Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
8
23 — M
2M

XII. 16. ii.
E.7.

ACTA ECCLESIAE MEDIOLANENSIS TRIBVS PARTIBVS DISTINCTA.

Quibus concilia prouincialia, conciones ſynodales, ſynodi diœceſanæ, inſtructiones, litteræ paſtorales, edicta, regulæ confratriarum, formulæ, et alia denique continentur, quæ CAROLVS S. R. E. Cardinalis tit. S. Praxedis, Archiepiſcopus egit.

CVM PRIVILEGIO SVMMI PONTIFICIS.

Conceſſu Superiorum.

MEDIOLANI.

Apud Pacificum Pontium.
M. D. LXXXII.

GREGORIVS PAPA XIII.

AD FVTVRAM rei memoriam. Cum, ſicut accepimus, dilectus filius. Magiſter Petrus Galeſinius clericus Anconitanus, noſter, et apoſtolicæ Sedis Notarius, nouum opus hactenus ſimul non impreſſum, uidelicet acta Eccleſiæ Mediolanenſis, dilecto filio noſtro, Carolo Borrhomeo, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, tituli ſanctæ Praxedis Cardinale, Archiepiſcopo, ad publicam, et communem omnium ſtudioſorum, et Prælatorum utilitatem imprimere, ſeu imprimi facere intendat, dubitetq. ne eiuſmodi opus ab aliis poſtmodum ſine eius licentia, imprimatur, quod in maximum ſuum tenderet prçiudicium: Nos propterea eius indemnitati conſulere uolentes, ac eiuſdem Petri precibus nobis ſuper hoc humiliter porrectis inclinati, eidem Petro, ne præfatum opus poſtquàm per Ordinarios locorum, et Inquiſitores hæreticæ prauitatis partium illarum examinatum fuerit, imprimendum per quinque annos, poſt eiuſdem operis impreſsionem à quocunque, uel quibuſcunq ſine ipſius Petri licentia imprimi, aut ab ipſis, uel aliis uendi, ſeu in eorum apothecis, uel aliàs uenale præterquàm à dicto Petro, uel de eius ordine impreſſum, aut imprimendum teneri poſsit, auctoritate apoſtolica tenore præſentium concedimus, et indulgemus. Inhibentes omnibus, et ſingulis, præſertim Bibliopolis, et librorum impreſſoribus, ſub excommunicationis ſententiæ in terris Sanctæ Romanæ Eccleſiæ mediate, uel immediate ſubiectis, et etiam quingentorum ducatorum auri Cameræ apoſtolicæ applicandorum, et inſuper amiſsionis librorum pœnis, toties quoties contrauentum fuerit, ipſo facto, et abſque alia declaratione incurrendis, ne intra quinque annos præfatos ab impreſsione dicti libri reſpectiue computandos, præfatum opus ſine eiuſdem Petri expreſſa licentia, dictis quinque annis durantibus, imprimere, ſeu ab ipſis, uel aliis, præterquàm à dicto Petro impreſſum, et imprimendum uendere, ſeu uenale habere, uel proponere, uel illud, ut ſupra habere audeant. Mandantes uniuerſis Epiſcopis, Archiepiſcopis, eorumq. Vicariis in ſpiritualibus generalibus, et in ſtatu temporali Sanctæ Romanæ Eccleſiæ etiam legatis, et Vicelegatis Sedis apoſtolicæ, aut ipſius ſtatus Gubernatoribus, ut quoties pro ipſius Petri parte fuerint requiſiti, uel eorum aliquis fuerit requiſitus, eidem Petro efficacis defenſionis præſidio aſsiſtentes, præmiſſa ad omnem dicti Petri requiſitionem contra inobedientes, et re-

A 2 belles

belles per cenſuras eccleſiaſticas ſæpius aggrauan. et per alia iuris remedia auctoritate apoſtolica exequantur, inuocato etiam ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachii ſecularis. Non obſtantibus conſtitutionibus, et ordinationibus apoſtolicis, ceteriſq. contrariis quibuſcunque: et inſuper quia difficile admodum eſſet, præſentes litteras ad quodlibet forum deferri. uolumus, et apoſtolica auctoritate decernimus ipſarum literarum tranſumptis, uel exemplis in ipſis operibus impreſsis, plenam, et eandem prorſus fidem ubique tàm in iudicio, quàm extra haberi, quæ præſentibus originalibus literis haberetur, ſi oſtenderentur, uel exhiberentur. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris. Die. xxiiii. Februarii. M. D. L X X X. Pontificatus Noſtri Anno Octauo.

Cæ. Glorierius.

P. GALESINIVS.

P. GALESINIVS

PROTONOTARIVS. APOSTOLICVS CLERO, POPVLOQ. MEDIOLANENSI.

S. D.

TRIBVS partibus nos ea collegimus, quæ admirabili uigilantia, præſtantiq. pietatis ſtudio, CAROLVS S. R. E. Cardinalis, et Archiepiſcopus, cauſa ueſtra egit. Nobis ſane uero, ut id actorum opus contexeremus, multi, et ij quidem uiri graues, uehementer auctores fuerunt: ſed, ut libere profiteamur, in illorum conſilio, cohortationibuſq. cunctantes nos denique excitauit charitas, qua uos omnes eximie diligimus, et obſeruamus. Atque in hanc quidem de nobis opinionem uos etiam atque etiam ualde liber confirmabit: in quem uetera eccleſiæ Mediolanenſis monumenta, iam inde uſque ab initio naſcentis religionis repetita, ordine retulimus. Vos interea fruimini hac noſtra induſtria: quæ, qualis qualis eſt, ita gratiſſima uobis, iucundiſſimaq. eſſe debet, ut maxime utilem fore ſperamus. Neque enim plena ſolum eſt officij, ſtudijq. noſtri erga uos: ſed referta rebus grauiſſimis, ſane optimo cuique eiuſmodi uidetur, qualem plane optare potuiſtis. Lucubratione namque hac noſtra ita cuncta diſpoſuimus, ut, cum CAROLI Archiepiſcopi, immortali uirtute ornatiſſimi, incredibilem illam, quæ in omnes prouinciæ Mediolanenſis partes late patet, ſollicitudinem, et ſplendorem in Archiepiſcopali dignitate, quam ſancte, grauiterq. adminiſtrat, uno in conſpectu intueri poſſitis: tum etiam ſimul, et labores, cauſa ueſtra potiſſimum ab eo ſæpenumero ſuſceptos, et impreſſa item illius ueteris chriſtianæ diſciplinæ ueſtigia cernatis: cuius officijs, uos, ſalutis ueſtræ deſiderio incenſi, ex illius decretis, atque exemplis, præclara imitatione dignis, uitam omnem conformare debetis in perpetuum. Valete.

ACTORVM PARTES.

PARS I

Concilium prouinciale	I.	pag.	2.
Concilium prouinciale	II.		28.
Concilium prouinciale	III.		36.
Concilium prouinciale	IV.		48.
Concilium prouinciale	V.		89.
Concio synodalis	I.		131.
Concio synodalis	II.		132.
Concio synodalis	III.		133.
Concio synodalis	IV.		133.
Concio synodalis	V.		134.

PARS II.

Synodus diœceſana	I.	137.
Synodus diœceſana	II.	138.
Synodus diœceſana	III.	152.
Synodus diœceſana	IIII.	155.
Synodus diœceſana	V.	167.
Synodus diœceſana	VI.	171.
Synodus diœceſana	VII.	172.
Synodus diœceſana	VIII.	175.

INSTRVCTIONES VARIAE. 177.
Inſtructiones fabricæ, et ſupellectilis Eccleſiaſticæ. ibidem.
Inſtructiones prædicationis uerbi Dei. 212.
Inſtitutiones Oblatorum Sancti Ambroſij. 221.
Inſtructiones pro confeſſarijs. 230.
Inſtructiones pro adminiſtratione ſanctiſſimi Sacramenti Euchariſtiæ. 236.
Inſtructiones pro Sacramento confirmationis. 240.
Inſtructiones pro initiandis Sacramento ordinis. 241.
Inſtructiones pro celebratione officiorum pro mortuis. 241.
Inſtructiones pro ſolemnibus ptoceſſionibus. 242.
Inſtructiones pro litanijs triduanis. 242. et 243.
Inſtructiones pro ſolemni proceſſione ſanctiſſimi Corporis Domini. 243.
Inſtructiones pro oratione quadraginta horarum. 245.
Inſtructiones pro oratione ſine intermiſſione. 245.
Inſtructiones pro benedictione ædium. 245.
Inſtructiones pro celebratione Iubilei anni ſancti. Ibidem.
Inſtructiones cæremoniarum ad uſum ſacerdotum pro ſanctiſſimo ſacrificio Miſſæ. 245. et 246.

Inſtructiones

Inſtructiones pro uſu notitiæ ſtatus cleri. 263.
Inſtructiones ad uſum conficiendi ſtatus animarum. 264.
Inſtructiones ad uſum Vicariorum foraneorum. 265.
Regulæ congregationum foranearum. 269.

PARS III.

LITTERAE PASTORALES.
Litteræ paſtorales de oratione ueſpertina. 271.
Ordo inſtitutæ orationis ueſpertinæ. 272. et 273.
Litteræ paſtorales de oratione ſine intermiſſione. 273.
Ordo eiuſdem orationis ſine intermiſſione. 274.
Litteræ paſtorales uariæ de ſupplicatione, et oratione publica. 275. 276.
Litteræ paſtorales de Aduentu. 277.
Litteræ paſtorales de Septuageſima. 278.
Litteræ paſtorales de Iubileo anni ſancti. 280.
Litteræ Pontificiæ de Iubileo anni ſancti conceſſo ciuitati, & diœceſi Mediolanenſi. 282.
Inſtructiones, & regulæ ad uſum iubilei ſancte celebrandi. 285. & ſequ.
Litteræ paſtorales eiuſdem generis. 283.
Litteræ paſtorales de ſeptem baſilicis ſtationalibus inſtar almæ urbis Romæ. 287.
Litteræ de gratiarum actione pro ſeptem eccleſijs ſtationalibus conceſſis. 291.
Indulgentiæ certis eccleſijs ſtationalibus Mediolani conceſſæ inſtar baſilicarum urbis Romæ. 291.
Eccleſiæ ſtationales uiris ſeparatim conſtitutæ a fœminis. 292.
Monitiones paſtorales, impendente periculo peſtis. 294.
Indictio ſupplicationum, ieiuniorum, peſtis tempore. 296.
Liber precum in peſtilentia. 298.
Litteræ paſtorales de mendicis, in unum locum cogendis. 301.
Litteræ paſtorales, de pietatis, deuotioniſq. exercitationibus, quarantenæ tempore. 301.
Litteræ paſtorales de quarantena. 302.
Litteræ paſtorales de aſperſione aquæ ſanctæ, et benedictione ædium. 303.
Inſtructiones ad uſum benedictionis ædium. 303. 304.
Litteræ de barba radenda. 304.
Litteræ paſtorales de uiſitatione cleri, & populi, ac de præparatione. 305.
Litteræ de ijs, qui contagioſas ueſtes ſurripuerint. 307.
Litteræ Pontificiæ de indulgentia, populo Mediolanenſi conceſſa. 306. 308.
Litteræ paſtorales de tribus ſolennibus proceſſionibus uoti publici cauſa. 309.
Litteræ paſtorales, de ſolemni officio, pijſq. ſuffragijs pro defunctis peſtis tempore. 310.
Liber monitionum paſtoralium ad populum Mediolanenſem. 312.
Litteræ paſtorales de proceſſionibus ſolemnibus pro gratiarum actione peſte extincta. 318.
Litteræ paſtorales de obitu Sereniſſimi filij Regis. 318.

Litteræ paſtorales, plenæ paternæ obiurgationis, & cohortationis ad tollendas morum corruptelas. 320.
Litteræ paſtorales de translatione ſacrarum reliquiarum. 321. 322. et ſeq.
Litteræ paſtorales de rranslarione ſacræ imaginis Bearæ Mariæ Virgnis. 325.
Sermo Cardinalis, & Archiepiſcopi in exequijs Sereniſſimæ Reginæ Hiſpaniarum. 326.
Regulæ confrarriarum. 329.

EDICTA VARIA. 339.
Edictum de Concilio prouinciali. I. 339.
Edictum de Concilio prouinciali. II. 339.
Edictum de Concilio prouinciali. III. 340.
Edictum alrerum de Concilio prouinciali. III. 340.
Prorogatio synodi, et prouincialis, et diœceſanæ. 340.
Edictum de Concilio prouinciali. IIII. 340.
Edictum de Concilio prouinciali. V. 341.
Indictio synodi diœceſanæ. II. 341.
Indictio synodi diœceſanæ. III. 342.
Indictio synodi diœceſanæ. IIII. 342.
Prorogationes ſynodorum diœceſanarum. 343.
Edictum de uiſitatione. 343.
Edictum contra concubinarios. 343.
Edictum de clericis, habitum clericalem non induentibus. 344.
Edictum de reſidentia. 344.
Edictum de hæreticis, hæreſumue nomine ſuſpectis. 344.
Edictum de dierum feſtorum cultu. 345.
Edictum de ſacroſanctis eccleſijs. 346.
Lirreræ monitionum de Dominica prima Quadrageſimæ. 346.
Edictum, er decretum de Dominica prima Quadrageſimæ. 347.
Edictum de obſeruantia Quadrageſimæ. 347.
Edictum de bibliopolis, et impreſſoribus. 348.
Edictum de ſacra Ordinatione. 349.

FORMVLAE VARIAE. 350.

CONCI-

CONCILIVM PROVINCIALE MEDIOLANENSE I.

Quod

PIO QVARTO, PONTIFICE

CAROLVS BORRHOMAEVS

S. R. E. PRESB. CARDINALIS TIT. S. PRAXEDIS,

LEGATVS AD VNIVERSAM ITALIAM,

ET ARCHIEPISCOPVS MEDIOLANI

HABVIT

Anno M. D. LXV.

PETRVS GALESINIVS

LECTORI

QVAM præſtans, ac ſingulare ſit ad corrigendos morum errores prouincialium conciliorum remedium; id cum ex iis, quæ, et ſummus ille Pontifex Leo Primus, et Nicæni, Antiochæniq. patres ea de re ſtatuerunt, tum ex eo certe intelligi poteſt, quod non in Italia ſolum, ſed in Hiſpania, Toleti toties, Ilerdæ, Tarraconæ, in Gallijs Aureliæ ſæpe, Rhemis, alijsq. eius prouinciæ, ac Germaniæ item, Britanniæq. locis, in compluribus Græciæ partibus, et in uniuerſa denique Aſia, Africa, atque Europa, eiuſmodi prouinciales, recte atque ordine habitæ, ſynodi fructum, eumq. maximum, ad Chriſtianæ uitæ diſciplinam attulerunt. Idem hoc tempore nobis, DEO iuuante, ſperare licet, ad uſum reuocata ex Tridentini concilij decreto, illa, iam diu intermiſſa, prouincialium ſynodorum conſuetudine. Hancq. nobis ſpem primũ affert Mediolanenſis ſynodus, quæ iam in lucem exit. ac ſi quæ olim in hac ipſa urbe contra Iouinianum habita ſynodus, illius exploſa, ac repudiata doctrina, utilis quidem fuit; hæc, ereptis huius prouinciæ morum erroribus, introductaq. pie uiuendi diſciplina, idem plane efficiet. Tuæ igitur pietatis eſt, non ea ſolum animaduertere, quæ nos, non multa illa quidem, indice complexi ſumus, ſed ea ſtudioſe legere, ac diligenter ſeruare, quæ in ipſis conſtitutionibus longe uberiora continentur; ut ijs atque alijs ſanctiſsimæ uitæ præceptis ipſe adiutus, eo progredi poſsis, ut præmia illa conſequaris, quæ maxima DEVS pollicitus eſt iis, qui religioſi ſunt, et in pietate excellere uolunt. Huius ſane rei cura cum omnes maxime attingat; eſt profecto, cur ſe quiſque ualde incitet, ut hæc chriſtianæ uitæ officia, quæ in catholica repub. eſſe oportet, cumulatiſsime præſtet. Quod ſi quibus ſponte currentibus ſpectatæ etiam Paſtorum uirtutes ſtimulos addunt, eo uehementius contendere illos oportet; quo magis eorum conſilio, doctrina, uitæ exemplo, et alijs rebus omnibus adiuuantur. Vale.

CAROLVS
BORRHOMAEVS
MISERATIONE DIVINA
S. R. E. Tit. S. Praxedis Presbyter Cardinalis,

ARCHIEPISCOPVS MEDIOLANI,

Prouinciæ noſtræ fidelibus ſalutem in Domino.

QVANTVM mihi onus imponeret Archiepiſcopalis officij ratio, cogendi prouincialem ſynodum, quo die ex grauiſſimo iuſſo ſancti Tridentini concilij recognoui, mature ut id munus exequi poſſem, uehementer elaboraui. quod et noſtræ teſtantur litteræ, quibus prouinciæ Epiſcopos euocauimus; et ſciunt graues atque ornati uiri, qui noſtris ea in re ſtudijs, et actionibus interfuerunt. itaque, cum primum mihi licuit, Mediolanum ueni, quo prouincialibus Epiſcopis conuocatis, cognitiſq. ab eiſdem ijs rebus, quæ in ſingulis ciuitatibus, ac diœceſibus correctionis, aut moderationis indigerent, in ſynodo de ipſorum Epiſcoporum conſilio, atque conſenſu ea ſtatuimus, ac decreuimus, quæ perturbatam Cleri, ac reliquorum uitæ, et officij diſciplinam reſtituere, uacillantem confirmare, conſeruatam propagare poſſe uiderentur. Synodo dimiſſa, cum à Pio IIII. Pont. Max. Romam reuocarer, ne ipſo quidem itinere mihi quidquam maiori curæ fuit, quam ut ea decreta prouinciæ, ut ſpero, ſalutaria, primo quoque tempore peruulgarem. Quam in cogitationem toto animo incumbentem me, et ipſius PII Pontificis auunculi mei mox conſequuta mors, et deinceps interregni, et pontificiorum comitiorum occupatio, non iam a ſtudio illa in lucem proferendi, quod, et ſi grauioribus curis maxime deſtinebar, tamen dimittere non poteram; ſed ab eorum editione retardauit. ſed bene, quod quemadmodum Deum aſsidue precatus ſum, et, ut ita

fieret, pro mea parte contendi, breui, ipſius Dei benignitate ſingulari, Pius V. Pont. Max. eſt renunciatus. qui pro ſumma ſua cura, ac ſolicitudine religionis, ſalutiſq. animarum, mihi et facile conceſsit, ut reuiſerem hoc tempore commiſſum fidei meæ gregem; et inflammatum ſtudium meum edendi has conſtitutiones Prouinciæ noſtræ fidelibus pia ſane cohortatione magis etiam incendit; et, ut eæ ad illos etiam pertinerent, qui alioqui ipſis non tenerentur, litteris ſuis Apoſtolicam interpoſuit auctoritatem. Damus igitur uobis, quæ ex præſcripto Tridentini concilij ad moderandos mores, corrigendos exceſſus in prouinciali ſynodo decreta ſunt. eaq. non ſolum præſentium malorum remedia eſſe confidimus; ſed cautionem quoque fore ſperamus reliqui temporis uitiorum, et incommodorum. Rogamus uero omnes, et per uiſcera miſericordiæ Chriſti Domini obſecramus, ut has conſtitutiones, quanto maximo poteſtis amore, et pietate amplectamini, legatis, ſequamini, totos uos ad earum ſententiam, rationemq. accommodetis. immo uero, ſi quod noſtrum eſſe poteſt, habito, et, ubi primum facultas fuit, edito hoc prouinciali concilio, meritum id mihi, et pijs ipſis ac prudentibus Patribus, quibus conſentientibus, et adiuuantibus hæc acta ſunt, præripite. tanto enim maior commendatio eſt eorum, qui colunt, quam qui tulerunt leges; quanto eſt obedientia officij præceptione præſtantior. Cæteris uero etiam hominibus ueſtra, uel morum mutatione, uel innocentia, ac pietatis perſeuerantia prælucete; ut iſto exemplo ad uirtutis, et officij cultum reliquæ etiam prouinciæ incitentur. Nobis enim, ut in his decretis nihil propoſitum fuit, niſi Dei gloria, et ueſtra ſalus; ſic nihil optatius eſſe poteſt, quam, ut ita decreta ſeruentur; ut pœnis, quæ delinquentibus propoſitæ ſunt, nullus locus relinquatur: magiſque in agendo ueſtra religio, ac probitas, qua una, uel maxima uoluptate noſter compenſabitur labor, quam noſtra in decernendo diligentia commendetur. Valete in Domino.

Nos

NOS CAROLVS BORRHOMAEVS S. R. E. Tit Sanctæ Praxedis Presbyter Cardinalis, ac ſanctiſsimi D. N. Papæ, et ſanctæ Sedis Apoſtolicæ per vniuerſam Italiam Legatus de latere, Dei et eiuſdem Apoſtolicæ ſedis gratia Archiepiſcopus Mediolanenſis, de conſilio, et aſſenſu Reuerendiſsimorum DD. Coepiſcoporũ noſtrorum, in Prouinciali ſynodo Mediolanenſi, hæc ſtatuimus, et ſancimus.

DE PROFESSIONE FIDEI. et eius tuendæ cura.

PRIMA et maxima Paſtorum cura uerſari debet in ijs, quæ ad fidem catholicam, quam ſancta Romana Eccleſia colit, et docet, et ſine qua impoſſibile eſt placere Deo, integre, inuiolateq. conſeruandam pertinent: ideo nos hinc potiſſimum exordiendum eſſe duximus, ut, quæ ex eodem ſpiritu eſt fides, eandem una oris confeſſione profiteamur.

Sacri igitur Tridentini concilij auctoritate innixi, mandamus, ut omnes ij, qui beneficia eccleſiaſtica obtinent, uel in poſterum obtinebunt; et qui in ſynodum diœceſanam conuenire debent; in ea ſynodo, quæ primo quoque tempore celebrabitur, omnia, et ſingula à ſancto concilio Tridentino definita, et ſtatuta palam recipiant; ueram obedientiam ſummo Rom. Pontifici ſpondeant; ſimulq. hæreſes omnes publice deteſtentur, et anathematizent; fidem profitentes eiſdem uerbis, quibus ex formula, à Sanctiſſimo D. N. Pio IIII. Pont. Max. præſcripta, nos et Coepiſcopi noſtri initio huius ſanctæ ſynodi, iurati præſtitimus, et profeſſi ſumus, etiam ſi antea in diœceſana ſynodo id officium, ad exequendum iuſſa Tridentini concilij, quacunque ratione et modo obierint.

Epiſcopi omnes Prouinciæ noſtræ conſtitutionem Sanctiſſimi D. N. Pij IIII. Pont. Max. de profeſſione fidei facienda ab ijs, qui de beneficijs curatis, et canonicatibus prouiſi ſint, et a docentibus litteras, et à promouendis ad doctorales, uel alios gradus, publicent in ſuis ciuitatibus, et diœceſibus intra menſem, et ab omnibus inuiolate ſeruandam curent: præſertim uero ab ijs, qui cuiuſcunque ſtatus, conditionis, et dignitatis ſint, quouis modo, uel nomine, publice, aut priuatim, domi ſuæ, uel aliena, etiam ſi pædagogi ſint, pueros, adoleſcentes, alioſue cuiuſuis ſexus, et ætatis, quaſcunque artes litterarias, uel alias liberales, etiã ſi ipſa prima grammatica rudimenta, legendo, interpretando, vel repetendo, uel alia quauis ratione, etiam ſi gratis doceant; quorum etiam omnium mores, antequam ad docendum accedant, probare debebunt, alioquin de ijs pœnas, in eadem conſtitutione propoſitas, ſumant.

Qui uero, ne prædicti huic decreto obtemperent, impedierint; aut huius temeritatis quacunq; ratione illis auctores, aut adiutores fuerint; ſeuere puniantur.

Vt autem id facilius, ac melius effici poſſit; ſtudioſe inquirant parochi, quinam in ſuis parochijs eo docendi munere fungantur; et eorum nomina ad Epiſcopum ad menſem, a die publicationis conſtitutionis eiuſdem numerandum, deferant. Quos uero deinceps eiuſmodi cognouerint, primo quoque tẽpore Epiſcopo indicẽt.

Parochi diligenter animaduertant, an in ſuis parochijs ullus ſit, quod ad fidem attinet, prauis opinionibus imbutus, uel eo nomine ſuſpectus; eumq. ad Epiſcopum, uel Inquiſitorem deferant. Moneant præterea populum, debere omnes, ſi quos nouerint aliquid feciſſe, uel dixiſſe, quamobrem de huiuſmodi peccato in probabilem ſuſpicionem uenerint, ſtatim deferre.

Obſeruent etiam eos, qui ex finibus hæreticorum, uel hæreſis nomine ſuſpectorum ueniunt; ſingulorumq; dicta, et facta odorentur; ac de eorum uitæ conſuetudine, et ratione cognoſcant. et, ſi qua de ijs ſuſpicio fuerit, Epiſcopum, uel Inquiſitorem admoneant.

Principes uero, et ciuitatum Magiſtratus hortamur, ac per uiſcera miſericordiæ Chriſti Domini obteſtamur, ut cæleſte lucrum terrenis commodis præferentes, commercium, et conſuetudinem hæreticorum, quam fidelibus pernicioſam, ac peſtiferam eſſe conſtat, pro ſua pietate, ac ſtudio religionis, e ſuis urbibus, atque oppidis amouendam, ac tollendam curent.

Prohibeantq. ne ſuæ ditionis homines, percipiendæ etiam linguæ cauſa, aut mercaturæ, alioue nomine, in hæreticorum locis inſtituantur, aut commorentur.

Sacro denique Inquiſitionis officio in omnibus ex animo faueant, et opitulentur; et, ut eius edicta ſeruentur, auctoritatem etiam ſuam rogati interponant.

Cumque eis a ſancta Sede Apoſtolica conceſſum fuerit, ut cauſis fidei ad patrocinium catholicæ ueritatis adſiſterent, nihil ſibi in illis uſurpare, neq; quidquã, quod contra ſacros canones ſit, attentare uelint.

Epiſcopi regulas Indicis de libris uetitis, ab ijs, qui illi negotio a ſacroſancta Tridentina ſynodo præfecti fuerunt, ex auctoritate Sanctiſſimi D. N. Pij IIII. editas, ab omnibus librorum impreſſoribus, ac bibliopolis, cæterisq. omnibus laicis, et eccleſiaſticis perſonis ſeruari iubeant. Quorum uero librorum purgatio, eiuſdem Indicis iuſſu, facienda eſt; eos legi, uendi, aut emi, haberiue omnino uetamus; donec ab ijs, ad quos pertinet, purgati, et probati fuerint.

De abutentibus Sacra Scriptura.

Nefaria eſt eorum temeritas, qui ſacræ ſcripturæ uerbis, uel ſententijs, ad iocum, aſſentationem, contumeliã, ſuperſtitionem, impietatem, aut ad quoſuis profanos ſenſus abutuntur. Quamobrem Epiſcopi in eos, qui in hoc genere deliquerint, ex ſacrorum canonum, et Tridentini Concilij decretis grauiter animaduertant. Et, ut deteſtabilis hæc licentia prorſus tollatur, fidelem populum per concionatores, parochos, confeſſores de huius peccati grauitate frequenter admonendum curabunt.

De ludi Magiſtris.

Principes, et Magiſtratus in Domino uehementer horta-

mur, ut, nulla ſumptus ſui habita ratione, publicos ludi magiſtros in urbes, et ſua ditionis loca conducant, non minus fidei, et uita quam doctrina, et ſcientia laude commendatos. Qui uero litteras docebunt, non ſolum libros, indice Sanctiſſimi D.N. Pij IIII. auctoritate adito, nominatim uetitos, pueris non interpretentur, aut ab illis legi patiantur; ſed neque etiam alios, quibus obſcœna, uel turpia contineantur. Pracipimus etiam, ut bonis moribus, et ſalutaribus praceptis eos erudiant: in primisq. in aliqua pia, et chriſtiana inſtitutione, ſi Epiſcopo uidebitur, exerceant; cateraq. omnia officia, qua Leo X. in Lateranenſi concilio ſtatuit, praſtent. In ijs ſi deliquerint, pro delicti genere plectantur.

De fidei initijs à Parocho tradendis.

Parochi ſingulis dominicis, et alijs feſtis diebus, qui Eccleſia pracepto agi ſoleant, pueris ſinguli in ſuis parochijs initia fidei tradant; eosq. ad obedientiam primum Deo, deinde parentibus praſtandam, erudiant; ac propterea à prandio ſtata hora, proprio campana ſono, ad id munus aſſignato, ad Eccleſiam conuocandos curabunt.

De præbenda Theologali.

Qua eccleſia cathedrales, aut collegiata in oppidis inſignibus prabendam, aut ſtipendium quouis nomine theologia interpreti aſſignatum non habent, cum in illis ſacrum concilium Tridentinum prabendam, primo uacaturam, ad hunc uſum conſtituerit, quam ei tantummodo, qui ad hoc munus per ſe praſtandum idoneus ſit, deferri uoluit; id ſi adhuc re ipſa effectum non ſit, curent Epiſcopi, ut quamprimum decreto concilij ſatisfiat,

De prædicatione uerbi Dei.

Apoſtoli, in quorum locum Epiſcopi ſucceſſerunt, ſatis nobis aperuerunt, uerbi Dei prædicationem eſſe pracipuum illorum munus, qui in Epiſcopali ſede collocantur. Quamobrem nos auctoritatem ſacroſancti Tridentini concilij, et ueterum patrum ſequuti, in Domino Epiſcopos hortamur, ut toto pectore in hanc curam incumbentes, greges ſibi commiſſos ipſimet, praſertim in Eccleſia ſua, uerbo Dei paſcant. Quod ſi leui de cauſa, aut quodam animi languore impediti, non fecerint, ſciant, ſibi pratermiſſi neceſſarij officij iudici Deo pracipue rationem eſſe reddendam. Sin autem ſe interdum uere impeditos cognouerint, per uiros idoneos, ex praſcripto eiuſdem concilij deligendos, hoc munus ſtudioſiſſime populo praſtent. In alijs uero eccleſiis parochialibus, uel alijs curam animarum habentibus, ſaltem omnibus dominicis, et ſolemnibus diebus feſtis; ieiuniorum autem, Quadrageſima, et Aduentus tempore, quotidie, uel ijs ſaltem diebus, quibus Epiſcopus iuſſerit, proprio parocho, et Curato, oues ſibi commiſſas, pro earum ſenſu et intelligentia, ſalutaribus uerbis paſcendas mandamus. Si qui autem propter inſcitiam id praſtare non poterunt; ad peritos confugiant, quorum auxilium implorãtes, uel homilias ſibi praſcriptas, uel latinos ſermones auctoris, ab Eccleſia recepti, in uulgarem linguam conuerſos, approbatos tamen ab Ordinario, aut memoriter, aut de ſcripto pronuncient. Id autem tamdiu fiet, quoad liber Homiliarius ad hunc Curatorum uſum Metropolitani cura prodibit in lucem. Sed, ut norint Epiſcopi, et eorum induſtriam, qui doctrina ſunt praditi, et illorum diligentiam, qui aliorum uerbis diuinam legem enunciant; iubeant, ſi eis ita uidebitur, ab unoquoque Parocho, et Curato unũ ſingulis menſibus, ab eo habitum in eccleſia, ſermonem ad ſe mitti. Qui negligentes, aut contumaces fuerint, eos Ordinarij arbitrio ſuo puniant; et praterea alios deligant, qui eorundem impenſa opus illud explere poſſint donec ipſi reſipiſcentes munus ſuum expleant. Quo etiam modo illis occurrere poterunt, quos etiam uel peritorum induſtria, uel homiliarum libris, uel alia quacunque ratione adiutos, parum proficere; quoſue ei muneri minus aptos eſſe; uel predicatione deſtruere potius, quam adificare iudicarint.

Extra urbem uero in uniuerſa diœceſi, prater officiũ, quod Curati praſtabunt, tam multos diſtribuant Epiſcopi concionatores, ut in curatis eccleſiis, qua in frequentioribus locis ſita ſunt, caeteriſq. omnibus etiam non curatis, in quibus ipſi opportunum iudicauerint, intra cuiusque menſis ſpatium, ſaltem ſemel in aliquo die feſto, Dei uerbum pradicetur. Eos autem ab illis, in quorum eccleſiis pradicabunt, hoſpitio recipi uolumus, ſuppeditatis omnibus rebus, ad eorum uictum neceſſarijs, data etiam eleemoſina aliqua ex fructibus beneficiorum, uel etiam largitione laicorum, ſi beneficia tenuiora iudicauerint Epiſcopi, quam ut id onus ferre poſſint; niſi ſint, qui iure debeant, uel dare conſueuerint.

Iis autem, qui pradicandi officio, aut quacunque ratione fidelibus chriſtianã doctrinã tradendi munere funguntur, hanc uiam, et rationẽ ineundam proponimus.

Vt ſacram ſcripturam interpretentur eo ſenſu, quem catholica Eccleſia, et conſentiens ſanctorum patrum auctoritas comprobauit; neque quidquã ab Eccleſia, aut a doctoribus Eccleſia probatis alienum proferant.

Vt, ſi quando ad auditorum utilitatem utendum erit allegorijs, eas ex receptis ab Eccleſia ſcriptis ſeligant.

Ne certum tempus Antichriſti aduentus, et extremi iudicij diem pradicent; cum illud Chriſti Domini ore teſtatum ſit: Non eſt ueſtrum noſſe tempora, uel momenta. Neue quidquam praterea futurum ex ſacris litteris diuinare, eiq. euentui certam diem praſinire audeant. Neque temere, id ſibi diuinitus reuelatum eſſe, affirment. Ne hiſtorias ex apocryphis ſcriptoribus populo narrent. Neue miracula, qua probata ſcriptoris fide non commendentur. Si qua tamen auditoribus ſalutaria iudicarint; ita commemorent, ut a certa eorum affirmatione abſtineant. Ne ineptas et ridiculas fabulas recenſeant: Neue ſupernacanea, et parum fructuoſa.

Ne hareticorũ opiniones, et argumenta referant apud

impe-

imperitam multitudinem. Quod ſi alicubi neceſſitas poſtularit, ut eorum ſalſa dogmata accuratius, ac liberius confutentur, id non longa diſputatione, ſed graui redargutione faciant. quod facile aſſequentur, ſi catholicam ueritatem expromentes, ſanctæ Eccleſiæ, conciliorum, et probatæ ueteris conſuetudinis authoritate, ac ſanctorum doctorum, quos probat Eccleſia, teſtimonijs roborarint; et ſacræ ſcripturæ locos, quorum ſenſus ab illis ad corrumpendas ſimplicium hominum mentes deprauantur, et ex alijs eiuſdem ſcripturæ locis, et ex ſanctorum patrum ſententia fideliter interpretentur. Sic enim fiet, ut dogmatum peruerſitas, quæ falſa interpretatione nitebatur, catholicæ ueritatis ui, et rectæ interpretationis pondere corruat. Ne quid ambiguũ, ancepsue loquantur, quod auditoribus uarie intelligẽdi occaſionem præbere poſſit. Neue conciſe, et obſcure quidquam exponant, quo ex re auditorum animi expectatione incerti, et ſuſpenſi relinquantur.

Ne oſtentandæ doctrinæ, et eloquentiæ cauſa, difficiles, atque inanes quæſtiones, fucumue orationis, et pigmenta conquirant, unde ſui ipſius potius, quam Ieſu Chriſti prædicatores eſſe uideantur. Sed præcipue in Euangelij, Symboli, Orationis Dominicæ, Angelicæ ſalutationis, Decem præceptorum, Sacramentorum Eccleſiæ, et ſacrorum rituum dilucida explicatione uerſentur. In reprehendendis uitijs ita ſe gerant, ut pietatis, et caritatis ſtudio eos adductos, non hominum, ſed peccatorum odio id facere omnes intelligant. Diligentes, ac uehementes ſint in ijs uitijs et peccatis exagitandis, in quibus magis uolutatum populum, aut ad ea procliuiorem uident.

In prauas etiam conſuetudines inuehantur. Et in eas, quæ et ſi mala non uidentur, tamen facile peccandi cauſam afferunt.

Ne quemquam nominatim, aut tacite illum deſignantes, inſectentur.

Ne in ordinem ullum ſtatum, aut uitæ genus ab Eccleſia receptum, inuehantur.

Ne Epiſcopos, alioſue Prælatos, neue ciuiles magiſtratus cum auditorum offenſione aſperius obiurgent; ſed pie potius admoneant. Populumq. doceant, præpoſitis ſuis, etiam diſcolis, obedire. Quem etiam ſæpiſſime moneant ex Apoſtoli ſententia, ut faciat obſecrationes, orationes, poſtulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, qui in ſublimitate conſtituti ſunt; præſertim uero pro ijs, qui peruigilant, quaſi rationem pro animabus eorum reddituri; ut quietam, et tranquillam uitam gerant in omni pietate, et caſtitate.

Ita afficere ſtudeant auditores, ut ſua peccata dolenter defleant; quos interdum, propoſitis ſupplicijs æterni ignis, a flagitijs, et facinoribus deterreant; interdum cõmemoratis cæleſtis uitæ præmijs, ad uirtutes, in primis uero ad Dei, et proximi amorem accendãt. Decreta concilij Tridentini, præſertim, quæ ad mores et diſciplinam chriſtianam reſtituendam pertinent, et has noſtras cõſtitutiones populo ſtudioſius inculcẽt.

Omnes hortatu, et præceptis ad pietatem erudiant; et quæ cuiuſque ſit propria uirtus, quod officium patris, filij, uiri, uxoris, domini, ſerui, laici, clerici, priuati, magiſtratus, omnium denique ætatum, generum, ordinum partes, et munera aſſidue commemorent.

Hanc præterea rationem habeant, ut non ſolum Dei, et Eccleſiæ præcepta ſeruanda eſſe doceant; ſed modũ illis tradãt, quo ea ex Dei uoluntate ſeruare oporteat. Commoneant, ut non ſolum præceptis ſeruandis, ſed etiam conſilijs amplectendis, ad perfectiorem uitam in dies magis contendere ſtudeant.

Doceant, quo modo utendum ſit bonis animi, corporis, et externis: Quoue modo ſecundis, et aduerſis rebus; ut ea ſint illis, tamquam inſtrumenta, ad conſequendam uitam cæleſtem.

Maxime uero caueant, ne, quod præceptis, et hortatu ædificant, id uita, et moribus deſtruant; ne, cum alijs prædicauerint, ipſi reprobi efficiantur. Indulgentias populo ne publicent, niſi de conſenſu Epiſcopi.

Neminem populo paupertatis nomine commendent; niſi is teſtimonium ab Epiſcopo ſcriptum attulerit.

Neque ei inter concionẽ permittatur, ut eleemoſynam à quoquam petat in eccleſia; ſed aut ad fores eccleſiæ ſtet; aut per eos, qui eam curam ſuſceperint; id negotium ita commode, ac celeriter agatur, ut minime concionem impediant.

Sacra concio noctu numquam, ſed opportuno tempore, Epiſcopi præſcripto, habeatur.

Dum habetur, nec Miſſæ, aut horæ canonicæ claræ, aut ſubmiſſa uoce in ea eccleſia dicantur.

Epiſcopi ijs diebus, quibus legitime impediti, prædicandi munus in ſuis eccleſiis per alios præſtabunt, eiſdem ſacris concionibus, quantum poterunt, intereſſe ſtudebunt. Qui uero dignitates, perſonatus, uel canonicatus in cathedrali eccleſia obtinent, et alij eiuſdem eccleſiæ clerici, dominicis, ac feſtis ſolennibus diebus ſemper; Quadrageſimæ autem, et Aduentus tempore quam ſæpiſſime uerbi Dei conciones in eadem eccleſia audiant. quod officium à cæteris quoque ciuitatis clericis præſtari diligenter curabunt Epiſcopi; ut ipſorum exemplo laici etiam ad audiendum Dei uerbum ſtudioſius confluant.

Concionis audiendæ cauſa, loca uirorum, et mulierũ, ſi fieri poteſt, Epiſcopi cura diſtinguantur, qui ad id exequendum idoneos aliquos uiros adhibeat; et a ſecularibus magiſtratibus, ſi opus erit, auxiliũ petat.

Quæ ſeruanda ſunt in ſacris Imaginibus effingendis.

Cum ſacroſancta Tridentina ſynodus decreuerit, nemini licere ullo in loco, uel eccleſia, etiam quomodolibet exempta, ullam inſolitam ponere, uel ponendam curare imaginem, niſi ab Epiſcopo approbata fuerit; eiuſq. diligentiæ, et curæ commendarit, ut in ſacris effingendis imaginibus nihil falſum, nihil profanum, nihil inhoneſtum, nihil præpoſtere, nihil non recte, atq; ordine adhiberetur; illud in primis caueant Epiſcopi, ne quid pingatur, aut ſculpatur, quod ueritati ſcripturarum,

rarum, traditionum, aut eccleſiaſticarum hiſtoriarum aduerſetur: ne cuius lectio prohibetur, eius imago populo proponatur.

Hiſtoria quoque, quibus neque Eccleſia, neque probati ſcriptores auctoritatē ullā dederunt; ſed ſola uulgi uana opinione commendantur, effingi prohibeātur.

Deinde uniuſcuiuſq. imaginis os, corpus, corporis habitum, et ſtatum, ornatum, et locum inſpiciendum curent Epiſcopi; ut hæc omnia ad prototypi dignitatem, et ſanctitatem apta ſint, et decora; atq. ex imaginis inſpectione pietas excitetur; nulla uero turpis cogitationis detur occaſio. Hæc, et reliqua huiuſmodi ex Tridentini concilij præſcripto, ut commodius Epiſcopi exequantur, conuocent ſuarum diœceſum pictores, et ſculptores; omneſq. pariter doceant, à quibus cauere debeant in ſacris imaginibus effingendis: curentq. ne illi, inconſulto parocho, aliquam ſacram imaginem publice, uel priuatim effingant. Quod, ſi qui deliquerint, puniantur tam ipſi artifices, quam ij, quorum ſumptibus, uel iuſſu efficta erunt imagines.

Parochi uero Epiſcopo ſignificent, quæ ille iudicarit in ſacris imaginibus effingendis ad ſe propter difficultatem deferri debere.

Quod, ſi quæ iam pictæ imagines, fictæue ſimulacra ob artificum temeritatem, aut inſcitiam, eiuſmodi fortaſſe fuerint, ut ferenda nullo modo uideantur; ea curent Epiſcopi, doctorum etiam, et peritorum uirorum conſilio adhibito, ut omnino deleantur, uel ſaltem aliqua ratione corrigantur.

De actionibus, & repræſentationibus ſacris.

Quoniam pie introducta conſuetudo repræſentandi populo uenerandam Chriſti Domini paſſionem, et glorioſa martyrum certamina, aliorumq. Sanctorum res geſtas, hominum peruerſitate eo deducta eſt, ut multis offenſioni, multis etiam riſui, et deſpectui ſit; ideo ſtatuimus.

Vt deinceps Saluatoris paſſio nec in ſacro, nec in profano loco agatur; ſed docte, et grauiter eatenus a concionatoribus exponatur, ut, qui ſunt uberes concionum fructus, pietatem, et lacrymas commoueat auditoribus. quod adiuuabit propoſita crucifixi Saluatoris imago, ceteriq. pij actus externi, quos Eccleſia probatos eſſe Epiſcopus iudicabit. Item Sanctorum martyria, et actiones ne agantur; ſed ita pie narrentur, ut auditores ad eorum imitationem, uenerationem, et inuocationem excitentur.

De ſanctarum reliquiarum ueneratione.

Vt Sanctorum Reliquijs, quæ debetur, ueneratio, et cultus adhibeatur, ſtatuimus; ut in locis honeſtiſſimis, ac decoris uaſculis, qua debent, religione aſſeruentur.

Cum populo pietatis cauſa oſtenduntur, lumina accendantur.

Ex loculis uerò, et receptaculis, ubi condita ſunt, ne educantur.

Ne temere exponantur omnium oculis.

Neue quæſtus gratia.

Cetera etiam de Reliquijs, quæ a ſacra Tridentina ſynodo decreta ſunt, Epiſcopus inuiolate ſeruari iubeat.

De Magicis artibus, ueneficijs diuinationibusq; prohibitis.

Magos, et maleficos, qui ſe ligaturis, nodis, characteribus, uerbis occultis mentes hominum perturbare, morbos inducere, uel expellere, corporum figuram, et conſtitutionem immutare, uentis tempeſtati, aeri, ac mari incantationibus imperare poſſe ſibi perſuadent, aut alijs pollicentur; ceteroſq. omnes, qui quouis artis magicæ, et ueneficij genere pactiones, et fœdera expreſſe, uel tacite cum dæmonibus faciunt; Epiſcopi acriter puniant; et e ſocietate fidelium exterminent.

Deinde omnem diuinationem ex aere, aqua, terra igne ex inanimatis, ex unguium, et lineamentorum corporis inſpectione, ex ſortibus, ſomnijs, mortuis, alijsq. rebus, quibus per dæmonum ſignificationem incerta pro certis affirmantur, futura prædicere, furta, theſauros abſconditos commoſtrare ſe poſſe profitentur, et huius generis reliqua, per quæ curioſorum, et imperitorum hominū mentes facile decipiuntur, coerceant, et eijciant. In eos etiam, qui huiuſmodi diuinatores, ſortilegos, coniectores, ariolos, et cuiuſuis generis magos de aliqua re conſuluerint, uel, ut conſulerentur, cuique auctores, adiutores, hortatoreſue fuerint, uel eis fidem habuerint; ſeuere animaduertant.

Si quis etiā annulos, uel aliud ad magicos, uel ſuperſtitioſos uſus feceris, aut uēdiderit; graui pœna afficiatur.

Aſtrologi, qui ex Solis, Lunæ, et aliorum aſtrorum motu, figura, et aſpectu, de hominum actionibus, quæ a libero uoluntatis arbitrio proficiſcuntur, certo aliquid euenturum affirmant, grauibus pœnis plectantur, quæ pœna etiam ad eos pertineant, qui ad illos de huiuſmodi rebus detulerint. Denique pœnas ſumant Epiſcopi de ijs omnibus, qui in itineris ſuſceptione, aut cuiuſuis rei inſtitutione, uel progreſſione dies, tēpora, et momenta obſeruantes, quadrupedum uoces, auium garritum, aut uolatum notantes, ex occurſu etiam hominum, uel pecudum, ſuſcipiendi operis felicitatem augurantur,

De blaſphemia.

Blaſphemia impudentia, et impietas eo prolapſa eſt, ut in ea coercenda uix ſatis diligentiæ adhiberi poſſe uideatur, itaque ſacris canonibus, et Pontificū decretis, maxime uero ijs, quæ Leo Decimus in Lateranenſi concilio decreuit, innixi hæc mandamus.

Vt, quicumque Deo palam, ſeu publice maledixerit, contumelioſiſq. aut obſcœnis uerbis Dominū noſtrum Ieſum Chriſtum, uel glorioſam Virginem Mariam, eius matrem, expreſſe blaſphemauerit; ſi clericus ſit, primum fructibus unius anni beneficiorum eccleſiaſticorum, quæcumque habuerit, mulctetur. Si iterum in eo peccarit, eo beneficio: quod habet, priuetur, et, ſi plura obtineat, eo priuetur, quo Ordinarius priuandū cenſuerit. Si tertiò blaſphemarit, dignitates, ac beneficia omnia, quæcumque habuerit, eo ipſo amittat, ad eaq. deinceps retinenda, aut obtinenda inhabilis ſit. Si

ſit. Si uero laicus fuerit; primum, aut etiam ſecundo, pecunia mulctetur, ex præſcripta in eodem concilio ratione. Tertio grauem pænitentiam publice agat, eo modo, quo à ſacris canonibus præſcriptum eſt.

Qui uero Sanctos blaſphemarit, aut in Deum et glorioſam uirginem Matrem maledicta, nõ tamen palam aut publice, contulerit, mitius aliquanto iudicis arbitrio puniatur.

In foro autẽ conſcientiæ, ei, qui blaſphemiæ reus fuerit, grauẽ pro modo culpæ pænitentiam cõfeſſor imponat.

Qui blaſphemantem audierit, ſi poſſit ſine periculo, aſperius obiurget; omnino autem intra triduum eius nomen ad iudicem eccleſiaſticum, uel ſæcularem deferat. Si plures ſimul audiuerint, ſinguli idem faciant; niſi inter eos conuenerit, ut unus pro omnibus eo fungatur officio. Quod ſi domini, mercatores, aut artifices, famulos, aut miniſtros audierint blaſphemantes, ſemel monitos, ſi iterum in eo genere peccarint, domo eijciant.

Principes autem, et Magiſtratus per Dei gloriam, quæ blaſphemia maxime uiolatur, obſecramus, ut hæc omnia diligentiſſime ſeruari ſtudeant, uberrimam piæ curæ a Deo mercedem expectantes, præter decem annorum indulgentiam, quam Leo Decimus in eodem Lateranenſi concilio, et ipſis, et iudicibus, et deferentibus elargitus eſt. Quod ſi ſeculares iudices, quod minime futurum ſperamus, blaſphemiæ conuictos, iuſtis pœnis non affecerint; ſciant iiſdem pœnis quas de ſontibus ſumere neglexerunt, ex eodem concilio ſe teneri.

De feſtorum dierum cultu.

Maximam in eo diligentiam, ac, ſtudium Epiſcopi ponere debent, ut dies feſti pie, ſanctèq. obſeruentur ab omnibus. cum enim ij potiſſimum ad celebrandas Dei, et Sanctorum laudes ſalutariter inſtituti ſint; curãdum eſt etiam diligenter, ut ne ijs ipſis quiſquam ad diuinam offenſionem et animæ ſuæ perniciem abutatur.

Prohibeant igitur ij, ne illiberales artes exerceantur; aut ullum opus fiat eo tempore alienum.

Ne quid ematur, aut uẽdatur, præter id, quod ad uictũ illius diei, uel ad ægrotorum curationẽ neceſſarium ſit.

Ne officinæ, aut omnino, aut aliqua ex parte, apertæ habeantur,

Ne fiant nundinæ, ſed, quæ feſto die fieri conſueuerint, in antecedentem, uel ſequentem diem, qui feſtus non ſit, transferantur.

Qui ſecus fecerit, ſeuere plectatur Epiſcopi arbitratu.

Pro officinis apertis, rebuſue uenditis ſi filius, famulus, miniſtri deliquerint, etiam pater, dominus, et artifex, pœnam ſubeant.

Iis etiam diebus ſtudebunt Epiſcopi, ne perſonati homines incedant,

Ne ludi equeſtres, certamina, aut alia ludicra, et inania ſpectacula adhibeantur.

Choreæ, ſaltationes in urbibus, ſuburbijs, oppidis, uicis, aut uſquam omnino ne agantur.

Doceant uero populum, debere unumquemque, eo potiſſimum tempore, in diuinis officijs, et concionibus audiendis frequentem eſſe; ac in precibus, recolendisq. Dei maximis beneficijs, aſſidue uerſari.

CONSTITVTIONVM PARS SECVNDA.

DE IIS, QVAE AD SACRAMENTORUM adminiſtrationem generatim pertinent.

QVO maior, et uberior eſt ſacramentorum fructus, quam ut eius uis explicari facile poſſit; eo diligentius, et intima animi pietate, et externo cultu, ac ueneratione tractanda, ac percipienda ſunt. Quod officium ut omni ſtudio et opera noſtra adiuuemus, præter ea, quæ ad ſalutarem hanc rationem conſtituit ſacra Tridentina ſynodus, quæ et Epiſcopi, et parochi inuiolate ſeruare debebunt; nonnulla etiam ad tollenda incommoda, et abuſus, quos in prouincia noſtra hominum uel culpa, uel negligentia in ſacramentorum adminiſtrationem inuexerat, ſtatuenda duximus.

Primum autem magnopere hortamur Epiſcopos, quorum diœceſes inter ſe implicatæ, et confuſæ ſunt, ut communi uoluntate, atque ſententia rationem inire ſtudeant, qua explicari et commodius diſtingui poſſint; adhibita etiam, ſi opus erit, prudentia, ac diligentia uiciniores Epiſcopi, ut, amice ſublatis impedimentis, negotium de communi eorum ſententia, ſedis Apoſtolicæ auctoritate, conficiatur.

Quæ parochiales eccleſiæ partem habent ſui populi extra mœnia urbium, uel oppidorum, uel alibi; quo fiat, ut parochus, præſertim nocturno tempore, illis hominibus ſacramenta commode adminiſtrare non poſſit; in illis Epiſcopi aut eam partem commodiori parochiæ uniant; aut etiam, inuitis rectoribus, ex conſtitutione Alexandri III. et decreto concilij Tridentini, nouas conſtituant parochias.

Illis autem ſacerdotibus, qui de nouo erunt eccleſiis recenter erectis præficiendi, congruens aſſignetur portio, arbitrio Epiſcopi, ex fructibus, ad eccleſiã matricem quomodocunque pertinentibus; et, ſi neceſſe erit, compellant populum ad ea ſubminiſtranda, quæ ſufficiant ad uitam noui rectoris ſuſtentandam.

Quod præterea Tridentina eadem ſynodo decretum eſt, ut eccleſiarum rectoribus tot ſacerdotes adiungantur, quot, et ad ſacramenta parochianis adminiſtranda, et ad diuinum cultum ſatis eſſe poſſint; id Epiſcopi omni diligentia exequantur. Parochiarum diſtinctio, quæ familijs, non certis finibus, facta eſt; et parochis ad ſacramentorum adminiſtrationem, et populo ad illorum ſuſceptionem magnum incommodum afferre ſolet. quare Epiſcopi, ſublata intra ſex menſes diuiſione parochiarum, per familias facta, eas certis limitibus, terminisq. deſcribant.

Cum ſacramenta Eccleſiæ non ſolum ſine ſimoniæ labe, uerum etiam ſine auaritiæ ſuſpicione præbenda ſint; caueant omnes, ne in eorum adminiſtratione quidquam exigant; aut etiam uerbis, uel ſignis, directe, uel indirecte petant. Qui ſecus fecerit, eum, et pœnis, iure communi

muni ſtatutis, et alijs arbitrio Epiſcopi plecti uolumus.

Studeant Epiſcopi, ut in eccleſia ſua cathedrali in ſacramentorum adminiſtratione, in exorciſmis fontium, et ſponſorum benedictionibus ritus et cæremoniæ ex more ſanctæ Romanæ Eccleſiæ adhibeantur.

Omnes uero inferiorum eccleſiarum, quæcumque illæ ſint, rectores in his omnibus ab obſeruatione cathedralis eccleſiæ nulla ex parte diſcedant. Sacerdotes in ſacramentorum adminiſtratione ſemper ſuperpellicium, et ſtolam adhibeant.

Epiſcopi in adminiſtrandis ſacramentis, illorum uim, et uſum, pro eorum, qui ſumpſerint, et adfuerint, intelligentia, diligenter explicabunt. Idem quoque facient parochi ea ratione, ac ſententia, quæ in Catechiſmo, Romæ edendo auctoritate Sanctiſſimi. D. N. præſcribetur. Interim uero aliquo catholici ſcriptoris catechiſmo ab Epiſcopo deligendo utantur.

Parochi crebris cohortationibus in id maxime incumbant, ut populus, ſibi commiſſus, ad Confeſſionem, et cōmunionē frequēter, præcipue autem in Natiuitatis Domini, et Pētecoſtes, ac alijs ſolēnitatibus accedat. Aegrotos uero, etiam non uocati, inuiſant, ut ad ſacramentorum ſuſceptionem inducant; et eorum animabus, quacumque ratione poſſunt, ſollicite conſulant.

Si parochi ad aliam eccleſiam tranſierint, antequam à priore migrent, ſucceſſori libros tradant, in quibus eorum, qui baptizati, confirmati, matrimonio iuncti fuerint, nomina deſcribi, infra iubemus. Qui ſecus fecerit, grauiſſime ab Ordinario puniatur.

Quæ pertinent ad Baptiſmi adminiſtrationem.

Nemini liceat quemquam intra domeſticos parietes baptizare; ſed natum infantem ij, quorum eſt ea cura, ante nonum diem ad ſuſcipiendum baptiſmum in eccleſiam deferendum curent. quòd ſi neglexerint, excommunicationis pœnam ſubeant. Permiſſa eſt tamen, ſi inſtet periculum, facultas baptizandi in priuatis ædibus ſacerdoti; uel ſi is abſit, alteri ſacris initiato; uel, ſi non adfuerit, laicis; primo mari, aut demum fœminæ; qui recte nouerint ueram baptiſmi formam, Ego te baptizo in nomine patris, et filij, et ſpiritus ſancti. Quibus uerbis nihil prorſus ab ipſis addendū, uel detrahendū eſſe, crebro populū ſuū parochus admoneat. Quod, ſi domi baptizatus poſtea uixerit; omnino intra nonum ab ortu diem, uel cum primum per ualetudinem licuerit, eum in eccleſia ſiſtant, ubi ſi rectam baptiſmi formam ſeruatam eſſe conſtiterit, ei tantum ritus, ac cæremoniæ baptiſmi adhibeantur.

Fideles in baptizandis filijs eos potius eligant compatres qui eorum animæ conſulere, quam, qui inopiæ ſubuenire poſſint. Cuius officij ſæpius eos parochus admonebit. Curabitque, ut compatres tales deligantur, qui fidei, et morum ratione ſuſcipiendo muneri ſatisfacere poſſint.

Caueant uero parochi, ne excommunicatos, uel eos, qui eo anno, Paſchæ tempore, ex præcepto eccleſiæ peccata confeſſi non fuerint, et ſanctiſſimam Euchariſtiā non ſumpſerint, admittant ad leuandum baptizatum de ſacro fonte.

Sacerdos baptizaturus, primum, quam actionem ſuſcepturus ſit, diligenter ipſe animaduertat; et ad tanti muneris functionem ſancte, grauiterq. accedat,

Deinde compatres moneat, ut iocis omnibus, nugisq. ſemotis, pie, ac religioſe, quid agatur, attendant; intelligentes Chriſtos filios ſpiritualiter generari; teneriq. ſe pro ſuo ſuſceptionis officio, eos catholica fide, et probatis moribus inſtituere; ſi parētes id facere omiſerint.

Deteſtabilem conſuetudinem baptizatos infantes in altare collocandi, ut muneribus compatrum inde redimantur, Epiſcopi ſeuerius uindicabunt. Compatres, et commatres nihil infantibus, quos ſuſceperunt, aut eorum parentibus, baptiſmi tempore, largiantur.

Cum oleum chriſmatis conſecratur; omnino interſint, et qui dignitates, ſeu perſonatus obtinent, et canonici, ac reliqui cathedralis eccleſiæ clerici; et, quos ex alijs eccleſiis ſuæ ciuitatis et diœceſis Epiſcopus uocandos duxerit.

Caueant parochi, ne ſacrum chriſma in baptiſmo à laicis attingatur. Neue linteola, quibus in baptizatis ſacri chriſmatis unctio extergitur, ad hoc afferant, ut ijs tangenda tradant, quos parentes baptizati ſibi compatres, uel commatres fieri cupiunt.

Singulæ parochiales eccleſiæ ſingulos fontes habeant; in quibus diligēter toto anno ſeruetur aqua baptiſmatis, ſolemni ritu benedicta.

Parochus librum habeat, diligenterq. cuſtodiat; in quo baptizati parentum, et compatrum nomen, cognomen, diemq. natiuitatis, ac baptiſmi, et an ex legitimis nuptijs procreatus ſit, deſcribat; et quot annis ſingulorū annorum ſcriptæ eius rationis exemplum det Epiſcopo, qui id fideliter aſſeruandum curabit.

Moneant parochi puerperas, ut cum primum poſt partum domo exierint, mox ad eccleſiam, Deo acturæ gratias, accedant, ubi benedictionem a parocho ſuſcipiant.

Quæ pertinent ad Sacramenti confirmationis adminiſtrationem.

Minori ſeptennio confirmationis ſacramentum nemini præbeatur.

Parochi in eccleſia ante denuncient tempus, quo ſacrum chriſma miniſtrandum erit.

Eos, qui confirmandi ſint, eius ſacramenti uim, ac uirtutem edoceant,

Suſceptores in ſacramento confirmationis, neque ijs, quos ſuſceperint, neque eorum parentibus quidquam omnino largiantur; ne cuiquam, quod aliquando commiſſum eſt, iterandi hoc ſacramentum, quod nefas eſt occaſionem præbeat.

Omnem diligentiam adhibeant Epiſcopi, ut, qua ratione commodius fieri poterit, Parochi deſcribant confirmatos, et compatres: ſeruatis cæteris omnibus, quæ de libro baptizatis deſcribendis præſcripſimus.

Quæ pertineat ad Sacramentum ſanctæ Euchariſtiæ.

Nemo Paſchæ tempore Euchariſtiæ ſumptionem ulla de cauſa

cauſa differat.

Qui præſtituto tempore non communicarint, eorum nomina parochus ad Epiſcopum, ad ſex dies poſt octauam Paſcha, ſcripto deferat; expoſitis etiam cauſis, quas extra confeſſionem cognouerit; alioqui pœnas det Epiſcopi arbitratu.

In eos uero omnes Epiſcopus cenſuris, et alijs pœnis acriter animaduertat; ijs exceptis, qui eiuſdem Parochi conſilio iuſta de cauſa ſumptionem in aliud tempus produxerint.

Huic decreto ne fraus fieri poſſit; ſtatuimus, ut ſi quis ex neceſſitate, uel alia iuſta cauſa, ab Epiſcopo, uel proprio parocho comprobanda, extra parochiam ſuā dicto tempore Euchariſtiam ſumpſerit; parocho ſuo de eo fidem faciat, ſin minus, in eum agatur, ac ſi non communicaſſet.

Publici concubinarij, fœneratores, ac blaſphemi, et alij eiuſmodi facinoroſi homines ſemel ad pœnitentiam et Communionem admiſſi, ſi poſt ea eos in eodem luto peccatorum hærere cognitum fuerit, amplius ad ſacram Communionem ne recipiantur; niſi poſtea eos uitam, et mores re ipſa emendaſſe, parochi perſpexerint.

Euchariſtiæ ſacramentum, ubi pro eccleſiarum amplitudine commode fieri poterit, maribus ſeorſim à fœminis miniſtretur.

Qui ſumunt, ut ad Deum tali tempore accedentes decet, demiſſo habitu, et humili ueſtitu, pœnitentiam et animi ſubmiſſionem præ ſe ferant.

Sacerdos ſanctiſſimam Euchariſtiam iis, qui raro ſumunt, non prius miniſtret, quam eos diligentius admonuerit, quanta reuerentia, et humilitate ad tremendum illud ſacramentum accedere debeant; quantaq. illis ſupplicia ſint parata, qui indigne ſuſcipiunt.

Adoleſcentibus, qui tunc primum Euchariſtiam ſumere uoluerint, parochus non præbeat; niſi eos ante aliquot dies examinarit; et de ui, et ratione ſacramenti diligenter inſtruxerit.

Populo, poſtquam Euchariſtiam ſumpſerit, uinum calice conſecrato, uel alio uaſe, quod ad ſacri calicis formam factum ſit, ne præbeatur.

Epiſcopus diligentiſſime curet, ut in cathedrali, collegiatis, parochialibus, et alijs quibuſuis eccleſiis, ubi ſacroſancta Euchariſtia cuſtodiri ſolet, uel debet, in maiori altari collocetur; niſi neceſſaria, uel graui de cauſa aliud ei uideatur.

Ante ipſam ſemper lampas accenſa colluceat. Tabernaculum, quo aſſeruatur, ornatum, et bene ſeptum, ac munitum ſit.

Vt oratio, quam uocant Quadraginta horarum, coram ſanctiſſimo Sacramento, quo frequentiſſimus populus conuenire ſolet, qua pietate, et religione inſtituta eſt eadem retineatur, et propagetur, decernimus.

Vt Sacramentum in altari, decenter ornato, collocetur, quo tempore, uel letaniæ cantentur; uel, ſi temporis ratio patiatur, Miſſa celebretur; neque tamen extra ambitum templi ſacra Euchariſtia deferatur; niſi ſecus uideatur Epiſcopo.

Nemini autem eo, præter orantes cuſtodes, huius orationis cauſa noctu conuenire liceat.

Interdiu autem mares, quantum fieri poteſt, ſeparatim à fœminis orent.

Die feſto corporis Chriſti Domini, cum ſacroſancta Euchariſtia in ſolemni ſupplicatione geſtatur, ſi adfuerit Epiſcopus, is eo ferendæ Euchariſtiæ officio fungatur; ſi non adfuerit, id munus exequatur ſolus is presbyter, qui ſecundum Epiſcopum pro eius loci conſuetudine, honore cæteris præſtat; niſi ex priuilegio, aut conſuetudine ad alium presbyterum ea cura pertineat.

Vt ſanctiſſima Euchariſtia ad ægrotos ſumma cum religione deferatur; parochi populum ſæpiſſime hortentur, ut frequens ſemper proſequatur.

Quamobrem etiam ſodalitates Corporis Chriſti in parochijs inſtituant.

Cum uero deferenda erit, tum eum campanæ ſonitu præmoneant.

Lumina, tintinnabulum, et decorum uaſculum, uelo etiam decenter contectum, ac præterea, ubi fieri poterit, umbellam adhibeant.

Duas autem ſacræ Euchariſtiæ particulas deferant; ne, eis ad eccleſiam redeuntibus, populus inane uaſculum adoret.

Quæ pertinent ad celebrationem Miſſæ.

Præcepit ſacra Tridentina ſynodus, ut, quæcumque in miſſæ celebrationem irrepſerunt, a tanti ſacrificij dignitate aliena, ea Epiſcopi tollere ſedulo ſtudeant.

Quamobrem nos eiuſdem concilij decretum exequentes, ut ſanctiſſimum Miſſæ ſacrificium, in qua, illa Deo patri placens hoſtia, Ieſus Chriſtus in odorem ſuauitatis offertur, ſingulari religione, ac pietate, et a ſacerdotibus celebretur, et a populo colatur; hæc ſtatuimus.

Epiſcopus noſſe ſtudeat omnes, qui in quauis eccleſia Miſſam celebrare, uel ſacerdotem, qui celebret exhibere debeant; cogatq. ſuo officio ſatisfacere.

Nemo clericus, uel laicus in ſuis ſæcularibus eccleſiis, cappellis, uel Oratorijs, quamuis ab Ordinario probatis, etiam ſi iuriſpatronatus ſint, quemquam ſæcularem, uel regularem ſacerdotem celebrare patiatur; qui ſcriptam celebrandi facultatem, ſingulis ſex menſibus renouandam, ab Epiſcopo non impetrarit.

Quod, ſi quis onus recipiat ad tempus uel perpetuo ibidem celebrandi, uel eiſdem locis inſeruiendi; hunc non generatim, ſed nominatim eorum locorum cauſa eiuſmodi facultatem impetrare uolumus. Qui contra præſcriptam rationem uel celebrarit, uel, ut celebretur, permiſerit, grauiter puniatur.

Clericis alienæ diœceſis rei diuinæ faciendæ facultatem ne permittat Epiſcopus; niſi oſtendant litteras teſtimoniales, ſeu dimiſſorias Ordinarij ſui, duobus tantum menſibus ante, ſi in prouincia, ſi extra prouinciam in Italia, quatuor, ſex uero, ſi extra Italiam datas; uel ſi ea antiquiores ſint, afferant etiam ſcriptum teſtimonium de uita, et moribus ab ijs Ordinarijs, in quorum diœceſi poſt illud tempus aliquandiu permanſerint.

Sacerdotes, qui publice, et notorie criminoſi fuerint,

a Miſſa celebratione arceantur, niſi, emendata uita, ſceleris maculam eluerint.

Facultates, cuicumque ab Epiſcopis ad hanc diem conceſſa, plures Miſſas eodem die celebrandi, poſthac irrita, ac nulla ſint.

Nemini ſine facultate, ab Ordinario ſcriptis impetrata, in Oratorijs ſodalitatum ſacularium, quas confraternitates uocant, alijſue eccleſijs, capellis, aut Oratorijs ſacularibus, qua parochialis eccleſia finibus continentur, Miſſam celebrare liceat Dominicis, et reliquis feſtis diebus; niſi abſoluta concione, qua inter Miſſam in parochiali eccleſia habebitur.

Miſſa nec ante auroram, nec poſt meridiem, niſi ex cauſa iure permiſſa celebrentur.

In eccleſijs, ubi plures Miſſa celebrari ſolent, is ordo ſeruetur, ut pro populi commoditate, prima diluculo, reliquis deinceps debito interuallo diſtributis, poſtrema autem, quo tardius liceat, celebretur. Quod ſi eodem tempore pluribus locis Miſſa celebranda ſit, rationem ineant Epiſcopi, ne ſacerdotes inter ſe, alius ab alio, perturbentur.

Nullus ſacerdos, quemadmodum à Tridentina ſynodo ſtatutum eſt, in priuatis ædibus, et omnino extra eccleſiam, et oratoria, qua diuino tantum cultui dicata, et à locorum Epiſcopis deſignata, ac uiſitata ſint, Miſſam celebret.

Oratoriorum autem ædificationem, aut uſum, ne facile, ſed magna de cauſa permittant ijdem Epiſcopi.

In eis autem deſignandis, uel probandis, hac ſeruent.

Ne ſint in interiorum ædium partibus, in quibus domini, uel familia frequentius uerſentur; ſed commodo, et honeſto loco, a cubiculis, triclinijs, et ab aula ſeparato, ad templi formam et regulam propius accedant.

Nec ita anguſta ſint, ut, qui Miſſam audierint, ad oſtium, aut feneſtram ſtare cogantur, aut denique ibi ſacris intereſſe, ubi promiſcue profanum aliquod exerceatur; quod fieri omnino prohibemus.

Cui autem id permiſſum fuerit, is eo rarius utatur; ne diſtracti homines illa commoditate, eccleſiam Dei minus frequentent; quod exemplo etiam noceat alijs.

Ornamenta, et inſtrumenta altarium pro celebratione Miſſa, pura, ac munda ſint; præſertim corporalia, ac purificatoria. Quamobrem etiam uino albo, ubi poſſit, tantummodo ad miſſa ſacrificium ſacerdotes utantur.

Calices ex metalli genere, iure permiſſo, adhibeantur, eoq. pretioſiori, quantum per facultates licuerit.

Die ſabbati ſemper Miſſa de beata Virgine celebretur; niſi diei ſolennitas, uel eccleſia inſtitutum interdum obſtiterit; quo caſu eius omnino commemoratio fiat; niſi, et id eccleſia inſtituto impediatur.

Ne plures tribus, uel ad ſummum quinque, orationes, ſeu, ut uocant, collecta dici poſſint; niſi ubi eccleſia inſtitutum aliud poſtulet.

Tollant Epiſcopi ſumptuoſa conuiuia, ludos, choreas, et omne inanium oblectamentorum genus, cæteroſq. omnes abuſus, qui populi temeritate, aut ſacerdotum auaritia in noua, ut uocant, Miſſa celebrationem irrepſerunt; et in eos, qui in hoc genere aliquid peccarint, Epiſcopus grauiter animaduertat.

Magiſter cæremoniarum cathedralis eccleſia eos, quibus prima Miſſa celebranda ſit, et, qui præterea ſacerdotes minus perite celebrant, Miſſa ritibus, ac cæremonijs inſtituat. Qui ſi huic muneri obeundo unus par eſſe non poterit, alijs idoneis ſacerdotibus Epiſcopus eius officij partes deleget. Neque cuiquam primam Miſſam celebrare liceat, qui ab ijs inſtitutus non ſit.

Præcipimus autem, ut ſacerdotes in Miſſa celebratione cæremonias, à Romana eccleſia inſtitutas, ad unguem ſeruent; neque alias adhibeant.

Vt ab omni indecoro, et abſurdo capitis, oris, et reliqui corporis motu abſtineant.

Vt, cum, eleuatione peracta, ſacra hoſtia mouenda, uel ſumenda erit, ita moueant, ne iterum ſuſtolli uideatur.

Vt præter inſtitutum eccleſia Romana ijs, qua ſecreto, uel qua palam dicuntur, quidquam addi, uel detrahi non liceat.

Vt qua palam pronuncianda ſint, diſtincte, et clara uoce dicant.

Vt ſecreta, qua uocantur, ſecreto etiam pronuncient.

Vt neque tardius, neque celerius, quam par ſit, uerba proferant.

Vt propter erroris caſum, qui in omni Miſſa parte grauis, in canone grauior, in ipſa uero conſecratione grauiſſimus eſt; Miſſam legant; non memoriter dicant, aut canant.

Vt operto capite celebrare non audeant.

Vt, quo puriores ad diuinam rem faciendam accedant, ſaltem ſingulis hebdomadis peccata ſua confiteantur; niſi eos ob mortalis peccati culpam frequentius id facere oportuerit.

Vt, antequam celebrent, ſe colligant; et orantes mentem in tanti miniſterij cogitatione defigant. Quod ut commodius fieri poſſit; curent Epiſcopi, ut in ſingulis cathedralium, collegiatarum, et parochialium eccleſiarum ſacriſtijs ſingula cellula ad hunc ſacerdotum orandi, et meditandi uſum inſtituantur.

Vt, antequam ad altare accedant, Miſſam perlegant, et ſingulas partes ita præparatas, et notatas habeãt, ut celebrantes neque errent, neque hæreant.

Vt ſacris ueſtibus induti, cum nemine colloquantur; neque loquentibus dent aures, mentemq. et oculos ab omnibus amoueant, quibus diſtrahi poſſint; neque e ſacriſtia exeant; niſi cum ad altare eundum erit; quod tum grauiter, et modeſte fiat.

Vt pileum, birretum, aut ſubbirretum, chyrothecas, ſudariolum, aut quodcumque denique huius generis in altare ne ponant.

Vt ibi ne in mora ſint ſacrificio, cuiuſuis expectandi gratia. Neue ob eandem cauſam, Miſſa inchoata, ſubſiſtant, aut eius initium repetant. Neue, ſi parochi ſint, cuiuſquam gratia, metuue Miſſam anticipent, aut differant; ſed illam ea potiſſimum hora celebrent, qua populo magis accomodata ſit. Neue concionem, quam in ea habere debent, ullo modo omittant. Quod,

ſi forte

ſi forte quiſpiam imperio quodam, aut contumelia, aut minis, aut ui contenderit, ut ſacerdos quidquam contra, quam hoc decreto ſancitum eſt faciat; ſi clericus ſit, et beneficium obtineat, eo priuetur; ſi non habet beneficium, ne habere quidem ad quinquennium poſſit; ſi laicus, re ipſa iam tunc excommunicationis pœnam ſubeat; neque ad decennium feudi, aut emphyteoſis nomine quidquam ab eccleſia conſequi poſſit.

Vt, peracta Miſſa, pro ſummi beneficij munere Deo gratias agant.

Ne ſacerdotes, cum in fine Miſſæ fuerint, uel eorum miniſtri, recedant ab altari. Neue uaſa, aut linteolos ſacros colligant. Ne cuiquam rei tollendæ, uel mouendæ cauſa manus admoueant.

Ne candelas reſtinguant: niſi abſoluto Euangelio, quod poſt benedictionem dicitur.

Celebranti ſacerdoti unus ſaltem miniſter adſiſtat, isq. clericus, ubi poſſit, et talari ueſte, et ſuperpelliceo indutus.

Miniſtri candelas accendant, miſſale, et urceolos, et alia, quæ ad Miſſæ miniſterium requiruntur, prius ſuis locis in altari collocent, quàm eo ſacerdotes accedant: quem, niſi his omnibus præparatis, confeſſionem ordiri omnino prohibemus.

Sacerdote rem diuinam faciente, miniſtri per eccleſiam ne uagentur; neue dent operam collocutionibus, aut candelis uenditandis; ſed compoſito corpore, nullo geſtu, modeſte, ut debent, ſacerdoti adſiſtẽtes inſeruiãt.

Moneant Parochi frequenter patres familias, ut filios, et famulos, quos in beſtijs paſcendis occupant, ſaltem diebus feſtis Miſſæ iubeant intereſſe.

Viduæ ob maritorum mortem, ad ſummum ne menſe amplius ſint ſine Miſſæ auditione. qua in re nulla ualeat excuſatio cuiusuis conſuetudinis, quam irritam decernimus. eas item Epiſcopi, etiam cenſuris eccleſiaſticis, id facere cogant.

Parochi populum frequenter hortentur, ut in ſua parochia feſtis diebus Miſſam audire ne omittant. Moneantq. eum diligenter, debere unumquemque, ut a ſacra Tridentina ſynodo traditum eſt, in parochiam ſuam, ubi id fieri commode poteſt, conuenire ad audiendum uerbum Dei.

Fideles, cum Miſſæ interſunt, eodem ueſtitu ſint, quo in publicum prodire ſolent, et ita ſe componant, ut corporis habitu animi religionem præ ſe ferant.

Ne in foribus eccleſiæ, uel extra ſubſiſtant, niſi neceſſitatis cauſa.

Aperto capite ſint. Et, quo tempore a ſacerdote confeſſio dicitur, et grauiora Miſſæ myſteria peragantur, ſint flexis genibus.

Ne ita prope ad altare accedant, ut indecorum ſit, et ſacerdos perturbetur.

Ne prius diſcedant, quam ſacerdos Euangelium, quod poſt benedictionem dicitur, abſoluerit.

Quæ pertinent ad ſacramenti Pœnitentiæ Adminiſtrationem.

Innocentij tertij conſtitutionem, in generali concilio editam, qua ſancitum eſt, ut fideles, ſaltem ſemel in anno, proprio parocho peccata ſua confiteantur, inuiolate omnes ſeruent.

Salutarem eiuſdem Innocentij conſtitutionem, eo item concilio latam, nos ad uſum reuocantes præcipimus, ut medici ad ægros, in lecto iacentes, adducti, antequam illorum curam ſuſcipiant, eos plane moneant, ut idoneo confeſſori de eorum peccatis confiteantur.

Quibus etiam denuncient, ſe, niſi id quatriduí ſpatio ad ſummum præſtiterint, eorum curationi defuturos.

Parochum etiam curabunt certiorem fieri de eo, qui in eius parochia morbo affectus teneatur; qui pro ſui officij munere, ſtatim ægrum conuenire, et cum eo agere debet, ut per hoc ſacramentum Deo reconcilietur.

Iubemus autem medicos, excommunicationis pœna ijs propoſita, quam iure ipſo ſubeant, ſi ſecus fecerint, tranſacto quatriduo ab illorum curatione omnino abſtinere; niſi certo cognouerint, eos poſtquam in eam febrim, morbumue inciderunt, confeſſos eſſe; aut Epiſcopo, eiue, cui Epiſcopus eius rei facultatem dederit, aliud ex iuſta cauſa uideatur.

Hortamur denique omnes, quos aliqua de ægrotis cura attingat, ut nullam occaſionem omittant inculcandi eis, quæ ad animæ ſalutem pertineant.

Epiſcopi in ſuis cathedralibus eccleſiis, Tridentini concilij auctoritate, pœnitentiarium intra tres menſes inſtituant cum unione præbendæ, quæ primo quoque tempore uacauerit. Negligentes proxima prouinciali ſynodo prætermiſſi officij rationem reddent.

Qui parochialem eccleſiam non obtinent, etiam ſi regulares fuerint, confeſſiones ne audiant, quemadmodum ſtatuit Tridentina ſynodus; niſi Epiſcopi ſcripto approbati fuerint. Qui contra fecerit, excommunicationis pœnam ſubeat.

In ijs probandis hanc rationem habeant Epiſcopi, ut pij, bene morati, docti, prudentes, patientes, de animarum ſalute ſolliciti, et fideles cuſtodes ſint eorum, quæ in confeſſione dicuntur; prouecta etiam ætate, præſertim illi, quibus confeſſiones mulierum erunt audiendæ.

In foribus ſacriſtiæ cuiuſuis eccleſiæ, ubi confeſſiones audiri, et confeſſores plures eſſe ſolent, affigatur tabella, in qua nomina, et cognomina confeſſorum approbatorum deſcripta ſint.

Iubeat Epiſcopus clericos frequenter audire magiſtros, qui caſus conſcientiæ in monaſterijs, uel ubiuis, eius iuſſu interpretentur.

Confeſſores omnes caſus, ſummo Pontifici, et Epiſcopis quauis ratione reſeruatos ſcriptos apud ſe habeãt; ne quid per incuriam ſibi facultatis aſſumant.

Sacerdotes, niſi ex cauſa neceſſaria, mulieres ante Solis ortum, uel poſt eius occaſum, confitentes ne audiant. Neue in cellis, ſed publice in eccleſia, in ſedibus, in quibus tabella omnino inter confitentem, et confeſſorem interiecta ſit. Huiuſmodi autem ſedes in eccleſiis ab ijs, ad quos pertinet, conſtituendas Epiſcopi quam primum curabunt.

Nec ſine cauſa neceſſaria in priuatis ædibus cuiuſquam

maris, uel fœminæ confeſſionem audiant.

Parochi ſæpe cohortentur, et moneant fideles, ne confeſſionem, quæ Paſchæ tempore fieri debet, uſque ad ſanctam hebdomadam differant.

Caueant Curati, ne ijs temporibus, quibus confeſſiones frequentiores eſſe ſolent, præcipue per octo dies ante Natalem Domini, et a Dominica Paſſionis uſque ad Reſurrectionis octauam, etiam aliò ad funera, et alia ſacra officia uocati, illud audiendæ confeſſionis munus in ſua eccleſia, ſine cauſa neceſſaria prætermittant, aut ullo modo differant.

Ad ſacramentum pœnitentiæ, quo à peccatis liberamur, nemo ſine debita præparatione accedat, ut in ſpiritu humilitatis, et amaritudine animæ ſuæ, non expectata confeſſoris interrogatione, ipſe peccata ſua confiteri poſſit; cuius tamen diligentia adiuuandus erit, ubi aliqua in parte deficere uidebitur.

Caueant confeſſores, ne ante debitam ſatisfactionem illos abſoluant, quibus, cum facultas adſit aliena reſtituendi, uel legata, quæ ad pias cauſas facta ſunt, perſoluendi, illisque, ut id faceret, ſuperiori confeſſione præceptum ſit, præſtare tamen neglexerunt; exceptis ijs, qui periculoſe ægrotant, quos tamen moneant, ut, quod debent, quamprimum perſoluant.

Et quia interdum in falſi teſtis manu eſt, ut non ſolum facultatibus homines, ſed etiam exiſtimatione, ac uita ſpolientur; idcirco neminem abſoluant, qui falſum teſtimonium in iudicio, alterius detrimento dixerit; niſi prius dato damno, quatenus id ſarciri poterit, et uiolatæ illius exiſtimationi ſatisfecerit.

Ne illum quidem abſoluant, qui poſt publicum Epiſcopi monitum de indicandis rebus amiſſis, quid de ijs ſciat, non indicarit; niſi hoc officium ante perſoluerit.

Iidem omni adhibita diligentia, conſcientiam examinent ſingulorum, qui fœnerantur, et qui iniquos contractus exercent; neque quemquam in his caſibus abſoluant; niſi debita reſtitutio, aut ſatisfactio ex canonum præſcripto prius intercedat.

Ad eorum etiam criminum, quæ infra ordine adſcribuntur, licentiam reſecandam, prohibemus, ne confeſſores quemquam, ullis ijs criminibus alligatum, abſoluant, niſi facultas eis ab Epiſcopo permiſſa ſit. cuius poteſtati, et eorum ſacerdotum, quos ipſe ei muneri præpoſuerit, eiuſmodi abſolutionem, in ſua cuique diœceſi, reſeruamus.

Raptores uirginum.

Qui moniales uiolarint.

Qui abortum procurarint.

Qui ſecundo, uel propinquiori cognationis gradu inceſtum admiſerint.

Incendiarios, et qui damni, iniuriæue cauſa uites, uel arbores alienas inciderint.

Eccleſiam polluentes.

Homicidas uoluntarios.

Qui parentes percuſſerint.

Qui locis pijs infantes expoſuerint, cum habeant, unde ipſos alant, neq; eorũ locorum damnũ reſarcierint.

Notarios, qui legata, ad pias cauſas facta, non denunciarint, ex noſtri decreti præſcripto.

Qui ad magicas artes, ueneficia, ſuperſtitiones, et alia huius generis, Eucharistia, ſacriſue rebus abutuntur.

Qui ſtateras, menſuras, monet.ue adulterarint, corruperintue.

Confeſſores canones pœnitentiales bene nouerint; et de pœnitentia, quam cuique peccato præſcripſerunt, confitentes admoneant; ut tanto diligentius a peccatis cauere ſtudeant, quanto in pœnitentijs canonum mitigandis benigniorem in ſe Eccleſiam experiuntur.

Iidem, quemadmodum a ſancta Tridentina ſynodo iuſſum eſt, publice peccantibus publicam pœnitentiam imponant; neque illud publicæ pœnitentiæ genus, niſi data ab Epiſcopo facultate, ſecreta alia pœna commutare audeant.

De ieiunio.

Sancta Tridentina ſynodus paſtores omnes hortatur, atque obteſtatur, ut omnem adhibeant diligentiam ad fideles cohortandos, ut ea, quæ ad domandam carnem conducunt, præſertim ciborum delectum, et ieiunium omni ſtudio amplectantur. Itaque eius nos auctoritati, et ſacrorum canonum decretis innitentes edicimus.

Vt omnes carne, cæterisq. omnibus, quæ a carne trahunt originem, ut ouis, lacte, caſeo, butyro, et huiuſmodi per totam Quadrageſimam abſtineant.

Sciantq. ſingulis Quadrageſimæ diebus, Dominicis exceptis, ieiunij lege ſe obſtrictos eſſe. ſunt enim illi quadraginta dies, quaſi totius anni decima quadam, quæ in oblatione ieiunij, pro fidelium omnium ſalute, Deo conſecratur.

Vt per ſacra quattuor anni tempora, uigilias Natalis Domini, Aſſumptionis beatiſſimæ Virginis Mariæ, beatorum Apoſtolorum (exceptis Ioannis Euangeliſtæ, et Philippi et Iacobi uigilijs) item diei feſti omnium Sanctorum, Natiuitatis Ioannis Baptiſtæ, et beati Laurentij, ieiunium ſeruent.

Vt triduo etiam Rogationum poſt Aſcenſionem Domini, ex ueteri inſtituto, in Mediolanenſi eccleſia ieiunium adhibeatur.

Edicimus præterea, ut in Prouincia noſtra, proxima quarta feria poſt Quinquageſimam, omnes Quadrageſimalis obſeruantiæ initium faciant; præter ciuitatem Mediolanenſem, eaſque diœceſis partes, ubi ex Diui Ambroſii inſtituto diuina officia celebrantur.

Illorum uero damnamus ingluuiem, qui primis quinque Quadrageſimæ diebus, Romanæ Eccleſiæ more inſtitutis, Mediolanum ſe conferunt, patriæ ritum in ieiunio, et ciborum abſtinentia fugientes.

Caueant autem ieiunij cultores, ne, dum uetitis cibis abſtinent, aliarum rerum delitias, luxuriamq. conſectentur; immo uero moderato cibo, et potu carnis uitia coerceant; ut liberi mentes ad cæleſtium rerum amorem, et contemplationem erigant; et ad pietatis opera expediti inueniantur.

Ad his autem omnibus eos excipimus, quos urgens neceſſitas, uel imbecilla ætas a ieiunij lege eximit; eos etiam, qui euidentis morbi, alteriuſue iuſtæ cauſæ ex-

cuſationem

cuſationem habent; ſed horum iudicium Epiſcopo tantum, uel ijs, quos ei muneri ipſe præfecerit, ſcripto faciendum relinquimus; idq., quod ad morbum attinet, de medici conſilio.

Quod autem ex diuinarum litterarum ſententia, parum homini prodeſt, ſe per ieiunium cibo temperaſſe, ſi animus in peccatis ſit intemperans; idcirco fideles in ieiunio præcipue ſtudeant, ut, dum caro ab alimentis abſtinet, mens pariter a culpa ieiunet; omnesq. in Dei laudibus, eleemoſynis, alijsq. pijs officijs occupentur. hoc eſt enim ieiunium, quod ſe Dominus Eſaiæ ore delegiſſe teſtatur.

Quæ pertinent ad extremæ vnctionis adminiſtrationem.

Extremæ unctionis ſacramentum curet parochus, ut ægroto, dum integris eſt ſenſibus, adhibeatur.

Idem cum ad ungendum infirmum acceſſerit, diligenter eum conſoletur, et hortetur, ut bono animo ſit; et a curis ac deſiderijs huius uitæ ad cœleſtis beatitudinis cogitationem ita erigat; ut abiecto mortis metu, ſe a Deo in æternam requiem uocari gaudeat.

Omnes uero, qui adſunt, moneat, ut preces Chriſto Domino pro eo faciant.

Quæ ad ſacramenti ordinis adminiſtrationem pertinent.

Accurate complexa eſt tridentina ſynodus omnem diligentiæ rationem, quam in conferendis ordinibus adhibere debeant Epiſcopi, ut Eccleſiæ idoneos ſacerdotes, et alios miniſtros habeant. quamobrem eos tantum admonendos duximus, ut idem ſtudium in exequendo præſtent, quod in præcipiendo adhibitum eſſe omnes intelligunt.

Quod a Tridentina ſynodo ſancitum eſt, ne in conferendis ordinibus Epiſcopi, et eorum miniſtri quidquam, etiam ſponte, quauis de cauſa datum, accipiant; id, et ipſi inuiolate ſeruent; et a ſuis cubicularijs, cæterisq. familiaribus ſeruandum curent.

Archidiaconus cuiuſque cathedralis eccleſiæ, ſi ea eccleſia Archidiaconũ habeat; ſin minus is, qui proximum poſt Epiſcopum in ea eccleſia dignitatis gradum obtinet; intra ſex menſes librum conficiat, in quo diligenter deſcribat clericorum omnium ſæcularium nomina et, quo quiſque ordinis gradu ſit, ac deinceps reliquorum tam ſæcularium, quam regularium, qui clericatum, uel aliquem ex minoribus, maioribusue ſacris ordinibus aſſumpſerint, locum etiam, et tempus.

Quicumque uero poſthac in noſtra Prouincia a ſuo Epiſcopo, uel eius permiſſu ab alio, etiam extra prouinciam, in clericalem militiam adſcriptus fuerit, uel altiorem ordinis gradum aſcenderit; ad menſem ex eo die, quo ordinem ſuſceperit, nomen ſuum in clericorum librum referendum curet.

Eum autem librum idem diligẽter cuſtodiat; in quem quidquid ſingulis annis retulerit, id Epiſcopo deſcribendum dabit; ut eius libri exemplum etiam in Epiſcopalibus ædibus aſſeruetur.

De Seminario Clericorum.

Mandatum eſt a ſacro Tridentino concilio prouincialibus ſynodis, ut quamprimum in eam curam incumberent, ut ſeminarium clericorum, ubicumque id fieri poſſet, conſtitueretur, omniq. ratione propagaretur. quamobrem etiam illis facultatem dedit moderandi, et augendi omnia, et ſingula, quæ pij, et ſancti huius operis inſtitutionẽ, et progreſſionem adiuuare poſſent. Itaque nos prouinciæ noſtræ ſtatu, et eccleſiarum, ac beneficiorum genere diligenter conſiderato, duximus ad hanc rationem confugiendum eſſe, ut detrahamus, quemadmodum iam nunc detrahimus, decimam partem fructuum cuiuslibet menſæ Epiſcopalis, et Capituli, et quarumcumq. dignitatum, perſonatuum, officiorum, præbendarum, portionum, abbatiarum, et prioratuum cuiuſcumque ordinis, etiam regularis, aut qualitatis, uel conditionis fuerint; etiam hoſpitalium, quæ dantur in titulum, uel adminiſtrationem, iuxta conſtitutionem concilij Viennenſis; et beneficiorum quorumcumque, etiam regularium, etiam ſi iuriſpatronatus cuiuscumque fuerint, etiam ſi exempta, etiam ſi nullius diœceſis, uel alijs eccleſijs, monaſterijs, uel hoſpitalibus, et alijs quibusuis locis pijs, etiam exemptis annexa, et ex fabricis eccleſiarum, et aliorum locorum, etiam ex quibuscumque alijs eccleſiaſticis redditibus, ſeu prouentibus, etiam aliorum collegiorum, in quibus tamen ſeminaria diſcentium, uel docẽtium, ad communem eccleſiæ bonorum promouendam actu non habentur, hæc enim exempta eſſe uolumus, præterquam ratione reddit uum, qui ſuperflui eſſent, ultra conuenientem ipſorum ſeminariorum ſuſtentationem, ſeu corporum, uel confraternitatum, quæ in nonnullis locis ſcholæ appellantur, et omnium monaſteriorum, non tamen mendicantium, etiam ex decimis quacumque ratione ad laicos, ex quibus ſubſidia eccleſiaſtica ſolui ſolent, et milites cuiuſcumque militiæ, aut ordinis pertinentibus (fratribus ſancti Ioannis Hieroſolymitani duntaxat exceptis) eamq. ſupra ſcriptorum fructuum decimam ſic detractam ſeminarijs, ſingulis prouinciæ noſtræ diœceſibus erigendis, ſeu iam erectis, applicamus, et incorporamus.

Poſſeſſores autem huiuſmodi beneficiorum ad eandem fructuum decimam non modo pro ſe, ſed pro penſionibus, quas alijs forſan ex dictis fructibus ſoluant, retinendo tamen pro rata quidquid pro dictis penſionibus illis erit ſoluendum, omnino teneri uolumus, et mandamus eiuſdem Tridentini concilij auctoritate quibusuis, quoad omnia, et ſingula ſupradicta priuilegijs, et exemptionibus, etiam ſi ſingularem derogationem requirerent, conſuetudine etiam immemorabili, et quauis appellatione, et allegatione, quæ executionem non impediat, non obſtantibus.

Hanc autem fructuum decimam iuxta maiorem ſingulorum beneficiorum taxationem, quæ hactenus facta reperiatur, exigi iubemus. Quod ſi aliqua beneficia non reperiantur taxata; Epiſcopi de conſilio eorum, qui ſacræ Tridentinæ ſynodi iuſſu ad id munus delecti fuerint, ea taxent.

Quam decimam duobus terminis intra ſequentem annum M. D. LXVI. et deinceps ſingulis annis eodem modo ſolui uolumus. ſi quis huius anni taxationem a ſe impoſitam exigere cœpiſſet, eandem exactionem proſequatur; deinceps uero hanc exigendi rationem, a nobis præſcriptam, ſeruabit.

Præterea damus auctoritatem ſingulis prouinciæ noſtræ Epiſcopis, ut de eorum, qui huic muneri præfecti erunt, conſilio, et Metropolitani ſcripto conſenſu, poſſint eam decimam augere, ac perducere uſque ad decimam ueri annui redditus, et imminuere uel uniuerſe uel ſigillatim; atque ijs etiam beneficijs, quæ tenuiora fuerint, præſertim curatis, totam omnino exactionem remittere.

Decernimus item, ut Epiſcopi, ex auctoritate eiuſdem concilij Tridentini, intra ſex menſes eccleſiaſtica aliquot ſimplicia beneficia, cuiuſcũque qualitatis, et dignitatis fuerint, uel etiam præſtimonia, uel præſtimoniales portiones nuncupatas, etiam nondum uacantes, huic collegio, ſeu ſeminario applicent, et incorporent; ea uidelicet, quæ illis ſeminario magis opportuna, et idonea uidebuntur; ſine tamen cultus diuini detrimento, et beneficia obtinentium præiudicio.

Quod, ſi Epiſcopi illorum beneficiorum fructus ad id pium opus non ſatis eſſe animaduerterint, diſpiciant, ſi quæ alia ſint, quæ ſeminario attribui poſſint. Deq. his Metropolitanum admoneat, qui, ut res ex ſententia confici poſſit, a Sanctiſſ. D. N. opem implorandam, et eius auctoritatem interponendam curabit.

Hæc autem unio beneficiorum ex præſcripta concilij Tridentini formula locum habeat, etiam ſi beneficia ſint reſeruata, uel affecta; nec per reſignationes ipſorum beneficiorum uniones, et applicationes ſuſpendi, uel impediri poſſint; ſed omnino quacumque uacatione, etiam ſi in Curia effectum ſuum ſortiatur, et quacumque conſtitutione non obſtante; ſuccedente uero caſu, quo per uniones effectum ſuum ſortientes, uel aliter ſeminarium ipſum in totum, uel in partem dotatum reperiatur; tunc portio ex ſingulis beneficijs, ut ſupra, detracta, et incorporata, ab Epiſcopo, prout res exegerit, in totum, uel pro parte ad ratam remittatur.

Quæ pertinent ad collationem beneficiorum.

Interdicimus et ijs, qui ius habent conferendi quæcumque beneficia eccleſiaſtica, ſeu eis prouidendi, aut ad ea eligendi, præſentandi, uel nominandi, et eorum miniſtris cuiuſuis generis, ne quidquam per quamuis cauſam eius rei gratia ab aliquo, cui eccleſiaſticum beneficium quauis ratione tribuatur, ne ſponte quidem datum, accipiant.

Neue ita detur beneficium cuiquam, ut is ad nutum eius, qui dederit, uel cuiuſuis alterius, poſtea cedat.

Neue in eo dando ulla fructuum pars ab Epiſcopis, et inferioribus, contra ſacrorum canonum inſtituta, quauis etiam pietatis ſpecie reſeruetur.

Qui ex ijs quos diximus, ſecus fecerit; iure ac facultate eligendi, nominandi, uel præſentandi deinceps uti non poſſit.

Qui uero beneficium conditionibus eiuſmodi acceperit, ſciat ex ſacrorum canonum decretis, ſe nullum in eo ius adeptum eſſe; atque ideo fructus ſuos non facere; quoſue perceperit, ſine conſcientiæ labe retinere non poſſe; ad eorumq. reſtitutionem compellatur.

Omnes item ij cæteras pœnas dent, ſimoniacis à ſacris canonibus, et conſtitutione Sãctiſſimi D. N. Pij IIII. conſtitutas; et, quas Epiſcopi præterea de ijs ſumendas iudicauerint.

Eandem Pij conſtitutionem Epiſcopi ſemper in diœceſana ſynodo, ac bis quotannis in celebrioribus ſuæ diœceſis oppidis publice recitari iubeant.

Neminem autem uel præſentatum, uel nominatum, uel electum, uel ab inferioribus prouiſum prius admittant, aut inſtituant Epiſcopi, quam infra ſcriptum iuſiurandum ab eo exegerint. Ego N. præſentatus, uel electus &c. ad beneficium N. iuro per ſacroſancta Dei Euangelia, quæ meis manibus tango, neque me beneficij obtinendi cauſa, aut, ut ad id præſentarer, uel nominarer &c. neque quemquam alium meo nomine, aut conſentiente, uel ſciente me, quidquam collatori, patrono, ſeu alij cuiquam ea de cauſa promiſiſſe, aut dediſſe, aut compenſaſſe, aut prius datum confirmaſſe, uel apud quemquam depoſuiſſe.

Neque mutuo dediſſe, uel locaſſe, uel prius mutuo datum, commodatum, locatum. aut quocumque modo debitum remiſiſſe, aut relaxaſſe.

Nec de domibus, terris, prædijs, redditibus eius eccleſiæ, fructibusue, decimis, aut oblationibus eiuſdem præteritis, præſentibus, ac futuris, donationem, remiſſionem, locationemue feciſſe, promiſiſſe, aut iniuiſſe; aut alium, mandante, uel conſentiente me, promiſiſſe, feciſſe, aut iniuiſſe.

Ita me Deus adiuuet, et hæc ſancta Dei Euangelia.

Notarijs, ſcriptoribus, alijsq. Epiſcopi miniſtris pro omnium opera, ſumptu, ac labore, in conficiendis litteris, quibus beneficij collatio, confirmatio, inſtitutio, prouiſio continetur, non plus duobus aureis ad ſummum perſoluatur.

Epiſcopi munus erit cauere, ne propter iuriſpatronatus occaſionem pluris aliquanto res cui illud ius annexum eſt, uendatur, aut transferatur; ſi qui uero nihilominus ita uendiderint, pœnas contra ſimoniacos editas incurrant.

Ne redimendæ uexationis ſpecie in cauſis beneficiorum ſimoniacæ pactiones intercedant, nemini licere uolumus, ad redimendam uexationem, ne in caſibus quidem iure permiſſis, pecuniam dare, quidquamue paciſci, aut tranſigere; niſi Epiſcopi conſenſus acceſſerit, cuius partes erunt, et perſpicere diligenter, an ſubſit aliqua fraus; et, ubi rem fraude carere, et iure permiſſam eſſe cognouerit, non denegare ei, qui petierit, facultatem ſe à uexatione liberandi. Qui contra, quam decretum à nobis eſt, fecerit, Epiſcopi arbitrio plectatur; et, quod actum fuerit, irritum ſit, ac nullum.

Vt omnis ad ſimoniam aditus intercludatur, ſtatuimus, ut non ſolum auctores ſimoniæ, ſed eius internuncij, et

inter-

interpretes, notarij etiam, qui ſimoniaca inſtrumenta conficiunt; iiſdem pœnis teneantur, quibus addicti ſunt ij, qui per ſimoniam contraxerunt.

Iis etiam pœnis comprehendi nolumus eos, qui ſcientes inter eos, qui contrahunt, ſimoniacam pactionem intercedere, in eorum gratiam ſua beneficia obligant.

Monemus, et obteſtamur Epiſcopos, alioſq., quibus eſt ius conferendi beneficia, ut familiaribus ſuis certam mercedem conſtituant; ne illi hoc ſubſidio deſtituti, beneficia eccleſiaſtica, tamquam ſuæ operæ, et laboris pretium, præcipue ſibi proponant. fraudari tamen eccleſias nolumus probatorum hominum miniſterio, ſi qui ſint in eorum familia, quorum doctrina, et pietati utiliter ſacrum munus committi poſſit.

Qui beneficium eccleſiaſticum uacans multis, et ambitioſis precibus per ſe, uel per alios petierit, eo facto ita reddatur indignus, ut per biennium in eum neq. illud, neq. aliud beneficium conferri poſſit.

Eandem pœnam illis proponimus, qui beneficia eccleſiaſtica, quæ nondum uacent, poſtularint; præter eas, quæ a ſacris canonibus huic iniquitati cõſtitutæ ſunt.

De edicto proponendo in examine eorum, qui præficiendi ſunt parochialibus Eccleſijs.

Quia ſacrum Tridentinum concilium ad prouinciales ſynodos illam cognitionem reiecit, an expediat, ut ij, qui præficiendi ſunt parochialibus eccleſiis, ad examen uocandi ſint per edictum; re diligenter conſiderata, ſtatuimus: ut, cum primum Epiſcopus parochialem eccleſiam uacare cognouerit, intra triduum ad cathedralis, et uacantis eccleſiæ ianuam publicum edictum per totos decẽ dies, uel aliud longius tempus, eiuſdem Epiſcopi arbitrio, propoſitum eſſe iubeat; quo omnes inuitentur, qui uolent examinari, uel alios examinandos nominare: ut tranſacto præſtituto tempore, examen confici poſſit: ac deinde orbato gregi ex ea formula, quæ in dicto concilio præſcripta, eſt idoneus rector præficiatur.

De examine et inquiſitione in promouendis ad cathedrales Eccleſias.

Quoniam ſtatuit ſancta Tridentina ſynodus, ut in prouinciali ſynodo forma examinis, ſeu inquiſitionis, aut inſtructionis natalium, uitæ, ætatis, doctrinæ, atque aliarum omnium qualitatum, quas ſacri canones, et ipſa Tridentina ſynodus in promouendo ad Epiſcopatũ poſtulant, præſcribatur; nos hanc formulam Sanctiſſimi D. N. arbitrio comprobandam, proponimus:

Cum examen de aliquo ad Epiſcopatum prouinciæ noſtræ promouendo, faciendum erit, Epiſcopus, in cuius diœceſi is maiorem eius anni partem uerſatus fuerit, mandato à ſummo Pontifice accepto, ex quinque probatis, et doctis ac iuratis, omniq. exceptione maioribus teſtibus, de eius fide, uita, et moribus cognoſcat in hunc modum.

An ſit bonæ exiſtimationis.

An hæreſis nomine, aut ſchiſmatis ſuſpectus ſit.

An hæreticorum libros legerit, habeatue.

An cum hæreticis uerſatus fuerit, aut eis aliquomodo fauerit.

An ſtatuto Eccleſiæ tempore confiteatur, et Euchariſtiam ſumat, ac Miſſæ interſit.

An ſacris ordinibus ſit initiatus, et quampridem.

An ſit criminoſus, uel uitio aut infamia notatus.

An cum aliquo inimicitias gerat capitales, et præſertim in loco Epiſcopatus.

An filios habeat non legitimos, et cuius ætatis, et quot.

An familiam ſuam prudenter, et catholice regat.

An bigamus ſit.

An excommunicatus, aut ſuſpenſus.

An apoſtata.

An ei publica pœnitentia impoſita fuerit.

An aliquãdo inſanierit, aut à dæmone uexatus fuerit

De natalibus uero, ætate, gradu, et corporis habitu, à duobus, uel tribus teſtibus fide dignis, uel ex inſtrumentis publicis hoc modo cognoſcat.

An legitimo matrimonio natus ſit.

An hæretici filius, nepoſue ſit.

An trigeſimum annum confecerit.

An in uniuerſitate ſtudiorum magiſter, ſiue doctor, aut licentiatus in ſacra theologia, uel iure canonico, merito ſit promotus, aut publico alicuius academiæ teſtimonio idoneus ad alios docendos oſtendatur.

Et, ſi regularis fuerit, an a ſuperioribus ſuæ religionis ſimilem fidem habeat.

An aliquo uitio, uel inſigni deformitate corporis, et in qua parte laboret.

An comitiali morbo tentetur.

De doctrina autem ſic periculum faciat.

Adhibitis tribus theologiæ, totidemq. iuris pontificij peritis, quos, ſi ibi nõ fuerint, ex uicinioribus locis accerſat, promouendũ undecumq. euocatũ interroget.

Quid diſſerat inter ſacramenta ueteris, et nouæ legis.

Quot ſint eccleſiæ ſacramenta, et quo modo ſingula nominentur.

Quæ ſit eorum materia, forma, miniſter.

Quod officium presbyteri, diaconi, et ſubdiaconi; quodue minorum ordinum.

Quæ præcepta diuina, quæue conſilia Euangelica.

Duos item locos ei proponet interpretandos, alterum ueteris, alterum noui teſtamenti; a mane ad ueſperam dato ſpatio cogitandi.

Quibus interpretatis, percunctantibus etiam aliquid de iure pontificio, ita reſpondebit, ut etiam ſi theologus ſit, tamen ſe iuris canonici in iis, quæ ad Epiſcopi munus pertineant, non omnino rudem eſſe oſtendat.

His confectis, ex formula præſcripta à Sãctiſſimo D. N. coram eodem Epiſcopo fidei profeſſionem faciat.

Quod, ſi promouendus in pluribus ciuitatibus, uel diœceſibus proximum triennium moratus fuerit; eius fidem, uitam, et mores illi etiam Epiſcopi, in quorum locis ſex menſes manſerit, a ſummo Pontifice admoniti, uel ab eo, qui proceſſum confecerit, rogati, ſuo teſtimonio comprobent: idq. ſcriptum ad eundem mittant, à quo proceſſus confectus ſit.

Is uero acta hæc omnia in publicum inſtrumentum relata, ad ſanctiſſimum Romanum Pontificem, obſignata quamprimum mittat.

De uita et honeſtate Epiſcoporum, et Clericorum.

Pie, ac ſapienter ſancta Tridentina ſynodus, duce Spiritu ſancto, eccleſiæ utilitati conſuluit, cum Epiſcopis, et reliquo clericorum ordini certas officiorum uias, rationesq. præſcripſit; quibus intelligerent, ſe, cum in Dei militiam adſcripti ſunt, non ad commoditates, aut uoluptates, ſed ad labores, ac ſollicitudines uocatos eſſe: et in ijs numerari, quos dedit Deus, quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam autem Prophetas, alios uero Euangeliſtas, alios autem Paſtores, et doctores ad conſumationem ſanctorum, in opus miniſterij, in ædificationem Corporis Christi. Quare ipſis diligentiſſime prouidendum eſt, ne a recta uiuendi uia, et ab officij ſui ratione deflectant; neue quidquam præ ſe ferant, quod non ſimplex, caſtum, integrumq. ſit; ut modeſtiæ, frugalitatis, benignitatis, et, quæ nos Deo tantopere commendat, ſanctæ humilitatis, ac uirtutum omnium cæteris exempla præbeant. Eſt enim uberrima docendi, ac paſcendi ratio eorum, qui pietatem, quam profitentur, uitæ integritate, et innocentia comprobant; et quæcunque uerbis alios docent, ea factis exprimunt ſuis; non iam, quæ ſua ſunt, quærentes, ſed, quæ Ieſu Chriſti. Id autem cum omnium clericorum profeſſio requirat, tum maxime Epiſcoporum dignitas poſtulat, qui cum ſint mundi lumina, religionis ac pietatis exemplo cæteris prælucere debent: neque committere, ut ulla in parte Dei lucem, in ipſis collocatam, proprijs tenebris obſcurare uideantur. qua in cogitatione obeundi ſui muneris, illam Epiſcopi perfectam imaginem, digito Dei ab Apoſtolo deſcriptam, aſſidue ſibi proponent: Oportet Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe; ſobrium, prudentem, ornatum pudicum, hoſpitalē; doctorem, non uinolentum, non percuſſorem, ſed modeſtum; non litigioſum, non cupidum, ſed domui ſuæ bene præpoſitum. Hæc autem clericorum, maximeq. Epiſcoporum ſtudia, et officia, ſi reliquorum oculis, auribusq. obuerſabuntur; profecto efficient, ut illi glorificantes Patrem, qui in cælis eſt, magis etiam uitæ exemplis quàm doctrinæ præceptis ad imitationem uirtutis incitentur. Itaque nos, qui eo conſilio huc conuenimus, ut, quæ a ſacra Tridentina ſynodo ſancita ſunt, exequentes, prouinciæ noſtræ mores ad optimam christianæ religionis diſciplinam conformaremus; eccleſiaſticis hominibus certas recte, pieq. uiuendi formulas conſtituimus; quas, partim a ſacra Tridentina ſynodo ſummatim expoſitas, latius explicauimus; partim hauſtas ex ueterum canonum fontibus, eiuſdem concilij auctoritate reuocauimus ad uſum, utilitatemq. noſtrorum hominum; nonnullis etiam additis, quæ maxime ad huius temporis ſtatum, rationemq. pertinere uidebantur.

De frequenti diuini Sacrificij oblatione.

Cum Pontifices, ut inquit Apoſtolus, ex hominibus aſſumpti, pro hominibus conſtituantur in ijs, quæ ſunt ad Deum, ut offerant dona, et ſacrificia pro peccatis; Epiſcopus Dominicis, et reliquis feſtis diebus, niſi iure impediatur, Miſſam celebret.

Tridentini etiam concilij auctoritatem ſequuti, præcipimus ſacerdotibus reliquis, cuiuſcumq. gradus, conditionis, et dignitatis illi ſint, ut ijſdem diebus Miſſam celebrare ne omittant.

Curatis uero, ut præterea ter in hebdomada, aut eo etiam ſæpius, quo uel loci conſuetudo, uel neceſſitas crebriorem diuini ſacrificij uſum poſtulabit. Cæteris etiam clericis; ut ſingulis menſibus, diaconi quidem, et ſubdiaconi bis ſaltem; qui uero in minoribus ordinibus aut etiam clerici tantum ſunt; ſemel ſacram Eucharistiam ſumant.

Qui ſine neceſſaria cauſa id facere omiſerint; parochus eos ſui officij admoneat; et, niſi paruerint, ad epiſcopum deferat.

De dignitate ab Epiſcopo retinenda.

Alienum eſt ualde ab Epiſcopali dignitate; ſi Epiſcopi in conſuetudine Principum ſe ſe deprimant, et abijciant.

Ne igitur principibus accumbentibus ſtent ipſi.

Ne eo quidem nomine, quod, ſumpto à Principibus cibo, Deo gratias agere debeant.

Neque inter miſſam, pacem, aut miſſale illis exoſculandum præbeant.

Denique ſeruent cætera omnia, quæ illis ſacra Tridentina ſynodus ea de re grauiſſimo decreto præcepit.

Principes autem ſummo ſtudio cohortamur, ut meminerint Epiſcopos eos duces eſſe, quorum cura et uigilantia fideles ad cælorum regnum diriguntur. quamobrem eos, quo debent honore, proſequantur.

Qui clericus Epiſcopo, uel alij Superiori cuiuſuis generis, quem uereri, et colere debet, maledixerit; Epiſcopus in eum ex ſacris canonibus animaduertat.

De Epiſcopi ueſtitu.

Epiſcopus non profano ornatu, aut apparatu, ſed fidei, et uitæ ſplendore ſibi auctoritatem quærere debet.

Itaque in ueſtitu ſericum non adhibeat.

Non pretioſis pellibus utatur.

Vnguenta ne ſumat, neue alias odorum ſuauitates conſectetur.

Sit annulo Epiſcopali contentus.

Ne mulæ, aut equo Epiſcopali ſtragulum, et ornamentum ex uilluto, aut ſerico, ſed ex corio factum, aut lanæ adhibebit.

Ephippijs, aut calcaribus, aut frenis inauratis non utetur.

Lineam tunicam, quam rochetum appellant, ex decreto Innocentij III. in concilio generali, in eccleſia, et in publico habeat.

Sine talari tunica, quæ ad collum adſtricta ſit, ac mozeta, neque e cubiculo exeat; neque quemquam, niſi ex familia, admittat. neque eum ueſtitum ante noctem; uel, niſi dimiſſis omnibus, deponat.

Veſtes, quibus priuatim utetur, tales omnino ſint; ut modeſtiæ, et grauitati conſulatur.

Initi-

In itinere quoque tam in diœceſi, quam extra, eum ueſtitum habeat, ex quo illum eſſe Epiſcopum appareat.

De Epiſcopi ſupellectili.

In eius ſupellectili nihil aureum, aut argenteum ſit, præter leuiſſima, ac tenuiſſima quædam inſtrumenta, ad cibum ori admouendum comparata.

Nihil auro, argentoue ornatum.

Nihil ſericum, aut ſerico diſtinctum.

Non colorum uarietas.

Non aulæ, aut tapetia.

Nihil acu pictum.

Nihil uarie textum.

Nihil ſtudioſius elaboratum,

Denique non pluris ſit artificium, et manu pretium; quam rei neceſſitas poſtulet.

Simplici tantum corio, aut panno menſas aliaue ſternere liceat.

Signa, et tabulas profanarum rerum reijciat.

In ædibus duo tantum loca ueſtiri poſſint, quæ attributa ſint Epiſcopo: alter eius ualetudinis cauſa, alter eorum gratia, qui ad Epiſcopum conueniunt.

Liceat etiam, et hoſpitum gratia, qui accipiendi ſunt, habere neceſſarios apparatus, non tamen diuerſi generis, nec maioris pretij, quam eos, qui ad ipſius uſum conceduntur; ita ut in omnibus humilitas, et modeſtia Epiſcopalis eluceat.

Equos ne alat, niſi neceſſarios.

Domeſticam omnem luxuriam, in ædificijs extruendis magnificentiam, picturas, et inania ornamenta, ac delitias excludat.

Caueat denique, ne quid in eius domo appareat, quod non ſimplex, ac purum ſit, quod non Dei zelum, et omnium inanium rerum contemptionem teſtetur.

Cum in ijs, quæ ad priuatum uſum, cultumq. requiruntur, eam moderationem adhibuerit, ut ſordes, et ſupernacaneum ſumptum ſugerit; omnem operam, et artificij ſplendorem ad publicum Dei templorum cultum, et ornamentum conferat.

De Epiſcopi menſa.

Accumbens Epiſcopus menſæ benedicat.

Et quam decet frugalitatem, et temperantiam adhibeat.

In ea præter primam eſcam, et unum iurulentum cibum, alterum lacticinium, et duo fructuum genera, unum, aut alterum, uel, ut aliquid conſuetudini, et hoſpitum ſtomacho indulgeamus, tertium ad ſummum ſimplicis obſonij ferculum tantum ei apponi liceat; etiam quorumuis hoſpitum cauſa.

Bellaria, placentæ, omniaq. ſaccaro artificioſe condita, cæteraq. eſcarum lenocinia, exquiſita etiam uinorum genera prohibentur.

Adhibeatur uero in eius menſa lectio ſacrorum librorum; ut conuiuæ non ſolum corporis cibo, ſed etiam epulis animæ recreari poſſint.

Paraſiti, ſanniones, ſcurriles ioci, et maledicta non admittantur.

Quemadmodum autem benedictio cibi caput, ſic actio gratiarum clauſula eſſe debet; ut Dei laudes, ſicuti par eſt, uſquequaque celebrentur; et omnia eius benignitati accepta referantur.

De Epiſcopi familia.

Epiſcopus domui ac familiæ ſuæ bene præſit; curetq. ut honeſtas, decorumq. ſeruetur tam in intimis, quam in externis. qui enim domum ſuam regere neſcit, nec Dei eccleſiam recte gubernabit.

Familiæ numerus is tantummodo ſit, quo ſimul eccleſiæ utilitati, et Epiſcopi neceſſitati conſulatur.

Eum autem uehementer hortamur, ut in familia, quãplurimos poſſit, habeat clericos, qui non niſi clericali ueſtitu utantur, et in illis, ſi commode fieri poſſit, minimum duos ſacris initiatos, et bonæ exiſtimationis; qui uigilantem, orantem, in opera miſericordiæ incumbentem, ac diuinarum litterarum myſteria ſcrutantem Epiſcopum ſtudioſius attendant; eiusq. actionũ, et ſanctæ cõuerſationis quaſi teſtes ſint, et imitatores.

Habeat deinde eccleſiaſticam perſonam, ſpectatam, et probatam, quæ præfecta ſit moribus familiæ, ac de omnium ſalute ſollicita; ſpiritualem curam ſuſtineat; eamq; bonis, et pijs artibus, ac litteris, præſertim ſacris, pro cuiuſque ſenſu, et intelligentia, erudiendam curet.

Familiares arma ne ferant, niſi in itinere, uel neceſſitatis cauſa, idq. Epiſcopi arbitratu.

Sericum, aurum, et argentum, colorumq. uarietatem omnino excludentes, nigrum tantummodo uel fuſcum colorem in ueſtibus adhibeant. Quibus ſciſſis, aut prætextis ad elegantiam non utantur.

Calcei inaniter non incidantur.

Non ſint turgidæ caligæ, non uirgatæ, non ſectæ, aut acu pictæ; ſed ſimplices, et unius coloris, ac generis.

Denique talis ſit domeſticorum omnium ueſtitus, ut ex eo etiam appareat, illos eſſe miniſtros miniſtrorum Dei.

De canonicis horis non intermittendis.

Malitia, ac negligentia clericorum, qui, quas debent canonicas horas dicere, omittunt, occurrere cupientes, ex decreto Leonis X. in Lateranenſi concilio, mandamus; ut clericus quicumq. curatum, uel ſine cura eccleſiaſticum obtinens beneficium, ſi poſt ſex menſes ab eo die, quo illud obtinuerit, ſine iuſti impedimenti cauſa diuinum officium non dixerit; beneficiorum fructus ſuos non faciat; ſed eos, tamquam iniuſte perceptos, in eius eccleſiæ fabricam, uel pauperum eleemoſynas erogare debeat. Si uero, canonice admonitus, in eadem negligentia, ac malitia perſtiterit, beneficio priuetur. Officium autem omittere, ut beneficio priuari poſſit, is iure dicatur, qui quindecim dierum ſpatio bis illud omiſerit. Quæ pœna ab ijs, qui plura obtinent beneficia, toties repetenda eſt, quoties huius delicti conuicti fuerint. quamquam illud grauius eſt, quod eos omiſſi officij rationem Deo reddere oportet. Qui uero, ſacris initiati, beneficium eccleſiaſticum

non

non habent; ſi diuinum prætermiſerint officium, præter graue peccatum, quod committunt, grauiter etiam ab Epiſcopis in eos animaduertatur.

Qui libri potiſsimum à clericis legendi.

Clerici, poſtquam decimum quartum annum attigerint, ut legem Domini, in cuius ſorte ſunt, dies nocteſq. meditari poſſint, habeant ſacrorum librorum ſi non copiam, certe neceſſarium delectum; omnino uero Teſtamentum uetus, et nouum; Catechiſmum Romæ edendum, cum primum in lucem prodierit; ſacrum Tridentinum concilium; Conſtitutiones has noſtras, et diœceſanas proprij Epiſcopi; Calendarium feſtorum dierum, quod Epiſcopi in ſua diœceſi ſingulis annis edendum curabunt.

Parochi uero, ut eccleſiaſticos ritus cognoſcere, recteq. curam animarum miniſtrare poſſint, præter eos libros, quos ſupra diximus, ſibi etiam comparent Homiliarium, ab Epiſcopo eligendum.

Summam Antoninam, uel aliam ab Epiſcopo delectam, et, quos præterea ab eis legi Epiſcopus iuſſerit.

Hortamur autem, ut in lectione Paſtoralis ſancti Gregorij, et ſancti Ioannis Chryſoſtomi de ſacerdotio aſſidue uerſentur.

De clericorum ueſtitu, et reliqua uitæ moderatione.

Epiſcopi ex ſacri Tridentini concilij auctoritate per edictum, ad menſem ab eis proponendum, moneant omnes, et quaſcumque eccleſiaſticas perſonas, quæ aut ſacris initiata ſint, aut dignitates, perſonatus, officia, beneficiaue qualiacumque eccleſiaſtica, etiam ſimplicia, obtineant, etiam ſi ſtudij cauſa abſint, et in gymnaſiis publicis, aut ubiuis locorum ſint; ut, qui in prouincia manent, ad duos menſes, qui uero extra prouinciæ fines, ij ad quattuor clericalem habitum ſumant, ordini ſuo ac dignitati congruentem; hac conſtituta pœna, ut, qui non paruerint, ſi in ſacris ordinibus ſunt, ab omni ordinum ſuorum munere ſint ſuſpenſi, et beneficiorum ſuorum omnibus anni unius fructibus iure ipſo priuati ſint: quos Epiſcopus pijs locis arbitrio ſuo attribuet.

Sin autem beneficium eccleſiaſticum nullum obtinēt, alias pœnas luant, Epiſcopi iudicio.

Si qui autem poſt menſem, tranſacto tempore, in edicto ad clericalem habitum ſumendum præſcripto, eum uel non ſuſcepiſſe, uel ſuſceptum abiecisse conuicti fuerint, officijs, ac beneficijs eccleſiaſticis priuentur, et ſeuere præterea ab Epiſcopo puniantur.

Presbyteri, diaconi, ſubdiaconi, cæterique clerici, clericali tonſura ſint inſigniti, ad eam formam, quam ratio uniuſcuiuſq. ordinis, Epiſcopi arbitrio poſtulabit.

Ita ſint abraſo capillo, ut tonſura conſpicua ſit omnibus.

Comam uero, et barbam ne ſtudioſe nutriant; capillis ſimplicem cultum adhibeant.

Barba ab ſuperiore labro ita recidatur, ut pili in ſacrificio Miſſæ, Chriſti Domini corpus, et ſanguinem ſumentem non impediant.

Ne in habitu clericali aut ſtudioſius exquiſita cultus elegantia, aut nimis abiecta negligentia, et affectatæ ſordes appareant.

In omni ueſtitu color tantum niger adhibeatur; niſi fortaſſe alium colorem requirat dignitatis gradus.

Omnem habitus, et ornamenti nouitatem clerici fugiant.

Ne ſerico ueſtimento, aut ornamento domi, aut foris utantur.

Iubemus uero illos laneum, et ei ordini decorum ueſtimentum adhibere.

Reticulum, aut ſubbirretum, ut uocant, ne ferant, niſi ualetudinis cauſa, et ſine redimiculis.

Camiſas ad collum, et ad manus criſpas, et rugoſas, uel artificio elaboratas reijciant.

Collare, quod dicunt, ſimplex, ac modice latum honeſte reclinetur.

Externa ueſtis ſimplex, ac talaris erit, quæ neq. à ceruicibus in tergum reflectatur; ſed apto ad collum nodo decentiſſime annexa ſit.

Toga uero, quod mantellettum uocant, aut æquetur cum tunicæ longitudine; aut nemini permittatur; niſi ſit ex numero Prælatorum, quibus ex dignitatis gradu, iudicio Epiſcopi, debeatur.

Interior eiuſdem generis ad talos demittatur; quam tamen pro hominum genere, proq. loci natura, ac conditione, Ordinariorum arbitrio, in aliquibus moderandam relinquimus.

Pallium, quod Ferrarolum appellant, ne ſumant, niſi per pluuias; tum uero nec à collo plus duobus digitis emineat, neq. eo ſine talari toga, uel tunica utantur.

Veruntamen, ſi iter faciendum ſit, illis uti liceat habitu contractiore, et ad iter accommodato, ſed ſimplici, et, in quo honeſtas, et decorum ordinis eluceat.

Turgidis caligis, et diſſectis abſtineant.

Calceos, et crepidas ad elegantiam non incidant.

Torques, armillas, ac monilia reſpuant.

Annulum non induant, niſi quibus propter officij munus, aut honoris gradum ſit iure conceſſus. quo loco, et unico, nec magni pretij, contenti ſint.

Quæcumq. autem de Epiſcoporum menſa eiuſq. benedictione, et cibis, lectione, et gratiarum actione, ſuppellectili, auro, argento, et ſerico, cubiculorum apparatu, ædificiorum magnificentia, ſupernacaneis ſumptibus, priuata moderatione, templorum cultu, et ornamento, familiæ cura, et inſtitutione, eiuſq. ueſtibus, eorumue modo, colore, et ornamentis, equorum numero, et, ſi quæ alia decreta ſunt, quæ non ſint Epiſcoporum tantum propria, eadem à clericis quibuſcumq., cuiuſuis conditionis, ordinis, et dignitatis ſint, accurate ſeruari iubemus; etiam ſi in alienis ædibus, aut cum propinquis habitent.

Meminerint autem in quibuſdam, quæ Epiſcopis permiſſa, ipſis communia eſſe poſſunt, eo maiorem ſibi moderationem adhibendam eſſe, quo dignitatis gradu Epiſcopis ſunt inferiores.

Si quis perſonatus ueſtes clericales, aut monachales,

uel ad

uel ad eorum formam induerit, et is, qui eas aſſumpſerit, et is, qui accomodarit, graues pœnas ſubeant.

De clericalibus ædibus.

Quoniam non ſolum malum cauere, uerum etiam omnem mali ſuſpicionem ſugere oportet, ne in cuiuſquam offenſionem incurramus; in ædibus ad canonicorum, aliorumue clericorum domicilium, et uſum ædificatis, aut alijs, in quibus ipſi habitant, fœminas quaſcumq., etiam quouis ſanguinis cognationis, aut affinitatis uinculo eis coniunctas habitare prohibemus; niſi Epiſcopus in alicuius urgenti neceſſitate, aliter faciendum eſſe duxerit; cuius conſcientiam in hoc ualde oneramus.

Ne parochi, aut omnino clerici, quauis etiam dignitate præditi, eccleſiæ, etiam ſi commendata ſit, ædes, aut earum partes in urbe, aut in oppidis poſitas, in quibus ipſi habitare ſoleant, aut debeant, ullo modo laico locent; niſi eccleſia magna prematur inopia, et ea domus commode Epiſcopi iudicio diuidi poſſit.

Si uero ædes extra urbem, et oppida ruri ſitæ ſint, locandi facultatem habeant; modo earum diuiſio eiuſdem Epiſcopi iudicio recte, et commode fieri poſſit.

Caueat etiam Epiſcopus, ne in urbe, aut extra, huiuſmodi ædes, uel aliæ ab eccleſia ſeiunctæ, uel etiam ſi patrimonij ſint, ac propriæ, locentur ijs quorum fidem, uitam, moreſue ſuſpectos eſſe iudicauerit.

Canonici cathedralium, et collegiatarum eccleſiarum habitent in canonicalibus ædibus, in quibus commode Epiſcopi iudicio, commorari poſſint: qui inſpectis ædibus, ſi quid reparandum, inſtituendumue ſit ad habitationis commoditatem, pro modo fructuum præbendæ, ab eo, qui canonicatum obtinet, reparari ac reſtitui iubeat. Quo facto, cures, ut in illis ædibus habitent, quibus ſi abeſſe, etiam iuſta de cauſa contigerit, nemini præterea, niſi canonicus ſit, in eis habitandi facultas concedatur, ſine iuſſu Epiſcopi.

Quarum ædium atrium, ubi claudi poteſt, una claue concludatur; quæ a Decano, uel alio, Epiſcopi, et Capituli arbitratu, aſſeruetur.

Quota autem hora atrij ianua aperiri, claudiue debeat; quidq. ad honeſte ibi uiuendum pro loci ratione requiratur, iudicium ſit Epiſcopi.

Rectores parochialium; ſeu curatarum eccleſiarum, quicumque ſint, in earum ædibus tantum habitent; ibiq. cibum, et ſomnum capiant: niſi aliud Epiſcopus cenſuerit ex cauſa neceſſaria.

Clerici ne de nocte poſt primam horam, niſi ex iuſta cauſa, et cum lumine, domo exeant.

De armis, ludis, ſpectaculis et eiuſmodi à Clerico uitandis.

Clericorum arma ſunt orationes, et lacrymæ. Idcirco edicimus, ne clerici arma cuiuſuis generis ad offenſionem, uel etiam ad defenſionem ferant; exceptis cultellis ad domeſticum uitæ uſum accommodatis; niſi forte extra ciuitatem ſuſpectis locis iter eis faciendum ſit.

Quod ſi Epiſcopus probabili, iuſtaq. de cauſa id eis permittendum iudicauerit; tunc, ſcripto impetrata ueniа, ipſis uti liceat: non tamen publice; niſi rei, aut facti neceſſitas poſtulet.

Omnino baliſta, haſtis, et ſclopeto, telis, alijſque huius generis inſtrumentis ipſis interdicimus.

Clerici perſonati non incedent.

Choreas priuatas, aut publicas non agent, nec ſpectabunt.

A uenatione abſtinebunt.

Fabulis, comœdijs, et haſtiludijs, alijſue profanis, et inanibus, ſpectaculis non intererunt; ne aures et oculi, ſacris officijs addicti, ludicris, et impuris actionibus, ſermonibusq. diſtracti polluantur. Clericalis ordinis hominibus omni genere ſaltationis, et ludi, præſertim uero aleæ, et teſſerarum, ac talorum interdicimus.

Prohibemus etiam globos, qui malleis ligneis impelluntur: item follis ludum, id eſt, pilæ maioris.

Nec ſolum ludere uetamus, ſed eos ludorum ſpectatores eſſe nolumus; aut quemquam ludentem in ædibus ſuis permittere.

Si autem ualetudinis interdum cauſa, parua pila, aut alio non indecoro eiuſmodi exercitationis genere uti contigerit; nec publice id faciant; nec pecunia intercedat in ludo, nec quidquam, quod facile pecunia æſtimari poſſit.

Non in comeſſationibus, et ebrietatibus, ſed ut ſobrie uiuamus, prædicat Apoſtolus. Ideo clerici minus honeſtis conuiuijs ne interſint, neue ad bibendum quemquam incitent.

Quod, ſi interdum ſolemnibus, feſtis diebus, uel cum ſacrorum, aut exequiarum cauſa in unum congregantur, aliqui ſint inuitandi; ne plures ſex, et eos clericos, ad ſuam menſam adhibeant.

Vt flagitij occaſionem, quæ in cauponis, et tabernis deeſſe non ſolet, clericis adimamus, cauponarum aditu, et uſu eis omnino interdicimus; niſi in itinere neceſſitatis cauſa. quo loco cum mulieribus ne diſcumbant.

Monemus autem Epiſcopos, et uehementer hortamur, ut in ſingulis earum ciuitatibus curent parandũ unum aut alterum pudicum, et honeſtum diuerſorium, quo ſuarum diœceſium clericis ruſticanis neceſſitatis cauſa conuenire liceat; nec in eo hoſpitio improbis, aut nequam hominibus locus ſit; neue fœminis ullo modo; ſed tantum clerici, ac religioſi uiri, ſi fieri poſſit, in eo recipiantur.

De negotijs ſæcularibus à Clerico fugiendis.

Qui Deo militat, implicare ſe negotijs ſecularibus prohibetur; idcirco edicimus.

Ne clericus, ſacris initiatus, aut eccleſiaſtico beneficio præditus, coram iudice ſeculari, aduocati, aut procuratoris nomine cauſas agat: niſi ab alijs in iudiciũ uocatus, ſuam uel eccleſiæ ſuæ, propinquorum etiam, ſi neceſſe erit, et miſerabilium perſonarum cauſas, ab Epiſcopo facultate prius ſcripto conceſſa, tueatur.

Ne in prophanis negotijs officium tabellionatus exerceat.

Ne artem medendi faciat.

Ne in

Ne in negotiationibus, et mercaturis ſe interpretem, et medium interponat.

Negotiationem etiam omnis generis omnino prohibemus.

Artes uero honeſtas concedimus, ut aliquid manibus ſuis lucretur, quo ſibi, quæ ad uictum neceſſaria ſunt, comparare poſſit.

Ne aliena prædia, lucri cauſa, conducat.

Ne aliorum tutelam aut curam ſuſcipiat.

Ne pro alijs fideiubat.

Ne alicuius Principis, aut alterius negotiorum procurator ſit, ſine facultate, ab Epiſcopo prius per litteras impetrata, ſingulis annis renouanda.

Neue parum memor ordinis, ac dignitatis ſuæ, ſit in famulatu laicorum, etiam Principium, eorumue, quibusuis alijs obſequijs; niſi cui ex cauſa, et ad officium, ſacerdotali munere non indignum, Epiſcopus huius rei poteſtatem ante ſcripto fecerit. Huiuſmodi autem licentiæ, ſcripto permiſſæ, quot annis renouentur; alioquin irritæ ac nullæ ſint.

Neue præcurſor, aut aſſecla fæminarum, aut eis diſcumbentibus adſiſtat, aut ancilletur.

Qui autem huiuſmodi ſæcularia negotia exercendi facultatem, ſeu diſpenſationem impetrarit, intra duos menſes Epiſcopo exhibeat: qui conceſſas ante ſacri Tridentini concilij confirmationem auctoritate generalis Bullæ Sanctiſſimi D. N. Pij IIII. Pont. Max. non admittat.

Quæcunque in hac uniuerſa, quæ ad uitam, et honeſtatem clericorum pertinẽt, parte, uarijs titulis expreſſa præcepta continentur; efficiat Epiſcopus, ut ea omnia ab omnibus, ad quos ſpectat, diligenter, et inuiolate ſeruentur.

Qui uero clericus, cuiuſuis etiam gradus, ordinis dignitatis, in aliqua re ijs non obtemperarit; is aut ſalutari pænitentia, aut pecunia, aut ſuſpenſione ab ordinum munere, et beneficiorum adminiſtratione, aut ipſis etiam beneficijs, aut carcere, aut exilio, aut pluribus ſimul ex ijs pænis, aut etiam grauioribus pro modo culpæ Epiſcopi arbitratu mulctetur. Qui iterum in eadem re peccarit; duplicata is pæna pro ratione criminis ab eodem plectatur.

De reſidentia.

Decreuit ſacra Tridentina ſynodus, ut ij, qui non legitime à ſuis eccleſiis abeſſent, pro rata temporis abſentiæ, eccleſiarum, quibus præeſſent, fructus ſuos non facerent; ſed ut in fabricam eccleſiæ, aut in pauperes loci erogarent. quod ſi non exequerentur; ſtatuit, ut eorum ſuperiores eccleſiaſtici, omiſſas ab illis huiuſmodi officij partes ipſi ſuſciperent.

Si quis igitur prouinciæ noſtræ Epiſcopi poſt confirmationem concilij Tridentini, in eccleſiis ſuis ex eiuſdem concilij præſcripto, non reſederunt; neque Metropolitanum, aut eo abſente, antiquiorem prouinciæ Epiſcopum intra menſem docuerit cauſam ſuæ abſentiæ, Sanctiſſimi D. N. uel Metropolitani, uel antiquioris Epiſcopi ſcripto comprobatam eſſe; aut ſe fructus illos, ijs, quibus eiuſdem ſacri concilij decreto propterea debebant, perſoluiſſe; nos illam ipſam fructuũ partem iam nunc Hoſpitali uniuſcuiuſque ciuitatis, cuius illi ſint Epiſcopi, quod maioribus prematur ſumptibus, in uſum pauperum loci erogandam aſſignamus. Et, ſi id Hoſpitale intra duos menſes eos fructus auctoritate Superioris eccleſiaſtici non exegerit; alteri Hoſpitali eiuſdem ciuitatis, quod in eorundem fructuum petitione iudicio præuenerit. Quod, ſi aut nullum in ea ſit Hoſpitale, aut, quæ ſint Hoſpitalia, ſex menſibus eos fructus non exegerint, fabricæ eccleſiæ attribuimus.

Si qui uero poſthac abſuerint, fructus, quos ſuos non fecerint, iam nunc eiſdem locis, qua ſupradictum eſt, ratione adſcribimus; niſi ipſi Epiſcopi intra tres menſes à die abſentiæ ijs, quibus ex concilij decreto debent, perſoluerint.

Itaque mandamus Hoſpitalium, et fabricarum miniſtratoribus, ac procuratoribus, cum denunciatione etiã periculi eorum conſcientiæ, ut totam ſummam ſine ulla uel pactione, uel remiſſione primo quoque tempore exigant.

Statuimus etiam, ut ex Capitulo ſingularum cathedralium eccleſiarum tres primi præſentes, ſingulis ſex menſibus, Metropolitanum, uel, eo abſente, eundem antiquiorem prouinciæ Epiſcopum certiorem faciant, an eorum Epiſcopi in ſuis eccleſiis reſideant: et, qui, et quandiu ab eis abfuerint; ſin minus, ijdem diſtributionum unius menſis fructus ſuos non faciant.

In reliquis etiam inferioribus curatis beneficijs, ſi qui poſt confirmationem concilij abfuerunt ſine licentia, ab Ordinario ſcripto permiſſa, quam ad menſem eidem Ordinario exhibere uolumus, uel non probarint, ſe eos fructus, quos pro rata temporis abſentiæ ſuos non fecerunt ijs, quibus ex eiuſdem Tridentini concilij debebantur, ſoluiße; eos omnes iam nunc reficiendis, et ornandis eorum eccleſiis attributos eſſe decernimus. Quã attributionem Epiſcopi, quorum conſcientiæ hoc onus imponimus, ad ſex menſes, implorato etiam, ſi opus ſit, Principum, et Magiſtratuum auxilio, omnino exequendam curabunt.

Quod ſi contigerit eos, qui propter abſentiam à ſuis beneficijs fructus ſuos non fecerint, ipſis beneficijs poſtea ceſſiſſe, curent Epiſcopi, ut uel ex fructibus penſionum, ſi quæ illis, qui ceſſerint, fuerint reſeruatæ; uel ex eorum bonis, cuiuſcumque illa generis ſint; ſatisfiat Eccleſiæ.

Qui ſi in his negligẽtes fuerint, ſciãt ſe prima quoque prouinciali ſynodo prætermiſſi huius officij rationem reddituros eſſe.

Si quid interceſſerit, quamobrem id minus exequi poſſint, ad Metropolitanum referant; ut ad rem conficiendam ipſe quoque ſuam operam conferat; et in ea auctoritatem Sanctiſſimi D. N. interponendam curet.

Quoniam uero multorum, beneficia curata obtinentium, ea eſt contumacia, ut neque decretis Tridentini concilij, neque conſtitutione Sanctiſſimi D. N. Pij IIII. neque Epiſcoporum edictis moniti, adduci poſſint, ut beneficiorum ſuorum reſidentiæ præſentes ſatisfaciant;

tisfaciant; ſtatuimus, ut Epiſcopi, ad menſem edicto propoſito iubeant omnes, in eorum ciuitatibus, diœceſibus ue beneficium eiuſmodi in titulum, uel commendam obtinent, ſi in prouincia illi ſunt, ad duos menſes, ſi extra, ad tres, ad eadem beneficia accedere, in iisq. reſidere: ea propoſita in edicto pœna, ut, qui non paruerint, etiam ſi præter curatum illud beneficium, dignitates, perſonatus, aut canonicatus in eccleſiis etiam cathedralibus obtineant, præter pœnas, quæ eodē concilio, et Pij IIII. conſtitutione contra non reſidentes propoſitæ ſunt; ordinum ſuorum munere, officione ſuſpenſi, et eo beneficio iure ipſo priuati cenſeantur.

Tranſacto tempore in edicto præſtituto, Epiſcopi eos, qui non reſideant, propoſitam priuationis pœnam ſubiiſſe declarent.

Interim uero eos fructus, quos ſuos abſentes non facient, iidem Epiſcopi ſuo arbitratu aut eccleſiarum fabricis, aut pauperibus loci adiudicent.

Intra menſem publice edicant Epiſcopi, ut, quibuſcumque ſtudij cauſa non reſidendi in beneficijs curatis licentia permiſſa eſt, eam ſuo quiſque Epiſcopo intra ſpatium trium menſium exhibeat. Qui ſi illam à die confirmationis ſacri concilij Tridentini ad diem uegida, a Sanctiſs. D. N. Pio IIII. lata compererit, niſi, quēadmodum ab ipſa præſcribitur, Ordinarij conſenſus acceſſerit, nullam, et irritam declaret, proptereaq. eum, qui huiuſmodi facultatem impetrarit, ex decreto concilij Tridentini reſidere cogat in ipſo beneficio.

In iis autem facultatibus abſentiæ ſtudiorum cauſa, quæ deinceps concedētur, hæc neceſſario ponenda ſunt.

Vt uere in publico, celebriq. gymnaſio, Theologiæ, uel ſacris canonibus ſtudeant:

Vt minores ſint triginta annis, aut fuerint; cum in publico gymnaſio iiſdem ſtudijs operam dare cœperunt, quæ nunc cupiunt abſoluere.

Vt illud beneficium, antequam ſacrum Tridentinum concilium à Sanctiſſimo D. N. Pio IIII. confirmaretur, obtinuerint.

Vt intra annum, ad ordinem ſaltem ſubdiaconatus promoueantur.

Vt ſingulis ſex menſibus Epiſcopo ſcriptum ſui Doctoris exhibeant, quo is ipſos in eo ſtudij genere proficere teſtetur. quod etiam Epiſcopus ſecreto ab aliis cognoſcere ſtudeat.

Quod ſi omnes ſupra ſcriptæ conditiones in licentia expreſſæ non fuerint; aut is, qui impetrat, qualitates omnes, quæ in ſcripta licentia requiruntur, non habeat; aut, quæ ipſi ſeruanda proponuntur, deinceps non præſtiterit; facultates irritæ, ac nullæ ſint: et, qui impetrarit, ſciat ſe fructus ſuos non feciſſe, neque facere; ac pœnis, quæ non reſidentibus propoſitæ ſunt, teneri.

Concedatur autem ad quinquennium tantum, ab eo die numerandum, quo eum in publico gymnaſio Theologiæ aut ſacris canonibus cōſtet operam dare cœpiſſe.

Quicumque, plures parochiales eccleſias retinentes, intra tempus, à ſacro Tridentino concilio præſtitutum, non dimiſerunt; eos Epiſcopi intra duos menſes beneficijs omnibus eccleſiaſticis iam ipſo iure priuatos eſſe declarent.

Fructus uero, et quos ex eodem decreto ſuos facere non potuerunt, et qui deinceps, quandiu uacauerit eccleſia, percipientur, fabricæ uel ornamentis eorundem beneficiorum, uti magis expedire cenſuerit Epiſcopus, iam nunc attribuimus; excepta tamen congrua portione, idoneis Vicarijs ab Epiſcopo aſſignanda; quos ipſe, facta declaratione, ſtatim in illis eccleſiis conſtituere debebit.

Præterea, qui eccleſiaſtica quæcūque beneficia obtinēt, in quibus, et ſi curata non ſunt, tamen reſidere iure, uel conſuetudine debent; ſi muneri ſuo defuerint, in eos Epiſcopi, et illis pœnis, quæ à ſacro Tridentino concilio ſtatutæ ſunt, et alijs arbitrio ſuo ſeuere agant: fructusq. quibus ex eodem concilio mulctandi erunt, pijs locis attribuant.

Vt autem Epiſcopi pœnas de contumacibus in hoc genere poſſint ſumere, ſtatuimus, ut in ſingulis collegiatis, et cathedralibus eccleſiis, ſingulis tribus menſibus, tres primi ex Capitulo præſentes, Canonicorum, et eorum, qui præpoſiti eccleſiis, et aliorum, qui in eis huiuſmodi beneficia poſſidentes non reſideant, nomina ad Epiſcopum deferant.

Parochi uero Epiſcopum admoneant, ſi qui intra fines ſuæ parochiæ, eiuſmodi habentes beneficia, quæ perſonalem item reſidentiam requirant, non reſideant.

Vicarij etiam foranei eandem diligentiam adhibeāt, ſi qui curati, in regione, ſibi ab Epiſcopo commiſſa, non reſiderint.

Qui huic officio deerit, ſicuti Epiſcopo uidebitur, plectatur.

De diligentia ab Epiſcopo adhibenda in ſtatu uniuſcuiuſque Parochiæ cognoſcendo.

Summam uim, ac neceſſitatem habet illa Domini ſententia, Speculatorem dedi te domui Iſrael; et alio item loco, Diligenter agnoſce uultum pecoris tui, et conſidera ſuper greges tuos; ut Epiſcopi quanta maxima poſſunt, diligentia obſeruent ſibi commendatum gregem, neque ab eo unquam oculos deijciant, quid ei opus ſit animaduertentes, ut ex Prophetæ ſententia, confractas partes alligare, infirmas conſolidare, ægrotas ſanare, abiectas oues reducere, perditas requirere, et recuperare poſſint.

Quoniam uero luſtrare omnia proprijs oculis nequeūt in ſingulis parochijs deligant certos, ac probatos uiros, qui inueſtigent, an populus ambulet in uijs Domini; an aliquid ſit, quod Epiſcopi cognitionem, et medicinam deſideret; an aliquid quod corrigi, et emendari debeat: quæque compererint, fideliter ad Epiſcopum deferant.

Parochus etiam librum habeat, in quo omnium, qui in eius parochia ſunt, nomina, et cognomina quamprimum deſcribat, ſingulorumq. ſexum, ætatem, et ſtatum. In eo deinceps deſcribat, et recenter natos, et mortuos, et in parochiam habitatum uenientes, et inde emigrantes. Quem librum Epiſcopo, quoties is petierit,

tierit, uel inſpiciendum, uel deſcribendum dabit.

Obſeruabit etiam ſuæ parochiæ nouos inquilinos, deq. eorum orthodoxa fide, et ſacramentorum perceptione, deq. mulieribus, quas ſecum habuerint, an matrimonij, cognationis, affinitatis uinculo uere coniunctæ ſint, an impudicitiæ nomine ſuſpectæ, ab eo ſacerdote, in cuius parochia proxime habitarint, et a parochiæ incolis accurate cognoſcet.

Inquirat autem ſtudioſe de pauperibus ſuæ parochiæ, præſertim puellis nubilibus, de uiduis, orphanis, pupillis, ægrotis, ſenio confectis, alijsq. perſonis temporali, uel etiam ſpirituali miſericordia indigentibus; quibus, et ipſe pro uiribus opitulari, et alios ſuo exemplo, et hortatu ad id officium incitare ſtudeat.

Præcipue uero de ijs omnibus ſæpe certiorem faciat Epiſcopum, ut, qui communis eorum pater eſt, ijſdem paternam curam, et pietatem, quacunque poterit ratione, præſtet.

Quamobrem etiam Epiſcopus quotannis per ſacra quatuor anni tempora ſuæ ciuitatis parochos adhibebit; et illis de eorum animarum ſtatu, quarum curæ præpoſiti ſunt, diligenter interrogatis, omnia commemoret, quæ eorum officij munus contineant; eisq. et doctoris diligentiam, et paſtoris uigilantiam præſtabit.

De Vicarijs foraneis conſtituendis.

Vt Epiſcopus in urbe etiam externum gregem facilius, quaſi præſens intueri, et curare poſſit; deligat aliquot probatos ſacerdotes, quibus ſingulis, impoſito Vicarij foranei nomine, tribuat certas regiones diœceſis ſuæ. Id autem munus ad Archipresbyteros, Archidiaconos, qui in diœceſi ſunt, et Præpoſitos, alioſue eccleſiaſtica dignitate præditos, quos idoneos iudicauerit, potiſſimum deferet ſin minus, ad alios Rectores, qui apti ſint ad huiuſmodi officium.

Hi autem Vicarij regionis, ſibi per Epiſcopum commiſſæ, presbyteros cuiuſcumq. conditionis, curam animarum habentes, ſemel ſingulis menſibus modo in unam, modo in aliam eius regionis parochialem eccleſiam cogant. idq. in orbem eodem ordine ſemper faciant.

Pridie eius diei, quam in unum locum conueniant, peccata ſua omnes confiteantur; ſequenti die in ea eccleſia, in qua coacti fuerint, Miſſam ſinguli celebrent. Tum uniuerſi in choro Miſſam conuentualem pro mortuis, uel de ſancto ſpiritu, ſolemni more canent; in qua eorum aliquis, à Vicario prius admonitus, concionem ad populum habeat.

Confectis ſacris, et habita proceſſione circa cœmeterium, orationibuſq. conſuetis, in domo Rectoris illius eccleſiæ, unico tantum ferculo contenti, ea, qua decet modeſtia, et charitate cibum capiant.

Deinde conferant inter ſe, quæ ad boni paſtoris officium, et ad curam animarum recte gerendam pertinent: et conſulant de difficultatibus, et incommodis ſuæ parochiæ, quorum explicatio, uel remedium, aliorum conſilium, et operam requirat. Iidem autem Vicarij libellum de caſibus conſcientiæ, Epiſcopis, ac ſedi Apoſtolicæ reſeruatis, Metropolitani cura edendum, reliquis ſacerdotibus legent; et aliquot capita tum harum conſtitutionum, tum earum, quæ in ſynodo diœceſana decernentur, ſimulq. quidpiam ex probata ſumma de caſibus conſcientiæ explicabunt.

Præcipue autem de presbyterorum uita, et moribus quærant, et quales ſe in paſtorali præbeant cura.

An eorum culpa diuinus in eccleſia cultus deſideretur.

An re ipſa præſtentur ea, quæ Epiſcopi, uel alij eorum nomine in eccleſiarum neceſſitatem, earumue reparationem impendi iuſſerint.

An libros habeant, quos ex decreto noſtro habere debent.

An reliqua in hac ſynodo decreta ſeruentur.

De his omnibus, et, ſi quid proprie mandarit Epiſcopus, deq. alijs, quæ ad utilitatem animarum Epiſcopi cognitionem deſiderant, ipſum per litteras diligenter certiorem faciant.

Quoties in urbem uenerint, primum Epiſcopum adeant; deq. eorum ſtatu, qui ſibi commiſſi ſunt, accurate doceant.

Curati uero quicumque, etiam ſi quauis dignitate præditi in ijs, quæ ad officium ſuum ſpectant, Vicarijs, quos diximus, obtemperent.

Quod, ſi aliqui ad conueniendum negligentes, uel ad mandata eorundem Vicariorum exequenda contumaces fuerint; Epiſcopi in illos pro modo culpæ animaduertant.

Hi autem Vicarij uoluntate Epiſcopi ab officio amoueri ſemper poſſint; ac ſi male id adminiſtrarint, pœnas dent, eiuſdem Epiſcopi iudicio.

De uiſitatione.

Inter Epiſcopalis officij munera, præcipua eſt, et ad ſalutem gregi maxime neceſſaria uiſitatio. Ideo monemus Epiſcopos omnes, ut ſinguli ex decreto ſacri Tridentini concilij eccleſiam ſuam, ac diœceſim uiſitent intra tempus, ab eodem concilio præſtitutum.

Meminerint autem uiſitationem ad ſalutem eorum, qui uiſitandi ſunt, inſtitutam eſſe. quamobrem illis maxime propoſitum eſſe debet, ut in eis corruptam, orthodoxamq. doctrinam, probatam morum diſciplinam tueantur, ac reſtituant.

Viſitationis ordo is adhibebitur, ut primum ciuitatem, deinde diœceſim uiſitent; niſi forte aliud Epiſcopo uideatur. In ciuitate cathedralis eccleſia primo loco uiſitetur; tum ſingula collegiatæ; deinceps parochiales omnes; quo et parochi, et quicunque præterea ſacerdotes, et clerici in parochijs commorantur, euocandi ſunt. Scholas, ſeminaria, ſodalitates, Hoſpitalia, ac cætera pia loca uiſitantes, ſtudioſe ac diligenter inſpicient.

Studebunt, uerbi Dei prædicatione, uehementi cohortatione ad religionem, uitæ innocentiam, pacemq. et concordiam omnes adhortari.

Si uero priuata admonitione opus eſſe intelligent, in eam, docendo, arguendo, obſecrando pro rei, perſonæ, ac temporis ratione incumbent.

Confir-

Confirmationis ſacramentum, ubi opus erit, miniſtrabunt.

Omnes ad pœnitentiam cohortabuntur; et, quos aliquo peccato teneri cognouerint, cuius abſolutio Epiſcopo reſeruata ſit; eos pie confitentes, et humiliter ueniam petentes, uel ipſi, uel per alios, ad id munus delectos, abſoluent.

In ſingulis locis a uiris ætate, uſu, et probitate commendatis, de omnibus, ſubtiliter inquirent, quæ eos pro officij ſui munere ſcire oportebit.

Eccleſiam, et eius partes omnes inſpicient.

An eo cultu, et nitore teneatur, qui domum Dei decet: ſi quid reſtituendum, reparandum, reconcinnandumue ſit; iubeant ab ijs, ad quos pertinet, reſarciri.

An ſanctorum reliquiæ, tuto, ornate, decenterq. conditæ aſſeruentur.

An quæ de ſepulchris, ac cœmiterijs a nobis ſancita ſunt, re ipſa præſtentur.

Si conſecranda ſint altaria, conſecrabunt.

Si qua eccleſia aut cœmiterium pollutum ſit, reconciliabunt.

Videndum etiam, an deſint ueſtes, libri, calices, pateræ, corporalia, et reliqua eius generis inſtrumenta, et ornamenta, quæ ad altaris miniſterium, et ad diuina officia ſint neceſſaria.

An illa munda, et purgata ſeruentur.

An miſſæ, aliaq. diuina officia, qua oportet pietate, ac deuotione celebrentur.

An eccleſiæ libri, uetera ſcripta, inſtrumenta, et priuilegia cuſtodiantur.

An eorum extet ratio, quæ in inuentariũ relata ſunt.

Tum de dignitatibus, canonicis, et alijs eccleſiæ miniſtris quærendum erit.

An rite ſint ordinati.

An ordinibus initiati, quos eorum officij munus requirit.

An eccleſias, beneficia, ſeu eccleſiaſtica officia legitime obtineant.

An in ea ſe quiſquam intruſerit.

An reſideant, et adminiſtrationi ſacramentorum, et Miſſarum, diuinorum officiorum celebrationi, et anniuerſariorum perſolutioni, alijsq. oneribus, et muneribus ſatisfaciant.

Quæ ſit eorum uita, ac morum ratio; qui ueſtitus; quibuſcum uerſari ſoleant; qualis ſit eorum familia.

An ſordibus, et illiberalibus artibus, & ab eorum gradu alienis, operam dent.

An eccleſiæ iura, et bonorum eccleſiaſticorum poſſeſſionem defendant.

An eorum fructus recte diſpenſent.

An pacem inter ſe habeant; ſe in aliorum pacificationem interponant; inimicitiarum, et odiorum cauſas tollere ſtudeant.

An populus pie uerſetur in eccleſia; Miſſamque et alia diuina officia reuerenter attendat.

In parochijs præter ea omnia, quæ diximus, uideant.

An parochi ex decreto, in hac ſynodo edito, libros habeant, in quibus baptizatorum, confirmatorum, compatrum eorum, qui matrimonio coniunguntur, ac mortuorum nomina, et cognomina deſcribantur.

An rite ſacramenta præbeantur.

An ſacroſanctum Euchariſtiæ ſacramentum, Chriſma, et reliqua ſacra, ea munditiæ cura, et cuſtodia, qua debent, conſeruentur; et ſuo tempore mutentur.

An Euchariſtia pie, et honorifice, proſequente fidelium comitatu, ad ægrotos adferatur.

An legitime matrimonia, et in eccleſia, adhibitis ex decreto Tridentini concilij denunciationibus, debito tempore contrahantur.

An ſuæ curæ commiſſas eccleſias, maxime diebus feſtis, deſerant, ut inſeruiant alienis.

An Dei uerbum prædicent, et pueros rudimentis fidei inſtruant.

An libros, quos nos in hac ſynodo habendos præſcripſimus, habeant.

Denique diſpicient, an in populo ſint hæretici, uſurarij, concubinarij, alijque flagitioſi, et facinoroſi homines; qui inimicitias gerant; qui Quadrageſimam, alia ieiunia, feſtos dies, et reliquos eccleſiæ ritus non ſeruent; quique ſaltem ſemel in anno peccata ſua confeſſi non ſint; aut ſanctam Euchariſtiam non ſumpſerint.

An ſint, qui legata pia non exequantur.

An domeſtica diſciplina patrumfamilias in educandis liberis diligens, pia, et honeſta ſit.

His exquiſitis, cognoſcere ſtudeant, quinam ex regularibus, et prædicandi munere fungantur, et fidelium confeſſiones audiant; an et eorum probata ſit doctrina; et probatæ doctrinæ uita reſpondeat.

An Hoſpitalia, et alia pia loca recte adminiſtrentur; eorumq. bona prudenter, fideliterq. in eum uſum, cui addicta ſunt, diſtribuantur.

An qui in hoſpitalibus ſunt, pie uiuant.

De Scholis, ſciant, quos libros diſcipulis magiſtri interpretentur; et, an illi officio ſuo ſatisfaciant.

An magiſtri tales ſint, et ita admiſſi; quemadmodum in hac ſynodo mandauimus: ſi ſecus, amoneantur.

De bibliothecis diligenter quærant, an in eis ſint hæretici libri; aut, qui aliter iure prohibeantur.

Si quid in ijs omnibus tollendum, corrigendumue fuerit, tollent, et corrigent; et ad puniendos delinquentes, cenſuras, et alia iuris remedia adhibebunt.

Omnes uero ſummo ſtudio monebunt, et hortabuntur; ut officij ſibi commiſſi munus fideliter, ac diligenter exerceant.

Neque ſolum hæc, ſed quæcumque a Tridentino concilio, et à nobis præcipiuntur; et alia multa, quæ pro eorum prudentia, ac pietate ad utilitatem, ac ſalutem populorum, eis in mentem uenire poterunt, exquirent, et exequentur.

Caueant uero, ne legem de uictu, procuratione et muneribus a ſacro Tridentino concilio definitam tranſeant. Comitatum autem non habeant niſi neceſſarium; in quo plures omnino ne ſint quindecim hominibus, et iumentis duodecim. Si plures duxerint, alant ſuis ſumptibus. In menſa duo tantum fercula afferre liceat. Quod ad reliqua attinet, decretum, in hac ſynodo factum,

ctum, de Epiſcopalis menſæ moderatione ſeruetur.

Si uiſitator gradu inferior ſit Epiſcopo, propoſitam a nobis uiſitandi formulam in reliquis omnibus diligenter obſeruet; is comitatuq. octo hominibus ad ſummum, et ſex iumentis contentus ſit.

Si præter huius decreti præſcriptum cuiquam graues fuerint, dupli reſtitutione teneantur; præterea inferiores, Epiſcopi arbitrio; Epiſcopus ſynodi prouincialis iudicio alias pœnas ſubeat. Dent autem operam, ut non ſolum quam diligentiſſime, ſed etiam quam celerrime uiſitationem conficiant.

De iudiciali foro Epiſcopi.

Vt à foro Epiſcopali, quantum fieri poteſt, auaritiæ labes amoueatur; et, quam minimis poſſint incommodis, atque ſumptibus cauſæ in eo agantur; nos, præter eam diligentiam, quam in ea re maximam Epiſcopi, in ſua quiſque diœceſi, adhibere debent; hæc ſtatuenda cenſuimus.

De notarijs, et ſcribis.

Epiſcopi intra ſex menſes omnibus notarijs, et ſcribis ſui fori, tam ciuitatis, quam diœceſis, communem taxam præfiniant, quam pro opere, et officij ſui mercede ab unoquoque in ſingulis cauſarum generibus pro loci, et cuiuſcunque rei, ac perſonæ conditione exigi liceat. Qui non obtemperarit, in eum uehementer animaduertant.

Singuli collegium notariorum curiæ Epiſcopalis primo quoque tempore inſtituendum curent; quod certũ numerum pro ſua diœceſis conditione contineat.

Collegium ſtatuta, Epiſcopo probanda, conficiat; officiales deligat, qui iudicent de eorum inter ipſos controuerſijs, quæ ad eorundem officium pertineant. In cauſas autem, quæ inter notarios, et litigatores extiterint, ſe omnino non interponant, ſed eas Epiſcopi iudicio relinquant. In alijs uero cauſis ſi cuiquam cum eis in iudicio agere contingat, eorum iura, priuilegiaq. ſeruentur.

Poſtulantibus teſtimonium formulæ curiæ, quam ſtylum uocant, de aliqua cauſa nec detur, nec datum uim habeat; niſi ei maior collegij pars ſubſcripſerit. Cuius etiam formulæ exemplum, ab Epiſcopo approbatum, et ſubſcriptum, publice in collegio aſſeruetur.

Qui in collegium notariorum adſcribi uoluerint, eos Epiſcopus diligenter examine probet; tantum idoneos recipiat.

Excommunicatos, infames, et omnes, qui à teſtimonio dicendo iure repelluntur, reijciat.

Eos, qui uigeſimum quintum annum non attigerint, quique per quadriennium in notariatus officio integre, periteq. non ſint uerſati, non admittat.

Probatos prius non recipiat, quam iurarint Epiſcopo ea iuſiurandi formula, quæ infraſcripta eſt; quam etiã ab ijs, qui in notariorum collegium adſcripti iam ſunt, ad duos menſes præſtari iubemus.

Ego N. notarius à Reuerendiſs. D. N. Epiſcopo, uel D. N. eius Vicario delectus, nihil uel dedi, uel pollicitus ſum gratia huius officij obtinendi.

Commiſſum mihi munus diligenter, ac fideliter exercebo.

A litigatoribus, quorum fuero notarius, uel à quocunque alio eorum nomine, quauis de cauſa nihil, ne ſponte quidem datum, accipiam; præter id, quod Epiſcopi taxatione præfinitum fuerit.

Nihil agam; neque me, aut quemquam alium interponam, quo mihi ulla cauſa ſcribenda committatur.

Non ero promotor, uel procurator in cauſis, quæ agentur coram Reuerendiſſimo D. Epiſcopo, ſeu eius R. D. Vicario generali, uel aliquo ab eis conſtituto, ſeu eorum miniſtro.

In cauſis uero, in quibus ſum, uel fuero notarius, omnes actus iudiciales ſubſtantialiter in manuali, ſeu memoriali coram Reuerendiſs. D. Epiſcopo, ſeu eius Vicarijs, aut alio ab eis præpoſito, et, etiam coram ipſis litigatoribus, ſi expectare uoluerint, conſcribam.

Conſcriptos eos, et inſtrumenta, et omnia alia, et ſingula in cauſis producta, cum Reuerendiſſimus D. Epiſcopus, uel alij ſupradicti, ſeu litigatores, uel eorum aliquis, petierint; in regeſtum fideliter quam celerrime referam, uel referenda curabo.

Litigatorum poſtulatu, uel alicuius eorum, in ſingulis terminis ſucceſſiue litigatoribus ipſis copiam dabo, cum per Reuerendiſſimum D. Epiſcopum, ſeu alios ſupradictos decreta fuerit, ſine recuſatione, et fraude, contentus mercede, Epiſcopi taxatione præfinita.

Secreta eiuſdem officij, et cauſarum nemini patefaciã, præſertim atteſtationes teſtium, et conſilia aſſeſſorum, atteſtationesq. et ſententias, donec publicata, perlata, et ſententiata, et per Reuerendiſſimum D. Epiſcopum, ſeu alios ſupradictos ſubſcripta fuerint.

Conſtitutionibus, et mandatis Reuerendiſſimi D. Epiſcopi obtemperabo.

Inſtituta quoque officij, et officialium collegij honeſta iuſſa ſeruabo.

Nec ullo unquam tempore contra faciam, et omnia, et ſingula ſupraſcripta, omni dolo, et fraude omnino remotis, inuiolate præſtabo; et ita promitto, et iuro; ſic me Deus adiuuet, et hæc ſancta Dei Euangelia.

Nullus notarius iudicibus Ordinarij delegatis, arbitris, nec arbitratoribus originales proceſſus deferat, ſed eorum tantum exempla, et regeſta fideliter collata; niſi alicuius inopia aliud aliquando Epiſcopo ſuaderet.

In huiuſmodi exemplis, ſeu regeſtis nihil ſuperuacaneum ſcribant.

Quare nec dies feſtos, ad ſubſtantiam rei non neceſſarios, apponant.

Nec productarum citationum repetitiones cum inhibitione, uel ſine ea, ſed illarum executionem tantum, his, uel ſimilibus uerbis adſcribant. Eo die, &c. reproducta fuit citatio, de qua ſupra, quæ fuit executa, ut ſupra.

Nec dignitates iudicum, uel litigatorum repetant; ſed ponant tantum his, uel huiuſmodi uerbis; Reuerendiſſimus Epiſcopus. N. Iudex. N. Actor. N. Reus.

Nec in carta bibula ſcribant, nec ea littera, quæ legi

facile

facile non poſſit; ſin minus, male ſcripta Epiſcopus notarij impenſa ſcribi melius iubeat; uel ab ijs, qui regeſtum petierint, dimidiam tantum partem taxæ, uel maiorem, uel minorem, ſi ei uidebitur, ſolui iubeat.

Notarij in litteris dimiſſorijs, ſeu teſtimonialibus, ſacri concilij Tridentini decretum ſeruent; in alijs, quæ merè ſpirituales ſunt, etiam ſi nullum ſtipendium eis conſtitutum ſit, nihil omnino accipiant; præter ſcripturæ mercedem, ab Ordinario ſtatuendam.

Qui notarij contra hæc decreta peccarint, uel alioqui in officio ſuo deliquerint, eos Epiſcopi ab officij uſu ſubmoueant ad tempus, uel etiam in perpetuum; ſi id delicti grauitas poſtularit; et alijs pœnis ſuo arbitratu coerceant.

Quæcumque de notarijs ſancita ſunt, ijs etiam ſcribas, et cancellarios teneri uolumus.

Penſiones, in cancellarijs Epiſcoporum aſſignatas, uel, quæ cuicumque ſoluantur, irritas, et nullas decernimus; niſi quæ iure tolli non poſſunt.

Cancellarias uero deinceps uendi, locari, uel earum nomine, uel occaſione, quouis prætextu cuiuſuis perſonæ, quidquam ſolui prohibemus.

Notarij, et, ſi qui præterea in hoc deliquerint, plectantur amiſſione officij; et alijs prætereà pœnis Epiſcopi arbitratu.

De cauſidicis, aduocatis, & fiſcalibus.

Cauſidici, aduocati, fiſcales, ad cauſas in foro Epiſcopi ne adhibeantur, priuſquam iureiurando Epiſcopo ſe obſtrinxerint; ſe nullã cauſam ſuſcepturos, quam à iuſtitia, et æquitate alienam exiſtimauerint.

Hortamur etiam Principes, et magiſtratus ut idem in laicorum cauſis ſeruandum curent.

De carceris cuſtodibus, et reis.

Præſcribant Epiſcopi taxam executoribus, uel miniſtris, et carceris cuſtodibus, ut ab ijs, qui capti, et in carcerem incluſi ſunt, pro comprehenſione, et carceris commoratione, et uictu id tantummodo exigatur, quod æquitas, et ciborum pretium poſtulet. Si qui carcere tenentur, ſibi, quæ ad uictum pertinent, ab alijs, quam à cuſtodibus, et miniſtris carceris ſuppeditari uoluerint, id eis facere liceat; neque propterea aſperius tractentur; aut in deteriora loca compellantur.

Mandent præterea, ut quamcunque pecuniam, ueſtes, arma, aliasue res ſecum habeant ij, qui in carcerem includuntur, tuto loco collocentur, et aſſeruentur. Qui locus duabus claudatur clauibus, quarum altera apud ianitorem carceris ſit, altera apud pauperum procuratorem.

Ex illis autem rebus; quæcumque, et quotcumq. ſint, nihil uel ianitori, uel executori, uel cæteris miniſtris attingere liceat; ſed eis, ſi inde exierint, uel eorum hæredibus, uel illis, quibus à iudice attributæ fuerint, integra, et intacta aſſeruentur.

Qui contra fecerit, duplo mulctetur. Quæ mulcta ei, cui damnum datum ſit, attribuatur.

Curent etiam per certos homines, ab eis deligendos, ſemel in hebdomada uiſitandos eos, qui in carcere tenentur; qui ſi illos indignius, et acerbius tractare compererint; referant ad Epiſcopum, qui pro ſua prudentia, ac pietate, ne quid iniquius fiat, omnino prouideat.

Deſignent uero Epiſcopi aliquos, qui miſerabilium perſonarum cauſas gratis defendant.

Magnopere autem hortamur laicos magiſtratus, ut eiuſmodi in re eadem ratione utantur.

De miniſtris Eccleſiæ, et diuinis officijs.

Ne ſtudium, ac pietas eorum, et, qui celebrant, et, qui audiunt diuina officia, perturbetur; neque quiſquam alieni muneris partes uſurpet, ſed ſuum quiſque officium diligenter exequatur; omniaq. ut debent, in Domo Dei ordine fiant: decreto ſacri Tridentini concilij obtemperantes, quod in prouincialibus ſynodis certam diuinis officijs, et eccleſiæ miniſtris formulam pro cuiuſque prouinciæ ritu, et moribus præſcribi uoluit; hæc ſtatuimus.

Communia de miniſtris.

Cathedralium, et collegiatarum eccleſiarum capitula, quibus ius eſt creandi cuiuſuis generis officiales, et miniſtros, in eiſdem eccleſiis initio anni ſemper tres deligant canonicos; quorum munus ſit, cum huiuſmodi creatio facienda erit, prius diligenter de eorum, qui creandi erunt, moribus inquirere; deinde coram Epiſcopo iurare, eos, quod ipſi ſciant, probos, idoneos, et dignos eſſe, qui ei muneri præponantur. Quod ſi aliter officiales creentur, eorum creatio nulla, et irrita ſit.

Archidiaconi, Archipresbyteri, alijque in dignitate eccleſiaſtica conſtituti, canonici, et reliqui eccleſiarum miniſtri in ſacris eccleſiæ officijs munus ſuum ipſi obeant, non per alios exerceant.

Singulorum autem munera, atque officia, ad res diuinas obeundas pertinentia, hac ſynodo explicanda illa quidem uidebantur; ſed, quoniam, quæ ijs de rebus ſacrorum canonum legibus olim explicata ſunt, ea partim, uſu eorum neglecto, obſcurata ſunt; partim pro uaria, et locorum, et temporum ratione iam pene omnino mutata uidentur; non certa quædam præcepta tradi, ac præſcribi facile poſſunt, ad quorum ſane rationem omnis uniuſcuiuſque eorum munerum regula, atque uſus dirigeretur; eam ob cauſam his noſtris decretis ea tantum munera præſcribenda cenſuimus, quæ ad eccleſiarum, quæ in noſtra prouincia ſunt, adminiſtrationem hoc tempore pertinere maxime uiderentur. Sed quæcumque alia etiam munera uel communi iure, uel probatis cuiuſque eccleſiæ conſtitutionibus, uel dignitatum, perſonatuum, portionum, aliorumue officiorum eccleſiaſticorum inſtitutione, ipſis eccleſiæ miniſtris in officijs diuinis attribuuntur; ea omnia magna cura, ſummaq. diligentia ſtudeant Epiſcopi ab omnibus ſeruari: et, quæ antiquata ſunt, ad uſum reuocari. Nec uero ab ijs præſtandis cuiquam ſe propterea excuſare liceat, quod his noſtris conſtitutionibus ex ijs officijs aliqua alijs miniſtris, uel alio

nomine appellatis, adſcripta ſint.

Quod ſi aliqua dignitas, perſonatus, aut officium in eccleſijs fuerit, cui neque ab inſtitutione, neque à iure communi, neque à proprijs conſtitutionibus, quæ probatæ ſint, neque his decretis proprium munus in diuinis officijs ſit attributum, aut quod ſit, non ſatis conſtet; Epiſcopi, duobus adhibitis de Capitulo, quorum alter ab Epiſcopo, alter a Capitulo deligatur, aſſignēt ſingulis dignitatibus, et officijs propriū munus, quemadmodum cum ſententia ſacrorum canonum, et cum propriæ eccleſiæ probatis conſtitutionibus, et cum his ſanctioribus pro ratione loci magis congruere iudicabunt.

Cæteris etiam beneficijs, quæcumque iam ab eccleſiaſticis officijs immunia reperiuntur, ſiue canonicatus, ſiue clericatus, ſiue etiam ſimplicium nomine appellentur, ijs Epiſcopus priſtina munera reſtituat. Ac, ſi non conſtat ſatis, qualia ea eſſent, pro fructuum ratione onera imponat aut Miſſas, diuinaq. officia celebrandi, aut ſi clericatus, ſimpliciaue beneficia ſunt, minorum etiam ordinum functiones obeundi ad diuini cultus propagationem. Nec uero tamen uetamus, quin talia beneficia unire Epiſcopo liceat ex facultate ſibi communi iure, concilioq. Tridentino permiſſa.

Ea uero officia, et cætera, quæ in diuinis rebus à nobis hac ſynodo præcipiuntur; Epiſcopi, propoſitis cenſuris, et alijs pœnis efficient, ut ab omnibus ea ratione, qua dictum eſt, diligenter præſtentur.

Ne multis eccleſiæ miniſtris eodem tempore abſentibus diuinus cultus deſeratur; canonici, et, qui præterea choro, uel eccleſiæ addicti ſunt, quo tempore eis à iure communi, uel à ſacro Tridentino concilio permiſſum eſt, ut ab eccleſia abeſſe poſſint; à Præſidente chori, ſi triduo reuerſuri ſunt, ſi diutius abſuturi, ab Ordinario facultatem diſcedendi petant.

Si quid præterea ab eo, qui diſceſſurus eſt, eius eccleſiæ conſtitutiones requirunt; in eo conſtitutionibus pareat.

Nemini autem ita proſit abſentiæ licentia, ut eo tempore diſtributiones quotidianas percipiat.

Nixi etiam conſtitutione Bonifacij VIII. et Tridentini concilij auctoritate, decernimus, ut nulla canonicorum aut aliorum pactio, remiſſio, uel colluſio fiat; ſuſtaneat nim habeat; nullumue ſtatutum aut conſuetudo, quæcumque illa ſit, ualeat, quibus aut abſenti quauis de cauſa etiam uel ſacra hora, in qua muneri ſuo defuerit, aut omnino cuiquam contra, quam iure communi, et eiuſdem Tridentini concilij, et his noſtris conſtitutionibus definitum ſit, diſtributiones quotidianæ dari poſſint. Si datæ fuerint, qui acceperit, ſuas non faciat, ſed eas reſtituat; quæ iure ipſo accreſcant alijs inſeruientibus, qui huiuſmodi pactioni, remiſſioni, colluſioni, uel præbitioni aſſenſi non fuerint; niſi ex conſtitutionibus eccleſiæ probatis, alteri debeantur. Si uero omnes conſenſerint, uſibus eccleſiæ iam tunc addictæ intelligantur.

Declaramus autem in his excipi eos, qui ob infirmitatem, uel aliam neceſſitatem, aut manifeſtam eccleſiæ utilitatem ex ipſa conſtitutione Bonifacij, aut ſacris canonibus, uel Tridentina ſynodo excuſantur.

Efficiant Epiſcopi intra ſex menſes, ut in eccleſijs cathedralibus, et collegiatis, in quibus uel nullæ, uel tenues ſunt diſtributiones quotidianæ, tertia fructuum pars omnium dignitatum, et canonicatuum, aliorumq. redditiuum, quemadmodum à Tridentino concilio præceptum eſt, in quotidianas diſtributiones conuertantur.

De officio eius, qui choro præſidet.

In cathedralibus, et collegiatis eccleſijs, qui choro præſidet, uigilet diligenter, ne quid prætermittatur in diuini officij inſtitutione, uel progreſſione, uel in reliquis, quæ ad probatam chori rationem pertinent, et alijs, quæ communibus, uel proprijs conſtitutionibus, in diuinis officijs obeundis præſcribuntur. Neue abſurde, indecore, uel præpoſtere quidquam fiat. Si qui ſuo officio non ſatisfaciant, eos grauiter, et amanter obiurget; ſi non reſipuerint, iubeat punctatorem in libro illos deſcribere, et ad Epiſcopum deferre, cui dignas pœnas pendant. Si is ipſe in ſuo munere obeundo negligens fuerit, ab Epiſcopo, uel ab alio, qui eccleſiæ præſit, puniatur.

Si quæ autem eccleſia non habet, qui huic muneri nominatim præpoſitus ſit, uel ſi habet, is non adſit in choro, præſidentis officio fungatur, qui primo chori loco tunc ſedet ex ijs, qui dignitates, aut canonicatus in ea eccleſia obtinent.

De ijs, qui dignitates, perſonatus, aut canonicatus habent.

Qui dignitates, aut perſonatus in eccleſijs obtinent, et Canonici nominis, ac inſtitutionis ſuæ memores ea pietate, et aſſiduitate diuina officia colere debent; ut alij eorum exemplo ad ſtudium, et amorem diuini cultus accendantur.

Itaque auctoritate etiam Tridentini concilij præcipimus, ut, cum in choro pſallendum eſt, ipſi quoque quantum honoris gradu cæteris præſtant, tanto ſtudioſius pſalmis, hymnis, et canticis una cum alijs modulantes, Dei laudes concelebrent. Cui officio ſi defuerint, pro abſentibus habeantur; et earum horarum, quas ea ratione non obierint, diſtributionibus mulctentur.

Conſtituatur ex canonicis ſacerdotibus hebdomadarius, qui diebus infra ſtatutis Miſſam, et Veſperas cantet; cui octauo die ſuccedat alius eiuſdem ordinis: idque ſemper, aut in orbem fiat; aut alio modo, pro eccleſiæ conſuetudine. Is, ſi ſuo officio defuerit, trium dierum diſtributionibus careat; quas Epiſcopus arbitrio ſuo, uel cæteris, choro operam dantibus, diuidat; uel in locorum piorum uſum conferat: tributa tamen aliqua parte canonico, qui collegæ munus expleuerit. Reliqui canonici decoro cantu antiphonas exordiantur, quas Manſionarius dictarit.

Si celebranti Epiſcopo, aut alia pontificalia exercenti, diligenter non adſtiterint, et inſeruierint; pœnam ſubeant, quæ ei uidebitur.

Quibus

Quibus canonicatibus, præbendis, dignitatibus, aut perſonatibus, et officijs adiunctum eſt munus aliquod presbyteri, diaconatus, aut ſubdiaconatus, qui ea obeunt, ſi, quemadmodum à Tridentino concilio præſcriptum eſt, ſuo officio per ſe non fungantur; priuentur eius officij diſtributionibus, in quos muneri ſuo defuerint; niſi legitime impediti, impetrata licentia ab eo, qui choro præſederit, uel ſuperiore ordinario per alios ſatisfecerint.

Quibus autem canonicatus, ac portionibus non eſt annexus ordo presbyteratus, diaconatus et ſubdiaconatus, ijs Epiſcopus, cum conſilio capituli, ſingulis ſingulos ordines annectat; quemadmodum à Tridentina ſynodo præſcriptum eſt.

Canonici, quo tempore diuina officia celebrantur, non habeant capitula; niſi fortaſſe aliter euidens neceſſitas poſtularit. Qui contra fecerint, diſtributionem ne capiant eius horæ, in qua id commiſerint.

Neque etiam diebus feſtis capitula habeantur: niſi probabilis cauſa interceſſerit.

De officio magiſtri Chori, et Cæremoniarum.

Chori, uel cæremoniarum magiſter, ſiue alio huiuſmodi nomine appelletur, qui diuinis officijs celebrandis tanquam magiſter eſt, denunciet officium ſimplex, uel ſolemne celebrandum.

Quando de Dominica, de feſto, uel de feria.

Quæ antiphonæ, orationes, pſalmi, lectiones recitandæ, aut canendæ.

Quando ſtandum, ſedendum, caput ſubmittendum, aut flectenda genua.

Omnes eccleſiæ miniſtros ſui officij admoneat.

Adoleſcentes, uel rudes, quibus Euangelium, Epiſtola, uel aliquid eius generis publice recitandum ſit, prius in ſacriſtia audiat, et erudiat.

Eum omnes audiant; qui non audierint, ab eo, qui choro præſidet, corripiantur; et, ſi opus erit, ad Epiſcopum deferantur.

Tabellam in ſacriſtia affigendã conficiat, in qua præſcribat, quid à ſingulis canonicis, uel alijs beneficiatis in ſingulis horis per hebdomadam, aut etiam per plures dies recitandum, cantandumue ſit. qui, quo tempore, et ordine Miſſam celebrare, uel horas dicere, aut alia munera obire debeant.

Qui autem, quod ei in tabella præſcriptum fuerit, non fecerit; in quam horam peccarit, eius diſtributiones amittat.

Si magiſter in officio ſuo deliquerit, a præſidente chori obiurgetur; et ab Ordinario puniatur pro delicti modo.

Si in aliqua eccleſia non fuerit huiuſmodi officium, Epiſcopus, Capitulo adhibito, ad id conſtituat clericum aliquem probatis moribus, et in diuinis officijs exercitatum: cui ſtipendium det, communibus etiam ſumptibus, ſi opus erit.

In qua uero eccleſia fuerint magiſter cæremoniarum, et magiſter chori diſtincti, ſuas cuique munerum partes ex his regulis Epiſcopus, de Capituli conſilio, arbitrio ſuo attribuat.

De officio Sacriſtæ.

Sacriſta habeat cuſtodiam ſacrorum uaſorum, ueſtimentorum eccleſiaſticorum, et totius theſauri eccleſiaſtici.

Vaſorum, ueſtimentorum, inſtrumentorum, et ornamentorum, omnium altarium, et reliquorum omnium munditiæ, nitoriq. conſulat.

Eiuſdem curæ ſint lumina, cera, et oleum.

Vinum, hoſtias, candelas, et cereos, cæteraq. e ſacriſtia neceſſaria ad diuina officia præparet.

Aquam benedictam ſingulis hebdomadis, uel etiam ſæpius, ſi opus erit, ipſe renouet; uel ab alijs renouandam curet.

Altare maius, et omnia alia, præcipue diebus feſtis, decenter ornet.

Hora congrua ipſe, uel alius eius uice, campanæ ſono det ſignum matutini, Miſſæ, et aliarum horarum canonicarum.

Habeat in ſacriſtia tres tabellas; unam, in qua omnes Miſſæ, et officia pro mortuis, et reliqua deſcripta ſint, quæ ex impoſito onere, ac munere, quacumq. de cauſa in ea eccleſia celebrari oporteat; alterã, in qua uniuscuiuſque dignitatis, canonicatus, præbendæ, cappellæ, altaris, ſeu alterius beneficij, et officij eius eccleſiæ in Miſſis, et alijs diuinis officijs obeundis debita munera contineantur; tertiam, quam ſupra diximus, à magiſtro chori conficiendam eſſe. Curetq., ut quæ tribus his tabellis præſcripta ſint munera, à quibus debet, omnino præſtentur.

Eiuſdem officium erit operam dare, ut e ſacriſtia ſermones de inanibus, profaniſq. rebus, multoq. magis iurgia, rixæ, et turbæ omnes arceantur.

Laicos ibidem uerſari ne patiatur.

Nemini permittat, ut ſacris ueſtibus induatur; niſi tunc, cum ei Miſſa celebranda ſit.

In ijs, qui primo, qui ſecundo loco, qui deinceps Miſſam celebrare debeant, ordinem tabulæ ſeruandum curet.

Si quis autem ſuo tempori præſto non fuerit; uel ei, quem abſens ſuo nomine ſubſtituerit, uel proximo poſt abſentem, ſuo arbitrio, Miſſæ locum det.

Duobus autem ad ſummum, poteſtatem faciat eodem tempore parandi ſe ad Miſſæ celebrationem.

De officio Manſionarij.

Manſionarij, qui chori ſunt quaſi quædam columnæ, totum fere horarum, ac diuinorum officiorum pondus ſuſtinentes, munus ſuum accurate obeant.

Cum oportuerit, ad lectorile accedant; ut antiphonas, reſponſoria, gradualia, et alia huius generis canant.

Solennibus feſtis diebus, et, quoties opus erit, pluuialia induant; niſi alij nominatim huic officio præfecti ſint.

Si muneri ſuo defuerint, illius horæ, in qua non ſatisfecerint, diſtributione priuentur; et alij eius arbitratu, qui choro præſidet, illorum officij partes ſuſcipiant.

Iidem, ut muneri ſuo commodius ſatiſfacere poſſint, ab iis oneribus liberentur, quibus ad chori utilitatem, magiſtri cæremoniarum, et eius, qui choro præſit, arbitrio leuandi uidebuntur, neque quo tempore diuina officia in choro fiunt, paruam Miſſam celebrent; niſi neceſſitas poſtularit.

Eiſdem Epiſcopi honeſtum ſtipendium conſtituendum curent. Quod, ſi illis etiam dantur diſtributiones, eodem tempore, quo canonici, pro officij, et laboris modo eas percipiant.

Ex Manſionarijs duo in ſingulas hebdomadas deligantur; idque in orbem fiat; niſi aliud probatus eccleſiæ mos requirat.

Horum alter officium ordiatur, et perficiat, conſiſtens in medio choro, uel ad lectorile, quod ab ea parte ſit, ubi is fuerit: Miſſam etiam feſtis diebus ſemiduplicibus canat; niſi alij ſint ei muneri præpoſiti.

Alter pſalmorum tonum inſtituat pro tempore, antiphonarum; quæ ubi legendæ fuerint, ab ipſo tantum, uel ſolum ab alio legantur. Diebus uero feſtis in decantandis antiphonis, canonicis, et alijs uoce præeat; et, quæ cantanda, uel legenda ſint, ipſis indicet. Is, antequam officium inchoetur, chorum ingreſſus, libros præparet; Miſſam, pſalmos, antiphonas, et alia, quæ uſus requiſierit, inueniat.

Manſionarij in ſuo munere contumaces, uel negligentes, pro modo culpæ, iudicio eius, qui choro præſit, diſtributionibus careant.

De officio Punctatoris.

Punctatoris creandi morem in omnibus eccleſiis cathedralibus uel collegiatis retineri iubemus.

Is in menſem, uel in aliud certum tempus pro cuiuſque eccleſiæ conſuetudine à Capitulo conſtitutus, iuret; ſe in officio ſuo obeūdo fidem, ac diligentiam præſtiturū. Studioſe exploret, et in libro punctationum notet omnes, quicumque ij fuerint, qui ſacras horas, et diuina officia non obierint; quiq. contra, quam his, aliſue conſtitutionibus præſcriptum eſt, in choro quidquam fecerint. quæ in re is nullius non odio, non amore, non ſpe, non metu moueatur.

Si aliquem iniuria notarit, de ſuo ei ſatiſfaciat: ſi uero notandum prætermiſerit, de ſuo item tantundem det, quod in eccleſiæ uſum conuertatur; et integras unius hebdomadæ diſtributiones amittat.

Libros punctationum diligenter cuſtodiat, et Epiſcopo, et Capitulo ſingulis menſibus exhibeat; et, quoties id Epiſcopus uel Capitulum poſtularit.

Quo tempore is in officia punctatoris permanſerit, ſacris horis, et officijs omnibus interſit; niſi abſis de eius licentia, qui choro præſidet: quo tempore alium, ab eodem chori præfecto probandum, ſubſtituat, qui ſuo muneri ſatisfaciat. Si ſecus fecerit, pro ſingulis uicibus unius diei diſtributionem amittat.

Vt autem hoc officium melius exerceatur, neminiq. aliquid iniuſte aut remitti, aut adimi poſſit; præter delectum à Capitulo alter punctator ab Epiſcopo creetur. Is, ſupraſcripto iureiurando apud Epiſcopum præſtito altero in libro omnes, qui ſuo muneri defuerint, notet. Singulis hebdomadis ambo punctatores libros inter ſe conferant; et ſi qua in re diſcreparint, Epiſcopus, uel eius Vicarius illico omnem eorum controuerſiam ſine ulla forma iudicij, ſublato quocumque etiam appellationis impedimento, dirimant.

Epiſcopus deligat ad id punctatoris officium, quem uoluerit, idoneum clericum.

Eidem Epiſcopo facultas ſit, de ea cathedrali, uel collegiata eccleſia, in qua punctator creandus ſit, omnes, quoſcumque libuerit, propoſitis pœnis ſuſpenſionis à diuinis, et alijs ſuo arbitratu cogendi, ut id munus ſuſcipiant, et obeant.

De officio theſaurarij.

Theſaurarius Capituli, ſiue alius quocumque is nomine dicatur, qui quotidianas diſtributiones partitur, curet ipſas unicuique diſtribuendas pro rata parte laboris, et officij ex iuris, et harum conſtitutionum præſcripto, et ex ordine librorum punctatoris.

Is diſtributiones eorum, qui abſentia, uel errati cauſa notati fuerint, ne perſoluat; ſi id fecerit, tantundem de ſuo det, quod in eccleſiæ uſum conferatur; et ob eam cauſam etiam unius menſis diſtributiones amittat.

De officio cuſtodum.

Cuſtodes eccleſiæ, uel quicumque alio nomine id negotium curant, obſeruent diligentiſſime, et clericos, et laicos, contra decorum, et honeſtatem eccleſiæ delinquentes; eoſq. ſui officij moneant; ac ſi non reſipuerint, ad chori præfectum, uel Epiſcopum deferant.

Omnia, quæ eccleſiarum honeſtati, ornamento, decoroue officere poſſint, prohibeant, et arceant.

Neue quemquam noctu in eccleſia morari ſinant.

Maxime autem uigilent, ne altaria ſpolientur, aut quidquam ex eccleſia ſurripiatur.

De functionibus minorum ordinum ad uſum reuocandis.

Epiſcopi ex tridentini concilij præſcripto ueteres ſacrorum ordinum functiones, quibus in locis intermiſſæ ſunt, ad uſum reuocandas omni diligentia curent.

Atque idea, in cathedralibus ſaltem eccleſiis, ſex menſium ſpatio, ſingulis minoribus ordinibus inſtituāt aliquos, quibus ex eiuſdem concilij formula ſtipendium attribuant; ut non ea ſolum munera, quæ illis infra præſcribimus, in eiſdem eccleſiis expleant; uerum etiam cætera, quæ ſacris antiquorum canonum decretis ad eos pertinere Epiſcopi cognouerint. ac ſi quæ itē alia ad cuiuſque eccleſiæ utilitatem, dignitatemue eiſdem pro temporis ratione imponenda duxerint.

Quibus ſic conſtitutis, licebit Epiſcopo ab eorum officiorum, quæ ab iis deinceps præſtanda erunt munere alios liberare, quibus id oneris ex noſtris conſtitutionibus ſupra impoſitum eſt.

De oſtiario.

Oſtiarius fores eccleſiæ cuſtodiat.

Eccleſiam

Eccleſiam ſuo tempore claudat, et aperiat.

Infideles, hæreticos, excommunicatos, et alios, quibus iure interdictum eſt, ab eccleſia arceat, et eijciat.

Ne populum propius ad ſacerdotem, rem diuinam facientem, accedere patiatur.

Campanas pulſet.

In eccleſia dormientes, uendentes, ementes, deambulantes, colloquentes, aliaue ratione officia diuina perturbantes, et quouis modo indecore atque irreuerenter ſe habentes, moneat; ſi pertinaces ſint, expellat; aut ad ſuperiorem deferat.

Mendicantes excludat.

Eccleſiam uerrendam curet.

Bruta denique, canesue expellat. Quidquidue in eccleſia dedecet, amoueat.

De Lectore.

Lector in eccleſia prophetias, quæ in Miſſa legendæ ſunt, et lectiones pronunciet, quæ ex ueteri, et nouo teſtamento in matutinis dicuntur.

Pueros, ſi ita Epiſcopo uideatur, prima fidei rudimenta doceat.

De Exorciſta.

Nemo energumenis manus imponere, aut cauſa eijciendi dæmones exorciſmos legere audeat; niſi exorciſta ordine ſit initiatus.

Is exorciſmos memoriæ mandare ſtudeat, idque ex libris, Epiſcopi iudicio comprobatis, et, cum res poſtulauerit, ut eo munere fungi oporteat, id ne agat; niſi, conſulto, et conſentiente Epiſcopo.

Epiſcopus autem nemini, ne ſacerdoti quidem permittat, ut id munus exequatur; niſi eius ætatem, et mores probarit.

Caueat etiam, ne intercedat ullus in exorciſmis quæſtus, neue ulla curioſa percunctatio, præſertim, quæ ad diuinationem pertineat.

De Acolutho.

Acoluthus ſubdiaconos, et diaconos ad altaris obſequiũ aſſectans, eis inſeruiat.

Lumina accendat, et deferat.

Vrceolos uini, et aquæ ad Miſſæ ſacrificium paret.

Communia de ratione diuinorum officiorum.

Videant Epiſcopi, alijs doctis, et pijs uiris adhibitis, ne quid apocryphum legatur in diuinis officijs, et, quoad eius fieri poſſit, à communi Romanæ Eccleſiæ officio ne diſcedatur.

Diuina officia ex ordine calendarij, et eccleſiæ inſtituto celebrentur; nec ea ratio ſine iuſta cauſa mutetur. quamobrem à magiſtro chori cathedralis eccleſiæ, uel alio, cuius id munus ſit, edatur ſingulis annis calendarium dierum feſtorum; quo ſingulorum dierum officij ratio præſcribatur.

Omnes inferiores eccleſiæ, quæcumque illæ ſint, diuinorum officiorum rationem dirigant ad regulam calendarij cathedralis eccleſiæ; neque ab ea diſcedant. Si quæ uero eccleſiæ diuinorum officiorum alios ritus habent, Apoſtolica auctoritate conceſſos, eis utantur; uerumtamen ea quoque, quæ hic de diuinorum officiorum ratione præſcribuntur, ubi Apoſtolicæ conceſſioni expreſſe non aduerſentur, inuiolate ſeruent.

In urbibus, oppidis, aut uicis nullum ſignum communium officiorum campana detur ante ſignum cathedralis, uel cuiuſque loci matricis eccleſiæ, niſi Epiſcopo aliud uideatur; maxime uero ſabbato hebdomadæ ſanctæ, et in Angelica ſalutatione matutina, meridiana, et ueſpertina; qua in re matutinum excipimus, quod non ubique eodem tempore dici ſoleat.

Horæ canonicæ omnes quotidie in choro dicantur; quæ ratio neque concione, neque ſolemni Miſſa, neque alia cauſa impediatur; niſi euidens neceſſitas interceſſerit, de qua iudicium ſit Epiſcopi.

Nec horæ aliquæ beatæ Virginis, ne in matutino quidem, in choro omittantur; exceptis diebus, et locis, quibus ex ratione officij eas prætermittere licet.

Horæ ita commode diuidantur, ut mane aliquod interuallum, ſi id fieri poteſt, ſine detrimento diuini cultus detur canonicis, et alijs ad ſtudium diuinæ ſcripturæ, aut ſacrorum canonum.

Chorus ita uel ſepiatur, uel conſtituatur, ut tempore diuini officij laicis aditus in eum eſſe non poſſit; uel ſaltem à clericis ſeiuncti ſint.

In choro, uel omnino in eccleſia nemo miniſtret ſine ſuperpelliceo, aut cæteris indumentis, quæ pro ratione officij requiruntur.

Superpellicea latis ſint manicis, non anguſtis, inſtar rocheti.

Candelæ et cerei in Miſſa et alijs diuinis officijs ea exiguitate ne adhibeantur, quæ in tanto myſterio dedeceat; et adſtantibus offenſionem adferre poſſit.

Epiſcopi ne patiantur circulatores, circumforaneos, et id fallax hominum genus tempore diuinorum officiorum in foris, et plateis eccleſiarum uerſari; ut ne populus, illecebris eorum artificij ab eccleſiis euocatus, ſalutares cogitationes abijciat.

Curent ijdem, ut ex eo more pulſandi in tenebris ſanctæ hebdomadæ ad repreſentandam creaturum rerum perturbationem in paſſione creatoris, omnis licentia, et indecorus tumultus amoueatur.

De Muſica, et cantoribus.

In diuinis officijs, aut omnino in eccleſiis, nec prophana cantica, ſoniue, nec in ſacris canticis molles flexiones, uoces magis gutture oppreſſæ, quam ore expreſſæ, aut denique laſciua ulla canendi ratio adhibeatur.

Cantus, et ſoni graues ſint, pij, ac diſtincti, et domui Dei, ac diuinis laudibus accommodati: ut ſimul et uerba intelligantur; et ad pietatem auditores excitentur.

Cantores, ubi fieri poteſt, clerici ſint; omnino autem in choro clericalibus ueſtibus, et ſuperpelliceo utantur.

Organo tantum in eccleſia locus ſit. tibiæ, cornua, et reliqua muſica inſtrumenta excludantur.

Et ſi in hymnis, pſalmis, et canticis, ſuis ricibus, or-

gano

gano canatur; omnes tamen eorum uerſiculi in choro diſtincte pronuncientur.

Quando, et quo modo ad diuina officia conueniendum.

Cum in eccleſiam ad diuina officia diurna, uel nocturna conueniendum erit, id campanæ ſono ſignificetur; ea interpoſita mora, qua omnes facile poſſint conuenire.

Signo audito, qui dignitates in eccleſia, etiam ſi præfecti ſint, perſonatusue, aut canonicatus habent, cæteriq. omnes, qui intereſſe debent, præparent ſe ad diuinas laudes: et mature ad eccleſiam progrediantur.

Ingreſſi in eccleſiam, factiſque ad ſacroſanctam Eucharistiam, uel, ubi ea non ſeruatur, ad altare maius precibus, recta in ſacriſtiam proficiſcantur.

Quo loco, retenta talari ueſte, ſuperpelliceum aſſumant, et reliquum ueſtitum ad ſacrum munus neceſſarium. Quod, ut ſeruos Dei decet, tacite, et modeste faciant.

In ingreſſu chori ad matutinum, et alias horas, et diuina officia, is ordo ſeruetur.

Vt paulopoſt ultimum campanæ ſignum ad rem diuinam faciendam, uniuerſis in ſacriſtia paratis, pulſetur paruula campana, qua egreſſus ſacerdotum ad Miſſas celebrandas ſignificari ſolet; ut omnes, qui in eccleſia, uel circum eam ſunt, diuini officij celebrationem inſtare intelligant.

Poſtea omnes, de ſacriſtia ordine precedentes, exeant. Et ubi ſe ad altare humiliter inclinarint, ſuum quiſque locum in choro adeant.

Ibi flexis genibus, et ſubmiſſa uoce ſaltem orationem Dominicam dicant.

Deinde dato ſigno, uel pronunciato, Pater noſter, per hebdomadarium, ad initium officij omnes ſurgant, et officium inchoetur.

Qui uero in eccleſia, uel circum eam, aut in ſacriſtia fuerit, et eo ordine chorum ingredi neglexerit, dimidia parte diſtributionum illius horæ priuetur; niſi aliqua de cauſa quæ ei, qui choro præſidet, uel Ordinario probetur, impeditus fuerit.

Si quis auſus fuerit inchoare officium, priuſquam eo ordine in chorum conuenerint, et diſtributionem illius horæ amittat, et grauiori etiam pœna ab Epiſcopo plectatur.

Si quis autem, alijs in choro iam conſiſtentibus, aduenerit, idem inſtitutum ſeruet, et in ſacriſtia, et in choro.

Si quis non uenerit ad matutinum ante finem capituli de beata Maria Vergine, cum de ipſa officium celebratur; alioqui ante finem pſalmi, Venite exultemus; in alijs etiam horis, ante finem primi pſalmi, pro abſente habeatur; illiuſq. horæ diſtributione careat.

In Miſſa uero, niſi uenerit ante finem ultimi Kyrie eleyſon, eandem negligentiæ pœnam ſubeat.

Si quis, cum poſſit initio officij, uel ſupplicationum conuenire, aduentum ſuum in extremum à nobis præfiniti temporis punctum de induſtria diſtulerit; abſentis loco habeatur.

Quo modo uerſandum in choro.

Omnes in choro diuina officia, ut temporis ratio poſtularit, alternis uocibus canant, recitent, attenteq. audiant.

Id non curſim, non perturbate, non obſcitanter, ſed leniter, diſtincte, ac ſtudioſe faciant.

In choro pro temporis, et officij ratione, ex inſtituto, et more eccleſiæ ſedeant; ſtent; flectant genua; caput aperiant; et ſubmittant, cæteraq. eius generis adhibeant. Omnes uero æque idem faciant.

In choro etiam in matutino officio, clericali birreto, non pileo utantur; alioqui moneantur à præſidente chori, uel ab eo, qui proximo loco ſedet: et niſi paruerint, pro abſentibus habeantur.

Faceſſant ſomnus, riſus, ioci, rixæ, colloquia.

Ne uagentur in choro, uel eccleſia.

Neue locum mutent, ne occaſione quidem genua flectendi.

Ne in choro, ubi communi officio opera datur, priuatim officium dicant.

Neue litteras, libros, aliaue ſcripta legant.

Ne exeant, niſi diuino officio confecto, ne cauſa quidem de communi re agendi; ſi neceſſitas non coegerit: tumq. à præfecto uenia petita.

Si, cum diuina celebrantur officia, ſacerdoti, uel clerico, uel miniſtro, interdum per eccleſiam neceſſario ſit incedendum, grauiter, et modeste id faciat. Neque cum ullo ſermonem habeat de rebus inanibus.

Qui dignitates, aut perſonatus habent, canonici, et alij omnes, qui aliquid in his commiſerint; ſi moniti a præſidente chori, non reſipuerint, et horæ illius diſtributione careant: et pro modo culpæ alias pœnas dent, Epiſcopi, aut eius, qui eccleſiæ præſit, arbitratu.

Quomodo à choro recedendum.

Poſt diuinum officium in choro flexis genibus ſubmiſſa uoce ſaltem orationem Dominicam dicant.

Tum uel ſurgente, uel ſignum dante hebdomadario, conſurgant omnes.

Et inter ſe conſalutantes, et ordine procedentes, ſimul exeant; et de more ante altare ſe inclinent.

Eodemq. ordine ad ſacriſtiam progrediantur; ubi modeſte, et quiete ſuperpelliceum exuant, non in eccleſia.

Qui ſecus fecerit, monitus a præfecto chori, niſi reſipuerit, diſtributionem illius horæ ne capiat: et ab Ordinario pro modo culpæ plectatur.

De matutino, et prima.

Matutinum officium uel media nocte, uel ſaltem eo tempore inſtituatur, ut ſub ortum Solis abſolutum ſit; uel ea hora, quam Epiſcopus præſcripſerit: ea tamen habita ratione ut uere matutinum dici poſſit; et aliæ horæ, Miſſa, et officia mature perfici queant. Sed præterea eorum canonicorum, et clericorum commoditati conſulatur, qui prope eccleſiam non habitant.

Matutinum ueſperi non dicatur; exceptis tamen diebus

bus Octaua feſti, et ſolennis diei Corporis Domini noſtri Ieſu Chriſti, cæteriſq. diebus, quibus ex Romanæ Eccleſiæ inſtituto eſt permiſſum in ijs eccleſiis, ubi hæc conſuetudo ſeruatur.

Matutinum in choro eccleſiæ celebretur quouis anni tempore.

At ſi tamen uehementia frigora ſint, uel alia ulla iuſta cauſa intercedant; de licentia Epiſcopi in ſacriſtia, uel honeſto alio eius eccleſiæ loco dici poſſit.

Prima, oriente Sole, dicatur, uel paulo poſt, pro conſuetudine eccleſiæ.

De miſſa ſolemni.

Epiſcopus Miſſam maiorem, et Veſperas, niſi impediatur, paſchalibus, et alijs maioribus feſtis diebus cantet.

Diebus uero Dominicis, et feſtis duplicibus Canonicus hebdomadarius hoc faciat; niſi ijs diebus ij, qui in eccleſia dignitates obtinent, id munus obibunt uel eccleſiæ inſtituto, uel Epiſcopi iuſſu.

Alijs diebus, niſi de more, uel inſtituto eccleſiæ id munus ſit canonicorum, quod ſeruari iubemus. Idem præſtabunt Manſionarij, aut alij ſacerdotes, ad id deſignati.

Qui ſacerdos Miſſam ſolemnem in eccleſia cathedrali uel collegiata celebrare debet, et ſuo muneri defuerit; niſi legitime impeditus, eius rei facultatem à præſidente chori, uel ſacriſtia impetrarit; in ſingulas uices ſoluat decem ſolidos, in uſum eccleſiæ uel ſacriſtiæ erogandos, arbitrio Epiſcopi, uel ei dandos, qui illius loco celebrarit.

Qui impeditur, quo minus Miſſam celebrare poſſit, ſacriſtam moneat in tempore; ut, accepta eius excuſatione, curare poſſit, ut ab alio Miſſa celebretur.

Epiſcopo, et ei, qui in eccleſia dignitate præditus ſit, et canonico, die feſto ſolemnem Miſſam celebranti, adſiſtat ſacerdos, qui Adſiſtens dicitur, pluuiali indutus.

Si adſiſtendi munus nemini attributum eſt, Epiſcopus cum Capitulo attribuat; uel certos eligat ſacerdotes, qui id in orbem obeant; cuius officij immunes ſint, hebdomadarij, magiſter chori, et punctatores.

Diaconus etiam, et ſubdiaconus ciſdem miniſtrent, ſacris ueſtibus induti.

Alijs uero inferioribus ut miniſtrent diaconus, et ſubdiaconus, ſacris ueſtibus induti, in maioribus ſaltem eccleſiis, ubi id fieri poterit, Epiſcopi curabunt.

Curet Epiſcopus, ut, quemadmodum admonuit ſacra Tridentina ſynodus, diaconi et ſubdiaconi, ſaltem Dominicis, et feſtis, ſolennibus diebus, cum altari miniſtrauerint, ſacram Euchariſtiam ſumant.

Diaconi, uel ſubdiaconi, qui ex iure, ſtatuto, uel conſuetudine, certis diebus altari miniſtrare debent; ſi defuerint, eius horæ diſtributionem ne capiant. Quorum uices ſubeant ij, quos chori præfectus iuſſerit, quibus detur aliqua pars diſtributionis, quæ abſentibus eſt adepta.

Vbi nemini nominatim id munus in ea eccleſia impoſitum eſt, quibus diaconis, uel ſubdiaconis chori præfectus id negotij dederit, illud ſuſcipiant; dum ſingulis præbendis propria munera ab Epiſcopo aſſignabuntur: uel alij diaconi, et ſubdiaconi conſtituentur, qui eo fungantur officio.

Epiſcopi, quam ſæpiſſime poſſunt, ſolemni Miſſa, ac diuinis officijs interſint. Diebus uero Dominicis Aduentus, et Quadrageſimæ, niſi legitima cauſa interceſſerit, omnino ne deſint.

Epiſcopum ad celebrandam, uel audiendam Miſſam, ad aliaue diuina officia ſolennia uenientem, canonici deducant, et reducant.

De eccleſijs et earum cultu.

Eccleſias quaſcumque ſiue curatas, ſiue non curatas, ſacella, et oratoria diruta Epiſcopi ad eam rationem, quæ à ſancta Tridentina ſynodo præſcripta eſt, reſtituenda, uel alio transferenda curent. Lapides, cæmentum, et omnis materia eorum locorum ad prophana ædificia ne adhibeantur; niſi Epiſcopi auctoritas ex iuſta cauſa interceſſerit. Quod enim ſemel Deo conſecratum eſt, ad priuatos hominum uſus transferri non debet.

Altaria etiam, quæ extra eccleſiam, et, quæ ſub dio, nec ſepta, aut munita ſunt, Epiſcopi aut ſepienda, ſi fieri poſſit, aut demoliēnda curent.

In eccleſia, præſertim cum diuina celebrantur officia, uel uerbum Dei prædicatur, nemo hæc audeat.

Deambulare, nugari, circulos habere, negotijs operam dare.

Cum mulieribus, de quibus ſuſpicio eſſe poſſit, colloqui.

Altaribus, fontibus baptiſmi, uel aquæ benedictæ adhærere.

In limine, aut ante fores immorari.

Auerſum ab Euchariſtiæ ſacramento irreuerenter ſedere, aut, cum in Miſſa ſuſtollitur, ſtare.

Aut quouis modo diuina officia perturbare.

Aut irreuerenter in eccleſia uerſari.

Ne clericus, aut alius quiuis in eccleſiis, earumue cæmiterio, atrio, ueſtibulo, aut porticu, foribuſue quidquam uenale proponat; ne ſi ad uſum quidem ſacrificij, uel eccleſiæ futurum ſit.

Nemini cum uenaticis canibus, uel uolucribus in eccleſiam ingredi liceat: neque haſtam, uel ſclopetos, baliſtas, aliaue eiuſdem generis in eam inferre.

Ne mendici eleemoſynæ cauſa in eccleſiis uagentur, ſed extra ianuam conſiſtant.

Qui in horum aliquo deliquerit, à Rectore per ſe, uel per alium eccleſiæ miniſtrum moneatur: niſi paruerit, ab eccleſia expellatur: ſi id commode fieri non poſſit, ad Epiſcopum deferatur; qui in eum ſuo arbitratu animaduertat: qui etiam Rectorum, et aliorum eccleſiæ miniſtrorum huius officij negligentiam coerceat.

Rector cuiuſuis eccleſiæ, pernoctationes, aut nocturnas uigilias in ea poſthac nemini permittat.

Sed ſub noctis horam eccleſiarum fores claudat.

Neque ullo pacto quemquam præter ſacerdotes admittat; niſi nocte Natalis Chriſti Domini, cum Miſ

ſace-

ſa celebratur.

Neue patiatur, ſi fieri poſſit, populũ ad eas excubare. Qui contra ſecerit, Epiſcopi arbitratu puniatur.

Magnopere uero à Principibus petimus, ut, ad rem adiuuandam, ſuam quoque poteſtatem conferant.

Sicut eccleſiaſtica immunitas, Dei præcepto, et canonicis ſanctionibus conſtituta, quam diligentiſſime cuſtodienda eſt; neque permittendum ut confugientibus ad eccleſias, et loca ſacra aliqua uis contra ſacros canones inferatur; ita ſummopere cauendum, ne facinoroſi, niſi neceſſario ad ea, quaſi ad aſylum, in ſacrarum conſtitutionum fraudem ſe recipiant.

Mandamus igitur omnibus, et ſingulis clericis, propoſita pœna excommunicationis, aliiſq. arbitrio Epiſcopi; ut, quoties ab aliquo exule damnato, uel criminoſo, qui in loco libero ſit, poſtuletur, ut illum in eorum eccleſiis, cæmiteriis, uel domibus recipiant, omnino antequam aſſentiantur, Ordinarium conſulant: et, quidquid ille tali in re cenſuerit, faciant.

Quod ſi, clericis minime præmonitis, tales perſonæ ad huiuſmodi loca uenerint, iidem clerici, eiuſdem pœnæ periculo, Epiſcopum quamprimum certiorem faciant, ut, quidquid ab eo hac in re decretum fuerit, ſeruent.

Ipſe autem Epiſcopus de his commonefactus, conſiderata perſonarum, locorum, et temporis conditione, ac facti qualitate, decernet, quod eccleſiæ immunitati, ſacrorum locorum honeſtati, et canonum menti conſentaneum iudicabit: ita tamen, ut eccleſiaſtica immunitas nulla ex parte uioletur; neque propterea cenſeatur data facultas aliqua ſæcularibus magiſtratibus, et poteſtatibus lædendi immunitatem; aut aliquos de his, quæ diximus, locis extrahendi, contra quam antea in re communi ſtatutum eſſet.

Ne occiſorum cadauera à iudicibus uel notariis maleficiorum in eccleſiis ullo modo inſpiciantur; ſed eo illata exportentur: et huiuſcemodi inquiſitiones, et omnia, quæ ad cædis cognitionem pertinent, à ſacris locis reiiciantur.

Nemo uaſa, ueſtes, uel alia ornamenta, ſacris addicta, aut omnino quidquam ex ſacra ſupellectili prophanis hominibus, aut ad prophanum uſum commodare audeat. Qui ita commodarit, grauiter arbitrio Ordinarii puniatur.

Sacræ campanæ uſum, qui ad fideles præmonendos, ut ad diuina conueniant officia, eſt introductus, indignum eſt, ad conuocandos homines ad ſpectacula ſuppliciorum adhiberi. Quamobrem Principes, ac magiſtratus etiam atque etiam hortamur, ut campanis, quæ eccleſiarum uſui ſunt addictæ, ſi conſecratæ ſint, ad pœnarum ſignificationem quemquam uti ne patiantur.

De proceſsionibus, et ſupplicationibus.

Generales proceſſiones à cathedrali, uel cuiuſque loci maiori eccleſia proficiſcantur; et eodem reuertantur; niſi aliud Epiſcopo uideatur.

In iis ſupplicationibus generalibus, qui non uenerit ante inuocationem ſanctiſſimæ Trinitatis, pro abſente habeatur; aut alia pœna ab Epiſcopo plectatur.

Eas canonici, et alii clerici, etiam cuiuſuis dignitatis ſint, cum ſuperpelliceis, et uſitatis aliis ſacris ueſtibus ſtatuto tempore ſemper obeant.

Præfectis eccleſiarum collegiatarum in urbibus præcipimus, ut, cum ſuis quiſque canonicis, et beneficiatis uocatus, ſuperpelliceo, uel aliis ſacris ueſtibus indutus, publicas proceſſiones, prælata cruce, ſemper obeat. Quibus Epiſcopus locum arbitrio ſuo quamprimum aſſignabit; neque eius rei effectus ulla appellatione retardari poſſit.

Ad huiuſmodi proceſſiones Epiſcopi, cum eis uidebitur, ex Tridentini concilio uocent Regulares omnes, quamuis exemptos.

Si qua controuerſia ſit de priore loco, ab Epiſcopo ex auctoritate eiuſdem concilii tollatur.

Cruces clerici ferant talari ueſte, et ſuperpelliceo induti, iique eiuſmodi ſint, ut eam apte, et decore ferre poſſint. Omnes ordines grauiter, et modeſte procedant; colloquiiſq. excluſis, pſalmis, hymnis, et reliquis ſacris precibus operam dent.

Nemo ordinem in proceſſione deſerat, antequam ad eccleſiam, unde, profecti ſunt, redierint.

Laici à clericis, fœminæ à uiri ſeparatim proſequãtur.

Videant Epiſcopi, ut in ſupplicationibus, et proceſſionibus quibuſcumque, præſertim cum ſanctiſſima Eucharistia circumfertur, et cum frequentior populus ad eccleſias indulgentiæ, feſti diei, ſacræ concionis gratia, uel alia de cauſa conuenire ſolet, ea modeſtia, et reuerentia adhibeatur, quæ piis, et religioſis huiuſmodi actionibus maxime debetur.

Ne inter uiam inaniter ſpectandi gratia ſubſiſtatur.

Ne petulanti facto, dictione cuiquam moleſtia afferatur.

Ne, quæ minus deceant, ſpectacula adhibeantur.

Neue actiones pro foribus adium, aut in uia repreſententur.

Qui ſecus fecerint, ſeuere coerceantur.

Epiſcopi præficiant certos uiros, quibus cura ſit, ut hæc omnia, quæ de ſupplicationibus præſcripta ſunt, ſeruentur; et, ut res ea, qua decet, pietate agatur.

Edendi, ac bibendi conſuetudinem, ſecumue eſculenta, et poculenta deferendi, aut ea uendendi in ſacris ſupplicationibus habendis, uineiſq. luſtrandis, et ſuburbanis eccleſiis uiſitandis, parochi tollere ſtudeant, fideles ſæpius admonentes, præſertim die Dominico, qui proxime ſacras Rogationes antecedit; quam dedeceat; ubi piis orationibus mens, et lingua exercenda eſt, ibi ieiunium, quod ad alliciendam Dei gratiam magnam uim habet, et tantiſper ſeruare non poſſe.

De funere Epiſcopi.

Pium ſanctorum Patrum inſtitutum ad concelebrandas Epiſcoporum exequias, iamdiu intermiſſum, reuocantes, ſtatuimus.

Vt Epiſcopo mortuo, uel morti proximo, tres primi de Capitulo præſentes uicinum Epiſcopum, uel eo impedito, alium inuitent, qui ſtatim ueniat; ac, ſi uiuum Epiſcopum inuenerit, accuratiſſime conſoletur; et ea

officia

officia præſtet, quæ ad animæ ſalutem tali tempore requiruntur.

Mortuum uero una cum ſæculari, et regulari clero ſolemni more ad ſepulchrum proſequatur.

Nihil autem Epiſcopus pij huius officij gratia, impenſæ, uel quouis alio nomine, à quoquam exigat, uel ſponte oblatum accipiat.

Eius tamen expectationis cauſa corpus Antiſtitis ne amplius quadraginta horis inſepultum iaceat.

Interea uero curet Capitulum, ut cuſtodiatur, corpus, et circum ipſum frequentes ex clero ſint, qui pro eius anima preces Deo faciant.

Eidem Capitulo hoc munus iniungimus, ut primo quoque tempore prouinciales Epiſcopos omnes de Epiſcopi morte faciat certiores, qui in eccleſijs cathedralibus Miſſam ſolemni cæremonia pro eius anima celebrandam curabunt: et publicis ſupplicationibus, ac precibus indictis, Deum pie, ſancteq. deprecabuntur, ut orbato gregi Paſtorem dare uelit iuxta cor ſuum.

In exequijs eius plures uiginti quatuor cereis non accendantur, idque impenſa uacantis eccleſiæ, niſi extent defuncti bona; uel alius ſit, qui de iure aut conſuetudine ſumptum facere debeat.

Epiſcopi negligentia in comprouincialis Epiſcopi funere à ſynodo prouinciali, canonicorum, et cleri, à ſucceſſore Epiſcopo grauiter puniatur.

Sacra Anniuerſaria pro mortuo Epiſcopo quotannis fiant in cathedrali eccleſia; quamdiu proximus eius ſucceſſor in Epiſcopatu uixerit, uiuentis Epiſcopi, et Capituli ſumptibus.

De funeribus, et exequijs.

Vt uetus Eccleſiæ inſtitutum mortuorum funus pijs precibus, et officijs ſolemni more proſequendi multis locis auaritia, ambitione, uel negligentia deprauatum, ad priſtinam pietatis rationem reuocemus; clericis quibuſcumque cuiuſuis dignitatis ſint, etiam Canonicis cathedralium, et collegiatarum eccleſiarum, cæteriſq. omnibus hæc ſeruanda proponimus.

Ante ſolis ortum, et poſt occaſum, mortuum et efferri, et ad ſepulturam recipi prohibemus.

Inter maioris Miſſæ celebrationem, mortuorum corpora ſepulturæ cauſa in eccleſiam ne inferantur.

Singularum cathedralium, collegiatarum, et parochialium eccleſiarum clericis, qui in funus uenerint, una tantum ſuæ eccleſiæ crux præferatur; neque alia in funere deferantur, niſi, quas ſuus quamque clerus ſubſequatur. Quod ſi alij quoque clerici inuitati fuerint, eius rectoris, qui inuitarit, crucem proſequãtur.

Ad tollendas controuerſias, quæ magna populi offenſione inter Regulares, qui beneficia curata obtinent, uel in eis curam animarum exercent, et parochos ſæculares in efferendis mortuis oriuntur; ſtatuimus, ut cum ex parochia, cui ſæcularis ſacerdos præſit, mortuus effertur, ut in parochiali eccleſia ſepeliatur, cui Regularis ſit præfectus, uel contra, tunc utrique parochi, ſuperpelliceo, et ſtola induti, pares progrediantur. Reliqui uero Regulares eum locum teneant, quem in generalibus proceſſionibus tenere conſueuerunt, non obſtante quauis conſuetudine, uel pactione, quam inter ſe fecerint.

Cum mortuus efferendus erit, cuiuſuis eccleſiæ clerus, qui uocabitur, in unam proximam mortui ædibus eccleſiam, congruo proceſſionis ordine conueniat; unde omnes ordine prodeuntes, bini canentes pſalmos, aliaſue ſacras preces, mortuum ab eius ædibus ad ſepulturam comitentur.

Cum ad eccleſiam uenerint, omnes corpus ſuo item ordine circumſtent, inſtituta officia celebrantes; nec prius diſcedant, quam corpus in ſepulchrum illatum fuerit.

Deinde ſingularum eccleſiarum clerici eodem ordine, quo uenerant, crucem præferentes, ad eccleſiam ſuam redeant; niſi aliquando aliud Epiſcopo iuſta de cauſa uideatur.

Clerici eccleſiæ, in qua mortuus humatur, eius ueſtes, hæredibus inuitis, ne ſumant; ſed ijs, ad quos pertinent, reddant.

Candelæ omnes, cerei, et quæ intortitia uocantur, quæ circum crucem, et cadauer ad eccleſiam adferuntur, et alia, quæ circa pheretrum, et in altaribus, ac reliquis in locis, dum diuina officia in funere celebrantur, hæredum impenſa accenduntur, ita Deo oblata eſſe intelligantur; ut eius eccleſiæ ſacriſtiæ, in qua mortui corpus humandum erit, continuo addicta ſint.

Rectoribus uero illas uendere nullo modo, ſed ad Miſſam, cæteraq. diuina officia celebranda tantummodo uti liceat; niſi in alium eccleſiæ uſum Ordinarij licentia conuertantur.

Excipimus autem ea, quæ clericis cuiuſuis generis eleemoſynæ cauſa dari ſolent; et, quæ funeralium nomine cathedralibus, et parochialibus eccleſijs ex ſacris canonibus debẽtur; quibus nihil obſit, quominus quartam funeralium, quæ ſolita eſſet perſolui, ex decreto Tridentini concilij conſequi poſſint.

Si mortuorum hæredes ita ſe impie geſſerint, ut religioſum exequiarum inſtitutum negligentes, Cruci, clericis, et funeri debita lumina adhibere nolint; ab Epiſcopo ea cogantur comparare, quæ neceſſaria uidebuntur.

Dent operam Epiſcopi diligenti cohortatione, ut in ſingulis parochijs, communibus eorum ſumptibus, qui ſunt in parochia, comparetur pallium, quod mortuo imponi ſolet; idque omnibus in funere gratis commodetur. Quod ſi parochiani id recuſarint, ſinguli parochi, et alij eccleſiarum curatarum rectores pallium ad huiuſmodi uſum emant; pro quo mortuorum hæredes illis minimum aliquid Epiſcopi arbitratu largiantur. Si uero nobiles homines aureo, uel ſerico, uel omnino pretioſo pallio uti uoluerint, pecunia ſua faciendum curent; quod ad eiuſmodi cadauerum uſum nullo modo in poſterum adhibeatur; ſed illi eccleſiæ, in qua mortuus ſepultus fuerit, illico, poſt funus acquiſitum ſit; et in eius ornamenta conuertatur.

Statuat Epiſcopus in ciuitate, et diœceſi ſua pro modo laboris, quantum mercedis cauſa dandum ſit curatoribus

ribus exequiarum, cæteriſq. qui dant operas in funere, et iis, qui campanas pulſant. Quibus etiam, quandiu in exequiis campanas pulſare debeant, arbitrio ſuo præſcribat.

Miſerabiles perſonæ, quibus mortuis aut nihil ſupereſt, aut ita parum, ut ſua impenſa humari non poſſint, à parocho ſumptibus eccleſiæ ſepeliantur.

Exequiarum, ſepulturæ, et anniuerſariorum cauſa nemini quidquam paciſci, aut exigere liceat, neque etiam petere, uel quid aliud committere, quod ſimoniacæ labis, aut ſordidæ auaritiæ ſuſpicionem habeat.

Pias tamen conſuetudines in his ſeruari iubemus; cuius rei Epiſcopus curam ſuſcipiat.

Pia etiam legata exigi nolumus; neque ea, quæ eleemoſynæ cauſa ultro data fuerint, accipi prohibemus.

Nemini quemquam in funere laudare liceat; niſi, et eũ, quem laudare uelit, Epiſcopus dignum cenſuerit; et laudationem ſcriptam ante probarit.

Liceat tamen in funere concionem habere, quæ tota referatur ad humanam miſeriam, fidelium oculis proponendam, omneſq. ad uigilandum cohortandos; ne, cum uenerit Dominus hora, qua non putarint, inueniat eos dormientes.

Caueant autem parochi, et alij eccleſiarum rectores, ne, quod pietate adducti ſuadere debent mortuorum hæredibus, ut anniuerſaria officia illorum cauſa celebranda curent, id cupiditate impulſi, moleſtius flagitent; quæ in re ſi peccarint, Epiſcopi arbitrio puniantur.

Quicumque laicus, uel ſæcularis clericus in iis deliquerit, quæ his decretis præſcripta ſunt, ab Ordinario loci graui pœna afficiatur.

De ſepulturis.

Non eſt ferenda noſtri temporis inſolentia ſepulchrorum, in quibus putida cadauera, tanquam ſacrorum corporum reliquiæ, excelſo, et ornato loco in eccleſiis collocantur, circumq. arma, uexilla, trophæa, et alia uictoriæ ſigna, et monumenta ſuſpenduntur: ut iam non diuina templa, ſed caſtra bellica eſſe uideantur.

Ambitioſam igitur hanc in mortuorum corporibus decorandis arrogantiam deteſtantes, et eccleſiarum decori conſulentes, eiuſmodi ſepulchra excelſo loco poſita, et ea, quæ parietibus incluſa, uel adiuncta etiam in una parietum parte eminent, niſi marmorea, aut ærea ſint; ſiue illis corpora contegantur, ſiue inania, et ibi tantum honoris cauſa ſint conſtituta; et eorum omnis generis ornatum et apparatum ad tres menſes amoueri, ac tolli omnino iubemus. oſſaq. ac cineres in ſacro loco altius in terram defodi, ita conditos, ut ſepulchrum e ſolo non emineat.

Monemus uero Epiſcopos, ut morem, multis locis intermiſſum, mortuos in cœmiteriis ſepeliendi, reſtituendum curent; inde ſubmotis, ſi qui ea uſurparint.

Et, ſi cui locus ſepulturæ deinceps dabitur in eccleſia, humi tantum detur: et ſepulchrum, in quo condetur, opere fornicato cum reliquo eccleſiæ pauimento æquatum ſit.

Hæc ut efficiantur, diligenter operam dabunt Epiſcopi, adhibito etiam, ſi opus erit, magiſtratuum auxilio.

Quæ pertinent ad bonorum, et iurium Eccleſiaſticorum conſeruationem, rectam adminiſtrationem, et diſpenſationem.

Eccleſiarum res quàm plurimæ, aut deſtitutæ defenſoribus, aut etiam ab iis, quibus earum procuratio credita erat, proditæ, ita perierunt, ut monimentis uel intercepti, uel perditis, nulla ſpes iam reliqua uideatur illas in ius ſuum uindicandi. Id ne deinceps accidat; neue quiſquam, quod in Chriſti patrimonio negligentior ſit, quam in ſuo, merito reprehendi poſſit, ſtatuimus.

Vt Epiſcopi, et Capitula tam cathedralium, quam collegiatarum eccleſiarum, Hoſpitalium etiam, ac quorumcumque piorum locorum gubernatores, ſeu adminiſtratores, et alij quicumque, qui beneficia eccleſiaſtica quæcumque cum cura, uel ſine cura, quocumque nomine nuncupentur, etiam commendata, nunc obtinent, ab huius decreti editione; qui uero in futurum quomodocumque obtinuerint, ab adepta poſſeſſionis die, quiſque intra ſpatium ſex menſium, edictis etiam interim publice propoſitis, omnium, et ſingulorum bonorum mobilium, et immobilium, iurium, actionum, annuorum cenſuum, ſiue redituum, nominumue debitorum, et aliorum quorumcumque ad eorum eccleſias, uel eorum adminiſtrationi commiſſas, monaſteria, uel beneficia, eorumue menſas quocumque iure pertinentium, rationem diligentiſſime conquirendam, et eorum omnium inuentarium, in quo locorum etiam fines, conditioneſq. omnes ſigillatim deſcribantur, per publicum notarium diligenter conficiendum curent. Epiſcopus quidem, adhibitis duobus, à Capitulo cathedralis eccleſiæ delectis.

Capitulum coram Epiſcopo, aut aliis præfectis ab eo: alij uero coram fide dignis teſtibus.

Ex eo inuentario exempla duo, notarij publici auctoritate ad certam eorum fidem munita, conficiantur. quorum alterum Epiſcopi, et Capitula eccleſiarum cathedralium in archiuio, quod utriſque commune ſit, aſſeruent: alterum ad Metropolitanum mittant. Præfecti uero, et Capitula eccleſiarũ, quæ collegiatæ ſunt, alterum exemplum in communi eorum archiuio retineant: alterum in archiuio cathedralis eccleſiæ, intra cuius fines ſunt, aſſeruandum tradant.

At uero in quibus eccleſiis uel cathedralibus, uel collegiatis archiuium eiuſmodi non ſit, ab Epiſcopo inſtituatur.

Cæteri autem ſinguli, qui beneficia quæcumque eccleſiaſtica quouis titulo obtinent, exemplis item duobus eodem modo confectis, unum in eccleſia ſua diligenter cuſtodiant: alterum ad cathedralem eccleſiam perpetuo conſeruandum mittant: unde, ſi uſus poſtulabit, exemplum ſumere eis liceat gratis.

Archiuia ſingula duabus clauibus occludantur.

In eccleſiis cathedralibus, earum unam Epiſcopus, alteram Capitulum cuſtodiat: in collegiatis, alterã præfectus, alteram Capitulum ſeruet.

Præte-

Præterea in uiſitationibus, eiuſmodi inuentaria Epiſcopi ſecum adferant; et cum ijs, quæ ſeruant ij, qui uiſitandi ſunt, ſigillatim conferant: perſpiciantq. diligenter, ne quid eorum, quæ ibi deſcripta fuerint, deſit, quod eccleſiæ uel minimo detrimento eſſe poſſit. Et, ſi quæ forte deerunt, eccleſiæ reſtitui, omniaq. eius damna ſarciri ſtudeant. Ipſa quoque inuentaria, ſi eis uidebitur, renouari iubeant. Et utique quæcumque acceſſio, uel immutatio facta ſit, ea quotannis in inuentaria referatur.

Qui in his, uel negligentia, uel contumacia, uel fraude peccauerint; ſi Capitula, et alij, beneficia eccleſiaſtica obtinentes, Epiſcopi arbitrio; ſi Epiſcopus, primæ prouincialis cuiuſque ſynodi, pœnas dabit.

Epiſcopi intra ſex menſes uniones perpetuas, etiam eccleſiis iuriſpatronatus factas, et ipſa patronatus iura ex præſcripto Tridentini concilij recognoſcant; et traditam eiuſdem concilij decretis de illis rationem diligentiſſime ſeruent.

Si quæ laicis conceſſa eccleſiarum bona, aliquo modo caduca facta ſint; caueant Epiſcopi, et quicumque beneficia eccleſiaſtica obtinent, ne pœnam caducitatis remittant: niſi ſeruatis ijs, quæ in hoc genere iura præſcribunt: ſi ſecus fecerint, Epiſcopi in ſynodo prouinciali pœnas dabunt; cæteri ab Epiſcopo plectantur.

Qui bona eccleſiæ feudi nomine obtinent, à ſucceſſoribus in ea inueſtituram intra tempus, à iure præſtitutum, renouandam curent; eiſdemq. fidelitatis iuſiurandum dabunt.

Pari etiam ratione hæredes eorum, et inueſtituram poſtulent; et iurent ijs, qui eccleſiæ præfuerint.

Qui id facere omiſerint, conſtitutas legibus pœnas pendant.

Ne autem res eccleſiaſticæ cum alijs confundantur, mandamus, ut feudatarij omnes in eiuſmodi renouationibus omnia bona, eorumq. fines ſigillatim, et nominatim publico inſtrumento deſcribant.

Hanc uero curam præcipuam Ordinariorum eſſe uolumus, ut illos cogant hæc omnia exequi, propoſitis pœnis eorum arbitratu.

Nemini beneficiorum eccleſiaſticorum bona proquinquis ſuis intra tertium gradum in emphyteoſim, aut ad cuiuſuis temporis ſpatium, etiam per ſuppoſitas perſonas locare liceat niſi euidens, et magna eccleſiæ utilitas, iudicio Epiſcopi præter alia iuris requiſita, aliud poſtulare uideatur. Si aliter factum fuerit, nulla ſit locatio; et, qui locarit, ab Ordinario puniatur.

Ex auctoritate ſacri concilij Tridentini negotium damus Epiſcopis prouinciæ noſtræ, ut ſinguli una cum canonico à Capitulo, et altero de clero ab ipſis deligendo recognoſcant, etiam ex officio, quaſcunq. locationes bonorum eccleſiaſticorum, ad longum tempus à triginta annis factas: et, ſi eas in damnum eccleſiæ, et contra canonicas ſanctiones contractas fuiſſe adiudicauerint; irritas, et nullas declarent.

Nolumus cedentibus, aut decedentibus ijs, qui eccleſiaſtica obtinent beneficia, illorum fructibus fraudari ſucceſſores, aut ſaltem eorum recuperationem litibus, et controuerſiis difficilem reddi: quare fit, ut interim eccleſia debitis muneribus, et officijs deſtituatur.

Idcirco ſancimus, ne eccleſiarum rectores, aut quicumque beneficia eccleſiaſtica quomodolibet obtinentes, ſine Ordinarij licentia, ſcripto permiſſa, pendentes beneficiorum fructus quouis prætextu uel cauſa alienent: niſi uenditionis, uel locationis nomine: et tunc dilata in id tempus pretij, uel mercedis ſolutione, quo fructus erunt à ſolo ſeparati.

Quod ſi ſecus factum fuerit contractus irritus ſit, et nullus; et, qui fecerit, arbitrio Ordinarij pœna afficiatur: quam etiam ſuſtineat is, qui eo in ſuam rem uti uoluerit.

Cum pro cuiuſque eccleſiæ conſuetudine populus ad oblationes inuitatur, id grauiter, et modeſte faciendum eſt.

Nec eo uaſis, aut ſacculi genere pecuniam accipiant, in quo quid quiſque dederit, cerni poſſit; ut fideles pietate adducti, non pudore quodammodo coacti, eleemoſynam afferant.

Quæ cum ad ſubſidium ſacerdotum, uel aliorum pauperum, uel eccleſiarum reparationem, et ornatum ſit inſtituta, eam populus liberaliter præbere debet.

Ne per inſcitiam, aut obliuionem id peccatum committatur, ut decimæ ijs, quibus legitime debentur, uel omnino non ſoluantur; uel ex parte tantum: ideo mandamus, et parochis, ut inter Miſſam, et prædicatoribus in concione, primo quoque dominico die Aduentus, et Quadrageſimæ doceant populum, quid de ſolutione decimarum ſacrum Tridentinum concilium ſtatuerit; uehementerq. hortentur, ac moneant, ut debitas decimas integre perſoluant, ne propoſitas ab eadem Tridentina ſynodo excommunicationis pœnas ſubire cogantur.

Quibus etiam diebus eiuſdem Tridentini concilij decretum contra occupantes quouis modo fructus, bona, et iura eccleſiarum, et aliorum piorum locorum, communi lingua populo recitent.

Quia contingit interdum, ut clerus urbanus congregatus, reliquo clero diœceſano non adhibito, aliqua decernat, quæ ad clericos uniuerſæ diœceſis pertineant, magno nonnumquam abſentium damno; idciro nos communi eorum utilitati conſulentes, ſtatuimus, ut clerici, qui extra ciuitatem ſunt, cum primum in diœceſanam ſynodum conuenerint, aliquos eligant, qui urbanæ congregationis deliberationibus, quæ ad uniuerſum clerum ſpectant, interſint.

Præcipimus etiam clero ciuitatis, ut antequam congregetur, ſemper eos, qui delecti fuerint, admoneat; ut ad congregationes adeſſe poſſint. Si uero non admonuerit, quidquid ibi actum, decretumue ſit, externo eius diœceſis clero detrimento eſſe non poſſit.

Omnes uero eccleſiaſticas perſonas, et eorum bona, libertatem, commoda, et iura omnia Principibus ſummopere commendamus, admonentes eccleſiaſticam immunitatem, ſiue ad hominum uitam, ſiue ad bonorum poſſeſſionem, fructuſq. pertineat: Dei ordinatione, ſummorum Pontificum decretis, et ſanctorum conciliorũ auctoritate tributam, nulla ratione uiolandam eſſe.

Neque enim Principes, et magiſtratus res eccleſiaſticas attentare; neque ſacros, et religioſos homines ad ſuum iudicium, poteſtatemq. reuocare; neque Deo addictis bonis manum inijcere, aut ullum onus imponere debent. immo uero meminiſſe oportet, quas à Deo facultates conſequuti ſunt, eas ad ipſius Dei gloriam, et honorem, hominumq. ſacrorum ſalutem, et incolumitatem conferendas eſſe; qui pro eorum quiete, ac felicitate Deo preces aſſidue faciunt.

Cuius officij cum maxime intelligentes fore confidamus, in primis Catholicum, eundemq. potentiſſimum Hiſpaniarum Regem; et reliquos deinceps prouinciæ principes; dubitare non poſſumus, quin re ipſa efficiant, ut eorum magiſtratus, et Communitates nihil aduerſus immunitatem, et libertatem eccleſiaſticam ullo unquam tempore moliantur. quod ita ut fiat, Epiſcopi pro ſui officij munere curare, et eniti debebunt.

Sacræ Tridentinæ ſynodi decretum ſequuti monemus omnes, quicumq. beneficia eccleſiaſtica obtinent, ut hoſpitalitatem benigne exerceant; memores, Chriſtum Dominum in hoſpitibus recipi; à quo recipientur ipſi in æterna tabernacula.

Hoc autem hoſpitalitatis officium eo magis Epiſcopis colendum eſt, quod illis eam uirtutem Apoſtolus in primis amplectendam propoſuit.

In hoſpitalitate autem non is habeatur delectus perſonarum, ut diuites potiſſimum inuitentur, qui cum fœnore reddant, quod acceperint; ſed, cum eccleſiaſticarum perſonarum domum nemini, quantum per facultates licuerit, clauſam eſſe deceat, profecto illis maxime patere debet, qui Dei uoce, ſanctorum Patrum cohortationibus, et exemplis, ſacrorum conciliorum præcepto, et auctoritate nobis commendati ſunt.

Et ſacrorum canonum decretis ſtatutum eſt, et ſanctiſſimorum Patrum teſtimonijs celebratum, quæ bona fidelium pietas Deo conſecrauit, ea uel illorum neceſſitatibus honeſte ſubleuandis, qui diuinis dicati obſequijs, Chriſti miniſtri, et diſpenſatores myſteriorum Dei effecti eſſent; uel eccleſiis reficiendis, earumq. ornamentis ad diuinum cultum neceſſarijs comparandis, uel pauperibus ſuſtentandis addicta eſſe; ſi quidem ubi primum eccleſiæ bona eſſe cœperunt, eam naturã, et conditionem conſequuta ſunt, ut in alium, quam in ſacrum, et pium uſum eorum fructus conuerti nefas eſſet. Quare cauendum eſt, ne cupiditate prolapſi, quæ radix eſt omnium malorum, dum uel proprijs, uel propinquorum, et familiarium diuitijs, et honoribus ſtudemus, quæ Deo dicata ſunt bona et eccleſiæ detrimento, et pauperum gemitu, et bonorum offenſione ad alio rum uſum conuertamus. itaque nos ſacrorũ canonum, et ſanctorum Patrum auctoritate innixi, atque ijs adducti, quæ ſacra Tridentina ſynodus de officio adminiſtrandi bona eccleſiaſtica ſignificauit, eos omnes, qui ea obtinent, uehementer monemus, ut muneris ſui memores, hæc, quæ ſequuntur, diligentiſſime præſtent.

Epiſcopi, Abbates, Præpoſiti, parochi, ac cæteri omnes cuiuſcumque dignitatis, et gradus eccleſiæ, etiam eorum adminiſtrationi commiſſas, et quæcumque beneficia eccleſiaſtica, etiam ſimplicia, quomodocumque, etiam commendata, in prouincia noſtra obtinentes, omni diligentia cognoſcere ſtudeant, quibus oneribus eorum eccleſiæ, et beneficia ex bonorum eccleſiaſticorum natura, uel ex illorum, quæ obtinent, propria inſtitutione, uel ex conditione Apoſtolicis litteris in prouiſione dictorum beneficiorum eis præſcripta, uel alia quacumque eius generis ratione ſubiaceant, illiſque integre ſatisfaciant. Quod ſi facere omiſerint, ſed eos fructus ſibi uindicare, uel ad alios transferre auſi fuerint, uel in quem debent uſum, non impenderint; ſe ex ſacris canonibus, et ſanctorum Patrum ſententia, ſacrilegij reos eſſe intelligant; et eorum omnium neceſſaria reſtitutione teneri: neque ulla omnino, etiam immemorabili, conſuetudine excuſari.

Atque ideo, ſi Metropolitanus tale commiſſerit, antiquior ſuffraganeus de eo ad ſynodum, et ſynodus ad Sanctiſſimum D. N. Romanum Pontificem deferat; ſi Epiſcopus ſit, et ab Archiepiſcopo, uel eo abſente, ab antiquiore ſuffraganeo monitus plene non ſatisfecerit, ad ſynodum prouincialem primo quoque tempore celebrandam, per eundem deferatur; ubi, et reſtituere cogatur; et pœnas ſubeat ſynodi arbitratu.

Si uero inferiori gradu, quam Epiſcopus fuerit, quicumque is ſit, ſi ab Ordinario loci monitus non ſatisfecerit, præter reſtitutionem eorum, quibus pia opera defraudauit, per ſex menſes adminiſtratione bonorum eccleſiaſticorum probibeatur. Quod ſi iterum in eo peccarit, grauioribus etiam pœnis plectatur.

Quo in genere tanto etiam grauius animaduertendum erit in eos, qui beneficia eccleſiaſtica obtinent commendata, quanto magis ex induſtria peccaſſe uidebuntur ſi litteris Apoſtolicis præſcriptam legem propoſitam ante oculos habentes uiolare non ueriti fuerint.

Nouerint etiam ij, ad quos ſcientes huiuſmodi fructus, uel aliquid ex illis commodum quouis nomine peruenerit, ſe eadem reſtitutionis lege teneri.

Ii uero, qui eccleſias, et beneficia eccleſiaſtica quæcumque obtinent, quorum fructus ad eos, tanquam diuinorum obſequiorum miniſtros, honeſte ſuſtentandos proprie ſunt attributi, ſi uberiores ſint, quam ad tuendam uitam, conditioniſq. ſuæ rationem requiratur; dubitare non debent, ad eum finem hanc copiam illis eſſe attributam, ut præter ea, quæ ad uictum, et cultum eorum ſatis eſſent, ſuppeterent etiam, quibus diuini cultus ornatus, at ſplendor conſeruaretur; et pauperum inopia, et indigentia ſubleuaretur. quemadmodum etiam Deus pleroſque diuitijs cumulat, ut amicos ſibi faciant; à quibus cum defecerint, in æterna recipiantur tabernacula. Quamobrem per uiſcera miſericordiæ Ieſu Chriſti obteſtamur, atque monemus, ut meminerint ea bona non eſſe ſibi credita ad luxum, neque ad augendos conſanguineos, ſed ad uitam honeſte, ut fidelem Dei miniſtrum, et pietatis chriſtianæ magiſtrum decet, traducendam. Ex eo uero, quod ſuperit, ſi neceſſaria pauperibus alimenta denegarint, intelligant ſe, quos non pauerint, occidiſſe; atque ob uiolatam ſanctiſſimæ charitatis legem mortale peccatum

catum

eatum commiſiſſe: quo ſibi iram in die iræ theſaurizauerunt.

Modum autem, et rationem, qua metiri ſe pro conditione, et gradu unumquemque oportcat, ad uitam ſuam, fructibus eccleſiaſticis honeſte ducendam, eam eſſe omnes debent intelligere, quæ ab ijs non diſcrepet, quæ in ſacris canonibus, et præſertim in his noſtris conſtitutionibus de clericali frugalitate, et modeſtia ſtatuta ſunt.

Quæ uero de fructibus eccleſiaſticis dicta ſunt, eadem etiam de ſuppellectili omni, cæteriſq. rebus, quæ iiſdem fructibus comparata ſunt, dicta eſſe intelligantur. ne quæ de domeſtico eccleſiaſticorum hominum cultu, et ornatu per nos in hac ſynodo decreta ſunt, aut ad propriam auaritiam, aut ad propinquorum ſplendorem ſtatuta eſſe uideantur.

Quæ ad ſacramentum Matrimonij pertinent.

Diligentiſſimi ſint Epiſcopi in ea obſeruatione, ne quiſquam à regula, quam in celebrando matrimonio ſeruandam ſtatuit Tridentina ſynodus, ulla ex parte diſcedat.

Ne autem matrimoniorum, quæ contrahentur, memoria facile pereat, ſi quam facultatem Epiſcopi, aut parochi cuiquam alij ſacerdoti, ut in contrahendo matrimonio interſit, concedendam aliquando duxerint, id ſcripto tantum faciant; eiuſque exemplum Epiſcopi in aliquo libro deſcriptum diligenter adſeruent. Parochi autem in eum librum referant, in quo coniugum et teſtium nomina ex præſcripto Tridentini concilij ſcribere debent. Quidquid uero eo libro parochi ſingulis annis ſcripſerint, id in fine anni Epiſcopo deſcribendum tradant.

Denuntiationes, quæ matrimonium antecedere debēt, feſtis illis diebus fiant, qui eccleſiæ precepto ſeruantur, media ea Miſſa, ad quam frequentior populus conuenire ſolet, quo id facilius notum omnibus eſſe poſſit. Si parochus in matrimonio denuntiationes, uel benedictionem ſine probabili cauſa procraſtinarit, cuius iudicium deinde ſit Epiſcopi, ab eo plectetur.

Parochi, cum ſponſis benedicendum erit, id, celebrata Miſſa, cui illi interſint, ſemper faciant.

Vſum autem illum in eccleſia bibendi, et frangendi cyathi, et alia id generis, quæ indecore fiunt, cum aliqui matrimonio iunguntur, amplius ne adhiberi patiātur:

Epiſcopi ea, quæ de matrimonio Tridentina ſynodo in reformatione matrimonij, et his noſtris conſtitutionibus decreta ſunt, communi lingua diuulganda curent; et omnibus ſuæ diœceſis parochis eorum exempla diſtribuant: ut illi ſingulis quibuſuis tribus menſibus frequentiſſimo populo in eccleſiis recitent, niſi aliud Epiſcopo uideatur.

De Meretricibus, et lenonibus.

Vt meretrices ab honeſtis mulieribus omnino internoſcantur; curent Epiſcopi, ut aliquem amictum palam induta ſint, quo earum turpem conditionem, et uitam omnes notam habeant.

Neue eiſdem liceat, etiam ſi aduenæ ſint, in meritorijs tabernis, uel publicis cauponis pernoctare, uel commorari; niſi itineris cauſa, idq. unum diem tantum. Curent etiam in unaquaque ciuitate locum eis adſignandum, ab hominum frequentia, et a maioribus eccleſiis remotum, ubi omnes habitent ea lege; ut, ſi extra eius loci fines domum, eiuſue partem conduxerint, uel in quacumque domo quauis de cauſa amplius unum diem habitauerint, et ipſæ, et domini, ſeu locatores ſeuerius puniantur. Quam rem quamprimum efficiendam Principes, et magiſtratus pro ſua pietate ſuſcipient.

Ab ijs etiam petimus, ut huiuſmodi impudicis mulieribus omni gemmarum, auri, argenti, et ſerici uſu interdicant.

Omneſq., qui lenocinio quæſtum faciunt, ex ſuis finibus exterminent.

De hiſtrionibus, cingaris, tabernis meritorijs, et aleatoribus.

De his etiam principes, et magiſtratus commonendos eſſe duximus.

Vt hiſtriones, et mimos, cæteroſq. circulatores, et eius generis perditos homines e ſuis finibus eyciant; et in caupones, et alios, quicumque eos receperint, acriter animaduertant.

Vt uagum, et fallax cingarorum genus arceant, niſi certis ſedibus collocati, uitam honeſtis artibus, et in reliquis omnibus, ut chriſtianos homines decet, agere uelint.

Vt ganeas, et tabernas meritorias, omnis nequitiæ ſentinas, e prouincia tollendas curent.

Quod, ſi quæ ferenda uidebuntur, iubeant neminem in eis hoſpitio recipi; ſed tantum uinum, et edulia uenalia proponi.

Et, quoniam uſu compertum eſt, ex aleæ ludo, ſæpe furta, rapinas, fraudes, blaſphemias, aliaq. id generis flagitia proficiſci; prohibeant taxillis, aut aleæ ludi: et grauiter in publicos aleatores, et in eos, qui huiuſmodi ludis interſunt, quiue domum ad recipiendos ludentes expoſitam habent, animaduertant.

Maxime uero efficiant, ut bonis artibus uel inſtituendis, uel renouandis, otia, quantum fieri poterit, e ciuitatibus tollantur.

De immoderatis ſumptibus coercendis.

Copioſis, et locupletibus illud ſemper propoſitum eſſe debet ſancti Ioannis Apoſtoli, Si quis habuerit ſubſtantiam mundi huius, et uiderit fratrem ſuum neceſſe habere, et clauſerit uiſcera ſua ab eo, quomodo charitas Dei manet in illo? unde facile intelligunt, quam facultates ſuas ad pauperum difficultates, et neceſſitatem ſubleuandam conferre debeant. Quamobrem magnopere cauendum eſt, ne ſubſidia pauperum in ſuperuacaneos ſumptus, et inanes delitias effundantur.

Proinde admonemus, et enixe hortamur principes, et magiſtratus, ut effuſam impenſam, et omnem intem-

perantiam certis legibus coercentes, modum ſtatuant non ſolum quotidianis epulis atque conuiuijs, uerum etiam ueſtibus, equis, rhedis, famulis alijſq. non neceſſarijs apparatibus; et deniq. omni, et domeſtico, et externo ornamento, et inſtrumento moderationem adhibeant. qua pecuniæ effuſione ſublata, innumerabilibus malis, quæ inde ortum habent, occurretur.

Quod facilius etiam fiet, ſi principes ipſi, quorum mores, et uiuendi rationem populi plerumque imitari ſolent, non modo leges propoſuerint; ſed etiam, quemadmodum legibus parendum ſit, exemplo docuerint.

De uſuris.

Vſuram ad perniciem populorum, latius manantem pro noſtri muneris cura reprimere cupientes, quædam huius generis delicta ex ſacrorum canonum, et probatorum Patrum ſententijs delegimus; quæ quoniam frequentius in hac prouincia committi animaduertimus, ea præcipue, ac nominatim prohibenda duximus, eo conſilio, ut, ſi quis in alijs etiam eiuſdem generis uetitis contractibus deliquerit, pœnas, à iure conſtitutas, ſibi ſubeundas eſſe intelligat.

Ex mutuo, uel depoſitis, etiam apud iudæum factis, nihil præter ſortem à quouis homine percipi ex conuento, uel principaliter ſperari poſſit, tametſi pecuniæ ipſæ ſint pupillorum, aut uiduarum, aut locorum piorum, uel etiam dotales, niſi quatenus id iure nominatim permittatur.

Si quis oblatas re ipſa, loco, et tempore pecunias, etiã dotales, ſibi debitas, accipere recuſauerit; nihil præter ſortem, etiam ratione damni emergentis, uel lucri ceſſantis, uel ex quacumque alia cauſa accipere poſſit.

Ne fiant cambia, cum litteræ ad deſtinatum locum uere non mittuntur, et ibi non fit ſolutio, ſed uno, et eodem loco pecunia datur, et recipitur, uel quando dantur, et accipiuntur pecuniæ cum eo pacto, ut habeatur recurſus ad domum, uel ad reſpondendum dantis, aut accipientis, quod pactum uulgo uocatur la ricorſa: atque ita impenſa, aut alterius rei onus imponitur.

Ne cui liceat cum altero ita contrahere, ut is totam pecuniæ ſummam ei, qui dederit, ſoluat; cum ille partim pecunia dederit partim nominibus, quæ difficile exigi poſſint, uel in rebus pluris, quam ualeant, æſtimatis.

Ne cui præſentem pecuniam quærenti, quidquam carius uendatur, ut ſtatim ab uenditore per ſe, uel per interpoſitam perſonam uilius ematur.

Ne quis rem aliquam, ob dilatam ſolutionem, carius uendat iuſto pretio.

Ne ob anticipatam ſolutionem res minoris ematur iuſto pretio, uel ſoluatur minus, quam debeatur.

Ne res uendatur, dilata in tempus ſolutione, ita, ut pretium, quod interim rei accreuerit, uenditori ſoluatur, ſi eiuſdem periculo non ſit diminutio.

Ne res modico pretio pignori detur, uel uendatur pacto redimendi intra certum tempus; ut, ſi ad dictum tempus res redempta non ſit, res libera ſit emptoris, uel eius, qui pignori accepit.

Ne frumentum, uinum, oleum, aliudue detur, ut eo, quod datum eſt, aliquid amplius exigatur, ſiue eiuſdem generis, ſiue alterius quomodocumque; etiam ſi opera ſint.

Ne quis mutuò det frumentum, uel id genus aliud corruptum, ut tantundem integri carioris reddatur; etiam ſi reſtitutio differatur in quodcumque tempus debitori commodum.

Ne in ſocietate, in quam alter pecuniam confert, alter operas, lucri diſtributio conſtituatur, niſi per quotas partes.

Nec ultra eas, certa pecuniarum ſumma, uel quid aliud, conferenti pecuniam, perſoluatur.

Neque fiat pactio, ut ſors ſalua ſit; fructus uero communiter diuidantur.

In ſocietate animalium, quæ inæſtimata alicui dantur ad cuſtodiam, ſiue ut operas præſtet, omnes caſus, etiam fortuiti, ſemper ſint periculo eius, qui dederit; niſi id alterius ſocij dolo, uel magna negligentia accidiſſe conſtiterit.

Nec fiat pactum, ut ſors ſit ſemper ſalua, etiam ex primis fœtibus.

Neue quidpiam certum, præter ſortem, ex fructibus animalium quotannis ſoluatur.

Et in locationibus animalium, quæ fiunt certo pretio, ſi illa abſq. dolo, aut negligentia eius, qui conduxit, deteriora fiant, id ſemper ſit damno eius, qui locarit.

Si autem animalia dentur æſtimata, ita, ut ſors danti ſalua ſit, nihil omnino percipi poſſit.

Ne fiant contractus, qui libellarij, ſeu ficti libellarij dicuntur, ubi non antecedat emptio certa rei immobilis pretio iuſto.

Vel ubi uenditor redimere cogatur; uel ubi non poſſit redimere, niſi poſt certum tempus.

Vel ubi annuus cenſus, ad cuius ſolutionem res obligatur, ſuperat æſtimationem fructuum, quos ex ipſa re dominus ſolet, aut poteſt percipere.

Et ſi loco pecuniæ uinum, frumentum, uel quid aliud in ſingulos annos promittatur; illud ad pecuniæ, et iuſti pretij rationem redigatur pro conſuetudine locorum.

Si qui autem in aliquo ex his caſibus, aut alijs, qui uſuram ſapiunt, et à iure, ut iniqui, prohibentur, contraxerint, ipſi contractus, etiam iureiurando muniti, nulli, irriti, et inanes ſint. Contrahentes uero, tabelliones, qui inſtrumenta confecerint, proxenetæ uſurarum, aut lucri participes, miniſtriq. omnes horum ſcelerum, et pœnis, iure ſtatutis, et eccleſiaſticis cenſuris puniantur.

Hortamur uero principes, et magiſtratus, ut ipſi etiam huic peſti, quibus maxime poterunt, remedijs occurrant.

CONSTITVTIONVM PARS TERTIA.

DE PIORVM LOCORVM adminiſtratione.

VT pia loca omnia fideliter diligenterq. adminiſtrentur; quæ ſacrum Tridentinum Concilium Epiſcoporum cura ac ſtudio maxime commendauit, hæc mandamus, quæ illi ab omnibus ſeruanda curabunt.

Qui Hoſpitalia, ſeu alia pia loca ad peregrinorum, infirmorum, ſenum, pauperumue uſum præcipue inſtituta, in commendam, adminiſtrationem, aut quemcumque titulum, aut eccleſiis ſuis unita, obtinent; domos, et ædificia horum locorum ruinoſa, uel diſiecta ſarciant, et reſtituant.

Quæ ab alijs occupata, aut amiſſa, iniuſteue alienata ſunt, recuperent.

Impoſitum illis onus, et officium omnino obeant.

Hoſpitalitatemq. ex fructibus, illi muneri attributis, re ipſa exerceant.

Cæteraq. omnia præſtent, quæ à Viennenſi, et Tridentino concilio præſcribuntur.

Quod officium ſi moniti ab ordinario non fecerint, uel per eccleſiaſticas cenſuras, et alia iuris remedia ad ſui muneris functionem compellantur; uel eiuſdem Tridentini concilij præſcripto eos Epiſcopi ab illa adminiſtratione, curaue in perpetuum amoueant.

Quibus nullo modo condonent, aut remittant eos fructus, quos, contra Hoſpitalium inſtitutionem perceptos, in foro conſcientiæ reſtituere tenentur.

Qui pecuniam eccleſiis, Confraternitatibus, aut quibuſcumque pijs locis debent, illorum procuratores, ſyndici, miniſtri eſſe, aut ullam denique eis officij, aut negotij partem adminiſtrare non poſſint.

Adminiſtratores eccleſiaſtici, uel laici piorum locorum, ſiue Hoſpitalia, Montes pietatis, Confraternitates, Miſericordiæ, Charitates, Conſortia, Diſciplinæ, ſiue alio quocumque nomine nũcupata ſint, qui nunc ſunt, intra tres menſes; qui deinceps delIgentur, antequam ad adminiſtrationem accedant, iurent ſe fideliter, et accurate munus ſuum exequuturos.

Fructus, qui pauperibus addicti fuerint, ueris pauperibus tantum diſtribuant, quemadmodum cuiuſque inopia, et eius uoluntas, à quo bona illa profecta ſunt, poſtularit.

Quæ in re, ne ulla fraus fieri poſſit, ineatur aliqua ratio, Epiſcopo probanda, quæ ei conſtare poſſit, in quas perſonas fructus illi erogati fuerint.

Quos autem compererit Epiſcopus, uel iniqua diſtribuendo, uel in ſuum commodum uertendo, uel inutilibus et ſuperuacaneis ſumptibus faciendis, male in adminiſtratione uerſari, eos pro modo culpæ puniat; et ad reſtitutionem legitime compellat; et ab officio etiam, ſi ei uidebitur, amoueat.

Quod ſi contra, quam à Tridentino concilio decretum eſt, ne rationem adminiſtrationis reddant, tribunal Epiſcopi declinare uoluerint; eccleſiaſticis pœnis ab eodem coerceantur.

Iis, qui bona piorum locorum adminiſtrant, ea, ſi immobilia ſint, uel pretioſa mobilia, uendere, permutare, in emphytheoſim dare, aut quouis modo alienare, niſi ijs ſeruatis, quæ à ſacris canonibus requiruntur, et ex conſenſu atque auctoritate Epiſcopi, nullo modo liceat. Qui contra fecerint, Epiſcopi arbitrio puniantur; et, quod actum eſt, irritum, ac nullum ſit.

Piorum locorum bona adminiſtratorum arbitrio ne locentur; ſed publice locanda proponantur, facta omnibus conducendi poteſtate.

Quos pijs locis aliquid debere conſtiterit, ijs eorum locorum bona locari ne liceat.

Qui piorum locorum bona conducere uoluerit, det idoneum fideiuſſorem, cum quo iure agi poſſit æque, atque cum ipſo principali conductore. Aliter facta locatio, et conductio irrita, ac nulla ſit.

Vt autem hæc, cæteraq. omnia, quæ Tridentina ſynodus de Hoſpitalibus, et alijs pijs locis ſtatuit, facilius Epiſcopi præſtare poſſint; præcipimus parochis, ut diligenter ſingula, quæ in parochijs ſuis ſunt Hoſpitalia, et pia loca, eaq. præſertim, in quibus re ipſa hoſpitalitas, cæteraue adminiſtratorum munera non exerceantur; ad Epiſcopum quamprimum deferant, cuius arbitrio parochi huius officij prætermiſſi pœnas dabunt.

Rogamus autem principes, et magiſtratus omnes, ne Epiſcopos ſuo officio fungentes, et contra contumaces iure agentes impediant; ſed ea, qua decet pietate, eos omni ope, et auxilio iuuent.

In petendis eleemoſynis, Hoſpitalium, et aliorum locorum piorum nomine, hæc præcipue ſeruari iubemus.

Vt in illis Hoſpitalibus, et pijs locis re ipſa, quæ debetur hoſpitalitas, et pia opera exerceantur: ut ea loca ſint in illa diœceſi, in qua eleemoſyna petenda ſit; neque ea ad utilitatem eiuſmodi locorum alienæ diœceſis conuertatur.

Vt, qui petet, ſit eiuſdem diœceſis.

Sit bonæ exiſtimationis.

Non fuerit ex numero quæſtorum, quos damnauit ſancta Tridentina ſynodus.

Illud officium gratis, uel conſtituta certa mercede, præſtet; nec ullo modo particeps ſit eleemoſynarum.

Ab Epiſcopo eiuſdem diœceſis ſcriptam licentiam quotannis renouandam, impetrarit.

Qui contra, quam hoc decreto ſancitum eſt, petierit; ab Epiſcopo grauiter puniatur.

Cui etiam Curæ erit, ut quæ eleemoſynæ collectæ fuerint, uere in pium tantummodo eorum locorum uſum, quorum nomine petitæ fuerint, conferantur.

In Hoſpitalibus, pijsq. diuerſorijs, ubi hoſpitalitas exercetur, mares cum fœminis, etiam ſpecie matrimonij, niſi id certiſſime conſtet, uerſari ne liceat; neue ea loca, quæ bonorum ſubſidio ſunt addicta, circulatoribus, aleatoribus, nebulonibus, et iſtiuſmodi nequiſſimis hominibus pateant.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

Mendici, morbum ſimulantes moneantur, ut ſe in aliqua arte potius exercentes, inde ſibi honeſtum uitæ ſubſidium comparent, quam ignauia ac deſidia dediti, oſtiatim, in triuijs, et in templis miſerrime mendicent.

Si id recuſauerint, curent Epiſcopi, ut eijciantur; neque illis domorũ hoſpitalium præterea aditus pateat.

Summopere uero hortamur principes, et magiſtratus, reliquoſq. omnes Chriſti fideles, ut mendicos, uere ægrotos, unum in locum conducendos, ibiq. eleemoſynis ſuſtentandos, ſtudioſiſsime curent.

Pœnam excommunicationis eo ipſo ſubeundam proponimus notarijs, ſcribiſq. omnibus, qui teſtamenta, codicillos, aliaſue tabulas de legatis ad pias cauſas, de rebus, quæ pro male partis, uel furto ablatis, relictæ ſunt, quæ ipſi rogati conſcripſerint, aut ab alijs ſcripta apud ſe habeant; niſi ad tres menſes Epiſcopo id ſignificauerint. Iis uero, qui poſthac eius generis negotia ſcripſerint, niſi intra menſem, cuius initium fiat à morte teſtatoris, eidem Epiſcopo rem notam fecerint; eamq. particulam de legatis, uel relictis rebus deſcriptam, et auctoritate publica munitam, debita mercede accepta, illi tradiderint. Quæ omnia ſic agantur, niſi iuſtum interceſſerit impedimentum; quo ſublato, ea, quæ ſupra ſcripta ſunt, notarij exequantur.

Decretum autem hoc noſtrum bis quotannis ab omnibus parochis populo, ſibi commiſſo, recitari uolumus.

Curent Epiſcopi, ut retento pio eleemoſynæ inſtituto, tollantur publicæ illæ comeſſationes, cæteraq. huius generis, quæ à ſodalitatibus, quas confratrias, uel confraternitates uocant, præſertim intra ambitum eccleſiarum die Pentecoſtes, et die Cœnæ Domini, ac certis alijs ſolennibus feſtis diebus, pietatis ſpecie fieri ſolent, non ſine bonorum offenſione, propoſita pœna ſuo arbitratu.

Epiſcopi omnem curam, et operam ſuam conferant ad erigenda, et inſtituenda ex auctoritate ſummi Pontificis loca pia, quæ Montes pietatis appellantur, in ſingulis ciuitatibus, et inſigniorlbus oppidis; unde mutuas pecunias pauperes poſſint accipere.

Eaq. et quæ iam conſtituta ſunt, ſtudioſe, et fideliter adminiſtranda curent.

Principes autem, et magiſtratus obſecramus, ut ea in re Epiſcoporum ſtudium, et diligentiam omni ope adiuuent.

Nec in eis quidquam præter ſortem, niſi pro miniſtris, et alijs neceſſarijs ſumptibus, idq. ex ſummi Pontificis auctoritate, accipiatur.

De monialibus.

Vt in monaſterijs regularium mulierum, quæ in religionem Deo ſe dicarunt, et integra conſeruetur uetus diſciplina, et, ſi fortaſſe uſquam deprauata eſt, reſtituatur; ad eamq. ſe ſe ipſæ conformantes, in rerum diuinarum contemplatione liberius conquieſcant: nos has pie recteq. uiuendi formulas, partim concilij Tridentini decretis traditas, partim pro ratione horum temporum ad prouinciæ noſtræ utilitatem conſtitutas, ab omnibus in hac prouincia monialibus, etiam quæ Regularium curæ commiſſæ, uel alia quauis ratione Epiſcoporum iuriſdictioni ſubiectæ non ſunt, ex facultate à ſummo pontifice Pio IIII. nobis data, ſeruari omnino iubemus.

De monialium numero.

Ex Tridentini concilij iuſſo, unicuique monaſterio eum Superior monialium numerum conſtituat, qui pro modo, et facultate loci, et conſuetis eleemoſynis ſuſtentari commode poſſit; idq. intra annum facere ſtudeat; neque eum numerum, niſi facta monaſterio, annua, quæ ſatis ſit, fructuum acceſſione, augeri ullo modo liceat.

Monaſteria, in quibus duodecim non ſunt, quæ profeſſæ uelo utantur, quæq. eum numerum proprijs fructibus, aut conſuetis eleemoſynis alere non poſſint, transferre, et cum alijs monaſterijs eiuſdem, aut alterius ordinis unire ſtudeat Epiſcopus diligenter; uocatis ad id Superioribus regularibus; ſi modo res agatur eius monaſterij, cuius cura ad illos pertineat.

Si uero eiuſmodi unio minime expedire uideatur, eum numerum monialium tempore interire, et ad nihilum redigi ſinat, adempta omnino illis monialibus facultate recipiendi nouitias.

Earum autem monialium monaſteria, et monaſteriorum fructus iam nunc alijs monaſterijs, aut locis, quibus ex legibus eius ordinis deberi uidebuntur, attribuantur.

De præfectis, et alijs miniſtris monialium.

Epiſcopi ad duos menſes, poſteaquam hæ conſtitutiones in lucem editæ erunt, Abbatiſſas, et quaſcunq. præfectas, quæ ſuum præfecturæ officium perpetuum eſſe profitentur, edicto etiam, ſi ita indicarint, moneant, propoſita priuationis pœna, quam ipſo facto ſubeant, ut illa iura, ſibi à ſede Apoſtolica conceſſa, ad alterum menſem ipſis, aut eorum uicarijs, ac ſimul illarum Superioribus, ſi Regularium curæ commiſſæ ſunt, exhibeant; ut an recte ſe habeant, cognoſci, et de ijs, ſi opus erit, ad ſummum Pontificem referri poſſit. Quod ſi eo præſcripto tempore non exhibuerint; eo dignitatis gradu illas priuatas Epiſcopus declaret; detque operam earum Superior, ut aliæ in earum locum rite ſufficiantur.

Nulla monialis ambiat, aut ullo quouis modo, ſiue directe, ſiue indirecte per ſe, aut per aliam, honores, officiaue cuiuſuis generis ſui monaſterij quærat, hac conſtituta pœna, ut et ipſa, et quæ ſibi in ea re fauerint, in Capitulo per tres ſextas ferias ad pedes ſingularum monialium terram deoſculantes, ſuam accuſent ambitionem. ipſaq. præterea, ſi id officium conſequuta erit, eo, cæteriſq. muneribus priuetur, Superioris arbitratu.

Singulæ, propria uoluntate depoſita, et ad obtemperandum paratæ, ſibiq. Dei gloriam, et communem monaſterij utilitatem tantummodo proponentes, ad honores, et officia eas eligent, quas, omni remoto huma

nitatis

nitatis affectu, ſpiritus ſancti impulſu, ad id munus magis idoneas eſſe iudicauerint.

Præfecta, quocunque nomine appelletur, ex Tridentini concilij decreto ne minor quadraginta annis eligatur; quæue in uita honeſta laude uixerit octo annis, poſtquam profeſſa eſt. Quod, ſi in eodem monaſterio non eiuſmodi reperiatur, ex alio eiuſdem ordinis deligi poſſit. Sin autem Superiori, qui electioni præeſt, hoc etiam incommodum eſſe uideatur, Epiſcopo, uel alio Superiore conſentiente, eligatur ex ijs, quæ in eodem monaſterio triginta annis maiores natu ſint: quæue annis ſaltem quinque poſt profeſſionem recte uixerit. In reliquis conſtitutiones ſingulorum ordinum monaſteriorum ſeruentur.

Huiuſmodi præfecta, et eius uicaria, Diſcreta etiam, quæ alio nomine matres conſilij uocantur, ubi ea à Capitulo eligi conſueuerunt, tacitis ſuffragijs coram Superiore, aut eius miniſtro eligantur; qui extra monaſterium ad cancellos, ſiue clatros ſtet, ex decreto Tridentini concilij.

Nequaquam autem ad hæc officia deligi poſſint, niſi præfecta duas ex tribus partibus calculorum tulerit, uel ſuffragijs, uel acceſſu. Vicaria uero, et Diſcreta pluribus dimidia parte ſuffragijs creentur.

In quibus monaſterijs plures germanæ ſorores ſunt, ſi earum una monaſterio præficitur, reliquæ ſorores, neque uicariæ, neque Diſcretæ, neque ianitrices fieri: neque ſcribæ, aut celerariæ officio fungi poſſint.

Minora uero officia, ueluti ianuæ, rotæ, ſermonibus præpoſitarum, earumue, quæ nouitias docent, ſacriſtiæ præfectarum, et quæ ijs præſunt, quæ manuum induſtria ſe ſe exercent, illarum præterea, quæ ſcribæ, aut raticionatoris munere funguntur, et quæ ægrotis miniſtrant, ab eo, qui electioni præeſt, una cum confeſſore, præfecta, uicaria, et Diſcretis pro earum mentis conſcientia, quibus opportunum uidebitur, tribuantur. Quo decreto nihil derogatum ſit ijs monaſterijs, in quibus ad huiuſmodi officia Capituli ſuffragijs moniales deligi ſolent.

Earum officia, quæ electæ fuerint, ſint duorum annorum, aut, in quibus ea eſſet conſuetudo, ad ſummum trium. Illis cum perfunctæ fuerint, tantundem ſaltem temporis uacent ab officijs; nec in eiſdem confirmari poſſint à monialibus; niſi grauis cauſa extiterit, iudicio Superioris probata; qui etiam eas ante tempus, officio præfinitum, inde mouere poſſit, ſi id male adminiſtrant.

Quæ delectæ fuerint, quemadmodum earum obedientia poſtulat, officia ſuſcipiant, et eorum munera ſine recuſatione humiliter exequantur; quæ aliter fecerint ſine iuſta cauſa, quæ Superiori probata ſit, iure ſuffragij priuentur, ut neque ipſæ alias eligere, neque ab alijs eligi poſſint, arbitrio Superioris.

Præfecta monaſterij, tamquam communis omnium monialium mater, ipſarum, et corporis, et animæ ſaluti diligentiſſime conſulat; eaſq. ſtudioſe admoneat, ut puro corde ſint, uitæq. integritatem ſeruent, et ad perfectionem uirtutum omnium contendant; ſi quidem quæ religionem ſuſceperunt, niſi ad ſummum illum gradum pro uiribus peruenire conentur, minus ſane efficiunt, quam debent, pro uitæ, et ordinis inſtituto, quod profitentur. Meminerit autem ſibi reddendam eſſe rationem iuſtiſſimo iudici erratorum, quæcumq. moniales eius negligentia, aut culpa admiſerint.

In primis uero curet, ut pax, et concordia ſororum conſeruetur, ſublatis, quantum ab ea fieri poterit, omnibus diſsidij ac diſcordiæ cauſis, ut, quemadmodum debent, unum corpus, et unus ſpiritus in earum ſponſo Ieſu Chriſto, perfecto charitatis uinculo colligetur.

Studeat etiam, ut ſingulæ ſuo munere recte fungantur; neque ulla alterius officium occupet, niſi auxilij cauſa; idque ipſius iuſſu, et, ut omnia ordine perficiantur, in primiſq. ut ſilentium horis ac locis præſcriptis ſeruetur. Si uero alicuius importunitas, aut re, aut uerbo, ſororum pace perturbata, charitatem uiolarit; acerrime ab ipſa præfecta, et, ſi opus erit, à Superiore etiam monialium puniatur, et eius animi elatio edometur.

Huic autem præfectæ, eiuſue uicariæ, quæ, illa abſente, eius uim, et locum obtinet, moniales omnes omnino obedientiam, et obſeruantiam præſtent, quemadmodum earum uotum poſtulat.

Quæ uero eius iuſſa neglexerit, neque pœnitentiam ſibi impoſitam adhibere noluerit, aut ſuperbe, et iniurioſe reſponderit, non habita eius dignitatis ratione, aut contumaciter defendendo, uel excuſando, eam impedierit, quominus illas reprehendat, aut caſtiget, quæ aliquid commiſerint; ut ſuæ contumaciæ, et inſolentiæ graues pœnas pendat, apud Superiorem accuſetur ab ijs, quas Diſcretas appellauimus; quæ niſi id fecerint, flagella, diſciplinæ nomine ſibi ſemel adhibere, et humi cibum capere cogantur.

Singulis etiam hebdomadis præfecta monialium conuentum, ſiue Capitulum habeat; corrigendi cauſa moniales pro erratis, quæ ipſæ publice, uel in ſuorum officiorum munere admiſerint, quorum ueniam ipſæ ſponte, atque humiliter coram omnibus petant, eiſq. pœnitentiam imponendi, aliaq. adhibendi, quæ earum inſtitutis tradita ſunt ad pias in humilitate, et ſui contemptione continendas, atque ad uirtutes omnes ſtudioſe ſectandas.

Caueant autem moniales ne pœnitentiam, ſibi à præfecta impoſitam, pertinaciter recuſent; neue ſuperioris temporis delicta ſibi inuicem iniquo animo obijciant. Quæ hoc commiſerit, ei hæc ſit pœna, ut ſtatim ad ſingularum monialium pedes terram exoſculetur; ſibiq. flagella nomine diſciplina adhibeat.

In negotijs paulo grauioribus præfecta nihil decernat; niſi ſcientibus, et conſentientibus maiori ex parte Diſcretis, ſeu Matribus conſilij.

In ijs uero, quæ maioris ſunt deliberationis, præfecta uniuerſum monialium Capitulum conuocent; idq. ipſis ratum ſit, quod maiori monialium parti placuerit. In omnibus autem tacitis ſuffragijs caueant moniales, ne ſuffragij pilas, uel calculos inter ſe tradant in manus. Iis, quæ id commiſerint, ea pœna ſit, ut priuatæ

Capi-

Capitulo neque eligere, neque eligi ſuffragio poſſint, arbitrio Superioris.

Ad ſuffragia autem de quacumque re ferenda non admittantur; niſi quæ triennium poſt emiſſam profeſſionem in monaſterio fuerint commoratæ.

Diſcretæ probitate, et prudentia cæteris monialibus antecellant.

Neque ſint pauciores quatuor, ubi moniales plures non ſint quadraginta; quod ſi plures ſint, ſaltem ſex treentur.

Moniales reliquarum ſermonibus audiendis eiuſmodi præponantur, quæ ætate matura, et ſpectata probitate ſint. Hæ diligenter, fideliterq. ſuo officio fungantur: et ita loquentibus reliquis adſiſtant, ut, quidquid tum intus, tum foris dictum, factumue fuerit, ipſæ audiant; ac ſtudioſe animaduertant. Nec enim quidquã aut ita ſecreto proferri, ut eas lateat; aut, quod indignum ſit Dei ancillis, dici, aut fieri patientur: in quo ſi quidquam ſecus commiſſum fuerit earum culpa, uel negligentia, grauiſſima pœna ſui Superioris arbitrio puniantur.

Nouitiarum curam ſola magiſtra electa loco, à cæteris monialibus ſeparato habeat: alia præterea nulla.

Hæc nouitias in timore, et cultu Dei, et in obſeruatione religionis erudiat: conetur q. et uita exemplo, quæ nullam habeat anſam reprehenſionis, aſſiduiſq. admonitionibus, ita eas inſtituere in ſpiritualis, et ſanctæ uitæ ratione; ut progredientes, Deo adiutore, perfectæ eius ancillæ poſſint euadere.

Quæ autem ſibi id temere aſſumpſerit, ut aliquam ex nouitiis erudiat, ius ei ſuffragij adimatur; ut neque eligere, neque eligi poſſit, quandiu Superiori placuerit.

Ianuæ ſeptorum monaſterij die clauſæ ſint una ſaltem claue; quæ ab antiquiore ianitrice cuſtodiatur, ut, cum opus fuerit, aperiri poſſint. Nequaquam autem aperiantur, niſi duabus ianitricibus præſentibus. At noctu duabus clauibus diuerſis claudantur, quarum altera aſſeruetur à præfecta, altera uero ab eadem ianitrice antiquiore.

Cum autem ianuæ aliqua neceſſaria cauſa aperiuntur, moniales non audeant eo accedere, ut externum quidquam aſpiciant, uel cum ullo omnino, aut mare, aut fœmina colloquantur. Quæ id auſa fuerit, includatur in cellam, ubi tam diu ſit, quamdiu Superiori uidebitur. quæ pœna etiam plectatur ea, quæ ianuæ præpoſita eſt, ſi aut id permiſerit, aut eiuſmodi petulantiam ſtatim ad Superiorem non detulerit.

Quo tempore mutantur officia; una, aut duæ moniales maturæ, ac prudentes præficiantur monialium laboribus.

Hæ ad rotam recipiant, quæ elaboranda ſunt; iiſq. diſtribuant, quæ ad id opus faciendum ſunt idoneæ: quibus perfectis, ea ex eadem rota reſtituant iis, quorum ſunt, accepta mercede, ſemper ea præſente, quæ rotæ eſt præpoſita.

Nulla præterea quidquam, quod elaborandum ſit, ne cognatorum quidem, aut affinium, accipiat. quæ contra fecerit, ſingulis uicibus ſibi flagella diſciplinæ nomine adhibeat eo loco, quo moniales operibus elaborandis exercentur.

Si quæ uel morbo, uel iuſta alia cauſa non impedita, pigritia, uel deſidia, aut pertinacia quadam ab huiuſmodi laboribus abſtinuerit; obſonio priuetur totum id tempus, quo labori non incubuerit.

In loco item, ubi moniales in laboribus exercentur, lectio quotidie adhibeatur; qua abſoluta, inter ſe conferant, quæ audierint, certatimq. eiectis uitiis, ad uirtutes conſequendas ſe ipſas cohortentur.

Curet laborum magiſtra, ne ſermones, aut cantus profani, aut à monialium conditione, et inſtituto abhorrentes, inſerantur.

Præfectæ, etiam ſi earum officium ſit perpetuum, ſcribæ, ac reliquæ, quæ monaſterij bona quocumq. modo adminiſtrant, fideliter, et accurate eorum rationem præſcriptam habeant.

Singuliſq. tribus menſibus ad Capitulum ſummatim referant rationes accepti, et expenſi; ut omnes, quo modo ſe res monaſterij habeant, intelligere poſſint. Verum quotannis rationem rerum omnium, quas adminiſtrarint, ſeparatim Superiori reddant, aut eius uicario, ac, ſi fuerint, monaſterij curatoribus deputatis.

Quæ autem aut ſibi uindicarint, aut perperam perdiderint monaſterij bona, Superioris arbitratu acerrime puniantur.

Vt autem nulla fraudis occaſio relinquatur; in ſingulis monaſteriis ſingulæ capſæ conſtituantur ad hunc uſum, ut in illis communis pecunia collocetur: quæ duabus clauibus, iis inter ſe diuerſis, clauſæ ſint; quarum altera à præfecta monaſterij, altera à maiori Diſcreta aſſeruetur. Nec uero capſa aperiri, aut in ea poni pecunia, aut inde auferri poſſit; niſi et præfecta, et maior Diſcreta, et ſcriba monialis, quæ eius rationem ineat, interfuerint.

Duabus item clauibus, iiſq. diuerſis, horrei, et eius loci, ubi farina aſſeruetur, oſtia concludantur: quæ ſingulæ à ſingulis matribus, ei officio præpoſitis, cuſtodiantur. Eæ autem ſemper adſint, cum triticum, uel farina importatur, uel exportatur.

Præfecta, et moniales bona monaſterij alienare, permutare, locare, aut contrahere nullo modo poſſint: niſi ſciente, conſentiente, ac præſente rerum Superiore, aut eius Vicario: ſeruatis item cæteris, quæ iure ſeruari debent. Aliter contractus irritus, ac nullus ſit.

Neque item ædificare, niſi conſentientibus Superiore, ac ciuibus monaſterij curatoribus. Qui operam dabunt, ut id quam minimo ſumptu, commode, ac decenter fiat.

Quæ præpoſitæ ſunt curæ ægrotantium, piæ, et miſericordes ſe illis præbeant, quanta maxima poſſunt et patientia, et diligentia: ac tales ſe illis præſtent, quales cæteras uellent, ſi ipſæ ægrotarent.

Aegrotis cibus, et medicamenta opportuna à præfecta, et ab electis ad id miniſtris ita adhibeantur, ut monaſterij facultates tulerint.

Præfecta autem charitatis cauſa eas quotidie uiſitet,

ut, et

ut, et ſolatio ſit; et melius ab eis cognoſcat, ac curet, quæ ipſis ſint neceſſaria.

Si uero aliqua moritur, confeſſor cum comite, quem Superior approbarit, ingrediatur ſepta monaſterij tunc, cum eius corpus ad ſepulturam dandum fuerit: pieq. ac celeriter, quod eo tempore perſoluendum ſit, officio fungatur.

De puellis ad religionem admittendis.

Cum primum puellæ ad ſuſcipiendum ſacrum habitum offeruntur, monialium præfecta parentes, uel eos, quorum curæ commiſſæ ſunt, admoneat excommunicationis, quæ propoſita eſt à ſacro Tridentino concilio ijs, qui ſuas puellas, uel alienas inuitas eum cogunt ſuſcipere, aut profiteri religionem. Idem ab earum Superiore fiat, cum eius conſenſus requiretur.

In ijs monaſterijs, in quibus moniales pauciores ſint quinquaginta, duæ tantum germanæ ſorores, aut tres, quæ ſint unius generis, ac familiæ, recipi poſſint.

Vbi uero plures ſunt quinquaginta monialibus, ibi tres tantummodo ſorores, aut quatuor eiuſdem familiæ recipi liceat: ſi ita monialium Capitulo uideatur.

Præfecta, et moniales de puella, earum ſuffragijs ad ſuſcipiendam religionem admittenda, quidquam polliceri, aut Capitulum cogere non audeant; priuſquam libero loco ab Epiſcopo, aut ab eo, cui ipſe id munus delegarit, puella ſecreto examinata, ac probata, facultatem ſuſcipiendi in eo monaſterio religionem ſcripto conſequuta fuerit, conſentiente etiam illius monaſterij Superiore.

Ab ijs autem omnibus prius diligenter inquiratur de moribus, uita, ætate, quæ maior ſit duodecim annis, ac de libera, et pia uoluntate puellæ.

Quæ anno ſaltem antequam examinetur, et monialium Capitulo admittenda proponatur; propoſitum religionis ſuſcipiendæ in eo monaſterio, et Epiſcopo, et monialibus, earumq. Superiori patefecerit, ut interim huiuſmodi inquiſitio mature fieri poſſit. Quo etiam tempore ipſo confeſſori illius monaſterij, aut cui Epiſcopus eiuſmodi munus puellas has audiendi commiſerit, ſemel ſingulis menſibus peccata ſua confiteatur, ſacroſanctamq. ſumat Euchariſtiam, ac perſæpe moniales in locis collocutionum alloquatur; ut ab eis tum explorari accuratius, tum admoneri melius poſſit de omnibus, quæcumque illi agenda, et ferenda erunt religionis cauſa intra ſepta monaſteriorum; ne ullo unquam tempore conqueri, et inſcitiam excuſare poſſit.

De puella admittenda ad ſuſcipiendam religionem, ac mox etiam nouitia ad profeſſionem, ferantur tacita ſuffragia; ut ſingulæ moniales, nullo affectu impeditæ, libere ſuæ conſcientiæ poſſint ſatisfacere.

Nec uero huiuſmodi puella ad religionem, neue nouitia ad profeſſionem recipiatur: niſi duas ex tribus partibus ſuffragiorum tulerit.

Puellæ ad religionem admiſſio aliter facta, quam præſcriptum ſit, irrita ſit, et nulla.

Præfecta uero, cuius culpa, uel negligentia id factum fuerit, ab officij adminiſtratione ſubmota, uel etiam ad ſex menſes eo ipſo priuata eſſe intelligatur.

Præfecta autem ſtatim de ſuffragiorum exitu Superiorem admoneat: ut in librum, ad huiuſmodi uſum inſtitutum eius nomen, quæ recepta ſit, ab eo referatur.

Cum primum ſuffragijs Capituli aliqua recepta eſt, ſtatim omnes ueſtium delitias, et inanem ornatum deponat: et nigro, uel fuſco ueſtitu, aut albo, at non ſerico induatur ea modeſtia, et ſubmiſſione: ut omnes intelligant, eam mundo renunciaſſe: at Deo religioſe inſeruiat. quo ueſtitu ſemper utatur; donec in monaſterium introeat; et interea à choreis, et ſpectaculis inanibus abſtineat.

Quæ uero eo modo, quo diximus, recepta fuerit, monialium ueſtibus in monaſterio indui non poſſit: niſi ſex menſibus, poſtquam recepta fuerit, idque conceſſu Epiſcopi, et monialium Superioris; quibus liberum ſit, uel producere, uel contrahere illud ſemeſtre tempus, quemadmodum eis expedire uidebitur.

Tumultus autem euitandi cauſa, deducatur mane ad monaſterium ab intimis propinquis mulieribus, nulla pompa, nulloq. inuitatu aliorum; et ſola introducatur in eccleſiam interiorem monaſterij: Miſſaq. audita, et ſumpta communione, cæteriſque ſolennibus cæremonijs adhibitis, coram reliquis monialibus, à Superiore, aut monaſterij confeſſore ueſtiatur, qui illam adeo grauem, ſacramq. actionem aliquo pio ſermone proſequatur. Quod etiam in profeſſione ſeruetur.

Superior, ſiue confeſſor hanc cautionem adhibeat, ne puellæ nouitiæ nomen gentilium fœminarum imponat; ſed ſanctarum, quæ ab Eccleſia celebrantur.

Quæ puella poſtquam monialium ueſtem ſuſcepit, amplius e monaſterij ſeptis exire non poſſit: niſi fortaſſe nondum profeſſam pœniteret in monaſterium introiſſe. Si uero ſemel exierit, nulla illi in poſterum facultas redeundi concedatur.

Nouitiæ cauſa ante profeſſionem ex decreto Tridentini concilij nihil monaſterio detur, præter id, quod neceſſarium ſit ad uictum, et ueſtitum eius temporis, quo fuerit in nouitiatu; quod totum repræſentari uolumus, antequam puella in monaſterium ingrediatur.

De nouitijs ad profeſsionem recipiendis.

Quoniam ex Tridentini concilij decreto profeſſio ante decimum ſextum annum expletum, et ante annum probationis poſt ſuſceptum habitum facta, nulla eſt, nullamq. parit obligationem; curent Epiſcopi, ne nouitia ulla ante illam ætatem, et tempus ad profeſſionem admittatur.

Præfecta autem monaſterio triginta ante diebus Epiſcopo ſignificet, quo tempore nouitia profeſſura ſit; ut, uel ipſe, uel, ſi is abeſt, impediturue, alius, cui ille id negotij dederit, nouitiæ uoluntatem cognoſcat: perſpiciatq. an eiuſmodi conditionibus ſit, quas monaſterij illius, et ordinis regula poſtulat: an item monaſterium idoneam. Ei denique demonſtret, quam grauis ea res ſit, quamue multas res tria illa religionis uota requirant:

uant: ut ea, antequam ad profeſſionem recipiatur, uinculi uim intelligat, quo ſe obſtringi uult.

Si præfecta id facere neglexerit, eiuſdem Tridentini concilij decreto ab eius officio tamdiu amoueatur, quo ad Epiſcepo uidebitur.

Nouitia ne examinetur intra ſepta monaſterij, ſed extra, in publica eius monaſterij eccleſia, ut libere et fidenter ſuam uoluntatem exponere poſſit.

Quod uero profeſſione facta, eleemoſynæ gratia ad profeſſam ſuſtentandam monaſterio datur, id quo tempore puella religionis habitum ſuſcipiet, apud uirum, monialibus, et earum Superiori probatum, deponatur; ut nullo impedimento tum monialibus præſto eſſe poſſit.

Nulla autem renuntiatio bonis à nouitia fiat; niſi, quemadmodum à concilio Tridentino iuſſum eſt, facultate ab Epiſcopo, uel eius uicario permiſſa, ad duos proximos menſes ante profeſſionem fiat.

Et quoniam, quæ moniales, profeſſione facta, uelum ſuſceperunt, quotidie ſuæ religionis diuinum officium dicere debent, nulla ad profeſſionem admittatur, quæ congrue legere, et officium dicere neſciat. Id autem experiri debebit is, cuius officium eſt eas examinandi: qui, ſe præſente, eam legere iubebit.

Profeſſionis autem, et diei, et anni, quo facta eſt, in libro, ad eum uſum confecto, memoria conſeruetur, manu eius monialis, quæ ſcribæ officio fungitur: adhibita ſubſcriptione eius, quæ profeſſa ſit, ſi modo ſcribere ſciuerit; et Superioris, qui eam admiſerit.

Quo die puella profitetur, uel monialem habitum induit, in foreſterijs, ædibusq. monialium, ab eius propinquis, et amicis conuiuia ne fiant; neue bellaria dentur.

De diuinis officijs, precationibus, et lectione monialium.

Cum ad ſanctimoniales ualde pertineat laudare aſſidue Deum creatorem, conſeruatorem, et redemptorē mundi, eidem gratias agere, et ſupplicare, ut ſuam miſericordiam omnibus hominibus ad ſalutem impertiat; idcirco moniales omnes die noctuq. chorum frequentent: ſacrisq. officijs diſtincte, attenteq. ab ipſis, et uoce, et pio animi affectu celebrandis, interſint: illis ſolum exceptis, quarum præfecta iuſti impedimenti excuſationem acceperit.

Adſint autem ſingulæ initio diuinorum officiorum, congruenti ſui ordinis ueſtitu indutæ, in ſuis ac proprijs locis; et uſque ad finem perſiſtant: non prius inde diſcedentes, quam præfecta, aut uice eius alia, diſceſſus ſignificationem fecerit; niſi neceſſitate aliud poſtulante, id eadem permiſerit.

Soni, cantus, qui honeſti, et ſpirituales non ſunt, colloquia etiam, riſus, quidquid præterea indignum eſt domo Dei, et eius diuina maieſtate, cum qua colloquimur in oratione, omnino amoueantur.

Quæcumque autem contra hæc, quæ iuſſa ſunt, aliquid fecerit, præfectæ arbitrio pro modo culpæ acriter puniatur.

Et, quia mentis oratio tanto præſtantior ea, quæ ſolum ore exprimitur, quanto anima eſt excellentior corpore; pijs incredibile ſolatium affert, et fructum; eoſque quotidie nouis cumulat muneribus, in Deum quodam modo conuertens: ideo moniales, et Velatæ, et Conuerſæ præter horas canonicas, aliaſq. orationes, quas ex officio habere debent, quotidie in chorum uniuerſæ conuenientes, niſi neceſſario impediantur, ſaltem per horam, mentalem orationem adhibeant: ſemihora uidelicet poſt matutinum, itemq. poſt nonam, aut completorium, ſublatis ad Deum mentibus pijs, et ſalutaribus rebus contemplandis. præſertim uero uitam, doctrinamq. D. N. IESV CHRISTI, atq. eius ſancta myſteria ſtudioſe meditabuntur, paſſionem uidelicet, mortem, reſurrectionem, aſcenſionem in cælum, extremum aduentum ad iudicium, beatorum gloriam, et damnatorum ſupplicia; aliaq. eiuſmodi, quæ ad Dei gloriam, et propriam proximorūq. ſalutem pertineant.

Quoniam uero à Tridentina ſancta ſynodo prohibetur, ne in choro, uel monaſterij ſeptis, ſed in eccleſia publica ſanctiſſimum Chriſti corpus conſeruetur; efficiant Superiores, ut eiuſmodi decreto ubiq. obtemperetur.

Diebus feſtis ut otium, à quo mala omnia oriuntur, euitetur; moniales tempus, quod ſibi à diuinis officijs, et conſuetis orationibus ſuperfuerit, in ſacra aliqua lectione conſumant, quæ ad Dei et ſui ipſius cognitionem eas ducat, uiamq. monſtret perfectionis, et æternæ uitæ, idq. uel ſeparatim, uel coniunctim faciant; cum huiuſmodi lectio ſuauis, et fructuoſa ſit animarum oblectatio; uitia coerceat; ad uirtutes inflammet. contra autem inanium librorum lectio mentes corrumpat.

Quod ne accidat, Superior, aut confeſſor omnes monaſterij libros perſpiciat, et recognoſcat; ſingulas moniales in uirtute obedientiæ ſuos proferre cogens.

De communi uitæ uſu, ac de proprietate tollenda.

In omnibus monaſterijs, quod ad cibum, potum', ſomnū, ueſtitum, cæteraſque res attinet, omnes communiter uiuant; ut à ſacro Tridentino concilio decretum eſt: neque quidquam inter eas differat, aut alia alij præferatur, aut poſt habeatur, quemadmodum uotum paupertatis poſtulat: ut tuum, et meum, atque omnis priuata rerum poſſeſſio, et re, et uerbo omnino tollatur, omnis etiam ſuperuacaneus, et inanis rerum uſus.

Neque ulla ſit, quæ quidquam poſſideat, aut adhibeat ut proprium; etiam ſi ad neceſſitatem conceſſum ſit. Omnes itaque monaſterij prouentus, cuiuſcumq. generis ſint, eleemoſinæ etiam, et quæſtus ex laboribus, liuelli præterea, legata, et bona mobilia, et immobilia, quæ teſtamento relicta, et quæ donationis, uel alia quauis cauſa obtinuerint, à ſingulis monialibus ad communem monaſterij utilitatem conferantur. Præfecta uero pro ſua prudentia et humanitate ex illis ipſis bonis eius neceſſitati potiſſimum conſulat, ad quam pertinerent, niſi obſtaret paupertatis uotum.

Vtq.

Vtq. omnis proprietatis occaſio tollatur de monaſterijs, confeſſores, ac præfectæ, uoti paupertatis accuratius ſeruandi gratia, monialibus ſuadere ſtudebunt; ut curent omnes ueſtes lineas, laneas, uel pelliceas, aut cuiuſuis generis in communi loco aſſeruandas: duasq. ex monialibus, quo tempore mutantur officia, ijs excutiendis, purgandis, et ſarciendis præficiendas: quæ etiam ſororibus in ſingulas hebdomadas pro tempore, et, ut uſus feret, eas diſtribuant. nullaq. ueſtes apud ſe habeat, præter eas, quæ ad quotidianum uſum ſunt neceſſaria.

Aegrotarum uero ueſtes, contagionis nomine ſuſpectæ, ſeparatim cuſtodiantur, aut apud illas ipſas relinquantur.

Dona, quæ ſingulis mittantur, ad præfectam adferantur: nec ulla poſſit illa accipere, aut ad uſum adhibere, niſi ſciente, et conſentiente præfecta. Quæ in id omnino incumbere debet, ut ex monaſterio uitium proprietatis, tanquam multorum malorum cauſam, euellat. Neque cuique permittat, ut pecuniam apud ſe habeat.

Ter autem in ſingulos annos, Præfecta una cum Diſcretis, cellas, et ſuppellectilem ſingularum monialium diligenter inquirat; et ſcrutetur, ne ulla quidquam habeat proprij, aut plus quam quantum ei ad ſuum uſum conceſſum fuerit.

Quod, ſi quæ proprij aliquid tenere deprehenſa, aut conuicta fuerit; ea biennio actiua, et paſſiua uoce priuata ſit ex Tridentini concilij decreto; atque etiam iuxta ſuam regulam, et ordinis conſtitutiones puniatur. multoq. magis, quæ ex communi, aut ex eo, quod alicuius uſui tributum ſit, furtim ſibi aliquid uindicauerit.

Si præterea ſpeculum, catellus, unguenta, aut ſuffimenta, et huiuſmodi inanium rerum quidquam apud aliquam repertum fuerit; Superior ſtatim id e monaſterio auferendum, et eam apud quam inuentum fuerit, acriter puniendam curabit.

Monialis ſiue uelata, ſiue conuerſa ſit, eleemoſynam dare, largiri, aut uendere eſculentas res, ueſtes, aut bona, cuiuſuis generis ſint; etiam ſi ad uſum ei attributa ſint, aut etiam legare omnino non poſſit. Quæ ſecus fecerit, uelum ei per menſem adimatur; ac ter ſe uerberibus ad diſciplinam affligere cogatur.

In quo tamen integrum ſit præfectæ concedere facultatem; cui concedi debere iudicarit, aliquid deuotionis, ac religionis cauſa, uel aliud exiguum elargiendi propinquis, aut bene merentibus.

Ad ſonitum minoris campanæ omnes conueniant ad benedictionem menſæ, quam præfecta, uel uicaria, uel, ipſis abſentibus, antiquior Diſcreta faciat.

Deinde loco, et ordine diſcumbentes non prius diſcedant, quam Deo gratiæ actæ fuerint. quæ non obedierit, uno die obſonio priuetur: ac poſtremo loco in menſa ſedere cogatur.

Mane, et ueſperi ad primam, ac ſecundam menſam aliquis ſpiritualis liber, qui ad religionem incendat, quotidie legatur, omnibus diſcumbentibus, cum ſilentio, et attentione audientibus: ut una cum corpore mens etiam recreetur.

Vniuerſæ moniales, ſi fieri poſſit, uno loco dormiant, à præfecta, aut à uicaria optime concluſo; cuius claues ab ipſa præfecta aſſeruentur.

Singulæ autem in ſingulis lectis omnino dormiant, et in ſingulis etiam cellis; ſi tanta ibi ſit copia cellarum, ut omnes capere poſſint.

Cellæ uero diu, noctuq. apertæ ſint; ut præfecta in ſingulas horas inſpicere eas poſſit.

Dato autem ſigno eundi cubitum, locoq. ubi dormitur, clauſo, præfecta, aut eius uicaria, aut aliqua ex Diſcretis, omnes cellas uiſitet; ut, an omnes ſuis dormiant locis, animaduertat.

De clauſura, et quæ ad eam tuendam aliqua ratione pertinent.

Monialibus nulla quidem nimia diligentia uideri debet ad eius theſauri cuſtodiam, cuius cauſa propinquis, rei familiari, ac terrenis omnibus rebus, curiſq. renuntiantes, in ſepta monaſterij ſe incluſerunt.

Vt igitur ſanctum earum propoſitum, ea ex parte, quæ diaboli inſidijs maxime patet, communiatur, curent Epiſcopi, ut ad omnes feneſtellas, ubi colloquendum ſit, duo ferrei clatri, ſeu cancelli conſtruantur; qui ſaltem palmo diſtent, alter ab altero.

Inter uirgas ferreas, quibus ſinguli cancelli compacti ſunt, non plus omnino, quam uncia interſit.

Sint autem uirgæ ita ſolidæ, ut neque facile frangi, neque flecti poſſint.

Intimo uero cancello, quo moniales ad colloquendum accedunt, ferrea lamina appingatur, quæ moueri nequeat; ſitq. exiguis foraminibus, ad audiendi tantum commoditatem perforata, cui lineus pannus nigri coloris, ligneis tabellis affixus, inſtar feneſtræ, quæ aperiri poſſit, cum erit colloquendum, apponatur.

In ea lamina fieri poſſit quadrata feneſtellula nouem tantummodo unciarum, cuius clauis à præfecta cuſtodiatur; neque eam feneſtellulam aperire liceat, niſi quo tempore colloquendum ſit cum Epiſcopo, uel ordinis Superioribus, aut cum parentibus, et fratibus monialium, et alijs arcta propinquitate genere coniunctis: aut cum inſtrumentum aliquod confici, uel ſacrum ſermonem audiri oporteat.

Quod uero ad huius feneſtellulæ conceſſionem attinet, excepta ſint monaſteria, quorum moniales uel lege, uel conſuetudine ab externis hominibus conſpici nunquam ſolent.

Oſtia locorum, quæ collocutioni ſolum, et intus, et foris ſunt attributa, ſemper clauſa ſint: quorum claues ſint apud antiquiſſimam earum monialium, quæ audiendis ſermonibus ſint præpoſitæ. nec, niſi cum opus ſit longiori collocutione, aperiantur. cæterum ianitrix ex clatrata ianua feneſtellula, ianua tamen clauſa, rotariæ ex rota reſpondebunt pulſantibus.

Loca autem intus, et foris collocutioni attributa, cum ibi ſint, qui loquantur, ſemper pateant, ut quinam ſint, uideri poſſint.

Oſtia,

oſtia, per quæ à ſeptis monaſterij in exteriorem eccleſiam patet aditus, ad menſem muro obſtruantur. Si quid in hoc præfectæ culpa, uel negligentia commiſſum fuerit, ea et officio, et uelo Superioris arbitrio priuetur.

Omnes feneſtræ, et cancelli, et quicumq. locus, per quem moniales externam eccleſiam introſpicere poſſint, inædificientur, præter feneſtram, in qua collocata eſt rota; et feneſtellulam ad ſolum ſacroſanctæ Euchariſtiæ ſumendæ uſum conſtitutam, ac illam feneſtram, per quam corpus, et ſanguinem Domini noſtri Ieſu Chriſti, à ſacerdote celebrante elatum, aſpicere poſſint.

Ea feneſtra perpetuo lineo panno contecta ſit, qui tantummodo, cum ſuſtollitur ſacroſancta Euchariſtia, amoueatur. Feneſtræ autem ratio ſit eiuſmodi, ut ſacerdos ex altari moniales intueri nequeat.

Curent Epiſcopi, et alij Superiores, ne e uicinorum ædibus, quicumque illi ſint, monaſteria inſpiciantur; maxime uero ſi fratrum cuiuſuis ordinis, aut presbyterorum ædes illis immineant: quo caſu parietes altius tolli, et nouos ædificari iubeant eorum ſumptibus, quorum Epiſcopi, et ij, qui monaſteriorum curatores ſint, intereſſe iudicauerint, quacumque appellatione remota.

Quamobrem etiam ſecularium principum auxilium implorent, ut monialibus ab externorum hominum aſpectu, et auditu libris ſecure per monaſterium ambulare liceat.

Regulares uiri in poſterum, ne in ea loca migrent; neue areas, monaſterijs monialium proximas, ædificandi cauſa emant: unde monialium aſpectus fieri poſſit. Moniales item monaſteriorum ædificatione uicina regularium uirorum ædibus, aut ijs locis, unde ipſæ ab illis inſpici poſſint, in poſterum prohibemus.

Aedes proximæ monaſterijs ſanctimonialium, famoſis mulieribus ne locentur.

Neue ibidem ſpectacula, cantus, ſaltus, ludi, et huiuſmodi profanæ res, et inanes exerceantur; quæ eas à ſacro officio auocare, aut ipſis offenſionis cauſam præbere poſſint.

Quemadmodum à ſacro Tridentino Concilio ſancitum eſt, moniali profeſſæ nulla ratione e monaſterij ſeptis egredi liceat; niſi ex cauſa legitima, quæ ab Epiſcopo probata ſit.

Huiuſmodi uero licentia egrediendi nullo pacto permittatur; niſi id grauiſſima res, et ſumma neceſſitas poſtularit; neque ijs monialibus, quibus, niſi ex ſummi Pontificis conceſſu, egredi fas eſt. Apoſtatæ, fugitiuæ, et delicti cauſa eiectæ e monaſterijs, quæ cum ſacro ueſtitu, aut ſine eo uagantur, non ſine ſcandalo religionis, ab Epiſcopis, ceteriſq. earum Superioribus, petito etiam ſæcularium principum auxilio, ad ſua monaſteria redire cogantur; ut ibi dignas pœnas pendant ſuorum ſcelerum. Quod ſi Superioribus in monaſteria reſtitui debere minime uideantur, in earum mulierum numerum, quas Conuertitas uocant, cum bonis, quæ attulerunt ad monaſterium, adſcribantur. Ea autem bona illis mortuis, priori monaſterio reſtituantur.

Si qua monialis in monaſterij ſepta marem, aut fœminam cuiuſuis ætatis, conditioniſue, etiam matres, aut ſorores ſint, introduxerit, tribus menſibus in carcerem concludatur; eiq. ſingulis ſextis ferijs ieiunanti nihil præter panem, et aquam ad cibum, et potum adhibeatur; atque ad annum uelum adimatur. Eandem pœnam ſubeant, quæ rotæ, et ianuæ præpoſitæ fuerint; præfecta etiam, et quæuis aliæ, quarum conſenſu id commiſſum ſit.

Quicumque uero clericus, ſiue ſæcularis, ſiue regularis, cuiuſcumque ordinis, aut laicus cuiuſcumque ſtatus, dignitatis, gradus, conditionis ipſarum monialium ſepta interdiu, uel noctu introire auſus fuerit, præter excommunicationis pœnam, quam ex concilij Tridentini decreto ipſo iure ſubit; alijs etiam grauiſſimis pœnis, habita perſonæ, criminiſq. ratione, puniatur. Et ſi eccleſiaſticus ſit, aut beneficia obtineat, ſuorum etiam ordinum munere ex Ordinarij uoluntate prohibeatur; ſuisq. omnibus beneficijs priuetur. Quo decreto excipimus eos, quibus ob neceſſariam monaſterio eorum operam, et induſtriam Superior ſepta ingrediendi facultatem, quotannis renouandam, ſcripto permiſerit, Is autem meminerit ſibi a Tridentino concilio ius ademptum eſſe eiuſmodi facultates concedendi, niſi in caſibus neceſſarijs; ideoq. caueat, ne, quæ intus officia moniales obire poſſint, ad ea præſtanda externi in ſepta monaſterij introducantur. Atque ut in hac neceſſitate dignoſcenda una eademq. ratio ubique ſeruetur, et ille facile concedendi uſus coerceatur; Epiſcopus adhibitis in conſilium omnibus monaſteriorum Superioribus, etiam regularibus, ſtatuat, ac præſcribat, quæ opera in monaſterijs neceſſarium externorum ingreſſum requirant. Quam uero rationem in hac re præſcripſerit, ea ab omnibus, etiam Regularibus, inuiolate ſeruetur.

Intra ſepta monaſterij mares, et fœminæ cuiuſuis generis, etiam ſi ipſis monialibus inſeruiant, uel ſint ætate confecti, nulla de cauſa pernoctare poſſint, propoſita pœna excommunicationis latæ ſententiæ, quam, et is, qui pernoctarit, et præfecta, quæ id permiſerit, ſubeat. quibus addantur aliæ pœnæ Superioris arbitratu.

Neue intus in eiſdem ſeptis boues, equos, et iumenta cuiuſuis generis alant.

Si contra fiet, præfecta tres menſes ab officij ſui munere amoueatur.

Moniales cum nemine externo omnino colloquantur; niſi is licentiam ſcriptam, et obſignatam à Superiore monaſterij, aut ab eo, quem is ſuo nomine ſubſtituerit; atque in cancellaria Epiſcopali gratis deſcriptam attulerit. Quæ contra id fecerit, priuetur trium menſium facultate loquendi cum externis omnibus cuiuſuis ſexus, etiam propinquis: cogaturq. ſingulis ſextis ferijs eius temporis, diſciplinæ nomine, flagella ſibi publice adhibere, et orare eo pſalmo, Miſerere mei Deus. Licentiæ autem, ſcripto permiſſæ, accipiantur ab ijs, quæ rotæ ſint præpoſitæ; priuſq. ad præfectam deferantur, quam illæ accerſantur, quæ ſcripto nominatæ ſint.

ſint. Præfecta ubi ſcriptum legerit, manumq. et ſignum eius agnouerit, cuius officium ſit facultatem colloquendi concedere, benedictione adhibita, permittat ijs, quæ ſcripto nominentur: ut cum ills tantummodo loquantur, qui nominatim deſcripti ſint: idq. ad communem collocutionis feneſtellam, non ad ianuam, neque in eccleſia, aut alibi, præſentibus ſemper monialibus arbitris ei muneri præfectis. Quæ uero ad colloquendum acceſſerint, breui finem loquendi faciant: eaueantq. ne tempus, quo nihil eſt pretioſius, inani, aut inutili ſermone conſumant.

Non eſt ferendum, ut moniales, præſertim ſacris diebus, aberrantes ab oratione, cæteriſq. pijs exercitationibus, ſermonibus minime neceſſarus tempus conſumãt. Idcirco, quibus diebus ſumitur ſacroſancta Euchariſtia, et quoties dies feſti ex præcepto Eccleſiæ celebrantur, tempore etiam Aduentus, et Quadrageſimæ in uigilijs præterea de præcepto, omni denique tempore, cum diuina fiunt officia moniales cum externo nemine omnino colloqui poſſint: niſi neceſſitas ita poſtulet.

Moniales uero tam quæ audiendis ſermonibus præpoſitæ ſunt, quam illæ, quæ loquentur; ne monaſterium abſurdis, et inanibus rumoribus compleatur, cum nemine omnino communicent, quæ ab externis acceperint: niſi cum præfecta, ſi eis expedire uidebitur, ut aliqua ad eam referantur.

Vigilent præfecta, et quæ ſermonibus audiendis præpoſitæ ſunt, ne quiſquam ad colloquendum cum monialibus accedat, ſimulato eius nomine, qui ſcripta licentia nominatur. Quod ſi id à quoquam commiſſum fuerit, is ab Epiſcopo: quæ uero cum eo collocuta fuerit, et, quæ ſcientes permiſerint, à ſuo Superiore, harum conſtitutionum præſcripto, graui pæna eorum arbitratu afficiantur.

Quicumque uero clericus ſiue ſæcularis, ſiue regularis, cuiuſcumque ordinis, aut laicus cuiuſcumque ſtatus, dignitatis, gradus, et conditionis ad monialium monaſteria acceſſerit, et cum earum aliqua, non impetrata, ut præſcriptum eſt, colloquendi facultate, ſermonem habuerit, grauiter puniatur.

Hoc autem edicto neque patres, neque fratres teneri uolumus, quibus non impetrata illa colloquendi facultate, ſed ſeruatis cæteris regulis, hac ipſa de re latis, cum filiabus, et ſororibus tantum colloqui, non tamen ſepta unquam ingredi licebit.

Nemini omnino neque ſacro, neque profano, neque mari, neque fœminæ liceat adire monaſteria monialium docendi cauſa cantum, quem figuratum uocant.

In ijs tamen monaſterijs, in quibus non in exteriori eccleſia à ſecularibus, ſed intus à monialibus organo ſonatur, permittere poterit Superior alicui uiro, moribus, et ætate ab Epiſcopo probato, ut foris ad feneſtellam collocutionis monialem organiſtriam tantum ſonandi artem edoceat, ſi in eo ſtudij genere plus proficere neceſſe habeat.

Hæc autem intus, ad ipſam feneſtellam diſcens, commorabitur; cui ſemper adſiſtent duæ ex ijs, quæ audiendis ſermonibus præpoſitæ ſunt.

Quæ contra fecerit, ſiue præfecta, ſiue alia, uelo priuetur; alijſq. præterea pænis afficiatur, arbitratu Superioris.

Organum autem in poſterum ne conſtituatur; niſi locus, in quo apte locetur, Superioris iudicio ante probetur.

Probibentur etiam moniales ipſæ intus, aut per alios foris ſonare muſicis inſtrumentis, præter organa, et harpichordium, quo ars organo ſonandi diſcitur.

Ne liceat monialibus depoſiti, aut cuſtodiæ cauſa, in monaſterio habere pecuniam, gemmas, ueſtes, aut eius generis res ullas cuiuſuis perſonæ, nec uaſa quidem florum, aut fruticum.

Quod, ſi quæ in præſenti habeant, ut omnis incommodi cauſa tollatur, ad tres menſes, quibus debent, ea reſtituant.

Contumacibus, aut negligentibus pæna ſit; præfectis, officij; cæteris, ueli ſpoliatio.

Moniales, ne animi quidem relaxandi cauſa, ſæculariũ uirili, aut muliebri ueſtitu utantur; cum dedeceat Dei famulas, ueſtes, ab earum profeſſione alienas, induere. uerum, decoro ſemper ſeruato omnium, et temporum, et actionum, permittente præfecta, honeſte, et quemadmodum ſacras Deo uirgines decet, animum remittere licebit.

Moniales etiam ne offulas, aut cætera huiuſmodi conficiant donandi gratia, prohibemus; propter temporis iacturam, et ſumptum, qui in eas impenditur. Quæ contra decretum aliud commiſerit, uel permiſerit, Superioris arbitratu puniatur; maxime uero in præfectam animaduertatur.

Nulli moniali fas ſit ad quemquam ſecreto litteras ſcribere, præter Superiorem, et Epiſcopum, ſi de aliqua graui re eſſet admonendus,

Neq. ad ſe miſſas litteras aperire, et legere, niſi præfecta prius eas coram uicaria legerit; aut ſe præſente legi iuſſerit.

Quæ contra hanc legem aut ſcripſerit, aut acceperit litteras, per duos menſes e ſua cella pedem non efferat: et ſingulis ſextis ferijs, ita ieiunare cogatur, ut tantum pane, et aqua ueſcatur. Ac, ſi eæ litteræ ſuſpicionem aliquam criminis haberent, ea, ad quam ſcriptæ fuerunt, præter prædictam pænam, ſex menſes, et facultate loquendi ad feneſtellam monialium collocutionis, et uelo priuetur.

Verum, ne præfecta falli poſſit, fictis ei litteris oſtenſis, quæ aliæ ſint ab acceptis, et ab illis, per quas reſponſum eſt; quæ rotæ præpoſitæ fuerint, omnes accipient litteras, quæ ad monaſteriũ peruenerint; easq. ſtatim ad præfectam afferent. à qua etiam litteras, à monialibus ſcriptas, accipient clauſas, et obſignatas coram eadem ipſa. Quas deinceps nuncÿs externis tradent,

De conuerſis.

Conuerſis, minimum quadraginta annos natis, et Superiori probatis, facultas ſit exeundi e ſeptis monaſte-

rij, propter negotia monaſteria, neceſſaria; permittente tamen præfecta, quotieſcumque exeundum fuerit. Cui etiam liberum ſit, eas, ſi ita uidebitur, intra ſepta ſemper retinere. quod ut faciat, ſi modo poſſit, eam uehementer cohortamur.

Ad funera autem ne prodeant, niſi quæ ordinis ſunt mendicantium.

Exeuntes uero binæ prodeant; neque longius diſcedant, altera ab altera, quam ut ſe inuicem aſpicere, et audire poſſint.

Quibus ſi ex urbe egredi contigerit, ſemper in eodem lecto ſomnum capiant.

Caueantq. ne in cuiuſquam famoſæ perſonæ domum introeant, etiam ſi illa de monaſterio bene merita fuerit.

Neue in domicilijs, ubi aliæ honeſtæ mulieres non habitent, pernoctent.

Neue litteras, aut mandata clam perferant.

Aut quidquam inane monialibus renuncient, quod foris uiderint, aut audierint.

Delinquentibus pæna ſit carcer, aut etiam grauior arbitrata Superioris.

De puellis ſæcularibus, quæ in monaſterijs educantur.

Puellæ ſeculares cuiuſuis generis, conditionis, et ætatis, quæ nunc in clauſura monaſterij, educationis, aliaue cauſa commorantur, poſt annum e monaſterio exire cogantur, niſi omnibus ijs præditæ, quæ ad ſuſcipiendam religionem, monaſterij inſtitutis, Tridentini Concilij, et harum conſtitutionum decretis requiruntur, monachalem ueſtem ſumere uoluerint. Epiſcopis tamen facultas permittitur probabili de cauſa prorogandi tempus ſuo arbitratu, conſentiente Superiore regulari in ijs monaſterijs, quæ ei ſubiecta fuerint.

In poſterum puellæ, educationis cauſa, in monaſteria ne recipiantur ſine licentia, ſcripto permiſſa ab Epiſcopo, ac Superiore regulari, ſi ei ſubiectum fuerit monaſterium, cui etiam prius acceſſerit ſcriptus Metropolitani conſenſus.

Hæc autem licentia non concedatur puellis, quæ habeant, à quibus regi, et educari commode poſſint; aut ijs, quæ decimum annum non compleuerint, aut maioribus quindecim annis.

Quæ ſemel exeunt e monaſterio, amplius aut in illud, aut in ullum præterea aliud admitti non poſſint; niſi cum moniales fieri uoluerint.

Huiuſmodi autem puellæ nigri tantummodo, aut fuſci, uel albi coloris ueſtes, non ſericas, adhibeant. Nullo præterea exquiſito ornamenti genere utantur; ne ſint cincinnatæ; neue habeant inaures, nec monilia; aut eius generis inanes delitias.

Cum propinquis, alijsue externis ne colloquantur; niſi eiſdem ſeruatis, quæ ſupra de monialibus eo in genere decreta ſunt.

Dormiant, cibum capiant, uerſenturq. loco ſeparato à monialibus, ijs exceptis, quæ ipſis regendis, et inſtituendis præpoſitæ ſunt: cum nullaq. moniali conſuetudinem habeant, præterquam in eccleſia; cum Miſſa, aut diuina officia celebrantur.

Puellarum alimenti, et educationis cauſa quotannis monaſterio non minus ſoluatur triginta aureis; cuius pecuniæ dimidium in ſingulos ſex menſes repræſentetur. Quod ſi ea pecunia per ipſos ſex menſes non numerata fuerit; puellæ ad ſuos remittantur, quos magiſtratus monaſterio omnino ſatisfacere cogant.

Quæcumq. ex ijs puellis monialis fieri uoluerit, ad propinquos ſuos mittatur, aut ad eos, qui ipſius curam habent, apud quos ſaltem per menſem maneat; priuſquam ab Epiſcopo, aut ab eius miniſtris examinetur. idq., ut facilius, ac melius eius libera uoluntas exquiri, et explorari poſſit.

Puellas uero, domi ſuæ foris uiuentes, neque litteras, neque ullam omnino artem monialibus docere liceat; ne ad feneſtellas quidem, aliaue collocutionis loca. quod, ſi id monialium præfecta quouis modo permiſerit, ſemeſtri adminiſtrandi officio priuetur.

De concionatoribus, confeſſoribus, uiſitatoribus, et capellanis.

Qui monaſterijs præſunt, doctos, prudentes, ac pios concionatores adhibeant; qui bis ſaltem in ſingulos menſes ad cancellos collocutionis monialium, uel ad feneſtellas eccleſiæ, Dei uerbum prædicent, easq. erudiant in omnibus, quæ ad Dei cultum, et ſempiternam ſalutem conſequendam pertinent.

Concionatoribus autem ne liceat cum monialibus ſeparatim colloqui; niſi eis à Superiore monaſterij licentia permittatur.

Præficiantur etiam monialibus confeſſores, et ætate prouecti, et prudentes, et Deum timentes; qui ſemel ſaltem in ſingulos menſes audiant peccata monialium: eiſque ſacroſanctam Euchariſtiam adminiſtrent: quemadmodum ſacrum Tridentinum concilium debere cenſuit.

Nemo Regularis peccata monialium poſſit audire; niſi prius à generali Capitulo, aut ſui ordinis Generali, aut, eo abſente, ab ipſius uicario generali probatus fuerit: cuius rei fidem fecerit Epiſcopo eius loci, ubi fuerit monaſterium, aut eius uicario omnes monialium, et ſæculares, et regulares confeſſores, confecto biennio, aut ad ſummum triennio, mutentur: niſi iuſta aliqua, aut neceſſaria cauſa Epiſcopo aut eius ordinis Generali, ſi Regularibus ſubiectum ſit monaſterium, poſtulare uideatur, ut illis tempus prorogetur.

Iidem monaſterij ſepta ingredi non poſſint; niſi id eis à Superiore aliqua de cauſa conceſſum fuerit; excepta cauſa adminiſtrandi ſacramenta ægrotis monialibus, cum graui, et periculoſo morbo laborant.

Quo tempore dum intra ſepta commorantur, eos duæ aut tres moniales, quæ ætate cæteris præſtent, comitentur. Eædemq. omnes proſequantur, quicumque ſepta monaſterij introierint, etiam Superiores, ac uiſitatores, facta prius ſignificatione ſonitu minoris campanæ monialibus ſe recipiendi. Quam cõſuetudinẽ niſi præfecta ſeruarit, officio moueatur Superioris arbitrio.

Confeſ-

Confeſſores in monaſteriorum locis, quos foreſterias uocant, cibi capiendi cauſa ne morentur, niſi confeſſionis tempore.

Neque tum etiam ibi noctu cubent, niſi cum alicui ex monialium numero mors inſtaret, ut præſto eſſe poſſint adminiſtrandis ſacramentis, et reliquis pietatis officijs; aut cum propinquum monaſterio domicilium non habent; ut in multis monaſterijs quæ ſunt in diœceſi.

Nemini autem confeſſori ſæculari, aut regulari aſſidue habitare liceat foris in foreſterijs, et ædibus monialium; aut earum ſumptibus ibi uiuere; nec, ſi in ijs locis dormitur, quæ monaſterium attingunt, feneſtræ, aut rotæ ſint. Et, ſi ſunt, ſtatim muro obſtruantur; ut nihil a monialibus, quod in eo loco agatur, aut dicatur, aſpici, aut audiri poſſit.

Clatri lamina, et linea tela feneſtellulæ eius loci, ubi moniales confitentur, ita compactæ cohæreant, ut remoueri non poſſint: et inde tantum audiri, aſpici autem nullo modo poſſint.

Qui uero confeſſores in ijs deliquerint, ſtatim et officio priuentur; et facultas tum adeundi illud monaſterium, tum diuina adminiſtrandi eis arbitrio ſuperioris adimatur.

Eandem pœnam ſubeant omnes Regulares, et alij cuiuſuis generis clerici, qui cibum, aut ſomnum capient in locis collocutionum, ac foreſterijs monialium; aut munera alicui moniali, quæ ſecundo, arctiorine cognationis gradu coniuncta non ſit, dederint, aut ab ea acceperint.

Superiores tamen, ſuo arbitratu, cum illis colloqui, et in foreſterijsueſci, et cubare poſſint, quo tempore uiſitant monaſteria: ſi tamen ibi fratrum ſui ordinis monaſteria non habeant. Quæ ſi ſunt, apud eos diuerſari debent, neque graues eſſe monialibus.

Iidem pecuniam, munera, aut præmia à monialibus ne accipiant; quo illæ aperte intelligant in eiuſmodi uiſitatione tantummodo ab eis conſuli Dei gloriæ, et monialium ſaluti.

Liceat uero ijs Superioribus, qui premuntur inopia, ſumptu monialium uiuere, cũ eas uiſitant, aut adeunt alia de cauſa, quæ ad ipſarum utilitatem ſpectet.

Regularibus, qui fratres ſint monialium, permiſſu Superiorum, quemadmodum ſupra dictum eſt, ſemel in ſingulos annos cum ſororibus monialibus tantum colloqui liceat; idque præſentibus ijs quæ collocutioni præpoſitæ ſunt. quod, ſi illi aliquos ſecum adduxerint, ij cum monialibus omnino ne colloquantur, propoſita ea pœna, quæ ſuperius colloquentibus ſine licentia eſt conſtituta.

Socij confeſſorum Regularium ſint ætate prouecti, et Superiori ſuo probati. neque cum ulla moniali colloqui poſſint, niſi cum præfecta, et rotæ, aut foreſteriæ præpoſita; ſi quid opus ſit confeſſoribus tum, cum peccata audiunt, eiuſdem pœnæ periculo.

Præterea Superiores ex decreto ſacri Tridentini concilij quotannis idoneum confeſſorẽ extraordinarium monialibus ſibi ſubiectis exhibeant, cui, curent, ut uniuerſæ confiteantur; ut, quæ huiuſmodi indigent medicina propter aliquem occultum animi morbum, neque ipſa eam poſtulare, aut accipere ab uſitato confeſſore unquam auderent, liberius mederi ſuis malis poſſint: ac diaboli laqueos euadere, una cum reliquis confeſſori nouo ſua peccata confitendo.

Sacerdotes, qui in monialium eccleſiis publicis rem diuinam facturi ſunt, bene audiant; et bonis moribus ſint: et ab eo etiam approbati, qui monaſterio præſidet.

Ex quibus, qui à monialibus mercede conducuntur, non ab illis, ſed à Superiore, aut eius iuſſu à confeſſore monialium deligantur.

Qui, niſi eis facultas ſcripto conceſſa ſit, cum monialibus ne colloquantur: niſi cum ijs, quæ ſacriſtiæ præſunt; quibuſcum ad rotam eccleſiæ quam breuiſſime loquantur de his tantummodo rebus, quæ ad Miſſæ ſacrificium ſint neceſſariæ.

Ne magnifici, et ſumptuoſi apparatus fiant, cum dies feſtus eccleſiæ monialium celebratur: ſed pij, ac modeſti, et qui religionem, non inanem aliquam ſpeciem præſeferant.

Quo non admittantur muſici, figuratum cantum, aut quoduis muſicum inſtrumentum adhibentes.

Præfecta monialium neminem ad monaſterij famulatum, et procurationem admittat, cuius ætas, et mores earum Superiori probati non ſint.

Eiuſdem etiam Superioris ſit approbatio eorum, qui nunc monialibus inſeruiunt. Quo in numero medici, tonſores, furno, aut piſtrino præpoſiti, cæteriq. omnes intelligantur, quibus in monialium ſepta introeundum ſit.

Qui monaſterij res procurant, quotannis ſuæ adminiſtrationis rationem reddant ijs, quos diximus; et ad duos menſes bonis prædibus caueant cancellarijs Epiſcoporum, ſe fideliter rationem reddituros ſuæ adminiſtrationis. Quod ſi facere neglexerint, officio priuati cenſeantur.

In parochialibus eccleſiis, quæ monialium monaſterijs annexæ ſunt, perpetui uicarij, ex formula Tridentini concilij præſcripta, ab Epiſcopis conſtituantur.

De propria regula, et conſtitutionibus his aſsiduæ legendis.

Quia moniales, quæ profeſſæ ſunt, non ſolum Dei, et ſanctæ Eccleſiæ præcepta, quæ Chriſtianis omnibus præſcripta ſunt; ſed etiam ſuæ regulæ et ordinis leges, et inſtituta ſeruare debent; operæ pretium erit, illis ſuæ uocationis, et profeſſionis debitum officium in memoriam quam ſæpiſſime reuocare.

Ideo in uirtute ſanctæ obedientiæ præcipimus, ut in ſingulis monaſterijs ab aliqua moniali, cæteris profeſſis audientibus, quotidie legatur ſaltem caput unũ conſtitutionum regulæ, aut ordinis, cui adſtrictæ ſunt. Cuius lectionis initiũ fiat à primo, et ita procedatur ad extremum; ac deinceps ad primum caput redeatur: ut eodem ordine, ac progreſſione ſeruata, nunquam ſacræ huius exercitationis uſus intermittatur. Præterea has etiam conſtitutiones frequenter legi iubemus,

mus, ut crebra ſalutarium præceptorum commemoratione moniales in obeundo ſuo munere diligentiores euadant. Qua in re præfectam monemus, ut cæteras ad ſummam legum obſeruationem non minus exemplo ſuo inuitet, quam auctoritate compellat.

Denique præcipitur omnibus monialium confeſſoribus, ut illis uniuerſis ſemel legant, et explicent omnia hæc decreta: quæ, in uulgarem ſermonem conuerſa, ad communem prouinciæ utilitatem primo quoque tempore curabimus edenda. eaque, ut omnino, quemadmodum debent, ſeruent, uehementer cohortentur.

Quæ moniales arctioribus conſtitutionum, regulæq. uinculis adſtrictæ uiuunt; non it eſt animi noſtri ſenſus, ut ab illis ſuſceptæ uitæ inſtitutis diſcedant, ſed una cum iis hæc quoque decreta ab illis ſeruari iubemus.

De Iudæis.

Vt, quantum poſſumus, Iudæis corrumpendi Chriſtianorum mores, et eis bona per fraudem auferendi occaſionem adimamus; ipſosq. ad uiam ſalutis traducere ſtudentes, ex ſacrorum etiam canonum decretis, edicimus,

Vt iudæi ſemper, et quocumque iter faciant; uiri pileum, ſeu birretum crocei coloris; mulieres impoſitum reliquo capitis integumento, pannum eiuſdem coloris ferant.

Ne Chriſtiani ad conuiuia, nuptias, uel dies feſtos, et ſynagogas iudæorum accedant; aut cum eis ludant; uel, quod deteſtabilius eſt, choreas cum iudæis agant.

Ne iudæis chriſtiani in famulatu eſſe poſſint.

Ne chriſtiani, ſi in diem, uel horam, iudæis operas ſuas lo‘auerint, apud illos cibum capiant.

Ne chriſtianæ mulieres, iudæorum nutrices in eorum domibus eſſe ullo pacto poſſint. Nec uero extra eorum domos, niſi cum neceſſitas, Ordinario probanda, poſtularit.

Ne chriſtiani iudæos medendi cauſa ad ſe accerſant.

Ne in coniungendis inter ſe matrimoniis eorum opera utantur.

Ne chriſtianæ mulieres iudæas fuci, pigmentorum, aut ornandi ſe cauſa adhibeant.

Agros, prædia eccleſiaſtica iudæis locari; uaſa, ueſtes, aliaue ſacra, uel ad uſum eccleſiæ deſtinata, uendi, aut pignori dari ne liceat.

Ne in ædibus, quæ eccleſiis uicinæ ſint, iudæi habitent. Et ſi qui in eis nunc habitant, intra certum tempus omnino migrare cogantur.

Ne chriſtiani cum iudæis in diebus feſtis, emptionis, uenditionis, uel alio nomine contrahere audeant.

Ne tribus ante Paſcha diebus iudæi in publicum prodeant; neque quidquam palam, uel ſecreto in contemptionem chriſtianæ religionis facere audeant.

Ne dignitatem, uel publicum officium, quod ad chriſtianos pertinere aliquo modo poſſit, iudæi obtineãt.

Hæc, et reliqua, quæ de chriſtianorum cum iudæis conſuetudine ſacris canonibus conſtituuntur, curent Epiſcopi, et principes, ac magiſtratus, pro ſua quiſque auctoritatis munere, pœnis contra chriſtianos, et iudæos acrioribus conſtitutis, ut inuiolate ſeruentur.

Vehementer etiam à principibus petimus, ut in ſingulis ciuitatibus certum locum conſtituant, ubi iudæi ſeparatim à chriſtianis habitatum conueniant. Et, ſi quas proprias ædes iudæi in ciuitate habent; intra ſex menſes eas uere, non autem ſimulato contractu, chriſtianis uendi iubeant.

Illud præterea pro ſua pietate principes ſtatuere debebunt: ut iudæi in quibusuis contractibus, et negotiis, quæ cum chriſtianis habuerint, in libris ſuis conſcribendis, litteris, et lingua uulgari noſtra, non autem ſermone, aut characteribus hebræis utantur. Si ſecus fecerint, ſeuere puniantur: nullumq. inde ius eis eſſe poſſit agendi, uel excipiendi.

Omni denique diligentia illos in eo eniti æquum erit, ut fraudulentam, et inſidioſam iudæorum cum chriſtianis contrahendi rationem, et eorum facultatibus inhiantem auaritiam comprimant, et coerceant.

Monemus uero Epiſcopos, ut ab hominibus piis ac peritis linguæ hebraicæ, et rituum iudæorum, uel, ſi huiuſmodi non reperiantur, ab aliis doctis, ac bonis uiris curent fidem, ac doctrinam chriſtianam iudæis prædicandam.

Ad eas conciones iudæi omnes iuſſi conueniant; ſed pueri, ac puellæ ſeorſum à parentibus, atque aliis maioribus natu, concionatorem audiant: qui ipſos familiariter inſtituat; et interrogantibus benigne ſatisfaciat.

In quo ſignum aliquod conuerſionis cognitum fuerit, is ab aliis ſeparetur: et in domum aliquam cathecumenorum, ad id paratam, deducatur; ubi diligentius omnia, quæ ſcire chriſtianum oportet, doceatur.

Cathecumeni ne baptizentur, niſi prius diligenter inſtructi, et examinati fuerint, præſertim ſi grandiores ſint.

Baptizati cura alicuius probi uiri, ſaltem per annum committantur, qui uitam illorum iis rationibus regat ac moderetur.

Vt diebus feſtis Miſſam, cõciones, ac Veſperas obeãt.

Aliis diebus aliquo artificio, quo uictum quærere poſſint, utantur.

Ne cum iudæis ullam omnino conſuetudinem habeant.

Neue cum chriſtianis, quorum uita flagitioſa ſit.

Curet Epiſcopus, ut iudæus, qui ad fidem ſe conuerterit, omnia bona ſua habeat: ac ſi filius familias ſit, legitima, et quæcumque alia bonorum pars, ei iure debita, à patre etiam uiuente, detur. uel ſi mulier fuerit, ei dos à marito reſtituatur, uel à patre conſtituatur, unde ali poſſit, ex præſcripto conſtitutionis Pauli Tertii ſummi Pontificis: præſertim in iis, quæ ille ſtatuit de iis facultatibus, quæ ex uſuris comparatæ ſunt.

De pœnis, et aliis, quæ generatim ad has conſtitutiones pertinent.

Quibus pœnis, noſtris in hac prouinciali ſynodo decretis, delicta coercemus, nihil de illis animaduerſionibus dero-

derogamus, quas ueteres canones, et ſacrum Tridentinum concilium in eadem peccata conſtituerant. Quare negligentes, uel contumaces, et illis, et ijs pœnis puniendos decernimus.

Quotieſcumque delicti cauſa clerici mulctandi ſunt, quæ ab illis exigenda erit pecunia, nullo modo ad Epiſcopum perueniat; in eiuſue commoda quauis ratione conuertatur: ſed idem Epiſcopus parte pecuniæ, quæ tertiam non ſuperet, aſſignata delatori, reliquam pijs operibus, aut locis, quibus ei uidebitur, omnino attribuat. Quam pecuniam, ſi qui piorum locorum, aut operum adminiſtratores intra menſem ab eo die, quo ſolui debet, numerandam, non exegerint; ea Seminario iamnunc adiudicata intelligatur. Notarius autem, qui attributionis inſtrumenta confecerit, triduo ea de re loca pia, quorum intererit, admoneat. alioqui eis ſua pecunia ſatisfaciat.

Mulctas uero, quæ ob delicta eccleſiaſtica uel mixti fori, laicis, à iudicibus eccleſiaſticis irrogabuntur, ad hunc modum diuidi uolumus.

Vt tertia parte pijs locis, aut operibus, eadem, quã ſupra diximus, conditione addicta, tertia ad fiſcum principum ſæcularium pertineat: reliquum accuſatori detur.

Quibus uero tum clericis, tum laicis pecuniæ mulcta imponenda fuerit, ſi ſint ſoluendo, ne eis pœnam remittant Epiſcopi: niſi graui de cauſa. Quod iudicium eorum, conſcientiæ periculo ſit: ſin inopes ſint, pecuniam aliqua alia ſalutari pœna commutent, quæ eius generis ſit, ut peccatorum uulnera contrarijs remedijs curentur.

Quidquid conſenſus, approbationis, ſententiæ, uel alio huiuſmodi nomine, Epiſcopi ex facultate, in hac ſynodo eis permiſſa, conceſſerint, et ab ipſis, et ab eorum quibusuis miniſtris, gratis omnino detur.

Quamcumque facultatem ex decretis, in hac ſacra ſynodo editis, habent Epiſcopi, eam ipſos per ſuos uicarios exequi poſſe uolumus: niſi in ijs, quæ propriæ ad ordinem Epiſcopalem pertineant: aut in quibus uicarij à ſacris canonibus, aut a concilio Tridentino, uel à nobis expreſſe excluſi ſunt.

Si in his decretis, ante alteram Mediolanenſis prouinciæ ſynodum, ulla difficultas orta fuerit, eius, et omnium, quæ ipſis decretis continentur, interpretationem, et explicationem Metropolitano reſeruamus: ſalua ſemper ſedis Apoſtolicæ auctoritate.

Quidquid de ſacramentorum adminiſtratione, Miſſæ celebratione, diuinorumq. officiorum modo, et ratione in hac ſynodo decreuimus, id neque ad Mediolanẽſem eccleſiam, quæ ſancti Ambroſij præſcripto, et inſtituto proprios ritus, ac cæremonias habet; neque ad cæteras, quæcumq. eodem iure, ac modo ex antiquiſſimo tempore ſacra facere conſueuerunt, in ijs quæ eius inſtitutis ritibus, et cæremonijs expreſſe aduerſantur, pertinere uolumus. Cæteris uero, et Mediolanenſis eccleſiæ, et quæ eiuſdem ritibus utuntur, æque teneantur, atque aliæ, quæ in prouincia noſtra ſunt, eccleſiæ.

Epiſcopi, duobus adhibitis de Capitulo illius eccleſiæ, cuius res agitur, quorum alter ſuo, alter Capituli iudicio deligatur, ſtatuta, conſtitutiones, priuilegia, et indulta eccleſiarum cathedralium, et collegiatarum recognoſcentes, accurate uideant, an in illis quidquam ſit, quod ab ipſis ſacri concilij Tridentini decretis ſit alienum, ad quorum præſcriptum omnia, et ex conſtitutione Sanctiſſ. D. N. Pij IIII. et ex eodem concilio corrigant, et emendent. Quod ſi Epiſcopo, et canonicis aliqua de ijs acciderit dubitatio, ad Metropolitanum referant: qui à ſummo Romano Pontifice explicationem eorum poſtulet, quæ difficultatem habere uidebuntur.

Vt nemini eorum, quæ in hac ſancta ſynodo decreta ſunt, ignorantiam excuſare liceat; edicimus, ut ex quo primum die edita, in ualuis Metropolitanæ eccleſiæ propoſita fuerint, ad duos menſes, omnes ſe, et his decretis, et, ſi contra fecerint, pœnis, quæ eis continentur, teneri intelligant.

Ab eo etiam affixionis die eorum decretorum, temporis initium ſumendum decernimus, quibus aliquid intra certum tempus præſtari iubemus.

Iubebunt præterea ſinguli Epiſcopi, ſi eis expedire uidebitur, ea omnia, ſuæ quoque cathedralis eccleſiæ ualuis affigi; et in proxima ſua diœceſana ſynodo legi, ac recitari: quo ſtudioſius eorum præcepta omnium animis inculcentur.

Singulæ etiam cathedrales, et collegiatæ, et parochiales eccleſiæ huius prouinciæ has conſtitutiones, certo aliquo loco collocatas, perpetuo aſſeruent. Epiſcopi ſingulis quatuor anni temporibus, ſi id opportunum cenſuerint, legi iubeant coram ſe, et canonicis eccleſiæ cathedralis, et collegiatarum omnia ea, quæ de uita, et honeſtate clericorum; deq. diuinorum officiorum celebratione in hac noſtra prouinciali ſynodo ſtatuta fuerunt: ut ea, crebro repetita, facilius in mores inducantur.

Maximas Deo gratias agere debemus, quòd, quæ pro cõmuni prouinciæ ſalute hoc tempore ſtatuenda uidebantur, ad optatum exitum perducta ſint: quodq. eiuſdem beneficio principes uniuerſæ prouinciæ obtigerunt, à quibus omnem opem, auctoritatem, et auxilium in eis exequendis, quæ ſancita ſunt, iure optimo ſperare, et expectare liceat. Quod ut ex animo, ac ſummo ſtudio præſtent, pro noſtri officij munere, eos uehementer hortamur, et per uiſcera Domini noſtri Ieſu Chriſti obſecramus.

Ex præcepto ſacri Tridentini concilij collegimus, et cognouimus abuſus omnes, qui in indulgentias ex ſuperſtitione, ignorantia, irreuerentia, aut quauis cauſa in prouincia Mediolanenſi irrepſerunt; ut Metropolitanus de ijs, ex ſententia ſynodi, ad ſummum Romanum Pontificem referat: cuius auctoritate, et prudentia conſtitutis ijs, quæ huic prouinciæ noſtræ expedire uidebuntur, fideles ſalutarem indulgentiarum fructum pie, et ſancte percipiant.

Actum eſt diligenter à nobis ex præſcripto ſacri Tridentini concilij, quæ ratio iniri poſset, ut aliquæ eccleſiæ cathedrales prouinciæ noſtræ Mediolanenſis, quæ

rum ſunt tenues fructus, ita nouis prouentibus augeantur: ut, et ad illarum neceſſitatem, et ad Epiſcopalem dignitatem ſatis eſſent. Eam autem rationem nomine ſynodi Metropolitanus ad Sanctiß. D. N. referat. Qui cognita rei neceſſitate, pro ſua prudentia, et pietate, et Epiſcopis, et eccleſiis conſulere poterit.

Quia multa à ſummo Romano Pontifice, et publicæ totius prouinciæ Mediolanenſis, et priuatæ ſingularum eccleſiarum utilitatis cauſa petenda ſunt; decernimus, ut, quidquid ab eius Sanctitate communibus noſtris, et qui adſunt, prouincialium Epiſcoporum litteris poſtulabitur, id huius ſynodi nomine, et auctoritate ita factum intelligatur, perinde ac ſi in ſeſſione publice poſtulatum eſſet.

Omnia, et ſingula, quæ in hac ſacra ſynodo decreta, actaq. ſunt, qua debemus obedientia, ac reuerentia, auctoritati, ac iudicio ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, omnium eccleſiarum matris, et magiſtræ, ſemper emendanda, et corrigenda ſubijcimus.

LAVS DEO.

Finis Concilij primi.

CONCI.

CONCILIVM PROVINCIALE MEDIOLANENSE II.

Quod

CAROLVS BORRHOMAEVS

S. R. E. CARDINALIS TIT. S. PRAXEDIS ARCHIEPISCOPVS

Habuit an. a Chr. nat. M. D. LXIX.
Pio Quinto Pontifice.

CAROLVS BORRHOMAEVS
S. R. E. TIT. S. PRAXEDIS PRESBYTER CARDINALIS,
DEI ET APOSTOLICAE SEDIS gratia Archiepiſcopus Mediolani.

Vniuerſis Prouinciæ noſtræ fidelibus ſalutem in Domino.

SVPERIORI proximo anno prouincialem Synodum, tribus poſt alteram annis, ex Tridentini concilii præſcripto, habuimus. Qua in Synodo de Epiſcoporum prouinciæ conſilio, atque aſſenſu, hæc decreta confecimus, quæ, typis impreſſa, in lucem emitti iuſsimus. In iis nihil ſane quidem aliud propoſitum nobis fuit, niſi ut CHRISTI Domini gloriæ in primis ſeruiremus; et ſaluti ueſtræ, quantum in nobis fuit, paterna cura proſpiceremus. Quo igitur maximo poteſtis, et, quo certe debetis, ſtudio pietatis, ea uos ſuſcipite, atque obedientiæ ſpiritu ita ſeruate; ut iis paſtorum ueſtrorum uocibus excitati, ad omne Chriſtianæ pietatis officium in dies uos, adiutrice Dei gratia, longius progredientes, tamquam filii lucis, ambuletis, et fructum afferatis in omni iuſtitia et bonitate. Bene ualete in Domino, à quo uobis precamur pacem, et ſalutem ſempiternam.

IN NO-

IN NOMINE SANCTAE, ET INDIVIDVAE TRINITATIS PATRIS, ET FILII, ET SPIRITVS SANCTI.

NOS CAROLVS BORRHOMAEVS, S. R. E. Tit. Sanctæ Praxedis Presbyter Cardinalis, Dei et Apoſtolicæ Sedis gratia Archiepiſcopus Mediolani, de conſilio, et aſſenſu Reuerendiſs. Patrú, Coepiſcoporum noſtrorum, in Prouinciali noſtro concilio Mediolanenſi ſecundo, hæc, quæ ſequuntur, conſtituimus, ac decernimus.

TITVLVS I.

QVAE AD FIDEM TVENDAM Sacramenta miniſtranda, et alia Paſtoralia munera pertinent.

Decretum I.

EPISCOPVS, edicto quotannis publice propoſito, omnes et ſingulos ſuæ diœceſis homines, etiam quauis dignitate, gradu, honoreúe præditos, moneat, eidemq. in uirtute ſanctæ obedientiæ, ac pœnæ excommunicationis latæ ſententiæ propoſita, id iubeat, ut ſi eorum quiſpiam iam ſcit cuiuſuis ſectæ hæreticos homines, eoúe nomine ſuſpectos, aut infames, aut quouiſmodo à fide catholica aberrantes, aut qui uerba hæreticalia protulerint, aut qui hæreticorum libros, ſcriptaúe, quæ quouis modo auctoritate Sedis Apoſtolicæ prohibita ſint, legunt, uel apud ſe habent, decem ad ſummum diebus poſt edicti promulgationem, ſi uero in poſterum ſciet, decem diebus, poſtquam id norit, illos omnes et ſingulos, uel ipſi Epiſcopo, uel hæreticæ prauitatis Inquiſitori denunciet. Parochis autem ſuis iubeat, ut edictum eiuſmodi in ſingulos annos ſemel Quadrageſimæ initio, iterum ineunte Domini aduentu, publice in ſua quiſque Parochia, cum in Miſſa frequentior populus adeſt, de ſcripto ipſi pronuncient, et promulgent.

Decretum II.

Quo ſtudioſius Parochi in eam curam, quæ conſtitutione de fide initijs, a Parocho tradendis, ſuperiori concilio præſcripta eſt: incumbant; id etiam curet Epiſcopus, ut in ſingulis diœceſis ſuæ oppidis, et uicis doctrinæ Chriſtianæ ſodalitas inſtituatur, quæ in eo munere ipſos Parochos adiuuet. Cuius rei cauſa libellus, quem unuſquiſque Epiſcopus in ſua diœceſis ſcholis, eo nomine inſtitutis, adhibere poterit, iuſſu noſtro edetur. Quibus autem locis ſodalitas eiuſmodi inſtitui non poterit, in ijs duo, tresúe homines ſaltem deligantur, auctoritate grauiores; qui pro Chriſtiana pietate id ſollicitudinis ſuſcipiant, ut pueros, adoleſcentesúe ad parochum inducant, à quo in Eccleſia illi fidei rudimentis imbuantur.

Decretum III:

Vt deteſtabile blaſphemiæ ſcelus, quam diligentiſſimè fieri poteſt, tollatur; præter ea, quæ ſuperiori concilio Prouinciali ſancita ſunt, id Epiſcopi ſtudeant, ut, in ſua quiſque urbe et diœceſi, hominum, qui zelo religionis accenſi ſint, ſodalitatem Dei nominis inſtituãt, præſcriptis eidem ſodalitati regulis una cum Indulgentijs in Bulla expreſſis, quam ſc. re. PIVS Quartus eius rei cauſa confecit.

Decretum IIII.

Quæ de quauis ſcientia problemata, uel axiomata, uel alia quæuis eius generis publice exercendi ingenij cauſa, aliaúe ratione proponi ſolent; curet Epiſcopus, ne in poſterum antea proponantur, quàm ab ipſo, aut ab ijs, quos huic rei præfecerit, cognitum ſit, nihil in ijs ſubeſſe, quod doctrinæ fidei, et pietati Chriſtianæ repugnet.

Decretum V.

Summorum Pontificum Bullas, quæ quotannis de quauis cauſa ab illis edentur, Epiſcopus duobus ſaltem poſt menſibus, quam illas Romæ editas cognouerit, in ſua diœceſi eas potiſſimum promulgandas curet, quas promulgari in ijs ipſis iuſſum erit, tum illas itẽ, quas ad Eccleſiæ ſuæ gubernationem pertinere aliqua ratione poſſe iudicabit. Quarum omnium Bullarum librum confici, et in Epiſcopali Archiuio aſſeruari iubeat. Metropolitani autem cura ſit, eas omnes, cum primum acceperit, ad ſingulos prouinciæ Epiſcopos mittere.

Decretum VI.

Epiſcopus, cum ad uiſitationis munus Sacerdotes idoneos adhibere poteſt, ne alijs inferioris ordinis clericis utatur.

Decretum VII.

Quo magis fideles ad rerum diuinarum cultum excitentur; Epiſcopus, non in ſacramentorum ſolum adminiſtratione, uerum etiam, cum conſecrationis, quæ cuiquam Eccleſiæ, Altariúe adhibetur, uel benedicendæ Campanæ, uel uelandæ Monialis, uel alterius cuiuſuis rei conſecrandæ munus in conſpectu populi aggreditur, illius myſterij, quod tractat, uim et rationem pie explicet.

Decretum VIII.

Quæ Eccleſiæ uel cathedrales, uel collegiatæ peculiarem parochiam habent, neque eius parochiæ curatio ad certas perſonas ex officio pertinet, in ijs curet Epiſcopus, ut quibus ea ipſa cura committetur, certum ſtipendium, aut emolumentum ad eorum uitam honeſte ſuſtentandam, ipſius Epiſcopi arbitrio, à Capitulo, uel ab ijs, ad quos ſpectat, attribuatur.

Decretum IX.

Cui in Eccleſia cathedrali id muneris datum eſt, ut oleum, aut chryſma ſacrum Plebanis, alijsúe diſtribuat; is in librum, eo nomine confectum, illarum Eccleſiarum nomina referat, quibus dederit. Pari ratione Præpoſiti, Plebaniúe libro notent eas Eccleſias parochiales, quibus ſingulis annis ſacra olea diſtribuerint.

Ii uero omnes ne illa alijs deferenda dent, niſi ijs, qui ſacris ordinibus initiati ſunt. Hoc ipſum etiam ſeruetur, cum Parochus ad ſacrum oleum ægris miniſtrandum accedit, ut ipſe ſcilicet, non laicus homo, illud in itinere deferat.

Decretum X.

Cum id noſtra ſuperiori Prouinciali Synodo de compatribus præſcriptum ſit, ut illi tales deligantur, qui ſuſcepti muneris partes explere poſſint; id autem ipſi præſtare non queant, ſi ne rudimenta quidem fidei norint: idcirco ea cura ſit Parochis, ut quos compatres ita imperitos nouerint, ut Symbolum fidei, ſiue ea, quæ in Symbolo continentur, ignorent, illos eo officio ſuſcipiendi de Baptiſmo infantes, fungi ne patiantur.

Decretum XI.

Quod ſuperioris concilij Prouincialis decreto, de duabus Euchariſtiæ particulis, ad ægrum deferendis, conſtitutum eſt; id quoniam non ſine difficultate ubique, et ſemper obſeruari poteſt: ideo ubi Epiſcopi iudicio, uel loci diſtantia, uel itineris, temporiſúe difficultas, uel alia cauſa impedit, quo minus illud præſtari poſſit, tum licebit ſacerdoti, eam ſanctiſſimæ Euchariſtiæ particulam ſolum deferre, quam æger percepturus eſt; ita tamen, ut, cum inde Parochus redit, non ſuperpelliceo, non ſtola indutus ſit, neque tintinabulum pulſetur, neque umbella adhibeatur, extinctis etiam luminibus, non palam uaſculum deferatur.

Decretum XII.

Parochi Paſchæ tempore, ſanctiſſimæ Euchariſtiæ ſacramentum ijs tantum miniſtrent, qui non modo tunc in parochia ſua finibus habitant; uerum etiam maiorem anni partem, aut ſex ſaltem menſes in ea habitarint: niſi ſint, qui paucioribus ante diebus, menſibuſúe illuc habitatum uenerint eo animo, ut in ea domiciliũ habeant; niſi item qui ab Epiſcopo, proprioúe Parocho facultatem, ſcripto conceſſam, exhibuerint alio loco communicandi; tum præterea niſi peregrini ſint, et aduenæ homines, idq. in parochia aliqua diœceſis; quod ſi in urbe, tum in cathedrali Eccleſia Euchariſtiæ ſacramentum ij percipiant. Horum autem peregrinorum, et aduenarum, Euchariſtiæ ſacramentum percipientium, nomina, cognomina, originis, ſeu domicilij locus uno in libro, fideliter aſſeruando à Parocho, ante omnia adnotentur. Quare ſingulis diebus, cum in Paſcha Reſurrectionis Domini noſtri IESV CHRISTI *ſacramentum Euchariſtiæ adminiſtrabunt, antequam illud cuiquam præbeant, ad populum conuerſi, denuncient, ut ſi quis eorum, qui adſunt, Parochiæ ſuæ incola non eſt, ad ſuam quiſque parochialem Eccleſiam abeat, ubi, quemadmodum canonum ſanctionibus iuſſum eſt, eo tempore ſacram Euchariſtiam ſumat.*

Parochi uero urbani admoneant, atque hortentur crebro eos, qui rus ire ſæpius ſolent, ut feſtis diebus illis ſolemnibus, nempe die Natali Domini, in Quadrageſima, et hebdomada ſancta potiſſimum, Paſchæ tempore, Aſcenſionis Domini die, in celebritate Corporis Domini, in die Pentecoſtes, ruri non habitent, ſed in urbe, atque in frequentioribus oppidis; ubi à ruſticatione feriati, ſacris et diuinis officijs interſint; de uerbo Dei conciones audiant; ceteraq. Chriſtianæ pietatis munera præſtent: quæ ab unoquoque Chriſtiano homine debita, ſolemnes, et ſtati illi dies maximè requirunt.

Decretum XIII.

Qui Paſchæ tempore Euchariſtiæ ſacramentum non ſumpſerint, ſi poſtquam ter aut unica monitione, quæ una pro tribus ſatis ſit, etiam generatim moniti, in contumacia perſeuerauerint: iubeat Epiſcopus, eos ipſos Eccleſiæ ingreſſu, et Eccleſiaſtica ſepultura interdictos, in propria parochiali Eccleſia denuntiari; tum eorum nomina deſcripta ad cathedralis, et parochialis Eccleſiæ ualuas affigi: ſi uero in contumatia perſeuerauerint, in eos præterea, prout iuris eſt, animaduertat.

Decretum XIIII.

Epiſcopus de uita, et moribus mendicorum uagantium diligenter inquirat; initaq. aliqua ratione curet omnino, ut ſacro Paſchæ tempore illi communicent.

Decretum XV.

Parochus cum uel ſacroſanctam Euchariſtiam, uel extremæ unctionis ſanctum oleum ad ægrum defert, in uia ſeptem pſalmos ex animo, pieq. dicat, uel alias religioſas preces.

Decretum XVI.

Oratio, quæ quadraginta horarum dicitur, ne ulla in Eccleſia extra ordinem conſtituatur, ſine Epiſcopi conceſſu. Isq. eam ita ſancte geri curet, ut pij illius inſtituti ratio exigit.

Decretum XVII.

Quod ſummus Pontifex PIVS *Quintus, propoſitis excommunicationis, alijsq. pœnis iuſſit, medicos ab ægrotantis curatione poſt triduum abſtinere, niſi eo tridui ſpatio, de peccatis ſuis confeſſus ille ſit; id Epiſcopus curet quam diligentiſſime obſeruari. Rationemq. præterea aliquam ſtatuat, qua medicis ipſis facilius exploratum eſſe poſſit, ægrum peccata ſua uere confeſſum eſſe.*

Decretum XVIII.

Ne Parochi uſurarium manifeſtum, ut Gregorij Decimi con-

mi con-

mi conſtitutione ſancitum eſt, etiam ſi in teſtamento, aliaue quadam ultima uoluntate ipſe mandarit ea reſtitui, quæcumque uſuræ nomine acceperit, in ſepulturam Eccleſiaſticam tradant; niſi pro eorum facultatibus, re ipſa illis ſatisfactum ſit, à quibus uſuras exegerit; aut ſi ij abſunt, Epiſcopo, Vicarioúe eius, uel Parocho, intra cuius Parochiæ fines ille, dum uixerat, habitarat, uel Notario publico de reſtitutione cautum ſit pignoribus, aut idonea ſponſione facta. Qui uerò Parochus id generis hominem ſciens ſepelierit, is nouerit ſe excommunicationis pœna affectum eſſe, ex Clementis Quinti conſtitutione, in concilio Vienneſi edita.

Decretum XIX.

Superioris Prouincialis concilij conſtitutione, et ſi contractus depoſiti, ex quibus aliquid ultra ſortem percipitur, tum rei uenditionis, quæ modico precio fit, adhibita redimendi pactione, tum alios præterea quoſdam contractus, ex ſacrorum canonum iure, et probatorum Patrum ſententijs, tamquam manifeſte uſurarios improbauimus; tamen quoniam ſæpe, ficto ueri depoſiti, et liberæ emptionis nomine, quaſi liciti contractus ſpecie, uſuræ occultantur; idcirco et cum eis, qui eiuſmodi contractuum, aliorumúe ſpecie, qui ueiti ſunt, uſuram commiſſerint, et cum Notarijs, qui ſcientes rogati conſcripſerint, prout iuris eſt, agatur.

Decretum XX.

Quibus ob infirmam ualetudinem, aut ob aliam iuſtam cauſam permiſſum erit Quadrageſimæ diebus, carne, aut alijs eo tempore uetitis cibis ueſci, eos Parochi pie illud admoneant, ne publicè, neúe etiam cum domeſticis, ſed ſeparatim in remotiori adium loco, eius generis cibum capiant, ut ob corporis imbecillitatem, aut morbum potius, quo laborant, quam ob ingluuiem facere cognoſcantur.

Decretum XXI.

Quo diligentius ſtudeant, qui excommunicationis pœna affecti ſunt, in ſanctæ matris Eccleſiæ gremium reſtitui, ac ne alij eorundem commercio conſuetudineúe per imprudentiam utantur: nos ueterum canonum auctoritatem ſequuti, id iubemus, ut Epiſcopus, cum excommunicationis ſententiam contra aliquem tulerit, eumq. excommunicatum palam denunciari iuſſerit, eius nomen, et cognomen tum ad cathedralis, et propria parochialis Eccleſiæ ualuas, affigi; tum deſcriptũ mitti curet Parochis, et urbanis et diæceſanis: qui primò ſaltem cuiuſq. menſis Dominico die illum populo excommunicatum denuncient; neque hoc agere deſiſtant, quoad ipſis Epiſcopus ſignificarit, eundem matri Eccleſiæ reconciliatum eſſe. Quod ſi tres menſes is excommunicationis uinculo irretitus permanſerit; illius nomen, et cognomen Epiſcopus tum reliquis huius Prouinciæ Epiſcopis, tum illis præterea denunciet, ac ſignificet, quorum diœceſes ſibi finitimæ ſunt. Cum autem ille ipſe ad matris Eccleſiæ gremium redierit, quibus antea illum excommunicatum Epiſcopus denunciauerat, ijs eundem abſolutum quamprimum ſignificet. Quod ſi quis per annum in excommunicatione permanſerit; ad Epiſcopum Parochus eum deferat, ut contra illum agatur, quemadmodum et canonum iure, et ſummorum Pontificum ſanctionibus decretum eſt.

Decretum XXII.

Iubeat Epiſcopus, ut Dominico illo die, qui quatuor ſtata ieiunij tempora, quibus ordinis ſacramentum miniſtratur, proximè antecedit, Parochi non ſolum ſolemne illud ieiunium huius rei cauſa inſtitutum denuncient, uerum etiam in ſua unuſquiſque eorum parochiali Eccleſia ſupplicationes, litaniaſq. pie ac religioſe uel intus habeat, uel proſequente fidelium multitudine, foris Eccleſiam, ſicut moris eſt, obeat: ut Dei, Sanctorumq. ope implorata, tum Epiſcopus in eorum delectu, quibus ordines conferet, ſpiritus ſancti lumine illuſtretur; tum illi, quibus conferuntur, in uitæ ſanctitate doctrina, religioſiſq. uirtutibus proficiant.

Decretum XXIII.

Vt quod ſummus Pontifex PIVS Quintus in explicatione decreti Tridentini, quod eſt Seſſione xxij. cap. 2. conſtituit, executionem habeat; Epiſcopus ne clericum ullum regularem, neque ſæcularem, qui regularium more in communi uitæ diſciplina ſit, beneficiũq. Eccleſiaſticum non habeat, ordinibus ſacris adſcribat, niſi à ſuperiore fidem ille attulerit, ſe religionis, cui adſcriptus eſt, profeſſionem confeciſſe; iuratusq. affirmet, ſcripto, manu ſua ſubſignato, coram Epiſcopo ſe id ſponte feciſſe, aut ratum habuiſſe. Illud autem ſcriptum in Archiuio aſſeruandum Epiſcopus curet.

Decretum XXIIII.

Quicumque aliquem Eccleſiaſticum ordinem ſuſcipit, is, ut Tridentino concilio iuſſum eſt, certæ Eccleſiæ adſcribatur, in qua functiones, quas ei Epiſcopus præſcripſerit, obeat: nec uero alius eidem ordo ante conferatur, quam ipſi Epiſcopo fidem, teſtimoniumq. ille attulerit, ſe in Eccleſia, cui adſcriptus eſt, præſtitiſſe præſcriptas ſibi functiones.

Si uero aliqua de cauſa eodem tempore, ex ſacrorum canonum permiſſu, plures ordines minores clerico Epiſcopus contulerit; eidem præſcribat arbitratu ſuo functiones, ad unumquemque minorem ordinem, quem ille ſuſceperit, pertinentes.

Decretum XXV.

Illud maximè Epiſcopus interdicat, ne animarum curatores, qui in hæreticorum finibus, uel in locis finitimis habitant, ubi unicuique liberum eſt publice, et impune hæreticorum more uiuere, matrimonij, quod inter Parochiæ ſuæ, et illorum locorum incolas contrahendum eſt, ſecundam denuntiationem faciant; ne

que eos

que eos matrimonio coniungant, aut denunciationum quæ de matrimonio celebrando ſactæ erunt, fidem, ac teſtimonium ad ea ipſa loca, ubi illud ineundum eſt, mittant; niſi prius eius, qui in locis hæreticorum, aut hæreſis nomine ſuſpectis habitat, nomen et cognomen Epiſcopo denunciarint; ab eoq. impetrarint facultatem, alias denunciationes faciendi, matrimonijq. celebrandi, uel fidem denunciationum illuc mittendi, quæ eo nomine factæ ſunt. Quam facultatem Epiſcopus ne det, niſi prius de fide catholica illius hominis cognouerit, qui ea loca incolit; aut niſi item ſibi omnino exploratum ſit, matrimonium eiuſmodi non contrahi cum hæreticis.

Decretum XXVI.

Tridentina conſtitutio de matrimonijs, quæ cum uagabundis hominibus iniri quandoq. ſolent, ſeruetur à Parochis uel diligentiſſimè.

Nec uerò ipſis Parochis facultatem, ut illos uagos homines matrimonio iungant, Epiſcopus ante det, quã norit, eos et ſolutos eſſe, et à catholica communione non alienos.

Matrimonij denunciationes à Parochis tum demum fiant, cum uir et mulier, eorumùe parentes, uel ij, qui puellæ curam habent, id poſtularint; ſiq. ambo diuerſis in Parochijs habitant: tum in unius et alterius item Parochia fiant. Eas autem denunciationes ne ulla quidem ex parte remittere eis liceat, niſi proprij Epiſcopi conceſſa, idq. cauſis iure permiſſis. Caueant autem Parochi, ne alienæ Parochiæ ſponſum, ſponſamùe ante matrimonio iungant, quam teſtimonium ab illius, qui intra Parochiæ ſuæ fines non habitat, Parocho ſi eiuſdem, uel finitimæ, aut non nimis longinquæ diœceſis ille ſit, ſcriptum acceperit; cuius teſtimonij fide ſibi teſtatum fiat, ex Tridentini concilij præſcripto denunciationes, quæ neceſſariæ ſunt, aut Ordinarij ſui uoluntate omiſſas eſſe, aut factas quidem, nullumq. legitimum impedimentum ab ullo homine ſignificatum, quo minus tale matrimonium contrahi liceat. Illud uero teſtimonium ſi à Parocho alienæ diœceſis fiet; ab Ordinario loci, aut ab eo, cui hoc ille delegarit, ſubſcriptione, ac ſigillo comprobatum ſit.

Decretum XXVII.

Qui ſponſalitia contraxerint ſi una ante coierint, quam coram Parocho, et teſtibus matrimonium inter eos celebratum ſit, illius peccati, quoniam in eo ſæpe delinquitur, abſolutionem Epiſcopo reſeruatam eſſe uolumus; grauemq. illis pœnitentiam imponi.

Decretum XXVIII.

Ne Parochus ullo alio loco, quam in Eccleſia ipſa, quæ ſacramentorum proprius locus eſt, ſponſos matrimonio iungat, niſi ex facultate ab Epiſcopo permiſſa. Sponſi autem, cum in Eccleſiam conueniunt, uel ad matrimonium contrahendum, uel ad accipiendam benedictionem, ne Parochus ulla cuiuſuis generis muſica inſtrumenta adſerri patiatur. Quod ſi ab ipſo moniti, id facere contempſerint; tandiu eis matrimonij celebrationem, aut benedictionem differat, quoad ſancte, uti debent, ob id ad Eccleſiam acceſſerint.

Decretum XXIX.

Concubinarij, legitime admoniti, ſi concubinas non eiecerint; abduxerintq́. ſe omnino ab earum conſuetudine; contra eos Epiſcopus etiam Tridentini concilij auctoritate, excommunicatione, tum alijs præterea pœnis ſeuere agat.

TITVLVS II.

QVAE AD MISSAM, DIVINA officia, Eccleſiæ cultum, et ad Eccleſiaſticos homines ſpectant.

Decretum I.

Quod patrum decretis, et Tridentino concilio ſancitum eſt, ut ne alienæ diœceſis clerici abſque commendatitijs litteris ab ullo Epiſcopo recipiantur, quo facilius illud executionem habeat; Parochus quiſpiam, ubi primum cognouerit in Parochia ſua Eccleſiaſticum hominem alienæ diœceſis, uel domicilium conſtituiſſe, uel apud aliquem diuertiſſe, uel in caupona hoſpitio exceptum eſſe, ut aliquot dies commoretur; quam citiſſime poterit octo ad ſummum dierum ſpatio, eius nomen, et patriam, ſi in urbe eſt, Epiſcopo, eiusùe Vicario; ſin autem in diœceſi, foraneo Vicario illius regionis denunciet. Eorum autem cuiusque cura ſit, illum ad ſe accerſere, mandareq́. litteras commendatitias ſibi ab eodem oſtendi; quas tamen Vicarius foraneus non comprobabit, niſi conſulto Epiſcopo. In ijs autem comprobandis ea ſeruentur, quæ ſuperiori item Prouinciali Synodo hoc de genere conſtituta ſunt.

Decretum II.

Quæ Miſſas celebrandi facultas ſexto quoque menſe ex ſuperioris concilij decreto renouanda eſt; ea uel longiori temporis ſpatio arbitratu Epiſcopi concedi, uel ſemel conceſſa, prorogari poſſit.

Decretum III.

Ne in Monialium Eccleſiis, ac ne in ijs quidem, quæ Epiſcopi curæ ſubiectæ non ſunt, ſeculari cuiquam ſacerdoti, etiam ſi ubique celebrandi facultas generatim, niſi à Sede Apoſtolica ei data eſſet, Miſſæ ſacrum facere liceat, præterquam cui nominatim id ab Epiſcopo conceſſum eſt. Qui contra admiſſerit, à Miſſæ celebratione ſuſpenſus ſit eiuſdem arbitratu.

Decretum IIII.

Eccleſiaſtica dignitate, aut canonicatu præditus, ſi in Eccleſia, ubi eam eumùe obtinet, Miſſas conuentuales pro ratione ipſius aut dignitatis, aut canonicatus ad Epiſcopi, ex Tridentini concilij auctoritate, præſcriptum,

ptum, celebrare contempſerit, uel neglexerit; non ſolum tridui diſtributionibus, ut ſuperiori Synodo Prouinciali ſancitũ eſt, mulctetur, uerum etiam ab ordinis ſui munere ſuſpẽdatur, ipſius Epiſcopi arbitratu.

Decretum V.

Qui Eccleſiaſticum beneficium obtinet, cui id oneris iniunctum eſt, ut Rector uel toto anno, uel certis diebus Miſſam celebret; is ſingulis menſibus ſaltem ſemel Miſſam, quæ de defunctis dicitur, pro illis mortuis celebret, qui uel illud dotarint, uel aliquid ei legarint, uel donarint; idq. niſi ſæpius pro mortuis celebrare debet, uel ex inſtitutione, uel ex alia oneris, ſibi iniuncti, ratione.

Decretum VI.

Cum corpus Ieſu Chriſti domini ſuſtollendum eſt, in Miſſa conuentuali, et in ea item Miſſa, quæ in unaquaque parochiali Eccleſia a Parocho celebratur, tum ſignum ſono campanæ detur, cuius ſoni ſignificatione fideles, qui in Eccleſia Miſſæ ſacrificio tunc non interſunt, admoniti, ad tanti tamq. magni myſterij, ac beneficij recordationem animum excitantes, mente ſupplici religioſas preces pie adhibeant.

Decretum VII.

Quæ proceſſiones poſt ſolemnem illam, quæ mane in celebritate Corporis Domini fit, uel eodem die, uel reliquis ſequentibus ſeptem diebus obiri ſolent, ea ne fiant, niſi quibus Eccleſiis Epiſcopus conceſſerit; iſq; facultatem tantum det, ut mane, non a prandio habeantur, niſi temporis iniuria impediret, quo minus mane obiri poſſent.

Decretum VIII.

Cum primum Metropolitani litteris concilij Prouincialis celebrandis dies Epiſcopis ſignificata erit; illud ipſi curent, ut in omnibus et urbis, et diœceſis ſuæ parochialibus Eccleſiis, quinta quaq. feria, in ſingulas hebdomadas, quoad illud de more abſolutum, ac dimiſſum erit, Miſſa de Spiritu ſancto celebretur, in Cathedrali autem, et Collegiatis Eccleſiis proceſſionum præterea munus ſingulis diebus Dominicis obeatur; ex animoq. preces fiant pro optimo ipſius Concilij euentu. Hoc idem plane ſeruetur, ubi a proprio Epiſcopo diœceſanæ Synodi celebrandæ dies indicta erit.

Decretum IX.

Clerus cum in aliquam Eccleſiam uel ad proceſſiones, uel ad ſtationes obeundas, uel ad funus conuenerit; illud meminerit ſe eſſe in domo Dei ſancta, quæ domus eſt orationis. Quare nullus cuiuſuis ordinis Clericus, aut Sacerdos in Eccleſia deambulet: nec in confabulationibus et congreſſibus, eo loco indignis, uerſetur: ſed unuſquiſq. aut ſolus, aut comitibus, ſocijsq. alijs adiunctis, religioſas preces Deo in cauſa adhibeat, quãobrem Clerus uniuerſus conuocatus eſt.

Cum autem ſtatio celebratur, ne ullus item Clericus extra Eccleſiam maneat; ſed omnes intus ſint, omniq. pietatis conſenſione Deo ſtatas illas preces canant.

Decretum X.

Sexta quaque feria, in ſingulas hebdomadas, paulo ante horam nonam, ſignum in unaquaque Eccleſia, campanæ ſono detur, quo fideles admoniti eadem hora IESV CHRISTI Domini paſſionem omni intima mentis pietate recolant; terq. orationem Dominicam, et ſalutationem Angelicam ex animo pronunciantes, quadraginta dierum Indulgentiam, quam in ſua quiſque Epiſcopus diœceſi concedet, conſequantur.

Decretum XI.

Epiſcopi curent, in ſua quiſque diœceſi, ut officia diuina, quæ ſingulis canonicis horis præſtari debent, et publice in Eccleſia, et priuatim a ſingulis Sacerdotibus, Clericiſue inferioris ordinis, qui illa obire debent, celebrentur, et peragantur ad præſcriptam Breuiarij Romani, nuper editi, rationem: niſi tamen Eccleſiæ eiuſmodi ſint, in quibus ex ueteri conſuetudine, ut ſummi Pontificis Pij Quinti litteris, eo nomine cõfectis, cantum eſt, alius ritus, aliaq. ratio adhibeatur. Si uero ſecus a quibuſdam factum erit, cum iſti, ut eiſdem ſummi Pontificis litteris nominatim ſancitum eſt, horarum canonicarum officio, quod debent, non ſatisfaciant; eos ipſos Epiſcopi pœnis ijs mulctent, quæ Lateranenſi Concilio, a Leone Decimo, et Prouinciali Synodo ſuperiori, contra Clericos conſtituta ſunt, qui canonicarum horarum officium intermittunt.

Decretum XII.

In unaquaque Plebe Epiſcopus duos, unumue ſaltem Sacerdotem, eccleſiaſticorum rituum uſu peritum, conſtituere curet, qui alios Sacerdotes, et clericos cærimoniarum, quæ in Miſſa, et in diuinis officijs rite obeundis requiruntur, diſciplina inſtruant diligenter. Qua in re libellus ac miſſæ cærimonijs adhibeatur, qui noſtra cura conſcriptus, in lucem prodibit.

Decretum XIII.

In ſingulas hebdomadas canonici cuiuſuis Eccleſiæ Capitulum habeant; in quo cum quæratur, an ſuperioris Concilij decreta de diuinorum officiorum ratione ſeruentur; an ſi qui item errores in ſacrarũ cæremoniarum ritu commiſſi ſint; tum legatur pars aliqua earũ rerum, quæ de uita et honeſtate clericorum noſtris conſtitutionibus præſcripta ſunt, uel illarum, quæ Catechiſmo Romano, aut alijs item libris expreſſa ad Chriſtianæ pietatis doctrinam, uitaq. eccleſiaſticæ diſciplinam, et rationem pertinent: tum etiam in alijs ſpiritualis uitæ exercitationibus ipſi uerſentur: idq. omne prout Epiſcopo, Capituliue Præfecto uiſum erit. Quo in Capitulo ne quidquam aliud, quod ad rerum temporalium curam, ac procurationem pertinet, prius agatur, geraturue, quam ea tractationis ratio habeatur, quæ tota in rebus ſpiritualibus poſita ſit.

Decretum XIIII.

Canonici mortui funus, eiusúe, qui eiuſdem Eccleſiæ, in eaúe, dignitatem obtinebat, Capituli ſumptibus a reliquis canonicis fiat; tum pro eius animæ ſalute Miſſa conuentualis celebretur; et unuſquiſque item canonicus, miniſterúe eiuſdem Eccleſiæ, qui Sacerdos ſit, Miſſam itidem pro eo celebret.

Decretum XV.

Parochum urbanum ægrotantem et is, qui uicinior eſt Parochus, et cleri in illa regione, ubi æger eſt, Præfectus; diœceſanum uero itidem, et uicinior Parochus, et Plebanus, uel Archipresbyter, uel Præpoſitus in cuius Plebaniæ, aut Archipresbyteratus, Præpoſituræúe finibus ægrotus habitat, ſtatim inuiſant; cum eius ægritudinem, morbumúe acceperint; tum poſt crebro ad eundem ueniant: illaq. omnia officia præſtēt, quæ ad animæ ſalutem ei tum maximè neceſſaria ſunt; ſacram Eucbariſtiam, et, cum opus erit, ſacrum extremæ unctionis oleum idem Parochus uicinior eidem miniſtret; et illius morientis animā Deo religioſis precibus commendet. Eius mortui funus uniuerſi illius regionis, in qua ille habitarat, Præpoſituræuè, Plebanatus, aut Archipresbyteratus Parochi obeant; niſi foraneus illius regionis Vicarius minorem numerum ſtatuendum cenſuerit.

Primo item poſt eius obitum die, eorum unuſquiſque pro ipſius animæ ſalute Miſſæ ſacrificiū faciat. Quod ſi eo die pro mortuis fieri ex Eccleſiæ inſtituto uetitū ſit; alio proximo die, quo interdictum non ſit, omnino fiat.

Decem præterea ad ſummum dierum ſpatio omnes in Eccleſiam conueniant, quæ eis a clericorum regionis Præfecto, aut Vicario foraneo præſcribetur. Qua in Eccleſia pro mortuo Rectore Miſſam conuentualem ſolemni ritu celebrent: tum ſupplicationibus, et precibus Deum pie, ſancteq. orent, ut orbato gregi Rectorem dare uelit iuxta cor ſuum.

Quicūque uero eiuſmodi pietatis officia præſtiterint, eorum nomine, cauſaúe nihil neque exigant, nec petant.

Is uero, cui uacantis ipſius Parochialis Eccleſiæ adminiſtratio commiſſa eſt, fideles illius Parochiæ incolas ſæpe hortetur, ut omni intima animi pietate a Deo Rectorem precentur, qui illius Eccleſiæ curationem gerere recte poſſit.

Decretum XVI.

Candelæ, cerei, et quæ intortitia uocantur, in mortui funere adhibita, ſuperioris Concilij decreto Sacriſtiæ illius Eccleſiæ addicta, in qua funus fit, aut mortui corpus in ſepulturam traditum eſt, ſi quæ in Miſſarum celebratione, et reliquis diuinis eiuſdem Eccleſiæ officijs ſupererunt; ea omnia uel ipſius Eccleſiæ Rectori, uel ijs, ad quos ante illius decreti promulgationem eiuſmodi candelæ, cereiq. pertinebant, in alium eiuſdem Eccleſiæ uſum, uel ad ſuæ etiam uitæ ſuſtentationem, arbitratu ſuo, conuertere liceat.

Decretum XVII.

Quæ ſuperiori prouinciali Synodo decreta ſunt ad tollendas Rectorum Eccleſiarum in exequijs, et funere pactiones, et exactiones illicitas, aut quæ ſimoniacæ labis, uel ſordidæ auaritiæ ſuſpicionem afferrent; ea a pleriſque in eam partem accipi animaduertimus, ut occaſione inde ſumpta, Eccleſiæ, non ſeruato piarum conſuetudinum uſu, debitis eleemoſynis defraudentur. Quare Epiſcopus habita et locorum, et perſonarum ratione in funeribus, et exequijs, quæ pia inſtituta et conſuetudines laudabiles ſibi uidebuntur, arbitratu ſuo ſeruari iubeat ſacrorum canonum auctoritate; contumacesq. compellat omni iuris remedio.

Decretum XVIII.

Cum Chriſtianæ pietatis rationi illud alienum ſit, ad ornatum templorum adhiberi ea, quæ non modo religionem non excitant, ſed intuentium mentes facile illiciunt in fœdas, turpesque cogitationes; id propterea, ne quis ad illa ornāda periſtromatis, aulæisq. utatur, quæ obſcœnis figuris intexta ſint; neque item pictas imagines, et ſigna adhibeat, quæ uel ethnicorum hominum, uel aliarum rerum, loci ſanctitati repugnantium, formam, ac ſpeciem præſeferant.

In omni præterea publicarum ſupplicationum, proceſſionumúe apparatu, quæ obſcœnarum rerum ſpeciem oſtendunt, ea ne adhibeantur.

Decretum XIX.

Quæ pallia, aliaq. ſacra indumēta, Altarium uſui ornatui addicta ſunt; ea ad Sedis Epiſcopi, alteriusúe hominis Eccleſiaſtici, uel laici quauis dignitate præditi apparatum, aut ad funeris, exequiarumúe pompā, aut aliarum rerum, quæ prophana ſint, uſum, ſiue ornamentum ne adhibeantur.

Decretum XX.

Quæ ueſtes, et ornamenta cuiuſuis generis, ad uſum ſacrum comparata, Eccleſiæ inſtituto benedici debent, ea in Miſſæ ſacrificio, cæterisq. diuinis officijs ne prius adhibeantur, quam ſolemnibus precibus ab Epiſcopo, uel ab alio, qui auctoritatem habeat, benedicta ſint.

Decretum XXI.

Libri ſacri ueteris, et noui teſtamenti, uolumina item ſanctorum Patrum, noſtræ fidei interpretum, tū ſcripta etiam Eccleſiaſtica, quibus et res, et uerba diuina conſignata ſunt, etſi temporis uetuſtate omnino conſumpta, ad rerum tamen uilium ac ſordidarum uſum ne ullo pacto conuertantur, ſed in ignem potius conijciantur.

Decretum XXII.

Illud curet Epiſcopus, ut ne laicorum hominum ædes in poſterum ædificentur, quæ Eccleſiarum parietes ulla ex parte attingant.

Si quæ uerò feneſtræ, ſiue Eccleſiaſticarum, ſiue laicarum ædium in ipſis eccleſiarum parietibus inſunt,

unde

unde in Eccleſias conſpectus ſit, efficiant, ut duobus ſaltem poſt huius concilij promulgationem menſibus obſtruantur.

Decretum XXIII.

Ne in Eccleſiis laici homines de rebus prophanis, aut de ijs, quæ ad ipſam Eccleſiam non pertinent, congregationes, concilia, uel quæ parlamenta publica dicunt, habeant.

Quæ uero Lugdunenſi concilio olim a Gregorio Decimo, et nuper a ſummo Pontifice Pio Quinto ad tollenda in ipſis Eccleſiis colloquia, congreſſus, deambulationes, et ad earum cultum ſancita ſunt; in ijs præſtandis Epiſcopus omnem uel maximam diligentiam adhibeat. Canonicos uero, Eccleſiarumúe Rectores, et alios item, ad quos ſpectat, in munere, quod ad eam curam attinet, obeundo negligentes, uel contumaces pœnis afficiat, quas illi eadem ſummi Pontificis ſanctione ſubeunt.

Siq. præterea in ijs ipſis exequendis Regulares negligentes eſſe animaduerterit; illos ad eiuſdem ſummi Pontificis in eadem Bulla præſcriptum grauiſſime corripiat.

Decretum XXIIII.

Illud interdicat Epiſcopus ne in ullis eleemoſynarum oblationibus, quæ cuiuis Eccleſiæ fiunt muſica inſtrumenta, organo excepto; in Eccleſia adhibeantur; neúe alia fiant, uel gerantur, quæ domo Dei indigna ſint. Ne item puellæ eleemoſynas Eccleſiarum, aut Eccleſiaſticorum hominum nomine quæritent, id quod non ſine earum pudicitiæ diſcrimine quibuſdam in locis introductum erat.

Decretum XXV.

Epiſcopus ipſe, tertio quoque menſe ſaltem, niſi iuſta cauſa impeditus ſit, Seminarium uiſitet; in eoq. uiſitationis munere, adhibitis etiam, ſi modo ei uidebitur, alijs doctis et pijs uiris, tum de magiſtrorum diligentia, tum de progreſſibus, quos et in uitæ diſciplina, et in litterarum ſtudijs Seminarij clerus habuerit, accurate inquirat. Idem certas Seminarij clericis conſtitutiones præſcribat; quas frequenti eorum conuentu in ſingulos menſes legi curent; quo ſæpius repetitæ, illorumq. mentibus impreſſæ, ſeruentur diligentius.

Decretum XXVI.

Diaconi, Subdiaconi, et reliqui clerici inferioris ordinis confeſſionem, et communionem frequentent, ut ſuperiori Synodo Prouinciali præſcriptum eis eſt.

Confiteantur autẽ ijs tantum Sacerdotibus, quos ad audiendas eorum confeſſiones idoneos Epiſcopus et in urbe, et diœceſi comprobabit; dummodo talis ſit numerus einſmodi Sacerdotum, ut confiteri uolẽtes delectum habeant inter illos. Sacra uero Euchariſtiæ communionem in propria Parochia uel in alia Eccleſia, quam Epiſcopus ſtatuet, diebus feſtis percipiẽt, idq. in Miſſa ſolemni, ſi modo eo loco, eoq. die celebrabitur.

Illius autem rei fidem, tertio quoque menſe, Epiſcopo exhibebunt.

Decretum XXVII.

Superiori concilio iuſſum eſt, Canonicos et alios Clericos ſacris concionibus intereſſe, quod cum ab eiſdem non ita præſtetur, ut debet; pœnis propoſitis id efficiendum cenſuimus, quod iuſſu, et cohortationibus non potuit. Quare Canonici cathedralium, tum collegiatarum etiam Eccleſiarum, et reliqui præterea Clerici ſi tempore concilij ſuperioris coſtitutione præſcripto, non interfuerint ſacris concionibus; aut ad eas ſacrarum litterarum interpretationes, lectionesúe non acceſſerint, quas ipſis Epiſcopus præſcripſerit, mulctentur eiuſdem Epiſcopi arbitratu.

Decretum XXVIII.

Curet Epiſcopus, ut qui Clerici certæ Eccleſiæ miniſterio adſcripti non ſunt; ij Dominicis, feſtisq. ſingulis diebus in Parochiali Eccleſia, in cuius finibus eorum quiſque habitat, Eccleſiaſticum beneficium obtinet, quod reſidentiam non requirit, aut in ea, quæ Epiſcopo uidebitur, Rectori operam, atque adiumentũ nauent ad diuina officia celebranda.

Qui uero certis Eccleſiis adſcripti ſunt, in ipſis diebus, ad eas conueniant, et in ijs functiones eas præſtent, quæ unicuique eorum ab Epiſcopo præſcriptæ erunt. Si tamen ijs diebus aliquando ad diuina officia obeunda, ad funeraúe in alias Eccleſias uocabuntur, eo illos accedere permittat Epiſcopus.

Rector autem, in cuius Eccleſiam illi conueniunt, tertio quoque menſe Epiſcopo referat, uel litteris ſignificet, non ſolum an huic decreto ab illis obtemperetur; uerumetiam an ea præſtentur, quæ ſuperiori Prouinciali concilio illis præſcripta ſunt, tum de habitu, tum de tonſura clericali, tum de eorum uitæ conſuetudine.

Decretum XXIX.

Epiſcopus Sacerdotes aliquot uitæ integritate et ſcientia probatos in urbe deligat, a quibus Clerici inferioris ordinis, ſæpe conuocati, uita eccleſiaſtica moribus inſtituantur. Eos autem ipſos Clericos uniuerſos ſemel, atque iterum, ſaltem quotannis Epiſcopus ad ſe item conuenire iubeat, ut progreſſiones intelligat, quas quiſque eorum ad litterarum cognitionem, tum ad uitæ ſpiritualis diſciplinam fecerit.

Decretum XXX.

Vt quæ de Sacerdotalibus conuentibus, in diœceſi habendis, ſemel ſuperiori concilio præſcripta ſunt, ea, quoad eius fieri poteſt, rectè atque ordine gerantur, hæc ei addenda cenſuimus.

Ne Sacerdotum conuentus feſtis ijs diebus habeantur: quos coli Eccleſiæ præcepto inſtitutum eſt; nec

uero illis diebus, quorum præcipua celebritas in locis agitur, ubi is conuentus ijs ipſis diebus futurus eſſet. Parochus uero Eccleſiæ, in qua eiuſmodi congregatio futura eſt, die Dominico, qui illam proximè antecedit, eius habendæ tempus populo ſignificet, eumq. hortetur, ut illo ipſo die ad Eccleſiam conueniat, tum ut orationum, quæ et pro uiuis, et pro mortuis ibi fient, particeps ſit, ac indulgentiam dierum quadraginta conſequatur, quam ab unoquoq. Epiſcopo in ſua diœceſi illis concedendam decernimus, qui diuinis officijs, tunc celebrandis, interierunt; tum etiã ut ſacram concionem audiat, quæ eo tempore in Miſſæ celebratione habebitur.

Quæ uero quæſtionum explicationes ſingulis menſibus habitæ in ijs ipſis conuentibus erunt, et ſi quæ præterea quæſtiones in illis ipſis diſputationibus inciderint, quæ non ſatis tum explicatæ ſint; eas omnes, litteris conſignatas, Vicarij foranei quamprimum ad Epiſcopum mittant: cuius iudicio illæ, uel explicatæ, uel comprobatæ, in codicem, eius rei nomine conſectum, quem Vicarius foraneus cuſtodiat, referatur. Ex eorum conuentuum progreſſu ſi Vicarij foranei animaduertent, Sacerdotes quoſdam ad doctrinæ ſtudia, in quibus maxime uerſari debent, deſidiã quandam, uel negligentiam adhibere; eos ad Epiſcopum deferant, cuius auctoritate illorũ culpæ, ut opus erit, occuratur. Vt autem in ijs ſtudiorum exercitationibus unuſquiſque Sacerdos maiores progreſſus habere poſſit; in qua Parochia quinque ſaltem Sacerdotes erunt, eos in ſingulas hebdomadas bis ad priuatas inter ſe ſtudiorum diſceptationes Parochus conuocet; in quibus uel aliquam Catechiſmi Romani lectionem tractent; uel quæſtiones aliquas de conſcientiæ caſibus explicent; uel huius, ſuperioris ue Concilij prouincialis, aut diœceſanæ Synodi, quam eorum Epiſcopus habuerit, partem aliquam ſtudioſe legant. Quod ſi ei Parochiæ prope erit aliquod Regularium Monaſterium, ubi aliquis ſit, ad ſacrarum litterarũ, eccleſiaſticarumq. rerum explicationem aptior, curent etiam illius opera, atque ſtudio adiuuari.

Ad has priuatas Sacerdotalis ſtudij exercitationes, clericos etiam, qui intra illius Parochiæ fines habitant, adhibeant; ut eos rerum eccleſiaſticarum cognomine inſtructiores in Eccleſiis habeant.

Quicumque uero huic priuato conuentui intereſſe recuſarit; eum Parochus ad Epiſcopum deferat, qui, quo maximo poterit ſtudio, curet, ut huic decreto obtemperetur.

Decretum XXXI.

Vt quod de mantelletti uſu aliàs prouinciali Synodo per nos decretum eſt, exequutionem habeat; decernimus, ut ne quiuis alij, niſi Abbates, Referendarij, et Protonotarij eo breuiori utantur, quam tunica talaris interior ſit. Metropolitanæ autem noſtræ, et aliarum huius Prouinciæ cathedralium Eccleſiarum Canonicis, Præpoſitis item, et alijs clericis, eccleſiaſtica, aut Doctoratus dignitate præditis, exterioris tunicæ, ſeu mantelli uſum concedimus, quod tamen interiorem tunicam talarem longitudine adæquet. Reliquis autem clericis, qui hoc decreto nominatim expreſſi non ſunt, mantelletti, et mantelli uſu interdicimus.

Decretum XXXII.

Clerici in eo officio ne ſe exerceant, ut ullas mulieres, etiam quauis dignitate illuſtres, doceant legere, ſcribereue, aut canere, alioue cuiuſuis generis muſico inſtrumẽto ſonare: niſi ij ſint, quibus ætate, moribus, et uita probatis, Epiſcopi iudicio id permiſſum eſt, facultate ab eodem ſcriptis data.

Ne libris item, de muſico cantu obſcæne, uel parum pudice ſcriptis, illi utantur.

Decretum XXXIII.

Quoniam ſuperioris concilij conſtitutione uetitum eſt, quo tempore uel ſacrorum, uel funeris, exequiarumue cauſa in unum Clerici conueniunt, non plures ad menſam, quam ſex, eosq. clericos adhiberi; id cum multis locis facile præſtari non queat, propterea quod Eccleſiæ ſæpe longius inter ſe diſtent, graueq. ſit Clericis, de itinere feſſis, mane ad Eccleſiam ſuam reuerti; ideo liberum ſit Parocho tot conuiuas habere, quot ſane in menſam adhibere, par eſſe iudicarit; et pro temporis ratione laicum etiam hominem, quem Chriſtianæ pietatis ſtudioſum, et Sacerdotali conuictu, conſuetudineq. dignum norit, a menſa non excludere; modo ea ſeruentur, quæ in parochialibus conuentibus, de frugali, clericaliq. modeſtia noſtris conſtitutionibus præſcripta ſunt; tum ſacra item lectio in menſa perpetuo adhibeatur.

Quod uero de menſæ frugalitate, et ferculorum numero alias ſuperiori concilio decretum eſt, id omnino ſic ſeruetur, ut, etiam ſi uel uniuerſitati, uel cuiuis alij, pacto conſuetudineue, aut ultima quauis uoluntate certis quibuſdam diebus cibum a Sacerdotibus parari oporteat; in eo ab illa decreti ratione ne ullo modo diſcedatur, nec ſacra lectio in menſa deſit.

Decretum XXXIIII.

In quibus Eccleſiarum ædibus ad Rectoris uſum, et domicilium conſtitutis, et laici præterea, facultate impetrata, habitant, in ijs, ne propter nuptias quidem, ſaltetur, neuè comœdiæ aut ſpectacula agantur.

Decretum XXXV.

Epiſcopus Clericum alienum, qui in propria diœceſi deliquerit, et ad ſuam diœceſim confugerit, proprio illius Epiſcopo petente, et ſibi de Clerici, qui deliquit, citatione, et contumacia, aut condemnatione fidem mittente, comprehendi, et ad illum mitti curet, idq. ſumptibus petentis.

Decretum XXXVI.

Qui, impetrata ab Eccleſia diſcedendi facultate, aliquandiu abfuerit, menſis ſaltem ſpatio, poſtquam redierit,

rediérit, Epiſcopum de ſuo ad Eccleſiam reditu certiorem faciat; quod ſi neglexerit, perinde cenſeatur, ac ſi non legitimè abſuerit.

TITVLVS III.

Quæ ad bona, et iura Eccleſiarum, Piorumq. locorum attinent.

Decretum I.

Qui deinceps Eccleſiaſtici beneficij poſſeßionem adipiſcetur; eius beneficij titulum is, etiā ante nō monitus, ad menſem Ordinario ſuo oſtendat: quod ſi ſecus fecerit, dimidia parte fructuum, et prouentuum unius anni mulctetur, qui ex eo beneficio ſingulis annis percipiuntur; tum omnibus iuris remedijs titulum exhibere cogatur.

Decretum II.

Caueant Epiſcopi, ne paſſim, atque indiſtinctè omnes beneficiorum Eccleſiaſticorum ceſſiones admittant; ſed in ijs ſolū caſibus, qui ſummi Pontificis Pij Quinti litteris expreſſi ſunt; meminerintq. excommunicationem, quæ earumdem litterarum ſanctione contrahitur, Apoſtolicæ Sedi reſeruari.

Decretum III.

Sacri Tridentini concilij auctoritate, ea cathedralium, et collegiatarum eccleſiarum ſtatuta, conſtitutioneſue quaſcumque, etiam iureiurando, et quauis auctoritate communitas, conſuetudinesq. illas, etiam immemorabiles, quæ et ſi minus expreſſam ſimoniā, at ſordidam tamen auaritiam præ ſe ferunt, antiquamus, abrogamus, atque reſcindimus, quibus illud inductum eſt, ut qui nuper in Canonicorum capitulū, aliorumue eccleſiaſticorum hominum Collegium adſcriptus, Capituliq. aut Collegij iudicio ad ea canonicalia, aut alia, quæ ad eos pertinent, obeunda munera idoneus comprobatus eſt; ſex tamen menſibus, qui probationum nomine uocantur, Choro inſeruire ante debeat, quam diſtributiones quaſcumque, etiam quotidianas, percipiat; alijsq. canonicis, uel alijs eiuſdem Collegij hominibus accreſcat, quæ portio ſibi, eo temporis ſpatio inſeruienti, iure obueniret. Illudq. in perpetuum iubemus, ut in alicuius Eccleſiæ canonicorum Capitulum, aliudue Eccleſiaſticum Collegium cooptatus, cum admiſſus, comprobatusq. erit ad muneris ſui functiones, is ſtatim particeps ſit reſidentiæ fructuum, quotidianarumq. diſtributionum, quæ ab ijs, ad quos ſpectat, eidem præſtentur pro ratione Canonicarum horarum, quarum officium deinceps in Eccleſia ille obierit.

Quicumq. illas conſtitutiones, ſtatuta, et conſuetudines, hoc decreto abrogatas ſeruarint; contra eos ſimoniæ pœnis, quæ canonum iure et ſummorum Pontificum conſtitutionibus ſtatutæ ſunt, ad Tridentini concilij præſcriptum agatur.

Ne huic autem decreto fraus fiat, hoc ſtatuimus, ut quoties is, qui in eiuſmodi Collegium cooptandus erit, eiuſdem Collegij Præfectum conuenerit, ad ſe probandum, huius probationis examē intra octo dies de eo habeatur; alioquin probationis ius Epiſcopi ſit. Quod ſi octo illis diebus, habito examine, is probatus non ſit, ſibiq. perſuadeat id iniuſtè factum eſſe, ad Epiſcopum confugiat, qui, habitis de eo examinis quæſtionibus, ſi iniuſtè repulſam illum tuliſſe animaduertit; Capitulum Collegiumue compellat ad eū recipiendum.

Decretum IIII.

Quibus in Eccleſiis ea uel conſtitutio, uel conſuetudo eſt, ut Canonicus nuper creatus, quos fructus præbendæ ſuæ primo anno percipiet, eos omnes, uel aliquam eorum partem Fabricæ eccleſiæ, aut Sacriſtiæ, alijue pio loco ſoluat; in poſterum illa ita ſeruetur, ut, ſi ei præbendæ onus penſionis uel reſeruationis fructuū omnium, alicuiuſue partis eorum impoſitum eſt, is pro rata ſolum fructuum, quos libere percipiet, ſoluat; fideiuſſore tamen caueat, ſe reliquam item fructuum illius præbendæ partem ſoluturum, quamprimum uel morte, uel conceſſu, remiſſioneue eius, cui fructus reſeruati ſunt, quiue penſionem obtinet, adipiſcetur.

Eam uero fructuum partem, quam ſoluere debet, ne ſoluere prius cogatur, quam illorum percipiendorum dies uenerit; ſed aut fideiuſſorem det, ſe eo ipſo tempore ſtatim ſoluturum; aut Epiſcopus apud aliquem illos ſequeſtri nomine aſſeruari curet, donec quod pijs illis locis debebitur, perſolutum erit. Curet autem Epiſcopus, ut fructus, et cuiuſuis generis prouentus, ad Sacriſtiam pertinentes, ne in alios ſumptus, niſi in ipſius Sacriſtiæ uſum, erogentur; ideoq. quotannis cognoſcat, quo modo diſtributi, et quas in res errogati illi ſint. Liceat tamen eidem Epiſcopo de Capituli conſilio eos fructus in Fabricæ, uel rei alterius, ad eam ipſam Eccleſiam ſpectantis, uſum aliquando conuertere; ſi modo Sacriſtiæ minus tunc opus eſſe iudicarit.

Decretum V.

Ne Eccleſiaſticorum beneficiorum bona patronis, neue item eis, quorum ceſſione ea beneficia obtinentur, neque illis præterea, qui primo, ſecundoue conſanguinitatis gradu cum eiſdem iuncti ſunt, ne per ſuppoſitas quidem perſonas, ac ne ad breue ſanè tempus, locari liceat, idq. niſi cognita prius eccleſiæ utilitate Epiſcopus, data ſcriptis facultate, conceſſerit. Quicumque ſecus fecerit, fructibus unius anni mulctetur, quos ex eorum beneficiorū prædijs boniſue capit. Inquirat præterea Epiſcopus diligenter, an aliqua ſimoniæ labes contracta inter eos ſit.

Decretum VI.

Si canonicorum, aliorumue Eccleſiaſticorum hominum Collegium, aut Moniales, aut alij quiuis homines, nulla legitima ſuperioris auctoritate, bona Eccleſiaſtica permutarunt, uel alio quouis pacto alienarunt,

aut in poſterum id committent, cogat Epiſcopus tum eos, qui alienarunt, contra illum agere, qui talia bona detinet, ut ea reſtituat; tum detinentem compellat, ut ipſa una reddat cum fructibus, non iure perceptis. Quicumque hac in re ſibi non obtemperarint, eos anathemate feriat, aut interdicat, ex canonumq. ſanctione alijs præterea pœnis afficiat; ac permutationem item eam, aliamue quamcunque alienationẽ irritam, planeq. nullam declaret.

Decretum VII.

Bonorum Eccleſiaſticorum quæuis alienatio, ea lege confecta, ut Superioris auctoritate muniatur, ſi is, cui alienata ſunt, antequam contractæ alienationi eiuſmodi auctoritas acceſſerit, in eorum poſſeſſionem ingreſſus eſt, irrita, et nulla ab Epiſcopo declaretur; et qui ea poſſidet, a poſſeſſione ſtatim amoueatur; et qui præterea alienarit, ex canonũ ſanctione puniatur.

Decretum VIII.

Eccleſiaſtica bona; quouis nomine alienata, quacumq. ratione ad Eccleſiam redierint, etiam ſi reliquis Eccleſiæ bonis incorporata non ſint, ne tamen amplius ad longum tempus locentur, neue quouis nomine alienentur, niſi illud uere tunc Eccleſiæ utilitati aut neceſſitati ſit.

Decretum IX.

Locatio bonorum Eccleſiaſticorum, ad longum tempus facta, cum ex Tridentini concilij auctoritate recognoſcenda erit, ne Epiſcopus, qui bona ipſa locarit, quiue eius locationis cõmiſſarius aut exequutor fuerit, cauſam diiudicet, ſed huius locationis recognitio ad Epiſcopum uiciniorem pertineat, tum ad eos, qui hic locationis cauſis recognoſcendis in eiuſdem Epiſcopi uiciniores diœceſi præfecti fuerint.

Decretum X.

Ut bonorum eccleſiaſticorum, quæ uel in emphyteuſim tradita, uel ad longum tempus alio quouis nomine data ſunt, memoria, quoad eius fieri poteſt, conſeruetur; eccleſiaſticus quiuis homo, cui aliquid in ſingulos annos eo quouis nomine ſoluitur, cum primum id exiget, Notarium adhibeat, a quo inſtrumenti fide tectatum fiat, quidquid ab eo, qui ſoluere debet, ille acceperit; et cuius fundi, uel uineæ, uel prati, uel ædium, aliarumue rerum eccleſiaſticarum nomine exegerit, idq. niſi qui ea eccleſiaſtica bona conductionis nomine nunc poſſidet, illum tamquam directum illorum bonorum dominum Notarij publici fide recognouerit, eadem diligenti, ut ſupra, deſcriptione prædiorum adhibita.

Quod ſi quis Clericus, cuius hoc intereſt, in huius rei cautione adhibenda negligens erit, dimidia parte fructuum unius anni mulctetur, quos ex eo beneficio conſequeretur.

Quæ autem huius rei cauſa, uel confeſſiones, uel recognitiones inſtrumenti fide conficientur; earum exẽplum ille Clericus, ad quem ſpectat, ſpatio menſis Epiſcopo tradat, in Archiuio aſſeruandum.

Decretum XI.

Uſu et diuturna conſuetudine compertum eſt, quantum eccleſiis detrimenti, damniq. ſæpe importet illa prædiorum eccleſiaſticorum locatio, quæ ad certum tempus pactionibus ijs iniri ſolet, ut meliora reddi liceat; ac interdum ea conditione, ut, qui ſumptus facti ſunt, ne poſſint, niſi in ipſo extremo locationis tẽpore, recuperari, et qui item conduxerint, eijci, amoueriue a poſſeſſione ne poſſint; niſi quidquid in illis melioribus reddẽdis pecuniæ erogarint, quidquidue ſumptus fecerint, id omne receperint. Quare nos eccleſiarum utilitati conſulentes, et huic rei unde tantum detrimenti, tantumq. incommodi ipſis eccleſiis accidere ſæpe ſolet, quantum in nobis eſt, occurrere uolentes, ita ſtatuimus.

Quæcumque eccleſiaſticorum prædiorum locationes ad certum tempus in poſterum eo pacto fient, ut illa meliora reddi liceat, et quidquid in illis ſarciendis, reſtituendisue erogatum ſit, id ei, qui conduxit, ſolui oporteat; hac inita locationum pactio, ne ius tribuat faciendi impenſas, in quouis ædificij genere utiles, niſi eas, quæ maiorem ſummam non excedant, quam illa ſit, quam conductor retinendo ſingulis annis, quibus firma eſt locatio, tertiam partem eius, quod locationis nomine ſoluere debet, recuperare poſſit. Eam autem ipſam tertiam partem quolibet anno retineat, quoad, quidquid erogarit, ipſe recuperet.

Si quæ uero impenſæ, ad uſum neceſſarium pertinentes, factæ ſint, ad quancumque ſummam perueniãt, tum ob eiuſmodi impenſas conductor eadem ratione partem tertiam ſibi in ſingulos annos retineat. Sin autem ad ſumptus, qui neceſſario facti ſunt, recuperandos non ſatis fuerit ea tertia pars; ne, completa etiam locationis die, a prædiorum poſſeſſionis, qui conduxit, antequam ei ſatisfactum ſit, amoueatur: ſed eccleſiæ Rectori liberum ſit, atque integrum, aut comparata aliunde pecunia, aliaue quauis ratione ipſa prædia de conductore redimere, aut eadem illi ipſi conductori iterum, conſentiente Epiſcopo, locare; idq. tot annis ſaltem, ut tertiam partem ad minimum in ſingulos annos eius rei retinendo, quam locationis nomine ſoluit, id omne, firma adhuc locatione, recuperet, quod ipſe erogarit.

Si uero qui his conditionibus conduxerint, tertiam ipſam partem quotannis non retinuerint: ne ius ſit eis ab eccleſia, nec a Rectore, qui ſuccedet, partem, quam non retinuerint, repetendi; ſed eorum culpæ adſcribatur.

In ijs etiam locationibus, quæ a Rectoribus, iam ad tempus, ita initæ ſunt, ut conductores prædia meliora faciant; huiuſq. pactionis ui, atque ratione ædificia ſarta, tectaq. ſunt, uel in poſterum conductoris ſumptibus meliora reddantur; hos ſumptus, quos fecerit conductor, ea ratione recuperet, quæ a nobis hoc decreto præſcribitur: niſi id conuentum ſit, ut breuiori

niori tempore ſoluantur, quam a nobis ſtatutum eſt. Quod ſi is, qui iam conduxit, et prædia meliora fecit, tertiam eam partem retinere nolit; ſed una tantum ſolutione ſibi reſtitui uelit id omne, quidquid iam erogarit, partem illam, quam ſibi retinere licet, apud hominem aliquem, cui tuto committi poſſit, quolibet anno deponat, ut ſperare aliquando poſſit, prædia ipſa Eccleſiaſtica recuperari aliqua ratione poſſe.

Si uero conductor eam tertiam partem non depoſuerit, ſed Rectori eccleſiæ ſoluerit; Rector, qui ſuccedet, illam ab eo repetere poſſit, aut in rerum, quæ meliores factæ ſunt, rationem referre. Rector autē, qui tertiam hanc partem temere receperit, dimidia parte fructuum, quos quolibet anno ex ipſo beneficio eccleſiaſtico percipit, ſingulis annis mulctetur.

Si qui præterea, ob ſumptus in prædijs quibuſuis eccleſiaſticis factos, creditores ſunt; eaq. prædia non ipſi, ſed eccleſiæ Rector quauis ratione poſſidet, ne ea hypothecæ diutius ſint, id quod mutua quadam colluſione aliquando factum eſt; in hac ipſa re id curet Epiſcopus, ut eadem tertiæ partis annua ſolutione, quidquid in ſumptus erogatum eſt, etiam fructibus ſequeſtri nomine depoſitis, aut alia ratione, eis reſtituatur.

Liberum tamen ſit Epiſcopo, in his omnibus, ſi quando pro beneficij tenuitate, aliaue iuſta cauſa, aliquid minus tertia ea parte præſcripta in ſingulos annos ſolui, aut retineri conſueuerit, id arbitrio ſuo ſcriptis cōcedere.

Vt uero hoc decretum omnibus notum ſit, ac planè perſpectum, illud noſtra auctoritate uulgariter redditum, ab omnibus et ſingulis urbis, et diœceſis Parochis, feſto primo die, poſtquam ipſi acceperint, publicè in eorum eccleſiis legatur, ac populo frequenti recitetur.

Decretum XII.

Quibus Cancellariæ Epiſcopalis munus commiſſum eſt, ipſimet in ea officij exercitatione uerſentur; ſi negotiorum tamen multitudo poſtulat, alios, Epiſcopi iudicio comprobatos, ſibi in auxilium adhibere liceat.

Decretum XIII.

Epiſcopus, qui cauſis, iure permiſſis, ſubſidium charitatiuum exacturus eſt, antequam illud ſibi perſolui curet, Clerum, eiuſue procuratores, aut negociorum geſtores conuocet, eisq. cum cauſam exponat, quamobrem illud petere atque exigere cogatur, tum humaniter eoſdem cohortetur, ut ſibi ſponte ſubueniant.

Ne uero, maiorem ſummam ſibi ſolui curet, aut patiatur, quam Benedicti XII. conſtitutione, cuius initium eſt, Vas electionis, præſcriptum eſt; idque niſi conſuetudinis ratione aliud obſeruatur. Qui contra fecerit, hæc ei pœna ſit, ut, et reſtituat quod perceperit, et aliam præterea pœnam, iure expreſſam, luat Superiori arbitratu.

Decretum XIIII.

Cum primum aliquis huius Prouinciæ Epiſcopus mortē obierit, Archiuij Epiſcopalis claues Notarij publici fide, una Capituli Vicario, altera uni de Capitulo, ad quem uel officij ratione, uel conſuetudine pertinet, ſiq. nemo talis eſt, alij antiquiori reſidenti tradatur; ab eiſdemq. una et item altera aſſeruetur, quoad alius Epiſcopus creabitur, cui illas reſtituant, et rationem deſcriptis, in inuentario notatis, eorumq. cuſtodiæ commiſſis, eidem reddant.

Decretum XV.

Nonnulli homines ad id temeritatis ſæpe ueniūt, ut Clerici mortui bona inuadāt, unaq. cum ijs illa ſæpe, quæ etiam eccleſiæ miniſtris, in mortui locum ſuccedentibus, debita ſunt, et eccleſia item, cui, dum in uita ille eſſet, inſeruierat, bona ſacrilegè ſubripiant. quare pœna excommunicationis latæ ſententiæ uetamus, ne Clerici mortui, qui dum uiueret, eccleſiaſticum beneficium obtinebat, bona ad eccleſiam eiuſue miniſtros pertinentia, quiſquam temere inuadat, atque auferat.

Decretum XVI.

Hæres ultimarumue uoluntatum exequutor, ſi quæ piarum cauſarum nomine legata, relictaue ſunt; ea anni ſpatio ad ſummum, aut tempore ab ipſo teſtatore præſcripto, non præſtiterit, ab Epiſcopo, ut ratio iuris poſtulat, pœnis, ipſo iure conſtitutis, omnino cogatur piam teſtatoris uoluntatem explere. Nec uero præſcriptum illud, uel a iure, uel a teſtatore tempus ab Epiſcopo prerogetur, niſi ſibi conſtiterit, quæ earum cauſarum nomine relicta, aut legata ſunt, uere præſtari non potuiſſe.

Epiſcopus uero in Parochijs, ubi opus erit, duos probatæ uitæ homines, pietatis amantes, et auctoritate præditos deligat, quorum opera, ſtudio, atque adiumento ad piorum locorum, piarumq. cauſarum iura perſequenda utatur, quoad expedire uiſum ſibi erit.

Decretum XVII.

Ne Notarij, qui teſtamenta, codicillos, aliaue tabulas de rebus, quæ piarum cauſarum nomine legata, relictaue ſunt, uel ipſi rogati conſcripſerunt, uel ab aliis conſcriptas apud ſe habent, magnos nimis labores in ijs omnibus cōquirendis ſubſtineant; neue ſi id quod ipſis ſuperiori cōcilio præſcriptum eſt, omiſerint, excommunicationem, eodem concilio propoſitam, ſubeant; idcirco illam ſanctionem, piarum cauſarum nomine a nobis editam, ita interpretamur, ac moderamur, quo faciliorē etiam exequutionem illa habeat.

Quicumque Notarij ſciunt, ſe rogatos, teſtamenta, aliaſue ultimæ uoluntatis tabulas de rebus, piarum cauſarum nomine relictis, confeciſſe, niſi ſex menſiū ſpatio, poſtquā teſtatoris mortem ſcierint, illa epiſcopo ſignificarint, quæcumque in ipſis tabulis a ſe conſcriptis legata pia facta ſint; ij excommunicationis pœnam ipſo iure incurrant.

Qui uero in poſterum eius generis tabulas, teſtamentaue ſcripſerit, eandem pœnam ipſo facto ſubeant,

eant, niſi tribus poſt menſibus, quam teſtatoris mortem cognouerint, pia legata, relictaúe, Epiſcopo denunciarint. Hoc autem de ſex, et trium menſium ſpatio decretum uim tantum habere ſtatuimus, cum primum concilium hoc in lucem emiſſũ erit, ac promulgatum.

Vt autem Notariorum, qui iam mortem obierunt, exemplaria, et quæuis alia ſcripta, quibus res, piarum cauſarum nomine relictæ, aut legatæ, notata, ac deſcripta ſunt, conquiri poſſint; Epiſcopus propoſitis etiam pœnis, et cẽſuris, eam, quæ ſibi facilior uidebitur, ineat rei perficiendæ rationem. Qui Notarij præterea ex ſuperioris concilij decreto excommunicationem ſubierunt, Epiſcopus eos abſolutionem humiliter petentes, a cenſuris abſoluat, ſi modo ipſius epiſcopi arbitratu ante ſatiſfecerint, ad decreti huius præſcriptum.

Decretum XVIII.

Prohibeat Epiſcopus, ne bona, cenſus, prouentus, aliaq. eius generis, quæ ad eccleſiarum fabricas quouis ratione pertinent, ab earum Præfectis, aut miniſtris ad alios uſus auertantur, quam inſtitutum eſt, aut certè debent. Idem præterea ex Tridentini Concilij præſcripto fabricarum redditus in uſus eccleſiæ neceſſarios, atque utiles, ut expedire magis uiſum fuerit, erogari curet.

Decretum XIX.

Qui bona eccleſiæ, Hoſpitalium, aliorumúe piorum locorum, ſiue ſolus, ſiue una cum alijs adminiſtrat; ſi uel ipſe, uel per interpoſitam perſonam ea emerit, aut emphyteuſis locationiſúe nomine conduxerit; ab eo adminiſtrationis munere ſtatim amoueatur; nec dignus in poſterum cenſeatur, cui talium rerum procuratio, adminiſtrationúe demandetur; cum eoq. præterea ex iuris præſcripto agatur.

Decretum XX.

Epiſcopus id ſedulo prohibeat, ut quæ fabricæ, Hoſpitalia, Sodalitates, et quæ alia cuiuſuis generis pia loca inſtituta non ſunt ad pecuniam mutuo dandam; eorum adminiſtratores ne ulla cauſa ſpecie cuiquam homini, nec etiam uniuerſitati loci, aut uicinijs dent mutuo.

Quod ſi ipſi adminiſtratores mutuo, uel dederint, uel, quod grauius eſt, ab ijs locis ſumpſerint, ab earum adminiſtratione ſtatim amoti ſint, indigniq. cenſeatur, qui per ſex annos illorum aliorumúe piorum locorum adminiſtrationem gerant. Tum etiam illorũ Præfectus, quouis nomine uocetur, qui huic rei conſenſerit, excommunicationis pœnam ſubeat.

Decretum XXI.

Ne quiſquam, pecuniam apud Montes pietatis deponat, uel eidem mutuo det, ut inde aliquid, ne minimum quidem lucri, aut eius, quod intereſt, nomine percipiat. Qui uero ex pacto quidquam ea cauſa perceperit, quod Montis pietatis pecuniam uel mutui, uel depoſiti nomine dederit; cum eo tamquam cum uſurario homine agatur ad iuris præſcriptum.

Quæ præterea de Montibus pietatis decreta ſuperiori concilio ſunt, ea epiſcopus obſeruari curet, uel diligentiſſime. Compellatq. illorum inſtitutiones ſibi ab adminiſtratoribus oſtendi, atque exhiberi.

Decretum XXII.

Sodalitates quaſcumque, ſeu Confratrias, quæ Diſciplinatorum nomine uocantur, epiſcopus, ut Tridentino concilio iuſſum eſt, uiſitet; libroſq. uel conſtitutionem, uel meditationum, orationumúe, ſi qui in eiſdem extant, ſtudioſe recognoſcat, ne quid falſum, commentitiumúe, aut apochryphum in illis ſit; et ſi quæ inuenerit, quæ emendationem deſiderent, illa uel omnino tollere, uel emendare curet.

Efficiat præterea ut confratres, etiam nominatim nõ uocati, ad ſtatas, et ſolemnes proceſſiones accedant, eaſq. rectè, atque ordine obeant; utq. non mercede conducti, ſed pietatis gratia flagella ſibi adhibeant. Eaſdem item Confratrias in eam priſtinam Diſciplinatorum regulam redigere curet, quæ iuſſu noſtro recognita, et emendata, et huius temporis rationi accommodata, ad communem earum Sodalitatum uſum edetur.

Si quæ uero hoc decreto præcepta illi uel contempſerint, uel neglexerint; aliaq. non obierint, quæ ad eorum Sodalitatis officium pertinent, pro rei grauitate ſeuerius ab epiſcopo corripiantur; ſin autem emẽdari nulla alia ratione poterunt, eorum Sodalitates extinguantur eiuſdem epiſcopi iudicio.

CAPITA QVAEDAM AD MONIALES PERTINENTIA.

Capute I.

Quod de certo Monialium numero ſingulis Monaſterijs conſtituendo, Tridentina Synodus decreuit; quodq. item Summus Pontifex Pius Quintus, de Monialiũ, etiam earum, quæ Conuerſæ dicuntur, clauſura, litteris editis, ſanxit; id utrumque epiſcopus, quam diligentiſſime poteſt, exequi curet. Quod ſi aliquid obſtiterit, quo minus illud a ſe præſtari queat; ipſum ſummum Pontificem ſex menſium ſpatio conſulat, idq. exequatur, quod ſibi ea de re ab illo reſcriptum erit.

Hancq. ipſam in ijs exequendis diligentiam a Regularibus præſtari idem ſedulo ſtudeat.

Caput II.

Vt Tridentinæ conſtitutioni, quæ eſt de Reformatione Regularium cap. xvi. fraus nulla fiat; illud Epiſcopus, pœna anathematis et dantibus, et recipientibus propoſita, interdicat, ne Moniales a puella, quæ regularem habitum in earum Monaſterio ſuſceptura eſt,

eſt, parentibus, uel conſanguineis, uel curatoribus, nec uero ab alijs, quibus ipſi ob id ſponſione caueant, pecuniam mutuo, aut depoſiti, aliouè quouis nomine ſumant, antequam illa profeſſionem regularē confecerit.

Epiſcopus præterea tum impenſas æſtimet, quæ et in religionis ingreſſu, et tempore profeſſionis fieri ſolent pro ueſtitu, aut pro alijs rebus, ad ipſius puellæ, uel Monaſterij uſum commoditatemùe pertinentibus; tū pecuniæ etiam ſummam præſcribat, quam puella aliꝰ mentorum nomine, Monaſterio det; niſi cenſus, aut alia bona immobilia, quorum annui fructus, eiuſdem iudicio, ad ea alimenta ſatis ſint, Monaſterio attribuantur.

Ea autem omnis pecuniæ ſumma, eo nomine ab Epiſcopo decreta, ne ipſa apud certum hominem, et uirū bonum deponatur, qui, profeſſione confecta, illam ſtatim Monaſterio tradat, ut decretum eſt ſuperiori concilio.

Capvt III.

Facultas ſuperiori concilio permiſſa, ut Monialis organiſta, ſonandi artem, Epiſcopi conceſſu, docere poſſit, abrogata ſit, atque ita, ut nemini, nec uiro, nec fæminæ, etiam cuiuſuis Superioris facultate, ad Monaſteriorum quoduis accedere fas ſit eius rei cauſa: ſed quæ Monialis uel organo ſonandi, uel muſicæ artis perita eſt, alias Moniales inſtruere poterit.

QVAE GENERATIM AD HAEC Decreta pertinent.

Decretum I.

Quæcumque his noſtris, alijsq. ſuperiori Synodo prouincials editis conſtitutionibus, decretisùe ſancita ſunt, ea omnia in ſua quiſque epiſcopus diœceſi, diligenter obſeruet, et ab alijs, quorum intereſt, ſeruanda curet omnibus iuris remedijs.

Vt autem, quæ in hac Prouinciali Synodo decreta ſunt, ad ea præſtanda, ulla ignorantiæ excuſatione nemini huius Prouinciæ homini uti liceat; illud edicimus, ut quo primum die, in lucem emiſſa, ad noſtræ Metropolitanæ Eccleſiæ ualuas affixa erunt, tūc duorum menſium ſpatio omnes ſe et his decretis, et, ſi contra quidquam admiſerint, pœnis, ac mulctis, quæ in eis conſtitutæ ſunt, obſtrictos eſſe ſciant.

Ab eo etiam affixionis, et promulgationis die tempus eorum decretorum inchoari decernimus, quibus certo præſcripto dierum ſpatio aliquid præſtari iuſſum eſt.

Vnuſquiſque præterea Epiſcopus ea omnia in proxima diœceſana Synodo legi, ac recitari iubebit, et, ſi ita expedire cenſuerit, ſuæ etiam Cathedralis Eccleſiæ ualuis proponi; quo ſtudioſius omniū animis præcepta eorum tradantur.

Singulæ item et Cathedrales, et collegiatæ, et Parochiales eccleſiæ hæc ipſa decreta, certo loco recōdita, perpetuo aſſeruari curent.

Decretum II.

Si qua in his decretis difficultas orta ante erit, quam alia Mediolanenſis Prouinciæ Synodus habeatur; eius difficultatis, tum omnium, quæ ipſis decretis tradita ſunt, interpretationem, et explicationem nobis reſeruamus, ſalua ſemper Sedis Apoſtolicæ auctoritate.

Decretum III.

Qua debemus humilitate, et obedientia, ſanctæ Sedis Apoſtolicæ, omnium eccleſiarum matris, et magiſtræ iudicio, atque auctoritati omnia, et ſingula quæcumque in hac Prouinciali Synodo ſancita, decreta, actaq. ſunt, ſemper emendanda, et corrigenda ſubijcimus.

Decretum IIII.

Quoniam denique ob publicam huius Prouinciæ et priuatim etiam uniuſcuiuſque eccleſiæ utilitatē a Summo Romano Pontifice multa petenda ſunt, decernimus, quidquid ab eo communibus noſtris, et qui, ad ſunt, epiſcoporum litteris petetur, illud omne concilij huius nomine, atque auctoritate ita factum intelligi, ac ſi publice in ſeſſione poſtulatum eſſet.

L A V S D E O.

Finis Concilij ſecundi.

CONCILIVM PROVINCIALE MEDIOLANENSE III.

Quod

CAROLVS BORRHOMAEVS

S. R. E. CARDINALIS TIT. S. PRAXEDIS ARCHIEPISCOPVS

Habuit an. a Chr. nat. M. D. LXXIII.
Gregorio XIII. Pont.

CAROLVS BORRHOMAEVS S· R· E· TIT· S· PRAXEDIS PRESBYTER CARDINALIS,

DEI ET APOSTOLICAE SEDIS GRATIA Archiepiſcopus Mediolani.

Vniuerſis Prouinciæ noſtræ fidelibus ſalutem in Domino.

PRIORIBVS noſtris duobus pronincialibus concilijs; bene iuuante Deo, initia fecimus conformandæ in hac prouincia eccleſiaſticæ, chriſtianæq. morum diſciplinæ. Quibus ſane initijs non ſolum inſiſtendum nobis eſt, ſed longius progrediendum, ac perpetuò quidem; cum et nullus nobis paſtoribus definitus videatur progrediendi terminus, et perennis propoſita ſit paſtoralis officij ſollicitudo. Quamobrem pro noſtri muneris cura, vt ad opus, quod iampridem illis concilijs inchoauimus, progreſſum aliquem faceremus, tertiam Mediolani prouincialem ſynodum habuimus ad Tridentini decreti præſcriptum. qua in ſynodali tractatione, Dei munere, et gratia, v nde, uelut ex uberrimo fonte, omnis ſanctarum actionum ratio manat, nos de Coepiſcoporum noſtrorum conſilio, et aſſenſu, aliqua conſtituimus, et decreuimus, quibus adiuuari poſſe cenſuimus ueſtras in uia Domini progreſſiones. Ea igitur ut uobis uniuerſis, ac ſingulis, quorum intereſt, nota ſint, ac peruulgata, in lucem emitti iuſſimus. In ijs autem ſicut paternam noſtram erga uos pietatem, et debitam aliquam paſtoralis officij religionem animaduertere poteſtis, ita in ijſdem accurate amplectendis præſtare uos debetis, quod ueſtrum eſt. Quare efficite, ut, quanto maximo poteſtis, amoris obedientiæq. ſtudio, illa ipſa non ſuſcipiatis ſolũ; ſed ſeruetis accurate omnino: quo magis in dies, et noſtrarũ Epiſcopalium uigiliarum laborumq. fi uctus conſtet in uobis, quibus in Chriſti uiſceribus ſollicite miniſtramus; et prouincia hæc, ſalutaribus aucta diſciplinæ inſtitutis, fructus afferat uberiores in Domino: a quo uobis aſſidue precamur Chriſtianarum u rtutum perfectionem, et ſalutem ſempiternam.

IN NOMINE SANCTAE, ET INDIVIDVAE TRINITATIS, PATRIS, ET FILII, ET SPIRITVS SANCTI.

NOS Carolvs Borrhomaevs, S. R. E. Tit. Sanctæ Praxedis Presbyter Cardinalis, Dei et Apoſtolicæ Sedis gratia Archiepiſcopus Mediolani, de conſilio, et aſſenſu Reuerendiſs. Patrũ, Coepiſcoporum noſtrorum, in Prouinciali noſtro concilio Mediolanenſi tertio, hæc, quæ ſequuntur, conſtituimus, ac decernimus.

DE FESTORVM DIERVM CVLTV.

SAcroſancta Tridentina ſynodus cum ſtatuit, fideles religioſo feſtorum dierum cultu abuti non debere ad comeſſationes, ad luxum, et laſciuiam; tum paſtores omnes uehementer in domino obteſtata, debitam, ſanctamq. eorundem obſeruantiam paſtorali diligentia magnopere commendauit. Quamobrem primo prouinciali concilio de illorum cultu quamuis a nobis ſancitum ſit: tamẽ hac conſtitutione eo ipſo de genere diligentius decernendum cenſuimus; cum ea ſint morum corruptela, is deprauatus uſus, ab omni et diuina, et humana lege alienus, ut Deo dicati dies, ſanctisq. rerum officijs conſecrati, ac ſpiritus ſancti doctrina instituti, tum ad recolẽda diuina beneficia, tum ad honores debitos ſanctis tribuendos ad eorumq. uitæ imitationem excitandam, non modo, ut oportet, ſancte non colantur; ſed, quod grauiſſimum eſt, nefarie uiolentur operibus, officijs, rerumq. actionibus, ab eorum cultu, et pietatis Chriſtianæ ſtudio alienis. Itaque in maxima hac offenſione, nos ſacræ illius ſynodi auctoritate, canonum iure, ſummorum Pontificum ſanctionibus, et Pij Quinti Pontificis conſtitutione, eo nomine edita, Patrum item inſtitutis, tum ipſis imperatorijs legibus adducti, edicimus, ut ne quid ſeruilis operis ſacris ijs diebus, qui ſanctæ matris eccleſiæ inſtituto, aut uniuſcuiuſq. loci conſuetudine, uotoúe publico coluntur, fiat; nec quidquam denique, quod in illis agi, geri, fieriúe non liceat.

Et quoniam in ijs, quæ ſequuntur, maxime peccatur, hæc nominatim uetamus.

Ne ijs diebus nundinæ, emporia, mercatusúe agantur: ne quicquam præterea fiat, exerceaturúe, quod ad earum nundinarum, uel mercatus apparatum pertineat, etiam ſi in diem, proxime ſequentem, illæ cadant.

Ne contractus ulli, cuiuſuis generis ſint, neúe ullæ rerum exequutiones fiant; niſi cum iure nominatim permiſſum eſt.

Ne collectæ, taleæúe in oppidis, pagis, uicis, ut ex deprauata conſuetudine quibuſdam locis factum eſt, feſtis diebus exigantur, præſertim quo tempore, uel ſacra fiunt, uel concio habetur, uel proceſſiones, uel alia diuina officia celebrantur, uel ſcholarũ doctrinæ Chriſtianæ exercitationes aguntur. Nec uero ullo præterea umquam die in eccleſia, in cœmiterio, atrioúe eccleſiæ illa exigi liceat.

Ne libri, imagines, ſigna, et alia id genus uſquã uenalia proponantur, aut circumferantur.

Ne quæ ad aleæ luſum pertinent, neque laruæ itidẽ, nec ueſtes ad perſonatorum hominum uſum uendantur, locenturúe.

Ne quas res, ad uictum neceſſarias, uendi licet; illæ prope eccleſias, in earumúe conſpectu uenales proponantur.

Neque earum ipſarum rerum, præterquam panis, à Sole, aut pluuia defendẽdi cauſa, in foro, lociśue publicis tentoria, raſtraúe ſint, quibus illæ exponantur.

Neque earundem rerum occaſione, cauſaúe officinæ aperta ullo modo ſint: ſed earum oſtiolum paruulum patens ſit licet, reliqua omni parte clauſa. Quo in genere præterea Epiſcopus, illarum rerum uenditioni certam horam, et modum præſcribat; ne ex uenditione aliquid exiſtat ſcandali, offenſionisúe, aut occaſionis, qua diſtrahantur homines à diuinis officijs.

Tonſoribus præterea, piſtoribus, ſutoribus, calcearijs, alijsq. eiuſmodi, et reliquis item opificibus, quibus præſcribi oportet, Epiſcopus certas regulas præſcribat, ne deinceps dierum feſtorum cultum uiolent, in quo maxime peccare plerique ſolent.

Quoniam autem uſu iam hac in prouincia nimis compertum eſt, deprauatis his temporibus, et moribus, ad choreas, tripudia, ſaltationes, et id genus alia numquam fere conueniri ſine multis, et ijs quidem grauiſſimis Dei offenſionibus, idq. cum ob turpes cogitationes, obſcœne dicta, inhoneſtas actiones, morum corruptelas, et pernicioſas ad omnia opera carnis illecebras, illis perpetuo coniunctas, tum propter cædes, rixas, diſſidia, ſtupra, adulteria, aliaq. mala plurima inde conſequentia quam ſæpiſſime, his tot offenſionũ, et peccatorum ſeminarijs locum dari, ijs præſertim diebus, qui dies propiciationis ſunt; et ijs ipſis diebus fideles pleroſque, nefarijs iſtis Satanæ blanditijs illectos, a diuinis officijs, religioſis ſupplicationibus, lectionibusq. ſacris abduci, auertiq. rudes à percipiendis fidei rudimentis; alioſq. ab alijs Chriſtianæ pietatis officijs, in quæ eo tempore religioſe incumbendũ eſt, abſtrahi, et amoueri; hoc certe grauiſſimum eſt in conſpectu Dei, et eccleſiæ. Quare feſtis ijs diebus, ſaltem horis, quibus diuina celebrantur officia, interdicimus ne ſaltationes, tripudia, choreæ ducantur, aut fiant.

Ne item comediæ, ludi ſcenici, uel theatrales, haſtiludia, et alia cuiuſuis generis ſpectacula agantur.

Ne circumforanei, circulatores, et id generis nebu-

lones, præſtigias ſuas, inaniaq. ea ſpectacula agant; neque quicquam omnino uendant, ne medicamenti quidem prætextu.

Vt autem hæ omnes de feſtorum cultu leges ab omnibus ſeruentur; contra eos, qui non paruerint, Epiſcopus agat pœnis, et alijs item remedijs arbitratu ſuo.

Feſtis diebus ſacroſancto Miſſæ ſacrificio fideles omnes interſint.

Neque uero excuſentur puellæ nubiles, neque deinceps uiduæ, ne permiſſu quidem primi noſtri concilij ob recentem mariti mortem, neque ullo alio, cuiaſuis conſuetudinis, prætextu.

Vt uero ij dies omni pietate, et religioſius colantur; hæc crebro populum Parochi, et concionatores admoneãt, atque hortẽtur, ut illorum dierum tempus, quod Deo, eiusq. cultui debetur, in ijs actionibus totum conſumant, in quibus ſancte conſumendum eſt.

Vt concionem mane, et ſacram lectionem a prandio, ubi explicari ſolet, audiant.

Vt diuinis, Veſperarum præſertim, officijs præſentes pie religioſeq. adſint.

Vt in Chriſtianæ doctrinæ rudimentis, ac præceptis, uel percipiendis, uel recolendis uerſentur.

Vt in operibus etiam, officijsq. pietatis ſe exerceant, ægros homines uiſitando, mærentes pie conſolando, et alia eiuſmodi præſtando.

Vt denique ab illis actionibus, unde omnis peccandi materia, atque occaſio exiſtit, feriati, in ea opera incumbant, ob quæ ſunt illi ſacri inſtituti dies.

Epiſcopi igitur cura ſit, uel litaniarum proceſſiones, uel orationis, aliarumq. Chriſtianarum uirtutum exercitationes inſtituere; in quibus per feſtos dies occupati fideles, abducant ſe a prophanis actionibus.

Sicut Principes, et Magiſtratus, qui gubernationi præſunt, dignitate præcellunt, ita prælucere debent exemplo, quo reliqui incendantur ad perpetuum pie agendi ſtudium. Quamobrem pro muneris ſui officio, eos paterne cohortando, et admonendo, Epiſcopus curet, ut ipſi per annum ſolemnibus diebus, et in quibus potiſſimum humanæ redemptionis myſteria peraguntur, in Natiuitate ſcilicet Domini, die Circuncifionis, et Epiphaniarum, in hebdomada ſancta, Paſcha reſurrectionis, Aſcenſione, Pentecoſte, in ſolenni die Corporis Domini, ad Cathedralẽ Eccleſiam conueniant; Epiſcopaliq. Miſſæ ſacrificio, quod ſolenni ritu fit, diuiniſq. ueſperarum officijs interſint. Idem præterea efficiat, cum ob Iubileum, uel ob aliam publicam cauſam generales proceſſiones, et ſupplicationes aguntur.

Epiſcopus id cura, diligentiaq. adhibeat, ut tum ex Eccleſia ſua libris ueteribus, manuq. ſcriptis, tum ex publicis Ciuitatis ſcriptis, monimentiſue, atque aliunde peruestiget, ſi qui dies ſunt quibus colendis, uel ueteri inſtituto uſuq. uel publico uoto Ciuitas adſtricta eſt; aut alius item quiuis diœceſis ſuæ locus.

Qua præterea diligentia utatur in conquirendis reliquijs, tum uotis, tum piæ conſuetudinis inſtitutis. Si quæ uero eiuſmodi monimenta compererit; ea diligentius conſcripta, in Epiſcopali Archiuio aſſeruanda curet. Certoſq. illos dies feſtos, ijs monimentis notatos, coli, et alia huiuſmodi pia inſtituta præſtari iubeat.

Vigiliæ autem, et feſti dies Sanctorum, qui publico Ciuitatis uoto, aut conſuetudine coli debent, diœceſanæ ſynodi conſtitutione ab epiſcopo decernantur; et in calendarium quotannis relati, die Dominico, prout uniuſcuiuſq. eorum Sanctorũ feſtus dies in aliquã hebdomadam inciderit, populo à parocho denuncientur.

Monimenta uero feſti diei, uel piorum inſtitutorum, quæ in aliquo ſolo diœceſis oppido, locoue uoti publici, aut conſuetudinis ratione ſeruari oportet, in eius etiam loci parochiali Eccleſia aſſeruentur: cum autẽ dies ille feſtus, uel quo pium inſtitutum ſeruari debebit, inciderit; parochi ſit, die Dominico, proxime præcedenti, illum populo indicere, ac denunciare.

Prohibeat uerò diligenter Epiſcopus, atque omnino efficiat, ut non modo non ſaltationes, et choreæ, uerum etiam ne commeſſationes, in honorem ſanctorum ludi, aliæue prophanæ actiones, ab eorum feſtorum dierum, piorum inſtitutorum cultu alienæ, ullo quouis modo, etiam illorum prætextu, occaſioneue introductæ, publice ijs ipſis diebus fiant.

Studeat etiam Epiſcopus, ut quo tempore in Septuageſimæ, Sexageſimæ, et Quinquageſimæ hebdomadis Eccleſia mater, et officiorum ritu, et hymnis, canticiſq. fidelium mentes ad mæſtitiam, atque ad pœnitentiã excitantibus, et omni deniq. tum ueſtimentorum, tum aliarum rerum apparatu populum Dei inſtruit, ac præparat tot ante diebus ad ſancte recolẽdam Chriſti Domini paſſionem, et crucem; eo potiſſimum tempore fideles, ſibi in curam traditos, ſpectacula, ludos ſcenicos, et alia, quæ gentilitatis ſpeciem præ ſe ferunt, tunc præſertim morum corruptelis introducta, illa ipſa, tanquam à ſanctiſſimis Eccleſiæ inſtitutis abhorrentia, omnino fugientes, ad pietatis Chriſtianæ ſtudia, et ad orationem attentiores ſint, propoſita omni Chriſtianarum actionum exercitatione.

Quo religioſius incolæ uniuſcuiuſque parochiæ feſtum diem colant, Illius ſancti, ſanctæue, cuius patrocinio parochialis Eccleſia dicata eſt, cohortationibus agat Parochus, ut pridie eius diei illi ſancte ieiunent, animo pie repetentes tum ieiunia, tum religioſas alias eius ſanctarum uirtutum exercitationes; quarum meritis in cœlum ille uocatus, cum ſempiterna gloria perfruatur, pro charitate, qua abundat, eorũ, quorum ſalutis patrocinium ſuſcepit, preces Deo offert, ieiunia item, et lachrymas. Tum idem illos admonere, atque uehementer in Domino cohortari nõ deſiſtat, ut pietatis Chriſtianæ officijs, ſanctis operibus, debitaq. ueneratione ſancti illius diem feſtum colant; utq. ab omni ſeruili opere abſtinere ſtudeant.

Eodem præterea die ſancti, qui parochiæ patronus eſt, et cuſtos, quo ad illius imitationem magis fideles inflammentur, id parochus preſtet, ut peracto ueſperarum officio, cum frequẽtior in Eccleſia populus adeſt, aut ipſe, aut alius in ſuggeſtu, alioue loco ſuperiori de libro, quo illius uita, uere expreſſa, continetur, res

eius

eius ſancte, admirabiliterq. geſtas, religioſa uitæ inſtituta, morum diſciplinam, pietatis ſtudia, uirtutes pronunciet.

Quoniam uero ſanctiſſimis ſummorum Pontificum conſtitutionibus, et prouincialis Concilij primi noſtri decreto ſancitum eſt, ut quæ apochrypha ſunt, in Eccleſia ne legantur: de uitis ſanctorum qui in unaquaq. huius prouinciæ Vrbe, diœceſiue certis potiſſimum locis coluntur, liber ab Epiſcopo conficiatur, doctis, et pijs uiris adhibitis, tum ex probatis auctoribus, tum certis ſuæ Eccleſiæ ſcriptis, ac traditionibus.

Sanctorum, qui in Domino dormierunt, ſacris ſepulcris, et reliquijs colendis, et uenerandis, eo maxime augetur gloria Dei, quo religioſius illa coluntur. Quo igitur die ſancti alicuius dies feſtus agitur, ſi in aliqua urbis, diœceſisue Eccleſia, ſancti alicuius corpus reconditum eſt, ſacraue eius membro, uel aliæ inſignes reliquiæ aſſeruantur: eo die, et ſignificatio detur frequenti campanarum ſonitu; et illa Eccleſia locus, ubi ea ſunt, ſacrarum ueſtium apparatu, et candelarum lumine ornetur; tum ad maiorem cultum diuina officia ſolemnius celebrentur.

DE SCHOLIS DOCTRINAE Chriſtianæ.

Quo maior in dies concurſus, et progreſsio fiat ad doctrinæ Chriſtianæ ſcholas, ad earumq. ſtudium uehementius excitentur iam inſtituta, et in poſterum, Deo iuuante, inſtituendæ eius rei nomine ſodalitates: Indulgentiarum, quæ, et à Quinto, et nuper à ſanctiſſimo D. N. Gregorio XIII. earum ſodalitatum hominibus conceſſæ ſunt, donum quotannis per Parochos duobus ante calendas Maij diebus Dominicis proximis promulgetur, cum frequens populus adeſt. Illis autem conſtitutis calendis, earum ſodalitatum homines, ut Indulgentias conſequantur, confeſſi, ſacram Euchariſtiam ſumant; ac proceſſionem præterea agãt ſolemni ritu. Si uerò ſæpius id promulgari, uel alijs potius certis diebus hæc ab illis agi, Epiſcopus cenſuerit; id conſtituat arbitratu ſuo.

Quibus in oppidis, uicis, ac locis, quæ ad ſuam diœceſim pertinent, Epiſcopus has neceſſarias doctrinæ Chriſtianæ ſcholas, et ſodalitates, ut altera prouinciali ſynodo iuſſum eſt, non adhuc inſtituit, illas quãprimum, et quam diligentiſſime inſtitui curet. Studeat uero quamplurimos cuiuſuis conditionis, ſtatus, et ætatis homines probatos, tũ mares, tum fœminas, ijs ſcholis iam inſtitutis, uel inſtituendis, adſcribi, adſcriptosq. operam illis nauare, ut conceſſi Indulgẽtiarum muneris participes ſint.

Eas uerò iam inſtitutas, uel in poſterum inſtituendas, ſcholas, et ſodalitates, ad illas præſcriptas regulas dirigi curet, quæ iuſſu noſtro ad communem eorũ uſum edentur in lucem.

Scholas præterea quam ſæpiſſime uiſitari, tum ab earum Præfectis, tum ab alijs etiam iubeat, quibus id negotij dederit. Iique diligenter ei referant, cum de omni inſtituta earum ratione, frequentiaq́ illorum, qui conueniunt, tum de reliqua earundem, ſodalitatum ſpirituali progreſſione. Eiſdem, quo plures poterit, conſtituat Confeſſorios ſacerdotes, et in concionibus habendis exercitatos, quorum, et miniſterio adiuuentur, et ſalutaribus monitis, crebriſq. cohortationibus inflammentur in dies magis, ad illud ſcholarum, et piarum exercitationum inſtitutum, atque ſtudium.

Si quam aliquando concionem ſacram a prandio populo haberi contigerit, ei certo hora ab Epiſcopo ſtatuatur; ita ut neque concionator a doctrinæ Chriſtianæ ſcholis, neque hæ ab illo impediantur.

Epiſcopus præterea eam ineat rationem, ut et in hoſpitalibus, et in alijs pijs locis, ubi plures, uel mares, uel fœminæ curantur, aut aluntur, hoc tradendæ doctrinæ Chriſtianæ inſtitutum introducatur: quo illi paſcantur hoc præterea ſpirituali cibo.

QVAE AD CONCIONATORES pertinent.

Anniuerſaria feſtorum ſolemniumq. dierum quadam quaſi uiciſſitudine, et ſtatis pro ſolemnitatum, têporumq. ratione ſacris cæremoniarum ritibus Dei Eccleſia, à Spiritus ſancto inſtructa redemptionis noſtræ myſteria, et ſacras alias actiones in anno, tamquam uno libro deſcriptas, fidelibus proponit; qui ſi minus ad ea inſtructi ſunt, nec quæ ſancte, religioſeq. aguntur, intelligunt, non eum fructum, quem alioqui perciperent, capiunt. Quo igitur diligentius illi inſtruantur, indiesq. magis accendantur ad publicas ſacras actiones, et myſteria colenda, quæ ſtatis anni ſolemnitatibus, et temporibus Eccleſia Dei celebrat; Epiſcopus tum ipſe aliquando, tum concionatores, et Parochi certis ijs diebus, quibus illa agi, celebrariue contigerit, populum doceant cum ſacroſancta ea myſteria, tum religioſum eorum anniuerſarium cultum, tũ ſanctiores ſtatarum in ijs colendis ſacrarum cæremoniarum, ac rituum rationes, et ſignificationes.

Itidem, cum ſolennes aliquæ ſtatæ proceſſiones, uel aliæ ſupplicationes, aliqua publica cauſa indictæ, agũtur, uel Iubileum, in uniuerſa Eccleſia indictum, celebratur; conciones ab eiſdem habeantur. Quibus præter cetera explicentur cauſæ, quamobrem aut Iubileũ celebretur, aut illæ ſupplicationes fiant; tum excitentur, atque admoneantur fideles, quam religioſe incumbendum ſit ei ſanctæ actioni, quidq. ab illis præſtandũ, ut illius Iubilei ſpirituales diuitias ipſi conſequantur.

Vt autem religioſa animi præparatione hi ſolemnes dies à fidelibus colantur, non ſatis illi id eſſe putent, myſteria illa à ſe ſermonibus, concionibusue, ijs ipſis diebus, quibus celebrantur, explicari, ſed feſtis etiam, aut Dominicis diebus, eas ſacras, uel ſolemnitates, uel actiones proxime præcedentibus, eoſdem concionibus inſtruant, et eorum animos menteſque præparare, atq. inflammare ſtudeant, cum ad omnẽ religioſum myſteriorum, quæ ſancte aguntur, cultum, tum maxime, pro ſolemnitatum ratione, ad pœnitentia ſa-

cramentum, et ad ſacram Euchariſtiam ſumendam. Id uerò etiam ſeruetur, cum ſtata ieiuniorum tempora, aduentus Domini, Septuageſima, et eiuſmodi inſtant.

De ſacramento etiam Chriſmatis populum inſtruant in illis Pentecoſtes diebus, quibus potiſſimum ab Epiſcopo id ſacramentũ ſolemniter miniſtrari ſolet.

Parochi autem id omne inſtruendi populi officium præſtent ad præſcriptum inſtructionis, quæ eo nomine cura noſtra conficietur ad communem prouinciæ uſum.

Ne patiatur Parochus, cuiuſuis ordinis regulares in ordinis ſui Eccleſiis, intra fines parochiæ ſuæ ſitis, concionem habere, niſi ex ſcripto teſtimonio perſpexerit, eos, muneris eiuſmodi in illis Eccleſiis obeundi cauſà, ſe ad Epiſcopum cum concionandi facultate, quam à Superioribus ſuis ipſi obtinuerint, contuliſſe: et benedictionem, ut Tridentino Cocilio cautum eſt, ab eodem petiiſſe: neque itidem in alienis eiuſdem parochiæ Eccleſiis, niſi, ubi concionandi facultatem ſibi ab Epiſcopo litteris conceſſam, illi oſtendant.

Quæ in Concilio prouinciali primo de prædicatione uerbi Dei, et quæcunque item alia concionatoribus à nobis præſcripta ſunt; ea quo diligentius ſeruentur, illã cautionem adhibeat unuſquiſque Epiſcopus, ut cum eorum cuiquam in ſua diœceſi cõcionandi poteſtatem faciet, uel benedictionem impartiet, illa omnia, et alia eo de genere in noſtrã concionatorum inſtructionem, ad communem prouinciæ uſum ſimul redacta, et quæ item Epiſcopus Eccleſiæ ſuæ rationibus accommodata, ab illis ſeruanda cenſuerit, illis litteris deſcribi iubeat, quibus uel concionandi facultas permittetur, uel præſentationis poſtulatæq. benedictionis teſtimonium fiet.

Quoniam parocho concionante, nonnulli, parum ſalutis ſuæ memores cum ad illius concionem conueniũt, ſæpe diſcedant ea non abſoluta, ideo debiti in hoc genere officij ſui eos crebro Parochus admoneat, prout neceſſarium eſſe uiderit. Quod ſi quos aliquando monitos ex uerbi Dei, uel Parochi concionantis contemptu in contumacia perſeuerare animaduerterit, illos ad Epiſcopum deferat, qui pro culpæ grauitate eoſdẽ afficiat, tum alijs pœnis, tum, ſi opus eſt, ſacramentorum communione priuet, ad Cartaginenſis Concilij præſcriptum.

Parochus, et concionator ſæpe, prout opus eſſe animaduerterit, illam decem annorum Indulgentiam edicat, ac denunciet, quam Summus Pontifex Leo X. in Lateranenſi Concilio toties con ceſſit, quoties aliquem blaſphemantem accuſarit.

QVAE AD FIDEI TVENDAE Studium pertinent.

Quos oportet, ſacri Tridẽtini, prouincialiſque noſtri concilij primi iuſſo in diœceſana ſynodo Canones, et Decreta Tidentina recipere, fideique profeſſionem præſtare; niſi illos id præſtitiſſe, Epiſcopus perſpexerit: in ea, quæ proxime futura eſt, ſynodo, ab illis præſtari iubeat.

In aliquem uero certum librum, qui in Epiſcopali Archiuio aſſeruetur, eos omnes, ac ſingulos Cancellarius Epiſcopalis ordine referat, tum qui antea præſtiterunt, tum qui in poſterum præſtabunt in ſingulis ſynodis, deinceps ſequentibus.

Quicunque litteras, et liberales artes quouis nomine, uel publice, uel priuatim docẽt, ij, quales quales ſint et reliqui præterea, quibus Pij quarti, Pontificis Max. conſtitutione, uel eiuſdem prouincialis Concilij decreto fidei profeſſionem facere iuſſum eſt, trium mẽſium ſpatio illam ad formulam ab eodem Pontifice præſcriptam, aut iam præſtitiſſe oſtendant, aut re ipſa præſtent.

Qui uero in poſterum illud legendi, interpretandi, docendiq, munus ſuſcepturi ſunt, fidei profeſſionem ad idem præſcriptum ante præſtent, quam id ſuſcipiant, exerceantùe. Hiq. et illi omnes libro notentur.

Parochus ne ullo modo patiatur, in ſuæ parochiæ finibus id, ut ſupra, munus à quoquam deinceps ſuſcipi, aut iam nunc ſuſceptum exerceri, ſi is ſcripto Epiſcopi teſtimonio nõ oſtenderit, ſe fidei profeſſionẽ præſtitiſſe: immo uero ſi ita teſtatum non fecerit; ei illo muncrẽ interdicat, ſi non paruerit, ad Epiſcopum deferat, qui in eum, prout iuris eſt, animaduertat.

Et quoniam ad Chriſtianam pietatem hoc ualde intereſt, ut inſtituendæ pueritiæ, atque adoleſcentiæ munus committatur uiris, non ſcientia ſolum, ſed fide, ac moribus, uitaq. probatis: eam ob cauſam à quo fidei profeſſionem Epiſcopus recepturus eſt, ante ab eo cum uitæ ſuæ rationes perquirat, tum, ſi quod teſtimonium fidei, morumq. à probatis uiris habet, afferri iubeat. Quod ſi ea, uel non afferuntur, uel eiuſmodi ſunt, quibus ipſius Epiſcopi conſcientiæ, ac iudicio non ſatiſfiat, id ipſum aliunde Epiſcopus quærat, ab ijs præſertim, apud quos ille diu fuerat; hocq. diligentius inueſtiget, ſi uel e longinquis, uel hæreſis nomine ſuſpectis, uel morum corruptela inquinatis locis illum eſſe, aut uenire animaduertit.

Hoc præterea diligentiæ adhibeat, ut, poſteaquam aliquis, fidei profeſſione ad præſcriptum facta, docendi curam ſuſceperit, eius etiam uitæ, morumq. ratio, et puerorum inſtitutio aliquando obſeruetur, idq. in ijs potiſſimum ludi magiſtris, qui certa pacta mercede, in diſciplinam ſuam traditos pueros domi educant.

Quorum librorum lectione, explicationeùe, puerorũ, aut adoleſcentium animi deprauantur, et mores facile corrumpuntur, quo in genere ij ſunt, qui res obſcœnas, et turpes continent: eos, ut Indice Tridentino ſancitum eſt, à ludi magiſtris prælegi, explicariùe, Epiſcopus non patiatur: ac plane uetet, ab illis quicquam exponi, quod bonis moribus repugnet, quodq. impietatem inducat, ut Lateranenſi ultimo Concilio decretum eſt.

Iubeat Epiſcopus pueros, adoleſcentesùe à ludi magiſtris Chriſtianæ religionis præcepta, atq. fidei rudimẽta doceri, adhibitis ijs ſolum libris, quos Epiſcopus ip

ſe

ſe præſcripſerit, prout ad illud inſtituendi munus eos idoneos eſſe iudicauerit. Dominicis uerò, et feſtis diebus, nullo alio præterea doctrinæ genere illos inſtrui liceat, quod omne eo ipſo Concilio Lateranenſi præſcriptum eſt.

Illud etiam eiſdem præſcribat, ut diebus feſtis ſcholæ ſuæ adoleſcentes, pueroſùe, aut ipſi conducant, aut frequentes illas conuenire iubeant ad ſolemne Miſſæ conuentualis ſacrum, ad uerbi Dei conciones, ad diuina uesperarum officia, ad ſacrarum litterarum interpretationes, ad doctrinæ Chriſtianæ ſcholas, et ad alia denique uitæ ſpiritualis ſtudia, atque exercitationes.

Hæc omnia an ab iјs præſtentur; Epiſcopus uiſitando aut ipſe, aut alius eius nomine inueſtiget diligenter, tum, maxime, an libros iſti apud ſe habeant, uel ob fidei doctrinam, uel ob morum inſtitutionem damnatos, improbatoſùe; tum præterea, an qui in eorum diſciplinam traditi ſunt, honeſte educentur.

Profecturus aliquis ad ea loca, ubi et ſi catholico etiam more à multis uiuitur, impunè tamen, et publice ab alijs prædicatur, aut creditur, quod à Romanæ Eccleſiæ doctrina, et fide alienum eſt, profectionis ſcriptam facultatem ab ſuo Parocho, uel ab eo, quem Epiſcopus conſtituerit, ante impetret, quam abeat. Quibus facultatis litteris caueatur, ut et reuerſionis tempore, et ſi diutius illis in locis fuerit, ſingulis annis teſtatũ faciat, ſe catholico more, et uixiſſe, et uiuere: utq. id teſtimonium ſcriptum ſit ab illius loci, ubi fuerit, Epiſcopo, aut Parocho, ſi ibi Parochus eſt, aut à catholicis uiris, probatis hominibus, illorum locorum incolis. Hocq. is, cui eo proficiſci conceſſum erit, præſtet omnino.

Quicunque autem ſanctæ Inquiſitionis officium, ſtatum, res, et miniſtros aliquo modo læſerit, uiolaritùe, contra eum, ut Pij V. Conſtitutione ſancitum eſt, Epiſcopus agat ad illius ſanctionis præſcriptum.

Quam grauiſſimam ſanctionem aliquando, cum expedire cenſuerit, promulgari iubeat.

Pernicioſorum, et falſorum librorum cum perpetua quodammodo peſtis ſit, cui remedium ſemper afferri oporteat, de iјs ſæpe, et ſummorum Pontificum conſtitutionibus, et ſacrorum Canonum iure, cautum eſt. Poſtremo autem multa tum Concilij Lateranenſis ultimi decreto, tum nuper Tridentino Concilio, et indice utiliter conſtituta ſunt. Quæ ut Epiſcopi ſtudio à Bibliopolis, Impreſſoribus, et reliquis item omnibus, quorum intereſt, diligentius, quam hactenus, factum ſit, ubique præſtentur; illa ferè omnia aliaque nonnulla, eodem ſpectantia, quæ addenda cenſuimus, ſimul complexi, prouinciali hac conſtitutione tota eo de genere ſic edicimus, propoſitis, eodem Lateranenſi, et Tridentino tum Concilio, tum indice, et Pij Quarti conſtitutione de eo Indice lata, pœnis ſancitis, et alijs præterea Epiſcopi arbitratu.

Vt quicunque artem librariam exercet, ab eo ne patiatur Epiſcopus libros uenales proponi, niſi confecto librorum ſuorum indice, cui ab ſe, aut ab eo, a quo eam curam in recognoſcendis libris geri is uoluerit, et ab Inquiſitore etiam ſubſcriptum ſit: neq. facultate ſibi ab eiſdem non permiſſa, ullos alios cuiuſuis generis libros ille habeat, aut uendat, aut quauis ratione tradat, illo indice non notatos.

Ne loco publico, portorij, mercibuſùe importandis cõſtituto, libros miniſtri publici eius loci exportari patiantur, niſi qui illos importarint, aut Bibliopolæ, aut alij, quorum ſunt, ſcriptum, eorundem manu ſignatũ, attulerint, quo exportandi poteſtas fiat.

Libri, non publico mercium loco expoſiti, ſed aliò in urbem inuecti, ab eo qui inuexerit, uel inuehi iuſſerit, eiſdem denuncientur: nec libri a quouis inuecti, uel in urbem introducti, alijs commodentur, aut quauis alia ratione tradantur, antequã his, qui introduxerit, illis, ad quos recognitio pertinet, indicem eorũ oſtenderit, ab eiſdemq. item facultatem obtinuerit: idque niſi libri id generis ſint, ut eos omnibus permiſſos eſſe perſpicue conſtet.

Ne quis opuſcula, libros, commentarios, aliaúe id generis, quouis titulo, et nomine, quæ manu ſcripta ſunt, euulget; niſi ab Epiſcopo, aut ab alio eius iuſſu, et ab Inquiſitore recognita ſint, atque approbata ſubſcriptionibus.

Ne præterea quis librum, ſcriptumùe cuiuſuis generis imprimat, imprimiùe curet, niſi eiſdem, Epiſcopo, et Inquiſitore recognitum, et ſcripto comprobatum.

Quod recognitionis, et comprobationis ſcriptum, libri imprimendi principio, recognitorum manu notatum, principio item libri imprimatur.

Libri exemplum auctoris manu, et nomine notatum, ubi primum impreſſum eſt, recognitoribus tradatur aſſeruandum.

Libris impreſſis, appoſito imprimentis nomine, adſcribatur item annus, quo impreſſi ſunt.

Libri, quos typis mandari conceſſum eſt, in codicem à recognitoribus referantur, notato conceſſæ facultatis anno, et die, deſcriptis etiam nominibus eorum, quibus eos imprimendi poteſtas facta eſt.

Ne hæredes, ultimarumùe uoluntatum exequutores, libris, à defuncto relictis, utantur; aut alijs utendos dent, uel uendant, aliaùe quauis ratione tradant, antequam illos, aut eorum indicem ipſis Epiſcopo, et Inquiſitori attulerint; facultatemq. obtinuerint.

De Biblijs autem, uulgariter redditis, et de teſtamento nouo, in uulgarem etiam ſermonem conuerſo, de libris præterea, qui de rebus inter catholicos, et hæreticos cõtrouerſis, communi item lingua conſcripti ſunt; ea diligens cautio adhibeatur, ut illorum uſus iјs tantum concedatur, quibus Epiſcopus, aut Inquiſitor de conſilio Parochi, aut Confeſſarij permittendum iudicarit.

Libri de officio, et precibus horarijs B. Mariæ Virginis uulgariter, uel Italice, uel Hiſpanice, uel Gallice, uel Germanice, uel partim latino, partim uulgari ſermone expreſſi, uenales ne proponantur, neque uendantur. Si qui uero eos adhuc habent, ad ſacræ Inquiſitionis officium ſtatim deferre compellantur, ut edita

à Pio Quinto, conſtitutione ſancitum eſt.

Caueat Epiſcopus, ne libri illi paruuli, quibus preces uariæ continentur, falſis, ſuperſtitioſisq. titulis aſperſi, habeantur, aut uendantur, niſi ſuo, aut Inquiſitoris, aliorumue Theologorum, quos huic muneri præfecerit, diligenti ſtudio primum recogniti, et purgati ſint.

Adhibeat idem aliquando aliquot ſuæ Ciuitatis peritiſſimos homines, quorum opera, et ſtudio accurate cognoſcat. ſi qui peſtiferi libri ſunt, Indice Tridentino non notati, quorum uſu, et lectione interdicendum ſit, eiuſdem Indicis auctoritate.

Quos libros, id generis cognouerit; ne in urbem, aut in diœceſim ſuam illi inuehantur, caueat quam diligentiſſime: eorumq. nomina cum ad ſacræ Romanæ Inquiſitionis Patres deferenda curet; tum alijs prouinciæ Epiſcopis ſignificet; quo diligentius peſti obſtruatur aditus.

Qui per urbes præterea, uicos, oppida, aliaue loca libros uenales circumferunt, eorum etiam indicem habeãt, cui ab Epiſcopo, et ab Inquiſitore, aut ab ijs, quibus librorum recognitio ab illis delegata eſt, ſubſcriptum ſit.

Hos Parochus, in cuius Parochiæ finibus illi uenales libros exponunt, circumferuntue, de improuiſo aliquando uiſitet. Ac ſi aut illorum indicem non habere, aut alios præterea, eo indice non deſcriptos, uendere, habereue compererit; tum eos Epiſcopo, aut Inquiſitori denunciet: tum libros omnes ſequeſtri nomine, donec aliter ab eo, cui denunciarit, iuſſum erit. Si libros, Indice Tridẽtino damnatos, improbatosue apud eos deprehenderit: illos etiam comprehendi, aut ſponſione ſaltem facta ſibi ab illis caueri curet, ut ad certum diem ſiſtant in iudicio Epiſcopi, aut Inquiſitoris.

QVAE AD SACRAMENTALIA, et ſacramenta generatim pertinent.

Chriſtianæ pietatis ornamentum, in quo populum fidelem gloriari oportet, altare eſt cæleſtis holocauſti, ſacroſancta illa arbor Crucis, in qua auctor humanæ redemptionis pependit Chriſtus Dominus. Quamobrẽ ad Chriſtianæ religionis gloriam inſignis admodum fuit ea ueterum pietas ut Crucis ſignum non in templis ſolum, ſed domi, foriſq. in parietibus, ac ueſtibulis, paſſimq. in urbe expreſſum appareret, tanquam et præclarum populi Chriſtiani trophæum, et clariſſimum diuinæ miſericordiæ monimentum, et ſempiternum denique teſtimonium, quo palam fieret, fideles cum inimicis Crucis Chriſti, Iudæis, Ethnicis, et Hæreticis nihil habere commune, ſed contra eos omnes libere profiteri, quem colunt, Dominum Ieſum, et hunc Crucifixum. Hoc igitur maiorum religioſo exemplo, atq. inſtituto, cuius etiam ueſtigia in hac prouincia aliquot locis perſpici licet, excitatus Epiſcopus illud curet, ut hoc ſacroſanctæ Crucis inſigne, uel ligno, uel lapide, uel, ubi commode per facultates fieri poteſt, marmore expreſſum, in urbe, et diœceſi ſua, ubi triuia frequentiora ſunt, publice proponatur, atque erigatur: quo crebrius, perſpecta ea ſacra Crucis arbore, fideles ſeſe erigant, tum ad ſummi myſterij, in ea peracti, gratam memoriam, tum ad ueram illam gloriam, ad quam Chriſto duce, populus fidelis, qui populus eſt acquiſitionis, contendere debet.

Quod præterea alias ſancitum eſt, id pro ſacroſanctæ Crucis cultu, et ueneratione ſeruari Epiſcopus iubeat, ut ne ea humi exprimatur, ne ue ſordidis, et aliqua labe inquinatis locis.

Singulis diebus dominicis ſacerdos, Miſſæ parochialis ſacrum facturus, antequam illud inchoet, aquam ſale aſperſam benedicendo renouet, eamq., ut moris eſt, aſpergat.

Sanctiſſimi D. N. Gregorij XIII. Pontificis conſtitutio, qua, excommunicationis pœna propoſita, ipſo facto incurrenda, interdictum eſt, ne innocentiſſimi Agni imagine figuratæ certa illa forma, et per Romanos Pontifices ſtatis temporibus conſecratæ minio, auro, aut ullo colore inficiantur; neque uenales proponantur, promulgetur in Eccleſiis eo anno, quo illas conſecrari moris eſt, in paſcha; et quoties item Epiſcopus opus eſſe cenſuerit.

Quod pietatis, & Dei honoris cauſa ab ſancta Matre Eccleſia inſtitutum eſt, ut feſto die Purificationis B. Mariæ Virginis candelæ, et palmæ aut oliuæ prout locorum conſuetudo eſt, dominico die, qui de palmis dicitur, in Eccleſia ſolenni ritu benedicantur: eæq. candelæ accenſæ ſtatis illo tempore proceſſionibus circumferantur, non ſine ſanctiſſima myſteriorum ſignificatione; id, ut inſtituti ratio poſtulat, ita religioſe celebrari debet.

Quamobrem edicimus, ne alio loco, niſi in Eccleſia, neque dum manibus laicorum tenentur, ſed conſtituto loco poſitæ, ſolemnibus cæremonijs benedicantur; et ſingulæ ſingulis diſtributæ, tum palmæ, tum candelæ accenſæ manibus per eos, qui acceperint, geſtentur, ex Eccleſiæ inſtituto, dum ſtatis illis diebus proceſſiones, et ſacræ aliæ actiones habentur. Vtq. præterea introducto ei uſui occurratur, quo multis locis in hac prouincia fit, ut illæ, uel candelæ, uel palmæ oliueq. ſacro eo ritu benedictæ, non in Eccleſia a quibuſdam ſumãtur, ſed ad eos domũ deferantur; et, quod grauius eſt, à laicis quibuſdam, quaſi tributum quoddam ſibi à parochis, uel ab alijs quibuſuis debitum, illæ exigantur, decernimus, ut ſaluo, ſi quod patronus aliquis beneficij habet, illas exigendi iure, ijs ſolum, qui in Eccleſia interfuerunt, et illis item tantum tradi liceat, qui ijs ipſis diebus ad illã Eccleſiam conuenire ſolent; ſed non potuerunt, uel quia ægroti, uel alia legitima cauſa impediti.

Ad preces, quæ ſupra puerperam funduntur, cum poſt prolem emiſſam, illa acturа gratias, ad Eccleſiam ſe confert, parochus puerperæ domum ne ingrediatur, etiam ſi mulier ob aduerſam ualetudinem Eccleſiam adire nequeat.

Fœminis præterea, poſt puerperium ad Eccleſiam ueniẽ

nientibus, panis benedictus, ſub hoſtiæ forma, ne præbeatur.

Fons baptiſmalis, ne uſquam in alijs Eccleſiis, quàm in parochialibus, ſit, uel Epiſcopi conceſſu in illis locis, ubi propterea quod parochialis Eccleſia longius diſtat, idem populi commodo magis conſulendum eſſe cenſuerit.

Ad ſacri chryſmatis oleum accipiendum, quotannis ante Paſcha mittantur, qui accipiant, ut ueteri canone decretum eſt.

Sancti item chryſmatis, et ſacri cathecumenorũ olei uaſcula, ne alibi, ſed in Eccleſia, religioſè aſſeruentur in ciborio, alioue eiuſdem Eccleſiæ certo conſtituto loco, quem Epiſcopus comprobarit.

Sacrum præterea oleum infirmorum, in Eccleſia itidẽ cuſtodiatur uaſe, ab aliorum ſacrorum oleorum uaſculis diſtincto; niſi quibus parochis Epiſcopus propter eorum domicilij à parochiali Eccleſia diſtantiã illud domi tunc aliquando ſolum aſſeruari conceſſerit, cum in parochiæ finibus grauius ægrotantes habent, quibus uſu uenire poteſt, ut quam celerrime ſuccurrendum ſit illius ſacramenti adminiſtratione.

Moneat ſæpe parochus, hocq. tum maxime, cum Sacramenta miniſtrat, ut fideles, quibus ea miniſtrantur, et qui compatres ad Sacramenta, Baptiſmum, et Confirmationem adhibentur, enſem, pugionem, et eiuſmodi deponant, memores ſe in omni ſpiritu humilitatis ſanctæq. pietatis ſtudio adeſſe oportere ſacris illis myſterijs.

DE BAPTISMO INFANTVM expoſitorum.

Infans expoſitus, licet appenſum collo ſcriptum habeat, quo ille baptizatus ſignificetur, ſi tamen, re diligenter perquiſita, quemadmodum cathechiſmo Romano expreſſum eſt, adhuc dubium ſit eum baptizatum eſſe, ea conditionis formula baptizetur, ſi tu es baptizatus, ego te iterum non baptizo, et ſi nondum baptizatus es, ego te baptizo etc.

DE IIS, QVAE AD SACRAM Euchariſtiam pertinent.

Ad ſaluberrimum illum ſacræ Euchariſtiæ frequenter ſumendæ uſum parochi, ut primo prouinciali Concilio iuſſum eſt, et concionatores item, quam ſæpiſſimè populum cohortentur, naſcentis Eccleſiæ inſtitutis atque exemplis, et grauiſſimorum Patrum uocibus, et uberrima hoc ipſo de genere Catechiſmi Romani doctrina, et ſententia denique Tridentinæ ſynodi, quæ optaret quidem fideles in ſingulis Miſſis, non ſolum ſpirituali affectu, ſed ſacramentali etiam Euchariſtiæ perceptione communicare.

Quod ſi quis concionator, etiam regularis, aliquid contra directe, indirecteue dixerit, aut concionatus ſit; Epiſcopus, in cuius urbe, diæceſiue hoc ille admiſerit, ei, tãquam ſcandalum diſſeminanti, Tridentinæ eiuſdem ſynodi auctoritate, interdicat prædicatione uerbi Dei. Ad cuius prædicationis munus ne idem reſtituatur, niſi primum eiuſdem Epiſcopi iudicio ſatisfecerit eo ipſo loco, ubi ea in re ſcandalum, et offenſionem præbuerit.

Itidem pro ratione culpæ corripiantur, corriganturue, et ſatisfacere quoque compellantur, quicunq. uel ſermonem habendo, uel colloquendo, hoc in genere offenderint.

Cum nimbi, procellæ, turbines, aut grandines impendẽt; ne ſacerdos ad tempeſtatis procellam arcendam uaſculum adhibeat, in quo ſanctiſſimum Euchariſtiæ ſacramentum aſſeruatur: ſed tabernaculum, ubi illud in altare reconditur, pateſaciat licet: tumq. in eius conſpectu litanias, aliasque religioſas preces, eius rei cauſa inſtitutas, piè, ſancteq. pronunciet.

Sacerdos, cum Corpus Chriſti Domini ad ægros interdiu in urbe, alijsq. frequentibus locis defert, non ſuperpelliceo ſolum, ſed pluuiali præterea indutus incedat, ubi per facultates, et per loci, temporisq. rationem commode fieri poteſt: tum præterea, ubi etiam poteſt, aliqui clerici adhibeantur, clericali habitu, et ſuperpelliceo induti, qui comitantes una cum deferente, ſanctas, religioſasq. preces recitent.

Perfunctus deferendi Sacramenti munere ſacerdos, ubi ad eccleſiam redierit, fidelibus, qui in eo deferendo præſentes adfuerant, quam ex illo pietatis officio conſequuti ſint, indulgentiam denunciet, paucis uerbis eos cohortans, ut in religioſo eo inſtituto ſanctè perſeuerent; tum pronunciata oratione, quæ eſt de ſanctiſſimo Sacramento illos demittat in pace cum benedictione.

Indulgentia autem à Paulo tertio Pontifice Maximo corporis Domini ſodalitatibus conceſſa, ſæpe promulgetur; crebrisq. cohortationibus fideles incendantur, quo frequentiores illæ ubique locorum inſtituantur; inſtitutæq. debitum munus obeant.

Quæ præterea ſodalitates eo nomine, ut alias prima prouinciali ſynodo iuſſum eſt, inſtitutæ iam ſunt, et in poſterum inſtituentur; regulis utantur ad communem illarum huius prouinciæ ſodalitatum uſum noſtro iuſſu edendis. Quibus Epiſcopus addat, quæ pro urbis, diæceſisque ſuæ ratione expedire uidebuntur.

Parochus ijs omnibus, qui intra Eccleſiæ ſuæ fines habitant, in Paſcha ſacram Euchariſtiam ipſe, non ſacerdos alius præbeat; niſi ob frequentem multitudinem, neceſſe ſit alterum etiam ſacerdotem adhibere.

Quicunque in paſcha ab diæceſi abfuerit, is reuerſus, ſe eo tempore ſacram communionem ſumpſiſſe, teſtatũ faciat ſcripto ſacerdotis, à quo ſumpſerit. Quod teſtimonij ſcriptum manu, uel ſigillo Ordinarij, aut eius, cui id curæ ille dederit, munitum ſit: alioquin, ut Eccleſiæ præcepto pareat, confeſſus in propria parochiali Eccleſia ſacram Euchariſtiam ſuſcipiat. Quod niſi fecerit, prout iuris eſt, pœna afficiatur.

Ad Communicantium purificationum uaſa adhibita, ne alterius rei uſui ſint; eaq. propterea in ſacriſtia ſeruentur.

DE IIS, QVAE AD POENITENTIÆ Sacramentum pertinent.

Qui ad confeſſarium, etiam regularem, in aliena diœceſi commorantem, dedita opera ſe conferens, peccata ſua ſit confeſſus, niſi confeſſarius ille et ab Epiſcopo loci, et a confitentis Ordinario ad confeſſiones audiendas probatus erit, ei, tanquam inconfeſſo, parochus Euchariſtiæ ſacramentum ne præbeat: illius præterea ordinarius, cuius confeſſionem ille ſacerdos confeſſarius non probatus audierit, ne eum patiatur in ſua diœceſi confeſſiones per biennium audire, neque itidem concionari. Quod decretũ Quadrageſimæ initio à parocho promulgetur, quibus locis Epiſcopo uidebitur.

Epiſcopus id confeſſarios ſacerdotes interdum admoneat; ut, ſi quando quauis facultate, auctoritateue eis licebit pœnitentium uota commutare; ne ea illi commutent, niſi in alia maiora pietatis opera, uel Deo gratiora, uel ſaltem quæ tantidem ualeant. Qua in re indicanda rationem habeant et ſumptuum, et laborũ, et moleſtiarum, et omnium deniq. incommodorum quæ pœnitentes perpeſſuri erant, ſi uotum, quod ſancte conceperant, re ipſa præſtitiſſent.

Ne confeſſarij ſacerdotes, cum ſibi facultate, uel ex Iubileo, uel ex alijs Apoſtolicis litteris conceſſa, pœnitentium confeſſiones audire, eoſdemq. a peccatis etiã grauioribus, quæ admiſerunt, et a pœnis item, ac cenſuris, quibus irretiti ſunt, abſoluere licet, cum eo, qui in irregularitatem incurrerit, diſpenſent, niſi eius rei facultate illis litteris nominatim expreſſa.

Si Pœnitentibus pœnitentia præſcribenda eſt aliqua pecuniæ ratione, ne ſibi ſacerdotes confeſſarij eam pecuniam, ſed locis pijs attribui curent, ut in officia, operaq. pietatis erogetur: Neque uero huius pecuniæ diſtribuendæ curam ipſi, ullo plane modo, ſuſcipiant.

Neque præterea ſibi dari curent, ſi quid eleemoſynæ cauſa pœnitenti erogandum eſt in Miſſæ ſacros faciendos.

Ne confeſſarij regulares eorum peccatorum, quorum abſolutio Epiſcopo reſeruata eſt, uinculis irretitos, pœnitentes abſoluant, quemadmodum a ſancta ſede Apoſtolica declaratum eſt, id eis non licere, quauis priuilegiorum ſuorum auctoritate.

Confeſſarijs ſacerdotibus præſcripta e noſtris prouincialibus ſynodis, inſtructiones ad prouinciæ uſum, aliæq. item, quas eiſdem, pro urbis, diœceſiſq. ſuæ rationibus, addi Epiſcopus cenſuerit, in litteras includantur, quibus uel probationis teſtimonium, uel facultas datur illius muneris gerendi.

Studeat Epiſcopus ad ſacrorum Canonum, et Tridentini Concilij præſcriptum, pro publicorum delictorum grauitatis ratione, et publicam, et ſolemnem pœnitẽtiam in uſum reuocare. Quos uero ita ſolemniter pœnitere oportet, menſe ante Quadrageſimæ initium ad ſe per parochos deferri curet; ut primum ineunte Quadrageſima, illi pœnitentia affici, tum die cœnæ Domini, Eccleſiæ reconciliari poſſint, ſtato ſolemni ritu.

Grauiſſima illa à Pio Quinto ſummo Pontifice de Medicis edita conſtitutio, quotannis ſemel ſaltem, de more promulgetur, ſi id opus eſſe Epiſcopus cenſuerit.

Si quibus Eccleſiæ ingreſſus, chriſtianaque ſepultura publice interdictum eſt, quoniam confeſſi, ut eſt ſanctæ matris Eccleſiæ præceptum, ſacro Paſchæ tempore corpus Domini non ſumpſerit; ut eorum interdicti uinculum non relaxetur, niſi primum cauerint, ſe tempore, eis à parocho præſcribendo, et de peccatis confeſſuros, et ſacram Euchariſtiam ſumpturos eſſe, et in poſterum ſanctæ Eccleſiæ præceptis, et huic præcipue obedientes fore, quod eſt de confeſſione, et de communione Paſchæ tempore ſumenda. Parochus deinde populo ſignificet illos ipſos, quos iam interdicti uinculo irretitos denunciarit, eodem ſolutos.

Quo diligentius fideles caueant, ne excommunicationis ullius uinculis irretiantur, hoc parochi ſæpe præſtent, ut eos ſæpe doceant, quam grauis excommunicationis pœna ſit, et quam ualde omni ſtudio cauenda: idq. ad præſcriptum faciant inſtructionis, quæ cura noſtra ad prouinciæ uſum conficietur. Idem illi efficiant ex præſcripta ſimilis inſtructionis formula ad ea peccata deteſtanda, quæ frequentius à ſuæ parochiæ hominibus committi animaduerterit.

Quæcunque excommunicationum ſententiæ, uel à ſummis Pontificibus, uel Tridentini, aliorumque generalium, et prouincialium Mediolanenſium Conciliorum decretis, uel diœceſanarum cuiuſcunq. urbis ſynodorum conſtitutionibus latæ ſunt, quibus ipſo facto, uel iure homines irretiuntur; hæ omnes, ſummatim uulgari ſermone expreſſæ, et in tabellam aliquam ordine relatæ, die primo Dominico Quadrageſimæ in ſingulis cathedralibus Eccleſiis, de ſuggeſtu frequenti populo de ſcripto legantur, quo fideles meminerint, diligenter ab illis cauendum eſſe.

Idq. etiam fiat in parochialibus illis Eccleſiis ſingulis, ubi id fieri Epiſcopus expedire cenſuerit.

DE IIS, QVAE PERTINENT ad Sacramentum extremæ unctionis.

Parochus in ſacramento extremæ unctionis miniſtrando, ex Cathechiſmi Romani doctrina ægro, cæteriſq. præſentibus explicet illius uim, et utilitates, tum ad animæ ſalutem, tum etiam ad corporis ualetudinem, ſit hæc ad æternam gloriam profutura ſit.

Quod Concilio primo decretum eſt, ut, dum æger integris eſt ſenſibus extremæ unctionis ſacramentum ei miniſtretur: ſi tamen, uel curantium negligentia, uel morbi ui, uel repentino aliquo caſu ſenſum omnem amiſerit ut nihil plane intelligat; illius decreti ſententia uetitum non eſſe declaramus, quin hoc extremæ unctionis ſacramentum ei miniſtrari liceat, ſi modo adhuc uiuat, et dum uſum rationis haberet, pij animi ſignificationem dederit, ut inde iudicari poſſit, eum hoc ſacramentum petiturum, ſi adhuc integra mente eſſet.

DE IIS, QVAE PARTIM AD ordinis Sacramentum, partim ad Clericorum honeſtatem, ac ſtudia pertinent.

Conſtitutione Pij ſecundi, Pontificis Max. quicumque clerici ſine Canonica diſpenſatione, extra ſtata tempora, uel ante legitimam ætatem, uel abſq. dimiſſorijs Ordinarij ſui litteris, ſe ad aliquem ſacrum ordinem promoueri ſecerint, ab ſuorum ordinum quos ſuſceperint, exequutione ipſo iure ſuſpenſi ſunt, ſique ſuſpenſione durante, illorum ordinum miniſterium ſunctionesue obierint, ſtatim irregularitatem ſubeunt; ob quàm, præter alias pœnas, contra iſtos canonum iure ſancitas, beneficijs etiam Eccleſiaſticis priuari poſſunt. Iis igitur pœnis ne quis facile illigetur, illā conſtitutionem quotannis, tum in diœceſana ſynodo promulgari, tum pridie illius diei, quo ſacræ ordinationes habebuntur, edici clericis iubemus, qui initiabuntur.

Infirma ualetudine, aliauè iuſta cauſa impeditus Epiſcopus, ſi ſtatas ſacras ordinationes haberet non poteſt, et aliquem propterea clericum ſuum ad alium Epiſcopum mittere uelit, à quo alicui Eccleſiaſtico ordini adſcribatur; teſtimonialibus litteris, ei datis, hæc adſcribat, et teſtata faciat, uitæ in primis, et morum probitatem, doctrinam, quâ idoneus examine habito, iudicatus eſt, eccleſiaſticum ordinem, quo eſt proxime initiatus, tum præterea natales, aut diſpenſationem, ſi quam ſuper illis obtinuerint: ſi uero maiori ordini aſcribendus eſt, ætatem item et titulum, ſufficientemq. cenſum beneficij, uel penſionis, uel patrimonij. quod ille habet. Quicunq. Clericus non huiuſmodi litteras attulerit, quibus ea omnia adſcripta teſtatàue fiant; ordini, cui adſcribi uult, ne adſcribatur, perinde ac ſi nullas Epiſcopi ſui dimiſſorias litteras impetrarit.

De confidentijs conſtitutio, quam ſummus Pontifex, Pius Quintus tulit, quotannis in Diœceſana ſynodo de ſcripto recitetur, ac promulgetur, loco illius à Pio Quarto confectæ, ea de re ſanctionis, quæ tota poſteriori hac continetur.

Quod ex Concilio Lateranenſi ultimo à nobis prouinciali prima ſynodo contra clericos iuſſum eſt, qui Eccleſiaſtica beneficia obtinentes, canonicarum horarum officium intermiſerint; id ex Pij etiam Quinti Pont. Max. conſtitutione, quâ hoc diligentius cautum eſt, contra eoſdem Epiſcopus agat. Ad cuius etiam conſtitutionis præſcriptum eum item mulctet, qui penſionē habens, canonicarum horarum officium de B. Maria Virgine dicere omiſerit.

Quod altera prouinciali ſynodo decretum eſt, ut clerici, certæ Eccleſiæ miniſterio non addicti, feſtis diebus, in parochialem Eccleſiam, in aliamue Epiſcopi arbitratu conueniant ad diuina officia celebranda; id præſtent omnes diligenter, etiam qui ſacerdotes ſunt: idq. tum maximè in ſolemnis Miſſæ ſacro, itidemq. in ueſperarum officio. Quo præterea tempore in eadem Eccleſia ſanctiſſimum Euchariſtiæ ſacramentum, uel in altari adorandum fidelibus publicè exponitur, uel inde in tabernacula reconditur, uel proceſſionis ritu per Eccleſiam circumfertur, adſint, munusq. ſuum, et operam præſtent. Idq. omne, niſi aliquando Epiſcopi conceſſu eis alio loco tunc miniſtrare inſeruireue licuerit.

Ne cuiquam, antequam prima tonſura is initiatur, clericalem habitum ſumere liceat, ſine Epiſcopi conceſſu, eoq. ſcripto dato.

Epiſcopi, qui aut priuata monitione, aut edicto publice propoſito, ut ex Tridentini Concilij auctoritate à nobis prouinciali prima ſynodo mandatum eſt, eos non monuerint, qui Eccleſiaſtica quæuis beneficia obtinent, aut ſacris ordinibus initiati ſunt, ut clericalem habitum induerent; menſe poſt huius concilij promulgationem, propoſitis edicto etiam publico pœnis, quæ ipſis concilijs ſancitæ ſunt, eos moneant, ut, etiam ſi extra prouinciam, et in gymnaſiis publicis ſint, menſis ſpatio clericales ueſtes, ordini ſuoi congruentes decenter induant, ac deferant. Quos autem ad id temporis non ſumpſiſſe, aut ſemel ſumptas, deinde abieciſſe cognouerint, illos pœnis in monitione expreſſis afficiat, eoſq. iterum monitos ſi in contumacia permanſerint, beneficijs Eccleſiaſticis, quæ obtinent, omnino priuent. Epiſcopi uero, qui iam eos beneficia Eccleſiaſtica obtinētes ſemel, atq. iterum monuerint, ſi ij præſcripto tempore clericalem habitum non induerunt, uel indutum depoſuerunt: pœnam in monitione edictam, omnino exequantur; eosq. etiam beneficijs eccleſiaſticis priuent, aut priuatos declarent.

Ne Sacerdos, neue clericus cuiuſuis ordinis pro foribus Eccleſiæ ſtet, aut officinas obeat, aut uia incedat, aut extra Eccleſiā exeat, ſuperpelliceo indutus; niſi cum proceſſiones, aut aliud Eccleſiaſticum munus, et officium obit, quod ſuperpelliceum requirat.

In hortis, ædibus, alijsue Eccleſiarum, aut Eccleſiaſticorum hominū locis ſi ſigna, imagines, aut picturæ ſunt, quæ procaces, uel ullo alio modo aliquam obſcenitatis, turpitudinisue ſpeciem præſeferunt, ita reconcinētur, ut offenſionem oculis ne præbere poſſint, aut tollātur, deleanturue ex omni loco, ubicunq. extant; neque in poſterum eiuſmodi aliquo modo effingantur, aut pingantur.

Et quoniam chriſtianorum hominum mentes facile corrumpuntur, peccandi libidine inflammatæ ob rerum turpium atq. obſcœnarum imagines, ideo illas effingi uetitum eſt Conſtantinopolitanæ ſynodi canone. itaque curet Epiſcopus, ut quicunq. laici homines id generis imagines habent, uel tabulis, uel parietibus expreſſas, pro pietatis chriſtianæ, cui addicti eſſe debent ſtudio eas abijciant, uel plane deleant, uel ad honeſtatem reconcinnent.

Qui in ædibus canonicalibus habitat ſi foris pernoctauerit, non probata cauſa ab Epiſcopo, aut ab eo, cui is id curæ dederit, unius diei diſtributione mulctetur, præter pœnam, quâ pro culpæ ratione ab ipſo Epiſcopo afficietur, cui decreto ne in ijs locus ſit, qui ab urbe,

oppi

oppidone, ubi canonicale domicilium eſt, abſunt.

Qui in ſacerdotio ſancto conſtituti ſunt ad offerendum illud Deo acceptabile Corporis Domini ſacrificium, ſicut eam functionem gerunt, qua nulla maior excogitari poteſt, ita in omni ſacerdotalis uitæ officio ſic ſe gerant, ut morũ etiam præſtantia, et ſplendore alios alliciant, atque excitent ad debitum ſacerdotio honorem, illis præſtandam.

Epiſcopus autem, cuius in primis eſt ſacerdotalem dignitatem tueri, ut laici homines diſcant, illos, tanquam parentes ab ipſis unice in Chriſto diligi, et coli etiam debere, cum hoc ſæpe, prout uſu uenerit, mouendos fideles, ſibi commiſſos, curet; tum efficiat, ut ubicunque uel publico, uel priuato loco ſint, ſemper illis à laicalis ordinis uiris debitus tribuatur locus, et honor.

Idem domi præterea ſua ne patiatur ſacerdotem quẽquam abiectius ſe gerere, quam ſacerdotis dignitas poſtulat. Sacerdotes uero morbo, ſenectutisue incõmodis affectos, qui ſacerdotale munus præſtare nequeunt, inopiaq. premuntur, in locum aliquem cogi curet, aut alio modo eis conſulat, et prouideat: ubi uictus ex fidelium eleemoſynis, aliaue ratione ſuppeditetur, ne oſtiatim miſerrime mendicent non ſine ſacri ordinis contumelia.

Magna, et ſalutaris populo fideli utilitas ex eo exiſtit, cum clerus is eſt, qui et doctrina, et uitæ moribus prælaceat. Quare in præcipuis curis Epiſcopi cum hæc eſſe debeat, eius tum ad ſtudia, tum ad Eccleſiaſticæ diſciplinæ cultum progreſſiones, omni paterna ſollicitudine ille adiuuare ſtudeat. Itaque Epiſcopus, inferioris ordinis clericos adoleſcentes, qui ſpem aliquã præbent, poſſe eos longius progredi ad doctrinarũ eruditionem, ne patiatur ætatem, quæ ad diſcendum apta eſt, fruſtra conſumere; ſed in iis literarum initijs, ac ſtudijs tempus ponere iubeat, quibus aditus eis, et progreſſio fiat, uel ad Theologiæ ſcientiam, uel ad ſacrorum canonum peritiam, ad Eccleſiaſticarumq. rerum cognitionem.

Parochos uero, et alios prouectiori ætate Clericos, qui apti ſint, iis ſtudijs, atque exercitationibus adſcribat, ut et in ſacroſancti Euangelij ſenſibus iis potiſſimum cognoſcendis, ac percipiendis uerſentur, qui ad populum Chriſtiana diſciplina, moribusq. informandum pertinent; et in comparanda etiam doctrina ſe exerceant, quæ in explicandis eſt conſcientiæ caſuum quæſtionibus.

Reliquos autem, de quibus aut ob ingraueſcentẽ ætatem, aut ob ingenij tarditatem, ob aliamue cauſam, ad litterarũ doctrinam capeſſẽdam exigua progreſſionis ſpes eſt, in id ſaltem incumbere iubeat, ut in Romano, uel alio breuiori probati auctoris Catechiſmo, pro eorum ingenij captu, inſtruantur: iiq. ſi rudiores, iam olim Sacerdotio, aliciuiue ſacro ordini adſcripti ſint, in ſacrificij Miſſæ myſteriorum, et ſacrorum rituum, ſtatarumq cærimoniarum cognitione, et in ſanctioribus earum ſignificationibus atque in ſui ordinis Eccleſiaſticarum functionum diſciplina, breui aliqua inſtitutionis ratione erudiantur.

Hanc autem diligentiam et in urbe, et in diœceſi Epiſcopus exequatur, tum omni, qua poterit, ratione, tum aut opera publice docentium, theologorumue, ſeu magiſtrorum, qui in ſingulis Cathedralibus, collegiatisq. inſignium oppidorum Eccleſiis ex Tridentino decreto iam inſtituti, inſtituendiue ſunt, aut adiumento regularium, in monaſterijs ſacras literas interpretantiũ, ſiue hoc ipſum munus bonarũ artium diſciplinis Clericos erudiendi ſuſcipientium, aliqua illis ſtudio ſuo erogata, attributaue eleemoſyna, uel, ſi opus erit, ab iiſdem etiam Clericis, contributa, aut ſæcularium Sacerdotum, quos in ſua urbe, diœceſiue, peritiores, probatioresq. habuerit, ſtudio.

Quorum Sacerdotum charitati, ac diligentiæ Clericos imperitiores, aut ſingulos, aut complures ſimul, litteris, et Clericalium uirtutum diſciplina inſtituendos commendabit. Diligentiæ huius fructus quo uberior exiſtat; is aliquando per annum, doctis adhibitis uiris, illorum ſingulorum ad ſtudia progreſſiones, prout expedire exiſtimarit, recognoſcat omni paterna ſollicitudine, et diligẽti ratione, inſtitutis etiã per Sacerdotes homines doctos pro ſtudij ratione, diſciplinarum, quibus ſe eorum quiſque dederit, interrogationibus.

Cognoſcat etiam aliquando progreſſum, quem in ſacrarum cæremoniarum, rituumq. diſciplina iidem fecerint; opera adhibita Sacerdotum, eccleſiaſticarum cæremoniarum uſu peritorum, à quibus eos ex alterius prouincialis ſynodi decreto inſtrui iuſſerit.

Deinde ut non ſolum in literarum ſtudijs, atque exercitationibus, uerum etiam in diſciplina moru officijs clerus ſe ſtudioſius contineat, indiesq. magis ad Clericales uirtutes progrediatur; idem et inferioris ordinis Clericos, ut altera prouinciali ſynodo iuſſum eſt, et Sacerdotes præterea, modo uniuerſos, modo partem eorum, modo certos aliquos ſingulos ad ſe aliquando cõuocet illorumq. uniuſcuiuſq. uitæ rationes, chriſtianarum uirtutum exercitationes, et progreſſus cognoſcat; adhibitis Sacerdotibus, in uitæ ſpiritualis, clericaliumq. uirtutum diſciplina exercitatis.

Conuocato præterea ſæpe per annum, ut aliàs iuſſum eſt, ad ſe Clero, aut ipſe, aut Sacerdos aliquis, uir doctus, in Eccleſiaſticaq. diſciplina uerſatus, eius nomine ad illum, remotis laicis, ſermones, concionesue habeat de ordinis eorum præſtantia. et ſanctiſſimis officijs, de uirtutibus, quibus Clericalis ordinis homines prælucere debent; de uitijs, quibus in populo offenſionem præbere poſſunt, de omni denique Clericali morũ diſciplina, uirtutumq. perfectione.

Idẽ quoque præſtet pridie eius diei, quo ſtatas ſacras ordinationes habebit, conuocatis illo die tum clericis, qui poſtridie Eccleſiaſticis ordinibus ad ſcribendi erunt, tum alijs, quos de Clero urbano tunc accerſendos eſſe cenſuerit.

Idq. præſtetur præter officium, quod ipſe Epiſcopus ex prouincialibus noſtris decretis die ſequenti præſtare debet ſermone in explicanda Clero populoq. doctri-

na

næ ritum ſanctioriq. ſignificatione myſteriorum, quæ tunc in Eccleſia publice ipſe agit.

Cleri autem ſui, et doctrinæ, et diſciplinæ ratio omnis, quo ſibi exploratior ſit, ſingulorum tum ſacerdotum, tum inferioris ordinis Clericorum nomina, uita rationem, ſtudia, exercitationes, progreſſiones, ſtatum omnem denique certo libro notari mandet.

Ne à Diœceſi Clerico cuipiam, neque ab Eccleſiæ ſuæ reſidentia alij, Eccleſiaſticum beneficium obtinenti, quod quacunque ratione perſonalis reſidentiæ munus iure, uel conſuetudine requirat, ſtudij cauſa abeſſe liceat, niſi eius rei facultate litteris ab Epiſcopo permiſſa.

Quibus ſane litteris hæc Epiſcopus nominatim adiungat ac præſcribat ijs, qui ad locum alienæ diœceſis ſtudij cauſa proficiſcentur.

Vt et regulas noſtro prouinciali primo, et ſecundo Cōcilio de habitus ratione, frequentiq. ſacramentorum uſu, Clericis præſcriptas, et reliqua noſtris item prouincialibus. ac ſuis diœceſanis ſynodis decreta, ad honeſtam Clericalis uitæ diſciplinā pertinentia et alia, ſi qua præterea ſibi eo in genere illi præſcribenda uidebuntur, ſeruet diligenter.

Vt de ijs præſcriptis rebus, ab eo præſtitis, ſcriptum teſtimonium ab Epiſcopo loci. quo ſtudij cauſa profectus eſt; de litterarum autem progreſſione ab Doctoribus, quos audit, ad tempus, primo noſtro prouinciali Concilio præſcriptum, ſibi exhibeat.

Vt dimiſſorias eiuſmodi litteras decem poſt diebus, quam ad gymnaſii locum uenit, eiuſdem loci Epiſcopo exhibeat: de qua exhibitione ad menſis ſpatium ſibi teſtatum faciat.

In ijs ſic præſcriptis rebus, ſi is nulla legitima cauſa impeditus, defuerit, ne dimiſſoriæ litteræ ei ſuffragentur. ſed irritæ planæ ſint, ac nullæ.

Quicquid præterea prouinciali prima ſynodo de parochis, ſtudij cauſa litteras dimiſſorias expetentibus, conſtitutum eſt, id etiam omne inuiolate ſeruetur.

DE IIS, QVAE PERTINENT ad miſſæ ſacrificium.

Miſſæ conuentualis ſacrum pro diei feſti, feriæue ratione ne in Cathedralibus, collegiatisq. Eccleſiis omittatur, propterea quod eodem die à Capitulo etiam pro mortuis, uel ex decretis noſtris prouincialibus, uel ex legatis defunctorum, uel alia de cauſa fieri debeat: ſed tunc, ut Honorij Tertij conſtitutione cautum eſt, et ſemel pro feriæ, feſtiue diei ratione, Miſſæ conuentualis ſacrum fiat, et iterum eodem die pro mortuis.

Quod ad Epiſcopalis ordinis obſeruātiam in Eccleſia inſtitutū eſt, id deinceps ſeruetur, ut quo in altari Epiſcopus Miſſæ ſacrificium fecit, ne illo die in eodem alius quiuis ſacerdos faciat, niſi illius conceſſu.

Quod primo prouinciali Concilio interdictum eſt, ne peregrino Sacerdoti ſine dimiſſorijs, teſtimonialibusue litteris Miſſæ ſacrum facere liceat, id ei uetitum ſit, in regularium etiam cuiuſuis ordinis Eccleſiis.

Sacerdotem in monialium Eccleſiis, ſine Epiſcopi conceſſu, Miſſæ ſacrum in poſterum facientem, propoſitam altero noſtro prouinciali Concilio ſuſpenſionis cenſuram, non ipſo facto ſubire, ut tunc conſtitutum eſt, ſed ab Epiſcopo illi infligendam decernimus.

In Miſſæ conuentuali ſacro introitus, gradualia, offertoria, et alia id generis canantur, quæ eccleſiæ inſtituto, ad eam ſacrificij Miſſæ actionem, quæ fit, proprie accommodata ſunt.

Si quando autem, quo tempore Sacerdos ſecreta agit, aliquid canendum uidetur, ne quicquam canatur, quod etiam illi actioni apte conueniens, Epiſcopo nō ante probatum ſit. Itidemq. quod ad probationem attinet, in alijs diuinis officijs ſeruetur. Symbolum uero fidei totum à choro, non alternatim organo canatur.

Quod prouinciali primo Concilio à nobis decretum eſt; ut in Eccleſiis, quæ intra parochialis Eccleſiæ fines ſunt dominicis, et feſtis diebus Miſſæ ſacrum ne fiat, niſi abſoluta parochi concione, quæ mane inter ſacrificium Miſſæ habetur, id ſeruari iubemus, niſi Parochus ante fieri permittat, certa præſcripta hora.

Primam Miſſam ſacerdos celebraturus, à cæremoniarū magiſtro, ut iuſſum eſt primo prouinciali Concilio, inſtitutus ſacrarum cæremoniarum diſciplina, Miſſæ ſacrificium ante ne faciat; quam illum Epiſcopus, aut is, cui ipſe id curæ dederit, illis rite obeundis cæremonijs ſatis inſtructum nouerit, ac probarit.

Ne Patena, cum oblatio fit, ſed crux, aut ſacra aliqua imago offerentibus fidelibus ad oſculum præbeatur.

Epiſcopus efficiat, ut qui publice, notorieque crimino ſi ſunt, ſacris ne interſint, ut Tridentino decreto ſancitum eſt; idque uel monendo agat, uel iubeat, à Sacerdotibus Miſſæ ſacrum, illis præſentibus, nō inchoari, quoad ipſorum admonitu, ſe inde abduxerint, uel alia quauis ratione ſeuerius agat, ut illius decreti executioni ſit omnino locus. Tum præterea, niſi, uitæ emēdatione ſuſcepta, iſti confeſſi in ſacro Paſcha ſanctiſſimum Euchariſtiæ ſacramentum ſuſceperint, contra eoſdem agatur, pro ut canonico iure in illos agi ſancitum eſt, qui in Paſcha non communicant.

Cum audiendæ Miſſæ rationem populum Parochus docet, quo ex propitiatorio illo ſacrificio uberiorem ille fructum capere poſſit, hoc eum ſæpe admoneat, ut cāpanæ ſigno dato, quo fideles ad Miſſæ ſacrum uocentur, ſe ſe quiſque colligens, ſi ſibi alicuius mortiferi peccati conſcius eſt, ſummo ex eo dolore affectus, uitæq. emendandæ certo, ſtabiliq. propoſito ſuſcepto, ſupplex à Deo ueniam petat.

Ne uero quis, uel uir, uel mulier, gradibus altaris hæreat, aut prope altare ſit, dum ſacrum fit. Ideo ſacerdos celebraturus hærentes inde ſe longius abduci iubeat, quo celebrante, hoc miniſtrans Clericus præſtet.

Miſſæ ita fideles interſint, ut in omni eius parte genibus flexis ſint, niſi cum Euangelium pronunciatur; quo tempore, ſtent omnes; ac ne mulieribus etiam, tunc ſedere liceat.

DE

DE IIS, QVAE AD DIVINA officia pertinent.

Ne in choro, eccleſia, ſacriſtia, quod ad diuinorum officiorum rationem, ritumúe pertinet, quiſquam alius iubeat, niſi Chori Præfectus, uel is cui pro officij, quod gerit, ratione id muneris competit, pæna ei conſtituta Epiſcopi arbitrio.

Quæ hoc de genere nos primo, et altero prouinciali Concilio ſtatuimus, id præterea decernimus; Vt quicunque Canonicus hebdomada ſua, aliòue tempore, quo uel ſuo nomine, uel hebdomadarij uice, ubi legitime per alium poteſt obiri munus, aliquod officium præſtare debeat, in tẽpore non conuenerit, aut officij ſui munus, neque ipſe, neque eius nomine, ſi legitimo impedimento diſtinetur, alius eius Eccleſiæ Canonicus præſtiterit; uel Præfectum de impedimento certiorem, in tẽpore non fecerit; aliqua diſtributionum portione mulctetur, Epiſcopi arbitratu.

Quo decreto aſtringi etiam eos omnes uolumus, qui etiam, ſi Canonici non ſint, aliquod in Eccleſia munus obire debent.

Feria quinta in cœna Domini, ſinguli, qui in Cathedrali, collegiatáue Eccleſia, uel dignitatem, uel canonicatum obtinent; etiam, qui ſacerdotalis ordinis ſunt, et reliqui item ſinguli eiuſdem eccleſiæ Clerici, corpus Domini in ſolemni Miſſæ ſacro, quod illo die in ea eccleſia fiet, ſumant. Idq. niſi, ex ijs aliqui ſint, qui eo ipſo die debitum Miſſæ ſacri faciendi munus alio loco præſtituri ſint.

Religioſis chriſtianæ pietatis inſtitutis, in uſum introductis, cum ad ſancte agendi ſtudium, adiutrice in primis Dei gratia, progreſſio maior indies eſſe ſoleat: curet Epiſcopus, ut ſingulis ſabbatis, ſanctiſſimæ Virgini, Deique Matri Mariæ dicatis diebus, ſtata illa, et ſolemnis, quæ ueteri Eccleſiæ inſtituto, perpetuóque uſu de ea dicitur, Antiphona, Salue Regina, uel alia pro ratione temporis, in parochiali, tum urbana, tum diœceſana unaquaque eccleſia à Parocho, et reliquis illius parochiæ Clericis, quibus à Epiſcopo iuſſum erit, ſub ueſperum ante crepuſculum ſcilicet, pie, religioſeq. canatur: conuocatis etiam certò campanæ ſigno fidelibus.

Plena ſanctiſſimis myſterijs cum ſit conſecratio Epiſcopi, præter multa, quæ de tẽpore, loco, et formula eius, patrum inſtitutis præcepta ſunt, illud à Felice Quarto Pontifice Max. conſtitutum etiam eſt, ut anniuerſarius eius conſecrationis dies celebraretur.

Quod inſtitutum, iamdiu intermiſſum, ut in hac prouincia ad uſum renocetur; ſtatuimus, ab unoquoq. Epiſcopo anniuerſarium conſecrationis ſuæ diem ſolemni ritu agi.

Si uero in conſecrationis diem, feſtus dies inciderit, cuius feſti diei officiũ ex inſtituto Eccleſiæ trasferri non liceat, conſecrationis celebritas in alium diem transferatur, quo agi liceat.

Sacerdotes uero, quo die eorum unuſquiſque Sacerdotio initiatus eſt, illum etiam quotannis recolant Miſſæ ſacrificio, et precibus.

Quo die aliqua Eccleſia uel cathedralis, uel collegiata, uel parochialis conſecrata eſt, is ſingulis annis ſolenni ritu agatur, et Miſſæ ſacrificijs, et diuinis officijs, et decenti illius Eccleſiæ ornatu.

Quod ſi certus conſecrationis dies ignoratur, non eſt tamen de conſecratione dubitatio; illius diem certum Epiſcopus ſtatuat.

Qui cõſtitutus dies conſecrationis Eccleſiæ Cathedralis, in Calendarium quotannis referatur, ſtataq. eius celebritas ab uniuerſo Clero agatur.

Collegiatæ uerò, et parochialis Eccleſiæ dedicationis dies celebretur ab illius Eccleſiæ Clero.

Curet autem Epiſcopus ne eo die, mane ſaltem, quo tempore diuina fiunt, ſi Eccleſia parochialis ſit, fideles quicunque in illius Eccleſiæ, cuius anniuerſarius cõſecrationis dies celebratur, finibus habitant, ſeruilis operis quicquam faciant: neq. tabernas, officinaſúe aperiant, quo frequentiores conueniant ad illius officij celebritatem.

Poſtridie illius diei, quo omnium fidelium defunctorum commemoratio fit ex antiquo Eccleſiæ inſtituto, et diuinum officium, et Miſſæ ſacrum pro mortuis ritu ſolemni in Eccleſiæ cathedrali ab Epiſcopo, et Capitulo fiat pro ſuæ urbis Epiſcopis, qui mortem obierunt. Reliqui præterea ſinguli ſacerdotes pro ijſdem illo ipſo die ſacrum faciant.

Die proxime ſequenti, pro mortuis Canonicis, et alijs de Capitulo Eccleſiæ ſuæ à ſingulis Capitulis, et Cathedralis, et collegiatæ Eccleſiæ fiat.

Tridentini Concilij auctoritate Epiſcopus, cum regularibus agat, propoſitis etiam cenſuris, et pœnis, ut tum in urbe, tum in diœceſi, ubicunque ij Monaſteria habent, una cum reliquo Clero ſeculari proceſſiones publicas, ad Tridentini Concilij præſcriptũ, ipſi obeãt, ijsque interſint.

Vt erratis, quæ in diuinorum officiorum cultu committi ſolent, non in collegiatis ſolum, ſed in alijs etiã, quibusuis Eccleſiis, et alibi occurratur, ubi uel feſti diei, uel funeris, uel anniuerſariorum, uel proceſſionum, uel aliarum rerum cauſa plures Clerici conueniunt, Epiſcopus certas, tabella deſcriptas eorum omnium leges, quæ à Clero in illorum officiorum, et proceſſionum functionibus, aut caueri, aut præſtari debent, diligenter praſcribat. Quæ leges ut ſeruentur, eã ineat rationem, ut quibus in Eccleſiis, uel officiys Præfectus eſt, et Punctator item; hic ſi in eorum cultu erratur, errata notet; ille errantes mulctet: ubi uero non eſt, cum illa officia, proceſſionesúe ibi obiri contigerit, aliquis ex Clero, qui ad ea obeunda cõuenerit, certus et punctator ſit, qui in eo officiorum cultu errantes notet; et alios Præfectus, cui hæc erratorum, ratio, errant tumque mulcta ſit commiſſa.

DE PAROCHIS.

Quicunque parochiali Eccleſiæ præficiendus erit, is primum Epiſcopo, ut iam in nonnullis huius prouinciæ

Eccleſiis

Eccleſiis conſuetudo eſt, iuret ſe ſanctæ ſedi Apoſtolicæ, et Epiſcopo, eiusq. item ſucceſſoribus obedientem fore.

Tum preterea ſe, ad Tridentini Concilij præſcriptã rationem, reſidentem in Eccleſia futurum, quam obtinuerit.

Tum iura etiam illius Eccleſiæ ſe pro uiribus conſeruaturum, ac defenſurum eſſe.

Bona denique eiuſdem ſe abſque legitima auctoritate non alienaturum; quæ uero antea ab ijs, qui illius curam geſſerunt, iniuſte, uel uendita, uel alio quouis modo alienata ſunt, ea, quantum in ſe eſt, recuperaturum.

Quicunque Canonicus parochialem Eccleſiam obtinet, etiam ſi unionis iure, non quidem perpetuo, ſed tantum, dum ipſe uiuit, canonicatui, uel præbendæ, quam obtinet, coniunctam teneat: in ea tamen parochiali Eccleſia, ut Summi Pontificis Pij Quinti conſtitutione ſancitum eſt, reſideat: nulliq. parochiali muneri deſit.

Si quis Parochus, etiam urbanus, parochiale domiciliũ non habet, ubi habitet; intra illius fines domum conducat, quam proxime poteſt Eccleſiæ, cuius curationi præeſt; ſi intra fines domus non eſt, quam conducere poſſit, extra, ubi propius Eccleſiæ poteſt, conducat; idq indicio Epiſcopi.

Parochus, cui ob imperitiam, aliamùe ob cauſam Sacerdos alius ſocius, et coadiutor adiunctus eſt ad parochialem curam gerendam, ipſe etiam in propria Eccleſia reſidens adſit; et officia, quorum munus eis interdictum nõ ſit, gregi ſibi commiſſo is etiam præſtet.

Parochus ne ullum teſtificationis genus, e libris ſuis parochialibus deſcriptum, cuiquam tradat, niſi Epiſcopi conceſſu.

Id uero niſi ſcriptum aliquod ſit, quo, petenti teſtificatio fiat de eius ætate, uel natalibus.

Dominicis diebus, Parochus non ſolum feſtos dies populo denunciet; ſed etiam illum ſæpe doceat, quæ officia tum in illis, tum in eorum uigilijs colendis ab eo religioſe præſtari oporteat. Eidem præterea ſignificet, atque indicat Stationes, et Indulgeatias, quæ Epiſcopi iuſſu promulgandæ erunt, et publicam, ſi quæ aliquando ob aliquam cauſam indicta eſt, orationẽ, et proceſſiones, et officia mortuorum in ſua parochiali Eccleſia obeunda, ſi quæ eiuſmodi in eam hebdomadam inciderint; ut fideles, Parochi ſui uoce moniti, aut illis interſint, aut ſi minus poſſunt, facta ſanctorũ illorum officiorum ſignificatione campanarum ſono, cum iam ante commoniti intelligant, quæ precationes, quæùe officia in Eccleſia fiant, ipſi etiam quamuis abſint, uel domi, uel alio loco, ubicunque ſint, pie Deum precentur.

Et quoniam præcipit Apoſtolus, ut fiant omnium primum obſecrationes, orationes, poſtulationes, gratiarũ actiones, pro omnibus hominibus, pro Regibus, et omnibus, qui in ſublimitate conſtituti ſunt, et quietam, et tranquillam uitam agamus in omni pietate, et caſtitate; ideo Parochus fideles ijs ipſis Dominicis diebus hoc moneat; ut antequã ab Eccleſia diſcedãt, pro omnibus infra deſcriptis, ter orationem Dominicam, et Salutationem Angelicam ſancte precando dicant.

Pro fidei Chriſtianæ, et ſanctæ Eccleſiæ propagatione, et pro ſummo Pontifice Romano.

Pro Epiſcopo ſuo, et reliquis paſtoribus animarum.

Pro Principibus, et Magiſtratibus.

Pro peccatoribus, ut flagitiorum ſuorum pœnitentes, à Deo ueniam petant, et à male agendo auerſi, ambulent in uia Domini.

Vt hæretici redeuntes ad ſanitatem, catholicæ eccleſiæ præceptis erudiantur.

Vt infideles ab impietatis errore liberentur, et Chriſti Domini fidem amplectantur.

Pro defunctis, præſertim quorum corpora in illa parochiali Eccleſia quieſcunt, ut à pœnis purgatorij liberentur.

Tum præterea, ſi quod malum, uel calamitas impendet, itidem faciat. Tum denique ſi quid eſt, quod uel Epiſcopi admonitu, iuſſuùe, uel ſuæ parochiæ hominum, aliquo incommodo laborantium, rogatu, uel alia eiuſmodi cauſa, tũc maxime ſanctis orationibus opus eſſe animaduerterit.

Parochus, in ſua quiſque parochiali Eccleſia ſingulis feſtis diebus, ſtata hora, ueſperarum officium peragat: idq. ea ratione, ut ſi unum pluresùe habeat, quibus adiutoribus utatur, illos officij pſalmos, et preces, ut ritus eſt, canat, ſin minus quempiam adiutorẽ habet, uoce alia, et clara ita recitet, ut ab ijs, qui præſentes in Eccleſia adſunt, exaudiatur.

Id uero caueat, ne quicquam, uel minimum, quod ad ſtatum illius ueſpertini officij rationem pertineat, ulla cauſa omittat.

Clericus, quem apud ſe Parochus habuerit, eiuſmodi ſit, ut non ſolum Miſſæ inſeruire, ſed alia etiam omnia præſtare poſſit, quæ ueteri canone decreta ſunt.

Tridentini Concilij auctoritate Epiſcopus regulares, ad quos animarum cura, quouis iure, pertinet, compellat, ut in eccleſiis, in quibus animarum cura exercenda eſt, Dominicis, et alijs diebus, eodem Concilio præſcriptis, ſacram concionem habeant: doctrinæ Chriſtianæ pueris rudimenta tradant; tum alia Parochorum munera præſtent.

Cum nullum pietatis officium Parochus in eorum, qui ſidei, curæq. ſuæ commiſſi ſunt, ſalute adiuuanda prætermittere ullo unquã tempore debeat; tum hoc etiã, audita parochialis cuiuſpiam incolæ morte, præſtet, ut ſtatim pſalmum, De profundis ſancte dicat, et omni animi pietate menteq. ſupplici, orationem, ad hoc officij genus pertinentem, habeat, ut diues in miſericordia ſua Deus illius animæ miſereatur, cuius etiam ipſe in die iræ rationem eſt redditurus. Vt uerò à fidelibus pro mortuo oratio fiat, idem ſignum det campanæ ſono, quo ſignificetur, Aue Maria.

DE IIS, QVAE AD CAPITVLVM pertinent.

In omni clericali conuentu, quem uel publice, uel priuatim Epiſcopus, aut alij quiuis Eccleſiaſtici homines habuerint, a ſtata illa oratione, quæ de ſpiritu ſancto dicitur, aut ab alia, ad congregationis uſum accommodata, ille, aut is, qui conuentui præeſt initium faciat; neque conuentus dimittatur, niſi perorata ab eodem altera eiuſdem generis oratione.

Quo facilius Epiſcopus in Eccleſia ſibi commiſſa, et diuinum cultum augere, et Canonicorum concordiam, mutuamq. charitatem conſeruare, et canonicalem diſciplinam tueri poſſit; ſingulis menſibus, aut ſaltem ſæpe, in anno, canonicali Capitulo intereſſe ſtudeat, uel eo loco, ubi haberi ſolet, uel alio, quo illud is ad ſe conuocare maluerit: conuocet autem cuiuſuis rei cauſa, ob quam expedire iudicarit. Quo in Capitulo aliquãdo uideat, an quæ de diuinorum officiorum cultu præſcripta ſunt, recte, rite, ordine, atq. cum dignitate gerantur.

An item, ſi quæ in Capitularium rerum, tum ſpiritualium, tum temporalium tractatione irrepſerint, quibus paſtorali ſua cura conſulendum ſit.

An inter Canonicos controuerſiæ ſint, an diſſidia.

An præſcriptæ capitulo leges inuiolate ſeruentur.

Tum denique moneat, agatue, quæ, et pro muneris ſui officio, et pro rerum agendarum ratione expedire cen ſuerit.

Quod ſi capitulum exemptum ſit, poſſit Epiſcopus ex decreto Concilij Tridentini, illud conuocare arbitrio ſuo, eo ſolo caſu, quando ipſe uult aliquid Canonicis proponere in re, quæ ad ſuum ſuorumue cõmodum non ſpectat, et tunc in loco illo duntaxat, in quo antea ſolitum fuit capitulum conuenire.

Canonici ad Capitulum ſtatis diebus accedũt, et alijs item diebus extra ordinem eo uocati, conueniant omnes; neque cuiquam, illo per Præfectum non dimiſſo, ante diſcedere liceat, niſi ex cauſa Præfecto probata, miſſioneq. ab eodem impetrata. Qui contra fecerit arbitrio Præfecti mulctetur.

Si quis Canonicus in Capitulo non ſuo loco, et ordine ſedere, ſententiamue dicere, aut dicentem alium interpellare auſerit: hac ei mulcta ſit, quam Præfectus ei irrogarit: et præterea ne ius eidem ſit in illo, neque in duobus deinceps ſequentibus Capitulis ſententiæ dicendæ.

Neque uero cuiquam locus ſit, iocoſe, et ſcurriliter in Capitulo loquendi.

Si rixæ, et contumeliæ inter aliquos Canonicos, uel eccleſiæ miniſtros, altercationesue obortæ ſint; eos Præfectus adhibitis, ſi opus fuerit, alijs duobus, tribusue de Capitulo, ſtatim reconciliare ſtudeat.

Quos tamen et alios item omnes, qui aliquem eiuſmodi eccleſiæ Canonicum aliumue miniſtrum, quouis modo, contumelioſis uerbis in Capitulo, aut in eccleſia affecerint; idem et Pũctator Epiſcopalis, aut eorum alter ad Epiſcopum referat, qui pro culpæ ratione illos, qui deliquerint, plectat arbitratu ſuo. Sin autem Præfectus, Pũctatorue huic referendi officio defuerit, eiuſdem etiam arbitrio puniatur.

Canonicis, quibus in Eccleſiis alia non eſt eaq. probata conſuetudo, hæc ſit ſedendi, publiceq. et collegialiter incedendi præſcripta ratio; primum locum poſt eos, qui in illis aliqua præditi dignitate ſunt, teneant Canonici, qui presbyterales; ſecundum, qui diaconales; tertium, qui ſubdiaconales præbendas, canonicatusue obtinent.

Qui ordo ſeruetur, etiam ſi presbyter Canonicus aliquis præbendam, canonicatumue presbyteralem poſt obtinuit, quam Diaconus quiſpiam, aut Subdiaconus Canonicus. Itidem iuris ſit Diacono, ratione Subdiaconi. In canonicis autem, presbyterales præbẽdas obtinentibus, is loco prior ſit, qui tempore etiã prior, canonicatus, præbendæue poſſeſſionem adeptus eſt. Hacq. ordinis ratio à Diaconis teneatur, eademq. præterea à Subdiaconis.

Ne cui officium quod ſibi Capitulum commiſerit, recuſare liceat, niſi legitima de cauſa, quæ latis occulte ſuffragijs Capitulo probetur.

Qui aliter recuſarit, quantum pecuniæ caperet, per ſex menſes eccleſiæ aſſidue inſeruiendo, tantundem amittat. Qui uero ſibi iniuriam à Capitulo fieri putat; ad Epiſcopum confugiat, qui rem omnem cognoſcat, et definiat. Vbi autem hoc in genere Epiſcopus plus iuris habet; ne propterea hoc decreto quicquam ei detractum ſit.

Quæcunque aut theſaurarij, aut Cuſtodis, et aliorum id generis officia, munerue à Capitulis uel Cathedralis, uel collegiatæ eccleſiæ, aut ab alijs ſiue Canonicis, ſiue inferioribus eiuſdem eccleſiæ miniſtris committuntur, ne plus biennio ab illis, quibus illorum cura, procuratioue commiſſa eſt, geratur: niſi de Epiſcopi conſenſu, Capitulum quandoque aliter iudicarit. Hoc autem decreto ne quicquam propterea illius eccleſiæ priuilegio, aut probatæ inſtitutæq. conſuetudini derogatum ſit; qua à Capitulo ea munera longiori tempore alteri committere liceat.

Canonici duo à Capitulo conſtituantur, qui Capitularis Archiuij curæ præſint. Hique ſinguli claues ſingulas habeant, inter ſe differentes, ita ut uni ſine altero Archiuium ingredi non liceat.

In illis autem conſtituendis ea ratio ineatur, ut in illa cura gerenda duo ſemper uerſentur, quorum unus, qui biennio geſſerit, creato in eius locum altero, ab illius curæ munere abeat; alter autem, qui uno ſolum anno, ſicq. perpetuo deinceps ſeruetur.

Archiuij Præfecti ſcripta omnia, in Archiuio recondita, periculo ſuo aſſeruanda, accipiant; idque publici inſtrumenti teſtimonio. Si quid uero fortuiti caſus acciderit, id obſeruetur, quod iure cautum eſt.

Quam quiſque eorum clauem Archiuij habet, eam, et ſcripta fidei ſuæ commiſſa, munere ſuæ curæ biennalis confecto, ſucceſſori eadem ratione tradat; idq. Canonico alio quo præſente, à Capitulo delecto.

Nihil tamen derogatum ſit hoc decreto conſuetudini

illi

illi, ſi uſquam eſt, ut unus tantum, uel plures Canonici Capitularis Archiuij curam gerant, neque item decreto primi prouincialis noſtri Concilij, ut in ijs Archiuijs, quæ communia ſunt Epiſcopo, et Capitulo, altera clauis penes Epiſcopum cuſtodiatur.

Inſtrumenta, et reliqua ſcripta, ad ſingulas cathedralis, aut collegiatæ eccleſiæ præbendas pertinentia, quæ apud unumquemque, qui uel dignitatem, uel canonicatum in ea obtinet, aut in poſterum obtinebit, extabunt, is ea, aut illorum exempla, Notarij teſtimonio roborata, in Capituli Archiuium, mẽſis ſpatio deferat. Sin autem aliqua, quo tempore is dignitatem, aut canonicatum obtinet, confecta alij habeant, is ſuis, eorumúe, qui ad id ſe obſtinxerunt, aut aliâs iure tenentur, ſumptibus illa in Archiuium referat. Quæcumque autem inſtrumenta, aut ſcripta, ad præbẽdam aliquam ſpectantia, in poſterum conficientur; Canonicus, uel dignitatem, perſonatumùe obtinens, ad cuius præbendam illa quacũque ratione attineãt, ea, illorumùe exẽpla, publico Notarij teſtimonio munita, menſe, poſtquam confecta erunt, in Archiuium deferat.

Quæ autem inſtrumenta, ſcriptaùe ſingulorum, qui præceſſerunt, Canonicorum, dignitatemùe obtinentium, tempore conſcripta, ad eorum præbẽdas ſpectantia, Epiſcopus pro eccleſiæ utilitate exſcribenda cenſuerit, Capituli ſumptibus deſcripta eodem deferantur. Quod ſi capitulum ad illos, qui eis ſucceſſerunt, qui inſtrumenta illa, aut ſcripta confici curarunt, aliqua ratione id pertinere aſſerat, iudicet Epiſcopus, cuius ſumptibus id præſtari debeat. Qui huic decreto, à Capituli præfecto admonitus, non paruerit, arbitrio Epiſcopi mulctetur, et mulctatus etiam compellatur id ipſum præſtare.

In eo itidẽ Capituli Archiuio liber unus ſit, in quem inſtrumenta, et ſcripta cuiuſuis generis, quibus ſingulorum canonicatuum, præbendarumùe bona, iuraùe notata ſunt, referantur.

Scripti alicuius exemplar ex Archiuio promi, deſcribiùe ne liceat, niſi Capituli conſenſu. Si uero alicuius ſcripti exemplum aliquando ex ſcribi oportet; id in Archiuio, ſi poteſt, alias in loco Capitulari, aliquo ex Præfectis Archiuij præſente, deſcribi liceat, neque ullo alio præterea modo.

De fructibus canonicatuum, et præbendarum uacantium à Canonicis, aut à Capitulo recipiendis, conſtitutio à Pio Quinto, Pontifice Maximo edita, ab ijs, quorum intereſt, ſeruetur omnino. Vtque ia uſum, conſuetudinẽque, introducatur, ac plane ſeruetur, id Epiſcopus pœnis mulctisùe agat. Neque, quo minus id præſtetur, ullum obſtet priuilegium, ullum ſtatutum, neque ulla plane conſuetudo, ut ea ipſa conſtitutione cautum eſt.

DE IIS, QVAE PERTINENT ad ornatum et cultum Eccleſiarum

Si qua in cathedrali eccleſia Epiſcopalis cathedra loco depreſſo, eſt, uel ita collocata, ut in populi conſpectu non ſit; id curet Epiſcopus, ut quod, et à patribus; et à beatiſſimo patrono noſtro Ambroſio inſtitutum eſt, et ab Vrbano primo Pontifice Max. declaratum, illa ponatur conſpicuo, et eminentiori loco, ut inde uelut e throno ſpeculationis ſuæ, ipſe populum intueatur, rurſusq. ab eodem conſpiciatur.

Ne in eccleſia, quæ conſecrata ſit, niſi Epiſcopi conceſſu, ædificijq. forma ab eodem præſcripta, quicquã noui ædificij fiat; non Capellæ item, non Altaria, ut canonum iure ſancitum eſt.

Quæcunque ad eccleſiarum, Capellarum, Altarium ædificationem, et ornatum, ad ſacrorum indumentorum, ueſtiumùe apparatum, ad omnem ſacrorum uaſorum ſuppellectilem, et ad alia eius generis pertinent; ea ædificentur, conſtruantur, et fiant ad præſcriptam formam, quæ inſtructionibus noſtris, eo nomine ad communem prouinciæ uſum conficiendis, exprimetur. Id uero omne ſeruetur, quantum per facultates præſtari licet; niſi aliquando Epiſcopus aliqua de cauſa aliter cenſuerit.

Si quæ ædes, ædificiaùe cuiuſuis generis à laicis conſtructa ſunt, quæ uel eccleſiæ, uel Oratorij parietibus continentia, innixaq. hæreant; qua auctoritate, quoq. iure ædificata ſint, cognoſcat Epiſcopus: idq. ſibi oſtendi ab eis iubeat, qui ædificari curarint. Si quæ autem iure ædificata non demonſtrarint, ea aſportari, amoueri, diruiúe mandet; niſi eccleſiæ, cui continentia hærent, uſui, dominorum conſenſu, attribuenda potius cenſeat.

Sin autem iure conſtructa ſunt, eaq. ædificia, aut ſtabula, aut loca ſordido uſui accommodata, addictaùe ſunt; ea diſiectis, et amotis ſordibus, ad honeſtiorem, uſum conuerti, Epiſcopus iubeat: hocq. ipſum à Parochis item, et alijs præſtari mandet, etiam in ædibus Eccleſiaſticis.

Neque in poſterum à laicis ita ædificari, aut ædificata ad ſordidum uſum à quibuſuis adhiberi Epiſcopus permittat.

In atrio uero eccleſiæ ullo modo ædificari à laicis ne permittat, ut canonum iure interdictum eſt.

Grauiſſimis rationibus hoc Paulus Apoſtolus monet, ac præcipit, ut mulieres in eccleſiam conueniant uelato capite: hoc ipſum docet Princeps Apoſtolorum Petrus; cuius etiam iuſſu ſanctiſſimus Pontifex, qui in eius locũ ſucceſſit, Linus decreto idem ſanciuit. Quare Apoſtolicis ijs inſtitutis nos adducti, et animaduertentes præterea, ab antiquis illis ſanctiſſimarum Mulierum exemplis, ueteriq. bene inſtitutarum Ciuitatum diſciplina, atq. uſu, ab omni denique ratione, ut ab eccleſiæ patribus explicatum eſt, hoc ualde eſſe alienum, ut capite aperto illæ incedant, illud admonemus, ut Epiſcopi, ubicunque eſt, in ſuis uel urbibus, uel diœceſibus, is deprauatis moribus introductus uſus, quo maximo poſſunt, ac debent, paſtoralis ſolicitudinis officio illum eripere ſtudentes, hoc in conſuetudinem introducere curent, ut uelo caput ipſæ induant, idque præſertim cũ uel ſacras proceſſiones proſequuntur, uel in eccleſiam conueniunt.

Epiſcopus ex Tridentini decreti iuſſu, ſingula monaſteria, in quibus non uiget regularis obſeruantia, aliaq. Eccleſiaſtica beneficia, quæ commẽdata ſunt, quocunque nomine nuncupata, intra diœceſis ſuæ fines poſita, quotannis uiſitet, idq. opportunis omnibus remedijs, facta etiam fructuum, ad illa pertinentium, ſequeſtratione, prouideat, ut quæ reconcinnari, aut inſtaurari oportet, ea omnino uel reconcinnentur, uel reſtituãtur: tum indumenta præterea, ornamentorum ſuppelex, et ſacræ ueſtes comparentur; ac miniſteria, quæ ad diuinum cultum ſpectant, recte, ordine, et cum dignitate in illis præſtentur.

DE IIS, QVAE AD BONA eccleſiaſtica tuenda pertinent.

Epiſcopus Procuratorem, Aduocatumque conſtituere omni ratione curet, qui in bonorum, iuriumque Eccleſiaſticorum recuperationem incumbat; ut illis ſuccurratur Eccleſiis, quarum Rectores, Adminiſtratoreſue, aut præ inopia non poſſunt, aut præ metu, et opibus aduerſariorum illa recuperare nõ audent, uel alia de cauſa negligunt.

Horum utrique ab illis certam mercedem in ſingulis cauſis, quas egerit, perſolui iubeat, ſi per eccleſiarum, quarum patrocinium illi ſuſceperunt, facultates, Epiſcopi iudicio, poteſt: ſin minus, gratis interea omnia ab uno, et altero item agi curet: ita tamen, ut pro illorum laboris, operæue ratione, cauſis, in quibus elaborarint, peractis, ſi quid uel iuris, uel emolumenti eccleſiis illorum opera acquiſitum ſit, de eo illis arbitrio ſuo ſatisfieri mandet. Si uero contra acciderit, uberius illi à Deo, bonorum omnium remuneratore, præmium expectent.

Si quis Clericus, aut Sacerdos ulla cuiuſuis generis ſcripta, ad eccleſiæ rationes pertinentia, occultarit, ſuppreſſeritue doloſe: is pœna afficiatur quæ Agathenſi, et Aurelianenſi ſynodis contra Clericos, huius culpæ reos, ſancita eſt.

Quod prouinciali ſecundo Concilio pœna excommunicationis propoſita contra eos ſanciuimus, qui Eccleſiaſtici hominis mortui bona, uel temere inuadunt, uel ſurripiunt, eo decreto illos item aſtringi uolumus, qui uel nulla inuaſione, aut ui facta, ex illius mortui Clericalis hominis ædibus ſuppellectilem, remue ullam, ſeu ſcripta ad eccleſiam, cui ille Rector præerat, pertinentia, ante aſportant, aut euehunt, quam ab illo, cui id cura ab Epiſcopo commiſſum eſt in indicem relata ſint illius mortui bona mobilia, libri, et ſcripta, cæteraq. eius generis, quæ in hæreditatem caderent. Hoc itidem decretum, ut illud, quotannis de more promulgetur.

Epiſcopus, ubi Clerici cuiuſuis, qui eccleſiaſticum beneficiũ obtinuerit, mortem audierit, eius hæredes compellat, ut quæcunque ſcripta, inſtrumentaue, ad illud beneficium pertinentia, quæ in mortui Clerici bonis inueniuntur, alteri Clerico, qui in beneficium ſucceſſerit, ab eis tradantur gratis, ac ne ullo quidem uel minimo precio pacto, aut exacto; etiam ſi clericus, qui deceſſit, in illorum exemplis deſcribendis aliquid ſumptus erogarit.

Decimarum eccleſiaſticarum inueſtituras, quæ Laicis hominibus in perpetuum factæ ſunt, Epiſcopus pro officij ſui munere diligenter, accurateq. recognoſcat. Quod ſi eas legitima auctoritate minus confirmatas eſſe comperérit; irritas illas, ac plane nullas declaret, et decernat.

Si quibus in locis generatim ab omnibus fructuum, qui ex prædijs colliguntur, decimæ parochiali eccleſiæ ſoluuntur, in iis quiſpiam forte eſt, qui illas exoluere recuſet, quoniam ſibi perſuadet, alicuius priuilegij, aut cauſæ prætextu immunem ſe eſſe: huic Epiſcopus certum breue tempus præſcribat, quo præſcripto tempore is, aut priuilegium exhibeat, aut cauſam afferat immunitatis ſuæ.

Quod ſi ille quicquam, quod leue ſit, ad illius immunitatis ius tuendum, uel nihil plane attulerit; id Epiſcopus curet diligentiſſime, ut is illas quamprimum præſtet, quippe cum in decimis, quæ eius generis ſunt, præſcriptioni non ſit locus.

Ne cuipiam bona, decimarum iure eccleſiæ obſtricta, e ſolo aſportare liceat, niſi ad aſportationem, aut ad deſcriptionem uocato Eccleſiæ Rectore, Parochoue, cui illa ſoluuntur. Itaque qui decimas debet, ea bona domum ſuam, alioue aſportaturus, id biduo ante eidem Rectori ſignificet, uel litteris, uel certo nuncio; ut præſens, illis uel aſportandis, uel deſcribendis adeſſe, ſi uelit, uti que poſſit. Quod ſi ille tunc aberit, id uni de eius familia nunciandum curet; aut illius eccleſiæ, domuſue parochialis ualuis ſcriptum affigi iubeat, quo aſportatio ea denuncietur. Quod ſi diutius illa bona in ſolo eſſent eis detrimentum, damnumue immineret: tunc, uel abſente Rectore, aſportari liceat. Hoc uero noſtrũ prouinciale decretum habere locum declaramus, quibus in locis non aliter expreſſe cautum ſit aliqua ſingulari conſtitutione, aut priuilegio aut conuentione.

De Notarijs, legata pia non denunciantibus, decretum, in altera prouinciali ſynodo editum, quotannis die Dominico Aduentus ultimo, et Quadrageſimæ ſecundo, in unaquaque parochiali eccleſia promulgetur.

Quæcunque uero ad pios uſus, uel legata, uel relicta, uel donata ſunt; ea ſibi iam denunciata, aut alio modo cognita, Epiſcopus trium menſium ſpatio in librum certum ordine referri curet.

Quo præterea libro quamprimum eiuſdem iuſſu notentur, quæ deinceps quouis modo ſcierit, ad eos uſus legata, donataue.

Teſtatorum piæ uoluntati ne fraus fiat, Epiſcopalis cura eſt. quamobrem, quæcunque uel res, uel pecunia, cuipiam ſacerdotum conuentui, uel alij cuipiam homini, legata eo nomine eſt, ut pauperibus in eleemoſynam conferatur; ea neque tota, nec uero pars ulla quam eiuſdem conuentus ſacerdoti, neque uniuerſo etiam illorũ conuentui, nec ab illo ſibi ipſi, ne paupertatis quidẽ cauſa, uel ulla egeſtatis ſpecie, diſtribuatur, niſi huius

rei facultate ab Epiſcopo, eaq. ſcriptis data.

Quæ legati nomine relicta ſint, certo pio uſui, ea ne neceſſitatis quidem cauſa, nec uerò hæredum eius, qui reliquerit, conſenſu, ad alterius rei, quæ æque item pia ſit, uſum conuertantur: niſi Epiſcopus, re tota primũ cognita, illius commutationis poteſtatem fecerit, quæ iuris permiſſu ab eo fieri poſſit.

DE IIS, QVAE AD MATRIMONIJ Sacramentum pertinent.

Religioſam animi præparationem requirit matrimonij ratio, et ſanctitas; quam cum minus intelligant laici homines, fit, ut ſæpe grauiter in re peccent, quam ſancte inire debent.

Crebro igitur cum uſu uenerit, Parochus hoc ipſum populum doceat; ad idq. adhibeat Catechiſmi Romani locos, et doctrinam.

Epiſcopus diligenter perquirat, an in ſingulis ſuæ Ciuitatis, et diœceſis parochialibus eccleſiis Tridentini decreti de matrimonijs clandeſtinis promulgatio facta ſit; et, ubi factam eſſe intellexerit, eius, quæ primo in quacunque parochiali eccleſia facta ſit, ſi ſcripto teſtatũ eſſe poteſt, exemplum, manu Notarij ſignatum, ad ſe deferri iubeat.

Quod ſi minus ſcripto, ſed ſolum teſtibus probari poteſt, eo Notario adhibito, examinari mandet. Si uero de promulgatione facile conſtare non poteſt, aut illa omnino facta non eſt: illud decretum duorum menſiũ ſpatio in ſingulis eorum parochialibus eccleſiis, Notario, et teſtibus adhibitis, promulgari omnino iubeat: et quicquid ad illius decreti promulgati probationem pertineat, id Notarij teſtimonio munitum, in Epiſcopali Archiuio aſſeruetur.

Matrimonij denunciationes in poſterum à Parocho ne fiant, niſi ijs ipſis petentibus, aut conſentientibus, de quorum matrimonio contrahendo agitur. Quod ſi diuerſis in parochijs illi habitant, utriuſque item Parochus hoc ipſum ſeruet. Neque matrimonium alter Parochus denunciet, niſi ab altero Parocho certior factus ſit de poſtulatu, aut conſenſu illius, qui ſuæ eſt curæ ſubiectus.

Inueſtiget etiam ipſe Parochus diligenter, aut alius ſacerdos, cui facultas data eſt in matrimonium iungendi ſponſos, an quod denunciaturus eſt matrimonium, in eo aliquod ſubſit impedimentum, quo minus cõtrahi liceat; quod ſi in aliqua probabili coniectura extiterit, qua exiſtimet illud inire non licere; Epiſcopum ante conſulat, quam ulterius in denũtiationibus progrediatur, ſponſosùe iungat, quos dubitat matrimonio non licere copulari.

Qui falſum aliquod impedimentum malitioſe attulerit, quo futurum legitime matrimonium impediat, ſi prudens ſciensq. hoc fecerit; præter aliàs iuris pœnas, excommunicationis etiam pœna afficiatur.

Ne parochus matrimonio quempiam iungat, qui illud clam contrahere attentarit ſine Epiſcopi conceſſu; ut de eo debitas ante poſſit ſumere pœnas ex Concilij Tridentini decreto: id autem, niſi delictum hoc ita eſt occulte admiſſum, ut nullum eius rei indicium legitimum extet.

Ne ſolemnes nuptias liceat celebrari, niſi poſt diluculum poſtidie illius diei, qui poſtremus eſt temporis, quo Tridentina conſtitutione nuptiarum celebritas interdicta eſt.

Quo die de matrimonio contrahendo denunciatio ultima facta eſt, ne eo ipſo die, niſi impetrata ab Epiſcopo facultate, illud celebretur; id autem præterquam ſi poſtrema ea denunciatio facta ſit pridie illius diei, quo initium eſt Quadrageſimæ, uel Aduentus; ac niſi item Parochus populo, antecedente denunciatione, ſignificarit, eo die, quo poſtrema denunciatio fiet, matrimonium eſſe contrahendum.

Matrimonium quod in eccleſia celebrari debere ſancitũ eſt altera prouinciali ſynodo, in ea tantum eccleſia celebretur, quæ parochialis eſt.

Celebretur uero mane non à prandio; idq omne, niſi cum Epiſcopus alio uel loco, uel tempore fieri conceſſerit.

Si parochus Sacerdotem alium coadiutorem habet, cuius etiam miniſterio, facultate eidem Sacerdoti conceſſa, utitur ad matrimonia contrahenda inter parochiæ ſuæ incolas: is illam cautionem adhibeat, ut in libro, qui eſt de matrimonijs, illius nomen, et cognomen, tum præterea diem, et menſem, et annum notet, quo ille parochialis curæ ſocius, atq. coadiutor adiunctus, facultatem à ſe, uel ab Epiſcopo conſecutus eſt, matrimonia celebrandi. Ne autem matrimonij celebrandi poteſtatem Parochus faciat alij Sacerdoti, qui Epiſcopi iudicio nondum probatus eſt, ut Sacramenta miniſtret.

Ne patiatur Parochus, quempiam cuiuſuis gradus, et cõditionis hominem, qui ſibi ignotus, in ſuam parochiã ab aliena diœceſi commigrat, cum muliere, quam ſecum coniugis nomine duxerit, in ea habitare, ſi modo uel ex infamia, uel alia legitima ſuſpitione conijcere poſſit, illam habere in concubinam: niſi Parochi, à cuius parochia diſceſſit, litteris, certò præſcripto tempore, teſtatum ille fecerit, ſibi illam legitimo matrimonio iunctam eſſe. Quod teſtimonij ſcriptum ubi attulerit, id in urbe Epiſcopo, in diœceſi Vicario Foraneo exhibeat: qui ſi probandi uim illud habere perſpexerit, à Parocho, in cuius parochiæ fines is uenit habitatum, illud, eiusùe exemplum in matrimoniorum codice aſſeruari iubeat.

Si uero Vicarius Foraneus de eo ſcripto aliquid habet, quod ſibi difficultatem, ancipitemq. deliberandi curam afferat; illud ad Epiſcopum quam diligentiſſime mittat, ut eius iudicio declaretur, an illi fides adhibenda ſit.

Sicut uberrimum ab optima inſtitutione præmium pater familias capiet, quicunque liberos, familiamq ſuam ad Dei cultum, et ad pietatis, chriſtianarumq. uirtutum diſciplinam erudierit: ita quicunq. debitum hoc paternæ curæ officium neglexerit, uel prætermiſerit,

is expectet, ut in die Domini ſibi durißimum iudicium fiat.

De familia igitur ſuæ ſalute in primis ſollicitus, tum bonorum operum exemplo, tum crebris cohortationibus ſe ei magiſtrum præbeat, ac ducẽ ad pie, ſanctéq. agendum.

Curet autem, ut nemo quiſquam de familia ſua ſit, qui chriſtianæ fidei rudimentis inſtructus non ſit, ſiue filij ſint, ſiue ſerui, et ancillæ, ſiue alij in famulatu ſuo. Quam ob cauſam ad illius ſcholas, quos de familia ſua rudes norit, conuenire iubeat; ſiq. eam ampliorem habet, dum etiam inſtrui ſtudeat. Idq. ad præſcriptas interrogationes paruuli libri, eo nomine editi ad prouinciæ uſum.

Vt ſtata hora, datis inſtituta orationis communis ſignis campanarum ſono, illa omnis certo loco congregata, ad præſcriptum temporis ſpatium, ſancte oret, et precetur.

Vt frequenter illa uniuerſa confiteatur, et ſacram Eucharistiam ſumat.

Vt ſingulis diebus Miſſæ ſacrificio interſit; aut ſaltẽ in uigilijs, ſtatis ieiuniorum temporibus, Quadrageſimæ diebus id præſtet: feſtis autem diebus, ut ne quis de ſua familia intereſſe, ullo modo omittat.

Vt feſtis præterea diebus ad ſacras conciones, lectiones, ſupplicationes, diuina officia, aliasq. pietatis Chriſtianæ exercitationes conueniat.

Vt ne quis, ijs ſacris diebus opus ſeruile faciat.

Vt uigilias, et quatuor temporum, et Quadrageſimæ, et alia ſtata ieiunia illi in familia ſeruent, quibus eccleſiæ præcepto iuſſum eſt.

Quo autem tempore, uel iubilea celebrantur, uel ſupplicationes publicæ proceßionibus fiunt, familiam ſæpe moneant, illis ſanctis actionibus pie intereſſe.

Certis item piorum hominum inſtitutis ſodalitatibus unumquemque de familia ſua adſcribi admoneat; quo ſe quiſque ardentiori ſtudio exerceat in operibus pietatis.

Ne patiatur in familia eſſe quempiam, qui blaſphemus ſit, qui periurus; qui item corruptis moribus utatur, qui obſcœne quicquam, uel loquatur, uel agat; qui aleis ludat, qui denique cæteris turpis uitæ exemplũ præbeat.

De uitæ præterea ſpiritualis ratione, et pijs exercitationibus, aut de uitis Sanctorum probatos, Sacerdotis confeſſarij iudicio libros, in quorum lectione familia aliquando uerſetur, domum ſuam introducat, excluſis obſcœne, turpiter, iocoſe conſcriptis, alijsq. id generis libris: unde morum, inſtitutionisq. corruptela exiſtere poßit.

Vt autem in domeſticæ diſciplinæ, inſtitutionisq. officijs illa omnis accuratius ſe contineat; eam aliquando paterfamilias recognoſcat, inſpiciatq. in primis, quæ uniuerſæ ſuæ domus Chriſtiana inſtitutio, quæ ſingulorum mores, quæ ad pietatis, uitæq. ſpiritualis progreßio.

Quicunque uero mercaturam, artemq. aliquam exercent non domi ſolum, ſed in ſuis officinis, et tabernis Chriſtianæ uitæ rationes has operarijs, inſtitoribusue ſuis conſtituant.

Has domeſticæ inſtitutionis regulas Parochus per annũ aliquando, prout è re eſſe uiderit, frequenti populo explicet: tum ſæpißime, et publicis ſermonibus, et priuatis colloquijs, patresfamilias parochiæ ſuæ incolas, id moneat atq. hortetur, ut quæ eorum propria officia ſunt, et munera, in familiæ inſtitutione ea præſtare uelint paterna curæ ſtudio.

Quod cohortationis officium, etiam concionatores, et confeſſarij Sacerdotes quam frequentißime, prout opportunum eſſe cenſuerint, charitatis zelo præſtent.

Parochus præterea, ubi aliquando in artificum, mercatorumue officinis, quæ intra fines parochiæ ſuæ sũt, ab operarijs, alijsue, qui illic artem exercent, aliquid committi intellexerit, quod deprauatæ, diſſolutæq. diſciplinæ ſit, quod offenſionem in parochia præbeat, quodq. a Chriſtianæ inſtitutionis moribus alienum, id officinarum dominos admoneat, ut quicquid illis locis corruptelarum, eſt inde eripiatur.

Vna omnium optima indigentiæ noſtræ interpres, et conciliatrix eorum, quæ neceſſaria, tum ad animæ, tum ad corporis bona à Deo patre expetuntur, eſt oratio ſancta. Cuius ſtudium, ut proprium fidelium eſt, ſic neceſſarium, atque omnino iuſſu diuino debitum: id cœleſtis magiſter, Chriſtus Dominus exẽplo docuit, uerbo præcepit, crebris cohortationibus monuit. Eo igitur ſtudio fideles quo uehementius exardeſcerent, ſe ſeq. quotidie ſinguli certa hora colligentes, id quod Chriſtianarum mentium eſt, uitæ à ſe illo die actæ rationes inſpicerent, maleq. acta pænitentes, ardenti oratione ueniam precarentur, et Deo gratias agerent de beneficijs, quæ acceperint, inſtituta eſt in hac prouincia orationis communis exercitatio: quæ ad Chriſtianæ pietatis progreßionem intr[illegible] lucta, ut et perpetuo conſeruetur, et augeatur item, id cum omni ſtudio Epiſcopus curet, tum propoſitis ſpiritualis gratiæ muneribus, Sedis Apoſtolicæ benignitate, eius rei cauſa conceßis. Itaque à Parochis ſuis ſingulis ſanctißimi D. N. Gregorij XIII. litteras de indulgentia, huius prouinciæ hominibus conceſſa, qui in orationis cõmunis inſtituto ſe ſe exercuerint, ter in ſingulos annos de ſcripto, uel ſummatim pronunciari iubeat, ſemel ineunte Aduentu, iterum Dominico die Quadrageſimæ primo, tum ſolemni die Pentecoſtes.

Epiſcopus præterea, pro temporum ratione certam horam ſtatuat, qua, datis huius rei cauſa campanarum ſignis, patresfamilias, ſua quiſque domi, una cum reliqua familia certo loco ad orandum conueniant. Vt autem, qui in eo precandi inſtituto ſe exercuerint, Indulgentiæ conceſſæ donum conſequantur, diem itidem Dominicum Quadrageſimæ, proxime præcedentem, is conſtituat, quo illi confeßi omnes ſimul ſacram Eucharistiam ſumant.

Imminentibus uero calamitatibus, quo tempore cum nullum certius præſidium ſit, quam illud, ut fideles ad Deum patrem miſericordiarum aßiduis precibus confugiant, certam aliquam præterea rationem is diligen

ter

tes imat, ut et à Clero, et populo ſine intermiſſione, ac religioſius in orationem incumbatur.

DE IIS, QVAE AD EPISCOPALE forum pertinent.

Epiſcopus anni ſpatio ad ſummum, fori ſui iudicijs, cauſis, et iudicibus, aduocatis, procuratoribus, notarijs, et miniſtris quibuſcũque, etiam infimis, quibus in rebus opus fuerit, certas conſtituat leges, ad urbis diœceſisque ſuæ uſum accommodatas. Illisq. omnibus certã etiam taxam præſcribat, quam pro ſui, uel operis, uel laboris mercede, proq. cauſarum, et iudiciorum ratione exigi ab unoquoque liceat. Quæ fori præſcripta leges, atque taxa, in cancellaria publice propoſita ſemper ſint, ut notæ ſint, et peruulgata omnibus.

Cauſæ, quæ decem aureorum nummum ſummam non excedunt, ſummarie, ſimpliciter, ac de plano, ſola rei ueritate perſpecta, ſine forma iudicij cognoſcantur, id quod ab huius prouinciæ Epiſcopis agi licet ex facultate à Pio Quinto, Pontifice Maximo, eiſdem Epiſcopis conceſſa.

Nullum neque munus, neque donum, neque cuiuſuis generis xenia, ne eſculenta quidem, poculentaùe Vicarij ab ijs accipiant, qui coram eis cauſas uel habent, uel agunt.

Ne pecuniæ item quicquam Ordinarius, Delegatuſùe iudex accipiat pro recognitione, aut, ut uocant, uiſione ſcripturarũ ad cauſas, quæ apud ſe aguntur, pertinentium.

Pro ſingulis litteris dimiſſorij, quæ pro ſuſcipiendis pluribus, omnibusùe minoribus, uel etiam maioribus ordinibus concedentur; itemque pro ſingulis litteris, quibus Notarius teſtatum faciat, plures, omnesùe ordines alicui collatos eſſe, decimam partem aurei nummi tantum ad ſummum a Cancellario accipi liceat; ac ſi ea littera de uno tantum ordine ſuſcipiendo, uel ſuſcepto eſſent data. Idque ſi modo nullum ei ſalariũ pro officij ſui munere exercendo conſtitutum ſit: neque ad Epiſcopum ex Notarij commodis aliquid emolumenti ex eiſdem ordinum collationibus, litteriſùe dimiſſorijs, directe, uel indirecte peruenire poſſit: alioquis gratis omnia dentur, ut eſt Tridentino Concilio ſancitum.

Acta omnia Notarij in codicem, non in pagellas referant, quamuis eas cordula infigant; idq. præſtent, menſe ſaltem, poſtquam rogati illa confecerint.

Certus in Archiuio Epiſcopali locus conſtituatur; ubi cauſarum, ac iudiciorum codices, inſtrumẽta, acta, ſcriptaùe alia, a Cancellario, et Notarijs fori Epiſcopalis, ad ipſum forum pertinentia, ſingulis annis confecta, quotannis recondantur, ita ut inde, cum uſu uenerit, promi poſſit, quicquid in Eccleſiaſtico foro unquã agitatum erit.

Is certus Archiuij locus duabus clauibus claudatur; quarum unam Epiſcopus, alteram eius Cancellarius habeat.

Notario autem inſtrumentorum, quæ confecit, exemplum, idque ſumptibus ſuis habere, aut retinere liceat.

Si cancellarius, Notariusùe aliquis deceſſerit, uel ab officio ſe abdicarit, amotusùe ſit, quacũque ille, uel inſtrumenta, uel ſcripta, uel acta eiuſmodi confecit, ſtatim Epiſcopi iuſſu in eundem locum deferantur. Quod ſi proceſſus alicuius cauſæ nondum ſit completus, et cauſam, ob quam confectus eſt, partes proſequantur, eius in Archiuium delatio differri poterit, quo ad cauſa ſit peracta.

Ex archiuij tabellis, exemplaribusùe, ſi quæ unquã acta, aut inſtrumenta, quæ Notarij manu, ſignoq. munita, fidem faciant, exſcribi contigerit; is, qui rogatus Notarius illa confecit, ſi uiuit, ut operis ſui emolumẽta conſequatur, eorum exemplum, modo edi liceat, ipſe conficiat, ſi præſens eſt: ſi uero abeſt, id ſeruetur, quod iure cautum eſt: ſin autem obijt, id Epiſcopalis Cancellarius præſtet: mercedem autem inde capiant notarij heredes, niſi aliter inter Epiſcopum, et notarios conueniatur.

Teſtium dicta, et atteſtationes, in cauſis ciuilibus ne ſcribantur ab alio, quã ab ipſo cauſæ Notario, ſiue actuario, uel ab alio eius nomine. Quæ atteſtationes ipſi Notario cauſæ, ſiue actuario conſignentur, et aſſeruẽtur, ut poſt in Archiuio una cum toto proceſſu recondantur, ubi cuſtodiuntur aliorum actorum monimenta.

Idem decernitur de inſtrumentis, actisùe dicta cauſa; quibus decretum iudicis, adſcribi contigerit.

In alijs uerò omnibus, quibus auctoritas, decretumùe Epiſcopi ſit interponendum, Cancellarius tantum notarius adhibeatur.

Vicarius Foraneus, atque alij, quibus Epiſcopus, proceſſum aliquem, aliunde, ſeruata iuris formula, cognoſcẽdum, agendumùe mandauerit, ſi in proceſſu conficiendo, Notarium non habent, quem adhibeant, duos ſibi morum uitæq integritate homines, qui acta conſcribant, ad præſcriptam iuris formam aſciſcant. Iisque mercedis taxa maior ea ne ſit, quæ Notarijs fori præſcripta eſt, ſed aut æqualis, aut minor, pro illius loci ratione.

Procurator, qui cauſam iniquam in foro Eccleſiaſtico ſciens defenderit; quiùe quicquam negauerit, quod uerum ſcierit, fori Eccleſiaſtici auditorio aditùe interdicatur, niſi is legitime ſe purgarit. Qui præterea in publico concubinatu aut adulterio uiuunt, aliq. publice crimінoſi, à foro Epiſcopali ita arceantur, ut nec Notarij, nec Procuratoris, nec Aduocati officium, ne in ullo quidem cauſarum genere, gerant. Inferiores quoque miniſtri in Chriſtianæ uitæ officijs contineantur: curentque Epiſcopi, ut à ganeis, à meretricibus, à ludo cuiuſuis generis, ab improbatis quæſtibus abſtineant; ne blaſphemi ſint, nec uita moribus reprehendendis. Si quos deliquiſſe, compertum erit, in eos animaduertatur.

Quotannis fori ſui tribunal Epiſcopus uiſitet. Inquiratq. an præſcripta fori ratio, an præfinita taxa ſeruetur: tum præterea, an ſi quæ corruptela, ſi quiùe abuſus irrepſerint

repſerint; an ſi quid denique uel inſtitui, uel emendari, oporteat: idq. ſollicite in primis curet, at eripiantur abuſus, tum reſtituantur quæcunque ad rectam iudiciorum formam attinent.

Epiſcopus non ſolum per certos homines, ut primum à nobis conſtitutum eſt, ſed etiam ipſe aliquando in anno carcerem uiſitet: in eoque incluſos paterna charitate conſoletur, pieq. in Domino adhortetur.

Videas item, ut eis ad corporis ſuſtentationem, et ad iuſtum patrocinium non deſit quicquam; tum in primis non libri ſpiritualis lectio, non crebræ religioſorum hominum cohortationes, tum ne denique aliquid ad animæ ſalutem

Curet etiam, ut, qui in liberiori cuſtodia ſunt, feſtis ſaltem, et Dominicis diebus Miſſæ ſacrum audiant, aliquo, ubi fieri poteſt, exædificato prope carcerem ſacello, tum doctrinæ chriſtianæ rudimentis inſtituantur. Idq. officium ijs præterea præſtetur, qui in laicalis fori liberiori carcere ſunt.

Vt omnes in Paſcha confeſſi ſacram Euchariſtiam pie, et ſalutariter ſumant. Quod ut die Natali Domini, et alijs anniuerſarijs redemptionis noſtræ ſolennitatibus, indictisq. publice Iubileis, ac Indulgentijs, faciant, eoſdem cohortetur.

Pupillorum, Viduarum, et egentium hominum cura, Epiſcopo, communi omnium parenti, ſacroſanctis canonum legibus potiſſimum commendata, et commiſſa, negligi non debet: ne ſi lædantur, uociferentur, ad Dominum, qui exaudiet clamorem eorum. quamobrē pro ſui muneris officio Epiſcopus aliquem conſtituat Eccleſiaſticum, uel alium pium hominem, chriſtianæ charitatis operibus, atq. officijs deditum, qui miſericordiæ uiſcera indutus, id generis hominum patrocinium in omni cauſa ſuſcipiat. Quod ſi aliqui iam huic pio operi præfecti ſint, id agat Epiſcopus, ut ij munus ſibi creditum exequantur quam diligentiſſime.

Epiſcopus in urbe ſua uiros aliquos, auctoritate præſtātes, ſpiritualis uitæ ſtudioſos deligat, quorum adiumēto, et opera uti poſſit, et in ijs cognoſcendis, quæ ad Ciuitatis, diœceſiſque ſuæ morum inſtitutionem pertinent, et in adiuuandis chriſtianarum uirtutum exercitationibus, et in alijs denique quibus populi ſibi commiſſi progreſſio fiat ad ſancte agendi ſtudium.

Summorum Pontificum conſtitutionibus promulgandis hæc ratio ſeruetur, ut, ſi earum peruulgationi præfinitus in illis eſt modus, is adhibeatur; ſi uero nullus, ad peruulgationem ſatis ſit affixio, quæ, ut moris eſt, fiat certis publicis locis.

Cuius affixionis, et peruulgationis relatio, teſtificatioq. ab eo, qui affixerit, fiat Cancellario fori Epiſcopalis, cuius ſit illam in librum referre.

Epiſcopus, id quod uel ab initio naſcentis eccleſiæ inſtitutum fuit, ut rerum Epiſcopali ſtudio curaque geſtarum monimenta exiſterent, conquiri diligentiſſime curet, tum ſingulorum Epiſcoporum, qui præceſſerunt, nomina, genus, et paſtorales eorumdē actiones. Quæ omnia litteris conſignari, ordineq. conſcripta, in librum certum referri curet, ut eorum memoria conſeruetur, quæ ab ijſdem, uel acta, uel inſtituta ſunt ad aliquam eccleſiaſticæ diſciplinæ normam perpetuo uſui eſſe poſſint, atque adiumento in illa eccleſia bene gerenda.

QVAEDAM, QVAE AD SODAlitates pertinent.

Multa mala exiſtunt ex prætermiſſo, et ualde his temporibus neglecto, fraternæ correctionis officio debito, ac neceſſario. quamobrem curēt Epiſcopi, in ſua quiſque non ſolum urbe, ſed in diœceſi etiam, aliquam hominum, qui moribus, uitaque innocentia grauiores ſint, ſodalitatem cōſtituere, quæ in hoc fraternæ correctionis officium Chriſtiana charitate incumbat: aut hoc ipſum officij munus alteri ſodalitati adſcribi ſtudeāt, quæ id recte præſtare poſſit.

Cui Sodalitati certas fraternæ corrigendi regulas præſcribant, ſtudio, et opera probatorum Theologorum.

Quo maior in dies ad Chriſtianæ pietatis ſtudium progreſſus ſit fidelium; id curet Epiſcopus, ut cum diſciplinatorum pœnitentiumq. ſodalitates, aliasq. eiuſmodi frequentes inſtituat; tum inſtitutas omni paſtorali ſtudio adiuuet, et ad conſeruandas illas diſciplinæ, ac pœnitentiæ rationes, et ad alias excitandas ſpiritualium uirtutum progreſſiones. Id quo facilius fiat, ardentioriq. ſtudio, quotannis aliquando, prout e re eſſe uiderit, litteras promulgari iubeat, quibus Sanctiſs. D. N. Gregorius XIII. præclarum ſpiritualis Indulgentiæ donum liberaliter in domino illis conceſſit, qui ijs ſodalitatibus adſcripti, ſibi flagella, diſciplinamq. certis ſtatutis diebus adhibuerint.

Præſcribat item diem certum, quo in ſingulos annos iſtarum ſodalitatum homines, qui in urbe ſunt, uno loco omnes; qui in diœceſi, omnes item ſuo quique in Oppido, locoue in unum conuenientes, primum contriti, et confeſſi ſacram Euchariſtiam ſumant; tum ſolēnem proceſſionem agant, perpetua grataque memoria proſequentes conceſſi ſibi ſpiritualis doni gratiam.

QVAEDAM, QVAE AD MOniales, et alios regulares pertinent.

Quod Sanctiſſimus D. N. Gregorius XIII. de monialibus ſanciuit; id Epiſcopus exequatur quam diligentiſſime: præſertim quod de certo earum numero conſtituendo decreuit, quod de eleemoſynis præſtandis, quod de oſtiolo obſtruendo, quo aditus e Monaſterio patet ad exteriorem Eccleſiam, quod de clauſura ab eiſdem non uiolanda, et a conuerſis etiam ſeruanda, præſcripſit.

Idque omne efficiat omnino, ut exequutionem habeat, cum in Monaſterijs, quorum curam gerit, tum in illis Regularium curationi commiſſis, idq. eiuſdem conſtitutionis auctoritate.

Si quæ autem Moniales, conuerſæue nō ijs paruerint, quæ eadem ſanctione de clauſura ſtatuta pœna uiolatæ clauſuræ plectantur.

Qua

Quæ monialium Monaſteria, extra urbis, aut oppidi mœnia ſita. Epiſcopus Tridentini decreti auctoritate, in urbem, uel oppida, quæ frequentiora, et tuta ſint, tráſferri oportere, aut expedire cenſuerit: ne ea in eccleſias ſeculares transferrat, ubi animarum cura geritur.

Puellæ, quæ regularem habitum induere uoluerint, ne eo habitu induantur, antequam confirmationis, Sacramentum ſuſceperint; ſi facultas ſit breui illud ſuſcipiendi.

Qui ordinarius confeſſor, in aliquo monialium Monaſterio conſtitutus aliquando fuerit, ne idem ad earum cōfeſſiones extraordinarie audiendas mittatur; ſi modo non aliter quandoque Epiſcopus cenſuerit.

Confeſſarij monialium ab eis, aut ſingulis, aut uniuerſis, aut ab earum Præfecta, ne Monaſterij quidem nomine, quidquam, etiam minimum, dono accipiant; niſi quid eis annua certa portionis Epiſcopi iuſſu datur, ad uitæ ſuſtentationem.

Conſtitutio illa, quà à Pio Quinto, ſummo Pontifice, interdictum eſt omnes cuiuſuis ordinis mulieres, etiam generis ſplendore, aut dignitate illuſtres, monaſteria ingredi, quotannis ſemel, a'que adeo ſæpius, certis feſtis diebus, arbitrio Epiſcopi promulgetur.

QVAE GENERATIM AD HAEC decreta, et ad alia pertinent.

Quæcunque uel ad Cleri, uel ad populi conformandos mores, ad eccleſiaſticamq. omnem diſciplinam retinendam prouincialibus, aut diœceſanis ſynodis à nobis, aut à Coepiſcopis noſtris ſancita ſunt, ex illis eo uberior, Deo iuuante. fructus exiſtet, quo ſæpius uel promulgatione, uel certe lectionis ſtudio inculcata, ijs notiora fient, a quibus illa, et ſciri, et animo comprehendi, req. ipſa præſtari oportet.

Epiſcopus igitur, præter alia, quæ hoc de genere aliàs decreta ſunt, et Canonicis, et Parochis, et reliquis Clericis certum tempus ſtatuat, quo omnia, quæcunque ijs prouincialibus diœceſaniſq. decretis de ijs conſtituta ſunt, illis legantur; ita ut quæ decretorum partes ad canonicalem diſciplinam pertinent, Canonici; et quæ cauſa ſuæ conſtitutiones latæ ſunt, Parochi et Clerici itidem, et ij omnes, quæ ad uniuerſum Clerum ſpectant, illas, lectione, repetita, animo comprehendentes, præſcriptas munerum ſuorum partes ſinguli ſtudioſius exequantur. Si quis autem eorum aliquādo Epiſcopi iuſſu interrogatus, illas per negligētiam, aliamùe culpam ignorarit, proeius culpa, et perſonæ ratione illum Epiſcopus corripiat, aut aliàs præterea cum eodem agat. In Seminario quoque itidem ſeruetur; ut earum uel inſtitutis, uel monitis, uel præceptis Clerici informentur.

Quæ uero decretorū partes ad Laicos attinent, illas ſummatim uulgari ſermone expreſſas, et certis anni temporibus diſtributas, prout uſu uenerit, à Parochis denunciari iubeat: quo ſæpius inculcata, ſeruentur diligentius.

Quibus Prouincialium noſtrorum Conciliorum eſt aliquis adſcriptus dies, quo uel ſummorum Pontificum ſanctiones, uel Tridentinas, prouincialeſùe conſtitutiones promulgari iuſſum eſt; illis decretis certum præſcriptum diem ad eam promulgationem mutari ab Epiſcopo liceat, certumq. alium cōſtitui: quo die, ſingulis annis in ſua diœceſi id opportunius præſtari poſſe cenſeat.

Quibus in decretis mulctæ ijs nominatim cōſtitutæ ſunt, qui dignitates, aut canonicatus obtinent, nec certis locis attributæ, uſui Sacriſtiæ, aut Fabricæ illorum eccleſiæ ab Epiſcopo attribuantur. Neque uero eas ad alium uſum conuerti, neque eaſdem remitti, nec præterea de ijs ipſis, etiam ab uniuerſo Capitulo tranſigi liceat, niſi Epiſcopi auctoritate.

Quod de ſacramentorum adminiſtratione, Miſſæ celebratione, diuinorumq. officiorum modo, et ratione, in hac ſynodo decreuimus; id neque ad Mediolanenſem eccleſiam, quæ Sancti Ambroſii præſcripto, et inſtituta, proprios ritus, et cærimonias habet, neque ad ceteras, quæcunq. eodem iure, ac modo ex antiquiſſimo tempore ſacra facere conſueuerunt, in ijs, quæ eius inſtitutis, ritibus, et cærimonijs expreſſe aduerſantur, pertinere uolumus. Cæteris uero, et Mediolanenſis eccleſia, et quæ eiuſdem ritibus utuntur, æque teneantur, ac aliæ, quæ in prouincia noſtra ſunt eccleſiæ.

Si in his decretis, ante alteram Mediolanenſis prouinciæ ſynodum ulla difficultas orta erit, eius, et omnium, quæ eiſdem decretis continentur interpretationem, et explicationē nobis reſeruamus, ſalua ſemper Sedis Apoſtolicæ auctoritate.

Quamcunque facultatem, ex decretis in hac tertia prouinciali ſynodo Mediolanenſi à nobis editis, habent Epiſcopi; eam ipſos per ſuos Vicarios generales exequi poſſe uolumus; niſi in ijs quæ proprie ad ordinem Epiſcopalem pertineant; aut in quibus Vicarij a ſacris canonibus, aut à Concilio Tridentino, uel à nobis expreſſe excluſi ſunt.

Vt Nemini, eorum, quæ in hac tertia prouinciali noſtra ſynodo à uobis decreta ſunt, ignorantiam excuſare liceat; edicimus, ut ex quo primum die edita, in ualuis Metropolitanæ Eccleſiæ propoſita fuerint, ad duos mēſes omnes ſe, et his decretis, et ſi contra fecerit, pœnis, quæ eis continentur, teneri intelligant. Ab eo etiam aſſixionis die eorum decretorum temporum initium ſumendum decernimus, quibus aliquid intra certum tempus præſtari iubemus.

Vnuſquiſque præterea Epiſcopus ea omnia, et ſingula in proxima diœceſana ſynodo legi, ac recitari iubebit. Et ſi ita expedire cenſuerit, ſuæ quoque Cathedralis eccleſiæ ualuis proponi: quo ſtudioſius omnium animis eorum præcepta fixa inhæreant.

Singulæ etiam Cathedrales, et Collegiatæ, et parochiales eccleſiæ huius prouinciæ, has noſtras conſtitutiones certo aliquo loco collocatas, perpetuo aſſeruent.

Omnia, et ſingula, quæ à nobis in hac tertia prouinciali ſynodo decreta, actaque ſunt, qua debemus obedientia,

tia, ac reuerentia, auctoritati, ac iudicio ſanctę Romanę eccleſię, omnium eccleſiarum Matris, et magiſtrę ſemper emendanda, et corrigenda ſubijcimus.

Quia nonnulla à ſummo Romano Pontifice, et publica totius prouinciæ Mediolanenſis, et priuata ſingularum eccleſiarum utilitatis cauſa petenda ſunt; decernimus, ut quicquid ab eius Sanctitate communibus noſtris, et, qui adſunt, Coepiſcoporum litteris poſtulabitur, id huius ſynodi nomine, et auctoritate ita factū intelligatur, perinde ac ſi in ſeſſione publice poſtulatum eſſet.

INDICTIO FVTVRI CONCILII Prouincialis quarti.

Carolus, miſeratione diuina tit. S. Praxedis S. R. E. Presbyter Cardinalis, Borrhomæus nuncupatus, ſanctęque Mediolan. Eccleſię Archiepiſcopus.

Omnibus et ſingulis Reuerendiſſimis dominis Epiſcopis, qui hic adſunt, et Synhodo Prouinciali Mediolanenſi, quacunque ratione intereſſe debent, omnibusq. itē Capitulis, et Eccleſiarum Cathedralium Procuratoribus, qui præſentes interſunt, indicimus, ſignificamus, denunciamus, et intimamus proximam ſequentem ſynhodum Prouincialem Mediolanenſem quartam, Deo omnipotente auctore, et ad eius laudem hac eadem in urbe, hoc ipſo loco, Anno 1576. die decimo menſis Maij, qui dies erit feria quinta Dominica ſecundæ poſt Reſurrectionem D. N. Ieſu Chriſti, inchoandam, et celebrandam eſſe.

Quamobrem eos omnes, et ſingulos Reuerendiſſ. dominos Epiſcopos, qui hic præſentes adſunt, monemus, Procuratores uero Eccleſiarum Cathedralium inuitamus, ut eo die ad ſynodum prouincialem quartam, iuuante Deo, Mediolani celebrandam, conſtituto, hic omnino interſint; niſi diem celebrationis ipſius ſynodi aliqua ex cauſa à nobis prorogatum fuiſſe noſtris ad eos datis literis intellexerint. Quod ſi ipſorum Reuerendiſſimorum Epiſcoporum noſtrorum aliquis legitimo tunc detentus erit impedimento, nuntium ad ſe excuſandum, atque ad id impedimentum probandum ad nos mittat, cui etiam facultas ab ipſo detur, eà omnia, et ſingula nomine ſuo, et eccleſiæ ſuæ recipiendi, quæ Spiritu ſancto duce, in ipſa ſynhodo à nobis de Concilio, et aſſenſu Reuerendiſſimorum Epiſcoporum noſtrorum decernentur aut conſtituentur.

LAVS DEO.

Finis Concilij Tertij.

CONCILIVM PROVINCIALE MEDIOLANENSE IIII.

Quod

CAROLVS S. R. E. CARDINALIS TIT. S. PRAXEDIS ARCHIEPISCOPVS

Habuit an. a Chr. nat. M. D LXXIII.
Gregorio XIII. Pont.

CAROLVS
S. R. E. TIT. S. PRAXEDIS
PRESBYTER CARDINALIS
DEI ET APOSTOLICAE SEDIS GRATIA
Archiepiſcopus Mediolani

uniuerſis Prouinciæ noſtræ fidelibus, ſalutem in Domino.

ANNVS ferè quartus eſt, quo, pro archiepiſcopalis muneris noſtri ratione, ſynodum prouincialem quartam, Mediolani, de more habuimus ad ſanctionis Tridentinæ præſcriptum. Decreta porrò in ea confecimus: quibus prouinciæ, nobis commiſſæ, ſalutares in uia Domini progreſſiones, quantum in nobis fuit, adiuuare ſtuduimus. Sed dimiſſo Epiſcoporum, qui in ſynodo aderant, conuentu, cum diligentia a nobis in eo ponenda eſſet, ut illa recognita, et diſpoſita quàm primum ederemus; tunc illico peſtilentiæ contagio, quæ iam ad aliquot urbes Italiæ nobiliſſimas, permultaq. oppida dimanarat, longe, ac late ſerpens, demum Mediolanum, eiuſq. diœceſim propè omnem inuaſit. Quo afflictiſſimo tempore, pro officij noſtri cura, proq. paterna charitate, qua gregem noſtrum unice in Chriſto diligimus, neceſſe habuimus, multiplicem ſollicitudinem ſuſcipere, multos labores ſubire, ac multas functiones exequi; quæ officium maximopere impedierunt, quod ſynodi huius editioni præſtandum nobis erat diligenter. Atqui poſtea uero peſtilentia Dei beneficio mirabiliter reſtincta, occupationes præterea aliæ permultæ, ut eſt cura paſtoralis plena, refertaq. omni labore, conſecutæ ſtatim ſunt; in ijsq. ipſis præter ceteras hæc una longe maxima, maximeq. neceſſaria fuit, quòd ſollicitudine in primis, atque uigilijs oportuit, et quæ chriſtianæ uel pietatis, uel diſciplinæ officia, ac ſtudia peſtifero morbo languerant, excitari; aut quæ intermiſſa fuerant, reſtitui; et omnem denique rem ſpiritualem, quæcunque damni, detrimentiuè aliquid ob peſtem fecerat, quàm accuratiſſime reſarciri. Ad quam ſane rem uniuerſam conficiendam, opus fuit non diligentia ſolum, ſed temporis etiam diuturnitate. His igitur, et alijs item, quæ in dies inciderunt, cauſis, protracta eſt diutius, quàm cupiebamus, hæc editio decretorum. Nunc uero ea edimus, et damus uobis: ueſtrum eſt ita accipere, ut ad illa ipſa exequenda nuſquam deſit prompta ueſtra uoluntas, ſtudium, obedientia, atque omne officium. Hoc planè non optamus ſolum, ſed certe ſperamus de uobis, qui ſynodalibus ſtudijs ad omnem bene agendi partem quo frequentius excitati eſtis, eo ſplendius et uirtutum exemplis, et recte factis diſciplinam chriſtianæ uitæ, iam in hac prouincia, Dei dono ac munere, aliqua ex parte floreſcentem, ornetis, abundantes uos in omni opere Domini ſemper: ita ut de progreſſionibus ueſtris gratias perpetuò agamus Deo. Dat. Mediolani, tertio cal. Aprilis. M D L X X X.

IN NOMINE SANCTAE, ET INDIVIDVAE TRINITATIS, PATRIS, ET FILII, ET SPIRITVS SANCTI.

NOS CAROLVS, S.R.E. tit. Sanctæ Praxedis presbyter Cardinalis, Dei, et ſedis apoſtolicæ gratia Archiepiſcopus Mediolani, ad Dei omnipotentis, beatæq. Mariæ, ſemper uirginis, ac S. Ambroſii confeſſoris, patroni noſtri, laudem, hæc pro chriſtianæ morum diſciplinæ conformatione, qua clerum, populumq. fidei noſtræ concreditum, prælucere, totis in CHRISTO uiſceribus expetimus, de conſilio, et aſſenſu Reuerendiſsimorum DD. Coepiſcoporum noſtrorum, in Concilio prouinciali Mediolanenſi quarto, decernimus, ſtatuimus, ac ſancimus.

De fidei Profeſsione.

QVOD ex Pij quarti, Pont. Max. ſanctione, in primo, et tertio Concilio prouinciali noſtro, de ijs, qui fidei profeſſionem facere debent, deq. illorum ipſorum uita et moribus, ante inquirendis, et probandis, decretum eſt: id Epiſcopus omninò efficiat, ut præſtetur: tum compellat præterea ad idem omnes, ac ſingulos, ſicut etiã à ſancta ſede apoſtolica declaratum eſt, quicunque ariſhmeticam, et muſicam, uel artes cuiuſuis generis liberales profitentur.

Formula uero, ad cuius præſcriptum fidei profeſſionem præſtari oportet, pontificia illa ſanctione conceptis uerbis tradita, hæc ſane eſt.

Ego N. firma fide credo, et profiteor omnia, et ſingula, quæ continentur in ſymbolo fidei, quo ſancta Romana eccleſia utitur, uidelicet. Credo in unum Deum patrem omnipotentem, factorem cœli, et terræ, uiſibilium omnium et inuiſibilium; et in unum Dominum Ieſum Chriſtum, filium Dei unigenitum, et ex patre natum ante omnia ſæcula; Deum de Deo, lumen de lumine; Deum uerum de Deo uero; genitum, non factum, conſubſtantialem patri, per quem omnia facta ſunt; qui propter nos homines, et propter noſtram ſalutem deſcendit de cœlis, et incarnatus eſt de ſpiritu ſancto ex Maria uirgine, et homo factus eſt; crucifixus etiam pro nobis ſub Pontio Pilato, paſſus, et ſepultus eſt; et reſurrexit tertia die ſecundum ſcripturas; et aſcendit in cœlum, ſedet ad dexteram patris; et iterum uenturus eſt cum gloria iudicare uiuos, et mortuos; cuius regni non erit finis. Et in ſpiritum ſanctum Dominum, et uiuificantem, qui ex Patre filioq. procedit; qui cum patre, et filio ſimul adoratur, et conglorificatur; qui locutus eſt per Prophetas: Et unam ſanctam catholicam, et Apoſtolicam eccleſiã: Confiteor unum baptiſma in remiſſionẽ peccatorum, et expecto reſurrectionem mortuorum, et uitam uenturi ſæculi. Amen.

Apoſtolicas, et eccleſiaſticas traditiones, reliquasq. eiuſdem eccleſiæ obſeruationes, et Conſtitutiones firmiſſime admitto, et amplector.

Item ſacram ſcripturam iuxta eum ſenſum, quem tenuit, et tenet ſancta mater eccleſia, cuius eſt iudicare de uero ſenſu, et interpretatione ſacrarum ſcripturarum, admitto; nec eam unquam niſi iuxta unanimem conſenſum Patrum, accipiam, et interpretabor.

Profiteor quoque ſeptem eſſe uere, et proprie ſacramenta nouæ legis à Ieſu Chriſto, Domino noſtro, inſtituta, atque ad ſalutem humani generis, licet non omnia ſingulis neceſſaria, ſcilicet Baptiſmum, Confirmationem, Euchariſtiam, Pœnitentiam, Extremam unctionem, Ordinem, et Matrimonium, illaq. gratiam conferre, et ex his Baptiſmum, Confirmationem, et Ordinem, ſine ſacrilegio reiterari non poſſe.

Receptos quoque, et approbatos eccleſiæ catholicæ ritus, in ſupradictorum omnium ſacramẽtorum ſolemni adminiſtratione recipio, et admitto.

Omnia, et ſingula, quæ de peccato originali, et de iuſtificatione in ſacroſancta Tridentina Synodo definita, et declarata fuerunt, amplector, et recipio.

Profiteor pariter in Miſſa offerri Deo uerum, proprium, et propiciatorium ſacrificium, pro uiuis, et defunctis: atque in ſanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento eſſe uere, realiter, et ſubſtantialiter corpus, et ſanguinem, unà cum anima, et diuinitate Domini noſtri, Ieſu Chriſti, fieriq. conuerſionem totius ſubſtantiæ panis in corpus, et totius ſubſtantiæ uini in ſanguinem, quam conuerſionem catholica eccleſia trãſſubſtantiationem appellat.

Fateor etiam ſub altera tantum ſpecie, totum, atque integrum Chriſtum, uerumq. ſacramentum ſumi.

Conſtanter teneo Purgatorium eſſe, animaſq. ibi detentas fidelium ſuffragijs iuuari, ſimiliter et ſanctos unà cum Chriſto regnantes, uenerandos, atque inuocãdos eſſe, eoſq. orationes Deo pro nobis offerre, atque eorum reliquias eſſe uenerandas

Firmiſſime aſſero, imagines Chriſti, ac Deiparæ ſemper uirginis, necnon aliorum ſanctorum habendas, et retinendas eſſe, atque eis debitum honorem, ac uenerationem impertiendam

Indulgentiarum etiam poteſtatem, à Chriſto in eccleſia relictam fuiſſe, illarumq. uſum chriſtiano populo maxime ſalutarem eſſe affirmo.

Sanctam catholicam, et Apoſtolicam Romanam eccleſiam, omnium eccleſiarum matrem, et magiſtram agnoſco: Romanoq. Pontifici, beati Petri, Apoſtolorum principis, ſucceſſori, ac Ieſu Chriſti Vicario, ueram obedientiam ſpondeo, ac iuro.

Cetera item omnia à ſacris canonibus, et œcumenicis

Cōcilijs, ac præcipue à ſacroſančta Tridentina Synodo tradita, definita, et declarata, indubitanter recipio, atque profiteor: ſimulq. contraria omnia, atque hæreſes quaſcumque ab eccleſia damnatas, et reiectas, et anathematizatas, ego pariter damno, reijcio, et anathematizo.

Hanc ueram catholicam fidem, extra quam nemo ſaluus eſſe poteſt, quam in præſenti ſponte profiteor, et ueraciter teneo, eandem integram, et inuiolatam, uſque ad extremum uitæ ſpiritum, constantiſſime, Deo iuuante, retinere, et confiteri, atque à meis ſubditis, uel illis, quorum cura ad me in munere meo ſpectabit, teneri, doceri, et prædicari, quantum in me erit, curaturum.

Ego idem. N. ſpondeo, uoueo, ac iuro. Sic me Deus adiuuet, et hæc ſancta Dei Euangelia.

Quæ ad ſanctorum cultum, ſacrorumq. temporum celebritatem pertinent.

De ſacris reliquijs, miraculis, et imaginibus.

AD ea, quæ de ſacris reliquijs, per nos primi, et tertij Concilij prouincialis decretis ſancita ſunt, hæc pro religioſa, illas et recondendi, et exponendi, et transferendi, et aſſeruandi ratione, piaq. earundem ueneratione, atque cultu adiungenda cenſuimus.

Sanctorum corpora, et ſacras reliquias, Epiſcopus à religioſis, peritisq. Sacerdotibus, quos eo potiſſimum nomine deligat, tum in urbe, tum in diœceſi ſua, quibuſcumque in eccleſiis, locisue illæ ſint, recognoſci quamprimum iubeat. Quæ in recognitione hæc præſtentur.

Primò, ut ſcripta, tabulæ, litteræ, certi annalium codices, aliaue cuiuſuis generis monimenta, quæ in ijs ipſis eccleſiis, earumue atrijs, atque ædibus, aut alijs locis extant, ſchedulæq. uaſculis, arciſue ſacrarum reliquiarum affixæ, incluſæue recognoſcantur accurate, et diligenter: unde illarum uel translatio, uel collocatio ibi facta, cognoſci; aut alia eiuſmodi notitia earundem haberi queat. Teſtes præterea conquirantur, ſi qui ſunt, qui teſtimonium dent, antiquæ, conſtantisq. traditionis, ex qua certa earum cognitio conſtet: aut alia, ſicut opus erit, id generis diligentia ad rei perſpicientiam adhibeatur.

Deinde ut ſingulæ ipſæ ſacræ reliquiæ, quas extare cōpertum eſt, re ipſa cernantur; ita tamen, ut, ubi ſub altaribus, alijsue ſubterraneis, eiuſmodi locis, corpora ſanctorum collocata, reconditaue ſunt, nec oſtiū, neque feneſtra inſit, unde inſpici queant, non aperiantur, aut effodiantur; niſi ob cauſam aliter Epiſcopus aliquando faciendum cenſuerit.

Qua omni recognitione facta, diligentiaq. adhibita, librum præcipuum, certumq. confici Epiſcopus curet: in quo ſingulæ, quæ in eccleſiis, et urbis, et diœceſis ſunt, reliquiæ ſacræ recte, atque ordine deſcribantur; notatis etiam diligenter, non ſolum ijs ipſis eccleſiis, ubi reconduntur, ſed ſcriptis etiam, annalibus, tabulis, alijsue monimentis, è quibus illarum teſtimoniū conſtet. Is uerò liber in archiuio Epiſcopali, certo loco cuſtodiatur, et aſſeruetur perpetuo.

In eo item libro recte referantur, ſi quas deinceps ſacras reliquias comperiri, aut aliunde aſportari contigerit; ubi primum ab Epiſcopo illæ recognitæ, et probatæ ſunt. Nec uerò ſine ſcripta Epiſcopi probatione, etiam Regularibus, et alijs exemptis, ullas nouas reliquias euulgari, aut populo exponi, uenerandaſue proponi patiatur Epiſcopus, antequā à ſe recognitæ, et probatæ illæ ſint. Qua in probatione ſeruet is omnino formam, a Tridentino Concilio ea de re præſcriptam.

Reliquiæ ſanctorum ne in priuatis ædibus, neue apud laicos homines, ſed in eccleſia, loco conſpicuo, bene ſepto, atque undique ornato collocentur, et aſſeruentur. Atque ita eo loco decenter, ac pie, uel arcis, uel capſulis, uel uaſibus, loculiſue recondita, includantur: ut et pro illarum ratione, ac pro eccleſiarum dignitate, et facultatibus, forma, instructionibus noſtris præfinita, omni ex parte reſpondeatur.

Is porrò locus duabus ſaltem clauibus, ijſq. diuerſis, claudatur: quarum unam Epiſcopus, alteram Rector eccleſiæ, ubi ſunt, cuſtodiat diligenter. Vbi uerò conſuetudinis eſt, ab uniuerſitatis, ſodalitatiſue hominibus, aut à Syndicis, laicis hominibus, clauem etiam teneri; illam tertiam illis permittere poterit Epiſcopus arbitratu ſuo.

Liceat tamen aliquando, quibus Epiſcopus rationabili, et pia cauſa id concedendum cenſuerit, aſſeruari in priuato orotorio, tuto, ornato, ac decenti, eiuſdem Epiſcopi iudicio.

Corpora ſanctorum, quæ non ſub altari, ſed ſub eccleſiæ pauimento collocata ſunt, niſi decentiori eccleſiæ loco recondenda Epiſcopus cenſuerit, ſaltem crate ferrea polite, ornateq. confecta, ne pedibus eorum locus irreuerentius tractetur, undique ſepiantur, atque obtegantur ex inſtructionum præſcripto.

Quæ reliquiæ inſcriptionem habent, non uetuſtate conſumptam, ſed integram, et ex præſcripto inſtructionum noſtrarum confectam, ita ut eſt, illa inſcriptio retineatur, et conſeruetur. Quarum uerò inſcriptiones, aliqua ex parte exeſæ ſunt, aut aliàs non ad præſcriptum factæ, eæ, in charta pergamena recte exaratæ, renouentur.

Quæ nihil inſcriptum habent; ſed tamen conſtat, quorum ſanctorum, ſanctarumue illæ ſint; ijs ſingulis nomina propria inſcribantur, ad inſtructionum præſcriptum.

Sanctorum reliquiæ, præſertim inſignes, et ſacra corpora, ſacraq. membra, quæ ex certis monimentis, in ulla quauis eccleſia recondi conſtat; in tabula ærea, aut marmorea, lapideaue litteris inciſa, quò accuratius memoria perpetuo conſeruetur, diligenter, ordineq. Epiſcopi cura, deſcribantur: tum præterea in Cappella maioris columna, laterēue, aut in gremio eccleſiæ, loco aperto, ac perſpicuo, ea tabella, parieti calce conglutinata, in omnium conſpectu ſit.

Scripta,

Scripta, tabulæ, et antiqua monimenta, ad illas ſpectantia, in earundem eccleſiarum ſacriſtia, archiuioue reponantur, ubi tuto aſſeruentur.

Vniuſcuiuſque ſancti, ſanctæue, cuius corpus, uel ſacræ reliquiæ, præſertim inſignes, aſſeruentur, uitæ, aut martyrij hiſtoria, ex probatis auctoribus breuiter collecta ab Epiſcopo ante recognita, et comprobata, in tabellam, aut in aliquem certum codicē, charta pergamena exarata, referatur. Qui codex in eccleſiæ Sacriſtia, certo loco diligenter aſſeruetur. In illa autem uitæ breui narratione ex certis monimentis, antiquaue traditione, omniq. alia, quæ conſtet, ratione, exponatur deinceps, in extrema ſcilicet parte, ac paucis item uerbis, quo tempore, quoue modo ſacræ illæ reliquiæ eò translatæ, uel reconditæ ſint.

Sacris autem reliquijs, ſi ſanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento non ita prope quidem eæ collocatæ ſunt, ut illius lampade harum cultui ſatisfiat; lampas propria aſſidue præluceat: niſi hanc impenſam, nimia, et eccleſiæ, et populi egeſtas Epiſcopi iudicio non patitur. Ceterum corporibus ſanctorum, et reliquijs, Epiſcopi iudicio inſignibus, lampas omnino una ſemper colluceat.

Vbi uerò plures, aut ex legato, ſeu alia obligatione, uſuue adhibentur, aut pro reliquiarum ratione uel eccleſiæ amplitudine, ſacultatibuſue adhiberi Epiſcopus iuſſerit, id etiam ſeruetur.

Ne ſacræ reliquiæ per laicos, etiam cuiuſuis ordinis, dignitatis homines ullo modo tractentur: nec uero tangantur, cum hoc ſacrilegum, ac minus propterea ferendum eſſe, S. Gregorius Pont. ſcribat.

Cum uero ab eccleſiaſtici ordinis hominibus illæ cum ſuis loculîs, uaſculiſue ſuſcipiuntur, ut uel populo oſtendantur, uel in altari exponantur, uel in proceſſionibus ferantur; primum illis thurificatio adhibeatur; ſiq. in uia ferantur, tunc Acoluthus ſacerdoti, illas ferenti, præeat, qui item thurificet.

Ne paſſim omni tempore, ſed certis tantum feſtorū dierum celebritatibus, utpote in Natiuitate Domini, Epiphania, Paſcha Reſurrectionis, Aſcenſione, Pētecoſte, et eiuſmodi, feſtoq. ipſo die exponantur, oſtēdanturue, quo illius ſancti, cuius reliquiæ ſunt, uel eccleſiæ, in qua reconditæ ſunt, celebritas ſolemni feſtoq. officio agatur; tum præterea quo die ob aliquā cauſam Epiſcopus iuſſerit, conceſſeritue. Nullo autem modo unquam illæ ab operimentis, aut a uelis nudæ oſtendantur, exponanturue.

Cum in altari autem exponuntur, hæc ſeruentur.

Primo in illis exponendis, proceſſio per eccleſiam, ubi illæ ſunt, ab eiuſdem clero agatur, certo luminum numero adhibito. Ruſus idem præſtetur, cum reconduntur.

A Sacerdote, qui poſt Epiſcopum in illa eccleſia digniorem ſacerdotalem locum obtinet, niſi aliquando Epiſcopus ipſe id munus ſibi obeundum cenſuerit, exponantur, et recondantur.

Iſq. ſuperpelliceo, et ſtola, uel pluuiali etiam, pro reliquiarum, eccleſiaue ratione, indutus ſit.

Dumq. exponuntur, et item cum reconduntur, hymnus, uel de Apoſtolis, uel de martyribus, uel de confeſſoribus, uel de Virginibus, canatur, prout ſunt ſancti ſanctorumue reliquiæ, quæ exponuntur; tum antiphonæ, et alia eiuſmodi ad rem accommodata, ultimoq. loco oratio de ſanctis illis, ſi uero ſanctus, ſanctaue eſt cuius proprius hymnus, antiphona, oratione extet, illa canantur.

Cum item exponuntur, de ſtato eo libro, tabellaue ſupra præſcripta, uniuſcuiuſque martyrium, aut uitæ hiſtoria breuiter explicata, uulgari ſermone grauiter in populi frequentia pronuncietur: ad quam rem præterea ſacerdotis, de diuinis illorum ſanctorum uirtutibus, cæleſtiq. uita, et rebus per eos fortiter, ac mirifice geſtis, grauiter, breuiq. tractantis, officium, ubi poteſt, adhibeatur: quo ardentius populi, ſacras reliquias ſpectantis, animi ad omne pietatis ſtudiū inflammentur.

Dum in altari expoſitæ ſunt; candelæ, ſaltem quattuor, grandiores accenſæ ibi colluceant: ad earumq. cuſtodiam adhibeatur, qui ſemper aſſiſtat, unus, duoue, ſacris maioribus ordinibus initiati, ijq. moribus probati, ac ſuperpelliceo induti

Horum uerò clericorum, non laicorum opera, miniſterione adhibito, liceat fidelibus pietatis, et religionis cauſa, calculorum coronis ſacrarum reliquiarum uaſcula, loculoſuè attingere, qua hora Epiſcopus conceſſerit.

Cum reliquiæ ſanctorum non in altari exponuntur, ſed è loco ſuperiori, alioue, in quo reconditæ ſunt, populo oſtenduntur; omnis eadem ratio plene ſeruetur, proceſſione excepta.

In quibus autem proceſſionibus illas, uel per eccleſiā, uel extra, portari contigerit; debito cultu, apparatuuè ferantur ab ijs, qui in ſacerdotio conſtituti, poſt Epiſcopum eccleſiaſtica ſacerdotali dignitate, canonicatuue alijs in illa eccleſia præſtant; niſi Epiſcopus id munus ipſe obeat.

Sacras porrò reliquias de uno in alium locum transferri ne liceat, ſine iuſta, ac legitima cauſa, et facultate ſcriptis ab Epiſcopo permiſſa.

SICVT ſacrarū reliquiarum translationis memoriā, feſta ſolemniue celebritate fieri, religioſè, iam ferè ab initio uſque naſcentis eccleſiæ inſtitutum, perpetua eccleſiæ conſuetudine ſancte retentum eſt; ita ſi quando ſanctorū corpora, membraue, aut ſacras reliquias, Epiſcopi iudicio inſignes, transferri contigerit uel ab uno oppido urbeue ad aliam, uel in ea ipſa etiam urbe, oppidoue ab una ad aliam eccleſiam; id ritu ſolemni religioſoq. cultu præſtari oportet.

Itaque hæc decernimus.

Primum aliquot ante diebus, ſi opus erit, aut certe, omnino pridie illius diei, quo ſacræ reliquiæ transferendæ ſunt, ab Epiſcopo, alioue, ubi adhiberi poteſt, eccleſiaſtica dignitate prædito, cui nominatim is id muneris dederit, accurate, diligenterq. recognoſcantur, teſtibus alijs ſacerdotibus grauioribus adhibitis. Qua

recognitio ſiat, ut ſupra, diligenter conquiſito omni monimentorum genere.

Recognitæ ubi ſunt, ordine componantur; tum in urcu duabus ſaltem, ac diuerſis clauibus, quarum alteru ab Epiſcopo, aut ab eo, quem ipſe maluerit, aſſeruētur: incluſaq. ſigno Epiſcopali obſignentur.

Dies translationis, tum in loco, unde transferuntur, tum ad quem transferuntur, tum etiam quibus locis tranſeundum eſt, per parochos Epiſcopi iuſſu, dominico die, uel feſto, proxime præcedenti, nuncietur.

Idemq. illis locis iubeatur coli, mane ſaltem, ut dies feſtus.

Significetur etiam proximis ante diebus frequenti ſono campanarum illius eccleſiæ, ad quam translatio facienda eſt.

Pridie uero translationis, ueſpere ſignificatio celebritatis detur, ſolemni campanarum omnium utriuſque loci ſono.

Eo die ieiunium à clero eccleſiæ, ad quam transferendæ ſunt, ſeruetur: noctuq. item arca cum ſacris reliquijs, ſi commode poteſt, ſuper altari eccleſiæ, unde transferendæ ſunt, ſi uero non poteſt, alio decenti loco collocata, et adhibitis præterea ad earum uenerationem ſex ſaltem luminibus, ab eodē clero, et alijs item eccleſiaſticis hominibus, quibus Epiſcopus id iuſſerit, uigiliæ ſiant: ſtatoq. tempore nocturnæ itidem rite de ſanctis decantentur, quorum reliquiæ transferuntur.

Mane quo die transferuntur, proceſſio ſolemnis, pſalmis, hymnis, et canticis, omniq. prece agatur, ad eccleſiam, in quam translatio fit; ubi iterum illis recognitis, tum de eorum uita, deq. hiſtoria ſanctarum reliquiarum, olim eo loco reconditarum, de cauſis itē translationis, ab Epiſcopo, uel ab alio, eius iuſſu, ſermo apposite habeatur; niſi commodius cenſuerit Epiſcopus poſtea habendum inter Miſſarū ſolemnia: deinde adhibita primum illi thurificatione, clero, et populo oſtendantur: ab illisq. ijſdem debitus cultus, et ueneratio tribuatur.

Transferantur autem incluſæ in arca, pro earum ratione, proq. ritu eccleſiæ decenter ornata, et umbella præterea adhibita, ut Epiſcopus cenſuerit.

Arca uero humeris portetur à ſacerdotibus, qui digniores ſint, et in toto clero, et in ea eccleſia, ad quā translatio fit; illiq. uiciſſim, prout Epiſcopus iuſſerit, id onus ſubeant, ſacris ueſtibus induti, tum capite aperto: præeant uero duo Acoluthi, ſemper thurificantes.

Clerici præterea aliquot, ſuperpelliceo amicti, qui capite item aperto ſint, lumina deferant, hinc inde congruo numero, et ordine accenſa: hacq. præter cereos, quos accenſos reliquus etiam clerus, et populus, laicorumq. hominum ſodalitates, et ceteri, earum arcā pie proſequētes, pro ſua pietate manibus geſtarint.

Verum ſi Epiſcopus in loco adeſt; ipſe quoque cum ſacerdotibus, qui in cathedrali eccleſia ſacerdotali dignitate præditi ſint, canonicatumue ſacerdotalem habentes, digniores ſunt, humeros ſacræ arcæ portandæ ſubijciat; idq. ſaltem paululum tum initio, tum in fine proceſſionis, quæ translationis cauſa agitur. Cum uerò arcam non portat, eam proxime ſubſequatur, reliquo omni clero præeunte.

Vaſculo, quod ab uno ferri poſſit, recondita ſacra reliquia, ab ſacerdote item portentur, qui dignior eſt, ceteris etiam ſeruatis, ſupra mox præſcriptis.

Vbi ad eccleſiam uentum eſt, in qua collocandæ, recondendæue ſunt, per Epiſcopum, aut per alium ſacerdotem, eius iuſſu, Miſſarum ſolemnia celebrentur de ſanctis, quorum translatio facta eſt: idq. ſolemni ritu, niſi horæ tarditas impediat.

Peractis Miſſarum ſolemnibus, certo loco bene ſepto, et clauſo, ut ne populus propius accedat, in altari exponantur, ubi per illum diem ſint, accenſis ſaltem ſex luminibus, et adhibitis ad cuſtodiam duobus ſacerdotibus, uel uno ſaltem, alioq. clerico in ſacris ordinibus conſtituto: quorum ſacerdotum cura ſit, ſacras reliquias cuſtodire, et earum arcam, aut loculos precatorijs fidelium coronis, quæ porrigentur, religioſe tangere.

Confecto translationis die, ſub occaſum ſolis, conſtituto loco ab Epiſcopo, uel alio, quem miſerit, cū thurificatione, pſalmis, hymnis, canticis, antiphoniſue, religioſe recondantur.

Translationis tabulæ, publice a notario confectæ, in librum, in ſacriſtia illius eccleſiæ aſſeruandum, referantur; tum rei geſtæ litteræ in ære, uel marmore inciſæ, in eo reliquiarum loco, ad perpetuitatem collocentur.

Corpora ſanctorum, ſacraue membra, aut inſignes ſacræ reliquiæ, cum aliunde e loco, longe remoto, transferuntur, ſi uel nauigio, uel curru uehuntur: illius locus parsue, ubi pro uectione collocantur, pie ornetur, una etiam, uel duabus pluribusue lampadibus accenſis. Si ad uectionem iumentum adhibetur, decenter item ſternatur.

Quacunque illis transferendis iter ſit, per urbes, ſiue per oppida, obuiam ſolemniter procedatur: ita ut pſalmis, hymnis, et canticis illas, cum clerus uniuerſus, ſacris ueſtibus indutus, religioſe excipiat; tum populus item, luminum numero, portarum et uiarum publicarum apparatu, religioſo ornatu, piaq. uenerationis ſtudio, et ſpiritualis lætitiæ ſignificatione.

Dies translationis in urbe, oppidoue, aut ſaltem in eccleſia, in qua collocantur, ut Epiſcopus iuſſerit, anniuerſario canonicarum horarum officio de ſanctis celebretur, quorum ſacra corpora, reliquiæue, eiuſdē Epiſcopi iudicio inſignes transferuntur.

Quod officium ut ſolemniter cumulate præſtetur, id proſpiciatur, ut dies, quo celebritas translationis agenda eſt, in feriam certam cadat, quæ ſanctorum, quorū reliquiæ translatæ ſunt, cultui dicari poſſit, uniuerſe, uel in ea ſaltem eccleſia.

Formam a ſacra Synodo Tridentina, miraculis nouis approbandis, et nouis reliquijs recipiendis traditam, Epiſcopi ſeruent diligenter in omnibus, etiam regularium, et alijs exemptis eccleſiis.

Nec uerò patiantur, cauſa à ſe non cognita, et ſcripto pro-

probata, altare propterea erigi, aut imagines ullas extra morem ornari; notaue, aut oblationes ſuſpendi, aut quicquam noui ea in re omnino geri. Sed quia plerumque fit, ut uulgi concurſu, populiq. clamore, aliquid pro miraculo, aut ſacra reliquia euulgetur, quod re uera non eſt; ſtudeant hoc ſummoperè, ubi eiuſmodi occaſio ſe obtulerit, ut primis illis uulgi clamoribus piè obſiſtant, donec rei ueritas, legitimè comprobata, conſtet. Si quis uerò dubius, aut difficilis abuſus ſit extirpandus, uel omninò aliqua de ijs rebus grauior quæſtio incidat: Epiſcopus, antequam controuerſiam dirimat, Metropolitani, et prouincialium Epiſcoporum in Concilio prouinciali ſententiam expectet; ita tamen ut, quemadmodum ab eodem Tridentino Concilio præſcriptum eſt, nihil inconſulto Sanctiſſimo Pontifice, nouum, aut in eccleſia hactenus inuſitatum decernatur.

Quod de ſacroſancta crucis effigie, in Concilio prouinciali tertio, per nos ſancitum eſt; itidem interdictũ ſit, ſacras alias ſcilicet imagines, ac ſanctorum, ſanctarumuè hiſtorias, ſacrorumue myſteriorum figuras, et ſignificationes, in ullo quouis, humi ſtrato, pauimento, aut loco ſordido, etiam extra eccleſiam, inſculpi, pingi, effingiuè.

Effigies iumentorum, canum, aliorumuè brutorum animalium, in eccleſia ne fiant: cum aliquid inhoneſtum, aut prophanum in ea apparere nefas ſit, ex Tridentini Concilij ſanctione; idq. plane etiam ſeptima Nicena Synodo œcumenica uetitum ſit.

Si uero hiſtoria ſacra expreſſio, ex ſanctæ eccleſiæ matris conſuetudine, aliter quandoque fieri poſtulat, hoc ſane non uetatur.

Pictoribus, et ſculptoribus grauis mulcta, ac pœna, etiã interdicti ab eccleſia, Epiſcopi arbitratu, propoſita ſit; ſi quid inordinate, aut præpoſtere, aut tumultuarie accommodatum, ſi quid profanum, aut inhoneſtũ pinxerint, aut effinxerint, contra eiuſdem Concilij Tridentini decretum.

Rectoribus etiam eccleſiarum, qui ullam ſacram imaginem inſolitam, contraq. illius Concilij ſanctionem, ſuis eccleſiis, etiam exemptis, poni permiſerit, pœna, etiam excommunicationis, mulctaue conſtituta ſit, arbitratu Epiſcopi, pro ratione culpæ irroganda.

Cruces, et ſanctorum imagines ſolemniter, ſtatisq. precibus, ex eccleſiæ ritu benedicantur.

Imagunculæ illæ paruulæ, fictili opere effectæ, ſi ita fuco, alioque apparatu concinnatæ ſint, ut, Epiſcopi iudicio, uanitatem præ ſe ferre, aut offenſionem præbere uideantur, ad altare ne adhibeantur in poſterum.

Si quæ ſacræ tabulæ, imagineſue pictæ, nimia uetuſtate, carie, ſitu, aut ſordibus pene deletæ, indecenti aſpectu ſunt; eas Epiſcopus pia, religioſaq. pictura, ab ijs, quorum intereſt, renouari iubeat; aut, ſi id non poteſt, omnino deleri.

Ne tabulæ, ſanctorum imaginibus expreſſæ, uetuſtate conſumptæ, in uilem, et ſordidum, prophanumque uſum conuertantur: ſed, ut de altaris pallis, ac uelis, temporis uſura pene confectis, beati Clementis pont. et martyris decreto ſancitum eſt, in ignẽ conijciantur: tum cineres præterea, ne pedibus inquinentur, in pauimenti foſſis collocentur.

Imagines quoque ſacræ ſculptæ, ſi deformatæ ſint, amoueantur; et ſub pauimento eccleſiæ, aut ſaltem ſub cœmiterij ſolo collocentur.

Curet præterea, atque adeo efficiat Epiſcopus, ut et per ſe, et per alios, theologiæ ſcientia peritos, ac illos in primis, qui illius interpretandæ, aut populi docendi munus, in ulla quauis eccleſia quouis modo ſuſtinent, fidelibus accurate, enucleatuq. exponantur, quæcunque et de ſanctorum interceſſione, inuocatione, atque cultu, et de ſacrarum reliquiarum, imaginumq. ueneratione, et de hiſtorijs myſteriorum noſtræ redemptionis, pictura, aliaue ſimilitudine expreſſis, eos inſtrui, doceriq. Tridentina œcumenica Synodus iuſſit.

De Indulgentiis.

DE ſanctis indulgentijs tractatio, prout uſu uenerit, accurate in ſermonibus item habeatur: ut et earum cæleſtem uim, et pietatis officia, ad illas conſequendas neceſſaria, populus intelligat: ſeq. propterea, omni intima mentis, animiq. religione, et chriſtianæ charitatis actionibus, atque operibus, ad uberrimas, ſalutareſq. earum utilitates aſſequendas diligenter paret.

Id autem omne officium per parochos, et alios, quorũ intereſt, præſtari Epiſcopus iubeat, ijs præſertim inſtructionibus, quæ eo de genere, noſtra in Concilio prouinciali auctoritate confectæ, ad communem prouinciæ huius uſum, in lucem emittentur.

Quæcumque indulgentiarum, quæ olim, uel nuper, cuiuis, etiam regularium, aut aliter exemptorum, eccleſiæ perpetuò conceſſæ ſunt, tabulæ, ſcripta, monimẽta alia omnis eiuſdem generis extant; ea, ubi illa ſint, ſiue in urbe, ſiue in diœceſi, Epiſcopus ſtudioſe conquirenda curet; tum illa conquiſita, indeq. ſummatim exſcripta, in librum certum, eo nomine confectum, qui in archiuio Epiſcopali aſſeruetur, diligenter, recteque referri iubeat.

Quæ præterea indulgentiæ urbis, diœceſisq. ſuæ eccleſiis in poſterum perpetuo, uel ad certum tempus concedentur, ubi primum ad ſe, aut ad Vicarium Epiſcopalem, qui illas recognoſcat, delatæ ſunt, eodem, alioue libro notentur, ordineque deinceps deſcribantur.

Singulæ autem eccleſiæ, quibus uel conceſſæ ſunt, uel cõcedentur, proprium eiuſdem generis codicem, in quo illæ exſcribantur, accurate confectum, aut tabellam eiuſdem generis, in ſacriſtia habeant; illarum exemplari in archiuio, uel in ſacriſtia aſſeruato.

De Superſtitionibus.

QVantum in religione ſtabilienda, atque augenda laboris ponendum eſt, tantum in ſuperſtitio

ne, ex hominũ mentibus euellenda, cura ac diligentia eſt impendendum. Quare parochi diligenter ei rei inuigilent: ac ſi quod ſuperſtitionum genus in ſua parochia hominibus animaduertant; id ſemper, ante proximam Synodum, tempore, quod Epiſcopus præſtituerit, ad illum in ſcriptis deferant; ut ei malo occurri opportune poſſit.

Confeſſarij quoque diligentes in eo genere ſe præſtent, inueſtigentq. num pœnitentes aliquod remedium ualetudini, aut uulneribus adhibeant; quod non a medica arte, et cognitione, ſed a ſuperſtitione proficiſcatur: tum præterea, num tempora, aut loca, aut quid eiuſmodi, ſuperſtitioſa opinione obſeruent: et quos ea in re peccaſſe nouerint, grauiter obiurgent; et ab eiuſmodi uano ſenſu, atque errore deterrere, et auertere, conentur.

De ſacris quattuor temporibus.

SAcra quattuor ieiuniorum tempora, ex ſancti ſpiritus doctrina ſalutariter inſtituta, ſicut olim, et frequenti fidelium conuentu, et ſolemni celebritate, et religioſo ſupplicationum officio, colebantur: ita ad illorum cultum, paſtorali cura eruditis fidelium mentibus, in uſum antiquæ pietatis reuocanda ſunt. Quare in omni prouincia noſtræ eccleſia, uel cathedrali, uel parochiali, non ſolum die Dominico, illa tempora præcedenti, ſed etiam ubi populus erit frequens, feria quarta, proxime ſequenti, eo de genere concionem ſacram haberi ſtatuimus: qua fideles excitati, ſolemnibus his ferijs, quarta ſcilicet, ſexta, et Sabbato, pro antiquæ deuotionis conſuetudine, frequentiores Miſſæ ſacro, diuiniſq. officijs, ut in Moguntino Concilio primo cautum eſt, interſint: orationes, ieiunia, eleemoſynas, ceteraq. pietatis opera præſtent: quibus, quo ſpecialibus illæ feriæ præſtituta ſunt, eo uehementiori chriſtianæ uirtutis contentione ad illa paratos eſſe oportet. Ad quam diligentiam parochi præterea fidelium charitatem omni religioſo propoſito ita præparare ſtudeant, ut unanimiter, auxiliante Chriſto, ſtatarum illarum feriarum ſolemnitatem, religioſa piorum operum ſollicitudine celebrãtes, Sabbato ſub ueſperum frequentiſſimi ad eccleſiam, ut piæ conſuetudinis fuit, conueniant: ubi ſanctis precibus, cum pro ſacra ordinatione, tum pro his commodis, quæ ſingulorum annorum reuolutione conſequimur, omnium bonorum largitori Deo gratiæ habeatur, ſicut et inſtituta illorum temporum ratio, et chriſtianæ religionis cultus depoſcit.

Iidem ſtatis ijs temporibus, populo denunciandis, formulam hanc, ex ſanctiſſimi Pontificis, Leonis primi, uerbis conceptam adhibeant: cuius ſententiam, etiam uulgari ſermone explicent uberius.

Formula denunciationis ieiunij quattuor temporum.

QVod ſacrorũ temporum ratio, et deuotionis chriſtianæ admonet conſuetudo, paterna uobis, dilectiſſimi, ſollicitudine denunciamus, menſis. N. ſacrum celebrandum eſſe ieiunium, diuinitus inſpirata doctrina præceptum, ac ſtatis menſium curriculis diſtributum: ut lege abſtinentiæ omnibus adſcripta temporibus, et alijs chriſtianæ militiæ præſidijs, ad mentium noſtrarũ, corporumq. ſanctificationẽ diuinæ inſtitutis, ſtato dierum interuallo, ſine ceſſatione renouatis, nos ardentiori cura, maioriq. ſtudio in ſalutis curſu progrediamur, quo ſpecialius præſtituti ſunt dies ad pietatis officia. Quarta igitur, ſexta feria, et Sabbato ieiunemus: frequentes in cathedrali, parochialiq. eccleſia ad litanias, orationemq. conueniamus; et quo ſacris illis ferijs a cibo abſtinentiores eſſe debemus, eo abundantiori eleemoſynarum liberalitate erga Chriſti pauperes effuſiores ſimus: tum Sabbato ſub ueſperum orationem parochialem communem celebremus, qua, et pro ſpe fœlicitatis æternæ, ad quam per fidem currimus, et pro ſacra ordinatione, quam eo die a Reuerendiſſimo Epiſcopo haberi ſolemne eſt, et pro ijs commodis, quæ ſingulorum annorum reuolutione conſequimur, Deo omnipotenti, gratias agamus; eundemq. religioſis ſupplicationibus oremus, quatenus ſanctorum, quorum patrocinia imploramus, ſuffragãtibus meritis, eius miſericordiam in omnibus impetremus, per dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, qui cum patre. etc.

De ferijs.

QVo tempore ad ſalutem animæ toto corde, totaq. mente, atque omni chriſtianæ pietatis officio incumbendum eſt; in iudiciali foro tunc aditus patefieri non debet ad iudicia, ad lites, et ad cauſas, quibus ſæpe diſtrahuntur homines a pietatis officijs: ne aliquando Iſaiæ prophetæ illis uocibus nos Dominus grauiſſime arguat; Ecce in die Ieiunij ueſtri inuenitur uoluntas ueſtra, et omnes debitores ueſtros repetitis: ecce ad lites, et contentiones ieiunatis. Quare ne quadrageſimæ, quattuor temporum, et aliorum ieiuniorum diebus, id quod et Liberij pontificis maximi, et Concilij Triburienſis canone ſancitum eſt, in aliquo foro, mane, quo tempore Miſſæ ſacro, diuinis officijs, et uerbi Dei prædicationi chriſtianos homines intereſſe potius oportet, ius dicatur, iudicia exerceantur, aut quicquam agatur, quod ad iudicij forenſis ordinem pertineat. Id uero pro paſtorali gregis Dei cura, quam ſuſcepit Epiſcopus, ab omnibus præſtari quam diligentiſſime ſtudeat.

Rei ne feſtis diebus, diuino cultui dicatis, torqueantur; ſi modo criminis atrocitas aliud non poſtulet.

Ac ne teſtes quidem, ijs diebus teſtimonium dicant, etiam ſi feriali die iurati id ſint, niſi in cauſis, in quibus licet eiſdem diebus iuſiurandum illis deferri.

Id omne ſane Epiſcopus, cum in Epiſcopali foro, tum in ſæcularibus iudicijs caueat, ut ſeruetur.

De ſancto Ambroſio.

DEuotione congrua, et debitis honoribus beatus Chriſti confeſſor Ambroſius Epiſcopus, ſanctæ eccleſiæ interpolitanæ Mediolanenſis pater pariter,

ac patronus, cuius doctrina etiam tota illuſtratur eccleſia, ut a prouinciæ noſtræ fidelibus colatur: eius et diem feſtum, qui ſeptimo idus Decembris agitur, ſicut reliquos dies feſtos, quos coli præceptum eſt, quotannis à clero, populoq. celebrari, et commemorationem de eo, quibus diebus ex ritu eccleſiæ eiuſmodi cõmemorationes fieri licet, in ueſpertino, matutinoq. officio antiphona, et oratione a clero fieri perpetuo, pro ſua pietatis ſtudio, Epiſcopi, omni etiam adhortatione, curent.

De clericorum ad feſtorum dierum celebritates conuentu.

NE diebus feſtis, qui præcepto eccleſiæ, aut conſuetudine, uotoue coluntur, ad alienam eccleſiam, Miſſam celebraturus, parochus accedat; niſi ab eo, cui id cura Epiſcopus dederit, facultatem, ſcripto exaratam, impetrarit. Quam facultatem ille tantum ijs det, quos omnibus bene conſideratis ad Miſſarum ſolemnia, diuinaq. officia in eccleſia, ubi celebritas in urbe, diœceſiue agitur, rite concelebranda neceſſarios eſſe uiderit. Qua in celebritate, cum ab alijs eccleſiis ſacerdotes euocandi ſunt, ne ullo prætextu plures euocentur, quàm quattuor, uel ſex ad ſummum: id uero, niſi uel legati pij, uel fundationis iure aliquando plures adhiberi neceſſarium ſit.

Item diligenter hoc Epiſcopus caueat, ut ſi ad celebritatem ſacerdotes alij, quam parochi adhiberi poſſunt, ne parochos à ſuis eccleſijs auocari, abeſſeue ea de cauſa ijs diebus ullo modo patiatur: ſi uero aliter fieri non poteſt, uicinioribus ſolum parochis, paucioremq. populi multitudinem habentibus, eam facultatem permittat. Tũ præterea uideat, ut, qui parochus feſto die ad celebritatem euocatus, abſuturus eſt, ſacerdotem alium, uel ordinarium, uel conductum habeat: qui illo die Miſſæ ſacrificium in eccleſia parochiali faciat; quiq. cetera, ut ipſe, ſi præſens adeſſet, omnino præſtet, ante ab Epiſcopo in ijs functionibus obeundis probatus.

Si uerò ſacerdotem eiuſmodi quandoque haberi non poterit; feſto die celebritatem, ad quam uocatus eſt, præcedenti, populo ſuo ſignificet, ſe ob eam cauſam in eccleſia parochiali Miſſam celebraturum non eſſe; ſed in ea, ad cuius celebritatem uocatus eſt; proinde illum moneat, ut ad eam ipſam eccleſiam, aut aliam propinquiorem, ubi Miſſæ ſacrificio interſit, ſe conferat.

Sin autem pro eccleſia, in qua celebritas agitur, amplitudine, et dignitate, aliquando ad ſolemnitatem cõcelebrandam ſacerdotibus pluribus opus eſſe cenſuerit; alijs item aliquot ſacerdotibus, etiam parochi, hoc det, ut in eccleſiis ſuis primum Sacro peracto, ſiq. parochi ſint, habita etiam concione, ac alijs præſtitis, quæ inter Miſſarum ſolemnia ab ipſis pro parochialis curæ munere præſtari debent, tum ad eccleſiã, ubi ſolemnitas celebratur, proficiſcantur, illius rectorem in diuinis concelebrandis officijs adiuturi; nec uero deſint eccleſiæ ſuæ reliquis eo die obeũdis parochialibus muneribus, et officijs.

In euocandis quidem, admittendiſue ſacerdotibus, et clericis ad dierum feſtorum celebritates, ratio, atque ordo ſeruetur, infra in decreto de exequijs, eorundem euocationi præſcriptus ad funera concelebranda.

Illi porrò omnes, qui euocabuntur, in choro dum diuina officia fiunt, ſuperpelliceo mundo decenter induti, ſemper adſint.

Nec uerò præter clerum illius eccleſiæ, alius ſacerdos, clericuſue, qui ad celebritatem uocatus non ſit, in chorum quouis prætextu aſciſcatur, recipiaturue: neue eleemoſynarum, quæ in ea celebritate tributæ ſunt, aut tribuuntur, particeps ullo modo ſit; nec præterea in menſa excipiatur. Neque rurſus quiſquam a Præpoſito, Archipresbytero, parochoue miſſus, plus capiat, quàm ſi proprio ſolum nomine eſſet euocatus.

Quicunque præter conſtitutum numerum, aliquem aſciuerit, qui item minime uocatus, quiue ſine præſcripta facultate acceſſerit, ac rurſus, qui admiſerit, quiue exceperit, qui denique plus acceperit; mulctetur arbitratu Epiſcopi.

De religioſis peregrinationibus:

VT ex ſanctorum patrum inſtitutis fideles prouinciæ noſtræ ſanctas peregrinationes ſuſcipiant, ſalutisq. uberiorem fructum, diuina auxiliante miſericordia inde capiant: hæc illis ſeruanda proponimus: ac primo eccleſiaſtici ordinis hominibus; tum laicis item.

Ne quiſquam ſacerdos, clericuſue cuiuſuis ordinis, peregrinaturus, itineri, peregrinationis cauſa, ſine litteris dimiſſorijs, ac teſtimonialibus Epiſcopi, ſe committat, ut canone ueteri ſancitum eſt: tum præterea nec ſine benedictione, quam Epiſcopus ſacerdoti, clericoue peregrinaturo ſtatis precibus, libro ſacerdotali, ritualiue præſcriptis, impartiet.

Iis ſane litteris à cancellario aſcribantur hæc ſingula capita, ſacerdoti, clericoue peregrinanti, infra præſcripta, quo accuratius ab eo illa ſeruentur.

Peregrinationis comites, quos ſibi adiunxerit, cum in uiam ſe daturus eſt, Epiſcopo, aut Vicario exponat, quorum comitum nomina à cancellario litteris dimiſſorijs adſcribantur.

Si quis item peregrinaturus, eccleſiam parochialem, aut capellam, aliudue cuiuſuis nominis beneficium eccleſiaſticũ obtinet, cui miniſterium aliquod debeat; is, ut Epiſcopus opus eſſe cenſuerit, ſacerdodotem, uel clericum, qui eidem Epiſcopo, Vicarioue probatus ſit, pro ratione miniſterij ante ſubſtituat, quã iter ſuſcipiat, ne eccleſia debito miniſterio cultuq. careat; cuius rei, per ſe præſtitæ, teſtimonium ſcriptum, aut Epiſcopo, aut Vicario exhibeat. Ei uerò, quem ſubſtituerit aut alij, quem Epiſcopus maluerit, ſi aliquot dierum peregrinationem facturus eſt, ueſtes ſacras, ornamenta, libros, ſcripta, omnemq. eccleſiaſticam ſupellectilem committat, indice eorum omnium ſigillatim, ac diligenter cõfecto, eo ſcilicet præſente, cui hoc

munus

munus Epiſcopus dederit, ne ex eius abſentia aliquod detrimentum eccleſia patiatur.

Deinde is uel ſacerdos, nel clericus, antequam peregrinationi ſe committat, peccata primo confeſſus, tũ ſi ſacerdos eſt, Miſſæ ſacrificium, quod eſt pro iter agẽtibus, offerre; ſi clericus inferior, ſacram Euchariſtiam ſumere ſtudeat.

In itinere, clericali habitu contractiori ad Conciliorũ præſcriptum, omnis ſacerdos, et clericus, dum in peregrinatione eſt, uti poſſit: pileum autem induat, clericali ordini congruentem, et a laicali ueſtitu diſtinctum.

Tonſuram clericalem perpetuò habeat.

Ne itineris cauſa canonicas horarias diuini officij preces omittat, ac tum etiam ſtata de præcepto eccleſiæ ieiunia ſeruet, niſi cum legitime excuſatus eſt.

Si ſacerdos eſt, ubi probatus fuerit, Miſsam quotidie celebrare curet: at uerò Dominicis, et feſtis diebus id facere non omittat. Singulis uero diebus, ſiue ſacerdos, quando ipſe non celebrat, ſiue clericus, Miſſæ ſacrificio intereſſe ſtudeat.

Mane ſingulis diebus præter officium diuinum debitum, preces etiam illas pie recitare curet, quæ itinerarij nomine appellantur.

In omni denique itinere, quod ſanctæ peregrinationis cauſa ſuſcepit, eum ſe uitæ moribus, omniq. actione præſtare ſtudeat; ut piè, religioſèq. peregrinandi exẽplum laicis præbeat: quorum ſi aliquem ſocium, et comitem habet, ſanctis peregrinationis exercitationibus, atque rebus ad ſalutem inſtruere curet.

Hebræis, et mulieribus comitẽ non ſe adiungat, neque eodem curru cum eiſdem uehatur: neque item eodem nauigio, ut ſcandalum euitetur, ſi aliter ſibi conſulere poterit.

Ne ijs etiam ſe adiungat in uia, niſi neceſſitas coegerit, qui dum iter faciunt, prophanis cantionibus, cytharis, alijsue muſicis inſtrumentis utuntur.

Abſtineat item ipſe à prophanis canticis, et colloquijs eiuſdem generis, quorum uſu, pietatis in peregrinatione ſuſcepta ſtudium refrigeſcit. Pſalmis, hymnis, canticis, precariæ coronæ beatæ Mariæ recitationi, ac rerum diuinarum meditationibus uacet; et ſpiritualibus item ſermonibus, ſi comites habet, quibuſcum loquatur, corporis, uel animi laſſitudinem ſubleuet.

Ne mendicet, oſtiatimue uictum quæritet, niſi ex uoto, uel alia cauſa, ab Epiſcopo probata, et facultate nominatim ſcriptis impetrata.

Cum ad aliquem locum ueſperi perueniet; eccleſiam, quæ eo loco eſt, antequam ad hoſpitium diuertat, religoſe adeat, ſi poteſt; ubi ſupplex litanias, uel alias religioſas preces recitet.

Si apud religioſos homines, uel apud alios uiros honeſtos diuerſari poteſt, ab hoſpitijs publicis abſtineat. Ad cauponas uero ſi diuertere neceſſe habet; nec unà cum eiſdem hebræis, aut mulieribus accumbat in publico hoſpitio, aut alio omni loco, et tempore. Antequam diſcumbat, menſæ benedicat: tum pranſus, aut cænatus gratias agat: ceteraq. obſeruet, quæ de temperantia, frugalitate, et modeſtia clericali decretis prouincialibus præſcripta, accurate præſtare debet.

Cum primum ad peregrinationis locum peruenerit, confeſſario probato confiteatur, et Miſſam ſacerdos celebrare, et ſacram communionem clericus ſumere curet: totusq. peregrinationi ſuſceptæ intentus, non rerum nouarum curioſitates, non loci antiquitates, non quicquam aliud, a peregrinandi propoſito alienum, conſectetur: ſed religioſa animi præparatione eccleſias, ſacraſq. reliquias, quas potiſſimũ deuotionis, uotiue cauſa uiſitatum uenit, tum alias etiam ſollicite uiſitet; qua uiſitationis ſollicitudine, pietatis ſibi ardorem excitare ſtudeat, ut maxime poteſt.

Nec uero ubi ſanctam peregrinationem abſoluerit, aliò longius uagetur.

A peregrinatione reuerſus, Epiſcopum primo, aut Vicarium cum litteris dimiſſorijs, quas dedit, conueniat: ſanctæq. ſuæ peregrinationis teſtimonium ab ordinario loci, aut ſaltem a præfecto eccleſiæ afferat, ad quam peregrinationis cauſa iter ſuſcepit; niſi litteris dimiſſorijs alius nominatim ab Epiſcopo exprimatur, cuius allato ſcripto id teſtatum facere debet.

Laici item, antequam peregrinationem ſuſcipiant, ſuum quique parochum conueniant: à quo ſanctæ peregrinandi conſilium capiant; et litteras habeant ab Epiſcopo canonicas, ut canone expreſſum eſt; quarum etiã fide teſtimonioue eis liceat ubique, et cuiuis confeſſario, ab ordinario loci approbato, peccata confiteri.

Deinde benedictionem ab eodem parocho petant, qui ſuperpelliceo, et ſtola indutus, illis bene precetur, et benedicat, ſtatis religioſis precationibus, quæ ex eccleſiæ inſtituto peregrinis adhibentur.

Peregrinationis uero iter ſuſcipiant, ubi rite confeſſi, ſacram Euchariſtiam religioſe ſumpſerint

Peregrinando omnia fugiant, quæ deuotionis ſtudiũ perturbant, aut impediunt: et illa amplectantur, quibus illud excitari ſolet.

In itinere ſtata præcepto eccleſiæ ieiunia ſeruent, niſi cũ legitime excuſati ſunt.

Singulis diebus Miſſæ ſacro intereſſe ſtudeant: Dominicis uero, et feſtis ne ullo modo deſint, tum ſacram communionem ſumere curent.

Mane preces, quas itinerarium uocant, pie recitare ſtudeant, qui legere nouerint.

Eleemoſynas, ſi per facultates poſſunt, largiantur.

Inſtent potiſſimum orationi: pſalmis, hymnis, canticis, precariæ coronæ beatæ Mariæ recitationi; et rerum ſpiritualium meditationibus, et ſermonibus laſſitudinem ſubleuent.

In curru, nauigio et hoſpitio, cùm hebræorum maxime, tũ mulierum etiam, niſi quas cognatione affinitateue iũctas, aut etiam ex familia ſua ſanctæ peregrinationis ſocias habeant, omne conſortium uitent, niſi neceſſitas aliud coegerit. At ſane uero in hoc ſancto piæ peregrinationis propoſito, ac ſtudio, ad uſum renouari cupimus, quod olim factum eſſe ex ſacris litteris, patrumq. monimentis animaduertimus, ut ſcilicet, qui

etiam

etiam eiuſdem familiæ eſſent, cum templum, locaq. ſacra uiſitatum irent, uiri à fœminis iter ſeparatim facerent.

Abſtineant item à prophanis canticis, colloquijs, cytharis, alijsq. muſicis inſtrumentis, atque adeo ab eorum ſocietate, qui in itinere ijs, alijsue eius generis actionibus, operam dant, quibus pietatis ſtudium in peregrinatione ſuſcepta langueſcat.

Ne mendicatim eleemoſynam quærerent, niſi ex uoto, uel neceſſitate, aliaue cauſa Epiſcopi litteris, et teſtimonio probata.

Ad loca, ubi primum ueſperi diuertunt, eccleſiam precandi cauſa prius adeant, quàm in hoſpitium ueniãt, ſi temporis tarditas, aliudue non impedierit.

Ad ſacra loca, quæ religioſè uiſitaturi ſunt, cum peruenerint nihil aliud ſibi propoſitum habeant, quàm, ut, aut iubileum, indulgentiamue conſequantur, aut uota ſanctè perſoluant, ſacras reliquias, et ſacra loca piè uiſitent, ab omni curioſitate, peccandiq. occaſione abſtinentes.

Itaque primo confeſſi, cum ſacram Euchariſtiam ſumpſerint, tum religioſè ſanctorum ſtatas eccleſias uiſitent; ita ut ex ipſorum locorum admonitione maior affectus in ipſis reſurgat ad excitandam pietatem, et ſanctorum, quorum auxilium implorant, orationibus adiuuentur.

Reuerſi a peregrinatione, primò parochum conueniant, a quo benedicantur, adhibitis ex eccleſiæ inſtituto præſcriptis ſanctis orationibus.

De ſacris locis eorumq. cultu.

De eccleſiarum fabrica.

Noua eccleſia ne ædificetur inconſulto Epiſcopo, et ſcripta facultate ab eo non impetrata: qui præter alia, quæ in nouis eiuſmodi ædificationibus requiruntur, uideat in primis diligenter, an ſitus decens, honeſtusq. ſit; an capax populi; an item diſiunctus ab ædibus, ut poſſit circundari; curetq. omnino ita illam ædificari, ne ab antiquo more, probataq. traditione diſcedatur, ut ſacerdos, in altari maiori Miſſam celebrans, orientem ſpectet.

Crucis, et Chriſti Domini, in ea affixi, imago ligno, alioue genere, piè, decoreq. expreſſa, ſub ipſo cappellæ maioris fornicato arcu, in omni eccleſia, præſertim parochiali proponatur, aptèq. collocetur. Vbi autem præ depreſſiori, humilioriq. fornicis ſtructura eo loco poni decorè non poteſt; alia ratione in ipſo cappellæ maioris ingreſſu, omnino ſtatuatur.

In uniuſcuiuſque item eccleſiæ, præſertim parochialis frontiſpicio, a ſuperiori ſcilicet parte oſtij maioris, ſacræ imagines exprimantur ad præſcriptum inſtructionum, quas de fabrica eccleſiaſtica edidimus.

Quæ in parochiali eccleſia porticus non eſt, neque item præ inopia extrui poteſt; hoc in ea omnino curetur, ut ante ianuam maiorem ueſtibulum extruatur, quod duabus tantum columnis, aut pilis aliquantulum ab ea diſtantibus, exædificatum, parocho in baptiſmi adminiſtratione, uſui eſſe poſſit.

Quo in ueſtibulo nemo tamen conſiſtat ad Miſſam audiẽdam, qui in eccleſia eſſe poſſit.

Nulla in eccleſia feneſtra permittatur, e qua foris ſtãs, Miſſam quis poſſit ſpectare.

Feneſtræ in eccleſijs, præſertim parochialibus, clathratæ exiſtant, niſi prææltè extructæ ita ſunt, ut ſine clathris etiam, ab omni uiolento, aut furtiuo, alioue per eas ingreſſu tutæ admodum ſint; uitro etiã uel tela ſaltem muniantur.

Labrum, ſeu uas aquæ benedictæ intus in eccleſia, non foris exiſtat; atque ad oſtium eccleſiæ, a latere uerò ingredientis, ubi poteſt, dextero. E marmore autẽ, lapideuè ſolido, non lateritio, neque ſpõgioſo conſtet: aſpergillumq. decens appenſum habeat, non ſpongia, ſed e ſetis confectum: aliaue forma, in earundem inſtructionum libro demonſtrata.

In unaquaque eccleſia, in qua Miſſa celebratur, ſacrarium unum ſit, in cappella maiori, aut prope ſacriſtiam, aut in ipſa ſacriſtia, ſi eccleſia frequens eſt, opportuno loco extructum. In parochiali uerò, præter illud quod fontis baptiſmalis uſui eſt, alterum etiam loco eiuſmodi; niſi ubi pro reddituum tenuitate, proque exiguitate populi, illud unum ſatis eſſe Epiſcopus cenſuerit.

In unaquaque item eccleſia parochiali ſuggeſtus decenter ad inſtructionum præſcriptum extruatur: unde parochus alijue concionatores ſacram concionem, uel lectionem populo frequenti habere poſſint.

Lampas, quocunque in altari collocata ſit, non a latere, ſed e regione poſita colluceat. E uitro autem conſtet, niſi e ferro, aut ſtanno conſtare aliquando neceſſe ſit, ut in locis alpinis accidit, alijsq. ubi ob frigoris rigorem uitrum frangitur: utraque autem auricalchi opere omnino decorè tegatur.

Frequenter autem abſtergantur lampades, ut nitidæ, ac perlucidæ, et ab omni ſorde mundæ appareant.

De capellis, et altaribus.

Cappellarum, et altarium locus, ne in ulla quauis Eccleſia, quouis nomine cuiquam abſque Epiſcopi auctoritate detur.

Altaria omnia amoueãtur, quæ ſubter ſuggeſtum, aut organum extructa ſunt; aut columnæ, pilæue hærentia; aut aduerſa altari maiori; aut Eccleſiæ ianuis nimis propinqua: aut aliàs quauis ratione incommoda, aut periculoſa, Epiſcopi iudicio ſunt.

Oblationes autem, et onera, emolumentaue, et iura altarium, quæ amouebuntur, ad alia altaria eiuſdem Epiſcopi ſententia transferantur.

Nec uero deinceps, in eiuſmodi locis, ulla quauis cauſa, altaria conſtrui Epiſcopus permittat: neque alio modo liceat.

Altare unumquodque extruatur, aut, ſi iam extructum eſt, ad rationes infra præſcriptas, ex forma, inſtructionibus conſtituta, ornetur, et accommodetur, ac reconcinnetur.

La-

Lapideum ſit, uel ſaltem lateritium cum tabula lapidea, ſi conſecrandum eſt.

Neque in eo feneſtella, foramenue ulla ex parte ſit; ubi quicquam aſſeruari, aut recondi poſſit; niſi forte reliquiæ ſanctorum ſint.

Si uero columellis ſuffultum erit; ne quicquam item ſubtus ponatur.

Altitudine ſit a ſcabello ligneo, ſeu bradella altaris, cubitis duobus, et uncijs octo: longitudine uero ad minimum cubitis quatuor, latitudine item cubitis duobus.

Scabellum uero ligneum habeat, quod a fronte altaris cubitos ſaltem duos productum late pateat.

Tegmen omnino habeat, uel fornicatum, uel ſaltem ex aſſeribus, aut e tela coerulea, decenter picta, uel e ſerico, aut panno pretioſiori confectum; ubi ſcilicet fornix non eſt, quæ totum altare, ac præterea ſacerdotem celebrantem tegat; aut, ſi fornix eſt, ab altari tamen ita diſtet, ut ea ſæpe purgari facile, et commode non queat.

Feneſtella ſit in pariete a parte epiſtolæ conſtructa, et lapide tranſuerſali diſtincta; ita ut pars ſuperior uſui ſit ad peluim cum urceolis, dum Miſſæ ſacrificiũ fit, reponendam: inferior ad aquam ablutionis manuum ſacerdotis celebrantis proyciendam.

Adſit tintinnabulum appenſum; uel certe, cum ibi faciendum eſt Miſſæ ſacrificium, e ſacriſtia deferatur.

Sepiatur omnino altare unumquodque ſepto ferreo, uel lapideo, aut quibus locis ob inopiam, Epiſcopus id permittendum cenſuerit, ligneo; quod ſeptum ab altari, congruo ſpatio diſtet, ad inſtructionum præſcriptũ.

Nec uero illud ſeptum laicus ingrediatur.

Petra ſacrata ita menſæ altaris inſeratur, ut nullum offenſionis calicis periculum adeatur: tactu tamen digiti poſſit dignoſci.

Quæ quidem petra longitudine ne minor ſit unciarum uiginti: latitudine ſexdecim.

Habeat unumquodque altare propria indumenta, ac ornamenta, et ſuppellectilem omnem, decretis prouincialibus, aut noſtris etiam inſtructionibus præſcriptam, tum ad eius cultum, et uſum, tum ad Miſſæ ſacrificiũ in eo religioſe, decoreq. peragendum.

Nec uero quiſquam, etiam canonicus, aut alius maiori gradu, dignitateùe in eccleſia ulla præditus, exemetur, quo minus altare ſuum, cappellamùe, quam obtinet, inſtruat, ornetq. ac propriam illis indumentorum, et reliquam omnem ſuppellectilem comparet ad idem præſcriptum; etiam ſi in eadem eccleſia ſit altare, in qua ipſe canonicatum, aut dignitatem obtinet; aut etiam eidem canonicatui, uel dignitati, e iuſue præbendæ, unionis iure, uel alio quouis annexa ſit cappella, uel altare illud.

Ad cappellas, et altaria conſtruenda, uel ornanda, uel reconcinnanda, uel alijs rebus, tum ſuppellectili etiã opportuna inſtruenda, ex præſcripto inſtructionum noſtrarum, ſi redditus, debiti miniſterij et aliarum rerum neceſſariam impenſam ſuperabunt; Epiſcopus totum illud, quod ſupereſt, aut partem arbitratu ſuo transferat; niſi aut alij ſint, qui iure debeant hæc omnia præſtare; aut alia Epiſcopi iudicio opportunior ratio uideatur, unde id fiat, quam ipſe iniri iubeat; atque ut id efficiatur quod præſcriptum eſt, omni iuris ratione eos, qui debent, compellat.

Si uero alia ratione id præſtari, aut abſolui, ac perfici poſſe Epiſcopus non uiderit; ſubtrahat interea per aliquod tempus aliqua ex parte, uel, etiam ſi opus erit, totum ſeruitium; redditum uero, uel pecuniam ſeruitio attributam impenſæ applicet, quæ neceſſaria eſt ad illud ſeruitium, religioſe decoreq. explendum.

Epiſcopali cura diligenter cauendum eſt, ut, cum altarium, onerum, iuriumq. ad ea pertinentium, tum etiam titulorum, qui interdum plures uni ſolum altari attribuuntur, memoriæ conſultum ſit perpetuo. ea enim, quemadmodum ſæpe eueniſſe compertum eſt, et breui, et facile periret, non ſolũ quia ob uarias cauſas illas aliquando amouentur, transferunturue; uerũ quoniam ob acceſſiones, diminutionesq. ijs aliquando factas, onera etiam eiſdem adiuncta, nonnunquam commutantur, et crebro item de ijs ipſis oneribus ab Epiſcopo interdum ob alias cauſas, etiam ex decreto Tridentino ſtatuitur, decerniturue. Quamobrem Epiſcopus librum, eumq. certum, ac perpetuum, cõfici; illumq. in archiuio Epiſcopali, diligenter aſſeruari mandet. Quo in libro, anni ſpatio, altarium omnium, quæ in ſingulis urbis, et diœceſis eccleſijs, iuriſdictioni ſuæ, aut uiſitationi, etiam ſi quouis modo illæ aliàs exemptæ ſint, ſubiectis, collocata ſunt, tituli, et emolumenta item, iura, onera, ſi quæ habent, ſigillatim ordine, recteq. deſcribantur.

Altaria præterea omnia, et ſingula notentur, non ſolum quæ, uel ex hominum memoria, uel ex alijs monimentis, ſcriptiſue ad illa ipſa, iam aliàs tranſlata eſſe, cognoſci aliquo modo poteſt; uerum etiam, quæ in poſterum, quauis de cauſa eodem transferuntur, deſcriptis pariter illorum titulis, iuribus, atque oneribus.

Tum etiam accuratè ſuo loco notetur, ſi quid deinceps emolumenti, aut oneris ex legato, alioùe nomine acceſſerit.

Rurſus onerum commutationes, diminutionesùe, ſi quæ fient, nominatim deſcribantur; ac denique quæcumque de ijs ipſis, ob Miſſarum numerum, obq. eleemoſynarum tenuitatem, etiam ex decreto Tridentino ab Epiſcopis, aliuſue decerni, ſtatuiq. contigerit.

Tum præterea certi illi dies, quibus eo Tridentino decreto, ob illam cauſam commemoratio pro mortuis facienda eſt, qui eo nomine pia legata reliquerunt.

Onera uero hoc libro notata, ſingula, in tabellam referantur; quæ ex decreto prouinciali de eccleſiarum oneribus, in uniuſcuiuſque eccleſia, illa habentis, ſacriſtia affigi debet.

Hoc ipſo libro altaria etiam ſingula, quæ ex conceſſa ab Epiſcopo facultate in poſterum extruentur, cum ſuis titulis, iuribus, emolumentis, atque oneribus accuratè deſcribantur; facultate etiam illa in eum ipſum librum relata. Ideoq. qui ita extruxerit, et re-

ctor

ctor eccleſiæ cãcellario Epiſcopali, menſis ſpatio, ædificationem iam abſolutam denunciet.

De Sepulcris.

NE ſepulturæ locus quouis nomine cuiquam detur: neue ſepulcra fiant, conſtruanturnè in ulla quauis eccleſia, ſine Epiſcopi conceſſu, ſcriptis exarato.

In choro autem, uel cappella maiori, nullo modo.

Nec uero in alijs eccleſiæ locis prope altaria, niſi tã longe ſepulcra diſtent, ut ſepulcrale os à ſcabello, ſeu bradella altaris procul abſit, ſpatio ſaltem cubitorum trium. Quæ autem propius extructa iam ſunt, omnino amoueri, obſtruiue decernimus.

Fornicato opere ſepulcra fiant: quæq. e ſolo eccleſiæ, nullo modo extent, emineantue: ſed illud plane adæquent.

Ab utroque eccleſiæ latere, dextero ſcilicet, ac ſiniſtro eo ordine diſpoſita extruantur; ut e regione, ſibi ſingula reſpondeant.

Operiantur, ne ullo unquam tempore pateant, duplici integumento; quod forma quadrata, e lapide ſolido ſit, ita tamen ut inferius integumentum e rudi, illud autem ſuperius e polito lapide ſtruatur; eccleſiæ pauimento æquale, quod item ſepulcrali ori undique apte cohæreat.

In quo ſuperiori integumento, ne crux, ſacraq. alia imago ſculpatur.

Nec rurſus imago alia, uel litteræ, aut aliud omnino quicquã, quod extet, atque emineat; neque quod ab Epiſcopo prius probatum non ſit, uel ab eo, cui ille id munus dederit.

Quæ ſepulcra modo ſunt, marmore, uel petra ſolida, nõ tecta, niſi trium menſium ſpatio apte tegantur, humo oppleantur, adæquato ſolo; ac nemo præterea in illis deinceps ſepeliatur.

De Cœmiterijs.

COemiteria ut muro, uel aliàs tutè undique ſepiantur, et eorum ingreſſus beſtijs occludatur; curet Epiſcopus diligenter.

In eorum medio crux firmiter erecta ſit; quam aliquo etiam decenti integumento operiri, conueniens erit.

De Campanis.

PArochialis eccleſia, ſi campanas tres, grandiorem ſcilicet, mediam, et minimam habere non poſſit, ſaltem duas, ubi fieri poteſt, habeat; eaſq. diſtincto ſoni concentu inter ſe recte conſentientes, pro uaria diuinorum officiorum, quæ fiunt, ratione, et ſignificatione.

Simplex eccleſia, oratoriumuè, unam tantum campanulam habeat, ut Ioannis XXII. Pont. conſtitutione ſancitum eſt.

Campanis autem ipſis res nulla prophana deinceps inſculpatur, inſcribaturue, ſed crux, et ſacra aliqua imago, utpotè ſancti patroni eccleſiæ, piaue inſcriptio.

Neque rurſus eæ in turrim campanilem ſuſtollantur, antequam ab Epiſcopo rite precibus, ac benedictione conſecratæ ſint.

De ornatu, decore, ac nitore ſacrorum locorum.

NE animalia, piſces grandiores, eorumue membra in eccleſiis appendantur: niſi quæ uoti, aut piæ ſignificationis cauſa Epiſcopus permittenda cenſuerit.

Conſecrata altarium menſa tota, licet aliqua ex parte lateritia ſint, tela cerata ita contegantur, ut facile à menſa tela non poſſit amoueri.

Cum eccleſiæ fores patent; tunc altaria ſingula, et mappis tribus mundis, una oblonga, quæ ad imam eorũ partem pertingat, duabusq. reliquis breuioribus ueſtita ſint; ita ut gradus etiam ille ligneus, ſuper altari à tergo collocatus, ab indumento nudus non ſit, ſed mappa munda totus ſternatur; et pallio item coloris, quoad eius fieri poteſt, pro feſti diei, feriæue ratione decenter eadem ornata, ac tela uiridi, ne mappæ puluere, aliaue ſorde inquinentur, conſtrata, et præterea cruce in medio collocata, et candelabris duobus, uno ſcilicet ab dextera, altero ab ſiniſtra parte poſito, inſtructa, atque ornata ſemper ſint. Idq. quotidie in eccleſiis, quæ frequentantur, in ceteris uero eccleſiiis, feſtis ſaltem diebus.

Tabella ſecretorum in unoquoque altari ſit item, ea tamen ratione, ut peracta Miſſa, non erecta ſit, ſed depreſſa ſub tela, mappaue recondatur.

Quibus in eccleſiis, feria quinta hebdomadæ ſanctæ, ſepulcrum ornatur, aut conſtituitur, ubi Corpus Chriſti Domini aſſeruatur, cum illud glorioſum fore, Iſaias prædixerit, ſicut pretioſo ornatu decorari debet; ita in ijs cauendum eſt, ne prophanus, et parum decens ſit ornamentorum apparatus. Ne igitur cubicularis ſtragula, cortinæ, conopoea, ſeu tentoria, ad uſum prophanum adhibita, ad illum circumueſtiendum, atque exornandum uſui ſint: niſi eccleſiæ oblata, eius iam propria facta, et ſacro uſui dicata ſint.

Idem ſancitur de ueſtibus, et ornamentis, quibus ſacra ſanctorum, ſanctarumq. imagines induuntur.

Ne eccleſiæ, oratoriaue, ſitu, puluere, aut alio ſqualore obſordeſcant.

Vbi præterea inter altare maius, et parietem, qui a poſteriori eius parte eſt, locus non multi ſpatij datur, relinquiturue, quamuis exiguus, qui chorum non capiat, is etiam locus, ab omni ſitu, ſqualore, ac ſorde purus, mundusq. conſeruetur.

Ne in eccleſia, aut pro foribus eius, neue in oratorijs, alioue ſacro loco colligendæ eleemoſynæ cauſa, ne ipſius quidem eccleſiæ, aut eius fabricæ, rectoriſue nomine, capſula, uaſculum, menſa, aliudue eius generis, etiam extraordinarie, collocetur; aut iam collocatum in poſterum permittatur, niſi Epiſcopi conceſſu, litteris exarato: tuncq. ei capſulæ, uel rei aliæ ad id paratæ, duæ claues apponantur, diuerſo fabrili opere fabricatæ; quarum altera teneatur ab eo, quem Epi-

ſcopus

ſcopus nominarit, altera ab ijs, quorum nomine eleemoſyna colligetur. Si contra fiet, pœna ſit arbitratu Epiſcopi; tum eleemoſyna collecta locis pijs addicatur illius item arbitrio.

Si quæ capſæ Epiſcopi conceſſu in eccleſia conſtituentur, aut collocabuntur, in quas à fidelibus, ut pleriſq. in locis pietatis ſtudio ſit, uel frumentum, uel legumina, uel alia quæuis eleemoſynæ nomine, conijciantur: eæ ne intra cappellæ, altariſue, quo fidelium, eiuſmodi res offerentium, concurſus ſit, cancellos, aut clathra ferrea ita ponantur, ut ipſis fidelibus, eleemoſynas collaturis, neceſſe ſit cancellos ingredi.

Vt et eccleſiarum nitori conſulatur, et ſtrepitibus, ac rixis, quæ ex ſedium muliebrium, quas bradellas uocant, in eccleſijs collocatarum ſitu, exiſtere ſæpe ſolent, occurratur; utq. ſimul in ijs eccleſijs, quæ præſertim anguſtæ admodum ſunt, populi frequentiæ ſpatium maius detur: eæ ſedes omnes, ubi conſtitutæ ſunt, amoueantur; nec uerò in poſterum ullæ unquam collocentur: communes autem aliquas, eaſq. humiles, ſimplici fabrili opere confectas, modo, et forma in noſtrarum inſtructionum libro præſcripta, collocari, conſtituiq. liceat, conceſſu Epiſcopi.

Eæq. ſedes communes, aut cōfratriarum, quæ in eccleſijs conſtitutæ ſunt, ſumptibus, aut pecunia à populo cōtributa, fieri poterunt, aut alia quauis ratione, quæ Epiſcopo potior uidebitur.

Altaria item, ſacræ tabulæ, et imagines, ac parietes ipſi perpetuo niteant: tum feneſtræ non ſubobſcuræ, ſed perlucidæ ſint: pauimentum autem ſaltem octauo quoque die diligenter uerratur. Hæc omnia præſtari cura ſit rectoris cuiuſuis eccleſiæ.

Adhibeatur item diligentia, et graui pœna mulctaq. agatur, ut et eccleſiæ, et oratorij, et cæmiterij parietes ab urina, alijsue cuiuſuis generis ſordibus mundi conſeruentur.

Arbores ſtirpes, aliaq. eiuſmodi arbuſta, ab eccleſijs, et oratorijs quibuſuis remota ſint, ut ne radices dilatatæ parietibus officiant; aut rami diffuſi tecta operiant, unde detrimentum ipſis tectis exiſtat. Si qui uero rami eiuſmodi tectis iam officiunt, amputentur omnino.

Vites præterea, hederæ, aliaq. id generis herbæ, quæ ſuccreſcentes exterioribus eccleſiarum, aut oratoriorum parietibus adhærent, prorſus conuellantur.

A rubis præterea, et ſpinis, et alijs id generis, quæ adnaſci ſolent extrinſecus, ijdem parietes mundi, et a cæmentorum item, lapidumq. congeſtu remoti, cuſtodiantur.

Ex cæmiterijs porro uites, arbores frugiferæ, et aliæ etiā infrugiferæ cuiuſuis generis, aut arbuſta, ſtirpeſue omnino conuellantur, atque excidantur.

Neue in poſterum in his ſacris locis quicquam conſeratur, nec uerò feratur.

Ne fœnum ex his ſuccidatur, neue herba item ureſcens, quæ beſtijs pabulo ſit, uel detur. Neue in earum fines res ulla abijciatur, cuius grauis, teterue odor ſit; aut aliud quicquam ſacris ijs locis inhoneſte fiat.

Stabula etiam armentorum, et cuiuſuis generis animalium inde procul ſint.

In ijſdem ne lignorum ſtrues fiat: ne tigna congerantur, nec cæmentorum, lapidumue aceruus ſit; nec denique quicquam loci illius decori, nitoriue, ac religioni ſanctitatiue repugnans.

De prophano uſu a ſacris locis tollendo.

NE ædium, agrorum, rerumq. aliarum eiuſmodi, quæ uel locandæ, uel uendendæ proponi, aut proſcribi publice ſolent, neue omnino rei cuiuſquam prophanæ ſchedulæ, ſcriptaue ullis eccleſiarum, oratoriorumue, aut cæmiteriorū foribus, ualuis, parietibuſq. aut in quouis ſacro loco in poſterum affigantur.

Ne item res uenales, in eccleſiarum, et oratoriorum, cæmiteriorumue parietibus appendantur, neque intra loci ſpatium, quod aqua ſacra aſpergitur, cum eccleſiæ conſecratio ſit; aut intra ſtillicidij fines, aliudue loci maius interuallum, Epiſcopi iudicio præſcribendum.

Neue item officinæ, tabernæue, quouis materiæ genere, etiam tabulis, aſſeribuſue confectæ, uel ipſis parietibus inhærentes, uel in cæmiterijs, ſacriſue locis, aut omnino intra illius ſpacij, aut interualli fines, ullo modo conſtruantur, aut collocentur. Quæ uero iam conſtructæ, collocatæue ſunt, inde quamprimum penitus amoueantur.

Ne eccleſiæ, aut capellæ, aut etiam oratorij, in quo Miſſæ ſacrificium aliquando peragitur, tecta palearum aceruis, neue aliqua lignorum ſtrue onerentur: ne itē a parte ſuperiori, uel cœnaculum, uel cubiculum, uel omnino locum habeant, ubi aut dormiatur, aut habitetur, aut quicquam prophani fiat. Quæ uero loca iam eiuſmodi ſunt, omnino amoueantur.

Ne frumentum, milium, hordeum, ullumue tritici, aut leguminum genus, ne poma item, ne inſtrumenta, ad prædiorum ruſticorum uſum comparata, ne cuiuſuis generis ſupellectilem prophanam, ut ab Innocentio Tertio Pontifice in concilio Lateranenſi ſancitū eſt, ne denique quicquam, a domo Dei alienum in eccleſia, etiam non conſecrata, aut in oratorio, aut in cæmiterio recondi, aut aſſeruari ab ullo quouis homine liceat. Vetitumq. preterea ſit, niſi, cum interdum aliter Epiſcopus faciendum cenſuerit, clauem illius eccleſiæ aut oratorij, etiam diœceſani, ruraliſue, laicis hominibus, præſertim uero colonis, uel conductoribus eiuſdē eccleſiæ ædium, uel prædiorum, committi, aut ab illis cuſtodiri, ſeruarive.

Ne campanæ in eis conflentur; neue aliquid ferruminetur; neue fabrile quicquam, aut aliud huius generis fiat, niſi quæ ad eiuſdem eccleſiæ, aut oratorij uſum, ornatumue, alibi fieri non poſſint.

Ne in cæmiterio frumentum, quaſi in area uentiletur; ne tritura fiat ne palea, frumenta, fruges, expandantur: nec uero tela, panniue linei, lixiuio, aquaue madefacti, ſoli ibidem exponantur: neque in eo fœminæ, mareſq. colo quicquam neant, neue ſuant, aut aliud præterea opus faciant, eorum ſacrorum locorum ratio

ni alienum.

Eccleſiæ oſtia, cæmiteria item, aut rectori, aut etiam alijs uſui ne ſint ad res prophanas, oneraue aſportantibus, hacq. et illac per eccleſiam, ſacraq. loca, quaſi per uiam publicam tranſeuntibus, cui rei ut plane occurratur, cautionem omnem Epiſcopus adhibeat.

Ne grammaticæ, humanarumq. litterarum rudimenta, quæ ſæpe inanibus gentilium fabellis traduntur, aut alia omnino litteræ, præter ſacras in eccleſia, tanquã in ludo litterario, pueris aperto, exponantur; ſed rudimenta ſolum doctrinæ Chriſtianæ, et cetera, quæ in illis ſcholis pueris tradi conſueuerunt.

Si quo tamen in loco ex cauſis, hoc concilio probatis, parocho permiſſum erit alia docere, non uetamus; ſi domus parochialis anguſtia neceſſariò poſtulet, hoc officium ab eo præſtari ferialibus diebus in eccleſia permiſſu eiuſdem Epiſcopi.

Quæ permiſſionis facultas ſcripto detur; tum præterea locus certus ac, quam longe fieri poterit, ab omni, præſertim maiori, altari remotus, ad id muneris deligatur: extra cuius loci fines pueri ne uagentur; nec uero ob eã cauſam in eccleſia morentur, niſi cum parochus, qui eos in diſciplinam ſuſcepit, præſens adſit.

De religioſa in ſacris locis conuerſatione.

NE ſacris myſterijs dicata, et a Deo electa, templa ſancta pateant iniquitatibus hominum, quo præſertim tempore, peractis diuinis officijs, nemo adeſt clericus cuſtos, id curet Epiſcopus, ut eccleſiæ, et urbanæ, et diœceſanæ, certa pro ratione locorum conſtituta hora, claudantur, et aperiantur item. Quod ſi ob cauſam aliquãdo diutius, aut per totum diem eas patere oportet; caueat tamen, efficiatq. Epiſcopus, ut quo tempore patentes ſint, atque apertæ, cuſtos aliquis clericus adhibeatur, qui ſemper adſit; et quæ loco illo ſacro indigna ſunt, ibi peragi prohibeat.

Vbi uetus illa conſuetudo, cum ab alijs, tum ab ſancto Chryſoſtomo in primis teſtificata, eaq. non ſine aliqua miſterij ſignificatione inſtituta, ut ſeparatim ſcilicet in eccleſia uiri a mulieribus eſſent, in prouincia noſtra intermiſſa, aut nulla eſt; Epiſcoporum cura plane reſtituatur, quemadmodum, et adhuc in complaribus eiuſdem prouinciæ eccleſijs retinetur, et olim in uſu fuiſſe cognoſcitur ex antiquis earundem eccleſiarum exædificationibus; in quibus ſeparationis, ac diſtinctionis huius ueſtigia, his etiam temporibus extant. Quæ in conſuetudine reſtituenda modus, & forma illius diſtinctionis extruendæ, muniendæue per eos, quorum intereſt, ſeruetur ad præſcriptum inſtructionum noſtrarum, de fabrica Eccleſiaſtica editarum.

Vniuſcuiuſque autem eccleſiæ rectoris cura ſit, locum in eccleſia, oſtiaq. pro ingreſſu, et egreſſu ſeparata, ſexui utrique aſſignare, ac propterea quibus in eccleſijs opus eſt, plura oſtia, loco opportuno aperire, ad præſcriptum Epiſcopi, ex inſtrutionibus fabricæ.

Ad loca illa ſub gradibus, altariq. maiori extructa, quæ martyria, confeſſioneſue, ab antiquis uocantur, magna cautio adhibenda eſt, ne uiri, et fœminæ ingrediãtur eodem tempore, præſertim in populi frequentia. Quare in illis eccleſijs, in quibus ingreſſus ad eiuſmodi loca, mulieribus omnino interdictus non eſt, ſi diuidi commode ea non poterunt, ut uiri a fœminis ſeparatim ſint, ſaltem, quod ad illa attinet, quæ obſcuriora, aut non ſatis ampla ſunt, certus dies, certaq. hora ab Epiſcopo conſtituatur, qua ad illa alteri ſexui ſeparatim pateat ingreſſus.

Ne quis, ne in atrij quidem eccleſiæ finibus, ne dum in eccleſia, aut cœmiterio rixas, ſimultates, aliaſue quaſque res, quæ offenſionem, ſcandalumue pariant, ullo pacto excitet; neue gladium, ut Concilio Triburienſi ſancitum eſt, armaq. ſtringat, aut ijs quemquã aggrediatur. Si quis contrafecerit, poſtquam ſpatio, quod ei Epiſcopus præſtituerit, monitus facti ſui excuſationem, defenſionemue iuſtam nullam attulerit, communione eiuſdem arbitrio priuetur.

Pro foribus, atriore eccleſiæ, præſertim quo tempore ſacra, diuinaq. officia celebrantur, ne pila ludatur; aut aliud quicquam fiat, agaturue, unde ſtrepitus, clamoresue excitantur, quibus diuina officiorum preces interturbentur. Qui ſecus fecerit; pœnam, mulctamue ſubeat Epiſcopi arbitrio.

Illud parochus ſedulo agat, ut mulieres, lenocinio, meretricioue quæſtu infames, ne domicilium habitent, quod uel eccleſiæ, uel ædibus parochialibus, aut uirorum, mulierumue monaſterijs continens, aut prope inhæreat.

De eccleſiarum, et altarium conſecrationibus, aliarumq. rerum benedictionibus.

ECcleſiæ, ſaltem parochiales, non conſecratæ, infra annum in ciuitate, per diœceſim uero infra biennium, omnino conſecrentur: item parochialium eccleſiarum maiora altaria, quæ conſecrata non ſunt, quamprimum poterunt.

Cum parochialis eccleſia conſecranda erit, ieiunium in uigilijs cum ſupplicationibus populus ſua quiſque parochia ſeruet: tum in die etiam ipſo, quo conſecratio fiet, abſtineat ab omni ſeruili opere; eumq. diem feſtum colat, et celebret; idq. utrumque propterea à parocho ante denuncietur.

Liber, Epiſcopo curante, conficiatur; idemq. in archiuio epiſcopali aſſeruetur: in quem eccleſiarum, altarium, cœmiteriorumq. conſecrationes, et campanarum benedictiones ordine relatæ, ad perpetuitatemq. poſteris prodita, extent.

In eccleſiæ itẽ uniuſcuiuſque ſacriſtia liber eiuſmodi ſit, aut certe aliud ſcripti genus, publica auctoritate munitum, de illius eccleſiæ, ſuiq. cœmiterij, et altarium conſecratione, et campanarum benedictione.

Quo firmius uerò, magiſq. perpetuum conſecrationis eccleſiarum, et altarium monimentum poſteritati prodatur, uniuſcuiuſque eccleſiæ conſecrationis diem, annumq. litteris, etiam in marmore inciſis, rectè notari, tabulamq. marmoream, in qua tota conſecra-

 tionis

tionis narratio exaretur, in pariete ab eccleſiæ fronte, non longe à ianua primaria, loco illuſtri bene affixam, collocari mandamus. Idem iubetur de altarium maiorum conſecratione. Aliorum uero altarium cuiuſuis eccleſiæ conſecratio, pictura ſaltem aliqua, uel alio ſigno exprimatur, uel in altari ipſo, uel loco proximo.

Antiquus ille benedictionis ædium, quæ uel recenter ædificatæ ſunt, uel immundis ſpiritibus, aliaue ratione uexantur, ritus, ubi in uſu eſſe deſiit, Epiſcopi cura reſtituatur. In illa porro benedictione parochus ritum, preces, pſalmos, orationes, in libro ſacerdotali, ritualiue præſcriptas, adhibeat.

De ratione adhibenda in eccleſiis, altaribusq. prophanandis.

ECcleſia, ſi qua aliquando, quauis auctoritate prophananda eſt, ut ne uario cærimoniarum uſu, ſed certa, et una eademq. ratione prophanatio fiat, ita, ut infra præſcribitur prophanetur.

Primo ſi quæ ſacræ reliquiæ, corporaue ſanctorum in ea reconduntur, aliquot ante prophanationem diebus, diligenter recognita, ad eccleſiam, in quam trāſferri Epiſcopo placuerit, rite ex præſcripta ratione transferantur. Ad quam ſacrarum reliquiarum trāſlationem illius uiciniæ, eccleſiæq. clerus in primis conueniat, in quam deferuntur, conuocato etiam, præſertim eiuſdem uiciniæ populo.

Sacræ etiam imagines eò transferantur.

Deinde eccleſiæ altaria per ſacerdotem, cui Epiſcopus prophanationis facultatem, ſcripto exaratam, nominatim dederit, hac cærimonia amouebuntur.

Primum aliquantiſper, genibus ad altare prophanandū, flexis, tacite orans, orationem dominicam, ſalutationem angelicam, et orationem de ſancto dicat, cuius nomine altare illud dicatum eſt: tum, ubi orauerit, illud ab omni parte detegat; lapidem conſecratum ita apte euellat, ut ne confringat; tum manibus ſuis lauet, atque abſtergat; deinde aquam in ſacrarium effundat: lapide ita amoto, diligenter, religioſèq. perſpiciat, ſi quæ ſacræ reliquiæ inſunt, quas inuentas certo, honeſtoq. loculo clauſas, atque obſignatas, aſſeruet; et, ubi Epiſcopo denunciarit, in eccleſia, ad quam translatio fit, ad Epiſcopi præſcriptum recondendas, et aſſeruandas tradat; tū reliqua altaris pars ab operarijs amoueatur. Idq. omne in ſingulis altaribus amouendis rite ſeruetur.

Præterea alio poſt altarium amotionem die, per homines, quos Epiſcopus adhibere uoluerit, fidelium oſſa exhumentur; unoq. loco collecta, reponantur, præſente eodem ſacerdote: qui, antequam exhumationis initium fiat, tacitus item, ut ſupra, ad altare maius precetur, cum proceſſione cleri, et populi uiciniæ, infra cuius fines eccleſia prophanata eſt, oſſa efferentur ad locum, ubi reponenda ſunt; dumq. efferuntur, ut pro mortuis fit, precum officium dicatur; tum in eccleſiæ loco, ubi reponentur, uiciniori pro mortuis itidem Miſſæ ſacrificium fiat.

In eccleſiis autem dirutis, ad uſumq. prophanum conuerſis, crucis inſigne figatur, ex Tridentini Concilij ſanctione, quod ſignum facile amoueri non queat.

Altaris item unius, quod ſine eccleſia prophanandum eſt, ratio, ut ſupra, de altaribus in eccleſia prophanandis præſcripta ſeruetur. Cœmiterij præterea prophanandi modus, ut eccleſiæ, idem teneatur.

De Sacriſtia.

SAcriſtia unaquæque habeat, quæ ſequuntur.

Primo armarium, uel ueſtiarium unum, pluraue ad indumenta conſeruanda inſtructa, ſuis capſulis, aut loculis, alioue modo, opereue multipliciter, ordinèq. diſtincta, pro eccleſiæ ratiōe, uel ſuppellectilis copia.

Tum præterea oratorium ſeparato, quantum poſſit, loco poſitum, atque diſtinctum: ubi poſſit ſacerdos in ſolitudine ſe colligere, et orare ante, et poſt Miſſæ celebrationem.

Labellum item cum manutergio appenſo, ad manus abluendas, et abſtergendas.

Tabulam etiam de orationibus, ſacro unicuique indumento accommodatis.

Tabellam quoque appenſam, ad Concilij primi prouincialis præſcriptum, in qua tabella, et Miſſæ, et anniuerſaria ſingula, ordine notata ſint; quæ uel ab uniuerſo illius eccleſiæ clero, uel ab unoquoque in ſingulos dies, hebdomadaſue peragi, præſtariue debent.

Ac reliquas item tabellas, ex inſtructionum præſcripto, aliasue, Epiſcopi iuſſu confectas.

Sit in ſacriſtia item tabella, in qua ſinguli Epiſcopi, qui eccleſiæ illi præfuerunt, notata temporum ratione deſcripti ſint; ut frequentius ſacerdotes comminiſcantur pro illis preces, et ſacrificia offerre.

Veſtes autem ſacræ, ceteraq. ornamenta, uolumina item eccleſiæ uſui, miniſterioq. addicta, ac reliqua eccleſiaſtica ſuppellex, et parochiales item codices in ſacriſtia certis armarijs, recte, atque ordine aſſeruentur. Nec uero ſordibus, ſitu, ſquallore, pulueroq. obſordeſcant; ſed, quoad eius fieri poteſt, ab omni ſorde, et inquinamento pura omnia, et ſingula ſint, ac integra: ac nullo præterea modo lacera, ſed ſarta, tecta, nec male compacta.

Baptiſterij, ſacrarij, tabernaculi, lunulæ, ueſtium, aliarumq. eiuſmodi rerum forma, inſtructionum noſtrarum libro demonſtrata, in omni eccleſia cathedralis ſacriſtia ponatur: ad cuius ſimilitudinem reliqua, quæ in alijs eccleſiis adhibentur, recte confici poſſint.

In ſacriſtia ipſa ſilentium ſeruetur accuratè: neque in eā pateat aditus laicis, niſi neceſſario.

Caueant eccleſiarum rectores, aliiue miniſtri, ne aulæa, periſtromata, tapetia, aliaq. ſuppellectilis, et ornamentorum genera eccleſiæ, aut ſacriſtiæ addicta, ad domeſticum uſum ullo modo unquam adhibeant; nec uero alijs utenda dent. Veſtes autem ſacræ, aliaq. indumēta, Miſſæ, diuinorumq. officiorum cultui dicata, in uulgus cuiquam expoſita ne ſint; ſed armario, ueſtiarioq. incluſa, claue obſerentur; neque laicorum

mani

manibus contrectentur, ut antiquo canone cantum eſt.

De Bibliotheca.

SIcut in libris ſacris, uoluminibusq. ſanctorum, et alijs eccleſiaſticis cuiuſuis generis codicibus, copioſè, ſumptuoſéq. comparandis, diligens fuit accurataq. maiorum induſtria: ita in ijs ipſis aſſeruandis, illorum, qui ſucceſſerunt non negligens ſtudium, nec uero cura minor eſſe debet: cum ex ijs manu ſcriptis, rectéq. exaratis uoluminibus, in tanta librorum corruptela, his præſertim temporibus, per hæreticos introducta, plurimum adiumenti rebus eccleſiaſticis publicis afferatur, et ad catholicæ doctrinæ ueritatem tuendam, et ad coarguendam illorum, uitioſe illa deprauantium, temeritatem.

Bibliotheca igitur eccleſiæ, ubi eccleſiaſtica uolumina, aliiq. codices ſunt, certus locus, ubi nullus conſtitutus eſt, in Epiſcopalibus, aut in canonicalibus, aliiſue eccleſiæ ædibus, curante Epiſcopo conſtituatur. Quo in loco armaria aliquot extruantur, eaq. ſitibus diſtincta, in quibus codices, et uolumina, quæcumque ibi extant, non aceruatim, ſed ordine diſponantur.

Index præterea fiat, in quo pro diſciplinæ uno genere, aut pro alphabeti ratione, uolumina ſingula notentur.

Isq. index certo loco in perpetuum aſſeruetur, notatis etiam deinceps ordine alijs libris, quicumque in poſterum eidem bibliothecæ, quouis modo acceſſerint.

Volumina, quæ pro uetuſtate, carie, ſituué obſordeſcũt, librario opere poliantur.

Diſſoluta, et male compacta, conglutinentur.

Ab operculo nuda, aſſeribus, corioué, tegantur.

Vetuſtate, alioue modo conſumpta, reconcinnentur, et ad perpetuitatem opere recenti, nouisq. librarijs integumentis inſtaurentur.

Si præterea quo anno unumquodque uolumen, manu exaratum ſit, animaduerti poteſt, id etiam breuiter in eo indice notetur; tum præterea quo charactere ſcriptum, ut ex ijs antiquitas colligi poſſit, quæ aliquando uſui, et utilitati eccleſiaſticæ publicæ eſſet, ad emẽdatam uoluminum impreſſionem.

Epiſcopus, de conſilio Capituli, canonicum aliquem, uſu peritum, litterarum ſtudioſum, inſtruendæ, augendæq. bibliothecæ cupidum, conſtituat: qui illius curæ diligenter præſit. Illius uero officium duret eiuſdem Epiſcopi arbitratu. Si qua tamen in eccleſia probatæ conſuetudinis eſt, à Capitulo bibliothecarium deligi: ab eodem deligi non uetatur.

Curæ uero Epiſcopi omnino ſit, bibliothecam aliquã do inuiſere; ſiq. per eum, et per canonicos ratio aliqua iniri poteſt, qua, in bibliotheca librorum eccleſiaſticorum copia augeatur; id ſollicitè curetur, ut eiuſmodi librorum apparatu, publicæ Epiſcopali, canonicali, clericaliq. commoditati, utque uſui conſultum ſit.

De oratorijs in uia ſitis.

ORatoria, ubi Miſſæ ſacrificium non fit, in uijs, et eiuſmodi locis poſita, altare nullum omnino habeant.

Valuis, et claue ab oſtio muniantur. Quæ clauis à parocho cuſtodiatur, intra cuius parochiæ fines poſita illa ſunt.

Extruantur non in campis, ſed in uia publica, ut iter facientes, eorum locorum proſpectu pie commoti, paullulum precando conſiſtant.

Quæ oratoria ſi ita anguſta ſunt, ut ne oſtij quidem ualuas, intus patentes, capiant, cancellis ligneis à parte anteriori ſepiantur.

Et quoniam ſacræ imagines, quæ in exteriori pariete oratorij exprimi ſolent, cum ita expoſitæ ſint, luto, ſordeue inquinari, uel indecentius, iniurioſiusq. tractari poſſunt; ne extrinſecus in ipſis oratorij parietibus pingantur; aut alio modo exprimantur; niſi edito loco fiant, ubi ab omni labe integræ conſeruentur.

In ipſis uerò oratorijs intus aliqua omnino ſacra imago ſit.

Quorum oratoriorum oſtium, ſi è ſolido aſſere conſtabit, nec uerò cancellis erit compactum; feneſtella in eo, ac duæ præterea, in pariete anteriori ſcilicet, ab utraq. oſtij parte ſint, clathris ligneis ſaltem munitæ, ut intro à prætereuntibus poſſit ſacra ipſa imago inſpici, ac ueneratione coli.

Pilæ quædam ſtructiles, in uijs publicis conſtructæ, cũ ſancta aliqua imagine, uel cruce, edito loco picta, alioue modo expreſſa, à ſuperiori parte tectæ conſeruentur, ne corruant.

Cureturq. item, ut aliæ eiuſmodi pilæ ad hominum pietatem excitandam certis congruis locis ædificentur.

De Oratione.

ORationis ueſpertinæ, olim in hac prouincia inſtitutæ, ſignum diſtinctis campanæ ictibus, ut Epiſcopus præſcripſerit, detur. Vbi uerò in uicis, et pagis, ob campanæ exiguitatẽ, ſonus ita difficilius exauditur; non intermiſſio, ſed continenti ſono per horæ quadrantem, illius ſignificationem fieri, ſi ita cenſuerit, iubeat Epiſcopus.

Rurſus quæ in eccleſia parochiali, diœceſis præſertim, ob uacationem, uel ob aliam cauſam, nullus, uel ſacerdos, uel clericus aliquando eſt, qui huius orationis ſignum cãpana det; alia per Epiſcopum, uel Vicarium foraneum ratio ineatur, qua illius ſignificatio fiat, campanæ item ſono.

Vbi domicilia, inter ſe proxima, aut continentia ſunt; in eccleſia, tum maxime diebus feſtis, illam à populo fieri conuenientius eſt: quem frequentem conuenire, omni officio parochus curet.

Ipſe uero ſi adeſſe neglexerit, intermiſeritue; mulctetur Epiſcopi iudicio. Curet autem parochus, ut in eccleſia non tardius multo ducatur, quàm ad ſtatam horam, quæ ſub crepuſculum noctis ſalutationis angeli-

ea ſignum datur.

Si ex pagis, et uicis præſertim frequentioribus, in eccleſia parochiali fideles difficilius conuenire poſſunt, quoniam ab ea aliquantum illa loca diſtant; conſtituat Epiſcopus eccleſiam, aut cappellam, oratoriumue illis ſingulis propinquiorem, aut commodiorem; aut denique crucem, ſacramue aliam imaginem, in triuio erectam; quò etiam ſub dio ad orationem ueſpertinam conuenire liceat.

Quæ orationis ratio in cappella, in oratorio, uel in eccleſia, quæ parochialis non eſt, etiam adhiberi poterit.

Si quando præterea, alijs etiam diœceſis locis, pluuia uis, niues, aliaue temporis grauitas, itineris difficultati adiuncta, difficiliorem fidelium conuentum ad eccleſiam parochialem faciat, ne ob ullam cauſam a tam ſalubri orationis inſtituto, et multiplicibus Apoſtolicæ ſedis priuilegijs commendato, ullo die populus deſiſtat. Quo in officio in ijs locis adiuuetur maxime opera ſacerdotum, et clericorum quorumcumque illius pagi, lociue.

At ubi neque his rationibus fieri poterit, ut fideles omnes uniuſcuiuſque loci in unum conueniant ad hæc orationis communis exercitationem; domi ſaltem ab unoquoque, qui ad eccleſiam non conuenerit, cum familia ſua certo loco fiat.

Norint porrò fideles, quod etiam concilio Aurelianenſi quarto olim iuſſum eſt, ſibi ſæpius ſingulis diebus orandum eſſe; quod ſi aliquando frequentius non poſſunt, ſaltem non ueſperi ſolum, ſed etiam mane id à ſe præſtari oportere. Quare Epiſcopi cura ſit, illũ ueſpertinæ orationis quotidianæ communis uſum, mane etiam, paulò ſcilicet ante auroram, aut ſub ortum ſolis, id quod in plerisque huius prouinciæ locis iam ſeruari cœptum eſt, ubique locorum cum in urbe, tum in diœceſi ſua paulatim introduci, atque ea ratione inſtitui, ut uel in eccleſia, uel ſuæ quique domi cum familia certo loco, uel in officinis, tabernisue, uel in ipſis etiam agris, atque adeo in itinere, uel in alijs denique locis, ubicumque, ut illo concilio cautum eſt, ea matutina hora ſunt, et patres fam. et liberi, et famuli, et artifices, opificesue, et operæ, inſtitoresuè, et ceteri, quicumque ſunt, ſiue mares, ſiue fœminæ, huius matutinæ orationis officio, antequam artificiũ, negotium, rem ue ullam aggrediantur, precibus, litanijs, omniq. oratione, ac toto animo, mentèq. uacent, ſicq. quotidianarum actionum, operum, et negotiorum initium, a Deo faciant, finemq. itidem.

Nimbis procellisue imminentibus, ſicut eccleſiaſticæ cõſuetudinis eſt, campanis ſonetur, tum ad tempeſtatẽ ui diuina, quæ ex ſolemni prece, ſacraq. benedictione illis ineſt, depellendam, tum ad Dei miſericordiam implorandam chriſtianæ pietatis orationibus: ita fideles, earum ſono tunc excitati, in eccleſiam, uel cathedralem, uel parochialem, uel in aliam ſaltem propinquiorem, ad orandum conueniant: ſi minus poſſunt, ſaltem ubicumque ſint, ſiue domi, ſiue foris, ſupplices Deum orent; tum clerici, pſalmis, litanijs, precibus, et orationibus, quæ ex ritu ſanctæ matris eccleſiæ ad arcendam tempeſtatem dicuntur, Dei miſericordiam deprecentur.

Parochi uero in primis ſit, cum in eccleſia ſua hoc officium religioſe preſtare ad præſcriptum libri ritualis, aut ſacerdotalis: tum ſollicite conuocare clericos, et populum; ut ob eam cauſam Deum ſanctè precaturi, ad eccleſiam, frequentes concurrant. Idq. ipſum prout in concionando uſu uenerit, aliquando fideles paterne, diligenterq. monere meminerit.

De uerbi prædicatione.

VErbi Dei prædicatio, tractatione multiplex illa quidem, et magna, nos hoc admonet, ut, præter illa, quæ ſuperioribus cõcilijs noſtris prouincialibus, eo de genere conſtituta ſunt, hæc etiam pro dignitate rei, proq. utiliori, ac faciliori illius muneris præſtandi ratione decernamus.

Illud proprium, ac peculiare ſit, non ſolum Epiſcopi, ſed etiam parochi, genus docendi, ut, beati Pauli Apoſtoli exemplo, ſigillatim cuiuſcumque ſtatus homines uterque inſtruat, et præcipua uirtutum officia demonſtret; modo filios, modo parentes, nunc ſeruos, nunc dominos, nunc uiros, nunc uxores, nũc ſenes, nunc iuuenes erudiens, ac diligenter, quæ cuique propria ſunt, præſcribens, paterna charitate, et ſollicitudine, fideles ſibi commiſſos, a uitijs deterreat; tum ad uirtutes accendat, et teſtimonijs diuinarum litterarum, et ſanctorum patrum doctrina, atque exẽplis, et ſacris eccleſiæ traditionibus, et ſimilitudinibus, et ſanctioribus etiam figuris.

Quod ſane officium, ſi graui oratione, et ab omni, uel artificij, uel hominis, ſua ſpectantis, ſuſpicione aliena, tractabitur; maiorem inde fructum, iuuante Domino, fore ſperandum eſt. Nec uero minus in publicis ſermonibus, quàm in priuatis etiam colloquijs, et ſecretis confeſſionibus, Apoſtoli præceptum uterque implere ſtudeat, arguendo, obſecrando, increpando, in omni patientia, et doctrina.

Id plane ſibi proponat, optime noſſe, quæ in populo uitia, peccataue potiſſimum euellenda, quæ rurſus uirtutes in primis diſſeminandæ ſint; eoq. intendat maxime omnem uim prædicationis ſuæ. Nec uerò ſemel, atque iterum, ſed ſæpe, prout uſu uenerit, in eodem unius, uel uirtutis ſuadendæ, uel uitij deteſtandi ſtudio uerſetur; quoad, quantum in ſe eſt, perenni quadam doctrinæ perſeuerantia, et perpetua quaſi pugna, et contentione, id quod olim ſanctiſſimos Epiſcopos, Ambroſium, Auguſtinum, et Chryſoſtomum feciſſe conſtat, fidelium animos, etiam in male agendo pene obfirmatos, expugnet, deprauatosq. uiuendi mores iam inueteratos, radicitus, iuuante Deo euellat.

Quod ipſum, ut concionator omnis præſtet, atque exequatur, cum ad aliquem locum mittitur; tunc, et Epiſcopus, et loci parochus, et Vicarius foraneus, ſi ad locum diœceſis mittitur, conquiſitas, collectasq. paulò ante diligenter morum corruptelas, tunc frequentiores eo loci, ubi concio habenda erit, uerbi

Dei

Dei concionatori, tempeſtiue ſignificabit; rurſusq. eundem admonebit, ſi quod pietatis opus eſt, quod in illa parochia locone, eo tempore, uel inſtitui, uel uehementius excitari uelit.

Parochi praeterea, ut, et concionando, et docendo fideles, ſibi commiſſos, ſalutaribus inſtitutis, ſanctaq. diſciplina inſtituere poſſint; eos ſibi libros, cum per facultates poſſunt, comparare ſtudeant, qui à probatis auctoribus pie, et docte conſcripti, uiam et rationes aperiunt, partim ad ſanctiſſimam ſacrarum litterarum explicationem, optimamq. concionandi normam; partim ad ſpiritualis uitæ inſtitutionem, uirtutumq. chriſtianarum exercitationes, tum denique ad parochialis eccleſiæ curam ſancte, et religioſe gerendam.

Eorum autem in paſcendo populo uerbi Dei prædicatione, induſtria, et doctrina, et in eo genere ſalutaris progreſſus, ab Epiſcopo cognoſcatur, uel illis in Epiſcopales ædes, aliòue aliquando coram ſe ad concionãdum euocatis, uel etiam ex ſermonibus quos habuerint, aliquando ad ipſum Epiſcopum miſſis, ut prouinciali decreto olim ſancitum eſt, uel alia omni ratione, quam inierit idem Epiſcopus.

Curent Epiſcopi, quod ueteris eccleſiæ inſtituti eſt, ſermonem, ſacramue concionem ubique intra Miſſarum ſolemnia potiſſimum haberi, ſiue ab illo eodem ſacerdote, qui Miſſam tunc celebrat, canituè, ſiue ab alio habeatur: idq. præterea, etiam ſi Miſſæ ſacrificium pro mortuis fiat; niſi ſermo aliquando epiſcopi conceſſu de mortui laudatione in eccleſia habeatur, qui nullo modo, in Miſſa, ſed ea peracta, pronuncietur. Cum uerò concionis, ſermoniſuè munus in Miſſæ ſacrificio præſtatur; id fiat ſemper ſtatim, poſtquam euangelium recitatum eſt, ut eccleſiaſtici ritus ratio poſtulat, non in alia Miſſæ parte, alioue tempore.

Epiſcopus, cum in Miſſæ ſolemnis ſacrificio ſermonem, aut concionem habet, mitra, Epiſcopaliq. ſacro omni ueſtitu, quem in Miſſa adhibet, indutus ſit.

Cui concionanti, miniſtri eccleſiaſtici, ſacris ueſtibus rite induti, ſeptem, ut antiquo canone iuſſum eſt, ubi poteſt, ſi minus, pauciores ab utroque eius latere aſſiſtant.

Adſit etiam, uel dignitate præditus, uel canonicus, uel alius denique, ad quem ex probato inſtituto ſpectat baculi paſtoralis ſuſtentatio, pluuiali indutus; qui ante ipſum a latere ſiniſtro baculum manu ſuſtineat.

Si uero ſermonem in Miſſa ſacrificio non ſolemni habet, ſacris item ueſtibus, Miſſæ ſacrificio dicatis, utatur: et mitra, et cum baculo item adſit miniſter. Eiq. aſſiſtant præterea miniſtri duo ad minimum, ſuperpelliceo, aut, ſi canonici, uel dignitate præditi ſint, ſuo in chori officijs ſtato habitu quotidiano induti; niſi pro alicuius, celebritatis, ſolemniſuè actionis, ac populi concurſus ratione, alijs ſacris ueſtibus eos amictos eſſe aliquando iuſſerit.

Id porrò muneris obeat, ſedens in medio altari, in faldiſtorio, aut in ſede, loco eminentiori collocata, aut in cathedra Epiſcopali; aut etiam ſuggeſtum, ambonemue aſcendat: ubi itidem ſedens, et mitra item ornatus, cæteriſq. ut ſupra, adhibitis, commodius à populo conſpiciatur, et audiatur.

In alia uerò actione, quàm in Miſſæ ſacrificio, alioue tempore, prout actio ſolemnis, populiue frequentia eſt, ſermonem iiſdem, ut ſupra, locis, arbitratu ſuo, habet, pluuiali, et mitra etiam indutus, adhibitis quoque, uel pluribus, uel duobus ſaltem, qui digniores alijs in eccleſia ſint, ubi de more illius eccleſiæ Epiſcopo in ſacris actionibus ij aſſiſtere ſolent, uel Archidiacono, et altero diacono, qui digniori loco ſedet, aut demum duobus, ut Epiſcopo uidebitur, canonicis diaconis, ſacro diaconali amictu ueſtitis.

Quòd ſi cappa Epiſcopali, et ſtola potius, quàm pluuiali, et mitra uti maluerit: illi duo aſſiſtentes, non ſacro diaconali amictu; ſed et ipſi, et alij miniſtri ſuperpelliceo, alioùe ſui canonicatus, dignitatiſuè in chori officijs inſigni induantur: adhibeaturq. præterea, non ſolum, qui paſtoralem baculum, ſed alter etiã qui mitram à dextero latere teneat.

Cum uerò ſermonem, aut concionem, minus frequenti populo, aut in actione minus ſolemni, uel in eccleſia non inſigni habebit; poterit rocheto, et mozzeta indutus id præſtare, ſtola etiam adiuncta. Nec uerò propterea omittet, quominus ſi per temporis, et loci opportunitatem liceat, et aſſiſtentes, et alios miniſtros, ut ſupra, adhibeat, cum inſignibus Epiſcopalibus. Si quando autem tunc duo illi canonici, cum ſuperpelliceo, uel cum indumento, habituùe canonicali non aſſiſtent: eccleſiaſtici tamen ordinis homines aliquot grauiores, præſentes adeſſe, conueniens erit. Triplex porrò hæc ratio uel pluuiali, uel cappa Epiſcopali, uel rocheto, mozzetaq. cum ſtola utendi, cum ſermonem non in Miſſæ ſacrificio, ſed in alia functione, alioùe tempore Epiſcopus habet, non ita ei præſcripta eſt, quin modò unam, modò alteram, modò tertiam prout maluerit, et temporis, loci, perſonarumùe ratio tulerit, adhibere poſſit. Nec præterea prohibetur ex tempore, ut aliquando uſu uenerit, ubique etiam ſine ſtola gregem ſuum uerbo Dei, et ſalutaribus monitis paſcere pro munere ſuo paſtorali; cũ eius et dicta, et facta, quaſi perpetuam quandã prædicationem miniſtrare, præberenè debeant.

Parochi uerò, Præpoſiti, et alij, Epiſcopo inferiores, cum in altari id munus obibunt; tunc capite aperto ſtare debebunt ad ſacerdotalis libri præſcriptum.

Quo autem facilius à frequenti populo audiantur, ſuggeſtum eos aſcendere opportunius erit; tuncq. caſulã deponere, ſi maluerint, licebit: quam ſtatim, ſermone habito, ad altare reuerſi, induant.

In ſuggeſtu concionem, aut ſermonem, cum habent, operto ſint capite; et ſedeant, aut ſtent, prout maluerint.

Cum non is ſacerdos, qui ſacrificium miſſæ facit, ſed alius intra Miſſæ celebrationem, ſermonem, concionemuè habiturus eſt, is ſuggeſtum aſcendat; interea uerò ſacerdos celebrans, loco a laicis ſegregato, et ab

altari paululum remoto, non extra tamen cappellæ fines, in qua Miſſa celebratur, ſacris ueſtibus indutus, cum duobus miniſtris, ſcilicet diacono, et ſubdiacono, ſi illi in Miſſa tunc adhibiti ſunt, ab utroque latere conſidentibus ſedebit.

Epiſcopus, parochusuè ſacrum euangelium, aut etiam ſcripturæ ſacræ partem, coram populo, etiam e loco ſuperiori tractans, collocatum ante ſe aliquando, cũ uiderit expedire, habeat euangelij, aut ſacræ ſcripturæ librum: de quo ipſe, aut etiam miniſter, cum Epiſcopus eſt, per membra, clauſulas, et ſententias diſtinctè eiuſdem euãgelij, ſacræue ſcripturæ uerba pronunciet: quæ ipſe ſcilicet, uel Epiſcopus, uel parochus concionando, quo ordine leguntur, ſigillatim populo explicet.

Miniſter uerò, in hoc munere legendi, Epiſcopo Archidiaconus ſit, uel diaconus canonicus, aliuſue denique, quem Epiſcopus elegerit; isq. ante illum capite aperto ſtans, de libro uerba diſtinctè pronunciet.

Quod à Clemente quinto Pont. Max. in concilio Vienenſi de prædicatione uerbi Dei conſtitutum eſt, id omnis eccleſiaſtica ratio ſuadet ad uſum uel reuocari, uel introduci. Qua igitur hora Epiſcopus, cuius præcipuum munus eſt prædicationis, id officium præſtat: ne quis alius, cuiuſcunque ordinis eſt, illa ipſa hora, in ea urbe, oppido, uico, locoùe, ubi ille prædicat, etiam in eccleſia regularium, aut aliàs exempta, ſermonẽ, concionemuè habeat, niſi facultate ab illo impetrata.

Ne parochi, ſacerdotesuè alij intra Miſſarum ſolemnia quicquam, quod prophanum ſit, quodq. ad rerum huiuſmodi enunciationem attinet, de altari populo pronuncient, aut euulgent.

Parochis, non idoneis ad munus ſuum obeundum, in paſcendo ſibi commiſſum populum uerbo Dei, coadiutor eis in onere ſuſtinendo, tum toto temporis anno, ut eſt à Tridentino concilio ſancitum, et primo etiam prouinciali noſtro decretum, tum maximè in Quadrageſima detur ab Epiſcopo: cum ea mercede, aut eleemoſyna, ad eius ſuſtentationem à parocho perſoluenda, quæ eidem Epiſcopo uidebitur congrua.

Populus, et uniuerſitas detrectans ſubminiſtrare uictũ, ut antea conſueuit, concionatori, ſolitamuè eleemoſynam ad eiuſdem uitæ congruam ſuſtentationem, omni iuris ratione, etiam interdicti pœna, ab Epiſcopo ad id compellatur.

Dum uel Epiſcopus, uel parochus, uel alius ſermonem, concionemuè habet; ne eo ipſo tempore in eccleſia, ubi habetur, in eiuſuè aliquo ſacello, aut in alia eiuſdem parte, ac ne in ea quidem, quæ ſubterraneæ ſcuroli nomine uocatur, Miſſæ ſacrificium ab ullo quouis ſacerdote fiat.

Canonici, et alij item dignitate præditi, ac reliqui præterea, quicunque ſint cuiuſuis eccleſiæ clerici, cum in ſua eccleſia, concionibus, lectionibuſuè ſacris interſunt, ſuperpelliceis, eòq. clericali, canonicaliuè habitu quem in choro, canonicarumq. horarum officijs obeundis ueſtiunt, induti omninò ſint.

De doctrina chriſtiana.

Vbicunque in diœceſis pagis, aut uicis, præſertim frequentioribus, quoniam ab eccleſia parochiali aliquantulum ea loca diſtent, aliamue ob cauſam Epiſcopus expedire cenſuerit, ſcholas doctrinæ chriſtianæ inſtitui, erigiuè, præter eas, quæ parochialis eccleſiæ loco inſtitutæ ſunt, Vicarij foranei diligẽtia, et parochi cura quamprimum illæ inſtituantur in eccleſia, cappella, oratorioue illis propinquiori, aut commodiori, tum maximè opera, et adiumento ſacerdotum, et clericorum quorumcunque illius pagi, uici, lociuè.

Si quando præterea in diœceſi per pluuiæ uim, niues, aliamuè temporis grauitatem, uiæ, aut itineris difficultati adiunctam, ad eiuſmodi ſcholas in parochiali eccleſia, qui debent, conuenire difficilius poſſunt; eiuſmodi Vicarij, et parochi cura ſit, ne tunc in oratorijs, uel cappellis propinquioribus, aut ſaltem, ſi id non poteſt, alio honeſto loco, per clericum idoneum, ſeu per alios ſcholæ ſodales, ut uita, et doctrinæ chriſtianæ ſtudio inſtructiores, aliqua tum tradenda, tũ percipiendæ eiuſmodi doctrinæ exercitatio fiat; ne ob ullam cauſam ſtatis diebus hoc inſtitutum, atque pabuli ſpiritalis uſus illis deſit.

Clerici, quicunque Dominicis, feſtisq. diebus, qua hora in choro diuinis officijs concelebrandis aſtricti non ſunt, parochum, intra cuius parochiæ fines habitãt, in doctrinæ chriſtianæ ſcholis, ubicunque loci intra fines illius parochiæ conſtitutis, adiuuent, idq. in urbe, et diœceſi ad præſcriptum eorum, quibus id cura ab Epiſcopo datum erit.

CONSTITVTIONVM
PARS SECVNDA.

Quæ ad ſacramentalia, uel ad ſacramenta communiter pertinent.

Vnaquæque parochia uaſcula duo ſacrorũ oleorum chriſmatis, et cathecumenorum; uaſcula item duo extremæ unctionis habeat: quæ confecta, et ornata ſint ad formam in libro inſtructionum præſcriptam. Idq. ut die ſacro cœnæ Domini, illa uacua, diligenter ante abſterſa, ac bene parata, nec uerò ampullæ, aut alia eiuſmodi, ad olea ſacra recens conſecrata, ferenda adhibeantur; aliaq. rurſus retineantur ad aſſeruandum, quod reliquum eſt ſacrum oleum uetus, quod uſui eſſe poſſit, ſi in ſua parochiali cura opus eſſet, dum illa recentia apportantur. Vbi uerò plures parochi, animarumuè curatores, aut alij ſunt, qui parochialis curæ portionem, uel officium habent, totidem uaſa olei ſacri infirmorum ſint.

Parochus ubi primum olea ſacra noua acceperit, uetera ſtatim comburat in lampade, quæ ante ſanctiſſimum ſacramentum collucet, bombice in ſacrario planè exuſto. Vaſcula autem, ubi anno proximo aſſerua-

ta

ta ſunt, diligenter, politèq. abſterſa, accuratè in ſacriſtia conſeruet, ut anno ſequenti uſui ſint, quibus aſſerantur itidem olea ſacra.

Parochi ſinguli, quatuor ad ſummum menſium ſpatio, librum ritualem, ſacramentalemuè habeant, qui ab Epiſcopo probatus, in eccleſia cathedrali adhibetur; ut ne, quod prouinciali concilio primo cautum eſt, ulla ex parte inferiores eccleſiæ à cathedrali ea in re diſcordent. Rituales autem libri, qui ab eo cathedrali diſſimiles, ac diuerſi erunt, ſtatim Epiſcopi cura amoueantur.

Sacro oleo deficiente, ſi tempus non patitur, ut aliunde haberi poſſit; illa ratio ineatur, canone præſcripta, ut, cum oleo conſecrato, miſceatur non conſecratum: id uerò non conſecratum, guttatim ita infundatur, ut ſemper, quod infunditur, minus ſit oleo conſecrato, quod uel exiguum in uaſe reliquum eſt.

Et tabernaculi, ubi ſacratiſſimum corpus Domini aſſeruatur, et armarij item, ubi ſacra olea, ſtatis uaſculis incluſa, cuſtodiuntur, et fontis præterea Baptiſmalis, claues Rector eccleſiæ, animarumuè curator, diligenter, cauteq. apud ſe cuſtodiat: ac ne clerico quidem miniſtro illas ullo modo committat. Nec uerò prohibetur, quominus eaſdem muneris alicuius præſtandi cauſa aliquando ſacerdoti committat, quem in officij parochialis cura coadiutorem habet.

PRIMO prouinciali cõcilio aliqua de exorciſtis cõſtituimus, in quibus ad illius muneris rectè gerendi rationem, hæc præterea præſcribenda cenſuimus. Ne igitur ſacerdoti, clericoue ſeculari, aut regulari, exorciſmum energumenis adhibere liceat, niſi is exorcizãdi facultatem, ſcripto exaratam, ab Epiſcopo impetrarit.

Quam facultatem, ubi quis probatus obtinuerit, hæc quæ mox infra ordine præſcribentur, accuratè ſeruet, atque exequatur.

Antequàm exorcizare aliquem aggreditur, perquirat in primis, energumeni, energumenæuè uitam, ac mores; tum exploret actiones; et medicum, ſi expedire cenſuerit, conſulat, adhibeatuè; ut uideat, an, quod ab illo, illauè agitur, fiat morbi alicuius, aut bilis atræ ui; an uerò ſponte, ac diſſimulanter; an denique dæmonis, malorumq. ſpirituum uexatione.

Videat item, an ille excommunicationis uinculo irretitus unquam fuerit; anq. abſolutionem ritè acceperit.

In hoc exorcizandi munere, eiuſuè occaſione, non modo quæſtum fugiat; ſed ne doni, aut muneris quicquã, uel minimum, capiat.

Ne in ædibus laicalibus, locisue priuatis, ſed in eccleſia, loco aperto, et conſpicuo; neque in omni quauis eccleſia, ſed in ijs ſolum, quas certas Epiſcopus ſtatuerit.

Neque in conſpectu multitudinis; non remotis tamen arbitris, ſed præſentibus uiris honeſtis atque ætate grauibus, in ijsq. uno ſaltem, uel duobus eccleſiaſticis hominibus.

Mulieri autem energumenæ cum exorciſmum adhibet; id præſtet, duobus ætate, uitaq. probatis uiris, tum fœminis etiam, itidem probatis, præſentibus, ijsq. omnibus, ſi fieri poteſt, energumenæ conſanguineis, aut affinibus.

Mares autem alios præſentes adeſſe, ne omninò patiatur; niſi unum eccleſiaſtici ordinis hominem.

Ne ante ortum, nec uerò poſt occaſum ſolis quemquã exorcizet.

Ne duos ſimul eodem tempore, ſed unumquemque ſigillatim, ac ſeparatim.

In huius muneris functione, grauiter, pie, et religioſè in primis ſe gerat.

Quamobrem pridie illius diei, quo alicui exorciſmũ adhibere inceperit, ſe ieiunio, et oratione præparare ſtudeat. Tum confeſſus conſcientia ab omni culpa, pura, ac munda, magna cum humilitate, et fide, memor poteſtatis, quam à Domino accepit, expellendi dæmones, ad id munus obeundum accedat.

Si ſacerdos autem eſt, antequam exorciſmum inchoet, Miſſæ ſacrum faciat, ſi id commodè præſtare poteſt.

Energumenis uerò exorciſmum ne adhibere incipiat; niſi illi primum confeſſi ſint: ad hocq. eos cohortetur, ut omnis antè actæ uitæ peccata diligenti cõſcientiæ diſcuſſione confiteantur.

Tum ſæpe moneat, ut precibus, orationi, et ſanctis meditationibus, et pietatis ſtudijs, atque exercitationi ſe dent; religioſas eccleſias, ubi ſanctorum reliquiæ reconditæ ſint, certis diebus piè uiſitent; ieiunia præterea, et in ſexta quaque in primis feria, quo die paſſionis IESV CHRISTI Domini memoria recolitur, religioſè amplectantur.

Caueat, dum exorcizat, ne energumenæ mulieris capiti, corporiuè, niſi cum magna honeſtate, atque cautione manum adhibeat: neuè energumenam, energumenumue altari imponat; neuè quicquam aliud agat, quod offenſionem præbeat.

Ne alijs uerò exorciſmis, precibus, ritibusq. ad id munus utatur, niſi ad libri, Epiſcopi iudicio comprobati, rationem præſcriptam. Cui nihil ab eo addi, detrahi, aut mutari fas ſit.

Præſcriptas has regulas, quo diligentius ſeruet, tabella deſcriptas, eo loco ſibi proponat, ubi potiſſimum id munus geret.

Quæ pertinent ad ſacramentum Baptiſmi.

FOns baptiſmalis e marmore, aut è ſolido lapide cõſtet: qui ſi præ rimulis, aliauè ratione, eiuſmodi eſt, ut inde aqua ſenſim effluat; lapis alius bene firmus, ſolidus, ac tutus quamprimum comparetur. Interea uerò ad aquam baptiſmalem tutò continendam, dum ille alter paretur, non uas fictile, alteriuſue generis, ſed æreum, ſtanno ab interiori parte illitum, tanta magnitudine, quanta lapidis uacuitas eſt, ita ponatur, ut intrinſecus illum undique ſtrictim attingens, beneq. compactum, eidem cohæreſcat.

Habeat operimentum, uel ciborium, ad ſacra olea tutò, decenterq. conſeruanda in eo ipſo fonte accommodatum,

datum, niſi ubi ex inſtructionibus noſtris aliter extruendum eſt. Conopæo etiam, è tela ſaltem, opertum ſit.

Tabellam habeat item intrinſecus, quæ dimidia tantũ aperiatur, fontisq. oſtium compreſsè claudens, aquã à puluere, et alijs ſordibus cautius tueatur. Quæ tabella in omnibus fontibus ſit, in quibus per infuſionem baptizatur: in ijs uerò, in quibus immerſio adhibetur, ſi petra ipſa pro eius magnitudine id patietur, ſine impedimento immerſionis.

Sepiatur omninò unumquodque baptiſterium, ſi ferro, uel lapide, Epiſcopi iudicio, non poterit, ſaltem ligneis cancellis. Præterea, ſi extrà fornicatam cappellam, aut parietis concauitatem, hemycicli inſtar conſtructam, totum, aut ex parte ſit; tum tegmen habeat, quod ex marmore, uel ex aſſeribus conſtet, aut ſaltem è tela decenter picta.

Decebit etiam in cappella, aut in pariete proximo S. Ioannis imago, Chriſtum Dominum baptizantis.

In eccleſiæ ingreſſu collocatus ſit fons baptiſmalis, isq. à ſiniſtra ingredientium parte, niſi quibus in eccleſiis pro ſitus ratione illum ab altera parte potius collocandum, Epiſcopus iudicarit.

Quæ uerò baptiſteria in eccleſiis, cappelliſue, eo potiſſimum nomine extructis, cathedrali, uel collegiatæ, uel parochiali eccleſiæ ferè adhærentibus, extãt, illa non amoueantur; ſed eccleſiæ, aut cappellæ, ubi illa ſunt, inſtaurentur, aut reconcinnentur: ubi uerò in eccleſiis præſertim inſignioribus, non ſunt; in poſterum, eas uel eccleſias, uel cappellas, ædificari, in illisq. baptiſterium conſtrui, idem Epiſcopus curet.

In baptiſmali fonte, ubi per infuſionem baptizatur, id planè caueatur, ut ne aqua, capiti infantis infuſa, in eundem fontem recidat; ſed in ſacrarium profluat: idq. propterea ſacrarium è marmore, ſolidone lapide prope fontem conſtruatur, ad præſcriptum inſtructionum.

In baptiſmalis fontis ciborio, mantilia duo, eaq. candida, ab omniq. ſorde munda aſſeruentur, quæ infantis capiti abſtergendo uſui ſint.

Pluraq. ideò in ſacriſtia id generis mantilia, certo loco conſeruentur.

Si uerò, uel mantilia, uel ſudariola ad eum uſum aliquando afferuntur; ea, niſi noua, ne adhibeantur: tũ noua adhibita, ne in prophanum, ſed in eccleſiæ uſum, cui rectè accommodari poſſint, conuertantur: alioqui comburantur.

Vetus illa conſuetudo, quæ adhuc in compluribus huius prouinciæ locis retenta talis eſt, ut et ſabbato ſancto, et ſabbato item pentecoſtes, frequenti ſacerdotũ conuentu, ac ſolemni ritu, cum in cathedrali eccleſia, tum in diœceſis etiam locis, eccleſiiſue plebanis, fontis baptiſmalis benedictio fiat, ubi in prouincia noſtra hoc tempore non ſeruatur, omninò introducatur; in uſumq. ubi intermiſſa eſt, reuocetur.

Quibus ſtatis, ſolemnibusq. ſabbatis, ad illius ſolẽnis benedictionis officium omnes ſinguliq. eccleſiarũ quarumcumque, quouis etiam dignitatis nomine, titulone inſignium rectores, quibus animarum curationis munus incumbit, qui in urbe ſunt, in cathedralẽ; qui in diœceſi, ad ſuam quique plebanam eccleſiam, frequentes conueniant.

Si uerò exemptionis nomine, aliaue ratione quis à plebana eccleſia iure liber, atque immunis ſit, non tamen expreſsè ex priuilegio apoſtolico, huius ſolemnis benedictionis officij concelebrandi cauſa in eam plebanam eccleſiam conueniat, intra cuius fines habitat, aut cui propior eſt, ut Epiſcopus potius cenſuerit. Nec uerò propterea in ceteris quicquam illius immunitati, libertatiuè derogatum ſit.

Hoc autem decreto adſtrictos non teneri ſtatuimus illarum eccleſiarum, etiam quæ parochiales tantũ ſunt, rectores, quibus, uel ob locorum longinquitatem, uel ob aliam iuſtam cauſam Epiſcopus facultatem, ſcriptò exaratam, daret fontis baptiſmalis, in illorum eccleſiis ſolemniter benedicendi. At uerò ea facultate, ne propterea eccleſiæ plebanæ iuri quicquam præiudicij ullo unquam tempore allatum cenſeatur.

In iis porrò eccleſiis, quibus hæc baptiſmalis fontis ſolemniter benedicendi poteſtas aliquando fiet, ſtatis illis duobus ſabbatis, is benedictionis ritus celebretur ſacerdotibus tribus ſaltẽ præsẽtibus, ad illũ adhibitis. Id præterea, de tribus ſcilicet ſacerdotibus adhibendis locum in omni eccleſia habeat; ſi quando per annum in aliqua eccleſia, extra illa ſtata duo ſabbata, illius fontis aquam baptiſmalem ob extraordinariã cauſam renouari neceſſe erit.

Ille uerò, ubi nullus fons baptiſmalis eſt, introductus in aliquot locis mos aquæ benedicendæ conſecrandæ, quo tempore baptiſmum miniſtrari oportet, tã baptiſmo celebrato, in ſacrarium projiciendæ, tollatur in poſterum omninò.

Fontis baptiſmalis, quem ſtatis illis ſolemnibus diebus in eccleſia cathedrali conſecrari ſolemne eſt, conſecrandi officium, atque munus, niſi Epiſcopus legitima cauſa impeditus ſit, ipſe obeat.

Videat parochus, ubi primum infans baptiſmi cauſa ad ſe delatus eſt, an ſuæ parochiæ ſit: quem ſi alienæ eſſe norit, eum, niſi inſtante neceſſitate, ne baptizet: ſed ad parochum proprium, à quo baptizetur, deferri iubeat.

Si qui infantes intra alicuius urbanæ parochialis eccleſiæ fines à ſabbato ſancto, uſque ad ſabbatum in albis, et à ſabbato item uigiliæ pentecoſtes, uſque ad ſabbatum proximum nati, baptizandi ſunt; ad cathedralem eccleſiam, cui pro obſeruãtia officio, proq. ueteris inſtituti uſu, ſtatis illis hebdomadis hoc tribui debet, deferantur; ſi modo cuiquam, ob mortis periculum, in parochiali eccleſia, quæ propius abeſt, baptiſmum ſtatim miniſtrare neceſſe non ſit.

Baptizatorum uerò eiuſmodi nomina, et cetera id generis præſcripta, in libro, tum cathedralis, tum propria parochialis eccleſia, ut Tridentino, et prouinciali primo Concilio iuſſum eſt, notentur.

Parochus, antequam baptizet, accuratè in primis uideat, an qui adhibendi ſunt in baptiſmo compatres,

tales

tales ſint, quales eos eſſe debere, Concilijs prouincialibus noſtris præſcriptum eſt: ac ſi quos aliunde certò non ſcit, orationem dominicam ſaltem, ſalutationem angelicam, et fidei Symbolum tenere, eos experiendo cognoſcat. quam ob cauſam ea doctrinæ chriſtianæ rudimenta ſibi ab illis ante recitari mandet.

Baptizandi ritus accuratè ſeruetur: nec uerò ullo modo confundatur; ita ſcilicet, ut pro eccleſiæ uſu, per Epiſcopum probato, uel aquæ infuſione, uel immerſione baptiſmus miniſtretur.

Ad aquam baptiſmalem infundendam, ne manus, ſed uas, quod ob eam cauſam paratum, in fonte baptiſmali, eiuſue ciborio aſſeruari debet, adhibeatur.

Parochus, ſacerdoſue baptizans, caueat, ne ad infantem baptizandum alio chriſmate utatur, quàm eo, quod illo ipſo anno conſecratum eſt, ut ueteri canone cautum eſt.

Curet idem, ut infantibus proprio nomine in baptiſmo appellandis, ea nomina non imponantur, quæ turpia, aut ridicula ſunt, quæue gentilium atque adeò impiorum, et impurorum hominum memoriam referant, ſed illorum, qui ob ueræ pietatis, ac ſanctæ religionis, uirtutisq. chriſtianæ laudem ſanctorum numero adſcripti ſunt: ut et in ipſo uitæ ingreſſu cum ethnicis ne nomen quidem commune, fideles habere uelle proteſtentur; et ipſi infantes etiam, cum ætate proceſſerint, nominum ſimilitudine, ad eorum, a quibus illa accepta ſunt, imitationem excitentur; et præterea, quos imitari ſtudeant, eoſdem quoque frequentius precentur, ac ſperent eos potiſſimum ſibi ad ſalutem, tum animi, tum corporis aduocatos fore.

Baptizandi formulam ipſe non ſolum, ut primo Concilio prouinciali iuſſum eſt, populo generatim, ſed etiam priuatim ac præcipuè obſtetricibus, in eccleſia tamen, planè oſtendat, ac tradat: quam etiam an illæ rectè teneant, aliquando eodem loco accuratè uideat, ac diligenter quærat.

Infantis, qui domi ob neceſſitatem baptizatus eſt, baptiſmus in libro baptizatorum à parocho de more referatur; notato patrini nomine, eius qui domi ad baptiſmum, et qui in eccleſia ad catechiſmum, exorciſmumq. adhibitus eſt.

Quod pij instituti, ſanctæq. conſuetudinis eſt, id ad uſum ubique reſtitui, introducíuè nos in Domino cupientes, monemus à parocho, ubi primum parochiæ ſuæ pueri in eccleſiam introducuntur, illis pia precatione benedici ad ſacerdotalis, ritualiſuè libri præſcriptum.

Hoc autem ut diligentius præſtet; aliquando, prout uſu uenerit, parochialis ſuæ Eccleſiæ fideles inſtituti huius, et conſuetudinis admoneat.

Graue, atque immane facinus eſt, infantes per impudentiam illorum ſuffocari, qui eos, ne annum quidem natos, in cubili, nulla cautione collocant. Qui quoniã neque alia ratione, neque rei grauitate, qua Deus in primis offenditur, nec uerò immanitate nefaria in officio contineri hactenus potuerunt, nos tale facinus pœnis coerceri cenſuimus. Itaque quæcunque mulier, infantem, anno ætatis non expleto, ſecum in lecto iacentem, non ea cautione tenuerit, quam ab epiſcopo præſcriptam, parochus unuſquiſque ei ſigillatim demonſtrarit, excommunicationis pœnam ipſo facto ſubeat: cuius uinculo irretita, non abſoluatur, niſi graui, atque inſigni impoſita pœnitentia, quæ cæteris exẽplo ſit.

Parochus uerò tum ſæpè populum moneat, ne huiuſmodi infantes ſecum in lecto unquam teneant, tum etiam euulget decretum iſtud, pœnamq. in decreto ſancitam.

Quæ pertinent ad ſacramentum confirmationis.

PArochi, animarumue curatores, qui in urbe ſunt, die dominico, pentecoſtis ſolemnitatem præcedente, populum doceãt, quanto religionis ſtudio ſuſcipiẽdum ſit confirmationis ſacramẽtum, cuius miniſtrandi ſolus Epiſcopus ordinariam poteſtatem habet.

Videant item, ne quis eorum, qui ſibi in curam traditi ſunt, illud ſuſcipere negligat.

Quare præmoneant, quod etiam Concilij Vormatienſis canone ſancitum eſt, ut quicunque intra parochiæ ſuæ fines habitant; neque confirmati adhuc ſunt, illud omnes ſuſcipiant, qui ætate ſunt, qua Epiſcopus eos duxerit eſſe debere, qui ad hoc ſacramentum tunc accedant.

Si quis uerò neglexerit, canonicis ſubiaceat diſciplinis,

E laborent præterea ijdem, ut, qui adulta ætate confirmandi ſunt, primò de peccatis confiteantur; tum etiam admoneant, ut ieiuni illud ſuſcipiant, cum mane miniſtratur.

Reliqua etiam diligenti cohortatione denuncient, quæ ad hoc ſacramentum rectè, ſanctèq. ſuſcipiendum pertinentia, monitionum tabella comprehendentur, quæ, ad communẽ prouinciæ uſum per nos edetur. Quibus monitionibus, pro ratione locorum ſuæ diœceſis, ab Epiſcopo addi, tum detrahi: rurſusq. eaſdem mutari liceat.

Quæ cuncta diœceſani item parochi præſtabunt; ita ſcilicet, ut ſinguli parochi uniuſcuiuſque loci, ubi ſacrum Chriſma Epiſcopus miniſtraturus eſt, dominico die, hebdomadam illam proximam, qua miniſtrabit, antecedente, cum populum omnia, et ſingula doceant, ac moneant, mox ſupra parochis, in urbe cõmorantibus, præſcripta: tum etiam præſtari curent.

Sacrum autem chriſma Epiſcopus, cũ id miniſtrare proprium Epiſcopalis curæ munus ſit, ne ſtata pentecoſtis ſolemnitate id præſtare prætermittat, tum ad ſingulas uniuerſæ diœceſis partes, parochiaſuè, et loca, uel infima, uiſitando accurrat, ubi illud miniſtrari neceſſe ſit.

Caueat porrò, ne, cum huius miniſtrationis munus obit, alienæ diœceſis hominibus, de iure non exemptis, qui in ſua diœceſi domicilium iam non conſtituerint, hoc ſacramentum miniſtret; niſi proprij illorum

Epiſcopi

Epiſcopi conceſſu, aut aſſenſu ſcripto.

Quo igitur tempore miniſtrat; populum ea ipſa de re parochos præmonere iubeat.

Quæ ad ſanctiſsimum Euchariſtiæ ſacramentum pertinent.

Tabernaculum ligneum, aliauè materia conſtans in quo ſanctiſſima Euchariſtia conſeruatur, panno ſerico intrinſecus circumueſtitum undique ſit: conopæū etiam decēti pro eccleſiarum facultate, lociq. dignitate contectum; ac bene præterea, tutoq. clauſum, atque ita quoque aptatum, ut inde ſanctiſſimū ſacramentum commode depromi poſſit, neque ſuper altare propterea aſcendi neceſſe ſit. Vacuum etiam ſit à reliquijs, uaſculo olei infirmorum, atque inani alio uaſe, ut omnino ſacra Euchariſtia cum ſuo uaſe in eo duntaxat conſeruetur; aliud præterea nihil.

Tabernaculum autem, quod agendis proceſſionibus, uel exponendæ ſacræ Hoſtiæ uſui eſt, pellucido uitro, uel chriſtallo, undique circumdatum ſit; lunulamq. forma, inſtructionibus ſupellectilis eccleſiaſticæ præſcripta, huiuſmodi habeat, ut aperiri commodè poſſit, et fragmenta colligi, ſi quæ fortè ibi relicta ſunt. Ipſa autem lunula ſaltem cum ſuppoſito paruulo ſcuto, ex argento conſtet.

Duas pixides unaquæque parochialis eccleſia ſaltem habeat, alteram forma maiori ad uſum ſacræ communionis, populo in eccleſia miniſtrandæ; alteram minori, qua ſanctiſſimum ſacramentum ad infirmos deferatur. Pro hac pixide ad ægrotos deferenda, ſacculus ſericeus ab unoquoque diœceſis parocho habeatur ornatiſſimus, cum opus erit, adhibendus.

Quinque ſaltem particulæ conſecratæ ſeruentur aſſidue, ubi ſanctiſſimum ſacramentum conſeruatur; quæ octauo quoque die renouentur.

Idq. fiat ex hoſtijs, non ante uiginti dies ad ſummum confectis.

Parochus autem, cum ad eum frequentiſſimum ſacramentorum uſum parochiæ ſuæ fideles cohortetur, ut prouinciali tertio Concilio ſanciuimus: tum crebris monitis illud, quod Siluerius Pontif. Max. ſtatuit, in conſuetudinem reuocare ſtudeat, ut qui ſæpius non cōmunicant, ſingulis ſaltem dominicis diebus in Quadrageſima corpus Domini ſumant, ac præterea diebus dominicis Aduentus.

Cum frequenti populo Sanctiſſima Euchariſtia adminiſtratur, licet eius uis, atque uirtus explicetur; non facile tamen tota huius generis explicatio, ſermóq. percipi, audiriuè ab omnibus poteſt; nec præterea omnes adminiſtrationis initio intereſſe ſolent; id propterea magnoperè Epiſcopus curet, ut, uel per ſe, uel per alium, in adhortandi munere excitatum, ac probatum, etiam inter communicandum, uerborum pondere, et ſententiarum quaſi iaculis, opportuna aliqua, et crebra, breuiq. cohortatione, populus collectus, cum ad frequentem ſanctiſſimi ſacramenti ſumendi uſum excitetur; tum etiam commonefiat, quā periculoſum exitioſumq. ſit, ad ſacram diuini illius cibi menſam indignè accedere; ac rurſus quam ualde admodum in omnes partes utile, ac fructuoſum, pabulo illo cæleſti ſalutariter, ac frequenter uti.

Hocq. ipſum omne, die feſto, frequentem populi communionem proximè præcedente, aliquando longiori, publicaq. concione omnino præſtetur.

Quod et Toletano quarto, et Braccarenſi primo, Concilijs ſancitum eſt, id de ſacra communione miniſtranda religioſè ſeruetur, ut diaconis ſcilicet, et clericis ad altare, aut in choro illa præbeatur; populo autem, loco à choro, altariuè aliquanto remotiori.

Vt, et quod ſacrorum canonum iure ſtatutum eſt, ſeruetur, et parochi certam rationem inire eorum poſſint, qui curæ ſuæ commiſſi, ſacram communionem in Pacha reſurrectionis Domini ſumpſerint; ne eo tempore, etiam in eccleſia cathedrali, ijs, qui intra alterius parochiæ fines in urbe, aut in diœceſi habitant, ſanctiſſimum Euchariſtiæ ſacramentum miniſtretur, niſi aliqui ſint, quibus iuſta de cauſa Epiſcopus, aut proprius eius parochus, facultatem, ſcripto exaratam, nominatim dederit.

Peregrinis autem, aduenisuè hominibus ex ſecundi Concilij prouincialis præſcripto, præberi, miniſtrariuè liceat.

Ne occaſione ſacræ communionis, etiam in Paſcha miniſtratæ, uel miniſtrandæ, eleemoſyna, peluicula, aut uaſculo expoſito, ullouè alio modo directè, aut indirectè, quæritetur.

Cum ſacra communio diebus, præſertim ſolemnioribus, aut frequentiori fidelium multitudini miniſtratur; ex ueteri inſtituto antiphona. Dominus dabit benignitatem, et terra noſtra dabit fructum ſuum; et pſalmus, Benedixiſti domine; et pſalmus item, Dominus regit me, etc. et alia in rituali libro præſcripta, aut aliàs ab Epiſcopo præſcribenda, à clero canantur, cum id per illius frequentiam fieri poteſt.

Ad ægrum parochus ipſe, niſi inualetudine aliauè neceſſaria cauſa impeditus ſit, corpus Domini deferat; ſi uerò aliquando in hoc miniſterio neceſſe habet alio ſacerdote uti; ne alio, ſi poteſt, utatur, niſi quem, ad confeſſiones audiendas, conceſſa ſcriptis facultate, Epiſcopus probauerit, idoneumq. iudicauerit; cum ſæpe contingat, ægrum, cui ſanctiſſimum Corpus Domini defertur, iterum confiteri uelle, propterea quòd poſt peractam confeſſionem aliquid commiſerit, uel ante commiſſum meminerit.

Aegrotantibus, etiam ſine mortis periculo ſacræ Euchariſtiæ frequentius ſumendæ deſiderio flagrantibus, ijs præſertim, qui dum integra ualetudine ſunt, frequēti ſacramentorum uſu, ſe religioſè, ſalutariterq. paſcunt, ne parochus quantum per alias neceſſarias in parochiali munere occupationes ſibi licet, ſpiritualem illam conſolationem, ſalutaréq. adiumentum, religioſa præparatione ab eiſdem adhibita, deneget.

Quod de indulgentia à Paulo Tertio Pont. Max. corporis Domini ſodalitatibus conceſſa, ſæpius promulganda, concilio prouinciali tertio ſancitum eſt, id in ijs ſodalitijs præſtetur, quibus illa tributa, cōceſſauè eſt.

Indulgentia

Indulgentia uerò à ſanctiſſimo D. N. Gregorio XIII. omnibus, et ſingulis, quæ in hac prouincia inſtituta, inſtituendæuè ſunt, corporis Domini ſodalitatibus data, cuius conceſſæ indulgentiæ exemplum typis impreſſum, in ultima huius libri parte extabit, ubique in illis, ſæpèq. promulgetur ad excitandos in ſalutari inſtituto, eiusq. munere ſollicite obeundo fidelium animos.

O*RATIO quadraginta horarum religiosè inſtituta, ut perpetuò ſanctiſſimè, cum ſalutariq. animarum fructu retineatur, hæc etiam præter cætera, eo de genere aliàs ſancita, conſtituimus, et decernimus.*

Primò in iis ſolum eccleſiis ſiue ſecularibus, ſiue regularibus, fiat, celebreturuè, in quibus ſanctiſſimũ ſacramentum aſſeruatur: nec uerò in iis omnibus, ſed in illis tantummodo, quas Epiſcopus ſtatuerit.

Fiat autem in conſpectu ſanctiſſimi ſacramenti: quod è tabernaculo expoſitum, in maiori, alionè, ſi Epiſcopus ita cenſuerit, altari propalam collocetur. Quod ut cum dignitate, decorè, religioſèq. agatur, altaris, uel cappella, ubi exponetur, collocabiturnè, ornatus decens ſit, ac religioſus.

Cerei præterea in altari accenſi, ad ſummum decem, minimum uerò ſex; decenti craſſitudine, ac longitudine colluceant: lampades item ne plures, quàm duodecim, aut tredecim; nec uerò pauciores, quàm tres. Licebit tamen Epiſcopo ob cauſam permittere, ut maior luminum numerus aliquando adhibeatur.

Orationis initio, cum ſanctiſſimum ſacramentum palàm proponendum eſt, primum datis ſolenniter de more pridie illius diei, ueſperi, et iterum eo die paulò ante campanarum ſignis, præſens adſit, cum ſacerdos, pluuiali indutus, qui illud religiosè proponat; tum illius eccleſiæ, ubi oratio futura eſt, aut totius parochiæ, ſi eccleſiæ parochialis eſt, clerus ſuperpelliceo ueſtitus, qui in hac functione illum adiuuet. Si uerò, qui conuenerint, clerici, uel parochiæ, uel eccleſiæ pauciores ſint, quàm ſex; alij aliunde euocentur, ut ne eo numero pauciores adſint; hìq. cum luminibus accenſis, tum homines itidem parochiæ, in cuius eccleſia finibusuè oratio exponitur, præſertim ſanctiſſimi ſacramenti ſodalitati adſcripti.

Proceſſio in exponendo ſanctiſſimo ſacramento per eccleſiam agatur litanijs, ſtatìsq. antiphonis, precibus, et orationibus, tum cereis accenſis: itidemq. in eo reponendo ſeruetur.

Dum illud in altari propoſitum eſt; interdiu clerici duo, ſuperpelliceo induti, capite aperto, ad altare ſemper aſſiſtant: quorum alter diaconus ſaltem ſit, noctu uerò ſaltem unus, isq. in ſacro ordine conſtitutus.

Ad altaris uerò, cappellæuè, ubi propoſito ſanctiſſimo ſacramento, oratio fit, cancellos affixa ſint tabulæ precum, et orationum, quæ pro temporum, calamitatumq. ratione, orantium uſui ex ſanctæ matris eccleſiæ inſtituto accommodatæ, eæq. litteris grandiuſculis exſcriptæ, loco perſpicuo ſint.

Ad excitandam præterea populi, in ſtata hac oratione uerſantis, pietatem, hoc curetur, ut aliquando, quo præſertim tempore, quauè hora frequens eſt fidelium ad eam concurſus, ſermo, isq. breuis, ad pia meditationis ſtudium inflammandum appoſite habeatur.

Vt autem ad huius conſtitutionis præſcriptum omnia, quæ ad huius ſtatæ orationis, uſum ſanctè retinendũ pertinent, decore, rectè, ordinèq. agantur; unicuique urbis regioni ab Epiſcopo aliquot uiri graues, pietatis, ſpiritualisq. uitæ amantes, et in iis ſaltem unus eccleſiaſtici ordinis, qui alijs præſit, conſtituantur: qui in ſua quique regione orationis huius curam gerant, quo tempore illa celebratur. Eorum præter cætera munus erit, cum uidere, ut ad huius ſanctionis præſcriptam normam illa fiat, celebreturuè; tum quibus in eccleſiis proximè ea futura eſt, illarum miniſtris ipſam ſignificare, ac pronunciare.

Porrò ad ornatum, atque apparatum huius orationis celebrandæ, ne quid ob ſumptus neceſſarios deſit; à parochiæ incolis parocho, in cuius eccleſia illa fiet, adhibitis ſimul aliquot parochialis uiciniæ uiris, Epiſcopo probatis, eleemoſynam eo nomine quæritare, et colligere liceat. Quæ eleemoſyna, ſi quæ unquam ex impenſis illis reliqua erit, Epiſcopi arbitrio in uſum, et ornatum, qui ad cultum ſpectet, ſanctiſſimi ſacramenti, erogetur in illa eccleſia, uel in alia, ubi magis neceſſaria ſit.

Nec uerò, hoc uel alio prætextu, illo orationis tempore ad eleemoſynam excipiendam, colligendamue pelues, aut uaſa eiuſmodi patula, exponantur: ſed Epiſcopi permiſſu, conceſſuuè capſulas proponi liceat.

Orationis huius curatores uideant, ut per quadraginta ipſas horas continenter fiat; ac ne ad momentum quidem temporis, nec die, nec noctu intermittatur. Cui rei quo cautius proſpiciant; ſupputata parochialis uiciniæ incolarum, tum marium, tum fœminarum ratione, illisq. in certas ob eam curam claſſes congruenter diſtinctis, et diſpoſitis horas ſtatæ orationis pro ſupputatione inita, et populi partitione facta, ita ſeparatim, ordinèq. aſſignent, ut ſua hora claſſes ſingulæ ad orandum conueniant; et intermiſſionis nullũ ſpatium relinquatur.

Hoc orationis tempore, in eccleſia, ubi illa celebratur, fœminæ à maribus ſeparatæ, tabulato ad inſtructionum præſcriptum interiecto, aut alio interſepto adhibito, orent.

Ne noctu fœminis orandi ſtata hora aditusue in eccleſia detur.

Quod ſi noctu orantes deerunt, ſanctiſſimum ſacramentum in tabernaculo reponatur.

Quod ſi fortè ex hac, uel alia cauſa Epiſcopi iuſſu aliquando noctu intermitti contigerit; interdiu compenſetur continenti orandi ſpatio.

Cùm oratio noctu celebratur; ne propterea eccleſiæ oſtia pateant; ſed clauſa, pulſantibus, et ad orandũ conuenientibus, etiam ſingulis, aperiantur.

In eccleſiis monialium, cum oratio hæc celebratur, nemo prorſus noctu in illam ad orandum intromittatur. Ve-

rum

rum ibi ſanctiſſimum ſacramentum per noctem in tabernaculo maiori repoſitum, moniales ſolum ab interiori eccleſia adorantes, nocturno eo tempore per ſtatas horas in oratione perſeuerent; ſummo uerò mane iterum e tabernaculo illud depromatur.

Præfinito illo quatraginta horarum tempore, nec uerò diutius, in eccleſia, ubi conceſſum eſt, oratio hæc celebretur. Id uerò temporis prorogari ne liceat, niſi Epiſcopi conceſſu. Tamen cum nocte terminari contigerit, ad lucem produci eiuſdem iuſſu licebit, ſi quando huius orationis initium, et finem nocte fieri, minus decenter ille animaduerterit.

Per horam, antequàm in una eccleſia oratio hæc terminetur, in altera, ubi proximè futura eſt, de more ritè inchoetur.

Quæcunque de loco, eccleſiaue, in qua exponenda ſit ſacra euchariſtia pro oratione quatraginta horarum, hac conſtitutione ſupra præſcripta ſunt, aut de alijs ad cultum, et uenerationem ſanctiſſimi ſacramenti, aut ad altaris, cappellæuè, ubi illud palàm proponetur, apparatum, atque ornatum pertinentibus, ea cum in ordinario orationis huius inſtituto, et uſu, tum etiam, ſi quando extraordinariè idem adhiberi petitum, aut conceſſum erit, inuiolatè, accuratèq. ſeruentur.

In eccleſia cathedrali, quoties oratio quatraginta horarum, uel inchoatur; uel peracto in alijs eccleſiis illius curſu, in eadem iteratur, aliauè ratione exponitur, indicituruè; omnis ratio ſuadet, ut ſplendidiori luminũ apparatu, et maiori cleri frequentia, maioriq. populi concurſu habeatur, atque celebretur. Quare illius orationis initio, quod in ea eccleſia fit, rurſusq. in eiuſdem fine, ut Epiſcopo uidebitur, cum illius eccleſiæ clerus, populusq. ſi quem pro parochiæ ratione peculiarem habet, tum etiam uniuerſus urbis clerus, tam ſecularis, quàm regularis, qui ſupplicationibus publicis intereſſe ſolet, ac ſodalitates omnes, et cunctus præterea populus, ſuis parochialibus ſanctorũ inſignibus diſtinctus, in illam matricem eccleſiam generatim, uniuersèq. ad orationis celebritatem conueniat.

Sigillatim uerò pro uniuſcuiuſque parochiæ, uiciniaue, in claſſes diſtinctæ, ratione, quam Epiſcopus certam ſtatuerit, inieritue, idem tum clerus ſæcularis, ac regularis, tum populus ſtatis horis, ſibi ordine ſpeciatim attributis, ad eam baſilicam concurrat, more ſolemnium proceſſionum, cruce ſcilicet prælata, et precum, antiphonarum, pſalmorumq. pio, ac religioſo cantu: indeq. quo ordine proceſſerit, eodem piè, deuoteq. redeat.

In ſolemni illa proceſſione, in qua ſanctiſſimum Domini corpus per urbem religioſo cultu defertur, ne reliquiæ ullæ, ſed illud ſolum, ut ueteris inſtituti, eccleſiæq. Romanæ matris conſuetudinis eſt, pio, religioſoq. apparatu, ſolemniq. celebritate feratur.

Canonici ſinguli, et qui dignitates obtinent, cum proceſſiones publicas, illam præſertim ſolemnem, quæ in celebritate ſacri diei corporis Domini agitur, atque alias item in portando ſanctiſſimo ſacramento ſingulis menſibus conſtitutas, obeunt; intortitium accenſum in manibus, capite aperto, ferant. Capitulum autem decenti magnitudine, et craſſitudine habeat, quot canonicorum numero ſatis ſint.

Reliqui chori miniſtri cereos item accenſos habeant, eoſq. forma conuenienti.

Quo autem religioſius prouincia noſtra fideles ſanctiſſimi corporis Chriſti Domini ſolemnitatem colant; pietatisq. operibus, quæ ſacro illius ſolemnitatis tempore præſtanda ſunt, indulgentias à ſummis Pontificibus, Vrbano Quarto, Clemente Quinto, Martino Quinto, item et Eugenio Quarto conceſſas, conſequantur; parochorum cura ſit, die Dominico, ſolemnitatem præcedenti, hac paterna charitate, grauiq. ſermone illos præmonere, atque hortari.

Primo, ut confeſſi, uel in ſolemnitate, uel intra octauam, ſacram communionem ſumant.

Vt pro facultatibus eleemoſynam dent.

Vt purè, caſteq. in orationibus frequentes, atque aſſidui ſint, in pietatisq. chriſtianæ exercitationibus uerſentur.

Vt pridie ſolemnitatis ieiunent.

Vt, et in ſolemnitate, et reliquis deinceps ſeptẽ diebus ad ueſpertinum, et matutinum, aliarumq. canonicarum horarum officium, et Miſſæ ſolemnis ſacrum frequentiſſimi conueniant, proceſſionemq. ſolemnem item ſupplices obeant.

Vtq. ad ea chriſtianæ pietatis officia fideles magis inflammentur; per eoſdem parochos, indulgentiæ, ut infra exponuntur, ab eiſdem Pontificibus unicuique uerè pœnitenti, et confeſſo datæ, euulgentur.

Ieiunantibus pridie ſolemnitatis, indulgentia cõceſſa annorum centum.

Præſentibus in ueſperis primis, indulgentia annorum etiam centum.

Iis, qui in ſolemnitate Miſſæ ſolemnis ſacro intererũt, indulgentia annorum totidem.

Qui in matutino aderunt, ijs indulgentia annorum totidem.

Qui in ſecundis ueſperis intererunt, ijs quoque data indulgentia totidem annorum.

Qui primæ, tertiæ, ſextæ, nonæ, completorij officijs aderunt, indulgentia ijs datur quatraginta annorum pro ſingulis horarum officijs.

Qui intra octauam ueſpertino, matutinoq. officio, et Miſſæ ſolemnis ſacro aderunt, indulgentia item datur annorum centum.

Quæ pertinent ad ſacramentum pœnitentiæ.

Eccleſia parochialis, eiq. item annexa, in qua confeſſiones audiri aliquando ſolent, confeſſionale unum habeat, forma in inſtructionum libro demonſtrata, conſtructum; duo uerò, eadem forma, et modo; ubi quingentarum animarum, et amplius cura geritur. Eccleſia autem, quæ plures habet confeſſarios, totidem confeſſionalia, quot confeſſarios, habeat,

ſint

ſiue parochialis illa ſit, ſiue collegiata, ſiue cathedralis.

In confeſſionali hæc affixa ſint, ſacra ſcilicet imago, litteræ proceſſiue die cœnæ Domini, quotannis editæ, tabella caſuum, quos ſibi Epiſcopus reſeruarit, forma abſolutionis, et orationes præterea præparatoriæ ad ſacram confeſſionem audiendam impreſſæ.

Ne capſula, loculiuè, colligendæ eleemoſynæ cauſa, ſiue confeſſarij uſui, ſiue eccleſiæ utilitati ea ſit, ac ne ob pium quidē ullū aliud opus, loco cōfeſſionalibus proximo, nedū ipſis cōfeſſionalibus, affigātur, apponāturuè.

Excommunicationis pœnam, concilio prouinciali primo, ſacerdotibus, ſine approbationis facultate, ab Epiſcopo data, pœnitentiæ ſacramentum miniſtrantibus propoſitam, ipſo facto eos, qui contrafecerint, ſubire decernimus, et declaramus.

Confeſſionis ſacræ audiendæ munus ſacerdotibus regularibus, quamuis ad illud ob peritiam, ſcientiamq. idoneis, ne committatur; niſi à monaſterij præfecto teſtatum litteris fiat, eos uita diſciplina, moribusq. probatos eſſe; ac dignos propterea quibus id muneris imponatur. Quo in teſtimonij genere ipſe uideat, ne quid teſtificando admittat, quod religioſæ conſcientiæ ſuæ fraudi ſit, labemuè afferat.

Vnuſquiſque monaſterij regularis præfectus bis quotannis, ſemel ſcilicet ineunte aduentu, iterum quadrageſimæ initio, confeſſariorum ſacerdotum ſui monaſterij, probatorum, nomina, in ſolio exſcripta, ad Epiſcopum deferat; ut, cum regulares ex uno in aliud monaſterium commigrare frequenter ſoleant, eamq. ob cauſam illorū numerus interdum minuatur, aliunde ipſe Epiſcopus, alios in eo munere gerendo idoneos, ac probatos opportunè habere poſſit.

Sacerdotum confeſſariorum, qui probati ſint, nomina, in tabella ordine deſcripta, ad ualuas ſacriſtiæ eccleſiæ, ubi complures illi habitant, affixa in omnium conſpectu ſint.

Epiſcopus et in urbe, et quo tempore etiam uiſitationem obit, in frequentioribus diœceſanis locis confeſſarios ſacerdotes, etiam regulares, aliquando ad ſe, tum ſingulos, tum uniuerſos conuocet. Iisq. primò, cū ceteras muneris, quod ſuſceperunt, partes, grauiter, accurateq. oſtendat; tum præcipuè moneat, quantum, quamq. graue, uel ad ſalutem, uel ad perniciem animarum onus ſuſtineant; proinde demonſtret item, et quam bene notos caſus ipſi habere debeant, in quibus abſoluendi auctoritatem nullam habent, et quam ſtudioſè propterea caueant, ne in meſſe aliena falcem ponant, et quam cautè item in pœnitentium abſolutione agant, cum præſertim uel de reſtitutione, uel de occaſionibus, quibus ad mortalia peccata aditus fit, abijciendis agitur.

Ne uerò facilè in eodem peccati genere fideles offendant, hoc etiam illos ipſos confeſſarios admoneat, quàm prudentes, quàm cautos, quàm diligentes in pœnitentijs ſalutaribus imponendis eos eſſe oporteat: tum proſpicere etiam, ut non ſolum uitia, peccataq. fideles, ſed uirtutes, chriſtianæq. uitæ officia, opera, et actiones, cum chriſtiani nominis ſplendore congruētes, ſuſcipiant, ac præſtent; maioresq. in uia Domini progreſſus in ſingulos dies habeant, propoſita unicuique, pro eius ingenio, et conditione, ac ſtatu, benè, ſancteq. agendi ratione.

Demonſtret denique, quàm ſedulò caueant, ut ne eorū dicta ſanctarum cohortationum, paternarumq. obiurgationum plena, à factis ullo modò diſſentiant; ac ne item, audiendis ſacris confeſſionibus, ullam, ne minimam quidem, auaritiæ in primis, ſuſpicionem præbeant.

Inſtructiones, ad ſacramentorum, et pœnitentiæ, et ſacræ communionis, miniſtrandorum uſum, cultumq. pertinentes, à nobis concilij prouincialis tertij decreto confectas, atque editas, in ſua quiſque urbe, diœceſiq. Epiſcopus ſeruari omni diligentia curet.

Medici quicunque, uel in urbe, uel in diœceſi ſunt, duorū menſium ſpatio per ſingulos Epiſcopos, ſi id ante non præſtiterint, iureiurando obſtringantur: quo ſpondeant, ſe, quod Pij Quinti Pont. Max. ſanctione, de medicis edita, præſcriptum eſt, integrè, inuiolateq. ſeruaturos eſſe. Qui iuſiurandum præſtiterint; ne excommunicationis pœna, concilio prouinciali primò decreta, ſed ijs tantum pœnis, illa Pontificia conſtitutione ſancitis, irretiti teneantur, ſi contra fecerint.

Nec uerò confeſſarius ſacerdos, confitendi tēpus ægrotanti proroget; niſi primùm re cum Epiſcopo, eouè, cui ille id curæ dederit, communicata, prorogationis facultatem, ſcripto exaratam, ab illo impetrarit.

Caſus reſtitutionis rerum, quæ incertum eſt, quibus reſtitui debeant, Epiſcopo deinceps reſeruati ſint.

Confeſſarius ſacerdos, quicunque ſit, etiam regularis, ne auditæ ſacræ cōfeſſionis teſtimonium ſcriptum, aut impreſſum, manu ſua, ſuoq. ſigillo ſignatum, ſibi peccata confeſſis, dare ommittat, tum in Paſcha, ut parochis, tum ægrotationis tempore, ut medicis, quod debent, eos præſtitiſſe, planè conſtet. Confitentium præterea Paſcha tempore nomina, et cognomina, ut fraudi multiplici occurratur, in librum certum, notato etiam die, et menſe referat: quem librum Epiſcopo petenti, pro debito charitatis ſtudio, non modo nō deneget, ſed promptè oſtendat atque exhibeat, tradatuè; teſtimonij uerò formula certa ab Epiſcopo præſcribatur: cuius exempla, ubi ars impreſſoria ſit, et ubi opus eſt, typis impreſſa, quàm plurima unicuique ſacerdoti confeſſario tradantur.

Quæ pertinent ad extremam unctionem, et reliqua erga morientes officia.

QVibus parochis concilio prouinciali ſecundo permittitur, domi aliquando habere ſanctum oleū infirmorum, ij feneſtellam in ipſa domo, loco decenti, ac tuto conſtruant; panno ſerico circumueſtiant; ualuis, et claue claudant, ut et in honore, et rectè cuſtodiatur.

Parochus extremæ unctionis ſacramentum ſicut bis miniſtrare debet, adultis ſcilicet, periculosè ægrotanti-

bus, propeq. moribundis, ſenio confectis, etiam non ægrotis, in diem morituris; ita iſtis, ne miniſtret, nõpe pueris, rationis uſu carentibus, mulieribus in partu laborantibus, ad bellum proficiſcentibus, nauigantibus, peregrinantibus, et ijs, qui mox ultimo ſupplicio mulctandi ſunt.

Idem cum pro ægris parochialis uicinia ſua ſemper oret, ſacrificiumq. offerat; tum ſi quem ex ijs periculoſè ægrotare uiderit, hoc curet diligenter, ut die, noctuq. ad extremæ unctionis ſacramentum, ei miniſtrandum præſto ſit, et paratus.

Cum autem is ad ægrum, qui à parochiali eccleſia longius abeſt, grauiter, ac non ſine periculo mortis, febri, morboue laborantem, ſanctiſſimum corpus Domini defert; ne, ubi ad parochiale domicilium ipſe redierit, mortem ille prius obeat, quàm ad extremæ unctionis ſacramentum, eidem miniſtrandum, reuerti poſſit; uaſculum etiam ſacra illius unctionis ſecum ferat, illam ei, poſtquam corpus Domini præbuerit, miniſtraturus: ſi ita pro morbi ingraueſcentis ratione, mortisq. periculo faciendum cenſuerit.

Id extremæ unctionis ſacramentum miniſtraturus, quot commodè poteſt, presbyteros, et clericos adhibere ſtudeat, ſuperpelliceo indutos; qui ipſum, et miniſtrantem, et precantem, pietatis, orationisq. ſtudio in eo miniſterio adiuuent.

Quod ſi plures habere non poteſt, unum ſaltem omninò adhibeat clericum, ſibi miniſtrantem.

Accedat autem, illud miniſtraturus, ſtola, et ſuperpelliceo indutus.

Vas ſacri olei, ne ſinu, brachioue comprehenſum, ſed ſacculo ſerico aptè incluſum, cordula ſericu à collo pendens, piè, reuerenterq. ferat.

Cum accerſitur, propè ægrotantis lectum, menſam paruulam, ubi commodè fieri poteſt, parari; mappàue candida ſterni curet, ſuper qua, et uas ſit, ubi bombix, ſeu ſtuppa ad abſtergendas unctiones, micaq. panis ad abſterſionem digitorum præparatu, et uas alterum aquæ ad manus lauandas, et candela cera item parua. Quæ in menſa uas ſacri olei a parte lecto uiciniori ponatur; à laico autem homine ne manu teneatur.

Mulieribus miniſtraturus, renes ne inungat.

Vbi ſacramentum ægro miniſtrarit; dum ille ſermonis, et ſenſuum uſum non amiſit; cum breuibus, et ſuauibus, ardentibusq. uerbis excitare ad deſiderium uitæ æternæ, et ad ſpem de diuina miſericordia concipiendam, ne opportunè deſiſtat; tum, cum propè moribundus eſt, in illius animæ commendatione, quàm maxima poteſt, itima animi pietate, ſtatas religioſas, ſanctasq. preces recitet.

Curetq. toto eo tempore, ut domeſtici ſimul omnes, qui adſunt, pro eo Deum piè precentur.

Vbi hoc officium piè, accuratèq. præſtiterit, ſi æger adhuc uiuit, aut animam agit; ne eidem præſens adeſſe, omniaq. ſalutaria officia præſtare omittat. Si uerò adeſſe aliquando non poteſt, uel quia alijs grauiter ægrotantibus, ſacramẽta miniſtrare neceſſe habet; uel quia neceſſarijs parochialis curæ occupationibus alijs impeditur, tunc ea pietatis officia illi à ſacerdote, ſi quis alius eo loco eſt, ſollicitè præſtari curet.

Ad quod etiam officium, ſibi hoc ſubſidium, cum opus eſt, comparet, ut confratria ſanctiſſimi ſacramenti, aut doctrinæ chriſtianæ homines aliquos, parochiali ſua diligentia, ad conſolationis, et ſpei excitandæ officia, aliaq. eiuſmodi, inſtructos adhibeat.

Hoc etiam parochus domeſticos, qui ægroti curam habent, moneat, ut ne poſt extremæ quidem unctionis ſacramentum, quod ei ipſe miniſtrauerit, corporis curam deſerant.

Singulis menſibus, in diœceſi unuſquiſque Vicarius foraneus, et in urbe præfectus regionarius, aut alius, cui id muneris Epiſcopus dederit, à ſuæ regionis parochis de illis perquirat, qui obierint; ijsq. animam agẽtibus, an ipſi præſentes adfuerint; an curæ, et pietatis officia omnia eiſdem moribundis præſtiterint; tũ, ubi opportune in mortuorum agnatos, affinesuè inciderit, parochialium ſacerdotum debitum officium, ab illis diligentius recognoſcat.

Quod ſi eos negligentiores eſſe animaduerterit, ubi primùm illos, ut par eſt, reprehenderit, tum eorum negligentiam culpamuè ad Epiſcopum deferat.

Epiſcopus pro ſua uigilanti cura, in urbe, aut alio loco, in quo ipſe ſit, cum ægros grauiter laborantes, præſertim uitæ ſpiritualis amantes, pietatisq. laude inſignes, paterna charitate aliquando uiſitare ſtudeat; tum Epiſcopalem benedictionem moribundis impertiat.

Hoc officium quoque diligentius, cum poteſt, ſæpè parochis, ſacerdotibus, religioſis uiris, ægrotantibus, et moribundis item, præſtare idem piè curet.

Parochus uerò fidelibus prope morituris ſuggerat, ut, ex hoc ſæculo, antequam migrent, qui præſertim in urbe ſunt, aut alio loco, in quo Epiſcopus ſit, ad illum, certum hominem mittant, qui eis Epiſcopalem benedictionem petat.

Quæ pertinent ad ſacramentum ordinis.

VBi primùm Epiſcopus, aut parochus aliquem norit, qui uel ſpontè ſe clericali militiæ adſcribi uelit, uel à parentibus adhuc infans deſtinetur; hoc ſedulò curet, ut ille, quò diligentius clericalis diſciplinæ, uitæq. religioſè inſtitutis primum imbuatur, eccleſiam frequentius adeat; functiones, quas clerici obeunt, cæteraq. id generis miniſteria cernat; ipſiq. parocho, uel alij ſacerdoti, quem idem Epiſcopus maluerit, in diſciplinam, curamuè traditus, eccleſiaſticorum hominum conſuetudine utatur. Sicq. multiplici ratione cum paulatim, et clericalis uitæ officijs obeundis, et laboribus ſuſcipiendis, aſſueſiat; tum diſcat etiam, atque animaduertat, quod uitæ genus, ſi ordinis ſacramento initiari uult, ſequi debeat; proindeq. de re totu maturius ante deliberet.

Parochi uerò ſit, illiuſuè, cuius curæ, Epiſcopi iuſſu, traditus eſt, eum quacunque clericalis uocationis in-

ſtitu

ſtitutioniſuè ſunt, aliquando monere, ac docere diligenter.

Vt ad eccleſiæ miniſterium complures inſtituantur, qui ab ineunte penè ætate ad pietatem, uitæq. innocentiam, cum litterarum doctrina coniunctam, accuratè inſtructi, ei ſanctè, utiliterq. poſt inſeruiant; illud unuſquiſque parochus ualde ſtudeat, ut quamplurimos poteſt pueros, præſertim pauperes, bona indole præditos, qui ſpem afferant, ſe ſacris initiatos, eccleſiæ miniſtros utiles fore, ad eccleſiaſtica uitæ normam accurate erudiat, eoſdemq. præterea, cum ante, tum etiam in primis, poſt ſuſceptam clericalem tonſuram, ac deinceps minoribus ordinibus adſcriptos, pro paternæ charitatis ſtudio, optimis moribus, clericali religioni congruentibus, clericaliumq. functionum diſciplina bene informet; litteriſq. item inſtruat, eos præſertim, qui ab alijs probatis uiris, artem litterariam profitentibus, ob inopiam, aliamuè cauſam, cõmodius, diligentiusq. erudiri non poſſint.

Eorum autem ſingulorum mores, ſtudia, litterarumq. progreſſionẽ Epiſcopo parochus aliquando ſignificet; ut ſuo tempore, uel in ſeminarium cooptati, uel alia quacunque uia adiuti, pro ætatis ratione, proq. ingenij captu, ſtudijs grauioribus ſe dedere queant.

Sacræ ordinationes, tum ſtatis ſolum quatuor anni temporibus, niſi ob urgentem cauſam, illæ alio tempore aliquando, facultate à ſede Apoſtolica litteris data, haberi neceſſe ſit, tum in eccleſia cathedrali, ritu ſolemni, canonicisq. præſentibus, habeantur. Si uerò quandoque in diœceſano loco habentur, in illius loci eccleſia primaria celebrentur, clero eiuſdem præſente, ut decreto Tridentino cautum eſt

Sepe illud, facileq. euenit, ut uel hominis mores mutentur, uel, quod de illius uita minus antea notum, atque exploratum erat, id poſtea aliquo modo pateſiat; quo fit, ut, quem Epiſcopus, ſuperioruè aliquando probarit, dignumq. exiſtimarit, aliquo etiam ſacro ordine initiari, illum ipſum poſt inueniat indignum, neque idoneum eſſe, cui idem, aut maior ordo conferatur. Quare ut et erroribus, multipliciq. fraudi occurratur; et planè ſeruentur decreta illa Tridentina, unum, quo uetatur ad ſuperioris ordinis gradum illos aſcendere, qui in inferiori aliquandiu, Epiſcopi iudicio, uerſati non ſint; quiq. cum ætate, uitæ etiam merito, doctrinaq. maiori non proceſſerint; alterum, quo cauetur, nemini licere ab alio Epiſcopo primam tonſuram, aut ordinem aliquẽ ſuſcipere, niſi eius probitas, et mores, ordinarij ſui teſtimonio, primum cõmendentur; Epiſcopus, aliuſuè ſuperior, prout pro ſua prudentia, pietateq. expedire cenſuerit, in primis uideat, ne cuiquam ante, quàm ſacræ ordinationis tempus proximè inſtet, literas eiuſmodi teſtimoniales, dimiſſoriaſuè pro ordinibus, ab alio Epiſcopo ſuſcipiendis, ſine neceſſaria cauſa unquam concedat. Neque item ijſdem litteris facultatem det, plures ordines ſuſcipiendi, quàm illos ipſos tantum, quos uno, eodemq. tempore ab eo ſuſcipi uoluerit, ac per ſacros canones, conciliaq. licuerit. Præfiniat præterea in illis ipſis certum ſuſcipiendi ordinis, cui quiſquam adſcribendus eſt, tempus, menſtruũ ſcilicet, uel bimeſtre, uel longius, ut pro loci diſtantia, pro aliauè eiuſmodi cauſa opus eſſe uiderit. Quo præſtituto tempore tranſacto, eas litteras, illo nomine à ſe cõceſſas, ei in poſterum nihil ſuffragari, nihilq; roboris habere ijſdem literis declaret: quas etiam cancellario Epiſcopali ab illo, cui conceſſæ ſunt, reddi decernat.

Nec uerò alienæ diœceſis clerico ſæculari, neque ulli omninò regulari, litterarum auctoritate, quas dimiſſorias, teſtimonialesuè hic ab ſuperiore, aut ille ab ordinario ſuo habet, Epiſcopus ordinem aliquem, uel minorem, uel maiorem, ac ne primam quidem tonſuram, tempore illarum litterarum præterito, conferat. Quòd ſi nullum ijſdem literis ſpatium temporis præſcriptum ſit; ne item in ſacra ordinatione quemquam promoueat; niſi eas recenter, aut ſcriptas, aut renouatas, confirmataſuè is afferat; atque ita recenter quidem, ut non amplius duobus, tribuſue menſibus ante ſacræ ordinationis, qua ille proximè initiandus eſt, tempus datæ, confirmatæuè ſint; ſi modò, aut loci diſtantia, aut eius, qui ordinem ſuſcepturus eſt, diuturna ab ſuo Epiſcopo, ſuperioreuè abſentia, aliauè id generis cauſa uetuſtiores litteras, eiuſdem Epiſcopi iudicio, admitti probariuè non poſtulet. Id ipſum quoque Epiſcopus in teſtimonialibus morum litteris cauebit, quas ſuæ etiam diœceſis clerici, aliquè quicunque eo de genere afferent.

Litteras autem eiuſmodi, de moribus teſtatum facientes, ab alienæ diœceſis clericis, regularibusue item, qui ab ſua diœceſi, monaſteriouè proxime aliquandiu abfuerint ſibi afferri, exhiberiuè curet, non ſolum ab eorum Epiſcopo, ſuperioreuè, ſed ab illo etiam, apud quem proximè manſerint, eiuſuè auctoritate ſcriptas, atque obſignatas.

Quod idem a ſuis clericis præſtari iubeat, qui in aliena diœceſi, aliquo temporis ſpatio, proxime fuerint. Si uerò qui eo ſpatio in litteris præfinito, aut ſi nullũ etiam præfinitum ſit, duobus, aut tribus poſt datas, renouataſuè litteras menſibus, ordines non ſuſceperit; tunc litteras illas, uel dimiſſorias, uel morum teſtimoniales, eo nomine ſibi ab ſuo ordinario, uel ſuperiore primùm datas, uel recenter confirmatas, renouataſuè, quamprimùm per loci diſtantiam poteſt, eidem per ſe, uel alium reſtituat, reddatuè.

Cum autem deinceps ordines ſuſcipere uult, iterum recentes illas ab eo impetret.

Qui item ab ſuo Epiſcopo eos ſuſcepturus eſt, quod ad morum ſuorum teſtificationes attinet, a quibus debet, iterum recentes illas ei afferat, exhibeatuè.

Si quis una aliqua culpa, impedimentouè, ut infra irretitus tenetur, ne ad ſacram ordinationem, contra ſacrorum canonum, et conciliorum præſcriptum, accedat, ut ne cenſuras, pœnaſuè canonico iure illis, qui tales ad eam acceſſerint, conſtitutas, ſubeat. Rurſus diligentiam Epiſcopus adhibeat, ne fraude, uel dolo quiſpiam ſacræ ordinationi ſeſe ingerat.

Impedimento irretiti hi ſunt.

Minores natu.
Sacramento Chriſmatis non confirmati.
Rudes, et ignari.
Criminoſi,
Solemniter pœnitentes.
Neophyti.
Ebrietati, et gulæ dediti.
Impudici.
Lapſi poſt ordinem ſuſceptum.
Periuri.
Vſurarij manifeſti.
Infames.
Ratiocinijs obligati.
Serui.
Corpore uitiati.
Inſigniter deformes.
Illegitimè nati.
Peregrini, et ignoti.
Bigami.
Irregulares quouis alio modo.
Suſpenſi.
Interdicti.
Excommunicati.
Amentes.
Morbo caduco laborantes.
Energumeni.
Non examinati, et probati.

Subdiaconatum ſuſcepturus, quo diligentius uitæ perpēdat rationem, cui ſe, illum ſuſcipiendo, ſanctè obſtringit; ac proinde re tota accuratius deliberata, puriori mente, ardentioriq. animi uoluntate, ad rem tanti momenti accedat, priuſquam eo ſacro ordine initietur, aliquem ſemotum locum adeat, ubi ab omnibus curis, et occupationibus liber, cum omnis ante actæ uitæ ſuæ peccata, diligenti conſcientiæ diſcuſſione, ritè confiteatur: tum in ſalutaribus meditationibus, alijsq. ſpiritualibus exercitationibus totus uerſetur, duce, et moderatore ſibi adhibito, religioſo uiro, earum uſu perito, quem Epiſcopus in primis probarit.

In illis autem, uel menſe, uel longiori, breuiorinè tēpore perſiſtat, prout de moderatoris conſilio, Epiſcopus expedire cenſuerit.

Quas item exercitationes, eodem præſcripto, et modo, eo tempore, diaconi, cum ad ſacerdotij gradum acceſſuri ſunt, piè ineant, ac præſtent.

Nemo titulo ſeminarij ſacris maioribus ordinibus adſcribatur, neque titulo item beneficij, aut penſionis, alteriusuè cēſus, quem ei ad uictum, Epiſcopi iudicio, ſatis eſſe non conſtet.

Qui maioribus ordinibus initiari uolunt, ij, quod Tridendentino decreto iuſſum eſt, inuiolatè planè ſeruent, ut menſe ſcilicet, aut longiori ante ſtatam ſacræ ordinationis diem temporis ſpatio, prout edicto Epiſcopali præfinitum erit, ad Epiſcopum ſe conferat.

Quoniam uerò prima tonſura, ut cathechiſmi etiam Romani literis traditur, ad ordines ſuſcipiendos quædam præparatio ijs eſt, qui Dei miniſterio dicandi ſint; permultum propterea refert, omnem in illa conferenda, et ſuſcipienda, diligentiam ſtudioſè adhiberi. Quamobrem id quoque ab ijs, qui prima tonſura initiandi erunt, omninò ſeruari, ac præſtari decernimus, niſi aliquando Epiſcopus aliud ob cauſam faciendum cenſuerit.

Præſtituto igitur tempore omnium, ac ſingulorum, tum qui prima tonſura, tum etiam qui maioribus ordinibus initiandi, ad Epiſcopum acceſſerint, nomen, cognomen, parentes, patria, eccleſia parochialis, intra cuius fines quiſque ortus, atque illa item, ubi proximè habitarit, rectè notentur Epiſcopi iuſſu. At præterea beneficium eccleſiaſticum, penſionè, aut patrimonium, illiusuè generis cenſus, cuius nomine, tituloùe quis ſacros ordines ſuſcepturus eſt. Hæc uerò ipſa, litteris exarata à parocho, ab eoùe, cui Epiſcopus id negotij dederit, publicè de illis proponentur die feſto inter Miſſarum ſolemnia in eccleſia, et cathedrali, et propria parochiali, et in illa quoque, in cuius finibus poſtremò domicilium habuerit, et ubi præterea Epiſcopus cenſuerit. Ac quod ad cenſum attinet, in ea omninò parochiali eccleſia, intra cuius limites maior eius cenſus, ſiue eccleſiaſtici, ſiue alterius generis pars poſita eſt, ut denunciari queat, ſi qua uel confictio ſufficientis cenſus, uel alia fraus ſubeſt, uel aliud, quamobrem illud beneficium aliumuè cenſum non pacificè poſſideat: uel ſi qua cenſus illius pars ære alieno, alioue modo obſtricta teneatur, unde is, deinde initiatus ſacris, non habeat ſatis unde uiuat, cogaturq. propterea turpiter uictum quæritare. Hac adhibita ratione, inquirat diligenter is, cui id muneris Epiſcopus dederit, de eorum, qui prima tonſura, uel ſacris maioribus ordinibus initiandi ſunt, natalibus, ætate, uita, et moribus, ac cæteris, quæ oportet, à uiris ſpectata probitate. Nec uerò is teſtimonialibus ſolum, quæ eorundem, qui ordinibus initiandi ſunt, nomine fient, uel afferentur, contentus omnino ſit; ſed aliunde, etiam pro officij ſui munere, ea omnia de illis ſtudioſè indaget, ut ſibi hoc de genere tota ueritas omni ratione conſtet.

Quinimo quod ad mores illorum inquirendos attinet, teſtificatio ab ijs nulla conquiratur, quos ſua uitæ teſtes ipſi attulerint, nominarintue, ſi id teſtimonij genus ab alijs, ſpectata integritate uiris, rectè haberi queat. Alia præterea omnis diligens cautio, ac ratio in hac ipſa tum indagatione, tum teſtificatione ab eo, quem huic muneri Epiſcopus conſtituerit, adhibeatur.

Litteræ porrò, quibus tota hæc inquiſitio, ac teſtificatio continetur, ad Epiſcopum rectè obſignatæ ab eo mittantur, cui id ille curæ mandauit. At uerò, ne propter eiuſmodi, aliamuè diligentiam, quam pro ſui muneris officio Epiſcopus in eorum, qui ordines ſuſcepturi ſunt, natalibus, ac moribus, ceteriſq. id genus perquirēdis adhibuerit, eorum quiſquam excuſetur, quominus præſcriptas ſibi de ſe, ſuiſq. cōditionibus, qualitatibusue teſtificationes certas, infra conſtitutas, afferat.

Quas teſtificationes afferendi id tempus illis præſtitutum

tutum ſit, quo examen ſubituri, ordinis ſuſcipiendi cauſa, ad Epiſcopum conuenient. Quod ſane tempus, Epiſcopali etiam edicto, ſignificandum illis, qui in urbe ſunt, feriam ſcilicet ſecundam hebdomadæ, ſtatam ſacræ ordinationis diem præcedentis; diæceſanis autem, aliýsue ante feriam quartam hebdomadæ, in quam ipſa ſacra ordinatio inciderit, conſtituimus: id uerò, niſi uel pro diæceſis exigua, aut amplioris ratione, uel pro numero eorum, de quorum agetur promotione, breuius, aut longius conueniendi tempus, edicto ſuo Epiſcopus præſcribendum cenſuerit.

Omnis, quicunque uel primam tonſuram, uel ordines minores, maioresue ſuſcepturus eſt, ea ſingula, quæ mox infra ordine ſtatuuntur, de ſe litteris, legitimè teſtata ſuo Epiſcopo faciat.

Primò ſe legitimo matrimonio natum eſſe; aut ob natalium impedimentum, ſecum diſpenſatum eſſe.

Præterea, ſe, uel origine, uel beneficio eccleſiaſtico, quod in diæceſi obtinet, uel decennali domicilio, uel alia quauis legitima ratione diæceſanum eſſe.

Tum à parocho, à ludiq. magiſtro, ut Tridentina ſynodus Oecumenica iubet, aut ab eo, quem in quouis ſtudiorum genere audit, aut ſi in ſeminario adſcriptus eſt, ab illius rectore, aut ab alijs, quos Epiſcopus maluerit, obſignatas litteras, afferat, quibus de uita ſua diſciplina, moribusq. teſtatum fiat.

Doctrinæ item chriſtianæ ſcholas ſe frequentaſſe, id teſtimonij afferat, uel à præfecto illarum, in parochia liuicinia ſua conſtituto, uel ab eo, qui omnium id generis ſcholarum curæ præeſt.

Hæc præterea teſtimonia afferet, qui ſe prima tonſura initiari uult.

Sacro chriſmate confirmatum eſſe.

In eccleſia frequentius, religioſiusq. uerſatum eſſe.

Spe eſſe, ſe in clericalis diſciplina permanſurum; hoc uerò teſtimonium à parocho, aut ab eo ſacerdote habeat, cui ab Epiſcopo in diſciplinā traditus eſt, poſtquam clericalis ordinis ſuſcipiendi animum, uoluntatemq. ei patefecit.

Sacram item communionem crebrò per annum ſumpſiſſe.

Licebit tamen Epiſcopo etiam ſine teſtimonio, tū ſumptæ communionis, tum frequentatæ ſcholæ doctrinæ chriſtianæ ob cauſam admittere.

Qui uerò aliquo minori, maioriuè ordine initiandus eſt, teſtimoniū præterea, quæ mox ſupra præſcripta ſunt, afferat etiam de his, quæ ſequuntur.

De prima tonſura, aut de ordine, quem proximè ſuſcepit.

De illius ordinis functionibus, à ſe præſtitis; idq. teſtificationis habeat à præfecto eccleſiæ, cuius adſcriptus eſt. Nec uerò etiam regularis, cuiuſcunque ordinis ſit, admittatur, qui hoc teſtimonium non attulerit à ſuo ſuperiore.

De habitu clericali, ad prouincialium, diæceſanorūq. conciliorum præſcriptum, poſt ordinem proximè ſuſceptum, à ſe aſſiduè geſtato.

Quam teſtificationem à parocho afferat.

De confeſſione frequētiori, ex decretorum prouincialium præſcripto, cuius rei teſtimonium obſignatum ab aliquo confeſſario ſacerdote, probato ad audiendas confeſſiones clericorum afferat.

De ſacra communione, ut decretis prouincialibus iuſſum eſt, crebrius ſumpta. Hoc autem teſtatum afferat, uel à parocho, uel à præfecto eccleſiæ, in qua adſcriptus eſt, uel ab alio ſacerdote, qui Epiſcopi iuſſu miniſtrarit.

Qui ſubdiaconatum, aliumùe ſacrum ordinem ſuſcepturus eſt, ſcripta præterea afferat, quibus præter cætera teſtetur.

De ſe, ex præſcripta formula, denunciationes in eccleſia cathedrali, et in alijs locis, per Epiſcopū cōſtitutis, publicè die feſto inter Miſſarum ſolemnia factas eſſe.

Aetatem item ſanctione Tridentina præſcriptam, annos ſcilicet uiginti duos, ſi ſubdiaconatum, uiginti tres, ſi diaconatum, uiginti quinque attigiſſe, ſi ſacerdotium ſuſcepturus eſt.

Cenſum item, uel eccleſiaſticum, uel laicalem, quem, et pacificè poſſideri, et tantum eſſe conſtet, quantum ad uitæ eius ſuſtentandæ uſum ſatis eſſe Epiſcopus cenſuerit, ſecundùm prouinciæ, uel loci qualitatem. De cenſu præterea denunciationes, præfinitis ſupra locis, factas eſſe, atque ad huius concilij præſcriptum.

Quicunque uerò ſubdiaconus, aut ſacerdos creandus eſt, id præter alia teſtificationis afferat, ſe ſpirituales exercitationes, ad decreti, in hoc prouinciali Concilio editi, præſcriptum, præſtitiſſe.

Vt et Epiſcopo, ſacram ordinationem habituro, et ijs, qui ordinis ſacramento initiandi ſunt, ſatis temporis detur, quo præſtare poſſint, quæcunque, uel ſacri Tridentini Concilij decretis, uel noſtris etiam prouincialibus conſtitutionibus, ante ſtata illius ſacræ ordinationis tempora, in ijs præſertim, qui maiores ordines ſuſcepturi ſunt, præſtari iuſſum eſt; primo Epiſcopus, ſtatis illis temporibus eam de more ſolemniter celebraturus, duobus ante menſibus, aut amplius, minusúe, pro diæceſis amplitudine illius habendæ diem litteris indicat; tum edictum, certa uerborum formula conſcriptum, publicè proponi, eccleſiæq. cathedralis ualuis, alijsq., ut conſuetudinis eſt, locis affigi, idemq. præterea à ſingulis parochis promulgari iubeat. Quo edicto omnes quicunque, uel primam tonſuram, uel ordines minores, maioresùe ſuſcepturi ſunt, ad ſacram ordinationem euocet. Certum præterea, uel menſtruū ſcilicet, uel, quod ad diæceſanos attinet, longius etiā, pro diæceſis amplitudine, ſpatium præſtituat, quo ad ſe omninò illi ſinguli, qui prima tonſura, aut aliquo ſacro ordine initiandi ſunt, ante ſtata ordinationis tēpora conueniant.

Certam item diem, ſacræ ordinationi proximam, edicat, qua primo, qui in urbe ſunt, tum rurſus alteram, qua diæceſani, qui prima tonſura, aut aliquo ordine initiandi ſunt, cum præſcripta teſtimonia afferant, tum ſtata examina ſubituri, præſto ſint. Reliqua præterea omnia, et ſingula edicat, et commoneat, quæ uel

à clericis, qui initiandi ſunt, uel à parochis, ſacræ ordinationis cauſa, præſtari debent.

Proximo autem poſt illam edicti promulgationem die dominico, parochi, qui in urbe ſunt, tum uerò diœceſani ubi primum litteras indictionis diei ſacræ ordinationis celebrandæ acceperint, dominico die, proximè ſequenti, in ſua quique eccleſia illas publicè proponant, atque affigant, unà cum edicto, de ſacra ordinatione, et Epiſcopi etiam litteris paſtoralibus, ex præſcripta formula, per nos edenda, aut alia ratione, argumentoùe, cum re, quæ ſanctè agenda eſt, conſentaneo, prout Epiſcopus aliquando expedire cenſuerit.

Quo dominico promulgationis die, ob ſacram ordinationem proximè futuram, in ſingulis eccleſiis parochialibus, ut aliàs decretum eſt, proceſſio de more agatur, litanijs, ſupplicationibus publicis, quibus unuſquiſque ſecum mente reputans, quàm pauci operarij in meſſe multa ſint, hoc Deum toto corde exoret, ut, qui dominus eſt meſſis, ipſe mittat operarios in meſſem ſuam, ac lumen Epiſcopo præbeat, ut in ijs deligendis, quos ordinibus adſcribat; quos uerò Epiſcopus delegerit, ope diuina illi adiuti, in ſanctitate, et iuſtitia ei ſeruiant, eiuſdem gloriam omnibus in rebus ſibi proponentes. Quod, ut eo nomine Deum populus ſupplex ſæpius oret; id illum ſingulis diebus dominicis per menſem ante ſacræ ordinationis tempus, crebra cohortatione, parochi intra Miſſarum ſolemnia præmoneant; at dominico die, illam proximè præcedenti, paſtorales etiam illas Epiſcopi litteras de ſcripto accuratè iterum recitent; tum præterea, admonitione populum ad illud excitent, ut non modo ſupplicationes ob eam cauſam, altero Concilio prouinciali decretas, piè, religioſèq. tunc obeat; ſed illis ipſis ſtatis, qui ſequuntur, ſacræ ordinationis diebus, frequens in oratione purè, ſancteq. uerſetur, ut Dei ſanctorumq. ope, pijs fidelium precationibus impetrata, et Epiſcopus ordines ijs conferat, quos utiles operarios eccleſia Dei poſtulat; et qui ordines ſuſcipient, in dies progreſſu maiores habeant, in uita, morumq. ſanctitate, religione, doctrina, ac prudentia.

Id Epiſcopus quantum ſibi per occupationes Epiſcopales licet, maxime curet, ut, cum experimentum, examenuè de ijs inſtituitur, qui ordinibus, præſertim maioribus initiandi, quiq. eccleſiis parochialibus præficiendi ſunt, ipſe præſens in eo examine adſit.

Quicunque eccleſiaſticū aliquē ordinē ſuſcepturus eſt, de eo periculum, experimentumuè fiat, non ſolum in litterarum ſcientia; uerum etiam in cantus peritia, ad ordinis, quem tunc ſuſcipiet functiones ritè, rectèq. obeūdas neceſſaria; tum præterea, ſi ſacro ordini adſcribendus eſt, in uſu, ac notitia, quam in recitandis diuini officij horarijs laudibus, precibusq. habeat.

In teſtimonialibus ordinis, ab unoquoque ſuſcepti, litteris, fiat teſtificatio etiam eccleſiæ, lociùe pij, cui is tum adſcriptus eſt, ex Tridentino decreto. Nec uerò propterea, quominus alij uel eccleſia, uel loco pio, eundem etiam poſtea ab Epiſcopo adſcribi liceat, uetitum ſit.

Stata illa temporum interualla, ordinibus, tum minoribus, tum maioribus ſuſcipiendis Concilij Tridentini decreto præſcripta, ne facilè, ac paſſim ſine ullo delectu prætermittantur, omittanturuè. Quod ſi de ijs aliquid ab Epiſcopo remitti, diſpenſariuè contigerit, id in litteris dimiſſorijs, teſtimonialibusuè ordinum, adſcripta etiam diſpenſationis cauſa teſtatum planè fiat.

Clericus, qui ab ſuo Epiſcopo litteris teſtimonialibus, dimiſſorijsuè impetratis, ordinem ab alio Epiſcopo ſuſceperit; menſe poſt illum ſuſceptum, aut longiori pro loci diſtantia temporis ſpatio, in eiſdem litteris præſcripto, teſtificationem ordinis, quem ſuſceperit, ſcriptam ſuo Epiſcopo afferat: ſi uerò legitima cauſa impeditus eſt, id per alium præſtet.

At ubi primum poterit, ipſe quoque Epiſcopum conueniat, ut, et in eorum, qui ordinibus adſcripti ſunt, librum referatur; et certæ eccleſiæ, ſi nondū adſcriptus eſt, ex Tridentino Decreto adſcribatur.

Vt et minorum ordinum functiones ad uſum reuocentur, et per eos tantum præſtentur, exerceanturuè, qui in illis conſtituti, adſcriptiuè ſunt, ad Tridentinæ conſtitutionis præſcriptum hæc decernimus.

Vbi fabricæ eccleſiæ, capitula, monaſteria, uniuerſitates, confratriæ, collegiauè item cuiuſuis generis, ac, alij præterea quiuis homines, laicum cuſtodis, aut monachi, uel alio nomine, certis etiam olim huic muneri attributis bonis, fructibus, redditibus, aut alio quouis modo, nominenè, etiam pro libito ſuo, conſtituta mercede, habere, adhibereuè ſolent, qui eccleſiam cuſtodiat, aperiat, claudatuè, campanas pulſet, aliaſuè huiuſmodi eccleſiaſticas functiones obeat: aut alius cenſus eſt, quauis ratione huic ſuſtētationi attributus; eius laici hominis loco clericus deligatur: qui pro ratione ordinū minorū, quos ſuſceperit, earum functionum munus præſtet; atque is conſtitutam illi mercedem, aut attributos fructus, redditusuè capiat: qui ſi ſatis non ſint, illa, uel capitula, uel monaſteria, uel collegia, uel alij, ut ſupra, ad quos ullo modo pertinet, quod deeſt, ſupplcant.

In omni uerò parochiali eccleſia clericum talem parochus habeat, ut eſt canonum iure, et prouincialibus noſtris Concilijs præſcriptum: ſin autem parochus, præ parochialis eccleſiæ tenui redditu, clericum ſibi in altari miniſtrantem ſuſtentare non poteſt; neque alij ſunt, qui ſuſtentent, populi ſit, totam ſuſtentationem, aut partem, quæ deeſt, ſubminiſtrare.

Quibus etiam in cappellis, altaribusuè quocumque, uel tituli, uel deuotionis et legati nomine Miſſæ ſacrificium fit, in ijs item ſingulis certū aliquem clericum, qui ſacerdoti, Miſſam celebranti, inſeruiat, ſuſtentari iubemus. Quamobrem ubi non confratria, ſcholauè, non monaſteria, eccleſiaſticauè ſabrica, aut locorum piorum curatores, neque alij ſunt, qui hoc clericalis ſuſtentationis munus ibi preſtare ultro uelint, aut, qui iure debeant; pro earundem cappellarum, altariumuè ratione præſtetur, ſi ex tituli nomine in ijs Miſſa celebratur, eorum ſumptibus, qui titulum gerunt: ſi

ex

ex legato, cuius certa ſumma ſit, mercede ex eo detracta; ſi ex deuotione, aliouè nomine, illorum impenſis id præſtetur, quorum nomine illud Miſſæ ſacrificium ſit, ſiue locorum piorum homines illi ſint, ſiue ſodalitates, ſiue uniuerſitates, ſiue priuatus aliquis. Si uerò cappellæ altaris, aut legati, cenſus uſque adeò exiguus, ac tenuis eſt, quo clerici ſuſtentandi onus ſuſtineri non poſſit, ea ratio ab Epiſcopo ineatur, ut contributione undique ex ijs cappellis, altaribusuè, quæ in eadem eccleſia, uel, ſi ita neceſſe ſit, etiam quæ in parochiæ finibus ſunt, pro ratione redditnum, uel numeris, facta, huic clerici ſuſtentationi ſatisfiat. Qui clericus omnibus illarum cappellarum, et altarium ſacerdotibus in Miſſæ ſacrificio miniſtret.

Quibus autem clericis, ita, ut ſupra, prouiſum erit, pro ratione minorum ordinum, quos ſuſceperint, eccleſiaſticas functiones ijs in eccleſiis, ubi ſuſtentationem capiunt, ipſi præſtent. Quibus uero in Eccleſiis tempore ab Epiſcopo præſtituendo non erit conſtitutus clericus, clericali habitu indutus, qui ſacerdoti Miſſam celebranti miniſtret, quiq. eccleſiaſticas minorum ordinum functiones, illarum eccleſiarum uſui, et cultui neceſſarias, pro ratione ordinis à ſe ſuſcepti, obeat; in ijs à nullo ſacerdote celebretur: niſi rei facultatem ex urgenti cauſa concedendam Epiſcopus iudicarit.

Ne uerò laici, neuè diſciplinatorum confratres, alteriuſue cuiuuis confratriæ homines, ne moniales item, ut canone uetitum eſt, benedictionem, thurificationemuè ſibi mutuò neque uero alijs, impartiantur.

Clericus, ne ſacerdoti in altari ante miniſtret, quàm in illius miniſterij functione ritè inſtructus ſit, et ab eo probatus, qui in urbe, aut etiam in ſingulis urbis regionibus, et in unaquaque plebe ceremoniarum muneri, ex ſecundi prouincialis Concilij decreto, præfectus eſt.

Nec uerò etiam eccleſiaſticus homo, cantoris, ſacriſtæ, cuſtodis, clerici, in Miſſæ ſacrificio miniſtrantis, munus, aliamuè eccleſiaſticam functionem, in quauis eccleſia ſuſcipiat, niſi illius uniuſcuiuſque muneris in ea eccleſia gerendi, ab Epiſcopo facultatem ſcriptam, quotannis renouandam, uita etiam, ac moribus ab eodē probatus, impetrarit. Qui aliter ſuſceperit, obieritue, qui item aliter, quàm præſcriptum eſt, conduxerit, aut receperit; pro modo culpæ arbitratu Epiſcopi puniatur. De organiſta item, uel laico, uel eccleſiaſtico homine idem conſtitutum, ſancitumuè ſit.

Minorum ordinum functiones, ac munera à ſingulis clericis, pro eorum, quibus initiati ſunt, ordinum ratione præſtentur, quæ non ſolùm Concilio noſtro prouinciali primo præſcripta ſunt, uerùm etiam cætera, quæcumque ex ſacrorum canonum legibus, et comprobatis eccleſiaſticæ diſciplinæ monimentis, et eccleſiarum huius prouinciæ rationibus, uberius, et copioſius expreſſa, ordineq. tradita, ad totius prouinciæ uſum à nobis edentur.

Idq. præter functiones, quas Epiſcopus ad eos quauis ratione pertinere decreuerit, uel ad cuiuſque eccleſiæ dignitatem, utilitatemuè illis imponendas, tribuendaſuè cenſuerit, ut eſt eodem primo Concilio decretū.

Tabella uerò ex earum omnium functionum præſcriptarum ratione, in omni eccleſia cathedrali, collegiata, et parochiali ſit: quæ in ſacriſtia loco certo, perſpicuoq. proponatur, ut clerici adſcripti, ſuas quique functiones noſſe, atque exequi ritè poſſint.

Clericos quoſcumque, certa eccleſiæ, piouè loco adſcriptos, ſi ab Eccleſia, cui adſcripti ſunt, clericali ſtatione, ſine Epiſcopi facultate, eaq. litteris exarata, diſceſſerint, ordinum ſuorum munere, ex eiuſdem Concilij Tridentini ſanctione, Epiſcopus interdicat.

Nec uerò propterea quidquam derogatum alijs decretis, pœnisuè ſit, quæ de parochorum, aliorumue curam animarum gerentium, ceterorumq. reſidentia præſtāda, uel abſentia cauenda, puniendauè, Tridentinis decretis, ac noſtris prouincialibus conſtitutionibus, et edictis præterea Epiſcopalibus cōſtitutæ ſunt; quinimmo illis etiam pœnis, mulctisuè contra eos agat Epiſcopus omni iuris ratione.

Epiſcopus, cum clerum, ut in Concilio prouinciali tertio iuſſum eſt, recognoſcet, hoc præter cætera uideat, an in alicuius clerici titulo, cenſuuè eccleſiaſtico, uel etiam laicali, cuius nomine is ordinibus adſcriptus eſt, quicquam innouatum ſit. Siq. uel beneficij eccleſiaſtici ceſſionem, uel patrimonij alienationem, uel penſionis extinctionem, aut remiſſionem factam eſſe compererit, canonum iure, ſanctioneq. Tridentina agat, ut iuridicè recuperetur, reſtituaturuè quod uel ceſſum, uel alienatum, uel remiſſum, extinctumuè, ipſi clerico præiudicium adfert ad uitæ ſuſtentationē: aut ſi quid alia ratione, pactouè commiſſum, actumuè eſt, quod uel decreto Tridentino, ea de re edito, ſacrisue canonibus repugnat, uel fraudem facit: contra quoſcunque uerò, qui tale quippiam admiſerint, idem pœnis agat, iure canonico conſtitutis, iiſdemq. ab ſynodo etiam Tridentina renouatis.

De beneficiorum collatione, ac prouiſione.

QVæcunque, et examinis, et approbationis, et collationis, prouiſioniſuè ratio, omnisq. alia diligens cautio, in eccleſiis parochialibus, cuiquam ex decreto Tridentino ſancita, adhiberi debet; illa ipſa omnis in cappellanijs, ceterisq. beneficijs eccleſiaſticis, quocunque nomine nuncupatis, immo uerò in ipſis etiam eccleſiæ, uel cathedralis, uel collegiatæ portionibus, quibus ab inſtitutione, uel conſuetudine, aliouè quouis iure, et nomine, onus, munusuè, animarum curæ, uel exercendæ, uel coadiuuandæ incumbit, aut coniunctum eſt conferendis, in aliouè prouiſionis eorum modo, teneatur, ac ſeruetur omnino.

Quod Tridentinis decretis de eo, qui præſentatus eſt, per Epiſcopum comprobando, etiam ſi ad inferiores inſtitutio pertineat, conſtitutum eſt; id in beneficijs item, uel ſimplicibus, uel curatis, uel alijs cuiuſcumque generis, in quibus etiam electionis, præſentationis, inſtitutioniſuè ius, monachis, alijsuè, cuiuſcumque ordinis regularibus, ceteriſuè competit, locum habere,

Epiſcopus

Epiſcopus meminerit. Quare ſi qua hactenus inſtitutio, ſine Epiſcopali comprobatione facta comperitur; eam irritam, inanem, ac planè nullam declaret. Ac ne in poſterum ita fiat, caueat quàm diligentiſſimè.

Pro auctoritate, canonum iure, et à Concilio Tridentino ſibi tradita, Episcopus, ſi idoneos non compererit, à patronis etiam quibuscumque præſentatos, ne probet, admittatùe, neue inſtituat; nec uero eis ullo quouis nomine prouideat; ſed planè illos repellat. Idoneos porrò ne cenſeat, quos experimento examinis interrogationibus deligenter facto, et doctrina, et cantus peritia, et alij qualitatibus, ad rectè riteq. obeunda munera, ei beneficio, ad quod præſentantur, incumbentia, coniunctaùe neceſſarijs, præditos eſſe non uiderit. Neque illos item, quos pro illius beneficij ratione, legitima ætate, ſacrorum canonum iure, Concilioq. Tridentino præſcripta, eſſe, ex legitimo documento, teſtificationeùe non cognouerit.

Fraudes ſæpè per eos committi animaduerſum eſt, qui mandati litteras Apoſtolicas, quas uocant de prouidendo in forma, Dignum, impetrarint, ad duos, qui illas deinceps exequantur, ſcriptas, ita, ut, ſi unus præſtituto tempore non exequatur, alter exequi debeat. Ii enim ab uno, quoniam idonei non ſint, reiecti, ad alium tacita, quam tulerunt, repulſa, confugientes, beneficij, quod ſibi conferri nolunt, collationem non idonei aliquando ſurripiunt. Quamobrem omnibus, ſingulisq. notarijs, cancellario, actuarijsq. probibitū deinceps ſit, ne ſi eiuſmodi delegata executionis acta confecerint, eorum partem, niſi de prioris iudicis exequentis conſenſu, conceſſiuè, ad canonum præſcriptū edant: ſed temporis, in mandati litteris præfiniti, ſpatio confecto, acta omnia, et ſingula ab ſe ob eam cauſam conſcripta, illis ipſis ad alterum iſtiusmodi executionis iudicem dent, pœnis propoſitis, arbitratu Epiſcopi irrogandis: ut hic quid à priore iudice actum, decretumuè ſit, ſcire poſſit, ne in beneficio conferendo ſurreptio, obreptioùe indebite inſit: indeq. propterea lites exiſtant.

Eccleſia parochialis, ne deinceps cuipiam per ſex menſes commendetur, ſed uel titulo conferatur; uel ſi iuris patronatus eſt, præſentatus, electusùe, qui ad illius curam gerendam idoneus, diſquiſitione de more facta, repertus eſt, ad Concilij Tridentini præſcriptā inſtituatur.

Interea uerò dum uacat, ex eiuſdem Concilij decreto, Vicarius conſtituatur, qui illam regat.

Liber conficiatur, isq. in omni Epiſcopali archiuio aſſeruetur. In quo libro diœceſanorum beneficiorum cuiuſuis generis, cum uacationis certa dies, ratio, moduſq. deſcribatur, tum collationes, ac prouiſiones, ut uocāt, quæcumque ſint, uel à Summo Pontifice, uel ab Epiſcopo, uel ab ullo quouis alio factæ, litterarum, diplomatumue exempla, uel ſententiæ ſummatim explicatæ, prout potius eſſe Epiſcopus cenſuerit, in eundem referantur. Itidem ſeruetur de litteris ordinum, quibus ſinguli eiuſdem diœceſis clerici initiantur.

Capitula uero, et quicumque ſint, qui cuiusuis generis dignitates, canonicatus, aut alia quæcunque beneficia obtinent, litteras, diplomata, tabulasue ipſas beneficiorum, quæ quouis etiam unionis iure poſſident, Epiſcopo, etiam priuatim poſtulanti, ſine mora exhibeant. E quibus tabulis tum ſi quid oneris obligationisùe illis ineſſe apparuerit, tum quicquid aliud expedire idem Episcopus cenſuerit, id diſtinctè, explicateq. exſcribi iubeat:

Hocq. omne ut ab ijs, ad quos ſpectat, planè præſtetur, idem omni ratione efficiat.

Nemo, cui beneficium parochiale, alteriusùe cuiuſcūque generis confertur, approbationis de ſe, etiam inſtitutis examinis interrogationibus, facta, litteras, teſtimoniumùe ſcriptum exhibere, ab ordinario, cancellarioùe cogatur, cum qui beneficiū collaturus, aut cuiusuis prouiſionis nomine daturus eſt, ille ipſe ordinarius eſt, qui eum approbauit.

Vt auaritiæ omnis non modo labes, ſed ſuſpicio uel minima ab Epiſcopi domo, atque ab omni etiam eccleſiaſtico foro tollatur, ne deinceps in beneficijs conferendis, aut quauis prouiſione dādis quicquam ullo cuiuſuis generis, ne ſigilli quidem nomine, accipi, exigiuè ab ullo liceat; omni prorſus; ſi quæ huic decreto repugnet, conſuetudine, et ſuperiorum Conciliorum decreto antiquato, abrogato. Notario tamen, cui pro muneris laboribus certa merces nulla conſtituta eſt, aliquid pro opera, quam in litterarum ſcriptione ponit, accipere liceat, ad taxā ab Epiſcopo præfigendā præſcriptum: ita tamen ut pro omni uniuſcuiusque beneficij collati, uel prouiſionis nomine dati, ſcriptura à ſe confecta, aliove quouis nomine, uel prætextu, plus aureo nummo ad ſummum ne capiat.

Ne pro beneficij eccleſiaſtici poſſeſſione adipiſcenda, plus quam par eſt, impenſæ quis in compluribus inſtrumentis, eo nomine conficiendis, uel exſcribendis faciat; cū eius bona uarijs locis ſita sūt; id propterea decernimus et declaramus liberum eſſe unicuique, cui beneficium aliquod collatum, aut quouis prouiſionis nomine datum eſt, illius ſolum eccleſiæ, altarisùe, in quo beneficij titulus eſt, et illorum tātum eiuſdem beneficij prædiorum, bonorumùe, quæ ipſe maluerit, poſſeſſionem capere: modò eam capiat, tabulis publicè à notario confectis.

Beneficium etiam ſimplex obtinenti, quod ad uitæ ſuſtentationem ſatis eſt, ſi alterum ſimplex, aut eccleſia etiam parochialis, aliudùe beneficium cuiusuis generis conferatur, ubi is alterius beneficij, cuiuſcumque generis illud ſit, poſſeſſionem pacificam adeptus eſt, aut ſi per eum ſteterit, quominus duobus menſibus, quos à die, quo alterum collatum eſt, præſtituimus, illam adipiſcatur, primum ipſo iure uacare cenſeatur: cui uacanti prouideatur, cum ex Tridentini concilij ſētentia unum, et alterum item ab illo ſimul retinere nullo modo liceat.

Beneficij quacumque auctoritate deinceps collati, unde ſatis ad uictum ſumitur, poſſeſſionem pacificam quis adeptus, ſi nulla ſibi facultate, diſpenſationeùe legitima

legitima conceſſa, beneficij prioris, quod obtinebat, cenſum exegerit, ea pœna illi ſit, ut quod exegerit illius duplum ad Eccleſiæ uſum reſtituat, tum alia ratione etiam mulctetur plectaturùe Epiſcopi arbitratu.

Vt prædiorum eccleſiaſticorum conſeruationi consulatur, ac ſimul occupationibus, uſurpationibus, alijsq. fraudibus occurratur, ne clericus quiſpiam minori ætate, beneficium eccleſiaſticum obtinens, cuiquam, etiam quocunque ſanguinis cognationisùe uinculo, uel arctiſſimo ſibi coniuncto, illius beneficij bonorum adminiſtrationem, procurationemùe, niſi Epiſcopi conceſſu, litteris exarato, committat.

Idem præterea clericus, minor natu, beneficij quod obtinuerit, prædiorum, bonorumùe omnium inuentarium ex formula, in Concilio prouinciali primo præſcripta, aliquo uiro adhibito, conficiat, quem Epiſcopus ei conſtituerit. Alioquin pœnam luat, eiuſdem Epiſcopi arbitratu irrogandam.

Quæ pertinent ad ſanctiſsimum Miſſæ ſacrificium, et diuina officia.

DVm in eccleſia Miſſæ ſacrificium ſiue cantu, ſiue abſque cantu Epiſcopus facit, ne interea ab alio ſacerdote in ea fiat, quoad ille, ſacro peracto, de more benedixerit, niſi aliquãdo ſecus ob urgẽtem cauſam permittendum duxerit. Quod inſtitutum, cum Miſſæ conuentuales ab alijs celebrantur, præſertim feſtis, ſolemnibusq. eccleſiarum diebus, ubique, tum maxime in oppidis, pagiſue in uſum introduci idem Epiſcopus curabit.

Epiſcopus omnibus, Miſſam in oratorio priuato celebrandi facultatibus, hactenus conceſſis, certos limites, modumq. præfiniat; ita ut præter cauſas, quas magnas et urgentes is iudicauerit, in ipſis priuatis oratorijs miſſam celebrari ex facultatibus illis deinceps nõ liceat, niſi hoc fuerit à ſede Apoſtolica indultũ. Quã moderationem diligenter adhibeat item, ſi quando in poſterum eiuſmodi facultatem concedendam cenſuerit.

Ne in oratorio, eccleſiaùe, quæ uel nuper extructa eſt, uel in poſterum extruetur, Miſſæ celebrandæ facultas detur, permittaturùe, niſi ſaluo iure, ac plane ſine præiudicio eccleſiæ parochialis, niſi ob cauſam Epiſcopo quandoque aliter uideatur.

Curandum eſt omni diligentia, ut ſalutarem fructum capiat fidelis populus ex laboribus, et officijs, quæ à parocho diebus dominicis, et feſtis inter Miſſarum ſolẽnia, aut diuina officia, uel alia quacumque occaſione præſtari, etiam ex Tridẽtino Concilio, debent. Quamobrem Concilij etiam Tridentini auctoritate, ut in eccleſiam parochialem frequenter, ſaltem dominicis, et maioribus feſtis diebus fideles conueniant, Epiſcopus eos, quorum paſtoralem curam gerit, diligenter, ac ſæpius moneat. Litteras propterea, eo de genere ab eodem Epiſcopo edendas, ac etiam inſtructiones noſtra cura, ad communem prouinciæ uſum conficiendas, ſæpe populo, prout uſu uenerit, parochus de ſcripto recitabit.

Epiſcopus in facultate quauis Miſſarum celebrandarum concedenda, prorogandaùe, uideat ne ab ullo ſacerdote plus muneris, quàm ab eo præſtari poſſit, ſuſcipi concedat, aut permittat; tum maxime perpẽdat, ſi parochus eſt, qui ſibi eam facultatem dari petit, an per hebdomadam poſſit, et ſuſcipiendo nouo celebrandarum Miſſarum muneri, et ei, quod in eccleſia parochiali, ex Tridentini, aut primi noſtri prouincialis Concilij præſcripto, aliaùe quacumque obligationis cauſa iam debet, ſatisfacere, et alia præterea officia obire, quibus diebus, aut ad feſtorum celebritatem, aut ad funus, exequiaſuè euocatum eò illum conuenire, Miſsàsq. celebrare contigerit. Quod ſi per ipſum hæc omnia, ſingulaq. præſtari non poſſe uiderit, ne poteſtatem ei faciat noui muneris, eo nomine ſcipiẽdi, niſi ob inopiam in eccleſia parochiali, diebus ferialibus, rarius aliquanto parochialis muneris nomine, quàm Concilio prouinciali primo iuſſum eſt, ideoq. in alia, uel in eadem eccleſia parochiali, alio nomine per hebdomadam, ijs ipſis, ſcilicet ferialibus diebus, celebrandi facultatem permitti, neceſſarium Epiſcopus duxerit: cuius religioſæ conſcientiæ id relinquimus.

In litteris conceſſæ, prorogatæue facultatis ſuſcipiendi, uel retinendi muneris Miſſam ſingulis, uel certis, ſtatisùe diebus, aut ex certa obligatione celebrandi, exprimantur, et altaris, cappellaùe, et Eccleſiæ, ubi illud ſitum eſt, nomen, et locus, et eleemoſinæ emolumentum, quod inde capitur: ſtati item dies, et numerus Miſſarum, quas ibi celebrare ſtatis illis diebus debebit ex onere a teſtatoribus, alijsùe, aut ab Epiſcopo impoſito pro facultate, quam is à iure communi, uel Tridentino Concilio habet. Tum etiam exponatur, ſi quo alio præterea nomine ipſe adſtrictus ſit, Miſſam alio loco celebrãdi; idq. etiam à parochialis curæ munere, legati, alteriusùe obligationis cauſa, quæ in eccleſia item et altari, quibus item certis, uel ſtatis diebus illud præſtare debeat, et quantum inde emolumẽti, eleemoſynæue conſequatur. Tum poſtremo certũ ei facultati conceſſæ, uel propagatæ tempus præfiniatur. Nec uerò in illo celebrationis munere ei perſeuerare liceat, expleto temporis ſpatio, Epiſcopi litteris præſcripto, niſi facultas iterum confirmata, renouataq. ſit, aut prorogata ad aliud certum tempus litteris item, et ad præſcriptum etiam ſuperiorum Conciliorum noſtrorum prouincialium.

Quilibet ſacerdos, quod ſuſcepit, muneri Miſſæ ſacrificij faciendi, ſatisfaciat omnino.

Nec uerò cuiquã, qui quotidiano eo munere aſtrictus quouis modo eſt, ne ſemel quidem in hebdomada, ut alibi Miſſam celebret, id prætermittere ullo prætextu liceat, niſi aliquando eius, cui id curæ Epiſcopus dederit, aut, ſi nemini dederit, rectoris, præfectiuè eccleſiæ cõſenſu ſacerdotem alium ante in locum ſuum ſubſtituerit, qui id præſtet, quod in ea eccleſia ipſe debet. Sin autem certis hebdomadæ diebus, ſacerdotes com-

plures

pluresin eadē eccleſia ob aliquā cuiuſuis generis cauſam, rationēue, Miſſæ ſacrificiū facere debent; id ut ſtatis, certisq. ijs ipſis diebus illi omninò præſtent, curet planè rector eccleſiæ, aut, ſi præſertim eccleſia collegiata, uel aliàs frequēs eſt, alius, quem ei curæ Epiſcopus præfecerit.

Quod ſi alij item ſacerdotes ſunt, qui in illa eccleſia; incertis tamē diebus, munus impoſitum habent Miſſæ celebrandæ: tunc idem rector, præfectusuè, cappellanis ſacerdotibus uocatis, req. cum eis tractata, certos unicuique dies præſcribat, quibus in ea eccleſia Miſsā celebrent: ut ſingulis, ſi fieri poteſt, hebdomadæ diebus Miſſarum celebrationes, rectè, atque ordine diſtributæ, peragantur.

Qui cappellas obtinent, ipſi per ſe, non alij eorum nomine, Miſſæ ſacrificium, diuinaq. officia, quæ illarum rectores præſtare debent, in illis celebrent; ſi modo uel aliud eccleſiaſticum beneficium, quod reſidentiæ perſonale munus requirat, non habeant; eoq. impediti, debita ijs cappellis officia gerere non queant; uel earumdem inſtitutione, dotationeuè, aut legato, aut donatione, aut facultate ab Epiſcopo impetrata, in illis obeundis Cappellani officijs aliena opera, miniſteriouè uti poſſint, uel alia quauis ratione, cauſaùè impediti ſint.

Singula uerò, ob quæ cappellanus aliquis ſe à debito cappellani officij munere immunem putet, afferatuè, quominus per ſe ipſum præſtet, ab Epiſcopo cognoſcātur, ac probentur item.

Quicumque ſacerdos in altari certo Miſſam celebrare debet, ſi in alio celebrarit; ne, quod debet, præſtitiſſe cenſeatur; niſi Epiſcopi, alteriusùè, cui ille id curæ commiſſerit, iuſſu, conceſſu, permiſſuùe aliquando fecerit.

Si eodem tempore, et in eadem eccleſia Miſſæ plures aliquando, etiam pro mortuis, celebrandæ ſunt, in altaribus ita inter ſe diſiunctis celebrentur, ut ſacerdos alter ab altero non perturbetur, neque, ſi fieri poteſt, audiatur; ſin autem hac de cauſa tempus non patietur, eo die Miſſæ omnes, quæ debent, celebrari, in alium potius diem aliquæ differantur, ut huic decreto pareatur, quod ad religioſum cultū illius ſanctiſſimi ſacrificij ſpectat.

Miſſæ parochialis ſacrificium die feſto, circiter duabus poſt ſolis ortum horis, alijs etiam diebus ea hora, quæ populo uniuerſo, pro loci ratione, Epiſcopi iudicio, magis accommodata erit, in omni eccleſia parochiali celebretur, datis ſemper ante ſtatis campanæ ſignis, ijsq. horæ dimidiæ interuallo diſtinctis, ut in tempore populus conuenire poſſit.

Si præter parochum alius etiam ſacerdos eſt, qui in ea eccleſia Miſſæ ſacrificium facere debet; id omni die in aurora celebret, ut qui iter facere, uel aliud quicquam, rari præſertim, agere neceſſe habent, intereſſe poſſint, neque propterea omittant.

Si uero plures ſunt ſacerdotes, qui ibi, aut in eiuſdem parochiæ finibus, Miſſam celebrent, tunc, ut decretum eſt prouinciali primo Concilio, unam in aurora, reliquas deinceps debito interuallo diſtributas, poſtremā uero, quo tardius poteſt, prout populo cōmodius erit, celebrent ad præſcriptum tabellæ à rectore parochialis eccleſiæ, uel ab alio conficiendæ, cui Epiſcopus id munus dederit; niſi dies feſtus ſit, quo, excepta illa prima, quæ in aurora celebratur, nullam omnino celebrēt ante peractum Miſſæ parochialis ſacrificium, etiam in eccleſiis, cappellis, oratorijsùe ſecularibus, etiam ſcholarum et confratriarum, etiam laicalium, intra fines uniuſcuiusque parochiæ cōſtitutis, niſi parochus ob cauſam, certa præſcripta hora, ante facere conceſſerit.

Quod ſi die feſto etiā per illud Miſſæ ſacrificium, quod in aurora fit, populus à parochiali Miſſa auocetur; tunc Epiſcopus illud, etiam feſto die, poſt Miſſam parochialem fieri, celebrariùe iubeat.

Epiſcopi uerò facultas, et iudicium ſit, id omne, quod ad Miſſæ celebrandæ horam ſpectat, pro temporum, locorum, cauſarumq. ratione aliter ſtatuere, permittere, ac iubere.

Proinde tabella, in qua certa omnis illa celebrationū diſtributio, dies ſcilicet, hora, et altare, tum ſacerdos, qui celebrare debet, aptè deſcripta appareat, in ſacriſtia loco conſpicuo propoſita, atque affixa ſit.

Quo citius, atque exploratius Epiſcopus ſciat, eorum, qui ſacri faciendi cauſa aliquid piè, uel legarunt, uel dederunt, uoluntati per illos, quorum intereſt, uerè ſatiſfactum eſſe; ac rurſus ſi quid ea in re neglectum, aut omiſſum, prætermiſſumùè eſt; id opportunè ut fiat, proſpicere, cauereq. poſſit; hæc decernimus, ac ſtatuimus.

In unaquaque eccleſia liber deinceps ſingulis annis, uel alio certo tempore renouandus, perpetuò ſit; in quo, et anno, et menſe, et die primùm notato, unuſquiſque ſiue parochus, ſiue cappellanus, ſiue alius ſacerdos, qui quouis obligationis nomine in ea eccleſia Miſſæ ſacrificium fecerit, in ſingulos dies, ubi id perfecerit, manu ſua ſubſcribat; et nominatim breuiter exponat, ſe illud præſtitiſſe, aut parochialis eccleſiæ; aut cappellæ, legatiùe pij, aut anniuerſarij, aut funeralis officij nomine. Cui præterea libro ſingulis diebus ſubſcribat is, quem in qualibet eccleſia Epiſcopus ſtatuerit: qui item, ſi ipſe eſt, qui Miſſæ ſacrificium eo quouis nomine fecerit, ipſe item manu ſua ſubſcribat, quoties aliquo eo nomine Miſſam celebrarit.

Is liber tuto ſacriſtiæ loco aſſeruetur.

Quibus uerò locis, eccleſiisue Miſſæ plures, quàm tres quotidie celebrantur, Epiſcopus præter has cautiones punctatorem etiam ſecretum, ubi opus eſſe uiderit, conſtituere item poterit; idq. ſecreto etiam, ſi ita expedire uidebitur, qui iuratus in ſingulos dies notet, ſi qui erunt, qui debito Miſſæ celebrandæ muneri defuerint.

In urbe uerò aliqui eccleſiaſtici uiri, ab eodem Epiſcopo probati, in diœceſi item, Vicarij foranei, alijùe ab Epiſcopo etiam conſtituti, libros, Miſſarum celebrationibus notandis præſcriptos, ſæpe etiam de improuiſo recognoſcant: inſpicientq. præterea notationes,

nes, per punctatorem occultè factas: ac ſingulis menſibus, aut tertio quoque menſe, cum unoquoque cappellano praſtiti muneris ſui rationes inibunt; tum etiam illis teſtimonium ſcriptum initæ rationis dabunt.

Nec uerò cuiquam cappellano non titulari, qui munus celebrandi certis, ſtatisùe diebus, aut ad certum tempus, aut in perpetuum ſuſceperit, quicquam mercedis, eleemoſynæùe ex legatis pijs, aliaùe quauis ratione, à quibusuis ſoluatur; neque id exigat abſque Epiſcopi, eiusùe, cui id curæ ille dederit, mãdato, eoq. ſcripto: quod ne detur, niſi pro ratione praſtiti muneris, cuius teſtimonium ſcriptum ab eo, de quo ſupra, re ipſa exhibuerit.

Anno autem expleto, uel breuiori temporis ſpatio, quicquid ob prætermiſſum celebrandarum Miſſarum munus, cappellano tribui non debet: id omne fabricæ eccleſiæ præfectis, aut corporis Domini confratribus, in ea eccleſia conſtitutis, ubi ille Miſſarum muneri defuerit, aut alijs depoſitarijs ſoluatur, ab Epiſcopo conſtitutis: ut quot Miſſas celebrari ab eo prætermiſſum eſt, totidem eo nomine ab alio ſacerdote celebrentur: aut ad ipſum in ornamentorum, quæ eiſdem altaribus, cappellisùe uſui ſint, apparatum erogetur, prout Epiſcopus expedire exiſtimauerit.

Vt autem et hoc diligentius praſtetur, et ſacerdotibus conſulatur, qui ob Miſſæ celebrandæ munus ſuſceptũ, ac praſtitum, eleemosynas ſibi debitas, magno cum negocio, ſæpeq. cum detrimento ab ijs, qui tribuere debent, conſequuntur; Epiſcopus, ubi expedire uiderit, certos aliquos, probatosq. homines depoſitarios deligat; quorum munus ſit, illas exigere, cuſtodire, tum ſtatis temporibus pro ratione ſupra præſcripta, cappellanis ſine mora ſoluere.

Et quoniam qui cappellas, altaria, aliaùe beneficia eccleſiaſtica in titulum obtinent, quibus Miſſarum munus aliquod incumbit, nõ ab hæredibus eorum, qui legata pia reliquerunt, uel ab alijs eiuſmodi, ſed ipſi per ſe fructus cappellarum, altariumuè ſuorum exigere ſolent; cum ijs ſequeſtri ratione, omniq. alio modo Epiſcopus agat: ut, ſi muneri ſuo illi celebrandis Miſſis defuerint, fructuum reſtitutio locum habeat, eaq. ad præſcriptam, ut ſupra, rationem, pie, utiliterq. erogetur. Quam ſequeſtri, et mulctæ rationem omnes adhibere debent, ut opus fuerit, cum cappellanis quoque illis, qui etiam legati nomine, uel alia eiuſmodi cauſa Miſſas celebrandas ad certum tempus, uel in perpetuum ſuſcipiunt.

Quæ in eccleſia, pro frequentiori, qui ob feſti diei, indulgentiaùe celebritatem, aut ob perpetuum populi, ac præcipuum deuotionis ſtudium fit, ad eam concurſu, eleemoſyna, et crebrior, et uberior, Miſſæ celebrãdæ nomine datur; in ea ne cuiquam ſacerdoti eiusmodi eleemoſynam ob Miſſæ celebrationẽ, ullo modo, aut prætextu flagitare, ac ne ſponte quidem oblatam accipere liceat. Verùm unusquiſque ſacerdos illam in capſula, certo eccleſiæ loco, aut pro ſacriſtiæ foribus eo nomine collocata, deponendam curet. Cui capſulæ ſtatis illis frequentioris concurſus diebus, rector eccleſiæ, aliusùe, cuius intereſt, aut is, cui Episcopus hoc munus dederit, certum aliquem clericum ſpectata probitate præficiat; cuius ſit illis diebus apud capſulam aſſidere, tum ſigillatim, ordineq. notare, quæ Miſſarum, aliarumq. precum nomine eleemosyna detur, accipiaturuè, ut pro illius notationis ratione rector, aut ſacriſta, aut ille, quem Epiſcopus conſtituerit, ſacerdotibus illius eccleſiæ, alijsùe ad diuina officia concelebranda, eo celebritatis nomine euocatis, ſtatim præſcribat: quid pro eleemosyna oblata unusquiſque eorum illis diebus praſtare debeat, quo plenius eorum, qui obtulerint, uoluntati ſatisfiat.

Peractis autem diuinis officijs, quæ eleemoſyna eo nomine in capſulam coniecta eſt; illam idem uel eccleſiæ rector, uel alius, ut mox ſupra, ſacerdotibus ita diſtribuat, ut eorum unicuique partem pro ratione miniſterij, officijùe praſtiti, ex Epiſcopi præſcripto, congruam tradat. Quicquid autem ſupererit, e capſula depromptum, apud uirum probum, quem Episcopus delegerit, deponatur; ut, aut in aliam, quæ in eadem eccleſia fiet, celebrationem Miſſarum pie conſeratur: liceat tamen in alias res erogari, neceſſariò comparãdas ad Miſſæ ſacrificij cultum, decentius in ea ipſa eccleſia peragendum; ſi ob eccleſiæ inopiam ita Epiſcopus conceſſerit. Cuius etiam iuſſu, in tabellam sacriſtiæ referantur, ſi quæ commemorationes eo nomine, pro ijs, qui piè contulerint eleemosynam, deinceps faciendæ erunt ab ijs, qui in ea eccleſia Miſſæ ſacrificiũ facient.

Qui uerò parochi propè eas eccleſias habitant, ij, iubẽte Epiſcopo, populum, ſuæ curæ commiſſum, diebus præſertim, qui proximè præcedunt, illos certos dies frequentioris eleemoſynæ, moneant, ut hac conſtituta eleemosynas eiusmodi recipiendi ratione, quas eleemosynas Miſſarum celebrationi dare quisque uelit, eas non ſacerdotibus, aut clericis tradat, uel alijs, ſed in capſulam deferat, eo nomine conſtitutam.

Miſſæ initio pſalmus, Iudica me Deus, et in fine euangelium ſancti Ioannis Euangeliſtæ, In principio erat etc. dici ne unquam omittatur; niſi cum aliter in Miſſarum rubricis notatum eſt. In cæteris item ne quid addatur, nec uerò detrahatur, ac ne quicquam mutetur: ſed ad unguem id omne dicatur, quod in Miſſali nuper Pij V. Pont. Max. iuſſu edito præſcriptum eſt. Si quem parochum, aliumùe ſacerdotem Miſſali Romano quod item Pij V. Pont. Max. iuſſu editum eſt, Epiſcopus ad Miſſæ ſacrificium deinceps non uti compererit, à Miſſæ celebrandæ munere illum, arbitratu ſuo, ſuſpendat: tum pro culpa, contumaciæùe ratione, alijs præterea pœnis afficiat.

Vt exploratum ſit, an ſacerdotes ſtatarum cæremoniarum uſum, peritiamq. teneant; ipſe Epiſcopus cum aliquando Miſſæ ſacrificio, quod illi faciunt, alios peritos ſacerdotes præſentes adeſſe iubeat; tum aliquando ſingulos euocet, eorumq. in Miſſæ ſacrificio ritè faciendo exercitationem, ac peritiam per examen, experiendouè cognoſcat.

Quod prouinciali ſecundo Concilio iuſſum eſt, in Miſſa

conuen

conuentuali, et parochiali, cum corpus Domini eleuatur, ſignum ſono campanæ dari; in alijs Miſſis id ita præſtetur, ut tunc paruulum tintinnabulum, aut à latere altaris appenſum, aut e ſacriſtia allatum, à clerico miniſtro, certis diſtinctis ictibus pulsetur.

Cum ſacerdos ad altare acceſſerit, Miſſæ ſacrificium facturus; clericus, qui tunc illi miniſtraturus eſt, ubi alius non ſit, qui tunc hoc officium præſtare poſſit, circumſpiciat modeſtè aſtantes, et ſi quempiam animaduerterit marem, uel fœminam incompoſito corporis habitu, aut aliàs contra præſcriptas regulas, prouincialibus noſtris Concilijs, cum iniuria, uel irreuerentia ſanctiſſimi illius ſacrificij intereſſe, moneat grauiter, ut opus erit: neque ſacerdos ante Miſſæ initium faciat, quàm omnes, qui adſunt, quemadmodum etiam Tridentino Concilio cura Epiſcopi commiſſum eſt, decenter compoſito corporis habitu declarauerint, ſe mente etiam, ac deuoto cordis affectu, non ſolum corpore adeſſe. Miſſa uerò iam inchoata ſi quid eiuſmodi fiat; hoc idem officium admonendi itidem ille miniſter clericus præſtet modeſtè, et grauiter. Si quis uerò ab ijs de eiuſmodi monitus non reſipuerit, quamprimum eorundem cura deferatur ad Epiſcopum, ut iure cum eo efficacius agatur.

Clericus ſacerdoti, Miſſam celebranti, miniſtrans, ſemper indutus ſit ſuperpelliceo puro, et mundo, eoq. non lacero, neque ulla alia ratione indecenti: ſi contra fecerit, tum ipſe, tum ſacriſta, tum eccleſiæ præfectus, tum ſacerdos etiam, qui ſibi miniſtrare permiſerit, plectatur, arbitratu Epiſcopi.

Hoſtias pro ſacra Euchariſtia conficienda non laicus homo, nec uero fœmina faciat.

Vrceoli, qui ad ſacrificij uſum adhibentur, quo diſtinctius, atque certius aqua à uino dignoſci poſſit, ne è ſtanno, argento, aliòue metalli genere ſint; ſed planè, è uitro, eoq. perlucido, aut è chriſtallo confecti: itidem operculum oris habeant.

Caueatur, cum in Miſſæ ſacrificio, quod etiam ſine cantu ſit, Miſſalis, aut Euangeliſtaris liber, aut pacis inſtrumentum cuiquam, uel Principi, uel Magiſtratui, uel alij ad oſculandum præbetur, ne id munus per laicum hominem, ſed per clericum præſtetur.

Ea fuit olim uigilantiſſimorum, ſanctorumq. Epiſcoporum religioſa pietas, ut non modo in ſolemnioribus anniuerſarijs celebritatibus, ſed ferè in ſingulis feſtis, et dominicis, diebus, ijsq. præſertim in Aduentu, et Quadrageſima ſolemniter Miſſæ ſacrificium celebrarent. Quod inſtitutum cum refrigeſceret, aliquando Innoc. Tertius, Pont. Max. uehementer doluit. Cui ſanè rei, in prouincia, nobis commiſſa, proſpiciendum, atque conſulendum eſt paſtorali cura noſtra, iam ſanctionibus Tridentinis, auxiliante Chriſto Domino excitata ad reuocandam, reſtituendamq. ac ſtudioſè retinendam priſtinæ pietatis diſciplinam, atque uſum. Et ſi igitur multiplicibus alijs Epiſcopalibus curis, ijsq. uarijs, et quæ etiam ad continendos in obedientia, diſciplinæq. Chriſtianæ officijs populos attinent, pluribus hoc tempore Epiſcopi diſtinentur; at ſolemnioribus tamen diebus, quibus religionis Chriſtianæ myſteria celebrantur, in diuinis officijs, ſacrisq. ſolemniter faciendis, illos frequentius, ac ſtudioſius uerſari oportet.

Itaque his ſolẽnibus, feſtisq. diebus infra ordine præſcriptis, quibus, et patrum monimentis, et ueteri rituum, ceremoniarumq. Romanarum codice, eoq. comprobato, et antiqua, religioſaq. nonnullarum huius prouinciæ cathedralium conſuetudine, ab Epiſcopis, prout etiam ipſa chriſtianæ religionis myſteria poſtulant, ſolemniter fieri traditum eſt, Miſſæ ſacrificium ſolemni, pontificaliq. cæremoniarum ritu ab eiſdem celebretur.

In ſanctiſſima Natiuitate Domini noſtri IESV CHRISTI.
Die ſolemni circumciſionis, quæ eſt octaua Domini.
Die ſolemni Epiphaniorum.
Feria quinta in cœna Domini;
Die ſanctiſſimo Paſchæ Reſurrectionis.
Die ſanctiſſimæ Anſionis.
Die ſanctiſſimo Pentecoſtes.
Die ſolemnitatis ſanctiſſimi corporis CHRISTI Domini.
Die natalis ſancti Ioannis Baptiſtæ.
Die feſto SS. Apoſtolorum Petri, et Pauli.
Die aſſumptionis beatiſſimæ ſemper uirginis Mariæ.
In ſolemnitate omnium Sanctorum.
Die feſto ſancti, ſanctæue, cuius nomine eccleſia cathedralis dedicata eſt: et die præterea feſto præcipui patroni ciuitatis.
Die conſecrationis eccleſiæ anniuerſario.
Die item conſecrationis ſuæ anniuerſario.
Die primo ſynodi diœceſanæ,
Diebus ſtatis, quibus ſacras ordinationes ſolemnes Epiſcopus habebit.
Diebus præterea alijs pro conſuetudine ſuæ eccleſiæ, tum alijs item, quibus ex graui præſertim cauſa Miſſæ ſacrificium ſolemni ritu celebrare eorum unuſquiſque cenſuerit.

Quo ſtudioſius autem religioſa ſua ſollicitudine, ſanctiſſimisq́. pietatis exemplis fidelium animos, atque mentes ad religionis chriſtianæ officia Epiſcopi inflamment; hoc etiam pro paſtoralis officij munere curẽt, ut quibus diebus Miſſarum ſolemnia in baſilica cathedrali concelebrant; ijſdem, quod antiqui inſtituti, conſuetudinisq́. fuit, et ueſperarum officium, et matutinum ſolemni ritu ipſi obeant. Tum præterea ijs diebus, ut religioſi cultus exemplo, ſic ſacra paſtorali cõcione, aut ſermone intra Miſſarum ſolemnia fideles ſibi commiſſos paſcere nullo modo omittãt. Fideles uerò quo magis à paſtoribus ſuis religioſæ uitæ exemplis, conſilio, ſpectatisq́. uirtutibus adiuuantur; eo uehementius ſe in omnem bene, ſanctèq. agendi partem excitare, tum cumulatius chriſtianæ diſciplinæ officia præſtare eos oportet. Quare feſtis his diebus, cum frequentiſſimi ad Miſſarum Epiſcopalium ſolemnia conuenire ſtudeant; tum e ſacra benedictione Epiſcopali aliquem ſalutarem fructum, largiente

Domi

Domino, conſecuturi, ne ante inde diſcedant quàm ab Epiſcopo illam demiſſo, humiliq. animo, et genibus flexis de more acceperint. Vt id ſane omni ſtudio illi præſtent; cum eos crebro præmonere, tum graui ſermone cohortari parochi ſollicitè curent.

Miſſæ ſacrificium cũ ſolemniter, præterquã pro mortuis, fit, cui Epiſcopus præſens adſit, canonici, et aliqua illius eccleſiæ dignitate præditi, quo tempore hymnus, Gloria in excelſis, et ſymbolum item, et alia eiuſmodi canuntur, ad Epiſcopum ordine ueniat, in cuius conſpectu corona facta, tunc ſimul cum eo ſingulas illas Miſſæ partes dicãt, pro cæremoniarũ ritu, ac ratione.

QVibus in Eccleſijs cathedralibus dũ ueſperarum, aliarumuè canonicarum horarum officia, Miſſarumq. ſolemnia ab Epiſcopo ſolemniter fiunt; canonici item, quiq. dignitatem obtinent, pluuialia, aliaſuè ſacras ueſtes pro libri pontificalis Romani ratione non induunt; in iis ex eiuſdem, et aliorum item de cæremonijs ritè conſcriptorũ, probatorumq. librorum præſcripto ad uſum introducatur, aut intermiſſus reuocetur ille, Epiſcopalibus officijs conueniens, pluuialia, aut dalmaticas, aliumuè ſacrum ueſtitum, utpote planetas, certis ſtatis diebus induendi mos. Itaque ubi illa indumenta totidem non ſunt, quot pro induentium numero eſſe deberent, quã primũ ad officiorũ põtificio, ſolemniq. ritu, ut decet, celebrandorum uſum comparentur communi uniuerſi Capituli ſumptu: niſi iure, aut cõſuetudine, aliauè ratione à ſacriſtia, uel à fabrica, uel à ſingulis canonicis eũ sũptũ præſtare oportere Epiſcopus cẽſuerit; tũcq. à quibus debetur, planè præſtetur tẽporis ſpatio, quod idẽ Epiſcopũ præſcripſerit. In cæteris quoque omnibus, quæ ad cæremoniarum rationem, ritũmq. pertinent, regulæ in libro pontificali cæremonialiq. itẽ probato de diuinis officijs, pro temporum ratione, ritu Romano præſcriptæ diligenter, et accuratè omninò ſeruentur. Id autem omne præſtari, atque in uſum omnino introduci, Epiſcopi cura ſit.

Peracto Miſſæ cõuentualis ſacrificio, ueſperarum officijs in Eccleſia abſolutis, in quibus Epiſcopus præſẽs aderit, diebus dominicis, ac feſtis, et alijs item, quibus ex cæremoniarum Romanarum uſu, rituq. moris eſt, ſolemniter ipſe benedicat. Quod ſanè etiam præſtet peractis ſolemnibus proceſſionibus, alijsq. id generis officijs.

CVM Epiſcopus ſtatis præſcriptis diebus, quibus debet, uel quia abeſt, uel morbo, aliauè cauſa occupatus diſtinetur, Miſſam, ueſperasuè, aut alia diuina officia ſolemniter non celebrat, tunc eius loco hoc præſtet, qui in eccleſia cathedrali primam ſacerdotalem dignitatem obtinet. Hic uerò ſi aliquando abeſt, aut impeditus eſt; is, qui poſt illum ſacerdotalem item dignitatem, uel canonicatum obtinens, alijs dignior non impeditus, adeſt, id munus obeat.

Epiſcopo, in urbe etiam, extra eccleſiam cathedralem põtificalia munera obeunti, utpote conſecranti, uel reconcilianti eccleſias, cœmiteriauè, aut ordines ſacros, aut confirmationis ſacramentum, aut ſanctiſſimã Euchariſtiam frequenti populo miniſtranti, aut alia huiuſmodi munera pontificalia exercenti, cum is iuſſerit, aſſiſtant, inſeruiant, miniſtrentuè, quicunque ex ijs, qui dignitates obtinent, et de capitulo, ac reliquo eccleſiæ clero eidem, Epiſcopalia munera in eccleſia cathedrali exercenti, inſeruire, aſſiſtere, miniſtrareuè ſolent, aut debent.

Archidiaconus, etiam ſi ſit ſacerdos, uel præbendam etiam ſacerdotalem, præter Archidiaconatum, obtineat, Miſſæ ſacrum ſolemniter Epiſcopo celebrante, ut et in Metropolitana, et in alijs huius prouinciæ eccleſiis compluribus moris eſt, ſuiq. muneris, euangeliũ canat; uel, ubi ex conſuetudine id non ſeruetur, omnino ut Diaconus, diaconalibus ueſtibus indutus, Epiſcopo aſſiſtat. Archipresbyter autem officio aſſiſtentis ad librum ſeruiat, niſi ex conſuetudine Præpoſito, uel alteri dignitate ſacerdotali prædito, id competat. Cui muneri qui ſine legitima cauſa, ab Epiſcopo approbata, defuerit, diſtributionibus illius diei, ſibi debitis, et grauius ex contumacia eiuſdem, Epiſcopi arbitratu, mulctetur.

Quod religioſi inſtituti, piaq. conſuetudinis fuit, et in compluribus adhuc huius prouinciæ eccleſiis aliqua ex parte retinetur, pontificaliq. libro antiquo traditur, de diaconi, alteriusuè miniſtri, et chori officio in epiſcopali benedictione, id ad uſum ubique reuocari, paſtoralis cura eſt, cum præſertim ad inflammandam fidelium pietatem, præparandamq. in ea epiſcopali benedictione attentionem attineat. Itaque diebus Dominicis feſtisq. cum epiſcopus benedictionem de more impartiet, diaconus, uel alius miniſter, ad quẽ de more pertineat, cuiue Epiſcopus iuſſerit, ad populum conuerſus, his cantu ſolemni pronunciandis uocibus praeat. Humiliate uos ad benedictionem. Tum a choro reſpondeatur. Deo gratias.

In maioribus autem ſolemnitatibus aliquanto id ſolemnius præſtetur, ritu ſcilicet, qui in antiquo libro pontificali ita præſcriptus eſt, ut chorus primò dicat: Princeps eccleſiæ paſtor ouilis, tu nos benedicere digneris. Tum diaconus reſpondeat: Humiliate uos ad benedictionem. Poſt, clerus humili uoce concinat. Deo gratias ſemper agamus. Demum epiſcopus ſolemniter benedicturus, dicat præſcriptas pro temporum ratione orationes, quæ ex libro antiquo pontificali deſcriptæ, edentur.

QVOD ex Felicis Quarti, Pontificis Maximi ſanctione in concilio prouinciali tertio decretum eſt, epiſcoporum prouinciæ conſecrationes quotannis ſolemniter celebrari; id ita deinceps præſtari decernimus.

Die anniuerſario conſecrationis, ſi Dominicus, uel feſtus ſit, Epiſcopus ſolemni celebritate de eo Dominico, feſtoue die Miſſam celebret, adiunctis pro ſe orationibus, in Miſſali Romano, nuper edito, præſcriptis.

Si uerò conſecrationis anniuerſarius dies in feriam, aut feſtum ſimplex cadit, Miſſæ ſacrificium ſolemne de conſecratione, prout in Miſſali Romano, faciat.

Quo conſecrationis die Epiſcopus exemplum etiam

M ſequatur,

ſequatur; atque amplectatur, ſanctiſſimorum epiſcoporum, pontificumue, qui ſuſcepti muneris curã, onus, et ſollicitudinem in memoriam reuocantes, anniuerſario eo die non ſolum ſacrificio religioſisq. precibus diuinæ bonitati gratias agere non deſtiterunt: ſed concionibus, paſtorali charitate plenis, clerũ populumq. expoſitis multiplicis ſuæ curæ partibus, excitare noluerunt cùm ad opem, ſibi à Deo implorandam, tum ad omnia religioſæ pietatis officia colenda.

Vtq. conſecratio Epiſcopi à ſacerdotibus, etiam ſacrificijs, et à reliquo clero pijs precibus recolatur: in calendario anniuerſario, die ſuo, notetur: tum populo etiam, ut moris eſt, denuncietur, ut is quoque ſanctius illum diem ueneretur: tum pro charitatis officio, quo erga Epiſcopum et patrem eſſe debet, uehementius excitetur ad preces, pro illo pie adhibendas.

QVOD pij religioſiq. inſtituti in eccleſia fuit, quemadmodum ex ſanctorum patrum monimentis, ex antiquo cæremoniali codice accepimus, ut nocte Natalis Domini Miſſa, quæ in aurora celebratur, ſicut illa in media nocte, et altera in die ipſo Natali caneretur; eadem in omni prouincia noſtra cathedrali, et collegiata eccleſia, ſub auroram etiam canatur, præſente omni clero qui diuinis officijs intereſſe ſolet, aut debet. Quicumque defuerit, illa diſtributionis medietate mulctetur, legitimo impedimento ceſſante, quam proportionabiliter amitteret, ſi à Miſſæ ſacrificio ſolemni, quod media nocte fit, abeſſet. Idem quoque præſtetur in parochiali quacunque eccleſia, ubi aliæ duæ eiuſdem diei Miſſæ canuntur.

QVibus diebus, ex Miſſalis Romani rubricarum præſcripto, in eccleſijs, cathedralibus, et collegiatis Miſſas duas conuentuales celebrari oportet, eæ ambæ canantur, tum cantu item celebretur, ſi qua præterea alia Miſſa eodem, uel alio die ex conſuetudine, legatoue pio, aut alio iure ibi cani debet. Quod ſi Capitulum præſtare omiſerit, neglexeritue; non ſolum illius diei, in quo huic muneri defuerit, uerum alterius etiã diei diſtributionibus mulctetur; et alio die ſuppleantur omiſſa.

DIebus Dominicis, feſtisq. alijs, quibus officium duplex peragitur, canonicus hebdomadarius, dum ueſperarũ officium obit, celebratue, pluuiale induat; tum etiam duo eccleſiæ miniſtri pluuialibus induti adſint, eaq. munera præſtent, quæ præſtari moris eſt.

Iiſdem præterea diebus, diuina ſingularum horarum canonicarum officia, pſalmi ſcilicet, hymni, antiphonæ, reſponſoria, et reliquæ horariæ preces, non uerbis recitentur, ſed ſtata modulatione canantur. In matutino tamen officio, et prima, ſi ita Epiſcopo uidebitur, præterquam in anniuerſarijs feſtorum dierum ſolemnioribus celebritatibus, canora, diſtincta tamen uocum pronunciatione pſalmos dici liceat; at hymni, antiphonæ, reſponſoria, et reliqua eiuſmodi, tum præterea pſalmi ad laudes ſtata omni cantus modulatione omnino pronuncientur.

Vbi uero, uel inſtituti, uel conſuetudinis eſt, feſtis diebus, matutini etiam, uel primæ pſalmos, aut alijs præterea ferialibus diebus reliquarum horarũ pſalmos, et omne officium cantu præſtari: illud inſtitutum, conſuetudinemue perpetuo retineri iubemus. Si uero quid aliquando inciderit, quamobrem diuina officia diutius, quem temporis ratio poſtulat, protracta ſunt; tum Epiſcopi conceſſu, iuſſuuè, horaria ſexta, et nona officia, ſi minus ſtato cantu poſſunt, uerbis ſolum, diſtincte tamen, et in choro pronunciari, et præſtari licebit.

Feſtis uero, Dominicisq. diebus, et alijs, quibus concio, aut ſolemnis proceſſio, aut ſacra ordinatio habetur, ſi matutinum officium media nocte non dicatur, ita ſaltem anticipata epiſcopi iudicio hora inchoetur, ut et aliarum deinceps horarum officia, et Miſſas ſinguli ſacerdotes, et Miſſam conuentualem collegiatim, tempore ſuo, ex inſtituto, peragant, et cõcioni intereſſe poſſint.

QVod de Aſſiſtente, pluuiale induto, in concilio prouinciali primo decretum eſt, ità duntaxat locum habere decernimus, ut Epiſcopo, et alij, epiſcopalibus inſignibus utenti, is adhibeatur; alij præterea nemini.

DOminicis, et feſtis, et alijs item diebus, quibus officium duplex peragitur, canonici duo, unus, qui diaconale, alter, qui ſubdiaconale miniſterium præſtet, canonico ſacerdoti, Miſſam conuentualem celebranti, miniſtrent. Sicubi uero alijs etiam diebus per canonicos id præſtari ſolet, id deinceps etiam ſeruetur perpetuò. Vbi uero præ paucitate canonicorum, illis canonicis duobus in Miſſæ conuentualis ſacrificio miniſtrantibus, numerus eorundem, qui in choro adſint, congruus Epiſcopi iudicio non erit; liceat eidem Epiſcopo alios duos non canonicos ſtatuere, qui illis duplicis officij diebus, qui tamen ex precepto, conſuetudineue non coluntur, loco canonicorum, diaconale, et ſubdiaconale miniſterium obeant. Omnino autem diebus etiam ferialibus diaconus, et ſubdiaconus, dalmaticis induti, Miſſæ inſeruiant in cathedralibus, et collegiatis eccleſijs quibuſcunque, niſi ubi Epiſcopus cenſuerit, miniſtrorum numerum adeo exiguum eſſe, ut id fieri non poſſit. Cuius item Epiſcopi ius ſit decernere, qui munus huiuſmodi præſtare debeant, ſi modo illud iam attributum perpetuo ex inſtitutione, uel conſuetudine non ſit.

DIgnitatem obtinenti, et canonico item, et alij cuicumque chori officijs adſtricto, almutiam, ſuperpellicium, cappam, aut aliud canonicale, aut proprium ſui ordinis ueſtimentum, pro temporis, uel diuini officij quod obit, uel pro ſui in eccleſia, cohortis muneris ratione, non induto, diſtributio ſtatæ canonicæ horæ ne detur, in qua hic, illeue ſine eiuſmodi indumento adfuerit.

NE quis canonicus, dignitateue præditus, aut eccleſiæ cuiuſuis miniſter, clericusue quicumque, dum horarijs diuinarum precum officijs intereſt, aut proceſſiones, funera, uel functiones eccleſiaſticas obit, ſuperpelliceo, alioue ſacro indumento indutus, chyrothecis etiam manus induat.

Horæ ſextæ, et nonæ item officia diuina, ante, aut poſt Miſſæ conuentualis ſacrificium, pro ratione temporũ,

et

et officij diuini, ad præſcriptum rubricæ Miſſalis Romani celebrentur; niſi aliquando urgens cauſa incidat, quamobrem illo alio tempore, quàm præſcriptum eſt, in choro tamen, celebrari, peragiq. Epiſcopus iuſſerit.

QVIbus in eccleſiis diuinum canonicarum horarum officium de beata Maria Virgine recitari, aut ſolet, aut debet, earum clerus uniuerſus illud in choro præſens pariter recitet, atque officium, quod de Domino dicitur; id uero ita, ut ſingulas horas canonicas unius officij, cum ſingulis alterius, ex breuiarij Romani præſcripto, ordine coniungat.

Quicunque ab unius horæ officio de beata Maria abfuerit, diſtributione illius horæ perinde mulctetur, ac ſi ab horæ eiuſdem officiu, quod de Domino recitatur, abſuerit.

CAlendarium, quod ex concilij prouincialis primi decreto pro certa diuini officij recitandi ratione, quotannis edi oportet, ſi minus conſtat, a quo confici, edive debeat; Epiſcopus deligat, conſtituatue, qui hoc præſtet, neque id cuiquam recuſare liceat. Ita uerò, a quo debet, in tempore conficiatur, ut et mẽſe ſaltem ante Natiuitatem Domini in lucem emiſſum ſit. Ante uerò quàm prodeat, Epiſcopo tradatur, qui recognoſcat, aut ab aliquibus, quos eius rei peritos delegerit, recognoſci iubeat.

DE Sancto, cuius ſacrum corpus, aut caput, aut brachium, aut crus, aliaue ſacra reliquiæ, Epiſcopi iudicio inſignes, aſſeruantur, duplex officium fiat, in ea tãtum eccleſia, ubi reconduntur: nec uero in alijs, niſi regulis Breuiarij Romani id præſcribatur; aut alia cauſa grauis Epiſcopi iudicio inſit.

De ſanctis item, quorum altaria in aliqua eccleſia ſunt, duplex in ea tantum eccleſia fiat; idq. tunc ſolum quando ſcilicet ex antiqua, probataq. conſuetudine, uel iuſta alia cauſa Epiſcopus cenſuerit faciendum.

De ijs, qui beati dicuntur, neque ſedis Apoſtolicæ auctoritate in ſanctorum numero adſcripti ſunt, horarium diuinarum precum officium ne fiat; niſi conſulta eadem ſede Apoſtolica, facultateq. litteris pontificijs conceſſa.

EPIſcopus pro temporum ratione, ac uiciſſitudine certam horam, certumq. interuallum pulſandis campanis præſcribere curet, quibus diuinorum officiorum ſignificatio detur Quæ certa, interuallisq. diſtincta pulſationis ratio in tabella edita ordine notetur; ut et urbanis, et diœceſanis eccleſiis uſui rectè accommodata, ubique eadem ad præſcriptum eiuſdem Epiſcopi ſeruetur.

OFFIcia diuina, ſicut alia ſemiduplicia ſunt, quædam duplicia, alia ſimplicia: ita pro eorum ratione, certã regulam in ijs ſingulis celebrandis adhiberi oportet. Quare Epiſcopus duobus de Capitulo, quorũ alter ab ipſo, alter a Capitulo deligatur, alijsq. eccleſiaſticis hominibus rituum ſcientia, et uſu peritis, quos ipſe delegerit, in conſilium adhibitis, cantus modulationẽ, luminum numerum, et qualitatem, ueſtium apparatum, campanarum ſonum, miniſtrorumq. rationem pro illorum ritu præſcribat, in ijs ſcilicet, quæ adhuc concilijs prouincialibus præſcripta non ſunt, donec alio tempore in concilio prouinciali certa eorum ratio ſtatuatur, ut et rite, et diuino cultui congruenter omnia præſtentur.

Quæcunque uero aut in hoc, aut in ſuperioribus concilijs prouincialibus de feſtis duplicibus ſeruari iuſſum eſt; ea in eccleſiis, ritu Ambroſiano utentibus, cũ pro illius ritus ratione nulla ſit ſimplicis, aut ſemiduplicis, aut duplicis officij diſtinctio, ſed tantum ſolemnis, aut non ſolemnis, in feſtis ijs locum habeant, quæ licet ex præcepto, conſuetudineue non colantur, officio tamen ſolemni celebrari in calendario, aut breuiarij rubricis præſcribetur.

SICVT ſancta mater eccleſia pro temporum, officiorumq. ratione, ſacrarum ueſtium apparatum, ornatumq. coloribus diſtinctum eſſe uoluit; ita, quemadmodum etiam Miſſalis Romani rubrica præſcribit, in omni eccleſia et altare, et ſacerdos celebrans, ſiq. ſolẽniter fit, diaconi etiam, et ſubdiaconi, et alij eiuſmodi miniſtrantes ſacru ueſtium amictu, ut pro eccleſiarum facultatibus fieri poteſt, induantur: qui, colore, diſtinctus, diuinorum officiorum ritui, et temporum rationi conueniat.

CVM clerici deſunt, qui cantorum in diuinis officijs partes præſtent, ita ut laicos homines ad id muneris aliquando mercede conduci, adhiberiuè neceſſe ſit; tũc ij non ſolum in Miſſa ſolemni, et diuinis officijs, id quod in compluribus huius prouinciæ eccleſiis, uſu ſeruatur, ſed et in proceſſionibus, et in funeralibus, et in alijs eccleſiaſticis actionibus, ad quas uel in eccleſia, uel foris adhibentur, cum id munus gerunt, habitu clericali ſuperpelliceoq. decenti, ad conciliorum prouincialium præſcriptum utantur: uita præterea, et moribus ab Epiſcopo, ſcripto ante probati ſint. Nec uerò contra quàm præſcriptum eſt, cuiquam laico in eccleſia muſici, cãtoriſuè munus illis diuinis, eccleſiaſticiſuè officijs, aut in eccleſia, aut foris concelebrandis committatur: nec rurſus ille ſuſcipiat, geratue, pœnis mulctiſuè propoſitis arbitratu Epiſcopi.

Eas autem pœnas luat, tum qui ſuſceperit, tum qui cõmiſerit, dederit, conduxerit, permiſeritue; quicunque ſit, ſiue Capitulum, ſiue fabricæ adminiſtratores, ſiue rector eccleſiæ ſiue cõfratriæ præfecti, ſiue alius quiſpiam, ad quem id pertineat.

TRiduo illo hebdomadæ ſanctæ, quo ex ſanctæ eccleſiæ Romanæ conſuetudine ſtrepitus, et fragor fieri ſolet ad ſignificandam in Ieſu Chriſti paſſione illarum rerum omnium commotionem, is ſemel tantum poſt extremã matutini officij orationem adhibeatur, ad rubricæ Romanæ præſcriptum.

Cura uero ſit eorum, qui eccleſiis præſunt, cauere, ut a populo religioſa pij, mœrentisq. animi meditatione, ille fiat.

PRæfectus chori, ubi ex antiqua, probataq. eccleſiæ inſtitutione nominatim nemo eſt, neque alius item, quẽ huic muneri Epiſcopus præfecerit, eiuſmodi officio fun-

ſungatur, ut primo Concilio prouinciali cauetur, qui digniori chori loco ſedet: id uero, quoad alium ei muneri Epiſcopus arbitratu ſuo præpoſuerit. A quo officio quandocumque eum amouere, tum rurſus confirmare Epiſcopo liberum ſit. Qui autem ex antiquo probato inſtituto gerit, ſi ei cura, ac uigilantia minus aptum, aut negligentem, aut aliàs non recte, utiliterùe munus ſuum præſtantē animaduerterit, illum amouendi, et eidem muneri, illius loco, alium præficiendi, ius item, et facultas omnis eidem Epiſcopo libere competat.

De proceſsionibus.

CVm ſupplicationes publicas, ſolemnesq. fieri opus erit; primum earum cauſa proceſſiones agantur, deinde Miſſa ſolemniter celebretur; niſi aliter ob cauſam Epiſcopus aliquando iuſſerit. Clerus etiam regularis, piarumq. confratriarum homines, populus denique omnis, cum ad eccleſiam, ubi ſupplicandi cauſa ſtatio fiat, proceſſerint, inde ordine item redeant ad eccleſiam, unde diſceſſerint; ut etiam primo Concilio prouinciali decretum eſt, niſi Epiſcopi præſcripto in eccleſia, ad quam uentum eſt, proceſſio abſoluenda, et dimittenda ſit: tuncq. inde ad ſuas quique eccleſias, benedictione Epiſcopali, aut miſſione de more facta, collegiatim cruce præcedente abeant licet, peractis ante ſupplicationum, prout ritus eſt, ſolemnibus precibus, atque orationibus.

Quæ uerò in hoc ſupplicationis munere, precum, et orationum officia in eccleſia, ad quam itum eſt, quæcumque illa ſit, peragenda ſunt; a Capitulo cathedralis, in diœceſi autem, a clero primariæ ſæcularis eccleſiæ, non illius, ad quam ſupplicandi cauſa proceſſum eſt, rite præſtentur, niſi antiqua conſuetudo aliud ſuaſerit.

Miſſæ item ſacrificium, cum ibi faciendum eſt, illud a Capitulo, cleroue cathedralis, et in diœceſi, primariæ ſæcularis eccleſiæ ſolemniter fiat.

Quo tempore reliquus clerus diſcedat licet, miſſione ſolemniter facta, ut in ſuis quisque eccleſiis conuentualem parochialemue Miſſam concelebret: niſi aliter quandoque Epiſcopus iuſſerit.

CLero, ad eccleſiam conuenienti, proceſſionis, ſupplicationis, alteriusùe eiuſmodi officij cauſa, locus aliquis eccleſiæ illius ample quantum poteſt, patens, conſtituatur; ubi ſimul uniuerſus, ſi poteſt, alioqui collegiatim ſaltem unusquiſque ordo conueniat, et tacite precando conſiſtat, donec illas obeat; ne per eccleſiā uagetur, aut quidquam aliud admittat, quod Concilio prouinciali ſecundo uetitum eſt.

Clericorum uerò ſit, hoſtiarij functiones in eccleſia cathedrali obeuntium, eccleſiaſticos homines, ſupplicationum, proceſſionumùe cauſa in eum certum locum congreſſos, ſi quos uagantes, deambulantes, colloquentesùe animaduerterit, Epiſcopi auctoritate prohibere: tum etiam contumacium nomina ad eundem deferre.

CONſtituat Epiſcopus certos homines, qui clerum, ad ſupplicationes procedentem, dirigant; tumq. aliquando, cū opus eſt, eundem ſubſiſtere moneant: tum etiā, qui populum in ordine conſiſtere, mulieres uelatas incedere, aliaq. eiuſmodi opportune in ipſa etiam uia moneant, præcipiant, atque, ut ſeruentur, efficiant omni ſolicitudine.

In omni proceſſione, in illa præſertim, quæ ſolemni die corporis Domini agitur, clerus ſæcularis, ſuperpelliceo mundo, candidoq. indutus, ut adſit, præmoneatur.

CVM ad proceſſionem clerus uocatur, quid pſallendū, quid canendumue ei ſit, ut opportunum erit, ſignificetur.

Canant omnes: cum uerò aliquot canentibus, alijs canere non licet: qui bini incedunt, ſubmiſſa uoce, pſalmum, hymnum, antiphonam, precemùe piam, inter ſe dicant, ſupplicationi, quæ fit, myſterione conuenientem.

Clerici omnes ſæculares, et regulares, et qui in baſilica cathedrali dignitates obtinent, bini ſemper procedant: neque item inter eos ullo modo laici homines quocumque gradu ſint, interiecti incedant; neque itē inter Epiſcopum, et eoſdem laicis locus ſit.

Quicumque in proceſſione erratum contra tabellæ præſcriptum commiſerit; pro præſcripta ratione punctator ſigillatim, nominatimq. illum notet.

SAcrarum imaginum inſignia, uexillaue cleri, ne Laicus homo in proceſſione præferat: ubi clericus quiſquam eſt, qui hoc munus præſtare poſſit.

IN omni eccleſia, unde ad ſtatas proceſſiones clerum, populumq. egredi ſolemne eſt, ubi primum procedendi initium fit, campanarum omnium pulſationes ſolemniter tamdiu adhibeantur, quoad inde clerus uniuerſus in proceſſionis munere egreſſus ſit. Idemq. cum a proceſſione reditur, præſtetur. Itidem in eccleſiis fiat, quæ in uicinia ſunt, ubi proceſſio agitur.

MVſicis uerò cuiusuis generis inſtrumentis in proceſſionibus ſonari, ne ullo modo permittatur.

IN ſupplicationibus, proceſſionibusue, quæ ſummi Pontificis, Epiſcopiue iuſſu in exteriori, aut interiori eccleſiæ circuitu aguntur, canonicis, et alijs chori miniſtris, qui diſtributionum quouis modo participes ſunt, tantum ex communi reſidentiæ cenſu diſtribuatur, quā tum ipſis dari ſolet, cum in choro præſentes horæ tertiæ officio adſunt. Si uero pro feriæ, feſtiq. ratione, quo proceſſio agitur, non in circuitu eccleſiæ, ſed per urbem, oppidumue illa fiat, agaturue; triplum detur. Quæ omnis diſtributionum portio detur ijs tantum ſcilicet, qui illas præſentes obeunt.

Quod ad alios autem clericos attinet, qui proceſſioni, ſupplicationiue intereſſe debent; nec uero diſtributionum participes ſunt, cum ijs Epiſcopi arbitratu, certis mulctis, pœnisùe agatur.

QVOD in multis huius prouinciæ locis religioſæ conſuetudinis eſt, retinere, aut, ſicubi non eſt, introducere Epiſcopi ſtudeant, ut omnes, tum mares, tum fœminæ ſacro ſolemnitatis ſanctiſſimi Corporis Domini, religioſoq. die, eam proceſſionis celebritatem non e feneſtris,

neſtris, neque omnino è ſuperiori loco inſpiciant, ſed eam proſequantur, omni piè, religioſeq. uenerationis ſtudio.

Iidem præterea curent de alijs publicis proceſſionibus, cum illas omnes populum ſupplicem proſequendo pie obire inſtitutum ſit.

S I qua eleemosyna, panis, aut uini, aut aliorum ciborũ, certo conſtituto tempore, pij etiam legati iure, alioue quouis nomine diſtribui debent; earum diſtributio, ne proceſſionum ſupplicationumue tempore fiat: quo minus illa comeſſationibus, crapulisue occaſio præbeatur: ſed illis peractis id agi liceat.

V N uſquiſque Epiſcopus pro ſolemnium proceſſionum, et eiuſmodi actionum ratione decernat, tum qui e clero, tum quibus diebus, pluuiale illis obeundis induãt. Interea uerò mos, et uſus Metropolitanæ eccleſiæ hoc in genere ſeruetur.

I N Miſſæ etiã ſolemni ſacrificio, proceſſionibus, et alijs eiuſmodi ſacris actionibus cautio ſit, ut ad eccleſiaſticas functiones quas in illis præſtari oportet, cuiusmodi ſunt, et cum corpus Domini in Miſſa eleuatur, cereorum accenſio, et ſuſtentatio, et cleri in proceſſionibus item diſponendi, dirigendiuè ratio, et id generis alia, laicorum hominum opera, miniſteriumue ne adhibeatur: ſed in ijs, alijsue eiusmodi generis functionibus obeundis præſto ſint ſacriſtiæ cuſtodes, clerici, tũ magiſtri chori, uel ceremoniarum adiutores, alijq. eccleſiaſtici ordinis homines, quorum miniſterium eccleſiaſticarũ rerum uſui, functioniue addictum eſt, tum alij item clerici, quibus ea munera Epiſcopus aſſignarit.

De funeribus, et exequijs.

SIcut Epiſcopus dum in uita eſt, ſanctæ paſtoralis ſollicitudinis ſtudio debet ſaluti animarum inuigilare; ita illud cum omni ratione coniunctum eſt, ut, poſt eius obitum eccleſiaſtici ordinis homines, et laici itẽ, quorũ curæ, gubernationiq. paſtorali præfuit, grata, piaq. memoria epiſcopales uigilias, ac labores, quibus ille in eo munere gerendo perfunctus eſt, proſequãtur, pro illius anima in primis Deum religioſe precantes. Quamobrem præter ea, quæ de Epiſcoporum exequijs primo Concilio prouinciali ſanc ita ſunt, hoc etiam decernimus, ut parochi, et ſacerdotes ſinguli, tum urbani, tum diœceſani, ubi primum de obitu Epiſcopi ſui nunciatum eſt, nouem ſingulis poſt eum nuncium diebus, quibus per eccleſiaſtici officij ritũ poteſt, Miſſam de mortuis pro illius anima celebrent: aut ſaltem ſtatam pro defuncto Epiſcopo orationem dicant, ut in æterna recipiatur tabernacula. Capituli uero ſit, de Epiſcopi obitu, diœceſanos parochos certiores quamprimum facere, eoſdemq. huius officij monere.

Populus itidẽ pro paternæ ſollicitudinis, charitatisq. officijs, quæ ille uiuus pro omnium ſalute præſtitit, hoc communi parenti mortuo reddat, ut religioſis precibus, alijsq. pijs ſuffragijs illius animam adiuuet. Ad quam ſane rem ſuum quisque populum parochus cum uſu uenit, ijs præſertim nouem diebus hortetur ac curate, ac diligenter.

N E cuiquam ex ulla cuiusuis ordinis eccleſia mortui cadauer, perpetuæ ſepulturæ traditum, aſportari liceat, niſi facultate ab Epiſcopo impetrata, eaq. litteris nominatim exarata.

P A rochus, intra cuius parochiæ fines, aliquis alienæ parochiæ occiſus eſt, eius cadauer libere aliò transferri nullo prætextu prohibeat: nihilq. ea de cauſa accipiat. Si uerò translatio ea cum funere fit, liberum ei ſit, uti iure ſuo.

Funeribus, defunctorum officijs anniuerſarijs concelebrandis, cum rector eccleſiæ præter clericum miniſtrum ſuum, alios etiam ſacerdotes, clericosue, quorũ miniſterio, operaue utatur, acceſſere, adhibereue neceſſe habet, hoc ordine, niſi aliud defunctus hæredesùe illius uoluerint, illos euocet, primo ſcilicet, ſi quos habet, illius animarum cura gerẽda quouis modo ſocios, collegas, adiutoresue, tum illius eccleſiæ titulares, uel canonicos, uel chori miniſtros, uel demum cappellanos item, deinde clericos alios eccleſiaſtica functioni, officioue in ea eccleſia addictos, adſcriptosue, tum præterea alios, quos mortui hæres, aut is, cuius intereſt, acceſſiri, euocariùe maluerit. Nec uero plures adhiberi ullo prætextu etiam huius decreti liceat, quã ille uelit, uel ſacerdotes, uel alios, etiam clericos tantum, puerosùe clericali ueſtitu indutos, etiam quos illi euocati ſecum duxerint; neque rurſus ad eleemosynæ, emolumentiue cuiusuis generis, eo nomine percipiendi, partem ullam, neque denique ullum non uocatum admitti.

Illud Præpoſiti, Archipresbyteri, parochi, rectores, et alij quicumque clerici caueant, ne ad funus ducendũ, aut officia pro mortuis celebranda alios pro ſe mittãt, emolumentum, aut eius partem ipſi percepturi; neque ſecum pueros, aut clericos ea ſpe perducant, mittãtue, ut eleemosynæ, quæ illis data erit, participes ipſi ſint; nec ſane uero ullam eius partem ullo quouis prætextu, etiam ſponte oblatam, capiant; neque item qui mittuntur, plus capiant, quàm ſi proprio ſolum nomine uocati eſſent.

F V neris quicumque euocati ſunt, conueniant, ut nulla interpoſita mora ad illud procedatur.

C A V tio ſit, ut ne ſimplices homines quicquam ſuperſtitionis cauſa apud mortuum in feretro, aut in eius manibus ponant, aut aliud, quod ſuperſtitionis ſpeciẽ præſeferat, aut ſuſpicionem habeat, committant.

V B I ex noſtra in Concilio primo prouinciali edita conſtitutione palliũ ad cadaueris feretriue tegendi uſum, quacumque ratione comparatum eſt, omnibus illud gratis accommodetur: ubi uerò paratum nondum eſt, parochialis uiciniæ hominum, non eccleſiæ rectoris ſumptibus comparari decernimus.

Sin autem neque illi parent, neque mortui hæres item; ſine pallio cadauer efferatur, quouſque id præſtetur.

C A dauer cum effertur, uia procedatur, quæ à domo ad eccleſiam recta, ac breuis ſit: ſi uero uſque adeo breuis, et compendioſa eſt, ut ordines eorum, qui funus comitantur, intra illius fines contineri non queant, tunc

uia paulo longiori funus ducatur, idq. iuſſu, conceſſuuè ſacerdotis, qui funeri praeeſt.

O M nes, tum qui dignitates obtinent, tum canonici, etiã Metropolitanæ, et cathedralis eccleſiæ, tum alij præterea quicumque clerici, quibus in funere candelæ, aut cerei, intortitiaùe dantur, eas, eaùe accenſa in funere manibus ipſi deferant.

S E R mo ſi quis in funere habebitur, non domi, aut alio eiuſmodi loco, ſed in eccleſia habeatur.

N E cœnotaphys, aut, quas uacant, tumbis, pallia altarium adhibeantur.

E L E E moſyna, quæ clero ob funus, aut defunctorum officium datur, ne in eccleſia, cœmiterioue, aut ſpectante populo, ſed eo remoto, locoq. ſeparato, factis exequijs, officijsue diſtribuatur.

N e pactiones de funere, aut de exequijs pro mortuo celebrandis cum defuncti herede, aut alio, ad quem pertineat, a parocho, alioue ea conditione fiant, ut certa ea ræ pars, quæ exequiarum officijs ſupererit, ipſi heredi, aut alteri reſtituatur.

N e parochi, alijue clerici, neque item exequiarum curatores, alijue, quicumque in funere operam ponunt, pignora capiant, quibus ſibi caueant de funerali eleemoſyna, aut de eorum opera in funere præſtita mercede.

E C cleſiæ Metropolitanæ, uel cathedralis, uel collegiatæ Capitulum, ac ſinguli de capitulo in funere, funerisue officio, contenti eleemoſyna ſint, quæ generatim ipſi uniuerſo Capitulo, aut ſigillatim unicuique de Capitulo dari ſolet.

Idem parochi, rectores, ſacriſtiæ cuſtodes, et alij clerici inuiolate ſeruent ad Epiſcopi præſcriptum. Pro crucibus autem, et quæ circa cadauer, aut cœnotaphium diſponuntur, pro campanis item, lampadibuſue, alioue prætextu, aut nomine, nihil præterea capiat, exigatùe, nec Capitulum, nec quiſquam de Capitulo, nec rector, nec ſacriſta, cuſtos, aliusùe clericus quicumque, niſi ſi quid eſt, quod ſabricæ, aut ſacriſtiæ, campanarum nomine dari pia conſuetudinis Epiſcopus eſſe cenſuerit; idq. uere in eum uſum cedat; at pro crucibus nihil omnino, quouis etiam ſabricæ, uel ſacriſtiæ nomine accipi liceat.

Q V A N tum clericorum uſitato nomine dari ſolet, tantum cuſtodibus, qui in minoribus ordinibus conſtituti ſunt, detur; ſi in ſacris fuerint, habeant, quantum ſacerdotum nomine datur.

Qui uerò cuſtos, uel crucem prætulerit, uel campanas pulſauerit, tunc ille accipiat, quod eo nomine tantum dari ſtatutum eſt.

Q V I funeris curationem aliquam habere ſolent, ut potè antiani, alijq. quocunque nomine uocati, qui item corpori ſepeliendo operam nauant; eos accipere non uetamus, quod pro officij ſui, quod ipſi præſtiterint, opera dari conſueuit.

Crucis uero, uel campanarum alioue quouis nomine, ne ab ijs quidem quicquam in funere, uel funeris, uel exequiarum cauſa, exigi, accipiue liceat.

Eius uero generis homines, et alij, qui in funus ſe ingerunt, nec quicquam opera ponunt, nihil omnino conſequantur.

Q V O D primo Concilio prouinciali ſancitum eſt, id explicatius nunc uetamus, ut ne, ſcilicet clerici, neue alij quicumque ſint, qui aliquam in funere curam ponunt, ueſtes, indumenta, ornamentaue, cadaueri adhibita, niſi a ſponte offerentibus, accipiant, ſed gratis, ac ſine mora ijs, ad quos pertineret, omnia plane reſtituant, reddantue.

P R O loco, in quẽ mortuus infertur, a nemine, ne ſacriſtiæ quidem, aut ſabricæ eccleſiæ, aut confraternitatis alicuius, alteriusue pij uſus nomine, quicquam prorſus exigatur: pias tamen, et laudabiles conſuetudines, ut primo Concilio prouinciali iuſſum eſt, in hoc etiam Epiſcopus ſeruari iubebit.

C A pitula, canonici, et alij miniſtri quicumque ſint eccleſiarum, ne cœnotaphij, quod in officijs pro mortuis ex tabulis ſtruitur, nomine quicquam capiant.

Q V I in funere, officijsue funeralibus, uel exequijs quicquam, ut infra, peccarit eius funeris, officijue funeralis omni eleemoſyna, emolumentoq. careat omnino; pœnaq. ſit Epiſcopi arbitrio, tam ei, ſi acceperit, quàm præfecto, rectoriue, qui dari curarit, conſenſerit, permiſſeritùe.

Quicumque à funere, funeralibusue officijs eiuſmodi abfuerit.

Qui item ante temporis, uel officij punctum, ab Epiſcopo præſtitutum non adfuerit.

Qui funere, officioue pro mortuis non peracto diſceſſerit, quod fit, dum corpus ſepulturæ traditur.

Rurſus, qui, non peractis funeralibus officijs, diſceſſerit.

Qui item habitu, prout Epiſcopus præſcripſerit, non conuenerit, interfueritue.

Qui contra decretorum prouincialium præſcriptum quicquam in illis peccarit.

Qui item alia cõmiſerit ex ijs, ob quæ Epiſcopi iuſſu, pro abſente habendus ſit.

Qui item funeris, exequiarumue curatores, utpote antiani, uel alio uocati nomine, per ſe muneris ſui partes non obierint.

De diſtributionibus.

Q V ibus in eccleſijs tertia pars fructuum, redditũ ne dignitatibus, perſonatibus, officijſq. obuenientium, non dum ex Tridentino decreto in diſtributiones diuiſa eſt; id Epiſcopus, ubi expedire cenſuerit, præſtet. Diuiſione uero facta, quicumque ex Epiſcopi præſcripto, functiones, miniſteriumq. debitum quolibet ſtatuto die non expleuerit, diſtributionem illius diei amittat, quæ Tridentini Concilij iuſſu, fabricæ eccleſiæ, aut piorum locorum uſui, Epiſcopi arbitratu, attribuatur.

De diſtributionibus item quotidianis ex tertia illa parte fructuum, decreto Tridentino præſcripta, uel conſtituendis, uel augendis, ubi nondum illud actum eſt, quamprimum Epiſcopus præſtet. Quibus etiam in eccleſijs, uel cathedralibus, uel collegiatis, quamuis reliquis

liquis

liquis diuinis officis congruus quotidianarum diſtributionum cenſus aſſignatus ſit, aliquibus tamen canonicis horis aut ceteris officijs, etiam extraordinarijs, quauis auctoritate inſtitutis, nulla quotidiana diſtributiones adſcripta attributaue ſint, aut ſi attributa ſint, exigua illa quidē, atque uſque adeo tenues, ut uerisſimiliter negligantur; in ijs Epiſcopus uel de communi reſidentia, diſtributionumq. quotidianarum cenſu, ſi amplus ſit, certam portionem arbitro ſuo congruam, Capituli, ac reliquorum, qui eiuſdem cenſus participes ſunt, conſenſu detrahat, eamq. ipſam ſtatam unicuique ex illis canonicis horis, officijſue attribuat, adſcribatue perpetuo; uel omnino ipſe auctoritate, et facultate ſibi eodem Tridentino Concilio data, quemadmodum etiam a ſancta Sede Apoſtolica declaratum eſt, decretum itidem illud Tridentinum exequatur, ut ſcilicet è fructibus, redditibuſue cuiuſuis generis, qui dignitatibus, canonicatibus, perſonatibus, alijsue obueniunt, congruam partem, qua tamen tertiam non excedat, arbitrio ſuo ſtatuat; quam, in quotidianas diſtributiones conuerſam, ſingulis hit diuinis officijs, horiſue canonicis, quibus nulla, uel tenuis tributa eſt, certam diſtribuendam perpetuò aſſignet, ut ſtata ea, congruaq. portione conſtituta, uel adiuncta, illa deinceps uerisſimiliter non negligantur.

In diſtributionum autem tenuitate dignoſcenda, ratio ſemper habeatur tum canonicorum, tum aliorum omnium, quibus illas percipiendi, ſi reſidentes munus ſuum obeant, ius competit: ſiue illi modo praſentes reſidentia munus uere praſtent; ſiue abſentes ob legitimam etiam cauſam impedimentumue, reſidere, ea ceſſante, deberent, aut poſſent.

Parochus uero, qui canonicatum, dignitatemue, ac ſimul eccleſiam parochialem legitime obtinens, reſidentia parochialis munus obit, ut literis Pij Quinti Pōt. Max. ſancitum eſt, illius uel dignitatis, uel canonicalis prabenda fructus, redditusue capiat: at tertia eius partis ne particeps ſit, qua, eiuſdē Tridentina ſanctionis auctoritate, in diſtributiones conuerſa, ſibi abſenti obuenire non poteſt, nec debet; ſed alijs praſentibus, choriq. officia obeuntibus, accreſcat; aut Epiſcopi arbitratu, ſabrica eccleſia, pijſue locis attribuatur, ad eiuſdem Concilij Tridentini praſcriptum.

VT diuinis officijs obeundis, quoad eius fieri poteſt, apti, et idonei miniſtri adſcribantur, cum aliqui deinceps in cathedralibus, aut collegiatis eccleſiis ſe in canonicorum reſidentium collegium cooptari, et ad ius diſtributiones percipiendi admitti petunt, hac ſeruentur.

Primo, ut ab ea re omnis ambitio abſit, qui cooptandus erit, hoc iureiurando obſtringatur.

Ego N. Per hæc Sancta Dei Euangelia iuro, me, neque precibus, neque pretio, neque alia ratione egiſſe, aut aliās curaſſe, quo minus hoc experimentum integre, fideliterq. fieret: ſic me Deus adiuuet, et hæc Sancta Dei Euangelia.

Deinde periculum, experimentumue fiat; an, qui ſe cooptari petit, ad omnia ea recte in cantus modulatione praſtanda idoneus ſit, qua aliquo modo, aut tempore ad eius munus, partesue pertinere poſſūt, hocq. pro ratione, et diuerſitate presbyteralis, diaconalis, et inferioris etiam functionis. Id uero fiet in conuētu capitulari, duobus ex Capitulo adhibitis, qui primo iurati, ſe nihil fraudis in ea re, ſibi commiſſa, facturos eſſe, hoc praſtent: ut ei, de cuius cooptatione agitur, certos locos, ſcriptaue, qua cantu enunciet, primum aſſignent; tum propius aſſiſtendo uideant, num is modulatione, alioue modo erret.

De eodem autem approbando poſtea agetur, resq. occultis ſuffragijs permittetur: quibus ſtatim delibere-tur, ac decernatur.

Cum de manſionarij, aut alterius eccleſia miniſtri, qui canonico inferior eſt, cooptatione agetur; is etiam, praſcripta canonicis cooptandis ratione a Capitulo canonicorum probetur. Cui probationi quattuor, pluresue, eiuſdem ordinis miniſtri, à praſecto Capituli peritiores delecti, intereſſe poſſint; quorum de eo cooptādo ſententiam Capituli praſectus rogabit: tum illis remotis de approbatione, aut reiectione Capitulum decernet, ſuffragijs occulte latis.

De eo autem, qui in eccleſia cathedrali poſt Epiſcopū, aut etiam in collegiatis primum dignitatem obtinet, experimentum, periculumue fiat ab Epiſcopo ſolum, eiuſue uicario, adhibito in conſilium praſecto chori, et canonico uno ex Capitulo illius eccleſia; in qua is, de quo agitur, dignitatem habet, et alijs praterea peritis uiris, quos aliunde adhiberi Epiſcopus maluerit. Quibus uero in eccleſiis antiqui, probatiq. inſtituti eſt, de eo etiam a Capitulo examen experimentumue fieri; id huius decreti auctoritate non abrogetur; ſed Capitulo praſcripta ſupra in canonicis probandis ratio, in ipſo etiam probando ſeruetur.

Si cooptatio, probatioue ulla fiet, illis, ſupra praſcriptis rationibus, non ſeruatis, irrita ſit, ac plane nulla.

IN ipſo probationis examine, in primis eccleſia magis minuſue inſignis, ratio aliqua habeatur.

Non ſolum de ea facultate periculum fiat, qua ab arte, et ab ea exercitatione proficiſcatur, ſed de ea quoque, qua eſt à natura: uidendumq. num cuiquam natura alicui impedimento ſit, quo minus obire munera ſua ſi non perfecte, at ſaltem aliquo modo poſſit. Porrò moderatio adhibeatur, ut in ijs quidē modulationum generibus, qui cooptari uult, ſe ex tempore peritum prabeat, atque exercitatum, qua in eius officio frequentiora ſunt: qua uerò rarius incidunt, praſtare quidem aptus ſit, ſed congruo ſpatio temporis dato ad eius generis rationem prauidendam.

Praterea, quibus uniuerſa chori pſalmodia onus ſuſtinendum eſt, in ijs mediocrem peritiam, artisq. cognitionem ſufficere, extimari non conuenit: cum ijs uero, quibus id non incumbit, mitius agi debet, in chori Magiſtro perfecta ars, et peritia omnino requiritur: eademq. diſtinctio, et ratio habenda eſt de uoce, et eiuſmodi natura adiumentis.

SI timore, aut aliqua alia perturbatione factum eſſe

pra

præfectus ſuſpicatus erit, ut quis minus idoneus uiſus ſit, is ne reijciatur, ſed octo dierum ſpatio, certa alia dies conſtituatur, qua rurſus periculum fiat: iterum uero id timoris, aut aliud nomen eiuſmodi prætendi non poſſit.

In ijs uero, qui iniuria ſe repulſam tuliſſe putabunt, aut amplius octo diebus protracti erunt; ſeruetur decretum noſtrum, in Concilio prouinciali ſecundo promulgatum.

QVI cumque, dum alicuius ſtata hora officium in choro peragitur, Miſſam celebrando, tunc a choro abfuerit; illius horæ diſtributionis, tamquam abſens, particeps ne ſit, ut a ſancta Sede Apoſtolica declaratum eſt. Id uero niſi præ abſentia ſacerdotum, qui in eccleſia tunc Miſſæ ſacrificium faciant, neceſſitas aliquando inciderit, ut præfectus canonicum aliquem ſacerdotem e choro exire, a ſtataq. hora officio abeſſe, Miſſæ celebrandæ cauſa, iubeat; aut niſi a Sede Apoſtolica aliter conceſſum fuerit.

ALIQVA dignitate præditus, et canonicus, aliusue quicumque, qui etiam ob cauſam, ut puta ob litē eiuſdem beneficij ſui eccleſiaſtici, ſibi illatam, conteſtatamue, ordinem ſacrum, illi eccleſiaſticæ ſuæ dignitati, canonicatuiue, beneficioue annexum, ſuſcipere diſtulerit; ne diſtributionum quotidianarum, antequam illum ſuſcipiat, particeps ſit, cum debiti ſui muneris, cuius cauſa illæ debentur, partes obire, præſtareue non poſſit.

CVM et Tridentinis ſanctionibus, et noſtris etiam prouincialibus decretis, multa ſalutariter de diuinis officijs, functionibusq. eccleſiaſticis, atque alijs eiuſdem generis conſtituta ſint, ut ad eorum præſcriptum omnes, ſinguliq. prouinciæ noſtræ canonici, Capitula, et dignitate præditi, reliquiq. omnes eccleſiarum miniſtri, chori officijs quocumque iure, nomine, titulo, modoue aſtricti, ſe ſe conforment; diuinaq. officia, proceſſiones, funeralia, et alia, quæ eccleſiaſtici muneris, eccleſiaſticarumq. functionum ſunt, recte obeant; ad eaq. non ſolum conſtitutis horis, ac præſcripto modo conueniant; uerum etiam in ijs ipſis pie deuoteq. uerſentur, et perſiſtant; ſuis quoque functionibus, muneribusq. ſatisfaciant; tum præterea ex eorumdem decretorum præſcripto canonici Capitula habeant; ad ea conueniant item; in illis denique ut par eſt, recte uerſentur; ac rurſus ab omnibus, et ſingulis erratis, quæ notata caueri ſancitū eſt, prorſus abſtineant; triplicem tabellam ordine explicatam, ex decretisq. prouincialibus breuiter deſcriptam, et quæcumque in earū unaquaque uel uniuerſe, uel ſigillatim, aliaue ratione præſcripta ſunt, propoſitis ſuo loco pœnis, accurate ſeruari, in executionisq. uſum introduci ſancimus.

Tum præterea eandem, cum de ſcripto ſtatis quibuſdam diebus, frequenti capitulo, et reliquis, quorum intereſt, legi, pronunciariq. mandamus; tum in omni ſacriſtia, etiam parochialium eccleſiarum, certo perſpicuo loco, decore affixam, in omnium conſpectu proponi, perpetuoq. retineri ſancimus.

Singulis uerò ijs tribus tabellis pro eccleſia, diœceſisq. ſuæ rationibus, ab unoquoque prouinciæ noſtræ Epiſcopo, ex præceptionibus ſuis, probatiſue eccleſiæ ſtatutis, alias prǽterea erratorum notas, punctationeſue, prout opportunum ipſe cenſuerit, addi perpetuò liceat.

QVOD de punctatorum iureiurando in Concilio prouinciali primo ſancitum eſt, id et ab ijſdem, et ab unoquoque item punctatore, qui uel feſti dies, uel funeris, uel anniuerſariorum, uel proceſſionum, uel aliorum denique diuinorum officiorum cauſa, etiam in collegiatis, alijſue eccleſijs, conſtitutus eſt, præſtetur, non modo, cum punctatoris officium ſuſcipiunt; uerum etiam in publico diœceſanæ ſynodi conuentu, qui habebitur, dum ipſi id officium gerunt; quo religioſius unuſquiſque eorum excitetur ad debitum in munere ſuo obeundo diligentius officium, cum fidelitate coniunctum, adhibendum. Iuriſiurandi formula hæc ſit.

Ego N. punctatoris officium, quod ſuſcepi per hæc ſancta Dei euangelia iuratus, ſanctè, promitto, ac ſpondeo, me fideliter, et ſincere; quātū in me eſt, executurū. Sic me Deus adiuuet et hæc ſancta Dei euangelia, *uel ſi iuret ſuper ſacras reliquas*, Et hæc ſanctorum pignora.

PVNctatoribus ſingulis, ubi primùm delecti illi ſunt, præſcripta illa triplex tabella, duobus de capitulo præſentibus, ante legatur, quam iuſiurandum preſtent. Siquis autem punctator non iuratus, id munus inierit, aut geſſerit, mulctetur pro modo culpæ, Epiſcopi arbitratu.

Vniuſcuiuſque punctatoribus officium, ac munus deinceps trimeſtre ſit: quod tempus ab Epiſcopo, et ab Capitulo, ſuo cuique punctatori, prorogari liceat.

Punctatorum, quos Epiſcopus, Capitulumque, ex præſcripto primi prouincialis Concilij, conſtituerit, cura, et officium ſit, tum Capituli uniuerſi, tum uniuſcuiuſque dignitate præditi, canoniciuè abſentiam, et errata notare.

Vnuſquiſque eorum, quod ad notandi rationem attinet, in ijs omnibus, et ſingulis, quæ Conciliorum prouincialium, et primi præſertim decretis, eo de genere preſcripta ſunt, ſui muneris curaq. partes præſtet.

Accuratè in primis, recteq. notet, non eos ſolum ſingulos, qui ſtatis canonicis horis à choro abfuerint, uerum etiam unumquemque, contra decretorum prouincialium, et tabellarum præſcriptum in choro, in proceſſionibus, in funeralibus, diuiniſq. alijs officijs errantem peccantemue.

Abſentiæ nota, punctatione, qua punctatores utūtur, una eademq. ſit, et aliqua ratione ab ijs notis diſtincta, quæ erratis notandis uſui erunt.

Errata ſingula, in prima tabella deſcripta, una, eademq. punctationis ratione notentur: niſi erratum aliquod eiuſmodi ſit, ob quod, præter diſtributionum mulctam, alia etiam pœna arbitratu Epiſcopi propoſita eſt. Tunc enim huiuſmodi erratum ſigillatim, accurateq. per punctatores notetur; ac de eo hebdomada, aut menſis ad ſummum ſpatio Epiſcopus certior fiat, qui errati pœnam exequatur.

Qui

Quicunque errata in ſecunda tabella adſcripta commiſerit, eius errata, prout ſunt, enucleatè, explicateq. notentur, ut pro culpæ ratione, a chori præfecto, ex facultate ſibi data, aut ab Epiſcopo mulctetur, puniaturuè. Idem notandis tertiæ tabellæ erratis, ad Capitulum pertinentibus, per eoſdem ſeruetur.

Si quod erratum triplici tabella notatum ab ullo quouis, aut etiam ab uniuerſo Capitulo, committi, punctator ullus animaduerterit, idemq. ſciens libro ſuo notare prætermiſerit; pro prætermiſſa, omiſſaue cuiuslibet nota, aut punctationis ratione, de ſuo tantundem det, quod ad Eccleſiæ uſum conuertatur.

Quæ diſtributiones ab Epiſcopo, ſacriſtiæ, aut alij loco pio adiudicentur; tum aliã etiam grauiorem pœnã, pro culpæ ratione, eiuſdem Epiſcopi arbitratu, pendat.

Vnuſquiſque præterea punctator ſingulis diebus, cum diuina officia peracta ſunt, quos pro abſentiæ, aut erratorum ratione in choro notarit, eos præfecto chori, præſentibus alijs de Capitulo, qui eo loco tunc adfuerint, in ſacriſtia, alionè loco, ubi ſuperpellicea, canonicaleſue cappas et induunt, et exuunt, cum primum eò clerus collegiatim à choro redierit, nominet, errataq. ſingula exponat. Si quis uerò erit, qui aliquam abſentiæ ſuæ, alteriusuè facti cauſam afferat, quamobrem ſe contra præſcriptas regulas quicquã non egiſſe, admiſiſſeuè, nec propterea abſentiæ, ulliusuè errati pœnam commiſiſſe putet: id tunc chori præfecto coram punctatoribus planè ſignificet. Nec uerò ſi punctator contradicat, is cum illo non modò non contendat, neque uerbum ullum commutet, ſed ne reſpondeat quidem; immò uerò ſtatim inde ſecedat. Præfectus autem cæteris, præter punctatorem, ſemotis, de re tota deliberet; atque, ſi ita planè rem ſe habere manifeſtè compererit, ut nullã uel abſentiæ, uel errati culpam ille commiſerit, illius punctationem in choro notatam, deleri iubeat. Si uerò ita ſanè non conſtiterit; in librum punctationum omninò referri mandet. Quod ſi qua uel difficultas, uel ambiguitas erit; Vicarius Epiſcopi conſulatur, qui totam rem ſtatim ſine forma iudicij, liberè arbitratu ſuo ſtatuat, ut primo Concilio ſancitum eſt.

Sin autem hæc, notatos, errataq. in ſacriſtia, aut alibi canonicis, Capitulonè nominandi, ſeu exponendi ratio, aliquid uel incommodi, uel turbæ, uel diſſenſionis, uel rixæ, offenſionisuè afferat, aut punctatores ipſos ab officij ſui libertate deterreat; Epiſcopo integrũ ſit, illam omittere, reſcindere, atque abrogare, ut magis expedire cenſuerit.

PVNCtator præterea, qui uel idem, uel alius ſit, ab Epiſcopo conſtituatur: cuius officium erit ſingulos mãſionarios, cappellanos, ſacriſtas, cuſtodesuè, aliosq. eccleſiæ miniſtros, chori officijs adſtrictos, qui ſtatis horis ab illis abſuerint, quiuè contra tabellarum præſcripta, alianè, ut ſupra, errata commiſerint, diligenter obſeruare; eoſdemq. in choro quàm primum notare. Idem ſtatis diebus notet, prò abſentiæ, et erratorum, quæ in tabellis explicata ſunt, ratione, clericos, eccleſiaſticosq. homines, Tridentini, aut prouincialis decreti auctoritate, cathedrali, uel collegiatæ eccleſiæ adſcriptos, ut ij, quamuis reſidentiæ diſtributionum, quibus mulctari poſſint, participes non ſint; tamen à chori præfecto ſalutari aliqua pœnitentia afficiantur, ac corrigantur; tum etiam pro culpæ, negligentiæ, erratiuè grauitate, Epiſcopi iudicio plectantur.

Hic item punctator iuret; officium tribus menſibus gerat; abſentes, et errantes obſeruet, notet; notatosq. in ſacriſtia nominet; et ſtatam in libro punctationem ſeruet; et in ſuo munere cætera omnia, quæ alijs punctatoribus præſcripta ſunt, præſtet.

SINgulis hebdomadis, ut eſt primo Concilio prouinciali decretum, punctationum ſuarum libros conferãt inter ſe punctatores illi, quorum alter ab Epiſcopo, alter à Capitulo, ex eodem prouinciali primo Concilio delectus eſt: ex qua collatione, tum quicquid pro ſua quemque perſonalis in choro reſidentiæ munere præſtitiſſe; tum rurſus, pro abſentiæ, erratorumue ratione, quoties officio ſuo defuiſſe, diligenti punctationum ſupputatione facta, cõſtiterit; id firmum ratũue, uſque adeo ſit, ut eo collato in ſingulas hebdomadas calculo, tribus primis uniuſcuiusque menſis diebus, canonicalis miniſterij, aut operæ, quam quis in choro præſens, menſe proximo ſuperiori rectè, et ritè obierit, certa, firmaq. ſupputatio, à præfecto chori, et à punctatoribus conſtituatur: qui præterea eo nomine conſtitutæ illi ſupputationi ſubſcribant.

Eam uerò cautionem punctatores adhibeant, ut, cum in libris conferendis aliquid compertum eſſet, quod ullo quouis modo diſcreparet; antequam illa punctationum, diſtributionumue ſupputata ratio conſtituatur, quæ ſtata, firma, et ſubſcriptione munita ſit, Epiſcopum, aut eius Vicarium conſulant: qui ex Concilij prouincialis primi decreto, ſine ulla forma iudicij, omnem controuerſiam dirimat.

Ad certa illius collata, et conſtituta ſupputationis rationem, menſe Octobri, alioúe, ſingulis annis, omne, quod ex communi Capituli cenſu habere quis debet, rectè pro uniuſcuiusque eccleſiæ more ſupputetur. Cui ſupputationi, calculoue, præfectus Capituli, et alter chori, item punctatores, caneparius Capituli, et, ſi ita Capitulo uidebitur, duo item alij, à Capitulo delecti, præſentes adſint.

In eo omni calculo cautio omninò ſit, ut unicuique uerè detrahatur, quod detrahi par eſt, pro ratione dierũ, et horarum canonicarum, quibus à choro, diuiniſq. officijs abſuerit: niſi illum ijs cauſis abſuiſſe contigerit, ob quas Tridẽtina ſanctione, conſtitutionibusq. prouincialibus quis, licèt abſens, in præſentibus tamen cenſetur.

Tum detrahatur item pro ratione erratorum, ſi quæ ille commiſerit.

Huic ſupputationi ita initæ, ac detractæ, præfectus Capituli, et item chori, et illi duo à Capitulo delecti, ac punctatores item ſubſcribant.

Tabulæ uerò, ſyngraphæ, aut ſcripta huius ſic initæ, et ſubſcriptione obſignatæ ſupputationis, theſaurario, ca-

nepa-

neparioṅe Capituli tradantur, ut, quod unicuique debetur ſtatis temporibus pro illius conſtitui calculi ratione perſoluat. Aut eidem conſentienti, quantum quiſque pro illius ſupputationis ratione habere, capereùe debet; tantundem cedat è communi reſidentiæ cenſu.

NE Capitulum, aut theſaurarius, caneparius ue Capituli, alius ue quicunque, qui diſtributiones partitur, cuiquam de Capitulo, alijue chori miniſtro, etiam, qui præſens diuina officia obierit, ne eo quidem nomine, quòd diſtributiones iam ſuas reſidentiæ munere cũ feciſſe conſtet, ante ſtata ſolutionis tempora perſoluat, uel eo nomine ceſſionem alicuius exactionis ante faciat.

Cum uerò ſolutionis ſtata dies uenerit; ne cuiquam item ſoluat, cedatùe, niſi tabellam illam, ſyngraphamùe acceperit, cui à præfecto Capituli, et à præfecto itẽ chori, et à punctatore etiam Epiſcopali, et ab altero item Capitulari, et ab alijs præterea duobus ſubſcriptum ſit, ſi quos ſupputationi Capitulum conſtituerit; ac præterea, niſi mandatum ſolutionis, ceſſioniſùe à præfecto Capituli acceperit, ab alioùe, ad quem de more ſpectat.

Si uerò plus ſoluerit, uel ceſſerit, quàm ſupputationis ratio tulerit, aut ante ſoluerit, ceſſeritùe, quam certa illius ſupputationis ſyngrapham ſubſcriptione, ut ſupra, obſignatam acceperit: unius menſis diſtributionibus, et alijs arbitratu Epiſcopi mulctis, ſacriſtiæ, aut ſodalitati, Corporis Domini in ea eccleſia conſtitutæ, alijue pio loco attribuendis, plectatur. Quibus pœnis, mulctiſùe præfectus etiam Capituli, et chori itẽ, et punctatores, atque ad ſupputationem ita delecti illi duo Capitulares, qui eiuſmodi ſolutioni, ceſſioniùe ullo modo aſſenſerint, afficiantur.

Quam mulctam, pœnamq. ij dem ſubeant, ſi alio quouis modo in eo aſſenſerint, ut cuiquam ſoluatur, cedaturùe diſtributio aliqua illorum dierum, aut horarum canonicarum, officiorumùe, quibus uel præſens ille in choro non adfuerit, uel erratum huiuſmodi in diuinis officijs contraxerit, ut prouincialibus decretis, aut præſcripto tabellæ, aut alio quocumque iure cenſeri in abſentibus debeat.

Qui uerò uel ante ſolutionis, ceſſioniſue, et syngraphæ tempus, uel pluſquam ſibi debeatur, ullo quouis modo, pactoùe acceperit; is ab Epiſcopo et reſtituere cogatur, et triplo mulctetur, quod locis pijs, eiuſdẽ Epiſcopi arbitratu, attribuatur.

Si uerò ulla cuiuſuis generis cauſa, cauſæuè ſpecie, aut prætextu cuiquam diſtributiones, aut ab uniuerſo Capitulo, aut ab eorum ſingulis, contra prouincialia decreta, et præſcripta dari, donari, remitti, aut quauis colluſione concedi contigerit: ne illas quiſquam capiat; ſi perceperit, retinueritue, ne ſuas faciat; ſed reſtituere cogatur. Capitulo autem, quod tacitè, uel expreſſè ei rei conſenſerit, pœna ſit, ut diſtributiones aliquot Epiſcopi arbitrio, aut ſacriſtiæ, aut cõfratriæ, ſanctiſſimi Corporis Domini in eccleſia cõſtituta, aut alijs pijs locis attribuendas, ſoluat.

HAEC omnis ratio in ſupputatione, et ſolutione diſtributionum Capitulariũ, ſupra præſcripta, pœnaq. ibidem propoſitæ locum etiam habeant in quibus diſtributionum cenſu, qui ad manſionarios, ſacriſtas, cuſtodes, alioſue chori miniſtros, et inferiores canonicis, quocumque nomine nuncupatos, pertineat.

Itidem, ut ſupra, de eorum ipſorum punctatoribus, theſaurarijs, caneparijſue, ſi quos à Capitulari cenſu, theſaurario, caneparioue, et punctatoribus diſtinctos habuerint, decretum ſit. At loco eorum duorum, qui de Capitulo ad ſupputationem adhibendi ſunt, alij itidẽ duo ex ipſis inferioribus chori miniſtris, diſtributionum cenſum à Capitulari, canonicaliùe ſeparatum habentibus, adhibeantur: ijq. ab ijſdem, ad quos cenſus pertinet, eligantur.

EX punctationum libris, annis ſingulis expletis, iubeat Epiſcopus ab eo, cui ipſe id curæ dederit, diligenter rationem inſpici dierum, quibus unuſquiſque, uel dignitate præditus, uel canonicus, uel ſacriſta, uel cuſtos, aliuſue eccleſiæ miniſter, chori officijs adſtrictus, ad illa non conuenerit. Qua perſpecta, et ſupputata etiam ratione, ſi quem diutius tribus menſibus à choro abfuiſſe comperierit; quamuis in urbe, oppidoùe, in quo eccleſia eſt, manſerit; illum tamquam abſentem, præter diſtributionis amiſſionem, fructibus etiam præbendæ, et alijs item pœnis, pro contumacia grauitate, ex Concilij Tridentini ſanctione contra eos, qui amplius trimeſtri ſpatio abſuerint, edita, mulctet.

Quæ pertinent ad Capitula cathedralium, et collegiatarum eccleſiarum.

QVorum Capitulorum Epiſcopi concilijs prouincialibus Mediolanenſibus intereſſe, et conſtitutiones, decretaq. illis concilijs edita, ſeruare ſolent, aut debent; ea Capitula, ſiue cathedralium, ſiue collegiatarum eccleſiarum in prouincia noſtra ſint, etiã ſi quæ ab Episcopi, Metropolitaniq. iure, ſe quocumque modo exempta, ſediq. Apoſtolicæ immediatè ſubiecta eſſe prætendunt; cum illa, ſicut eorumdem Epiſcopi, ut à ſancta ſede Apoſtolica declaratum eſt; conciliorũ prouincialium conſtitutionibus, et ſanctionibus, et decretis aſtricta ſint, illas planè uniuerſas, ac ſingulas amplectantur, ſuſcipiant, ſeruent, atque obediendo exequantur, tum uniuerſe eadem Capitula, tum ſigillatim ſinguli, quicumque de Capitulo ſunt. Idq ut præſtetur, efficiat Epiſcopus omni ratione, omniq. iuris remedio.

Quod ſi quæ Capitula, aut ſi qui de Capitulo contra fecerint; ab eorum Epiſcopis pro modo culpæ, contumaciæq. plectantur. Si quis uerò Epiſcopus id efficere neglexerit, ut ab ſuis Capitulis, atque ab ijs, qui de Capitulo ſunt, ſingulis, prouincialium conciliorum conſtitutiones, decretaue in executionis uſum uerè, ac integrè inducantur; norit ſe in proximo concilo prouinciali negligentiæ huius rationem redditurum eſſe.

CVM de rebus patrimonij capitularis, de locationibus, de contractibus, de officijs conferendis, ac de alijs item

tem, præfecti iudicio grauioribus, in capitulo deliberandum eſt; earum rerum deliberatio, ac tractatio, cum ſuffragijs occultis permittatur; tum illæ res, quo maturius conſultentur, in uno Capitulo propoſita, in alio deliberentur. Si uerò res eiuſmodi eſt, quæ diutius differri non patiatur; triduo ſaltem ante, capitulum indicatur; ſingulisq. canonicis res, et cauſa ſignificetur, de qua, in eo Capitulo conſultatio, ac deliberatio futura eſt. Quod ſi præterea res ſit eiuſmodi, quæ inſtet, atque urgeat, neque longius ullo modo protrabi debeat, ita ut ne triduò quidem conſultatio expectanda ſit, tunc Capituli præfecto liberum, et integrũ ſit breuioris temporis ſpatio, Capitulum conuocare, modo, ut ſupra, unicuique de Capitulo, qui non abſit, nunciari rem iubeat, de qua deliberandum, et conſultandum ſit.

VBI ex inſtituto eccleſia cathedralis, uel collegiata eſt, qui Cancellarij capitularis officium, munusq. gerat, is officio ſuo, cum in cæteris uerè ſatisfaciat, tum in eo etiam, ut eiuſmodi capituli acta, et quas uocant, capitulares ordinationes, actionesùe in librum certum, notatis ſingulis diebus, ſine mora referat. Qui liber in archiuio capitulari diligenter aſſeruetur. Vbi uerò nõ eſt, à Capitulo deligatur unus de Capitulo, qui certa, ſi opus eſt, ex Capituli uniuerſi cenſu conſtituta mercede, id Cancellarij munus per biennium gerat, quo tempore confecto, alter in eius locum eligatur, et itidem deincept.

Notarij autem officio, atque opera Capitulum in ijs potius actionibus utatur, quæ ad cauſas, lites, instrumentaùe publica conficienda, aut ad alia eiuſdem generis pertinent.

Qui notarius eiuſmodi inſtrumentorum exemplum, publica auctoritate roboratum, curante in primis canonico cancellario, in archiuium, ante annum cõfectũ, referat.

QVO iureiurando canonici, etiam ex ſtatutis, et conſtitutionibus eccleſiæ probatis inter ſe obſtricti, aliaue ratione ſpondent, ſi nihil quicquam, quod in capitulari, canonicaliùe conuentu agitur, patefacturos, aut diuulgatores eſſe, decernimus, atque declaramus, eo nõ obſtrictum, aut impeditum quemquam eſſe, quominus ad Epiſcopum deferat, ſi quæ, uel Capituli, uel canonicorũ, aliorumùe, qui de capitulo ſunt, errata ſint; quæue emendationem, correctionemue deſiderent; atque adeo quæcumque eo de genere ſibi patefieri, denuntiariùe ille iuſſerit; tum etiam ſi quæ alia ab eodem ſciri, cognoſciùe expediet, tum ea maxime, quæ ſuperioribus concilijs ad Epiſcopum deferenda eſſe, decretum eſt.

NE liceat canonicis, alijsue de Capitulo bona, redditus, et prouentus, aut exactiones, emolumētaùe, etiam incerta, ad Capitulum quouis modo ſpectantia, per ſe, uel per interpoſitam perſonam, ne ad modicum quidẽ tempus, conducere: alioqui contractus omnes irriti ſint, ac nulli; et tam locatores, quàm conductores canonici, Epiſcopi arbitratu, puniantur.

Idem ſancimus de eorum propinquis, et conſanguineis ſecundo, uel arctiori gradu iunctis, niſi, quod ad hos attinet, cognita eccleſiæ utilitate Epiſcopus id ſcripto cõceſſerit. Exactionem tamen decimarum Capituli, etiam ab ijs de Capitulo ſuum ad uſum cõduci liceat, facultate ab Epiſcopo data, cum grauis cauſa urgebit. Ac ædes etiam Capitulares habitandi cauſa.

CVM præbendæ canonicales diſtinctæ non ſint, niſi obtinentium nomine, ijq. ubi optionum uſus eſt, modò has, modò illas optant; ſæpè fit ut earum bona, prædiaq. confundantur, ac iura propterea aliquando intereant. Quãombrem Epiſcopus curet, ut quod in nonnullis etiam huius prouinciæ cathedralibus eccleſiis conſuetudinis eſt, non poſſidentis, ſed ſancti alicuius nomine, quod earum unicuique de conſilio Capituli eccleſiæ, de cuius præbẽdis agitur, ſemel impoſuerit, ſingulæ diſtinctè appellentur. Hac autem in re hoc caueatur, ut ne, qui eas obtinuerint, titulo ſancti, quo illæ nominantur, ipſi appellẽtur: quippe cum ea titulorum ratio, ex inſtituto, uſuq. ampliſſimis ſanctæ Romanæ eccleſiæ Cardinalibus presbyteris ſolum conueniat.

De parochijs, et parochialibus iuribus, ac officijs.

ILlud Epiſcopus ſollicitudinis ſtudio exequatur, ut quibus eccleſiis parochialibus, inopia laborantibus, nulla adhuc ratione ſatis ſuppeditatum eſt adiumenti; ijs aut beneficiorum eccleſiaſticorum adiunctione, unioneue, aut primitiarum, decimarumue attributione, aut parochialis uiciniæ incolarum ſymbolis, collectisue, aut alia, quæ ſibi uidebitur, commodiori ratione omninò ſuccurratur, ad Concilij Tridentini præſcriptum.

Quod Concilio Prouinciali tertio de ædibus parocho, parochiale domicilium nullum habenti, conducendis, decretum eſt; idem etiam de ſocij, adiutoriſue, ad munus parochiale ob quamuis cauſam ei adiuncti, datiùe habitatione decernimus, et conſtituimus. Epiſcopus uerò cum ijs, quibuſcum oportet, omni iure agat, ut ædes eccleſiæ parochiali, quàm maximè poteſt, uicinas et parocho, et coadiutori etiam, quamprimum illi tradant; aut, ſi ita opus eſſe cenſuerit, ædificent: intereaq. domicilij conducti penſionem, ſumptumùe uni, et alteri item ſuppeditent.

Parochum autem qui quacumque de cauſa parochialis curationis ſocium uel adiutorem habet, tum ipſum, tum illum item in habitatione parochiali manere, ac reſidere cogat, et fructuũ mulcta, et alijs præterea pœnis, arbitratu ſuo irrogandis.

Si uerò præ domicilij parochialis anguſtia unus, et alter item, illius habitatione uti, Epiſcopi iudicio nullo modo poteſt; tum eorũ alterum, quem ipſe Epiſcopus, propoſita ſibi maiori illarũ animarũ utilitate, delegerit, in domo parochiali, alterum in domicilio proximè cõducto, aut tradito habitare, reſidereùe Epiſcopus iubeat; cuius ſit efficere, ut id omne, et de domo, eorum alteri tradenda, ædificandaùe, et de ea interim conducenda, plaaè à quibus debet, præſtetur.

QVA in eccleſia duo, pluresue parochi in animarum

cura

cura gerenda conſtituti ſunt, tum ex parochialibus, uel portionibus, uel ſūctionibus, quas præſtare debēt, ſapè inter eos rixæ, contentiones, ac diſſidia, et ſpiritualia populis dāna exiſtant, indeq. populis offenſionum exempla, ſcandalaq. uſſerantur; Epiſcopus, at huic rei, à parochiali cura alienæ, et parochorum diſciplina indignæ, occurrat, certos parochialis uicinia limites pro illorum numero, ædibus, aut uijs perpetuò diſtinguat; quos ita diſtinctos in curam eorum unicuique, pro limitum diſtinctione tradat, ita ut intra ſuos quiſque fines parochialem curam gerat.

Si quæ uerò parochialia officia in illa eccleſia obiri oportet: quorum officiorum functiones rectè diuidi nō poſſe, aut non expedire cenſuerit, illa ab ijs ſingulis æquè, communiterue præſtari decernat. Diſtributa uutem parochialis curæ officia, ſi eorum unus aut impeditus eſt, aut adiutore, adiumentoue ob fidelium, qui ſua curæ ſunt, multitudinem, aliamue ob cauſam opus habeat, ab altero, alijsue, ſine ulla mora, exceptione, excuſationeue, proat Epiſcopus uel ſtatuerit, uel iuſſerit, obeantur item, ac præſtentur.

Vbi uerò ea perpetuæ parochialis curæ partitione minus ſalutariter proſpectum, conſultumq. fore idem cē ſuerit; eorum unum, morum grauitate, curaq. gerēdæ peritia, atque uſu præſtātem, alteri, alijsue præficiat: emolumenta itē extraordinaria, aliāq. id generis, unde diſcordiarum ſemen in illis exiſtit, in unum, ut nōnullis locis moris eſt, collata, certo ſtato tempore inter eos diuidi iubeat; aut aliqua denique ratione, quam potiorem duxerit, obuiā eat iſtorum, et diſcordiæ, et negligētiæ, qua ſit, ut alter in alterum ſæpe parochialis muneris curam reijciat. Nec uerò ullo umquā modo patiatur, permittatue, illos certa quadā hebdomadarum partitione, aliauè ratione inter ſe inita, munus Miſſæ ſacrificij in parochiali eccleſia faciendi, aut reliquas parochialis officij functiones, quæ ab utroque, etiam diebus eiſdem utiliter præſtari poſſunt, ita inter ſe diuidere, ut ab uno tantum eorum, alternatim ſcilicet, uel per hebdomadas, uel alia temporis uiciſſitudine præſtentur. Non enim ferendum eſt, ut cui eccleſiæ parochiali complurium ſacerdotum, miniſtrorumue ſtipendia, alimentauè olim attributa ſunt, quo diligentius, et cautius illorum copia tum diuinorum officiorum cultui, tum alijs miniſterijs, ad ſpiritualem populi curam neceſſarijs, opportunius cōſultum eſſet; illi aut auaritiæ ſtudio, aut diſſidio, negligentiaue ducti, uel onus ſibi impoſitum minoris, quàm par eſt, æſtimantes perinde ei eccleſiæ deſeruiant, ac ſi non plures, uel unus tantum parochus, animarumue curator conſtitutus in illa eſſet.

OBLATIONVM inſtitutum iam pridem ab apoſtolicis uſque temporibus, Apoſtolico etiam canone ſancitum, ſanctiſſimorumq. Pontificum Melchiadis, Fabiani, et Gregorij conſtitutionibus, et conciliorum præterea decretis communitum, quo grauius his temporibus à fidei, doctrinæq. catholicæ hoſtibus exagitatur, et langueſcente pietatis ſtudio, quo magis à fidelibus negligitur, hoc diligentius ſeruari, atque ad executionis uſum, ubi intermiſſum eſt, reuocari conuenit, cum præſertim, et ad diuinum cultum illud pertineat, et populis ſalutare ſit, ad expiandaq. peccata utile. Quare Epiſcopi, in ſua quique diœceſi, et ſuis, et concionatorum ſermonibus, et omni alio perſuadendi, cohortandiq. officio, omniq. iuris ratione illud, ubi eſt, retineri; ac ubi negligitur, reſtitui ſtudioſè ad ſacrorum canonum præſcriptum ita curent, ut in ſolemnitatibus ſcilicet Domini, diebusq. Dominicis, ac feſtis item, quos coli, aut præcepti, aut conſuetudinis eſt, omnis chriſtianus aliquid, prout pro ſua quisque pietate, deuotioneq. maluerit, Deo offerre procuret, idq. in eccleſia uel cathedrali, cum ad Miſſæ ſacrificium, quod ſolemniter celebratur, uel in parochiali cum à parocho conuenerit.

Quo in officio ſeruetur, ut, quod antiquæ eccleſiaſticæ conſuetudinis eſt, primo mares, deinde fœminæ offerant.

SAcerdoti, Miſſam celebranti, oblationis accipiendæ cauſa ab altari paulum ſe remouere licet: at inde longè diſcedere, ac per eccleſiam uagari, eamq. quaſi circuire, nullo modo liceat.

QVO gratius autem Deo ſit, quod offerunt; ad id præſtandum accedant fideles intima animi pietate, ſpirituali hilaritate, ſancta charitate, omniq. Chriſtianæ deuotionis teſtificatione.

Offerentium autem, prout ſanctæ inſtitutionis eſt, commemoratio in Miſſæ ſacrificio fiat.

Ab ijs uerò oblationes ne accipiantur, ut antiquo etiam canone uetitum eſt, qui ſcilicet inter ſe iniquo animo diſſidentes, inimicitias exercent; qui uſurarij, meretrices, ſacrilegi, raptores, quiue alio nomine publicè notorieq. crimino ſi ſunt.

QVicquid porrò oblatum erit, præter illorum dierum oblationes, oblationumuè partes, quæ ad Epiſcopos ipſos iure ſpectant, quæuè ad ſacerdotes, uel ad eccleſias, uel ad eccleſiarum fabricas, uel ad ſcholas, uel ad eiuſmodi pia collegia, epiſcopali, aut alia legitima auctoritate, conceſſuuè propriè, ac expreſsè iam pertinent, aut in poſterum quouis modo, aut iure ſpectabunt; id omne, ſi in eccleſia cathedrali oblatio ſit, in illius eccleſiæ alteriuſue pij loci, aut operis uſum, ut Epiſcopus iuſſerit, conuertatur; ſi uerò in parochiali, aliauè eccleſia offertur, quicquid datum, oblatumue erit, parochi ſit, in cuius parochiali, aut in alia eccleſia, intra parochiæ fines ſita, oblatio fiet.

Cappellanis uerò, alijsq. ſacerdotibus, et alijs item, præter cathedralem, eccleſiis, earumq. fabricis, ac ſcholis, pijsq. eiuſmodi colegijs, atque alijs quibuſuis, ius parochiale non habentibus, oblationes deinceps inter Miſſæ ſacrum accipere, aut exigere omninò interdictum ſit: niſi quibus hæc facultas ab Epiſcopo, aut aliàs legitimè data erit.

Si cum parocho de oblationibus diuidendis quiſquam pactiones fecerit, ut ſibi, alijuè ſacerdoti liceat oblationes recipere, contra quàm præſciptum eſt; hæc pactio irrita ſit, ac plane nulla; neque propterea aliter quàm ſupra præſcriptum eſt, oblationes alij exigere, accipereue

ciperenè liceat; tum præterea parochus ipſe, et alius eccleſiæ rector, et ſacerdos item, aliuſuè, qui pactum inierit, quiue pactioni cõſenſerit, grauiter puniantur.

QVæcumque deinceps oblationes, ſiue pecunia, ſiue cereis, ſiue alio eleemoſynæ genere in Miſſæ ſacrificio à populo fient, ea, et fiãt, et a ſacerdote accipiantur, dum canitur antiphona, quæ offertorium appellatur. Quod ſi Miſſa non conuentualis eſt, ſemper tamen, tũ etiam fiat, accipiaturue proximè, antequam hoſtiæ, et calicis oblatio fiat.

Si quid uerò aliquãdo non intra Miſſarum ſolemnia, ſed alio tempore offerri contigerit; curet Epiſcopus re ſtitui ſanctum uſum, et oblationi illi, et offerentibus benedicendi ſtatuta prece, atque oratione in libro ſacerdotali, aut rituali præſcripta.

Qui uerò oblaturi ſunt, Miſſæ ſacrificio, in quo oblatio fit, et ab initio pie, deuoteq. interſint: nec uerò inde abeant, niſi ubi peracto ſacrificio benedictionem ſacerdotalem demum acceperint, quæ in fine Miſſæ de more fit.

VIdeat Epiſcopus, ut eleemoſynarum, et alius cuiuſuis generis pijs oblationibus, quæcumque à populis fiunt, certam rationem præſcribat: quæ et mane potius, quã à prandio fiant; et illæ non popularibus ſpectaculis, nõ comeſſationibus, aut tumultibus, non clamoribus, aut prophanis actionibus, quæuè ullam offenſionis ſpeciẽ præbeant, ſed precibus, litanijs, hymnis, atque ijs pie tatis officijs præſtentur, quæ decent eiuſmodi religioſas actiones, officiaue, et quæ reſpondent ueteri ſancti tati, ac diſciplinæ huius inſtituti.

NE imagines cereæ, uoti cauſa, eccleſiis, pijsq. locis oblatæ, uenditari ullo modo poſſint, ac ne confractæ quidem, etiam uetuſtate temporis, niſi conceſſu Epiſcopi, in uſum eccleſiæ conuertendæ.

Nec uerò ullas eiuſmodi, uel alterius generis oblationes, uel eleemoſynas, antequam illæ percepta ſint uendi, locari, aut contractus ullos, pactionesue etiam ſeretas eius generis iniri cuiquam, etiam parocho, ullo pacto, modoue liceat, pœna graui propoſita, Epiſcopi arbitrio irroganda.

PArochialis curæ munera, atque officia non per alios, ſed ipſimet parochi, animarumue curatores obeant, ac præſtent; niſi ſint, qui aliquando iuſta cauſa ab Epiſcopo approbata, impediantur, aut etiam probibeantur. Si quis non paruerit; tum fructibus beneficij mulctetur, pro rata temporis, et officij ſui prætermiſſi, tum alijs etiam pœnis plectatur, arbitratu Epiſcopi.

SAcerdotes cappellani, alijue, quocumque nomine nun cupati, etiam canonici eccleſiæ cathedralis, collegiatæue, qui uel inſtitutione, uel conſuetudine, uel alio iure, parochum, aliumue animarum curatorem, in eo curationis munere adiuuare debent; ab Epiſcopo in illius eccleſiæ, ubi eiuſmodi cura geritur, ſtatione manere, reſidereq. ac ſua munera per ſe obire cogantur. Quod ſi per aliquam cauſam, parochis, aut ijs cappellanis aliquando in debito eccleſiæ munere præſtãdo, alio rum opera uti liceat; hoc eodem reſidentiæ perſonalis iure à que illi aſtringantur, qui in eorum locum ſubſtituti, ei parochiali, alijue eiuſmodi eccleſiæ uicariam operam, miniſteriumuè præſtare debent. Nec uerò eorum quemquam facilius, quam ipſos parochos, rectoreſue ab eccleſiæ cura, ſtationeq. parochiali abeſſe, neque rurſus ulli ſuo muneri deeſſe Epiſcopus patiatur, cum hi quoque eadem reſidentia, et muneris ſui præſtandi lege aſtricti teneantur.

VSV compertum eſt, non ſine magno detrimento ſalutaris animarum gubernationis parochos, dũ alia munera quæſtus cupiditate, aliaue cauſa ducti ſuſcipiũt, exercentùe, multiplicem illam, et aſſiduam, quam animabus ſibi commiſſis debent, ſollicitudinem, parochiales q. curas, et officia ſæpè intermittere, interdumq. etiam planè deſerere, aut certè ita aliquando diſtrahi, et auocari, impedirive, ut illa nempe ſuo tempore, neque, qua debent, ratione, et cura præſtent; ac feſtis præſertim, alijsq. diebus, quas maximè horas et in cõ feſſionibus audiendis, et in ſacræ euchariſtiæ ſacramẽto miniſtrando, et in eorum ſacramentorum frequenti uſu non inſtituendo, non conſeruando ſolum, ſed etiã augendo, et in paſcendis uerbo Dei fidelibus, et in frequenti ſacrificij Miſſæ oblatione, et in ueſperarum officio canendo, et in chriſtianorum rudimentorum doctrina tradenda, et in componendis controuerſiis, conciliandisq. ſuorum populorum inter ſe animis, et in alijs denique parochialis curæ officijs, ijs opportuno tempore præſtandis, ponere deberent; eas horas ob quæſtus ſtudium, aliamuè cauſam traducere, uel ad diuina officia, canonicasuè horarias preces in alia eccleſia, in qua præſertim iam canonici ſunt, obeundas, uel ad muſici partes, officiumq. gerendum, uel ad litterarum ludum exercendum, ac ad diſciplinas etiam prophanas pueris, adoleſcentibusùe tradendas. Quamobrem hæc decernimus.

Qui dignitatem, uel canonicatum habet, et parochus etiam eſt, aut alia quacumque ratione animarum curatione aſtrictus eſt, ſi in ædibus parochialibus nõ habitarit, ibi cibum, ſomnumq. capiendo, ut de parochis, ſuperioribus Concilijs prouincialibus, et in hoc etiam decretũ eſt, aut ſi officijs ſupra deſcriptis, alijsue, quæ tamquam animarum curator, parochusq. in eccleſia ſua parochiali præſtare debet, obeundis aliquo modo defuerit, aut ea non ſtatis, et ab Epiſcopo præſcriptis horis, aut non illa, qua cæteri parochi debent, ratione omnino præſtiterit: Epiſcopi arbitratu, et pœnis parocho iam cõſtitutis, et grauioribus mulctetur, puniaturùe, ex præſcripto etiam ſanctionis, à Pio Quinto Pont. Max. eo de genere, VIII. idus Iulij M. D. LXVIII. edita.

Ne item parochus, uel alius quiuis ſacerdos, qui animarum curam quouis nomine gerit, cantoris, aut muſici munus, parteſùe in eccleſia cathedrali, nec uerò in alia ſuſcipiat, exerceatùe, niſi aliud ob cauſam Epiſcopus iudicauerit.

Neque præterea litterarum ludum domi ſuæ, alionè loco aperiat exerceatuè, niſi ob parochi inopiam aliquando aliud Epiſcopus ſcripto conceſſerit: qui tamen hoc munus extra parochiæ ſuæ fines exercẽdi, ullo mo

N do

do facultatem det.

Neque pueros, ſibi in diſciplinam traditos, certa pacta mercede, domi ſuæ ullo modo ſuſcipiat, atque alat. At clericos, qui ſibi adiumento ſint, litteris, diſciplinaq. eccleſiaſtica erudire curet, item pauperes aliquos parochialis curæ ſuæ pueros, qui ad idē aſpirent, quiuè aliam nullam facultatem prima ipſiu litterarum rudimenta percipiendi habent, ſi eius rei poteſtatem ſcripto exaratam, ab Epiſcopo habuerit.

CVM omni pietatis ratione coniunctum eſt, diuinarum precum horaria officia, ſicut in cæteris, ita in parochialibus eccleſiis ſolemniter, anniuerſarÿs potiſſimum ſolemnitatibus concelebrandis, per parochos præſtari, cum et id antiqui inſtituti fuerit, et populum feſtis illis, præſertim celebritatibus eò conuenire ſancitū ſit: et ut idem in uſum reuocetur, per Epiſcopos diligenter fideles moneri ſacra Tridentina ſanctione ſemel, atque iterum cautum ſit. Quare die Natali Domini, feſto item circūciſionis, qui eſt octaua, in Epiphania, Paſcha Reſurrectionis, Pentecoſte, et Aſcenſione, in Annunciatione, et Aſſumptione Beatæ Mariæ Virginis, die natali Sancti Ioannis Baptiſtæ, Beatorū Apoſtolorum, Petri, et Pauli, et in ſolemnitate omnium Sanctorum ac feſto die Sancti, Sanctæuè, cuius nomine eccleſia parochialis nuncupatur, à parocho, et Miſſæ ſacrificium, et matutinum, reliquaq. precum diuina officia, in eccleſiis collegiatis ſit ſolemni ritu fiāt, cananturue, in ÿs ſcilicet eccleſiis parochialibus, ubi id decenter præſtari poſſe Epiſcopus cenſuerit.

Iis uerò ipſis diebus, mox ſupra præſcriptis, ſinguli ſacerdotes, et reliqui inferioris ordinis clerici, in parochialem eccleſiam, intra cuius fines habitant, ſi eo tempore diuinis officÿs in alia eccleſia intereſſe nō debēt, ad Matutinum, et ad reliqua horaria diuinarum precum officia, Miſſarumq. ſolemnia celebranda conueniant.

PArochi in urbe, et in oppidis, ſaltem inſignioribus, conſtituti, ut à reliquis ſacerdotibus, animarum curam non gerentibus, internoſcātur, caputium quod eſt proprium eorum inſigne, in humeris ferant, cū domo exeunt, ſupra exteriorē ueſtem, cum proceſſiones aliasq. eiuſmodi publicas actiones obeunt, ſupra ſuperpelliceum; liceat tamen Epiſcopo ab hoc decreto eximere, qui in eccleſiis cathedralibus dignitatem, canonicatumùe item legitime obtinent, quandiu illam, illumue retinebunt, non autem, ſi qui deinceps ulla quauis cauſa, modoue obtinuerint.

PRO locorum, et temporum ratione id ab Epiſcopo ſuis dioceſanis parochis permitti, concedive liceat, ut Decembri, et Ianuario menſibus, ob dierum breuitatem, itineris difficultati coniunctam ſacerdotales illos conuentus ipſi non habeant, quos primo prouinciali Concilio in ſingulos menſes haberi decreuimus, ita tamen ut alÿs deinceps menſibus, quibus commodius haberi poterunt, reſarciatur, et præſtetur, quicquid intermiſſum eſt frequentioribus conuentibus, et omni alia diligenti ratione.

Iis autem conuentibus, uel in urbe, uel in dioceſi habendis, certas regulas, quæ partim in ſuperioribus Cōcilÿs prouincialibus eo de genere decretæ ſunt, partim ordine, ac rectè adiungendæ uidebuntur, ad communem prouinciæ uſum per nos præſcribendas atque edendas, tum parochi, tum alÿ, ad quos executio ſpectat, ſeruent, atque exequantur diligenter.

CONSTITVTIONVM PARS TERTIA.

DE EPISCOPIS.

VT, quò ſponte nos contendere ſtudemus, eò etiam ſanctis legibus, et cohortationibus, quaſi ſtimulis incitati, adiutrice in primis Dei gratia, ſtudioſius properemus, non ſolum in illis uitæ Epiſcopalis legibus, quas nobis in Concilio prouinciali primo conſtituimus, inſiſtere, ſed longius in dies nos progredi oportet; cum ÿ ſcilicet nos ſimus, quibus propoſita Chriſti Domini uita, nullus definitus ſit progrediendi terminus. In hoc igitur Cōcilio prouinciali quarto hæc etiā illis addenda cenſuimus.

PRimò Epiſcopi ſibi, et gregi attendentes, in omnibus, ut eſt Apoſtoli præceptum, laborent, ac miniſterium ſuum impleant; cunctaq. ad Dei uoluntatem adminiſtrare uigilanter ſtudeant, conſtanti uirtutum Epiſcopalium officio.

Sicut autem præſtantibus uirtutibus chriſtianis populi, quorum curam gerunt, ab ipſis inſtituendi ſunt; ita optimam illam, quæ in Epiſcopali animo caſtiſſimo, ad diuinasq. ſuſcipiendas illuminationes idoneo, ineſſe debet, uitæ inſtitutionem, euangelicis litteris explicatam, non uerbis ſolum declarent, ſed ſanctiſſimis factis, è charitatis fonte manantibus, comprobent; exemplisq. uirtutum ſuarum in omnem ſanctam, ueraq; chriſtianæ uitæ uſum illos conformare diligenter curent.

In oratione, ſanctisq. meditationibus cum eos frequentes eſſe oporteat; certam ſibi horam quotidie ſtatuant, quam in contemplationum diuinarum ſtudio, exercitationeq. attentiſſimis religioſæ mētis cogitationibus ponant. Qua oratione non ſibi ipſis tantum diuini luminis illuſtrationem depoſcant; ſed etiam pro fidelibus ſuæ curæ commiſſis, humiles preces fundant, eorū peccata deplorando; pioq. gemitu, et religioſa ſupplicatione Deum orando, ut diſiectis peccatorum nubibus, pluuiam, et rorem ſuæ diuinæ gratiæ, ac miſericordiæ effundat in hæreditatem, et agrū eccleſiæ ſuæ. Domi item ſuæ, orationis ueſpertinæ inſtitutum, introductum retinere ſtudeant, ad quam ipſi, ſi modo aliquando impediti non ſint, conueniant, tum planè familia omnis.

MIſſæ ſacrificium frequentius celebrare ſtudeant. Dominicis, uerò, feſtisq. diebus, ne id præſtare omittant, ex Concilÿ prouincialis primi decreto. Hoc uerò ipſum facere curēt crebrius in eccleſia, quàm in priuatis oratorÿs.

Tum

Tum præterea Miſſæ ſacrificium facere ſtudeant, quibus diebus, eccleſias, altaria, aut campanas conſecrabunt, aut cœmeteria, eaúe reconciliabunt, et alia eiuſdem generis epiſcopalia munera obibũt; illis preterea diebus, quibus eccleſiaſtica beneficia conferent, et generalia clericorum, qui initiandi ſunt, et confeſſariorum examina habebunt, ceteraſq. denique grauiores conſultationes, et deliberationes inibunt.

Cum autem ob cauſam ſacrificium non faciunt, religioſè interſint.

Nec uerè, cum adfuturi ſunt, ſacerdotem capellanum, ſacri faciendi cauſa indutum, ad altare in mora eſſe uelint, aut expectare patiantur, dum ipſi alijs rebus incumbunt. Prius autem ſacrum facere, aut impediti ei intereſſe ſtudeant, quàm alias occupationes, actioneſúe externas ſuſcipiant, gerantúe.

DIuinas laudes, preceſq. horarias piè, decorè, ſtudioſè, deuoteq. quantum eis Deus dederit, ac ſupplici mente recitent; ne uerò quicquam aliud agendo, debitum hoc munus obeant, id pro religionis ſtudio ualdè caueant.

DOminicis uerò, feſtiſq. diebus ne eccleſia deſint, niſi infirmitate impediti, ad Concilij Aurelianenſis præſcriptum, atque alijs item diebus, quo frequentius per alias quotidianæ paſtoralis ſolicitudinis occupationes licebit. Quod ſi in eccleſia non poſſint, impediti; domi tamen diuinum officium non continenter, ſed aptis, conuenientibuſq. horis recitare ſtudeant. Si uerò ne illis quidem horis licebit aliquando per negotia; uideant, ut præueniendo potius, quàm tardando diuinis laudibus ſatisfaciant.

COnfeſſarium ſecularem, aut regularem deligant, adhibeantue, qui uir ſit ſacra ſcientia, prudentia, ſpectatis moribus, et uita ſanctitate inſignis: cuius etiã ſtudio, et conſilio, et precationis ſpiritu, in rerum grauiorum deliberationibus aliquando uti poſſint.

NE omittant etiam ſacræ theologiæ, ſacrorumq. canonum, aliarumq. eccleſiaſticarum doctrinarum officio, muneriq. Epiſcopali propriè congruentium, ſtudijs quotidie ſtatis horis operam dare; quotidieq. aliquid ex ſacris biblijs, potiſſimum Epiſcopali fidei, religioniq. commiſſis ſtudioſè legere; gẽtilium autem libris, ut Carthaginenſis concilij canone uetitum eſt, ne operam dent.

OFficij præterea ſui eſſe putent, eos excipere, atque audire, qui ipſos, uel tamquam iudices, uel tamquam parentes, uel conſultores, adiutoreſúe adeunt.

Itaque his peractis, quæ ad diuinum cultum, religionis officia, et ad animi, ſpirituſq. pia ſtudia ſpectant, omnibus adeuntibus ſe faciles, benignoſq. præbeant, ita tamen, ut ne à grauitate recedant.

In auditorio omnibus ſatisfacere ſtudeant: ac ne infimos homines audire negligant, ſed hos uel in primis, cum adſunt, ad ſe accerſant.

Expediant ſtatim, quæ rectè poſſunt: omnibus uel re, uel conſilio, uel conſolando prodeſſe ſtudeant.

Quæ ipſi poſſunt, ac debent, ad ſpiritualem curationẽ, et gubernationem, diuinumq. cultum ſpectantia, hæc per ſe in primis præſtare ſtudeant: cætera, quæ inferiora ſunt, potius per Vicarios, miniſtroſue alios exequantur.

Auditorij negotijs poſtquam ſatis temporis dederint, tunc à prandio diem etiam diſtribuant, ut reliquis conficiendis opera ponatur.

Quicquid autem temporis animi relaxationi aliquando ob ualetudinem dabitur; id omne, uel in ſpiritualium librorum lectione ſtudioúe, uel in conſuetudine, et colloquio piorum, et eruditorum hominum, ſpiritualiſq. uitæ amantium ponere ſtudeant.

A nimia laicorum familiaritate meminerint abſtinere.

Laicala conuiuia fugiant.

Lectio in menſa potiſſimum ſit ex ſacra ſcriptura, et paſtoralibus libris, ex uitis ſanctorum Epiſcoporum, qui Epiſcopale munus egregiè geſſerant.

DIE autem conſecrationis ſuæ, ut aliàs utiliter in Concilio Oxonienſi ſancitum eſt, formulam illam promiſſionis ſuæ, in ipſa conſecratione de pontificali libro prolatam, annis ſingulis in menſa legi curent; tum certis etiam alijs ſolemnibus diebus, ut diligentius præſtent, quo crebrius illa lectione quaſi moniti, uideant Epiſcopalis muneris partes.

Tridentini item Concilij decretũ in ſeſſione xxv. editum c. I. et Concilij prouincialis primi ſanctionem de uita Epiſcoporum, et hanc præterea ſæpe ſibi recitari curent, tum maximè aliquando, quibus diebus, unà cum familia omni, cibum capiunt.

VEſtitu utantur, ad Concilij prouincialis primi præſcriptum, talari ſcilicet tunica, collo adſtricta, rocheto, et humerali indumento, quam mozetam dicunt, ita ut ne domi quidem, in ullius conſpectu, ſe exponant, niſi eo Epiſcopali ueſtitu induti.

Rochetum etiam, et mozetam induant, cum per diœceſim iter faciunt: interiorem uerò tunicam breuiorem, ac mantellum uiatorium adhibeant, licet.

Anulo autem Epiſcopali ſemper utantur, et ubique tum domi, tum foris, tum in ſua, tum in aliena diœceſi, ut perpetuò ſe Eccleſiæ ſuæ ſponſos meminerint.

Sexta quaque feria, tum præterea in uigilijs, in aduentu, in quadrageſima, ueſtitum induant nigro colore, ijs diebus exceptis, quibus ex ritu Eccleſiæ nullum mœſtitiæ ſignum ueſtibus oſtẽdere debent; alijs autem, uiolacei coloris ueſtimenta adhibeant.

Cappam Epiſcopalem, cum in Eccleſiam, uel ad diuina officia, uel ad conciones, uel ad ſacras lectiones, uel ad aliàs eiuſdem generis actiones accedunt, omnino induant.

FAmilia Epiſcoporum, Eccleſiæ ſumptibus ſuſtentata, in domibuſq. miniſtrorum Dei educata, ceteris propoſita eſſe debet ad imitationem chriſtianarum uirtutũ. quam ob rem eiuſmodi ſit, quæ præluceat uita, et morum exemplis.

In ea ne ſint rixoſi, impudici, blaſphemi, factioſi, ſcurræ.

Ne epiſcopi conſanguinei, niſi eadem uiuendi diſciplina, qua ceteri utantur.

Neque item, qui parochialem curam gerunt.

Neque rurſus, qui alio reſidentiæ munere adſtricti, illis exceptis, qui licet Epiſcopo operam nauent, poſſunt tamen debitas miniſterij ſui functiones in Eccleſia præſtare. Veruntamen ne et facultati detractum ideò ſit, qua canonicos duos habere ſecum Epiſcopo, per ſacros canones licet.

Cubicularij præ ceteris ætate ſint, moribusq. graues, et boni teſtimonij. Adſintq. omnino, ex primi Concilij decreto, Clerici, qui ſanctæ Epiſcopalis uitæ, religioſarumq. actionum ſint, non ſolum teſtes, ſed imitatores etiam, atque adeò eiuſmodi denique, qui, ut ad ſanctiſſimum Pontificem Eugenium Tertium S. Bernardus ſcitè ſcribit his uerbis, præcipitem etiam frenarēt, dormitantem excitarent: quorumq. libertas exceden tem corrigeret, extollentem reprimeret: conſtantia, et fortitudo nutantem firmaret, erigeret diffidētem; quorumq. ſanctitas ad omnia bona incitaret.

Qui Clerici ſunt, uel ſacris iniciati, uel ſacerdotes; eorum opera, ne Epiſcopi utātur ad officij alicuius, quod ſacerdotali, clericaliùe ordini, minus conueniat, actiones.

NE quiſpiam de familia ullo unquam die prætermittat rei diuinæ intereſſe, niſi neceſſariò impeditus ſit.

Iis, qui de familia ſunt, præſertim Clericis, certus ieiunij dies in ſingulas hebdomadas inſtituatur.

In aduentu item curetur, ut familia ieiunet ſaltem feria quarta, et ſexta.

Ieiunet familia pridie diei conſecrationis Epiſcopi, in uigilijs item ſancti cathedralis Eccleſiæ, ac patroni, ciuitatis, ſi quando, non huius nomine nuncupatur cathedralis.

Vnusquisque de familia, ſingulis menſibus confeſſus, ſacram euchariſtiam ſumat unà cum reliquis, qui in familia ſunt.

In aduentu, ut Syluerij pontificis decretum eſt, et præterea in quadrageſima ſingulis diebus Dominicis, ſacram communionem ſalutariter accipere ſtudeant, clerici præſertim, et uitæ ſpiritualis ſtudioſiores.

Duobus ante diebus, quàm ſacra communio fiat, paterna cohortatione ab Epiſcopo ea de re familia præmoneatur.

Singulis hebdomadis, bis minimum, qui de familia ſunt, rudiores, et chriſtianæ fidei doctrina, et litteris ab aliquo inſtituantur, cui id curæ Epiſcopus dederit

Quo loco domeſtici, et exteri, domi ante cubiculum Epiſcopi conueniant; eo loco liber, aut de uitis ſanctorum, aut de ſpiritualis uitæ exercitationibus conſcriptus, in menſa ſit; ut, qui conueniunt, lectioni incumbere poſſint: nec uerò inanibus confabulationibus ſe delant.

Dum familia cibum capit, lectio etiam adhibeatur.

Ne familia otioſa ſit, ne inertiæ, aut deſidiæ deditas ſed aut in obſequio Epiſcopi, aut in honeſtis exercitationibus occupata.

A nugis abſtinens, ſilentium, cum modeſtia coniunctum, ſeruare ſtudeat.

Abſtineat autem unuſquiſque, qui in famulatu Epiſcopi eſt, cum à flagioſorum hominum conſuetudine, tum à locis, ubi turpiter uiuatur.

Ne quis præterea foris pernoctet.

Ne rerum nouarum curioſitates ſectetur. Ne, quæ iocularia ſunt, quę ridicula, unde cachinni, riſusq. ſolutiores excitantur, loquantur.

Conuiuia publica, comeſſationes laicales, frequentemq. laicorum hominum conſuetudinē uitet. Libros ne habeat de rebus iocoſis, ſcurrilibus, ridiculis, obſcœnis, impurisq. conſcriptos.

SVPER cuſtodia familiæ Epiſcopus perpetuò ſtet, tum etiam bis quotannis uiſitet, ſemel ineunte quadrageſima, iterum initio aduentus, eiusq. mores paternè inueſtiget, ac uideat, ut uniuſquiſque religioſæ, uitæq. ſpiritualis inſtitutis congruenter uiuat. Si quos ad chriſtianas uirtutes progredi compererit; eorum ſtudia, progreſſioneſuè ſpiritualis uitæ adiumentis excitet: qui uerò à bene agendi ſtudio auerſi ſunt, illos moneat, atque obiurget; ac, ſi contumaces, incorrigibilesq. inuenerit, domo eijciat.

Rurſus Epiſcopus familiæ ſuæ confeſſarios ſacerdotes, uiros ſpiritualis uitæ uſu exercitatos, conſtituat: quibus etiam tamquam clericalis diſciplinæ, et ſanctæ inſtitutionis magiſtris illa utatur. Epiſcopo, Miſſam celebranti, uel audienti frequens familia adſit.

Cum in eccleſia diuina officia ipſe accedit, familiam quoque ſecum adeſſe iubeat.

Nihil denique omittat, ut omnes domeſtici in omni bene, ſancteq. agendi officio ſe contineant.

FAM iliarum præterea, cum ægrotant, magnam habeat curam.

Prouideat, ut illorum ſalutis animarum ratio in primis habeatur, tum ualetudinis recuperationi per medicum conſulatur, neque uerò impenſis parcatur, ita ut ægrotantibus omnia ad conualeſcendum neceſſaria ſuppeditentur.

Illos etiam aliquando inuiſat, tum ſalutaribus conſilijs, et benignitatis officijs conſoletur, quod Epiſcopalis charitatis officium, etiam infimis familiæ ſuæ præſtet.

Vniuſcuiuſque autem de ſua familia rationem in mercede conſtituenda habeat, pro uirtutum, meritorumq. et pro eccleſiaſticorum fructuum diſpēſationis ſibi creditæ ratione.

Ab Epiſcopali domo abſit omnis pictura ornatus, quæ prophana ſit.

IN atrio Epiſcopos ordine pingi curet, qui præceſſerunt; ſi minus omnes, eos ſaltem, qui ſanctitatis, aut doctrinæ aut rerum Epiſcopalium geſtarū laude clari ſunt.

In cubiculis omnibus reliquiſq. domus locis frequentioribus ne deſit aliqua imago ſacra.

HOſpitio, menſaùe recipiendis etiam illuſtribus, et locupletibus hominibus, ne præſcriptam Epiſcopalis frugalitatis normam deſerat, ut exemplo ſuo ipſi quoque hoſpites incitentur ad frugalem uitæ modum.

ELeemoſynis dandis promptus ita ſit, ut præter illas, quas per eleemoſynarium, aliosùe largiri ſolet, etiā, miſericordiæ uiſceribus indutus, manu ſua in pauperes Epiſcopali liberalitate conferat.

De

De uita, et honeſtate clericorum.

VEſtes, quas domi priuatim clericalis ordinis homines induent, eiuſmodi ſint, quæ non colore, non ulla habitus ſpecie à clericali modeſtia diſcrepent.

Cum in eccleſia uerſantur, quo tempore ſuperpelliceũ induere non debent, ne ſint, ſine toga exteriori, præſertim horis, quibus diuina celebrantur; aut populus ad eccleſiam accedere ſolet, nec uerò abſque ea, etiam in diœceſanis locis prodeant, niſi cum eos pedibus iter facientes, uiæ difficultas, et longitudo aliter cogit.

Si quo iter equo faciunt: ne abſque uiatoria ueſte exteriori equitent, ſuccinctâ interiori tunica, aut alia cõtractiori, decenter adhibita.

Superpelliceis, cum miniſterij uſus poſtulat, omnes utantur, quæ non lacera ſint, non ſordida, non ita elaborata, ut artificij ornatus in humeris nimius appareat.

Singuli autem præterea, præſertim, qui in aliquo minorum ſaltem ordinum ſunt, proprium ſuperpelliceum habeãt, quo et in eccleſia, cui adſcripti ſunt, et alibi, cum ipſos ſuis fungi muneribus contigerit, uti poſſint.

NVlli ſacerdoti, clericoúe annulum, niſi ea dignitate prædito, in qua conferenda ille ſibi traditur, geſtare liceat; tuncq. unum ſolum, et digito dexteræ manus quarta. Eum uerò, dum Miſſæ ſacrificium facit ſacerdos, deponat.

IN omni item inceſſu, ſtatu, geſtu, uultu ordinem ſuum ſacerdos, et clericus profiteatur, omni clericalis uitæ actione, religioſi animi mores exprimens: qui in eccleſiaſtici ordinis hominibus elucere debent.

Ne cum neces, et cruciamenta, improbis hominibus magiſtratuum iudicio illata, multitudini ſpectanda proponũtur, ullo modo eccleſiaſtici ordinis uiri interſint; niſi eorum pia opera, conſolandiq. officium uſui futurum illis ſit, qui ad ſupplicium ducuntur.

Sacerdotem, clericumq. cuiuſuis ordinis, in canticis, hymnis, pſalmis, cæteriſq. eccleſiaſtici cultus officijs, religioſa modulatione concelebrandis, diuiniſq. laudibus ſanctè concinendis, ita uerſari conuenit, ut uocem ſuam, ſacris dicatam, abuti non debeat ad prophanas cantiones, et modulationes, atque ad uoluptarias, delitioſasq. laicorum oblectationes. Quamobrem caueat, ne in nuptialibus, laicalibuſuè conuiuijs, aut mẽſis, canendo operam ſuam nauet, ullo quidem, uel cognationis, uel amicitiæ, familiaritatis, obſequij, alteriuſuè rei cauſa, cum præſertim clericalem hominẽ inter epulas canere; ueteri canone plane interdictum ſit.

Omnis etiam ſacerdos, clericuſuè publica conuiuia, et comeſſationes eiuſmodi uitet, quibus ſæpe fit, ut contempni ſit, eccleſiaſtici miniſterij dignitas.

ILlud autem unuſquiſque clericus ſæpè repetat, ſe non ad inertiam, atque ignauiam, ſed ad ſpiritualis, et eccleſiaſticæ militiæ labores uocatum eſſe.

Sciat propterea id in officio ſuo poſitum eſſe, ut cum uel in officijs diuinis obeundis, uel in frequentandis eccleſiis, quod debet, tempus conſumpſerit; ſi quid ſibi reliquum eſt, id omne non in rerum ſecularium colloquijs, prophaniſq. actionibus, ſed in diuinarum litterarum ſtudijs, et in cœleſtium rerum contemplationibus, et ſanctis, pijſq. officijs traducat. Quare unuſquiſque huius prouinciæ Epiſcopus, ac alij item, qui illius nomine, atque auctoritate uiſitationis munus obibũt, uideant, atque inquirant diligenter, quibus in rebus tempus clerici, anq. in ijs potiſſimum, quæ ab illis agi, curariq. debent, qui in Dei cultum ſe dediderunt. Quod ſi clericos aliquos otioſos eſſe cõpererint, iuſta aliqua ratione, ſalutaribus eos occupationibus, et eccleſiaſtico homine dignis incumbere procurent; ac prouideant omninò, ne iſti ad ſuæ ſalutis diſcrimen, et aliorum offenſionem otio abutantur.

Omnes præterea, et ſingulos clericalis ordinis homines hoc decreto monitos eſſe uolumus, ut ad eos ſe crebro conferant, qui in ſacerdotio conſtituti, in ſpiritualis uitæ ſtudijs, exercitationibusq. uerſati, atque eiuſmodi ſunt, de quorum conſilio uitam ad omnes ſanctè, religioſeq. agendi rationes inſtituant.

Ab illorum autem, qui in uitiorum luto uolutati, ſe maleficijs paſcunt, familiaritate abſtinere, cum eos omnes iubemus; tum præcipuè minorum ordinum clericos, qui nondum ætate confirmata ſint, neque firmo uirtutum robore muniti, procliuius ad uitia prolabuntur. At illud non modo prohibemus, ſed diuina conteſtatione obſecramus eccleſiaſtici ordinis homines, eos præſertim, qui in ſacerdotij gradu conſtituti ſunt, quiue animarum curam gerunt, ut quos in uitiorum fæce uerſari animaduerterint, cautè, et ſapienter ſtudeant, à peccatis, flagitijſq. deterrere, et ad uirtutem cohortari; eiſdemq. in ſcelerum gurgite laborantibus opem ferre, uerbis, conſilijs, exemplis; atque ita quidem, ut dum illos iuuare conantur, ne ſe familiaritate inquinent.

NE clerici apud ſe libros habeant, aut legant, quorum lectione bene agendi ſtudium, morum diſciplina, et timor, charitaſq. Dei langueſcere poſſit: quales libri ſunt, qui res, uel inanes, uel iocoſas, uel ſcurriles, ridiculaſue, uel impuras continent.

Rerum nouarum curioſitates fugiant: tum ne, quæ ridicula ſunt, unde cachinni, riſuſq. ſolutiores exiſtunt, loquantur.

SAcerdos clericuſuè ſacris initiatus, aut eccleſiaſticum beneficium obtinens, horarum canonicarum officio cũ adſtrictus ſit, meminerit, ſe febri, morboue aliquo, uel aduerſa ualetudine leuiter aliquando laborantẽ, non iuſtam propterea excuſationem habere, quamobrem illud intermittat, omittatuè. Itaque ſi quando corporis infirmitate affectus eſt; ipſe pro ſua conſcientia rectè uideat, quid præſtare poſſit, ac ne omittendo grauiter peccet, et beneficij, ſi quod habet, fructus ſuos non faciat.

QVO diligentius cleri in omni eccleſiaſtica diſciplina progreſſus conſtet, unuſquiſque ſacerdos, et cuiuſuis ordinis clericus, de frequenti ſacramentorum uſu, de functionibus in eccleſia præſtitis, de lectionibus, ſtudiorumq. progreſſione, de ceteris exercitationibus, ſi-

hi præſcriptis, teſtimonium ab ijs ſingulis, quibus ex præſcripto accipere oportuerit, ſingulis menſibus, uel alio ſtato tempore, per Epiſcopum ſtatuendo, afferant; idq. ad conſtitutam rationem.

A Sacerdotibus, ab ijsq. etiam, qui prouectiori ætate ſunt, hoc ſi numquam per ipſos antea preſtitum eſt, omninò præſtari peroptamus, ut cum omnis ante acta uitæ ſuæ peccata diligenter, riteq. confiteantur; tum ſpiritualium exercitationum, prout ijs, qui ſubdiaconatum, uel diaconatum, uel ſacerdotium ſuſcepturi ſunt, præſcriptum eſt, ſtudium aliquando ſuſcipiant; quo diligentius in uia ſalutis ſibi proſpiciant.

De uiſitatione.

NEceſſarium illud, ac plane debitũ uiſitandi munus, quod ex ſanctione Tridẽtina præſtari oportet, prouinciæ noſtræ Epiſcopi, ita ſolicite exequantur, ut ſuæ quiſque urbis, ac diœceſis uiſitationem ſingulis ipſis annis, aut, ſi per diœceſis amplitudinem non poſſunt, biennio ad ſummum ipſi per ſe conficiant. Si uerò legitima occupatione, cauſaue impediti, id muneris aliquando per ſe ipſos obire nequeunt, Vicarios generales, uiſitatoreſue alios, huius rei uſu peritos, atque idoneos adhibeant, qui uiſitationis officium ſedulò, ut par eſt, præſcripto tempore exequantur.

Cum uerò uiſitationis munus ipſi per ſe obeunt, uel unum, uel duos canonicos, uel alios quoſcumque homines eccleſiaſticos, quos uſui, et adiumento ſibi fore uiderint, prout maluerint, ſecum in ea uiſitandi cura adhibeant.

Ne deinceps plures, quàm homines decem, et iumenta ſeptem ad ſummum ſecum, in uiſitando conducant, ſupputata hoc numero Epiſcopi etiam perſona, ac illius eccleſiaſtici uiri, quem ex huius concilij decreto Epiſcopus quiſque aliquando præmittet: ſuis tamen proprijs ſumptibus licebit eis plures conducere. At uerò, qui Epiſcopis gradu inferiores ſunt, in uiſitatione longè pauciores homines, et iumenta adhibeat. Hocq. decreto derogatum ſit alteri, in Concilio primo prouinciali edito.

Laicorum hoſpitia, eoq. magis conuiuia, ut maxime poſſunt, omnes fugiant; ſin autem ad illos diuertere aliquando neceſſe erit, cum cetera ſeruent, tùm in primis caueant, ut ne extrà menſa Epiſcopalis, et clericalis modum, regulasq. in uiſitatione præſcriptas, quicquam omnino ab hoſpitibus apperetur, apponaturue.

Notarius autem, cancellariuſuè, ne quicquam pro uiſitatione ab ijs, qui uiſitantur, ullo quouis nomine exigat, neque ullum doni, etiam puſilli, quocumque modo oblati, genus accipiat, ac ne item pro decretorum, ordinationumuè in uiſitatione confectarum actione, uel conſcriptione, earumue exemplo, etiam ſingulis uel eccleſiis, uel clericis, uel alijs, qui uiſitantur, iuſſu uiſitantis edito. At pro opera, laboreuè, quem alterius, cuius intereſt, illarum exempla alio deinceps tempore petentis, cauſa in ijs exſcribendis poſuerit, mercedem capiat licet, pro taxa, in foro Epiſcopali præfixa, aut præfigenda ratione.

EPiſcopi, qui ceteris omni benè, ſanctèq. agendi exemplo præire debent; antequam cleri, populiq. uiſitationem ineant, à ſe, ſuaq. familia uiſitandi initium utiliter facient; quo reliqui omnes domeſticæ illius uiſitationis actione, executioneq. incitati, paſtoralia iuſſa, quæ ipſi uiſitando præſcripſerint, promptius, ac ſtudioſius exequantur.

Diligentiam uerò omnem uiſitando adhibeant, non modo in eccleſiarum cultu, et ornamento tuendo, augendoue, ſed maximè in omni, et cleri, et populi priſtina chriſtiana diſciplina reſtituenda; in utriuſque itẽ moribus cognoſcendis, iiſdemq. deprauatis corrigendis.

In eaq. uel uiſitatione, uel morum correctione etiam tamquam ſedis apoſtolicæ delegati, auctoritate Tridentini Concilij ſtatuant, moderentur, puniant, et exequãtur ad ſacrorum Canonum præſcriptum, quæcumque illis ex prudentia ſua pro ſubditorum emendatione, et diœceſis ſuæ utilitate neceſſaria uidebuntur. In ijs, neque ulla inhibitio, appellatio, aliudue quicquã impediat, aut retardet executionem eorum, quæ ipſi mandarint, aut indicarint, decreuerintuè.

FOEminarum, ac marium luxu, immoderatoq. ueſtium ſumptu utentium, ornatum illum inanem, ac planè ſuperuacaneum, et à chriſtianæ uitæ more ſane quã alienum, unde tot malorum ſeminarium extare quotidie cernitur, omni epiſcopalis muneris officio, et auctoritate prohibere, tollere, funditusq. euellere ſtudeant.

MOnialium monaſteria, regularium iuri, curæuè ſubiecta, quod ad clauſuram attinet, diligenter, accurateq. uiſitent; loca ipſa introſpectent; atque ex ſuperiori etiam parte circumluſtrent; et cautè, ſolerterq. inſpiciant proſpectus omnes, aditus, et cetera denique omnia, quæ ad clauſuram rectè tuendam, ullo quouis modo pertinent.

HOſpitalia item, aliaq. pia ſingula loca, et ſodalitia pro auctoritate, facultateuè, et canonum iure, et decretis Tridentinis ſibi data, in ſingulos annos uiſitẽt, et quæ laicalia etiam, et merè priuata ſunt in ijs, quæ ad obſeruandam piam teſtatorum uoluntatem ſpectent, uiſitando corrigant, et reforment.

EPiſcopo, ad cuiuſcumque loci, uel eccleſiæ parochialis, curatæuè uiſitationem aduentanti, cum illi potiſſimũ, ut uetus canon Concilij Turonenſis iubet, qui confirmationis ſacramẽtum ab eo ſuſcepturi ſunt, tum præterea reliqui omnes fideles, exceptis tantum ijs, qui morbo, aduerſaue ualetudine laborant, ſicut in Concilio Rothomagenſi cautum eſt, obuiam ordine prodeãt; ac ſtatis hymnorum, pſalmorumq. precibus, et cum gaudio, timore, ſummaq. reuerentia illum, tamquam uicem Chriſti agentem excipiant, prout eodem Rothomagenſi Concilio ſancitum eſt, cuius canone excommunicatio illis conſtituta erat, qui ei muneri defuiſſent.

Neque ſolum quo tempore ille aduentat, ſed alijs etiã diebus, dum uiſitatio parochiæ fit, fideles quàm frequentiſſimi adſint; ut ipſi omnes, ac ſinguli, ſi quid ad ani-

marũ ſalutem procurandam opus habent, proprio paſtori, parentiq. liberè exponant; ei, quæ pro illius officij ratione oportet, interroganti reſpondeant; illum cõcionantem, monentem, et paternè arguentem, obſecrantem, et increpãtem audiant: eiuſdẽ iuſſa, monita, et decreta ſuſcipiant, atque Dei denique uoluntatem, quam præſentes per ipſum auribus percipiunt, non tantum obediendi propenſione, ſed etiam rectè factis omninò exequantur. Id porrò omne, ut fideles diligenter, promptoq. animo præſtent, frequentiſſimiq. in Epiſcopali uiſitatione adſint; parochorum, et aliorum, quorum intereſt, ſacerdotum ſit, crebro, prout uſu uenerit, intra Miſſarum ſolemnia illos docere, cum eas officij partes, quas Epiſcopo uiſitanti ab ipſis præſtari conueniat, tũ uiſitationum in primis utilitates, fructusq. ſalutares.

T uerò ex uiſitationum laboribus, quo uberiores fru-
A ctus exiſtant, ac fidelium animi ſalutari aliqua præparatione excitati, et ſuſulti, quo promptiores, erectioresq. fiant, cum ad bene agendum, tum ad paterna, et epiſcopalia iuſſa, monitaùe amplectenda, et exequenda, tum ad omnem denique Chriſtianæ uitæ diſciplinam, ſanctis inſtitutis conformatam, ſuſcipiẽdam; præterea, ut uiſitatio et diligenter, et breuiter, et rectè denique conficiatur, atque abſoluatur; has etiam de præparatione ab ijs præſertim, qui uiſitantur, adhibenda, inſtructiones adiungendas cenſuimus ijs decretis, quæ hoc ipſo de genere in hoc, et in alio noſtro prouinciali primo concilio edita ſunt. Quibus porrò inſtructionibus pro perſonarum, temporum, locorumq. ſuæ diœceſis ratione, ab Epiſcopo addi, detrahiq. liceat.

Primum ubi uiſitationis, uel generatim in uniuerſa urbe, diœceſiq. inchoanda, uel ſpeciatim in aliquo oppido, locoùe, aut parochia, præſertim frequentiori, atque inſigniori obeunda, certam diem Epiſcopus ſtatuerit; paſtoralibus etiam litteris, eo potiſſimum nomine, a ſe confectis, populum præmoneat, atque cohortetur cum ad alia pietatis officia, tum maximè ad peccatorum confeſſionem, ſacram communionem, precesq. pro ſalutari uiſitationis euentu continenter habendas.

Triduò proximo, antequam uniuerſæ uiſitationis initium fiat, in cathedrali eccleſia quadraginta horarum orationem indicat; quam eiuſdem uiſitationis nomine à clero, et populo, qui in urbe eſt, frequentiori in ea ipſa eccleſia pie celebrari curet.

Hæc ipſa etiam orationis ratio parocho, aliouè eccleſiæ rectore, cuius intereſt, curante adhibeatur, antequam eccleſia parochialis, curataùe, aut oppidi, præſertim inſignioris, uiſitatio ineatur.

Duobus uerò, aut pluribus ante conſtitutum uiſitationis tempus diebus Archipresbyterum, aut Archidiaconum, ut in Concilio Rothomagenſi cautum eſt, aut alium eccleſiaſticum hominem, quem maluerit Epiſcopus, præire iubeat, per ſingula oppida, uicos, parochias, et loca ciuitatis, et diœceſis, præſertim frequẽtiora, inſigniorave, quæ ille uiſitaturus eſt. Ille uerò iuſſa præſtet: conuocatoq. clero, et populo uniuscuiuſque loci nunciet Epiſcopi aduentum, eidemq. aduentanti obuiam, ut iuſſum eſt, prodire, ceteraq. in promptu haberi moneat, ac mandet. Paſtorales item Epiſcopi litteras, edicta, inſtructiones, ad uiſitationem pertinentes, enunciet, atque euulget. Tum præterea quicquid de leuioribus cauſis ab eo explicari, agiue Epiſcopus iuſſerit, id exequi ſtudeat, ut ne ille ueniens diutius ob eiuſmodi cauſas in uiſitationis mora eſſe neceſſe habeat.

Parochus porro, aliusue eccleſiæ rector, uel præfectus, in qua animarum curam gerit, cum uiſitandus erit, paſtorales Epiſcopi litteras, uiſitationis nomine editas, duobus ante illius aduentum proximis feſtis diebus, intra Miſſarum ſolemnia, cũ populi frequentia adeſt, de ſcripto recitet.

Itidem præſtet de literis, quas de confirmationis ſacramento ritè, religioſeq. ſuſcipiendo, Epiſcopus, inſtructionum, monitionumue nomine ediderit.

Hoc ipſum præterea exequatur de alijs item litteris, edictis, et inſtructionibus, quas ob uiſitationem euulgari ille iuſſerit.

Sacerdotibus quoque et alijs, quorum intereſt, Epiſcopales inſtructionum literas de ſcriptis, tabulis, libris, alijsq. rei eccleſiaſticæ monumentis, inſtrumentis, ceterisq. id generis maturè præparandis, quo uiſitandi ratio, breuior, explicatiorq. ſit, ſignificet, et recitet, ac, ſi opus eſt, earum exempli ex ſcribendi copiam illis faciat.

Quam litterarum, edictorumue Epiſcopalium euulgationem, recitationemuè, et ſermone et concione, et monitionibus, et omni alio tum publico, tum priuato cohortationum officio proſequatur, prout expedire animaduerterit: quo fidelium animos diligentius præparet, atque excitet ad ſuſcipiendum Epiſcopalis uiſitationis officium uberrimo, ac ſalutari cum animarum fructu.

Illud porrò curet, ut nemo, qui intra parochiæ ſuæ fines habitat, omnino ſit, qui eo uiſitationis tempore confeſſus, ſacram communionem non ſumat, idq. ab Epiſcopo ipſo, etiam ſi in alia parochiali eccleſia ſumere oporteret, ſcilicet eo loci, ubi ille mane uiſitans, Miſſæ ſacrificium offerat.

Nemo item, qui chriſmate non ante confirmatus, modo ætate, in cõfirmationis litteris Epiſcopalibus præſcripta ſit, illud ab eodem tunc non accipiat.

Quamobrem tum pridie diei uiſitationis, tum maximè ubi Epiſcopum uiſitationis cauſa iam aduentare cognouerit, certo aliquo, ſolemniq. campanarum ſono illius aduentum fidelibus ſignificet, quo frequentius etiam ex agro euocati, omni alia prætermiſſa actione, conueniant, eiq. tale tanquam neceſſarium munus obeunti, diligentius præſto ſint, qua debent obſeruantia, ac ueneratione.

Studeat item confeſſariorum ſacerdotum, qui ad id muneris probati ſunt, niſi Epiſcopi cura præmittantur, copiam neceſſariam habere, qui biduo, triduoùe parochiæ ſuæ hominum confeſſiones audiant, aut confeſſos reconcilient, ut ſtata uiſitationis, aliaue die, quã

Epiſcopus conſtituerit, præparati ſint ad ſacram communionem, et ad confirmationem, qui nondum confirmati ſunt, ab eo ſanctè ſumendam.

Ac proterea confeſſionum cauſa eo tempore confeſſionalia multa, ad formulæ demonſtratæ præſcriptum confecta, certiſq. locis in eccleſia ſua decenter collocata, ſi totidem non ſunt, quot neceſſaria uiderit, aliunde habere curet.

Hoſtias, uinum, uaſa, mappas, et alia ad ſacræ communionis, populo miniſtrandæ, uſum neceſſaria, accuratè paret.

Locum item in eccleſia præparet, atque ornet, ubi ab Epiſcopo confirmationis ſacramentum fideles religioſè ſuſcipiant.

Suggeſtum item decenti ornatu inſtruat, unde tum ille, aliuſuè populo ſermonem, concionemuè habere poſſit; tum epiſcopalia monita de ſcripto pronunciari.

Pridie illius diei, quo Epiſcopus uiſitaturus eſt, chyrographa, ſchedulaſuè in promptu eſſe curet, eorum, qui confirmationis ſacramentum ſuſcepturi ſunt, et compatrum, commatrumq. item ex præſcripto inſtructionis litterarum, de confirmationis ſacramento promulgatarum.

Omnium, ſingularumq. rerum, quæ uel conſecrandæ, uel benedicendæ ſunt, ut pote eccleſiæ, cæmiterij, altarium, campanarum, ueſtium, indumentorum, tabernaculi, calicum, corporalium, crucum, imaginum, ſignificationem, indicis ordine exaratam, Epiſcopo ante diē uiſitationis ita in tempore det, ut cum de apparatu, tum de certa hora, uel die illas ſacras actiones obeundi deliberare poſſit.

Sacriſtiam præterea adornet, atque inſtruat; in qua ex armarijs expoſita ſint ſacra indumenta, ueſtes, pallia, uaſa, ac reliqua omnia eccleſiaſticæ ſupellectilis inſtrumenta atque ornamenta, præter illa, quæ in eccleſiæ, altariumq. apparatu, et uſu tunc erunt: eaq. ordine, ac pro colorum ratione diſtinctè collocata ita appareant, ut eo, et loco, et tempore in uiſitando recognoſci certè, facileq. ac breui poſſint.

Certo item, decentiq. ſacriſtiæ loco libri, ac uolumina eccleſiaſtica, ut Miſſalia, Breuiaria, lectionaria, antiphonaria, et alia id generis ſuis operimentis politè contecta, in oculis Epiſcopi appareant.

Tuto item eiuſdem loco in promptu ſint ſcripta, monimenta, codiceſuè, quibus teſtificatio fiat ſacrarum reliquiarum, in ea eccleſia aſſeruatarum.

Eodem loco tabulæ item ſcriptaùe indulgētiarum, eidem eccleſiæ conceſſarum.

Separatim alio ſacriſtiæ loco, uel in archiuio, ſi illud à ſacriſtia diſtinctum ſit, in promptu habeat, tabulas, ſcriptauè, ac monumenta quæuis, pro ratione annorum diſtinctè notata, quæ ad eccleſiæ, altarium cappellarumuè iura, priuilegia, bonaq. teſtificanda pertineant.

Librum item ſtatutorum, et conſtitutionum, et tabulam rituum, conſuetudinum, ſi quas peculiares illa eccleſia, eiuſuè clerus habeat, præſertim in diuinis officijs, eccleſiaſticiſq. functionibus.

In promptu præterea, ac parata inuentaria hæc infra ordine præſcripta, rectèq. confecta habeat, quibus ſingulis manu ſua ſubſcriptum ſit.

Primò inuentarium ſacrarum reliquiarum, in ſua eccleſia reconditarum, ac ſimul monimentorum, litterarumuè, illas uerè teſtificantium.

Alterum in quo deſcriptæ ſint indulgentiæ omnes, illi eccleſiæ, eiuſuè cappellis, aut altaribus perpetuò conceſſæ, aut ad tempus, quod adhuc peractum non ſit.

Tertium, in quo ſacræ ueſtes, pallia, indumenta, et ornamenta ſingula; omnia, quæcumque ſupellectilis eccleſiæ ſint, rectè, ac diſtinctè deſcripta, notataue appareant.

Quartum in quo libri, ſcriptauè, litteræ, ac inſtrumenta id generis, quibus bona, iura, priuilegia eccleſiæ, altarium, cappellarumuè teſtificata apparent, notata ſint.

Quæ inuentaria, quo tempore, et quibus præſentibus proximè confecta ſint, ex illius ſcriptione appareat, ut, ſi ita opus aliquando erit, rectè conferri poſſint, eademq. exſcripta, in uiſitationis acta referantur, prout Epiſcopus cenſuerit.

Paratum habeat, ac exhibeat indicem dignitatum, canonicatuum, portionum, et aliorum id generis titulorum, altarium, cappellarum, et clericatuum, quicumque ſunt in illa eccleſia, cum explicatione eorum cenſus, ac onerum, unicuique adiunctorum, tum etiam fundationum, inſtitutionumuè, et notariorum, qui fundationum tabulas confecerint, tum ſingulorum præterea, qui ea altaria, cappellas, portiones, canonicatus, dignitates, aliudue, quouis, etiam ad nutum amouibili, titulo obtinent.

Indicem etiam ſimilem, cum ſimili explicatione titulorum, et beneficiorum quorumcumque, tum eccleſiarum, tum oratoriorum ſecularium, etiam campeſtriū, quæ ſita ſunt extra illam eccleſiam, intra fines tamē eiuſdem parochiæ.

Indicem item ſcholarum, confratriarum, locorum, operumuè piorum, quouis modo in ea eccleſia inſtitutorum, quo exprimatur, et inſtitutio, et inſtitutionis tabula, à quo ſcilicet notario confecta.

Rurſus indicem ſimilem ſcholarum confratriarum, hoſpitalium, locorumuè, et operum piorum, quorumcumque, quæ extra illam eccleſiam, intra fines tamē parochiæ ſita ſunt.

Inditem quoque monaſteriorum, præpoſiturarum, et huiuſmodi domuū regularium, tam uirorum, etiam ſi commendata ſint, quàm fœminarum, etiam, quæ ab Epiſcopi iuriſdictione immunes ſint; quæcumque in illius parochiæ finibus ſita ſunt.

Paratum item indicem habeat, ac exhibeat, in quo clerici, in ſua eccleſiæ finibus habitantes, deſcripti ſint, notatis eorum uniuſcuiuſque tum nominibus, tum domicilijs, habitationibus ue eccleſiaſticis, aut ſæcularibus: hoc item adſcripto, an ſoli, an unà cum alijs, uel eccleſiaſticis, uel laicis habitent.

Indicem item puerorum, adoleſcentiumuè, uita eccle-

ſiaſti

ruſtica diſciplinam ingredientium.

Muſicorum item, cantorum, organoq. in quauis eccleſia ſonantium.

Laicorum item hominum, ſi qui ſunt, ſacerdoti in Miſſæ ſacro, aut in diuinis officijs, funeralibus etiam, et in alijs eccleſiaſticis muneribus, operam aliquam præſtantes.

Indicem item prædiorum, bonorumq. eccleſiæ ſuæ; rurſusq. fructuum, et cenſuum, quos inde percipit, et aliorum inde redditũum, ut pote oblationum, eleemoſynarum, quæ ſtatis quibuſdam anni diebus, uel ob ſolemnitates, uel ob anniuerſaria, aliamuè cauſam fiunt.

HVIC rurſus alius index adiunctus exhibeatur, uſurpationum bonorum, iuriumuè illius eccleſiæ, et alienationum præterea triginta ante Tridentini Concilij celebrationem, et confirmationem annis factarum.

Indicem etiam det redditũum, uel ueterum, uel recentium, Capitulo, clerouè illius eccleſiæ communium.

Indicem quoque diſtinctum redditũum, emolumentorum, onerum, et aliarum, ut ſupra, præſcriptarum rerũ, quæ ad eccleſias tunc uacantes pertinent, notato etiam tempore, quandiu uacent, et illius item qui earum fructus, uel decimas, uel primitias, uel alios cuiuſuis generis redditus exigit, nomine deſcripto, et auctoritate qua exegit item.

Indicem præterea cẽſus ab eo, qui ſibi tamquam rectori obuenit, diſtincti, ac ſeparati, utpote illius, qui uel ad fabricæ illius eccleſiæ, uel ad luminum, uel ad ſacriſtiæ, uel alterius eiuſmodi rei uſum, erogationemuè pertinet.

PROmptos item habeat codices parochiales, unum ſcilicet baptizatorum, alterum eorum, qui matrimonium contraxerint, tertium illorũ, qui chriſma ſuſceperint, quartum, quem proximè confecerit, de numero, ſtatuq. animarum.

Regeſtum etiam, aut exempla conſtitutionum pontificiarum, ac litterarum paſtoralium, aut inſtructionum id generis, et edictorum, quæcumque ab Epiſcopo acceperit. In quibus ſingulis exemplis notatus ſit dies, quo illa populo promulgarit, legeritue.

PAratos item libros, et tabellas ſingulas, indiceſue habeat, ac exhibeat, qui debent in ſacriſtia eſſe, ex præſcripto Cõciliorum prouincialium, diœceſanorum, ac inſtructionum.

Si præterea curam, adminiſtrationemue habet bonorum eccleſiaſticorum ſeparatim ab ijs, quæ ſibi ad uitæ ſuſtentandæ uſum attributa ſunt, aut fructuum uacantium ſibi commendatorum; ſuſceptæ, adminiſtratæue curæ rationum codicem, in promptu habeat, atque exhibeat.

SEparatim uerò in promptu habeat, ut Epiſcopo tradat, tabulam decretorum prouincialium, diœceſanorumq. quæ uel diuinorũ officiorum cultũ, uel ad parochialis curæ, diſciplinæq. chriſtianæ rationem pertinentia, nondum in parochia ſua finibus executionem habuerunt, cauſis, et impedimentis quoque explicatis, cur in executionis uſum adhuc inducta non ſint.

TVM præterea indicem, manu ſua confectum, det eorum, qui infra notati ſunt, ſi qui in parochia ſuæ finibus id generis homines extant.

HÆreticorum, hereſisùe nomine ſuſpectorum, aut libros hereticos, prohibitosùe habentium, uel legentium.

Publicè, ut infra, potiſſimum delinquentium, malefactaq. committentium.

Blaſphemantium ſcilicet.

Superſtitione, maleficijs, magicisq. artibus utentium.

Eorum, qui in Paſcha confeſſi, ſacram communionem non ſumpſerint.

Simoniacorum.

Vſuras exercentium.

Concubinariorum, concubinatusùe nomine ſuſpectorum.

Illorũ etiam, ſi qui publicè, notorieq. criminoſi, quibus pro Tridentinæ ſanctionis, Concilijq. primi, et tertij prouincialis decretorum ratione, ſolemnis, uel publica indicenda ſit pœnitentia; ut, aut tunc ijs Epiſcopus eam iudicio ſuo ſtatuat, aut illos, quos ſolemniter pro peccati grauitate pœnitere iuſſum eſt, à cancellario notatos, ad ſe ineunte quadrageſima uenire iubeat, cuius temporis initio illam de eccleſiæ ſanctæ more ipſi ſubeant ritu ſolemni.

Coniugum inter ſe diſiunctorum, neque ſimul habitantium.

Eorum, qui cognatione, affinitateuè iuncti, matrimonium gradu prohibito contraxerint.

In eccleſia parum reuerenter, ac non debita ueneratione uerſantium.

Illorum, qui diebus feſtis Miſſæ ſacrificio non interſunt; aut ſeruilibus operibus dies feſtos uiolare, aut choreis, comeſſationibus, alijsq. eiuſmodi actionibus prophanare ſoleant.

Talis, aleaùe ludentium; aut iſtis domicilia exponentium.

Libros de rebus obſcœnis, parumq. honeſtis conſcriptos, obſcœnasq. item imagines habentium.

Eorum etiam, qui inertiæ, deſidiæ, otio, uel cauponis, tabernisùe uinarijs, ganeieùe dediti ſunt.

Marium, fœminarumq. ueſtitum immoderatum induentium, non ſine manifeſta Dei, hominumq. offenſione.

Omnium denique deprauatorum morum, in parochia ſua hominibus frequentium, ac publicorum.

INDicem item eorum hominum, intra parochiæ ſuæ limites habitantium, quibuſcum Epiſcopus uiſitans pro uarij uiſitationis officijs, aliquando colloqui, agereùe neceſſe habet. Horum ſcilicet.

Patrumfamiliàs.

Ludi litterarij magiſtrorum, pædagogorum, muſicam etiam, ſcriptionem, arithmeticam, aliàsq. artes liberales profitentium.

Mulierum item docentium, puellasq. ſibi in diſciplinam traditas, domi educantium.

Me-

Meddicorum, chirurgorum, tonſorumq. rem medicam exercentium.

Pictorum, et ſculptorum

Bibliopolarum, impreſſoriamq. facientium.

Miniſtrorum publicorum, ut ſyndicorum, confratriæ uniuſcuiusque præfectorum, curatorumue, et aliorum id generis.

Notariorum.

Opificum, artificumue in parochia ſua frequentiorum.

Hominum, operibus pijs exercendis aptiorum, aut iam deditorum; et eorum, qui uitæ ſpiritualis, diſciplinæq. chriſtianæ ſtudioſi adiumenta ſubminiſtrare poſſunt rationibus, parochiæ bene inſtituendæ uſui neceſſarijs.

Pauperum, uiduarum, pupillorum, ceterorumq. uerè miſerabilium.

Cauponarum, cœnaculariamue exercentium.

Saltandi, tripudiandiue, ac ſonandi in choreis artem profitentium, docentiumuè.

EX bibeat ipſe ordinum, quibus initiatus eſt, ac beneficij illius, tum ceterorum etiam, ſi quæ alia obtinet, litteras, tũ facultate ſcriptas, ſi quas ab Epiſcopo, eiuſue miniſtris habet, uel ſuo, uel eccleſiæ ſuæ nomine, ut puta ſuſcipiendi munus Miſſarum celebrandarum, audiendi confeſſiones eorum, qui non ſint de ſua parochia, cohabitandi cum laicis, uel extra ædes eccleſiaſticas, adhibendi fœminas ſibi inſeruientes, locandi laicis domum eccleſiaſticam, exponendi capſulam pro eleemosynis, et eiuſmodi.

EXhibeat item libros proprios, quos ex decretis prouincialibus, aut ex uiſitationum, alijsue Epiſcopi ſui iuſſionibus, habere debet, utpote Breuiarium, Miſſale, calendarium proximè editum, librum ritualem, ſeu ſacramentorum, homiliarium, pſalterium, uolumen bibliorum, catechiſmum Romanum, cdices Conciliorum, ſcilicet Tridentini, prouincialium, et diœceſanorum, quibus in libris inſcriptum ſit nomen poſſidentis.

Exhibeat præterea indicem aliorum librorum, quoſcũque impreſſos, aut manu exaratos habet.

QVOD de ſacris reliquijs, indulgentijs, indumentis, ornamentis, ſuppellectile eccleſiaſtica, libris, ſcriptis, iunctarij indicibus, fundationum tabulis, redditibus, emolumentis, oneribus, uſurpationibus, alienationibusq. titulis etiam beneficiorum, et ordinibus, ac ceteris denique parocho, rectoriue, aut præfecto eccleſiæ, in qua animarum cura geritur, præſcriptum eſt; id omne, et Præpoſiti, et canonici, et cappellani, etiam mercenarij, et alij dignitatem, canonicatum, altarium, cappellarum, aliorumq. beneficiorum titulum obtinentes, aut quouis nomine adminiſtrationem, curamue habentes, et rurſus fabricarum præfecti, et confratrũ, hoſpitalium, eleemoſynarum, locorumue, ac operum piorum quiuis curatores, cum uiſitandi erunt, præſtẽt; quatenus eo de toto genere cõſtitutum ullo modo pertineat ad eorum dignitates, beneficia, cappellas, et altaria, titulos, et ordines, aut ad fabricas, hoſpitalia, eleemosynas, pia loca, uel opera, aut etiam eccleſias, altaria, cappellas eorundem præfectorum, uel curarum adminiſtrationi, et procurationi commiſſas. Parochi ſit autem, aut præfecti, rectoriſue, ut ſupra, intra cuius parochiæ fines facienda eſt uiſitatio, niſi Epiſcopus alijs potius id muneris aliquando dederit, illos omnes, et ſingulos in tempore præmonere, ut præſcriptum apparatum conficiant, atque in uiſitatione præſentes adſint, tum præſcriptam rationem, qua id præſtent, diligenter docere.

EPiſcopus porrò, quo uiſitationis rationem magis explicatam habeat, nec diutius, quàm par eſt, in mora ſit, in omni præſcripto apparatu rectè conficiendo ab ijs, quorum intereſt, pro pietatis ſuæ, paſtoraliſq. diligentiæ ſtudio omnem diligentiam adhibeat.

QVæcumque de præparatione in Epiſcopali uiſitatione facienda ſupra præſcripta ſunt, inſtructiones eædẽ ferè omnes adhibendæ erunt in alijs uiſitationibus, illa tantum præparatione excepta, quæ pertinet ad ea, quæ Epiſcopi tantum, epiſcopaliſue muneris, et uiſitationis propria ſunt; ut de ſolemni receptione, de chriſmatis ſacri miniſtratione, et alijs huiuſmodi.

QVO uerò parochorum, aliorum ſacerdotum in concionibus, uel ſermonibus habendis ratio Epiſcopo exploratior ſit, hac præter alias huius indagationis conſtitutas rationes ſeruare poterit, ut, cum uiſitantur, ſermonem, conuocato populo, præſenteq. ipſo Epiſcopo ſinguli in ſua Eccleſia, uel, ubi is maluerit, eo de genere, quod idem iuſſerit, aliquando habeant.

VIſitationis initio, certæ chriſtiano more uiuendi regulæ, ex œcumenica Tridentina ſynodo, Concilijsq. prouincialibus, et diœceſanis, omniq. optima diſciplina collectæ, uulgari ſermone, breuiter explicatæ, ad communem prouinciæ uſum per nos edendæ, præter illam decretorum, ad laicos pertinentium, denunciationem, in Concilio prouinciali tertio parochis præſcriptam, de ſuggeſtu populo frequentiſſimo in urbe, et inſignioribus locis, ubi Epiſcopus expedire cenſuerit, clara uoce legantur; ut omnes intelligant, ſecumq. taciti inquirant, an ad præſcriptas leges uitæ chriſtianæ modũ ſuſceperint. Tum ab Epiſcopo de illis interrogati, uideant ſui muneris eſſe, ſi quas in uitæ inſtitutione executi nondum ſint, earum præſcriptis, atque inſtitutis parere quam primum, et quam diligentiſſimè, pro ſalutaris diſciplinæ ratione, atque uſu, rectis regulis confirmato.

CErtas paſtorales monitiones, unicuique hominum ordini, ſexui, ætati proprie conuenientes, ex ſacrarum litterarum fontibus, ſanctorumq. patrum diſciplina, ex eiſdem Concilijs hauſtas, ad omnium etiam magiſtratuum inſtructionem, noſtra cura communi prouinciæ uſui conficiendas, unusquisque parochus, cum in fine uiſitationis urbis, et uniuſcuiuſque, præſertim inſignioris oppidi, tum certis anni ſolẽnitatibus, prout Epiſcopus iuſſerit, et illis aliquid pro ratione loci, uel addendum, uel detrahendum cenſuerit, populo de ſcripto recitet, atque euulget; ut fideles non ſolum uiſitationis iuſſis, decretiſq. alijs in omnes bene agendi partes confirmati, ſed ſæpius ſui quique debiti officij,

Epi-

Epiſcopalibus, paſtoralibusq. uocibus moniti, in dies in uia Domini maiores progreſſiones habeant.

De Concilio prouinciali.

PROuincialia Concilia, diuino munere, à ſacra Oecumenica ſynodo Tridentina in uſum reuocata, ſicut tertio quoque anno ad eiuſdem ſynodi præſcriptum conuocari, celebrariq. opportet; ita maximè conſultū eſſe debet, ut id ipſum rectè, ordine atque ex utilitate prouinciæ præſtetur.

Itaque, et pro illorum uſu, in perpetuum retinendo, et pro ceteris rationibus, ad eorundem actionem rectè, utiliterq. præſtandam accomodatis, hæc tum auctoritate noſtra, tum etiam de conſenſu patrum ſancimus.

Primò ſingulis prouincialibus Concilijs, tertio quoque anno, ex ipſa Tridentina ſanctione celebrandis, quæ indicere, conuocare, et celebrare ius Metropolitani eſt, nos certam diem in poſterum indicimus, decernimus, et ſtatuimus, feriam ſcilicet quintam, quæ à Paſcha Reſurrectionis Domini ſub tertiam dominicam cadit; certumq. item locum, nempe noſtram eccleſiam, beatæ Mariæ uirginis nomine nuncupatam.

Hoc autem perpetuæ indictionis decreto, conſtitutioneùe Metropolitani iuri derogatum, abrogatum ne ſit, quominus conſtitutum diem, locumùe, prout neceſſitas poſtularit, uel iuſta cauſa, ratione aliqua ei ſuaſerit, prorogare, accelerare, mutare, ex canonum iure, ſanctioneq. Tridentina poſſit; modo intra triennij ſaltem ſpatium, ad illius ſanctionis præſcriptum, ſemel celebret.

Neque rurſus Metropolitano legitimè impedito, facultati illud conuocandi, eadem Tridentina ſanctione coepiſcopo antiquiori conceſſæ, detractum ſit.

Eius autem conſtituti conciliaris diei, et loci, atque adeo Concilij prouincialis indictionem omninò, ratā, firmamq. eſſe uolumus, ac ſine alia uel litterarum ſignificatione, uel edicti promulgatione, uel ulla alia denunciatione aut nuncio, tantum roboris, et auctoritatis ad Epiſcopos, et reliquos quosuis omnes, ac ſingulos, qui in prouinciali Concilio Mediolanenſi, quacumque ratione adeſſe poſſunt, aut debent, quorumùe aliquid intereſt, monendos, et conuocandos, habere hoc decreto ſancimus, quantum illa, quæ indicendi eiuſdem Concilij prouincialis ratio litteris, et nuncio, edictoq. publico adhibetur.

Quamobrem propoſitis pœnis, canonum iure ſancitis, cum uniuerſos et ſingulos Epiſcopos, tum ceteros omnes qui quouis iure, conſuetudine, aliaùe, ut ſupra, ratione, debent, Mediolani in Metropolitana eccleſia præſentes adeſſe ad eam diem iubemus, quam tertio ſaltem quoque anno, prouinciali Concilio de more ineundo, celebrandoq. certam, et ſtatam hac conſtitutione in perpetuum decreuimus.

Quicumque uerò, uel Epiſcopi, uel alij intereſſe debent, ne eorum nomine alij, ſed ipſimet ſtata die adſint; niſi neceſſaria, iuſtaq. cauſa, quamobrem debitum hoc officium præſtare non poſſint, impediti ſint.

Eam porrò cauſam tum Metropolitano, ut canonum iure cautum eſt, probent; tum etiam procuratorem certum, eccleſiaſticum hominem, mittant, qui ſuo nomine ſuſcipiat, recipiatuè, quæcumque canonum, Conciliiq. Tridentini auctoritate, in prouinciali ſynodo acta, geſta, conſtituta, decreta, ſancitaùe erunt. Si quis contrafecerit, aliaùe ratione non paruerit, aut contumax erit, ex canonum ſanctionibus debitas luat pœnas.

Quicumque porrò ex ijs, quos conſtituta illa die adeſſe hoc decreto iuſſum eſt, adeſſe neglexerit, aut prætermiſerit, contra eum agatur etiam edicto publico, Metropolitanæ, aut alterius eccleſiæ, lociùe, ubi Concilium habebitur, ſi mutari quandoque contigerit, ualuis affigendo.

Ad conſtitutum etiam illud tempus Capitula cathedralium eccleſiarum inuitamus ad Concilium; quibus certos aliquos procuratores, eccleſiaſtici ordinis homines, mittere licet; qui eorum nomine præſentes in Concilio adſint; ac, ſi quæ erunt, quæ referre uelint, ea Metropolitano in Concilio coram exponant.

VT uerò omnibus, et ſingulis alijs, qui uel inuitati, uel alio iure intereſſe poſſunt, uel debent, quorumùe intereſt, notior planè ſit, atque euulgatior eiuſmodi ſynodi prouincialis indictio; certam illam Concilij inchoādi conſtitutam diem, ac locum in calendarium, quod eo tertio anno editur, loco ſuo referri, conciliaremq. diem notari; tum in octaua Natalis diei Domini, qui dies eſt cal. Ianuarij, aut in Epiphania, prout in Eccleſia ſua moris eſt, eiuſmodi ſolemnes promulgationes fieret, intra Miſſarum ſolemnia populo frequenti, unà cum Paſcha Reſurrectionis Domini, aliarumq. ſolemnitatum denunciatione de more indici ſignificari, et denunciari unuſquiſque Epiſcopus mandet.

Iubeat etiam eccleſiæ ſuæ cathedralis ualuis, alijsq. locis, quæ uidebuntur, ſchedulam, grandiuſculis litteris exaratam, duobus menſibus ante conſtitutam diem, adſtante frequenti populo affigi, his uerbis.

Cōcilium prouinciale Mediolanenſe. per Reuerendiſsimum Archiepiſcopum Decreto edito, et promulgato, indictum, et conuocatū hoc anno, die. menſis N. Deo auxiliante, in Metropolitana Eccleſia de more inchoabitur, et celebrabitur.

Cui ſchedulæ manu cancellarij, notarijuè Epiſcopali ſubſcribatur, poſito etiam ſigillo conſueto Epiſcopali.

Conciliarem præterea hanc actionem ſingulis tribus proximis ante diem conſtitutam dominicis diebus per parochos, et concionatores fidelibus denunciari, eoſdemq. non modo excitari ad frequentius orationis ſtudium, uerum etiam ad id inflammari unuſquiſque Epiſcopus curet, ut die dominico, ſtatam Concilij diē proximè antecedente, uerè pœnitentes, et confeſſi, ſacram communionem ſumāt, hoc præcipuè precantes, ut quæ ad ſuam, et ad illorum, quorum curæ commiſſi ſunt, ſalutem pertinent, Dei auxiliante miſericordia, in Concilio ſancta ſollicitudine agantur.

Ab eadem tertia dominica ante præfinitū Concilij

tem

tempus, et deinceps, quamdiu de more illud abſolutum, aut dimiſſum erit, eadem de cauſa, ac nomine, quinta quaque feria miſſæ ſacrificium, tum à ſingulis ſacerdotibus, tum ſolemniter collegiatim, in omni cathedrali, et collegiata eccleſia, de ſpiritu ſancto fiat, prout concilio prouinciali ſecundo ſancitum eſt; uel ubi ſolemnioris officij ratio hoc quandoque impediat, ſaltem commemoratio; tum etiã ſingulis diebus dominicis, et in illis, et in omnibus parochialibus eccleſiis proceſſio, ſupplicationesq. litaniæ, ac preces habeantur.

Eccleſiaſtici etiam ordinis homines, et quos unà ſecũ ad Concilium Epiſcopi conduxerint, et quos Capitula miſerint, et teſtes item ſynodales, qui conuenerint; ij omnes, et ſinguli antequam in uiam ſe dent, peccata confeſſi, ſacerdotes Miſſæ ſacrificium facere, clerici ſanctiſſimam Euchariſtiam ſumere ne omittant.

PORrò eo religioſius, et frequentius Epiſcopus unuſquiſque in oratione, et precibus, et ſanctiſſimis ſacrificijs, illo præſertim tempore uerſari ſtudebit, quo planius ſe ad rerum grauium conſultationem, et deliberationem uocatum eſſe uidet.

QVO autem inſtructior is ad ſynodalium rerum tractationem conueniat; perquirat primò, quæ Tridẽtina, et prouincialia decreta executus ſit, quæ non item. Videat præterea, quæ ab alijs, quorum intereſt, præſtita non ſint, quæue non ſeruentur.

Hæc uerò accuratè inueſtiget in primis, an qui uel iure, uel conſuetudine, uel alia quauis ratione reſidere debent, ipſi reſideant, anq. reſidentiæ munera per eoſdem præſtentur.

An regulares exequantur, quæ Tridentina conſtitutione de eis ſancita, in defectum Capitulorum generalium in prouinciali Concilio ſupplenda, prouidendaue ſunt, eiuſdem Concilij Tridentini decreto.

Diligentiſſimè quoque indaget, ſi quæ ſuperiorum prouincialium ſynodorum decreta ſint, quæ in ſua diœceſi executionem non habuerint.

Id denique omni chriſtianæ diſciplinæ ſtudio perſpiciat, ſi quæ ſint, quæ pro corrigendis moribus, pro abuſibus tollendis, pro controuerſiis componendis, aut aliàs pro uniuerſæ prouincia eccleſiaſtica, et chriſtiana morum gubernatione ſanctè inſtituenda, uel reſtituenda tractari, aut decerni in Concilio oportet.

Quo ſtudioſius autem id omne præſtet; paucis ante diebus, quàm ſynodi prouincialis ſtata, et indicta dies uenerit, urbis, diœceſisq. ſuæ ſacerdotes aliquot, pietatis zelo fragrantes, rerumq. eccleſiaſticarum peritia, atque uſu præditos, ut expedire uidebitur, conuocet; quibuſcum agat de ijs ſingulis conciliarium rerum tractationibus, ac præſertim, quæ ad uitæ chriſtianæ, et ad clericalis diſciplinæ inſtituta intereſſe poſſunt. Iis omnibus Epiſcopus inſtructus, ubi ad Concilium uenerit, in eo de ijs ordine referat, atque agat; et in primis de diuini cultus obſeruantia, tum de cleri ſui diſciplina, ſpiritualisq. eiuſdem progreſſionibus, ac de inſtituti etiam ſeminarij rationibus, de populi præterea in ſtudijs pietatis exercitatione, et de piorum hominum ſodalitatibus, de eccleſia denique, diœceſisq. ſuæ omni ſtatu. Si quid uerò ſit, quod Epiſcopus utiliter tractari poſſe cenſuerit, ſi Metropolitano per literas ante ſignificandum erit, id præſtet, prout expedire iudicauerit.

IN eccleſia uerò, ubi Concilium celebrabitur, quæ etiã eccleſia de more ornetur, ipſis proximis ante Concilij initium diebus, oratio quadraginta horarum inſtituatur, fiatq. à clero, et à populo frequentiſſimo pro optimo Concilij ſucceſſu.

PRidie etiam illius diei, quo futura eſt prima ſeſſio, Epiſcopi, quo religioſius rem grauiſſimam agant, ieiunium celebrent; et Epiſcoporum item familia.

Eodem die ſub ueſperum, ſolemni more campanæ in eccleſia pulſentur; quod itidem fiat pridie illius diei, quo deinceps alia ſeſſio futura eſt.

Poſtridie, quæ ſtata Concilij dies eſt, ſummo mane ſinguli eccleſiaſtici homines, qui Concilij cauſa uenerũt, ſacerdotes quidem Miſſæ ſacrificium faciant, reliqui uerò clerici, præſertim qui de Epiſcoporum familia ſunt, ſinguli à ſuo Epiſcopo, Miſſam celebrante ſacrã communionem ſumere ſtudeant.

Hoc deinde frequentius, tum maxime, quo die ſeſſiones habentur, facere ſalutariter procurent.

IN prima ſeſſione, ſupplicandi cauſa pro re graui, quæ geritur, proceſſio ſolemnis fiat, conuocato uniuerſo clero, ſeculari, et regulari, poſt proceſſionem Miſſæ ſacrificium, ut à Metropolitano ſolet, eo impedito, ab antiquiori prouinciæ coepiſcopo ſolemniter celebretur; et ſermo item latine habeatur de reconciliaribus actionibus, diſciplinæq. eccleſiaſticæ cultui accommodata. Hæc autem et Miſſæ, et ſermonis officium ſequentibus alijs ſeſſionibus præſtetur ab alio prouinciæ Epiſcopo, qui à Metropolitano delectus, et inuitatus, id munus ſuſceperit.

SIngulis dominicis, et feſtis diebus, dum Concilium prouinciale habetur, mane ſaltem cõciliares actiones intermittantur, ut Epiſcopi Eccleſiæ, et officijs diuinis eo tempore uacare poſſint.

EPiſcopi ad rerum, ob quas in Concilium euocati ſunt, actionem tota animi cogitatione intenti, ſicut illas omni pietate ſuſcipere debent, ita ſalutaribus conſilijs adiuuare ſummaq. animorum conſenſione, et concordiſſima Epiſcopali uoluntate perficere pie ſtudeãt; id maximè ſpectantes, ut Deo, conſcientiæ ſuæ, religioni, eccleſiarũ utilitati, chriſtianæ diſciplinæ, animarumq. ſaluti ſatisfaciant.

CONgregationes generales, quæ ſtatæ in ſingulas hebdomadas habebuntur, ſignificentur, tum campana mediæ ſono, per dimidiam horam dato, tum tabellis ſuo loco de more affixis.

A Concilio autem, ne cuiquam Epiſcopo abire liceat, niſi neceſſaria, inſtanè cauſe, à Metropolitano cognita, et comprobata, abeundiq. facultate ſcriptis data, ac procuratore eccleſiaſtico homine cõſtituto, et relicto, qui ſuo nomine, quæcunque in Concilio acta, decretaue ſunt, recipiat.

ANtequam à Cõcilio diſcedatur, cum cetera, et ad optimos

nos mores inducendos, et ad eccleſiaſtica diſciplinæ uim, uſumq. retinendum, atque augendum, et ad Tridentinas, prouincialesq. ſanctiones omnino exequendas pertinentia, quàm diligentiſſimè agantur, tũ quæcumque in ipſa Tridentina ſynodo ad Concilium prouinciale referuntur, ſtudioſè tum lectione repetantur tum tractatione in executionis uſum inducantur.

Canonicæ præterea regulæ Oecumenicis Concilijs, eccleſiaſticęq. diſciplinæ monimentis traditæ, quæ Epiſcopalis, et ſacerdotalis uitæ rationem, officia, parteſq. maximè attingunt, de ſcripto legantur, ut canonum auctoritate, iam pridem ſancitum eſt. In ijs potiſſimum ſit conſtitutio, de uita Epiſcoporum in Concilio prouinciali primo edita, altera item hoc quarto Concilio promulgata.

Formula etiã promiſſionum ad interrogationum præſcriptum, quas pontificalis liber complexus eſt, ac ſi quæ præterea alia erunt, quæ potiora pro ratione temporum Metropolitano uidebuntur.

In ultima autem uniuſcuiusque prouincialis Concilij ſeſſione, dies futuri Concilij, ſupra præſcriptus, Metropolitani iuſſu, denunciabitur, ut antiqui instituti, et moris eſt.

EPiſcopi antequam è Concilio diſcedant, ſinguli ordine ad altare maius accedentes, decretis, et conſtitutionibus, in eodem Concilio confectis, et promulgatis, poſtquam Metropolitanus ſubſcripſerit, ipſi etiam aſſentiendo de more ſubſcribant.

Vnusquisque item procurator Epiſcopi abſentis, antequam abeat, promulgata decreta, ſui Epiſcopi nomine ſuſcipiens, iiſdem ſubſcribat; ſi non fecerit excommunicationis pœnam incurrat.

Abſoluto denique, ut moris eſt, Concilio, et ſanctis acclamationibus factis, tunc omnes Epiſcopi ſurgentes cum reuerentia oſculum pacis à Metropolitano accipiant, et ſibi inuicem dent, cum timore, et amore Dei.

Quodq. ſancti oſculi ſignificatione oſtendunt, id re ipſa præſtent, ut coniunctiſſimis animis, concordiq. uoluntate, et pacis, atque charitatis ſtudio, quæcumque ſancita ſunt, ſollicitè exequendo in eam curam incumbant, ut uniuerſa prouincia hac ſalutaribus diſciplinæ inſtitutis, ad uſum inductis, in omnes benè, pieq. agendi partes æquè conformetur.

HAC autem omni conſtitutione, ne Metropolitani auctoritati, et facultati ullo modo derogatum ſit: qua licet ei omni loco intra prouinciæ fines Concilium prouinciale conuocare, et habere: idemq. in aliud tempus prorogare, mutare, aliaue agere, gerere: quæcunque de ſynodorum prouincialium indictione, celebratione, directione, alijsq. eiuſmodi ab eo agi, ius ſit.

QVæcunque uerò ſupra conſtituta ſunt, quæ ad Concilij prouincialis habendi uim, uſum, ac rationem quouis modo pertinent, quæq. ad pœnas non conuenientibus, uel abeuntibus, alijsue propoſitas, ſpectant; ea omnia, ac ſingulas, ut mox ſupra, decreta, ac ſancita ſunt, locum itidem habere, ſtatuimus, decernimus, et ſancimus, in omni etiam Concilio prouinciali in poſterum celebrando, ſi uel conſtitutam diem accelerari, uel prorogari, uel diem, aut locũ mutari, uel alia quauis occaſione, uel cauſa, à Metropolitano, uel antiquiore coepiſcopo Concilium indici, conuocari, celebrariúe contigerit.

De ſynodo diœceſana.

EPiſcopus ad Tridentini Concilij præſcriptum ſingulis annis, ac item ſemper ſex poſt prouinciale Concilium mẽſibus, diœceſanam ſynodum habeat, pœna propoſita, canonum iure, et Tridentino Concilio renouata.

Quare quod in nonnullis huius prouinciæ eccleſiis moris fuit, in prima proxima diœceſana ſynodo, certum diem ſynodalem conſtituat, quo clerus ad illam conueniat. Hic autem dies in ſingulos etiam annos, cathedrali in eccleſia de ſuggeſtu, die Epiphaniorum, uel cal. Ianuarij, ut alios ſolemnes dies denunciari conſuetudinis eſt, indictus, calendario etiam adſcribatur, quod in ſingulos annos confici ſolet. Certum autem illum diem, prout cauſa poſtulabit, modo prorogare, modo accelerare, ac mutare Epiſcopo liceat arbitratu ſuo. Ita tamen, ut neque ſex menſium ſpatium poſt celebratum Concilium prouinciale, nec rurſus ullus annus prætereat, quo ſynodum non habeat

IN prima quaque diœceſana ſynodo decreta, in prouinciali proximo Concilio edita, promulgentur.

Quod officium, ne Epiſcopus negligat, uel prætermittat, eum hoc admonemus, ut pœnas meminerit, ſacris canonibus contra eum ſancitas, qui id culpæ, uel negligentiæ commiſerit.

De teſtibus ſynodalibus.

VT teſtium ſynodalium munus, ſicubi intermiſſum eſt, reſtituatur; atque non nomine ſolum, ſed certis officij partibus, rectè per eos geratur: quibus in ſynodo, uel prouinciali, uel diœceſana committetur, hæc de illis eorumq. officio ſtatuimus.

PRimo uiri eccleſiaſtici ætate, moribusq. graues, prudentes, ac uirtutum chriſtianarum ſtudioſi, et ſpiritualis uitæ amantes, in Concilio prouinciali à Metropolitano ex unaquaque diœceſi duo ſaltem in ſynodo diœceſana, ab Epiſcopo è diœceſi ſua ſeptem, pluresue, prout expedire uiderit, teſtes ſynodales deligantur.

Quo in officio meminerit et Metropolitanus, et Epiſcopus pœnæ, in Concilio Lateranenſi ab Innocentio iij. ſancitæ, ſi uel ille in Concilio prouinciali, uel hic in diœceſana ſynodo nullos ſynodales teſtes nominarit.

Qui à Metropolitano delecti, et nominati ſunt in eodem prouinciali Concilio, qui ab Epiſcopo in ipſa diœceſana ſynodo, iurati allatis Sãctorum pignoribus, ſanctè ſpondeant, ex formula uerborum, infra præſcripta, muneris ſui partes, infra conſtitutas, ſe executuros eſſe.

Si uerò à Concilio prouinciali abeſt, qui à Metropolitano nominatus eſt, tunc Epiſcopus, pro cuius ciuitate, uel diœceſi ille electus eſt, unius menſis à fine Concilij ſpatio, eum ad ſe litteris accerſat: eumdemq.

ex ipſa præſcripta formula iureiurando obſtringat, ac iuriſiurandi præſtiti teſtimonium, publica auctoritate munitum, intra alium menſem, ad Metropolitanum omnino mittat.

Quicumque, ſiue abſit, ſiue præſens adſit, teſtis nominatus, id uel officium ſuſcipere, uel iuſiurandum præſtare recuſarit; id ut præſtet, ſi prouincialis ſynodi teſtis eſt, à Metropolitano; ſi diœceſanæ, ab Epiſcopo compellatur; ac propterea ſi opus uidebitur, cum eo mulctis etiam, et pœnis, cenſuriſue agatur.

Iuriſiurandi autem formula, ex antiquo canone excepta, quam præſtabunt, hæc eſt.

Ego N. teſtis ſynodalis à Reuerendiſſimo Metropolitano, uel, ſi in diœceſana ſynodo electus eſt, à Reuerendiſſimo Epiſcopo nominatus, promitto, ſpondeo, et iuro, quod amodo in antea, quicquid noui, aut audiui, aut poſtmodū inquiſiturus ſum, quod contra uoluntatem Dei, et rectam chriſtianitatem in diœceſi, uel regione mihi commiſſa, factum ſit, uel futurum erit, ſe in diebus meis euenerit, tantum, ut ad meam cognitionem quocumque modo, ſi ſciuero, aut indicatum fuerit mihi, ſynodalem cauſam eſſe, et ad miniſterium Reuerēdiſſimi Metropolitani, aut, ſi diœceſanæ ſynodi eſt, Reuerēdiſſimi Epiſcopi pertinere, quod ego nec propter timorem, nec propter præmium, nec propter parentelam ullatenus celabo Reuerendiſſimo Metropolitano, aut ſi ſynodi eſt, Reuerendiſſimo Epiſcopo, aut eius miſſo, cui hoc inquirere iuſſerit, quandocumque ex hoc me interrogauerit, ſic me Deus adiuuet, et hæ ſanctorum reliquiæ.

IVrati teſtes hoc perpetuò meminerint, ſe non amore non odio, non inuidia, non ſpe, non metu, non pœna non præmio, non cognatione, non ulla denique re commoueri, aut impediri debere, quominus liberè, et integrè munus ſuum pro ratione infra præſcripta præſtent.

Quo igitur tempore hoc munus geſſerint, perſonas diſcretas interrogando ſimpliciter, et de plano, abſque ulla iuriſdictione ſollicite inueſtigent hæc quæ ſequuntur.

Idq. ſinguli, aut in uniuerſa ciuitate, et diœceſi, aut in regione, unicuique eorum, potiſſimū nominatimq. commiſſa.

An parochi canonici, et alij quicumque eccleſiaſtici homines, quos reſidere oportet, præſentes in eccleſiis ſuis adſint; anq. rurſus ſi præſentes in parochialibus, uel canonicalibus, clericalibusq. ædibus habitent.

An parochi præterea, alijq. animarum curatores ſollicitè, ut debent, fidelium ſibi commiſſorum ſaluti inuigilent.

An in ſacramentis ſanctè miniſtrandis, in uerbi Dei prædicatione, in ſalutaribus monitis, in rudium, et puerorum ad doctrinam chriſtianam inſtitutione, et in cæteris omnibus curæ parochialis officijs, diligētis muneris partes præſtent.

An reliqui, quicumque ſint, eccleſiaſtici ordinis homines, eccleſiæ, ſi quam obtinent, aut in qua dignitatem, uel canonicatum, uel cappellam, uel eccleſiaſticum aliquod munus habent, aut in qua adſcripti ſunt, oneribus ſatisfaciant, et præſcriptas ſibi functiones obeant.

AN eccleſiæ ſartæ tectæ ſint; an ornamentis, et ſupellectili eccleſiaſtica neceſſaria, et congrua inſtructæ; an in illis, aut earum cœmiterijs atrijſuè aliquid incultum ſit, quodq. ſordibus obſoleſcat, aniùe aliquid à religioſo cultu, et pietate alienum.

VIdeant item, an populus in uia Domini ambulet; frequensq. adſit diuinis officijs, et ſacris concionibus; et in eccleſia piè, religioſèq. uerſetur; atque dies feſtos colat.

An ieiunium quadrageſimæ, quatuor temporum, ſtataq. reliqua eccleſiæ ieiunia obſeruet.

An eiſdem decimas, primitias, aliaq. debita emolumenta, adiumentauè præſtare, aut ſoluere recuſet.

An in populo ſacrilegi, blaſphemi, concubinarij, adulteri, inceſtuoſi, uirginum raptores, an excommunicati, an hæreſis, et magiæ, ſuperſtitionumuè nomine ſuſpecti ſint.

An denique aliæ in eodem morum corruptelæ, quæ correctionem, emendationemuè requirant.

DIſpiciant item an, quæ Romanorum Pontificum conſtitutionibus, œcumenicis, prouincialibus, diœceſaniſq. ſynodis, Epiſcoporumq. edictis, quouis de genere decreta, ſancitauè ſunt, ab ijs ſeruentur, quorum intereſt, ſiue eccleſiaſtici, ſiue laici homines ſint.

QVæcumque uerò animaduerterint, quæ iam decreta, ſancitauè, nullam adhuc, aut non perfectam executionem habuerint; tum quæ rurſus deprauata, correctionem, uel reformationem deſiderent: ea omnia, et ſingula ordine ad Metropolitanum in Concilio prouinciali, ſi uerò diœceſanæ ſynodi teſtes ſunt, ad Epiſcopum in ipſa ſynodo referant. Quod officium ut et præſtent utilius, et rurſus ea de cauſa nullus patiatur impenſam, quæ neceſſaria non ſit, ratio hæc omnino ſeruetur.

Qui prouinciali Concilio à Metropolitano nominati, et conſtituti ſunt teſtes ſynodales, ij tribus ante menſibus, quam Concilij proximè futuri ſtata dies uenerit, quæcumque in urbe, diœceſiuè, ubi id officium præſtare debent, animaduerterint, quæ reformationem, aut correctionem requirant, ea, in ſcriptum relata, ad Metropolitanum mittant; teſtes uerò diœceſanæ ſynodi menſe ſaltem, antequam dies ſynodalis uenerit, id ipſum Epiſcopo præſtent.

Cum uerò prouincialis Concilij dies inſtabit; in unaquaque diœceſi, eo nomine electi inter ſe conuenient, ut eorum unus, quem Metropolitanus maluerit, ſi tamen id illis, uel cum conſtituit ad hoc munus, uel poſtea litteris ſignificauit, alioquin is, de quo inter ſe conuenerint, accedat: qui conſtituta die Concilio præſens adſit; ac ſi quæ interroganda, examinanda, aut cognoſcenda ab ipſo de ijs quæ præſcripta ſunt, aut de alijs, quæ Metropolitanus cenſuerit, coram fideliter reſpondeat, ſummaq. integritate, prout iureiurando ſanctè adſtrictus eſt.

Prima

Prima uerò, uel ſequenti, ſi poteſt, proxima poſt ſynodum inchoatam congregatione, aut certè, quam primum poteſt, referet, et interrogatus reſpondebit, quod ubi planè præſtiterit, diſcedat licet; neque poſt illud tēpus, niſi Metropolitanus aliter cenſuerit, ſumptus illi pro uictu ſuppeditetur, ſed ſolum tantum pro uiatico detur, quantum ad redeundum ſatis ſit.

Viaticum autem teſti ſynodali, ad ſynodum prouincialem proficiſcenti, et ſumptus pro uictu neceſſarius, quamdiu pro munere commorabitur, ſuppeditetur aliqua pecuniæ contributione, quæ ſatis ſit, à clero eius diœceſis facta: quæ Epiſcopus efficiat, ut ſine mora, impedimentoue ei omninò perſoluatur.

Ad diœceſanam uerò ſynodum teſtibus ſynodalibus uenientibus, nihil neque ſumptus, neque uiatici contribuatur; niſi ſint, qui diœceſanæ ſynodo intereſſe non debent, atq. ijs quidem ſuppeditetur, ad præſcriptam prouincialibus teſtibus rationem.

Si teſtis ſynodi, uel prouincialis, uel diœceſanæ à ſuo domicilio ad aliquem locum pro ſui muneris functione inueſtigaturus acceſſerit; uictus: expenſa, uiaticumq. ab ijs detur, quorum cauſa uenerit, ad idq. dandum Epiſcopus compellat.

Monitiones.

PER uetus illud inſtitutum eſt, tum ſanctorum patrum uſu, tum eccleſiæ auctoritate comprobatum, ut quæ ſacerdotalem clericalemq. diſciplinam officia, ac partes eius maxime attingunt, ea certis monitionibus comprehenſa, ab Epiſcopo in ſynodis clero proponantur. Cuius inſtituti ratione, atque exemplo nos adducti, de Epiſcoporum noſtrorum conſilio, atque aſſenſu, monitiones, infra ordine præſcriptas, edendas cenſuimus: quibus pro libito ſuo unuſquiſque Epiſcopus addat, et detrahat, prout eccleſia ſuæ clero pro temporum ratione utile eſſe uiderit: tum illas in unaquaque diœceſana ſynodo, ſeſſione publica, uniuerſo clero de libro accuratè legi, grauiterq. pronunciari mandet; ut, quo ſæpius repetita, frequentioriq. ſtudio illa tradita, atque expoſita ſunt, eo diligentius, ac religioſius ſanctis eccleſiaſticæ diſciplinæ, uitæq. officijs uniuerſus clerus in omnes ſeſe partes conformet.

PRimò, fratres, et filij in Chriſto chariſſimi, memores perpetuò eſtote uocationis, qua nos dignatus eſt Dominus noſter.

Qua aſſidua recordatione, memoriaq. excitati, eam uos uirtutem induite, ut uideant alij, quaſi lumen aliquod, ueſtram ſanctitatem elucere. Quæ ſi magna in alijs uitæ chriſtianæ inſtitutis requiritur, certe in nobis, qui myſteriorum Dei miniſtri, diuinæq. gratiæ diſpenſatores eſtis, maior ineſſe debet.

Et ſicut ſacro ordine à reliquis hominibus ſeiūcti eſtis, ita à communis fidelium uita uſu ſeiuncti, præcipuum quoddam, atque hoc præſtantius uiuendi genus ſequimini, quo ordinis dignitate præcellitis.

Cæleſtem in terris uitam, tamquam Angeli Dei, moribus ueſtris exprimere uſque adeò ſtudete, ut à uobis diuinarum uirtutum exempla ad ceteros emanent.

Vna animi conſenſione, unoq. ſpiritu in ijs elaborate, ut et diuino cultui, et cæleſtium rerū meditationibus, et orationi, et ſacrarum, eccleſiaſticarumq. litterarū ſtudijs uacetis; tum depoſitis ſæcularibus, uanitq. ſollicitudinibus ab omni uitio alieni, in uia Domini rectè ambuletis.

CHaritatem in primis, quæ ſeminarium eſt omnium uirtutum, omni ſtudio amplectimini.

HVmilitatem, manſuetudinem, patientiam, iuſtitiam, temperantiam, officiaq. chriſtianæ pietatis reliqua colite. Quæcumque denique ſunt uera, quæcumque pudica, quæcumque ſancta, ac religioſa, ea cogitate, eaq. agite.

VIRtutes ſanctorum patrum, quas præcipuas, et quaſi hæreditarias nobis ad imitationem reliquerunt, non adumbrare ſolum, ſed omninò exprimere certatim contendite.

Vtq. illi, ſic uos, abſtinentia, et ieiunijs dediti, clericalis diſciplinæ, ac uitæ caſtiſſimæ ſtudioſi, tum patriæ cæleſtis ſitientes, Deo ſeruite aſſiduis diuinarum laudum officijs, et in eccleſia, quaſi in perpetua ueſtra ſacerdotali, clericaliq. ſtatione continenter uerſamini.

Quæcumque demum de muneris ueſtri partibus, de uitæ modo, uel pontificum ſanctionibus, uel Oecumenicis Concilijs, uel prouincialibus, diœceſaniſq. ſynodis, uel alia ratione præſcripta ſunt, ea uos ſeruate, ac præſtate diligenter.

OMnes, qui canonicarum horarum officijs deuincti eſtis, ſtatas eas preces horarias recitate ad præſcriptam calendarij anniuerſarij rationem, ac ritum.

Nec uerò negligenter, ſed attentè, piè, decorè, ſupplicíq. mente illas dicite.

Studioſè propterea legite, quæ præſertim à beato Antonino Archiepiſcopo conſcripta ſunt de negligentia in perſoluendis horis canonicis, ut quæ eo nomine errata ſunt, omninò caueatis.

Expletis canonicarum horarum officijs, ſi quid in illis aut negligentia, aut alia culpa commiſeritis, paululum colligentes uos, ueniam à Deo petite.

QVI ſacerdotes eſtis, Miſſæ ſacrificium ſæpius facite ſanctè, ac religioſè.

Ad illud faciendum parate uos omni pietate, in tam alti myſterij meditatione toto animi defixi; et quo purius id faciatis, propriam conſcientiam diligenti, accurato, frequentiq. examine diſcutite; tum ſingulis ſaltem hebdomadis, atque adeò ſæpius, et omninò ſemper, cum peccati mortalis conſcij eſtis, uni è confeſſarijs ſacerdotibus, ad cleri confeſſiones audiendas conſtitutis, confiteamini.

In ea ſanctiſſimi ſacrificij actione ab erroribus, uel leuiſſimis omninò cauete.

Quæ de illo piè, riteq. celebrando præſcripta ſunt, ea uos ſtudioſè, diligenterq. ſeruate.

DIAconi, ſubdiaconi, et clerici inferiorum ordinum, quicumque eſtis, quæ de confitendis ſæpe peccatis, de communione frequenter ſumenda, uobis iuſſa ſunt, integrè, et ſanctè omnia, ut debetis, præſtate.

Conſeſſarios ſacerdotes per nos uobis conſtitutos, quos etiam tamquam uitæ ueſtræ duces, ac magiſtros elegimus, adite.

ECCleſiaſticæ militiæ omnes uos adſcripti eſtis; ad pietatis, religioniſq. exercitationes uos uocatos eſſe cognoſcite.

In omni in primis ſancta oratione uos aſſiduè exercete; tum in meditationis, tacitaq. pia orationis ſtudio ſingulis diebus, certo tẽporis ſpatio, toto caſtiſſimi animi ſenſu incumbite.

Hæc ſanctis precibus, præter cetera, ſupplices præſertim afflictis rei chriſtianæ temporibus, orate patrem miſericordiarum, et Deum totius conſolationis.

Vt miſereatur populi ſui.

Vt fidelium animos ad uitia fugienda, ad uirtuteſq. amplectendas ſancti ſpiritus ſui ardore inflammet.

Vt è principum, regumq. animis euellantur, ſi quæ ſunt, diſcordiæ ſemina.

Vt ij una animi conſenſione Chriſti regnum propagare ſtudeãt, unamq. Dei gloriam, atque eccleſiæ matris defenſionem propoſitam habeant.

QVicquid uerò temporis à diuinis officijs, ab orationis contemplationiſq. exercitatione, ab eccleſiaſticis functionibus, et ab alijs neceſſarijs actionibus uacuum habetis, non in otio, neque in deſidia, nec uerò in rerum nouarum curioſitatibus illud conterite: ſed cum in ſortem Domini uocati ſitis, in eius lege die, ac nocte meditemini.

Sacrarum igitur litterarum ſtudia diligentius colite, quæ uſque adeo complecti debetis, ut qui aſpernetur, contra eum dicat Dominus. Quia tu ſcientiam repuliſti, et ego repellam te, ne ſacerdotio fungaris mihi.

Frequentes ad ſtatas lectiones, et ad litterarum tractationes uobis præſcriptas conuenite.

Attento animo in ijs adeſte, atque in dies ad uberiorem ſacrorum ſtudiorum fructum progreſſionem aliquam habete, ut ad Epiſcopum aliquando uocati, et diligentiæ, et doctrinæ teſtimonium detis.

Si qui eſtis, qui uel tarditate ingenij, uel ingraueſcente ætate magnum in litteris progreſſum habere non poteſtis, ne deſiſtite tamen primùm oratione frequenti intelligentiam uobis neceſſariam à Deo petere; tum eo diligentius, ad pietatis, modeſtiaq. ſtudium, ac ſanctorum morum diſciplinam incumbite; tum ſæpius ſacerdotes peritiores conſulite; et ad clericales, ſacerdotaleſq. exercitationes conuenite, et libentius, et frequentius.

Concionibus etiam, atque lectionibus ſacris, quæ in eccleſia, conſtitutis diebus, habentur, cum omnes, quicũque eſtis, tum maxime, quibus potiſſimum conciliaribus decretis iuſſum eſt, quo decet, habitu frequentiſſimi adeſſe.

Lectione librorum ſpiritualium, et clericalium, qui probati ſint, animos menteſq. ueſtras paſcite.

Quatuor præſertim locos, ex catechiſmi Romani doctrina de duodecim fidei articulis, de ſeptem ſacramentis, de decem præceptis, de oratione dominica in promptu, atque explicatè habere, omni ſtudio contendite.

Cum ijs, et præceptorum eccleſiæ cognitionem, et preces horarias recitandi peritiam, et eccleſiaſticorum rituum, cæremoniarumq. notitiam coniungite.

Pauculos libros, quorum neceſſarius delectus uobis, decretis, uel prouincialibus, uel diœceſanis præſcriptus eſt, habere ne omittite, aut negligite.

Qui pro facultatibus, proq. ſtudiorum ratione plures habere poſſunt, eorum optamus, et laudamus in ijs cõparandis diligentiam.

At libros de rebus iocoſis, ridiculis, obſcænis, inanibus, ad poeſiſq. prophanæ ſtudium pertinentibus, uulgari, aut latino ſermone conſcriptos, procul abijcite.

Nec uerò muſicas cantiones ridiculè, uoluptariè, parumq. pudice exaratas adhibete.

Quotidie aliquid ex ſacris biblijs legite; ac, ſi per eccleſiaſticas occupationes licet, qui apti eſtis, aliquid item ex ſanctorum patrum opuſculis, Gregorij Magni Pontificis, Cypriani, Ambroſii, Auguſtini, Chryſoſtomi, Bernardi, et aliorum, qui ſanctitatis, et doctrinæ laude in eccleſia celebrantur.

In ijs ad legendum, ſanctiſſimum patrem, Ambroſium Epiſcopum uobis potiſſimum proponite.

Illius præcipuè librum de ſacerdotali dignitate legite, quo libro eccleſiaſticos homines commonuit de perfecta uitæ inſtitutione.

Libros item officiorum, quos ubi primum Epiſcopus is factus eſt, cleri Mediolanenſis potiſſimum cauſa edidit, in manibus aſſiduè habete.

Hos, atque alios præterea libros de ſacerdotalis, clericaliſq. uitæ rationibus, et officijs, de animarum cura, de chriſtianæ pietatis ſtudijs, et exercitationibus, de alijſq. eiuſdẽ generis pie confectos, ita legite, ut quæcumque ad uitæ ſanctæ normam accomodata ex illis animaduertiſtis, ac didiciſtis, moribus exprimatis.

Conciliorum item prouincialium, et diœceſanorum conſtitutiones, et decreta non percurrite ſolum, ſed uſque adeò ſtudioſè legite, ut, quæ legeritis poſt etiã taciti uobiſcum aliquando mente reputetis, ac uideatis ſimul, non ſolum ſi quicquam eſt, quod contra illorum præſcriptum egeritis, uerum ſi quid etiam aliud eſt, quod ex eiſdem exequi, præſtareue omiſeritis, aut neglexeritis. Quod ut præſtetis, curate omninò, atque efficite.

ESTIS, diuina miſericordia, in eccleſiaſtico ordine conſtituti, ad gloriam Dei conſeruandam, propagandamq.: ideo tum ordinis ueſtri miniſterium, quod explere debitis, uidete; tum illius dignitatem, ac decorum ſeruate.

In inceſſu, ſtatu, geſtu ita uos præbete, ut ab ordinis, quem ſuſcepiſtis, nomine, et ratione nullo ſanè modo diſcrepetis, propoſito uobis beati patris Ambroſii iudicio, qui clero adſcribi hominem recuſauit, propterea quod eius geſtus, et inceſſus dedeceret.

Habitu non exquiſito, non delicato nimis, non ſerico, ne ornamento quidem: rurſus non ſordido, non neglecto, ſed graui, et talari, atque eiuſmodi tum domi, tũ foris pro uniuſcuiuſque ueſtrum ordinis, graduſq. ratione utimini, ut a decretis eo de genere editis, nulla

in

in re, uel min̄ima diſcedatis.

Coronam, quod inſigne eſt ordinis clericalis, pro ratione ordinis, quo uos ſinguli initiati eſtis, latam, et conſpicuam deferte.

Parca, et frugali menſa contenti ſitis, et ſupellectile etiam modeſta, ac tenui potius.

Ab omni ſplendido apparatu, pompaq. ſeculari abſtinete.

Quæcunque acu picta, uariè intexta, aulæa item, peristomata reycite.

Imagines domi non prophanas, ſed eas habete, quæ pietatis, et religionis argumentum et adiumentum præbeant.

In omni uita à faſtu, luxu, ambitu, ambitioneùe, et à uanitase longè refugite.

Nec uerbis quidem præſcriptum uitæ modum peruertite.

Nihil ſcurriliter, nihil iocosè, nihil indecorè, nihil turpiter loquamini.

Abſint à uobis maledicta, obrectationes, curioſitas, leuitas, aſſentationes, ac nugæ.

Temperantiæ clericalis diſciplinam uobis præſcriptã in reliquis etiam omninò tenete.

Comeſſationes, compotationes, conuiuia publica, laicaliaùe, tum maximè in quibus mulieres interſunt, euitate.

Hoſpites excipite: at illis excipiendis intra parſimoniæ fines uos continete, ita ut clericalis frugalitatis, non ſumptuoſi conuiuij teſtes illos habeatis.

A ludis, ſpectaculis, circulatorumq. atque id genus uilium hominum præſtigijs procul eſtote.

Arma abijcite.

Sic denique cor ueſtrum corroborate, ut inania ſpectacula non appetat, à mundi ludis, atque ineptijs abhorreat.

SEnſus autem ueſtros ita dirigite, ut cum à Deo utiliter dati ſint tamquam rationis miniſtri, ne eos perperam adhibeatis, ſicut ſatellites cupiditatum.

Sit igitur ueſter oculorum aſpectus ſimplex, et pudicus.

Aurium ſenſus caſtus, et prudens: caſta mens, caſti omnes ſenſus.

Vita et morum conſuetudo caſta, et ſpiritualis.

Ad eorum ſacerdotum, qui in eiuſmodi uitæ ſtudijs, ac diſciplina exercitati ſunt, familiaritatem uos adiungite, ex qua uobis ueſtra ad ſanctè agendum progreſſiones conſtent.

Ad caſtitatem autem conſeruandam munite omnem uiam.

Legite propterea ſæpe illum beati Cypriani martyris de ſingularitate clericorum librum, qui uos in hac, ut in alijs inſtruet uirtutibus.

Suſpectarum autem mulierum conſortium omnino uitate.

Cum alijs uerò quibusuis mulieribus, quamuis uel arctiſſimo conſanguinitatis, uel affinitatis uinculo uobis illæ coniunctæ ſint, ne in eiſdem domicilijs, ædibusùe ſimul habitate, niſi cum ex cauſa alicui ueſtrũ aliquando epiſcopalibus litteris permiſſum ſit.

In famulatu laicorum ne ſitis, multo minus fæminarum quamuis nobilium.

Ne uerò illas muſicam, litterasue docete, niſi ſcripta nominatim facultate ab epiſcopo permiſſum cuiquam ſit.

Aedes eccleſiaſticas ne laicis locate, niſi conceſſu epiſcopali.

Ac ne ipſas quidem patrimoniales locationi ijs date, quorum uita, moresùe ſuſpecti ſint.

SEcularibus uerò negotijs, ut eſt ſancti Pauli Apoſtoli documentum, ne uos implicate.

A cuiusuis generis mercatura quæſtuoſa, omni negotiatione, prædiorum conductione, tum alijs, ut prouinciali decreto uobis interdictum eſt, prorſus cauete.

Ne pecuniæ, lucriue audi ſitis: nemo poteſt ſeruire Deo, et mammonæ: aut enim unum odio habebit, et alterũ diliget, aut unum ſuſtinebit, et alterum contemnet, inquit Chriſtus Dominus.

Si qui pauperes eſtis, ne cupiatis diuites fieri, ut ne incidatis in tentationes multas, et in laqueum diaboli.

Paupertatem ueſtram ne moleſte ferte: paupertatẽ dilexit, et docuit cæleſtis magiſter Chriſtus, qui naſcens in præſepio ponitur, et nudus in cruce moritur.

Scitote paupertati ſocias adiungi, ſobrietatem, abſtinentiam, et reliquas uirtutes, quibus prælucere oportet miniſtros Dei.

Proponite uobis ſanctorum ueterum patrum uitam, qui lucrum non ſpectabant, temporalia non quærebãt, et nihil ijs tamen deerat; immò in paupertate illis aliquando abundabat, quod alijs erogarent.

Ne igitur quia tenuem redditũ habetis, lucrum quærite, ne quæſtum uos appetendo, iniuriam ueſtro ordini facite, auaritiæ ſordibus uolutati.

Non ſæculi uos mercatores, non mammonæ miniſtri eſtis, ſed Chriſti mercatores, nolite theſaurizare uobis theſauros in terra, ſed bonorum operum abundantia, cum charitate coniuncta, facite theſauros in cœlis.

Studete uos lucrari animas Deo, et cæleſte horreum augere.

Exemplo ſanctorum uos paupertate, ſobrietate, ac parſimonia ita agite, ut non modo à ſuperuacanearum rerum uſibus abſtinentes, ſed ueſtro etiam defraudantes uictu, eccleſias ueſtras, et altaria exornetis, ſarta tecta habeatis, ſacra ſupellectili inſtruatis. Alienis item neceſſitatibus ſubueniatis, et pauperibus opitulemini.

QVI uerò uberiores eccleſiaſticos redditus habetis, eccleſias, e quarum prædijs fructus percipitis, eo magnificentius, et auguſtius, quo amplioribus donis, bonisùe, auguſtioriq. liberalitate illæ dotatæ ſunt, illuſtri ſtructura, præclaro opere reficite, egregijsq. muneribus exornate, tum omni eccleſiaſtica ſuppellectilis apparatu inſtruite.

Chriſti uiſceribus ſubſtantiam eccleſiaſticam erogate, pauperibus ſcilicet peregrinis, uiduis, pupillis, ægrotis, in uincula coniectis, captiuis: quibus egentibus,

et eſurientibus cum ſubuenire poſſitis, ſi alimenta neceſſaria denegatis, uiolatæ charitatis rei eſtis in conſpectu Domini.

Memores eſtote eius, quod à ſanctiſſimo patre Ambroſio ſcriptum eſt. ſua fideles eo animo obtuliſſe eccleſiæ miniſtris, ut per eorum manus, quorum fidei, atque integritati ſumma omnia tribuebant, ad pauperes peruenirent.

VOS item alij, quicumque eſtis, quorum fidei Chriſti patrimonium propriè ad diuini cultus, pauperũq. uſum commiſſum eſt, cauete ne ambitione, aut cupiditate prolapſi in alium, quàm cui addictum eſt, conuertatis; idq. propterea ſacrilegij rei damnationem æternam ſubeatis.

VNiuerſi autem uos, et ſinguli eccleſiaſtici ordinis homines, ut ſummatim complectamur, quæ muneris ueſtri ſunt, uobiſcum frequenter recolite, miniſterium ueſtrum explere ſtudete, ſanctiſſima ſtudia religionis, et officij ueſtri rebus alijs potiora ducite.

In rerum diuinarum ſacrarumq. cognitionem omni cura incumbite: quæ diuina, quæ ſempiterna ſunt, diuitiarum, et honorum, et terrenarum rerum cogitationibus abiectis, amplectamini: reſtincto cupiditatum ardore integros, caſtosq. uos ſeruare; mundi uoluptates, quæ à diuinis præceptis detorquent, declinate: prædiorum eccleſiaſticorum, quæ non auaritiæ præda, ſed inſtrumenta charitati relicta ſunt, redditu, et fructibus non abutamini; humilitati ſtudete; charitatis opera præſtate; induimini Dominum Ieſum Chriſtũ: ſanctorumq. eius facta imitamini, ut et horum imitatione, et illius inprimis diuinis præceptis, inſtitutisq. conformati, in uocatione, qua uocati eſtis, dignè Deo ambuletis; tum uita ueſtræ ſplendore laicis hominibus lumen præferatis ad uitam ſanctè inſtituendam; tum uos repoſitam uobis iuſtitiæ coronam demũ percipiatis.

OMnes præterea, et ſinguli, qui huius eccleſiæ miniſterio adſcripti aliquo modo eſtis, et diœceſim, et eccleſias, quas in ea obtinetis, quibuſue adſcripti eſtis, ſtationes ueſtras, in quibus manendum uobis ſit, putate.

IN illis ipſi reſidete.

Eccleſiaſticas ipſas ædes habitate; ibiq. domicilium ueſtrum uerè conſtituite, et habete.

Debitis muneribus, atque oneribus ſatisfacite.

Alia item agite, ac præſtate ex præſcripta conciliaribus decretis fructuoſæ, ſalutarisq. reſidentiæ ratione.

QVIcumque item clerici minorum ordinum eſtis in eccleſiis, quibus adſcripti eſtis, ſinguli ordinis, quo initiati eſtis, functiones tali pietate obite, ut digni habeamini, qui deinceps altiorem gradum aſſecuti ſanctæ Dei eccleſiæ inſeruiatis.

Nemo autem ueſtrum, quicumque eſtis, ſi alicui functioni eſtis deputati, ab eccleſiaſtica ſtatione, perſonaliſq. reſidentiæ munere diſcedat, niſi cauſis per Epiſcopum probatis, et etiam conceſſu litteris expreſſo.

Hæc, quæ cõmuniter, atque uniuersè uos moniti eſtis, ſinguli ſeruate, ſtudiosè ac diligenter

AT præterea ſigillatim, nominatimq. uos, qui in cathedrali eccleſiæ dignitates obtinetis, canonici item tum eiuſdem eccleſiæ, tum reliquarum quarumuis eccleſiarum collegiatarum, uel urbanarum, uel diœceſanarũ, quicumque ſitis, in omni canonicalis diſciplinæ officio ita agite, ut canonicè, nempe canonum legibus, ad uitæ ueſtræ inſtitutum pertinentibus, et conſtitutionum prouincialium, diœceſanarumq. rationem congruenter uiuatis.

Id primo maximè ſtudete, ut in conſpectu Dei omnipotentis, puro corde, et caſto corpore miniſtretis. Tum ſinguli uos, ordinis dignitati, aut canonicatui annexi, functiones explete; canonicaliſq. muneris partes præſtate.

Omnes in choro ſtatis horis aſſiſtite, et ad Deum pro fidelibus, pias, religioſasq. fundite precationes.

Dum eo loco eſtis, memores eſtote adeſſe Chriſtum Ieſum Dominum, cui ſeruite cum timore, et tremore.

Non pigri, non ſomnolenti, non oſcitantes adeſtote; non mente uaga, non uagis oculis, non indecenti corporis ſtatu.

Attente, ſtudiosè, ritè, piè, religiosè diuinas laudes concelebrate: et pſallite Deo in conſpectu angelorum, cantantes in cordibus ueſtris Domino.

In choro nemo priuatim, nemo tacite officium recitet, ſed omnes pariter, quicumque adeſtis, ſenes cum iunioribxs, laudate nomen Domini in pſalmis, hymnis, et canticis,

A quibuscumque colloquijs, et à litterarum, librorum lectionibus, atque ab omni uagatione abſtinete.

Pro temporis autem, et officij ratione ſedete, ſtate, genua flectite, caput aperite, et inclinate. Accuratè demum omnia obſeruate, quæ eo de genere uobis præſcripta ſunt, ita ut ueſtro exemplo alijs ſacerdotibus, clericisq. et rectè, riteq. pſallendi, et ſanctè orandi, et piè agendi animum addatis. In pſalmorum autem, canticorum, et hymnorum intelligentiam ſtudiosè incumbite: ut, dum pſallitis, pro ſenſuum ſanctiſſimorum, quos mente concepiſtis, ratione uos pietatis, deuotioniſq. affectum excitetis.

Non ordinariæ diſtributionis lucro adducti, ſed Dei charitate, religioniſq. cultu commoti, diuinis officijs adeſte, ut uere, ex animoq. pſalmi uerba illa concinatis. Voluntariè ſacrificabo tibi, et confitebor nomini tuo Domine, quoniam bonum eſt. Diuinis officijs abſolutis, paululum omnes in choro pie orate, inde abeundi ſigno per præfectum dato, conſurgentes quo ordine ad chorum acceſſiſtis, eodem in ſacriſtiam redite, ubi cappas, qui illas induti eſtis, et ſuperpellicea ſine ſtrepitu ullo, ut ſuſurratione deponite.

Canonicales ueſtros conuentus ſtatis hebdomadæ diebus capitulariter habete.

Omnes, qui debetis, ad illos conuenite.

Inde ne diſcedite, niſi miſſione à Capituli præfecto impetrata.

Singuli ordine, et loco ſedete.

Sententiam modeſtè dicite, et ſuo quiſque loco, non præpoſtere.

A uerbis ſcurrilibus abſtinete.

In

In rebus conſultandis rixas, iurgia, et contumelias cauete.

In initio, et fine uniuſcuiuſque Capituli ſtatas orationes dicite.

Priori loco tractanda proponite, quæ ad diuinum cultum, ad ſpiritualis uitæ progreſſionem, ad eccleſiaſticam diſciplinam tuendam, tum quæ ad rerum temporalium gubernationem pertinēt, ne negligite. Cetera hoc de genere toto ſeruate, quæ prouincialibus conſtitutionibus uobis præſcripta ſunt. Omnia in primis agite pace mutua, concordi uoluntate, et charitate fraterna uos inuicē diligite. Canonici enim eſtis. qui ſicut pro collegij ratione ex antiquo inſtituto una in collegiata eccleſia, unoq. item in canonicali domicilio collocati ſuiſtis, ita uno pacis, et charitatis fœdere, unaq. animorum conſenſione coniunctiſſimi, ſicut naſcētis eccleſiæ miniſtri, quorum erat cor unum, et anima una, experiundo uidete, ſicut in pſalmo ſcriptum eſt, quàm bonum, et quàm iucundum ſit, habitare fratres in unum.

QVIcumque uerò eſtis, qui inter canonicos, præpoſiti, aut Archipresbiteri, aut alterius dignitatis nomen, gradumuè obtinetis, ſicut honore, et dignitate præſtatis; ita uirtutum exemplis, uigilantiq. in ueſtri muneris, curauè partibus obeundis ſollicitudine prælucete.

Parochi præterea, et ceteri quicumque eſtis, etiam præpoſiti. Archipresbyteri, alijue, qui animarum curam geritis, præter ea, quæ uos cum reliquo clero communia uniuerſè monuimus, illa etiam, quæ præcipuè de uobis decreta ſunt, præſtate omni ſollicitudine.

In primis oues, uobis concreditæ, cognoſcendæ ſunt, et appellandæ nominatim, paſcendæ, et cuſtodiendæ item.

Animarum igitur numerum in catalogum redigite ad præſcriptam normam.

Eorum, qui baptizantur, qui item confirmantur, et compatrum etiam qui adhibentur, omnia deſcribite. Matrimonia in codicem referte.

Parochiæ ueſtræ incolarum uitam, et mores inueſtigate.

Indagate omni ſtudio, ſi qui hæreſi contaminati ſint, aut ſuſpecti, aut ſi qui ſint, qui hæreticorum libros habeant, uendant, emant, importent, uel legant, eosq. ſtatim denunciate.

Monete etiam populum, ut id ipſum etiam præſtet, ad noſtri edicti præſcriptum, quod ſtatis temporibus de more promulgate.

Perquirite de dictis, et factis eorum, qui ex hæreticorum finibus ueniunt.

Diſpicite, ſi qui è parochiæ ueſtræ finibus ad loca proficiſcantur, ubi impunè prædicatur, quod à catholica fide alienum eſt; tum etiam an ij profectionis facultate impetrata agant ad præſcriptum decreti in Concilio prouinciali tertio promulgati. Inueſtigate præterea de ijs, qui in ueſtra parochia docent, eorundemq. mores, uitam, et fidem obſeruate, et reliqua de ijs ipſis præſtate, quæ Concilijs prouincialibus præſcripta, iuſſaue ſunt.

Videte, et cauete, ne ſuperſtitiones, magicæ cantiones, et eiuſmodi diabolicæ ſuperſtitiones in populo ueſtro ſint.

Cognoſcite publicos peccatores, corruptores aliorum, concubinarios, adulteros, uſurarios, blaſphemos, et denunciate.

Cognoſcite etiam alios populorum corruptores, qui feſtis diebus non Deo, ſed aleis, ludis, choreis, diabolo ſeruiunt, quiq. feſtorum dierum cultum quouis modo uiolant, quales ſunt, neque obſeruant pontificias, neque prouinciales de diebus feſtis colendis conſtitutiones, aut edicta epiſcopalia.

Iſtos ab ea male agendi corruptela reuocare, ac deterrere, omni pietatis officio ſtudete, tum Epiſcopo etiam, ſicut opus erit, ſignificate, ut pro curæ epiſcopalis officio ſalutare remedium afferatur.

Rurſus agnoſcite etiam pauperes, uiduas, pupillos, ceterosq. aliena ope egētes, quibus et ſalutari conſilio, et conſolatione, et re ſubuenite, aut ſi minus re poteſtis, cohortatione alios accendite ad eos ſubleuandos.

Siq. illorum grauior inopia depoſcit, feſtis etiam diebus à pia fidelium liberalitate aliquid in eccleſia colligendum curate, ut ab Epiſcopo præſcribetur, quod ipſis in eleemoſynam conferatur.

Seorſum etiam locupletes parochiæ incolas conuenite, quibus pauperum egeſtates proponite, et oſtendite eis diuitias à Deo propterea etiam eſſe tributas, ut inopibus ſuccurrant.

Si qui autem potentiorum opibus in cauſa aliqua oppreſſi ſunt, illos unice, atque intime eorum patrocinio commendate, qui uel ex ſuſcepto officio id præſtare debent, uel quibus Epiſcopus hanc curam dederit.

Paſcite in primis populum uobis commiſſum prædicatione uerbi Dei ſalutaribus monitis, adminiſtratione item ſacramentorum, exemplo, et oratione.

In uerbo Dei exponendo planè obſeruate, quæ conſtitutione prouinciali, et alijs concionatoribus, et uobis præſcripta ſunt.

Pueros feſtis, dominicisq. diebus, in doctrinæ chriſtianæ rudimentis inſtruite.

Prouectioris ætatis homines ad eadem intelligenda inuitate.

Patres, Matresq. familias monete, ut filios, filias, ceterosq. quos in familia habent, ad ſtatas doctrinæ chriſtianæ ſcholas ipſi conducant.

Confratrum, qui ijs ſcholis adſcripti ſunt, operam ad hoc inſtitutum adhibete, curateq. ut mutua inter eos charitas, morumq. diſciplina conſeruetur.

Alios etiam ad tam pium opus amplectendum alacriores reddite, atque excitate tum aſſiduis noſtris cohortationibus, tum promulgatione theſauri ſpiritualis indulgentiarum, ijs conceſſi, qui ijs ſcholis aſcribuntur, in illisq. operam nauant.

NE omittite diebus feſtis inter Miſſarum ſolēnia aliquid ex ijs, quæ in Miſſa leguntur, fidelibus exponere, et

ſan

ſanctiſſimi illius ſacrificij myſterium aliquod explanare, et aliquando ſanctiores illius ſacrarum cæremoniarum, rituumq. rationes, et ſignificationes explicare, quo diligentius inſtructi in dies ſacroſancto illi ſacrificio religioſius interſint.

Docete item, quomodo fideles ſigno Miſſæ celebrandæ dato, ſe corde contrito ad eam ſanctè audiendam parent.

Curate, atque efficite perpetuis ueſtris monitionum officijs, ut in illa uiri aperto capite, mulieres uelato, et in omni eius parte utroque genu flexo, præterquam in euangelio adſint.

Inſtruite etiam eos, quàm religioſè non ſolum in Miſſæ ſacro, uerum etiam in diuinis alijs officijs uerſandum.

Quando ſtandum, quando genua flectenda, quando aſſurgendum.

Quàm ualde, dum illa fiunt, celebranturue, fugiendæ confabulationes, colloquia, deambulationes, ſtrepitus, clamores, immò uerò inanes cogitationes, quibus à pia meditatione, et myſteriorum, quæ aguntur, contemplatione, religioſaq. oratione animus diſtrahitur; quam denique ſtudioſè uitanda reliqua omnia ab eorum officiorum ſanctitate, et cultu aliena.

Rurſus quàm ſanctè item, quam religioſe, et quàm demiſſo, humiliq. habitu in ſupplicationibus, litanijs, et ſtationibus uerſandum ſit.

Qua reuerentia, quouè pietatis ſtudio in eccleſiis, lociſue ſacris manendum ſit, quaue ab alijs procul abeſſe debeant, idq. ex ſanctionibus pontificijs, conſtitutionibus, conciliaribus, Epiſcopalibus præterea edictis.

Qua etiam, non ſolum intima religioſi animi præparatione, ſed externa etiam cultus, ueſtitusq. modeſtia, humili genuflexione, et armis depoſitis, ad ſanctiſſimam communionem, tum etiam ad cætera ſacramenta accedendum ſit.

T *Vm docete, ac monete, quomodo dies feſti colendi et ſanctificandi ſint.*

Oſtendite indigniſſimum eſſe ſacris illis diebus, non modo à nefarijs operibus illicitiſq. negotijs non abſtinere, uerum etiam religionis, ac pietatis opera non preſtare omni diligentia.

Ac præterea nefas eſſe, ſacros dies ad maxima Dei beneficia colenda, ſummaſq. ei laudes perſoluendas, ac debitum ſanctis honorem tribuendum inſtitutos, ad illa traduci, quæ ab eo cultu abhorrent: qualia ſunt tripudia, ludi, choreæ ſpectacula, quibus, ad turpes illecebras incitantibus ſalutis humanæ hoſtis, diabolus oblectatur.

D *Enunciate item ſtata ſacrorum temporum ieiunia; docete quomodo ieiunandum, quæ peccati grauitas in uiolandis ſacris ieiunijs.*

Quæ præterea chriſtianæ pietatis officia in ſanctorum uigilijs.

Quàm ſanctè obſeruãdum quadrageſimale ieiunium. Statis autem ſolemnibus, uel aduentus, uel ſeptuageſimæ, uel aliorum temporum celebritatibus præmonete fideles, atque diligenter ex paſtoralium etiam litterarum præſcripta recitatione, ac ratione inſtruite ad ſacra illorum temporum myſteria, ſanctis pietatis officijs religioſe colenda.

Vtq. ijs omnibus pro tẽporum, ſolemnitatumq. ratione illi inſtrui poſſint, ſæpè monete, ut dominicis, alijſq. feſtis diebus, quemadmodum ſacra Tridentina ſynodus optat, ad parochialem eccleſiam conueniant.

Qua in re ſæpius monitionem paſtoralem eo de genere frequenti populo legite.

Sæpe autem, ac diligenter eoſdem docete, quam aſſidue orandum ſit.

Quomodo et tacita ſupplicis mentis meditatione, et pijs ſtatis orationibus precandum.

Quam ſtudioſè, ac religioſè ſuſcipiendum ueſpertinæ communis orationis inſtitutum, quàm diligenter illud ſemel ſuſceptum, pie retinendum.

Ideoq. cum alias ſæpè in anno eam orandi rationem, cum indulgentijs conceſſis per ſumma capita explicate: tum præcipuè diebus, Concilio prouinciali tertio cõſtitutis, in maxima populi frequentia de ſcripto pronunciate, atque euulgate.

Dominicis diebus inſtituite populum, et monete, pro quibus oret, ut eſt in eodem prouinciali Concilio decretum.

Tum præterea quas, ſingulis hebdomadæ ferijs, præcipuas precationes, chriſtianaſq. meditationes, atque in orando exercitationes ſibi propoſitas in promptu habere poſſit.

Quàm ſæpiſſime uerò ſermonibus ueſtris populo proponite locos perpetuæ chriſtianæ meditationis, de morte, de iudicio, de inferno, de gloria, et de præmio paradiſi.

Monete præterea ſedulo, ac frequentiſſime patres, matreſq. familias, ut liberos, familiamq. ſuam ad pietatis, chriſtianarumq. uirtutum diſciplinam religioſè inſtituant.

Ad hoc propterea patres familias inducite, ut de uitæ ſpiritualis ratione, et pijs exercitationibus libros probatos domi ſua habeant, in quorum lectione uerſentur, ſeſeq. ac familiam inſtituant ad ſancte agendum.

De patrum familias officio, familiæq. inſtitutione, editam in Concilio tertio prouinciali conſtitutionem in parochiali conuentu legite, ſingulaſq. eius partes explicate.

Tum alia præterea docete, quæ opportuna exiſtimaueritis, quibus illi ſè, ſuamq. familiam in chriſtianæ uitæ inſtitutis, atque exercitationibus conforment.

In officinis etiam, et tabernis diſciplinæ, uitæq. chriſtianæ rationes obſeruate, ſi quid autem uel ab artificibus, uel ab inſtitoribus, operarijsue committi animaduerteritis, quod diſſolutæ diſciplinæ ſit, id officinarum, tabernarumuè dominos grauiter monete, oſtenditeq. ea in re officij ſui partes.

E *S tis participes, et ſocij laborum, curæq. Epiſcopalis, et in meſſe Epiſcopo commiſſa, operarij eſtis, elaborate unà cum eo, et contendite, ut populus, cuius cura geritur,*

ritur, tamquam purum triticum, auxiliante diuina miſericordia, congregetur in horrea cæleſtia.

Depoſitum cuſtodi, inquit beatus Apoſtolus Paulus, id quod uobis ſingulis dictum eſſe putate, ut in grege, tamquam depoſito fidei, curæq. ueſtræ commiſſo diligenter cuſtodiendo, ab omniq. peccati labe conſeruando, cogitationem, ſollicitudinem, curam, ſtudiumq. omne collocetis.

Parochia igitur, unicuique ueſtrum concredita uiciniam, cum à ceteris uitÿs omnibus uos ſinguli ſollicitè cuſtodite; tum curate etiam, ne odia, ſimultates, inimicitiæ, factiones, temere iurandi, male dicendi, imprecandi praua conſuetudines, ac ne detractiones quidem in ea ſint.

At uitia in primis, et peccata, ad quæ populum procliuiorem eſſe animaduertitis, reprehendite, atque exagitate.

Nec uerò diſſimulate peccata: ſed annunciate populo ſcelera eius: publicè peccantes coràm omnibus arguite, ut et alÿ timorem habeant.

Idq. agite ſpiritu fortitudinis Domini, et, ut ſtrenui eius milites, bonam militiam militate, nihil plane trepidantes.

Si ab increpatione, uos monet S. Gregorius, reticueritis, quia contra uos odia inſurgere reformidatis, non iam Dei lucra, ſed ueſtra quæritis.

Non maledictis, non uexationibus, non calumnÿs, non alicuius generis contumelÿs illud, uel increpandi, uel palàm arguendi officium deſerite, modo Chriſti gloriæ, et animarum ſaluti ſeruiatis.

Rurſus non aucupandæ hominum gratiæ ſtudio id agere deſiſtite; ſeruus Dei non eſſem, ſi hominibus placerem, inquit Apoſtolus.

Væ nobis tacentibus, aut diſſimulantibus, ſi grex curæ ueſtræ commiſſus perierit: ſanguinem eius de manibus ueſtris requiret iuſtus, et omnipotens Deus.

Si igitur peccatur, ut in increpationibus uerba ueſtra blandientia ſint, ſed, ut à ſpiritu ſancto ſcriptũ eſt, ſtimuli ſint, et quaſi claui, in altum defixi.

Inſtate opportunè, importune, priuatis etiam admonitionibus, conſilÿs, correptionibus, obiurgationibus, ut peccantes, adiutrice diuina gratia, in uiam ſalutis reuocetis.

In uſum etiam ſanctè ita reuocate fraternam correctionem, ut non modo mutua chriſtiana charitate uos ipſos corripiatis, ſed reliquos item, præſertim parochiæ incolas id charitatis, et correctionis officium rectè doceatis.

Ad ſermonum uerò, admonitionum, correctionum partes explendas, locos uobis comparate, præcipuè ex doctrina cathechiſmi Romani, in quo magna cum populorum ueſtrorum ſalutari utilitate uerſari diligenter poteſtis.

Neque ad hoc multiplicis ueſtræ eccleſiaſticæ tractationis genus negligiſe adiumenta, quæ aliunde utiliter capere poteſtis.

Cætera autem officia, quæ in ſacramentorum adminiſtratione, in aſſidua ad frequentem eorum uſum cohortatione, in ægrorum cura, in alÿs parochialis muneris functionious, uobis prouincialibus, diœceſaniſq. Concilÿs præſcripta ſunt, præſtate, atque exequimini accuratè, ad earumq. conciliarium conſtitutionum, decretorumue normam, omni obſeruantiæ atque obedientiæ ſtudio uos planè conformate.

Quæ uerò decretorum prouincialium, uel diœceſanorum partes ad laicos, eorumq. chriſtianam diſciplinã attinent, quo ſæpius euulgata, atque inculcata ſeruentur diligentius; illas, ſummatim uulgari ſermone expreſſas, crebro, prout uſu uenerit, populis ueſtris proponite, denunciate, explicate, atque in conſuetudinem inducite.

Quæcumq. denique uel ad uos, uel ad laicos, curæ ueſtræ commiſſos, pertinent, ea decreta, quo maximo poteſtis, ſtudio, in omnem executionem, diſciplinæq. uſum introducite. Videteq in primis, ac perpendite, quæ ſint, et quàm religioſæ muneris ueſtri partes: caueteq. ut in officÿs, et curæ ueſtræ functionibus non modo quicquam uos non committatis, ſed ne omittatis quidem: cum in ſacerdotali uita, pro muneris, quod ſuſtinetis, ratione, tum grauiores, tum longe plures, quàm in ceteris hominibus eſſe poſſint, omiſſionis culpæ.

VOS præterea reliqui ſacerdotes, quicumque eſtis, quibus animarum cura non incumbit, cum alia omnia, quæ eccleſiaſtici ordinis hominibus, de diuinorum officiorum cultu, de uitæ honeſtate, de ſtudÿs, et uitæ ſpiritualis exercitationibus, præſcripta, aut monita generatim ſunt, tum quæ nominatim, ſigillatimq. ad præcipuam ueſtram executionem attinent, præſtate omninò.

VOS item reliqui clerici inferiorum ordinum, quæcumque ad uos uel nominatim, uel generatim ſpectãt, agite omnia, ſicut clericalis uitæ ratio, canonum, et conciliorum decretis præſcripta, poſtulat.

Chriſti eſtis, nempe de ſorte Domini, et ipſe Dominus ſors, pars ſcilicet ueſtra, tales præbete uos, ut et ipſi poſſideatis Dominum, et poſſideamini à domino, uereq. dicatis, Dominus pars hæreditatis meæ.

Filÿ mei nolite negligere: uos elegit Dominus, ut ſtetis coràm eo, et miniſtretis illi.

Videte igitur, quàm ualde intentos uos eſſe oporteat miniſterÿs ueſtris, et quàm magna uitæ, morumq. caſtitate.

Proborum hominum tantum, præcipuè ſacerdotum, uitæ ſpiritualis laude præſtantium, familiaritate utamini: ex quorum conſuetudine tum fructus uos capiatis, tum Epiſcopus meliorem in dies de uobis opinionem concipiat.

Maiores ueremini, et obſeruate: eiſdemq. rectè monentibus obtemperate.

Præter latinæ linguæ, et litterarum ſtudia, eccleſiaſticæ in primis diſciplinæ inſtitutionibus diligẽter incumbite.

Sic Jenium uos moribus, et uitæ modeſtia probate, ut et à parochis, es à præceptoribus ueſtris, tum etiam à populo bonum teſtimoniũ Epiſcopus habeat, uosq.

dignos

dignos indicet, quos maioribus ordinibus adſcribat.

VOS uerò, qui uel uiſitationis munus geritis, uel clericalis diſciplinæ curæ quouis nomine præfecti eſtis, uel in diœceſi Vicarij foranei conſtituti, in explendis muneris, atque officij, nobis commiſſi, partibus ſedulò inuigilate, atque elaborate.

Onus, quod ſuſtinetis, quàm graue ſit, quàm plenum curis perpendite; tum quam in eo nobis comittendo ſpem, fiduciamq. Epiſcopus habuit, uidete: tum efficite, ut eius expectationi reſpondeatis uigiliarum ueſtrarum ſtudijs, aſſiduaq. ſollicitudine.

Eccleſias, quæ in uniuſcuiuſque ueſtrum regione ſunt, ſedulò uiſitate: earumq. partes ſingulas inſpicite.

Perueſtigate in uniuſcuiuſque parochiæ finibus, an aliqua publicorum peccatorum labes, an flagitia, quibus epiſcopali cura Epiſcopus medeatur, neceſſe ſit.

Vniuerſo clero, pro regione commiſſa, inuigilate diligenter, illudq. in primis uidete, ut in diſciplinæ eccleſiaſticæ moribus, inſtitutis, atque officijs ſe contineat, clericaliſq. moderationis legibus congruenter uiuat.

Indecentem eius habitum omnino reijcite; morum ſanctitatis, ſacrarumq. litterarum, et inſtitutionis eccleſiaſticæ ſtudia, ſi quæ in eo langueſcunt, excitate.

Clerici autem minorum ordinum, in hoc maximè uobis commendati ſint, ut illorum omnes tum in uitæ moribus, tum in litterarum, eccleſiaſticæq. doctrinæ ſtudijs progreſſiones accurate exploretis, atque, ut maxime poteſtis, paternis cohortationibus, atque obiurgationibus, ijsq. aſſiduis adiuuetis.

Eccleſiarum item cultum, nitorem, ceteraq. eius generis omnia curate ueſtra diligentia, quæ totis in Chriſto uiſceribus ab unoquoque ueſtrum expetitur.

Quæcumque uerò, uel prouincialium, diœceſanarũq. ſynodorum decretis, uel præcipuis inſtructionibus, uel uiſitationum iuſſis præſcripta ſunt, ea omnia, ut re ipſa præſtentur ſtudioſe perpetuo agite.

Hæc omnia, et ſingula his monitionibus nominatim, ſigillatimq. expreſſa, tum cuncta item reliqua, uel cõcilijs prouincialibus, diœceſaniſq. ſancita, uel alio modo nobis præſcripta, uos omnes, ac ſinguli, quorũ intereſt, quanto poteſtis amore, et pietate non amplectimini ſolum, et legite; ſed mente, animoq. comprehendite, ſeruate, omniq. ſollicita executione præſtate, totoſq. uos ad cohortationum, admonitionum, decretorum et conſtitutionum rationem accomodate.

Quod omne, ut faciatis, ſicut nos pro epiſcopalis noſtri officij munere nos in hoc diœceſano conuentu ex concilij prouincialis præſcripto commonefecimus: ita etiam unumquemque ueſtrum, per unigeniti filij Dei aduentum, per eius crucem, perq. animarum ueſtrarũ ſalutem obſecramus, obteſtamur, diuinaq. conteſtatione monemus. Rurſusq. uobis ipſis uniuerſis, et ſingulis edicimus, ſi quis ueſtrum conſtitutionibus, decretiſq. uel prouincialibus, uel diœceſanis, noſtra cauſa editis, non paruerit, contra eum nos acturos eſſe eccleſiaſticis, canonicisq. ſanctionibus.

Cauete igitur ne quem uobiſcum paternè modò agentem, ſolliciteq. monentem, et in conſpectu Dei nos hoc ſacro loco deprecantem, auditis, eundem rurſus in hac uita ſolum culpas ueſtras animaduertentem, ſed in diuino præterea iudicio eaſdem accuſantem audiatis.

At ipſe Deus, et pater noſter, et Dominus Ieſus Chriſtus dirigat uias ueſtras in omni ſancta obedientia; exhortetur corda ueſtra, et confirmet in omni opere, et ſermone bono, ita ut dignè ambuletis uocatione, qua uocati eſtis, per omnia ei placentes; ſicq. ſanctis ueſtrarum uirtutum progreſſionibus probati, appareatis ante Deum, et patrem noſtrum in aduentu Domini noſtri Ieſu Chriſti, cum omnibus ſanctis eius. Amen.

De foro epiſcopali, eccleſiaſticoue.

EXcommunicationum, quæ, certis monitionibus primùm adhibitis, ad finem reuelationis, ut aiũt, pro deperditis, ſubtractiſue rebus ferri ſolent, litteræ ne cuiquam, niſi ijs concedantur, qui ob eam cauſam ſupplicationis libellum Epiſcopo obtulerint, eorumq. ipſorum tãtum rogatu, quorum ciuiliter intereſt. Qui ſupplicationis libellus eiuſmodi ſit, quo et res ipſa, de qua agitur, et eius pretium item nominatim, ſpeciatimq. exprimatur, niſi eccleſiæ, loci pij, communitatis, uniuerſitatis, collegij, uniuerſaliſue ſucceſſoris res ſit, cuius certam notitiam illum, illamue non habere ueriſimile eſt: tunc enim ſupplicantis qualitate in libello expreſſa rei, de qua quæritur, deſcriptio quædam generatim fieri poterit, modo ne ſit incerta nimis, aut non ueriſimilis, ſed eiuſmodi, quæ ſaltem oſtendat rem ipſam, ut eſt Tridentini Concilij præſcriptum, non uulgarem eſſe; id quod Epiſcopi concedentis religioſæ conſcientiæ, iudicioq. pro ratione rei, et perſonæ relinquitur.

Porrò eiuſmodi excommunicationum litteræ non cõcedantur, ut infra ſancitum eſt.

Pro re criminoſa, quæue infamiæ notam inurat.

Pro re non occulta omninò.

Pro re, quæ ita iam diu amiſſa, aut ſubtracta eſt, ut illius memoriam amplius non haberi ueriſimile ſit.

Neque rurſus cuiquam excommunicato, aut manifeſte, ac notoriè criminoſo.

Neque uerò contra aliquem, quem pro rebus, quæ in monitorijs litteris exprimantur, ſatisfacere non poſſe conſtet.

Neque præterea in loco, ubi eas ueriſimile ſit negligi, contemniue.

Cum uerò pro ratione præſcripta aliquando conceduntur, ne tamen in ſanctiſſimis his diebus, in Natiuitate ſcilicet Domini, Paſcha Reſurrectionis, Aſcenſione, Pentecoſte, in celebritate ſacri corporis Domini, alijsq. anniuerſarijs ſolemnioribus diebus, ullo modo promulgentur, niſi Epiſcopus aliter cenſuerit.

Si item nihil, quod ſupra ſancitum eſt, neque aliud quicquam obſtat, quominus concedi poſſint, ne ſemper tamen dentur, concedanturue, ſed tantum cum Epiſcopus, ſeruata forma Concilij Tridentini, expedire cenſuerit. Cui Epiſcopo ſoli, neque uerò eius uicario,

caris, etiam generali, ſi modo Epiſcopus non longius abſit, eiuſmodi monitoriarum litterarum cõceſſio hoc decreto reſeruata ſit.

His uerò litteris monitorijs aliquando datis, ne excõmunicationis ſententiam Epiſcopus ferat, niſi de earum promulgatione locis, et temporibus congruis facta, relationem acceperit, et iterum de re ipſa diligentius, accuratiusq. deliberarit, ac grauem præterea cauſam cenſuerit, quamobrem illam ferat.

FORmulæ certis uerbis concepta, atque explicata conciliari noſtra auctoritate, ad huius prouinciæ uſum in lucem emiſſa, ab omnibus, et ſingulis, quorum intereſt, pro concepta, conſtitutaq. ratione ſeruentur.

IN omni, et ſcripto, et actione, quæ ſigilli epiſcopalis, impreſſionem requirat, Epiſcopus ſigillo ſancti patroni eccleſiæ, cui praeeſt, imagine aliqua certa expreſſa, utatur: quod cum ad illius ſancti uiri memoriam, imitationemq. excitandam, atque ad eccleſiæ ornatum, et ſplendorem inſigne eſt; tum pietatis rationi conueniens, et cum eccleſiarum bene inſtitutarum uſu, conſuetudineq. conſentaneum.

Eius uerò ſigilli certa forma, imagoue, uel pro antiquo illius eccleſiæ inſtituto, ſi id conſtat, uel, prout Epiſcopus ſemel ſtatuerit, perpetuo adhibeatur.

FORI Epiſcopali cancellarius, ac notarij certos libros habeant, in quibus cauſarum criminalium actiones, quaſtiones, ac, quos uocant, proceſſus rectè, ordineq. deſcribant, nec uero in folijs.

Mercedem præterea, quam ex uniuſcuiusque cauſæ, uel ciuilis, uel criminalis ſcriptione, actione, et proceſſu acceperint, cum in libro certo exſcribant, ijs ipſis certis diebus ſingulis, quibus eam mercedem aut partem acceperint, et menſe, annoq. notatis; tum in ipſius cauſa, proceſſusq. acti, conſcriptiq. fine adſcribant item.

QVod in Concilio prouinciali tertio Epiſcoporum uicarijs uetitum eſt, ut ne eſculenta quidem, poculenta ut ab litigantibus, alijsue, apud ſe cauſas agentibus, dono accipiant, idem cancellario, et notarijs interdictum ſit, ab illis ſaltem accipere, in quorum cauſis acta cõſcribunt, notarijue partes agunt.

POEnæ, et mulctæ omnes, ac ſingulæ, cuiuſuis generis ſint, ſiue clericorum, ſiue aliorum quorumcumque, etiam quas ex ſuperiorum conciliorum ſanctionibus irrogare contigerit, deinceps piorum locorum, operũue uſui uere, atque omnino attribuantur, nulla prorſus parte reſeruata, aut alij uſui attributa.

Rurſusq. ut attributionis, ſolutionisq. certa, atque explorata ratio conſtet; Epiſcopus certum codicem, in quem ea explicate referantur, confici, in archiuioq. epiſcopali aſſeruari diligenter mandet.

Nec uerò uicario, alijue Epiſcopalis fori iudici ullam omninò pœnarum, mulctarumq. partem conſequi, habereq. ullo quouis colore liceat.

QVicquid conſenſus, approbationis, facultatis, licentiæue, uel alio huiuſmodi nomine ex huius, uel ſuperiorum conciliorum prouincialium decretis ab Epiſcopo impetrandum eſt, eiusue auctoritate concedendum, id et ab ipſo, et ab eius cancellario, et quibusuis miniſtris gratis omnino ſemper detur, etiam quod adſcriptionem attinet.

VT ne ex notariorum imperitia detrimenta, et litium occaſiones exiſtant, quod de ijs ipſis, etiam Apoſtolica, Imperiali, aut Regia auctoritate creatis, Tridentina ſanctione decretum eſt; id Epiſcopi ſtudioſè exequantur, ut eorum peritiam, uſumq. etiam examinatione adhibita, perquirant. Quicumque uerò notarij, ea per examen diſquiſitione facta, probati nõ ſint, officij ſui in negotijs, litibus, cauſisq. eccleſiaſticis, et ſpiritualibus exercitatione, atque uſu per illos, uel perpetuò, uel ad tempus prohibeantur, ad eiuſdem Cõcilij præſcriptum.

QVod de pontificiarum conſtitutionum promulgationis modo, et loco, uel in hoc, uel in alijs concilijs prouincialibus præſcriptum eſt; id non ſolum in pontificijs conſtitutionibus, ſed etiam in edictis epiſcopalibus, alijsue ſcriptis, quæ promulgari contigerit, locum habeat, planeq ſeruetur.

Quo autem ſtudioſius tradantur, et inculcentur, quæcumque illis uel conſtitutionibus uel edictis, ſcriptiſue continentur; Epiſcopus, ſi ita expedire cenſuerit, illas ipſas tum conſtitutiones, tum edicta, uel ſcripta eiuſmodi in cathedrali eccleſia ſaltem populo frequenti, de ſcripto primum ita legi curet, ut ne uerbum quidem, nedum pars ulla omittatur. In alijs deinde eccleſiis, ac locis, ubi euulgandas cenſuerit, illa per capita ſummatim, uulgariq. ſermone, prout ille uoluerit, explicentur.

CERtos, ſtatosq. dies ſingulis menſibus, calendarij inſtar notatos, quibus uel pontificias ſanctiones, uel Tridentina decreta, uel prouinciales, diœceſanaſq. conſtitutiones, aut paſtorales litteras populo euulgari, de ſcriptoq. pronunciari iuſſum eſt, Epiſcopus parochis præſtituat, ut ordine omnia, pro temporum ratione, diligenter promulgata, ſæpiusq. ſuis certis diebus repetita, accuratius in executionis uſum inducantur, ac retineantur.

CVM uel ſanctiones pontificias, uel decreta conciliaria, uel litteras, conſtitutionesue Epiſcopales, uel aliquid eiuſdem generis promulgari, aut populo enunciari, de ſcriptoq. legi iuſſum eſt, ut uberiorem fructum ferant, ac ſtudioſius ad executionis uſum illa introducantur; Epiſcopus concionatores, qui in urbe ſunt; parochi uero diœceſani, ſi quos in ſuæ parochialis eccleſiæ finibus habent, eos diligenter hoc promonere ſtudeant, ut, quod fidelibus enunciandum eſt, idẽ illi inter concionandum cohortationibus adiuuent.

Hoc uerò cohortandi munus ipſi etiam parochi ſtudioſè ſemper præſtent.

LIber fiat, in quo ſingula diplomata, ſiue ſummorum Pontificum, ſiue Imperatorum, ſiue Regum, principũue ſint, quæ ad eccleſiæ illius priuilegia, iura, aliaue id generis quouis modo pertinent, rectè, atque ordine deſcribantur.

Qui liber in armario, certo archiuij loco, diligenter aſſeruetur.

Quæ

Quæ pertinent ad matrimonium.

QVæ à ſummis pontificibus, conſtitutiones, litteraue decretales, ad Tridentinorum de matrimonij impedimentis decretorũ declarationem editæ ſunt, eas cum à ceteris, tum à parochis præcipuè non ignorari oportet. Cui rei ut occurramus, illas, typis impreſſas, unà cum hoc libro Concilij prouincialis Quarti, in ultima parte edi cenſuimus.

STatas illas matrimonij denunciationes, Tridentina ſanctione præſcriptas, Epiſcopus ne facile remittat. Si uerò pro ſua pietate, ac prudentia earum aliquam quandoque, antequam matrimonium contractum eſt, omitti cenſuerit, ac poſtea, ante conſumationem illas planè omnes, aut ſi minus omnes, ſaltem duas, aut minimum, unam fieri curet omninò.

PArochus ſtatas matrimonij denunciationes facturus, præter notitiam de illis faciendis ſibi datam ab agnatis curatoribus illorum, de quorum matrimonio agitur, primum à mari, tum à fœmina exquirat, an matrimonij, quod inter eos tractatur, denunciationes fieri placeat.

Qua in re caueat, nedum matrimonij denunciandi uoluntatem eorum notam, exploratamq. inueſtigando habere uelit, ea inueſtigatione matrimonij ipſius, aut ſponſalium conſenſum exquirat.

Itaque de ſtatis ſolum denunciationibus explicate, ac diſtinctè, ſeparatimq. ab utroq. perquirat, idq. à fœmina loco honeſto, et in propinquorum conſpectu, ita tamen, ut ne quiſquam audiat, neque ita prope ſit, ut illa præ pudore, uel alia cauſa minus liberè animi ſui uoluntatem exprimere audeat.

ANnulo nuptiali non dextera, ſed ſiniſtra manus ſponſæ digitus, qui annularis dicitur, induatur; dumq. induitur, ne à ſponſo, ſed à ſacerdote, cuius eſt benedicire, illa uerba proferantur: In nomine patris, et filij, et ſpiritus ſancti. Amen.

QVAE in nuptijs indecore fiunt, ea ab Epiſcopis omnino eripi Concilio prouinciali primo iuſſum eſt.

In ijs porrò ipſis cum potiſſimum minime ferendæ ſint illæ duæ, deprauato morum uſu, introductæ corruptelæ; una ſcilicet, cum certa quædam pecunia ab ijs extorquetur, qui ex alieno ſolo, alienaùe parochia uxorem ducunt; altera, cum per uicos, et plateas, quà iterum nupta ducitur, clamores, tumultuoſæq. uoces, à prophano gentilium more non abhorrentes, ac ſtrepitus hominum, quaſi ex agitãdis ſecundis nuptijs eduntur; eas ſane à Chriſtianæ pietatis inſtitutis, atque moribus, et à matrimonij, quod celebratur, ſanctitate alienas Epiſcopus, cum omni alia paſtoralis officij ſui ratione, tum propoſitis etiam pœnis, cenſurisq. extirpari, ac planè funditus tolli curet.

QVIbus matrimonij contracti in uno aliquo ex impedimentis, quibus illud contractum dirimitur, diſpenſatio à ſancta ſede Apoſtolica, aut in foro cõſcientiæ, aut in utroq. foro delegata eſt; ij caueant, ut ad litterarum apoſtolicarum præſcriptum, illos, cum quibus diſpenſari conceſſum eſt, matrimoniũ contrahere cogãt.

QVO ſtudioſius populus in officijs chriſtianæ pietatis inſtituatur; ex diuinæq. legis præceptis inſtitutum uitæ genus ſequatur; id parochus præſtet, ut aliquando ineunte præſertim aduentu, et quadrageſima, patresfamilias, ſuæ parochiæ omnes ad eccleſiam parochialem conuocet, hora, quam commodam is cenſuerit. Qui in patrumfamilias conuentu, tum conſtitutionem, in Concilio tertio prouinciali de patrumfamilias officio, familiæq. inſtitutione editam, de ſcripto legat, ſingulaſq. eius partes explicet; tum alia præterea doceat, quæ opportuna exiſtimauerit, quibus illi ſe familiamq ſuam in chriſtianæ uitæ diſciplina conforment, ex præſcripto etiam regularum, et inſtructionum, quæ eo nomine auctoritate noſtra edentur.

Quæ pertinent ad regulares.

QVod ſacroſancti Tridentini Concilij decreto de interpretatione ſacræ ſcripturæ in monachorum monaſterijs inſtituenda ſancitum eſt, id Epiſcopi omnino efficiant, ut quibus in monaſterijs cõmodè præſtari poteſt, ea inſtituatur, uel ſi intermiſſa eſt, reſtituatur. Qua in re præſtanda Abbatem, atque alios, quocumque nomine uocatos, qui monaſterio præſunt, opportunis iuris remedijs compellant.

SI quæ fœmina, cuiuſuis etiam conditionis, dignitatis, gradus, ac generis ſplendore illuſtris, uirorum regularium cuiuſcumque uel ordinis, uel inſtituti clauſtra ubicumque in illis, etiam prioribus monaſterij conuentus, domusue clauſtralis porticibus, primariæ eiuſdē ianuæ exteriori proximis, contra quàm Apoſtolicis ſummorum Pontificum Pij Quinti, et Gregorij XIII. conſtitutionibus ſancitum eſt, ingrediatur, pro earum ſanctionum iure Epiſcopus pœnarum, cenſurarumq. declaratione, et irrogatione contra illam ſeuerè agat. Ad priores autem illas clauſtri porticus, exterioriq. oſtio uiciniores, ut a ſancta ſede Apoſtolica declaratum eſt, ingreſſus mulieribus non uetatur, quo tempore in ijs, cum cœmiteria, ſepulcraue ſint, pro mortuis fiunt, à regularium uniuerſo monaſterij, domusùe illius conuentu ſupplicationes, proceſſionesùe publica de more aguntur. In clauſtrorum autem finibus cenſeantur horti etiam, ac uiridaria, uineæ, et eiuſmodi loca, quæ monaſterijs, domibusue regularium ita continenter ſunt adiuncta, ut ab illis domibus, uel monaſterijs ad eos hortos, locaue aditus ſit, nulla uia, locoue publico interiecto. Si autem de clauſtrorum finibus, circumſcriptioneue dubitatio, aut difficultas, aliquando exiſtat, per loci ordinarium, adhibitis regularium ſuperioribus, illa explicetur; certaq. demum ipſis limitibus clauſtralibus diſinitio, circumſcriptione ſtatuatur, ut ne ob uarias eorum ſuperiorum regularium interpretationes occaſio præbeatur, quamobrem cenſurarum uinculis fidelium animæ irretiantur.

De monialibus.

ALijs decretis, quæ ſuperioribus concilijs de monialibus conſtituimus, hæc, quæ, infra præſcripta ſunt, adiungenda ſtatuimus.

MOnaſterium ianuas, per quas ad illius ſepta aditus pateat, duas habeat, et alias praterea nullas. Quarũ duarum ianuarum, una iumentis, curribus, uehiculisq. agendis, altera alijs uſibus, et commodis neceſſarijs inſeruiat. Quo autem in monaſterio una tantum ad omnem tum actum, tum uſum ſatis eſſe uidebitur, in eo illa dumtaxat una ſit.

Ianua utraque e duplici aſſere, eoq. firmo conſtet, ac ſine ulla item ſit, ne minima quidem, rimula. Limen e marmore, ſolidoue lapide habeat, quod ſtrictim ipſi portæ cohæreſcat.

Ianuæ curruum, iumentorumue, altera ex aſſeribus firmis, ad cancelli ſpeciem confecta, in monaſterio ipſo adiungatur, quæ à prima ianua paululum diſtet, formaq. ſit in fabrica eccleſiaſtica inſtructionibus demonſtrata.

Ad ianuam alteram, alijs uſibus accommodatam, cui rota, quem turnum uocant, adiungetur, moniales duæ ſemper aſſiſtant, quæ ianitrices conſtituentur.

Singulæ hæ tres ianuæ clauibus duabus, fabrili opere inter ſe diuerſis, claudantur, quarum unam, etiã die, monaſterij præfecta, alteram monialis, quæ profeſſione anterior eſt, apud ſe perpetuo habeat.

ROtæ omnes amoueantur, atque obſtruantur, ac in poſterum uel ita perpetuò ſint, præter illam, ianuæ communi adiunctam, et alteram in loco, quem parlatoriũ uocant, extructam, et tertiam, quæ eſt in cellula confeſſionum, et quartam in eccleſia ad ſacras ueſtes, et ornamenta Miſſæ ſacro neceſſaria e monaſterio exponenda accomodatam.

Cibus uero in omni monaſterij hoſpitio, etiam confeſſarij, e rota communi exponatur.

Singulis rotis à parte anteriori monaſterij uncus firmiter impactus ſit, ne pro libito uerti extrinſecus queant.

Si uerò loca, ut dicunt, parlatoria complura erunt, in uno tantum, aut in altero ad ſummum, ſuperiorum iudicio rota ſit.

Rota, quæ in eccleſiam ſpectat, ualuæ ligneæ binæ apponantur, altera interiores, quarum clauis à præfecta teneatur, altera exteriores, quarum clauis apud cappellanum ſit, aliumue, qui ſuperiori uidebitur.

Rotarum altitudo ne maior ſit cubito, et uncijs octo; latitudo autem cubitalis.

Rota confeſſionum minor ab omni parte ſit dimidia præſcripta quantitate.

NVLla feneſtra, præter illas, primo Concilio Prouinciali nominatim præſcriptas, è monaſterio in eccleſiam, ſacriſtiamue exteriorem ſpectet, ac ne rima quidem, ne dum foramen ullum in ea extet, unde aſpectus, aut collocutio fieri poſſit.

Feneſtra, qua ſanctiſſimæ Euchariſtiæ eleuatio proſpicitur, altius ne pateat cubitis duobus, et uncijs duodecim, latè uerò, ut altaris latitudo eſt.

Quæ feneſtræ clathra ferrea duo, palmi ſpatio inter ſe diſtantia, firmiter configantur. Virgæ autem ferreæ, quibus clathra compacta ſunt, ſingula inter ſe diſtent non amplius uncijs tribus.

Sint autem inter ſe inſerta, ita, ut loco ſuo dimoueri non queant.

CLaudantur autem feneſtræ ab interiori parte firmis ualuis, ſera, et claui, quæ apud præfectam aſſeruetur. Vbi autem illa e latere altaris, eccleſiaue, aut alio loco, etiam ſuperiori, eſt, unde moniales eos, qui in eccleſia exteriore ſunt, ſpectare poſſunt, efficiat Epiſcopus quamprimum, ut ſuper altare, unde Miſſæ ſacrificium moniales intuentur, ad inſtructionum præſcriptum extruatur, laterali illa, aliaue, quæcumque ſit, penitus obſtructa.

FEneſtella, ad eccleſiam uerſus ſpectans, per quam moniales ſacram Euchariſtiam ſumunt, ita altè, apteq. ſtruatur, ut ſacerdos illam miniſtrando commodè ſtet, non genua flectat. Cui feneſtellæ extrinſecus ualuulæ ligneæ præter illas, quæ modo ſunt, apponantur, quæ parietem æquent, earumq. clauis apud confeſſarium perpetuo ſit.

SANctiſſimum ſacramentum ne alibi, quàm in altari maiori aſſeruetur, cui lampas in eccleſia interiori ſemper præluceat, et in exteriori, cum illius fores patebunt.

REliquiæ ſacræ in feneſtella recondantur, quæ ad inſtructionũ noſtrarum præſcriptum, in pariete eccleſiæ interioris exædificata, ab ea tantum parte, quæ ad exteriorem eccleſiam ſpectat, aperiri poſſit. Claudatur autem hæc feneſtella tribus clauibus, diuerſo opere confectis, quarũ una apud Epiſcopum, altera apud confeſſarium, tertia apud monaſterij præfectam ſit.

FEneſtella confeſſionum altè uncias ſexdecim, late duodecim, nec uerò amplius pateat; ſepta autem ſit firmis clathris ferreis ad formæ præſcriptæ rationem, et lamina item ferrea bene ſolida pariete firmiſſime agglutinata, et foraminum, inſtar ciceris tenuium pleno, panno lineo nigro obducta: qui pannus ligneis tabellis ſic affigatur, ut non facile amoueatur.

LOca collocutionum interna, parlatoria uulgo uocata, quæ in poſterum fient, una, eademq. ſpacij circumſcriptione, nullo interiecto pariete, contineantur, et ad formæ, quæ iam pleraq. ex ædificata ſunt, modum accomodentur, ubi id non magno incommodo fieri poterit, ut ab eiſdem auſcultatricibus omnes poſſint collocutiones exaudiri.

NE feneſtra lamina ferrea, ut primo Concilio prouinciali cautum eſt, unquam aperiatur, niſi perrarò, et ob cauſam, quam urgentem Epiſcopus iudicarit.

NE in locis, ad hoſpitij uſum extructis, quæ foreſteriæ nominantur, ubi interdum ob urgentem neceſſitatem, aut cibus capitur, aut dormitur, feneſtræ ullæ, ne exiguæ quidem, inſint, quæ in monaſterium ſpectent.

TEcta hoſpitij, et aliarum, cuiuſuis generis domorum, à monaſterij tectis, ut ſeparata penitus, ac ualde diſiuncta ſint, curetur omninò.

QVibus monaſterijs de uicinorum præſertim religioſorũ proſpectu tollendo ita caueri non poteſt, ſicut Concilio prouinciali primo iuſſum eſt; eorum feneſtræ, ſi lumen excipi aliunde licet, obſtruantur; ſin minus, ab

illa ſeruitute defendatur operis ſtructura, in inſtructionibus noſtris demonſtrata, quæ in porticibus item, quas logias dicunt, ab eadem ſeruitute tuendis, adhibeatur.

HOrti, qui in monaſterijs monialium ample nimis patent, quotidianaq. hominũ opera, atque cultura opus habent, ubi fieri poteſt, in anguſtiores fines concludantur.

NE feneſtra, in ullo cuiuſuis ordinis monialium monaſterio, etiam regularium iuri, curaue ſubiecto, neue oſtium ullum, aliudue id generis foramen, unde aliquis extra monaſterij clauſtra proſpectus ſit, pateſiat, aperiaturue ſine Epiſcopi, cui monaſteriorum omnium clauſura commandata eſt, conceſſu. Nec uero id ille permittat, concedatue, niſi ubi locum diligenter inſpexerit, et ita fieri neceſſarium cenſuerit. Tuncq. ad impediendum, arcendumue eum proſpectum illa ipſa cautio, ſupra mox præſcripta, adhibeatur.

MIniſtris, quibus ob neceſſariam cauſam monialium ſepta ingrediendi facultas aliquando datur, illæ ſolum moniales, quas præfecta delegerit, imperent; aliæ uerò præterea nullæ quicquam illis uel iubeant, uel alloquantur.

MOniales cum in eo loco, ubi ab alijs, qui foris ſunt, etiã à concionatore, aut à ſuperiore uideri poſſunt, ſermoni, concioniue interſunt, omnes facie ſint operta, et contecta uelo, uſque ad os deducto.

Idem præſtent, quæ cuiuis, etiam medico, aut ſuperiori monaſterij ſepta ingredienti, obuiam prodeunt, uel illum excipiunt, deducuntue.

PRObentur ab Epiſcopo medici aliquot, quos conceſſu etiam monaſterij ſuperiorum, intra illius ſepta adhiberi liceat, ſi quando præter medicum ordinarium, alios etiam morbi grauitas requirit.

In unoquoque monaſterio, Epiſcopi, furnorum, in quibus panis coquatur, uſum introducant, ut piſtoribus eorumq. miniſtris ingreſſus in monaſterium prohibeatur omninò. Nec uerò uir quiſquam ad furnum purgandum, inflammandumue, aut ad aliud quicquam faciendum, quod à monialibus fieri, agiue poteſt, introducatur.

QVod in Concilio prouinciali primo, de facultate ſcripta, ad monialium monaſteria accedendi ſancitum eſt; id tum mares, tum fœminas, quocunque etiam gradu, dignitate, genereue illuſtres, inuiolatè ſeruare decernimus; etiam ſi pater, mater, fratres, ſorores ſint monialis, quam uiſitatum ueniunt. Idq. omnino ubique præſtari cura Epiſcopi ſit.

CAVſæ neceſſariæ, ob quas intra ſepta monaſterij ingredi licet, in hac prouinciali ſynodo, exprimi Concilij decreto, uel explicatæ, uel tanquam nullo modo neceſſaria reiecta, in extrema huius Concilij parte edita, atque impreſſa in ſingulis monialium monaſterijs, etiam regularium curæ ſubiectis, edicantur, et enuncientur; nec uerò ab ijs ullo modo, ullaue ratione, ac prætextu diſcedi liceat.

Fructuum, florumdue uaſa in monaſterijs ullo modo teneantur, cos uel fructus, uel flores uendendi cauſa: Offulas, et alia huius generis non modo donãdi, ut primo Concilio uetitum eſt, ſed etiam uendendi cauſa, à moniale, aut monaſterio confici ne liceat.

Abſtineat monialis à muneribus dandis. Eleemoſynam uerò per rotam, portamue monaſterij dari uetitum ſit omninò, quoniam inde non leuia pericula, uel damna potius extare compertiſſimum eſt: ſed quibus monaſterijs pro ratione facultatum eleemoſynam dare permiſſum erit ab Epiſcopo alioue ſuperiore, ab illis detur pecunia, frumentumue, aut aliud eiuſmodi pijs aliquibus uiris, præſertim uerò locorum piorum curatoribus, qui pauperibus diſtribuant alio loco, quàm apud monaſteria.

Medicamenta, ſi quæ Epiſcopus, aut alius ſuperior uendi, aut foras dari permiſerit, ab aromataria ſeniore ſolum dentur, et ab alia præterea nulla; nec uero priuato, ſed monaſterij nomine, uendantur, denturue.

MOniali ne liceat ijs, qui extra clauſtra ſunt, uel medicamenta parare, præberéue, uel manum medendi cauſa admouere, uel remedia exponere, uel aliud quicquam ad rem medicam pertinens exercere.

Caminus ſi quis in priuatis cellis extructus eſt, perpetuo ita obſtruatur, ut in eo ignis accendi nullo modo queat.

Cum uel feneſtra, uel oſtium, uel caminus obſtruitur, illius cardines ſic euellantur, ut non ad tempus, ſed ad perpetuitatem id actum ſit. Idem in feneſtris, oſtijs, et caminis iam obſtructis, ſeruetur.

COMmunis ille curationis ægrotantium locus, quem infirmariam uocãt, ubi adhuc ex ædificatus, extructuſue non eſt, quàm citiſſime poteſt, conſtituatur, extruatur, ædificeturue. Extra cuius loci fines monialis ægrotans ne cubet; at ualetudine recuperata illic ne diutius moretur deliciarum cauſa.

ANtiquus, et probatus communium dormitionis locorum uſus, ubi fieri commodè poteſt, reſtituatur, et ad priſtinam conſuetudinem reuocetur.

Intra monaſterij ſepta nemini alij, niſi monialibus ſepulcrum, aut ſacer ſepulturæ locus detur, ſitue.

Nec uerò monialium cadauera extra ſepta efferantur ad ſepeliendum.

NEminem cuiuſuis ſtatus, uel conditionis hominem, neque laicum, neque eccleſiaſticum in ullo quouis monaſterio monialium hoſpitijs illis, quas foreſterias dicant, excipi, aut ad ea ſiue in urbe, ſiue in diœceſi diuerſari liceat, excepto confeſſario ſacerdote, cui aliquando ob urgentem neceſſitatem id conceditur. In diœceſi uerò, monaſterij etiam uiſitatori, et curatoribus, procuratoribusue, ubi interdum hoc ipſum concedendum neceſſario, Epiſcopus cenſuerit.

QVod de cantu figurato, et muſico quouis inſtrumento, et muſicis item die feſto eccleſiæ monialium, in exteriori eccleſia non adhibendis, concilio prouinciali primo ſancitum per nos eſt; id etiam omni alio die, et tempore illis uetitum eſſe decernimus.

Nec uerò quicquam aliud præter Miſſam in exteriori illarum eccleſia ab alijs canatur; cum ueſperarum, et reliquarum canonicarum horarum officia ab ipſis

mo

monialibus cerni poſſint.

IN unoquoque monaſterio, ubi neque locus communis ueſtium, neque alter eſt item, in quo operibus elaborandis moniales exercentur, uterque, quam primum fieri poteſt, conſtituatur, conſtruaturue.

Ne monialis, ianitricibus exceptis, alibi, quàm loco operibus elaborandis conſtituto, acu pingat, aliudue quicquam manibus elaboret.

Laborum, operumue magiſtra librum certum habeat, in quo quicquid ex iis laboribus lucri, emolumentiue capitur, enucleate ita perſcribat, ut cerni facilè queat, ſi quid in ea re deſideretur.

In operibus uel accipiẽdis, uel reſtituendis nulla alia monialis ſe ingerat, niſi laborum magiſtra: cui ſecũ aliquando, cum neceſſe erit, aliquam monialem, operis alicuius conficiendi uſu peritiorem, adhibere liceat.

Illud porrò, quoad eius fieri poteſt, cauendum erit, ut in monaſterio ne ſint multiplicia, diuerſiq. generis opera manuum, ſeu laboraria.

Hoc loco laborum communi, non ſolum ad concilij primi præſcriptum, lectio de uita ſpirituali adhibeatur, uerum etiam ab omni otioſo uerbo abſtineatur.

In loco ueſtiario indumenta cuiuſuis generis, ueſteſq. omnes aſſeruentur.

Nec in cellulis, alioue loco priuatim, reponatur quicquam, cuſtodiaturue, quod eo ipſo tempore neceſſarium non ſit.

MONIALIS nummos, ne modicos quidem, apud ſe quouis nomine ne habeat, neque de præfectæ etiam conſenſu, niſi officij, quod gerit, ratio aliter poſtulat. Alioquin ut proprietatis rea puniatur. Quam pœnam, et præfecta, quæ id ullo modo, ullove prætextu permiſerit, et monialis item ſubeat, quæ reſciuerit, nec præfectæ bidui ſpatio, aut, ſi hæc in culpa ſit, ſuperiori quàm primum potuerit, non denunciarit.

CVREtur omninò, ut exquiſita illa, ac religioſa communis uitæ ratio, atque uſus in monaſterio ſtudioſe introducatur; utq. ſpiritualis uitæ, ſanctæq. inſtitutionis diſciplinam, ac ſtudia moniales ſectentur diligenter.

SINgulis annis, ut primo Concilio iuſſum eſt, impenſarum, quæ in uictum, aliumq. monaſterij uſum erogatæ ſunt, rationes per eos, quorũ intereſt, à præfecta repetantur. Quantum uero, et tritici, et uini, et obſonij, et aliarum rerum ad anniuerſarij uictus ſuſtentationem unicuiq. monaſterio ſatis eſſe Epiſcopus exiſtimarit, id ipſe accurate præſcribat. In ea autem præſcripta diſpenſatione, adminiſtrationeue, ſi præfecta negligentem ſe præſtiterit, ab officij ſui munere ſuſpendatur.

Aes alienum, quod quinquaginta nummûm aureorũ ſummam excedat, ne in ullo monaſterio contrahatur, ſine ſuorum curatorum permiſſu, conceſſuue, qui in magni momenti rebus Epiſcopum conſulant.

Ne ſecularibus negotijs moniales ſe implicent; utq. ſimul multis fraudibus ac detrimentis occurratur, hoc ſedulo Epiſcopus curet, ut illorum prædia locentur, idq. ſub haſta auctione facta; niſi aliter quandoque expedire cenſuerit.

Ad tuendam etiam clauſuram ea cautio adhibeatur, ut neque triticum, neque aliæ fruges, neque annona in ullis monaſterijs, præterquam ad monaſterij uſum, et neceſſitatem aſſeruetur.

MOnaſterij uniuſcuiuſque curatoribus, procuratoribus, patronis, defenſoribus ab Epiſcopo certa regula præſcribantur: ex quibus cognoſcant ſingulas muneris ſui partes. Ii uerò curatores, et id generis miniſtri ab Epiſcopo ſingulis monaſterijs, curæ ſuæ ſubiectis, illos non habentibus, conſtituantur: ita tamen, ut eiuſdẽ Epiſcopi arbitratu à muneris illius cura omnes, et ſinguli ſemper amoueri queant.

Bonorum, et iurium omnium, ad monaſterium quodcumque, etiam regularibus ſubiectum, pertinentium, inuentarium, probabili forma conſcriptum, ſex menſium ſpatio, ad archiuium epiſcopale ab iis, quorum intereſt, deferatur, ne fraus ullo modo fiat, numero monialium ab Epiſcopo præfinito.

Quamobrem ſi quas etiam alienationes eorum bonorum, iuriumq. fieri deinceps contigerit, de iis Epiſcopus certior fiat.

CVM puella monaſterium ingredi poſtulabit, ut locum, ubi profiteri cogitet, illa inſpiciat; primo ſtudioſe diligenterq. cognoſcatur, an uerè id illius propoſitum ſit, anq. illud curioſitate tentet; nec propterea per monaſteria plura uagari permittatur.

Puella cum ad cetera, tum ad profeſſionem recipiantur, monialium ſuffragijs occulte latis. Idq. ipſum ex Concilij prouincialis primi decreto, quod auctoritate litterarum Pij V. Pont. in monaſterijs, etiam eorumdem regularium iuri ſubiectis, locum habet, in monaſterijs etiam regularium iuri, curæq. ſubiectis planè ſeruetur.

VBI religioſus iſte, et uetus moniales ſolemniter uelandæ mos his temporibus antiquatus eſt, ad priſtinum uſum, ex ueteri inſtituto, et ritu reuocetur, dummodo intra monaſterium id fiat.

Ne moniali cuiuſuis ordinis albas, et ueſtes, aliaue indumenta, Miſſæ ſacrificij uſui dicata, induere liceat.

CONfeſſarij, et cappellani item ſacerdotes monialiũ, et miniſtri præterea, quos illarũ curæ Epiſcopus præfecerit, quicumque ſint, ne munus ullum, ne minimum quidem, nec uero eſculenta, poculentaue ab illis ullo nomine, neque publico, neque priuato capiant, accipiantue, pœna propoſita eiuſdem Epiſcopi arbitratu irroganda. Neque præterea quicquam capiant dono, ea ſpecie, prætextuue datum, quòd res eiuſmodi ſint, quæ eccleſiaſtico uſui inſeruiant, qualia ſunt corporalia, purificatoria, indumenta clericalia, ſacræ imagines, et alia id generis.

Nec uerò item aliud, manuum opere elaboratum, artificioſeue confectum, ab illis accipiant, ac ne laborem quidem, opuſue, quod in ueſtibus uel purgandis, uel ſarciendis, uel reficiendis ponitur.

Caueant item cappellani ſacerdotes, ne ab ulla monia-

li priuatim, ſed à Monaſterij præfecta, aut ab illa, quæ ſacriſtiæ præpoſita eſt, munus miſſas celebrandi ſuſcipiat. Cum qua præfecta, præpoſitaue ſolum, nec uerò cum alijs monialibus colloquantur, tam de rebus ſcilicet, quæ ad ſuum munus ſolummodo pertinent.

Idemq. hoc de genere toto à monialibus ſeruetur, pœna tum illis, tum cappellanis propoſita, Epiſcopi arbitrio.

Quibus uerò confeſſarijs, cappellaniſue ſacerdotibus aliquid annui ſtipendij ad uitæ ſuſtentandæ uſum Epiſcopi permiſſu dandum uidebitur; id omnino certa pecuniæ ſumma detur, niſi aliquando Epiſcopus aliter conceſſerit, nempe loco pecuniæ uel triticum, uel uinũ, uel aliquid eiuſmodi dari.

VIri aliquot pij, ijdemq. ſolertes ab Epiſcopo deligantur, qui, feſtis præſertim diebus, monialium monaſteria, etiam regularium iuri, curæue ſubiecta adeant, foriſq. undique perſpiciant, ſi quid contra, quam decillis præſcriptum eſt, fiat, agaturue, anq. quiſquam ſit, qui facultate non impetrata, cum illis colloquatur.

SI quando nouum monialium monaſterium conſtruetur, hoc in primis curabitur, ut nulla feneſtra, nullaue ſpecula aliò, quàm intus monaſterij ſeptum ſpectet. Quod ſeptum non ſimplici pariete, ſed ipſis clauſtris, porticibusue claudatur.

In eius autem ſepti medio uiridarium magna ex parte conſtitui poterit.

Ad huius formæ modum monaſteria, quæ iam exædificata ſunt, quoad eius fieri poterit, accomodari, reconcinnariue, id Epiſcopo curæ ſit.

Quæ ad pia loca pertinent.

QVæcumque bona ſiue mobilia, ſiue immobilia, iuraue ad eccleſiam, etiam quæ ſit iuriſpatronatus laicorum, quauis ratione pertinentia, à laicis quouis nomine adminiſtrantur; de eorum rationibus diligenter conquirendis, et inuentario rectè conficiendo, planè præſtetur, quod primo Concilio prouinciali decretum, ac ſancitum eſt de reliquis, alijsue bonis, et iuribus eccleſiaſticis.

Quarum rationum, et inuentarij exempla tria, publici notarij teſtimonio munita, conſcribantur, quorũ unum apud eos, qui adminiſtrant, alterum apud ſacerdotem, rectorem eccleſiæ, aſſeruetur; tertium ad archiuium epiſcopale, ubi cuſtodiendum eſt, aſſeratur: quo cautius eorum bonorum, et iurium conſeruationi conſultum perpetuò ſit.

PRæfectis, rectoribus, miniſtris, aut alijs, quocumque nomine nuncupatis, fabricæ eccleſiarum, ſodalitatum, ſcholarum, et hoſpitalium, piorumq. cuiusuis generis aliorum locorum curatoribus, etiam laicis, hæc, præter illa ſuperioribus concilijs edita, de ijs ipſis decreta præſcribenda, et decernenda etiam, cenſuimus.

QVIcumque piorum locorum adminiſtrationem, procurationemue ſuſcipiunt, geruntue, illud in primis ſæpe meminiſſe debent, ſe pauperum, pupillorum, uiduarum, ſenum, egeſtate, aut ægritudine laborantium, peregrinorum, et aliorum id generis hominum, aliena ope egentium, prout propria uniuſcuiusque loci inſtituta ratio eſt, curam ſuſtinere, et illam quidem tanti eſſe, ut, cum potiſſimum Epiſcopo, tamquam communi omnium, et eorum præcipuè miſerabilium bonum parenti, ea ſacroſanctis canonum legibus commiſſa ſit; cum quicquid in illos, uel miſericordiæ, uel beneficij, uel operæ, uel opis, uel officij confertur; quicquidue rurſus damni, detrimenti, iniuriæue infertur, id omne Chriſtus Dominus ſæpe in euangelio demonſtret, in ſe collatum, aut illatum eſſe; ac propterea ſe in die iudicij, prout bene illis factum, aut neglectum, omiſſumue in eorum neceſſitatibus ſubleuandis erit, retributurum. Quare primò ij ualde curent, ut omnibus ſuſcepti muneris partibus ſatisfaciant: deinde uideant, ut nihil quicquam à cura, quam gerunt, ratione alienum ullo modo pactoue admittant: tum id ſollicitè ſtudeant, ut, quæ officia illis pro adminiſtrationis ſuſceptæ munere debent, ea obeant, atque adeò præſtent omni piæ charitatis affectu, ob oculos maximè in ijs ipſis propoſito ſemper Chriſto Domino, cui illis, et alendis, et ueſtiendis cibum, potum, ueſtitum, aliamùe curam, atque operam miniſtrant.

Non ſuis, ſed eorum, quorum curam ſuſceperunt, commodis, atque utilitatibus ſeruiant.

Omnibus piè conſulant, nec ullam partem pro ſuſceptæ curationis, procurationisùe officio negligant.

Munus quod gerunt, ſæpe ſibi proponant eiuſmodi eſſe, in quo non prophanæ cuiuſquam adminiſtrationis negotiaue, ſed ſanctæ ſpiritualisq. actionis partes, atque officia, et Deo gratiſſima charitatis opera exequãtur piè, religiosè, et quàm diligentiſſimè.

Cum Capitula, congregationesue habent, tum initio, tum in fine ſanctis precibus, et orationibus, in libro officij beatiſſimæ Mariæ uirginis, eo nomine præſcriptis, utantur.

Cum uerò aliquid aggrediuntur, quod ad curæ ſuæ rationes pertineat, initiũ à pia oratione faciant, ut quod inchoatur, bene ſalutariterq. ſuccedat.

Omni denique morum grauitate, uitæ integritate, pietatis religione, et ſpiritualium exercitationum, Epiſcopo probatarum, quas inter ſe collegiatim præſtent, ſtudijs tales ſe præbeant, ut eorum locorum rectam adminiſtrationem, piamq. inſtitutionem non ſolum conſeruent; ſed optimis progreſſionibus, Deo auctore adiuuent, atque amplificent.

QVI locorum piorum ſumptibus gratis aluntur, curanturue, aut ad litterarum, aliarumue artium diſciplinam inſtituuntur, ratio poſtulat, pietatis ſtudijs, atque exercitationibus eos præ ceteris deditos eſſe, eorumq. precibus animas illorum adiuuari, à quibus illud ſubſidij relictum eſt, ad eiuſmodi pij inſtituti ſuſtentationem.

Quare illud eorum locorum curatores, uel præfectos, ac ſacerdotes præſertim, qui in ijs ſpiritualem curam gerunt, monemus, ut ab ijs, qui ibi aluntur, ſi legere norint, ſtatas de beata Maria Virgine preces horarias, ſi uero rudes ſint, ſaltem inſtitutam illam certis ſalutationis angelicæ calculis orandi rationem, ſcilicet de

beata

beata eadem uirgine coronã in ſingulos dies pie præſtari ſedulo curent.

Qui præterea eleemoſynam dant: hoc illos, qui accipiunt, ſæpe moneant, ut pro ijs, qui bona reliquerũt, pie precentur. Id uerò præſtetur, cum in locis pijs, tũ ubicumque eleemoſinarum diſtributio fit. Hoc ſanè et Epiſcopo cura ſit item.

PIorum locorum procuratores, miniſtriue etiam inferiores, cauendum eſt ualde, ne diutius, quam par eſt, in curatione, adminiſtrationeue, ſibi commiſſa, perſeuerantes, rerum ſibi arrogent imperium. Porrò ſi aliàs idonei ſunt ad alia munera eorundem locorum gerenda eoſdem transferri licebit, niſi ex illis ſint, quos ſuperioribus concilijs certo tempore quibuſdam muneribus uacare, iuſſum eſt. At hoc curetur omnino, ut geſtæ procurationis, adminiſtratiue muneris rationes ſæpe, diligenterq. reddant. Quamobrem formula præſcribatur, qua, et diaria, et codices rationum non coniectos, ſed ordine, recteq. cõfectos teneant; ut inde facile ducatur omnis explicata ratio, tum accepti, tum expenſi.

EPiſcopus uerò, etiam ex Tridentini Concilij decreto, ſemel ſaltem in anno, à quibuscumque, hoſpitalium, confratriarum, et aliorum quorumcumque piorum locorum, etiam quæ merè laicalia, et priuata ſint, præfectis, curatoribusue rationes adminiſtrationis, curæue repetere ne omittant ullo modo.

DEcreta, uel, quas uocant, ordinationes, in Capitulo confecta, in librum præcipuum, Capitularium ordinationum nomine inſcriptum, omnes ac ſingulæ à cancellario diligenter, ordineq. referantur. Quibus ordinationibus manu, quorum id muneris eſt, ante Capitulum proximè futurum ſubſcribatur.

Tum præterea in hoc ipſo Capitulo illæ ab eodem cancellario de libro ad uerbum recitentur.

Codex item alius paretur: in quo præcipuè notatis ſingulis diebus ordine exſcribantur, quæ in unoquoque præfectorum, adminiſtratorumue conuentu, capituloue proponuntur, aut aguntur; quæq. rurſus propoſita, ac ſuffragijs permiſſa, reiecta ſunt; ut quæ deliberata, quæue repulſa ſint, facile omni tempore ex illius codicis monimentis conſtent.

Librũ item præcipuum conficiant, et habeant, in quo cum omnia, ſingulaq. annua legata, tum onera illis adiuncta ordine, diſtinctè, enucleateq. perſcripta omnino ſint. Cuius libri exemplum publici notarij manu, ſigno, auctoritateq. munitum, in archiuium Epiſcopale, ubi aſſeruetur, eodem ſpacio deferant. Quod ſanè omne deinceps ſingulis annis perpetuò præſtent, quod ad ea legata, oneraue attinet, quæ ijs deinceps annis fieri contigerit, aut facta locum habere.

EPiſcopus autem omnes adminiſtratores piorum locorum, etiam quouis nomine exemptorum, ac merè laicalium, et priuatorum compellat omnibus iuris remedijs, ad ſingulorum onerum ſatisfactionem, ijs ipſis locis incumbendo: neque ullo prætextu patiatur, eorum prædia, bonaue alienari contra ſummorum pontificũ litteras, et ſacros canones, et cõcilia etiam prouincialia noſtra, aut contra piam teſtatorum uoluntatem, qui ea bona, ad certum illum pium uſum deſtinarunt.

Tabellam item publice propoſitam, quo loco in Capitulum conuenire ſolent, perpetuò habeant, in qua pro menſium ratione. proq. rerum genere ex norma præſcripta, ea ipſa et legata, et onera breuiter, dilucideq. notata ſint.

Hoſpitalium locorum, ubi infantes expoſiti aluntur, curatores, præfectiue caueant, ut illos lactentes nutricibus, quas eo nomine conduxerint, plures nõ aſſignẽt, quàm earum unaquaque lacte ſuo alere poſſit, ne ob hanc culpam pleroſque illorum fame necari cõtingat. Quamobrem, quot ad lactandi uſum nutricibus opus habent, totidem ſanè ſollicitè conquirant, et conducãt. Si hæc non poſſunt, alia omni ratione proſpiciant, ut lactentium puerorum uitæ ſuccurratur.

CVM ad pia inſtituta perpetuò retinenda, recteq. exequenda plurimum proſit eorum monimentum, ad poſteritatem firmiter proditum; Epiſcopi ea cura ſit, ut cum uel in urbe, uel in diæceſi locus aliquis pius exædificatur, aut inſtituitur; illius origo, inſtitutum, titulus, et alia eiuſdem generis, quæ opportuna cenſuerit, in marmore, lapideuè ſolido, aut in tabula ænea inciſa, loco eiuſdem ædificationis illuſtri collocata, ad perpetuitatem prodita extent, ſicut in nonnullis huius prouinciæ locis aliqua huius generis adhuc cernuntur: idq. ipſum præterea in locis pijs, iam exædificatis, inſtitutisue, ubi commodè poteſt, effici, ac præſtari curet.

VBI uel fundationis iure, uel alio probato inſtituto hoſpitales ædes, locaue pia aliqua ad pauperes, aut peregrinos, aut ſenes, certosue alios id generis homines hoſpitio excipiendos, alendosue extant; Epiſcopi, cuius potiſſimum eſt curare, atque adeò efficere, ut piæ hominum uoluntates ad eorum præſcriptum rectam executionem habeant, uideat, agatq. ut ne ab ijs locis per illorum curatores, præfectos, miniſtrosue, ij, quorũ cauſa illa exædificata, inſtitutaue ſunt, repellantur, ſi illos recipi per facultates licet: ac ne rurſus alij hoſpitio excipiantur, qui excipi non deberent; utq. in cæteris etiam ab hoſpitalium, piorumue locorum inſtituto ne diſcedatur, neque cõtra fiat, quàm de illorum curatione, adminiſtrationeue à teſtatoribus, aut ab alijs, qui illa inſtituerunt, præſcriptum eſt.

ILlud interdum, prout uſu uenerit, ab Epiſcopo moneantur, qui eleemoſynam erogare, quouis modo, aut nomine debent, ut ſibi in ea erogatione parochi in primis teſtimonium, conſiliumq. adhibere ſtudeant, quo melius conſultum ſit, ac proſpectum conſcientiæ ſuæ, cum ille pauperum, et egentium notitiam magis exploratam habeat. Tum uerò quibus locis ita opus eſſe Epiſcopus cenſuerit, præſertim ubi compererit in diſtributionibus eleemoſynarum quicquam peccatum eſſe, uel quia non uere pauperibus diſtributio fit, uel aliàs minus fideliter, uel non ad præſcriptum piæ teſtatorum uoluntatis; cõſtituat etiam, uel parochum, uel pios aliquos ex uicinia illa, uel parochia laicos,

quorum teſtimonio de paupertate illorum, quibus erogandæ ſunt eleemoſynæ, conſtet, antequã ab illis, quorum id curæ eſt, diſtribuantur, uel alias id generis certas regulas, quibus caueatur ab eiuſmodi erroribus, in poſterum præſcribat in diſtributione ſeruandas ab illis locis pijs, etiam quæ mere laicalia ſint, ac priuaea, aut quauis ratione ab Epiſcopo exempta.

IN pauperum delecta egeſtatis, inopiæq. ſolùm, ſed morum etiam, ac uitæ probitatis ratio habeatur. Quo in genere hæc præter cetera de illis inueſtigentur, an ſcilicet doctrinæ, chriſtianæ ſcholas frequentent; an fidei prima rudimenta teneant: anq. religioſè, et piè uiuant.

QVæ porrò eleemoſynæ pauperibus, aut ſingulis etiam ſiue hominibus, ſiue familijs quauis ratione debentur, ne in alium cuiuſcumque rei uſum, ac ne in eccleſiæ quidem inſtaurationẽ, ornatumue eas erogari liceat, niſi et eorum, quorum intereſt, conſenſu, et Epiſcopi præterea conceſſu, eoq. litteris exarato.

QVæcumque item, quæ ad certos pios uſus relicta ab alijs etiam, quam à piorum locorum adminiſtratoribus perſolui, aut præſtari debent, in alios etiam ſimiles uſus, ne neceſſitatis quidem prætextu, etiam ſi teſtatoris hæredes, quicumque ſint, ei rei aſſentiantur; niſi Epiſcopus, re perſpecta, eam præſtiterit facultatem, quæ iure permittendi ab eo dari poterit, illius permutationis cauſa.

QVæcumque eleemoſynæ nomine indiſtinctè per capita, familiaſue, diſtribuuntur, eæ deinceps in illos tãtum, qui in ijs uerè pauperes ſunt, conferantur: niſi ex teſtamento, fundationiſue tabulis, aut aliunde legitimè Epiſcopo conſtiterit, illis etiam, paupertate non laborantibus, indiſtinctè diſtribuendas eſſe.

Qui aliter diſtribuerit, ei pœna ſit, dupli reſtitutio, grauiorue arbitrio Epiſcopi.

VT pijs uniuſcuiuſque generis diſtributionibus, quas in urbe, et in diœceſi, uel ex ultima uoluntate, uel ex conſuetudine, aliaue ratione quis præſtare debet, ſatisfactum eſſe, Epiſcopo conſtet, prout Concilio primo prouinciali per nos decretum eſt, eam rationem is adhibeat, ubi expedire cenſuerit, ut quod uel ab uniuerſitatibus, uel à ſodalitijs, pijsue locis quibuſcumque, etiam mere laicalibus, et priuatis, et exemptis quouiſmodo, uel à quouis homine eleemoſynæ nomine, aut alias pie erogandum, diſtribuendumq. eſt, quicquid illud ſit, adhibitis etiam duobus uiris, per uniuerſitates delectis, ſuo, uel in diœceſi uicarij foranei iudicio probatis, et parocho itẽ in opera pietatis præſcripta, erogetur, et conferatur.

Parochus autem in codicem certum referat, quæ eiuſmodi diſtributiones, quo die, et quibus adhibitis factæ ſint; eorumq. et teſtium ſubſcriptionem adhibere curet.

Si uerò uel uniuerſitas, uel quiſpiam ſe neque hac, neque alia ratione diſtribuiſſe, Epiſcopo legitimè oſtenderit, ad ſatisfaciendum ab eodem compellatur.

PArochus, tamquam parochiæ ſuæ pauperum pater, ſæpè paterne, diligenterq. perquirat, primum an ſi quæ in parochialis ſuæ uiciniæ finibus eleemoſynæ ſint, quæ uel à piorum locorum curatoribus, uel ab aliquo collegio, uniuerſitateue, uel ab ulla familia, uel à ſingulis hominibus in pauperum uſum, aut ſuſtentationem erogari quouis nomine debeant: præterea uideat, an illarum erogatio fiat in eos ipſos, qui uerè egentes, pauperesq. ſunt; anq. etiam, illud, quod, quale ue eleemoſynæ nomine in illos conferri debet, integre, ſinceréq. totum conferatur, erogetur, ac diſtribuatur.

Si quid uerò animaduerterit, cui cautionem, remediumue adhiberi oporteat, ad Epiſcopum quàm primùm deferat.

NEmo operta, obuolutaq. præ pudore facie eleemoſynam ſine Epiſcopi, aut ſi in diœceſi, ſaltem uicarij foranei conceſſu, eoq. ſcriptis exarato, quæritet. Nec uerò eam facultatem cuiquam Epiſcopus, uicariuſue det, niſi illius, et egeſtatem, et morum, uitæq. rationem, ante planè notam, exploratamq. habuerit.

PRimo quoque dominico menſis, aliòue die, quem Epiſcopus ſtatuerit, in omni eccleſia cathedrali, et parochiali, etiam ſi regularis ſit, ut egentium, qui præſertim præ pudore oſtiatim mendicare, eleemoſynamue quæritare non audent, neceſſitati, pia fidelium liberalitate ſuccurratur a locupletibus parochiæ incolis, ceterisq. ut antiqua conſuetudinis eſt, aliquid per eos colligatur, quos huic curæ Epiſcopus præpoſuerit.

Quæ eleemoſynarum collectio, ſingulis etiam ſtatis quattuor anni temporibus, quibus in hoc opere miſericordiæ promptius impenſiusq. incumbendum eſt, per eoſdem fiat.

Dominica uerò proximè præcedenti, quo fideles, et in dando effuſiores ſint, et paratiores ad parochialem eccleſiam cum uoluntarijs oblationibus ueniant, eleemoſynarum collecta intra Miſſarum ſolemnia indicatur, ſequenti uerborum formula ex ſanctiſſimi Leonis Pontificis ſermonibus deſumpta.

In eandem uerò ſententiam parochus, prout uſu uenerit, uberius cum populo aget.

Formùla denunciandi collectas eleemoſynarum.

VEntura Dominica dies, uel feria quarta quattuor temporum, dilectiſſimi, collectarum futura eſt. Hortor, et moneo charitatem ueſtram, ut omnes ad eccleſiam parochialem cum uoluntarijs oblationibus eleemoſynarum conueniatis; in quo opere, et ſi non eſt omnium æqualis facultas, debet eſſe par pietas. Itaque et animæ ueſtræ, et pauperum memores, promptam exhibete largitatem, et pro poſſibilitate uirium ueſtrarum ſpontaneas collectas ueſtras ſollicitè præparate, ut, quicquid uobis de temporalibus facultatibus dempſeritis, id multiplicatum in æterna retributione ſumatis, in egentibus paſcentes Chriſtum, qui uobis illos tantopere commendauit, ut ſe in ipſis, et paſci, et ueſtiri, et ſuſcipi teſtaretur idem Chriſtus Dominus, qui cum patre, et ſpiritu ſancto uiuit, et regnat in ſæcula ſeculorum. Amen.

VBI

VBI mendicorum uagantium, et curæ ſpirituali, et uictus neceſſario ita conſultum non eſt, ut certo ſcilicet quodam pio loco collecti, non mendicatim uictum ipſi quæritent, ſed ex aliena miſericordia ibi habeant, unde ſe ſuſtentent; Epiſcopus, quod Concilio prouinciali ſecundo de eorumdem uita, moribusq. præſcriptum eſt, in eo exequendo illam inire rationem curet, ut certo præcipuo libro per ſingulos parochos illi, ſi qui eiuſmodi intra parochiæ fines ſunt, tum alij etiã alia ratione accurate, ordineq. deſcribantur.

Hæc uero ſedulo ab iiſdem parochis obſeruari mandet.

Quo, aut unde illi migrent.

Quod uitæ chriſtianæ inſtitutum teneant.

An fidei rudimenta norint.

An diebus feſtis ſaltem Miſſæ ſacrificio interſint.

An ſæpe confeſſi, crebro, etiam per annum, aut certè ſaltem conſtituto Paſchæ tempore, ſacram Euchariſtiam ſumant.

Quos neque libro deſcriptos, neque in Paſcha confeſſos communicaſſe ex eo animaduerterint, quòd certum chyrographum non oſtendant, quo ſe confeſſos, et ſacram communionem ſumpſiſſe teſtatum faciant, ne pro parochialis eccleſiæ ſuæ foribus, nec intra parochiæ fines eos mendicare parochi permittant, omnẽq. propterea cautionem, quantum in ſe eſt, adhibeant.

Quos doctrinæ chriſtianæ rudes, mendicos uagãtes uiderint, feſtis diebus ſtata hora ad eiuſdem doctrinæ ſcholas conuenire diligenter curent, eoſdẽq. inſtruãt.

NE ulla cuiuſuis nominis pia confratria inſtituantur, eriganturuè, neue erectæ, aut inſtitutæ collegij ſibi habitum ſumant, ſine ſedis Apoſtolicæ, uel Epiſcopi auctoritate, et facultate litteris explicata.

Sodalitates illæ duæ, unà uirginum ſanctæ Vrſulæ, altera uiduarũ ſanctæ Annæ nomine in aliquot prouinciæ huius urbibus pie inſtitutæ, ac religioſis ſpiritualis diſciplinæ regulis conformatæ, uberrimos, adiutrice Dei gratia, fructus, et populis, et familijs attulerunt non modo ad retinendum, ſed ad excitandum uehementius in fœmineo ſexu innocentis uitæ omnis chriſtianæ pietatis, et charitatis ſtudium.

Quare unuſquiſque Epiſcopus tum in urbe, tum in oppidis diœceſis ſuæ inſignibus ſodalitatem utramque ut opportunum uiderit, quam diligentiſſime erigi, inſtituiue curet.

VT odij diſſidijs, atque inimicitijs occurratur, rurſusq. paci, cuius fideles in primis amantiſſimi eſſe debent, tot ſanctiſſimis uinculis inter ſe iuncti, conſulatur, id præter cetera Epiſcopi paterna ſollicitudine curent, in ſua quique urbe, et diœceſi, aliquam hominum, qui morum grauitate, ſpectata integritate, et auctoritate præſtantiores confratriam, ut in huius prouinciæ nonnullis urbibus inſtituta iam eſt, inſtituere: cuius officium ſit, diſcordiæ flammas reſtinguere, diſſidia amouere, concordiam inire; pacemq. inter omnes reconciliare; aut hoc ipſum componendæ inter diſſidentes pacis officium alteri confratriæ adiungant, quæ rectè, apteq. id ipſum præſtare queat.

Quæ generatim ad has conſtitutiones pertinent.

HIS decretis, conſtitutionibusq. in Concilio prouinciali quarto ſancitis, ac promulgatis, quicumque uel uniuerſi, uel ſinguli, quorũ intereſt, non paruerint, aut aliquid contra commiſerint, admiſerintue; ij mulctas, et pœnas luant, ijs ipſis decretis sãcitas, ac alias præterea ex eccleſiaſticis, conciliaribusq. ſanctionibus, et canonum iure præſcriptas: compellanturq. præterea ad parendum omnibus iuris remedijs.

QVæcumque etiam de ſacramentorum adminiſtratione, Miſſæ ſacrificij celebratione, diuinorumq. officiorũ modo, et ratione, in hac et ſuperioribus prouincialibus ſynodis decreuimus, ea planè omnia, et ſingula ad Metropolitanam etiam, ceterasq. quaſcumque eccleſias, ritu Ambroſiano utentes, pertinere ſancimus, ac declaramus; niſi ſi quid eiuſmodi erit, quod uel per nos, et deinceps per ſucceſſores noſtros Archiepiſcopos, nominatim, ſpeciatimq. declaretur, Ambroſianis ipſis ritibus, inſtitutisue expreſſè aduerſari.

SI in his decretis ante alteram Mediolanenſis prouinciæ ſynodum ulla difficultas orta erit, eius declarationem tum uerò præterea omnium, quæ eiſdem decretis continentur, interpretationem, et explicationem nobis, et ſucceſſoribus noſtris Archiepiſcopis, perpetuò reſeruamus, ſalua ſemper ſedis Apoſtolicæ auctoritate.

Quãcumque facultatem ex decretis in hac prouinciali ſynodo Mediolanenſi quarta per nos editis habent Epiſcopi, eam ipſos per ſuos uicarios generales exequi poſſe uolumus, niſi in ijs, quæ propriè ad ordinem epiſcopalem pertineant, aut in quibus uicarij à ſacris canonibus, aut a Concilio Tridentino, uel à nobis expreſſe excluſi ſint.

Vt nemini eorum, quæ in hac quarta prouinciali noſtra ſynodo à nobis decreta ſunt, ignorantiam excuſare liceat, edicimus, ut ex quo primum die edita in ualuis Metropolitanæ eccleſiæ propoſita fuerint, ad duos mẽſes, omnes ſe, et his decretis, et, ſi contra fecerint, pœnis quæ eis continentur, teneri intelligant. Ab eo etiam affixionis die, eorum decretorum temporis initium ſumendum decernimus, quibus aliquid intra certum tẽpus præſtari iubemus.

VNuſquiſque præterea Epiſcopus, ea omnia, et ſingula in proxima diœceſana ſynodo legi, ac recitari iubebit, et, ſi ita expedire cenſuerit, ſuæ quoque cathedralis eccleſiæ ualuis proponi, quo ſtudioſius omnium animis eorum præcepta fixa inhæreant.

Singulæ etiã cathedrales, et collegiatæ, et parochiales eccleſiæ huius prouinciæ has noſtras conſtitutiones aliquo loco collocatas perpetuo aſſeruent.

OMnia, et ſingula, quæ à nobis in hac quarta prouinciali ſynodo decreta, actaq. ſunt, quæ debemus obedientia, ac reuerentia auctoritati, ac iudicio ſanctæ Romanæ eccleſiæ, omnium eccleſiarum matris, et magiſtræ ſemper emendanda, et corrigenda ſubijcimus.

FINIS.

EPISCOPI, QVI HVIC SYNODO prouinciali quartæ, interfuerunt et ſubſcripſerunt.

Nos, CAROLVS S. R. E. Presb. Cardinalis tit. ſanctæ praxedis, Dei, et Apoſtolicæ Sedis gratia Archiepiſcopus Mediolani, de cõſilio, et aſſenſu Reuerendiſsimorum Coepiſcoporum noſtrorum, definientes ſupſcripſimus.

Ego Antonius, Landæ Epiſcopus, conſentiens ſubſcripſi.

Ego Dominicus, Epiſcopus Brixienſis, conſentiens ſubſcripſi.

Ego N. Epiſcopus Cremonæ, conſentiens ſubſcripſi.

Ego Federicus, Epiſcopus Bergomenſis, cõſentiens ſubſcripſi.

Ego F. Dominicus Epiſcopus Aſtenſis, conſentiens ſubſcripſi.

Ego F. Benedictus Herba Epiſcopus Caſalenſis, conſentiens ſubſcripſi.

Ego Guarnerius, Epiſcopus Alexandrinus, cõſentiens ſubſcripſi.

Ego Io. Franciſcus Epiſcopus Vercellenſis, conſentiens ſubſcripſi.

Ego Vincẽtius Marinus Epiſcopus Albenſis, conſentiens ſubſcripſi.

Ego Franciſcus Galbianus Epiſcopus Intimilienſis, conſentiens ſubſcripſi.

Ego Romulus Epiſcopus Nonarienſis, conſentiens ſubſcripſi.

Ego Lucas Tortus protonotarius Apoſtolicus I. V. D. et Vicarius generalis multum Illuſtris, et Reuereudiſsimi D D. Cæſaris ex Comitibus Gambaræ Epiſcopi Dertonæ, eiuſdemq. in hoc ſpicialis procurator eius nomine interfui, et ſubſcripſi, et omnia, et ſingula in hac ſancta ſynodo decreta, atqne acta edita, et publicata, eius et eccleſiæ ſuæ nomine recipio.

Ego Io. Antonius Carr. Archipresb. S. Iuliæ procurator ſpeccialis Illuſtriſs. et Reuerendiſs. D. Petri Fauni Epiſcopi Aquẽſis eius nomine interfui, et ſubſcripſi, et omnia, ac ſingula in hac ſancta ſynodo acta, edita, et publicata, eius, et eccleſiæ ſuæ nomine recipio.

Ego Benedictus Citadinus Canonicus eccleſiæ maioris Mediolani, procurator ſpecialis Illuſtriſs. et Reuerendiſs. D. I. Ambroſii Fliſci, Epiſcopi Sauonenſis, eius nomine interfui, et ſubſcripſi, et omnia, ac ſingula in hac ſancta ſynodo acta edita, et publicata, eius, et eccleſiæ ſuæ nomine recipio.

INDICTIO FVTVRI CONCILII QVINTI PROVINCIALIS.

CAROLVS MISERATIONE DIVINA Tit. S. Praxedis S. R. E. Presbyter Cardinalis, ſanctaq. Mediolan. Eccleſia Archiepiſcopus.

OMNIBVS, et ſingulis Reuerendiſſimis dominis Epiſcopis, qui hic adſunt, et ſynodo prouinciali Mediolanẽſi, quacunque ratione intereſſe debent, omnibusq. item Capitulis, et Eccleſiarum Cathedralium Procuratoribus, indicimus, ſignificamus, denunciamus, et intimamus proximam ſequentem ſynodum prouincialem Mediolanenſem quintam Deo omnipotente auctore, et ad eius laudem, hac eadem in urbe, hoc ipſo loco, Anno M. D. LXXIX. Die ſeptimo Menſis Maij, proxime ſequentis, qui dies erit feria quinta Dominicæ ſecundæ poſt Paſcha reſurrectionis D. N. Ieſu Chriſti inchoandã, et celebrandam eſſe. Quamobrem eos omnes, et ſingulos Reuerendiſſimos dominos Epiſcopos monemus: Procuratores uero Eccleſiarũ Cathedralium inuitamus, ut eo die ad ſynodum prouincialem quintam, iuuante Deo, Mediolani celebrandam, conſtituto, hic omnino interſint, niſi diem celebrationis ipſius ſynodi aliqua ex cauſa à nobis prorogatum fuiſſe noſtris ad eos datis literis intellexerint. Quod ſi ipſorum Reuerendiſſimorum Epiſcoporum noſtrorum aliquis legitimo tunc detentus erit impedimento, nuntium, procuratoremue, ad ſe excuſandum, atque ad id impedimentum probandum, ad nos mittat, cui etiam facultas ab ipſo detur, ea omnia, et ſingula, nomine ſuo, et Eccleſiæ ſuæ recipiendi, quæ, Diuina gratia auxiliante, in ipſa ſynodo à nobis de conſilio, et aſſenſu Reuerendiſſimorum Coepiſcoporũ noſtrorum conſtituentur, decernenturue.

LAVS DEO.

CONCILIVM PROVINCIALE MEDIOLANENSE V.

Quod

CAROLVS S. R. E. CARDINALIS TIT. S. PRAXEDIS ARCHIEPISCOPVS

Habuit an. a Chr. nat. M. D LXXIX.
Gregorio XIII. Pont.

CAROLVS
S. R. E. TIT. S. PRAXEDIS
BRESBYTER CARDINALIS
DEI ET APOSTOLICAE SEDIS
gratia Archieſpiſcopus Mediolani

Vniuerſis Prouinciæ noſtræ fidelibus ſalutem in Domino.

QVINTAM ſynodum prouincialem uobis edimus. In ea porrò non modo paſtorale quoddam deſiderium, paternamq. erga uos uoluntatem noſtram agnoſcere poteſtis; ſed penitus iam perſpicitis officium, operam, atque ſollicitudinem, quam ad ſpiritualia totius prouinciæ commoda conferimus. Agite igitur uos, ut cum ex huius, aliarumq. prouincialium ſynodorum editione, tum ex omni alia noſtra, epiſcoporumq. ueſtrorum cura, ac labore, cui et obedientiæ, et pietatis operibus, ac ſumma bene agendi progreſſione reſpondere debetis, uberrimum ſalutis fructum reportetis in Domino: a quo uobis omnem cæleſtis gratiæ cumulum precamur perpetuo.
Dat. Mediolani, Idibus Maii. M. D. L X X X.

IN

IN NOMINE SANCTAE, ET INDIVIDVAE TRINITATIS, PATRIS, ET FILII, ET SPIRITVS SANCTI. AMEN.

NOS CAROLVS, S.R.E. tit. Sanctæ Praxedis presbyter Cardinalis, Dei, et apoſtolicæ ſedis gratia Archiepiſcopus Mediolani, ad Dei omnipotentis, beatæq. Mariæ, ſemper uirginis, ac S. Ambroſii confeſſoris, patroni noſtri, laudem, hæc pro chriſtianæ morum diſciplinæ conformatione, qua clerum, popnlumq. fidei noſtræ concreditum, prælucere, totis in CHRISTO uiſceribus expetimus, de conſilio, et aſſeuſu Reuerendiſsimorum DD. Coepiſcoporum noſtrorum, in Concilio prouinciali Mediolanenſi quinto, decernimus, ſtatuimus, ac ſancimus.

Quæ ad fidei tuendæ ſtudium pertinent.

QVoniam in ijs, quæ et ad fidem, et ad pietatem tuendam attinent, omni uigilantiſſima cura ſummaq. diligentia paſtoribus maximè elaborandum eſt; nos ueterem ſanctorum patrum ſacrorumq. conciliorum cõſuetudinem, et auctoritatem in primis œcumenicæ synodi Tridentinæ ſecuti, de ijs ipſis multa ſuperioribus noſtris Concilijs Prouincialibus cõſtituimus. Sed in eo genere cum nullum tantum ſtudium, quãtum certè maximum requiritur, adhiberi poſſit, illis ſuperiorum conciliorum decretis, adiungenda hæc etiam cenſuimus.

Nemini, etiam regulari, ne in ſui quidem ordinis eccleſia, concionari permittat Epiſcopus, antequam ſibi ſuoq. Vicario, ille, quicunque concionaturus eſt, fidei profeſſionem ad ſanctionis pontificiæ, quã Pius Quartus edidit, præſcriptam formam præſtiterit. Vbi uerò ſemel præſtiterit, non opus erit iterum ob eam cauſam eidem Epiſcopo præſtare: ſed ſatis ſit, profeſſionis, ei ſemel illo nomine præſtitæ, teſtimonium ſcriptum atque obſignatum afferre, et exhibere.

Id omne de confeſſarijs ſacerdotibus ſancimus, et decernimus.

Hoc ipſum de medicis, et chyrurgis item cautum ſit, qui niſi triũ menſium ſpatio apud Epiſcopum, aut eius Vicarium, ex illius pontificiæ formula præſcripta ratione fidem profiteantur, medendi arte ab eodem Epiſcopo interdicantur, quoad eam profeſſionem præſtiterint.

At uerò in poſterum quiſquam medicus, uel phyſicus, uel chyrurgus medicinam exercere ne aggrediatur, niſi præſtita primum, ut ſupra fidei profeſſione.

Aduocati prætereà, et procuratores in cauſis ſanctæ Inquiſitionis ſuſcipiendis, agendiſuè nullum ante aditum, locum uè habeant, quàm fidei profeſſionem Epiſcopo præſtiterint.

QVI eccleſiam parochialem, aliuduè beneficium, curam animarum habens, aut canonicatum, aut dignitatem in eccleſia cathedrali, quouis modo obtinuit, niſi is tempore, et loco ſanctione Tridentina præſtituto, fidei profeſſionem præſtiterit; ne ei Epiſcopus beneficij eccleſiaſtici fructus, quos ex eodem Tridentino decreto ſuos non fecit, aliquo facto remittat, neque ab eodem exigi patiatur; ſed, ſi quos exegerit, illum reſtituere cogat.

HVIVS prouinciæ principes, et magiſtratus pro fidei catholicæ tuendæ officio, proq. pietatis ſuæ ſtudio ſperandum eſt, id nunquam permiſſuros eſſe, ut in has regiones, eorũ ditioni ſubiectas, ne ad diuerſandum quidem itineris gratia, milites à catholica Romanæ eccleſiæ fide diſſidentes, ueniant, cum certum, atque planè exploratum ſit, nulla alia re Deum grauius offendi, nullaq. ad uehementiorem iram, quàm hæreſum labe prouocari; nihilq. rurſus ad prouinciarum, regnorumq. interitum maiores uires habere, quàm teterrimam illam peſtem. Verum ſi quando acciderit, quod Deus prohibeat, in eam curam toto animo, omniq. ſtudij paſtoralis contentione Epiſcopus incumbat, atque adeò elaboret omni ope, ut ne eius morbi contagione oues, Chriſti ſanguine redemptæ, ſuæq. fidei commiſſæ ullo modo inficiantur.

Itaque ad diœceſis ſuæ loca, ubi peſtiferos illos homines diuerſari contigerit, ſe in primis ipſe conferat; populum fidelem etiam atque etiam diligenter moneat, ut ne eorum mores uſquam attendat; ne uerbis mentem, aureſuè adhibeat; ne cum eiſdem ullo modo uerſetur, ne carnis licentiam, et liberam, et falſam uiuendi ſecuritatem, exemplo illorum conſectetur; ſed in orthodoxa fide, et charitate Chriſti Domini cum timore, et tremore perſeuerans, in ſancta Romana catholicæ eccleſiæ unitate, et obedientiæ ſtudio, in catholicaq. pietatis officijs ſe ſe contineat.

Parochis uerò leges prætereà præſcribat, quas in tanto diſcrimine omnino ſequantur.

Atque in ijs quidem hæ ſint.

Ne eos mortuos ſacris locis in ſepulturam tradant.

Vt animaduertant prætereà, ſi fieri poteſt, non modo ſingulis horis, ſed ſingulis etiam momentis, quid ab illis agatur, quid cogitetur, quid ſtruatur in ijs, quæ ad fidem pertinent, longè proſpiciant ſatanæ inſidias, et conatum omnem, quantum in ſe eſt, ſedulò reprimant.

Vt uideant, ne quicquam, uel minimum, unde labes aliqua exiſtere poſſit, ſenſim latius dimanet. Quamobrem de quotidiano huius rei ſtatu Epiſcopum certiorem faciant quàm diligentiſſimè.

Nec uerò, ea omni diligentia contentus Epiſcopus, deſiſtat alia ſubſidia ad tuendum gregem comparare. Proinde cum alios religioſos, prudenteſq. uiros ad rem omnem inquirendam mittat; tum acres etiam, pioſq. concionatores ad cauſam communem adiuuandam.

dam.

A Magiſtratibus etiam, et principibus, in re, quæ non religioni ſolum, ſed uniuerſo prouinciæ ſtatui periculum certiſſimum afferre poteſt, omnem opem, atque auxilium imploret, ut expedire cenſuerit.

Excommunicationis uerò pœnam, præter alias, quæ ſummorum Pontificum canonumuè ſanctionibus expreſſæ ſunt, ipſos facto ſubeundam proponat, atque edicat ijs, qui iſtiuſmodi impijs hominibus cibos uetitos uendiderint, aliouè modo ſubminiſtrauerint, quibus diebus minimè liceat illis ueſci. Agat uerò contra illos, qui non paruerint, ad iuris, edictiq. promulgati præſcriptum. Omnem denique aliam rationem, quæ potiſſima ſibi uidebitur, opportunè, ineat ad eam peſtem propulſandam. Et uero id, quod caput eſt, in tanto ſalutis periculo aſſiduis precibus, omniq. ſupplicatione ad Deum confugiat, ut gregem ſibi in curam traditum, ab omni hæreſum fœditate integrum, inuiolatumq. cuſtodiat, et conſeruet perpetuò.

DE IVDAEIS concilio prouinciali primo multa cauimus, quibus hæc addenda ſtatuimus, quo diligentius etiam pernicioſæ eorum conſuetudini, atque diuini cultus offenſionibus occurratur.

Quod olim ſummorum Pontificum conſtitutionibus, et præſertim Pauli Quarti, et Pij Quinti, qui eiuſdem Pauli ſanctionē litteris xiiij. Calen Maij MDLXVI. editis renouauit, et auxit, ſancitum fuit, de uita, et habitatione Iudæorum, cum ad Chriſtianorum hominum fidei integritatem, et morum puritatem tuendam ualde pertineat; Epiſcopus, in cuius diœceſi illi uel habitant, uel aliquando diuerſantur, ſingulis annis ſtata die eam conſtitutionem Pij Quinti, quia etiam illa, quæ ab eodem Paulo Quarto iam antea edita erat, continetur, promulget: curetq. omni diligentia, ut in primis tum ex earum conſtitutionum, tum etiam ex Concilii Lateranenſis præſcripto in ciuitate, oppido, pago locouè ubi Iudæi habitant, ſi complures Synagogas habent, ſeu domos ad ſynagogæ officium iam adhibent, tollantur omnino, ceſſentq. omnes, una tantùm excepta, quæ tamen ab eccleſijs fidelium diſtet. At uerò nouas conſtruere, conſtituereuè, aut penitus dirutas reficere ne patiatur: nec rurſus ueteres altiùs extolli, aut amplificari, aut magnificentius aliquo modo exædificari.

Agat etiam cum principibus, ſi opus erit, ut, quemadmodum olim à nobis decreto prouinciali, et eiſdem pontificijs conſtitutionibus cauetur, ſublatis impedimentis, uerè tandem Iudæi omnes in uno, et eodem loco urbis locisuè, ac ſi ille capax non erit, in duobus, aut tribus, qui inter ſe continentes ſint, et à chriſtianorum habitationibus ſeiuncti ad præſcriptum illarum conſtitutionum habitent; domicilium uerò non ſolum proximum, ſed ne in conſpectu quidem eccleſiæ, oratorijue, quo populus conuenire ſoleat, conſtituere, habitareuè ullo modo patiatur.

Vt mares, et fœminæ ſignum ſemper patens ferant, quo, in urbibus, municipijs, locisuè omnibus, atque adeo in itinere dignoſcantur ad earum conſtitutionum præſcriptum.

Qua in re quicquam à nemine concedi, permittiuè ullo quouis etiam diſpenſationis nomine poſſe illis ſanctionibus cautum eſt.

Ne Dominicis, uel alijs feſtis diebus, quos coli, et ſanctificari, præcepti, conſuetudinisue eſt, Iudæi opus quicquam ſeruile, mundanumuè publicè per ſe ipſos, ſeu alios faciant.

Nec uerò fidelis quiſquam in eorum ſynagogis ullo modo, ut eo primo Concilio uetitum eſt, ſed neque ullo uſquam loco eorundem cæremonijs ritibusuè interſit.

DE Iudæis, nuper baptizatis, in Concilio prouinciali primo aliqua conſtituimus, quibus hæc de illis ipſis, et de alijs etiam neophytis adiungenda decernimus.

Epiſcopus igitur, in cuius diœceſi Iudæi habitant, cū fieri poſſit, ut Deo uolente, eorum multi è tenebris ad fidei lumen accedant, illud aliqua ratione curet, ut certa domus, locusuè pius, ſi commode poteſt, eo potiſſimùm nomine conſtituatur, ubi illi nuper baptizati, neophytiuè alantur, ad uitaq. chriſtianæ uſum inſtituantur. At uerò ſi id fieri nullo modo poteſt; eos, ſi quos in urbe, diœceſiq. habuerit, certe alterius loci pij congregationi in curam tradat, aut aliquem certum ſacerdotem, ſpectata probitate uirum, ſpiritualisq. uitæ ſtudioſum, deligat, qui illorum uitam inſtituat, ac moderetur.

QVO in genere, eius, qui ab ipſo Epiſcopo delectus, eorum cura quouis modo præerit, ſtudio hæc ratio, quemadmodum infra ineatur.

Vt non ſolum diebus feſtis, ut alio Concilio cautum eſt, ſed in ferijs etiam ſingulis, Miſſæ, ſacrificio interſint. Et conciones præterea, ſacras lectiones, ſupplicationes, officiaq. diuina, ueſperas præſertim feſtis diebus obeant: charitatisq. chriſtianæ opera præſtent, ægrorum publicas hoſpitales domos præcipuè uiſitando.

Vt ſingulis diebus bis mane, et ueſperi, certo breui temporis ſpatio ſanctè orent.

Vt cum ſignum ſalutationis angelicæ ter in die datur, genua flectant, et attente precentur.

Vt ſtationes, eccleſiasue indulgentiarum frequentent.

Vt octauo quoque die peccata confiteantur, decimoquinto quoque die rurſus confeſſi, ſacram communionem ſumant.

Vt, quo die ſumūt, in ſancta oratione ſanctisq. exercitationibus, et charitatis operibus illum totum conſumant.

Vt feria ſexta, et Sabbato, qui per ætatem, et ualetudinem poſſunt, ieiunent.

Vt ſacra anni tempora, ut potè Aduentus, quadrageſima, aliaq. ſtata anniuerſaria celebritates, cum appropinquant; ad eorum, earumuè myſteria inſtruantur, quo ſanctioris uitæ diſciplina, et operibus, chriſtiana pietate dignis, ſacrorum eorum temporum dierumuè curſum religioſius conficiant.

Ab-

Abſtineant à lautioris, et delicatioris uitæ uſu, longeq. diligentius ab improborum hominum conſuetudine.

Aliquam quoque cautionem adhibere curet Epiſcopus, ut hi homines, cum matrimonium ineunt, non inter ſe contrahunt, ſed cum iis, qui a chriſtianis antiquam perpetuamq. originem ducunt.

Ne inter ſe item multam conſuetudinem habeant, ut Pauli iiij. Pont. ſanctione cauetur.

Ne ulla in re Moſayca legis ritus retineant, aut ſectentur.

Hoc in genere ſi Epiſcopus negligens erit; ſciat ſe in Concilio prouinciali, re omni diligenter perquiſita, rationem redditurum ex eadem põtificia conſtitutione; quæ quotannis ſemel, ubi aliquis neophytorum numerus eſt, in eccleſia cathedrali, collegiatiſq. de more promulgetur, certo die, quem idem Epiſcopus præſtituerit.

QVIBVS prouinciæ locis uagum, et fallax cingarorum genus adhuc uerſatur, et nondum ex decreto Concilij prouincialis primi, Magiſtratus opera; atque officio a prouinciæ finibus arcentur, hæc diligentia adhibeatur.

Primo Epiſcopus, in cuius diæceſi eos morari, aut uagari contigerit, deligenter inquirat, an, ut chriſtianos decet, in omni uita ſe gerant, anq. ſanctæ eccleſiæ inſtitutis, et præceptis pareant.

Rurſus an quicquam contra agant, quod ſchiſmaticorum morem, uſumq. præſeferat.

An quatrageſimæ tempore, ieiunijq. diebus carne, et cibis uetitis ueſcantur, an nouis ritibus utantur. Quod ſi contra eccleſiæ inſtituta, ritusq. ab illis aliquid agi, geri, fieriue compertum erit, quodq. præſertim eiuſmodi ſit, quãmobrẽ hæreſis nomine ſuſpecti eſſe poſſint, in eos Epiſcopus grauiter agat, animaduertat, etiam pro culpæ ratione ad ſacrorum canonum pontificiarumq. ſanctionum præſcriptum.

Si uerò eos ullo alio modo publicè offendere cognitum erit; ab eccleſia, diuinorum officiorum tempore eijci iubeat, quoad emendatæ uitæ explorata teſtimonia, et exempla uiderit.

QVAM ſummum in hæreſis crimine profligando ſtudium, et cura quàm longè omnium diligentiſſima Epiſcopi eſſe debeat, cùm aliorum multorum Pontificum ſanctiones iubent, tum uerò et Innocentij Tertij reſcriptum, et Martini Quinti conſtitutio, iam pridem edita, oſtendant. Quibus conſtitutionibus tùm in uirtute obedientiæ diſtricte, præcipitur, ut quæ eo de genere in illis ſancita ſunt, ad ea efficaciter exequenda Epiſcopi per diæceſes ſuas diligenter inuigilent, ſi canonicam uelint effugere ultionem; tum etiam deponi iubetur ab epiſcopali officio, ſi quis eorum ſuper expurgando de ſua diæceſi hæreticæ prauitatis fermento negligens fuerit, uel remiſſus. Proinde in ea perenni ſolicitudine, perpetuaq. uigilia Epiſcopus uerſari in primis debet, ut non modo peſtilentiſſimus ille hæreſis morbus uſquam in gregem, ſibi commiſſum, irrepat; ſed omnis planè ſuſpicio ab eo quam longiſſimè abſit. Si uerò fortaſſe, quod pro ſua pietate, et miſericordia Chriſtus Dominus auertat, irrepſerit; in eo maximè elaboret omni ope, ut quàm celerrimè depellatur; quiq. ea labe infecti erunt, uel ſuſpecti, cũ illis agatur ad canonum, ſanctionumq. pontificiarum præſcriptum.

IDEM præterea una cum Inquiſitore congregationem, quæ certo numero conſtet, theologorum, et Iuriſperitorum hominum inſtituat, qui ad cauſarum ſanctæ Inquiſitionis conſultationem adhibeantur.

EA porrò congregatio, ut opus erit, conuocetur, ſemelq. in ſingulos menſes, atq. adeò crebrius, cum occaſio tulerit.

Nec uerò quicquam aliud in ea agatur, geraturùe, niſi quod ad eiuſdem ſanctæ Inquiſitionis officium pertinet.

ET quoniam ſæpe contingit, cauſarum Inquiſitionis acta, proceſſuſùe, de quibus deliberandum eſt, iis patefieri, explicari, atque communicari oportere, quorũ conſilio, uel damnationis, uel abſolutionis ſententia ferenda eſt, quò et accuſatorum, denunciantium, teſtiumq. periculis efficacius occuratur; et in ijs ipſis inquiſitionis actis, cauſiſq. cautius agatur; id propterea omnibus ſingulisq. cõſultoribus, et cæteris item, qui in ea congregatione adſcribentur, admittenturùe, Epiſcopus, ut Bonifacij octaui conſtitutione cautum eſt, ſecretum, reticentiamùe indicat.

Atqui ij ipſi porrò ſtatim certa præſcripta formula iurati, eidem Epiſcopo ſanctè ſpondeant, ſe neque uerbis, neque litteris nec nutu, neque alia cuiuſcunque generis ſignificatione, ullouè modo cuiquam patefacturos, aut euulgaturos eſſe, congregationis, in quam admittuntur, adſcribunturue, arcana, nec uerò alia quæcumque ſint, quæ ullis inquiſitionis, uel cauſis, uel hominibus, uel ipſi congregationis officiouè præiudicium afferre aliquo modo poſſint.

Pœnam uerò excommunicationis latæ ſententiæ proponat, atque edicat etiam in congregatione ipſa ex ea Bonifacij conſtitutione in omnes, et ſingulos, qui contrà indictum ſecretum, aut iuſiurandum quicquã patefecerint ſine licentia eiuſdem Epiſcopi.

At præterea Notarij ſancti officij hoc iurent, quòd nec cauſarum acta, nec teſtium nomina, neque teſtificationes, aliudùe quicquam eius generis patefacient, aut euulgabunt, anteà quàm Iudex patefecerit, euulgaritùe, aut euulgari iuſſerit.

De ſententijs itidem eorum, qui conſultores adhibentur, conſultationibus, deliberationibus, actionibusq. congregationis huius id ipſum præſtabunt omnino; ac de ſuo officio in omnibus fideliter exercendo. Si quis eorum quicquam contrà ullo pacto fecerit, excommunicationem latæ ſententiæ ipſe ſubeat; ac præterea alijs pœnis pro modo culpæ arbitrio Epiſcopi plectatur.

Cuſtodes etiam carceris, priuſquam ſuum exerceant officium, iuſiurandum ad præſcriptam formam in Cõcilio Vienneſi præſtent, idemq. etiam alij miniſtri, ad id officium exequendum neceſſarij.

Q   NE

NE inquiſitionis cauſarum acta, breuiter, ſummatimq. deſcripta, quæ ſummaria proceſſuum dicunt, nec uerò actorum relationes, nec facti narratio, neque alia quæcumque tam iuris, quàm facti itidem explicatio, inſtructioùe cuiuſuis generis, ad eas cauſas pertinens, nec denique ulla ſcriptura eiuſmodi, quæ uel pro reo, uel contrà eum conſicientur, ullo unquam modo in poſterum typis edantur, imprimanturuè: ſed quæcumque acta ſint, quæ eas cauſas attingant, manu ſcripta, ijs ſolum, uel iudicibus, uel conſultoribus, alijsùe miniſtris dentur, quibus dari oportet.

IN cauſis fidei Epiſcopus, iudexue, cum aduocatus, procuratorùe reo dandus eſt, eum det, qui probus ſit, de legalitate non ſuſpectus, et procurator quidem utriuſque iuris peritus, uterque uerò fidei zelator, quique hæreſis nomine nunquam neque ſuſpectus, neque accuſatus, neque ea infamia notatus fuerit: id uerò, niſi planè oſtenderit, ſe ex iudicis ſententia innocentem eſſe, et ab omnis hæreſis labe, ſuſpicioneuè purum, atque integrum.

Patrocinij autem in ijs cauſis ſuſcipiendi facultas cū datur, litteris exarata detur; nec uerò aliter quiſquā ſuſcipiat.

Cui porrò datur, is, antea quàm patrocinium ſuſcipiat, iuret, ſe bene, ac fideliter defenſurum, legitimiſq. defenſionibus uſurum eſſe, nec dilationibus captioſis, cauillationibusq. cauſam prorogaturum.

Vbi uerò patrocinium ſuſceperit, ſciat ſuas partes eſſe, admonere reum, ut ueritatem confiteatur, pœnitentiamq. petat pro culpa, ſi quam habet, eiuſq. reſponſionem curiæ notificare, intimareue.

Meminerit uerò Aduocatus, et procurator itidem nullum unquam patrocinium neque hæreticis, nec ſuſpectis, neque credentibus, neque fautoribus præſtandum eſſe, ne, prout Innocentij Tertij ſanctio eſt, ab officio ſuſpenſus, perpetuæ infamiæ ſubiaceat.

Itaque ubi primum ex cauſarum actis, aliaùe ulla ratione animaduerterit, reum, qui delatus eſt, hæreticum eſſe, aut eo nomine ſuſpectum, id cum ipſi reo, iudiciq. denunciet, tum ſtatim illius defenſionem deferat. Nec uerò, ſi quid erit, quod ad ſanctum officiū pertinens, in eiuſdem cauſa retineri oportet, cuiquam patefaciat, quod eidem officio præiudicium ferat.

LIBROrum prohibitorum indicem, iuſſu Tridentini Cōcilij confectum, iam pridē promulgatum, omnes, ſinguliq. apud ſe habere curent, ſiue theologi, ſiue iuriſconſulti, ſiue medici, ſiue aliarum litterarum profeſſores, diſciplinarumq. ſtudioſi, et alij item, quicumque librorum numeroſam ſuppellectilem poſſident. Si quis uerò eorum, qualis, qualis ſit, eum non habuerit, tantum abſit, ut excuſationi legitimæ locus relinquatur, quòd neſcierit, illos id generis eſſe, ut contrà eum pro librorum, quos uetitos retinuerit, ratione ſeuerius agatur ad præſcriptum regulæ eiuſdem Concilij.

VT fraudi occurratur, quæ plerumque in opere impreſſorio fit, ea præter cæteras cautio adhibeatur ut liber, ubi primum impreſſus eſt, per recognitionis præfectos antè conferatur, quàm uenalis officinis, tabernisuè librarijs proponatur. Qui liber, ita accuratè collatus auctoris ſubſcriptione ſignatus, non recognitoribus, ut alio concilio decretum eſt, ſed quò rectius cuſtodiatur, Epiſcopo tradatur: qui eundem certo loco in archiuio aſſeruari perpetuò iubeat.

NE litteras grandiuſculas, quas initio, uel librorum, uel capitum imprimi moris eſt, aliquam obſcenæ, turpiſq. imaginis ſpeciem exprimentes, ad librorum impreſſionem adhibeant, qui artem impreſſoriam quouis modo faciunt: cum eiuſmodi ſint, quæ hominum mentes aliquando fœde, turpiterq. afficiant, et bonos itidem offendant, ut obſcœne ſcripta.

Ad libros uerò, qui de rebus eccleſiaſticis, aut ſpiritualibus conſcripti ſunt, imprimendos, ne characteribus grandioribus utantur, in quibus expreſſa appareat alicuius rei prophanæ, ne dum turpis, obſcœnaue ſpecies.

LIBELLORVM famoſorum graue facinus, unde alia præterea peccata, et ſcelera, et mala exoriuntur, ut, quantum in nobis eſt, è prouincia noſtra profligetur, ſtatuimus, ſancimusq. eos, quicumque ſint, qui illos ſcripſerint, ediderint, diuulgarint, excommunicationis latæ ſententiæ pœnam ſtatim ſubire. Si clericus uerò ſit, qui tale crimen admiſerit, beneficiorum etiam, ſi quæ habet, amiſſione mulctetur, præter alias pœnas, eo de genere canonum legibus ſancitas. A qua excōmunicationis pœna nemo quiſquam, huius criminis reus, abſolui poſſit, niſi fama, et honore, cui iniurioſe detractum eſt, reſtituto pro arbitratu Epiſcopi. Id uerò ipſum quanto difficilius eſt præſtari, tanto diligentius, ſtudioſiusq. pro ſua quiſque conſcientia religione ab eo flagitio, ſcelereq. cauere debet.

EPISCOPI cura ſit, tum pueros, adoleſcentesuè, tum doctores, ac Magiſtros prohibere uſu eorum librorum, quos ex decreto concilij III. Prouincialis, quoniam obſcœna contineat, aut bonis moribus repugnent, aut ad impietatem inducant, certo indice nos complectemur.

Quæ ad prædicationem uerbi Dei, et doctrinam Chriſtianam pertinent.

EPISCOPVS, ſi uerè, legitimeq. aliquando impeditus, in cathedrali eccleſia prædicationis munus per ſe ipſe præſtare non poteſt, ut certè Concilij Tridētini ſanctione, decretisq. prouincialibus debet, id per alios, qui idonei ſint, ex eorū decretorum præſcripto præſtet, impenſis ſcilicet ſuis, niſi immemorabilis conſuetudinis eſt, eas ipſas impenſas ab alijs illo prædicationis nomine fieri.

Epiſcopi ſolùm ſit, abrogatis quibuſcumque contrarijs conſuetudinibus, et priuilegijs, et in eccleſia cathedrali, et in alijs, non modo iuriſdictioni ſuæ ſubiectis, ſed etiam in exemptis, quæ curatæ ſunt, concionatorem liberè deligere, atque conſtituere.

Idemq. ad eum ſpectet in Regularium etiam eccleſijs, ubi, pro maiore commoditate, conſuetudinis, moriſq. eſt, populi, uniuerſitatisùe, aut pij loci ſcholæ, aut confratriæ, etiam laicalis ſumptibus, uel eleemoſinis

nis collectis, uel legato pio, aliaue huiuſmodi rat ione quotannis certo ſtato tempore permiſſu Epiſcopi concionem haberi.

Nec uerò illius deligendi, conſtituendiue ius ulla ratione competat, neque ipſis regularibus, etiam per turnum, neque uniuerſitati, neque magiſtratui, neque locipij adminiſtratoribus confratria, ſcholaue, etiam laicali, nec alij cuiquam laico, etiamſi ei eleemoſina, alimentaue è publico, aut è confratriâ aliouè modo, ut ſupra, ſuppeditentur, ſubminiſtrenturuè. Quæ ut nihilominus ſubminiſtrentur, atque adeo perſoluantur ab ijs qui ſolent, aut alia quacunque ratione debent, omni appellatione poſtpoſita, Epiſcopus cogat, ut Concilio prouinciali quarto cautum eſt.

Nemini autem concionandi facultatem concedat Epiſcopus, niſi præter alia, uel examine, uel alia ratione pro arbitrio ſuo illius ſcientiam, et peritiam in eo munere probarit.

MAGNA in uerbi Dei uis ineſt ad commouendos animos, ſi qui audiunt, ita ſe inſtituunt, atque adeo parant, ut utiliter audiant. Parochi igitur ſæpe moneant, ac doceant, quo ſcilicet modo fideles ſalutares utilitates, ſpiritualiaq. emolumenta, et fructus uberrimos è ſacra concione capiant.

DOceant igitur hæc in primis.

Vt cum quis ad uerbi Dei concionem accedit, non cõcionem prophanam, ſed ſacram, religioſam, ſanctæ diſciplinæ inſtitutis exultam, atque charitatis ſtudio elaboratam, ſe auditurum putet, proindeq. perſuadet, ſe à Deo, qui concionatoris ore tunc ſanè loquitur, ſalutaribus præceptis, conſilijsq. erudiri ad optime agẽdum.

Vt in eccleſiam ingreſſus, hæc à Deo precetur, primum ſibi peccata remitti; tum etiam ſibi aperiri aures cordis, ut audiat, oculosq. mentis, ut uideat, atque adeò ad inſtituendæ uitæ rationem, et uſum accommodet, quæ concionator enunciarit.

Vt firma fixaq. animi deliberatione ſtatuat, ſe uelle perficere, atque exequi, quæcumque in ea concione ſibi dicta putarit.

Vt quæ e concione audierit, ne planè ad alium quempiam, ſed ad ſe ipſum omnino referat.

Vt animo non uariè diſtracto, ſed collecto, atque attentiſſimo, concionatorem audiat, tamquàm eum, qui Dei uerba, non ſua pronunciet.

Vt neque eloquentiam, neque actionem, artemue concionantis ſpectet, aut admiretur, eiuſq. ſermone, tanquam carmine muſico, inquit propheta, quod ſuaui, dulciq. ſono canitur, tantùm oblectetur, ita ut uerba audiat, et non faciat ea: ſed totus in eo ſit, ut diuini uerbi ſpiritum hauriat; quo incenſus, quæ audierit, ſtudioſe efficiat atque exequatur.

Vt Dei uerba, quæ è concionantis ore exeunt, non ſolum aurium ſenſu, ſed intelligentia, menteq. ita religioſe percipiat, ut animi uoluntatem, ardentemq. affectum ſimul accendat ad omne ſanctè agendi officiũ.

Vt concione abſoluta, ſi modò ibi moraturus non ſit, quoad Miſſæ ſolemnis ſacrificium peragatur, ne tamẽ ſtatim de eccleſia abeat, ſed in oratione paululum conſiſtat; tum uerbi Dei, quod audierit, præcipua capita, quæ præſertim ſibi conueniant, tacita cogitatione ſecum repetat; rationemq. certam cõcipiat, atque ineat, qua res, tam ſalutares rectè exequi poſſit.

Vt, de templo à concione, orationeq. egreſſus, ne de concionante intemperanter loquatur, ne temere iudicet. Ne rurſus ad inanes confabulationes, prophanaq. colloquia ſe conferat, ut ne effluat, quod et audiendo, et meditando, castè, ſanctèq. concepit.

Immo uero amicis obuiam factus, cum illis ſalutaria inſtituta, quæ concionator explicauit, ſtudioſe et opportunè communicet.

Domum reuerſus, familiam item ſæpè commonefaciat, quæ de ſancta uitæ inſtitutione ab eo accepit.

AD ſalutem cum omnibus fidelibus admodum neceſſarium ſit, chriſtianæ fidei rudimenta ſcire; tum certè huius in primis prouinciæ populis: qui, hæreticis finitimi, niſi in fidei fundamentis firmi fuerint ac ſtabiles, ſummoperè uerendum eſſet, ne forte ab eis in aliquam impietatis, ac nefariæ doctrinæ fraudem, facilius adducerentur. Quamobrem nos multam hactenus diligentiam adhibuimus, ut omnes, ac ſinguli Chriſti fideles in fidei chriſtianæ rudimentorum inſtitutione erudirentur: ſed cum parũ nos hucuſque profeciſſe tanta in re cognouerimus; negotij, periculiq. magnitudine adducti, hæc præterea decernimus.

Primò omnibus, ſingulisq. animarum curatoribus, et cæteris confeſſarijs, ſiue ſecularibus, ſiue regularibus, in uirtute ſanctæ obedientiæ id præcipimus, ut faciant, antequam confeſſiones audiant, orationem Dominicam, angelicam ſalutationem, ſymbolum fidei, et decem præcepta Dei, quæ decalogo continentur, ut pœnitentes recitent, ac ipſis audientibus referant. Quarum rerum ſi quos ignaros, rudeſq. offenderint, hanc eorum ſpiritualem ſocordiam acriter reprehendant, oſtendantq. quàm grauis eſſe debeat illorum conſcientiæ ignoratio rerum, quæ ad ſalutem tantoperè neceſſariæ ſunt. Cum autem eos abſoluunt, præter alias pœnitentias, et actiones ſatisfactorias, id etiam imponant, ut quattuor hæc ſaltem potiſſima doctrinæ chriſtianæ capita in poſterum accuratè ediſcant, certo illis pro arbitratu ſuo præfinito congruo tempore, quod tamen ob neceſſariam aliquam cauſam ſemel, aut ad ſummum iterum prorogari liceat. Eo autem temporis ſpatio confecto ſi eadem adhuc illos ignorare uiderint, tunc ne illorum confeſſionem audiant, niſi conſilio, et aſſenſu aut Vicarij Foranei, ſi diœceſani ſunt, aut illorum, quos huic curæ in ciuitate Epiſcopus præfecerit, ſi in ciuitate uiuunt. Si qui uerò ſemel ita admiſſi ad Sacramentum pœnitentiæ, eos poſteà in rudi hac craſſaq. ignorantia perſiſtere compertum erit, de ijs ad Epiſcopum ipſum referatur, antequàm amplius admittãtur, qui illorum ſaluti diligentius, et efficacius conſulat, ut uiderit in Domino expedire.

Quò facilius porrò pernicioſæ huius ignorationis incommodo occurratur, neque aliqua fideles excuſatio-

ne ſuam negligentiam prætexant, illud eiſdem animarum curatoribus mandamus, ut die feſto, uel intra Miſſarum ſolemnia, uel in ueſperis, aut paulo ante, ſi frequentior tunc fidelium multitudo præſens in eccleſia aderit, clara uoce, ac diſertis, diſtinctisq. uerbis, quæ ab omnibus exaudiantur, modò unum, modò alterum, aliquando plura ex iis præcipuis doctrinæ chriſtianæ capitibus, prout opportunius ſibi uidebitur, recitent, ſimulq. uniuerſos, qui aderunt, hortentur, ut eadem uerba, quibus ipſi præibunt illi ſimul referant.

Et uerò, quo populus doctrinæ chriſtianæ præceptis, atque inſtitutis in dies inſtructior fiat; iidem parochi illo tempore nunc unam, nunc alteram eorundem quatuor, illius doctrinæ capitum partẽ ſtudioſè explicent. Qua in re Catechiſmi Romani, aliorumque probatorum auctorum, qui in hoc genere piè, diligenterq. uerſati ſunt, doctrinam potiſſimum ſequantur.

Nec uerò propterea, quæ nunc decernimus, quicquam detractum, derogatumue ſit, quominus tum qui pro captu ſuo apti ſunt maiori eruditioni, aut pro ratione ſtatus ſui explicatius, et plenius uniuerſam doctrinã chriſtianam diſcere debent, præſtent quod debent; tum parochi, aliiq. ad quos illam docere ſpectat, cumulatè præſtent quæcumque in hoc genere olim decretum eſt ab illis præſtari debere, et reliquas præterea omnes ſui muneris partes.

Porrò confeſſarii grauiſſimam pœnitentiam imponãt, itemq. concionatores diuinam ultionem denuncient, et patribusfamilias, et dominis: qui nulla, aut ſaltem parua diligentia adhibita, omnem rationem non ineãt, ut ſui liberi, ac famuli chriſtianam doctrinam addiſcant; neque eis, quos in famulatu habent, tantùm diebus ſaltem feſtis uacui temporis concedunt, quo in eccleſias, aliaue loca pia, ubi ea doctrina traditur, ad illam percipiendam conuenire poſſint.

LUDI magiſtri quò commodius præſtent, quod ex Cõcilio Lateranenſi in ſynodo noſtra prouinciali tertia eis ad pueros in doctrina, pietateq. chriſtiana rectè inſtituendos præſcriptum eſt, decernimus tum hanc ipſam decreti partem, tum conſcriptum de eadem doctrina libellum cum libris rudimẽtorum grammaticæ coniungi, eiſdemq. agglutinari.

Nec uerò id generis libros, quos Epiſcopus intra ſuæ diœceſis fines, in frequentiori puerorum uſu eſſe animaduerterit, talesq. notarit ac declarauerit, decreueritue, deinceps ſine eo doctrinæ chriſtianæ libello imprimi, uendi, in uſumue puerorum adhiberi liceat.

Quò autem exploratiores uitæ, diſciplinæq. chriſtianæ mores magiſtrorum, præceptorumue ſint, eam Epiſcopus cautionem adhibeat, ut, cum illos moribus probat, huius probationis facultas, litteris exarata, ne diutius cuiquam eorum ſuffragetur, quàm per annum, uel biennium, trienniumue ad ſummum. Quo tempore confecto, cum Epiſcopum adierint, qui illam prorogет, confirmetue; tunc maximè se de illorum moribus, uita, ac etiam de docendi, inſtituendiq. rationibus item diligenter perquirat: ſiq. eos nec præſtare quæ debent, uel in re aliqua offendere animaduerterit; facultatem ne proroget, neue confirmet, antequam illorum uel negligentiam, uel aliam culpam, emendatam cernat.

Si quæ prophana magiſtri aliquando exponent, omnia ad rectam diſciplinam, egregiamq. morum indolem præclaris interpretationibus traducere ſtudeant; quod facilè aſſequentur, ſi quid perpetuo in ſuis explicationibus interponent, quod ad inſtitutionem, chriſtianæ pietatis ſtudiis dignam, pertineat.

Quotidianas ludi exercitationes, ac ſtudia inchoent, et concludant item pia aliqua oratione, et prece, quæ antequàm abſoluatur, pueri è ludo ſine urgenti cauſa ne miſſi fiant.

Proinde in gymnaſio, loco decenti, et perſpicuo tabella alicuius ſacræ imaginis appendatur, ad quam diebus ſingulis diſcipuli ſtatas preces faciant.

Quæ ad dies feſtos, & ſacra tempora pertinent.

NE quis diebus Dominicis, feſtisq. ex urbe, oppido, alióue loco, cum iter facturus eſt, ante diſcedat, quam Miſſæ ſacrificio interfuerit, niſi ad eum locum proficiſcatur, ubi in tempore intereſſe poſſit.

Eccleſiaſtici uerò homines, quicumque ſint, et ii præſertim, qui diuinorum officiorum celebritatibus in choro adeſſe debent, uideant, atque adeo caueant, ne ſacris illis diebus, quos in Dei laudibus, religioſisq. pietatis officiis, et in eccleſia potiſſimum à clero conſumi oportet, iter, niſi ob urgentem cauſam ſuſcipiant: ut hoc etiam eorum exemplo excitati fideles, ſacris illis diebus à diuinis officiis opere itinerario non auocentur.

CALENDIS Maii, qui dies Sanctorum Apoſtolorum, Philippi, et Iacobi ſolemnitati conſecratus eſt, eum prauum uſum paſſim in prouincia noſtra retineri ad nos perlatum eſt; ut inciſæ arbores frondeſcentes, per urbes, oppida, uicos, et pagos in plateis, ac triuiis ludibundo ſpectaculo erigantur.

Id porrò graue, atque eiuſmodi eſſe animaduertimus, unde peſtiferum quoddam ſeminarium exiſtit nõ paucorum malorum, cum quidam homines illius ridiculæ actionis cupiditate, atque uoluptate prolapſi, Miſſæ ſacrificio adeſſe, eo die feſto, pernicioſe negligant; tum arbores alienas, ſæpeq. in prædiis eccleſiaſticis cõſitas, furtim per uim, atque iniuriam prædantur. Hinc illæ manant, conuitia ſcilicet, rixæ, contentiones, iniuriæ, odia, inimicitiæ, et aliquando cædes. Accedit præterea tum uulgi clamor, tum bellicorum inſtrumentorum uehemens ſtrepitus, quo diuina officia, ſacræue conciones ualde perturbantur, et comeſſationes deinde, et compotationes fiunt, quibuſcum ebrietates, obſcenè dicta, inhoneſtæ actiones, pernicioſa ad omnia opera carnis illecebra, et alia plurima mala perpetuò coniuncta ſunt, non ſine nominis chriſtiani iniuria. Nos igitur, et ſacrorum canonum iure, et ſacroſanctis ſanctionibus, et Concilii in primis Tridentini decretis, quibus corruptelæ a pietatis chriſtianæ uſu, et à dierum feſtorum præſertim cultu

alie-

alienas, omni paſtoralis uigilãtia officio tolli iuſſum eſt, et noſtra etiam cura, officijq. munere adducti, tanta, tamq. publica offenſioni occurrendum cenſuimus. Quare Epiſcopus tum pœnis, quouis iure ſancitis, in eos animaduertat, qui in ea occaſione diem illum feſtum uel opere ſeruili, uel alia actione, illius rationi, ſanctitatiq. aliena, uiolarint; tum præterea expoſitis grauiſſimis peccatis, et commonſtratis detrimentis, ac damnis, quæ plurima inde animæ, corporiq. eueniunt, fideles, ſibi in curam traditos, à re illa pernicioſa, quæ tanquam gentilitiæ ſuperſtitionis ſpeciẽ quandam exhibet, omni Epiſcopali cohortatione, et officio reuocare ſtudeat ad omnes partes religioſi cultus, quo eorum Apoſtolorum dies feſtus illis calendis coli, ſanctificariq. debet. Ac proinde quidem abiectis illis ludibundis ſpectaculis, quæ turbulenta illa præciſarum arborum erectione, uoluptario quodam, prophanoq. clamore, ac multiplici ſtrepitu agebantur, fideles pietatis opera diligentius amplexi, cum diem feſtum de eccleſiæ more celebrent hymnis, canticis, ſupplicationibus, proceſſionibus, alijsq. ſancte agẽdi officijs. Arborum præterea loco, excitati imitatione ſancti illius Apoſtoli Philippi, qui pro Dei gloria cruci affixus eſt, ſacroſanctam arborem crucis, in qua auctor humanæ redemptionis pependit Chriſtus Dominus, tanto religioſius locis conſpicuis publicè erigant, quanto inutilius olim prophanas eas arbores frondeſcentes erexerint.

Atqui in omni re hac efficienda, atque exequenda Epiſcopus, ſi quando uſui erit, magiſtratus etiam laicorum auxilium, opemq. implorabit, prout expedire cenſuerit.

SICVT in anniuerſarijs ſolemnitatum ſunctioribus celebritatibus feſtiuius canimus laudes, ſolemniuſq. eccleſiaſtica celebrantes officia, modulamur organis. pretioſioriq. ueſtium apparatu induimur; ità diligentes nos domus Dei decorem, et locum habitationis gloriæ eius, curare debemus, ut quò ſpiritalis lætitiæ noſtræ manifeſtiora ſigna demus, diuinorum beneficiorum, quæ ijs potiſſimum ſolemnitatibus recolimus, memoria excitati; templa etiam ornatiora, quàm alijs diebus, appareant, tum ad auguſtiorem cultum, tum ad fidelium conſolationem. Itaque die Natali Domini, et reliquis quattuor deinceps feſtis diebus, in Ephiphania, Paſcha Reſurrectionis, in Aſcenſione, tribus Pentecoſtes diebus, in ſolemnitate Corporis Domini, feſtoq. die ſancti patroni, eccleſiarum cathedralium, collegiatarum parochialium præſertim inſigniũ, curet præfectus uniuſcuiuſque eccleſiæ pro locorum ratione, proq. facultatibus, ut ianuæ, quemadmodum ueteris inſtituti eſt, uſuq. Romano comprobati, et à beato Hieronymo laudati, frondibus etiam ornentur, prout tempora tulerint; tum parietes interiores, atque intercolumnia, periſtromatis, aulæis, tapetibus, ſacrarumq. imaginum tabulis exornatæ ſint. Quo in apparatu, ornatuq. ſacræ imagines etiam in ipſis foribus adhibeantur. Inſignia uerò, et alia prophana abſint.

QVOS dies feſtos Epiſcopus in urbe, diœceſiq. ſua coli, ſanctificariq. edixerit, ac præceperit: ij ab uniuerſis cuiuſcunque ordinis regularibus, quauis ratione exemptis, colantur, ſanctificentur, atque obſeruentur. Dierum autem feſtorum, quos in ea urbe, aut diœceſi coli conſuetudinis eſt, ille tabellam conficiendam curet, quam, certo ſacriſtiæ loco affixam, ijdem etiam regulares habeant.

Ieiunia prætorea, quæ certis præcipuis locis, ubi monaſteria illi habent, à reliquo clero, populoq. uniuerſo obſeruari moris, conſuetudiniſue eſt, curet epiſcopus, ut ipſi itidem, ſicut cæteri omnes ritè, recteq. colant, celebrent, atque obſeruent.

GRAVE eſt, nec propterea ferendum, ut quibus diebus ſancta Eccleſia ad ieiunium, ad pœnitentiam, ad omneq. pietatis officium animos fidelium excitare, et accendere ſtudet; in ijs maximè ſeculi homines operibus ſatanicis operam nauent.

Quare corruptelam illam, quam in nonnullis prouinciæ huius urbibus, locisq. inſignibus, deprauato uſu adhuc retineri accepimus, ut primis illis ſacri quatrageſimalis temporis diebus laruatorum hominum effecta ſimulacra incendantur, inanes nuptiæ fingantur, concurſationes nocturnæ, tumultusq. fiant, radicitus euellere cum maximè cupiamus, hoc decreto uetitum, interdictumq. ſit, ut ne quid tale in poſterum, neque quicquam aliud eius generis religioſo illo tempore uſquam fiat, agatur, committaturue: nec uerò agi, fieri admittiue permittatur; pœna ijs omnibus, et ſingulis, qui contrafecerint, interdicti propoſita, quam eo ipſo ſubeant. Parochus uerò, in cuius parochiæ finibus id criminis, etiam ſi à pueris ſolùm, qui tamen doli capaces ſint, committi ſolet, primò in eam curam ipſe incumbat omni ſtudio, ut ne offenſiones hæ, peccataq. id generis fiant. Deinde uerò ſi occurrere nullo modo poterit, rem omnem in tempore, ſi in urbe eſt, ad Epiſcopum, ſi in diœceſi, ad Vicarium foraneum deferat, quo uel alijs rationibus, uel grauiori pœna eiuſdem Epiſcopi arbitrio, ijs morum erroribus conſultum, ut prouiſum ſit omninò.

OMNIS ſacrorũ temporum celebritas, cum ab Epiſcopo ſingularem ſollicitudinem, tum à populo obſeruantiam cultumq. ei ſolemnitati debitum planè depoſcit. Atqui in ijs quidem unum eſt, quod piè, religioſe, ſancteq. coli à fidelibus maximè oportet, totum quatrageſimale tempus, uirtutum chriſtianarum diſciplinæ, atque exercitationibus dicatum. Eſt enim plenum ſacris myſterijs, quòdq. non ſine miſterio magnam illam Paſcha reſurrectionis Domini celebritatem, quæ una omnium ſolemnitatum dignitas, inquit Leo pontifex, conſecrata eſt, proximè præcedit. Fuit porrò ieiunium quatrageſimale à Chriſto Domino dedicatum, et ab Apoſtolicis uſque temporibus in uniuerſa eccleſia Dei religioſe obſeruatum perpetuò: atque ita quidem, ut qui in quatrageſima quemadmodum olim canone Toletano cautum fuit, neglexerit, contempſeritue quatrageſimalis abſtinentiæ, ieiunijue diſciplinam; prohibitisq. cibis illam uiolarit, is non ſolum reus cenſeretur

reſurrectionis Dominicæ, ſed etiam alienus fieret ab eiuſdem diei communione, ac prætereà toto illo anno carnium eſu abſtineret. Quare, ut tempus hoc ſacrum tamq. religioſum, in quo colendo, ſancteq. obſeruando, ueterum pietas mirificè admodum eluxit, à prouinciæ noſtræ fidelibus, maioris obſeruantiæ ſtudio, abſtinentia, ieiunijs, eleemoſynarũ largitionibus, oratione, continentia, carnis maceratione, omniq. ſalutaris pœnitentiæ diſciplina colatur; hæc, ut infrà, ſancimus, atque edicimus, præter ea, quæ ſuperioribus cõcilijs ſancita, et conſtituta ſunt.

Quæ omnia, et ſingula, Epiſcopus curet, ac efficiat, ut uulgari ſermone reddita, quotannis die Dominico, quatrageſimæ initium proximè antecedenti, populo in omni ſua diœceſi, proponantur, edicantur, ac promulgentur: ita tamen, ut ijs ipſis ab illo pro arbitratu ſuo addi liceat.

Omnis igitur, quem urgens neceſſitas, uel imbecilla ætas à quatrageſimali lege non eximit, quocumque etiam gradu, ordine, poteſtate, dignitateùe præditus ſit, carne, cæteriſq. omnibus, quæ, ut Concilio prouinciali primo cautum eſt, à carne originem trahunt, ut potè ouis, lacte, caſeo, butyro, et alijs id generis, toto quatrageſimæ tempore, abſtineat, ijs exceptis, quos ob iuſtas cauſas Epiſcopus, aut illi, quibus eam curam ipſe delegarit, facultate, ut infra, eaq. ſcripta ſpeciatim excuſarint.

Omnis præterea quicumque ſit, qui ieiunij lege aſtrictus eſt, ſingulis quatrageſimæ diebus, Dominicis exceptis, ieiunium ſeruet: alioqui enim peccato mortali alligatum ſe eſſe noſſe debet.

Ne cibi ucititi, ad ægrotantium, imbecilliumq. hominum uſum paſſim uenales publicè exponantur, ſed certis tantum conſtitutis locis.

Ne tabernarum ualuis omninò patentibus, ſed magna parte clauſis, uendi liceat.

Ne in foro, aut in uia publicè unquam exponantur, ne à ruſticis quidem, alijsue cuiusuis generis hominibus.

Neque paſſim item ab omnibus uendi fas ſit, ſed ab ijs ſolùm, quibus facultatem, litteris exaratam, Epiſcopus permiſerit.

Nec uerò omne carnis genus ab ijs uendi liceat, ſed uitulinum, aliudue, quod uſui ſit ægrotantium corpori.

Neque omnibus uendatur licet, ſed ijs ſolum, qui ſcriptam ab Epiſcopo facultatem habuerint. Quæ facultas, etiam nullo tempore præfinito, data, tunc planè extincta ſit, cum primum cauſa, ob quam data eſt, ceſſarit. At uerò ſi decem dierum ſpacio diuturnior cauſa erit; iterum ea facultas impetretur: alioqui reſciſſa ſit. Idem deinceps decimo ſaltem quoque die fiat, quandiu opus erit.

Nec uerò ſine ea ſcripta facultate, ac ſigillatim nominatimq. data, cauponæ, tabernarij, et alij, qui cænaculariam faciunt, eos uetitos in quatrageſima cibos uendant, uenaleſue exponant, etiam hoſpitibus, peregrinis, uiatoribusue, quales quales ſint. Nec uerò eos menſa apponant.

Nec prætereà illos, alio loco coctos, condimentisùe apparatos, non modò in caupona, taberna, hoſpitioue ſuo, aut loco, curæ ſuæ ſubiecto, comeſſe cuiquam permittant, ſed ne aliunde quidem apportari, ne dum in menſa apponi patiantur.

QVICVNQVE *uerò contra ſanctionis huius capita quicquam contrà fecerit: is pœnis, mulctisùe, in locorum piorum uſum erogandis, et cenſuris, alijsq. canonum iure, et pontificijs conſtitutionibus, omniq. alio modo contrà quatrageſimæ uiolatores, ſancitis pœnis, uel alijs, quas pro perſonæ ratione, et culpæ, contumaciæue grauitate Epiſcopus arbitratu ſuo irrogandas cenſuerit, afficiatur.*

SACRO *præterea quatrageſimæ, et aliorum ieiuniorum tempore, quæ religioſè olim à chriſtianis hominibus præſtita eſſe, et ſanctiſſimi pontifices, et grauiſſimi eccleſiæ patres, et canonum decreta oſtendunt, ut ea pro gloria Chriſti Domini, proq. ſtudio ſalutis animarum, in quo quisque, adiutrice Dei gratia, omni ſanctarum actionum, ſpiritalium exercitationum, et ſalutarium operum contentione, ut maximè poteſt, elaborare debet, à fidelibus prouinciæ noſtræ præſtentur, Dominum omnipotentem ſuppliciter exoramus, et illos omnes uehementiſſimè cohortamur, ac monemus.*

Atque ea quidem, hæc ſunt, ad quæ exequenda ſuum quisque populum parochus, et concionatores item, ut occaſio tulerit, omni uerborum ui ſanctiſſima, omnique ſuaſione accedant.

Primo ijs quatrageſimalibus, alijsue ieiunii, pœnitentiæ, et publicæ ſupplicationis diebus, fideles ſe uitæ diſciplina ſeueriori aſtringant: ſanctisq. inſtitutis, et moribus, ſacro illi tempori conuenientibus, ſe, ſuosq. qui patresfam. ſunt, quàm rectiſſimè in omnes partes conforment.

Pretioſas ueſtes non induant, ſed amictum, ſi non humilem, et demiſſum omnino, at cum pœnitentiæ, ieiunijq. tempore congruentem.

Simultatem, odium, inimicitias, rixas deponant, pacem cum omnibus concilient.

Carnis uim, impetum, non modò religioſa abſtinentia, ieiunijq. lege, ſed cilicio, et uerberationis diſciplina coerceant, et humi aliquando cubent, ut à pijs etiã laicis factum eſſe, memoria proditum eſt.

Cum autem id olim obſeruatum ſit, ut per totam quatrageſimam ab uxore fideles abſtinerent, ad Elibertani canonis præſcriptum; meminerint, qui matrimonio iuncti ſunt, ſtudendum ſibi, ut eo ſacro tempore, mutuo conſenſu, diebus ſaltem Dominicis abſtineant, ut hoc de genere ſanctiſſimi pontificis Nicolai primi extat reſcriptum.

OMNI *tempore à iocis chriſtianum hominem abſtinere conuenit, at quatrageſimæ, ac ieiunij tempore, tantò diligentius, quantò frequentius, ſtudioſiusq. orationi, abſtinentiæ, omniq. pœnitentiæ generi incumbendum eſt.*

eſt. A iocis igitur, à uerborum ſcurrilitate, à colloquio inani, otioſo, lōgeq. cautius à noxio, et crimino-ſo ſe continere ſacro pœnitentiæ tempore ſtudeat, ut pontificio, apoſtolicoq. illo reſcripto cauetur.

A uenationibus item, ut eodem reſcripto continetur, abſtineat item, eo ipſo quatrageſimali tempore, quo neque carne ueſci, neque adeo carnalia conſectari licet.

Ciborum quatrageſimalium ſuauitates, ac delitias ne exquirat; nec multiplici epularum apparatu menſam extruat, ſed frugalem parſimoniam adhibeat.

Conuiuia autem in quatrageſima non condicat, nec uerò apparet, ne dominicis quidem diebus, ut idem Nicolaus pontifex reſcribit.

In orationis ſtudio frequentior ſit: dolenter peccata, et ſua, et aliena lugeat: pro quibus Dei miſericordiã omni pietatis, pœnitentiaq. officio imploret.

Eleemosynas, cũ per facultates poteſt, uberiores pauperibus, egentibusq. in ſuſtentationem conferat; in aliaq. pietatis officia, atque opera liberali charitate eroget.

Oblationes offerat largiores.

Frequentius ad eccleſiam conueniat; pſalmis, hymnis, canticis ſpiritualibus, precumq. diuinis officijs, omni attentione, et religioſa meditatione aſſiſtat.

Miſſæ ſacrificio quotidie interſit, alia omni negotiatione poſthabita.

Diuinis colloquijs ſacrisq. concionibus præſens adſit.

Moneatur, ut uitæ ſanctitati ita incumbat, ut ſingulis dominicis ſaltē diebus cōfeſſus, ſacram Euchariſtiam ſumat, ſi ſingulis diebus non poteſt: id quod olim in conſuetudine, uſuq. fuiſſe ex eiuſdem Nicolai pontificis reſcripto, liquidò conſtat.

AEGROTI, cum per inualetudinem corporis ieiunare non poſſint, quodam intimi animi dolore, gemituq., ut ſanctus Auguſtinus monet, cibum capiant, pro eo, quòd alijs ieiunantibus, ipſi abſtinere non poſſint.

Caueant autem, quod alio prouinciali cōcilio ex eiuſdem ſancti Auguſtini ſententia cautum eſt, ne alios ſuo exemplo ad uiolandum ieiunium prouocent.

NIHIL non aggrediuntur, atque omni actu ſemper agunt hoſtes fidei catholicæ, ut impietatum ſuarum uirus diſſeminent; uenenatasq. ſuas uoces in omnium aures infundant. Eccleſiæ igitur paſtoribus omni, quo maximo poſſint, ſtudio elaborandum eſt, ut cum omni tempore, ac diligenter, tum in quatrageſima, uerbi Dei prædicatione, tanquam pabulo uitæ, fideles nutriantur, atque confirmentur.

Quamobrem quod multis huius prouinciæ locis, et alijs benè inſtitutis ciuitatibus antiqui, religioſiq. inſtituti eſt, ut eo quatrageſimali tempore, quo frequentiſſimi fideles ad prædicationem cōueniant, nulla neque taberna, neque officina patentes uſquam ſint, dum concio ſacra habetur, id quod ſanctiſſimæ conſuetudinis eſt, ut perpetuò retineatur, omni officio Epiſcopi omnino efficiant: ubi uerò hoc ipſum uel intermiſſum, uel in more poſitum non eſt, ut ad uſum inducatur, atque adeo reſtituatur ibidē curabunt Epiſcopi.

PAROCHI hebdomada, quatrageſimæ initium proximè præcedente, populum, curæ ſuæ commiſſum, ad ſe conuocent: tũ hac cum illo grauiter, ſolliciteq. agant, prout antiqui, religioſiq. inſtituti, et conſuetudinis in Eccleſia ſancta fuit.

Vt canonica auctoritate reconcilient, ſi quos in eo diſſidentes, ſcierint, diſſenſionum ſemina extirpare ſtudentes.

Concubinarios homines ab illa peccandi libidine, ut maximè poſſunt, reuocent: proinde ſanctiones epiſcopales, eo de genere hominum editas, cum de ſcripto legant, tum communi ſermone planius explicent.

Singulos, denique à chriſtiana uiuendi uia aberrantes, ad ſemitam iuſtitiæ, et ſalutis ſtudioſè perducant.

De humilitate, patientia, caſtitate, benignitate, miſericordia, eleemoſynis, pœnitentia, cæterisq. chriſtianæ religionis uirtutibus omnes accuratè commonefaciant, ut Cabilonenſis concilij canone piè, utiliterq. cautum eſt.

Rurſus uitia, et crimina, pro quibus homines, ſicut eiuſdem concilij uerbis expreſſum eſt, cum diabolo deputantur, deteſtanda, fugienda, atque adeò abjicienda omnino illa quidem curent, atque in ijs, quæ ab Apoſtolo, commemorantur, Fornicatio ſcilicet, immunditia, luxuria, ueneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, diſſenſiones, ſectæ, inuidiæ, ebrietates, comeſſationes.

De Votis.

SI QVANDO ob calamitatem imminentem, aliamue cauſam, à populo, uel ab uniuerſitate, uel a uicinia parochiali uotum Deo fieri deliberandum eſt, ut de hoc genere toto quàm rectiſſimè ſtatuatur, parochus Epiſcopum, ad quem præſertim in graui, quæ ad ſpiritales res pertineat, deliberatione, confugiendum patres conſueuerunt, etiam per litteras, ubi opus eſt, conſulat: de cuius ſententia formula uoti ritè concipiatur. Si uerò aliquando temporis anguſtia non patitur, id quod in peſtilentia euenire aliquando ſolet, ut ille conſuli non poſſit, cum populo agat, ut uotum nuncupetur: at ſane quæ ſpeciatim ad illius rectè exequendi modum pertinere poſſunt, ea rationes omnes in ipſa uoti nuncupatione, epiſcopi ſententiæ, iudicioq. relinquantur; quò ſanctius, religioſiusq. uoti nūcupati ratio omnis ad executionis uſum perducatur.

Caueat item parochus, rectorue eccleſiæ, ut uniuerſitatis conſenſu, atque omni alia opportuna, neceſſariaq. ratione uotum nuncupetur, ut firmum, ratumq. ſit, ac proinde ab uniuerſis, quorum intereſt, piè obſeruetur, atque præſtetur.

Quò præterea, et ardentiori pietatis ſtudio ad illud nuncupandum, et uehementiori ſollicitudine ad idem ritè exequendum populus incendatur: hoc præterea parochus curet, ut in uoti nuncupatione ſtata tum præparationes, tum etiam cæremoniæ adhibeantur omni externæ pietatis, ſanctiq. cultus ratione, et ſi-

gni

gnificatione, in eum, qui ſequitur, modum.

Primo igitur, ut illius uniuerſitatis adulti omnes, quo die uotum fiet, antegreſſa peccatorum confeſſione, ſacram communionem ſumant, curet idem parochus omni cohortatione.

Pridie etiam diei, quo uotum nuncupabitur, ſub ueſperum campanarum ſono ſignum detur: quo populus excitatus, ad eccleſiam frequens conueniat, ubi poſtridie illud publicè ſanctèq. nuncupet.

Videat uero, ut in eccleſia parochiali, primariaue, ad altare maius nuncupetur.

Vbi populus conuenerit, proceſſio uoti cauſa de more agatur.

Miſſarum ſolemnia, proceſſione peracta, à parocho, rectoreue eccleſiæ eo nomine celebrentur.

In qua Miſſæ celebratione de uoto concio habeatur, ac de eius cauſis, tum exponantur rationes, quibus ſanctiſſimè deuincti, qui uouerint, uotum quam diligentiſſimè præſtare debent.

Huic actioni omnes parochialis uiciniæ, aut oppidi, lociùe ſacerdotes, et clerici interſint.

Parochus autem, aliusùe Sacerdos, qui Miſſarum ſolemnia eo nomine celebrat, cum offertorij tempus eſt, ab ijs, qui uniuerſitatis nomine delecti erunt, uoti formulam in conſpectu Dei de ſcripto ſibi ritè, diſtinctèq. pronunciari mandet. Quod illi, genibus flexis, ſupplices præſtent. Deinde cum celebrans ipſe corpus, et ſanguinem Domini in Miſſa ſumpſerit; tum qui præparati acceſſerint, eiſdem ſacram communionem miniſtrabit.

VOTI nuncupati inſtrumentum, notarij manu confectum, auctoritateq. munitum, ad Epiſcopum menſis ſaltē ſpatio afferatur, ut in archiuio epiſcopali aſſeruetur perpetuò. Cuius inſtrumenti, etiam exemplum, eiuſdem Notarij teſtificatione, fideq. roboratum, in eccleſia illius populi, uniuerſitatisue, quæ uouit, ut diligentiſſimè poteſt, cuſtodiatur ad perpetuitatem.

Vtq. uoti, cuius executio in perpetuum præſtanda ſit, monimentum in conſpectu omnium extet; idem curet, in tabella lapidea uotum, uotiq. cauſam, et conditiones incidi, eandemq. loco eccleſiæ conſpicuo, atque illuſtri collocari, atque parieti agglutinari.

VBI autem, cum uotum nuncupatur, præſcripta ratio, ac ceremoniæ, ob peſtem, aliamùe cauſam neceſſariam præſtari non poſſunt; tunc omnino eæ præſtari curet parochus, ubi primum poterunt.

HANC omnem rationem, tum celebriores etiam ritus, ceremoniaſq. adhiberi, Epiſcopus curet, ſi ciuitatis ipſiue populus uotum nuncupare deliberarit.

De oratione ante operis inchoationem.

NON decet chriſtianum hominem, opus aliquod ante ſuſcipere, aggrediuè, quam Dei auxilium religioſis precibus imploret. Dixit enim Dominus; ſine me nihil poteſtis facere.

Parochus igitur, cuius eſt populū ad optima quæque inſtituta erudire; concionator item illum, prout uſus uenerit, cohortetur, ac moneat, ut neque publicè, neque priuatim quicquam aggrediatur, niſi primò ſanctis precibus Deo adhibitis.

Neque cibum ſumat, anteaquàm ſtata prece benedicat. Poſt cibū item, Domino gratias precatione agat. Id enim à nobis expectat, qui nos paſcit Deus, ut pro præſtitis ab eo eſcis illi gratias referamus, et ſaturati donis ipſius, laudes ei dicamus; inquit ſanctiſſimus pater noſter Ambroſius.

De indulgentiis, et ſacris reliquijs.

NE cuiuis rectori eccleſiæ, etiam exemptæ, quouis modo, neque ulli ordini regularium, neque cuiquam ſcholæ, confratriæ, etiam roſarij, et cruce ſignatorum, lociue pij collegio, prætextu, cauſaue uel priuilegiorum, etiam antiquorum, uel indulgentiarum: quas, ſibi quouis modo conceſſas, etiam inſtar eccleſiarum, locorumq. piorum, confratriarumue urbis Romæ habet, liceat illas ipſas in ſuis eccleſiis promulgare: ſed, ut decreto Tridentino cauetur, per Epiſcopum adhibitis duobus de capitulo, illæ quotannis ſtato tempore publicentur, atque euulgentur.

Eleemosynæ item, atque charitatis ſubſidia, quæcunque eo nomine, occaſioneuè à fidelibus offerentur, per eos ipſos colligātur; et eccleſiæ, loconè, cuius cauſa indulgentia conceſſa eſt, omninò attribuantur, idq. gratis ac nulla prorſus mercede.

NE indulgentiarum litteræ, inſcriptionesùe, earum nomine exaratæ, eo loco, ubi capſa ad eleemoſynam colligendam apparata eſt, etiam extra eccleſiam, proponantur, affiganturùe, ſed uel in altari maiori, uel in alio, ubi indulgentiæ cauſa ſtatio, orationùe conſtituta eſt. Ac proinde ſtatis ijs diebus, quibus Epiſcopus indulgentiam promulgandam decreuerit, cum fideles ad eleemoſynam Eccleſiæ, locoùe pio tribuendam, ubi illius indulgentiæ celebritas agitur, parochus, concionatorue excitabit, doceat ſimul diligenter, eius conſequendæ cauſa non eſſe neceſſariò præſtitutam eleemoſynæ largitionem; ut celeſtem eum eccleſiæ theſaurum, ſpiritaliaq. munera exponi omnes intelligant, non ad quæſtum, ſed ad peccatorum ſatisfactionem, et ad pietatis exercitationem.

Si uerò aliquando Epiſcopi conceſſu capſa, in quam eleemosyna fidelium conyciatur, palàm ponitur; intus in Eccleſia, loco longè ab altari, ubi indulgentiæ ſtatio agitur, decore collocetur: de eleemosyna uerò ſeruetur ratio ſupra præſcripta.

NE ſacræ Reliquiæ, in eccleſia, eiuſùe ſacriſtia reconditæ, è loco, ubi aſſeruantur, ad ægrotos ullo modo exportentur, ne conſuetudinis quidem prætextu.

Quæ ad ſacramentalia, et ſacramenta generatim pertinent.

DIE ſacro purificationis beatiſſimæ Mariæ Virginis, uſus, ritusq. benedictionis candelarum, cereorum-

cereorumue, cum plenus myſteriorum eſt, tum ſalutarium utilitatum: quas non ſolum ex orationibus, quibus Eccleſia in ea benedictione utitur, ſed ex omni rituali libro probato parochus, concionatorue, eo ipſo die fidelibus ſtudioſè exponat, quò religioſius illas et geſtent, et habeant.

Nam cum illius benedictionis precatio ad alia multa referatur, tum ad hæc in primis.

Vt candelæ ualeant ad ſanitatem animæ, et corporis, terra, mariq.

Vt de locis, ubi accendentur, dæmon, et quicquid dæmonis ars molitur, machinaturue, depellatur.

Vt mentes, et corda fidelium, igne, et ſplendore ſancti Spiritus accendantur, illuſtrenturq. ac depulſis uitiorum tenebris, uideant quæ ſint Deo grata, et ſaluti utilia.

Vt ignis charitatis, cum lumine fidei, in animis accendatur, quo ad lumen æternum uitæ cæleſtis perducamur.

Hæc ſibi omnia à Chriſto Domino, qui eſt Deus uerus, et ſplendor lucis æternæ, ſibi concedi precantur interceſſione, et ſanctiſſimis meritis beatæ Mariæ uirginis, quicumque fideles in illius honorem candelas, quibus benedictionis preces eo die adhibitæ ſunt, deuotè geſtant.

S*Acrorum cinerum uſus in Eccleſia Dei antiquiſſimus eſt, ac non ſolum ad ſignificandam, ſed ad excitandã etiam pœnitentiam introductus. Quare Epiſcopus, parochus, et concionator die Dominico, qui feriam aſperſionis cinerum proximè præcedit, populum ſalutares eas utilitates doceat, quas in eorum benedictione multis orationibus eccleſia petit. Atque hæ quidem præter cæteras ſunt.*

Vt fideles, qui ſacro cinere aſperguntur, ad intimam cordis humilitatem adiuuentur.

Vt in eos benedictio cæleſtis deſcendat, qua adiuti, uerè, intimeq. toto animo peccata doleant: hoc mente ſecum reputantes, ob hominis peccatum terram maledictam fuiſſe, uosq. omnes in cinerem, ac terram redituros.

Vt detur corporis ualetudo ad pœnitentiam peccatorum peragendum.

Vt anima diuino auxilio protegatur.

Vt à Deo impetremus, quæ ad illius uoluntatem petimus.

Vt conſtanti animo in bene agendo perſeueremus.

Hæc bona, quæ mater eccleſia pro ſacrorum cinerum ritu à diuina benignitate precatur, ut piè fideles conſequantur; parochus illos eo ipſo die moneat, quàm religioſa intimi animi pietate, quàm humili, contritoq. corde, quàm humili, demiſſoq. ueſtitu ad eam actionem conueniant, quamq. ſerio ſecum ſtatuant, illos ieiunij dies in amaritudine animæ ſuæ traducere ad peccatorum ſatisfactionem.

HOC *aſperſionis cinerum miniſterium Epiſcopus ſtudeat potiſſimum in cathedrali, propriaue parochiali eccleſia ab unoquoque ſuſcipi.*

S*ANctiſſimi præterea, et antiquiſſimi inſtituti in eccleſia Dei eſt, die Dominico, Paſcha reſurrectionis Domini proximè antecedente, ramos palmarum, oliuarum, ſolemnibus precibus benedici, ac fidelibus tradi, qui geſtent, denique religioſè, atque decenter aſſeruent. Et ſicus ritus is, et inſignem illum Ieſu Chriſti Domini ingreſſum ad urbem Hieroſolymam, et triumphum illum commemorabilem ſignificat, quem paſſione, et morte ſua ſuperatis hoſtibus, idem Dominus reſurgens reportauit; ita alijs etiam myſterijs plenus, à parocho, et à concionatore explicetur, quò ardentius ad religionem illius fideles accenſi, ſpirituales fructus capiant, quos à Deo eis Eccleſia precatur: ſuntq. hi præſertim.*

Vt accipiant mentis, corporisq. uim ad ſalutis, opem, Deiq. gratiam implorandam.

Vt quemadmodum rami folijs uirent, ita opera noſtra, et iuſtitia, et omni uirtute ſancta quàm florentiſſima ſint.

Vt, ſicut populus hebræus, Chriſto ramis obuiam factus, unà cum eo Hieroſolymam ingreſſus eſt, ita nos ſanctiſſimis officijs, atque pijs operibus Domino obuiam procedamus, illiusq. ueſtigia ſecuti in cæleſtem patriam eo auctore, et duce recipiamur.

Vt ueluti Chriſtus Dominus de ſatana hoſte cruce ſua triumphauit; ſic nos quàm ſæpiſſimè id miſericordiæ opus animo ita repetamus, ut Chriſti amore incendamur ad pugnam, et ad uictoriam de dæmone, carne, et mundo reportandam.

Vt quocunque hi rami introducentur, eius loci incolæ benedictionem Dei conſequantur, omniq. re aduerſa propulſata, uirtute altiſſimi defendantur.

Has, et alias ſalutares utilitates parochus, et concionator fidelibus exponat: ut, qua debet pietate, religioſoq. animo ſacros ramos capiendo, geſtando, et aſſeruando, ita Dominum precentur, ut et per paſſionem, mortemq. ſuam, qua dæmonem fregit, ac ſuperauit, et per miſericordiam illam immenſam, qua id egit, non ſolum corpora à malis tueatur, ſed animæ gratiam ſuam cæleſtem infundat: ſicq. ipſi multis uirtutibus, bonisq. operibus florentes, Chriſtum Dominum ſequantur: hoſtibusq. omnibus ſuperatis ad gaudia cæleſtis Hieroſolymæ introducantur.

BINI *omnes ad candelas, et rurſus ad cineres capiendas accedant, ad palmas etiam, ramosq. oliuarum ſuſcipiendos.*

Sine ſtrepitu, ac tumultu, ſed religioſo ſilentio.

Qui extra ordinem acceſſerint, à miniſtris ejciantur, neque digni ſint, qui ſacrorum ramorum tunc participes ſint, niſi aliud Epiſcopus cenſuerit.

S*ANctiſſimi item, ueterisq. inſtituti eſt à ſummo Põtifice formas illas cereas, quas agnos Dei, à figura impreſſa uocamus, ſolemni benedictionis ritu, multisq. religioſis cæremonijs non ſolum primo, ſed ſeptimo quoque pontificatus anno conſecrari. In quo conſecrationis*

ſecrationis munere, ſicut ille Chriſti Vicarius, cuius oratio tanto maioris eſt momenti, quanto eius officiũ in eccleſia ſublimius, et cum eodem Chriſto Domino coniunctius, multa ſanctè precetur à Deo illis concedi, qui animo pio, deuotoq. eos agnos apud ſe habuerint: ita à fidelibus magna deuotione ijdem geſtandi ſunt, ad eoſq. uſus religioſè adhibendi, ad quos ſacræ preces, ex eccleſiæ inſtituto referuntur. Quare decreto Concilij prouincialis tertij, quod ex conſtitutione ſanctiſſimi Pontificis Gregorij XIII. de illis minio non inficiendis cautum eſt, hæc etiam adiungenda cenſuimus.

Primò cum illi domi aſſeruantur, ut piæ conſuetudinis eſt, loculo decenti recondantur: cum autem collo appenſi geſtantur; in thecam auream, argẽteam, eburneam, chriſtallinamue, aut alterius generis decentis, rectè incluſi ſint; ita ut tactu uiolari non poſſint.

Nec uerò ad ornatum habeant quicquam, quod prophanum ſit, quodq. minimè deceat.

Thecarum fabri ne ullo modo eos tangant, attrectentùe, ne chyrothecis quidem, forcipe, aut ullo alio inſtrumento: ſed ad eos thecis includendos, clericus, in ſacris conſtitutus, adhibeatur.

Ne minimam itẽ particulam ſacræ illius ceræ, è qua agni imago effecta eſt, in eis includant, quo pluris opus ſuum uendant; ſed ab eo accipiant, qui thecam agni cauſa faciendam locarint.

Neque autem quiſquam ſacrum illum agnum anulo geſtet; cum ita parum religioſe geſtetur, ut aliqua fœditate, turpiùe tactu uiolari facilè queat.

Qui ſacros agnos geſtant, hoc religioſius caueant, ne quid impurè, turpiterùe agant, aut à ſacra eiuſmodi re alienum

Nec prætereà in agri campum hi agni proijciantur, nec uerò cuiquam arbori affigantur: neque è ramis ſuſpendantur: ſed, quod antiqui eſt inſtituti, eorum cera adoleatur ad ſuffimigationem in agris, uineiſq. ob imminentem tempeſtatem, aliaſue diabolicas illuſiones depellendas.

VETEREM *illum ædibus, atque ædificijs benedicendi morem, ritumq. ex ſancta eccleſiæ inſtituto introductum, ac decreto prouinciali, quod in Concilio quarto confecimus, reſtitutum, ut parochi, et reliqui animarum curatores, ad quos religioſæ illius benedictionis munus pertinet, pie, ſanctèq. obſeruent; et laici, quorum ædificijs, domicilijsq. benedicendum eſt, ſpiritualia inde cõmoda uberrima in Domino capiãt, hæc in illis benedicendis ratio ſit.*

Primò parochus huius benedictionis munus aggrediatur pio uoluntatis propoſito, et quo debet, religionis officio.

Pridie autem illius diei, quo benedicẽdi munus aggrediatur, præcipuo ſanctæ precationis ſtudio, et aliquando ieiunio ſè parare curet.

Quo item die ad benedicendum aggreditur, anteaquã aggrediatur, Miſſæ ſacrificium celebrare ſtudeat: in quo ob hanc cauſam orationem de ſpiritu ſancto, piè recitet.

Ne ædibus benedicat, ubi aliquis excommunicatus habitet.

Nec uerò illis, quas fœneratores, meretrices, publici peccatores, manifeſtoq. criminoſi homines incolunt.

Neque ijs item, ſi quæ aleis, ludiſq. uetitis publicè expoſitæ ſunt.

Ne noctu, ſed interdiu benedictionem peragat.

Ritu utatur ad præſcriptum formulæ, quæ in libro ſacerdotali, ritualiue concepta, extat.

Dum ad benedictionis munus accedit, in eoq. uerſatur, ſuperpelliceo, et ſtola utatur.

Clericus adſit, qui crucem in uia, et in benedictionis miniſterio præferat.

Alter item, qui aquæ benedictæ uaſculum cum aſpergillo ferat.

Cæteri Sacerdotes, et clerici, ſi qui alij adſunt, ordine diſtincti, bini præcedant, et ſuo quique ſuperpelliceo de more induti.

Benedictionis huius cauſa, occaſionene, nihil planè quicquam, uel minimum, neque is, neque ſacerdotes, clericiue, quos ſibi ſocios, adiutoreſue, adiunxerit, petant, exigant, ac ne ſponte quidem, ultroq. oblatum, donoúe datum capiant.

In hoc benedictionis officio, ne omittat, ex inſtructionum præſcripto, concilijq. prouincialis decreto patresfamilias docere, rectèq. erudire ad optimam familiæ educationem. Cuius etiam rei argumentum ſatis amplum habebit, ex ſtatis illis religioſis precibus, et orationibus, quæ adhibentur.

PATER *familias autem, cuius ædibus, domicilijſue benedicetur, piè ſe præparabit ad eam ſancto deſiderio ſuſcipiendam.*

Ideò ante familiam ſuã rectè recognoſcet, monebitq. uniuerſos, et ſingulos, ad præſcriptum regularum, quæ de chriſtiana familiæ inſtitutione æditæ ſunt.

Amoueri curabit, quæcumque domi ſuæ ſunt, chriſtianæ familiæ inſtituto inſignia, quæq. Dei oculos offendunt.

Libros de rebus obſcœnis, turpibus, impudicis, inanibus, ac de cantionibus inhoneſtis, cæteriſq. id generis, inflammari curabit.

Libros de uita religioſa, ſpiritaliſq. inſtitutis, atque exercitationibus introducet.

Imagines obſcœnas, et turpes incendat: prophanas uerò, quæq. ad inanem uoluptatem alliciant, amouere ſtudeat.

Sacras Chriſti Domini, beatiſſimæ uirginis Mariæ matris, et Sanctorum præſertim imagines, quos patronos habet, ubique domi ſuæ, locis honeſtis ſtatuat.

Teſſeras, aleas, aleatoriaſue tabellas, pictaſq. ad aleæ ludum pagellas, procul abijcere curet.

Sacram communionem in parochiali eccleſia ſimul eo die, ut ſumant omnes de familia ſua, procuret.

Sacerdoti, ad benedictionis munus accedenti, obuiã, uel ad eccleſiam, uel ad primariam ædium ianuam ſi-

ſimul

mul cum tota familia procedat, eorundemq benedictionum omni domus loco proſequatur religioſo pietatis ſtudio.

Dum ſacerdos benedicit, nemo domi, uel in officina, cui benedicitur, quicquam ſeruilis, mundanæue operis faciat.

NE minoris ordinis clericus, alio, qui maiore ordine initiatus eſt, præſente, menſæ benedicat: ſed hoc munus ſit, uel Sacerdotis, uel illius, qui maioris ordinis clericus præſens in menſa adeſt.

VT ſanctiſſimis Sacramentis debitus religionis cultus, etiam externus ab ijs tribuatur, qui ea ſuſcipiunt, ne Epiſcopus, parochuſue patiatur, quemquam ad illa ſuſcipienda accedere, niſi exteriori quoque habitu, ueſtium modeſtia debitam illis uenerationem, ac reuerentiam præſeferat.

ILLVD in ceteris parochialis curæ officijs maxime à parochis requiritur ut ſanctiſſima Sacramenta, quæ diuinæ gratiæ inſtrumenta, ad ſanctificandas animas à Chriſto Domino inſtituta ſunt, non ſolum purè, ſanctè, religioſe ipſi tractent, uerùm etiam ritus, ac cæremonias teneant, atque adhibeant, quæ in illis adminiſtrandis ſanctæ eccleſiæ inſtituto, atque uſu comprobatæ ſunt. Et quoniam liber ritualis Sacramentorum, qui una, et eadem certiſſima cærimoniarum regula conſtet, quiq. omni ex parte abſolutus ſit ad ſanctam illam adminiſtrationem, in prouincia noſtra nullus ferè extat; nos propterea iubemus, librum eo de genere, Reuerendiſſ. Dominici Bolani Epiſcopi Brixiæ iuſſu iam pridem confectum, à uiris peritis, quos delegerimus, primò recognitum, et neceſſarijs alijs partibus auctum, ab omnibus, ac ſingulis Sacerdotibus prouinciæ noſtræ, qui ritu Romano Sacramenta miniſtrant, huius decreti prouincialis auctoritate, cum primùm noſtra cura typis in lucem prolatus erit, ad uſum recipi, atque adeo introduci, ut in Sacramentorum adminiſtratione cærimonijs, et ritibus, eo libro præſcriptis, utantur, neque ullis præterea alijs. Id uerò tamdiu, quoad ritualis liber Romanus emittetur.

Quæ ad Baptiſmum pertinent.

NEMO, niſi parochus, aut is, cui ille, Epiſcopuſue nominatim conceſſerit, in Baptiſmo miniſtrãdo ſtatas ſolemnes cærimonias adhibeat, etiam ſi ob neceſſitatem miniſtret. Quo in miniſterio non alterius cuiuſquam, ſed albi coloris ſtola utatur.

In Baptiſmo etiam compater ne ſit, qui ſacro chriſmate confirmatus non eſt. Eademq. de commatre cautio ſit. Proinde parochi erit, ſtudioſè de hoc ante perquirere.

Ne præterea compater adhibeatur, neque in confirmationis Sacramento item, qui minor natu ſit quattuordecim annis, ſed qui maior, uel potius ætate ſit prouectiori, ut non ore ſolùm, ſed animo, atque ſerio ad interrogata, quæ in baptiſmo fiunt, reſpondeat, ac planè intelligat ſuſcepti à ſe muneris partes.

NE ante ortum, nec uerò poſt occaſum ſolis baptiſmus in eccleſia miniſtretur, niſi aliter fieri aliquando temporis ratio, neceſſitaſue cogat.

QVOniam in baptiſmo unuſquiſque piè, ac religioſe pollicetur, operibus ſatanæ renunciare, eiuſq. pompas deſerere, id parochus, cum uſu uenerit, populũ doceat, præſertimq. baptiſmi tempore præmoneat, non ſolum quomodo, et quàm ſimplici amictu ad illum infans deferendus ſit, ſed quàm religioſa in Deum pietate, quã humili ſpiritu, et quanta etiam ueſtitus moderatione compatres, commatreſue adeſſe debeant.

Nec uerò ullum uel ornamentum, uel aliud quicquã, quod mundi huius pompam præſeferat, adhiberi patiatur: cum minimè conſentaneum ſit, in ipſo uitæ chriſtianæ ingreſſu ſtatim ijs rebus ſtuderi, quibus potiſſimum ſolemni ſponſione renunciatur.

IN baptiſmo parochus, ſacerdoſue baptizans præſentem adeſſe non patiatur, neque Iudæum, neque denique alium quemquam à fide chriſtiana auerſum.

Fideles uerò, qui præſentes adſunt, piè, religioſe, omniq. animi attentione adeſſe, ſæpè moneat, memoriam tacitè, ſtudioſeq. repetentes, quæ Deo, cum baptiſmum ipſi ſuſceperunt, ſanctè ſpoponderunt.

SI duo, pluresùe infantes offeruntur, qui eodem tempore baptizentur; eorum unicuique catechiſmum, exorciſmum, et reliquas ſtatas cærimonias baptiſmumq. parochus ſigillatim miniſtret, atque adhibeat.

Cum duo infantes, mas ſcilicet, et fœmina, ad baptiſmum offeruntur; is ordo ſeruetur, qui antiquiſſimi ritus eſt, ut mari primùm, deinde fœminæ miniſtretur; niſi neceſſitas aliter cogit. Idemq. ſeruetur, ſi plures offeruntur, partim mares, partem fœminæ.

AD aquam baptiſmalem, quæ capiti illius infunditur, qui baptizatur, eamue excipiendam, qua Sacerdotis manus ſacro oleo illitæ, abluuntur, peluis ne adhibeatur, quæ eccleſiæ tantum uſui addicta non ſit.

LIBRIS ritualibus, canonumq. legibus permulta tradita, atque explicata ſunt, quæ in adultis baptizandis adhiberi, ritus poſtulat. In ijs omnibus Epiſcopus cum diligens erit, tum magnam in eo curam ponet, ut illis præter doctrinæ chriſtianæ rudimenta, quæ neceſſario ſcire debent, admiſſorum ſcelerum, et male acta uita pœniteat, tum ut ijdem in poſterum à peccatis omnibus abſtinere ſtatuant. Vix enim ulla alia cauſa eſſe poteſt, quam obrem qui adulti baptiſmum ſuſcipiunt, non modò ullam in chriſtianis uirtutibus progreſſionem faciant, ſed plerunque flagitijs nefarijs inquinati, præcipites ad perniciem, interitumq. ruant, præter eam unam, quòd non ita, ut par eſſet, affecti ipſi, nec uerò ab alijs exculti, ad tantum ſacramentum accedunt.

Quòd.

Quòd uerò, licèt horribile dictu ſit, aliquando tamen eueniſſe compertum eſt, aliquem ſcilicet, ad turpem quæſtum iterum baptiſmum ſuſcepiſſe; id ne unquam porrò accidat, Epiſcopus antequam baptizet, omne diligens ſtudium adhibeat, quo iſtos homines, uel Iudæos, uel turcas, mauroſue, qui baptiſmum ſibi conferri petierint, planè dignoſcat, de illorumq. conditione, ac ſtatu omni, quantum licuerit, à probatis uiris accipiat teſtimonium obſignatum, idemq. exigat omninò.

OBSTEtrices, tribus, poſt huius decreti promulgationem, menſibus, pœna arbitratu Epiſcopi propoſita, officium ne præſtent, niſi per Vicarium Foraneum, ſi in diœceſi ſunt, et uerò in urbe per eum, cui Epiſcopus id curæ dederit, ſcripto probatæ ſint idoneæ ad Sacramentum baptiſmi, cum neceſſe erit, miniſtrandum.

Quæ autem probata eſt, cum baptizabit, curet, quoad eius fieri poteſt, ut duæ ſaltem mulieres, ac mater præſertim, ſi poteſt, teſtes præſentes adſint, quæ in baptizando uerba ab ea prolata audiant.

Parochus uerò, cum perquiret, ex decreto prouinciali, an infans baptizatus ſit, diligenter obſtetricem, et teſtes etiam de uerbis prolatis interroget, ut ſibi conſtet, an baptiſmi forma rectè adhibita ſit; an uerò ſecus, quamobrem oporteat, infantem à ſe baptizari.

Quæ ad confirmationis Sacramentum pertinent.

EPISCOPVS non ſolùm ſacris, ſolemnibusq. pentecoſtes diebus, ſed etiam, ſi ita Ciuitatis ſuæ ingens frequentia, multitudoq. poſtularit, et Paſchæ Reſurrectionis tempore, et in Aduentu ſacro Domini, et quoties uiſitationem obibit, Sacramentum confirmationis miniſtret: et ob eam cauſam, ut Concilio prouinciali quarto cautum eſt, ad miniſtrandum ſæpe accurret, quibus in locis diœceſis opus erit.

QVOD ſi quis cum periculoſe ægrotat, ſe chriſmatis Sacramento confirmatum nõ eſſe meminerit; ac proptereà id ſibi miniſtrari petat; tunc Epiſcopus, ſi eo loci eſt, ubi ille ægrotat, ut ne ſine hoc Sacramento decedat, cum charitate paterna inuiſat, et ritè cõfirmet.

ALIO decreto, quod in Concilio prouinciali primo ſanciuimus, cautum eſt, ne confirmationis Sacramentum iis præberetur, qui annis ſeptem minores natu ſunt: ſi tamen Epiſcopus ob aliquam cauſam iuſtam, atque adeò neceſſariam, paruulo, et infanti, qui non modò eam ætatem expleat, ſed ne attingat quidẽ, miniſtrandum aliquando cenſuerit, ne ſit uetitum.

Iis uerò minoribus natu, atque adeo paruulis, ſi quandoque miniſtrabitur, eorum parentes, uel qui curam gerunt, parochus moneat, ut ætate procedente, illos ea de re certiores faciant: ne parentibus, curatoribusue poſtea mortuis, ipſi aliquando dubitent, an hoc Sacramentum, quod iterari nefas eſt, ſusceperint. Id uerò parochus curet præter eam diligentiam, quæ ſibi præſcripta eſt, de confirmatis, eorumq. compatribus in libro certo deſcribantur.

Idem aliquot ante diebus, quam Epiſcopus miniſtraturus ſit hoc Sacramentum, ut nemo quisquam eorum, qui ſuæ curæ concrediti ſunt, illud ſuſcipere negligat, illos per familias diſtinctè, rectèq. notet, qui illud nondum ſuſceperint; ac qui ætate ſint ab Epiſcopo præſcripta, ordine in eccleſiam uocet ad id ritè, religioſeq. ſuſcipiendum.

Eiuſdem cura ſit, paucis ante diebus, quàm Epiſcopus Sacramentum hoc miniſtret, non ſolùm fideles præmonere, quæ Cõcilio prouinciali quarto præſcripta ſunt, ſed etiam in parochiali eccleſia orationem eo nomine inſtituere, ut, qui nondum confirmati, ad id acceſſerint, adiutrice diuina gratia, digni ſint, qui Spiritus ſancti dona uberrimè recipiant.

Neque hoc quidem is denunciare omittat, ut, qui proximè confirmationem ſuſcepturi ſunt, pridie illius diei, quo ſuſcipient, caput lauent, aliauе modo mundent, capilloſq. ſibi tonderi curent.

QVI confirmandi ſunt, et qui patrini adhibentur, parochus ante uideat, quos rudiores eſſe ſuſpicabitur, an orationem Dominicam, ſalutationem Angelicam, et Symbolum norint. Atque ob eam quidem cauſam Epiſcopus, illa fidei rudimenta ſibi ab illis recitari iubebit. Quam diligentiam idem Epiſcopus, etiam, ut opus eſſe uiderit, aliquando præſtet per ſe, uel per alium Sacerdotem, quem in ea re cognoſcenda conſtituerit.

Videat item, ut in quacunque eccleſia confirmationem miniſtrarit, ſi pauci ſunt, qui ſuſcipiunt, ubi commodè fieri poteſt, ante altare maius decenter exornatum, ſemper miniſtret.

PRIMO mares in eccleſia à parte ſua; fœminæ ab altera ſint: ſicq. ſeparatim diſtincti, genibus flexis, manibus ante pectus iunctis, ſuo quique ordine, piè, et religioſe orent: in primisq. ab omni ſtrepitu, uociferatione, et inani confabulatione caueant: ſed ſilentio ſancto utantur.

Et, quod ueteris ritus eſt, primum mares, deinde fœminæ confirmentur: niſi aliquando aliter fieri Epiſcopus cenſuerit.

HOC Sacramentum Epiſcopus miniſtrare ſtudebit hora tertia potiſſimum, quæ ex antiquo ritu ſtata huius Sacramenti hora eſt.

VT ne fœminis mares, nec uerò, contra, maribus fœminæ, neque ſenioribus adoleſcentes, cum minimè hoc per ætatem conueniat, compatres in confirmationis Sacramento adhibeantur; niſi id aliter neceſſitas aliquando poſtulet.

QVOD antiqui ritus eſt, id ſeruetur, ut compater dextera ſuſcipiat, et teneat, quem in hoc Sacramento miniſtranti epiſcopo offert. Si uerò, qui offertur, adulta ætate eſt, pedem ſuum ſuper dexterum compatris, qui ipſum offert, ponat: id quod non ſine myſterii ſi-

gni

gnificatione ſit. Quam ob cauſam, et qui confirmatur, et patrinus tunc coram Epiſcopo confirmante fiet.

DVM Sacramentum hoc Epiſcopus miniſtrat, non modo qui illud ſuſcepturi ſunt, quiq. eos offerunt, ſed omnes, quicunque præſentes ſacro illi miniſterio adſunt, ſanctè, pieq. orent, ac ſumma animi attentione ſpectent, quod in ea ſolemni myſterij celebritate peragitur.
Tum uerò mente ſecum reputent cæleſtia illa Spiritus ſancti dona, quæ illius ſacramenti uirtute fidelibus impartiuntur; inprimisq. tacita meditatione uideant, quas in illis ipſi progreſſiones habeant; atq. uitam agant tanta cæleſtium donorum ubertate dignam.

CVRET etiam epiſcopus, ac parochus, ut, qui turpe, ridiculumue nomen habet, neque planè conueniens chriſtiano homini, illud mutet, ſumatq. in confirmationis Sacramento nomen alicuius, qui uera pietatis, ſanctæq. religionis laude floruit, ut qui hactenus non ad normam Chriſti Domini uitam inſtituit, iam abiecto eiuſmodi nomine, depoſitoq. ueteri homine, et antiqua ſocordia, rurſusq nouo, ac ſancto ſuſcepto nomine, uirilem in ſanctè agendo conſtantiam perpetuò deinceps præſtet.

CONfirmati frons, chriſmate ab Epiſcopo illita, primùm bombyce diligenter à Sacerdote abſtergatur: mox à clerico in ſacris conſtituto, aqua lauetur. Quæ aqua in baptiſterij ſacrarium proijciatur.

Quæ ad ſanctiſsimæ Euchariſtiæ Sacramentum pertinent.

HOC inſtitutum, quod antiquiſſimi ritus eſt, ſacerdos religioſe ſeruet, ut intra Miſſarum ſolemnia, poſtquam ſcilicet ſanguinem ipſe ſumpſerit, fidelibus, ſacram communionem ſumpturis, miniſtret. Nec uerò tamen illam miniſtrare uetitum ſit, ſi quando occaſio tulerit, ut quis alio tempore, quàm in Miſſa, ſumpturus, ſit.
Cum autem, peracto Miſſæ ſacrificio, ſtatim eam miniſtrat, ueſtibus ſacerdotalibus, quibus in Miſſa uſus eſt, indutus miniſtret, caſula tantùm depoſita, et manipulo item. Si uerò non ſtatim, ſed alio poſt tempore, quam in Miſſæ ſacrificio, tunc ſuperpelliceo, ſtolaq. alba, et ubi ritus Ambroſianus eſt, rubra utatur. Verùm pluuiali Epiſcopus indutus ſit, quando illam non in Miſſæ ſacrificio miniſtrabit.

IS ordo prætereà adhibeatur, ut primo eccleſiaſticis hominibus, ſuperpelliceo indutis, ſi uerò ſacerdos quis eſt, ſtola etiam, quæ ſignum crucis, ad antiqui canonis præſcriptum, in pectore exhibeat: deinde laicis maribus, tum fœminis ſacra communio miniſtretur, loco diſtinctio, ut in Concilio prouinciali quarto cautum eſt, eaq. ratione diſpoſitis, ut altari maiori terga ne uertant.

SAcerdos, illam miniſtraturus, antequam præbeat, unicuique, cui miniſtrabit, ſigillatim illa uerba pronũciet. Corpus Domini noſtri IESV CHRISTI cuſtodiat animam tuam in uitam æternam, et qui ſuſcepturus eſt, priùs reſpondeat, Amen.
Id quod antiquiſſimi inſtituti eſt, nec ſine myſterij ſignificatione fieri, ſanctiſſimus pater, et eccleſia catholica Doctor, Ambroſius ſcribit.
Populus autem ad tabella inſtructionis, quæ proptereà iuſſu noſtro edetur, præſcriptum doceatur, qua ratione ſanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum religiosè, decoreq. percipiatur, ne quid accidat, quòd illius auguſtæ diuinitati, ac ſanctitati non conueniat.

LAICI famuli, quicumque regularium monaſterijs operam nauant; tametſi in illis habitent, ſtato Paſchæ tempore, in ſua quique eccleſia parochiali, ſacrã communionem ſumant.

CVM uerò ad agros, omni reuerentia, omniq. religioſi cultus ſtudio, atque honorifice, quoad eius fieri poteſt, afferenda illa ſit, neque id noctu commodè fieri queat, uetitum propterea ſit, ne noctu afferatur, niſi ægri mortis periculum inſtet.

PAROCHVS, ægroto illam allaturus, accuratè hæc præmoneat, primùm ut ægrotantis cubiculum ab omni ſorde, omniq. inquinamento purgetur; et amota omni re prophana, pio apparatu, et ſacris imaginibus, ubi poteſt, exornetur; tum præterea menſa, mappa nitida, puraq. conſtrata, cruce, aliaq. effigie ſacra, candelabris, et candelis, cereisue ſaltem binis inſtructa apparetur, in qua ſuper corporali pixis cum ſanctiſſimo ipſo Sacramento collocari poſſit; ſit etiã uas uitreum ad ablutionis uſum. Quæ omnia, ut ab ijs, qui ægroti curam habent, parentur, cura ſit in primis confratrum ſanctiſſimæ Euchariſtiæ. Apud eos uerò, qui præ eorum egeſtate, inopiaq. id præſtare non poterunt, ipſi ſodales apparent.
Deinde idem parochus, et ueſperi pridie illius diei, quo ſacram Euchariſtiam allaturus eſt, ſi eo tempore de hoc officio præſtando certior eſt, et tunc item paulò ſcilicet ante quàm afferat, certis campanæ percuſſionibus confratres ſanctiſſimi Sacramenti, et clericos, et reliquos fideles, præſertim illius parochialis uicinia, euocari mandet, qui illud pia ueneratione proſequantur.
Poſt, ipſe, ubi manus lauerit, ad altare genibus flexis, paululum tacitus religioſe oret: tum ſuperpelliceo, ſtola, ac, ut alio Concilio decretum eſt, pluuiali, ubi poteſt, ſe induat. Sacerdotes uerò cæteri, clericiue, qui comitantur, ſuperpelliceum adhibeant, ſi canonicorum capitulum ſit, cappam, uel almutiam, aliudue indumentum, ut illis in chorò moris eſt.
Reliqui fideles bini proſequantur, capite aperto, et quàmplurimi candelis accenſis: ac primo loco uiri, in quibus ſcholares ſanctiſſimi Sacramenti præcedant, poſtremò fœminæ.

OMNES, præſertim eccleſiaſtici homines, hymnos,

et pſalmos pœnitentiales, alioſue intima animi pietate ſimul cum parocho, ſed alternatim pronuncient; atque alÿ item religioſe orent.

CVM quis ſacerdoti, ſanctiſſimi corporis Domini ſacramentum ad ægros ferenti, aut cum eodem inde redeunti, obuiam fit, dum uel equo, uel curru, uel iumento uehitur, ubi primum illum, id ferentem, uiderit, inde ſtatim deſcendat, humiq; flexis genibus tamdiu in adoratione permaneat, quoad ille cum ſacramento tranſiuit.

At uerò omnis, ſiue ſacerdos, ſiue clericus, ſiue laicus, quicumque eidem ſanctiſſimo ſacramento obuiā fiet, pro chriſtianæ religionis cultu, domū uſque eius, cui miniſtrandum eſt, et ad eccleſiam quoque, quò reditur, pia ueneratione proſequi, et comitari omninò ſtudeat, niſi neceſſitate, cauſaue urgenti uehementer impediatur.

Id omne, ut cuncti fideles ſtudioſè, religioſèq. præſtent, illos unusquisque parochus, quàm ſæpiſſimè, ac diligentiſſimè commonefaciat.

Familia uerò, quæ domi habitat, ubi ægrotus eſt, ſanctiſſimo ſacramento, ad Eccleſiam uſque, uel ſaltem extra ianuæ fines obuiam procedat cum cereis accenſis, et omni alio interiori, et exteriori, pietatis cultu, depoſitisq. planè armis.

SACRA commonio ad ægrotum non deferatur, niſi ad eum, qui uerè illam ſumpturus eſt. Si uerò aliquādo fit, ut, dum ad eum parochus uenit, morbi ui ita affectum illum inueniat, ut eam tunc miniſtrare ritè nō poſſit, collocata pixide ſuper corporale in menſa, eo nomine apparata, paululùm moretur, dum genibus flexis, unà cum cæteris, qui adſunt, ac potiſſimum cum ægroto ipſo ſanctè oret: ac poſteà receſſurus, eucharistia pixide incluſa, eidem benedicat. Quòd ſi ægrotus ipſe id uehementer exoptat, ſacramētum aperta etiam pixide, liceat oſtendere adorandum.

CVM quis periculoſè ægrotans, ac etiam penè in extremo ſpiritu ſanctiſſimam eucharistiam, et ſacramentum extremæ unctionis ſuſcepit, ſi poſteà aliquot dies ſuperſtes ſacram communionem ſibi miniſtrari petit, eius pio, religioſoq. deſiderio parochus ne deſit, modo ne pro uiatico iterum in eodem morbo præbeat: cum id à ſanctis patribus olim fieri conſueuiſſe traditū ſit.

REVS, capitis damnatus, quo die pro uiatico ſanctiſſimum corpus Domini ſumpſit; Chriſto Redemptori, qui pro illius etiam anima ſanguinem in ara crucis profudit, à pÿs iudicibus, magiſtratibusq. illo ipſo ſanguine redemptis, tribuatur, ut ne eo die ſupplicio afficiatur, ut multis locis piæ, et laudatæ conſuetudinis eſt.

Quæ ad pœnitentiæ Sacramentum pertinent.

VT AD ſanctum pœnitentiæ ſacramentum fideles ſollicitè, diligenterq. accedant; id parochus præſtet, ut in hebdomada, quæ quatrageſimam proximè præcedit, ad patrum familias ædes, quæ intra parochiæ ſuæ fines ſūt, ſigillatim eat; ac uideat accuratè, qui obligatione huius ſacramenti ſuſcipiendi, et ſacræ Eucharistiæ Paſchæ tempore ſumendæ deuincti ſint, eorumq. nomina rectè deſcribat: ac ſingulos præterea, eoſq. præſertim, qui perrarò confitentur, moneat, ut ne confeſſionem differant in poſtremos illos quatrageſimæ dies, quibus ſacerdotes uel ob myſteriorū celebritatem, aſſidua diuinorum occupatione, ab audiendis confeſſionibus impediuntur, uel frequenti tunc concurſu fidelium defatigati, ità in eo ipſo munere præſtādo ferè opprimuntur, ut tantū, tamq. ſalutare miniſterium in confertiſſima multitudine uix rectè illis præſtare queant. Proinde quatrageſimæ hebdomadas, pro populi ſibi commiſſi, ratione ſic partiri curet, ut alias huic, alias illi uiciniæ, familiaue, aut partē uiris, adoleſcentibus, et pueris, partim mulieribus, uirginibus, puellisuè præſtituat, quibus ad confitendum diſtinctè, atque in tempore accedant.

IN ÿs, quæ ad ſacerdotes, pro ſacræ confeſſionis miniſterio uel examinādos, uel probandos pertinēt, ne prælatus, etiam regularis, et exēptus, ſe in aliena diœceſi ullo modo ingerat: ſed eam omnem illos examinandi probandiq. curā Epiſcopo diœceſano plane relinquat.

CVM pro temporum uarietate, caſuū reſeruationem ab Epiſcopo aliquando mutari expediat, quo plenius illos caſus, ei reſeruatos, confeſſarÿ ſacerdotes perpetuò norint: eos Epiſcopus ſingulis annis uel in ſynodo diœceſana, uel ineunte Ianuario promulget, ita ut quæ illorum caſuum promulgatio proximè facta eſt, uim habeat, quoad altera fiet. Ab ÿs uerò caſibus, proximè promulgatis, ſiquis cōfeſſarius cuiuſuis ordinis ſine facultate ſcripta, ab Epiſcopo data, aliquem abſoluere, attentarit, excommunicationis pœnam ipſo facto ſubeat. Si uerò ab uno aliquo ſpeciali caſu reſeruato, et altero itē, aut etiā pluribus abſoluendi facultas aliquādo ſigillatim petetur, uerbo, etiam ſine ſcripto concedi poterit, tum aliàs etiam, quando Epiſcopus ita faciendum cenſuerit.

NE facultatum, priuilegiorumue iure, quæ cuicumque, etiam roſarÿ, et cruce ſignatorum ſcholæ, confratriæ, collegioue, etiam laicorum, quæue collegÿs, confratribusue in eo aſcriptis ante, uel poſt Concilÿ Tridentini cōfirmationem, conceſſa ſunt, confeſſarius, cuiuſuis ordinis ſit, ab ÿs caſibus, quos ſibi Epiſcopus in ſua Diœceſi reſeruauerit, pœnitentes ſine illius facultate abſoluat. Si contrà fecerit, ſuſpenſionem à diuinis ipſo facto incurrat.

EPISCOPVS, quò decentius, atque adeò religioſius ſacramenti huius adminiſtratio fiat, presbyteros confeſſarios, etiam qui alicuius congregationis clericorum regulariū, alteriusue ſocietatis regularis ſint, ad audiendæ confeſſionis officium, ne admittat, neue illam audire, etiam in ſuis eccleſÿs, ſine ſuperpelliceo,

et

et ſchola partiatur. Efficiat uerò, ut reliqui regulares, tam monachi, quàm mendicantes, in hoc miniſterio habitum, ueſtitumq. adhibeant, quem ex Regulæ præſcripto in choro ad diuina officia celebranda adhibent. In his canonici regulares congregationis lateranenſis cenſeantur, cum ad rochetum, cappam etiam extrinſecus adhibent.

OMNES uerò uideant, ne extra eccleſiam, oratoriumue confeſſionem audiant, præter quàm ægrotantium, etiam uirorum, niſi ob urgentem cauſam.

CONFESSARIVS, quicunque uel ſecularis, uel regularis ſit, non ſtando, ſed in ſede, tanquam pro tribunali iudex, ſedendo, ſacram confeſſionem audiat pœnitentium, quales quales ſint, etiam in ſummo aliquo dignitatis gradu conſtituti. Itidem faciat cum abſolutionis ſententiam pronunciat.
Quod in eccleſia antiqui inſtituti, ueteriſq. conſuetudinis eſt, rectè omninò ſeruet, ut dum abſolutionis formulam, preceſq. adiunctas profert, ſupra caput pœnitentis manum dexteram eleuet: id quod etiam cum myſterij ſignificatione fit.

IN pœnitentiæ ſacramento magna humilitas ſummè neceſſaria eſt. Itaque pœnitentes cum ad confeſſarium, qui Chriſti Domini locum in eo miniſterio tenet, accedunt, intimo animi dolore omniq. humilitate, non ſubiectis puluinaribus, ſi neceſſitas aliud non poſtulat, ſe ſe ad illius pedes proijciant, ac proſternant, id quod ab apoſtolicis uſque temporibus in more, uſuq. poſitum eſt, ut ſe reos agnoſcant, atque profiteantur mortis æternæ.
Dum confitentur, ſint manibus iunctis, digitis paululum erectis, oculis demiſſis.

QVOD in Concilio prouinciali tertio de pœnitentia et publica, et ſolemni, ſacrorum canonum iure, et œcumenicæ synodi Tridentinæ auctoritate ſancitum eſt; id ad uſum inducatur, uel reuocetur, atque adeo ritè, rectèq. præſtetur, prout inſtructionibus, quæ ad communem totius prouinciæ uſum iuſſu noſtro edentur, ex canonum fontibus, ſanctorum hominum diſciplina, eccleſiaſticiſq. inſtitutis præſcriptum erit.

CONFESSARII omnes, qui in urbe ſunt, tum aliquando per annum, ut in Concilio prouinciali quarto conſtitutum eſt, tum præcipuè ſemel hebdomada prima quatrageſimæ, iterum aduentu ineunte, ad ſe Epiſcopus conuocari curet, cum iiſq. agat, ut eodem Concilio cauetur.

Quæ pertinent ad Sacramentum extremæ unctionis.

NE pueris, qui nondũ ullum rationis uſum habent, ſacramentum extremæ unctionis miniſtretur.
PAROchus, ſi per errorem aliud oleum, quàm quod infirmorum eſt, ad ægrotum ungendum unquam adhibuerit, etiam ſi chriſmatis, aut catechumenorum ſit, ut erratum emendet, olei ſacri, quod proprium infirmorum eſt, unctionem eidẽ adhibeat: tuncq. Sacramenti formam iteret.
ÆGER, ſi dum ſacro oleo ungitur, extremum ſpiritum emiſerit, parochus ungere deſiſtat. Si uerò aliqua morbi uis de repente illum oppreſſit, ut dubitetur, uiuus ne ſit, an mortuus, ea conditione in ungendo utatur: ſi es uiuus, per iſtam ſanctam unctionem etc.

NE alius ſacerdos, niſi parochus, hoc Sacramẽtum miniſtret. Si porrò is impeditus, aut aliàs in mora eſt, mortiſq. periculum inſtat; tunc ſacerdos alius miniſtret licet.
At caueat parochus, ne in eo miniſtrando negligentiam, ullamue moræ culpam contrahat. Alioqui ſi ad illius miniſtrationẽ accerſitus, ire neglexerit, cum rationem Deo reddet, tum pœna ab Epiſcopo grauiter plectatur. Is porrò ad omnẽ huius Sacramẽti, in tempore adminiſtrandi, diligentiam, præterquam quòd præcipue cura ſua, quæ ſãcta ſollicitudinis plena eſt, officio ualde ad modum perpetuò excitetur; propoſito etiam ſibi exẽplo ſãctiſſimi Epiſcopi Malachiæ accendatur, qui tam uehementi animi dolore ex eo affectus eſt, quòd culpa ſua mulier quædam, Sacramenti huius gratia fraudata, deceſſerit, ut totã noctẽ orãdo, gemendo, lachrymando conſumpſerit, lachrymarumq. ui quaſi maximo imbre, pro oleo ſãcto, quod non miniſtrauit, mortuam perfuderit. Manè autem exaudiuit Dominus ſanctum ſuum: ita ut illa è morte, tãquam e ſomno excitata, è lecto ſe ſe erigens, ſacramentum hoc ab eo acceperit; ac deinceps à morbo conualuerit.

QVOD Concilio Agathenſi cautum eſt, id unuſquiſque parochus præſtare curet, ut Miſſæ ſacrificio peracto, ſi quos in parochiale uicinia ægrotos habet, frequenter, atque adeò quotidiè, quantum per alias ſuæ curæ parochialis occupationes poteſt, inuiſat, atque eiſdem præſtet, quæ ſunt ſolicitudinis, munериſq. parochialis officia, prout opus eſſe uiderit.

VT Epiſcopo, eiuſq. Vicarijs, aut uiſitatoribus aliquando conſtet diligens parochorum in ſalutaribus illis officijs, quæ fidelibus ægrotantibus illi debent, curæ; eorum unuſquiſque librum præcipuum habeat, in quo ſigillatim, præſcribat ſingulis diebus parochiæ ſuæ incolas, qui mortem obierint, et quæ ſacramenta eorũ unicuique miniſtrarit, et prætereà quando commendationis animæ officium præſtiterit, et quo die hæc ſingula miniſtrarit.

CONSTITVTIONVM
PARS SECVNDA.

De Cura Peſtilentiæ.

SVperioribus proximis annis funeſta peſtilentiæ contagio primum urbes aliquot Italiæ celeberrimas, op-

pida permulta, et pagos complures, deinde ſenſim lõge, lateq. dimanans, Mediolanum, eiusq. diœceſim fere omnem, et aliquam prouinciæ partem ita uehementer inuaſit, ut multiplicem, uariamq. ſtragem ediderit. Quo afflictiſſimo tempore res multas commiſeratione, lachrymis, luctuq. dignas, et aliunde audiuimus, et oculis noſtris in urbe, diœceſiq. Mediolanenſi adſpeximus. Tanta enim illius uis eſt, tamq. uehemens, ut, cum occultè in omnes partes progrediens, breui momẽto temporis, quaſi repentino quodam impetu turbidæ tempeſtatis, homines obruat, teterrimi contagij metu omnes ferè conſternentur. Quamobrem eo pauore animi commoti, atque obſtupefacti pleriq. tantum abeſt, ut officij ſui partes fortiter amplectantur, ut, quaſi è mentis ſuæ ſtatu repente dimoti, ne cogitare quidem, ne dum deliberationes, cõſiliaq. ſuſcipere poſſint, quid in calamitate publica expediat, et quid planè neceſſarium ſit.

Alij uerò eo metu affecti, dum humanæ prudentiæ cautionibus ſe tueri uolunt, eam ſibi ſollicitudinem quæ tota mundanæ diligentiæ præſidijs nititur, ita præpoſterè ſtruunt, ut religionis, pietatisq. chriſtianæ, ſi omninò non obliuiſcuntur, eius tamen officia intermittant. nam ſæpe fit, ut Miſſæ ſacrificio intereſſe, ſacramenta ſuſcipere, eccleſiam frequentare, ad conciones ſacras conuenire, ſupplicationes publicas, publicaq. orationis munus obire negligant, et quos cognationis gradu coniunctiſſimos, quosq. charos habent, ſi quando fortaſſe ij in peſtiferam labem, aut in ſuſpicionem eius inciderint; non modò illos non curẽt, ſed etiam ab ijs ipſis longè admodum refugiant. Atque hæc quidem ipſa animi perculſio cum eos inuadit, qui poteſtate, auctoritate, et opibus præſtant, certè multis partibus calamitoſior eſt, quàm omnis peſtis contagio, cum inde non mora ſolùm aliqua, ſed etiam impedimentum non mediocre procurationi, et apparatui remediorum afferatur, et alia deinde multa perniicioſa damna exiſtant. Immo, quod graue eſt, inde accidit, ut egentibus aliquando alimenta neceſſaria non ſuppeditentur; peſtiferis plagis medicina non adhibeatur, et ſubſidia ſpiritualia, id quod grauiſſimum eſt, interdum non miniſtrentur, eccleſiaſticæ ſtationes nonnullis in locis deſerantur, diuinorum officiorum cultus ſæpè negligentior ſit, pietatisq. chriſtianæ exercitationes langueſcant.

In tanta igitur rerum difficultate pro paterna charitatis ſtudio, proq. Archiepiſcopalis officij noſtri munere neceſſe habuimus, multiplicem ſollicitudinem suſcipere, multos labores subire, multas functiones exequi, quas à paſtore gregi ſibi commiſſo, præſtari, et chriſtiana charitas, et paſtoralis curæ ratio efflagitabat. At omni rationi planè conſentaneum eſt, ut, quẽadmodum parens optimus, qui filios unicè diligit, cũ in præſenti, tum in futurum eis proſpicit, ac parat, quæ ſunt ad uitæ cultum neceſſaria; ita nos paterna charitatis officio adducti, omni præcautione fidelibus prouinciæ noſtræ, in hoc concilio prouinciali quinto conſulamus, prouideamusq. deinceps, quæ experiendo cognouimus, peſtilentiæ tempore ſalutaria eſſe adiumenta. Id uerò etiam maximè faciendum cenſuimus, cum præſertim ſubuerendum ſit, ne aliquando ob eaſdem Dei offenſiones, ob maleq. facta, quorum ſeminaria nondum euulſa ſunt, iterum illa peſtifera labes in prouinciam noſtram irruat. Atque hæc quidem ipſa ob eam prætereà cauſam præcauere uoluimus, quòd cum peſtis uis ſubitò irrumpat, atque dimanet, non modò de ijs, quæ opportuna ſunt, maturè deliberandi, conſultandiq. tempus relinquit, ſed celerrimè agendi neceſſitatem omnem imponit. Accedit etiam, quod illius calamitatis, atque incommodorum recens memoria cum ſit, ac recordatio, hoc tempore faciliùs multo eſt, quàm multis poſt annis eo de genere adiumenta opportuna excogitare, conſiliaq. adhibere, dum præſertim ſuperſtites adhuc ſunt, qui ſemel peſtiferæ contagionis mala, et detrimenta experti ſunt. Eſt uerò illa item ratio, quòd, cum nos in hoc prouinciali conuentu, ſpiritualibus præſidijs, miſericordiæq. operibus, è charitatis fonte manantibus, uniuerſos, et ſingulos omnis generis, et ordinis homines in peſtilentiæ tempore inſtruimus; hæc tota noſtra uel inſtructio, uel præcautio eò refertur, ut officiorum ſanctitate, et operum religione, quaſi pro publicæ ualetudinis recuperatæ munere, grati animi erga Deum teſtimonia demus, atque afferamus.

Partitio officiorum, quæ peſtilentiæ tempore præſtanda ſunt.

SVnt igitur permulta officia, quæ peſtilentibus temporibus chriſtiana charitas docet præſtanda eſſe, ſiue tempus ſpectetur, quo primùm peſtis ſuſpicio, periculumue imminet; ſiue locus inſpiciatur, in cuius uiſcera, illa miſerandum in modum ſe se infudit; ſiue hoc ipſum conſideretur, cum ſcilicet, ea paulatim langueſcente non ſolum ſpes recuperandæ publicæ ualetudinis oſtenditur, ſed, cum ad omnem à morbo confirmationem maior in dies progreſſio fiat, demum omnis inde conualeſcentia exiſtit.

Atque in ijs quidem officijs alia propria uniuscuiuſque ſunt, ut potè Epiſcopi, et parochi, et cleri tam ſæcularis, quàm regularis, et magiſtratus, et patrisfamilias, et omnis denique populi: alia uerò quædam communia, quæ eiuſmodi ſunt, unde illa, quæ propriè, præcipueq. à ſingulis præſtanda ſunt, proficiſcuntur, atque emanant.

Officia multiplicis conſiderationis communia.

IN communibus porrò officijs, in quorum aſſidua cogitatione, atque uſu omnes ſe ſe piè exercebunt, hæc ſanè erunt.

Primùm ſecum tota mentis cogitatione, totoq. animo reputabunt omnes homines, quæ, et quanta peſtilentiæ uis ſit, quàm tetra illius contagio, quantas, et quàm uarias ſtrages breui edat; quàm multas miſerias, quæq. horribiles calamitates rebus publicis importet: quàm breui animi conſternatione cunctos uel

for-

fortiſſimos uiros aliquando efficiat; quam ualde ob eam cauſam formidoloſa, quòd ita derepente ab hoc ſaeculo ad tremendum illud Chriſti Domini iudicium animas abripit.

Deinde attentiſſima meditatione conſiderabunt, à quo peſtifera illa lues exiſtat, nempe à Deo, cuius uoluntati in primis illam acceptam referent. Dauid enim, optione data trium calamitatum, peſtis, famis, et belli, in ea deliberandi facultate peſtilentiam maluit, cum dixerit, malle ſe in manus Dei, quàm hominum incidere.

Tum cauſas, quamobrem peſte Deus mortales affligat, diligenti indagatione perquirent. Atque in ijs quidem cauſis cum multa aliae afferantur, ob quas calamitatibus, miſerijs, aduerſisq. rebus homines ille diuexet, tamen hoc ſibi certo perſuadeant, quod à ſanctiſſimis patribus traditum eſt, cum Dei maieſtatem multis hominum peccatis, flagitijsq. laedi, ac uiolari uident, hanc ipſam cauſam potius eſſe, cur is calamitates, et plagas infligit, eo tamen conſilio, ut in uiam reducat homines, ne, ut ait S. Paulus, cum hoc mundo damnentur.

In eam praeterea cogitationem incumbent, quam multiplex, quàmq. ampla materia, et quaſi ſeges chriſtianae uirtutis, charitatisq. exercendae detur illa tam graui afflictione, grauiſſimisq. illis, et permultis difficultatibus, quas ſecum peſtilentia inuehit. Qua in cogitatione uideant ſimul meritorum, quibus adiutrice diuina gratia, ad caelum uia munitur, fructus inde extare poſſe, et ampliſſimos, et uberrimos.

Haec porrò per ſe ſatis explorata ſunt, meditationum, cogitationumq. officia, in quibus peſtilenti tempore fideles aſſiduè uerſabuntur: ſed multa inde conſequuntur, quae eo ipſo praeſertim tempore in omniũ animis, mentibusq. perpetuò infixa inhaerere debent.

Atqui in ijs illud maximè ſibi propoſitum habebunt, quantò anima corpori praeſtat, tantò ſtudioſius animae cura, et ſollicitudo, corporis incolumitati, et ſtudio in periculo praeferenda eſt, in quo et anima, et corpus eo peſtilenti tempore uerſatur.

Immò uerò illud pro certo, exploratoq. habeant, à Deo potiſſimum, et publicam, et priuatam ſingulorum incolumitatem, proſperamq. corporis ualetudinem omni pietatis officio implorari oportere: niſi Dominus cuſtodierit ciuitatem, fruſtrà uigilat, qui cuſtodit eam, inquit propheta. Quamobrem ſciant, ſpem omnem irritam, atque inanem eſſe, quae Dei ope in primis non nititur, ſed tota ſolùm uel in humana prudentia, diligentiaue, aut in rerum copia, atque opibus, aut in corporis robore, et uiribus, aut in alijs id generis praeſidijs collocatur.

In animum autem perpetuò inducent, recuperandae et publicae, et priuatae ualetudinis, incolumitatisq. eas potiſſimùm rationes eſſe, quae ad Dei gratiam reconciliandam, ad ueram peccatorum poenitentiam. ad prauos uſus emendandos diligentiſſimè conferuntur. Iis porrò officijs, et rationibus neglectis, aut praetermiſſis caetera putabunt parum ualere, immo planè inutilia eſſe, illa uerò etiam pernicioſa admodum remedia, quae ſecum peccatum coniunctum habent.

HAEC omnia cum ſibi quisque perpetuò perſuaſa habeat, tum maximè et priuatis colloquijs, et publicis concionibus non ſolùm Epiſcopus, ſed parochi, et concionatores pro ſuo quisque munere, in hominum mentibus quàm diligentiſſimè inſerere ſtudebunt, tamquã ſemina quaedam officiorum ferè omnium chriſtianorũ, quae infra explicata, et demonſtrata peſtilentibus temporibus praeſtanda ſunt.

His porrò officijs cogitationum, meditationumq. certarum, quas eo de genere ſibi fideles animo rectiſſimè conceperint, inſtructi, non modò non langueſcent, ſed ualde etiam ſe excitabunt in omnes partes praeſtandi chriſtianae charitatis opera.

De præſentia, et conſtantia, omnium.

SI ullo unquam tempore, uel afflictiſſimo, aut Epiſcopi ſollicitudo, aut Sacerdotum miniſterium, aut magiſtratuum, decurionum, et aliorum omnium, qui praeſertim prudentia, fortitudine, conſtantia, charitate, alijsq. uirtutibus praeſtant ſtudio quàm diligentiſſimo opus eſt; certe in peſtilentia, cuius immaniſſima ui, repentinoq. impetu cuncta, niſi eorum uirtute fulciantur, breui labuntur, atque ruunt, eſt maximè neceſſariũ. Itaque ij omnes ſinguliq. labẽti patriae, et auctoritate, et exemplo, et muneris commiſſi officio opem neceſſario tempore ferre ſtudebunt; proindeq. non modo illam non deſerent, ut imperita multitudo aliquando factitare conſueuit, ut potè quae ab omni conſilio inops, uulgo conſternata, ac ſola tantùm peſtis uoce perculſa, lõgè refugit, ſed in eius cuſtodia, quaſiq. uigilia ita permanebunt, ut à rebus, et publicis, et priuatis, quibus eorum poteſtate, aut officio, uirtuteq. ſuccurrendum eſt, oculos nunquam deijciant.

Nec uerò in tanta omnium perturbatione, ac trepidatione animo demiſſo, et contracto erunt, ſed forti, magno, atque adeò paratiſſimo ad omnia charitatis officia, et miniſteria. Neque proptereà in ancipiti deliberatione uerſabuntur, aut in quaeſtionem adducent, quae ipſi officia neceſſario praeſtare debeant, quae rurſus minus neceſſaria, quoue iure illis praeſtandis deuincti, ſed ardenti dilectionis, et pietatis ſtudio incenſi, cuncta potius ijs officijs metientur, quae ſibi, in ſumma ea neceſſitate, periculoue conſtitutis, praeſtari ab alijs maximè uelint.

Hanc ipſam porrò rationem, atque uſum in populis, etiam finitimis peſte, aliaue calamitate ob peſtẽ afflictis, ſubleuandis, et adiuuandis adhibebunt.

ET quoniam cunctis alijs ſtudijs, atque officijs potior, multisq. partibus praeſtantior eſt, ſpiritualis cura, paternaq. charitas, quam Epiſcopus, parochi, animarum curatores, et ſacerdotes, tamquam optimi parentes de filiorum ſalute ſolliciti, omni paterno ſtudio conferunt: ideo ipſos in primis admonemus, ut praeſentes adſint peſtilentiae tempore, quo fideles opus admo-

dùm habent, et ipſius Epiſcopi auxilio, et eorundem parochorum, ſacerdotumue miniſterio, cum ad cætera omnia charitatis, miſericordiæq. opera, atque officia, tum maximè ad ſpiritualia adiumenta, et ad Deum non ſolùm precibus, ſanctiſſimisq. orationibus, ſed etiam omni alia ratione placandum.

Quamobrem ob oculos ſibi propoſito tam magno populi ſibi commiſſi, periculo, paternæ charitatis uiſcera [illegible]lutus, conſtantiq. illa Epiſcopalis animi uirtute præditus, quæcumque pietatis officia à parente optimo, filijs præſtari afflictiſſimo illo tempore oporteat, ea ſtudio, et miniſterio ſuo ita præſtabit, ut ad omnia charitatis chriſtianæ opera cæteri homines inflamentur, cum maximè ſingulari, et egregio illo ſuo exemplo, tum uerò etiam pio quodam ardore ſanctarum i[?]hortationum, quas ad clerum, ad populum, ad magiſtratus, decurioneſq. præſertim adhibebit, ut uniuſcuiuſque ſtudium, officiumq. tum uniuerſe, tum ſigillatim excitet, et inflammet, cunctoſq. in cura ſua officijs conſtantiſſimè contineat.

Parochi autem animarumuè curatores, tantum abeſt, ut neceſſario eo tempore populum, cuius curam gerũt, aliquo modo deſtituãt, ut fixa animi deliberatione ſibi ſtatuendum putent, omnia prorſus, etiam mortis pericula paratiſſimo animo ſubire potius, quàm fideles Chriſti ſanguine redemptos, ac ſibi præcipuè in curam traditos, in ſumma pene omnium adiumentorum neceſſitate deſerere.

Reliqui etiam Sacerdotes, et clerici, qui eccleſiæ ſtipendio aluntur, ut Dei laudes concelebrent, preceſq. pro populo adhibeant, tũc maximè intelligent, ſibi in ſtatione, et quaſi in perenni uigilia quadam ſacerdotali, et clericali manendum eſſe, cum diuinæ iræ placatio exoretur oportet ſupplicationibus, litanijs, ſacrificis, frequenti ſacramentorũ uſu, et alijs chriſtianæ religionis miniſterijs, quæ potiſſimum ſacerdotalis officij ſunt.

Populus uerò non modo longius à patria, quæ una omnes omnium charitates complectitur, non refugiet, ſed præ illius amore perſiſtet, hocq. unum ſibi præſcribet, ut ereptis morum erroribus, conuulſiſq. uitiorum ſeminibus, unde peſtiferam labem, atque exitium comparatum eſſe exiſtimare debet, criminum, et peccatorum, quæcumque conceperit, admiſeritue, uere ſanctèq. pœniteat, et uitæ emẽdandæ propoſitum, fixa deliberatione ſuſcipiat. Supplex item quàm frequentiſſimè ad Deum confugiat, qui in medio etiam nubis, et afflictionis arcum propitiationis ſuæ oſtendit, ſuneſtaq. ærumna oppreſſos, ſua item diuina benignitatis ope ſubleuat.

Epiſcopi ſollicitudo in orationibus publicis.

IAM uerò Epiſcopus, ad quem gregis cuſtodiendi perpetua cura refertur, ut uniuerſi populi ſupplicantis religioſa, ſolemniq. oratione Deum placet, cum primum in locis finitimis peſtis graſſatur, certas, ſtataſq. publicas proceſſiones triduanas non ſemel, ſed iterum, atque adeò ſæpius, ſi opus erit, et in urbe, et in diœceſi indicet: quas ieiunio, eleemoſyna, ſacco, cilicio, omniq. mæſto, et lugubri amictu, pedibus nudis, capite aperto, omni pœnitentiæ publicæ modo, uocibus ex intimo animo ad miſericordiæ implorationem emiſſis, gemitu, lachrymis profuſis, intentiſſimo aſſiduarum precum ſtudio, et omni denique non externo ſolùm, ſed interno pietatis religioſa officio ſanctè agi, atque celebrari ſtudebit.

Ad quas proceſſiones etiam Sanctorum reliquias ſacras, præſertim, quæ inſigniores ſunt, uniuerſe aliquando adhibebit.

Statam illam, et ſolemnem orationem quatraginta horarum, religioſe celebrabit: ad quam uniuerſus clerus, et populus, per certas regiones, et parochias diſtinctus, ex Concilij prouincialis quarti decreto, piè, et ordine conueniat. Atque in eius quidem celebritate, quò religioſius omnis clerus, populusq. ad publicæ precationis ſtudium excitetur, ſermo breuis ſtatis ſingulis horis habebitur à perito ſacerdote, qui orantes uehementius inflammet.

Curabit etiam, ut omnes, et ſinguli peccata confeſſi, certo dominico, aliouè feſto die, ſacram communionem ſanctè ſumant.

Statas præterea proceſſiones, quæ ſpeciatim ab uniuerſo uniuscuiusque collegiatæ eccleſiæ clero, etiam regulari, et ab unaquaque ciuitatis, uel diœceſis regione in ſingulas hebdomadas fiant, certo præſcripto modo inſtituet.

Certarum eccleſiarum, in quibus præſertim inſignia pietatis, et religionis monimenta extant, uiſitationem conſtituet, ut ad eas ſcilicet ſupplicandi cauſa, ac ſtudio, uniuscuiusque uiciniæ parochialis populus collegiatim certis diebus conueniat.

Orationem matutinam, ac ueſpertinam ardentius excitabit; et uerò, ubi intermiſſa eſt, reſtituet quàm diligentiſſimè.

Orationem item ſine intermiſſione, ubique, et in urbe, et in diœceſi, certa parochialium, collegiatarumq. eccleſiarum, ac Monaſteriorum prætereà diſtinctione, indicet, atque ſtatuet.

Litaniarum etiam quotidianarum, quas et domi, et foris certis locis, in eccleſijsq. præſertim adhiberi curabit, certam rationem inibit.

Ieiunium, ſi minus in hebdomada pluribus diebus, at in feria ſexta ſaltem, uel Sabbato, præter ſtatos uigiliarum dies à populo agi ſuadebit: alia præterea uera pœnitentiæ ſigna, diuinæ miſericordiæ implorandæ ſtudio ſuſcipienda, demonſtrabit.

In iis quoque religioſis adiumentis illud etiam adhibebit, ut uniuscuiuſque parochiæ ædibus, domicilijs, et habitationibus parochi ſinguli, ſtata religioſa prece ritè benedicant ad inſtructionis, eo de genere, in hoc Concilio editæ, præſcriptum.

Vt autem denique totius prouinciæ populi ſupplicatione etiam adiuuetur, eo neceſſario tempore litteras de periculo, ſuſpicioneuè peſtilentiæ ad Metropolitanum, cæteroſq. prouinciæ Epiſcopos celerrimè ſcribet.

Cura

Cura Metropolitani, et prouincialium Epiſcoporum.

PEſtilentiæ, quæ urbi, locoué prouinciali imminet, periculo audito Metropolitanus eam curam, cogitationemq. ſuſcipiet, ut non ſolùm in Metropolitana urbe, eiusq. diœceſi, ſed in uniuerſa prouincia ſupplicationem, orationem, et alia pietatis opera indicat litteris, omni cohortatione plenis.

Reliqui prouinciæ Epiſcopi ei, cuius diœceſis ex peſtis periculo laborat, charitatis officia nauare non different.

Illi animum, ſpiritumq. addent, et maiorem omni officiorum ratione facient, ad epiſcopalis, paternæq. charitatis partes in peſtilentia, ſi irrepſerit, exercendas. Quod officium ſæpius præſtabit uicinior Epiſcopus.

Propoſito etiam exemplo ſanctiſſimi Pontificis Cornelij, et beati Cypriani Epiſcopi, martyrum, quorum alter alteri, in laboribus, et periculis uerſanti, litteras, plenas conſolationis ſcribebat, Epiſcopum crebris litteris conſolabuntur item, et confirmabunt.

Curam etiam aliquam inibunt, ut de illius, et diœceſis, et urbis ſtatu certiores aliquando fiant, quo ardentiori ſtudio flagrent ſubleuandi neceſſitates.

Studebunt in primis et opem afferre, tum oratione publicisq. ſupplicationibus, tum etiam eleemoſynarum, prout unusquisque poterit, largitionibus.

Omnem aliam præterea rationem quisque diligentiſſimè exquiret, qua fratris Epiſcopi, eiuſq. etiam populi periculo, et difficultatibus, cum eo coniunctis, opportunè, ac benignè ſuccurratur.

Id omne pietatis officium Metropolitanus longè flagrantiori ſtudio præſtabit, ut eius exemplo, ac documento cæteri prouinciales inflammentur ad rei piæ imitationem.

Sollicitudo Epiſcopi in morum corruptelis eripiendis.

EPiſcopus præterea, cuius diœceſis in periculo peſtis uerſatur, tunc in primis accurate inueſtiget, quæ potiſſimum corruptelæ, quæ publica peccata ſint, et quæ ſcelera, flagitiaue, quibus Deus maximè offendatur, eiuſq. ira concitetur. Hæc igitur cùm funditus conuellere ſtudeat, tum uerò ea, quæcumque ſint diuino cultui repugnantia.

Ac rurſus, omnia pietatis officia in uſum ut diligentiſsimè reuocentur, ſedulo curabit.

Sanctioris diſciplinæ initium à ſe faciet, perinde ac ſi peccatis ſuis potiſsimum peſtilentia, qua populus affligitur, cauſam dediſſet; proinde in eo attente figet oculos, ut accurate perſpiciat, quid à ſe uelit Deus, quid iubeat, quid prohibeat.

Ad normam uoluntatis diuinæ omnia ſua conſilia, omnes cogitationes, omnia opera, et uerba, omnes denique uitæ ſuæ rationes conformabit: et officij ſui paſtoralis momenta diuini iudicij legibus perpendet.

Et ſua, et populi peccata pijs, et crebris gemitibus deplorabit.

Aſſidua prece, ſummaq. ſanctiſſimæ orationis contentione, diuini luminis illuſtrationem ſibi depoſcet, ut omnia uidere, omnibus conſulere, eſſe pro omnibus uehementer ſollicitus, et omnia denique, quæ ad populi ſui curam rectiſſimam pertinent, circumſpicere, et mentis oculos colluſtrare, neceſſario tempore poſſit, ſupplex perpetuò Deum orabit, ut diſiectis peccatorum nubibus, pluuiam, et rorem diuinæ ſuæ miſericordiæ effundat in populum, ſuæ curæ commiſſum.

Cum igitur uitæ ſuæ rationes diligenter examinabit, cunctaq. uidebit, quæ à ſe præſtari oportet, ut non modò in graui culpa, ſed in nulla quidem, uel minima offenſa ſit apud Deum; tum familiæ inſtituta, mores, omnemq. diſciplinam recognoſcet; et omnia non tantùm uniuersè, ſed ſpeciatim, ſigillatimq. diligentiſſimè perluſtrabit.

Tantumq. quo ad eius fieri humanitus poterit, aberit, ut quicquam offenſionis, culpæuè in ullo quoquam reſidere patiatur, ut ſtatuat potius, quaſi nexu diſciplinæ ſanctiſſimæ deuincire omnem familiam, ac domum epiſcopalem, quæ, tamquam officina chriſtianarum uirtutum, cæteris expoſita eſſe debet ad imitationem.

Fori præterea ſui eccleſiaſtici rationem, atque uſum omnem explorabit, hocq. attentiùs, ac diligentius, quò grauiores Dei offenſiones ex iniquè factis, iniquiſq. iudicijs exiſtere ſolent.

Perueſtigabit etiam, ac diſpiciet attentiſſimè eccleſiæ ſuæ cathedralis, et cleri illius diſciplinam; in qua, ſi quid uel uniuerſe, uel ſpeciatim offendi animaduerterit, ſtudioſiſſimè emendabit, et corriget; cum præſertim inde documenta omnis optimæ inſtitutionis, et normæ ſumi conueniat.

Vt uerò reliquis omnibus, in quibus aliqua offenſio ſubeſſe poſſit, proſpiciatur, et conſulatur, synodum diœceſanam, ſi expedire cenſuerit, diligentiſſimè habebit, in qua præcauebit, quæ opportuna, quæ neceſſaria, quæq. ſalutaria maximè erunt, pro temporis ratione.

At ſi minus synodum coget, ſaltem Vicarios foraneos ob eam ipſam cauſam euocabit, ut non in urbe ſolùm, ſed in omni diœceſis parte, etiam atque etiam diligenter, depulſis morum erroribus, profligatis publicis offenſionibus, euulſisq. malefactorum ſeminibus, omnis uitæ emendatio, et diſciplinæ chriſtiano nomine dignæ inſtauratio, atque adeò inſtitutio procuretur.

Hoc idem quò in omnes partes rectè, ſancteq. agendi ſtudium uehementius excitetur, cum ſacerdotibus confeſſarijs, et concionatoribus aget quàm diligentiſſimè.

Reliquum etiam ciuitatis clerum ſæcularem, et parochos potiſſimum ſæpius conuocabit; quos omnes cum ad uitæ innocentiam, tum ad uirtutes, quæ in ſacerdotali, clericaliq. ordine elucere debent, eorumq. officia uſquè adeò excitabit, ut ſalutaris inde fructus in populum deriuetur.

Præfectos item monaſteriorum cuiuſuis ordinis, quæ in ciuitate ſunt, ad ſe aliquando accerſet; quibuſcum

omni

omni cohortatione, ſanctisq. admonitionibus, et ijs quidem frequentibus, ubi opus erit, aget, ut in omni monaſterio, tum uirorum, tũ etiam fœminarum ſi quæ illorum curæ commiſſæ ſunt, ſanctè, religioſeq. uiuatur, quemadmodum ex ſuſcepti ordinis inſtituto ab ijs fieri oportet, qui in religionem ſe Deo dicarunt.

Monialium uerò, quarum curam gerit, reformationis rationem omnem ſuſcipiet, et exequetur: quò ſanctiùs illæ, religionis officiis deditæ, calamitati publicæ, et uitæ meritis, et oratione, precationibusq. ſuccurrant.

Itidem agere non deſiſtet cum præfectis, curatoribus, miniſtriſue locorum piorum, et cum cæteris item piarum confratriarum ſcholarumue hominibus.

Nec uerò peccata, et offenſiones publicas diſſimulabit, ſi quas in eo, qui ciuitati præeſt, in magiſtratibus, in decurionibusq. ineſſe perſpexerit: ſed annunciabit eis errata, in quibus offendunt. Nihilq. ad ſalutem publicam potius eſſe oſtendet, quam ab illis in primis pietatis chriſtianæ opera unicè coli, quamq. iuſtitiæ munus, et officium depulſo omnis cupiditatis dominatu, rectiſſimè, atque æquiſſimè omnibus adminiſtrari.

Omni etiam officij genere cum eiſdem aget, atque hoc ſedulò inſtabit, et urgebit, ut publica auctoritate, publicoq. decreto, ſi modò res eiuſmodi eſt, de qua per illos decerni liceat, tollantur, et radicitùs extirpentur, quæcumque ſunt, ob quæ Deus palam præſertim, ac publicè offendatur.

De populi denique uniuerſi diſciplina conformanda, et peccatis tollendis, ad quæ proclinius, frequentiusuè prolabitur omnem rationem etiam cum ſacerdotibus inibit, totus in ea cura defixus, ut à Dei offenſionibus ad uirtutum chriſtianarum officia illum planè reuocet.

Immò uerò hoc etiam ualde ſtudebit, ut uoluptariæ omnes actiones, in quibus uulgi multitudo aliquandò uerſatur, inani opinione, cum putet, peſtilentiam mũdanis lætitijs facilius caueri, omnino abijciantur, quales ſunt ſaltationes, profanæ cantiones, comeſſationes, crapula, et cætera eius generis: quibus plerumq. multa peccata coniuncta ſunt.

Populum quoque inducere procurabit, et ad conſtituẽdum profuſis ſumptibus modum, et ad inueteratas malas conſuetudines deteſtandas, atque planè abijciendas.

Id omne non ſolum cum populo ciuitatis, ſed etiam cũ diœceſano paterna ſollicitudine aget.

Accerſet præterea ad ſe omnes præfectos uniuſcuiuſque collegij, etiam artificum; quorum operam, et diligentiam adhibebit ad reſcindendos prauos uſus, ſi qui in eorum collegijs, aut artificijs ſunt, unde aliqua Dei offenſio exiſtat.

Patribusfamilias illud magnopere ſuadebit, ut aleatorij ludi, imprecationes, blaſphemia, uerba impura, turpia, impudicæ choreæ, ſaltationes, pompæ luxus, profuſa conuiuia, et cætera, quæ ab itemperantia manant, procul ab omni domo arceantur.

Omnes uerò, et urbis, et diœceſis partes cum ipſe accurrendo inuiſet; tum alios probatos, uiros eccleſiaſticos ob eam cauſam nomine ſuo mittet: et uerò quæ opportuna ſunt, curabit, atque adeò exequetur, ut nulla ex parte optimi parentis, uigilantisq. paſtoris cura, ſtudium, uel miniſterium deſideretur.

Singulorum crimina diligentius inueſtigabit, quæ præſertim cum diuturniora ſint, ad iræ diuinæ concitationem plus roboris habent, ut adulteria, concubinatus, uſura, nefarij contractus, bonorum eccleſiaſticorum uſurpationes, res malè partæ, et alia eiuſdem generis, quibus præſens, ſalutareq. remedium accommodabit. Quamobrem unumquemque, quaſi ſomno obliuionis peccatis dormientem, excitabit, ut opus erit, ad pœnitentiam, ad lachrymas, et flagitiorum deteſtationẽ, depulſionemq. ut re ipſa præſtet, quæ cum diſciplinæ Chriſtianæ rationibus, et ſtudijs conueniunt.

Pacem, et concordiam inter diſſidentes reconciliabit.

Lites componere, controuerſias dirimere, cuncta cuiuſuis generis diſſidia tollere ſimultatem, odia reſtinguere, factionum ſemina conuellere ſtudebit.

Quæ male parta ſunt, maleq. ablata reſtitui curabit.

Omnes denique paſtoralis officij, atque auctoritatis neruos eò intendet, ut et offenſis publicis ſublatis, et diſciplina chriſtianæ ſanctioribus inſtitutis, et omni rectè agendi ſtudio, omniq. chriſtianarum uirtutum uſu, et exercitatione ab uniuerſo clero, populoq. imploretur, atque exoretur miſericordia Dei.

Cura in alijs cautionibus tuendæ publicæ ualetudinis.

IIS adiumentis ſpiritualibus alias cautiones Epiſcopus adhibebit. Atque in primis quidem edictis Epiſcopalibus, aliaque omni ratione de publica ualetudine tuẽda certas rationes inibit, atque edicet, quas cùm in locis eccleſiaſticis, tum ab hominibus clericalis ordinis, ab alijsq. Epiſcopali iuriſdictioni ſubiectis inuiolatè ob bonum publicum ſeruari mandabit.

In omni autem deliberatione, et cautione, quam tuendæ publicæ incolumitatis cauſa ſuſcipiet, id ſtudebit, ut conſultationibus cum magiſtratu ſanitatis habitis, quicquid ipſe eo nomine cauerit, cum illius publicis edictis, ad ualetudinis publicæ commodum piè, et rectè pertinentibus, non diſſentiat, nec diſcrepet; ſed in omni eius generis ratione, quæ ad bonum publicum tota refertur, unus idemq. ſit utrinſque conſenſus, ſummaq. in re adiuuanda publica charitatis conſpiratio.

Idem præter ea, quæ hac inſtructione demõſtrata ſunt, poteſtatem etiam præfecto regionario, et Vicario foraneo ac alijs uiſitatoribus faciet, alia non modò generatim, ſed ſpeciatim ſtatuendi, atque exequẽdi, quæ in peſtifera contagione utilia, opportuna, et neceſſaria illi uiderint ad publicã ualetudinem tuendam, quæ ab Epiſcopalibus præſcriptis, et regulis non diſcrepent.

Quicquid uerò illi agent, opportuneq. ac neceſſario ſtatuent, id quamprimum Epiſcopo ſignificabunt.

In omni autem re, quam magiſtratus ſanitatis aget, uel cauebit, publicæ ualetudinis cauſa, operam da-

bunt,

bunt, ut diligentem eius cautionem, ſtudiaq. imitentur ad Epiſcopalium regularum præſcriptum.

Parochi etiam cæteriq. eccleſiaſtici homines id unum quoque maximè ſtudebunt, ut publicam ualetudinem omni charitatis officio curent, ac præterea in executionis uſum accuratiſſimè perducant, quæcumque non ſolùm hac inſtructione explicata ſunt, ſed quæ Epiſcopus hoc ipſo de genere, prout opportuna uideris, publicæ ſalutis cauſa ſtatuerit, et quæ item præfectus regionarius, aut Vicarius foraneus, aliusue uiſitator monuerit mandaritue: immo etiam ſi clericalis ordinis homines ſunt, qui intra alicuius parochiæ fines habitant, illa quoque ſeruabunt, quæcumque uel ex hac inſtructione, uel ex epiſcopi uoluntate, uel alia iuſta ratione parochus commonefecerit.

Quæ præterea à magiſtratibus, decurionibusue ad eam publicæ incolumitatis rationem piè ac utiliter conſtituentur, eadem, ut à populo planè ſeruentur, omni cohortationis officio monebunt.

MAGISTRATVS autem, et decuriones, ut eidem publicæ ualetudini proſpiciatur, et conſulatur, cũ omnia ſapienter, chriſtianaq. pietati congruenter agent, tum ualde cauebunt, quæ diuino cultui, et charitatis officijs cum impedimentum afferre poſſint, illa maximè fugienda, ſuo loco infra demonſtramus, ac uehementer in Domino monemus.

Sollicitudo in uniuſcuiuſque preparatione ſpirituali.

EPiſcopus in eo præterea ſollicitus erit, ut imminenti illo peſtis periculo, confirmationis Sacramentum, quibus per ætatem ex doctrina Romani catechiſmi miniſtrandum eſt, ubique miniſtret; cum illi, ſi peſtis irruet, in eo ſtatu futuri ſint, ut periculum mortis non modò in ſingulas horas, ſed in ſingula momenta pertimeſcant.

Id etiam ſedulo curabit, ut ſuæ quiſque conſcientiæ latebris diligentiſſimè, diſcuſſis, omnis ante actæ uitæ peccata confiteatur.

Tum etiam, ut ad tam ſalutare pœnitentiæ Sacramentum omnis frequenter accedat; ita ut cum quis ſe peccati mortalis labe inquinatum eſſe conſcius erit, eo Sacramento illud expiare quàm primùm ſtudeat: nec uerò ad extremum differat, cum non modò ſuſpicari, ſed certè omnino timere poſſit, ac debeat, ſi peſtis Dei permiſſu irruerit, illo peſtilenti tempore maxima cum difficultate ſibi præſto fore ſubſidia tam corporis, quàm animæ.

Itidem ad frequentem ſanctiſſimæ Euchariſtiæ uſum fideles omni ſtudio accendet; et, ut ſaltem ſemel in hebdomada illam ſumant.

Ad ea, quibus Dei iram placari, eiuſq. miſericordiam implorari compertum eſt, pietatis opera, præſertim ad aſſiduam orationem, ad ieiunium, ad eleemoſynam crebro hortetur. Ad cuius largitiones uberiores populum fidelem ualde etiam incendet, illud ſingulare exemplum ethnicorum, qui, euangelicæ lucis expertes, cum in grauiſſimam peſtem olim inciderint, opinione perſuaſi, eam ſibi calamitatem inflictam eſſe, quòd nullũ pietatis ſtudium, nullumq. beneficentiæ, liberalitatiſq. officium egentibus hominibus contulerint, ad eam propulſandam id conſilij adhibuerunt, ut eorum domus, officinæ, tabernæ indigentibus, ac pauperibus paterent, qui inde res, quas propterea palam omnibus expoſuerant, ad uitæ uſum neceſſarias, gratis, libereq. ſumerent.

Ab omnibus, eo peſtis imminentis periculo propoſito, domui ſuæ diſponi, et conſuli ſuadebit, ut ſcilicet unuſquiſque, æs alienum, ſi quod contraxit, rectè diſſoluat, nomina quæcumque explicet; lites componat, tranſigatuè; teſtamentum conficiat; nec denique res domeſticas contractas, difficultatibuſq. implicitas relinquat; ne fortaſſe, ſi mors, ut in peſtilentia euenire ſolet, continuò oppreſſerit, ſibi liberis, boniſq. ſuis rectè conſulere minus poſſit, indeq. propterea uel litium diſcordiarũue inter filios, agnatoſue, ſemina, uel æris alieni ſoluendi difficultates, tardioreſue ſolutiones, uel controuerſiæ aliæ, et, quod graue eſt, ſpiritualia incommoda exiſtant, quæ animæ ſaluti detrimentum, perniciemuè afferrant.

HAEC eadem ſanè omnia, et ſingula officia, in regione, ſibi commiſſa, et præfecti regionarij, et Vicarij foranei, et uiſitatores, et parochi in parochiali uicinia ex Epiſcopi inſtructione, et præſcripto pro ſuo quiſque munere præſtare, atque exequi ſtudebunt.

Hæc itidem ipſa pro ſui muneris partibus cum in collegijs, confraternitatibusq. præfecti, tum in ædibus priuatis curabunt diligenti ſtudio, omniq. charitatis contentione.

Præparatio adiumentorum ſpiritualium peſte imminente.

EPiſcopus uerò omnia adiumenta, antequam peſtis populum inuadat, diligenter conquirat, et parare ſtudeat, quibus fiat, ut, ſi peſtis ingrueret, ne quid illis populis, quos inuaſerit, deſit, neque ad animæ ſalutem, neque ad corporis medicamentum, uictum, et curam.

Confeſſarios, concionatoreſq. quorum miniſterio, opera necessario eo tempore adiuuetur, aliunde, ut diligentiſſimè poteſt, ad ſe accerſere, et conducere, tum ad urbem, tum ad diœceſis oppida, et loca præſertim inſigniora curabit.

Ac, præter parochorum curam, certos etiam alios ſacerdotes undique, quantum poterit, omni pietatis officio conquiret, qui charitatis ardore inflammati, paratiſſimi ſint ad omnia eccleſiaſtica miniſteria, illis præſtanda, quos uel peſtis morbus, uel ſuſpicio inuaſerit.

Iis, et concionatoribus, et confeſſarijs, et alijs ſacerdotibus neceſſaria alimenta, ut ſubminiſtrentur, omni ratione curabit.

Alios præterea clericalis ordinis homines, charitatis ſtudio flagrantes deliget, qui modò huc, modò illuc uiſitando accurrere poſſint.

De-

Delectum item habebit, aliquorum ſacerdotum, atque aliorum quos potiſſimum adhibere poſſit ad curam eccleſiaſticorum hominum, peſtis morbo, ſuſpicioneue laborantium.

AD omnem porrò curam, quo uehementius uniuerſi, et ſinguli peſtilentiæ tempore incendantur, indulgentiam à ſummo Pontifice iis procurabit, ut potè.

Sacerdotibus, qui peſte affectis Sacramenta miniſtrarint.

Medicis, eos curantibus.

Chyrurgis, tonſoribusue, qui uenam ſecant, quiuè plagis medicamentum apponunt.

Nutricibus, quæ infantibus, peſte laborantibus, ſuſpectisuè lac præbent.

Obſtetricibus, quæ mulierum in eo morbo, ſuſpicioneuè uerſantium, partum adiuuant.

Miniſtris, qui peſte ægrotantibus aſſiſtunt.

Baiulis, qui peſtifere affectos, ſuſpectosuè ad curationis locum perducunt, feruntue.

Illis item, qui peſte mortuorum corpora ſepeliunt.

Iis denique omnibus, quicumque ſint, uel mares, uel fœminæ, qui illorum ſuſtentationi, et curationi aliquo modo ſeruiunt; qui item eleemoſynam, pro facultatum ratione, in eorum adiumentum contulerint.

Facultatem item ſibi ab eodem dari curabit, adiunctis ad eam certis priuilegijs, ut regularium cuiusuis ordinis opera, miniſterioue ſine ulla mora, aut impedimento ſuperiorum, peſtilentiæ tempore uti poſſit.

Vt præterea populi charitas ad pauperum, peſtilentiaq. morbo, ſi Deus permiſerit laborãtium curam, piumq. ſtudium accendatur, et longè, lateq. progrediatur; libros, eo de genere grauiſſimè conſcriptos, quos neceſſario eo tempore ſtudioſe legat, ad uſum proponet, ut potè Gregorij Nazianzeni homiliam, ſermones duos Gregorij Nyſeni de pauperibus ſubleuandis, et Cypriani martyris ſermonem unum de mortalitate, et alterũ item de eleemoſyna, atque aliorum præterea patrum libros eiuſdem generis.

Vt uerò, quæ ab illis uel tradita, uel præcepta ſunt, in morẽ, atque uſum afflictiſſimo præſertim peſtilentiæ tempore inducantur; eos libellos, uulgariter conuerſos, exiguoq. uolumine comprehenſos, typis impreſſos, atque editos extare uolumus.

Iis præterea libris alios, de rerum ſpiritualium officijs, ſtudijsq. rectè conſcriptos, prout opus eſſe uiderit, ad legendum cùm ob alios fructus, utilitatesq. adiunget, tum etiam, ut ne populus, propter intermiſſas magna ex parte, in peſtilentia periculis artes, et negotiationes, otio langueſcens ad turpes, inaneſq. uoluptates tempus traducat.

ALIAS uerò facultates, quæcumque peſtis tempore uel neceſſariæ, uel opportunæ à ſummo Pontifice impetrandæ erunt, ita in tempore diligenter impetrare ſtudebit, ut ſi peſte ſtatim irruente litterarum curſus intercludatur, aut retardetur, ne mora ulla ijs adiungẽtis interponatur, quæ in peſtilentia opus eſſe poſſunt.

In ijs facultatibus erunt hæ ſcilicet.

Facultas concedendi plenariam indulgentiam peſte laborantibus, confeſſis, aut contritionis ſigna oſtendentibus.

Facultas concedendi indulgentiam ijs, qui in quotidiana oratione, per ſeptem horas diſtincta, uerſantur.

Facultas, priuilegiumuè aliquot altarium, ut cum in eis ſcilicet ſacerdos pro aliquo defuncto Miſſæ ſacrificium obtulerit, eius anima ſuffragetur ad liberationem à pœnis purgatorij.

Facultas, quæ etiam delegari poſſit, abſoluẽdi ſaltem in foro conſcientiæ à peccatis, delictis, et cenſuris, ſummo pontifici reſeruatis, etiam in litteris, die cœnæ Domini promulgatis.

Facultas etiam aliqua abſoluendi in foro exteriori.

Diſpenſandi item cum ſacerdotibus in quibuſdam irregularitatibus, etiam ob mortem ſecutam contractis, id quod facilè euenire peſtilentiæ tempore poteſt in curatione ægrotorum, etiam ſine ulla delicti culpa.

Conuertendi etiam alicuius eleemoſynæ legatæ uſum, ſaltem ad tempus, ſi quando ad pauperum neceſſitates ſubleuandas illud expedire, uel neceſſarium cenſuerit. Quæ enim ob piam aliquam cauſam legata, relictauè ſunt, ut uidelicet, uel in diuinum cultum, uel in puellarum nubentium dotem, uel in alium eius generis uſum erogentur; ea tunc ſæpè expedit ad egentium hominũ uictum, et ſuſtentationem conuerti.

Decernẽdi, ſtatuendiue, utilitatis publicæ cauſa quicquid opus erit, atque adeo compellendi etiam, ut eccleſiaſtici homines ab Epiſcopali iurisdictione exempti, et regulares etiam, ac locorũ præterea piorum, ſi quæ eiuſmodi loca, ab Epiſcopi iurisdictione immunia ſunt, præfecti, curatoresue ſeruent, atque adeo præſtent, quæcumque is, ob publicam utilitatem decreuerit, ſtatueritue, pœnis etiam, et cenſuris propoſitis.

A Metropolitano etiam facultatem impetrabit, quæ, dũ peſtis eſt, ſibi permiſſum ſit, ab aliquorum decretorum prouincialium præſcriptis rationibus, quæ in peſtilentia ſeruari minus poſſunt, aliquando diſcedere, ut potè à conditionibus loci, et altaris, in quo Miſſa celebrãda erit, à regulis item, quibus uetitum eſt, extra ſedem confeſſionalem in eccleſia confeſſiones audire, et ab inſtitutis etiam celebrandi foraneos conuentus, et ab alijs compluribus eiuſmodi decretis prouincialibus; quorum poteſtatem ſibi à Metropolitano fieri opus eſſe, aut expedire ipſe uiderit.

ET quoniam peſtis tempore tum in ciuitate difficilis, tum in diœceſi difficilior ad epiſcopum aditus eſſe poteſt; id propterea in ijs, quæ epiſcopalem auctoritatem requirunt, tunc expedit, ampliores facultates, et parochis, et reliquis confeſſarijs, ſacerdotibus, et uicarijs præſertim foraneis concedi, permittiuè.

Itaque pro locorum, perſonarumq. ratione, proq. peſtis, periculoſius imminentis, grauitate, liberius, præſertim uicarijs foraneis facultates uarias delegabit;

in

in quibus erunt hæ.

Facultas abſoluendi, etiam in utroque foro, à peccatis, criminibusue, interdicto, et cenſuris, ſibi reſeruatis, ea adiuncta etiam facultate, ut cui delegarit, is ſaltem in foro conſcientiæ eandem ſubdelegare poſſit.

Permittendi ſacram confeſſionem audire extra eccleſiæ fines, atque adeo etiam fœminis extra confeſſionalem ſedem.

Concedendi, ut Miſſa celebrari poſſit in omni eccleſia, et altari etiam ligneo, ut in uijs, lociſq. eiuſmodi; et prorogandi rurſus facultatem datam.

Conſtituendi, et approbandi, etiam ſine examine confeſſarios, etiam qui clericorum confeſſiones audiant.

Intermittendi ſacerdotales, clericalesue illos conuentus, ſingulis menſibus præſcriptos.

Præparatio annonæ, et miniſtrorum ad curationem; et ſuſtentationem publicam.

NEc uerò ea præparatio, atque adeo præcautio negligenda eſt, ut à peſtis contagione incolumis, et tuta ſuppellex uel eccleſiæ, uel ſacriſtiæ conſeruetur.

Ideo, quæ præſertim precioſior eſt, diligenter ſeligatur, et locò benè munito, et remotiori cautiſſimè foribus etiam obſignatis, aſſeruetur. Quo etiam loco monimenta iurium, libri, uolumina, ſcriptaq. grauiora, quæ ad eccleſias pertinent, in armario, aut arca cuſtodiantur diligenter.

OMNI officij genere Epiſcopus cum Magiſtratibus, decurionibusue aget, atque adeò omni ſollicitudine inſtabit, ut propius accedente peſtilentiæ periculo, patria, quæ ex horribili, funeſtaq. illa contagione, multis, uarijsq. detrimentis affici poteſt, quàm opportuniſſimè, celerrimèq. omni ſua ope ſuccurant.

Videant in primis, omniq. ratione præcaueant, ut cum in peſte difficultas annonæ ſimul ineſſe ſoleat, ne quid ad rei frumentariæ, omniſq. annonæ ubertatem deſit, ac proinde cautionem diligentiſſimam adhibeãt, ut nemo quiſquam ſit, qui neceſſario eo tempore frumentum ſupprimat; cum præſertim ſæpè fiat, ut grauiſſimo illo tempore, longè plures, quemadmodum uſu compertum, litteriſq. traditum eſt, fame necentur, quàm peſtilentia extinguantur.

Quamobrem omnes, qui opibus circumfluunt, et ipſi magiſtratus præſertim, qui ciuitati præſunt, propoſitum ſibi aliquando habebunt præclarum illud exemplum ſanctiſſimi Pontificis Gregorij Magni, qui et in peſte, et in annonæ caritate apertis publicis horreis frumentaria largitione uſus eſt ad populi laborantis ſuſtentationem.

Rationem præterea Epiſcopus cum eiſdem magiſtratibus inibit, ut tum ex publico ærario, cenſuue, tum etiã eleemoſynis, et omni alia ſubueniendi uia, multorum inopiæ, egeſtateue laborantium, uictui neceſſario ſuccurratur; eo præſertim afflicto tempore, quo præ peſtis periculo, et metu, artificia, negotiationes, nundinationes, et quæſtus, mercaturæuè commertium, agrorum cultura, et omnes aliæ cuiuſcumque opificij exercitationes langueſcunt, aut etiam magna ex parte ceſſant, unde homines ſibi uictum parare ſolent; quò fit, ut innumerabiles homines, qui aliàs ab omni re inopes non ſunt, ſæpiſſimè ex fame laborent.

Quo in officio omni ita Epiſcopus ſe geret, ut cum ſe eleemoſynarum largitionibus, pauperum, miſerabiliumq. hominum, uerè parentem, paſtoremq. oſtenderit exemplo etiam ſuo, non minus, quàm cohortationibus, omniq. alio officio cæteros ad illorum ſuſtentationem alliciat, atque inflammet.

Vt uerò quod ad ſuſtentationem ſatis eſſe poſſit, omninò procuretur; omnes, et ſinguli, quibus ſubueniendũ erit, certo libro, rectè, ordineq. deſcribantur. Qua in re monaſteriorũ, etiam, et piorum collegiorum, tam uirorum quàm fœminarum, ac pauperum clericorum ratio habebitur, quibus neceſſario eo tempore aliquid in eleemoſynam conferendum erit.

Tantùm uerò abſit, ut inopes, et pauperes, pro quibus etiam Chriſtus Dominus ſanguinem profudit, è ciuitate, oppidis, pagiſue, ab omni ope deſtitutis, exturbentur, ut non modò aliorum, ſed mendicantium etiam ratio habeatur, ea ſcilicet, ut in unum locum congregentur omnes, ubi cùm alimenta corporis, tum maxime omnia adiumenta ſpiritualia ſuppeditentur.

Parochi etiam, ubi inſtituta non eſt, in ſua quiſque regione parochiali, confraternitatem ſcholamue hominum, charitatis nomine, Epiſcopali auctoritate inſtituent. Cuius confraternitatis erit, neceſſario illo tempore, et eleemoſynas colligere, et cætera charitatis officia obire, ac præſtare, quibus pauperes, et egentiſſimi homines ſubleuentur.

INſtabit præterea Epiſcopus, ut ijdem magiſtratus medicos certos conducant, conſcribantue, ac paratos habeant, qui peſte laborantes curent.

Chyrurgos, tonſoresue certos deligant, qui uenam ſecent, medicamentaq. apponant.

Medicamenta, resq. ad eorum uictum neceſſarias parent, ac ſubminiſtrent.

Famulos, famulaſq. et alios homines charitate chriſtiana præditos conquirant, qui operam, curationiſue ſollicitudinem eiſdem nauent.

Obſtetrices certas habeant, quæ partum mulierum, peſte ægrotantium, eoue nomine ſuſpectarum excipiant.

Nutrices item certas ad eorundem liberos lacte alendos.

Caprarum etiam certum aliquem numerum ad lactis eiſdem præbendi uſum, ſi quando nutricum copia non datur.

Veſpillones item, quos Monattos dicunt, plures conducant, quorum alij illa officia præſtent, quæ à contagio integra ſunt, et ab omni ſuſpicione uacua: alij ſint, qui peſte affectis ſe duces, ac miniſtros præbeant, qui mortnorum corpora ſepeliant, qui infecta domicilia expurgent, et pannos itidem infectos, et alia id generis exequantur.

Præparatio locorum curationis publicæ.

DOmos publicas hoſpitales, locaue complura, ampla, et diſtincta, quæ, alia ſcilicet peſte affectis, alia eo nomine grauiter ſuſpectis, alia minus ſuſpectis, alia conualeſcentibus uſui ſint, apparent, neceſſariaq. ſuppellectile inſtruant.

Quæ diſtincta partim peſte tabeſcentibus, partim ſuſpectis, partim miniſtris, tum in re cibaria, tum in lectiſternijs, tum in pannorũ purgatione, et lotione uſui ſint.

Veſtes prætereà, et lectiſternia ad cõmutationis uſum parent illis, qui, uel à peſte conualeſcentes, confirmatiue, aut à ſuſpicione planè liberi, inde migrant.

Situm etiam tuguriorum ad multiplicem illum uſum, deligant, et præfiniant. Qua in re etiam, atque etiam caueant, ne loca, ædes, domicilia, arcã, ac ſitus ullos, quicumque ſint, qui ad eccleſiæ, lociue pij cuiuſcumque ius pertinent, uſurpent, occupent, impediant, aut aliqua ſeruitute implicent, ne ad breue quidem tempus. Quod ſi aliquo modo attentent, id ne comittant, Epiſcopus inhibebit, atque interdicet.

Si uerò nullo modo aliunde ſitus, locaue haberi poſſunt, ſed ad eam rem neceſſario uſui eccleſiaſtica ſunt: tunc ei, uel eccleſiæ, uel loco, cuius ſunt, ſcriptis publicis, à notario, rectè, riteq. cõfectis, omnino caueatur, ut quicquid damni, detrimentiue eo nomine fecerit, id reſarciatur.

QVI. ſitus amplus ſit, ut ægroti à grauiter ſuſpectis, hi à leuiter ſuſpectis, qui etiam à conualeſcentibus ſeparatim, aliquo ſcilicet interiecto ſepimento, habitare poſſint.

Loco ſit non humido, non uliginoſo, ſed editiori, et aprico, ſicco, et ſalubri. Propè aquam fluentem ſit, non torrentem tamen, unde inundatio, eluuiòue aliquando extare poſſit.

Extra urbem, oppidum, pagumue, loco tamen propinquo, et commodo, ut adiumenta ad animæ curationem, et corporis uſum, aliaq. charitatis officia, atque ſubſidia facile, et opportunè illis ſubminiſtrari, ac præſtari poſſint.

Parent item materiam omnẽ, quæ idonea, quæq. ſatis ſit, ad tuguria, cappellas, et domicilia, in eo ſitu benè extruenda, ut infrà.

In eo ſitu cum tuguria extruenda erunt, hoc uideant, et ſtudeant.

Vt ita uel denſiſſima palea, uel tabularum ſectilium apta inter ſe commiſſura ſtruantur, ut ab omni aut pluuiæ, aut uenti impetu, turbine, iniuriauè temporis tuta ſint.

Vt ordine recto collocentur, et, ſi fieri poteſt, ab parte anteriori ad ſeptentrionem uerſus, uel in aliã partem ſalubrem ſpectent.

Vt ſingula, quò magis ab omni uligine, humiditateq. defendantur, exiguo riuulo cingantur, per quem aqua pluuia ex eorum culmine defluens, alio extra illorum ſitum deriuetur.

Vt eorum ſolum, ſubiectis tranſuerſis lignis, aut tabulis, palea inſuper multa ſtratis, ab humo altiùs ſaltem tribus palmis extet.

Domicilia, ſeu caſas extra ſepta tuguriorum parent ad uſum laicorum præfectorum, curatorum, cuſtodum, et miniſtrorum.

Loca item diſtincta lauationis, et purgationis ueſtium, et pannorum cuiuſcumque generis.

Habitationem item diſtinctam, ad eorum uſum, qui illis purgandis, abluendiſue operam nauabunt.

Supellectilem etiam neceſſariam ſupra demonſtratam, neceſſariaq. inſtrumenta præparent ad horum locorum publicæ curationis uſum.

Proſpiciant quoque, ne peſte ingraueſcente, palea deſit, ad quotidianam tuguriorum ſubminiſtrationem.

IN omni autem domo hoſpitali, publicoue tuguriorũ loco, tum crux alta, curante Epiſcopo, benè, firmiterq. humi ſuffixa erigetur loco medio, eoq. editiori, et conſpicuo: tum ea in primis ratio habeatur, ut ſi ibi cappella ex pariete iam non eſt, ea cum altari ex tabulis ſectilibus, et aſſeribus extruatur.

Immò uerò ubi plures Sacerdotes conſtituendi erunt, ſi minus totidem cappellæ, at ſaltem duæ omninò extruantur.

ATQVE in earum quidem extructione hæ rationes, mox infra demonſtratæ adhibebuntur.

Situ eminentiore ſtruantur, ab omniq. parte conſpicuo, ut qui in tuguriolis, celliſue ſunt, ab eorum oſtio, quoad eius fieri poteſt, ſacerdotem celebrantem proſpiciant.

Eo prætereà loco ſint, ſi fieri poteſt, ut qui foris ſunt, miniſtri, famuli, cuſtodesue, Miſſæ etiam ſacrificium aſpiciant.

Erunt item forma, quæ quadri ſpeciem exhibeat, longè, latèq. brachia ſex, aut minimum quinque patebũt.

Partes autem à latere ad ingreſſum cappellæ uerſus ampliores etiam fiant licet, uſque adeò, ut pars anterior latè patens ſit, brachia octo, aut rectè ſeptem.

Pauimentum cappellæ à tuguriorum ſolo altiùs extabit brachia quattuor, uel quinque: ad cuius altitudinem aſcenſus fiet gradibus ligneis, ut ſacerdos celebrans è tugurijs paulò remotioribus proſpici rectè queat.

Ligna uerò, tignaue, quibus cappellæ ſtructura ſuſtentatur, ita firma, ſolida, fixa, atque inter ſe benè, aptèq. compacta erunt, ut uentorum impetu, ac ui non modò non corruat, ſed ne labaſcat quidem.

Ab omni latere cappella feneſtram cum ualuis habebit, per quam Miſſæ ſacrificium ſpectetur, cum ſudũ, ſerenumue erit: alioqui ualuis occludetur, ne ex uento, pluuia, iniuriaue temporis aliquid incommodi, indecori, offenſioniſue accidat. Quæ uerò feneſtra à parte poſteriori altaris ſtruetur, ſi quando ſtruatur neceſſe eſt, ab altaris ſuperficie extabit altius uno brachio.

Pars anterior illius cappellæ ita extruetur, ut ſera, claui, peſſulo, uecte, et ualuis benè firmis inſtructa, à

ſur-

furti, rapinæ, alteriusùe iniuriæ periculo tuta ſit, quo cautius, ſacræ ueſtes, ſacraq. uaſa ad Miſſæ cultum pertinentia in cappella ſeruentur; et ſanctiſſimum etiam Sacramentum, quod miniſtrandum eſt, ibidem cuſtodiatur.

AT uerò ubi certus ſacerdos, qui aſſiduè aſſiſtat ſpirituali tuguriorum curationi, non conſtituetur, tunc cappella non intra, ſed extra eorum fines, loco paulo remotiore, ita procul ſtruetur, ut ſacerdos, aliunde acceſſitus, qui ibi Miſſæ ſacrificium celebret, à contagionis periculo, ac ſuſpicione tutus, peſtilentiæ lege, ab Epiſcopo præſcripta, non debeat ſtatos illos dies ſeparatim ab aliorum uitæ commertio manere.

Vbi ſacerdotes conſtituentur, qui præcipuè illis tuguriorum locis in cura ſpirituàli inuigilent, domicilium eis parabitur loco finitimo, at ſegregato aliquantulum à tugurijs, et, ut fieri poteſt, ab alijs domicilijs incolarum, propè habitantium.

Si uerò tale domicilium, lapidibus extructum inueniri non poteſt, ex tabulis ſectilibus, aſſeribusue fiet loco non longè à poſitura cappellarum.

At ſi quando illud ſacerdotum domicilium à finibus tuguriorum aliquantulum aberit; eorum unicuique parabitur etiam propinquiori loco tuguriolum forma decenti, ex tabulis ſectilibus, paleisue confectum: ubi interdiu per pluuiam maneat, et cibum, ac ſomnum aliquando capiat, quò diligentiori aſſiduitate curæ ſibi commiſſæ incumbat.

Domicilium ſacerdotale tale omnino erit, ut in eo ſacerdos, ſeparatim à clerico habitare poſſit, itidemq. ab alio ſacerdote, ſi plures ibi conſtituendi erunt.

Si ad mortuorum ſepulturam cæmiterium parochiale, et alia antiqua cæmiteria, locaué ſacra, ab Epiſcopo ad eum uſum conſtituta, ſatis non fore exiſtimabitur, ſitus alius parabitur, qui tuguriorum loco finitimus ſit, quiq. peſte ingraueſcente mortuorum numerum capiat; et appoſitus prætereà ſit, ut pariete cingi, et ubi aliquando deinceps extrui ſacellum commodè poſſit.

Situs hic et ab Epiſcopo ritè conſecrabitur, et firmiſſima ſepe ſaltem, aut denſis aſſeribus, aut materie undique ita cingetur, ut et lupis, et reliquis beſtijs aditus omnino obſtruatur.

CAPpella unaquæque, ubi ſacerdos conſtituendus erit, inſtruetur hac ſuppellectile, ut potè lapide ſacro, calice, patena, cruce, et alia prætereà ſacra imagine, candelabris binis, ueſtium apparatu ad Miſſæ uſum neceſſario, et mappis item eo numero, ut ſuo tempore commutari queant.

Habebit prætereà uaſculum aquæ ſanctæ, aſpergillum, et tintinnabulum.

Superpellicea etiam numero ſaltem totidem, quot ſacerdotes ſunt, et quot item clerici.

Laternas item quattuor cum cereis: quæ ad ſanctiſſimi Sacramenti, cum fertur, cultum adhibebuntur.

Pixis etiam comparabitur, et tabernaculum ligneum, ubi ſanctiſſimum Sacramentum cuſtodiatur, et umbella item, quæ ſaltem exigua, ab uno tantùm homine geſtetur.

Sacri olei uas etiam ſit, ad uſum miniſtrandæ extremæ unctionis.

Libri rituales Sacramentorum totidem, quot ſacerdotes.

Hac porrò ſuppellex etiam, quod ad mappas attinet, conduplicabitur, ubi ſacerdotes plures reſidebũt, prout erit eorum numerus, ſaltem, quæ attinet ad mappas, et ueſtes.

Feretrum prætereà unum, duo, pluraue.

Pallium etiam præcipuum apparabitur, quod ad efferenda corpora eorum, qui peſte mortem obierint, uſui erit, et plura item, eaq. loco diſtincto, et ſeparato ab omni alia ſuppellectile, aſſeruabuntur.

Armarium ſub altari extructum, ad uſum aſſeruandi ſuppellectilem ſacrarum Miſſæ ueſtium.

HOſpitalibus domicilijs, locisuè tuguriorum, ubi hominũ exiguus numerus, peſte irruente, collocandus erit, ſacerdotem ſaltem unum Epiſcopus præficiet: ubi uerò aliqua multitudo, duos, atque, adeo plures pro multiplici uarietate, et multitudine illorum, qui eò perducendi erunt; ut unus peſte affectis, pluresue etiam, ſi quando morientium multitudo plures poſtulat, alter ſuſpectis, alius minus ſuſpectis, uel conualeſcentibus, uel miniſtris, quoque operam ſpiritualem nauet; eamq. ob cauſam omnes in locis curationis reſideant, aſſiduiq. ſint, quibus ſinguli clerici adiungentur, qui eiſdem in Miſſæ ſacrificio, alijsq functionibus miniſtrent.

Iis ſacerdotibus, et clericis, quæ ad uictum, ueſtitũq. neceſſaria ſunt, ſuppeditabuntur à miniſtris publicis ex eo ſumptu, unde alimenta alijs præbentur, qui in eadem hoſpitali domo, locoue ſunt.

CVM eiſdem magiſtratibus, et decurionibus Epiſcopus aget, ut nihil denique in ſumptibus faciendis, alijsq. officijs præſtandis prætermittant, aut negligant; ut omni externa cura, omniq. externa adminiſtratione opportunè proſpiciant imminentibus neceſſitatibus. Id porrò ſtudium cum laudabile eſt, ac nomine chriſtiano, et commemorabili pietate dignum; tum planè neceſſarium.

EPIſcopus prætereà certas domos, aut domicilia, locaué ampla, et à cæteris diſtincta parari ſtudebit: quæ uſui eſſe poſſint, aut eccleſiaſtici ordinis hominibus, qui præſertim collegiatim uiuunt, aut monialibus, aut ijs, qui in hoſpitalibus curantur, ſi fortè peſtis in monaſteria, hoſpitaliaue loca inuaſerit.

At quæ domicilia, locaue uel ij omnes, qui in peſtem, ſuſpicionemue inciderint, perducantur, aſportenturue; uel contra fiat, ut ſcilicet peſte affectis remanentibus, ad illa ipſa domicilia cæteri benè ualentes, et ab omni ſuſpicione liberi, qui ſunt eiuſdem uel collegij, uel monaſterij, uel hoſpitalis ædis, habitatum ueniant, ne illorum contagione inficiantur.

S Officia,

Officia, ipſo peſtilentiæ tempore miniſtranda, et conſtans in primis miniſtratio.

CVm peſtilens contagio, uel in ciuitatem, uel in aliquam eius partem, uel in diœceſim, eiuſuè locum aliquem ſe ſe infuderit, eo diligentior cura, et ſollicitudo laborioſior propoſita Epiſcopo erit, quo grauius, certiuſq. periculum fidelibus, ſua cura commiſſis, inſtat.

Parochorum, et ſacerdotum, quos conquiſierit, ſollicitudinem omni cohortatione, omniq. officio, atque imitationis exemplo, quo alijs praibit, ardentius accendet.

QVEM uerò locum peſtis peruaſerit, eò quamprimum Epiſcopus certos ſacerdotes mittet, qui ſpirituali curationi incumbat. Cui curationi intereà Vicarius foraneus, ſi locus diœceſis ſit, prouidebit, dum Epiſcopus illos mittet.

Magiſtratuum, decurionumq. ſtudium, et procurationem, quam peſtis periculo imminente paulò ante excitarat, uehementius eo ipſo tempore inflammare nõ deſiſtet, quo peſtifera lues iam ſerpere incepit.

Populi item charitatem, et pietatem ſanctiſſimis, tum orationum, piarumq. exercitationum, tum miſericordiæ operum inſtitutis, eò diligentius, ſtudioſiuſq. incendet, quò uehementius illum, peſtilentiæ metu perculſum, afflictum, ac penè proſtratum cernit.

Quo in genere illam animi conſternationem, ac ſtupiditatem, quaſi uecordiam quandam, quæ ex repentinis illis funeſtæ labis euentibus quam ſæpiſſimè accidit, ex hominum mentibus ita euellere ſtudebit, ut et ſummi, et medij, et infirmi non modò præ timore partes officij ſui non deſerant; ſed et erga Deum religione, et pietate in patriam, et amore erga ſuos, et charitate in ciues ualde accenſi, in omni fortitudinis, conſtantiæq. officio ſe ſe contineãt, atque excitent, non ſolùm ad labores, Christi Domini cauſa neceſſario tempore, fortiter ſuſtinendos, ſed ad pericula etiam ſubeunda conſtantiſſimè. Itaque omnium animos confirmabis non dictis tantùm, ſed factis, epiſcopali robore, epiſcopaliſq. uirtute uerè dignis.

Perpetuo igitur huc, atque illuc accurret, afflictos eriget, mœrentes mœſtoſq. conſolabitur, egentes ſubleuabit, orationis ſtudium excitabit, opera, atque officia pietatis languere non ſinet, et omnia denique tuebitur, quibus animi exuſcitantur, et maiores fiunt ad omnem ſanctarum uirtutum exercitationem.

PArochi autem, et Epiſcopi præclaro documento, exemploq. inſtructi, et propoſita in primis etiam ſibi illa immenſa charitate, qua animas ſibi in curam traditas, Chriſtus Dominus dilexit, precioſoq. ſanguine, in ara crucis profuſo redemit, non modò unquam non erunt in ancipiti deliberatione officiorum, quæ eis neceſſario præſtare debeant, ſed nihil potiùs ſtatuent, quàm illis in diſcrimine, calamitateq. uerſantibus omne ſpirituale pabulum miniſtrare, etiam ſi uitæ periculum ſubeant, memoria, et recordatione ea excitati, quòd ſibi ſpecialis cura commiſſa eſt, illas paſcendi. Et uerò meminerint, multò conuenientius, negligens quoddam ſtudiũ obijci, quòd ipſo ad parochiales ſuos ſpiritualibus adiumentis neceſſario tempore ſubleuandos adhibent, quàm quod uitio ijs dari ſolet, qui langueſcente charitate ſunt, nullaq. cura ducuntur eoſdem adiuuandi rebus ad corporis uſum neceſſarijs.

In ea etiam recordatione uerſabuntur, magnam ſibi oblatam opportunitatem, et accommodatam, cum ad uitam pro grege profundendam, tum ad operam ei utiliter, neceſſarioq. nauandam, non ſine præclara teſtificatione deſiderij, et zeli, quo exardeſcere debent, ſalutis animarum.

In contagionis etiam periculo, quod certè hominum opinione longè minus eſt, ob oculos ſibi ponent, præcipuam illam curam, qua ſuos miniſtros Deus admirabiliter tuetur, ab omniq. periculo incolumes conſeruat, dum ad diuinæ maieſtatis gloriam, animarumq. ſalutem procurandam, miniſteria ſua religioſè conferunt. Id quod peſtilentia ſuperiori tempore animaduerti licet, quo perpauci aut ferè nulli animarum curatores, qui, in ſua cura benè gerenda officio cõſtantiſſimi, parochialibus ſuis peſte tabeſcentibus cum alia ſacramenta, tum extremam etiam unctionem miniſtrarint, mortem obierunt: contrà uerò qui à ſui miniſterij functione longè refugerunt, complures morte erepti fuerunt.

Si rurſus contra eueniſſet, hoc ſecum ſtatuent, nihil ſacerdoti, curam animarum gerenti, optabilius, nihilq. ad charitatis meritum fore præſtantius, quam pro animarum, quæ ſibi, ſuæq fidei concredita ſunt, ſalute mortem oppetere. Immò uerò non defuerunt ſanctiſſimi uiri, qui ſcripſerunt tale mortis genus, à martyrij gloria non longè admodum abeſſe.

His, atque adeò alijs huius generis commentationibus, et rationibus, quæ permulta illa quidem ſacrarum litterarum monimentis conſignata ſunt, et ſanctorum patrum documentis, exempliſq. explicata, parochi, quaſi ſtimulis curæ ſuæ incitati, in dies ardentiori zelo ſe ſe inflammabunt, ad rectè, cumulateq. exequendas parochialis ſui muneris partes.

IAM uerò igitur, et Epiſcopus paſtoralis officij ſui religione adductus, et ijdem parochi, animarũue curatores, muneris ſuſcepti rationibus commoti, ſtudioſe, ſolliciteq. præſtabunt, muneris, miniſterijq. ſui officia: ad quæ etiam, atque etiam uehementius ſe ſe excitabunt, exemplo accenſi ſanctorum uirorum, Cypriani martyris, Baſilij Magni, et Nicolai, Epiſcoporum, Bernardini Senenſis, beatiq. Rochi, quorum omnium mirifica in contagioſo morbo cura extitit, et præterea Auguſtini ſanctiſſimi epiſtola, ad Honoratum conſcripta, et præclaris item illis Dionyſii Alexandrini litteris, ex quibus ſacerdotalis, clericaliſq. officij functiones, quas in grauiſſima peſte ſacerdotes, diaconiq. executi ſunt, à ſe etiam omni charitatis ſtudio, ſuſcipiendas, præſtandaſq. facilè intelligent.

Sed ne longè ſolùm exempla petantur, domi etiã ſunt,

quo-

quorum documentis homines eccleſiaſtici ordinis ad omne charitatis officiorũ genus in peſtifera labe exequendum inſtruantur. Atque ij quidem ſunt, Metropolitanæ eccleſiæ Mediolanenſis Archiepiſcopi duo, omni laude florentes, Benedictus, et Aſpertus. Hic in teterrima peſte, quæ ſuo tẽpore omnem Italiã, populumq. Mediolanenſem præcipuè inuaſerat, peſtilenti lue tabeſcentes perpetuo ſtudio uiſitaſſe, eisq. ſacramenta omnia miniſtraſſe fertur: idq. ipſum officium, eius exemplo, et iuſſu parochi etiam accuratè præſtitiſſe dicuntur. Ille omni Europa, Italia, et urbe, ditioneq. Mediolanenſi præſertim peſtilentia morbo uexata, atque afflicta, cum ea ipſa officia præſtitiſſet, tum cibum etiam, ac uictum tabe languentibus manu ſua miniſtraſſe commemoratur.

Populus denique fidelis, eccleſiaſticorum hominum ſtudijs, atque exemplis inflammatus, et eiusdem Dionyſii præcipuis litteris commonitus, nõ afflictione quaſi tabeſcens, ſed immenſo quodam charitatis chriſtianæ, beneuolentiæq. fraternæ ardore incenſus, patriam non deſtituet, coniunctiſſimos non deſeret, fidelium corpora inſepulta nõ proijciet, neque cætera aget, quæ à deliberationis chriſtianæ officio aliena, olim gentes, à fidei religione auerſas in peſtilentia egiſſe, ijsdẽ Dionyſii litteris proditum eſt. Immo is occaſionem nactus ſanctè exercendi officia charitatis, omnisq. religioſæ uirtutis talem ſe præſtare ſtudebit, quales in teterrima illa peſte, quam ipſius item Dioniſii litteræ narrant, extitiſſe dicuntur, qui minimè perterrefacti, peſtis morbo afflictos frequentiſſimè inuiſebant, illis ſedulò inſeruiebant, curationemq. omnem ob Chriſti amorem pro uiribus adhibebant.

Cautiones adhibendæ, ne peſtis latius ſerpat.

VBi peſtis contagio aliquam, uel urbis, uel diœceſis partem inuadere cœpit, eam diligentem cautionem Epiſcopus adhibebit, primùm ut et in parochis, et in omnibus eccleſiaſtici ordinis hominibus, et in uniuerſo populo, pietatis chriſtianæ officia, ſtudia, atque exercitationes, non ſolùm aliqua ex parte non minuãtur, et langueſiant, ſed quàm maximè fieri poteſt, diligenti ſolicitudine augeantur, et ſancto religionis zelo ardentiùs inflammentur.

Deinde hoc ſedulo maximè cauebit, ut dum in eo excitandæ pietatis officio, ac ſtudio uerſatur, dumq. hoc enixè curat, ut celebritate ſumma, uniuerſiq. populi conuentu, et religioſo hominum cœtu res omnis chriſtiana eo tempore peragatur; at huic neceſſario in primis ſtudio adiungat etiam omnem ſolicitudinem, et cautionem, ne peſtilentiæ uis latiùs ſerpat, ſed reprimatur, atque extinguatur.

ET quoniam ſanctarum proceſſionum uſus afflictiſſimo quoque tempore, et in peſtilentia præſertim, grauiſſimoq. morbo ab eccleſia Dei perpetuò adhibitus eſt; ideo Epiſcopus non ſolùm imminẽte, ut narratum eſt, ſed ingraueſcente in dies peſte, proceſſiones, et ſupplicationes ſolemnes toties inſtituet, atque adeò peraget, quoties opus eſſe uiderit. Quo in proceſſionum officio præſtando, hoc ſtudioſius inhærebit, quod præter ſanctiſſimorum patrum Baſilij Epiſcopi, et Mamerti Viennenſis documenta, ex quibus eæ proceſſiones, quàm utiles ad omnem calamitatem propellendam, quàm ſalutares ſint, facilè intelligi poteſt, exemplis etiam uehementius inflammare debet duorum ſanctiſſimorum uirorum Gregorij Magni, Pontificis, et Euthichij Conſtantinopolitani. Hic ubi primum proceſſiones inſtituit, peſtis uis tandiú extincta eſt, dum ille ex hac uita migrauit. Ille uerò pontifex Pelagio, peſtilentia mortuo, non modò non intermittendas, ſed certo diſtincto fidelium ordine, ac ſolemni prece celebrandas illas cenſuit, non repentina morte deterritus hominum, qui octuaginta cum illo in proceſſione obierant.

Ad quod ſanè officium perpetuò retinendũ, pieq. excitandum apud nos in primis ualere debet uel plurimũ hoc etiam præclarum, luculentumq. exemplum, quod cum ſcilicet ſexaginta ferè antè hæc tempora annis ciuitas Mediolanenſis eo funeſtæ peſtis contagio uaria, multipliciq. ſtrage diu affecta, atque afflicta, tandem nullo alio remedio ſuſtentaretur, diuinitus liberata eſt, publicarum proceſſionum, et triduanarum ſupplicationum officijs, et ardentiſſimis pietatis, pœnitentiæq. ſtudijs, atque operibus.

ET ſi, inquit Cyprianus martyr ſanctiſſimus, plurimorum mens ſolida eſt, et anima deuota, quæ peſtilentiæ impetu non mouetur, ſed tanquam petra fortis, et ſtabilis turbidam, uiolentamq. eius tempeſtatem frangit: tamen quia nonnulli, uel præ imbecillitate animi, uel præ dulcedine ſecularis uitæ, ac quadam quaſi molliſtie minus ſtare fortiter, nec pectoris ſui inuictũ robur neceſſariò tempore præſtare poſſunt: ideo ut ijs, qui in peſte ualde ſibi cauendum putant, ad cautiones deſcendimus, quas mox infra demonſtramus.

Id igitur Epiſcopus curabit, atque efficiet, ut cum in omni eccleſia, omniq. celebritate, tum in proceſſionibus homines non conferti, non denſi ſimul, et compreſſi inter ſe ſint, ſed ordine diſtincti, et aliquo interuallo ſeparati, ut contagioni locus non detur.

Quæ uerò in eccleſia pluries mane diebus ſingulis miſſæ ſacrificium celebrabitur, hoc cauebit, ut non eodem tempore ad eandem eccleſiam, cum præſertim peranguſta eſt, populus conueniat, ſed diuerſo tempore tamen, niſi neceſſaria cauſa aliter poſtulet.

Scholæ præterea inſtitutionis chriſtianæ, loco aperto, et amplo, utpotè in cemeterio, foro, triuio habebuntur: idem expedire uidetur, cum in orationis communis, aliorumq. pietatis officiorum exercitatione, tum in concionibus aliquando.

Eccleſia parochialis ſi extra illa ſepta eſt, quibus hominum, aliunde uenientium, et uiatorum, peregrinorumue aditus, et ingreſſus peſtis temporibus præcludi, atque abſtrui ſolet; parochus ſi intra illa ſepta,

uel intra oppidi, lociuè mœnia eccleſiam aliam idoneam, et domicilium propinquum, ubi ipſe habitet, inuenerit, eò ſanctiſſimum Sacramentum, et cura parochialis munus de Vicarij Foranei conſenſu transferat, licebit. At ſi aliò iuſtis cauſis minus expediret, ibi tamen ea parochialia munera geret, ad quæ frequens populi concurſus eſt, qualis eſt diebus feſtis miſſæ parrochialis celebratio, prædicatio, ueſperarum officium, et orationis communis ac rei huiuſmodi exercitatio. Id porrò omne, epiſcopi iudicio et uoluntate ſtatuetur.

Eiuſdem iudicium erit, ſi quando peſtis uel periculũ, uel contagio aliquem locum uexare incipit, an propterea, ut populo locus amplus et commodus detur, altare extra eccleſiæ parietes, aut intra, ſed in ipſo ianuæ ingreſſu collocabitur, præſertim cum uel ſacerdos, qui celebrat, peſtis nomine ſuſpectus admodum ſit, et eccleſia perangusta satis, uel contagio ad illius loci complures domos ſamiliasue dimanarit. Quòd ſi Epiſcopus ita faciendum cenſuerit, tunc Vicarius foraneus eiuſdem conceſſu Miſſæ ſacrificium in altari portatili, quod ob eas cauſas intus in eccleſia propè ianuam collocabitur, aliquoties celebrare permittet, idq. præſertim die feſto et in eccleſia præſertim, quæ exigua, et anguſta ualde eſt pro ratione multitudinis, quæ confertiſſima eò ad Miſſæ ſacrificium uno tempore conueniet. Cum uerò altaris portatilis facultatem dabit, eam cautionem præſcribet, ut eo loco, et ita collocetur, ut ab omni uenti temporisue iniuria, ab omniq. rei indecentis, atque offenſionem præbentis, periculo.

PArochialibus ſuis, qui quoniam extra cuſtodiæ fines, et cancellorum ſepta habitant, ſuſpicionem aliquando maiorem præbent, cum nullus ad eos aditus uiatorũ, peregrinorumuè præcluſus ſit, ſed ualdè apertus, ac planè liber, Epiſcopi conceſſu et auctoritate ita proſpiciet, atque conſulet, ut in aliqua propinqua eccleſia, ſacellouè probato ad Miſſæ ſacrificium conueniant; ubi itidem ſermonibus, ſtatis denunciationibus, cohortationibus, ſcholis chriſtianæ inſtitutionis, feſto, ſolẽniq. officio ueſperarũ, proceſſionibus, litanijs, orationi communi, et alijs pietatis chriſtianæ exercitationibus interſint.

Quam ob cauſam eis certum aliquem proprium ſacerdotem diœceſanum conſtituet: cuius ſuſtentationi ſuccurretur eleemoſynis, quas uel ipſi, uel omnes illius parochia homines ad eam conferrent, aut certè alia inita eius ſuſtẽtandi ratione, ut commodius fieri poterit. Sin hac uia non ſuccedet, hanc aliam aggredietur, ut, dum peſtilentiæ ſuſpicio, et periculum eſt, aliquem ſacerdotem cappellanum illius oppidi, lociue, qui idoneus porochialia officia præſtet, Epiſcopi conceſſu ad illos homines eo potiſſimum tempore mittet, quo tantum illius miniſterio opus eſt. Si uerò complures parochi ſunt, unus aliquis eorum, curæ cauſa illuc ſe conferet. Immo ſi uel unus tantum parochus, animarũq. curator eſt, eam aliquando cogitationem, atquè adeo laborem ſuſcipiet, ut ad parochiales illos tuos, cum per alias curæ occupationes licet, crebrò proficiſcatur, ut tum Miſſæ ſacrificium celebret, ſermonem habeat, et id generis officia omnibus uniuerſe præſtet: tum etiã ſpeciatim ſingulis, quibus opus eſt, ſacramenta miniſtret, et alia adiumenta ſpiritualia præbeat, quæ à ſe in primis præſtari, ſuſcepti officij parochialis munus depoſcit.

Sed demum ſi omni ea ratione, ac uia ſpiritualibus illorum neceſſitatibus non ſatis proſpectum, conſultũq. eſſe poteſt, nullo tamen modo Vicarius Foraneus, aut præfectus, aut parochus patietur, parochiales illos, qui uerè peſtilentiæ morbo non laborant, nec uerò certis cauſis in ſuſpitione contagij uerè ſunt, eccleſiæ parochialis communis, aliarumue, quæ illius membra ſunt, aut intra eius fines poſita, aditu, et ingreſſu excludi, atque adeò prohiberi, quò minus ſibi miſſæ ſacrificio, ſacris concionibus, et ceteris chriſtianæ pietatis actionibus uniuerſe interſint, atque præterea unuſquiſque ſpeciatim ſacramenta ibidem, aliaq. ſpiritualia adiumenta à parocho ſumat.

Eam quoque rationem parochus Epiſcopi conceſſu inire poterit, ut ſi quando præſertim, qui extra cuſtodiæ ſepta habitant, pauciores ſunt, quam illi, qui intra eiuſdem fines domicilium habent, aliqui cancelli, per quos miſſæ sacrificium inſpici poſſit, intus in eccleſia parochiali, ſi eius amplitudo hoc tulerit; alioquin in ipſo ueſtibulo præfigantur, ut diſtincti, et ſeparati inter ſe ſint, qui intra ſepta morantur, ab illis qui pauciores foris manent: atque hac quidem neceſſaria causa parochus permittet eos parrochiales extra eccleſiæ oſtium miſſæ ſacrificium tunc ſpectare nullo decreto uel prouinciali, uel diœceſano obſtante.

Hæc ipsa cancellorum ratio, et uiatorum, et illorum etiam cauſa adhiberi poterit, qui alienæ curæ homines ad aliquã aliam eccleſiam, Vicarij Foranei iuſſu conuenient, quòd licet fortaſſe locus ubi habitant, ab omni contagione ſuſpicioneue liber ſit: tamen ubi eccleſia parochialis ſita eſt, ad quam conuenire debent, locus peſtilentia morbo laborat.

Cancellorum etiam ſepimento eos quoque parochus ſeparabit, quos ex aliena parochia ad Miſſæ ſacrificium, diuina officia, et concionem accedere animaduerterit. Verum cum iſtis, ut maximè poteſt, admonitioni omni aget, ut ad propriam eorum eccleſiam parochialem conueniant.

Iis, qui extra præfixos in eccleſia cancellos manent, aquæ ſanctæ uas præcipuum ab alio diſtinctum, ac ſeparato loco collocatum, apparabitur. Quod extra eccleſiam, dum peſtis ſuſpicio eſt, ponatur licet, modo tamen à canibus, alijſq. brutis animantibus, et omni rei indecentis periculo tutum ſit, aut inde in eccleſiam locumuè tutum aſportari poſſit, Miſſæ ſacrificio, diuiniſq. officijs peractis.

Vbi uel uniuerſus populus, uel magna pars eius, aut uniuerſa uicinia adium ſuarum exitu prohibetur; Miſſæ ſacrificium in oratorijs, altaribuſue, quæ iam parietibus exædificata ſunt, quæue tunc ex aſſeribus in uicinia, foro, uia publica, locoue opportuniori extruẽtur,

tur, celebrari Epiſcopus permittet: qui locum, ubi illa ſtruentur, cum primum inſpiciet, arbitratuq. ſuo deliget, tum cauebit ſic extrui, ut ſupra cautum eſt, de omni periculo euitando. Hanc porrò curam is, cum per alias occupationes non poteſt, in urbe præfectis regionarijs, alijſue quos maluerit, et in diœceſi Vicarijs foraneis relinquet.

In ijs oratorijs altaribuſue, atque adeò ſingulis uiciniis parochus, prout opus erit, ſtatas denuntiationes dierum feſtorum, uigiliarum, matrimoniorum et rerum aliarum, quas de more enunciare ſolet, promulgabit, atque edicet, ediciue curabit.

Parochus quàm ſæpiſſimè parochiales ſuos, etiam de altari moneat quàm grauiter peccent, qui præ metu alicuius uel incommodi, uel detrimenti, aut alia cauſa peſtiferam contagioſamq. labem, qua infecti ſunt, occulte cælant, quamq. exitioſum uitæ ſuæ detrimentum inferant, propterea quòd ſi ab initio curationi ſe darent, facilius morbum depellerent; ac rurſus quàm uehementius alijs noceant, qui ob eam cauſam, quoniam illos non cauent, ſe facile contagione inficiunt; et uerò quod maximè omnium intereſt, certo repentinæ mortis periculo ſe ſe ipſi offerunt, ut ne contritionem quidem, qua ſua peccata doleant, animo concipiendi nedum ſanctiſſima Sacramenta ſumendi ſpatium, uel exiguum, habeant.

Parochialis uicinia, lociue decanis, uel ſindicis conſulibusue id cura Epiſcopi nomine comendabit, ut diligenter, uigilantiq. ſtudio ſingulorum morbum explorent, et ſi quem in contagionem incidiſſe compererint, quàm primum ſe, et laicos, etiam eo nomine conſtitutos, certiores faciat, quibus, ex legibus magiſtratus ſanitatis id denunciare debent.

Id ipſum patresfamilias monebit, ut hoc itidem de ijs ipſis ſingulis ſedulo præſtent, qui in ſua familia, ſanu latuuè ſunt.

Populo prætereà ſuadebit, ut omnes, et ſinguli ualetudinis publicæ zelum ſtudiumq. ſuſcipiant; ita ut ſi quis aliquem uiciniæ ſuæ hominem, aliumue ex peſte laborare, certo ſcit, aut probabiliter ſuſpicatur, rem omnem confeſtim et ſibi, et laicis illis à magiſtratu conſtitutis denunciet. Ad quod ſanè officium quò uehementius incitet, certis argumentis demonſtrabit, quā graues pœnas Deus ab ijs repoſcet, quorum negligentia, culpaue, tot, tamq. acerba damna, et mala non modo illis, peſte tabeſcentibus, quorum morbum patefacere debuerant, ſed alijs etiam ſingulis, qui contagionem contraxerunt, et uniuerſitati denique importata ſint.

Aliam prætrea rationem omnem idem parochus adhibebit, ut de cuiusq. morbo certior quàmprimùm fiat.

Illud uerò præter cætera populo ſignificabit, ſibi ab Epiſcopo illud præſcriptum eſſe, ut ſi quem in parochiali uicinia ægrè ſe habere ſenſerit, illum ſtatim inuiſat, quo diligentius in tempore ſanctiſſima Sacramenta miniſtret, omneq. aliud adiumentum, cùm ad animæ ſalutem in primis, tum ad corporis etiam curationem conſerat.

Certo libro omnes, et ſingulos parrochiales ſuos notabit, non modò eos, qui peſtilentia ſuſpicioneue laborarint, ac demum liberati fuerint, ubicunque uel domi, uel in locis publicæ curationis degerint, ſed illos etiā qui peſtifera labe affecti, mortem obierint, ubicunque manſerint.

DENique opportune epiſcopus, tamquam populi pater, ut multis rebus, quæ peſtis tempore incommodè, acerbeq. de repente accidunt, paterna cura proſpicere poſſit, per parochos, et alios tum eccleſiaſticos homines, quos huic curæ præfecerit, tum per pios etiam laicos ſibi nunciari, et ſignificari curet, quæcumque epiſcopalis officij ſollicitudinem, operam, et ſtudium requirunt.

Magiſtratus porrò, et decuriones, ad eas ſollicitudines, quas maximas, prudenterq. excogitatas in peſte propulſanda ponunt, illam unam maximè omnium neceſſariam curam adiungent, ut primo pietatis opera, atque officia ſtudeant; tum illa ſummopere caueant, quæ pijs officijs, diuino cultui, ſanctis charitatis chriſtianæ exercitationibus, et religioſis publicis orationibus aliquo modo uel repugnant, uel certè obſtant; cū hæc iſtiuſmodi ſint, quæ non imminuant, aut depellāt, ſed uehementius excitent, prouocentue uim, impetūq. peſtilentiæ. Contra uerò illud certum, atque exploratum eſt, illam reſtingui frequenti piorum operum uſu, religioſo diuinæ charitatis cultu, et publicis ſupplicationibus, Hoc ex antiquis chriſtianæ religionis exēplis, quæ narrata ſunt, planè declaratur.

Quamobrem hæc preter cetera uidebunt omni pietatis ſtudio.

Vt in ſupplicationibus publicis frequentiſſimè ſint.

Vt ſanctarum, ſpiritualiumq. exercitationum ſtudia, atque officia, ne quidquam impediant.

Vt nihil obſtent, quo minus ad Miſſæ ſacrificium fideles conueniant, conciones adeant, proceſſionibus publicis interſint, orationes item publicas obeant, et priuatim quoque precentur.

Nec præterea quidquam impedimenti afferant, quo minus funera eccleſiaſtico more ducantur, et ſepulturæ locus ſacer detur, eiuſdemq. item officium peragatur.

Nec uerò probibeant liberis parentes, rurſusq. parentibus liberos, et cognatis cognatos, cum uel peſtilentia affecti ſunt, uel contagionis nomine ſuſpecti, inſeruire: neque publicorum miniſtrorum ſuorum, aut eorum, qui oppidorum, uel uniuerſitatum adminiſtrationi, curationiq. præſunt, minitationibus, aut per terrefactione patiantur illos ab ijs pietatis, charitatisq. officijs auocari, abduci, abſtrahiue.

Vt caueāt, ne parochos, animarumq. curatores, et certos illos ſacerdotes, qui in publicis curationum locis ad ſacramenta miniſtranda conſtituentur, alioſue eccleſiaſtici ordinis homines ullo quouis modo, uel nomine, uel prætextu impediant, quin, et ſacramentorum

adminiſtrationem, et debitas muneris parochialis functiones, debitaue curæ officia, tùm uniuerſe generatimq. populo, tam ſpeciatim ſingulis, contagione etiā affectis, ſuſpectisue præſtent.

HOC item ab illis in Domino uehementer petimus.

Vt ne adita, exitusue oppidorum, pagorum, locorumue eoſdem prohibeant, contra eccleſiaſticæ libertatis iura, et epiſcopi præſcripta, cui ſalutem, incolumitatemq. populi, ſuæ curæ commiſſi, non minus ſibi, quàm ipſis cordi eſſe perſuaſum habere debent. Quo in genere tantò grauius peccarent eo periculoſo tempore, quo eccleſiæ miniſtros hùc, atque illuc confeſtim die, noctuq. in ſingulas horas, uel in momenta potius ad ſalutem animarum procurādam accurrere magis neceſſarium eſt, quàm alios etiam publicos præfectos, curatoresue ualetudinis corporum, quibus aditus, atque exitus in omnes partes dari, et patere ſolet.

Vt longè refugiant ab eo deteſtabili uſu, peſte affectos, ſuſpectosue, tamquam pro derelicto habitos, abiecta ſcilicet omni eorum cura, ab urbe, municipio, oppidoue inhumanè exturbandi.

Vt ne in ijs ipſis è domicilio ad tuguriola abripiendis plus exquiſita diligentia adhibeant, quam pro charitatis chriſtianæ ratione adhiberi par eſt.

Vt ue in illis ſecludendis, domiq. cuſtodiendis ſeuerius agant, quàm cum chriſtiana charitate conueniens eſt.

Vt denique in omni cautione nō magis prudentiæ ſuæ, quàm diuino auxilio innitantur.

CVM uerò ex eccleſiaſticis monimentis nuſquam compertum ſit, fidelem populum unius ciuitatis, oppidiue uniuerſum unquam in peſtilentia, ut contagionem euitaret, hoc commiſiſſe, at diuturno admodum tempore totus ab eccleſiæ cōuentu penitus abſtineret, eiusq. ſtationes planè deſereret; immo uerò contrà perſpici poſſit, crebrius, ardentioriq. diuinæ charitatis ſtudio, quàm anteà conſueuerat, eccleſias frequentare: ob eā cauſam magiſtratus diligenter uidebit, ut ne quarantena, quam dicunt, lege, illum uniuerſum domo exire prohibeat, quò fiat, ut diutius, quàm religionis pietas poſtulet, officia prætermittat, quæ in eccleſiis Deo præſtare debet.

Nam, ut ſilentio prætereantur difficultates, incommoda, detrimenta, damna, mala, quæ inde multa rei publicæ gubernationi euenire poſſent, cauendum etiā maximè eſt, ne, cum populi multitudo ſanctarum cæremoniarum, quæ oculorum aſpectu cernuntur, uſu, et rita, ad pietatis ſtudium incēdatur, ſi domi recluſa, aliquandiù ad eccleſiam non conueniat, magna ex parte religionis officia non modò in ea inculta ſint, ſed planè deſloreſcant.

Quæ quidem ex re longè grauior pernicies pertimeſcēda eſt, quam ex omni uel ſæuiſſima peſtilentia.

Quare Magiſtratus de quarantena diligenter accuratè, et piè in primis, etiam atque etiam uidebit matura deliberatione, et re omni cum Epiſcopo communicata, ut non minus animarum peſti, quàm corporum contagioni, quæ infinitis partibus inferior eſt, rectè proſpiciatur.

Quòd ſi aliquando indicetur, illud maximè prauidendum erit, ne in Aduentum, quatrageſimam, Solemnitates Domini, ſacraq. alia tempora incidat, quibus pro ſacroſancta diuinorum officiorum celebritate populi fidelis conuentus in eccleſia, et frequens, et ſolemnis itidem eſſe debet, ut ſolemnia ſacra ſunt, quæ ex ſpiritus Sancti doctrina, religioſis cerimonijs, diuinoq. ritu celebrantur.

Ea præterea ratio ineunda erit, ut ſpeciatim potius, quàm uniuerſe, et in ſumma inſtanti neceſſitate quarantena fiat; ita ut uel fœminæ ſolùm cum pueris, uel aliquando uiri, uel unius uiciniæ tantū, quæ grauius è ſuſpicione laborat, homines certo illo temporis ſpatio, eoq. non diuturniori domi ſe contineant.

Cautio in ſacerdote miniſtrante.

SI Parochus ob aliam cauſam, quàm ob miniſterij ſui parochialis occaſionem in peſtis ſuſpicionem inciderit, plures ſane dies domi ſe continebit, quot, ſcilicet, pro ſuſpicionis ratione Epiſcopus boni publici cauſa ſtatuerit. Quod uero ad miniſteria parochialibus ſuis præſtanda attinet, ea ipſa ratio ſeruabitur, quæ parocho ſupra propoſita eſt, ſi quando miniſterij ſui occaſione in ſuſpicionem incidit.

IDEM parochus, aliusue ſacerdos, qui peſte laborantium curam gerit, quoties hominem ſibi commiſſum habet, qui in peſtilentiam, ſuſpicionemue inciderit, ut et nullo loco officijs deſit, quæ in eum conferre debet, et quàm cautiſſime poteſt, omne periculum euitet, ubi ſe ad Dei uoluntatem totum accommodarit, deliberationemq. ſuſceperit mortis in ſingulas horas obeundæ, ut animabus ſibi in curam traditis, ad ſalutem proſit; præſidium uerò incolumitatis ſuæ in Dei potiſſimum cuſtodia poſuerit; has etiam cautiones adhibere poterit.

Vt ſi quando hominis peſte affecti, ſuſpectiuè confeſſionem audit, loco audiat, qui aliquantulum à lecto diſtet. Cum uero ſine magno illius incommodo id fieri poteſt, curet licet, ut ad feneſtram, aut oſtium, aut in porticum, ueſtibulumue, aut ad impluuium, aliumue locum apertum accedat, ubi illum cōfitentem audiat, ut cubiculum declinet, in quo contagionis periculum timeri ſolet.

Vt eadem cautione in ſanctiſſimæ Euchariſtiæ miniſtratione utatur.

Vt alijs remedijs ſe præmuniat, quæ religioſorum hominum in primis conſilio probata, medicorum iudicio uim aliquam repellendæ contagionis habent.

Vt dum intra ſepta curationis publicæ ſunt, ueſtes contractiores, aut ità ſuccinctas, quæ infra genua uix protendant, adhibeat.

Vt in ijs miniſtrationibus non pluuiali, ſed ſolum ſuperpelliceo, et ſtola utatur.

Sacræ hoſtiæ particulam unam, aut plures, quæ ad cōmunicantium uſum tunc ſatis erunt, ferre poterit: nec uerò aliam præterea, quæ de more reportetur, dum ad eccleſiam cappellamue redit.

At uerò in omni Sacramento, multoq. magis in ſan-

ctiſſi-

ctiſſima Eucharistia miniſtranda, cauebit, ut euitandi periculi, uel ſuſpicionis cauſa, ne quid uel minimũ, quod nouum ſit, ad miniſtrationis ritum introducat, neuè instrumentum, aliudue quid ſimile ad miniſtrationem pro digitis uel adeo in ijs ipſis adhibeat.

Extra domicilij ianuam, aut tuguriorum ſepta, eos conſiſtere iubebit; qui ſanctiſſimum Sacramentum luminibus proſequuntur, clerico excepto.

Quorum luminum loco aliqua, ſi fieri poteſt, per eos accendi mandet, qui intra illud domicilium, eàue ſepta habitant, cum iam ſuſpecti ſint.

Sacerdotes, præfecti curationi ſpirituali hoſpitalis domus, alteriusue loci, ubi morbo infecti, ſuſpectiue curãtur, abſtineant ab omni uel conſuetudine, uel alio contrahendæ contagionis periculo, quod aliunde exiſtere poſſit, quàm ex ſacris functionibus, et miniſterijs, et alijs charitatis officijs, quæ preſtanda ſuſceperunt.

Eorum ſacerdotum, ſi plures ſunt, unus deligetur, qui ægrotis ſacram communionem præbeat, ceteraq. miniſteria preſtet, quibus obeundis propius accedat neceſſe eſt: at uero plures etiam pro multitudine ægrotorum, alius autem qui peſte ſuſpectis curam, operãq. ſuam in ijs ipſis miniſterijs nauet, alius minus ſuſpectis, et conualeſcentibus cuſtodibusue, et famulis, ceterisq. miniſtrabit, qui à ſuſpicione liberi, in hoſpitalis domus, aut loci tuguriorum finibus extra ſepta degunt.

In Sacramento autem pænitentiæ miniſtrando, in ſacra concione habenda, in doctrina christiana tradenda, et alijs functionibus, quibus præſtandis ad eos peſte uel affectos, uel ſuſpectos appropinquare non eſt neceſſe, unus, et item alter uiciſſim, prout inter ſe conuenerint, aut, prout epiſcopus maluerit, operam ſuam curamq. non ægrotis ſolum, ſuſpectisue nauare poterit, ſed cæteris etiam, atque adeo illis, qui rectè ualentes, extra tuguriorum fines collocati constitutiq. ſunt ad locorum eorum custodiam, uſum, et famulatum.

Cum eorum ſacerdotum unus ægrotis curam, miniſteriumue nauat, alter ijs, qui tantum in ſuſpectis habentur; caute etiam ijs ambo mutua inter ſe conſuetudine utentur; ne piæ ſuſpicione fideles à ſuſcipiendo eorum miniſterio auertantur. Atque ſi in ijſdem domicilijs habitant, eorum tamen commertium aliquo interuallo diſiunctum erit.

Eorum unuſquiſque ad Miſſæ ſacrificij uſum distinctas ſacras ueſtes, mappas altaris, diſtinctosue etiã calices, ſi fieri poteſt, habebunt.

In cappellis quoque altaribusue diſtinctis celebrabũt. Si uero una tantum cappella eſt, unumue altare, ne unus alterius indumenta, mappasue adhibeat, tangatùe.

Si aliquando uel in Miſſæ ſacrificio, uel in ſanctiſſima Eucharistiæ miniſtratione, cum clericus deſit, qui miniſtret, alter alteri miniſtrare neceſſe habet; utrinſque cautio eadem erit.

Cautio in ſacerdote, qui miniſtrauit.

P*Arochus, aliusue ſacerdos; cum uel peſte tabeſcenti extremam unctionem miniſtrauerit, uel in eius cubiculo confeſſionem propius audierit, aut aliud denique egerit, unde apud populum in probabilem peſtis ſuſpicionem inciderit, tunc aliorum commertio, conſuetudineuè per aliquos dies abſtineat, ne bene ualentibus contagij periculum, aut certe timorem iniiciat.*

Dum is, tamquam ſuſpectus, domi ſe continet, ſi forte acciderit opus eſſe alicui, itidem ſuſpecto, aut infecto, qui parochiæ ſuæ ſit, aut alienæ, at curæ ſuæ commiſſus, huic miniſterium ſuum, operamuè Sacramentis miniſtrandis præſtabit.

Quo tempore ab aliorum commertio abſtinet, in parochiali tantum eccleſia aliauè, quam præfectus regionarius, aut Vicarius foraneus conſtituerit, Miſſam celebrabit, et in eo præterea ſolum altari, in quo nemo alius ſacerdos eo tempore celebrabit.

Quod altare, ſi fieri poteſt, cancellis munietur, quibus populo ingreſſus præcludatur.

Quo ipſo tempore ad Miſſæ celebrationem ueſtes ſacras, et mappas altaris adhibebit, quæ ſeparatim loco diſtincto aſſeruabuntur; nec alijs ſacerdotibus tũc uſui erunt.

De ſuggeſtu, alioue eius generis loco, qui à populi frequentia aliquo interuallo diſiunctus ſit, ſermonem, cõcionemue habere poterit.

Confeſſionem in eccleſia intus, et foris, at in ſede confeſſionali audiet; quæ præter laminam perforatam, aliquid etiam intermedium, interiectumue habeat, opere chartaceo confectum. Extra etiam confeſſionalem ſedem audiat licet, ità tamen, ut confitens ab eo diſtet tribus, quattuorue cubitis.

Parochialem etiam uiciniam, aliamue curæ ſuæ commiſſam, obeat licet, cum uel funus curare, uel alia parochialia officia præſtare neceſſe habebit.

Alia præterea loca adire poterit, cum peccata confeſſurus ad alium parochum, confeſſariumue qui proprius abſit, ſe conferat opus eſt.

At ſane expediet eum confeſſarium ad eum potius in parochiæ finibus accedere.

Cauebit autem, ne in chorum eccleſiæ, ubi alij ſacerdotes ſunt; neque alio item, ubi frequens hominum cõuentus eſt, proximè ad eos accedat.

Nec uero idem ſacerdos extra parochiæ fines excepta cauſa, quæ commemorata eſt, ſine Epiſcopi, aut præfecti regionarij, uicarijue foranei facultate ſcripta diſcedet. Neque porro facultas dabitur, niſi cum alijs ſuſpectis ſacramenta miniſtraturus eſt; aut bene ualentium etiam, adhibita paulo ante demonſtrata cautione, confeſſionem, Epiſcopi iuſſu auditurus, aut ad Epiſcopum res ad curam ſuam pertinentes relaturus, aut aliquid acturus, quod ſua cauſa agi neceſſe eſt.

Quam diu uero ab aliorum conſuetudine ſuſpicionis cauſa abſtinet cum domo, aliqua cauſa, facultateuè egredietur; ſemper, præterquàm cum ſanctiſſimam Eucharistiam feret, ferulam albi coloris, quattuor cubitis

Cautio

bitis

bitis longam, quod ſignum ſuſpicionis erit, manu geſtabit, ut omnes eius congreſſum proximumq. acceſſum cauere poſſint.

Eo ipſo tempore, dum ſuſpectus eſt, baptiſmum infuſionis, non immerſionis ritu, ubi huius ritus conſuetudo alijs temporibus eſt, miniſtrabit; ſtatas uerò baptiſmi cerimonias ad id tempus differet, quo à ſuſpicione liber erit: aut alium ſacerdotem adhibebit, qui baptiſmum ſtatis cerimonijs miniſtret.

Alterius etiam ſacerdotis miniſterio utetur, ad ſanctiſſimam Euchariſtiam, extremamq. unctionem, parochialibus ſuis miniſtrandam peſtis ſuſpicione non laborantibus.

Quamobrem parocho, dum eo loco peſtis eſt, ubi curã gerit, facultas detur, alium ſacerdotem ſubſtituendi, qui ab ordinis munere non ſit ſuſpenſus, ut parochialis curæ munera obeat. Ne tamen audiendis confeſſionibus alium ſacerdotem ſubſtituere poſſit, quem antea Epiſcopus non probarit, niſi huius ſubſtitutionis poteſtatem idem feciſſet.

Clericus, famulusne parochi ſuſpecti, aliusue, cuius opera uti uelit, quo tempore ille domi ſe continet, inde etiam ne ipſi quidem egrediantur ad præſcriptum: ſi quando autem exire neceſſe habebunt, ferulam de more geſtabunt.

Vbi ſeptimus dies aut aliud tempus, ab Epiſcopo præſcriptum, prout uiderit expedire, præterijt, quo parochus in peſtis ſuſpicionem, ob miniſteriũ incidit, neque aliqua parte ſe læſum ſenſit, nec uero ſuſpicatur ſe contagione infectum eſſe; libere, ut antea, et ſine ferula omnia loca adire, parochialiſq. curæ munera obire poterit, niſi aliter Epiſcopus iuſſerit. Idem de parochi clerico, famulo, familiaue cẽſendum erit; quæ ex parochi ob miniſterium ſuſpicione ſe ſe domi continuit.

Parochus autem, et ſacerdotes, in loco curationis publicæ conſtituti, caueant, ne propius accedant, congrediantur ue cum ijs, qui à peſtis ſuſpicione liberi ſunt: ne ue alia ratione eis periculum, aut ſuſpicionem contagionis afferant.

Quamobrem e loco, in quo collocati ſunt, facultate ab Epiſcopo, præfectoue regionario, aut à Vicario foraneo in diœceſi non impetrata, ne diſcedant. Nec uerò illi, præfectus ſcilicet regionarius, et Vicarius foraneus, Epiſcopo inconſulto, dent, niſi ob cauſam, quæ uel ad ſpirituale miniſterium, uel ad publicam curationem ſpectet: ob quas cauſas ſæpe accidit, eos ad alia loca mitti oportere. Cum autem foras quauis cauſa facultateuè exeunt, ferulam albam, parochis ſupra conſtitutam, geſtabunt.

Cautio in homine eccleſiaſtico, ob aliam cauſam ſuſpecto, aut peſte etiam infecto, adhibenda.

AD tuendam publicam ualetudinem epiſcopus eã facultatem parocho dabit, ut non modò eccleſiaſticis hominibus, qui in parochiali uicinia habitant, ſed etiam ſocio curæ parochialis, et parocho item, proximè [ha]bitanti, ſi quis eorum in peſtilentiam, eiuſq. ſuſpicionem inciderit, hæc, ut infra, præcipere, iubereue poſſit.

Vt is ſcilicet uel infectus, uel ſuſpectus intra domicilium, certi præſcripti temporis lege, ſe contineat, aliorumq. conſuetudine abſtineat.

Vt neminem alium intro ad ſe domum recipiat, admittatue.

Vt illius familia hoc ipſum omne itidem præſtet.

Hanc eandem poteſtatem præfectus regionarius cum in reliquos eccleſiaſticos homines, tum in parochos ipſos exequetur, non ſolùm ſi quando eorum quiſpiam peſte afficitur, peſtiſue ſuſpicionẽ præbet, uerùm etiam alia de cauſa. Ad cuius rei exequendæ uſum pœnis arbitrij ſui contra contumaces aget.

Hæc ipſa facultas erit etiam uniuscuiusque Vicarij Foranei, cui præterea laicos homines, cũ eccleſiaſticos idoneos non habebit, qui hæc exequantur, ſubſtituere licebit, ſi quid præſertim de repente acciderit, quod aliena opera opus habeat.

Eiſdem prætereà ſingulis licebit, etiam laicorum miniſtrorum cuſtodiam, ſi ita quandoque expedire cenſuerint, adhibere.

PAROCHVS igitur, ubi primũ eccleſiaſticus homo in ſuſpicionem peſtis incidit, facultate ſibi data, ut opus eſſe uiderit, ſtatim diligenter, et prudenter utetur. Eccleſiæ autem ueſtes, et præcipuè, quibus ille propriè utebatur, unde contagium exiſtere poſſit, omni diligentiſſima cautione, ut nihil planè amittatur, certo loco, ab aliorum conſuetudine ſemoto, reponi, et cuſtodiri curabit. Qui locus benè ſepietur, et munietur, et ſuppellectilis, quæ in eo recondetur, index, omniſq. alia opportuna cautio adhibebitur.

Epiſcopum prætereà, aut præfectum regionarium, aut Vicarium Foraneum de tota re certiorem itidem faciet, ut, ubi rem ipſam diligenter cognouerit, uel aliquid aliud, uel id ipſum diligentius ſtatuat, prout expedire uidebitur.

Rem item omnem curatoribus publicæ ualetudinis, in ea uicinia conſtitutis, quàm primum ſignificabit, ut et ſubminiſtrentur, quæ eorum opera, miniſterioue ei tunc ſubminiſtrare neceſſe eſt, et omnis alia diligens cautio ab illis adhibeatur, quæ neceſſaria eſſe: ad alios homines conquirendos, qui cum eo, alijsue illius familiæ, domusuè commertium habuiſſent, aut alio modo eius rei cauſa ſuſpecti eſſe poſſunt.

Si uerò parochus eſt, aut eius clericus, aut familia domusue, quæ in ſuſpicionem incidit; hæc ipſa officia ſocius parochialis curæ, ſi quem habet, alioqui parochus propinquior præſtabit.

CVrabit porrò præfectus regionarius aut Vicarius foraneus impenſè admodum, ut et domicilia, et ſupellex eccleſiarum, uel eccleſiaſticorum hominum quàm diligentiſſimè expurgentur. Ad cuius expurgationis rationem omne exquiſiti ſtudij, cautioniſq. genus Epiſcopus adhiberi iubebit, quod ex Magiſtratus præſcri-

ſcripto in laicalibus rebus expurgandis adhiberi ſolet. Et, ubi opus eſſe cenſuerit, ad expurgationem eorundem miniſtrorum operam utendam curabit.

CVM ex facti, quod euenerit, ratione, dubium exiſtit, an quis peſte mortuus ſit, anne illius ſuppellex eo nomine ſuſpecta, annè alio genere morbi affectus; tunc parochus medicos in conſilium adhibebit, alioſue peritos, eoſq. potiſſimum, quos Magiſtratus cura eiuſmodi præfecerit, ut de re tota certius ſtatuatur.

PArochus, aliuſue eccleſiaſtici ordinis homo, qui loca incolit, quorum commertium ob ſuſpicionis cauſam uetitum edicto publico eſt, ne inde egrediatur, prohibeat Vicarius foraneus, ſicut cæteris eorum locorum incolis prohibitum eſt; ita tamen, ut certis ijs regulis, et facultatibus, quæ eccleſiaſticis hominibus peſte ſuſpectis, ſupra conſtituta ſunt, utatur, et fruatur, præſertim, qui animarum curam quouis modo, aut nomine gerit.

HAEC omnis cautio tùm in ſacerdote miniſtrante, tũ in eo, qui miniſtrauit, tum etiam in eccleſiaſtico homine peſte ſuſpecto, quicumque ſit, ut diligentiſſimè adhibeatur, atque ſeruetur, parochi, ut ſupra, cura erit, Quæ ſanè cura omnis, cautioq. in urbe ad præfectum regionarium, et in diœceſi ad Vicarium foraneum maximè pertinebit.

Cautio in monaſterijs, et collegijs pijs adhibenda.

SI regularium hominum monaſterium, aliuduè collegium eccleſiaſticum, aut domus, ubi collegiatim uiuitur, eadem tota ratio, et cautio, quæ mox ſupra demonſtrata eſt, ab Epiſcopo, et præfecto regionario, Vicarioùe foraneo ipſius Epiſcopi nomine ita diligenter, ut omnes, qui in eo monaſterio, collegioùe habitant, niſi aliquos ſolùm peſte ſuſpectos eſſe, manifeſto conſtet, ab aliorum hominum conſuetudine, commertioùe abſtineant, et intra monaſterij, domuſue ſepta ſe contineant ad Epiſcopi præſcriptum. Eam uerò cautionem inter ſe adhibebunt, ut alter ab altero ita ſeparatim in conſuetudine uerſetur, ut ne contagium contrahere poſſit.
Quamobrem etiam in hortis tuguria ſtrui expediet. Verùm ne propterea in eorum eccleſia diuinus cultus intermittatur: ſed diuina officia in choro, ut moris eſt, obeant, ità tamen, ut ibi alter ab altero ſeparatim aliquo exiguo ſpatio interiecto ſit.
Miſſas ſinguli in ſingulis altaribus diſtinctis celebrent, ſacris adhibitis indumentis, et inſtrumentis, quæ, ex communi ſacriſtia ſuppellectile ſumpta, ad ſuum quiſque uſum eo tempore ſigillatim, locoq. ſeparato ſeruabit, et cuſtodiet.
Ne uero ullum populo periculum inde exiſtat; à capellis, ubi celebrabitur, et choro aditus ipſius populi ſecludatur, cancellis ferreis, ligneiſue, aut alio eiuſmodi ſepimento.

At ne, dum ſe intra Monaſterij ſepta ab aliorum conſuetudine abſtineat, quicquam ad uictum eis deſit, è publico illo ſumptu, qui neceſſaria eo tempore ad pauperum ſuſtentationem conſtitutus eſt, eleemoſynam, ut opus erit, ſubminiſtrari, curandum erit.

SI eccleſiaſticorum hominum in eodem monaſterio, locoùe collegiatim uiuentium, magnus admodum numerus eſt, qui peſtis nomine ſuſpectus ſit, nec uerò domus, habitationiſuè amplitudo eiuſmodi eſt, ut omnes tugurijs etiam extructis commodè ſeparatim habitare poſſint: expedit, uel eos omnes, qui ex peſte, ſuſpicioneuè laborant, uel, his relictis, alios rectè ualentes, ſuſpicioneq. liberos ad aliam domum, monaſteriũuè, aut etiam ad plura traduci, quæ tamen uacua ſint, et ita conſtructa, ut dum curationis, aut ſuſpicionis cauſa in illis manent, regularem modeſtiam, eccleſiaſticamq. ordinis ſui diſciplinam rectè ſeruare poſſint.

HAEC ipſa cura, et cautio adhibebitur, ſi quando fortaſſe monialium, in eodem monaſterio uiuentium, magnum numerum peſtis peruaſerit.
Sed in earum monaſterijs, peſtis nomine ſuſpectis, magna ab Epiſcopo cautio adhibenda erit, ne ex ea occaſione intra ſepta monaſtrij aditus ſit ſine neceſſaria cauſa.
Nec uerò extra clauſuræ ſepta, fineſue egrediendi facultas, niſi urgente, neceſſariaq. item cauſa monialibus permittatur.

Si uerò aliquando neceſſitas efflagitat, ut illæ intus uiſitentur, aut inſpiciantur: hoc ne à uiris fiat, ſed à fœminis honeſtis, curabit Epiſcopus.
Hoc ipſum itidem ſeruabit, ſi quando monattorum opera, aut alia eiuſmodi neceſſaria erunt.

De baptiſmo infanti, peſte laboranti, ſuſpectoùe miniſtrando.

INfans nuper natus, peſte laborans, aut eo nomine ſuſpectus, quia à matre, peſtifero morbo affecta, ortus eſt, quàm primùm ob inſtans mortis periculum à ſacerdote, peſte laborantium curam gerente, infuſionis ritu baptizabitur, alijs ſtatis cerimonijs tunc nõ adhibitis. Si ſacerdos abeſt, idem confeſtim ab alio præſtabitur, qui præſens baptizandi formam norit; nec uerò compater adhibeatur: aut talis, qualis infans eſt, compater, aut commater aſciſcetur, nempè ex morbo laborans, aut ex eadem cauſa origine ſuſpectus, ſi alij, qui liberi ſunt, ſuſpicione contagionis deterriti, id munus refugerint.
Poſtea ſi infans ſuperſtes erit, quàm primùm ab omni ſuſpicione liber erit, in eccleſiam parochialem ſuã ſacerdoti parocho offeretur, qui ex eccleſia inſtituto reliquas ſtatas cerimonias ei adhibebit.
Idem in baptiſmo ſeruabitur infantum, qui expoſiti, dubium eſt, an peſtilentia ſuſpecti ſint.
Hoc ipſum quoque præſtabitur in baptiſmo infantum, qui non ita manifeſto ſuſpecti uidentur, quales ij ſunt,

qui

qui è mulieribus benè ualentibus, naſcuntur, quæ tamen ex aliqua ſuſpicione uel domi incluſæ, uel ad loca publica curationis perductæ ſunt, quoniam uel loco ſuſpecto fuerunt, uel cum homine ſuſpecto conſuetudinem habuerunt.

SAcerdotes locorum curationis publicæ, quibus baptiſmum miniſtrarint, eorum, et parentum nomina, et reliqua de more in librum certum referant: quem deinceps à peſtifera lue purgatum ad archiuium Epiſcopale ferant. Vniuſcuiuſque autem, quem baptizarint, baptiſmum exſcriptum proprio etiam eius parocho tradant: quem etiam, cum primùm inde illi emittuntur, certiorem faciant de cerimonijs reliquis, quas non adhibuerint, ut ille in parochiali eccleſia ritè ſuppleat.

Officia confratrum charitatis, et collectio eleemoſynarum, ac diſtributio.

SCholæ charitatis homines parocho, deſcribendis parochiæ pauperibus, operam nauabunt, quos, ſemel diligenter deſcriptos, ſæpè generatim recognoſcent.
Qua in recognitione ſi quid uel addendum, uel mutandum uiderint, id parocho nuntiabunt, qui in deſcriptionis libro notabit, quod eo in genere opus erit, et epiſcopo etiam referet.
Iidem ſingulis diebus ſedulo pauperes inuiſent, eosq. præſertim, qui peſte tabeſcunt, ſuſpectiue ſunt.
Si quos inuenerint, qui recenter in morbũ inciderint, quiue ſpiritualis alicuius adiumenti indigeant, de ijs eundem parochum certiorem facient.
Ipſi uerò ſollicito ſtudio in id incumbent, ut quæ ad corporis uſum neceſſaria ſunt, pauperibus, peſteq. affectis undique conquirant.
Vt autem omni ex parte cumulatiora charitatis ſubſidia comparent, cùm ad epiſcopum, tum ad præfectos regionarios, uicariosuè foraneos, et parochos perfugium ſæpiſſimè habebunt: quorum etiam auctoritate ad omnem eleemosynæ, piiq. ſubſidij conquiſitionem, atque apparatum utentur, ſæpè etiam magiſtratum, et decuriones, conuenient, ut opus erit.
Id parochus præter cæterà maximè parochiales ſuos cohortabitur, ut his præſertim peſtilẽtiæ temporibus, omni commiſſeratione dignis, quantam maximam per facultates poſſunt, eleemosynam conferant ad ſubleuandas neceſſitates, non ſolum peſte laborantium, ſuſpectorumuè, ſed aliorum etiã omnium, qui rerum inopia premuntur.
Quam ob cauſam ſingulis hebdomadis, ſemel atque adeò ſæpius, rariusuè, prout neceſſitas urget, parochialiumq. opes ferunt, uiciniam ſuam, adhibitis charitatis ſodalibus, in omnes partes obibit, omnique ſtudio, et charitatis pia contentione eleemoſynam, quæ in eorum miſerabilium uſum erogetur, ab omnibus efflagitabit.
In eccleſia præterea parochiali, in omniq. uiciniæ parte, præſertim pro foribus eorum, qui peſte infecti, ſuſpectiuè ſunt duabus clauibus, inter ſe diuerſis ſingulas clauſas, certoq. ſigno, quod præcipuum Epiſcopus conſtituerit, notatasq. et diſtinctas publicè proponet, atque affiget: in quas oblata eleemosyna eo nomine conijciantur. E clauibus illis duabus unam ipſe parochus, et alteram ille ex confratribus charitatis aſſeruabit, quem Epiſcopus, præfectusuè, uel Vicarius foraneus delegerit.
Si qua in parochiali uicinia cum plures ſunt, uel peſtifera labe inquinati, uel ſuſpecti, uel alij inopes homines, quibus aliunde non ſatis ſuccurri poſſit; parochus ad Epiſcopum confugiet, cuius cõceſſu in finitima etiã uicinia parochiali capſulam eleemosynæ proponere, aut alia ratione ſubſidia charitatis comparare poſſit ad illorum ſuſtentationem.

VT autem neceſſario eo tempore pauperum egeſtati undique ſuccurratur, eam facultatem, ſi ita neceſſitas tulerit, epiſcopus aliquando permittet, ut piorum locorum præfecti, curatoresuè eleemoſynarum, quas certo præſcripto tempore dari moris eſt, diſtributionem anticipent, ut potè quæ eleemosyna ſemeſtri, aut longioris temporis ſpatio in egentium uſum erogari conſueuerat, ea omnis duobus, tribusuè menſibus aut breuiori tempore, prout opus erit, diſtribuatur.
Ea autem cautio adhibebitur, ut ne eleemosynæ diſtribuendæ ratio, atque uſus ſine legitima auctoritate, et facultate unquam immutetur, uerbi gratia, quod puellis, uirginibusuè nuptui dandis in dotem pia liberalitate erogari ſolet, aut debet, ne in panis eleemosynam, aliudue genus conuertatur.
Nec uerò piorum locorum prædia, aliaue bona immobilia hypotecæ, pignorinè dentur, aut alienentur, contra, ac teſtatorum uoluntate, canonum iure, pontificijs conſtitutionibus, et Conciliorum, aut Synodi prouincialis noſtræ primæ decretis cautum eſt.

OMnis elemosyna, quæ à charitatis confratribus congeretur, de parochi, aut præfecti regionarij, aut Vicarij foranei conſilio, et aſſenſu; in eorum hominum uſum neceſſarium erogabitur.
In eleemosynæ autem erogatione habebitur ratio cum in primis inopiæ, paupertatisq. ſacerdotum et monaſteriorum cuiusuis generis, et ordinis, tum hoſpitaliũ adium, locorumuè, quæ intra parochialis uiciniæ fines ſita ſunt.
Quibus ſacerdotibus, et monaſterijs, ex ærario etiam publico, aut cenſu, unde reliqui pauperes ſuſtentantur, neceſſaria alimenta ſubminiſtrari oportebit cùm ob alias cauſas, tum quia publico eccleſiæ nomine religioſi illi homines quotidianis ſacrificijs, ſupplicationibus, diuinorumq. officiorum cultu, et moniales etiã ſacra lachrymarum ui, peccatorum deploratione, gemitu, uigilijs, ieiunio, atque aſſidua oratione, Dei iram afflictiſſimo illo tempore placare contendunt.

CAuebit autem parochus, ne rei cuiuſquam, quæ ad corporales quorumuis hominum, etiam peſte laborantiũ, ſuſpectorumue neceſſitates pertineat, præcipuam curam,

ram, præcipuumq. onus ſibi ſuſcipiat, quo retardetur, aut impediatur, quin proprium curæ ſuæ officium exequatur: quod totum in rerum ſpiritualium procuratione, atque adminiſtratione verſari in primis debet. ideò ab ordinario munere eelemosynæ diſtribuendæ, ſubuentionisq. publicæ erogandæ abſtinebit.

Si quo autem in loco, et pauperum ingens neceſſitas, et penuria hominum, ut id muneris rectè, gerere poſſit, aliquando hoc ſuadebit: ut iſtiuſmodi pondus ipſe ſuſcipiat, ac ſuſtineat, ad Epiſcopum adibit, cuius facultate illud ſubeat, ac gerat.

Adhibere autem ſecum ſemper ſtudebit pios aliquot parochialis uiciniæ homines, aut confratres charitatis, quos tum adiutores, tum etiam teſtes fidelis diſpenſationis. Hoc etiam ipſum, et præfectus regionarius, et Vicarius foraneus exequi, præſtareq. curabunt.

VT omnis eleemosyna, quæcunque ſit, quæ colligetur, quibus oportet, rectèq. diſtribuatur, nec uerò impudenter uſurpetur, atque abſorbeatur ab iis, qui aliunde cum habeant, unde uiuant, iniqua illa uſurpatione exitium animæ ſuæ pariunt, et uitæ periculum illis præbent, qui ſumma rerum omnium anguſtia premuntur; ideò regionarius præfectus, Vicarius foraneus, uiſitator Epiſcopalis, et parochus in primis omni opportuna ratione, ubicunque ſunt, qui peſtis, ſuſpicionisuè cauſa domi incluſi, aut etiam inopiæ nomine illam etiam pro foribus, aut de feneſtris efflagitãt, iſtos, et aliquando populum uniuerſum, prout occaſio tulerit, id grauiter monebit, docebitq. peccati mortalis uinculo irretitos teneri, ſi qui ſunt, qui conſequendæ eleemosynæ cauſam aliquam prætexunt, et aſſimulãt, atque adeo, ſi quam eo nomine, et cauſæ ſimulatione conſequuntur, planè reſtituere debent.

Quamobrem grauiſſimè peccabunt, quicunque eleemosynam capient, illis egentibus hominibus ſolùm conſtitutam, qui aliunde certo recluſionis, aliouè præſtituto tempore non habent, unde uictum ſibi parent: ſi re uera ipſi in eo paupertatis ſtatu non ſunt: nec uerò eam eleemosynam ſine conſcientiæ offenſione, et labe retinere ullo modo poterunt, præſertim ſi ipſius eleemosynæ curatores aliqua ſignificatione, rationeuè præcauerint, ſe conſtituiſſe iis tantum, qui ea inopia, paupertateuè premuntur illam diſtribuere.

Cura præſtandæ, et exercendæ pietatis in locis publicæ curationis, ac domibus occluſis.

IN omni triuio crux loco decenti erigetur, ad quam orantes, et precantes ſpectent.

Ibidem, ad Epiſcopi præſcriptum, altaria extruantur, in quibus Miſſæ ſacrificium offeratur; ita ut qui ſacerdos, etiam regularis in illis obtulerit, celebraueritue Epiſcopi iuſſu, ſatisfeciſſe cenſeatur muneri, quo aſtrictus eſt, celebrandi in alio cuiusuis eccleſiæ altari.

In cappella domus hoſpitalis, lociuè publicæ curationis perpetuo ſanctiſſimum ſacramentum aſſeruetur; cui lampas accenſa præluceat.

In qua cappella ſacerdos, qui ſpirituali curationi præeſt, aliquando orationem ſine intermiſſione inſtituet, religioſeq. atque ordine haberi ſtudebit.

Vbi ob peſtilentiæ propagationem, obitumue, uel ægritudinem ſacerdotum, deſunt, qui ſpiritualem peſte languentium, uel ſuſpectorum curam ſuſtineant, gerantue, ut quam diligentiſſime conquirantur, uicarius foraneus in diœceſi epiſcopum certiorem celerrimè, et ſæpiſſimè faciet, præfectus, in ciuitate: interea uero eorum curam parochis, aliisuè ſacerdotibus probatis, qui proximè habitant, magnopere commendabit.

Idem officium præſtabunt, ſi quando ob ſuſpicionem peſtis in parocho, uel etiam infectionem inciderit, ut ſcilicet alium ſacerdotem in eius locum ſubſtituat, qui parochialis curæ partes neceſſario tempore exequatur, quas ille per ſuſpicionem iis, qui ſuſpicione carẽt, præſtare minus poteſt.

CVM nemo ſacerdos eſt, qui publici tuguriorum loci curationem gerat: hoc ſaltem curabitur, ut die feſto, et in hebdomada etiam certis aliis diebus eò loci, aliquis ſacerdos eccleſiæ, aut uiciniæ parochialis Miſſæ ſacrificium in oratorio ob eam cauſam extra tuguriorum ſepta extructo offerat. Si uerò ne id quidem fieri poteſt, quoniam nemo alius ſacerdos eſt, niſi unus tantùm parochus, hic ipſe aliquando per hebdomadã eò ſe conferet ad Miſſæ ſacrum celebrandum.

Vbi in eo tuguriorum loco ſacerdotes plures ſunt, tum id curabunt, ut omnes quicunque ibi ſunt, Miſſam ſpectent, audiantuè; tum ipſi ob eam cauſam inter ſe rationem inibunt, ut cum præſertim una tantum cappella ſit, alius benè mane, alius paulò tardius Miſſam celebret; aut certa alia hora commodiore id quisque præſtet.

PRÆcipuè parochus hoc ualde curabit, ut ſi quando uel uniuerſi ciues, uel aliqua uicinia, familiauè parochialis domo egredi prohibentur; omnes, et ſinguli, antequam ſe in suis quisque domiciliis per illud dierum ſpatium includant, peccata confeſſi, ſacram communionem ſumant. Si uerò præ temporis exiguitate id tunc non præſtabunt, præſtent ſaltem eo ipſo ineunte tempore, et deinceps præterea ſingulis hebdomadis, aut quinto decimo quoque die, prout ſe illis per alias occupationes poſſe ſacramenta miniſtrare uiderit.

At pro curæ ſuæ ratione, quæ ad ægrorum ſalutem ſpiritualia adiumenta ſpectant, hæc omnibus aliis anteponet.

Certam aliquam chriſtianæ uitæ normam eo tempore, cum populus intra domeſticos parietes aliquandiu ſe continet, paſtoralibus litteris Epiſcopus commonſtrabit, ut quotidianas habeat pietatis chriſtianæ exercitationes, quibus perpetuum curſum teneat in uia ſalutis.

Pietatis autem ea officia proponet patribus familias, ut non ſolùm manè, ſed ueſperi, et meridie, ſingulisq. horis, ac momentis habeant ſpirituales exercitatio-

tiones, in quibus omnis familia piè verſetur.

Quamobrem, præter cætera, libros in ſingulas familias introducendos curabit, non ſolùm eos, quos ſupra commemoravimus, ſed ſacrorum bibliorum partem aliquam ut: pote hiſtoriam Iob, libros Tobiæ, epiſtolam S. Iacobi, et volumen præterea de vitis ſanctorũ: è quibus ſeliget præſertim vitam S. Sebaſtiani, S. Gregorij Magni, S. Rochi, S. Macarij, S. Eutychij, Patriarchæ Conſtantinopolitani, S. Nicolai Epiſcopi, S. Bernardini Senenſis, qui omnes peſtilentia documenta, et exempla præbuerunt ſanctiſſimarum virtutum.

Ad alias religioſas orationes introducet certos pſalmos, et hos potiſſimum, nempè pſalmum ſextum, decimum ſextum, vigeſimum quartum, trigeſimum primum, trigeſimum ſeptimum, quinquageſimum, ſeptuageſimum octauum, centeſimum primum, centeſimum item, et vigeſimum nonum.

Stata præterea illa oratio parochi, et ſacerdotis, quæ in ſingulos dies ſepties certis horis adhibebitur, etiam à cuſtodibus, et miniſtris inſtituetur in omnibus tuguriorũ ſeptis, hoſpitalibus ædibus, ſingulis familiæ incluſæ domicilijs, omni loco, et publicè, et priuatim.

Quæ oratio ut rectè, religioſeq. peragatur, curandum eſt diligenter ad Epiſcopi præſcriptum.

Itaque orationis huius ſignum in vniverſi, vel partis populi reclusione, dabitur campanis primariæ eccleſiæ, collegiatarum item tam regularium, quàm ſæcularium, ſi quæ ibi ſunt, dabitur. Itidem in eccleſia parochiali fiet, cuius vicinia homines, familiævè aliquæ, contagionis nomine ſuſpectæ, domi ſe continent. Itidem fiet percuſſione paruulæ campanæ hoſpitalis, aut alterius loci curationis publicæ.

Signi ratio hæc ſervabitur, ut diſtincto certo temporis ſpatio, nempè ſecunda quaque hora, aut longiori, breuiorivè internallo, prout dies contractiores, vel longiores ſunt, ſepties in die campana pulſetur.

Initio orationis ſignificandæ percuſſio campanarum fiet, ut, de more fit, cum ſalutationis Angelicæ, quæ Aue Maria dicitur, ſignum datur; poſteà continenter per horæ quadrantem, certis campanæ ictibus, breui internallo diſtinctis, eiuſdem ſignificatio fiet, quæ ſono terminabitur, ut oratiõ veſpertina ſolet. Dum vero campanis pulſatur, litaniæ, ſupplicationesvè ad Epiſcopi præſcriptum cõcinentur, recitabunturvè, ità; ut, vel è feneſtris, foribusvè ædium ab una parte ſint, qui illas præcinant, et viciſſim ab altera, qui religioſè ſuccinant, et reſpondeant.

Quod ſicubi ita præſtari non poteſt, intus in ædibus ipſis, loco omnium communi, aut, ubi optimè poteſt, ſtatis illis ſignificationis horis præſtabitur.

Quam ob cauſam in unaquaque vicinia, ubi hæc precatio horaria celebrabitur, unus, pluresuè eccleſiaſtici homines, aut, ſi tales non adſunt, alij pij viri, orationis uſu inſtructi, ad feneſtram, fores uè ædium adhibebuntur, qui ſtata quaque hora, qua ſignificatio fiet, orationis huius inſtitutiõ, atque uſum rectè, riteq. moderentur, et dirigant, et eius ſtudium in horas fere ſingulas ardentiùs excitabunt.

C*VRabit prætereà parochus, ut diebus ſaltem feſtis, ubi ſunt, qui bene norint, de beata Maria Virgine officiũ precum horarum ſtatis illis ſeptem horis diſtinctè recitent.*

Sæpe evulgabit, atque edicet, quo fidelium mentes ad huius precationis uſum, ſtudiumq. inflammet, indulgentias eo nomine conceſſas.

Ac prætereà quidem, unicuique parocho, et ſacerdoti, breuium illorum librorum, quibus Epiſcopi iuſſu certæ preces, et litaniæ, eius orationis cauſa editæ continentur, copia fiet, et gratis aliquo modu ſuppeditabitur, ut parochialibus ſuis, et alijs, prout uſu venerit, rectè diſtribuat.

H*IS, atque adeò alijs omnibus pietatis exercitationibus parochus, aliјue ſacerdotes, curationi ſpirituali præfecti, homines, ſibi commiſſus, tempus in domibus occluſis, alijsq. locis tuguriorum ſalutariter, et religioſe conſumere ſtudebunt quàm diligentiſſimè, ut ne otio tabeſcentes procliuius prolabantur ad Dei offenſiones, et ad turpia flagitia.*

Cura diſciplinæ morum in eiſdem locis.

P*Arochus, animarumq. curator, et alij item ſacerdotes, curæ ſpirituali in locis præfecti, ubi infecti, ſuſpectivè morantur, charitate paterna, et diligenti ſtudio videbunt vitam, mores, pietatem, et religionem non modò eorum, qui peſtis morbo ſuſpecti, in hoſpitalibus publicis domicilijs, aut intra tuguriorum ſepta, ſibi commiſſa, habitant, et illorum, qui præſertim recluſi, intra parochiæ ſuæ fines, in priuatis domicilijs manent, ſed monaſtorum, et famulorum, et miniſtrorum, quicunque illis operam navant, et eorum prætereà, qui in illorum cuſtodia collocati ſunt.*

Mulierum pudicitia, et adoleſcentum honeſtati proſpiciẽt, qui intra ea ſepta, hoſpitalesvè domos, aut domicilia priuata incluſi, degunt.

Præcipuam autem curam ſuſcipient, et ſuſtinebunt puellarum, virginum, et fœminarum, quæ vel parentibus, vel coniugibus mortuis, diſcrimini, et periculo pudoris, ac pudicitiæ magis obnoxiæ, atque expoſitæ ſunt.

Eas ſenioribus fœminis, et ſpectata honeſtate, pietatiſq. ſtudio inſignibus, quæ in illis locis morantur, diligentiſſimè committent, quaſiq. in manum tradent, et commendabunt omni charitatis officio.

Pupillorum item, præſertim infantium curam gerent, eamq. potiſſimum rationem habebunt, ut certo loco ſeparato, dum in publicæ curationis domicilijs, locisue ſunt, pie, rectèq. educentur.

C*VRA eorundem erit, hæc etiam, ut, quoad eius fieri poteſt, à fœminis mares ubique ſeparatim degant, prąterquam, ſi qui ſint eiuſdem familiæ.*

Curabunt præterea, ut non ſolùm evitandæ contagionis, ſed honeſtatis in primis tuendæ cauſa, qui in uno

cubi-

cubiculo, tuguriolóue degunt, nullum ſuſpectum commertium, conſuetudinemuè habeant cum alijs, qui uel ſunt diuerſæ familiæ, uel in alio diuerſo turgurio, cubiculóue manent.

SAEPE fit, ut in ijs curationis publicæ locis non modò palàm, ſed occultè futuri matrimonij ſponſiones fiant: ideò Epiſcopus curabit, ut qui in illis locis, aut paulò poſtquam inde egreſſi ſunt, matrimonium conficere uolunt, illius ſtatæ denunciationes cùm in eccleſia parochiali, tum eò etiam loci, ubi incluſi peſtis cauſa ſunt, aut paulò ante fuerunt.

Ne quid uerò de matrimonio contrà agatur, quàm Tridentina ſanctione præſcriptum eſt, ideò quàm ſæpiſſimè illa in locis publicæ curationis promulgetur, atque exponatur.

Ne præterea puellæ in fraudem inducantur; omnis alia diligens ratio per parochum, ſacerdotemue, qui ſpirituali curationi præeſt, adhibebitur.

VBI aliqua uel concubinatus, uel uitæ turpis ſuſpicio ſuborietur, aut indicium exiſtet de hac re omni parochus, ſacerdosuè, ſpiritualis curæ præfectus Vicarium foraneum, aut præfectum regionarium, et hi Epiſcopum certiorem ſtatim faciant, ut in tempore, primum re inueſtigata, cùm remedium opportunum, periculo adhibere poſſit, tum flagitioſa uita, omniq. uitio diffluens, reprimatur, et coerceatur.

ILLAE uerò morum corruptelæ, quæ in ijs locis magna cum Dei offenſione uulgo exiſtere ſolent, quales ſunt, comeſſationes, exhilarationes, cachinnationes, inhoneſtæ congreſſiones, obſcœnæ collocutiones, detractiones, maledicendi uſus, ludificationes, geſticulationes, luſiones, ludi aleatorij, ſaltationes, tripudia, crapulæ, compotationes, congreſſusq. illi, tot peccatis coniuncti, omnesq. demum turpes actiones, ut tollantur, radicitusq. extirpentur, ijdem ſacerdotes, et priuatis colloquijs, et concionibus, et ſuaſionibus, et cohortationibus, et omni officij genere agent planè diligenter. Quod ſi ijs rationibus aſſequi non poterunt, quod ex diſciplinæ chriſtianæ uſu erit, Epiſcopum ipſum adibunt, qui offenſionibus eius generis omni uia occurrat. Quam ob cauſam, quo diligentius ſcilicet idem Epiſcopus nota, atque explorata habeat, quæcumque in ijs locis ad morum emendationem, correctionemq. opus erunt; certos etiam aliquos laicos homines, chriſtianæ, ſanctæq. diſciplinæ ſtudioſos, non modò in tuguriorum finibus, hoſpitalibusq. ædibus publicis, ſed in omni parochia ſecretò conſtituet, qui omnia inhoneſtæ, turpisq. uitæ pericula, flagitioſas actiones, et corruptam omnem eorum diſciplinam, qui ibi degunt, prudenti exploratione diligenter indagent: quæq. in offenſa eſſe uiderint, de ijs uel Epiſcopum ipſum, præfectũue regionarium, uel Vicarium foraneum, uel parochum, uel ſacerdotem etiam curatorem ſæpiſſimè, atque adeò quotidiè, ſi opus erit, certiorem facient.

Quæ diſciplinæ ratio parocho, et ſacerdotibus curationis publicæ tenenda ſit.

PArochus, et ſacerdotes curationis publicæ cum diligentem in alijs morum ſpeculationem, curam, exercitationemq. pietatis adhibuerint; hoc etiam maximè ſtudebunt, ut ipſi piè, ſancteq. uiuendi ſtudio, omniq. religionis officio, atque omni documento, et exemplo cæteris omnibus præluceant, ac ſumma quidẽ cautione in eo utantur, ut non modò quicquam non offendant, peccentuè, ſed ab omni peccati ſuſpicione planè liberi ſint.

Omni igitur intima, et externa pietate in illis publicæ curationis locis ſeruient Dei gloriæ, cuius religioſus cultus perpetuò ob eorum oculos uerſari debet

Studio charitatis, quæ in eorum animis fixa ſemper inhæreat, agent omnia.

Quo ſtudio ducti, et curæ ſuſceptæ officio commoti, longè ab ijs actionibus refugient, quæ offenſionem, aut mali ſuſpicionem parient.

Cauebunt, ne eos, qui peſte, ſuſpicioneúe laborant, ad teſtamenti factionem, aut ad aliud ultimæ uoluntatis genus, ne agnatis quidem illorum flagitantibus, ullo modo inducant, atque impellant: niſi aliquando uel chriſtiana charitas, uel propinquorum ſtatus, commiſeratione dignus, aliter ſuaſerit; tuncq. ſi temporis ſpatium datur, rem ipſam, ut eſt, cum Epiſcopo, aut præfecto regionario, aut Vicario ſuo foraneo communicabunt.

A teſtamenti, codicillorum, donationis, et alterius id generis ultimæ uoluntatis conſcriptione abſtinebunt, niſi urgens neceſſitas aliter depoſcat, cum alij ſcilicet æquè idonei non ſint, neque aliunde acciri poſſint, qui conſcribant: tuncq. ut auaritiæ, et ſordidi quæſtus ſuſpicioni occurratur, teſtes, quoad eius fieri poteſt, auctoritate et uitæ moribus inſignes adhibebunt.

Idem præſtabunt, ſi quando aliorum pecuniam, ſuppellectilemue aſſeruandi, aut in aliquem uſum erogandi, curam ſuſcipient.

Speculatio in miniſtris publicæ curationis adhibenda.

PArochus, et ſacerdos, qui in hoſpitalibus, publicis ædibus, locíſue tuguriorum ſpiritualem curã gerit, hac diligenti ſpeculatione uidebit.

Primò, ut eorum locorum præfecti, curatores, ceteriq. omnes, qui uel operam uel officium, uel famulatum in illorum hominum curam, ſubleuationemq. conferunt, ne quid negligant, prætermittant, deſerantue, quod ad operæ, curæ, officij, miniſterijue ſuſcepti partes attinet.

Vt ne quid prætereà committant, quod illis fraudi, et detrimento ſit: quodq. pia ſollicitudine, et ſincera cura, quam nauare debent, indignum exiſtat.

Quare ipſe parochus, ſacerdoſue præcipua capita, mox infra demonſtrata, in primis animaduertet, in quibus ſcilicet frequentes eorum offenſiones eſſe ſolent.

Vt potiſſimùm illi ipſi, quicumque ſint, charitatis ſtudio, non negligenti opera, non langueſcenti miniſterio,

nec uerò immodeſtè, non petulanter, non proterue, non contumaciter exequantur debiti officij partes.

Vt mulieris morboſæ, ſuſpectæue corpus, aut cadauer dumtaxat inſpiciatur, cum neceſſe maximè eſt. Et uerò inſpectioni neceſſarij ſolùm miniſtri interſint, ut potè medicus, chyrurgus, mulier aliqua, et alius præterea nemo.

Vt inſpiciendis item marium corporibus miniſtri tantùm adhibeantur, qui uidelicet neceſſarij ſunt.

VIdebit item parochus, ſacerdosue, ut præfecti, ueſpillones, uiciniæ curatores, quos antianos dicunt, alijq. miniſtri, nihil omninò pecuniæ, muneris, doniq. extorqueant, cum uel domicilia clauduntur, uel aperiuntur, uel alia quauis occaſione, modoue.

Vt ne pecunia, reſq. aliqua, aut ſupellex peſte languentium, uel ſuſpectorum, uel mortuorum diripiatur, diſſipeturue unquam, et maximè cum uel domo educũtur, uel moriuntur, uel in ſepulturam traduntur, uel eorum domicilia purgantur, aut eorum ſuppellex ad loca purgationis exportatur.

Vt qui ad loca publica curationis perducuntur, uehunturue, non ueſperi, aut ſub noctem, ſed bene mane, ſi fieri poteſt, perducantur, aſportenturue, quo ſacerdotibus, qui in ijs curationis locis reſident, temporis ſpatium detur audiendi eorum confeſſiones, et alia, quæ domi non ſuſceperant, ſpiritualia adiumenta miniſtrãdi, antequam nox aduentet, in qua, ut pleriſque accidit, morte eripiantur.

Vt ne eodem curru, uehiculoue mortui ſimul, et uiui, aut morbo tabeſcentes una cum his, qui ſolũ ſuſpecti ſunt, aſportentur, ſi modò tamen ſuſpecti non illi quidem ſunt, qui ſua ſponte morbo affectis operam, curam, et ſtudium nauant.

Vt hæc ipſa cautio, diligensq. diſtinctio in exportanda, importandaue ſuppellectile adhibeatur, ut illa ſcilicet, quæ peſte langueſcentis eſt, diſtincto curru, ac ſeparatim uehatur, ab ea, quæ ſuſpecti hominis eſt.

Ideoq. curandum erit, ut uehicula plura, quæ ad eum diſtinctionis uſum ſatis ſint, in tempore apparentur.

Vt ijs, qui ad loca publica curationis, domo abducuntur, temporis ſpatium detur colligẽdi pecuniam ſuam, ſuppellectilem diſponendi, conſtituendiq. cæteras res domeſticas; ita tamen, ut ne diuturnior mora fraudi ſit, et detrimento ualetudini publicæ.

Vt ſpatium etiam detur colligendi ſarcinulas, et aduehendi ſecum lectum, culcitras ſtramentitias, lodices, lintcamina, tegetes, ſtoreasue, ueſtes, et alia id generis uſui neceſſaria. Si uero ab initio tempus non habuerunt, detur poſteà, adhibita cuſtodia, ut moris eſt, et cautione.

Vt euitandæ contagionis cauſa, tuguria morbo languentium, aliquo interiecto ſepimento, uerè ab illis ſeiuncta ſint, quæ ſuſpecti habitant. Eadem cautio adhibeatur tuguriorum, ubi ſunt minus ſuſpecti, ut ſeparentur ab ijs, qui grauiſſimè ſuſpecti ſunt. Itidem de conualeſcentibus.

Vt ordine deſcribantur certo libro quicumque ad loca publica curationis abducuntur. Quæ deſcriptionis ratio uniuſcuiusque tugurij, cellulæue numero reſpondeat, ut ſinguli à parocho, ſacerdoteue conſtituto, medico, chyrurgo, cæterisq. miniſtris, facilè, diſtinctè inueniantur.

Vt ob eam ipſam cauſam, quoties quis recens ad loca curationis uenit, aut inde abit, aut de uno in alterum commigrat; id omne eisdem miniſtris ſignificetur, et ſacerdoti præſertim, ut miniſterij ſui partes ei præſtet.

Vt in uniuscuiusque tugurio, cubiculoue ad lectum ſternendum, quoad eius fieri poteſt, ſatis palea ſit, culcitra item ſtramentitia, et cento, lodixue.

Vt quibus uel ex morbo laborantibus, uel ſuſpectis, lectis, ſtramentis laneis, aliaq. ſuppellectile apparari, et ſterni debet, ij pro ratione, ſtatuq. perſonarum, illud ipſum commodum conſequantur, et miniſtri item publice ad locum curationis conſtituti.

Vt ijſdem miniſtris, alijsq. rectè ualentibus uictus certa ratione ſuppeditentur, qui ſatis ſit.

Vt ægrotis item ſtata hora ſubminiſtretur, quibus etiam ratio adhibeatur cibi, qualis ſit, et quantus, et quo item modo præbeatur.

Vt medicinæ, medicamentaue in tempore, certisq. præſcriptis horis, et ordine apparentur, conficiantur, et præbeantur.

Vt et ueſtes, et ſupelex, et tuguria, cubiculaue, quæ ex aſſeribus conſtructa ſunt, ubi peſte infecti, ſuſpectiue manſerunt, aut mortui ſunt, prout opportunitas tulerit, diligenter purgentur. Illa uerò tuguriola ex paleis inflammentur. Nec uerò uſui ſint alijs, qui ſolum ſuſpecti ſunt.

Vt ea ipſa tuguriola, cum opus eſt, palea recenti, cum intrinſecus optimè circumueſtiantur, tum extrinſecus rectè undique obtegantur, ut ne quando pluuia influat

Vt mortuis efferendis, et ſepeliendis nihil contrà agatur, fiatue, quàm de efferendi, ſepeliendiue modo, et de loco, ubi ſepeliendi ſunt, Epiſcopus ſtatuerit.

Vt uerò hæc omnia in executionis uſum rectè inducantur: parochus, omnisq. alius ſacerdos, quicumque intra tuguriorum ſepta curam gerit, præfectus regionarius, et Vicarius foraneus, ut diligentiſſimè poterunt, curabunt, crebris cohortationibus, aſſiduisq. admonitionibus, omni charitate plenis, atque adeo, ubi opus eſt, reprehenſionibus. Et omni præterea paterno officio cum illis agent, ad quos ſumma curationis ſpectat, ut ordine, et quàm rectiſſimè cuncta gerantur. Quòd ſi ne his quidem officijs, quicquam adiumenti ad rem optime adminiſtrandam non afferent; perfugium, ut primum poſſunt, ad Epiſcopum habebunt, cuius conſilio, ſtudio, ope, et auctoritate, etiam apud magiſtratum, ut opus erit, ſi quæ perperam aguntur, ad rectam normam redigantur.

Viſitationis officium multiplex.

E*A omnia, quæ paulò ante, et mox infra demonſtrantur, uel ad cautiones, uel ad curas, uel ad pietatis*

exer-

exercitationes, uel ad hominum mores, uel ad ſacerdotum inprimis uitæ honeſtatem, et diſciplinam pertinent, ut rectam omnem executionem habeant; hoc præfecti regionarij, aut Vicarij foranei, aliiq. Epiſcopales uiſitatores uidebunt, curabuntq. diligentiſſimè. Quare loca publicæ curationis frequenter, uel quotidie potius, cum opus erit, uiſitabunt, cunctaq. perſpicient, atque explorabunt, tumq. ad peſte languentiũ, ſuſpectorum, aut animæ ſalutem, aut corporis curationem ſpectant; tum etiam quæ de eo genere omni ſpeciatim, uniuerſeq. conſcripta ſunt.

Ac ſi quid uel deeſſe, uel in aliqua re peccari, offendiue uiderint, ad ipſum Epiſcopum referent: qui de omni cautione, cura, piaq. exercitatione, et diſciplina ſollicitus, in omni executione, ut opus erit, ſtudioſe euigilabit.

EPIſcopus uerò frequens in eo erit, ut uniuerſos, et ferè ſingulos, peſte uel infectos, uel ſuſpectos inuiſat; paterna charitate conſoletur: epiſcopali liberalitate, et eleemoſyna, quã manu ſua præbebit, ſubleuet, ſi quos, inopia laborantes, uiderit: documenta opportuna det, atque accommodata ad ſanctè, et cum Dei uoluntate congruenter uitam agendam, mortemq. fortiter, chriſtianoq. more in Domino obeundam.

Crebrò item familias, quæ domi ob ſuſpicionem ſe continent, breui ſermone alloquetur, et oſtendet in primis quæ unicuique agenda ſunt, quæ rurſus fugienda.

Sæpe præterea in diœceſis loca infecta, ſuſpectaue, excurret, cunctaq. oculis, paterna charitate incenſus, luſtrabit, ut populo ſuo afflicto, perculſo, et penè proſtrato, conſolationes, remedia, ſubſidia, et alia Epiſcopalis dilectionis officia adhibeat, et præſtet.

Non uiſitatores ſolùm, ſed alios etiam ſæpè mittet, qui hæc eadem officia præſtent.

Præfectorum, curatorum et miniſtrorum publicæ curationis operam ſtudiumq. excitabit.

Si quos negligentes, et delinquentes in officio compereris, cum us non modò cohortatione, monitione, ſed aliquãdo etiam ſeueriore obiurgationis acerbitate aget, ut ſui quique muneris partes rectè, diligenter, et ſalutariter exequantur.

Si uerò aliquando monitos obſtinatè operam dare cognouerit, ut contumaciter, maleq. agant; ut iſti ab officio ſuſcepto amoueantur, curabit atque efficiet.

Monattorum uitia, quæ in eo genere hominum grauiſſima ineſſe ſolent, increpabit acerrimè. Siq. hac uia non ſuccedet, ut in officio rectè agendi ſe contineant, illam aggredietur, ut magiſtratus pœnas repoſcant flagitiorum, quæ admiſerint.

ET quoniam per Epiſcopales occupationes omnibus locis præſens adeſſe non poteſt, eam etiam rationem aliquando inibit, ut ad populos litteras paſtorales ſcribat, quibus illos conſoletur, confirmet, et excitet ad optima quaque, prout occaſio tulerit.

Cura ſpiritualis ſigillatim unicuique peſte affecto, uel ſuſpecto, à ſacerdote adhibenda.

VBi primùm parochus, aliuſue certus ſacerdos conſtitutus, aliquem, curæ ſuæ commiſſum, peſtilentiæ morbo laborare certior factus eſt, eum, ut celerrimè poteſt, paterna charitate inuiſet, atque in primis diligentiſſimè pœnitentiæ Sacramentum miniſtrabit, et alia deinceps omnia adiumenta ſpiritualia ad animæ ſalutem.

Quamobrem diligenter planè cauebit, ut ne, cum morbi, ex quo aliquis laborat, uis ſuſpicionem peſtilentiæ præbeat, falſa, inaniq. ſpe ductus, eum diutius in uita permanſurum, id culpæ contrahat, ut abſque Sacramentis ille diſcedat. Itaque hoc præſertim nullo modo prætermittet, quin pœnitentiæ Sacramentum, mora non interpoſita, miniſtret.

Sacram autem Euchariſtiam, niſi ob uomitũ, aliudue impedimentum neceſſe eſt, aliquid moræ interponi; quàm primùm pro uiatico ægrotanti, etiam ſi cibum ſumpſerit, omnino miniſtrabit; niſi manifeſto apparet, illum à morbo conualeſcere: peſtilentia enim ægrotãs in eo ſtatu uerſatur, ut timendum ſit, ne, uel ad punctũ temporis, mortem obeat.

Quare extremæ etiam unctionis Sacramentum, ſine cunctatione, moraq. ei miniſtrare poterit.

IN Sacramento pœnitentiæ miniſtrando uidebit, ut facultate, uel Epiſcopali, uel etiam Pontificia, quà etiã à criminibus illis, quæ Apoſtolicis litteris, die cœnæ Domini editis, cõtinentur, abſolui permiſſum erit, prudentiſſime, atque ſalutariter utatur.

Denique ægrotanti omnia illa charitatis miniſteria, et officia præſtabit, quæ in extremo uitæ ſpiritu, alijs, curæ ſuæ commiſſis, præſtare aliàs debet.

At uerò præterea dum æger aliquo ſenſu uiget, earum Pontificalium litterarum auctoritate, indulgentiam ei concedet, Epiſcopiq. nomine benedictionem impertiet.

Cõſolationes proponet, quibus illum ad benè, ſancteq. in Domino moriendum excitet.

Vbi illum obijſſe audierit: eius animæ auxilium feret orationibus, precibus, et inprimis ſanctiſſimo Miſſæ ſacrificio.

EAM ipſam diligentiam, quam peſte laboranti adhibendam eſſe, paulò ante demonſtratum eſt, idem parochus, et ſacerdos in ſpirituale adiumentum illius cõferet, qui ex morbi ſolum ſuſpicione laborat.

Sed, quod ad ſanctiſſimæ communionis miniſtrationem pertinet, dum ille in ſuſpicione tantum eſt, ſemel ab initio eam, non pro uiatico tamen miniſtrabit, et deinceps aliquoties etiam, atque adeò ſæpius, aut rarius, pro pietatis ſtudio, quo ille tenetur, proq. curæ occupationibus, quibus ipſe parochus, uel ſacerdos diſtinetur.

Et uerò, quamuis paucis ante diebus ſacram ei com-

munionem præbuerit, cum tamen indicium eiuſmodi erit, ex quo perſpicuè manifeſtum ſit, atque adeò certum, peſtifera labe illum infectum eſſe, ſanctiſſimum uiaticum, etiam poſteaquàm cibum ægrotans ceperit, ſine mora, pro illius præparatione, et ſtatu miniſtrabit.

Quod ſanè omne ut diligentiſſimè præſtetur, uidebit Epiſcopus omni accurata exploratione, et ratione, quam à præfectis regionarijs, et Vicarijs foraneis adhiberi mandabit.

Mox item extremæ unctionis Sacramentum miniſtrare poterit, ut paulò ante narratum eſt.

Cura omnis homini eccleſiaſtico, peſte laboranti, uel ſuſpecto, adhibenda.

C*Lericalis ordinis homo, cum in peſtem, eiuſue ſuſpicionem incidit, illius maximè præcipuam ſingularemq. curam parochus, aliusq. ſacerdos, qui in publicæ curationis loco Sacramẽtis adminiſtrandis præfectus erit, ſuſcipiet, atque geret, ita confeſtim, atque adeò in primis ad ſpiritualia auxilia, remediaq. confugiens, ut documento, atque exemplo ſuo pietatem laicorum accendat, quo in genere ei propterea nullo ſane loco deerit. Quæ uerò ad corporis uſum neceſſaria ſunt, ea, quæ uia, et ratione ſupra demonſtratum eſt, ſatis, abundeq. eidem ſubminiſtrabuntur. Itaque idem parochus, cum opus eſt, id præcipue ſtudebit, ut cum ipſe ad illius uſum eleemosynæ aliquid conferat, tum charitatis ſubſidia ab hominibus tam eccleſiaſticis, quàm laicis conquirat ſtudioſe, ac præterea, ſi neceſſitas urget, ab Epiſcopo item.*

D*E hominis eccleſiaſtici peſtilentia, aut ſuſpitione parochus urbis præfectum regionarium, eumue, cui tale munus Epiſcopus commiſerit, diœceſanus parochus Vicarium foraneum, ut celerrime poteſt, et quàm diligentiſſimè certiorem faciet, et uerò Epiſcopum uterque, ut et hic, et eorum unuſquisque illa præterea opera, atque officia præſtare, aliaq. ſtudia ad illius auxilium conferre poſſit, quæ illa temporum ratio ſuadet, atque depoſcit.*

P*Arochus, ſacerdosue, qui ſpiritualem curam intra loci publicæ curationis ſepta adminiſtrat, ſi morbo inſicitur, aut aliquam eius ſuſpicionem præbet; ei ſocius, ſi quem in cura parochiali habet, omnia ſacerdotalia miniſteria, et officia præſtabit, ordine, qui mox ſupra expoſitus eſt de cura ſpirituali, unicuique adhibenda. Si uerò plures ſacerdotes eorum ſeptorum curatores ſunt, qui ſuſceptæ curæ munere prior eſt, ea præſtabit, niſi inter illos aliter conuenerit. Vbi autem ſocius nemo eſt, aut alius, in partem illius curæ euocatus, ijs plane officijs, curandum erit, ut parochus, qui proximus eſt, ſatisfaciat.*

Veruntamen ex peſte laboranti parocho, nec curæ ſocium habenti, Sacramenta, præſertim ſanctiſſimam Eucharistiam, et extremam unctionem, ſi ille in diœceſi eſt, ab eius Propoſito, aliòue, qui plebis totius curæ præeſt, ſi in ciuitate, ab Archipresbytero cathedralis eccleſiæ, uel etiam ab ipſo Epiſcopo, aliòue ſacerdote, quem ſibi adiutorem eo tempore Epiſcopus aſciuerit, ubi nullum in mora periculum ſubſit, miniſtrari, cum proprium ualde eſt, et cum charitatis fraternæ officio maximè coniunctum, tum etiam ad parochi langueſcentis conſolationem longè accommodatiſſimũ. Quod ut in morem, uſumq. inducatur, et planè præſtetur, hoc Epiſcopus ſuo in primis exemplo ſtudebit,

E*Ccleſiaſticus homo, morbo affectus, aut ſuſpectus, ut ad loca publicæ curationis perducatur, aſportetur ue, hoc maximè ſtudeat is, cui Epiſcopus id curæ dederit, ſi modò curæ, quam gerit, aut officij, cui præeſt, ratio, uel ætas eius ingraueſcens, uel alia eius generis cauſa aliter non poſtulet: nam ijs locis, longè melius, quàm domi ſuæ ſubminiſtrabuntur, quæcumque tum ad animæ ſalutem, tum ad corporis curationem neceſſaria ſunt. Atqui illius perducendi, aſportandiue ea ratio adhibeatur, quæ eius ſtatui, et ordinis eccleſiaſtici dignitati conueniens eſt.*

Vt ne ſimul cum alijs, ut uulgo fit, et tanquam unus de populo, ſed ſolus, et ut is, cui pro ordinis dignitate honor deferendus eſt, perducatur.

Vt ne uehiculo, curruue communi aſportetur.

Tugurium habeat, quàmuis intra aliorum ſepta collocatum, quò commodiùs, et medici, et medicamentorũ copiam, aliorumq. miniſtrorum operam habeat, at à reliquis tamen opere diſtinctum, et longius aliquanto ſeparatum.

Diligentiùs inſtructum ſit ſtoreis, tegetibusue, ſtramentis, lecto, culcitris ſtramentitijs, culcitris laneis, ceruicalibus, linteaminibus, et omni alia neceſſaria ſuppellectile.

Is propè habeat famulum, aliumue pium hominem, qui operam ei nauet in rebus, corporis uſui neceſſarijs.

Miniſtris, qui extra ſepta famulatum, operamue præbẽt, unum aliquẽ habeat, qui præcipuè ei uictum, medicamenta, et alias res neceſſarias opportune extrinſecus apparet.

Eius cura ſaltem alicui medico, et chyrurgo, aliue curatori, aut miniſtro commendetur diligenter, ac ſigillatim.

Sæpius et ab Epiſcopo ipſo, et à parocho, et à præfecto, ſeu Vicario foraneo, et alijs Epiſcopi etiam nomine uiſitetur.

S*I aliquando acciderit, Epiſcopum peſtis nomine ſuſpectum fieri, domi ſe continebit, quandiù expedire cenſuerit. Dum autem ſe domi continet, ſi pro ſua ſpeculationis munere, tempore tam neceſſariò, ſibi aliquid oculis perluſtrandum ſit, ut opportunius proſpiciat, et conſulat, in urbe, diœceſiue foras prodibit, ut opus erit.*

De familia autem ſua ſi quis in peſtis ſuſpicionem inciderit, eũ ſeruare iubebit, quæ de parocho, parochiq. familia demonſtrata ſunt.

Sin

Sin autem peſtilentia afficietur, de eius periculo per capitulum, uel duos priores de capitulo certior ſtatim fiet Epiſcopus, qui propius abeſt, et Metropolitanus item. Cuius erit, fratrem Epiſcopum, ita laborantẽ, omni ſollicitudine, et charitatis officio conſolari: eiq. ſalutaria adiumenta, ut accuratiſſimè poterit, adhibere.

At ne Epiſcopus, ſi forte in peſtilentiam inciderit, ulla ope ſpirituali in primis deſtituatur, id ſibi ſubſidij comparabit, anteàquàm peſtis in diœceſim irrumpat, ut certos ſibi ſacerdotes, charitatis zelo flagrantes, ſpiritualiſq. uitæ uſu peritos, præſertim ex capitulo, conquirat, et paret, qui laboranti ex peſte Epiſcopo, conſtanter miniſtrent, quæ ad animæ ſalutem pertinent. Is uerò, dum æger eſt, ſe etiam pijs, celeſtibusq. meditationibus conſolabitur, dum ſpiritualium ſacerdotũ aſſiſtentium colloquijs, atque etiam, ſi per morbi uim licet, lectione aliqua de ſanctis, ut pote Cypriano martyre, Bernardino Senenſi, et beato Rocho, et alijs, quorum diuinæ uirtutes in peſtilentia eluxerunt.

Neque, dum morbo laborat, ex ædibus Epiſcopalibus, ſe aliò conferet, ſed in ijs perſiſtet, ut ſi forte obeat, clero, et canonicis, præſertim eccleſiæ cathedralis, id, quod ſanctiſſimi Epiſcopi religioſe fecerunt, tum reliquis etiam extremum fere ſpiritum agens, ſalutaria monita tradat, atque in ſtatione ſua Epiſcopali, quemadmodum Epiſcopum decet, ex hac uita migret ad Dominum.

Erit autem Capituli cathedralis eccleſiæ præ omnibus, dum ille in peſtis ægritudine eſt, ſupplicationi inſtare, ac præterea Vicarij generalis, orationem ſine intermiſſione in urbe, diœceſiq. indicere, et habere, ut pro eo, communi omnium parente, precatio aſſidua, religioſaq. ab uniuerſo clero, populoq. habeatur ad Deum.

Cura adhibenda ubi quis conualeſcit à peſte, aut ab eius ſuſpicione liberatur.

I*N eam etiam curam totus incumbet parochus, ut omnes, et ſinguli, qui à morbo conualeſcunt, aut à peſtis periculo, ſuſpicioneue liberi euadunt, tunc maximè fixa animi deliberatione, propoſitoq. uere nouæ uitæ ſuſcepto, et diligentiſſimè, religioſeq. diſcuſſa conſcientia, peccata omnia, quæcunque in anteacta uita admiſerint, probato confeſſario ſacerdoti cõfiteantur; ſi quando peſtis initio id minus præſtiterint.*

Vt ſanctiſſimorum Sacramentorum frequentem uſum adhibeant.

Vt precationis, et orationis aſſiduæ, et frequentis, præſertim matutinæ, et ueſpertinæ uſum item, et conſuetudinem ſuſcipiant, aut ſuſceptam retineãt perpetuo.

Vt alia christianæ religionis officia, quibus uitæ ſpiritualis ſtudium exardeſcit, amplectantur, et colant diligenti exercitatione.

Vt ab omni male agendi conſuetudine, ab omniq. peccandi occaſione ſe ſe abducant; hominum, qui uitiorũ, flagitiorumq. impuritate inquinati ſunt, commertiũ, et familiaritatem refugiant; et peccatorum, in quibus antea prauo quodam uſu uerſati ſunt, ſeminaria præcidere ſtudeant.

Alia præterea grati animi officia illis commonſtrabit, quæ infra, cum de peſte extincta agitur, uberius explicata ſunt.

Q*VOniam autem ſæpe fit, ut in ijs puellæ, et uirgines, et mulieres florenti ætate, parentum, aut aliorum, qui proximè propinqui ſunt, morte, ab omni ope deſtitutæ ſint, ac proinde periculum ſit, ne ad impudicitiam turpiter prolabantur, ideo parochus ſi quas in parochiali uicinia habet, aut etiam ex parochia ſua in communis curationis hoſpitali, aliõue loco collocatas, illas ſingulas matronæ honeſtæ, illis propinquitate, aut uicinia coniunctæ, aliĳue fœminæ lectiſſimæ, quo maximo poteſt, charitatis ſtudio, commendet, ut eas, ſi neceſſe eſt, eleemoſynæ etiam largitione ſubleuet; in omnibusq. rebus cum earum curam illa ſuſcipiat; tum maxime, id quod caput eſt, in timore Dei, ſanctaq. uitæ ratione eaſdem inſtituat, ac præſertim ab omni labe puras, atque integras conſeruet.*

Atque in omni quidem huius cuſtodiæ, officĳue genere ille ipſe parochus curam præcipuam maxime ſuſtinebit. Ideoq. ubi primum uel conualuerint, uel à ſuſpicione liberæ erunt, illius cura, et ſtudio in monaſterio, locoue pio collocabuntur, aut matronæ honeſtæ famulatui addicentur; aut alia honeſta cõditione earum neceſſitatibus, ac ſimul pudori proſpicietur; et quò rectius, et cautius id omne agatur, ad Epiſcopum etiam, ſi opus erit, confugiet.

Puerorum, et adoleſcentium, qui mortuis parentibus, et propinquis in eodem ſtatu uerſantur, et infantum etiam lactentium, et aliorum præterea, qui ab omni re inopes, aliorum auxilio deſtituuntur, eandem ipſam curam, et ſollicitudinem paternam ſuſcipiet, ac ſuſtinebit.

Cura mortuorum.

H*AEC pro mortuis peſtilenti tempore præſtanda Epiſcopus curabit, eoq. uigilantius, quò grauior culpa multorum in eo charitatis officio aliquando extitit.*

SI *quis igitur peſte affectus, eoue nomine ſuſpectus mortem obit, eius corpus ne citius duodecim horis, nec uerò tardius quattuor, et uiginti horis, uel eo circiter tẽporis ſpatio ſepeliatur, poſtquam obĳt.*

Noctu ne efferatur, niſi Epiſcopi conceſſu ſcripto aliter aliquando iuſtis cauſis permiſſum ſit.

Curru item ne uehatur; niſi præ mortuorum multitudine, aliaue cauſa ſecus fiat neceſſe eſt.

Ne humeris unius tantum, tamquam onus geſtetur, ſuccolleturue; nec uero nudum, nulloq. operimento tectum, etiam ſi curru feratur, nec alio modo indecenter, atque inhumane.

Porrò à duobus efferatur decore binis longurĳs, aut haſtilibus ſolidis, beneq. firmis, quibus feretrum ſuſtineatur, aut ſcala decenti, aliõue eius generis opere.

Sit autem incluſum in capſam, uel linteamine recte inuolutum; tum pallio præterea, ad hunc uſum conſtituto, corpora operiantur, etiam quando uehiculo efferuntur.

Ad efferendum ueſpillones, qui monatti uulgo dicuntur, adhibebuntur: qui ſi minus publico ſtipendio conducti ſunt, curandum erit, ut corporis, et efferendi, et ſepeliendi curam ſuſcipiant, et gerant, qui in ea ipſa domo, familiaue ſunt, in qua erat, qui peſtis morbo obijt; aut illi, qui uel cognatione, uel amore, et charitate coniunctiores, cum eius, peſtilentiæ contagio laborantis, curam præcipuam habuerint et ab illius latere non diſceſſerint, mortui etiam funus, et ſepulturam libentius, atque minori periculo curabunt, ac præſtabunt, cum officio charitatis adducti, tum etiam quia nihilominus aliquo temporis ſpatio ex lege magiſtratus, qui ſanitati præeſt, ſecluſi ab aliorum conſuetudine ſint oportet.

Funeris ſtatis precibus, et pſalmorum, aliarumq. orationum officio, ut eccleſiæ ritus eſt, proſequendi, celebrandiue munus, ad ſacerdotes, locis illis peſte laborantium conſtitutos, pertinebit, ſi qui ſunt: alioquin id officium præſtabit unà cum clerico proprius mortui parochus.

At unicuique tamen parocho, animarumue curatori liberum, integrumq. erit, ſuis impenſis certum alium ſacerdotem una cum clerico conſtituere: qui parochialibus ſuis, peſtilentia mortuis, officium funerale præſtet, cum ſcilicet non in parochiali eccleſia, ſed in cœmiterijs ſepelientur, quæ præcipue ad ſepulturam conſtituta ſunt peſtis morbo morientium.

Si mortuus aliquid in bonis reliquit; hæredes omnem et ceræ, et funeris totius impenſam facere cogãtur pro illius, qui obijt, dignitate, proq. cleri, qui ad funus adhibetur, ratione, ac pro ſepultura, quam ſibi in aliqua certa ſede delegit, modo.

Sin autẽ uel in ædibus hoſpitalibus, uel in ijs locis tuguriorũ mortem obijt, in earum ædium, locorumue cœmiterio humabitur; cuius funeris, ſepulturæue officiũ ſacerdotes, et clerici obibunt, qui ibi curam gerunt; ubi ſi complures non ſunt, is unus tantum, qui eſt, ad funus ſatis erit. Ceræ porrò ſumptus ab hoſpitalibus, eorumue locorum curatoribus fiet: iiq. a bonis mortui, ſi quæ in illis uel hoſpitalibus domibus, uel tuguriolis relicta ſunt, reſarcietur.

Ubi nulla alia ratio ſumptus ſit pro funere defuncti, ceram in funeris ſumptum conferre, et ſepulturam in cœmiterio curare, parochi ſit: ut ceteris parochialibus ſuis, ab omni re inopibus, qui obeunt, itidem præſtare debent.

Et campanarum ſono, et cruce prælata, et luminibus accenſis, et cæteris cerimonijs, ſtatoq. omni ritu eccleſiaſtico, et parocho aliouе ſacerdote, et clerico ſaltem uno funus ducatur; etiam ſi Epiſcopi conceſſu, noctu fiat, et curru item non unus ſolum, ſed plures, peſte extincti, efferantur. Quo in funere idẽ parochus, aliusue ſacerdos, et clericus ſuperpelliceo induti, cũ pro ædiũ, alteriusue loci foribus, unde efferuntur, tum in uia, tũ loco demum, ubi ſepeliuntur, pſalmorum, precumq. officium, ut moris eſt, pro mortuis præſtent.

E domicilio autem, locoue, ubi qui peſte mortuus eſt, non antea efferetur ſepulturæ cauſa, quàm parochus, alijue illius curæ ſacerdotes, de obitu certiores in eo tempore per ueſpillones, aliosue miniſtros fiant; atque certa ſepulturæ hora conſtituta, parochus, aut conſtitutus ille ſacerdos aduenerit, præſensue aderit: qui ut in tempore adſit, curet omnino. E loco, unde effertur, parochus, alijq. clericalis ordinis homines, qui funus obibunt, non ante ad eccleſiam, cœmiteriumue diſcedent; quã mortui corpus ueſpillones feretro, aut curru, alioue modo efferẽdũ ſumpſerint; ut illi, quod ritus eccleſia ſancta poſtulat, ſtatis precibus funus rite ducãt. Funeris, ſepulturæue cauſa ne parochus, aliusue ſacerdos, neque clericus item, plus eleemoſynæ, ne ſponte quidem oblatæ, ullo quouis nomine, prætextuue capiat, quàm uel dare ob funus alio tempore ſolet, uel ab Epiſcopo præſcriptum eſt, aut conceſſum. Nec uero emolumenti cuiuſquam ſocietatem cum ueſpillonibus, alijsue funerum curatoribus, ceteriſq. id generis eo nomine ineat: cui rei, alijsq. auaritiæ ſordibus, atq. ſuſpicionibus ut occurratur, quicquid fructus, eleemoſynæ in ſingulos menſes ab exequijs, quæ peſte mortuorum nomine fient, acceperit; in urbe præfecto regionario, aut, ſi in diœceſi eſt, Vicario foraneo ſingulis item menſibus ſcripto ſignificet.

Peſte mortui corpus ne extra loci ſacri fines ſepeliatur, ne eo quidem nomine, quod aliquo poſt tempore ad locum conſecratum transferatur: ſed in parochialis eccleſiæ, intra cuius fines obijt, cœmiterio humetur: aut, ubi illud non eſt, in ea ipſa eccleſia, uel communi ſepulturæ loco, uel ſi conſenſus ius habentium acceſſeris, priuato. Si uero præ cœmiterij, eccleſiæue parochialis anguſtia, aut præ mortuorũ multitudine, aliud ab Epiſcopo cœmiterium uel in uicinia parochiali, uel in hoſpitalibus, uel in tuguriorum loco conſecratum eſt; in eo ipſe ſepeliatur licet.

In ſepeliendi officio ea cautio adhibeatur, ut in cœmiterijs, præſertim, quæ in urbe, oppido, aut uico ſunt, altius foſſæ effodiantur, ubi in ſepulturam corpora traduntur, ne inde fœtor contagioſus exhalet. Earum igitur altitudo tanta erit, ut ſupra cadauer terra. extet alte congeſta tres, quattuorue cubitos. Ubi uerò ſæpius ſepulcrum aperiendum eſt; eo altius erit: et, quoties ſepelietur, toties terra, aut calx, aut arena conijciatur, qua corpus bene obtegatur. Hac atque alio alia potior ratio adhibebitur ad corporum fœtoris uim continendam.

CLEricalis ordinis homo ſi forte decedit, eius funus ab aliquo cleri numero celebretur, et corpus intus in eccleſia ſepeliatur; ſi ſecus fieri non cogit loci longinquitas, ad quem effertur.

IN altaribus priuilegiatis ſaltem pro eccleſiaſticis ordinis hominibus tot Miſſæ pro defunctis celebrabuntur, quot ex illis peſte mortui ſunt, ita ut ſingula Miſ-

ſa

ſæ ſingulis mortuis applicentur.

SI Epiſcopum mori contigerit, eius funus, et exequiæ curabuntur, et celebrabuntur ad concilij primi, et quarti prouincialis præſcriptum. Pro quo defuncti anima fiet, ut eodem concilio quarto cautum eſt. Nec uero quicquam obſtabit, quominus ei defuncto omnia debita pietatis officia præſtentur; hocq. ardentiori charitate, quòd paternam illius, accenſamq. dilectionem periculoſo illo tempore gregi, ſibi commiſſo, præſtitit: pro quo non modo facultates ſed uitam conſtantiſſime in Domino profudit.

ET quoniã illud in peſtilentia quàm ſæpiſſime accidit, ut parentes ſimul, et liberi, eodem fere tempore obeãt, neque hæredem, ſucceſſoremue ullum relinquant; aut, ſi quos relinquunt, illi quidem ſine cognationis gradu non arctius coniuncti, aut aliquando, ſi liberi ſuperſtites ſint, ij uel minores natu, uel ſæpe eodem morbo affecti, uel ſuſpecti, obeamq. cauſã à cæteris ſecluſi ſint: quò fit, ut nemo fere ſit, qui Miſſæ ſacrificijs, et ſtatis diuinarum precum officijs, alijſq. pietatis operibus earum animas adiuuare curet. Quamobrem præfectus regionarius, et Vicarius foraneus in ſua quiſque regione, ubi peſte laboratur, pro mortuis Miſſæ ſolemne ſacrificium, præter aliam Miſſam conuentualem ſingulis hebdomadis, quoad peſtilentia ceſſauerit, feria ſecunda à clero uniuſcuiuſque collegiatæ celebrari iubeat; ſi modo per diei feſti celebritatem, quæ in illam feriam incidit, id præſtari licet.

Hoc idem ſacerdotes ſinguli Miſſæ ſacrificium facient.

In ea ipſa feria, quæ primum in ſingulos menſes inciderit, in unaquaque urbis regione, et in ſingulis diœceſis partibus, quibus Vicarius foraneus præeſt, ab omnibus eiuſdem regionis, et partium illarum diœceſanarum parochis ſolemne pro mortuis officium, ſolemneq. etiam Miſſæ ſacrificium peragatur: quod ſi in ea feria per officij ritum peragi non poteſt; in alia proxime ſequenti præſtetur.

Huic autem rei præſtandæ modum Epiſcopus pro diœceſis ſuæ ratione præſcribet.

Singulis præterea diebus, præterquàm cum pro officij ratione, aut ob aliam cauſam nõ poteſt, ſacerdos unuſquiſque in Miſſæ ſacrificio orationem, collectamue pro mortuis religioſe dicat.

Moniales etiã certo hebdomadæ die, ab Epiſcopo præſcripto officium mortuorum recitent.

Singulis quoque diebus dominicis unuſquiſque parochus, animarumue curator populum intra Miſſarum ſolemnia admonebit, ut non modo tunc, cum in Miſſæ ſacrificio præſens adeſt, pro mortuis ſimul precetur, ſed poſtridiè illius diei, quo pro illis fiet, in eccleſiam ad diuina officia, ſolemneq. Miſſæ ſacrificium frequens conueniat. Qui uero impeditus adeſſe non poteſt, ſaltem uel domi uel in officina, tabernaue, uel ubicumque erit, pro eis paululũ oret, religionis precibus adhibitis, prout eſt pietatis ſuæ diligens ſtudium.

Singulis denique dominicis diebus prima hora noctis certum campanarum ſignum de more ſolemne detur, quo et oratio, quæ tunc à fidelibus pro mortuis facienda eſt, et diuinorum officiorum celebritas, quæ poſtero die eorũ cauſa agetur, omnibus uniuerſe ſignificetur.

HÆC autem omnis defunctorum animabus pie ſuffragandi ratio, Epiſcopo curante, ita inibitur, ſtatueturq. in tota diœceſi, uel in eius parte, ut peſtis ſe ſe diffuderit, uel Epiſcopus idem cenſuerit.

Hoc ipſum omne ut in ſuis eccleſiis à regularibus præſtetur, omni cohortationis officio ille curabit. Quin etiam litteris cum Metropolitano, et alijs prouinciæ Epiſcopis aget, ut par pietatis ſtudium in ſua quiſque eccleſia ijs defunctis præſtent.

Peſte reſtincta quæ præſtanda.

DEi munere, beneficioq. cum primum peſtilentiæ uis paulatim langueſcere incipit, in eo potiſſimũ Epiſcopi cura uerſabitur, ut omni officij genere is populum excitet, atque inflammet, non modo ad orationem, obſecrationem, et gratiarum actionem, ſicut apoſtolus monet, ſed ad præcipua quædam religionis chriſtianæ ſtudia, atque adeo opera, quibus diuinum illud beneficium, ac ſingulare pia, grataq. memoria proſequatur perpetuo.

Primo ut omnes, et ſinguli ad gratiarum actionem inſtruat, ac paret; illud curabit, efficietq. ut peccata ſancte confeſſi, certo religioſo die ſacram communionem frequentiſſimi ſumant.

Deinde ſtatam illam orationem quatraginta horarũ indicet, et celebrabit religioſiſſime: ad quam cum populus, per uicinias parochiales diſtinctus; certis præfinitis horis conueniet in omni illa horaria ſtatione, cõcionantis uel breuiſſimo ſermone incitetur, atque accendatur ad ea officia, quæ ſanctiſſima ob accepti beneficij memoriam præſtare quiſque debet.

Poſtea uero ſupplicationes triduanas indicet: quas ſolemni apparatu, et omni religioſorum ordine, et frequentiſſimo uniuerſi populi concurſu, et præterea tertio ſcilicet eorum die, ſacra omni pompa ſanctarum reliquiarum rite religioſe, recte, atque ordine celebrari ſtudebit.

ATque ut rectiſſimam quidem uiam emendationis, ſanctioriſq. uitæ populus uniuerſus ſuſcipiat, ac teneat; curabit in primis, ut uicinia parochialis omnis, et unaquaque familia, ſi minus id peſtis tẽpore fecit, nunc tandem Dei offenſiones, morum corruptelas, prauos uſus, quibus antea ſe ſe ullo tempore implicuerat, perpetua deliberatione, perpetuaq. omni deteſtatione, pellat, abhorreat, planeq. abijciat.

Certas uero chriſtianæ inſtitutionis regulas unicuique hominum generi, ordini, et conditioni accommodatas, Epiſcopus commonſtrabit.

Curabit item hoc diligenter, ut ſi quæ uota uel publice, uel priuatim nuncupata ſint, quàmprimum et pie, et religioſe, riteq. perſoluantur ad præſcriptum huius Concilij.

Vt

Vt legata, aliove nomine relicta, aut donata, quacumque in peſtilentia pij uſus cauſa ſunt, recte, ſeduloq. præſtentur.

Vt quæ uitia, et quas morum corruptelas, dum peſtis uis, atque impetus irruebat, publice, palamq. populus deteſtabatur, hoc maxime profeſſus, ſe illa, tamquam peccatorum ſeminaria, unde peſtilentia extitit, abiecturum: ea plane in perpetuum profligat, eorum malorum fibras, et radices præcidat.

Vt in primis quæ christianæ pietatis officia, ac quæ ſtudiu peſtifero morbo languerunt, diligentius excitentur.

Quamobrem uiſitationis munus quamprimum aggredietur diligentiſſimè: in quo munere hoc potiſſimum ſtudebit, atque exequetur.

Vt eccleſiæ præſertim parochiales, ſi quæ ob peſtem dãni, detrimentiue aliquid fecerunt, reſarciantur, et neceſſaria ſuppellectile apparatuue inſtruantur.

Vt loca inſtaurentur, charitatiſq. opera, et ſubſidia, ſi quæ uel neglecta, uel prætermiſſa, uel intermiſſa ſunt, omnino reſtituantur, atque excitentur religioſius.

Vt academiæ, ſcholæ, collegiaue pie inſtituta renouentur fragrantiori ſtudio.

Vt diuinorum officiorum cultus omni parte floreſcat.

Vt ſacræ conciones, et frequentiores ſint, et omni ſanctiſſimæ diſciplinæ officio inſtructiores: itidemq. ſacræ lectiones. Quamobrem lectiſſimos concionatores, undique conducere ſtudebit ad ſua diœceſis loca.

Vt in primis doctrinæ chriſtianæ ſcholæ ſtudioſius, frequentioriq. multitudine exerceantur.

Vt piorum hominum ſcholæ frequentiſſimæ ſint, ardentiuſq. uerſentur in omni pie agendi curſu, et progreſſione.

Vt aliæ piæ confraternitates erigantur, aliaq. item pie inſtituta opera, exercitationesq. excitentur.

Vt cauſæ piæ diligentiſſime explicentur, et, ſi quæ in foro ſunt, ad exitum perducantur.

Vt omnes denique, et ſinguli officia, ſtudiaq. ſanctæ chriſtianæ diſciplinæ diligentius amplectantur, et colant.

Frequentiſſimi ad indulgentiarum, et ſtationum celebritatem concurrant.

Eccleſias crebrius, religioſiusq. frequentent.

Dierum feſtorum celebritatem ab omni ſeruili, mundanoq. opere abſtinentes, ſancte uenerentur, et ſanctificent officijs, atque actionibus, cæleſti præmio dignis.

Vt patres familias omnibus, et ſingulis, quos in familia, famulatuq. habent, ſancte uiuendi leges accuratius tradant ad præſcriptum regularum, quas ipſe Epiſcopus eo nomine ediderit.

Quanto autem quisque generis ſplendore, dignitate, opibus præſtat; tanto ardentiori ſtudio omnis pietatis inſtituta, progreſſiones, atque officia tueatur.

Vt mercatores, artifices, inſtitores, et ceteri cuiuſcumque opificij homines, miniſtriue, peſte reſtincta, non tã in excitandis induſtriæ, artiſq. ſuæ ſtudijs, reſumendisq. ipſis artificijs diligentes ſint, quam ſolliciti admodum, et ſtudioſi non modo in ſuſcipiendis ſancte agendi inſtitutis, ſed in reijciendo omni uitio, quod in artis ſuæ uſu, atque exercitatione aliquando ſubeſſe ſolet: ita ut quæſtui ſalutem animæ in negotiationibus, actionibus, et artificijs planè anteponant.

Monebit præterea crebris ſermonibus, in mercatura, quam faciunt, in omniq. commertio nihil fraudis, nihil doli, nihil quæſtus nefarij, nihil falſi, nihil periurij committendum concipiendumue eſſe: ab officinis, et tabernis omnem uiuendi intemperantiam, et turpiter dictorum obſcœnitatem profligandam eſſe: à iudiciali foro omnem auaritiam, rapinas, ambitionem, iniquitates, et pupillorum, uiduarum, egentiumq. hominum uexationes exterminari oportere: à priuatorum ædibus intemperantis profuſæq. uitæ conſuetudinem, ludos aleatorios, immoderatos ſumptus, ſeruorum greges, conuiuiorum exquiſitos apparatus, ingentem ueſtium pompam, et omnia denique quaſi peccatorum ſeminaria conuellenda: à ciuitate capitales inimicitias, odia, ſimultates, factiones, improborum hominũ cœtus, ludos publicos, et ſpectacula omnia prophana abijcienda.

Hæc enim cũ eiuſmodi ſint, ob quæ Deus iratus peſtifero morbo populum contuderit, ac debilitarit; poſteaquam eius ſingulari miſericordia, donoq. publica ualetudo recuperata eſt; ſunt omni cura, ſtudioq. enitanda, ne accepto beneficio fideles abutantur ad Dei irã grauius concitandam.

HANC uero uiſitationem, quæ omnibus officijs cumulata eſſe debet, Epiſcopus quo ſtudioſius præſtet, atque adeo perfectius, alios etiam uiſitationis partes adiuuent, atque exequantur.

In qua uiſitatione illud etiam curæ erit, ut libri de matrimonijs, et baptiſmis in peſtilentia miniſtratis, proprio parocho confeſtim tradantur: qui in codicem parochialem, quæcumque de eo miniſtrationis genere notata ſunt, referantur ad præſcriptum.

Vt item infantibus, in peſtilentia natis, quibus ob periculum ſtatæ ſolemnes baptiſmi cærimoniæ adhibitæ non ſunt, quamprimum illis de more, rituq. adhibeantur.

ET quoniam ſæpe fit, ut, peſte depulſa, fames populum adoriatur; ideo eam etiam cogitationem, et curam Epiſcopus ſuſcipiet, ut, re cum magiſtratibus, decurionibuſue deliberata, populo in rei frumentariæ caritate, quæ exiſtire poſſet, aliqua ratione ſuccurratur, ne fame conficiantur, qui peſtilentia extincti non ſunt.

Viduarum præterea, pupillorum, et pupillarum eam curam ſuſcipiet, quæ ſupra commonſtrata eſt.

Sacerdotum, et religioſorum hominum, qui peſtis tempore bene, pieq. ſe geſſerunt, ac pericula non reformidarunt, ut ſpirituali adiumento ægrotantibus ſubuenirent, patrocinium, curamq. habebit.

Idem laicis, et mulieribus præſertim, quæ infectis morbo operam nauarunt, ipſe præſtabit.

PRO ijs uero, qui peſtilentia confecti obierunt, per an-

num

num poſt recuperatam publicam ualetudinem omnis diligentia, quæ ſupra præſcripta eſt, ſeruabitur in eorum animabus ſuffragandis.

Porrò Epiſcopus cum Metropolitano, is uerò cum prouinciæ Epiſcopis aget, ut ſupplicationibus, proceſſionumq. ſolènitate, et omni pietatis ſanctæ officio, ubique in prouincia de recuperata ualetudine Deo gratiæ habeantur.

Rurſus Epiſcopi prouinciæ coepiſcopum, cuius diœceſis, urbſue Dei beneficio à peſte liberata eſt, paterna charitate inuiſent; eidemq. cum priuatim pio colloquio, tum publice populo ſanctiſſima concione gratulabuntur.

Vt porro ſingularis beneficij, quod, peſtis morbo depulſo, à Dei miſericordia populus accipit, perpetuo memor ſit, id Epiſcopus omni in primis ratione curabit: ne ob ingrati animi crimen, quod graue eſt, grauiſſimasq. Dei offenſiones parit, grauiora deinceps mala, pernicioſiusq. exitium ſentiat: ac propterea grauitate exemplorum, quæ ex ſacris utriusque teſtamenti litteris ſumuntur, ſæpiſſimè declarabit, quàm ualde odeuit Deus ingrati animi crimen.

Itaque id unum ſtudebit, ut populus beneficium agnoſcat, et quale ſit, et quantum, quamq. omni munere, et dono, non corporali ſolum, ſed ſpirituali plenum, et cumulatum; ita ut plane ille intelligat ſe, peſte liberatum, non modo priſtina commoda publicæ ualetudinis recuperaſſe, ſed etiam ſpirituales utilitates, ſpiritualiaq. emolumenta, quibus aliquando in peſtilentia caruerat magno cum periculo ſalutis.

Crebro illum excitabit ad ſanctarum exercitationũ, quibus in peſtilentia difficulter utebatur, religioſum ſtudium, ad frequentem Sacramentorum uſum, ad ſtationes obeundas, ad conciones, et lectiones ſacras audiendas, ad dies feſtos in eccleſiis, pijs orationibus, ſanctiſq. meditationibus, conſumendos. Ad quæ officia ardentius eum incendet, propoſitis incommodis, difficultatibuſq. quibus non ſine quandam animi acerbitate, et cruciatu tunc impliciti erant; cum præſertim uel in ipſa media morte non haberent aliquando, unde ſpiritualibus adiumentis, et conſolationibus ſuſtentarentur.

ID ſtudebit, ut peſtis extinctæ beneficium plane agnoſcat non ab hominum prudentia, conſilio, medicamentorum procuratione extitiſſe, ſed à Deo in primis, qui mortificat, et uiuificat, deducit ad inferós, et reducit. Itaque inſigni illius miſericordia factum eſſe populus ſciat, ut, ſedatis peſtilentiæ tempeſtatibus, tranquillitate uitæ perfruatur. Alioqui uerendum eſſet, ne grauius plecteretur, ut olim populus Hæbreus, qui ab Aegypti ſeruitute Dei ope mirabiliter liberatus, diuinum beneficium grati animi pietate cum non agnouiſſet, pœnis deinde acerbiſſimis affectus eſt.

Cum igitur parochi, tum concionatores ob eam cauſam ſæpiſſime eum monebunt, et locis, quos ex ſacrarũ litterarum fontibus haurient, uberrime tractatis, oſtẽdent, in rebus proſperis, et ad uoluntatem fluentibus, arrogantiam, et ſuperbiam fugiendam eſſe; ſed Deo in primis omnium bonorum parenti, et auctori, quicquid proſpere, et optime ſucceſſit tribuendum eſſe. Ne dixeritis in corde tuo, fortitudo mea, et robur manus meæ hæc mihi omnia præſtiterunt, ſed recorderis Domini Dei tui, quòd ipſe uires tibi præbuerit, inquit ipſe Deus.

Id quò grauius in fidelium mentibus inferãt, flagitia, et peccata aliquando exagitabunt, quæ populus admiſerit, rurſuſq. Dei beneficia præclare commemorabunt; ita ut is nõ auditione ſolum percipiat, ſed intimo animi ſenſu cognoſcat, ſe non meritis ſuis, ſed ſingulari Dei benignitate à peſtilentia liberatum eſſe.

Cum illis, qui, peſtifera ærumna correpti, uitam, moreſq. emendarunt, quiq. a Domino caſtigati, inquit propheta, eruditi ſunt ad diuinas iuſtificationes, ita agent, ut cum emendationem, tùm liberationis à peſte munus à Deo potiſſimum agnoſcant; ac de utroque beneficio perpetuas ei gratias agant; et cum mortifero morbo iam affecti, eoq. diuinitus liberati, omnis male ante actæ uitæ pœnitẽtes, uiã ſanctè agendi ĩgreſſi ſint, in ea longius progrediantur perpetuo, neque eorũ pœnitentia ficta ſit, et ſimulata, uel breuis, quæ ſolum metu periculi nixa fuerit, quemadmodum de Antiochi, et Eſaù falſa pœnitentia litteris diuinis proditum eſt.

Eorum autem mentis cæcitatem grauiſſimè increpabunt, qui carnis ſenſu ducti, et mundi illecebris deliniti, quoniam opibus affluunt, cum omnia ſibi licere putent, non modo certiſſimo peſtilentiæ periculo, ſed neque recuperatæ ualetudinis beneficio meliores facti ſunt: Attriuiſti eos, et renuerunt accipere diſciplinã, indurauerunt faciem ſuam ſuper petram, et noluerunt reuerti: de iſtis ita narrat propheta Hieremias.

ILLos denique, qui peſte reſtincta, obſtinato, obfirmatoq. animo ſunt ad peccandum, uehementius deterrebit, ut ſcilicet, quamuis peſte liberati ſint, grauiora ſibi pertimeſcenda proponant, cum cauſa etiam adhuc ſubſit, unde ſempiternam plagam accipiant. Recuperatio enim ualetudinis magnam ſuſpicionem, et metum perito medico affert, qui rurſus multa ſigna uidet, ex quibus animaduertit, cauſam ſublatam non eſſe morbi, ex quo æger periculoſe laborauerat.

Iſtos monebit, etiam ſi una cum bonis piorumq. operum ſtudioſis uiris, ualetudinis publicæ fruuntur beneficio, fore tamen aliquando, ut diuino iudicio ab illis ſegregati, ſempiternæ ſalutis fructu careant.

Id ipſi pretereà quo ſecundioribus rebus in hac uita utuntur; eo magis illis timendum eſſe oſtendant; certoq. perſuadeant nullum denique malum, nullumue flagitium concipi, admittiue, de quo Deus pœnam iuſtiſſimam non repoſcat.

Ac proinde etiam illis metuendum ſit, ne ſempiternis illis cæleſtis hæreditatis bonis priuentur, qui caducis, et fluxis huius uitæ rebus, et muneribus, doniſq. temporaneis aucti ſunt.

Ne item cum eleemoſynas, orationes, ieiunia, aliaq.

pia opera Deus reſpexerit; eo liberationis beneficio ſolum illa officia compenſet, tanquam cœleſti præmio indigna, quod è charitatis fonte non emanarint.

Et, quod grauius multo eſt, illud extimeſcendum demonſtrent, ut ne ſcilicet, cum iſti deſperata uitæ emẽdatione ſint, Deus propterea, peſte depulſa, dimiſerit eos ſecundum deſideria cordis eorum, illoſq. libere, et impune peccare permiſerit, ut poſtea acerbiſſimis cruciatibus ac ſempiternis torqueantur, quippe cum maxime tunc iratus ille ſit, cum minime iraſcitur. Sic enim populo Hæbreo iratior fuit, cum iratus non erat amplius: Et requieſcet, inquit, indignatio mea in te, et auferetur zelus meus à te, et quieſcam, nec iraſcar amplius, eo quòd non fueris recordata dierum adoleſcentiæ tuæ, et prouocaſti me in omnibus his.

Docebunt, niſi ex Dei munere fructum fideles ferant, inde hoc aliquando fore, ut non ſolum illud amittant, ſed eo grauioribus pœnis afficiantur, quòd ſe diuino beneficio indignos præbuerint, diuinaq. benignitate abuſi ſint ad offenſiones ipſius Dei, à quo tale munus donumq. acceperint.

Recuperatæ ualetudinis beneficium tributum, ob eãq. cauſam uitæ ſpatium datum eſſe ſuadebunt, ut illud in pœnitentiæ operibus, et in ſanctioris diſciplinæ rationibus conficiatur.

Accendent populum ad omnia pietatis officia, quæ memoris gratiq. animi ſint.

Vt ſcilicet intimis ſenſibus, menteq. humili, et religioſa cum id beneficium à Deo ſolo extitiſſe agnoſcat, cor omne ad Deũ cõferat. Præbe mihi, ille inquit, cor tuũ.

Vt omni oratione, prece, ſupplicatione, diuinarum laudum concelebratione gratias Deo agat.

Vt tale beneficium liberis commemoret, exteris hominibus, quàm ſingulare fuerit, narret, et omni mutua gratulatione ita proſequatur, ut commemorando, et gratulando ſe ſe magis, atque magis accendat ad ſanctiora, et diuturniora, uel perpetua potius gratiarum actionis officia.

Vt ſe totum Deo offerat, reſtinctiſq. cupiditatibus, et exultantis animi ſenſibus repreſſis, ita ſe comparet, ut malis omnes res uel ampliſſimas reijcere, quam à Dei uoluntate, diuiniſq. preceptis, et monitis diſcedere: idq. ſibi propoſitum habeat, quæcumque poſſidet, cum à Deo habere, tùm ad illius gloriam, et ad ſuam, ſuorumq. liberorum, agnatorum. propinquorum ſpiritualem ſalutem procurandam ſe libenti animo, liberaliq. uoluntate erogaturum.

Ac propterea, quæ à peſtis incendio facultates liberatæ ſunt, earum partem Deo tribuat decimas, et primitias libentius perſoluat: ſupellectilem, et ornamenta eccleſiis ad religioſum illius cultum libenter, ſtudioſeq. conferat.

Vt recuperata publica ualetudine non omnibus mundi lætitijs, ut fit, exultet: ſed intelligat, quæ fidelis populi lætitia in recuperata publica incolumitate eſſe debeat, quàm moderatum gaudium, quàm cum uera pietatis officijs coniunctum.

Nec uero mundi lætitijs elatus, inſolentius ſe extollat; quod una ſcilicet incolumitate publica, diuitijs, opibus, auri, argenti, rerumq. omnium copia circumfluat: ſed hæc intime in Domino gaudeat, et lætetur, quod peſte, Dei beneficio, depulſa, tot, tãtiſq. ſpiritualibus commodis, quibus in peſtilentia carnerat, libere fruatur. Quòd eccleſias frequentet; quòd ad ſupplicationes frequens conueniat, quod proceſſiones ſolemnes obeat; quod in ſacris concionibus, rerumq. diuinarum interpretationibus audiendis uerſetur; quod frequenti ſacramentorum uſu ſe ſe ſalutariter paſcat; hæc ſane ſunt ſalutaria commoda, ex quibus ſolidum, perpetuumq. in Domino gaudium capiat. quantam enim conſolationem fideles ex Sacramentorum uſu percipiant, uel ex hoc uno cognoſci poteſt, quod dignũ omni commemoratione eſt. Fuit Mediolani, dum peſtis proximis annis ſæuiebat, in publica hoſpitali domo S. Gregorij homo quidam, qui peſte mortuus putabatur: inde igitur ad locum aſportatur, unde ceteri mortui ad cœmiterium efferũtur. Eo loci cum in magno cadauerum acerno tota nocte pene ſepultus fuiſſet; mane dum publicæ curationis ſacerdos; qui peſte ægrotantibus ſanctiſſimum Eucharistiæ Sacramentum ferre conſueuerat, illac tranſiret, ubi ille, cadaueribus pene opertus iacebat; de repente ardenti ſumendæ Eucharistiæ deſiderio excitatus, ſe in genua erexit, et, hac diuina occaſione exhilaratus, uoce, quam ab illo, animam exhalãte, cõſolatio uix elicuerat, à ſacerdote ſupplex petijt, ſibi quoque ſanctiſſimum uiaticum dari: quod ubi ſacerdos libentiſſimè miniſtrauit, et ille religioſe, ſummaq. ueneratione accipit, eodẽ loco ſtatim in peſtis acerbitate cum ſummo percepti ſacri uiatici gaudio ex hac uita migrauit. Quem fidelem hoc pij hominis exemplum non afficit. cui non iucunda hæc plena conſolationis commemoratio?

IIDEM præterea, et concionibus, et ſermonibus agent, ut ualetudinis publicæ recuperatæ munus proſequatur non uoluntate ſolum obediendi diuinis præceptis, ſed operibus, et actionibus ſanctiſſimis, quæ in diuinis monitis exequendis elucent.

Vt gratiarum actio, quæ ex ſanctiſſimo omni opere conſtare debet, in perpetuis bene uiuendi officijs perſeueret.

Vt hæc ipſa à toto populo, non à parte ſolum celebretur, ita ut alij bene agendo ædificent, alij male agendo deſtruant.

Vt hæc ipſa non diuiſa ſit, ut partim ſcilicet Deo, partim mundo tribuatur; ſed omnis ad Dei gloriam reſeruatur.

Sacerdotes autem, et curatores animarum in primis ſollicitudines ſuas, et uigilias in eo conſument, ut populi, ſibi, culturaq. ſuæ commiſſi, diſciplinam ſtudioſe inſtaurent, quò uberiores fructus, eoſq. ſempiternæ uitæ præmio dignos ferant.

Tuendæ autem recuperatæ publicæ ualetudinis regulã proponant, à Chriſto Domino traditam his uerbis: Vade, et noli amplius peccare, ne quid grauius tibi contingat.

Atque

Atque in huius quidem argumenti genere omnem progreſſionem ſpiritualem, libro memoriali Mediolanenſi uberrime explicatam, excitabunt ſummo ſtudio, ſumma omnis officij contentione, et rationum momentis ex eodem libro depromptis; quem ob eam cauſam ad omnis eius generis tractationem adhibebunt.

EPI*ſcopus autem in uniuerſam hanc curam, et ſollicitudinem cùm perpetuò incumbet: tum curabit, ut perpetuum ſit aliquod beneficij huius monimentum. Quãobrem rationem aliquam ſuſcipiet, ut ad colendam eius memoriam, aut eccleſia, altareue exædificetur, aut hoſpitalis domus eo nomine ſtruatur, aut anniuerſaria eleemoſynæ, alteriuſue rei pium opus erigatur, aut dies feſtus aliquis potiſſimum inſtituatur, quo Miſſa ſolemnis, et ſupplicatio anniuerſaria celebretur; aut piorum hominum confratria præcipua inſtituatur certis religioſi officij rationibus.*

CONSTITVTIONVM PARS III.

QVAE AD ORDINIS SACRAmentum pertinent.

De Seminario.

S*Eminarij inſtitutio quàm utilis ſit, ac neceſſaria ad cleri diſciplinam in ſingulis eccleſiis propagãdam, cum ex Concilij Tridentini decreto facile intelligi poteſt, tum ex eo etiam, quod rei illius ſalutaris ratio, aliquando intermiſſa, damna, et detrimenta non mediocria rei eccleſiaſticæ attulit. Cum igitur in nonnullis prouinciæ noſtræ eccleſiis iam omnino, aut aliqua ex parte deſitum ſit, decimas, fructuumue portiones, quæ Concilij prouincialis primi decreto ex ſacroſanctæ œcumenicæ ſynodi Tridentinæ auctoritate ad illius ſuſtentationem conſtituta ſunt, exigi; atque inde in ijs ipſis eccleſiis penè collapſum ſit tam ſalutare inſtitutum; ob eam cauſam prouinciali hoc decreto id cauemus, ut quæ decimarum, fructuumue exactio illo Tridentino prouincialiq. decreto iam pridem ſeminarij nomine inſtituta eſt; de ea nihil plane quicquam per Epiſcopos remitti liceat, niſi, ut et iam eo ipſo Concilio prouinciali, et nunc hac ipſa ſanctione infrà cauetur. Quòd ſi hactenus quicquam eo de genere, aut planè totum remiſſum eſt, id ad priſtinam exactionis rationem reuocari, atque omnino reſtitui iubemus. Vbi uerò nihil unquam eo nomine exactũ eſt; ibi Epiſcopus menſium duorum ſpacio exactionẽ ad illius Concilij prouincialis primi præſcriptum ita planè inſtituat, ut dimidiam tamen partem decimæ illa non excedat.*

Atque eam quidem exactionem ſic præfinitam, tamdiu durare decernimus, quoad ſeminarium eo cenſu, ijsq. redditibus conſtitutum, atque auctum erit, quos pro locorum, diœceſium, cenſuum amplitudinis ratione, ſingulis prouinciæ eccleſiis re maturè deliberata, infra præſtituimus, ea tamen lege, ut pro rata parte reditnum, quos iam nunc, aut in poſterum beneficiorũ acceſſione, aliaue ratione ſeminarium poſſidere, habereue contingerit, tantundem de exactione remittatur ad eiuſdem Concilij, et Tridentini, et prouincialis primi præſcriptum. Ne uerò in poſterum aliqua lis, et controuerſia ex eo exiſtat, quòd ſepè dubitatur, cui potiſſimum ſeminario illam præſcriptam decimæ partem certa quadam beneficia in ſuſtentationem conſerant; de ijs ſic decernimus. Beneficia porrò, quæ diœceſis nullius ſunt, illam ſubminiſtrent, et ſoluant diœceſis eius ſeminario, intra cuius limites ea olim erãt, et cenſebantur. At uerò quæ beneficia in hac, et in illa diœceſi prædia, bonaue habent, id præſcriptæ decimæ dent ſeminario diœceſis, lociue, ubi ſita eſt primaria eccleſia beneficij, cui ea prædia attributa olim fuerãt; etiam ſi alia eccleſia, quæ beneficio illi primario adiuncta eſt, ædificata deinceps ſit cenſu illorum prædiorum. Sin autem in ijs prædijs eccleſia anteà ædificata eſt, quàm illa adipiſceretur, poſteaq. una cũ illis alijs eccleſiæ primariæ adiuncta eſt; tunc eius cõtributio ad ſeminarium pertineat, in qua prædia unà cum eccleſia ſita ſunt.

Vt autem ſeminarium, et ſuis facultatibus perpetuò ſuſtentari poſſit, et aliquando breui fore ſperetur, ut ea exactio denique ceſſet; et Epiſcopus, Deputatis in conſilium adhibitis, decreti Tridentini auctoritate tot beneficia ſimplicia adiungat, attribuatue, quod, ijs etiam ſupputatis, qui iam quouis nomine, aut iure eidem attributi ſunt, redditibus, ſummam conficiant annui cenſus, mox infrà præfinitam. At cum primùm ad eam ipſam ſummam peruenerit; ſi quæ beneficia, antea quàm uacauerint, iure unionis adiuncta ſint, neque dum ea adiunctio, uniouè ſuum adhuc ſortita ſit effectum, illam iam nunc reſciſſam, ac planè irritam eſſe declaramus. Atque ut quidem ab eo onere quàm citiſſimè fieri poterit, clerus liberetur, et eximatur; Epiſcopus caueat, ne beneficia ſimplicia, qualia ſint, quæ intereà uacare contigerit, cuiquam conferat, alijue uſui attribuat; ſed quæcumque illa ſint, ſeminario iure unionis coniungat: niſi fortaſſe quædam uel eccleſiæ parochiali, quæ tenuiori cenſu eſt, uel alij eccleſiæ, uel loco, operiue pio potius attribuenda, adiungendaue cenſuerit, pro ratione facultatis ſibi canonum iure, Tridentinoq. Concilio data, ac permiſſæ. Si contra Epiſcopus ullo modo fecerit, ſeminarij detrimento, damnoue, quod inde inferetur, de ſuo primùm ſatisfaciat: deinde iſtiuſmodi culpæ norit ſe in Concilio prouinciali proximo rationem redditurum; tum prætereà illa ipſa beneficiorum collatio, prouiſioue, quam aliter contra huius decreti præſcriptum fecerit, irrita nihilominus ſtatim ſit, nullaq. omninò.

Cenſus uerò, quem de Reuerendiſs. Coepiſcoporum noſtrorum aſſenſu, et conſilio unicuique ſeminario eccleſiarum prouinciæ noſtræ, auctoritate huius conſtitutionis præfinimus, atque adeò præſcribimus, certa ratio, æſtimatione hæc ſit, infra ordine exſcripta.

Me

Metropolitana Mediolanenſis eccleſia Seminarij ſit annuus cēaſus nummi aurei ſexies mille.
Derthonenſis nummi aurei ſexcenti.
Laudenſis mille.
Aquenſis quadrigenti.
Brixienſis bis mille.
Cremonenſis bis mille item.
Bergomenſis mille.
Aſtenſis ſexcenti.
Alexandrinæ quadrigenti.
Vercellenſis mille.
Albenſis ſexcenti.
Vigintimillienſis ducenti.
Saonenſis trecenti.
Caſalenſis quingenti.
Vigleuanenſis ducenti.
Nouarienſis mille, et ducenti.
Placentinæ mille, et quingenti.

IN omni ſeminarij inſtitutione, cura, atque adminiſtratione Epiſcopus ſe ſe rationibus cōformet decreti Tridentini, quod cum in omnibus partibus exequatur, tū in ea maximè, ut certum locum deligat, ubi collegiatim certus puerorum numerus alatur, atque adeo inſtituatur litteris, diſciplinisq. eccleſiaſticis.

Eligat duorum menſium ſpacio, qui nondum elegerit, canonicos duos, quorum conſilio in ijs utatur, quæ ad puerorum eiuſdem ſeminarij inſtitutionem, diſciplinam, moresq. attinent.

Duos item de Capitulo, et duos præterea de clero ciuitatis deligat, quos adhibeat in conſilium, conſultationemue adminiſtrationis, quia in rebus temporalibus ineunda ſit.

Ii porrò omnes, ubi ſemel delecti ſunt, ne unquam, niſi ob cauſam, quæ cum ratione conueniat, eo munere abdicentur.

Meminerit autem Epiſcopus, ſibi Tridentini Concilij decreto omne ſeminarij adminiſtrandi, beneq. gerendi onus impoſitum eſſe, quod ipſe propterea ſuſtinere, tueriq. debet etiam atque etiam diligenter. Eorum igitur, quos delegerit, conſilium ſequi cum non cogatur, ubi illorum ſententiam de re, quæ in conſultationem cadit, audierit, ipſe tamen deliberet, ſtatuat, et exequatur, quæcumque pro ſua pietate, et prudentia, quæ coram Deo potiora, atque præſtantiora eſſe exiſtimauerit, ad inſtituti Seminarij optimam tum conſeruationem, tum adminiſtrationem.

Quotannis apud ſe rationes adminiſtrationis ſupputari omninò curet: qua in ſupputatione duos à Capitulo, totidemq. à clero ciuitatis ex præſcripto Tridentini concilij delectos adhibeat.

Præſcriptam fructuum portionem Seminarij cauſa ipſe exigat: ſi quis eam ſoluere recuſarit, aut longius, quàm par eſt, diſtulerit; contrà illum cenſuris, et alijs eccleſiaſticis pœnis agat, ut planè perſoluat, implorato etiam, ſi ita expedire iudicauerit, magiſtratus ſæcularis auxilio, ad illius Concilij Tridentini præſcriptum. Nec uerò eſt, cur in ea re optimè exequenda locum uel gratia, uel precibus, uel metui, uel alij humano affectui unquam relinquat.

De ſeminarij ſtatu, progreſſioneq. Epiſcopus ad Metropolitanum ſæpè, aut ſexto quoque menſe ad minimum litteras det, quibus ſi quæ difficultates inciderint; quæ optimum illius inſtitutum impediant, inprimis exponat.

Is uerò ex Concilij Tridentini præſcripto, quibus rebus poteſt, aut debet omnem operam, ſtudium, aliāq. omnem rationem adhibeat, ut ſublatis ijs rebus, quæ difficultatem pariunt, ſeminarij inſtitutio longè ad optima quæque progrediatur.

IS in omni ſeminario perpetuus uſus ſit, ut Catechiſmus Romanus pueris, atque adeò adoleſcentibus prælegatur, et explicetur quàm diligentiſſimè.

Nullaq. eius pars prætermittatur, cuius doctrinis eorum animi non imbuantur, ut fieri poteſt, omni maximo ſtudio.

IN omni prouincia ſeminario, ubi commodè poteſt, præter cætera, quibus, et ad pietatis exercitationem, et ad litterarum doctrinam adoleſcentum animi erudiuntur, ſtudia etiam ſacrorum rituum, hiſtoriæq. omnis eccleſiaſticæ certis ſtatis diebus inſtituantur, quæ clericalis ordinis hominibus maximè accommodata ſunt ad optimam religioſæ diſciplinæ rationem.

De examinandi ratione.

IN eccleſia adminiſtratione, ut neceſſarium, ita multiplex eſt examinis de litterarum peritia, et diſciplina officium: modò namque ab Epiſcopo, cū ad eorum, qui ordinis ſacramento initiandi ſunt, tum etiam ad concionatorum, confeſſariorumq. approbationem adhibetur; tum præterea ad indagandam, perſpiciendamq. cleri in litterarum ſtudijs rationem, progreſſionemue: ad aliaq. item multa Epiſcopo idem adiumento, atque uſui eſt: modo autem non ſolùm de illis, qui eccleſijs parochialibus, alijsq. curam animarum habentibus, præficiuntur, illud inſtituitur, et conficitur, ſed de ijs etiam, quibus beneficia eccleſiaſtica cuiuſcumque generis, uel litterarum Apoſtolicarum, quæ forma, DIGNVM, conſcribi ſolent, auctoritate, uel alio iure cōferūtur, quiuè ad ea præſentationis, nominationis, electioniſue nomine inſtituuntur. Quamobrem, ut omnis, quacumque cauſa ſuſcipitur, hæc examinandi ratio per examinatores. ut fieri poteſt, quam rectiſſimè conficiatur; præter aliqua, quæ præſertim Concilio prouinciali quarto enucleatiùs decreta ſunt, has etiam inſtructiones conficiendas cenſuimus, quæ partim ad uniuerſum hunc examinandi modum pertinent, partim uerò certorum examinum propria ſunt.

Atque ijs quidem omnibus pro ſua quiſque pietate Epiſcopus, et prudentia alias etiam inſtructiones adiungat, aut de ijs aliquid remittat licet, prout è ſuæ diœceſis rationibus, atque uſu eſſe uiderit.

Quæ inſtructiones, ut in morem, et uſum inducantur, cura ſit eiuſdem Epiſcopi, et Vicarij, qui examini præeſt.

Por-

PORRò in primis examinatores in ſynodo diæceſana conſtituti, cum eorum, qui eccleſiis parochialibus præficiendi ſunt, examen ineunt, iuriſiurandi, quo publice in ſynodo, quo primum tempore delecti ſunt, ſe ſe obſtrinxerunt, memores uideant, ut omni humana affectione depoſita, munus à ſe ſuſceptum rectè curent, atque adminiſtrent, ne quòd ſanctè, religioſeq. ſpopõderint, uiolent, ac propterea periuri fiant.

EXAminis cauſa, occaſioneue, nihil quicquam, ne minimum quidem, neque ante, neque uerò poſt accipiant; alioqui ſciant, qui dant, ſe ſimoniæ crimen ex ſanctione Tridentina ſubijſſe, nec uerò pretereà ſe, neque adeò illos, qui dant, abſolui licere, niſi dimiſſis beneficijs eccleſiaſticis, quæcumque obtinent; ac inhabiles item factos ſe eſſe, quibus in poſterum ea, uel alia conferantur.

De omni uerò culpa, in ſuſcepto munere commiſſa, ij rationem etiã in Synodo prouinciali reddant, in eaq. grauiter auctoritate Tridentini Concilij puniantur.

Nec uerò item qui examinatores libere pro arbitratu Epiſcopi ad alios quocumque nomine, cauſaue examinandos aſciſcuntur, examinis occaſione unquam quicquam, ne eſculenta quidem, poculentaue capiant. Qui contrà fecerit, cum indignus deinceps cenſeatur, qui id muneris gerat, tum alia pœna arbitrio Epiſcopi afficiatur.

OMnes uerò examinatores, quicumque ſint, nouerint, ſibi munus uſque adeo graue committi, ut ſi negligenter, aut malè ſe ullo modo geſſerint, Deo in primis culpæ, in eo munere admiſſæ, exactam rationem redditu ri ſint.

Quare non ſpe, non metu, non præmio, non perſonarum ratione, nõ aliquo affectu ducti, muneris ſibi commiſſi curam gerant.

PROpoſito ſibi in primis timore Dei, ne quemquam, quem indignum norint, probent: rurſus quem, experimento, periculoue facto, idoneum, dignumq. comperiunt, ne reijciant. Itaque grauiter, maturè, prudenter recteq tum de probando, tum de reijciendo deliberent.

CVM in locum conuenerint, ubi moris eſt, clericorum exprimeatum fieri, priuſquam aggrediantur, à ſtata prece, orationeq. congregationum uſui præſcripta, quam de libro pronunciet, qui examini præſidet, initium faciant; hoc piè, intimeq. precantes, ut Dei ope in primis illud rectè, prudenter, diuinaq. uoluntati congruenter conficiant.

Ne quempiam, de quo examen, periculumue fiat, examinator alij collegæ ulla ratione commendet.

Ne ad alicuius examen accedat, nec uero ſuffragij ius habeat, niſi Epiſcopi, Vicariјue iuſſu ad illud euocatus.

Si quis, quempiam priuatim docuerit, qui examen ſubiturus eſt, cum id ſubibit, ne præſens quidem ille adſit, ne dum ad examen adhibeatur; ſed alius in eius locum, Epiſcopi, Vicarijue iuſſu tunc uocetur.

Cautio diligens ſit, ne alterius nomine quis examen experiatur, experimentumue ſubeat, quod aliquando factum eſſe compertum eſt.

Quæratur item diligenter de ijs, qui ad examen ſubeundum acceſſerint, an alias inſtitutis de more examinandi quæſtionibus, experimentum, periculumue ſui fecerint, anq. ſi quid extet, quod de illis compertum, uel deliberatum ſit.

NE examinis initium fiat, niſi præſentes adſint tum Epiſcopus, uel Vicarius, tum examinatores ex præſcripto Concilij Tridentini, ad minimum tres, cum de beneficio curato quauis ratione conferendo examen inſtituitur. Id quod locum etiam habeat deinceps, cum uel de aliquo maioribus ordinibus initiando, uel de concionatore, confeſſarioue approbando examen conficitur.

CVM quis in examen uenerit, eius uultus, et habitus corporis, et ueſtitus, et inceſſus, et geſtus, et ſermo inſpiciatur diligenter.

Si quis uel clericali ueſtitu deformi ab ordinis eccleſiaſtici decore, aut diſciplina alieno indutus, uel ſine congrua pro ſui ſtatus, et ordinis ratione tonſura acceſſerit, ne ad ullam examinis, experimentiue rationẽ ei aditus fiat, niſi decenti ueſte amictus, et tonſura præſcripta ad illud redierit.

NE de ullo quoque initiando, ſi modò non aliter Epiſcopus aliquando cenſuerit, examen, experimentumue antea fiat, quàm ætatis, natalium, aut diſpenſationis conceſſæ, beneficij eccleſiaſtici, uel penſionis, patrimonijue teſtificationes ſcriptas, eaſdemq. à Vicario Epiſcopali recognitas, illiusq. ſubſcriptione ſignatas, ac probatas attulerit, exhibueritue: niſi aliquando Epiſcopus eas poſt examen exhiberi, recognoſciue iuſſerit.

Neque item, niſi alias præſcriptas decretis prouincialibus, edictione Epiſcopali teſtificationes dederit.

Nec uerò prætereà, niſi de eo a Cancellario Epiſcopali examinatores audierint, cognouerintue, quæcumque Epiſcopi iuſſu inquiſitiones de eo facta, atque ex officio præſcripta, aliorum litteris ſignificata, uel denunciata, uel delata ſint. Teſtificationes uerò omnes, tum ab eo, qui initiandus eſt, tum ab alio quouis examinis occaſione exhibita, Cancellario Epiſcopali reſtituantur, tradanturue.

Cuius ſit illas ipſas in codicem certum, eo nomine confectum, ſummatim referre, eundemq. in archiuio Epiſcopali aſſeruare.

Verùm teſtificationes ætatis, natalium, ac ſi de eo, qui maioribus ordinibus initiandus eſt, agitur, patrimonij, beneficijue eccleſiaſtici idem Cancellarius aſſeruet; ac litteris publicis, quas de eo, qui ordinem ſuſceperit, conficiet, de illis pro ratione ſibi præſcripta teſtatum faciat.

CVM examen initur illius, cui in curam certa eccleſia

parochialis tradenda eſt, uideant ante examinatores, qui, qualis, et quàm numeroſus populus ſit, cuius parochialem curationem is ſuſcipiet.

Qua ſanè re diligenter explorata in examine, quod inibunt, ſibi proponant accuratè perſpicere, an ad eam curam ſuſcipiendam, gerendamue idoneus omninò ille ſit.

HIS omnibus ita præſcriptis, examinatores ordine ad interrogationes, quæſtionesue ueniant. Atque in examine quidem ea ratio ineatur, ut interrogationes, quæſtionesue is examinator proponat, quem pro uiciſſitudinis ratione, et pro doctrinæ, diſciplinæue genere, modò hunc, modò illum, in eo ipſo examine Epiſcopus, Vicariuſue, examinis præſes, interrogari iuſſerit, ut ne unus alterum uario, multipliciq. interrogationum modo certatim interpellet.

Interrogationum porrò, et quæſtionum rationem examinatores ita teneant, ut illis inter ſe ſic diſtributis examinis instituti rationibus, prout oportet, cumulatè ſatisfactum ſit; atque eorum unuſquisque quo de genere quærere instituerit, ita de eo quærat, interrogetue, ut, quemadmodum par eſt, illius generis quæſtiones, interrogationesue ſatis explicatæ ſint.

Silentio, dum examen habetur, utantur: nec inter ſe colloquia, conſabulationesue habeant: nec mutuas itidem quæſtiones, dubiorumq. explicationes ſibi proponant; ſed ad illius, de cuius doctrina interrogationibus quæritur, reſponſiones attenti, animum attentionis ſtudio eidem addant, ad rectè explicandas propoſitas ſibi quæſtiones. Nec uerò examinatorem, loco ſuo interrogantem, alius interturbet: ſed unuſquisque expectet, dum ſibi ordine, pro quæſtionis genere, rationeuè interrogare contigerit.

In quæſtionibus, interrogationibusue proponendis, nō uerbis, non aſpectu, non ullo modo ſeueros, uehementesq. ſe præbeant; ut, qui examen ſubeunt, ſeueritate deterriti, animum ne deſpondeant, memoriaq. langueſcant, ac uacillent non ſine aliquo dedecore: at benigni, gratiq. animi ſignificatione illos, uel differētes, uel reſpondentes audiant: nec uerò quibuſdam interrogatiunculis, aliauè ulla ratione interpellent.

Si quid autem uel in diſſerendo, uel in legendo, uel in pronunciando, uel in reſpondendo eos offendere animaduerterint: ne tunc illos doceant, obiurgentuè, ac ne moneant quidem, niſi quid ad examen rectè inſtituendum perficiendumue pertineat; ſed examine peracto eos breui admoneant, doceantue, ſi quid neceſſariò illos tunc admonendos, docendosue duxerint.

In omnibus porrò, et ſingulis examinis interrogationibus ſpectetur non ſolùm uniuſcuiusque eorum, qui examinantur, ſcientia; ſed etiam uſus, iudicium, ingenij uis, ac ſolertia.

EXAminis autem omnium ea ratio inſtituta ſit.

Vt primo de toto uitæ ſtatu, genere, patria, domiciliouè eius quæratur, qui examen ſubit.

An impedimentum aliquod habeat, quo irretitus, uel initiari, uel beneficium eccleſiaſticum, cuius nomine experimentum ſit, uel prædicandi munus, uel confeſſiones audiendi ſuſcipere, ac exercere non poſſit. Quo impedimento, ſi quis etiam occultè illigatus tenetur; id planè Epiſcopo ſaltem patefaciat, ne quiſquam illegitimè uel initietur, uel beneficium conſequatur, uel aliud munus ſuſcipiat, geratuè.

An in orationis ſanctæ ſtudio, uſuq. uerſatus.

Quibus meditationibus instructus, Deū tacitus oret.

Qui orationis modus.

Qui illius fructus, quæue utilitates.

Quod, quibuſue partibus illa conſtet.

Quæ regula præparationis ad orationem, et cætera multa eiuſdem generis, prout prudens, piuſq. examinator pro ratione aut perſonæ, de qua quæritur, aut cauſæ, ob quam ſit examen, opus eſſe uiderit.

HIS perquiſitis, examinatores, ad ſcientiæ, eruditioniſue experimentum deſcendant. Vt autem ij certam ſibi formulam proponant, qua illorum, qui examinantur, et litterarum doctrinam, et uitæ clericalis diſciplinam, et rei eccleſiaſticæ peritiam experiantur; in omni experimenti, examinisue ratione, ſacris biblijs, catechiſmo Romano in primis, Concilio Tridentino, ſacrorum canonum decretis, et alijs pontificijs constitutionibus, ſynodisq. tum prouincialibus, tum diœceſanis utantur, unde ſuas interrogationes hauriant, quibus, prout eſt illorum ingenij captus, explorent eorūdem et ſcientiam, et eccleſiaſticarū rerum notitiam, atque uſum.

Cautio autem ſit, ut ſi, dum quis interrogatur, ita rudem, atque ignarum ſe oſtendat, qui rerum facilium, minimarumq. nullam ſcientiam, uſumq. teneat, ne aliarum rerum difficilium interrogationibus tempus conteratur.

Rurſus cum quempiam, quanta doctrina, et uſu litteratè peritus ſit, exploratum erit, non eſt, cur pluribus interrogationibus ſecum diutiùs agatur.

NVNC igitur uniuerſe infra præſcribemus, quæ ad rationem pertinent uniuſcuiuſque examinis eorum, qui uel ordinis Sacramēto initiantur, uel parochialium eccleſiarum curām, uel alterius beneficij munus ſuſcipiunt, uel ſacræ confeſſionis audiendæ officium ſumunt, uel ad Dei prædicationem mittuntur. At uerò ſpeciatim longè plura, atque adeò pauciora, prudentum examinatorum, ac præſertim Epiſcopi, eiuſue, qui examini præeſt, iudicio relinquuntur, et pro eorum captu, qui ad examen accedunt, et pro ordine, quo quis initiandus eſt, et pro ratione locorum, qui mittuntur. et pro genere doctrinæ, quam profitentur.

Qui uerò earum rerum, quæ certis interrogationibus demōſtratæ in hac inſtructione continentur, ſe minus eruditos eſſe oſtenderint; eos Epiſcopus admoneant, ut diligenter in poſterum in doctrinis incumbant, atque harum ipſarum rerum in primis peritiam, et ſcientiam percipere ſtudeant; ita, ut cum uiſitationis munus, aliaue eorū ſtudijs, et progreſſus in litteris recognitio

adhi-

adhibebitur rectè, periteq. omni eo doctrina genere inſtructi comperiantur.

AC primòquidem eum, de quo examen faciendum eſt, legere examinatores iubeant, quoad experiundo uideant, an ille rectè, explicateq. legat.

Poſt, ſi ordinis, aut beneficij, aut recognoſcendæ clerici cuiuſquam in litterarum ſtudio progreſſionis cauſa experimentum fit, grammaticorum more, uerborum constructionem proponant: quo in genere, ſi quid is errat, labiturue, ita ut ne pro grammaticæ quidem ratione, illorum uſum, peritiamue teneat, ne propterea eum interturbent, interpellentue, aut impediant, quominus ad propoſitum grammaticæ inſtructionis modū redire poſſit.

Tum uerborum, quæ legerit, conſtruxeritue, ſenſum ab eo quærant: quem ut rectè eliciat, atque exprimat, quod ei legendum proponunt, eiuſmodi ſit, quo tota ſententia, ſenſuſq. preſectus concludatur, nihilq. in ſe habeat, quod ſub hiſtoriæ intelligentiam cadat, aut ex antecedenti, conſequentiue alio capite explicatio exiſtat; deinde ad alia grauiora eius doctrinæ, diſciplinæue experimenta examinatores progrediantur.

QVI primam tonſuram, aut minores, maioresue ordines ſuſcepturi, ad experimentum, examenue accedent, ab unoquoque eorum uniuerſe, ac ſigillatim quæratur præterea, an impedimentis, quæ Concilij prouincialis quarti decreto de initiandis, commemorata ſunt, irretiti teneantur, ut potè an ſcilicet ſint.

Minores natu:

Rudes, et ignari.

Crimínoſi.

Solemniter pænitentes.

Neophyti.

Ebrietati, et gulæ dediti.

Impudici.

Lapſi poſt ordinem ſuſceptum.

Periuri.

Vſurarij manifeſti.

Infames.

Ratiocinijs obligati.

Serui.

Corpore uitiati.

Inſigniter deformes.

Illegitimè nati.

Peregrini, et ignoti.

Bigami.

Irregulares quouis alio modo.

Quo in genere cautio ſit, ut præter alia, speciatim perquiratur ab eo.

An ſtipendium belli fecerit, unde cædes hominum extiterit.

An iudicis criminalis in foro laicali officium geſſerit.

An ſententiam capitis tulerit.

An criminis, cuius nomine capitis quis damnatus ſit; acta, ſententiam, teſtificationesq. dictarit, aut conſcripſerit.

An in eo procuratoris, aduocatiq. fiſcalis munus adminiſtrarit, aliaq. exercuerit, unde irregularitatis maculam contraxerit.

An ſuſpenſi.

An interdicti.

An excommunicati.

An amentes.

An morbo caduco laborantes.

An energumeni.

An uerò non examinati, et probati.

Exploretur item, an furtim, per ſaltumue ordinem ſuſceperit.

INueſtigetur præterea, cum quis ordinem aliquem ſuſcepturus, ad examen uenit, quandiu eſt, quo alium ordinem ſuſcepit, ut nemini ad altiorem gradum pateat aſcenſus, niſi in ſingulis alijs inferioris ordinis gradibus congruo temporis ſpatio perſtiterit ad præſcriptum Tridentinæ ſanctionis.

An uim, et naturam, myſteriaq. ordinis, quem ſuſcepturus eſt, norit.

An item ritus, et cerimonias, quæ ex libro pontificali adhibentur, cum initiantur.

An eorum item ſignificationes ſanctiores.

An ſacrarum ueſtium, quibus induuntur, myſteria item, et ſignificata.

An functionum notitiam habeat ordinis, quo quiſque initiandus eſt.

An earum uſum, exercitationemq. rectè teneat, cum in litteris, tum etiam in cantu: in quo experimento adhibeantur cantus periti.

HAEC generatim ab omnibus, et ſingulis explorentur. Nunc præterea ſequuntur, quæ ſigillatim cuiusque ordinis propria, ſuo loco præſcripta, perquirenda ſunt; ita tamen, ut examinatores pro prudentia ſuæ ratione, quæ in ordinis inferioris examine explorationeue requirantur, aliquando etiam perquirant ab ijs, qui ſuperiori ordine initiantur.

DE ijs, qui prima tonſura initiandi ſunt quæratur, et inueſtigetur.

Primùm, quam ob cauſam ſe clericos fieri uelint.

An ſecularis iudicij uitandi cauſa initiari curent.

An contentioſis litibus implicati.

An rixam, ſimultatemq. exerceant.

Quod item artificium teneant; quauè in arte, quoue in uitæ genere hactenus uerſati ſint.

An tales ſint, qui ſpem præbeant, eccleſiæ miniſtros utiles ſe fore.

A quo ſacerdote, ſanctioris uitæ magiſtro, inſtituti ſint ad clericalis uitæ modum.

An legere, et pronunciare, et ſcribere norint: tum in utroque genere de ijs periculum fiat.

An doctrinæ chriſtianæ præcepta, inſtitutaq. ſciant.

An Epactæ intelligentiam habeant.

Præterea an Sacramentum confirmationis ſuſceperint.

DE ijs uero, qui in minoribus ordinibus aſcribi no-

ſunt, quæratur, experiundoq. cognoſcatur.

An ſaltem primordia grammatica, et linguam latinam intelligant.

An ſcientiæ ſpes tales eos oſtendat, qui digni ſint, ut d maiores ordines aliquando aſcendant.

QVI uerò ſacris ordinibus, ut potè ſubdiaconatu, diaconatu, ſacerdotio initiandi ſunt, cum ornati, excultiq. ijs uirtutibus eſſe debeant, quæ in clericis inferiorum ordinum requiruntur, ſicut ad altiorem ordinis gradum aſcendunt; ita uirtutum, et probitatis, et doctrinæ quodam quaſi aſcenſu præſtare debent.

Quamobrem hoc in primis examinatores uideant, an qui ordinis ſacramento initiantur, per ſingulos illius gradus, et in uitæ ſpiritualis diſciplina maiorem progreſſionem fecerint.

An breuiarium, anq. ſacra Biblia, an item ſanctorum patrum uolumina, Concilium Tridentinum, et prouincialia quoque, Synodos Epiſcopi diœceſani, catechiſmum Romanum, rationale diuinorum officiorum, et libros aliquos, de uitæ ſpiritualis rationibus conſcriptos, ſui muneris uſui accommodatos habeant.

A ſubdiaconis potiſſimum de ordinum minorum quæratur, et maiorum differentia.

An in minoribus ordinibus probatus ſit.

De uoto item continentiæ, quod ſubdiaconatus ordini coniunctum eſt.

De Sacramentorum etiã doctrina, ſaltem generatim.

Tum eorundem periculum, experimentumue fiat in officij diuini recitandi ratione.

DIAconorum examen, experimentumue fiat, præterea aliquanto diligentius de ſacramentorum doctrina.

Experimentum item aliquod fiat in concionibus habendis, ex ratione, concionatorum examini infrà præſcripta.

AB ijs, qui ſacerdotio initiari uolunt; hæc ſigillatim ſtudio perquirantur.

An piè, et fideliter in miniſterijs antè actis ſe geſſerint.

An ſpectata pietate, anq. caſtis moribus.

An præclarum bonorum operum exemplum, et uitæ documenta ab eo expectari poſſint.

HAEC præterea quærantur.

Quid ſit Miſſæ ſacrificium.

Qui illius ſacrificij effectus.

Quæ eiuſdem partes.

Quæ myſteria in eo inſint.

Quæ ſacrarum ueſtium ſignificationes.

Quæ in eo officio offerendo requirantur.

Vbi, et quando illud fieri non licet.

Quæ dubia aliquando incidere poſſunt.

Quæ explicatione opus habeant, ut illud rectè fiat.

TVM experimentum eorum ex præſcriptis infra regulis fiat.

An ſacræ confeſſionis aliquam peritiam habeant.

An ad alia item Sacramenta rectè, riteq. miniſtranda idonei ſint.

An eorum cognitionem explicatiorem habeãt, ex interrogationum præſcripto, ut infra de parocho.

An doctrinam item teneant, qua uerbum Dei rectè tractare, concionemue habere poſſint.

Anq. de re ſacra, de chriſtianarum uirtutum officijs, atque de omni re, ad ſalutem neceſſaria, aptè populum inſtruere, aut docere poſſint.

CVM uerò à cæteris omnibus, ut præſcriptum paulò ante eſt, qui clericali militiæ adſcribuntur, de uitæ ſpiritualis, ſanctiorisq. inſtitutis, atque exercitationibus perquiratur, tum maximè ab ijs, qui uel ſacerdotio initiantur, uel parochialem curam ſuſcipiunt, uel ſacræ confeſſionis audiendæ munus ſumunt, uel in tractatione uerbi Dei, ſacrisq. concionibus uerſari uolũt.

A quibus omnibus, et ſingulis, cum ad examen ueniunt, præter cætera, quæ ad ſancta ſpiritualis uitæ uſum pertinent, ea maximè explorentur, quæ de orãdi modo, deq. omni ſanctarum meditationũ, cæleſtiumue contemplationum exercitatione ab alijs, qui in eo genere religioſe ſe ſe exercuerint, tradita ſunt.

DE ijs uerò ſacerdotibus, qui eccleſiarum parochialiũ curationem ſuſcepturi ſunt, quæratur præterea, experiundoq. cognoſcatur in primis.

An apti ad ſenſus percipiendos, non ſolùm qui ad grãmaticæ intelligentiam ſumuntur, uerùm etiam interiores illos, ſanctioresq. tam ad Chriſti, eccleſiæq. myſteria, et ad ſpiritualis uitæ modum pertinentes.

An ſermones contexere, habereue ſciant.

An ſi quos habuerint, unde ſumpſerint, aut quam illis cõtexendis, conſcribendiſue rationem adhibuerint; et uerò ſi quos apud ſe conſcriptos tunc habeant, eos oſtendant, atque tradant.

An in eo genere aliquid ex tempore poſſint; tunc extemporaneo, breuiq. ſermone periculum fiat, quantũ concionando ualeant. Atque ſi tractationis quidem uerbi Dei uſu peritiorem, parochum eccleſiæ parochialis, quæ committenda eſt, ratio depoſcit; examen aliqua ex parte, quæ potior examinatorum iudicio uidebitur, ineatur ad interrogationum normam, concionatorum examini infrà conſtitutam.

QVAEratur præterea, an alias unquam animarum curam geſſerint; quod ſi affirment; tum interrogentur etiam, et ubi geſſerint; et cur inde diſceſſerint.

An intelligant, quanti illud ſit, animarum curam ſuſcipere, rurſuſq. gerere, quæq. partes, ac uirtutes illæ ſint, quibus bonum, uigilantem animarum curatorem præditum eſſe oporteat.

An item norint impedimenta omnia, quorum cauſa interdictum eſt, ne quis ſacramenta miniſtret, et ne quis ſuſcipiat.

An Sacramentorum, præſertim uerò quorum ille miniſter eſt, uim, et naturam intelligant: atque hæc ſigillatim in primis interrogentur.

Quæ uniuſcuiuſque ſacramentorum materia, quæ

for-

forma item.
Quæ eorum efficiens cauſa, et principalis.
Quæ cauſa efficiens inſtrumentalis.
Quæ cauſa finalis.
Quæ eorum differentia.
Qui effectus, quiue fructus.
Qui eorum ritus, quæue cærimoniæ.
An maximè omniũ peritiam teneant audiendæ ſacræ confeſſionis.
Quos huius generis libros, atque adeò ſummas habeant.
Tum periculum fiat, quàm ualde caſuum conſcientiæ uſu periti ſint, quamq. tum in illis, tum in alijs id generis peritè uerſati, præſertimq. in eccleſiaſticis conſtitutionibus, quæ ad rectum uitæ uſum, populiq. chriſtiani mores, et uirtutes pertinent.
An nouerint caſus, ſanctiſſimo Papæ, et Epiſcopo item à iure, et ab homine reſeruatos.
Atque adeò diligentius, prout opus erit, de ſingulis interrogẽtur, quæ infra præſcribentur rationi examinandi confeſſarios ſacerdotes.

Videant præterea examinatores, an aliquam ſacrorum canonum notitiam habeant, et præcipuè quod ad Tridentinum, et prouincialia concilia, ſynodoſq. diœceſanas attinet, an illi hæc norint, quæ ſequuntur.
An ſcilicet doctrinam de præcipuis chriſtianæ religionis articulis; quos œcumenica illa Synodus Tridentina contrà hæreticos definiuit.
An item, quæ de reſidentia præſcripſit.
An quæ etiam de parochis, parochialibuſq. eccleſijs, et de diuinorum officiorum cultu, ceteriſq. eiuſdem generis ſtatuit.
An quæ præterea de clericorum honeſtate ſanciuit.
An cætera denique, quæ uel ad cleri, uel ad populi diſciplinam, uel ad aliarum rerum reformationem conſtituit, quæ parochi ſcire, beneq. noſſe interſit.

EX prouincialibus concilijs ſigillatim quærant.
Quæ de clericalis uitæ honeſtate, et de parochorum officijs conſtituta ſunt.
Quæ item de Sacramentorum recta adminiſtratione, quæ de Miſſæ ſacrificio, quæ præterea de diuinis officijs.
Quæ etiam de Sacramentalibus, et quæ de feſtorum dierum ueneratione, quæ de eccleſiarum cultu, quæ de ſcholis doctrinæ chriſtianæ, quæ de populi chriſtiana inſtitutione, morumq. diſciplina, deq. alijs ad parochialis uitæ munus potiſſimum pertinentibus, ſancita ſunt.

EX ſynodis diœceſanis, eam ipſam, certis capitibus diſtinctam, examinandi rationem ineant, prout genus decretorum eſt, quæ in illis Epiſcopus confecit.

QVI cauſa beneficij, cuiuſuis generis, quod tamen curatum non ſit, ad examen accedit, de eo hæc inueſtigentur.
An canonicarum horarum officium ex Breuiarij inſtituto, rubriciſq. rectè recitare ſciat.
An doctrina, diſciplinaq. omni inſtructus, quam ordo depoſcit, quo initiari debet, pro beneficij, officij, dignitatiſue ratione, cuius cauſa examen inſtituitur.
An peritiam itẽ teneat functionum, quas illius beneficij, dignitatis, muneriſue ratio poſtulat.
An teneat, quæ ſcitu neceſſaria ſunt ad functiones illas uel ordinis, uel beneficij rectè, ritèq. præſtandas, etiam quæ ad rectè canendi modum, rationemue pertineant.

AT que hæc quidem ſunt, quæ ad examinis inſtructionem pertinent, eorum, qui aut ordinis Sacramento initiandi ſunt, aut eccleſiis parochialibus præficiendi, quibuſue beneficia conferenda. Nunc uerò ſequitur examinis ratio confeſſariorũ, de quibus præter cætera, quæ cum ſacerdotis, et parochi officio, munereue coniuncta ipſis ſunt, hæc etiã ſigillatim, atque exploratiori ratione perquirantur.
De Sacramenti pœnitentiæ neceſſitate.
Quare inſtitutum ſit hoc Sacramentum, et à quo inſtitutum.
Quæ huius Sacramenti materia.
Quæ forma.
Qui illius effectus.
Qui Miniſter.
Quæ conditiones in eo requirantur.
Quæ regulæ ad dignoſcendum, et diſtinguendum peccatum mortale à ueniali.
Quæ pœnitentiæ partes.
Quæ earum partium ratio.
Quid contritio.
Quæ ad ueram contritionem ſint neceſſaria.
Qui contritionis fructus, et utilitas.
Quæ quiſquam ratione ſe ad contritionem exercere poſſit.
Quæ ſigna ſint ueræ contritionis.

PER quiratur item, quæ confeſſionis, quæ ſecunda pars pœnitentiæ eſt, natura ſit, atque ſubſtantia.
An diligenter inquirere ſciat, et peccatoris circumſtãtias, et peccati item.
Quæ mutent ſpeciem peccati, et quæ in confeſſione explicanda ſint.
Quæ reſtitutionem expoſtulent, quæ radices, cauſæue reſtitutionis
An dubios, ſuſpectoſue contractus norint, aut ſaltem de ijs dubitationes, et quæſtiones inſtituere, inireue ſciant.
Quibus criminibus annexæ ſint cenſuræ.
An item illarum peritiam, et uim teneant.
An caſus, in quibus irregularitatis macula contrahitur.
An ſaltem in ijs omnibus, et alijs, quæ ad uerum, perfectumue huius ſacramenti pœnitentiæ miniſtrum pertinent, ſciant dubitare, et nouerint conſulere peritos, quomodò agendum ſit id, de quo in dubitationem adducunt.
Qui item ritus, et ſacræ ceremoniæ confeſſionis.

Quæ conditiones ad confeſſionem verè pænitentis neceſſariæ.
Qui ordo confitendi, quando quis ſtatim confiteri debeat; quando item confeſſionem iterare.

DE ſatisfactione, quæ tertia pars pænitentiæ eſt, quæratur
Quæ ſatisfactionis partes.
Quis ſatisfactionis finis.
Qui fructus, quæue utilitates ſatisfactionis.
Quæ in ſatisfactione requirantur.
Qualis, et quanta pænitentia pænitenti imponi debeat.
An ſalutares, et conuenientes ſatisfactiones pro grauitate criminum, et pænitentium facultate iniungere ſciant.
An item ex Innocentij Tertij præſcripto, more periti medici ſciant infundere uinum, et oleum uulneribus ſauciati, ac quale debeant præbere remedium, aut conſilium.
An præterea canones pænitentiales rectè teneant.
Quæ differentia ſit ſatisfactionum, pænitētiarum etc.
De abſolutione indagetur.
Quæ uerborum formula requiratur.
Quæ preces, orationesue præterea adhibeantur
Quis ordo ſeruandus in abſoluendo, tam à peccatis, quàm ab excommunicatione, ſuſpenſioneue.

DE ſigillo item confeſſionis plura quærantur, ac præſertim quæ uis, et quanta ſigilli.
Quæ ſub illud cadunt.
EX ſanctionibus eccleſiaſticis, Tridentino Concilio, ſynodis, tum prouincialibus, tum etiam diœceſanis indagetur, quæ in illis conſtituta ad pænitentiæ Sacramentum pertinent, quæq. de cleri, et populi diſciplina, et moribus conſtituta ſunt, ut paulò ante in parochorum examine demonſtratum eſt. Sed hactenus de ratione interrogationũ, quæ examinandis confeſſarijs ſacerdotibus adhibentur.

IAM eſt locus examinis concionatorum, et ſacræ ſcripturæ interpretum, a quibus hæc quærantur.
Primò de doctrinæ articulis, dogmatibuſue, Concilio Tridentino explicatis, ut potè de canone ſcripturæ, de peccato originali, de iuſtificatione, de ſacramentis, et generatim de ſacrificio Miſſæ, de purgatorio, de inuocatione, et ueneratione ſanctorum, de ſacris reliquijs, de imaginibus ſanctorum, de indulgentijs, poteſtate, et auctoritate Papæ, de ieiunijs, de diebus feſtis, et reliquis multis.
An præterea habeat reliquos theologiæ notos, et tractatos locos.
Quem in ſcholaſticis præſertim auctorem familiarem habeat.
An ſæpius ſacrorum bibliorum uolumina cum gloſſa, aliouè commētario ſtudioſè euoluerit; anq. in ijs ipſis ita diligenter uerſatus, ut inde locos facilè, aptèq. promere poſſit ad omne ſacræ tractationis genus.
An ſanctarum interpretationum uſu literate peritus.
An ex antecedentibus, et conſequentibus uerum ſcripturæ ſenſum elicere norit: anq. item ex euāgeliſtis, in eodem narrationis genere uerſantibus.
An rurſus temerè, pro ſuoq. libito ſacram ſcripturam a uero ſenſu detorqueat.
An tropologicos, moraleſue ſenſus, cum litterali ſenſu non cohærentes, commentetur.
An explicandis parabolis rectum, præcipuumq. rerum ſenſum ſpectet, prætermiſſis explicationibus, quæ nihil ad propoſitum faciunt.
An traditionum Apoſtolicarum, eccleſiaſticarumq. notitiam teneat.
An in ſanctorum patrum ſcriptis, atque ſermonibus peritè uerſatus ſit.
Quem item è patribus maximè in concionando ſequatur, atque imitetur.
An ſacrorum temporum myſteria norit, atque ſacrorum rituum ſignificationes habeat.
An rerum, in eccleſia ſancta geſtarum, et conciliorum præſertim uniuerſalium cognitionem teneat.
An ſanctorum uitas, hiſtoriamq. ueram norit.
An congruam canonum ſcientiam teneat.
An ſummorum pōtificum iura, atque inſtituta ſciat.
An Conciliorum, prouincialium præſertim, et diœceſanorum decreta in promptu habeat, ut in parochorum examine præſcriptum eſt.
An caſuum conſcientiæ doctrina inſtructus ſit.
An Theologia illius myſtica, quæ tota in ſpiritualis uitæ conſtitutis tradendis, quæq. in purgandis affectibus, in reformationeq. interiori uerſatur, præcepta atque exercitationes benè norit.
An denique ſanctarum meditationum, orationisq. mentalis uſum habeat.
An morum doctrinæ, chriſtianæq. diſciplinæ locos, nō ſolùm ordine collectos, ſed rectè notos habeat.
Quos locos teneat, quibus auditorum animi excitantur, uel ad Dei amorem, uel ad cæleſtis patriæ deſiderium, uel ad uirtutum ſtudium, uel ad deteſtationem ſcelerum, uel ad miſericordiam, uel ad certas præterea affectiones, quæ, ad calum excitatæ, chriſtianas uirtutes pariunt.
An apti denique ſint, atque idonei ad concionem concipiendam, et explicandam, non ſolùm theologiæ locorum tractatione, ſed ſimilitudinibus, quæ ab agricultura, uinea, ſemente, alijsq. rebus ducuntur, quæ ſub ſenſum cadunt, atque intelligētiam, præſertim eorum, etiam rudium, ad quos concio habetur.
An ad concionis ingreſſum, recta ratione utatur, et ab ijs uitijs refugiat, quæ plerique eo in genere admittunt.
An totam concionem rectè, ordineq. diſponat.
An dilucidè, diſtincteq. enarret.
An benè pronunciet.
An illius uerba pondus habeant, anq. uim item, ut non ſolùm audientium aures attingant, ſed animos intimè penetrent.
An in tota concione, pro cuiuſque rei, de qua agit, ratione,

ne, rectè, aptè, decore, et congruenter agat.

Quo in genere omni, et perquirendo, atque explorando, tum in alijs diligentius indagandis, examinatores, prout occaſio tulerit, quam diligentiſſimè inſtructiones adhibebunt, quæ de concionatoribus ad prouinciæ uniuerſæ uſum ex Concilij prouincialis auctoritate, iuſſu noſtro editæ ſunt.

CVM *non certa cura, alteriusue beneficij, uel officij, munerisue, ſed doctrinæ tantum, aut in litterarum ſtudijs progreſſionis recognoſcendæ cauſa examen alicuius inſtituitur, diligenti etiam illa, præcipuaq. diſquiſitione, et interrogationibus, ſuprà uariè deſcriptis, pro uniuscuiuſque conditione indagetur illius doctrina, et in miniſterijs eccleſiaſticis peritia, atque uſus.*

Horum uerò claſſes quattuor ſaltem, uel etiam plures conſtitui poterunt, quibus pro peritiæ ratione, experimento illorum facto, adſcribantur.

Primæ claſſi adſcribantur, qui et perfectè concionandi peritia, et cõſcientiæ caſuum explicationibus ſe tales oſtendant, qui alijs multis prodeſſe, atque præeſſe poſſint, proindeq. idonei ſint, non modò ad parochi, ſed etiam ad Præpoſiti, Vicarij foranei, uel Viſitatoris munus, uel ad pænitentiariæ etiam, aut doctoralis, aut Theologalis præbendæ obeundæ officium, dignitatemue, etiam in eccleſia cathedrali aſſequendã, atque ad alia id generis.

Secundæ claſſi erunt aſcribendi, qui ſi minus, ut illi concionari perfectè, at mediocriter, tum etiam de ſuggeſto poſſint; quiq. in caſuum conſcientiæ ſummis ſtudioſe uerſati ſint; et uerò catechiſmi etiam Romani doctrinam diligenter teneant.

Tertiæ erunt claſſis, qui intelligentiæ tantum aſſequuntur, ut ſi minus accurata, doctaq. concione, at ſermonem de altari ſaltem habere, ac Euangelium, prout uſu uenerit, enarrare, et explicare poſſint; et adminiſtrationis Sacramentorum, et caſuum conſcientiæ uſu ita periti ſint, ut, qui frequentius incidere ſolent, eos aliquo ſtudio adhibito enodare, atque explicare aptè queant.

Quarta claſſis, qui ſi non magno litterarum ſtudio, aliquo tamen uſu apti ſunt ad aliquam Euangelij breuem explicationem, notitiam quandam habent rerum ad docendum populum, quæ ſaluti neceſſariæ ſunt; et ad Sacramentorum adminiſtrationem, caſuumq. conſcientiæ explicationem pertinent: ita ut ijs ob ſacerdotum paucitatem, neceſſariamq. cauſam, aliquando curatio aliqua ſpiritualis pro loci ratione præſertim ad tempus committi poſſit.

In inferiori claſſe reliqui aſcribantur, quorum nulla ratio omnino haberi debeat in curatione animarum committenda, ſacramentiq. miniſtrandi facultate, neque in ſermonibus ad populum habendis.

IN *omni hac examinandi ratione Cancellarius pro ſui officij munere hæc præſtet.*

Certum librum habeat prouiſionum eccleſiarum parochialium, aliorumq. beneficiorum, quæ examine adhibito, etiam ex litteris Apoſtolicis, conferenda ſunt.

Quo in libro rectè, atque ordine ab eo notentur hæc.

Acta examinis, quæ in ſingulos dies, prout examinandi occaſio tulerit, ſiunt.

Dies uacationis certi beneficij, et modus item uacationis, aliaq. id generis.

Dies etiam promulgationis, aut prorogationis edicti, quod de concurſu proponi ſolet; cum beneficij uacationis ratio id poſtulet, et reliqua etiam, quæ ad promulgationem pertinent.

Nomina quoque examinatorum, quos Epiſcopus certi illius beneficij uacantis nomine ad examen conficiendum nominatim delegerit.

Nomina etiam eorum, qui eo nomine examinandi proponuntur.

Dies præterea, quo quiſque examen ſubijt.

Nomina etiam examinatorum, qui interfuerint.

Approbatio, aut reiectio, quam eorum iudicio ſinguli tulerint.

Nomen item, et cognomen eius, quem Epiſcopus tamquam aptiorem, magisq. idoneum delegerit, cui beneficium ab eo conferatur, ad quem ſpectat.

Cui libro alia præterea aſcribat, quæ Epiſcopus cenſuerit.

LIBRUM *alterum conficiat, in quo omnes, et ſingulos, quos uel concionandi, uel confeſſionis audiendæ, uel ſacræ lectionis interpretandæ cauſa Epiſcopus adhibito examine uel probat, uel improbat.*

In hoc ipſo libro notet etiam, et nomina examinatorum, et diem, quo examen confecerint, et cauſas item repulſæ, ſi quam aliquis tulerit.

ID *ipſum de certo die, examine, probatione, aut reiectione eorum ſeruet, quorum experimentum ſacræ ordinationis cauſa ſit.*

TER*tium librum habeat, in quem examina referat, quæ generatim inſtituuntur, atque adeò conficiuntur ad cleri progreſſionem in litterarum ſtudijs inueſtigandam, atque explorandam.*

De initiandis ordinis Sacramento.

IN *ijs, quæ œcumenica ſynodus Tridentina de ſacra ordinatione ſtatuit, uberius etiam prouincialium conciliorum decretis explicata, multa ſunt, quorum diligens ratio etiam in Regularibus habenda eſt. atque eorum quidem capita quædam præcipua infra hoc decreto complexi ſumus. Videat igitur Epiſcopus, ut quicquid de ijs ipſis capitibus, uel eodem Tridentino Concilio, uel ſynodis prouincialibus, etiam generatim conſtitutum eſt, in illis initiandis quàm diligentiſſime ab ipſo ſeruetur.*

Culpa, impedimentaue, canonica ordinis ſuſcipiendi quarto Concilio enumerata.

Litteræ teſtimoniales Superioris.

Teſtimonium de natalibus, et ætate præſcripta Tridentino Concilio.

Te-

Teſtificatio ordinis, proximè ſuſcepti.
Progreſſio in eccleſiaſtica diſciplina.
Teſtimonium bonum.
Denunciatio nominis in eccleſia.
Aſcriptio, et miniſterium in eccleſia, cui aſcriptus eſt.
Exercitatio functionum ordinis ſuſcepti.
Frequentia ſacræ communionis.
Reuerentia, atque obſeruantia erga ſacerdotes, et Superiores.
Interuallum anni inter poſtremum ordinum minorum gradum, et ſubdiaconatum, ac rurſus inter unum, et alterum ex ſacris ordinibus, niſi neceſſitas, aut eccleſiæ utilitas iudicio Epiſcopi aliud poſtulet.
Diligens examen Epiſcopi.
Litterarum ſcientia, et cantus peritia, ac aliæ inſtructiones ad ordinis ſuſcipiendi functiones ritè, rectèq. obeundas.
Vſus, et peritia recitandi diuinum officium.
Loco tituli, cenſiune teſtificatio præſtita profeſſionis regularis, præſcripta in Concilio prouinciali ſecundo.

QVOD de ordine ſacro annectendo iam pridem decreto Concilij prouincialis primi ex Tridentina ſynodo conſtitutum eſt; id in executionis uſum ità ab Epiſcopo inducatur, ut uel presbyteratus, uel diaconatus, uel ſubdiconatus non ipſis quidèm canonicis, ſed canonicatibus, et portionibus ſingulis, quæ in cathedrali eccleſia ſunt, annectatur: nec uero annexionis decretum locum habeat in illis canonicatibus, præbendiſne, quibus in fundatione iam certus ordo annexus eſt. Quòd autem canonicorum ſaltem dimidia pars, cautum eſt, ut ſacerdotio, presbyteratuue initietur, in ea cũ dignitates non cenſeantur, totidem canonicatus ſacerdotales conſtituendi ſunt, quot præſcriptam illam dimidiam partem ſaltem conficiant.
Vbi primùm unicuique uel canonicatuì, uel portioni ſacer aliquis ordo annexus ab Epiſcopo eſt, ad eum ordinem ſuſcipiendum canonicus etiam, qui iam illud obtinebat, compellatur.
Si quis autem monitus, non ſuſceperit, priuatus ab illo declaretur ad einſdem Tridentini Concilij præſcriptum.

SI cui etiam ſedis Apoſtolicæ litteris facultas permiſſa eſt, ſibi licere ordinis Sacramentum ab alio, quam ab Ordinario ſuo ſuſcipere, is, antequam initietur, etiam ſui ipſius ordinarij litteras obſignatas habeat, quibus uita ſuæ mores, diſciplina, probitas et cætera id generis teſtificata, commendentur.

QVOD prouinciali tertio Concilio decretum eſt de ratione ſeruanda in concedendis litteris dimiſſorijs ab Epiſcopo impedito ſuis diæceſanis pro ordinibus ſuſcipiendis, id locum etiam habeat Epiſcopo abſente.
Clericos uero, à diæceſi abſentes, qui dimiſſorias litteras petunt, Epiſcopus ad ſe, examinis cauſa euocet; liceat tamen ei aliquãdo, ſi hoc minus commodè præſtari poſſe cenſuerit, examen illud ſpeciatim Epiſcopo delegare, in cuius diæceſi illi morantur: at uerò tũc litteras dimiſſorias ne det, antequam examinis facti litteras ab eo acceperit, cui illud delegauit.

NE Abbates, etiam baculi, et mitræ iure utentes, alioue einſmodi priuilegio, et auctoritate conferendi minores ordines, munitos, patiatur Epiſcopus diæceſanus, tonſuram, neque minores ordines, id quod Tridentina ſynodus uetuit, alijs conferre, quàm ijs; qui regulares ſunt, et eorum iuriſdictioni ſubiecti, niſi et ipſius Epiſcopi conſenſus ante accedat, et illi initiãdi à ſuo Epiſcopo, uel regulari ſuperiori attulerint litteras dimiſſorias, non generatim, ſed ſpeciatim conceſſas. Nec uerò quibuſuis Abbatibus id permitti liceat, ſed ijs tantum, qui ſacerdotio initiati ſunt, et ſtatis benedictionis precibus conſecrati.

QVI ſub diaconatus ordini adſcriptus eſt, cum ſtatim lege aſtrictus ſit, canonicarum horarum officium, ex Breuiarij præſcripto recitandi; nemo ad eum ordinem capeſcendum recipiatur, qui in horarij illius officij, cuius lege deuinctus tenetur, rectè, ac ritè recitandi uſu peritus non ſit. Inferioribus uerò ordinibus initiandi, qui nullum beneficium obtinent, uerſati ſint in beatæ Mariæ officij recitatione.

QVOD alio Concilio uetitum eſt, ne ſeminarij titulo, clerico cuiquam Epiſcopus ordinem aliquem ſacrum conferat, id decernimus locum habere, niſi cum beneficij, ſeminario unionis iure adiuncti, uſus, et cultui miniſterium eſt ab illo præſtandum: tuncq. certus annuus cenſus conſtituatur, unde qui eo titulo ordinem ſuſcepit, ſuſtentari queat Epiſcopi indicio.
Nec uerè tamen is in illo cenſu ullum ius habeat, cum primum aliunde habuerit, unde itidem uitæ ſuæ ſuſtentationi Epiſcopi indicio conſultum, et prouiſum ſit. Quod ſi aliunde ex parte tantum eius ſuſtentationi prouiſum ſit; tunc extincta cenſeatur illa cenſus attributio pro tanta parte, quantam ad illam ſuſtentationem aliunde habet.
Penſionis, et patrimonij, quod quis habet, et bonorum item, quæ perpetuo etiam eo nomine ab aliquo ei donantur, titulo, Epiſcopus ſacrum aliquem ordinem, alicui, etiam familiari ſuo, conferre poteſt. Idq de familiari etiam ſi alienæ diæceſis ſit, modo poſt triennium ab initio familiaritatis, ſi eccleſiarum ſuarum uel neceſſitatem, uel utilitatem hoc flagitare iudicarit, ut ſacris ille initietur.
Ac uerò etiam, ſi quis ei, qui ſacris initiandus eſt, uerè ſpondeat certa cautione, ſi quæ ad uitæ cultũ uſui neceſſario ſunt, ſuppeditaturum, ſaltem donec ei aliunde prouiſum ſit huic, ob ſacerdotum penuriam ab Epiſcopo ſacer ordo conferatur licet, ſine alicuius etiam uel beneficij, uel patrimonij titulo.
At uerò hæc in primis Epiſcopus diligentiſſime uideat, ut penſionem, patrimoniumue illud uerè obtineat, utq. ea donatio, ſponſione uerè ac ſine fraude,

do-

dolone facta ſit: eiuſq. tabulæ ut ritè, et rectè confectæ ſint; utq. penſio, patrimoniumue, et quæ dono data ſunt, tantum inde cenſus percipiatur, ut ſatis eſſe poſſit ad illius honeſtam, uitæ ſuſtentationem, quã in re omni cognoſcenda promulgationes adhibeat, et reliquam diligentiã, quarto prouinciali Concilio in hoc genere præſcriptam.

VIdeat etiam omnino, ut quemcunque eiuſmodi titulis ordinauit, etiam familiarem ſuum, certæ illum eccleſiæ addicat, ubi ordinis ſuſcepti functiones, ac munera, ut ipſius Concilij decreto cauetur, ipſe uerè præſtet.

EO ſermone, quem pridie illius diei, quo ſacra ordinatio celebratur, prouinciali decreto haberi inſtitutum eſt, illud in primis ſpectetur, ut quæ monitiones poſtero die de libro pontificali leguntur, diſertis uerbis, ijsq. uulgariter conceptis explicentur uberius. Vnuſquiſque porrò eorum, qui ſacris ordinibus initiabuntur, etiam atque etiam diligenter admoneatur, quot, quamq. ſanctum munus ſuſcepturus eſt.

Verùm eius ſermonis uis, in ſubdiaconis potiſſimum monendis uerſetur, quò rectiùs, dum integrum eſt, deliberare poſſint, an caſtitatem, quæ perpetua illi ordini eſt annexa, profiteri uelint, eoq. accuratius propterea in graui illa deliberatione uideant, quod Deo auxiliãte præſtare poſſe ſperent, neque in eo eccleſiaſtico, ſpiritualiq. munere ſuſcipiendo quicquam agnatorum, uel huiuſmodi aliena uolũtate, ſed ſua ſpontanea deliberatione agant, nec uerò in ſacri eiuſdem ordinis ſuſceptione, uitæ huius commodum, aut aliud quicquam eiuſmodi, ſed Dei honorem ſibi propoſitum habeant. Huius generis ſermo, à quocunque appoſitè habetur; utilis ille quidem eſt, at multis partibus longe utilior erit, atque opportunior, ſi eundem Epiſcopus accurate, ſtudioſeq. habuerit.

QVIcunque clericus, alicui eccleſiæ adſcriptus, ubi ordinis, à ſe ſuſcepti, functiones obeat, memor complurium Sanctorum, qui uel toto uitæ tempore, uel multis ſaltem annis, in alicuius etiam minoris ordinis miniſterio, munereue religioſe uerſati, ad altiorem ſe ordinis gradum proueh paſſi nõ ſunt, eorum recordatione, exemploq. excitatus illud ſedulo curet, atque adeò efficiat, ut ordinis, quo proxime initiatus eſt, præſcriptas functiones, non elatè, ſed humiliter, non raro, ſed frequenter, non negligenti ſtudio, ſed accurata, uereq. clericali ſollicitudine, et diſciplina, pie, rectè atque ritè præſtet. Alioqui ſi in ſanctis ijs functionibus negligenter, contraq. ac præſcriptum eſt, ſe geſſerit; illud norit, eo uoluntatis ſuæ teſtimonio, ſibi apud Epiſcopum aditum præcludere ad altiorem gradum aſcendendi.

PRÆfectus autem, rectorue eccleſiæ teſtimonium de clerico facturus, qui functiones in ſua eccleſia obierit, hac teſtificationis ſuæ litteris ſpeciatim, uereq. exprimat, quas ſcilicet functiones, et quamdiu, et quã diligenter, et quàm piè, et quam decenter, rectè, ritèq. præſtiterit.

EXORciſtæ munus, cum ſit, energumenis manum imponere, a quibus, ut mali ſpiritus eijciantur; ieiunia, et orationes Chriſti Domini teſtimonio adhiberi iuuat: eos porrò clericos, qui in exorciſtarum numero aſcribentur, curet Epiſcopus in ieiunijs, et orationibus frequentius ſe ſe exercere.

VT Acoluthi munus, quod præter cæteras functiones fuit, Epiſcopum comitari, ad eam ipſam functionẽ, aliqua ex parte reſtituatur; curet Epiſcopus clericos, quos in eo ordine adſcripſerit, eam in loco, ubi ipſe eſt, aliquando præſtare, ut opus eſſe cenſuerit, præſertim, cum ad aliquod Epiſcopale munus obeundum accedit. Siq. complures eiuſdem ordinis ſunt; rationem certam ineat, ut per regiones diſtincti, in orbem id muneris præſtent.

Quæ ad clericorum honeſtatem attinent.

DE tonſura clericali decretum in Concilio prouinciali primo confecimus: ſed, ut pro ordinis, quo quiſque initiatus eſt, ratione illam, magnitudine diſtinctam, conſpicuè ferat; certam, atque præfinitam illius formam hoc decreto deſcribi placuit; quam omnes ita ſeruare iubemus ut neque ea minorem, nec uerò etiam maiorem quiſquam omninò, Epiſcopo inferior, gerat, quacunque dignitate ille præditus ſit.

Sacerdotalis igitur tonſuræ forma, in orbem ducta, latè, et amplè pateat uncijs quattuor.

Diaconalis, uncia una minor.

Subdiaconalis, aliquanto anguſtior, quàm diaconalis.

Minorum denique ordinum corona lata ſit undique uncijs duabus.

Vnciæ autem menſura eſt ad præſcriptum inſtructionum fabricæ eccleſiaſticæ.

CLEricus, qui amictu clericali indutus, incedit, ne in propinquorum, ne parentum quidem, obitu, ueſtes lugubres more laicorum induat, geſtetq. Neque uerò ueſtis formam, aut panni genus, quo clerum uniuerſum uti moris eſt, commutet, ſed pium erga propinquos mortuos charitatis ſtudium, officiumq. præ ſe ferat omni alia ratione, quæ cum clericalis ordinis decoro, dignitateq. omnino conueniat.

Quæ in Concilio prouinciali primo ijs, qui ſacris ordinibus, et ſacerdotio initiati ſunt, quiq. eccleſiaſticum beneficium obtinent, de ſæcularibus negotijs fugiẽdis conſtituta ſunt; eadem pœnis ijſdem, uel alijs, quas arbitratu ſuo Epiſcopus edixerit, irrogaritue, illis præſcribimus, qui minorum ordinum clerici ſunt, etiã ſi nullum beneficium obtinent, ſi modò clericalem ueſtitum deferunt, eum præſertim iam inde uſque à teneris annis ſe religionis, pietatisq. inſtitutis, et diſciplinæ eccleſiaſticæ moribus imbuant oportet, qui in ſortem Domini uocati ſunt. Atque in ijs quidem, quæ illis uitanda ſunt, hæc etiam cautio ſit, ne ſine Epiſcopi conceſſu, eoq. litteris exarato, laicis inſeruiunte, famulatuue operam nauent. Nec uerò cuiquam clerico

rico eam facultatem det Epiſcopus in aliqua re inſeruiendi, quæ clericalis uitæ rationibus, pietatiſq. officijs non ad modùm conueniat.

Quæ ad beneficiorum collationem attinent.

CVM aliquis examinator ab aliquod beneficium eccleſiaſticum, cui prouidendum ſit, de eo experimentum fiat examine non ſolùm in litterarum ſcientia ſed etiam in cantus peritia, ad illius beneficij functiones ritè, rectè obeundas, tum præterea in uſu, ac notitia, quam in recitandis diuini officij horarijs precibus habeat.

VBI primum præbenda, uel theologalis, uel pœnitentialis uacauerit, etiam ſi illius conferendæ ius ad alium, quam ad Epiſcopum, præterquam ad ſedem Apoſtolicam pertineat, edictum de more proponatur, quo ad concurſum euocentur, quicumque ſint, qui illius muneris cauſa examen ſubire uelint, alioſue nominare, qui ſubeant; confecto autem conſtituti temporis ſpacio, uniuſcuiuſque eorum, qui illo nomine conuenerint, periculum experimentumue in litteris, ac doctrinis omni uel diligentiſſima percũctationum, quæſtionumue ratione, fiat; Epiſcopus, adhibitis ſibi pro arbitrio ſuo alijs peritis, probiſq. uiris, tum etiam de illorum uita, moribus, ætate, gradu, ordine, cæteriſq. conditionibus, ad tale munus neceſſarijs, accuratè perquirat. Tum demum Epiſcopus ipſe ſolùm rebus ijs omnibus accuratè perpenſis, maturè in domino deliberet, et liberè deligat, quem pro conſcientiæ ſuæ religione digniorem, aptioremq. exiſtimet, cui tale munus, tantiq. ponderis rectè committatur. Qua in deliberatione idem uideat, ut quod præſertim ad pænitentiariam attinet, cum peritiam neceſſariam ſpectarit, tum maximè uitæ innocentiam, morum grauitatem, ſpiritualium exercitationum ſtudium, et uſum diuturniorem in audiendis confeſſionibus, exercitatiorem prudentiam, cæteraſq. religioſæ pietatis uirtutes perpendat. Ei autem, quem potiſſimum elegerit, nec uerò alij cuiquam conferatur ab eo, cui ius competit, etiam ſi Capitulum ſit.

Quicumque præbendam Theologalem, uel Tridentino decreto, uel alia auctoritate, rationeue inſtitutam, in cathedrali, collegiatiſue eccleſiis obtinet, is, et quæ ſacrarum lectionum genera, et quibus diebus Epiſcopus præſcripſerit, ut interpretationis ſuæ munere ſungatur, accuratè ad illius præſcriptum præſtet; ita ut etiam ſi expedire cenſuerit, et in ſeminario, et in alijs clericalibus, ſacerdotalibuſue collegijs doceat: in Baſilica uero cathedrali ſaltem die feſto ſemper ſacram ſcripturam publicè interpretetur, et exponat, niſi aliquando aliud iuſſerit Epiſcopus.

Idem ab Epiſcopo, aut ab alio conſultus, theologiæ quæſtionibus, alijſue eius generis gratis reſpondeat: cæteraq. denique omnia præſtet, quæ pro ſuſcepti muneris ratione ab eo præſtari debere idem Epiſcopus cenſuerit.

PER latum ad nos eſt, in nonnullis prouinciæ huius eccleſiis clericos aliquos, qui ob beneficia, officiaue, quæ in ijs obtinent, non ſolùm in choro adeſſe, ſed alia miniſteria, aliaſq. functiones clericales ibi præſtare debent, à Capitulis certo illi canonicorum numero adiungi, eamq. ob cauſam ſupranumerarios uocari, hocq. ipſum fieri, nulla eis collata præbenda, nulloq. ſæpe attributo cuiuſuis generis emolumento, cenſuue. ij autem eo ſolùm titulo contenti, cum id ſibi ſumant, at inferiora miniſteria, quæ anteà obire conſueuerant, præſtare planè recuſent, hæc ſanè incommoda, grauia illa quidem, accidunt, quòd et eccleſiæ debitis munerũm functionibus fraudantur, et diuinus cultus minuitur, ac labefactatur, et ordo eccleſiaſticus, cum unus plurium partes, officiumq. præſtare non poſſit, contra, ac legibus canonum cauetur, non ſine magna offenſione peruertitur, et pernicioſæ ambitionis occaſio hominibus eccleſiaſticis manifeſtò datur. His porrò incommodis, atque adeò malis, decreti huius prouincialis auctoritate occurrendum cenſuimus.

Itàque ſi quos aliquando, ut iure permiſſum eſt, canonicos ſupranumerarios creari contigerit; id iuſtis ſolùm cauſis, ac penè neceſſarijs, iiſdemq. comprobatis, et perraro quidem fieri ſtatuimus. At uerò qui in ea ipſa eccleſia beneficij, quod ibi obtinet, cauſa, operam, miniſteriumue nauare debet, quod cum canonicali officio, et gradu non conueniat, neque præſtari ſimul poſſit, ſupranumerari non fieri, creariue prohibemus. Quicumque uerò ita adſcriptus eſt, ne à muneribus, miniſterijſue, quæ priorum beneficiorum nomine in ea eccleſia a ſe præſtari debent, liber, aut immunis ullo modo ſit: immò ut illa præſtet, et fructuum mulcta, et omni alio iure, ut canonibus, decretiſq. Tridentinis cautum eſt, Epiſcopus omninò agat.

VAcante eccleſia parochiali, cuius conferendæ ius non ad Epiſcopum diœceſanum, ſed ad alium, etiam ab Epiſcopali iuriſdictione exemptum, et regularem itè ſpectat, edictum de concurſu proponat Epiſcopus diœceſanus; et quicumque examen eo nomine ſubire nolent, ad ipſum conueniant, qui exploratione per examinatores ſynodales facta, ex probatis digniorem, et magis idoneum deligat, cui uacans illa eccleſia ab illo conferatur, cuius ius eſt. Si ſecus fiat, collatio reſciſſa, nullaq. ſit.

Eadem ratio omnis adhibeatur in parochiali eccleſia uacante, quæ iuriſpatronatus eſt eccleſiaſtici, uel mixti, cuius inſtitutio non ad Epiſcopum diœceſanũ, ſed ad alium quemcumque, etiam exemptum, et regularem item, ut ſupra, pertinet; ita tamen, ut quem Epiſcopus diœceſanus digniorem elegerit, is à patrono præſentetur ei, ad quem ſpectat inſtitutio. Si uerò ad ſummum Pontificem inſtitutio ſpectat, uel quia in menſibus reſeruatis uacauit, uel alia cauſa, tunc Epiſcopus digniorem eligat, ex præſcripto earundem litterarum Pij V. à ſummo Pontifice inſtituendum. Intereà uerò dum huius generis examina, et approbationes

nes

nes ſiunt, et inſtitutio locum habeat; idem Epiſcopus diœceſanus idoneum Vicarium, qui onera uacantis illius Eccleſiæ ſuſtineat, attributa ei congrua pro arbitrio ſuo fructuum portione, conſtituat, donec ei rector præficiatur.

IN eccleſiarum curatarum permutatione, coram Ordinario facienda, ne locum habeant, quod primo prouinciali Concilio decretum eſt de proponendo edicto examinis cauſa in uacatione eccleſiarum parochialium. Si tamen uel parochialium hominum multitudo ualde inæqualis eſt, uel qui permutant, quo tempore parochiales illas eccleſias adepti ſunt, examen præſcriptum non ſubierũt, fiat tunc de illis experimẽtum examinis, ſed abſque concurſu. Idem examen ſine concurſu adhibeatur de eo, qui beneficium ſimplex commutat cum alio, quod curam animarum habeat, ſi quando eiuſmodi permutatio corã ordinario fieri iure poteſt.

QVAMVIS Pij Quinti conſtitutione, ſublata non ſit facultas illa, quæ in eccleſiis parochialibus conferendis data eſt, tum synodo prouinciali addendi, ac detrahendi præſcripta formæ examinis, tum unicuique Epiſcopo, ſi certis quibuſdam de cauſis pro ſua conſcientia cum deputatorum conſilio ita expedire cenſuerit, loco concurſus priuatum aliud examen ineundi: uideat tamen Epiſcopus, ne facultate ſibi data abutatur, neque uerò illam adhibeat ullo modo, niſi opus eſſe uiderit, certis illis expreſſis cauſis.
Quod synodi Tridentinæ auctoritate quarto concilio prouinciali noſtro permiſſum eſt, ſimplex beneficium habẽti, alterum etiam eiuſdem generis, quod perſonalis reſidentiæ munus non requirat, ob honeſtam illius uitæ ſuſtentationem conferri; id ita locum habeat, ut ne tamen eo prætextu, cauſaue uitæ honeſtè ſuſtentandæ, plura, quàm duo, beneficia ſimplicia uni, eidẽq. cõferri liceat ſine cõceſſu, permiſſuue ſedis Apoſtolicæ.
Si cappellania etiam ſimplex, aliudue beneficium, etiam iuriſpatronatus, ex præſcripto erectionis, fundationiſue, aut alterius conſtitutionis certum ordinem, aut alias conditiones requiret in eo, de quo uel collationis, uel inſtitutionis, uel alio nomine prouidendum eſt illud beneficium; ne Epiſcopus deinceps, etiam patronorum conſenſu, permittat, concedatue, ut quiſquam ſine ſedis Apoſtolicæ diſpenſatione illud beneficium aſſequatur, quod uere eo ordine non ſit initiatus, quamuis ætate congrua ſit pro illo ordine ſuſcipiendo, neque qui alijs conditionibus præditus non ſit, et quas illa uel erectio, uel fundatio, uel conſtitutio requirit.

QVIbus in eccleſiis optionis ius eſt, ubi dimidia pars fructuum præbendæ in illius uacatione, uel ſacriſtiæ, uel fabricæ eccleſiæ ſoluitur, ea pars pro ratione præbendæ, quæ primo uacauit ſoluatur.
Idq. ab omnibus præſtetur, qui ordine deinceps ſinguli occaſione illius uacationis uel ad eam ipſam obtinendam optionis iure uſi ſunt, uel ad alias conſequendas, quã occaſione optionum ſucceſſiuè uacarunt, ita ut unuſquiſque ſoluat pro rata tantùm acceſſionis redditum, ſibi illo ipſo optionis iure facta. Hæc porrò ſolutio, ubi quiſque primi anni fructus ex præbenda, quam ſibi iam optauit, perceperit, ſtatim ab eo præſtetur. Reliqua item, quæ de parte fructuum dimidia perſoluenda olim decretis prouincialibus conſtituta ſunt, ad eorum præſcriptum ſeruentur.

AVctoritate Concilij Tridentini, et conſtitutionis, à Pio Quinto, Pont. max. edita, iam nunc ſtatuta, priuilegia, conſuetudines, et illas denique cuiuſuis eccleſiæ conſtitutiones reſcindimus, planeq. abrogamus, quibus cautum eſt, uacantium in ea eccleſia dignitatum, canonicatuum, præbendarum, portionum, beneficiorum, atque adeò officiorum fructus, uel diſtributiones etiam quotidianas, quæ inde primo uacationis anno, aut longiori, breuioriue tempore obuenerint, menſæ Epiſcopali, uel canonicali, aliòue loco omnes, uel partem aliquam obuenire, attribuiue, aut in communes uſus cedere, aut inter alios canonicos, miniſtroſue illius, alteriuſue eccleſiæ diuidi. Hæc tanquam reſciſſa penituſq. ſublata eiuſdem Pij Pontificis ſanctione, declaramus nulla eſſe, nulliuſq. planè roboris.
Nec uerò loco eorum fructuum, qui eo nomine, ut ſupra, attribuebantur, ne conſenſu quidem Capituli, ab Epiſcopo ſtatui liceat, ut deinceps, qui illiuſmodi dignitates, canonicatus, beneficiaue, qualia qualia ſint, conſequentur; aliquid, uel minimum, ſoluant, conferantue in uſum ſacriſtiæ, aut fabricæ, aut alterius eiuſmodi operis. Quod ſi poſt Tridentini Concilij editionem id uſquam in prouincia ſtatutum, decretumue ullo modo ſit, ne tamen quicquam eo nomine accipi, exigi, aut perſolui, ullo pacto, rationeue liceat, quacumque conſuetudine, decreto, ſtatuto non obſtante; niſi ſummi Pont. auctoritate munitum, corroboratumue ſit.
Quamobrem nec Epiſcopus, neque Capitulum, collegium, aliue eccleſiaſtici ordinis homines, quorum intereſt, iſtiuſmodi fructus, diſtributioneſue, ne ullã quidem eorum partem, retineant, neue illorum ceſſionem petant, exigantue, nec aliud quicquam, ne eo quidem nomine quòd prædia meliora reddita ſint. Neque etiam ab iis, qui illa beneficia, etiam à ſede Apoſtolica, obtinuerint, iuſiurãdum exigant, ut tale quicquam obſeruent; neue illis ipſis, qui non paruerint, moram, impedimentumue afferant, quominus illorum poſſeſſionem aſſequantur. Meminerint porrò omnes, quicumque contra fecerint, ex illa Pij Quinti ſanctione, ſi Epiſcopus eſt, ſuſpenſionis, ſi Capitulum interdicti, ſi alius quiſpiam, excommunicationis pœnam ſtatim ſubire: cuius uinculo tam diu irretitus eſt, quoad, reſtitutione primum facta, beneficium relaxationis, abſolutioniſue à ſede Apoſtolica obtinuerint.
Vbi uerò ſex ante Tridentini Concilij editionem menſibus fabricæ, aut ſacriſtiæ, ulteriuſue pij loci uſibus, diſtributiones eiuſmodi, et fructus conceſſi reperiuntur,

tur, eorum pars tantum dimidia eidem, uel ſacriſtiæ, uel fabricæ, uel pio loco attribuatur: reliquam autē partem omnem ad illius pontificiæ ſanctionis præſcriptum ij capiant, quorum beneficia ſunt.

CVM animarum ſalutis, uitæq. ſpiritualis curam parochi paternam gerunt, illis, tanquam parentibus debetur amor, obſeruantia, cultus, atque obedientia. Si igitur hoc ipſo honore dignantur, illud certè etiam æquiſſimum eſt, utque adeò cum omni ratione coniunctum, ut cum primum eorum aliquis ad eccleſiæ, ſibi in titulum, curamue traditæ, ſtationem uenerit, aliqua externa obſeruantiæ ſignificatione ab ijs ſuſcipiatur, ad quorum parochialem curam accedit. Quare fideles, ubi primum ab Epiſcopo litteras formatas acceperint de parocho, qui parochiali eorum eccleſiæ præfectus fuerit, diem certum ſtatuant, quo ei aduentanti frequentes ad parochiæ fines obuiam facti, eundem, ut moris olim fuit, ſuſcipiant, atque ad eccleſiam deducant, perpetua illum dilectione, amore, obedientia, atque obſeruantia proſequentes.

LITTERAE autē formatæ, quas Epiſcopi nomine cancellarius de parocho conſcribat, eiuſmodi erunt, quæ à Vicario Foraneo, aliove publicè legantur.

FILII dilectiſſimi. Veſtræ iſti parochiali eccleſiæ parochus præfectus eſt presbyter. N. quem ætate, uita, moribus, doctrina, uirtutum diſciplina, prudentia, alijsq. rebus ad iſtius parochialis curæ benè gerendæ rationem opportunis, idoneum eſſe, examine rectè confecto, cognitum eſt. Veſtræ igitur partes ſunt, debito honore, ex decreti prouincialis præſcripto illum ſuſcipere, neque ſolum externa quadam obſeruantia, ſed intimè, atque ex animo illum loco parentis diligere, et colere, præceptisq. eius, atque monitis concordi uoluntate, libentiq. animo parere. Quod ſanè facere cum ueſtra potiſſimum interſit, tum quò accuratiùs faciatis; nos Epiſcopali noſtra auctoritate, paterna charitate, uos uniuerſos, et ſingulos monemus. Valete in domino.

Quæ ad diuina officia pertinent.

VT paſſio Chriſti Domini, Redemptoris à fidelibus in hora redemptionis ſuæ digna ueneratione coleretur, illud in eccleſia ſancta perpetuò inſtitutum, religioſoq. uſu, ac ſolemni ritu piè retentum eſt, ut in feria ſexta paraſceues, in qua idem Chriſtus Dominus myſterium crucis expleuit, certa ſtata hora ab uniuerſo clero, et populo, certis peractis precibus, et orationibus adoretur. Sed quoniam factum eſt, ut in multis prouinciæ locis non poſt, ſicut inſtituti, ritusq. ueteris eſt, ſed ante ſtatas illas preces ea adoranda proponatur, aut ſaltem adoratio fiat à multo populo, anteà quam ex ritu eccleſiæ ſolemniter proponatur, et à clero adoretur: nos, ut, quod non ſine myſterij ſignificatione eccleſia inſtituit, ad ſtatæ horæ uſum, ſolennemq. adorationem reuocemus; id ſtatuimus, ut in omni prouinciæ eccleſia cathedrali ſacroſancta crucis, per quam redempti ſumus, adoratio religioſè celebretur, recitato ſcilicet de paſſione Euangelio, et peractis illis ſtatis precibus, et orationibus, ut inſtituti ratio poſtulat. Quare unusquisque prouinciæ Epiſcopus efficiat, non ſolùm, ut ſtata ea hora in ſua baſilica Cathedrali præſtetur; ſed caueat etiam, ut in omni eccleſia collegiata, et parochiali, in omniq. oratorio ſocietatum, ubi fit ea adoratio, non ante, quàm in eadē baſilica cathedrali, primariaue, ſi locus diœceſis ſit, celebretur.

Nec propterea concionator deſiſtat, quin pro ſanctæ eccleſiæ uſu ad excitādam populi fidelis compunctionem eo ſacro die eā de ſuggeſtu proponat, et oſtendat. Quin etiam curet Epiſcopus, concionem illam ſtatim poſt recitatam paſſionem Domini haberi, niſi aliter aliquando magis expedire cenſuerit.

Et quoniam ſacra ea feria Chriſtus Dominus humiliatus eſt pro nobis patri, uſque ad mortem, mortem autem crucis; illius humilitatis imitatores in ſanctiſſimæ crucis ſtata illa adoratione ita eſſe oportet, ut quod antiqui ritus eſt, non tantum genibus flexis, ſed proſtrato humi corpore humiliemur, quò ſignificantius eo corporis habitu fixam, conſtantemq. animi noſtri humilitatem demonſtremus; ideo Epiſcopus curet, ut corporis proſtratione, quæ chriſtianæ humilitatis index eſt, ea ſolennis adoratio celebretur.

GRAuia pericula, offenſiones, atque adeo ſæpè iniurias ſanctiſſimo Miſſæ ſacrificio fieri compertum eſt, quòd quidam ſacerdotes non ſemel tantùm, ſed pluries in die illud offerant. Quod ne in poſterum fiat, præterquam ſaluturi illo die Dominicæ Natiuitatis, quo unuſquiſque ſacerdos non ſine magna myſteriorum ſignificatione ter celebrare debet, decreti huius auctoritate uetitum ſit, ne ob ullam neceſſariam cauſam, neque etiam ob parochialis, alteriusue eccleſiæ egeſtatem, neque ob ſacerdotum penuriam, nec uerò ob locorum diſtantiam Epiſcopus cuiquam ſacerdoti pluries in die diuinum illud Miſſæ ſacrificium offerendi facultatem det, aut permittat, cum beatus admodum ſit ille ſacerdos, qui ſemel tantum in die illud dignè obtulerit. Si qua uerò eius generis facultas anteà uel certo loco, uel ſacerdoti data eſt, eam planè ſtatim reſciſſam, irritamq. ac nullam omnino eſſe iam nunc decernimus.

EPIſcopus, in cuius diœceſi eccleſiæ, locaue olim ordinis Humiliatorum extiterunt, ubi Pij Quinti Pontificis conſtitutione certus ſacerdotum numerus præfinitus eſt, in eo euigilet, ut ne, fratribus illius olim ordinis decedentibus, illæ eccleſiæ debitis officijs, ac muneribus defraudentur; ſed cum eorum aliquis mortem obit, in eius locum ſacerdotem alium ſubrogari curet. At in quibus eccleſiis certus numerus conſtitutus non eſt; efficiat, ut quot anteà ſacerdotes ibi ſuſtentari conſueuerant, totidem retineantur. Atque id quidem omne is exequatur pœnis etiam, et cenſuris arbitrio ſuo propoſitis, ut nihil planè pereat, quod earum eccleſiarum cultui debetur.

IN cappella, canonicatu, alioue beneficio etiam ſimplici, quod quis unà cum alio incompetibili ex legitima diſpenſatione iam obtinet, Epiſcopus conſtituis etiam Vicarijs, certaq. fructuum parte attributa, conſulat, et prouideat, ut ea beneficia debitis miniſterijs, debitoq. cultu non fraudentur.

Idem efficiat ſi eiuſmodi beneficijs quis ob aliud legitimum, etiam abſentia, impedimentum munera ſua non præſtet.

EPIſcopus pro cærimoniarum ratione rituue, cum Miſſa conuentuali, aut diuinis chori officijs in baſilica cathedrali, uel in alijs collegiatis eccleſiis intereſt, et itē cum proceſſiones agit, aliaue eiuſmodi; adhibeat ſibi aſſiſtentes duos de Capitulo, qui ei, etiam cum Pontificale officium non celebrat, in omnibus his, alijsq. actionibus aſſiſtentium munera omnia præſtent.

ORganiſta, Dominicis, feſtisq. diebus, Epiſcopum ad diuina officia aduentantem, ubi primum pro baſilica foribus eſt, decora, grauiq. organi modulatione excipiat: neque ſonare deſiſtat, quouſque ad altare genibus flexis orauerit, locoq. ſuo ſederit.

Idem præſtet, cum peractis de more officijs inde diſceſſerit.

Item, dum ille Miſſæ ſacrificium, aut ueſperarum officium ſolemniter celebraturus, alioue pontificali munere perfuncturus, ueſtes ſacras induit, ñec quicquam canendum à choro eſt

Hoc uerò omne agat ſemper, cum in diuinis officijs, ad quæ Epiſcopus conuenit, organa pulſanda ſunt.

CHORI diſciplina, plena religionis eſt, plena pietatis; ac propterea ſanctè ab ijs obſeruanda eſt, qui in eum locum conueniunt ad Dei laudes concelebrandas.

Quare præter illa, quæ in Concilio prouinciali primo, de illius cultu præfiniuimus, hæc admonemus, quò religioſius non modò excolatur, ſed multis partibus augeatur ſancta eiuſdem chori inſtitutio.

Primò, ut ſtudio quodam intimæ pietatis, cuius ſplendor foris etiam eluceat, unuſquiſque uel canonicus, uel alius miniſter, quicumque ſit, qui chori officijs aſtrictus eſt, ad chori diſciplinam ſe ſe inſtruat.

Anteà uerò, quàm eo conueniat, paululum attentè ſecum cogitet et loci illius ſanctitatem, et conueniendi cauſam, et diuinarum laudum, quarum munus angelorum eſt, officia, quæ caſtiſſimè ab omnibus concelebrari oportet.

Hac ipſa in cogitatione firmiter inhærens, ne quicquam quidem mente, animoq. concipiet, ab eius loci religione alienum, ne dum aget, quod Dei oculos offendat.

Paret ſe propterea etiam, atque etiam diligenter ſancta intimi animi meditatione, et religioſa oratione, ut exteriorem quoque cultum diuinorum officiorum ſalutariter exequatur.

Dum ſuperpelliceum, qui amictus ex tela linea candida conſtat, induit, cogitet, quam perſonam ſuſtineat, nempè à ſordibus, labeq. puram, qualem ueſtitus ille indicat.

Cum almutiam pelliceam, quod inſigne canonicorum eſt, humeris, uel brachijs, prout moris eſt, canonicus imponit, eam cogitationem ſuſcipiat, in ſe reſtinctas, ac planè mortuas eſſe oportere rerum mundanarum affectiones, atque cupiditates, ut eius rei ſignificās eſt illa animalis intermortui pellis, quā de more induit.

Si uerò, ut pleriſque in eccleſiis inſtituti, conſuetudiniſue eſt, cappam induit, quæ humeros contegit, et brachia quaſi deuincit, ex eo amictu intelligat, ſe repreſſas, quaſiq. deuinctas habere oportere appetitiones, ac ſe totum ad Dei uoluntatem accommodare.

Cum igitur ijs chori ueſtibus indutus, alium ueſtitū, quo foris utitur, contegat, ſicq. aliam perſonam habitu gerat; caueat, ne quicquam etiam in ſacriſtia, agat, admittatue, quod cum actioni non rectè conueniat, ob quam illum habitum induit.

Ne in colloquijs quidem, ab ea actione alienis ſe occupet: niſi cura præſit, quæ id neceſſario poſtulet.

Abſtineat autem ſemper, ſed maxime, dum chori ueſtibus indutus eſt, ubiubi ſit, uel in ſacriſtia, uel alio loco, à iocis, à ridiculè dictis, facetijsue, à cachinnationibus, à uerbis futilibus, atque inanibus, quæ temerè, et imprudenter effunduntur.

In chorum ne properanter, quaſi diſtributionum quæſtu incitatus, accedat, ſed graui inceſſu.

DVmq. ad chorum procedit, quamquàm alij comes adiunctus, at quaſi ſolus accedat, in ea meditatione fixus, ut ſecum cogitet, ſe ad chorum, nempè ad ſancta ſanctorum, ut canone antiquo cautum eſt, et ad publica orationis ſacrificium accedere.

CVM in choro eſt animum, mentemq. ab omnibus curis, perturbationibus, et cogitationibus à rei, quæ geritur, ſanctitate alienis, quoad eius fieri poteſt, abducat, ſeſeq. totum in Dei cultu colligat.

Illud etiam cogitet, quam ob cauſam eò ſe contulerit; tum ſibi ſtatuat, ſe in conſpectu Dei omnipotentis, et in corona innumerabiliū angelorum, et ſanctorū eſſe.

Qua in cogitatione uideat, perpetuoq. reputet, ſe eo loci cōſiſtere, ut Deo ſanctiſſimum cultum, uenerationemq. tribuat, atque ab eo, et ſibi, et alijs omne bonum deprecetur.

Conſideret uerò ipſum Deum, tanquam patrem, et redemptorem amantiſſimum, optimum, ſapientiſſimū, miſericordiſſimum, quiq. omnia intuens, ubique et ſemper eſt.

Tum cordis caſtitatem, beneq. orandi donum, et gratiā à Deo ſupplex petat, orationisq ſuæ ſacrificium ſimul cum meritis Ieſu Chriſti, et ſanctorum, eius præſertim, cuius memoriam eccleſia illo die celebrat, ad gloriam ſanctæ, et indiuiduæ Trinitatis, et ad ſuam, proximorumq. utilitatem dirigat.

CVM pſallendum eſt, primum pſalmi argumentum mente, animoq. concipiat.

Obſeruet præterea, quis in pſalmo loquatur, an Deus, an Eccleſia, an pœnitens, an aſpirans ad perfectionem.

Attendat item, ad quem præcipue ſalutarem affe-

Ctum pſalmus referatur.

Cum ita ſe religioſè pararit, magna animi attentione ſe ad aerba, ſententiaſq. pſalmi accomodet; ita ut laudet, gemat, extimeſcat ſicut pſalmorum uoces indicant: et quod deniqae ore profert; animo primum concipiat.

Tam aerba ſingula notet, interpretationem ſtudio aſſeqaatur, unde mens, animuſq. ad aliqaem ſalutarem affectum incendatur.

Ad aerba etiam adiungat animo cogitationem uel amoris, uel reuerẽtiæ, ael humilitatis. Atque ita qaidem affectam aliquem excitet, at ſi de uirtute uerba pſalmi profert, deſiderio accendatar imitationis; ſi de peccatis, intimè doleat; qaod in eo ſtatu ipſe fuerit, aut certè proximi eius. Et ſic de alijs item, quæ pſalmo ſignificantur.

EAM porrò attentionem initio aniaſcuiuſq. pſalmi, orationis, et aliarum diaini officij partium, tam ſingalaram horarum canonicarum renouare, atqae excitare ſtudeat, præſertim dum illa aerba, quæ ad ſancta orationis ſpiritum inflammandum ualent, pronunciat, Deus ia adiutorium meum intende, etc.

Itidem ſaciat, cum aliorſum ſe cogitationibus diſtrahi animaduertit.

In fine etiam uniaſcaiaſque pſalmi ſeſe excitet illis uerbis, Gloria patri etc.

Ia conclaſione item orationum, cum dicitur, Per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, ſpe ſancta erga illum, redemptionis noſtræ auctorem ſe ſe confirmet.

ET qaoniam attentio ualde admodum excitatur, ſi quæ qaiſqae profert, rectè intelligit: ideo in ea potiſſimum expoſitione pſalmorum aſſiduè aerſetur, qaæ noa uaria ſit, ſed quæ tota ia excitandis, exercendiſq. ſanctis affectibus aerſetur.

Cum autem magnus pſallendi fructus in pſalmorum affectibus uerſetur, ſiue quis ia choro, ſiae priuatim, ſiue ſubmiſſa, ſiue alta aoce oret: idcirco certos ſibi locos pſalmorum præſiniat, qaibus omnis hæc ratio concladatar.

Loci præcipai præter cæteros hi ſint, unde ſalutares affectus exiſtunt, laas Dei, memoria bonorum noſtrorum, commemoratio noſtræ miſeriæ, et reprehenſio malè agentium.

Pſalmorum uerbis cum Dei bonitas prædicatur, ad illius dilectionem, et ad gratiaram actionem de beneficijs qaæ à diaina benignitate proficiſcuntar, ſe toto animo accendat. Cum illius infinita ſapientia, potentia commemoratur; admiratione aſſiciatur: tum intimè gratuletur, cum aliquid Dei auxilio beaè geſtum narratar.

CVM bonorum memoria, recordatioq. pſalmorum uocibus excitatur; deſiderium quoddam concipiat illa ſibi, et alijs conſequendi; tum illa eadem à Deo petat, tum in Deo ſpem animo capiat fore, ut diuina eias ope, non modò quæ bona ſunt, quæq. ſalutaria, aſſequatur, ſed quæ mala, ac quæ perniciem aſſerunt, uitet.

Aliquando etiam intimè in Domino gaudeat, ſe bona, Deo iuuante, adeptum eſſe, et mala caaiſſe.

EX miſeriarum commemoratione timorem concipiat, dolorem, ac humilitatem, cum ſuas cognoſcit infirmitates.

EX reprehenſione malè agentium, agnoſcat zelum diuinæ uindictæ, et indignationem contrà aeqaitiam. Atque ita quidem ex ſalutaribus his affectibus fructum pſallendi uberrimum capiet.

PERORatis pſalmis, abſolutoq. canonicarum horarum officio, paulalam tacitus conſiſtat, genibusq. flexis ueniam deprecetur et negligentiæ, et diſtractionis, aliaſue culpæ, quam in eo precationis officio admiſerit: tumq. hoc oret, ut pro Chriſti totiusq. eccleſiæ meritis, orationis ſuæ obſequiũ, ac miniſterium gratum ſit, atque acceptum.

Ia eo pſallendi officio, cum ea mentis attentio, et ſalutaris affectus, tum corporis decens compoſitio requiretur.

Ideò, præter ea, qaæ de genibus flectendis, de capite inclinando, de ſtando, de ſedendo, ac de cæteris partibus in primo Concilio conſtituta ſunt, quædam etiam ia choro cauemus; quæ, ut potè minus decentia, et à loci illius cultu aliena, uitari oportet: ea aerò tabella deſcripta ſunt, quæ cura noſtra edetur, ac in ſingulis ſacriſtijs eccleſiarum, tum cathedralium, tũ collegiatarum, tum parochialium affixa perpetuò ſit. Tum uerò etiam hæc ipſa monita, alia tabella deſcripta, itidem in ſingulis ſacriſtijs habeantur.

LVmina duo, candelabris, cereoferarijſue infixa, cum proceſſiones publicæ, etiam quæ in eccleſiæ ambitu, aguntur, ab omni cuiaſuis ordinis clero, tam regulari, quàm ſæculari, ad crucem adhibeãtur, quæ unicuique Capitulo, cleroae de more præfertur.

EPISCOpus in cathedrali ſaa eccleſia, loco, et forma, quæ in inſtructionibus fabricæ eccleſiaſticæ, ex decreto prouinciàli editis, præſcripta eſt, ſepulchrum Epiſcopale primo quoque tempore faciendum curet ad communem uſum Epiſcoporum illius eccleſiæ. Cuius quidem ſepulchri operimento inſculpta ſit, ita tamen, ut ne è ſolo æquato extet, mitra, et baculus paſtoralis, tantummodo cum his litteris, SEPVLCHRVM EPISCOPORVM. N.

Hoc ipſum unusquisque parochus ad parochorum, et Capitula ad dignitatum, et canonicorum uſum itidem præſtent.

POſtridie illius diei, quo ſeſſio ultima synodi prouincialis habita eſt, pro omnibus prouinciæ Epiſcopis defunctis, præſertimq. pro ijs, ſi qai poſt proximum prouinciale Concilium diem obierint, Miſſa ſolemnis à prouinciæ Epiſcopo, cui id muneris Metropolitanus mandarit, canatar: et ſermo item latinus appoſitè habeatar; officiumq. item pro illis à quattuor etiam prouinciæ Epiſcopis iunioribus ritè mox peragatur ad Pontificalis libri præſcriptum.

In ſynodo quoque diœceſana die ſecunda, pro clericis diœceſis defunctis oratio, et commemoratio ſolemniter fiat.

Quæ ad diſtributiones pertinent.

P*ÆNITENTIARIVS, tanquam in choro præſens, diſtributionum particeps ſit, quo tempore in audiendis confeſſionibus uerſatur, non eorum ſolum, qui in caſibus, Epiſcopo reſeruatis, peccarint, ſed aliorum etiam quorumcumque.*

Nec uerò illas, quaſi præſens, capiat, cum manè aliquando, ante ſtatam diuinorum officiorum horam, quo opportunius pœnitentibus ſatisfaciat, eorum confeſſiones audit, et quo deinceps tempore illa celebrantur, ipſe intereà Miſſæ ſacrificium facit, aut priuatim horarium canonicale officium præſtat; etiam ſi id in fraudem non faciat.

Neque diſtributiones item illi, quicunque ſint percipiant, qui infirmitate, neceſſitate, aut manifeſta eccleſiæ utilitate occupati, impeditiue non adſunt in choro, ſi antea nullo legitimo impedimento diſtenti, perſonale canonicatus ſui munus obire non conſueuerant; hoc enim addendum cenſuimus decreto, quo in Cõcilio prouinciali primo hoc ipſo de genere cautum eſt.

Qui peregrinationis cauſa abſunt, ne iure quidem, facultateue ſtatutorum eccleſiæ, cui perſonalis reſidentiæ operam, miniſteriumq. debent, diſtributionum participes ſint. Immo etiam ſi trium menſium ſpatio diutiùs abſunt, non propterea excuſantur, quominus fructuum præbendæ amiſſione mulctentur, alijsue pœnis eiuſdem Concilij, de diuturniore abſentia ſancitis.

Qui ſtudiorum cauſa, quacumque facultate, abſint, ne diſtributiones quotidianas eo ipſo abſentiæ tempore, nec uerò illam præbendæ ſuæ partem tertiam, in eius generis diſtributiones, Tridentini decreti auctoritate, iam conuerſam, capiant.

Itidẽ de quotidianis diſtributionibus, eaq. tertia parte cautum ſit, etiam ſi à ſede Apoſtolica facultas abſentiæ ob ſtudia data ſit.

Epiſcopus, quæ decreta de tertia fructuum parte in Cõcilio et primo, et quarto, olim confecimus, ita præſtet, ut nec, qui ſacris ordinibus initiati non ſunt, nec qui diſtributiones non capiunt, ab illa præſcripta tertia parte conferenda liberi, immuneſue ſint.

Tertia porrò partis, quæ in diſtributiones conuertenda eſt, fructuum eſtimatio ſit, non ueteri taxa, etiam in codices capitulares relata, ſed tanti ſit, quanti cenſus, redditusue præbendarum, re uera ualet, deductis primo penſionibus, alieq. oneribus, legitimè impoſitis, pro ratione temporis, quo durauerint.

Cuius tertiæ partis percipiendæ ius habeant omnes canonici, tum qui præbendam obtinent, tum qui ſine illa ſunt, dum ij ſtatis diebus ſuum in eccleſia munus præſentes obierint.

De reſidentia.

P*Erſonalis reſidentiæ munus, ut re uera per eos præſtetur, qui illius generis beneficia eccleſiaſtica obtinent, omnem rationem, canonum iure, Tridentiniſq. ſanctionibus præſcriptam Epiſcopus ineat.*

A quo munere non excuſetur, neque qui beneficium, eccleſiamue habet, de cuius titulo adhuc lis, et controuerſia pendet; nec uerò item, qui nondum ſacerdotio, aut eo ordine, quem beneficium illud requirit, initiatus eſt; nec præterea qui iuſta aliqua cauſa, impedimentoue diſtinetur.

Nec uerò à reſidentiæ munere liberi ſint, qui tertiam partem fructuum, qui ſibi ex dignitatibus obueniebant, quas in eccleſiis cathedralibus obeunt, in diſtributiones contulerint. Immò uerò ij cætera etiam, quæ Tridentino decreto in ſeſſ. 24. promulgato, ipſis præſcripta ſunt, præſtare ab Epiſcopo cogantur.

Ne ille quidem excuſetur, cuius eccleſia, aut beneficium eiuſmodi eſt, unde omnis, aut certè magna pars fructuum, aliquo modo reſeruata, ad alium peruenit.

NE Epiſcopus, propterea quod ſibi liberum, integrũq. eſt, facultatem permittere, quæ liceat, aliquem ab eccleſia commiſſa, beneficioue perſonalis reſidentiæ abeſſe, ea poteſtate, facultateue deinceps ob cuiusuis generis cauſam utatur: ſed in illa concedenda modum, et rationes adhibeat, concilij Tridentini ſanctione præſcriptas.

NE uel ad ſeminarij quidem curam, uel ad Vicarij munus, uel ad ſanctæ etiã Inquiſitionis officium, nec uero ad aliud quicquam opera ſacerdotis, curam animarũ gerentis, Epiſcopus ita utatur, ut ab eccleſia beneficione, in eius curam tradito, diutius abſit, ac muneri debita reſidentiæ perſonalis deſit.

Ne parochus, animarumue curator ob ſenectutem, aut ob aduerſam ualetudinem, cælique grauitatem, aut ob aduerſam ualetudinem, cæliue grauitatem ab eo reſidentiæ munere excuſetur. Si uerò eius inualetudo id generis eſt, quæ curari poſſit, atque eo loci, ubi eccleſia parochialis ſita eſt, non datur, et aliunde facultas medici, et medicamentorum, tunc parocho, ex infirma illa ualetudine laboranti, Epiſcopus curationis cauſa facultatem dare poſſit, quâ liceat ei tribus, quatuorue mẽſibus ad ſummum, loco propinquiori, in quo eiuſmodi neceſſaria non deſint, manere, ubi ualetudinem curet. Interea ad illius eccleſiæ parochialis curam gerendam Vicarium Epiſcopus conſtituat, parochi ſumptu.

Nec præterea ſimultatis, odijue ſolùm cauſa parochũ ab eccleſiæ parochialis ſtatione, locoue abeſſe permittat, ac ne inimicitiarum quidem, quæ uel leues, uel ficta ſint, cauſa, prætextuue. Si uero unquàm graues illæ erunt, ac uera, ortæq. poſteaquàm parochialis curæ munus obit, idq. ſine culpa parochi, permittere Epiſcopus poterit, illum inde abeſſe, locoq. propinquo, ubi tuto ſit, morari, eo ſolùm tempore inimicitiarum, nõ tamen ultra annum, etiam ſi diuturniores anno ſint inimicitiæ.

CVM antea iure canonum, tum nuper Concilij Tridentini decretis, et ſynodorum prouincialium conſtitutio-

facultates eccleſiæ fieri poterit, ut pro ſolemnium temporum, feſtorumq. dierum ratione ornamenta, ſuggeſtis ipſis propriè apposita, comparentur.

QVAE eccleſia, neceſſe eſt reſtituantur, atque inſtaurentur; earum omnis cenſus, parſue huic ſumptui neceſſaria, etiam ſi equitibus ordinis Hieroſolymitani obuenirent, ab Epiſcopo ſequeſtri nomine apud uirum bonum deponi iubeatur, qui in illarum inſtaurationẽ, eiuſdem iuſſu, erogetur.

Quæ uerò labentes, propeq. cadentes nullum cenſum habent, unde reſtituantur; ciuitatis, municipij, locine, ubi ſitæ ſunt, impenſis inſtaurentur Epiſcopi cohortatione diligenti. Id omne de oratorijs etiam conſtitutum ſit.

Lapides, cæmẽta, tigna, omniſq. materia eccleſiæ diruta, prophanatæue, ad uſum quoque prophanum, non ſordidum tamen uerti, adhiberiq. arbitratu Epiſcopi liceat. Pecunia uerò, quæ inde colligetur, illius etiam iudicio in ſumptus eccleſiæ utiles conferatur.

Miſſarum autem munus, quod in ea iam diruta præſtãdum erat, niſi Epiſcopus ad aliam potius legitima facultate transferre cenſuerit; ad eccleſiam primariam, quam matricem uocant, trãsferatur, ubi illius, ad quẽ prophanatæ eccleſiæ cenſus peruenit, impenſis, altare ſancti, ſanctæue nomine extruatur, cuius titulo, quæ prophanata eſt, nuncupabatur.

Illius porrò cœmiterium ad eamdem eccleſiam transferatur, ad eumdemq. locum oſſa mortuorum aſportentur.

VT litibus, et controuerſiis, quæ ubique in hac prouincia permultæ, et uariæ de fructibus beneficiorum inter hæredes ſacerdotis, clericiue mortui, et illos exiſtere ſolent, qui in ea beneficia ſuccedunt, planè occurratur, cum in ea, illa Iulij Tertij Pontificis max. conſtitutio, eo ipſo de genere edita, in uſum, moremq. inducta numquam ſit, ius commune in toto hoc genere omnino ſeruari decernimus, ſublata quacumque etiã conſuetudine, ſtiloue etiam quauis Epiſcopali, Archiepiſcopaliue auctoritate confirmato.

Vniuerſitates, , laicíue homines, etiam qui ius patronatus habent, qui bona, cenſum, iurave beneficij eccleſiaſtici, aut loci pij, quocumque modo uſurpauerint, aut eorum poſſeſſionem detinuerint, anathema, et alias pœnas ſubeant decreto Tridentino conſtitutas, non obſtante quocũque antiquo uſu, poſſeſſioneue. Hoc uerò decretum cum illo uulgariter redditum, populo edici, atque promulgari ſæpè iubemus, quo diligentius tale crimen caueatur.

Quæ ad ſynodum, congregationesq. alias clericales, & uiſitationem attinent.

SI quando Epiſcopus, iuſta, eaq. Metropolitano probata, cauſa, ad Concilium prouinciale non acceſſerit, uirum eccleſiaſticum mittat, qui non modò legitimam abſentiæ excuſationem, ut canonum iure, Cõcilijq. prouincialis quarti decreto cautum eſt, rectè afferat, decretaq. ſuſcipiat; ſed hoc etiam præſtet, ut à Metropolitano interrogatus, rationem diligenter, recteq. reddat omnium, quæ ad eius eccleſiæ, cuius cauſa ab Epiſcopo huius decreti auctoritate mitti debet, rationes attinent.

AD ea uerò, quæ in Concilio prouinciali quarto de ſynodi diœceſana, ad Tridentini Concilij præſcriptum quotannis celebranda, perpetua indictione decreta ſunt, hæc etiam, quæ ſequuntur, addenda cenſuimus, ut cum uſui, tum rationi illius, rectè, ordineq. habendæ proſpectum, et conſultum ſit.

Synodo diœceſanæ uniuerſi, et ſinguli ſacerdotes, et clerici cuiuſcumque ordinis interſint, quicunque canonum iure, uel eccleſiaſticis ſanctionibus, uel Tridentino decreto, uel conſuetudine, aliaue ratione intereſſe poſſunt, aut planè debent.

Adſint uerò inter cæteros quicumque beneficium eccleſiaſticum, cuius cauſa, de iure, aut conſuetudine adeſſe debent, in ea diœceſi obtinent, cuius ſynodus celebratur, quàmuis in alia domicilium habeant. Atque in ijs quidem, quæ ad beneficium illud pertinent, eiuſdem ſynodalibus decretis, iuſſiſq. obtemperent.

ANTE ſtatam ſynodi diem per menſem, quinta quaque feria in Miſſæ ſacrificio, ſi quatrageſima eſt, oratio de Spiritu ſancto dicatur: alio autem tempore, die eodem Miſſa celebretur, cæteraq. præſtentur, prout ſecundo prouinciali Concilio ſancitum eſt.

SYNOdalis hæc actio aliquot ante diebus per parochos populo denuncietur, eorumq. uniuſcuiuſque officium ſit, parochialis ſuæ eccleſiæ homines docere, tum quàm ſanctum, ſalutareq. ſit, ſynodalis diœceſanæ actionis inſtitutum: tum quam ob cauſam quotannis ea actio ſuſcipiatur.

Quo de genere editas ab Epiſcopo litteras, parochus ſuo quiſque populo, cum in Miſſæ parochialis ſacrificio is frequens adeſt, accuratè legat: cui muneri adiungat hoc etiam paternæ cohortationis officium, quo non modò illum excitet ad frequentius orationis ſtudium, ſynodalibus illis diebus adhibendum, ſed etiam ad id ſingulos inflammet, ut die Dominico, ſtatam ſynodalem diem antecedente, uerè pœnitentes, et confeſſi, ſacram communionem ſumant; hoc præcipuè precantes, ut quæ ad eorum ſalutem pertineat, Dei auxiliante miſericordia per Epiſcopum in ſynodo diligenter, ſancteq. agantur.

QVO puriores autem eccleſiaſtici ordinis homines, qui in ſynodo adeſſe debẽt, ad eam actionem, quæ religioſam animi præparationem ab illis depoſcit, cõueniãt; omnes, et ſinguli Dominico illo die, ſynodum præcedente, peccata primum confeſſi, non ſolum ſacerdotes Miſſæ ſacrum faciant, ſed reliqui ſinguli cuiuſuis ordinis clerici, ſanctiſſimam Euchariſtiam ſumant.

ANtequam ſtata ſynodi dies ueniat, et in ciuitate ij, quibus id curæ Epiſcopus dederit, et in diœceſi Vicarij foranei, et parochi præterea, tum urbani, tum diœceſani, ut ipſi Epiſcopo adiumentum afferant, diligenti aliqua earum rerum indagatione, ac relatione, quibus per eum conſuli, aut prouideri in ſynodo præſer-

tim oportebit, hæc quæ infra generatim, uel uniuerſe mox præſcribentur, ſedulò uideant, ac notent, ut ea omnia ad præſcriptam ab eo rationem, et normam tum litteris, tum coram conſtituto tempore deferant. Idq. omne, præter diligentiam, quam de hoc genere toto, teſtes synodales ex decreto prouinciali adhibere, et præſtare debent.

Primò igitur ij omnes pro ſuorum quique munerum, officiorumue ratione, et cura diſpiciant, quæ cleri ſit in clericalis uitæ moribus progreſſio; quæ in uita ſpirituali diſciplina, et quàm ſollicitum in diuinorum officiorum cultu ſtudium; quàm diligens in eccleſiaſticis functionibus obeundis ſollicitudo, quæ etiam, et quàm frequens in litterarum exercitationibus cura; qui in earum ſtudijs progreſſus item.

Vicarij autem foranei, et regionarij in ciuitate præfecti, alijue eccleſiaſtici homines, quos ob eam cauſam Epiſcopus delegerit, exquirant, qui præterea parochorum in primis zelus in animarum ſalute procuranda, quæ in Sacramentis miniſtrandis ſedula diligentia, quàm frequens in paſcendis uerbo Dei fidelibus officium, quæ denique in omnibus parochialis muneris partibus uigilantia, quæue aſſiduitas.

Deinde ij omnes, et ſinguli pro ſui officij munere inueſtigent, quæ populi in chriſtianæ charitatis operibus exercitatio, quam religioſus feſtorum dierum cultus, quàm pia in eccleſiis conuerſatio, quæ in doctrinæ chriſtianæ ſcholis frequentia: tum de alijs pijs ſodalitatibus diſquirant, tum denique de reliqua omni eiuſdem populi diſciplina, et in uia Domini progreſſu.

Poſt, uideant, qui ſingularum eccleſiarum, præſertim parochialium, ſtatus; an ſi qua inſtaurationem deſiderent; an debito cultu fraudantur; an ſacris ueſtibus, ornamentis, ſuppellectiliq. eccleſiaſtica, ad cultum neceſſaria, inſtructæ ſint; an denique ulla ex parte incultæ.

Poſtremò an ſi aliqua ſunt prouincialium, diœceſanarumq. synodorum decreta, edicta, uiſitationum præſcripta, aliaue Epiſcopalia iuſſa, quæ executionem nõ habeant; quid item impedimenti, aut difficultatis, aut denique cauſæ ſit, quamobrem eorum executioni non ſit locus.

Id autem omne, quod ad executionem attinet, notent, tum ijdem, uel præfecti, uel delecti eccleſiaſtici homines; tum Vicarij foranei, tum parochi, alijq., qui eccleſiaſtica beneficia obtinent, prout eorum uniuſcuiuſque in illis exequendis partes ſunt.

Cum autem synodalis dies propè adeſt; Vicarij foranei pridie illius diei adſint ſummo mane in ædibus Epiſcopalibus: eoq. ipſo die quam primùm Epiſcopo nomina, et cognomina tradant, eaq. ordine deſcripta, ſacerdotum, et clericorum ſingulorum, qui ad synodũ conueniunt, ac rurſus abſentium cauſis ſigillatim item deſcriptis, quamobrem synodo non adſint. Idq. præter officium legitimæ excuſationis, quam, qui abſunt, Epiſcopo afferre, et probare debent. Hoc ipſum triduo, uel biduo ante eum synodalem diem, qui ab Epiſcopo in urbe regionibus ſunt præfecti, aut delecti præſtent, de ſuæ quique regionis clericis.

Singuli autem ſacerdotes, cæteriq. clerici, qui canonicarum horarum officium præſtare debent; breuiariũ, cum ad synodum ueniunt, afferant; quod initio notatum ſit nomine, et cognomine poſſidentis.

IIDEM uerò, ne in itinere quidem, quod synodi cauſa ad ciuitatem facturi ſunt, à clericalis uitæ diſciplina, ſacerdotali morum grauitate, noſtris decretis præſcripta, diſcedant.

Vbi in ciuitatem uenerint, ne ad cauponas, ſed ad amicorum, ſi quos habent, præſertim eccleſiaſticorũ hominũ, neceſſitudine, familiaritate, aut aliquo hoſpitij iure coniunctorũ, domicilia diuertant; tumq. deinceps ſtatim ad eum ſe conferant, quem occaſione synodalis illius actionis, clericalis hoſpitij præfectum conſtituerit Epiſcopus; eiq. chyrographum dent, quo ſuum quique nomen inſcribant; notentq. hoſpitij locum, et hoſpitem, apud quem diuerterint. Si uerò quis neminem certum hominem habet, apud quem diuerſetur; primùm eundem præfectum adeat, qui certum eccleſiaſtici hoſpitij locum aſſignabit.

CVM porrò clericalis ordinis homines omni tempore alios uitæ exemplo ad uirtutem inflammare debeant, tum maximè cum synodales actiones habentur, ita ſe gerant, in uerbo, in conuerſatione, in charitate, quẽadmodum Apoſtolus monet, ut, cum eos poſuerit Deus in acquiſitione ſalutis, atque in ædificationem, officij ſui memores, ambulent dignè Deo ſanctèq. ſicut decet, miniſtros myſteriorum Dei, uiuant. Nec uerò, ut plerique ſolent, cum in ciuitate ſunt, per plateas uagentur, aut præ curioſitate hac, atque illac circumcurſent; ſed ad cauſam, ob quam conuocati ſunt, tota animi cogitatione tunc attenti, in eo uerſentur, ut et Epiſcopo in ea actione puris, caſtisq. precibus auxilium, et ſibi, et populis ſalutarem inde fructum ferãt. Qui ſacerdotes ſunt ſingulis diebus, quibus synodalis conuentus habetur, ut iuſſum eſt, Miſſæ ſacrificium celebrent: reliqui clerici ſaltem primo die synodi sacrã communionem ſumant, idq. ſummo mane: facientes obſecrationes, orationes, et gratiarum actiones, poſtulationes pro ſancta eccleſia Dei, pro ſummo Pontifice, pro Principibus chriſtianis, pro uberrimo synodalium, et aliarum paſtoralium actionum fructu.

VT autem Epiſcopus, synodalium actionum officijs, et curis multis tunc occupatus, aliorum miniſtrorum ſtudio, et opera adiuuetur; triduo, aut biduo ante synodi diem, eccleſiaſticum hominem, iuris peritum ſtatuat, qui promotoris munus obeat; et unum, duoſue eccleſiaſtici item ordinis, qui eorum, qui à synodo, cui intereſſe debent, abſunt, cauſam, rationemq. abſentiæ eius nomine cognoſcant; qui præterea querelas, controuerſias, et accuſationes eodem nomine audiant, et ipſi Epiſcopo referant; cui liberum, integrumq. ſit, etiam dum synodus habetur, quandocunque libuerit, illas ſibi aduocare, et alijs etiam delegare.

Quæ-

Quacumque porrò, uel decreta, uel conſtitutiones, uel edicta, uel ſcripta cuiuſuis generis in ſynodo legi, promulgarive oportebit: ijs legendis uel Archidiaconum, uel canonicum diaconum ſua cathedralis eccleſiæ conſtituat, qui id muneris rectè obire poſſit: ſi modò is, qui cancellariæ Epiſcopalis officium gerat, canonicus illius eccleſia non ſit, aut in ea dignitatem non obtineat. Ad illum enim potius hoc officium pertinere decernimus; quo tunc impedito, ad alium canonicum, quem Epiſcopus, ut ſupra, delegerit.

PRIdie item illius diei, quo ſutura eſt ſynodus, ſub primam horam noctis in omni eccleſia ciuitatis ſolẽni campanarum ſono ſignificatio detur, ſynodi, poſtero die incohandæ.

Poſtridie, quæ ſtata ſynodi dies eſt, ſummo mane, et cæteris deinceps ſynodalibus diebus in cathedrali eccleſia certis campanæ ictibus ad ſynodum clerus cõuocetur: cuius etiam rei ſignificatio fiat tabella, cura Magiſtri cæremoniarum publicè loco ſuo affixa, qua ſynodalis ſeſſionis certa hora indicatur.

Qua hora uniuerſi, et ſinguli, qui in ſynodo intereſſe debent, in eccleſia cathedrali, non raptim, ſed graui inceſſu conueniant: ubi conuenerint, loco conſtituto, ſuperpellicea, quæ munda, ac decentia ſint, et almutias, cappaſue pro eccleſia inſtituto, et uſu induãt, quicumque dignitates, canonicatuſue in eccleſia cathedrali obtinent, et qui collegiatis eccleſiis quocumque nomine præpoſiti ſunt: quibus rectè, et decenter induti, inde ad ſtatum ſeſſionalem locum, non turbulenter, ſed quietè, et, quoad eius fieri poteſt, bini ueniant, atque ordine conſideant.

NEC uerò quiſquam manè, prinſquam conueniat, cibum capiat, ſed ieiunus adſit.

In loco igitur benedictionis conſidentes Domini ſacerdotes, et reliqui inferiorum ordinum clerici, ne uocibus obſtrepant, ne tumultibus rem ſynodalem perturbent, ne confabulationibus operam dent; ſed hæc omnia, cæteraq. maximè caueant, quæ eccleſiaſtica diſciplinæ, ſynodalis actionis dignitati, et loci ueneratio ni non conueniunt.

SINOdali celebritati triduum ueteri ritu præſtitutum eſt; at pro rerum, quæ gerendæ ſunt, ratione, Epiſcopus non ſolùm breuiori, ſed etiam longiori tempore ſynodum agat, et ſynodales actiones tractet licet.

Primo ſynodi die Epiſcopus, proceſſione ſolemni primùm peracta, Miſſæ ſacrificium celebret: tum, precibus ſtatis, et cærimonijs, ad eiuſdem ſynodi incohoationem è libro Pontificali ritè adhibitis, ſermonem clero habeat eo de genere, quod ſynodalibus tractationibus, et ſanctæ diſciplinæ accommodatum ſit.

Quo ſermone peracto, Archidiaconus, uel alius Epiſcopi iuſſu indicat ſilentium.

Deinde idem Archidiaconus, uel canonicus diaconus decreta lecturus, ad Epiſcopum accedat, à quo illa, quæ legenda ſunt, cum acceperit, de ſuggeſtu alta uoce pronunciet.

Decreta, quæ initio ſynodi legat, hæc ſunt.

Vnum, monitiones complectens, quæ ex hoc ipſo decreto, atque alijs prouincialium Conciliorum conſtitutionibus, ac patrum regulis, prout Epiſcopus maluerit, confecta ad uiuendi modum, celebrandæq. ſynodi rectam rationem pertineant. In ijs uerò monitionibus illa cohortatio etiam ſit, ut triduano ieiunio, quemmadmodùm inſtitutum olim fuit, ſynodalis triduana actio à clero celebretur.

Alterum, quo ſynodi miniſtrorum, et iudicum, querelarum, itemq. excuſationibus abſentiæ uniuſcuiuſque audiendis ab Epiſcopo conſtitutorum, nomina promulgentur.

Tertium, quo caueatur eorum, qui ſynodo intereſſe debent, nomina, rectè, ordineq. ſcripta, ad Cãcellarium Epiſcopalem deferri.

Quartum, quo caueatur item, ſi cui in ea ſynodo contigerit, ſuo loco non ſedere, aut incedere, aut aliud quicquam agere, id propterea nemini ius acquiri, acquiſitumue eſſe, neque quicquam de cuiuſquam iure, poſſeſſioneue detrahi: ſed omnia in eo ſtatu permanere, quo anteà fuiſſe compertum erit.

Quintum, quo excommunicationis propoſita pœna prohibeatur, ne, quo tempore ſynodus habetur, cuiquam ſacerdoti, clericoue à ciuitate diſcedere liceat, niſi miſſione ab Epiſcopo impetrata.

Sextum, quo iubeat, ſi qua publica calamitas, uel ciuitati, uel diœceſi, cuius ſynodus habetur, uel uniuerſo populo chriſtiano imminet, aut inſtat, orationem, in Miſſæ ſacrificio, ab omnibus, ſingulisq. ſacerdotibus fieri, preceſq. à reliquo clero adhiberi: cum inſtituti ſit, et ritus in eiuſmodi ſynodali conuentu pro publicis rebus ſupplicationes publicas agi.

His de more promulgatis decretis, nominatim, decoreq. uocentur, qui ſynodo præſentes adeſſe debent, ſuq. uocati, ſinguli reſpondeant, Adſum.

Vocationis ratio ea ſit, ut primò ciuitatis, deinde diœceſis clerus uocetur.

Idq. diſtinctè, ſigillatim, et ordine præſtetur.

IN hac actione primò hæc legantur.

Decretum Tridentinum profeſſionis fidei in ſeſſ. 25. adſcriptum, capite 2. cuius initium eſt. Cogit temporum calamitas etc.

Decretum concilij prouincialis primi de profeſſione fidei, quod decretum incipit, ſacri etc.

Tum formula profeſſionis fidei ex conſtitutione Pij Quarti Pont. Max. legatur.

Qua lecta, et fidei profeſſione præſtita, eorum nomina, qui præſtiterunt, à Cancellario ſcribantur, et in codicem diſtinctum referantur.

Decretum Tridentinum de examinatoribus in beneficiorum parochialium cura committenda adhibendis, ſeſſ. 24. cap. 18. conſcriptum in hac uerba, Examinatores etc.

Deinde ab Epiſcopo proponantur examinatores nominatim.

De ijs probandis ſuffragia rectè ferantur.

Decretum itidem Tridentinum de ijs deſſignandis, qui

bus

bus cauſæ delegentur, pronuncietur ſeſſ. 25. cap. 10. quod incipit Quoniam ab malitioſam etc.

Poſt, eo de genere conſtitutio Bonifacij Octaui, cuius initium eſt: ſtatutum etc.

His lectis illi ab Epiſcopo deſignentur, ac demum pronuncientur.

I N *ſuffragijs autem ferendis ſinguli ſpectent, ut non humanis affectibus obſequantur, ſed Deo, et conſcientiæ ſatisfaciant, religioni, eccleſiæ utilitati, animarumq. ſaluti conſulant.*

Tum hæc promulgentur.

Conſtitutio Pij Secundi, contrà clericos edita, qui ſine canonica diſpenſatione, extra ſtata tempora, ante legitimam ætatem, uel abſque dimiſſorijs ordinarij ſui litteris, ſe ad aliquem ordinem promoueri fecerint, ex Concilio prouinciali tertio.

Conſtitutio item Pij Quinti de confidentijs, ex eodem Concilio, et illa etiam de canonicarum horarum officio recitando, per eumdem edita.

Decretum Tridentinum de reſidentia item ſeſſ. 23. cap. 1.

Decretum alterū de reſidentia, item ſeſſ. 23. capit. 1.

Decreta prouincialis Concilij primi de uita, et honeſtate clericorum.

Decreta Concilij prouincialis quarti de honeſtate clericorum.

Decreta prouincialis primi Concilij de diuinis officijs.

Decreta item huius Concilij prouincialis quinti de chori diſciplina.

Alia denique, uel pontificiæ ſanctiones, uel prouinciales conſtitutiones, uel decreta diœceſana, quæ Epiſcopus legenda cenſuerit.

H I S *lectis, punctatores pronuncientur, ab Epiſcopo delecti, qui ex decreto Concilij prouincialis quarti ibidem iurent.*

Deinde teſtes item ſynodales, ab Epiſcopo delecti, renuncientur, qui ad præſcriptum formulæ, in eo concilio editæ, iurati, munus ſuum obeant. Quo in iureiurando hæc cautio ſit, ut manè in ſeſſione per eos præſtetur, qui adſunt. Si qui uerò abſunt, Vicario foraneo, in cuius regione illi teſtes renunciati habitant, id cura delegetur, ut ad formulæ præſcriptum ab illis iuſiurandum exigat, atque ſuſcipiat.

Id uero iuſiurandum in altari maiori ſacris reliquijs, quæ è loco, ubi aſſeruantur, accenſis luminibus afferantur, decore collocatis ſanctè præſtetur.

Alia præterea agantur, quæ Epiſcopus agi, gerine expedire cenſuerit.

At uerò neque ſeſſio ſecunda dimittatur: niſi primo, ut ſupra, oratione publica perorata. Tum tertia ſeſſio indicatur.

Q V O *tertiæ ſeſſionis die, demum decreta, ſi quæ Epiſcopus noua conficienda cenſuerit, de ſuggeſtu promulgentur.*

Monitiones ex Concilio prouinciali quarto legantur.

Poſt, certa dies synodi, quæ ſequenti anno celebrabitur, decreto edito promulgetur.

Tum Epiſcopus, anteaquàm synodū dimittat, ſermonem habeat, paternis monitionibus plenum, et dimiſſioni accomodatum.

Proceſſio ſolemnis deinceps ab uniuerſo clero agatur.

A qua cum reditum erit, clerus uniuerſus, genibus flexis, tacitus per horam dimidiam oret pro rebus publicis, quarum cauſa oratio Epiſcopi iuſſu indicatur.

Tum poſteà acclamationes ſanctè fiant, ex formula ab Epiſcopo præſcripta.

Acclamationibus factis, omnes ſacerdotes, et clerici ſurgentes, cum reuerentia oſculum pacis ab Epiſcopo accipiant, et ſibi inuicem dent, cum timore, et amore Dei. Si uerò cleri, qui conuenerit, numerus is eſt, ut longius hic oſculi ritus ducatur, ea ratio ineatur, ut Præpoſiti, et Archipresbyteri ſolum ab Epiſcopo illud accipiant; qui deinceps ſuo quique clero dent; iſq. inter ſe mutuo item.

Quod uerò ſancti oſculi ſignificatione oſtendunt, id re ipſa præſtent, ut coniunctiſſimis animis, concordiq. uoluntate, et pacis, atque charitatis ſtudio, quæcumque lecta, ſancitaue ſunt, ſollicitè exequantur.

Demum Epiſcopus clero ſolemniter benedicat.

Archidiaconus uerò præſcriptis illis pontificalis libri uerbis synodi dimiſſionem ſignificet.

P O S T *primæ ſeſſionis diem, reliquis deinceps diebus, à canonico, uel ab eo, qui dignitatem obtinet, hebdomadario, Miſſa ſolemnis ſtata hora canatur.*

Pluuialia item induantur, qui in cathedrali eccleſia dignitates, aut canonicatus habēt, et ſinguli collegiatæ eccleſiæ quouis nomine præfecti, peracto ſcilicet Miſſæ ſacrificio, cum initium ſit ſeſſionis synodalis.

At in Miſſa etiam ſolemnibus, cum Epiſcopus celebrabit.

Manè item ſingulis ſeſſionis diebus, cum ſacræ preces, libro pontificali præſcriptæ, ritè habitæ erunt; concio, ſermone, eccleſiaſticæ diſciplinæ rationibus accommodatus, ab Epiſcopo, uel ab alio eius iuſſu habeatur.

Seſſio autem, cum ad horas pomeridianas prorogatur, detur ſtata hora ſignum campanæ ad illius ſignificationem.

In qua continuata ſeſſione Epiſcopus amictum etiā, albam, ſtolam, pluuiale rubri coloris, pectorale, et mitram precioſam induet, duobus de more aſſiſtentibus. Pronuncietq. Epiſcopus initio orationem. Adſumus.

Veſperi autem, antequàm uniuſcuiusque diei ſeſſio dimittatur, clerus uniuerſus paululū tacitus ſanctè, religioſeq. oret pro re, de qua orationem fieri, in eadē, uel in prima ſeſſione indictum eſt.

Cancellarius autem, à promotore rogatus, omnis quotidianæ ſeſſionis, tum matutinæ, tum pomeridianæ acta publica conſcribat, in librumq. certum referat.

Peracta demum tota uniuſcuiusque diei ſeſſione, Epiſcopus de more ſolemniter benedicat.

H I S *decretis de synodi diœceſanæ habenda ratione, at-*

que

que uſu per nos editis, addi atque de his mutari aliquid in ijs, quæ, aut ad dirigendæ ſynodi rationem, ordinemue, aut ad decretorum prouincialiũ, aliarumq. ſanctionum promulgationem pertinent, Epiſcopo ex cauſa liceat, prout ex ſynodi ſuæ diœceſana uſu eſſe uidebitur.

QVO diligentius, atquè adeo accuratius, et in urbe ij, quos unicuique regioni Epiſcopus præfecerit, et in diœceſi Vicarij foranei muneris, atque officij ſibi commiſſi partes exequantur: quo item crebrius, ac uigilantius diœceſis ſtatus, cui aſſidua paſtorali ſpeculatione proſpiciendum eſt, exploratus ipſi Epiſcopo ſit, atque cognitus, cum ex omni alia ratione, tum ex eo, quod illi certo anni tempore, ad ipſum ſtudioſe referant, non ſolùm quæ de ſynodo diœceſana decreto generatim, uniuerſeq. præſcripta ſunt; uerùm etiam quæcumque ſigillatim, ac præcipuè, pro temporum ratione idem Epiſcopus illis præſcribenda cenſuerit; in hoc genere ita conſultum ſit, ut illi in ciuitate, in diœceſiq. Vicarij foranei, in ſua quique regione commiſſa, præter illam in ſuo munere gerendo curam, ſuasq. frequentiores per annum uiſitationes, præterq. Epiſcopi, et Epiſcopalium uiſitatorum in uiſitando diligentiam, ipſi etiam ſingulari, accurata, diligentiq. ratione uiſitationem concreditæ ſibi regionis cumulatius, exactiusq. obeant, à die Sancti Martini, uſque ad diem feſtum ordinationis ſancti patris noſtri Ambroſii. Si quis uerò, uel pro regionis, quæ ſibi commiſſa eſt, magnitudine, uel alia cauſa ad ſtatæ uiſitationis munus longiori tempore opus habeat, el integrum, ac liberũ ſit, aliquot ante præſcriptum tempus diebus uiſitationis ſuæ initium facere.

VIcarij autem foranei ſinguli, pro ratione, tum eo decreto generatim præſcripta, tum ab Epiſcopo ſigillatim præſcribenda, de regione, quæ uniuſcuiusque eorum Vicariæ curæ demandata eſt, ad eundem relaturi, in ciuitatem quotannis hebdomada ante dominicã in ſeptuageſima penultima, duodecimo ſcilicet ante eius dominicæ celebritatem die ſummo mane in Epiſcopales ædes ad illum conueniant. Id uerò, niſi aliquã do ob temporis, quod inter Epiphaniam, et Septuageſimam incurrit, breuitatem, aut aliam ob cauſam, eum Vicariorum conuentum, alio commodiori tempore habendum eſſe, per litteras Epiſcopales ſignificatũ ſit.

QVO diligentius uerò relationem ſinguli Vicarij præſtent; id ſubſidij ſibi comparent, ut, antequàm ſtati cõuentus dies ueniat, congregationem parochorum ſuæ quique regionis habeant, à quibus quæcumque, uel uniuerſe, uel nominatim, præſcripta ſunt, diligenter animaduertant, et colligant. Parochorum propterea cura ſit, certo ante conuentualem diem tempore uidere, atque exquirere ſuarum parochiarum, parochialiumue hominum ſtatum, uitam, et mores. Si quæ uerò animaduerterint, quibus ſalutariter conſuli, aut prouideri oporteat, ea ſigillatim, et ordine deſcripta, ſuo quique Vicario tradant, ut ad conſtitutum tempus Epiſcopo referant.

VBI à conuentu, qui anniuerſarius ipſis Vicarijs ſtato die indictus eſt, ad ſuam quiPue eccleſiam redierunt, ſtatim quique ſuæ regionis parochorum congregationem iterum habeant de ijs, quæ ab ipſis, uel ſynodi proximè celebrandæ, uel alterius rei cauſa agi, præſtariue monuerit, aut iuſſerit Epiſcopus.

Conſtituti uerò in urbe ab Epiſcopo regionum præfecti, quæcumque ad præſcriptam illam rationem eidem referenda ſunt, ea tum diligenti ſtatæ uiſitationis cura, tum parochorum, quorum paulò ante relationis diem congregationem habebunt, adiumento uſi, poſt referent, quàm Vicariorum foraneorum dimiſſa erit conſtituta congregatio.

Feria præterea ſecunda poſt octauam Reſurrectionis Domini, ſi dies feſtus non eſt; ſin minus, proximo primo feriali die, quo ſolemniter officium non ſit, ijdem tum præfecti regionum in urbe, tum Vicarij foranei congregationem iterum habeant, in qua, et à parochis etiam colligant, et inter ſe item uideant, ſi qua reliqua ſunt, quæ poſt illum conuentum, qui ante Dominicam in ſeptuageſima habitus eſt, inciderint, quæ itẽ ad Epiſcopum ante ſynodi diem referri oporteat: qualia ſunt de ijs, qui proximo Paſcha confeſſi non communicarint, et de alijs, quæ ad eundem deferenda ſint. Sin autem aliqua de cauſa ad conſtitutam eam diem ſynodus non habebitur; ne propterea per illos omnittatur, quin et præſcriptam uiſitationem diligenter obeant; et ante Dominicam Septuageſimæ ad Epiſcopum conueniant, et ſingula alia præſtent, ut ſupra, uel illis omnibus uniuerſe, uel nominatim, præcipueq. Vicarijs foraneis conſtitutum eſt; et tertia etiam poſt Paſcha Reſurrectionis Domini hebdomada ad præſcriptum eidem Epiſcopo, cum præfecti de ſcripto referant, ac tradant; tum ij Vicarij ſingula mittant.

REgulares, quicumque ſint, qui in quauis eccleſia parochiali, etiam quæ in ſuo Monaſterio exiſtit, quæue eidem adiuncta eſt, curam animarum gerunt, ſynodo diœceſanæ interſint; ad ſtatas illas congregationes, lectionesue, quibus parochos intereſſe iuſſum eſt, conueniant; menſtruos item illos parochorum conuentus, quos in diœceſi haberi, decreto cauimus, tum ipſi adeant; tum in eccleſiis, ubi animarum curam gerunt, monaſterij ſumptu habeant, et omnia denique munera, oneraue parochialia, quæ cæteris parochis impoſita ſunt, præſtent omninò.

CVratas eccleſias, quæ regularium monaſterijs, etiam ubi abbas generalis domicilium, ſedemq. ordinis primariam habet, unionis iure adiunctæ ſunt, Epiſcopus ex Tridentini Concilij decreto, ſeſſione VII. cap. VII. uiſitet.

VISITATIONIS munus ad Dei honorem, animarumq. ſalutem utiliter inſtitutum, quo fructuoſius præ-

præſtetur; maximè uidebitur expedire, ut, antequàm ab eccleſia, pioue loco, cuius uiſitatio agitur, diſcedatur, decreta, eaq. præſertim, quæ de ſtructura, ſuppellectiliue eccleſiaſtica, conſtituta erunt, rectori, alijue. cuius intereſt, relinquantur, ut, quam primùm fieri poteſt, diligenter inducantur in executionis uſum. Atque in eo quidem genere decretorum, quæ de illius, uel fabricæ, uel ſupellectilis ratione ſunt, cum in inſtructionibus, ea ipſa de re ex prouinciali decreto editis forma præſcribatur, non multum temporis ponetur.

Si quæ uerò, ut potè de legatis, et alijs eiuſmodi cauſis cognoſci oportebit, de ijs, loci etiam uiſitatione confecta, ſtatui, decernique poterit: ſed curet Epiſcopus anteà omnino, ſi fieri poterit, decerni, quàm ex ipſa plebe, Vicariàue regione abeatur, ſi diœceſis locorum uiſitatio ſit.

Atqui in decretis non erit generatim, ſed ſigillatim, et, quantum fieri poſſit, diligenter ſtatuendum, et à quo, et cuius ſumptu, et quo temporis ſpatio quicquam fieri, præſtariue oportebit; et quæ præterea pœna negligentibus, aut contumacibus erit irroganda. Et uerò ſi quæ in decretis exequendis difficultas, uel controuerſia uidebitur oriri poſſe; curandum erit, ut planè tollatur. Verùm hac ſalutari diligentia uideat Epiſcopus, ne in uiſitando tempus, niſi neceſſario protrahatur ad maiorem cleri, uel populi, uel eccleſiarum ſumptum.

Nec propterea tamen uetitum ſit, quominus aliquorum decretorum confectionem, uel editionem differre diutius poſſit, ſi ita pro difficultate rei, aliaue ratione opus eſſe, aut expedire iudicauerit.

Viſitationis autem decretorum exempla ſemel primùm gratis omnino, etiam quod ad ſcriptionem attinet, edantur ijs ſingulis, quibus pro executionis uſu edi, exhiberiue oportet: iterum etiam, atque adeò ſæpius itidem gratis, utſuprà, edantur; ſi quæ iam edita ſunt, aliquo modo, ſine eorum culpa tamen, amiſſa, deperditaue ſunt.

Quæ porrò decreta, cum primo eduntur; in libro, bene confecto, accuratè, recteq. exſcribantur. Iſq. liber in ſacriſtia eccleſiæ, aliòue decenti, tutoq. loco aſſeruetur. Subſcribet præterea manu ſua ijſdem decretis in eo libro Epiſcopus, uel qui eius nomine uiſitauit, uel Cancellarius, uel notarius uiſitationis. Eiuſdem uerò cancellarij erit, publicis tabulis notare, in actaq. uiſitationis referre, quo die ſingula decreta, ordinationesue ſingula edita ſint.

De Epiſcopo, Epiſcopali iuriſdictione, et foro.

QVOD de Epiſcopo hoſpitio excipiendo Clemẽs Pontifex, et martyr, Apoſtolica quadam conſtitutione ſcribit, et beatus Ambroſius ſtudioſe ſeruauit; id Epiſcopi prouinciæ noſtræ ad uſum reuocare ſtudeant, ut Epiſcopum, qui aliunde uenerit, benignè hoſpitio accipiant; cum eoq. agant, ut die feſto, ſi permanſerit, ſermonem in primis habeat. Eſt enim, inquit, idem Clemens hoſpitis hortatio grata, atque utilis. Hoc præterea, etiam ſi ille renuat, facere cogant ſancta quadã ui charitatis, ut populo benedicat.

SI quando contigerit, uel legatum Pontificium, uel Cardinalem S. R. E., uel Metropolitanum huius prouinciæ aduentare, aut diuertere in aliquam prouinciæ diœceſim, aut in ea diutius etiam commorari; tũc Epiſcopus diœceſanus, cum ei obuiam prodit, aut congreſſum, colloquiumue cum eo habet, aut denique in eius cõſpectu præſens ſiue publicè, ſiue priuatim adeſt, ne rochetum detectũ ferat, ſed ſuperiori ueſte cõtegat. Eundem honorem tribuat, deferatue Apoſtolico ſuæ eccleſiæ uiſitatori, et illi item, qui in ea regione internuntius Apoſtolicus eſt.

SI quando aliquem ex Coepiſcopis noſtris in belli, famis, peſtis, aut alias eiuſmodi neceſſitates, aut difficultates, quas Deus, pro ſua pietate prohibeat, publicas, uel priuatas incidere contingat; reliqui prouinciæ noſtræ Epiſcopi opem illi afferre ne differant tum oratione, et publicis ſupplicationibus, tum eleemoſynarum, ut quiſque poterit, largitione.

Tum omnem etiã aliam rationem quiſque ineat, qua fratris Epiſcopi, ac eius etiam populi laborantis calamitatibus largè, atque opportunè ſuccurratur.

SAcroſancti Concilij Chalcedonenſis canon iubet, ab Epiſcopo œconomum deligi, et conſtitui, qui eccleſiæ cathedralis prædia, bona, reſq. de illius ſententia, et arbitrio adminiſtret, ut non modò illa non diſſipentur, ſed teſtis ſit rectæ adminiſtrationis, ac diſpenſationis. Id ut à prouinciæ noſtræ ſingulis Epiſcopis ſeruetur, hoc decreto ſtatuimus, nec uero ſolùm quo diligentius bonorum eccleſiæ rectæ adminiſtrationi ad illius Concilij præſcriptum conſulatur; uerùm etiam quo ſtudioſius Epiſcopus, cum cenſus, ſuppellectilis, bonorumq. eorum curatorem, adminiſtratoremq. habuerit, in rerũ ſpiritualium officijs, quæ Epiſcopalis muneris propria ſunt, ipſe omni cogitatione, totoq. animo incũbat. Eum uerò œconomum, uel, ut alio canone cauetur, uicedominum conſtituat Epiſcopus, non laicum, neque ſibi cognatione, affinitateue, aut fauore coniunctum, ſed eccleſiaſticum hominem: qui et de clero ſuo, et uerò, ſi talem, qui idoneus ſit, habere poteſt, diaconatu initiatus ſit, quiq. in eo adminiſtrationis genere et rectè, et peritè uerſari poſſit.

Cuius adminiſtrationis rationes, in codicem certum rectè, ordineq. relatas, tertio quoque anno ad Conciliũ prouinciale Epiſcopus afferat, atque exhibeat, ſollicitè pro conſcientiæ ſuæ religione, totius illius diſpenſationis rationem in eodem Concilio redditurus.

NE prælatus exemptus, etiam ſi Epiſcopus ſit, in alienam diœceſim, intra cuius fines eccleſiam quomodocumque exemptam obtinet, quæ iam inde etiam ab immemorabili uſque tempore iuriſdictionem ſpiritualẽ habet, alium Epiſcopum inducat, neque ad ſacrum oleum conficiendum, neque ad chriſma miniſtrãdum,

neque

neque ad conſecrandam eccleſiam, neque ad alia pontificalia munera obeunda, exercendaue: nec uerò ipſe illa ipſa officia, munerauè miniſtret, aut exerceat, ſine Epiſcopi diœceſani conceſſu.

Ne item prælatus inferior, etiam exemptus in eccleſia, locoue, ubi iuriſdictione ſpirituali utitur, Epiſcopo extraneo poteſtatem faciat miniſtrandi pontificalia munera.

Regulares, quibus ex priuilegio ius competit conſeruatores eligendi, ad quos in iudicium uocētur, quos ſemel delegerint, ne mutent: eorumq. prætereà nomina, menſis ſpatio, Epiſcopo diœceſano ſignificent: alioquin ad Epiſcopale forum in ius illos uocari liceat.

QVIbus in actionibus, aut deliberationibus œcumenica ſynodo Tridentina, aut prouincialibus concilijs cōſtitutum eſt de Capituli, cleriue conſilio aliquid agē dum eſſe, non propterea tamen illud ſequendi neceſſitatem ſibi impoſitam eſſe, Epiſcopus exiſtimet, niſi in ijs tantùm, de quibus id ſpeciatim, nominatimq. cautum eſt.

QVOties Epiſcopus, etiam tamquam ſedis Apoſtolicæ ex decretis Concilij Tridentini delegatus, ſententiam in ijs cauſis tulerit, in quibus ante Concilium, tanquàm Ordinarius, eadem iuriſdictione, poteſtateue uti poterat; ſi ab illius ſententia ad Metropolitanū appellabitur, non propterea, quia alia ſententia tanquam à ſedis Apoſtolicæ delegato pronunciata eſt, à Metropolitani iuriſdictione ſubterfugiatur, ſed appellationis cauſa cognitio omnis liberè eidem permittatur.

QVOD Concilij Tridentini decretis ſancitum eſt, ut in uiſitationis, correctionis, habilitatis, inhabilitatis, et criminum cauſis ab interlocutoria ante difinitiuam ſententiam, aut ab alio quocumque grauamine ne appelletur; ita omnes, ad quos pertinent, id exequantur, ut non modo appellationi non deferatur; ſed neque Metropolitanus, ad quem appellatum eſt, ante difinitiuam ſententiam cognitionem grauaminis ſuſcipiat, adhibeatue; ita ut ne ſimpliciter quidem mandet, acta cauſa ſumptibus appellantis mitti. Vbi uerò ſententia difinitiua lata eſt, quæ ad cauſas uiſitationis, et correctionis pertinent, appellari liceat; ita tamen, ut illius executionem non retardet, impediatue appellatio. Quòd ſi de grauamine agitur, quod per appellationem à difinitiua reparari nequeat, quale eſt grauamen indebitæ carcerationis, tunc appelletur licet, et appellationi planè deferatur. Nec uerò probibeatur, quominus acta cauſæ ad iudicem appellationis deferantur. Interea uerò idem, cuius cauſa agitur, in carcere permaneat, quoad cauſa cognita iudex, ad quem appellatum eſt, aliter iuſſerit, decreueritue. Si uerò cauſa correctionis eſt, ut potè, cum quis iniquè in carcerem ſe coniectum eſſe, aut diutius in eo fuiſſe conqueratur, et ad Metropolitanum propterea appellet; de prætenſo exceſſu is cognoſcat licet, dummodò quæ ordinarius index decreuerit, eorum executio intereà non impediatur.

VT apud iudicem eccleſiaſticum omni ſinceritate iudicia exerceantur; ſtatuimus, atque edicimus, illum non ſolum litis principio, ſed in omni eius parte, cum expedire cenſuerit, atque ex officij ſui munere, tam ab actore, quàm à reo calumniæ iuſiurandum exigere poſſe.

IVSIVRANDVM, ſicut uinculum iniquitatis eſſe non debet; ita eius relaxatio, abſolutionè aquū nullum modo eſt, ut cuiquam præiudicium afferat. Quamobrem ne cuiquam in poſterum iuriſiurandi, quo aſtrictus eſt, relaxatio, abſolutionè unquam detur; niſi ad agendum tantùm, aliàs ex ſacrorum canonum præſcripto, at uerò nullo modo ad excipiendum, ac preterea, ne ad agendum quidèm, poſteaquam quis periurium admiſit: à quo crimine Epiſcopus abſoluat neminem.

LITTERÆ monitionum de rebus ſurreptis, ablatiſuè, ne deinceps dentur, niſi præſcriptis rationibus, quæ partim in concilio prouinciali quarto explicatæ ſunt, partim in hoc enucleatius, ut infrà præſcribūtur.

NON ſolum excommunicationis, ut tertio concilio decretum eſt, ſed etiam interdicti, aliarumq. cenſurarum uim, et poteſtatem parochus ijs ſermonibus, concionibuſuè aliquando explicet, quos ad populum habet. Et uerò publice excommunicatos, interdictoſue, qui à ſacerdote celebrante, ut ab eccleſia exeant, nominatim moniti permanere auſerint, excommunicationis uinculo irretitos eſſe, neque ab alio, niſi à ſede Apoſtolica ſolùm, abſolui poſſe, oſtendat, ut Clementis quinti ſanctione cautum eſt.

INterdicta, ab Epiſcopo promulgata, non ſolùm, quæ uniuerſos, ſed quæ ſingulos etiam attingunt, ab ordine omni regularium in ſuis eccleſiis, et promulgentur, et ſeruentur item, ut Tridentinum decretum iubet.

PArochus cum aliquos, uel excommunicatos, uel interdictos pronunciarit, eorum nomina, cognomina, et diem, quò excommunicati, interdictiue ſunt, quàm primum ad fori Epiſcopalis cancellarium deferat.

Hic uerò in tabella, eo potiſſimum nomine confecta, rectè exſcribat, quæ à parocho acceperit.

Ei prætereà tabellæ, quam in Cancellaria diligenter cērto loco aſſeruet, addat, detrahat, quicquid in dies ſingulos addi, detrahi, mutariue acciderit.

Item de clericis, qui uel ſuſpenſionis cenſura affecti, uel exilio mulctati ſunt, accuratè etiam ſeruet Cancellarius, notato tempore, quo in ea ſuſpenſionis cenſura, aut in exilio permanere decretum eſt.

Quo diutius in excomunicationis, interdictiue cenſura aliquis permanſerit; cum abſoluitur, eò grauiori pœnitentia afficiatur.

IVdiciorum, cauſarumq. forenſium, tum etiam omnium litterarum, expeditionum formula, quæ ad fori Epi-

ſcopalis

ſcopalis rationem, rectè inſtituendam, et tuendam, quæq. ad deprauatos uſus tollendos pertineat, Concilij huius auctoritate per nos conſcripta, cum in lucem emittetur, in omni Epiſcopali prouinciæ tribunali accuratè, diligenterq. ſeruetur.

IL lud præter cæteru munus Epiſcopi eſt, ut in ſuo Epiſcopali foro uniuerſis, et ſingulis ius gratis reddatur. Quamobrem, præter id, quod alio Cōcilio prouinciali de muneribus, et donis cauimus, hoc decreto ſtatuimus, in ordinarijs cauſis nihil quicquam, uel minimum, ne ſportularum quidem nomine, nec à ſponte etiam dantibus, aut ullo quouis modo à iudice illius fori accipi licere.

Si quis acceperit, pœnam, lege Iulia repetundarum ſancitam, ipſo facto ſubeat.

NEMO quiſquam, neque Vicarius, etiam foraneus, neque procurator, aduocatuſue fiſci Epiſcopalis, neque auditor, nec uerò alius, qui in familia, famulatuue Epiſcopi ſit, cauſarũ, quæ in Epiſcopali foro aguntur, procurationem, defenſionem, ac patrocinium, nec nomine, nec re ipſa ſuſcipiat, agatue, præter illas, quas debet pro ſuſcepti officij munere, et quas prætereà pias cauſas Epiſcopus, ab illo ſuſcipi, agiue iuſſerit. Nec uerò quiſpiam eorum patiatur, famulos ſuos in eo Epiſcopali foro cauſas non modò agere, ſed ne commendare quidem, minus uerò quicquam, uel minimum operæ ponere, quo præiudicium, damnumue cuiquam inferatur.

Neque prætereà ipſi, uel ſori Epiſcopalis miniſtri, uel Epiſcopi familiares in cauſarum commendatione auctoritatem ſuam interponant: niſi ij ſint, quibus pro muneris ſui ratione diligenter curandum eſt, ut lites, controuerſiæ, et cauſæ præſertim miſerabilium hominum quàm celerrimè, et rectiſſimè in primis definiantur.

IL lud maximè expedit, cum omniq. ratione conſentiens admodum eſt, ut Vicarij Epiſcopales, quoad eius fieri poteſt, alienæ potius diœceſis, quam illius ſint, ubi commiſſum Vicuriæ curæ, officij munus obire, atque exequi debent. Sæpe enim fit, ut cum iuſtitiæ quaſi oculis tenebras cognatorum, affiniumue illa innata uis offundat; tum gratia, metuq. eorum, quibuſcum uixerunt, uiuendumq. deinceps eſt, etiam boni, conſtanteſq. uiri ab æquitatis norma, rectaq. uia facilius deflectant.

Si prætereà id uicarij officium eis committitur, qui in aliqua eccleſia perſonalis reſidētiæ munus ſuſtinet, id incommodi, quod permulti intereſt, manifeſtò exiſtit, ut non facilè, neque cumulatè, uti par eſt, utriuſque muneris partes expleat, atque exequatur. Quare Epiſcopus, cum alia uia, rationeq. in eo uicario munere ſibi, ſuæque eccleſiæ rectè conſulere poteſt: uideat, ut ne illius generis uiros ad illud adhibeat.

NE Epiſcopi Vicarius, miniſterue, iudicandi officium, parteſq. ub eo commiſſas, anteà aggrediatur, ſuſcipiatue, quàm eidem iuſiurandum præſtiterit ad formulam conceptæ præſcriptum.

PIA rum uoluntatum executio, bonorumq. eccleſiaſticorum defenſio omnis, iure canonum, eccleſiaſticiſq. conſtitutionibus, Epiſcopi curæ, fideiq. commiſſa eſt. Quamobrem is uel cathedralis eccleſiæ canonicum, uel alium eccleſiaſticum hominem arbitratu ſuo conſtituat, qui idoneus earum piarum cauſarum patrocinium ſuſcipiat, atque agat.

In eam curam delectus ab Epiſcopo protector incumbat ſtudio diligenti, ut et uoluntatibus pijs ſatisfiat, et bona eccleſiæ recuperentur, et locis, operibuſue pijs fraus nulla, uel minima, quoad eius fieri poteſt, adhibeatur.

Præcipuè autem in eo euigilet, ut piarum cauſarum aduocati, et procuratores ne officio uſquam deſint, quod earum procuratio, ac defenſio, ipſis commiſſa, depoſcit.

Singulis hebdomadis, ſemel ad minimum, et procuratorem fiſci epiſcopalis, et illos conuocet, quibuſcum deliberationem, rationemq. omnem, ut diligentiſſimè poteſt, ineat, tum de pijs legatis exequēdis, tum de eccleſiæ bonis recuperandis, atque tuendis.

Quæ uel ab ipſis aduocatis, procuratoribuſue, uel ab alijs, quorum intereſt, in dies ſingulos, prout uſu uenit, exponi ſolent, eu ſtudioſè attenteq. audiat: ſi quæ uerò cognouerit in eo ſtatu uerſari, ut neceſſe habeant aliquo officio adiuuari, aut tandem ad exitum perduci, is omni ſtudio, etiam pro officij ſibi commiſſi munere, uideat, ac procuret opportuna, ad rem adiuuandam, conficiendamue remedia. Quamobrem, et Vicarium generalem, et aliquādo Epiſcopum, et iudices alios, quibuſcum agendum eſt, toties adeat, quoties adiumento opus erit ad cauſam.

SIT etiam fori Epiſcopalis carceris protector unus è canonicis eccleſiæ cathedralis, uel alius eccleſiaſtici ordinis uir: quem ſecundo quoque anno, aut breuiori temporis ſpatio, prout maluerit Epiſcopus, ei curæ, protectioniue præficiat: rurſuſq. ub illo munere liberè amoueat, etiam ante præfinitum tempus pro arbitratu ſuo.

Eius officium erit, exquirere diligenter, ac ſimul curare, ut aduocatus, procuratorue pauperum, ſatellites, et cuſtodes carceris muneri ſuo ne in aliqua re deſint, ne ue quicquam cōmittant, quod ijs, qui in cuſtodia ſunt, fraudi, damnoue eſſe poſſit.

Inueſtiget præterea ſollicito, diligentiq. ſtudio, quæ illorum cura adhibeatur, cum in primis ad animæ ſalutem, tum etiam ad corporis ſuſtentationem: et quæ uerò de toto eo genere in Concilio prouinciali primo, et tertio cauta ſunt, an præſtentur quàm rectiſſimè: et quid denique officij erga ipſos ſinguli ij præſtent, quibus commiſſum eſt.

Cauſæ item eorundem, et quàm celerrimè fieri poteſt, rectè, cum æquitatiſq. ratione congruenter difiniātur,

etiam

etiam atque etiam ſtudioſe uideat, ac procuret.

Singulis hebdomadis ſæpe, uel minimum bis unumquemque, qui in carcere eſt, inuiſat. At ſi qui ſunt, qui arctiori, ſecretioriue cuſtodia incluſi tenentur, eos item uiſitatum eat: ſed hoc omne officium, Vicario conſentiente, eodemq. præſente, aut procuratore fiſci Epiſcopalis, alioue, quem idem Vicarius uoluerit; ſi ita magis expedire cēſuerit, ipſe præſtet, nec uerò aliàs.

C*ARCERIS item cuſtodes ſæpius per hebdomadam adhibeat, quibuſcum agat quæcumque non ſolùm ad mores corrigendos, ſed ad uitam ſuſtentandam, neceſſitatesq. ſubleuandas eorum pertinent, qui in uinculis, cuſtodiaue ſunt. Ac proinde libenter, benigneq. audiat, quæ quotidie ſibi eo de genere ab illis exponētur: et quibus opus eſſe uiderit, ut conſulatur, ac prouideatur; in ijs omnes curæ, ſollicitudinisq. partes, ut oportebit, quàm diligentiſſimè præſtet.*

Si porrò uel uniuerſos, uel ſingulos, qui in carcere sūt, ita ſe malè gerere perſpexerit, ut correctione, monitioneue opus habeant ad morum diſciplinam, eos, prout opportunitas tulerit, et monere, et hortari, et obiurgare, et corripere ne deſiſtat.

Si uerò alios muneri ſuo deeſſe, aut in eo peccare animaduerterit, cum illos ſui officij, atque adeò errati moneat in primis; tum, ſi opus erit, ob eam cauſam Epiſcopum, aut Vicarium generalem adeat, cuius auctoritate malorum pertinaciæ occurratur.

De procuratore ſiſci Epiſcopalis.

E*Am curam, atque adeò cogitationem procurator, aduocatuſue fiſci Epiſcopalis ſuſcipiat, ut ſibi putet procurationis munus commiſſum eſſe in inquirenda ueritate criminis, de quo agitur; ideò ne eo unquam abutatur ad innocentes opprimēdos, ne ue itē cauſam, aut occaſionem præbeat, ut calumnijs quis uexetur, atque exagitetur.*

Ne ullam criminis cauſam ſuſcipiat, procuretue, quā calumnioſam eſſe nouerit: ſed cum, uel calumniæ, uel rei delati innocentia conſtiterit, ſtatim ab ea cauſa deſiſtat.

Inuigilet item unà cum Vicario, uel ſine eo etiam, ut collateralis, et ſatellites, ne quicquam, uel minimum, extorqueant.

T*Eſtes pro informatione curiæ, et ſancti officij inquiſitionis ipſe per ſe, etiam Vicario non præſente, aut de illius tamen mandato excipiat licet. Iis præterea, quæ de teſtibus, etiam ad defenſionem cauſæ adhibitis, inſtituentur, quæſtionibus adeſſe poſſit: nec uetitum ſit, quin et iudici queſtiones, interrogataue, quæ ad cauſam pertinent, in mentem reuocet, atque adeò ſuggerat: et teſtes etiam ipſos, ſi modò iudici placuerit, interroget: immo uerò reos item, at ipſo tamen iudice præſente.*

Denuntiationum quoque, quæ de rebus, piè legatis, relictisue, in dies ſingulos fient, indicem à Cancellario apud ſe habeat.

De præfecto reformationis tribunalis, et taxarum.

E*PISCOPVS ſingulis annis, aut ſecundo quoque anno eccleſiaſticum uirum decernat, qui certis illis legibus exequēdis præſit, tum prouincialibus, tum epiſcopalibus, quæ ad rectum fori eccleſiaſtici uſum, rectamq. forenſium cauſarum normam, tum ad certam taxæ rationem, omnemq. denique iudiciorum conformandam diſciplinam pertinent.*

Is, quæcunque de omni eo genere ſancita ſunt, omni cautione uideat, ut ab ijs, quorum intereſt, planè ſeruentur, et in morem, quàm diligentiſſimè fieri poteſt, inducantur.

Cauſarum acta, et codices item, in quos ſolutiones ſigillatim relatæ ſunt, de improuiſò inſpectet, quo facilius comperiat, ſi quid culpæ in taxæ præſcriptæ ratione contrahatur.

Si uerò præ queſtus cupiditate cancellarius, notariuſue plus pecuniæ, quàm præfinita taxæ ratio poſtulat, eiuſq. tabella oſtendit, ab ullo unquam exegerit, id totum eidem reſtitui iubeat.

Et uero qui in eo genere deliquerint, pœnis etiam illos affici ab Epiſcopo, Vicarioue procuret. Ad Epiſcopum præterea illorum nomina deferat, quos in illis exequendis, quæ ſibi præſcripta ſunt, muneri ſuo deeſſe aliquo modo animaduerterit.

De Cancellario et notarijs.

M*AXIME intereſt, non modo eum, qui officium tanti ponderis, tamq. ualde cum Epiſcopali cura coniunctum, gerit, quale eſt cancellariæ Epiſcopalis munus, ſed illos etiam, qui uel ſubſtituti nomine, operam ſimul in eo ipſo munere ponunt, uel in Cancellaria ſcriptorum numero cenſentur, cum ab omni alio negotio expeditos eſſe, quò attentiores ſint ad operam, curamq. ſuſceptam, tum maximè uacuos, ac planè liberos ab omni, uel minima ſuſpicione cupiditatis, prauæq. affectionis, ne dum corruptelæ. Quare præter ea, quæ olim hoc de genere, à nobis conſtituta ſunt, hoc decreto etiam uetamus, atque interdicimus, ne eorum quiſquā ab ulla cuiuſuis loci, ordiniſue uniuerſitate, collegio, homineq. ullo, ne diœceſis quidem alienæ, qui in foro Epiſcopali cauſas, lites, et negotia, cuiuſcunque generis ſint, duobus ante annis habuit, aut iam nunc habet, aliquod, uel minimum, donum, munuſue etiam ſponte oblatum, ac ne rem quidem eſculentam, quæ ſtatim conſumi poſſit, accipere directè, aut indirectè, ullonè modo poſſit.*

N*E præterea in eo foro eccleſiaſtico, uel in alio, lites, cauſas, negotiaue cuiuſquam ſuſcipiat, neque agat; nec uerò diſpēſationes, neque alias eius generis actiones, expeditioneſue perſequatur, procuretue, niſi officij, quod gerunt, ratio aliter depoſcit, aut Epiſcopus iuſſit. Qui contrà fecerit, à muneris exercitatione ſuſpendatur, atque eo etiam mulctetur, alijſq. pœnis plectatur, arbitratu Epiſcopi.*

NE Epiſcopus, quicquam, uel ſponte oblatum, ne exiguum quidem à ſecretario, ſcribiſue dono accipi, aut capi ullo nomine patiatur, ne occaſione qaidem litterarum, etiam quas pro officij munere, etiam priuatim, aliquando ſcribunt.

HEBDOMADAE dies, antiquato gentium, à fide chriſtiana abhorentium, more, non ſtellarum errantium, lunæ, martis, mercurij, iouis, ueneris, et ſaturni nominibus, ſed feriæ appellatione, et diſtinctione nominari, ſanctiſſimus Pontifex Silueſter decreto ſanciuit. Quod cum non ſine multiplici ratione ab eo inſtitutum ſit; id prouinciæ noſtræ Epiſcopi curent, ut omnis eccleaſiſtica actio, qualis qualis ſit, quæ uel in ſynodis diœceſanis, uel ſecerdotalibus, clericalibuſue conuentibus, uel in canonicalibus capitalis, uel in foro Epiſcopali, uel ullo alio loco, temporeue celebretur, non dierum, qui illarum ſtellarum appellationem, adhac etiam uulgo retinent, nomine, ſed feriæ diſtinctione, et ordine rectè notetur.

CANcellarius, et notarij cauſarum, tam ciuilium, quàm criminalium, acta, geſta, tabulas, inſtrumentaue, et proceſſus, originales, ne ullo nomine, ne iaſpiciendi quidem tantùm cauſa, uſquam exhibeat, niſi in proprio plateo, aut cancellaria, archiaiue loco, idq. ſine alla mercede. Illa uero inde alio aſportari ne liceat; etiam de eorum, quorum intereſt, etiam ſi cui certo homini transferenda, rectè, ac tuto committi poſſint, præterquàm iudici cauſa oſtendenda. Qui ſecus fecerit, cum ab Epiſcopo plectatur graui pœna, tum damnum reſarciat, etiam, ſi quid qaiſquam eo nomine fecerit.

Ea cautio Cancellario, et notarijs adhibenda eſt, ne cuipiam alicuius cauſæ actorum, atteſtationum, ſententiæ, alliuſq. ſcripturæ exemplum edant, facultate ſcripta editionis a uicario non data. Qui in eo genere deliquerit, officij amiſſione multectur, aliaq. pena puniatur, pro Epiſcopi arbitrio.

De certa taxæ ratione, forenſibus tribunalis eccleſiaſtici actionibus præſcribenda, in Concilio etiam prouinciali tertio caaimas: ſed quoniam nondum quicquam præſtitum eſt, quod omnibus partibus perfectum ſit; ſex menſum ſpatium poſt ſyaodi huius, prouincialis editionem præſtituimus: quo tempore ſinguli Epiſcopi proaincia cauſis, negotijs, rebus, et actionibus ſingulis fori ſui, certas taxæ rationes, quæ Metropolitano probentur, quàm rectiſſimè præſtituant, ut nulla auaritiæ, cupiditatiſue ſuſpicio inde exiſtat. Si qai non fecerint, Metropolitani ipſius cura ſit, intra annum totum id præſtare.

PRAEter alia, quæ hoc de genere olim, et nunc ſancita ſuat generatim, ael ſigillatim, hoc decreto ſtatuimus, quæ iafra ordiae ſigillatim, quaſi in tabella, notantur, ea ipſa ſingula, tum inſtrumenta, tum litteras, ſcriptaue à cancellario gratis, et ſcribi, et confici, et edi. Id uerò omne, ut præſtetur, Epiſcopas omnino efficiat, ac de negligentia, aliaue culpa in Concilio prouinciali rationem reddat.

Quæ gratis in Cancellaria conficienda ſunt, et etiam addenda, quod ad ſcriptionem attinet.

ACTA uiſitationis, eorumq. exempla, quæ ijs eduntur, qui uiſitando ad præſcriptum decreti, hoc Concilio editi.

Faculates, quarũ auctoritate Vicarij, miniſtriq. Epiſcopales decernuntur.

Litteræ teſtimoniales, dimiſſoriaue de ſuſcipiendis ordinibus.

Facultas Pontificalia exercendi, quæ Epiſcopo, alijue aliquando conceduntur.

Atteſtationes, quibus teſtatum ſit, aliquem idoneum eſſe, cui beneficium conferatur, quiuè ad illud inſtituatur, ſiue ea collatio, inſtitutione Romæ facienda ſit, ſiue ab iaſeriore collatore, ſiue ab Epiſcopo.

Rogitus ceſſionis beneficij liberè coram Ordinario.

Proceſſus, et de natalibus, et ætate, alijſue conditionibus eorum, qui initiandi ſunt, aut recipiendi ia ſeminariam.

Inſtrumentum iuriſiurandi, quod ab ijs præſtandum eſt, qui beneficia obtinent.

Inſtrumentum, ac teſtimonium profeſſionis fidei, quæ à quouis præſtanda ſit.

Inſtrumentum fideiuſſionis eorum, qui in ſeminarium recipiuntar.

Mandatum de aliquo recipiendo in ſeminarium.

Facultas, et probationum omnium, et pertinentium ad receptionem nouitiæ, uel ad profeſſionem præſtandam.

Confirmatio Abbatiſſæ, ſeu prioriſſæ.

Facultates quæcumque monialibus, earumue Monaſterijs conceduntur.

Facultas ingrediendi monaſteria.

Facultas accedendi ad monialium loca, collocutionibus præfinita.

Facultas erectionis, inſtitutioniſue confratriæ, ſcholæue.

Confirmatio regularum alicuius ſcholæ, confratriæue.

Scriptum, quo ſcilicet certæ eccleſiæ, ſcholæue quis adſcribitur.

Approbatio ludi magiſtri.

Litteræ dimiſſoriæ, teſtimonialesue.

Facultas abſentiæ cauſa ſtudij.

Facultas eleemoſynam colligendi.

Facultas faciendi ſepulchrum.

Facultas abſoluendi à caſibus reſeruatis.

Facaltas celebrandi ubiqae, uel certo loco.

Facultas prædicandi.

Facultas audiendi confeſſiones.

Litteræ indulgentiarum, uel earum ſumma.

Teſtimonium coaſecrationis, reconciliationis eccleſiæ, cœmiterij, altarium, et campanarum.

Conſtitutio coadiutoris.

Reductio Miſſarum, et de commutatione piorum operum.

Fa-

Facultas abeundi extra fines diœceſis, uel peregrinandi.
Litteræ, quæ pro officij munere, quauis de cauſa ad parochos, Vicarios foraneos, alioſue ſcribuntur.
Executio litterarum gratioſarum prothonotariatus, et equitum: harum tamen litterarum cauſa ſcripturæ merces capiatur, et ſi quid prætereà Epiſcopus conceſſerit.
Proceſſus, et acta omnia, quæ conficiuntur ad miraculorum ueritatem perquirendam.
Itidem de ijs, quæ cōſcribuntur ad ſacrarum reliquiarum ueritatem indagandam.
Facultas aſportandi cadauer de loco ad locum.
Exempla, editionesue decretorum, ordinationum, ſtatutorum, præceptorumue, quæ Epiſcopus, aut eius Vicarius ex officio confecerit, ſeruariq. mandarit.
Conſtitutio Vicarij in quauis eccleſia ad tempus.
Diſpenſationes, et proceſſus de defectu natalium, irregularitate, uitio, aut defectu corporis, etiam auctoritate ordinaria.
Inſtrumenta, et ſcripta quæcumque pro menſa Epiſcopali, et Capitulo conficiuntur, quæ item ſeminarij cauſa fiunt, ita tamen, ut hoc decreto, ſolutionis immunitate, capitulum, et ſeminarium duntaxat fruantur: clerici uerò, alijue, ad quorum cauſam, commodumue illa ſcripta, inſtrumentaue interſunt, quiue earum exempla ſibi edi petunt, à ſolutione immunes ne ſint.
Litteræ, et expeditiones, quæcumque conficiuntur nomine rerum merè ſpiritualium.
Expeditiones, quæcumque pro pauperibus, uel miſerabilibus hominibus, de quorum egeſtate, aut neceſſitate Epiſcopi, aut Vicarij iudicio conſtet.
Litteræ præterea, et expeditiones omnes aliæ, quas gratis dandas Epiſcopus cenſuerit.
Diſpenſationes, et facultates, quæcumque ex decretis, uel prouincialibus, uel diœceſanis, aut eorum occaſione dantur.

DE emolumentis Cancellariæ Epiſcopalis, quam Concilio prouinciali primo, uendi, locari, earumue nomine quicquam perſolui, uetitum eſt, nihil prorſus utilitatis priuatæ ad Epiſcopum, eiusue menſam, aut Vicarium, neque ad alios, præterquam ad Cancellariam, cancellariumue, cæteros, eiusdem Cancellariæ miniſtros, perueniat. Qui, aliquid etiam à ſponte dantibus, perceperit; tum in conſcientiæ foro ne ſuum faciat, ſed pauperibus loci, erogare omninò debeat; tum quadruplo mulctetur, quod uel in eccleſiæ inſtaurationem, uel in ſacriſtiæ uſum erogetur.

Quæ ad matrimonium pertinent.

MATRIMONIVM cum Sacramentum ſit, et maximè liberum; ſi quæ municipales leges, ſtatuta, decretaue ſint, quibus huic Sacramento, ſanctèq. illius libertati contrà ſacrorum canonum, et Conciliorum præſcriptum ullo quouis pacto impedimentum afferatur; eas irritas, reſciſſas, ac planè nullas decernimus, ac declaramus.
Omnibus uerò, quacumque etiam dignitate, poteſtateq. præditis, interdictum iam nūc perpetuò ſit, ne earum etiam legum, ſtatutorum, decretorumue auctoritate, nec uerò alia quauis ratione quicquam ſtatuant, decernant, iubeant, agantue, quo matrimonij libertas ullo pacto, neque directè, nec uerò indirectè lædatur. Qui contrà fecerit, pœnas, et cenſuras Conciliorum, et canonum iure ſancitas ipſo facto ſubeat. Epiſcopus uerò, ubi probabilem pro ſua conſcientia ſuſpicionem habeat de puella minus libera uoluntate, tum exquirat rem diligentiſſimè; tum prætereà, ſi opus eſſe cenſuerit, illam certo loco tuto, ac honeſto collocet, ubi illa eidem proferat, et explicet liberius ſuam uoluntatem, qualis uere ſit.

MATRIMONIJ denunciationes, quas aliquando ab Epiſcopo remitti conſtitutione Tridētina permiſſum eſt, is uideat, ne ob aliam cauſam, quàm ea ipſa conſtitutione cauetur, remittat; cum ſcilicet Ordinarij iudicio ueriſimilis ſuſpicio eſt, matrimonium malitioſe impediri poſſe. At uerò ſi hæc cauſa non ſubeſt, quāobrem illas remittat, ea certè ſola, quod inſtat ſacri Aduentus, quatrageſimæue tempus, neque neceſſaria eſt, nec uerò cum ratione conſentiens, cum præſertim eo ſacro tempore, qui iam matrimonio iuncti ſunt, ab illius uſu abſtinere potius conueniens ſit, nedum ſponſos unà coniungi.
Illas uerò ab Epiſcopo, cum præſens in urbe, uel diœceſi adeſt, ſolùm remitti deinceps liceat, ab alio præterea nemine, ac ne à Vicario quidem Generali.
Matrimonij futuri denunciationibus, in eccleſia de more factis, ſi fortè hoc accidit, ut illud duorum menſium ſpacio poſt non contrahatur, ne idem anteà parochus celebret, quàm iterum denunciationes ex Concilij Tridentini præſcripto, fecerit, edixeritue, ſi modo aliud Epiſcopus non conceſſerit.

PAROCHUS, quorum matrimonium ex Concilij Tridentini præſcripto publicè ter denunciaturus eſt, eos primùm graui cohortatione diligenter moneat, ut cum ad illud ineundum, ieiunijs, orationibusq. ſe parent; tum etiam, ut eo ritè celebrato, ſacerdotaliq. benedictione à proprio parocho accepta, orationi frequentiori interim uacantes, triduo abſtineant pro reuerentia: ſicq. contrà ſpirituales nequitias, et carnis procacitatem ſanctè muniti, ſalutem, et gratiam Dei ex eo Sacramento uberiorem ſibi comparare ſtudeant.

SI qui ætate etiam legitima, et parocho præſente, teſtibus duobus adhibitis, et notario item, iurati ſpopōderūt, ſe matrimonium inituros, ac deinde non contracto legitimè per uerba de præſenti matrimonio, copulationem inter ſe inierunt; eorum matrimonium nullum ab Epiſcopo declaretur, ac decernatur. Id uerò ne accidat, parochus quàm ſæpiſſimè populum, ut opus erit, moneat, ad præſcriptum Concilij Tridentini.
Eos prætereà, qui ita contraxerint, grauiter pro arbi-

ipſis cauponis, ac diuerſorijs habeat, alatue ad turpem quæſtum.

Qui contrà fecerit; poſt huius decreti promulgationem, in eius parochiali eccleſia factam, tanquam is, qui in ſtatu damnationis notoriè uerſatur; præmiſſa monitione, interdicti pœna afficiatur, et alijs præterea etiam grauioribus arbitratu Epiſcopi.

PAROchi ſinguli, quam maximam poſſunt, in eo ſollicitudinem, perſuadendiq. ſtudium adhibeant, ut omnem luxum, cincinnorum ornatum, inaures, quod ſignum diaboli ſanctus Auguſtinus nominat, fucum, et ueſtes in primis, quas caudatas dicunt, parochiæ ſuæ mulieres omninò deponant. Qua in re perſuadenda argumentorum uim, rationumq. momenta ſibi comparent, cum ex ſancti Ambroſii, patris noſtri, illarum luxum grauiter exagitantis, libris, tum ex ſancti Chryſoſtomi, aliorumq. patrum monimentis, in primisq. ex homilia, quam eo de genere grauiſſimam uir doctiſſimus, idēq. religioſiſſimus, Iacobus Vitriacus S. R. E. Cardinalis olim habuit.

Hoc autem omne uſque adeò ab eccleſia uetitum eſſe, ille ipſe affirmat, ut ſi caudatæ ad eccleſiam accederent, ſacra Communione interdicerentur.

NVLLA eſt amplior hæreditas, nec præclarius patrimonium, quod parentes ſuis liberis relinquere, neque maius precium, honeſtioremq. mercedem, quàm domini ijs, qui ſibi in ſeruitute operam dant, pro fideli eorum famulatu tribuere, ac perſoluere poſſunt, quam ſi effecerint, ut boni chriſtiani euadant, quæ uirtus omni terreno theſauro multo precioſior eſt cēſenda. Quamobrem qui in aliqua domo, atque familia duces ſunt; curabunt diligenter, ut omnes, quicumque ſuo ſub imperio, et ditione uiuunt, ieiunia colant, diuini uerbi prædicationem crebro audiant, Sacramentis frequenter utantur, et omnia demum ueri chriſtiani officia exerceant: famulorum autem domini non ſolum diebus feſtis tantum eis liberi temporis concedere curent, ut eiuſmodi officijs uacare poſſint, ſed crebris itē eos, ac paternis hortationibus excitare non deſiſtant, ne in ſtudio eiuſmodi tam ſalutari, ſegniores, neque negligentiores exiſtant: in quo ſi parentes ipſi, aut domini ſuo officio in his defuerint; procul dubio expectent fore, ſibi ut ante ſeueriſſimum Chriſti Domini tribunal culpæ tribuantur peccata omnia, quæ liberi, uel famuli non commiſiſſent, ſi ſuas illi partes, in hoc, alijsq. eiuſmodi decretis præſcriptas, ſibiq. maximè debitas præſtitiſſent. Atque id quidem multò magis timendum illis erit, qui aliquo modo impedierint, quo minus pia ſupra ſcripta, et alia huiuſmodi officia perſoluantur; contrà quos agat Epiſcopus pro culpæ ratione.

HIS temporibus tanta puerorum licentia eſt, atque adeò effrenata, ut cum peccandi materiam afferat, tum diſciplinæ chriſtianæ detrimenta importet non leuia: hinc in ſcholis nimia petulantia, in eccleſiis irreuerentia, turbulenta foris concitatio, atque in omni loco ſeſe efferens impudentia, et penè proiecta audacia. Quare Epiſcopi, qui omni morum ſpeculationi ſanctè inuigilare debent, uideant, ne grauiores offenſiones inde exiſtāt: proinde et cum magiſtratibus, decurionibuſue agant, ut aliqua inita ratione ei rei occurrant; et prætereà ſacerdotes aliquos uitæ probitate, caſtiſſimiſq. moribus præſtantes, alioſq. pios uiros, et ſalutis animarum zelo accenſos deligant: qui puerorum ſcholas ſæpe inuiſant, mores, et uitam eorum perquirant; in Dei timore, officijſq. chriſtianæ inſtitutionis illos contineant; idq. omne cum parentibus, magiſtris, præceptoribuſq. agant. Curentq. ut pius aliquis ciuitatis locus, piaue confraternitas id oneris ſuſcipiat, quemadmodum alicubi fit, ut huius generis uagantes pueri colligantur, eorumq. effrenatis moribus opportunè conſulatur. Quod ſi hac non ſucceſſerit, aliam omnem, quæ ſibi potior uideatur, rationem ineant, ut puerorum effrenatæ libertati, quæ multa ſpiritalia incommoda parit, rectiſſime occurratur.

Nullo uerò modò patiantur, ut huiuſmodi pueri eccleſiam perturbent: quod ea maximè ratione præſtabitur, ſi parentes, uel ij, ad quos id pertinet, liberos ſuos teneræ ætatis apud ſe teneant, ſecum ducant, eiſq. oſtendant, piè, ſuppliciterq. orare, et ſacris intereſſe.

Quæ ad ſcholas, confratrias, et ad loca pia pertinent.

NE cuiuſuis cōfratriæ, ſcholæue præfectus in ſcholæ ſuæ numero quemquam, doctrinæ chriſtianæ rudem, atque ignarum aſcribi permittat, cuiuſcumque ætatis, aut conditionis ille ſit. Id uerò curæ ſit ſacerdoti proprio illius ſcholæ, uel parocho, in cuius finibus eſt.

NE facinoroſi homines, neue turpis uitæ, aut infamiæ labe notati, in diſciplinatorum, alteriuſue generis confratrijs, aſcribantur. Si qui uerò iam aſcripti ſunt, ſi moniti, honeſtæ uitæ rationibus ſe non conformarint, à confratrum numero, Epiſcopali auctoritate, et cura amoueantur.

NE à diſciplinatorum, confratrumue alterius generis præfecto cuiquam, qui in confratria aſcribendus ſit, amictum, quod inſigne confratriæ eſt, dari liceat, niſi præſente parocho, aliouе ſacerdote, qui amictū illum ſtatis precibus benedicat. Quem amictum confratres ne umquam domi, aliouе loco, ſed in ſchola aſſeruent. Qui uerò è confratria aut abibunt, aut eijcientur: illum confratriæ ipſi dimittant, præfectoq. ſine ulla exceptione tradant.

LAICI confratres cuiuſcunque confratriæ, de fidei dogmatibus ne diſceptationes, colloquia, ſermoneſue habeant. Videat prætereà Epiſcopus diligenter, ut in oratorijs ſuis collocutiones de ijs tantùm rebus inſtituant, quarum tractatio, et collocutio, laicalis ordinis hominibus conueniat.

NE quicquam, quod uulgari ſermone conſcriptum ſit, in

ulla cuiusuis generis confratria, ſcholaue legi, recitariue liceat, niſi primùm ab Epiſcopo, uel ab eo, cui ille mandarit, recognitum ſit, et ſubſcriptione comprobatum.

QVO tempore in baſilica cathedrali, eccleſiaue parochiali officium ueſperarum celebratur, tunc ne in ullis confratriæ, ſcholaue oratorijs ciuitatis, aut loci illius ab eiſdem confratribus, recitari liceat officia, ſed uel ante, uel poſt recitentur, ita tamen ut non ſolum eiuſmodi officiorum occaſione non diuertantur illi à diuinis officijs publicis; ſed nec etiam à ſcholis doctrinæ chriſtianæ, in quibus eiuſmodi confratres utiles adiutores, et operarij eſſe ſolent.

DIſciplinati, confratresue cuiuſcumque ſcholæ, cum proceſſiones, ſupplicationesue colligiatim ipſi agunt, capellanum, ſacerdotemue alium adhibeant: cuius ſit, eam religioſam actionem dirigere, niſi cum aliquando ſine ſacerdote proceſſionis, ſupplicationisue agendæ facultatem à parocho, aut ab Epiſcopo impetrarint.

NE confratri cuiquam ad confratriæ eccleſiam, oratoriumue arma ullius generis ferre liceat, niſi pro dignitatis ſuæ, aut officij, quod gerit, ratione, hoc alicui cõueniens ſit. Nemini autem unquam, cum confratriæ amictu indutus eſt, id liceat.

NE in confratriarum, ſcholarumue oratorijs, eccleſiiſue cadauera, etiam ſodalium ſepelliri liceat, niſi id licere ex certis priuilegij tabulis, aut probata conſuetudinis immemorabili uſu conſtiterit Epiſcopo. Vbi uerò confratribus ius ſepulturæ tantum conceſſum eſt, alij nemini, neque electionis etiã iure, ibi ſepelliri liceat, ſed ne confratribus quidem ipſis, niſi per ſex menſes ante obitum in ſodalitio ritè adſcriptus ſit.

NE cuiquam confratriæ uſquam eleemosynam quæritare liceat, niſi facultate, quæ litteris exarata ſit, ab Epiſcopo impetrata.

NE in ullo diſciplinatorum, aliarumue ſcholarum confratria, officiales, miniſtroſue creari, aut eligi liceat, niſi uel parocho, uel alio ſacerdote ab Epiſcopo conſtituto, præſente, ſi modò aliud Epiſcopo nõ uideatur.

QVAE cumque et in hoc quinto Concilio, et in alijs ſuperioribus de diſciplinatorum ſcholis, alijſue confratrijs, etiam laicalibus conſtituta, aut præſcripta ſunt, ea Epiſcopus ab illis inuiolatè, integreq. ſeruari mandet; etiamſi in eccleſiis regularium illæ ſcholæ, confraternitateſue erectæ ſint, exerceanturue, ità ut ſi quid contrà ab eiſdem uſquam factum erit, id pro culpæ modo ab Epiſcopo grauiter puniatur arbitratu ſuo.

CHARITATIS, beneficentiæq. omnibus officijs quæ in proximos cõferuntur, magnam cæleſtis gloriæ mercedem propoſitam eſſe, ſacræ litteræ oſtendunt, ſed illa maxime Deo grata, atque accepta opera ſunt, quibus benignè ſit, et ſuccurritur egentiſſimis hominibus, ægrotis, ac peregrinis. Itaque, ut quæ ad eam rationem pertinent, legibus, et ſanctionibus communita, rectè obſeruentur, hæc pro paſtoralis curæ noſtræ munere decernimus.

Primo hoſpitalarius, iſue, cui hoſpitalium ædium cuſtodia committitur, uir ſit, cuius fides, pietas, uitæ innocentia, ſedulitas, charitas grauium uirorum teſtimonio commendata ſit.

Caueat, ne à quoquam, cum hoſpitium ingreditur, aut, cum inde diſcedit, quicquam, uel minimum, ac ne ſpontè quidem oblatum, exigat, petat, accipiatue.

Ne cum mendicis, qui ad quæſtum omni ſimulandi arte utuntur, aliquam turpis lucri pactionem, pro ijs recipiendis, ineat.

Curet item, ne quid peregrini, aduenæ, pauperesq. hoſpitio excepti, contrà chriſtianam pietatem, bonosq. mores admittant.

Quinimo certam horam, tum mane, tum ueſperi præſcribat, qua, ictibus paruulæ campanæ datis, omnes ſimul aliquantiſper orent.

Doctrinæ chriſtianæ inſtitutionem introducat, qua præfinito aliquo temporis ſpatio erudiantur.

Si enim ijs ad corporis uictum, curamq. benignè ſuppeditatur, illud etiam maximè curandum eſt, ut ſpiritale doctrinæ chriſtianæ pabulum eiſdem tribuatur.

Ne pueros unà cum adoleſcentioribus, maioribusq. natu in eodem lecto cubare permittat.

Neque item eos, qui integra ualetudine ſunt, cum ægrotis, aliquo morbo laborantibus

Qui autem integra ſunt ualetudine, ne diutius triduo in hoſpitio morentur, niſi aliter ex ipſius hoſpitalis inſtituto permittatur.

At cum eoſdem paucis poſt diebus redire animaduerterit, inueſtiget diligenter, quouſque iter fecerint: ac ſedulò uideat, ne ij modo ad hoc, modò ad illud hoſpitale domicilium diuertentes, ſe peregrinos fingant, de urbe, oppidoue tamen uerè non exeant, turpi quæſtui, atque etiam aleis, multisq. alijs flagitijs operam dantes, quod aliquando euenire compertum eſt.

Studioſe Epiſcopus curet, ut in ædibus hoſpitalibus, quæ unione, ut uocant, iure, alij domui hoſpitali adiunctæ ſunt, ubi lõgo temporis ſpatio hoſpitalitas intermiſſa eſt, quàm primum reſtituatur, ut iuris eſt.

Quæ ad moniales pertinent.

MEMINERIT *Epiſcopus, ſe, ut eſt Bonifacij Octaui Pont. et Concilij Tridentini edita ſanctio, diuini iudicij obteſtationem, ac maledictionis æternæ exterminationem eſſe ſubiturum, ſi in monialium, etiam quæ ab ſua iuriſdictione liberæ, immuneſq. ſunt, clauſura, reſtituenda, atque adeò conſeruanda ſe negligenter geſſerit. Quare ſtudioſe in eo euigilet paſtorali ſollicitudine, ut non modò in monaſterijs ſuæ curæ, iuriq. ſubiectis, uerum in illis, quorum curationi regulares cuiuſuis ordinis præſunt, illa omni ex parte, ut diligentiſſimè fieri poteſt, ſeruetur, propoſitis etiã Tridentini eiuſdem Concilij, et arbitrij ſui pœnis.*

Con-

Contrà moniales item, et illas etiam, quarum curam regulares gerunt, ſi quando è clauſura finibus, exierint, facultate à ſede Apoſtolica non impetrata, cenſuris eccleſiaſticis, alijsq. iuris remedijs agat, prout è re eſſe uiderit.

SI quando, moniales, legitima facultate, ad aliquod monaſterium transferri contigerit; eam curam, cogitationemq. Epiſcopus ſuſcipiat, ut quo à pauciſſimis conſpiciantur, benè mane, ſub auroram ſcilicet, à uiris ætate, morumq. honeſtate grauibus, cognationeq. propinquioribus eo deducantur.

CAueant, qui ab Epiſcopo, ſuperioreue facultatem habent ingrediendi monaſterium, ne pro libito intrà eius ſepta, datæ facultatis prætextu ingrediantur, ſed tunc ſolum, cum urgens neceſſitas depoſcet, ut ne ex ſanctiſſimi Pontificis Gregorij XIII. ſanctione, excommunicationis pœnam ſtatim ſubeant, à qua, niſi per ſedem Apoſtolicam abſolui non poſſunt.

Ne præterea religioſis hominibus ſepta monaſterij, etiam ſuæ curæ commiſſi ingredi liceat, ne ea quidèm cauſa, ut teſtantium, qui in monialium eccleſia uel ſepelliri, uel anniuerſaria quotannis agi uoluerunt, piæ uoluntati ſatisfaciant: ſed quæ anniuerſaria ex teſtamento debentur, in earum exteriori eccleſia præſtent.

Nec uerò proceſſionis, in ſolemnitate Corporis Domini agendæ cauſa, confeſſarius ſacerdos, aut alius ſuperior eò ingrediatur, ac ne Epiſcopus quidē eo nomine, neque alios ingredi patiatur.

Neque item cauſa uel monialium cubiculis benedicendi, uel ea, locaue monaſterij aqua benedicta aſpergendi.

Nec etiam cum ueſtitus ſacer puellis tradendus eſt, uel illæ ad profeſſionem admittendæ ſunt, uel miniſtrandum Sacramentum confirmationis, Epiſcopus, ſuperiorue tam regularis, quàm ſæcularis, aut confeſſarius, aliusue ad ſeptu monaſterij introeat: ſed in eccleſia exteriori, ubi ſanctiſſimæ Euchariſtiæ Sacramentum ad feneſtellam miniſtratur, hæc illis, uel puellis, uel monialibus in eccleſia interiori manentibus, præſtentur.

Neque Miſſæ celebrandæ cauſa, ad interiorem eccleſiam, monaſterijue ſepta, Epiſcopus, ſuperiorue introeat unquam; niſi tantùm, cum præfectu monaſterij, aut alia monialis conſecranda eſt; tuncq. ne moniales egrediantur, ſed is adiunctis etiam, quos ad miniſterium cōficiēdum neceſſarios habet, miniſtris, introeat licet, intus Miſſam celebret, ritumq. conſecrandi, adhibeat, ad Pontificalis libri præſcriptum.

MOnialis ne atramentarium calamum, aliudue cuiuſuis generis inſtrumentum, quod ad ſcribendum uſui ſit, in cella, alioue loco priuatim habeat.

Quòd ſi quando ſcribere neceſſe habet, id ne faciat, niſi præfectæ conceſſu.

Hæc uerò ne facilè concedat, permittatue, ſed explorata, perſpectaq. ſcribendi cauſa: euq. graui, et neceſſariu, facultatem det de atramentario, cæterisq. ad ſcriptionem neceſſarijs accommodet: quæ ubi monialis adhibuerit, quàmprimū præfecta reſtituat, ſimulq. rectè oſtendat, quæcumque ſcripſerit.

MOniales, libros cuiusuis generis apud ſe minimè retineant, niſi quos Epiſcopus, uel is, cui id curæ dederit, ſcripto approbarit.

CUM nouitiæ, anteaquam profeſſionem præſtet, uoluntatem Epiſcopus pro facultate, ſibi decreto Tridentino data, explorare uolet, hoc agere ei liceat, loco, ubi crates monaſterij ſunt, nec propterea à ſeptis illa egrediatur: niſi cauſa ſit, probabiliſue eiuſdem Epiſcopi iudicio ſuſpicio, quamobrem potius eſſe cenſuerit, ut alio loco eius uoluntas perquiratur: tuncq. uel in eccleſiam monaſterij exteriorem, uel in aliam proximā, prout commodius, decentiusue fieri uiderit, illam perduci iubeat. Qua in eccleſia, præſentibus matronis duabus, ætate grauibus, honeſtis, et nouitiæ gradu cognationis, quantum poteſt, propinquioribus, quas ipſa, aut moniales delegerint, eius animum, uoluntatemq. Epiſcopus rectè indaget, loco paulò remotiori, ita, ut quæ adſunt, matronæ uidere, non tamen auribus percipere poſſint indagationem, reſponſioneſue.

UT et in puellis, moniali ueſtitu induendis, et in admittendis ad profeſſionem nouitijs, unus, idemq. ritus ab prouincia Epiſcopis adhibeatur, cum eius generis regulæ uaria illæ quidem, ac planè inter ſe diuerſa, diſſimilesq. ſint; liber de eo ritu, huius ſynodi prouincialis auctoritate per nos edetur, ad cuius præſcriptum omnis ea ratio ineatur tum puellas induendi, tum nouitias ad profeſſionem admittendi.

SI quæ monialium præfecta, earumq. ſuperior regularis uirginem aliquam non explorata per Epiſcopum illius uoluntate, examineue adhibito, religioſum ueſtitum ſuſcipere, aut profeſſionem conficere permiſerit; ab ipſo Epiſcopo ſeuera pœna afficiatur.

Quæ generatim ad hæc decreta, conſtitutioneſue pertinent.

OMNI Epiſcopalis ſollicitudinis officio, ſtudioq. uigilanti Epiſcopi pro ſui muneris ratione in eam curam incumbant, ut quæcumque et in ſuperioribus noſtris Concilijs, et in hac quinta ſynodo prouinciali, decreta, conſtitutaq. ſunt, diligentem, atque adeò omnem executionem, quemadmodum par eſt, planè habeant. Quicumque uerò uel uniuerſi, uel ſinguli, quorū intereſt, non paruerint, aut aliquid contrà commiſerint, admiſerintue, ij mulctas, et pœnas luant ijs ipſis decretis ſancitas, tum alias præterea eccleſiaſticis, conciliaribusq. ſanctionibus, et canonum iure præſcriptas. Compellanturq. præterea ab Epiſcopo ad parendum omnibus iuris remedijs, alijs etiam pœnis, et cenſuris conſtitutis et irrogatis pro arbitrio ſuo.

QUAE-

QVAE cumque etiam de Sacramentorum adminiſtratione, Miſſæ ſacrificij celebratione, diuinorumq. officiorum modo, et ratione, in hac, et ſuperioribus prouincialibus ſynodis decreuimus, ea planè omnia, et ſingula ad Metropolitanam etiam, cæteraſq. quaſcumque eccleſias, ritu Ambroſiano utentes, pertinere ſancimus, ac declaramus: niſi ſi quid eiuſmodi erit, quod uel per nos, uel deinceps per ſucceſſores noſtros Archiepiſcopos nominatim, ſpeciatimq. declaretur, Ambroſianis ipſis ritibus, inſtitutisue expreſſè aduerſari.

SI in his decretis ante alteram Mediolanenſis prouinciæ ſynodum ulla difficultas orta erit, eius declarationem, tum uerò præterea omnium, quæ eiſdem decretis continentur, interpretationem, et explicationē nobis, et ſucceſſoribus noſtris Archiepiſcopis perpetuò reſeruamus, ſalua ſemper ſedis Apoſtolicæ auctoritate.

Quamcumque facultatem ex decretis, in hac prouinciali ſynodo Mediolanenſi quinta per nos editis, habent Epiſcopi; eam ipſos per ſuos Vicarios generales exequi poſſe uolumus, niſi in ijs, quæ propriè ad ordinē Epiſcopalem pertineant, aut in quibus Vicarij à ſacris canonibus, aut à Concilio Tridentino, uel à nobis expreſſè excluſi ſint.

VT nemini eorum, quæ in hac quinta prouinciali noſtra ſynodo, à nobis decreta ſunt, ignorantiam excuſari liceat, edicimus, ut ex quo primum die edita in ualuis Metropolitanæ eccleſiæ propoſita fuerint, ad duos menſes, omnes ſe, et his decretis, et, ſi contrafecerint, pœnis, quæ eis continentur, teneri intelligant. Ab eo etiam affixionis die, eorum decretorum temporis initium ſumendum decernimus, quibus aliquid intra certum tempus præſtari iubemus.

VNVSquiſque præterea Epiſcopus ea omnia, et ſingula in proxima diœceſana ſynodo legi, ac recitari iubebit, et, ſi ita expedire cenſuerit, ſuæ quoque cathedralis eccleſiæ ualuis proponi, quò ſtudioſius omnium animis eorum præcepta fixè inhæreant.

Singulæ etiam cathedrales, et collegiatæ, et parochiales eccleſiæ huius prouinciæ has noſtras conſtitutiones aliquo loco collocatas, perpetuò aſſeruent.

OMNIA, et ſingula, quæ à nobis, in hac quinta prouinciali ſynodo decreta, actaq. ſunt, quæ debemus, obedientia, ac reuerentia, auctoritati, ac iudicio ſanctæ Romanæ, Eccleſiæ omniū eccleſiarū matris, et magiſtræ, ſemper emendanda, et corrigenda ſubijcimus.

LAVS DEO.

FINIS CONCILII QVINTI.

SVBSCRIPTIO EPISCOPORVM.

Nos. CAROLVS S. R. E Presbyter Cardinalis tit. ſanctæ Praxedis, Dei, et Apoſtolicæ ſedis gratia Archiepiſcopus Mediolanenſis de conſilio, et aſſenſu Reuerendiſſimorum Coepiſcoporum noſtrorum ſubſcripſimus.

Ego Cæſar Epiſc. Derton. cōſentiens ſubſcripſi.

Ego Hieronymus Epiſcopus Lauden. conſentiens ſubſcripſi.

Ego Petrus Epiſcop. Aquen. cōſentiēs ſubſcripſi.

Ego Dominicus Epiſcopus Brixien conſentiens ſubſcripſi.

Ego Nicolaus Epiſcopus Cremonen conſentiens ſubſcripſi.

Ego Hieronymus Epiſcopus Bergomi conſentiens ſubſcripſi.

Ego F. Dominicus Epiſcopus Aſten. conſentiens ſubſcripſi.

Ego Guarnerius Epiſcopus Alexandrinen. conſentiens ſubſcripſi.

Ego Io. Franciſcus Epiſcopus Vercellen. conſentiens ſubſcripſi.

Ego Vincētius Epiſ. Alben. cōſentiēs ſubſcripſi.

Ego Franciſcus Epiſcopus Vintimilien. conſentiens ſubſcripſi.

Ego Cæſar Epiſ. Sauonen. cōſentiens ſubſcripſi.

Ego Alexander Epiſcopus Caſalen. conſentiens ſubſcripſi.

Ego Alexander Epiſcopus Vigleuanen. conſentiens ſubſcripſi.

Ego P. Cotta Epiſcopus Nouariæ conſentiens ſubſcripſi.

INDICTIO FVTVRI CONCILII SEXTI PROVINCIALIS.

CAROLVS MISERATIONE DIVINA TIT. S. Praxedis S. R. E Presbyter Cardinalis, ſanctæq. Mediolan. Eccleſiæ Archiepiſcopus.

OMNIBVS, et ſingulis Reuerendiſſimis dominis Epiſcopis, qui et hic adſunt, et ſynodo prouinciali Mediolanenſi, quacunque ratione intereſſe debent, omnibusq. item Capitulis, et Eccleſiarum cathedralium Procuratoribus, indicimus, ſignificamus, denunciamus, et intimamus proximam ſequentem ſynodū Prouincialem Mediolanenſem ſextam, Deo omnipotente auctore, et ad eius laudem, hac eadem in urbe, hoc ipſo loco, Anno M. D. LXXXII. die decimo menſis Maij, proximè ſequentis, qui dies erit feria quinta Dominicæ tertiæ poſt Paſcha Reſurrectionis D. N. Ieſu Chriſti inchoandam, et celebrandam eſſe. Quamobrem eos omnes, et ſingulos Reuerendiſſimos dominos Epiſcopos monemus: Procuratores uero Eccleſiarum cathedralium inuitamus, ut eo die ad ſynodum Prouincialem ſextam, iuuante Deo, Mediolani celebrandam, conſtituto, hic omnino interſint: niſi diem celebrationis ipſius ſynodi aliqua ex cauſa à nobis prorogatum fuiſſe, noſtris ad eos datis litteris intellexerint. Quod ſi ipſorum Reuerendiſſ. Epiſcoporum noſtrorum aliquis legitimo tunc detentus erit impedimento, nuncium, procuratoremue ad ſe excuſandū, atque ad id impedimentum probandum ad nos mittat: cui etiam facultas ab ipſo detur, ea omnia, et ſingula, nomine ſuo, et eccleſiæ ſuæ recipiendi, quæ, diuina gratia auxiliante, in ipſa ſynodo à nobis de conſilio, et aſſenſu Reuerendiſſimorum Coepiſcoporum noſtrorum conſtituentur, decernenturue.

Oratio

ORATIO

CAROLI CARDINALIS TIT. S. PRAXEDIS ARCHIEPISCOPI,

IN CONCILIO PROVINCIALI I. HABITA

DEI ſummo erga nos beneficio factum eſt, Patres Reuerendiſſimi, ut Tridentinum œcumenicum concilium, triginta ante annis inchoatum, ſed uarie intermiſſum, ſingulari Pij Quarti, Pont. Max. pietate, ac prudentia reuocatum, inſigni frequentiſſimorum patrum uirtute, atque doctrina, ſuperiore anno mirabiliter abſolueretur. Quo in concilio cum omnia præclare conſtituta ſint, quæ ad explicandam fidei ueritatem, et ad reſtituendam eccleſiaſticæ diſciplinæ integritatem pertinebant, diuinitus profecto, Patres, illud decreuiſtis, ut conciliorum prouincialium, quæ iamdiu haberi deſierant, uſus aliquando renouaretur, ex quo certiſſimum eſt, chriſtianam rempublicam uberrimos ſalutis fructus eſſe percepturam. Et quidem natura, et ratione ipſa ducimur, ut in grauioribus rebus deliberandis aliorum conſilia exquiramus: uel quòd cautior deliberatio eſt, ſi ad noſtrum iudicium multorum ſententia acceſſerit, uel quia apud illos, quibus conſulere maxime cupimus, maiorem auctoritatem, et pondus habet conſultatio, in quam plures conſenſerint. Eſt huius in eccleſia inſtituti auctor Chriſtus Dominus, magiſtriq. Apoſtoli. nam eius certa quidem ſane eſt illa promiſſio, cum ſuam opem, ſuumq. auxilium, ſe denique ipſum, eiuſmodi patrum conuentibus, rite celebratis, pollicetur, et defert. Vbi fuerunt, *inquit*, duo, uel tres congregati in nomine meo, ibi ego ſum in medio eorum: *itemq.* Si duo ex uobis conſenſerint ſuper terram de omni re, quamcumque petierint, fiet illis a patre meo. *Apoſtoli autem et ſi doctore ſpiritu ſancto uberem omnium rerum cognitionem ſinguli acceperant: tamen ſi quid grauius, publice præſertim, agendum eſſet; hac conſultandi ratione uti conſueuerunt, quam ut ceteri etiam conſeruarent, lege ſanxerunt, ut bis in annos ſingulos concilia ab Epiſcopis haberentur. Innumerabiles deinceps ſanctiones ſunt conſtitutæ, decretaq. promulgata et ab ſummis pontificibus, et a concilijs tum œcumenicis, tum prouincialibus de retinenda, aut certe repetenda hac ſynodorum conſuetudine, quemadmodum temporum ratio poſtulabat. Atque utinam quæ à ſanctiſſimis illis uiris culta, et poſteritati ad ſalutem eccleſiæ tradita ratio eſt, prouincialium conciliorum, eam nos ad hanc diem pie conſtanterq. retinuiſſemus; et quantum illi conſilij, et uoluntatis ad prodendum poſteris optimum inſtitutum, tantum nos pietatis et diligentiæ ad tuendum adhibuiſſemus. Huius enim conſuetudinis intermiſſio, difficile eſt dictu, quantas calamitates in chriſtianam rempublicam inuexerit. nam iudicij metu ſublato, cum præter ſummum Romanum Pontificem nemo eſſet, qui a Dominicis gregis paſtoribus Depoſiti cuſtodiam, tritici diſpenſationem, uineæ cultum, et uillicationis ſuæ functionem recognoſceret, ſortem cum fœnore exigeret, et à ſingulis grauiſſimi, multiplicisq. officij, more maiorum, rationem expoſceret: tum miſerabiliter prolapſa eſt inſtitutio eccleſiaſticæ diſciplinæ; tum qui alios in officio continere debebant, maxime ipſi ab officij ſemita declinauerunt. Hic nota ſunt uobis, Patres, eccleſiæ Dei uulnera, quæ libenter prætereo, quia ſine acerbiſſimo doloris ſenſu nec à me commemorari, neque à uobis audiri poſſe exiſtimo. Ergo ſingulari uirtute, ac prudentia ueſtra grauiſſimis malis remedium inuentum eſt, hac renouatione prouincialium conciliorum: reliquum modò erat, ut ſapienter excogitata medicina ægrotis prouincijs ſalutariter adhiberetur. Cui nos officio pro noſtri Metropolitani muneris ratione, proq. amore in hanc urbem, quam apud nos, et pietatem parentis, et charitatem filiæ obtinere libentiſſime profitemur, ſi per debitam obedientiam licuiſſet, primo quoque tempore ſatisfacere ſtuduiſſemus. Cum primum igitur huius rei data eſt facultas, eam illam ſummo ſtudio amplexi ſumus, eo animo, atque conſilio, ut, Deo auctore, uobis adiutoribus, obeundi muneris tarditatem actionum grauitate, et diligentia compenſemus. Itaque huc omnes conuenimus, ut ex hac quaſi ſpecula ſingulis prouinciæ noſtræ partibus circumſpectis, Ezechielis Prophetæ uoce diuina admoniti, quod perijt requiramus, quod abiectum eſt reducamus, quod confractum eſt alligemus, quod infirmum eſt conſolidemus, quod pingue et forte cuſtodiamus. Id omne, ut præſtare poſſimus, petendum à Deo in primis eſt ſummis precibus, ſummaq. uitæ integritate et innocentia, atque in proximos charitate, ut nobis ſuo lumine præluceat, conſilia et actiones noſtras ſua gratia proſequatur. Quemadmodum autem neminem noſtrum, ut cuiuſque conditio tulit, aut ætas, aut labor, aut ualetudo, aut itineris longitudo retardauit, quo minus in hunc locum frequentes ante ſtatutum diem conueniremus, qua in re priuata commoda communi officio poſthabuimus: ſic ad ipſam conſultandi, et decernendi rationem curandum eſt ut integram optimamq. mentem, ac uoluntatem afferamus, uim publici muneris priuatis commodis anteponamus, eorum utilitati, quibus præſumus, non noſtris rationibus ſeruiamus. Hoc ſane enim eſt, non quæ noſtra, ſed quæ Dei ſunt, quærere. Hoc munus paſtoris, hoc ducis officium, hæ gubernatoris partes ſunt, ut gregi, militibus, naui potiſſimum proſpiciant: nam ſubditorum ſalute præfecti incolumitas continetur. Et quia tria præcipue ſunt, quæ ex Tridentini Concilij auctoritate in prouincialibus concilijs agi, et confici oportet, ut delicta corrigantur, mores ad optimam diſciplinam reuocentur, et tollantur, dirimanturq. controuerſiæ: primum illud erit iaciendum tamquam firmiſſimum totius ædificij fundamentum, ut*

omnibus,et ſingulis, quæ a Sacro Tridentino concilio definita, ac ſtatuta ſunt, palam receptis, deteſtantes hæreſes omnes, quæ à ſacris canonibus, concilyſq. œcumenicis, præſertim veró Tridentino, damnatæ ſunt, ueram obedientiam ſummo Romano Pontifici ſpondeamus, fidemq. ſine qua impoſſibile eſt placere Deo, ex præſcripto eiuſdem concilij, ac ſanctiſſimi D. N. ratione et formula profiteamur: et ad eius in prouincia noſtra tuendam integritatem, id quod ad hanc diem nobis præſtitiſſe uidetur Dei benignitas, opportuna præſidia, ſummamq. diligentiam et uigilantiam pro locorum et temporum periculo adhibeamus. Deinde in delictis corrigendis illa nobis ineunda ratio eſt, ut pro ui et modo morborum, ægrorumq. natura medicinam accommodemus, nunc lenibus admonitionis et obiurgationis remedijs errata caſtigantes, nunc acriori curatione utentes, denique exulceratis partibus ferrum et ignem admouentes, quemadmodum mali ratio, et contagionis periculum poſtulabit, memores ſemper nos eſſe patres, non dominos. Morum autem diſciplinam facile reſtituemus, ſi qua ratione, quibusue factis primum conſtituta, diuq. conſeruata eſt, eandem nos in reſtituenda adhibebimus, illorum ueſtigia perſequentes, qui hanc bonorum amplitudinem nobis, Deo auctore, ſua uirtute pepererunt. Proponamus nobis quæſo, Patres, illorum uitæ ſanctitatem, et in adminiſtratione ſui officij ſapientiam. Erant integri, caſti, ſimplices, modeſti, humiles, bene morati, in oratione, et lectione aſſidui, ſui deſpicientes, in alienæ ſalutis cura et cogitatione defixi, conſilio, et opera benigni, hoſpitales, in domeſtico cultu et uictu parci, in alios benefici et liberales. Erant uigilantes ſuper gregibus ſuis, uineam Domini ſumma diligentia, et labore colentes, et cuſtodientes. Paſcebant aſſidue oues, ſibi commiſſas, triplici ſalutis cibo, uerbo, exemplo, et ſacramentis, memores quoque, et imitatores ſummi paſtoris Chriſti, qui pro uniuerſo grege ſuo ſanguinem, et uitam profudit, ipſi pro ſuarum ouium incolumitate quemuis excipere laborem, ſubire omnes caſus, omnem uim, atque iniuriam perferre, denique ut bonus ille paſtor euangelicus, animam ſuam pro ouibus ponere non dubitabunt, nullum inde huius uitæ fructum expectantes, ut maximos cæleſtis retributionis fructus conſequerentur. Hæc ſi, ut debemus, Patres, ante oculos habebimus, facile intelligemus, quid in reſtitutione eccleſiaſticæ diſciplinæ nobis ſit hoc tempore agendum. In quo illud etiam animaduertendum erit, ut, quemadmodum in conformanda, et conſtituenda eccleſiaſtica ratione Chriſtus Dominus ab ipſis Apoſtolis, quos chriſtianæ uitæ magiſtros eſſe uoluerat, initium fecit: ſic nos a nobis ipſis paſtoribus, quos uiuendi exempla et præcepta alijs tradere oportet, in conformanda reſtituendaq. morum diſciplina exordiamur. Hæc officia ſi quo debemus ſtudio præſtiterimus, parui profecto negotij erit ſedare controuerſias, id quod nobis Tridentina synodus faciendum propoſuit. Nam ſublata cupiditate, quæ eſt omnium radix, et ſemen diſſenſionum, facile præſentis temporis diſcordias componemus: nullumq. in poſterum diſſidendi locum cuiquam in prouincia noſtra relinquemus. Quare ad piam hanc, neceſſariamq. muneris noſtri curam, ac diligentiam, Patres, toto pectore incumbamus: hoc acceptabili tempore, hac die ſalutis, quam fecit Dominus, enitamur, ut, quantum conſilio, opera, actionibuſq. Spiritu Sancto duce, et moderatore poſſumus, tantum ad conſtituendam communis prouinciæ incolumitatem afferamus. Ampliſſima hæc, et nobiliſſima ciuitas Mediolanenſis charitatem et ſapientiam ueſtram implorat: hanc ſinguli uniuſcuiuſque ueſtrum greges incredibiliter requirunt, tota prouincia re magis, quàm uoce depoſcit. Hoc optimus et maximus rex Philippus, in cuius regia dignitate, ut uerbo complectar, ſacerdotalem animum licet agnoſcere, hoc ceteri huius prouinciæ principes, de populorum ſalute ſolliciti, a nobis deſiderant, quorum ſtudia, atque officia non uereor ne uobis ſanctiſq. huius synodi decretis ſemper adſint, eamq. poteſtatem, quam à Deo acceperunt, ad Dei et cultum, et uoluntatem libentiſſime conferant. Poſtulat ſacroſancta Tridentina synodus, ut ne tot, tantiq. labores, à ſanctiſſimis patribus in ea ſuſcepti, breui tempore intereant. Hoc uehementer expectat Pius Pontifex Maximus ex illo præſertim die, quo nos ab adminiſtratione conſiliorum ſuorum, et procuratione eccleſiæ ad nos dimiſit. Cui date quæſo, ut et profectionis noſtræ, et ueſtrorum laborum uberes fructus deferre poſſim, præclaras ſcilicet ſalutareſq. huius concilij actiones. Hoc ipſum exigit ueſtra uirtus, quam in publico orbis terrarum conuentu ſpectatam, et cognitam, nunc in ueſtrorum populorum uita, ac ſalute tuenda debetis exprimere. Hoc denique flagitat à nobis Chriſtus Ieſus, ut conſtet ſibi ratio officij noſtri erga oues, quas, precio ſanguinis ſui redemptas, noſtræ fidei prudentiæq commendauit, et concredidit: ne quando ſanguinem illarum de manu noſtra requirat, ſi, quod Dei benignitas prohibeat, culpa, aut negligentia noſtra eas diripi, aut diſpelli patiemur.

ORATIO

Caroli Cardinalis Tit. S. Praxedis, et Archiepiſcopi, habita in prouinciali Concilio II.

ET ſi quod, duce ſpiritu ſancto, a Tridentinis patribus decretũ eſt, ut tertio quoque anno prouinciales synodi habeantur, hæc cauſa, Patres Reuerẽdiſsimi, ſatis explorata eſt, et ea quidẽ iuſtiſſima, quãobrem iam, tribus poſt primum noſtrum congreſſum annis, huc iterum conueniremus: tamen ſiquis rem ipſam attente intuetur, facile animaduertet, hoc iterati concilij officium non ſolum Tridentino iuſſui debitum, uerum etiam et temporum conditioni, et paſtorali noſtro muneri, et initijs, quæ proximo ſuperiori concilio iecimus, conſequens, ac plane neceſſarium. Iam cognoſcitis, iam ſcitis, qua in perturbatione Reipub. chriſtiana ſtatus uerſetur; quàm funeſta hæreſum faces infinitimis prouincijs

iam

iam diu excitatæ, quàm turbulenti inde in Gallia motus, quàm multæ ſtrages, quot pugnæ editæ ſint. quid? quod templa uel anguſtiſſima diruta, delubra religioſiſſimis imaginibus, et ſignis, et ornamentis ſpoliata, uaſa ſacra crepta, reliquiæ ſanctorum diſſipatæ, ſacerdotes et religioſi uiri interfecti, ſacræ uirgines iniurioſius tractatæ, diuina polluta, omnia denique proſtrata iacent. Quouſque tandem iraſceris Domine? quouſque tandem uineam, quam plantauit dextera tua, et populum Chriſti Ieſu filij tui ſanguine expiatum, uidebimus ita crudeliter, ita fœde diripi, uaſtari, diſſipari? quouſque cibabis nos pane lacrymarum, potum dabis nobis in lacrymis, et in menſura? Hæc autem mala, quę peſtifera ſunt, quæ pernicioſa, et ſi a nobis interiecto quodam ſpatio abeſſe uidentur, ita tamen undique nos circumſtant, et in foribus ipſis prope adſunt, ut in ſingulas horas, uel momenta potius timendum ſit, ne hæc aquarum uis in hanc prouinciam erumpat, totamq. fluctibus ſuis euertat, niſi Dei ope, et paſtorum ſumma uigilantia occuratur. Verum alia incommoda ſunt, et ea quidem non leuia, quæ cum in uiſceribus prouinciæ noſtræ hæreant, nos ualde admodum commouere debent. nam et ſi ſuperiori noſtro conuentu multa, auctore Deo, decreuimus, multaq. poſt paſtoralibus noſtris uigilijs egimus, ut bene conſtituendæ huius prouinciæ ſignum aliquod ſuſtuliſſe uideamur: tamen multi adhuc ſunt inueterati morum errores, et alia item, quæ a nobis cum emendationem plane deſiderent, in ijs corrigendis noſtræ curæ, ac ſolicitudines hoc tempore euigilare debent. ea eſt enim horum temporum condicio, ut homines, alij mundi potius, quàm Dei amatores, animum ijs rebus adiungant, quæ ad diuitiarum in primis, et carnis ſollicitudinem, curamq. ſpectant; alios uero alijs illecebris, alijs fallacijs, quaſi uinculis quibuſdam irretitos teneat perpetuus ille humani generis hoſtis, qui, tanquam leo rugiens, mortales circumit, quærens quem deuoret. Si denique prouinciam uniuerſam luſtramus, omnia ad carnis occaſionem, reclamante Apoſtolo, traducta, in eo ſtatu eſſe cernimus, ut adumbrata quædam, non ſolida illa, ueræq. pietatis chriſtianæ ſpecies retineri uideatur. Hæc mala quidem inteſtina cum ſint, et ſi illis, quibus finitimas prouincias afflictas diximus genere inferiora, eiuſmodi tamen ſunt, ex quibus cum argumenti cuiuſdam ſpecies, uulgi indicio, hæreticis ſubminiſtrari uidetur ad ſuos tuendos errores: tum etiam, id quod Deus auertat, fieri facile poſſet, ut hominibus noſtris, ſi in conſcientiæ prauo habitu eos obſordeſcere patiemur, quaſi fores aperirentur, aditusq. pateſieret ad nefariam hæreſum labem. idq. cum ex multis alijs, peneq innumerabilibus exemplis, tum uel ex hoc uno potiſſimum cognoſci licet, quod populus iſraeliticus cum in conuiuijs, et comeſſationibus, uiuendiq. licentia uerſaretur, impura conſcientia inquinatus, proclinius quidem delapſus eſt ad pernicioſiſſimum idolorum morbum. hoc ipſum Apoſtolus Paulus cum animaduertiſſet, Timotheum diſcipulum propterea illis uerbis admonuit: Conſcientiam bonam habe, quam multi repellentes, in fide naufragauerunt. Vnde tandem, Patres, tot ueteres hæreſes, quæ olim reſtinctæ in hæc tempora inciderunt, niſi ex deprauatis, contaminatisq. gentium moribus? ut enim uetus aliquis morbus recrudeſcit, ſi recenti uel leuiſſimo malo corpus afficitur: ſic hæreſum peſtem, quibus iam eccleſia uarijs temporibus uexata eſt, antiquorum patrum uirtutibus, tamquam ſalutaribus remedijs, olim compreſſam, noſtrorum temporum corruptela, quaſi ueterem morbum, iterum ingraueſcere uidemus. In hoc igitur rerum diſcrimine uidete, quanta nobis, qui chriſtiani exercitus anteſignani, et animarum medici ſumus, neceſſitas impoſita eſſet, ut, concilium iniremus, quo plures, et ad propulſanda pericula, et ad ſananda uulnera, in unū, ſpirituſancto duce, conuenientes, a Deo miſericordiarū et patre conſolationis auxiliū facilius imploraremus, tum etiā quo cautius res multorum iudicio, et conſenſu conſtitutæ eſſent, eo promptiori animo, propenſioriq. ad obediendum uoluntate, ab ijs ſuſciperentur, quorum ſaluti maxime conſulere debemus. Hoc noſtrum munus eſt, hoc noſtrum officium, Patres. etenim ſi in epiſcopalis dignitatis excelſa ſede collocati ſumus, tamquam e ſpecula quadam pericula proſpicere, eaq. propellere nos oportet, ſi quæ ijs imminent, qui in noſtra fide, noſtraq. cura conquieſcunt; ſi parentes item, filiorum incolumitati paternam curam adhibere; ſi paſtores, ab ouibus, quas ſacroſancta ſua morte Ieſus Chriſtus ex inferi faucibus, atque ore eripuit, nunquam oculos deijcere; et ſi quæ impura uitiorum labe extabeſcunt, ſalis acrimonia ſanare; ſi quæ demum in morum tenebris aberrantes ſint, ijs prælucere debemus. nam ut ſummus ille rerum opifex principio cum cœlum, quod intuemur, effecit, ſtellarum multitudine ornauit, quæ ſolis ſplendore illuſtratæ, in nocte ſuper terram lucerent; ſic in ſpirituali huius ſæculi renouatione prout in eccleſia, tamquam in quodam cæli firmamento, Prophetas, et Apoſtolos, Paſtores, et Doctores, qui quaſi ſtellæ, ſempiterni illius ſolis Chriſti Domini lumine illuſtrati, huic tenebricoſi ſæculi caligini præeſſent, et ab humanis mentibus tenebras depellerent quodam illuſtris, ſanctæq. diſciplinæ ſplendore. Hos igitur, quos cæleſtis ſapientia paſtores eſſe, et in Apoſtolorum tamquam in parentum locum ſuccedere uoluit; Pro patribus tuis nati ſunt tibi filij, inquit Propheta; quid eſt, cur eos parentes, eos duces, eos magiſtros non imitemur? illi in conſtituenda naſcente tunc chriſtiana Repub. in maximisq. rerum difficultatibus, hac conciliorum ratione uſi, cum confuſam illam, errorumq. tenebris implicitam mundi faciem, euangelicæ diſciplinæ lumine illuſtrarint; tum ad eam reſtituendam exemplum nobis præbuerunt, ut in tanta ſcilicet rerum perturbatione, et in hac tetra peccatorum caligine nos, qui eorum locum tenemus, osq. Domini ſumus, et e quorū labijs, tamquam ab Angelis Domini exercituum, populi legem requirunt; a fonte lucis, ſpiritu ſancto, in cuius nomine, hodierno die congreſſi ſumus, ſalutares uitæ leges haurientes, doceamus prouinciæ noſtræ homines ambulare, ut filios lucis, et afferre fructus lucis in omni iuſtitia, et bonitate, et ueritate, probantes quid ſit beneplacitum Deo, nec communicantes operibus infructuoſis tenebrarum. Nec uero exiſtimemus Patres, muneris noſtri partes omnino expletas à nobis eſſe in ijs, quæ tribus ante annis hoc ipſo in loco multa

con-

conſtituimus. quoniam, ſi rem omnem ita ſpectamus, quemadmodum ſane debemus, opus miniſterij noſtri inchoaſſe quidem, ſed perfeciſſe certe non uidebimur: at uero eſt, cur expleamus, ita rerum ſtatus poſtulat; ita ſæpe multis locis unumquemque noſtrum Apoſtolus monet: Vide, inquit, ut miniſterium, quod in Domino accepiſti, expleas, dedit enim Paſtores, et Doctores in conſummationem ſanctorum, in opus miniſterij ad ædificationem corporis Chriſti. Ergo ſi ad conſummationem, et ad perfectam quandam ſanctitatis diſciplinam tota miniſterij noſtri ratio ſpectat; inanes profecto conatus noſtri, fruſtraq. ſuſcepti eſſent labores, iactis primum illis fundamentis, niſi reliqua, quæ ad ædificij extructionem, et conſummationem deſunt, perfici contendamus omni ſummo ſtudio. Nam quo tempore huc primo in concilium conuenimus; populis noſtris, tamquam paruulis, aut certe infirmioribus, ſi præter lac, eſcam dedimus, at ſolidiorem cibum tum præbere uix potuimus; idq. Chriſtò Domino magiſtro, qui multa cum haberet, quæ Apoſtolis diceret, non omnia tamen uno tempore eos docuit, propterea quod ad ea portãda tunc ſane eſſent minus idonei. Et quemadmodum is longo temporis progreſſu, tum excitatis ſanctorum Patrum mentibus, tum ſacroſanctis habitis concilijs, eccleſiam ſuam doctrinæ ſplendore in dies magis, atque magis illuſtrare uoluit, cum uel momento temporis id ipſum præſtare potuiſſet: ſic nobis, qui matrem eccleſiam colimus, atque obſeruamus, illud ab eius benignitate ſperandum eſt, ut et nunc, et in poſterum, prout temporum ratio requiret, ea patefaciat, atque aperiat, quæcumque ſuperioris noſtri concilij temporibus non opportuna ipſius Dei ſpiritus nobis non ſuggeſſit, ut illa fidelibus noſtris tunc traderemus. Illud præterea accedit, quod quemadmodum agricolis uſu ſæpe uenit, ut poſtquam ſemel agrum bene coluerint, eumq. à rubis, inutilibusq. herbis purgarint, uites putarint, et arbores interlucarint, niſi crebro eandem culturam adhibuerint, ager, qui illorum ſtudio enituit, horridus, incultusq. fiat; ſic fideles, qui agricultura Dei ſunt, ubi noſtris uigilijs, ac ſtudijs, quæ ſuperiori concilio adhibuimus, ad aliquem nitorem adducti ſunt, niſi ſæpius ad ea, quæ poſt ſuccreuerunt, amputanda redeamus, facile ille priſtinus cultus temporis progreſſu horreſcit: tum ſi quæ etiam deprauata conſuetudo, diuturnitate fulcitur, ita alte radices egit, ut, uelut hedera, late ſeſe diffundens, ſæpe uix, aut ne uix quidem euelli queat. itaque cum in perpetua quadam agri dominici colendi ratione noſtrum munus pene totum poſitum eſſe debeat, diligentes agricolas unicuique noſtrum imitandos Deus apud Hieremiam proponit his uerbis: Ecce conſtitui te ſuper gentes, ſuper regna, ut euellas, et deſtruas, et diſperdas, et diſſipes, et ædifices, et plantes. Quòd ſi fortaſſe pauca erunt, quæ noſtris alijs conſtitutionibus addi oportere uidebuntur, utilitas tamen non parua, neque exiguus fructus ex hoc ipſo concilio extiſtet; ſi nos ſuperiora decreta in conſpectu, quaſi in ſpeculo quodam, habentes, contemplabimur, ſi qua uel noſtra, qui iuſſimus, uel aliorum, quibus iuſſum eſt, culpa contracta eſt in illis exequendis; aut ſi quæ ſunt, quæ certis quibuſdam cauſis nec per nos, nec uero per illos præſtari adhuc licuit: hocq. pacto, tũ ſi quid culpa admiſſum eſt, quoniam officia noſtro ante defuimus, id ſedulo emendemus, tum difficultatũ ratione hoc ipſo in loco agitata, et diligenter explicata, adhibeamus, quæ opportuna erunt, remedia Habetis igitur, Patres Reuerendiſſimi, cauſas, quare huc iterum conuenimus, tum etiam intelligitis, quàm grauis rerum tractatio nobis propoſita ſit, quæ tota ad ſananda huius prouinciæ uulnera, ad pericula animarum propulſanda, ad diſijciendas morum tenebras, ad agri denique dominici cultum pertinet. idq. plane omne, quantum in nobis eſt, ita præſtare debemus, ut primum, quæ ſemel per nos decreta ſunt, ea nos quo maximo poſſimus, et quo certe debemus, ſtudio exequi contendamus: deinde ſi omni pietate, certaq. animi deliberatione, in hoc ipſo conuentu ſupplere ſtudeamus, quæcumque ſuperioris concilij decretis deſunt, ad reſtituendum illum prope deflorescentis chriſtianæ pietatis cultum; poſt ſi quæ uitiorum zizania tribus ab hinc annis ſubdolus ille operarius Satanas in hac Prouincia conſeuit, operam demus, ut eorum ſtirpes ſtudijs noſtris omnino conuellamus. Iam hic, duce ſpirituſancto adſumus Reuerendiſſimi P P. ut prouinciale noſtrum Concilium iterum celebremus. in qua muneris tractatione nos pro rei grauitate animo, menteq. reputemus, quæ nobis potiſſimum propoſita eſſe debeant. Ac primum quidem perſpicuum eſt, quàm turpe, quàm deteſtabile ſit, in eo, quod Chriſti legatione fungimur. Deiq. miniſtri ſumus, ſi non Chriſtum ipſum, non quæ Dei ſunt, ſed quæ noſtra quæramus. oportet igitur, nos depoſitis cupiditatum noſtrarum perturbationibus, oculisq. mentis in cælum coniectis, non utilitates noſtras, non commoda, non hominum honores ſpectemus, non rebus noſtris, non popularibus ſtudijs, non laudi, non gloriæ noſtræ, ſed Chriſto ſeruiamus, cui omnem gloriam, omnem laudem, omnem honorem debemus. Neque enim eſt, cur aut nobis ipſis, aut hominibus placeamus; ſiquidem quis inde fructus, ſi nos ipſos amantes, animæ noſtræ iacturam faciamus? ecqua utilitas nobis exiſtet, ſi iram Dei nos concitantes, hominum beneuolentiam populari quadam indulgentia conciliemus? Audiamus Paulum clamantem: ſi hominibus placerem, Chriſti ſeruus non eſſem. Diſſipat autem Deus oſſa eorum, qui hominibus placent, inquit Propheta. Ergo ad Dei uoluntatem, tamquam certam normam, conſilia, cogitationes, ſtudia, et actiones noſtras dirigamus. Deinde hic eo animo, eaq. mente adeſſe debemus, ut non coacti, ſed ſponte, liberaq. uoluntate, non, ut in pleriſque actionibus fieri ſolet, aut conſuetudine, aut quadam officij ſpecie, nec ficte, nec ſimulate, ſed uera, ſolidaq. rerum agendarum deliberatione rem omnem tractemus, ita, ut non adumbratam quandam, ſed expreſſam illam diſciplinæ chriſtianæ formam, afflante ſpirituſancto, decretis noſtris reſtituere curemus, quam naſcente eccleſia inſtituit uiuus ſermo Dei, et efficax penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens uſque ad diuiſionem animæ, ac ſpiritus compagum quoque, ac medullarum, et diſcretor cogitationum, et intentionum cordis. nam ſi uitiorum

ſemina

ſemina non funditus tollere ſtudemus, ſed ſatis id eſſe putamus, ut externa quædam tantum, quæ oculis offenſionem in uulgus præbent, quaſi leui manu emendemus; id nobis eueniet, quod agricolis, qui dum herbas inutiles radicitus euellere negligunt, quæq. ſolum e terra extant, amputant, nec agrum quidem a ſtirpibus noxijs purgant, ſed etiam quod plane nolunt, id ſane efficiunt, ut uberiores paucis poſt diebus emanent. Nec uero eſt, cur a muneris noſtri ratione deterreamur, uel quia his paſtoralibus noſtris ſtudijs, actionibusq. animos eorum exulcerari uideamus, qui filij ſunt perditionis; uel quia populares illæ, quibus, quaſi ficus folijs deformes, prauiq. mores contegi ſolent, uoces audiantur. Non ferant hæc tempora ueterum canonum ſeueritatem; ſic iamdiu uiximus, ſic uixerunt, ita egerunt, qui ætate anteceſſerunt; uitæ inſtitutum, nihil eſt, quòd matemus. At nos hæc, atque adeo alia einſmodi contemnamus, proponamusq. nobis ob oculos, libertatem illam ſpiritus, et uirtutem, qua armati Patres noſtri Apoſtoli, qua muniti Martyres, qua inſtructi, noſtri ordinis ſanctiſſimi homines, Athanaſius, Chryſoſtomus, Ambroſius huius Eccleſiæ antiſtes, qua affecti alij religioſi uiri, apoſtolico quodam animorum ardore flagrantes, nullis non minis, non hominum clamoribus, non furoribus, quaſi tribunitijs fracti, nec debilitati, pro Dei gloria, pro gregis commiſſi ſalute, forti, conſtantiq. animo adhibuerunt, illam quaſi cenſoriam uirtutem, acerrimam peccatorum uindicem. Eorum fere exemplo adducti, nos quoque apoſtolica illa conſtantia, et euangelica uirtute, qua una nihil eſt in eccleſiaſticis paſtoribus illuſtrius, nihil magis neceſſarium, ſine metu, et conſtanter certe agamus, atque adeo perficiamus quod Euangelium docet, quod Chriſtus iubet, quod ratio præcipit, quod gregis ſalus, quod Eccleſiæ auctoritas, dignitasq. poſtulat. Nam ſi contra a nobis fiet, in formidoloſo illo Dei iudicio, cum animarum, quæ in fidem, et curationem nobis tradita ſunt, rationem reddemus: tam aliorum nos accuſantium uociferationes, et irati iudicis, nos item acerbe obiurgantis, eas uoces audiemus: ſi ſpeculatores eratis, cur cæci? ſi paſtores, cur gregem, uobis commiſſum, errare permiſiſtis? ſi ſal terræ, quonam modo euanuiſtis? ſi lux eratis, cur ſedentibus in tenebris, et umbra mortis non illuxiſtis? ſi Apoſtoli, cur, apoſtolica uirtute non aſi, cuncta egiſtis ad hominum oculos? ſi os Domini, cur muti? ſi uos huic oneri impares eſſe ſentiebatis, cur tam ambitioſi? ſi pares, cur ita deſides, ita negligentes? nihil nos Prophetarum uoces, nihil Euangelij leges, nihil Apoſtolorum exempla, nihil pietas, nihil religio, nihil Eccleſiæ labentis ſtatus, nihil hic formidoloſus iudicij dies, nihil præmia, nihil ſupplicia, æterniq. cruciatus mouerunt? Has horribiles irati Iudicis uoces nobiſcum, Patres, animo, menteq. reputemus, ut ijs, atque adeo alijs excitati in hac ſacroſancta tam grauium rerum tractatione non remiſſe, non leniter, non timide, non negligenter, non diſſimulanter, ſed syncere, et conſtanti ſanctaq. ſollicitudine, Deum ſolum ſpectantes, quod in noſtro officio, noſtroq. munere poſitum eſt, agamus, et perficiamus, duce ſpiritu ſancto, omnium actionum, et conſiliorum moderatore. Cui gloria ſit et honos ſempiternis ætatum ſæculis. Amen.

ORATIO

Caroli Cardinalis Tit. S. Praxedis, et Archiepiſcopi, habita in prouinciali Concilio III.

TERTIO iam ad ſumus, Patres ſanctiſſimi, hoc ipſo loco, ubi ſuperioribus annis ſemel atque iterum ſpiritu ſancto duce congreſſi, in eam curam incubuimus, ut in hac prouincia paſtoralibus noſtris ſtudijs ſuccurreremus animarum ſaluti, et opitularemur pietatis cultui, iam penè defloreſcenti. Quo in genere et ſi a nobis uelplurimum elaboratum eſſe uidetur; tamen ſi animaduertimus, prouinciæ huius ſtatus, quem uos etiam optime noſtis, is eſt, ut multa adhuc deſint ad operis, a nobis inchoati, conſummationem et perfectionem. Primum enim ſuperioribus noſtris decretis non omnis erepta eſt morum corruptela, neque planè omnis inſtitutæ chriſtianæ diſciplinæ ratio, quæ nobis, qui adeſtis, una mecum expetenda eſt. Deinde, ut eſt hominum genus, ad carnis ſenſum procliue, ſæpeq. præceps fertur ad peccandi licentiam, alij poſt priores illos congreſſus noſtros ſenſim in dies irrepſerant morum errores. Præterea quæ olim a nobis ſancita ſunt, ita ſe habent, ut uel noſtra, uel aliorum culpa illa exequuti ſimus non planè omnia. Si qua autem exequutionem habuerint, uel pauca, uel multa illa ſint, uereor, ut libere dicam, ne ea externa potius quadam ſpecie attigerimus, quàm intimi animi ſenſibus, uereq. amplexi ſimus. Atque hic quidem eſt rerum noſtrarum ſtatus. Videte igitur quæ illa ſint, quibus, auctore ſpiritu ſancto, qui ſpiritus eſt ueritatis et conſilij, hoc ipſo conuentu nos tum mente optima, tum ſalutaribus deliberationibus conſulamus oportet; ut aliqua ex parte exſoluamus, quod et Chriſto domino, et nobis, et clero, et populo noſtro debemus. Propoſitum igitur nobis ſit, Patres optimi, magnum quidam eſſe, ac perfectum, quod præſtare debemus: idq. nos uix, aut ne uix quidem inchoauimus, ne dum abſoluimus, cum certe non licuerit. nam quemadmodum reliquis in rebus nihil poteſt ſtatim eſſe perfectum, ſed neceſſe eſt, ut initium fiat ab aliquo rudimento, atque paulatim ad ſummum perueniat; ita opus, quod ſuperioribus annis aggreſſi ſumus, non potuit eo tempore ſtatim peruenire ad eam, quam quærimus et debemus, neceſſariam perfectionem. Quod ſi quis noſtrum ſecus fortaſſe exiſtimat, quoniam in hac prouincia aliquod maius pietatis chriſtianæ ſtudium elucere uidet, quàm antea ſolebat, quamq. in alijs fortaſſe quibuſdam locis apparet: ne iſte plane quidem fallitur, non eſt enim cur nos uel cum ijs, quæ proxime anteceſſerunt, temporibus, uel cum aliorum, ſiue mali illi ſint, ſiue aliquo chriſtia-

ne uirtutis gradu præditi, factis actiones noſtras expendamus: ſed comparemus oportet cum ea ſancte agendi formula, nobis diuinitus præſcripta: quæ ſi ob oculos uerſabitur, facile cernemus, quàm longe ab ea diſtemus. Procul certe abſumus, Patres. Eſt igitur cur properemus, et ita properemus, ut quod ſemel aggreſſi ſumus, perficiamus, aſpicientes in auctorem et conſummatorem operis, nobis commiſſi, Chriſtum Ieſum. Is quid non attigit, quid non egit, quid non perpeſſus eſt, ut quod ei pater cæleſtis dedit, opus conſummaret? quid illa crucis ara, in qua redemptionis myſterium peractum eſt, loquitur? quæ mens, qui ſenſus Chriſti laborum? quorſum illa uerba, Conſummatum eſt; an non operis, quod ſuſceperat, perfectionem? an non conſummationem indicant? Nam Chriſti magiſtri exempla, num uoces nos commonent? an commouent potius? certe quidem. Ergo pergamus ad conſummationem: et quod operi noſtro deeſt, perficiamus, ac ita quidem, ut, cum nos Epiſcopos Deus dederit ad opus miniſterij in conſummationem Sanctorum, tamquam angeli eius, et miſſi in miniſterium propter eos, qui hæreditatem capiunt ſalutis, non modo purgemus, et illuminemus, ſed perfectos reddamus eos, qui in cuſtodia noſtra fidem traditi ſunt. Altera præterea cauſa eſt, Patres, quamobrem hue tertiò nos conuenire oportuit. nam ea eſt ſatanæ fraus, ea deprauata hominum natura, ea mundi illecebra, ut, ſi quid ſuperioribus noſtris ſanctionibus communiuimus, in altera eiuſdem rei parte uiolari ſoleat eccleſiæ diſciplinæ inſtitutio, ita ut alio rurſus opus ſit præſidio. quemadmodum enim fluuius ab una parte, aggeribus munitus, in alteram ſæpe erumpit: itidem uſu uenit in ſanciendis morum legibus. Si qua igitur parte, uel clero, uel populo ſuperioribus rerum ſanctionibus obſtructus aditus eſt ad peccandum: alia tamen inuenitur uia, quam præcludamus oportet hoc noſtro synodali ſtudio, quod dum in hoc genere multum eſſe debet, tum plurimum etiam in eo, quod tertio loco a me propoſitum; iam breui exponam. Scitis, Patres, quæ ſuperioribus concilijs præſcripſimus nobis de frequenti ſacrificij oblatione, de dignitate ab Epiſcopo retinenda, de ſupellectili, fragilitateq. Epiſcopali, de paſtoralibus officijs; de familiæ noſtræ inſtitutione, de cleri diſciplina, de gregis commiſſi gubernatione: illa omnia ut acta ſunt a nobis fortaſſe diligenter; ſic certè noſtrum fuit, et eſt, eadem exequi uel diligentiſſime. parum eſt enim optimo conſilio decernere; niſi quod decretum eſt, ſedulo præſtetur. nam ut ſcientia debet eſſe cum uirtute copulata; ſic decretorum conſtitutio, cum executione in primis coniuncta: alioquin paruam affert utilitatem, uel certe nullam. Itaque cum operis noſtri ſuſcepti ratio conficiatur, et quaſi conſtetur duabus his partibus legum ſcilicet optimarum et ſanctione, et exequutione: in hac nos fideles eſſe oportet, in illa prudentes: ſi prudentiam in ſanciendo præſtitimus, fidem in exequendo præſtemus neceſſe eſt, ut et prudentes, et fideles ſerui inueniamur. Exequutio autem noſtra omnis ſit oportet, Patres, tum perfecta, tum uera: perfecta quidem, ut decreta omnia, uel ad nos, uel ad alios pertinentia, exequamur: exequamur autem uere, non externa ſola ſpecie, ſed ea fixa animi deliberatione, ut in ueritate nos ambulantes, et ad Dei gloriam, et ad animarum ſalutem uberrimum fructum offeramus ex ijs rebus, quas ſolido agendi ſtudio exequimur. Alioqui ſi contra quicquam agimus, id quoniam non alta quaſi radice fixum hæret, ſtatim diffluit, ſtatim euaneſcit. Quare agite, Patres ſanctiſſimi munus noſtrum expleamus, ut, quam debemus, ſanctam ſollicitudinem, quantum in nobis eſt, præſtemus, tum ad operis noſtri inchoati perfectionem, tum ad omnem eccleſiæ diſciplinæ rationem in hac prouincia communiendam, tum ad ſuperiorum noſtrorum decretorum leges, eaſq. uere, atque omnino, exequendas. Spiritus autem Dei habitet in nobis, is ſpiritus ueritatis, quem in Euangelio, quod modò recitatum eſt, ſe Dominus miſſurum eſſe promiſit, mentibusq noſtris lumen præferat, quo omnes muneris noſtri paſtoralis partes dirigamus in perfectionem et in finem, quo ſpectamus, Chriſtum Ieſum. Cui laus et gloria ſempiternis ætatum ſæculis. Amen.

ORATIO

Caroli Cardinalis Tit. S. Praxedis, et Archiepiſcopi, habita in prouinciali Concilio IIII.

QVouſque tandem Concilia prouincialia, toties conuocata? quorſum et tot conſtitutiones, et tot decretorum uincula? Vulgaris uox, Patres ſanctiſſimi, ac ſicut ne tacita quidem cogitatione religioſæ mentis digna, longeq. a ſenſu Epiſcopalis ueſtri animi aliena, ita hominum, uel impiorum eſt, eccleſiam Dei oppugnantium, uel chriſtianorum, chriſtianam diſciplinam abhorrentium, uel imperitorum, planeq. neſcientium, quantas uires habeat frequens synodorum actio, atque uſus, uel illorum ſane, qui anguſto paruoq. animo omnia metiuntur. Porrò nobis, Patres, eſt illud certum, atque exploratum, hominem diuina lege, quaſi ſæpimento uallatum, ut eſt is tum ſumma naturæ imbecillitate, tum immenſa cupiditate, ſæpe labi, ſæpeq. ab officij ſemita deflectere; proinde plurimis et concilijs, et inſtitutis, et decretis opus eſſe; quibus, quaſi ſanctiſſimis uinculis, ille adſtrictus, à recto curſu non declinet; aut aliquando digreſſus, ijſdem adiutus in uiam ſalutis redeat. Et, quod caput eſt, ut ſalutaris huius conciliorum inſtituti auctor eſt cæleſtis magiſter Chriſtus Dominus; ſic Apoſtoli eo ſæpiſſime uſi, lege etiam ſanxerunt, ut bis in annos ſingulos concilia ab Epiſcopis haberentur. Quod deinceps et innumerabilibus ſummorum pontificum ſanctionibus, et conciliorum tum œcumenicorum, tam prouincialium decretis communitum, et frequenti eccleſiæ uſu conſuetudineq. diu retentum, eiuſmodi fuit; quo aditus patefactus eſt, non modo ad tradendam, uerum etiam ad perpetuo colendam, perpetuiſq. progreſſionibus augendam, omnem eccleſiaſticæ diſciplinæ rationem. At uero, ubi

id aliquando intermiſſum, aut plane omiſſum eſt, uix dici poteſt, quot, quàmq. graues calamitates rei chriſtianæ publicæ importatæ ſint. Prope perierat chriſtiana uitæ inſtitutio, conciderat penè rerum ſalutarium uſus, nulla fere cleri diſciplina, quaſiq. nullum populi in charitatis officiis ſtudium, prolapſus denique miſerabilem in modum erat totus ille, ab euangelij luce dimanãs, chriſtianarum uirtutum ornatus. Quid? ij, qui alios in officio cõtinere debebant, maxime ipſi à muneris debiti cura deflexerant. Atqui hæc uel una ſolum recordatio ſatis nos commonet, atque adeo commonet, ut, in tuendo ſynodalium, Epiſcopaliumq. conuentuum uſu, tantum pietatis, conſtantiſq. diligentiæ ponamus, quantum ſanè uoluntatis, et conſilij, ad prodendum poſteris optimum inſtitutum, ſanctiſſimi illi uiri adhibuerunt. Sacra præterea œcumenica Tridentina ſyondus, ſalutare illud inſtitutum ſalutariter ita renouauit, ut, ſi minus bis, aut ſemel ſaltem ſingulis annis, quemadmodum illi cenſuerunt, at certe tertio quoque anno prouinciales ſynodos et conuocari, et celebrari decreuerit. Id ſane uero nos benè, iuuante Deo, cum ſemel, iterum, ac tertio executi ſimus, eſt etiam cur idem perpetuo præſtemus. Multa, Patres, noſtris ſuperioribus concilijs deſunt, ad perfectam illam, quam magnopere expetere debemus, populi chriſtiani diſciplinam: alia item in eiſdem decreta ſunt, quæ communiri oportet: alioquin operis, à nobis inchoati, iacta fundamenta, breui corruerent: alia item abhinc triennio ſuborta eſſe poſſunt corruptelarum ſemina, quæ noſtra cultura conuellenda ſunt, tum uitiorum ſpinæ ſuccreſcentes amputandæ. Hæc tria propoſita quidem nobis eſſe debent: ſed illud etiam profecto eſt, ad quod cum ſemper, tum maximè in hac quarta prouinciali ſynodo, omnes cogitationes, conſilia, ſtudia, conatuſq. noſtros dirigi admodum cupimus, et à nobis, totis in Chriſto uiſceribus, expetimus; ut decretis, iam ſancitis, quæ adhuc executionis operam à nobis poſtulãt, omnino exequendis, certam, explicatamq. rationem ineamus. Quare cum Tridentinas ſanctiones, tum ſuperiorum conciliorum conſtitutiones in conſpectu, tãquam in ſpeculo quodam habentes, diligenter uideamus, quæ in executionis munere officia noſtra prætermiſſa, quæ ita non præſtita ſint, ut ſane debebamus, pro gloria Dei, proq. populi, nobis commiſſi, ſalute. Iam modo eſt, Patres, ut hoc ipſo loco, tanquam in auguſtiſſimo theatro, ſpectemus illas muneris noſtri partes, quas clero, quas populo, quas eccleſijs fidei noſtræ commiſſis religioſa ſolicitudine debemus. Hoc autem cum ſemper nobis ob occulos uerſari debet, tum certa illa, in noſtris, et cleri, et populi moribus ſanctè conformandis deliberatio, quam ſalutaris conciliorum actio depoſcit, perpetuò à nobis afferenda eſt; maximeq. hoc ipſo tempore, tempore autem iubilei, acceptabili, et hac die ſalutis, quam fecit Dominus Iam populi, cæleſti eo dono excitati, in officijs atque exercitationibus pietatis religioſius uerſantur; certatimq. chriſtianis uirtutibus operam dant: quinimmo, qui in inueterata quadam peccandi conſuetudine obdurauerant, ſuſcepta aliqua uitæ emendatione, animum, penè in malè agendo obfirmatum, ad chriſtianarum uirtutum ſtudium flexerunt. Ergo quid nobis, qui populorum patres, qui medici animarum ſaluti proſpicere debemus, in hac ardentiſsima, piaq. omnium uoluntate agendum erit? an non in omnes epiſcopalis officij partes nos excitabimus? an diligentiam noſtram acuemus? an in ſpiritualis uitæ diſciplina in dies augenda, inuigilabimus? certè quidem. Hoc ipſum ſanè non modo poſtulare, ſed flagitare uidetur expectatio populorum: qui, in fide, curaq. noſtra conquieſcentes, ex noſtris his Epiſcopalibus conuentibus, ſalutare adiumentum ſe conſecuturos eſſe ſperant, et confidunt quidem certè. quid eorum preces? quid oratio? quid frequentior concurſus loquitur? quæ mens? qui ſenſus? quæ cogitatio illorum? Hic, patres ſanctiſſimi, ante oculos ponite ingentem huius prouinciæ hominum multitudinem, ſuæ ſalutis ſtudio flagrantem, noſtriſq. monitis uehementius excitatam, tum ſuperioribus diebus, tum hoc potiſſimum tempore, quo in hac ſalutari conciliarium rerum tractatione nos cauſa ſua uerſamur, ubique et in urbibus, et in oppidis, et in ipſis uicis frequentiſſimam, pietatis exercitationibus deditam. Videte ſacerdotes pro nobis ad altaria ſupplices: uidete uniuerſum penè populum, piè deprecantem: uidete uirgines, et uiduas, demiſsè, ac religioſe orantes: uidete innumerabiles homines, ſacram communionem ſumentes; et alios profuſis lacrymis, pio gemitu, iteratiſq. uocibus, Dei miſericordiam, ſanctorumq. patrocinia implorantes. Conſiderate animo hanc unam omnium obſecrationem, atque orationem, ſumma tacita mentis contentione ad cælos uſque emiſſam. Quouſque tandem, Pater cæleſtis, parturimus; neque adhuc tamen parimus? cogitata optima concipimus; at factis non exprimimus. Tu Domine ad rectè agendum nos uocas, atque excitas; at langueſcimus: præclarè aliquando inchoamus; at non perficimus: cæleſtes illas coronas, gloriamq. ſempiternam expetimus; at labores, crucemq. refugimus. Quo tandem tempore ſeriò agemus? quando uerè adiuti, curſum uitæ rectè tenebimus? Reſpice ſumme pater, nos oues paſcuæ tuæ, non auro, argento, ſed preſioſo ſanguine filij tui redemptas. Tu nos tanquam pretioſum depoſitum, horum curæ, fideiq. commiſiſti; tu hos nobis duces, magiſtros, medicos, paſtores, patres conſtituiſti; ac proinde illis, eorumq. dictis audientes nos eſſe iuſſiſti: tu rurſus, illos, ut pote de animabus noſtris rationem aliquando reddituros, pro nobis inuigilare uoluiſti: da, quæſumus, illis, iam cauſa noſtra in Concilio congreſſis, de ſalute noſtra ſollicitis, remq. noſtram agentibus ut te unũ ſpectent; non ſua, ſed quæ IESV CHRISTI ſunt, quærant; ac ſua et noſtræ ſaluti ſeruiant: præfer lumen mentibus eorum; ac dirige uoluntates et ad ſalutaria conſilia ſuſcipienda, et ad dandam nobis, plebi tuæ, ſcientiam ſalutis, et ad dirigendos pedes noſtros in uiam pacis. Sicq. illi ſanctè agendo, et nos eiſdem obediendo, omnes ad cæleſtem patriam, ad quam uocati ſumus, adiutrice tua gratia, perueniamus. Hæc, Patres, populi, fidei noſtræ commiſſi, à Deo ſupplices petunt: hæc eadem rurſus nobis proponamus; hæc aſſidua, paternaq. ſollicitudine meditemur, atque procuremus. Hæ ſunt animæ, quarum ſalutem Deus ut procuraret, non angelum,

non archangelum, ſed unicum filium CHRISTVM IESVM miſit: qui hinc in cœlum abiens, quam diligentiſſimè earum curam beato Petro, commendauit his, tertio repetitis, uerbis: Simon Ioannis, diligis me plus his? paſce oues meas. Qua uerborum formula etiam unicuique noſtrum, qui in ſollicitudinis partem uocati ſumus, optimam paſcendi rationem præſcripſit; et charitatem maximè, muneris noſtri magiſtram, docuit: quam populis, in curam noſtram traditis, et frequenti uerbi Dei prædicatione, et ſalutari ſacramentorum adminiſtratione, et uitæ ſanctiſſimæ exemplis, et epiſcopali eleemoſynarum liberalitate, et ſollicita oratione, et Miſſæ ſacri crebra oblatione, et diuinorum officiorum cultu, et precibus aſſiduis, et paternis monitis, et paſtoralibus correctionibus, et conciliaribus ſanctionibus, et omni deniq. officio, curaq. perenni, per nos præſtari uoluit. Videte igitur, Patres, curam, ſollicitudinem, et uigilantiam noſtram; quæ in grege tanta adhibenda eſt, quantam ſane maximam charitatem CHRISTO deberi, omnes profitemur. Si diligis me, inquit, paſce oues meas. Hoc ſanè illuſtrius uera erga illum dilectionis teſtimonium datur, quò maius in omni gregis paſcendi ratione ſtudium, operaq. collocatur. Certè ſi CHRISTVM, ut debemus, diligimus; ſi CHRISTI gloriæ ſeruimus; ſi CHRISTI regni propagationem cupimus; ſi CHRISTO gratificari uolumus; id præſtantiſſima erga gregem, nobis commiſſum, charitate, non declarare ſolùm, ſed factis comprobare nos oportet. Id ſanè præſtabimus, Patres, ſi non laboribus deterriti, non difficultatibus labefactati, non ſathanæ aduerſarij colluctatione fracti, ab inſtituti operis curſu nunquam deſiſtemus: ſed diuini amoris igne accenſi, omni uirtutum epiſcopalium ſtudio, eò cum ſemper tum in conciliaribus actionibus progredi contendemus, ut populum, nobis commiſſum, et purgemus, et illuſtremus, et perficiamus; hiſq. perpetuis progreſſionum laboribus introducamus in tabernacula cœleſtia: idq. munere, et gratia CHRISTI Domini: cui gloria ſempiternis ætatũ ſæculis. Amen.

ORATIO

Caroli Cardinalis Tit. S. Praxedis, et Archiepiſcopi, habita in prouinciali Concilio V.

IAM ex euangelio, quod modo audiſtis, Patres Reuerendiſſimi, optime intelligitis, apoſtolos à Chriſto Domino conuocatos, et ad prædicationem regni cœleſtis miſſos eſſe cum poteſtate ſanandi morbos, depellendiq. dæmones. Sunt etiam nobis ex euangelica illa commemoratione perſpectæ eius apoſtolicæ legationis, apoſtoliciq. officij leges, ore diuinæ ſapientiæ præſcriptæ, rurſuſq. cognitum ſtudium, quod ſummum in illis exequendis Apoſtoli magna cum omnium admiratione præſtiterunt. Cum autem hoc ipſo tempore Clerus, populuſq. hic Mediolanenſis uos, qui apoſtolorum ſucceſſores eſtis, ex legibus, Chriſti Domini ſpiritu in ſacro Tridentino concilio decretis, conuocatos, unà mecum ad concilium prouinciale quintum concelebrandum conueniſſe cernit: is modo illius apoſtolicæ conuocationis, et legationis, quæ Euangelicis uerbis commemorata eſt, quaſi ſpeciem quandam, ob oculos propoſitam, intuetur. Chriſtus enim Dominus cum uideret eo tempore turbas, tamquam oues ſine paſtore, huc atque illuc uagantes, uarieq. diſiectas, ac multiplici morborum genere affectas; earũ ſtatum pietatis uiſceribus miſeratus, non ſatis habuit, ſe uicos, oppida, omniaq. loca finitima et prædicando, et ſanando peragraſſe: ſed in tanta hominum, undique confluentium, multitudine uoluit etiam alios euangelicæ prædicationis, ac morborum curationis ſocios adhibere. Diſcipulos igitur orare iuſſit: duodecim apoſtolos conuocauit, eoſdemq. miſit ad illa munera exequenda. Nunc itidem is, qui ab eccleſiæ ſuæ cura et cuſtodia oculos numquam deijcit. Erunt, inquit, oculi mei ibi ſemper, cum e ſummo cœlo, tamquam ex altiſſima ſpecula, prouinciã noſtram Mediolanenſem, præſertim ſuperiorum annorum peſtilentia multis partibus uexatam, miſereq. afflictam cerneret, non tam hominum interitu, quàm ſpiritualium rerum detrimentis, atque damnis, quæ multa inde conſecuta ſunt, in tanta iactura illam miſericordiæ oculis reſpexit, ac nos, euangelij ſui miniſtros, excitauit, et ad ſanctas orationes, preceſq. concelebrandas, et ad procuranda ſynodalibus epiſcopalibuſq. laboribus remedia. Adfuiſtis, patres ſanctiſſimi, religioſæ orationi, quam ſine intermiſſione, hoc ſacro loco, in conſpectu ſacroſancti Claui Ieſu Chriſti Domini habuimus, ut ſpiritus ſancti lumen imploraremus, quo adiuti, prouinciæ noſtræ bene gerendæ rationem iniremus, ſpiritualiaq. damna inſtauraremus: ob eam ipſam cauſam, nullus uicus, nullum oppidum, nulla urbs in prouincia eſt, quæ ad preces, et ad pœnitentiam, ſacraq. Euchariſtiæ Sacramentum, et ad alia pietatis chriſtianæ ſtudia, atque officia excitata non ſit uehementer. Iam uero, Patres, hodie, eodem Domini ſpiritu duce, conuocati, hoc loco adſumus, ut et eidem precationum officio, et alijs ſynodalibus actionibus operam miniſteriumq. noſtrum præſtemus. Sperandumq. eſt, Chriſtum Dominum tum preces noſtras exauditurum: dixit enim, Si duo ex uobis conſenſerint ſuper terram de omni re, quamcumque petierint, fiet illis: tũ etiam nobis, in ſalutari hac tractatione uerſantibus adfuturum. Vbi, inquit, fuerint, duo uel tres congregati in nomine meo, ibi ego ſum in medio eorum. Omnis porrò hæc concilij prouincialis actio formam illam, ut diximus, exhibet apoſtolicæ miſſionis, et legationis. Dum enim noſtras, noſtrarumq. eccleſiarum res inter nos mutua charitate conferimus, dum de caſtiſſimo diuinorum officiorum cultu diſquirimus, dum de cleri, populiq. diſciplina inueſtigamus, dum et noſtrorum, et apoſtolicæ uiſitationis in primis decretorum executionem inſpicimus, dum rerum multarum collapſam pene inſtitutionem ob oculos ponimus, dum de inſtaura-

tionis

tionis modo conſultamus, dum conſtitutiones alias, ad damna reſarcienda recte accommodatas, ſpiritu ſancto auctore, conficere ſtudemus, uniuerſa hac uia, et ratio eo ſpectat, ut iſtis adiumentis, quæ a Deo exiſtunt, mens noſtra illuſtretur, charitas in nobis inflammetur, animarum zelus in cordibus noſtris exardeſcat, animorum noſtrorum epiſcopalis illa uis, et ardor magis, atque magis incendatur, et quaſi nouus quidam ſpiritus in nobis, qui decretorum prouincialium uirtute, et auctoritate munimur, excitetur uehementius ad improbos omnes ſpiritus depellendos, ad uitiorum peſtem propulſandam, ad ſanandas ſpiritales ægritudines, ad afferendum denique populis, curæ noſtræ commiſſis, omnem curationem. O ſalutares epiſcopalium conciliorum labores. Adeſt nobis Chriſtus Dominus: actionum ueſtrarum dux eſt ſpiritus ſanctus: uos morum magiſtri, uos populorum moderatores, uos ſanctarum legum auctores. Sapientia ueſtra chriſtianæ diſciplinæ ratio omnis inſtauratur; prudentia controuerſiæ ſedantur; charitate diſſidia tolluntur; ſtudio eriguntur manus remiſſæ; uirtute genua diſſoluta roborantur, animisq. uires adduntur. Quid multis? hæc conciliorum actio nos ipſos, qui doctoris officio fungimur, qui eccleſiæ medici ſumus, docet, inſtruit, reficit, recreat, exſuſcitat. Quàm miſera igitur ſuperiora tempora, quibus tamdiu intermiſſa ſunt multis partibus, peneq. antiquata concilia prouincialia, et ſynodi diœceſana neglecta. Quo factum eſt, ut multiplex malorum, quaſi ſylua extiterit; baſilicæ inculta, ornamenta ſuppellectilis eccleſiaſtica penè nulla, cæremoniarum ritus, et uſus uix cognitus, diuinorum officiorum ratio penè perturbata, chori diſciplina reſciſſa, functionum eccleſiaſticarum munera contempta, et ſpreta, ſtationes ſacerdotales, clericaleſq. deſerta, omnia demum diſciplinæ officia abiecta, ac pene depoſita, populi præterea inſtitutio deprauata, morum corruptela undique oborta, feſtorum dierum ueneratio multis peccatis uiolata, ſacrorum locorum cultus multis partibus læſus, ſacerdotalis ordinis dignitas pro nihilo habita, et cuncta denique ad eum ſtatum deducta, ut lacrymis, luctu, commiſerationeq. digna eſſent. Vidimus nos, uidimus prouinciæ noſtræ faciem deformatam, nec plane à collacrymabili illo templi Hieroſolymitani aſpectu diſſimilem: cum ſcilicet uaſtatis, et dirutis ab Anthioco rebus omnibus, fortiſſimus dux Iudas Machabeus templi illius cultum euerſum, altare uiolatum, ianuas exuſtas, et omnia perculſa, ac proſtrata aſpexit: ſciſſiſq. ueſtimentis, capite cineribus aſperſo, ſuſpirijs, gemitu, luctuoſiſſimiſq. uocibus, incredibilem uim lacrymarum in tantis auguſtiſſimi templi ruinis profudit. Gratias tibi agimus, optime Deus, cuius diuino munere Tridentinum Concilium miſeris his temporibus celebratum eſt: unde præter alia, quæ reipublicæ chriſtianæ adiumenta ſubminiſtrata ſunt, reſtitutus eſt tandem ſalutaris ille uſus ſynodi, et diœceſanæ, et prouincialis: cuius inſtitutum auxiliante tua diuina gratia ita ſuſcepimus, ut hodierno die ex Tridentinæ ſanctionis præſcripto iam quinti prouincialis concilij initium faciamus. Non eſt igitur, Patres, cur noſtra hac concione concilij prouincialis neceſſariũ uſum, dignitatem, fructus uberrimos, explicemus. Vos ipſi intelligitis ſacroſanctam œcumenici illius concilij auctoritatem, qua nobis iuſſum eſt, prouinciale concilium tertio ſaltem quoque anno conuocari: uos ipſi optime meminiſtis, per nos de ueſtro conſilio, et aſſenſu, iam certam diem concilij noſtri prouincialis præſtitutam, perpetuamq. illius indictionem deinceps decreto prouinciali eſſe communitam. Eſt uero cur, unde digreſſi ſumus, ad euangelicam commemorationem redeamus, quæ tota non ſolum huius noſtri epiſcopalis congreſſus, conuentuſq. rationem, ſed etiam munera, et officia, quæ in eo præſtare, aut certe ſpectare debemus, ſignificare, et declarare uidetur. Primum igitur uideamus, Patres, cur Chriſtus Dominus, cum ſingulos Apoſtolos ad apoſtolicæ legationis munera inſtruere, ac mittere poſſet, omnes ſimul eam ob cauſam conuocauit. Quæ ex re perſpicuum nobis fiet, quare iam ab initio ferè naſcentis eccleſiæ inſtitutum ſit, epiſcopos prouinciæ ad Metropolitanum conuenire, prouinciales leges ſancire, ſancitas, ab omnibus, qui eiuſdem prouinciæ ſunt, ſuſcipi, ac ſeruari. Vna uerò præter cæteras cauſa eſt, ut, qui in uarias, diuerſaſq. mundi partes ad Euangelij propagationem mittebantur, eorum omnium et una eſſet doctrina, et unum apoſtolicum munus, et una apoſtolica uitæ ratio. Quæ ſanè res docet, eiuſdem prouinciæ epiſcopos, quamuis diſtinctis, diuerſiſq. diœceſibus præſint, eodem tamen unius prouinciæ quaſi uinculo deuinctos, una etiam, eademq. diſciplinæ eccleſiaſticæ ratione, eiſdem præſcriptis legibus, ac morum regulis fideles, ſibi commiſſos, ad uiam ſalutis dirigere debere. Id ſane oſtendunt, atque adeo iubent, ſanctiſſimorum patrum ſanctiones, et conciliorum canones, quibus hoc de genere præter alia illud cautum eſt, ut eccleſiaſticis inſtitutis metropolitanæ eccleſiæ ſe ſe reliquæ prouinciales diœceſes conforment. Ex hac porrò coniunctione, concordiq. ſollicitudine, et coniunctiſſimo ſtudio, maxima commoda, maximaq. adiumenta proficiſcuntur, non ſolum ad facilem eccleſiæ commiſſæ gubernationem, ſed etiam ad omnem populorum in uia Domini progreſſionem. Hinc enim firmiſſimum uniuſcuiuſque inſtituti præſidium, hinc rituum eccleſiaſticorum, ſanctarumq. conſuetudinum perennis conſeruatio, hinc diſciplinæ omnis robur perpetuum, hinc rerum ſalutarium ſanctiſſimum firmamentum, hinc prompta omnium, paratiſſimaq. ad obediendum uoluntas, hinc præclara illa bene agendi, recteq. exequendi contentio, et religioſa æmulatio. At uerò ubi contra res agitur: uix dici poteſt, quanta inde incommoda, quam multæ difficultates emanent. Vos conſcij eſtis, patres, quam uera ſint, quæ narramus: ſed aliqua ex parte ob oculos ea proponamus. Si quis ueſtrum eſt, qui in oratione frequens ſit, cæleſtium contemplationum ſtudioſus, in epiſcopali eccleſiæ ſtatione aſſiduus, epiſcopalibus item officijs, ſtudijs, et laboribus totus adddictus, abſtinentia, ac ieiunio deditus, hoſpitalis, pauperum, uiduarum, pupillorum uere pater, et paſtor, piorumq. locorum patronus, et ſanctorum inſtitutorum ſollicitus auctor: rurſusq. ſi alius eiuſdem prouinciæ Epiſcopus hæc omnia uel remiſſe agit, uel negligit, uel,

Z 3 quod

quod grauius eſt, contra facit, uel ab alio Epiſcopo diligenter acta, minus commendat; certe omnia inde incommode accidunt non ſine grauiſsimo detrimento. Sed locus hic eſt, Patres, ut accendamus nos ipſos, ſi attentius res ipſam ſpectamus. Ille, qui optimi paſtoris regulas ſibi propoſuit, prædicationis munus ad Tridentini Concilij præſcriptum perpetuo exequitur. Iste, qui dignitatis epiſcopalis amplitudinem, non labores, cenſum, non onus, uitæ otium, non perpetuam illam ſollicitudinem, multis curis implicitam, in animo ſibi conſtituit, uel raro, uel fortaſſe nunquam uerbi Dei pabulum populo miniſtrat. Ille synodum diœceſanam anniuerſariam de more celebrat: hic ne ſtatas quidem clericorum et ſacerdotum congregationes habet, ne dum synodum conuocat: ille uiſitationem diœceſanam perenni ſtudio obire contendit: hic gregis ſui uultum neque agnoſcit, nec uerom ab ouibus agnoſcatur, paterna id charitate ſtudet: ille nihil non agit, nihil non attingit, ut morum corruptelas eripiat, ut uitia et peccata corrigat, atque emendet, et quoſcumque aberrantes ad uiam ſalutis reuocet: hic populari opinione cum omnia metiatur, hominibus placere uult, peccata hominum diſſimulat, ſæpeq. cauſam præbet, quamobrem complures a recta deflectant. At uigilantis epiſcopi ſollicitudo in eo etiam uerſatur, ut eccleſiarum cultus ſplendeſcat; baſilicæ ſartæ, tectæ ſint, omni apparatu inſtructæ, omni ornatu, et pretioſo opere illuſtres, in omnes partes eluceant; diuinorum officiorum pietas floreſcat; cæremoniarum ritus excolatur; chori inſtructio omnis non modo retineatur, ſed plane augeatur; clerus ad ſacras doctrinas erudiatur, in clericalis uitæ officijs contineatur; ſanctiſſimis legibus, edictis, inſtitutionibus deuinctus, non modò a flagitijs alienus, ſed ab omni ſuſpicione integer, purusq. conſeruetur. Quam diſsimilis uero remiſsi, negligentisq. paſtoris, ac ſibi indulgentis ratio, ac forma ſit, uos ipſi uidetis. Nulla in eius clero ferè diſciplina, nulla populi inſtitutio, nulla eccleſiarum inſtauratio, omnia denique, quæ undique præclara epiſcopali cura ſplendeſcere deberent, in ſitu, et ſquallore prope iacent. His tam diuerſis ſtudijs, Patres, tantum abeſt, ut qui accenſo ſtudio ad optima quæque ferebatur, eius induſtria, et ſollicitudo uehementius inflammetur, ut aliquando pene reſtinguatur: ſicq. ſancta illa æmulatio, quæ tantopere nobis epiſcopis expetenda eſt, et ualet plurimum ad omnem diſciplinæ propagationem, nulla ſit. Accedit etiam aliud in commodum, idq. maximum, quod perſpecta hac diſsimili paſtorum cura, populi epiſcopi uigilantis diœceſi ſubiecti, in obediendo contumaciores, et difficiliores fiunt, paſtore, et patri ſuo detrahunt; eius benefacta ſæpe iniquius inſectantur; monita non audiunt; et, ut eſt hominum genus procliue ad quærendas excuſationes in peccatis, alterius remiſsione, et nimia indulgentia abutuntur ad contumaciæ ſuæ, et culpæ omnis patrocinium Tanta igitur damna, ac detrimenta rei chriſtianæ importari perſpicimus ex illo diſsimili ſpiritu, quem in paſtoribus unum, uno charitatis uinculo coniunctum, unoq. ſollicitudinis ſtudio incitatum, Chriſtus Dominus eſſe uoluit. Ad hoc nos Epiſcopos is inſtruit, cum apoſtolis in unum conuocatis, legationem prædicationis Euangelicæ, et ægritudinum curationem hodierno euangelio committit, et certas eis uniuerſis regulas apoſtolici illius muneris præſcribit. Quamobrem perſuaſum iam habeamus, Reuerendiſsimi Patres, non mediocrem utilitatem huius prouincialis Concilij Quinti tractatione nos prouinciæ noſtræ, Deo in primis iuuante, allaturos eſſe, ſi certam rationem exploratamq. uiam plane iam nunc tandem inierimus, ut coniunctiſsimis animis, concordiſsima uoluntate, pari ſtudio, equali zelo, tamquam uno paſtorali, epiſcopaliq. ſpiritu omnes in eam perpetuam curam incumbamus, ut præſcriptas et nobis, et clero, et populo, prouinciæq. noſtræ leges, inſtituta, diſciplinamq. omnem exequamur. At tu, Domine Deus omnipotens, qui iuſsiſti, ſeniores ſeptuaginta de populo à Moyſe conuocari ad oſtium tabernaculi fœderis; illisq. eodem loco commorantibus, adeſſe, atque unum, eundemq. ſpiritum largiri dignatus es; quiq. apoſtolis tuis, in uno loco congregatis, ſpiritum ſanctum tuum miſiſti, eorum mentes illuminaſti, corda uſque adeo accendiſti, ut incredibili ardore inflammati, cum ſe diuinæ prædicationis legatos agnoſcerent, uno ardentiſsimo ſtudio, ijsdem apoſtolicæ diſciplinæ inſtitutis, toto terrarum orbe, illa legatione tam admirabiliter perfuncti ſint: nobis hodie, nomine tuo in unum conuocatis, adeſto quæſumus: mentes noſtras diuini tui luminis ſplendore illuſtra, bonitate foue, ſapientia rege, moderare, atque effice, ut nos uno conſilio, ijsdem uigilantiæ officijs, ijsdem monitis, ijsdem exemplis, legationis noſtræ etiam munera atque officia exequamur, et ita ſalutariter exequamur, ut tandem nos, et fideles prouinciæ noſtræ, unum in te effecti, ſempiterna illa gloria in te uno Deo perfruamur. Amē.

FINIS.

ACTORVM
S. ECCLESIAE
MEDIOLANENSIS

Pars II.

SYNODI DIOECESANAE
INSTRVCTIONES VARIAE.

SYNODVS DIOECESANA
MEDIOLANENSIS I.

Carolo Borrhomæo S. R. E. Cardinale Tit. S. Praxedis et Archiepiſcopo Mediolani habita

Anno a Chr. nat. M. D. LXIV. menſe Auguſto.

CVM primum ad eccleſiæ Mediolanenſis gubernacula Carolus Borrhomæus S. R. E. Cardinalis, Dei et apoſtolicæ ſedis gratia, uocatus eſt: iam tum ſibi in ſtatione et uigilia archiepiſcopali perpetuò manendum eſſe, fixa animi deliberatione conſtituit. Et quoniam eo tempore à ſummi Pontificis, Pij Quarti, auunculi ſui, qui eum publicis chriſtianæ Reip. negotijs intereſſe, & grauiſſimo officio, ac muneri præeſſe uoluit, latere diſcedere non potuit; gregis commiſſi charitate, et illa ſui religioſi animi incitatione inflammatus, in eam rem incubuit omni ſtudio, ut, cum præſens ipſe tunc non poſſet, alicuius ſpectati, et probati uiri uicaria opera, et diligentia eccleſiam ſuam adminiſtraret. Itaque iam diu ſollicitus, quem potiſſimum in magna bonorum uirorum paucitate deligeret, cui id onus committeret, atque in cuius fide, ac uirtute tranquillo animo conquieſceret: tandem Tridentino Concilio, cuius exitus multis de cauſis expectandus fuit, abſoluto, quem ſumma cura conquiſierat, Deo bene iuuante, inuenit. Is uero fuit Nicolaus Ormanettus, Protonotarius Apoſtolicus, uir prudentia, integritateq. præſtans, et homo in primis antiquæ diſciplinæ uſu peritus, atque in uicarij muneris adminiſtratione multum, ſæpeq. uerſatus. Hunc nactus Cardinalis, et Archiepiſcopus, Vicarium ſuum in urbe, diœceſiq. Mediolanenſi uniuerſa, ſumma auctoritate creauit. Ormanettus autem, eo ſuſcepto onere, ut Archiepiſcopi iuſſa mandataq. recte exequeretur, cum cetera, cleri, populiq. inſtitutioni, & moribus chriſtianis accommodata, ad illius præſcriptum prudenter egit, tum maxime ſacroſancta decreta Tridentina ad uſum perducere ſtuduit. Quamobrem Synodum diœceſanam, ut eo Tridentino Concilio iuſſum eſt, Archiepiſcopi mandato et auctoritate conuocauit: ſeſſionibusq. tribus abſoluit, quibus hæc geſta, actaq. ſunt.

SESSIO I.

PRIMO, precibus peroratis, ceteriſq. rite actis ad pontificalis libri præſcriptum, litteræ Apoſtolicæ, à ſummo Pontifice Pio Quarto editæ de confirmatione, & interpretatione ſacri Concilij Tridentini, in frequentiſſima ſynodo de loco ſuperiore lectæ ſunt ſumma omnium attentione.

Decretum item Tridentinum, quod in ſeſſione XXIV. cap. II. extat, de eodem loco pronunciatum fuit.

Decretum acceſſit Vicarij Ormanetti de ſynodo diœceſana inchoanda, et in ſingulos annos habenda ex auctoritate eiuſdem Tridentini Concilij.

Poſtea decretum euulgatum eſt, ac de libro recitatum, quod eſt in illo ipſo Concilio, ſeſſione XXV. cap. II. de recipiendis Tridentinis decretis, ac de fide profitenda.

Quibus decretis recitatis atque promulgatis, clerus uniuerſus, qui præſens aderat, fidei profeſſionem præſtitit ad præſcriptum.

SESSIO II.

DIE poſtero, qui fuit III. Cal. Septembris, ſeſſio altera habita eſt non mane, ſed hora circiter decima nona. Cuius ſeſſionis initio rite facto ex præſcripto ſtatarum cerimoniarum, geſta hæc ſunt.

Lectum

Lectum eſt de loco ſuperiore decretum Tridentinum, ſeſſione xxv. cap. x. de iudicibus, quibus cauſæ delegandæ ſunt. Quo decreto recitato, Iudices Vicarij iuſſu, ordine nominati ſunt: de quibus ſynodus duodecim delegit.

Deinde pronunciato publice decreto Tridentino de examinatoribus, multi nominatim propoſiti fueruut, quos octo ſynodus probauit ſuffragijs per ſchedulam occulte latis. Poſtea examinatores probati iuſiurandũ præſtiterunt ex illo decreto.

His peractis cum aduesperaſceret, ſeſſio hæc dimiſſa eſt, et ſequens indicta ad horam matutinam.

SESSIO III.

PRIDIE calendas Septẽbris ſeſſio III. acta eſt ſummo mane, primum Miſſa celebrata, et precibus rite adhibitis: poſt promulgata, et recitata publice fuerunt, decreta Tridentina, quæ præcipue pertinebant ad fundamenta iacienda diſcipli næ, et correctionis morum. Atque hæc quidem ſunt, quæ infra mox ordine notantur.

Decretum de Seminario ſeſſ. xxIIV. cap. XIIX.

Decreta duo de uita, et honeſtate clericorum, unum in ſeſſ. xIV. cap. VI. alterum in ſeſſ. xxII. cap. I.

Decretum de dignitatibus eccleſiaſticis, ſeſſ. xxIV. cap. XII.

Decretum de veſtitu, capite eodem.

Decretum de ſacerdotibus illiteratis. ſeſſ. xxI. cap. VI.

Decretum contra concubinarios. ſeſſ. xxv. cap. xIV.

Decretum de filijs ſacerdotum. ſeſſione eadem cap. xv.

Decreta duo de reſidentia, unum in ſeſſ. VI. cap. I. alterum in ſeſſ. xxIII. cap. I.

Decretum de multitudine beneficiorum. ſeſſ. xxIV. cap. XVII.

Decreta duo de prędicatione, alterum in ſeſſione v. cap. II. alterum in ſeſſ. xxIV. cap. IV.

Decretum de purgarotio ſeſſ. xxv. cap. I.

Decretum de inuocatione, & ueneratione ſanctorum. ſeſſ. xxII.

Decretum de euitandis in celebratione Miſſę. ſeſſ. xxII.

Decretum de legatis pijs. ſeſſ. xxv. cap. IV.

His decretis ordine euulgatis, ac recitatis, P. Benedictus Palmius ſocietatis Ieſuitarum pręclarum ſermonem habuit de reſidentia, et diſciplina cleri. Atque hęc quidem mane acta ſunt.

Pomeridiana autem ſeſſio eius diei, hora circiter decima nona incepit: in qua geſta ſunt hęc.

Recitatum eſt publice decretum de confeſſarijs examinandis. ſeſſ. xxIIV. cap. xv.

Decretum ita de frugalitate clericali, et diſpenſatione bonorum eccleſiaſticorum. ſeſſ. xxv. cap. I.

Decretum de locationibus bonorum eccleſiaſticorum. ſeſſ. xxv. cap. xI.

Decretum de viſitatione. ſeſſ. xxIV. cap. x.

Decretum de uſurpantibus bona eccleſiaſtica. ſeſſ. xxII. cap. XI.

Decretũ contra quęſtuarios ſeſſ. xxI. cap. IX.

Decretum de imponenda pœnitentia, peccatorũ grauitati cõgruẽte. ſeſſ. xIV. cap. VIII.

Decretum de operibus ſatisfactionis. ſeſſ. xIV. cap. IX.

Decretum de operibus ſatisfactionis ſeſſ. xIV. cap. IX.

Decretum contra publice peccantes. ſeſſ. xxIV. cap. IXI.

Decretum de hoſpitalitate. ſeſſ. xxv. cap. IIX.

Hic R. D. Ormanettus Vicarius, ut uir erat prudẽs, et in primis antiquę diſciplinę magiſter, grauiſſimum ſermonem habuit cum de cleri inſtitutione, tum de Tridentinis decretis uniuerſis, quę aut lecta, aut pr ę tẽporis angnſtia eſſent omiſſa, plane exequẽdis, atqne in omnem uſum inducendis.

Id quo ſtudioſius fieret, decreto iuſſit, uniuerſos, ſinguloſq. eccleſiaſticos homines, Cõcilij Tridentini uolumen ſibi comparare, habere, legereq. accurate: atque adeo in primis eius decreta exequi. Pœnam præterea grauiſſimam ſanciuit contra eos, qui ſecus, quam eo decreto cautum eſſet, feciſſent.

Perſecutus eſt etiam alio diſſertiſſimo ſermone Palmius Ieſuita omnem Tridentini Cõcilij diſciplinam.

Poſt de libro Pontificali publice lectæ ſunt clero frequẽtiſſimo ſtatæ illę monitiones. Quibus lectis rite abſoluta, et dimiſſa ſynodus eſt proceſſione ſolemni.

SYNODVS DIOECESANA I I. MEDIOLANENSIS.

Quam Illuſtriſſimus et Reuerendiſſimus Carolus Borrhomæus S. R. E. Presbyter Cardinalis, Tit. S. Praxedis,

Dei et Apoſtolicæ Sedis gratia Archiepiſcopus Mediolani,

Habuit anno M. D. LXIIX. die IIII. Auguſti.

IN NOMINE SANCTAE ET INDIVIDVAE TRINITATIS Patris, et Filij, et Spiritus ſancti. Amen.

VT Chriſtiana pietas in urbe, et diœceſi noſtra non conſeruetur ſolum, ſed augeatur etiam ijs maxime uirtutibus, quibus Ieſus Chriſtus, Dominus noſter ab ijs, qui diuino ſe cultui dediderunt, et augeri, et cōſeruari noluit, uitæ innocentia, moribus ſanctiſsimis, et caſtiſsimo cultu: illud nos cum omni æquitate coniunctum eſſe cenſuimus, ut Mediolanenſis hæc noſtra Eccleſia, quemadmodum ex ſancti Ambroſij inſtitutione proprijs, et quibuſdam certis ritibus, moribusq. utitur; ita una cum ijs, quæ prouinciali Concilio a nobis iam ſancita ſunt, præcipuas Synodales conſtitutiones haberet, quibus omnibus, uti par eſt, ſeſe conformando uniuerſus huius urbis, diœceſiſq. noſtræ clerus et in diuino cultu, et in ueræ clericalis uirtutis diſciplina ſe pie, ſancteq. exerceret. Sed quoniam nondum uiſitationem omnem abſoluimus, neque per occupationes, quibus multis, ijſq. grauiſsimis in hoc paſtoralis curæ munere diſtinemur, alia item multa conſequi potuimus, quæ ad illas ipſas conficiendas uſui erant neceſſario; id propterea præſtare minime nobis licuit, quod uel maxime cupiebamus et optabamus quidem certe. Sumus tamen eo animo, eaq. mente, id quod etiam nos ualde curabimus, ut, ſi uita nobis ſuppetet, proximo ſequenti anno, cum primum aliam Synodum habebimus, id ipſum Dei in primis ope, atque auxilio perficiamus cum ad animarum ſalutem, tum ad diuini cultus, chriſtianæq. pietatis amplificationem. Interea uero hac ipſa noſtra diœceſana Synodo primum quæcunque ad Dei omnipotentis cultum, et ad clericorum mores, uitamq. conformandam, prouinciali Concilio, a nobis Coepiſcoporum noſtrorum aſſenſu conſtituta ſunt; ea nobis, qui huc in Synodum conueniſtis, legi et recitari uoluimus; quo illa ſæpius repetita, diligentiuſq. animis, et mentibus ueſtris impreſſa, omnia, ut certe debetis, quo maximo poteſtis ſtudio, inuiolate, ſancteq. obſeruetis. Reliqua uero, quæ hoc ipſo diœceſano conuentu, a nobis, Tridentini etiam Concilij iuſſu, moreq. maiorum habito, decernenda et promulganda cenſuimus, pauca ea quidem ſunt, quæ partim ad quarumdam prouincialium noſtratum cōſtitutionum explicationem, partim ad tollendos quoſdam morum errores, habitu prauo introductos, pertinent. Date igitur operam, ut cum hæc ipſa decreta, quæ uobis iam edicimus, promulgamus, atque ſancimus, tum illas etiam prouinciales conſtitutiones omnes in uſum et conſuetudinem ueſtram, eorumq. omnium, qui ueſtræ curæ commiſsi ſunt, inducatis; cumq. animarum paſtores ſitis, et angeli, in luce omnium ita agere ſtudeatis, Ieſu Chriſto Domino miniſtrantes, ut qui ueſtram in Eccleſia conuerſationem, ueſtraq. bona opera uiderint, glorificent Deum et patrem Ieſu Chriſti, cui gloria ſit et laus ſempiternis ætatum ſæculis. Amen.

DECRETA EDITA IN SYNODO DIOECESANA ſecunda Mediolanenſi.

Decretum I.

Diuina res eſt ſacerdotij adminiſtatio, cui ſi tales præficiuntur; qui illud uitæ ſanctitate, doctrina, fide, et prudentia ſuſtinere poſſint; tanta, tamq. ſalutaris populo fideli utilitas exiſtere ſolet, ut omni pietatis ſtudio, totoq. animo, et mente ſupplici id ſit a Deo Opt Max. precandum. quamobrem ut ieiunijs, ex ſancti ſpiritus doctrina in Eccleſia Dei inſtitutis per quatuor anni tempora, quibus ordinis ſacramento initiantur, qui in Dei cultum tradere ſe uolunt, ſupplicationes etiam adiungantur, quibus, ac reliquis item pietatis officijs id Dei ope, atque auxilio conſequamur, ut optimos in Eccleſia habeamus miniſtros: illud nos parochis noſtris omnibus et urbanis, et diœceſanis iubemus, ut proximo dominico die ante ſtata illa quatuor ieiunij tempora, in ſua quiſque parochiali Eccleſia, ſupplicationes, litaniasq. uel intus habeat, uel ijs ſolemni ritu dicendis, proſequente populo, Eccleſiam foris obeat; quo magis multiplicatis precibus, Sanctorumq auxilio implorato, tum nos in eo ſacræ adminiſtrationis munere adiuti, eccleſiaſticos ordines in illos conferamus, qui ad eam ordinum dignitatem, poteſtatemq. recte, et cum Eccleſiæ utilitate gerendam aptiores erunt; tum illi etiam ipſi, qui ſacris primum initiandi ſunt, aut ad ulteriores ordinis gradus progreſſuri, ita a reliquo populo ſegregati, uirtutum quaſi gradibus progredientes, pie, atque adeo ſancte in eo omnium longe maximo, et præſtantiſſimo ſacerdotij miniſterio demum ſe exerceant, quemadmodum decet miniſtros myſteriorum Dei.

Decretum. II.

Vrbanus Quartus, et Clemens Quintus Summi Pontifices, unus litteris editis, alter Concilio Viennenſi, Indulgentias multas ijs conceſſit, qui et in celebritate Corporis Ieſu Chriſti Domini, et ſingulis ſeptem illis diebus, proxime ſequentibus, ad Eccleſias conuenerint, diuiniſq. officijs interfuerint. Nos cum maximopere cupiamus, atque optemus, populum fidei, curæq. noſtræ commiſſum, ſummo illo Indulgentiarum beneficio, pie ac ſancte frui poſſe; neque id ipſum facile illum aſſequi uideamus, niſi de Corpore Domini matutinum officium interdiu dicatur; ob eam cauſam decernimus, ac ſtatuimus, in omnibus et ſingulis Eccleſiis tum urbanis tum diœceſanis, quæ collegiatæ Eccleſiæ ſunt, matutinum officiũ, præter alias canonicas horas, non ſolum ſeſto ipſo die Corporis Domini, iterum etiam ſingulis deinceps ſeptem diebus interdiu dici. Vt autem multis incommodis occurratur, quæ ex eo facile exiſterent ſi ita ſero harum canonicarum horarum officia præſtarentur, ut ſub noctem præſtari oporteret; idcirco iubemus, his ipſis octo diebus, completorij officium, Matutinumq. deinceps ita dici; ut omne hoc officium ante ſolis occaſum plane abſolutum ſit.

In reliquis Eccleſiis, ubi ijs ipſis octo diebus, Corporis Domini celebritati dicatis, Completorium ſolum, non Matutinum officium dicitur; hæc ipſa Completorij hora, antequam ſol occidat, itidem abſoluatur.

Decretum. III.

IN multis ijs, quæ ab ſancta Dei Eccleſia pie inſtituta, temporum uitio ſunt in noſtra hac urbe, et diœceſi antiquata; litaniæ maiores ſunt, quas Summus Pontifex, et ſanctiſſimus uir, Gregorius primus iuſtiſſima quidem cauſa, ſancte inſtituit, atque in uniuerſa Chriſtiana republica vij. Cal. Maij. qui dies ſancto Euangeliſtæ Marco dicatus eſt, eas agi, ac celebrari uoluit. Illarum pium uſum, in hac noſtra Mediolanenſi Eccleſia ſemel introductum, ac diu a maioribus noſtris ſancte ſeruatum, quibuſdam etiã certis ſtatutis eo nomine Eccleſiis, in quibus ſeſto illo Sancti Marci die, et ſtationes eſſent, et ſupplicationes haberentur; cum his temporibus cum pene ita intermiſſum uideamus, ut nullum priſtinæ inſtitutionis ueſtigium appareat; nos propterea, qui pro cura paſtorali, quam gerimus, auidi, atque appetentes ſumus omnis pij inſtituti in urbe, ac diœceſi noſtra retinendi non ſolum, ſed etiam reſtituendi, et quantum in nobis eſt amplificandi, illud edicimus, ac iubemus, ut ſeſto eo D. Marci die ſigno campanæ dato, clerus ſæcularis urbanus, qui litanias minores obire ſolet, ac debet, is uniuerſus ſuperpelliceis, et alijs ſolitis in hoc munere obeundo ornamentis indutus, id quod in ceteris ſupplicationibus moris eſt, ad Metropolitanam noſtram Eccleſiam conueniat, unde profectus poſt Miſſæ ſacrificium, ſolemni ritu, ſanctiſq. precibus ad ſtatas eas Eccleſias procedat, quæ antiqui auctoris Beroldi libro deſcriptæ ſunt; hocq. proceſſionis officio perfunctus, ad eam ipſam Metropolitanam Eccleſiam ordine redeat.

Qui uero ſacerdotes eo ipſo D. Marci die, nonnullis in Eccleſiis extra Portæ Romanæ fines, ſupplicationes quaſdam habere ſolebant, ijs abrogatis, ad has ſolemnes obeundas, quas in priſtinum ſtatum reſtituimus, conueniant, ita ut ceteri omnes.

Clerus autem diœceſanus, in ea quiſque Eccleſia, in quam ob litanias minores conuenire ſolet, frequẽs adſit ad hoc obeundum chriſtianæ pietatis officium; ceteraq., ut in illis ſolet, in his etiam præſtet ea intimi animi pietate religioſiſq. precationibus, quibus Deus Opt. Max. placatus, tum in rebus aduerſis hunc populum adiuuet, tum maxime ab ijs calamitatibus, ijſq. ærumnis perpetuo conſeruet, quarũ cauſa illæ ſupplicationes inſtitutæ primũ ſunt.

Volumus autem a parochis, die dominico, qui ſeſtum diẽ ſancti Marci præcedit, fideles admoneri pie ac diligenter, ut ad has litanias ipſi frequentes accedant.

De-

Decretum. IIII.

Dies feſtus Sancti Thomæ Aquinatis, qui incidit in Nonas Martij, quo tempore quadrageſimæ ieiunium agitur, ut ritu Ambroſiano, inita aliqua ratione, pie ac ſancte celebrari poſſit, quemadmodum S. D. N. Pij Quinti Pontificis Maximi conſtitutione iuſſum eſt, eo die celebretur, quem certum noſtro Calendario quotannis præſcribemus; eiusq celebritas ita agatur, et officium dicatur, quemadmodum de reliquis quatuor Eccleſiæ Doctoribus, ritu Ambroſiano dici ſolet.

Cathedra item Sancti Petri Apoſtoli, qua primum Romæ ſedit, quæ ex ueteri Eccleſiæ inſtituto XV. Cal. Februarij celebrari ſolebat, intermiſſa iam diu, quoniam a Paulo Quarto Pontifice Max. ſancte renouata eſt, in hac noſtra et urbe, et diœceſi celebretur eo ipſo die quotannis ex Calendarij noſtri ratione.

Decretum. V.

Cum officij Ambroſiani rationem, ac normam uel antiquiſſimam eſſe conſtet, quam ab ipſo Sancto Ambroſio inſtitutam ac præſcriptam, Sanctus Eugenius, Epiſcopus, omni et doctrina et pietatis ratione retineri ſtuduit, ut etiam conſeruata eſt perpetuo catholicæ Eccleſiæ conſenſu; nos propterea, qui Dei, et apoſtolicæ Sedis gratia Mediolanenſis Eccleſiæ adminiſtrationi præſumus, omni ratione curare debemus, ut priſca huius Eccleſiæ inſtituta, ueteresq. ritus, atque adeo ab ipſo Sancto Ambroſio introducti, retineantur et conſeruentur. Hoc igitur tempore cum Breuiarium Romanum, ex ſacroſancti Tridentini Concilij decreto reſtitutum, nuper Pij Quinti Pontificis Maximi iuſſu in lucem prodierit; eoq. edito ipſius Summi Pontificis litteris interdictum ſit, ne reliqua, qualia qualia ſint, Breuiaria, quæ ducentis abhinc annis in uſum et conſuetudinem introducta ſunt, ad diuina officia in poſterum adhibeantur, illudq. in primis abrogatum ſit, quod a Franciſco Quignonio, tit. Sanctæ Crucis in Hieruſalem presbytero Cardinale conſcriptum fuit; nos propterea, ut et exequamur, quod ab ipſo Sanctiſſimo Pontifice pie ſancitum eſt, et antiquos in canonicis horis, et diuinis officijs noſtræ Mediolanenſis Eccleſiæ ritus, totãq. ipſam Ambroſiani Breuiarij rationẽ conſeruemus; illud uniuerſis et ſingulis ijs clericis, qui Ambroſiano more diuina officia obire debent, uel quia eccleſiaſtica beneficia obtinent, in quibus hoc ipſo ritu, moreq. illa dicuntur, uel quia ipſi addicti ſunt Eccleſiis, eodẽ Ambroſiano ritu utentibus, uel quia ſacris ordinibus initiati, in huius urbis, aut diœceſis clero adſcripti ſunt, ijs edicimus atque iubemus, ut ne ad illius Quignoniani, ſed ad ipſius Ambroſiani Breuiarij præſcriptum canonicas horas, et diuina officia deinceps præſtent. Quod ſi ſecus ab eis factum erit; eas pœnas illos ſubire decernimus, quæ Lateranenſi Cõcilio a Leone X. Pontifice Max. et prouinciali noſtra Synodo contra clericos cõſtituta ſunt, qui canonicas horas intermittunt.

Vt uero in illis una, eademq. certiſſima præſcripta ratio ſeruetur; illi ipſi omnes et ſinguli octo ad ſummũ poſt diem Natalem Domini diebus, calendarium habeãt, quod anno ſequenti accommodatum, noſtraq. auctoritate confectum quotannis in lucem emittetur.

Ne in ſæcularibus ullis Eccleſiis, etiam ſi clericatus, capellanæ ſint, quæ uel ad ius patronatus, uel ad ſodalitatem aliquam pertineant, aut oratoria item ſint, ſiue publica, ſiue priuata, liceat, niſi facultate ſcripto à nobis data, quam nulla alia, niſi graui cauſa concedemus, alio ritu, quàm Ambroſiano, Miſſam aliaue diuina officia dici; modo tamen parochiales Eccleſiæ non ſint, quæ intra ſuos fines, cappellas, clericatus, oratoriaue habeant, in hisq. ipſis ex ueteri illarum inſtituto diuina officia celebrentur alio ritu.

Decretum. VI.

Qvibus in Eccleſijs Miſſæ complures celebrantur; earum Rectores, ſacriſtæue, libro confecto, ſacerdotum, in eiſdem conceſſu noſtro celebrantium, nomina deſcribant, notato etiam noſtrarum litterarum die, quarum auctoritate id illis permiſſum ſit. Confecto autem ſex menſium ſpatio, poſtquam illæ litteræ datæ ſunt, ne celebrare illos patiantur, qui eius rei facultatem non renouauerint.

Vtq. facile cognoſci liceat, an ſacerdotes, qui in ipſis Eccleſiis Miſſas certo quodã præſcripto numero celebrare debent, hoc ipſum munus omnino præſtent; ob eam cauſam, præter cetera, quæ in huius rei diligentia pleriſque in in Eccleſijs præſcripſimus, ipſi etiam Eccleſiarum Rectores, alijue, ad quos hoc ſane ſpectat, librum alterum conficiant, curentq. ut in eo, ipſis præſentibus, eiuſmodi ſacerdotes, cum ab altari redierint, manu ſua, et diem, quo in illis celebrarint, et nomen ſuum notent.

Si qui uero eas Miſſas celebrare neglexerint, prætermiſerintue; eorum nomina ijdem, qui in urbe ſunt, ad nos; qui uero in diœceſi, ad Vicarium Foraneum, cui quiſque eorum ſubiectus eſt, completo menſe, tribus poſt diebus ad ſummum menſis proxime ineuntis, deferant, ut negligentiæ ſuæ debitas pœnas luant.

Quod ſi Rectores, Sacriſtæ, alijue, ad quos hoc pertinet, in eo negligentes fuerint, quod eos ipſo præſcripto tempore tales non detulerint; mulctentur his ſumptibus, qui ſatis erunt ad eleemoſynam, ſacerdotibus totidem Miſſas celebrantibus diſtribuendam, quod ij ſacerdotes, quorum hoc celebrationis munus intererat, celebrare prætermiſerint. Si uero in alijs ipſis rebus, quas ſupra ediximus, ullam negligentiam admiſerint; pœna mulctentur arbitratu noſtro.

Decretum. VII.

Qvibus in Eccleſijs, uel quia certi dies feſti aguntur, uel quia indulgentiæ indictæ ſunt, uel alia de cauſa Miſſæ plures celebrantur, quam alijs ſolent diebus; tunc in ijs ob Miſſæ celebrationem ne ſacer-

doti cuiquam eleemoſynas flagitare, accipereue liceat, etiam ſi ei ipſi illo nomine quiſquam ſponte eas offerat; ſed is illas in capſula deponendas curet, quæ certo Eccleſiæ loco, aut pro ſacriſtiæ foribus propterea collocata erit. Cui capſulæ ijs ipſis certis diebus ſacriſta, Eccleſiæue curator clericum aliquem probatum præficiat: cuius cura ſit, et Miſſarum numerum deſcribere, et notare item quorum nomine, cauſaue illæ celebrari debeant; ut ex earum rerum notatione, rationeq. ſacriſta, curatorue ſacerdotibus ſtatim præſcribat, quid pro eleemoſyna oblata ipſi ſinguli præſtare debeant ad ſatisfaciendum uoluntati eorum, qui obtulerint.

Peractis autem ſacris, quæ pecunia eam ob cauſam in capſula depoſita erit; illam Sacriſta, uel Eccleſiæ curator, ijs Sacerdotibus pro rata diſtribuat, qui eo die in illis ipſis Eccleſiis celebrarint.

Qui uero Sacerdotes prope eas Eccleſias habitant, in quibus uel dies feſtus agitur, uel indulgentiæ indictæ ſunt, uel alia cauſa plures Miſſæ celebrantur; ij populum, ſuæ curæ commiſſum, moneant quas eleemoſynas Miſſarum celebrationi dare quiſque uelit, eas non Sacerdoti ipſi tradat, qui celebraturus eſt, ſed in capſulam deferat, quæ eo nomine conſtituta erit.

Decretum VIII.

NEmo, etiam ſi parochus ſit, neque ullus item quiuis Sacerdos, cui etiã noſtris litteris in uniuerſa urbe, diœceſiq. noſtra Miſſam celebrare conceſſum eſt, in ullis quibuslibet monialium Eccleſijs celebret, ne ſuperioris quidem permiſſu, qui illarum curæ præſit, niſi facta ſibi a nobis nominatim huius rei poteſtate; idq. exceptis ijs diebus, cum in ijs ipſis Eccleſiis funus exequiæue fiunt.

Decretum IX.

NE ueſtes, ornamenta, aliaue cuiuſuis generis indumenta, ad uſum ſacrum comparata, in ſacroſancto Miſſæ ſacrificio et reliquis diuinis officijs adhibeantur, niſi ex Eccleſiæ inſtituto prius ſolemni ritu benedicta ſint.

Decretum X.

QVod in parochialibus Eccleſiis et urbanis, et diœceſanis fieri ſolet, ut parochi fidelibus Dominico die denuncient, quæ uigiliæ, qui dies feſti, quæ item ieiunia in hebdomadã incidant; hoc autem ipſum cum minime conſentaneum ſit prætermitti, negligine in Eccleſia Metropolitana, reliquarum Eccleſiarum, quæ in noſtra urbe et diœceſi ſunt, matre, in quam uel frequentiſſimus populus conuenire ſolet: ideo edicimus ac iubemus, ut in ſingulos Dominicos dies, unus ex Canonicis eiuſdem Eccleſiæ minoribus, qui ordinarioli, ſeu notarij nuncupantur, pronunciato in ſolemni Miſſæ Euangelio, uigilias, dies feſtos, et ieiunia, quæ ſequenti hebdomoda ex ſacroſanctæ Eccleſiæ ritu, atque inſtituto agi, celebrariq. debent, et reliqua item omnia, quæ noſtro iuſſu promulganda erunt, populo denuncient.

Decretum. XI.

IN maiori Miſſa, quæ in noſtra Metropolitana, alijsq. Collegiatis Eccleſiis, et in ea item Miſſa, quæ a parocho, aliove eius nomine in Eccleſiis parochialibus quotidie celebratur, cum corpus Ieſu Chriſti Domini ſubſtollitur; ſignum campanæ ſono detur, cuius ſoni ſignificatione, fideles, qui in Eccleſia non adſunt, admoniti, ad tanti, tãq. magni myſterij, ac beneficij recordationem animum adijcere, atque excitare poſſint.

Decretum XII.

PArochiales Eccleſiæ extra urbem, quarum parochi ſibi perſuadent, eas a cuiusuis Præpoſituræ iure liberas eſſe, atque immunes, ſi id publicis monumentis, aliaue ratione, duobus menſibus teſtatum non fecerint; intra earum Præpoſiturarũ fines eſſe cenſeantur, quibus Præpoſituris illæ ipſæ parochiales Eccleſiæ parochialia officia præſtant, uel alio quouis tempore præſtiterint.

Quod ſi nulli unquam Præpoſituræ ea præſtiterint; ſint eius, quæ propius abeſt, iuri adiunctæ.

Si uero duæ, treſue Præpoſituræ paribus inter ſe interuallis diſtare uidentur; earum parochialium Eccleſiarum curatores, duobus poſt huius decreti promulgationem menſibus, dicta ipſis Præpoſitis die, unà cum illis ad nos ueniant, deliberentq. ac ſtatuant, nobis præſentibus, cui Præpoſituræ ſe addicere uelint. qua quidem re ſemel deliberata et conſtituta, Præpoſituræ, cui ſe addixerint, id officij, atque obſeruantiæ in poſterum præſtent, quod ceteræ parochiales Eccleſiæ eidem præſtare ſolent.

Quod autem de Eccleſiis parochialibus conſtituimus hoc decreto; id etiam ad eas eccleſias pertinere uolumus, quæ Archipresbyteratus nomine uocantur, etiã ſi hæ re ipſa collegium habeant.

Ab hoc tamen ipſo decreto illas parochiales Eccleſias excludimus, in quibus alius eſt diuinorum officiorũ ritus, atque ille eſt, qui in Præpoſituris adhiberi ſolet: ad quas illæ huius noſtri decreti auctoritate ſolum pertinere aliquo modo poſſent.

Decretum XIII.

PArochi, ij etiam, qui Archipresbyteri uocantur, alijq ſacerdotes, et reliqui inferiores clerici, in celebritate corporis Ieſu Chriſti Domini, tum in litanijs, et maioribus, et minoribus, ad Præpoſituram diœceſanam, in cuius finibus habitant, quotannis cõueniant, et ſupplicationum, et proceſſionis munus, ſuperpelliceis induti, omnes una obeant; modo tamẽ eorum Eccleſiæ alium ritum in diuinis officijs non teneant, atque ille ipſe eſt, qui in ipſa Præpoſitura ſeruatur. Quod munus ſi quiſquam præſtare neglexerit, recuſaritue: id ei pœna ſit, ut per annum ab ordinis ſui munere amoueatur, aliaq. præterea pœna mulctetur arbitratu noſtro, idq. niſi uel ob itineris difficultatem, uel loci longum interuallum, uel aliam grauẽ

ob

ob cauſam ſibi facultatem a nobis impetrarit, ut in ſua Eccleſia id proceſſionis munus praſtet.

Decretum. XIIII.

N*E parochi laicos homines, aut clericos ſacris ordinibus non initiatos mitant, quibus ſanctum Oleum et Chriſma ad ſe deferendum detur.*

Decretum. XV.

I*Nter cetera paſtoralis curæ officia, illud maxime a parochis requiritur, ut ſacramenta, quæ diuinæ gratiæ inſtrumenta, ad ſanctificandas animas a Chriſto Domino inſtituta ſunt, non ſolum pure, ſancte, et religioſe ipſi tractent; uerum etiam ut ritus, et cerimonias teneant, atque adhibeant, quæ in illis adminiſtrandis ſancta Eccleſiæ inſtituto, atque uſu comprobatæ ſunt. Quare ut una ſit, et eadem certiſſima rituum, cærimoniarumq. regula, qua in eorum ſacramentorum adminiſtratione omnes urbis et diœceſis noſtræ ſacerdotes utantur; librum de ſacramentorum ritibus, auctoritate noſtra, a uiris grauibus, et earum rerum uſu peritis emendatum, ac reſtitutum, et a nobis ſedulo recognitum, in lucem emitti iuſſimus. Ad cuius libri præſcriptum omnes et ſinguli ſacerdotes, qui in urbe, et diœceſi noſtra ſacramenta Ambroſiano ritu et more miniſtrant, ita ſe inſtituant, ut cærimonijs et ritibus, eo libro traditis, utantur, neque ullis præterea alijs: ideoq. menſe poſtquam hic ipſe liber editus erit, omnes ij apud ſe illum habeant.*

In quibus parochialibus Eccleſiis intra urbem, Baptiſmi fons nondum conſtitutus eſt, tribus poſt menſibus, ex præſcripto Concilij Prouincialis, et regula Inſtructionum noſtrarum generalium, omnino conſtruatur. Quod ſi hoc ipſo tempore a parochis, aut parochiarū incolis fieri, uel negligatur, uel plane omittatur; ut in ijs Eccleſiis Baptiſmi ſacramentum miniſtretur, ſed ij, ad quos hæc cura pertinet, in Eccleſiam noſtram Metropolitanam, aliamue Eccleſiam, quæ in unaquaque porta eo nomine a nobis conſtituetur, infantes ad Baptiſmum ſuſcipiendum deferendos curent.

Decretum. XVI.

I*D cura ſit parochis, et reliquis animarum curatoribus, ut quos compatres ita rudes eſſe animaduerterint, qui fidei ſymbolum, orationem dominicam, et ſalutationem Angelicam ignorent; eos hoc munus obire ne patiantur. eſt enim ab omni ratione alienum, ut qui ſe Deo fideiuſſores conſtituunt, ij res illas neſciant, quibus ſe alios inſtructuros eſſe, ſancte pollicentur. deinde ueriſimile ſit, ut qui in ſe ipſis hoc neglexerint, idq. culpæ admiſerint; negligentiores etiā in eo ſint, ut alij ijs rebus inſtructiores fiant, quarum ipſi rudes omnino ſunt.*

Decretum. XVII.

C*Lericis, qui ſacris ordinibus initiati ſunt, infantem de ſacro Baptiſmi fonte ſuſcipere uetitum ſit. ijdemq. in Confirmationis ſacramēto cōpatres ne ſint.*

Decretum. XVIII.

C*Vum ad populi Chriſtiani diſciplinam, et religionem conſeruandam, ſanctiſſimorum patrum ſententijs, et multorum Conciliorum decretis, tum Tridentino Concilio, perpetuoq. uniuerſæ Eccleſiæ uſu, et conſuetudine illud obſeruatum ſit, ut quæ grauiora eſſent peccata, non a quibuſuis ſacerdotibus, ſed ab Epiſcopis ſolum abſoluerentur: nos propterea quorundam grauiorum caſuum abſolutionem nobis reſeruauimus, eoſq. una cum illis, quos Concilio noſtro prouinciali nobis item reſeruauimus, hoc decreto infra ordine quodam deſcriptos, explicari et promulgari uoluimus; ne ij, quibus animarum cura commiſſa eſt, et alij item, ad quos ut optimos et fideles miniſteriorum Dei diſpenſatores poteſtas delata eſt, alios a peccatis abſoluendi, ij per imprudentiam extra fines egrediantur permiſſæ ſibi facultatis. Si qui uero confeſſores quemquam uel his criminibus, quorum abſolutionem nobis reſeruauimus; uel illis etiam, quorum abſolutio Canonum iure, et Apoſtolica auctoritate Epiſcopis reſeruata eſt, illigatum abſoluere attentarint, niſi facta ſibi ſcriptis huiuſce abſolutionis poteſtate, ij excommunicationis pœna afficiantur.*

Caſus et prouinciali Concilio, et Synodo diœceſana nobis reſeruati.

R*Aptores uirginum.*

Qui moniales uiolarint; earumue ſepta ingreſſi ſint, facultate non impetrata.

Qui abortum procurarint.

Qui ſecundo, uel propinquiori cognationis gradu inceſtum admiſerint.

Incendiarij, et qui damni, iniuriaue cauſa uites, uel arbores alienas inciderint.

Eccleſiam polluentes.

Homicidæ uoluntarij.

Qui parentes percuſſerint.

Qui locis pijs infantes expoſuerint, cum habeant unde ipſos alant, neque eorum locorum damnum reſarcierint.

Notarij, legata, ad pias cauſas facta, non denunciantes, quemadmodum eis prouinciali Synodo a nobis præſcriptum eſt.

Qui ad magicas artes, ueneficia, ſuperſtitiones, et alia huius generis, Euchariſtia, ſacriſue rebus abutuntur.

Qui duobus poſt annis, quam piorum legatorum dies uenit, ea pijs locis non perſoluerint, aut eis alia ratione non ſatisfecerint.

Qui ſtateras, menſuras adulterarint, corruperintue.

Qui clandeſtina matrimonia contrahere attentauerint, quiue eiſdem interfuerint.

Qui fidei uinculo aſtricti de matrimonio inter ſe contrahendo, antequam ſolemni ritu illud ex præſcripto Eccleſiæ celebrent, una coeunt.

Qui hæreticos, hæreſiue nomine ſuſpectos, eoſue item, qui hæreticorum libros habent, ſi quos tales ſciunt, nō denunciant.

Qui ieiunij diebus, alijſue, cum ab Eccleſia uetitum eſt,

nulla legitima cauſa, aut facultate non impetrata, carne veſcuntur.

Qui uirginem, aliamue cuiuſuis generis mulierem, quouis modo compulerint, cauſis exceptis, a iure permiſſis, ad habitum cuiuſuis religionis ſuſcipiendum, aut ad profeſſionem conficiendam.

Qui item auxilium, conſilium ſtudiumue eiſdem præſtiterint; aut quouis modo ſcientes huic actioni præſentes adſuerint, conſenſerintue.

Qui nulla iuſta cauſa cuiuſuis mulieris uoluntatem impedierint, quominus uelum acceperit, uel uotum nuncuparit.

Qui clerici item, quauis eccleſiaſtica beneficia obtinentes, habitum clericalem non induunt: aut non ijs ſacris ordinibus initiati ſunt, quos ipſius eccleſiaſtici beneficij, quod obtinent, ratio requirit.

Qui maiori excommunicationis uinculo illigati tenentur, interdicti ſunt, ſuſpenſiue; idq. ſiue ab homine, ſiue a iure.

Vt autem ſacerdotes, quibus hoc audiendæ ſacræ confeſſionis munus commiſſum eſt, eam ipſam excommunicationis pœnam, quam mox ſupra ediximus, uel diligentiſſime caueant; ſciantq. præterea quibus quaſi finibus eorum auctoritas contineatur; caſus, qui ſupra notati ſunt, tum eos etiam, qui ſummo Pontifici, et in proceſſu Bullæ, die Cœnæ Domini latæ, et Canonum iure reſeruati ſunt, tum illos præterea, qui ad Epiſcoporum abſolutionem canonicis ſanctionibus pertinent, ordine deſcriptos, notatis etiam locis, unde ſumpti ſunt, eos iuſſu noſtro collectos, diuulgari iuſſimus. Quos caſus, tabella, libellone expreſſos, unusquiſque confeſſor apud ſe habeat, una cum libro etiam canonum pænitentialium; quorum cognitio et Canonum iure et noſtro prouinciali Concilio eis maxime commendata eſt, qui in ſacris confeſſionibus audiendis uerſantur.

Quos uero caſus abſolutioni noſtræ reſeruauimus, eos parochi et urbani, et diœceſani, in ſua quisque parochiali Eccleſia, quotannis Quadrageſima, et Aduentus initio promulgent; tum, ut qui confeſſiones audiunt, excommunicationis pœnam uitent, quæ contra facientibus conſtituta eſt; tum etiam, ut ſciãt fideles, quorum peccatorum abſolutionem a nobis petant, aut ab ijs, quibus id curæ dederimus.

Decretum. XIX.

QVI excommunicationis uinculo irretiti ſunt, ut et ij pudore affecti, in ſanctæ Eccleſiæ gratiã redire ſtudeant eo diligentius, et alij ne per imprudentiam cum eiſdem ullum commercium, conſuetudinemue habeant; parochis urbanis cum a nobis, diœceſanis uero, cum a Vicario Foraneo, ſeu Præpoſito ſignificatum erit, quempiam excommunicationis pœna affectum eſſe, ipſi quoque eundem in ſuis Eccleſiis primo quoque menſis die Dominico talem denuncient. Neque hoc agere ceſſent; eadem conſtituta die, niſi certiores à nobis, uel ab illis ipſis, quos diximus, facti ſint, illum, peracta pænitentia, Eccleſiæ reconciliatum eſſe.

Hanc præterea diligentiam illi ipſi adhibeant, ut, ſi qui, ſuæ curæ commiſſi, per annum, in excommunicatione, et cenſuris fuerint, neglexerintq Eccleſiæ ſatisfacere; eorum nomina ad nos deferant, ut contra eos agatur, quemadmodum ſacri Canones, et ſummorum. Pontificũ ſanctiones in eos ſtatuerunt, qui per annum in cenſuris inſorduerint.

Decretum XX.

QVoniam Chriſtianæ pietate alienum eſt, ad ornatum templorum augendum ea adhiberi, quæ non modo religionem non excitant, ſed populariũ animos ad neſarias cogitationes alliciunt; ideo ne quis illis ornandis periſtromata aulæaq. adhibeat, obſcœnis figuris contexta; neque item imagines, et ſigna apponat, quæ uel ethnicorum hominum, uel aliarum rerum, quæ a loci ſanctitate aliena ſint, ſpeciem referant; cum templa Dei pijs, atque honeſtis ornamentis illuſtrari, atque adornari debeant.

Quod de hoc ipſo templorum ornatu ſancitum eſt; idem in apparatu, qui in ſupplicationibus publicis, et die præſertim feſto corporis Chriſti Domini fit, parochi, in ſuæ quiſque parochiæ, uia qua proceſſionis munus obibitur, ſeruari curabunt.

Decretum XXI.

QVæ intima animi religione et externo pio cultu à maioribus inſtituta ſunt ad exercenda chriſtianæ beneſicentiæ, ac pietatis officia; ea, inductis nonnullis morum erroribus, præſtari non debent prauo quodam habitu, qui non ſolum ipſorum maiorum uoluntati alienus ſit, ſed a re ipſa, quæ ſancte geri debet, maxime abhorrens. Quare nos cum multis abhinc annis, non ſine magno quodam animi dolore animaduerterimus, piam illam Chriſtianæ liberalitatis, eleemoſynæq. oblationem, quæ ad religioſiſſimum, anguſtiſſimumq. huius urbis templum excitandum, et ad iram Dei placandam olim inſtituta eſt, eam ipſam ad quamdam ſpeciem traduci, in qua non ulla modo chriſtianæ uirtutis ſignificatio nou eluceat, ſed res omnis plane ſpectetur, quæ cum ipſis profanis, et a chriſtiana religione abhorrentibus, gentilium inſtitutis, et moribus conuenire uideatur: id paſtoralis noſtri muneris rationi alienum non eſſe cenſuimus, ei rei, quantũ in nobis eſt, occurrere, atque ita proſpiccre, ut conſeruata illa, quæ maxime debet, pia admodum, ac liberali in templo Dei excitando, atque ornando beneficentia, cui uel magna cæleſtis gloriæ merces propoſita eſt, res ipſa non popularibus ſpectaculis, ſed diuinis laudibus, hymnis, atque adeo ijs chriſtianæ pietatis actionibus geratur, quæ hominum mentibus non ullã rerum humanarum uoluptatem, ſed diuinarum cultum inijciant. Itaque quæ eleemoſyna ab una quaque huius urbis regione, in ſingulas portas diſtributa, fabricæ nomine ipſi templo contribui ſolet; ea non pomeridiano tempore, non ſub ueſperum ſed mane, omni animi religione, et mente ſupplici fiat. Eo præterea pro-

proceſſionis ordine præſtetur, ut primo pueri, qui in illius portæ, ſeu regionis parochijs, doctrinæ chriſtianæ rudimentis erudiuntur, præeant; deinde ordine procedant homines ſodalitatum, quæ diſciplinatorum nomine uocantur; poſt hos clerus uniuerſus illius regionis, eleemoſynam offerentis, isq. et litanijs dicendis, et diuinis laudibus, et hymnis, ſanctæ Catholicæ Eccleſiæ more inſtitutis, id muneris obeat.

Populus uero a parochis ſæpe moneatur, idq. præſertim paucis ante huius muneris functionē diebus, quanta animi religione, quàm humili corporis habitu, quā graui, et moderato inceſſu, quàm recte atque ordine hoc ipſum Chriſtianæ beneficentiæ officium, a maioribus pietatis ergo inſtitutum, obire debeat; ita ut non ulla perturbatione, non concurſationibus, non tumultibus, non clamoribus, non profanis ſpectaculis, actionibusue, non canticis denique, quæ uel turpitudinis, uel offenſionis ullam ſpeciem præbeat, id ipſum præſtet, ſed ita ſane, quemadmodum reliqua omnia præſtari, agiq; ſolent ac debent, quæ ad Dei laudem referuntur. Videatq; propterea ne, quæ res ad ſalutem Ciuitatis inſtituta eſt, ea ipſa abutatur ad perniciem.

Decretum XXII.

NE imagines cereæ, uoti cauſa Eccleſijs, pijsue locis oblatæ, uenditari ullo modo poſſint, ac ne confractæ quidem, etiam uetuſtate temporis, niſi conceſſu noſtro in uſum Eccleſiæ conuertendæ ſint.

Decretum XXIII.

QVæ res eiuſmodi ſunt, unde in eccleſia Dei offenſiones exiſtere facile ſolent, ijs paſtorali cura occurrendum eſt diligenter. cum igitur in quibuſdam noſtræ diœceſis regionibus puellæ nubiles, non ulla penè habita uirginalis pudoris ratione, eleemoſynas Eccleſiarum nomine quæritent; idq. fiat non ſine quadā offenſione, et uirginalis pudicitiæ diſcrimine; illud ſedulo curent parochi noſtræ diœceſis, ne quid tale in ſuis parochijs poſthac ulla ratione admittatur.

Decretum XXIIII.

NOn animarum curatores ſolum, ſed cappellani etiam, ac ſacerdotes omnes in ſacerdotalibus ijs conuentibus adſint, qui de eccleſiaſticis diſputationibus in ſingulos menſes haberi ſolent. Qui in urbe ſunt, ij, ſuæ quiſque portæ, in cuius finibus domicilium habet, conuentui interſint; diœceſani uero ad eius Præpoſituræ conuentum ſe conferant, quo eorum cuiuſque parochus conueniet. At illis, qui animarum curatores non ſunt, ne ſententiam de ijs rebus dicere liceat, quæ in ipſis Conuentibus agentur; niſi ab eo, qui præerit, ſententiam rogati ſint.

Reliquis uero omnibus in Conuentu actis, cum liberius parochi de rebus, ad animarum, quæ eorum cuique commiſſa ſunt, curationem pertinentibus, agere uolent; tunc cappellani et reliqui, qui animarum curam non habent, eius, qui Conuentui præeſt, iuſſu diſcedant.

Hoc decreto Eccleſiarum, quæ in urbe collegiatæ ſunt, canonicos, niſi parochi ſunt, teneri nolumus, cum in ipſis eorum Eccleſiis, certos conuentus conſtituturi ſimus inter eos; idq. etiam in quibuſdam frequentioribus eccleſiis collegiatis, quæ in diœceſi ſunt, ſtatuemus.

Decretum XXV.

SI quis animarum curator, qui diœceſanis conuentibus intereſſe debet, die ante, quàm conuentus habetur ut Concilij noſtri prouincialis decreto edictum eſt, uel eo ipſo die mane confeſſus non erit, huic illius dici Conuentu Vicarius Foraneus interdicat, nūmoq. aureo præterea mulctet, quem egentibus hominibus attribuat in ea parochia, cuius parochus hoc erratum admiſerit.

Quo præterea die poſthac diœceſanæ Synodi initium fiet, eo ipſo die mane omnes et ſinguli, qui in Synodo adeſſe debent, rite primum confeſſi, ſacerdotes quidē ſacroſanctum Miſſæ ſacrificium offerant; reliqui uero inferiores clerici ſanctiſſimā eucharistiam ſumant.

Decretum XXVI.

NE clericis, qui ſacris ordinibus initiati ſunt, quiue eccleſiaſticum beneficium, idq. etiam nullius curæ, obtinent, ijs amplius octo dies continenter a diœceſis noſtræ finibus abeſſe liceat, niſi litteris noſtris data ipſis huiuſce rei facultate. Nihil tamen propterea ijs derogatum putetur quæ et Tridentino, et prouinciali Concilio, et edicto noſtro de Curatorum reſidentia, aut de alijs decreta ſunt, qui etiam a beneficijs ſuis abſunt.

Decretum XXVII.

VT quæ noſtro prouinciali Concilio ſancita ſunt, ea non patiamur ullo modo ab ijs negligi, quorū cauſa illa decreta facta ſunt; idcirco clericis, beneficium eccleſiaſticum obtinentibus, alijs item, qui ſacris ordinibus initiati, laicis hominibus, quouis gradu dignitateue præditis, in quocunque ullo munere, aut officio obeundo, uel quauis cauſa illorum domi in urbe foriſue operam ſuam nauant, ijs omnibus et ſingulis edicimus, ut dimiſſa hac Synodo, menſe poſt ab illis laicorum ædibus abeant, niſi litteris noſtris permiſſum eis erit iuſta cauſa perſeuerare.

Si quibus uero huius rei hactenus poteſtas facta eſt, id eo ipſo præſtituto tempore nobis denuncient, atque oſtendant. Qui contra fecerit; ab ordinis ſui munere tamdiu amotus ipſo iure ſit, quoad nobis uidebitur, arbitratuq. noſtro præterea mulctetur.

Decretum XXIIII.

QVicumque in actionibus publicis baculum, ferulamue, aut rem ullam aliam ferre ſolent, quod ſuæ dignitatis inſigne ſit; ij in ijs ipſis publicis munerum functionibus ſemper inſigne tale adhibeant.

Qoniam uero ueteri huius ſanctæ Mediolanenſis Eccle-

ſiæ uſu et conſuetudine illud inſtitutum eſt, ut parochi urbani caputium, quod eſt eorum inſigne, ferant, quo a reliquis, qui animarum curam non habent, internoſcantur; idcirco eiſdem iubemus, ut illud inſtitutum retineant, ita ut, ſi qui id eorum inſigne, cuius extremam partem interiorem faſcia, limboue coloris uiridis ueſtiri iubemus, per urbem non induant, mulcta cuiq. ſit, quoties contra fecerit, nummus aureus locis pijs arbitrio noſtro attribuendus, qua pœna is mulctetur, etiam ſi comprehenſus non eſſet, modo id teſtatum fieri alia ratione poſſit.

Hoc autem decreto teneri nolumus, neque Metropolitanæ Eccleſiæ canonicos ordinarios, neque alios item collegiatarum Eccleſiarum Canonicos, eosue, qui in his ipſis Metropolitana, collegiatisue Eccleſiis officia obtinent eccleſiaſtica; idq. eo ſolum tempore, cum ipſi canonici, aut eccleſiaſtica officia obtinentes, uel proceſſiones, uel alias actiones pro muneris ſui ratione collegiatim obeunt.

Decretum XXIX.

CLericis iter habentibus, quamuis ueſtitu contractiori uti licebit, at decentem tamen illum, atque eiuſmodi eſſe oportet, ex quo eos eſſe eccleſiaſtici ordinis homines, agnoſci facile poſſit. Cum uero ij ex oppidis, alijsue noſtræ diœceſis locis eò ueneriut, quo peruenire contendunt, etiam ſi locus is non ſit in noſtræ diœceſis finibus, talarem togam atque adeo alias ueſtes ita induant, ut prouinciali Concilio, de clericali habitu, noſtriſq. litteris aliàs edictum eſt. Cum autem uel itineris, uel cæli grauitate, uel capitis morbo, uel per pluuias aliaue cauſa illos pileo uſi oportet; is eiuſmodi ſit, qui a militaris pilei forma diſtans, non turbinis ſpeciem præ ſe ferat, ſed talis denique ſit, qui ordinis clericalis hominem deceat.

Decretum XXX.

ET quoniam prouinciali noſtro Concilio uetitum eſt, quo tempore uel ſacrorum, uel exequiarum cauſa in unum clerici congregantur, ad menſam non plures, quam ſex, eosq. clericos adhiberi, id quoniam non facile in noſtra diœceſi locum habere poteſt, cum eccleſiæ fere uniuerſæ longius inter ſe diſtent, graueq. eſſe poſſit clericis, de itinere feſſis, mane eodem die ad eccleſiam ſuam redire; id propterea licere uolumus parocho tot conuiuas in menſa habere, quot ex Vicarij foranei facultate ſibi permiſſum erit; modo tamen ne in ijs ipſis ullus homo laicus ſit; illudq. præterea ſeruetur, quo diu parochialibus conuentibus de frugali, ſacerdotaliq. modeſtia a nobis præſcriptum eſt; et ſacra item lectio in menſa perpetuo adhibeatur.

Decretum XXXI.

QVod prouinciali noſtro Concilio de Canonicali item ædium uſu et habitatione decreuimus, id locum etiam habere declaramus in illis Canonicalibus ædibus, quæ ad Canonicorum domicilium conſtituta, uel in emphyteoſim datæ ſunt, uel pignori, hypothecæue tenentur ob ſumptus; qui a conductore in illis farciendis, aut reſtituendis facti ſunt; modo tamē eiuſmodi ædes in canonicalis domicilij ambitu ſint.

Decretum XXXII.

QVod noſtra conſtitutione, quam prouinciali Concilio confecimus de ijs, quæ in feretro, et in efferendis mortuis adhibentur, decreuimus; in eo decreto conficiendo animi noſtri ſenſum eum fuiſſe declaramus, ut nihil eo ipſo decreto illis parochialibus Eccleſiis, unde mortui aliò efferuntur, ademptum atque detractum eſſe uelimus de ea canonica portione, quæ illis uel iure, uel conſuetudine debeatur.

Decretum XXXIII.

QVod de cruce in funere ferenda noſtro prouinciali Concilio conſtituimus hiſce uerbis, ut ALIAE CRVCES IN FVNERE NON DEFERANTVR, NISI QVAS SVVS QVAMQVE CLERVS SVBSEQVATVR; quoniā a plerisque aliquando quæſitum eſt, an illius decreti auctoritate eccleſiis etiam non collegiatis, ſacerdotes tamen et clericos aliquot habentibus, in eo funeris officio cruce propria uti liceat; ne in poſterum ea res cōtrouerſa ſit, neue inde ulla exiſtat quæſtio; hoc ſynodali decreto mentis noſtræ ſenſum ita exprimendū cenſuimus, ut de Collegiatis ſolum Eccleſiis, neque de ullis præterea alijs, illa prouinciali noſtra conſtitutione ſancitum eſſe declaremus; idq. ita plane a nobis expreſſum, ſine ulla controuerſia, ſeruari iubemus.

Decretum XXXIIII.

CVm ad nos delatum ſit, nonnullas moniales, quæ conuerſæ uocantur, in ipſis Monaſterij ſeptis habitantes, quæ item profeſſionem confecerunt, eas e Monaſterij ſui finibus ad funus prodire, idq. ſit contra ſummi Pontificis Pij Quinti conſtitutionem, quæ eſt de clauſura Monialium; nos propterea ut huic rei occurramus, illud ijs, ad quos ea funeris cura pertinet, edicimus, ut ne eas in funere eſſe patiantur, ſed in Monaſterium ipſas redire curent. Quod ſi redire neglexerint, recuſarintue; illarum nomina ad nos deferāt, ut rationem aliquam ineamus de ipſis in Monaſterio retinendis et puniendis, id quod ipſius Pontificis conſtitutione ſancitum eſt.

Parochi præterea et alij funerum curatores in eo etiam uel ſummam diligentiam adhibeant, ut ne fœminæ ſeculares, monialibus ueſtibus indutæ, ad funus prodeant.

Decretum XXXV.

QVam deteſtabile ſit apoſtatarum genus, ut pote cū homines ſint, quos uoti fidem, qua ſe Deo ſancte aſtrinxerunt, uiolare non puduerit; id cum ex patrum ſententijs, ſacroſanctis Canonum legibus, et ſummorum Pontificum, Martini Quinti in primis, et Pauli Quarti conſtitutionibus, tum ex re ipſa, atque exitu intelligi licet: præſertim cum nemo ſit, qui neſciat,

ſciat,

ſciat, quanta, et quam grauia ſint Eccleſiæ Dei per eos omni tempore importata incommoda. Cumq. ad nos perlatum ſit, eos pleroſque uarijs confictis cauſis aſſeuerantes ſibi licere, extra Monaſteria, quæ ſui ordinis ſunt, degere; hosq. ipſos non modo in noſtræ et urbis, et diœceſis Eccleſiis diuina officia obire; ſed etiam, id quod grauiſſimum eſt, temeritate quadam adductos, hoc impetrare auſos eſſe, ut ibi eccleſiaſtica beneficia, quibus etiam animarum curatio ineſt, conferantur: nos igitur, ut hanc pernicioſam hominũ peſtem à noſtræ diœceſis finibus, aliqua inita ratione, arceamus, uniuerſis et ſingulis, qui habitu ordinis ſui depoſito, in diœceſi noſtra extra religionis ſuæ Monaſteria uiuunt, hoc edicimus, ut menſe poſt, quam hæc decreta in lucem emiſſa erunt, facultatem nobis oſtendant, atque exhibeant, quæ ſibi licere putent ab ordinis ſui Monaſterijs abeſſe. Si qui præterea ex ijs in noſtra Ciuitate, ſiue diœceſi beneficium Eccleſiaſticum obtinent, eo præſcripto tempore illorum etiam beneficiorum, quæ obtinent, titulos nobis exhibeant. Qui uero ad conſtitutam diem hoc non præſtiterint; ij omnes, tamquam ueri apoſtatæ, et ordinis ſui deſertores, a noſtræ diœceſis finibus, nulla alia lata ſententia, ſtatim exulent, et ſi qui beneficia eccleſiaſtica obtinent, illis ipſo iure priuati ſint. Quod ſi poſtea in noſtræ diœceſis finibus comprehendentur, graui illa apoſtatarum pœna afficiantur, quæ ſummorum Pontificum ſanctionibus contra eos conſtituta eſt.

Decretum XXXVI.

Eccleſiarum rectores ne eccleſiaſticorum prædiorum arbores cædant, niſi quæ caduæ ſunt; ſi tamen uſu uenerit, ut alias arbores non caduas, uel ad eccleſiam, uel ad eccleſiaſticas ædes ſarciendas, reſtituendasue, aut aliam ob cauſam cædi oporteat, tunc, facultate prius a nobis ſcripto impetrata, id ipſis fieri liceat.

Decretum XXXVII.

NEMO eſt, qui neſciat, quàm graue peccatum ſit, bona cuiusuis generis, fructus, emolumenta, ceteraq. eiuſmodi, quæ Eccleſiis, pijsq. locis debentur, per uim, aut fraudem occupare. Vt igitur ab hoc nefario ſacrilegio pœnæ grauitate homines deterreantur, et qui ſibi huius criminis conſcij ſunt, quo grauioribus pœnæ uinculis ſe aſtrictos uident, maiori cura maioriq. ſtudio quærant ſalutaris pœnitentiæ remedia; id parochis noſtris negotij, curaq. noſtra prouinciali Synodo dedimus, ut grauiſſimum illud Tridentini Concilij decretũ, eo de genere latũ, primo quoque dominico die Aduentus et quadrageſimæ, in Miſſa, cũ frequentior eſt populus, in ſua quiſque parochia recitet, idq. uulgari lingua exprimi uoluimus. Vt autem in eo recitando, ac promulgando una eademq. certa ſententiæ formula adhibeatur; illud ipſum auctoritate noſtra uulgariter conuerſum, recitari, ac promulgari iubemus.

Hoc idem, quod de Tridentino decreto edicimus, illis ipſis diebus præſtari iubemus in Bulla, a Sanctiſſimo D. N. Pio quinto, die cænæ Domini lata, ea parte quæ ad hoc occupationis genus pertinet, communi ſermone promulganda.

Hoc ipſum ſeruetur, quod de decimis ſoluendis Concilio Tridentino grauiſſime decretum, Idem prouinciali noſtra conſtitutione promulgari iuſſum eſt.

Cum legatum aliquod pium, uel annuum, uel in perpetuum Eccleſiis, locisue pijs factum eſt, ut uel Miſſæ celebrentur, uel exequiæ etiam anniuerſariæ fiant; hoc, præter illud, quod in hac ipſa re etiam a notarijs prouinciali Concilio præſtari decreuimus, Eccleſiarum, piorumue locorum Rectoribus, adminiſtratoribusue edicimus, ut quindecim dierum ſpatio poſt facti legati notitiam, id legatum nobis denuncient; ut quod teſtamento ipſe teſtator fieri uoluit, id nos pro noſtra paſtoralis muneris cura pie, ut decet, præſtari curemus.

Decretum. XXXVIII.

VSu et diuturna conſuetudine compertum eſt, quãtum Eccleſiis detrimenti, damniq. ſæpe importet illa prædiorum eccleſiaſticorum locatio, quæ ad certũ tempus pactionibus ijs iniri ſolet, ut ſarta, tectaq. ea fieri, melioraq. reddi liceat, ac interdum ea conditione, ut qui ſumptus facti ſunt, ne poſſint, niſi in ipſo extremo locationis tempore, recuperari; et qui item conduxerint, eijci, amoueriue a poſſeſſione ne poſſint, niſi quidquid in illis melioribus reddendis pecuniæ erogarint, quidquidue ſumptus fecerint, id omne receperint. Cum autem qui locarint, ad eos potiſſimum ſpectet pro fructuum et emolumentorum, quæ inde percipiuntur, ratione, ſarta illa tectaq. facere, ac meliora reddere; ipſi tamen colluſione, et ſimulatione quadam, uili etiam precio locantes, ipſum locationis tempus ſenſim aliquando tamdiu protrahunt, quoad uiuunt; tum ut ne quidquid impenſarum huius rei cauſa factum eſt, ipſi ſoluant; ſed ei, qui in eius locum ſuccedet, id oneris relinquant; tum etiam, ut cum is, qui conduxerit, multum eo nomine inſumpſerit, non facile poſſit is, qui illius Eccleſiæ rector ſuccedet, ea ipſa prædia recuperare; ſed, ne Eccleſia ijs prædijs careat, quæ mortui rectoris culpa precio etiam ſane uili locata ſunt, cum cogatur inire rationem, ut illius Eccleſiæ prædiorum magnã partem alienet; idcirco nos, qui pro noſtro paſtorali munere Eccleſiarum utilitati conſulere debemus, huic rei, unde tantum detrimenti, tantumq. incommodi ipſis Eccleſiis accidere ſolet, ita occurrendum cenſuimus.

Quæcumque eccleſiaſticorum prædiorum locationes in poſterum eo pacto fient, ut illa meliora reddi liceat, et quidquid in illis ſarciendis, reſtituendisue erogatũ ſit, id, ei qui conduxit, ſolui oporteat; hac inita locationum pactio, niſi quæ emphyteoſis nomine contrahitur, ne ius tribuat faciendi impenſas, quæ in quouis ædificij genere, et ſi utiles, non tamen neceſſariæ ſunt. Quod ſi qui conduxerit, impenſas non neceſſarias in illis, uel faciendis, uel melioribus reddendis erogarit; nulla ſibi aeque actio, neque exceptio ſit; neque item

ullo

ullo retinendi iure uti poſſit; ſed locatione confecta, quæ prædia conduxit, libere eccleſiæ reſtituat, reddatue.

Quod ſi in locatione nominatim pactio facta ſit, ut in ædificijs etiam utiles impenſas conductori facere liceat; hæc locationis conuentio conductori nullum ius tribuat recuperandi, retimendiue ab Eccleſia, uel ab eo, qui in Eccleſiæ curationem locatori ſuccedet, quod ipſe eo nomine erogarit.

Si uero uel ex ea ipſa uniuerſali conuentione, ut prædia ſcilicet, quæ locationi data ſunt, meliora reddi liceat, uel ex facultate, quæ id nominatim conceſſum ſit, ut adec ſarciri, aut reſtitui liceat, reſtitutionec, ædificationesue eiuſmodi, quæ ad uſum neceſſarium pertineant, factæ ſint; tum ob impenſas eo nomine factas conductori liceat eius rei, quam locationis nomine quotannis ſoluere debet, partem tertiam ſibi in ſingulos annos retinere, quoad quidquid neceſſario erogarit, ipſe recuperauerit. Sin autem ad ſumptus, qui neceſſario facti ſunt, recuperandos non ſatis eſt ea tertia pars, tunc completa etiam locationis die, ne a prædiorum poſſeſſione, ic, qui conduxit, amoueatur; ſed Eccleſiæ rectori liberum ſit, atque integrum, aut comparata aliunde pecunia, ea ipſa prædia de conductore redimere; aut eadem illi ipſi conductori iterum locare, idq. tot annis ſaltem, ut tertiam partem ad minimum in ſingulos annos eius rei retinendo, quam locationis nomine ſoluit, id omne firma adhuc locatione recuperet, quod ipſe erogarit; aut eadem prædia alteri locare, a quo locationis etiam nomine tantum pecuniæ accipere poſſit, quantum ei debetur, qui ante conduxerit; ut hac pecuniæ ſumma priori conductori ſtatim attributa, is liberam et uacuam ipſorum prædiorum poſſeſſionem Eccleſiæ relinquat. is autem qui ita conduxit, quotannis ſaltem tertiam partem eius rei, quam locationis nomine debet, retineat, quoad ſibi de pecunia mutuo data, ſatisfactum ſit.

Si uero qui hic conditionibus conduxerint, tertiã partem in ſingulos annos non retinuerint; ne ius ſit eis ab Eccleſia, nec a rectore, qui ſuccedet, repetendi; ſed eorum culpæ adſcribatur. Quod ſi rector partem eam acceptam ferre recuſarit, quam ſibi conductor eo impenſarum nomine retinuerit, hic, qui conduxit, reliquam eius rei partem, quam locationis cauſa debet, ſoluere ne cogatur, quoad ille ſe accepiſſe legitima probatione fateatur.

Sin autẽ ex pactione locationis conductori licuerit, alias prædiorum partes, quàm ædificia, meliores reddere; eidem ius ſit, quidquid in illis melioribus reddendis quotannis inſumpſerint, id certis illis ſingulis ſolutionis diebus, proxime ſequentibus, in ſingulos annos, quibus locatio firma eſt, pro rata ſibi retinere. Quod niſi fecerit, Eccleſia, ſiue qui illius curationi poſtea præficietur, illos ſumptus conductori reſtituere nullo iure debeat.

Quibus actionibus longius, quàm ſupra præſcriptum eſt, tempus conductori tribuitur in recuperandis ſumptibus, quos ipſe fecerit; ex ijs nullum eidem ius recuperationis competat contra Eccleſiam, eumue, qui locatori in eiuſdem Eccleſiæ curationem ſucceſſerit.

Quæ autem locationes ab aliquo Canonicorum Collegio de prædijs ijs fient, quæ non ad ſingulorum præbendas, ſed ad uniuerſum ipſum Collegium pertinent; eæq. ita fient, ut prædia meliora conductori facere liceat; ijs locationibus ita initis ſi pecunia certa pacta ſit in illis melioribus reddendis, quidquid ſumptus eo nomine faciendum erit, primo ipſo locationis anno, et reliquis ſingulis ſequentibus annis conductor ita pro rata retineat, ut confecto ipſo locationis tempore demũ ſibi omnino ſatisfactum ſit de ſumptibus, quos ea cauſa fecerit. Sin autem nulla certæ pecuniæ pactio inita ſit, non ab ipſo primo locationis anno, ſed ab eo anno, poſtquam ſumptus eo nomine facti ſunt, initium faciendo, impenſas habita temporis ratione, quo permanebit locatio, pro rata in ſingulos ſequentes annos ſibi retineat.

At uero quæ locationes a rectoribus, idq̃ ad breue tempus ita initæ, contractæue ſunt, ut prædia meliora fiant, huiuſq. pactionis ui, atque ratione, et ædificia ſarta, tectaq. ſunt, et prædia item meliora reddita; in his locationibus ita contractis duo, treſue uiri, uſu periti a Vicario noſtro generali deligantur, quorum iudicio ad ſex menſes conſtet, quæ res in prædijs Eccleſiarum locatis meliores redditæ, quæue reſtitutæ ſint, et quãtum pecuniæ in ijs erogatum ſit; quibus rebus meliorĩbus cognitis, ac perſpectis, tum Vicarius ſtatuat, quo temporis ſpatio, firma adhuc locatione, is, qui ſumptus fecerit, eos recuperare poſſit. Si uero qui iam conduxerit, in hiſce prædijs aliquid melius in poſterum reddiderit ſumptibus ſuis; hos ſumptus, quos fecerit, ea ratione recuperet, quæ a nobis hoc decreto præſcribitur; niſi id conuentum ſit, ut breuiori tempore ſoluatur, quàm a nobis ſtatutum eſt.

Id autem quo facilius præſtetur, ipſis beneficiorum eccleſiaſticorum rectoribus edicimus, ut quæ locationũ pactiones de prædijs eccleſiaſticis ita contracta ſint, ut ea meliora reddi quauis ratione liceret; duobus poſt huius decreti promulgationem menſibus, earum exemplum nobis plane exhibeant, ſi modo ſumptus eo nomine facti, recuperati non ſint; uel illarum pactionum iure eſt adhuc conductori permiſſa facultas, illa ipſa meliora reddendi.

Vt uero hoc noſtrum decretum omnibus notum ſit, ac plane perſpectum; illud iuſſu noſtro uulgariter redditũ, ab omnibus et ſingulis noſtræ urbis et diœceſis parochis feſto primo die, poſtquam acceperint, publice in Eccleſia legi, ac populo frequenti recitari uolumus et iubemus.

Decretum XXXIX.

QVoniam in noſtra et urbe, et diœceſi eſt quidem canonum rationi alienus admodum, ac plane repugnans uſus, ut ſi forte cuiuſuis Eccleſiæ rector menſe Auguſto, aut poſt eodem anno moritur, is, qui in eius locum uacanti Eccleſiæ præficitur, etiam ſi qui obijt, uel paucos dies Eccleſiæ operam ſuam nauarit,

rit, ne ullam quidem partem habeat cenſuum, fructuũ, aut emolumentorum, quæ eo item anno ex illius Eccleſiæ prædijs percipiuntur. Quæ res, iure non introducta, Eccleſijs cũ maxime pernicioſa ſit, ijs præſertim, in quibus animarum cura exercetur, quoniam non facile quiſpiam ſacerdos illius Eccleſiæ curationem ſuſcipit, unde ne uictum quidem aſque ad ſequentis anni initium ſperare poſſit: nos propterea ſacrorum canonum auctoritatem ſequuti, illud edicimus, ut ſi post Cal. Auguſti Eccleſiæ rector deceſſerit, is, qui illius Eccleſiæ fructus ad ſe pertinere aſſerit, ære alieno, ſi quod eccleſia habet, perſoluto, et detractis fructibus, qui ipſius Eccleſiæ Rectori, et miniſtris ad uictum, atque ad reliqua onera præſtanda neceſſarij erunt, quoad alij ſequenti anno percipientur, qui ex ijs reliqui fructus erunt, eos ſolum ſibi retineat.

Decretum XL.

CVm ſæpe aliàs Summorum Pontificum, Gelatij in primis, Nicolai item, et Innocentij Quarti cõſtitutionibus factum ſit, ut libri falſi, adulterini, et praui, ueteratoria quadam malorum hominum arte excogitati, et conſcripti in uulgus ne darentur; huic etiam rei, quæ maxime pernicioſa eſt, ſanctæ quidem Lateranenſi Concilio Leo X. conſuluit, grauiſſima edita conſtitutione, quæ eſt de librorum impreſſione, quã conſtitutionem, utpote quæ his temporibus in omnẽ partem ualde admodum utilis, ac neceſſaria eſt, tum Concilio Tridentino, tum Indice librorum, Sedis Apoſtolicæ auctoritate edito, iuſſum eſt uel diligentiſſime obſeruari. Nos igitur eam ipſam cõſtitutionẽ, et quod ipſius Concilij Tridentini auctoritate, Indiciſq. regula ſancitum eſt, noſtro ordinario munere, et Sedis Apoſtolicæ auctoritate exequi cupientes, præſertim cum uſu compertum ſit, librarios plerosque, lucri ſolum auidos, et appetentes, libros quoſdam imprimere, aut impreſſioni tradere, ac uenales publice habere, quorum lectione homines in maximos et fidei, et morum, et uitæ errores incidunt, has ipſis librarijs, ſeu librorum impreſſoribus, ijs item, qui librum aliquem, ſcriptumue cuiusuis generis aliud imprimendũ curant, regulas præſcribimus ex eo Lateranenſi et Tridentino Concilio, et Indice librorum deſumptas, quas ab omnibus et ſingulis ipſis ſeruari uolumus, propoſitis his pœnis, quæ ijſdẽ Concilijs, et ipſo Indice cõſtitutæ, extrema huius decreti parte expreſſæ cõtinẽtur.

Ne librarius quiſpiam, ſeu librorum impreſſor, aliuſue, qui libros, uel alia cuiusuis generis ſcripta imprimenda curat, eos, eaue typis mandet, aut imprimat; niſi liber, aut ſcriptum, quod impreſſioni tradendum eſt, primo recognitum ſit et comprobatum, eidemq. ſubſcriptum a nobis, et ab Inquiſitore, aut ab eo, cui id curæ datum erit.

Cuius libri, ſcriptiue recognitio et comprobatio cum diligenter fiet, tum etiam gratis.

Exemplar autem ſubſcriptionem etiam habeat, quæ ipſius auctoris manu, ac nomine notata ſit.

Libri, ſcriptiue, quod impreſſum in lucem dabitur, comprobatio imprimatur, uel initio, uel in fine libri.

Libro, ſcriptoue impreſſo nomen et cognomen imprimentis appoſitum ſit.

Cum primum autem libri, ſcriptiue impreſſio confecta erit; eius nobis exemplar, aut Inquiſitori tradatur, aut ei, qui noſtra auctoritate eidem ſubſcripſerit.

Contra ſi quis fecerit, excommunicationis pœnam ſubeat, libris præterea impreſſis mulctabitur, qui publice comburentur, per annum item ab imprimẽdi munere amotus erit, tum centum aureos nummos ſoluet. quam mulctam locis pijs et religioſis attribuemus.

Bibliopolis autem in libris tum emendis, tum uendẽdis ea omnia edicimus, quæ et ipſo toto Indice, Sedis Apoſtolicæ auctoritate edito, et regulis ipſis ſancita et præſcripta eis ſunt; quæ item prouinciali noſtra Cõſtitutione de hac ipſa re conſtituimus. Quæ omnia communi ſermone regulis quibuſdam expreſſa, cum et noſtra et Inquiſitoris auctoritate aliàs ſibi tradita ſint, illa ipſa ab eis diligenter ſeruari mandamus, propoſitis pœnis ac mulctis, quæ ipſa eiuſdem Indicis regula conſtituta, ſunt, et alijs præterea pro culpæ grauitate noſtro, et Inquiſitoris arbitrata irrogãdis.

Et quoniam hominum animis perniciem et interitum afferunt libri, à peſtiferis, et hæreticis hominibus conſcripti; nos, qui pro ea paſtorali cura, quam gerimus, animarum ſaluti conſulere, nihilq. ſane prætermittere debemus, quod ad eam rem pertineat, Indicem ipſum unà cum his decretis, in lucem dari uoluimus; ut noſtri, et urbani, et diœceſani animarum curatores unà apud ſe habeant, ſtudioſeq. legant. nam cum auctorum, quorum libri anathematis pœna prohibiti ſunt, nomina, et cognomina, alphabeti litteris deſcripta, ipso Indice notentur: tum regulæ traduntur quas noſſe ij debent, quibus animarum cura commiſſa eſt, ut qui ſibi in curam traditi ſunt, eos, cum opus erit, ipſi moneant tum de libris cauendis, tum de regalis ſeruandis.

Quo in officij genere illud ipſis omnibus edicimus, ut ſi qui in ſua parochia ſtaibus ſunt, uel hæredes, uel ultimarum uoluntatum executores, qui libros habeant a defuncto relictos, illud eos moneant, quod decima regula grauiſſime ſancitam eſt, ut ne ijs ipſis utantur, aut in alios quauis ratione eos transferant, priuſquã uel ipſos, aut eorum Indicem illi, cui id negotij noſtra et Inquiſitoris auctoritate datum erit, attulerint, ab eoq. ipſo eius rei facultatem obtinuerint; idq. niſi manifeſto perſpicuum ſit, libros eius generis eſſe, ut illi ipſi omnibus permiſſi ſunt.

Hoc in genere ijdem eo diligentiores erunt, quo maxime nos id cupimus, atque optamus, ut urbs et diœceſis noſtra omnino libera ſit ab ea nefariorum librorum peſte, quæ fidelium animis pernicioſa, et exitioſa eſt.

Decretum XLI.

ILlud ſacris Canonibus conſtitutum eſt, ut a ſingulis Parochis, diœceſana Synodo, cathedratici nomine ſolidi duo exigantur, idq. argumento honoris,

qui

qui cathedrali Eccleſiæ, tanquam matri, a cæteris parochialibus Eccleſiis tribui debet; nos tamen hanc pecuniæ ſummulam, quæ ſuperioribus temporibus huic Metropolitanæ Eccleſiæ eo nomine debita eſt, nec perſoluta tamen, eam omnem, etſi iure noſtro exigere poteramus, quoniam quod eo nomine ſolui debet, præſcribi non poteſt, remittimus, ac condonamus ijs ipſis Parochiis, qui hoc ipſum cathedraticum præſtare debebant. Sed ut in omni re Metropolitanæ noſtræ Eccleſiæ dignitatem et ius retineamus, et, quantum in nobis eſt, conſeruemus; illud uniuerſos et ſingulos Parochos monemus, ut reliquis, quæ, Deo dante, in poſterum quotannis habebuntur, Synodis diœceſanis, hos ipſos duos ſolidos, quos honoris ergo ſe Metropolitanæ Eccleſiæ iure debere iam ſciunt, omnino perſoluant.

Decretum XXXXII.

NE quis clericus ſacris ordinibus initiatus, quiue beneficium eccleſiaſticum obtinet, præſtandis ijs, quæ decretis his Synodalibus ſancita ſunt a nobis, ulla uel excuſatione, uel exceptione uti poſſit, præſertim quod ea ipſa ignorarit; nos propterea eorum unicuique edicimus, atque id iubemus, ut menſe poſtquam decreta hæc, typis impreſſa, in uulgus data erunt, ea quiſque apud ſe habeat, et ſtudioſe legat.

Quibus decretis, ita promulgatis, quicquid fieri, præſtariue iuſſum, aut uetitum eſt, niſi facultate a nobis, ſcripto impetrata; his ipſis obtemperatam eſſe declaramus, ſi id Vicario noſtro generali præſtetur, aut eius conceſſu agatur.

INDEX

LIBRORVM PROHIBITORVM

cum regulis confectis, per Patres a Tridentina Synodo delectos, auctoritate Pij IIII. Pont. Max. comprobatus.

Pius Papa, IIII. Ad perpetuam rei memoriam.

DOMINICI gregis cuſtodiæ, Domino diſponente præpoſiti, uigilis more paſtoris, non deſiſtimus ipſi gregi ab imminentibus periculis, quanta maxima poſſumus cura, et diligentia, præcauere; ne propter negligentiam noſtram pereant oues, quæ pretioſiſſimo Domini noſtri Ieſu Chriſti ſanguine ſunt redemptæ. Et ſi autem quæ ad fidei ueritatem patefaciendam, et ad horum temporũ hæreſes confutandas pertinebant, in œcumenico, et generali Concilio Tridentino, ſancti Spiritus aſſiſtente gratia, nuper adeo enucleata, ac definita fuerunt, ut facile iam ſit unicuique ſanã Catholicamq. doctrinã a falſa, adulterinaq. internoſcere: tamen cum librorum ab hæreticis editorum lectio non modo ſimpliciores homines corrumpere ſoleat, uerum ſæpe etiam doctos eruditosq. in uarios errores, et a ueritate fidei Catholicæ alienas opiniones inducere; huic quoque rei eſſe duximus prouidendum. Cum autem aptiſſimum ei malo remedium eſſe ſciremus, ſi componeretur atque ederetur Index, ſiue catalogus librorum, qui uel de hæretici ſint, uel de hæretica prauitate ſuſpecti, uel certe moribus, et pietati noceant; id negotium ad ſacram Tridentinam Synodum reieceramus. Ea uero ex tanta Epiſcoporum, et aliorum doctiſſimorum uirorum copia delegit ad eum conficiendum Indicem multos, cum doctrina, tum iudicio inſignes Prælatos ex omnibus fere nationibus. Qui quidem non ſine maximo labore, plurimisq. uigilijs, eum Indicem tandem, Deo iuuante, perfecerũt, adhibitis etiam in conſilium lectiſſimis quibuſdam theologis. Peracto autem Concilio, cum ex ipſius Synodi decreto is index nobis oblatus fuiſſet, ut ne ante ederetur, quàm a nobis approbatus fuiſſet. Nos doctiſſimis quibuſdam, probatiſſimisq. Prælatis eum accuratiſſime legendum, examinandũq. tradidimus, et ipſi etiam legimus. Cum igitur eum magno ſtudio, acri iudicio, diuturna cura confectum, et præterea cõmodiſſime digeſtum eſſe cognouerimus: Nos ſaluti animarum conſulere, eamq. ob cauſam prouidere cupientes: ne libri, et ſcripta cuiuſcumque generis, quæ in eo improbantur ſiue ut hæretica, ſiue ut de hæretica prauitate ſuſpecta, ſiue ut pietati, ac morum honeſtati inutilia, aut aliqua correctione ſaltem indigentia, poſthac a Chriſti fidelibus legantur: ipſum Indicem, una cum regulis ei præpoſitis, auctoritate Apoſtolica, tenore præſentium, approbamus, imprimiq. ac diuulgari, et ab omnibus Vniuerſitatibus Catholicis, ac quibuſcumque alijs ubique ſuſcipi, eaſq. regulas obſeruari mandamus, atque decernimus: inhibentes omnibus, et ſingulis, tam Eccleſiaſticis perſonis ſæcularibus, et Regularibus, cuiuſcunque gradus, ordinis et dignitatis ſint, quam laicis, quocumque honore, ac dignitate præditis, nequis contra earum regularum præſcriptum, aut ipſius prohibitionem Indicis libros ullos legere, habereue audeat. Si quis autem aduerſus eas regulas, prohibitionemq. fecerit; is quidem, qui hæreticorum libros, uel cuiuſuis auctoris ſcripta propter hæreſim, uel falſi dogmatis ſuſpitionem damnata, atque prohibita legerit habueritue, ipſo iure in excommunicationis pœnam incidat, eamq. ob cauſam in eum tãquam de hæreſi ſuſpectum inquiri, et procedi liceat; præter alias pœnas, ſuper hoc ab Apoſtolica Sede, ſacriſq. Canonibus conſtitutas. Qui autem libros alia de cauſa prohibitos, legerit, habueritue; præter peccati mortalis reatum Epiſcoporum arbitrio ſeuere ſe nouerit puniendum. Non obſtantibus conſtitutionibus, et ordinationibus Apoſtolicis contrarijs quibuſcunque, aut ſi quibus communiter, uel diuiſim ab eadem ſit Sede indultum, ne excommunicari poſſint per litteras Apoſtolicas; non facientes plenam, et expreſſam, ac de uerbo ad uerbum de indulto huiuſmodi mentionem. Vt hæc autem ad omnium notitiam perueniant, neue quis excuſatione ignorationis uti poſſit; uolumus, et mandamus, ut hæ litteræ per aliquos Curiæ noſtræ Curſores in Baſilica Vaticana Principis

cipis Apoſtolorum, et in Eccleſia Lateranenſi tunc, cum in eis populus, ut Miſſarum ſolemnibus interſit, congregari ſolet, palam, et clara uoce recitentur, et, poſtquam recitatæ fuerint, ad ualuas earum eccleſiarum itemq. Cancellariæ Apoſtolicæ, et in loco ſolito Campi Floræ affigantur, ibiq. ut legi, et omnibus innoteſcere poſſint, aliquantiſper relinquantur. Cum autem inde amouebuntur; earum exempla in iiſdē locis affixa remaneant. Nos enim per recitationem hanc, publicationem, et affixionem, omnes, et ſingulos, qui his litteris comprehenduntur poſt tres menſes, a die publicationis, et affixionis earum, numerandos, uolumus perinde aſtrictos, et obligatos eſſe, ac ſi ipſiſmet illa editæ, lectaq. fuiſſent. Tranſumptis quoque earum, quæ manu alicuius publici Notarij ſcriptæ, ſubſcriptæue, et ſigillo, ac ſubſcriptione alicuius perſonæ, in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ, munita fuerint, fidem ſine ulla dubitatione haberi mandamus, atque decernimus. Dat. Romæ, apud ſanctum Petrum, ſub annulo Piſcatoris die xxiiij. Martij, M. D. LXIIII. Pontificatus Noſtri Anno Quinto.

Ant. Florebellus, Lauellinus.

PRAEFATIO IN INDICEM librorum prohibitorum, confectum a Deputatione Tridentinæ Synodi, Reuerendi Patris Fratris Franciſci Forerij, Ordinis fratrum Prædicatorum, Sacræ Theologiæ profeſſoris, et eiuſdem Deputationis Secretarij.

CVm ſancta œcumenica Tridentina Synodus, iis rationibus adducta, quæ in ſecunda Seſſionis decreto ſub Beatiſſimo Pio IIII. Pontifice Max. explicata ſunt, cenſuiſſet, ut Patres aliquot, ex omnibus fere nationibus delecti, de librorum cenſuris quid ſtatuendum eſſet, diligenter cogitarent: in eam tandem ſententiam poſt diuturnam deliberationem uenerunt, ut iudicarint nihil utilius fieri poſſe, quam ſi Romanus ille prohibitorum librorum Index, a Inquiſitoribus Romæ poſtremo confectus, paucis tantum demptis, atque etiam additis, retineretur: quippe qui cum magna maturitate a multis uiris doctis compoſitus, plurimos comprehendat auctores, atque in ordinem ſatis commodum digeſtus eſſe uideatur. Quoniam uero intelligebant, propterea in aliquibus prouinciis ac locis hactenus eum Indicem receptum non eſſe, quod in eo quidam libri prohiberentur, quorum lectione uiri docti priuati, magno incommodo afficerentur: atque animaduertentes etiam in eo eſſe nonnulla parum explicate poſita, quæ interpretatione indigerent; re multum diuq. deliberationibus agitata, ac uiris etiā ex omni natione, Theologicæ facultatis ſcientiſſimis, in conſilium adhibitis, ſubiectas Regulas componendas iudicarunt: ut, quoad eius fieri poſſet, doctorum hominum commodis, et ſtudiis, ſalua ueritate, ac religione, proſpiceretur. Illud igitur in primis obſeruare oportet, unamquamque pene alphabeti litteram tres habere Claſſes. In prima non tam libri, quam librorum ſcriptores continentur, qui aut hæretici, aut nota hæreſis ſuſpecti fuerunt. horum enim catalogum fieri opportuit; ut omnes intelligant, eorum ſcripta, non edita ſolum, ſed edenda etiam, prohibita eſſe. Sed illud etiam animaduertendum eſt; quod licet multi præterea ſint, qui iuſtiſſimis de cauſis in hanc Claſſem referri poterant; Patribus tamen non is fuit animus, aut ad eorum pertinebat inſtitutum, ut eos ad unum perquirerent: ſed iis pene contenti fuere, qui in Romano catalogo deſcripti sunt, de aliis uero eiusdē generis auctoribus idem ab Ordinariis, et Inquiſitoribus ſtatuendum eſſe exiſtimarunt. In ſecundam Claſſem non auctores, ſed libri ſunt relati, qui propter doctrinam, quam continent, non ſanam, aut ſuſpectā, aut quæ offenſionem etiam in moribus tantum fidelibus afferre poteſt, reiiciuntur; etiam ſi auctores, a quibus prodiere, ab Eccleſia nunquam deſciuerunt. Tertia uero et ultima Claſſis eos libros complectitur, qui ſine ſcriptoris nomine exierunt in uulgus, et eam doctrinam continent, quam Romana Eccleſia tamquam Catholicæ fidei, aut morum integritati contrariam, refutandam, ac repellendam eſſe decernit: non enim omnes libri, qui nomen auctoris non præferunt, damnandos putarunt: quandoquidem ſæpe uiros doctos, ac ſanctos nouimus, ut Chriſtiana quidem Reſp. ex eorum uigiliis fructum caperet, ipſi uero inanem gloriam euitarent, libros optimos ſine nomine edidiſſe, ſed eos tantum, qui aut liquido prauam, aut dubiam fidei doctrinam ſiue moribus pernicioſam cōtinet. At uero qui ſint huiuſmodi, aut tales cenſeri debeant, præter eos qui in hoc catalogo deſcripti ſunt, Epiſcopi, et Inquiſitores una cum Theologorum Catholicorum cōſilio diiudicabunt: ſed propter noſtrorum temporum malitiam, ne in poſterum libri ſine nomine auctoris edantur, decreto quartæ Seſſionis Tridentini Concilii ſub fel. rec. Paulo iii. quod incipit. Sed et Impreſſoribus, etc. promiſſum eſt.

Regula prima.

LIbri omnes, quos ante annum M. D. XV. aut ſummi Pontifices aut Concilia œcumenica damnarunt et in hoc Indice non ſunt, eodem modo damnati eſſe cenſeantur, ſicut olim damnati fuerunt.

Regula ſecunda.

HAereſiarcharum libri, tam eorum, qui poſt prædictum annum hæreſes inuenerunt, uel ſuſcitarunt, quam qui hæreticorum capita, aut duces ſunt, uel fuerunt, quales ſunt Lutherus, Zuinglius, Caluinus, Balthaſar Pacimontanus, Suuenchfeldius et his ſimiles, cuiuſque nominis, tituli, aut argumenti exiſtant, omnino prohibentur. Aliorum autem hæreticorum libri, qui de religione quidem ex profeſſo tractant, omnino damnantur. Qui uero de religione non tractant, a Theologis Catholicis iuſſu Epiſcoporum, et Inquiſitorum examinati, et approbati permittuntur.

Libri

Libri etiam Catholice conſcripti, tam ab illis, qui poſtea iu hæreſim lapſi ſunt, quam ab illis, qui poſt lapſum ad Eccleſiæ gremium rediere, approbati a facultate Theologica, alicuius Vniuerſitatis Catholicæ, uel ab Inquiſitione generalı, permitti poterunt.

Regula tertia.

VErſiones ſcriptorum etiam Eccleſiaſticorum, quæ hactenus editæ ſunt a damnatis auctoribus, modo nihil contra ſanam doctrinam contineant, permittuntur. Librorum autem ueteris Teſtamenti uerſiones uiris tantum doctis et pijs iudicio Epiſcopi concedi poterunt; modo huiuſmodi uerſionibus tanquam elucidationibus uulgatæ editionis ad intelligendam ſacram Scripturam, non autem tanquam ſacro textu utantur. Verſiones uero noui Teſtamenti, ab auctoribus primæ Claſſis huius Indicis factæ, nemini concedantur: quia utilitatis parum, periculi uero plurimum lectoribus ex earum lectione manare ſolet. Si quæ uero annotationes cum huiuſmodi, quæ permittuntur, uerſionibus, uel cum uulgata editione circumferuntur, expunctis locis ſuſpectis a facultate Theologiæ alicuius Vniuerſitatis Catholicæ, aut Inquiſitione generali, permitti eiſdem poterunt, quibus et uerſiones. Quibus conditionibus totum uolumen Bibliorum, quod uulgo Biblia Vatabli dicitur, aut partes eius concedi uiris pijs, et doctis poterunt. Ex Biblijs uero Iſidori Clarij Brixiani prologus et prolegomena præcidantur: eius uero textum nemo textum uulgatæ editionis eſſe exiſtimet.

Regula quarta.

CVm experimento manifeſtum ſit, ſi ſacra Biblia uulgari lingua paſſim ſine diſcrimine permittantur, plus inde, ob hominum temeritatem, detrimenti, quam utilitatis oriri, hac in parte iudicio Epiſcopi, aut Inquiſitoris ſtetur, ut cum conſilio Parochi, uel Confeſſarij, Bibliorum, a Catholicis auctoribus uerſorum, lectionem in uulgari lingua eis concedere poſſint, quos intellexerint ex huiuſmodi lectione non damnum, ſed fidei, atque pietatis augumentum capere poſſe: quam facultatem in ſcriptis habeant. Qui autem abſque tali facultate ea legere, ſeu habere præſumpſerint, niſi prius Biblijs Ordinario redditis, peccatorum abſolutionem percipere non poſſint. Bibliopolæ uero, qui prædictam facultatem non habenti, Biblia idiomate uulgari conſcripta uendiderint, uel alio quouis modo conceſſerint, librorum pretium, in uſus pios ab Epiſcopo conuertendum amittant; alijsq. pœnis pro delicti qualitate eiuſdē Epiſcopi arbitrio ſubiaceant. Regulares uero non niſi facultate a Prælatis ſuis habita, ea legere, aut tenere poſſint.

Regula quinta.

LIbri illi, qui hæreticorum auctorum opera interdū prodeunt, in quibus nulla, aut pauca de ſuo apponunt, ſed aliorum dicta colligunt, huiuſmodi ſunt Lexica, Concordantiæ, Apophthegmata, Similitudines, Indices, et huiuſmodi, ſi quæ habeant admixta, quæ expurgatione indigeant, illis Epiſcopi, et Inquiſitoris una cum Theologorum Catholicorum conſilio ſublatis, aut emendatis, permittantur.

Regula ſexta.

LIbri uulgari idiomate de controuerſiis inter Catholicos et hæreticos noſtri temporis diſſerentes, non paſſim permittantur; ſed idem de ijs ſeruetur, quod de Biblijs uulgari lingua ſcriptis ſtatutum eſt. Qui uero de ratione bene uiuendi, contemplandi, confitendi, ac ſimilibus argumentis uulgari ſermone conſcripti ſunt, ſi ſanam doctrinam contineant, non eſt cur prohibeantur, ſicut nec ſermones populares uulgari lingua habiti. Quod ſi hactenus in aliquo regno, uel prouincia aliqui libri ſunt prohibiti, quod nonnulla continerent, quæ ſine delectu ab omnibus legi non expediat, ſi eorum auctores Catholici ſunt, poſtquam emendati fuerint, permitti ab Epiſcopo, et Inquiſitore poterunt.

Regula ſeptima.

LIbri, qui res laſciuas, ſeu obſcœnas ex profeſſo tractāt, narrant, aut docent, cum non ſolum fidei, ſed et morum, qui huiuſmodi librorum lectione facile corrumpi ſolent, ratio habenda ſit, omnino prohibentur: et qui eos habuerint, ſeuere ab Epiſcopis puniantur. Antiqui uero, ab Ethnicis conſcripti, propter ſermonis elegantiam, et proprietatem permittuntur: nulla tamen ratione pueris prælegendi erunt.

Regula octaua.

LIbri, quorum principale argumentum bonum eſt, in quibus tamen obiter aliqua inſerta ſunt, quæ ad hæreſim, ſeu impietatem, diuinationem, ſeu ſuperſtitionem ſpectant, a Catholicis Theologis, Inquiſitionis generalis auctoritate expurgati, cōcedi poſſunt. Idem iudicium ſit de prologis, ſummarijs, ſeu annotationibus; quæ a damnatis auctoribus, libris non damnatis appoſitæ ſunt, ſed poſthac non niſi emendati excudantur.

Regula nona.

LIbri omnes, et ſcripta Geomantiæ, Hydromantiæ, Aeromantiæ, Pyromantiæ, Onomantiæ, Chyromantiæ, Necromantiæ, ſiue in quibus continentur Sortilegia, Veneficia, Auguria, Auſpicia, Incantationes artis Magicæ, prorſus reijciuntur. Epiſcopi uero diligenter prouideant, ne Aſtrologiæ iudiciariæ libri, tractatus, indices legantur, uel habeantur, qui de futuris contingentibus ſucceſſibus, fortuitiſue caſibus, aut ijs actionibus, quæ ab humana uoluntate pendent, certo aliquid euenturum affirmare audent. Permittuntur autem iudicia, et naturales obſeruationes, quæ nauigationis, agriculturæ, ſiue medicæ artis iuuandæ gratia conſcripta ſunt.

Re-

Regula decima.

IN librorum, aliarumue ſcripturarum impreſſione ſeruetur, quod in Concilio Lateranenſi, ſub Leone Decimo, Seſsione decima ſtatutum eſt. Quare ſi in alma urbe Roma liber aliquis ſit imprimendus, per Vicarium Summi Pontificis, et ſacri Palatij Magiſtrũ, uel per perſonas a Sanctiſſimo Domino noſtro deputandas, prius examinetur. In alijs uero locis ad Epiſcopum, uel alium habentem ſcientiam libri, uel ſcripturæ imprimendæ, ab eodem Epiſcopo deputandum, ac Inquiſitorem hæreticæ prauitatis eius Ciuitatis, uel diœceſis, in qua impreſſio fiet, eius approbatio et examen pertineat, et per eorum manum propria ſubſcriptione gratis et ſine dilatione imponendam, ſub pœnis et cenſuris in eodem Decreto cõtentis approbetur: hac lege, et conditione addita, ut exemplum libri imprimendi authenticum, et manu auctoris ſubſcriptum, apud examinatorem remaneat: eos uero, qui libellos manu ſcriptos uulgant, niſi ante examinati probatiq. fuerint, eiſdem pœnis ſubijci debere iudicarunt Patres deputati, quibus Impreſſores: et qui eos habuerint, et legerint, niſi auctores prodiderint, pro auctoribus habeantur. Ipſa uero huiuſmodi librorum probatio in ſcriptis detur, et in fronte libri uel ſcripti, uel impreſſi authentice appareat; probatioq. et examen, ac cetera gratis fiant. Præterea in ſingulis ciuitatibus, ac diœceſibus domus uel loci ubi ars impreſſoria exercetur, et bibliothecæ librorũ uenalium ſæpius uiſitentur a perſonis ad id deputandis ab Epiſcopo; ſiue eius Vicario, atque etiam ab Inquiſitore hæreticæ prauitatis, ut nihil eorum, quæ prohibentur, aut imprimatur, aut uendatur, aut habeatur. Omnes uero librarij, et quicumque librorum uenditores habeant in ſuis bibliothecis indicem librorum uenalium, quos habent, cum ſubſcriptione dictarum perſonarum; nec alios libros habeant, aut uendant, aut quacumque ratione tradant ſine licentia eorundem deputandorum, ſub pœna amiſſionis librorum, et alijs arbitrio Epiſcoporum, uel Inquiſitorum imponendis. Emptores uero lectores, uel impreſſores eorundem arbitrio puniantur. Quod ſi aliqui libros quoſcumque in aliquam ciuitatem introducant; teneantur eiſdem perſonis deputandis renunciare: uel ſi locus publicus mercibus eiuſmodi conſtitutus ſit; miniſtri publici eius loci prædictis perſonis ſignificent libros eſſe adductos. Nemo uero audeat librum, quem ipſe uel alius in ciuitatem introduxit, alicui legendum tradere, uel aliqua ratione alienare, aut commodare, niſi oſtenſo prius libro, et habita licentia a perſonis deputandis; aut niſi notorie conſtet; librum iam eſſe omnibus permiſſum. Idem quoque ſeruetur ab hæredibus, et executoribus ultimarum uoluntatum, ut libros a defuncto relictos, ſiue eorum indicem illis perſonis deputandis afferant, et ab eis licentiam obtineant, priuſquam eis utantur, aut in alias perſonas quacumque ratione eos transferant. In his autem omnibus, et ſingulis pœna ſtatuatur uel amiſſionis librorum, uel alia, arbitrio eorundem Epiſcoporum, uel Inquiſitorum, pro qualitate contumaciæ uel delicti.

Circa uero libros, quos Patres deputati aut examinarunt, aut expurgarunt, aut expurgandos tradiderunt, aut certis conditionibus, ut rurſus excuderentur, conceſſerunt: quidquid illos ſtatuiſſe conſtiterit, tam bibliopolæ, quam ceteri obſeruent. Liberum tamen ſit Epiſcopis, aut Inquiſitoribus generalibus ſecundum facultatem quam habent, eos etiam libros, qui his regulis permitti uidentur, prohibere ſi hoc in ſuis regnis, aut prouincijs, uel diœceſibus expedire iudicauerint. Ceterum nomina cum librorum, quia Patribus deputatis purgati ſunt, tum eorum, quibus illi hanc prouinciam dederunt, eorundem Deputatorum Secretarius notario ſacræ uniuerſalis Inquiſitionis Romanæ deſcripta ſanctiſſimi Domini noſtri iuſſu tradidit.

Ad extremũ uero omnibus fidelibus præcipitur, ne quis audeat contra harum Regularum præſcriptum, aut huius Indicis prohibitionem libros aliquos legere, aut habere. Quod ſi quit libros hæreticorum, uel cuiuſuis auctoris ſcripta, ob hæreſim, uel ob falſi dogmatis ſuſpicionem damnata, atque prohibita legerit, ſiue habuerit; ſtatim in excommunicationis ſententiam incurrat. Qui uero libros alio nomine interdictos legerit, aut habuerit; præter peccati mortalis reatum, quo, afficitur, iudicio Epiſcoporum ſeuere puniatur.

AVCTORES PRIMAE CLASSIS.

ABidenus Corallus, alias Huldricus Hutenus.
Achilles Pirminius Gaſſarius.
Adolphus Clarembach.
Albertus Brandeburgenſis.
Albertus Draco.
Alexander Alexius Scotus.
Alexius Brenicerus.
Alphonſus Aemilius Chemnicenſis.
Ambroſius Interbocenſis.
Ambroſius Moibanus Vratiſlauienſis:
Andɩeas Altameri,
Andreas Bondeſtien Caroloſtadius.
Andreas Cratander.
Andreas Dietherus.
Andreas Fabricius Chimnicenſis.
Andreas Fritius Modrenius.
Andreas Hyperius.
Andreas Knopen.
Andreas Muſculus.
Andreas Oſiander.
Andreas Poach.
Angelus Odonus,
Antonius Anglus, auctor libri de origine Miſſæ.
Antonius Brucciolus
Antonius Coruinus.
Antonius Otho.
Antonius Halieus.
Aretius Falinus, qui et Martinus Bucerus.

Arnoldus Montanij.
Arſatius Scoffer.
Arturus Britanus.
Auguſtinus Maynardus Pedemontanus.

Certorum auctorum libri prohibiti.

IN actis Aeneæ Siluij prohibentur ea, quæ ipſe in Bulla retractationis damnauit.
Alcuini, ſeu potius Caluini commentarij in libros de Trinitate.
Antonij Franciſci Doni littera.
Antonij de Roſelis Aretini tractatus de poteſtate Imperatoris et Papæ, et de Concilijs, quouſque expurgatus fuerit.
Auguſtini de Roma, Nazareni Archiepiſcopi, tractatus de Sacramento diuinitatis Ieſu Chriſti et Eccleſiæ: item tractatus de Chriſto capite, et eius inclyto principatu; item tractatus de caritate Chriſti circa electos, et de eius Infinito amore, quouſque expurgatus fuerit.

Libri prohibiti, ab incerti nominis auctoribus Compoſiti.

Acta Hurembergæ uidelicet Oſiandriſmus.
Acta Synodi Bernenſis.
Actiones duæ Secretarij Pontificij.
Admonitio Miniſtrorum uerbi Argentinenſium.
Aequitatis diſcuſſio ſuper conſilio delectorum Cardinalium etc.
Alchimia Purgatorij.
Alchoranus Franciſcanorum.
Alchoranus Mahometis, Baſileæ impreſſus et ſimiles cum ſcholijs, et impijs annotationibus, et præfationibus, item in uulgari lingua non niſi ex conceſſione Inquiſitorum haberi poſſit.
Alphabetum Chriſtianum.
Amica, et humilis, et deuota admonitio.
Anatomia excuſſa Marepurgij per Eucharium Cernicornum.
Anatomia della Meſſa.
Annotationes in acta concilij Tridentini.
Annotationes in chronica Abbatis Vſpergenſis.
Anonomi cuiuſdam liber de repugnãtia doctrina Chriſtiana.
Apologia confeſſionis Auguſtanæ.
Apologia de doctrina Valdenſium.
Apologia contra Henricum Ducem.
Apologia Græcorum de igne Purgatorij, etc.
Argyrophylacis, ſeu Theſaurarij epiſtola.
Articuli Anabaptiſtarum Moraniæ.
Articuli Anabaptiſtarum Saxoniæ.
Articuli a facultate Teologica Pariſienſi determinati ſuper materijs fidei noſtræ, hodie cõtrouerſis cum antidoto, auctore, ut creditur, Caluino.
Articuli nouorum Vuormatiæ euangeliſtarum.
Articuli XXXXVII. plebis Frãcfordienſis.
Auguſtanæ confeſſionis eccleſiarum cauſæ, quare et amplexa ſint et retinendam ducant ſuam doctrinam.

Auctores primæ Claſsis.

BAlthesar Hiebmaier.
Balthesar Pacimontanus.
Baptiſta Laſdeſmius.
Bartholomæus Conformi.
Bartholomæus Bernardi.
Bartholomæus Roſinus.
Bartholomeus Oueſthemerus.
Baſilius Cromigenſis, alias Vueſſelus.
Baſilius Ioannes Herolel Acropolita.
Benedictus Scurmegiſtus.
Bertoldus Hallerus.
Bernardinus Ocinus Senenſis.
Bernardus Rotmanus.
Benedictus Morgenſteu.
Bernardus Ziglerus.
Berengarius Diaconus Andegauẽſis.
Bilibaldus Pircaimerus.
Bilicanus Theobaldus.
Blaurerus Ambroſius.
Bucerus Martinus.
Butgenagius Pomeranus, ſeu Ioannes Butgenagius Pomeranus.
Bulingerus Henrricus.

Certorum auctorum libri prohibiti.

Baptiſta Cremenſis omnia opera, quamdiu nõ prodierint emendata.
Bartholomæi Ioannes lib. de aduentu Antichriſti
Benonis lib. de uita Hildebrandi.
Beati Rhenani ſcholia in Tertullianum.
Bertrami liber, qui inſcribitur De corpore et ſanguine Chriſti.
Boccacij Decades, ſeu nouellæ centum, quamdiu expurgatæ ab ijs, quibus rem Patres commiſerunt, non prodierint.
Brunonis Heidelij Querfurdenſis poematum libri ſeptem.

Auctorum incerti nominis libri prohibiti.

Belial, ſiue de conſolatione peccatorum.
Beneficium Chriſti.
Bernenſis diſputatio.
Bernenſis Reformatio cõtra Miſſam.
Breuis et compẽdioſa inſtructio de religione Chriſtiana.
Breuis tractatus ad omnes in Chriſtianam libertatem maleuolos.
Breuis Paſtorum Iſagoge.

Auctores primæ Claſsis.

COelius Horatius Curio.
Cælius Secundus Curio.
Caluinus.
Capito Vuolphangus, Fabricius.
Caroloſtadius.
Carolus Molinæus.
Caſpar Cruciger.
Caſpar Peucerus Budiſſinus.
Caſparus Tauberus.
Caſſander Burgenſis.
Charieus Cogelius.
Chriſtianus Beyer.
Chriſtianus Loticbius Heſſus.
Chriſtophorus Clarius.
Chriſtoforus Cornerus ex Fagis.
Chriſtophorus Froſcouerus.
Chriſtophorus Hegẽdorphius.
Chriſtophorus Hoffman
Chriſtophorus Melhoſerus.
Chriſtophorus Thraſibulus.
Chriſtophorus Reiter.
Claudius Taurinenſis, qui ſcripſit de imaginibus.
Claudius Senarclaeus.
Clemens Maroth.
Conradus Clauſerus.
Conradus Cordatus.
Conradus Daſypodius.
Conradus Perca.
Conradus Geſnerus.
Conradus Gibelus Tigurinus.
Conradus Lagus.
Conradus Lycoſthenes.
Conradus Pellicanus.
Conradus Screcx.
Conradus Somius.
Conradus Treuue de Friderleuen.
Cornelius Agrippa:

Crato Milius.
Cyprianus Leouitius.

Certorum auctorum libri prohibiti.

Capricci del Bottaio di Giambattiſta Gelli, quamdiu emendatus non prodierit.
Chunmanni Elinſpachij de tabernis montanis chronologia ex ſacris litteris.
Cyri Theodori Podromi Epigrãmata.

Auctorum incerti nominis libri prohibiti.

Capita fidei chriſtianæ contra Papã, et portas inferorum.
Capo finto.
Carontis et Mercurij Dialogi.
Catalogus Papæ et Moſis.
Catalogus teſtium ueritatis ex ſanctis Patribus.
Catechiſmus Eccleſiæ Argẽtoratẽſis.
Catechiſmus Tubicenſis.
Catechiſmus pro eccleſia Vuirtembergen.
Catechiſmus, cui titulus, Qual maniera.
Catechiſmus, cui titulus eſt Catechiſmus maior et minor.
Catechiſmo, cioe formulario per inſtituire et ammaeſtrare i fanciulli nella religione chriſtiana, fatto a modo di Dialogo.
Catechiſmus paruus pro pueris in ſcholis nuper auctus.
Catechiſmus ſuper euãgelium Marci,
Catechiſmus, ſiue Symboli expoſitio.
Catechiſmus ſiue explicatio Symboli Apoſtolici.
Catecheſis puerorum in fide, litteris, et moribus.
Cauſa, quare Synodum indictam a Rom. Pontif. Paulo iij. recuſarint Principes ſtatus, et ciuitates Imperij profitẽtes puram et catholicam doctrinam.
Centum et quattuordecim ſententiæ Patrum de officio uerorum Rectorum Eccleſiæ.
Centum grauamina etc.
Chriſtiana inſtitutio.
Chriſtianæ ſcholæ Epigrammatum libri duo ex uarijs poetis excerpti.
Chriſtianæ iuuentutis crepundia.
Chriſtiana reſpõſio miniſtrorum Euãgelij Baſileæ, cur Miſſam etc.
Ciuitatis Magdeburgenſis publicatio litterarum ad omnes Chriſti fideles anno. 1550.
Clauicula Salomonis.
Collatio diuinorum et Papalium Canonum.
Collectanea demonſtrationum ex Prophetis, Apoſtolis, & doctoribus Eccleſiæ, quod Spiritus ſanctus a ſolo Patre procedit.
Colloquium Cochlæi et Lutheri.
Colloquium Marcpurgenſe.
Colloquium Vuormatiæ inſtitutum anno. M D X L.
Commentaria Germ. in Cornelium Tacitum.
Commentarius de Angelo Melanchtonis.
Commentarius in priorem Timothei epiſtolam, a uiro ſummæ pietatis conſcriptus.
Comædia et Tragædia aliquot ex ueteri Teſtamento, collectore Ioanne Oporino.
Comædia ſuper quæſtionem, Quæ eſt maior conſolatio morientis etc.
Conciliabulum Theologicorum aduerſus bonarũ litterarũ ſtudioſos etc.
Concilium Piſanum, quod uerius conciliabulum dicendum eſt.
Conciones de decem Præceptis Dominicis.
Concordãtia principum nationis Germanicæ de aſtutijs Chriſtianorum.
Confeſſio fidei Auguſtana.
Confeſſio fidei Baronum, et Nobilium Bohemiæ.
Confeſſio Saxonica.
Confeſſio Eccleſiæ Tigurinæ.
Confeſſio Vuirtembergenſis.
Cõfutatio determinationis doctorum Pariſienſium contra Martinum Lutherum.
Confutatio unius et uiginti propoſitionũ de differentia legis et Euãgelij.
Congregatio, ſiue collectio inſignium concordantiarum Bibliæ.
Coptis Chriſtianus.
Conſiglio d'alcuni Veſcoui congregati in Bologna.
Contra regulam Minoritarum et uniuerſas perditionis ſectas.
ntra ſanctos Zeylleyſten.
Conuentus Auguſtenſis.
Copia d'una lettera ſcritta alli iiij. di Genaio. M D L.
Cordigeræ nauis conflagratio, Dialogus.
Cimbalum mundi.

Auctores primæ Claſsis.

David Georgius ex Delphis.
David Peiſerus Lypſius, uel Pfeffinger.
David ſchefer.
Didimus Fauentinus qui eſt Melanchton.
Diethelmus cellarius.
Dionyſius Melander.
Dominicus caramanius.
Dominicus Melguitius.

Certorum auctorum libri prohibiti.

Dantis Monarchia.
Dauidis chytræi liber de auctoritate et certitudine chriſtianæ doctrinæ, ac ratione diſcendi Theologiam.
Deſiderij Eraſmi Roterodami colloquiorum liber. Moria, Lingua, chriſtiani matrimonij inſtitutio, De interdicto eſu carniũ, eiuſdem Paraphraſis in Matthæũ, quæ a Bernardino Tomitano in Italicam linguam conuerſa eſt, cetera uero opera ipſius, in quibus de religione tractat, tamdiu prohibita ſint, quamdiu a facultate Theologica Pariſienſi, uel Louanienſi expurgata non fuerint.
Adagia uero ex editione, quam molitur Paulus Manutius, permittentur. interim uero quæ iam edita ſunt, expunctis locis ſuſpectis iudicio alicuius facultatis Theologicæ uniuerſitatis Catholicæ uel Inquiſitionis alicuius generalis, permittantur.

Auctorum incerti nominis libri prohibiti.

Declaratoria del Giubileo.
Decretum Nurembergenſe, editum anno M D XXIII.
Defenſio pro Zuinglio.
Defenſio aduerſus axioma catholicum. i. criminationem Roberti Epiſcopi Abrincenſis.
Dialogi di Mercurio et Caronte.
Dialogi aduerſus Ioannem Eckium.
Dialogus de doctrina Chriſtiana.
Dialogus de morte Iulij. ij. PP. ſiue IVLIVS.
Dialogus Karſtans, et Regellians.
Dialogus Murnarus Leuiathan.
Dialogus obſcurorum uirorum, in quo tres colloquuntur Theologi.

Dialogus Paradoxos, quo Romani Pontifiris orator una cum eo, qui eſt etc.
Dialogus oratoris Pontificis Romani, et illius qui eſt Pontifiri a conf eſſionibus.
Diſcorſi ſopra i fioreti di S. Frāceſco.
Diſordine della Chieſa.
Diſputatio Badenſis.
Diſputatio Bernenſis.
Diſputatio Gronicenſis cum duabus epiſtolis.
Diſputatio inter Clericum, et militem ſuper poteſtate Prælatis Eccleſiæ atque Principibus Terrarum rommiſſa, alias Somnium Viridarij.
Diſputatio Lypſica inter Martinum, et Hieronymum Emſerum.
Diurnale Romanum impreſſum Lugduni in ædibus Philiberti Rolcti, et Bartholomæi Freni.
Doctrina uetus et noua.
Doctrina uerissima, ſumpta a cap. iiij. Epiſtolæ ad Romanos, ut conſolentur afflicta ronſcientia.
Dragale locorum communium.
Due lettere d'un Cortigiano, nelle quali ſi dimoſtra che la fede etc.
Due diſputatione Herſſordiane. Langi, et Nauclerij.

Auctores primæ claſsis.

Eobanus Heſſus.
Eraſmus Roterodamus. uide ſupra in littera D.
Eraſmus Benedictus Sileſius.
Eraſmus Ebnerus.
Eraſmus Fabieus.
Eraſmus Oſualdus Serektenſuchſius.
Eraſmus Rotembucher.
Eraſmus Sarcerius.
Eraſmus Sneppius.
Euritius Cordus.
Euthychius Mion, qui et Muſculus.

Auctorum incerti nominis libri prohibiti.

Elementa chriſtiana ad inſtituendos pueros.
Enarrationes Epiſtolarum, et euangeliorum.
Enchiridion chriſtianiſmi.
Enchiridion piarum precationum.
Epigrammatum libri duo chriſtianæ ſectæ ex uarijs chriſtianis poetis decerpti.
Epiſtola apologita ad ſinceriores Chriſtianiſmi ſectatores per Phryſiam orientalem etc.
Epiſtola chriſtiana de cæna Domini.
Epiſtola de non Apoſtolicis quorundam moribus, qui in Apoſtolorum ſe etc.
Epiſtola pia et chriſtiana.
Epiſtola ſancto Vlrico adſcripta.
Epiſtola de Magiſtris Louanien.
Epiſtola miniſtri cuiuſdā uerbi Dei de Eccleſia, clauibus, Sacramentis ueraque miniſtrorum ſpiritus electione.
Epiſtola directa ad pauperem et mendicam eccleſiam Lutheranam.
Epiſtola et Præfatio in Decalogum.
In Epiſtolam ad Timotheum cōment.
Epitome eccleſiæ renouatæ.
Epitome belli Papiſtarum contra Germaniā atque patriam ipſam, Cæſare Carolo V. Duce.
Epithome decem præceptorum prout quemque chriſtianum cognoſcere decet.
Epitome reſponſionis ad Martinum Lutherum.
Eſdræ lamentationes Petri.
Eſpoſitione dell' oratione del Signor in uolgare, compoſta per un Padre non nominato.
Euangelica conciones.
Euangelium æternum.
Euangelium Paſalli.
Exameron, Dei opus.
Expoſitio Symboli Aoſtolorum, orationis Dominicæ, et præceptorum, etc.

Auctores primæ claſsis.

Fabritius capito Vuolphangus.
Fabritius Montanus.
Firmianus chlorus, qui et Viretus.
Fælitianus de rinitella.
Fælix Malleolus Tigurinus.
Fælix Manſius.
Franciſcus Bettus,
Franciſcus Burgardi.
Franciſcus cotta Lemburgius.
Franciſcus Enzinas.
Franciſcus Kolbius.
Franciſcus Lambertus.
Franciſcus Lamperti.
Franciſcus Liſmaninus.
Franciſcus Niger Baſſanenſis:
Franciſcus Portus, Græcus.
Franciſcus Stanearus.
Fridericus a Dinhein.
Fridericus Iacob,
Fridericus Myconius.
Fridericus a Than.
Fridolinus Bronbach.
Fridolinus Lindouerus.

Certorum auctorum libri prohibiri:

Fabulæ Laurentij Abſtemij, et Gilberti cognati.
Franciſci Balduini. I. C. conſtantinus Magnus ſiue de conſtantini Imperatoris legibus Eccleſiaſticis atque ciuilibus comment.
Franciſci Franchini liber pœmatū.
Franciſci Trachelæi Statij propeleumata oratoria.
Frāciſci Zabarellæ liber de ſchiſmate, atq. eiuſdem libri præfationes Argentinæ impreſſa quādin non prodieris expurgatus.
Friderici Frigoſii tractatus de oratione, de Iuſtificatione, de fide, et operibus, et Præfatio in Epiſtolā D. Pauli ad Romanos, qui tamen falſo illi creditur adſcripius.
Friderici Furij Geriolani Valentini Bononiæ, ſiue de libris ſacris in uernaculam linguam conuertēdis.

Auctorum incerti nominis libri prohibiti.

Farago concordantiarum inſignium totius Bibliæ.
Faſciculus rerum expetendarum, et fugiendarum.
Forma delle orationi Eccleſiaſtiche, et il modo di amminiſtrare i ſacramenti, et di celebrare il ſanto matrimonio, auctor creditur eſſe Caluinus.
Franſciſci nocturna apparitio.
Fundamentum malorum, et bonorum operum.

Auctores primæ claſsis.

Galaſius, Zuinglij defenſor,
Gaſpar Bruſchius Egranus.
Gaſpar Ghurerus.
Gaſpar Cruciger.
Gaſpar Gretterus.
Gaſpar Hedio.
Gaſpar Heldelinus.
Gaſpar Hubertinus.
Gaſpar Megander Tigurinus.
Gaſpar Rodulphius.
Gaſpar Schuuen Kfeldius.
Georgius Aemildius Mansfelden.

Georgius Battenbeimer.
Georgius Caleſtinus.
Georgius Fabritius Chemnicen.
Georgius Maior.
Georgios Neccarus.
Georgius Perſſerer.
Georgius Ioachimus Rheticus;
Georgius Rhorarius.
Georgius Reich.
Georgius Sabinus.
Georgius Spalatinus.
Georgius Volger. (gus.
Gerardus Gheldenhaurius noniomagus.
Gerardus Liſtrius.
Gerardus Lorichius Adamarius.
Gerardus Segarelli Pergamen.
Gilbertus Cognatus Nozerenus.
Gorcinianus.
Gregorius BruchK.
Gregorius Caſelius.
Gregorius Giraldus.
Grynaus Simon.
Gualterus Tigurinus.
Gulielmus Aurifex.
Gulielmus Farellus.
Gulielmus Gnaphaeus, Hagien.
Gulielmus Poſtellus Barentonius.
Gulielmus Sartoris.
Gulielmus Taiolus. Anglus.
Gulielmus Tindalus.

Certorum auctorum libri prohibiti.

Gaufridi de Monte electo tractatus ſuper materia concilij Baſileenſis.
Georgij caſſandri hymni Eccleſiaſtici.
Gratia dei, de Monte ſancto epiſtola pia et chriſtiana.
Gryphij precationes Dominica.
Guglielmi Ochani opus nonaginta dierum.
Item Dialogi, et ſcripta omnia contra Ioannem. xxij.

Auctorum incerti nominis libri prohibiti.

Geographia univerſalis.
Germanica nationis lamentationes.
Giudicio ſopra le lettere di tredeci huomini, ſtampate l'anno 1555. qual ſi conoſce eſſer del Vergerio.

Auctores primæ claſsis.

Hadrianus Iunius.
Hartmanus Beyer.
Hartmanus Pallatinus, I.C.
Heberus.
Hedio Gaſpar.
Holiodorus Alexiacus.
Helias Pandochaus, qui et Poſtellus.
Helius Eobanus heſſus.
Henricus VIII. Anglus.
Henricus Bomius.
Henricus Bullingerus.
Henricus cornelius Agrippa.
Henricus ab Eniſidel.
Henricus ab Eppendorff.
Henricus Lupulus.
Henricus Pantaleon.
Henricus Scotus.
Henricus Stollius.
Henricus Sudphanus.
Henricus Vtingerus.
Henricus Vuelpius Lingen.
Hermannus Bodius.
Hermanus Bonus.
Hermanus Buſchius Paſiphilus.
Hermanus Heſſus.
Hermanus KiſunicK.
Hermanus Italus.
Hermanus Luſcus.
Hetzerus.
Hieronymus Baſſanus.
Hieronymus Galathaus.
Hieronymus cato Piſaurien.
Hieronymus Marius.
Hieronymus de Praga.
Hieronymus Kauſcher.
Hieronymus Sabir de ſancto Gallo.
Hieronymus Sauonen.
Hieronymus Schiurpff.
hieronymus Vicellerius Friburgen.
hieronymus Vuolphius.
Hiob Gaſt.
Hippinus.
Hortenſius Tranquillus, alias Hieremias, alias Landus.
Hugo Latimerus.
Huldrycus Eucanſtius.
Huldrycus huttenus; ſiue de Vtten.
Huldrycus Mutius huguualdus.
Huldrycus Zuinglius, Toggius.

Certorum auctorum libri prohibiti.

Henrici Bebelij Iuſtingenſis facetia Inſtitutio puerorum, Triumphus Veneris.
Hieronymi Gebuileri liber de ſacrilegio, item exhortatio ad ſacram communionem.
Hieronymi Meſſii diſcurſus, Prouerbia et Prognoſtica.
Sermones illi Hieronymi Sauonarola Ferrarien. qui olim in Romano Indice prohibiti fuerunt, non legantur, donec iuxta cenſus Patrum Deputatorum emendati prodeant.
Hirenai Tripolitani Aphoriſmi ex Ambroſio, Auguſtino, Lactantio.
hippophyli Melangai Theologia cōpendium. Item expoſitio in Euangelium D. Matthai.
hugonis hugaldi epiſtola.

Auctorum incerti nominis libri prohibiti.

henrici Quarti Caſaris uita.
hiſtoria de morte Ioannis Diazij hiſpani quem frater eius germanus interfecit.
hiſtoria de Germanorum origine.
hiſtoria de ijs, qua Ioanni huſſ. Cōſtantienſi Concilio euenerunt.

AVCTORES PRIMAE Claſsis.

Iacobus Bredotus Pludentinus.
Iacobus a Burgundia, ille qui ſcripſit Apologiam ad Carolum Caſarem.
Iacobus Hallis.
Iacobus Imelius.
Iacobus Kautius.
Iacobus Kungius.
Iacobus Micyllus.
Iacobus Miſnenſis, alias Iacobellus.
Iacobus Milchius.
Iacobus Otherus:
Iacobus Prapoſitus, qui ſcripſit Hiſtoriam utriuſque captiuitatis propter uerbum Dei.
Iacobus SchegKius.
Iacobus ScheneckK.
Iacobus Strauſz.
Iacobus Zulgerus.
Ianus Cornarius.
Iaſparus Bigel.
Ioachimus Camerarius.
Ioachimus Lesberus.
Ioachimus Madeburgius.
Ioachimus Morlinus.
Ioachimus Vadianus.
Ioachimus Vueſtphalus.
Ioannes Aepinus.
Ioannes Agricola Islebius.
Ioannes Alarco.
Ioannes Aloyſius Paſcalis.
Ioannes Apellus Norimbergen.
Ioannes Aſtoc Anglus.
Ioannes Aſſuuarbij.
Ioannes Athanaſius Velnanus.

Joannes Auene Ruubeaquen.
Joannes Auentinus.
Joannes Baliſtarius.
Joannes Piſcatorius.
Ioannes Baptiſta Vergerius.
Ioannes Blaſius.
Joannes Brentius.
Ioannes Briſmannus.
Joannes Burghenagius Pomeranus.
Ioannes Caluinus.
Ioannes campanus, qui ſcripſit contra Trinitatem.
Joannes canerius.
Joannes carion.
Joannes caſtellanus.
Joannes comander.
Joannes Coſmus.
Ioannes czaphKo.
Ioannes Decanus Patauien.
Ioannes Denchius.
Ioannes Diazius, ille, cuius mortis hiſtoriam ſcripſit cernarclaui.
Ioannes Doclſchbius, VeltKirchenſis.
Joannes Draco, ſiue Draconites.
Joannes Entomius.
Joannes Fabritius.
Ioannes Foxus.
Joannes Fran. cotta Lembrugius.
Joannes Friſius Tigurinus.
Ioannes frederus.
Joannes Fris Lundin.
Ioannes Fridericus celeſtinus.
Ioannes Functius Norimbergen.
Ioannes Furſteras.
Ioannes Gaſtius Briſaccen.
Ioannes Gigas Northuſianus.
Ioannes Gerardus.
Ioannes Gocchius.
Ioannes Grellus.
Ioannes Halerus Tigurinus.
Ioannes Hanerus.
Ioannes Herold. Acropolita.
Ioannes Heſſius.
Ioannes Heruagius.
Ioannes Homburgius.
Ioannes Hoperus Anglus.
Ioannes Hoſt.
Ioannes Huſchinus.
Ioannes Hoſpinianus Steinanus.
Ioannes Huſſ.
Ioannes Huſſerus.
Ioannes Hutichius.
Ioann. de Indagine, non ille carthuſianus.
Ioannes Knoblouchus.
Ioannes a LaſKo Polonus.
Ioannes Kleinaun.
Ioannes Lathman.
Joannes Leonardus Sertorius.
Ioannes a Leydis.
Ioannes Licaula.
Ioannes Lonicerus.
Joannes de LuKanueK.
Ioannes Mantelius.
Ioannes Mardeley.
Ioannes Marcellus Regio montan.
Ioannes Marpachius.
Ioannes Matter.
Ioannes Mayre.
Ioannes Meyer.
Ioannes MuchKius.
Ioannes Muslerius.
Joannes Oecolampadius.
Ioannes Oldencaſtel Anglus.
Ioannes Oldendorpius.
Ioannes Oporinus.
Ioannes Pfeſſinger.
Ioannes Philonius Rugo.
Ioannes Philologus.
Ioannes Piſtorius a Vuorden.
Ioannes Policarius Cygnaus.
Ioannes Polius Vueſtphalus.
Ioannes Pomeranus.
Ioannes Poſtellus.
Joannes Pupperus Cochianus.
Ioannes Purpurei.
Ioannes Puruei, Anglus.
Ioannes Przibram,
Joannes Rhellicanus Tigurinus.
Joannes Rhodophaeus.
Ioannes Ribitsus.
Ioannes Rielius.
Joannes Riuius Attendorien.
Ioannes Ruthenus.
Ioannes de Rochefort.
Ioannes de Rocheſana.
Ioannes Rogors. Anglus.
Ioannes Sagittarius Burdenalen.
Ioannes Saphidus.
Ioannes Sartoris.
Ioannes Sneppius.
Ioannes Scheltling.
Joannes Schonerus Caroloſtad.
Joannes Scopher.
Ioannes Secerius.
Joannes Sleidanus.
Ioannes Spamgembergius.
Ioannes Spinus.
Ioannes Splendianus.
Ioannes Stappitius.
Ioannes Stigelus, uel Stiphelius.
Ioannes Stolſius.
Ioannes Stuch.
Ioannes Sturmius.
Ioannes Stumpf.
Ioannes TrapKo.
Joannes Vingandus.
Ioannes Valdeſius.
Ioannes Vannius.
Ioannes VeltKirchius, ſiue Veruvio.
Ioannes VijcK.
Ioannes de Vueſſalia.
Ioannes Vuiclephus.
Joannes Vitlingius, qui et Brentius.
Ioannes Vuilebrochius Dantiſcanus.
Ioannes Vuolphius Tigurinus.
Joannes de Vuorden.
Joannes ZuicKius.
Iob. Gaſt.
Iodochus Coch. ſiue Cocus, qui et Iuſtus Ionas.
Jodochus Vuillichius.
Jonas qui eſt Iodocus Cocus.
Ionas Philologus.
Ioſephus GrumpecK.
Ioſephus Klup.
Ioſias Simelerus.
Iilebius.
Julius Caſar, P. Caluini interpres.
Julius Mediolanenſis apoſtata.
Julius Dominicus Caramannius.
Iuſtus Menius iſenaten.
Iuſtus, Ionas ſeu iodocus Coch, uel Cochus.

Certorum auctorum libri prohibiti.

Iacobi Bophart de ſtudio litterarum, et iuuentute erudienda libellus.

Iacobi Brunſuuicenſis Cathecheſis puerilis.

Iacobi Fabri commentaria in Euangelia: item in Epiſtolas D. Pauli: item in Epiſtolas Canonicas: item de tribus Magdalenis: item in pſalmos tamdiu probibita ſint, quamdiu ab alicuius Vniuerſitatis Catholicæ facultate Theologica, uel iuſſu Inquiſitionis generalis emendata in lucem prodierint.

Iacobi Otheri ſermones: item ſpeculum fatuorum.

Iacobi Schepperi Tremoniani Monomachia Dauidis, et Goliath.

Ioannis Cuſpiniani liber inſcriptus, Imp. et Caſarum uitæ, cum imaginibus ad uiuam effigiem expreſſis, quamdiu expurgatus non fuerit.

Ioannis Fabricij Montani poematum liber.

Ioannis Gertophij, recriminatio aduerſus Eduardum Laũ, Anglum.

Ioannis Lubicenſis, de Antichriſti aduentu, et de Meſſia Iudaeorum,

Ioan-

Ioannis Pici, Cartuſienſis paraphraſes, et annotationes in Pſalmos.
Ioannis Renclini ſpeculum oculare, De Verbo mirifico, Ars Cabaliſtica.
Ioannis Soteris, liber, ſiue epigrammata et uarijs auctoribus collecta.
Ioannis Sutel de terribili excidio Hieroſolymitarum.
Ioannis Vuunſchelburgenſis, de ſignis, et miraculis falſis, et de ſuperſtitionibus.
Iuliani Colen. Tractatus de certitudine gratia, Dei, et ſalutis noſtra.

Incertorum auctorum libri prohibiti.

Imperatorum, et Caſarum uita.
Inſtructio uiſitationis Saxonica.
Interpretatio nominum Caldaeorum.
Introductio puerorum.
Iulius Dialogus, alias Aula.

Auctores primæ claſsis.

K*Antius.*
Knipſtro Pomeranus.
Knopper Dellingius.
Kolpeius.

Auctores primæ claſsis.

L*Actantius Ragnonus.*
Lambertus de Nigro Monte.
Laurentius Humphedrus, Anglus.
Laurentius Czoch.
Laurentius Tubius Pomeranus.
Leonardus Culman.
Leo Iudas.
Leonardus Fuchſius.
Leonardus Iacobus, Northuſianus.
Leonardus Strubius.
Leopoldus DicKius.
Lollardus.
Lucas Loſſius.
Lucas ScroteKnſen, Rubeaquenſis.
Lucius Hellerus.
Lucius Piſæus.
Ludouicus ab Eberſlbain.
Ludouicus Hetzer.
Lutherus.
Lyſmaninus.

Certorum auctorum libri prohibiti.

Laurentij Valla de falſa donatione Conſtantini: item de libero arbitrio: item de uoluptate.
Luca Bettini lib. inſcrip. Oracolo della renouatione della Chieſa.
Lelij Capilupi Cento ex Virgilio non niſi expurgatus legatur.
Luciani Mantuani annotationes in commētum D. Ioānis Chryſoſtomi in epiſtolam ad Romanos.
Luciani Samoſatenſis Dialogi uidelicet mors peregrini, et Philopatris.
Ludouici Pulcij poemata, nempe Ode, Sonetti, Canzoni.
Ludouici Chalcondylæ Athenien. de origine, et rebus geſtis Turcarum libri, decem Conrado Clauſerio interprete, cum annotationibus.

Incertorum auctorum libri prohibiti.

Lamentationes Petri, auctore Eſdra.
Lamentatio et querimonia Miſſa.
Litania Germanorum.
Loci communes de bonis operibus, et de poteſtate Eccleſiaſtica.
Loca inſignia.
Loci inſigniores.
Loci omniū fere capitū Euangeliorū.
Loci utriuſque Teſtamenti.
Lucta Chriſtiana.
Ludus Pyramidum.
Libellus aureus, quod idola etc.
Liber inſcriptus, An ſtatui et dignitati Eccleſiaſticorum magis conducat admittere Synodum nationalem, piam, et liberam, quam decernere bello etc.
Liber inſcriptus Auguſtini, et Hieronymi Theologia.
Liber inſcriptus, Alcuni importanti luoghi tradotti fuor delle Epiſtole latine di M. Franciſco Petrarcha etc. con tre ſonetti ſuoi, et XVIII. Stanze del Berna auanti il XX. canto etc.
Liber inſcriptus, Baſilienſis eccleſia cur Miſſam etc.
Liber inſcriptus. nulla Diaboli etc.
Liber inſcriptus Capo finto.
Liber inſcriptus, Conſilium de emendanda Eccleſia.
Liber inſcriptus, Conſiilium Pauli Tertij datū Imperatori in uelgis, cum Euſebij Pamphili pia explicatione.
Liber inſcriptus, Cur Eccleſia quattuor Euangelia acceptauit.
Liber inſcriptus, De auctoritate, officio, et poteſtate Paſtorum Eccleſiaſticorum.
Liber inſcriptus, De cœna Dominica.
Liber inſcriptus, De diſciplina puerorum, recteq. formandis eorum ſtudijs et moribus.
Liber inſcriptus, dottrina uериſſima, tolta dal capitulo quarto a Romani per conſolare le afflitte conſcientie.
Liber inſcriptus, De emendatione, et correctione ſtatus Chriſtiani.
Liber inſcriptus, Ex uetuſtiſſimis orthodoxorum patrum libris etc. De genuino Euchariſtia negotij intellectu et uſu etc.
Liber inſcriptus, De falſa religione.
Liber inſcriptus, De fatis monarchia Romana, Somnium, Vaticinium Eſdra etc.
Liber inſcriptus, De Gratia, et libero eius uelociq. curſu.
Liber inſcriptus, Delle ſtatue et imagini.
Liber inſcriptus, La forma delle preghiere eccleſiſtiche con la maniera di amminiſtrare i ſacramenti et celebrare il matrimonio.
Liber inſcriptus, Delle commiſſioni e facoltà che Papa Iulio III. ha dato a meſſer Paulo Odeſcalco.
Libri Hermetis Magi ad Ariſtotelē.
Liber inſcriptus, Illuſtriſſimi et Potentiſſimi Senatus populiq. Anglia ſententia de eo conſilio, quod Paulus Epiſcopus Rom. etc.
Liber inſcriptus, opus Illuſtr. et Excellentiſſimi ſeu Spectabilis uiri Caroli Magni etc. contra Synodum, qua in partibus Gracia pro adorandis maginibus ſtolide, ſiue arroganter geſta eſt.
Liber inſcriptus, in orationem dominicam etc.
Liber inſcriptus, in orationes Dominicas ſaluberrima et ſāctiſſima meditationes ex libro Catholicorum Patrum.
Liber inſcriptus, Militantis etc.
Liber inſcriptus, De prouidentia Dei.
Liber inſcriptus, De ſacerdotio, legibus, et ſacrificijs Papa etc.
Liber inſcriptus, De uera differentia Regia poteſtatis, et Eccleſiaſtica.
Liber inſcriptus, De uita iuuentutis inſtituenda, moribus, et ſtudijs corrigendis.
Liber inſcriptus, De unitate Eccleſiaſtica.

Liber

Liber inſcriptus, Nicodemus, de paſſione Christi.
Liber inſcriptus, Lettera de N. al uno ambaſciatore di Papa Iulio. III.
Liber inſcriptus, Pontificij oratoris legatio in conuentu Norenbergẽſi.
Liber inſcriptus, Pauli IIII. Papæ Romani epiſtola conſolatoria et hortatoria ad ſuos dilectos filios.

AVCTORES PRIMAE Claſsis.

Marcellus Palingenius, Stellatus
Marcus Antonius Caluinus.
Marcus Antonius Corninus.
Marcus Cordelius. Torgenſis.
Marcus Epheſinus.
Marcus Tilemanus, Hesbuſius.
Marſilius de Padua.
Martini KO.
Martinus Borrahus, Stugardian.
Martinus Bucerus.
Martinus Frectus.
Martinus Lutherus.
Martinus Meglin.
Martinus Osterminchems.
Martinus Vuolphius.
Matthæus Alberus.
Matthæus Iudex.
Matthæus qui, et Aſſartius Scoffer.
Matthæus Philargyrus.
Matthæus Zellius, Kiſerſpergen.
Mattheus Ziſer.
Matthias Flaccus, Illyricus, uel Flaminius.
Maturinus Corderins.
Maximilianus Maurus.
Melanchton.
Melchior Ambachius.
Melchior Clinch.
Melchior Hofmanns.
Memnon Simon.
Menardus Moltherus.
Michael Cellarius.
Michael de Ceſenna.
Michael Rothingius.
Michael Seruetus.
Michael Sellarius.
Michael Schulteis.
Michael Toxita.
Myconius Oſualdus.
Milo Conuerdale. Eboracen.
Morlinus.
Muncerus.
Munſterus.
Murnerus.
Muſculus.

Certorum auctorum libri prohibiti.

Marci Pagani carminum liber, cuius titulus eſt, Triumpho angelico; et alter, qui dicitur, Sonnetti diuerſi di Marco pagano.
Maſſuccij Salernitani Nouellæ.
Merlini Angli liber obſcuratum prædictionum.

Auctorum incerti nominis libri prohibiti.

Maniera di tener ad inſegnare a i figliuoli Christiani.
Margarita Teologica.
Matrimonio delli Pretti et delle Monache.
Medicina animæ.
Medicina animæ pro ſanis ſimul et ægrotis, inſtante morte.
Meditationes in oratione Dominicã.
Meditationes et precationes piæ, admodum utiles, et neceſſariæ, pro formandis tum conſcientijs, tum moribus electorum.
Metaphraſes epiſtolarum D. Pauli ad communem eccleſiarum concordiam.
Methodus in præcipuos ſcripturæ diuinæ locos.
Methodi ſacræ Scripturæ tomi duo.
Microſynodus Norimbergenſis.
Miniſtrorum uerbi Argentinenſium admonitio ad miniſtros Helueticos.
Modo di tener nell'inſegnare et nel predicare al principio della religione Christiana.
Modo e uia breue di conſolare quelli che ſtano in pericolo di morte.
Modus ſolennis et authenticus ad inquirendum.

AVCTORES PRIMAE Claſsis.

Nicolaus Amſdorfius.
Nicolaus Balingius.
Nicolaus Borbonius, Vandoperanus.
Nicolaus Bryling.
Nicolaus de Calabria.
Nicolaus Galecus.
Nicolaus Gallaſius.
Nicolaus Gallus,
Nicolaus Gerbellius.
Nicollaus Herforde, Anglus.
Nicolaus Krompach.
Nicolaus Macchiauellus.
Nicolaus de Pelbrzimouu.
Nicolaus Quodus.
Nicol. Radinil Palatinus, Vuilnen.
Nicolaus Ridleus.
Nicolaus Scaubelius,
Nicolaus Seluecerus.
Nicolaus StorcKius.
Nicolaus Vdall. Anglus.

Certorum auctorum libri prohibiti.

Nicolai Franci Carmina contra Petrum Aretinum.
Nicolai Clemangis opera illa tantummodo Permitti poterunt, quæ iuxta cenſuras Patrum deputatorum emendata excudentur.
Nicolai Rodingi exhortatio ad Germaniam: item prædicationes carmine conſcripta.
Nicolai Vuimanni Colymbenſes, ſiue De arte natandi dialogus.

Incertorum auctorum libri prohibiti.

Notoria artis opera.
Nomenclator inſignium ſcriptorum.
Notanera Eccleſiæ.

AVCTORES PRIMAE Claſsis.

Oecolampadius Ioannes.
Ortholphus Marolt, Francus.
Oſiander Andreas.
Oſualdus Myconius.
Otho Brunsfelſius.
Otho Cerberus, Papergen.
Otho Henricus.
Otho Vinerius.
Otho Vuerdmillerus.
Othonellus Vida.

Certorum auctorum libri prohibiti.

Ogerij Dani Fabulæ.
In Ouidij Metamorphoſeos libros commentaria, ſiue enarrationes Allegoricæ, uel Tropologicæ.

Incertorum auctorum libri prohibiti.

Oeconomica Christiana.

Omni

Onus Eccleſiæ.
Opera diuina della Criſtiana uita etc.
Optima ratio componendæ religionis quæ ſit.
Orandi modus.
Oratio pro Iulio Secundo Ligure, à quedam Benedicto, et Chriſtiano perſcripta.
Orationes Dominicales Gryphij.

AVCTORES PRIMAE Claſsis.

PAcimontanus, Baltheſar,
Paulus Commodus, Britanus.
Paulus Conſtantinus Phrygio.
Paulus Daſypodius.
Paulus Eberus.
Paulus ab Eitzen.
Paulus Fagius.
Paulus ScalicKius.
Paulus Ritius. Iſraelita.
Pelicanus Conradus.
Petrus Abailardus.
Petrus Artopæus.
Petrus Brubachius.
Petrus Colinus.
Petrus Deſdrenſis.
Petrus Ferrarien.
Petrus Ioan de Villa Sereiatum.
Petrus Martyr Vermilius.
Petrus Martyr Verungus.
Petrus Miſnen.
Petrus Molinæus.
Petrus Ollerius.
Petrus Paulus Vergerius.
Petrus Payne Anglus.
Petrus Sebiuilla.
Petrus Similerus.
Petrus Trimorsheim.
Petrus Viretus.
Petrus Vualdus.
Philippus Melanchton:
Philolethes.
Philotheus Irenæus, Eupolitanus.
Pomeranus.

Certorum auctorum libri prohibiti.

Pauli Dolſeij Pſalterium græco carmine uerſum, cum præfatione Philippi Melanchtonis.
Petri Aretini omnia opera.
Petri Lignæi parabole.
Petri Moſellani, Protegenſis, pædologia in puerorum uſum conſcripta.
Petri de Virea, peregrinatio Hieruſalem.
Philippi Catti aduerſus Henrricum Brunnſuscenſem.
Pogij Florentini facetiæ.
Polydori Vergilij de inuentoribus rerum liber, qui ab hæreticis auctus, et deprauatus eſt.
Pompeij Barbæ liber de ſecretis naturæ.

Incertorum auctorum libri prohibiti.

Paralipomena rerum memorabilbiū.
Paſquini et Marphorij hymnus in Paulum Tertium.
Paſquillus Phagius,
Paſquillus Germanicus.
Paſquillus proſcriptus a Tridentino Concilio.
Paſquillus ſemipoeta.
Paſquillorum tomi duo.
Paſquilli omnes ex uerbis ſacræ ſcripturæ confecti.
Paſquilli omnes, omneſq. conſcriptiones; in quibus Deo, aut Sanctis, aut Sacramentis, aut Catholicæ Eccleſiæ, et eius cultui, aut Apoſtolicæ Sedi quomodocumque detrahatur.
Paſſio Martini Lutheri, ſecundum Marcellum.
Phalariſmus:
Phraſes ſacræ ſcripturæ, quamdiu non fuerint expurgatæ, atque ab Inquiſituribus generalibus recognitæ.
Pia et Criſtiana epiſtola cuiuſdam ſerui Ieſu Chriſti de fide, operibus, et caritate.
Precationum aliquot, et piarum meditationem Enchiridion.
Precationes Biblicæ.
Precationes Chriſtianæ, ad imitationem Pſalmorum.
Precationes Dominicæ Griphij.
Precationes pſalmorum per Ioannem Hoburgium, latinitate donatæ.
Precedentie all'apologia della confeſſione Vuirtembergenſe.
Proceſſus cōſiſtorialis martirij Ioan. Huſſ.
Pſalterium traslationis ueteris cum noua præfatione Martini Lutheri.

AVCTORES PRIMAE Claſsis.

REbeleſius.
Raydenus.
Raymundus Neophytus.
Raphael Muſæus.
Reinhardus Lorichius, Hadamarius.
Rapſodus.
Rhegius Vrbanus.
Rellicanus Tigurinus.
Ricardus Moriſon, Anglus.
Ricardus Sanſon.
Ricardus Tauerner.
Ricardus Thracius de Todynton.
Ricardus Vuic.
Robertus Anglus.
Robertus Bannes.
Robertus a Mosham.
Robertus Stephanus.
Robertus Baus.
Rod Haial.
Rodulphus Gualterus, Tigurinus.

Certorum auctorum libri prohibiti.

Raymundi de Sabunde, prologus in theologiam naturalem.

Incertorum auctorum libri prohibiti.

RAtio breuis ſacrarum tractandarum concionum.
Ratio, cur, qui confeſſionem Auguſtanam profitentur &c.
Ratio et methodus conſolandi pericu loſe dccumbentes etc.
Receptatio omnium figurarum ſacræ ſcripturæ.
Reformatio eccleſiæ Colonienſis.
Regis et Senatus Anglici ſententia de Concilio, quod Paulus Epiſcopus Romanus Mantuæ futurum ſimulauit.
Reſtitutionum doctrinæ et uitæ Chriſtianæ liber per Monaſterienſes Anabaptiſtas editus.

AVCTORES PRIMAE Claſsis.

SApidus poeta.
Scaplerus.
Schneppius.
Sebaldus Hauuenreutius.
Sebaldus Heyden.
Sebaſtianus Caſtaleon.
Sebaſtianus Francus.
Sebaſtianus Froſchelius.
Sebaſtianus Lepulculus.
Sebaſtianus Meyer.

Seba-

Sebaſtianus Munſterus.
Seruetus Hiſpanus.
Simon Grinæus.
Simon Heſſus.
Simon Muſæus.
Simon ſaltzerus.
Stephanus Doletus.
SuuenKfeldius.

Certorum auctorum libri prohibiti.

Seraphini Firmani apologia pro Baptiſta de Crema.
Segiberti liber contra Papam Gregorium, et contra epiſtolam paſchalis Papæ.
Stephani Vuinctonienſis Epiſcopi de uera obedientia.

Incertorum auctorum libri prohibiti.

Scripta quædam Papæ, et Monarcharum, de Concilio Tridentino.
Scholia in epiſtolam Pauli. III. Pont. Max.
Sententia puerilis.
Sermones conuiuales.
Sermones de prouidentia Dei.
Similitudinum et diſſimilitudinum liber.
Simpliciſſima et breuiſſima Catechiſmi expoſitio.
Simplex et ſuccinctus orandi modus.
Simulacri, hiſtorie,, et figure della morte.
Somnium et uaticinium Eſdræ, de fatis Monarchiæ Romanæ.
Speculum cæcorum ad cognitionem Euangelicæ ueritatis.
Summenica doctrina.
Summa totius ſcripturæ.
Summa in Smaragdum ſuper Euangelia, et epiſtolas totius anni, tam ſeparatim, quam una cum ipſo auctore impreſſa.
Summarium ſcripturæ.
Supplicatio quorundam apud Heluecios, Euangeliſtarum ad Epiſcopũ Conſtantienſem.
Supputatio annorum mundi.
Supplice eſſortatione di nuouo mandata all'inuittiſsimo Ceſare Carlo Quinto.
Syncrama clariſsimorum uirorum, qui Halæ conuenerunt, ſuper uerbis in Cœna Domini.
Synodus Marcpurgenſis.

AVCTORES PRIMAE Claſsis.

THeobaldus Gerthachius Billicanus.
Theodorus Bibliander.
Thomas Blaurerus.
Thomas Crammerus.
Thomas ab Hofen.
Thomas Muncerus.
Thomas Neogeorgus.
Thomas Platterus.
Thomas Venatorius.
Thomas Vuolphius.
Tilemanus Heshuſius.
Timotheus Neocorus.

Incertorum auctorum libri prohibiti.

Thalmud Hebræorum, einſq. gloſſe, annotationes, interpretationes, expoſitiones omnes: ſi tamen prodierint ſine nomine Thalmud, et ſine iniurijs, et calumnijs in religionẽ Chriſtianam, tolerabuntur.
Themata. 1 1 4. Baſileæ diſputata.
Threni Hieremiæ Myſticati.
Tractatus ad omnes in Chriſtianam libertatem maleuolos.
Tractatus de redditibus et decimis.
Tragœdia de libero arbitrio.
Trigamus.
Trilogium pro Catechiſtis.
Troporum Theologicorum etc.
Turricella.
Tractatus de uera et pura eccleſia, D. Athanaſio falſiſſime aſcriptus.
Trattati del beneficio di chriſto.

AVCTORES PRIMAE Claſsis.

VAdianus Ioachimus.
Valerius Anſelmus Rid.
Valerius Philarchus.
Varemundus Luitholdus.
Velcurio.
Vergerius.
Victor de Bordeus.
Victorinus Strigelius.
Vincentius Obſopæus.
Vitilingius, ſiue Breneius.
Viretrus Petrus.
Vitus Theodorus.
Vitus Vuiſemius.
Vlricus Studerius.
Vlricus Velenus Minhonienſis.
Vlricus de Vtten.
Vrbanus Rhegius.
Vuendelinus ab Helbach.
Vuenzelaus linK.
Vueſelus, ſiue Baſilius Groniegenſis.
Vuilhielmus Radenſis.
Vuilhielmus Heſenus.
Vuigandus Grosher.
Vuolphangus Fabritius Capito.
Vuolphangus Meuſel.
Vulphangus Muſculus.
Vulphangus Rueſz.
Vuolphangus Rupertus.
Vuolphangus Mater.
Vuolphangus Vualnerus.
Vuolphangus Vuiſſemburgius.
Vueſphalus Ioachimus.

Certorum auctorum libri prohibiti.

Viti Amerbachij antiparadoxa: itẽ cõmentaria in Pythagoræ et Phocylidis poemata: item hiſtoria de ſacerdotio Chriſti.

Incertorum auctorum libri prohibiti.

Valdenſium confeſſio, et apologia fidei ad Vladislañ Regẽ Hungariæ.
Varia doctorum, piorumq. uirorum de corrupto Eccleſiæ ſtatu poemata.
Viridarij ſomnium de poteſtate Papæ, et Principum ſæcularium.
Viſitatio Saxonica.
Vitæ Patrum cum præfatione Martini Lutheri.
Vita et geſta Ildobrandi.
Vita Pont. Romanorum, Vuitembergæ impreſſa.
Vn brieue modo, qual dee tenere ciaſcun padre.
Vnio diſſidentium tripartita.
Vniuerſitatis Vuitembergenſis ſeria actio apud Principẽ Fridericum.

Xyſtus Betuleius Auguſtanus.

Zellius Keyſerſpergenſis.
Zuinglius.

LIBELLVS CANONVM POENITENTIALIVM ET CASVVM Reſeruatorum.

PROOEMIVM.

De pœnitẽtijs,earũq. modo ſynodi, Gangrẽſis,Epaonẽſis Mnguntina, Rhemẽſis, Tolet.tertia, Agathen, Patres, item græci, Baſilius, Gregor. Neocæſariẽſis, Petrus Alexandrinus, Theodorus cantuarienſis, latini autem, Beda Rhenanus Beatus presbiter, burcardus, et Iuo. perſcripſerunt.

Conſeſſores noſſe debent Canones, qui ad ſatisfactionis, et pænitentiæ modum pertinent; idq. cum ex antiquis pleriſque Synodis, tum ex libris perſpici licet, quos eo de genere, patres et latini, et græci conſcripſerunt. id autem conſeſſoribus ipſis, prouinciali noſtro Concilio, cum iam conſtituerimus; eo magis ad hanc ipſam opinionem confirmati ſumus, ea in primis ratione adducti, quam Catechiſmi Romani patres pie, ac prudenter tradiderunt, quod pænitentes quo magis ſcelerum ſuorum grauitatem agnoſcant; operæpretium eſt, eos interdum a cõfeſſoribus moneri, ac diligenter quidem, quæ pænitentiæ ratio quibusdam peccatis priſcorum Canonum iure præſcripta ſit. quod ſane admonitionis officium ipſi non facile præſtabunt, niſi eam Canonum cognitionem aſſequuti. quare ut hæc ipſa notitia ratio omnibus ſacerdotibus, qui in audiendis confeſſionibus uerſantur, in promptu facile eſſe poſſit; hos de pænitentia canones ex ſacerdotali libro, qui Romana Eccleſia uſu comprobatus eſt, ordine deſcriptos, in lucem emitti iuſſimus eo animo, eoq. conſilio, ut cum ipſi ſacerdotes norint, quanta et cura, et diligentia pænitentiæ olim indicerentur; id pænitentibus etiam, quemadmodum peccati grauitas poſtulabit, aliquando ſignificent; ut, quanto in pænitentijs Canonum mitigandis benigniorem in ſe Eccleſiam ipſi cognoſcunt, atque experiuntur, tanto maiori diligentia et in poſterum peccata uitent, et præterita uehementius defleant.

c. Presbyter diſ. 82. quo in c. præſcribitur pænitentiæ modus. c. 2. de ſpõſa. duorũ. c. Deuotã 27. q. 1. c. Relatũ. de cõſecr. diſt. 2. c. Nemo de conſec. diſt. 2. c. Nouiſſimus de uerborum ſi-gnificatione

Canones, qui certas quibuſdam peccatis pænitentias conſtituunt, libro ſacerdotali conſcripti, hi ſunt, qui ſequuntur.

Sacerdos, qui fornicationem admiſerit, pænitentiam agat decem annis.

Qui, ſponſam alienam de præſenti, accipit, in pænitentia ſit ſeptẽ annis, et quatraginta diebus in pane et aqua.

Monialis, quæ fornicatur, matrimoniumue contrahit; qui item eam cognoſcit, contrahitue cum ea, pænitens ſit decem annis.

Qui ſacerdos Miſſam canit, neque communicat; per annum pænitentiam agat, nec uero interea celebret.

Sacerdos qui palijs Altaris mortuum inuoluit, pænitens ſit decem annis et quinque menſibus: diaconus autem annis tribus, et ſex menſibus.

Falſarius, in pane et aqua pænitentiam agat, quamdiu uiuit.

Qui ſcienter contraxerit, coieritue cum duabus ſororibus, aut cum matribus, aut ſorore, cum matre et filia; quaue coierit una cum patre et filio, uel duobus fratribus; pænitentia ei conſtituitur octo annis.

Qui ignoranter duas ſorores, uel matrem et filiã, uel amitam et neptem cognoſcit, quarum una ignorat factum alterius, uterque pænitens ſit ſeptem annis, Si uero ſcienter, perpetuo careat coniugio.

Mulieri, quæ partum ſupponit, quæue de alio uiro concipit, pænitentiæ, et ſatisfactionis modus præſcribitur arbitratu prudentis ſacerdotis.

Sacrilegus chriſma, calicemue ſacrum polluens, pænitens ſit ſeptem annis, et in ſingulas hebdomodas tribus diebus ieiunus ſit a carne et uino.

Celans ſe cognouiſſe mulierem, quæ contrahit cum fratre eius pænitens ſit ſeptem annis.

Solemniter pænitens, ſi poſtea ad uomitum redierit, pænitentiam agat decem annis.

Parentes, filiorum ſponſalia dirimentes, et filij ſi conſenſerint ac poſt rurſus diſſenſerint, communione priuantur annis tribus.

Qui contraxerit cum ea, quam adulterauit, pænitens ſit quinque annis.

Cognoſcens uxorem adulteratam ante pænitentiam peractam, pænitens ſit annis duobus.

Sacerdos, qui intereſt clandeſtinis deſponſationibus, per triennium ab officij ſui adminiſtratione amouetur.

Latro ſi uult confiteri, confiteturue; in cimiterio ſepelietur; oratur pro eo, et datur ei Corpus Chriſti.

Qui clericus præſtandis horarum Canonicarum officijs a Metropolitanæ Eccleſiæ more, et ritu diſcrepat, idq. præ contemptu facit, per ſex menſes communione priuatur.

Qui dominum, uxoremue interſecerit, nunquam equitet, non uehiculo uehetur, non matrimonium contrahet, decẽ ipſos annos carne nõ ueſcetur, uinũ non bibet.

Qui matrem interſecerit, decem annis pænitentiam agat, armis depoſitis.

Qui ſimplex uotum uiolarit, trium annorum pænitentia ei conſtituitur.

Qui blaſphemiam in Deum, et B. Virginem, et ſanctos publice coniecerit; pænitentia agit ſeptem annis ex formula, quæ præſcripta eſt a Gregorio Nono.

Vnicuique peccatum mortale committenti, niſi delicti grauitas ſeueriorem ac longioris temporis pænitentiã poſtulet, pænitentia conſtituitur ſeptem annorum.

Qui Eccleſiam incenderit; eam reſtituat, precium det pauperibus; et pænitens ſit quindecim annis.

Qui domum, areamue combuſſerit, pænitentiam agat annis tribus.

Sacerdos excommunicatus ſi celebrat, tribus annis pænitens ſit, hebdomadiſq. ſingulis feria ſecunda, quarta, et ſexta, a uino, et carnibus ieiunet.

Sacerdos ſacerdotij ſui gradu, ordineq. in perpetuũ amotus, quem degradatum dicunt, ſi celebrare audet, priuatur communione corporis et ſanguinis Ieſu Chriſti uſque ad ultimum diem, & in excommunicatione eſt, uiaticum tantum in fine ſumens.

c. Si pater 30. q. 4. c. ult. 32. q. 7. c. Siquis uiduam. c. ult. 33. q. ult. c. ſi quis cum matre 35. q. 3. c. Officij de pænit. et remiſſ. c. De uiro 12. q. 2. quo in c. alia quædam conſtituuntur homini ita peccanti c. Si homo fornicatus 35. q. 3. c. Si qui uero de pæn. diſ. 5. c. Vnica 31. q. 3. c. Si qua 31. q. 1. c. ſi quis 32. q. 1. c. ultim. de clandeſ. deſponſationibus. c. ult. 13. q. ult. c. De his diſt. 12. c. Admonere, et c. Quicumq. 33. q. 2. quibus in locis alia quædã id delicti admittentib. præſcribũtur. c. Latorẽ 32. q. 2. c. ſi uir diſt. 27. c. ult. de maledicis. c. Hoc ipſũ 33. q. 2. c. Siquis 17. q. 4. c. Si quis contra de iniur. et dam. da. c. De illis 11. q. 3. c. Accedens diſt. 50.

Epiſcopus

c. Quidquid inuiſibilis 1. q. 1.

Epiſcopus diſſimulans corrigere uenditionem miniſteriorum; duobus menſibus; ſacerdos hoc agens, quatuor diaconus, tribus; ſubdiaconus, et alij inferiores, debita excommunicatione afficiuntur ſui iudicis arbitrio.

c. Sacro de ſent. excõmunic.

Iniuſte excommunicanti per menſem unum, ingreſſu Eccleſiæ interdicitur.

c. Si quis ſacerdos, et c. Nõ debet 30. q. 1.

Sacerdos ſi fornicatus eſt cum filia ſpirituali, aut cum ea, quæ illi confeſſa fuerit ſua peccata, penitens ſit duodecim annis, et in Monaſterio Deo ſeruiat omnibus diebus uitæ ſuæ: Si Epiſcopus hoc admiſerit; pænitentiã agat annis quindecim: mulier autem in Monaſteriũ trudatur; ubi perpetuo uiuat.

c. Qui bis, de conſecr. diſt. 4. c. 2. de apoſtatis.

Scienter rebaptizatus ſi propter hæreſim hoc ſceleris admittit, pænitentia afficiatur ſeptem annorum, quarta et ſexta feria ieiunans, et tribus item quatrageſimis pane et aqua. Si uero pro munditia hoc facere putarit; eum pæniteat tribus annis. Quod ſi ignoranter; non peccat, ſed ideo non promouendus, licet ſit excellens.

c. eos quoque de conſecr. diſt. 4. quo in loco ijs pænitenti; modus præſcribitur.

Si Epiſcopus, presbyter, diaconusue ſponte eſt rebaptizatus; quamdiu uiuit, pænitens ſit. Alij uero clerici, et monachi, et moniales, ab hæreticis uolentes rebaptizari, pænitentiam agant duodecim annis.

c. 1. de fal.

Qui coactus falſum teſtimonium dicit, nec mors ſequitur, in pænitentia ſit duobus annis; ſi ſponte, annis quinque.

Apud Iuonem par. 9. c. 104.

Qui filium ſuum opprimit; annis tribus, et uno in pane, et aqua pænitens ſit.

c. prædicandum 22. q. 1.

Adultero, fornicatoriue pænitentia conſtituitur ſeptem annorum.

22. q. 5. c. 1.

Qui iniuſte quempiam accuſat ad mortem, quatraginta dies pane et aqua cõtinenter ieiunabit, et per ſeptẽ annos pænitentiam ages, non aqua tamen et pane, ſed arbitrio ſacerdotis. Si uero ob eam accuſationem, quis membrum perdiderit; accuſator ieiunabit quatrageſimis tribus pane et aqua.

c. 1. de ſortilegijs.

Sortilegus quatraginta dies in pænitentia ſit.

c. 2. de ſortileg.

Reſpiciens furta in Aſtrolabio; annis duobus.

c. Qui diuinationes 26. q. 5.

Qui ædes magicis cantionibus luſtrat; aliudue tale admittit; et qui ei conſentit et conſulit; pænitens ſit annis quinque.

c. Filijs 16. q. 7.

Patronus, qui res Eccleſiæ abſumit; per annum excommunicatur.

c. Qui ſacramento 22. q. 4.

Qui iurat ſe ad pacem non redire; per annum pænitẽs ſit.

c. Peſſimã 23. q. ult.

Incendiario hæc pænitentia dabatur, ut Hieroſolymis, aut in Hiſpania per annum in Dei ſeruitio permaneret. Qui hanc pænitentiam remitteret, per annum item ab ſui muneris adminiſtratione amouebatur.

c. nõ oportet. 30. q. 3.

Qui filiam, ſororemue ſpiritualem in matrimonium ducit; qui item conſentit, pænitens ſit ſeptem annis.

c. ſi per negligẽtiam de cõſecr. diſ. 2. quo in loco alia, adhoc pænitẽtiæ genus pertinẽtia, traduntur.

Si gutta ſanguinis Chriſti in terram cadit; ſacerdos in pænitentia ſit quinquaginta diebus; ſi ſuper Altare, et ad pannum unum tranſit, diebus duobus; Si uſque ad pannos duos, diebus quatuor; ſi uſque ad tres, diebus nouem; ſi uſque ad quatuor, uiginti diebus.

Si incaute dimiſit, quamuis nil nefandi acciderit; tribus menſibus a ſui muneris adminiſtratione amouetur.

Epiſcopus, qui cædem fecerit, in pænitentia ſit quindecim annis, deponatur, perpetuo peregrinetur; Presbyter annis duodecim, quorum tres ieiunet pane et aqua, et deponatur; Diaconus annis decem, et tribus in pane, et aqua.

c. 1. de cuſtod. eucharistiæ.

c. Si quis homicidium diſ. 50.

Qui homicidium fecerit; pænitens ſit duobus annis.

c. De his clericis diſt. 50.

Qui caſu cædem facit, conſtituitur ei pænitentia quinque annorum.

c. Eos qui diſt. 50.

Qui uero ſponte, ſeptem annis pænitens ſit.

c. Maior diſt. ead.

Qui clericum, monachumue, diaconum, ſubdiaconumue occiderit, perpetuo in Monaſterium detrudetur, et publicam pænitentiam aget ſeptem annis.

c. Qui occiderit 17. q. 4.

Qui præsbyterum, duodecim annis.

c. 2. de pænit. et remiſ. 23. q. 2.

Qui coierit contra naturam, aut cum brutis; qui item inceſtum fecerit; pænitens ſit amplius quàm ſeptem annos; quia clericus deponitur; laicus excommunicatur.

c. 1. de matr. contra interdict. Eccl.

Qui matrimonium contraxerit contra interdictum Eccleſiæ, per menſem pænitens ſit, aut arbitratu confeſſoris.

c. Omnis de pænit. et remiſ.

Confeſſor qui pænitentis peccatum patefacit, in Monaſterium detruditur ad agendam pænitentiam.

c. Si quis per ebrietatem de conſecrat. diſt. 2.

Qui per ebrietatem Euchariſtiam euomit; ſi laicus eſt, quatraginta diebus; ſi clericus, ſexaginta; ſi Epiſcopus nonaginta diebus; ſi infirmus pænitentiam agat diebus ſeptem.

c. Quicunque 6. q. 1.

Qui periurium ſciens admiſerit; quatraginta dies in pane, et aqua, et ſeptem ſequentes annos pænitens ſit: et nunquam ſit ſine pænitentia, interiori ſcilicet.

c. Qui cõpulſus 22. q. 5.

Qui coactus periurat, ſi liber eſt, quatraginta dies, et ſeptem ſequentes annos: ſi ſeruus, tres quatrageſimas et legitimas ferias pænitens ſit.

c. Si quis conuictus 22. q. 5.

Qui compellit alium, ut falſum iuret; quatraginta dies in pane, et aqua, et ſeptem annos in pænitentia ſit.

c. 2. 22. q. 5.

Qui peierat in manu Epiſcopi, in Cruceue conſecrata; tribus annis, ſi uero in Cruce non conſecrata, per annum in pænitentia ſit. Qui ignoranter, et coactus, tres quatrageſimas.

q. ead. c. Si quis coactus.

Qui uero neceſſitate aliqua impulſus, periurium committit; tribus quatrageſimis ſit in pænitentia.

c. 1. de empt. et uend.

Qui menſuras adulterat; triginta diebus pane, et aqua ieiunet.

c. ſi quis dederit 24. q. 1.

Qui inſcienter hæretico communionem dat, uel accipit ab eo, per annum pænitens ſit; ſi uero ſcienter, annis quinque: quòd ſi neſciens permittat eum in Eccleſia celebrare, diebus quatraginta: ſi uero id fecit reuerentiæ cauſa, annum unum; ſin autem ad euertendam fidem, annos decem; ſin hæreticus, annos duodecim.

c. Si quis furtum 17. q. 1.

Qui rapuerit, furatusue ſit; alteri quadruplum reddet, Eccleſiæ duplum, et ſeptem annis pænitens erit pane, et aqua.

c. Si quis clericum 17 q. 4.

Clerico furi, annorum ſeptem, laico, quinque annorum pænitentia conſtituitur; ſin autem uilis eſt res, pane et aqua per annum pænitentiam agat.

c. Quiſquis pe. dulum.

Qui in Epiſcopum, presbyterumue manum inijcit; et Eccleſiam uaſtat, impugnatue, in Monaſterium concluſus perpetuo pænitens ſit.

PETRVS

PETRVS GALESINIVS

EX ijs, quæ ſuperius conſcripta ſunt, facile intelligi licet, pænitentias diuerſas fuiſſe pro ratione et temporum, et perſonarũ: quæ omnia enucleate alij perſcripſerunt, qui in hoc ſcribendi genere uerſati ſunt. Quòd ſi quibuſdã peccatis certum tempus a canone præſcribitur, utpote trium, ſeptem, aut paucioruũ annorum, neque uero certa explicatur ratio pænitentiæ, quam quis agere debet; id ſtatuebatur arbitrio ſacerdotis confeſſarij, qui omnia, ad pænitendi modum pertinentia, metiri debet, iuſtitia, prudentia, et pietate.

c. Tempora 26 q. 7. c. Menſurã de pę. diſ. 1. et c. Deus de pæn. c. Presbyter 82. diſ. De illis 12. q. 3.

Sacerdos autem confeſſor cum animaduertet pænitentiam per legitimas ferias conſtitutã eſſe, ſciat hac ratione intelligi, ſecũdam, quartam, et ſextam feriam; alij tamen feriæ ſecundæ loco ſabbatum ponunt.

Si canone ea indicitur pænitentia, ut quis per tres quatrageſimas pane, et aqua ieiunet; prima quatrageſima intelligenda eſt ante diẽ Natalem Domini, altera ante Paſcha Reſurrectionis, tertia illa eſt, quæ per xiiij. dies agebatur ante diem feſtum S. Io. Baptiſtæ, id quod Cõcilio Salegustadienſi expreſſum eſt.

Reliqua, quæ de ſolemni pænitentia, et publica, canonum iure traduntur, ea nunc prætermiſſa ſunt, cum id argumenti genus alij tractarint diligenter.

Caſus excommunicationis reſeruati in proceſſu Bullæ, quæ lata eſt die cænæ Domini M. D. LXVIII.

HI excommunicationis caſus, qui ſequuntur, ex Bulla ipſa ſummatim, breuiterq. ordine deſcripti ſunt, ſi tamen caſus eiuſmodi inciderit, qui dubius ſit, et ancipitem abſoluendi curam afferat, ut certa ſit, et explorata illius ratio, Bullæ ipſius et uerba, et ſententiam ſpectari, diligenterq. perpendi oportebit.

Ex Bulla.

HAeretici, ſchiſmatici, eorum fautores, defenſores; qui illos item recipiunt, qui eiſdem credũt.

Qui ab Apoſtolicæ Sedis obedientia recedunt.

Qui hæreticorum libros ſcienter quouis modo legunt, domi ſua habẽt, imprimunt, uel quoquo modo defendũt.

Qui appellant a Papa ad futurum Concilium: quiue hac de re conſilium, auxilium aut fauorem præſtant.

Piratæ, eorum fautores, receptatores; qui item eis auxilium dant, idq. ſcienter.

Qui naufragium facientium bona capiunt, accipiuntue, aut ab alijs rapta, acceptaue, capiunt.

Qui nouas gabellas, ſeu pedagia imponunt, uel probibita exigunt.

Qui litteras, et ſupplicationes apoſtolicas, ſiue manu Pontificis, ſiue eius mandatu ſignatas, adulterant.

Qui equos, arma, ferrum, reſq. alias omnes probibitas ad infidelium regiones, prouinciasue important.

Qui ipſos infideles certiores faciunt de rebus ad ſtatum Chriſtianæ religionis pertinentibus: aut qui eis conſilium dant.

Qui inuadunt, et impediunt eos, qui ad urbem Romam important res ad uictum, et uſum Rom. Curiæ neceſſarias.

Qui perturbant item ne importentur; quiue defendunt.

Qui ad Sedem Apoſtolicam accedentes, et recedentes ab eadem, offendunt.

Qui item iuriſdictionem ordinariam delegatamue non habentes, propria temeritate illos lædunt, qui in eadem Curia morantur.

Quiq. meditato, et propoſita animi deliberatione ijs ipſis iniuriam inferre audent.

Quiue talia fieri iubent, aut mandant.

Qui in S. R. E. Cardinales, Prælatosue, ac Nuncios, manus temere iniȷciunt.

Qui item Sedis Apoſtolicæ legatos, ac Nuncios ex urbibus, oppidis, ditionibuſq. ſuis eijciunt.

Qui præterea hæc ipſa fieri mandãt, ſeu conſilium dant, aut auxilium præſtant.

Qui per ſe, per aliumue offendunt eos, qui negociorum ſuorum cauſa ad Curiam Romanam confugiunt.

Qui item lædunt illos, qui in eadem Curia ſuas cauſas agunt, eorumue iudices, aduocatos, procoratores, negociorumue geſtores.

Qui prohibent, quo minus litteræ apoſtolicæ citationes, mandata, et alia eiuſmodi, quæ a Sede apoſtolica emanant, executioni demandentur ſine eorum conſenſu.

Qui eorum ipſorum, a Sede Apoſtolica quouis nomine emanantium executores capiunt, detinent, capiue, aut detineri mandant.

Qui uetant ne litteris et mandatis Sedis Apoſtolicæ pareatur, niſi impetrato ante eorum conceſſu.

Qui prohibent, ne notarij de earum litterarum, et mandatorum executione inſtrumenta, actaue conficiant, aut confecta eis tradant, quorum intereſt.

Qui quouis modo prohibent, ne qui ob cauſas ſuas agendas, aut ob gratias, litterasue impetrandas ad curiã Romanam confugiant; neue litteras ipſas a Sede Apoſtolicas impetrent; impetratisue utantur. Quiue eas ipſas litteras apud ſe, aut apud alium retinere audent.

Qui homines eccleſiaſticos, Eccleſiarum collegia, aut conuentus in fori ſui iudicium trahunt, trahiue iubent, aut quouis modo procurant præter iuris præſcriptum.

Qui ſtatuta, conſtitutiones, aut decreta quæuis alia faciunt, quibus eccleſiaſtica libertas quouis modo tollitur, læditur, imminuiturue, ſeu Sedis Apoſtolicæ iuri quoquo modo præiudicatur.

Qui eccleſiaſtica bona uſurpant, ſurripiunt, et abſque Sedis Apoſtolicæ permiſſu ſequeſtrant.

Qui decimas, aut uectigalia quæcunque hominibus eccleſiaſticis imponunt; taliaq. ab eis exigunt; exigiue procurant; aut à ſponte dantibus accipiunt; aut in eiſdem aſſenſum, auxilium, conſiliumue præſtant.

Qui laici in cauſis capitalibus, criminalibuſue contra homines eccleſiaſticos ſe quouis modo intromittunt.

Officiales laici, et Prælati itē, qui ſpirituales cauſas, ſpiritualibusq. annexas ab eccleſiaſticis iudicibus auocāt.

Qui auctoritate laicali litterarum, et mandatorum apoſtolicorum executionem, cauſarumue eccleſiaſticarū curſum, et eos item impediunt, qui ipſas cauſas exequi noluerint.

Qui item illarum cauſarum cognitionem ſibi uſurparint.

Qui ſtatuunt, compelluntue ut, qui litteras a Sede Apoſtolica impetrarint, eas reuocent, efficiantq. ut reuocentur; et qui illarum litterarum uirtute cenſuris irretiti ſunt, ab eis abſoluantur.

Qui peregrinos, religionis cauſa ad urbem uenieptes, in ea morantes, ab eadem diſcedentes, offendunt: offendētibusue auxilium, conſilium, aut fauorem præſtant.

Qui terras, ſeu iura Eccleſiæ Romanæ quouis modo occupant, uel inuadunt, aut occupare, inuadereue audent.

Quiue occupantibus, uel inuadentibus auxilium, fauorem et conſilium dant.

Qui bona pallatij Apoſtolici rapiunt; uel rapta ſcienter quauis cauſa tenent.

Qui contra præſcriptum Bullæ peccantes abſoluere temere auſi fuerint.

Alij caſus excommunicationis, reſeruati ſummo Pontifici iure Canonum.

Ex decreto, et decretalibus.

c. Si quis ſuadente 17.q.4.

QVi ſuadente diabolo id ſacrilegij admittit, ut manus uiolentas clerico afferat.

Quiue huic rei conſilium dat, aut aſſentitur.

c. Mulieres de ſentent. excomm. c. Significauit de ſen. excō. c. Nuper de ſen. excom.

clerici, qui ſcienter et ſponte in diuinis participant cum excommunicatis a Papa.

Qui ſcienter in crimine criminoſo communicat cum eo, qui nominatim a Papa excommunicatus eſt.

Ex ſexto decretalium.

c. Fundamenta de elec. lib. 6.

QVi nullo Sedis Apoſtolicæ conceſſu aſſentiunt nominationi, electioni Senatoris Vrbis Romæ, aut eius, qui ipſius urbis gubernationi præeſſe debet.

Ex Clementinis.

c. Multorū Clem. de hæret.

INquiſitores, et ſanctæ Inquiſitionis miniſtri odio, gratia, uel quæſtu, alioue commodo ducti, qui in hæreticis inquirēdis negligētes ſunt, uel falſo hæreſim imponūt.

Clem. de Priuil. c. Religioſi. c. Religioſi, Clem. de priuil.

Religioſi, qui abſoluunt excommunicatos a iure, uel conſtitutionibus Synodalibus.

Religioſi, qui non impetrata a parochis facultate, ſacramenta euchariſtiæ, aut extremæ unctionis miniſtrant.

Religioſi item, qui non eorumdem conceſſu matrimonia ſolemnizant.

c. Cupientes Clem. de pæn.

Religioſi et clerici ſæculares, qui alios inducunt ad uouendum, promittendumue, ut in ſuis Eccleſiis ſepulturas eligant, uel iam electas ne mutent.

c. Grauis Clem. de ſent. excō.

Qui prohibent quominus publice excommunicati, interdictiue de Eccleſia exeant, quo tempore Miſſæ ſacrificium fit, ſi eis a celebrantibus denunciatum ſit, ut de Eccleſia abeant.

c. Eod. ut ſupra.

Excommunicati, interdictiue publice ſi a celebrantibus moniti fuerint, ut Eccleſia exeant, idq. facere recuſarint, neglexerintue.

c. Grauis Clem. de ſent. excō.

Principes et illuſtres uiri, qui interdicti generalis tempore cogunt aliquem ſacerdotem celebrare.

In extrauagantibus.

Bonifacius 4. in extra. de ſepult. c. 1.

QVi corpus mortuum in fruſta incidunt, et in aqua coquunt, ut oſſa ſeparent a carnibus.

c. Et ſi Dominici in extrau. de pænit. et remiſſ.

Qui interdictū ab apoſtolica Sede promulgatum uiolāt.

Qui aliquid ex pacto dat, aut recipit pro ingreſſu religionis.

c. Sane ne in uinea in extrau. de ſimo. Paulus 2. in extrau.

Qui dant, recipiuntue aliquid ſimoniace, in ordine ſuſcipiēdo, aut beneficio conſequendo, qui proxenetæ item fuerint, procuratoreſue ut huiuſmodi ſimonia committatur.

Qui ſimoniacos, ſimoniaue procuratores, aut proxenetas Summo Pontifici, uel ei non denunciant, cui id negotij ipſe delegarit.

Et ſi Dominici de pæ. Martinus V. in Cōc. Cōſtātien. Paulus 2. in extrau. Cum deteſtabile de ſimonia.

Religioſi mendicantes, qui tranſeunt ad ordinem non mēdicantium, facultate a Summo Pōtifice non impetrata, præterquam ad ordinem carthuſienſium.

Qui item eos in ſuos ordines adſcribunt.

Religioſi non mendicantes, qui in ordines ſuos fratres mēdicantes recipiunt, non impetrata nominatim facultate a Sede Apoſtolica.

Martinus 4. in extrau. Viam de regularib. In extrau. ead.

Religioſi, qui abſoluunt excommunicatos a caſibus, et cenſuris, quæ in extrauaganti Xyſti IIII. reſeruātur, cuius initium eſt, Et ſi dominici.

In extra et ſi dominici de pœn. remiſ.

Qui aſſerere audent, in hæreſim, aut peccatum mortale eos incurrere, qui B. Virginem ab originali peccato fuiſſe præſeruatam dicunt, et contra.

Qui libros item, in quibus hoc aſſeritur, pro ueris legere, tenere, habereue auſi fuerint.

Xyſtus 4. in extrau. Graue nimis.

Qui dant accipiuntue, promittunt, paciſcūturue aliquid, ut in curia Romana iuſtitiā, uel gratiam alicuius rei obtineant. Qui item huius criminis reos non denunciant.

Bonifacius viij. in extra. de ſēt. excom. c. 1. Iulius 2. in extrau.

Cardinales, qui Sede Vacante, conſtitutioni de electione Rom. Pontificis, præter ſimoniam facienda, contrauenire præſumpſerint.

c. Cum ex diuinum. Bonifacius IX. et Eugenius 4. in Priuile. unius et alterius ord. Alexander 4. in eod. priuil.

Qui Monaſteria ingrediuntur moniallum Ordinis Prædicatorum, Franciſcanorumue in caſibus non conceſſis.

Qui libellos conficiunt, ſcriptaue ulla contra fratres Ordinis Prædicatorum, et Franciſcanorum.

Qui negant eiuſdem ordinis fratribus licere eleemoſynas quærere, aut prædicare, aut confeſſiones audire de facultate Summi Pontificis ſine conſenſu aliorum Prælatorum inferiorum, Rectorum Eccleſiarum aut parochorum.

Idem Alexander, et Bonifacius IX in priu. Idē i priu. In priuil. eiuſdē ord. In lib. pg-

Qui in Monaſterijs, Eccleſiiue ſuis apoſtatas detinent eiuſdem ordinis, niſi illos eiecerint, ubi ipſis denunciatum erit.

Qui fratres eiuſdem ordinis a conſortio uniuerſitatis Pariſienſis reijciunt, qui uiolentiam exercent contra loca ipſorum.

Qui

pitentiarię ut refert Archiep. Florent. par. 3. tit. 5 c. 30.

Qui ad ſepulchrum Domini accedũt ſine licentia Papæ.

Cardinales S. R. E. qui aliquid pateſaciunt, in conciſtorio uetitum à Papa, unde aliquid præiudicij, uel ſcandali naſcitur.

Leo x. ſeſ. 9. in Cõc. Later.

Qui in ſermonibus, et prædicationibus miracula falſa, incertaue populo denunciant, qui item prophetias, ex ſacra ſcriptura non deſumptas prædicare audent; Eccleſiæue Prælatis ſcandaloſe detrahunt.

Leo X. in Conc. Lateran. ſeſſ. 11.

Quicunque per uim, metum, fraudem, aliamue artem, bona, fructus, aut iura Eccleſiarum, locorumue piorum occupat.

Seſſ. 22. c. 11. Conc. Trid.

clerici item, qui nefandæ huius fraudis, et uſurpationis fabricatores, eidemue conſentientes fuerint.

Caſus excommunicationis, Epiſcopis iure Canonum reſeruati.

Ex decretalibus.

c. Licet de elect.

QVi, de tertiæ partis cardinalium nominatione cõfiſus, Papæ ſibi nomen uſurpat: et qui ipſum recipiunt, et qui a paucioribus, quã a duabus partibus cardinalium electus, gerit ſe pro Papa, niſi maior concordia interceſſerit.

c. 1. de ſciſmat.

Qui audent affirmare ordinationes ab Octauiano et Guidone factas ratas eſſe.

c. 1. de relig. dom.

Mulieres ſtatum Beghinarum ſectantes, uel de nouo aſſumentes; religioſi item qui eos admittunt; uel qui præbent conſilium, auxilium, aut fauorem.

c. Quoniã de off. ordinar.

Qui uſurpant Epiſcopatum in ciuitate, diœceſiue, ubi populi diuerſis linguis utẽtes, uarios ritus ſub una fide habent.

c. Clerici Ne clerici uel monachi.

clerici, monachiue, qui accipiunt officium uicecomitis, aut Prępoſiti ſęcularis, ſi moniti non reſipuerint.

c. ult. Ne clerici uel monachi.

Monachi extra clauſtrum, et alij clerici, quamuis dignitatem, perſonatum, aut officium obtinentes, et presbyteri, qui leges, uel phyſicam audiunt, niſi infra duos menſes redierint.

c. 1. de locatio.

Magiſtri, ſcholareſue, qui Bononiæ aliorum ſcholarium hoſpitia, durante locatione, conducunt, ſine eorum conſenſu.

Ex ſexto decretalium.

c. Pro humani de hom. in 6.

QVi quempiam chriſtianum per quodlam genus hominum, quos uocant aſſaſſinos, interfecerit, interficiue mandauerit, quamuis mors non ſequatur: qui eos receperint, defenderint, occultauerintue.

c. Eos de immunitat. Eccl.

Domini temporales, qui prohibent ne homines ſibi ſubiecti, quippiam uendant, emant, aliaue obſequia præſtent hominibus eccleſiaſticis.

c. Quamquã de cenſibus.

Qui eccleſias, et homines eccleſiaſticos compulerint ad pedagia, et guidagia ſoluenda.

c. Generali de elec.

Qui regalia, cuſtodiam, uel titulum aduocationis, defenſioniſue in locis pijs uacantibus, uſurpare conantes, bona eccleſiaſtica occupant.

c. 1. de uſuris.

Clerici, qui locant domos manifeſtis uſurarijs ad fœnus exercendum.

c. Mulieres de iudic. in 6.

Qui fictione, fraudeue utuntur, ut iudex ipſe ad mulierem uadat pro teſtimonio.

c. Indemnitatibus de elect.

Vocati ad dirigendas moniales in electionibus faciẽdis, neque abſtinent ab his, unde in ipſis electionibus diſcordiæ oriri, nutririue poſſint.

c. Sciant iũ cti de elec.

Qui quaslibet perſonas eccleſiaſticas ad quas ſpectat electio in Monaſterijs, pijſue locis, aut eorum item conſanguineos, quouis modo offenderint, eo quod eligere noluerit perſonam, ad cuius electionem inducebãtur.

c. Conſultiſſime de reb. Ecc. nõ alie.

Qui compellunt Prælatos, eccleſiaſticoſue homines, ut eccleſias ſuas, earum prædia, iuraue laicis ſubijciãt.

c. Hac cõſtitutione de off. de leg.

Pars, quæ procurat, ut de alijs, quam de manifeſtis iniurijs, ſeu uiolentijs conſeruatores ſe intromittant, uel ſuam oſtendant poteſtatem ad ea, quæ iudicialem indaginem requirunt.

c. Vt Inquiſitionis de hæreticis.

Domini temporales, ſeu rectores, uel officiales eorum, circa negotium Inquiſitionis contra hæreticos deficientes, et omnes, qui in hoc dederint conſilium, auxiliũ uel fauorem.

c. Vbi periculum ꝭ de elect.

Qui in conclaue ſcriptum, nunciumue cardinali cuipiã miſerit, aut ſecreto cum eo loquutus ſit.

c. eod.

Domini, Rectores, et alij Magiſtratus Vrbis, oppidiuè, ubi Pontificis noui creatio tractatur, ſi diligenter ac inuiolabiliter ea non obſeruarint, quæ ſibi eo in negotio commiſſa ſunt, ac ſi fraudem commiſſerint.

c. Vnico de relig. domib.

Qui non impetrata à Summo Pontifice facultate, nouũ religionis habitum aſſumunt, noua nuncupantes, ſimulq. in communi uiuentes.

c. 1. de ijs quæ ui uel metu.

Qui reuocationem excommunicationis, ſuſpenſionis, interdictiue, aut abſolutionem extorquent ui, uel metu.

c. 2. Ne clerici, uel monachi.

Doctores, qui leges, aut medicinam docent religioſos, qui depoſito ſuo habitu, non impetrata a ſuperioribus facultate, ad ſtudia publica ſe contulerunt.

Ex clementinis.

Clem. 1. d ſtat. mo.

MOnachi, qui intra ſepta Monaſterij, ſine Abbatũ ſuorum conceſſu arma tenent.

c. Cupientes de pœn.

Religioſi, qui proferunt aliqua, ut audientes deterreant a ſolutione decimarum.

Cleme. 2. d ſequeſtr.

Qui prohibent ſequeſtrationem beneficij, a Sede apoſtolica decretam: qui item fructus, ſequeſtri nomine depoſitos, occupare quouis modo audent.

c. Attendẽtes.

Qui, poſtquam moniti fuerint, monialium, canonicorumue ſæcularium uiſitatores impediunt.

Clem. de ſtat. monial.

Religioſi mendicantes, qui immoderate habitacula acquirunt, uel dimittunt, uel transferunt in alios uſus.

Clem. Cupientes de pœnis.

Officiales communitatum, quiue poteſtate præditi, uſuras quibuſdam ſtatutis fouent.

Clemẽ. de uſuris c. 1. c. 1. Clem. de conſan. et affinit.

Qui gradibus, conſanguinitatis affinitatiſue prohibitis, ſcienter matrimonium contrahunt; uel cum monialibus profeſſis; quiuè in religione, aut ſacris ordinibus conſtituti, hoc admittunt.

Clemẽ. 1. de ſepul.

Qui in cœmiterijs, interdicti tempore, in caſibus iure non conceſſis, quoſcunque, aut excommunicatos publice, uel nominatim interdictos, aut manifeſtos uſurarios, ſcienter ſepellire audent.

Clem. Religioſi de decim.

Religioſi, qui adminiſtrationem, eccleſiaſticaue beneficia non obtinent, ſi decimas Eccleſiis debitas uſurpare audent; niſi poſtquam moniti ſunt, intra menſem deſiſtant, et ſatisfecerint Eccleſiis duorum menſium

ſpatio de damnis, quæ ob id paſſa ſunt.

e. Ex frequentib. de ſent. excom. Clem. 1. de relig. domib.

Religioſi non ſeruantes interdictum, poſitum auctoritate Sedis apoſtolicæ, aut a loci Ordinario.

Mulieres ſtatum Beghinarum ſectantes, aut nouum ſuſcipiunt; religioſi item qui eis conſilium, auxilium, ſauoremue dant.

In extrauagantibus.

In extra. Nicolai Apud Antoninum par. 3. t. 24. c. 64. In extra Ioan. c. Santa Romana. Paulus 2. in extra. Ambitioſe. Ioan. 22. in extra. c. Super gẽtes. Leo X. ſeſſ. x. in Conc. Lateran. et in Indice lib. proh. reg. x

QVi Clementinam de declaratione Regulæ Sancti Franciſci, gloſis interpretantur.

Qui perſeuerant, uel aſſumunt ſtatum, ſectamue fraticellorum, Bizochorum, Beghinarum: et Prælati qui eis concedunt.

Qui bona eccleſiaſtica alienant, et alienata recipiunt abſque Sedis Apoſtolicæ auctoritate.

Qui impediunt legatos, nunciosue apoſtolicos ne recipiantur, neque ea faciant, quorum cauſa miſſi ſunt.

Qui librum, aut quamcunque ſcripturam imprimunt, imprimiue curant, niſi prius in urbe per Vicarium, et ſacri palatij Magiſtrum; in alijs uero diœceſibus ab Epiſcopo aliōue perito homine, quem is delegerint, et ab Inquiſitore liber, ſcripturaue comprobata ſit.

Ex Concilio Tridentino.

Seſſ. 25. c. 22.

DOmini temporales, qui pro duellis committendis concedunt loca in ditionibus ſuis, pugnantes itẽ, patrini, duelli ſpectatores; qui præterea conſilium dant, uel facto, uel iure.

Seſſ. 24. c. 6 *Raptores, qui item auxilium, conſiliumue dant.*

Seſſ. 25. c. 5 *Qui ingrediuntur ſepta Monaſterij non impetrata ſcriptis ab Epiſcopo, Superioribuſue facultate.*

Seſſ. 25 c 5 *Magiſtratus, qui rogati, auxilium non dant brachij ſæcularis, ut clauſura monialium ſeruetur.*

Seſſ. 24. c. 9 *Qui homines ſibi ſubiectos, aut alios quoſuis quoquomodo cogunt, ut minus libere matrimonium contrahant.*

Caſus excommunicationis, qui aliquando Summo Pontifici, aliquando Epiſcopis reſeruati ſunt.

Clem. Nolentes de hæretic.

INquiſitores, et Commiſſarij eorum, uel Epiſcoporũ, ſiue capituli, ſede Vacante, qui pecuniam modis illicitis extorſerint, aut ſcienter Eccleſiæ bona fiſco, etiã Eccleſiæ ob delictum clerici adiudicare tẽtarint.

Hic caſus, ante ſatisfactionem, Papæ abſolutioni reſeruatur, poſt ſatisfactionem, Epiſcoporum abſolutioni.

c. Conqueſti, et c. tua nos de ſẽt. excomm.

Qui effringunt, et ſpoliant loca ſacra: incendiarij item. Hi caſus ante denunciationem Epiſcopales ſunt, poſt denunciationem uero Papales.

c. Quicunque de ſẽt. excõ. in 6.

Quicumque licentiam alicui dederit occidendi, capiendi eum, qui excommunicationis ſententiam tulerit contra Reges, Principes, Nobiles, eorumue miniſtros; aut eiuſdem bona, ſuoſq. offendendi, et illos item, quorum occaſione talis ſententia lata eſt. Hic ſi duorum menſium ſpatio reſipuerit, eius abſolutio Epiſcopo; ſin minus, Papæ reſeruatur.

FINIS.

SYNODVS DIOECESANA III.

MEDIOLANENSIS HABITA ANNO. M. D. LXXII.

CAROLVS BORRHOMÆVS S. R. E. TIT. S PRAXEDIS Presbyter Cardinalis,

Dei, et Apoſtolicæ ſedis gratia Archiepiſcopus Mediolani,

Vniuerſo noſtro Clero Mediolanenſi ſalutem in Domino.

CVM Romæ anno ſuperiori eſſemus, indictam a nobis diœceſanam Synodũ, quam eo ipſo anno habere ſtatueramus, à Vicario noſtro Generali Ioanne Baptiſta Caſtellio, Protonotario Apoſtolico, nobis abſentibus, celebrari iuſsimus. Is igitur in ea, mandatu noſtro, noſtraq. auctoritate, aliquot decreta confecit; quæ ut exequutionem habeant, nos ea in lucem emitti uoluimus. Quambrem uos quod ueſtrum eſt, illa ſeruate, atque in vſum inducite, quo debetis et diligentiæ, et obedientiæ ſtudio. Valete in Domino. Mediolani ex ædibus Archiepiſcopalibus, tertio Calendas Maii. M. D LXXIII.

Decretum. 1.

QVA in Eccleſia, Sancti alicuius corpus reconditum eſt; cum eius dies feſtus agitur, tunc in ea de illo Sancto Miſſæ ſacrum ritu ſolemni fiat. Locus præterea, ubi eius corpus ſitum eſt, decenter ornetur; tum campanarum ſono, ut Eccleſiæ inſtitutum, ac mos eſt, ea ſignificatio fiat, qua cognoſci poſſit, feſtum diem in illa Eccleſia.

cleſia celebrari: et omnis denique alius adhibeatur Eccleſiaſticæ pietatis ritus ad recolendam Sancti illius memoriam.

Decretum. II.

IN ſua parochiali eccleſia dum Parochus concionatur, ne ulli ſacerdoti, ac ne ei quidem, qui una cum eodẽ Parocho in illa ipſa eccleſia curam animarum gerit, Miſſæ ſacrum facere, aut baptiſmi, ſi modo mortis periculum non immineat, ſacramentum miniſtrare liceat.

Decretum. III.

QVi ſacerdotes in eccleſia collegiata, uel capellas obtinent, uel eleemoſynæ nomine ſtatis diebus ibidem Miſſæ ſacrum faciunt, qui præterea Clerici eidem eccleſiæ adſcripti ſunt; ij una cum eiuſdem eccleſiæ clero publicas ſupplicationes obeant, niſi ſacerdotes ipſi ab eo ſint munere immunes, quoniam alteri eccleſiæ addicti iam ſunt. In omnibus item proceſſionibus, ijs ſolum exceptis, quæ Ambroſianarum litaniarum tempore fiunt, Clerus uniuerſus ad libri ſacerdotalis, uel alterius, Archiepiſcopi arbitratu deligendi, præſcriptum, ſemper aliquid canat, cum ea re cõueniens, cuius cauſa indictæ ſunt ſupplicationes.

Decretum. IIII.

SIngulis diebus feſtis, qui uel Eccleſiæ præcepto, uel conſuetudine coluntur, in parochiali ſua eccleſia Parochus ueſperarum officium canat, datis tamen prius ſtata hora, ut moris eſt, campanarum ſignis. Quicumque autem ſacerdos in illa ipſa eccleſia quotidie, aut ter, quaterue per hebdomadam Miſſæ ſacrum facere debet, illum adiuuet ad id officium præſtandũ, niſi alterius eccleſiæ miniſterio addictus ſit, aut ab Archiepiſcopo addicatur. Si uero nemo alius tunc adeſt, quo adiutore ad canendum utatur; id ueſperarũ officium non cantu, ſed uoce alta, et clara ita recitetur, ut ab ijs, qui præſentes adſunt, commode audiri poſſit. Id præterea officium totum rite ſic dicatur, ca naturue, ut pſalmus nullus, neque quicquam aliud ulla cauſa omittatur, quod ad illius officij ritum pro feſti eius diei ratione inſtitutum ſit.

Decretum. V.

IDem etiam ſacerdos, quo tempore in eadem eccleſia ſanctiſſimum Euchariſtiæ ſacramentum, uel in Altari adorandum proponitur, uel inde in tabernaculo reconditur, uel proceſſionis ritu per eccleſiam circumfertur, modo is alterius eccleſiæ miniſterio addictus non ſit, præſens ibidem adſit, munusq. ſuum, et operam præſtet, idq. niſi Archiepiſcopi conceſſu tunc ei alibi miniſtrare, inſeruireq. licuerit. Neque tunc mercedis quicquam, aut laboris, aut eleemoſynæ nomine petat, niſi quidpiam ei dari Archiepiſcopus iuſſerit; uel aliquid mercedis eorum officiorum cauſa tributum ſit, uel certus eo nomine cenſus ſit, ijs Eccleſiaſticis uiris conſtitutus, qui ibidem interfuerint.

Quod ſi tempore, quo Capellanus ſacerdos in parochiali Eccleſia, cum illis, ut ſupra dictum eſt, actionum functionibus intereſſe deberet, alio euocatus, funeri, exequijsue, aut cultui alicuius diei feſti, operam ſuam nauare uelit, ob eas cauſas, ab ipſius parochialis Eccleſiæ officijs ei abeſſe liceat; modo id iam parocho ſignificauerit, ut alios Eccleſiaſticos homines opportune accerſere poſſit, quorum opera, miniſterioue utatur, ad ſacrarum functionum, a quibus ipſe abfuerit, cultum.

Decretum. VI.

QVibus in eccleſiis feſto ſolemniq. die Corporis Domini, et reliquis ſeptem deinceps diebus matutinum officium, quod de Corpore Chriſti Domini noſtri dicitur, interdiu prioris diœceſanæ Synodi decreto recitari aut cani debet; id abſoluto completoria ſtatim dicatur, canaturue, atque adeo in tempore inchoetur, ut totum abſoluatur ante ſolis occaſum. Quibus autem in Eccleſijs non matutinum, ſed completorium ſolum dicetur; hoc ipſum completorij officium recitetur ſtatim, ueſperis abſolutis.

Decretum. VII.

QVa in Eccleſia diuinorum officiorum ritus more Ambroſiano adhibetur, ſi in ea aliqua piorum hominum ſodalitas inſtituta eſt; ne permittat Parochus illius ſodalitatis homines, etiam eos, quos diſciplinatos uocant, in ea Eccleſia alio uti ritu, quam Ambroſiano ad recitandas canonicarũ horarum preces, et officium.

Decretum. VIII.

FEſto die, Beatæ Mariæ Virginis Purificationi dicato, candelarum, et die Dominico, quæ de Palmis dicitur, Oliuarum benedictio in Eccleſia ipſa ſolum celebretur, neq. ullo alio præterea loco. Vtroque autem tempore in ſingulis Eccleſijs, ubi ſolemnis illa Candelarum, et Oliuarum benedictio facta eſt, aut in earum ambitu, alibiue proceſſio agatur.

Quo in proceſſionis munere Clerus die feſto Purificationis candelas, Dominico autem die palmarum oliuas, aut palmas præeundo manibus geſtet.

Decretum IX.

CVM grandines, nimbi, turbines, et aliæ temporum procellæ imminent; ad eas tempeſtates ſedãdas, uel, ut uocant, ſignandas, ne Sacerdos uaſculum, in quo ſanctiſſimum Chriſti Domini corpus aſſeruatur, adhibeat; ſed tabernaculum accenſis luminibus patefaciat, ut ea nimborum ui imminente rogationes, et preces a Clero populoq. corã Domino religioſe fiãt.

Decretum. X.

NE ullus cuiuſuis ordinis clericus pro foribus Eccleſiæ ſtet, neque per uias, aut uicos incedat, aliouе uagetur, ne item ab Eccleſia egrediatur, ſuperpelliceo indutus: niſi cum proceſſiones, aliudue Eccle-

ſiaſticum munus, et officium obit, quod illud indumentum requirat.

Decretum. XI.

I*Nfans expoſitus, tametſi collo appenſum habeat teſtimonium, quòd baptizatus fuerit, ſi tamen illum baptizatum eſſe alia ratione non conſtet, baptizetur, hac tamen uerborum formula; SI TV ES BAPTIZATVS, EGO TE ITERVM NON BAPTIZO, ET SI NONDVM ES BAPTIZATVS, EGO TE BAPTIZO etc. Quod ſi in ea teſtimonij ſchedula ſit nomen aſcriptum, quod illi in baptiſmo impoſitum eſſe aſſeratur, idem ipſi nomen imponatur; conſeruetur q. etiam illa ſchedula de collo pendens; ac præterea quo modo, quoue teſtimonio munitus repertus ſit, in libro baptizatorum deſcribatur.*

Decretum. XII.

S*Acerdos, qui infantem ad ſacrum baptiſmi fontem delatum, uere, riteq. baptizatum eſſe ſciens, eum iterum, quod nefas eſt, baptizare præſumpſerit, ea etiam conditione, SI ES BAPTIZATVS, EGO TE ITERVM NON BAPTIZO &c. præter irregularitatem, quam incurrit, alia præterea graui plectatur pœna Archiepiſcopi arbitratu.*

Decretum. XIII.

A*Nimarum curator, qui baptiſmi ſacramentum Infanti miniſtrauit, ad conuiuiũ ne accedat, quod in ædibus parentum infantis, reſcens baptizati, ob id paratum erit. Nuptialibus præterea epulis, quæ ſponſorum, quos coniunxerit, quibusue benedixerit, nomine paratæ erunt, ne interſit; ſi in eis luſus, choreæ, ſaltationesue agendæ ſint, aut amatorij, uel laſciui cantus canendi.*

Decretum. XIIII.

A*D preces, quæ ſupra puerperam funduntur, cum poſt prolem emiſſam, illa actura gratias ad Eccleſiam ſe confert, Parochus puerperæ domum ne ingrediatur, etiam ſi mulier ob aduerſam ualetudinem Eccleſiam adire nequeat. Fœminis præterea, poſt puerperium ad Eccleſiam uenientibus, panis benedictus ſub hoſtiæ forma ne præbeatur.*

Decretum. XV.

Q*VICVMQVE in Diœceſi maiorem anni partem moratus eſt, ſi is in Paſcha ſacroſanctũ Euchariſtiæ ſacramentum non ab eo Parocho ſumpſerit, intra cuius parochiæ fines id temporis mãſerit; quamuis ſe id ab alio Parocho ſumpſiſſe aſſerat, in eum tamen non ſecus agatur, ac ſi ex illius parochiæ incolis unus eſſet, qui totum ibi annum manſiſſet. Si quis præterea ſex tantum menſibus in diœceſi habitauerit; tantundemq. tẽporis in aliqua urbis parochia moratus, poſt Paſcha ad illam ſe confert parochiam, in qua ſacram Euchariſtiam non ſumpſerit; hic tridui ſpatio fidem communionis Parocho exhibeat. Quod ſi non præſtiterit, perinde habeatur, at ſi ſacram non ſumpſiſſet communionem.*

Decretum. XVI.

S*Acerdoti, qui ſingulis, et feſtis diebus, et ferijs in anno Miſſæ ſacrum pro alio facit, ne maior pecuniæ ſumma eleemoſynæ nomine detur, quam ſit libræ ſcilicet imperiales centum, et octuaginta. Neque Sacerdoti cuiquam, qui id Miſſæ ſacri faciendi munus per totum annum ſuſceperit, quauis cauſa, cauſaue ſpecie, ac ne ſubſtentationis quidem, aut neceſſitatis nomine plus petere, exigereue liceat. Ad quam rationis normam ceteræ dirigantur eleemoſynæ, ijs Sacerdotibus dandæ, qui certis anni, aut menſis diebus Miſſæ ſacrum fecerint.*

Feſtis autem diebus duplum eleemoſynæ, quod in ferijs, eo nomine erogandum eſt, accipi licere uetitum non ſit: modo tamen propter hanc dupli rationem non augeatur certa ea centum octuaginta librarum eleemoſyna. Sin autem Sacerdos quiſpiam plus, quam præſcriptum eſt, eleemoſynæ petet, etiam ſi quod petierit, non ſit aſſequutus, pœna plectatur arbitratu Archiepiſcopi.

Decretum. XVII.

S*I in eadem Eccleſia, certis hebdomadæ diebus complures Sacerdotes Miſſæ ſacrum facere aliqua ratione, cauſaue debent; is, qui illi Eccleſiæ Rector præeſt, uel, ſi Eccleſia eſt collegiata, Sacriſta certos eis dies arbitratu ſuo præſcribat; quibus diebus illorum unuſquiſq. in ea Eccleſia Miſſæ ſacrificiũ faciat. Illudq. Rector, aut Sacriſta curet, ut ſingulis, ſi fieri poteſt, diebus Miſſæ totidem, niſi aliter teſtator cauerit, celebrentur.*

Quæ præterea Eccleſia ita anguſta, atque exigua eſt, ut uno tempore plures Sacerdotes in ea celebrantes, mutuo ſe audiant, alterq. alterum facile perturbare impedireue poſſit; ne eodem tempore plures, quàm duo Miſſæ ſacrum faciant; unuſq. ab altero, quam longè fieri poteſt, diſtet: idq. omni tempore, tum maxime ſeruetur, cum uel exequiæ, uel dies feſtus, uel Indulgentiæ in ea Eccleſia celebrabuntur.

Decretum. XVIII.

I*N Collegiata Eccleſia, ubi Dominicis feſtiſq. alijs diebus Miſſa conuentualis ritu Ambroſiano fieri ſolet, uetus ille ac perpetuus huius Eccleſiæ ritus ſeruetur, ut eidem Miſſæ ſacro adſcripta lectio ante Epiſtolam canatur, et is item, quem uocant, Pſalmellus.*

Decretum. XIX.

I*N Eccleſijs Collegiatis, aut Parochialibus, Oratorijsue, aut Capellis, quæ in illis ſita ſunt parochijs, ubi ritu tantum Ambroſiano celebrandum eſt, Miſſæ ſacrum more Romano ne fiat. In ijs uero huius diœceſis locis, ubi ritu ſolum Romano Miſſæ, aliaq. diuina celebrantur officia, ritu celebrentur non Ambroſiano, ſed Romano. Neq. alijs ad ea peragẽda,*

da, celebrandæue libris quiſquam utatur, quam et Breuiario, et Miſſali, Pij Quinti Pontificis Maximi iuſſu editis.

Decretum. xx.

V*T Eccleſiæ Ambroſianæ ritus ab uniuerſis et ſingulis einſdem Eccleſiæ Sacerdotibus retineatur, et conſeruetur; ne Sacerdos ullus, qui ritu Ambroſiano Miſſæ ſacrum facere debet, id per Quadrageſimam ſextis ferijs, ne in regularium quidem Eccleſijs, faciat, etiam uel funeris, uel exequiarum, uel alterius cuiusuis rei oblata cauſa. Qui uero Sacerdotes, quamuis Ambroſianæ Eccleſiæ aliquo modo addicti, ritu tamen Romano ſacrum facere ſolent, in Eccleſijs, ubi more Romano fit, ijs interdictum ne ſit.*

Decretum. xxi.

Q*Vi Cappellas obtinent, non alij eorum nomine, ſed ipſi Miſſas, diuinaq. officia in Capellis celebrent, quæ præſtare debent illarum Rectores; niſi aliud eccleſiaſticum beneficium obtineant, quod reſidentiam requirat, in eoq. reſidentes, huic muneri uacare non poſſint; aut ex earum Capellarum erectione, dotationeue, aut legato, uel donatione, aut facultate ab Archiepiſcopo impetrata, etiam per alium, id muneris explere poſſint; aut aliàs ſint legitime impediti. Singula autem, ob quæ Cappellanus ſe ab hoc munere immunẽ aſſerat, ab Archiepiſcopo probentur.*

Decretum. xxii.

S*I ad Miſſæ ſacrum faciendum, ad aliaq. diuina officia peragenda in diei Feſti celebritate, aut in funere Sacerdotes alienæ Diœceſis conuocandi aliquando ſunt; ij ſolum ad ea diuinorum officiorum miniſteria adhibeantur, qui a ſuo Ordinario teſtimoniales afferunt litteras, quibus id perſpicuum ſit, eos a Miſſæ ſacro faciendo a diuinorumq. officiorum munere non eſſe ſuſpenſos.*

Iidem præterea clericali, et tonſura, et ueſtitu eo ſint, qui reliquis diœceſis huius clericis præſcriptus eſt: ijq. ipſi item a Vicario Foraneo, qui illius regionis curam gerit, ante probati ſint idonei ad Miſſæ ſacrum, et diuina officia ritu Ambroſiano celebranda ſi modo in ijs Eccleſijs, ubi tunc celebrandum erit, eo ritu diuina peraguntur officia.

Decretum. xxiii.

S*Acerdos, qui ſingulis diebus in Eccleſia aliqua Miſſæ ſacrum facere debet, aliqua tamen cauſa rationeue ſibi licere putat, frequentem eam Miſſæ celebrationem ſemel in hebdomada intermittere: is ne illo intermiſſionis die Miſſæ ſacrificium in alia Eccleſia faciat, niſi prius in locum ſuum Sacerdotẽ alium ſubſtituerit, qui id præſtet, quod ipſe in illa Eccleſia debet.*

Decretum. xxiiii.

Q*Vibus diebus Parocho extra parochialem ſuam Eccleſiam Miſſæ ſacrum facere permiſſum eſt; in quauis Eccleſia, quæ tamen Monialium non ſit, ei illis diebus Miſſam celebrare liceat. Sin autem certis anni temporibus munus ille ſuſcipere uoluerit Miſſæ ſacrum in Eccleſia faciendi, ubi eo munere aſtrictus non tenetur; ne eum ad id illius Eccleſiæ Rector, Sacriſtaue ante recipiat, quam perſpexerit ei licere, facultate ſcriptis impetrata, Miſſæ ſacrificium in illa Eccleſia facere.*

Decretum. xxv.

C*VM Tridentini Concilij decreto illud ſancitum ſit, ut is qui publice, et notorie criminoſus eſt, ſacris intereſſe non permittatur; in eoq. genere etiam ſint meretrices illæ, quæ ſe publice proſtituunt, propterea Sacerdos, Miſſæ ſacrum facturus, ubi ſcierit ibi public[...] adeſſe meretricem, quæ ſacris intereſſe uelit, illam admoneat, operamq. det, ut inde ſe abducat: quod ſi noluerit, is Miſſæ ſacrum ne inchoet.*

Decretum. xxvi.

V*T omnem tollamus dubitationem, quam apud aliquos ortam eſſe intelleximus, ex Decreto vij. primæ Synodi Diœceſanæ Mediolanenſis in ea parte, quæ habetur, quod pecunia, quæ ob ſacra peragenda in capſula depoſita erit, illam ſacriſta, uel Eccleſiæ Curator, ijs Sacerdotibus pro rata diſtribuat, qui eo die in illis ipſis Eccleſijs celebrarint, declaramus ſenſum illius Decreti, non eſſe, pecuniam, quæ pro eleemoſyna oblata fuerit, totam inter eos eſſe diuidendã, qui Miſſas, aut diuina officia eo die in ipſa Eccleſia celebrauerint; ſed eius cura Præfectum eleemoſynã de orem tantum inter ipſos, qui celebrarint, Clericos partiri debere congruentem: Atque ideo, quod de eleemoſyna diſtributa ſupererit, apud uirum idoneum deponi mandamus, ut in aliam Miſſarum celabrationẽ diſtribuatur, aut in alias res, quibus Miſſæ ſacrum eodem in templo decentius peragi poſſit, idq. Archiepiſcopi arbitratu.*

Decretum. xxvii.

Q*Vi in Paſcha ſe ad ſacerdotem regularem, extra Diœceſim commorantem, contulerit, eiq. peccata ſua confeſſus ſit: huic, tanquam inconfeſſo, Parochus eo Paſcha tempore ſacram cõmunionem ne præbeat; niſi Sacerdotem illum ad audiendas confeſſiones ab Archiepiſcopo, et ab eo, in cuius Diœceſi moratur, Epiſcopo, probatum eſſe perſpexerit, idque ſcriptis, quorum unum Archiepiſcopi, alterum illius Epiſcopi ſubſcrip tione, et ſigillo munitum ſit.*

Decretum. xxviii.

C*Onfeſſarius, fœminarum ægrotantium confeſſiones, cuiuſcumq. illæ fuerint ætatis, ne audiat oſtio cubiculi, ubi illæ decumbunt, penitus clauſo.*

Decretum. xxix.

P*Aſcha tempore, quot confeſſarios ſacerdotes parochus in audiendis confeſſionibus adiutores ſibi neceſſarios eſſe iudicauerit; totidem ſibi ad illud ſacrũ miniſterium adiuuandum adiungere uetitum non ſit, modo ij ad tale munus idonei ante probati ſint.*

Decretum. xxx.

P*Arochus, cui ad curam gerendam Sacerdos alius coadiutor datus eſt, ea etiam adiuncta facultate, ut parochiæ ſuæ incolas in matrimonium coniungere poſſit, eius nomen, cognomen, patriam in matrimoniorum librum referat, notato præterea die, menſe, et anno, quo is adiunctus eſt; quæ præterea auctoritas cale-*

celebrandi nuptias, uel ab Archiepiſcopo, uel a ſe conceſſa eidem erit, eam itidem eo libro deſcribat.

Decretum. XXXI.

D*Enunciationes matrimonij a Parocho ante ne fiant, quam ij, quorum matrimonium denunciandum eſt, ipſi, ſi curæ ſuæ ambo ſubiecti ſunt, et non alij eorum nomine, etiam ſi illorum parentes ſint, aut ipſorum curam gerant, illas denunciationes ab ipſo Parocho fieri poſtulent, aut, ut fiant, conſentiant.*

Quod ſi diuerſis in Parochijs illi habitant, unus, et alter item Parochus hoc ipſum, ut ſupra, ſeruet. Nec uero matrimonium alter Parochus denunciet, niſi ab altero Parocho certior factus ſit de conſenſu illius, qui alterius eſt curæ ſubiectus

Decretum. XXXII.

M*Atrimonij denuntiationes, quæ diebus feſtis fieri debent, non ijs ſolum feſtis diebus fiant; qui præcepto Eccleſiæ coluntur; ſed ijs etiam fieri liceat, qui uniuerſali huius Ciuitatis conſuetudine ſeruari ſolent. Eo autem die, quo poſtrema fiet Matrimonij contrahendi denuntiatio, matrimonium ne celebretur, niſi is nouiſſimus dies ſit, ante Quadrageſimæ, aut Aduentus initium. Omnibus autem matrimonij denuntiationibus abſolutis, ſi matrimonium ipſum abſque legitima cauſa intra mẽſem non cõtrahetur, Parochus Spõſos matrimonio ne iungat, antequã eiuſdem matrimonij denuntiationes iterũ factæ ſint.*

Decretum. XXXIII.

P*Arochus, qui populo matrimonium denunciauerit, quòd Parochiæ ſuæ incola extra illius fines contracturus eſt, nullam exhibeat in ſcriptis fidem, quæ ſe aliquam eius matrimonij denuntiationem protuliſſe ſignificet, quouſque eas omnes, quæ facienda erunt, denuntiationes omnino abſoluerit.*

Decretum. XXXIIII.

S*I Parocho, qui matrimonium promulgabit, aliquod denunciatur impedimentum, quamobrem inter ſponſos illud contrahi non poſſe dicatur: is ne ad illius matrimonij celebrationem, neque ad aliam progrediatur denunciationem, etiam ſi id impedimenti, quod affertur, uel falſum, uel malitioſum ſibi uideatur, uel nullius momenti: ſed rem, ſi intra quindecim millia paſſuum ab urbe abeſt, ad Archiepiſcopũ deferat; ſi uero longius diſtat, Vicarium foraneum de impedimento, quod proponitur, certiorem faciat; neque de eo quicquam antè ſtatuat, quam de eo, quod faciendum ſit, reſponſum acceperit.*

Decretum. XXXV.

C*VM ſponſi benedicendi sunt; utrumque ſponſum ſcilicet, et ſponſam Parochus benedicat. Quò in benedicendi munere Miſſæ ſacrum pro Sponſis fiat: niſi uel Dominicus, uel Feſtus alius dies ſit, quo die ex eccleſiæ inſtituto pro eis fieri non liceat. quam ob cauſam tunc ne Parochus orationem, quam Collectam uocant, pro eis perorare in Miſſæ ſacro omittãt.*

Decretum. XXXVI.

M*Atrimonium ne in alia, quam in Parochiali ea celebretur eccleſia, intra cuius fines ij habitant, qui nuptias contrahere uolunt. quamobrem ſacerdos, cui celebrandi matrimonij ab Archiepiſopo, aut a Parocho auctoritas tributa eſt, ne ſponſos ab eorum parochia illius rei cauſa exire patiatur; ſed ad parochialem Eccleſiam, in cuius finibus illi domicilium habent, ipſe ſe conferat; eosq. ibi matrimonio ſanctè iungat.*

Decretum. XXXVII.

N*E a ſponſo, neque a propinquis, aut amicis eius, ſponſæue, quicquam in Eccle ſia eidem ſponſa, cum qua matrimonium tunc contractum eſt, uel contrahetur, dono detur. Nec patiatur propterea Parochus illam in aliqua Eccleſia parte aut ſedere, aut ſtare ad accipienda, quæ ei offerentur, munera.*

Decretum. XXXVIII.

P*Arochus alienæ diœceſis ſponſum, ſponſamue matrimonio ne iungat, etiam ſi is fidem ab ſuo afferat Ordinario, qua teſtatum ſit, eum nullo detineri impedimento, quin matrimonium cum illa contrahere poſſit; niſi prius ea fides Mediolani ab Archiepiſcopo, in Diœceſi uero a Vicario foraneo ſit cõprobata.*

Decretum XXXIX.

C*Anonicus, qui in ædium canonicalium ambitu domicilium habet, in quo honeſte habitare poteſt, in eo habitet, cibum capiat, et dormiat.*

Qui non paruerit pro reſidente non habeatur, niſi Archiepiſcopus facultatem ei conceſſerit alibi commorandi: ſin autem idem in reſidentium numero nondum eſt aſcriptus, pœnam luat Archiepiſcopi arbitratu.

Decretum XL.

Q*VI Dignitatem, Canonicatumue obtinebit, ſi examine primum habito is probatus eſt, et idoneus ad id muneris iudicatus, quod illius dignitatis canonicatuſue nomine præſtare debet, in capitulum ſtatim adſcribatur: adſcriptusq. reſidentiæ fructus, cæteraq. emolumenta percipiendi ius aſſequatur, illo abrogato faciẽdi per hebdomadam de eo periculi uſu.*

Decretum XLI.

D*Omus, quæ diuerſis parochialibus ſubeſt Eccleſijs, ei parochiali adiudicetur Eccleſiæ, in cuius parochia eſt ipſius domus ianua, per quam ia eam frequentior eſt ingreſſus. Quod ſi locus, in quo eſt ianua in utriusq. parochiæ ſit finibus, ei ſubijciatur Parocho, in cuius parochia maior eſt illius domus, pars; ſi uero domus ipſa æque in utraque ſit parochia, ei parochiali addicatur eccleſiæ, quæ ipſi domui propior eſſe cognoſcatur; niſi Archiepiſcopo quandoque aliud decernendum aliqua ratione uidebitur.*

Decretum XLII.

Q*Væ ad certos uſus pios ſunt relicta, in alios etiã ſimiles uſus ne conuertantur, ne neceſſitatis quidem prætextu, etiam ſi teſtatoris hæredes ei rei aſſentiantur; niſi Archiepiſcopus re perſpecta, eam præſtiterit facultatem, quæ iure permittente, ab eo dari poterit, illius permutationis cauſa.*

Decretum. XLIII.

Q*Væ alicui presbyterorum collegio relicta ſunt, ut ab eo pauperibus in Eleemoſynam erogentur, ne-*

que

que in totum, neque in partem uniuerſo illorum conuentui, neque alicui eiuſdem conſociationis clerico, ne paupertatis quidem prætextu diſtribuantur, niſi facultate ſcriptis ab Archiepiſcopo impetrata.

Decretum XLIIII.

Q*Voniam uſu compertum eſt, parochos pleroſque Litaniarum, et Solemnitatis Corporis Domini Noſtri* IESV CHRISTI, *tempore abſq. magno ſuo, ſuorumque Parochianorum incommodo ad Præpoſituras, in quarum finibus habitant, ſe conferre non poſſe; ut priori concilio diœceſano id ab eis faciendum eſſe, ſtatutum fuit. Idcirco, ut ijs incommodis de opportuno remedio aliqua ex parte prouideatur, ij tantum parochi illis ipſis diebus ad Præpoſituras accedent, qui ante decreti illius promulgationem ad eas ſe tunc conferre ſolebant; et ij præterea, quibus a Vicario illius regionis ſingulis annis mandabitur, ut ad eas accedant.*

Decretum. XLV.

N*E ulla bonorum eccleſiaſticorum locatio fiat, ne ad breuiſſimum quidem tempus, niſi Notarius rogatus de ea locatione inſtrumentum confecerit. Locator qui contrafecerit, arbitrio Archiepiſcopi plectatur.*

Decretum. XLVI.

I*N eleemoſyna pro defunctorum officijs diſtribuenda, id omnino obſeruetur, ut nemini, qui duas tantūmodo Miſſas in eadem Eccleſia, in qua officia fiunt, pro mortuis celebrauerit, tantum detur eleemoſynæ, ac ſi tres Miſſas ibidem dixiſſet, etiam ſi in alia Eccleſia pro anima eius, pro quo officia habebuntur, ſe celebraſſe aſſerat; ſed tertia eleemoſynæ pars ei ſubtrahatur, quæ unicuique tres Miſſas in eadē eccleſia, tunc celebranti, danda erit. Eleemoſyna autem, quæ ipſa officia obeuntibus eſt deſtribuenda, in eccleſia nō detur. Quod ſi ſacerdos, cui ipſius officij onus incumbit, hoc nō obſeruauerit, ipſe duobus mulctetur aureis, quæ mulcta dimidia eius ſit, qui culpam illam Archiepiſcopo in urbe, aut Vicario foraneo in diœceſi renuntiarit.*

Decretum. XLVII.

N*Vlla eleemoſynæ portio, officio pro mortuis adſcripta, ijs clericis, ſacerdotibuſue detur, qui Matutino, aut Miſſæ ſacro, quod pro mortuis fiet, ſolum interfuerit; ſed ea portio ijs tantum diſtribuatur, qui non per ſubſtitutam perſonam, ſed ipſi in toto, et matutino officio, et in Miſſæ ſacro, interfuerint; idq. niſi teſtatoris uoluntate aliud caueatur. Matutino autem, et Miſſæ ſacro interfuiſſe cenſeatur is, qui antequam prima pronuncietur lectiq in officio adfuerit, in eoq. præſens perſeuerauerit uſque in finem Miſſæ. Si uero quid fortaſſe, quod differri non patiatur, in aliqua Parochia acciderit, eamq. ob cauſam illius Parochus, officio non abſoluto, diſcedere cogatur; huic nihil de eleemoſyna detrahatur, quæ ijs ſingulis diſtribui debet, qui toti officio interfuerint. Pro mortuis autem officium integrum peragatur, ita ut et tres nocturni, quemadmodum ritus poſtulat, dicantur; et id omne reliquum abſoluatur, quod ad illius officij rationem pertinet.*

Decretum. XLVIII.

C*Vm a defuncti hæredibus, uel propinquis parabitur ijs clericis ientaculum, prandiumue, qui ad funus ducendum, aut exequias, uel anniuerſaria, pro mortuis celebranda conuenerint, domi tantummodo eius parochi paretur, in cuius eccleſia, aut parochia officia diuina pro defunctis fuerint abſoluta. Sacerdotibus uero, qui non uocati ad ipſa officia obeūda, uel ad celebrandum pro alicuius diei feſti ſolemnitate acceſſerint, portio nulla detur eleemoſynæ illis officijs, ſeu ſolemnitati addictæ; neque ad ientaculū, prandiumue admittantur, cæteris clericis paratum.*

Decretum. XLIX.

A*Nimarum curator, cuius parochiæ incola ad ſepulchrum eſt efferendus, neminem clericum, etiam regularem, niſi is una cum Collegio ſuo ſit, ſuperpelliceum, latas habens manicas, et ueſtem ad talos uſque demiſſam, non gerentem, funeri intereſſe patiatur.*

Decretum. L.

S*I ad exequias, funera, aliaq. pro mortuis officia in aliqua non parochiali eccleſia, etiam ſi collegiata ſit, obeunda alij Sacerdotes ſunt accerſendi, ad ea in primis uocetur parochus, intra cuius parochiæ limites ipſa eſt eccleſia, in qua pro mortuis officia fient. Ei tamen ne maior eleemoſinæ portio detur, quàm cæteris ſingulis ſacerdotibus, qui præſentes miniſterium ſuum præſtiterint.*

Decretum. LI.

P*Arochus, qui altaris pallium cuipiam, etiam quauis dignitate prædito, ad funus ducendum, ſeu ad faciendas exequias commodauerit, ſuis ſumptibus aliud illi ſimile comparet, quod pro funeribus commodauerat; idq. illius eccleſiæ ſit, unde alterum acceperat. Pallium uero, quod funeri, aut exequijs faciendis cōmodatum erit, ad altaris uſum ne amplius adhibeatur, niſi Archiepiſcopi conceſſu.*

Decretum. LII

D*Ecreta, quæ mox infra notata ſunt, quotannis in eccleſia, cum frequentiſſimus populus in Miſſæ ſacro præſens adeſt, deſcripta, ſermone tamen uulgari ſummatim expreſſa, legantur, et promulgentur certis ijs infra conſtitutis diebus.*

1 *Tridentini Concilij Decretum contra eos, qui clandeſtinum matrimonium attentauerint, legatur initio Anni, et Calendis Nouembris.*

2 *Eiuſdem Concilij Decretum de ijs, qui non ſoluūt decimas, Calendis Maij, et primo Dominico die Septembris.*

3 *Eiuſdem Decretum de uſurpantibus bona, et iura eccleſiaſtica; et pars illa Bullæ, die Cœnæ Domini lata, quæ eſt contra eoſdem, ſecundo Dominico die Quadrageſimæ.*

4 *Edictum de ijs, qui denunciant Hæreticos, hæreſiue ſuſpectos, Dominico primo die et Aduentus, et Quadrageſimæ.*

5 Pro-

5 *Prouincialis ſecundi Mediolanenſis Concilij Decreti de Notarijs, legata pia non denunciantibus, Dominico primo die Quadrageſima.*

6 *Eiuſdem de Notarijs et publicis uſurarijs, quibus interdictum eſt eccleſiaſtica, et Chriſtiana ſepultura, Calendis Ianuarij, et feria ſecunda poſt Pentecoſtem.*

7 *Eiuſdem decretum de inuadentibus bona Clerici mortui, feria ſecunda poſt diem Dominicum Reſurrectionis Domini.*

8 *Eiuſdem decretum de melioramentis a conductore bonorum eccleſiaſticorum factis, primo die feſto, poſtquã ad manus cuiuſque parochi peruenerit, et deinceps ſingulis annis die Dominico ſecundo menſis Maij.*

F I N I S.

SYNODVS DIOECESANA

MEDIOLANENSIS IIII.

HABITA

ANNO. M. D. LXXIIII.

Gregorio XIII. Pont.

IN NOMINE

Sanctæ et indiuiduæ Trinitatis Patris, et Filij, et Spiritus ſancti. Amen.

CAROLVS S. R. E. TIT. S. PRAXEDIS

Presbyter Cardinalis,

Dei, et Apoſtolicæ ſedis gratia Archiepiſcopus S. Eccleſiæ Mediolanenſis,

Vniuerſo Clero noſtro ſalutem in Domino.

DIOECESANAM Synodum, diuina auxiliante gratia, iam quartam Mediolani nuper habuimus: in qua et pro ueſtra, et pro populi, nobis commiſsi, Chriſtiana diſciplina, nos decreta aliquot confecimus, ac promulgauimus: quæ, nunc typis impreſſa in lucem prodire uoluimus. Iis in decretis ſanciẽdis ſi quod ſane ſtudium noſtrum fuit; profecto idem uos in illis ſeruandis, atque exequendis uſque adeo diligentius præſtare oportet; ut, uel ex hoc ipſo, quod uno obedientiæ ſpiritu debetis, officio, in dies magis tum in gloria Dei, tum in ſalute animarum, procuranda conſtet fructus ſynodalium laborum. Valete in Domino, Mediolani ex ædibus Archiepiſcopalibns, pridie nonas Maii, anno Iubilei, M. D. LXXV.

Decretum. I.

SACRI diei, quo beatus Ambroſius, ſingulari Dei munere, et gratia Epiſcopus populo Mediolanenſi datus eſt, celebritas eo maiorẽ ab illo cultũ depoſcit quo plura is beneficia, tanto patrono intercedente, perpetuis temporibus à Deo totius cõſolationis, et patre miſericordiarum accepit. Quorum nos beneficiorum memoria, et recordatione excitati, proq. animarum ſalute cupientes, a clero populoq. nobis commiſſo, debita religionis ſtudia præſtari, quo potiſſimum tempore id omnis pietatis ratio poſtulat: pridie feſti eius diei a fidelibus, ieiunium ſeruandum declaramus, et decernimus. Quod ex præcepto ieiunium in calendarium perpetuum, eo ſtato die, adſcribi; tum a parochis, et urbanis, et diœceſanis, Dominico die, proxime præcedenti, populo religioſe denunciari mandamus.

Decretum. II.

PArochialis Eccleſiæ feſto die, et in diœceſi, et in urbe, prout etiã ex ueteri conſuetudine compertum eſt, illius Parochiæ incolæ ab omni ſeruili opere abſtineant: et reliqua præſtent, ut prouintialibus noſtris concilijs ſancitum eſt, ad religioſum feſti diei cultum. Quo præterea die Parochus, quæ præcipue tertio Prouinciali concilio de uniuscuiuſque Parochiæ feſto colendo, conſtituimus, ad excitandam fidelium pietatem accurate exequatur.

Qui item illius parochiæ aduentitij, incolæ, et hoſpites, peregriniue ſunt, feſtum eundem diem ſeruent, Qui in ea parochia habitant, ſi illo feſto die ad opus faciendum aliò doloſe, in fraudemue abierint, eos grauiter Parochus arguat.

Decretum III.

VT fideles, noſtræ curæ commiſſi, quo temporis ſpacio debent, diebus feſtis, religioſe colendis, ab

decretis

opere ſeruili abſtineant, pro urbis, et diœceſis noſtræ conſuetudine, feſti diei initium a media nocte, quæ illius diei celebritatem proxime præcedit, fieri; et ſequenti itidem media nocte eundem diem terminari, et concludi declaramus, atque decernimus.

Decretum IIII.

F*vit olim tanti apud antiquos patres ille ſtatus in Eccleſiam propriam parochialem fidelium conuentus, ut ad hanc diſciplinam, populi Chriſtiani inſtitutioni ualde accommodatam, retinendam, certis decretis cautio aliqua adhibita ſit. Primo enim hoc iuſſum eſt, ut Dominicis, feſtiſq. diebus parochi ſacerdotes, antequam Miſſæ ſacrum faciant, plebem interrogent, ſi alterius Parochiæ fidelis adſit: qui, proprio contempto presbytero, ibi Miſſam audire uelit, quem ſi inuenerint, ſtatim inde eijciant; et in Parochialem ſuam Eccleſiam, ad Miſſam audiendam, redire compellant. Deinde illud plane uetitum extitit, alienæ parochiæ fidelem a Parocho ad Miſſam non recipi; niſi in itinere fuerit, et placitum ibi habuerit. Cuius ueteris diſciplinæ reſtituendæ, in uſumq. reuocandæ deſiderio flagrans, ſacra Tridentina Synodus ab Epiſcopis fideles cum hoc moneri uoluit, ut frequenter ad proprias parochiales Eccleſias, ſaltem Dominicis diebus, Feſtiſq. maioribus accedant: tum illud etiam diligenter, unumquemque teneri, ubi commode fieri poteſt, Parochiæ ſuæ intereſſe ad audiendum uerbum Dei; ac proinde id præterea ſtatuit, ab animarum curam gerentibus, inter Miſſarum ſolemnia, aliquid ex ijs, quæ in Miſſa leguntur, exponi; et ſanctiſſimi illius ſacrificij myſterium aliquod explanari; plebes, ſibi commiſſas, ſalutaribus uerbis paſci; eaſdemq. doceri, quæ ſcire omnibus neceſſarium eſt ad ſalutem; in lege Domini erudiri; et ſacra eloquia illis explanari; tum in unaquaque Eccleſia parochiali pueros fidei rudimentis inſtrui.*

Nos igitur eiuſdem Tridentinæ Synodi decretis, et ueteri ſalutari exemplo adducti, cum populum, curæ noſtræ commiſſum, rebus ad ſalutem neceſſarijs inſtructum, per bona opera ad præmium ſempiternum perducere, ſummopere in Domino cupiamus; ne fructibus ijs careat, quos percipiunt, qui ex ſanctorum patrum monitis ad parochialem Eccleſiam frequenter accedunt: hac noſtra monitione uniuerſos, et ſingulos, nobis in curam traditos, fideles cohortamur, ac per uiſcera miſericordiæ IESV CHRISTI *obſecramus, atque obteſtamur, ut quamuis in ſuis uicinijs, oppidis, et ſuburbijs, oratoria, capellas, aliaſue Eccleſias habeãt, ubi ſanctiſſimo Miſſæ ſacrificio intereſſe poſſint, frequenter Dominicis ſaltem, aliiſq. ſolennibus feſtis diebus, ad ſuam quique parochialem Eccleſiam conueniant: ubi a Parocho, cui eorum cura commiſſa eſt, uerbo Dei paſcantur, fidei Chriſtianæ rudimentis alijsq animarum ſaluti neceſſarijs præceptis erudiantur; ad ſanctiſſima Sacramẽta religioſius percipienda inſtruantur; ad eorumdemq. frequentem uſum, ut illa ſacra Synodus optat, paternis eius cohortationibus indies magis inflammentur; tum ab eodem item audiant, qui dies feſti, ſi qui in hebdomadam inciderint, colendi; quæ uigiliæ, ieiuniaue ſeruanda ſint; diſcant ab ipſo item, quæ Chriſtianæ pietatis officia, in illis religioſe colendis, præſtari oporteat; ac quæ præterea ſupplicationes, proceſſioneſue, aut ſtationes, orationes, indulgentiæ, iubilea indicantur; quæ matrimoniorũ denũciationes fiant; quæ item pro ratione temporum, admonitu, iuſſuue noſtro, ad diligentiorem eorum inſtitutionem promulgentur. His, atque adeo alijs fructibus, qui ex paternis Parochi, uel in cohortando, uel in monendo, officijs exiſtunt, eos carere contingit, qui ad Miſſæ ſacrum ijs diebus in ſuam parochialem Eccleſiam non conueniunt. Immo uero, quòd hoc audiendæ illis diebus Miſſæ parochialis munus a fidelibus minus diligenter præſtatur, et a quibuſdam plane negligitur, multa incommoda exiſtunt; hinc ſæpe fidei articulorũ, et Dei, ſanctæq. matris Eccleſiæ præceptorum, quæ ad ſalutem conſequendam Chriſtianum hominem noſſe oportet, in pleriſq. imperitia; feſtorum dierum cultus neglectus; debita Chriſtianæ pietatis opera non exculta; non cognita Chriſtianæ familiarum inſtitutio; langueſcens ſacerdotum parochorum omne officium, eorum aliquit contemptus; ſanctiſſimorum inſtitutorum, et ſacrorum Canonum uiolatus uſus; hinc denique in Eccleſijs parochialibus, quæ a maioribus tanto pietatis ſtudio exædificata ſunt, inſtaurandis, ornandis, ſartis tectiſq. habendis cura multis ex partibus neglecta; in illiſq. nulla, aut pene exigua eccleſiaſtica ad diuina officia obeunda neceſſaria ſuppellex. His tot tantiſq. malis, atque incommodis unuſquiſque occurrere ſtudeat, id diligenter exequendo, quod ſanctorum Patrum ſuadet inſtitutũ, quod Tridentina Synodus moneri iubet, quod ex illius iuſſo nos, de uniuſcuiuſque ueſtrum ſalute ſolliciti, paternis uocibus cohortamur, et monemus in Domino. Nec uero quemquam aliquod, quod, uel ex parochialis Eccleſiæ aliqua diſtantia, uel ex pluuia, frigore, æſtu, temporumue uiciſſitudine exiſtit, incommodum ab hoc officio deterreat: immo uero, ad illud diligentius exequendum, prout in Domino confidimus, ſe quiſque eorum accendat neceſſe eſt: qui, ſalutis ſuæ memores, huius rei grauitatem, eorum, quæ commemorata ſunt, ratione perpendent; quiq. aliquando ſecũ animo reputabunt, non ſolum parochialem Eccleſiam ſibi datam eſſe, in qua primum baptiſmo ſuſcepto, Chriſto Domino renati, alijs Sacramentis aluntur ad perpetuam ſalutem; ſed parochum etiam Sacerdotem ſibi loco parentis eſſe debere, quem diligant, colant, atque obſeruent; hoc ſibi proponentes, illum pro fidelibus, ſibi commiſſis, apud Deum internunciũ, ac deprecatorem eſſe, diuinæ legis interpretem, diſpenſatorem myſteriorum Dei, Chriſtianæ uitæ, et morum diſciplinæ magiſtrum, a quo omne petant pie, recteq. agendi conſilium, ac miniſtrum denique omnium ſere, quæ ad ſalutem eis neceſſaria ſunt.*

Huic autẽ noſtræ monitioni, et ſi omnes pro præcipua ſuæ ſalutis cura audientes eſſe debent; in primis tamen pa

treſfamilias, tutores, curatores, ludi magiſtros, ceteroſq. aliorum moderationi, curationiue præfectos, cohortamur, diuinaq. conteſtatione admonemus, ut de ſua et aliorum, quorum curam gerunt, ſalute ſolliciti, primum ipſi hæc noſtra monita amplectantur; tum illos etiam crebris cohortationibus, ad illa exequenda inflamment; idq. curent, ut, non ſolum Miſſæ, et diuinorum officiorum tempore, illi in parochialem Eccleſiam conueniant; uerum etiam, ut inſtitutas in ea doctrinæ Chriſtianæ ſcholas, præſcriptis illis diebus, frequentent.

Illud norint præterea uniuerſi, curæ noſtræ commiſſi, fideles, pro modo culpæ, nos grauius cum illis acturos eſſe, qui e frequenti ad parochialem Eccleſiam conuentu, cum tam ſalutaria in uia Domini adiumenta habere potuerint; ijs neglectis, contemptoq. eo conuentu, illos compertum erit, uel ad fidem neceſſaria ignorare, uel ſtata ieiunia non egiſſe, uel feſtorum dierum cultum uiolaſſe.

Vt autem noſtra hæc monitio, crebrius repetita, diligentiuſq. euulgata, fidelium mentibus, animiſq. infixa hæreat, quo ſtudioſius ipſi, in illius executionem, quemadmodum uehementer in Domino optamus, incumbant; eam, communi ſermone explicatam, de uerbo ad uerbum a ſingulis parochis, quam ſæpiſſime populo, ſibi commiſſo, legi, et recitari mandamus.

Decretum. v.

S*Acerdotes, et Clerici inferiores, Dominicis, feſtiſq. diebus, qua hora in choro diuinis officijs concelebrandis aſtricti non ſunt; parochum, intra cuius parochiæ fines habitant, in doctrinæ Chriſtianæ ſcholis adiuuent; in urbe ad præſcriptum eorum, quibus id cura ab Archiepiſcopo datum erit, in diœceſi autem Vicariorum foraneorum.*

Si quis uero pagus, aut uicus frequens eſt; ubi, quoniam ab Eccleſia parochiali diſtet, ab eoq. non longe oratoria, capellæue, doctrinæ Chriſtianæ ſcholam, Vicarij foranei iudicio, erigi expediat; hoc idem Vicarius iubeat, ut illius pagi, ſeu uici, ſeu earum cappellarum Sacerdotes, Clericiue, id Chriſtianæ doctrinæ ſcholas adiuuandi munus, quod in parochiali Eccleſia illis iniunximus, in ipſis capellis, oratorijſue, ſtato tẽpore, præſtent.

Si quando præterea in diœceſi, per pluuiæ uim, niues, aliamue temporis grauitatem, uiæ, aut itineris difficultati adiunctam, ad eiuſmodi ſcholas in parochiali Eccleſia, qui debent, conuenire difficilius poſſunt; illud etiam idem Vicarius procuret, ut tunc in oratorijs, uel capellis propinquioribus, aut ſaltem, ſi id non poteſt, alio honeſto loco, per Clericum idoneũ, ſeu per alios ſcholæ ſodales, in uita, et doctrina Chriſtiana ſtudio inſtructiores, aliqua tum tradendæ, tum percipiendæ eiuſmodi doctrinæ exercitatio fiat; ne ob ullam cauſã ſtatis diebus hoc inſtitutum, atque pabuli ſpiritalis uſus illis deſit.

Decretum. vi.

S*Icut ſanctorum imagines ſancte, et decenter exornari poſtulat Chriſtianæ pietatis cultus: ita cauendum ſummopere eſt, ne, quod ad ornatum adhibetur, parum conueniat cum illorum ſanctitate. Quare quæcunque indumenta, et ornamenta, quouis genere ea ſint, quibus illæ exornantur, eiuſmodi ſint, ut nihil in ipſis inepti, nihil prophani, nihil indecori, nihil denique inhoneſti, aut, quo fidelium mentes, oculiq. offendi poſſint, conſpiciatur, ut etiam Tridentino concilio ſancitum eſt.*

Decretum vii.

V*T Parocho conſtet, compatres fidei rudimenta non ignorare, cum eos ita rudes, Prouinciali concilio, et Synodali decreto illud munus obire uetitum ſit; ue, quos aliunde iam certum non ſcit, fidei initijs inſtructos eſſe, ad id officij, muneriſue prius is adhibeat, quam ſibi illi fidei Symbolum, orationem Dominicam, ut ueteri Canone iuſſum eſt, tum etiam Salutationem Angelicam recitarint: interrogatiq. de fidei articulis, oſtenderint, ſe rerum, quas, ad ſalutem neceſſarias, ſcire unumquemque fidelem oportet, notitiam habere.*

Decretum. viii.

C*Aueat Parochus, Sacerdoſue baptizans, ne ad infantem baptizandum alio chriſmate utatur, quam eo, quod illo ipſo anno conſecratum eſt; niſi periculo mortis inſtante.*

Decretum. ix.

T*Abernaculi, ubi ſacratiſſimum Corpus Domini aſſeruatur, et armarij item, ubi ſacra olea, ſtatis uaſculis incluſa, cuſtodiuntur, et fontis item baptiſmalis claues Parochus diligenter, cauteq. apud ſe cuſtodiat: ac ne Clerico quidem miniſtro illas ullo modo committat.*

Decretum x.

P*Arochus, cum ad frequentiſſimũ Sacramentorum uſum Parochiæ ſuæ fideles cohortetur, ut Prouinciali tertio concilio ſanciuimus; tum crebris monitis illud, quod Siluerius Pontifex Maximus ſtatuit, in conſuetudinem reuocare ſtudeat, ut, qui ſæpius non communicant, ſingulis ſaltem Dominicis diebus in Quadrageſima Corpus Domini ſumant; ac præterea diebus Dominicis aduentus.*

Decretum. xi.

A*D ægrũ Parochus ipſe, niſi inualetudine, aliaue neceſſaria cauſa impeditus ſit, Corpus Domini deferat: ſi uero aliquando in hoc miniſterio neceſſe habet alio Sacerdote uti; ne alio utatur, niſi quem, ad confeſſiones audiendas, conceſſa ſcriptis facultate, Archiepiſcopus probauerit, idoneumq. iudicauerit; cum ſæpe contingat, ægrum, cui ſanctiſſimum Corpus Domini defertur, iterum confiteri uelle, propterea*

De- quòd

quòd poſt peractã confeſsionem aliquid commiſſerit, uel ante commiſſum recordatus ſit.

Decretum XII.

N*E Parochi, Sacerdotesue alij intra miſſarum ſolennia quicquam, quod prophanum ſit, quodq. ad rerum eiuſmodi enunciationem attineat, de altari populo pronuncient, aut euulgent.*

Decretum XIII

Q*Vod Prouinciali ſecundo concilio iuſſum eſt, in Miſſa conuentuali, et parochiali, cum Corpus Domini eleuatur, ſignum ſono campanæ dari: in alijs Miſſis id ita præſtetur, ut, tunc paruulum tintinabulũ, aut e latere altaris appenſum, aut e ſacriſtia allatum, a clerico miniſtro, certis diſtinctis ictibus, pulſetur.*

Decretum XIIII.

Q*Vo planius caſus, nobis reſeruatos, confeſſarij Sacerdotes perpetuo norint, cum pro temporum uarietate eorum reſeruationem a nobis aliquando mutari expediat; nos, præter caſus, Epiſcopo canonum iure, conſuetudineue reſeruatos, et præter excommunicationes, atque cenſuras, quæ uel a iure, uel ab homine exiſtunt, quas hoc decreto nobis perpetuo reſeruamus; eos tantum caſus declaramus nobis reſeruatos, quos ſingulis annis in Synodo, aut aliter promulgatos, reſeruauerimus: ita tamen, ut quæ eorum promulgatio proxime facta eſt, uim habeat, quoad altera fiet: et ſic itidem perpetuo deinceps. A quibus caſibus, et cenſuris, ſi quis confeſſarius Sacerdos cuiusuis ordinis, ſine facultate ſcriptà, a nobis data, aliquem abſoluere attentarit, excommunicationis pœnam, Synodo diœceſana prima conſtitutam, ipſo facto ſubeat.*

Decretum. XV.

P*Arochus, cum ad ægrum, qui a parochiali Eccleſia longius abeſt, grauiter, ac non ſine periculo mortis, febri, morboue laborantẽ, ſanctiſsimum Corpus Domini defert; ne, ubi ad parochiale domicilium ipſe redierit, mortem ille prius obeat, quam ad extremæ unctionis Sacramentum, eidem miniſtrandum, reuerti poſſit, uaſculum etiam ſacræ illius unctionis ſecum ferat, illam ei, poſtquam Corpus Domini præbuerit, miniſtraturus: ſi ita pro morbi ingraueſcentis ratione, mortisq. periculo faciendum cenſuerit.*

Vbi Sacramenta ægro miniſtrarit; dum ille ſermonis, et ſenſuum uſum non amiſit; eum breuibus, et ſuauibus, ardentibusq. uerbis excitare ad deſiderium uitæ æternæ, et ad ſpem de diuina miſericordia concipiendam, ne opportune deſiſtat: tum, cum prope moribundus eſt, in illius animæ comendatione, quam maxima poteſt, intima animi pietate, ſtatas religioſas, ſanctasq. preces recitet.

Curetq. toto eo tempore, ut domeſtici ſimul omnes, qui adſunt, pro eo Deum pie precentur.

Vbi hoc officium pie, accurateq. præſtiterit, ſi æger adhuc uiuit, aut animam agit; ne eidem præſens adeſſe, omniaq. ſalutaria officia præſtare omittat.

Si uero adeſſe aliquando non poteſt; uel quia alijs grauiter ægrotantibus, Sacramenta miniſtrare neceſſe habet, uel quia neceſſarijs parochialis curæ occupationibus alijs impeditur: tunc ea pietatis officia illi a Sacerdote, ſi quis alius eo loco eſt, ſollicite præſtari curet.

Ad quod etiam officium, ſibi hoc ſubſidium, cum opus eſt, comparet, ut ſodalitatis ſanctiſsimi Sacramenti, aut doctrinæ Chriſtianæ homines aliquos, parochiali ſua diligentia, ad conſolationis, et ſpei excitandæ officia, aliaq. eiuſmodi inſtructos, adhibeat.

Hoc etiam Parochus domeſticos, qui ægroti curam habent, moneat, ut ne poſt extremæ quidem unctionis Sacramentum, quod ipſe ei miniſtrauerit, corporis curam deſerant.

Singulis menſibus unusquiſque Vicarius foraneus a ſuæ regionis parochis perquirat, qui obierint; ijsq. animã agentibus, an illi præſentes adfuerint; an curæ, et pietatis officia omnia eiſdem moribundis præſtiterint; tum, ubi oportune in mortuorum agnatos, affinesue inciderit; parochialium Sacerdotum debitum officium, ab illis diligentius recognoſcat.

Quòd ſi eos negligentiores eſſe animaduerterit, ubi primum illos, ut par eſt reprehenderit, tum eorum negligentiam culpamue ad nos deferat.

Decretum. XVI.

Q*Væ a Summis Pontificibus conſtitutiones, litteraue decretales, ad Tridentinorum, quæ de matrimonij impedimentis ſunt, decretorum declarationẽ editæ ſunt; eas cum a ceteris, tum a parochis præcipue non ignorari oportet. Cui rei ut occuramus, huic decretorum libro in fine illas, typis impreſſas, adiungi cenſuimus.*

Decretum. XVII.

Q*Vo ſtudioſius populus, curæ noſtræ commiſſus, in officijs Chriſtianæ pietatis inſtituatur; ex diuinæq. legis præceptis inſtitutum uitæ genus ſequatur; id Parochus præſtet, ut aliquando, ineunte præſertim Quadrageſima, patresfamilias, qui in parochiali uicinia parochialibusue finibus ſunt, omnes ad Eccleſiam parochialem conuocet, hora, quam commodam is cenſuerit. Quo in patrum familias conuentu, tum conſtitutionem noſtram, concilio tertio prouinciali de patrumfamilias officio, familiaq. inſtitutione editam, de ſcripto legat: ſingulasq. eius partes explicet: tum alia præterea doceat, quæ opportuna exiſtimauerit; quibus illi ſe, familiamq. ſuam in Chriſtianæ uitæ diſciplina conforment.*

Decretum. XVIII.

P*Rimo prouinciali concilio aliqua de exorciſtis conſtituimus, in quibus ad illius muneris, recte gerẽdi, rationem, hæc præterea præſcribenda cenſuimus.*

Ne igitur Sacerdoti, Clericoue ſeculari, aut regulari,

exorciſmum energumenis adhibere liceat, niſi is exorcizandi facultatem, ſcripto exaratam, a nobis impetrarit.

Quam facultatem, ubi quis probatus obtinuerit, hæc, quæ mox infra ordine præſcribentur, accurate ſeruet atque exequatur.

Ante quam exorcizare aliquem aggreditur, perquirat in primis energumeni, energumenæue uitã, ac mores; tum exploret actiones: et medicum, ſi expedire cenſuerit, conſulat, adhibeatue; ut uideat, an quod ab illo illaue agitur, fiat morbi alicuius, aut bilis atræ ui; an ſponte, ac diſſimulanter; an dæmonis malorumq. ſpirituum uexatione.

Videat item, an ille excommunicationis uinculo irretitus ſit, anq. abſolutionem acceperit.

In religioſo hoc exorcizandi munere, eiuſue occaſione, non modo quæſtum fugiat, ſed ne doni, aut muneris quicquam, uel minimum, capiat.

Ne in ædibus laicalibus, locisue priuatis, ſed in Eccleſia, loco aperto, et conſpicuo; neque in omni quauis Eccleſia, ſed in ijs ſolum, quas certas Archiepiſcopus conſtituerit.

Neque in conſpectu multitudinis; non remotis tamen arbitris, ſed præſentibus uiris honeſtis, atque ætate grauibus, in ijsq. uno ſaltem, aut duobus Eccleſiaſticis hominibus.

Mulieri autem energumenæ cum exorciſmum adhibet; id præſtet, duobus ætate, uitaq. probatis uiris, tum fœminis etiam, itidem probatis, præſentibus, ijsq. omnibus ſi fieri poteſt, energumenæ conſanguineis aut affinibus.

Mares autem alios præſentes adeſſe, ne omnino patiatur, niſi unum Eccleſiaſtici ordinis hominem.

Ne ante ortum, nec uero poſt occaſum Solis, cuiquam exorciſmum adhibeat.

Ne duos ſimul eodem tempore exorcizet, ſed unumquemque ſigillatim, ac ſeparatim.

In huius muneris functione, grauiter, pie, et religioſe in primis ſegerat. quamobrem pridie illius diei, quo alicui exorciſmum adhibere inceperit, ſe ieiunio, et oratione præparare ſtudeat. Tum confeſſus, conſcientia ab omni culpa pura, ac munda, magna cum humilitate, et fide, memor poteſtatis, quam a Domino accepit, expellendi dæmones, ad id munus obeundum accedat.

Si Sacerdos autem eſt, ne cuiquam ante exorciſmum adhibeat, quàm Miſſæ ſacrum fecerit.

Energumenis uero exorciſmum ne adhibere incipiat; niſi illi primum confeſſi ſint: ad hocq. eos cohortetur, ut omnis anteactæ uitæ peccata, diligenti conſcientiæ diſcuſſione, confiteãtur: tum ſæpe moneat, ut precibus, orationi, et ſanctis meditationibus, et pietatis ſtudijs, atque exercitationi ſe dent; religioſas Eccleſias, ubi Sanctorum reliquiæ reconditæ ſint, certis diebus pie uiſitent; ieiunia præterea, et in ſexta quaque in primis feria, quo die Paſſionis IESV CHTISTI Domini memoria recolitur, religioſe amplectantur.

Caueat, dum exorcizat, ne energumenæ mulieris caput, humeros, manumue tangat; neue energumenam, energumenumue altari imponat: neue quicquam agat, quod offenſionem præbeat.

Ne alijs uero exorciſmis, precibus ritibusq. ad id munus utatur, niſi ad libri, iudicio Archiepiſcopi comprobati, rationem præſcriptam. Cui nihil ab eo addi, detrahi, ac ne mutari quidem quicquam fas ſit.

Præſcriptas has regulas quo diligentius ſeruet, tabella deſcriptas, eo loco ſibi proponat, ubi potiſſimum id munus geret.

Decretum. XIX.

Qvi in ſortem Domini uocati ſunt, diuinarumq. rerum miniſterio addicti, illorum in Eccleſia Dei ſtatus is eſt, ut, ſi morũ grauitate, uitaq. exemplo ſuã ipſi dignitatem retineant, magnam afferant auctoritatem ad pie, Chriſtianoq. more uiuendum. Rurſus, ſi quicquam, in ullo cuiusuis rei, uel minima, genere offendant; eorum ordo ita grauiter læditur, ut illum decoris ſplendorem retinere nequeat, qui ad continendos in officio laicos homines, non ſolum utilis, ſed maxime etiam neceſſarius eſſe uidetur. Quare de Clericalis uitæ diſciplina, præter cetera, quæ de eo genere per nos ſancita ſunt, hæc etiam ſtatuimus atque decernimus.

Sacerdotem, Clericumue cuiusuis ordinis in canticis, hymnis, pſalmis, ceterisq. eccleſiaſtici cultus officijs, religioſa modulatione cõcelebrandis, diuinisq. laudibus, ſancte concinendis, ita uerſari conuenit; ut uoce ſua, ſacris dicata, abuti non debeat ad prophanas cantiones, et modulationes, atque ad uoluptarias, delitioſas laicorum oblectationes.

Quamobrem caueat, ne in nuptialibus, laicalibusq. conuiuijs, aut menſis, canendi operam ſuam nauet, ne ullo quidem, uel cognationis, uel amicitiæ, familiaritatis, obſequij, alteriusue rei cauſa: cum præſertim Clericalem hominem inter epulas canere ueteri canone plane interdictum ſit.

Omnis etiam Sacerdos, Clericusue publica conuiuia uitet, et cõmeſſationes eiuſmodi: quibus ſæpe fit, ut contemptui ſit eccleſiaſtici miniſterij dignitas.

Ne præterea apud ſe libros habeat, aut legat, quorum lectione bene agendi ſtudium, morum diſciplina, et timor, charitasq. Dei langueſcere poſſit: quales libri ſunt, qui res uel inanes, uel iocoſas, uel ſcurriles, ridiculasue, uel impuras continent.

Ne rerum nouarum curioſitates conſectetur. Ne quæ iocularia ſunt, quæ ridicula, unde cachinni, riſusq. ſolutiores excitantur, loquatur.

In omni item inceſſu, ſtatu, geſtu, uultu, ordinem ſuum Sacerdos, et Clericus profiteatur, omni clericalis uitæ actione, religioſi animi mores exprimens: qui in Eccleſiaſtici ordinis hominibus elucere debent.

In ueſtitu hoc etiam, præter cetera, quæ per nos ſancita ſunt, ſeruet.

Quicunque in Metropolitana noſtra Eccleſia, Archipresbyteratum, Archidiaconatum, Primiceriatum, Præpoſituram, Decanatum, et Canonicatus, quos

Ordi-

Ordinarias appellant, obtinent; qui item alij in urbe, et in diœceſi Mediolanenſis Præpoſiti, et Archipresbyteri ſunt: eos uniuerſos, et ſingulos, eiuſmodi mantellum abſque manicis, quod tunicam talarem adæquet, ubique, et ſemper, niſi itineris cauſa, et per pluuiam, induere, atque adhibere iubemus.

Si qui uero ſunt, quibus pro alterius dignitatis ratione mantelletum, aliquantulo tunica talari breuius, adhiberi licet, illos eo uti non uetamus.

Parochi autem, tum urbani, tum diœceſani, qui ſicut nomine, ita uita exemplo, et habitu, paternam quandam grauitatem, et profeßionem præſeferre, præſertim in populo ſuo debent, togam talarem, decore confectam, quæ, ut uetus eſt in Eccleſia Mediolanenſi inſtitutum, propriumq. eorundem inſigne, et ornamentum, manicis ſit late amplis, quæq. ad collum apte connectatur, ſemper induant: quocunque alio gradu, aut dignitate præditi illi ſint.

Quod Parochis item urbanis ſolum de caputio, altera Synodo diœceſana, conſtituimus; idem diœceſanis Parochis præſcribimus.

Vicarijs item Eccleſiarum parochialium perpetuis, in urbe, ſeu in diœceſi conſtitutis, et de toga parochiali, et de caputio, hoc ipſum ſtatuimus.

Alios autem Sacerdotes, qui ad tempus conducti, aut Cappellani, coadiutoriſue nomine, Parochi munus obeunt, non toga eiuſmodi parochiali, neque caputio; ſed, ut reliquum Clerum, toga, infra præſcripta, indui decernimus.

Reliquus autem Clerus, Canonici ſcilicet quicunque alijq. Sacerdotes, et Clerici, toga utantur; quæ non manicis oblongis, neque amplis ſit, ſed breuibus, et ad manum uſque, non admodum anguſte, porrectis, et indutis; iiſq. ab utroque humero decenter paulo latioribus. In quibus, ſi qui ſunt gradu aliquo ornati; illos ueſtem adhibere gradus, ex Conciliorum noſtrorum præſcripta congruentem, permittimus.

De pallio præterea, quod ferraiolum uocant, omnes plane ſeruent, quod primo Prouinciali concilio per nos ſancitum eſt.

Nec interularum manicis, ad manum reflexis, utantur.

Quod de collari interularum itē ſimplici præſcripſimus, id etiam eiuſmodi ſit, ut ne ab extrema quidem anteriori parte, quaſi roſtratum promineat.

Neque cingula, ſerico, retiſue inſtar contexta, aut e corio confecta adhibeant: neque cingulis ſudariola accingant, aut appendant.

A caligarum uſu abſtineant, quæ nauticarum ſpeciem præ ſe ferant.

Veſtes, quas domi priuatim induent, eiuſmodi ſint, quæ non colore, non ulla habitus ſpecie a clericali modeſtia diſcrepent.

Cum in Eccleſia uerſantur, quo tempore ſuperpelliceum induere non debent, ne ſint ſine toga exteriori: nec uero abſque ea, etiam in diœceſanis locis prodeant, niſi cum eos, pedibus iter facientes, uia difficultas, et longitudo aliter cogit.

Si quo iter equo faciunt; ne abſque uiatoria ueſte exteriori equitent, ſuccincta interiori tunica, aut alia contractiori, decenter adhibita, ad diœceſanæ primæ noſtræ Synodi præſcriptum.

Præpoſiti, et urbani, quibus certum aliud indumenti genus a Sede Apoſtolica cōceſſum non eſt, et ij diœceſani, quorum præpoſituræ capita plebis ſunt, tum in Eccleſia diuinis officijs, tum foris proceſſionibus agendis, et in alijs publicis Eccleſiaſticis eiuſmodi actionibus, niſi cum pro ſolennitatum ratione ſacra alia indumenta adhibenda ſunt, cappa ſemper, quod uetus eorum inſigne eſſe compertum eſt, eiuſmodi utantur: quæ nigro colore ſit, tenui eo panno confecta, quem ſarzam, aut ſaiam uulgo uocant, a poſteriori parte in longitudinem ducta: quæ decenter inuoluta, et infra ſiniſtrum brachium demiſſa, teneatur. Circumamicta autem à pectore illa per hyemem ſit pelle ſciuria, quā doßiam dicunt: per æſtatem ſerico uiolacei coloris. Cum autem illam induunt, ſuperpelliceo eiuſmodi, quod anguſtis manicis ſit, ſubtus eos tunc uti non uetamus: alio præterea tempore nunquam utantur.

Quam cappam Præpoſiti urbani nō in alienis Eccleſijs, ſed in ſuis ſolum, ac præterea foris, cum aliquod Eccleſiaſticæ functionis munus collegiatim cum ſuo clero obeunt, adhibeant; diœceſani in ſuis item, non in alienis plebibus.

Superpelliceis, cum miniſterij uſus poſtulat, omnes utantur, quæ non lacera ſint, non ſordida, non elaborata nimis, ita ut artificij ornatus in humeris ſpecioſius appareat.

Quibus autem rocheto uti licet, id eiuſmodi ſit, in quo non ulla artificioſi operis ſpecies, neque affectata elegantia oſtentetur.

Modeſtiam uero omnes, cum in omni habitu actioneq. præ ſe ferant; tum in eo etiam, ut ne certo eo nomine, quod proprie Eccleſiarum Præſidibus, Eccleſiaſticaq. dignitate præditis conuenit, ſe mutuo, qui non debent, ambitioſe appellent.

Decretum. XX.

SAcerdos, Clericuſue, ſacris initiatus, aut eccleſiaſticum beneficium obtinens, ne morbi quidem cauſa, quo laborat, Canonicarum horarum officium omittat; niſi de conſilio confeſſarij Sacerdotis, et, ubi adhiberi poteſt, medici item; niſi is ita grauiter morbo laborat, ut plane ſentiat ſe illius grauitate impediri, quō minus ſtatas preces horarias recitare poßit.

Decretum. XXI.

QVam ſupplici autem mente, intimaq. animi pietate, Eccleſiaſtici ordinis homines horarias diuini officij preces dicere debeant; id, et antiquis Patrū inſtitutis cautum eſt, et Lateranenſi concilio Innocentius Tertius Pontifex monuit. Cum enim non tantum pro populo, ut inquit Apoſtolus, uerum etiam, pro ſe ipſis, qui circumdati ſunt infirmitate, orandum eis ſit; id non modo ſine intermißione, ſed etiam ſtudioſe, ac deuote agere debent.

Quare admonemus omnes, et ſingulos noſtræ diœceſis, et

urbis Mediolanenſis eccleſiaſticos homines, ut, cum eiuſmodi precum Canonicarum officium priuatim præſtant, ne deambulando, aliudue agẽdo id muneris expleant: in Eccleſiam, ſi ei domus ſit coniuncta, aut ſaltem domi in locum, quoad fieri poteſt, precationi aptiorem ſe recipiãt; at animo, qui deambulationibus, et aliarum rerum actionibus diſtrahi quandoque ſolet, ſe colligentes, ac pietatis ſtudio accenſi, orent ſpiritu, orent pariter et mente; quodq. ore pſallant, item ſpiritu pſallant, et mente in conſpectu Domini, a quo uberrimum huius debitæ pietatis fructum capient.

Decretum. XXII.

Q*Voniam ad feſti diei, alteriusue eiuſmodi rei celebritatem Sacerdotũ, et Clericorum concurſus in Eccleſia, ubi illa agitur, aliquando ita frequens eſſe ſolet, ut ob eorum abſentiam debito miniſterio et cultu, illis celebritatis diebus, aliquando Eccleſiæ careant, quibus illi adſcripti ſunt; nos ut huic rei occurramus, ita decernimus, ut, cum ab una Eccleſia ad alteram, in qua dies feſtus, aliaue celebritas agitur, Sacerdotes, Clericiue euocandi ſunt, ne plures, quam duodecim, aut, ſi ex cauſa Vicarius foraneus ſcripto concesſerit, ad ſummum in diœceſi ſexdecim, ac totidem, etiam in urbe, adhiberi liceat; iis etiam numeratis, qui eidem Eccleſiæ, ubi celebritas ſit, miniſtrare ſolent.*

Id autem, niſi maiorem numerum, aliquando adhiberi, uel ex fundatione, uel ex legato præſcriptum ſit. Illi uero omnes, qui euocabuntur, in choro, dum diuina officia fiant, ſuperpelliceo mundo decenter induti, adſint; niſi cum in eadem eccleſia Miſſæ ſacrum faciunt.

Nec uero alius Sacerdos, Clericusue, qui ad celebritatẽ uocatus non ſit, in chorum quouis prætextu aſciſcatur, recipiaturue: neue eleemoſynarum, quæ in illius celebritate tributæ ſunt, aut tribuuntur, particeps ullo modo ſit: nec uero in menſa excipiatur, ut eſt etiam in noſtra ſecunda Synodo diœceſana uetitum.

Quicunque, et qui, præter illum numerum, aliquem aſciuerit, et qui minime uocatus eò acceſſerit, et qui admiſerit, quiue exceperit, mulctetur arbitratu noſtro.

Qui Sacerdos, Clericusue eam celebritatem agit, eadem propoſita pœna in menſa apparatu, a frugali modeſtia, conuentibus foraneis per nos prouinciali decreto præſcripta, ne ullo pacto diſcedat; ut prouinciali ſecundo concilio, et diœceſana prima Synodo iuſſum eſt. Hæc uero pœna locum non ſolum habeat, cum fercula in menſa contra præſcriptum apponuntur; ſed etiam, ſi non apponantur, in apparata tamen iã ſunt.

Conuiuia, et prandia, ientaculaue, quas refectiones uocant, quæ Sacerdotibus, et Clericis in urbe ad canendum, aut ad Miſſæ ſacrum, diuinaq. officia concelebranda uocatis, cantoribusue ab eccleſiaſticis hominibus apparari conſueuerunt, cum ſæpe et dictis, et factis intemperanter fiant, hoc decreto uetamus: cum in urbe iis commodum ſit, peractis diuinis officiis, domum ad cibum capiendum redire; ſed eorum loco aliquid honeſtæ mercedis, aut eleemoſynæ illis dari cenſemus.

Quod de maiori clericorum numero adhibendo in prouinciali ſecundo concilio permiſſum eſt; id tantum in diœceſi, iisq. locis licere declaramus, quæ ita longe inter ſe disiuncta ſunt, ut Vicarius foraneus ea, uel alia iuſta cauſa, Clericis graue eſſe cenſuerit, eo ipſo mane, concelebratis diuinis officiis, illos domum ſuã reuerti; facultatemq. propterea dederit Rectori Eccleſiæ, in quam, ob eorum officiorum celebritatem, conuentum eſt, eoſdem prandio excipiendi.

Decretum XXIII.

V*T ex ſanctorum patrum inſtitutis fideles, curæ noſtræ commiſſi, ſanctas peregrinationes ſuſcipiant, ſalutisq. uberiorem fructum, diuina auxiliante miſericordia, inde capiant; nos pro paterna ſollicitudine, qua illis in Domino miniſtramus, admonenda cenſuimus, quæ ſequuntur: primòq. clericalis ordinis hominibus hæc ſeruanda proponimus.*

Ne cuiquam Sacerdoti, clericoue, cuiusuis ordinis, peregrinaturo, itineri peregrinationis cauſa, ſine litteris noſtris dimiſſoriis, ſe committat, ut canone ueteri ſancitum eſt.

Deinde is, uel ſacerdos, uel clericus, ubi dimiſſorias litteras impetrarit, antequam peregrinationi ſe committat; peccata primo confeſſus, tum, ſi ſacerdos eſt, Miſſæ ſacrum, quod eſt pro iter agentibus, faciat; ſi clericus inferior, ſacram Eucharistiam ſumat.

Præterea peregrinationis comites, quos ſibi adiunxerit, cum in uiam ſe daturus eſt, nobis, aut Vicario noſtro exponat. Quorum comitum nomina à cancellario, litteris dimiſſoriis adſcribi mandamus.

Si quis item peregrinaturus, Eccleſiam parochialem, aut cappellam, aliudue cuiuſuis nominis beneficium obtinet, cui miniſterium aliquod debeat, ſacerdotem, uel clericum, qui nobis, Vicarioue noſtro probatus ſit, pro ratione miniſterii, ante ſubſtituat, quã iter ſuſcipiat: ne eccleſia debito miniſterio, cultuq. careat: cuius rei, per ſe præſtitæ, teſtimonium ſcriptũ, aut nobis, aut Vicario noſtro exhibeat. Ei autem, quẽ ſubſtituerit, ueſtes ſacras, ornamenta, libros, ſcripta, omnemq. Eccleſiaſticam ſuppellectilem committat, indice eorum omnium ſigillatim, ac diligenter confectò: ne ex eius abſentia aliquod detrimentum Eccleſia patiatur.

In itinere, clericali habitu contractiori, ad conciliorum noſtrorum præſcriptum, omnis ſacerdos, et clericus peregrinus uti poſſit.

Pileum autem induat, clericali ordini congruentem, et a laicali diſtinctum.

Tonſuram clericalem perpetuo habeat. Hebræis, et mulieribus comitem non ſe adiungat: neque eodem curru cum eiſdem uehatur: neque item, niſi neceſſitate coactus, eodem nauigio.

Si apud religioſos homines, uel apud alios uiros honeſtos diuerſari poteſt, ab hoſpitiis publicis abſtineat.

Ad caupones uero ſi diuertere neceſſe habet, ne una cum

eiſdem

eiſdem Hebrais, aut mulieribus accumbat. In publicoq. hoſpitio, aut alio omni tempore, et loco, antequã diſcumbat, menſa benedicat: tum pranſus, aut cænatus, gratias agat: ceteraq. obſeruabit, quæ de temperantia, frugalitate, et modeſtia clericali, noſtris decretis præſcripta, accurate præſtare debet.

Ne mendices, oſtiatimue uictum quæritet; niſi ex noto, uel alia cauſa, nobis probata, ea facultate nominatim ſcriptis impetrata.

Cum ad aliquem locum ueſperi perueniet; Eccleſiam, quæ eo loco eſt, antequam ad hoſpitium diuertat, religioſe adeat, ſi poteſt: ubi ſupplex uel litanias, uel alias religioſas preces recitet.

Ne ijs etiam ſe adiungat in uia, qui dum iter faciunt, prophanis cantionibus, cytharis, alijsue muſicis inſtrumentis utuntur.

Abſtineat item ipſe, a prophanis canticis, colloquijs eiuſdem generis, quorum uſu, pietatis, in peregrinatione ſuſcepta, ſtudium refrigeſcit: pſalmis, hymnis, canticis, rerum diuinarum meditationibus, et ſpiritualibus ſermonibus, ſi comites habet, quibuſcum loquatur, corporis, uel animi laſſitudinem ſubleuet.

Ne itineris cauſa canonicas horarias diuini officij preces omittat: ac tum etiam ſtata de præcepto Eccleſiæ ieiunia ſeruet; niſi legitime excuſatus ſit.

Quotidie, ſi ſacerdos eſt, ubi poteſt, Miſſæ ſacrum faciat; ſi minus, Dominicis, et feſtis diebus id facere nõ omittat. Singulis uero diebus, ſiue ſacerdos, quando ipſe non celebrat, ſiue clericus, Miſſæ ſacro interſit.

Mane ſingulis diebus, priuſquã in uiam ſe det, præter officium diuinum debitum, preces etiam illas pie recitet, quæ itinerarium clericorum appellatur.

In omni denique itinere, quod ſanctæ peregrinationis cauſa ſuſcepit, eum ſe uita moribus, omniq. actione præſtet, ut pie, religioſeq. peregrinandi exemplum laicis præbeat. quorum ſi aliquem ſocium, et comitem habet, ſanctis peregrinationis exercitationibus, atque rebus ad ſalutem inſtruat.

Cum ad peregrinationis locum peruenerit, priuſquam ſancta loca uiſitet, confeſſario probato confiteatur; et Miſſæ ſacrum ſacerdos faciat, et ſacram communionem clericus ſumat. Totusq. ſuſceptæ peregrinationi intentus, non rerum nouarum curioſitates, non loci antiquitates, non quicquam aliud, a peregrinandi propoſito alienum, conſectetur; ſed, religioſa animi præparatione, loca ſacra, et ſanctorũ eccleſias uiſitet: quo uiſitationis ſtudio charitatis ardorem excitet.

Nec uero, ubi ſanctam peregrinationem abſoluerit, aliò longius uagetur.

A peregrinatione reuerſus, nos primum, aut Vicarium noſtrum cum litteris dimiſſorijs, quas ei dedimus, conueniat; ſanctaq. ſuæ peregrinationis teſtimonium ab ordinario loci, aut ſaltem a Præfecta Eccleſiæ afferat, ad quam, peregrinationis cauſa, iter ſuſcepit; niſi litteris noſtris dimiſſorijs alius nominatim exprimatur, cuius allato ſcripto id teſtatum facere debet.

Hæc ſingula capita ſacerdoti, clericoue peregrinanti præſcripta, quo accuratius ab eo ſeruentur; litteris dimiſſorijs, quas unicuique clericalis ordinis homini, peregrinationis cauſa concedemus, ab Cancellario noſtro aſcribi iubemus.

Laici etiam, antequam peregrinationem ſuſcipiant, Parochum Sacerdotem conueniant, a quo ſanctæ peregrinandi conſilium, capiant; et litteras habeant, ab Archiepiſcopo canonicas, ut canone expreſſum eſt; quarum etiam fide, teſtimonione eis liceat ubique, et cuiuis confeſſario ſacerdoti, ab Ordinario approbato, peccata confiteri.

Deinde benedictionem ab eodem Parocho petant: qui ſuperpelliceo, et ſtola indutus, illis bene precetur, et benedicat ſtatis religioſis precationibus, quæ, ex eccleſiæ inſtituto, peregrinis adhibentur.

Peregrinationem uero ſuſcipiant, ubi, primo rite confeſſi ſacram Euchariſtiam religioſe ſumpſerint.

Peregrinando omnia fugiant, quæ deuotionis ſtudium perturbant, aut impediunt: et illa amplectantur, quibus illud excitari ſolet.

Inſtent potiſſimum orationi, ſanctis meditationibus, pijs colloquijs: eleemoſinas, ſi per facultates poſſunt, largiantur; uitam emendent; morum grauitate, et Chriſtianæ pietatis officijs ſe in omni re conforment.

Ad ſacra loca, ubi primum uenerint, nihil aliud ſibi propoſitum habeant, quã, ut aut iubileum, indulgentiamue conſequantur, aut uota ſanctæ perſoluant, ab omni curioſitate, peccandiq occaſione abſtinentes. Itaque primo confeſſi, cum ſacram Euchariſtiam ſumpſerint tum religioſe ſanctorum ſtatas eccleſias uiſitent, ita ut ex ipſorum locorum admonitione maior affectus in ipſis exurgat ad acuendam charitatem: et ſanctorum, quorum auxilium implorant, orationibus adiuuentur.

Reuerſi à peregrinatione laici, primo parochum ſacerdotem, conueniant; a quo pro foribus eccleſiæ parochialis benedicantur, adhibitis, ex eccleſiæ inſtituto præſcriptis, ſanctis orationibus.

Decretnm. XXIIII.

De ſacerdotibus confeſſarijs, quos probatos, et in urbe, et in diœceſi, clero noſtro conſtituerimus, hoc decernimus, ut quos ſcilicet quotannis, ad cleri confeſſiones audiendas, a nobis delectos, et in tabella notatos, ei ſignificauerimus; eiuſdem cleri confeſſiones audiendi facultas illis ſit, quo ad alia eiuſmodi ſignificatio anno ſequenti per nos fiat.

Decretum. XXV.

Qvo diligentius Archiepiſcopo cleri in omni eccleſiaſtica diſciplina progreſſus conſtet; unuſquiſque ſacerdos, et cuiuſuis ordinis clericus de frequẽti Sacramentorum uſu, de functionibus, in eccleſia præſtitis, de lectionibus, ſtudiorumq. progreſſione, de ceteris exercitationibus ſibi præſcriptis, teſtimonium ab ijs ſingulis, a quibus ex præſcripto accipere oportuerit, ſingulis menſibus, uel alio ſtato tempore per Archiepiſcopum ſtatuendo, afferant; idq. ad conſtitutam rationem.

Decretnm. xxvi.

QVod de Punctatorum iureiurando per nos primo prouinciali concilio ſancitum eſt; id ab unoquoque punctatore, qui uel feſti diei, uel funeris, uel anniuerſariorum, uel proceſſionum, uel aliorum denique diuinorum officiorum cauſa, etiam in Collegiatis, conſtitutus ſit, in publico Synodi diœceſanæ cõuētu, quotannis præſtari decernimus: quo religioſius aſtrictus, debitam in munere ſuo obeundo diligentiam, cum fidelitate coniunctam, adhibeat.

Decretum. xxvii.

EX prouincialibus conſtitutionibus, ſicut aliquando clerum noſtrum urbanum, modo uniuerſum, modo partem ad nos conuocare debemus; quo diligentius, et eius in omni eccleſiaſtica diſciplina progreſſus cognoſcamus, et quæ ad rei eccleſiaſticæ diſciplinæ pertinentia, pro ratione officij noſtri moneamus: ita certos dies, præterquam quòd aliquando per annum, prout expedire cenſuerimus, ad nos accerſemus, ei præſcribendos cenſuimus, quibus tanquam nominatim conuocati ſinguli, pro ordinum ratione, infra conſtituta, in Archiepiſcopales ædes quotannis ad nos conueniant.

Primo omnibus, et ſingulis, tum Metropolitanæ, tum collegiatarum eccleſiarum, quæ in urbe ſunt, canonicis diem ſecundum Ianuarij; parochis urbanis tertium; reliquo uniuerſo urbis clero quartum eiuſdem menſis diem conſtituimus: quo præſcripto die ſinguli, prout iuſſimus, in ſacello noſtro Archiepiſcopali adſint. Sin autem dies Dominicus, aut Epiphaniæ uigilia incurrerit, in qua officium ueſpertinum ſolẽniter fit; id alio die, proximo feriali præſtent, pro ordinis ratione præſcripta.

Hebdomada præterea, quæ octauam Corporis Domini ſequitur; alia item hebdomada, Aduentum Domini proxime præcedenti, ijdem, ut ſupra, præſcripta ordinum ratione, ad nos conueniant.

Si quo autem die id præſtare debent, ſolemnis officij, aut feſti diei celebritas inciderit, id poſtero feriali, aut non ſolemni die, præſtent.

Decretum. xxviii.

CVm minorum ordinum functiones a clericis ſolũ, pro ordinum, in quibus conſtituti ſunt, ratione præſtari debere, Tridentina Synodus ſancte decreuit; tum hoc a canonum ratione, ab eccleſiaſticæq. diſciplinæ inſtitutis, atque optimo uſu longe abhorrẽs eſt, ea eccleſiaſticarum functionum munera, a laicis hominibus aliquando obiri: idcirco nos pro noſtri paſtoralis officij cura huic rei, quantum poſſumus, aliqua ratione in noſtra diœceſi prouidendum cenſuimus. Vbi igitur Capitula, monaſteria, uniuerſitates, ſodalitateſue, collegia item cuiuſuis generis, ac alij præterea quiuis homines, laicum cuſtodis, aut monachi uel alio nomine, certis etiam olim, huic muneri attributis bonis, fructibus, redditibusue, aut alio quouis modo, nominaue conſtituta mercede, habere, adhiberene ſolent, qui eccleſiam uerrendam curet, campanas pulſet, lumina accendat, ac deferat, aliaſue eiuſmodi eccleſiaſticas functiones obeat; aut alius cenſus eſt, qua uis ratione huic ſuſtentationi attributus; eius laici hominis loco clericus deligatur, qui pro ratione ordinum minorum, quos ſuſceperit, earum functionum munus obeat: atque is conſtitutam illam mercedem, aut attributos fructus, redditumue capiat: qui, ſi ſatis non ſit, illa, uel Capitula, uel monaſteria uel alij ut ſupra, ad quos ullo modo pertinet, quod deeſt, ſuppleãt. In Miſſæ etiam ſacro, non laicus, ſed clericus, qui altari miniſtret, ſemper adhibeatur.

In omni igitur parochiali eccleſia illum talem parochus habeat, ut eſt prouincialibus noſtris concilijs præſcriptum.

Quibus uero in capellis, altaribuſue, quocunque, uel tituli, uel deuotionis, et legati nomine, Miſſæ ſacrum fit; certum item aliquem clericum, qui ſacerdoti, ſacrum facienti, inſeruiat, ſuſtentari iubemus: ubi non ſodalitates, non eccleſiæ, eccleſiaſticaue fabrica, aut locorũ piorum curatores, neque alij ſunt, qui hoc clericalis ſuſtentationis munus ibi præſtare ultro uelint; aut, qui iure debeant, pro earundem cappellarum, altariũue ratione præſtetur; ſi ex tituli nomine in ijs ſacrum fit, eorum ſumptibus, qui titulum gerunt; ſi ex legato, cuius certa ſumma ſit, mercede ex eo detracta, ſi ex deuotione, aliaue nomine, illorum impenſis id præſtare mandamus, quorum nomine illud Miſſæ ſacrum fit; ſiue locorum piorum homines illi ſint, ſiue ſodalitates, ſiue uniuerſitates, ſiue priuatus aliquis. Si uero capellæ, altaris, aut legati cenſus uſque adeo exiguus, ac tenuis eſt, quo clerici ſuſtentandi onus ſuſtentari nõ poſſit; ea ratio ineatur, ut contributione undique ex ijs capellis, altaribusue, quæ in eadem eccleſia, uel parochia finibus sunt, facta, huic clerici ſuſtentationi ſatisfiat. Quod ſi, ne hac quidem ratione, huic rei conſultum eſſe poteſt; ij, quorum intereſt, ad nos quam primum deferant, ut alia ratione prouideamus.

Sin autem, neque Parochus, pro parochialis eccleſiæ tenui reddito, clericum, ſibi in altari miniſtrantem, ſuſtinere poteſt; neque alij ſunt, qui ſuſtentent, populi ſit, totam ſuſtentationem, aut partem, quæ ad eam deeſt, ſubminiſtrare.

Quibus autem clericis ita, ut ſupra prouiſum erit, pro ratione minorum ordinum, quos ſuſceperint, eccleſiaſticas functiones ijs in eccleſiis, ubi ſuſtentationem capiunt, ipſi præſtẽt. Quibus uero in eccleſiis tribus poſt huius decreti promulgationem mẽſibus, clericus eiuſmodi non ſit, decenti habitu indutus, qui ſacerdoti ſacrum facienti miniſtret, quiq. eccleſiaſticas minorum ordinum functiones, illarum eccleſiarum uſui, et cultui neceſſarias, obeat; in ijs a nullo Sacerdote celebretur; niſi huius rei facultatem nominatim, ſcripto expreſſam, a nobis impetrarit.

Clericus ne Sacerdoti in altari ante miniſtret, quàm in illius miniſterij functione rite inſtructus ſit, et ab eo probatus, quem in ſingulis urbis regionibus, et in unaquaque

quaque plebe cærimoniarum muneri, ex ſecundi prouincialis Concilij decreto, præfecimus.

Quicumque autem eccleſiaſticum aliquod beneficium clericatus nomine obtinet; is cum cætera munera, eidem clericatui debita, præſtet; tum in ea eccleſia parochiali, in qua, aut intra cuius fines illum clericatum habet, clericum ſe gerat: et quæ clerici functiones ſunt, illas, ut par eſt, obeat. Si uero iuſtam, legitimãq. excuſationem habet, quamobrem ibi debita ea munera ipſe per ſe obire non poſſit; clericum alium clericatus fructibus ſuſtineat, atque adhibeat, qui partes clericalis ſui muneris ibidem pie ſeduloq. exequatur.

Nec uero eccleſiaſticus homo, Cantoris, Sacriſtæ, Cuſtodis, Clerici, in Miſſæ ſacro miniſtrantis, munus, aliãue eccleſiaſticã functionem in quauis eccleſia ſuſcipiat; niſi illius uniuſcuiuſque muneris, in ea eccleſia gerendi, a nobis facultatem ſcriptam, quotannis renouandam, uita etiam ac moribus, a nobis probatus, impetrarit. Qui aliter ſuſceperit, obieritue, qui item aliter, quàm præſcriptum eſt, conduxerit, aut receperit, pro modo culpæ arbitratu noſtro mulctabitur. De organiſta item, uel laico, uel eccleſiaſtico homine, idẽ ſtatuimus.

Decretum. XXIX.

QVod prouincialis primi Concilij conſtitutione per nos, ut Cantores Clerici adhibeantur, decretum eſt; id Præfecti eccleſiarum, Capitula, collegia quæcumque, ſodalitates, ceteriq. omnes, ac ſinguli, ad quos quouis modo ſpectat, et in Miſſæ ſacro, et in funeralibus, et in proceſſionibus, et in diuinis alijs officijs ſeruent diligenter.

Si uero clerici deſunt, qui cantorum in illis officijs partes præſtent, laici propterea homines, quibuſdam in locis, aliquando ad id munus neceſſario aſciſcendi uidentur; ne illi conducant, aſciſcantue, neque conduci, aſciſciue patiantur. Nec uero cuiquam laico homini partes, officiumue Cantoris, aut muſici in ulla quauis eccleſia, aut in ullis ſupra præſcriptis officijs, ſuſcipere, aut obire liceat; niſi is eius rei facultatem, ſcripto quotannis renouatam, a nobis, aut ab eis, quibus id curæ dederimus, uita, et moribus ante probatus, impetrarit. Quam facultatem qui non habuerit; una cum eo clericalis ordinis homo ne muſicis canat.

Dum hoc cantorum officium in eccleſia obeunt, ſuperpellíceo decenti, habituq; clericali, ad noſtrorum Conciliorum præſcriptum utantur; ita ut caligis, camiſeijs, non ad collum, neque ad manum criſpatis, clericali more induti, et ueſtitu ipſo, et uita moribus clericalem modeſtiam præſeferant.

Ab hoc autem decreto, quod ad clericalem habitum attinet, eos qui non mercedem, uel eleemoſynam inde capiunt; ſed deuotionis ſolum ſtudio, aliquando eam in eccleſiis operam nauant, excipimus; modo tamen ipſi quoque uita, et moribus a nobis, uel ab ijs, quos conſtituerimus, ſcripto probati ſint.

Quicumque contra, quàm præſcriptum eſt, laicum hominem ad cantoris, muſiciue officium adhibuerint, adhiberiue, aut aſciſci permiſerint, quiq. contra item cantoris officium ſuſceperint, obierintue, pœnam ſubeant, noſtro arbitrio irrogandam.

Nec uero Regularis, extra ſuam eccleſiam, ad cantoris officium adhibeatur, niſi de ſuperioris ſui conceſſu, et facultate, a nobis ſcripto impetrata: et ſuperpelliceo indutus, id munus præſtet.

Decretum. XXX.

QVæcumque facultas Miſſæ ſacrum faciendi, deinceps per nos concedetur, nullius momẽti ſit, atque omnino reſciſa; ſi qui impetrarit, non expoſuerit, quo alio præterea munere ipſe aſtrictus ſit, in ſua, aut aliena eccleſia, Miſſam celebrandi, quouis uel parochialis eccleſiæ, uel capellæ, uel legati, aliouе nomine; ei quantum item eleemoſynæ inde quouis nomine capiat: idq. omne nominatim, ac ſigillatim facultatis litteris expreſſum ſit.

De eleemoſynis uero, Miſſarum celebrationi oblatis, in capſula deponendis, pro rationeq. diſtribuendis, in alia Synodo diœceſana ſancitum eſt. Sed quoniam ſæpe fit, ut eleemoſynæ oblatæ, quam pro rata, proq. præſcripta ratione diſtribui oportet, ſumma longe maior ſit, quàm Sacerdotum numerus, qui ex pia offerentium uoluntate, Miſſæ ſacrum facere poſſint; hoc decreto mandamus, ſi quo die uel præ paucitate Sacerdotum, uel præ anguſtia temporis, non potuerint pro uoluntate, et pietate eorum, qui obtulerint, proq. ſuſcepto onere Miſſæ celebrari, id alijs diebus omnino ita præſtari, ut eleemoſyna pro rata ad præſcriptum Sacerdotibus diſtributa, qui eo die Miſſæ ſacrum ibi fecerint; reliqua conſeruata, in eos Sacerdotes ex conſtituta ratione conferatur, qui, alio tempore in eandẽ eccleſiam euocati, Miſſas celebrarint, ad explendam, atque exequendam eorum, qui eleemoſynas dederint, piam uoluntatem.

Decretum. XXXI.

VBi ad aliquam eccleſiam, publice ſupplicandi cauſa, proceditur, ibiq. ſupplicatione abſoluta proceſſio dimittitur: ne clerus tum a ſtata ea eccleſia diſcedat; niſi peractis a clero Mertopolitanæ eccleſiæ de more ſacrarum precum officijs, atque orationibus.

Decretum. XXXII.

QVæ Synodo altera diœceſana de oblationibus, quæ Metropolitanæ noſtræ eccleſiæ fiunt, per nos præſcripta, ſancitaue ſunt; eadem, in omni noſtra diœceſi, præſtari, planeq. ſeruari iubemus, ubicunque oblationes cuiuſuis generis eccleſiis fiunt.

Vicarij autem foranei, Rectoriſq. eccleſiæ, cui offertur, curæ ſit, uidere, ne contra fiat, quam in ea Synodo iuſſum eſt.

Decretum. XXXIII.

AD funerale officium, cui Regularis, pro cura, quam gerit, munere, aut alia quauis ratione intereſſe non debet, ſi clerici fuerint ſeculares, qui ſatis,

ſint,

ſint, ne Regularis aliquis, niſi collegiatim uocetur; cum præſertim eiuſmodi officium, quod ritu Ambroſiano ſit, aliquando, adhibito diuerſi ritus ſacerdote, perturbetur.

Si uero Regularis, pro cura parochialis, alteriusue eiuſmodi rei ratione interdum, non collegiatim funus obibit; in eo, ut reliquus clerus, decenti ſuperpelliceo indutus ſit. Idem in proceſſionibus, ſynodis, alijsq. publicis eccleſiaſticis functionibus, actionibusue præſtet, quas obire debeat.

Decretum. XXXIIII.

ANniuerſariæ ſtatæ exequiæ certis conſtitutis diebus agantur. Si quibus uero diebus agi debent, per ſancti alicuius celebritatem, officiue rationem, aut per funerale hominis, proxime defuncti, officium agi non poſſunt, die proxime præcedenti, quo poſſunt, agantur, fiantue. Certus præterea liber conficiatur, quo anniuerſariæ exequiæ illæ notentur, quo die in ſingulos annos et quibus, quotue ſacerdotibus adhibitis, celebratæ ſint.

Quibus pallijs altaria ornantur, ne ad tumulos, quas tũbas uocant, in officijs funeralibus, ullo modo illa adhibeantur.

Decretum. XXXV.

ALtaria ubique in omni eccleſia inſtaurentur neceſſarijsq. ad eorum cultum, et Miſſæ ſacrificium indumentis, atque ornamentis inſtruantur; cancellis ferreis, aut marmoreis, aut ſaltem, ſi minus per facultates fieri poteſt, ligneis circumſcpiantur; idq. omne ad præſcriptam noſtram formam.

Hoc autem per eos præſtetur, quibus ex fundatione, alione iure, onus eiuſmodi potiſſimum impoſitum eſt. Si nulli ij ſint, altarium eorundem cenſu, legatoue, ſacri in ijs faciendi cauſa relicto, fiat.

Si uero ſatis inde non eſt, uel nullus cenſus; moneantur, qui in illis aliquod ſibi ius eſſe perſuadẽt, ut præſtent, aut ſuppleant; ſiue uniuerſitates ſint, aut ſodalitates, ſiue eccleſiæ, eccleſiaſticæue fabricæ, uel piorum locorum curatores, ſiue fundatorum, aut inſtitutorum hæredes, ſucceſſoresue, ſiue quiuis alij. Sin autem neque ij ſint, qui hoc præſtare debeant, neque qui ſponte uelint; tunc id plane fiat eorum impenſis, ad quos reliqua inſtauratio, et ornatus Eccleſiæ pertinet. Quod ſi quatuor poſt huius ſynodi promulgationem menſibus minus præſtetur, ut præſcriptum eſt; neque ſint, qui iure ad id compelli poſſint: illa altaria amoueri iubemus, eorum iuribus, et oneribus, per nos ad maius, aliudue altare eiuſdem eccleſiæ, aut intra parochialis eccleſiæ fines poſitum, translatis; quod debito apparatu, ornatuq. neceſſario inſtructum ſit; aut commodius pro cenſus ratione inſtrui poßit; idq. niſi, uel huic incõmodo, aliter iuſſu noſtro, occurratur; uel hoc magis expedire cenſuerimus, at, quorum altarium exiguus cenſus ad id præſtandum, et reliqua onera, eiſdem adiuncta, ſuſtinenda, ſatis non eſt, eorum oneribus omnino, aut in parte, per aliquod temporis ſpacium ſubleuatis, huic inſtaurationi, apparatui, et ornatui, ad ea munera pertinenti, ſatisfieri decernimus.

Decretum. XXXVI.

IN eccleſia cum omnia honeſtè, et ſecundum ordinem fieri oportere, beatus apoſtolus Paulus moneat; ea uetus fuit, non ſine aliqua multiplici præterea myſteriorum ſignificatione, conſuetudo inſtituta, ut in templo Dei ſeparatim à fœminis uiri eſſent. Quod inſtitutum, cum ad pietatis Chriſtianæ cultum fidelibus prodeſſe compertum ſit; tum eiuſmodi eſt, quo intermiſſo, ſæpe grauium Dei offenſionum occaſio ſuborta eſt. Quare uniuſcuiſque eccleſiæ Rectoris cura ſit, ut illi in parochiali eccleſia, loco à mulieribus diſtincto, ubi commode fieri poteſt, ſemper ſint. Quibus uero in eccleſijs, uel ſtationes fiunt, uel indulgentiæ celebrantur, uel dies feſtus, aliquidue aliud agitur, cuius cauſa frequens populi concurſus eſſe ſoleat, in illis ea ſeparationis, diſtinctionisue ratio ſeruetur, ut panno longe per eccleſias obducto, quo partitio fiat, aut alia ratione, nobis probata, in unam partem uiri, in alterã fœminæ ad orandum conueniant.

Decretum. XXXVII.

ARma, uexilla, trophæa, aliaq. uictoriæ monumenta, ſepulcra, quamuis inania, in ſublimi loco collocata, aut è parietibus prominentia, quæ ab eccleſiis amoueri decreto prouinciali iuſſimus, e cœmeterijs item, et ſacris alijs locis, amoueantur. Nec uero ijs ipſis locis in poſterum exædificentur, collocentur, affigantur, aut ſuſpendantur.

Decretum. XXXVIII.

DEcimas, eccleſiaſticis hominibus debitas, de quibusuis fructibus, frugibusue, etiam antequam illæ ad areas, domumue non aſportatæ, dum adhuc in fundo, uel in ipſis paleis ſunt, exigi licere declaramus ac decernimus. Licere item ſtatuimus, et declaramus, ſi id illi maluerint; eorundem fructuum, frugumue deſcriptionem, æſtimationemq. fieri illos curare, proq. illius æſtimationis ratione exigere.

Primitias item, quibus in locis eæ ſoluuntur, ab hominibus tum nobilibus, tũ ignobilibus, et ruſticis, hominibus ſolui debere ſancimus, ac iubemus idq. ad ſummæ, ex communi illius loci conſuetudine, diuturnoq. uſu comprobatæ rationem.

Qui uero à decimarum ſolutione, alicuius uel priuilegij, uel cauſæ prætextu, ſe immunes eſſe putant: ijs, ex tertij Concilij decreto, ut certum tempus præſcribamus, quo aut priuilegium, aut cauſam afferant immunitatis ſuæ, duorum menſium ſpacium conſtituimus: quo præſcripto tẽpore ſi nihil, quod releuet, attulerint, illas ſoluendi iure aſtrictos eſſe decernimus, niſi aliqua iuſta cauſa, qui cauſæ iudex fuerit, tempus cõſtitutũ prorogandum cenſuerit.

Idem de eo ſtatuimus, qui a primitiarum ſolutione immunem ſe eſſe putat.

De-

Decretum. XXXIX.

QVoniam ſape ob corruptas, imperfectasq. decimarum inueſtituras, quæ ab eccleſiaſticis hominibus fieri ſolent, paſſim ipſa decima malitia hominum, uel ignorantia, ſupprimuntur, aut amittuntur, uel ſaltem diminuuntur, non ſine magno animarum periculo, et eccleſiarum detrimento: idcirco huic rei occurrere nos cupientes, decernimus in poſterum, eccleſiaſticis hominibus, ius decimandi habentibus, inueſtituras earum facere non licere, niſi et decimarum, quæ eccleſia debentur, expreſſa quantitate et qualitate, et pacto nominatim, explicateq. adiuncto, ut ea ſcilicet decima integra, et in ipſis etiam agris, pro earum modo, ac ratione, in inſtrumenta inueſtituræ deſcribenda, ab conductore, uel emphyteota exigatur; ac etiam alia pactione, eidem inſtrumento adiecta, ut quicunque decimam ſoluere recuſarint, eorum nomina ipſe emphyteota, aut conductor, eccleſiaſtico homini inueſtienti, ſcriptis ſtatim deferat; ut contra recuſantes iure experiri, et agere poſſit. Si contra, quàm præſcriptum eſt, inueſtitura contrahitur, nulla ſit, nulliusq. roboris, pœna etiam inueſtienti arbitrio noſtro irroganda.

Id uero, niſi aliter inueſtiendi facultas ſcripto a nobis permiſſa ſit.

Decretum. XL.

BOnorum eccleſiaſticorũ locatio ſchedulis, publice de more propoſitis, ſemper fiat; niſi eam aliquando ſecus fieri, facultate ſcripto a nobis impetrata, permiſſum ſit. Sin aliter fiat, nulla locatio ſit: et qui ſecus locarit, pœna mulctetur arbitratu noſtro.

Decretum. XLI.

SAepe ſit, ut, qui in eccleſiis dignitates, canonicatusue obtinent, præbendarum ſuarum, quarum tertia pars, ex Tridentinis decretis in diſtributiones conuerſa eſt, prædia, bonaue minoris locent, aut minoris locata diſſimulent, idq. omne in fraudem, uel Capitulorum, uel piorum locorum, ad quæ illis in choro non præſentibus, aut non inſeruientibus, ea pars eiuſdem Concilij auctoritate pertineret; nos, ut quorum intereſt, indemnitati conſulamus, hoc edicimus, atque decernimus, ut ne prædiorum bonorumue, ad eiuſmodi dignitates, canonicatuſue pertinentium, locatio, et ſchedulis publice de more propoſitis, et præterea, de Capitulorum, locorumue piorum, quorum in ea tertia parte ius eſt, aut de uirorum ab eis, aut ab Archiepiſcopo delectorum, aſſenſu fiat. Si contra locatio fiet, reſciſſa, irrita ac nulla plane ſit; pœna itidem ei, qui contra locanit, propoſita, arbitrio Archiepiſcopi irroganda.

Decretum. XLII.

VT eccleſiaſticorum bonorum conſeruationi conſulatur, ac ſimul fraudi occurratur; nos prædiorũ eccleſiaſticorum à parẽtibus cõſanguineisq. clericorũ, beneficia eccleſiaſtica obtinentium, qui minori ætate ſunt, adminiſtrationem ſuſcipi, geri, eiſdemq. per ipſos minores clericos committi interdicimus; niſi et cauſa ab Archiepiſcopo cognita, et facultate, ab eodem ſcriptis impetrata. Alioqui contractus, quicunque, ab illis in ea adminiſtratione initi, ſint irriti, reſciſſi, ac nulli omnino; et pœna arbitratu eiuſdem Archiepiſcopi irroganda ei, qui contra adminiſtrarit, adminiſtrationemue ſuſceperit, geſſerit, aut qui commiſſerit.

Decretum. XLIII.

QVi locorum piorum ſumptibus gratis aluntur, curanturue, aut inſtituuntur ad literarum, aliarumue artium diſciplinam: ratio poſtulat, pietatis ſtudijs, atque exercitationibus, eos præ ceteris deditos eſſe, eorumq. precibus animas illorum adiuuari; à quibus illud ſubſidij relictum eſt ad eiuſmodi pij inſtituti ſubſtentationem. Quare illud eorum locorum curatores, uel præfectos, ac Sacerdotes præſertim, qui in ijs ſpiritualem curam gerunt, monemus, ut ab ijs, qui ibi aluntur, ſi litteras norint, ſtatas de B. Maria Virgine preces horarias, ſi rudes ſint, ſaltem inſtitutam illam certis ſalutationum Angelicarum calculis orandi rationem, ſcilicet de B. eadem Virgine coronam in ſingulos dies pie præſtari, ſedulo curent.

Decretum. XLIIII.

VT pijs uniuſcuiuſque generis diſtributionibus, quas in diœceſi, uel ex ultima uoluntate, uel ex conſuetudine, aliaue ratione quis præſtare debet, ſatisfactum eſſe nobis conſtet, prout prouinciali concilio per nos decretum eſt, eam rationem præſcribimus, ut quod uel ab uniuerſitatibus, uel a ſodalitijs, uel a quouis alio homine, eleemoſynæ nomine, aut aliàs pie in pauperes loci, aut in ſingulos uniuerſitatis homines, aut in familias erogandum, diſtribuendumue eſt, quicquid illud ſit, adhibitis duobus uiris, per uniuerſitates delectis, Vicarijq. Foranei noſtri iudicio probatis, et parocho, in opera pietatis præſcripta erogetur, & conferatur.

Cuius erogationis, et diſtributionis ratio, tum in præcipuum certum librum referatur, notato die, menſe, et anno, eorundemq. ſubſcriptione adhibita. Qui deinceps aliter, quam hoc decreto conſtitutum eſt, ſe diſtribuiſſe aſſeruerit, cogatur tamen re ipſa ad præſcriptum diſtribuere, niſi integram diſtributionem præſtitiſſe legitime probabit.

Decretum. XLV.

quod uberius, et diſtinctius explicatum, in concilium etiam prouinciale quintum mox ſupra relatum eſt.

MAgno diuinæ miſericordiæ munere, in uſum ex decreto Tridentino reuocata, illa anniuerſaria Synodi diœceſanæ actione, quæ ſanctorum Patrum inſtitutis olim introducta, uberrimos in omni diœceſi fructus perpetuo attulit; illud paſtoralis ſollicitudinis officium nos admonet, ut cum uſui, tum rationi illius Synodi, in diœceſi noſtra quotannis celebranda,

con-

conſulamus.

Primo igitur Synodi diœceſanæ, iuuante Domino, quotannis ineundæ, de moreq. celebrandæ, diem certum ſtatuimus, et decernimus, feriam ſcilicet quartam hebdomadæ, quæ a Paſcha Reſurrectionis Domini tertia eſt. Id uero, niſi ſtatam, uel pro dierum feſtorum in eam feriam, hebdomadamue, incidentium, celebritate, uel pro alia temporum, et cauſarum ratione aliquando alio tempore celebrandam eſſe, Archiepiſcopali auctoritate indictum ſit.

Eius autem conſtitutæ Synodalis diei, atque adeo Synodi diœceſanæ indictionem, quæ deinceps, ex ueteri conciliorum exemplo, in ipſis ſingulis Synodis ab Archiepiſcopo fiet omnino ratam, et firmam eſſe uolumus, tantumq. roboris habere hoc decreto ſancimus, quantum illa Synodi diœceſanæ ratio habet, quæ edicto publico adhibetur. Quamobrem propoſitis pœnis, canonum iure ſancitis, uniuerſos, et ſingulos qui Mediolani, in diœceſiq. beneficia cuiuſuis generis eccleſiaſtica, etiam quæ ſine ulla cura ſunt, obtinent, quiq. ſacris item ordinibus initiati ſunt, eos præterea omnes, tum ſæculares, tum regulares clericos, qui quouis iure, uel conſuetudine noſtræ diœceſanæ Synodo intereſſe debēt, in Metropolitana noſtra eccleſia ſummo mane, præſentes adeſſe ad eam diem iubemus, quā quotannis Synodo ineundæ celebrandæq. certam ſtatamq. hac conſtitutione decreuimus, prout in ſingulis Synodis indicetur.

Nec uero quicunque adeſſe debent, eorum nomine alij, ſed ipſimet adſint; niſi iuſta, legitimaue cauſa impediti ſint, quam nobis probent. Qui aberunt, aut alia ratione contumaces erunt, ex canonum ſanctionibus debitas ſubeant pœnas.

Certam illam Synodi ineundæ, atque habendæ conſtitutam diem in Calendarium anniuerſarium loco ſuo referri; Synodalemq. diem notari decernimus; eandēq. diem in Epiphania Domini ab Archidiacono in Metropolitana Eccleſia, cum in Miſſæ ſacro ſolemni populus frequens eſt, poſt Euangelij recitationem de ſuggeſtu, ut moris eſt, unà cum Paſchæ Reſurrectionis Domini denunciatione indici, ſignificari, et denunciari iubemus.

Ante ſtatam Synodi diem per menſem, quinta quaque feria in Miſſæ ſacro, ſi quatrageſima eſt, oratio de Spiritu ſancto dicatur; alio autem tempore de eodem Miſſæ ſacrum fiat, ceteraq. præſtentur, prout ſecundo prouinciali Concilio ſancitum eſt.

Synodalem hanc actionem, aliquot ante diebus, per parochos populo denunciari mandamus; eorumq. uniuſcuiuſq. officium ſit, parochialis ſuæ eccleſiæ homines docere, tum quàm ſanctum, ſalutareq. ſit Synodalis diœceſanæ actionis inſtitutum; tum quam ob cauſam quotannis ea actio ſuſcipiatur. Quo de genere editas, a nobis litteras, Parochus ſuo quiſque populo, cum in Miſſæ parochialis ſacro is frequens adeſt, accurate legat; cui muneri adiungat hoc etiam paternæ cohortationis officium, quo non modo illum excitet ad frequentius orationis ſtudium, Synodalibus illis diebus adhibendum, ſed etiam ad id ſingulos inflammet ut die Dominico, ſtatam Synodalem diem antecedente, uere pœnitentes, et confeſſi, ſacram communionem ſumant; hoc præcipue precantes, ut quæ ad eorum ſalutem pertinent, Dei auxiliante miſericordia, per nos in Synodo diligenter ſancteq. agantur.

Quo puriores autem eccleſiaſtici ordinis homines, qui in Synodo adeſſe debent, ad eam actionem, quæ religioſam animi præparationem ab illis depoſcit, conueniant, omnes, et ſingulos eos, Dominico illo die Synodum præcedente, peccata primum confeſſos, non ſolum Sacerdotes Miſſæ ſacrum facere, ſed reliquos ſingulos cuiuſuis ordinis clericos ſanctiſſimam Euchariſtiam ſumere iubemus.

Idemq. omnes ij ſummo mane, ex decreto primæ Synodi diœceſanæ, præſtent.

Antequam ſtata Synodi dies ueniat; et Mediolani ij, quibus id cura Archiepiſcopus dederit, et in diœceſi Vicarij Foranei, et Parochi præterea, tum urbani, tum diœceſani, ut ipſi Archiepiſcopo adiumentum afferant diligenti aliqua earum rerum indagatione, ac relatione, quibus per eum conſuli, aut prouideri, in Synodo præſertim oportebit, hæc quæ infra generatim, uel uniuerſe mox præſcribentur, ſedulo uideant, ac notent; ut omnia ad præſcriptam ab eo rationem, et normam, tum litteris, tum coram, conſtituto tempore, deferant.

Primo igitur ij omnes pro ſuorum quique munerum, officiorumuè ratione, et cura diſpiciant, quæ cleri ſit in clericalis uitæ moribus progreſſio; quæ in uita ſpirituali diſciplina; et quàm ſollicitum in diuinorum officiorum cultu ſtudium; quam diligens in eccleſiaſticis functionibus obeundis ſollicitudo; quæ etiam, et quam frequens in litterarum exercitationibus cura; qui in earum ſtudijs progreſſus item.

Vicarij autem Foranei, et huius muneris in urbe præfecti exquirant, qui præterea parochorum in primis Zelus in animarum ſalute procuranda; quæ in ſacramentis miniſtrandis ſedula diligentia; quàm frequens in paſcendis uerbo Dei fidelibus officium; quæ denique in omnibus parochialis muneris partibus uigilantia, quæue aſſiduitas.

Deinde ij omnes, et ſinguli pro ſui officij munere inueſtigent, quæ populi in chriſtianæ caritatis operibus exercitatio; quàm religioſus feſtorum dierum cultus; quam pia in eccleſiis conuerſatio, quæ in doctrinæ chriſtianæ ſcholis frequentia; tum de alijs pijs ſodalitatibus diſquirant; tum denique de reliqua omni eiuſdem populi diſciplina, et in uia Domini progreſſu.

Post uideant, qui ſingularum eccleſiarum, præſertim parochialium, ſtatus; an ſi quæ inſtaurationem deſiderant, an debito cultu fraudentur; an ſacris ueſtibus, ornamentis, ſupellectileq. eccleſiaſtica, ad cultū neceſſaria, inſtructæ ſint; an denique ulla ex parte incultæ.

Poſtremo, an ſi quæ ſunt, prouincialium, diœceſanarūq. Synodorum decreta, edicta, uiſitationum præſcripta, aliaue Archiepiſcopalia iuſſa, quæ executionem non habeant; quid item impedimenti, aut difficultatis, aut

denique

denique cauſa ſit, quamobrem eorum executioni non ſit locus.

Id autem omne, quod ad executionem attinet, notent, tum ijdem præfecti, tum Vicarij foranei, tum parochi, aliiq. qui eccleſiaſtica beneficia obtinent, prout eorũ uniuſcuiuſque in illis exequendis partes ſunt.

Cum autem Synodalis dies prope adeſt, Vicarij foranei, pridie illius diei adſint ſummo mane in ædibus Archiepiſcopalibus: eoq. ipſo die quam primum Archiepiſcopo nomina, et cognomina tradant, eaq. ordine deſcripta, ſacerdotum, et clericorum ſingulorũ, qui ad Synodum conueniunt, rurſusq. illorum, qui non conueniunt, cauſis ſigillatim item deſcriptis, quamobrem Synodo non adſint.

Idq. præter officium legitimæ excuſationis, quam, qui abſunt, Archiepiſcopo afferre, et probare debent.

Hoc ipſum, triduo ante eum Synodalem diem, qui ab Archiepiſcopo in urbe regionibus ſunt præfecti, præſtent, de ſuæ quique regionis clericis.

Singuli autem Sacerdotes, ceteriq. clerici, qui canonicarum horarum officium præſtare debent, Breuiarium, et Calendarium anniuerſarium, nuper editum, cum ad Synodum uenerint, afferant; et utrunque initio notatum ſit nomine, et cognomine poßidentis.

Iidem uero, ne in itinere quidem, quod Synodi cauſa Mediolanum facturi ſunt, à clericalis uitæ diſciplina, ſacerdotali morum grauitate, noſtris decretis præſcripta, diſcedant.

Vbi Mediolanum uenerint, ne ad cauponas, ſed ad amicorum, ſi quos habent, præſertim eccleſiaſticos homines, neceßitudine, familiaritate, aut aliquo hoſpitij iure coniunctos, domicilia diuertant: tumq. deinceps ſtatim ad eum ſe conferant, quem clericalis hoſpitij præfectum conſtituerimus: eiq. chyrographum dent, quo ſuum quique nomen inſcribant; notentq. hoſpitij locum, et hoſpitem, apud quem diuerterunt. Si uero quis neminem certum hominem habet, apud quem diuerſetur: primo eundem Præfectum adeat, qui certum Eccleſiaſtici hoſpitij locum attribuet.

Cum autem clericalis ordinis homines omni tempore alios uitæ exemplo ad uirtutem inflammare debeant; tum maxime, cum Synodales actiones habentur, ita ſe gerãt in uerbo, in cõuerſatione, in charitate, quemadmodum Apoſtolus monet, ut, cum eos poſuerit Deus in acquiſitione ſalutis, atque in ædificationem, officij ſui memores, ambulent digne Deo, ſancteq. ſicut decet miniſtros myſteriorum Dei, uiuant.

Nec uero, ut plerique ſolent, cum Mediolani ſunt, per plateas uagentur, aut præ curioſitate, hac atque illac circumcurſent; ſed ad cauſam, ob quam conuocati ſunt, tota animi cogitatione tunc attenti, in eo uerſentur, ut, et nobis in ea actione, puris, caſtiſq. precibus auxilium et ſibi, et populis ſalutarem inde fructũ ferant.

Qui Sacerdotes ſunt, ſingulis diebus, quibus Synodalis conuentus habetur, ut altera Synodo iuſſum eſt, Miſſæ ſacrificium celebrent, facientes obſecrationes, orationes, et gratiarum actiones, poſtulationes pro ſancta eccleſia Dei, pro ſummo Pontifice, pro Catholico Rege noſtro, pro uberrimo Synodalium, et aliarum noſtrarum paſtoralium actionum fructu.

Pridie illius diei, quo futura eſt Synodus, ſub primam horam noctis in omni eccleſia Mediolani, ſolenni campanarum ſono ſignificatio detur Synodi, poſtero die inchoandæ.

Poſtridie, quæ ſtata Synodi dies eſt, ſummo mane, et ceteris deinceps Synodalibus diebus in Metropolitana Eccleſia, certis campanæ ictibus, ad Synodum clerus conuocetur: cuius etiam rei ſignificatio fiat tabella, cura Magiſtri cæremoniarum publice loco ſuo affixa, qua Synodalis ſeßionis certa hora indicatur.

Qua hora uniuerſi, et ſinguli, qui Synodo intereſſe debẽt, in eccleſia Metropolitana non raptim, ſed graui inceſſu conueniant: ubi conuenerint, loco conſtituto, ſuperpellicea, quæ munda, ac decentia ſint, aut alias ſacras ueſtes, pro Eccleſiaſtici beneficij, quod quiſque obtinet, ratione, induant; quibus recte, et decenter induti, inde ad ſtatum ſeßionalem locum, non turbulenter, ſed quiete, et, quoad eius fieri poteſt, bini ueniant, atque ordine conſideant.

Nec uero quiſquam mane, priuſquam conueniat, cibum capiat, ſed ieiunus adſit.

In loco igitur benedictionis conſidentes Domini Sacerdotes, et reliqui inferiorum ordinum clerici, ne uocibus obſtrepant; ne tumultibus rem Synodalem perturbent: ne confabulationibus operam dent: ſed hæc omnia, ceteraq. maxime caueant, quæ eccleſiaſticæ diſciplinæ, ſynodalis actionis dignitati, et loci uenerationi non conueniunt.

Cum autem de examinatoribus diœceſanis, ac de iudicibus cauſarum deligendis agetur, hoc in ſuffragijs ferendis ſinguli ſpectent, ut non humanis affectibus obſequantur; ſed Deo, conſcientiæ ſuæ, religioni, et Eccleſiæ utilitati, animarumq. ſaluti ſatisfaciant.

Quo tempore Synodus habetur, ne cuiquam Sacerdoti, clericoue Mediolano diſcedere liceat: niſi miſſione à nobis impetrata.

Abſoluta de more Synodo, et ſanctis acclamationibus factis, tunc omnes Sacerdotes, et clerici ſurgentes, cum reuerentia oſculum pacis à nobis accipiant, et ſibi inuicem dent, cum timore, et amore Dei. Quodq. ſancti oſculi ſignificatione oſtendunt, id re ipſa præſtent, ut coniunctiſſimis animis, concordiq. uolũtate, et pacis, atque charitatis ſtudio, quæcunque ſancita ſunt, ſollicite exequantur.

Decretum. XLVI.

QVo diligentius, atque adeo accuratius, et in urbe ij, quos unicuique regioni Archiepiſcopus præfecerit, et in diœceſi Vicarij foranei, muneris atque officij, ſibi commiſſi, partes exequantur; quo itẽ crebrius, ac uigilantius diœceſis ſtatus, cui aſſidua paſtorali ſpeculatione proſpiciendum eſt, exploratus ipſi Archiepiſcopo ſit, atque cognitus, cum ex omni alia ratione, tum ex eo, quòd illi certo anni tempore ad ipſum ſtudioſe referant, non ſolum quæ de Synodo

do diœceſana, decreto generatim uniuerſeq. praſcripta ſunt; uerum etiam quacunque ſigillatim, ac præcipue, pro temporum ratione idem Archiepiſcopus illis praſcribenda cenſuerit: nos in hoc genere ita conſultum eſſe uolumus, ut illi Mediolani, in diœceſiq. Vicarij foranei, in ſua quique regione commiſſa, præter illam in ſuo munere gerendo curam, ſuasq. frequētiores per annum uiſitationes, præterq. noſtram, et noſtrorum generalium uiſitatorum in uiſitando diligentiam, ipſi etiam ſingulari, accurata diligentiq. ratione uiſitationem concredita ſibi regionis cumulatius exactiusq; obeant; à die ſancti Martini, uſque ad diem feſtum Ordinationis ſancti Patris noſtri Ambroſii. Si quis uero uel pro regionis, quæ ſibi commiſſa eſt, magnitudine, uel alia cauſa, ad ſtatæ uiſitationis munus longiori tempore opus habeat; ei integrū, ac liberum ſit, aliquot ante præſcriptum tempus diebus uiſitationis ſuæ initium facere.

Vicarij autem foranei ſinguli, pro ratione, tum eo decreto generatim præſcripta, tum ab Archiepiſcopo ſigillatim præſcribenda, de regione, quæ uniuscuiusque eorum uicariæ curæ demandata eſt, ad eundem relaturi, Mediolanum quotannis in feria tertia hebdomadæ, ante dominicam in ſeptuageſſima penultima, duodecimo ſcilicet ante eius dominicæ celebritatem die, ſummo mane in Archiepiſcopales ædes ad illum conueniant. Id uero, niſi aliquando ob temporis, quod inter Epiphaniam, et Septuageſſimam incurrit, breuitatem, aut aliam ob cauſam, eum Vicariorum conuentum, alio commodiori tempore habendum eſſe, per litteras Archiepiſcopales ſignificatum ſit.

Quo diligentius uerò relationem ſinguli Vicarij præſtent; id ſubſidij ſibi comparent, ut antequam ſtati conuentus dies ueniat, congregationem parochorum, ſuæ quique regionis habeant: à quibus quæcunque uel uniuerſe, uel nominatim præſcripa ſunt, diligenter animaduertant, et colligant. Parochorum propterea cura ſit, certo ante cōuentualem eum diem tempore, uidere, atque exquirere ſuarum Parochiarum, Parochialiumue hominum ſtatum, uitam, et mores. Si quæ uero animaduerterint, quibus ſalutariter conſuli, aut prouideri oporteat; ea ſigillatim, et ordine deſcripta, ſuo quique Vicario, tradant; ut ad conſtitutum tempus Arciepiſcopo referant.

Vbi Mediolano à conuentu, quem anniuerſarium ipſis Vicarijs ſtato die indiximus, ad ſuam quique Eccleſiā redierunt, ſtatim ſuæ quique regionis parochorum congregationem habeant de ijs, quæ ab ipſis, uel Synodi proxime celebrandæ, uel alterius rei cauſa agi, præſtariuè monuimus, aut iuſſimus.

Conſtituti uero in urbe ab Archiepiſcopo regionum præfecti, quæcumque ad preſcriptam illam rationem eidem referenda ſunt; ea tum diligenti ſtata uiſitationis cura, tum Parochorum, quorum populo ante relationis diem congregationem habebunt, adiumento uſi, poſt referent, quàm Vicariorum foraneorum dimiſſa erit conſtituta congregatio.

Feria præterea ſecunda poſt octauam Reſurrectionis Domini, ſi dies feſtus non eſt, ſin minus, proximo primo feriali die, quo ſolemniter officium non ſit, ijdem tum præfecti regionum in urbe, tum Vicarij Foranei congregationem iterum habeant: in qua, et à Parochis etiam colligant, et inter ſe item uideant, ſi qua reliqua ſunt, quæ poſt illum conuentum, qui ante Dominicam in Septuagemſſima habitus eſt, inciderint; quæ item ad Archiepiſcopum ante Synodi diem referri oporteat: qualia ſunt de ijs, qui proximo Paſcha non confeſſi ſint, neque item communicarint, et de alijs, quæ ad eundem deferenda ſint. Sin autem aliqua de cauſa ad conſtitutam eam diem, Synodus non habebitur; ne propterea per illos omittatur, quin et præſcriptam uiſitationem diligenter obeant; et ante Dominicam Septuageſſimæ ad Archiepiſcopum conueniant, et ſingula alia præſtent, ut ſupra, uel illis omnibus uniuerſe, uel nominatim præcipueq. Vicarijs Foraneis conſtitutum eſt; et tertia etiam poſt Paſcha Reſurrectionis Domini hebdomada ad præſcriptum eidem Archiepiſcopo tum præfecti de ſcripto referant, ac tradant; tum ijdem Vicarij ſingula mittant.

Decretum. XLVII.

SAnctorum Patrum inſtitutis Synodi diœceſanæ cum ob eam cauſam conuocentur, ut, tanquam è ſpecula quadam, ſingulis diœceſis partibus circumſpectis, aliqua in eis ratio ineatur de inſtituenda, communiendaq. Eccleſiaſtica diſciplina, ac de ijs ſtatuendis, quæ ad ſpiritualem diœceſis progreſſum pertinere uidentur: id propterea canonum iure cautum eſt, ut uiri ætate, moribuſq. graues, prudentes, ac uirtutum Chriſtianarum ſtudioſi teſtes Synodales conſtituantur, qui ad Epiſcopum referant, quæcunque à ſe animaduerſa, uel corrigi, uel reformari oportere putant. Itaque ſicut ij utiliter inſtituti ſunt; ita cautio adhibenda eſt, ut illorum munus, non nomine ſolum, ſed certis officij partibus recte, atque ex canonicis ſanctionibus geratur. Quamobrem hæc ex Patrum, et canonum inſtitutis, nos de eorundem officio pro diœceſis noſtræ rationibus, decernimus.

Primo igitur teſtes Synodales, quibus iuratis id muneris cōmittetur, ut illud recte præſtent, hoc plane perpetuo meminerint, ſe non amore, non odio, non inuidia, non ſpe, non metu, non pœna, non præmio, non cognatione, non ulla denique re commoueri, aut impediri debere, quominus ſtato tempore Archiepiſcopo denuncient, ac ſignificent, quæcunque corrigi, emendari, aut reformari utile, ſit uel neceſſarium.

Inueſtigent diligenter, quo tempore hoc munus geſſerint, ſine ulla tamen iuriſdictione, hæc, quæ ſequuntur: idq. ſinguli, aut in uniuerſa ciuitate, ac diœceſi, aut in regione, unicuique eorum præcipue nominatim, ut ſupra, Archiepiſcopo commiſſa.

An parochi, Sacerdotes, canonici, et alij quicunque eccleſiaſtici homines, in ijs uita moribus, clericalibusq. officijs, atque inſtitutis ſe contineant, quæ prouincialibus, et diœceſanis noſtris Synodis præſcripta ſunt.

An, quos reſidere oportet, præſentes in eccleſijs ſuis adſint;

ſint;

ſint; anq. ſi præſentes, in Parochialibus, uel canonicalibus clericalibuſq; ædibus habitent.

An Parochi præterea, alijq. animarum curatores ſollicite, ut debent, fidelium, ſibi commiſſorum, ſaluti inuigilent.

An in Sacramentis, ſancte miniſtrandis, in uerbi Dei prædicatione, in ſalutaribus monitis, in rudium, et puerorum ad doctrinam Chriſtianam inſtitutione, et in ceteris omnibus curæ parochialis officijs, diligentis muneris partes præſtent.

An reliqui, quicunque ſint, eccleſiaſtici ordinis homines eccleſiæ, ſi quam obtinent, aut in qua dignitatem, uel canonicatũ, uel capellam, uel eccleſiaſticum aliquod munus habent, aut in qua adſcripti ſunt, oneribus ſatisfaciant; et præſcriptas ſibi functiones obeant.

An Eccleſiæ, quas ij omnes obtinent, ſartæ, tectæq. ſint: an ornamentis, et ſupellectile Eccleſiaſtica neceſſaria inſtructæ: an in illis, cæmiterijſue aliquid incultum ſit, quodq. ſordibus obſoleſcat, an ue aliquid a religioſo cultu, et pietate alienum.

Videant item, an populus in uia Domini ambulet: frequenſq. adſit diuinis officijs, et ſacris concionibus; et in Eccleſia, pie, religioſeq. uerſetur; atque dies feſtos colat.

An ieiunium quatrageſimæ, quatuor temporum, triduũ litaniarum, ſtataq. reliqua Eccleſiæ ieiunia ſeruet.

An item Parochis, et Sacerdotibus debitum honorem tribuat; anq. eorum monitis pareat.

An eiſdem decimas, primitias, aliaq. debita emolumenta, adiumentaue præſtare, aut ſoluere recuſet.

An in populo ſacrilegi, blaſphemi, cõcubinarij, adulteri, adulteraue, inceſtuoſi, uirginum raptores, an excommunicati, an hæreſis, magiæ, ſuperſtitionumue nomine ſuſpecti ſint.

An denique aliæ in eodem morum corruptelæ, quæ à nobis correctionem, emendationemue requirant.

Diſpiciant etiam diligenter, an quæ prouincialibus, diœceſaniſq. noſtris Synodis, quouis de genere decreta ſancitaue ſunt, ab ijs ſeruentur, quorum intereſt.

Quæcunque uero animaduerterint, quæ, uel ſuperioribus prouincialibus, diœceſaniſq. concilijs decreta, nullam adhuc executionem habuerint; uel deprauata, correctionem, uel reformationem deſiderent; ea omnia, et ſingula, ordine in litteras relata, diligenterq. obſignata, ad nos duobus ſaltem menſibus ante mittant, quàm Synodalis dies uenerit.

Quæ conſtituta die in Synodo ipſi præſentes adſint: et ſi quæ interroganda, examinanda, aut cognoſcenda, ab illis de ijs, quæ præſcripta ſunt, aut de alijs, quæ Archiepiſcopus cenſuerit, coram fideliter reſpondeant, ſummaq. integritate, prout iureiurando, ſanctę aſtricti ſunt.

MONITIONES

in concilio etiam prouinciali quarto exſcriptæ, ſed hoc loco uberiores, accõmodatioreſq. ad uſum eccleſiæ Mediolanẽſis.

PERVETVS illud inſtitutum eſt, tum ſanctorum Patrum uſu, tum Eccleſiæ auctoritate comprobatum, ut, quæ Sacerdotalem, clericalemq. diſciplinam, officia, ac partes eius maxime attingunt, ea certis monitionibus, iiſq. breuibus, comprehenſa, ab epiſcopo in Synodis clero proponantur: quo breuius illa expreſſa, crebriuſq. repetita, diligentius item non ſolum animis, mentibuſq. imprimantur; ſed omni perpetuo ſtudio inuiolate ſeruentur. Cuius ſalutaris inſtituti ratione, atque exemplo nos adducti, præcipua quædam capita, ex pontificum ſanctionibus, conciliorum decretis, Patrum ſententijs, noſtriſq. potiſſimum prouincialibus, et diœceſanis Synodis ſummatim delegimus: quæ ad uitæ, officijq. Eccleſiaſtici conformationem pertinentia, uos uniuerſos, et ſingulos, uehementer in Domino monemus.

Primo igitur memores perpetuo eſtote uocationis, quâ uos dignatus eſt Deus noſter:

Quæ aſſidua recordatione, memoriaq. excitati, eam uos uirtutem induite, ut uideant alij, quaſi lumen aliquod ueſtram ſanctitatem elucere: quæ, ſi magna in alijs uitæ chriſtianæ inſtitutis requiritur, certè in uobis, qui myſteriorum Dei miniſtri, diuinæq. gratiæ diſpenſatores eſtis, maior ineſſe debet.

Et, ſicut ſacro ordine a reliquis hominibus ſeiuncti eſtis, ita à communis fidelium uitæ uſu ſeiuncti, præcipuũ quoddam, atque hoc præſtantius uiuendi genus ſequimini, quò ordinis dignitate præcellitis.

Cæleſtẽ in terris uitã, tamquam Angeli Dei, moribus ueſtris exprimere uſque adeo ſtudete; ut à uobis diuinarum uirtutum exempla ad ceteros emanent.

Vna animi cõſenſione, unoq. ſpiritu in ijs elaborate, ut et diuino cultui, et cæleſtium rerum meditationibus, et orationi, et ſacrarum, eccleſiaſticarumq. litterarum ſtudijs uacetis; tum depoſitis ſæcularibus, uaniſq. ſollicitudinibus, et ab omni uitio alieni, in uia Domini recte ambuletis.

Charitatem in primis, quæ ſeminarium eſt omnium uirtutum, omni ſtudio amplectamini.

Humilitatem, manſuetudinem, patientiam, iuſtitiam, temperantiam, officiaq. chriſtianæ pietatis reliqua colite. Quæcumque denique ſunt uera, quæcunque pudica, quæcunque ſancta, ac religioſa, ea cogitate, eaq. agite.

Virtutes ſancti patris noſtri Ambroſij, quas præcipuas, et quaſi hereditarias nobis ad imitationem reliquit, non adumbrare ſolum, ſed omnino exprimere, certatim contendite.

Vtq. ille, ſic uos abſtinentiæ, et ieiunijs deditiי, clericalis diſciplinæ, ac uitæ caſtiſſimæ ſtudioſi, tum patriæ cæleſtis ſitientes, Deo ſeruite aſſiduis diuinarum laudum officijs; et in eccleſia, quaſi in perpetua ueſtra Sacerdotali, clericaliq. ſtatione, continenter uerſamini. Cuius rei cum exemplum ſingulare is dedit, tum clerum Mediolanenſem præcipua epiſtola monuit.

Quæcumque demũ de muneris ueſtri partibus, de uitæ modo, uel pontificum ſanctionibus, uel œcumenicis concilijs, uel prouincialibus, diœceſaniſq. Synodis noſtris præſcripta ſunt, ea uos inuiolate ſeruate, ac præſtate diligenter.

OMnes, qui canonicarum horarum officijs deiuncti eſtis, ſtatas eas preces horarias recitate ad præſcriptam calendarij anniuerſarij rationem, ac ritum.

Nec uero negligenter, ſed attente, pie, decorè, ſupplicíq. mente illas dicite.

Studioſe propterea legite, quæ præſertim a beato Antonino Archiepiſcopo cōſcripta ſunt de negligentia in perſoluendis horis canonicis; ut quæ eo nomine errata fiunt, omnino caueatis.

Expletis canonicarū horarum officijs, ſi quid in illis, aut negligentia, aut alia culpa commiſeritis, paululum colligentes uos, ueniam a Deo petite.

QVI Sacerdotes eſtis, Miſſæ ſacrum ſæpius facite, ſancte, ac religioſe.

Ad illud ſacrificiū parate uos omni pietate, in tam alti myſterij meditatione toto animo defixi; utq. purius id faciatis, propriam conſcientiam diligenti, accurato, frequentiq. examine diſcutite: tum ſingulis ſaltem hebdomadis, atque adeo ſæpius, et omnino ſemper, cum peccati mortalis conſcij eſtis, uni e confeſſarijs Sacerdotibus, quos ad cleri confeſſiones audiendas conſtituerimus, confiteamini.

In ea ſanctiſſimi Sacrificij actione ab erroribus, uel leuiſſimis, omnino cauete.

Quæ de illo pie riteq. celebrando præſcripſimus, ea uos ſtudioſe, diligenterq. ſeruate.

DIaconi, ſubdiaconi, et clerici inferiorum ordinum, quicumque eſtis, quæ de confitendis ſæpe peccatis, de communione frequenter ſumenda, uobis præcepimus, integre, et ſancte omnia, ut debetis, præſtate.

Confeſſarios ſacerdotes, per nos uobis cōſtitutos, quos etiam, tamquam uitæ ueſtræ duces, ac magiſtros elegimus, in ſacramentali confeſſione adhibete.

ECcleſiaſticæ militiæ omnes uos adſcripti eſtis, ad pietatis, religioniſq. exercitationes uos uocatos eſſe cognoſcite.

In omni in primis ſācta oratione uos aſſidue exercete. Tum in meditationis, tacitæq. piæ orationis ſtudio, ſingulis diebus, certo temporis ſpatio, toto caſtiſſimi animi ſenſu incumbite.

Hac ſanctis precibus præter cetera, ſupplices, præſertim afflictis his temporibus, orate patrem miſericordiarum, et Deum totius conſolationis.

Vt miſereatur populi ſui.

Vt fidelium animos ad uitia fugienda, ad uirtuteſq. amplectēdas ſancti Spiritus ſui ardore inflammet.

Vt è principum, regumq. animis euellātur, ſi quæ ſunt, diſcordiæ ſemina.

Vt ij, una animi conſenſione, Chriſti regnū propagare ſtudeant: unamq. Dei gloriam, atque Eccleſiæ matris defenſionem propoſitam habeant.

QVicquid uerò temporis à diuinis officijs, ab orationis contemplationiſq. exercitatione, ab eccleſiaſticis functionibus, et ab alijs neceſſarijs actionibus uacuum habetis, non in otio, neque in deſidia, nec uerò in rerum nouarum curioſitatibus illud conterite: ſed cum in ſortem Domini uocati ſitis, in eius lege die ac nocte meditemini.

Sacrarum igitur litterarum ſtudia diligentius colite: quæ uſque adeo complecti debetis, ut qui aſpernetur, contra eum dicat Dominus; Quia tu ſcientiam repuliſti, et ego repellam te, ne ſacerdotio fungaris mihi.

Frequētes ad ſtatas lectiones, et ad litterarum tractationes uobis præſcriptas, conuenite.

Attento animo in ijs adeſte: atque in dies ad uberiorē ſacrorum ſtudiorum fructum progreſionem aliquam habete; ut ad nos aliquando uocati, et diligentiæ, et doctrinæ teſtimonium detis.

SI qui eſtis, qui uel tarditate ingenij, uel ingraueſcente ætate, magnum in litteris progreſſum habere non poteſtis; ne deſiſtite tamen primum oratione frequenti intelligentiam, uobis neceſſariam, à Deo petere; tum eò diligentius ad pietatis modeſtiæq. ſtudium, et ſanctorum morum diſciplinam incumbite; tum ſæpius ſacerdotes peritiores conſulite; et ad clericales ſacerdotaleſq. exercitationes conuenite, et libentius, et frequentius.

Concionibus etiam, atque lectionibus ſacris, quæ in eccleſia conſtitutis diebus habentur, cum omnes, quicumque eſtis, tum maxime, quibus potiſſimum conciliaribus decretis per nos iuſſum eſt, quo decet habitu, frequentiſſimi adeſte.

Lectione librorum ſpiritualium, et clericalium, qui probati ſint, animos menteſq. ueſtras paſcite.

Quattuor præſertim locos de duodecim fidei articulis, de ſeptem ſacramentis, de decem preceptis, de oratione Dominica, in promptu, atque explicate habere, omni ſtudio contendite.

Cum ijs, et præceptorū eccleſiæ cognitionem, et preces horarias recitandi peritiam, et eccleſiaſticorum rituū, cærimoniarumq. notitiam coniungite.

PAuculos eos libros, quorū neceſſarium delectum uobis præſcripſimus, habere ne omittite, aut negligite.

Qui pro facultatibus, proq. ſtudiorum ratione plures habere poſſunt, eorum optamus, et laudamus in ijs cōparandis diligentiam.

At libros de rebus iocoſis, ridiculis, obſcænis, inanibus, ad poeſiſq. prophanæ ſtudium pertinentibus, uulgari, aut latino ſermone conſcriptos, procul abijcite.

Nec uero muſicas cantiones, ridicule, uoluptarie, parumue pudice exaratas, adhibete.

Quotidie aliquid ex ſacris Biblijs legite; ac ſi per eccleſiaſticas occupationes licet, qui apti eſtis, aliquid item è Sanctorum Patrum opuſculis, Gregorij Magni, pontificis, Cypriani, Auguſtini, Chryſoſtomi, Bernardi, et aliorum, qui ſanctitatis, et doctrinæ laude in eccleſia celebrantur.

In ijs ad legendum ſanctiſſimum Patrē noſtrum, Ambroſium epiſcopum, uobis potiſſimum proponite.

Illius præcipue librum, de ſacerdotali dignitate, legite: quo libro eccleſiaſticos homines cōmonuit de perfecta uitæ inſtitutione.

Libros item officiorum, quos ubi primum epiſcopus is factus eſt, cleri Mediolanenſis potiſſimum cauſa edidit, in manibus aſſidue habete.

Hos, atque alios præterea libros de ſacerdotalis, cleri-caliſq. uitæ rationibus, et officijs, de animarum cura, de Chri-

de Chriſtianæ pietatis ſtudijs, et exercitationibus, de alijſq. eiuſdem generis pie confectos ita legite, ut quæcumque ad uitæ ſanctæ normam accommodata ex illis animaduertiſtis, ac didiciſtis, moribus exprimatis.

Conciliorum item noſtrorum conſtitutiones, et decreta non percurrite ſolum, ſed uſqueadeo ſtudioſe legite, ut quæ legeritis, poſt etiam taciti uobiſcum aliquando mente reputetis, ac uideatis ſimul, non ſolum ſi quicquam eſt, quod contra illorum præſcriptum egeritis, uerùm ſi quid etiam aliud eſt, quod ex eiſdem exequi, præſtareue omiſeritis, aut neglexeritis. Quod ut præſtetis, curate omnino, atque efficite.

Eſtis, diuina miſericordia, in eccleſiaſtico ordine conſtituti ad gloriam Dei conſeruandam, propagandamq. cum ordinis ueſtri miniſterium, quod explere debetis, uidete; tum illius dignitatem, ac decorum ſeruate.

In inceſſu, ſtatu, geſtu ita uos præbete, ut ab ordinis, quē ſuſcepiſtis, nomine, et ratione, nullo ſane modo diſcrepetis: propoſito uobis beati patris noſtri Ambroſii iudicio, qui clero adſcribi hominē recuſauit, propterea quod eius geſtus, et inceſſus dedeceret.

Habitu non exquiſito; non delicato nimis, non ſerico, ne ornamento quidem, rurſus non ſordido, non neglecto, ſed graui, et talari, atque eiuſmodi, tum domi, tum foris pro uniuſcuiuſque ueſtrū ordinis, graduſue ratione utamini, ut à decretis noſtris, eo de genere editis, nulla in re, uel minima, diſcedatis.

Coronam, quod inſigne eſt ordinis clericalis, pro ratione ordinis, quo uos ſinguli initiati eſtis, latam, conſpicuam deferte.

Parca, et frugali menſa contenti ſitis, et ſuppellectilī etiam modeſta, ac tenui potius.

Ab omni ſplendido apparatu, pompaq. ſeculari abſtinete.

Quæcunque acu picta, uarie intexta, aulæa item, peristromata, reijcite.

Imagines domi non prophanas, ſed eas habete, quæ pietatis, et religionis argumentum, et adiumentum præbeant.

In omni uita a faſtu, luxu, ambitu, ambitioneue, et à uanitate longe refugite.

Ne uerbis quidē, præſcriptum uitæ modū peruertite.

Nihil ſcurriliter, nihil iocoſe, nihil indecore, nihil turpiter loquamini.

Abſint à uobis maledicta, obtrectationes, curioſitas, leuitas, aſſentationes, ac nugæ.

Temperātia clericalis diſciplinam, uobis præſcriptā, in reliquis etiam omnino tenete.

Comeſsationes, compotationes, conuiuia publica, laicaliaue, tum maxime in quibus mulieres interſunt, euitate.

Hoſpites excipite: at illis excipiendis intra parſimoniæ fines uos continete, ita ut clericalis frugalitatis, non ſumptuoſi conuiuij teſtes illos habeatis.

A Ludis, ſpectaculis, circulatorū, atque id genus uiliū hominum præſtigijs procul eſtote.

Arma abijcite.

Sic denique cor ueſtrum corroborate, ut inania ſpectacula non appetat; à mundi ludis, atque ineptijs abhorreat.

SEnſus autem ueſtros ita dirigite, ut cum à Deo utiliter dati ſint, tamquam rationis miniſtri, ne eos perperam adhibeatis, ſicut ſatelites cupiditatum.

Sit igitur ueſter oculorū aſpectus ſimplex, et pudicus.

Aurium ſenſus caſtus, et prudens: caſta mens, caſti omnes ſenſus.

Vita, et morum conſuetudo caſta, et ſpiritualis.

AD eorum ſacerdotum, qui in eiuſmodi uitæ ſtudijs, ac diſciplina exercitati ſunt, familiaritatem uos adiungite: ex qua uobis ueſtræ ad ſancte agendum progreſſiones conſtent.

AD caſtitatem autem cōſeruandam munite omnem uiā.

Legite propterea ſæpe illum beati Cypriani Martyris de ſingularitate clericorum librum, qui uos in hac, ut in alijs inſtruet uirtutibus.

Suſpectarum autē mulierum conſortiū omnino uitate.

Cū alijs uero quibuſuis mulieribus, quāuis uel arctiſſimo conſanguinitatis affinitatiſue uinculo uobis illæ coniunctæ ſint, ne in eiſdem domicilijs, ædibuſue ſimul habitate, niſi cum ex cauſa alicui ueſtrum aliquando nos ſcripto conceſſerimus.

IN famulatu Laicorum ne ſitis; multo minus fœminarum, quamuis nobilium.

Nec uero illas muſicam, literaſuè docete, niſi ſcripta nominatim facultate, per nos permiſſum cuiquam ſit.

Aedes eccleſiaſticas ne laicis locate, niſi conceſſu noſtro.

Ac ne ipſas quidem patrimoniales locationi ijs date, quorum uita, moreſue ſuſpecti ſint.

SEcularibus uero negotijs, ut eſt ſancti Pauli Apoſtoli præceptum, ne uos implicate.

A cuiuſuis generis mercatura, quæſtuoſa omni negotiatione, prædiorum conductione, tum alijs, ut prouinciali decreto uobis interdictum eſt, prorſus cauete.

NE pecuniæ, lucriue auidi ſitis. nemo poteſt ſeruire Deo, et mammonæ: aut enim unum odio habebit, et alterum diliget: aut unum ſuſtinebit, et alterum contemnet; inquit Chriſtus Dominus.

Si qui pauperes eſtis, ne cupiatis diuites fieri; ut ne incidatis in tentationes multas, et in laqueū diaboli.

Paupertatem ueſtram ne moleſte ferte: paupertatem dilexit, et docuit cæleſtis magiſter Chriſtus, qui naſcens in præſepio ponitur, et nudus in cruce moritur.

Scitote paupertati ſocias adiungi ſobrietatem, abſtinentiam, frugalitatem, et reliquas uirtutes: quibus prælucere oportet miniſtros Dei.

Nihil timentibus Deum, ſanctumq. eius nomen inuocantibus, deeſſe poteſt: multo minus religioſis, et ſanctis ſacerdotibus.

Proponite uobis ſanctorum ueterum patrum uitā: qui lucrum non ſpectabant, temporalia non quærebant, et nihil ijs tamen deerat: immo in paupertate illis aliquando abundabat, quod alijs erogarent.

Ne igitur, quia tenuē redditum habetis, lucrum quærite: ne quæſtum uos appetendo, iniuriam ueſtro ordi-

ni facite, auaritiæ ſordibus uolutati.

Nõ ſæculi nos mercatores, nõ mãmonæ miniſtri eſtis; ſed Chriſti mercatores, nolite theſaurizare uobis theſauros in terra; ſed meritorum abundantia, cum charitate coniuncta, facite theſauros in cælis.

Studete nos lucrari animas Deo, et cæleſte horreum augere.

Exemplo Sanctorum, uos paupertate, uitæ ſobrietate, ac parſimonia ita agite, ut non modo à ſupernacanearum rerum uſibus abſtinentes, ſed ueſtro etiam defraudantes uictu, eccleſias ueſtras, et altaria exornetis; ſarta, tecta habeatis; ſacra ſuppellectili inſtruatis. Alienis item neceßitatibus ſubueniatis, et pauperibus opitulemini.

QVI uero uberiores eccleſiaſticos redditus habetis, Eccleſias, è quarum prædijs fructus percipitis, eo magnificentius, et auguſtius, quo amplioribus donis, boniſue, auguſtioriq. liberalitate illæ dotatæ ſunt, illuſtri ſtructura, præclaro opere reficite, egregijsq. muneribus exornate: tũ omni eccleſiaſtica ſuppellectilis apparatu inſtruite.

Chriſti uiſceribus ſubſtantiam eccleſiaſticã erogate, pauperibus ſcilicet, peregrinis, uiduis, pupillis, ægrotis, in uincula coniectis, captiuis: quibus egentibus, et eſurientibus, cum ſubuenire poßitis, ſi alimenta neceſſaria denegatis, uiolatæ charitatis rei eſtis in conſpectu domini.

Memores eſtote eius, quod à ſanctißimo patre noſtro Ambroſio ſcriptum eſt, ſua fideles eo animo obtuliſſe eccleſiæ miniſtris, ut per eorum manus, quorum fidei atque integritati ſumma omnia tribuebant, ad pauperes peruenirent.

VOS item alij, quicumque eſtis, quorum fidei Chriſti patrimonium proprie ad diuini cultus, pauperumq. uſum commiſſum eſt, cauete, ne ambitione, aut cupiditate prolapſi, in alium, quam cui addictum eſt, conuertatis; idq. propterea ſacrilegij rei damnationem æternam ſubeatis.

VNiuerſi autem uos, et ſinguli, eccleſiaſtici ordinis homines, ut ſummatim complectamur, quæ muneris ueſtri ſunt, uobiſcum frequenter recolite: miniſterium ueſtrum explere ſtudete: ſanctiſſima ſtudia religionis, et officij ueſtri, rebus alijs potiora ducite: in rerum diuinarum, ſacrarumq. cognitionem omni cura incũbite: quæ diuina, quæ ſempiterna ſunt, diuitiarum, et honorum, et terrenarum rerum cogitationibus abiectis, amplectamini: reſtincto cupiditatum ardore integros, caſtoſq. uos ſeruate: mundi uoluptates, quæ à diuinis præceptis detorquent, declinate: prædiorum eccleſiaſticorum, quæ non auaritiæ præda, ſed inſtrumenta charitati relicta, ſunt, redditu, et fructibus non abutamini: humilitati ſtudete. Charitatis opera præſtate; induimini Dominum Ieſum Chriſtum; Sanctorumq. eius facta imitamini, ut et horum imitatione, et illius in primis diuinis præceptis, inſtitutisq. conformati, in uocatione, qua uocati eſtis, digne Deo ambuletis; tum uita ueſtra ſplendore laicis hominibus lumen præferatis ad uitam ſanctè inſtituendam; tum uos, repoſitam uobis, iuſtitiæ coronam demum percipiatis.

OMnes præterea, ac ſinguli, qui huius noſtræ eccleſiæ miniſterio adſcripti, aliquo modo eſtis, diœceſim Mediolanenſem, et eccleſias, quas in ea obtinetis, quibuſue adſcripti eſtis, ſtationes ueſtras, in quibus manendum uobis ſit, putate.

In illis ipſi reſidete.

Debitis muneribus, atque oneribus ſatisfacite.

Eccleſiaſticas ipſas ædes habitate: ibiq. domicilium ueſtrum uere conſtituite, et habete.

ALia item agite, ac præſtate ex præſcripta conciliaribus decretis reſidentiæ ratione.

QVicumque item clerici minorum ordinum eſtis, in eccleſiis, quibus adſcripti eſtis, ſinguli ordinis, quo initiati eſtis, functiones tali pietate obite, ut digni habeamini, qui deinceps altiorem gradum aſſecuti, ſanctæ Dei eccleſiæ inſeruiatis.

NEmo autem ueſtrum, quicumque eſtis, ab eccleſiaſtica ſtatione, perſonaliſq. reſidentiæ munere diſcedat, niſi cauſis per nos probatis, et conceſſu noſtro, litteris expreſſo.

HAec, quæ communiter, atque uniuerſe uos monuimus, ſinguli ſeruate ſtudioſe, ac diligenter.

AT præterea ſigillatim, nominatimq. uos, qui in Metropolitana eccleſia noſtra dignitates obtinetis, canonici item, tum Ordinarij eiuſdem noſtræ eccleſiæ, tum reliquarum, quarumuis eccleſiarum collegiatarum, uel urbanarum, uel diœceſanarum, quicunque ſitis, in omni canonicalis diſciplinæ officio ita agite, ut canonice, nempe canonum legibus, ad uitæ ueſtræ inſtitutum pertinentibus, et conſtitutionum noſtrarum rationi congruenter uiuatis.

Id primo maxime ſtudete, ut in conſpectu Dei omnipotentis puro corde, et caſto corpore miniſtretis.

Tũ ſinguli uos ordinis, dignitati, aut canonicatui annexi, functiones explete: canonicaliſq. muneris partes præſtate.

Omnes in choro ſtatis horis aßiſtite: et ad Deum pro fidelibus pias religioſaſq. fundite precationes.

Dũ eo loco eſtis, memores eſtote adeſſe Chriſtum Ieſũ Dominum: cui ſeruite cum timore, et tremore.

Non pigri, nõ ſomnulenti, non oſcitantes adeſte: non mente uaga, non uagis oculis, non indecenti corporis ſtatu.

Attente, ſtudioſe, rite, pie, religioſe, diuinas laudes concelebrate: et pſallite Deo in conſpectu Angelorum, cantantes in cordibus ueſtris Domino.

In choro nemo priuatim, nemo tacite diuinum officiũ recitet: ſed omnes pariter, quicunque adeſtis, ſenes cum iunioribus laudate nomen Domini in pſalmis, hymnis, et canticis.

A quibuſcumque colloquijs, et à littorarum, librorum lectionibus, atque ab omni uagatione abſtinete.

PRo tẽporis autem, et officij ratione, ſedete, ſtate, genua flectite, caput aperite, et inclinate.

Accurate demum omnia obſeruate, quæ eo de genere nobis præſcripſimus; ita ut ueſtro exemplo alijs ſacer-

dotibus,

dotibus, clericiſq. et recte riteq. pſallendi, et ſancte orandi, et pie agendi animum addatis.

In pſalmorum autem, canticorũ, et hymnorum intelligentiam ſtudioſe incumbite: ut dum pſallitis, pro ſenſuum ſanctiſſimorum, quos mente concepiſtis, ratione uos ad omnem pietatis, deuotioniſq. affectum excitetis.

Non ordinariæ diſtributionis lucro adducti, ſed Dei charitate, religioniſq. cultu commoti, diuinis officijs adeſte; ut uere, ex animoq. pſalmi uerba illa concinatis: Voluntarie ſacrificabo tibi, et confitebor nomini tuo, quoniam bonum eſt.

DIuinis officijs abſolutis, paulum omnes in choro pie orate; inde abeundi ſigno per præfectum dato, conſurgentes, quo ordine ad chorum acceſſiſtis, eodem in ſacriſtiam redite; ubi cappas, qui illas induti eſtis, et ſuperpellicea ſine ſtrepitu ullo, et ſuſurratione deponite.

CAnonicales, ueſtros cõuentus, ſtatis hebdomadæ diebus, capitulariter habete.

Omnes, qui debetis, ad illos conuenite.

Inde ne diſcedite, niſi miſſione, à capituli præfecto impetrata.

Singuli ordine, et loco ſedete.

Sententiam modeſte dicite; et ſuo quiſque loco, non præpoſtere.

A uerbis ſcurrilibus abſtinete.

In rebus conſultandis rixas, iurgia, et contumelias cauete.

In initio, et fine uniuſcuiuſque Capituli ſtatas orationes dicite.

Priore loco tractanda proponite, quæ ad diuinũ cultũ, ad ſpiritualis uitæ progreſſionem, ad eccleſiaſticam diſciplinam tuendam; tum quæ ad rerum temporaliũ gubernationem pertinent ne negligite.

Cetera hoc de genere toto ſeruate, quæ noſtris cõſtitutionibus uobis præſcripta ſunt.

Omnia in primis agite pace mutua, cõcordi uoluntate, et charitate; fraterne uos inuicem diligite. Canonici enim eſtis; qui, ſicut, pro collegij ratione, ex antiquo inſtituto, una in collegiata eccleſia, unoq. item in canonicali domicilio collocati fuiſtis, ita uno pacis, et charitatis fœdere, unaq. animorum conſenſione, coniunctiſſime, ſicut naſcentis eccleſiæ miniſtri, quorum erat cor unum, et anima una, experiundo uidete, ſicut in pſalmo ſcriptum eſt, quàm bonum, et quàm iucundum ſit, habitare fratres in unum.

QVicunque uero eſtis, qui inter canonicos Præpoſiti, aut Archipresbyteri, aut alterius dignitatis nomen gradumue obtinetis, ſicut honore, et dignitate præſtatis; ita uirtutum exemplis, uigilantiq. in ueſtri muneris curæue partibus obeundis ſollicitudine prælucete.

P*AROCHI præterea, et ceteri, quicumque eſtis, etiam Præpoſiti, Archipresbyteri, alijue, qui animarum curã geritis, præter ea quæ uobis cum reliquo clero communia, uniuerſe monuimus, illa etiam, quæ præcipue de uobis per nos decreta ſunt, præſtate omni ſollicitudine.*

In primis oues, uobis concreditæ, cognoſcendæ ſunt, et appellandæ nominatim, paſcendæ, et cuſtodiendæ item.

Animarum igitur numerum in catalogum redigite ad præſcriptam normam.

Eorum, qui baptizantur, qui item confirmantur, et compatrum etiam, qui adhibentur, nomina deſcribite.

Matrimonia in codicem referte.

Parochiæ ueſtræ incolarum uitã, et mores inueſtigate.

INdagate omni ſtudio, ſi qui hæreſi contaminati ſint, aut ſuſpecti: aut ſi qui ſint, qui hæreticorum libros habeant, uẽdant, emant, importent, uel legant, eoſq. ſtatim denunciate.

Monete etiam populum, ut id ipſum etiam præſtet ad noſtri edicti præſcriptum: quod ſtatis temporibus de more promulgate.

Perquirite de dictis, et factis eorum, qui ex hæreticorum finibus ueniunt.

Diſpicite, ſi qui è parochiæ ueſtræ finibus ad loca proficiſcãtur, ubi impune prædicatur, quod à catholica fide alienum eſt: tum etiam an ij, profectionis facultate impetrata, agant ad præſcriptum decreti noſtri, in Concilio prouinciali tertio promulgati.

INueſtigate præterea de ijs, qui in ueſtra parochia docẽt: eorundemque mores, uitam, et fidem obſeruate: ac reliqua de ijs ipſis præſtate, quæ noſtris Concilijs prouincialibus præſcripta, iuſſaue ſunt.

VIdete, et cauete, ne ſuperſtitiones, magicæ cantiones, eiuſmodi diabolicæ ſuperſtitiones in populo ueſtro ſint.

COgnoſcite publicos peccatores, corruptores aliorum, concubinarios, adulteros, uſurarios, blaſphemos, et denunciate.

Cognoſcite alios etiam populorũ corruptores, qui feſtis diebus non Deo, ſed aleæ, ludis, choreis, diabolo ſeruiunt: quiq. feſtorum dierum cultum quouis modo uiolant, quales quales ſint: neque obſeruant pontificias, neque noſtras de diebus feſtis colendis conſtitutiones, aut edicta.

Iſtos ab ea male agendi corruptela reuocare, ac deterrere omni pietatis officio ſtudete. Tum nobis etiam, ſicut opus erit, ſignificate, ut pro cura noſtra officio ſalutare remedium afferamus.

RVRſus agnoſcite etiam pauperes, uiduas, pupillos, ceteroſq. aliena ope egentes: quibus, et ſalutari conſilio, et conſolatione, et re ſubuenite: aut, ſi minus re poteſtis, cohortatione alios accendite ad eos ſubleuandos.

Siq. illorũ grauior inopia depoſcit, feſtis etiam diebus, à pia fidelium liberalitate aliquid in eccleſia colligendum curate, ut à nobis præſcribetur, quod ipſis in eleemoſynam conferatur.

Seorſum etiã locupletes, parochiæ incolas conuenite, quibus pauperum egeſtates proponite, et oſtendite, eis diuitias à Deo propterea etiam eſſe tributas, ut inopibus ſuccurrant.

SI qui autem potentiorum opibus in cauſa aliqua oppreſſi ſunt; illos unice, atque intime eorum patro-

ciulo commendate, qui uel ex ſuſcepto officio id præſtare debent, uel quibus nos hanc curam dederimus.

PAſcite in primis populum, uobis commiſſum, prædicatione uerbi Dei, ſalutaribus monitis, adminiſtratione item ſacramentorum, exemplo, et oratione.

In uerbo Dei exponendo, plane obſeruate, quæ cōſtitutione noſtra prouinciali, et alys concionatoribus, et uobis præſcripſimus.

Pueros, feſtis dominiciſq. diebus, in doctrinæ chriſtianæ rudimentis inſtruite.

Prouectioris ætatis homines ad eadem intelligenda inuitate.

Patres, matreſq. familias monete, ut filios, filias, ceteroſq. quos in familia habent, ad ſtatas doctrinæ chriſtianæ ſcholas ipſi conducant.

Sodalium, qui ijs ſcholis adſcripti ſunt, operam ad hoc inſtitutum adhibete: curateq. ut mutua inter eos charitas, morumq. diſciplina conſeruetur.

Alios etiā ad tam pium opus amplectendum alacriores reddite, atque excitate tum aſsiduis ueſtris cohortationibus, tum promulgatione theſauri ſpiritualis indulgentiarum, ijs conceſsi, qui ijs ſcholis aſcribuntur in illiſq. operam nauant.

NE omittite diebus feſtis inter Miſſarum ſolemnia aliquid ex ijs, quæ in Miſſa leguntur, fidelibus exponere; et ſanctiſsimi illius ſacrificij myſterium aliquod explanare: et aliquando ſanctiores illius ſacrarum cæremoniarum, rituumq. rationes, et ſignificationes explicare, quo diligentius inſtructi, in dies ſacroſancto illi ſacrificio religioſius interſint.

Docete itē, quo modo fideles, ſigno Miſſæ celebrandæ dato, ſe corde contrito ad eam ſancte audiendam parent.

Curate, atque efficite perpetuis ueſtris monitionum officijs, ut in illa uiri aperto capite, mulieres uelato, et in omni eius parte, utroque genu flexo, præterquam in euangelio adſint.

Inſtruite etiā eos, quam religioſe non ſolum in Miſſæ ſacro, uerum etiam in diuinis alijs officijs uerſandum.

Quando ſtandū, quando genua flectenda, quando aſſurgendum.

Quàm ualde, dum illa fiunt, celebranturue, fugiendæ confabulationes, colloquia, deambulationes, ſtrepitus, clamores, immo uero inanes cogitationes, quibus à pia meditatione, et myſteriorum, quæ aguntur, contemplatione religioſaq. oratione animus diſtrahitur; quàm denique ſtudioſe uitanda reliqua omnia, ab eorum officiorum ſanctitate, et cultu aliena.

RVRſus, quam ſancte item, quam religioſe, et quam demiſſo, humiliq. habitu in ſupplicationibus, litanijs, et ſtationibus uerſandum ſit.

Qua reuerentia, quoue pietatis ſtudio in eccleſiis, lociſq. ſacris manendum ſit: quaue ab ijs procul abeſſe debeant: idq. ex ſanctionibus pontificijs, conſtitutionibus conciliaribus, noſtroq. preterea edicto.

Qua etiam, non ſolū intima religioſi animi præparatione, ſed externa etiam cultus, ueſtitusq. modeſtia, humili genuflexione, et armis depoſitis, ad ſanctiſſimam communionem, tum etiam ad cetera ſacramenta accedendum ſit.

TVM docete, ac monete, quo modo dies feſti colendi, et ſanctificandi ſint.

Oſtendite, indigniſsimum eſſe, ſacris illis diebus, non modo à nefarijs operibus, illicitiſq. negotijs non abſtinere; uerum etiam religionis, ac pietatis opera non præſtare omni diligentia.

Ac præterea nefas eſſe, ſacros dies, ad maxima Dei beneficia recolenda, ſummaſq. ei laudes perſoluēdas ac debitum ſanctis honorem tribuendum inſtitutos, ad illa traduci, quæ ab eo cultu abhorrent: qualia ſunt tripudia, ludi, choreæ, ſpectacula, quibus ad turpes illecebras incitantibus, ſalutis humanæ hoſtis, diabolus, oblectatur.

Denunciate itē ſtata ſacrorum temporum ieiunia: docete quo modo ieiunandum: quæ peccati grauitas in uiolandis ſacris ieiunijs.

Quæ præterea chriſtianæ pietatis officia in ſanctorum uigilijs.

Quam ſancte obſeruādum Quatrageſimale ieiunium.

STAtis autem ſolēnibus uel Aduentus, uel Septuageſimæ, uel aliorum temporum celebritatibus præmonete fideles, atque diligenter ex noſtrarum etiam litterarum præſcripta recitatione, ac ratione inſtruite ad ſacra illorum temporum myſteria, ſanctis pietatis officijs religioſe colenda.

Vtq. ijs omnibus pro tēporum, ſolēnitatumq. ratione illi inſtrui poſsint, ſæpe monete, ut Dominicis alijſq. feſtis diebus, quemadmodum ſacra Tridentina Synodus optat, ad parochialem eccleſiam conueniant.

Qua in re ſæpius monitionem noſtram, in Synodo diœceſana quarta eo de genere editam, frequenti populo legite.

SAEpe autem, ac diligenter eoſdem docete, quam aſsidue orandum ſit.

Quo modo, et tacita ſupplicis mentis meditatione, et pijs ſtatis orationibus precandum.

Quā ſtudioſe, et religioſe ſuſcipiendum noſtrum ueſpertinæ communis orationis inſtitutum: quam diligenter illud, ſemel ſuſceptum, pie retinendum.

Ideoq. cum alias ſæpe in anno eam orandi rationem, cum indulgentijs conceſsis, per ſumma capita explicate: tum præcipue diebus, concilio Prouinciali tertio conſtitutis, in maxima populi frequentia, de ſcripto pronunciate, atque euulgate.

DOminicis diebus inſtituite populum, et monete, pro quibus oret, ut eſt in eodem Prouinciali concilio per nos decretum.

Tū præterea, quas ſingulis hebdomadæ ferijs præcipuas precationes, chriſtianaſq. meditationes, atque in orando exercitationes, ſibi propoſitas, in promptu habere poſsit.

QVàm ſæpiſsime uero ſermonibus ueſtris populo proponite locos perpetuæ chriſtianæ meditationis, de morte, de iudicio, de inferno, de gloria, et præmio paradiſi.

MOnete præterea ſedulo, ac frequentiſsime patres, ma-

treſq.

treſq. ſamilias, ut liberos, familiamq. ſuam ad pietatis, chriſtianarumq. uirtutum diſciplinam religioſe inſtituant.

Ad hoc propterea patresfamilias inducite, ut de uitæ ſpiritualis ratione, et pijs exercitationibus, libros probatos domi ſuæ habeant; in quorum lectione uerſentur, ſeſeq. ac familiam inſtituant ad ſancte agendum.

De patrumfam. officio, familiæq. inſtitutione noſtrã, in concilio tertio prouinciali editam, conſtitutionem in parochiali conuentu, quem præſcripſimus, legite, ſingulaſq. eius partes explicate.

Tũ alia præterea docete, quæ opportuna exiſtimaueritis, quibus illi ſe, ſuamq. familiam in chriſtianæ uitæ inſtitutis, atque exercitationibus conforment.

IN officinis etiam, et tabernis, diſciplinæ, uitæq. chriſtianæ rationes obſeruate: ſi quid autem, uel ab artificibus, uel ab inſtitoribus, operarijſue committi animaduertitis, quod diſſolutæ diſciplinæ ſit, id officinarum, tabernarumue dominos grauiter monete: oſtenditeq. ea in re officij ſui partes.

EStis participes, et ſocij laborum curæq. noſtræ; et in meſſe, nobis commiſſa, operarij eſtis: elaborate unà nobiſcum, et contendite, ut populum, cuius curam gerimus, tamquam purum triticum, auxiliante diuina miſericordia, congregemus in horrea cæleſtia.

Depoſitum cuſtodi, inquit beatus Apoſtolus Paulus: quod nobis ſingulis dictum eſſe putate, ut in grege, tamquam depoſito, fidei curæq. ueſtræ commiſſo, diligenter cuſtodiendo, ab omniq. peccati labe conſeruando, cogitationem, ſollicitudinem, curam, ſtudiumq. omne collocetis.

Parochiæ igitur, unicuique ueſtrum concreditæ, uiciniam cum à ceteris uitijs omnibus uos ſinguli ſollicite cuſtodite; tum curate etiam, ne odia, ſimultates, inimicitiæ, factiones, temere iurandi, male dicendi, imprecandi prauæ conſuetudines, ac ne detractiones quidem in ea ſint.

At uitia in primis, et peccata, ad quæ populũ procliuiorem eſſe animaduertitis, reprehendite, atque exagitate.

Nec uero diſsimulate peccata: ſed annunciate populo ſcelera eius: publice peccantes coram omnibus arguite, ut et alij timorem habeant.

Idq. agite ſpiritu fortitudinis Domini: et, ut ſtrenui eius milites, bonam militiam militate, nihil plane trepidantes..

Si ab increpatione, uos monet ſanctus Gregorius, reticueritis, quia contra uos odia inſurgere reformidatis; non iam Dei lucra, ſed ueſtra quæritis.

Non maledictis, non uexationibus, nõ calumnijs, non alicuius generis contumelijs illud uel increpandi, uel palam arguendi, officium deſerite, modo Chriſti gloriæ, et animarum ſaluti ſeruiatis.

RVRſus nõ aucupandæ hominum gratiæ ſtudio id agere deſiſtite: Seruus Dei non eſſem, ſi hominibus placerẽ; inquit Apoſtolus.

Væ uobis tacentibus, aut diſsimulantibus: ſi grex, curæ ueſtræ commiſſus, perierit. Sanguinem eius de manibus ueſtris requiret iuſtus, et omnipotens Deus.

Si igitur peccatur; ne in increpationibus uerba ueſtra blandientia ſint: ſed, ut à ſpiritu ſancto ſcriptum eſt, ſtimuli ſint, et quaſi claui in altum defixi.

Inſtate opportune, importune, priuatis etiã admonitionibus, conſilijs, correptionibus, obiurgationibus, ut peccantes, adiutrice diuina gratia, in uiam ſalutis reuocetis.

IN uſum etiam ſancte reuocate fraternã correctionem, ut non modo uos mutua chriſtiana charitate, ſed clericos minorum ordinum paternis officijs corripiatis, ac reliquos item, præſertim parochiæ ueſtræ incolas.

Ad ſermonũ uero, admonitionũ, correptionum partes explendas, locos uobis cõparate, præcipue ex doctrina catechiſmi Romani: in quo magna cum populorum ueſtrorum ſalutari utilitate uerſari diligenter poteſtis.

Neque ad hoc multiplicis ueſtræ eccleſiaſticæ tractationis genus negligite adiumenta, quæ aliunde utiliter capere poteſtis; præſertim ex grauis, doctiq. epiſcopi, Auguſtini Valerij libris, de eccleſiaſtica dicendi facultate conſcriptis.

Cetera autẽ officia, quæ in ſacramentorum adminiſtratione, in aſsidua ad frequentem eorum uſum cohortatione, in ægrorum cura, in alijs parochialis muneris functionibus, uobis noſtris prouincialibus, diœceſaniſq. concilijs præſcripta ſunt, præſtate, atque exequimini accurate: ad earumq. conciliarium conſtitutionum, decretorumue normam omni obſeruantia, atque obedientiæ ſtudio uos plane conformate.

QVæ uero decretorum noſtrorũ partes ad laicos, eorumq. chriſtianam diſciplinam attinent, quo ſæpius euulgata, atque inculcata, ſeruentur diligentius; illas ſummatim uulgari ſermone expreſſas, crebro, prout uſu uenerit, populis ueſtris proponite, denunciate, explicate, atque in conſuetudinem inducite.

QVæcunque denique uel ad uos, uel ad laicos, curæ ueſtræ commiſſos, pertinent, ea per nos decreta, quo maximo poteſtis ſtudio, in omnem executionem, diſciplinæq. uſum introducite. Videteq. in primis, ac perpendite, quæ ſint, et quam religioſæ muneris ueſtri partes; caueteq. ut in officij, et curæ ueſtræ functionibus non modo quicquam uos contra committatis, ſed ne omittatis quicquam; cum in ſacerdotali uita pro muneris, quod ſuſtinetis, ratione tum grauiores, tum longe plures, quã in ceteris hominibus, eſſe poſſint omiſsionis culpæ.

VOS præterea reliqui ſacerdotes, quicumque eſtis, quibus animarum cura non incumbit, cum alia omnia, quæ eccleſiaſtici ordinis hominibus de diuinorum officiorum cultu, de uitæ honeſtate, de ſtudijs, et uitæ ſpiritualibus exercitationibus præſcripta, aut monita à nobis generatim ſunt, tum quæ nominatim, ſigillatimq. ad præcipuam ueſtram executionem attinent, præſtate omnino.

VOS item reliqui Clerici inferiorum ordinum, quæcumque ad uos nominatim, uel generatim ſpectant,

agite

agite omnia, ſicut clericalis uitæ ratio, canonum, et noſtris conciliaribus decretis præſcripta, poſtulat.

CLErici eſtis, nempe de ſorte Domini, et ipſe Dominus ſors, pars ſcilicet ueſtra: tales præbete uos, ut et ipſi poßideatis Dominum: et poßideamini à Domino; uereq. dicatis, Dominus pars hæreditatis meæ.

Filij mei, nolite negligere: uos elegit Dominus, ut ſtetis coram eo, et miniſtretis illi.

Videte igitur quam ualde intentos uos eſſe oporteat miniſterijs ueſtris; et quam magna uitæ, morumq. caſtitate.

Proborum hominũ tantum, præcipue ſacerdotum, uitæ ſpiritualis laude præſtantium, familiaritate utimini: ex quorum conſuetudine, tum fructus uos capiatis, tum nos meliorem in dies de uobis opinionem concipiamus.

Maiores ueremini, et obſeruate, eiſdemq. recte monentibus obtemperate.

Præter latinæ linguæ, et litterarum ſtudia, eccleſiaſticæ in primis diſciplinæ inſtitutionibus diligenter incumbite.

Sic demũ uos moribus, et uitæ modeſtia probate, ut, et à parochis, et à præceptoribus ueſtris, tum etiam à populo bonum teſtimonium habeamus: uoſq. dignos iudicemus, quos maioribus ordinibus adſcribamus.

VOS uero, quos regionum urbis præfectos, et in diœceſi uicarios foraneos conſtituimus, in explendis muneris, atque officij, nobis commißi, partibus, ſedulo inuigilate, atque elaborate.

Onus, quod ſuſtinetis, quam graue ſit, quã plenum curis perpendite: tum, quam in eo, nobis committendo, ſpem fiduciamq. habuimus, uidete; tum efficite, ut expectationi noſtræ reſpondeatis uigiliarum ueſtrarum ſtudijs, aſſiduaq. ſollicitudine.

Eccleſias, quæ in uniuſcuiuſque ueſtrum regione ſunt, ſedulo uiſitate: earumq. partes ſingulas inſpicite.

Perueſtigate in uniuſcuiuſque parochiæ finibus, an aliqua publicorum peccatorum labes, an flagitia, quibus paſtorali cura medeamur neceſſe ſit.

Vniuerſo clero, pro regione commiſſa, inuigilate diligenterq. illud in primis uidete, ut in diſciplinæ eccleſiaſticæ moribus, inſtitutis, atque officijs ſe contineat; clericaliſq. moderationis legibus congruenter uiuat.

Indecẽtẽ eius habitum omnino rijcite: morum, ſanctæ, uitæ, ſacrarumq. litterarum, et inſtitutionis eccleſiaſticæ ſtudia, ſi quæ in eo languescunt, excitate.

Clericos autem minorũ ordinum, in hoc maxime nobis commendamus, ut illorum omnes tũ in uita moribus, tum in litterarum eccleſiaſticæq. doctrinæ ſtudijs progreßiones accurate exploretis; atque, ut maxime poteſtis, paternis cohortationibus atque obiurgationibus, yſq. aßiduis, adiuuetis.

Eccleſiarum item cultũ, nitorem, ceteraq. eius generis omnia curate, quæ à ueſtra diligentia, quam totis in Chriſto uiſceribus ab unoquoque ueſtrum expetimus, et Dei gloria, et animarum ſalus poſtulauerit.

Quæcumque uero uel prouincialium, diœceſanarumq. Synodorum decretis, uel præcipuis inſtructionibus, uel uiſitationum iuſsis præſcripſimus; ea omnia ut re ipſa præſtentur, ſtudioſe perpetuo agite.

HAEC omnia, et ſingula, his monitionibus nominatim, ſigillatimq. expreſſa, tum cuncta item, reliqua uel noſtris concilijs prouincialibus, diœceſaniſq. ſancita, uel alio modo nobis præſcripta, uos omnes, ac ſinguli, quorum intereſt, quanto poteſtis amore, et pietate, non amplectamini ſolum, et legite; ſed mente animoq. comprehendite, ſeruate, omniq. ſollicita executione præſtate: totoſq. uos ad cohortationum, admonitionum, decretorum, et conſtitutionum noſtrarum ſententiam, rationemq. accommodate. Quod omne ut faciatis, uos per unigeniti filij Dei aduentum, per eius crucem, perq animarum ueſtrarum ſalutem obſecramus, obteſtamur, diuinaq. conteſtatione monemus. Rurſuſq. uobis ipſis uniuerſis, et ſingulis edicimus, ſi quis ueſtrum conſtitutionibus decretiſq. noſtris non paruerit, contra eum nos acturos eſſe eccleſiaſticis, canoniciſq. ſanctionibus. Cauete igitur, ne quem, uobiſcum paterne modo agentem, ſolliciteq. monentem, et in conſpectu Dei uos, hoc ſacro loco, deprecantem auditis: me eundem rurſus, non in hac uita ſolum culpas ueſtras animaduertentem, ſed in diuino præterea iudicio eaſdem accuſantem audiatis. At ipſe Deus, et pater noſter, et Dominus Ieſus Chriſtus dirigat uias ueſtras in omni ſancta obedientia; exhortetur corda ueſtra, et confirmet in omni opere, et ſermone bono; ita ut digne ambuletis uocatione, qua uocati eſtis, per omnia ei placentes; ſicq. ſanctis ueſtrarum uirtutum progreßionibus probati appareatis ante Deum, et patrem noſtrum, in aduentu Domini noſtri Ieſu Chriſti, cum omnibus ſanctis eius. Amen

Laus Deo.

SYNODVS

SYNODVS DIOECESANA

MEDIOLANENSIS. V.

Quam Carolus S. R. E. Presbyter Cardinalis tit. S. Praxedis, Archiepiſcopus, habuit

An. a Chr. nat. M. D. LXXIIX.

Gregorio XIII. Pontifice.

HAEC Synodus non ſemel, atque iterum, ſed tertio prorogata fuit. Primum enim Archiepiſcopus uiſitationis Brixienſis, quam ſibi ſummus Pontifex commiſerat, et delegauerat, munere, occupationibusq. diſtentus illam, de more indictam, ſtata die habere non potuit. Deinde concilium prouinciale, prouincialesq. actiones impedierunt, quo minus anno ſequenti, qui fuit M D LXXVI. illa iterum prorogata, celebraretur. Poſt, peccatis hominum ita exigentibus, cum peſtifera contagio in urbem, et diœceſim Mediolanẽſem ſe ſe infuderit; neceſſe habuit Archiepiſcopus, charitatis, curæq. ſuæ paſtoralis, quam peſtis accerbitas ſummopere requirebat, officijs occupatus, eam tamdiu prorogare, et differre, quoad peſtiferum incendium extingueretur. Itaque Dei munere, donoq. demum anno M D LXXIIX. cum peſtis omnino abierit; nihil ille antiquius potiusq. habuit, quàm primo quoque tempore illam rite celebrare. In qua ſynodo ita ſtatuit, et ſanciuit.

IN NOMINE

Sanctæ, et indiuiduæ Trinitatis, Patris, et Filij, et Spiritus ſancti. Amen.

NOS Carolus S. R. E. Presbyter Cardinalis Tit. S. Praxedis, Dei Apoſtolicæq; ſedis gratia Archiepiſcopus S. Eccleſiæ Mediolanenſis, ad Dei omnipotentis, Beatæq. Mariæ ſemper Virginis, et S. Ambroſij, Patris, Patroniq. noſtri, laudem, hæc pto Chriſtianæ morum diſciplinæ conformatione, qua clerum, populumq. fidei noſtræ concreditum prælucere, totis in Chriſto viſceribus expetimus, in noſtra ſynodo diœceſana quinta: decetnimus, ſtatuimus, ac ſancimus.

Decretum I.

BEATISSIMI Martyris Sebaſtiani, ciuis Mediolanenſis, cuius dies natalis iam uſque à temporibus ſanctiſſimi Patris, et Patroni noſtri Ambroſij, ſermone etiam eius martyrium celebrantis, à noſtris maioribus piè cultus eſt, diem feſtum anniuerſarium, qui eſt xiij Cal. Februarij, ex uoto ob funeſta peſtis, qua urbem diœceſimq. Mediolanenſem anno M. D. LXXVI. teterrimè inuaſerat, contagionem religioſe nuncupato, in tabulasq. publicas ciuitatis relato, ab uniuerſo, et clero, et populo urbis Mediolani, piè item ſancteq. coli, atque obſeruari mandamus, ut reliquos Sanctorum feſtos, ſolemneſque dies, qui ex præcepto, inſtitutoq. eccleſiæ coluntur.

Ex eadem præterea uoti nuncupatione, pridie illius feſti diei ieiunium ab eodem clero, populoq. Mediolanenſi agi, celebrarique præcipimus.

Idem etiam in diœceſi a locorum ſcilicet incolis præſtetur; qui eidem beatiſſimo martyri, aliiue ſancto, proxima peſtilentiæ temporibus, eius rei uotum fecerunt.

Decretum II.

DIERVM feſtorum, qui in urbe, diœceſiq. noſtra Mediolanenſi coli, et Vigiliarum item, quæ ieiunio, abſtinentiàue obſeruari debent, tabula, de qua in diœceſana ſynodo per nos conficienda, concilij prouincialis tertij decreto cautum eſt, hæc ordine præſcripta in ſingulos menſes, ab unoquoque parocho, animarumue curatore in illis populo denunciandis ſeruetur.

Ianuarius.

Octaua Natalis Domini, quæ Circumciſio dicitur, calendis.
Epiphania Domini, die 6.
S. Antonij, die 17.
S. Sebaſtiani, die 20. *Mediolani ex uoto publico.*

Februarius.

Purificatio Beatiſſimæ Mariæ Virginis, die 2.
S. Matthiæ Apoſtoli, die 7.

Martius.

Annunciatio Beatiſſimæ Mariæ Virginis die 25.

Aprilis.

S. Marci Euangeliſtæ, die 25.

Maius.

SS. Iacobi, et Philippi Apoſtolorum, calendis.
Inuentio ſanctæ Crucis, die 3.

Iunius.

S. Barnabæ Apoſtoli, et primi Epiſcopi Mediolani, die XI.

SS. Geruaſij, et Protaſij martyrum die 19.
Natiuitas S. Ioannis Baptiſtæ, die 24.
SS. Petri, et Pauli Apoſtolorum, die 29.

Iulius.

S. Iacobi Apoſtoli, die 25.

Auguſtus.

S. Laurentij mart. die 10.
Aſſumptio beatiſsimæ Mariæ Virginis, die 15.
S. Bartholomei Apoſtoli, die 24.

September.

Natiuitas beatiſsimæ Mariæ Virginis, die 8.
S. Matthæi Apoſt. et Euangeliſtæ, die 21.
S. Michaelis archangeli, die 29.

October.

SS. Simonis, et Iudæ Apoſtolorum, die 28.

Nouember.

Solemnitas omnium Sanctorum, Cal.
S. Martini Epiſ. et Confeſ. die 11.
S. Andreæ Apoſt. die 30.

December.

Ordinatio S. Ambroſij Epiſ. et patroni Med. die 7.
Conceptio beatiſsimæ Mariæ Virginis in Vrbe Mediolano, die 8.
S. Thomæ Apoſtoli. die 21.
Natiuitas Domini noſtri Ieſu Chriſti, die 25.
S. Stephani protomartyris, die 26.
S. Ioannis Apoſtoli, et Euangeliſtæ, die 27.
SS. Innocentum, die 28.
S. Silueſtri Papæ, die 31.

Solemnitates et feſta mobilia.

Paſcha Reſurrectionis Domini, cum duobus diebus proxime ſequentibus.
Dies feſtus depoſitionis S. Ambroſij, qui celebratur in feria quinta, quæ Paſcha proximè ſequitur.
Aſcenſio Domini noſtri Ieſu Chriſti.
Pentecoſte cum duobus diebus proximè ſequentibus.
Solemnitas Sanctiſsimi Corporis Domini.
Omnes ſinguliq. dies Dominici.
Feſtum ſancti patroni in propria parochia.
Feſtum ſancti in unoquoque loco, ubi coli ſolet, uel ex probata conſuetudine, uel ex uoto.

Tabula uigiliarum, ſeu ieiuniorum, quæ partim ex præcepto Sanctæ matris Eeeleſiæ, aut ex conſuetudine huius noſtræ Ambroſianæ Eccleſiæ uoto ue ſeruantur.

VIgilia Natiuitatis Domini.
VIgilia Pentecoſtes.
VIgilia Aſſumptionis beatiſsimæ Mariæ Virg.
VIgilia ſanctorum ſingulorum Apoſtolorum præterquã ſanctorum Ioannis Euangeliſtæ, et Pilippi, et Iacobi Apoſtolorum.
VIgilia feſti omnium Sanctorum.
VIgilia Natiuitatis Sancti Iohannis Baptiſtæ.
VIgilia beati Laurentij mart.
VIgilia ordinationis S. Ambroſij Epiſcopi et Patroni.
VIgilia S. Sebaſtiani mart. in urbe Mediolano ex uoto publico.

IEiunium ſingulis diebus quadrageſimæ exceptis dominicis.
IEiunium triduanum in litanijs, quas minores dicunt.

POrrò in Vigilijs, quæ infra ordine deſcribuntur illud parochi, parochiæ ſuæ fideles hortentur, ut quamuis nunc illi ieiunij lege adſtricti non ſint, ad uſum tamen priſtinam conſuetudinem pro pietatis, deuotionisq; ſtudio reuocare ſtudeant, ut ieiunent, aut ſaltem à carnis eſu abſtineant. atq; hæ quidem Vigiliæ ſunt.

VIgilia Epiphaniæ.
VIgilia Aſcenſionis.
VIgilia Sanctiſſimi Corporis Chriſti.
VIgilia Sancti Martini Epiſcopi, & conf.
VIgilia SS. Mart. Geruaſij, et Protbaſij.
VIgilia SS. Naboris, & Felicis.
VIgilia SS. Nazarij, et Celſi.

Decretum. III.

DIVINO munere operarij nos in hac uinea colenda conſtituti, perpetuo, conſtantiq. culturæ ſpiritualis ſtudio in id incumbere debemus, ut ſanctorum inſtitutorũ, ſacrorumq. rituum diſciplina, a beatiſſimo patre paſtoreq. noſtro, et eccleſiæ Doctore Ambroſio ſalutariter, ac diuinitus introducta, non modò in hac Ambroſiana eccleſia piè ſancteq. conſeruetur, ſed etiã ſi qua ullo modo prætermiſſa eſt, quæ debet religione, in uſum, conſuetudinemq. reſtituatur. Cum igitur in ſanctiſſimis Ambroſianis inſtitutis unum præter cætera, temporum uitio, morumq. corruptelis, et negligi, et uiolari magno cum animi dolore uidimus, illud ſane ſit, quod de Dominica, quæ in Capite Quadrageſimæ dicitur, aliàs tum litteris noſtris monuimus, atq; ediximus, tum edicto etiã ſancinimus; eo ipſo de genere, quo diligentius pro archiepiſcopalis officij munere, cautum ſit in perpetuum, hæc ut infra, decernimus, et conſtituimus quæ planè à clero, et populo, qui ambroſiana eccleſia noſtra inſtitutis religioſè adſtrictus tenetur, ſanctè, inuiolateq. ſeruari in uirtute Sanctæ obedientiæ præcipimus, iubemus, ac mandamus.

DOminica, quæ in Capite Quadrageſimæ more Ambroſiano dicitur ut reliquæ dominicæ quadrageſimales, ſeruetur item: ab eaq. abſtinentiæ quadrageſimalis initium planè fiat, cúm non ſolum ex ſanctiſsimo patrum teſtimonio, ſed ex ſermonibus, et doctrina in primis eiuſdem beati Ambroſij, priſcisq. huius eccleſiæ tabulis, atque ex omni rituum certiſſima ratione, illam in Quadrageſimæ diebus primam Dominicam et numerari, et eſſe liquido conſtet.

PRoinde à cibis, quæ quadrageſimali tẽpore lege ieiunij ueti ti ſunt, abſtineat clerus, et populus omnino, eo die, ſicut alijs domnicis quadrageſimæ diebus.

Nuptiarum celebritas dominico illo die ne agatur itidem, ut ſacrorum canonum iure, Tridentinaq. ſanctione, cæteris quadrageſimalibus diebus agi interdictum eſt.

Quæcunque apoſtolicis ſanctionibus, ſacroſanctis canonum decretis, conciliorũ conſtitutionibus de ſancta

quadra-

quadrageſimæ cultu religioſaq. obſeruantia, uel inſtituta, uel decreta ſunt: eadem ad huius dominicæ, quæ Quadrageſima prima eſt, cultum pertinere decernimus: ita ut qui hunc diem uiolarit, culpæ reus perinde ſit, ac ſi alium quadrageſimæ diem uiolaſſet.

Quo autem religioſius hac dominica prima quadrageſimalis colatur, quo debet, obſeruantiæ officio; Archidiaconi Metropolitanæ noſtræ eccleſiæ ſit, in Epiphaniæ ſolemnitate, ut Paſchæ celebritatem denunciat, ita, quod etiam de quadrageſimæ denuntiatione antiquo canone inſtitutum eſt, ſic quadrageſimalis abſtinentiæ initium denunciare, in ea ipſa Dominica ſcilicet omnino ſanctè fieri.

Parochi uerò ſinguli, tum qui in urbe ſunt, tum diœceſani, hoc itidem præſtent, ac denuncient in Dominica proximè præcedenti, quæ Dominica in quinquageſima dicitur.

In Calendario demum anniuerſario notetur hic dies quadrageſimæ primus.

Decretum IV.

B*ARBAE radendæ inſtitutum, à patribus in Concilio Carthaginēſi ſancitum, quodq. ex ſummi Pōtificis Gregorij VII. litteris longe antiquiſſimum eſſe perſpeximus, iam olim in omni ferè eccleſia, et in noſtra hac Ambroſiana, ad hac uſque tempora, ut nos uidimus, à pleriſq; ſacerdotibus, antiquæ ſanctioris diſciplinæ ſtudioſis conſeruatum, ac deinceps noſtris litteris per nos ad uſum, conſuetudinemq. reuocatum, ita in perpetuum retineri præcipimus, ac mādamus, ut unuſquiſque ſacerdos, et clericus quocunq. gradu, dignitateue præditus, barbam radat.*

Decretum V.

A*Vxiliante Chriſto Domino, iam quintam ſynodū diœceſanam hoc ſacro loco celebrauimus: at uos conſcij eſtis, multa deeſſe, ad eorum, quæ decretis, et diœceſanis, et prouincialibus, præſcripta ſunt nobis, perfectam executionem. Qua in re, uniuſcuiuſque Viſitatoris noſtri, præfecti regionarij urbis atque ſingulorū etiam dignitatem, et canonicatum, in baſilica noſtra Metropolitana, in collegiatiſue tum urbis, tum diœceſis noſtræ Eccleſijs obtinentium, ac Vicariorum foraneorum, et teſtium ſynodalium, et omnium denique, ac ſingulorum, non modò ſacerdotum, ſed clericorum etiam cuiuſuis ordinis, quibus eccleſiaſticæ diſciplinæ leges conſtitutæ ſunt, ſtudium, operam, diligentiam, ſolicitudinem deſideramus, atque requirimus. Proinde non ſolum monitiones, quas in ſynodo diœceſana quarta conteſtati nobiſcum adhibuimus; et quò diligentius, ſtudioſiusq. ad illarum uos præſcriptum conformaretis, eaſdem imprimi mandauimus, ſed etiā quorundam decretorum, quorum executionem diligenti ſtudio quamprimum præſtare debetis, tabellaſ aliquot ante menſibus editas, et uobis traditas, iterū uobis uniuerſis, et ſingulis in hoc diœceſano conuentu inculcari diligenter iuſſimus, et mandauimus. Veſtrū igitur erit, cum tantopere per nos omni officij genere excitati ſitis, ad abſolutam quandam decretorum omnium executionem, ſtudioſè, accuratè, perpetuaque ſolicitudine agere, curare, atq; adeò perficere, ut uniuſcuiuſque ueſtrum diligentiam uerè eccleſiaſticam cōmendemus; nec uerò accuſemus, aut damnemus negligentiam.*

Aliquot ſelectorum decretorum executio, præcipuo ſolicitudinis ſtudio præſtanda.

F*Eneſtræ, unde extrinſecus Miſſæ ſacrum inſpici, et audiri poteſt, octo dierum ſpatio amoueantur, muroue obſtruantur.* Viſ. ap.

Feneſtræ item aliæ, unde in eccleſiam introſpiciatur. Prou. 2i

Seruitutes ab omni eccleſia, ad octo item dies amoueantur omnino; ita ſcilicet, ut ab ædibus clericalibus per eam nulla exportatio, nulla importatio, nullum iter, nullus tranſitus fiat, non proſpectus, nec uero alia eiuſmodi ſeruitus. tit.2.c.22

De ædificijs laicalibus, eccleſiæ parietes attingentibus, præſtetur, quod decretis prouincialibus conſtitutū eſt. Pr.2.tit.2. c.22. Pr.3.

De officinis eidem coniunctis, præſtetur itidem, ut mox ſupra. tit.de orn. ecc. ſi quæ

De luto, illuuie, ſordibus diſijciendis, et amouendis præſtetur, et agatur ex decreto concilij prouincialis iij. et ex præſcripto inſtructionum noſtrarum. Pr.3.tit.e. Pr.3.tit.de ſacram.

A locis ſordidis cruces, et ſacræ imagines, quindecim dierum ſpatio, amoueantur.

Altaria, cappellæ maiori aduerſa, aut ſub ambone, ſuggeſtone, aut ſub organo, aut ad pilas, collumnaſue collocata, octo dierum ſpatio amoueantur, ex præſcripto uiſitationis apoſtolicæ.

Altaria item, in lateribus capellarum poſita, ad tres menſes amoueantur; in earumq. medio extruantur.

Sepulchra lapidea, ex eccleſiæ cœmiterijue pauimento indecenter eminentia, octo dierum ſpatio tollantur.

Sepulcra itidem, operimentum, uiſitationis apoſtolicæ decreto præſcriptum, non habentia, ad quindecim dies humo oppleantur.

Illa item, quorum os bradellæ altaris propius eſt tribus cubitis, ad tres menſes obſtruantur, humoq. iniectâ oppleantur.

Itidē de ſepulturis fiat, bradellam altaris attingentibus. Viſ. Ap.

Cœmiteria duorum menſium ſpatio ſepiantur: alioqui ne in ijs, aut in eccleſijs ſepeliātur, ſed in cœmiterio propinquiori, quod ſeptum ſit.

Crux trium menſiū ſpatio in medio cœmiterij collocetur. Inſt. Fab ecc.

Crucifixi imago in omni eccleſia, ad cappellæ maioris ingreſſum affigatur. Inſt. Fab eccl.

In frontiſpicio cuiuſuis eccleſiæ ex inſtructionum fabricæ eccleſiaſticæ præſcripto, quamprimum fiat.

Suggeſtus in omni eccleſia parochiali, ex forma, ijſdem inſtructionibus commoſtrata ſtruatur.

Altaria portatillia, menſura ampliori, in ijſdem inſtructionibus demonſtrata, parentur, et fiant: reliqua, minori menſura, ad conſtitutum tempus, uiſitationis apoſtolicæ decreto confringantur.

Turri campanili, ex earūdum inſtructionum præſcripto, oſtiū cū ſuis ualuis, claui, ſera, peſſulone ad menſē fiat.

Sup-

Suppellex eccleſiaſtica, duorum menſium ſpatio, in unaquaque eccleſia, hæc ut infra, paretur.

Purificatoria, Corporalia, } *numero, et ratione olim præſcripta.*

Superpellicea quattuor; duo ſcilicet, quæ parocho, rectoriue eccleſiæ; ac totidem clerico uſui ſint.

Signacula Miſſalium.

Capſula, quam ſcatulam dicunt, in qua purificatoria includantur.

Capſula item, pro corporalibus.

Mappa pro manibus abſtergendis.

Vas ad uſum lauandi corporalia, et alia huiuſmodi.

Vaſculum rotundum pro recondendis hoſtijs magnis, et alterum item pro paruis.

Tabella orationum, ante et poſt miſſæ ſacrum dicendarũ.

Tabella ſecretorum in Miſſæ ſacro.

Tabella orationum, quæ à ſacerdote dicuntur, cum Miſſa ſacrum facturus, ueſtes induit, et exuit.

Quæ in ædificatione, fabricaue cuiuſuis eccleſiæ perpetuo caueri, uel curari debent, hæc ſunt.

Prou. 3 ti, de orn. eccl. *NE in eccleſia quicquam noui ædificij ſine conceſſu noſtro, litteris exarato, fiat.*

Inſt. Fab. eccl. Prou. 3. titu. de orn. eccl. *Ne item noua eccleſia extruatur.*

Ne ſine conceſſionis etiam noſtræ litteris cappella, altariſue locus detur, neque rurſus cappella, altareue extruatur.

Ne præterea, ſine facultate a nobis data, et ſcripto exarata, oratoria, etiam ubi non celebratur, fiant, neque item pilæ ſtructiles ſacrarum imaginum erigantur.

Ne ſacræ imagines ante apponantur, quam ſtata prece benedicantur.

Ne campanæ ante ſtatam ſolemnem benedictionem, in turri campanili appendantur.

Campanis conflandis caueatur, ex inſtructionum præſcripto, ab inſcriptionibus non probatis.

Ne in eccleſia ſine conceſſionis noſtræ litteris ſepulcra ſtruantur, fiantue.

Ne in ſepulcris item, aut in eccleſia epitaphia, elogia, inſcriptiones, aliaue litterarum monumenta, niſi a nobis primum probata, fiant, ſculpantur, exarentúrue.

Pr. 1. de ſepul. *Curetur, ut cœmiteria uſurpata, ex decreto noſtro prouinciali recuperentur.*

Prou. eod. uiſ. ap. iſt. *Sepeliendi in cœmiterijs uſus reſtituatur.*

Inſt. Fab. *Lampas non e latere, ſed in medio, altaris ſit.*

Eadẽ ex inſtructionũ præſcripto, aurichalco contecta ſit.

Quæ ad reliquum eccleſiarum cultum perpetuo curari oportet.

Inſt. Fab. eccl. *VT immunda illuuies, urinæ proiectio, lutum, et ſordes cuiuſuis generis, a cœmiterijs, et parietibus eccleſiæ arceantur: arbores, arbuſta, ſtirpes, uites, hederæ, rubi, ſpinæ, et cætera id generis ab eccleſijs, et oratorijs, procul ſint, et amoueantur.*

A cœmiterijs item quamprimum conuellantur ſtirpes, et arbores etiam infrugiferæ.

A puluere, puluerulẽtoq. ſitu, et ab araneis crebro, et eccleſiæ, et earum partes, et oratoria mundentur, et purgentur: pauimenta item ſæpius uerrantur.

Capſulæ eleemoſynariæ in urbe ad menſem unum, in diœceſi ad duos menſes, ex uiſitationis apoſtolicæ præſcripto ne ſint, ſine ſcripta noſtra facultate.

Sedilia muliebria, uulgo bradelle, ſtatim amoueãtur. Inſt. Fab. eccl.

Noua, ex inſtructionum noſtrarum modo præfinito, fiãt,

Profana priuatim proprieq. intus collocata, ex uiſitationis apoſtolicæ decreto, ſtatim attribuantur, atque addicantur.

Ne in eccleſia, cœmiterio, atrio, ueſtibulo, porticu, foribus, parietibus, ſtilicidij finibus, res uenales, ne ad eccleſiæ quidem uſum, nec uerò a clericis ipſis, proponãtur, affigantur, apponantúrue. Pr. 1. ti de cul. ecc.

Ne laica ſuppellex, frumentum, legumina, fruges, nec uerò inſtrumenta fabrilia in eccleſia reponantur,

Ne ualuis foribuſue eccleſiæ, ſchedulæ, aut ſcripta rerum profanarum affigantur.

Exportatio, et importatio rerum profanarum, iter item, tranſituſue ad rerum item prophanarum uſum, tollatur omnino.

Vniuerſitatum conſilia ab eccleſijs prorſus remoueantur.

Ad ſupplicij ſignificationem campanæ ne adhibeantur. Pr. 2. ti. de cul. ecc.

Ne in eccleſia ſchola, præterquam doctrinæ chriſtianæ, abſque conceſſu noſtro, litteris exarato, habeantur. Pro. 1.

De mulieribus bene uelatis, ut edicto noſtro cauetur, executio uere, omninoq. ſit.

Omnis irreuerentia conuerſationis, ut Pij Quinti Pont. Max. ſanctione, et decretis noſtris prouincialibus cautum eſt, prorſus tollatur. Bul. Pij V. cal. April. 1566.

Mendici uagantes ab eccleſia excludantur. Pr. 1. ti. de cul. eccl.

Cuſtodes, clerici, et alij eccleſiarum miniſtri, ad quos pertinet, in admonendis, et deferendis mulieribus, ad præſcriptum non uelatis, et uiris item, in Miſſæ ſacro genua non flectentibus, aut in eccleſia irreuerenter uerſantibus, aut mendicis, per eccleſiam uagantibus, officium ſuum accurate omnino exequantur. Pr. 1. ti. de cul. ecc. Pr. 1. ti. de cul eccl. & de off. cul.

Mulcta exigatur. Pij V. Pont. Max. ſanctione rectoribus eccleſiarum, cuſtodibus, et Capitulis propoſita, eos corrigere negligentibus, qui in ipſis eccleſiis irreuerenter uerſantur. Bul. ead.

Circulatores, et ludentes pila in plateis eccleſiarum, quo tempore diuina officia in illis celebrantur, mulcta plectantur. Pr. 1. ti de diu. off.

Decretum, concilio prouinciali primo editum, de confugientibus ad eccleſias, ſeruetur omnino.

Eccleſiarum, et Oratoriorum claues, ſi quæ eccleſiæ ſunt, quæ illas non habeant, octo dierum ſpatio conficiantur: et in cuſtodiam parocho tradantur; aut, ſi neceſſe eſt, alij item ex conceſſu Vicarij foranei, non conductori tamen, mulcta pœnaue cautione facta, ſi ad prophanos uſus adhibeantur.

Eccleſiæ parochiales certis horis ad tabellæ præſcriptum claudantur.

In oratorijs minoribus latitudine cubitorum VIII. longitudine cubitorum decem, Miſſæ ſacrum non fiat.

Altaria

Pr 1. tit. de offi. ſac.

Altaria ſingula, cruce in medio collocata, ſemper ornata ſint.

Ab uniuſcuiuſque eorum præterea utroque latere decēter poſitis candelabris duobus.

Veſtita item ſint mappis mundis tribus: quarum exterior oblonga, ad imam uſque altaris partē pertineat: reliquæ duæ breuiores ſint.

Gradus quoque ligneus, ab uniuſcuiuſque altaris tergo collocatus, mappa ſternatur.

Tela uiridi altaria ſingula cōſternantur, ne puluere aliaue ſorde mappæ inquinentur.

Ornata item ſint pallio coloris, cum diei feſti feriaue ratione congruentis, ex inſtituto S. Eccleſiæ.

Tabella ſecretorū etiā in unoquoque altari apponatur. Quæ tabella, peracto Miſſæ ſacrificio, erecta ne ſtet; ſed depreſſa, ſub tela mappaue recondatur.

Eccleſiarum, quæ frequentantur, altaria ſingula, cum fores eccleſiæ patent, iis ipſis ornamentis ſemper inſtructa, atque ornata ſint.

In reliquis eccleſijs idem diebus ſaltem feſtis præſtetur.

Altare maius decentiori, inſigniorīq. ſemper ornatu, ac ueſtitu, inſtruatur.

E pluribus lampadibus, cum una tantum accenditur; illa media accendatur.

Sacris corporibus ſanctorum, et reliquijs inſignioribus lāpas adhibeatur perpetuo.

In diuinis officijs præſtentur omnino hæc quæ ſequuntur.

Prou. 1 i et Diœ. 4 decr. 19.

CLerici ſinguli ſuperpelliceum habeant, idq. ex decreti noſtri præſcripto, forma decenti.

Pr. 2. tit. 2. cap. 9.

In proceſſionibus modus uerſandi, et conueniendi, clero præſcriptus, ſeruetur accurate.

De funeralibus æditæ inſtructiones, perpetuo diligētiq. executionis uſu plane ſeruentur.

Diœ. 2. ca. 1. Pr. 3. tit. d feſt. dec. cul §. ſāct. Diœc. 2. c. 28.

In feſtis ſanctorum ſolemnitas officij, ex decretorum noſtrorum præſcripto peragatur, et cultus item.

In Miſſæ ſolemnis ſacro, lectio etiam ante epiſtolam, ut in eccleſia Metropolitana fit, canatur, ubi ritu Ambroſiano fit.

Pr. 3. ti de Miſſ. & pr. 1.

In Miſſæ ſacro, etiam quo tempore ſacerdos ſecreto agit, et in alijs diuinis officijs, cātus a ſacra ea actione alieni, neque probati, non adhibeantur, canantur ue.

Pr. 1.

Sacræ communionis, miniſtris præbendæ in Miſſa ſolemnis ſacro, inſtitutum ſeruetur.

Pro. 3. tit. diu. off.

Itidem in feria quinta, dies ſcilicet cœnæ Domini præſtetur.

Sacrarum ueſtium color, pro ratione temporum conueniens, quantum fieri poteſt, ſeruetur.

Pr. 1. tit. de diu. off. quo & quādo in choro conu. & uer.

Diſciplina chori, tum in conueniendo ad diuina officia, tum in conuerſando eo loci, tum in recedendo, decretis noſtris prouincialibus præſcripta, inuiolate ſeruetur.

In diuinis officijs extraordinarijs tabella, concilio prouinciali tertio præſcripta, ſeruetur: cuius rei cauſa præfectus, et punctator ſit.

Proceſſionum tabella per nos edita in executionis uſum inducatur.

Diœ 4. decr. 28.

Clerici certi, deligantur: qui cuſtodum munus, et alias eccleſiaſticas functiones, et officia, ut potè in Miſſæ ſacro miniſtrandi, et alia id generis præſtent, amotis ab eiuſmodi officiorum functione laicis.

Diœ. 4. c. 28, Pr. 1. ti de fu. min. ord.

Ineatur ratio, qua prouiſum ſit ſuſtentationi clerici: qui in eccleſia parochiali inopi inſeruiat, et illorum item, qui in ſingulis cappellis miniſterium nauant, et aliorū præterea, qui minorum ordinum functiones, obeūt.

Inſtruatur clericus, in Miſſæ ſacro miniſtraturus.

Diœ. 4 t dec. 28.

Superpelliceum loco ueſtis exterioris ſuper tunicam talarem a ſacerdote Miſſæ, ſacrum facturo, ubi poteſt, adhibeatur, antequā reliquis ſacris ueſtibus induatur.

Pr. 3. ti. et ſac. Miſſ. de pr. 1.

Qui Miſſæ ſacro interſunt, ſi qui ſunt qui uel genua ambo non flectunt, uel genibus ita flexis non perſiſtunt, uel altaris gradibus propius accedunt, uel ueſtitu nō congruo, capiteue non detecto adſunt, uel in eccleſiæ foribus ſtant, à ſacerdote celebraturo, aut, Miſſæ ſacro inchoato, à clerico miniſtro moneantur.

Pr. 1.

Ne paupertatis prætextu ad Miſſæ ſacrum conuenire quis omittat.

Pr. 3 ti. de Miſſ. & diœ. 2. cap. 25.

Miſſæ ſacrum ne coram publicè crimino ſis fiat.

In Miſſæ parochialis ſacro, cum Corpus Domini eleuatur, ſignum campanæ detur ſemper: in alijs uero Miſſis tintinabulum pulſetur.

Erratorum punctationes, peractis diuinis officijs, in ſacriſtia denuncientur, præſentibus eccleſiaſticis hominibus, qui eo loci aderunt.

De moribus, et ſtudijs cleri hæc, ut infra, omnem executionem habeant.

Pr 1. tit de uit. & hon. cle. & pr. 2

CLeri familiæ delectus, decretis prouincialibus præſcriptus, et ueſtitus item ratio ſeruetur: de armis item non ferendis.

Pr. 1. ti. e.

De ſuppellectili, menſæ frugalitate, et de ſumptibus ſuperuacaneis, decretis noſtris prouincialibus pareatur.

Diœ 4. decr. 21.

De recitando diuino officio modus, et decens ratio, decreto noſtro demōſtrata, in executionis uſum inducatur.

Superpelliceo clerici, qui ſcilicet minoribus ordinibus, aut ſubdiaconatu, diaconatuue initiati ſunt, ſacram Euchariſtiam ſumendo ſe induant.

Pr. 2. tit 2. de ſac. c. 26.

Omnis clerus cōfeſſarijs ſacerdotibus, ad confeſſiones eorum audiendas delectis, et probatis, peccata confiteantur.

Itidem præſtent clerici inferiores ſacerdotibus.

Pr. 2. tit. 2. ca. 26.

Crebro iſti ex decretorum noſtrorum præſcriptis confiteātur, et ſacram communionem ſumant.

Idipſumq. præſtent in eccleſia nominatim conſtituta, et in Miſſæ ſolemnis ſacro: teſtimoniumq. huius rei ſcriptum afferant.

Clericalis ueſtitus, ex cōceſſionis noſtræ litteris, ſumatur. Pr. 3.

De ijs, quæ infra nominatim, ex decretorum noſtrorum præſcriptis, recenſentur, regulæ, et leges ab uniuerſis, et ſingulis eccleſiaſticis hominibus ſeruentur.

Pr. 1. tit. de cler. ueſt. Prou. 1. &

DE tonſura.
De interula.
De caligis.

Y ſ De

Diœ. 4. c. *De calceis.*
19. Ibidem *De ueſte interiori.*
Ibidem. *De ueſte exteriori.*
Diœ. 4. de *De cingulo.*
cr 19 c. 19 *De pallio ſerrarolo.*
Pe. 1. ti de
ue. cl. diœ. *De parochorum ueſtitu exteriori, de toga ſcilicet, et*
4. cap. 19. *caputio.*
Diœ. 2. c. *De canonicorum, dignitateq. præditorum, Metropolita-*
28. diœ. 4. *næ eccleſiæ ueſtitu exteriori.*
c 18. Pr 1.
tit 2. c. 31. *De mantelletto breuiori.*
diœ. 4. c. 19 *De reliqui cleri ueſtitu exteriori.*
Ibid et pr. *De cleri uniuerſi ueſtitu itinerario.*
1. t. d ueſt. *De pileo, reticulo. et ſubireto.*
clec.
Ibidem. *De torquibus, et annulis non induendis.*
Ibi. & diœ. *De dignitate ſacerdotali, et clericali morum ſplendo-*
2. c. 29. *re tuenda.*
Ibidem.
Pr. 1. tit. de *De titulo ambitioſo.*
cler. ueſt. *De inceſſu; et geſtu.*
Pr. 3. ti de *De conſuetudine probatorum utenda.*
cler. hon. *De otio cauendo*
Di. 4. c. 19. *De ridiculis, et obſcænis libris abijciendis.*
Ibidem. *De muſica clericorum in laicalibus conuiuijs.*
Ibidem. *De conuiuijs, et comeſſationibus cauendis.*
Ibid. & pr. *De cauponis.*
2. ti. 2. c. 32
Diœ. 4. c. *De choreis, et laruis:*
19. Ibid. et *De ſaltationibus, et ludis.*
pr. 1. tit. de *De comedijs, et ſpectaculis.*
arm. et lu. *De uenatione.*
Ibidem. *De pernoctatione, et inceſſu nocturno.*
Ibidem. *De armis non ferendis.*
Ibidem. *De mulieribus non docendis.*
Ibidem. *De negotijs ſæcularibus fugiendis*
Ibid. et pr. *De ſamulatu, et obſequijs laico non præſtandis.*
3. de cle. *De clericalium ædium honeſtate.*
hon. Pr. 1. *De imaginibus turpibus tollendis.*
ti. de arm.
Pr. 2. tit. 2. *De clauſula ædium canonicalium.*
c. 32.
Pr. 1. tit. de *De mulieribus in earum habitatione non admittendis.*
neg. ſæc. *De canonicalium ædium locatione ex præſcripto decre-*
Prou. 1. et *ti prouincialis, et diœceſani.*
diœ. 2. c. 17
Prou. 3. de *De clericalium etiam ædium locationibus ex eodem pro-*
hon. cler. *uinciali decreto.*
Pr. 1. ti. de *De officio ritu Ambroſiano recitando.*
cler. ædib. *De modo recitandi.*
Ibidem. *De precibus, congregationis initio, et fine dicendis.*
Ibidem et *De cleri ſtudiorum ratione, ex regulis concilio prouincia-*
diœ. 2. c. 31 *li tertio conſtitutis, præſtanda.*
Ibidem.
Diœ. 2. c. 5 *De librorum clericaliũ delectu, et apparatu, et lectione.*
Diœ. 4. c.
21. Pro. 3. *De parochorum libris.*
tit. de c.

De bonis eccleſiarum hæc præſtentur, ut infra.

Pr. 1. titu.
qui lib.
Ibidem et *F*Orma in locandis decimis, decreto ſynodi diœceſa-*
diœ. 4. *næ IIII. præſcripta.*
Diœ. 4. de *De decimis, et primitijs, etiam à nobilibus ſoluendis, ex*
cr. 29. *ratione præfinita in ſynodo diœceſana noſtra IIII.*
Diœ. 4. de *Oblationum uſus in Miſſæ ſolemnis, aut parochialis ſa-*
cr. 38. *cro diebus feſtis reſtituatur.*
Oblatio fiat offertorij tempore.
Offerentes Miſſæ ſacro interſint.
Ad oblationem mares, et fœminæ diſtincte accedant;
mares ſcilicet primo, deinde fœminæ.
Oblatio à publice criminoſis ne capiatur.
Ne alij eam capiant, quàm parochi.
Ne per eccleſiam, accipiendæ oblationis cauſa, paro-
chus, ſacerdoſue uagetur.
Ne rurſus in oblatione, patena, ſed crux manipuli oſcu- Prou. 3. de
landa præbeatur. Miſſ. Sac.
Oblationum uenditio, et alij contractus id generis pro-
hibentur.
Parochi oblationis lucro cedant, niſi quibus id iure con-
ceſſum ab Epiſcopo ſit, aut aliàs legitime.
Caducitatum iura proſequenda.
Bonorum, et iurium uniuſcuiuſque eccleſiæ, eccleſiaſti- Pc. 1.
ciue beneficij, aut Capituli, trium menſium ſpatio,
conficiatur ex præſcripto concilij prouincialis primi.
De inuadentibus, et aſportantibus bona clerici mortui, Pr. 2. tit 3.
decreta prouincialia ſeruentur. c 15. Pr. 3.
de bon ec
De eccleſiæ item ſcriptis, inſtrumentiſue à clerici mortui cl. Pc. 3. tit.
hæredibus eccleſiæ tradendis.
De eccleſiarum ſcriptis occultatis agatur ex decreto pro- Pc. 3. Ibid.
uinciali. c. ſi quis.
De cautione, ſyngraphaue ſolutionum, quæ ex prædijs Pc. 2 tit. 3.
eccleſiaſticis, in emphyteoſim, aut ad longum tempus c. 10.
locatis fiunt, decretum prouinciale ſeruetur.
De bonorum item deuolutorum alienationibus. Ibid. c 8.
De ſolutione anticipata. Pr. 1. tit. de
bo. eccl.
De arborum inciſione cauenda. Diœ 2 c. 16
De bonorum eccleſiaſticorum locatione, propinquis non Pr. 1. tit. de
facienda. bon. eccl.
Neque præterea patronis, nec ceſſionarijs, neque con- Pr 2. tit. 3.
iunctis item. c. 5. Pr. 2.
tit. 3. c. 11.
De bonorum eccleſiaſticorum locationibus, cum de me- Diœ. 2. c.
lioribus ijs reddendis cautione, formula teneatur, 38.
præſcripta in Concilio prouinciali ſecundo, et ſynodo
diœceſana ſecunda.
De bonorum eccleſiaſticorum locatione, publico inſtru- Diœ 3. ca.
mento conficienda, et ſchedulis proſcribenda. 45. Diœ 4.
c. 40.
De eccleſiæ bonis, quæ laici adminiſtrarint, inſtructio-
nes ſeruentur, uulgariter editæ.

De canonicis hæc, ut infra, præſtentur.

*C*Anonicorum a choro abſentiam punctatores no-*
tent; eorũ etiã qui reſidentiæ participes nõ ſunt.
Punctationes autem, anno confecto, nobis tradantur.
Regulæ de capitulis celebrandis.
Quo tempore ſcilicet Capitula habeantur. Pc 1. ti de
Vt ad ea canonici conueniant. ijs qui de-
Ratio ſeruetur tractationum Capitularium. gu. Pr. 3. 2.
Capitulum ſpirituale in ſingulas hebdomadas habeatur. de c. Ibid
Cancellarius capitularis eligatur, eiuſq. officium. Pr. 3. c. 5. 9.
Pr. 2. tit. 2.
Capitularis archiuij locus ſtatuatur; illiuſq. item præ- ca. 13.
fectus. Pr 3. 2. de c.
De fructuum, ad ſacriſtiam pertinentium, ratione et Pc 2. tit. 2.
uſu, decretum, in prouinciali ſecundo concilio edi- c. 4.
tum ſeruetur.
De fructuum præbendalium parte dimidia, aliaq. emo- Pr. 2. t. 2. c.
lumen-

lumentorum portione ſoluenda primo anno, quo quis canonicus ſit, ratio ſeruetur, in ſanctione Pij V. Pōt. Max. et decreto prouinciali præſcripta: neque omnino excedatur.

Capitularia bona ne cuiquam de capitulo locentur.

In parochijs, quæ ex inſtructionum præſcriptis hoc ipſo tempore præſtari debent, hæc ſunt.

Tabernaculum maius, ſerico rubro, ſi non eſt, intrinſecus ueſtiatur, trium menſium ſpatio.

Conopæum ad illius tabernaculi contegendi uſum, duorū menſium ſpatio.

Tabernaculum item; aut ſi quod eſt, ad uſum proceſſionem reconcinnetur; duorum menſium ſpatio.

Lunula illius paretur, duorum menſium ſpatio, ad formam, in inſtructionibus præſcriptam.

Pixis item, ubi non eſt, ad menſes duos.

Vela decentia ad tegendæ pixidis uſum, menſis ſpatio.

Mappa etiam, ſeu tobaleæ communionis populi uſui, ad menſes duos.

Laterna, ad ſacræ Euchariſtiæ comitandæ uſum, menſium duorum ſpatio.

Vaſculum cum aſpergillo, quo aqua benedicta ad ægrotos afferatur, menſibus duobus item.

Vaſa purificationis forma præfinita, ad menſem.

Vaſa tria ſacrorum oleorum, inter ſe diſtincta, forma in inſtructionibus demonſtrata, unius menſis ſpatio in urbe, in diœceſi uero duorum menſium.

Vas itē alterū, ſimile ante quadrageſimæ proximæ initiū.

Vas item ex inſtructionū noſtrarū forma, ante calendas Februarias fiat, ad aquæ baptiſmalis accipiēdæ uſum.

Liber diſtributionis oleorum, duorum menſium ſpatio, in omni præpoſitura, eccleſiaue plebana, quæ caput plebis dicitur, duorum menſium ſpatio paretur: et ſit forma præfinita

Confeſſionalia, modo et forma in inſtructionibus demonſtrata, ad duos item menſes conſtruantur: uel quæ extant, ad eandem formam redigantur.

Crucifixus, qui ad ægros defertur, decenter conficiatur duorum menſium ſpatio.

Thurribulum, acerra, et cocleare, forma demonſtrata, fiāt menſibus item duobus.

A Parochis præterea præſtentur hæc perpetuo.

Pr. 1. tit. de profeſ. fid. Inueſtigatio ſuſpectorum de fide.

Obſeruatio uenientium e locis ſuſpectis.

Pr. 3. ti. de fid. tuē. ſ. Diligentia, et cautio, cum iis qui e locis, nomine hæreſis ſuſpectis, redeunt, aut ad ea proficiſcuntur.

Ibidem. Recognitio de improuiſo librorum, qui uenales circumferuntur.

Pr. 3. ti. de cul. feſt. Obſeruatio diei feſti ſancti Patroni eccleſiæ ſuæ parochialis; denunciatio item eiuſdem, et reliqua decreto concilij prouincialis tertij præſcripta.

Pr. 3. tit. de pas. Inſtructio populi de ratione feſti diei colendi, et denunciatio item eiuſdem feſti, dominico die præcedente.

Pr. 1. et 3. Occupatio pia populi diebus feſtis.

Inſtructio populi ante ſingulas anniuerſarias ſolemnitates. tit. de feſt. die. Pro. 3.

Admonitio opportuna, ne qui in urbe habitare ſolent, diebus ſolemnibus, et in quadrageſima, rus eant, aut ibi morentur. de cō. Pr. 1 tit. 1. c. 12.

Reſtitutio, et conſeruatio diligens orationis ueſpertinæ. Pr. 3. de

Orationis item matutinæ inſtitutum, ut ſcilicet diluculo in diœceſi per horæ quadrantem, et in urbe itidem dato campanæ ſigno è Metropolitana eccleſia, parochi ipſius præſentia in eccleſia, quo tempore oratio fit: eiuſdem item crebra cohortatio ad populum de frequenti ad orationem conuentu: admonitio item, ut ſi quis e populo ſtata ea hora ad eccleſiam precaturus non conuenit, ubicumque tamen ſit, uel domi, uel in officina tabernaue, uel in agro, alioue loco oret ſtata illius horariæ precationis ſignificatione campanæ ſono. quæ pert. à matr.

Commonitio item, ut ob procellas nimboſue datis campanæ ſignis, populus oret, et ad litanias preceſq. in parochialem eccleſiam conueniat.

Reſtitutio ueteris inſtituti de benedictione peregrinorū, et in itineris ſuſceptione, et in reditu. Diœ. 4. ca. 23.

Impetratio litterarum teſtimonialium, etiam in breui peregrinatione, cū admonitione, et præſcriptione regularū, quæ in ſynodo diœceſana quarta explicatæ ſunt.

Concio, et ſermo intrā Miſſarum ſolemnia, lecto ſcilicet euangelio.

Executio decreti uiſitationis Apoſtolicæ de prædicatione, quæ fit aliquando de libro.

Executio decreti de iis, qui à parochi concione, non abſoluta, diſcedunt. Viſ. Ap. ti. quæ pert. ad cler.

Sollicitudo diligens pro feſtorum dierum cultu, ut ſcilicet à media nocte præcedenti, uſque ad mediam noctē ſequentem, feſtis diebus ab operibus ſeruilibus, et aliis prohibitis populus abſtineat, ex præſcripto decretorū noſtrorum, et uiſitatoris Apoſtolici. Pr. 3. ti de conc. c. fin.

Cuſtodia, et exhibitio exempli librorum parochialium de baptizatis ſcilicet, confirmatis, et matrimonio iunctis. Pr. 1. et pr. 3. t. de feſt. Pro. 1.

Celebritas ſolemnis benedictionis fontis baptiſmalis, in eccleſiis plebanis, ex præſcripto ordinationis noſtræ.

Inueſtigatio de qualitatibus patrinorum, qui in baptiſmo adhibentur.

Cautio de nomine infanti imponendo in baptiſmo. Pr. 2. ti. de ſac. c. 10.

Euitatio comeſſationum in baptiſmo. diœ. 2. ca.

Inſtructio populi, et obſtetricum de forma baptiſmi. 16. & 4. c. 7

Inſtitutum benedictionis puerperarum. Diœ 4 c 8.

Inſtitutum benedictionis puerorum. Pr. u. 1. & diœ 3. c. 13.

Liber de Communionibus peregrinorum, et aduenarum in Paſcha. Pr. 1. Pr. 1. ti. de

Monitio, et delatio fidelium, non communicantium in Paſcha. bap. & diœ. 3. c. 14. Diœ 4. c. 14

Executio decretorum de arcendis à communione illis, de quibus iā conciliis noſtris ſancitum eſt. Pr 2. tit. 2, Pr. 1. t. ſac.

Inſtructio raro communicantium. Euc. pr. 2. c 13.

Inſtructio primo communicantium. Pr. 1. tit de

Inſtructio populi in frequenti communione. ſac. Euc. pr.

Veſtitus communicantium modeſtus. de pœn. ca. 1. & de ſac.

Armorum depoſitio in Communione. Miſ. c. Epiſ.

Pr.1.d ſac. Communio populi inter Miſſam ſemper, cum poteſt.
Euc. Locus communicantium diſtinctus, clericorum ſcilicet,
Diœc. 4. c. 10. ad altare; laicorum in cappella, choriue ingreſſu; mu-
Pr.3. ti. de lierum in parte paulo remotiori.
Sacramēt. Nulla eleemoſynæ quæritatio tempore cōmunionis fiat; nullaq. ob eam cauſam uaſorum expoſitio.
Communio ægrotis, ſæpe illam petentibus, ne denegetur.
Prou 3 & Pluuialis inductio, ubi poteſt, in ſacra Communione de-
diœc. 3. c. 9. ferenda ad ægrotos.
Pr.2.t.1.c. Clericorum plurium comitatus.
15. Diœ 3. Preces in uia, dum defertur.
dec. 9. & Officium, poſtquam detulerit.
prou. 3 de ſac. Euc. Executio officij, ſanctione Pij Quinti, et decretis pro-
Pr.1. uincialibus, ſibi præſcripti, ut ægroti confiteantur.
Pr.1 tit. de Cura ut idem præſtent, et ægrotantis familiares, et
pœ. & Bul. medici.
Pij V. Denuntiatio eorundem, delatione ad Reuerendiſſimum
Bul. ead. Archiepiſcopum, ut alijs pœnis illos afficiat.
Bul. ead. Denunciatio item medicorum, nuper aduenientium, niſi iuriſiurandi præſtiti teſtimonium exhibeant; præmonitio item ne medendi artem interea exerceant.
Pr.1. Executio ſcripti teſtimonij, de ægroti confeſſione præſtita, antequam medicus curationem ſuſcipiat, præſcripto tempore elapſo.
Bul. ead. Executio interdicti contra medicos, integre non ſeruantes ſanctionis illius præſcriptum.
Pr.3 d pœ. c.1. Ibid. diœc.3 c.27. Executio decreti de ijs, qui extra diœceſis fines ad confeſſarios ſacerdotes accedunt.
Prou. 1. de pœn. D. 3. c 28. Regula de confeſſionibus, quo tempore, quo loco, nec uero in priuatis ædibus audiendis.
Pr 1. Ibidē Cautio de caſibus Epiſcopo, uel ſūmo pontifici reſeruatis.
diœc. 2. c. 18 Executio decreti de publica pœnitentia, non remittenda,
Pr. 1 ibid. nec commutanda.
Pr.3. tit. de pœn. Executio decreti de ijs Epiſcopo deferendis, quos ſolemniter pœnitere oportet.
Prou. 3. de pœn c 4. Decreti executio de pecunia, per pœnitentes ſoluenda, attributioneue, diſtributioneue.
Pr.1. tit. de præd. uer. Dei. Executio decreti de indulgentia, etiam antiqua, non promulganda ſine comprobationis noſtræ litteris.
Stolam, et ſuperpelliceum induant Sacerdotes, cum accedunt ad miniſtrandum ſacrum oleum infirmorum.
Pr.2. tit. 1. c. 9. Executio decreti de modo deferendi cum precibus.
Apparatus decens fiat in ædibus ægroti.
Pr.2. tit. 2. c. 15. Officij executio, parochi, præpoſiti, uicarij, et præfecti regionarij, erga parochum uicinum ægrotum.
Introductio inſtituti, de petenda benedictione archiepiſcopali, a moribundis, præſertim in urbe, locoue, ubi Archiepiſcopus ſit.
Viſ. Apoſt. Educatio, et inſtitutio puerorum complurimorum, ad militiam clericalem.
Diœ. 2 c. 1. Proceſſio, et ſupplicatio ante ſacram ordinationem.
pr. 2. tit. 1. c. 22. Pr. 1. Reſidentia parochorum in ædibus parochialibus uera, cibum, et ſomnum ibi capiendo.
Pr. 2. tit. 2. c. 6. Diœ. 2 c. 11. Inſtituti introductio de genuflexione, cum ſignum campanæ datur in eleuatione Miſſæ.
Executio decretorum de clericorum miniſterio, et adiumento, parochis præſtando in diuinis.
Diœ. 3. dec. 4 pr. 2. tit. 2. c. 28. Inſtitutum de proceſſionibus generalibus, mane obeundis, ut eæ ante Miſſæ ſacrum agantur.
Inſtitutum de diſtinctione populi per parochias in agendis proceſſionibus, oblationibus, et alijs eiuſmodi, retineatur in urbe.
Itidem ſeruetur in locis diœceſis, cum parochiarum complurium homines conueniunt.
Executio contra mulieres, ut in eccleſijs, et in proceſſionibus uere omninoq. ex præſcripto noſtro uelata uerſentur, et incedant.
Celebratio anniuerſariorum ſtatis ſuis diebus: eorumq. notatio in libro certo. Diœc. 4. c. 34.
Executio decreti de eleemoſyna funeris, officijs peractis, et loco ſeparato, diſtribuenda. Diœc. 2. ca. 46.
De menſa in funeribus. Diœ. 3. dec. 48. diœc. 4
De amiſſione emolumenti funeralis. c. 22. pr. 1.
Inſtructio populi de matrimonij ui, et ſanctitate. & 2. c. 33.
Cautio de conſenſu matrimonij non extorquendo. Diœc. 3. ca. 46. & 47.
Formula executio de conceſſione facultatis matrimonij celebrandi. Pr. 3.
In matrimonio celebrando abuſus ille tollatur, quo introductum eſt, ut candelas ſponſi in manibus geſtent. Diœ 4. dec. 16. Pro. 1. diœc. 3. c. 30. pr 3 de matr.
Cautio, et diligentia, de cohabitatoribus ſuſpectis, nomine coniugum. Pr. 3. tit. de matr.
Inſtructio dominorum officinarum. Pr. 3. tit. c.
Amotio, aut, emendatio imaginum obſcenarum in ædibus laicorum. Pr. 3. tit. de cler. hon.
Supplicationes frequentes, uacante parochiali eccleſia, ex cura uicerectoris. Pr. 2. tit. 2. ca. 15.
Officium cum populo de ſolutione decimarum.
Inſtituti introductio de benedicendis oblationibus, quæ extra Miſſæ ſacrum fiunt, ex præſcripto libri ſacerdotalis. Pr. 1.
Executio decretorum de populi immodeſtia, et alijs abuſibus tollendis, in oblationibus: de puellis item nubilibus, quibus, ne eccleſiarum quidem nomine, eleemoſynam quæritare permittatur. Pr. 2 t. 2. c. 24. Diœc. 1. c. 21. D. 2 c. 23. D. 4. c. 32.

Decretum indictionis Synodi VI. futuræ.

Synodum VI. diœceſanam, quam ex ſacri Tridentini Concilij decreto, anno ſequenti MDLXXVIII. iuuante Chriſto Domino, celebraturi ſumus, cùm ſtata ea die, quam in decreto noſtro diœceſano præſcripſimus, habere non poſſimus, ob concilij prouincialis celebritatem: quod per nos indictum, in idem ferè tempus cadit; eam indicimus futuram eſſe die duodecimo menſis Iunij, eiuſdem anni.

Acclamationes clerici Mediolanenſis in ſynodo Diœceſana. V.

DEO patri miſericordiarum, et Deo totius conſolationis gratia.

℟. Immenſa eſt miſericordia tua ſuper nos Domine: qui ſecundum multitudinem miſerationum tuarum conſolatus es nos in tribulatione magna. Tibi laus, tibi honor, tibi gloria in ſeculum, et in æternum,

Beatiſſimo Gregorio Papæ, et Domino noſtro, ſanctæ uniuerſalis Eccleſiæ Pontifici, cunctarum gentium obe-

obedientia, et Chriſtiani nominis in omnem terram propagatio.

℟. Domine Deus ſanctiſſimum patrem gratia tua cuſtodi, ut eo gubernante, gentes ſancto uera fidei lumine perfuſæ, in unum Eccleſiæ tuæ ouile colligantur.

Reuerẽdiſſimo Archiepiſcopo noſtro ſalutaris uigilãtia.

℟. Omnipotens Deus ſuper antiſtitem noſtrum benedictionum tuarum dona perpetuò multiplica.

Sereniſſimo Regi Philippo, chriſtianæ religionis defenſori, perpetua fœlicitas.

℟. Aeterne Deus, catholico Regi noſtro, optabilem de hoſtibus crucis Chriſti, filij tui, uictoriam dextera potentia tua ſemper concede.

Populo Mediolanenſi pax Chriſti æterna.

℟. Memento Domine Deus in beneplacito populi tui: ac perpetuum tuæ benedictionis rorem illi infunde.

Nos, Dei uoluntatem explentes, et ſanctæ diſciplinæ Chriſtianæ leges in omni opere bono exequentes, digni reddamur miſericordia, et gratia magni et ſupremi ſacerdotis, Ieſu Chriſti Dei, intercedente ſimul beata eius genitrice, Virgine Maria, beato Ambroſio confeſſore, et omnibus ſanctis.

℟. Amen, Amen.

LAVS DEO.

SYNODVS DIOECESANA MEDIOLANENSIS VI.

A Carolo S. R. E. Card. tit. S. Praxedis Archiepiſcopo

Habita an. a Chr. nat. M.D.LXXIX.

DECRETA, quæ in hac ſynodo VI. Archiepiſcopus confecit, perpauca admodum ſunt: ſed ſynodales actiones fere omnes conſumpſit grauiſsimis concionibus paſtoralibus: quibus frequentiſsimum cleri conuentum uehementer ſane accendit cum ad omnem clericalis uitæ cultum, tum uero ad ſanctioris diſciplinæ interioris inſtituta, quæ prodeſſe uidit ad maiores in religioſe agendo progreſsiones. Quæ uero litteris mandata, et in hoc ſynodali cœtu acta, de ſuggeſtu ut moris eſt, enunciari uoluit, hæc ſunt.

IN NOMINE

ſanctæ, et indiuiduæ Trinitatis Patris, et Filij, et Spiritus ſancti. Amen.

Carolus S. R. E. Presbyter Cardinalis tit. S. Praxedis Archiepiſcopus Mediolani.

QVONIAM nihil ferè ſapius diuinis litteris commendatum eſt, quàm clericalis ordinis hominum uita integritas, innocentia, fides, religio, pietas, uirtutumq. omnium ornamenta, quibus domus Dei potiſſimũ excolitur; ideo nos uniuerſos, et ſingulos monemus, et per uiſcera miſericordiæ Dei noſtri obteſtamur, ut, cũ ſemper laicis hominibus omni uirtutum ſplendore præluceatis, tum maximè hoc tempore ita uos geratis in uerbo, in conuerſatione, in charitate, quemadmodũ Apoſtolus monet, ut, cum uos poſuerit Deus in acquiſitionem ſalutis, atque in ædificationem, officij ueſtri memores, in iuſtitia, et ſanctitate ueritatis uiuatis: ſicq. abſtinentes ab omni ſpecie mali, ambuletis dignè Deo, qui uocauit uos in ſuum regnum, et gloriã.

Aſſiduè, caſtè, purèq. preces Deo adhibete.

Ad rei grauitatem attenti, cuius cauſa conueniſtis, tota animi cogitatione in eam incumbite.

Ad caupon as ne diuertite.

Nolite per plateas uagari, aut præ curioſitate hàc, atque illac circumcurſare.

Ad ſynodalem ſeſſionem, ſtata hora indicta, ſollicitè conuenite.

Nec uero raptim, ſed graui inceſſu.

Vbi conueniſtis, loco conſtituto, ſuperpellicea munda, ac decentia, aut alias ueſtes, pro eccleſiaſtici beneficij ratione induite.

Decenter uos induti, ad ſtatum ſeſſionalem locum non turbulenter, ſed quiete accedite.

Bini, quoad eius fieri poteſt, conuenite.

Ordine conſidete.

Manè, priuſquàm conueniatis, cibum ne capite, ſed ieiuni adeſte.

Ieiunium, quod in eccleſiaſticis his actionibus olim inſtitutũ fuit, ut ſeruetis, hoc ualde hortamur in Domino.

In loco autem benedictionis, quod eſt templum Dei, conſidentes, ne uocibus obſtrepite.

Ne tumultibus rem ſynodalem perturbate.

Ne confabulationibus operam date.

Ne e cancellis, intra quorum fines ſeſſio diœceſana habetur, exite, niſi abſoluta ſeſſione, aut neceſſaria de cauſa.

Cum autem exire neceſſe habetis; facultatem à Vicario generali petite: reuerſi ad eundem uenite, antequam deſignato loco conſideatis.

Seſſione de more abſoluta ne raptim item, turbulenterue diſcedite, ſed grauiter, decoroq. inceſſu.

Hæc omnia ſeruate.

Cauete denique, quæcumque, et eccleſiaſticæ diſciplinæ, et ſynodalis actionis dignitati, et loci uenerationi minime conueniunt.

Quoniam uero in huius ſynodi promotione nobis opus eſt eccleſiaſtici hominis adiumento, qui promotoris munus obeat; idcirco conſtituimus, et decernimus in hac noſtra ſynodo diœceſana ſexta promotorem Reuerendum D. Octauianum Abbiatem, I. V. D. Canonicum Ordinarium noſtræ Metropolitanæ eccleſiæ.

Si qui autem ueſtrum ſunt, qui alicuius abſentiam excuſare uelint, Vicarium noſtrum generalem adeant, cui illius abſentiæ rationem, et cauſam afferant, atque probent.

Si qui uerò querelas, uel accuſationes contra quempiam dilaturi ſunt, Vicarium noſtrum in criminalibus conueniant.

Decretum. II.

VIcarij foranei ad Vicecancellarium, eorum nomina, ſi qui non detulerunt, deferant, qui in ſui uicariatus finibus commorantes, in hac ſynodo præſentes adſunt. Syndici quoque portarum itidem præſtēt; ſi minus præſtiterint, de ijs, qui intra fines portæ ſuæ habitant, et huic diœceſanæ ſynodo intereſſe debent; quò facilius cognoſci liceat, qui præſentes non adfuerint.

Decretum. III.

DEcernimus, ſi cui contigerit, qui in hanc noſtram ſynodum conuenerit, ſuo loco non ſedere, aut incedere, aut aliud quippiam agere, gereréue: id propterea nemini ius acquiri, acquiſitumue eſſe, neque quicquam, de cuiuſquam iure, poſſeſſioneue detrahi: ſed omnia in eo ipſo ſtatu permanere, in quo antequam hæc diœceſana ſynodus haberetur, eſſe reperiebantur.

Decretum. IIII.

EDicimus quoque ac mandamus, ut in Miſſa omnes, et ſinguli ſacerdotes, orationem, aut collectam, quæ pro peccatorum uenia poſtulanda dicitur, per ſeptem dies deuotè recitent; idemq. clerici pia oratione precentur. Quod ut populus etiam deuotè agat, ſuos quiſque parochus Chriſtifideles diligenter moneat, atque cohortetur.

Decretum. V.

SAcroſancta Tridentina ſynodo illud grauiſſime ſancitum eſt, ut quicunque uel hoc tempore, uel in poſterum, eccleſiaſtica beneficia obtinebunt, qui item in diœceſanam ſynodum conuenire debent, omnes in ea ipſa ſynodo, quæ primo quoque tempore celebrabitur, recipiant omnia, et ſingula, quæcunque eodem Concilio Tridentino decreta, et conſtituta ſunt, reliquaq. omnia præſtent, quæ in ſeſſione x x v. capite II. enucleate præſcripta ſunt. Atque idipſum quidem decretum Tridentinum nos in Synodo prouinciali prima executi, fidei etiam profeſſionem ex formula præſtitimus, quam ſummus Pontifex Pius quartus, concepit et confecit. Vniuerſos igitur et ſingulos, qui eccleſiaſtica beneficia obtinent, ſacriſue ordinibus initiati ſunt, iubemus, ac præcipimus, omnia et ſingula, quæ in œcumenica illa ſacra ſynodo decreta ac definita ſunt, recipere, fideiq. profeſſionem ex Pontificia ea formula præſtare: ſi modo aliàs id in ſynodo nunquā præſtiterunt.

Decretum. VI.

SAcro Tridentino Concilio decretum, et conſtitutum eſt, quotannis in diœceſanam ſynodum ab Epiſcopis uiros aliquot idoneos referri debere, qui diligenti examinis ratione de uita, moribus, doctrina eorum quærant, qui parochialium eccleſiarum curationi præficiēdi ſunt. Hoc igitur ipſum decretum nos exequi cupientes, animaduertenteſq. pro noſtræ diœceſis amplitudine maiorem examinatorum numerum requiri, proponimus uobis hos uenerabiles uiros uiginti tres, quorū nomina a cancellario de ſuggeſtu pronunciabuntur. Ex ijs porrò omnibus illos delegi per uos liceat, qui uobis et ſatisfaciant, et probati ſint: ita ſcilicet, ut qui dimidiam partem ſuffragiorum ab ijs, qui ex compromiſſo ueſtro delecti ſunt ad ſuffragandum, tulerint, hoc examinandi munus habeant, quouſque alia ſynodus diœceſana celebrabitur.

Decretum. VII.

SAcra item œcumenica, et uniuerſalis Tridentina ſynodus iubet, aliquot uiros, eoſq. tales delegi, quales ſummus Pontifex Bonifacius octauus ſua conſtitutione præſcripſit. Qui et alioquin ad id apti, et idonei conſtituantur, ut ipſis cauſæ, ad forum eccleſiaſticum pertinentes, in partibus delegandæ committātur. Vt igitur illud ipſum Tridentinum decretum nos exequamur, nobis proponimus, ac nominamus hos octo uiros, quibus cauſæ delegentur; ita ut quatuor ex his, ſuffragijs ueſtris pluribus deſignati, munus habeant eiuſmodi cauſas iudicandi; quoad altera ſynodus habebitur.

Decretum. VIII.

VEtus eſt conſuetudo, ſacroſanctis canonum decretis introducta, et decreto prouinciali communita, ut Synodis ſingulis diœceſanis, uiri aliquot, uita, et moribus graues, ac probati deligantur, qui animaduertāt diligenter, an aliquid in urbe, et diœceſi ſit, quod corrigi, emendariue debeat: ac ſi quid tale cognouerint, id nobis, uel Vicario noſtro generali, aut uiſitatoribus noſtris ſignificent, interrogatiq. de aliqua re, quæ emēdationem requirat, ſumma integritate referant. Nos propterea uetus illud ac probatiſſimum inſtitutum, et prouinciale decretum ſecuti, huic muneri proponimus, ac nominamus hos uiros, quos cancellarius, iuſſu noſtro de ſugeſtu, et in urbe, et in diœceſi teſtes ſynodales pronunciabit.

Superiora

Superiora proxima decreta ſunt in omni ſynodo quaſi ſolemnia utpote, quæ partim initio ſynodi, partim in ſeſſione ſynodali, in qua de examinatoribus, de iudicibus delegatis, teſtibusq. ſynodalibus agitur, promulgari de more ſolent.

Decretum. IX.

OMnes, et ſingulos ſacerdotes, atque clerici, librum Litaniarum, nuper, iuſſu noſtro editum, menſis ſpatio ſibi comparent. Quod ut plane præſtetur, id Viſitatores noſtri, et Vicarij foranei, efficiant omnino. Idem etiam de libro inſtructionum, iamdiu in lucem edito ſancimus.

Hoc ipſum conſtituimus de libro, quem præcipue ad perpetuo retinendam memoriam beneficij, quod in peſte, mirabiliter extincta, ciuitas et diœceſis Mediolanenſis à Dei miſericordia accepit, nos confecimus, in lucemq. propterea edi iuſſimus.

Decretum. X.

IAmpridem concilij Tridentini auctoritate, uniuerſis ſingulisq. beneficijs eccleſiaſticis urbis, et diœceſis noſtræ Mediolanenſis certam fructuum portionem, ſeminario ſoluendam, impoſuimus. Nunc uero cum et beneficiorum eccleſiaſticorum, quæ eidem ſeminario adiunximus acceſſione, et alia præterea ratione, illius cenſus auctus ſit; æquum eſſe ſtatuimus, ut in eodem etiam Tridentino, prouincialiq. concilio decernitur, pro ratione acceſſionis factæ, onere contributionis, ea beneficia, quibus illud impoſitum fuit, leuare. Itaque de conſilio Deputatorum eiuſdem ſeminarij, illam fructuum portionem, quam iampridem in ipſa ſeminarij inſtitutione, atque erectione impoſuimus, hoc decreto ad mediam illius ſummæ partem redigimus.

Decretum. XI.

SYnodum diœceſanam ſeptimam, quam ex ſacri Tridentini concilij decreto, anno ſequenti M.D.LXXX. iuuante chriſto Domino celebraturi ſumus, ad decreti noſtri diœceſani præſcriptũ indicimus, et ſignificamus futuram eſſe eodem anno, die ſcilicet uigeſimo menſis Aprilis.

Acclamationes demum ſynodales ab uniuerſo Clero rite factæ ſunt ex ſolemni uerborum formula, in ſynodo quinta paulo ante concepta, et præſcripta.

LAVS DEO.

SYNODVS DIOECESANA MEDIOLANENSIS VII.

Quam

Carolus S. R. E. Card. Tit. S. Praxedis Archiepiſcopus.

Habuit anno a Chr. nat. M.D.LXXX.

GREGORIO XIII. PONT.

IN hac ſynodo de more promulgata ſunt cõcilia prouincialia duo, nempe quartum, et quintum. Quæ in promulgatione ſynodali pene triduum conſumptum eſt: ideo nullum temporis ſpatium relictum fuit alijs decretis diœceſanis, uel conficiendis, uel euulgandis. Verum Archiepiſcopus concionibus, quas quattuor in frequentiſſimo Cleri ſynodalis conuentu habuit, de toto eccleſiaſticæ diſciplinæ genere ita explicate, atque adeo uberrime diſſeruit, ut ferme omnium conſtitutionum ſynodalium inſtar illæ eſſe queant. Et quoniam hac ipſa ſynodo primum et proceſſionis ſolemnis, quæ ad ſancti Ambroſij patroni baſilicam, in ſynodi celebritate agi ſolet, et ſynodalis diſciplinæ modus præſcriptus eſt certis tabellis: hic apponi eas, non alienum eſſe iudicauimus.

TABELLA PROCESSIONIS.

QVi crucem in proceſſione fert, clericus ſuperpelliceo indutus, ſeruet in omnibus decorum tanti uexilli, quod fidelibus præfert.

Apte decore, ac recte ferat.

Grauiter, religioſe incedat, in ea cogitatione fixus, ſe ferre crucem chriſti Domini.

Clerus ordine ſequatur: atque omni reuerentia, religioſaq. deuotione ita procedat, ut populo præluceat exemplo ſanctiſſimæ pietatis.

Graui inceſſu, ac modo progrediatur ad præſcriptum præfecti.

Clerici omnes bini ſemper æque procedant: neque inter eos unquam laicus homo interiectus ſit.

Recta ita incedant, ut, ſi fieri poteſt, ne minimum quidem ab ordine diſcedant.

Cer-

Certum diſtinctum inter ſe ſpatium, nempe circiter decem pedum in procedendo ſeruent.

In uia nunquam ſubſiſtant, niſi cum præfecti monitu ſubſiſtendum eſt.

Subſiſtendi, et procedendi ſignificatio, ut opus erit, ordine, et modeſte fiat.

Cauendum maxime eſt, ne ulla ex parte proceſſio interrumpatur, aut impediatur.

Superpelliceo non lacero, non aliqua ſorde inquinato, ſed mundo, candido, ac plane decenti ad præſcriptum induti ſint.

Chyrothecas non induant.

Pileum ne geſtent.

Flores in manu ne habeant, neque quicquam inane aut indecorum.

Et procedendo, et ſubſiſtendo abſtineant omnes à confabulatione, colloquio, curioſitate, oculorũ euagatione.

Cum ſubſiſtitur, animo collecto, et ad Deum excitato tacite precentur, attenti ad precationis concentum, quem chorus adhibet, aut ad precem, orationemue, quæ canitur.

Cum proceditur, omnes canant.

Antiphonas, hymnos, pſalmos, ordine canant, ad præſcriptum tabellæ.

Cum uero aliquot canentibus, canẽ alijs non licet, ſubmiſſa etiam uoce pſalmum, precemue piam inter ſe dicãt.

Cantus ſolemnes adhibeant.

Cærimonijs rite, recte, deuoteq. utantur.

Capite aperto ſint, dum in eccleſia proceditur.

Ad altaria etiam in uia, ubi oratur.

In uia, cum ſacræ imagines occurrunt, caput aperiãt.

Omnia præterea in orando, procedendo, conſiſtendo, aut aliquid, ut in proceſſione moris eſt, agendo, rite faciant ad præſcriptum Præfecti, aut Decani proceſſionis, cuius eſt cauere, ne quid errati committatur.

Preces, et Pſalmi in proceſſione ſolemni.

Hymnus. Veni creator.
Antiphona. Sacerdotes tui induantur iuſtitiam.
Pſal. 131. Memento domine.
Pſal. 86. Fundamenta eius in montibus ſanctis.
Pſal. 50. Miſerere mei Deus.
Pſal. 66. Deus miſereatur noſtri.
Pſal. 81. Deus ſtetit in ſynagoga Deorum.
Pſal. 132. Ecce quam bonum.
Pſal. 133. Ecce nunc benedicite.
Antiphona. Sacerdotes tui induantur iuſtitiam, et ſancti tui exultent.

Orationes in baſilica ſancti Ambroſij.

1. Oratio de ſpiritu ſancto.
2. Oratio de ſancto Ambroſio.
3. Oratio de ſanctis martyribus, Geruaſio et Protaſio.
4. Oratio pro eccleſia.
5. Oratio pro peccatis.

Tabella diſciplinæ ſynodalis.

Clerus, ad ſynodum conuocatus, ſecum cogitet, quas ob cauſas hæc actio anniuerſaria celebretur.

Quæ in cogitatione uideat, præclaras illas uirtutes, ſibi præſtandas eſſe, quæ in clero elucere debent.

Religioſam igitur animi præparationem in omni actione ſynodali adhibeat.

Inceſſu, ſtatu, ſeſſione, omniq. actu, morum grauitatem præſeferat.

Diſquirat etiam atque etiam ſæpe, ac diligenter, unuſquiſque omnes uitæ ſuæ partes, ac muneris, curationiſue ſuæ officia, quæ ſibi uel diſciplinæ clericalis lege, uel decretis prouincialibus, diœceſaniſue commiſſa, aut demandata ſunt.

Tum uideat, an clericalis inſtitutionis moribus congruenter uiuat.

An ſpiritualis diſciplinæ exercitationes obeat.

An in diuinorum officiorum cultu religioſe ſe gerat.

An in eccleſiaſticis functionibus obeundis diligens.

An in decretorum executione ſollicitus.

An ſancto zelo accenſus.

Scrutetur denique de ſe, propoſito Dei timore, omnia, et ſingula, quæ aut ſua, aut populi commiſſi, aut eccleſiæ in curam traditæ cauſa exequi debet, ita ut ſynodali ſcrutinio, ſi quando habebitur, rationẽ reddat, pro ordinis, aut curationis ſuæ munere, diligentiſſime.

Hac diſquiſitione, et præparatione inſtructus unuſquiſque cũ ſemper, tũ hoc ſynodali tempore hæc præſtabit.

Ut non ſolum à malo, ſed ab omni ſuſpicione, et ſpecie mali abſtineat.

Ad caupona non diuertat.

Per plateas non uagetur.

Præ curioſitate, huc, atque illuc, non concurſet.

Immo uero, in uerbo, in conuerſatione, in caritate, in iuſtitia, et in ſanctitate ſtudioſè, pieq. uerſetur.

Omnes porrò et ſinguli aſſidue, caſte, pureq. preces Deo adhibeant.

Deuotè totoq. cordis affectu, in omni prece, et ſacerdotes præſertim, in Miſſæ ſacrificio, his ſynodalibus diebus orent.

1 Pro ſanctiſſimo D. N. Gregorio XIII.
2 Pro eccleſiæ ſanctæ tranquillitate.
3 Pro Sereniſſimo Rege noſtro Catholico Philippo.
4 Pro felici, proſperoq. ſucceſſu ſtatus, et regni Portugalliæ.
5 Pro ſedandis tumultibus Flandriæ.
6 Pro electione gubernatoris, quem huic urbi, et ditioni Mediolanenſi ſereniſſimus Rex præficiet.
7 Pro chriſtianæ diſciplinæ cleri, et populi conformatione, et progreſſione, in hac urbe, diœceſi, et prouincia Mediolani.
8 Pro omni miniſterio noſtro archiepiſcopali, præſertim in hac ſynodali tractatione.
9 Pro miniſtris etiam, quos ad huius eccleſiæ, et prouinciæ culturam adhibemus.

Uniuerſi autem, et ſinguli ad rei grauitatem attenti, cuius cauſa conuenerunt, tota animi cogitatione in eam incumbant: proinde alijs negotijs ne implicentur.

Ad ſynodalem ſeſſionem ſtata hora indicta ſollicite conueniant.

Non raptim, ſed graui inceſſu.

Vbi conuenerunt, loco conſtituto, in ſchola uidelicet doctrinæ chriſtianæ, ſuperpellicea munda, ac decentia, aut alias ueſtes, pro eccleſiaſtici beneficij ratione induant.

Capitula uero urbis collegiatim ad ſeſſionem ſynodalẽ ueniant, de more proceſſionis cruce prælata.

DEcenter autem induti, ad conſtitutum ſeſſionalem locũ, non turbulenter, ſed quiete accedant.

Bini, quoad eius fieri poteſt, conueniant.

Ordine conſideant ad præſcriptum præfecti, aut magiſtri cærimoniarum.

Mane priuſquam conueniant, cibum ne capiant, ſed ieiuni adſint.

In loco autem benedictionis, quod eſt templum Dei, conſidentes ſacerdotes, et clerici ne uocibus obſtrepant.

Ne tumultibus rem ſynodalem perturbent.

Ne confabulationibus operam dent.

Silentio utantur cum ſemper, tum maxime, cum de ſuggeſtu, aliquid edicitur, pronuntiatur, aut legitur.

Attentiſſimo animo ſint ad omnem promulgationem, et lectionem.

Omnes, cum ſtãdum eſt, ſtent, cum genua flectenda ſunt, genua flectant; cum aſſurgendum, aſſurgant, itidemq. ſimul præſtẽt in omni cærimoniarum actione, ad præſcriptum magiſtri cærimoniarum.

Ne quiſquam à cancellis, intra quorum fines ſeſſio diœceſana habetur, exeat, niſi abſoluta ſeſſione, aut neceſſaria de cauſa.

Cum autem exire neceſſe habet, facultatem à Vicario generali, uel ab ijs, qui conſtituti ſunt, petant: reuerſus, ad eundem ueniat, antequam deſignato loco conſideat.

Seſſione de more abſoluta, omnes ſilentio utantur, neque quiſquam e loco ante diſcedat, quam Archiepiſcopus è ſynodo abierit.

Nec uero raptim, turbulenteue, ſed grauiter, decoroq. inceſſu.

Capitula uero, et clerici eccleſiarum collegiatarum, ut collegiatim conuenerunt, eodem ordine è ſynodo diſcedant, prælata cruce.

Caueãt denique omnes quæcũque, et eccleſiaſticæ, diſciplinæ, et ſynodalis actionis dignitati, et loci ueneratione minime conueniunt.

Proceſſione recte pieq. acta, et precibus rite peroratis, et pronunciatis de libro pontificali, initium ſynodi factum eſt his ſequentibus decretis: quæ licet ſuperiori proxima ſynodo appoſita ſint, uberius tamen, ac ſignificantius in hac explicata fuerunt.

IN NOMINE
ſanctæ, et indiuiduæ Trinitatis
Patris, et Filij, et Spiritus ſancti.
Amen.

Nos Carolus S. R. E. presb. Cardinalis tit. ſanctæ Praxedis, Dei apoſtolicaq. ſedis gratia Archiepiſcopus ſanctæ Mediolanenſis Eccleſiæ, hæc ut infra, monemus, et decernimus.

MVltiplex, et graue admodum munus, cum in omnibus alijs curæ archiepiſcopalis rationibus, tum uero etiam in omni ſynodali actione nobis impoſitum eſſe agnoſcimus. Quod ſane, quidem non modo paſtorali quodam deſiderio, aut uoluntatis ſignificatione, ſed ſtudio, officio, atque adeo omni opere ſancte, religioſeq. exequi debemus. Cum autem conſcij ſimus, eam eſſe humanæ conditionis noſtræ imbecillitatem, ut non ſimus ſufficientes, ne cogitare quidem aliquid ex nobis, tamquam ex nobis, ſed ſufficientiam omnem, quæcunque ſit, à Deo, patre luminum, exiſtere, qui poſtulantibus à ſe ſapientiam dat omnibus affluenter, et non improperat eis: ideo non uiribus noſtris, quæ exiguæ ſane ſunt, confiſi, ſed Dei unius, cuius miniſtri ſumus, ope atque auxilio freti, toto animo, totaq. mente ſupplices illud ab eo deprecamur, ut quæcunque in hac diœceſana ſynodali actione opportuna ſint, in ijs uel promouendis, uel decernendis, uel exequendis, adeſſe nobis ſancti ſui ſpiritus lumine dignetur.

MOnemus præterea ſacerdotes omnes, et ſingulos, ut et ſanctiſſimis precibus, et Miſſæ ſacrificio ſynodalem hanc noſtram actionem, quam hodierno die aggredimur, adiuuare ſtudeant, orantes in primis pro optimo eiuſdem ſynodalis actionis ſucceſſu, ut ciuitas, et diœceſis hæc Mediolanenſis, ſalutaribus adiuta diſciplinæ inſtitutis, in dies ſuffragantibus ſanctiſſimi patris Ambroſij, et beatiſſimorum martyrum Geruaſij, et Protaſij patronorum noſtrorum, et aliorum ſanctorũ meritis fructus afferat uberiores in Domino.

Clerici præterea omnes, et ſinguli frequentiori orationis ſtudio illud idem pie à Deo precentur.

Quoniam uero nihil fere ſæpius diuinis litteris commendatum eſt, quàm clericalis ordinis hominum uitæ integritas, innocentia, fides, religio, pietas, uirtutumq. omnium ornamenta, quibus domus Dei potiſſimum excolitur: ideo eos uniuerſos, et ſingulos monemus, et per uiſcera miſericordiæ Dei noſtri obteſtamur, ut, cum ſemper laicis hominibus omni uirtutum ſplendore præluceatis, tum maxime hoc tempore ita uos præbeatis in uerbo, in conuerſatione, in charitate, quemadmodum Apoſtolus monet, ut, cum uos poſuerit Deus, in acquiſitionem ſalutis, atque in ædificationem, officij ueſtri memores, in iuſtitia, et ſanctitate ueritatis uiuatis: ſicq. abſtinentes ab omni ſpecie mali, ambuletis digne Deo, qui uocauit uos in ſuum regnum, et gloriam.

Aſſidue, caſte, pureq. preces Deo adhibite.

*Ad rei grauitatem attenti, cuius cauſa conueniſtis, tota animi cogitatione in eam incumbite. **Et reliqua, quæ mox in ſuperiori ſynodo adhibita ſunt ad illius celebrandæ initium.***

Alia item ſtata decreta, ad omnem ſynodi inchoandæ rationem, uſumq. accommodata, eodem loco explicata ſunt.

De-

Decretum. II.

VObis præterea omnibus, et ſingulis, qui huic ſynodo iure intereſſe debetis, pœna excommunicationis propoſita, uetamus, ut ne ueſtrum aliquis, antequam hæc noſtra diœceſana ſynodus de more abſoluta ac dimiſſa ſit, ab urbe Mediolano diſcedat, facultate ſibi à nobis nõ conceſſa: ſed huic ſynodo, ſynodalibusq. ſeſſionibus, aut conuentibus quibuſcunque, qui indicentur, omnes, et ſingulos, nos intereſſe iubemus eadẽ propoſita pœna.

Decretum IIII.

ET quoniam ueteris inſtituti, ſolemnisq. ritus eſt, in eiuſmodi ſynodali conuentu pro publicis rebus orationem fieri: ideo in omni prece, et à ſacerdotibus præſertim in Miſſæ ſacrificio, his ſynodalibus diebus ad Deum orationem adhiberi edicimus, pro his ut infra, ordine deſcriptis.

Pro ſanctiſſimo D. N. Gregorio Papa XIII.

Pro ſancta eccleſiæ tranquillitate.

Pro Sereniſſimo Rege noſtro Catholico Philippo.

Pro felici, proſperoq. ſucceſſu rerum, et ſtatus regni Portugalliæ.

Pro ſedandis tumultibus Flandriæ.

Pro chriſtiana diſciplina cleri, populiq. conformatione, et progreſſione in urbe, diœceſi, et prouincia Mediolani.

Pro miniſterio omni Archiepiſcopali noſtro, præſertim in hac rerum ſynodalium tractatione.

Pro miniſtris noſtris, quos in huius urbis, diœceſis, et prouinciæ nobis commiſſæ culturam adhibemus.

Decretum III.

EDicimus præterea ex decreto concilij noſtri prouincialis quinti, cras pro ſacerdotibus, et clericis, qui poſt proximam ſynodum obierunt, ſolemnem commemorationem fieri.

Decreti ſynodalis formula de profeſſione fidei, paulo ante in ſynodo ſexta enucleate præſcripta eſt.

Decretum V.

ECcleſiaſtica diſciplina, et tuenda, et reſtituenda ratio in eo præter cetera poſita eſt, ut perſonalis reſidentiæ munus ipſi præſtent, qui eccleſiaſtica beneficia, præſertim cum animarũ cura coniuncta, obtinent. Ideo hoc de genere ſacra œcumenica ſynodus Tridentina, decreta duo ſanciuit, unum Paulo Tertio, alterũ Pio quinto, Pontificibus maximis. Quæ duo decreta, quo frequentius hominum mentibus infixa, nulla aut obliuione, aut deſuetudine abblerentur, in omni cõcilio, non ſolum prouinciali, ſed diœceſano promulgari iuſſit. Quamobrem ea ambo ad Tridentinæ ſanctionis illius præſcriptum in hoc noſtro diœceſano conuentu euulgari, et de ſuggeſtu pronunciari mandamus.

Decretum. VI.

Sanctionem à Pio ſecundo contra clericos editam, qui ſine canonica diſpenſatione, extra ſtata tempora, ante legitimam ætatem, ſe ad aliquem ordinem prouehi procurauerit, legi uolumus ad præſcriptum concilij noſtri prouincialis tertij.

Decretum VII.

DE confidentijs conſtitutionem, quam ſummus Pontifex, Pius Quintus edidit, quotannis in ſynodo diœceſana de ſcripto recitari, prouinciali decreto iuſſum eſt. Ideo illam à Cancellario de ſuggeſtu legi mandamus.

Decretum VIII.

QVales eos eſſe oporteat, qui diuino cultui, ſacrisq. myſterijs conſecrati ſunt, cœleſtis magiſter, Chriſtus Dominus docuit illis uerbis: Vos eſtis ſal terræ, ac lux mundi. itaque nihil illos agere, nihil gerere, nihilq. præ ſe ferre oportet, quod non ſimplex, caſtum, integrumq. ſit, ut modeſtiæ, morum ſanctitatis, ac uirtutum denique omnium ceteris exemplum, quaſi lumen aliquod, ipſi præbeant. Quare clericorum animis nihil frequẽtius infigi oportet, quam canones, decreta, conſtitutiones, de uita, et honeſtate eorum ſancitas. Et quoniam eo de genere, in concilio prouinciali primo certas, et explicatas rationes, præſcripſimus, illas nobis, in hoc diœceſano conuentu, de uerbo, ad uerbum, publice repeti uoluimus, quo diligentius exequamini, quæ ad ueſtri ordinis dignitatem pertinent.

Primo die ſynodali ſub ueſperum
oratio mentalis,
in quinque partes diſtributa
his uerbis enunciata.

I.

FRatres chariſſimi. Toto pio affectu orate pro ſanctiſſimo D. N. Gregorio Papa decimo tertio, ut eũ Deus ſpiritu ſancto ſuo in ſalutari gratia conſeruet, gubernet, dirigat, ac defendat.

II.

FRatres chariſſimi. Toto cordis affectu orate: ut inclinet Deus ad preces humilitatis noſtræ aures miſericordiæ ſuæ, et in protectione Eccleſiæ ſuæ sãctæ antiqua brachij ſui operetur miracula: ita ut hoſtium audacia dextera diuina auxilio proſtrata, pacis tranquillitate fruatur: et in laudibus miſericordiæ diuinæ, inceſſabili exultatione lætetur.

III.

FRatres chariſſimi. Toto cordis affectu orate pro ſereniſſimo noſtro Rege Catholico Philippo, ut deſideria in eo bona Deus quotidie multiplicet: arma cœleſtia eidem tribuat: quibus protectus, aduerſantium conamina confringat, commiſſaq. cultarum gentium gubernacula, iure pietatis in perpetuum tueatur.

Fra-

IIII.

FRatres chariſſimi. Toto cordis affectu orate: ut Deus, regnorum omnium protector, in Portugalliæ regnum caritatem pacis infundat, cæleſtiq. benedictione proſperum, ac felicem rerum ſucceſſum dignãter attribuat.

V.

FRatres chariſſimi. Toto cordis affectu orate: ut hæreticorum feritate compreſſa, Flandriæ ſtatus, diuino munere, et pacis, et fidei catholicæ integritate ſemper exultet.

Decretum VIII.

QVod antiqui inſtituti eſt, id etiam noſtris decretis cauimus, concilia prouincialia in ſynodo diœceſana proxima promulgari, ac legi. Cum igitur nuper concilium prouinciale et quartum, et quintum ediderimus, illud expedire uiſum eſt, ut in hac ipſa ſynodo ſeptima, quæ utriuſque editioni proxima eſt, unum, et alterum item, de uerbo ad uerbum legatur.

Decretum IX.

EDicimus, et iubemus, omnes, et ſingulos, qui diuini officij recitandi lege aſtricti ſunt, Breuiarium, et calendarium hodie in ſeſſionem afferre, ijsq. exhibere, quos recognitioni cleri præfecimus, notato in utriuſque initio nomine, et cognomine poſſidentis.

ALTERO DIE SYNODALI

Oratio mentalis quinquepartita enunciata his uerbis.

I.

FRatres chariſſimi. In omni actione noſtra induamur iuſtitia. erigamus igitur animos, et corda noſtra deuote ad Deum: et ab eo interna mentis oratione hæc religioſe precemur.

Vt impleamur agnitione uoluntatis eius in omni ſapientia, et intellectu ſpirituali, digneq. ambulemus uocatione, qua uocati ſumus: ita ut in omni opere bono nos fructificantes, et creſcentes in ſciẽtia Dei, quotidie perfectiorem iuſtitiam eſuriamus, et ſitiamus.

II.

FRatres chariſſimi. Toto cordis affectu orate: ut in omnibus operibus Dei ueloces ſimus: nec faſtidio ſe, ſed grauiter, ac ſtrenue in uinea eius laboremus. Scriptum eſt enim. Maledictus homo, qui facit opus Dei negligenter.

III.

FRatres chariſſimi. Toto cordis affectu orate: ut ſpiritu ambulemus: deſideria carnis nunquam perficiamus: affectus prauos perpetuò deſeramus, ſemper mortificationem Ieſu Chriſti in corporibus noſtris circumferentes, uſque adeo, ut uita eius manifeſtetur in corporibus noſtris.

IV.

FRatres chariſſimi. Toto cordis affectu orate: ut, quæ ſurſum ſunt, ubi eſt Chriſtus Dominus, in dextera Dei ſedens, quæramus et ſapiamus: Omnia uerò mundi huius, tanquam ſtercora arbitrantes, abundemus in diuitijs ſimplicitatis, bonaq. cõſcientiæ, et opibus gratiæ, atque gloria noſtra.

V.

FRatres chariſſimi. Toto cordis affectu orate, ut in omni humilitate, et manſuetudine ambulemus: ut ſolliciti ſeruate unitatem ſpiritus in uinculo pacis, et Chriſti Domini iugum ſuaue, et onus leue patienter portantes, demum, hæreditemus cæleſtem terram uiuentium, et in multitudine pacis æterna delectemur.

Demum abſoluta eſt ſynodalis promulgatio concilij prouincialis quarti: in cuius promulgationis fine cancellarius alta uoce dixit.

CONCILIVM PROVINCIALE IIII.

CVI quadam eccleſiaſtica acclamatione à clero uniuerſo reſponſum eſt: Deo Patri miſericordiarum, et Dei totius conſolationis gratiæ.

Scrutinium cleri, quod ex ueteri inſtituto fuit, adhibitum eſt ad illius recognitionem, hac præſcripta tabella.

Præfecti ſcrutinij, recognitioniſue hæc uideant.

AN breuiarium.
An calendarium.
An ſuperpelliceum ad formam præſcriptam. idemq.
An nimis ſordidum.
An laceratum.
An aliqua ex parte indecẽns.
An decenter indutum.
An ueſtes ſordidæ nimis.
An illorum exquiſita elegantia.
An ueſtis ſit breuior talari.
An annexa collo.
An tonſura patens, et lata ad præſcriptum formæ pro ratione ordinis.
An cingulum coriaceum.
An idem ſericum, inſtar retis.
An barba longa nimis.
An hac præciſis pilis in labro præſertim ſuperiori.
An caligæ turgidæ.

An

publicis, ut temporum ratio tulerit, in veſperis fieri: idcirco tabellam, certis capitibus diſtinctam, ad cuius praeſcriptum, uſque ad Natiuitatem beatæ Mariæ Virginis, clerus, et populus hora conſtituta precetur, et oret edi, et promulgari decreuimus in hæc uerba uulgariter concepta.

Punti dell'Oratione laquale ſi farà in tutte le feſte diuotamente, fino alla Natiuità della Madonna.

PEr la Santità di N. S. Papa Gregorio XIII. che Dio lo conſerui, et guidi nel gouerno della Chieſa ſanta.

Per la pace, et tranquillità di tutto il Chriſtianeſimo.

Per il Sereniſſimo Re noſtro catholico Philippo, che Dio le dia gratia, di uincere i nemici della ſanta fede, et di mantenere i ſuoi Regni et ſtati ſempre nella pietà chriſtiana.

Per la Fiandra, che, tolto uia il diſturbo, che patiſce dalli heretici, ricuperi intieramente la pace, et la diuotione della fede catholica.

Per la uiſita, che ſi farà queſt'anno nella dioceſe.

Per la riforma, et progreſſo della diſciplina chriſtiana, nella Città, dioceſe, et prouincia di Milano.

Per l'Illuſtriſſimo et Reuerendiſſimo Cardinale, et Arciueſcouo, che Dio gli augumenti largamente le ſue gratie, per ben ſodisfare al ſuo miniſterio nel gouerno di queſta chieſa, et ſue attioni.

Per i miniſtri, et cooperatori tutti, che ſe impiegano nel medeſimo gouerno ſpirituale di queſta dioceſe.

Per il clero tutto, che nella uocatione ſua ogni giorno faccia maggiore frutto, et creſchi in ſpirito di ſantità, et d'operationi bone à gloria di Dio, à ſalute dell'anime, et à edificatione della chieſa ſanta.

LAVS DEO.

SYNODVS DIOECESANA MEDIOLANENSIS. VIII.

A Carolo Cardinale tit. S. Praxedis Archiepiſcopo,

Anno à Chriſto nat. M. D. LXXXI. habita

GREGORIO XIII. PONT. MAX.

NAE hac ſynodus celebrior quidem fuit, quàm aliæ ſuperiores, non decretis cōdendis, ſed iis exequendis, quæ antea concilijs, uel prouincialibus, uel diœceſanis, iampridem cōfecta atque edita ſunt. Quam ob cauſam ſcrutinij clericalis, quod ex ueteri inſtituto in proxima ſuperiori ſynodo ad uſum reuocatū fuit, accuratior ſane ratio adhibita eſt. Nam cum dies ſynodalis certus ſcrutinijs de more conſtitutus eſt; tum ſcrutinij diligentiſſimi modus introductus eſt ad perquirendum de concionandi ratione, quam parochi adhiberent, de diuinis officijs, de miniſterijs eccleſiaſticis, atque de omni denique diſciplina cleri. Et uero executio multis partibus quo diligentior eſſet; litteræ ſynodales ſynodo dimiſſa, ad populos ab Archiepiſcopo diligenter ſcriptæ fuerunt de iis rebus, quas exequi, ſtudioſe, illi debent. Ad cæteras actiones ſynodales acceſſit etiam celebritas translationis ſanctorum martyrū Marini, et Leonis, et beati confeſſoris Arſatij Epiſcopi: quæ frequentiſſimo ſynodali cleri conuentu, ac ſumma populi frequentia, ſolemniq. pompa, ac religioſo uiarum apparatu acta eſt. Ac præterea ad ſynodi præparationē litteræ de oratione, et precatione præfecti monaſteriorum regularium ſermone uulgari ſcriptæ ſunt in hanc ſententiam,

Carolus S. R. E. Presb. Cardinalis tit. ſanctæ Praxedis Archiepiſcopus ſanctæ Mediolanenſis eccleſiæ.

REuerendo Padre. Sempre ſono à N. S. Dio accette l'orationi, e prieghi fatti con affetto di deuotione, e purità di cuore, et altre debite circonſtanze, ma quelle nondimeno, che ſi fanno per publici biſogni ſpirituali, in un concorſo di frequente clero, et popolo, et in occaſione maſſime de riforme, et inſtituti della diſciplina eccleſiaſtica, ſogliono inchinare tanto maggiormente la bontà ſua diuina ad eſſaudirci, et mitigare l'ira contra di noi. Hauemo penſato adunque eſſer molto eſpediente, che in queſta occaſione della ſynodo ottaua, laquale di preſente ſiamo, con l'aiuto de Dio benedetto, per celebrare, ſi faccino inſtanti, et diuote orationi. Et però deſideriamo, che V. R. con tutti li religioſi del ſuo monaſterio, in queſti tre giorni della detta ſynodo, aiuti queſta noſtra attione, cominciando dimane, et facendo calde orationi: nelle quali s'habbi particolar memoria di raccommandar à Dio la Santità di N. S Papa Gregorio XIII. la ſanta Chieſa, il Re Catholico noſtro, et per il buono ſucceſſo di queſta ſynodo, et per la reforma del clero, et populo di queſta Città, e ſua prouincia, et per la perſeueranza nella pietà et diſciplina chriſtiana, et finalmente per il noſtro miniſterio in queſto gouerno ſpirituale, et tutti i cooperatori noſtri in queſta ui-

gna del Signore, diſtribuendo in tal modo l'hore fra le perſone del ſuo Monaſterio, che ſi faccia oratione continua, ſi ſarà poſſibile, per queſti tre giorni aggiongendo anco nella Meſſa in ſpecie la colletta per il ſynodo.

Sarà anco contenta V. R. queſta ſera al ſegno che ſi darà in Duomo, far ſonare ſolennemente con un ſegno longo di campane doppie, et anco dimane alle diece hore con tutti li frati del Monaſterio, ritrouarſi in Duomo per la proceſſione ſolenne, che ſi farà per dar principio al ſynodo. Et la pace del Signor ſia con uoi. Dall'Arciueſcouato li xi. d'Aprile. M.D.LXXXI.

Littera quoque eo de genere ad præfectas monialium in eandem ſententiam ſcripta ſunt.

Trãslationis porro ſanctorũ, quos mox ſupra cõmorauimus, celebritas ſolemnis in ſingulis parochijs de more indicta fuit, ac denunciata his uerbis.

Carolus S.R.E. Presbyter Cardinalis tit. S. Praxedis, Archiepiſcopus S. Eccleſiæ Mediolanenſis.

AVxiliante Dei miſericordia, die decimo quarto huius menſis Aprilis, feria ſexta, ſanctorum martyrum, Marini, et Leonis, ſancti Arſatij Epiſcopi, et Confeſſoris, ſacri cineres, et oſſa, in baſilica ſancti Stephani Protomartyris, intra ſacellum ſancti Vincentij olim recondita, proceſſione ſolemni, ritu celebri, frequentiq. uniuerſi cleri, et urbani, et diœceſani conuentu ſynodali, piè transferentur. Cuius trãslationis publicam ſolemnemq. proceſſionem, et ſanctam celebritatem uniuerſis, et ſingulis ſacerdotibus, clericiſq. qui ad ſynodum hanc octauam conuenire debent, et omnibus præterea ſinguliſq. regularium urbis ordinibus, diſciplinatorum, pœnitentium, et aliorum pijs confratrijs indicimus: ita ut conſtituta ea die, ſummo mane, datis eo nomine campanarum ſignis, ornatiori ſacrarum ueſtium apparatu, crucibus inſignioribus, thuribulis, acerris, candelabris pretioſioribus, ad celebritatem hanc, in eadem baſilica ſancti Stephani, ſollegiatim conueniant; eiuſdemq. ſolemnis proceſſionis munus piè, ritè, ſtatiſq. precibus et luminibus obeant. Clerus autem omnis ſecularis, tam urbanus, quàm diœceſanus Miſſæ ſolemnibus, in eadem baſilica, religioſè interſit. Hanc præterea ſolemnitatem Magiſtratibus, Decurioribus, Doctorum, Procuratorum, Notariorumq. collegijs et uniuerſo populo ſignificamus. Stata igitur die, hora conſtituta, pietatis omnium eſt, dum præſertim proceſſio agitur, ab alia omni actione, negotiatione, opere abſtinere, frequentes ad celebritatem conuenire. Omnes uero, quicunque ſint, ſollegiatim, aut ſigillatim, ordine tamen bini, ut proceſſionis ritus eſt, ſancti parochialis patroni uexillo per parochias diſtincti, et mulieres etiã binæ deinceps eadem diſtinctione, ſicq. omnes ad celebritatis huius contemplationem ex eccleſiæ inſtituto erecti, proceſſionem proſequantur accenſis luminibus, pia prece, religioſaq. ueneratione; ut quorum ſacras reliquias debito cultu ueneramur in terris, eorum meritis interſedentibus gloriam conſequamur ſempiternam in cœlis.

Hanc uerò translationis celebritatem, cras, die Dominico, Parochi ſinguli urbis in Miſſa parochiali de more, et ad præſcriptum prouincialis Concilij quarti populo enuncient. Dat. Mediolani, ex ædibus noſtris Archiepiſcopalibus, die octauo Apr. M.D.LXXXI.

In ſolemni autem proceſſione translationis clerus uniuerſus cantu ſolemni adhibuit hanc precationem.

Hymni, Antiphonæ, et Pſalmi, in ſolemni proceſſione translationis.

SS. Martyrum Marini, et Leonis, et S. Arſatij ep. et conf.

Hym. *AEterna Chriſti munera.*

Antiph *Sub umbra domini requieſcunt iuſti, et ſicut uitis florebit memoria eorum.*

Pſal. *Gaudete iuſti in Domino. Pſal. 32.*

Antiph. Gaudete ſancti ante conſpectum agni, paratum eſt uobis regnum ab origine mundi.

Deus noſter refugium et uirtus. Pſal. 41.

Antiph. Precioſa in cõſpectu domini mors ſanctorũ eius.

Credidi propter quod locutus ſum. Pſal. 115.

Antiph. Sancti tui florebunt ſicut lilia: et ſicut odor libani erunt ante te.

Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo. Pſal. 14.

Antiph. Iuſti et ſancti in domino gaudete.

Beati omnes qui timent. Pſal. 127.

Antiph Gaudete gaudio magno martyres Chriſti: gaudete et exultate, quia merces ueſtra magna eſt in Cœlis.

Antiphona.
De S. Arſatio Pont. et Confeſſore.

STatuit illi Dominus teſtamentum ſempiternum: et dedit illi ſacerdotium magnum. Sacerdotes domini benedicite domino: ſerui domini hymnum dicite Deo noſtro.

Confeſſor ſancte ſacerdos magne, beate Arſati, intercede pro nobis.

In hac ſynodo, ut in ceteris, de profeſſione fidei, de examinatoribus, de iudicibus, de teſtibus ſynodalibus, de punctatoribus, ceteriſq. actum et geſtum eſt. Quo in genere toto decreta illa

la tralatitia promulgata ſunt, quæ ſcilicet de una in aliam ſynodum perpetuo transferri cõſueuimus ad huiuſmodi uſum. Sed cleri nominatio diligentius facta eſt, quàm alio tempore: itidemq. ſcrutinij ratio accuratius inita, ut mox ſequitur.

Decretum

De nominatione cleri, et ſcrutinio et cathedratico.

EDicimus uocationem cleri, et ſynodale ſcrutinium ad præſcriptum decreti, in heſterna ſeſſione promulgati. Vocati igitur uniuerſe, certo eccleſiæ titulo, bini, et ordine ad Illuſtriſsimum Archiepiſcopum accedant, et riuerentiam exhibeant.

Inde ordine etiam ad præfectos ſcrutinij ſe conferant. Parochi præterea ad Oeconomum; cui cathedraticum ex inſtituto ſoluant.

TABVLA SCRVTINII SYNODALIS.

VIdeant ſedulo, et grauiter præfecti Scrutinij ſynodalis interrogent, atque adeo ſigillatim perquirant hæc.

De Vicareis Foraneis.

AN à die Sancti Martini uſque ad ordinationem ſancti Ambroſij uiſitarint.
An congregationem ſtatam habuerint ante ſeptuageſimam.
An congregationem feria 2. poſt octauam Paſcha habuerint de ijs, quæ ad Archiepiſcopum relaturi ſunt.
An à parochis collegerint, quæ opus habeant correctione, et reformatione.
An ſcripta attulerint ex præſcripto ſynodi diœceſanæ IIII.
An orationem inſtituerint pro ſynodo.
An per parochos, aliquot ante diebus denunciata ſit actio ſynodi.
An ſynodalis actionis inſtructio ad populum.
An populi, præcipuis parochorum admonitionibus excitati, ad frequentius.
{ orationis ſtudium.
ad confeſſionem.
ad communionem ſumendam die Dominico, ſynodum præcedente.

De præfectis Eccleſiarum.

AD ſynodi actionem an debita præparatio.
An quinta quaque feria per menſem, ante ſtatã ſynodi diem, in Miſſa oratio de ſpiritu Sancto, præſertim in quatrageſima.
An Miſſa de ſpiritu Sancto, poſt quatrageſimam eadem feria, poſt octauam paſchæ.

In Clero Diœceſano.

Vbi ſinguli in urbe, huius ſynodi tempore diuerſentur.
An in diuerſorio clericorum.
An in hoſpitijs attributis.
An ulli in cauponis.
An in hoſpitalibus ædibus frugalitatem, et clericalem diſciplinam teneant, præſertim ſilentium, et lectionem in Menſa.

In ſingulis hæc uideant.

AN Breuiarium habeant.
An calendarium huius anni.
An ſuperpelliceum ad formam præſcriptam.
An idem nimis ſordidum.
An ſupra ueſtem exteriorem.
An laceratum.
An aliqua ex parte indecẽs.
An decenter indutum.
An elaboratum nimis: an ornatu nimis artificioſo in humeris.
An tonſuram patentem, et latam ad præſcriptum forma pro ratione ordinis.
An comam nutriant.
An barbam raſam, aut ad cutem uſque pilis præciſis, præſertim ſuperiori labro.
An togam talarem.
An collo annexam.
An ueſtes ſordidas nimis.
An ueſtem interiorem, talari breuiorem.
An cingulum inſtar retis.
An cingulum coriaceum.
An caligas turgidas.
An nauticas.
An uetito colore.
An redimiculum, ſubiretumue.
An ſudarium cingulo appenſum.
An uero parochi caputium.
An ueſtem ſuperiorem latis manicis.
Hæc autem, quæ ſequuntur, generatim, prout temporis ratio tulerit, ordoq. eccleſiaſticarum perſonarum poſtulabit.
Quæ uitæ ratio, conſuetudo, ſeu conuerſatio.
Quæ ſtudia.
Quæ exercitationes orationis, præſertim mentalis.
Quæ peritia, uſuſq. diuini officij recte, pieq. recitãdi.
Quæ item peritia ſacerdotum in Miſſa rite celebranda.

De Canonicis hæc præſertim.

DE eorum reſidentia.
De Canonicalium ædium habitatione.
De diſciplina domeſtica canonicali.
De canonicalis ſuæ uitæ inſtitutione.
De chori diſciplina.

De pſallendi peritia et uſu.
De modo celebrandi capitula.
De ratione capitulorum ſpiritualium.
De reliqua omni tractatione capitulari.

De Parochis hæc præſertim.

AN perpetuo et aſſidue aſſiſtant et inuigilẽt gregi.
Qui eorum Zelus in ſalute fidelium procuranda.
Quæ eorum diligentia in ſacramentis miniſtrandis.
Quod ſtudium in uerbi Dei prædicatione.
Quæ cura erga infirmos.
Quam diligens ſollicitudo.
- *In diuinis officijs,*
- *In funeralibus.*
- *In proceſſionibus.*

Quæ diligentia in exercitatione populi ad ſtatas orationes.
Quàm accurata inſtantia in feſtorum dierum cultu obſeruando.
Quæ uigilãs eorũ cura in ſcholis doctrinæ chriſtianæ.
Quæ ſollicitudo in ſpeculatione populi.
Quæ ſalutaria eorum monita.
Quæ uigilantia in reliquis parochialis muneris partibus.
De clerico parochiali quærant item.

De clericis minorum ordinum,

AN inſtituta uita clericalis teneant.
An officium Beatæ Mariæ, anue roſarium dicãt,
An functiones præſcriptas exequantur,
An rite.
An humiliter.
An rite Miſſæ miniſtrent.
An in eccleſijs præſcriptis,
An feſtis diebus ſcholas doctrinæ Chriſtianæ adiuuent.
An hymnos eccleſiæ ediſcant.
An progreſſionem in diſciplina clericali habeant.

De eccleſijs hæc.

QVI eccleſiarum cultus.
Qui earum ſtatus.
Quam accurata bonorum, iuriumq. eccleſiaſticorum conſeruatio.
Quæ ſacriſtiarum ſupellex.

De Populo.

QVæ populi diſciplina.
Quæ progreſſio in uia Domini.
Quæ eius frequentia in ſcholis doctrinæ Chriſtianæ,
Quàm pia eius conuerſatio in eccleſijs.
Quam religioſa ieiuniorum obſeruatio.
Quam pia, deuotaq. feſtorũ et uigiliarum obſeruatio.
An inconfeſſi.
An excommunicati.
An qui perdite uiuendo, publicã offenſionẽ præbeant.
An rurſus aliqua praua conſuetudinis.
An peccata publica.

Vniuerſe accurate inueſtigent quam diligẽs executio decretorum prouincialium, et ſynodorum diœceſanarũ, et edictorum Archiepiſcopalium, et uiſitationum.

Decretum.

Pœnitentiæ clericis impoſitæ ſynodali tempore cauponas frequentantibus.

ÆQuiſſimum eſt, eccleſiaſticos homines, qui contra clericalis, et ſynodalis diſciplinæ leges, concilijs, et prouincialibus, et diœceſanis ſancitas, de ſuggeſtuq. in heſterna ſeſſione promulgatas, ac in tabella intra ſeptum ſeſſionis ſynodalis propoſitas aliquid committunt, ſubiecere canonicæ diſciplinæ et correctioni. Mandamus igitur hos N. N. qui hoc ſynonodali tempore ad cauponas diuerterunt, id quod et decreto prouinciali, et diſciplinæ ſynodalis ſanctione uetitum eſt, ſuperpelliceo exutos, ad altare maius genibus flexis pſalmos ſeptem pœnitentiales dicere: et cras, feria ſexta ieiunare pane, et aqua: et quicquid pecuniæ in dimẽſo cibo craſtinæ feriæ erogaturi erãt, id in elemoſynam Chriſti pauperibus conferre.

De indictione.

Synodi IX. futuræ.

SYnodum nonam diœceſanam, quam ex ſacri Tridentini concilij decreto anno ſequenti M. D. LXXXII. iuuante Chriſto Domino, celebraturi ſumus, cum ſtata ea die, quam in decreto noſtro diœceſano præſcripſimus, habere non poſſimus, ob concilij prouincialis ſexti, celebritatem: quod per nos indictum, in idem fere tempus cadit, eam indicimus futuram eſſe die ſexto Iunij, eiuſdem anni.

Proceſſione ſolemni acta, acclamationibus de more factis, oſculo pacis inter ſe dato, et cæteris ex pontificali libro rite confectis, ſynodus ita dimiſſa eſt.

AVctore Deo, abſoluta ſynodo omnes, et ſingulos, qui ad hanc ſynodũ noſtram octauã conuenerunt, dimittimus in pace ad ſuas ſacerdotales, clericaleſue ſtationes.
Qui uero in heſterna ſeſſione, congregationi oblatorum ſe adſcribi petierunt, nobiſue ſe obtulerunt, aut ſe offerre propoſuerunt, cras ad nos in ædes Archiepiſcopales ueniant, ut cum eis deliberemus.
Vicarijs item foraneis cras etiam audientiam totius diei indicimus, et ijs quoque, qui aliquid habent, quod nobiſcum, aut miniſtris noſtris agant.
Illis quoque, quibus à Viſitatoribus, præfectiſue ſcrutinij iuſſum eſt, ad nos uenire.

Dimiſſa rite ſynodo, litteræ ſynodales ab Archiepiſcopo decreta ſunt: quarum una edita fuerunt hoc exemplo.

Carolus

Carolus, Cardinalis, Archiepiſcopus.

Paſtoralis officij noſtri ratio illud à nobis depoſcit, ut in ſynodo diœceſana, quam ex decreto Tridentino quotannis celebiamus, non ſolum cleri, et populi diſciplinam quaſi e ſpecula quadam Archiepiſcopali aſsidue contemplemur, et cognoſcamus; ſed etiam in eam curam toto animo, ſtudioq. omni incumbamus, ut decreta prouincialia, et diœceſana eo de genere confecta in executionis uſum inducantur. Quare non ſine maxima animi moleſtia intelleximus, quod nobis in hac ſynodo allatum eſt, in Vicariatus tui cura, populum dies feſtos, qui ex ritu, et inſtituto huius eccleſiæ Mediolanẽſis obſeruari debent, ut in proxima ſynodo quinta, decreto in tabula exarata declarauimus, et promulgauimus, minime obſeruare; neque adeo interdum ab operibus ſeruilibus, alijsq. eiuſmodi rebus, quæ decretis, et edictis noſtris prohibentur abſtinere; et clerum præterea ſacrorum eorum dierum officium ſolemne ex decretis noſtris, et calendario anniuerſario non celebrare: et uerò in ueſtitu, atque in chori diſciplina ad præſcriptũ decretorũ prouincialiũ ſe nõ gerere. Itaque his noſtris litteris ſynodalibus tibi præſcribimus, et iubemus, illud omni opera, cura, ſtudio prouideas, et perficias, ut populus, ſicuti in tabella præſcriptum eſt, eos dies feſtos colat, atque obſeruet; et clerus officium ſolẽne ex calendarij ritu, de ijs celebret; et quæ de ueſtitus ratione, choriq. diſciplina decretis prouincialibus ſancita ſunt, pie inuiolateq. præſtet. In eam ſane rem omni ſollicitudine atque officio incumbes: nam præterquam quòd, ſi te negligẽtem præbueris, eo nomine tamquam negligens ſeruus à Deo iuſto iudice iudicaberis, nobis etiã palam in ſynodo proxime futura rationem es redditurus. Eamq. ob cauſam à cancellario noſtro hanc culpam notare iuſsimus, ut quam diligentiam, et ſollicitudinem ad eam corrigendam ipſe contuleris, ſuo tempore perſpici queat. Chriſtus Ieſus te diuina gratia, ſanctaq. charitatis cumulo augeat.

LAVS DEO.

INSTRVCTIONES VARIAE.

INSTRVTIONVM FABRICAE ET SVPELLECTILIS ECCLESIASTICAE LIBRI II.

CAROLVS
S. R. E. Card. tit. S. Praxedis, Archiepiſcopus S. Eccleſiæ Mediolanenſis;

Clero, populoq. prouinciæ noſtræ ſalutem in Domino.

Ex decreto, in Concilio prouinciali III. per nos edito, has et fabricæ, et ſuppellectilis eccleſiaſticæ inſtructiones in lucem damus: in quibus ſane cum de ſacris ædibus, cappellis, altaribus, oratorijs, baptiſterijs, ſacrarijs, ceteriſq. id generis extruendis, tum de veſtibus etiam ſacris, ornamentis, vaſibus, alioq. eccleſiaſtico apparatu cõficiendo, ea potiſsimum præſcripſimus, quæ prouincia noſtra eccleſiarum frequẽtiori uſui, et ornatui opportuna, atque accommodata vidimus. Illas autem tum multiplices eccleſiaſticæ ædificationis formas, tum eius item partes, atque ornamentorum ſpecies varias, quæ præſertim in noſtra hac prouincia uel raro fortaſſe in vſum cadent; vel certe architectonicæ artis profeſſorum iudicium, conſiliumue neceſsariò requirent, tum immenſum præterea illum pretioſæ ſupellectilis apparatum, conſultò prætermiſimus. Cum enim in prouinciali illa ſynodo de coepiſcoporum noſtrorum conſilio opus hoc, noſtra cura conficiendum ſtatuerimus: illud tantum ſpectauimus, vt et ædificij, et ornatus, et apparatus eccleſiaſtici norma, et forma certa, cum rationibusq. patrum conueniens, per nos com-

moſtrata, prouinciales noſtras eo de genere conſtitutiones, ac decreta in executionis uſum induci ſedulo curaremus; et eccleſiarum ſimul omnium, præcipueq. parochialium, ſplẽdori, et cultui in poſterum proſpiceremus. Atque ſicut quidem opus hoc porrò neceſſariũ arbitrati ſumus; ita multis partibus illud implicitum, et difficile, à nobis deſiderare perſpeximus tum diuturniorem diligentiam, tũ otium plurimum: quo ſi aliàs caruimus, occupationibus archiepiſcopalibus uariè diſtenti, certè his temporibus maximè, quibus, pro eo ſanè, quod debemus, neceſſe habuimus, noſtri gregis, peſtiferæ contagionis morbo laborantis, ſaluti perpetuo inuigilare, ſuccurrereq. omni paternæ ſollicitudinis officio. Erat igitur, cur, ſi omnia complecti noluiſſemus, inſtructionum harum noſtrarum editionem in aliud tempus longiuſq. differremus: ſed cum ſuperiores cauſæ, tum in primis debitũ ſtudium executionis et prouincialiũ noſtrarum conſtitutionum, et Apoſtolicæ uiſitationis, nos eò planè impulerunt, ut ne rem, illarum conſtitutionum decretorumq. executioni neceſſariam, diutius prorogaremus; cũ ſcilicet et altarium, et baptiſterij, et aliarũ eccleſiæ partium exædificationes, et ſupellectilis apparatum, illis ipſis decretis fieri, præſtariue oporteat pro ratione forma, his noſtris inſtructionibus demonſtratæ. Quamobrẽ eas in lucem edimus: in quibus complexi ſumus, ut mox narrauimus, quæ prouincia noſtra uſui potiora, ac frequentiora animaduertimus. Ad cetera uerò, multa illa quidem, quæ ab architectonicæ artis ſcriptoribus ſapienter, copioſe, utiliterq. tractata, ad auguſtiſſimam cã ſacrarum baſilicarum, et ad eccleſiaſticæ omnis ædificationis ſplendorem pertinent, ut peritorum architectorum conſilium adhiberi oportere cenſemus: ſic in ijs ipſis antiquam illam, ab apoſtolicis uſque temporibus excitatam, fidelium pietatem ac religionem, quæ in ijs ædium ſacrarum extructionibus, in admirandoq. ſacræ ſuppellectilis apparatu præclare eluxit, imitandam proponimus. Porrò ingens olim extitit eccleſiarum, et ſtructura, et multitudo, ut ueſtigia indicant, quæ his temporibus cernũtur: ingens præterea, pretioſaq. admodum ſacrorum indumentorum, et uaſorum copia. Calices, cãdelabra, et reliqua eius generis permulta, uſui eccleſiaſtico dicata, aurea, atque argentea, tum ueſtimenta, uel inaurata, uel auro, argento intecta, omnemq. denique eccleſiaſticam ſupellectilem, non modò Romæ, Hieroſolymis, Conſtantinopoli, ſed, quod ad noſtram pietatem inflammãdam plurimum roboris habere debet, Mediolani tanti fuiſſe accepimus, ut inde pater, patronuſq. noſter, ſanctiſſimus Ambroſius ſatis habuerit, quo aliquando in ſumma urgentiq. neceſsitate uel captiuos redimeret, uel pauperes aleret. Libros item, codiceſq. ſacros inauratos, et purpura byſſoq. ueſtitos, et auro, argento cælatos, ac nonnullos aureis, argenteis litteris, ijsq. uncialibus, ſcriptos olim fuiße, ab ſancto Hieronymo memoriæ proditum eſt. Antiqua igitur huius pietatis, religioſæq. liberalitatis, omni perpetua imitatione digna, exemplis nõ ſolum externis, uerum domeſticis nos excitati, quæcumque noſtris his inſtructionibus de fabrica ſupellectileq. eccleſiaſtica præfiniuimus, quò plura olim, longeq. maiora eo ipſo de genere præſtita eſſe cernitis, eo libentius promptiuſq. ſuſcipite; atque uſque ad eo exequimini, ut et nos ueſtrum illud pietatis ſtudium in Domino commendemus, et à Deo, bonorum omnium remuneratore, uos uberrimum, et ſempiternum inde præmium capiatis. Valete.

DE SITV ECCLESIAE
CAP. I.

ECCLESIA cum ædificanda eſt, primum Epiſcopi iudicio, et de architecti, quem is adhibuerit, probaritne, cõſilio locus huic ædificationi accomodatior eligi debet.

Quæ in re ualde ſpectetur, ut ubicumque illa extruatur, loco editiori aliquanto fiat.

Si uero, ubi extruenda eſt, loci poſitura plana omnino tota ſit; deligatur ſaltem in ea ſitus, qui ita extet, ut extructa eccleſia, tribus, aut ad ſummum quinque gradibus ad eam aſcendatur. Si autem ne hoc quidẽ loci natura patiatur, cum partem nullam ſic extantem, pauloq. eminentiorem habeat, id ſubſidij comparetur ſtructura baſium eccleſiæ: quæ, in altum ducta, naturalem illam loci planitiem ita ſuperent, ut ad eccleſiæ pauimentum illis tribus, uel quinque gradibus aſcendatur.

In ſitu præterea deligendo, ea etiam cautio adhibenda eſt, ut, et quo maiori in ueneratione eccleſia habeatur, et, quoad eius fieri poteſt, ab omni ſtrepitu, unde diuinorum officiorum interturbatio exiſtit, longius abſit, illius poſitura loco ſit, qui ab omni luto, cœno, ſpurcitia, ab omniq. ſordium genere, à ſtabulis, cauponis, officinis ferarijs, emporijs, atque ab omni foro uenalitio procul diſtet: ac ne e regione quidem iſtiuſmodi locorum prope ſit.

Can-

Cautio item ſit, ut ſitus eiuſmodi quæratur, ubi eccleſia exædificari queat, inſulæ inſtar, nempe ab aliarum ædium parietibus internallo aliquot paſſuum, ut infra loco de platea demonſtratur, diſiuncta, ac ſeparata, quemadmodum antiqui inſtitui eſt, ratioq. certe poſtulat. Id uero, cum ubique, tum in pagis, locisſue, ubi ædificia crebra non ſunt, cōmodius agi poterit.

De uicinitate, et coniunctione ædium eccleſiaſticarum cum ſitu eccleſiæ.

AT illud tamen ab eccleſiaſticæ ædificationis ratione alienum non eſt, ut ab aliquo latere domicilia miniſtrorum eccleſiæ, præſertim uerò epiſcopalia, canonicalia, et parochialia ſint, non illa quidem habitationis ædificio, parietibus eccleſiæ inhærentia, ſed muris, per illud areæ diſtantiæue ſpatium ductis, coniuncta, ſacrarumq. ædium ſitui uicina, ut concilij Carthaginienſis canone cautum eſt.

Miniſtrorum autem, qui custodes, ſacriſtæue dicuntur, habitatio, ut res eccleſiaſticæ, eorum fidei commiſſæ, ab omni ſacrilegij, furti, incendijue periculo, tutiores ſint, eccleſiæ, aut ſacriſtiæ adiuncta, locoue eiaſdem ſacriſtiæ ſuperiori, ut in nonnullis eccleſijs eſt, extrui poteſt.

Qua in extructione hæc uidenda ſunt. Primo ut huius habitationis ſtructura ne eccleſiæ proſpectus impediatur, aut offendatur; neue eccleſiæ feneſtris, luminibuſue obſtruatur, aut impedimentum afferatur. Deinde ut ne eiuſdem habitationis proſpectus ullus, aut feneſtra fiat, unde in eccleſiam introſpectetur. Præterea ianua ne ſit, qua iter, aditusue per eccleſiā pateſiat, ad quotidianum, priuatumq. rerum domeſticarum importandarum, exportandarumue uſum; ſed quà tantum ad diuina officia, et munera ſua obeunda ab illis, in eccleſiam conueniatur.

De area Eccleſiæ.

POnēda præterea cura eſt, ut ne loco humido, uliginoſoue area eccleſiæ deligatur; nec uero prope colles, aut decliuia loca; quo aut torrens, aut alia aqua aſſ forte defluens, detrimentum ædificio afferre poſſit.

Si quando tamen in cliuo ædificari neceſſe eſt; ibi hominum opera planities fiat, quæ reſpondeat magnitudini futuræ eccleſiæ: à cuius tergo, lateręue, ſpacium itidem planum cubitorum duodecim, et amplius, pro ædificij ratione interſit ad exciſam, præruptamue rupem; hæcq. etiam firmo pariete muniatur, effoſſis præterea hinc inde canalibus, per quos aqua, interdum cō fluens, aliò deriuetur.

De amplitudine ſitus Eccleſiæ.

SItus præterea eccleſiæ amplitudo ita patens eſſe debet, ut non ſolum multitudinem populi, locum incolē tis, ubi eccleſiæ, uel parochialis, uel collegiatæ, uel cathedralis, ædificatio futura eſt; ſed frequentiam etiā hominum, interdum ad ſolemnitates confluentium, capere queat. Qua in re ratio illa negligenda non eſt, ut unicuique homini tantum ſpacij eſſe poſſit, quanta eſt ab omni parte menſura unius cubiti, et unciarū octo, idq. præter ſpacium, quod columnæ, pilæue, ac parietes capiunt.

DE ECCLESIAE FORMA. Cap. II.

ATque hæc quidem breuiter de eccleſiæ ſitu, ſequitur illius exædificandæ forma: quæ cum multiplex eſſe poſſit; ad eam ſanè deligendam pro ſitus ratione, proq. ædificationis amplitudine, architecti periti conſilium Epiſcopus adhibere debebit.

At uero illa huius ædificij ratio, iam inde ab apoſtolicis ferè uſque temporibus ducta potior eſt, quæ crucis formam exhibet, ut planè ex ſacris baſilicis Romanis maioribus, ad eum modum extructis, perſpicitur. Illa porrò ædificij rotundi ſpecies, olim idolorum templis in uſu fuit; ſed minus uſitata in populo christiano.

Eccleſia igitur omnis, ac illa præſertim, quæ inſignem structuræ ſpeciem requirit, ita exædificanda potius erit, ut crucis inſtar ſit: quæ cum multiplex, tum oblonga eſſe poteſt; hæc in frequentiori uſu, reliquæ minus uſitatæ ſunt.

Ea igitur, quæ crucis oblōgæ ſimilitudinem præſefert, ædificatio, ubi poteſt, in omni eccleſia, uel cathedrali, uel collegiata, uel parochiali, quæ extruenda eſt, ſeruetur. Vbi uerò ſitus de conſilio architecti, aliam potius, quàm longam ædificij formam poſtulat, ad illius præſcriptum modum, Epiſcopi iudicio comprobatum, eiuſmodi ſtructura eccleſiæ fieri poterit.

De modo eccleſiæ edificandæ inſtar crucis.

HAecq. ipſa Eccleſia, ſiue unam tantum, ſiue tres, ſiue quinque, ut dicunt, naues habitura eſt, crucis inſtar, cum alia multiplici ratione, et modo, tum hoc uno conſtare poteſt, extructis ſcilicet extra cappellæ maioris ingreſſum duabus ab utroque latere cappellis; quæ ad brachiorum ſimilitudinem productæ, à toto eccleſiæ ædificio, pro amplitudine extent; ac foris aliquantulum, pro architecturæ ratione, promineant.

DE PARIETIBVS EXTERIORIBVS et frontiſpicio. Cap. III.

REliqua autem, quæ ad ſtructuræ genus, ad parietes bene materiatos, eorumq. firmitudinem, incruſtationem, tectoriumue opus, aliaq. id generis attinent, pro eccleſiæ exædificandæ modo, proq. regionis locique conditione, iudicio Epiſcopi, ac de architecti cō ſilio diligentius ſtatuentur. Illa tamen ratio in parietibus extrinſecus habeatur, ut qui à latere, et a tergo ſunt, in iis nulla imago exprimatur: qui à fronte, eo decentiorem, auguſtioremq. aſpectum præſeferēt, quo ſacris imaginibus, picturiſue, ſacram hiſtoriam exprimentibus, ornatiores erunt. In frontiſpicij igitur pio ornatu, pro ſtructuræ eccleſiaſticæ ratione, proq. ædificij magnitudine, architectus uideat, ut cum nihil

pro-

prophani appareat; tum rurſus ſplendide pro facultatibus exprimatur, quod loci ſanctitati conueniat. Illud uero præter cætera adhibeatur, ut in uniuſcuiuſque eccleſiæ, præſertim parochialis, frontiſpicio, a ſuperiori ſcilicet parte oſtij maioris, extrinſecus pingatur, aut ſculpatur decore, religioſeq. imago beatiſſimæ Mariæ Virginis, Ieſum filium in complexu habentis: a cuius latere dextero exprimatur effigies ſancti, ſanctæue, cuius nomine illa eccleſia nuncupatur; a ſiniſtro alia item ſancti, uel ſanctæ, cui præ cæteris parochiæ illius populus uenerationem tribuit: aut ſaltem, ſi totum id triplicis imaginis opus fieri non poteſt, ſancti, ſanctæue ſolius tantum figura fiat, cuius nomine ipſa eccleſia appellatur. Quòd ſi uel annunciationis, uel aſſumptionis, uel natiuitatis Sanctæ Mariæ titulum, diemue feſtum ea eccleſia habet; beatiſſimæ uirginis effigies exprimatur, quæ myſterij rationi conueniat. Vt uerò à pluuia, et temporis iniuria perpetuo defendatur: id structura opere, ſolerter proſpicere architecti erit.

Cætera porrò, quæ aut ſculptura, aut pictura opere, alijsq. grauibus, ac modeſtis ornamentis, frontiſpicij eccleſiæ maieſtatem auguſtam, religioſamq. reddunt, Epiſcopus, architecto etiam, ſi opus eſt, adhibito, uiderit, prout eccleſiaſticæ ædificationis, quæ ſtruetur, ratio poſcet.

DE ATRIO PORTICV, ET ueſtibulo. Cap. IIII.

ATria præterea in fronte ſacræ ædis, pro areæ ratione, proq. ædificij eccleſiaſtici ſtructura fiet, de architecti conſilio, intus ab omni parte porticibus cinctum, alioq. decenti architecturæ opere ornatum.

Si uerò præ ſitus anguſtia, aut præ tenui cenſu, id exædificari non poteſt; porticus ſaltem à fronte itidem extruenda curetur. Quæ porticus columnis marmoreis aut pilis lapideis, latericijsue erecta, longitudine omnino eccleſiæ latitudinem adæquet. Lata autem atque alta ita eſſe debet, ut longitudinis ſuæ rationi recte conuenienterq. reſpondeat.

Hac forma in unaquaque eccleſia parochiali porticũ extare conueniens erit. Si per inopiam ne id quidem præſtari poteſt; hoc ſaltem prorſus curetur, ut ante ianuam maiorem ueſtibulum eiuſmodi extruatur, quod duabus tantum columnis, uel pilis, aliquantulum ab ea diſtantibus, exædificatum forma quadrata ſit: tantumq. ſpacij habeat, ut paulo latius, quàm eccleſiæ ianua, pateat.

DE TECTO Cap. V.

ET quoniam tecti magna eſt habenda ratio, propterea quòd omne ædificium tueatur; ſi quidẽ eo ſublato, aut male confecto, putreſcit materies, labaſcunt parietes, omniſq. ſenſim diſſoluitur ſtructura; certè in eccleſia tegenda, quæ ſacris imaginibus, omniq. pio ornatu, et religioſo apparatu, ad perpetuitatem extruitur, diligens, ac ſingularis induſtria requiritur architecti. Qui quamcumque tecti, uel diſpluuiati, uel teſtudinati, uel laqueati formam, pro ædificij ratione delegerit; uideat in primis, ut et materia lignea ſtabilis, nempe, tigna, canterij, templa, aſſeres, et alia id generis, ex quibus illud conſtat, et contignatio omnis bone firma ſit.

Tegendi autem tecti ratio, cum et pro regionum uſu et pro ædificiorum modo diuerſa ſit, ipſe uiderit, quæ eccleſiæ extructioni ſit accommodatior. In eccleſiarũ autem, quæ inſigni ſtructura exædificantur, et amplo cenſu ſunt, tectis operiendis tegulas, ſi minus æreas, ut olim, at ſaltem plumbeas, adhiberi conueniet.

Laqueata tecta in eccleſiis conſtrui, cum baſilicarũ quarundam Romanarum uſus docet; tum myſterij ſignificatio ſuadet: fornicata tamen fieri non alienum erit pro locorum conſuetudine, quo tutiora ab incendio ædificia ſint, qualia ſanè fornicato opere tecta, in baſilicis urbis, et prouinciæ Mediolanẽſis inſignibus, atque antiquis cernuntur.

Cautio uerò in eo adhibenda erit, ut tecti proiectura eiuſmodi fiat, qua ſtillicidia ab imis parietibus arceãtur proculue ſint; idq. aptè, ac decenter, prout certo ſtructuræ opere poteſt, fieri architecti cura erit.

Ne item ſuggrundijs ob ſtillationem diuturnam detrimentum parietes aliquando capiant; eorum fundamẽta, ubi primum e terra extare incipiunt, pauimentis lithoſtratis, bene conſolidatis, ſuggrundæ latius aliquando productis, ſternanturue: tum uerò terra congeſta inde procul perpetuò amota ſit.

Ne præterea ijdem poſſint per pluuiam ſtillicidijs penetrari: ſi fortaſſe aliquando tegulæ, imbriceſue corrupti fuerint; in illorum ſummitate, quæ tecti trabibus ſubiacebit, ſtructura loricaue teſtacea cum coronis prominentibus adhibeatur, quæ tecti etiam proiecturam adiuuabit.

DE PAVIMENTO Cap. VI.

ATque hactenus quidem de tecto: nunc ſequitur pauimentum, quod in eccleſia non ſpicatum, non e laterculis coctilibus, non alio latericio opere, niſi uitriato ſit, ſed in inſigni ſaltem eccleſia, cappelliſq. maioribus, et alijs præclaræ ſtructuræ, marmore, aliove ſolido lapide, ſtratum ſit, opere item teſſellato, aut ſcutulato, polite confecto, aut muſiuo item. In alijs uerò eccleſijs, et cappellis, ubi hoc non poteſt, ſilicibus expolitis, uel opere teſtaceo confectum.

In pauimento, quale quale illud ſit, neque pictura, neque ſculptura crux exprimatur; nec uerò præterea alia ſacra imago, hiſtoriane, ac ne alia item, quæ ſacri myſterij typum gerat.

DE OSTIIS. Cap. VII.

DE oſtijs, et antepagamentis ſacrarum ædium, multa à ſapientibus architectis præſcripta ſunt, quæ pro eccleſiæ ædificandæ ratione, proq. ſtructuræ modo ſeruari accuratius debent. Illud uero caueatur, ut à ſuperiori parte, ne illa arcuata ſint, cum à portis

urbium

urbium dimiſſilia eſſe debeant, ſed quadrangula, qualia in baſilicis antiquioribus conſpiciuntur. Nec uero humili ſtructura depreſſiora ſint, ſed duplo altiora, ut architecturæ ratio fert, quam latitudo patet.

Superiori parti coronix decenti opere adiungi poteſt, è qua rotundum, inſtar hemicycli, et ſcaphæ emineat; ubi ſacræ imagines, ut ſupra præſcriptum eſt, ſculpantur, aut pingantur, ut in antiquis, iiſq. inſignioribus baſilicis Mediolanenſibus, perſpicitur.

A fronte eccleſiæ oſtia extruantur; imparia uero ſint, ac plane totidem, quot naues, e quibus eccleſia conſtat. Media autem nauis, ſi e pluribus nauibus eccleſia conſtet, tria oſtia, ubi præ amplitudine poteſt, a fronte habeat; ſi uero ex una tantũ, hæc omnino oſtia tria à fronte habeat; nam pluribus oſtijs, cum ob alia multa, tum ob uirorum, mulierumq. diſtinctionem, ad eccleſias ingreſſum patifieri debere, indicant baſilicæ Romanæ.

Oſtium medium à ceteris, et laxamento, et ornatu præcipue diſtingui debet, præſertim in baſilica cathedrali; ubi illud ſculptura leonum exornari decet exẽplo templi Salomonis, qui in baſibus illos ſculpi iuſſit, ut præſulum indicaret uigilantiam; idipſumq. in cõplurium huius Mediolanenſis prouinciæ baſilicarum cathedralium ianuis, ita extructis, præclare cernitur.

Oſtiorum eccleſiæ ualuæ eiuſmodi eſſe debent, quæ nõ tàm ornatum, quàm firmitudinem oſtentent. Porrò è cypreſſo, aut cedro fieri conueniens eſſet; ſi minus, e nuce, ubi poteſt, fiant, opere fabrili ornatæ, quod non picturæ tenuitatem imitetur, ſed ſculpturæ pie expreſſum, aliquantiſper emineat: laminis autem æneis illæ, quæ inſignioris eccleſiæ ſunt, ueſtiri; opereq. ſacrarum imaginum cælata, ornari conuenientius erit, cum baſilicarum Romanarũ ualuas non modo æneas, ſed argenteas, argentoue illitas, aliquando extitiſſe, memoria proditum ſit.

Hæ oſtiales ualuæ, et peſſulis, et ſeris, et clauibus grãdiuſculis à parte anteriori firmiter munitæ ſint: ab exteriori autem parte nullo modo.

Vbi uerò id aliquando fieri neceſſe ſit, in minus tantũ ianuæ, quæ a latere maioris ianuæ eſt, ualuis oſtiolũ paruulum extrui liceat, iiſdem inſtrumentis extrinſecus munitum, firmiterq. compactum.

A tergo autem, nec uerò præterea à lateribus ullum eccleſiæ oſtium extruatur; niſi quo ingreſſum fieri neceſſe eſt, uel ad ſacriſtiam, uel ad campanile, uel ad cæmiterium, uel ad miniſtrorum eccleſiæ domicilia.

Neque item prope altare ullum, uel e regione eius laterali, alioue eiuſmodi loco, qui illud recta ſpectet: indeq. ſacris altaris miniſterijs, aut impedimenti, aut irreuerentiæ, perturbationiſue periculum aliquando exiſtere poſſit.

DE FENESTRIS
Cap. VIII.

HAec de oſtijs ſatis ſint, cum alia multa Architecti periti iudicio relinquantur: ſupereſt de feneſtris, quæ pro ratione architecturæ, proq. modo, et magnitudine ædificij in eccleſijs, et in cappellis ſtruentur.

Neque eſt, cur de earum longitudine, ac latitudine quicquam, aut de forma hoc loco multa tradantur, cum potius ab architectonica arte, huius generis præceptio ſumenda ſit.

Ea autem in ſacrarum ædium feneſtris forma, uel plurimum ſeruata eſt, ut a parte ſuperiori paululum rotũda, à lateribus aliquantulo intrinſecus latiores appareant, quàm extrinſecus, prout etiam myſterij ratio, a patribus demonſtrata, ſuadet.

In media eccleſiæ naui, ubi per tecti eminentioris altitudinem poteſt, tum in nauibus etiam inferioribus, laterales feneſtræ fiẽt, eæq. impares ab utroque latere: atque in uniuſcuiuſque intercolumnij medio ita ordine extructæ, ut recta ſibi reſpondeant, neque à zophoro, epiſtylioue tecti ualde diſtent.

Vnde uerò lumen præcipue eccleſia, et cappella maior excipiat; feneſtra orbicularis, ampla pro modo eccleſiæ, inſtar oculi, à fronte ſupra oſtium maius exædificetur, atque extrinſecus ornetur pro ſtructuræ modo.

In alijs nauibus à frontiſpicio item fiant forma oblonga, architecti indicio.

Verùm, lumen etiam excipi poteſt ad cappellæ, et eccleſiæ uſum, è tholo, ex umbilico ſcilicet faſtigiatæ fornicis, lanternis undique factis.

In cappella maiori, ac præterea in ſingulis minoribus, pro earum magnitudine, ac modo ab utroque latere, eæ item fiant, ut utrinque lux præbeatur.

Si uero à lateribus lumen excipi nullo modo poteſt, neque ſatis eſt, quod ab orbiculari, alijsue frontiſpicij feneſtris imbibitur, quodue aliunde excipitur; è pariete, qui à tergo cappellæ eſt, recipiatur.

Cautio autem adhibeatur, ut nullam altaris cuiuſuis partem, ne minimam quidem, feneſtræ poſterioris parietis occupent: tum maximè, ne altare, quod eidem parieti prope ſit, recta ſpectent; aut ullo ſanè modo ſupra altare ſint.

Ceterum ſi aliunde lumen commode et decenter fieri non poteſt; tunc feneſtra, quæ neceſſario ſupra altare extruenda eſt, ab ima parte paulo accliuius foras prominens, opere teſtaceo, aut tabula ſolida marmorea, æreaue ſtrata, eiuſmodi ſit, ut aqua foras omnino defluat; intro uerò ne gutta quidem penetret.

Cautio item ſit, ut ſi montoſo, alioue loco, ubi uentorũ uis maxima eſſe ſoleat, eccleſiam exædificari contigerit, ita feneſtræ undique, a ſeptemtrione præſertim, architecturæ rationibus, fiant, ut à nulla parte eccleſiæ detrimentum, neque periculum ſacris miniſterijs, neque incommodum fidelibus orantibus exiſtat.

Feneſtræ omnino altæ, atque ita, extruantur, ut inde, qui foris ſtat, introſpicere non poſſit. Vbi autem neceſſario, feneſtra minus alta, quàm præſcribitur, aliquando extruatur neceſſe eſſet, quod facile uſu ueniet in ueteribus eccleſijs, reſarciendis, ea muniatur uitreis ualuis, quæ nullo modo aperiri poſſint, ne introſpectetur.

Feneſtræ autem omnes, quales quales ſint, clatris ferreis,

ve prominentes, octanguli, aut ſexanguli formam præbeant.

Sin autem extra illius fines intercolumnia ſunt, ſiq. id eccleſiæ amplitudo poſtulat, illud ipſum ſpatium parari, capiue poterit, eiuſdem cappellæ pariete, uſque ad prima illa intercolumnia producto.

Vbi denique præ anguſti ſitus, lociq. finibus exiguũ, aut nullum fere ſpatium eſſe poteſt; id ſaltem omnino præſtandum eſt, ut altare parieti, qui ab illius tergo eſt, propius admoueatur; et à clatris, ſi illud quatuor cubitorum ſpatium habere nequit, diſtet ſaltem pro ſitus ratione, quàm maxime poteſt, ita tamen, ut ab ipſo etiã pariete procul ſit, cubito uno, et dimidio.

Sit autem altare maius à ſcabelli ſolo altitudine cubitorum duorum, et unciarum octo, et ad ſummum decem; longitudine cubitorum quinque, ac plurium, pro eccleſiæ, cappellæue magnitudinis ratione; latitudine uero cubitorum duorum, et unciarum duodecim, ac plurium item pro longitudinis, et ſitus modo.

De gradibus alraris maioris.

PRæterea ſi à lateribus, et à fronte ſpatij ſatis datur; gradus tres adhibeantur, unus ſcilicet, quem per ſe bradella facit, tum alij duo, ipſa bradella inferiores: qui duo, e marmore, ſolidoue lapide fieri debent; aut, ſi id non poteſt, e lateritio opere: lateq. pateant uncijs ad minimum ſexdecim; uiginti uero, ſi poteſt, ac plus item, ubi decore pro ſpatij ratione fieri poſſit.

Gradus uero tertius, qui ex ipſa bradella exiſtit, e ſectilibus tabulis eſſe debet. Bradella autem à fronte altaris cubitos duos, et à lateribus etiam producta, uncias ſexdecim latè pateat, ita ut à tribus partibus illud complectatur.

Altitudo item ſingulorum graduum, ſit uncijs octo.

Vbi uero, pro eccleſiæ, altariſq. maioris amplitudine, gradus plures eſſe poſſunt, ibi quinque extrui poterũt latitudine, et altitudine mox præſcripta.

De ſitu imaginis Crucifixi.

SVb ipſo autem cappellæ maioris fornicato arcu, in omni eccleſia, præſertim parochiali, crucis, et Chriſti Domini, in ea affixi imago, ligno aliove genere, pie, decoreq. expreſſa, proponatur, apteq. collocetur. Quo loco, ſi minus recte pro humili arcus, fornicisue depreſſione, collocari poteſt; parieti, qui tunc ſupra ipſum arcum eſt, extrinſecus inhærens, affigatur ſub tecto laqueato: aut certe ſuper ianua clathrati cancelli cappellæ omnino ponatur.

DE CHORO. Cap. XII.

CHori præterea locus, à populi ſtatione, ut uetus ſtructura, et diſciplinæ ratio oſtendit, ſecluſus, cancellisq. ſeptus, cum ad altare maius eſſe debeat ſiue ab anteriori parte, ut antiquus inſtituti eſt, illud circundet, ſiue à poſteriori ſit, quia uel eccleſiæ ſitus, uel altaris poſitio, uel regionis conſuetudo ſic poſtulat, uſque adeo latè, longèq. ubi pro ſitus ſpatio poteſt, pateat, etiam in hemicycli, uel in alterius formæ, pro ratione cappellæ, eccleſiæue, modum architecti iudicio debet, ut et amplitudine, et ornatu item decenti, eccleſiæ dignitati, cleriq. multitudini aptè reſpondeat.

DE TABERNACVLO SANCTISſimæ Euchariſtiæ. Cap. XIII.

QVoniam uero ex decreto prouinciali tabernaculũ ſanctiſſimæ Euchariſtiæ in altari maiori collocari oportet, de eo inſtructionem aliquam hoc loco fieri conuenit.

Primo illud in eccleſiis inſignioribus, ubi poteſt, e laminis argenteis, aut æneis, iiſdemq. inauratis; aut e marmore pretioſiori, fieri decens eſt.

Quod tabernaculi opus, polite elaboratum, et apte, beneq. inter ſe compactum, pijs item myſteriorum paſſionis Chriſti Domini imaginibus exculptum, et inaurato artificio certis locis, periti uiri iudicio, decoratũ, religioſi, et uenerandi ornatus formam exhibeat. Intrinſecus autem tabulis populeis circumamictum eſſe debet, uel alijs eiuſmodi, ut ab humiditate, quæ ex metalli marmoriſue genere exiſtit, ſanctiſſima Euchariſtia illo amictu omnino defendatur.

Vbi tabernaculum eiuſmodi non fiat; tunc è tabulis non nuceis, uel alijs, quæ humiditatem gignunt, ſed populeis, aut ſimilibus polite elaboratis, et religioſarũ, ut ſupra, imaginum ſculptura ornatis, iiſdemq. inauratis, extruatur.

Amplum pro dignitate, et magnitudine, rationeue eccleſiæ, in cuius altari maiori collocandum eſt.

Forma, uel octangula, uel ſexãgula, uel quadrata, uel rotunda, prout decentius, et religioſius accommodata uidebitur ad eccleſiæ formam.

In ſummo tabernaculo ſit imago Chriſti, glorioſe reſurgentis, uel ſacra uulnera exhibentis: uel ſi in altari exiguæ alicuius eccleſiæ per tabernaculi occupationem congruus locus cruci, quæ aliàs ſuper eo collocaretur, eſſe non poteſt, ea pro alia ſacra imagine in tabernaculi ſummitate uel perpetuo affigatur: uel proceſſionum cauſa aliquando amouenda, decore conſtituatur, affixa Chriſti crucifixi ſacra effigie.

Bene præterea idem tabernaculum, ſuper altari baſis ornatæ firmitudine ſuffultũ, aut firmis altaris gradibus, decore confectis, aut angelorum ſtatuis, aliiſue ſuffulcimentis, religioſum ornatum exhibentibus, ſuſtentatum, firmiter fixum hæreat; tum bene etiam claue munitum ſit.

A ſummo fronte altaris procul collocatum extet, non minus cubito uno, et uncijs ſexdecim, ita ut corporale late expandi, et pixis, cum aliquando uſu uenit, commode in altari poni poſſit; neque rurſus à fronte ſic diſtet, ut ad ſacram Euchariſtiam depromendam, ſacerdoti gradu etiam ligneo opus ſit; niſi ſitus, et illius ſtructuræ ratio aliud neceſſario poſtulet. In inſignioribus porrò eccleſiis, ubi præſertim à tergo altaris chorus eſt, proq. illarum ſtructuræ ratione, eius altaris latitudo ampla admodum eſt, remotius eſſe poteſt: quoniam ab illa chori parte poſteriori commode, et decenter ipſa ſacra Euchariſtia è tabernaculo ſumi poteſt;

tuncq.

tuncq. ab eadem chori parte oſtiolum alterum præſcripta forma fiat.

Atque ſub tabernaculo armariolum nullum ſit; ac ne aſſeruandis quidem libris, ſuppellectileue eccleſiæ locus ſit.

Vbi in altari ita, ut ſupra, collocari, ſuffulciriue præ illius anguſtia tabernaculum totum non poteſt: a tergo ſuppoſitis baſibus, aut alijs ſuffulcimentis, bene firmis, illud, aut totum, aut pars nitatur, ea tamen forma, et ratione, ut neque ſpatium inter altare, et parietem interiectum, quando exiguum eſt, impediatur, quominus altare circuiri poſſit.

Panno ſerico rubri coloris, ſi ambroſiani ritus eccleſia ſit; aut albi ſi Romani, intus ab omni parte ueſtitũ, atque ornatum ſit.

Oſtiolum habeat ab anteriori parte ita patẽs, ut paruulum alterum tabernaculum, quod intus in eo includitur, facile commodeq. introducatur, et expromatur: ita præterea ad aperiendum accommodatum, ut totum in frontiſpicio à latere plane hærens, ſacerdotis, inde ſacram Euchariſtiam depromentis, brachium, manumue non impediat. Sit uero ornatum, ſacra Chriſti Domini Crucifixi, aut reſurgentis, aut uulneratum pectus exhibentis, imagine, aut alia pia effigie.

DE CAPPELLIS, ET ALTARIBVS minoribus. Cap. XIII.

HAec breuiter de altari, et cappella maiori, deq. adiunctis dicta ſint. reſtat ſeparatim alia inſtructio de cappellis, et altaribus minoribus, præter ea, quæ ſuo loco demonſtratu, maioribus, et minoribus cappellis, altaribusue communiter conueniunt.

Primum igitur cum altaria plura exædificari oportet, et eccleſia, inſtar crucis extructa, abſcide conſtãs, duo quaſi brachia habet; tunc a capite unius, et alterius brachij locus apte cõueniens erit, ubi altaria duo ædificentur; unum à dextro, alterum à ſiniſtro; ſi modo ſpatium ſit pro modo latitudinis, infra præfinita.

Is locus, ſi cappella cum altari ibi extruenda eſt, late patere debet cubitos ad minimum nouem, et uncias octo. Si uero ad hemicycli formam parietis concauitas facienda eſt, cui altari inhæreat, eius loci latitudinem eſſe oportet cubitorum ſaltem ſex, et unciarum ſexdecim.

Quacumque etiam eccleſia, ſiue tribus nauibus, ſiue unu tãtum conſtat, extra ſua cappellæ maioris ſitum, ab utriuſque lateris capite locum habet, ſicut ſupra mox præfiniuimus, ita patentem, ubi in uno, et altero item latere, pro modo, formaq. præſcripta, cappella, et altare decore, apteq. exædificari poſſit, aut ad hemicycli ſaltem ſpeciem parietis concauitas fieri queat, cui altari innixum hæreat; cum in eiuſmodi eccleſia præter illas duas, quæ à brachijs ſunt, aliæ etiam cappellæ cum altaribus extruendæ ſunt, in utriusque illius lateris capite exædificari poterunt; niſi illis, quæ in capitibus brachiorum ſunt, uicinæ nimium ſint, contra, ac infra præſcriptum eſt.

Quarum cappellarum unaquaque, ſiue in dextero, ſiue in ſiniſtro latere, ita extruatur, ut, ubi plures naues ſunt, in medio nauis ſit, in cuius capite eſt. Vbi uero ex una ſolum naui eccleſia conſtat, in medio parietis ſpatio ſtruatur, quod inter cappellam maiorem, et angulum eccleſiæ interiectum eſt, ita tamen, ut hæc à maiori cappella ſaltem diſtet cubitis duobus: ſi modo ædificij ratio pro oneris, quod ſuſtinet, grauitate, ſtructuræq. forma ſpatium maius non poſtulet.

Si uero ad hemicycli formam in parietis concauitate altare collocandum eſt: id etiam in medio illo, uel nauis, uel ſpatij, ut ſupra, interiecti fieri debet, ſic tamen, ut altari maiori non ualde prope extruatur; quominus ſacerdos in uno celebrans, ab alio, qui ſacrum in altero facit, impediri perturbariue queat.

Id igitur omne, quod de cappellis, altaribusq. in uno, et altero item latere, à capite eccleſiæ extruendis, mox præſcriptum eſt; in eccleſijs locum habere poteſt, ubi cappella maior extructa, et altare ibi ſitum, ita exiſtit, ut intus ſit ſpatio cubitorum ſaltem quattuor.

Quibus uero in eccleſijs præ ſitus anguſtia altare maius cappellam non habet; aut ſi habet, uſque adeo illa exigua eſt; ut altare in ea extructum. foras in eccleſiam uerſus promineat; indeque altaria, quæ à lateribus ſunt, facile proſpiciantur: tunc ab ijs partibus, lateribusue, quæ ab illarum capite ſunt, etiam ſi ſpaciũ pro ædificationis ratione ſupra præſcriptum, apte ampleq. interiectum eſſet, altaria tamen fieri non debebunt; tum quia minus decenter extarent; tum quia, dum in uno altari ſacerdos ſacrum faceret, ob propinquitatem, alterum ſacerdotem, in alio celebrantem; impediret, aut interturbaret.

Vbi item altaribus compluribus opus eſt; illorum ædificationi locus tertius propterea aptus erit, nempe eccleſiæ latus utrumque, unum ſcilicet, quod ad meridiem, alterum quod ad ſeptentriones uergit.

Quo in utroque latere, cappellæ cum altaribus extrui poterunt, quæ ab eccleſiæ corpore extent, foriſq. promineant ſed in illis extruendis eæ, infra præſcriptæ, rationes ſeruari debebunt.

Vt cappellæ, æque inter ſe diſtantes, exædificentur; tamq. lato ſpatio inter unam, et alteram interiecto, ut ab uniuſcuiuſque cappellæ utroque latere feneſtræ extrui poſſint, unde lumen apte, aperteq. excipiatur.

Si uero ita inter ſe diſtantes extrui nõ poſſunt, coniunctæ tamen ita fiant, ut, ſemicirculi, aut ſemioctanguli forma prominenti ſpatium in extrema parte inter ſe præbeant, unde lux a lateribus recipiatur.

Vt in eccleſia, quæ nauibus pluribus conſtat, e conſpectu intercolumnij omnino recte ſint; ne ipſis columnis, piliſue earum proſpectus impediatur.

In eccleſia autem, quæ unam tantum nauim habeat, medium plane reſpiciant, quod inter unum, et alterum arcum, tignumue eſt, quo tectum opere fornicato, aut laqueato ſuffulcitur, ſuſtineturue; aut ſi cappellæ latitudo ſuperet latitudinem eiuſmodi ſpatij, neque illud fieri queat; ſummitate arcus cappellæ, ad perpendiculum tignum ſuſtineatur.

Cappellæ minores omnes, una eademq. latitudine, longitudine,

tudine,

tudine, et altitudine conſtent; ac demum omni ex parte, quoad eius fieri poteſt, ſibi inuicem conueniant.

Quæ uerò tamen ſunt in capite brachiorum eccleſiæ, crucis formam exhibentis, ex pro ratione ſitus, ut ceteris aliquanto ampliores, ſic forma illuſtriori etiam eſſe poterunt; modò inter ſe illæ, una alteri, omni alia ex parte reſpondeant.

Ne ſubter ſuggeſtum, unde uel organo ſonatur, uel euangelium, epiſtolane pronunciatur, aut concio habetur, undeue canitur, ullo modo cappellæ minores, altariaue exædificentur.

Ne inter pilam ſtructilem, columnamue, aut arcum, tignumue, quo tectum ſuffulcitur, in ingreſſu eccleſiæ primo loco ſitum, et parietem, qui ab anteriore eccleſiæ parte eſt, cappella ulla extruatur; niſi illa tantum, quæ in eccleſiis, ubi animarum cura geritur, baptiſterij collocandi cauſa nomineue ſine altari exædificanda eſt.

Altaria, cappellæue à pariete, qui in frontiſpicio eccleſiæ e regione altaris maioris eſt, nullo modo exædificentur, neque item alio in loco, in quo ſacerdos celebrans terga uertat cappellæ maiori.

Cappellæ minoris latitudo patens eſſe poterit cubitis nouē, aut undecim, et amplius, prout eſt eccleſiæ ſitus amplitudo: nec uero minor cubitis ſeptem.

Longitudo autem ab ingreſſu, uſque ad parietem, cui altare adhæret, ducta minor cubitis ſeptem eſſe non debere uidetur; ut et miniſtranti clerico ſpatij ſatis ſit, et ne quicquam de eccleſiæ parte, aut naui, cancellis occupetur. neque maior item, ut ne populus, qui in Miſſæ ſacro præſens adeſt, cappellarum lateribus impediatur, quominus ab omni ferè eccleſiæ parte ſacerdotem celebrantem conſpiciat. Si uero tantum ſpatij cappellis minoribus dari non poteſt; fieri poterit etiam longitudo minor, quinque uidelicet cubitorum, et unciarum octo. Quæ ratio cum locum plane nō habeat in illis cappellis, quæ in capite eccleſiæ à latere cappellæ maioris ſunt; ideo illæ longitudine aliquanto maiores permitti poterunt, quàm aliæ.

Si præ ſitus anguſtia quibuſdam in eccleſijs cappellæ, quæ præfinito modo formaq. foris omnino emineāt, extrui non queunt; extrui poterunt ſaltem, at maxime, pro eiuſdē ſitus ratione, foris extare prominereue poſſint. Sin autem loci ſitus is eſt, ut ædificari non queant, quæ foris, ut præſcriptum eſt, emineant, atque extent; ab eccleſiæ uno, et altero itē latere neceſſaria tantum altaria fieri poterunt, extructis, parietis concauitate, hemicyclis, ſcaphisue, pro ſitus lociq. ratione, foras decore prominentibus.

Si uero ne ad hemicycli quidem formam extrui ullo modo poſſunt; tunc altaria, parieti hærentia, ob cauſam neceſſariam tantum fieri poterunt, aut erectis columnis duabus, aut alijs fulcimentis decentibus, intus ab eccleſiæ pariete paululum extantibus, uno à dextero, altero a ſiniſtro latere. Quæ ambæ columnæ inter ſe a ſuperiori parte opere fornicato, uel eiuſmodi, coniuncta ſint, aut hemicyclis pictura ſaltem ad ornatus ſpeciem decore expreſſis.

Quæcumque denique altaria, ob cauſas ſupra expoſitas, ijs in locis extruentur, extructaue ſunt; ubi præ ſitus anguſtia, cappellæ magnitudine præfinita, ædificari non poſſunt, ita ut cancellos, clathraue à recto pariete extare, foriſq. prominere neceſſe ſit; ea ſingula in arctum ſic redigi poterunt, ut cubitum unum, et uncias ſexdecim non excedant; nec uero ſuper ijs gradus ullus adhibeatur, ut, et illa, et cancelli, quàm minime poſſunt, foris promineant.

Eorundem tamen altarium cancelli à ſcabello, ſeu bradella, cubiti unius, et unciarum ſaltem octo ſpatio interiecto figantur, ut id ſpatij clerico, in Miſſæ ſacro miniſtranti, omnino detur.

Denique ſi eccleſiæ amplitudo, late patens, id fert, anguſtior fieri poterit, extructis ab utroque latere cappellis longitudine, et altitudine, ac forma, ſupra præſcripta; cum præ amplitudine ualde patenti, locus earum inſtructioni, ſupra præfinita, intus eiuſmodi eſſe poſſit, ut eccleſiæ altitudinis ſpatium, inter illas interiectum, congruenter etiam pateat.

Cappellarum minorum pauimentum altius, quàm eccleſiæ ſolum, octo uncijs ſterni debet, amplius uerò aliquando, ut infrà, permitti poterit.

Uniuſcuiuſque cappellæ minoris limen, ubi per facultates fieri poteſt, e marmore lapideue ſolido eſſe debet; ac ſexdecim, et ad ſummum uiginti uncias late pateat; tum eiuſmodi ſit, ut et ingreſſus gradum faciat, et ipſum cappellæ ſolum æquet: isq. unus tantum gradus ad cappellæ aſcenſum extruatur.

At præter illum liminis gradum, duos alios inferiores pro loci, ſituſue ratione, et cappellæ amplitudine, ubi maior pluribus gradibus extructa ſit, fieri permiſſum erit: ijq. ſi minus e marmore, at ſaltem e ſolido lapide, aut demum e lateribus fiant. Eorum latitudo eadem ſit, quæ ſupra demonſtrata eſt de liminis gradu: de altitudine idem ſeruetur, quod dictum eſt de gradibus cappellæ maioris.

Unaquaque cappella, ſicut de maiori dictum eſt, fornicato opere extruatur.

Altaria in fronte media uniuſcuiuſque cappellæ conſtruantur, non a lateribus.

Ea ſingula minora a ſcabelli, quam bradellam uocant, ſolo, ſuperficieue in altitudinem erecta ſint cubitis duobus, et uncijs octo.

Longe pateant cubitis quattuor et dimidio: nec uero minus quattuor ſaltem cubitis.

Lata ſint cubitis duobus.

Scabellū, ſeu bradella altaris, tabulis, aſſeribuſue ligneis conficitur; latitudineq. ſit cubitorum duorum: altitudine unciarum octo.

Longius præterea, quàm altare, ita pateat, ut unumquodque eius latus excedat uncijs ſexdecim, neque uero plus cubito; rurſusq. ab utroque latere illud cingat; ſi modo præ anguſtia cappellæ hæc latitudo lateralis non impediat clericum miniſtrantem: tunc enim non excedat, ſed tantum adæquet altare.

COMMVNIA CAPPELLARVM, altariumue maiorum, et minorum. Cap. XIIII.

DE minoribus cappellis, et altaribus, breui hac inſtructione explicata, ſequuntur communia cappellarum, altariumue maiorum, et minorum, quæ in extructione ſeruanda ſunt.

Altaria non ex opere ligneo, ſed ex lapidibus, lateribuſue extrui debebunt; atque ita undique obſtrui, ut feneſtella foramenue, nulla ex parte in ipſis relinquatur, ubi quicquam aſſeruari, recondiue poſſit. Nec uero ideo prohibeatur altaria, quæ quattuor pluribuſue lapideis columellis, aut pilaſtratis angularibus ſuffulciantur, qualia in prouinciæ Mediolanenſis uſu cernuntur; quinetiam altaria, quamuis muro obſtructa, eiuſmodi pilaſtratis ab angulis ſuffulciri cõgruũ eſt; ne pars illa, chriſmate inuncta, ſi latericia ſit, facile decruſtata collabatur. Neque præterea ſub ijs quicquam omnino reponatur.

Altaria ſingula, quæ non tota cum ſacerdote item celebrante opere fornicato, ſed tecto laqueato, teguntur, aut fornice ita alte extracta, ut ea fornix commode ſæpiuſq. purgari non queat, integumento etiam, quod capocielo dicunt, operiantur. Idq. uel ex marmore, ſolidoue lapide, aut etiam lateritio opere, erectis columnis quattuor, ſi altare maius eſt, ſi minus lateraleue, duabus aut alijs decentibus fulcimentis, intus ab eccleſia pariete paululum diſtantibus, uno à dextero, altero a ſiniſtro latere, quæ operimentum ſuſtineant, opere fornicato, aliaue ratione confectum, uel ex tabulis ſectilibus, aut e tela cerulea decenter depicta fieri poterit. Quod e ligno, aut tela integamentum, cathenis ferreis è tecto, uel e pariete pendentibus, aut alia firma ſtructura ſuſtineatur.

Hoc autem operimentum cuiuſmodi ſit; undique ita latè patere debet, ut altare ipſum, et Sacerdos, ibi Miſſæ ſacrum faciens, omnino contegatur; quo diligentius, et ille, et altare à puluere, omniq. labenti ſorde defendatur.

Sit uero hoc integumentum, uſque adeo altari proximum, ut ab eo aliquamiſper pro decori ratione elatum, commode tamen, et facile purgari queat.

De feneſtella urceolorum.

FEneſtella in pariete, qui à tergo altaris eſt, a latere, ubi epiſtola legitur, ornate politèq. fiat; eaq. ex marmore ſolidoue lapide, ubi poteſt.

A ſolo alte extruatur cubitis duobus.

Eius uero latitudo ſit uncijs ſexdecim, altitudo uiginti quattuor, ſitq. diſtincta marmoreo, lapideoue opere tranſuerſo.

Pars inferior uſui ſit ad proijciendam aquam ablutionis manuum ſacerdotis, ſacrum facientis. Ideoq. in medio foramen exiguum habeat, unde illa defluat in ciſternulam ſuffoſſam. Superior uero pars uſui erit ad peluim cum urceolis, dum Miſſæ ſacrum ſit, reponendam.

Quoniam uero altare maius, aliquando longe diſtat à pariete poſteriori, cui ſæpe adhæret chorus; idq. propterea ſi loco conſtituto, feneſtella ea collocari nequeat; tunc in pariete a latere epiſtolæ, uel eius loco prope altare conſtrui; uel etiam remotius uas aliquod e ſolido lapide, decoro ornatu poni poterit, in quod ea aqua infundatur; ita tamen, ut neque impedimentum, neque deformitatem afferat.

De clauo ferreo appendendi birreti.

CLauus ferreus, quo birretum ſacerdotis celebrantis appendatur, aliquo ornamento, præſertim ex auricbalco, affigatur ab eodem latere epiſtolæ, prope eam feneſtellam, aut etiam alio congruo eiuſmodi loco, non altius à pauimento cubitis duobus.

De Tintinnabulo.

TIntinnabulum paruum unicuique altari a parte, unde euangelium legitur, parieti laterali affixum hæreat, appenſo funiculo tam longo, quo clericus miniſter, cum Corpus Domini eleuatur, uti poſſit, ad illud certis diſtinctis ictibus pulſandum. Vbi uero altare ſine cappella eſt, ita ab altari diſtet, et è pariete, quantum poteſt, emineat, ut funiculo ducto altare nõ impediatur, neque ſacerdos interturbetur.

Quod uero attinet ad maius altare; commodius miniſter clericus, tintinnabulo geſtatorio, e ſacriſtia allato, quàm appenſo utetur. nihilq. propterea eſt, cur eo loci illud appendatur: præſertim in amplioribus eccleſijs.

De clathratis cappellarum, et altarium cancellis.

AB anteriori uniuſcuiuſque cappellæ, etiã maioris, parte, unde ingreſſus ſit, clathra ferrea, cubitis tribus alta, in ſummo gradu cappellæ figantur: nec uero tamen aliquando altiora prohibentur, ubi præſertim hoc ſæpto tutiora, et munitiora eſſe oportet. Eaq. omnia, ubi per facultates poteſt, paruulis pilis, aut uaſculis, ad aliquam ſpeciem decore confectis, in parte tum ima, tum media, tum ſumma exornari debebunt. Si uero cappella, ut aliquanto maior ſit, octanguli, ſexanguliue formam exhibet; clathra itidem in eius ſummo gradu figantur, quæ ei forma reſpondeant.

Ab ima uero parte, per altitudinem circiter cubiti, opere aliquo artificioſo ferreo, illa inter ſe dẽſe inſtructa ſint, ut canibus ingreſſus nullus ſit.

In clathrorum medio ianua, clathrali etiam opere decenter conſtituatur, quæ ualuis utrinque et peſſulo, ac ſera claudatur.

Vbi uero uis, et copia ferri, quoad cappellarum inſtruendarum uſum clathra conflentur, haberi minus poteſt, ſi ibi lapides ſolidi marmoreue apparari queant, e marmore, aliove ſolido lapide, columellæ opere, quod uocant baluſtrio, addita coronice, fieri poterunt, aliquãto clathris ferreis humiliores, quibus cappellarũ pars anterior ſæpta ornetur, atque inſtruatur. Quibus autem in eccleſijs, cappellis, altaribusue præ tenui-

tenuitate facultatum, nec clathra ferrea, neque marmoreas lapideaſue eiuſmodi columellas, ad ſæpiendi, ornandiq. uſum comparari poſſe Epiſcopus indicaret; in iis id opere ligneo polito, ac tornatili præſtari, eiuſdem conceſſu poterit. Cancelli autem lignei depreſſiores itidem, ac humiliores, quam clathra ferrea aliquanto eſſe debebunt, in quorum ſumma parte ad ornatum coronix apponatur.

Vbi cappellæ altarium minorum ampla ſunt, quæ aliquam populi multitudinem, dum Miſſæ ſacrum fit, capiant, quamuis clathra in ingreſſu habeant, in earum tamen parte interiori, quæ prope altare eſt, cancelli itē lignei, ſaltem ſiſi debebunt; quibus illud ita ſæpiatur, ut et præſentis populi frequentia, paululum à ſacerdote, ſacrum faciente, ſecluſa, diſtare compellatur; et locus ſit clerico miniſtranti.

De coronice lignea altaris.

VNicuique ſcabello etiam maioris altaris, coronix lignea tribus digitis, nec uero amplius, alta adiungatur; quæ à tribus item partibus illud cingatur, ita ut à parte anteriori pallij, et à lateribus, mantilium, tobaleaumue extremitas, eiuſdē coronicis opere, uſque occultetur; etiam ubi altaris ſcabellum à fronte tantum extat.

De inſtrumento telari altaris.

AD altare etiam inſtrumentum adhibeatur, quod telare dicunt, in quo pallium expāſum, paruuliſq. uncis affixum, ipſi altari accommodetur; idq. e querneis nuceiſue aſſeribus ſit, tum perpolite confectum, tum etiam uncijs quattuor latum, atque eiuſmodi, quo altaris menſa ab anteriori parte, rurſusq. ab utroque latere circundetur.

Cuius telaris capita ſummitateſue parieti affigantur, inneĉtanturue, cui altari inhæret.

Fulcimenta item, quibus telare ipſum ſuſtentatur, ex iis nuceis, ſeu querneis aſſeribus duo ſint, unum à dextro, alterum à ſiniſtro altaris cornu anteriori, et alterutrum uncijs quattuor latitudine eſſe debet.

Vbi uero altare à pariete remotius eſt, telare totum altare undique cingat; adſintq. duo alia fulcimenta in cornibus poſterioribus altaris, quibus ab ea parte ſuſtineatur.

A parte etiam ſuperiori, quæ altaris menſam æquat, idem telare in ipſa ſuperficie aliquot exiguas foſſulas, tenuiter concauas habeat; iisq. ſingulis foſſulis teneat clauus uncinatus, quibus pallij cordulæ, minutiue annuli annectantur, et ita inſerantur, atque infigantur, ut ipſius altaris ſolum non ſuperent. E quibus foſſulis una omnino fieri debet, quæ in telari ad mediū altare ſit: reliquæ autem binæ inde binæ, ternæue, uel plures pro amplitudine altaris, æquali interuallo eſſe poſſunt.

De gradu ligneo à parte poſteriori altaris.

GRadus in altaris minoris ſuperficie a parte poſteriori unus tantum, isq. ligneus adhiberi poterit: ea longitudine ſit, quæ altare æquet; latitudine unciarum octo; altitudine etiam totidem.

In altari maiori ne fiant; niſi cum cubitis tantum duobus, minusue a pariete poſteriori illud diſtat: tuncq. eiuſmodi gradus unus, pluresue decenter adhiberi poterunt, ita tamen, ut circuitus altaris ſub ea ſtructura non impediatur.

De menſa altaris maioris.

ALtaris maioris, in quacunque uel cathedrali, uel collegiata, uel parochiali eccleſia, tum etiam minoris, quod conſecrandum ſit, menſa marmorea, aut e ſolido lapide curari debet: et, ubi poteſt, ita longe, lateq. ſicut altare, pateat.

Vbi apparari non poteſt, quæ ſit tantæ latitudinis, non tamen late minus patere debet cubito uno, et dimidio; longitudine uero ipſum altare omnino adæquet; niſi, ubi pro loci, regioniſue ſitu, ne eiuſmodi quidem adhiberi poſſit, cui à fronte agglutinetur; à tergo, qua parte deeſt, ſuppleri poterit cæmentario, latericioq. opere.

De feneſtella reliquiarum ſacrarum in altari conſecrando.

IN altaris fronte, tergoue ſub ipſa menſa feneſtella, quattuordecim, uel ſexdecim uncijs ampla, aut in ſtipite menſaue illius, pro ratione conſecrationis, quæ, libro pontificali præſcripta, Epiſcopus uti maluerit, foſſa inſtar ſepulcri eodem, quo feneſtella, ſed multo minori ſpatio extruenda eſt; ubi cum illud conſecratur, ſacræ reliquiæ reconduntur.

Ea uero feneſtella ab oſtio occludi debebit tabella marmorea, lapideaue, in qua ſculpta ſit crucis imago: tū nomina, quæ conſtant, ſacrarum reliquiarum, in altari reconditarum, inſculpentur. Vbi uero non feneſtella, ſed foſſa adhibebitur, inſcriptio hæc, aut ab aliquo altaris latere, aut in menſa fiat, litteris inciſis. Foſſa uero, quæ in menſa eſt, tabella item marmorea ita firmiter, et accurate occludatur, ut nihil omnino ſupereminea t.

De menſa altaris, et tela cerata.

ALtaris conſecrati menſa, etiam ſi eius pars, e lateribus facta ſit, tota tegatur cerata tela: quæ, telari præſcripto incluſa, clauis configatur.

Vniuſcuiuſque altaris, non conſecrati, ſolum, pauimentumue, menſa, ex tabulis ſectilibus polite confecta, atque ad illud contegendum undique ampla, conſternatur.

Huic mēſæ, altare portatile apte inſeratur, atque ita, ut inter utrumque menſæ cornu, in medio collocatū, ab ipſius frōte nō longius diſtet ſpatio unciarum octo. Cuius portatilis altaris longitudo non ab uno ad alterum cornu, ſed à fronte in poſteriorem partem ſpectet. Sic uero illud inſertum ſit, ut e menſæ ſuperficie uix paululum aliquid extet, quo ſacerdotis celebrantis tacta dignoſci poſſit.

De Lapide altarium portatilium.

Lapis autem altaris portatilis a parte ſuperiori ſectuam, in planum ductam, quam ſmuſſum dicunt, undique habeat. Quæ ſectura late pateat medio tranſuerſo digito.

Lapis longe uncias uiginti late ſexdecim pateat, præter capſæ dimenſionem cui inſertus eſt.

Capſa eius è nucea omnino tabula ſit, craſſitudine unciarum circiter duarum, aut plurium pro lapidis craſſitudine.

Tabula uero illi, in omni latere intus à ſumma parte pro lapidis longitudine et craſſitudine concauatæ, ipſe lapis inſeratur, ita ut, illa concauatæ tabulæ linea prominente, eiuſdem lapidis ſectura operiatur.

In qua capſa ſacrarum reliquiarum reconditarum, quarum nomen conſtat, inſcriptio plane fiat.

Cum uero altare conſecratum transferri contigerit, quod ut ne iterum conſecrari opus ſit, ea transferendi ratio adhiberi poterit, ut primo illud totum aſſeribus, tabuliſq. ligneis rectè, aptiq. concluſum, è loco ita amoueatur accurate, ut ſtipes, à ſolo eccleſiæ conuulſus, ne minimum quidem ab altaris menſa diſiungatur; ſed totus aſſixus ei inhæreat, ne conſecratio uioletur.

Altaria autem, quæ anguſtiora, aut breuiora ſunt, quàm forma præſcripta poſtulat, latiora, longiorave fieri poterunt, uel lapideis, uel latericijs, uel ligneis additamentis, decenter, apteq. confectis, ab eorum lateribus, fronteue, prout uſus tulerit, appoſitis.

Sin autem humiliora ſunt præfinito modo, altiora fieri poterunt, menſa politè atque adeo alte confecta, ut præfinitæ altaris altitudini reſpondeant: in eaq. menſa lapis conſecratus includatur præſcripta forma.

DE LOCIS, VASIS, LOCVLISVE, quibus ſacræ reliquiæ reconduntur. Cap. XV

Expoſita breui cappellarum, et altarium maiorum, minorumq. inſtructione, conſequens eſt, ut loca, uaſa, loculos, aliaq. eiuſmodi commonſtremus, quibus ſacræ reliquiæ reconduntur, aut aſſeruantur.

Sanctorum igitur corpora, quæcumque recondenda ſunt in eccleſia, partem illam ſubterraneam habente, quæ confeſſio, uulgo ſcurolum dicitur; in eu præſertim, et in altaribus ipſis lapideis, aut ſubter ea, ut antiqui inſtituti eſt, pie decenterq. recondantur. Quam ob cauſam è marmore, uel ſaltem è ſolido lapide arcam, leuigato opere intus expolitam, fieri conueniet; quæ ex operculo eiuſdem generis faſtigiato conſtans, ſacraq corpora, bene incluſa, continens, intus, ſubtuſue, in illis firmiter collocetur.

Alio etiam præter altaria, eccleſiæ loco conſpicuo, reponi poterunt, tamq. arca è marmore pretioſiori extrantar: quæ extrinſecus etiam opere ſcalptorio elaborata pio religioſoq. ornatu emineat. Hæc igitur, quattuor, pluribusue, ſi pro ſitus ratione commodè poteſt, columellis itidem marmoreis, apte confectis, ſubſtentata, aut in gremio eccleſiæ, prout loci amplitudo fert, aut in capella inſigniori, præterquam in ea, ubi ſanctiſſimæ Eucharistiæ ſacramentum aſſeruatur, decentius collocabitur.

Si in gremio eccleſiæ ponetur, à pariete, omniq. alio opere undique diſiuncta extet: ſi uero in aliqua capella à poſteriori eius parte, uel à latere altaris collocari poterit; aut parieti inhærens, aut in illius decenti concauitate paululum incluſa, à pauimentoq. capellæ altaris cubitis quattuor extructa, extabit.

Arca uerò omnis, quocunque loco conſpicuo poſita, ſiue è pauimento, ſiue è pariete emineat, clathris ferreis, pro ſitus ratione, aptè decoreq. muniri debet.

Sin autem non in altari, neque ſubter, ſed alio loco ſub pauimento, iam recondita ſunt ſanctorum corpora; ſternatur tamen omnino locus, ac muniatur clathris ferreis ab omni latere, tum à parte ſuperiori denſe confectis.

Vt autem ſanctorum corpora ſacraue oſſa, incorrupta, atque inuiolata, ab omniq. ſorde, et puluere pura, tum ab omni ui, ac iniuria perpetuo tuta conſeruentur; hæc ſane cautio adhibeatur, ut cum arca omnis, uel conſpicuo loco, uel in altari ſubtusue poſita, ita extrinſecus inter ſe ſolide compacta et fibulis etiam ferreis, plumboq ab omni latere conglutinata ſit, ut ne rima quidem appareat: tum præterea in eam alia capſa, uel aurea, uel argentea, ſtamneaue, eaq. inaurata, firmiter quoque confecta, includatur, in qua ſacra corpora recondantur.

Sint autem, cum in capſa reconduntur, inuoluta, et ueſtita panno ſerico, aut pretioſiori uelamine coloris, ad ſanctum, ſanctamue, cuius ſacra oſſa reponuntur, ex eccleſiæ inſtituto rite accommodati.

Capſa autem, uel theca, uel loculi, uel uaſcula, cuiuſmodi ſint, ſtata prece, in libro pontificali, ritualiue præſcripta, rite prius benedicantur, quàm reliquiæ ſacræ in illis includantur.

Quæ uero in arca diuerſa ſanctorum corpora reponenda ſunt, ut, inter ſe diſtincta, internoſcantur: arca eiuſmodi fiat, quæ opere ſcalptorio, pro ſacrorum corporum, ſacrarumue reliquiarum numero bipartita, et tripartita ſit, aut tabulatis, marmore, aliaue ratione decenter, apteq. diuiſa, aut ſaltem ipſis ſolum capſulis argenteis, ſtamneiſue diſtincta.

Tabella item ænea ſingulis capſulis includatur: in qua inciſa litteræ nomina ſanctorum indicent.

Inſcriptio præterea in arcæ lapide incidatur: ex qua ſanctorum nomina, et corpora, quo tempore recondita, rurſusq. unde translata, et alia id generis, ſi modo certa ſint, perſpicue cognoſcantur.

Sanctorum autē capita quæ à corporibus diſiuncta ſunt, ut aliquando ſtatis diebus pro pietatis ſtudio fidelibus oſtendantur, exponunturue; ſeparatim à corporibus, locis infra præſcriptis, reponi conueniens erit, incluſa ſcilicet in theca aurea, aut argentea, uel, ubi pra inopia non poteſt, ænea inaurata, quæ capitis cum collo, dimidiatoq. pectore formam ſimilitudinemq. exhibeant.

Si

Si quæ uero corpora Sanctorum, adhuc integra, membriſq. ſuis omnino coniuncta, uel in altari, uel in arca conſpicua reconduntur, ut cerni aliquando poſſint, ita altare, arcaue ſtruutur, ut a fronte feneſtellulã clathris ferreis, æneisue munitam, quæ firmis uaſculis, ad præſcriptam infra rationem, claudatur, ornatè confectam habeat, unde inſpici queant.

Quibus uero locis ſacræ aliqua ſanctorum membra, inſignesq. ſacræ reliquiæ aſſeruantur; ibi certus locus, in quo illæ decenter, religioſeq. recondantur, ad unius, aut alterius formæ, infra primo loco deſcriptæ, modũ, ſacrarum Baſilicarum Romanarum exemplo, extrui poterit.

De prima forma loci,

IN eccleſiæ naui, quæ ampla ſit, à latere euangelij, longeq. à columnis, pilisue naualibus quattuor, aut quinque cubitis, ſuggeſtus ſtruatur, magnitudine cubitorum item circiter quinque: isq. quattuor columnis e marmore, aut è ſolido lapide confectis, altitudine ſex, aut octo cubitorum ſuffulciatur, et ſuſtentetur: Super ſuggeſti extructione armarium, ubi ſacræ reliquiæ reponantur, e marmore, alioue lapide ornate, et decore fiat: quod intrinſecus tabellis nuceis pretioſioribusue undique ueſtiatur, ſericoq. ornetur coloris, ex ritu eccleſiæ ſacris illis reliquijs, quæ recondendæ ſunt, accommodati: tum præterea oſtiolo conſtet, quod ualuis, extrinſecus ære intectis, et ſerico eiusdem coloris intrinſecus ornatis, claudatur: ad quod etiam claudendum peſſuli duo, ſeræ duæ ſaltem, claues totidem, eaq. ſingulæ diuerſo fabrili opere, adhibeantur.

A ſumma columnarum parte, loco ſuggeſti plano podium etiam extruatur cubito uno, et dimidio latum, tamq. longum prout eſt eiusdem ſuggeſti longitudo. Quod podium à parte anteriori repagulum habeat; idq. uel ex ære fuſili, uel e ferreo: uel e marmore, alioue ſolido lapide, uel e ligno, tornatili opere, ſit.

Scalas nullas cochlides, aliaue forma habeat; ſed eæ ligneæ geſtatoriæ tunc ſolum adhibeantur, cum ſacræ reliquiæ certis ſolemnibus diebus populo oſtenduntur.

De altera forma loci.

SI quæ uero eccleſiæ, non ſatis amplæ magnitudine, reliquias inſignes, ut ſupra, habent; in earum ferè ipſo medio, propius tamen altari maiori, uel apud parietem, qui in capite eccleſiæ extra cappellam maiorem à latere euangelij eſt, podium extruatur: quod parieti affixum longe, lateq. pateat, ad formæ ſuperioris præſcriptum.

In intima parte parietis, cui illud affixum, agglutinatumue eſt, armarium, in quo illæ aſſeruentur, è marmore, alioue ſolido lapide fiat; tabulis querneis, aut alterius generis, ad diuturnitatem accommodatis, intrinſecus circumueſtitum; ac ſerico item eius coloris, qui ex inſtituto eccleſiæ cum ſanctis, quorum illæ reliquiæ ſunt, conueniat, undique ornatum: quod ualuis æratis, et ſeris duabus, ijsq. diuerſis, ut ſupra, claudatur.

Huic ſcala lapidea, ligneaue, qua podium aſcendatur, accommodari poteſt, ſi modo à poſteriori parte armarij fieri commodum ſit, ut eccleſiæ ſpatium non impediatur: alioqui ſcala geſtatoria, ut ſupra, adhibeatur.

De tertia loci forma.

FOrma loci tertia hæc ſit: eaq. in eccleſiis, reliquias ſacras habentibus, ubi nullus locus ad primæ, aut ſecundæ formæ, ſupra præſcriptæ, modum extructus eſt, aut extrui poteſt.

In cappella maiori, intra eius ſcilicet ſepta, à parte euangelij, armarium, quod ad altare maius uerſus, ubi poteſt, recta ſpectet, ita latè longe, altè, profundeq. in ipſo pariete concauetur, prout ſacrarum reliquiarum, quæ in eo aſſeruandæ ſunt, multitudo, ac magnitudo poſtulat.

Alte à pauimento cappellæ, ad ſolum ſuum uſque extructum ſit cubitis quattuor; intus tabulis undique ſæpiatur: tum aliquo panno ſerico eius coloris, qui ſacris reliquijs conuenit, circumornetur. Bene muniatur, et claudatur ualuis, ære extrinſecus munitis, ijsq. decentibus, ſera ſolida, dupliciq. claue, et unaquaque fabrili opere diuerſa: Quo in armario, ita ornate inſtructo, ſacræ reliquiæ, uaſculis, loculiſue incluſæ, ordine recondantur,

De uaſis, et loculis reliquiarum, quæ locis, ſupra præſcriptis, reponendæ ſunt.

VAſcula, quibus recondantur, ex auro, argento, aut e chryſtallo, aut ex aliquo metalli genere ſint, eaq. artificio elaborata, atque inaurata, prout illæ inſignes ſunt, et eccleſiæ, ubi aſſeruãtur, facultates fuerũt. Ea totidem ſint, quot ſane illarum genera, quæ habentur; ut ſingulæ, binæue, aut plures ſingulis uaſculis diſtincto ordine ſeparatim aſſeruẽtur; ſingula uela ſint, quibus illa uaſa integantur, eaq. colore diſtincta pro ſacrarum reliquiarum, quæ in uaſculis aſſeruantur, ratione.

Si uero ſacræ reliquiæ eiuſmodi ſunt, quæ tenues non uaſcula maiora, ſed loculos minores requirunt; ita recondantur:

Tabula ſectilis, e nucea, ligneaue alia, et pretioſiori etiam materia, ut potè, eburnea, argenteaue deligatur: quæ fabri opere politè elaborata, tam latè longeq. pateat, ut ad uſũ, cuius cauſa paratur, ſatis eſſe queat. In ea totidem capſulæ, ſeu loculi, ijq. ſinguli trium unciarum menſura concauentur, quot ſacræ reliquiæ recondendæ, aſſeruandæue ſunt.

Ii loculi, undique à parte ſumma paruuli, coronicibus inauratis ornentur.

Hæc tabula, his loculis extructa, opere uitreo operiatur ita, ut ſinguli loculi uitro pellucido contegantur. Quod uitreum integumentum, coronicis ligneis inauratæ, uel pretioſioris etiam materiæ ornatu undique muniatur: ut fixum, firmumq. hæreat.

Singulæ præterea ſacræ reliquiæ ſerico taffetano duplici, ormeſinoue, aut aliquo ſerico pretioſiori, auro,

argentoue intexto inuoluta recondantur, eo deſtincto ſerici colore, qui pro ſanctæ matris eccleſiæ ritu ſanctis, uel apoſtolis, uel martyribus, uel uirginibus, uel confeſſoribus, quorum reliquiæ ibi reconduntur, conueniat.

Eæ in quocumque loculi, armarij, uaſculiue genere recanditæ ſint; ſingulæ, quarum nomina conſtant, inſcriptionem, in charta pergamena, patentibus litterulis expreſſam, earũq. unicuique, uel potius ſerico, in quo illæ ſingulæ inuolutæ ſunt, affixã habeant: qua uniuſcuiuſque ſancti, ſanctæue reliquiæ, quæ in ijs reconduntur, planè ſignificentur.

Si quæ uero ex certis monimentis conſtat, quorum potiſſimum ſanctorum ſint, ita tamen inter ſe permixtæ apparent, ut dijudicari non queat, quæ præcipue propria huius, aut illius Sancti ſint; eæ in uno, eodemq. loculo, uaſculoue recondantur: cui loculo, uaſculoue ſingula eorum omnium ſanctorum nomina inſcribantur, quorum reliquiæ in eo aſſeruantur. Idem de inſcriptione uaſculi, loculiue, in quo ſacræ reliquiæ, quæ in eo aſſeruantur, inſcriptiones quidem habent, at ab illis ſeiunctas, uarieq. ita permixtas, ut ijs ipſis adhibitis nulla diſtinctionis ratio iniri poſſit.

Rurſus ſi quæ ſunt, quarum nomina non conſtant; in loculo uno recondantur, inſcriptione etiam hac adiũcta.

RELIQVIAE SACRAE, QVARVM NOMINA IGNORANTVR.

In armarij item ubi ſacræ reliquiæ reconduntur, pariete etiam adiuncto, ſanctorum pictura, religioſe, decoreq. exprimatur, quorum inſigniores præſertim reliquiæ in eo reconditæ, aſſeruantur.

Fiant uirgæ duæ è ligno eburneo, aut, quod uocant, braxilio, aliaue genere decenti, ac tricubitales ſint: quæ à ſumma parte, lamina argentea, exiguiſq. uncis binis conſtet; unde fidelium coronæ precariæ appendantur ad ſacras reliquias, uel potius eorum uaſa tangendæ.

Quæcumque denique in eccleſia Sanctorum reliquiæ, corporaue ſunt; in ea loco conſpicuo, atque illuſtri, utpotè in columna cappellæ maioris à latere euãgelij, aliaue inſigni loco tabula, uel ænea, uel marmorea, litteris grandinſculis inciſa, firmiter parieti, columnæue agglutinata, collocetur: in qua res tota de reliquijs ibi reconditis, breuiter, ſummatimq. narretur.

DE SACRIS IMAGINIBVS picturiſue. Cap. XVI.

I*Am uero de ſacris imaginibus pie, religioſeq. exprimendis, cum maxime ex decreto Tridentino, conſtitutionibusq. prouincialibus Epiſcopus cauere debet; tũ etiam pictoribus, et ſculptoribus grauis pœna, mulctaue propoſita eſt, ut ne ijs exprimendis, à præſcriptis regulis diſcedant. Sancitum præterea eſt de rectoribus eccleſiarum, ſi in ſuis eccleſiis imaginem effingi, poniue permiſerint, inſolitam, et Tridẽtini decreti præſcriptis rationibus repugnantem.*

Quæ in imaginibus ſacris cauenda, quæ rurſus ſeruanda ſunt.

P*Rimo igitur in eccleſia, aliaue loco ne imago ſacra exprimatur, quæ falſum dogma contineat: quæq. periculoſi erroris rudibus occaſionem præbeat; quæue ſacræ ſcripturæ, uel traditioni eccleſiæ repugnet: ſed quæ ueritati ſcripturarum, traditionum, eccleſiaſticarumue hiſtoriarum, matriſq. eccleſiæ conſuetudini, et uſui conueniat.*

Præterea ſacris imaginibus pingendis, ſculpendiſue, ſicut nihil falſum, nihil incertum, apocryphumue, nihil ſuperſtitioſum, nihil inſolitum, adhiberi debet: ita quicquid prophanum, turpe, uel obſcænum, inhoneſtũ, procacitatemue oſtentans, omnino caueatur: et quicquid item curioſum, quodq. non ad pietatem homines informet; aut quo fidelium mentes, oculiq. offendi poſſint, prorſus uitetur item.

In illis autem ſicut ſancti, cuius imago exprimenda eſt, ſimilitudo, quoad eius fieri poteſt, referenda eſt, ita cautio ſit, ut ne alterius hominis uiuentis, uel mortui effigies de induſtria repreſentetur.

Effigies præterea iumẽtorum, canum, piſcium, aliorumue brutorum animantium in eccleſia, aliaue ſacro loco fieri non debent; niſi hiſtoriæ ſacræ expreſſio, ex matris eccleſiæ conſuetudine, aliter quandoq. fieri poſtulat.

De decore ſacrarum imaginum.

S*Acrarum imaginum expreſſio tota prototypi dignitati, et ſanctitati, apte, ac decore, corporis habitu, ſtatu, et ornatu reſpondeat.*

De inſignibus Sanctorum.

Q*Væ præterea ob ſignificationem rei ſacræ, imaginibus ſanctorum appinguntur, eiuſmodi apponantur, quæ ex eccleſiæ inſtituto, apte, decoreq. conueniant, ut corona, quæ ſcuti rotundi inſtar, ſanctorum apponitur; palmæ in manibus martyrum; mitra, et baculus paſtoralis, quæ Epiſcopis dantur: et alia id generis: tumq. quod proprium eſt, ac præcipuum inſigne cuiuſque ſancti.*

In quibus omnibus diligentia adhibenda eſt, ut ex hiſtoriæ ueritate, eccleſiæ uſu, et patrum præſcripta ratione exprimantur. Videndumq. eſt ut Chriſti Domini corona, à coronis ſanctorum diſtinguatur, crucis figura. Hocq. cauendum eſt item, ut eiuſmodi corona nemini apponatur; niſi quos eccleſia canonizauit.

De locis picturæ ſacræ non conuenientibus.

N*Ec uerò ſacra imago, etiam in eccleſia, humi exprimatur; neque locis item uliginoſis, quæ picturæ corruptionem, ac deformitatem aliquo tẽporis ſpatio gignunt, effingatur: neque ſub feneſtris, unde aliqua pluuiæ gutta ſtillare poſſit: neque eo loci, ubi claui aliquando figendi ſunt: neque rurſus humi, ſordidoq. lutulentoue ullo loco. Quo loco ne hiſtoria quidem ſancti, ſanctæue exprimatur: nec uero ulla ſacrorum*

myſte-

myſteriorum figura: neque præterea ullus eorundem typus, ſignificatione.

De ritu benedictionis imaginum.

N*Ec uero loci ſolum habenda ratio eſt, ſed antiqui eccleſiaſticiq. ritus; ut cum ſcilicet expreſſæ ſunt Sãctorum imagines, ſolemni benedictione ſtatisq. precibus, pontificali, ſacerdotaliue libro præſcriptis, conſecrentur.*

De nominibus Sanctorum aliquando inſcribendis.

N*Ec uero alienum illud eſt, ut in multitudine ſacrarum imaginum, quæ in eccleſijs exprimuntur, imaginibus minus notis, nomina ſanctorum ſubſcribãtur; quod et ueteris conſuetudinis eſt, et ſanctus Paulinus illo uerſu oſtendit.*

Martyribus mediam pia nomina ſignant.

De parergis, et additamentis ornatus cauſa.

P*Arerga, utpote quæ ornatus cauſa imaginibus pictores ſculptoreſue addere ſolent, ne prophana ſint, ne uoluptaria, ne delicioſa, ne denique a ſacra pictura abhorrentia, ut deformiter efficta capita humana, quæ Maſcharoni uulgo nominant, non aniculæ, non mare, non prata uirentia, non alia id generis, quæ ad oblectationem, delicioſumq. proſpectum, atque ornatum effinguntur: niſi eiuſmodi ſint, quæ cum hyſtoria ſacra, quæ exprimitur, uere conueniant: aut tabulæ uotorum, in quibus, et capita, et alia, utſupra, ad eorum explicationem pinguntur.*

Ornamenta item, indumentaue alia, quæ ſacris imaginibus appinguntur, nihil ineptum, nihil denique habeant, quod nihil, parumue cum ſanctitate conueniat.

De tabulis uotorum.

V*Otorum item tabulæ, donaria, ex cera fuſiles imagines, et eiuſmodi alia, quæ ad memoriam uel recuperatæ ualetudinis, uel periculi depulſi, uel beneficij diuinitus, mirabiliterq. accepti in eccleſijs ex antiquo more inſtitutoq. ſuſpendi ſolent; cum ſæpe falſo, indecore, turpiter, ſuperſtitioſeq. effingantur; in ijs ipſis exprimendis cautio ſit, ſupra præſcripta.*

DE LAMPADIBVS, LAMPADARIOUE. Cap. XVII.

D*E lampadibus uero, et lampadario penſili, quo illæ appenſæ in conſpectu ſanctiſſimi ſacramenti, et ſacrarum reliquiarum, uel imaginum, ſuſtinentur, inſtructionis locus hic erit.*

Primo lampades, pro eccleſiarum ratione, et dignitate, ex argento, aut auricbalco, prout eſt eccleſiaſticæ conſuetudinis, eſſe poſſunt: ſicut etiam ex auro etiam confectas, in baſilicis maioribus adhibitas eſſe animaduertimus, adiuncto, et collocato intus uaſculo illo uitreo, ad lychni uſum.

At in locis alpinis frigore rigentibus, ubi in hyeme ob gelu uaſa uitrea ſæpe confringuntur; uaſcula ærãria, intus in lampadibus collocata adhiberi licebit.

De forma lampadum.

L*Ampadum forma, cum multiplex eſſe poſſit, prout temporum curſus tulit; nulla quidem improbatur, modo eccleſiæ conſuetudini conueniat: at illa tamen forma oblonga, olim uſu frequentata ualde probantur; quæ ſcilicet à ſumma, imaq. parte ample patent, in medioq. anguſte conſtatæ, quaſi nodo quodam concluduntur: et à ſummo labro tribus cathenulis eiuſdẽ metalli appenduntur.*

De Lampadario eiuſq. forma.

L*Ampadarium autem inſtrumentum, quo lampades penſiles certo numero ſuſtinentur, in orbem ductum, et altè paululum extructum inſtar turris, multis delphinis ad lampadum ſuſtentationem conſtans, eſſe poteſt. Cuius generis lampadaria antiqua fuiſſe conſtat, quæ phara canthara nominantur.*

Idq. lampadarij genus in eccleſiis inſignioribus adhiberi decens erit; præſertim ex auricbalco ornatè confectum.

Alterum lampadarium, e paruula trabe, bene firma eſſe poteſt, totum artificioſe inauratum, et coronicibus decenter ornatum; delphinos etiam, ut ueteris olim uſus fuit, ligneos in ſumma parte ad ornati ſpeciem habere poterit. id autem tanta longitudine ſit, quantam lampadum numerus acquirit, quæ ad luminis uſum adhibentur.

Tertia lampadarij ſpecies adhibetur, quæ trianguli formam exhibet.

Hæcq. in uſu eſſe poteſt, ubi tres lampades penſiles adhibentur.

Lampadario in longitudinem ducto, tres, uel quinque lampades in minoribus eccleſiis affigantur, in maioribus ſeptem, uel treſdecim.

Hæq. ordine recte collocatæ, dimidio ferè cubito inter ſe diſtent.

De numero lampadum.

L*Ampadario in orbem ducto, et inſtar, turris, columnæue erecto, plures lampades, pro illius fabricæ ratione, affigi poſſunt.*

At in omni lampadario cautio ſit, ut lampades impares ſint.

De loco lampadarij.

O*Mne uero lampadarium, ex una etiam lampade conſtans, non à latere, ſed e regione, conſpectuue altaris, aut ſacrarum reliquiarum, aut ſacræ imaginis, utſupra, appenſum, et ad præſcriptum diſtans, recta conſtituatur, ductorio funiculo adiuncto.*

Tam longe autem appenſum, ab altaris ſcabello diſtet; ut, ſi forte aliquando ſtillans eſt, non inquinetur olei ſtilla ſacerdos, aut clericus, dum initio miſſæ uterque in imo ſcabelli gradu eſt: rurſusq. à pauimento eccleſiæ in altum non minus ſeptem cubitis ducatur,

tur, amplius uero pro ratione eccleſiæ.

E lampadibus, cum una ſolum, quæ colluceat, accedẽda eſt: illa in medio collocata, tantum accendatur.

DE BAPTISTERIO.
Cap. XVIII.

HIS omnibus expoſitis, nunc locus eſt, ut ad baptiſterij rationem, formaſq. commoſtrandas tranſeamus.

Baptiſterium igitur cum ſacrario in ſingulis cathedralibus, et item, ut in concilijs noſtris prouincialibus præſcriptum eſt, parochialibus, atque in alijs etiam quibuſuis eccleſiis, ubi, uel animarum cura geritur, uel facultate ab Epiſcopo, ob cauſam data, illud conſtitui conceſſum eſt, forma, et modo infra præfinito, pro uniuſcuiuſque eccleſiæ ratione, amplitudineue extruatur.

De loco, et forma cappellæ Baptiſterji.

PRimo in unaquaque eccleſia cathedrali, et archipresbyterali, præpoſiturali, alioue nomine, quæ caput plebis ſit, Baptiſterij locus, et forma hæc eſſe poteſt.

Locus à fronte eccleſiæ, prout ſitus fert, diſtans, ad meridiemq. uergens, architecti iudicio, deligatur; quo in loco ſancti Ioannis Baptiſtæ nomine ſacellum, cappellaue, cuius uacuum ſit triginta tribus circiter cubitis, exædificetur inſigni ſtructura opere, pro illius eccleſiæ ratione.

Forma exædificationis rotunda, aut octangula, aut ſexangula, aliaue eiuſmodi, quæ perfecti circuli fines non egrediatur, adhibenda eſt: illa uero accommodatior, et decentior, quæ octanguli ſimilitudinem exhibet.

Tectum ædificij huius fornicato, concameratoue opere ſit; ac pro modo formæ eminentius faſtigiato, laminiſq. plumbeis operto; tum in ipſo ſumano faſtigio è tholo conſtet, unde lux ab omni parte excipiatur.

Pauimentum è marmore lapideue ſolido, et opere teſſellato, aut, ubi id non poteſt, teſtaceo ſaltem fiat: a ſoloq. uiæ publicæ extet altius gradibus tribus pluribuſue; modo ne ſolo eccleſiæ altius ſit.

Ianua ad occidentem uerſus ſpectet, paruo ueſtibulo ornata: formaq., ut ſupra, in oſtio eccleſiæ demonſtrata.

Feneſtræ plures, pro ædificij modo, et architecti periti iudico; ſingulæ autem forma, eidem architecto probata pro ratione ædificij.

Aedificij totius altitudo, uſque ad ſummum faſtigiũ ducta, latitudini reſpondeat, pro operis ratione; idq. de conſilio item architecti.

De altari Cappellæ Baptiſterij.

ALtare unum tantum in hoc ſacello exædificandum eſt; cubitis duobus à pariete, ad orientem uerſus extructo, diſtans; ſi modo amplitudo ſacelli tantum ſpatij ferat: forma autem reliquorum altarium, et modo præfinito fiat, muniatur, ſepiatur, inſternatur, atque ornetur. Super quo item altari in pariete expreſſa ſit ſacra hiſtoria Sancti Ioannis Baptiſtæ, Chriſtũ Dominum baptizantis.

Si uero ne altare quidem præfinita amplitudine, et ratione extrui ullo modo poteſt; illius ſaltem loco ſit icona, aut pictura ſacra, in pariete expreſſa, ſancti Ioannis item Baptiſtæ.

De loco Baptiſterij, ubi ſeparatim ab eccleſia extrui non poteſt.

VBi preterea ſacellum ſancti Ioannis Baptiſtæ, ab eccleſia ſeparatum non eſt, neque item pro facultatibus exædificari poteſt; tunc in ſacello eccleſiæ Baptiſterium forma, infra ſuo loco demonſtrata, fieri poterit, conceſſu Epiſcopi.

De diſtinctione Baptiſterij, more Romano, et Ambroſiano.

SEquitur, ut Baptiſterij formam demonſtremus, quã ita diſtinximus, prout baptiſmi miniſtrandi nunc uſus eſt. More Romano baptiſterium illud diximus, illam ſcilicet baptiſtery formam accommodatam ad baptizandum aquæ effuſione, cum in eccleſiis fere omnibus, ritu Romano utentibus, ita baptizari moris, et conſuetudinis frequentioris hodie ſit. Alteram porrò formam extructam ad uſum baptizandi immerſione, appellauimus baptiſterium ambroſiano more: ut pote cum hic immerſionis uſus in eccleſijs ritus ambroſiani ſeruetur, ac retineatur.

De ſitu, et forma baptiſterij more Romano.

SItus Baptiſterij in media cappella eſſe debet; iiſq. cum late patens cubitos undecim; tum ita profundus, ut à cappellæ pauimento deſcendatur tribus ſaltem gradibus; hocq. deſcenſu, et aliquantula profunditate, aliquam ſepulcri ſimilitudinem exhibeat. In imo autem graduum deſcenſu ſpatiũ uacuum ſit: quod per diametrum ample pateat cubitos ſeptem, et uncias ſexdecim.

In eo ſpatio medio uas baptiſterij, in quod aqua defluet, ponatur: cuius latitudo uacua per mediam rectam lineam ſit cubitis tribus: altitudo duobus. Forma autem ſit, uel rotunda, uel octangula, uel alia, quæ cum forma cappellæ conueniat. Conficiatur uero ex uno, ſi poteſt, lapide ſolido marmoreo, uel alterius generis: aut e duabus, pluribusue laminis marmoreis, lapideisue, craſſitudine unciarum octo. Eæq. laminæ ſolidæ, nec ſpongioſæ ſint; recte, atque apta commiſſura inter ſe compactæ, ac firmiter conglutinatæ: intrinſecus præterea opere leuigato; expolitæ extrinſecus decenter ornatus ſpecie pie exculptæ.

Huius uaſis fundus ſternatur, ac ſolidetur, ſi ex uno tantum lapide non conſtat, ſectilibus cruſtis marmoreis, ſiliceiſue apte, ut ſupra, inter ſe connexis, bituminеq. bene firmatis. Vndique item diuexus, ac paululo acclinior ſit, exiguos aliquot canaliculos habens: quibus ad foramen, medio ſitu ſub baſi columellæ ſuffoſum, aqua deriuetur.

Sub fundo præterea huius uaſis ciſterna paruula, pro ſacrario, loco ſubterraneo effodiatur: in quam aqua, ex infantis, qui baptizatur, capite dilapſã, confluat.
In eiuſdem fundi, locive medio columella marmorea figatur, erigaturue, ſuppoſita eius ſcapo baſi triangula, aut quadrangula, ſexangulaue, aut alia, quæ uidebitur, forma: eaq. polite, et ornato opere decenter elaborata.
In columellæ huius ſumma parte uas ipſum baptiſmale, in quo per totum annum baptiſmalis aqua ſeruabitur, aptè, decenterq. collocetur.
Quod uas forma rotunda, uel octangula ſit, aliaue eiuſmodi, quæ reſpondeat formæ cappellæ, uaſiſq. inferioris: late autem pateat cubitos duos. profunde autem uncias circiter duodecim, aut paulo amplius, pro urbis, locorumue amplitudine, proq. eccleſiarum ratione.
Hoc uas, altius collocatum, illo inferiori eſſe poterit uncijs circiter ſexdecim: altitudine ſcilicet, ab inferioris ſummo labro ad huius, quod ſuperius eſt, uaſis labri ſummitatem, perpendiculo ducta.

De cochleari argenteo.

Cochleare argenteum, ad aquam infantis, qui baptizatur, capiti infundendam adhibeatur: idq. e ſuperiori uaſe manubrio, à ſumma parte paululum adunco, appendatur.
Eiuſmodi ſit, ab illius ore, e parte ſiniſtra labrum paulo contractius inſtar paruuli canalis exiſtat; unde in infantis caput aqua tenuiter effundatur.

De ſitu, et forma Baptiſterij more Ambroſiano.

Atque hæc quidem de forma, et ſitu baptiſterij more Romano, nunc ſequitur ſitus, et forma, more Ambroſiano.
Primo ſitus baptiſterij in media, capella, atque eiuſmodi, ut gradibus eo cum deſcendatur, ad inſtar ſepulchri ſit; quemadmodum ſupra in forma baptiſterij Romani, demonſtratum eſt.
Vaſis autem baptiſmalis forma, quam ex antiquis baptiſteriorum ueſtigijs peruetereṁ eſſe animaduertimus, hæc ipſis baptiſterij extruendis præfinita in eiuſmodi eccleſiis, cathedralibus, plebanis, præpoſituralibus, archipresbyteralibuſue adhibenda erit.
Vas e marmore, lapideue ſolido, non ſpongioſo fiat: quod ſi ex uno tantum integro lapide marmoreo fieri poteſt, ad baptiſmalis fontis inſtar ſepulchri, extruendi, uſum accommodatius erit; ſi minus ex uno ſolo, e duobus; ac ſi ne ex his quidem, e pluribus lapidibus quadratis, apte inter ſe compactis bitumineq. firmiter conſolidatis extrui poteſt.
Qui lapides craſſitudine unciarum octo ab interiori parte leuigato opere expolito; ab exteriori decenter pia ſculptura elaborati eſſe debent.
Forma, ut illud ſuperius more Romano, octangula, aut rotunda, aut alia cum ædificij ratione conuenienti.
Altitudine ab ima ad ſummam partem ducta eſſe debebit cubitorum duorum.
Latitudine, per uacuum ducta, tricubitali.
Foramine ab ima parte, qua ad orientem uerſus ſtatuetur, triunciali ſit: unde, cum aqua baptiſmalis renouatur, uetus in ſacrarium, quod ſubtus, ut infra demonſtratur, inſtar paruulæ ciſternæ extruetur, defluat. Id uero foramen ligno querneo, uel fraxineo, eoq. arido ſtuppæ inuolucris obducto, aut alia firmiori ratione, bene obſtruatur.
Fundo ſolido, integroq. conſtet, ſi ex uno tantum lapide factum eſt: ſi uero e pluribus; fundum habeat, accurato diligentiq. teſtaceo opere confectum, et ſolide ita pauimẽtatum; ut ne rimula quidem ſit, unde aqua ſenſim effluere ullo modo poſſit.
Eiuſmodi præterea fundus ſit, ut totus accliuiter pendeat ad foramen uerſus.
In umbilico cappellæ, ſituſue præfiniti, eiuſmodi uas, firmiter communitum, ſtatuatur, ut ſupra.
Ciſternula, in quam aqua baptiſmalis cum renouatur, effluet, a parte orientali pro ſacrario ſuffodiatur in plano, quod circum baptiſterij uas eſt. Quæ ciſternula, prope baptiſmali uaſi adhærens, ex oſtiolo undique cubitali conſtet; hocq. ualuulis ſera, ac peſſulo firmiter muniatur; tantumq. pateat, cum per illud, aperto uaſis foramine, aquam effundi opus eſt.

Communia Baptiſterij Romani, et Ambroſiani.

Huius baptiſterij Ambroſiani, et Romani, quod ad extructionem attinet, hæc communia eſſe poſſunt, operimentum, ſeu ciborium, ſitus ſpatium, ſæpimẽtũ, ornatus, tectum, et conopæum, ut mox infra uniuſcuiuſque forma demonſtratur.

De ciborio.

Operimentum igitur, quod ciborium dicunt, et utriuſque baptiſterij uſui accommodatum eſſe poteſt, e marmore, lapideue ſolido in eccleſiis inſignioribus fiat: et columellis, pilaſtriſq. anguſtioribus, ut in intercolumnijs ſatis commodi ſpatij detur, altitudine duorum cubitorum ſuffultum, firma ſtructura nitatur.
Quæ columellæ, pilaſtratæue, ubi ritu Romano baptiſterium eſt, uaſis inferioris labro ſummo fixæ collocentur; ubi Ambroſiano, in uaſis ipſius baptiſmalis labro conſolidatæ hæreant.
In earum columellarum ſummitate Epiſtylij, et Zophori ornatus decens, coronixq. de architecti conſilio adhibeatur, tum totum opus operimenti contegatur tecto marmoreo, forma orbiculari, aut pyramidali: in cuius ſumma parte ſtatua collocetur Sancti Ioannis Baptiſtæ, Chriſtum Dominum baptizantis. Spatia autẽ illa, inter pilaſtratas interiecta, ualuulis æneis, aliqua pia hiſtoria conflatis, ita occludantur; ut, cum uſu uenerit, amoueri queant.

De menſa.

Vaſi baptiſterij, ſiue Romano ſiue Ambroſiano more, forma ſupra præſcripta extructi, et ceteris uẽ,

alia

alia forma infra demonſtratis, ad baptiſmalis aquæ aſſeruandæ mundiciem, menſa e duabus tabulis nuceis conſtans, fibuliſq. ferreis media inter ſe iuncta: et inter ciborium, uaſq. ipſam collocata adhibeatur: qua eiuſdem uaſis oſtium pro illius uaſis forma, et modo plane tegatur, et claudatur.

Quæ menſa, ubi ritu Ambroſiano mergendo baptizatur, in baptiſterijs ſolum amplioribus locum habeat: ne in ſatis immerſio impediatur: in omnibus autem, ubi ritu Romano baptiſmus infuſione miniſtratur, eſſe poteſt.

De ſitu utriuſque Baptiſterij.

SItus uero utriuſque baptiſterij, forma eadem ſit, qua fons baptiſmale, et cappella.

Huius ſitus planum ſolidetur teſſellato opere marmoreo: cingatur columnario opere à ſummo gradu.

De columnario.

FOrma columnarij ſit, pro baptiſterij ædificationis modo.

Conſtet columnis octo, ordine ſingulis, aut ſexdecim, ordine binis: ſi ſexangula forma, ex columnis ſex, aut duodecim, pro formæ ratione.

Ornetur, et cingatur à ſumma parte zophoro, et, coronicibus de architecti conſilio.

Operiatur tecto laqueato, aut fornice, aut opere concamerato, arundinibus firmiter contexto, tectorijq. incruſtatione, et albarij operis cælati, inauratiq. ſpecie exornato.

Interſeptum ſit etiam hoc columnarium clathrato opere, ab una ad alteram columnam ducto; atque ita omnino, ut de clathratis ferreis cappellarum ſupra præſcriptum eſt.

De conopæo.

COnopæum ad ciborium totum contegendum adhibeatur: idq. e ſerico, aut ſubſerico, coloris albi ſit, qui color myſterij huius ſacramenti rationibus reſpondet, non tamen e tela decenti eiuſdem coloris, uetatur.

De armario ſacri chriſmatis etc.

ARmarium autem, in quo ſacri chriſmatis, et olei catechumenorum uaſculum, liber ritualis ſacramentorum, mantilia, et reliqua, ad baptiſmi miniſtrationem neceſſaria reponuntur ad baptiſterij, Romano, Ambroſianoue more extructi, uſum, in ipſa cappella ab aliquo latere in pariete, aut parieti adhærens, de conſilio architecti fieri poterit; ualuis, ſera, et peſſulo bene clauſum, marmoreoq. opere ſculpturaue, pijs imaginibus elaborata ornatum: intrinſecus autē partitū, ac decenter diſtinctum pro ratione, et uſu rerum, quæ ibi aſſeruandæ ſunt; tum uero tabulis populeis circumamictum, aut alijs eiuſmodi, ut ab humiditate, quæ ex muro, aut marmore exiſtit, omnino defendatur. Panno autem ſerico albi coloris undique circumueſtitum ſit.

De baptiſterio anguſtiori.

VBi uerò præ ſitus anguſtia, aut præ tenuitate facultatum, Sancti Ioannis Baptiſtæ ſacellum, et baptiſterium, ita amplum, atque altum extrui non poteſt; eadem tamē utriuſque ſeruata forma, anguſtius fiat, ita ut baptiſterium, remoto columnario opere clathris ſolum ferreis, gradui, quem unum tantum in deſcenſu habeat, affixis cingatur: et tecto ſacelli ſolo operiatur; cum alterum proprium præ ædificij humilitate habere non queat. Facultas præterea operimenti, ciborijue, etiam cum armario coniuncti, ex ligno, forma, ut infra demonſtrata, conſtruendi erit; ubi marmoreum illud fieri non poterit.

De altera ſacelli, ſituſue, forma, ad utriuſque baptiſterij, et Romani, et Ambroſiani uſum.

IN omni eccleſia parochiali, aliaue inferiori, ubi fontem baptiſmalem cōſtitui conceſſum ſit, intus ad oſtium maius, et à latere, ubi euangelium legitur, ſacellum, cappellauē extruatur, quæ inſtar aliarum cappellarum lateralium ſit, quæ pro altaribus exædificantur.

De illius pauimento, limine, longitudine, latitudine, altitudine, toto denique ſpacio, fornice, clathris ferreis, alijſue, et ceteris ſeruentur, quæcumque in alijs cappellis, quæ cum altaribus ſunt, præſcribuntur.

Quibus uero in eccleſijs, præ ſitus anguſtia, extruī nō poteſt, quæ tanta magnitudinis ſit, quantam præſcripſimus; ea tamen omnino exædificetur, quæ ſitus ſui ſpacio, baptiſterij ſaltem opus totum ſupra demonſtratum capiat; tum præterea aliquantulum loci ſit ſacerdoti, baptiſmum miniſtranti, et compatribus.

Si uero ab euangelij parte ad præſcriptum cappella hæc extrui nullo modo poteſt; ab altera parte, ubi præfinita forma, et commodius poſſit, ea exædificetur arbitrio Epiſcopi, ut infra exponitur.

Vbi autē per loci anguſtias, ne ab altera parte, neque hac exigua quidem magnitudine, fieri cappella poteſt; tunc ab euangelij latere ad oſtium paries aliquantulum ita concauetur, ut foris etiam ad hemicycli formam, promineat; in qua concauitate baptiſterium totum, aut pars apte cohæreat; et clathris ferreis, à tribus partibus ſæpiatur.

Vbi præterea neque hac forma extrui poteſt; ab eo ipſo latere, prope parietem illud collocetur; ea tamen adhibita ratione, ut ne uel impediri, uel occupari à ſitu ianua poſſit, quæ ab eo latere fiet: et clathris item, ut ſupra, muniatur: ita tamen ut inter hæc, et ipſum baptiſterij opus ſpacij tantum interſit, quantus eſt cubitus, aut paulo amplius pro ſitus ratione. Illa autem cautio, ne baptiſterij ſua ianua, quæ à latere maioris oſtij eſt, impediatur, adhibenda eſt, etiam accurate in omni, infra demonſtrata, baptiſterij forma.

Verum quo maxime, ſi poteſt, caueatur, ne baptiſterium parieti proximum, adhæreat; cum eccleſia, nullis etiā

nauibus,

nauibus conſtans, ampla tamen eſt; tunc ad illius oſtium, ab eodem euangelij latere, ſitus, qui ab uno, et altero pariete cubitis duobus, uel pluribus pro ſpacij modo, ſeruata illa, ut mox ſupra, ratione æque diſtet, clathris ferreis, forma quadrata, aut octangula, uel eiuſmodi præfiniatur.

In cuius ſitus medio baptiſteriũ, cuiuſmodi forma ſit, ita collocetur; ut ab omni clathrorum ſæpimento, cubiti unius, et dimidij ſaltem, ſi poteſt, ſpatio abſit.

Si uero nauibus, et intercolumnijs, non ualde inter ſe diſtantibus, eccleſia extructa eſt; intra illius tantum intercolumnij, eccleſiæ oſtio maiori proximi, fines, ab eo ipſo euangelij latere, aut in eo ſpatio, quod intercolumnio et ianua maiori continetur, baptiſterium, præſcripto ſpatio, clathris ferreis concludatur; atque ita, ut is ſitus concluſus formam quadratam, aut octangulam, aliamuè, quæ pro loci ratione commodior, decentiorq. uideatur, exhibeat.

Quæcumque uero de forma clathrorum, et altitudine, loco de cappellis ſupra dicta ſunt, eadem in clathris, pro baptiſterio, ſeruanda erunt.

Baptiſterium quocumque ſitu, uel forma in eccleſia conſtructum, ſi Epiſcopi iudicio præ tenuitate facultatum cancellis ferreis ſæpiri non poteſt, nec marmoreis item: ligneis ſaltem muniatur, ut de cappellis præſcriptum eſt.

De loco baptiſterij a dextro latere.

VBi Epiſcopi iudicio à dextro potius, quam à ſiniſtro eccleſiæ latere commodius, præſcripta ratione, baptiſterium conſtitui queat; ab eo, eiuſdem facultate data ponetur, ſeruata in ceteris, proxime præſcripta ratione.

Baptiſterij cappella, ſeu hemicyclus, ſeu paries, proxima pictura ſancti Ioannis Baptiſtæ ornetur; Chriſtum Dominum baptizantis.

In eiuſmodi cappella, aut loco, ſitu ne baptiſterium, ad quod uno pluribuſue gradibus deſcenſus fiat, et forma, in ceteris etiam ſuperius demonſtrata, eccleſiæq. uel Romanæ, uel Ambroſianæ uſui accommodata extruatur, ſi pro facultatum ratione poteſt: ſi minus forma ſequens formanda eſt, more Romano.

Forma ſecunda Baptiſterij more Romano.

VAs rotundum, aut alia decenti forma, quæ uidebitur, è marmore, alioue ſolido lapide, per diametrum latè cubitis duobus, et dimidio, patens fiat; profundum uncijs octo, aut decem ad ſummum, et in fundo ſenſim concauũ, cum ſuis, ut ſupra, canaliculis.

In baſe, columnaue collocabitur; a pauimento autem uſque ad labrum uaſis non altius cubitis duobus.

In eius medio foramen, digito circiter patens ſit: quod per columellam, baſemq. uſque ad paruulam ciſternam, effuſa aqua baptiſmalis excipiendæ cauſa ſuffoſſam, penetret.

De altero uaſe.

PRæterea in eiuſdem uaſis medio, alterum etiam uas marmoreum itidem, forma ſimili, at amplitudine minori; ita ut per diametrum cubito uno, et uncijs octo, cum ipſius uaſis craſſitudine, latè patens, ſtatuatur.

Idq. uas ſuſtentetur aliquo marmoreo, lapideoue fulcimento, quod in uaſe inferiori nitatur.

Hocq. ipſo in uaſe minori baptiſmalis aqua aſſeruetur.

Forma ſecunda baptiſterij more Ambroſiano.

FOrma autem baptiſterij Ambroſiani ſecunda, hæc erit.

Vas modo, ac forma, ut mox ſupra more Romano præfinita, fiat: at in medio non perforatum, ſed profundius excauatum: nec uero ſuperiori uaſe, ut illud conſtet.

Sin autem uas ipſum non ex ſolido lapide factum ſit, ita ut aqua ſenſim diſperdatur; in eo inſeratur aliud uas ſtanneum, aereumue ſtannatum, donec aliud lapideum ſolidum, nec rimoſũ, ſpongioſumue paretur.

De ſacrario.

SAcrarium autem ad baptiſterij huius, more Ambroſiano extructi, uſum fieri poteſt uno, aut altero modo, infra demonſtrato de ſacrarijs; ita tamen, ut et baptiſterium, et ſacrarium intra unius ſepti fines concludantur.

Communia utrique ſecundæ baptiſterij formæ.

PAuimentum autem baptiſterij, eiuſmodi forma, ſiue Romano, ſiue Ambroſiano uſu demonſtrata ſit; etiã in eccleſia ita profunde ſternatur; ut ſi minus tribus gradibus, uno ſaltem ad baptiſmum deſcendatur; quamuis baptiſterij uas, columella ſuffultum, emineat.

Baptiſterio, quod extra cappellam, hemicycliuè cõcauitatem totum, uel ex parte poſitum eſt, ſiue parieti inhæreat, ſiue ab eo diſtet, fiat tegumentum, aut opere fornicato, quod duabus, pluribuſue columnis, ab ipſo pariete paulatim extantibus, ſuffulciatur; aut ſtruatur tabulis ſectilibus, ijſq. pictura pie ornatis; aut e tela picta fiat. Quod e ligno, aut e tela integumentum, catenis ferreis è tecto pendentibus, aut alia firma ſtructura, ſuſtineatur.

De ciborio, et armario.

CIborium uero, et armarium utrinſque commune, eiuſmodi fiet.

Pyramidis forma illud extruetur ex tabulis ſectilibus nuceis, polite elaboratis, et, ubi poteſt, pictis etiã, atque decore inauratis. Quæ tabulæ inter ſe aptè commiſſa, et compacta, omni coaſſatione cohæreat: earũq. cõmiſſura paruulis, tenuibuſq. aſſulis, coronicibuſue recte annexis, ita contegi debent, ut nec puluis, neque ulla aliæ ſordes in baptiſterium penetrent.

Id ciborium labro uaſis inferioris baptiſterij, ſi Romani moris eſt, ſi Ambroſiani, ſummitate labri ipſius uaſis baptiſmalis, nitatur, atque ſuffulciatur. A cuius

ciborij

ciborij parte ſuperiori, armarium paruulũ, aſſeruandis ſacris oleis, alijſq. rebus, ad baptiſmi miniſtrationem neceſſarijs, accommodatum, extrui debet: quod à ſummo uaſe diſtet uncijs circiter octo: intrinſecus autẽ tela ſerica coloris albi, bene circumueſtiatur.

De ciborij altera forma.

C*iborij præterea forma altera eſſe poteſt: quæ è ligno etiam, ut altera, confecta columellis, et pilaſtratis ligneis ſuffulta, eodem modo fiat, quo ſupra demonſtratu eſt forma ciborij marmorei.*

De ualuis ciborij.

C*iborij ualuæ, quacumque forma illud ſit, anteriorem parietem eccleſiæ ſpectare debent; ut et baptizantis ſacerdotis facies, et infantis, qui baptizatur, caput ad orientem uerſus reſpiciat.*

Nec uerò intrinſecus, ſed extrinſecus illæ aperiantur: et amplo præterea ſint; ut ijs apertis totius baptiſterij dimidia pars pateat. Clave autem ſera, peſſuloq. firmiſsime claudantur.

De baptiſterij forma tertia ex uſu Romano tantum.

A*Lia tertia ſequitur baptiſterij forma, quæ uſui Romano tantum accommodata permitti poterit, ubi Epiſcopus, pro magna inopia neceſſario illam concedendam cenſuerit.*

Lapis marmoreus ſolidus, opere ſculptili, eiuſmodi paretur; qui forma ouata ſit: ac longe cubitos duos, et uncias octo pateat; late cubitum unum, et uncias duodecim.

In quo lapide, uaſa duo, eaq. unciarum trium interuallo inter ſe diſiuncta, ſcalpro polite concauentur; quæ et forma rotunda ſint; et eadem altitudine, amplitudineq. item.

Tum columella etiam, ad formæ præſcriptæ modum, ſub ouato lapide ſtatuetur.

E duobus his uaſibus unum erit, ad altare maius uergens: in quo aqua baptiſmalis aſſeruabitur; alterum, in quo dum baptizatur, aqua eadem effundetur; idq. ſpectans ad parietem, altari maiori appoſitum.

Ideoq. in huius fundo paruulus canalis fiat: per quem ad foramen, quod à latere in una parte fodietur, aqua ducitur; indeq. per columellam, intus uacuam penetrans, ad ſubterraneam paruulam ciſternam defluat.

Hoc item baptiſterium operimento, ciborione ligneo, ex præſcripta ſupra forma, contegatur: armariolo item, ut ſupra, extructo; et conopæo item adhibito.

Hæc de baptiſterio, ſequitur de ſacrario breuis inſtructio.

De ſacrario. Cap XIX.

S*Acrarium igitur præter illud, quod cum baptiſterio iunctum eſt; alterum etiam, quod alijs uſibus in eccleſia eſſe debet; in omni cathedrali, præpoſiturali, archipresbyterali, parochiali, et alia quauis eccleſia, in qua Miſſa aliquando celebratur, extruatur ad unius, uel alterius formæ, quæ ſequitur, præſcriptæ modum.*

Idq. in cappella maiori ſi commode poteſt, neque ullũ impedimẽtum præbet, uel alio eccleſiæ loco, qui ſacriſtiæ propior ſit, eiuſq. uſui accommodatior, à populi autem conſpectu remotior; uel in ipſa potius ſacriſtia, ſi hæc ampla ſit, ac præſertim ſi eccleſia frequentior, eiuſq. clerus multus.

Sacrarij prima forma.

S*Acrarij prima forma hæc ſit, ut uas ſcilicet e marmore, lapideue ſolido fiat, inſtarq. fontis baptiſmalis concauetur: longe pateus ſit cubitum unum; late uncias ſexdecim: forma rotunda, uel ouata, uel quadrata, aliaue, quæ minus ſitum impediat.*

In medio fundo concauo foramen habeat forma quadrata; quod large ab omni parte pateat uncias circiter quinque.

Suffulciatur columella quadrata, aliaue pro ratione uaſis, ſuppoſita paruula baſi: ita ut ab eccleſiæ pauimento uſque ad ſummum eius labrum, altè extructũ ſit cubitis duobus.

Habeat ſub foramine paruulum tubulum aquaductumue, in media columella effoſſum, ſcalptumue: qui, quadrata etiam forma, ample itidem pateat uncias quinque, ut per eum aqua, cineres, aliaq. id generis, quæ effundentur, aut proijcientur, deorſum effluant.

Infra hunc tubulum, aquaductumue ciſterna ſuffodiatur, in quam quæcumque effuſa proiectaue erunt, recipiantur.

Id ſacrariũ integumento operiatur: quod ex tabulis nuceis ſit, atque eiuſmodi, ut à parte ſuperiori ſenſim leni accliuitate, quaſi pyramidis inſtar, emineat. Claudatur autem firmiſſime peſſulo, ſera, et claue.

Sacrarij forma ſecunda.

A*Ltera præterea ſacrarij forma hæc erit. Feneſtella in pariete, uncijs uiginti, uel cubito, prout illius craſſitudo eſt, concaua extruatur; quæ cubito et uno, ac paulo amplius late pateat: alta uero ſit cubito item uno, et dimidio.*

Ab eccleſiæ pauimento in altitudinem extruatur cubitis circiter duobus.

Cuius feneſtellæ ſolum e ſolido lapide, eoq. cõcauo ſit, in quo foramen inſit, ut ſupra.

Forma ample quadrata: tum aquaductus, et ſubtus item ſuffoſſa ciſternula: ualuulis ſuis, ſera, et claue occludatur.

De uaſe aquæ ſanctæ. Cap. XX.

H*Actenus de ſacrario; nunc de aquæ ſanctæ labro, uaſeue: quod e marmore, lapideue ſolido, non ſpõgioſo, ac ſine rimis ſit: columelleq. ſcapo, decenter elaborato, ſuffulciatur.*

Collocetur non foris, ſed intus in eccleſia; ita ut e cõſpectu ingredientium ſit, à latere dextro, ubi poteſt.

Alterumq. collocetur, qua ingrediuntur uiri, alterũ

qua

quæ mulieres.

Parieti non inhærens, ſed ab eo diſtans pro ſitus ſpatio: columella, ut ſupra, aut pila, baſeue ſuſtentetur: in qua nihil prophanum appareat.

Aſpergillum decens habeat, e labro cathenula appenſum. Quod uel ex aurichalco, uel ex ebore, uel e ferro, politè tamen elaborato; uel ex alio genere, quod conueniat, conficiatur: à ſumma porte non e ſpongia conſtet, ſed e ſetis. E ſpongia autem eſſe poteſt: ſi in pilula ex argento, aurichalco, aut ſtanno undique perforata illa includatur; præfixis extrinſecus ſetis.

DE AMBONIBVS, ET SVGGESTV. Cap. XXI.

HAbenda eſt quoque in eccleſiis inſignioribus, ac præſertim in baſilicis cathedralibus, ratio ambonum: quos, et magnos, et ornate confectos, et tabulis marmoreis ornatos, extitiſſe, in baſilicis Romanis perſpici licet, et alibi etiam æneis, cælato ſacrarum imaginum opere expreſſis.

De duobus ambonibus.

ITem duo pro eccleſiarum magnitudine conſtitui poſſunt; unus altius extructus, de quo euangelium; alter de quo epiſtola, lectione ſacræ ſcripturæ, in maioribus ſolemnitatibus pronuncietur. Hicq. paulo depreſſior ſit, quàm ille, unde euangelium legitur.

De uno ambone.

VNus etiam tantum Ambo, ut in multis eccleſiis cernitur, eſſe poteſt, qui et euangelij, et epiſtolæ ſimul lectioni uſui ſit: ita tamen ut in eo locus, unde euangelium recitatur, aliquanto eminentior ſit; pars uero, unde epiſtola, aliquo gradu inferior ſit.

Infima item pars ſub ambone, uel alius locus inferior detur, ubi cantoribus, clericiſue ſpatium ſit, unde in ſolemnitatibus, certiſq. diebus, de antiquo eccleſiæ more ſtata cantica, præſertim inter epiſtolam, et euangelium, canant.

In Ambone, ubi poteſt, conſtituantur duo graduum ordines, unus quo ſit aſcenſus ad orientem uerſus; alter occidentem ſpectans, quo fiat deſcenſus.

De ſitu Ambonum.

SI unus tantum Ambo in eccleſia conſtituendus ſit; is à latere euangelij ſtatuatur. Si duo, unus, unde ſcilicet epiſtola legitur, à latere epiſtolæ; alter uero qui eſt euangelij, ab euangelij latere conſtituatur; ita ut diaconus, inde euangelium legens, ad meridionalem eccleſiæ partem uertatur, ad quam uiri conueniant.

Atque ij quidem e marmore, lapideue alio, confici debebunt, et ornari præterea aliquo pia ſculptura opere. Aut e latericio lapide exædificari poſſunt, exornari tamen eos decet laminis marmoreis, lapideiſue ornate elaboratis, aut æneis, iiſq. inauratis: quales hodie etiam uiſuntur.

De ſuggeſtu.

IN unaquaque autē eccleſia parochiali, ubi Ambo conſtitui non poſſit; unde et euangelium pronuntiari, et ſacra concio haberi poſſit, ſuggeſtus omnino, ex tabulis ſectilibus, iiſq. firmioribus, decenti opere, et forma, ab eodem euangelij latere extruatur; unde, et euangelij lectio, et concio ſacra haberi queat.

Illud denique caueatur, ut cum ambones, tum ſuggeſtus in gremio eccleſiæ, loco conſpicuo, unde uel concionator, uel lector, ab omnibus et conſpici, et audiri poſſit, apte collocati, ab altari maiori, ut pro eccleſiæ ratione fieri decore poteſt, non longe admodum ſint; quò ſacerdoti, ut decretum eſt, intra Miſſarum ſolemnia concionanti, commodiori uſui eſſe queant.

DE CONFESSIONALI. Cap. XXII.

DEmonſtrata Ambonis, ac ſuggeſti item forma, unde ſacra uel lectio uel concio habetur: reſtat aliqua etiam inſtructio operis lignei, ad pœnitentium confeſſiones audiendas, recte decenterq. accōmodati, quod confeſſionale appellamus.

De confeſſionalium numero:

PRimo igitur in eccleſia cathedrali confeſſionalia, totidem conſtruantur, quot, pro iubilei, indulgentiarumue celebritate, aut ſolemnitatum ratione, ſacerdotes confeſſarios conſtitui, adhiberiue opportunum, neceſſariumue uidebitur.

In ſingulis item eccleſiis collegiatis, ſæcularibus, regularibuſue totidem etiam, quot ſane requiruntur, pro confeſſariorum ſacerdotum ratione, qui in frequentiori populi concurſu eſſe, adhiberiue ibi plerumque ſolent.

In unaquaque præterea parochiali eccleſia ſtatuātur confeſſionalia duo; ut uiri, quod ſæpe non ſine irreuerentia loci, ſacræq. illius actionis, et offenſione piorum cernitur, cum mulieribus ne confuſe permixti, neue etiam denſe inter ſe compreſſi ſint, cum ad ſacrā confeſſionem frequens concurſus eſt; ſed ita diſtincti, ut hi in uno, illæ in altero confiteantur; quemadmodū in pleriſque huius prouinciæ eccleſiis certus iis ipſis, et diſtinctus eſt locus; tum præterea, ubi illud non ex prouinciali decreto diſtingui iuſſum eſt, ut unum parocho, alterum confeſſario alij ſacerdoti uſui ſit, ſi quem ab Epiſcopo probatum, ille aliquando, eiuſdē conceſſu, in frequenti confitentium multitudine adhibere neceſſe habeat.

In qua uero parochiali eccleſia plures parochi, portionarij, aliiue ſacerdotes, etiam coadiutores ſunt, qui confeſſionis audiendæ munus exercent; totidem item confeſſionalia fieri debebunt, quot ſane illi ſunt.

Quod uero de duobus confeſſionalibus, in unaquaque parochiali eccleſia ſtatuendis, ſupra animaduerſum eſt, id etiam præſtandum erit in ſingulis eccleſiis, quæ licet parochiales non ſint; tamen iis ipſis, aut parochiali quouis iure ſubiectæ, aut annexæ, aut adiunctæ,

aut intra earum fines conſtituta ſunt: aut eiuſmodi ſunt, in quibus aut ſacerdos quiſpiam reſidere, qui idem confeſſarij munus obeat; aut parochus, quouis iure, uel quauis cauſa debeat, ſoleatue.

In eccleſiis item non parochialibus, ubi doctrina christianæ ſchola exercentur, confeſsionale adhibeatur, unum ſaltem; uel duo item, ſi utriuſque ſexus ſchola christiana ibi exerceatur; uel demum plura etiam, ubi plures confeſsarios ſacerdotes, tempore ſcholæ christianæ, adhibentur ex decreto prouinciali.

Forma confeſsionalis.

F*Orma, ad cuius præſcriptum confeſſionale extruendum erit, hæc eſt, qua ſeruata, licebit aliqua præterea ornamenta adhibere, ut pote in anteriori parte coronices elaboratas, aliudue ornati genus decens.*

Primo ex tabulis ſectilibus, uel nuceis, uel certe alterius cuiuſuis generis, totum ſit; ſeptum ſcilicet ijs, et à latere utroque, et à tergo, et à parte ſuperiori eiſdẽ intectum: a parte anteriori apertum omnino, neque ullo modo occludatur.

Habeat tamẽ, præſertim in frequentioribus eccleſiis, oſtium ex crate cancelliſue ligneis, inter ſe unciarũ circiter quattuor ſpatio diſtantibus cum ſera, clauiq. ut cum confeſsarius in eo non eſt, ne ibi cum irreuerentia miniſterij, quod ibi agitur, laici uagiq. et ſordidi homines ſedeant, otioſeue dormitent.

De baſi.

B*Aſis huius confeſſionalis, ubi ſacerdotis confeſſarij, et pœnitentis pedes innixi hærent, ab eccleſiæ pauimento alta extet, uncijs ad ſummum octo; late cubitis duobus; lõge cubitis circiter quattuor pateat.*

De ſede confeſſarij.

S*Edes confeſſarij in eo ſit: quæ a baſi alta ſit cubito, et uncijs circiter tribus; lata a dextera, ad ſiniſtram partem, cubito item, et dimidio; a fronte, ad tergum, uno tantum cubito.*

De confeſsionalis altitudine.

T*Otius huius confeſsionalis ſtructuræ altitudo, à baſi uſque ad ſummum ducta, cubitis quattuor conſtet.*

De aſſula, in qua confeſſarius nitatur.

I*N parte interiori tabulæ intermediæ inter confeſſarium, et pœnitentem, aſſula item collocetur: in qua ipſe confeſſarius, brachio nixus, hærere poſsit: eaq. inſtar repaguli ſit, ita ut, et deprimi, et rurſus, pro libito, extolli queat.*

De ſcabello pœnitentis.

A *Parte exteriori, pœnitentis ſcabellum, ab ima parte latum uncijs quattuordecim, baſi innixum, et tabulæ intermediæ hærens, accliniterq. ab imo ad ſummum aſcendens, altum a baſi extet, cubito, et uncijs uiginti. Cuius ſummitatis tabella leniter acclinis ſit: in qua pœnitens manibus ſupplicibus niti poſsit, dum in confeſsione genibus flexis eſt; eademq. lata uncijs duodecim; longa cubito uno, et dimidio.*

De gradu ſcabelli.

I*N ima parte habeat hoc ſcabellum gradum annexũ, ſuper quo pœnitens genua flectat, quod ſupra baſim emineat uncias octo: late pateat uncias ſexdecim, ea longitudine, qua ſcabellum.*

De feneſtella intermedia.

F*Eneſtella in medio tabulæ, quæ inter confeſſarium, et pœnitentem interiecta eſt, fiat: cuius pars ima emineat ſupra ſedem confeſſarij cubitum, et uncias octo: quæ uncijs ſexdecim alta, duodecim uero lata ſit.*

Hæc uero feneſtella diuiſa ſit in ſpatia paria tria, relictis in ipſa duabus columellis, ſeu paruis ſulcimentis eiuſdem tabulæ.

Cui feneſtellæ, à parte pœnitentis, affigatur lamina ferrea, plena foraminum: quæ ſingula inſtar ciceris, minuta, paruaq. ſint.

Feneſtella præterea, à parte confeſſarij, configatur tela tenuis ſaiæ, aut multitia, quem buratum dicunt

De imagine crucifixi.

A *Parte pœnitentis, quæ exterior eſt, loco ſupra feneſtellam, crucifixi imago, in charta religioſe expreſſa, apponatur.*

De ijs, quæ affigenda ſunt certis confeſsionalis tabulis.

T*Abulæ item, inter confeſſarium, et pœnitentem interiectæ affigatur, ab illius anteriori parte, alia tabula, quæ tranſuerſe pateat cubitum unum: ita ut pars paulo maior, ad pœnitentem uerſus: altera ad confeſſarium uerſus ſpectet.*

In huius tabulæ parte, quæ ad confeſſarium ſpectat, intus fixa collocetur, et imago aliqua Christi Domini, aut beatæ Mariæ uirginis, et ſub ea tum oratio illa præparatoria, impreſsa ad uſum confeſsariorum Sacerdotum, cum ad pœnitentium confeſsionem audiendam accedunt, tum forma abſolutionis.

Alteri etiam tabulæ, quæ à confeſſarij altero latere eſt, neque feneſtellam habet, intus, affixæ ſint litteræ proceſsus in cœna Domini, prout quotannis à Sanctiſſimo D. Noſtro promulgatæ erunt.

In alia tabula, quæ à tergo eſt, canonum pœnitentialium tabella collocetur.

Tabulæ ſupra feneſtellam, à parte ſcilicet, confeſsarij apponatur tabella caſuum, quorum abſolutionem ſibi Epiſcopus reſeruarit: quiq. alio quouis iure, uel eidem, uel ſummo Romano Pontifici reſeruati ſunt.

De capſulis eleemoſinarijs in confeſſionali non ſtruendis.

N*Ec in eo cõfeſsionali capſulæ, loculiue ulli omnino colligendæ eleemosynæ cauſa, ſtruantur quouis prætextu aut eidem propè affigantur.*

De

Confeſsionalia, quo loco eccleſiæ conſtituenda.

A Latere eccleſiæ, extra cappellæ maioris ambitum, loco aperto, patentiq. confeſſionalia conſtituantur: partim à meridionali regione, partim à ſeptemtrionali.

In alijs etiam eccleſiæ locis, pro ratione amplitudinis, et ſitus eccleſiæ, Epiſcopi conceſſu aliquando collocare licebit, ut in cappellis quibuſdam, ample patentibus, aut in earum aditu, uel limine, ita ut confeſſarius intra clathri ſepta, pœnitens uero extra ſit: quo fiat, ut clathris cappellæ arceantur, qui inordinatè concurrentes ad ſacram confeſſionem, nimiſq. prope alium, qui tunc peccata ſua confitetur, uel ipſum pœnitentem, uel confeſſarium facile interturbant.

De loco confeſſarij, et pœnitentis item.

COnfeſſionale in eccleſia ſi ab euangelij, quod in altari maiori recitatur, latere collocabitur; tunc pœnitentis ſcabellum, et feneſtella, à dextra cõfeſſarij ſit, rurſuſq. ab illius ſiniſtra, cum à latere epiſtolæ illud erit: ut et confeſſarius à parte ſuperiori eccleſiæ ſemper ſit; et pœnitens aſpectu ſit ad maius altare, caputue eccleſiæ uerſus.

DE TABVLATO AD VSVM eccleſiæ diſtinguendæ. Cap. XXIII.

ET quoniam, ex inſtituta antiqua, a beatoq. Chryſoſtomo teſtificata conſuetudine, et in pleriſque huius prouinciæ locis olim uiſitata, in eccleſia ſeparatim à fœminis uiri eſſe debent; forma, et modus diſtinctionis eccleſiæ eiuſmodi eſſe poteſt.

In eccleſia igitur, inſigniori præſertim, à cappellæ maioris ingreſſu, uſque ad iannam maiorem, tabulatum, per medium eccleſiæ gremium rectà ductum, columellis ligneis ſolidis, quinque cubitorum ſpatio ſingulis inter ſe diſtantibus, in pauimentoq. firmiter agglutinatis, affigitur: ac ſi tabulæ ſectiles, ax quibus compactum eſt, aliquando amouendæ ſunt, canalibus paruulis in unaquaque columella ab uno, et altero itẽ latere excauatis, aliove modo confectis, totum alte committitur. Cuius tabulati altitudo cubitis circiter quinque extruitur.

Ita uero in ianua maiori committatur, ut illam mediam diuidat, ſicq. diuiſa, ac diſtincta, partim uiris, partim mulieribus ad eccleſiam aditum, diuiſim, diſtincteq faciat.

Sint autem in tabulato ianuæ quædam certis locis perſpicuis: quæ ualuis, et peſſulis clauſæ, tunc ſolum aperiantur, cum ab una ad alteram partem tranſitum neceſſario fieri opus eſt.

A qua parte autem concio habetur; quo facilius commodiuſq. fideles concionatorem conſpiciant; tabulatum cum eo tempore demiſſius aliquanto extare debeat, à ſumma parte tabulis committatur, quæ fibulis ferreis annexæ, et hinc inde paruulis peſſulis clauſæ, cum opus eſt, aperiri, et demitti poſſint, eiſdem fibulis appenſæ.

Quibus etiam in eccleſiis, aliquando neceſſe eſt, ut cũ ab una parte Miſſa celebratur, qui ab altera ſunt, eidem Miſſæ ſacro interſint; eadem ratio tabulati demittendi adhiberi poterit.

Fibulæ autem ad tabulati demittendi uſum, ut genibus flexis fideles, à qua parte ſunt, ſacerdotem, in altera celebrantem, proſpiciant, à pauimento diſtent cubitis duobus; ſi ad concionis audiendæ uſum tantum ſint, cubitis tribus.

DE SEDILIBVS MVLIEBRIBVS quas bradellas dicunt. Cap XXIIII.

QVibus in eccleſiis, Epiſcopus aliquem bradellarum uſum permittendum cenſuerit; earum forma ſequens conſtituetur; quæ, in eccleſia à parte mulierũ collocatæ, cum ad ſedendum, tum ad genua flectenda illis uſui erunt. Pars uero mulierum ſeptentrionalis ſit, niſi quibus in eccleſiis, pro ratione ſitus, aliaue cauſa, Epiſcopus aliter ſtatuerit.

Aſſeres igitur, ſeu trabes paruulæ querneæ tres, craſſitudine unciarum quinque, longitudine cubitorum triũ, et unciarum ſexdecim, altitudine unciarum octo, in eccleſiæ ſolo rectæ ſuppoſitæ, tribuſq. circiter cubitis ſingulæ inter ſe diſiunctæ, tabulis ſectilibus totidem, cuiuſmodi generis ſint, ijſq. ſingulis latitudine unciarum octo, æquali inter ſe ſpatio diſtantibus conſtratæ, una ſcilicet in medio, reliquæ duæ in extremitatibus, bradellas humiles, eaſq. tripartitas ita conſtituant; ut inde, cum uſu uenerit, ne impedimento ſint, amoueri queant. Anguſtiores uero ſint, ubi eas latiores loci ſitus non requirit. Atque hæc quidem forma bradellarum: quæ ab eà parte per eccleſiæ longitudinem ductæ, ſingulæ cubito inter ſe diſtantes, totidem collocabuntur, quot, pro eccleſiæ amplitudine, Epiſcopus conceſſerit.

Sint autem procul omnino à cappella altaris maioris, octo circiter cubitis, uel amplius pro eccleſiæ ratione; à tabulato intermedio, ſpatio uiæ latæ quattuor cubitis, pluribuſue pro magnitudine eccleſiæ; ab altero latere, uia etiam tantidem ſpatij.

Nec uero propè ulla altaria ſint, ſed paulo remotiora.

In medio autem bradellarum ſitu uia præterea tranſuerſalis ſit, quæ tantumdem pateat.

A parte autem eccleſiæ, quæ uirorum eſt, nullæ bradellæ ſint, quibus genua flectantur. Si quæ uero ſedilia conceduntur, ea, e tabulis item ſectilibus confecta, forma oblonga ſint, neque a tergo habeant longuria: quibus homines ab humeris nitantur: et, uel parietibus hærentia, uel intra intercolumnij ſpatia rectæ potiſſimum collocentur.

Et eiuſmodi ſint, quæ geri, amoueriue ſingula poſſint, prout uſu uenerit: atque ita diſponãtur, ut eccleſiæ impedimento non ſint; atque ita etiam, ut, qui ſedent, à ſanctiſſimo Sacramento auerſi non ſint; neque rurſus altaribus hæreant.

DE TVRRI CAMPANILI, ET Campanis. Cap. XXV.

ATque hæc quidem ſunt, quæ ad interiorem eccleſiæ fabricam, aſſumue pertinent: nunc aliqua ſequuntur, quæ adiuncta eccleſiæ ſunt. Ac primo loco de turri campanarum, quam campanilem dicunt.

Vbi campanarũ cauſa turris exædificanda eſt, hæc mox infra demonſtrata ſeruari poterunt.

Sit turris campanarum, quadrata forma, aut alia, ut pro ratione eccleſiæ, locíue, architecto uidebitur.

In altum extruatur, illius iudicio, pro amplitudine item eccleſiæ.

De tabulatis.

HAbeat tabulata, quot idem indicarit; imum autem fornicatum, reliqua ſuperiora ex aſſulis firmis confecta, et ſummum opere item fornicato.

De feneſtris.

FEneſtras in ſingulis tabulatis habeat: quæ ab omni parte extructæ, longiuſcula ſint; elegantioremq. formam pro ſtructuræ modo exhibeant.

Quæ autem in ſummo tabulato columellis, aut pilaſtratis diſtincta, ab omni latere patentiores ſint: aut alia forma, de architecti conſilio, pro ædificij ratione.

De ſcalis.

SCalas pro ædificationis item modo, ubi poteſt, cochlidas, aut alia forma; eaſq. uel lapideas, uel ligneas: quibus ad campanarum locum aſcenſus commodus ſit, neque periculoſus.

De faſtigio.

FAſtigium non triangulum, ſed circulatum, et pyramidale: in cuius ſummo, ut myſterij ratio poſtulat, galli effigies, firmiſſime affixa, crucem erectam ſuſtinere poterit.

De oſtio.

OStium ualuis firmis, peſſulis, et claue bene munitum; ut perpetuo clauſum eſſe poſſit; niſi cum opus eſt campanis pulſari.

De loco campanilis.

EXtruatur autem hæc turris in capite atrij, porticuſue, quæ foribus eccleſiæ proxima eſt: ubi uero atriũ non eſt, à manu dextera ingredientis, atque ita ab omni alio pariete diſiunctum, ut circuiri poſſit.

De numero campanarum.

HAEc turris, ſi eccleſia cathedralis eſt, ſeptem, aut qainque ad minimum campanas; ſi collegiata tres, grandiorem ſcilicet, mediam, et minimam; ſi parochialis totidem, aut duas ſaltem habere debet; eaſq. diſtincto quodam ſoni concentu, inter ſe recte conſentientes, pro uaria diuinorum officiorum, quæ fiunt, ratione, ac figaificatione.

De horologio.

IN qua turri præterea horologium, pro ædificij forma artificioſo opere confectum, collocari conuenit: ita ut horæ cuiuſque ratio, intus campanæ ſono, foris ſtellæ effigie, quæ in orbem ducatur, perſpicuo loco conſtituta ſignificetur.

De altera forma campanilis.

HAE, ſupra demonſtratæ, regulæ, de turris forma, deq. horologio locum habeant in eccleſijs inſigniorибus.

Vbi uero loci ſitus, et facultatum tenuitas, turrim cãpanilem tanti ſumptus fieri non patiatur; in eccleſiæ angulo, a dextera ingredientis, extra tamen eccleſiã promineas, non longe à ianua extrui poteſt; forma, quæ de architecti conſilio probabitur; ita tamen, ut in ea oſtium inſit, intus ab eccleſiæ parte, non foris extructum; et ualuis, ſeraq. ut ſupra, munitum.

De pilis lateritijs pro campanili.

VBi autem ea eſt facultatũ anguſtia, ut campanarum turris nulla quidem extrui queat; interim, dum facultas ſit, pilæ lateritiæ in ſummo pariete hærentes, eæq. arcuatæ fieri poſſunt, unde campanæ appendantur. Qua in re uidendum eſt, ut apto loco conſtituantur; atque ita ut funes earum tractorij, ne in cappella maiori, ulláue alia, aut in medio eccleſiæ oſtio, aut alio eiuſmodi loco pendeant: ijdemq. per tubum ligneum, in fornice inſertum, ducti, tractinè fornicatum opus, ne ſenſim diruant.

De Campanarum benedictione, et quæ ijs conflandis uitanda ſunt.

CAmpanæ uerò, neque in turri, neque alio loco collocandæ ſunt, niſi primum ſolemni benedictionis, precumq. ritu, ex eccleſiæ inſtituto conſecratæ: cuius conſecrationis monimentum aliquo loco turris, uel eccleſiæ, conſignetur.

Illæ præterea ne rem ullam prophanam inſculptam, inſcriptamue ullo modo habeant; ſed ſancti patroni eccleſiæ, aliamue ſacram imaginem, piamq. inſcriptionem.

DE SEPVLCRIS, ET COEMITERIJS. Cap. XXVI.

SEquitur de ſepulcris, et cœmiterijs inſtructio, quæ eiuſmodi eſt.

Ac primo quidem ſicut Epiſcopus, presbyteros, alioſq. eccleſiaſticos homines intus in eccleſia ſepeliri canones ſanxerunt: ita de eorum ſepulturis aliqua inſtructione cauendum eſt.

Epiſcopalis igitur ſepulturæ locus in baſilica cathedrali pro chori foribus, ingreſſuue eſſe poteſt: ubi ſi locus decens aliquando non datur; alius deligatur, qui religioſô, uenerabiliq. Epiſcopali nomini, ac dignitati conuenientior ſit: non in choro tamen, neque in cappella maiori, ſed extra illius fines, in alia eccleſiæ parte decentiori, atque inſigniori.

Sit

Sit ea à ceteris,etiam canonicalibus ſepulcris,loco, et inſigni prætere a aliquo epiſcopali diſtincta.

Sepulcra item ſint canonicalia duo, à dextero latere ſepulturæ epiſcopalis; eaq. ut ſupra, aliquo interiecto ſpatio ſeparata: in quibus et canonici,et capitulari dignitate præditi ſepeliantur.

Totidem præterea à ſiniſtro latere, certo etiam interuallo diſiuncta: in quibus ceteri baſilicæ cathedralis ſacerdotes, clerici, alijq. eccleſiaſtici miniſtri humentur.

In eccleſiis collegiatis ſepulcra tria ſint, ante etiam chorum: aut alio loco, etiam digniori; non in choro tamen, nec uero in cappella maiori aliaue; unum, in medio ſitum, in quo Præpoſiti, uel Archipresbyteri, uel alio nomine rectores earum ſolum humentur: alterum,in quo canonici; tertium in quo ceteri ſacerdotes,clerici, miniſtriq. earum eccleſiaſtici.

Præterea in ſingulis eccleſiis parochialibus etiam duæ ſepulturæ ſint,loco,ut ſupra,demonſtrato; una propria parochorum, rectorumue earum; altera clericorum parochialium.

Vbi uel in atrio,uel in porticu, uel in exedris,uel in cœmiterio locus nullus dari poteſt ſepulturis communibus: intus in eccleſiæ ingreſſu ſaltem quattuor eo nomine ſtruantur.

Alia uero ſepulcra, laicorum propria, in eccleſia, ſine Epiſcopi conceſſu, fieri non debere decretum eſt. Quæ ſi fieri, extruiue conceſſum erit; ne propè altaria, ut Varenſi concilio cautum eſt,ſtruantur,fiantuè: niſi tā longe diſtent,ut ſepulcrale os ab eorum ſcabello, bradellaue procul abſit ſpatio ſaltem cubitorum trium.

Nullo ſane modo intra chori, et cappellæ maioris fines; neque rurſus intra cappellarum minorum cancellos extruantur, quibus a populo ſacerdos celebrans ſeparatur.

Fornicato autē opere fiant: quæq. è ſolo eccleſiæ nullo modo extent,emineantue,ſed illud plane adæquent.

Ab utroque eccleſiæ latere, ubi fieri permiſſum erit, dextro ſcilicet, ac ſiniſtro,eo ordine diſpoſita extruantur,ut è regione ſibi ſingula reſpondeant.

De duplici integumento ſepulturæ.

OPeriantur ſepulcra, ne ullo unquā tēpore fœteant duplici integumento: quod,quadrata,uel alia decenti forma, pro loci ratione è lapide ſolido ſit;ita tamen, ut inter utrumque aliquid ſpatij relinquatur; et inferius integumentum è rudi, illud ſuperius è polito lapide ſtruatur,eccleſiæ pauimento æquale; quod ſepulcrali ori undique apte cohæreſcat.

De annulo ſepulcri.

ANnulus præterea in medio integumēto ſuperiori affigatur,ad illius eleuādi uſū: ita tamen,ut nihil emineat: ſed tantumdem integumenti excauetur, quantum annuli craſſitudo capiat. Rurſus alia etiam ratio prætermittenda non eſt, ut illud integumentum ſuſtollatur per clauos duos: qui aliqua craſſitudine ſint; quiq. ab eiuſdem integumenti ſuperiori parte, in utroque latere traiecti,nihil plane extent; ab inferiori autem, paulo oblongiores, quàm integumenti craſſitudo eſt,ſinguli ferrum tranſuerſale,firmiter hærens,habeant: quo,dum, fune unicuique clauo adhibita,integumentum eleuatur,ſuſtineri queat.

In ſuperiori porrò integumento ne crux, ſacraq. alia imago effigieſue ſculpatur,aut alio modo exprimatur: ut ne pulueris,lutiue ſordibus,et ſputo inquinetur, ac tranſeuntium pedibus conculcetur.

Neque uero etiam ſculpturæ ornatus, litterarum inciſio, aut inſcriptio ulla, aliudue quicquam fiat, quod emineat: neque rurſus quicquam etiam teſſellato opere,etiam ſi non ſupereminet,inſcribatur, ſculpaturue; quod Epiſcopo ante probatum non ſit.

De cæmiterijs.

CVm ſepulcris cōiūcta inſtructio eſſe debet de cæmiterijs: in quibus mortuos ſepeliendi morē antiquū, tantopere à patribus comprobatum, in uſum, ex decreto concilij prouincialis, per Epiſcopos noſtræ prouinciæ,ubi poteſt,reſtitui cupimus.

Cœmiteria igitur,ut animaduerti licet,alia in porticu,atrioue eccleſiarum,à fronte ſcilicet; alia à tergo, alia à latere ſeptemtrionali; alia à meredionali; quædam ab omni illarum parte ſunt: nec uerò uetitum eſt, quin adhuc etiam ab eiſdem ſingulis, omnibuſue partibus conſtitui poſſint.

Porrò, quæ à fronte,in atrioue eccleſiæ extructa ſunt, quamuis ad excitandam, uel charitatis erga mortuos fideles, uel conditionis humanæ memoriam in ipſo proſpectu hominum ſint; tamen quoniam ob iter, ac tritam uiam, qua tranſitus per eccleſiam hac, atque illac fit; facilius patent, uel animalibus, uel ſeruitutibus, uel deambulationibus, congreſſibus, et alijs hominum actionibus,eo ſacro loco indignis,quāobrem etiam ſæpe ob alia, quæ quotidie humanitus incidunt,uiolari contingit;ideo à fronte in atrijs,porticibuſue eccleſiæ, cum ab alio latere fieri poſſunt, non extrui expedit.

A ſeptemtrionali autem eccleſiæ parte, illorum ſitus potior deligatur: aut ab eo latere, in quo maxime adium clericalium tranſitus quotidianus,feneſtrarum proſpectus, ſtillicidiorum etiam proiectura, aliaue eiuſmodi ſeruitute, uitari poſſint.

Ampla autem cœmiteria eſſe debent pro eccleſiæ, cui adhærent,ſitusue ſpatio, proq. hominum item multitudine. Forma eſſe poſſunt oblonga, aut quadrata,architecti iudicio,ac pro ſitus modo.

A parietibus nuda eſſe non debent; ſed undique ijs ſæpta. Qui parietes à terra ſolo alte exædificentur, cubitis circiter ſeptem. Vbi uero tanta parietum altitudine præ loci inopia extrui non poſſunt; ita ſaltem altè exædificentur, ut animalibus aditus præcludatur: hæcq. altitudo non minor ſit cubitis tribus.

Vbi uero præciſæ rupes erunt, quibus cœmiterij ſitus concluditur: ea pro ſæpimento parietum eſſe poterūt.

Parietes autem manu facti,extrinſecus albario opere incruſtentur; in locis uero inſignioribus decens erit, ſi

intrinſecus ab omni parte porticibus ueſtiantur, ſacriſq. picturis, hiſtorijſue ornentur. In ijs porro porticibus ſepultura, equali ſpatio inter ſe diſtincta, recto ordine, ad præſcriptam formæ rationē, fieri poſſunt.

Vbi porticibus cæmiteria non circumueſtiuntur; parietes ſaltem exornari debent aliqua ſacra pictura, certis eorum locis expreſſa.

In medio eorum ſitu, crux ex aurichalco, aut marmore, alione lapide confecta, collocetur: quæ in columna marmorea, lapideaue, ſeu in pila ſtructili ſuffulta, aliquo decenti integumento operiatur, aut è ligno uel e erecta, conſtituatur.

Cappella item paruula, eaq. in orientem uerſus, ubi poteſt, extruatur: in qua preces pro mortuis, aliquando fiunt.

Habeat item uas aquæ ſanctæ, forma ſupra demonſtrata, cum aſperſorio, non tamen appenſo, ſed quod amoueri poſſit, ad aſpergendi uſum.

De loco oſſario.

CErtus præterea locus intus ſit; pariete undique ſeptus, ac tecto, uel fornice, ubi poteſt, opertus: isq. in omnium conſpectu ſit: ubi mortuorum oſſa, aliquando effoſſa, ordine ſtruantur.

De oſtijs cœmiterij.

Cæmiterij porrò tria oſtia à fronte eſſe poſſunt; niſi ſitus ratio eiuſmodi eſt, ut à latere etiam illa fieri neceſſariò poſtulet. Si uero cæmiterium, eccleſiæ ab aliqua parte continens eſt, ab ea parte ianuam itē habeat, qua ad eccleſiam aditus ſit, cum uel diuinorum officiorum pro mortuis, uel proceſſionum cauſa uſu uenerit.

Ab oſtij autem maioris, à fronte extructi, ſumma parte, quæ extrinſecus eſt, ſacroſanctæ crucis imago exprimatur, in extremo crucis affixa imagine capitis, aut cranij hominis mortui.

Quæ oſtia, à quacumque parte ſint, firmis ualuis peſſulis, et claue munita, et clauſa, ne pateant; niſi cum uſus uenerit.

Nullæ uites, arbores, arbuſta, ſtirpes cuiuſuis generis, modo frugiferæ, ſed quæ etiam nullum omnino fructū, baccaſue gignunt, in ijs eſſe, aut conſeri debent.

Immo uero, ne fœnum quidem, herbaue ureſcens, quæ pabulo detur, ſit. Abſit ſtrues lignorum, ac tignorum; tum omnis aceruus cæmentorum, lapidumuè; omnis denique res, loci ſanctitati, religioni, et decoro repugnans.

DE SACRISTIA.
Cap. XXVII.

DE ædificijs præterea eccleſiæ adiunctis, ſacriſtiæ ædificatio una, ac præcipua etiam eſt: de qua inſtructionem hoc loco breuiter contexemus.

Porrò ſacriſtia, quæ ab antiquis camera aliquando, et ſecretarium item dicitur, locus ſcilicet, ubi ſacra ſupellex recōdebatur, in omni cuiuſuis generis eccleſia extruatur: quæ pro cathedralis, collegiatæ, et parochialis eccleſiæ magnitudine, et pro numero miniſtrorum, proq. copia ſacræ ſuppellectilis, ampla ſit, atque eiuſmodi, ut paulò longius pateat.

Nec uero improbatur uſus duarum ſacriſtiarū in inſignioribus, et frequentioribus eccleſijs: quarum una capitulo, et chori ſuppellectili; altera ſacerdotibus cappellanis, et reliquis eccleſiæ miniſtris, ac reliquæ ſuppellectili, uſui ſit.

Ab cappella, altariue maiori tantum interſit, ut ſacerdos, Miſſæ ſacrum ſolemniter facturus, cum illis, qui ei miniſtraturi ſunt, inde proceſſionaliter ad altare ordine progredi poſſit, ut antiqui moris eſt, cum myſterij ſignificatione.

In cæteris parochialibus, et alijs inferioribus eccleſiis, commodi cauſa, permitti poterit Epiſcopi iudicio, ut ſacriſtia à cappella, altariue maiori minus abſit; tum uerò curandum erit, ut à domicilio parochi non ualde diſtet.

De ſitu ſacriſtiæ, et feneſtris.

OMnis autem ſacriſtia ad orientem, et ad meridiem uerſus, quoad eius fieri poteſt, omnino ſpectet. Ita uerò conſtruatur, ut illius ſubſtructione, luminibus eiuſdem capellæ maioris non obſtruatur.

Feneſtras duas, pluresue habeat, eaſq. ubi poteſt, è regione ſibi reſpondentes, ac preſertim à dextro, et à ſiniſtro latere; ut, cum habeant, unde aer exeat, eius locus non humidus ſit, neque uliginoſus; ſed ſi qua uligo eſt, inde, aliquando patefactis feneſtris, foras ſe det. Quæ feneſtræ duplicibus clathris ferreis, uel ſimplicibus ſaltem denſioribus, et firmioribus ſepiantur, et muniantur, tum etiam opere uitreo, et reti, ut in præſcripto feneſtrarum eccleſiæ demonſtratum eſt. Contecta uerò ſit opere fornicato, aut ſaltē laqueato.

De pauimento ſacriſtiæ.

PAuimentum habeat, non tabulis conſtructum, ſed eiuſmodi, quod ſubtus paruulis fornicibus conſtans, totum ample fornicatum, ab humo altius aliquanto, ubi poteſt, præ humiditate extruatur; ne indumenta ſacra ob loci, ſituſue uliginem putreſcant, aut corrumpantur. Cui rei quò cautius prouideatur; extrinſecus etiam terra congeſta, parieti adhærens, ac ſtillicidia item, quæ humiditatem gignunt, inde procul amoueantur; tum ſolum præterea exterius ſtatuminetur, ruderibuſq. et calce ſolidetur.

De oſtio ſacriſtiæ.

OStium ſacriſtiæ huiuſmodi ſit, cuius aditus non in cappellam maiorem, niſi in eccleſijs minus inſignibus ſecus permittendum Epiſcopus duxerit, ſed in locum publicum, nempe in gremium eccleſiæ recta pateat.

Bene autem ſeptum ſit firmiſſimis ualuis, peſſulo ſolido, ſera, et claue itidem firma.

Oſtij ualuis, è regione aliæ ualuæ tenuiores, extrinſecus, aut intrinſecus reſpondeant: quæ à parte inferiori tabulis ſectilibus, à ſuperiori tela confectæ, lai-

cis

cis aditum, et aſpectum in ſacriſtiam præcludant: eaq. pondere graui appenſo, per ſe peſſulo, artificioſe confecto, claudantur.

Quibus in ualuis tenuioribus a parte ſuperori paruulam feneſtellam, eamq. clatbratam, extrui non uetatur quæ, perpetuo intrinſecus clauſa, non aperiatur; niſi cum, aliquid e ſacriſtia petentibus, inde reſponſum datur.

De loco ſacræ imaginis, et altaris in ſacriſtia.

IN omni ſacriſtia, loco magis conſpicuo ſit ſacra icona, tum etiam ſi amplitudo ſacriſtiæ patiatur, altare, uel menſa, armariumue, quod formam altaris præbeat, inſtructum cruce, candelabris, mappaq. conſtratum; apud quod ſacerdotes celebraturi ſacris ueſtibus induantur.

De oratorio, aut altari in ſacriſtia.

SIt præterea oratorium ab aliqua ſacriſtiæ parte ſiue foris prominens, ſiue intus, decenti loco, idq. inſtar paruuli cubiculi, quo ſacerdos, Miſſæ ſacrum facturus, ſe recipiat; ibiq. ſe ſe colligens, paulisper meditetur, et oret. Proinde tum altare paruum ſit, in quo propoſita crucifixi effigie, aut alia pia imagine, ſancte precetur; tũ ſcabellum, ubi orando genua flectat. Si uerò ſacriſtia ita exigua, et anguſta eſt, ut eiuſmodi oratorium habere nullo modo poſſit; ab aliquo eius latere, quod orationi commodius ſit; ſcabellum ſaltem, ſeu bradella, apte loco, tela ſaltem, uel panno obducto, collocetur; ubi ſacerdos genua flectens, oret, affixa in pariete aliqua, ut ſupra, imagine ſacra.

De tabella orationum.

IN oratorio quocumque, ſit tabella, in qua orationes, ad Miſſæ ſacrum præparatoriæ, deſcriptæ ſint.

De uaſe aquario.

VAs præterea aquarium, quod manibus abluendis uſui ſit, è ſolido lapide fiat: cui papilla una, aut, prout opus erit, plures infigantur. Ab inferiori parte ſinus aquarius concauus ad excipiendam aquã, quæ inde effluit, è lapide item, marmoreue ſolido ſit: foramenq. habeat, unde per fiſtulam aqua in paruulã ciſternam ſubterraneam uel aliò deriuetur, ubi commodius ſit, illam ab ſacriſtiæ pariete procul deducere. Vbi uerò reddi.us exiguus eſt, pro eo uaſe aquario, quod è ſolido marmore præſcripſimus, ſitula adhiberi poterit appenſa, cui papilla affixa inſtar gallinacei hæreat, unde aqua ad ablutionis uſum ſenſim effluat, ſubiecto, ut ſupra, ſinu aquario.

Sinus autem, et uas aquarium omnino, aut aliqua ex parte in parietis concauitate, quæ hemicycli exigui formam præbeat, ornate extructum intus inhæreat; ne, ſi foris extaret, ſacriſtiæ ſitum impediat.

Ad abſtergendas manus linteum, uaſi aquario proximum, ab opere inſtrumentoue tornatili pendeat; idq. candidum ſit.

De armario ſacrorum indumentorum.

ARmarium præterea amplum, in quo ſacra indumenta aſſeruentur, ex tabulis nuceis conficiatur. A pauimento ſacriſtiæ alte extructum ſit cubitis duobus, et uncijs quinque.

Capſulas ductiles habeat, eaſq. diſtinctas, ac longe patentes, in quibus, et pro colorum uarietate indumenta ſacra expanſa, diſpartitaq. et ordine aſſeruentur.

Super eo præterea armariola item, aut ſub eo loculi ab illarum capſularum latere ſint, ſeparatim etiam extructi, ubi ſacri calices, patenæ, corporalia, purificatoria, uela, et alia id generis munda recte, atque accommodate recondantur.

Ab altero latere loculi item: in quibus illa, quæ abluenda ſunt, reponantur.

Claudatur hoc tum armarium, tum armariola ualuulis polite, ac diſtincte confectis, ſeris, et clauibus item diſtinctis.

Atque eiuſmodi armaria totidem ſint, quot multitudo ſacræ ſuppellectilis poſcit.

De longiurijs ad uſum exponendi ſacras ueſtes.

LOnguria etiam, polite confecta, funibus ductilibus et trochleis appenſa in ſacriſtia ſint: quibus ſacra indumenta, prout uſu uenerit, exponantur, extendanturue.

De armario librario.

ALia præterea armaria, ſtructura, quæ ceteris ſupra præſcriptis reſpondeat, fiant; unum ſcilicet, in quo libri eccleſiaſtici, ad pſalmodiam, et alium chori, et eccleſiæ uſum pertinentes, apte conſumentur: alterum, in quo iura, inſtrumenta, et ſcripturæ omnes ſint, ad ipſam eccleſiam ſpectantes; idq. ubi aptius, tutiuſq. archiuiũ eccleſia non habeat: tertium item, ſi eccleſia parochialis ſit, in quo certi libri parochiales, ſcilicet matrimoniorum, et baptizatorum, confirmatorum, et alia eiuſmodi ſeruentur; tum etiam ſeparato loco litteræ pontificiæ, edicta epiſcopalia, litteræ Epiſcopi paſtorales, quæ in dies promulgantur, tum alia ſcripta, ad eccleſiæ, uel animarum, parochiali curæ commiſſarum, regimen ſpirituale ſpectantia.

Hæc tria armaria ſingula ſingulis clauibus tutò claudantur. Eorum autem loco, unum ſolum armarium, locis tamen pro librorum, ſcripturarumue ratione, intrinſecus apte diſtinctum, extrui poſſit: ubi uel codicum, ſcripturarumue paucitas, uel eccleſiæ exiguitas, non duo, aut tria, ut ſupra, requirit.

De ueſtiario inſigniori.

VEſtiarium in ſacriſtijs inſignioribus ex eodem genere eſſe poteſt: in quo pretioſiora indumenta recondunctur, Longitudine ſit pro ſacriſtiæ ratione; altitudine cubitorum circiter ſeptem: profunditate duorum. Pars huius ueſtiarij inferior, duobus cubitis alta,

alta, capſulis ductilibus, loculiſue conſtet: ſuperior uero à tergo anguſtius, à fronte aliquanto latius ſenſim patens, nullis loculis diſtincta ſit: ſed tota ſine diſtinctione longe patens, habeat ab uno, et altero latere totidem pro ueſtiarij profunditate tenues aſſeres erectos, fibuliſq. ductilibus annexos, quibus ſingulis à ſuperiori parte ſingula longuria, inferiori ſuffixo ſulcimento, ſuſtentata, firmiter hæreant: unde ſacra indumenta expanſa pendeant.

De armario indumentorum canonicalium.

SI *cathedralis, uel collegiata eccleſia ſit, habeat præterea armaria pro aſſeruandis ſuperpelliceis, ceteriſq. indumentis, quæ canonici, et alij chori miniſtri in choro adhibere ſolent; uel eorum loco capſas decẽtes, circum ſacriſtiam ſitas: quæ uſui etiam ſint ad ſedendum Capitulo, cum illud eo loci habetur.*

DE LOCO, VBI FERETRA, et cetera id generis aſſeruentur. Cap. XXVIII.

L*ocus præterea alius ſacriſtiæ, aut cœmiterio ſaltẽ propior, in omni eccleſia parochiali, et collegiata apte extruatur: in quo feretra, cãdelabra ferrea grãdiora, cœnotaphia, uaſa olearia: pertica, ſcalæ, ſcopæ, ligones, batilla, ſuſtentacula crucum, inſtrumenta, ad abſtergendi uſum accommodata, ceteraq. id generis reponantur; ut eccleſia ipſa, et ſacriſtia tum ab omni re indecenti, tum ab omni impedimento plane libera, uacuaq. ſit. Iſq. locus oſtium habeat, ualuis, peſſulo, ſeraq. bene ſeptum.*

DE ORATORIO, VBI MISSAE ſacrum aliquando fieri debet. Cap. XXIX.

C*onſcriptis breuiter inſtructionibus, et fabricæ eccleſiaſticæ, et partium adiunctarum, cõſequens eſt inſtructio de oratorijs: quorum unum eſt, ubi Miſſæ ſacrum aliquando fit; alterum, quod in uijs extruitur, ubi non celebratur.*

Simplex igitur eccleſia, ſeu oratorium, eiuſmodi ſit, ut una tantum naui conſtet; cuius longitudo ſit non minor cubitis duodecim; latitudo uero decem: et altitudo ſitus rationi apte conueniat.

Habeat præterea in capite cappellam, quæ, ſi fieri poteſt, in orientem uergat, cubitis circiter octo, ampliuſue, prout ſitus ratio fert, late patentem; ea uero longitudine, et altitudine, quæ cũ latitudine cõueniat.

Ad eius ingreſſum gradus unus tantum ſit, cui ex præſcripta forma clathra infigantur.

Cuius altare, pauimentum, tectum fornicatum, feneſtra, feneſtella urceolorum, campanula à latere appenſa, et reliqua ita ſint, ut de cappellis, altaribuſue minoribus, præſcriptum eſt.

Ad altare uero aſcenſus fiat duorum graduum: quorum unus ſit is, quem ipſius altaris ſcabellum facit.

A gradu autem inferiori ſcabelli, uſque ad clathra ima ſpacium, interuallumue ſit ſaltem cubitorum duorum.

Feneſtræ præterea oratorij, in altũ ita extructæ ſint, ut, qui foris ſtat, inde introſpicere non poſſit.

Ianua è regione altaris; feneſtra item, quæ in orbem ducta, inſtar oculi, ex præſcripto modo, fiat.

Labrum item aquæ benedictæ, forma conſtituta, prope ianuam intus ſtatuatur.

Cappellæ maiori adiunctam ſacriſtiam habeat, quæ, ubi poteſt, ad meridiem ſpectet: amplaq. ſit pro oratorij magnitudine, et inſtructa ſuppellectili, ac ceteris rebus, quæ uſui ſint, ad præſcriptum.

Ab altera parte, quæ ſacriſtiæ reſpondeat, paruula turricula, à parochiali omnino diſſimilis, fieri poteſt; ſin minus duæ pilæ lapideæ in pariete ſummo, iam præſcripta ratione, ſtruantur, ubi campana una tantum ſuffulciatur.

Si oratorium eiuſmodi futurum eſt, ubi plures Miſſas, eadem pene hora, celebrari oporteat; ab uno, et altero item latere, cappellæ ſingulæ, paulum à maiori diſtantes, forma in eccleſiæ fabrica præſcripta, fieri poſſunt.

Reliquarum etiam partium forma, et ratio, quæ ad oratorium pertinere poſſunt, ſumenda ex ijs, quæ præſcripta ſunt in eccleſiæ fabrica.

DE ORATORIIS, IN QVIBVS Miſſa non celebratur. Cap. XXX.

O*Ratoria porrò, ubi Miſſæ ſacrum non fit, quæ in uijs extrui ſolent, extruantur non in campis, ſed in uia publica, ut iter facientes, eorum locorum, proſpectu pie commoti, paululum precando conſiſtant.*

In quibus etiam exædificandis, uiæ locus deligatur paulo editior, et à uehiculorum actu aliquanto remotior, quo melius à luto, aquaue lutulenta defendatur.

Forma quadrata, uel rotunda, uel alia, quæ pro loci ratione decentior uideatur, ornate exædificentur, beneq. tecta ſint, ut ſacræ imagines à pluuia integræ cõſeruentur.

Opere tectorio foris incruſtentur; intus uero polite dealbata, crucifixi, aut beatæ Mariæ uirginis, aut ſancti, ſanctæue alicuius imagine ſacra, aut tabula pie expreſſa, quæ parieti hæreat, exornentur.

Altare nullum omnino habeant.

Singula feneſtellulas tres, firmiter clathratas, unde precandi cauſa introrſum genibus flexis inſpiciatur, in parte anteriori habeant, duas hinc inde ab oſtio, et in ualuis tertiam.

Si oratoria anguſta ſunt, in ipſis ualuis una ſolum fieri apte poteſt.

Valuis, et claue ab oſtio muniantur.

Quæ uero oratoria ita anguſta ſunt, ut ne oſtij quidem ualuas, intus patentes, capiant; ijs nullus ingreſſus detur; ſed cancellis ligneis ab oſtij parte ſæpiri poſſunt, reliqua ædificationis ratione ad præſcriptum ſeruata.

Si uero pariete à lateribus non ſepiantur, cancellis etiam ligneis ab illis partibus claudantur.

Neque alienum eſſet, lõgurijs circumſæpire, ut equi, iumentaue, atque beſtiæ procul ſint.

A rubis,

A rubis, et ſpinis, aliiſq. id generis, quæ adnaſci ſolent, ab arboribus itē, ſtirpibus, aliiſque eiuſmodi arbuſtis remota ſint; ut ne rami diffuſi tecta operiant, unde detrimentum ipſis tectis exiſtat.

Et quoniam ſacræ imagines, quæ in exteriori pariete oratorij exprimi ſolent, cum ita expoſitæ ſint, luto ſordeue inquinari, uel indecentius iniurioſiuſue tractari poſſunt, ne extrinſecus in ipſis Oratorij parietibus pingantur; aut alio modo exprimantur, niſi edito loco fiat, ubi ab omni labe integræ conſeruentur.

DE ECCLESIA MONIALIVM. Cap. XXXI.

DEmonſtrata forma aliarum eccleſiarum, ſequitur inſtructio eccleſiæ monialium.

Hæc igitur extrui poteſt, quæ una tantum naui conſtet; in orientemq. uerſus, ſi pro monaſterij ſitu fieri poteſt, ſpectet.

Ampla ſit pro ſitus ratione, tecto fornicato, aut laqueato, ceteriſq. rebus inſtructa ad præſcriptum.

De altari maiori.

CAppella maior nulla in ea inſit: ſed paries in trāſuerſo fiat, quo interior eccleſia ab exteriori, ubi ſacerdos ſacrum facit, diuidatur. Parieti illi, in tranſuerſum ducto, altare innitatur, in eius medio exædificatum: quod altitudine, longitudine, et altitudine ſit, altari maiori ſupra præſcripta.

Gradus in aſcenſu altaris tres ſint, unà cum eo, quem ſcabellum conſtituit: ſinguli autem gradus forma, et modo, ſupra præfinito. Scabellum uero, ſeu bradella eiuſmodi item, ſupra in altaris maioris extructione conſtituta.

De feneſtra in altari maiori conſtruenda.

E Conſpectu altaris in tranſuerſo eo pariete feneſtra fiat: unde moniales Miſſæ ſacrum ſpectent, et audiant.

Quæ feneſtra ita, ſicut altare, late patens ſit, alte ducta, cubitis circiter duobus; cuius ima pars a ſuperficie altaris, pariete alte extructa ſit cubito uno, et uncijs ſaltem decem.

Munita ſit opere clathrato ferreo, eoq. duplici, ac ſimili, et inter ſe uncijs circiter duodecim diſtanti.

Vniuſcuiuſque autem clathrati operis cancelli, ita tamen, compacti ſint, ut unius ab altero interuallum ſit non amplius uncijs tribus: atque ita bene ſepti ut unus ab altero diuelli, diſiungiue nullo modo facile queat. Intrinſecus autem ualuas habeat, peſſulo, et claue munitas: quæ aut à lateribus operiantur, aut trochlea funiculoq. tractili ſurſum ducantur.

Altare concamerato opere contegi poterit, pariete craſſiori facto, aut columellis binis, pilisue paululum ab ipſo pariete diſtantibus, erectis: quibus opus fornicatū, cameratumue nitatur. Quæ columellæ ab altaris utroque cornu diſtent cubitis duobus.

Si fornix non ſit, integumento ligneo, uel ex panno ſerico, telaue confecto, eoq. apte ornato, quod capocelum uocant, operiatur.

De feneſtra ad uſum exponendi ueſtes ſacras.

IN pariete tranſuerſa inter unam, et alteram eccleſiā interiecto, a parte, quæ monialium ſacriſtiæ commodior ſit, feneſtra fiat, rota apte conſtituta, unde ſacræ ueſtes ad Miſſæ ſacri uſum exponantur.

Quæ rota, feneſtraue à ſolo pauimenti alte extructa ſit tribus circiter cubitis. Hæc ipſa rota eiuſmodi ſit, ut tota penè ſita inhæreat in craſſitudine parietis, qui aliquo incruſtationis opere craſſior propterea fiat.

Munietur ualuis ab uno, et altero latere, quæ binæ ſint, una ab interiori monialium parte, altera extrinſecus: et ambæ apte claudantur clauibus.

In huius feneſtræ, et rotæ ſtructura, ſeruentur cetera, infrà communiter præſcripta rotis conficiendis.

De feneſtellula ad uſum miniſtrandæ ſacræ Communionis.

AB altera parte altaris, in eodem tranſuerſo pariete, feneſtellula alia, ſculptoria, inauratoq. opere pie ornata, extruatur: unde monialibus ſacra communio miniſtretur. Cuius feneſtellulæ planum æquale ſit, et à pauimento eccleſiæ alte exædificatū cubitis duobus, uncijs XVI. Hæc feneſtellula late pateat extrinſecus cubitum unum, et uncias duodecim, alte extructa cubitum itidem unum, et uncias XVIII. ita ut in primo aſpectu latioris, intrinſecus autem anguſtioris formæ ſpeciem præſeferat.

Tota autem in ipſa parietis craſſitudine inerit, quæ cubitalis ſit, ita tamen ut intrinſecus a parte monialium extremi parietis craſſitudo, ne latior ſit uncijs duabus, aut tribus.

Intus uerò in eo extremo pariete, ſpatium inſit, cubito uno. in quo ſpatio feneſtellula, altitudine unciarū octo, latitudine ſex fiat; unde monialibus ſacra Euchariſtia præbeatur.

In feneſtellula à parte interiori ualuulæ ferreæ, aut æneæ ſint, polite confectæ, quæ peſſulò, et claue obſerentur: à parte exteriori ualuulæ paulo maiores, quibus tota feneſtellula ſepiatur, adiunctis, ſera, claue, et peſſulo.

Sub ipſa feneſtellula in pauimento eccleſiæ paruulum ſcabellum collocetur, altitudine unciarum octo: quod tapete ſterni poſſit; ubi ſtans ſacerdos ſacram communionem monialibus miniſtret. Hoc autem ſcabellū modo altius, modo humilius extrui poterit pro ſtatura ſacerdotis miniſtrantis.

A parte uerò interiori, ubi moniales ſunt, ſcabellum alterum non minus duobus cubitis ab omni parte patens, ad quod aliquot gradibus aſcendatur, extrui poterit; ita, ut, ibi genibus flexis illæ facile feneſtellulam, unde ſacram communionem ſumunt, ore attingant. In ipſius autem feneſtellulæ pariete nihil impedimenti ſubtus ex aſſibus extruetur, quo propius monialis, ſacramentum ſumens, ipſi feneſtellulæ hæreat.

De

De feneſtra ſacrarum reliquiarum.

FEneſtra præterea alia fiat, quæ à parte ſuperiori feneſtellulæ, unde ſacra Euchariſtia ſumitur, in eccleſia exteriori ſit: ubi ſacræ reliquiæ, ſi quæ ſunt, recte, atque ordine recondantur. Quæ feneſtra ab interiori parte altitudinis ſit unciarum ſexdecim, latitudinis duodecim: munita uerò clathris ferreis, adiuncto opere uitreo pellucido, pannoq. ſerico obducto, et ualuis præterea clauſis, ita ut ſacras reliquias inſpicere, nec uero tangere ullo modo queant.

A parte uero exteriori, quæ in eccleſiam ſpectat, eiuſmodi ſit, ubi loculi, uaſculaue reliquiarum apte collocentur; ualuaſq. habeat bene firmas, ſeris, et peſſulis tribus munitas; quæ tribus etiam clauibus, et unaquaque fabrili opere diuerſo diſtincta, claudantur.

De feneſtra ſacri olei infirmorum.

IN ſuperiori præterea parte feneſtræ, ubi rota collocata eſt, feneſtellula pro præſcripta formulæ ratione extruatur: in qua ſacrum oleum infirmorum aſſeruetur. Hæc uero feneſtellula à parte tantum exterioris eccleſiæ pateſieri queat, adhibitis firmis ualuulis, ſera, et claue. Sin autem nullæ in ea eccleſia reliquiæ extra altare aſſeruandæ ſunt; hæc in ſuperiori parte feneſtræ fiat, unde ſacra communio miniſtratur.

De gradibus altaris.

A gradu ultimo ſcabelli altaris, diſtantes ſex cubitis, tres alij gradus, aut plures, pro ſitus ratione, de architecti conſilio fiant: per quos ad gremium eccleſiæ deſcendatur. Quod aliquanto humilius pauimento erit; ubi altare exædificatum eſt.

In ſummo gradu clathra ferrea ad præſcriptum ſuffigantur.

Gradus ij ſingali ne altiores ſint uncijs octo, ne latiores digitis quatuor, in tranſuerſumq. eccleſiæ ducti; aut tam longe patentes, quantum ſpatij oſtium in clathris ferreis capit.

De ſacriſtia.

IN capite eccleſiæ paruula ſacriſtia, cuius ianua intra clathrorum fines ſit, apte extruatur; quæ ſacerdotibus, ſacras ueſtes exuentibus, uſui ſit.

Qua in ædificatione illud caueatur, ne quicquam operis, ſiue feneſtra ſit, ſiue rota, aliudue eiuſmodi fiat, unde in monaſterium monialium proſpectus, aut auditus ſit. Idq. propterea, labrum aquarum, quod in ſacriſtia exteriori ad uſum lauationis manuum extruetur, nullum omnino tubulum, canalemue habeat, per quem ex interiori monaſterij ſacriſtia aquam excipiat, quæ eò aliunde importetur, aut infundatur.

Neue quicquam ædificij in ſuperiori parte fiat; quò ipſis monialibus aditus ullo modo eſſe poſſit.

Fiat in ea, et oratorium, et altare unum, quod uſui ſit, cum ſacerdotes ſacris ſe ueſtibus induunt, et uaſculum præſcripta forma ad abluendas manus; idq. ne in pariete, inter monaſterium, et ſacriſtiam interiecto, et armarium item, in quo ſacra indumenta aſſeruentur; et aliud præterea nihil.

De capellis.

IN monialium eccleſia capellæ duæ, una à dextro, altera à ſiniſtro latere, fiant, forma præſcripta, eæque in gremio eccleſiæ, ſi ibi ob aliquam cauſam plures Miſſas eodem tempore aliquando celebrari neceſſe eſt.

De feneſtra altaris.

CAutio ſit, ut feneſtra altaris clathrata ita conſtituatur, ne inde in uiam publicam, præſertim ubi ſpectacula aguntur, aut multitudinis frequens tranſitus eſt, proſpici poſſit. Cui rei ut occurratur, atrium paruulum pro foribus eccleſiæ extruendum eſt: cuius atrij ianua ab aliquo latere ſit, quod ipſis foribus eccleſiæ recta non reſpondeat; aut certe, ſi aliud fieri non poſſit, ipſius eccleſiæ aditus e latere ſit: idque architecti iudicio pro ſitus ratione.

De eccleſia interiori.

ECcleſia interior, una tantum naui conſtet, ſine ullis capellis: pauimento undique æquali ſit, neque ab ulla parte gradibus paulo altior.

Illud uero pauimentum cubito uno, aut uno, et dimidio humilius ſit, quam pauimentum, ubi altare extrinſecus collocatum eſt.

Illud, ubi maxime poteſt, cauendum eſt, ne monialium eccleſia interior prope uias publicas extruatur: quæ ſi pro ſitus ratione exædificetur, aliquando neceſſe eſt, ne à pariete, qui ad uias publicas uergit, feneſtræ fiant; ſed lumen excipiatur à parte, quæ monaſterium attingit: contraq. fiat in eccleſia exteriori, cuius feneſtræ non à monaſterio, ſed a uia publica ſint.

De turri campanili.

TVrris Campanilis, eccleſiæ interiori, monialium coniuncta eſſe debet: cuius neque oſtium, neque feneſtra, ac ne rima quidem ulla, in eccleſiam exteriorem aliqua ex parte ſpectet. Alte extruatur pro eccleſiæ ratione, ita tamen, ut humilior, ac depreſſior exiſtat quàm ſtructuræ forma modusq. poſtulet.

Primum eius tabulatum fornice bene firmo conſtet: in quo, uel ab aliquo latere ineſſe poteſt oſtiolum anguſtum, per quod, cum neceſſe erit, ad ſummam turrim aſcenſus detur: neq; aliunde aditus pateat. At foramina exigua ſint: per quæ tractorij campanarum funes tantum ducant. Oſtiolum uero illud ita compactum ſit, ut claudatur peſſulis binis, ſeris binis, clauibus binis, opere fabrili diuerſo. Reliqua ſuperiora tabulata ex materia lignea eſſe poterunt: lumen excipient ex feneſtriculis exiguis, ijſdemq. clathratis: ſummum uero feneſtras, ut moris eſt, habebit.

DE MONASTERIO MONIALIVM
CAP. XXXII.

ECcleſia monialium adiunctum eſt illarum monaſterium: de quo demum reſtat, ut inſtructionem ali-

aliquam breui conſcribamus.

Primo monaſterij huius ſitus deligatur, qui ex canonis Agathenſis cautione, procul, ut par eſt, abſit cùm à monachorum, regulariumue monaſterijs, tum etiam a canonicalibus, clericalibuſue ædibus, eccleſiis collegiatis, à turribus, a mœnijs publicis, propugnaculis, uallo, arce, et a præaltis ædificijs, unde etiam proſpectus intro eſſe poſſit. Laicali porro ædificio coniunctum, ubi fieri poteſt, nulla parte ſit: ſed aliquo interuallo diſiunctum, ac ſeparatum.

Longe item à plateis, emporijs, omni foro, uiaq. denique, qua iumenta, currus, uehicula, aliaq. id generis crebrius agi ducine ſolent, et a locis item, ubi multitudinis uel concurſatio, uel conuentus, uel ſtrepitus ſit.

Rurſus cautio etiam ſit, ne eius monaſterij poſitio eligatur in loco abdito, occulto, ualdeq. admodum remoto ab hominum frequentia: ne præterea, quod ſacra Tridentina Synodus à monaſterij monialium ratione alienum cenſuit, extra urbis, oppidi, alteriuſue loci mœnia ullo ſane modo.

Loca huius monaſterij, omnibus partibus abſoluti, de quibus infra ſigillatim dicemus, hæc ſunt, pro uario uſu diſtincta. Ac primo quidem inferiora.

Atriolum Capituli.
Triclinium, quod Refectorium dicunt.
Cella uinaria.
Coquina.
Locus Calefactionis.
Locus uaſis aquarij ad manus abluendas.
Locus Laborum.
Porticus.
Cella interior, et exterior ad collocutionis uſum.
Ianua.
Rotæ.
Furnus.
Locus lauationis.
Tonſtrina.
Locus cancellariæ.
Promptuarium
Officina aromatoria.

Loca ſuperiora.

Locus Dormitionis, aut cella dormitoriæ.
Locus ſchola Nouitiarum.
Locus ueſtiarius.
Horreum.

Loca diſtincta.

Valetudinarium.
Locus educationis puellarum.
Viridarium.
Carcer, et locus ſeceſſionis.
Locus interior, et exterior confeſſionis.
Diuerſorium item exterius colonorum aduenientium.
Diuerſorium confeſſarij ſacerdotis.

De Atriolo Capituli.

Atriolum, in quo capitularis monialium conuentus habetur, magnum eſſe debet pro monialium numero, conſtitutis ab omni parte ſedilibus.

Forma ſit non oblonga, nec uerò anguſta, ſed, quoad eius fieri poteſt, quadrata ſpecie potius; ut, quando à præfecta cohortatio, monitione ſit, undique commodius exaudiatur.

Sub obſcurum potius eſſe debet, quàm illuſtre: tum præterea picturis aliquot, pietatem excitantibus, ornatum; ab ea præſertim parte, in qua præfectæ ſedile collocatum eſt.

De refectorio, et cella uinaria.

Triclinium, quod Refectorium uocant, loco extruatur, qui cæteris monaſterij partibus commodior ſit.

Structura ampla fiat, quæ commode capiat non modo moniales omnes, ab omni parte parietum ſedentes, ſed aliquanto etiam plures, quas deinceps in monaſterium pro illius amplitudine, facultatumq. ratione recipi poſſe ueriſimile eſt.

Habeat à capite ornatum ſacrarum imaginum, picturæque pictarum: ab uno etiam latere ſuggeſtum, in medio pariete extructum, unde ſacra lectio cōmode in omni parte audiatur.

Feneſtras item ab utroque latere: unde lux hauriatur.

Cellam præterea uinariam, ſubtus exædificatam; quæ feneſtras itidem habeat, ordine, recteq. partitas.

Vtrique loco, Ticlinio ſcilicet, et cellæ uinariæ, locus alius prope eſſe debet, iſq. uſui præfectæ cellæ uinariæ ad lagenas, crateras teſtaceas, uaſaq. eiuſmodi uinaria, et aquaria reponenda: aut, ſi fieri poteſt, ob eum ipſum uſum chors paruula cum puteo.

De Coquina.

Coquinæ poſitio, ut maxime poteſt, triclinio prope ſit, ut inde, per feneſtram, aut paruulo ueſtibulo interiecto, fercula, lanceſue exponantur monialibus, in triclinio miniſtrantibus.

Eius ſitus ample patere debet, camino, qui illius magnitudini pro ratione reſpondeat, extructo, clibano item paruo, in quo eſculenta coquantur.

Huic coquinariæ ſtructuræ loca hæc ad eiuſdem uſum adiuncta eſſe debent, cella, ubi cocti cibi dimenſio ſit; cella prōptuaria, penuariaue eſculēti, obſonijue quotidiani: locus ad lances, ollas, uaſaue eſcaria lauanda; et chors præterea, ab alijs ſeparata cum puteo: unde ſi aqua tubulis ligneis ductilibus hauritur, adhiberi, accomodariue poterunt canales plumbei, aut lignei, alteriuſue generis, per quos, prout opus erit, aqua in locum lauationis, et in coquinam ducatur.

Alia item chors extruetur ad gallinarij uſum.

De loco lauationis manuum.

Locus uaſis, labriue aquarij, ad quem moniales, antequam menſæ benedicant, manus abluturæ conueniunt, a triclinio, et ab atriolo capituli, non longe extrui debet, ea porrò magnitudine, quæ monialium numero reſpondeat.

Quo loco maluuium, uas ſcilicet aquarium, uel marmoreum, uel æneum, alteriuſue generis, in pariete ag-

glu-

glutinatum, totidem papillas habeat, quot eius longitudo requirit: ſubtus exædificato præterea ſinu aquario concauo et acclini, unde per foramina aqua, e malluuio effluens, aliò deriuetur.

De loco calefactionis.

Locus calefactionis, quem hypocauſtum dicunt, camerata ſcilicet ſtructura, ubi, igne ſuccẽſo, moniales per hyemem ad calefaciendum conueniunt, exædificari poteſt, non longe a triclinio, et loco lauationis manuum: iſq. tantæ magnitudinis eſſe debet, quanta numerum earum capiat.

Caminum ſtructilem, quaqua uerſum late patentem habeat, aut parieti hærentem, aut in medio extructũ; ut ab omni parte locus ſit ad caleſcendum.

De loco laborum.

Loci laborum, quo ad opera, manibus elaboranda, moniales certis horis conueniunt, ſitus illuſtris eſſe debet, nec ab ulla parte ſubobſcurus; ut undique lumen hauriatur, quod in laboribus conficiendis, et in operibus uel contexendis, uel acu pingendis, elaborandiſue neceſſario requiritur.

Sit item peramplus, et ſtructura eiuſmodi, qua locus luminoſus reddatur.

De porticibus.

Porticus ſimplices ſint, nempe è ſimplici columnarum, aut pilaſtratarum ordine cõſtructæ: atque adeo ſtructura omni humili potius, quàm magnifica, et ſumptuoſa: ab omniq. parte ductæ, quadri formam præbeant.

Hæ, ut aliæ ſupra expoſitæ ædificationes, tecto laqueato, alioue ligneo opere conſtare poſſunt: at ob perpetuitatem, tum etiam ut periculum incendij cautius euitetur, opere fornicato potius fieri debent.

De cellis collocutionis.

Cella collocutionis, et interior, et exterior, loco non ſemoto, neque abdito, ſed publico, perſpicuoq. extrui debet, ac prope monaſterij oſtium auditorij.

Interioris cellæ feneſtræ lumen à monaſterio intrinſecus excipiant; exterioris uero a parte, quæ extrinſecus eſt. Porro illa cautio adhibeatur, ut præter unam, pluresue feneſtras, ad collocutionem accommodatas, in pariete, inter utramque cellam interiecto, nulla omnino alia inſit.

De feneſtris collocutionis.

Feneſtra collocutionis bene munita ſit opere clathrato ferreo duplici, unciarum circiter duodecim, internallo inter unum, et alterum interiecto. Opus uero clathratum eiuſmodi ſit, ut ſpiſſi clathri, firmiter infixi, inter ſe ſinguli, non amplius diſtent uncijs tribus.

Inſtruatur præterea lamina ferrea: quæ latius paulo, quàm feneſtra, undique patens, a parte monaſterij intus parieti infixa, firmoq. bitumine agglutinata, clathrato opere interiori adhæreſcat. Sit uero plena aliquot foraminibus magnitudine ciceris, iiſdemq. inter ſe diſtantibus ſpatio unciarum circiter trium.

Habeat item feneſtellulam, in medio extructam, uncias ſexdecim undique patentem: quæ ſera, uecte, et claue claudatur.

Obducatur item feneſtra, intrinſecus tela nigri coloris affixa, inſtrumento telari, quod aperiri queat.

Quibus porro in monaſterijs illud ordinis regulæq. inſtitutum eſt, ut e feneſtra collocutionis nullus monialium conſpectus detur, in ijs illa feneſtra, ſimplici tantum opere clathrato inſtructa, et lamina ferrea obducta ſit, quæ nullam feneſtellulam habeat, et telare eiuſmodi, quod non aperiatur.

Vbi ob monialium multitudinem duabus, tribuſue, aut pluribus ad collocutionem feneſtris opus eſt: eas uno in loco, cellaue, ſi commodum eſt, intus extrui expedit ad rationem præſcriptam: ita tamen, ut recta, ordineq. longe ducta, ſpatium inter ſe habeant quattuor, uel quinque cubitorum. Diſtingui tamen, ac ſeparari illæ poterunt pariete interiecto, ſi modò in eo feneſtra, aperturaue ſit, unde monialis, ad clathratam collocutionis feneſtram colloquens, ab alijs, quæ in ceteris deinceps feneſtris colloquuntur, recte conſpiciatur.

Nec uerò rota ductilis in ullo collocutionis loco imponatur, conſtituaturue, niſi in uno tantum, nempe in feneſtra, ad eam rotæ collocationem potiſſimum accommodata.

De Ianuis.

Ianuæ duæ tantum, ut par eſt, in monaſterio ſtruantur; una, quæ auditorij dicitur uſui, ad ingreſſus neceſſarios, altera ad iumenta, currus, uehiculaue agenda.

Illa prior loco, non obſcuro, neque occulto, ſed cõſpicuo, omnibuſq. monaſterij partibus commodo, fiat; nec uero ample pateat: ualuis bene firmis, duplici aſſere confectis, et uectibus, peſſuliſue binis et clauibus, fabrili opere inter ſe differentibus, claudatur. In ijs porrò ualuis oſtiolum præterea conſtruatur, idemq. firmiſſimis ualuis, ſera, aut uecte, peſſulo, clauicq. duplici, ac diuerſa, munitum; ut ne ob rem minimam ianua grandior aperiatur, pateſiatue neceſſe ſit.

In his ualuis inſit exigua feneſtricula, uel orbicularis, uel quadrangula, uel alia quauis forma: nec amplius undique pateat quinque, aut ſex uncijs. Muniatur lamina ferrea, minutis foratibus, grano millij nõ maioribus, plena: intrinſecus præterea obtegatur craſſa tela, aut tenui tabella: quæ reuolui poſſit, cum foras proſpectatur. Situs autẽ ianuæ huius is eſſe debet, ut inde, cum fores aliquando aperiuntur, nullus monialibus proſpectus in uiam publicam eſſe poſſit, ſed impediatur, ob ſtruaturue atrio aliquo interiecto: aut ianua a latere aliquo fiat, unde non recta, eo ſpectetur, ſed in aliquẽ ueſtibuli parietem proximum.

Ianuæ porrò limen è marmore, lapideue ſolido ſit, atque eiuſmodi, quòd ſtrictim illam attingat.

Antepagamenta item utrumque ianuæ latus firmiter muniant: ab omniq. parte ualuis arctiſſime cohæreſcant.

Rimæ

Rimæ præterea tum ianuæ, tum oſtioli, ita bene compacta, commiſſaue eſſe debent, ut nullum, ne tenuiſſimum quidem, conſpicilium inſit.

Huic ianuæ proxima eſſe, ſtruiue debet paruula cella: ubi ianitrices opus faciant, indeq. fores pulſantibus præſto ſint, ut reſpondeant.

Proxime item rota conſtituetur, quæ ad eam ianitricum cellam, aut ad locum proximum ſpectet.

Ianua altera uehicularis, loco item conſpicuo, extruatur, tanta ſane magnitudine, quanta uſui eſſe poteſt ad uehiculo, ciſia plauſtraue agenda.

Limine lapideo, ut ſupra, marmoratoue conſtare debet, ut ne exigua quidem rei exitus relinquatur. Nullum uero oſtiolum plane habeat.

Valuis duplicibus, uectibus firmiſſimis, clauiũq. duplicium, at opere fabrili diſtinctarum firmitudine, ut alsera inſtructa ſit. Præterea opus ualuarum duplicatum in uno pariete adhiberi poteſt, unum ſcilicet intrinſecus a parte monialium, alterum forinſecus a uia publica.

Ianua hæc ad eã monaſterij partem ſtruatur, ubi et lignile, et cella carbonaria ad coquinæ uſum, et apotheca uinaria commode eſſe poſſit.

Procul ab hac ianua, quattuor, aut quinque cubitis, intus in monaſterio tranſenna ex aſſeribus querneis, roboreiſue, ijs ſingulis ſpatio unciarum circiter trium inter ſe diſtãtibus, aut ex alia firmiſſima materia, eodem interuallo, conficiatur: quæ uſque ad ianuæ culmen oltè ducta, uectibus ſuis, ſera, et clauibus, bene claudatur.

De rotis.

ROta, uel in eccleſia, uel prope ianuam, uel alio loco ad præſcriptum conſtituta, aut ænea ſit, aut lignea, ab omni parte laminis, quas de tola dicunt, diligenter ueſtita. Alte pateat cubitum, et uncias octo; late cubitum item: at ab ore ne latius uncijs ſexdecim. Tota denique recte commiſſa, apteq. compacta ſit, ut ne rimula quidem ab ulla omnino parte ſit, appareatue, unde foras ſpectetur.

Intrinſecus à parte monaſterij uncum ferreum, aut uectem paruulum, firmiter infixum habeat, quo obfirmetur, ne forinſecus circumagi poſſit, niſi à monialibus, quæ intus ſunt, relaxetur.

Claudatur etiam ab interiori parte, firmis ualuis, uecte, ſera, et claue.

De furno.

FVrnus a loco cubiculari, quẽ dormitoriũ uocant, et ueſtiario, ut longiſſime, pro ſitus ratione poteſt, extruatur, ne ullum incendij periculum inde creetur.

Huic prope ſtruatur farinarium, loco uel ſuperiori, uel inferiori, uel alio quouis commodiori: alter item locus, ubi incernicula, cribra, ceteraq. inſtrumenta farinaria reponuntur: niſi farinarium einſmodi ſit, quod hæc etiam commode capiat: tertius præterea locus erit panificij, ubi panis ſcilicet fit, et fermentatur: iſq. undique bene concluſus, et conſtipatus. Huic panificij loco, et puteus, et paruulus furnus cum aheno, coniuncti ſint.

In præfurnio foramen cubitale inſit: per quod carbones candentes, omniſue pruna furnaria in foſſam, ſubtus, fornice ſubſtructam, demittatur.

A parte ſuperiore furni paruulum uaporarium, uulgo la ſtuffetta, extruatur: quod multiplici uſui eſſe poterit.

Nec uero in exædificatione furni, negligenda ratio eſt loci: ubi ligna arida, aliaq. materia commode eſſe poſſit, ad furni calefaciendi uſum.

De loco lauationis.

LOcus lauationis uiridario, hortiſue proximus eſſe debet ob id commodi, ut, quæ lota, madidaue ſunt, in ijs loco aprico expandantur, ſoliq. exponantur. Si horti deſunt, ſtructura fiat, ad quam gradibus, ſcaliſue aſcendatur: ubi a ſummo, porticus penſiles ſint, longurijs, perticiſue rectis, ac tranſuerſalibus diſtincta: unde ueſtes, ſtragula, linteamina, et alia lota id generis, quæcumque ſoli expoſita, pendeant, ut aſſiceſcant. Hæc porrò ſtructura loco aprico ſit, non ſublimis admodum, ut ne inde aliorſum extra monaſterij fines proſpectus fiat. Si quando uero is lauationis locus præ ſitus anguſtijs, extrui in plano monaſterij non poteſt, ſubtus commode extruatur.

Porrò lauationis locus ample ſatis patere debet, pauimento etiam latericio, aliaue materia conſtratus: habeat puteum, unde tympano, quod rotæ hauſtoriæ genus, la tromba dicunt, aqua hauriatur; habeat item labra aquaria lapidea, furnulos, clibanoſue cum ahenis. Huic loco ſubſternatur foſſa, lacunaue, profunde, ampleq. effoſſa, in quam aqua diffuſa deſcendat. Huic etiam coniuncta ſit cella carbonaria: e qua carbones promantur ad ahena calefacienda.

De tonſtrina.

LAuacri loco prope eſſe conuenit conriceum, nempe tonſtrinam: ubi moniales capita lauent.

Sit in tonſtrina caminus, furnus exiguus, ahenum furno impoſitum, ad lixiuij conficiendi uſum, et receptaculum aquæ ſordidæ.

De loco Cancellariæ.

CAncellariæ ſitus deligatur loco monaſterij commodiſſimo, et luminoſo admodum: quo loco bene materiata cella exædificetur: ubi præfecta monialium conueniant ad putandas, ſubducendaſue monaſterij rationes

Sit hæc cella, tabularum conſtructione, undique cincta ſittybis, armarijs, ac forulis diſtincta: in quibus codices rationũ monaſterij, aduerſaria, uolumina accepti, et expenſi, ſcripta, inſtrumenta, actaue publica, ad monaſterij ius quouis modo pertinentia, accurate aſſeruari poſſint; et arcæ item nummariæ, aliaq. præterea id generis.

Binis clauibus, ſeris totidem, uectibus etiam binis, duplicibus quoque firmiſſimis foribus claudatur.

De promptuario.

DE cella penuaria, ad eſculenti quotidiani uſum ac commodata, diximus: ſed habenda etiam ratio eſt promptuarij, loci ſcilicet, ubi frugum, leguminum, olei, et aliarum rerum, quæ ad annonaria cibaria pertinent, annona reconditur; indeq. rurſus, prout uſus uenit, promitur.

Promptuarium hoc extruatur loco ſemoto: opere tectorio, gypſatoue undique denſe ita incruſtetur, ut ne rima quidem uſquam appareat; quo cautius muribus, ſoricibuſue omnis foratus penitus præcluſus ſit.

Habeat capſas, ciſtas fiſcinas, et uaſa quæque repoſitoria, ſuis locis diſtincta.

Claudatur duplici ſera, clauiq. diuerſo opere cōfecta.

De officina aromataria.

MOnaſterij uſui officina aromataria, medicamentariaue eſſe poteſt: in qua et ſi non omne medicinæ genus aſſeruatur, ea tamen ſimplicia medicamenta, quæ facile conficiuntur, quæq. ad ſubitanei morbi acceſſiones depellendas, aut mitigandas ualent, ineſſe debent.

Huius officinæ medicamentariæ ſitus procul ſit aliquantulum ab eccleſia, a loco laborum, ab omni denique monaſterij parte, quæ ſtrepitibus expoſita eſſe nō debet; cum hæc ob herbarum contuſionem, medicamentorum confectionem, multiplicem mortarij ſitum, frequentemq. conuerſationem, ab illis uacua non ſit.

Loco extruatur non æſtuoſo, ſed ſubalgido potius.

Diſtincta ſit intus aſſeribus, parieti agglutinatis, infixiſue certo aliquo ſpatio ſingulis inter ſe disiunctis: inter quos tranſuerſales tabulæ aliquot, firmis fulcimentis ſubnixæ, infigantur: in quibus tamquam certis repoſitorijs, uaſa quæque aromataria ordine collocentur.

Huic officinæ prope adiuncta ſit paruula cella: ubi aqua diſtillata, et reliqua uaſcula unguentaria, medicamentariaue aſſeruentur. Hæc uero cella ſuppleat: ſi quando officina, tabernaue, uaſa hæc non capit.

Altera præterea ſubfrigida itidem: ubi herbæ, uaſaq. ad diſtillandi uſum reponuntur, et carbonum aliquantulum. In una ex his cellis caminus ſtruatur.

Aquariolum item ſit, unde aqua in ſuffoſam lacunā deducatur.

Si præterea cohortis cum puteo locus dari poſſet; multum afferret commoditatis: ſi minus hæc aromataria officinæ ſtructura prope puteum fiat. Atque hæc quidem de inferioribus monaſterij partibus: nunc ad ſuperiores tranſeamus.

De ſuperioribus monaſterij partibus, ac primum de atrio cubiculari, ſiue loco dormitionis.

SVperiores monaſterij partes initio commemorauimus: in ijs potiſſimum cautio diligens, certaq. ratio habenda eſt atrij cubicularis, quod Dormitorium dicunt. Primo igitur eius ſitus loco deligatur, qui non patiatur cæli grauitatem; ſed ad eam partem uergat, ubi pro climatis ratione, aer non aduerſus ſit, non craſſus, non concretus. Sit uero in primis nulli ſeruituti expoſitus, ut aliunde introrſum proſpectus detur: aut eius luminibus extrinſecus alia parietis, ædificijue ſubſtructione officiatur: neque rurſus inde aliorſum proſpiciatur.

Atrium cubiculare, prout ſtructura inferioris ratio fert, monialiumq. numerus poſtulat, triplex, aut quadruplex erit, ita ut in omni clauſtri parte unum ſit: idq. tanta latitudine, et longitudine, quanta eſt ædificatio locorum inferiorum.

Ab unoquoque atrij capite feneſtræ grandiores, unde lux hauriatur, ſtruantur, a pauimento præalta ſex, aut ſeptem cubitis. Firmiter uero clathratæ ſint, et opere præterea uitreo pellucido obductæ, opertæue: ita tamen ut ſuperior earum pars ad aeris concluſi euaporationem aperiri aliquando poſſit. Sin autem ab atrij latere aliqua feneſtricula etiam opus eſt; fiat ab ea parte tantum, quæ in clauſtrum uergit.

Atrium autem quodque, in partes diuiſum, exiguis cellis diſtinguetur: quæ ſingulæ, quinque, aut ſex cubitis amplæ, floreis, denſe contextis, aut telis, tentoriolisue expanſis ſeparabuntur.

Quod ſi atria dormitionis communia, ſicut ita fieri debere, inſtituti antiqui ratio ſuadet, non ſient; ſed propriæ cubiculares cellæ ſeparatim, diſtincteq. extruentur; eæ inter ſe proximæ, coniunctæq. eſſe debebunt, et ordine ab utroque latere ductæ, aditu medio interiecto, in quadrum, ſi fieri poteſt, deſinent. Hæ ne amplæ ſint, ſed ab omni parte, cubitorum circiter ſeptem magnitudine, paruulum lectulum capiant. Simplici, humiliq. ſtructura ſint, nullaq. pictura. Feneſtriculam unam tantum habeant ſingulæ; Oſtiolum item, quod non ſera, aut uecte claudatur, ſed peſſulo, quod alzapiede dicunt, ualuis ita affixo, ut foriaſecus funiculo attracto facile aperiatur: caminū uero nullū omnino. Si quando maiori aliquanto amplitudine eæ cellæ ſtruendæ erunt; cautio omnino adhibeatur, ut in ijs ſpatium detur, quod lectulos tres ſaltem capiat, uel plures arbitratu ſuperioris; duos autem duntaxat nullo modo.

Cautio præterea ſit, ut feneſtra nulla ſtruatur, unde extra monaſterij fines ſpectetur: ſi qua uero aut in ulla cella, aut alio loco ſuperiori fiat neceſſe eſt, e qua uel in hortos, uel in loca proxima proſpectus ſit: huius feneſtra antis clathra ferrea undique infigātur firmiſſime: quibus forinſecus ſpatio cubiti unius, et dimidij opponatur tranſenna, e marmore, aut e laminis ferreis confecta, foraminibuſq. uncialibus plena, et totam feneſtram ab omni parte complectens, parieti ſuffixa, cohæreſcat.

Nulla porro, ne exigua quidem feneſtricula, neque in inferioribus, nec in ſuperioribus monaſterij partibus extruatur: unde in uiam publicam proſpectetur.

Atria denique dormitionis ſiue communia, ſiue cellis proprijs diſtincta, eam ſtructuram habere debent, ut

una

una ſcala tantum, aut duabus ad ſummum, eò aſcēdatur: ſicq. illarum foribus, aditibuſq. clauſis, nullus alius præterea aditus ſit, per quem ad ipſa atria ingreſſus, aſcenſuſue fiat.

De latrinis.

His dormitionis locis, ſitu ſemoto, latrinæ proxime ita conſtruantur, ut certa ſedilia habeant: quæ ſingula, intermedio aliquo interiecto diſtincta, ſeceſſum exiguum præbeant, in quem monialis, ſe conijciat, ne a cæteris conſpiciatur.

Totus uero is latrinarum locus, non modo concluſus, ſed bene conſtipatus eſſe debet, ut neque conſpectus exiſtat, neque teter odor.

De loco ſcholæ Nouitiarum.

Situ, ab atrijs cubicularibus ſeparato, et a monialium frequentia paululum ſemoto, gynecæum nouitiarum conſtruatur; locus ſcilicet ſchola, ubi illæ degant. Qui locus, ample patere debet; tum ad eam partem uergat, quæ cæli ſalubritatem habeat: bene uero concluſus, latrinas ſuas habeat, et cæteras partes, uſui neceſſario accommodatas.

De Veſtiario.

Loco aprico extrui debet ueſtiarium commune, ab utroque latere feneſtratum: in quo ueſtiario lanea ueſtimenta tantum ſeruentur.

Vndique cinctum ſit armarijs altitudine quinque, aut ſex cubitorum, ordine præterea, recteq. diſtinctis: quæ ſingula forulos ſuos habeant tantæ longitudinis, quanta ſtata longitudo eſt ueſtitus monialis.

Pro ueſtiarij foribus porticus, longe ducta, et aperta ſit: ubi forinſecus inſtrumentis ferreis, parieti certo interuallo ſuffixis, collocatiſq. inter unum, alterumq. inſtrumentum longurijs, perticiſue tranſuerſalibus ueſtimenta certo tempore inde pendeant, atque excutiantur.

Huic ueſtiario cella item ueſtiaria iuncta eſſe debet: in qua ueſtes lineæ, omniſq. lintea ſupellex, recondantur: ſi modo ueſtiarium, ſupra demonſtratum, ea magnitudine non ſit, quæ capſas, armariaue ſuppellectilis lineæ diſtincte capiat. At uero, ubi poteſt, potius eſſe debet, ut hæc a ueſtiario diſtincta ſit.

Tertia præterea cella ueſtiaria adiungi debet, ſuis itidem armarijs undique inſtructa: ubi lodices, culcitrā, cæteraq. id generis obſtragula, ac ueſtes pelliceæ, diſtincte, diſtributeq. reponantur. At cella hæc non ſitu aprico, ſed algido potius ſtruenda eſt.

De granarijs.

Granaria ſtruantur loco, ianuæ proximo: eorum ſcalæ ſitu conſpicuo ſint: fores bene firmæ, duplici claue, ſera, et uecte ſingulæ claudantur.

De Valetudinario.

Expoſitis inferioribus, et ſuperioribus monaſterij partibus, reliqua etiam loca, et domicilia ſunt, quæ ab illis ſeiuncta aliquo modo eſſe debent.

Ac primum quidem de ualetudinario dicimus.

Porrò ualetudinarium, locus is ſcilicet, in quo ualetudinariæ, ægritudineq. affectæ, uel conualeſcentes moniales curantur, extrui debet in ſitu non interiori monaſterij, ſed paululo remotiori, quàm proxime ianuæ auditorij, at loco in primis ſalubri.

Hæc ualetudinarij ſtructura partes item habebit tum ſuperiores, tum inferiores, triclinium uidelicet, longe patens cubitis circiter uiginti; late pro ratione longitudinis; coquinam unam, cellam promptuariam unam, cellam lauationis unam, chortem cum ſuo puteo unā, lignile unum, porticum unam, cellas binas, ternaſue inferiores, quæ mediocri magnitudine, ſingulæ tres lectos capiant, et caminum præterea habeant, aut ſingulæ, aut binæ. A ſuperiori autem parte cellæ cubiculares ſint quattuor, aut ſex, moderata etiam amplitudine: eæq. item, ut ſupra, camino inſtructæ ſint: habeantq. ſeceſſum latrinarum paulo ſupra deſcriptum.

Vbi præterea ad ualetudinarij huius uſum, locus paruulo uiridario dari poteſt; bene conſultum eſſet ualetudinariæ huic ſtructuræ: cuius totus ambitus, oſtio tantum conſtans, foribus unis claudatur.

De loco educationis puellarum.

Qvibus in monaſterijs puellas, in monialium diſciplinam traditas, educari permiſſum eſt; ibi certum ijs domicilium conſtituatur, ubi diſtincte a monialibus, alantur: omniaq. ab illis, præter eccleſiam, ſeparata habeant. Id ſane domicilium partibus his cōſtet, et atriolo exiguo cum ſuo camino, cella penuaria, chorte cum puteo, et parua porticu, lignili, et cubiculis inferioribus binis; a ſuperiori parte, atrio dormitionis, aut aliquot grandioribus, quæ ſingula lectulos tres ſaltem, quattuorue, aut plures, nec pauciores, capiant.

Huius domicilij circuitus, unis tantum foribus contineatur.

Viridarij etiam locus, ubi eſſe poteſt, commodo erit.

De hortis, uiridarioue monaſterij.

Horti monialium ob multa uiolandæ clauſuræ pericula non eſſe debent uaſta amplitudine. Cum enim præ uaſtitate non facile poſſint parietibus cingi; id fit, ut in monaſterij partes uulgo pateat, et aditus, et proſpectus.

Sint igitur ſpatio centum cubitorum, aut paulo amplius ab omni parte.

Vndique parietibus cingantur craſſitudine cubiti unius, et unciarum octo; altitudine non minori ſexdecim cubitis, eaq. a ſuperficie terræ ducta.

Nec uerò, etiam ſi horti circumcingi cōmode, facileq. poſſint, præſcriptum cubitorum cētū ſpatium eos excedere conueniens eſt, ut ne, cum præ magnitudine à monialibus, conuerſiſue, quæ intra monaſterij clauſtra degunt, coli, conſeriue non queant, neceſſe ſit, contra clauſuræ regulas, ruſticos, exteroſq. operarios ad eorum culturam, conſitionemue introduci.

Ne taleæ, ne plantæ aliæ, ne uites, ne arbores cuiuſuis

ſicatione haberi debet, ut ſcilicet intrinſecus à parte monialium, claudatur, aperiaturue. Id uerò præſtari poterit ratione, infra demonſtrata.

In illo ipſo intermedio ſitu, extra clauſuræ fines, domicilium fiat, quod Conuerſas tot capiat, quot ad monaſterij uſum opus eſſe ueriſimile eſt.

Habeat hæc domicilij habitatio, ſingulas partes neceſſarias, locum dormitionis ſcilicet communem, coquinam, puteum, lignile, et alia item loca, uſui neceſſario opportuna.

Porrò in huius domicilij extructione hæc cautio ſit, ut ne in parietibus exterioribus, ad uiam publicam ſpectantibus, feneſtra ulla, ac ne foratus quidem exiguus, conſpiciliumue minimum fiat.

Vt deinde una tantum ianua conſtet: quæ prope clauſuræ monaſterij parietem, quicũque ille ſit, extruatur. Fiat in eo clauſuræ pariete foratus amplitudine unciarum circiter ſex: per quem uectis ligneus eadem craſſitudine tranſmiſſus, idemq. in tranſuerſum actus, ac paululum in parietem, qui è regione eſt, iniectus, firmiter illius ianuæ ualuas occludat.

In cuius uectis ſumma parte, quæ à monialibus eſt, clauis, ſeraq. ita apte accommodata ſit, ut intrinſecus moniales facile aperiant, rurſusq. claudant.

Si uerò ea tranſuerſarij uectis ratione confieri non poteſt, ut ianua illa occludatur; hoc etiam fieri facile erit, ut uectis, non tranſuerſus, ſed recta ad ianuam, quæ è foratus regione eſt, ductus à ſumma parte ualuis innixus, atque oppoſitus, firme occludat.

In hoc domicilio à latere monaſterij feneſtricula exigua, quæ non amplius undique pateat, quinque, aut ſex uncijs, munita etiam lamina ferrea, plenaq. minutis foraminibus extruenda eſt, unde præfecta Conuerſas euocet; at ſpectet, an domi ſint, cum ianua clauſa eſt; tum illæ, foras diſceſſuræ, benedictionem, miſſionemq. inde ab ea petant.

Cautiones quædam in tota monaſterij ædificatione.

PRimò in tota monaſterij ædificatione diligens clauſuræ ratio habeatur; ut ſcilicet illius ſitus, quantuſcunque eſt, omni ex parte, idoneis beneq. materiatis parietibus concludatur: quorum præterea altitudo ſit cubitorum ad minimum uiginti quatuor, exceptis hortorum muris, quorum altitudinem ſupra demonſtrauimus: craſſitudo cubitalis, ac paulo etiam maior; at minor certe nullo modo. Porrò à parietibus exterioribus nullius inſit caminus, in ijs effoſſus: at eminens, e ſuperficieq. intrinſecus extans, non uetatur; nulla præterea feneſtra, non feneſtricula, non conſpicilium, ac ne rimula quidem, unde etiam minutus proſpectus ſit.

In ſingulis monaſterij partibus, ad communem uſum extruendis, ut potè Refectorio, Capituli atrio, Valetudinario, Dormitorio, Calefactionis, Lauationiſq. manuum; et laborum item loco, atque alijs id generis, tum in primis in eccleſia interioris ædificatione, non negligenda, ſed adhibenda ea cautio eſt, ut ſingula eiuſmodi loca, ad quæ moniales frequentes conuenire ſolent, ampla ſtructura ſint, quæ commode capiant non modo omnes, quæ iam ſunt, ſed aliquanto plures, quas etiam deinceps in idem monaſterium recipi pro facultatum eleemoſynarumq. ratione, et acceſſione, poſſe ueriſimile eſt.

Illa porrò etiam cautio, uel maxima ſit, ut ne in ulla colloquij exteriori cella, nec in ullo uel confeſſarij ſacerdotis, uel colonorum, famularumue aduenientium diuerſorio, neque in ulla alia quauis monaſterij parte exteriori, ædificationeue, extrinſecus facta, locus ſuperior quiſquã ſit, ad quem monialibus aditus detur: nec rurſus in ulla monaſterij parte interiori, locus itẽ ſuperior; quo alijs acceſſus, ingreſſuſue eſſe ullo modo poſſit

Eſt illud præterea cauendum, ut quicumque in monaſterio ſunt aditus, ueſtibula, angiportus, aliaq. id generis, ne tenebricoſa, ne ſubobſcura ſint, ſed dilucida, et illuſtria.

In omni denique, uel anguli, uel aditus, uel ſcalæ, uel atrij monaſterij capite, ſacra aliqua imago, pie expreſſa, extet.

CAVTIONES QVAEDAM DE omni Eccleſiaſtica ædificatione. Cap. XXXIII.

HAec de fabrica exteriori, et interiori eccleſiæ, de cœmiterijs, de ſacriſtia, alijſq. partibus, ædificationi eccleſiaſticæ adiunctis, de eccleſiæ ſimplicis, et oratorij extructione, ac rurſus de eccleſia, monaſterijq. monialium ſtructura, ſpeciatim, ſupra locis ſuis, ſcripſimus. Illud uerò generalim ad omnem eccleſiaſticam ædificationem attinet, ut ſcilicet, neque in eccleſiæ, cappellæ, altaris, partiſue cuiuſuis alterius, quæ ipſius eccleſiæ, uſum, decoremue attingat, fabrica, ornatuq. nihil operis, quale quale ſit, ſtatuatur, fiat, inſcribatur, effingatur, exprimaturue quod à chriſtiana pietate, et religione remotum, aut quod profanum, quod deforme, quod uoluptarium, quod turpe, uel obſcænum ſit: quodue popularem magnificentiam, aut familiarum inſignia oſtentans, gentilicij operis ſpeciem præbeat.

Non uetatur tamen pro fabricæ firmitudine, ſi ita architectonica ratio aliquãdo poſtulat, aliqua ſtructura generis, uel dorici, uel ionici, uel corinthij, uel alterius huiuſmodi operis.

Id omne cum fabricæ præfecti, architectiue, antequã ædificationis initium fiat, conſultò caueant: tum in primis curæ epiſcopalis eſt uidere, ne quid tale ab ijs in opere eccleſiaſtico committatur.

Id denique, in huiuſce etiam libri concluſione ponimus, ut, cum de dote, uel eccleſiæ, uel ſacello, uel altari certa conſtituenda, iure canonum cautum ſit; Epiſcopus priuſquam eiuſmodi eccleſiaſticæ ædificationis, aut fundationis facultatem det, eo de genere diligenter, conſultoq. idonea ſponſione, publiciſq. tabulis caueat, ex eorundem canonum præſcripto.

INSTRVCTIONVM SVPELLECTILIS ECCLESIASTICAE.

LIBER II.

SVPERIORI libro modum, formămq. expoſuimus fabricæ eccleſiaſticæ exterioris, atque interioris: nunc ſane conſequens eſt alter liber, in quo de eccleſiaſtica ſupellectile dicemus. Ac primò quidem ſimplicem illius apparatum, ſacris miniſterijs, atque uniuscuiuſque eccleſiæ partibus, et pro miniſtrorum numero, et pro eccleſiarum etiam ipſarum ratione, ac dignitate congruentē uno in conſpectu conſtituimus. Deinde quoniam pro officiorum item ſolennitate, et pro uaria ratione, ſacrā illam ſupellectilem cum multiplicem, uariam, coloribusq. diſtinctam, tum quibuſdam ſtatis diebus pretioſiorem eſſe conuenit; operæpretium fuit, certis regulis conſtitutis, oſtendere etiam, quæ eccleſiaſtica ea ſupellex, rurſus duplex, quæ item triplex, quæ quaduplex, quæ quintuplex, quæ denique multiplex, pro neceſſario commutationis uſu, lauandi cauſa eſſe debeat. Poſtremo aliquam omnis enumeratæ ſupellectilis formam commoſtrare uoluimus, ut apparatus omnis et cum ſolennitatum rationibus, rituumq. regulis, atque inſtitutis conueniat, et in omni eccleſia, ubi per facultates poteſt, quo decentior, omni ex parte exiſtat. Iam uerò in toto hoc genere initium à baſilicæ cathedralis ſupellectile inſtituimus: tū reliquarum deinceps eccleſiarum, nempe collegiatarum, parochialium, ac ſimplicium, apparatum ordine proſequimur.

Baſilica igitur cathedralis erit, ut infra demonſtratur, ſupellex: cuius et ſi certe aliqua pars communis eſſe poteſt ſolennium Miſſarum tum Epiſcopalium, tum aliarum, quæ collegiatim celebrantur, et aliorum præterea diuinorum officiorum; eſt illud tamen cum omni ratione conuenientius, ut, ubi per facultates poteſt, in eccleſia cathedrali apparatus ſit ſacrarum ueſtium, ornamentorum, et reliquæ ſupellectilis, uſui ſolum, proprieq. addictus Miſſis, diuinis officijs, ceterisq. ſacris miniſterijs, quæ ab epiſcopo peraguntur. Itaque cathedralis hæc ſuppellex diſtincte exponetur: ac primo ſanè loco hæc epiſcopalium officiorum, deinde illa, quæ uſui eſt, cum diuina officia per alios peraguntur.

SVPELLEX
Miſſarum, diuinorum officiorum, miniſteriorumq. Epiſcopalium propria.

SVpellex, Epiſcop[illegible] ſolum addicta, hæc erit, quæ infra commoſtrata, partim ad altaris maioris apparatum attinet; partim præcipua, ac propria eſt ueſtiū Epiſcopalium, ad Miſſæ ſacrificij, et diuinorum officiorum miniſteriorumq. ſacrorum ſolennem celebritatem, uſumq. neceſſarium; partim ex indumentis eſt, quibus utuntur, quicunque eccleſiæ miniſtri Epiſcopo, ſolenniter celebranti miniſtrant; partim uerò, quæ reliqua ſupellex eſt, ex multiplici genere conſtat, quod infra exponitur titulo ſuo.

Apparatus altaris maioris, Epiſcopo celebrante.

CRux.
Candelabra ſeptem, cum operculis ternis extinctorijs.
Emunctoria duo.
Tabella ſecretorum una.
Mappæ, quas tobaleas dicunt, minores duæ.
Mappa, ſeu tobalea maior, una.
Pallium.
Velamentum ad ornatum frontiſpicij altaris.
Tela ſtragula altaris.
Tapetia, ſeu ſtragula bradellæ, et graduum altaris, et plani item, quod à fronte, et ab utroque eius latere eſt.

Veſtes, indumenta, ornamentaue Epiſcopalia, Miſſarum, diuinorum officiorum, ac miniſteriorum ſolennium uſui neceſſaria.

CAligarum par.
Sandaliorum par.
Amictus unus, cum faſcia, ſeu auriphrygio.
Alba, cum ſuis grammatis, ſeu auriphrygijs.
Cingulum, ſeu Zona cum ſuo ſuccinctorio.
Crux pectoralis, ad collum appendenda.
Stola.
Tunica, quam tunicellam etiam dicunt.
Dalmatica.
Chyrothecarum par.
Planeta
Subireta mitralia quattuor.
Mitra pretioſa bina.
Mitra ſimplices bina.
Annulus epiſcopalis inſignior.
Gremiale.
Baculus paſtoralis.
Manipulus.
Pluuiale.
Pectorale ad pluuialis connectendi uſum.

Indumenta Eccleſiæ miniſtrorum, Epiſcopo, ſolenniter diuina officia celebranti, inſeruientium.

PLuuiale ſacerdotis, aſſiſtentis ad librum.
Tunicellæ duæ, uſui duorum aſſiſtentium diaconali ueſtitu.
Amictus, uſui diaconi, unus: in eccleſia Metropolitana duo, cum ſuis faſcijs, ſeu auriphrygijs.
Amictus item, uſui ſubdiaconi, unus: in Metropolitana duo, cum ſuis faſcijs, ſeu auriphrygijs.
Alba diaconalis, una item: at in Metropolitana duæ,

duæ, cum ſuis grammatis, ſeu auriphrygijs.

Alba ſubdiaconalis, una etiam: duæ uerò in Metropolitana, cum ſuis grammatis, ſeu auriphrygijs.

Cingulum diaconale, unũ: itẽ in Metropolitana duo.

Cingulum ſubdiaconale, unum: Metropolitana duo.

Dalmatica diaconalis una: in Metropolitana duæ.

Tunicella ſubdiaconalis una: at in eccleſia Metropolitana duæ.

Stola diaconalis, una: at in Metropolitana duæ.

Velum ſubdiaconale ad uſum ferendi calicis, pateneue ſuſtinendæ.

Pluuiale, uſui ſuſtinentis librum.

Pluuiale præterea, uſui ſuſtinentis candelã accenſam.

Pluuiale uſui ferentis baculum.

Velum uſui capellani, ſuſtinentis mitram.

Vela item, ſeu continentia, uſui miniſterione portantium indumenta, ornamentaue epiſcopalia, cum Epiſcopus ſcilicet illis uel induitur, uel exuitur: eaq. duodecim.

Reliqua ſupellex, Miſſæ, diuinorum officiorum, aliorumq. miniſteriorum epiſcopalium ſolennium uſui.

Calix.

Patena.

Velum calicis.

Corporale.

Sacculus corporalis.

Purificatorium,

Hamulæ, ſeu urceoli quattuor.

Peluis urceolorum.

Miſſalia duo.

Liber Miſſarum epiſcopalium, cantus modulatione notatarum.

Signaculum Miſſalis.

Integumentum Miſſalis.

Puluinar Miſſalis.

Pontificalia duo.

Signacula pontificalium, bina.

Integumentum pontificalis unum.

Inſtrumenta duo, uſui candelæ ſuſtinendæ, cum ſuis emunctorijs.

Thuribula bina.

Acerra bina.

Coclearia bina.

Veſtitus ſedis epiſcopalis.

Scabella picta, uſui aßiſtentium Epiſcopo.

Faldiſtorium.

Integumentum faldiſtorij.

Puluinaria faldiſtorij, duo, unum ad ſedendi, alterum ad genua flectendi uſum.

Abacus.

Mappa abaci.

Candelabra abaci bina.

Suſtentacula Mitrarum bina.

Vaſa, ſeu hydriæ ad ornatum abaci, tria, aut plura.

Vrceus magnus, quod bocale dicunt, unus, aut duo.

Peluis magna, una, aut duæ.

Mantilia ad uſum abſtergendi manus, quattuor.

Lectionarium ad uſum Miſſæ ſolennis, in eccleſia Metropolitana.

Integumentum lectionarij.

Epiſtolarium.

Integumentum epiſtolarij.

Euangeliſtarium.

Integumentum euangeliſtarij.

Integumentum ambonis, uel ſuggeſti.

Integumentum lectorilis.

Vas geſtatorium acquæ benedictæ.

Aſpergilla duo.

Pannus lineus, ſeu ſabarium ad abſtergendum caput baptizati, uſui in baptiſmis ſolennibus.

Ampulla chriſtallina balſami, cum cochleari argenteo.

Peluicula item ad uſum multiplicis miniſterij epiſcopalis, quattuor ſexue.

Forfices ad uſum ſacræ ordinationis, bini.

Vaſa tria uſui ſacris oleis conficiendis; unum ſcilicet, in quo ſacri chriſmatis; alterum in quo ſacræ extremæ unctionis; tertium in quo cathecumenorum oleum conſecratur.

Vaſcula præterea ſacrorum oleorum miniſtratoria, totidem.

Vaſculum item unum, tripliciter interſe diſtinctum, uſui ſacri olei, cathecumenorum ſcilicet, chriſmatis, et infirmorum, in uarijs miniſterijs epiſcopalibus.

Vela tria ſerica, unum ad uſum contegendi uas chriſmatis, alia duo ad integenda uaſa, unum olei infirmorum, alterum cathecumenorum.

Candelabrum unum } *uſui ſacræ ordinationis*
Vrceoli etiam } *Acoluthorum.*

Liber exorciſmorum, uſui ſacræ ordinationis exorciſtarum.

Liber epiſtolaris, uſui ſacræ ordinationis ſubdiaconorum.

Liber euangeliſtaris, uſui ſacræ ordinationis diaconorum.

Supellex quæ Miſſarum, et officiorum epiſcopalium uſui proprie, ut ſupra, addicta, pro uarietate colorum quintuplex eſſe debet.

Cum porrò ſacras ueſtes, indumentaue, et altaris, et epiſcopi celebrantis, et miniſtrorum eſſe debeant coloris, conuenientis officio, et Miſſæ diei, ex inſtituto ſanctæ matris eccleſiæ, quæ coloribus quinque uti conſueuit, albo ſcilicet, rubro, uiolaceo, uiridi, atque nigro; fit, ut pro hac colorum uarietate, in diuinis officijs inſtituta, quintuplex ſit ſacrarum ueſtium, et indumentorum apparatus, ſupra nominatim expoſitus. Veſtes igitur ſacræ, indumenta, ornamentaue, quæ ordine infra numerantur, quinque ſingula eſſe debent, colore ſcilicet diuerſo; ut pote albo, rubro, uiolaceo, uiridi, et nigro; exceptis quibuſdam indumentis, nominatim infra commoſtratis, quæ quadruplicia tantum ſunt, quoniam nigro colore non adhibentur.

Pallium altaris.

Velamentum frontiſpicij altaris.
Caligæ / *Sandalia* } *Hæc indumenta quadruplicia tantum erunt, quia nigro colore eſſe non debent.*
Auriphrygium, ſeu faſcia amictus.
Grammatæ, ſeu auriphrygium albæ.
Stola.
Tunica.
Dalmatica.
Chyrothecæ) quarum ſcilicet paria, quattuor tantũ erunt, quia nigro colore non adhibentur.
Planeta, ſeu Caſula.
Gremiale.
Manipulus.
Pluuiale.
Pluuiale aßiſtentis ſacerdotis.
Tunicellæ uſui aßiſtentium diaconali ueſtitu.
Auriphrygium amictus diaconalis unum: in Metropolitana duo ſingulorum colorum.
Aurifrigium item amictus ſubdiaconalis, unum: in Metropolitana duo ſingulorum colorum.
Gramatæ, ſeu aurifrigium albæ diaconalis, unum: in Metropolitana duo.
Gramata, ſeu aurifrigium albæ ſubdiaconalis, unum: in Metropolitana duo.
Dalmatica diaconalis una: in Metropolitana duæ.
Tunicella ſubdiaconalis, una: in Metropolitana duæ.
Stola diaconalis una: in Metropolitana duæ.
Manipulus diaconalis unus: in Metropolitana duo.
Manipulus ſubdiaconalis unus; in Metropolitana duo.
Pluuiale, uſui ſuſtinentis librum.
Pluuiale item, uſui ſuſtinentis baculum epiſcopalem. Hoc uerò indumentum quadruplex tantum eſſe debet: quoniam in officijs pro mortuis non adhibetur baculus.
Pluuiale præterea, uſui ſuſtinentis candelam accenſam.
Velum calicis.
Sacculus corporalis.
Signaculum Miſſalis.
Puluinar Miſſalis.
Signaculum pontificalis.
Integumentum pontificalis.
Veſtitus ſedis epiſcopalis.
Indumentum faldiſtorij.
Puluinaria faldiſtorij.
Integumentum lectionarij.
Integumentum epiſtolarij.
Integumentum euangeliſtarij.
Integumentum ambonis, uel ſuggeſti.
Integumentum lectorilis.

Supellex indumentorum, quæ e lino, byſſoue, confecta, miniſterijſq. epiſcopalibus addicta, & in ſimplici numeratione ſupra mox poſita, ob munditiẽ, neceſſariumq. lauationis uſum, multiplicia eſſe oportet, ut infra uberius exponitur de ſupellectile indumentorũ lineorũ.

Primo igitur altaris indumenta linea, byſſinaue, uſui Miſſis epiſcopalibus ſunt, quorum tota ſumma erit numero, infra mox notato.
Mappæ maiores, tres.
Mappæ minores, ſex.

Indumenta linea epiſcopalia.

Amictus, octo.
Albæ totidem.
Corporalia ſex cum ſuis pallis.
Purificatoria duodecim.
Mantilia ad uſum abſtergendi manus numero duodecim.
Mappæ abaci tres.
Sabaria ad uſum baptiſmorum ſolemnium, tria.

Indumenta uſui miniſtrorum, Epiſcopo inſeruientium.

Amictus diaconales octo: in eccleſia Metropolitana ſexdecim.
Albæ diaconales totidem: in Metropolitana, ut ſupra, ſexdecim.
Amictus ſubdiaconales octo; in Metropolitana ſexdecim.
Albæ ſubdiaconales octo: in Metropolitana etiam ſexdecim.

DE SVPELLECTILE
Quæ canonicis, ceteriſq. eccleſiæ cathedralis miniſtris, in Miſsis conuentualibus, diuiniſq. officijs uſui eſt.

Expoſita ſupellectile, quæ epiſcopali uſui propriè addicta eſt; ſequitur, ut dicatur de ſupellectile, quæ canonicis ceteriſq. eccleſiæ cathedralis miniſtris, in peragendis diuinis officijs neceſſaria eſt. Hac porrò ordine diſtincta, partim ad altaris maioris apparatum; partim ad Miſſæ conuentualis, et diuinorum officiorum uſum; partim ad cultum, et adminiſtrationẽ ſacræ Euchariſtiæ, aliorumq. ſacramentorum, partim ad alia eccleſiaſtica miniſteria; et alia item ſpeciatim ad funeralia officia; alia denique ad ſacriſtiam pertinet. Hic ſanè diſtinctionis modus, in reliquarum etiam eccleſiarum, prout earũ uniuſcuiuſq. ratio tulerit, ſupellectile commonſtranda, præfiniendaq. ſeruabitur. Primo autem loco ſupellectilis apparatus ſimplex exponetur.

Apparatus Altaris maioris.

Crux.
Candelabra ſex cum ſuis operculis extinctorijs binis.
Emunctoria duo.
Tabella ſecretorum.
Mappæ minores, duæ.
Mappa maior, una.
Pallium.
Velamentum ad ornatum frontiſpicij Altaris.
Tela ſtragula altaris.

Tape-

Tapetum bradellæ altaris.
Tabellæ orationis de Sancto, cuius nomine altare, capella maior nuncupatur, duæ; una a dextero, altera à ſiniſtro latere clathrorum altaris, capellæue, extrinſecus affigendæ.
Tabellæ item duæ orationum de Sancto, Sanctisue, quorum inſignes reliquiæ in eo altari recondita ſunt.

Supellex ad uſum ſacrificij Miſſæ Couentualis, et diuinorum officiorum.

AMictus ſacerdotalis, cum ſuo auriphrygio, ſeu faſcia.
Alba ſacerdotalis, cum ſuis auriphrigijs, ſeu grammatis.
Cingulum ſacerdotale.
Manipulus ſacerdotalis.
Stola ſacerdotalis.
Planeta.
Pluuiale.
Amictus diaconalis, cum auriphrygio, ſeu faſcia.
Amictus ſubdiaconalis cum faſcia, ſeu auriphrygio.
Alba diaconalis, cum ſuis grammatis, ſeu auriphrigijs.
Alba ſubdiaconalis, cum ſuis gramulis, ſeu auriphrygijs.
Cingulum diaconale.
Cingulum ſubdiaconale.
Dalmatica diaconalis.
Tunicella ſubdiaconalis.
Manipulus diaconalis.
Stola diaconalis.
Manipulus ſubdiaconalis.
Velum ſubdiaconale ad uſum ferendi calicis, patenæue ſuſtinendæ.

Supellex, quæ ſequitur, propria Miſſæ tantum

CAlix.
Patena.
Velum calicis.
Corporale, cum palla.
Sacculus corporalis.
Purificatorium.
Hamularum, ſeu urceolorum, paria duo.
Peluicula urceolorum.
Miſſalia tria.
Integumentum Miſſalis.
Signaculum Miſſalis.
Puluinar Miſſalis.
Lectionarium ad uſum Miſſæ ſolennis in eccleſia Metropolitana tantum.
Integumentum lectionarij.
Epiſtolarium.
Integumentum epiſtolarij.
Euangeliſtarium.
Integumentum euangeliſtarij.
Integumentum ambonis, uel ſuggeſti.
Cereoſtata octo, cum ſuis operculis extinctorijs.
Tabella geſtatoria pacis offerendæ.
Sudariolum ad nares expurgandas, cum opus eſt, in Miſſæ ſacro.
Funiculus, cum globulo, unde ſudariolum pendeat.
Crepidarum mundarum paria terna.

Supellex, quæ Miſſæ Conuentualis diuinorum officiorum, proceſsionumq. uſui communis eſt.

CRux Capituli / *Thuribula duo* / *Acerra bina* / *Cochlearia bina.* } *Ad thurificationis uſum.*

Pluuialia tot, quot ſanè quidē ſunt eccleſiæ canonici, et dignitate præditi, et Manſionarij, alijq. id generis miniſtri, epiſcopo celebrante.
Planeta etiam totidem, quot canonici, alijue ſunt, qui ſacerdotales præbendas habent, certis ſtatis diebus adhibendæ, ex libro cæremoniarum.
Dalmaticæ diaconales, quot canonici, alijue qui diaconales præbendas obtinent.
Tunicellæ ſubdiaconales itidem, ut proxime ſupra.
Cereoſtata bina ad uſum proceſsionum.
Canthari item in eccleſia Metropolitana bini.
Candelabrum cerei paſchalis.
Labarum, ſeu uexillum, ſancti patroni Ciuitatis ad uſum proceſsionum.
Crotala, ſeu crepitacula lignea, tria ſaltem ad uſum pulſandi, loco campanarum, in tenebris hebdomadæ ſanctæ.
Candelabrum triangulare ad uſum ſuſtinendi candelas in tenebris hebdomadæ ſanctæ, præterquam in Metropolitana.
Stragulum ſedilis, in quo ſacerdos Miſſæ ſacrum faciens, et miniſtri aliquando aſsident.
Aulæa, panniue plures, ad uſum ornandæ cappellæ maioris, et chori, aut baſilicæ, ſolennioribus diebus.
Lectorilia ſtataria chori, duo.
Lectorilia minora geſtatoria, tria ſaltem.
Integumenta lectorilium ſtatuariorum.
Integumenta lectorilium geſtatoriorum.

Libri, ſeu volumina ad uſum diuinorum officiorum, in eccleſia Metropolitana, pro ritus Ambroſiani ratione.

BReuiaria, forma grandiori, tria ſaltem.
Calendaria anniuerſaria, ſeu perpetua, tria item.
Pſalteria præterea cum hymnis, tria ſaltem.
Libri de hymnis, muſica modulatione notatis, tres ſaltem.
Antiphonaria de Dominicis, tria.
Antiphonaria de Sanctis, tria.
Antiphonaria ferialia, tria.
Lectionaria matutinalia, tria.
Homiliaria, tria.
Lectionaria, ex libro Geneſis, ad officia Quadrageſimæ, poſt horam Tertiam, et Nonam, duo.
Lectionaria item de Exodo, ad officium Dominicarum

Quadrageſimæ, poſt primam Miſſæ orationem, ex Prouerbijs Salomonis, duo item.
Lectionaria item ex ſermonibus ſancti Ambroſij, ad officia Dominicalis Quadrageſimæ, duo.
Lectionaria item de uitis Sanctorum, in ſtatis quibuſdam uigilijs, duo.
Pontificalia, tria.
Cæremonialia, tria, unum, quod dicitur Romanum, alterum Ambroſianum, tertium Paridis de Graſſis.
Sacramentalia, quattuor.
Proceſſionalia, ſeu libri Litaniarum, proceſſionumue, quinque, pluresue.
Libri ad uſum funerum, et officij mortuorum, quinque, pluresue item.
Libri cãtus Ambroſiani, uarietate tonorum diſtincti, ad uſum lectionum, pſalmorum, et id generis aliorum, numero tres.
Libri, in quibus hymnus, Gloria in excelſis, Symbolum, et Sanctus, muſicis notis deſcripta ſunt, numero tres.
Libri de cæremonijs Miſſæ, tres item.
Libri de computo eccleſiaſtico, duo.

Libri, ſeu uolumina ad uſum diuinorum officiorum in alijs eccleſiis cathedralibus.

B*Reuiaria forma ampla, tria.*
Calendaria perpetua, tria.
Diurna, aut pſalteria cum hymnis, tria.
Hymnaria, muſico cantu exſcripta, tria.
Lectionaria, tria matutinalia.
Homiliaria, tria.
Antiphonaria de Dominicis, duo.
Antiphonaria de Sanctis, duo.
Gradualia de Dominicis, duo.
Gradualia de Sanctis, duo.
Manualia, duo item.
Martyrologia itidem duo.
Libri de officio mortuorum, duo etiam.
Ritualia, tria.
Proceſſionalia tria, pluraue.
Pontificalia, tria,
Cæremonialia totidem; duo ſcilicet Romana, tertium Paridis de Graſſis.
Sacerdotalia, duo.
Rationalia diuinorum officiorum, duo item.
Libri de computo eccleſiaſtico, duo quoque.
Libri præterea, ijq. probati, de muſico cantu, modulationeue diuinorum officiorum, numero tres, pluresue.

Supellex quæ ad cultum, et adminiſtrationem ſacræ Euchariſtiæ, aliorumq. Sacramentorum uſui eſt.

C*Onopoeum tabernaculi maioris.*
Tabernacula paruula duo: alterum altius, atque ornatius; alterum minori et altitudine, et ornatu. Amboq. ad uſum exponenda in altari ſacra Euchariſtia, et in proceſſionibus ferenda.
Pixides quatuor: una uſui ad conſeruandam ſanctiſſimam Euchariſtiam; altera ad illam, ægris ferendam; reliquæ duæ, ac plures etiam pro ratione frequentis populi, ad ſacram communionem conuenientis, eaq. grãdiores, et ad eum uſum, cum ſcilicet aliquando, eodem tempore, uiris ſeparatim à fœminis ſacra Euchariſtia miniſtratur; eodemq. item tempore aliæ hoſtiæ ad eiuſdem populi communionem conſecrandæ ſunt.
Vela quattuor, ad uſum ſacræ Euchariſtiæ, quæ in tabernaculo maiori aſſeruatur, decenter contegendæ.
Vela præterea, duo ad ſacræ Euchariſtiæ contegendæ uſum, cum ad ægrotos ſcilicet illa fertur.
Velum unum, ad illam, in proceſſionibus ſolennibus ferendam.
Vmbellæ duæ, una uſui cum ad ægrotos ſacra Euchariſtia defertur, altera in proceſſionibus adhibenda.
Crux, in qua Chriſti Domini imago affixa pendeat, eaq. decenter expreſſa, ad ægrotos ſæpe ferenda.
Laternæ grandiores, ſex, uſui ſacræ Euchariſtiæ ad ægros ferendæ.
Cereoferaria breuiora, uiginti quattuor, deferendis luminibus uſui, cum ſacra Euchariſtia fertur.
Tintinnabulum geſtatorium unum, cum ſacra Euchariſtia fertur.
Mappa, ad apparatum communionis in eccleſia miniſtrandæ.
Mappulæ præterea breuiores, ſubter ſanctiſſimam Euchariſtiam ſuſtinendæ, dum in eccleſia, aut ægrotis miniſtratur.
Vaſa pro purificatione populi, quattuor, ſexue.
Vaſa pro uino purificationis, maiora quattuor, ac minora totidem.
Scamna item oblonga, ad apparatum communionis populi, ſex, pluraue, prout eſt eius frequentia.
Vaſa duo ſacrorum oleorum, chriſmatis, cathecumenorum; eaq. ad uſum parochialis curæ, quæ in eccleſia cathedrali geritur, cum ſuis cotylis, et ſacculis. Hæc uerò duplicia ſint, ut in Paſcha illis uacuis parochus, animarumue curator, ad olea ſacra, recens conſecrata ſuſcipienda, utatur; aliaq. rurſus retineat ad aſſeruandum, quod reliquum eſt, ſacrum oleum uetus, quo uti poßit, ſi in parochiali cura opus eßet, dum alia uaſa parantur ad recens oleum ſacrum recipiendum.
Vaſa item duo, olei ſacri infirmorum, ob eiuſdem parochialis curæ uſum, cum ſuis cotylis, et ſacculis.
Vbi uerò plures parochi, animarumue curatores ſunt, totidem etiam uaſa ſint inſtructa, olei ſacri.
Pannus lineus, quod ſabarium dicitur, ad uſum abſtergendi caput infantum baptizatorum.

Supellex, quæ multis miniſterijs ſacris communis eſt.

V*As unũ, uſui aquæ Dominicis diebus benedictæ.*
Vaſculum geſtatorium aquæ benedictæ.
Aſpergillum.
Peluis grandiuſcula geſtatoria, una ſaltem, ad uſum lauationis manuum.
Vrceolus ob eundem uſum grandiuſculus, unus item.
Mantile grandius ad manus abſtergendas.

Vaſa,

Vaſa uſui excipiendi oblationes, duo ſaltem.
Superpellicea ad uſum uarium miniſteriorum ſacerdotalium.
Superpellicea uſui clericalium miniſteriorum.

Supellex officiorum funeralium propria.

Feretra duo.
Pallia feretralia, duo ſaltem, unum quo cadauera contegantur, cum efferuntur, et cænotaphia item; alterum, quo eapem cadauera ſubſternantur.
Cænotaphium geſtatorium, quæ tumba dicitur, unum.
Baſis cænotaphij, una item.
Pannus ſtragulus eiuſdem baſis, unus etiam: aut baſis ſaltem decenter picta.
Cruces, quæ circa cænotaphium collocantur, quatuor.
Scabella, ſubſtentaculaue crucum, quattuor item.
Candelabra ferrea, octo, aut duodecim, pluraue ex uſu baſilicæ cathedralis.

Supellex Sacriſtiæ cathedralis.

Inſtrumenta ferrea bina ad uſum conficiendi hoſtias.
Vaſculum unum, pro aſſeruandis hoſtijs magnis.
Vaſculum item unum pro hoſtijs paruis.
Capſula corporalium, bina.
Capſula bina item ubi purificatoria reponuntur.
Sacculus calicis.
Sacculus pixidis.
Thecæ, calicum, numero tot, quot ſunt calices.
Mantile grandius, loco appendendum ubi manus lauantur.
Mappa, ad uſum altaris ſacriſtiæ, ſeu armarij, apud quod ſacerdos ueſtes ſacras induit.
Tapetia duo ſaltem, uiciſſim loco ſternenda: ubi ſacerdos ſe induit; aut eorum loco clathra lignea.
Crepidarum mundarum paria tria, ſi quando opus eſt calceos luto inquinatos deponi.
TABELLA, de profeſſione fidei.
Tabella de ſacris reliquijs, in baſilica cathedrali reconditis.
Tabella Indulgentiarum, eidem eccleſiæ perpetuo cõceſſarum.
Tabella bina de orationibus præparatorijs, ad uſum ſacerdotum, qui celebraturi ſunt.
Tabella item bina orationum, quas pronunciant ſacerdotes, dum ſacras ueſtes induunt.
Tabella diſtributionis horarum, pro Miſſis celebrandis.
Tabella præterea, de Miſſis, commemorationibus, funeralibus, et alijs eiuſmodi officijs: quæ in ſingulas hebdomadas, certis ſtatis diebus, uel ab uniuerſo Capitulo, cleroue eccleſiæ, uel ab unoquoque ſacerdote cappellano, in ſingulis altaribus, capelliſue ex fundatione, inſtitutioneue, aut legati, eleemoſynaue nomine, aut aliqua alia obligatione præſtari debent.
Tabella, quæ dyptica dicitur, de ſingulis Epiſcopis, qui in eccleſia cathedrals, ordine præceſſerunt. Pro quibus Epiſcopis in Miſſæ ſacro aliquando precandum eſt.
Tabella proceſſionum, una.
Tabella itidem, de titulis, dignitatibus, canonicatibus, præbendis, et reliquis beneficijs, officijsue eccleſiæ.
Tabella de Miſſis, officijsq. diuinis, quæ ab Epiſcopo ex decreto prouinciali quarto, atque ex conſuetudine eccleſiæ ſolenniter peraguntur.
Tabella rurſus perpetua de officijs, functionibusue item perpetuis Archipresbyteri, Archidiaconi, et reliquorum ſingulorum, dignitates, canonicatus, aut alia beneficia in eccleſia cathedrali obtinentium.
Tabella una, pluresue, perpetua item de his officijs, utpotè.
De officio Præfecti.
De officio Magiſtri cæremoniarum.
De officio Sacriſtæ.
De officio Manſionarium.
De officio Magiſtri chori.
De officio Cuſtodum.
Tabella item, hebdamadaria, horariaue eiuſmodi officiorum.
Tabella præterea de regulis diſtinctionis officij ſolennis, et non ſolennis in eccleſia Metropolitana pro Ambroſiani inſtituti ratione; officij item ſimplicis, ſemiduplicis et duplicis, in alijs eccleſijs cathedralibus pro Romani ritus uſu.
Tabella item de certis ſtatis horis diuinorum officiorum, et pulſationis campanarum.
Tabella colorum: in qua ſcilicet colores demonſtrantur, qui ſingulis diebus, ex ſanctæ matris eccleſiæ inſtituto adhibentur.
Tabella de ſtatutis canonicalibus, capitularibuſue.
Tabella triplex regularum de punctationibus.
Tabella de regulis capitulorum, congregationumue canonicalium, ſacerdotalium, et clericalium.
Tabella item de functionibus minorum, et maiorum ordinum.
Tabella clericorum, qui adſcripti ſunt.
Tabella de ijs, quæcumque ad eccleſiæ cultum, decorem, ac nitorem pertinent.
Tabella denique alia, numero plures, quæcumque de ritu, diſciplinaue eccleſiaſtica edentur.
Tabella ſtatorum dierum: quibus decreta, uel de canonicali, uel clericali diſciplina, ex conſtitutione prouinciali, legenda ſunt.
Tabella item, inſtar calendarij, ſelectorum decretorum, ſanctionũ, conſtitutionumq. tam Pontificalium, quam Epiſcopalium, quæ certis anni diebus euulgari debent.
Tabella etiam regularum de oratione quadraginta horarum.
Tabellæ duæ, pluresue, de diuerſis orationibus, pro uarietate temporum, uſui fidelium, ad eam orationem conuenientium.
Tabella etiam de officijs parochialibus.
Tabella itidem una de confeſſarijs.
Tabellæ duæ excommunicationum: una latino, altera uulgari ſermone explicata.
Tabella una feſtorum dierum, qui ex præcepto, uel ex conſuetudine, uotoue coluntur.

LIBER præterea anniuerſarius, iſq. unus, de ſacerdotibus celebrantibus: in quo ſcilicet libro, ſua manu notent, ſubſcribantue ſacerdotes, qui ſingulis diebus in ea eccleſia Miſſæ ſacrum fecerint.

Liber rurſus unus, idemq. anniuerſarius, de punctationibus ſacerdotum, qui non celebrarint.

Liber item anniuerſariorum, quæ quotannis celebrata ſunt.

Liber unus de diſtributione ſacrorum oleorum.

Liber; ſiue uolumen unum, conſtitutionum uariarum pontificalium, quæ in ſingulos annos editæ ſunt, atque edentur in poſterum.

Liber item unus, ſeu uolumen decretorum, edictorum, et aliarum id generis ſanctionum Epiſcopalium.

Libri quoque, ſeu uolumina ſequentia, utpote.

Bibliorum ſacrorum uolumen, unum.

Iuris canonici corpus unum.

Concilij Tridentini uolumen unum.

Concilij Prouincialis uniuſcuiusque Mediolanenſis uolumen unum.

Synodi uniuſcuiusque Diœceſanæ uolumen unum.

Liber, ſeu exemplum unum decretorum uiſitationis Apoſtolicæ.

Liber etiam unus, harum Inſtructionum.

Liber hiſtoriæ probatæ de reliquijs ſacris, in eccleſia reconditis.

Liber canonum pœnitentialium.

Libri item Parochiales in Eccleſia cathedrali, hi ſcilicet.

Liber de Baptizatis.

Liber de Confirmatis.

Liber de Matrimonio iunctis.

Liber de uotis, et pijs conſuetudinibus.

Liber de ſtatu animarum.

Liber de diſtributione eleemoſinarum.

Liber de peregrinis paſchæ tempore, in eccleſia cathedrali ſacram communionem ſumentibus.

Liber formularum de denuntiationibus dierum feſtorum, et cuiuſcumque generis, ad parochi munus pertinentis.

Liber, ſeu uolumina, litterarum, et inſtructionum paſtoralium de ſolennitatibus, de ſacris temporibus, et alijs.

Forma etiam, ſeu deſignationes baptiſterij, ſacrarij, reliquiarij, et aliarum omnium ſingularumq. rerum operumue, quæ his duobus inſtructionum libris commoſtrata ſunt.

Supellex inſtrumentalis, quæ certo loco, Sacriſtiæ proximo, aſſeruatur.

Tripodes cum ſuis patellis, uaſibusue ſocarijs, numero tres.

Forcipes ferrei, tres item.

Cochlearia ferrea, totidem.

Vaſa olearia maiora, tria, ad uſum, olei lampadum recondendi.

Vaſa minora, qui gutti dicuntur, totidem, ad illum ipſum uſum.

Infundibula, et uaſa duo, ad olei, e uaſe maiuſculo depromendi, rurſusq. in alterum minuſculum infundendi uſum.

Scopulæ paruulæ, ex cannulis paluſtribus ad terſionis uſum, numero decem.

Scopæ maiores, numero quinque.

Scalæ geſtatoriæ, numero tres: quorum una altior.

Ligones tres.

Batilla totidem.

Haſtilia, ſeu perticæ quinque.

Longuria totidem, pluraue.

Spongiæ grandiuſculæ, quattuor.

Rutra duo.

DE RATIONE MVLTIPLICIS APPARATVS.

QVoniam uerò pro ratione officij diuini, quod modò ſolennius, modo minus ſolenniter fit, prout diei uel celebritas, uel commemoratio, uel ſolennitas, quæ agitur, requirit, illud plane conuenit, ut, ſicut ei diei, aut ſolennitati, officium omni ex parte conſentit; ita ex ſanctæ matris eccleſiæ uſu apparatus reſpondeat ſacrarum ueſtium, et materia, è qua confectæ ſint, pretioſiori, et ornatu inſigniori, et colore item, qui, ut ſupra in ſupellectile, uſui epiſcopali proprie addicta, enucleatius præſcripſimus, conuenire debet cum officio, quod agitur. Quare iam commoſtrato ſimplicis ſupellectilis, apparatu, regulæ tradendæ ſunt ſupellectilis, quæ pro officij uſu multiplicanda eſt. At primò quidem de ea, quæ, ſi materia, et ornatus ſpectatur, alia duplex, alia triplex, apparanda eſt. Quæ porrò ſupellex eſſe debet; illius ratio hæc eſt, ut una ſit uſui quotidiano; altera uſui ſolenniorum dierum; eaq. et pretioſiori materia, et ornatu inſigniori. Res igitur, quæ ſub hanc duplicis ſupellectilis regulã cadunt, hæ ſunt, ut pote.

Enumeratio rerum, quæ duplicantur.

Crux.

Candelabra ſex.

Emunctoria duo.

Tabella ſecretorum.

Mappa maior.

Mappæ minores.

Tela ſtragula altaris.

Tapetum bradellæ altaris.

Cingulum ſacerdotale.

Cingulum diaconale.

Cingulum ſubdiaconale.

Hamularum paria duo.

Peluicula urceolorum.

Tabella geſtatoria pacis offerendæ.

Thuribula duo.

Acerra bina.

Cochlearia bina.

Cereoſtata bina.
Conopeum tabernaculi maioris.
Vmbella proceſsionalis.
Vaſculum geſtatorium aquæ benedictæ.
Aſpergillum.
Peluis ad uſum lauationis manuum.
Vrceolus grandiuſculus.

Supellex rerum, quæ triplices eſſe debent.

QVæcumque autem res infra demonſtratæ ſunt, hac regula comprehenduntur, ut triplices eſſe debeant, cum ſingulas ſingulis diebus pretioſiori et materia, et ornatu reſpondere conueniens ſit: ita ſcilicet ut quæ minus pretioſa minusue inſignes exiſtunt, uſui quotidiano ſint: quæ uerò aliquando pretioſiores, in feſtorum dierum officio; quæ denique longe inſigniores et materia, et opere, et ornatu; in ſolennitatibus, ut par eſt, maioribus adhibeantur. Atq. hæ quidem ſunt.

Pallium.
Velamentum ad ornatum frontiſpicij altaris.
Amictus ſacerdotalis cum faſcia.
Alba ſacerdotalis cum auriphrygio.
Manipulus ſacerdotalis.
Stola ſacerdotalis.
Planeta.
Amictus diaconalis cum faſcia, ſeu auriphrygio.
Alba diaconalis, cum grammatis, ſeu auriphrygijs.
Amictus ſubdiaconalis cum faſcia, ſeu auriphrygio.
Alba ſubdiaconalis cum grãmatis, ſeu auriphrygijs.
Dalmatica diaconalis.
Tunicella ſubdiaconalis.
Stola diaconalis.
Manipulus diaconalis.
Manipulus ſubdiaconalis.
Velum ſubdiaconale.
Velum calicis.
Sacculus corporalis.
Integumentum lectionarij, in baſilica Metropolitana.
Integumentum ambonis, uel ſuggeſti.
Integumentum Miſſalis.
Puluinar Miſſalis.
Integumentum lectorilium geſtatoriũ, et ſtatariorũ.

Supellex ſacrarum ueſtium, indumentorumue ſupra nominatim expoſitorum, quotum apparatus quintuplex eſſe debet.

ATque hæ quidem res, ſigillatim ſupra enumeratæ, ſub rationem triplicis ſupellectilis cadunt: nunc ſequitur regula, qua comprehenduntur indumenta, ornamentaue ſacra; quorum ſupra expoſitorum, unusquisque apparatus, tum qui pretioſior, tum rurſus qui minus pretioſius, tum item qui quotidianus eſt, quintuplex requiritur, pro inſtituta in diuinis officijs colorũ uarietate; ita ſcilicet, ut, quotidiani uſus aparatus ſit unus albo colore, alter rubro, tertius uiolaceo, quartus uiridi, et quintus nigro. Hæcq. item regula ſit de apparatu tum ſolennium dierum uel officiorum, tum ſolennitatum etiam maiorum, Indumenta uerò quintuplicis huius apparatus ſunt ſcilicet.

Pallium.
Velamentum frontiſpicij altaris.
Auriphrygium amictus ſacerdotalis.
Auriphrygium albæ ſacerdotalis.
Manipulus ſacerdotalis.
Stola ſacerdotalis.
Planeta.
Pluuiale.
Auriphrygium amictus diaconalis.
Auriphrygium item amictus ſubdiaconalis.
Grammata, ſeu auriphrygium albæ diaconalis.
Grammata, ſeu auriphrygium item albæ ſubdiaconalis.
Dalmatica diaconalis.
Tunicella ſubdiaconalis.
Stola diaconalis.
Manipulus diaconalis.
Manipulus ſubdiaconalis.
Velum ſubdiaconale ad uſum ferẽdi calicis, patenaue ſuſtinendæ.
Velum calicis.
Sacculus corporalis.
Signaculum Miſſalis.
Integumentum Miſſalis.
Puluinar Miſſalis.
Integumentum lectionarij.
Integumentum epiſtolarij.
Integumentum euangeliſtarij.
Integumentum lectorilium ſtatariorum.
Integumentum lectorilium geſtatoriorum.
Integumentum ambonis, uel ſuggeſti.
Pluuialia tot, quot canonici, et dignitate præditi, Manſionarij, alijq. id generis miniſtri. Sed hæc triplici tantum, colore, ſcilicet albo, rubro, et uiolaceo.
Planetæ etiam totidem, quot canonici, dignitate præditi, alijue ſunt, qui ſacerdotales dignitates obtinent: ſed triplicis tantum utſupra, colore albo, nigro, et uiolaceo.
Dalmaticæ item, quot canonici, alijue diaconales præbendas obtinentes, triplici etiam colore, utſupra.
Tunicellæ ſubdiaconales, itidem, utſupra.

Supellex indumentorum lineorum quæ multiplicia eſſe debent ob commutationis uſum, dum partim ea lauantur.

INdumenta e lino, byſſo, cannabiue, confecta, quæ miniſterijs eccleſiaſticis addicta ſunt, cum munda in primis, nitida, candida, ab omniq. labe pura, atque integra non ſine myſterij etiam ſignificatione ex patrũ traditione, eſſe debeant; ac proinde crebro purgari, lauariq. opus ſit; ut, dum lauantur, quæ ſordida ſunt, alia nitida non deſint ad uſum ſacrorum miniſteriorũ; multiplicia, ac plura ob mundiciem retinendam ſane quidem illa eſſe oportet. Ponemus igitur mox infra ſingula eiuſmodi indumenta, eorumq. enumeratorum totam ſummam.

Indumenta linea Altaris in Miſsis conuentualibus.

MAppæ maiores ſex.

Mappæ minores duodecim.

Indumenta linea ſacerdotalia in Miſſis conuentualibus.

AMictus uiginti.

Albæ uiginti,

Corporalia decem et octo.

Purificatoria triginta ſex.

Mantilia ad uſum abſtergendi manus in Miſſæ ſacro, uiginti quattuor.

Mantilia, in Sacriſtia appendenda, ad uſum lauationis manuum, duodecim.

Sudariola ad uſum purgandi nares, cum opus eſt in Miſſa ſacro, triginta.

Funiculi ſudariolorum cum globulis, decem.

Mappæ quinque uſui altaris, menſæue, ubi ſacerdos ſacris ueſtibus induitur.

Sacculi lintei, uſui uniuscuiusque calicis, bini.

Indumenta linea uſui miniſtrorum in Miſſa conuentuali inſeruientium.

AMictus diaconales uiginti item.

Albæ diaconales totidem.

Amictus ſubdiaconales uiginti item.

Albæ ſubdiaconales totidem.

Indumenta linea uſui ſacræ communionis, populo in eccleſia miniſtrandæ.

MAppæ longiores ad ſuſtinendum ſcamna, numero decem, plures, paucioresue, pro populi ratione.

Mappæ breuiores ſubter ſanctiſſimam Eucharistiam ſuſtinenda, dum ſacramentum miniſtratur, quinque.

Indumenta linea uſui uarijs miniſterijs.

SVperpellicea quattuor, ſexue ad uaria ſacerdotalia miniſteria.

Superpellicea tria, pluraue uſui clericalium miniſteriorum.

Sabaria, ad uſum abſtergendi caput infantium baptizatorum, ſex, pluraue.

DE SVPELLECTILE ALTARIS minoris in baſilica cathedrali.

ATque hæc quidem de ſupellectile altaris maioris, et reliquo omni apparatu, mox ſuis titulis ſupra diſtincte expoſito: nunc uerò ſequitur ſupellex altaris minoris, in cathedrali baſilica poſiti, proprios annuos redditus, aut cenſum, aliudue emolumentum ex legato, aut aliunde habentis, ut ibi Miſſæ ſacrum fiat. Quæ porrò ſupellex uniuscuiusque ſcilicet altaris minoris apparabitur hæc, ut infra.

Crux una.

Candelabra duo cum ſuis operculis extinctorijs.

Emunctorium unum.

Altare portatile, cum ſcilicet altare ipſum conſecratum non eſt.

Tabella ſecretorum.

Mappæ minores, duæ.

Mappa maior.

Pallium.

Velamentum frontiſpicij altaris.

Tela ſtragula altaris.

Tabella orationis de Sancto, cuius nomine altare uocatur.

Tabella orationum de Sancto, Sanctisue: quorum inſignes reliquiæ in eo altari reconduntur.

Amictus cum faſcia, ſeu auriphrygio.

Alba cum ſuis grammatis, ſeu auriphrygijs.

Cingulum.

Manipulus.

Stola.

Planeta.

Calix.

Patena.

Velum calicis.

Sacculi calicis.

Theca calicis.

Corporale cum palla,

Sacculus corporalis.

Capſula bina uſui corporalium.

Purificatorium.

Capſula bina uſui purificatoriorum.

Vrceolorum paria duo.

Peluicula urceolorum, una.

Miſſale unum.

Integumentum miſſalis.

Signaculum Miſſalis.

Puluinar Miſſalis.

Mantile ad manus abſtergendas in Miſſæ ſacro.

Sudariolum ad nares expurgandas, cum opus eſt in Miſſæ ſacro.

Funiculus, cum globulo.

Crepidarum mundarum par.

Cereoſtata bina.

Opercula eorum reſtinctoria, totidem.

Tintinabulum geſtatorium, ſi quando, ut ſupra, altari appenſum non eſt.

Armarium proprium, aut loculus proprius armarij proprij in ſacriſtia: in quo calix, patena, corporalia, et purificatoria, et cetera id generis, tum præterea, in quo ſacræ ueſtes, ornamentaue ad huius altaris uſum reponantur.

Enumeratio rerum: quarum apparatus pro diei ratione duplex, et pro colorum uarietate idem quintuplex eſt.

IN hac altaris minoris ſupellectile ratio habenda eſt rerum tantum, quæ pro uſu quotidiano, feſtorumq. dierum celebritate duplices eſſe debent, et pro colorũ diſtinctione, ſingulæ præterea quintuplices. Quæ igitur res duplicantur, ut ſcilicet ad quotidianum, et ſolemnius officium adhibeantur, hæ ſunt.

Pallium.

Pallium.
Auriphrygium, ſeu faſcia amictus.
Auriphrygium albæ.
Manipulus.
Stola.
Planeta.
Velum calicis.
Sacculus corporalis.
Integumentum Miſſalis.
Puluinar Miſſalis.
Harum ſacrarum ueſtium, et indumentorum apparatus uterque, unus ſcilicet, uſus quotidiani, et alter pretioſior ſolenniorum officiorum, quintuplex eſſe debet: ita ut uniuſcuiuſque apparatus indumenta ſingula ſint numero quinque, nempe unum colore albo, alterũ rubro, tertium uiolaceo, quartum uiridi, quintum nigro.

Lineorum indumentorum ſupellex.

LIntea præterea indumenta, quæ ob cauſas ſupra in altari maiori expoſitas, plura etiam in minori eſſe oportet, hæc ſunt nomina, ſingulaq. ſupputata.
Mappæ maiores tres.
Mappæ minores ſex.
Amictus duodecim.
Albæ totidem.
Corporalia quinque.
Purificatoria decem, et octo.
Mantilia minora, ad manus abſtergendas in Miſſæ ſacro, ſex.
Sudariola ad nares expurgandas, ſex.
Funiculi ſudariolorum cum globulis, tres.

Supellex altaris minoris, nullo modo dotati, ab Epiſcopo tamen ob neceſſariam cauſam permiſsi.

SI quod uero altare minus Epiſcopus, ob neceſſarium uſum, ornatumue, aut conſtruendum, aut quod conſtructum eſt, permittendum cenſuerit; nec ulla tamen ratio ſit, qua ad illud inſtruendum, atque ornandum omnis illa ſupellex, mox ſupra in altari minori demonſtrata, parari poßit; aut breui temporis ſpatio id omne genus præſtari non queat; ut tamen interea, dum reliqua ſupellex apparabitur, oportuno tempore illud apparatum, ornatumue eſſe poßit; ſupellex ſaltem exigua infra notata, comparanda erit.
Crux una.
Candelabra duo.
Pallia ſaltem quinque, ex diuerſis coloribus pro inſtituta eccleſia.
Altare portatile, ſi altare ipſum conſecratum non ſit.
Mappæ breuiores, tres.
Mappæ longiores, duæ.
Tabella orationis de Sancto, cuius nomine altare nuncupatur.
Tabella item orationis de Sancto; cuius reliquiæ inſignes in eo altari reconduntur.

Supellex uſui communi altarium minorum.

IN Baſilica cathedrali ſæpe contingit, et canonicos, et alios ſacerdotes, ſolo deuotionis ſtudio, non ex aliquo uel pij legati, uel dotis altaris, tituliue onere, in altario maiori, aut minori, Miſſæ ſacrum facere: quo fit, ut, niſi alia ſacrarum ueſtium ſupellex in ſacriſtia ſit, neceſſe habeant uti ſacro ueſtitu, qui proprie Miſſæ conuentualis cultui addictus eſt; indeq. eueniat, ut illius ueſtitus pars, et planeta præſertim frequenti uſu, conteratur, attritaq. laceretur, et corrumpatur: ſicq. cum reliquis Miſſæ conuentualis indumentis, cum dalmatica ſcilicet, et tunicella, quæ attritæ non ſunt, minus decore conueniant. Rurſus altare indotatum, in eadem Baſilica, ut ſupra, aliquando permiſſum, ut plerumque fit, ſupellectilem non habet neceſſariam ad Miſſæ ſacrum faciendum: ſæpeq. etiã hoc accidit, ut quod altare dotatum eſt, tota illa præſcripta ſupellectile ob cenſus tenuitatem, aliamue cauſam inſtrui non poteſt; aut ſaltem ad eam comparandam longius temporis ſpatium requirit.
Ideo ut huius, et illius altaris ornatui, atque apparatui, ad Miſſæ ſacrum neceſſario, ſubueniatur; utq. ueſtitus, Miſſæ conuentualis uſui addictus, integer totus, et inter ſe congruens, conſeruetur, ſimulq. eorum ſacerdotum uſui prouideatur: eſt ſane conueniens in eadem baſilica cathedrali, præter proprium uniuscuiuſque altaris apparatum, aliam etiam ſacrarum ueſtium ſupellectilem comparari, quæ uſui communi ſit et illorum canonicorum, ſacerdotumue, et altaris indotati, et dotati etiam, aliqua tamen apparatus parte egentis.
Hæc porro ſupellex tanta ſit ſaltem, quanta unicuique altario minori ſupra præſcribitur.

DE SVPELLECTILE ECCLESIAE Collegiatæ Cap. II.

IAm uerò commoſtrauimus, ſupellectilem Baſilicæ cathedralis: conſequens eſt eccleſiæ collegiatæ ſupellex: quæ primo quidem ad altaris maioris uſum apparabitur hæc, infra nominatim poſita.

Apparatus altaris maioris.

CRux.
Candelabra ſex cum operculis extinctorijs binis.
Emunctoria duo.
Tabella ſecretorum.
Mappæ minores duæ.
Mappa maior.
Pallium.
Velamentum ad ornatum frontiſpicij altaris.
Tela ſtragula altaris.
Tapetum bradellæ altaris.
Tabella orationis de Sancto, cuius nomine altare, capellaue maior nuncupatur.
Tabellæ item duæ orationum de Sancto, Sanctiſue, quorum inſignes reliquiæ ſacræ in eo altari recondita ſunt, una a dexterò, altera a ſiniſtro latere claþrorũ altaris, cappellaue, extrinſecus affigenda:

Supellex ad uſum ſacrificij Miſſæ conuentualis, et diuinorum officiorum.

AMictus ſacerdotalis, cum auriphrygio, ſeu faſcia.
Alba cum auriphrygio, ſeu grammatis.
Cingulum ſacerdotale.
Manipulus ſacerdotalis.
Stola ſacerdotalis.
Planeta.
Amictus diaconalis cum faſcia, ſeu auriphrygio.
Amictus ſubdiaconalis cum auriphrygio item.
Alba diaconalis cum auriphrygio, ſeu grammatis.
Alba ſubdiaconalis cum auriphrygio, ſeu grammatis.
Cingulum diaconale.
Cingulum ſubdiaconale.
Dalmatica diaconalis.
Tunicella ſubdiaconalis.
Manipulus diaconalis.
Stola diaconalis.
Manipulus ſubdiaconalis.
Velum ſubdiaconale, ad uſum ferendi calicis, patenaue ſuſtinendæ.
Pluuialia, uſui in ueſperis ſolenniorum celebritatum, pro eccleſiarum more, ac ritu.

Supellex, quæ ſequitur, propria Miſſæ tantum.

CAlix.
Patena.
Velum calicis.
Corporale cum palla.
Sacculus corporalis.
Purificatorium.
Hamularum, ſeu urceolorum, paria duo.
Peluicula urceolorum,
Miſſalia tria.
Integumentum Miſſalis.
Signaculum Miſſalis.
Puluinar Miſſalis.
Lectionarium ad uſum Miſſæ ſolennis, in eccleſijs collegiatis ritus Ambroſiani.
Integumentum lectionarij.
Epiſtolarium.
Integumentum epiſtolarij.
Euangeliſtarium.
Integumentum euangeliſtarij.
Integumentum ambonis, uel ſuggeſti.
Cereoſtata ſex cum ſuis operculis extinctorijs.
Tabella geſtatoria pacis offerendæ.
Sudariolum ad nares expurgandas, cum opus eſt in Miſſæ ſacro.
Funiculus cum ſuis globulis.
Crepidarum mundarum paria tria.

Supellex quæ Miſſæ conuentualis, diuinorum officiorum, proceſsionumq. uſui communis eſt.

CRVX Capituli.

Thuribula bina. }
Acerra bina. } *Ad thurificationis uſum.*
Cochlearia bina }
Cereoſtata bina, ad proceſſionis uſum.
Opercula totidem ad reſtinguendos cereos.
Canthari bini in eccleſijs ritus Ambroſiani.
Candelabrum cerei Paſchalis.
Vexillum, ſeu labarum Sancti eccleſiæ collegiatæ: in qua ſcilicet animarum cura geritur,
Crotala, ſeu crepitacula lignea, duo ad uſum pulſandi loco campanarum, in tenebris hebdomadæ ſanctæ.
Candelabrum triangulare, uſui ſuſtinendi candelas in tenebris hebdomadæ ſanctæ, in eccleſijs ritus Romani.
Stragulum ſedilis, in quo ſacerdos, Miſſæ ſacrum faciens, et miniſtri aliquando aſſident.
Aulæa, panniue, ad uſum ornandæ capellæ maioris, chori, aut eccleſiæ, ſolennioribus feſtis diebus, ſi modo per eccleſiæ facultates poteſt.
Lectorile ſtatarium chori, grandius, unum, aut duo.
Lectorilia minora, geſtatoria, duo item.
Integumenta lectorilium ſtatariorum.
Integumenta lectorilium geſtatoriorum.

Libri, ſeu uolumina ad uſum diuinorum officiorum, in eccleſijs collegiatis ritus Romani.

BReuiaria, forma ampla, duo.
Calendaria perpetua, duo.
Diurna, aut pſalteria cum hymnis, duo.
Hymnarium, muſico cantu exſcripta, duo.
Lectionaria duo matutinalia.
Homiliaria duo matutinalia.
Antiphonaria de Dominicis, duo.
Antiphonaria de Sanctis, duo.
Gradualia de Dominicis, duo.
Gradualia de Sanctis, duo.
Manualia, duo item.
Martyrologia itidem duo.
Libri de officio mortuorum, duo etiam.
Ritualia duo.
Proceſſionalia, duo, pluraue.
Pontificalia, duo.
Cæremonialia totidem, unum ſcilicet Romanum, alterum Paridis de Graſſis.
Sacerdotalia, duo.
Rationalia diuinorum officiorum, duo item.
Libri de computo eccleſiaſtico, duo quoque.
Libri præterea, hiq. probati de muſico cantu, modulationeue diuinorum officiorum, numero duo, pluresue.

Libri ſeu uolumina ad uſum diuinorum officiorum in eccleſijs collegiatis ritus Ambroſiani.

BReuiaria duo, forma grandiori.
Calendaria anniuerſaria, ſeu perpetua, duo.
Pſalteria cum hymnis, duo.
Libri duo hymnorum, muſica modulatione notatorũ.

Anti-

Antiphonaria de Dominicis, duo.
Antiphonaria de Sanctis, duo.
Antiphonaria ferialia, duo.
Lectionaria matutinalia, duo.
Homiliaria, duo.
Lectionaria duo, de uitis Sanctorum: de quibus in ſtatis quibusdam uigilijs ueſpera ſolennes ſiunt.
Pontificalia, duo.
Sacramentalia, duo.
Caremonialia, duo: unum Ambroſianum, alterum Romanum.
Proceſsionalia, ſeu libri litaniarum, et proceſsionum, duo.
Libri ad uſum funerum, et officij mortuorum duo.
Libri duo cantus Ambroſiani, uarietateq. tonorum diſtincti, ad uſum lectionum, pſalmorum, et id generis aliorum.
Libri duo: in quibus hymnus, Gloria in excelſis, Symbolum, et Sanctus, muſicis notis diſtincta ſunt.
Libri caremoniarum Miſſa, duo.
Libri de computo eccleſiaſtico, duo item.

Supellex, quæ ad cultum, et adminiſtrationem ſacræ Euchariſtiæ aliorumq. Sacramentorum, uſui eſt.

C*Onopæum tabernaculi maioris.*
Tabernacula paruula duo: alterum altius, atque ornatius; alterum minori, et altitudine, et ornatu.
Amboq. ad uſum exponenda in altari ſacra Euchariſtia, et in proceſsionibus ferenda.
Pixides dua, una uſui ad conſeruandam ſanctiſsimã Euchariſtiam; altera ad illam, in eccleſia miniſtrandam.
Vela tria, ad uſum ſacra Euchariſtia, qua in tabernaculo maiori aſſeruatur, decenter contegenda.
Velum unum, idq. inſignius ad illam in ſolennioribus ferendam.
Vmbella una, pretioſior ſcilicet, in ſolennioribus proceſsionibus adhibenda.
Mappa ad apparatum communionis, in eccleſia miniſtranda.
Mappula praterea breuior, ſubter ſanctiſsimam Euchariſtiam ſuſtinenda, dum illa miniſtratur.
Vaſa pro purificatione populi, quattuor, ſexue.
Vaſa pro uino purificationis maiora, quattuor, ac minora totidem.
Scamna item oblonga ad apparatum communionis populi, ſex.

Porrò in Eccleſia collegiata, ubi animarum cura geritur, prater ſupellectilem proxime commoſtratam, hac etiam ſit, ut infra notatur.
Pixides plures, ut in Baſilica cathedrali, ſupra narratum eſt.
Vmbella altera, qua ſacra Euchariſtia contegatur, cũ ad ægrotos defertur. In locis autem montuoſis, ubi per ſemitas, anguſtosq: tramites ſanctiſsima Euchariſtia aliquando fertur, umbella tertia, anguſtior ſit, atque eiuſmodi, qua ab uno tantum homine ſuſtineri portarine queat.
Vela praterea, duo, ad ſacra Euchariſtia contegenda uſum, cum ad agrotos ſcilicet illa fertur.
Laterna grandiores, ſex.
Cereoſeraria breuiora, uiginti quattuor ferendis luminibus uſui, cum ſacra Euchariſtia fertur.
Tintinnabulum geſtatorium, unum, cum ſacra item Euchariſtia defertur.
Imago Chriſti Domini crucifixi una; eaq. decenter expreſſa ad infirmos deferenda.
Vaſa ſacrorum oleum chriſmatis, et cathecumenorũ, duo, eaq. duplicata cum ſuis cotylis, et ſacculis.
Vaſa olei ſacri infirmorum, duo itẽ, cum ſuis cotylis, et ſacculis: ubi uerò plures, parochi, animarumue curatores ſunt, totidem etiam uaſa olei ſacri.
Vas praterea unum, pro ſuſcipiẽda, deferendaq. aqua baptiſmali ab eccleſia cathedrali, uel plebana; ſi quando, ea eccleſia collegiata foranea caput plebis non eſt.
Sabarium, ſeu pannus lineus ad uſum ſcilicet abſtergendi caput infantum baptizatorum.

In eccleſia autem collegiata, qua caput plebis eſt, preter cetera ſingula, qua mox numerata ſunt, uaſa etiam tria ſint, uſui ad ſacra olea ab eccleſia cathedrali ſumenda, tum plebis ſua eccleſijs parochialibus diſtribuenda.

Supellex quæ multis miniſterijs ſacris communis eſt.

V*As unum, uſui aqua Dominicis diebus benedicenda.*
Vaſculum geſtatorium aqua benedicta.
Aſpergillum.
Peluis grandiuſcula geſtatoria, una ſaltem, ad uſum lauationis manuum.
Vrceolus ob eundem uſum grandiuſculus, unus item.
Mantile grandius, ad manus abſtergendas.
Vaſa uſui excipiendi oblationes, duo ſaltem, ſi collegiata curata eſt.
Superpellicea uſui uario ſacerdotalium miniſteriorũ.
Superpellicea uſui clericalium miniſteriorum.

Supellex officiorum funeralium propria.

F*Eretra, duo.*
Pallia feretralia duo ſaltem; unum, quo cadauera contegantur, cum efferuntur, et cænotaphia item; alterum quo eadem cadauera ſubſternantur.
Cænotaphium geſtatorium, qua tumba dicitur, unũ.
Baſis cænotaphij, una item.
Pannus ſtragulus eiuſdem baſis, unus etiam, aut baſis ſaltem decenter picta.
Cruces, qua circa cænotaphium collocantur, quattuor.
Scabella, ſubſtentaculaue crucum, quattuor item.
Candelabra ferrea, octo, duodecimue.

Supellex Sacriſtiæ collegiatæ.

I*Nſtrumentum ferreum, ad uſum conficiendi hoſtias.*
Vaſculum unum, pro aſſeruandis hoſtijs magnis.
Vaſculum item unum, pro hoſtijs paruis.

Vas uſui abſtergendi calices, patenas, et lauandi corporalia ac purificatoria.
Capſula corporalium duæ.
Capſula item duæ, ubi purificatoria reponuntur.
Sacculus lineus calicis.
Thecæ calicum, numero tot, quot ſunt calices.
Sacculus pixidis.
Mantile grandius, loco appendendum, ubi manus lauantur.
Mappa ad uſum altaris Sacriſtiæ, ſeu armarij, apud quod ſacerdos ueſtes ſacras induit.
Tapetum unum loco ſternendum, ubi ſacerdos ſe induit: aut eius loco, clatbra lignea.
Crepidarum mundarum paria tria.

Tabella de ſacris reliquijs in ea eccleſia collegiata reconditis.
Tabella Indulgentiarum, eidem eccleſiæ perpetuo conceſſarum.
Tabellæ binæ de orationibus præparatorijs, ad uſum ſacerdotum, qui celebraturi ſunt.
Tabellæ item binæ orationum, quas pronunciant ſacerdotes, dum ſacras ueſtes induunt.
Tabella de diſtributionibus horarum, pro Miſsis celebrandis.
Tabella præterea, de Miſsis, commemorationibus, funeralibus, et alijs eiuſmodi officijs: quæ in ſingulas hebdomadas certis ſtatis diebus, uel ab uniuerſo capitulo, cleroue eccleſiæ, uel ab unoquoque ſacerdote cappellano, in ſingulis altaribus, capellisue ex fundatione, aut legati, eleemoſynæue nomine, aut aliqua alia obligatione præſtari debent.
Tabella, quæ dyptica dicitur, de ſingulis Epiſcopis, qui in eccleſia cathedrali, ordine præceſſerunt. Pro quibus Epiſcopis in Miſſæ ſacro aliquando precandum eſt.
Tabella proceſsionum una.
Tabella itidem, de titulis, dignitatibus, canonicatibus, præbēdis, et reliquis beneficijs, officijsue eccleſiæ.
Tabella una, pluresue perpetuæ de muneribus functionibus ac Præpoſiti, aut Archipresbyteri, aut Decani, aut alterius, qui in eccleſia collegiata primarium locum tenet; et reliquorum etiam ſingulorum Canonicatus, dignitates, officiaue in eadem eccleſia obtinentium.
Tabella item una, pluresue perpetuæ item de his officijs, utpote.
De officio Sacriſtæ.
De officio cuſtodum, aliorumue id generis.
Tabella item hebdomadaria, horariaue eiuſmodi officiorum.
Tabella una, de diſtinctione officij ſimplicis, et duplicis, pro Romani ritus uſu: aut ſolennis, et non ſolennis pro Ambroſiani inſtituti ratione.
Tabella de certis ſtatis horis diuinorum officiorum, et pulſationis campanarum.
Tabella colorum: in qua ſcilicet colores demonſtrantur, qui ſingulis diebus, ex ſanctæ matris eccleſiæ inſtituto adhibentur.

Tabella de ſtatutis canonicalibus, capitularibusue.
Tabella triplex regularum de punctationibus.
Tabella de regulis capitulorum, congregationumue canonicalium, ſacerdotalium et clericalium.
Tabella item de functionibus maiorum, et minorum ordinum.
Tabella clericorum, qui adſcripti ſunt.
Tabella de ijs, quæcumque ad eccleſiæ cultum, decorem, ac nitorem pertinent.
Tabellæ denique aliæ numero plures, quæcumque de ritu, diſciplinaue eccleſiaſtica edentur.
Tabella ſtatorum dierum, quibus decreta, uel de canonicali, uel clericali diſciplina, ex conſtitutione prouinciali legenda ſunt.
Tabella etiam regularum de oratione quadraginta horarum.
Tabellæ duæ, pluresue de diuerſis orationibus, pro uarietate temporum, uſui fidelium, ad eam orationem conuenientium.

LIBER præterea anniuerſarius, isq. unus de ſacerdotibus celebrantibus: in quo ſcilicet libro, ſua manu notent ſubſcribantue ſacerdotes, qui ſingulis diebus in ea eccleſia Miſſæ ſacrum fecerint.
Liber rurſus unus, idemq. anniuerſarius, de punctationibus ſacerdotum, qui non celebrarint.
Liber item anniuerſariorum, quæ quotannis celebrata ſunt.
Liber, ſeu uolumen unum, conſtitutionum uariarum pontificalium, quæ in ſingulos annos editæ ſunt, atque edentur in poſterum.
Liber item unus, ſeu uolumen decretorum, edictorum, et aliarum id generis ſanctionum epiſcopalium.

Libri quoque, ſeu uolumina ſequentia, utpote.

Bibliorum ſacrorum uolumen unum.
Iuris canonici corpus unum.
Concilij Tridentini uolumen unum.
Concilij prouincialis uniuſcuiuſque Mediolanenſis uolumen unum.
Synodi uniuſcuiuſque Diœceſanæ, uolumen unum.
Liber, ſeu exemplum unum decretorum uiſitationis Apoſtolicæ.
Liber etiam unus harum Inſtructionum.
Liber hiſtoriæ probatæ de reliquijs ſacris, in eccleſia reconditis.
Liber canonum pœnitentialium.

PORRO ſi Eccleſia *collegiata eſt, ubi animarum cura geritur, in ea præter numerum uniuerſæ ſupellectilis, mox ſupra cōmoſtrata, ſit etiam hæc, ut infra.*
Tabella officiorum parochialium.
Tabella feſtorū dierum, ordine notatorum: qui uel ex præcepto, uel ex conſuetudine notoue coluntur.
Tabella inſtar calendarij, ſelectorum decretorum, ſanctionum, conſtitutionumq. tam pontificalium, quam epiſcopalium, quæ certis anni diebus euulgari debent.
Tabella ſacerdotum confeſſariorum.

Tabella

Tabellæ binæ excommunicationum: una latino, altera uulgari ſermone explicata.

Libri præterea parochiales, utpote hi.

Liber de Baptizatis.
Liber de Confirmatis.
Liber de Matrimonio iunctis.
Liber de notis, et pijs conſuetudinibus, in parochiali uicinia collegiata eccleſia.
Liber de ſtatu animarum.
Liber de diſtributione eleemoſynarum.
Liber formularum de denunciationibus dierum feſtorum, et omnis cuiuſcumque generis, ad parochi munus pertinentis.
Liber, ſeu uolumen litterarum, et inſtructionum paſtoralium, de ſolennitatibus, de ſacris temporibus, et alijs.

IN eccleſia porrò collegiata, quæ caput plebis eſt, præter libros, et ceteros uniuſcuiuſque ſupellectilis apparatus, proxime enumeratos, ſit etiam.
Liber unus de diſtributione ſacrorum oleorum.

Supellex Inſtrumentalis, quæ certo loco Sacriſtiæ proximo aſſeruatur.

TRipodes cum ſuis patellis, uaſibusue focarijs, numero duæ.
Forcipes ferrei, duo item.
Clochlearia ferrea totidem.
Vaſa olearia maiora, duo, ad uſum olei lampadarũ recondendi.
Vaſa minora, qui gutti dicuntur, totidem, ad illum ipſum uſum.
Infundibula, et uaſa duo ad olei e uaſe maiuſculo depromendi, rurſusq. in alterum minuſculum infundendi uſum.
Scopulæ paruulæ, ex cannulis paluſtribus ad deterſionis uſum, numero ſex.
Scopæ maiores, numero quinque.
Scalæ geſtatoriæ, numero duæ: quarum una altior.
Ligones duo.
Batilla totidem.
Haſtilia, ſeu perticæ quinque.
Longuria totidem, pluraue.
Spongiæ grandiuſculæ, duæ.
Rutra duo.

De ſupellectile rerum, quæ pro ſolenniorum dierum ratione, uſuq. duplicantur.

COmmoſtrato ſimplicis ſuppellectilis apparatu, ſequitur aliæ rerum, quæ pro ratione ſupra in ſupellectile Baſilicæ cathedralis explicatã, duplices eſſe debent, ita ſcilicet, ut ſingularum numerus, ſupra demonſtratus, duplicetur neceſſe ſit, cum ſingulæ, quæ ad quotidianum uſum adhibentur, eadem, et materia, et ornatu inſigniores eſſe debeant in ſolenniorum dierum celebritatibus. Sunt igitur hæ, quæ numero duplici apparandæ ſunt.

Crux.
Candelabra ſex.
Emunctoria duo.
Tabella ſecretorum.
Mappa maior.
Mappæ minores.
Tela ſtragula altaris.
Cingulum ſacerdotale.
Cingulum diaconale.
Cingulum ſubdiaconale.
Hamularum paria duo.
Peluicula urceolorum.
Tabella geſtatoria pacis offerendæ.
Thuribula duo.
Acerræ binæ.
Cochlearia bina.
Cereoſtata bina.
Conopæum tabernaculi maioris.
Vmbella proceſſionalis.
Vaſculum geſtatorium aquæ benedictæ.
Aſpergillum.
Peluis ad uſum lauationis manuum.
Vrceolus grandiuſculus.

Supellex rerum, quæ triplices eſſe debent.

QVæcumque autem res infra demonſtratæ ſunt, hac regula comprehenduntur, ut triplices eſſe debeant, cum ſingulæ ſingulis diebus, pretioſiori et materia, et ornatu, reſpondere conueniens ſit; ita ſcilicet, ut quæ minus pretioſæ, minuſue inſignes extiſtunt, uſui quotidiano ſint: quæ autem aliquanto pretioſiores, in feſtorum dierum officio; quæ denique longe inſigniores et materia, et opere, et ornatu; in ſolennitatibus maioribus, ſicuti par eſt, adhibeantur. Atque hæ quidem ſunt.

Pallium.
Velamentum ad ornatum frontiſpicij altaris.
Amictus ſacerdotalis cum faſcia, et auriphrygio.
Alba ſacerdotalis cum auriphrygio, et grammatis.
Manipulus ſacerdotalis.
Stola ſacerdotalis.
Planeta.
Amictus diaconalis, cum faſcia, ſeu auriphrygio.
Alba diaconalis cum auriphrygijs.
Amictus ſubdiaconalis, cum faſcia, ſeu auriphrygio.
Alba ſubdiaconalis cum auriphrygio ſeu grammatis
Dalmatica diaconalis,
Tunicella ſubdiaconalis.
Stola diaconalis.
Manipulus diaconalis.
Manipulus ſubdiaconalis.
Velum ſubdiaconale.
Velum calicis.
Sacculus corporalis.
Integumentum Miſſalis.
Puluinar Miſſalis.
Integumentum lectionarij in eccleſijs collegiatis ritus Ambroſiani.

Integumentum euangeliſtarij.
Integumentum epiſtolarij.
Integumentum lectorilium geſtatoriorum, et ſtatariorum.

Suppellex ſaerarum ueſtium, indumentorumue, quorum apparatus quintuplex eſſe debet.

ATque hæ quidem res, ſigillatim ſupra enumeratæ, ſub rationem triplicis ſupellectilis cadunt: nunc ſequitur regula, quæ comprehenduntur indumenta, ornamentaue ſacra; quorum, ſupra expoſitorum, unuſquiſque apparatus, et qui pretioſior, et rurſus qui minus pretioſus, et item qui quotidianus eſt, quintuplex requiritur pro inſtituta in diuinis officijs colorũ uarietate; ita ſcilicet, ut quotidiani uſus apparatus ſit, unus albo colore, alter rubro, tertius uiolaceo, quartus uiridi, et quintus nigro. Hæcq. item regula eſt de apparatu ſolennium dierum, uel officiorum, tũ ſolennitatum etiam maiorum. Indumenta uero quintuplicis huius apparatus ſunt ſcilicet.

Pallium.
Velamentum frontiſpicij altaris.
Auriphrygium amictus ſacerdotalis.
Auriphrygium alba ſacerdotalis.
Manipulus ſacerdotalis.
Stola ſacerdotalis.
Planeta.
Auriphrygium amictus diaconalis.
Auriphrygium item amictus ſubdiaconalis.
Auriphrygium albæ diaconalis,
Auriphrygium item albæ ſubdiaconalis.
Dalmatica diaconalis.
Tunicella ſubdiaconalis.
Stola diaconalis.
Manipulus diaconalis.
Manipulus ſubdiaconalis,
Velum ſubdiaconale ad uſum ferendi calicis, ſuſtinendæue patenæ.
Velum calicis.
Sacculus corporalis.
Signacula Miſſalis.
Integumentum Miſſalis.
Puluinar Miſſalis.
Integumentum lectionarij.
Integumentum epiſtolarij.
Integumentum euangeliſtarij.
Integumentum ambonis, uel ſuggeſti.
Integumentum lectorilium.
Pluuialia, uſui in ueſperis ſolenniorum celebritatum.

Numerus linteorum indumentorum.

LInteа præterea indumenta, quæ ob cauſas ſupra in Baſilica cathedrali expoſitas, plura etiam in collegiata eccleſia eſſe oportet, hæc ſunt, quæ omnia ſuppnt ala, infra numero notantur.

Indumenta altaris.

MAppæ maiores ſex.
Mappæ minores duodecim.

Indumenta linea ſacerdotalia in Miſsis conuentualibus.

AMictus uiginti.
Albæ uiginti.
Corporalia duodecim.
Purificatoria uiginti quattuor.
Mantilia ad uſum abſtergendi manus in Miſſæ ſacro, duodecim.
Mãtilia in ſacriſtia ad uſum lauationis manuũ, octo.
Sudariola ad nares expurgandas, cum opus eſt, in Miſſæ ſacro duodecim.
Funiculi ſudariolorum cum globulis, ſex.
Mappæ tres ad uſum altaris, ſeu menſæ in ſacriſtia, ubi ſacris ueſtibus ſacerdos induitur.
Sacculi ſingulorum calicum bini.

Indumenta linea miniſtrorum.

AMictus diaconales uiginti.
Amictus ſubdiaconales totidem.
Albæ diaconales uiginti.
Albæ ſubdiaconales uiginti.

Indumenta linea ad uſum ſacræ communionis miniſtrandæ.

MAppæ longiores ſcamnorum, ſex, pluresue.
Mappæ breuiores ſubter ſanctiſſimam Eucharistiam ſuſtinendæ, tres.

Indumenta linea uſui uarijs miniſterijs.

SVperpellicea ſacerdotalia tres, quattuorue.
Superpellicea clericalia, tria, quattuorue.
Sudaria quattuor, pluraue, ſi collegiata curata eſt.

De ſupellectile altarium minorum collegiatæ eccleſiæ.

SIngula præterea eccleſiæ collegiatæ altaria minora, omnes ſingulosq. apparatus, unicuique altari minori ſupra in Baſilica cathedrali, ordine nominatim poſitos, atque enumeratos, habeant ad uſum atque ornatum ſuum.

Supellex altaris minoris, ob neceſſariam cauſam permiſsi

ALtari præterea minori, quamuis indotato, ob neceſſariam tamen cauſam ab Epiſcopo in eccleſia collegiata permiſſo, ſuppellex apparetur, ut ſupra demonſtrata eſt in Baſilica cathedrali.

Supellex communis.

IN eccleſia collegiata apparatus præterea communis eſſe debet uſui Miſſæ ſacri, ſine cantu faciendi, in altari tàm maiori, quàm minori: prout et hic ipſe apparatus, et quantus eſſe debeat, ſupra demonſtratur, et

pra-

præſcribitur in Baſilica cathedrali, ob cauſas eo loci expoſitas.

DE SVPELLECTILE ECCLESIAE Parochialis. Cap. III.

Collegiatæ Eccleſiæ ſupellectilem proxime expoſuimus: nunc ſane locus eſt eodem ordine dicendi de ſuppellectile Eccleſiæ parochialis.

Atque primo quidem de apparatu altaris maioris.

Apparatus Altaris maioris.

Crux.
Candelabra ſex cum operculis extinctorijs binis.
Emunctoria duo.
Tabella ſecretorum.
Mappæ minores, binæ.
Mappa maior.
Pallium
Velamentum ad ornatum frontiſpicij altaris.
Tela ſtragula altaris.
Tapetum bradellæ altaris.
Tabella orationis de Sancto, cuius nomine Altare, Cappellaue maior nuncupatur.
Tabellæ item duæ de Sancto, Sanctiſue, quorum inſignes reliquiæ in eo Altari reconditæ ſunt.

Supellex indumentorum parochi ad uſum Miſſæ parochialis ſine cantu.

Amictus cum auriphrygio, ſeu faſcia.
Alba cum auriphrygio, ſeu grammatis.
Cingulum.
Manipulus.
Stola.
Planeta.

Supellex indumentorum, quæ communia ſunt uſui Parochi, & reliquorum Clericorum, nõ ſolum in ſolenni Miſſæ parochialis ſacro cum cantu, ſed etiam in alijs diuinis officijs miniſtrantium

Amictus cum auriphrygio, ſeu faſcia.
Alba cum auriphrygio, ſeu grammatis.
Cingulum.
Manipulus.
Stola.
Planeta.
Pluuiale.
Amictus diaconalis, cum auriphrygio, ſeu faſcia.
Amictus ſubdiaconalis, cum auriphrygio, ſeu faſcia.
Alba diaconalis cum auriphrygio.
Alba ſubdiaconalis cum auriphrygio.
Cingulum diaconale.
Cingulum ſubdiaconale.
Dalmatica diaconalis.
Tunicella ſubdiaconalis.
Manipulus diaconalis.
Stola diaconalis.
Manipulus ſubdiaconalis.
Velum ſubdiaconale, ad uſum ferendi calicis, patenaue ſuſtinendæ.

Supellex reliqua propria Miſſæ tantum.

Calix.
Patena.
Velum calicis.
Corporale cum palla.
Sacculus corporalis.
Purificatorium.
Hamularum, ſeu urceolorum paria duo.
Peluicula vrceolorum.
Miſſalia duo.
Integumentum Miſſalis
Signaculum Miſſalis.
Puluinar Miſſalis
Lectionarium ad uſum Miſſæ ſolemnis in Eccleſijs parochialibus ritus Ambroſiani.
Integumentum lectionarij.
Epiſtolarium.
Integumentum Epiſtolarij.
Euangeliſtarium.
Integumentum Euangeliſtarij.
Integumentum ſuggeſti.
Cereoſtata quattuor.
Opercula eorum reſtinctoria totidem.
Tabella geſtatoria pacis offerendæ.
Sudariolum ad nares expurgandas, cum opus eſt in Miſſæ ſacro.
Funiculus cum globulo, unde ſudariolum pendeat.
Crepidarum mundarum par unum; ſi quando opus eſt, ſacerdotem celebraturum, calceos, luto inquinatos deponere.
Tintinnabulum geſtatorium, ubi appenſum non eſt.

Supellex quæ Miſſæ, diuinorum officiorum, proceſsionumq. uſui communis eſt.

Thuribulum. *Acerra.* *Cochlear.*	*Ad thurificationis uſum.*

Canthari bini in eccleſijs ritus Ambroſiani.
Candelabrum cerei paſchalis, unum.
Vexillum, ſeu labarum Sancti patroni parochiæ in proceſſionibus, oblationibusq. adhibendum.
Crepitacula lignea, bina, ad uſum pulſandi in tenebris hebdomadæ ſanctæ.
Candelabrum triangulare, ad uſum ſuſtinendi candelas in tenebris hebdomadæ ſanctæ, in eccleſijs ritus Romani.
Tapetia, aut ſtragula ad ornatum ſedilis: in quo ſacerdos Miſſæ ſacrum ſolenniter faciens, et miniſtri aliquando aſſident.
Aulæa, panniue plures, ad uſum ornandæ capellæ, altariſue maioris, aut eccleſiæ, in ſolennioribus feſtis diebus, ſi modo per eccleſiæ facultates poſſit.
Lectorile ſtatarium chori, unum.
Lectorilia geſtatoria, duo.

Integumenta lectorilis ſtatarij.
Integumenta lectorilium geſtatoriorum.

Libri, ſeu volumina diuinorum officiorum in Eccleſia parochiali ritus Romani.

Breuiaria duo: quorum alterum ampla forma.
Calendarium perpetuum, unum.
Diurna, aut pſalteria cum hymnis.
Hymnarium muſico cantu exſcriptum, unum, forma ampla.
Homiliarium, unum matutinale.
Antiphonarium de Dominicis, unum.
Antiphonarium de Sanctis, unum.
Graduale de Dominicis, unum.
Graduale de Sanctis, unum.
Martyrologium, unum.
Liber de officio mortuorum, unus.
Rituale, unum.
Proceſſionale, unum.
Pontificale. unum.
Caeremoniale, unum.
Sacerdotale, unum.
Rationale diuinorum officiorum, unum.
Liber de computo eccleſiaſtico, unus.

Libri, ſeu volumina ad uſum diuinorum officiorum in Eccleſia parochiali ritus Ambroſiani.

Breuiaria duo: quorum alterum forma ampla ſit, alterum parua.
Calendarium anniuerſarium, uel perpetuum, unum.
Pſalteria cum hymnis, duo, unum forma grandiori.
Liber hymnorum, muſica modulatione notatorum, unus.
Antiphonarium de Dominicis, unum.
Antiphonarium de Sanctis, unum.
Antiphonarium feriale, unum.
Homiliarum, unum.
Lectionarium de uitis Sanctorum, in ſtatis quibuſdam uigilijs unum.
Pontificale, unum.
Caeremonialia duo: unum, Ambroſianum, alterum, Romanum.
Sacramentalia ſeu ritualia, duo.
Proceſſionalia, ſeu libri litaniarũ, et proceſſionũ, duo.
Libri ad uſum funerum, et officij mortuorum, duo.
Liber cantus, uarietate tonorum diſtincti, ad uſum lectionum, pſalmorum, et id generis aliorum, unus.
Liber unus de cantu hymni, Gloria in excelſis, Symboli, et Sanctus.
Liber unus de caeremonijs Miſſae.
Liber unus de computo eccleſiaſtico.

Supellex, quae ad cultum, et adminiſtrationem ſacrae Euchariſtiae, aliorumq. Sacramentorum uſui eſt.

Conopaeum tabernaculi maioris.
Tabernaculum paruum, ad ſacrae Euchariſtiae, in altari exponendae, uſum: et in proceſſionibus ferendae.
Pixides duae, una maior, ad ſacrae communionis, in eccleſia populo miniſtrandae uſum: altera minor, quae ad illum aegrotis ferendam, adhibetur.
Vbi uero pro facultatibus poteſt, tertia praeterea pixis ſit, conſeruandae ſanctiſſimae Euchariſtiae uſui.
Verum ſi eccleſiae parochialis frequentia populi magna eſt, non modo tres pixides, ſed plures etiam eſſe debent, ut ſupra in Baſilica cathedrali narratum eſt.
Vela duo, ad uſum ſacrae Euchariſtiae, quae in tabernaculo maiori aſſeruatur, decenter contegendae.
Vela item maiora duo, ad ſacrae Euchariſtiae uſum, cum ad aegrotos ſcilicet illa defertur.
Vmbella, cum ſacra Euchariſtia ad aegrotos fertur.
Altera item pretioſior, ubi pro facultatibus poteſt, in ſolennioribus proceſſionibus, atque officijs adhibenda. In locis autem montuoſis tertia anguſtior, ut in Eccleſia collegiata curata expoſitum eſt.
Laternae grandiores, quattuor.
Cereoferaria breuiora, duodecim, plurave deferendis luminibus uſui, cum ſacra Euchariſtia defertur.
Tintinnabulum geſtatorium, unum, ad eundem uſum.
Mappa ad apparatum communionis, in eccleſiae miniſtrandae.
Mappulae praeterea breuiores, ſubter ſanctiſſimam Euchariſtiam ſuſtinendae, dum illa miniſtratur.
Vaſa ad uſum purificationis populi, quattuor.
Vaſa uinaria, pro uino purificationis, duo.
Scamna item oblonga ad apparatum communionis, quattuor, ſexue.
Imago Chriſti Domini crucifixi geſtatoria, ad uſum aegrotorum, una.
Vaſa duo, ſacrorum oleorum chriſmatis, et catechumenorum: eaq. duplicia cum ſuis ſacculis, et cotylis ob cauſam, ſupra enarratam in ſupellectili Baſilicae cathedralis.
Vaſa duo ſacri olei infirmorum, cum ſuis cotylis, et ſacculis. Vbi uero plures parochi, animarumue curatores ſunt, totidem etiam uaſa inſtructa ſint olei ſacri.
Sabanum, ſeu pannus lineus pro baptizatorum capite abſtergendo.
Vas unum, uſui ſuſcipiendae, et ferendae, aquae baptiſmalis ab Eccleſia cathedrali, uel plebana.

Supellex quae multis miniſterijs ſacris communis eſt.

Vas unum, uſui aquae benedicendae diebus Dominicis.
Vaſculum item unum geſtatorium, aquae benedictae.
Aſpergilla bina: e quibus unum ornatius.
Peluis grandiuſcula geſtatoria, una, ad uſum lauationis manuum.
Vrceolus, ob eundem uſum, grandiuſculus, unus item.
Mantile grandius ad manus abſtergendas.
Vaſa uſui excipiendi oblationes, duo.
Superpellicea uſui uario ſacerdotalium miniſteriorum.
Superpellicea uſui miniſterijs clericalibus.

Suppellex

Supellex, quæ officiorum funeralium propria eſt.

FEretrum unum.

Pallia feretralia, duo; unum quo cadauera contegantur, cum efferuntur, et cænotaphia item; alterum, quo eadem ſabſternantur.

Cænotaphium geſtatorium, quæ tumba dicitur, unũ.

Baſis cænotaphij, una item.

Pannus ſtragulus eiuſdem baſis, unus etiam: aut baſis ſaltem decenter picta.

Cruces, quæ circa cænotaphium collocantur, quattuor.

Scabella ſuſtentaculaue crucium, quattuor item.

Candelabra ferrea, octo ſaltem.

Supellex Sacriſtiæ parochialis.

VAſculum unum, pro aſſeruandis hoſtijs magnis.

Vaſculum item unum, pro hoſtijs paruis.

Vas item unum, uſui abſtergendi calices, patenas, et lauandi corporalia, ac purificatoria.

Capſulæ corporalium, duæ.

Capſulæ item duæ: ubi purificatoria reponuntur.

Sacculus calicis.

Thecæ calicum, numero tot, quot ſane ſunt calices.

Sacculus pixidis.

Mantile grandius, loco appendendum, ubi lauantur manus.

Mappa ad uſum altaris Sacriſtiæ, ſeu armarij, apud quod ſacerdos ueſtes ſacras induit.

Tapetum unum, loco ſternendum: ubi ſe ſacerdos celebraturus induit, aut eius loco clathra lignea.

Crepidarum mundarum par.

TABELLA de ſacris reliquijs, in ea eccleſia reconditis.

Tabella de Indulgentijs, perpetuo conceſſis eidem eccleſiæ.

Tabella de orationibus, quæ præparatoriæ dicũtur, ad uſum ſacerdotis celebraturi.

Tabella orationum, quas pronunciat ſacerdos, dum ſacras induit ueſtes.

Tabella item una, diſtributionis horarum, pro Miſſis celebrandis, ubi plures illæ fiunt.

Tabella præterea una, de Miſſis, cõmemorationibus, funeralibus, et alijs eiuſmodi officijs, quæ in ſingulas hebdomadas, certis ſtatis diebus, uel a Parocho, uel ab uniuerſo Clero eccleſiæ, uel ab unoquoque ſacerdote cappellano, in ſingulis altaribus, cappelliſue, ex fundatione, inſtitutione, aut legati, eleemoſynaue nomine, aliqua alia obligatione præſtari debent.

Tabella, quæ dyptica dicitur ſingulorũ Epiſcoporum, qui ordine in eccleſia cathedrali præceſſerunt pro quibus quandoque in Miſſæ ſacro precandum eſt.

Tabella de proceſſionibus.

Tabella de capellis, titulis, altaribuſue eiuſdem eccleſiæ.

Tabella officiorum parochialium.

Tabella de diſtinctione officij ſimplicis, ſemiduplicis pro Romani ritus uſu; aut ſolennis, et non ſolennis, pro Ambroſiani inſtituti ratione.

Tabella de certis ſtatis horis diuinorum officiorum, et pulſationis campanarum.

Tabella colorum: in qua ſcilicet demonſtrantur colores, qui ſingulis diebus, ex ſanctæ matris eccleſiæ inſtituto pro officij ratione, in ſacris indumentis adhibentur.

Tabella regularum, de punctationibus.

Tabella una de regulis congregationum ſacerdotaliũ, et clericalium.

Tabella clericorum qui adſcripti ſunt eidem eccleſiæ.

Tabella de ijs quæ ad eccleſiæ cultum, nitorem, decoremue pertinent.

Tabella aliæ, quæcumque de ritu, diſciplinaue eccleſiaſtica edentur in poſterum.

Tabella feſtorum dierum, ordine notatorum: qui uel ex præcepto, uel ex conſuetudine, uotoue coluntur.

Tabella una, inſtar calendarij, ſelectorum decretorũ, ſanctionũ, conſtitutionumq. tam Pontificalium, quam Epiſcopalium, quæ certis anni diebus euulgari debent.

Tabella regularum de oratione quadraginta horarũ.

Tabella binæ, de diuerſis orationibus, pro uarietate temporum, uſui fidelium, ad eam orationem conuenientium.

Tabella ſacerdotum confeſſariorum.

Tabellæ duæ excommunicationum: una latino, altera uulgari ſermone explicata.

Tabella de notis, pijsue notis loci, oppidiue parochialis.

LIBER præterea unus, isq. anniuerſarius, de ſacerdotibus celebrantibus, in quo ſcilicet libro, ſua manu notent, ſubſcribantue ſacerdotes, qui ſingulis diebus in ea eccleſia Miſſæ ſacrum fecerint.

Liber de punctationibus ſacerdotum qui non celebrarint.

Liber anniuerſariorum, quæ quotannis celebrata ſunt.

Liber unus de baptizatis.

Liber de confirmatis.

Liber de matrimonio iunctis.

Liber de ſtatu animarum.

Liber diſtributionis eleemosynarum factæ quotannis, adhibito Parocho.

Liber deſcriptionis bonorum, et iurium eccleſiæ.

Libri præterea ſequentes, ſeu, uolumina, utpote.

BIbliorum ſacrorum, uolumen unum.

Concilij Tridentini, uolumen unum.

Concilij prouincialis uniuſcuiuſque Mediolanenſis, uolumen unum.

Synodi uniuſcuiuſque Diœceſanæ, uolumen unum.

Liber canonum pœnitentialium.

Liber de uita Sancti patroni parochialis Eccleſiæ.

Liber hiſtoriæ probatæ de reliquijs ſacris, in eccleſia parochiali reconditis.

Liber, ſeu uolumen litterarum, et inſtructionum Paſtoralium, de ſolennitatibus, de ſacris temporibus, et alijs item.

Liber

Liber formularum, de denuntiationibus feſtorum dierum, et omnis uniuscuiuſque generis, ad parochi munus pertinentis.
Liber conſtitutionum uariarum Pontificalium, quæ in ſingulos annos æditæ ſunt, atque edentur in poſterum.
Liber, ſeu uolumen edictorum, decretorum, et aliarum id generis ſanctionum Epiſcopalium.
Liber, ſiue exemplum, uiſitationis Apoſtolicæ.
Liber harum Inſtructionum.

Supellex inſtrumentalis, quæ certo loco Sacriſtiæ proximo, aſſeruatur.

TRipus cum patella, uaſeue focareo, Forceps ferreus, unus.
Cochlear ferreum, unum.
Vas olearium grandius, unus etiam, ad uſum olei lampadum aſſeruandi.
Guttus, ſeu uas olearium minuſculum, unum item, eidem uſui.
Infundibulũ unum, et uas ad uſum olei, è uaſe maiuſculo depromẽdi, rurſusq. ĩ alterũ minuſculũ infũdẽdi.
Scopula paruula ex cannulis paluſtribus, ad deterſionis uſum, numero quattuor.
Scopæ maiores, numero duæ.
Scalæ geſtatoriæ, duæ: quarum una humilior.
Ligones duo.
Batilla totidem.
Perticæ, ſeu haſtilia, duo.
Longuria totidem, pluraue.
Spongia grandiuſcula, una.
Rutrum, unum.

De ſupellectile rerum, quæ ad ſolenniorum dierum rationẽ uſumq. pretioſiores cum adhibendæ ſint, duplices eſſe debent.

COmmoſtrato ſimplicis ſupellectilis apparatu; eſt præterea alius, ex iis rebus conſtans, quæ duplicentur neceſſe eſt, cum ſingulas, quæ uſui quotidiano ſunt, caſdem et materia, et ornatu inſigniores adhiberi, ſolennium dierum celebritas pro officij ſolennitate poſtulet. Sunt igitur hæ, quæ duplici numero apparari debent.
Crux.
Candelabra quattuor, cum ſuis operculis duobus reſtinctorijs.
Tabella ſecretorum.
Mappæ minores.
Mappa maior.
Amictus ſacerdotalis, cum faſcia, ſeu auriphrygio.
Alba ſacerdotalis, cum auriphrygio, ſeu grammatis.
Stola ſacerdotalis.
Planeta ſacerdotalis.
Manipulus ſacerdotalis.
Cingulum ſacerdotales.
Amictus diaconalis cum faſcia, ſeu auriphrygio.
Alba diaconalis cum auriphrygio, ſeu grammatis.
Stola diaconalis.
Cingulum diaconale.
Dalmatica diaconalis.
Amictus ſubdiaconalis cum faſcia, ſeu auriphrygio.
Alba ſubdiaconalis cum auriphrygio, ſeu grãmatis.
Tunicella ſubdiaconalis,
Cingulum ſubdiaconale.
Hamulorum paria duo.
Peluicula urceolorum, ſeu hamulorum,
Calix.
Patena.
Tabella geſtatoria pacis offerendæ.
Cereoſtata bina ad uſum proceſſionum.
Conopæum tabernaculi maioris.
Tabernaculum paruum, ad uſum ſacræ Euchariſtiæ, in ſolennioribus diebus ferendæ.
Vela ad uſum ſacræ Euchariſtiæ contegendæ in ſolennioribus proceſſionibus.
Vmbella.
Thuribulum:
Acerra.
Cochlear.

Supellex ſacrarum ueſtium, indumentorumue ſupra nominatorum, quorum apparatus quintuplex eſſe debet.

PRo inſtituta in diuinis officijs colorum uarietate, apparatus ſingulorum indumentorum, tàm ad uſum quotidianum, quàm ad ſolennioris officij celebritatem ſupra expoſitorum, quæ infra nominatim ponuntur, quintuplex eſſe debet, nempe unus colore albo, alter rubro, tertius uiolaceo, quartus uiridi, quintus nigro. Quæ ſane indumenta, hæc ſunt.
Pallium.
Velamentum frontiſpicij altaris.
Auriphrygium amictus ſacerdotalis.
Auriphrygium albæ ſacerdotalis.
Manipulus ſacerdotalis.
Stola ſacerdotalis.
Planeta.
Pluuiale.
Auriphrygium amictus diaconalis.
Auriphrygium amictus ſubdiaconalis.
Auriphrygium albæ diaconalis.
Auriphrygium albæ ſubdiaconalis.
Dalmatica diaconalis.
Tunicella ſubdiaconalis.
Stola diaconalis.
Manipulus diaconalis.
Manipulus ſubdiaconalis.
Velum ſubdiaconale ad uſum ferendi calicis, ſubſtinendæue patenæ.
Velum calicis.
Sacculus corporalis.
Signaculum Miſſalis.
Integumentum Miſſalis.
Puluinar Miſſalis.
Integumentum lectionarij in eccleſijs ritus Ambroſiani.
Integumentum epiſtolarij.

Integumentum euangeliſtarij.
Integumentum ambonis, uel ſuggeſti.
Integumentum lectorilis.

IN *Parochialibus eccleſijs, ubi frequentius Miſſæ conuentualis ſacrum fit, rationi conueniens eſt, apparatum albi, et rubri coloris, non modo pro officiorum ratione, celebritateq. duplicem, ſed etiam triplicem eſſe, ut tertia eorum indumentorum ſupellex ſit minus pretioſa, uſui Miſſæ conuentualis, per hebdomadam aliquando celebranda.*

Numerus indumentorum lineorum.

L*Intea item indumenta, quæ ob cauſas, ſupra in baſilica cathedrali expoſitas, plura etiam in parochiali eccleſia eſſe oportet, hæc ſunt, quæ omnia ſupputata, infra numero notantur.*

Indumenta altaris maioris.

M*Appæ maiores quatuor.*
Mappæ minores duodecim.

Indumenta linea ſacerdotalia in Miſſa parochiali ſine cantu.

A*Mictus duodecim.*
Albæ duodecim.
Corporalia octo cum pallis.
Purificatoria decem et octo.
Mãtilia ad uſũ abſtergẽdi manus in Miſſæ ſacro, octo.
Mantilia in ſacriſtia, ad uſum lauationis manuum, quinque.
Sudariola ad nares expurgandas, cum opus eſt, in Miſſæ ſacro, ſex.
Funiculi ſudariolorum, cum globulis, tres.
Mappæ altaris in ſacriſtia, tres.
Sacculi ſingulorum calicum bini.

Indumenta linea in Miſsis cum cantu.

A*Mictus ſacerdotales, duodecim.*
Albæ ſacerdotales, totidem.
Amictus diaconales, duodecim.
Albæ diaconales, totidem.
Amictus ſubdiaconales, duodecim.
Albæ ſubdiaconales, totidem.

Indumenta linea ad uſum ſacræ communionis miniſtrandæ.

M*Appæ longiores ſcamnorum quattuor, pluraue.*
Mappæ breuiores ſubter ſanctiſſimam communionem, dum miniſtratur, ſuſtinendæ, tres.

Indumenta linea uſui uarijs miniſterijs.

S*Vperpellicea ſacerdotalia, duo, triaue.*
Superpellicea clericalia, duo item, triaue.
Sabaria quattuor.

De ſupellectile altarium minorum parochialis eccleſiæ.

S*Ingula præterea eccleſia parochialis altaria minora, omnes ſingulosq. apparatus, unicuique altari minori ſupra in Baſilica cathedrali, ordine nominatim poſitos, atque enumeratos, habeant ad uſum, atque ornatum ſuum.*

Supellex altaris minoris ob neceſſariam cauſam permiſsi.

A*Ltari præterea minori, quamuis indotato, ob neceſſariam tamen cauſam ab Epiſcopo in eccleſia parochiali permiſſo, eadem ſupellex apparetur, ut ſupra demonſtrata eſt in baſilica cathedrali.*

Apparatus Communis.

A*Pparatum præterea communem in eccleſia parochiali eſſe, conueniens eſt, uſui Miſſæ ſacri, etiam ab alijs ſacerdotibus, ſine cantu faciendi: prout et hic ipſe apparatus, et quantus item eſſe debeat, ſupra demonſtratur, atque præſcribitur in baſilica cathedrali, ob cauſas eo in loco expoſitas.*

DE SVPELLECTILE ECCLESIAE SIMPLICIS, EIVSQ. SACRISTIAE.

CAP. IIII.

IN *Eccleſijs ſimplicibus, et Oratorijs, ubi Miſſæ ſacrum aliquando fit, unicuique altari, non ſolum maiori, uerum etiam minori, ſi quod in ijs eſt, apparetur, atque ſit ſupellex, ſupra præſcripta uſui altaris minoris in Baſilica cathedrali, tum præterea hæc, quæ ordine infra notata eſt,*

Vas uſui abſterſionis calicum, patenarum, et lauationis corporalium, ac purificatoriorum.
Mantilia longiora, quattuor, apud labrum lauationis manuum appendenda.
Mappæ duæ, ad uſum altaris ſacriſtiæ, ſeu armarij. apud quod ſacerdos ſacras ueſtes induit.
Tapetum, ſeu clathra lignea, ubi ſacerdos ſacras ueſtes induit.
Tabella ſacrarum reliquiarum, in ea eccleſia reconditarum.
Tabella item de Indulgentijs, eidem eccleſiæ perpetuo conceſſis.
Tabella orationum: quibus præparatorijs utitur ſacerdos celebraturus.
Tabella orationum, ad uſum ſacerdotis, ſacras ueſtes induentis.
Tabella de Miſſis, funeralibus, commemorationibus, et alijs officijs.
Tabella colorum: qui in ſacris indumentis pro ritu officij ſingulis diebus adhibentur.
Liber Miſſarum, in quo ſcilicet unuſquiſque ſacerdos ſua manu notet, et ſcribat, qui in ſingulos dies Miſſæ ſacrum fecerit.
Liber de cærimonijs Miſſæ.
Liber harum Inſtructionum.
Vas olearium maius pro oleo lampadis.

Vas minus itidem ad uſum infundendi olei in lãpadẽ.
Infundibulum, et uas olei, e naſe maiuſculo excipiendi; rurſusq. in alterum minuſculum infundẽdi uſum.
Scopulæ paruula ex cannulis paluſtribus.
Perticæ, baſilianæ.

DE CONVENIENTIA INDVMENTORUM, et ornamentorum. Cap. V.

EXpoſuimus apparatũ omnem ſacræ ſupellectilis, tum ſimplicem, tum triplicem, tum denique quintuplicem, multiplicemue. Cuius uniuerſi apparatus ueſtes, atque indumenta, quoniam quædam non colore ſolum, ſed materia, è qua confecta ſunt, conuenire inter ſe debent; ac rurſus alia, quamuis panno materiaue ab illis differant, tamen eodem colore, ut illa ſint, oportet; tum præterea quædam illorum indumentorum ornamenta ſunt, quæ ratio poſtulat, ut ornatu, materia, colore, et opere, artificioue, ut plurimum inter ſe ſingula reſpondeant: bene eſt, ut, expoſito tam multiplici apparatu, commoſtremus etiam, quæ ſacra indumenta colore, et materia; ac quæ item colore ſolum cum illis conuenientia eſſe debeant; et quæ denique ornamenta materia, colore, et opere, inter ſe, ut maxime fieri poteſt, congruere debeant. Atque apparatus quidem, qui eadem materia, eodemq. colore ſimul conſtare debet, eſt ſacrarum ueſtium, atque indumentorum, quæ ordine infra nominatim notantur.

Sacræ ueſtes, et indumenta eiuſdem materiæ, et coloris.

PAllium.
Planeta.
Stola ſacerdotalis.
Manipulus ſacerdotalis.
Pluuiale.
Auriphrygium, ſeu faſcia amictus ſacerdotalis, diaconalis, et ſubdiaconalis.
Grammata, ſeu auriphrygium albæ ſacerdotalis, diaconalis, et ſubdiaconalis.
Sandalia.
Caligæ, quas olim hiacinthyno colore fuiſſe proditum eſt.
Gremiale.
Dalmatica diaconales.
Tunicellæ ſubdiaconales.
Stolæ diaconales.
Manipulus diaconalis.
Manipulus ſubdiaconalis.
Auriphrygium, ſeu faſcia amictus diaconalis.
Auriphrygium item amictus ſubdiaconalis.
Sacculus corporalium.
Puluinar Miſſalis.
Integumentum Miſſalis.
Integumenta librorum, euangeliſtarij, epiſtolarij, lectionarij.
Integumentum lectorilium ſtatariorum.
Integumentum lectorilium geſtatoriorum.
Integumentum ambonis, ſuggeſtiue.
Integumentum ſaldiſtorij.

Veſtes, atque indumenta eiuſdem coloris, quo ſunt ueſtes ſupra enumeratæ, licet e materia diuerſa conſtent.

Dalmatica. } *Epiſcopalis.*
Tunicella. }
Chyrotecæ Epiſcopales.
Velum calicis.
Integumentum ſedis Epiſcopalis.
Velum frontiſpicij altaris.
Vela, ſeu continentia ſubdiaconales.

Indumentorum ornamenta, materia, colore, opere, artificioue inter ſe, ut maxime poteſt, conuenientia.

CRuces frontiſpicij pallij.
Cruces planetæ.
Cruces ſtolæ ſacerdotalis, et diaconalis.
Cruces manipuli ſacerdotalis, diaconalis, et ſubdiaconalis.
Cruces faſciæ amictus.
Auriphrygium pluuialis.
Grammula, et faſcia dalmaticæ diaconalis.
Grammula, et faſcia tunicellæ ſubdiaconalis.
Ornamentum puluinaris Miſſalis.
Ornamentum ſacculi corporalium
Ornamentum integumenti codicum.
Laciniæ ſingulorum integumentorum, et puluinarium conuenire etiam debent cum coloribus ornatus, ita ſcilicet, ut aurum cum auro, aut argentum cum argento, et ſericum cum colore ornatus, pannique conueniat.

PARS SECVNDA. LIBRI II.

De forma ſupel.

IAM denique reſtat altera huius libri pars: in qua ſupellectilis omnis, mox ſupra enumeratæ, reiq. ad uſum eccleſiaſticum pertinentis, forma a nobis exponenda eſt; ac ita quidem, ut aliquando etiam materia, ſimul oſtendatur, è qua res unaquæque pro præſtantiæ ratione conficiatur. Primo igitur loco erit Crux.

De Cruce.

CRucis porrò, quæ uel ſuper altari maiori, uel ſuper tabernaculo ſanctiſſimæ Euchariſtiæ collocabitur, forma pene quadrangula erit: cuius tamen pars inferior paululum oblonga, in tubulum deſinet; ut, cum ad uſum proceſſionum, aliarumq. eccleſiaſticarum actionũ opus erit, a ſuo poſſit fulcimento cõmode eximi. Ea autem magnitudine crux erit, quæ cum altarij amplitudine, apte decoreq. conueniat.
Ex aureis, aut, ſi minus per facultates poſſit, argenteis

teis laminis crux altarij maioris erit in baſilica cathedrali, eccleſijsq. collegiatis: hacq. uſui ſolenniorum dierum, atque officiorum: altera autem ex aurichalco inaurato condecenter cælata, elaborataue, alijs diebus adhibenda. Ex hac item materia, uel ex argento, illa etiam erit, quæ in alijs eccleſijs, præſertim parochialibus, ſuper altari maiori collocabitur.

Fulcimentum, quo apte crux in altario ſuſtineatur, ex auro, aut argento, aut ſaltem ex aurichalco, aut denique ex ligno inaurato, in eccleſijs ſcilicet, quarum cenſus tenuis eſt, eleganter, decoraq. forma confectum, ad congruentem altitudinem ſurgens, arcte, atque apte tubulo inſigatur.

Crucis item, quæ in altario minori ponetur, cum fulcimentum, tum forma eadem, aliquantoq. minori eſſe poterit, ſed exemptilis eſſe non debet. Materia ſi minus aliquando ex aurichalco, pretioſioriue metallo, at ex ligno eſſe poterit picto, decenterq. inaurato.

Crux porrò Capituli, uel illa, quæ in proceſſionibus, in mortuorum exequijs, alijsq. ſacris, et eccleſiaſticis actionibus de more præfertur, haſtile habeat bene firmum, idemq. decenter pictum, cui apte inſeratur. Vbi uero, ut in eccleſia Ambroſiana moris eſt, a Capitulo, alioq. eccleſiaſtico Collegio, uel a parochis, alijsue animarum curatoribus, crucem forma quadrata, quæ duobus cubitis, pauloue amplius alte, lateq. pateat, in illis eccleſiaſticis actionibus, ſine haſtili, ſed breui manubrio eiuſdem metalli proferri is; quidem mos, ſane quam uetus, uſq. probatus, plane retinendus eſt.

De Candelabris.

Candelabra altari maioris, quæ etiam aurea olim fuiſſe animaduertimus, ſi ex auro per facultates fieri non poſſunt, ſaltem ex argento conficiantur ad uſum ſolenniorum officiorum, ita ut et metalli genere, et opere cum cruce congruant. Alia uerò, quæ uſui quotidiano ſunt, ex aurichalco conſtare poterunt: e quo metallo in omni eccleſia adhiberi conueniens eſt. Ex ligno autem, opere tornatili confecta, in reliquis altarijs minoribus aliquando permittuntur, ſi ex aurichalco, pretioſioriue materia per facultates fieri non poſſunt.

Candelabri baſis, quem pedam dicunt, rotunda, uel triangularis potius exiſtat, atque, ut maxime fieri poteſt, cum illa congruens, quæ cruci ſubiacet. Sic uerò undique pateat, firmaq. ſit, ut præ cerei graſsioris, qui imponetur, pondere, aut longitudine candelabrum non ullo modo corruat.

Eiuſdem ſcapus, opere cælato, recte, pia, decenterq. elaboratus, ſenſim anguſtius aſcendat in altitudinē, quam altarij, eccleſiæq. ratio requirit. Rurſusq. in ſummitatem circularem, decore patulam, deſinat. In qua ſummitate candelabri acumen teres extet, cui uaſculum itidem ex argento, uel aurichalco inſigi poſſit: in quo uaſculo cerei inſerantur. Et quoniam uſu uenit, ut, quæ candelabra ex auro, argentoue ſunt, facile uacillent, atque inclinentur; ac fere etiam particulæ, ex quibus, ſimul conglutinatis, illa fabricata ſunt, diſsoluantur; utile erit, uirgam ferream per totum candelabri ſcapum tranſire: quæ uirga, in ſuperiorem partem exiens, locum uaſculo præſcripto, candelæue inſigendæ præbeat.

In parte autem inferiori ita clauiatur lamina ferrea, in orbem uerſatili, ut particulas omnes, quæ candelabri ſcapum conſtituunt, apte conſtringat, iunctasq. ſimul, ac rectas planè teneat.

Candelabrum cerei paſchalis ex laminis argenteis, aut ex aurichalco, aut ſaltem, ob eccleſiæ inopiam, è ſolido ligno, opere tornatili, totumq. inauratum, ac pie ornatum, altitudine conſtet cubitorum fere quinque.

Baſi præterea firmiſſima ſuffulciatur; ut, ubi moris eſt, quemadmodum olim fuit, ſtatis illis diebus in media eccleſia ante altare maius collocetur. Si uerò penſile adhibetur, nulla baſis opus eſt.

Cantharus, quod candelabri genus eſt in eccleſia Ambroſiana, ex auro, uel ex argento, uel ære fuſili, aurichalcoue eſſe poteſt, prout eccleſiæ, in qua adhibetur, ratio poſtulat. Breuior, quàm cetera candelabra: ac leuior item: ſcapo præterea ſubtiliori conſtet, quò facilius manu apprendatur. Baſe triangulari, et reliquo ornatu ſit, qui decentem ſpeciem exhibeat.

Candelabra ad uſum proceſſionum, et metallo, et forma exiſtant, ut illa quæ uſui ſunt altaris maioris; ſed longitudine aliquanto breuiori, et craſſitudine minori item, eſſe poterunt.

De emunctorio, et operculo.

Emunctorium ex eodem metallo, è quo ſunt candelabra: longitudine unciarum duodecim.

Operculum ad uſum reſtinguendi cereos è tenui lamina, quam tolā uocāt, conſtet: forma præterea decenti.

De Tabella ſecretorum.

Tabella ſecretorum, non quernea, non nucea, neque denique è ligno ſubſcuro ſit, ſed ex abiete, aliaue id generis arbore, albicanti, ne pagina agglutinata obſcureſcat. Late aliquanto amplius pateat, quam longe: a parte anteriori coronicibus undique decore ornetur. A menſa altaris aliquanto altius ſuſtineri debet aliquo fulcimento, decore confecto, ut ſecretorum pagina, propius ad oculorum conſpectum accedat. Atque hæc quidem uſus quotidiani. Illa uero ſolenniorum dierum, ſpecioſior eſſe debet, ita ut et coronices auratos, aut præclare pictas, et paginam ſecretorum, maiuſculis litteris impreſſam, et eius imagines, litterasq. illas grandiores, minio, auroq. ſplendeſcentes habeat.

De Mappis, tobaleisue altaris.

Mappæ, quæ uela, uelaminaue, aut ſyndones alias dicebantur, ſupernam altaris partem con-

tegentes, è lino, aut, ubi lini copia non eſt, è cannabi ſint. At illæ pretioſiores, uſui ſolennium dierum, Epiſcopaliumq. officiorum, è tela linea item, uel cannabina, ſed longe tenuiori contexta: reliquæ uſus quotidiani è tela eiuſdem generis, non craßa nimis, nec uero rudi, ſed eiuſmodi, quæ opere textili, bene, firmiter, ornateq. confecta ſit. Verum nulla porrò Mappa altaris ab ulla parte, bombacio, cærulei, alteriuſue coloris elaborata ſint.

Grandiores porrò Mappæ ea ſint longitudine, ut ab utròque altaris latere profundius circiter, tribus digitis, quam planum bradellæ demiſſæ ſint.

Latitudine uero totam altaris menſam contegant, ac gradum item, qui ſuper altari eſt: ſi modò, in altari præſertim maiori, ob tabernaculi impedimentum ſeparatim operiri, obtegiue commodius non ſit.

Ex prætereà mappæ, quæ minores adhibentur, integræ, atque, ut olim, eiuſmodi exiſtant, quibus tota, integraq. illa ſuperior altaris pars, ſeu menſa conſternatur; eaq. inter ſe diſtincta ſint, ac ſane ſeparatæ omnino.

De Pallijs.

Pallium, ſeu palla, ueſtimentum ſcilicet, quod ante altare tenditur ſuſpenſum, paulò longius, quam altare patere debet; eoq. altius, ut ab una parte paululum ſub coronice ſcabelli eiuſdem altaris occultetur.

A ſuperiori parte, palmum à ſummo diſtante, lacinijs, quas ſtanzias dicunt, auro, ſericoue elaboratis pro colorum ratione, ex eccleſiæ ritu præſcripta, ornetur.

Intrinſecus tela bombicina, aut alia tenui materia ueſtiatur, quæ a ſuperiori parte palmo uno excedat, ut ſub mappis reflecti poſſit.

Inſtruatur etiam à ſummo intrinſecus paruulis minutisq. annulis æreis, ferreisue, quibus ſuſpendatur, affixum telari altaris.

Cui pallio, ab exteriori parte, crux aut imago Sancti, Sanctorumue, quorum nomine altare dicatum eſt, aut alia ſacra effigies, apte, recteq. in medio aſſuatur. Id quod antiquus inſtitui eſſe, ex eo etiam accepimus, quòd Zacharias Pontifex pallam, auro intextam, Natiuitatis Domini noſtri, Ieſu Chriſti imagine ornatam, beati Petri Apoſtoli altario obtulit.

Pallium pretioſius, utpote uſui ſolenniorum officiorum ac dierum, ſit è ſerico, auro, argentoue intexto, nempe opere attalico, quod brocatum dicunt, uel acu decore picto. Illud uero quotidianum ex alio ſerici genere, aut ſubſerico. Idq. etiam in eccleſijs permittitur: quarum tenuis cenſus ferre non poteſt illum pretioſioris pallij ſumptum.

Pallia autem, quæ humiliora, aut depreſſiora iam extant, quàm altaris altitudo requirit, altiora fiant, in ſumma parte additamento eiuſdē pãni, materiæue facto, apteq. connexo: quod lacinia, quam frangiã uocant, aut alterius rei ornatu decenti obtegatur.

Quæ uero pallia breuiora ſunt, quoniam altaria longius ducta ſunt, ea apte reconcinnari poterunt, aut produci alijs pro longitudinis altarium ratione additis, decenterq. annexis, eiuſdem, alteriuſue panni, ſericiue, aut materiæ faſcijs.

De uelamento, ſeu faſcia ad ornatum altaris.

Velamentum, quod ad ornatum frontiſpicij altaris in Miſſæ ſacro adhibetur, ſuperioriq. parti pallij in ipſo altari, tanquam frontale quoddam obtenditur, eiuſmodi ſit, ut demiſſam uſque ad ſerica filamenta, quæ pallio aſſui ſolent, uel paulo infra perueniat. Longe prætereà pateat, ut adæquet altare, aut paulo amplius. Eius extremitas, quæ in hominum conſpectu eſt, fimbria decore exornetur.

E pretioſa tela linea, eaque tenui admodum confectum, per latitudinem liceis, acu, aliaue ratione elaboratis, apteq. certo interuallo diſpoſitis, diſtincte ornatum appareat.

Pretioſius porrò, quod ſolennioribus diebus, officijsq. uſui erit, inſignius eſſe debet, auro ſcilicet, argentoq. contextum.

De Tela ſtràgula altàris.

Tela ſtragula altaris, longitudine, ac latitudine ſit, quæ totum illius menſam undique contegat, et paulo amplius item: lacinijs breuioribus, ab omni parte decore cincta.

Colore uiridi ſit. Quotidiana e lino, cannabiue: illa uero uſui ſolennitatum è ſerico, aut è ſubſerico.

De ſtragulis Bradellæ, et graduum altaris.

Stragula Bradellæ, et graduum altaris, plani item, cum opus eſt, tapetia ſint, aut panni lanei, ijq. pretioſiores pro ſolennitatum ratione, proq. eccleſiarum dignitate.

Late, longe, et ample ita pateant, ut et bradella, et altaris gradus eorum operimento conſternantur omnino, atque adeo amplius, ſaltem cubito uno.

De caligis Epiſcopalibus.

Caligæ Epiſcopales, ita longe eſſe debent, ut uſq; ad genua protenſæ, ligulis in ea parte aſtringantur; quemadmodum cum miſterij ſignificatione conueniens eſt.

De ſandaliis.

Sandalia, calcei ſcilicet, quibus Epiſcopus ad Miſſæ ſacrum, ſolenniter faciendum utitur, è ſolea integra ſubtus conſtent, à parte ante a ſuperiori decenter ornata: quæ feneſtrata etiam ſuperne, olim fuiſſe non ſine miſterij ratione, Innocentius III. Pont. oſtendit.

De Amictu.

Amictus, qui quoniam humeris imponitur, ſuperhumerale etiam appellabatur, eiuſmodi, ut olim fuit,

fuit, eſſe debet, cui faſcia aſſuatur, quæ tanquam collare quoddam, circa collum ſuper caſulam aptetur. Fimbria porrò faſciæ condecenter exornata ſit: cui præterea tres cruces annectantur, una in medio, et in utroque capite duæ.

Longa ſit faſcia hæc cubitum circiter unum, et uncias ſex: lata uncias circiter ſeptem.

Porrò amictus, è tenui candidaq. tela linea ſit: pretioſior è ſubtiliori.

Longitudine eſſe debet cubitorum circiter duorum: latitudine autem ſeſquicubitali. In duobus eius angulis anterioribus aſſuuntur funiculi: qui crucis inſtar ſupra pectus tranſuerſi, indeq. in tergum ducti, moxq. reuocati, connectuntur, ut ne ſuo loco amictus moueatur. Si uero amictus ſine faſcia adhibetur; in eius medio crux unciarum duarum, longe ab extremitate digitis duobus ſuperne, acu, aliaue ratione affigetur. Extremitates autem amictus, præterquam ex ea parte, quæ collum ambit, aliquo modeſto opere exornabuntur: cetera eius partes, ut illa ſuperioris amictus, faſciam habentis.

De Alba, et auriphrygio, ſeu grammatis.

ALba, quam candida ueſtem camiſium etiam à colore uocant, è tela tenui, candidaq. ſit; illa pretioſior è tenuiori. Longe autem quattuor cubitos producta, et ſuccincta, cum a lumbis undique redundet, tum ad pedes uſque pertingat. Late præterea cubitos quattuor, ac paulo amplius, circumquaque pateat. Manicas habeat longitudine ſeſquicubitali, latitudine ab humeris penè cubitali, quæ uſque ad manus ſenſim, anguſtius ducantur.

Conſueta autem ſit non artificioſo, ſed ſimplici acus opere: in extremis uero manicis, et in ſumma ueſte aliquid dumtaxat ſit, acu paululum, ac tenuiter elaboratum. Et ab ima parte aliquantulum reflexum. In ima parte albæ a fronte, et à tergo, et itidem in extremis eius manicis, quadræ particulæ, quas grãmatas, ſeu auriphrygium appellant, panni ſerici, qui coloris et panni eiuſdem, ut caſula, ſit, recte aſſuantur. Quæ grãmata circumquaque fimbrijs denſis exornata ſint.

Vbi uerò Alba ſine auriphrygio, ſeu grammatis adhibentur, ample ab ima parte circumquaque pateant cubitos ſexdecim: ſicq. paulo, et latiores, et longiores ſint, quàm aliæ grammatis ornatæ, ut circumplicatæ, ac ſuccincta, ad lumbosq. reflexa rugarum, criſparumue decorem exhibeant.

De Cingulo.

CIngulum, quæ Zona ab Innocentio III. Pont. appellatur, ex candido lino, uel cannabi tenui ſit confectum; longitudine cubitorum circiter ſeptem.

Cuius cinguli capita globulis eiuſdem materiæ inſerantur, filamentorum manipulis appenſis, quos floccos dicunt.

Cingulum uerò Epiſcopale, a ſiniſtro latere duplex, ut uocant, ſuccinctorium, ſeu ſuccingulum, quo ſcilicet ſtola cum cingulo connectitur, habere debet pro ratione myſterij.

De Stola.

STola, qui item Orarium, et palla linoſtina a Damaſo uocatur, extrinſecus materia colore cum planeta congruat: intrinſecus autem tenui ſerico ueſtitur eiuſdem coloris item.

Longe cubitis circiter ſex, ita ut infra genua producatur: late autem pateat uncijs ſex; ab utraque autem extrema parte ſenſim latiuſcule patens lacinijs, ſeu frangijs ornatur, quæ longitudine ſint unciarum triũ: cui præterea cruces tres annectantur, una in medio, reliquæ duæ in eius partibus extremis. Vnaquaque uero crux paruula ſit, forma quadrata: quæ ab omni parte uncijs circiter tribus conſtet.

Stolæ ſacerdotali nihil appendatur: Epiſcopali uerò, et diaconali ab utraque media eius parte funiculi ſerici, eodemq. colore, et flocculis laciniatis ornatis annectantur, uſq. ad illius recte connectendæ uſum.

De Tunicella.

TVnica Epiſcopalis, quam Tunicellam dicunt, è ſerico tenuiter contexta eſſe debet: paulolo anguſtior, et breuior, quam Dalmatica infra deſcripta.

De Dalmatica.

DAlmatica crucis formam præbere debet, ita ut non reciſis manicis, ſed ad manum uſque protenſis, ijsdemq. late patentibus, conficiatur.

Epiſcopalis amplioribus manicis, quàm diaconalis, hæc latioribus; quam ſubdiaconalis, quæ tunicella uocitata, illas anguſtiores habere debet.

Ex eadem materia Epiſcopalis conſtet, qua Tunicella Epiſcopalis.

Longa eſſe poteſt cubitis duobus, et uncijs ſexdecim, atque eiuſmodi, quæ infra genua protendatur, uncijs circiter decem; lata uero a ſummo, ſeu ab humeris cubito uno, et uncijs circiter quattuor, ab extremis uris undique patens cubitis circiter quinque, uel amplius, ut eius latitudo cum myſterij ſignificatione conueniat.

Diaconalis uero, et Tunicella ſubdiaconalis lineis, ſeu faſciolis coccineis ornatur, a fronte, et à tergo, hinc inde à ſummo, uſque ad imum ductis.

Auriphrygio præterea inſignitur, nempe quadris particulis, auriphrygio contextis, inter lineas coccineas illas in extremitate à tergo, et à fronte aſſutis.

Extremitates huius ueſtis omnes, præter eam, quæ circa collum eſt, fimbria cum modicis filamentis exornantur. Interior autem pars tela eiuſdem coloris tecta ſit.

De Chyrothecis Epiſcopalibus.

CHyrothecæ epiſcopales contextæ eſſe debent, et circulo aureo inſigniter in extrema parte ornatæ.

De planeta.

CAſula, quam alij phelonium, et planetam etiam ab ampla latitudine dicunt, cubitos tres, et paulò

amplius latè patens ſit, ita ut ab humeris proiecta, complicationem unius ſaltem palmi infra utrunque humerum recipere poßit. Longe autem cubitos totidẽ, aut aliquanto longius demiſſa ſit, ut pene ad talos uſque pertineat.

Faſciam item latam uncijs octo ad minimum, quæ aſſuta ſit, ab anteriori, et poſteriori parte uſque ad extremum dependentẽ habeat: cui altera faſcia trãſuerſalis in ſumma prope parte, et a fronte, et à tergo adiuncta, crucem utrinque exprimat.

De ſubireto.

S*Vbiretum mitrale non è ſerico, ſed panno laneo ſit: idemq. forma rotunda, non quadrata.*

De mitra.

M*Itra, quæ pretioſior eſt, è ſerico, auro intexto, gemmis, et margaritis, acuſq. opere ornata, Epiſcopalis dignitatis ſplendorem præſefert.*

Altera ſimplex, è tela lini puriſſimi, eaq. tenui, et candida conficitur, colore autem albo.

Circulo aureo circumamicta a parte, qua induitur caput: cornua item duo à ſummo pra ſe ferens, unum a fronte, alterum a tergo: duas etiam lineas, in humeris pendulas habet: quarum extremitates, ſeu fimbria lacinijs conſtant.

De anulo.

A*Nulus Epiſcopalis, ex auro puro puto ſolide conflatus, palam habet cum gemma pretioſiori, in qua nihil ſculpti eſſe debet.*

De Gremiali.

G*Remiale, longe conſtet cubitis circiter duobus, late cubito uno tantum. et uncijs item circiter duodecim, intrinſecus tenui ſerico eiuſdem coloris ueſtitum; undique uero cinctum laciniarum, auro, argentoue intextarum ornatu.*

De Baculo Paſtorali.

B*Aculus paſtoralis, à parte ima præacatus, à media totus rectus, à ſumma retortus eſſe debet.*

Orario, aut ſudario non ornatur, ſi Epiſcopalis eſt: quo inſigni Abbatialis ab illo diſtinguitur.

Longitudine recta eſt cubitorum trium, et unciarum duodecim: pars uero illius retorta, totidem uncijs, aut paulo altius eminet.

A ſumma rectitudinis parte, eſt craſſitudine orbiculari, unciarum circiter ſeptem: quæ prope ad imam partem deſcendens, paulatim diminutam, uncijs quinque conſtat: in ipſa uerò plane ima parte ferro, uel argento, alioue metalli genere præacuitur.

Pars recta baculi integitur laminis ſolidis argenteis, nulla cælatura ornatis: retorta, laminis item argenteis cælatura elaboratis, et fabri argentarij iudicio inauratis.

Connectitur autem cum illa parte recta, aliquo cælati argenti opere, certis locis inaurato: quod ſex anguli formam exhibens, ſacris imaginibus ornatur.

De Pluuiali:

V*Eſtis, quæ Pluuialis uocatur, ſemicircularemq. formam exhibet, ad imos uſque talos protenditur, longitudine ſcilicet cubitorum trium, et unciarum circiter ſex conſtans: et pro ſemicirculi ratione late patens.*

A fimbrijs ornatum laciniarum habet: a parte ſolum anteriori tota ab ſummo ad extremum uſque aperta, hinc, et inde auriphrygio ſacris etiam imaginibus intexto decoratur: a poſteriori parte inſigne quod capuciam dicunt, breuibus admodum lacinijs, ornatu uero auriphrygiato, qui anteriori reſpondeat.

A ſumma uerò parte anteriori, tantum fibula inconſuta connectitur: intrinſecus autem ſerico tenui, aut panno bombicino eiuſdem coloris circumueſtitur.

De Pectorali.

P*Ectorale, ornamentum ſcilicet illud, quo ante pectus pluuiale connectitur, duobus uncinis ſubiectis, ex argento inaurato conflatum eſſe debet, cui lapis aliquis pretioſus inſeratur, aut ſacra imago.*

De uelo ſubdiaconali.

V*Elum ſubdiaconale, faſcia ſcilicet illa, qua ſubdiacono uſui eſt ad contegendum calicem, cum illũ inſtructũ in altare defert, ex uelo ſit, auro, aut argento intextũ; a lateribus ornatum fimbrijs; à capitibus etiã, filamentis aureis, aut argenteis, aut certe auro; et argento admixto. Longe ſit cubitos ſex; late uero patens, quanta eſt ueli propria latitudo.*

De Velis miniſterialibus.

V*Ela miniſterialia, nempe faſcia illa, quæ à collo pendent miniſtrorum, Mitram, aliaue indumenta Epiſcopalia ferentium, uel ſuſtinentium, longitudine conſtent cubitorum circiter ſex; latitudine tam ampla, quanta eſt tela, è qua confecta ſunt. Confecta autem eſſe debẽt è uelo candido bombacino, eoq. tenui admodum, à capitibus, filamentis ſericeis albis ornata.*

De Velo Calicis.

V*Elum Calicis ab omni parte cubito, et uncijs duodecim, ac paulo amplius late patens ſit: ab oris undique opere ſericeo, auro, argentoue tenuiter ornatum. Pretioſius autem auro, et argento contextum ſit, fimbrijs itidem aureis, aut argenteis adhibitis.*

De Calice.

C*Alix, ex auro puto, aut, ſi pra facultatum tenuitate non poteſt, ex argento puro puto itidem conficiatur, eoq. inaurato ab omni parte interiori, et exteriori: cuius pes ex aurichalco inaurato permitti poteſt, ſi præinopia ex auro, argentoue fieri non poteſt. Qui pes ample pro illius magnitudine, ita pateat, ut firmiſſime, ubi collocatur, hærens,*

cadere

cadere non queat : forma autem , aut octangula , aut ſexangula , aut alia eiaſmodi ſit . In cuius pedis ſuperficie imagines appareant , quæ tamen manum non impediant , aliqua ſacra paſſionis myſteria ſignificantes : nulla expreſſa ſint ſigna ad ornatum inanem ſpectantia . Nodus in medio decore recteq. ornatus , nihil , uel minimum, eminens habeat , quo, dum calix capitur , incommode capiatur , aut digiti quicquam lædantur , præſertim quo tempore, in Miſſæ ſacro , ille , indice et pollice coniunctis manu teneatur . Cupa aliquantulum in fundo anguſta , ſenſim aſque ad ſummum labrum latior fiat . Labrum eiuſmodi ſit , ut neque extrinſecus , neque intrinſecus ullo modo reflectatur .

Calix maior , pretioſior ſcilicet , ex auro puro puto , et piarum imaginum cælatura inſigniori , qui ad Miſſæ ſacrum ſolenniter faciendum adhibeatur , ample in orbem pateat uncias ſaltem octodecim: ab imo autem aſque ad ſummum altitudine ſit unciarum quattuordecim ; ampliori uero etiam in eccleſia cathedrali , collegiata , ac parochiali inſigni .

Calix minor , qui in Miſſæ non ſolennis ſacro uſui eſt, amplitudine in orbem ducta unciarum quattuordecim , altitudine duodecim .

De Patena .

P*Atena eodem auri , aut argenti genere , quo calix eſt : quæ ſi argentea eſt , in aurata undique eſſe debet , nihil artificioſe elaboratum, at ne circulum quidem , circino profundiaſcule ductum , ullo modo habeat.*

Labrum extremum circulare , ita tenue admodum , ut adiumentum inde ſit , ad ſacræ hoſtiæ fragmenta recte facileq. colligenda .

Illam mediam tenuem concauitatem habeat, quæ amplitudinem labri calicis ferre adæquet .

Patena maior, et pretioſior, quæ calici grandiori conueniat , ample in orbem pateat uncias triginta octo , uel amplius pro amplitudine calicis : minor uero triginta duas .

De Sacculo Calicis.

S*Acculus Calicis, et Patenæ e lino ſit, uel ex cannabi late tam patens , longeq. productus , ut minimè arcte calicem capiat . Ab altera parte clauſus erit, et tota tela , quantum lata eſt, criſpata , et in orbiculum conſuta, et connexa: aut etiam ita conſutus erit, ut duo anguli fiant , ſicut communiter fit, tunc enim tranſuerſus calix in ipſum ſacculum conſtringendus.*

De Theca Calicis.

T*Heca lignea , ad calicem itidem , una cum ſacculo condendum , comparata, ſimplici opere, nulloq. prophano ornatu , ita conficiatur , ut ad calicem cum patena capiendum appoſita ſit : operculo etiam adhibito , quo compreſſe claudatur : intrinſecus lanes panno , aut holoſerico , quem uillosum dicimus , extrinſecus corio circumueſtiatur. Cui etiam linea, ſiue cingulum , ex corio ad eam geſtandam inſertum, adhibeatur.*

De Corporali.

C*Orporale è tela linea pura , et candida ſit, ac ſimplex item ; nihilq. elaboratum , et nihil ſericum intextum habeat ; ab oris autem acus opere ſimplici punctum ſolum retortum ſit .*

Longe autem uncias triginta ad minus pateat : late totidem , ita uero complicatum , ut nulla eius extremitas appareat .

In Cathedrali , et Collegiatis aliqua corporalia eſſe debebũt, ampliora pro altaris maioris amplitudine .

De Sacculus Corporalis.

S*Acculus corporalis à fronte ſit , cruce, uel alia ſacra imagine in medio intexta ; a tergo etiam ex eodem materia , et colore , intrinſecus uero ſubſerico , aut tela tenui cãdida circumueſtitus : late uero andique pateat circiter dimidio cubito, uel paulo amplius. Ab oris uero inſerantur funiculi ſericei cum globulo, quo aſtrictus claudatur .*

De Purificatorio.

P*Vrificatorium è tela non craſſa admodum, neque tenui nimis , et ſimplici acus opere confectum, latitudine ſit unciarum circiter octodecim ad minimum : longitudine totidem , nec uero minus . Cui purificatorio crux paruula in medio acu appingatur.*

De Hamulis.

H*Amula , non ex argento , ſtanno , auricbalco , aliaue metalli genere , ſed è chriſtallo pellucido, non picto , et denique ab omni parte ſordibus pura, et ſuo quaque operculo ſtanneo , argenteoue apte contecta : pretioſiores autem aureo.*

De Peluicula.

P*Eluicula hamularum , è ſtanno britannico puriori ſit : pretioſior , auro , aut argento ſaltem : opere autem cælato , piam ſpeciem exprimente : fundo intrinſecus conſtet lato , ac plano, neque elaborato, quò firmius hamulæ impoſitæ hæreant .*

De Miſſali.

M*Iſſale , opere librario bene , firmiterq. compactum , et conglutinatum , tenaioribus tabellis ſectilibus , corio intectis , operiatur. In quo corio nihil prophani elaboratum , impreſſumue extet , ſed crucis inſigne , aliaue ſancti pia imago . Ad Miſſalis autem ornatum folia inaurata exiſtant . Pretioſius porrò , et operimento præterea coriaceo inaurato, et forma ampliori conſtet , tum litteris etiam inſignioribus impreſſum .*

De Signaculo Miſſalis.

S*Ignaculum Miſſalis , cornu tranſuerſale, unde funiculi pendent , habeat è ſericis filamentis confectum,*

ctum, atque ita latum, ut eiuſdem Miſſalis craſſitudinem adæquet. Funiculos uero ſericos duodenos, colore diuerſo diſtinctos pro officij ratione, atque uſu: ac lõge ita ductos, ut Miſſalis longitudinem uix quiuque uncijs excedat. Pretioſius uerò ſignaculum è cornu tranſuerſali conſtet, quod ſolidum aureum, aut argentum ſit, idq. inauratum.

De Integumento Miſſalis.

INtegumentum Miſſalis ita longe deductum ſit, ut ab ima parte, etiam reflexum, octo uncijs ſuperet coriaceum Miſſalis operimentum: a ſumma uerò nihil omnino extet. Late præterea patens, ut ab utroque latere intrinſecus reflecti commode queat. Subueſtiatur tela linea, aut bombycina, præter partem, quæ infra pendens, eodem panno reflexo, ornatur. Huius integumenti extremitates, quæ Miſſale a lateribus, et a capite circumdant, linea ſericæ opere textili, quæ uero ab ima parte, lacinijs ſericis ornantur. Pretioſius autem integumentum habeat extremitatum ornatum, et linea, et lacinijs auro, argentoue intextis, inſigniorem.

De Puluinari Miſſalis.

PVluinar, quod Mißali libro ſupponitur, plenum ſit non pluma, non tomento, lanaue conciſa; ſed lana ſolida, piliſue ceruinis.

Longe patens cubito, et paulo amplius; late uncijs circiter decem, et octo; ornatum ab unoquoque angulo laciniatis fibulis: conſutum ſimplici opere: ſed partes extremæ conſutæ integantur ornamento eiuſdem generis, et coloris.

Cui puluinari nihil aliud, ac ne ſcabellum quidem, ſubijciatur; niſi cum ſacerdoti, oculorum aſpectu laboranti opus eſt ad Miſſale altius tollendum. Porrò ſcabellum, puluinari aliquanto anguſtius, utrinque quattuor baculis, tranſuerſaliter inter ſe exiguæ lineæ ligneæ in medio conuexis, firmatur.

De Inſtrumento candelæ ſuſtinendæ ad officiorum Pontificalium uſum.

INſtrumentum, quod uſui eſt ſuſtinendæ per cappellanum candelæ in Miſſis, officijsq. pontificalibus, ex argento; pretioſius ex auro, aut argento inaurato fiat: manubrio longitudinis unciarum quindecim, et à ſumma parte orbiculo conſtet: cui media intus lunula infixa inhæreat ad candelæ imponendæ uſum.

De Thuribulo, Acerra. et Cochleari.

THuribulum, acerra, et cochleare, ex aurichalco ſingula ſint artificioſe cælata, atque ornata periti artificis iudicio. Pretioſiora autem ex argento, aut ex auro, ubi per facultates fieri poſſunt.

Quod ſane thuribulum, cum quadruplici cathenula, et operculo eiuſdem metalli, ubi ritu Romano fit; at Ambroſiano more, cum cathenula triplici, ſineq. operculo, adhibetur. Longitudo porrò cathenularum ſit cubitorum duorum, et unciarum circiter duodecim.

De ueſtitu Sedis Epiſcopalis.

SEdes Epiſcopalis, ut ex patrum inſtituto, collocatur loco conſpicuo, atque illuſtri, ita ueſtitu decenti pro ſolennitatum ratione ornari debet. Porrò ueſtitus eius ſit è pannis ſericis raſis, non uilloſis, nec auro, argentoue intextis. Illius gradus tapetibus, panniſue lineis ſternuntur.

De Scabellis aſſiſtentium Epiſcopo.

SCabella miniſtrorum, Epiſcopo aſſiſtentium, e tabellis ſectilibus populeis, abiegineiſue conſtent; cubito aut paulo amplius alte conſtructa; tum forma quadrata, quo firmius hæreãt, decore præterea picta.

De Faldiſtorio.

FAldiſtorium non amplum, neque alte extructum, ut ſedes, cathedraq. Epiſcopalis, ſed longe depreſſius eſſe debet: nec præterea à tergo, neque à lateribus quicquam habeat, quo ſedens Epiſcopus nitatur. E quaternis lignis nuceis, binis ſcilicet ab anteriori, totidemq. à poſteriori parte, inauratis, laminarum argentearum tegmine ornatis, ijsq. ſingulis ab omni laterali angulo, formam capitis leonini, paululũ prominentis, in ſummo exhibentibus, decore, apte, firmiterq. cõſtans, ſedile coriaceũ habeat ſolidũ, idemq. non pluma, ſed tomento, piliſue minutim conciſis plenũ.

De Integumentum Faldiſtorij.

INtegumentum faldiſtorij, ſubueſtitum eſſe debet tela bombycina. Ita uero diſſectum, ut ſedili tantum inhærens, à reliquis partibus uſque in pauimentum defluat.

De Puluinaribus Faldiſtorij.

PVluinaria faldiſtorij, unum genuflexionis, alterũ ſeſſionis uſui, è ſerico uilloſo conſtent. Eorum longitudo ſeſquicubitalis erit; latitudo porro cubitalis.

De Abaco, & cæteris.

ABacus, menſa ſcilicet illa, in qua uaſa magna, ex auro, argentoue conflata, ad ornatum inſignia, et rei diuinæ neceſſaria, ac ueſtimenta quædam, Mitræq. atque alia id generis exponuntur, è tabulis ſectilibus populeis, abiegineiſue polite confecta, longe pateat cubitis quinque, pauloue amplius pro Eccleſiæ magnitudine, choriue ratione; late cubitis duobus, et uncijs duodecim: alteq. item extruatur cubitis, et uncijs totidem. A tergo autem gradibus duobus, pluribuſue conſtet pro uaſorum ratione. Suffulciatur porrò binis, terniſue tripodibus, querneis, aut nuceis, ad ſuſtentationis firmitudinem.

Abaci mappa, è lino pretioſiori, biſſoue eleganter contexta, ita undique pateat, ut à fronte, et à lateribus ad pauimentum uſque pertingat: tum à tergo, ſi fieri poteſt, abaci gradus apte contegat. Si minus, altera eiuſdem generis adhibenda eſt, qua gradus ſternantur.

Vaſa

Vaſa item, ad altari ornatum in gradibus expoſita, ampullari forma ſint, prout in uaſis, ſacrorum oleorum confectioni dicatis, demonſtratur infra ſuo loco: altitudine cubitali, aut paulo maiori conſtent. Quæ uero in medio collocantur, aliquanto altiora eſſe debent. Ex auro præterea, aut ex argento conſtentur, in quibus prophana cælatura nulla extet, ſed pia, ac religioſa.

Pelues aquariæ, ſeu bacilia, quos fontes appellant, ex eodem etiam metallo, eademq. cælatura, tum amplitudine ſeſquicubitali, per diametrum ducta.

Vrcei einſdem item cælaturæ, metalli, ac magnitudinis præterea, cum peluibus aquarijs conuenientis decore.

De Linteo ad uſum abſtergendi manus.

L*inteum, quod manibus abſtergendis, in Miſſa ſacro uſui eſt, ex lino tenui contextum, longitudine bicubitali, latitudine uero ſeſquicubitali conſtet: tum præterea uno, et altero capite ornatum lacinijs, et filamentis einſdem materiæ, et ab extremitatibus lateralibus, acus opere ſimplici, punctim retortum ſit. At illud, quod Miſſæ Epiſcopalis uſui erit, cum è lino pretioſiori, tum amplitudine maiori, atque ornatu inſigniori exiſtere debet.*

De Libris, Lectionario, Epiſtolario, et Euangeliſtario, eorumq. integumentis.

H*I libri, nempe Lectionarius, Epiſtolarius, et Euangeliſtarius, et Characteribus litterarum inſigniores, et opere librario bene compacti, conglutinatiue, et decore, firmiterq. operti ſint ad diuturnitatis uſum, tum ita ornati, ut de Miſſali, demonſtratum. Ad ornatum præterea, illud pie accomodatum eſſet, ſi ſacra myſteriorum imagines, in ijs libris certo loco impreſſæ, minio, et auro expolirentur.*

Integumentum porrò eorum librorum tale eſſe debet, quale integumentum Miſſalis demonſtrauimus.

De Integumento Lectorilium, et ambonis.

I*Ntegumentum Lectorilis ſtatarij longe protenditur ferè uſq; ad pauimētum: late patet ut lectorilit ſtructura: a parte, ī qua libri appoſiti hærēt, corio ueſtitur. Integumentum lectorilis geſtatorij latum, ut eſt pannus, quo ueſtitur: longum ad pauimentum uſque ſuggeſti ambonis, ut integumentum longitudine eſſe debet, quæ eſt ipſius ſuggeſti opus; latitudine, quæ undique illud totum complectatur.*

De Vaſe geſtatorio aquæ benedictæ.

V*As geſtatorium aquæ benedictæ, uſui officiorum Epiſcopalium accommodatum, ex argento, eoq. certis partibus inaurato confectum, pie etiam alicuius cælaturæ ſpeciem præbeat.*

Ex eodem item metallo, non inaurato tamen, eodemq, pie opere cælatum, adhibeatur in Eccleſijs cathedralibus, collegiatis, et parochialibus item, ceterisq. aliqua ratione inſignibus: at ex ære, aut aurichalco conſlatum, in ecclesijs, cenſus tenuitate laborantibus, permittitur.

De panno ad abſtergendum caput baptizati.

P*Annus, ſeu ſabarium, quod ad baptizati caput abſtergendum adhibetur, è tela byßina, quod pretioſius, uſui miniſterij Epiſcopalis eſt, cōſtare debet; è tela uero linea, quod ab alijs, adhibebitur. Erit uero circumquaque apte, decoreq. fimbriatū è tela uel bißina, uel lintea. Longitudine erit cubitorum trium: latitudine uero tanta, quanta eſt tela, è qua cōſtat latitudo.*

De Vaſis ſacrorum Oleorum.

V*Aſa Baſilicæ cathedralis, in quibus ſacra olea conficiuntur, ex argento, aut ſaltem e ſtanno Britannico, eoq. puro puto, et pretioſiori conſtentur.*

Forma ampullari ſint: quæ uentre amplo, et turgido confecta, a ſummo, uſque ad collum, ſenſim, orbiculari acclinitate, ſine ullo cælaturæ opere aſcendentia, ore bianti, patuloq. extent, ab extremo in anguſtum paulatim uſque ad pedem deducta, opere ſphærali concludantur: cui pes à ſumma parte anguſtè, ab imo latius patens, firmißime hæreat.

Geminis anſis conſtent: quæ cælaturæ ſpeciem in ea parte exhibeant, in qua cum uaſibus annectuntur.

Operimento integantur ſemiſphærali, quod in faſtigio paruulam crucem affixam habeat, ita autem annexū, ut à fibula argentea, ſtanneaue, qua annectitur, totum à tergo pendeat: ut ne eo elato Epiſcopi conſecrantis manus in crucibus, ſuper oleis cōficiendis impediatur.

A fronte apte, ac firmiter in ſuperiori prope uentris parte, paruulus tubus agglutinatus hæreat, unde oleū defluat. Isq. eiuſmodi ſit, qui ab imo patulus, ſenſim anguſte aſcendens, pari cum uaſis altitudine, et à ſūmo paululum incuruus ore anguſtiori extet.

Vaſa tria, præſcripta forma, conficiantur: unum, in quo ſacri chriſmatis; alterum, in quo ſacra extremæ unctionis; tertium, in quo cathecumenorum oleū conſecretur.

Singula uaſa diſtincta ſint inſcriptione, litteris grandiuſculis inauratis expreſſa.

Singula autem uaſa olei, magnitudine ſint, quæ cum Baſilicæ cathedralis ratione conueniat: ſed eiuſmodi tamen, quæ in conſecrationis miniſterio commode et geſtari, et tractari poßint.

De Velis uaſorum ſacri olei.

V*Ela, quæ ſuperiora tria uaſa triplicis ſacri olei contegant, cum illud die Cœnæ Domini conficitur, longitudine circiter cubitali ſint, latitudine, quanta eſt ueli, illudq. uaſis chriſmatis è ſerico albo: reliqua duo ex rubro.*

De Vaſculis miniſtratorijs.

V*Aſcula miniſtratoria totidem ſint, quod uaſa ſacrorū oleorum, inſcriptionibus etiam diſtincta, eadem forma, è ſtanno, aut argento itidem, nec uerò è uitro confecta: eaq. longe anguſtiora; quæ olei pondo, minora duo tantum capiant; à tergo ſolum anſata.*

De

De Forfice, ad uſum ſacræ ordinationis.

Forſex ex ferro, at certis locis inaurato, conflatus, unciarum duodecim longitudine conſtet.

De Peluicula, ad uaria miniſteria Epiſcopalia.

Peluicula, uſui uariorum Epiſcopalium miniſteriorum ex argento conflata, profunda concauitate, conſtet, tum amplitudine ſit, unciarum duodecim, per diametrum ducta.

De Libro exorciſmorum.

Hic Liber exorciſmorum, ut ceteri libri eccleſiaſtici, opere librario decenter confectus, operimento tegatur, quod ſupra aliјs uoluminibus præſcriptum eſt.

De Cereoſtatis.

Cereoſtata, ſeu cereoſeraria, artificioſe tornata ſint, auro, aut coloribus decore obducta; in ſuperiori parte, qua cereus inſignitur. Eorum orbis, ex charta ferrea, ideſt tola, congruenter pateat, extremitate ſurſum reflexa, ad guttas capiendas, quæ ex cereo defluunt.

Alterius uero generis cereoſeraria, quas cantellas appellant, infra, ex ligno tornatili ſint, ſupra uero quadrifariam ſecto, et ad cereos excipiendos apto: ornata uero, ut alia.

De Operculis.

Opercula ex tenui charta ferrea fiant, quæ infra patulo circuitu ſint, ſupra in acumen deſinant: bacillis aptè inſerantur, ut per eos cerei, quamuis alte poſiti, extingui à miniſtris poſſint; hæc aliqua maiora ad uſum maiorum; aliqua uero minora, ad minorum uſum conficiantur.

De Labaro, ſeu Vexillo.

Vexillum Sancti patroni urbis, et opere, et materia, et ornatu inſignius ſit, quam parochiale, tum amplitudine præterea maiori, quæ formam ferè quadratam exhibeat.

Vexillum uero parochiale, quod ſi paruum, aut fanon eccleſiaſtico nomine uocatur, è tela auro, argentoue intexta, uel è ſerico, firmiter contexto ſit. Longe pateat cubitis tribus, et dimidio, latèq. totidem, ita ut formæ quadratæ ſpeciem præbeat. Quæ forma inſigne illud, auguſtiſſimumq. Conſtantini Imperatoris uexillum, quod Romani labarum dicunt, cruce pretioſa, cuius imago cælitus apparuit, intextum, fuiſſe ex antiquis monimentis conſtat. Porrò e materia longe pretioſiori fiat, ubi præ parochialis uiciniæ facultatibus poteſt.

Imagine, effigieue Sancti, aut Sanctæ, cuius nomine eccleſia parochialis nuncupatur, depictum, ornatum, aut contextum ſit.

Colore præterea, quem ſancti, ſanctæue, cuius uexillum præfertur, imago pro eccleſiæ ritu depoſcit.

Vndique cinctum ornatu laciniarum eiuſdem coloris, cuius uexillum eſt, permixtis etiam filis, argento, auroue intextis.

Appenſum præferatur ex haſtili ligneo, eoq. ſolido: cui à ſumma parte crux paruula quadrata præfigatur. Haſtile autem uexillo longius ſit cubitis circiter duobus: colore item, quo uexillum.

Vexillum uerò, quod, dum fœminæ in ſupplicationibus publicis procedunt, pro parochialis uicinæ diſtinctione præferunt, et materia, et colore, et imagine, et ornatu ſit, ut illud, ſupra deſcriptum: at late longeq. conſtans uno tantum cubito, et haſtili breui, ac tenui: cui item crux paruula in ſummo affigatur.

De Crotalis ligneis.

Crotala lignea, quæ ex uſu eccleſiæ in hebdomada ſancta tenebris adhibentur, ex tabula ſectili nucea, querneaue fiant: longitudine uero ſeſquicubitali, et latitudine cubitali conſtent. A ſummo habeant foramen, per quod manus inſertur, lamina ferrea munitum; tum præterea laminas quattuor, quinqueue ab utraque parte affixas, ex ære ſeu ferro, uel totidem pilas ex ligno, rotundas; fune appenſas, ſonum ex percuſſione reddentes.

De ſtragulo ſedilis, ſacerdotis.

Stragulum ſedilis, in quo ſacerdos, Miſſæ ſacrum ſolenniter faciens, conſidet, è panno laneo, aut ſerico raſo, in Baſilicis inſignioribus. Ita uero late, longeq. pateat, ut à tergo etiam ſedile contegens, capite celebrantis paulo altius extet, et infra ad pauimentum uſque prope pertineat.

De Aulæis.

Aulæa, in ornanda Eccleſia, ſiue ex corio, ſiue ex lana conſtent, ne prophanis imaginibus humanis, aut belluarum picturis, ſed religioſis, pijsq. figuris, myſterij ſacri hiſtoriam ſignificantibus, contexta ſint: & ijs potiſſimum, quæ Chriſti Domini, uel Sancti, cuius nomine eccleſia, capellaue nuncupatur, res geſtas exprimunt.

De lectorilibus.

Lectorilium genera duo; alterum ſit, poſita columella lignea, aut aliquo alio apto fulcimento, cum baſi congruente, et decora, aut etiam armario extructo pro recondendis libris ad uſum chori: ſupra quod fulcimentum tabula lata et longa, quantum ſatis ſit ad capiendum apertos libros, decliui poſitura, collocatur. Aut uero ſit tamquam duplicis faciei, ut ab utraque tabulæ; quæ ſuperne in culmen coeant, duobus libris imponendis locum præbeant, e nuceo ligno erit, artificioſe exculto, et alio etiam præſertim picto, aut inaurato.

Alterum geſtatorium magis eſt, et duplex, cuius partes ſunt, ex longis, et anguſtis aſſerculis confectæ, per clauum in utraque media parte fixum, quo coniunguntur, in unum coeunt, cum tollitur, et geſtatur:

tur: et cum ponitur, ad lectionem ſupra, et infra deducuntur, ſupra uero, corio utrinque affixo tenentur, ad libros capiendos apte compoſito.

Huius quoque ligna ornatũ, et artificium deſiderant.

Hoc eadem forma alia etiam lectorilia ſiũt, niſi quòd plicatilia, ut ita dicam, non ſunt, et loco corij lignis tenentur in ſuperiori parte.

Lectorilium integumentis circumſuantur ſericæ lineæ cum filamentis ſuis ab utroque quidem capite per uncias tres prolixis, ab alijs autem partibus breuioribus et modicis, telaq. ſubter tecta ſint: ita longa uero, et utrinque ad terram uſque demittantur: lata paulo magis, quam ipſa lectorilia.

De libris, ſeu uoluminibus eccleſiaſticis.

Volumina, diuinorum officiorum uſui addicta, ut pote Breuiaria, Lectionaria, et alia id generis, in priori huius libri parte enumerata, plane eiuſmodi ſint, quale Miſſale paulo ante demonſtrauimus.

De Conopæo.

Conopæum Tabernaculi ſanctiſsimæ Euchariſtiæ in eccleſijs ritu Romano, è ſerico, auro, argentoue intexto, uulgo brocato; uel è tela argentea, aureaue, aut ſaltem è ſerico ſimplici, coloris albi. In eccleſijs, ritu Ambroſiano utentibus, ex eadem materia, at rubri coloris. Ample undique pateat, pro tabernaculi maioris amplitudine; ita ut à ſumma parte criſpatum, in fimbrijs etiam, non anguſtè, ſed longe latius decenter reſpondeat. Habeat uerò, ut moris eſt, ab extremis partibus ornatum laciniarum, decore contextarum.

Conopæum uerò baptiſterij e ſerico albo ſit, uel ſaltem, in eccleſijs ſcilicet, quarum cenſus tenuis eſt, è tela linea tenui; amplitudine autem, et ornatu ut ſupra. Appendatur, et annectatur in ciborij ſummitate, cruci ſubiecta.

De Tabernaculo paruulo ſanctiſsimæ Euchariſtiæ.

Tabernaculum, paruulum ſanctiſsimæ Euchariſtiæ, ſit ex auro, aut argento puro puto, eoq. certis locis inaurato; aut ſaltem ex aurichalco conſtare debet, quod auri puri ſpecie bene integatur.

Forma rotunda ſit, et altitudine cubitali, aut maiori, minoriue, pro tabernaculi magni ratione: amplitudine, quæ hoſtiam amplam commode capiat.

Diſtingui debet certis ſpacijs, intra columellas interiectis: quæ columellæ ornate fabrefactæ, non impares, ne ſacræ hoſtiæ proſpectum a latere impari impediant; ſed pares, nempe quattuor, aut ſex, aut octo eſſe poſſunt: quæ ſi octo, binæ collocentur.

A ſumma parte columellarum exiſtere debet ornatus e zophoro corymbio, quod opus fregio uocant, et coronicibus conſtans: ita ut in eo tabernaculi faſtigium ſemiſphærale, aut pyramidale nitatur adiunctis in ima parte faſtigij duabus fibulis, ſiue uncis, quibus faſtigium cum zophoro connectatur affixa in ſummo paruula cruce quadrata, aut imagine Chriſti Domini crucifixi, uel reſurgentis.

Pes, quo tabernaculum huiuſmodi ſuſtentatur, in orbem latiuſcule ductus, forma ſexangula, uel octangula ſit, quo firmius, et decentius hæreat. Nodus in medio decore, recteq. ornatus, nihil uel minimum eminens habeat, quo, dum capitur, incommode capiatur, aut digiti quicquam lædantur. A parte inferiori tabernaculi, lamina orbicularis omnino argentea, atque inaurata, pro illius magnitudine, eſſe debet: quæ ſenſim a lateribus indeq. circum in labijs eminens, fundum conſtituat; atque eiuſmodi, ut, cum uſu uenerit, amoueri queat.

In cuius lamina, fundive ſuperiori parte, media affigi debet parua lunula aurea, uel ſaltem argentea inaurata, duplex: quæ, breui, tenuiq. ſuffulcimento ſuſtentata, a fundo paululum extet; tantulo præterea ſpacio diuiſa, quantulum ſacræ hoſtiæ craſſitudo capit: eo item fabrili opere confecta, ut una alteri in ſuſtentaculo, firmiter, apteq. inſerta, aliquando diſiungi poſſit: quo accuratius, ſi quæ fragmenta hoſtiæ ſacræ in paruulo illius medio ſpacio, remanſerint, colligantur.

A parte autem inferiori lamina, ac paruulo tenuiq. tubo tranſuerſali conſtet, per quem ſpinula argentea ducta, eam laminam firmiter cum tabernaculo plane connectat.

Tabernaculo, ita constructo, uas forma orbiculari, illius magnitudini apte conueniens, a ſumma parte clauſum, et ſolidum, ab ima uero apertum è chriſtallo, aut e uitro polito, uel alio pretioſiori apparari debet: quod intra ipſas tabernaculi columellas inſeratur: unde ſacræ hoſtiæ proſpectus eſſe poſſit.

De Pixide.

Pixis, quæ ad ſanctiſſimam Euchariſtiam, recte piéq. cuſtodiendam adhibetur, ex auro, aut ex argento puro ſaltem, eoq. inaurato, fieri debet.

Quæ pixis tum ex argento ſit, ſi minus ab interiori, et exteriori parte auro non illinitur, ſaltem ab interiori parte illiniatur.

Cuius pes, ut manu facile, firmiterq. capi queat; altitudine ſit ſex unciarum.

Nodus in medio decore, recteq. ornatus, nihil uel minimum eminens habeat, quo, dum pixis capitur, incommode capiatur; aut digiti quicquam lædantur, præſertim quo tempore, inter Miſſæ ſacrum populo ſanctiſſima Euchariſtia miniſtratur, et illa, indice, et pollice coniunctis, manu tenetur.

Vas, ſeu cuppa, forma rotunda, aut ouata profunda ſit, et decenter pro profunditatis ratione ampla, in fundoq. medio paululum aliquid habeat, quod in orbem tenuiter emineat.

In ſumma pixide circulus tenuis, à labro minimum diſtans, inſit, cui in orbem prominenti operculum innitatur.

Pixidis operculum forma itidem rotunda ſit, uel ouata, quæ reſpondeat formæ pixidis; quod in medio inſtar fere pyramidis extet: ab uno, et altero item latere paruulos, tenuesq. uncinos habeat: quibus in

circulo

circulo apte includatur. In eius ſummo crux paruula, aut imago Chriſti crucifixi, uel, reſurgentis infixa hæreat. Vbi præ inopia aliud non poteſt, Epiſcopi iudicio, operculum, et pixis, ex aurichalco, aut ſtanno inaurato eſſe poterit.

De Sacculo Pixidis.

SAcculus, in quem pixis includatur, cum ſacra Euchariſtia per loca montuoſa, præruptosq. colles uia difficili defertur, e ſerico uilloſo, beneq. contexto ſit, colore autem albo, ritu Romano, ſed rubro more Ambroſiano. Intrinſecus circumueſtitus tela bombycina eiuſdem coloris, ut eſt ſacculus. Altior paulo ſit pixide, quæ includitur.

Fundum habeat firmiter conſutum, bene criſpatum, non quadratum, ſed rotundum, inſtar roſæ. A ſumma parte funiculos ſericos, eosq. ſolidos, certis foraminibus ita inſertos habeat, ut cum ducuntur, sacculi os aſtrictum, bene cohæreat. Qui ſacculi ita oblongi ſint, ut, cum uſu uenerit, illis collo appoſitis, pixis inde pendeat.

De Velis Pixidis.

VEla pixidi, aut tabernaculo minori adhibenda auro, aut argento ſint contexta, uel, quod magis laudabile eſſet, aurea, aut argentea, fimbrijs circumquaque ex eadem materia adhibitis. Eiaſdem uero menſuræ cum ijs uelis erunt, quæ calicibus adhibenda præſcripſimus, uel maiora pro pixidis magnitudine.

Vela maiora ad ſanctiſſimæ Euchariſtiæ deferendæ uſum auro pariter, aut argento intexta, aut ſi quis uelit, etiam aurea, aut argentea, lata ſint, ut ueli tela, longa cubitis ſex.

De Vmbellis.

VMbellæ, una ſcilicet ad ſacra Euchariſtia contegendæ, altera ad inſigniorum proceſſionum officium uſui, e ſerico, aut panno, auro, argentoue intexto ſint. Vmbella autem minus pretioſa e panno ſubſerico, uel ſaltem e zambelloto confici poterit.

A ſuperiori parte contectæ ſint tela bombycina: undique uero ornatum habeant duplicium faſciarum, quæ duodecim circiter uncijs longe pendeant: ijsq. faſcijs conſutæ ſint ab omni parte fimbriæ filamentis ſatis prolixis. Porrò inter utramque faſciam haſtile inſeratur: quod panno adaptatum, et annexum, recte extendat latera umbellæ. Cuius umbellæ lateribus ſingulis, haſtilia picta, paribus inter ſe ſpacijs diſpoſita, quibus illa tolli, et geſtari poſſit, quattuor pluraue pro eiuſdem umbellæ magnitudine ſupponantur.

Sint uero umbellæ rubri coloris, ubi ritus Ambroſianus eſt, at ubi Romanus, albi.

Tertia umbella, quæ adhibenda eſt, ubi ſæpe per ſemitas, et anguſtos tramites ſanctiſſima Euchariſtia fertur, eiuſmodi ſit, quæ in orbem ducta, ac non nihil faſtigiata, late per diametrum pateat cubitis circiter tribus: faſciola præterea circumdetur, quæ ex eadem materia conſtans, filamentis appenſis circulatim pendeat.

Suſtentetur uerò haſtili uno, à cuius ſummo capite, tamquàm à centro quodam, radij quidam lignei exeuntes, umbellam undique fulciant. Sit porrò hoc haſtile, in media parte ita flexum, ut cum ab eò, qui poſt ſacerdotem incedit, ſuſtineatur, in ipſius tamen ſacerdotis caput ample diffundatur.

De Laternis.

LAternæ, ad ſanctiſſimi Sacramenti ferendi uſum comparentur quattuor: quæ ex ligno inaurato, pictoue, aut ex tenuiſſima ſaltem lamina ferrea conſtent: in ijsq. feneſtellæ apte diſpoſitæ, cornu pellucido clauſæ, exiſtant; ferrumq. præterea intrinſecus promineat, cereis inſerendis, infigendisue accommodatum. Vt autem alte præferantur, haſtilibus longitudine quattuor cubitorum firmiter infixæ hæreãt.

De Cereoſtatis breuioribus.

CEreoſtata breuiora, quæ uſui eſſe poſſint ſacræ Euchariſtiæ aſſociandæ, ea forma apparari debent, quæ cereoferarijs longioribus præſcripta eſt: at hæc breuiora eſſe debent, ut, cum uſu uenerit, cereis inſertis poſſint manibus geſtari. Colore uel rubro, uel albo, prout eccleſia more utitur Romano, aut Ambroſiano.

De Mappis ad uſum ſacræ Communionis.

MAppæ, quibus ſcabella oblonga, ad ſacra communionis, in eccleſia miniſtrandæ, uſum parata, ſternuntur, latæ ſint non minus cubitis duobus: longæ uerò, ut eſt ſcabellorum longitudo.

Mappulæ autem breuiores, quæ ad uſum parantur, cum in eccleſia, uel ægrotis ſacra Euchariſtia miniſtratur, confectæ ſint puro, et tenui textura opere: longe pateant cubitos tres, latæ circiter duos: ac ne extremitates quidem fimbriatas habeant præter capita, quæ certe exornari conuenit.

De Scabellis oblongis.

SCabella oblonga, quæ uſui ſacræ communionis, fidelibus in eccleſia præbendæ, ſunt, altitudine conſtent cubitorum circiter duorum, latitudine unciarum ſexdecim: ſintq. condecenter dolata.

De uaſis Purificationis.

VAſa, ad purificationis uſum parata, caueatur, ne ſtannea, aut argentea ſint, calicis formam exhibeant: neque uero ſimilia item cyathis uinarijs, e chryſtallo ſaltem conficiantur.

Oenophora e ſtanno parentur, ita ampla, quæ purificationis uinum contineant: urcei item minores.

De Cruce ad ægrotos ferenda.

CRux quæ ad ægros fertur, ex auro, argentoue, aut aurichalco, e ligno picto, inauratoq. præclare confecta,

confecta, eiuſmodi ſit, in qua Chriſti Domini imago decore expreſſa, pietatem excitet.

De Tabella geſtatoria pacis.

T*Abella geſtatoria pacis, quæ pretioſior eſt, ex auro, uel argento, mi nus pretioſa ex aurichalco conflata, aliquoq. pia celatura ornatu inſignis, imaginem pietatis condecenter, egregieq. expreſſam, exhibeat: latitudine conſtet unciarum octo, longitudine duodecim circiter: à tergo manubrium habeat eiuſdem metalli.*

De ſuperpelliceo.

S*Vperpelliceum e tela lini, aut cannabi puri ſit, eaq. non rudi, ſed candida, non craßiori, ſed tenui potius.*
Mànicis ita oblongis, ut criſpata uſque ad digitos ſummos pertingant, quæ eſſe poſſunt cubitis circiter duobus, uel circa, late autem patentibus in orbem cubitos circiter quattuor.
In ipſo ore forma rotunda, potius quam quadrata, latum pro capitis craßitudine.
A pectore nullo modo ſciſſum, aut diſſectum.
Longe ductum infra genua, atque adeo fere uſque ad crura media.
Late pateat ab extremis oris in ambitum cubitis circiter tredecim uel circa, ab humeris cubitis octo circiter, ita ut apte conſutũ, et criſpatũ decẽter appareat, pro humerorum latitudine, corporiſue craßitudine.
A nulla parte neque nimis, neque affectata artificioſi operis elegantia elaboratum, ab humeris præſertim, non ſpecioſo artificij ornatu.

De uaſis, inſtrumentis, quæ in ſacriſtia reconduntur.

V*As ad uſum aquæ benedicendæ paretur, quod non luteum, non teſtaceum fictileue ſit, ſed æreum, ſtannoq. intrinſecus illitum; binis anſis, et ore patenti ampleq. conſtans, fundo item paulò, quàm os, anguſtiori; ita tamen, ut firmiter uas hærere poßit.*
Polubrum, uas ſcilicet lauandis manibus ſacerdotis, et uaſculum item aquæ infundendæ aptum, cum is extra Miſſæ ſacrum aliqua ſacra miniſteria obit, condecẽnti, congruentiq. inter ſe opere ſint, ac magnitudine: ex argento, autem conflentur, aut ſaltem e ſtanno pretioſiori, tum pia alicuius cælatura, aut incruſtationis ornatu conſtent.
Mantilia grandiora, quæ præter ea, quæ in ſacriſtia appendenda ſunt, ad abſtergendas manus, extra altaris uſum parari debent, filo non craſſo nimis intexta, et ab omni parte condecenter exornata ſint, tum ab utroque etiam capite filamentis adiunctis. Longe pateant cubitis tribus; late uero, quanta ſane eſt telæ latitudo.

De Vaſculis ſacrorum oleorum in Plebana eccleſia.

V*Aſcula ſacrorum oleorum uſui Plebanæ eccleſiæ grandia ſint pro eccleſiarum, quibus diſtribuenda ſunt, numero.*
Quæ uaſcula argentea ſint, aut ſaltem e ſtanno pretioſiori, litteris, ut infra, inter ſe diſtincta: quibus ſingula ſacra olea internoſcantur.
Inſtar phialæ ſint, operculoq. duplici integantur, uno, quod in os uaſis inſeratur, altero, quo uaſis collum extrinſecus tegatur: quod utrunque in gyrum oblique torqueatur: ut ijs ita firmiter opertis, oleum ſacrum effundi nequeat.
Capſulam habeat, quæ ſeruandis, portandiſq. ſacrorum oleorum uaſculis uſui ſit, cum ad ea ab eccleſia cathedrali accipienda, ſtato paſchæ tempore mittetur.
Ea capſula e ligno ſit, in treſq. partes diſtincta; ut in ſingulis partibus unumquodque ſacri olei uaſculum cum bombacio apte collocetur.
Corio decenti, undique pro integumento muniatur; ornatuq. ſerico rubro intrinſecus circumueſtiatur.
Operculum habeat eiuſmodi, quod extrinſecus planum non ſit, ſed forma paulo eminentiori.
Claue, et ſera ita claudatur, ut cum ad accipienda ſacra olea portatur, aperta tradita, poßit a cathedralis eccleſiæ miniſtro, poſtquam is olea tradiderit, claudi digito paululum, a ſuperiori eius parte preſſo: nec aperiri ſubinde alia claue queat, quàm illa ipſa, quæ, apud Præpoſitum, aſſeruatur.

De Vaſis ſacrorum oleorum in Parochiali Eccleſia.

V*Aſcula Parochialis eccleſiæ, ad uſum ſacra olea ſeruandi, ubi præ inopia ex argento fieri non poſſunt, e ſtanno puro, eoq. nobiliori fient: tum perpolita mundaq. omnino ſint.*
Tria autem parentur, forma rotunda, atque eiuſmodi, quæ inter ſe nulla plane dißimilitudine ſint: atque ſic quidem apte coagmentata, coniunctaue, ut trianguli figuram exhibeant.
Iis omnibus uaſculis ſimul contegendis operculum unum ſolidum adhibeatur, ita confectum, ut et paululum uaſculorum contegendo undique capiat, et, cum illa operiuntur, hoc non diſiungatur; ſed in una parte filum hæreat; totumq. uaſculorum opus operiatur.
Id operculum, et ſi totum ſolidum unumq. eſt; triplici tamen circulo diſtinctum, tripliciq. concauitate ab interiori parte conſtans, rurſus ab exteriori paululum eminens, quæ concauitas uſui ſit ad reponendum bombicem, quo ſacrum oleum opertum eſt; cum illud poſtea ad miniſterium adhibetur, et intrinſecus, et extrinſecus, in unoquoque circulo litteras aperte expreſſas habeat: quibus uniuſcuiuſque ſacri olei uaſculum diſtincte internoſcatur.
In imo uaſculo ſacrum oleum chriſmatis aſſeruetur.
In altero oleum cathecumenorum.
Operculum uaſculi ſacri chriſmatis inſculpitur his litteris C H R.
Alterum, quo uaſculum olei cathecumenorum, inſculpitur C A T H.
In tertio uaſe alterum uaſculum, quod minuſculum ſit ex argento, aut ſtanno, aut e ſalice, inſeratur oper-

culo contectum. In hoc ipſo uaſculo ſal aſſeruetur, ut, cum ſal renouari opus eſt, hoc exiguum uaſculum inde tuto depromatur, ac periculum euitetur ſacri olei effundendi, aut ſale permiſcendi.

Cotyla præterea, quam ſcatulam dicunt, e nuce aliaue materia ſolida opere tornatili cum operculo fiat, totumq. corio contegatur, cuius operculum corio item intectum, ornatu aliquo impreſſo, atque inaurato decoretur.

Tum ſcatula et operculum a parte interiori aliquo ornamento ſerico albo ueſtiatur.

Quæ ita confecta ſit, ut paulo depreſſior ſit, quam uaſculi altitudo, quo facilius aperiantur, aeque neceſſe ſit inde depromi.

Sacculus e ſerico confectus ſit albo colore: ſi quando uſu uenerit, in locis montuoſis, facultate ab Epiſcopo data, baptiſmum miniſtrari in alia eccleſia, quàm in Parochiali, quæ remotior ſit.

De uaſculo extremæ unctionis.

V*Aſculum ſacri olei extremæ unctionis, ex argento, aut ſtanno pretioſiori ſit, idq. a reliquis ſacrorum oleorum uaſculis ſeparatum.*

Cui operculum, in medio paulisper concauum affixum ita ſit, ut cũ uaſculũ aperietur, nõ diſiungatur.

Eius inſcriptio hæc ſit, EXT. VNC.

Ad hoc uaſculum aſſeruandum ſcatula item, ut ſupra, adhibeatur.

Sacculus item ſericus coloris uiolacei, cuius forma ſit eadem, quæ ſacculo præſcripto uaſis chriſmatis, et ſacri olei cathecumenorum conſtituta eſt.

Fundum habeat, forma non quadrata, ſed rotunda; inſtar paruulæ roſæ, cordulas item ſic oblongas, ut parocho, animarumue curatori uſui eſſe poſſit ad uaſculum collo appendendum.

De uaſe ad aquam baptiſmalem ferendam accommodato.

V*T certum uaſculum ſit, quo et in urbe e cathedrali, et in diœceſi, e prepoſiturali plebana eccleſia, in Sabbato ſancto, uigiliaq. Pentecoſtes, ad unamquamque parochialem eccleſiam aqua baptiſmalis afferatur; parochi ſinguli phialam patulam ex argento, aut e ſtanno pretioſiori, dedita opera confectam, ſibi comparent, quæ huic ſolum, neque alij præterea uſui ſit.*

Hæc porrò phiala eiuſmodi ſit, quæ duas, treſue uncias aquæ capiat: habeat præterea tum operculum, cathenula minuta affixum, quo, in orbem ubique uerſatili integatur; tum alterã item cathenulã, operculo uncijs tribus altiorẽ, quæ illi deferendæ uſui eſſe poſſit, adiuncta huic cathenulæ cordula ſericea, quæ dum affertur, a collo ſacerdotis ferentis pendeat.

De Vaſculo, in quo ſacra hoſtia aſſeruatur.

V*Aſculum, quod ſacris hoſtijs aſſeruandis paratur ex operculo conſtans, forma rotunda ſit, ex argento, aut ſaltem ex polito ligno tornatili aliaue decenti materia decoroq. item ornatu, et opere confectum: intrinſecus uero ſerico panno ueſtiatum.*

Late pateat uncias quattuor, pluresue, ut hoſtiæ inde promi commode poſſint.

Alterum item uaſculum, minoribus hoſtijs aſſeruandis paretur, quod ex eadem materia, eodemq. opere, eodemq. ornatu conſtet, at amplitudine maiore nempe ſex pluriumue unciarum, per diametrum ducta, ut, pro ratione loci, plures hoſtias capere queat.

De Vaſe ad uſum abſtergendi Calices, et lauandi corporalia.

V*As ex aurichalco confectum, aut æneum paretur inſtar peluis, binis manubrijs conſtans, atque ab uno labro, ad aliud cubito uno, et uncijs octo, pluribusue, pro ratione eccleſiaſticæ ſupellectilis, undique amplum, oreq. eminenti, per quod, quaſi per canalem, aqua inde paulatim in ſacrarium effundi poſſit. Quod uas uſui ſolum ſit abſtergendi calices, et lauandi corporalia.*

De Capſulis corporalium, et purificatoriorum.

C*Apſulæ corporalium, e ſpetioſo ligno, certe condecenter ornato ſint, intus uero ſerico, aut tenui panno lineo circumueſtitæ: forma uero quadrata.*

Capſulæ item purificatoriorum, itidem ueſtitæ, atque expolitæ.

De tapeto uſui ſacerdotis, ſacras ueſtes induentis.

T*Apetum decens paretur, quo is ſacriſtiæ locus ſternatur, ubi ſacerdos, ſacrum facturus, ſe induit.*

Vbi uerò præ inopia non poteſt, loco tapeti, tabulatum, inſtar clathrati operis, ſit, a pauimento alte extructum uncijs ſex; ita tamen exiguis foraminibus quadratis, trium ſcilicet unciarum tantum, plenum ſit, ut ſtantis ſacerdotis pedes non offendat.

De Mantilibus uſui abſtergendarum manuum.

M*Antilia, quæ abſtergendis manibus uſui in ſacriſtia parantur, eo opere, quod Damaſcenum dicunt, confecta ſint; tanta latitudine conſtent, quãta eſt propria telæ latitudo; longitudine uero cubitorũ octo, aut plurium, pauciorumue pro loci altitudine, depreſſioneue. Hæc porrò mantilia tornatili ligno, quod alte collocatum, beneficio ferri, quo trajcitur, circumuolautur, extenſa imponantur. Quorum mantilium capita eatenus demiſſa ſint, ut hominis ſtantis uſui eſſe poſſint; funiculis uerò inſertis hinc inde colligẽtur, ut per tornatile lignũ circũduci queãt.*

De Tabellis, quæ in ſacriſtia affiguntur.

T*Abellæ, quæ multiplices uariaq. mox ſupra præſcriptæ, in ſacriſtia affiguntur, non quernea, non nucea, neque denique è ligno ſubobſcuro ſint, ſed ex abiete,*

abiete, aliaue id generis arbore albicante,ut ne litterarum pagina, quæ illis agglutinabuntur, reddantur obſcuriores, ſed illuſtres potius ex albedine ligni, cui affiguntur. Ad quarum tabellarum ornatum coronices ab omni parte adhibeantur; eæq. expolita, aut præclare picta, aut etiam inaurata, pro ratione paginarum, quæ ipſis tabellis affigentur.

De ſupellectile officiorum funeralium.

COEnotaphia, quas tumbas dicunt, in diuinorum officiorum pro mortuis celebritate adhibenda, aut in arcum, aut in acumen ducta eſſe poſſunt.

Stragulum cœnotaphij, ad baſim ſcilicet ſternendam, quæ cœnotaphio ſubijci ſolet, e panno ſaltem laneo coloris nigri paretur. Aut uerò baſis nigro colore pingatur, crucibus etiam, mortuorumq. capitibus albis appictis.

Pallium uel tegendi cadaueris, uel cœnotaphij ſternendi uſui paretur: hoc cœnotaphij ſine cruce; illud uerò cadaueris crucem albam in medio habeat. Vtrumque porrò ſit colore nigro; ac, niſi pretioſius quis malit, è panno ſerico uilloſo,quem uillutum dicunt, aut ſaltẽ laneo contextum.

De crucibus cœnotaphij.

CRuces cœnotaphij, ex aurichalco ſaltem, aut ex ligno etiam, decore picto,conficiantur.Quæ cruces ut rectè ſtent, baſes marmoreæ, aut ſaltem ligneæ, ad eas apte ſuſtentandas parentur, in quarum medio foramen rectum inſit quod earum haſtile capiat. Sint uero a parte tranſuerſa,latitudinis cubitorum duorum; a recta longitudinis totidem, præter manubrium.

De Candelabris cœnotaphij.

CAndelabra cœnotaphij, ex ferro conſtentur;altitudine conſtent cubitorum duorum,et dimidij; ſuſfulciantur firma baſe, quæ inſtar tripodis,aut alterius firmioris generis ſit,ne forte præ pondere et longitudine cereorum facile corruant; orbem præterea e lamina ferrea conflatum a ſuperiori parte habeant:cuius orbiculi extremitas ſurſum reuocata ceram defluentem contineat.Super hoc item orbiculo apex ferreus infixus extet,cui uaſculum inſeratur, ad cereos excipiendos apte accommodatum.

De alia Supellectile inſtrumentali.

TRipus ad thuris adolendi uſum, cum Miſſa,et Veſpera ſolenniter fiunt, è patella, aut uaſe focario conſtet, in quo ignis prunæue accenſa teneatur: è ferro autem,aut ex aurichalco ſit. Cui tripodi adiũgatur etiam cocleare cum manubrio adunco,et forcipe ad prunam excipiendam.

Vaſa, in quibus oleum ad uſum Lampadum recondetur, e lapide ſint, aut è querno ſaltem ligno; operculis itẽ conſtent apte compoſitis.

Guttus olearius, in quem ſcilicet è uaſibus oleum infunditur, e ſtanno, aut ſaltem ex ferrea lamina tenui confectus, ore ſatis patulo ſit; e quo oſcillum excitetur roſtri inſtar, per quod tenui fluxione oleum in lampades tranſeat.

Infundibulum eiuſmodi ſit, quo oleum ex uaſibus lapideis querneiſue hauſtum, in guttum effundatur: cuius infundibili manubrium extremum reflexum ſit, ut appendi poſſit.

CAPVT

Ad duos harum Inſtructionum libros pertinens.

HAEC de Eccleſiæ fabrica, tum interiori, tum exteriori, ac de ſupellectilis præterea eccleſiaſtica ratione, formaq. duobus harum inſtructionum libris nos cõplexi, edimus ad Prouinciæ noſtræ uſum. In omni autem, ut decretis prouincialibus ſancitum eſt, eccleſiæ, capellæ, altaris, ædificijq. alterius eccleſiaſtici extructione, facienda, inſtauranda, reſarciendaue, in omni eccleſiaſtico ornatu, et ſacræ ſupellectilis apparatu, ratione, ac forma etiam, his inſtructionibus, quocunque modo demonſtrata, præfinitaue, ab ijs, quorum intereſt, Epiſcopi ſui iudicium, et conſilium, aſſenſusq. adhibeatur; at cum omnia, ad diuinum cultum pertinentia, illius iudicio dirigãtur; tum ipſe etiam accurate uideat, ut omnia, et ſingula, quæ his duobus libris comprehenſa, aut demonſtrata ſunt, quoad eius fieri poteſt, rectè conformentur harum noſtrarum Inſtructionum præſcriptis.

Quoniam uero quæ hoc, et illo ſuperiore libro præſcripta ſunt, præ ſumptibus, aliaue difficultate, in unaquaque eccleſia non omnia ſingulaue, ſtatim, et uno eodemq. tempore præſtari fortaſſe non poterunt: idem Epiſcopus pro ſua prudentia diſpiciet, ac ſtatuet, quæ primum, quæ deinde magis neceſſario paranda, conficiendaue, quæ poſt item, et quæ ultimo loco pro eccleſiarum ratione, proq. oportunitate, præſtanda ordine ſint, ſiue ad fabricam, ſiue ad ſupellectilis modum, uſumq. pertineant: ita ut demum, quantum fieri poteſt, ſingulæ Eccleſiæ, Cappellæ, Altaria, et partes etiam ſingulæ, ædificata, reſtituta, inſtaurata, inſtructa, exornataq. ſint ad harum inſtructionum præſcriptum.

LAVS DEO.

INSTRVCTIONES
PRAEDICATIONIS VERBI DEI

CAROLVS S. R. E. TIT. S. PRAXEDIS CARDINALIS
Dei, et Apoſtolicæ ſedis gratia
Archiepiſcopus Mediolani.

urbis, diœceſis, prouinciæq. Mediolanenſis

CONCIONATORIBVS

Salutem in Domino.

PRASDICATIONIS uerbi Dei officium in eccleſia ſancta tanti illud ſane eſt, ut ad Dei gloriam, et ad cœleſtis tegni propagationem, et ad aniniarnm ſalutem plurimnm interſit, non ſolum quales ſint, qui præſtantisſimo illo munere funguntur, uerum etiam qua uia, quane ratione illud præſtent. Quare ſuperioribus annis eo de genere nos decreta aliqua in concilio prouinciali primo confecimus: deinde alia concilio item prouinciali tertio, tum alia etiam quarto adiunximus ad rectam illius ſacræ prædicationis diſciplinam. Verum quò accuratius, uberioriq. ſpiritali fructu concionatores tantæ rei munus ad miniſtrarent, atque exequerentur; nos de Epiſcoporum prouincialium, qui præſentes in eo tertio concilio adfuerant, ſententia, et aſſenſu, inſtructionem grauisſimæ illius functionis, quæ uniuerſæ noſtræ proninciæ uſui eſſet, per nos illis edendam decreuimus. Itaque certis regulis, quas partim ex iiſdem noſtris concilijs, partim ex ſapientum uirorum, ſanctornmq. hominum diſciplina, partim ex optimorum concionatorum uſu accepimus, illam, Deo iunante, confecimus; in eaq. concionatoris imaginem, ſi minus omnibus numeris abſoluram, perfecteq expreſſam, at certe aliquo modo adumbratam, ijs omnibus et ſingulis proponimus, qui uel pro paſtorali officio, uel pro ratione datæ facultatis, munus prædicationis in urbe, diœceſi, prouinciaq. Mediolanenſi noſtra obeunt. Multa ſunt, quæ ad concionandi rectum offitium pertinent; ſed ea tautum breui complexi ſumus, quæ oportuniora uidentur, quæq. concionandi rationibus acommodatiora concionatorem adiuuare, atque ad ea in primis inſtruere poſſunt, quæ propoſuimus. Hæc enim ſi ad uim illam diuinam, quam ſacrarum litterarum uerbis ſpiritus ſanctus inſeuit, recte acceſſerint: uix dici poteſt, quàm facile, cœleſti in primis ope, non modo bonorum mentes ad omnem partem pietatis, religionisq. inflammentur; uerum etiam malorum, et peccantium durisſima corda infringantur, animiq. hominum ſceleratorum, tenebricoſa uitiorum nocte circumfuſi, ſuauisſima luce ueritatis colluſtrentur. Huius igitur iuſtructionis regulis cum illi omnes et ſe, ſuumq. officium, et ceteras actiones conformare debeant; tum uero, ut id ipſum omni ſtudio ijdem præſtent, in ſua quiſque diœceſi Epiſcopus prouinciæ noſtræ, decreti etiã prouincialis auctoritare, curabit. Verum, quò inſtructio hæc omnis, ad ſingulas prouinciæ partes rectius accommodata, eò uberiorem pietatis fructum fidelium animis afferat; ab unoquoque prouinciali Epiſcopo aliquid ei, præterquam illa, quæ decretis noſtris prouincialibus ſpeciatim, ſigillatimue cauta ſunt, addi, detrahi, rurſuſq. mutari liceat, prout ex eccleſiæ, diœceſiſue ſuæ uſu uiderit. Et uero nos ſicut diligentiam, quam eo in genere Epiſcopi prouinciæ ponent, magno his inſtructionibus adiumento fore arbitramur: ita non dubitamus, quin ex ſtudio, quo ad eas ipſas exequendas concionatores utentur, ſpiritualia illa commoda exiſtant, quæ uehementer expetimus, cùm ad Dei gloriã, tum ad animarum ſalutem procurandã.

DE IIS, QVIBVS VERBI DEI PRAEDICANDI MVNVS INCVMBIT.

TESTIFICOR coram Deo, et Chriſto Ieſu, qui iudicaturus eſt uiuos, et mortuos, et per aduentum ipſius, et regnum eius, prædica uerbum, inquit ſanctiſſimus Apoſtolus Paulus in epiſtola, quam Timotheo Epiſcopo, et diſcipulo ſcribit. Quibus ex uerbis perſpicuum plane fit, quod et ſacrarum litterarum monimentis perpetuo proditum, et aliorum apoſtolorum, ueterumq. patrum exemplis demonſtratum, oecumenica etiam Synodus Tridentina proxime cenſuit, uerbi Dei prædicationem epiſcopi eſſe munus præcipuum, idemq. maxime neceſſarium.

Toto igitur pectore in eam curam incumbens, gregem ſibi commiſſum, tum per ſe ipſe, tum per alios, uerbo Dei paſcet ad illius Tridentinæ ſynodi, et conciliorum prouincialium præſcriptum.

Parochus præterea, animarumue curator, ſollicitudinis paſtoralis memor, in cuius ſanè partem uocatus eſt, tamquam fidelis operarius, ad meſſem miſſus, qui Epiſcopum opera ſua adiuuet, eam præcipuam prædicationis uerbi Dei curam, ſibi quoque impoſitam, præſtet, atque exequatur ex præſcripto item decretorum, et œcumenicæ eiuſdem Synodi Tridentinæ, et prouincialium conciliorum.

Si quis id aliquando præſtare non poterit, ſubſidio omni, quod illis Synodis commonſtratum eſt, omnino utatur, ut uerbi Dei pabulum ſtatis diebus nullo modo deſit gregi, ſibi in curam tradito.

Et uero quamquam Epiſcopus, aſſiduis officij ſui paſtoralis laboribus, muneribuſq. occupatiſſimus, ſæpe ad omnem populum, ſibi commiſſum, concionem habere non poteſt: tamen tam ueterem, atque adeo ab apoſtolicis uſque temporibus deriuatam rationem adhibere ſtudebit, ut diœceſis ſuæ populis, a ſe diſtantibus, per litteras paſtorales aliquando concionetur. Hanc enim concionandi uiam non modo ſanctus Paulus Apoſtolus tenuit, ſed etiam ceteri Apoſtoli, qui per epiſtolas abſentibus prædicarunt. Idem ab antiquis, ſanctiſſimiſq. patribus factitatū eſſe conſtat: quorum animi eo charitatis amore flagrarunt, ut alij in exilium pulſi, alij in cuſtodiam detruſi, uel alia ratione à grege commiſſo procul remoti, abſenteſue, cum coram non poſſent, epiſtolarum paſtoralium ſcriptione uterentur ad concionandum. Atque hoc quidē concionis genere Epiſcopus cum ſæpe utetur, tum maxime quo tempore ſolemnes anniuerſariæ myſteriorum noſtræ redemptionis celebritates aguntur.

Cum autem id ſæpe contingat, ut Epiſcopus non ſolum in eccleſia cathedrali, ſed in uniuerſa diœceſi, uerbi diuini miniſterium alijs deleget: quàm diligentiſſime uidebit, cui illius facultatem det, ne tanto muneri iniuria fiat, neuè res ſanctiſſima uioletur; cum præſertim non cuiuſuis ſit, inquit Nazianzenus de Deo, diuiniſq. rebus diſerere, concionarive. Non facile igitur illam ei concedet, qui ſacerdos non ſit, ut ſanctiſſimi Leonis Pontificis canone conſtitutum eſt.

Si quando uero ob iuſtam, aut neceſſariā cauſam diacono permittit, habebis rationem non ſolum doctrinæ, et morum diſciplinæ, quæ duæ res in concionatore requiruntur, ſed etiam ætatis: quæ ſolida, et confirmata ſpectari in eo debet, ſanctiſſimi, ſapientiſſimiq. Pontificis, Gregorij Magni iudicio.

Nullo autem modo concionandi poteſtatem faciet, permittetue ei, qui diaconus non ſit.

Neque item indocto, uel inepto, uel uitioſo, uel uitij, criminiſue infamia notato: neque ſecularibus negotijs implicito: quem Nazianzenus in primis ad hoc munus nequaquam idoneum eſſe exiſtimauit.

Qua in re habenda eſt etiā ratio corporis. Ideo cui concionandi munus committitur, non erit is turpiter diſtortus, uel aliqua corporis parte uſque adeo deformis, ut, cum à ſacris quoque ordinibus ſuſcipiendis canonum iure repellatur, iudicet Epiſcopus, illius deformitatem id generis eſſe, ut indecore etiam, ac non ſine aliqua inde populi offenſione ille præſtiturus ſit tam graue prædicationis miniſterium. Solent enim in concionatore quædam corporis deformitates, præſertim ſi ſint perinſignes, tum offenſionem, tum riſum afferre.

Regulares porro cuiuſcunque ordinis, qui, tamquā Epiſcopi, parochiue adiutores, in hoc munere uicariā operā nauant, licet ab illis, qui eorum curæ præſunt, concionandi facultatem habeant, ne in ſuis eccleſijs, ut Tridentino concilio ſancitum eſt, concionentur, niſi benedictionem ab Epiſcopo ante petierint: neque autem ullo ſane modo, eo contradicente, repugnanteue. In eccleſijs, quæ ordinis ſui non ſunt, nullo præterea modo, ut eadem Tridentina ſanctione cautum eſt, niſi ſcripta facultate, ab Epiſcopo conceſſa.

Facultatis uero, et benedictionis teſtimonium, anteaquam concionandi munus aggrediantur, rectori eccleſiaſtico oppidi, pagi, locive, ubi concionaturi ſunt, exhibeant.

Qui præterea regulares non ſunt, concionandi munere, præter parochum in eccleſia parochiali, nunquam fungantur ſine illa Epiſcopi facultate ſcripta.

Nec uero quiſquam, ne regularis quidem, etiā in ſui ordinis eccleſia ante concionari ingrediatur, quàm Epiſcopo fidei profeſſionem ad ſanctionis pontificiæ præſcriptam formulam præſtiterit: aut illius præſtitæ teſtimonium obſignatum exhibuerit.

De diſciplina uirtutum, et uitæ innocentia concionatoris.

ILlud maxime ſibi perſuadebit, qui concionandi munus ſuſcipit, ſe, niſi recte, et euangelij, quod prædi-

cat, legibus congruenter uixerit, non magnam in audientium animis uim imprimere. Quemadmodum enim in arca teſtamenti duo illi Cherubim ita collocati erant, ut ſemper mutuo ſe aſpicerent: ita uita concionantis, doctrinæ ex altera parte reſpondere debet, uſque adeo ut et uitam doctrina colluſtret, et doctrinam rurſus uita corroboret, uireſque eidem perpetuo addat. Nam de abſtinentia, ieiunio, lacrymis, oratione, eleemoſyna, patientia, aliaq. chriſtiana uirtute cum concionatur; magnum certe pondus, maximumq. momentum apud auditores habet, ſi in omni eius uita uirtus elucet, cuius præcepta concionando tradit.

Sciat item ſe exiguũ porro fructum ſpiritalem fidelibus allaturum, niſi uere, ex animo, totoq. ſpiritu dicat: ita uerò dicere is certe poteſt, qui uere ſpiritualis eſt, ſanctæq. uitæ inſtitutis atque uſui plane deditus.

Hoc præterea in animũ inducet, ſe non poſſe uitiorum, nec uero uirtutum uim, naturamq. ſatis plane oſtendere, neque rurſus docere, quemadmodum hæc amplectenda ſint, et illa fugienda, cum tamen in utroque eo genere officium concionatoris maxime eluceat; niſi depulſis primum uitijs, et mundi huius cupiditatibus abiectis, maximarum uirtutum præſidium, uſu, atque exercitatione bene, religioſeq. agendi, ſibi comparauerit. Mundari enim prius oportet, quam mundare, inquit beatiſſimus Pontifex Gregorius Magnus.

Erit igitur cõcionator ſingulari uitæ innocẽtia, moribus ſanctiſſimis, et diuinis uirtutibus inſtructus. Dei igitur timore, terrenarum rerum deſpicientia, animarum ſalutis zelo, humilitate, manſuetudine, patientia, charitate, ceteriſq. religioſæ diſciplinæ ornamentis bene munitus ſit.

Quo de genere toto audiet ſanctiſſimum uirum, Iohannem Chryſoſtomum, ita monentem: Doctor, concionatorue omnibus debet uirtutibus eſſe excultus. Debet enim pauper ſpiritu eſſe, ut auaritiæ ſtudium atque omnem quæſtus cupiditatem libere reprehendat. Debet perpetuo et ſua, et aliena peccata lugere, ut eos exagitet, qui, anteaquam peccant, peccare non uerentur; et ubi peccauerint, dolorem non concipiunt ſcelerum, quæ admiſerint. Debet eſurire, et ſitire iuſtitiam, ut operum bonorum ſtudio langueſcentes, excitet uerbo Dei, et exemplo ſuo accendat. Debet eſſe manſuetus, ut ametur potius, quàm timeatur. Debet eſſe miſericors erga alios, et ſeueritatem ſibi adhibere. Debet eſſe mundo corde, ut ne cogitationes quidem inanes, et inutiles huius ſæculi ſuſcipiat, ne dum ſæcularibus negotijs ſe implicet. Debet eſſe pacificus, ut populus, quem docet, ſollicitus ſit ſeruare unitatem ſpiritus in uinculo pacis. Debet eſſe paratus ad omnes res, uel difficilimas, pro gloria Dei, proq. eccleſia ferendas non inani quodam animi impetu, ſed ſolida, ueraq. conſtantia, digna martyribus.

Neque ſane ſolum his Chryſoſtomi monitis ſe conformabit; ſed diſciplinam imitabitur aliorum duorum etiam græcorum patrum, qui et ſanctitatis, et doctrinæ laude celebrantur, Baſilij, et Gregorij Nazianzeni. Hic in libro primo, quem de theologia elucubratus eſt, ille in epiſtola, quam de uita ſolitudine ad eum ipſum ſcripſit, aliquando docet, qualem eum eſſe oporteat, qui concionatoris officium, et perſonam ſuſtinet.

At uero uitæ perfectæ, quam optimus quiſque concionator inſtituat, genus potiſſimum ſequetur ad præſcriptum Gregorij Magni pontificis: qui cum ſæpe concionatorem informat, tum uero, et in libro paſtorali, et in moralibus, præſertim libro xxx. cap. xxi. et libro vi. cap. xxv. alijsq. præterea locis, quibus perſpicuum ſit, qui uerbi diuini miniſterium ſuſcipit, talẽ ſe eſſe debere, qualem ſe fuiſſe, ſanctus Paulus Apoſtolus oſtendit his uerbis: Mihi mundus crucifixus eſt, et ego mundo.

De ſcientia concionatoris.

IAM uero concionator, antequam prædicationis officium aggrediatur, in omnis ſacra, eccleſiaſticaq. doctrinæ ſtudijs, ut maxime poteſt, uerſari debet: præſertim ſi adhuc nullum docendi munus unquam geſſit.

Habebit omnes theologiæ notos, et tractatos locos.

Traditionum apoſtolicarum eccleſiaſticarumq. notitiam tenere ſtudebit.

In ſanctorum patrum ſcriptis, atque ſermonibus perite uerſatus erit.

Sanctionum item, ſpiritualiumq. interpretationum uſu litterate peritus erit.

Nec uero ignorabit, ſacros, eccleſiæ ritus, qui in ſacramentis, in diuinorum officiorum cultu, in tota denique eccleſiaſtica ratione inſtituti ſunt: eorumq. myſteria, et ſignificationes, quibus explicandis mentes fidelium accendantur ad pietatis ſtudium.

Cognoſcet item rerum, in eccleſia ſancta geſtarũ, ac memoriæ ueteris, et antiquitatis eccleſiaſticæ ordinem: maxime autem ſanctorum patrum hiſtoriam, ſummorumq. Pontificum, et Epiſcoporum, quorum ſanctitas præclare eluxit, uitas.

Tenebit præterea aliquam ueterum canonum ſcientiam, ſummorumq. Pontificum deſcripta iura, atque inſtituta, et conciliorum decreta.

Theologiæ illius, quæ tota in ſpiritalis uitæ inſtitutis tradendis, quoq. in purgandis affectibus, in reformationeque interiori uerſatur, atque ob eam cauſam myſtica, aut therapeutica uocatur, præcepta, atque exercitationes bene norit.

Sanctarum meditationum, orationiſq. mentalis uſum, ac peritiam habebit, ut alios ad cæleſtium contemplationum ſtudium erudire concionando poſſit.

Caſuum conſcientiæ doctrina inſtructus erit.

Morum, et uirtutum chriſtianarum locos, non ſolum ordine collectos, ſed recte notos habebit.

Locos item omnes ſibi comparabit, quibus auditorum animi commoueri, atque excitari ſolent ad Dei amorem, ad cæleſtis patriæ deſiderium, ad pœnitentiam, ad ſcelerum deteſtationem, ad uirtutum ſtudium, ad metum diuini iudicij, ad ſpem miſericordiæ, ad miſericordiam,

ricordiam, charitatemq. erga proximum, et ad ceteras praeterea affectiones, quae ad cœlum excitatae, christianas uirtutes pariunt.

Locos etiam illos tenebit, qui ſaepiſſime uſu ueniunt, ut pote de diuitiarum et bonorum deſpicientia, de condonandis iniurijs, de rebus aduerſis, conſtanti chriſtiane animo ferendis, de immoderatis ſumptibus, alijſq. morum erroribus eripiendis.

Copioſa, quaſi ſupellectile, inſtructus erit doctrinarũ, quibus aliquando utetur, cum opus erit, tùm ad coarguendam impiorum hominum audaciam, qui, de fide catholica male ſentientes, eccleſiae ueritatem oppugnant, tum ad eccleſiae dogmata, recte pieq. commoſtranda, tum uero ad alia multa eius generis.

Praecepta etiam recte intelliget officiorum, quae magiſtratuum, quae ciuium, quae ſeniorum, quae adoleſcentum, quae uiri, quae uxoris, quae parentum, quae liberorum, quae dominorum, quae ſeruorum, quae denique praecipua ſingulorum: ut, ſi quando uſu uenerit, de illis ex praeſcripto diuinarum litterarum, ſanctorumq. patrum quàm optime concionetur.

Illud denique non parum expediet, ſi concionator etiã graece, et hebraice noſſe ſtudebit: nam harum linguarum peritia cum ad alia multa utilis eſt, tum maxime et ad eliciendos ex eadem ſcriptura plures catholicos ſenſus, et ad explicandas illas ſacrarum litterarum uoces, ac dictiones, quae magnam uim, magnamq. emphaſim habent.

Vim, et copiam habebit ſimilitudinum, quae ab agricultura, uinea, ſemente, Sole, Luna, alijſq. rebus ducuntur, quae ſub ſenſum cadunt, atque intelligentiam, praeſertim eorum, etiam rudium, ad quos concio habetur.

Agricolis porrò ſi concionabitur, plurimum ad rem proderunt ſimilitudines, ab agro, uinea, frumento, uitibus, lino, cannabi, arboribus, ſtirpibus alijſq. agricultura partibus ducta: itidem eueniet, ſi alterius conditionis auditoribus apte illas ita accommodabit, ut eorum ordo poſtulabit: qui ſane quidem, cum ad certam quandam ſtatus ſui cognitionem, doctrinamq. natura ducantur; tum certe facilius multo trahuntur, ſi uel a uita, uel ab artis, uel ab alterius rei, quam profitentur genere documenta ſumuntur.

Multiplicem etiam, uariamq. copiam argumentorum colliget, quae propriè, ac recte accommodetur. Sunt urbani, et ruſticani; ſunt nobiles, et ignobiles: ſunt magiſtratus, et priuati: ſunt docti, rurſusq. imperita multitudo.

Pro audientium igitur genere locos doctrinarum, ex quibus concionem conficiet, non modo diſtinctos, ſed optimè explicatos habebit.

Atque in hoc quidem multiplici genere concionator uidebit, ne, quaecumque, ut ſanctus Gregorius ſcite monet, legerit, aut ſcientia comprehenderit, omnia enunciet, atque effundat: ſed delectum habebit, ita ut documenta, alia exponat, alia tacita relinquat, prout locus, ordo, conditioq. auditorum depoſcit.

Sicut autem rerum, quae ſupra mox commemorata ſunt, quarumq. prior cura eſſe debet, ſcientiam tenere concionatorem oportet: ita etiam ſibi parare neceſſe habet bene concionandi modum.

Ex praeceptis igitur rhetoricae eccleſiaſticae locos diſcet, unde concionis exordium, quando eo utendum eſſe iudicauerit, rectè ducat, ut ab uitioſis exordijs longe refugiat.

Diſponendae concionis modum intelliget.

Dilucide, diſtincteq. rei enarrandae rationem percipiet.

Bene pronunciandi, decoreq. agendi uſum tenebit.

Verborum pondera, uimq. ita habebit, ut audientium animos penetret.

Quare priuſquam, concionandi munus aggrediatur, uires ſuas bene cognitas habebit: ut nec materiam, quae ingenij ſui uiribus praeſtet, nec formam dicendi ſumat, ad quam appoſitus nullo modo uideatur.

Ad quam ſane rem multum adiumenti hoc affert, ſi amicum, aut alium adhibebit, praeſertim concionandi uſu peritum, qui ſemel, iterum, atque adeo ſaepius publice concionantem audiat: quiq. non ambitioſe corrigat, ſed libere, priuatim, remotisq. arbitris moneat, ſi quid in aliqua parte erratum ſit.

Ad imitandum etiam ſibi conſtituet aliquem, praedicandi laude florentem.

Quo in genere illud accurate cauebit, ut ne, quod plerique faciunt, leuia quaedam, ac ſaepe etiam uitioſa imitetur, ſed illa tantum, quae ſapientum iudicio, praeclara, atque egregia in eo potiſſimum cernuntur.

Verum enim uero ſicut diligentisſime uidere debet, quem è concionatoribus, qui nunc ſunt, aut certe ſuperioribus temporibus extiterunt, ad imitationem deligat: ita maxime ſibi ueteres patres proponat, quorum in dicendo uirtutes ſequatur, Gregorij Magni, et Chryſoſtomi diſciplinae moralis copiam, Leonis Magni, et Baſilij grauitatem, Nazianzeni uim, Nyſſeni ſubtilitatem, Auguſtini acumen, Ambroſij temperatum dicendi genus, Bernardi dulcem, deuotamq. orationem, atque omnino admirabilem, et diuinam eloquentiam ſanctisſimi Pauli Apoſtoli: cui uni omnia, quae ſummi ſunt concionatoris, atque adeo oratoris, multis praeclaris exemplis tribuunt doctisſimi patres, Auguſtinus, et Chryſoſtomus.

In concione autem, quam habiturus eſt, illud ſibi potisſimum proponet, in quo omnes neruos, roburq. induſtriae ſuae adhibeat, et in quo munus ſuum uerſari cognoſcat, ut auditorum ſcilicet animos commoueat: cum praeſertim peccent homines, non tam quia uerum ignorent, quàm quod male affecti ſunt.

Dabit igitur operam, ut, quemadmodum per ſingula corporis membra ſanguis diffunditur, ità in omnibus concionis ſuae partibus, quaedam inſint, quae ad commouendum ualeant.

Quare locos omnes optime percipiet ſanctarum affectionum, quae mox ſupra commemoratae ſunt.

Poſtea uero quam ijs doctinarum ornamentis, Deo bene iuuãte, inſtructus, ad praedicationis functionem,

nem acceſſerit : hæc, quæ ſequuntur, omnino curabit, atque exequetur.

De præparatione quam concionator uniuerſe generatimq. adhibebit ad concionandi munus ſalutariter exequendum.

QVò ſtudioſius, atque adeo religioſius concionator muneris præſtantiſſimi, quod ſanctè, et ſuſcipere, et gerere debet, partes exequatur, illius in primis dignitatem, auctoritatemq. attente cogitabit.

Qua in cogitatione hæc quattuor facile perſpiciet.

Primum, ſcilicet ad Dei omnipotentis gloriam, ad animarumq. ſalutem referri omnem concionandi uim, ac rationem.

Deinde ſe, qui prædicationis munus aggreditur, miniſtrum eſſe, per quem uerbum Dei, ab ipſo diuini ſpiritus fonte ducitur ad fidelium animas, diuinitus irrigandas.

Poſt, res etiam ſanctas diuineq. traditas, a ſe tractari oportere.

Tum præterea id prædicationis munus, quod capeſcet, non modo ſanctiſſimis, ac diuinis uiris prophetis, Apoſtolisq. à Deo commiſſum, ſed ab ipſo etiam Dei filio, Chriſto Domino præſtitum eſſe.

Verum quo magis, atque magis ſe ſe excitet; uidebit diligenter, quanta, et quam ſumma difficultas ei proponitur, qui in tanta, tamq. perpetua, et mundi, et Satanæ oppugnatione fideliũ animas ad uiam Domini reuocare contendit. Atque ijs quidem ſempiternis aduerſarijs cum ad reſiſtendum ſe imparem eſſe ſenſerit; non modo illis uirtutum armis, ut oſtendimus, ſe communiet, ſed aſſidua prece, et ieiunio frequenti Dei auxilium implorabit, ad impetus hoſtium adeo importunorum repellendos.

Cũ autẽ bene appoſiteq. dicere ſit omnium iudicio, uel maxime difficile; huius ſane rei difficultatem aliquando, ac potius frequenter meditabitur, ut ardentiori ſtudio confugiat ad Deum; qui diuini ſui ſpiritus afflatu, omnia dicendi adiumenta ſubminiſtrare poteſt.

Neque porro uiribus ſuis fidet: ſed imbecillitatem ſuam recto agnoſcens, ſe ſe coram Deo abijciet: cuius cæleſti benignitate ipſe, quamuis abiectus, et prædicationis munere indignus, adiuuetur.

Vtq. ad omnia ſancta ſtudia, quibus iuuare poſsit, uehementius accendatur, ſecum ſæpe reputabit, quàm magnum præmium conſequatur, qui ab errore uiæ ſuæ peccantem abduxerit. Qui enim conuerti fecerit peccatorem, inquit ſanctus Iacobus, ab errore uiæ ſuæ, ſaluabit animam eius a morte, et operit multitudinem peccatorum.

Hæc ſæpe, pieq. meditatus is, qui cæleſtis doctrinæ concionator futurus eſt, cum uiderit, quanta res ſit, quàm diuina tota concionandi ratio; tanta rei quaſi horrore quodam perfuſus, ad eam ſuſcipiendam, ſe diuina in primis ope præparabit, atque muniet.

Hæc igitur ſupplex continenter petet.

Vt diuino adiumento, propriæ laudis, aut glorioſæ non modo ſtudio, ſed ne opinione quidem efferatur; nullamq. illius rationem plane habeat.

Vt ſe uehementius in dies inflammet, cũ ad præclarã illam diuinæ gloriæ cupiditatem, tum ad ſingularem erga proximos charitatem concipiendam. Ad quas res duas potiſſimum ipſe omnes neruos intendet pietatis ſuæ.

Vt denique ope diuina, et rei, cuius tractandæ munus ſuſcepit, ſanctitati, et perſonæ, quam concionatoris ſuſtinet, dignitati, atque officio reſpondere poſſit.

Sibi uero, quam maximam poteſt, uim in eo adhibebit, ut tota mente, totoq. animo defixus in cæleſti CHRISTI DOMINI *regno propagãdo, in procurandaq. animarum ſalute, ſuorum, et commodorum, et utilitatum obliuiſcatur omnino.*

His igitur uirtutibus nempe ſacris doctrinis, uitæ innocentia, morum ſanctitate, et cæleſtium rerum contemplationibus is, qui concionator futurus eſt, excultus, idoneum ſe præbebit, ut ad prædicandum miſſus, populo ualde proſit tribus his, quæ Sanctus Bernardus commemorat, uerbo, exemplo, et oratione.

Fugiet autem, tamquam peſtem, omnem ambitionem, omnemq. illius ſuſpicionem. Ne loca inſigniora, ubi prædicationis ſuæ ſemen ſpargat, ambiat, affectetue, memor CHRISTI DOMINI, *quem à patre è cælo demiſſum ad erudiendum genus humanum, pagos, et uicos, et caſtella obijſſe legimus.*

Nunquam in opinionem inducet, maiori, atque nobiliori ſuggeſto ſe dignum eſſe. Fuit hæc quondam incredibilis ambitio ethnicorum oratorum. Chriſtianus autem concionator, ab iſtius ambitionis ſuſpicione alienus eſſe debet, qui ad prædicandum CHRISTVM *crucifixum, non ad ſui ingenij oſtentationem uocatus eſt.*

De præcipua uitæ ratione quam ſcilicet ſpeciatim concionator adhibebit, ubi concionandi munus ſuſceperit.

QVOD *ſane uerò iam initio poſitum eſt, quodq. S. Auguſtinus ſcitè præſcribit, in illud toto animo, totisq. uiribus, adiutrice diuina gratia, concionator, cum concionandi munus ſuſceperit, incumbat, ut uerbis perpetuò æqualem, paremq. uitam agat. Eſt porrò euangelica doctrina, ubiq. Dei prædicatio, ignis ille ſemper in altari exardeſcens: cui perpetua ſollicitudine is ſubminiſtrare debet ligna, nempe optima præclaraq. uitæ ſuæ ſanctiſſima exempla, officia, atque opera uirtutum, quibus corda fidelium accendat ad ſanctè agendi ſtudium. De diuino illo uiro Ioanne Baptiſta illud euangelij litteris proditum eſt, quòd lucerna erat ardens, et lucens:*

quippe

quippe cum cæleſtem illam doctrinam, quam docuit, uirtutum ſanctarum ſplendore perenni colluſtrauit.

Quare perpetuam ſanctiſſima uita conſuetudinem ſeruabit.

In inceſſu, ſtatu, accubatione, deiectione uultus, oculorum demiſſione, capitis inclinatione, genuum inflexione, in omni denique motu corporis tenebit grauitatem, et decorum, a perſona, quam ſuſtinet, non alienum.

Erit in omni colloquio grauis, manſuetus, ac ſalutaris.

In habitu, ueſtituq. religioſo ſacerdotaliue modeſtus.

In uictu temperatus, et parcus: ac ciborum uarietatem fugiens, frugalitatis, abſtinentiaq. ſtudioſiſſimus.

Nec uero pra concionum laboribus, aliaue cauſa, niſi neceſſaria, id ſtudium remittat: tantum abeſt, ut a ſtatis ieiunijs ſe eximat, immo uero illa religioſe colat, ut ceteros exemplo ſuo accendat ad leges abſtinentia, ieiunijq. recte ſeruandas.

Si quo autem in loco ubi concionatur, moris eſt, cibum a fidelibus concionatori opipare, praterq. modum apparari: et uerbis, et ipſa frugalitate, qua perpetuo utetur, omniq. alia ratione ab eo apparatu eos reuocare ſtudebit.

Apud laicos cœnare, prandereuè, ut poteſt, maxime recuſabit.

Venientium ad ſe hominum ſalutationes quotidianas, atque frequentes, ne patietur.

Familiaritates, et conſuetudines laicorum ualde euitabit.

Cum autem eius uita debeat eſſe ſpecimen uirtutum omnium, non ſolum, ne peccato, ſed etiam, ne exemplo unquam nocebit.

Caueat, quàm diligentiſſime fieri poteſt, ne cuiquã, etiam arripere uolenti, uel obloquendi, uel male ſuſpicandi quauis de re, qua reprehendi merito poſſit, occaſionem dictis, aut factis prabeat, ne eius miniſterium, quod ſanctum eſt, uituperetur.

Quare cum cetera, qua ſupra praſcripta ſunt, accuratè ſeruet; tum hac infra deſcripta.

In proprio monaſterio, qui regularis eſt, habitet, aut in ædibus parochialis, collegiatæue eccleſia, ubi concionatur, aut ſaltem in alijs eccleſiaſticis domicilijs, ſi ullo modo poteſt, ac diſtinctis omnino a laicali habitatione.

Ne eò fœminas ad colloquium ſecum ineundam introducat, admittatue.

Ne ad menſam, et conuictum adhibeat aliquem praſertim laicum, niſi ſpiritalis, religioſaq. uita ſtudioſum.

Ne oſtentet, qua ad propriam laudem referri poſſe uideantur.

Communi autem utilitati ſeruiet.

Erit in omnes benificus: ut quiſque adiumento indiget, ita opitulabitur, et conſolando, et conſulendo, et benigne faciendo.

Nihil, niſi, quod honeſtum, quod pium, quod religioſum, quod ſanctum ſit aut admirabitur, aut optabit.

Pradicationis porrò nomine, occaſioneue concionator regularis eleemoſynam nullam paciſcetur: ſi qua ſponte datur, prater illum, quando extra monaſterium degit, quotidianum cibum, monaſterio ordinis ſui eam in commune conferet; aut ſuperiori pro inſtituti cuiuſque ratione, et regula tradet, memor uoti paupertatis, quo aſtrictus, nihil proprium habere debet: immo illud proprietatis uitium, in homine regulari deteſtabile fugiet, et corde, et ore, et opere.

Nihil ſibi petet, nec uero extorquebit.

Non ueſtem, non induſia, non ſudariola, non cetera id generis ſibi quaritabit.

Nec ullum praterea munus, etiam cibarium, capiet: niſi ualetudinis imbecillitas aliquid eſculenta, aut poculenta rei donum requirit.

A ſuperiore autem expectare debet indumenta, et alia neceſſaria uſui uel uita, uel ſtudiorum.

Parochus etiam, aliuſue, quicumque in ſacra pradicationis munere uerſatur, itidem recte ſeruabit.

Omnis denique concionator, quicumque ſit, cauebit, ut non ſolum crimine ſed etiam omni uel leuiſſima ſuſpicione auaritia caueat: qua ubi in animum irrepſerit, paulatimq. illum occuparit, omnem ſancte agendi curſum, atque adeo progreſſum impedit.

Ne animo quidem appetat, ne dum petat quicquam, quod ſibi aliquam cupiditatis notam inurat.

Nullis etiam perturbationibus animi ſuccumbet.

Nè iracundia cedet.

Non alij, in eadem urbe, eodemq. oppido concionanti, frequentiorem auditorum multitudinem inuidebit. Et uero, quod diligentiſſime cauere debet, neque aut uerbo, aut facto, aut alio modo ei detrahet.

Auditores ab illo auocare non ſtudebit. Sed, ut eſt apoſtoli praceptum, honore praueniens, illum diliget, colet, obſeruabit.

Nec praterea deſpondebit animum, ſi perpaucos auditores, ad ſe conuenire uiderit: quoniam ſummus ille magiſter uita Chriſtus Ieſus, cum Dei ſapientiam, uitamq. aternam monſtraret mundo, paucitate diſcipulorum contentus fuit: immo aliquando ſolam mulierem Samaritanam habuit, qua illum, et de diuino cultu, et de cæleſti gratia loquentem audiret.

In rebus aduerſis omnem animi abiectionem uitabit.

Pro gloria Chriſti, pro ſalute animarum, in omni oppugnatione, nihil non fortiter, conſtanterq. aget.

Amore Dei inflammatus, non modo probra, conuicia, contumelias patienter ferret, ſed mortem ipſam, ſi opus fuerit, forti, inuictoq. animo ſubibit. Offeret, commendabit ſe diuina luci, et, praclusis ſenſibus, in illius infinito amore, immenſaq. charitate conquieſcet,

Superbiam, faſtidium, atque arrogãtiam ualde cauebit. Ac propterea illa tantum ſola proferre ſtudebit, non qua, qualis, aut quantus ipſe ſit, declarent, ſed qua audientibus ſalutariter profutura ſint.

In

In omni deniqueactione, functioneq. uniuerſo populo ſpiritale gaudium, uirtutumque ſanctarum exemplum præ ſe feret.

Hæc uero, ut Dei beneficio, donoq. recte aſſequatur; id ualde curabit, ut ſingulis diebus, matutinas, et ceteras canonicarum horarum preces officiumq. rite, diſtincte, pieq. ex inſtituto, atque ex præſcripto regulæ, quam profitetur, ſi regularis eſt, aut ſi ſecularis clericus, choro aſtrictus ex illius diſciplina, cum poteſt, in eccleſia, atque in ipſo choro una cum ceteris præſtet.

Recitato officio, aliquid temporis in diuinarum rerum contemplatione, pioq. tacita meditationis ſtudio ponet. Ita enim fiet, ut diuini amoris ardore inflammatus, qui orando, meditandoq. maximè exardeſcit, auditores ſuos, ad charitatis, quæ ſeminarium eſt omnium uirtutum, ſtudium incendat ardentius.

Miſſæ ſacrificium quotidie offerre non prætermittet, niſi legitima cauſa impediatur. Hoc ſanctiſſimi ſacrificij offerendi uſu frequenti cum ſibi in omnes ſancte agendi partes plurimum proderit: tum fideles etiam excitabit, ut ſacrificij ſanctiſſimi ſint cultores, et diligentiores, et religioſiores.

De præparatione,

qua concionator utetur ad ſingulas conciones.

PRimum, cum prædicandi munus non humanæ ſcientiæ, aut eloquentiæ, ſed diuinæ uirtuti, ac ſpiritus ſancti gratiæ inniti, concionator intelligat; diligentiſsime ſibi cauendum exiſtimabit, ne mortali culpa affectus, Spiritum ſanctum contriſtet, et apoſtolicum opus, atque adeo D. N. Ieſu Chriſti munus attingat. Sed conſcientiam ante ab omni peccatorum impuritate pœnitentiæ ſacramento expurgabit, quàm ad uerbi Dei tractationem accedat. Et uero grauiſſimam illam prophetæ obiurgationem uehementer pertimeſcendam ducat: peccatori, dixit Deus, quare tu enarras iuſtitias meas; et aſſumis teſtamentum meum per os tuum?

Deinde cum concionis, quam proxime habiturus eſt, cauſa, ſe ſtudio dabit, ſanctum Thomam Aquinatem, et alios, ſanctitatis laude claros uiros, ad imitationem ſibi proponet, qui religioſa aliqua precatione uſi ſunt, prius quam ſtudijs ſe dederent.

Poſt, breui oratione ad Deũ uſus, id omnino ſtudebit, ut, quod in concione dicturus eſt, antea bene cognitũ habeat: ubi uero ex ſtudio, librorumque tractatione cognouerit, ac perceperit, quod cõcionaturus eſt, tũ ſingulas concionis partes, quas animo concepit etiã atq. etiã diligẽter, pieq. meditabitur. Qua in meditatione ita religioſe ſe ſe afficere conabitur, ut audientium animos menteſq. ad illum ipſum pietatis affectum ſancteq. agendi ardorem, quantum in ſe eſt, excitet.

Ad ſe ardenti pietate inflammandum, dum etiam in concionis ſtudio; tractationeq. uerſatur, Chriſti Domini, cruci affixi, uel apoſtoli Pauli prædicantis, ut ſanctus Chryſoſtomus feciſſe traditur, imaginem ſibi ob oculos ponet: quam tacita meditatione intueatur.

Maximè uero nocte, quæ concionis diem præcedit, eam præparationem adhibebit, ut ardenter Deum oret, omnis ſapientiæ, omniumq. ſanctarum uirtutum auctorem, qui et ſibi, et alijs, qui audituri ſunt, largiatur, unde diuinus cultus, et ſalus animarum adiuuetur. Nec porrò noſtra ætate defuerunt, qui non ſolum profuſis lachrymis, ſed cæſo etiam uerberibus corpore, id a Deo petere conſueuerunt.

Id etiam inſtitutum habebit, ut, ante quam ſuggeſtum aſcendit, perpetuo ſibi proponat concionem eiuſmodi, quæ ſcilicet uel multitudo ſit hominum eſurientium, cibumq. à prædicatione ſua expectantium, uel cœtus claudorum, paralyticorum, hydropiſi laborantium, mutorum, cæcorum, ſurdorum, malo dæmone aſtuantium, leproſorum, ualetudinis beneficium quærentium. Huc cum ſpectare debeat, ita in omni concionandi parte ſe comparet, ut eorum rationibus, ſalutiq. proſpiciat et conſulendo, et conſolando, et omni officio, præſtantiq. remedio.

Conſideret præterea ſe piſcatorem hominum eſſe: ideo neruos omnes intendere debet, atque adeo expiſcari, ut ſagenam euangelicam impleat, nempe animas pereuntium, Chriſto Domino lucrifaciat. quare uideat, ne in prædicationis officio langueſcat.

Sed ut ſanctas commotiones in alijs excitet, tales primum animo ſuo ipſe concipiet, atque in ſe ſe exſuſcitabit: ita ut quales in aliorum mentes transfundi cupit, ipſe illas, animi ſui ſenſibus recte conceptas, quaſi ſpectandas ceteris proponat.

Id aſſequi ſtudebit primum ardenti precatione, deinde rei, de qua dicturus eſt, explorata cognitione, tũ uehementi cogitatione, et quaſi ob oculos poſita ſpecie ipſius rei, quam meditatione concepit, ac præterea attenta lectione loci ſacræ ſcripturæ, qui cum re conueniat, quam, animo excogitatam habet.

Et quoniam ad commouendos animos parum ualet concio, alieno labore conſcripta: nunquam ad affectionum excogitationem, aliena concionis induſtria utetur, ſed ingenio ſuo concipiet, ac gignet, quò uehementius primùm ſe, deinde alios afficiat. Diſciplina enim cibus, qui populo proponitur, mente propria, quaſi ſtomacho concoctus, uires maiores habet ad omnem ſanctam commotionem.

Ne igitur concionator ſe totum in alienas conciones temere ingurgitet: ſatius eſt, eas ex ſanctiſſimorum eccleſiæ doctorum, Gregorij Magni, Ambroſij, Auguſtini, Chryſoſtomi, aliorumq. patrum homilijs, ſermonibus, et tractationibus confici, et quaſi conflari.

Eam quoque præparationem in omni concione, recte explicanda, adhibebit, ut quem deuotionis ardorem ex religioſa diuinarum precum recitatione, ſacra celebratione, et pia meditatione, Deo iuuante, conceperit, eundem ſtudioſè curet ſecum in ſuggeſtum deferre.

De

De concionatoris officio in ſuggeſtu.

ATque hæc quidem ſunt, ad quæ concionator ſe parer, antequam ſuggeſtum ad concionandum aſcendat: quem ubi aſcendit, illud in primis breui tacita oratione rurſus à Deo precabitur, ut ſyncerum, caſtumq. ſit prædicationis ſuæ ſtudium, ut nemini noxium, ut et ſibi, et omnibus in commune ſalutare. Hocq etiam ſumma prece tacitus contendet, ut ſi fortaſſe in concionando ſe uel gloria inani, uel alio uitio attentari aliquando contingerit; id, et alia omnia, quæ aliorſum, quàm ad diuinam gloriam, ad animarumq. ſalutem ſpectent, Deus diuinæ ſuæ gratiæ uirtute diſijciat, atque plane auertat.

Deinde, quod antiquiſſimi inſtituti eſt, ac non ſine myſterio quidem, ſalutationem angelicam, non feſtinanter, non canore, ſed graui, piaq. pronunciatione, ac genibus flexis, recitabit ad præſcriptam uerborum formulam, qua eccleſia ſancta utitur: ita ut ne uerbũ quidem, uel addat, uel detrahat, uel mutet, quod ab illius inſtituta ratione diuerſum ſit.

Si concionatur intra Miſſarum ſolemnia, quæ ipſe celebrat, ſalutatione angelica non utetur.

Dum in concione uerſatur, ſibi ob mentis oculos perpetuo proponet, tamquam in aduerſo pariete Chriſtũ Dominum, in maieſtate iudicantem: qui ab ſe quoque iam iam uillicationis rationem depoſcat.

Poſt concionem uero, prout ratio ualetudinis tulerit, antequam cibum capiat, paulisper orabit: ſicq. quos progreſſus concionando facere cœpit, eos orando proſequetur: et ſic deinceps adiuuabit perpetuo opere ſanctitatis, ac uoce uirtutis.

De ritu concionandi.

SAcram concionem, intra Miſſarum ſolennia, euangelio ſcilicet recitato, habere antiqui inſtituti eſt.

Id igitur ſeruabitur non ſolum ab Epiſcopo, parocho, animarumue curatore, aut ſacerdote, Miſſam celebrãte, ſed a quocunque alio concionaturo, etiam qui tunc celebrat ibi.

Epiſcopus in Miſſa ſolemnis ſacrificio concionem habebit, mitra, epiſcopaliq. ſacro omni ueſtitu indutus.

Miniſtros, ſacris indumentis ueſtitos, ſibi concionanti ab utroque latere aſſiſtentes, adhibebit, ex ueteri canone ſeptem, ubi poteſt: ſi minus, pauciores.

Miniſtrum præterea, pluuiali indutum: qui à latere ſiniſtro baculum paſtoralem ante ſe ſuſtineat.

In Miſſæ ſacrificio non ſolemni, cum concionatur, utetur ſtato Miſſæ ueſtitu, mitra, baculo, et miniſtris ſaltem duobus, ſuperpelliceo indutis: qui ſi canonici ſunt, canonicali chori ueſtitu induentur.

In alia actione, quàm in Miſſa ſacrificio, alioue tempore, pluuiale, mitram, baculumq adhibebit, et duos, pluresue miniſtros, ſibi aſſiſtentes, arbitratu ſuo, prout actio ſolemnis, et frequentia populi, et eccleſia, ubi concionatur, ratio poſtulat.

Qua etiam in actione cappam epiſcopalem, et ſtolam potius, quàm pluuiale, et mitram adhibeat licet, et duos item ſibi aſſiſtentes ſuperpelliceo, alioue chori habitu indutos, et duos præterea miniſtros, unum, qui paſtoralem baculum, et alterum, qui mitram à dextero latere teneat.

In actione minus ſolemni, in eccleſiaue non inſigni, rocheto, mozeta utetur, ſtola adiuncta, adhibitis etiam aſſiſtentibus, et miniſtris, ut ſupra, cum inſignibus epiſcopalibus.

Sed in omni alia functione, præterquam in Miſſæ ſacrificio, triplici hac indumentorum ratione, prout maluerit, utetur, ita ut modò pluuiale, modò cappam epiſcopalem, modò rochetum mozetamq. cum ſtola induat pro temporis, loci, perſonarumue ratiane.

Si quando ex tempore, uſu uenerit, ut concionetur, ubique etiam ſine ſtola gregem ſuum uerbo Dei, ſalutaribusq. monitis paſcet.

In eccleſia cum concionatur, id muneris obibit, ſedens in medio altari in faldiſtorio, aut in ſede, loco eminentiori collocata, aut in cathedra epiſcopali: aut etiam ſuggeſtum, ambonemue aſcendet: ubi itidem ſedens concionem habebit, mitra item ceterisq. ut ſupra, pro ratione adhibitis.

Si in oratorio, alioue loco concionem habebit de ſuggeſtu, ſi ullus eſt; aut de ſede, aliquanto altius collocata, concionabitur.

De libro etiã ubique cõcionetur licet ad præſcriptum concilij prouincialis quarti; ita ut uel ipſe, uel Archidiaconus, aliuſue, quem maluerit, et per clauſulas ſacræ ſcripturæ uerba diſtincte de libro pronunciet, quæ ipſe deinceps ordine ſigillatim explicet.

Parochus autem, animarumue curator, qui inter Miſſarum ſolemnia concionem habet, aut in altari, ab epiſtola latere, capite aperto, concionando ſtabit: aut opportunius ſuggeſtum aſcendet, ut facilius præſertim cum populus frequens conuenit, ab omnibus exaudiri poßit. Quo in loco, capite operto erit, et ſtabit, aut ſedili inhærebit, caſula, dum concionatur, indutus, uel exutus, prout maluerit.

Alius uerò ſacerdos, cum non celebrat, inter Miſſarum ſolemnia concionaturus, non in altari, ſed de ſuggeſtu concionem habebit.

Quod ſi parochus, animarumue curator, aut alius ſacerdos, aliquando intra Miſſarum ſolemnia, quæ alter ſacerdos celebret, aut alio tempore, quàm in Miſſa concionatur; ad eius muneris functionem ſuperpelliceo, et ſtola utetur. At uero Regularis, qui parochus non eſt, ſtolæ, et ſuperpellicei loco ueſtitum adhibebit, qui ex regulæ præſcripto in choro ad diuinorum officiorum celebritatem adhibetur.

Diaconus, ſi quando ex facultate permiſſa concionatur, ſuperpelliceo etiam utetur, et ſtola, in tranſuerſum ducta.

Si præterea parochus, aliuſue concionator, in Oratorio, aut Sacello, alibiue cõcionem habiturus eſt, ubi ſuggeſtus nullus ſit: aptiorem, decentioremue locum ibi deliget, unde concionetur.

Poterit

Poterit autem idem parochus aliquando, cum ita expedire uiderit, concionando, libro euangeliorum uti: de quo libro ipſe ſacra uerba per clauſulas, et ſententias diſtinctè pronunciabit: tum ordine ſigillatim explicabit.

Quibus temporibus concionandum eſt.

PRædicationis munus nullo, neque tempore, neque loco ſibi Chriſtus Dominus præfiniuit: neque Apoſtoli item, qui omni loco, omniq. tempore ſacroſanctum euangelium diſſeminarunt. Huncq. prædicandi morem ſanctiſſimi uiri, Dominicus, Franciſcus, et Vincētius, ſecuti ſunt: qui uel in ipſis agris, conciones habuiſſe dicuntur. Cum igitur uel temporis, uel loci opportunitas tulerit, non ſolum in eccleſia, qui locus prædicationis proprius eſt, ſed ubique, omniq. tempore ſacra concione populus Dei paſcendus erit.

Quamobrem Epiſcopus in primis, oblata ſibi occaſione, ſemper, et ubique gregem ſuum uerbo Dei, ſalutaribusq. documentis paſcet pro munere ſuo paſtorali: cum eius et dicta, et facta, quaſi perpetuam quandam prædicationem miniſtrare, præberent debeant.

Omnibus autem ſaltem Dominicis, et ſolemnibus diebus feſtis, in Quatrageſimaq. et Aduentu quotidie, aut ſaltem tribus hebdomadæ diebus, quemadmodum oecumenica ſynodus Tridentina ſanciuit, ſacras ſcripturas, diuinamq. legē annunciabit: et aliàs, quotieſcunque id opportune fieri poſſe iudicauerit.

Idem officium præſtabit in ſacris quatuor temporibus, ſtatis anni ſolemnitatibus, ſupplicationibus ſolemnibus, iubilei, indulgentiæue celebritatibus, in ſynodalibus actionibus, in omni ſacramentorum adminiſtratione, in omniq. conſecratione, et benedictione ſolemni, et in omni denique muneris epiſcopalis functione, quæ miſterij, quod agit, explicationem poſtulare uideatur.

Quo in paſcendi munere uſque adeo diligens erit, ut ſi quando epiſcopum, qui aliunde uenerit, hoſpitio exceperit, hanc etiam occaſionem nactus, cum eo agat, ut concionem populo habeat: id quod ex Clementis Pontificis, et martyris conſtitutione in concilio prouinciali quinto cautum eſt.

Parochi uero, omneſq. animarum curatores itidē omnibus Dominicis, et ſolemnibus diebus feſtis, et in quatrageſima, aduentuq. diebus ſingulis, aut tribus ſaltem, quibus epiſcopus iuſſerit, ex Tridentina ſanctione, et prouinciali decreto, uerbo Dei populum paſcent.

Cum item quatuor ieiuniorum tempora, aduentus Domini, ſeptuageſima, et anniuerſariæ Domini ſolemnitates inſtant; idq. conſtitutis aliquot ante diebus, ad præſcriptum concilij prouincialis tertij.

Idem præſtent quoties ſacramenta miniſtrabunt, idq. præſertim catechiſmo Romano.

Iis etiam diebus, cum proxime ſacramentum Confirmationis ab Epiſcopo miniſtrandum erit: ac præſertim de eo ſacramento; quò populus ad illud religioſe ſuſcipiendum inſtructior accedat.

Id ipſum etiam agere non omittent, cum aliquæ ſtatæ proceſſiones, uel aliæ ſupplicationes, ob publicam cauſam extra ordinem indictæ, agentur.

Cum iubileum item celebratur.

Quo præterea die, uel exequias agent, uel ædium benedictionem, uel alterius rei benedicendæ, uel piæ ſocietatis inſtituendæ, uel cuiuſuis rei agendæ, quæ parochi, ſacerdotiſue officium attingat, munus aggredientur.

Nemo autem, præter parochum, animarumue curatorem, cuiuſcunque ordinis ſit, aut quocunque loco concionetur, concionem habebit, ut a Clemente quinto pontifice in concilio Vienneuſi ſancitum eſt, qua hora epiſcopus in eadem urbe, oppido, locoue concionatur: niſi aliter is conceſſerit.

Nec uero etiam parochus, quando epiſcopus ita iuſſerit. Illud enim epiſcopo, cui prædicationis munus præcipue incumbit, tribui æquiſſimum eſt. Proinde ceteri concionatores, quibus prædicatio delegata eſt, id etiam non eſt, cur ægre ferant, ſi in quatrageſima, Aduentu Domini, alioue tempore, certos aliquos dies potiſſimum epiſcopus aliquando deligat, quibus in eccleſia cathedrali, alioue loco, ubi illi concionentur, oues, ſibi commiſſas, ipſemet pabulo uerbi Dei paſcere, aut reficere uelit.

Dum concio habetur, in eccleſia, ubi habetur, miſſa non celebretur, ne in loco quidem ſubterraneo, qua confeſſio dicitur.

Videbit etiam concionator, ne a prandio, qua hora doctrinæ chriſtianæ ſcholæ habentur, concionetur: neque item, qua hora diuina officia in cathedrali eccleſia, uel parochiali celebrantur, a quibus populus abduci non debet.

Ne noctu unquam concionem habeat: ſicubi uero concionem de paſſione Domini haberi de nocte moris eſt, in matutinum tempus ſextæ feriæ transferat.

Materia ſacræ concionis, unde ſumenda.

PRimo concionator ita ſuam inſtituet concionem, ut ex doctrina conſtet euangelica: quæ ubique gentiū, et terrarum, omni creaturæ, a Chriſto Domino, et magiſtro uitæ iubetur prædicari. Ita uero conſtabit, ut ad illā ipſam præclare contexendam, alia diuinæ legis, diuinarumq. litterarum teſtimonia, ſanctorum patrū diſciplinas, et exempla, ſacras eccleſiæ traditiones, ſanctiores interpretationes, et totius eccleſiaſticæ antiquitatis cognitionem recte, appoſiteq. ut uſu uenerit, accommodet.

Euangelicæ igitur hiſtoriæ commemorationem nunquam omittet: ut, quod ſæpe fit, aliud dicendi argumentum non ſumat: niſi uel temporis, uel celebritatis, uel officij, quod peragitur, ratio, aliter aliquando depoſcere uidetur: aut opportunius aliquando cenſuerit alias Miſſæ partes tractare, ut mox infra.

Epi-

Epiſtola etiam, quæ in Miſſa ex inſtituto eccleſia recitata eſt, explicationem dilucidam cum euangelij interpretatione interdum coniunget.

Ex una et altera explicatione locos aliquot communes deliget: quibus populum ad Dei charitatem, ad proximi dilectionem, ad uitæ chriſtianæ inſtituta, ad pietatis opera, atque officia inflammet.

Proponet item ſæpius fidelibus, quid eo die eccleſia Dei precetur, quidq. potiſſimum oret.

Quamobrem aliquando precationes, ſeu orationes, quæ collectæ nominantur, præſertim quæ primo loco ponuntur, fidelibus accuratè, pieq. exponet.

Sacrificij etiam Miſſæ, diuinorumq. officiorum, et anniuerſariarum ſolemnitatum, ac temporum myſteria auditoribus diligenter explanabit; ut rite, recteq. inſtructi, eccleſiæ filij a matre, in tanta myſteriorum celebritate non modo operibus non diſcordent, ſed omnem religioſum eorum, quæ ſancte aguntur, cultum ardentius inflammentur: atque adeo uberiorem ſpiritalem fructum ex rebus diuinis capiant.

Inſtituta præterea eccleſiæ, ſanctaſq. conſuetudines, ut occaſio tulerit, docebit.

Sancti, cuius dies feſtus agitur, uitam, uere, grauiterq. conſcriptam, patrum iudicio comprobatam, ut infra præſcribitur, commemorare non omittet, aliquo delectu exemplorum, quibus animos conformet in omnes bene, ſancteq. agendi partes.

Digredietur interdum, ut et occaſio, et argumenti ratio feret, ad ſymboli, orationis dominicæ, ſalutationis angelicæ, decem præceptorum, et ſacramentorum explicationem.

In omni porrò materia, genere concionis, tractationiſue, hæc cauebit, ut mox infra.

Ne a ueteri, uulgataq. Bibliorum editione, perpetuo ſancta eccleſiæ uſu comprobata, proferendis diuinarum litterarum ſententijs, diſcedat, ſed illam pro authentica habeat, ut decreto Tridentino cauetur. Ad planiorem tamen illius explicationem, uberioremq. uti etiam licebit græca, et hebraica lectione.

Ne ſacram ſcripturam ad ſuos ſenſus contorqueat contra eum ſenſum, quem tenuit, et tenet ſancta mater eccleſia, aut contra unanimem patrum conſenſum, ut ſapienter eadem Tridentina ſynodus cauit.

Si quam uero nouam interpretationem, ab eccleſiæ ſenſu, patrumq. ſententijs non alienam, quæ uel fidei catholicæ doctrinam illuſtret, uel pietatis ſtudium excitet, aliquando afferre cogitat: aliquid breui præfabitur, quò id ſibi licere, humiliter præſertim ab epiſcopo præſente petat.

Subtiliores quæſtiones apud imperitam multitudinẽ ne attingat.

Ne de beatiſſimæ Virginis immaculata conceptione diſputare auſit, contra præſcriptum ſanctionis pontificiæ Pij Quinti.

Ne hæreticorum nomina portenta illa quidem, et monſtra, in uulgus dicat: niſi cum aliquando, et in locis eorum finitimis, ubi ea nota, peruulgataq. ſunt, iſtorum neſaria doctrina exagitanda, et explodenda eſt.

Ne facetias, rediculeue dicta afferat.

Ne res ineptas, uel ſuperuacaneas, uel parum fructuoſas afferat, ſed eas tantum, quæ digna Dei templo, digna charitatis moribus, auribus iudicentur.

Ne nouas allegorias comminiſcatur: ſed eas ſeligat ex receptis ab eccleſia ſcriptis.

Ne quicquam ab eccleſia, eiuſq. inſtitutis, ritibus, conſuetudine, perpetuoq. uſu alienum, quodq. cum probatis eccleſiæ doctoribus, conſentiens non ſit, proferat.

Ne hiſtorias ex apocryphis ſcriptoribus narret.

Ne uulgaria, ac minus comprobata, cum de ſancto concionatur, in medium afferat; ſed quæ uera, grauiumq. uirorum litteris prodita, fidem augent doctrinæ catholicæ, atque audientium mentes ad pietatis ſtudium incendunt.

Proinde aliquod peculiare, præcipuumq. donum diuinitus ei datum, exquirat, quod auditoribus enunciet.

Neque id omni loco, ſed potiſſimum in extrema parte concionis.

Ne miracula narrent, quæ certi auctoris teſtimonio non commendentur.

Ne incerta, quæq. ſpeciem falſi præſeferunt, commemoret.

Ne futurorum prædicationem ſibi ſumat.

De extremo iudicij die, et Antichriſti aduentu, ita ad populum uerba faciat, ut ea expectatione peccatores terreantur; de tempore autem, quo illud futurum ſit, nihil pro certo affirmare audeat.

Ne ex prophanis libris, qui non ſine reprehenſione ab hominibus religioſis legi poſſe uidentur, quicquam in medium afferat.

Ethnicorum doctrinam, poetarũ uerſus, philoſophorũ diſcipilinas, quæ religioni chriſtianæ non alienæ, ſed accomodatæ uidentur, ad utilitatem, et uſum reuocari, ſancti doctores Auguſtinus, et Hieronymus, alijq. cenſuerunt. Sed concionator hoc faciat, quam rariſſime: neque ubi primo diſputationem aliquam aggreſſus eſt, ſed poſteaquam ſacrarum litterrarum teſtimonia attulerit. Nec uero, in illis doctrinis longior ſit, quam deceat, ſed paucis quicquid ab eis afferet, complectatur; atque ita quidem, ut multæ cognitionis oſtentationem caueat.

Ne patrum ſententiam temere unquam refutet: cum autem in medium attulerit, ante ſapienter perpendat, præſertim græcorum patrum, quorum interpretatio fidei catholicæ hoſtibus contaminata, aut deprauata eſt.

Ne ſingulares quaſdam opiniones, quanquam illæ quidem in ſcholis afferuntur, ad concionẽ adhibeat. Si quando doctrinam ſcriptoris alienæ ſcholæ afferet: de ea honorifice aliquid paucis præfabitur.

Ne doctores, et auctores neotericos, in medium afferat. Ea eſt enim ſuggeſti auctoritas; ut ſacram ſcripturam in primis, et ſanctorum ueterum patrum doctrinam requirat.

Ne ſanctorum doctorum prolixas ſententias, ſed breues latino ſermone recitet.

Si eos complures aliquãdo nominatim appellare contigerit: primo ueteres, tum ordine deinceps alios, ab illorum ætate recentes nominabit.

Ne prophanum quicquam, ne edicta laicalia, ne cetera id generis de ſuggeſtu enunciet.

Ne pauperem quidem, eleemoſynæ nomine commendet, niſi epiſcopi eiuſue miniſtrorum auctoritate.

Ne indulgentias item populo promulget, niſi ut per epiſcopum iuſſus erit.

Ne quemquam nominatim inſectetur, uel ita uerbis depingat, ut quo de loquatur, facile poſſit auditor animaduertere.

Ne in ordinem ullum, aut ſtatum, aut uitæ genus, ab eccleſia receptum, inuehatur.

Ne epiſcopos, alioſue prælatos, nec uero ciuiles magiſtratus in concione aſperius obiurget, ſed, ſi quando occaſio tulerit, pie potius admoneat.

Ne cum reprehendit, id hominum, ſed peccatorum odio, immo pietatis, et charitatis ſtudio ductus faciat.

Ne uitijs exagitandis, quaſi furenter iratus, excandeſcat nimis.

Ne iniurioſa uerba proferat, neue ignominioſa.

Ne obtrectationibus, quæ aliquando fiunt, et querimonijs de ſuggeſtu reſpondeat.

Ne de ſuggeſtu unquam conqueratur, ſibi coronam non adeſſe frequentium auditorum. Reprehendat tamen licet, præſertim parochus, negligentiam populi, ſi quando non frequens ad concionem conuenit.

Ne aures facile præbeat laicis, clericorum uitæ detrahentibus, aut ciuitatis rectorum, præſidumue culpam aliquam calumniantibus, ſed omnia ante diligenter diuq. perpendat, quàm ad reprehenſionem deſcendat

Ne ſtatim cum concionari aggreſſus eſt, ſed poſtquã, aliquod concionibus habitis, prudentis, docti, et religioſi concionatoris nomẽ adeptus eſt, ad uitia acrius inſectanda ſe conferat.

Sed in eo genere, in omniq. admonitionis, atque exhortationis officio, eam beneuolentiam, et charitatẽ auditoribus ſuis oſtendat, atque adeo præſtet, qua parens liberos amplectitur. Aſſidueq. ſecum reputet, quod Apoſtolus ſcripſit: Filioli, quos iterum parturio, donec formetur Chriſtus in uobis.

Peccata ſtudio concionatoris tollenda, quæ frequentius contra diuinæ legis præcepta comittuntur.

ET quoniam animarum ſalus in eo poſita eſt, ut populus fidelis, quæ mala, peccataq. ſunt, fugiat: et rurſus quæ bona, uirtutumq. officia, pietatis ſtudio conſectetur: ideo hæc genera aſſidue concionator urgeat, atq. inſtet, pro conditione loci, rationeq. perſonarum, quibus prædicat.

Vniuerſe uero peccata omni increpatione exagitet: cruciatus tormentaq. perennia, ac ſempiterna damnatorum exaggeret: ſæpe mundi res caducas, breuiq. interituras, et eius infinita incommoda ad omnem exagitationem ſtudioſè proponat, ac recenſeat calamitates.

Atque mala quidem, uitia, ac peccata, quæ concionator tollere ſtudebit, permulta ſunt, ſed quæ contra legis diuinæ præcepta committuntur; quæq. eripere omni perpetuo prædicationis officio contendet, hæc frequentiora ſunt.

Deteſtabile blaſphemiæ ſcelus, ac nefaria maledicta quæ in Deum, ſanctoſq. conijciuntur.

Superſtitiones, auguria, diuinationes, ueneficia, cantiones, et cetera id generis, quibus caſtiſſimus Dei cultus uiolatur.

Dierum feſtorum uiolatio.

Immodeſtus, ac parum pius quorundam acceſſus ad eccleſias, indulgentias, ſtationes, et ſupplicationes publicas: quò omni religioſa pietate frequentiſſimus concurſus eſſe debet ad uberiorem gratiam promerendam.

Impura in illis item, aut in earum atrijs, et cæmiterijs conuerſatio, ac nequaquam cum pietatis chriſtianæ rationibus conueniens, præſertim cum diuina celebrantur.

Nefarium rei familiaris, cum alterius iniuria parandæ, atque augendæ ſtudium.

Pecuniæ conficiendæ ſitis, et omnis denique auaritia.

Tot contractuum genera, quæ excogitata ſunt, in fraudem legis, omnem uſuram prohibentis.

Litium, et controuerſiarum immoderatum illud ſtudium, chriſtianoq. nomine indignum.

Improbitas eorum, qui malas cauſas defendunt.

Auaritia, atque negligentia illorum, qui lites longius ducunt.

Nequitia item illorum, qui litibus, iurgijsq. odia, et inimicitias alunt.

Malitia præterea quorundam, qui tanquam hirudo litigantium, omni litigandi arte immoderatos ſumptus exhauriunt.

Calumniæ, quæ paſſim in foro uerſantur.

Adulteria, ſtupra, inceſta, fornicationes, operaq. carnis.

Impia licentia falſi teſtimonij dicendi, aut falſo iurandi, etiam in re, aut uita cuiuſcunque tuenda.

Impurus uſus ganeas frequentandi, helluandiq. auiditas: atq. omne gulæ, et uentris explendi uitium.

Nec uero ſatis putet, uniuerſe, generatimq. peccatũ, et uitium reprehendere, ſed ad ſpecies, præcipuasq. actiones, quæ praua inde exiſtunt, in uſuq. ſunt, deſcendat: quò rectius auditores peccata cognoſcant, multoq. cautius fugiant.

Et quoniam plerique ſunt, qui certis uulgaribus argumentationibus, diſciplinæ chriſtianæ repugnantibus, utuntur ad peccatorum excuſationem, de induſtria aliquando, prout uſu uenerit, concionator, piè, docteq. oſtendat, quàm magnopere iſti, argumentationis, atque opinionis humanæ errore decepti, a uia ſalutis aberrent.

Atque ij quidem, alij ſunt, qui honorum ſtudijs, ambitioniq. ſeruiunt, propterea quod, et mundo, et pro-

quinquis

pinquis ſatisfaciendum putent.

Alij anguſtam illam uiuendi uiam ad euangelij præſcriptum minime tenent, quia communem uitæ conſuetudinem amplectendam arbitrentur.

Alij pietatis opera multa aſpernantur, quoniam anicularum ea potius eſſe arbitrantur, quàm uirorum.

Sunt, qui a perfectiori uitæ ratione, atque a frequenti ſacramẽtorum uſu ſe, atque adeo alios abducent, quòd ſine eo diligentiori ſtudio homo ſalutem conſequi poſſit.

Sunt item qui peccata excuſent adoloſcentiæ nomine, uel aliam cauſam prætexunt. Atque ita quidem multi male agere pergunt, uulgi opinionibus falſis, ineptiſq. argumentationibus ducti, quæ a concionatore coarguendæ, atque refutandæ ſunt.

Officium concionatoris in perpetuo reprehendendis, tollendiſq. prauis conſuetudinibus: unde peccandi ſeminaria extant.

P*Vblicorum peccatorum illecebras, quas homines, deprauatæ conſuetudinis errore decepti, pro nihilo putant, concionator perpetuo reprehendat, atque in ſummum odium abducere contendet, oſtendetq. quam grauiter Deum offendant; quam multa mala, atque adeo publicæ etiam calamitates, infinitaq. detrimenta inde exiſtant.*

Spectacula, ludos, ludicraſq. res id generis, quæ ab ethnicorum moribus originem ducunt, diſciplinæq. chriſtianæ aduerſantur, perpetuò deteſtabitur, execrabitur. demonſtrabit in commoda, publicaſq ærumnas inde in chriſtianum populum dimanare. In quam ſententiam ualde populum confirmabit argumentis, quæ grauiſſimi uiri, Tertullianus, Cyprianus martyr, Saluianus, et Chryſoſtomus, afferunt.

In eoq. argumenti genere nullum aliud omittet, quo tanta corruptela radicitus extirpetur.

Choreas, ſaltationes, ac tripudia, è quibus mortiferæ cupiditates excitantur, de ſuggeſtu ſæpe grauiter reprehendet, atque inſectabitur.

Scenica, perſonatæque actiones, unde tanquam è quodam ſeminario, ſemina malefactorum, ac flagitiorum pene omnium exiſtunt, quàm à chriſtianæ diſciplinæ officijs abhorrentes, quam ualde cum paganorum inſtitutis conuenientes, atque diaboli aſtu inuenta, omni officio à populo chriſtiano exterminandæ ſint, qua maxima poteſt, religioſa contentione aget.

Omnem in muliebri ueſtitu luxum, caudatas ueſtes, ſuperbum ornatum, deformem illam capitis ornandi ſpeciem, muliebres fucos, ac pigmenta, ceteraq. ad mollitiem, atque adeo ad libidinis incitamentum fœde excogitata, omni perſuaſionum ui, et argumentorum quaſi telis oppugnabit: quæ multa ſubminiſtrabunt, magni illi eccleſiæ uiri, Cyprianus martyr, Baſilius, Auguſtinus, et Ambroſius in primis.

Effuſam etiam uirorum impenſam, et omnem intemperantiam, quæ ad barbararum gentium, a fide alienarum, ſimilitudinem tam ualde accedit, omni ſtudio coarguet.

Seruorum, quorum opera nulla eſt, neque domi, neque foris, multitudinem inutilem, ac deſidem, ſuperuacaneã diſſuadebit.

Epulas illas ſumptuoſas, et comeſſationes immoderatas, à frugalitate chriſtiana alienas, omnis intemperantiæ, impudicitiæ, libidinis, aliorumq. uitiorum illecebras, arguet, increpabit, atque plane diſſuadebit.

Omnem aleam, omnemq. eius generis ludum, unde iurgijs, furto, maledictis, ac alijs malis, maleficijſq. quaſi fores aperiuntur, grauiter obiurgabit, atque exagitabit.

Eorum peccatum inſectabitur, qui ædes ſuas, quaſi ludum aleatorium exponunt.

Multorum otioſam uitam, ac uoluptariam, ita facile peccatis expoſitam reprehendet quam ſæpiſſime.

Concionatoris officium in inſtituendis fidelibus ad ſanctiſſimum ſacramentorum uſum.

C*Vm autem nihil poſſit eſſe populo chriſtiano utilius, quàm ſcientia, et rectus uſus ſacramentorum: quam religioſè, quàm piè, quàm humiliter ad illa accedendum ſit, accurate docebit.*

De baptiſmo cum loquetur, cetera cum expoſuerit, quæ ex catechiſmo Romano ſapienter præſcripta ſunt, tum in eo uerſabitur, ut deprauatum uitæ morem fidelium exagitet: qui, contra, quam in baptiſmo ſpoponderint, uiuant, et carni, et mundo, pompiſq. eius, et Sathanæ, atque illius operibus: Deo autem mortui ſint: et quàm laborioſa putent, quæ Dei ſunt; quàm rurſus facilia, quæ mundi, quæ carnis, quæ Sathanæ. Quo in genere omnem concionis ſuæ uim concionator adhibebit.

Neque præterea omittet, compatres docere, ac monere, quàm ſolliciti eſſe debeant, ut quos in baptiſmo ſuſceperunt, fidei chriſtianæ rudimentis, ſanctarũ uirtutum officijs, quibus ad ſalutem uia munitur, recte inſtituant.

De confirmationis ſacramento concionẽ inſtituet: in qua diuina illa dona cum commemorauerit, quæ Deus illis impartitur, qui rite, ſancteq. hoc ſacramentum ſuſcipiunt: tum oſtendet, quàm ſollicite, quantaq. religioſi animi præparatione fideles ad id ſuſcipiendum conuenire debeant.

Exponet item, ad quæ uſui ſint, ea ſpiritus ſancti munera.

Arguet, qui negligentes ſint, ac plane deſides in ijs accipiendis.

Admonebit, et hortabitur ad illa recte obeunda.

Monebit, ut qui ad hoc ſacramentum accedunt, in primis inſtructi ſint fidei chriſtianæ rudimentis, et uirtutum chriſtianorum officijs.

Cohortatione item aget, ut, cum hoc ſacramentum miniſtratur, et pro ijs, qui ſuſcipiunt, et pro illis, qui eoſdem adducunt, offeruntur, attente, pieq. orent.

Vt conſiderent ætatem, et mores.
Vt pro dote magna uirtutem putent.
Vt, qui ſe continere non poſſunt, melius eſſe doceat, ut nubant.
Alia multa ſpeciatim admonebit, prout opportuna eſſe uiderit.
Præcipue uero in id incumbet, ut, ſi quæ morum corruptelæ, nuptijs celebrandis, ex deprauato uſu adhibentur, radicitus extirpentur, præſertim ſaltationes, choreæ, cyathorum confractiones, uocum, à prophano gentilium more non abhorrentium, ſtrepitus in uijs, plateiſq. ac præterea faſcinationes, ueneficiaq. in ijs impediendis.

De ſacramento quoque Extremæ unctionis dicet accurate, præſertim cum de morte concionem habet. Qua in tractatione fideles docebit, ut quando in febrim, morbumuè incidunt, ipſi ſtatim tum confeſſionis, et ſanctiſſimæ eucbariſtiæ ſacramenta, tum hoc extremæ unctionis in tempore petant: et præſertim cum integra mente ſunt.
Docebit uim ſacramenti: ex qua conſolationem illis inijciet: cum uiderint, nullum ſibi remedium deſuiſſe, quod mater eccleſia adhibet ad filiorum ſalutem.
Oſtendet religioſas preces, quæ in eo ſacramento peraguntur, ſalutariter prodeſſe. Et cetera multa adiunget ad ſanctam ſpem excitandam.

De uirtutum officijs bonisq. operibus exponendis.

Sicut autem in uitijs diſſuadendis, atque exagitandis non modo uniuersè, ſed ſpeciatim ſingulas partes, uitioſaſq. actiones perſequi concionator debet: ita uirtutes, earumq. precipua officia, exponet non modo in uniuerſum, ſed ſigillatim, ac diligenter.
Quare ad certas ſpecies deſcendet, quæ ad uerum Dei cultum, quæq. ad animarum ſalutem pertiuent. Hocq. diligentius, atque enucleatius præcepta, inſtitutaq. huius generis præcipua tradet, quo negligentius, hic temporibus tractari ſolent.
Spiritalis uitæ partes, atque officia, quæ ex intima ſanctiſſimorum uirorum diſciplina depromentur, exponere ſtudebit præclare, atque uſque adeo accurate, ut nullum ſpiritalis, ſanctæq. inſtitutionis locum relinquat.
Ad euangelica conſilia amplectenda, ad perfectioris uitæ diſciplinam ſuſcipiendam, ad mundi contemptum audientium animos ſæpe impellet: quo ſtudioſius cæleſtis, ſpiritaliſq. uitæ inſtituta amplectantur. Atque hic quidem ampliſſimus campus eſt, in quo ſæpe chriſtiani concionatoris excurrat ſermo.
Nec prætermittet, auditores ad miſericordiæ, eleemoſynæq. opera perpetuo excitare. Nam hic locus late patet, pertinetq. ad omnes.
Huic conſequens eſt concionari aliquando, de hoſpitalitatis officijs, de hoſpitalibus, de ſocietatibus, ſeu ſodalitatibus charitatis, atque de omni cura pauperum.
Alter locus etiam, atque is quidem uberrimus eſt, de eleemoſyna ſpiritali. Qui locus à concionatore nunquam omittatur, cum uſu uenerit, uerſet autem ſæpiſſime.
Correctionis igitur fraternæ, quæ ad eleemoſynæ ſpiritualis ſpeciem refertur, neceſſitatem demonſtrabit: corrigendi fraterne modum docebit: præcepta atque inſtituta utiliter, prudenterq. tradet.

Ad pœnitentiæ exercitationes, corporis macerationem, caſtigationemq. populum ſæpe accendet.
Ad ieiunium, prout uigiliæ, et aduentus, quatrageſimæq. tempora incidunt, ſæpe concionem transferet, qua et ieiunij neceſſitatem, et ſalutares fructus, qui inde exiſtunt, uberrime exponet.
Et, quod plurimi intereſt, docebit ſancti ieiunij certas leges, quas religioſi uiri non modo inſtituerunt, ſed executi ſunt diligentiſſime. Atque in hoc genere uerſabitur, et ſæpius, atque diligentius, quò gr[illegible] uius ab omnibus fere peccatur.
Quo autem frequentius, atque adeo ſtudioſius, non modo ſermonibus ſuis, ſed etiam tractationibus ad pietatis opera, et ſpiritalis uitæ ſtudia, exercitationeſq. populus excitetur: quam ſæpiſſime concionator piorum librorum lectionem ſuadebit, oſtendetq. ſalutares utilitates, quæ inde uberrima exiſtent. Contraq. nihil non agat, ut librorum inutilium, atque adeo turpium, quorum ſtudio morum diſciplina corrumpitur, uſus omnis plane extinguatur.
Idem aget de turpibus, obſcœniſq. imaginibus, atque alia ratione improbatis.
Sacras tantum imagines, quæ ad pietatem animos inflamment, domi, et ubique, haberi debere docebit.
Ethnicorum libri, qui in falſorum deorum commentitiarumq. fabularum commemoratione uerſantur, ut ex omni puerorum ſchola, litterariaq. infantum exercitatione tollantur, cum occaſio tulerit, concionando ſuadere ne deſiſtet.
At doctrinæ chriſtianæ inſtitutionem, qua pueris prima fidei rudimenta traduntur, quàm ſæpiſſime atque maxime populo ſuadebit, et commendabit. Quò in genere oſtendet, quo nobiliores ſunt, in illius doctrinæ ſcholas eo frequentiores conuenire debere, et ad docendum, et ad perdiſcendum, quæ in chriſtiana nobilitate præſtantiſſima ſunt, ſaluti noſtræ neceſſaria inſtituta, ac præcepta.
Nec uero uerbis ſolum, et cohortatione aget, ſed exēplo ſuo accendet.
Ideo eas ſcholas ſæpenumero ipſe adibit: ſuam item operam illis nauabit, prout Epiſcopus, epiſcopaleſue Vicarij eandem ab ipſo requiſierint.

Porrò illud omnino præcipuum munus ſuum eſſe putabit, uniuſcuiuſque ſtatus homines docere, atque inſtruere, beati Pauli exemplo, qui excellens, omnibuſq. numeris abſolutus uniuerſarum gentium concionator, omnes ad officij ſui functiones erudiuit.
Monebit igitur ſæpiſſime parentes, liberos, uirum, uxorem, dominum, ſeruum, clericum, laicum, priuatū, magiſtratum, eius officij, quod cuiuſque proprium erit.

Quane ratione fieri poſſit, ut bonis animi, corporis, et externis ad conſequendam ſempiternam beatitudinē utantur.

Qua moderatione proſpera; qua patientia rurſus aduerſa ferre debeant.

De filiorum autem educatione, et totius familiæ cura quàm diligentiſſime aget, et crebro item, cum optima hæc inſtitutio maximè interſit ad omnes totius Chriſtianæ diſciplinæ rationes. Quo in officio matrum, ad uanitatem filias inſtruentium, et dominarum, in pudicitia ancillarum tuenda negligentium, culpas ualde coarguet.

Commendabit, utſupra, obſeruantiam, et obedientiam, quae præſtanda eſt paſtoribus, et ſacerdotibus, ac quæ item principibus, et magiſtratibus, et denique maioribus.

Monebit quàm crebro pro illis Deum precentur.

Qua moderatione de eis loquantur, cum in hoc ſæpiſſime peccetur.

Rurſus magiſtratus, cum opus eſt, et alios, qui præſunt, commonefaciet, populi commoda, non ſua ſpectare debere: exemplo, et auctoritate ad ueras uirtutes, ad optimamq. diſciplinam illum dirigere: paterno amore eundem amplecti, religionem in primis, iuſtitiam, clementiam, fortitudinem, et temperantiam in omni uita colere.

Nobiles, humilitatis officia, modeſtiæ partes, ceteraſq. uirtutes, quæ nobilitatis ſplendore prælucent, accurate docebit.

Nullam nobilitatem eſſe oſtendet, quæ cum Chriſtiana nobilitate ſit conferenda.

Proinde homines, nobiles præſertim, qui ruri habitant, cum aliquando inſolentius ſe gerant, admonebit, quam benigne, quam modeſte, cum ruſticis, cum pauperibus, cum ceteris inferioris ordinis uiuant: ac docebit, quam ualde indecorum ſit, atque adeo turpe, et chriſtiana nobilitate indignum, imbecilliores iniurioſius tractare, opibus oppugnare, et, quod flagitioſiſſimum eſt, et ad infamiæ notam inſigne, puellarum pudicitiam attentare.

Ignobiles ad ueram nobilitatem, quæ in religionis, pietatiſq. cultu, et in præclaris humilitatis, patientiæ, chriſtianarumq. aliarum uirtutum officijs elucet, uehementer accendet.

Diuites monebit, quomodo ad ſalutem dirigant diuitiarum uſum.

Quo item modo omnia miſericordiæ opera.

Docebitq. omnes diuites eſſe, quia participes diuitiarum, et theſaurorum cæleſtium fecit nos Chriſtus cæli, et terræ rex, et bonorum omnium dominus.

Pauperes frequenter ad patientiam cohortabitur: conſolatione leniet; atque excitabit ad ſanctarum uirtutum copiam, et uſum.

Pro hominum denique conditione, uaria ſalutis præcepta illis tradet: ita ut et ruſticanis hominibus, et colonis, ceteris cuiuſuis ordinis, ac ſtatus deeſſe nolit, neque cohortatione, neque admonitione, neque officio, ad uniuſcuiusque inſtitutionē chriſtianā accomodato.

Hæc, atque adeo alia multa, ut et locorum, et temporum, et perſonarum ratio poſtulabit, ſibi ad concionandum piè, prudenterq. concionator comparabit: ad quæ item, ſicut expedire uiderit, ab euangelij tractatione oportune, aptèq. digredietur, cum digreſſionis locus erit.

Denique id concionator ſibi ſtatuet, ad auditorum ſalutem, quicquid dicturus eſt, referre. itaque omnia plane cauebit, quæcunque ab eo propoſito aliena ſint. Quæ uero meditanti ſibi in mentem uenerint, omnia ad eum finem referet.

De eccleſiæ inſtitutis, et precandi ſtudio, fidelibus proponendo.

CVm cætera eccleſiæ inſtituta, ut paulo ante commemoratum eſt, ritusq. pro ratione temporum populo concionator proponet: tum ſæpe, in omni concione illum docebit, quando, pro quibus, et modo oret.

Vt mane ſaltem, et ueſperi precari ne omittat, ex inſtituto ueſpertinæ, et matutinæ orationis.

Vt ſtatis canonicis horis, cum diuinorum officiorum ſignificatio campanis datur, ſi minus ad eccleſiam conuenire poteſt, cum intelligat eo ſigno ſe ad orationem uocari, ſaltem paulum ſe mente colligens, tacite precetur, uel orationem, ſalutationemq. angelicam pie attenteq. pronunciet.

Vt ſigno campanæ dato, quo ad Miſſæ ſacrum uocatur, paulisper ſe colligens, mortalis peccati conſcius, dolore ex eo affectus, propoſito illius confitendi ſuſcepto, ſupplex à Deo ueniam petat.

Vt, cum datur, et ueſperi, et mane, et meridie ſignū ſalutationis angelicæ, genibus flexis, ubi ſit, oret, ut ſanctiſſimi inſtituti eſt.

Idem faciat feria ſexta ad nonam, cum campana pulſatur ad orandum, et ad paſſionem Domini paululum pia mentis cogitatione recolendam.

Vt certum diem ſumat, quo pro defunctis oret, ſecundam ſcilicet quamque feriam.

Vt cum orationis ſignum campana parochiali datur pro eo, qui nuper ex hac uita migrauit, illius animam pia precatione commendet.

Abſoluta item concione, præſertim diebus feſtis, fideles excitabit ad orationem, preceſq. adhibendas pro fidei chriſtianæ propagatione, pro ſummo Pontifice Romano, pro epiſcopis, pro principibus, pro magiſtratibus, pro emendatione uitæ peccatorum, pro extirpatione hæreticorum, pro conuerſione infideliū, pro auerſione calamitatis, ſi quæ impendet, ac denique pro publicis alijs neceſſitatibus, ſi quæ unquam præcipuæ ſint: ac pro alijs etiam cauſis, quas pro temporum uarietate epiſcopus indixerit, aut ſignificauerit.

Docebit, quomodo oret, pie, attente, perſeueranter humiliter, toto ſpiritu, et quo ſtatu etiam corporis, tàm in eccleſia, quàm domi, nempe genibus flexis, iunctis manibus, aut erecto, aut proſtrato corpore, et ca

pite

pite demiſſo, aut rurſus brachijs expãſis inſtar crucis; ſublatis in cælum oculis.

Si quid in eo genere peccatur, ut ab ijs fit, qui unũ tantum genu in oratione flectunt, aut certè quicquam id generis committunt, quod precantis pietati non cõueniat, id graui ſermone coarguet. Oratio enim humilem, et religioſam corporis poſitionem requirit.

Cura concionatoris in eripiendis corruptelis, inſtituendis operibus pietatis, in concione accomodanda ad epiſcopalis gubernationis rationem.

CVm uerò ad concionandum aliquò concionator uenerit, uel ab epiſcopo, uel à parocho, alioue eccleſiæ rectore, accurate illius loci morum corruptelas conquiret: quas, ut occaſio feret, uerborum ui, et ſententiarum pondere, et in primis ſacrarum litterarum teſtimonijs, exemplisq. conſtãtiſſime uſque adeo exagitabit, ut funditus, quantum in ſe eſt, extirpet, Deo bene iuuante.

Eas item conſuetudines, quæ et ſi malæ non uidentur, tamen occaſionem præbent peccandi.

Nec uero ſemel, atque iterum, ſed ſæpenumero, prout uſu uenerit, illas ipſas deteſtabitur.

Immo perenni quadam doctrina, ardentiſq. cohortationis perſeuerantia, et perpetua quaſi contentione, id quod olim ſanctiſſimos uiros, Ambroſium, Auguſtinum, et Chryſoſtomum feciſſe traditum eſt, inueteratos male uiuendi mores, deprauatamq. conſuetudinẽ radicitus euellere ſtudebit.

Curabit etiam rurſus in omni loco, ubi concionatur, aliquod pietatis opus, ei loco ad pie agendi ſtudium, epiſcopi iudicio, aptius, conuenientiuſq. inſtitui; aut inſtitutum uehementius excitari.

Pia item inſtituta, religioſaſq. conſuetudines, quàm diligentiſſime, ac perpetuo retinendas eſſe, ac ſi quæ uel antiquata ſunt, uel intermiſſa, ad uſum reuocandas oſtendet.

Id uero omne perſuadere non deſiſtet, quoad rem confecerit, quam ſalutariter in Domino optat.

Omnem præterea concionum ſuarum uim ad epiſcopalis, paſtoraliſq. gubernationis rationes accomodabit: epiſcopi monita, iuſſa, edicta, decreta, inſtituta, ac diſciplinam omnem, perpetuo comendabit, atque adeo tuebitur, ut et clerus, et populus, concionibus ſuis bene excitatus, ei obtemperet, pareat omni ſancta obedientia ſpiritu.

Sanctæ præterea Inquiſitionis perpetuo ſe ſtudioſiſſimum præbebit: illius officij partes acri defenſione tuebitur: illorum, qui præſunt, auctoritati, edictis, decretis, quam diligentiſſime parendum ſit, crebro, ut uſu uenerit, præclare oſtendet: populum docebit, quanta unicuique neceſſitas impoſita ſit deferendi illorum nomina, qui uel factis, uel dictis, uel alio quouis modo a doctrina catholica aberrant: quique contra ſanctiones, decreta, edictaue, eiuſdem officij cauſa, nomineue promulgata, agunt, aut dicunt.

Si uero ipſe aliquando, ut euenire poteſt, uel uerbo uno labetur, errabitue; confeſtim, nullaq. mora interpoſita, ex epiſcopi, Inquiſitoriſue præſcripto, ſententiã, aut concionem retexat, atque ad uerum fidei doctrinæq. orthodoxæ dogma reuocet, quicquid fuerit, in quo ab illius doctrinæ decretis aberrarit.

Idq. non obſcure agat, neque aliqua uerborum circuitione: ſed apertiſſime planiſſimeq. erratum ſuum emendet: aut ſententiam, ſi ambigue dixerit, explicet ad illorum præſcriptum.

Concionator quoque regularis, parochorum curæ omnino prodeſſe ſtudebit: ita ſcilicet, ut non modo nihil quicquam proferat, quod parochialis curationis officia interturbet, ſed omne ſtudium adhibeat, quo populus in omnes parochialis curæ partes pie, ſancteq. conformetur.

Facultate autem, ſi qua ſibi dabitur, uel ſacra confeſſionis audiendæ, uel etiam abſoluendi à caſibus reſeruatis, ita utetur, ut et parochialem utilitatẽ, et populi diſciplinam nuſquam ullo modo labefactet, ſed communiat omni ſtudio, atque officio.

Quo in genere toto inſtructiones de miniſterio pænitentiæ, quàm accuratiſſimè adhibebit.

Et uero in primis proponet ſæpe auditoribus concilij Tridentini decreta: ex quo, tamquam è puriſſimo fonte, hauriet, quæ pertinent ad mores omnium ordinũ corrigendos, fidem explicandam, et chriſtianam diſciplinam reſtituendam. Conciliorum item prouincialiũ noſtrorum, et epiſcopalium ſynodorum conſtitutiones, ac decreta non modo ad populi memoriam reuocet: ſed docebit, quàm utilis eorum executionis uſus, quam inde uberrimus fructus: Proinde crebro in hoc officij genus incumbet, ac nullam plane occaſionẽ prætermittet.

De ijs, quæ ad formam concionis pertinent.

MAteriam concionis cum ex euangelij tractatione, aliiſq. locis apte appoſitis, digreſſionibusq. concionator ſibi parauerit: ita eam diſponat, ut oratoriæ illius concionis partes, quatenus uel euangelij, uel rei alterius, de qua dicturus eſt, ratio patitur, nullæ deſiderentur, præſertim, quæ illuſtriores ſunt, quæq. ad commouendum pertinent.

Inſtruat autem, atque exornet non uerborum, uel lectiſſimorum, inani ſonitu, et ſermone nimis elaborato, et pene calamiſtrato, ac fucato; quo nihil poteſt eſſe infructuoſius: ſed graui plenoq. ſanctæ doctrinæ, ac referto diſciplina, quæ uere chriſtiana, præſtansq. ſit ad ſalutem.

Ita præterea, quæcumque ad dicendum pie meditatus eſt, diſtincte partiatur, ut auditores omnia, et facile percipiant, et memoria teneant, quò maiorem inde fructum capere queant.

Memoria cuncta ita mandare ſtudeat, ut fugiat tamẽ memoriæ oſtẽtationẽ, ut pote in ſententijs quam plurimis pronũciãdis, aut certe rebus permultis recẽſendis.

Vbi ad finem concionis uenerit, breui epilogo ſæpe utetur, quo partes concionis breuiter repetat.
Tum concionem concludet, more ſanctorum patrum, breui precatione, gratiarum actione, et laudibus benignitatis Chriſti Ieſu Domini noſtri.
Abſoluta concione, paululum de ſuggeſtu, uel apud altare genibus flexis tacitus orabit: tum auditores aliquando moneat, ut itidem faciant.
Si apud rudem multitudinem concionatur, orationem dominicam, ſalutationem angelicam, et ſymbolum apoſtolorum à populo una ſecum pure, ac diſtincte ſoto corde pronunciari; tum Dei miſericordiam humiliter uoce implorari, aliquando curet.

De Decoro.

PRimo totam concionem accomodabit concionator ad ingenium, conditionemq. hominum, apud quos concionaturus eſt. Nihil enim ineptius, et abſurdius dici, fingiue poteſt, quam, ſi in pauperrimo pago, apud ruſticos, fame, frigoreq. confectos, ita concionatur, ut in opiparas epulas, ſplendidiſſimas ueſtes, auro, argento intextas, quas homines indigentiſſimi ne ſomniarunt quidem, perpetuo inuehatur.
Concionaturo igitur hæc erunt cogitanda omnia, non ſolum ſcilicet auditorum ſtatus, ſed etiam locus, tēpus, res, de qua dicturus eſt, et perſona ſua auctoritas, et uitæ genus, ut apte, decore, conuenienter, et cum dignitate concionetur.
Itaque, quæ inuoluta, ut commonuimus, quæq. explicatu difficilia ſunt: de ijs apud rudes nullam concionem inſtituet: nec uero græca, hebraica, chaldaica, Syraq. dictionis uim, quando cum iiſdem aget, interpretari ſtudebit.
At contra, ſi ad eruditiſſimam quamque explicationem apti ſunt, qui audiunt, nullum genus prætermittet diſertæ interpretationis, quam ipſe recte norit.
Sed quando non æqualis eſt omnium conditio, ut diximus, non idem uitæ modus: certe concionis argumentum non diſſimile erit a ſtatu eorum qui audiunt. Et uero quemadmodum ab audientium conditione diſcrepare non debet: ita talem etiam eſſe conuenit, qualem eorum mores requirunt. Mendaces Cretenſes, malæ beſtiæ, uentres pigri, inquit ſanctus Paulus. omnis porrò obiurgatio, uel acerrima, ad eorum emendationem adhibenda fuit. Duri certe obiurgandi ſunt, et tractandi durius: at mitius, qui in peſtifera uiuendi conſuetudine non perſiſtunt. Hoc docet idem ſanctiſſimus pontifex Gregorius exemplo galli; qui, ut media nocte, in arctiſſimo hominū ſomno, rauce quodammodo canit, deinde ſub auroram ſuauius cantum emittit: Ita concionator homines, in peccatorum quaſi ſomno grauiſſime dormientes, obiurgationibus acribus excitet: cum ijs uero, qui in uia uirtutis tamquā uigilantiores facti ſunt, cohortationum ſuauitate alliciat ad omnem in recte, ſancteq. agendo progreſſionem.
Neque præterea concio diuerſa erit ab euangelij, quod eo die a populo auditum eſt, hiſtoria: quæ ſi ſubminiſtrat genus concionandi de pœnitentia, non aliud concionator ſumet, quod nullo modo conueniat cum illius diei euangelica lectione: niſi aliquando a re propoſita digrediendi materiam aliquis locus, aut occaſio præbeat.

De elocutione concionatoris.

ELocutionis genus exquiſitum ne affectet.
Fucum omnem fugiat.
Imperitæ multitudinis conſuetudinem loquendi ne ſequatur: cum in ea ſint multa abſurda, multaq. indigna concionantis grauitate.
Dicendi forma utatur, cui per artem, atque exercitationem par eſſe poſſit.
Verba antiqua, et peregrina fugiat.
Fati, fortunæ, infortunij nomina, aliaq. id generis, ab eccleſiæ uſu iampridem exploſa, omnino cauebit.
Epithetorum item nimium uſum, et poeticum dicendi genus ne conſectetur.
Anicularum non adhibeat prouerbia.
Inflata oratione ne utatur, ſed graui.
Exordiatur moderato, et temperato dicendi genere: in quo exordio uitentur ſimilitudines, præſertim poetico more explicatæ.
Vocabulorum frequentem ſynonimiā omnino caueat: niſi cum unum altero ſignificantius, aut magis proprium fuerit.
Metaphoras, ſimilitudines, et exempla a rebus maxime notis, et inſignibus ſumat: nam deijcit maieſtatem orationis, qui a rebus humilibus ſimilitudines frequenter trahit.
Vim illam dicendi uehementem, et concitatam ne affectet importune: ſed ijs præparationis uijs, quæ ſupra commoſtratæ ſunt, ad eam ſpiritus ſancti ope, atque auxilio, feratur, ut auditoribus proſit.
Eiuſdem rei repetitionem uitet, quoniam moleſta eſt, et affectum reſtinguit.
Cum de peccatis, ad luxuriam pertinentibus, agit, cautionem adhibeat, ne imprudens in obſcæna uerba incidat.
Et uideat in primis, ne loquendo turpes cogitationes inijciat.
Exclamationes uideat, quo loco adhibeat: ac raro quidem certe.
Adulationis uerba omnino fugiat, cum de magiſtratibus, aut apud eos uerba facit.
Ambitioſum dicendi genus caueat.
Splendidos titulos, et nomina adiuncta illuſtria, ut, ſereniſſimus Dauid, plane reijciet.
Honorifica tamen, breuiq. præfatione eos uiros excipiet, quorum exempla proponit ad imitationem: id quod aliquos antiquos patres, præſertim Gregorium Nazianzenum, facere animaduertimus.
Verba eccleſiaſtica, et ſi minus elegantiæ habent, ne dicere recuſet: at prophana, et noua repudiet omnino.
Apoſtolos, martyres, uirgines, confeſſores, et qui

cæleſti

cæleſti gloria perfruũtur, ſãcti nomine sẽper appellet.

Dictionem uitet, que indignationem, et faſtidium pariat, præſertim cum de incommodis ſuis loquitur.

Attentionem cum petit, ne arroganter faciat: ne uè ſe magna dicturum, et admirabilia polliceatur.

Ne ambigue loquatur, ut eadem oratio uarium ſenſum poſſit afferre.

Ne concise item, ut auditores incerti ſint, et animo pendeant.

Ne obſcure, ut dictum facile percipi non queat.

De uoce, et corporis motu.

DE pronunciatione, geſtu, actione, ab antiquis rhetoribus permulta tradita ſunt, quæ exquiſito quodam ſtudio perinde conſectari, quaſi in ijs ipſis bene concionandi finis poſitus ſit, hoc longeq. alienum eſſe debet a concionatore uerbi Dei: cum ij præſertim motus corporis aliquos commoſtrarint, non modo leues, pueriles, ſed plane hiſtrionicos, ob eamq. rem indignos et perſona concionantis, et auctoritate ſuggeſti: qui locus grauiſſimus eſt. Quæ igitur de toto illo genere iſti præceperunt; eorum tantum, quæ ad grauitatis, decoriq. laudem inſignia ſunt, delectum quendam a concionatore haberi conueniens eſt, ut aliquid etiam adiumenti inde ſibi comparet ad fideliũ animos inflammandos ſtudio rei, de qua concionem inſtituit.

Vocem igitur, et actionem ita temperare concionator conabitur, ut non ex arte petere, ſed uere, et ex natura dicere uideatur.

Pro rerum, quas dicit, uarietate, uoce, et geſtu uario uti ſtudebit: ne forte res mediocres, aut etiam fortaſſe leues magna contentione tractet: quaſi ſola uoce, et geſtu uelit perſuadere: aut uero quæ magna ſunt imminuat: aut cuidam recitanti potius, quam ex animo dicenti ſimilis uideatur.

Ita illud uitium quoque cauebit, ne uno uocis ſono, tota conſtet oratio; quod ſatietatem parit.

Vocis mollitiem, uel ſuauitatem quandam, magnitudinem item ne affectet, ne item in quouis genere nimiam contentionem.

Vt nimiam tarditatem, quaſi uerba difficile inueniẽs; ita nimiam celeritatem fugiat: non enim proficit oratio ita effuſa; ſed quaſi animos auditorum prætervolat: itaque pro rerum opportunitate, nunc tarde, nunc celeriter eloquatur.

Canoram uocem in exordio, et magnam fugiat; hæc enim, et modeſtum exordium eſſe uetat, et reliquæ orationi pronunciandæ nocet.

In alijs fortaſſe imitandis, prudentiam adhibeat, ne uel leuia quædam, aut etiam uitioſa imitetur, aut ea, quæ cum alij conueniant, à ſe tamen aliena ſunt.

In geſtu, et corporis motu tantum item faciat, quantum natura rerum patitur: quod uel ex eo diſcere poteſt, ſi aliquos, recte natura tantum pronunciantes, in communi conſuetudine obſeruet.

Ita neque eodem geſtu ſemper utetur; neque manu eodẽ modo compoſita; neque uno brachio tantum; neque eodẽ motu corporis, et eadẽ uultus moderatione.

Non importune ſuggeſtum palmis feriat, ſed cum rei magnitudo poſcit.

Non per ſuggeſtum quaſi uolitabit, nunc ex hoc, nunc ex illo angulo proſiliens.

Non quaſi ex ſuggeſto medium corpus demittet; aut alijs multis moribus utetur, qui aut deformes ſunt, aut digladiantis potius, quam dicentis eſſe uidentur.

Hæc omnia facile cauebit, ſi chriſtianam modeſtiam, et grauitatem prædicatoris non obliuiſcetur: nihilq. audebit, quod ſupra uires, artem, et exercitationem ſuam eſſe ſuſpicetur; quodq. ex concepto affectu non proficiſcatur.

Sed ut diſtinctius de pronunciationie præſcribatur, quæ in uoce, et corporis motu uerſantur, hæc concionator teneat.

In exordio uocem ſedatam adhibeat, et quotidiano ſermoni proximam.

In narratione uocis uarietate utatur, ut quo quidque pacto geſtum ſit, ita narrare uideatur. res enim ſtrenue geſta, uocis celeritate, quæ uero dignitatem habẽt, plenis faucibus, et ſedatiſſima uoce narrandæ ſunt.

In cohortatione, quæ in epilogo concionis fit, primo uoce utatur attenuatiſſima, quæ ſit faucibus contractis: deinde clamore leni, non obſtepero: mox ſono æquabili; ac poſtremo, uoce celeri.

In conqueſtione item, quæ pars etiam epilogi eſt, uocẽ adhibeat depreſſam, crebra interualla, longa ſpatia, et magnas commutationes.

In corporis ſtatu, et motu hæc caueat.

Ne in ſuggeſtu unquam corpore innitatur: ſed rectus ſtet, aut ſedeat.

Ne deiecto, ne ſupino, ne prædurо, ne in latus inclinato capite ſit, ſed plane recto.

Ne ſupercilia contrahat, ne diducat, ne remittat.

Ne nares corruget, ne moueat, ne inflet, ne digito diducat; ne plena manu reſupinet.

Ne labra lambat, ne mordeat.

Ne mentum pectori affigat.

Ne humeros attollat, ne rurſus contrahat.

Ne brachiũ, tamquã gladiator, immoderate proijciat.

Ne læuam manum iactet, niſi raro, et in maximo concionis æſtu.

Ne manũ ſupra oculos tollat, ne demittat ĩfra pectus.

Ne digitorum geſtum indecorum adhibeat, ſed decentem, nempe in principijs lenem, et in utramque partem modice prolatum, in narrando paulo productiorem, in reprehendendo acrem, et inſtantem.

Ne argutijs digitorum utatur.

Ne femur feriat, niſi raro, cum indignationem mouere ſtudet.

Ne pedibus ſupplodat, niſi opportune in ſumma contentione.

Ne tuſſiat, ne expuat crebro, niſi neceſſitate coactus.

Ne in eloquẽdo per nares maiorẽ ſpũs partẽ effundat.

Ne crebro anhelitu iumenta imitari uideatur, onere laborantia.

Hæc atque adeo alia, ut fugiat, in conſilium adhibeat prædicationis uſu peritos.

INSTITVTIONVM AD OBLATOS S. AMBROSII PERTINENTIVM EPITOME.

CAROLVS S. R. E. PRESB. CARD. TIT. S. PRAXEDIS Dei, & Apoſtolicæ ſedis gratia Archiepiſcopus Mediolani Oblatis.

Salutem in Domino.

NVNC tandem filij, quas iamdiu à nobis expectaſſe uos, uel potius expetiſſe ſcimus, Congregationis noſtræ inſtitutiones in manus ueſtras æditæ ueniunt. Prodeunt illæ nunc quidem ex intimis animi noſtri ſenſibus in lucem, in ſinumque ueſtrum recta feſtinant. Veſtra iam intereſt, promptè eas excipere, libenter amplecti, diligentisſime obſeruare, atque in eo honore ſemper habere, quem et earum æquitas cum incredibili Eccleſiæ noſtræ utilitate coniuncta, et noſtra erga uos pietas, et fides ueſtra, et ueſtrum obediendi inſtitutum efflagitare uidetur. Nam labor noſter, ac ſtudiũ, quod in hiſce condendis adhibuimus, irritũ plane eſſet; et uos præterea omni fructu, quem ex illis capere oportet, omnino careretis; Si uos operæ, ſollicitudiniq. noſtræ, ueſtris animis, ſtudijsq. ueſtris, hand reſpondeatis; hasque noſtras, quas nobis in præſentia offerimus inſtitutiones, toto pectore non amplectamini. Quare, ne id accidat unquam; magnopere cauere debetis. Nam ut corporis humani conſtitutio abſque neruis, et compagis uinculorumque adminiculo cohærere, uimque ſuam conſeruare non poteſt; ſic societatis huius corpus neque ſtare, neque contineri ualet ſine certis quibuſdam inſtitutionum quaſi uinculis. Variæ quippe ſunt, ac multiplices animorum propenſiones, diuerſa ſtudia, atque mores. Quamobrem, niſi quibuſdam præceptorum ſanctionibus collegia connectantur, et ad unum finem dirigantur; ne quamprimum diſſoluantur, dirimanturque, periculum eſt. Illis.n.uoluntatum uarietas, ſtudiorum diuerſa ratio, morum disſimilitudo temperatur; diſperſa colliguntur; disſipata colligantur; multa demum unum efficiuntur. Cum omnes autem, qui ſe in aliquam ſocietatem aggregarunt, magnam adhibere oporteat diligentiam, et curam, ad eius ſocietatis leges cognoſcendas, atque obſeruandas; tum uos id maxime ac diligentisſime facere omnino debetis. Magna enim principiorum eſt uis, ac latius emanans, ſeq. in omnem partẽ innata quadam facultate diffundens. Atque ut ab radice arbor, et à fonte effluunt riui; ita ſuis principijs cætera quoque omnia reſpondent. Cum igitur huius congregationis uos ipſi primordia, et quaſi primitiæ ſitis; illud in animum plane inducere debetis, & quaſi altius figere, ueſtrum hoc in genere exemplum plurimum eſſe momenti, non ſolũ apud præſentes, ſed apud poſteros etiam habiturum: in eamque propterea toto pectore curam uobis eſſe incumbendum, ut quam optimum, atque præſtantisſimum ſit exemplum iſtud ueſtrum. Vos eſtis, filij, tanquàm Ciuitas in altisſimo monte ſita, et oculis omnium expoſita. In uos præſens hominum ætas, in uos poſteri animos, menteſque conuertent. Quapropter cauendum uobis eſt, ne quid indecorum, ne quid remiſſum, ne quid ab inſtituta uitæ ratione alienum in uobis animaduerti ullo unquam tempore posſit. Vos eſtis lucerna Congregationis huius in ſublimi candelabro, unde in omnes partes ſplendor, lumenque diffundatur, accenſa. Vos eſtis ſal, quo cætum hunc Oblatorum in omnem ætatem condiri oportet. Maneat igitur præclaræ mentis ueſtræ, præſtantiumq. actionum ſplendor in omnem ætatem: uigeat uirtutum ueſtrarum memoria in omnia ſecula. Nihil unquam de honeſto ſtudio; nihil de præſtanti in quouis uirtutis genere contentione remittite. Non quantum profeceritis, ſed quantum ab antiquis illis probis huiuſce etiam ciuitatis ſacerdotibus, quantum ab Apoſtolis, quantũ ab ipſo IESV CHRISTO Domino noſtro abſitis, uobiſcum cogitate. Haſce inſtitutionis ueſtræ regulas in manibus ſemper, multo autem magis in animis, et in actionis uſu habete. Nihil in his temerè, nihil inconſideratè poſitum eſt, nihil ſuperuacaneum, nihil inutile. Omnia à nobis diligenter expenſa ſunt, et cum lectisſimis, ſapientibusque uiris collata, et quod caput eſt, magnis ac diuturnis precibus, atque etiam lachrymis à Deo poſtulata, et, ut ſperamus,

ramus, impetrata. Quare, neque quicquam eſt, quod in his iure contemni poſsit, aut parui æſtimari debeat. Omnia enim tum ad animarum ſalutem procurandam, tum ad ipſam congregationem conſeruandam ita ſpectant, ut, ſi quidpiam eorum omittatur; uel ueſtrum officium cum aliquo animarum diſpendio deſiderari, uel ſtatum ipſius congregationis damnum facere neceſſe ſit. Sed de his ſatis. Reliquum iam eſt, filij, ut nos congregationem illam Oblatorum ſancti Ambroſii, quam nos totius Mediolanenſis Eccleſiæ cauſa inſtituiſſe ſcitis, ſic complectamini, ut illam et uirtutum neſtrarum exemplis foueri, et ſpiritualibus progresſionibus ornari, et benefactis auctiorem, ſplendidioremque reddi, in eaque amplificanda neque piam noluntatem, ardensque ſtudium, neque promptam obedientiam, officiumque perfectum in uobis deſiderari cognoſcant omnes: uobisque præterea perſuadeatis, nos, pro Archiepiſcopalis noſtri muneris ratione, proq. paterna charitate, qua uos unicè in CHRISTO diligimus, ueſtras in uia Domini progresſiones, quantum in nobis eſt, perpetuò eſſe adiuturos; de uobisq. adeo ſollicitos fore, ut, quemadmodum pro Eccleſiæ huius ſalute nõ inuigilare ſolum, ſed uitam etiam profundere, ſi opus ſit, parati ſumus; ita nihil inexcogitatum, nihil intentatum in poſterum ſimus relicturi, quod ad ueſtras omnium, ueſtræque congregationis rationes pertinere arbitrabimur. At uero ut immortalia denique præmia reportetis, abundantioremque indies diuinam gratiam conſequamini, Deum orabimus, obſecrabimusque omni aſsidua prece. Dat. Mediolani, Idib. Septembris. M. D. LXXXI.

INSTITVTIONVM, AD OBLATOS PERTINENTIVM, EPITOMES

LIBER PRIMVS.

DE SCOPO OBLATORVM, et congregationis illorum fundamentis. Cap. I.

OBLATORVM Congregatio cum ex hominibus conſtet, qui ſanctiſsimo Patri Ambroſio, Eccleſiæ Mediolanenſis Antiſtiti, et Patrono, ultro ſuaq. ſponte ſeſe offerunt; debent illi profectò omnes ſibi perſuadere, ad multiplicia huius Eccleſiæ munera fungenda, et ad pia, præclaraq. opera præſtanda ſeſe uocari. Hos enim Ambroſio Duce militantes, qui tam ſtrenue, dum in terris fuit, pro Eccleſia Mediolanenſi ſe geſsit, illius exemplo labores quoſque perferre, difficillima quæque ſuperare, omne uirtutum genus complecti, animaſq. tandem, omni ſanctarum uirtutum contentione ad CHRISTVM ducere oportet. Quare ita etiam ſe conformare omnino debent, ut in rebus gerendis, atque in omni uiuendi ratione, ſanctum quendam animi ardorem perpetuò ſentiant, atque alant. Vim autem iſtam animi inſignem, præclaramq. uirtutem, tum demum aſſequi ſe poſſe confidant, ſi huius quidem dioeceſis animas, quaſi fructum eſſe uberrimi agri, à ſanctiſsimo illo Patre noſtro exculti, meminerint in primis; tum dies noctesq. ſecum cogitauerint, agrum hunc à præſtantiſsimo illo uiro diuinis doctrinis, ſanctis exemplis, aſsiduis uigilijs, egregijs meritis, et laboribus ſummis comparatum fuiſſe; ac poſt eum denique Archiepiſcopis ſucceſſoribus, illisq. adeò omnibus, qui in hac cura quouis modo opem ferunt, à Deo, ac Domino Noſtro IESV CHRISTO plurimum eſſe commendatum. Hæc ſi præſtiterint; illud etiam plane ſequetur, ut eos ſingulari potius erga animarum ſalutem pietate, et inflammato diuini cultus deſiderio, ſtudioq. obtemperandi ijs, qui in illos diuinam poteſtatem exercẽt, atque auctoritatem, huius congregationis ſuſceptum inſtitutum perfecte exequi, quam pœnarum metu, cognoſcant omnes.

Cum autem huic congregationi huiuſmodi ſit propoſitus ſcopus, atque finis; illud etiam, ut neceſſariò conſequens, recipiatur, oportet, eiuſdem congregationis homines, Reuerendiſsimi Archiepiſcopi Mediolanenſis eccleſiæ miniſtros omnino eſſe debere, cui ſcilicet paſtoris, ſpeculatorisq. officium in hac eccleſia, eiuſdemq. procuratio, atque gubernatio. ut illius animas ad æternæ ſalutis iter dirigat, commiſſa eſt. Quocirca præcipuum etiam huius congregationis fundamentum, in exquiſita, ac plane perfecta erga ipſos Archiepiſcopos eccleſiæ Mediolanenſis obedientia poſitum eſſe debet, ad Dei gloriam, et animarum eiuſdem eccleſiæ ſalutem impensè procurandam, adiuuandamq. et promouendam.

Huiuſmodi autem obedientia duabus rebus innitatur oportet, uoto, et conſtitutionibus: uoto quidem, tamquam forma, uoluntatem perficiente, atque firmante: conſtitutionibus uerò, quaſi regula dirigente, uiamq. præmonſtrante eorum, quæ amplectenda, et quæ fugienda ſunt: de quibus mox agetur, poſtquam de genere illorum, qui in numerum oblatorum recipiendi ſunt, et de eorundem conditionibus, muneribusq., cum ordo rerum ita poſtulare uideatur, pertractatum erit.

De conditionibus eorum, qui in congregationem Oblatorum recipiendi ſunt. Cap. II.

IN Oblatorum congregationem aſcribantur, atque admittantur, cum noſtra huius, tum alterius etiam

cuiuſuis

cuiuſuis diœceſis homines, qui ſacris Ordinibus initiati ſunt, uel, ſi nōdū initiati, ea tamen ætate ſunt, et illis cōditionibus præditi, ut, qui illis initiētur, digni, et idonei habeātur. Niſi forte, quod ad ætatē attinet, propter alicuius uel inſignē animi indolē, uel præſtātes animi uirtutes, uitaq. conſpicuam probitatem, in hoc immaturioris ætatis non habendam eſſe rationem, congregationiq. nihilominus eum aſcribendum, Reuerendiſſimus Archiepiſcopus cenſuerit: qui certe tamen decimum ſextum annum ſaltem agat. Neque uerò alicuius receptioni impedimento ſit, quòd eccleſiaſticum beneficium, officium cuiuſuis generis ille obtineat; ſi modò, quod reſidendi onus coniunctum habet, intra huiuſce Diœceſis limites contineatur.

Iam uerò, cum huiuſce congregationis actiones præſtantiſsimæ, atque grauiſsimæ ſint omnes, utpote quæ animarum fructum, Mediolanenſiſq. huius eccleſiæ cultū complectuntur; ea ſane cura, animaduerſioq. à Reuerendiſſimo Archiepiſcopo adhiberi debet, in quo omnis huius rei facultas poſita eſt, ut literatura non uulgari exculti, pietate inſignes, egregijs moribus, præſtantiq. ingenij indole præditi, cæteriſq. uirtutibus ornati, cum induſtria partis, tum diuino munere infuſis, eligantur, qui in Oblatorum congregationem ſunt cooptandi. Ita n. fore cum ratione ſperandum eſt, ut, ſi non omnia inſtitutæ congregationis munera, at plura certe ex his ſinguli illorum recte obeant. Contra uerò reijciantur omnes, tum indocti, tum, quorum ingenium rude, aut impuri, improbiue mores reclamant, tum uerò etiam maxime, qui alio nomine, cauſaue, ſacris canonibus, ab ordine ſacro ſuſcipiendo, aut exequendo prohibentur.

Admittantur uerò etiam præter huiuſmodi clericos, laici aliqui uiri, et uxorem habentes, et domi ſuæ commorātes, qui pietate inſignes, et ad ea officia præſtanda accommodati cenſeantur, quæ congregationis inſtituto pro illorum conditione conueniunt. Verum, qua ratione, ac diligentia, cautioneue in hiſce omnibus ſeligendis, ac comprobandis, tum quibus ritibus, et cerimonijs in illis ipſis in congregationem recipiendis ſit utendum; ex conſtitutionibus ipſius congregationis petendum erit.

DE FORMA OBLATIONIS.
CAP. III.

SED quoniam ex Oblatorum numero non cenſetur quiſpiam eſſe, qui uoto obedientiæ oblationem non confirmauerit; propterea, cum Reuerendiſſimo Archiepiſcopo quis ſeſe offert, tum obedientiæ uotum coram illo nuncupet, oportet, iuxta formulam uerborum, quæ mox præſcribetur.

Liberum tamen ſit Reuerendiſſimo Archiepiſcopo, ſola aliquando oblatione facta, uoti nuncupationem, receptionemq. in aliud tempus, atque adeo in aliquot etiam menſes differre, non tamen ultra annum, niſi inſignis aliqua cauſa obſtiterit. Immo uerò, ſi quis abſque Reuerendiſſimi Archiepiſcopi facultate, conceſſuuè, uotum intra annum coram Archiepiſcopo ipſo non fecerit; is à congregatione ſtatim exclusus penitus cenſeatur.

Voto autem rite nuncupato, atque ab Archiepiſcopo recepto, congregationi is aſcriptus ſtatim dicatur, ſitq. et eius legibus, et inſtitutis addictus perpetuo, et indulgentijs, priuilegijſq. Oblatorum omnibus fruatur.

Sed, quod de oblatione uoto confirmanda præmiſſum eſt, id de clericis præſertim intelligatur, cum laicos oblationem uoto confirmare neceſſarium non ſit. Qui quidem laici omnes nullum in congregationibus, conuentibusuè Oblatorum locum, quouis nomine, prætextuuè habere cenſendi ſunt: tametſi et illi quoque omnes nihilominus omnium congregationis bonorum operum, benefactorum, ac meritorum participes ſint. Porro autem ipſa uoti clericorum formula, hoc modo, hiſq. uerbis concipi debet.

Ego N. Omnipotenti Deo, et ſanctiſſimo Patri noſtro Ambroſio, coram Beatiſſima Virgine, Dei Matre MARIA, et tota cœleſti curia, ac tibi quoque locum Sanctiſſimi Patris noſtri Ambroſij hic obtinenti, Reuerendiſſime Domine Pater Archiepiſcope, cæteriſq. deinceps Archiepiſcopis, ſanctæ Mediolanenſis eccleſiæ ſucceſſoribus, tuis promitto, ſpondeo, ac uoueo perpetuam obediētiam in his omnibus, quæ mihi præcipientur, ad Dei gloriam, et ſalutem animarum eiuſdem eccleſiæ procurandam, adiuuandam, et promouendam, ad præſcriptum inſtitutæ congregationis Oblatorum Sāctiſſimi Patris noſtri Ambroſij: illudq. præterea ſpondeo, ac uoueo, me in congregatione, et inſtituto hoc perpetuo uicturum.

Quod ſi uoto obedientiæ in aliud tempus prorogato, ſola fiat oblatio; talis ferme erit oblationis formula, qualis uoti obedientiæ exiſtit, niſi quòd in locum horum uerborum, Promitto, ſpondeo, & uoueo, *hoc ipſum uerbum,* offero, *ſubſtitui debet.*

Sed quoniam ſola uoti nuncupatione clericus quiſque Oblatus eſſe non cenſetur, niſi uotum quoque ipſum ab Archiepiſcopo recipiatur; idcirco receptionis eiuſmodi formulam hoc loco præſcribere uiſum eſt.

Dominus noſter, Ieſus Chriſtus, pro cuius amore, et gloriæ propagandæ ſtudio hanc oblationem feciſti, tibi benedicat, et gratia ſua perpetuo te cuſtodiat, et ſanctiſſimus Pater Noſter Ambroſius, quem præcipuum Patronum elegiſti, ſuis precibus, et meritis, gratiam tibi impetret, qua in huius congregationis inſtituto uberes fructus, ad Dei gloriam, et animarum ſalutem proferas Mediolanenſi Eccleſiæ. Et Ego tibi benedico, teq. in numerum Oblatorum recipio.

Formula uero oblationis laicorum talis ſit.

Ego N. in conſpectu Omnipotentis Dei, Glorioſiſſimæq. ſemper Virginis Mariæ, necnon Beati Patris noſtri Ambroſij, ac totius curiæ cœle-

cœleſtis proſtratus tibi Reuerendisſime Archiepiſcope, Parer, et Domine mi, cæterisq. deinceps Archiepiſcopis, ſanctæ eccleſiæ Mediolanenſis ſucceſſoribus tuis, perpetuam obedientiam offero, tam in iis, quæ ad curam, ſalutem, ſpiritualemq. progreſſum animæ meæ pertinent, quàm in illis etiam, quæ ex congregationis huius inſtitutis per me præſtanda erunt, in operibus, officijsq. charitatis in Deum, et miſericordiæ in proximos, adhibendis.

Hactenus de conditionibus, et forma oblationis, cùm clericorum, tum laicorum.

Sequitur de muneribus utriuſque Oblatorum claſſis.

DE IIS QVAE AB OBLATIS, præſtari debent. Cap. IIII.

OBLATI clerici iuxta præſcriptum Reuerendiſſimi Archiepiſcopi, illiusq. iudicium, quod de unoquoque eorum faciet, prout et occaſio poſtulabit, & uniuſcuiuſque ingenium, doctrina, animiq. inſtructio, atque uis monſtrabit, ab illius iuſſis nunquam recedentes ita ſe comparent, ut ſemper parati ſint ad ſacras lectiones exercendas, ad concionandum, ad confeſſiones audiendas, aliaq. catholicæ eccleſiæ ſacramenta miniſtranda, ad animarum curam ſuſcipiendam, ac gerendam, ad eccleſiaſticas functiones quaslibet, cuilibet eccleſiæ præſtandas, ad pauperes erudiendos, ad clericorum educationem, et inſtitutionem, ad ſeminariorum, collegiorumq. piorum gubernationem, ac procurationem, aliaué officia in his ipſis locis exequenda, ad Viſitationis, Miſſionisq. munus rectè ac diligenter obeundum, ad quamlibet denique actionem piam promptè adminiſtrandam, et ad omne charitatis, et miſericordiæ officium piè, ſtudioſe, apte, accurateq. obeundum.

Laici uero oblati ea miſericordiæ, charitatisq. erga alios munera, ſedulo pieq. præſtent, quæ congregationis inſtituto, pro illorum conditione, conueniunt. Grammatici literas gratis pauperes, pueros, et adoleſcentes, doceant: Medici ægrotos curent: Iuriſconſulti, et Cauſidici lites dirimant, ac ſedent; diſſidia tollãt; pacem concilient; egentium, Viduarum, Pupillorum, aliorumq. in carceres coniectorum, ac defenſoribus deſtitutorum cauſas agant, et tueantur; eorundemq; ærumnas, ac calamitates diligenti opera, omniq. ratione ſubleuent: Vnuſquiſque illorum pijs locis charitatis omnia præſtent officia: Xenodochiorũ ægros inuiſant: moribundos, ut piè, chriſtianeq; ſide uixi, in Domino moriantur, ſedulò cohortentur: eos, qui in carcere detinentur, amanter conſolentur: alia denique iſtiuſmodi chriſtianæ charitatis, qualiacunque illa ſint, exerceant officia.

Quoniam autẽ inter præcipua huius congregationis munera, ut etiam ex pontificijs literis Gregorij xiij. cognoſcere licet, clericorum cura, et inſtitutio cenſetur, eorum præſertim, qui in ſeminarijs educantur; quemadmodum ad eandem quoq; ſpectat cura, tum Collegij Heluetiorum, Rhætorumuè, (cuius quidem gubernatio ab Archiepiſcopo Mediolanenſi, facultate per literas pontificias eiuſdem Greg. xiij. tradita, pendere perpetuò debet) tũ Collegij Borrhomæi in Ticinenſi urbe conſtructi; unde plures quocunque tempore profecturos eſſe ſperandum eſt, qui literis ornati, et eccleſiaſtica diſciplina informati, Mediolanenſi eccleſiæ inſeruiant; idcirco et tota ipſa congregatio uniuersè, et ſingillatim Oblatorum quilibet, iſtorum adoleſcentum, iſtorumq. collegiorum, aliorumq. præterea, pro Clericorum, Laicorumq. inſtitutione, in hac ciuitate, Diœceſiuè, eadem deinceps ratione conſtruendorum, procurationem libentiſſimo animo ſuſcipiant; cum id Reuerendiſſimus Archiepiſcopus huic congregationi tanquam unum ex præcipuis muneribus ad ipſam pertinentibus imponendũ ſtatuerit.

Præterea uerò, cum et uiſitatio, et miſſio, præſtantiſſimæ ac utiliſſimæ partes ſint omnium huius congregationis functionum, ipſiq. Archiepiſcopo acceptiſſimæ; propterea, cum Reuerendiſſimus Archiepiſcopus opera Oblatorum uti uoluerit, in Prouincia Mediolanenſis, alicuiusuè eius partis uiſitatione, cum auctoritate etiam apoſtolica facienda, alijsue in functionibus cum Archiepiſcopali auctoritate præſtandis; uel cum miſſio item ad Dei cultũ, animarumq; ſalutem procurandam, illis ab eodem præſcribetur, tum ſedulò, libenterq. ſuam in his præſtent operam. Quamobrem, ſi forte in Regiones Heluetiorum, aut Rhætorum, illiusuè ſubiectorum populorum, nonnullos, qui ex eiſdem regionibus ſint, ab Archiepiſcopo aliquando mitti contingat, pro fide catholica, uel ſeruanda, uel inſtauranda, aut alia quauis de cauſa ad eccleſiæ dignitatem ſpectante; tum uerò uel maxime per ſummam obedientiam ſeſe promptos ad hæc exequenda exhibeant, omni officio, ac pietate potius ſtudentes, ut his in locis catholicam fidem promoueant, ac tueantur, peſtiferamq. hæreſim radicitus euellant, ſi quam ea infectam Prouinciam, Prouinciauè partem comperiant. Illas enim regiones, Mediolanenſis, eccleſiæ Diœceſi finitimas, et coniunctas, à labe hæreſum curari, purasq. ſeruari quam maxime refert, ne ad aliquam eccleſiæ noſtræ partem ſerpat exitioſa eiuſmodi lues.

Cæterum, ut alijs etiam in rebus ſciant Oblati, quæ ui uoti obedientiæ facere, quæue omittere, ac uitare illos oporteat; hæc quoque ſedulo animaduertant.

Nulli oblatorum liceat, neque beneficium aliquod, ſiue eccleſiaſticum, ſiue alterius generis ſit, accipere, niſi Reuerendiſſimo Archiepiſcopo iubente; neque itẽ cuiuſuis beneficij ratione, quamuis ab alijs uocatus, uel etiam ex decreto ipſo Tridentino nominatus ille ſit, examini ſe ſe hoc nomine ſubijcere; neque rurſus acceptum dimittere, niſi eodem Archiepiſcopo conſentiente.

Contra uerò, quale quale ſit beneficium, quod ſuſcipere iuſſerit Archiepiſcopus; id illi omnes prompte, ac nihil tergiuerſantes ſuſcipiant, ſeruatis tamen et

Canonum, et Pontificum, et Conciliorum ſanctionibus, quibus et beneficiorum multitudo prohibetur, et de ſuſtipientis probatione cauetur.

Nullus Oblatus ad beneficium, officiumuè deferendum, uel dimittendum aſtringitur, ſi quod forte illorum aliquis habet, cum uel ſeſe offert, uel uotum obedientia nuncupat, uel in congregationem recipitur.

Quod autem de beneficijs non dimittendis ſine conſenſu Archiepiſcopi ſupra dictum eſt; id adeo ratum eſſe debere decernitur, ut etiam, ſi Oblatorum quiſpiam cumulatiora opera, ſtudiaq. maiora, ad uniuerſæ Diœceſis utilitatem conferendi deſiderio accenſus, beneficium, officiumuè ullum eccleſiaſticum, cui uel reſidendi in choro, uel aliud quodcunque onus ſit coniunctum, relinquere uelit; id nulla ratione facere poſſit, abſque Reuerendiſſimi Archiepiſcopi conſenſu. Eo enim renuente, libenter retineant Oblati, quod habent; annuente autem, dimittere illis liceat, ſi placet, ſeruatis tamen ſummorum Pontificum, Conciliorumq. ſanctionibus, et ſacrorum Canonum legibus, de beneficiorum dimiſſione.

Beneficium, officiumue eccleſiaſticum obtinentes, cui reſidendi onus coniunctum eſt, (inter hac autem beneficia, quod attinet ad huiuſmodi conſtitutiones, canonicatus etiam omnes eſſe intelligantur quarumcunq. eccleſiarum, in quibus canoniti nonnulli in choro conueniant, ſaltem diebus feſtis, ad diuina aliqua officia concelebranda) cum in Oblatorum congregationem cooptantur, licet ut cæteri Oblati, Reuerendiſſimo Archiepiſcopo eiuſdem obedientia uinculo ſubijciantur; nullis tamen teneantur legibus, aut inſtitutis, quæ functiones beneficio, officiouè, quod habent, debitas, impediunt, atque, ne muneri ſatisfaciant, quod natura illius beneficij, officijuè poſtulat, prohibent.

Porrò autem, qui beneficium dimiſerint, cum propter huiuſmodi beneficij dimiſſionem ſoluti ſint, liberamq. illorum naturam acquiſierint, qui nulla reſidendi neceßitate ſunt aſtricti; eorumdem quoque partes, conditionemq. ſequantur, neceſſe eſt.

Si qui rurſus Oblati, nulli, reſidendi iure, eccleſiæ addicti, Reuerendiſſimo Archiepiſcopo iubente, beneficium aliquod eccleſiaſticum poſt ſuſceperint, cui reſidendi munus debeatur; hi quippe, cum in illorum claſſem, qui reſidendi uinculo ſunt aſtricti, aſcripti iam ſint propter beneficij illius adeptionem, eorumdem deinceps conditionem, naturamuè ſequi debent.

Hæc igitur diligentiſſime, perpetuoq. ſeruent, atque præſtent, Oblati, qui ſe obedientiæ uoto, Reuerendiſſimo Archiepiſcopo manciparunt.

Verùm, ſi quis perfectionis uitæ deſiderio incenſus, quo ſuſcepti huius inſtituti ſtudijs, officijs, atque exercitationibus, liberius ſeipſum dedat, uel paupertatem etiam uouere, uel ſaltem externorum bonorum quorumcunque, ſiue laicalium, ſiue eccleſiaſticorum, quæ quouis modo, uel in præſentia habet, uel in futurum habebit, redituumq. ex bonis illis proficiſcentium adminiſtrationem, et uſum omnem, ſeruato poſſeſſionis, ac dominij, ut dicunt, iure, obedientiæ uoto ſubijcere uelit; et hoc quoque redituum ſubiectionis, aut paupertatis uotum, explorata illius mente, planèq. perſpecto conſtantis animi deſiderio, uel in ipſo uoti obedientiæ tempore, uel alio deinceps, Archiepiſcopus ſuſcipiat. Hiſce enim uotis obſtricti Oblati, tum faciliorem perfectionis acquirendæ uiam ingredi, tum ſæcularibus curis omnibus ſoluti, uniuerſæ congregationis ſpiritualia bona, atque incrementum, liberius atque impenſius procurare poterunt.

Si quis igitur paupertatem uouere uoluerit; tunc uoti formula talis ſit.

EGO N. Dei benignitate, et miſericordia, in ſanctiſsimi Patris noſtri Ambroſij Oblatorũ numerum aſcriptus, perfectioris nunc uitæ deſiderio ductus, coram diuina Maieſtate ſpõdeo, ac uoueo, me ex huiuſce congregationis inſtituto, paupertatem perpetuo ſeruaturum.

Quod ſi bonorum tantùm ſubiectionem uouere uoluerit; eadem ſeruetur uoti formula; niſi quòd pro poſtremis illis uerbis. Spondeo, ac uoueo me ex huiuſce congregationis inſtituto paupertatem perpetuò ſeruaturum, *hæc erunt ſubdeada,* Bonorum quorumcunque, ſiue laicalium, ſiue eccleſiaſticorum, quæ aut in præſentia poſſideo, aut ad me in poſterum quouis nomine peruenient ac pertinebunt, fructuumq. pariter, atque redituum ex ijs bonis prouenientium adminiſtrationem, curam, & omnem uſum, ſaluo tamen iure poſſeſſionis, ac dominij, Reuerendiſsimi D. Archiepiſcopi obedientiæ ad huiuſce congregationis præſcriptum ſubijcio, addico, et ita uoueo.

De conditionibus ad uotum, cum ſubiectionis bonorum et fructuum, tum paupertatis, pertinentibus. Cap. V.

VERVM, quod ad ſubiectionis bonorum, fructuumq. uotum attinet, et illud quoque decernitur, per huiuſmodi uotum non prohiberi Oblatos, quominus alia etiam bona, quouis nomine, tituloue, ac iure acquirere, et conſequi poßint, aut quominus, Archiepiſcopo iubente, quoduis eccleſiaſticum beneficium, ſiue illud reſidendi munere obſtrictum ſit, ſiue liberum, ſuſcipere, et retinere ualeant; Sed iſtiuſmodi tamen omnia bona, atq; beneficia, eorumq. fructus omnes eandem ſortiri ſubiectionis legem, quæ ſuperioribus impoſita eſt, eodemq. teneri uoto.

Qui uerò paupertatem uouerunt; illorum uotum in hac congregatione duas habere conditiones annexas declaratur: quarum una eſt, quòd, quanquam, qui ita uouent, quominus bona aliqua, ſiue mobilia, ſiue immobilia, fructusue eorum, aut quouis modo acquiſitos reditus poßideant proprio nomine, ui uoti prohibentur; ipſi tamen bonorum omnium, fructuum, ac iurium quorumcunque, quæ quouis nomine, titulouè ad eos ſpectare alioqui poſſunt, non ſuo quidem proprio,

ſed

ſed congregationis nomine, adminiſtrationis capaces cenſeantur: cum præſertim eorum loco ipſa ſuccedat congregatio, cui ſane omnia per eos acquiſita bona, iuraq. annexa ſtatim intelligantur: quæ cum priuilegio Sanctiſsimi D. N. Gregorij XIII. omnium legatorum, donationum, diſpoſitionumq. omnium quocunque nomine, et à quibuſuis pijs hominibus proficiſcentium capax facta ſit; eorum quoque Oblatorũ loco, ac nomine, qui paupertatis uoto aſtricti ſunt, ſuccedendi uim habere, ſubrogataq. cenſeri decernitur, quibuſcunque bonis, quacunque ratione, iureq. ad illos ſpectantibus: Altera conditio eſt, quòd uouentes poſſint abſque uoti ſolutione, uel præuaricatione, immo debeant omnino, Archiepiſcopo iubente, quodcunque beneficium recipere, quod animarum curam tituli nomine exercendam coniunctam habeat: cum præſertim ea conditione, et eo animo nuncupandum eſſe eiuſmodi uotum, talemq. nuncupatum naturam ſeruare debere ſanciatur, ut ſponte ſuſcipiendi quidem beneficium, ut diximus, facultatem uouenti adimat, eum tamen non impediat, quin ab Archiepiſcopo iuſſus recipere poſsit, ac debeat. Cæterum, cum in hoſce homines huiuſmodi conferentur beneficia; tum uotum paupertatis, quo illi obſtringebantur, in uotum ſubiectionis illico commutatum cenſeatur, atque homines ipſos eorum ordini aſcriptos iam eſſe, qui fructuum, et bonorum ſubiectionem, ex congregationis inſtituto, præſtare debent.

Quanquam iſtis quidem, qui huiuſmodi paupertatis uoto tenentur, non ſint danda eccleſiaſtica beneficia ſine magna ab Archiepiſcopo adhibenda cautione. Cum enim hi quaſi fundamenta quædam, et baſes congregationis ſint; iſtos ipſos et in ædibus ſancti Sepulchri, et in alijs eiuſdem generis perpetuo commorari, et ad unumquodque officij genus quocunque tempore; cùm in Ciuitate, tum in Diœceſi promptè exequendũ, liberos eſſe, et expeditos maximè decet.

De ratione adminiſtrationis fructuum, Archiepiſcopi obedientiæ ſubiectorum. Cap. VI.

NEQVE uerò fructus Reuerendiſsimi Archiepiſcopi obedientia ſubiecti in alium uſum impendi, conuertiuè debent, quàm aut in ſubleuanda inopia, et indigentia ipſorum Oblatorum, eorumq. conſanguineorum, uel affinium, aut in ijs rebus iuuandis, ac præſtandis, quæ ad quoslibet congregationis uſus pertinent, aliauè pia opera.

De ratione uotorum ſupra expoſitorum. Cap. VII.

AT uerò duplex uotum ſupra expoſitum, ſiue ſit obedientia tantum, ſiue ſubiectionis bonorum, paupertatiſue, non ſolenne, ſed ſimplex et dicatur, et habeatur, etiam ſi coram pluribus teſtibus, publicisq. et ſolennibus adhibitis cæremonijs, celebretur.

De facultate, et ratione excludendi Oblatos à congregatione. Cap. VIII.

QVEMADMODVM uerò multiplicibus miniſterijs, uarijsq. operibus Oblatos, quampluri̇ma pietatis, et charitatis ſemina ſpargentes, uberrimosq. fructus inde colligentes, et uniuerſæ Mediolanenſi Eccleſiæ plurimo adiumento, et congregationi ipſi incredibili ornamento perpetuo fore, et præterea uniuerſæ quoque congregationi cariſsimos futuros eſſe haud dubium eſt; ita ſane, ſi quis eorum (quod Deus auertat) ſui muneris, et dignitatis oblitus, propriamq. et aliorum ſalutem negligens, atque conſtitutionibus ſuæ congregationis non parens, ſocordiæ, et uitijs ſe tradiderit, unde alijs quidem ſcandalo, congregationi uerò dedecori ſit; hunc à congregatione excludendum eſſe inficiandum non eſt. quæ ratione enim, tuendi corporis cauſa, corrupta, morboq. marceſcentia membra præcidere, ſecariq. aliquando oportet; eadem nempe conſeruandæ congregationis gratia, ſi qui ex Oblatis magnis animi uitijs laborauerint, à Reuerendiſsimo Archiepiſcopo ſegregandi ſunt, et excludendi, uoti uinculo ſoluti, quod in congregatione nuncuparint, ſiue illud obedientiæ tantùm ſit, ſiue etiam paupertatis, uel ſubiectionis bonorum.

Non ſolum autem hos delictorum gratia, ſed bonos etiam interdum iuſta aliqua de cauſa dimittendi facultas apud Archiepiſcopum omnino libera ſit. quorum tamen nullum miſſum faciat, niſi uoti cuiuſcunque in congregatione emiſsi uinculo liberatum.

Qui autem excluſi quacunque cauſa fuerint; hi liberi omnino ſint ab omni conſcientiæ ſcrupulo, quod ad uota emiſſa attinet. Neque ſemel dimiſsi iterum recipiantur.

Si qui excludendi ſunt; ijs plane omnia, quæ per illos ad congregationem peruenerunt, bona, reſtituantur, tum mobilia, quæ extant, tum immobilia, ſi qua uel ab initio ſecum attulerint, uel per eos quouis nomine acquiſita ſint; deductis tamen impenſis, illa bona meliora reddendi gratia, aut alia huiuſmodi ratione, quouis modo factis.

Si quos uerò uel paupertatis uoto deuinctos, uel ad Titulum menſæ communis ſacris initiatos, uel certe eidẽ menſæ aſcriptos, excludendos eſſe Reuerendiſsimus Archiepiſcopus cenſuerit; ſi ea inopia laborent, ut unde uitam ſuſtentent, non habeant; illorum inopiæ, priuſquam excludantur, conſulere debet Reuerendiſſimus Archiepiſcopus, ne illis deſint, quæ ad uitam ſuſtentandam neceſſaria ſunt: niſi culpam aliquam admiſerint, per quam Sacrorum Canonum iure, beneficijs etiam Eccleſiaſticis, ſi quod haberent, mulctari debuiſſent.

INSTITVTIONVM, AD OBLATOS PERTINENTIVM, EPITOMES

LIBER SECVNDVS.

DE VARIIS OBLATORVM Domibus, et familijs. Cap. I.

POSTQVAM *de notorum, quæ ab Oblatis ſiunt, nuncupāturuè, officiorumq. ratione, ſuperiori libro pertractatum ſuit; nunc de ædium, familiarumq. ipſorum Oblatorum multiplici ratione, in hoc altero libro agendum uidetur.*

Harum igitur familiarum domus, aliæ propria, aliæ cōmunes dicuntur. Propriæ illæ ſunt, quæ oblatorum uſui ſolum dicatæ, proprijs illorum inſtitutis reguntur; Vt domus ſancti Sepulchri, et aliæ in poſterum conſtruendæ, quæ eandem uiuendi rationē, eademq. ſequentur inſtituta: quas quidem collegiatas etiam domos in hiſce constitutionibus ubique nominari placuit. His communis, certus, ſtabiliſq;, ac firmus in perpetuum uictus deſignatus eſt. Præter has autem, illæ quoque, in quas Oblatorum nonnulli ſimul uictuti conueniunt, beneficia obtinentes, quibus reſidendi onus adiunctum eſt, propriæ eodem modo habeantur, et proprio nomine conuictorum domus appellentur; quibus tamen neque certus, neque ſtabilis, perpetuusue uictus, ut ſuperioribus, constitutus eſt. Communes uero dicuntur, ut Seminariorum, ac multiplicis hominum generis collegiorum domus, quas tum Oblati, tum clerici alij communiter ſtudij cauſa unà incolūt, Varia in his pro diuerſa perſonarum ratione inſtituta ſeruantes.

Verum, quoniam Oblati in eiuſmodi domos recipi nequaquam omnes poſſunt, aut propter multitudinem, aut quia propter impedimentum beneficiorum, quibus reſidendi onus coniunctum eſt, in domibus eccleſiarū, quibus inſeruiunt, habitare tenentur; horum certe omnium gratia, qui extra dictas domos domicilium habent, ne illis inſtituendis ſua deſint auxilia, plura etiam alia uarijs in locis conſtituentur Oblatorum conſortia: quibus ſingulis præpoſiti ſinguli, de quibus infra ſuo loco dicetur, à Reuerendiſſimo Archiepiſcopo deligendi præerunt.

Quæ igitur ad omnium iſtiuſmodi domorum, et familiarum distinctionem, et propriam Oblatorum in illis uiuendi rationem pertinent; ſingillatim hoc libro comprehendentur. Quæ uero illarum, uniuerſæq. adeo congregationis procurationem, gubernationem, adminiſtrationemq. complectuntur; ex præſcriptionibus, et conſtitutionibus ipſius congregationis, uberius ſumere oportet: Cum præſertim nihil eorum, quæ ad ſingulorum Oblatorum inſtitutum pertinent, pars illa contineat: Sed ea tantum tradat, quæ ſcire illos oportet, qui Oblatorum gubernationi, eorumq. congregationi præſunt.

De Collegiatis domibus. Cap. II.

O*Blatorum congregationis in perpetuum quaſi baſis ſit Eccleſia ſancti Sepulchri, eiuſdemq. domus Præpoſitus, quaſi caput: Huic uero Capiti, atq. uniuerſæ huic Congregationi regendæ, rebusq. omnibus, quæ ad illam pertinent, gubernandis, Reuerendiſſimus Archiepiſcopus Eccleſiæ Mediolanenſis præſit.*

Porro autem Eccleſiam ſancti Sepulchri his potiſſimum rationibus deligere placuit. Nam et iam pridem à populo Mediolanēſi magna ueneratione illa colitur: et in media ciuitate constructa, quaſi Vmbilicus iacet: et ſuperiorum temporum malitia, cum dilapſa cleri diſciplina, deprauatiſq. populi moribus, raro pietas appareret; tum ueneranda iſta eccleſia perpetua pietatis, et religionis ſemina ſeruauit: quandoquidem in hanc per pauci recepti ſacerdotes, uiri integerrimæ uitæ, ſalutiſq. Animarum studioſiſſimi, præſtantiſſima pietatis opera indefeſſi ſemper ediderunt: inter cæteraq. inſtitutum ſcholæ Chriſtianæ celeberrimum in multas partes primi diſſeminarunt.

Liceat uero ſemper Reuerendiſſimo Archiepiſcopo alias etiam collegiatis huiuſmodi domos, præter illam ſancti Sepulchri, huius congregationis quaſi membra, et in Ciuitate, et Diœceſi conſtituere: ſi modo aliunde certus uictus illis in perpetuum aſſignetur, qui ſuſtentationi eorum, qui ibidem commoraturi ſunt, ſufficiat. Sintq;, qui illic habitaturi ſunt, Oblati, decem, uel octo ſaltem numero.

Quod ſi ædes etiam nonnullas, tamquam oblatorum hoſpitia, qui ad functiones, pro ſui inſtituti ratione, in Diœceſi præſtandas, aliaue de cauſa mittuntur, constituere decreuerit Archiepiſcopus; his et Oblatorum numerum, qui ad illas diuertant, et ſumptuum rationem, atq. ſummam, pro ſua uoluntate, decernere poterit; prout animarum Diœceſis ſaluti, et congregationis diſciplinæ conſeruandæ conducere cognouerit.

Hæc tamen duo Archiepiſcopi ſucceſſores noſtri inprimis pro prudentiæ ſuæ ratione diligenter animaduertent: quorum unum eſt, præſtare Oblatorum numerum, reditusq. ipſos domus ſancti Sepulchri augere, quàm plures in ciuitate collegiatas domos ad uſum Oblatorum erigere, ac conſtituere: Alterum uero, ne que plures domui ſancti Sepulchri, alijsue collegiatis huiuſmodi domibus, quam illarum ſumptu ali poſſint, aſcribendos eſſe oblatos; ne quæ ad uiuendum ſunt neceſſaria, illis deſint: neq. etiam iuſto numero pauciores, ut ad huiuſce Eccleſiæ adminiſtrationem plures habeantur miniſtri.

In ædibus igitur ſancti Sepulchri, alijsq; iſtiuſmodi deinceps erigendis, habitent oblati omnes, diaconatus ſaltem ordine inſigniti, beneficiumq;, quod reſidendi munus requirit, non obtinentes. At uero illi omnes excipiantur, qui Reuerendiſſimi Archiepiſcopi iuſſu, uel apud illos manent, qui, beneficia reſidendi oneri ſubiecta habentes, uitam Communiter degunt; uel

in

pijs Collegijs, domibusue Seminariorum, aut alijs etiam locis, in quibus litterarum ſtudijs opera datur, commorantur; uel in diuerſas Ciuitatis, Diœceſisue partes miſsi multiplicia Congregationis gerunt munera; aut deniq. ex cauſa ab Archiepiſcopo probata per facultatem ab eodem ſcriptis traditam ad breue aliquod tempus abſunt. Hos quidem enim omnes à domo ſancti Sepulchri, alijsque eius generis collegiatis ædibus ob eas cauſas abeſſe liceat.

Oblati in ædibus ſancti Sepulchri, uel huiuſmodi commorantes, victu communi utantur: præſcriptiones eiſdem ædibus datas, uiuendi normam, atque rationem complectentes, diligenter cuſtodiant.

Quod ſi horum alicui patrimonium, beneficiumue Eccleſiaſticum ſimplex, uel quoduis aliud facultatum genus fuerit, unde ſuppeditari uictus poſſit, ijs, ut illarum Aedium familiam, quæ cum una uiuunt, quantum ſumptus, qui pro illis fit, requirit, ſubleuent, iuſtamq. propterea ex facultatum ſuarum fructibus portionem conferant, magnopere perſuaſum eſſe cupimus.

Eorum nemini liceat, in bonorum ſuorum, aut beneficiorum, aut negotiorum rationibus adminiſtrandis, litibus per ſe aut alijs rebus incumbere, quæ congregationis inſtituto non conueniant, et ſpiritualis uitæ progreſsioni, ſalutiq. aliorum procurandæ officiant. At hæc omnia fiant, (ſi modo fieri poſſunt,) uel à congregationis procuratore, uel ab alio, quem ipſi Oblati deligere maluerint: niſi ob iuſtam aliquam huiuſmodi rerum tractandarum facultatem Oblatis ad tempus tradiderit Archiepiſcopus.

Sed et illi quoque in illis ipſis collegiatis ædibus Reuerendiſſimi Archiepiſcopi iuſſu habitare permittantur Oblati, qui reſidendi muneri alligatum beneficium nõ habentes, quanquã neque Diaconatus ordinem ſuſceperunt, neque ea ætate ſunt, ut ſuſcipere eũ liceat; tamen ad diuinum cultum, domeſticaue negotia illius Eccleſiæ, domusuè collegiatæ, neceſſarij ſunt.

Porro autem ex Oblatorum numero, qui beneficium Eccleſiaſticum obtinent, reſidendi munus adiunctum habens, nullus omnino, etiam ſi bonorum ſuorum ſubiectionem Reuerendiſſimo Archiepiſiopo uouerit, domui ſancti Sepulchri, aut alijs eiuſmodi in poſterũ cõſtituendis, neque adiungatur, aſcribaturue, neque fructibus earũ alatur, neque demũ in illis commoretur.

At contra, quicunque Oblatorum, neque Eccleſiaſticũ beneficium obtinent, neque patrimoniũ, quod ad ſumptus neceſſarios ſatis ſit; ij ad titulum menſæ communis domus ſancti Sepulchri, uel aliarum huiuſmodi, ſacris ordinibus initientur: neque inde quoq; alãtur, niſi illis quidem, ſeminariorũ ſumptu, uel alia ratione prouiſum fuerit. Quod ſi illorum uictui tamẽ aliunde quacunque ratione cõſultũ fuerit, uel quantũ ſatis eſt Archiepiſcopi iudicio, uel aliqua ex parte; illinc ſane menſæ communi parcentes, ut ex Pontificijs literis declaratur, uictum capiant.

Communis autem menſæ ſumptibus, ut ſupra traditum eſt, alantur, non ſolum qui commemorati ſunt, ſed illi etiam maxime, qui uotum paupertatis Archiepiſcopo rite nuncuparint: ac illi præterea in uniuerſum, qui quauis ratione menſæ illi à Reuerendiſſimo Archiepiſcopo aſcripti ſunt. Cui quidem Archieſcopo etiam illos aſcribere liceat, qui ſacris ordinibus iam initiati aliunde etiam habent, unde uiuãt; ſi modo beneficio, officioue, reſidendi munus adiunctum habente, careant.

De domibus conuictorum. Cap. III.

VBICVNQVE in Canonicalibus Eccleſiis tres ſaltem oblati beneficium, cui reſidendi munus ſit annexum, habeant, ideoq; illic eis habitandum ſit; hi ex congregationis inſtituto, Archiepiſcopi iudicio, ad ſimul uiuendum ſe conferant; cum ſcilicet illic, uel plurium datur copia domuum, quæ contiguæ ſint, uel una ſaltem adeo ampla, ut illos omnes excipere poſsit.

Hoc idem faciendum erit, ſi in eodem oppido tres ſaltem Oblati erunt: niſi eorum cohabitatione, uictusq; communione impediri functiones ad Eccleſias pertinentes, quibus illi aſcripti ſunt, Reuerendiſsimus Archiepiſcopus iudicauerit.

In omnibus autem Conuictorum domibus, eadem ab ijs omnibus, qui illic degent, uiuendi inſtituta omnino cuſtodiantur, quæ à familia ſancti Sepulchri obſeruantur, in ijs ſcilicet rebus, quæ cum illorum ſtatu, qui reſidendi munere aſtricti ſunt, Reuerendiſsimi Archiepiſcopi iudicio conuenire poſſunt.

De oblatorum habitatione in Domibus Seminariorum, Collegiorumue Piorum. Cap. IIII.

OBLATI, quibus locus, ex inſtituto, in Conuictorum, collegiatisue domibus non relinquitur; omnes, ſi fieri poſsi, in Seminarijs, collegijsue pijs educentur, abſq; tamen congregationis, et collegiatarum eius domuum ſumptu: et Eccleſiaſticis præterea ſtudijs ritè inſtruantur. Ac ex his quidẽ, quicunque aut optimis naturæ donis præditi, aut bonis diuinitus infuſis donati, eam probitatis, et ingenijs indolem præſeferẽt, ut cum litteris, tum chriſtiana in primis probitate præſtantes eos fore ſpes iam certa concipiatur; hos omnes, etiam ſi ſacris omnibus ordinibus initiati ſint, in ſeminarijs diu retinendos, reſq; eis neceſſarias ſuppeditandas, ſua Archiepiſcopali auctoritate curet Archiepsicopus; ut huic tandem Eccleſiæ, congregationiq. ipſi præſtantiores, uberioresq. fructus ſuo tempore afferre poſſint: neque interea congregationi incommodo, ſumptuiue ſint.

Si cui Oblato beneficium, cui reſidendi onus ſit adiunctum, habenti, à ſua eccleſia abeſſe propter literarum ſtudia conceſſum ſit; huic in collegijs, domibuſuè Seminariorum, habitandi locus procuretur, iuſtaq. ſuorum fructuum portio, pro ſui ſuſtentatione, ab hoc ipſo conferatur.

variq. à Deo largitore ſolent, orationibus uidelicet, ieiunijs. uigilijs, ſanctarum ſcripturarum ſtudijs, meditationibus, ipſaq. humilitate potiſſimum.

Cum enim iuuare alios, ad chriſtianamq. religionem, ac pietatem, ueratq. uirtutes dirigere ſibi propoſuerint oblati; ipſis quam maxime perfecta in primis animorum ſuorum inſtitutioni, uitaq. integritati incumbendum eſt: quæ ante omnia alia eccleſiaſticis, ſacerdotaliq. ordine inſignitis hominibus ineſſe debent. Hæc autem perfectio uirtutum omnium ardentiſſimo ſtudio, et charitate in primis, atque familiaritate, coniunctioneq. cum Deo per ſpirituales exercitationes aſſiduas comparatur; tum uero etiam recta, atque ſincera animi intentione, in rebus, actionibusq. omnibus ita obeundis, ut non propria uel affectio, uel utilitas, ſed Dei gloria, animarumq. ſalus ubique ſpectetur, ac præferatur.

Quare ſedulo eos operam dare oportet, ut quam diligentiſſimi ſint, non ſolum in cognoſcendis, ſed in repellendis etiam prauis omnibus cupiditatibus; tum ijs quidem, quibus ad corporis uoluptates, ſenſuumq. illecebras alliciuntur homines; tũ illis quoque, quibus ad uitæ commoda, atque ad diuitiarum, opumq. amorem, et deſiderium trahuntur. Præterea uero etiam, ut proprij iudicij, propriæq. uoluntatis æqui iudices ſint ac moderatores.

Porrò autem per neceſſaria quoque cenſenda eſt ad inſtitutum, ſcopumq; huius congregationis ſummopere tuendum, perfecta charitas, et animorum coniunctio, tum cum membris alijs, tum cum ipſo capite.

Quamobrem ament in primis, et obſeruent Præpoſitum ſuum, inter eos locum Dei gerentem, illiq. non ſolum externa præceptorum executione promptè et nauiter obediant, ſed interno etiam animi affectu; ita ut et uoluntatem ſuam Præpoſiti uoluntati conſentientem perpetuo habeãt, et mentem quoque ipſam ita accommodent, et componant, ut toto pectore complectantur, ac probent, quidquid Præpoſitus probauerit, conueniréq. cenſuerit.

Itaque maleuolas murmurationes, et detractiones omnes, quibus Præpoſiti auctoritas lædi, ac minui poteſt, charitasq. mutua refrigerari, non aliter quàm peſtem ipſam, congregationumq. omnium omnis diſciplinæ et perfectionis certiſſimam contaminationem, et extinctionem fugiant.

Temeraria de Fratribus iudicia etiam atque etiam caueant, multoq. magis etiam omnem ſimultatem, ac maleuolentiam, omnemq; animi amaritudinem, quæ quacunque cauſa aduerſus fratres concipi poßit.

His igitur inſtructi Oblati ſeipſos primo, ut prius dictum eſt, in dies magis ac magis in ſincera, ac pura illa charitate, qua una permoti ſponte ſuaui huius obediẽtiæ, ac diſciplinæ iugo, leuiq. oneri ſeſe ſubmiſerunt, perpetuo exerceant, gratiamq. hanc à Deo ſingulari munere ſibi collatam continuè conſeruare ſtudeant; atque in hoc ſpiritu iugiter ita creſcere, ut omni terreno, atque humano affectu exuti, in ſolius Dei deſiderio, ac ardentiſſima in Deum, Diuinaſq. res omnes religione, atque reuerentia, ſe totos occupent. Dominum in conſpectu ſuo ſemper habeant, intueanturq, et coram illo ambulent, id eſt in eius ſanctiſſima uoluntate implenda ſtudioſiſſime inuigilent.

Externi etiam Diuini cultus, qui internæ pietatis indicium eſt, diligentiſſimi atque exactiſſimi obſeruatores ſint; ſibiq. perſuadeant omnino, pietatem erga Deũ fontem uberrimum eſſe, a quo uirtutes omnes emanant, uimq. omnem, et dignitatem haurit animus.

Quamobrem, niſi fruſtra laborare uelint, atque loco uerarum ſolidarumq. uirtutum, earum umbras atque imagines tantum ſectari; in ea una conſequenda ſibi maxime elaborandum, atque eam continuis ab ipſo auctore Deo uotis, et precibus petendam, in animum inducant, oportet.

Sanctiſſimam Virginem, Dei matrem Mariam, perpetuò pro humano genere intercedentem, atq. huius Sanctæ Mediolanenſis Eccleſiæ, cuius miniſterijs ſeſe obtulerunt, peculiarem patronam, præcipuo pietatis affectu proſequantur. Cumq; Illa Mediolanenſi populo uaria beneficia à filio ſuo Domino noſtro IESV CHRISTO, ſæpius aliàs impetrauerit in omnibus periculis, ærumniſq. ſiue totius eccleſiæ, ſiue congregationis ſuæ; ad hæc autem uel maxime in miſſionibus ab Archiepiſcopo imponendis, aliarumq. grauium rerum tractationibus; ad illius patrocinium, atque præſidium fidentl animo confugiant.

Meminerint etiam ſe Beato Patri Noſtro Ambroſio oblatos eſſe: quam ob cauſam illius librorum ſtudioſos eos eſſe decet, illorumq. in primis, quos ille ad huius eccleſiæ clerum de officijs conſcripſit.

Magnam curam, operamq. conferant ad imitationem illarum uirtutum, quas tanquam hæreditarias ſanctiſsimus ille Parens poſteris reliquid quare, ut obſequentes filios decet, peculiari quodam ardore animi, atque affectu, illas complectantur.

Ex his præcipuæ illæ ſunt, ad eccleſiæ gubernationem, atque epiſcopale onus inu tus ingreſſus, quotidiana abſtinentia, diuturna et ſere aſſidua in eccleſiis ſtatio, frequentis orationis et meditationis ſtudium, religioſa et laborioſa ſanctiſſimorum ſacramentorum miniſtratio, diligens epiſcopaliũ eccleſiaſticarumq. functionum exercitatio, in ſacris ſtudijs, inſtitutionibuſq; chriſtianis, quas et ſermonibus, et libris confecit, aſſidui magniq. labores, conſtantia et fortitudo in omnibus, quas a mundo, et Satana illatas pertulit, oppugnationibus, animi manſuetudo cum magnitudine coniuncta aduerſus potentium hominum impetum atque furorem, prudentia in rebus gerendis, morum grauitas ſingularis, diſciplinæ eccleſiaſticæ diligentiſſimus cultus, pro fide catholica acerrima dimicatio, mira erga ſanctam ſedem apoſtolicam obſeruantia, magna commiſeratio erga pauperes, benignæq. largitiones charitas illa ſempiterna memoria digna, qua profuſis lachrymis peccata aliena defleuit uſque adeo, ut animos in male agendo obfirmatos, ad pœnitentiæ lachrymas perduxerit.

Has igitur, et alias uirtutes, quas et operum exemplis, et

ſcriptis

ſcriptis, ſacerdotibus cleroq. Pater Ambroſius reliquit ſibi quiſque, qui Oblatorum numero aſcriptus eſt, ob oculos ponat; tum uideat etiam atque etiam diligenter, ne quam culpæ maculam contrahat, neue quicquam aut cogitet, aut loquatur, aut faciat, quod a ſanctiſsimis illius Patris inſtitutis, conſilijs, monitisue alienum ſit; ne, ſi quid eiuſmodi admiſerit, indignum ſe præbeat ſingulari illius patrocinio, efficiatq. ut quam præſtitis ſemel oblatio, minus ei grata ſit.

Omnes prætere, pro ſtatus ſui ratione, in eam curam incumbant, ut ſacrorum canonum, conſtitutionum pontificiarum, cōciliorum, et decretorum ad morum eccleſiaſticorum rationem pertinentium non modo notitiam, ac ſcientiam teneant, ſed executionem quoque, atque uſum; in quo uero iſtum ipſam præcipuè adiungant, tum ad ſua, tum ad aliorum uitæ inſtitutionē.

Illud etiam præcipuè caueant, ut cognita perſpectaq. plane habeant omnia, quæcumque ad huius eccleſiæ ritus, ceri monias, inſtituta, decreta, conſtitutiones, atque ad eo inſtitutiones cuiuſuis generis pertinent; eaq. ipſa eo maiori ſtudio, libentiusq. ſeruent, atque exequantur, ut reliquos eccleſiaſticos homines ſuo exemplo trahant, incitentq. uehementer ad eadem rite exequenda.

Prælectionibus ſacris, et concionibus, et eccleſiaſticis conuentibus, et alijs diſciplinæ eccleſiaſticæ communibus exercitationibus ante alios interſint; niſi ob grauiores alias occupationes, magisq. neceſſarias à Reuerendiſsimo Archiepiſcopo aliquando impediantur.

Omnibus etiam Archiepiſcopalibus Vicarijs, atque Viſitatoribus ante alios promptè omnibus in rebus obediant, ſacerdotesq. omnes uenerentur, ſeniores præſertim, in primisq. Vicarios Foraneos, Præpoſitos, et Parochos; quibus omnibus ſe ſe ſubmittant, humilesq. præbeant.

Eccleſiarum præterea, altarium, et omnis ſacræ ſupellectilis nitoris, ornatus, atq. apparatus, ſtudioſi ſint.

In Diuinis item officijs, ac miniſterijs ritè pieque celebrandis atque obeundis, decentem cultum, ſummamq. reuerentiam adhibeant.

In primis autem uitæ innocentiam, ac morum caſtitatē, integritatemq. ſumma cura, ſummoq. ſtudio perpetuo proſequantur.

Victus, ac ueſtitus, domeſticæque ſupellectilis moderationem clericali ordine dignam, concilijs prouincialibus, et diœceſanis, alijsq. Archiepiſcopalibus inſtitutionibus, et decretis præſcriptam exactè cuſtodiant.

Singulis diebus præter conſuetas preces, quæ Deo uoce perſoluuntur, mane primum, deinde ueſperi, orationi, quæ ſola mentis mota fit, mentalisq. propterea nuncupatur, Oblati omnes, tum clerici, tum laici uacent; ueſperiq. præſertim in conſcientiæ penetralia accurato ſeueroq. examine introeant, ut eam, ſi forte inquinata ſit, emundent, atque purgent.

Sacerdotes bis ſaltem ſingulis hebdomadis, (niſi ſæpius etiam id faciendum ſit,) peccata, ſi quæ commiſerint confiteantur; atque ita uiuere ſtudeant, ut quotidie Miſſæ ſacrificium celebrare dignè poſsint.

Clerici uerò, et laici octauo quoque die peccata ſua confiteantur, et ſanctæ communionis ſacramentum ſumant: quamquam id ſæpius, rariusue facere debebunt, prout Confeſſarij iudicium illis præſcribet.

Confiteantur autem ſemper eiuſdem Congregationis ſacerdotibus, à Reuerendiſsimo Archiepiſcopo, uel Præpoſito ſancti Sepulchri conſtitutis. Quod ſi illis eiuſmodi ſacerdotes propter locorum diſtantiam conuenire difficile grauéue fuerit; tum commodiores alios confeſſores idoneos aliunde illis aſsignare Archiepiſcopo uel Præpoſito liceat.

Vniuerſi autem Oblati, etiam laici, quotannis illis ipſis ſacerdotibus, quos idem Præpoſitus ad hoc munus delegerit, generaliter ſemel confiteantur, ab eo tempore confesſionem huiuſmodi inchoantes, qui poſtremam pariter omnium peccatorum confesſionem præſtiterunt; niſi de aliquibus interdum aliter cenſeat Præpoſitus ex Confeſſarij conſilio. Hac enim ratione in ſuſcepto huius uitæ inſtituto firmius confirmabuntur, atque ad Deo inſeruiendum magis ac magis excitabuntur.

Vitent quoque diligentisſime, ne quemquam diligant ſingulari præ ceteris amoris affectu, qui ut plurimum inordinatus eſſe ſolet: ſed æquali omnes, pro ſingulorum ratione et ſtatu, charitate proſequantur; illorum tamen familiari potius ac ſæpius utentes conſuetudine, ex quibus cumulatiorem percipere ſpiritualem utilitatem poſsint.

De exercitationibus ad proximorum ſalutem iuuandam pertinentibus. Cap. II.

POSTQVAM autem huiuſmodi uirtutibus, tanquam firmisſimis præſidijs, inſtructi fuerint Oblati; tum uirtutem illam, quæ in huiuſce Congregationis hominibus maxime omnium elucescere debet, quæque in ſalutis animarum deſiderio, atque auxilio in primis poſita eſt, quam maxime excitare, atque exercere debent.

Quamobrē omnes in eam curam incumbant uehementer, ut ad omnia officia rectè obeunda ſe parent, atque inſtruant, quibus uia ſit ad ſalutem animarum iuuandam et procurandam. Quanto enim præſtantiores in eo genere euadent, tanto melius ſuſcepti inſtituti, atque uocationis ſuæ ſcopum aſſequentur.

Maximam autem uim ad eum charitatis erga animarū ſalutem ardorem, non modo in mentibus concipiendū, ſed alendum, fouendumq. habent, quæ ſubduntur.

Nempe ſancta conſuetudo, exercitatioq. piæ precandi perpetuo retenta, atque adeo in dies aucta; qua ueluti interprete Deum coram familiariter pij homines alloquuntur. Sic enim diuino ſpiritu afflari, ſānctoq. ſalutis animarum deſiderio magis accendi ſolent.

Illuc etiam ſpectat animo aſſidue cogitare, quam nobiles ſint animæ, et pretioſæ in conſpectu Domini; quanta ſit earum dignitas, quas proprio ſanguine redimere

filius

ſilius Dei non recuſauit; quamq. præcellens opus ſit, in eo ſalutari officio Dei cooperatores eſſe, quo nihil certe in terris maius, aut nobilius, illuſtriuſue excogitari poteſt.

Ob oculos mentis præterea ſempiternam gloriam ſibi perpetuò proponãt, quam mercedis loco ijs, qui nauiter munus hoc præſtant, præparauit Deus: contra vero uniuerſas pœnas ijs conſtitutas, qui rem tantam contemnunt, intueantur.

Sedulo præterea animaduertant, quanta ueteris teſtamenti literis mandata hominis gratia fecerit Deus: Atq. in eo potiſſimum cogitationem, mentemq. omnem figant, ut attente conſiderent aduentum in terras Domini Noſtri IESV CHRISTI, FILII DEI, diligenterq. perpẽdant, dum nobiſcum in terris commoratus eſt, quanta deſiderio ſalutis noſtræ accenſus fuerit, quantaque perpeſſus ſit: cogitent denique hominũ animas, ipſo auguſtiſſimo CHRISTI SANGVINE redemptas, et ablutas fuiſſe.

Hæc ſi cogitent oblati; iure ac merito ſperari debet, talibus cogitationibus, quaſi quibuſdam facibus animum illorum ita accenſum iri, ut nullus uel maximus labor eſſe poſſit, quem illi ſubire recenſent, ne pretioſiſſimi CHRISTI SANGVINIS fructus in ipſis, alijsq. ipſorum negligentia, aut culpa, depereat.

Conſiderent præterea horribilem animarum ſtragem, quam generis humani ſempiternus hoſtis Satanas facit; quantam in illis perdendis ſollicitudinem adhibeat; quibus utatur miniſtris; qua alacritate, ſolicitudineq;, quibus laboribus, et uigilijs, ſceleſti illi miniſtri opus urgeant, indefeſſi, atque aſſidui, ijdemq. perpetui, et obfirmati.

Quare turpiſſimam rem ſeſe facturos exiſtimare debent IESV CHRISTI miniſtri, ſi ita Domini ſui uoluntatem, dignitatemq. ſuam, atque ſempiterna præmia paruipendent, uel à chriſtiana charitate tam alienos ſe præbebunt, ut à Satanæ miniſtris ſuperari ſe ſinant, patianturq;, ut illi maiori ſtudio ad ſe et alios perdendos, quam ipſi ad ſuam aliorumq. ſalutem tuendam incumbant.

Sed illud quoque conſiderent, quanta, quamq. ampla ſit hæc meſſis; quanta ſpiritualium bonorum egeſtas; quanta ſalutariter agentium penuria; quam pauci uero miniſtri, qui ſancto deſiderio accenſi, ſuis neglectis commodis, terreniſq. utilitatibus, ſolã CHRISTI DOMINI NOSTRI gloriã, animarumq. ſalutem ſpectent.

Præterea ſibi conſtituant ante oculos, plurimos maximoſq. labores, quibus ſancti Apoſtoli pro animarum ſalute, dum in terris degerent, perfuncti ſunt; atque inter hos, ſancti Pauli in primis perpetuas uigilias, itinera, conatus, et præclaras contentiones atque actiones. Reſpiciant innumerabiles Martyres, ſanctos Epiſcopos et ſacerdotes; qui ſancto animarum amore flagrantes, omne laborũ periculorumq. genus libentiſſimo animo ſubierunt.

Vt autem etiam eorum, qui in miſero peccati mortalis ſtatu perſeuerant, miſereri ſciant, nullumq. laborem ad eos tam ingenti miſeria liberandos ſubterfugiant, immo uerò libenti animo in hoc maxime laborent; ſecum ipſi cogitent, quantis in calamitatibus, periculis, horribilibuſq. malis uerſentur, qui peccato mortali aſtricti tenentur.

Hæc profecto omnes, in quibus aliqua lux pietatis reſidet, mouere, et uehementer afficere debent, ad animarum ſalutem ſtudioſe quærendam, curandamq.

Porrò autem ſeipſos ad id muneris recte accurateq. obeundum utiles idoneoſq. præſtabunt, primum quidem, ſi in uirtutibus illis, de quibus dictum eſt, adipiſcendis atque exercendis, quibus diuini honoris et gloriæ, animarumq. ſalutis ſtudium acquiritur, et nutritur, maximam operam adhibuerint. Deinde autem, ſi externis etiam inſtrumentis, atque ſubſidijs, quæ non parum hominum ſalutem iuuant, ut inſtructi ſint, non uulgarem operam dederint. Sed ita tamen, ut per huiuſmodi adiumenta, ſe tantum ſpiritualis fructus colligere poſſe ſperent, quantum diuinam gratiam iuxta Dei ſummæ prouidentiæ ordinem cooperari crediderint; qui bonorũ omnium, tam naturalium, quam ſupernaturalium auctor eſt, quique propterea omnia ad ſuam gloriam uult referri.

Hæc autem, quæ externa ſubſidia, atque inſtrumenta uocantur: diuinarum et eccleſiaſticarum aliarumq. bonarum litterarum ſtudia ſunt, illa nempe, quæ præcipue de rebus illis tractant, quæ ad proximi ſalutem iuuandam conferunt. Ac propterea omnes huiuſmodi ſtudijs pro ſuo captu grauiter incumbere debent.

In ſtudijs autem, actionibuſq. omnibus, mentem ab omni labe puram, integramq. conſeruent; eaq. omnia ad Dei gloriam, animarumq. ſalutem referant; hocq. ſanctum propoſitum quotidie in ſuis precibus renouent, pieq. Domino offerant, ac commendent.

Meminerint etiam perpetuo obedientiæ, quæ maxime propria eſt illorum inſtituti, non minus circa ſtudia ipſa, quam res alias omnes.

Quamobrem prompta, æquabiliq. animi alacritate, in ea ſtudia incumbere ſemper parati ſint, quæ Reuerendiſſimus Archiepiſcopus magis probauerit, idque tã in ipſa ſtudiorum materia capeſſenda, quam in eorum ratione præſcribenda.

Inter hæc autem inſtrumenta, de quibus modo diximus, connumeretur etiam uel maxime ratio ac uia Diuini uerbi prædicandis quæ quidem eam uerborum, ſententiarumq. grauitatem, eamq. uim ſpiritus complecti debet, quam dignitas, et præſtantia huius muneris requirit. Nam huius quidem muneris ſiue materia, ſiue finis ſpectetur; tanta undique dignitas oſtenditur, ut non facile aliud excogitari, dici ue poſſit, quod illo præſtantius ſit, aut altius, aut magnificentius: ſi quidem omnia chriſtianæ religionis myſteria, ac ſacramenta, omnes uirtutes, omnia, quæ ad eiuſdem religionis fidem, fideiq. fructus ſpectant, omnia denique, quæ a Deo ad homines proficiſcuntur, et ad Deum proficiſcentes homines iuuant, uerbi diuini nomine continentur. Illud præterea præſtat hoc

idem

idem munus, ut Dei cognitio in audientium animis indies magis ac magis ſeratur, longeq. propagetur. Quod quidem naturæ uniuerſæ finis eſt, ad quem condita omnia procreataq. ſunt, ut ſcilicet Diuinæ Maieſtatis inexplicabilis amplitudo intelligatur, eaque cognita, ad procreatoris ſui gloriam omnia referantur. Hinc ſane hominum mentes diuini uerbi Prædicatores conuertere contendunt; hac de cauſa illorum animas ſapientiæ luce illuſtrare nituntur, charitate inflammare, omni animi contentione permouere; ob id in omnem partem audientes impellere conantur, modo diuini iudicij terrore, ſupplicijq. ſempiterni magnitudine concutientes, atque exagitantes, modo cœleſtis præmij ſpe excitantes, modo diuinæ miſericordiæ fiducia lenientes, ſemper autem à morte peccati ad uitam ſpiritualem reuocantes. Hinc fructus ille præſtantiſſimus, ſalus animarum oritur: qui quidem quanti faciendus ſit; ex incredibili animarum ipſarum dignitate conijci, intelligique poteſt quæ ſi cui forte obſcura eſt; clariſſima IESV CHRISTI *uerba perpendat, animam unam toti mundo præferentis. Quid prodeſt, inquit, homini, ſi uniuerſum mundum lucretur, animæ uero ſuæ detrimentum patiatur? Eiuſdem præterea res geſtas omnes animaduertat. Quid enim aliud ille uoluit, cum è cœlo deſcendit, laborioſiſſimam uitam in terris duxit, acerbiſſimam denique mortem ſubijt, quam hominum animas ab æterno periculo, et morte liberare? Hic certe laborum omnium ſuſceptorum ſcopus, hic ſanguinis effuſi, hic crucis, hic mortis fructus fuit. En in opere adiutores ei ſunt, qui uerbi Diuini prædicationi operam nauant. Quare, cum eo officio funguntur Diuini uerbi Prædicatores, quo Chriſtus ipſe perfunctus eſt, ab eodemq. præſtantiſſimo munere animarum ſalus pendeat; illius dignitatem, præſtantiamq. intuentes Oblati, maxima certe tum uerborum, tum ſententiarum grauitate, ut diximus, maximaq. ui Spiritus, illud tractare debent, nihil eo neque utilius homini, neq. Deo gratius aut acceptius, à quouis homine præſtari poſſe pro certo habentes.*

Colloquia inſuper, quæ in familiari conſuetudine ſæpius haberi accidit, de ijs potiſſimum, cum occaſio dabitur, inſtituantur, quæ ad mores formandos, animarumq. inſtitutionem plane chriſtianam pertinent. Fiat autem colloquium eo uerborum ſententiarumq. pondere, ut hominum mentes ad id, quod quæritur, impellant, atque accendant.

Sed quamuis omnes quidem in procuranda iuuandaq. animarum ſalute ſtudioſi eſſe debent; nemo tamen, niſi prius re cum Præpoſito communicata, quicquam tractet, ſiue ſpiritualem, ſiue aliam alteriusq. generis curam ſuſcipiat.

Sed hactenus quidem de ijs, quæ pro animarum ſalute Oblatis ſunt facienda. Vnum tantum supereſt præcipiendum, ut ſemel ſaltem ſingulis menſibus in Miſſæ ſacrificio unuſquisque Oblatus Sacerdos pro ijs, qui de congregatione benemeriti ſunt, precetur. Omnes præterea Sacerdotes huius congregationis, ſi quem Oblatorum è uita migrare contingat, Miſſæ ſacrificium pro eo celebrent, aut ſaltem in eo ſacrificio precationem adhibeant.

De exercitationibus Oblat. uitam communem ſimul degentium. Cap. III.

H*ACTENVS dictum eſt de ratione, qua ſinguli ſe exerceant Oblati, ut ſuam ipſorum primũ, deinde aliorum ſalutem iuuent: deincept, quo pacto illi ſe gerant, qui in eiſdem ædibus ſimul commorantur, communiq. utuntur uictu, agatur.*

In ædibus igitur ſancti Sepulchri, atque in alijs item eiuſdem generis, in quibus ſimul commorantur Oblati, illi quidem, qui eccleſiaſticum beneficium, cui reſidendi adiunctum eſt onus, non obtinent, omnes ſimul diuina officia, precesq. horarias in oratorio enuncient; illis tamen exceptis, quibus Præpoſito iubente eo tempore in alijs muneribus uerſari contingat.

Feſtis item diebus, cum clericorum, ſacerdotumq. copia dabitur, et templum amplum adeo fuerit, ut Archiepiſcopi iudicio fidelium hominum multitudinem capere poſſit ſine ullo ex loci anguſtia impedimento Confeſſionum audiendarum, et ſacramenti Communionis miniſtrandi; tum ſacroſancta Miſſa, tum reliqua diuina officia ſolennibus adhibitis cerimonijs canantur. Quibus omnes eiuſdem domus Oblati interſint, præter eos, qui uel in Confeſſionibus audiendis, aut alijs miniſterijs ſpiritualibus obeundis occupati, uel domeſticis rebus neceſſarijs, aliaue iuſta cauſa impediti, Præpoſiti iudicio intereſſe non poterunt.

Interim uero, dum exiguus adhuc Oblatorum eſt numerus, neque Eccleſia, ut decet ampla; ad eas Eccleſias ſe conferant, ſuas ibi præſtantes functiones, ad quas iuſſu permiſſuue Reuerendiſſimi Archiepiſcopi eo nomine mittentur.

Sub ueſperam quotidie in eodem templo ſancti Sepulchri, atque in alijs eiuſdem generis domibus Oblatorum, antiphona de beatiſſima Virgine Maria canatur, pro temporum diuinorumq. officiorum ratione; cui quidem orationi omnes eiuſdem domus, et Sacerdotes, et Clerici, et Laici adſint.

Illa finita, enuncietur pſallenda de beato Ambroſio, patrono huius congregationis, et ciuitatis, una cum oratione de eodem.

In omnibus ædibus, in quibus ſimul uiuent Oblati, à Præpoſito, aut ab eo, cui ille iuſſerit, frequentes exortationes apud illos habeantur, qui eiuſdem domus ſunt; quibus de huius congregationis inſtituto, ſcopoque propoſito, quam ſæpiſſime agatur.

Frequenter autem per ſingulas hebdomadas, de rebus ſpiritualibus uiciſſim fiant colloquia, maxime uero de ijs rebus, quibus dirigi homines adiuuariq. poſſint ad uiam peccatorum deſerendam, et ad chriſtianæ perfectionis ſemitam ſequendam; atque de ratione item, qua tentationibus Satanæ ſit reſiſtendum.

Proponantur etiam in his colloquijs remedia, quæ contra ſingula peccata, uitiaq. adhiberi oporteat, et rationes

pariter,

pariter, quibus praui animi habitus amoueri, funditusq. euelli poſsint.

De periculis praeterea agatur, quæ uitæ ſpiritualis curſum comitantur, impediuntq. progreſſum; de auxilijs itē, quibus illa propulſantur.

Et de ratione pariter, qua inſtrui homines debeant, ad ſanctarum meditationum, orationisq. ſtudium.

De ratione quoq. ſubminiſtrandi moribundis adiumēta, ad ſancte, pieq. in Domino moriendum deq. alijs iuſuper rebus ſpiritualibus, quibus, ut Domino recte ſeruiat, adiuuari proximus poteſt.

Aliquando etiam, cum Præpoſito, uel Præfecto ſpirituali uiſum fuerit, ſimul conferant Oblati ſinguli, quid eo die ſibi in meditatione, orationeuè, maiore cum animi ſui ui, ſpiritualiq. guſtu, Dei benignitas communicare, atque elargiri dignata fuerit.

Et quoniam ſacerdotes in hiſce domibus collegiatis degentes, frequentes eſſe debent in confeſsionibus populi audiendis; illud quoque cuſtodiant, ut ſingulis hebdomadis ter inter ſe de conſcientiæ caſibus diſputationes, et conſultationes ineant; quibus unus præſit, quem Præpoſitus delegerit.

Bis ſaltem ſingulis hebdomadis, quarta ſcilicet, ſextaq. feria, in eccleſia ſancti Sepulchri, et in alijs ſimilibus, de rebus ſpiritualibus publica habeantur colloquia; quibus utriuſque ſexus homines intereſſe poſsint.

Singulis diebus feſtis ſacra uel concio, uel ſanctarum ſcripturarum explanatio in eiſdem eccleſiis fiat; cum ſcilicet copia dabitur Oblatorum, qui huiuſmodi muneribus obeundis ſatisfacere poſsint.

Oblati, qui in Ciuitate ſunt, in ædibus autem uitæ communis domicilium non habent, ſæpius per hebdomadam, tum ad ſui conſortij Præpoſitum, tum ad ædes ſancti Sepulchri, cum exercitationes ſpirituales fiunt, accedant.

Qui in diœceſi autē habitant, ad eiuſmodi exercitationes obeundas, prout Præpoſitus S. Sepulchri pro locorū propinquitate aut longinquitate cenſuerit, ad Præpoſitum ſe conferant, cuius curæ commiſſum eſt conſortium Oblatorum illius plebis, uicariatus ue, aut regionis, in qua illi habitant.

Oblati, qui in Seminarijs educantur, Sacellum habeāt proprium, aut ædiculam orationi dicatam, quo ſimul frequentius iuſſu et cura Præfecti ſui ſpiritualis conueniant; ibiq. præcipuas quaſdam ſpirituales exercitationes, præter illas, quæ propriæ ſunt cæterorum Seminarij clericorum, ſimul exequantur.

Cum autem Oblatum aliquem è uita diſcedere contigerit; ad Altare maius ſancti Sepulchri pro eius anima, à probatiſsimis ſacerdotibus, iuſſu Præpoſiti ſancti Sepulchri, primo quoque tempore tres Miſſæ celebrentur.

Quod ſi is, qui è uita diſceſſit, ex aliqua Oblatorum domo collegiata extiterit; ab eadem familia officium præterea funebre conuentuale eadem de cauſa celebretur.

INSTITVTIONVM AD OBLATOS PERTINENTIVM EPITOMES

LIBER QVARTVS.

DE IIS, QVAE AD OBLATORVM miſsionem pertinent. Cap. I.

C*VM in locum aliquem mittentur Oblati; præſtantiſsimæ iſtius actionis pōdus, et dignitatem animaduertentes, ſecum ipſi magis ac magis cogitent, oportet, Clericos homines ex omni chriſtianorum numero diuinitus eſſe delectos, ut, cum luminis, tum ſalis facultatem, atque uim erga alios omnes exercentes, cœleſtis illos ſapientiæ luce illuſtrent, atque è tenebris peccatorum ad claritatem Diuinæ gratiæ euocent, atque deducant; uitæ uero optime inſtitutæ ſale condiant, ac diuinis oculis gratos reddant: quod ſane ut præſtent, perficiantq. omnino; ſingularem quandam gratiam per ſacros ordines, Diuina largitate ſibi fuiſſe tributam meminiſſe debent. Conſueuit porrò Deus munificentiſsimus, ac ſapientiſsimus, cum ſerium aliquod munus, negotiumue hominibus iniungit, ad illud ipſum tranſigendum uim quoque propriam, ſingulareq. donum impertiri. Mandaſſe olim Moiſi Deum Iudaicæ gentis curam, omnium contumaciſſimæ, illiq. propterea ad hanc prouinciam facile adminiſtrandam, manſuetudinem plane ſingularem addidiſſe, ex ſacris litteris nouimus: ſicuti et Ioſue aduerſus Cananeos ſummam rei militaris prudentiam, ſummamq. uirtutem: Salomoni ſapientiam pene incredibilem, ad gentem ſibi creditam regendam: Machabeis animum in impios inuictum. Ita ſane hominibus ſacro ordine initiatis, una cum onere gratiam, et robur ad onus ferendum neceſſarium, per Epiſcopi manus impoſitionem, Deum tribuere minime eſt ambigendum. Quare cauendum porro diligenter ipſis eſt, ne quod Apoſtolus monet, gratiam ſibi à Deo collatam in uacuum accepiſſe oſtendant, illamq. inanem reddant; quam Diuino conſilio donatam ſciunt, ut illam excitantes, ſummopereq. colentes, atque exercentes perpetuo, ſuam et aliorum utilitatem, et ſalutem procurent; tum quidem IESV CHRISTI Domini gloriam præclaris ſtudijs apud omnes amplificando; tum uero exemplum omnibus quam optimum proponendo, quo mores, uitamque componant: cum illos certe uel ob eam rationem maxime in altiſsimo dignitatis gradu, quaſi in altiſsimo monte Deus collocauerit, et in conſpectu omnium propoſitos eſſe uoluerit. Nam, ut Nautæ periculoſis maris tempeſtatibus iactati, ad accenſas in altis turribus faces iter dirigunt, curſumq. contendunt; ita ſane homines uarijs infeſtiſſimi ſeculi agitati procellis, in ſacerdotum uitam*

ac

ac mores, tanquàm in lumina quædam clariſsima, oculos intendunt. At uero, cum huiuſmodi uiuendi ratio clericis omnibus debeatur; quonam tandem pacto ſe gerere debent Oblati, ad clariſsimum iſtius congregationis inſtitutum uocati, maximaq. propterea in hominum expectatione poſiti? Hi certe, cum ante alios ad præclaras actiones in hac Diœceſi præcipue præſtandas diuinitus uocati cenſeantur; niſi diligentius, ac ſtudioſius uocationem iſtam obire aſsiduis uigilijs, indefeſsisq. laboribus, ſe totos in hominum ſalutem impendere, cæterosq. demum omnibus in rebus ſingulari ſtudio ſuperare contendant, neque ſuo muneri, neque diuinæ uocationi, neque hominum expectationi ſatisfeciſſe, ſibi omnino perſuadeant, oportet. Cum autem in omnibus inſtitutæ congregationis functionibus tales ſe præſtare debent; tum maxime in miſſione omnium præſtantisſima. Quare, quæ ſubijciuntur, monita atque præcepta ad miſsionem pertinentia perſpicere diligenter, planeq. cuſtodire debent.

Principio igitur, quemadmodum periti Agricolæ nihil in uite relinquunt, quod uel uuarum ortum impedire, uel progreſſum remorari, uel maturitati officere poſſe cenſent, ſed illud omne amputant, circunciduntq. ſic muneris ſui obſeruantes adeo eſſe debent Oblati, ut quæ à Diuini nominis propagatione, atque animarũ ſalute aliena ſunt, reijciant prorſus, aboleantq;.

Quare illud in primis curent diligenter, ne ulla in cultu oſtentatio cernatur, nulla in ſermone petulantia, nulla in moribus diſſolutio, nulla in uitu turpitudo. Illud deinde maxime referre ad dignitatem clericalem conſeruandam meminerint, omni loco, omniq. tempore, de rebus ſpiritualibus ſermonem ſæpe inſerere: quod ut copioſius, faciliusq. præſtent, animum diuinarum rerum aſsidua commentatione paſcant, memoriamque ſacrarum hiſtoriarum commemoratione exerceant.

Et quocumq. tandem miſsi fuerint, uultu ibi, inceſſu, geſtu, uerbis, omni deniq. corporis: atque animi moderatione, eam uiuendi normam præſeferant, ac ſeruent, quam et inſtitutum congregationis, et Eccleſiaſtici ordinis ratio, et exemplum, quod omnibus optimum præbere debent, ad quos mittuntur, ab eis omnino expoſtulant. Sciant autem ſe muneris ſui partes eo melius executuros eſſe, quo plus probatæ uitæ exẽplo cæteris hominibus præſtiterint.

Meminerint uerò etiam magni referre ad hominum ſalutem, Eccleſiæ ſacramentorum adminiſtrationem ſumma cum dignitate tractatam. Cum enim animus noſter rerum ſenſibus ſubiectarum aſpectu primum moueatur, ex his autem ad eorum, quæ ſenſus effugiũt, ſupernaturaliaq. dicuntur, conſiderationem, et amorẽ homines excitentur, ac traducantur; nihil omnino illis prætermitti debet eorum, quæ ad res ſacras cum dignitate, atque amplitudine extrinſecus etiam tractandas, adminiſtrandasque ſpectant.

Ut autem Sanctis Apoſtolis in huiuſmodi miſsionis genere unuſquiſq. Oblatorum magis ac magis pro ſua uirili ſimilis fiat; quò ſub oculis hominum uiliora, difficilioraue facta erunt ea, ad quæ obeunda miſsi fuerint; ac denique quo plus pro animarum ſalute, et Dei gloria pati illos oportuerit; eo alacriori, fidentioriq. animo, iniunctam miſsionem amplectantur, exequanturq;.

Cæterum, ut pie et laudabiliter ſe gerant, miſsionisq. munus, cũ opus erit, alacriter ſuſcipiant, diligẽterque obeant, ac denique miſsionis muneri plane, ureq. ſatisfaciant, Sanctos Apoſtolos, ac diſcipulos à CHRISTO DOMINO multoties miſſos imitari ſtudeant; qui ſine ullo humano præſidio, ſubſidioue, primum per totam Iudeam miſsi, diuino auxilio, et benignitate freti, iniunctum munus fortiter præſtiterunt; atque eam eiuſdem prouidentia, et cura, ſpem, animique uirtutem conceperunt, ut deinde per totum orbem Chriſti nomen humanis auxilijs deſtituti ferre, prædicareq. non dubitauerint.

Horum igitur Sanctorum Apoſtolorum præclarum exẽplum, diuinamque mentem imitati, in eum, qui in CHRISTI IESU nomine illos mittet, omnem tum uiatici, tum cuiuſuis ulterius rei neceſſariæ curã omnino reijciant. Si quid tamen ſit, quod illum ſcire, qui mittit, intereſſe animaduertant; illud eidem, ſiue Archiepiſcopus ipſe ſit, ſiue Præpoſitus ſancti Sepulchri, patefacere non omittant.

Auaritiam non ſolum omnem, ſed leuiſsimam etiam illius ſuſpitionem prorſus fugiant.

Reditibus præterea, fructibusq. beneficiorum Eccleſiaſticorum, ad quorum curam aliquo tempore gerendã mittentur, ſe nullo modo inferant: Sed eo uictu contenti, qui ſibi ad Reuerendiſsimi Archiepiſcopi præſcriptum aſsignabitur, uel litteris patentibus, uel alia ratione explicandum, adminiſtrationem redituum illorum Eccleſiaſticorum ab illis geri ſinant, quibus id muneris incumbit, iniunctumue fuerit.

Nec uero Oblatorum cuipiam aut emolumentum aliquod à quoquam, munuſue ullum, ne minimum quidem, exiguiq. pretij, aut eſculentorum, poculentorumue quippiam, accipere liceat, quacunque cauſa mittantur, et qualiscunque ſint ea munera, quibus ex inſtituto congregationis Reuerendiſsimi Archiepiſcopi iuſſu fungi illos contingat; niſi quid ab eodem Archiepiſcopo eiſdem dari præſcriptum, permiſſumue fuerit. Neque in Diœceſi tantum iſta obſeruentur, ſed in Urbe quoque, atque in omni prorſus actionum genere, ad quas mittantur.

Quintodecimo ſaltem die à ſuo diſceſſu, et de ſtatu ſuo, et de fructu, quem Dominus per eorum labores donare dignatus ſit, Præpoſitum ſancti Sepulchri per litteras certiorem faciant diligenter: Singulis uero menſibus Reuerendiſsimum ipſum Archiepiſcopum, aut Vicarium eius generalem: ſed et citius etiam, ſi quid forte contingat, aut ſi quid in mandatis habeãt, quod eidem celerius ſignificandum ſit.

Priuſquàm autem ſe itineri committant; patentes litteras Reuerendisſimi Archiepiſcopi à Præpoſito ſancti Sepulchri accipiant: qui tum litteras illas, tum

alia

alia omnia ad miſſionem neceſſaria expediri curet, illiſque præterea à Cancellario Archiepiſcopali indicem plebium, et locorum, quo quiſque mittendus eſt, deſcriptum accipiens tradat.

Vicarium deinde generalem, Viſitatores item generales, ac præterea proprium illius plebis uiſitatorem, ad quam mittuntur, ſi in urbe ſint, conueniant, ut, ſi quid illi forte habeant, quod eis ſignificandum, præcipiendumue ſit, ante profectionem accipiant.

In diſceſſu demum à Reuerendiſſ. Archiepiſcopo benedictionem petant, illoq. abſente, Præpoſito ſancti Sepulchri ſe ſiſtant, atque exhibeant, illorumq. monita omnia accuratè cognoſcant, ac tota mẽte cõplectãtur.

Ad Vicarium foraneum ſtatim recta proficiſcantur, eique patentes literas exhibeant.

Ab eodem quæ cuique loco ad ſpiritus auxilium neceſſaria ſint, ſciſcitentur, cum eodemque conueniant de diebus, ſtatiſq. horis, quibus in unamquamque illi ſubditam parochiam uenturi ſunt, ut ille interim Parochos ſuos certiores maturè faciat.

Vt Parochus Dominico die, alioue præcedente feſto, populo ſignificet, quo die aderit Oblatus, pridieq. illius diei eundem populum de illius aduentu, ſono campanæ admoneat, demum uero etiam, cum aderit, ſtatim eodem campanæ ſigno illius aduentum ſignificet, eademq. ratione ad ſacram concionem audiendam, cum tempus aderit, populum conuocet, diligenter curent.

Feſtis diebus, quibus frequentior, numeroſiorq. populus ad Eccleſiam confluit, atque ſpiritualibus rebus maius nactus otium facilius incumbit, uerbum Dei, pro uiribus, diuerſis locis, horiſq. diuerſis prædicent; mane ſcilicet, uno in loco, cum miſſa celebratur; à prandio, alio in loco, cum rudiores homines fidei Chriſtianæ docentur principia; et ueſperi, alio rurſus loco, ante uel poſt ſalutationem Angelicam, ut frequentia populi occaſio ſuadebit. Alijs autem diebus, quibus populi ſecularibus curis implicati, diutius in Eccleſijs immorari prohibentur; ſummo mane, priuſquam homines ad ſecularia opera accedant, in una parochiali Eccleſia prædicent; ueſpere autem illius diei, in altera: niſi forte aliquando propter alicuius loci uberiorem fructum, alicubi diem totum commorari opus eſſe cenſuerint. Nullo tamen loco, ultra diem unum, in eius generis miſſionibus, ulla de cauſa morentur, niſi Reuerendiſſimus Archiepiſcopus aliter iuſſerit.

Quibus autem locis Concionis cauſa occupati non ſunt, ibi in audiendis Confeſſionibus, ſi ſacerdotes ſint, atque in alijs ſpiritualibus curis ſe totos exerceant, homines inter ſe diſſentiẽtes conciliando; utrum munde, ac decenter ſacra loca, uaſaque, atque omnis denique ſupellex Eccleſiaſtica cuſtodiatur, inſpiciendo; rudiores homines in rebus chriſtianis inſtituendo; in ſcholis etiam eorum, qui diſciplinati uocantur, et alijs huiuſmodi hominũ conuentibus, ad uirtutẽ, religionemq. capeſſendam fratres, ac collegas hortando; aliaq. eiuſmodi officia præſtando, quæ ad animarum ſalutem procurandã accommodata ſunt.

Illa uero potiſſimum, quæ ſequuntur, tum publice, tum priuatim, omni ſtudio procurent.

Vt Doctrinæ Chriſtianæ ſcholæ in ſingulis parochijs inſtituantur, reſtituanturue, atque ad præſcriptum inſtitutionum, ab earundem Priore generali traditarum augeantur.

Vt quotidianæ orationis ueſpertinæ uſus ſingulis locis retineatur omnino, et ubi intermiſſus eſt, reſtituatur.

Vt Matutina quoque oratio poſt auroram ſtatim inſtituatur.

Vt ad Eccleſiam ſuam omni animi alacritate, et liberalitate bene inſtruendam, et ornandam, atque augendam Eccleſiaſticam ſupellectilem populus unuſquiſque promoueatur.

Vt uel tempore ſui aduentus, uel proximo die feſto poſt diſceſſum, qui confeſſi reperiuntur, ſacram ſumant Euchariſtiam, idemque deinceps ſæpius faciant.

Quin etiam ad peccatorum omnium totius ſuperioris uitæ uniuerſalem confeſſionem repetendam illos ſtudioſe cohortentur; eamque ob cauſam curent diligenter, ut induſtria Parochorum, auctoritateue Vicariorum foraneorum ad ea loca, ad quæ ipſi mox uenturi ſunt, uel eodem tempore, uel proximo ſequenti die feſto, ex uicinis Vicis, oppidisue, probatiores complures uocentur ſacerdotes, qui operam ſuam ad audiendas confeſſiones omni cura, ſtudioq. præſtent.

In eam uero etiam curam incumbant, ut, qui ſint tum cleri, tum populorum mores, ex probatis uiris diligentiſſime perquirant, omniaq. notent libello aliquo, quæ emendatione egere uideantur; de quibus mox, cum Reuerendiſſimo Archiepiſcopo, opportuno tempore, agant. Si quid autem eiuſmodi offenderint, quod præſens poſtulet remedium; Reuerendiſſimum Archiepiſcopum, uel eius Vicarium generalem certiorem ſtatim faciant.

Qui Sacerdotes erunt, quotidie Miſſæ ſacrificium celebrent eo loco, in quo concionem ſunt habituri: quam quidem diebus feſtis poſt recitatum Euangelium ſtatim habeant; cæteris autem diebus, ante Miſſam, niſi aliter faciendum præſens populi ſuaſerit utilitas.

Qui uero Sacerdotes non erunt; tum à Reuerendiſſ. Archiep. uel a Præpoſito S. Sepulchri, quo die primum ab Vrbe erunt diſceſſuri, tum deinde et ſingulis diebus feſtis, et ſæpe etiam alias per hebdomadam, à Parocho loci, in quo erunt, uel à ſocio ſuo ſacerdote, cum bini mittentur, Sanctiſſimam ſumant Euchariſtiam.

Cum primum ad aliquem locum peruenerint; ſtatim ſe ad Eccleſiam conferant, ibiq. ante Sanctiſſimum Dominici corporis ſacramentum, per aliquod temporis ſpatium, orent; tum ex Parocho, alijſq. Eccleſiaſticis, et probis uiris, proprios illius populi mores, et abuſus, et deprauatas conſuetudines cognoſcant, ut ſuis concionibus uberiores fructus ea ratione incolis pariant.

Perpetuo autem apud homines Eccleſiaſticos, et Parochos potiſſimum, hoſpitentur, uel ſi Eccleſia uacet, ſaltem in Eccleſiaſticis ædibus, ſi fieri poſſit. Sicubi autem forte Oblatus aliquis alius domicilium habere

comperiatur, quo ipſi uenerint; apud eum maneant, Sacerdotali charitate, frugalitateque, qua excipiuntur, contenti.

Quæ de muneribus reijciendis, deq. literis ad Reuerendiſſimum Archiepiſcopum, et ad Præpoſitum ſancti Sepulchri ſæpius dandis, alijsque multis in miſſione præſtandis præſcripta ſunt, ſeruent diligenter; ac prætera etiam quæcumq. in tertio libro Conſtitutionum Oblatorum, cum titulo De pijs exercitationibus ſingulorum Oblatorum ad diſciplinæ ſpiritualis incrementum, *cum Titulo,* De exercitationibus ad proximorum ſalutem iuuandam, *notata reperiuntur.*

Illud quoque meminerint Dominica uoce admoniti, ut quamcumque domum ingrediuntur, et pacem illi domui precentur, et pro ratione ſuæ miſſionis, ut uera pax inibi exiſtat, omni officio efficiant.

Reuerſi à miſſione, Præpoſito ſancti Sepulchri litteras patentes reſtituant, ut eaſdem iterum, cum denuò mittentur, accipiant.

Hac igitur ratione ſe gerant Oblati, cum alio mittentur, hæc omnia ſeruent diligenter, fideliterq. præſtent.

Hæc enim Congregationis Oblatorum præſtantiora ſunt munera, utilioresq. functiones: quare et his potiſſimum ad Eccleſiæ Mediolanenſis dignitatem amplificandam, uniuerſæque Diæceſis utilitatem procurandam, enixè incumbendum eſt.

In laboribus autem miſſionum, alijsue alterius generis naniter ſuſcipiendis, atque exequendis, crebro tum corporis, tum animi uires excitent, ſpiritualium præmiorum memoria, quibus Oblatorum tum ingreſſum ipſum in congregationem, tum ſingulos hoſce labores Sanctiſſimus Pontifex Gregorius XIII. ſumma Charitate fusè, latèq. proſecutus eſt.

Atque ea quidem ſpiritualia præmia, hæc plane ſunt. Concedit enim Summus Idem Pontifex omnibus quidē primum, et ſingulis congregationis Oblatis, qui et nunc, et deinceps unquam erunt, qui totius anteacta uitæ peccata confeſſi, Sanctiſſimum Euchariſtiæ ſacramentum ſumpſerint, plenariam omnium peccatorum ſuorum Indulgentiam et remiſſionem.

Iis quoque, qui die feſto S. Ambroſij, S. Simpliciani, et Epiphaniæ Domini, Miſſam deuotè celebrauerint; plenariam Indulgentiam.

Præterea in cuiuslibet ipſorum mortis articulo, nomen IESVS, MARIAE, *deuote inuocantibus, plenariam Indulgentiam.*

Item, quoties ſacramenta miniſtrabunt; Indulgentiam unius anni.

Item, quoties ex miſſione prædicabunt; Indulgentiam trium annorum.

Item quoties exercitationes, et functiones alias, ad Dei cultum, et proximi ſalutem præſtiterint; Indulgentiam unius anni.

Item, quoties ex congregationis Inſtituto ſimul congregati collationibus, colloquijsue ſpiritualibus, aut lectionibus ſacris, hortationibusq; aut alijs pijs exercitationibus, per ſemihora ſpatium uacauerint, aut ad canendas litanias, aut recitandum Antiphonam BEATAE MARIAE, *Salue Regina; uel aliam pro temporis ratione; Indulgentiam centum dierum.*

Item, quoties examen conſcientiæ agent, futuræ meditationis argumentum accipient, aut rationem peractæ meditationis confeſſario, aut Præfecto ſpirituali reddent; Indulgentiam unius anni.

Item, quoties Roſarium BEATAE MARIAE *Virginis recitauerint, qui conſueuerint ſaltem ſingulis Sabbatis, et uigilijs feſtorum dierum einſdem* MARIAE VIRGINIS *illud recitare; Indulgentiam unius etiam anni.*

Item, quoties pro Oblato defuncto, ex inſtituto Congregationis orabunt; Indulgentiam trium annorum.

Item, quoties peccata confitebuntur, aut Miſſam celebrauerint; ſeptem annorum Indulgentiam.

Quantum peccet, qui præſcriptas conſtitutiones non ſeruauerit. Cap. II.

QVOD autem ad harum præſcriptionum, Conſtitutionumq. uſum tenendum, ac ſeruandum attinet, licet ad præclaram animi inſtitutionem, atq; ad uera religionis; omniumq. eccleſiaſticarum Virtutum conſecutionem, progreſſumq. ſpiritualem perutiles, atque pernéceſſariæ illæ ſint; ſi quem tamen eas aliquando non ſeruare contigerit, non plus illum tunc peccare declaratur, decerniturq;, quam præuaricationis ipſius, operisue, in quo peccatum eſt, ratio alias poſtularet.

LAVS DEO.

RELIQVA

SECVNDAE PARTIS

AD INSTRVCTIONEM ALIQVAM PERTINENTIA

uulgari ſermone conſcripta

AVVERTENZE

DI MONSIGNORE ILLVSTRISS. CARDINALE DI S. PRASSEDE

Arciueſcouo di Milano.

A i Confeſſori nella Città, et Dioceſe ſua.

ACciochè li Conſeſſori adminiſtrino il Sacrameato della penitenza con quel frutto, ch'eſſo può fare nelli penitenti, chè è la nera emendatione della aita, et non manchino ia negotio di tanta importanza, coa carica delle proprie conſcienze, della debita diligenza, come è da temere grandemente, che in queſto ſiano colpeuoli molti, nedendoſi uniuerſalmente coſi poca emendatione in quelli, che tanti, et tanti anni ſono nenuti à queſta Sacramēto: habbiamo meſſo inſieme tatti gli ordini, et auuertēze noſtre, già ia diuerſe occaſioni ſopra queſto date, et aggionte alcune, che habbiano giudicato utili, et neceſſarie à queſto effetto. Però li eſhortiamo nelle uiſcere del noſtro Signor GIESV CHRISTO, che, come ricerca il debito dell'officio et uocatione loro, in queſta materia, et negotio coſi importante alla ſalute dell'anime, uoglino con ogni diligenza cooperare, et promouere l'intentione noſtra d'incaminare queſto popolo, che il Signore ci hà dato à reggere, nella uia della ſalute.

Niuno ſacerdote ſecolare, ò regolare, s'intrometti à miniſtrare il Sacramento della penitenza, ſe non hà l'approuatione, et licenza da noi in ſcritto, come ordina il Concilio di Trento, perche altramente incorrerebbe, ipſo facto, in ſcommunicatione per decreto del primo cōcilio noſtro Prouinciale, et conſequentemēte, celebrando poi, in irregolarità.

Guardiſi ciaſcuno di non ingannarſi in queſto, ſotto preteſto, che li confitenti ſiano putti, perche facilmente può accadere, che in molti di loro, qaantunche ſiano di poca età, ſi trouino peccati mortali.

Ne meno s'inganni, ſotto preteſto di neceſſità, pigliando per neceſſità ogni ſorte d'infermità, ne anca le graui, et pericoloſe, quando ſi può hauer ricorſo al proprio Curato, ò altro confeſſore da noi approuato.

Ne ſi deue intromettere, quatanche haueſſe il conſenſo del Curato di quel penitente, ò de noſtri Vicarij foranei, ſe eſſi non haueſſero ſpetial facoltà da noi di poter concedere queſta licenza.

Quelli Sacerdoti che harranno licenza da noi di poter confeſſare, con limitatione di certa tempo, di certo luogo, ouero di certa ſorte di perſone, auuertiſchino di non eccedere la forma della licenza, che gli e ſtata conceſſa.

Tutti li Superiori de regolari quanto prima ci daranno la liſta de ſuoi confeſſori approuati, che di preſente ſono nella città, et dioceſe, col nome et cognome, et patria. Et perche ſpeſſe uolte occorre, che per le loro obedienze ſi mutano; per tanto daranno à noi la ſudetta liſta due uolte l'anno, una uolta la prima ſettimana dell'Aduento, et l'altra la prima di Quareſima.

Ne quelli Confeſſori, che ſono nella dioceſe, recuſino di eſſibere à i Curati, ò à i Vicarij foranei di quei luoghi oue ſtanno, la fede della loro approbatione alle confeſſioni, ogni uolta che ne ſaranno richieſti.

Nelle Chieſe ancora, doue ſono piu Confeſſori, ſi terrà alla porta della Sacreſtia una tauoletta, ò liſta de confeſſori di quella Chieſa, da noi approuati, mutandola di tempo in tempo, ſecondo che ſi muteranno eſſi Confeſſori.

I Confeſſori, che hauerranno da noi facoltà di aſſoluere da cenſure, et caſi reſeruati, la uſino con moderatione in edificatione, et non in deſtruttione: perciò quando giudicheranno, che ritorni in utile, et aiuto del penitente, incorſo in alcun di eſſi, mandarlo da noi, ſiano auuertiti à farlo.

Tutti li Confeſſori, quātunque da noi admeſſi per idonei, nondimeno per li molti caſi, che alla giornata occorrono à i penitenti, che ſogliono eſſere ſpeſſe uolte difficili, auertiſchino di hauer continuamente per le mani alcuni buoni, et approuati autori di caſi di conſcienza: et quando eſſi ſoli non fuſſero ſofficienti col proprio ſtudia à riſoluerli, habbino ricorſo à perſone più intelligenti, et uerſate in dette materie.

Però ſappino, che à queſto effetta noi habbiamo dato cura, et carico particolare al Penitentiero maggiore della Chieſa noſtra Metropolitana di conſultare, et

diſcutere diligentemente, con theologi, et canoniſti, i dubij che in materia de' caſi di conſcienza occorrono nella noſtra diocesi, et dopoi d'hauer participato con noi le coſe più graui, dar la reſolutione di eſſi à quelli che la ricercheranno.

Eſſaminino ancora bene le proprie forze, et ſcienza, et non s'ingeriſcano à ſentire confeſſioni di perſone, che dubitino che ſiano inuolti in caſi, che non ſi ſappiano eſſi riſoluere.

Habbiano buona notitia delle cenſure, et caſi riſeruati, et particolarmente della Bolla in Cœna Domini, et medeſimamente leggano ſpeſſo li Canoni penitentiali, et queſte noſtre auuertenze.

Conciosia coſe che, chi miniſtra, qual ſi uoglia Sacramento in peccato mortale, pecca mortalmente, per queſto deueno li Confeſſori diligentemente auuertire di non andare à ſentire le confeſſioni, ritrouandoſi in qualche peccato mortale, et molto meno, trouandoſi legati in qualche cenſura Eccleſiaſtica.

Anzi il zelante Confeſſore, et deſideroſo di aiutar l'anime, et d'indrizzarle nelle uirtù chriſtiane, et dargli li remedij ſpirituali per uſcir dal peccato, et inſegnarli à conoſcere le aſtutie del nemico della noſtra ſalute, et finalmente di ſpogliare il penitente de l'huomo uecchio, et ueſtirlo del nouo, et formare in eſſo un perfetto chriſtiano, non ſi deue contentare di andare ad amminiſtrare queſto Sacramento ſenza peccato mortale, ma conoſcendo, che per i ſopradetti effetti importa molto praticar prima in ſe ſteſſo, quel che deſidera in altri, perche più moueno gli eſſempi, che le parole; ne ſi può bene inſegnar' ad altri la uirtù che non ſi hà; per tanto deue hauer grandiſſimo deſiderio della perfettion propria, et eſſercitarſi nelle uirtù neceſſarie per acquiſtarla.

Et perche quando ſi admmettano Regolari alle cõfeſſioni, ſolamente ſono eſſaminati della ſufficienza, et dottrina, eſſendo che per lo più non poſſiamo noi hauer certa notitia della bontà de i loro coſtumi: per queſto incaricamo la conſcienza de i loro Superiori, che non ci propongano à queſto miniſterio, ſe non perſone, che ſiano di bontà, et uirtù tale, che poſſano degnamente amminiſtrar queſto Sacramento: di che ci faranno fede in ſcritto, ne ſenza eſſa noi gli admetteremo.

Siano pronti à udir le confeſſioni, et ſi guardino non ſolamente di non mãdare in dietro, per fuggire la fatica, quelli, che uengono per confeſſarſi, ma ne pur moſtrino con cenno, ò parole di aſcoltargli mal uolentieri: anzi faccino ſi, che i loro penitenti ſappino, che eſſi ſentono conſolatione, et piacere de ſimili fatiche per beneficio loro.

Per queſta cauſa, et acciochè li penitenti non ſi ſcuſino di non eſſerſi confeſſati, maſſime à tempi debiti, per non hauere hauuto commodità di Confeſſori, auertiſchino li Confeſſori, ancorche altroue ſiano chiamati à Funerali, et altri officij, di non intermettere, ſe non per cauſa neceſſaria, il confeſſare nelli tempi, ne i quali ſogliono eſſere più frequenti le confeſſioni, ſpecialmẽte per otto, ò più giorni innanzi la Natiuità di N. S. nella Quareſima, maſſime dal mezzo d'eſſa, ſia' à tutta l'ottaua di Paſqua, alcuni giorni à tempo di Giubilei, et altre feſte, et ſolennità, nelle quali ordinariamente il Popolo, ò tutto, ò parte ſuole confeſſarſi.

Deſideriamo anco, che li Superiori de Regolari, auuertiſchino à queſto, procurando, che nelli ſopradetti tempi ſiano nelle loro Chieſe quel maggior numero di Confeſſori, dotti, et timorati di Di , et da noi approuati, che ſia poſſiblle.

Li Confeſſori Regolari quando ſaranno chiamati à confeſſare infermi, ſe la neceſſità del tempo non perſuade altro, s'informino dal proprio Curato dello ſtato, et conditione dell'infermo, acciò poſſino attendere diligentemente al ſcarico delle conſcienze di quel lu, maſſimamente in quell'ultimo punto, del quale grãdemente depende la ſalute, ò perditione eterna di quel l'anima: et ſe non hauerà hauuto tempo di farlo prima, ueda almeno di farlo dopò eſſa confeſſione quanto prima, perche et lui, et il Curato poſſano meglio ſatisfare, ciaſcuno al loro ufficio, in aiuto ſpirituale di quello infermo.

Il Confeſſore, che harà amminiſtrato il Sacramento della penitenza à qualche infermo, ſia pronto à ſottoſcriuere la fede, ſecondo la forma ſtampata d'hauerlo confeſſato, acciò che li Medici non abandonino la ſua cura conforme alla Bolla di Pio Quinto di ſanta memoria, et al Decreto del primo Concilio noſtro Prouinciale; ouero della negligenza loro in ſottoſcriuere dette fede non piglino occaſione di eſcuſarſi dall'oſſeruanza della ſopradetta Bolla, et Decreto.

Non confeſsi in caſa di Laici huomini, ò donne di qual ſi uoglia qualità, ſe non in caſo d'infermità, et in tal caſo confeſſando donne, tenga l'uſcio aperto, ſi che poſſi eſſer ueduto da quelli, che ſtanno nella ſtanza più uicina.

Fuori del caſo ſodetto, non aſcolti mai le confeſſioni delle donne, ancorche ſolamente uoleſſero reconciliarſi, ſe non in Chieſa, et nelli confeſſionali, ne prima che ſi leui, ne dopò che tramonti il Sole.

In eſſi confeſſionali ordinariamente aſcoltarà anco le confeſſioni, de gli huomini che odirà in Chieſa.

Per queſto ſiano in tutte le Chieſe confeſſionali corriſpondenti al numero de Confeſſori, che ſogliono eſſer ordinariamente in ciaſcuna d'eſſe, et ſiano della forma, che habbiamo ordinato uniuerſalmente.

Siano poſti detti cofeſſionali in luogo della Chieſa, talmente aperto, che da ogni parte ſi ueggano, et ſe con queſto ſi può inſieme fare, che ſiano in luogo, doue habbiano qualche riparo, che mentre alcuno ſi confeſſa, impediſca gl'altri d'accoſtarſi troppo uicino al confeſſionale, ſi faccia; altramente doue è queſto abuſo, ſarà officio del confeſſore leuarlo, con fare ſcoſtare le genti troppo uicine, prima che ſi metta a ſedere nel confeſſionale, et anche mentre aſcoltarà le confeſſioni, ſe l'occaſione lo ricercarà.

Deue il confeſſore talmente ordinare, et regolare la ſua intentione in amminiſtrar queſto ſacramento, che

non

non ſi muoua per riſpetto alcuno temporale, ma per ſola gloria di Dio, et deſiderio della ſalute delle anime: per tanto ogni uolta che ſarà chiamato, ò ſi metterà a udire le confesſioni, alzando la mẽte al Signor Dio, indrizzi attualmente la ſua intentione à queſto fine, conſiderando attentamente che ua à lauare quei penitenti nel pretioſisſimo ſangue del noſtro Saluatore Gieſu Christo.

Et perche ſono molti pericoli nell'amminiſtrare queſto ſacramento, cioè, ò di errare nella deciſione di caſi, et oblighi che occorrono, o di dare il beneficio dell'aſſolutione à quelli, che ne ſono indegni, ouero di reſtare in qualche modo con l'anima ſua macchiata, ſentendo molte immonditie d'altri, per tanto non deue mai il Sacerdote andare à udire confesſioni, che prima con alcuna breue oratione, ſecondo la commodità, non dimandi lume, et gratia al Signor di non commettere alcun errore, et di lauar talmente le macchie dell'anime d'altri, che nõ imbratti la ſua. Inſieme preghi per la uera cõuerſione di quelli, de quali è per odire la confeßione: Per queſta cauſa ogni cõfeſſore habbia ſcritto preſſo di ſe gli infraſcritti uerſiculi del Salmo 50. et oratione anticamente uſata nella Chieſa, et ne ſia anco affiſſa copia nella Sacriſtia d'ogni Chieſa, doue ſiano confeſſori, et un'altra copia ſia affiſſa dentro alli confeßionali, acciò che auanti il confeſſare li ſacerdoti dichino queſta, ò qualch'altra conforme alla diuottione di ciaſcuno.

Ver. Cor mundum crea in me Deus. ℟. Et Spiritum rectum innoua in uiſceribus meis.

Ver. Ne proiicias me a facie tua. ℟. Et ſpiritum ſanctum tuum ne auferas a me.

Ver. Redde mihi lætitiam ſalutaris tui, ℟. Et ſpiritu principali confirma me.

Ver. Docebo iniquos uias tuas, ℟. Et impij ad te conuertentur.

Ver. Libera me de ſanguinibus Deus, Deus ſalutis meæ, ℟. Et exultabit lingua mea iuſtitiam tuam.

Oratio.

DOmine Deus omnipotens propitius eſto mihi peccatori, ut digne posſim tibi gratias agere, qui me indignum propter tuam magnam miſericordiam miniſtrum feciſti officij ſacerdotalis, et me exiguum humilemq. mediatorem conſtituiſti ad orãdum, et intercedendum ad Dominum noſtrũ Ieſum Chriſtum filium tuum pro peccatoribus, et ad pœnitentiam reuertentibus. Ideoq. dominator dominus, qui omnes homines uis ſaluos fieri, et ad agnitionem ueritatis uenire, qui non uis mortem peccatorum, ſed ut conuertantur, et uiuant, ſuſcipe orationem meam, quã fundo pro famulis, et famulabus tuis, qui ad pœnitentiam uenerunt, ut des illis ſpiritum compunctionis; reſipiſcant à Diaboli laqueis, quibus aſtricti tenentur, ut ad te per dignam ſatisfactionem reuertantur. Per eundem Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum &c.

Li Sacerdoti ſecolari aſcoltaranno le confesſioni, ancor che de gl'infermi, et nelle caſe loro, con la cotta et con la ſtola.

Non aſcoltino ſenza noſtra ſpeciale licenza nella Città, ò di noſtri Vicarij foranei nella dioceſe, dopò la Domenica delle Palme, ſino à tutto il giorno di Paſqua incluſiue, le confesſioni, ſe non di quelli che ſarãno confeſſati di poco prima, ò almeno dopò la Quinquageſima precedente, eccetto in caſo d'infirmità, è gl'altri tutti ſiano rimesſi à confeſſarſi dopo Paſqua dentro dell'ottaua, conforme all'ordine dato da noi alli Curati, per le cauſe contenute in eſſo.

Vedendo, che alcuno ſenza giuſta cauſa laſcia il ſuo ordinario confeſſore, che era più atto ad aiutarlo nella uia della ſua ſalute, procuri con buon modo di rimandarlo à eſſo, biaſimando queſta pernicioſa negligenza, che hanno le perſone di non eleggere un confeſſore ordinario ſpirituale, et intelligente, et la dãnoſa, et nociua frequente mutatione d'esſi, perche, ſi come li medici corporali, che hanno prattica, et cognitione della natura, et complesſione de gli infermi, non ſi mutano facilmente, perche esſi ſanno meglio applicare li rimedij neceſſarij al ſuo male: coſi li penitenti non deuono laſciare quel medico ſpirituale, il quale conoſcendo li ſuoi biſogni, gli può applicare più opportuni, et utili rimedij. Ma ſe per qualche buon riſpetto admette alla confesſione perſona, che hauea continuato per alcun tempo à confeſſarſi con un'altro buono, et zelante confeſſore, ſarà molto utile farlo con participatione di eſſo, ò almeno far, che il penitente habbia da lui buona licenza.

Li Confeſſori, masſime quelli che confeſſano nelle terre della dioceſe cerchino d'intenderſi bene con li Curati di quei luoghi, doue ò per hauer monaſterij, ò per predicare, ò per qualche altra occaſione confeſſano, di modo che non aſſoluino quelli, che per uiuere ſcandaloſamente, et perſeuerare nello ſtato di peccato, ò per hauer obligo di ſodisfare à penitenze publiche, legati pij, et ſimil coſe, non ſarebbono aſſolti da i Curati, ſe prima non ſatisfaceſſero à queſti loro oblighi: et à queſto fine deuono li ſuperiori de regolari ſpeſſe uolte ammonire li ſuoi confeſſori, eſſortandoli à queſta ſanta unione in edificatione delle anime, auertendoli ancora, che occorrendo nella riſolutione di qualche caſo alcun diſparere tra loro, et Curati, ſi gouernino con tal prudenza, che non uenga à notitia de laici, et ricorrano à noi per la deciſione.

Siano auuertiti di non admettere alla confesſione quelli, che non uerranno à quella con la debita interiore, et eſteriore preparatione, ammonendoli con parole caritatiue, ſecondo la capacità di ciaſcuno, che uadino prima à prepararſi conuenientemente, et poi tornino.

Niun confeſſore dunque aſcolti confesſioni di donne, che uengono per confeſſarſi, con rizzi, fuco, belletti, pendenti da orecchie, uani ornamenti, ò ueſti d'oro, ritagli, ricami, ò altri ſimili sfoggiamenti, et in ſomma che non ſiano ueſtite con habito modeſto, et ſem-

plice, et che non habbiano il capo uelato condecentemente, ò con uelo che non ſia notabilmente traſparente, ò panno di lino, ò lana, ò almeno zendale di colore modeſto, come conuiene alla riuerenza che ſi deue à queſto ſacramento, et alla cognitione, et contritione, con le quali ſi deue andare à preſentarſi innanzi al tribunale, et giudicio del Signore, et come rea dimandargli miſericordia, et perdono.

Il medeſimo ſi oſſerui con gli huomini, cioè di non admettere alla confeſsione quelli che uengono ueſtiti con uani ornamenti d'oro, et d'argento, ritagli, ſfoggiamenti di berette, con armi, et altri ſimili coſe.

Ricercaranno con molto magior diligenza la preparatione interiore, che è neceſſaria à quelli, che uengono à queſto ſacramento. la quale preparatione conſiſte in hauer fatta buona, et diligente eſſaminatione di ſuoi peccati, et procurato d'hauer quel dolore, che giuſtamente ſi deue, con fermo, et riſſoluto propoſito di ſatisfare al paſſato, et emendarſi per l'auuenire.

Quelli dunque, ne quali ſcorgeranno che non ui ſia tal preparatione, cercarà con ragioni farli capaci, che tornino et s'apparecchino debitamente.

Li ſegni, per li quali ſi potrà da principio conoſcere, che uengono ſenza debita preparatione ſono.

Se uengono alla confeſsione immediatamente, partendoſi da qualche occupatione temporale, ſenza eſſer ſtato per qualche ſpacio di tempo in oratione, ouero ſe ſi uede, che non hanno alcuna cognitione de i peccati commeſſi, ouero ſe sà già il confeſſore certamente, che tutta uia perſeuerano in eſſercitij illeciti, ò che hanno in ſe qualche peccato, ouero occaſione manifeſta indutiua à peccato, ne hanno intentione di laſciarla, ò ſe potendo reſtituir la robba d'altri, non la reſtituiſcano.

Ha però da auuertire il confeſſore, che quando uede che li penitenti hanno fatto dal canto loro qualche diligenza per prepararſi à confeſſarſi debitamente, et non dimeno ò per l'incapacità loro, ò per altro non gli pare, che habbino la neceſſaria diſpoſitione, deue ſupplire eſſo, procurando d'indurli à la contritione de ſuoi peccati, con moſtrare la bruttezza della colpa, la grauità d'eſſa, per eſſer contra Dio, l'infinito danno del l'eterna dannatione che per eſſa s'incorre, et con queſto ueda d'indurli, et diſporli di modo, che di tutti, et ciaſcun peccato mortale ſia almeno coſi attrito, che poſſa ſicuramente dargli l'aſſolutione.

Oltre di queſto inſtruirà diligentemente li penitenti ſecondo il biſogno di ciaſcuno, et maſsime quelli, che di raro ſi confeſſano, della diſpoſitione, et modo di confeſſarſi, particolarmente inculcando l'importanza della integrità della confeſsione, et delle altre circonſtanze requiſite à eſſa.

E ſanta uſanza di far uenire li putti, et putte, quantunche non paſsino cinque ò ſei anni à uno à uno innanzi al confeſſore, acciochè comincino, et à poco à poco uadino inſtruendoſi, et introducendoſi nella cognitione, et poi nell'uſo di queſto ſacramento, deuono nondimeno i Sacerdoti eſſer auuertiti di non dare l'aſſolutione ſacramentale à quelli, ne quali non ſi uede materia d'aſſolutione, ne tanto uſo di ragione, che ſi poſſa giudicare, che ſiano capaci di queſto ſacramento: et uſaranno particolar diligenza d'inſtruire li putti, et putte, come ſono ariuati alli ſette, ò otto anni, ſecondo la capacità loro, della neceſsità, et uirtù di queſto ſacramento, et modo di uenire ad eſſo.

Aſcoltando il confeſſore le confeſſioni d'alcuni putti, ò putte, peruenuti all'età di dieci, in dodeci anni, li quali il Confeſſore conoſca, capaci di preſto poter eſſere habilitati à riceuere la ſantiſsima Communione, non laſci, che per negligenza ſua, ò de padri, et madri, procedano più oltre ſenza godere di queſto ſpirituale theſoro, ma quanto prima diligentemente li inſtruiſca delle coſe neceſſarie, per poter riceuere degnamente il ſantiſsimo Sacramento, et delli innumerabili frutti, che da eſſo ſi cauano, et con quanta humiltà, riuerenza, et purità di conſcienza ſi deue riceuere: et dopò hauerli prima confeſſati tre, ò quattro uolte, ò gli aminiſtri lui la ſanta Communione, et gli ne faccia fede da eſsibire al Curato, perche li admetta poi alla Communione Paſchale, oueramente li faccia la fede, che ſono inſtrutti, et idonei per riceuerla, et li rimetta al Curato.

Nel principio della confeſsione innanzi che il penitente cominci à dir i ſuoi peccati, deue il cōfeſſore, maſſime con perſone rozze, ouero che rare uolte ſi confeſſano, premettere alcune interrogationi, per ſaper meglio gouernarſi con lui: et ſono le infraſcritte.

Prima ſe non conoſce, che il penitente ſia di quelli, che egli hà facoltà di poter confeſſare, lo ricerchi di ciò, et trouando che non ſia, lo rimetta à chi lo può confeſſare. Et quando ſia di quelli, et nondimeno non habbia cognitione del penitente, lo interroghi del ſuo ſtato, conditione, profeſsione, arte, ò eſſercitio che fà.

Gli domandarà quanto tempo è, che non ſe ſia confeſſato, ricordandogli il grandiſsimo frutto, che ſi caua dal confeſſarſi ſpeſſo.

Se hà fatto la penitenza impoſtagli.

Se ſa li articoli della fede, et li precetti del Signore, et della Santa Chieſa: et non ſapendoli, ſi gouernarà conforme à quello, che ſi dirà più à baſſo.

Se hà uſato in eſſaminare la ſua conſcienza, la debita dilogenza, la quale deue eſſer tanta, quanta ſi ſuol mettere in negotio importantiſsimo, eſſendo ueramente tale andar' à queſto ſacramento. In queſta occaſione, ſecondo che uedrà eſſer biſogno, lo inſtruirà anco, come debba fare l'eſſamine della conſcienza, per ridurſi à memoria tutti li peccati commeſsi, con le loro circonſtanze, cioè che uada tra ſe ſteſſo diſcorrendo la ſua uita, prima quanto alla diuerſità delle età cioè pueritia, giouentù, etc. Secondariamente quanto alla diuerſità de ſtati, nelli quali ſi ſia trouato, come ſarebbe, prima che ſi maritaſſi, poi nel matrimonio etc. Terzo, quanto à gli accidenti diuerſi di proſperità, et aduerſità, et di ſanità, et infermità, li uarij tempi, li diuerſi officij, che hà eſercitato, le compagnie che hà tenuto, li luoghi, paeſi, et caſe,

doue

doue è ſtato, et hà conuerſato, finalmente in tutte queſte coſe ricerchi, ſe hà peccato col cuore, con la lingua, o con l'opere.

L'auiſi parimente delle conditioni, che ſi ricercano alla buona confeſſione, dechiarandogliele con la maggior breuità, et facilità, che ſia poſſibile: et potrà ridurre à quattro, o cinque più principali, quelle ſedici, che ſogliono mettere li Dottori, compreſe in queſti uerſi.

Sit ſimplex, humilis confeſſio, pura, fidelis,
Atq; frequẽs, nuda et diſcreta, libẽs, uerecũda,
Integra, ſecreta, et lachrymabilis, accelerata,
Fortis, et accuſans, et ſit parere parata.

Gli dimandarà, ſe sà di eſſer incorſo in qualche caſo riſeruato, ouero in qualche ſcommunica, ouero ſe sà di hauere qual ſi uoglia altro impedimento, per il quale egli non lo poſſa aſſoluere: et trouando all'hora, ò nel corſo della confeſſione, tal impedimento, nõ proceda più oltre, ma auuiſi il penitente, che non può eſſere da lui aſſoluto, et eſſendo nella Città, che gli è neceſſario preſentarſi innanzi à noi ò al Penitentiero maggiore della Chieſa noſtra Metropolitana, o altro, à chi ſia da noi data facoltà di aſſoluere in ſimile caſo; ma quando per qualche riſpetto giudicaſſe il Confeſſore, non conuenire che ſi preſenti il penitente, uenga lui per le facoltà dal Penitentiero, ò da noi.

Se il penitente è fuori della Città, et il caſo è tale, che poſſa eſſer ſubdelegato il Cõfeſſore iſteſſo ad aſſoluerlo dal noſtro Vicario foraneo, ò altro delegato da noi in quelle parti per ſimile occorrenze de caſi riſeruati, procuri la facoltà opportuna. altrimẽte rimetta il penitẽte ad eſſi, eccetto ſe ne loro anco haueſſero da noi facoltà di tale abſolutione de caſi riſeruati, ò queſto caſo non fuſſe compreſo nelle loro facoltà, et all'hora potendo il penitente uenire à Milano, l'eſſorti à farlo, non potendo, pigli da lui licenza di ſcriuere, ò dire il detto caſo à noi, ò al Penitentiero maggiore, per hauer la poteſtà di aſſoluere: et occorrendo per queſto di ſcriuere, lo faccia con prudenza, et maggior cautela, che ſarà poſſibile, acciò che il caſo non uenga à notitia d'altri: et quando la coſa fuſſe di tal importanza, che ſe la lettera ſi perdeſſe, ò fuſſe intercetta, portaſſe notabile pregiudicio al penitente, lo faccia uenire in perſona à Milano, quando però non pareſſe al Confeſſore di uenir lui medeſimo.

In tali caſi ſarà bene, che ricorra, ò indrizzi i penitenti piú toſto dirittamente al Penitentiero maggiore, che altroue, perche egli è ſpecialmente deputato da noi, con ampla facoltà ancora di ſubdelegare altri in tutti i biſogni, che occorreno per l'aſſolutione de caſi riſeruati, et doue anche non poteſſe lui, hà da noi ordine di procurar preſto à noi, ò doue ſia neceſſario ogni opportuno aiuto in ſimili biſogni.

Auuerta, che ſe trouaſſe il penitente, ligato di qualche ſcommunica, l'inſtruiſca, quanto ſia graue la pena della ſcommunica, et quanto pericolo ſia perſeuerare in quella, et con quanta diligenza ſi deue fuggire, ilche ſarà moſtrandogli gl'effetti d'eſſa.

Interroghi, ſe sà alcuno heretico, ò ſoſpetto di hereſia, o altra ſimile coſa, quale habbia da denuntiare per uigore di noſtri editti, o d'il Padre Inquiſitore: et trouando che habbia tale obligo, lo facci a ſatisfare: et ſe haueſſe per colpa ſua paſſato il termine, che ſi da à fare dette denuntie, dopò di hauer hauuto notitia del heretico, ò ſoſpetto, lo faccia anchora procurare di hauer licenza di eſſere aſſoluto, per non hauer denuntiato à tempo. Deue fare quelle interrogationi delle confeſſioni paſſate, che ſono neceſſarie per conoſcere, ſe fuſſe incorſo in alcun caſo, per il quale fuſſero ſtate nulle: et però ſi doueſſero reiterare, come ſarebbe, ſi foſſe confeſſato da chi non haueſſe poteſtà di aſſoluerlo, o da chi non haueſſe uſata la forma legitima dell'aſſolutione, o da ſacerdote tanto ignorante, che non intendeſſe, o ſapeſſe le coſe, che ſon neceſſarie per amminiſtrare queſto ſacramento, o uero s'egli haueſſe ſcientemente taciuto qualche peccato mortale, o diuiſa la confeſſione, dicendo à un Confeſſore una parte de ſuoi peccati, et un'altro l'altra; ouero ſe ſi fuſſe confeſſato ſenza hauere alcun dolore de ſuoi peccati, ò ſenza propoſito di emendarſi; ouero ſenza uſare diligenza di ſorte alcuna per ricordarſi de' peccati.

Et perche per il piú ſi ſuole uſare molta negligenza in far le confeſſioni, come ſi deue, maſſime nel tempo, che la perſona non uiue in timor di Dio, et hà pochiſſima, ò niuna cura dell'anima ſua, di modo, che più preſto ſi confeſſa per una certa uſanza, che per cognitione, ch'egli hà de ſuoi peccati, et deſiderio di emendarſi, et in ogni caſo per la grande utilità che è di confeſſarſi generalmente, maſſime nel principio, che l'huomo ſi riſolue di uolerſi da douero emendare, et conuertire à Dio; eſſortino li Confeſſori, ſecondo la qualità delle perſone, a luogo, et tempo, li penitenti à fare una buona confeſſione generale, acciò che per mezzo di quella rappreſentandoſi innanzi à gli occhi tutta la uita paſſata, ſi conuertano con maggior feruore à Dio, et ſatiſfacciano con queſta à tutti li defetti, che fuſſero interuenuti nelle confeſſioni paſſate.

Finite le dette interrogationi, che ſono, come preamboli, et preparatorij a la confeſſione, induca il Confeſſore in ogni modo il penitente, ch'eſſo dica prima tutti li ſuoi peccati, de quali ſi ricorda.

Il che fatto, che habbia, et trouando, come per lo più ſuole accadere, che il penitente habbia biſogno d'eſſere interrogato, acciochè per mezzo dell'Interrogationi intenda molte coſe, ch'egli ſi ſarà ſcordato, ò hauerà confuſamente dette, auertendo in particolare di domãdare ſempre il numero de peccati mortali commeſſi di modo, che ſe bene il penitente non li ſaprà preciſamẽte riferire, nondimeno li faccia dire poco più, ò manco quel numero, che penſa eſſere più appreſſo alla uerità. Proceda in queſte interrogationi con ordine comunciãdo da gli commandamenti del Signore, a i quali ſi bene ſi poſſono ridurre tutti li capi, delli quali ſi deue inter-

interrogare, nõdimeno cõ perſone, che uengono di raro à queſto, è ben diſcorere ancora per li ſette peccati capitali, cinque ſentimenti, precetti della chieſa, et opere di miſericordia.

Deue eſſere il Confeſſore prudente, uſando particolar diligenza in domandare di quei peccati, ne i quali gli huomini dello ſtato, nel quale è il penitente, ſogliono per lo più incorrere.

Et nei peccati carnali, inſieme con la prudenza, deue uſare molta cautela in non cercar altro, quando hauerà inteſo la ſpetie del peccato, et le circonſtanze grandemente aggrauanti.

Per queſta cauſa il Confeſſore deue eſſere inſtrutto, quali ſono le circonſtanze, che mutano la ſpecie del peccato, ò che grandemente l'aggrauano, però che queſte due ſorte di circonſtanze, neceſſariamente ſi deueno eſplicare nella confeſsione, ſopra di che ricorrerà alle Sommè, doue dichiaranno quel uerſo.

Quis, quid, ubi, quibus auxilijs, cur, quomodo, quando.

Sia particolarmete cauto, et auertito del modo, che deue interrogare donne, putti, acciò nõ gl'inſegni quel che non ſanno; et ſi sforzi d'uſar parole, che non offendano l'orecchia del penitente, guardandoſi mentre, che confeſſa di non far atto, ne geſto alcuno, per il quale qualche circonſtante ſi poteſſe accorgere di grauezza di peccato nella perſona, che hà innanzi, et anco per nõ ſpauentare il penitente, di modo che per queſto taceſſe qualche altro graue peccato, anzi gli faccia animo à confeſſare ogni enorme, et brutto peccato.

Il Confeſſore che hà qualche priuilegio, facoltà, et autorità di commutare li uoti di quelli, che ſi confeſſano, non li commutino, ſe non in altre opere pie, maggiori, et più grate à Dio, ò almeno uguali, hauendo diligente riſguardo, alle ſpeſe fatiche, et altre incommodità, che harebbono patito, ſi haueſſero adempiuti i loro uoti.

Si hà facoltà da giubilei, o priuilegij per lettere Apoſtoliche, di aſſoluere da peccati, benche enormi, et pene, et cenſure Eccleſiaſtiche, ſiano auuertiti, che non poſſono però diſpenſare con quelli, che ſaranno incorſi in irregolarità, ſaluo ſe nelle dette lettere Apoſtoliche, non ſi fa di queſto eſpreſſa mentione.

Accioche li Confeſſori ſiano inſtrutti di non dare il beneficio dell'aſſolutione à quelli, che ueramente ne ſono indegni, come per inconſideratione et negligenza, ò altra cauſa ſpeſſo accade, d'onde naſce, che molti perſeuerano longo tempo nelli medemi peccati con mirabile ruina delle anime loro; per queſto habbiamo con il parere de molti Theologi ſecolari, et regolari di uarie congregationi, notato qui a baſſo, quello che ſi deue oſſeruare da li Confeſſori in alcuni caſi più frequenti; però ſiano eſsi auuertiti di gouernarſi in aſſoluere, o nò, in queſti infraſcritti caſi, nel modo che ſi dirà.

Perche dunque ogniuno, che ſia peruenuto all'uſo della ragione, è obligato ſotto pena di peccato mortale à ſapere tutti quelli articoli del Simbolo Apoſtolico, che ſono ſolennizzati dalla ſanta Chieſa, et quali ſiano, almeno quanto alla ſoſtanza, et li commandamenti di Dio, et della ſanta Chieſa, che obligano à peccato mortale, et communemente ſi ſogliono inſegnare nelle ſchole della dottrina Chriſtiana; per queſto trouando il Confeſſore, che il penitente, non ſappia le ſopradette coſe, ſe non ſarà diſpoſto à impararle quanto prima, non deue aſſoluerlo: ma quando ſi eſsibiſca pronto di farlo, ſe altre uolte eſſendo ſtato ammonito dal Confeſſore, o ſia l'iſteſſo, ò altro, ò dal ſuo Curato, in particolare à impararle, (di che auuertiſca d'interrogarlo) non hà fatto la debita diligenza per impararle, ſecondo la ſua capacità, differiſca l'aſſolutione, ſino à tanto che in qualche modo ſatisfaccia: mà non eſſendo ſtato di ciò auuiſato, lo aſſolua, dandogli prima quella inſtruttione delle ſopradette coſe, che gli foſſe neceſſaria, per eſſere allhora capace dell'aſſolutione.

Trouando Padri, et Madri di famiglia, che non uſano diligenza di fare imparar le ſodette coſe à quelli, che ſono ſotto alla lor cura, et non le ſanno, ò ſiano figliuoli, et figliuole, ò ſeruitori, et ſeruitrici, delche auuertiranno d'interrogarli particolarmente; ouero non procurano che oſſeruino li precetti di Dio Signor noſtro, et della ſanta Chieſa, oueramente, quello che è peggio, gl'impediſcino ad oſſeruarli, come fanno quelli, che tengono tanto occupati li ſeruitori, et ſeruitrici, che in un certo modo li mettono in neceſsità di lauorare, per li proprij biſogni, le feſte; ò che non gli danno tempo, che conforme al precetto della Chieſa poſsino udir Meſſa; ò che ſenza ſapere, quali della ſua fameglia hanno legitimo impedimento, gli danno, ò laſciano dare indiſtintamente da cena in caſa ſua nel tempo della Quareſima, è nelli altri giorni di digiuno; ò gli danno auanti l'hora debita in tali giorni la mattina da deſinare; ò che non gl'ammoniſcono, et correggono, quando transgrediſcono eſsi precetti; et quando li ſeruitori ſono incorreggibili, et ſcandaloſi, non gli danno licenza di caſa ſua.

In tutti queſti caſi, ſe non promettono di ſatisfare realmente à quello che ſono tenuti, et d'emendarſi della negligenza uſata nella cura della ſua fameglia nelle ſudette coſe, non li aſſoluerà. Mà promettendo di farlo, ſe non ſaranno più ſtati ammoniti dal Confeſſore, ò Curato nel modo che s'è detto di ſopra, gli potrà aſſoluere; Et ſe ſono ſtati ammoniti più uolte, nè ſi ſono in modo alcuno corretti, differiſca di dargli l'aſſolutione, finche habbiano dato principio, et ueri ſegni, et proua per qualche tempo dell'emendatione.

Il medeſimo modo oſſerui con quelli, che contra la diſpoſitione delli concilij noſtri Prouinciali, è particolarmente del terzo, et altri noſtri ordini, nelli giorni di feſta perſeuerano in lauorare, et uendere, ò fare altre coſe probibite nelle ſopradette noſtre diſpoſitioni, et ordini.

L'iſteſſo oſſerui con quelle perſone, le quali nel ſuperfluo ornato del corpo, et pompe peccano mortalmente.

Et

Et perche ſono ridotte le pompe di queſti tempi nel maggior colmo, che poſsino eſſere, et in buona parte per colpa, et negligenza di Confeſſori, li quali ſenza conſideratione alcuna, et forſe ſenza farne conſcienza alli penitenti gli aſſolueno, ſi metteranno diſtintamente li caſi, nelli quali le perſone per le ſuperflue pompe, et ornato peccano mortalmente, accioche poi nell'aſſoluerle, ſi reghino ſecondo gli auuiſi dati di ſopra.

Quando dunque uſano pompe, o ſi ornano à fine di peccato mortale, peccano mortalmente.

O quando per ſimili ornamenti tranſgrediſcono, o ſanno che altri tranſgrediſcano qualche commandamento di Dio, ò della Chieſa, come ſaria lauorando le feſte, o facendo lauorare, o laſciando la Meſſa, o facendola laſciar per ornarſi, o eſſendo cauſa, che il marito, o altri, a quali ſpetta di mantenerla, ſpendino più di quello, che portano lo ſue forze, onde ſappia, ò deua ragioneuolmente ſapere, o dubiti probabilmente, che per queſto naſchino odij, et diſſidij in caſa, il marito, ò altri ſudetti biaſtemino, faccino guadagni, ò contratti illeciti, ceſſino colpeuolmente da elemoſine debite, ò da ſatisfare li legati pij, ò altri debiti, à quali ſono obligati, ò ritenghino, ò differiſchino la mercede debita à gli operarij, ò faccino nuoui debiti, che dipoi non poſſino à ſuo tempo pagare, dalle quali coſe ne ſegue danno notabile del proſſimo, non poßino collocare le figliuole in matrimonio, quando ſono in età conueniente, il che ſuole partorire per lo più grandi inconuenienti; ò ne naſcano, o ſiano per naſcere altri ſimili peccati, che ſi uedono ſeguire communemente per le ſouerchie pompe, ornato, nelli quali caſi l'uſare dette pompe, et ornato, è peccato mortale.

Et perche è quaſi impoſſibile, quando una perſona sfoggia più di quel che portano le ſue facoltà, che non conoſca, ò poſſa, et debba conoſcere, che ne ſeguono, ò habbino a ſeguire ſimili peccati, ſi può quaſi far uniuerſal giudicio, che tali ſiano in peccato mortale, ſe dalla diligente diſcuſſione, che farà il Confeſſore col penitente, non gli conſtarà del contrario, per qual che particolare cauſa.

Pecca anco la perſona mortalmente nel modo dell'ornarſi, quantunche la ſpeſa non paſsi lo ſtato, et facolta ſua, come ſe l'ornato è induttiuo da ſe à laſciuia, oueramente per commune interpretatione de gl'huomini, ouero ſe quãtunque non ſia induttiuo da ſe, nondimeno s'accorge, ò dubita probabilmente, che per occaſione di tal modo d'ornamento, nõ uſato cõmunemente dalle perſone probate del ſuo ſtato, qualche perſona particolare ſi muoue ad amarla inhoneſtamente, ò ſi nutriſca in queſto peccato, et tuttauia fa niuna, ò poca ſtima della ſalute ſpirituale del ſuo proſsimo, qual uede rouinare in queſto ſuo ſtraordinario ornato, et perſeuera pure in eſſo; ouero quando è fatto tal ornamento con intentione di moſtrare uarij affetti d'amore inhoneſto, et dar ſegno d'eſſi con ueſtire uarij colori, ò in altro modo.

Auuertiſca ancora, che non ſolo, non ſi poſſono aſſoluere quelli, che ueramente non hanno ferma deliberatione di laſciare il peccato mortale, mà nè anco quelli, che ſe ben dicono di deſiderare di laſciarlo, nondimeno affermano, che gli pare, che non lo laſciaranno: ſe queſti tali non uoglino pigliare quelli rimedij, ſenza li quali, il Confeſſore giudica, che torneranno al peccato. Si differiſca anco l'aſſolutione, finche ſi uede qualche emẽdatione, a quelli che quantunque dichino, et promettino di laſciar il peccato, nondimeno il Confeſſore giudica probabilmente, che non lo laſciaranno, come ſono alcuni huomini, ſpetialmente gioueni ocioſi, che il piu del tempo ſtanno in profeßione di giochi, crapule, amori, peccati carnali, biaſtemme, parole dishoneſte, mormorationi, odij, detrattioni, et uẽgono ſolamẽte gli ultimi giorni di quareſima a confeſſarſi; et à quelli, che molti anni hanno perſeuerato, et ſono ricaduti nelli medemi peccati, ne hanno fatto diligenza alcuna d'emendarſi.

Non ſi poſſono parimente aſsoluere quelli, che non hanno uera riſolutione di laſciare inſieme, cõ li peccati mortali, le occaſioni d'eſsi.

Et perche è di molta importanza, che li Confeſsori intendano bene queſto, però à inſtrutione loro s'eſplicherà più diſteſamente.

Chiamanſi occaſioni di peccato mortale tutte quelle coſe, le quali danno cauſa de peccare, ò perche da ſe ſteſſe ſono induttiue al peccato; ò perche il confitente è ſolito in quelle talmente à peccare, che ragioneuolmente deue il Confeſſore giudicare, che per il ſuo mal habito, nè anco per l'auuenire s'aſterrà, ſe in quelle occaſioni perſeuerarà.

Nel primo ordine d'occaſioni, cioè, quelle, che di ſua natura ſono induttiue al peccato, ſono il far profeſsioni di giuoco, di carte, ò dadi, ouero tener caſa apparecchiata à queſto effetto per altri, tener in caſa, ò à ſua requiſitione la perſona, con la quale ſi pecca, ò in altro modo cohabitare ſeco, perſeuerare nelli ragionamenti, ſguardi, conuerſationi, et altri geſti et pratiche d'amori laſciui.

Eſſendo dunque inuolto il penitente in alcuna di queſte occaſioni, ò altre à queſte ſimili, ſe la detta occaſione è tale, che ſia in eſſere, come tener la concubina, ò ſimile, non deue il Confeſsore aſſoluerlo, ſe prima attualmente non laſcia eſſa occaſione, ne l'altre occaſioni, come profeßione di giuochi, ſguardi, conuerſationi, geſti etc. ſe non prometto de laſciarla, et quando anco prometta, ſe hauendo promeſſo altre uolte, nondimeno non ſi ſia emendato, differiſca l'aſſolutione, ſin tanto che ueda qualche emendatione.

Et perche può accadere tal caſo, che'l penitente con tutti li ricordi, et modi, che gli uengono propoſti dal prudente, et zelante Confeſsore, ueramente non poſſa laſciare l'occaſione ſenza pericolo, ò ſcandalo, deue il Confeſſore ſeruirſi de queſti remedij.

Primieramente differiſca l'aſſolutione ſin tanto, che ueda certa proua di uera emendatione, et ſe non poteſſe differire l'aſſolutione ſenza pericolo di qualche infamia del penitente, et ueda in lui tali ſegni di contritione,

tione, et tal diſpoſitione, et prontezza à riceuere gli remedij, che il Confeſſore giudicherà neceſſarij, perche ſi emendi, deue proporgli quelli, che gli paranno più opportuni et neceſſarij, come per eſſempio, ordinargli, che non ſi troui ſolo cō la tal perſona, aſsignargli orationi, qualche maceratione della carne, et ſopra tutto le frequenti confesſioni, et altri ſimili, quali ſe eſſo accetterà, il Confeſſore potrà aſſoluerlo.

Et ſe dopò queſta diligenza fatta da lui, ò da altro Confeſſore precedente, non ſi ſarà emendato, non gli dia l'aſſolutione, ſia che attualmente non habbia leuata l'occaſione, ò non para altramente à noi: dal quale ſaccia ricorſo in tale occaſione, conferendo con noi il caſo ſenza ſcoprire le perſone.

Occaſioni di peccati mortali nel ſecondo ordine, cioè per riſpetto della perſona, ſono quelle coſe, le quali ben che ſiano in ſe lecite, nondimeno ragioneuolmente ſi giudica, che il confitente tornarà alli medeſimi peccati, che già in quelle hà commeſſo, ſe in eſſe perſeuera, come per il paſsato hà fatto. Tale à molti ſogliono eſſere, per la corruttela del mondo, la militia, la mercantia, li Magiſtrati, l'auuocare, il procurare, et altri ſimili eſſercitij, nelli quali l'huomo, che è habituato à peccare ſpeſſo mortalmente in beſtemie, furti, ingiuſtitie, calonnie, odij, fraudi, pergiuri, et altre ſimili offeſe di Dio, sà che perſeuerando in tali eſſercitij, gli occorreranno le medeſime occaſioni, nè ui è ragione di penſare, ch'egli habbia à eſſere più ſorte contra il peccato, che nel paſſato ſia ſtato, et conſequentemente ritornerà à gl'iſteſſi peccati.

Però i tali deuono, come dice Santo Agoſtino, ò laſciare l'eſſercitio, à loro pericoloſo, ò almeno nō eſſercitarlo ſenza licenza, et obedienza d'un buono, et intelligente Sacerdote: il quale non deue aſſoluere l'huomo in tale ſtato, ſe ha opinione ragioneuole, che ſia per ritornare alli medeſimi peccati, quando perſeueri nella medeſima occaſione; però deue far proua della ſua emendatione per alcun tempo. Et in queſto è d'aprire gli occhi tanto più, quanto che il diffetto in queſta parte de i Confeſſori, fa che quaſi in tutte le arti, et eſſercitij regnino molti abuſi, et peccati grauisſimi; ſenza li quali pare per queſto, che hoggidi molti non ſappino eſſercitare anco le coſe in ſe ſteſſe giuſtisſime.

Come per eſſempio, nelli Magiſtrati, et altri officij ſi giurano molte coſe, che non s'oſſeruano.

Nel conſigliare, auuocare, et procurare ſi ſerue alla malignità di clienti, et all'ingiuſtitia contra la propria conſcienza.

Nella militia, alle regole del duello, à gli odij, et homicidij, à profesſione di giuochi, alla biaſtemma, alla rapina, alle meretrici.

Nelle mercantie, all'uſure, alle fraudi delle robbe, in miſchiare, et dare la triſta per la buona, ò uendere per più quello, che uale manco, in pergiurare facilisſimamente, in fraudare li datij, et altri peccati.

Molti artigiani s'occupano coſi la feſta, come lo di di lauoro, talche mai non ſi danno al culto diuino, nè aſcoltano la parola di Dio, et al medeſimo modo occupano la ſua famiglia.

Et coſi ſi trouarà che molti in tali eſſercitij ſono continuamente uiuuti in peccati mortali: li quali non ſi deuono ſtimare capaci dell'aſſolutione, ſenza prima uſare diligenza di liberarli dalle occaſioni, ò fargli più forti.

Anzi uſando il Confeſſore di maggiore diligenza, trouarà forſe, che alcuni di queſti tali, mai ſi ſono ben confeſſati: et ritrouando, che ueramente ſia coſi, douerà moſtrargli che per ciò deuono, oltre la detta proua di reale emendatione, ò il ſcoſtarſi dall'eſſercitio à lui pericoloſo, confeſſarſi generalmente, et uſare rimedij forti per la ſua ſalute.

Molto più douerà eſſer'auuertito il Confeſſore in quella ſorte d'eſſercitij, et operationi, le quali non hanno ſeco alcuna necesſità, et utilità: et ſe non ſono in quella prima ſorte d'occaſioni per ſe inducitiue al peccato mortale, et conſequentemente da laſciarſi ordinariamente da ogni ſorte di perſone, nondimeno inclinano al male, et tirano molto facilmente: et ſpeſſe uolte l'huomo à diuerſi peccati mortali, come ſono l'andare à balli, il conuerſare con beſtemmiatori, braui et altre male compagnie il frequentare le tauerne, l'ocioſità, et ſimili coſe; per occaſione delle quali, eſſendo ſolito l'huomo à peccare mortalmente, non deue eſſere aſſoluto, ſe prima non le rinontia, et prometta d'aſtenerſene, et laſciare realmente detta occaſione, Et ſe pure parerà il Confeſſore di poter ueramente credere la prima ò ſeconda uolta alla promeſſa, che fà il penitente di laſciare la detta occaſione, potrà con eſſa promeſſa aſſoluerlo; ma più oltre non lo faccia, anzi differiſca l'aſſolutione, ſia che ueda l'attuale, proua, che ſi ſia leuato fuori di queſta occaſione.

Si guardarà ancora il Confeſſore di aſſoluere quelli ch'eſſercitano contratti nominatamente prohibiti ne i noſtri Concilij Prouinciali, ò che altrimente ſono manifeſtamente illeciti, ſe prima non li reſcindono, et fanno la debita ſatisfattione. Et ſe li contratti ſon dubioſi, prima d'aſſoluerli, mandino il caſo al noſtro Penitentiero maggiore, quale harà cura di procurare preſſo di noi la riſolutione: mà in tal caſo ſe il penitente darà ſufficiente cautione di ſtare à quello, che ſarà deciſo, lo potrà aſſoluere, et admettere alla communione.

Ne anco aſſolua, etiam in uigore di qualche Giubileo, quelli che non hanno notificato quel che ſanno di coſe, che ſiano ſtati ammoniti di notificare per publico Editto, ò Monitoria Papale, ò Archiepiſcopale, ſe prima non fanno tal notificatione, et ſatisfatione à tutto quello che ſiano obligati, per il danno, che fuſſe ſeguito per non hauer notificato.

Non aſſolua innanzi la debita reſtitutione, et ſatisfattione quelli, che hanno di ciò qualche obligo, potendo farlo. Eccettuando quelli, che ſono in graue, et pericoloſa infirmità, alli quali però commandi, et incarichi, che quanto prima ſatisfaccino.

Vſato

Vſato che harà il Confeſſore le ſopradette diligēze, ſe non harà trouato impedimento alcuno, per lo quale debba negare, ò differire l'aſſolutione, faccia che il penitente concluda la confeſſione, chiamandoſi in colpa di tutti li peccati, confeſſati, et d'altri, che con parole, penſieri, opere, et onmiſſioni hà commeſſo, de quali non ſi ricorda.

Il che fatto moſtrandogli il Cōfeſſore, maſſime ſe è perſona, che di raro ſi confeſſi, la grauità de peccati, diſcendendo in particolare à quelli, nelli quali trouarà più inuolto il penitente, gli darà quei rimedij contra detti peccati, che gli parranno più ſpedienti: nel che giouarà, che il Confeſſore habbia familiare quel libretto intitolato, Methodus confeſſorum, oueramente, Directoriū confeſſorum.

Di più ſe ſarà dibiſogno, gli ordinarà che ſatisfaccia, reſtituendo ò robba, ò fama, ò honore, che haueſſe tolto al proſſimo, et data la ſalutare penitenza conforme à quello, che à baſſo ſi dirà, l'aſſoluerà.

Se per ſorte il penitente fuſſe incorſo in qualche cenſura, dalla quale egli lo poſſa aſſoluere, deue premettere detta abſolutione à quella de peccati; et è bene ſempre premetterla ad cautelam, in quanto egli può, et il penitente ne haueſſe biſogno.

Similmente ſe il penitente haueſſe qualche caſo riſeruato, non lo aſſolua, ſe non hà hauuto facoltà: altramente incorrerà nella ſcommunica del noſtro Sinodo diocesano: Ne li regolari, quantunque godano del priuilegio del Maremagnum, ò altri, ſenza noſtra particolare licēza, poſſono aſſoluere da detti caſi, come la Santità di Papa Gregorio X I I I. di parere della Congregatione delli Cardinali interpreti del concilio di Trento hà dichiarato.

Molto meno s'ingeriranno d'aſſoluere da i caſi contenuti nella Bolla in Cœna Domini, ne altri riſeruati alla Sede Apoſtolica.

Et acciò che tutti della noſtra dioceſe oſſeruino la medeſima forma d'aſſoluere, uſino la ſequente, auuertendo di non laſciare le parole, nelle quali conſiſte la forma dell'aſſolutione, cioè; Ego te abſoluo; Terranno adunque queſto modo, Miſereatur tui omnipotens Deus, et dimiſſis omnibus peccatis tuis, perducat te ad uitam æternam. Amen. Indulgentiam, abſolutionem, et remiſſionem omnium peccatorum tuorum tribuat tibi omnipotens, et miſericors Dominus. Amen. Dominus noſter Ieſus Chriſtus te abſoluat, et ego auctoritate ipſius abſoluo te ab omni uinculo excommunicationis, ſuſpenſionis, et interdicti, ſi quod incurriſti quantum poſſum, et indiges: Deinde Ego te abſoluo à peccatis tuis, in nomine Patris, et Filij, et Spiritus ſancti. Amen. Paſſio D. N. Ieſu Chriſti, Merita Beatæ Mariæ ſemper Virginis, et omnium Sanctorum, et quicquid boni feceris, et mali ſuſtinueris, ſint tibi in remiſſionem peccatorum, augumentum gratiæ, et præmium uitæ æternæ. Amen.

Nell'ingiongere la ſatisfattione, et penitenza, deue il Confeſſore eſſere circonſpetto, acciò non le imponga tanto leggiere, che la poteſtà delle chiaui ne uenga in diſprezzo, et che eſſo non partecipi de' peccati d'altri; nè meno tanto graui, ò longhe, che li penitenti ò ricuſino d'eſſequirle, ò accetandole, non l'eſſequiſcano poi intieramente.

Per tanto deue il Confeſſore ſapere li Canoni penitentiali, perciochè quantunque ſi poſſino, et ſi debbano moderare ad arbitrio di prudente, et diſcreto Confeſſore ſecondo la contritione del penitente, ò la qualità, et diuerſità delle perſone, et altre circonſtanze; nondimeno è bene ſempre guardare li ſodetti Canoni, et à quelli, come à regole, conformarſi quanto ſi giudicarà ſpediente; et quantunque il Confeſſore non imporrà la penitenza del Canone antico, douerà nondimeno ſpeſſe uolte manifeſtarlo al penitente, per indurlo à maggior contritione, et à eſſeguire tanto più prontamente la minore Penitenza, che gli ſarà ſtata ingionta, cauando utilità della benignità, che hoggi uſa ſeco la ſanta Chieſa in mitigar il rigore dell'antica diſciplina Eccleſiaſtica.

Procuri, che le ſatisfattioni corriſpondano à peccati commeſſi, come, imponendo per li peccati carnali, digiuni, uigilie, peregrinationi, cilicij, et altre ſimili coſe, che poſſono macerare, et mortificare la carne.

Per il peccato dell'auaritia, oltre le debite reſtitutioni, imponga, elemoſina, conforme alla facoltà di ciaſcuno.

Alla ſuperbia, et altri peccati ſpirituali, conuiene l'oratione, con la quale humiliandoſi innanzi à Dio, s'acquiſta forza, et uigore di reſiſter à ſimili peccati.

Alla negligenza d'imparare le coſe Chriſtiane, gl'imponga d'aſcoltare le Prediche, et andare, almeno per certo tēpo alle Schuole della dottrina Chriſtiana.

A gl'indeuoti, et tepidi nelle coſe della ſalute propria, gl'imporrà il uiſitare, et frequentare le Chieſe, diuini officij, et frequentare l'oratione.

Alli biaſtemmatori particolarmente imponga graue penitenza ſecondo la qualità della colpa, conformandoſi alla diſpoſitione di ſacri Canoni, Decreti di Pontefice, Concilio Lateranenſe, et ordinatione di noſtri Concilij Prouinciali.

Deue però il Confeſſore uſar prudenza, hauēdo riguardo alla qualità delle perſone, non imponendo elemoſine à poueri, nè ordinariamente à quelli, che con le proprie fatiche ſi guadagnano il uiuere, digiuni; et hauendo il medeſimo riguardo nelle altre penitenze.

Auuertiſca di non aſſoluere publici, ò ſcandaloſi peccatori ſenza ingionger loro publica ſatisfattione, et penitenza proportionata al ſuo errore, acciochè cō la correttione loro ſodisfaccino al ſcandalo dato in conformità del concilio di Trento, et di quello che s'è ordinato ſopra di queſto nel primo, è terzo noſtro Concilio Prouinciale: nè commutti dette ſatisfattioni, ò penitenze publiche in altre ſecrete, ſenza hauerne da noi eſpreſſa facoltà.

Perche ſia più libero il Confeſſore à fare gl'officij, che deue col penitente, et habbia con eſſo più auttorità

in

in tutte le coſe, che gl'ordinarà per la ſalute d'eſſo, ſugga non ſolo ogni auaritia, mà anco ogni minima ſoſpitione d'eſſa.

Particolarmente non dimandi, nè pur con cenni, danari, ò altra coſa nelle confeßioni, nè per occaſioni d'eſſe, anzi non ſolo con le parole, mà più ancora con li fatti dia ogni teſtimonio d'abborrire ſimili coſe.

Ingiongendo penitenza al penitente di far dir Meſſe, non l'applichi diretta, nè indirettamente, nè à ſe, nè alla ſua Chieſa, ò Monaſtero.

Il medeſimo ſerui nelle ſatisfattioni che gli occorrerà far ſare per occaſioni di debiti incerti, per commutatione di uoti, ò ſimili altre coſe.

Nè meno pigli danari, ò altre coſe da reſtituire, eccetto ſe la neceßità per non ſcoprire il penitente, lo riceraſſe, et in tal caſo procuri una polizza di riceuuta da colui, à chi hauerà fatta la reſtitutione, et la conſegni al penitente: et in tutto proceda di maniera, che fugga ogni ombra, et apparenza d'auaritia.

Guardiſi ſopra tutto il Confeſſore di non ſcoprire nè con parole, nè con ſegni in qual ſi uoglia maniera il peccatore, ò il peccato, ò alcuna delle circonſtanze della perſona, con la quale il peccato è ſtato cõmeſſo; finalmente coſa alcuna ſentita in confeßione, per la quale ſi poſſa in qual ſi uoglia modo uenire in notitia di qual ſi uoglia etiam minimo peccato confeſſato. Et quando gli occorrerà dimandar conſiglio per ſapere la riſolutione di qualche caſo, che gli ſia occorſo in confeßione, ſia molto auuertito di farlo con perſone, et in modo, che non ſi poßino accorgere quale ſia la perſona. Et per queſto è bene, che in tutto s'aſtenga di parlar con altri di peccati uditi in confeßione, et parlandone per qualche biſogno con l'iſteſo penitente, non lo faccia ſenza ſua licenza in altro modo, che in atto di confeßione ſotto il medeſimo ſigillo.

Eſſendo il confeſſore ricercato dal penitente, che gli facci fede d'hauerlo cõfeßato, per poterlo eßhibire al ſuo Curato, come douerà far ſempre nelle confeßioni Paſchali, la facci nella forma infraſcritta. et perche di queſte fedi ſe ne daranno molte copie in ſtampa ad ogni confeſſore, auuertiſca eſſo di tenerle à mano, et di non le dare ad alcuno, ſe non quelle che ſottoſcriuerà per quelli ch'hauerà confeſſato.

La forma della fede ſarà queſta.

1575. Adi del meſe di
Hò miniſtrato il Sacramento della Penitenza à
habitante nella Parochia di

Scriua nel primo bianco il dì, che ſi ſarà confeſſato, nel ſecondo il meſe, nel terzo il nome, et cognome d'eſſo penitente, et nel quarto il nome della Parochia doue habita, nel fine poi il confeſſore ſottoſcriua il ſuo nome, et cognome, et il titolo del beneficio, ò officio Eccleſiaſtico, dal quale più cõmunemente ſi denomina, come dire, Rettore, Vicerettore, Canonico, ò Capellano della chieſa N. ò eßendo regolare habitante nel monaſtero. N. et tutto ciò che ſi hà da ſcriuer ne i biãchi della detta fede ſtampata, ſia di mano dell'iſteſſo Cõfeſſore, ò almeno il dì et meſe, et la ſodetta ſottoſcrittione.

Sarebbe anco bene che ogni Confeſſore notaſſe ſopra d'un quinternetto, il nome, et cognome di quelli, à quali hauerà dato dette fedi ſottoſcritte, et che conſeruaſſe eſſo quinternetto preſſo di ſe, ò dia à noi, ò nella dioceſi à noſtri Vicarij foranei, fatta l'ottaua di Paſqua, à ciò che meglio poſſiamo ſapere che non ſia fatta fraude nelle ſedi da qualche inconfeſſo.

Per maggior iſtruttione del modo che hanno à tenere li Confeſſori nell'aiuto dell'anime di quelli, a i quali haueranno amminiſtrato il Sacramento della penitenza; accioche poßino perſeuerare, et far progreſſo nella gratia riceuuta, habbiamo notato l'infraſcritti ricordi.

Deuono li Confeſſori, conforme all'obligo di buoni padri ſpirituali, pigliar ſpecial aſſonto d'inſtruire, et incaminare nelle uirtù Chriſtiane, et nella uita ſpirituale tutti i loro penitenti, ma principalmente quelli, da quali ſaranno ſtati eletti per padri loro ſpirituali, alliquali ordinariamente faccino ricorſo per confeſſarſi, et conſigliarſi nelli dubij, et occorrenze della loro ſalute.

Procurino donque di confirmare in tale ſtato i loro figliuoli ſpirituali, che ſiano ueramente conſtanti nel propoſito di più preſto, che offendere la Maieſtà di Dio mortalmente, perdere non ſolo la robba, et l'honore, ma ancora la propria uita; et habbino feruente, et uiuo deſiderio di conformarſi ſempre alla ſua ſantiſſima uolontà. Per queſto gli inſtruiranno del fine, per il quale è ſtato creato l'huomo, et tutte l'altre coſe, cioè di ſeruire, et obedire à Dio in queſta uita, et nell'altra goderlo eternamente: et che però loro deuono hauer'animo di adoprare, et laſciare tutte le coſe, tanto, quanto li poſſono ſeruire à conſeguire queſto fine, ò impedire da eſſo; et facciano, che à queſto habbiano indrizzato ſe ſteßi, et le ſue attioni inſieme con tutto quello, che hanno in queſto mõdo. Di modo, che nel uiuere, nel ueſtire, nel conuerſare, nel negociare, et in tutti gli altri eſſercitij, che ſaranno, ſi gouernino di ſorte, che tutti gli aiutino à conſeguire queſto fine: et ſiano apparecchiati di moderare, et regolare, ò di laſciar qual ſi uoglia delle ſodette coſe in quello, che'l ſuo padre ſpirituale giudicarà eſſer neceſſario per la ſua ſalute: il quale conſiderato lo ſtato, et qualità di ciaſcuno gli incaminarà conforme à eſſo ſtato al ſopradetto fine.

Gli inſtruiſcano del modo di orare, ſecondo la capacità di ciaſcuno, accoſtumando tutti, che faccino ogni giorno almeno due uolte oratione, cioè la mattina quando ſi leuano, et la ſera quando uanno à letto. Oltre l'eßhortarli à ſentire ogni giorno Meſſa, et andare le feſte à li diuini officij, et particolarmente à quelli, che ſaranno capaci, coſi huomini, come donne, inſegnare il modo di fare oratione mentale à gl'altri, moſtrare, come debbano dire deuotamente il Roſario, ò la Corona, ouer l'officio della Madonna, ouero li ſette Salmi penitentiali, ò altre ſimili orationi: inducendo però generalmente tutti i ſuoi figliuoli ſpirituali à far l'eſſamine della conſcienza; per il

quale

quale ſarà à propoſito, che piglino quel tempo della ſera, nel quale ſono inuitati co'l ſegno della campana à far inſieme con tutta la fameglia oratione.

Gli eſhortino alle frequenti confeßioni, et communioni, et uedano di ridurli ſecondo il conſiglio di ſanto Agoſtino, che ogni domenica ſi communichino: et quando troua ſſe alcuno, che non foſſe diſpoſto à far queſto, cerchino, di diſporlo pian piano, eßhortandolo prima à confeſſarſi, et communicarſi le feſte principali dell'anno, cioè oltre la Paſqua, alla Penteco ſte, l'Aſſontione della Madonna, ogni Santi, il Natale, et la Domenica in capite Quadrageſima, per guadagnare l'Indulgenza plenaria, et prepararſi al ſanto digiuno quadrageſimale, et dopoi accreſcendoli alcuni giorni, la riduca à confeſſarſi, et communicarſi ogni meſe; Il che fatto c'hauerà ſarà facil coſa di ridurlo alla communione di ogni otto giorni.

Habbiano particolar cura, che ſpendano li giorni delle feſte in honore, et ſeruitio del Signore. Per queſto gli indurranno à entrare in alcune di quelle compagnie, che hanno per inſtituto particolare ſpendere i giorni delle feſte in orationi, et eſſercitij di opere pie, come la ſcuola della uita Chriſtiana: tengano particolar conto, ſe ſono padri, ò madri di famiglia, che gouernino le loro caſe à honor di Dio, et particolarmente habbino cura, che i loro figliuoli uadino alla Dottrina Chriſtiana, et di condurgli le feſte ſeco alle Prediche, Veſperi, lettioni ſacre, et gl'incaminino ſu la uia del confeſſarſi, et communicarſi ſpeſſo.

Procurino, che ſe hanno moglie, le tirino anch'eſſe alla frequenza delli Sacramenti, ouero ſe le figliuole ſpirituali hanno marito, faccino il medeſimo, ricordandoli quello, che ſan Paolo dice, che'l buon marito molte uolte guadagna la moglie à Chriſto, et ſpeſſe uolte la moglie guadagna il marito.

Facciano comprare à quelli, che ſanno leggere, et hanno il modo, alcuni libri ſpirituali, et deuoti, quali, leggano ò faccino leggere inſieme con la ſua fameglia la ſera maßime li giorni delle feſte, et à queſto effetto ſono buone le uite de Santi Padri, il Gerſone dell'imitatione di Chriſto, l'opere di Fra Luigi di Granata, gli eſſercitij della uita ſpirituale, et il Roſario di Don Gaſpare Loarte, la prattica dell'oratione ſpirituale del P. F. Matteo Capuccino, et altri ſimili.

Incolcaranno ſpeſſo à i ricchi, che ſono deſpenſatori di Dio delle richezze, che hanno, che ſi bene poſſono ſoſtentare con eſſe, et mantenere lo ſtato, et grado loro, deuono però farlo chriſtiana, et modeſtamente, ſi che non ſolo non ſpendano in queſto più di quello, che portano le ſue forze, ma più toſto meno, conforme anche à quello, c'hanno conoſciuto, et inſegnato ſino à i gentili.

Che hanno grande obligo di fare elemoſine, auiſandoli, che per non errare in precetto di tanta importanza, ſi regolino co'l conſiglio di perſone ſpirituali, et intelligenti.

Et finalmente conforme allo ſtato et conditione di ciaſcuno ſuo figliuolo ſpirituale, à tutti daranno quelli ricordi, et aiuti, che giudicheranno neceſſarij, et utili, acciò ſi conſeruino, et creſchino nella uia del Signore.

AGGIONTA
PER I CVRATI

alle auuertenze de i Confeſſori.

HAVENDO Noi dato à i noſtri Curati, et inſieme à gl'altri Confeſſori della Città, et dioceſe noſtra, le Auuertēze, communi à queſti et à quelli, che ci ſono parſe utili et neceſſarie da darſili per hora circa l'amminiſtratione del Sacramēto della Penitenza; habbiamo ancor uoluta aggiōgere alcune altre poche coſe nella medeſima materia, pertinenti ſolo à eßi Curati, affinche loro, col leggere ſpeſſo, et praticar bene le principali communi, et queſta poca aggionta particolare, adempiſcano meglio il ſuo officio.

Il Rettore della Chieſa curata, non s'ingeriſchi à ſētire confeßioni d'alcun noſtro dioceſano, che non ſia della ſua Parochia, et per queſto, ſe non conoſce che il penitente ſia delli ſuoi parochiani, lo ricerchi prima di ciò, et trouando che non ſia non lo confeßi.

Potrà nondimeno il Curato della Città, et anco il Curato fuori nella dioceſi, confeſſare quei dioceſani, et altri foraſterij, che ſi ritrouaranno per qual ſi uoglia cauſa nella ſua Parochia, fuor del tēpo della Paſqua.

Potrà ancor quello della dioceſe in tempo Paſchale confeſſar quelli d'altra dioceſe, che ſaranno nella ſua Parochia, ſe bene non ui habbino domicilio, quando però non ſi foſſero partiti dalle proprie Parochie, et andati là à poſta per queſto effetto.

Ma nella Città nel tempo Paſchale il Curato ſolo della noſtra Chieſa Metropolitana, miniſtrarà in eſſa chieſa li ſanti Sacramenti alli foraſtieri che ſaranno in Milano per paſſaggio, ò per altra occaſione, che nō habbino domicilio fermo ſotto altra Parochia della Città.

Al tempo della Paſqua il Curato potrà pigliar in aiuto per udir le confeßioni, tanti Sacerdoti, quanti gli parerà, pur che ſiano, ò altri Curati, ò altramente da Noi approuati in ſcritto à queſto officio d'udir le confeßioni, quando l'approuatione ſudetta non foſſe riſtretta, et limitata à certo altro luogo, ò à tempo che già foſſe finita.

Nelli caſi anco di neceſſità, ne i quali non ſi poßi hauer ricorſo al proprio Curato, ò al Vicario foraneo nella dioceſe, ò al Generale nella Città, perche deputino alcuno; potrà ogni Curato aſcoltare le confeßioni di quelli che non ſono della ſua Parochia.

Potrà con licenza, ò commisſione ſcritta dal noſtro Vicario generale, ò dal Foraneo nel ſuo Vicariato,

ſcritta et ſottoſcritta nella preciſa forma infraſcritta, et habbia fatta queſta eßibitione almeno di tre giorni innanzi la communione, acciòche il Curato, quando ui haueſſe dubio, poſſa fra queſto tempo chiarirſi ſe quella fede ſia uera, et ſe il Confeſſore ſia delli approuati: ilche potrà conoſcere dalla Tauola de Confeſſori approuati da Noi, che ſi truouano hora in queſta dioceſe, che ſarà, preſſo gli Sindici nella Città, et in mano delli Vicarij Foranei fuori, oltre il regiſtro uniuerſale d'eſsi Confeſſori approuati, che ſarà preſſo del noſtro Cancelliero, et del Penitētiero maggiore della Chieſa noſtra Metropolitana.

La forma della fede ſarà queſta

1575. Adi del meſe di
Hò miniſtrato il Sacramento della Penitenza à
habitante nella Parochia di

Nel primo bianco di queſta fede deuerà eſſer ſcritto il dì che ſi ſarà confeſſato; nel ſecondo, il meſe; nel terzo, il nome et cognome d'eſſo penitente; et nel quarto, il nome della Parochia doue habita. Nel fine poi ſi deuerà ſottoſcriuere il Confeſſore con il ſao nome, et cognome, et titolo del beneficio, ò officio Eccleſiaſtico, dal quale più communemente ſi denomina, come dire, Rettore, Vicerettore, Canonico, ò Capellano della Chieſa N. ò eſſendo Regolare, habitante nel Monaſterio N. et tutto ciò che ſi deuerà ſcriuere ne i bianchi della detta fede, douerà eſſere di mano dell'iſteſſo Confeſſore, ò almeno, il dì, et meſe et la ſudetta ſottoſcrittione.

Sia auuertito il Curato di publicare al popolo due, ò tre feſte della Quareſima queſt'ordine noſtro di douer lui far nota di tutti quelli che ſi confeſſaranno da eſſo Curato, et di non douer ammettere alla ſanta communione qaelli che, confeſſandoſi da altri, non eſsibirãno à eſſo Carato di tre giorni innanzi ad eſſa ſanta communione la fede nel modo ſopradetto, d'eſſerſi confeſſati da Confeſſore approuato da Noi.

Il Curato poi al più tardi, ſubito fatta l'Ottaua di Paſqua, facci ſcontro col libro del ſtato dell'anime di quelli che hauerà notati che ſi ſiano confeſſati da lui, et anco di quelli che li haueranno preſentate le fedi autentiche della forma che habbiamo detto di ſopra, d'eſſerſi confeſſati da altri Confeſſori approuati da Noi; et ſe è Curato della Città, per tutta la ſeconda ſettimana, et terza nella dioceſe, doppo l'Ottaua ſudetta, habbia dato in man noſtra con ſue lettere ſottoſcritte da lui, et ſigillate, nota delli nomi, et cognomi di quelli ch'eſſendo arriuati all'età di dieci anni, hauerà trouato che non ſi ſiano confeſſati da lui, ò da Confeſſori approuati da Noi, eſprimendo la cauſa, per la qual ſiano reſtati, quando la ſappia fuor di confeſsione.

Queſto iſteſſo ordine tutto ſi oſſerui intieramente anco nelle Parochie doue ſono più Curati.

Per ſatisfar bene il Carato all'officio ſuo, non ſi contenti di quanto gl'habbiamo detto nell'Auuertimenti communi à loro, et à gl'altri Confeſſori, d'inſtruire il ſuo popolo delle coſe pertinenti à queſto Sacramento della Penitenza, ma douerà ancor ragionarne alcuna uolta ne ſuoi Sermoni in Chieſa maſsime nell'Aduento, et dalla Domenica in Settuageſima ſino a mezza la Quareſima; et perche non ne reſtino priui quei figliuoli che fuori ſi occupano in paſcere beſtie, et altri ſimili eſſercitij continuamente, oſſerui il Curato di radunarli a queſto effetto nelle feſte di Natale, et altre dell'Inuerno, maſsime ſù l'hora della ſera, nel qual tempo ſtanno più a caſa, et inſtruirli anch'eſsi, ò ciaſcuno in particolare, ò più inſieme, come meglio gli parerà.

Perche una delle principali cure che deue hauer il Curato, è che a gl'Infermi ſiano amminiſtrati li Sacramenti, che ſono neceſſarij al ben morire, delli quali il primo è quello della Penitenza; per tanto oltre a quello che per queſta cauſa è commandato a i Medici per la Bolla di Pio Quinto di ſanta memoria, et per li Decreti noſtri Prouinciali, deue per ogni uia uſar grandisſima diligenza in ſaper quando alcuno della ſua cura s'ammala; et ſe bene douerà ſpeſſo all'Altare eſſortargli che ſubito che alcuno ſe inferma, gli ſuoi parenti, ò altri di caſa l'auuiſino, nondimeno non ſi deue contentare di queſta diligenza, trouandoſi per eſperienza, che molti ſono negligentisſimi di chiamarli a tempo che poſsino legitimamente confeſſarſi: onde deue egli dimandare ſpeſſo ſe ui ſono infermi per la Parochia; et oltre di queſto, in ogni modo ſe inſtituiſchino due, ò quattro Infermieri ſecondo il biſogno delle Parochie, che ſiano delli Fratelli della cõpagnia del ſantisſimo Sacramento, ò della Dottrina Chriſtiana, ò di qual ſi uoglia altra Confraternità, li quali habbino officio di ſapere quelli che ſi ammalano nelli loro quartieri, et eſſercitar uerſo di loro la carità in tutto quello che ſarà dibiſogno per aiuto dell'anima, et del corpo, doue poſſono, maſſime nelli mali pericoloſi; et prima d'ogni coſa habbino carico, ſubito che ſanno di qualche amalato nella Parochia, darne ſenza dimora auuiſo al Curato, il quale ſarà diligente in uiſitare ſubito l'ammalato, et indurlo alla Confeßione, et ad ogni altra coſa che li biſogna per ſalute dell'anima ſua.

AVVERTENZE DI MONSIGNORE ILLVSTRISS. Cardinale di S. Praſſede, Arciueſcouo di Milano.

A I CVRATI DELLA CITTA, ET dioceſi ſua per amminiſtrare il ſantiſſimo Sacramento dell'Encariſta in Chieſa.

IN tutti quei caſi, ne i quali per le noſtre noue auertenze di confeſſori, non deue il confeſſore admettere alla confeßione, ò aſſoluere i penitenti, come per ſtare in ſtato di peccato mortale, ò in occaſioni induttiue al peccato, ò per non ſatisſare à oblighi, ò per altre coſe ſimeli, ouero deue differire l'aſſolutione, per ueder prima in loro certi ſegni di uera emendatione; non admetta il Curato alla communione perſone, ch'egli ſappia fuor di confeſſione, che ſiano publica ò notoriamente in uolte in alcuno delli ſudetti impedimenti, quantunque eßhibiſcano fede da noſtri penitentieri, ò da altro confeſſore approuato, etiam regolare che gli habbia miniſtrato il ſacramento della penitenza; ſe eßi penitenti non gli ſanno prima conſtare, che ſi ſiano leuati di detto mal ſtato et occaſione, et habbiano dato certi et probati ſegni della ſua emendatione, et ſatisfatto à quel che doueuano nel modo, et forma, che ſi dice in dette auuertenze. Sarà però coſa conueniente, che'l Curato auiſi queſti tali di ciò prima ſecretamente, ò alla preſenza d'una ò due perſone probate, acciò che non uengano à riceuere publica uergogna, preſentandoſi alla communione, la quale deue eſſo negargli, come s'è detto di ſopra maßime e'hauerà commodità di farlo, douendo loro preſentargli di tre di inanzi la fede di eſſerſi confeſſati, quando ſi confeßino da altri, che dal proprio Curato.

Ma ſe foſſe ſecreto l'impedimento, et lo ſapeſſe fuor di confeßione, faccia ſeco il medeſimo officio et inſtantia, cō ogni carità ſecretamente, perche non uenghino à riceuere la communione in quel ſtato; non gia glie la neghi, quando ſi preſentaſſero publicamente à cōmunicarſi.

Se anche fuſſe ſecreto in modo che lo ſapeſſe ſolo in confeßione, non deue far ſeco altro, fuor di confeßione che racomandarlo à Dio con oratione, et ſe ſi preſentaſſe alla communione, non può negargliela.

Ma quando il Curato haueſſe dubio ſe quello impedimento foſſe publico, o notorio, o nò, ſe è nella Città ricorra al Vicario noſtro generale; et ſe è nella dioceſi al Vicario foraneo, et conferiſca ſeco, et faccia quanto da lui gli ſarà ordinato: et ſe al Vicario foraneo reſtarà alcun dubio, ne dia auiſo à noi.

Non admetta alla communione alcuno c'habbia commeſſo peccati publici, o notorij, prima che habbia publicamente ſatisfatto al ſcandalo, o mal eſſempio dato publicamente ancor che habbia fede legitima d'eſſere aſſoluto da penitentieri noſtri, o altri confeſſori etiam regolari.

Nemeno admetta quelli, che foſſero obligati ſecondo gli ordini del Concilio di Trento, o de noſtri Sinodi Prouinciali, o de ſacri Canoni à far penitenza publica, ouer anco ſolenne, per qualche delitto commeſſo publicamente in conſpetto di molti, d'onde altri foſſero commoßi, et offeſi per il ſcandalo, douendo ſimil perſona fare publicamente con degna penitenza ſecondo la qualità della colpa, acciò che riuochino alla retta uia co'l teſtimonio de la ſua emendatione, quelli che co'l ſuo eſſempio hanno prouocati al male, eccetto però ſe gli conſtaſſe, che queſta ſorte di penitenza gli foſſe ſtata commutata da noi in altra.

Quando li putti, o putte, della ſua Parrochia ſono gia peruenuti all'età di diece anni, ſi che ſiano uicini ad habilitarſi preſto a riceuere la ſantißima communione, non laſci che per negligentia ſua, o de i Padri, o madri loro, procedano piu oltre ne gl'anni ſenza godere di queſto ſpiritual theſoro, come alcune uolte habbiamo trouato, che alcuni hanno ſcorſo con gran traſcuragine et craſſa ignorantia molti anni: ma quanto prima diligentemente gli inſtruiſca delle coſe neceſſarie, per poter riceuere degnamente il ſantiſſimo Sacramento, et ben inſtrutti che ſaranno delli innumerabili frutti, che da eßo ſi cauano, et con quanta humiltà, riuerenza, et purità di conſcientia ſi debba riceuere, li faccia communicare: et per queſto ſpecialmēte nella prima ſettimana di Quareſima, ò ſe meglio gli parerà, nelle feſte di Natale, et altre dell'inuerno, maßime nelle uille per maggior commodità di quei figliuoli che in altro tempo ſono più occupati nelli paſcoli delle beſtie, et altri eſſercitij ſimili, recognoſca dal ſtato delle anime, et con altri modi, quelli che ſaranno peruenuti alla ſodetta età, et li chiami a ſe ſeparatamente, o molti inſieme, et gl'inſtruiſca come è detto di ſopra: ſceglia poi quelli che con queſta diligentia, o altra che ſarà, doppo ſi ſaranno habilitati a poter communicarſi nella Paſqua proßima, quali admetterà, rimettendo gli altri ad altro tempo per far ſeco noua diligentia in queſto.

Auuertiſca di non admettere alcuno alla prima communione ſe oltre la ſodetta diligente inſtruttione, non l'hauerà confeſſato tre, o quatro uolte.

Quando però alcuno de i figliuoli della ſua parochia ſia ſolito di confeſſarſi da alcun altro confeſſore, approuato da noi, et gli faccia conſtare per fede del confeſſore che eſſo ſia idoneo, et da lui inſtrutto ſufficientemente à riceuere la ſantißima Communione, et che da lui ſi ſia confeſſato almeno tre, o quatro uolte, et eßo conoſca quello per confeſſore approuato da noi, et timorato di Dio et pio, lo puotrà admettere alla communione ſopra quel teſtimonio, ſe ben non haurà eſſo Curato uſato le diligentie ſopraſcritte: altrimenti anch'eſſo facci il ſuo debito, interroghi il figliuolo, et riconoſca come ſia ſufficientemente inſtrutto, et ſuppliſca quel che biſogna per queſto conto, et poi che li parrà ben inſtrutto gli miniſtri il

ſantiſ-

ſantiſſimo Sacramento della Euchareſtia, ſenza che in tal caſo aſpetti d'hauerlo confeſſato tre o quattro uolte, poi che in queſto ſuppliſſe la fede del confeſſore. Ma quando gli conſti per fede pur del confeſſore ſcritta, che gli ſia già ſtata amminiſtrata la prima communione da eſſo confeſſore, lo puotrà anche lui admettere nella Paſqua, et in altri tempi doppò.

Dia il Curato queſta medema inſtruttione all'adulti anco, particolarmente a quelli, che ſi communicano di raro, et uniuerſalmente tutto il ſuo popolo in tutti i giorni Paſchali, et altri, quando communicarà frequenza di perſone.

Il Curato nella Paſqua communichi non ſolo quelli, che in quel tempo ſi trouaranno habitare nella ſua parochia, ma quelli ancor, che ui ſaranno habitati la maggior parte dell'anno, o almeno ſei meſi.

In oltre quelli, che ui ſaranno andati ad habitare, ſe ben di pochi giorni, o meſi innanzi, con animo però di fermaruiſi et ſtanciarui, ouero eſſhibiſcano facoltà ottenuta in ſcritto da noi, o dal ſuo parocho, di poterſi communicare in altro loco. Di più nella dioceſi quei uiandanti anche, o foreſtieri, che per paſſaggio ui capitaranno nelli giorni Paſchali.

Ma nella Città queſti foraſtieri, o uiandanti ſi deueranno tutti communicare ſolo nella noſtra chieſa Metropolitana.

Auertirà nondimeno il curato, o ſia della dioceſi, o ſia della Metropolitana, prima che li communichi di notare ſopra d'un libro appartato il nome, et cognome, il loco dell'origine, ouero domicilio di quelli uiandanti et peregrini, che ſi communicaranno: et conſerui detto libro preſſo di ſe fidelmente, et in oltre frà 15. giorni, ne dia nota a noi in ſcritto, ſottoſcritta et affirmata di ſua mano.

Quando alcuno, che haueſſe habitato nella dioceſe ſei meſi, et altrotanto nella Città ſotto un'altra Parochia, ritorni dopò Paſqua in quella Parochia, nella quale non ſi ſarà communicato, eſſhibiſca fra tre giorni a quel curato la fede d'eſſerſi communicata, et non lo facendo, eſſo curato la reputi, et faccia ſeco come con gli altri non communicati alla Paſqua.

Se alcuno, hauendo dimorato la maggior parte dell'anno nella dioceſi, non ſi sarà communicato la Paſqua, da quel Curato, nella cui parochia harà dimorato, quel tempo, benche dica di eſſerſi communicato altroue, nondimeno ſi proceda contro di eſſo, come se foſſe uno di quelli, che haueſſe habitato tutto l'anno nella sua parochia.

Non admetta, ne accetti il Curato escuſatione alcuna di qual ſi uoglia della sua Parochia, che non ſia cõmunicato nella ſua Chieſa la Pasqua, benche alleghi qual ſi uoglia impedimento, di non hauer potuto communicarſi in eſſa, o hauer hauuto causa legitima di communicarſi altroue, et eſſibisca fede authentica, ò altra probatione d'hauerlo fatto, mà lo rimetta à Milano à dedurre inanzi à noi le sue raggioni, aſſignandoli dodeci, ò quindeci giorni al più, dentro il qual termine se non gli eſſhibirà l'admiſſione et approbatione noſtra delle sue escusationi, ò commiſſione di sopraſedenza, ò altro ordine noſtro, l'habbi per non communicato, et proceda con lui, come con gli altri non communicati alla Pasqua.

Il medeſimo faccia con ciaſcuno, che nella Pasqua ſi troui absente dalla dioceſi, se dopò che sarà ritornato fra 15. dì non ſi confeſsi et communichi nella propria parochia, ouero frà detto termine non gli eſſhibiſca lettere noſtre, per le quali se gli commetta, che la debba admettere per communicato, perche habbia eſſhibito a noi fede in scritto del curato, et ordinario del luoco, doue sarà ſtato in quel tempo Paſchale, nel modo, che ſi ordina nel Concilio noſtro terzo Prouinciale, di eſſerſi all'hora communicato.

Il curato nella Quareſima alcune uolte, et particolarmẽte nella Domenica delle palme, per se ſteſſo, et per i predicatori, doue ne ſono, auertiſca il ſuo popolo, che ciaſcuno uenendo a la communione Paſchale, porti il bollettino, nel quale ſia ſcritto il ſuo nome, cognome, et la caſa doue habita, per laſciarlo ad eſſo curato: et che altrimente non ſarà admeſſo, come in fatto gli ordiniamo, che senza eſſo bollettino nõ admetta alcuno.

Nel tempo poi dell'amminiſtrarſi la ſantiſſima Communione nella Paſqua, deputi persona, della quale ſi fidi, et quale doue ſi può, ſia almeno chierico, che con la cotta prima ch'eſſo cominci a communicare, dia principio à raccogliere li bollettini da quelli, che ſi uerranno preſentando alla communione: et cominci à far queſta raccolta, di modo, che preuenga ſempre il ſacerdote d'una ò due perſone, et non più, ad ogni ſchiera; et nel riceuere ciaſcun bollettino lo legga ſubito in uoce tale, che il ſacerdote, et quatro, ò cinque delli più uicini di quella ſchiera poſſano ſentire; et coſi letolo, ſubito l'infilzi, ò metta in un ſacchetto decente, et coſi faccia di mano in mano de gli altri per ordine, et ſubito finita la cõmunione, li conſegni tutti in mano al curato: quale quãto prima li incontri co'l ſtato delle anime, ò quinternetto alſabetico d'eſſe, per uedere chi ſi ſarà communicato, o no, et conſerui li bollettini, per hauerli pronti in moſtrargli ad ogni requiſitione noſtra, et del Vicario foraneo nella dioceſe.

Non potendo il Curato hauer perſona eccleſiaſtica per queſto effetto, pigli qualche ſcolare, o altra perſona diuota, et fida, che ſia prattica della parochia; et quando foſſe coſi picciola et ſolitaria uilla, che non ſi trouaſſe in persona, che ſapeſſe leggere, o foſſe atta a queſto; il curato douerà lui prima hauer fatto li bollettini, et dato il ſuo à ciaſcuno, che lo preſenti in quell'atto della Communione, in mano di chi hauerà lui deputato, dandoglielo ſpiegato, perche non gli poſſa dare dui per uno, ſeruata nel reſto il modo come di ſopra. Et ſe bene non ſi puotrà leggere all'hora, nondimeno queſta diligenza congionta con l'occhio del curato nel communicare, et co'l riuedere poi i bollettini, che ſaranno ſtati fatti da lui et ſcõtrare il numero d'eſſi, cõ la nota che deurà hauer tenuta del numero di quei bollettini c'hauerà dato fuori, potrà facilmẽte aſſicurarſi che non gli ſia fatta fraude,

maßimamente in una terra, o villa picciola.

Il curato il giorno di Paſcha, et il Lune et martedi ſequenti, per la trina monitione, ammoniſca il ſuo popolo, che tutti debbano eßerſi communicati per tutta l'ottaua di Paſcha; et che tutti quelli, che non ſi ſaranno communicati, paſſato quel tempo, ſenza altra monitione li publicarà per ordine noſtro interdetti dallo ingreſſo della Chieſa ſecondo la forma delli ſacri Canoni: Et eſſo Curato ſaccia anco priuatamente per tutta detta ottaua, con quelli c'haueranno mancato, i debiti officij di Carità, acciò che ſatisſaccino al loro obligo Chriſtiano; et non ſatisſacendo, paßata l'ottaua, nel primo giorno ſubſequente, et poi anche nella ſeſta proßima publichi interdetti dalla Chieſa quelli, che in effetto non ſi ſaranno communicati, ſeruando nella publicatione la infraſcritta forma.

D'ordine dell'Illuſtrißimo, et Reuerendißimo S. Cardinale S. Praſſede Arciueſcouo della ſanta Chieſa di Milano, etc. Si dichiarano interdetti dall'ingreſſo d'ogni chieſa, et come eſcommunicati, condennati alla ſepultura del Terazzo in euento della morte, ſenza euidenti ſegni di penitenza gli infraſcritti, per non ſi eſſer communicati nella Paſcha di Reſſurrettione di noſtro ſignor Gieſù Chriſto, proßima paßata, come commanda la ſanta madre Chieſa.

Diamo però facoltà al Curato di ſopra ſedere dell'interdetto per tutta la ſettimana, che ſegue, dopo l'ottaua di Paſqua, contra alcuni particolari, che pareße à lui eſſere coſi iſpediente per qualche buon fine: Et ſe è curato della diocesi, concediamo che poßa ſopraſedere anco per l'altra ſubſequente ſettimana seconda dopo l'ottaua, hauendone licenza, o commißione dal Vicario foraneo, di modo tale che chi ſi communicarà fra queſto termine di ſoprasedenza, come è detto di sopra, se ben non l'hauerà ſatto nel tempo debito, secondo l'ordine della Chiesa, nondimeno ſi gli ſarà gratia di non interdirlo, ma ben dourà il Curato in tal caso corregere queſta negligenza, o contumacia con qualche penitenza ſpirituale, a ſuo arbitrio.

Ma ſia auertito il Curato, et Vicario foraneo a non usar queſta facoltà, se non con gran conſideratione, et graui cause.

Et se pur anche foſſe alcuno, al quale per grauißima causa giudicaſſe, che ſi doneße dare maggiore soprasedenza, c'auisarà quanto prima dopò Pasqua, et ci riſſolueremo secondo che ci parrà conforme all'honor di Dio, seruitio di quell'anima, et conseruatione della diſciplina eccleſiaſtica.

Non intendiamo già che ſi proceda all'interditto contra quelli, a quali eſſo Curato haueſſe per riſpetti conuenienti commandato di diferire per qualche tempo la communione per maggior aiuto delle anime, ma di essi subito con sue lettere ci dia nota, et delle cause, perche voglia che diferiſcano, quando le ſappia fuor di confesſione, et parimente quello che gli occorrera sopra ciò, acciochè posſiamo dargli ordine et il rimedio, che deurà usare per ſalute delle anime loro.

Parimente ci dia nota in scritto per tutta la settimana seconda dopò l'ottaua, ſe è nella Città, et terza, ſe è nella dioceſe di quelli ch'auerà interdetti, et di quelli anco, con quali hauerà uſato della facoltà di ſopraſedere dall'interditto, quando bene haueſſero ſatisſatto nel termine della ſopraſedenza, et inſieme delle cauſe, quando le ſappia fuor di confeßione.

Gli interdetti publicamente dallo ingreſſo della Chieſa, perche confeſſati, come è precetto della ſanta madre Chieſa, nella Paſqua nō ſi ſono cōmunicati non ſi aſſoluino et liberino dallo interdetto, ſe prima, oltre la debita ſatisſattione proporcionata al ſcandalo c'haueranno dato, nō lo aßicurano di confeſſarſi et cōmunicarſi, et eſſere obedienti per l'auenire alli commandamenti della Chieſa, et ſpecialmente a queſto, di confeſſarſi, et cōmunicarſi nella Paſcha, et dopò che ſaranno liberati, il Curato publichi al popolo la ſua liberatione.

Il Curato, douendo miniſtrare la ſantißima communione al Popolo in Chieſa, o ſia nella meſſa, o fuori d'eßa, oßerui diligentemente il decreto del primo noſtro Concilio Prouinciale, di communicare gli huomini ſeparatamente dalle donne. Il che potrà ſare facilmente in alcun de i modi infraſcritti.

2 Nel tempo della Paſqua diuida quelli giorni, ne i quali communemente ſi ſuol communicare il Popolo, aßignandone alcuno particolarmente per far la communione de gli huomini, et in quel giorno communichi gli huomini ſolamente, et alcuno per far la communione delle donne, et parimente in quel giorno cōmunichi ſolamente le donne, et ſaccia coſi a tempo queſto aßignamento, che lo publichi in Chieſa nel giorno della Domenica delle palme. Ma ſe alcuno, come molti ſogliono, uorrà communicarſi più uolte in queſto tempo Paſcale, et per queſto, o, per altra cauſa particolare deſiderarà cōmunicarſi nell'iſteſſo giorno, aßignato per le donne, o, qualche donna nel giorno aßignato per gli huomini, potrà nondimeno miniſtrargli il santisſimo Sacramento doppò la communione di quelle perſone, alle quali ſarà asſignato quel giorno.

Potrà anchora senza far la diuiſione de gli giorni, quando la communione, ſi ſaccia fuor della meſſa, elegere due altari, uno per gli huomini, et l'altro per le donne, le quali ſiano uno per banda della Chieſa, di modo, che non ſiano necesſitate à incontrarſi le donne con gli huomini nell'andare et ritornare dalla communione. Et il Curato, cominciando prima dalla parte de gli huomini à riconciliarli, ſe non ſaranno riconciliati, poi à communicarli, come hauerà communicato un pezzo da quella parte, uada dall'altra parte delle donne, ſacendo il medeſimo, poi ritorni dalla parte de gli huomini, et coſi à uicenda uenghi a communicarli tutti ſenza fare aſpettare noioſamente le donne fin al fine. Et doue ſaranno più Curati in una iſteſſa Chiesa, potrà anche ſarſi con queſta diuiſione di altari la communione nella meſſa, et uno potrà attendere alla reconciliatione, poi celebrare, et miniſtrare la communione dalla parte de gli huomini, et l'altro dalla parte delle donne, et coſi ſaccia ogn'altro con-

confeſſore approbato, che ſi trouarà all'hora in quella Chieſa, quanto ad udir le confeßioni, oueramente mu taranno loco alcuna uolta ſcambieuolmente fra loro, per ſodisſare a chi da ciaſcun lato deſideraſſe confeſſarſi più da uno che dall'altro. In ogni caſo doue ſarà alcuno d'eſſi, che habbi facoltà delli caſi riſeruati da noi, paſſi hora dalla banda de gli huomini, hora da quella delle donne, accioche, chi hauerà biſogno di lui in queſto particolarmente ui poſſa andare ſenza dare ſoſpittione alcuna de li confitenti alli circonſtanti.

Doue ſia poco numero di anime, communichi nell'iſteſſo giorno, prima gli huomini, poi le donne, facendo, che tra tanto, che communicarà gli huomini, le donne ſtiano nella parte della Chieſa asſignata loro, coſi faccia con gli huomini, mentre le donne ſi communicaranno.

Queſto terzo modo ſi oſſerui ſempre nelle communioni, che ſi fanno fra l'anno per qualche ſolennità, o, per deuotione, ſaluo ſe per la numeroſità del Popolo non pareſſe meglio al Curato di ſeruare il modo di diuidere gli altari, com'è detto di ſopra, poi che in ſimili occaſione non ſi può uſare il primo modo di diuidere i giorni.

In quelle Chieſe doue alle uolte per qualche impedimento non ſi poteſſe ſeruire d'alcuno delli ſodetti modi, ſi tollera che ſi mettano due ſchiere di banche fuori della capella grande, diſtante l'una dall'altra due, o tre braccia nel medeſimo dritto, ſi che occupino quaſi tutto il trauerſo della Chiesa, et ſia de gli huomini quella ſchiera, che sara poſta nella parte della Chiesa, aßignata a gli huomini, et delle donne, quella che sarà dalla banda asſignata ad eſſe donne, facendo che tutti ſtiano uolti con la faccia uerſo la teſta della Chiesa, et in queſto modo, communichi prima una ſchiera di huomini, poi una de donne, et coſi ſeguiti alternatamente, ſinche ſarà finita la communione.

Per miniſtrare il santisſimo Sacramento con decentia, et ſicurezza de pericoli, che non cada in terra qualche particola, o fragmento, ſi proueda in ogni Chieſa Parochiale delle infraſcritte coſe da gli ſcolari del Corpus Domini, con l'aiuto, ſi ſarà biſogno, di qualche raccolta di limoſina, che ſi faccia nel popolo di quella Parochia per queſto, o contributione del Rettore della Chieſa, ſecondo che comportarà la qualità delli ſuoi redditi.

Di banchi in numero sufficiente per li circoli, o ſchiere delle communioni più numeroſe, com'è la Paschale, le quali banche ſiano alte da terra un braccio, et un quarto.

Di touaglie, o ſeruiette, o tele bianche quali ſiano longhe, et in numero tale, che ſia a ſufficienza per coprir tutte le ſodette banche, et per poterſi mutare, et lauare ſpeſſo a i suoi tempi fra l'anno, et ſiano larghe quant'è l'altezza della tela noſtrana, acciochе coprano tutte le banche.

Di quattro almeno, ò più ſeruiette di tela di lino ſottili, che ſiano semplici ſenza lauóro alcuno nel mezzo, ò dalle bande, ſi ben potranno eſſere lauorate da i capi, longhe da due ò tre braccia, alte quanto è l'altezza della tela noſtrana. Queſte ſono per tenerſi ſotto la piſſide, et le mani del ſacerdote mentre che andarà communicando li circoli di perſone, che ſaranno dietro alle banche ſodette, et potranno anche ſeruire per tenerſi ſimilmente ſotto, quando ſi communicano gl'infermi.

Di 2. ſcabelli decenti per prepararui sopra le cose neceſſarie per la purificatione nel luogo iſteſſo, doue ſtaranno le persone deputate à dare la purificatione nelli capi de circoli, ò ſchiere di quelli, che ſi communicheranno, come ſi dirà più a baſſo.

Di 4. ſeruiete conuenevoli per poter coprire quelli ſcabelli.

Di 4. uaſi che ſiano netti et lucenti per gouernare dentro il uino da purificare, et de quatro altri uaſi piccioli, per dare à ciaſcuno la purificatione li quali uaſi ſiano della forma, che ſe gli darà per ordine noſtro. Nè più laſci il curato, che perſone patricolari faccino portare iui ſuoi uaſi ne bicchieri, ne uino particulare per la ſua purificatione. Et parimente di ſeruiette picciole, almeno quatro, per aſciugar la bocca à quelli che ſi ſarranno purificati.

Le quali tutte touaglie, ſeruiete, uaſi grandi et piccioli ſi lauino ſpeſſo, et ſi conſeruino ſempre per queſto effetto, netti et mòndi in ſacreſtia, ne ſi adoprino mai ad uſo profano.

Vi ſiano ſempre pronti 6. cerei honoreuoli, per accendere ſopra ogni altare, et innanzi al quale ſi ſarà la communione fuori della Meſſa, per tutto quel tempo, che durarà eſſa communione et due torchie, ò cerei großi, per portare ſempre innanzi al ſacerdote, quando ſarà la communione, ò per mettere dalli capi delle ſchiere, ò banche, et circoli delle perſone, che ſi hanno à communicare, come ſi dirà qui à baſſo.

In ogni luoco, doue ſi miniſtrarà in Chieſa la ſantißima communione, ui ſiano, doue ſarà poßibile, otto miniſtri eccleſiaſtici, li quali con cotta ſeruino al tempo delle communioni, maßime numeroſe, per ſare gl'infraſcritti officij.

Vno che nella Paſqua, primo che il ſacerdote cominci à miniſtrare la ſantißima communione, dia principio à raccogliere li bollettini di quelli, che ſi preſentaranno alla communione, li legga, et conſegni, come è detto al ſuo luogo.

Vn'altro, doue è uſo, che le perſone ſi preſentino alla communione con una candela acceſa in mano, che preceda à quello delli bolletini, di due perſone per ſchiera, il quale con una mano uada pigliando le candele, et le eſtingua in una caſetta di legno che hauera nell'altra mano, la quale habbia nel fondo un poco d'aqua, acciochе non faccino fumo. Il quale uſo de preſentarſi con le candele acceſe nella communione, che reſtano poi alla Chieſa, ò al Curato, permettiamo, che ſi oſſerui, doue hora ſi troua, nella communione ſola della Paſqua, et per li miſterij ſanti, che contiene, et per una

una certa ricognitione del Curato, purche ſi ſmorzino, come è detto di ſopra, prima che il ſacerdote s'accoſti à quello, che uuol riceuere la communione: mà ne gli altri tempi lo prohibiamo per le incommodità et pericoli, che, come l'eſperienza ci moſtra, porta à queſta miniſtratione.

Dui altri, uno de quali ſtia dalla banda deſtra del ſacerdote, l'altro dalla ſiniſtra, che tenghino ſotto la piſſide et le mani di eſſo, mentre uà communicando, et ſotto il mento di quelli che ſi communicano, un panno di lino, accioche non caſchi fuor di quel panno particola ò fragmento alcuno, per qual ſi uoglia accidente: Et queſti co'l panno ſodetto, potranno baſtare ſenza altro apparecchio di banche et ſue touaglie quando ſi faceſſe nella meſſa, ò fuori di eſſa, all'altare una communione di poco numero d'anime commune di dieci, ò dodeci perſone.

Dui altri, i quali tenendo in mano due torze, ò cerei groſsi acceſi, precedano ſempre il ſacerdote, mentre uà miniſtrando la ſantiſsima Communione, ouero quando il circolo, ò ſchiere ſiano breui, ſtiano genufleſſi con tutte due le ginocchia in terra, uno per capo del circolo, ò ſchiere.

Altri dui, i quali ſtiano uno per banda della chieſa, per dare la purificatione a quelli che ſi ſaranno communicati, et ſtiano in loco tale, che quelli che pigliaranno la purificatione, non uoltino le ſpalle al ſantiſſimo Sacramento, ne diano impedimento a quelli che uoranno andare a communicarſi, ne tra loro faccino confuſione, ne eſſi ſiano impediti in far l'officio loro condecentemente come ſi conuiene. Et quando ſarà tempo che facciano il ſuo officio, ogn'uno di loro terrà con la man dritta il uaſe piccolo, nel quale porga la purificatione, et con l'altra mano la ſeruieta da aſciugarſi la bocca quelli che ſono purificati, hauendo preparato appreſſo di ſe un ſcabello da un canto coperto d'una touaglia, ſopra la quale ui ſiano li doi uaſi grandi, uno col uino, et l'altro con aqua netta, et un'altro uaſe piccolo, perche coſi ſi poſſa dar aqua a chi non foglia mai bere uino, et rifreſcare i uaſi piccioli, o mutarli alcuna uolta.

Ma quando il curato per le communioni piu numeroſe giudicaſſe più iſpediente per maggior commodità, et manco tumulto, o diſturbo far dar la purificatione al popolo prima che ſi parta dalla isteſſa banca, doue s'è communicato, in tal caſo l'apparecchio del ſcabello et altre coſe ſopradette per eſſa communione haurà da eſſere in un ſol loco della Chieſa da un lato dell'altare, inanzi al quale ſi fa la communione, et i due miniſtri per la purificatione non ſtaranno ſeparati al loco deſignato di ſopra, mà tutti due inſieme s'aintaranno à dar eſſa purificatione, tenendo uno dalla man deſtra il uaſe picciolo co'l uino, co'l quale ſi habbino a purificare, et dalla ſiniſtra la ſeruietta, et porgendo à ciaſcuno communicato prima eſſo uaſe et uino, poi la ſeruietta d'aſciugarſi.

Benche meglio ſarà, maſsime quando ſi purificaranno donne, che porga il uino da purificarſi, et la ſeruietta da aſciugarſi ſolo alla prima perſona del circolo, et eſſa poi porga le coſe ſudette à chi le uiene appreſſo, et coſi di mano in mano ſino al fine di quel circolo o ſchiera, doue poi il miniſtro repigli il uaſe, et la ſeruietta, et torni da principio del nouo circolo, l'altro gli anderà appreſſo ſempre con li doi uaſi grandi, uno del uino, et l'altro dell'acqua per ſupplire nel uaſe picciolo, ſecondo il biſogno, il uino, et anco l'acqua per rifreſcarlo ſpeſſo et per ogni altro biſogno. Ma in queſto caſo auertiſcano di non dar, ne laſciar pigliar la purificatione ad alcuno ſe nõ qualche breue ſpacio dopò che ſarà communicato come d'un Pater et un'Aue Maria: et per queſto non comincino à dar la purificatione al circolo, ſino che ſarà già communicato ſin'à otto perſone, et coſi ſi uadi ſempre porgendo la purificatione dietro al ſacerdote, che uà communicando, con diſtanza dal uaſe della purificatione al ſacerdote di otto, ò più perſone.

Doue et quando non ſi poſſono hauer chiericio non in tanto nume, ò quanto ricercano i biſogni, de quali ſi è detto di ſopra, potranno ſeruire per neceſſità in alcune delle coſe ſodette, ò putti con ueſti longhe, et cotte condecenti, ò in defetto loro alcuni ſcolari del Corpus Domini, i quali per queſti, et molti altri ſeruitij che potranno far nel portarſi il ſantiſsimo Sacramento a gli infermi, prouedano quanto prima di quattro, ò ſei habiti come quelli delli diſciplini, ma ſenza coperta del capo, et doue ſi poſſi di tela ſan gallo, et color roſſo, de quali ſi ueſtano quelli Laici ſcholari, che ſeruiranno ad alcuno delli ſodetti officij.

In ogni caſo, doue alcuna uolta non ſi poteſſe hauer tutto queſto aiuto, quelli dui che riceueranno le candele, et li bollettini di quelli, che ſi communicaranno già non ſaranno dibiſogno fuor delle communioni Paſchale, ſi puotrà anche ſupplire al biſogno di tenere le due torze, ò cerei acceſi, con mettere le iſteſſe torze, o cerei in candelieri, o cangelle firmate da i lati delle ſchiere, o circoli di quelli che ſi communicheranno, ſenza che alcuno le tenga in mano, ne anco ſaranno neceſſarij quelli dui deputati per la purificatione del popolo, potendoſi mettere un ſolo, o anco niuno quando ſi dia la purificatione non nelle ſchiere, ma da i lati doue uadino le perſone communicate, partendoſi dalle banche o ſchiere, oue ſi fa la communione, nel qual caſo baſterà apparecchiare in loco conueniente ſopra li ſcabelli, et touagliole come s'è detto, duoi uaſi grandi, l'uno co'l uino, et l'altro con l'aqua, da purificare, i uaſi piccioli per porgere, et riceuerſi la detta purificatione, et le ſeruiete d'aſciugarſi, et laſciare che ogn'uno, com'è communicato uada di mano in mano a purificarſi da ſe ſteſſo, ſenza che ui aſsiſta alcuno.

Et all'ultimo per neceſsità ſi potrebbe anco communicare con le banche ſole, et ſue ſeruiette, o touaglie ſopra ſenza di doi da i lati dal ſacerdote che teneſſero ſotto il panno.

Le perſone, quale haueranno à ſeruire nella communione delle donne, in portare li cilostri, o tenere ſotto

t le

le ſerviette, o in dare la purificatione, quanto piu ſi poßi, ſiano approvate, di buoni coſtumi, et mature d'anni, o all'incontro di età puerile, et ſimplici.

Quando occorre al ſacerdote di miniſtrare la communione fuor della meſſa ancor che foſſe ſubito fornita eſſa meßa, non miniſtri con gli habiti cō che ſi trouarà haver celebrato, ma ſe ne ſpoglia, et là miniſtri ueſtito ſolamente di cotta et ſtuola.

Il curato nella Paſqua egli ſteſſo, et non per altro ſacerdote communichi tutti quelli che habitano nella ſua parochia ſalvo ſe non foſſe neceſſario per la numeroſità del popolo che pigliaſſe alcuno in aiuto, nel qual caſo pigli ſacerdote molto prattico, et cognoſcente delli huomini della parochia, et aveduto, perche non li ſia fatta qualche fraude nell'ordine, che ſi è dato de i bollettini da preſentarſi nell'atto della communione.

Il Curato occorrendogli miniſtrare la ſantißima communione al popolo fuori della meſſa, faccia che ſiano apparecchiate tutte le coſe di ſopra ordinate, ſe ui ſono perſone da reconciliare, ui attenda, et faccia che ſopra l'altare ſiano acceſi ſei candellotti decenti; et poi prima che uadi all'altare, ſi laui le mani in ſagreſtia et ſi ueſta di cotta, et ſtuola, faccia accendere due torze, o cerei großi, quali ſiano portati da doi chierici con cotta, et nell'intrar della capella, nel piede della bradella, nel mezzo dell'altare, faccia à capo ſcoperto verſo il ſantißimo Sacramento la debita genuflesßione, et quando la pißide non ſia ſopra l'altare fuori del mondino, perche haveſſe lui, ò altro fatto la conſecratione delle particole in quella mattina, ſtandoli doi chierici ſodetti, uno per banda della bradella, et con tutte due le ginocchia ingenochiati con le torze, ò cerei in mano, apra l'aſciolo del mondino, et come l'haverà aperto, faccia di novo la genuflesſione, poi levi fuori del mondino la piſſide, et la ponga coſi coperta ſopra l'altare con il corporale, ſotto iui preparato, et ſteſo per queſto effetto. Et come ue l'haurà poſta, levi alquanto il coperto della pisſide, et riconoſcendo con l'occhio le particole che ui ſono, la cuopra et faccia un'altra genuflesßione.

Habbia per regola generale circa il far le genufleſſioni al ſantiſſimo Sacramento, che giongendo all'altare, ne faccia una all'ultimo grado, et prima che levi la pißide fuor del mondino poiche l'ha aperto, un'altra, toltola fuori et ſcopertala, un'altra, quando l'ha riposta nel mondino, un'altra, et queſt'ordine tenga ogni uolta che depone et ripiglia la pisſida ſopra l'altare, di far una genuflesſione, uolendo scoprirla ò levarla, un'altra uolta havendola depoſta ò coperta.

Quando sarà per cominciare a fare la communione del popolo nella meſſa, ò fuori ritirandoſi preſſo il corno de l'altare dalla banda del Vangelo ſi uolti con la faccia verso il popolo, et se non haverà fatto quella mattina il sermone ò predica, prima in pulpito, overo al ſuo tempo nella meſſa dove habbi detto alcuna cosa al popolo sopra la eccellentia et frutti mirabili di queſto santiſſimo Sacramento, et sopra la preparatione con che ſi deve riceuere, farà all'hora queſto ufficio, havendo a communicare più di uinti persone, o in circa, et avertirà nel fine, che tutti ſtiano inginocchioni: et ſi è tempo Paschale, aviſarà, che se ui è alcuno che non ſia di quella parochia, vada alla sua parochia à communicarſi, come vogliono i ſacri Canoni che ſi faccia nel tempo della Pasqua, poi faccia far al popolo seco inſieme il segno della santa Croce, dicendo, In nomine Patris et Filij, et Spiritus sancti. Amen. Et poi la confeſſione generale in lingua volgare, conforme all'uſo di queſta dioceſi, finche ordinaremo altro, nella forma qui preſcritta senza diminuire, mutare, o aggiongervi parola alcuna.

Io confeſſo à Dio onnipotente alla B. Maria sempre vergine al B. Michel Archāgelo, al B. Giouābattiſta, alli santi Apoſtoli Pietro et Paolo, al B. Ambroſio confeſſore, a tutti li santi, et a voi padre, che ho peccato gravemente co'l penſiere, colla parola, et coll'opra per mia colpa, per mia colpa, per mia grandiſſima colpa. Perciò prego la B. Vergine Maria, li B. Michel Archangelo, il B. Giouanbattiſta, li santi Apoſtoli Pietro et Paolo, il B. Ambroſio confeſſore, et tutti li ſanti, et voi padre che vogliate far oratione per me a Dio Signor noſtro.

Fatta la confeſſione dal popolo nel modo sodetto, eſſo curato dica, Deo gratias, et seguiti. Miſereatur veſtri omnipotens Deus, et dimißis omnibus peccatis veſtris, perducat nos ad uitam aeternam. Reſp. Amen. Poi faccia con la man deſtra il ſegno della santa Croce ſopra il popolo, et dica, Indulgentiam, abſolutionem et remisſionem omnium peccatorum veſtrorum tribuat nobis omnipotens et miſericors dominus. Reſp. Amen.

Detto queſto ſi rivolti all'altare faccia la genufleſsione, ſcuopra con la man deſtra la piſside, faccia la genufleſsione di novo, poi pigli con la man ſiniſtra la piſside, et rivoltandoſi al popolo pigli con le due dita della man deſtra una particola, et la tenghi un poco elevata ſopra la piſside, et dica al popolo, elevate la mente voſtra con ogni humiltà et divotione, et dite tre uolte come dirò io. Signor non ſon degno che entrate nella caſa mia, ma ſolo dite con la voſtra parola, et ſalva ſarà l'anima mia.

Come haurà fatto dir ſeco tre uolte le parole ſodette, ſi parta dall'altar, andandogli innanzi li doi chierici ſodetti, et quello che ha da riceuere i bollettini, come s'è detto di ſopra al ſuo loco, et deſcenda alla ſchiera, o circolo delle perſone che vorrà communicare: et prima di communicar ciaſcuno, faccia con la particula il ſegno della croce verſo quello che uuol communicare et dica, Corpus domini noſtri Ieſu Chriſti cuſtodiat animam tuam in uitam aeternam. Amen. Nel fine delle qual parole gli porga il ſantiſſimo sacramento.

Avertiſca il Curato di non porgere il ſantiſsimo Sacramento à perſone che ſi trovino eſſere dietro quelli che ſono in circolo ò ſchiera, et ſpecialmente che perciò in quell'atto della communione non poſſono mettere il capo tanto innanzi, che il mento ſia ſopra della bancha, et gli miniſtri posſino tenerli il panno ſotto,

come

come ſ'è ordinato. Et queſto per il decoro conueniente, et per il diſturbo che ſi dà da queſti tali, a quelli che ſono nella ſchiera, et per euitar il pericolo che non caſchi particola, ò fragmento fuori del detto panno come s'è detto di ſopra.

Andando il Curato da un luoco all'altro per qual ſi uoglia occaſione con la piſſide in mano, doppo che haurà comineiato à miniſtrare il ſantiſſimo Sacramento della communione, tenghi ſempre le due dita con le quali ſi miniſtra, unite inſieme ſopra di eſſa piſſide, et ſempre che gli occorra riponere la piſſide ſopra del l'altare, abſterga bene le due dita ſopra di eſſa, per farui cader dentro quei fragmenti, ch'eſſo uedeſſe che gli foſſero reſtati attaccati nel miniſterio della communione, ò ſia per far all'hora ablutione d'eſſe dita, ò nò, ſecondo che ſi dirà più a baſſo.

Finito c'haurà di communicare, ſe ne torni all'altare, et riposta la piſſide nell'altare ſopra del corporale, la ricuopra con il ſuo coperchio, di poi faccia la genufleſſione.

Et ſe la communione ſe adminiſtrarà fra la meſſa, faccia quello che biſogna ſin'al fine della meſſa, come ſi dirà nelle auuertenze della meſſa: ma ſe è fuor della meſſa, ſubito faccia l'ablutione de diti con i quali hà toccato il ſantiſſimo Sacramento, con uino ſopra il calice, et ſi aſcinghi le dita con il purificatore, poi ſi riuolti al popolo et ſerua il modo qui preſcritto in darli la benedittione. Auertendo ſe communicarà, ſe non huomini, di laſciar nell'oratione quelle parole, et ſororibus, et all'incontro, ſe communicara ſe non donne, di laſciar, Fratribus, et di dirla in ſingulare quando communicaſſe una ſol perſona, dica dunque.

Dominus uobiſcum. Reſp. Et cum ſpiritu tuo.

Domine ſancte pater omnipotens, æterne Deus, te humiliter deprecamur; ut accipientibus fratribus et ſororibus noſtris ſacroſanctam eucharistiam corporis et ſanguinis Domini noſtri Ieſu Christi filij tui, et anima et corporis ſit ſalus. Per eundem dominum noſtrum etc. Reſp. Amen. Verſ. Dominus uobiſcum. Reſp. Et cum ſpiritu tuo. Kirieeleiſon. Kirieeleiſon, Kirieeleiſon, Verſus. Benedicat et exaudiat nos Deus, et uel dirlo ſegni ſe steſſo poi ſegue, Reſp. Amen. Verſ. Procedamus cum pace. Reſp. In nomine Christi. Ver. Benedicamus Domino, giunghi le mani inſieme. Reſp. Deo gratias. Verſ. Pax et benedictio Dei patris. Queste parole dicendo, faccia tre ſegni di Croce al popolo ✠ omnipotentis, et filij, ✠ et ſpiritus ✠ ſancti, deſcendat ſuper nos, et maneat ſemper. Reſp. Amen.

Il uino dell'ablutione deuerà il Curato ſe communicarà fra la meſſa, ſumerlo lui nel modo, che ſi dirà nelle auertenze della meſſa, altrimente potrà oſſeruare uno de questi infraſcritti modi in farlo ſumere. Prima hauendo à communicar perſona che ſia in ſacris, l'auiſi che non ſi purifichi ſin al fine della communione, et à queſto faccia poi nel fine ſumere tutta l'ablutione ch'haurà fatta nel calice; ſecondo non hauendo perſona in ſacris, potrà dar quel medeſimo auuiſo à qualche chierico che ſe habbia a communicare oſſeruando ll medemo, eccetto che notarà l'ablutione del calice in un uaſe della purificatione et in eſſo gliela porgerà, et non hauendo chierico potrà dar il medeſimo auiſo à un laico, facendolo aſpettare à purificare, et facendo ſumer l'ablutione pur notata dal calice nel uaſe come di ſopra.

Auuertiſca anco ſe andaſſe in longo aſſai la communione di non laſciar reſtarli attaccato a le dita quell'humidità, che ſuole per il frequente toccar il ſantiſſimo Sacramento con le dita bagnato ne la bocca di molti che ſi communicano, dal che può naſcere ſchiſo a gl'altri c'hanno da communicarſi, ò pigliar poi l'ablutione, per la qual cauſa ſarà iſpediente andar all'altare, et far l'ablutione una, ò due, ò più uolte fra mezzo de tutta la communione, ſecondo il numero, et tutte le ablutioni ſi potranno far in un medemo calice, et darle ad altri a ſumer, come ſi è detto di ſopra. Et ritornando a communicare, non accaderà che faccia di nouo la confeſſione, ma replicar ſolamente quelle parole. Signor io non son degno etc. Eccetto ſe facendoſi la communione fuori della meſſa non s'interponeſſe, qualch'altra attione di aſcoltar la confeſſione ò reconciliatione d'alcune perſone: nel qual caſo ſi laui le mani, et faccia anco dire la confeſſione nel modo come di ſopra.

Auertiſca anco, che quando in queſta communione ſeruaſſe il ſecondo modo propoſto di ſopra, da tenerſi in communicare gli huomini diuiſi dalle donne, cioè haueſſe apparecchiato a doi altari nel medeſimo giorno, in tal caſo doppo che habbia prima dato principio alla communione de gli huomini, et habbia communicato un pezzo dalla lor parte, uolēdo partire per andare a communicare un'altro pezzo dalla banda delle donne, deponga ſopra l'altare la piſſide, et ſopra di eſſa asterga li deti, et la cuopra, et faccia la genufleſſione. Poi uadi al corno dell'epiſtola, et iui faccia l'ablutione delli deti con uino, ouero con uino et acqua, et li aſciughi col purificatore, doppò queſto riuoltandoſi al popolo con la faccia, dica l'oratione.

Domine ſancte pater etc. Posta di ſopra, et dia la benedittione con la destra a quelli huomini, che ſi ſaranno communicati, poi ripigliando la piſſide nella mano ſiniſtra, andarà all'altare, innanzi al quale ſi hà da fare la communione delle donne, quale ſia apparecchiato decentemente, et con corporale et lume, come s'è detto di ſopra, Et iui farà far la confeſſione alle donne nel modo già detto, et le communicarà per un pezzo, ſeruando le medeſime regole dette di ſopra. Poi tornarà ſeruando il medeſimo ordine dalla parte delli huomini a communicare un'altro pezzo, et coſi uada alternando ſucceſſiuamente ſin'al fine, ſeruando ſempre il medeſimo modo, nel paſſare da un'altare all'altro, che s'è detto di ſopra. Ma quando partendoſi dalla parte de gli huomini, ò ſia delle donne, per andare a communicare dall'al-

tra,

tra, biſognaſſe confeſſare, et riconciliare qualche perſona, in quel caſo riponga la piſſide ſopra dell'altare, et vi attenda. Et come harà finita le confeſſioni et riconciliationi, ſi laui le mani, et ritorni con le debite genufleſſioni, et lumi a pigliare la piſſide, et di nuouo faccia dire la confeſſione, et parole. Signore non ſon degno etc. come s'è detto di ſopra.

Quando anco non s'interponga altro, ma ſi faccia al medeſimo altare la communione de gli huomini et donne, che è il terzo modo propoſto nel principio, per ſeparatione de gli huomini dalle donne, in tal caſo non occorrerà far ablutione di diti, nè lauar le mani, mà quando ſi faccia queſta communione fuori della Meſſa, et ſia numeroſa aſſai, ſarà ſpediente licentiar gli huomini con l'oratione, et benedittione, et nel principio della communione delle donne fare la confeſſione, et il reſto come di ſopra.

Nel fine della cõmunione fatta l'ablutione con l'ordine detto di ſopra, data la benedittione, et riposto il ſantiſſimo Sacramento, ſi laui le mani.

In occaſione d'ogni communione, che ſi faccia frà l'anno, s'oſſeruarà pur anco l'ordine ſopraſcritto, ſaluo che non ſi pigliaranno bollettini, ne candele da quelli che ſi communicano, et ſe ſaranno in poco numero, cioè non più di dieci in dodeci ſi potranno communicare alli gradi dell'altare con il panno tenuto ſotto, come s'è già detto, ſenza fare apparecchio di banche con le touaglie ſopra; ma ſe ſaranno donne che ſi communicano, auertirà il Curato, che ne anco per queſta cauſa ſi accoſtino all'altare et ſuoi gradi, ma deſcenderà eſſo un poco, com'è à dire alla bocca della capella grande, ò altro ſimile loco, ſecondo la qualità del ſito della Chieſa, et iui le communicarà pur co'l panno ſolo, come ſi è detto, ſenza banche, quando non ſiano più di diece, ò dodeci.

In eſſecutione di quello che già ordinaſſimo nel Concilio noſtro primo prouinciale, per maggior riuerentia del ſantiſſimo Sacramento dell'altare, il Curato alcune volte, fra l'anno maſſime nella quadrageſima, et ſpecialmente la Domenica delle Palme auertiſca il ſuo popolo per ſe ſteſſo, et per li predicatori ſe ne ſono, delle coſe infraſcritte.

Che tutte le donne di qualunche grado, ſtato, ò condittione ſi ſiano, venghino in ogni tempo alla ſantiſſima communione ſenza rizzi, fuco, belletto, pendenti d'orecchie, ventagli, ornamenti, ò veſte d'oro, ricame, ò ritaglio, et altri ſimil sfoggiamenti, ma vi venghino con veſte ſimplici, et con il capo velato, con panni, ò drappi di lino, ò altra tela, ò zendale di colore modeſto, ò con velo non traſparente, et che ſiano coperte tanto innanzi ſopra la faccia, che nell'atto del communicarſi non poſſano uedere in faccia il ſacerdote, ma bene poſſano vedere il ſantiſſimo Sacramento, quando egli gli lo porgerà.

Che gli huomini ſimilmente vadino alla ſantiſſima communione veſtiti ſemplicemente, et ſenza ornamento d'oro, d'argento, ritagli, ricami, sfoggiamenti di berrette, et altri ſimili vanità, ne habbino, almeno in quell'atto arme offenſiue, ne anche defenſiue ſcoperte: altramente, che non ſaranno admeſſi queſti, ne quelle alla ſantiſſima Communione, come, coſi ordiniamo, che non s'admettano in alcun tempo, ſenza l'habito et modeſtia, che s'è detto di ſopra.

Perche nell'atto di riceuere la ſantiſſima Communione, maſsime fra perſone rozze, ò altrimente poco inſtrutte, poi ſono accaſcar molti inconuenienti di irriuerenza et indecoro al ſantiſſimo Sacramento, però habbiamo voluto dar al curato i ſequenti auertimenti coſi minuti, de quali ne deurà inſtruir opportunamente in generale et particolare il ſuo popolo, anche nell'iſteſſo tempo che miniſtrarà la ſantiſſima communione ſecondo che vedrà il biſogno, accioche ſappiano con che modeſtia, et geſto anco eſteriore deueno preſentarſi à riceuerla.

Che nelle ville, oue è queſto abuſſo d'andarui alcuni huomini in giubbone, ò ſaglio, ſi leui, et niuno ſe non per gran neceſſità di pouertà vi vada ſenza cappa, ò mantello, ò gabbano.

che niuno habbi in quella occaſione le mani impedite di guanti, muffole, facioletto, et altre ſimil coſe.

Che mentre alcuni ſuccedeno à gl'altri ne i circoli per communicarſi, ò vanno à purificarſi, ſi muouano, non con fretta inordinata, mà con ogni modeſtia, quiete et riuerenza.

che quando egli ſe gl'accoſta per communicare, ciaſcuno ch'è per communicar ſi pigli con ambedue le mani eſtrema parte del panno de lino, per ſcontro à ſe tenuto da quelle doi, che s'è detto di ſopra, et l'alzi conuenientemente ſotto il ſuo mento per ogni accidente che poteſſe occorrere.

Che nell'atto del riceuer il ſantiſſimo Sacramento, non ſporghi innanti, ò ritiri indietro il capo, con una certa fretoloſa vehementia, come ſogliono molti, con pericolo di qualche inconueniente.

Che nel riceuerlo ſtia con il volto alquanto alzato per maggior commodità.

Che apri la bocca cõpetentemẽte di modo, che nel porgerli il ſantiſſimo Sacramento, il ſacerdote nõ habbia à ſcontrar nella barba, nelle labra, ò ne dẽti ſuperiori.

Che ſporghi la lingua talmente che la ponta d'eſſa nõ eſceda li denti inferiori, ma la fermino ſopra d'eſſo.

Che doppo di eſſerſi communicato, abbaſſi alquanto il capo, non con fretta, ma riuerentemente, et non prima che il ſacerdote, habbia già ritirata à ſe la mano, con che l'ha communicato.

Che, come habbia ricenuto la ſantiſſima communione, la ingiottiſca con riuerenza, cercando di accoſtare la lingua al palato di ſopra, meno che ſia poſſibile.

Che, dopò che ciaſcuno haurà riceuuto il ſantiſſimo Sacramento, ſtia nell'iſteſſo loco, meditando per il ſpatio d'un pater noſter, et un'Aue maria, et poi leuandoſi in ogni modo vadi à purificarſi al loco che ſarà deputato per queſto, quando il curato non habbia ordinato di darle la purificatione nell'iſteſſo loco, doue ſi è communicato.

Veda di non ſputare ſe non dopo che ſi ſarà purificato

per

per mezza hora almeno, et quanto per cattaro, ò altro accidente, gli occorreſſe neceſſariamente di ſputare prima, ciò faccia in un muro, ò altro loco, che non ſij calpeſtrato, ò in un faccioletto netto, et poi lo bruſino, ò almeno, non uolendolo bruſciare, lo lauino, et gettano ſu'l fuoco la lauatura.

Non mangino, prima di mezza hora doppo riceuuta la ſantiſſima communione.

Riceuuta la purificatione, ſi ritirino in qualche loco della chieſa pur verſo l'altare maggiore, et in luoco, doue non impediſcano gl'altri, et iui ſtiano ingenocchiati à far oratione, mentre ſi uanno communicando gl'altri tutti.

Che non partano della Chieſa quelli, che ſono communicati, prima che ſia finita tutta la meſſa, nella quale ſi fa la ſantiſſima communione, et quando ſi faccia fuori della meſſa, non prima di renderlo debite gratie à Dio, et riceuer la benedittione dal ſacerdote cõ l'oratione, che è per dir nel fine d'eſſa communione.

Con quelli, che ſono preſenti, ſtiano tutti con doi genocchi, ingenocchiati con ogni diuotione.

AVVERTIMENTI PER IL Sacramento della Creſima,

DA LEGGERSI DA CIASCVN Curato della Città, al ſuo popolo nell'occaſione dell'amminiſtratione d'eſſo Sacramento, che farà il Reuerendiſſimo Arciueſcouo.

1 NEL Sacramento della Chreſima fa profeſſione il Chriſtiano d'eſſere ſoldato di CHRISTO, et di combattere fortemente contra li uitij, et peccati; et in ſegno di queſto, il Veſcouo batte con la mano quello che ſi Chreſima, denotando, che ſi come dal canto d'IDDIO gli è dato in eſſo Sacramento forza copioſa, per uincere tutti l'inimici dell'anima, coſi loro ſi hanno da preparare a tollerare ingiurie, ſtenti, et la morte, doue ſia il biſogno, per amor di CHRISTO.

2 Et a queſto effetto, chi fa tal profeſſione, è bene che habbia qualche capacità per intender il beneficio, et li doni, et gratie dello Spirito ſanto, che è per riceuere per mezzo di queſto Sacramento, per tanto niſſuno ſi appreſenti a riceuerlo, che non ſia entrato ne i dodeci anni; quando però non ne habbia dal Reuerendiſſ. Arciueſcouo eſpreſſa licenza. Dall'altra parte, chi è arriuato à quell'età, non doueà per neſſun modo eſſer negligente nel uenire a pigliarlo.

3 Quelli, che hanno da riceuere queſto Sacramento, nel quale ſi conferiſce la gratia del Spirito ſanto, ſtudino di prepararſi diuotamente con digiuni, orationi, et altre buone opere; et ſopra tutto ſiano contriti, et confeſſi diligentemente de ſuoi peccati. Et quando andaranno per riceuerlo, preſentino la fede ſottoſcritta dal Confeſſore, d'eſſerſi confeſſati.

4 Quelli, che hanno da combattere con l'arme materiali, maſſime non eſſendo eſperti in eſſe, ſogliono pigliar un Padrino, che gl'ammaeſtri; coſi il Chriſtiano, pigliando queſto Sacramento, per entrar nella battaglia ſpirituale contra di tutti li nemici dell'anima, piglia un Padrino, che per altro nome, ſi chiama compare, acciò habbi di lui cura, et protettione, in ammaeſtrarlo, et aiutarlo: et in ſegno di queſto, il compare nella Chreſima tiene, ò ſoſtiene il figliozzo, dando ad intendere, che fino à quell'hora è ſtato debole, et infermo, ma che per l'auuenire ſerà più galiardo, et biſognando, che lui l'aiuterà.

5 Però auuertiſchino li compari, che oltre l'obligo che hanno con li ſuoi figliozzi d'inſegnarli le coſe neceſſarie, come il Pater noſter, l'Aue Maria, il Credo, et i dieci commandamenti, quando non le ſapeſſero, ſono etiam obligati à indrizzarli nella uia delle uirtù chriſtiane con ammonitioni, et buoni eſſempij.

6 Li compari, et commare contraheno con quello, che tengono alla Creſima, certa parentela ſpirituale, come nel Batteſimo, la qual impediſce il farſi matrimonij trà loro; et eſſendoſi fatti, non uagliono, non ui eſſendo interuenuto la diſpenſatione del ſantiſſimo Papa. Et tale parentela ſpirituale è trà il compare, ò commare, et quello che lui hà tenuto alla Creſima, et ſuo Padre, et Madre.

7 Non ſi deue elegger in queſto Sacramento, ſe non un compare, ouero una commare.

8 Non importa che il compare, ò commare, ſia parente à quello che hà da eſſer Chreſimato, pur che non gli ſia Padre, ò Madre, Marito, ò Moglie.

9 Per maggior conuenienza, et decoro d'honeſtà, oſſeruino le donne tenerſi alla Chreſima fra di loro, et gl'huomini tra loro, et prima ſi preſentino gli huomini tutti, et poi le donne.

10 Neſſuno tenghi altri à Chreſima, che non ſia Chreſimato lui prima; però chi non fuſſe, ſi può far prima Creſmare, et ſubbito eſſer compare, ò commare ad altri.

11 Neſſun compare, ò commare tenghi più di duoi, ò tre alla creſima, in un medeſimo dì.

12 Neſſuno che ſia eſcommunicato, interdetto, ouero habbia peccati graui, et publici, ò che non ſia communicato alla Paſcha proſſima paſſata, ardiſca farſi Creſimar lui, ò tener altri à Creſima.

13 Neſſuna donna uenghi à riceuere queſto Sacramento della Creſima, ò à tenere altri alla Chreſima, con uani ornamenti di capo, rizzi, fuco, belletti, pendenti all'orecchie, ò ueſti d'oro, ritagli; ricami, ò altri ſimili sfoggiamenti. Et in ſomma ſarà ueſtita con habito modeſto, et ſemplice.

14 Ne parimẽte ſi preſẽtino homini per pigliar la sãta

Chreſima,

Chreſima, ò per eſſer compari ad altri, che ſian ueſtiti con uani ornamenti, d'oro, et d'argento, ritagli, ſfoggiamenti di berrete, con armi, et altre ſimili coſe.

15 *Ne alcuno ui uada, come da qualchuno ſi ſuole, con incompoſitione, et longhezza di capelli, che cuoprino la fronte; ne meno con la fronte bagnata di ſudore, ò con altra lordezza, onde ſe impediſca il miniſtrarſegli queſto Sacramento ò ſi faccia con indecenza d'eſſo.*

16 *Quelli che ſono ſtati chreſimati una uolta, ſi guardino di farſi Creſimare un'altra, perche queſto è un Sacramento che ſi riceue una ſol uolta, come il Batteſimo. quelli però che non ſi raccordano d'eſſer chreſimati, hauendo fatto la debita diligenza di ſaperlo, dal Padre, ò Madre, ò altri che lo poteſſero ſapere, et non trouando alcuna certezza, deuono farſi Chreſmare.*

17 *Ogniuno uenghi à Creſmarſi quella mattina, et in quella Chieſa che ſi è deputata per miniſtrare in eſſa queſto Sacramento alle perſone della ſua Porta, ne alcuno s'appreſenti à riceuerlo altroue, ſe per qualche impedimento hauuto, il giorno deſtinato alla ſua Porta, non haueſſe hauuto di cio ſpecial licenza dal Reuerendiſsimo Arciueſcouo.*

18 *Porti ogniuno ſeco ſcritto in un bollettino, il nome, et cognome loro, delli Padri, et Madri, et Compari, et della Parochia; et diano eſſo bollettino, prima che piglino la Chreſima, à chi ſerà deputato per tall'effetto.*

19 *Auuertiſca ciaſcuno di preſentarſi digiuno à queſto Sacramento.*

20 *Mentre ſi reciteranno le preci ſpettanti à queſto ſanto Miniſterio, et s'inuocarà la gratia dello Spirito ſanto, ciaſcuno ſtia diuotamẽte ingenocchione, et attendi con quella compoſitione di corpo, et applicatione di mente che potrà maggiore, alla conſideratione di coſi gran beneficio laſciatoci dal Signore. Il che parimente farà, mentre ſi miniſtrarà eſſo Sacramento ad altri, maggiormente poi, quando preſentatoſi auuanti al Reuerendiſsimo Arciueſcouo, riceuerà eſſo queſto Sacramento.*

21 *Neſſuno doppo Chreſimato ſi tocchi la fronte, ne anco per farſi il ſegno della ſanta Croce, prima che ſia raſciugata da uno delli Miniſtri aſſiſtenti.*

22 *Neſſuno Creſmato ſi parti ſenza manifeſta neceſsità, ma aſpetti, ò ſi troui al compimento delle preci, et benedittione che darà il Reuerendiſsimo Arciueſcouo à tutti inſieme, nel fine d'eſſa Chreſima.*

AVVERTENZE
PER GLI ORDINANDI.

Vide infra, in parte tertia, edictum de Ordinandis, et cetera quæ eo de genere ſequuntur.

AVVERTENZE PER LA celebratione di Feſte, Officij, & eſſequie funerali.

Carolus Cardinalis Tit. S. Praxedis Archiepiſcopus M. D. LXXIII.

Del Prefetto.

ACCIOCHE ſia meglio ſatisfatto al la pia mente di quelli, che hanno laſciato, ò danno alla giornata elemoſine per far celebrare officij de morti, et acciò ſiano detti officij et funerali, et parimente le Feſte delle Chieſe ancora, doue non ſono Collegij ordinarij et redditi di reſidenza, celebrati con diuotione, riuerenza, et edificatione del popolo, rimosſi li diſordini che ui ſi foſſero introdotti; ordiniamo che in tutti i luoghi doue ſi fanno detti officij, Feſte, et funerali, il più degno Sacerdote preſente del Capitolo d'alcuna Collegiata, che ui ſi trouarà quanto alle perſone d'eſſo Capitolo et ſuoi officiali, quanto poi à gl'altri tutti, il curato, nella cui parochia ſi fa la Feſta, ò l'Officio, et funerali, ò di doue ſia il morto, ſe il corpo ſi portaſſe à Chieſa di regolari ſia Prefetto in quella Feſta, Officij, et funerali, talmente che habbia facoltà di comandare al detto Clero, et à ciaſcuno d'eſſo, et che da eſſo Clero gli ſia preſtata obedienza in tutto quello che ordinarà ſpettante alla celebratione di detti officij, accioche ſi faccino cõ ogni decoro, integrità, modeſtia, et diuotione, et diſtintamente, et rimoſsi tutti i mancamenti, ò diſordini, che ſono notati nelle Tauolette noſtre deſcritte qui à baſſo, l'una d'alcune regole date in particolare al Prefetto, l'altra delli errori che ſi hanno da notare dalli Pontatori, et perciò à quelli che non obediranno, et che non ſi trouaranno preſenti, o trouandouiſi commetteranno alcuni errori compreſi in eſſe regole, leui l'elemoſina che ſe li doueria per quella Feſta, ouer officio, ſe ui foſſe interuenuto. et non haueſſe commeſſo errore. la quale elemoſina ſi diſpenſi tra gl'altri Sacerdoti che interuenendo haueranno ſeruati gli ordini: et quando per la qualità dell'errore queſto gli paia poca dimoſtratione li inhibiſca anco

che non interuenghino in alcun luogo à Officio, corpo ò Feſta per quel tempo che à lui pare, pur che non ecceda un meſe. Et auuertiſca eſſo Prefetto, che ha egli da renderci conto non ſolo d'ogni colpa ſua particolare ma d'ogni diſordine d'altri, che doppo queſto noſtro auuiſo ſentiremo eſſer paſſoto in ſimili attioni alla preſenza ſua, et ch'egli non ne habbi fatto il debito riſentimento, et dimoſtratione conforme à queſte noſtre auuertenze.

Del Pontatore.

QVanto alli Canonici, et Officiali ordinarij di Choro conuenuti collegiamente, ò ſia nella lor iſteſſa Chieſa collegiata, ò in altra Chieſa, doue ſi faccia officio, ò funerali, ſia Pontatore quello che in eſſo capitolo ſi trouarà deputato da Noi ordinario Pontatore nella ſua chieſa, et in ſua aſſenza il ſuo ſubſtituto. Quanto poi à gl'altri tutti, facendoſi detti officij, funerali, ò Feſta in chieſa collegiata, ò altra doue per il numero grande che ui è di cappellani, ò altro ſimil proprio clero, ſia da Noi ſtato deputato ſpeciale Pontatore, all'iſteſſo Pontatore d'eſſa collegiata, ò altra chieſa, et in ſua aſſenza al ſuo ſubſtituto, tocchi l officio di Pontatore non ſolo per riſpetto del Clero di quella chieſa, ma anco per gl'altri Sacerdoti et Chierici che ui ſiano inuitati. Ma ſe ſi faranno in altra chieſa non collegiata, ne in altra doue ſia deputato ſpeciale Pontatore come di ſopra, et ui haueranno a interuenire più di ſei tra Sacerdoti, et Chierici, in tal caſo il Curato, Prefetto, Coppellano, ò altro a chi ſpetta di far l'inuitto per ſimili occaſioni domandi ſempre nel numero di quelli, che ha da inuitare, uno de i quattro Pontatori generali deputati da Noi per queſte, et ſimili occaſioni ſtraordinarie in quella porta, da mutarſi pur da Noi ogni anno più toſto, ò più tardi, ſecondo ci parerà eſpediente. Et quando alcuno delli detti quattro Pontatori eſſendo inuitato foſſe impedito che non poteſſe andare ò à Feſta, ò à Funerali ò à corpo, ſecondo l'inuito, ne auuiſi in tempo chi l'hauerà inuitato, il quale in tal caſo domandi uno de gli altri Pontatori dati al Sindico come di ſopra.

Queſto Pontatore ſpeciale ò generale, et il capitolare reſpettiuamente, tenghi nota delle aſſentie, et errori che ſi commetteranno, come di ſopra, à detti Officij funerali, ò Feſte ſecondo la Tauoletta delle pontationi ſodetta.

Sia officio di queſti Pontatori di prohibire, che non ſi riceuino, ne diano elemoſine à Sacerdoti o altri chierici, contra la nota da lor tenuta, ancor che foſſe ordinato dal Prefetto, ma chi ſi eſſequiſca, quanto è detto di ſopra.

Tenghino anco in pronto la nota ſeruata da loro nelle occaſioni, come di ſopra, per eſſibircela ogni uolta che la ricercaremo, et quando non la ricercaſſemo prima, almeno la preſentino ſenza altro ogni tre meſi in mano del Viſitatore della porta, ò altro che da Noi ſarà deputato, inſieme con la nota delle Feſte, Officij, ò funerali à quali reſpettiuamente ſono interuenuti, et del giorno che ſi ſono fatti, et nome di quelli Sacerdoti, et chierici che ui ſono conuenuti, o per elemoſina hauuta, ò per altro obligo, cominſiando à Calende d'Aprile per il tempo decorſo innanzi, et coſi poi ſucceſſiuamente di trimeſtre in trimeſtre.

Occorrendo per qualche urgente biſogno che alcuno delli Pontatori foſſe forzato partirſi dalle Chieſe doue haueſſe à interuenire à Feſta, o à funerali, o officio, prima del fine d'eſſa Feſta, o Officio, o funerali, in tal caſo, elegga uno de Sacerdoti preſenti in ſuo luogho, che faccia il ſuo officio, et conſegni a eſſo Pontatore quanto prima la nota che hauerà fatta perche ſi congionga co'l rimanente.

Tauola delli errori che ſi hanno da notare, correggere, et rimediare con l'opera delli Prefetti, et Pontatori ſopraſcritti.

CHI in Choro, et ne i ſodetti officij non e ueſtito di cotta monda, et decente.

chi non ha la chierica manifeſta, et grande proportionatamente all'ordine,

chi non hà la ſottana longa ſin'al collo del piede.

Chi hà le ueſte o calze d'altro color che negro.

chi ha la camicia cō le latughe al collo o alle mani, ouer lauorata eſquiſitamente.

Chi ſtando in choro, o altroue alli ſodetti officij tiene il cappello, fuor che per pioggia nella ſtrada.

chi nel medeſimo luogo, o tempo dice l'officio priuatamente.

Chi legge libri, lettere, ouer altre ſcritture, fuori di quelle che all'hora ſono neceſſarie per la qualità dell'officio che ſi celebra.

Chi dorme in choro ſe auertito da chi gli ſe le uicino, o da altro Chierico d'ordine del Prefetto perſeuerarà, o tornarà a dormire.

Chi ride, o parla con chi ſi ſia, eccetto, che parlaſſe per cagione dell'officio ſuo o per riſpoſta neceſſaria da farſi in qualche urgente caſo, mentre che ſe con laico, o altra perſona di fuori cio ſi faccia per mezzo del cuſtode della iſteſſa chieſa, o altro chierico.

Chi ua uagabondo in choro, o altroue ſi parte dal luogo ò ſchiera ſua, ſe non per eſſequire l'officio ſuo, ouero per cagione di cedere il luogo al ſuperiore.

Chi eſſendo ſpeſſo auuiſato che faccia le cerimonie conuenientemente ſecondo la forma preſcritta di eſſe, traſcura d'obedire all'amonitioni, o le diſprezza.

Chi dalla parte ſua non canta inſieme con gl'altri, eccetto che non ſia impedito da qualche infermità.

Chi

chi non recita tutto quello che ua recitato.

chi parte dal choro, o dall'officio prima che finiti gli officij.

chi finiti gl'officij partirà non accompagnandoſi con gli altri a due, a due per ordine ſin dentro, la Sacreſtia, o doue haranno d'andare tutti inſieme a deporre le cotte.

chi nelli Officij de funerali non ſi trouarà auanti che ſe incominci a leggere la prima elettione, et continuarà ſino al fine della Meſſa.

chi non ſtarà in piede mentre ſi leggerà, o cantarà il Paſſio.

chi non ſtarà in ginocchioni mentre ſi cantaranno le Letanie.

chi non uà alla chieſa a leuar la croce, o almeno non ſi troua ſotto la croce quando ſi leua il corpo del morto.

Chi non accende la cera auanti l'officio s'incominci, et che doppo d'hauerla, l'eſtingua auanti l'ultimo dell'officio, ouero commette ſimile altra ſordidezza di auaritia.

Chi fa portare la Croce a Chierici, o ad altri ſenza ſottana, o cotta conueneuole.

Chi opera Paly d'Altare per coprire il Cataletto, ſe nõ foſſero gia diſmeſſi da gli Altari, et applicati perpetuamente a quell'uſo.

Chi recuſa obedire al Prefetto in le coſe pertinenti a quell'officio, et a celebrarlo con riuerenza, et decensia, et edificatione del popolo preſente.

Tauola di altri errori che pur ſi hanno da ſchiſare coll'opera et uigilanza delli Prefetti.

CHE non ſi ammettino à ſimili officij, ò alla participatione dell'elemoſine che ſi danno per queſto, Chierici di qual ſi uoglia ſorte, che non habbino fede d'eſſer deſcritti nel libro del ſtato.

Che non ſi ammettino parimente Putti, ò altri Laici, che non ſiano deſcritti da Noi, et approbati à ciò in ſcritto.

Che non ſi diano in Chieſa l'elemoſine di danari, ò di cera di qual ſi uoglia Officio, o Feſta, o Corpo.

che nel riceuere, o dare dette elemoſine non ſi uſino atti, o parole contentioſe, o che moſtrino ſordida auaritia, o altramente ſcandaloſe.

Che non ſi augumentino, o faccino augumentare à ſe ſteſſo, o ad altri le ſolite elemoſine ſenza noſtro eſpreſſo ordine.

che non ſi ſcotano, o riceuano, o ſi faccia dare ad altri, o per ſe elemoſina, che ſi deue dare ad alcuno, che era inuitato, et poi non ui è uenuto, o non ui è reſtato ſino al fine o ſia per altro modo indebita, o ſia per ſe ſteſſo, o altri.

che ſi dian l'elemoſine intiere, non ritenendo per ſe alcuna coſa, o ſia in quella de Sacerdoti, o Chierici, o Putti, o altri, che in qual ſi uoglia modo interuenghino in ſimili occaſioni.

Che nel numero che ſi ha da inuitare nõ ſi tralaſci ſenza giuſta cauſa d'oſſeruare il debito ordine, cioè di chiamare prima li Canonici, poi gli officiali titolati di choro, nel terzo luogo gli Cappellani titolati, et poi gli non titolati di quella Chieſa, poi gli aſcritti ad eſſa, et poi Curati più uicini, eccettuati ſempre Cuſtodi, et Chierici di quella Chieſa che ſi preferirà a tutti.

che non ſe inuiti maggior numero di quel uorrebbono quei del morto, ne ſe conſtringano, o inducano eſſi direttamente o indirettamente a queſto.

Che non ſi ſepelliſcha in Chieſa altroue, che in ſepultura fatta in uolta, et che ſe richiuda bene con la ſua pietra.

Che non ſi diano elemoſine a Sacerdoti, ne da Sacerdoti ſi riceuano, o da chi ſi ſia per cauſa di detti funerali officij, o Feſte, ſe non doppo finito l'officio, o funerale, o Feſta, et all'hora anco con l'interuenuto, conſenſo del Prefetto, et anco inſieme del Pontatore, o per loro ordine commune in ſcritto, et non altramẽte.

AVVERTENZE
PER LE PROCESSIONI GENERALI.

CAROLVS CARDINALIS TIT. S. Praxedis Archiepiſcopus M. D. LXXXI.

LA Domenica, ò altra Feſta immediate precedente il giorno della Proceſſione, ciaſcun curato auiſarà al ſuo popolo del giorno d'eſſa Proceſſione, et della cauſa perche ſi fa, et di quà pigliarà occaſione d'eſſortarlo efficacemente à uolerſi trouar preſente, et accompagnar detta Proceſſione non meno col corpo, che co'l ſpirito, et con un ſanto deſiderio, che Dio per ſua bontà eſſaudiſca quelle communi preci, et ſupplicationi per beneficio publico, et priuato dell'animi, et corpi noſtri, et de noſtri proſſimi, ricordandoli anco la modeſtia, diuotione, et ordini, con li quali ſi deuono accompagnare queſte Proceſſioni.

Per queſto anco la ſera innanzi alla mattina della Proceſſione all'hora, che ſonerà il Domo, ſuoni ciaſcun'altra chieſa un ſegno doppio, con tutte le campane per dar auiſo al Popolo della Proceſſione generale della mattina ſeguente, et inuitarlo, ò ricordarli à conuenirui, et quando occorrerà che ſi faccino più Proceſſioni per la medeſima cauſa, il medeſimo ſi facci anco l'altre ſere ſoſſequenti, che immediatamente precedono i giorni d'eſſe Proceſſioni.

ciaſcuno del clero, la mattina del giorno della Proceſſione, ſi troui in Domo ſubito ſentito il ſegno delle Campane, che ſi da per queſto effetto per conuenir tutti al principio della Proceſſione.

Le croci ſiano portate da perſone atte, et in modo decente, cioè non in ſpalla mà dinanzi, et ſi auuertiſca di non ripòrle in luogo alcuno, ma gl'iſteſſi miniſtri che l'hanno portate le tenghino, fermandoſi con eſſe preſſo all'ingreſſo della capella grande.

Seruino l'ordini, et luogo à loro deputato, cioè ogni Capitolo delle Chieſe Collegiate con quelli, che ancor non ſono Sacerdoti, et habitano nella Porta d'eſſa Collegiata, et con gli aſcritti à detta Collegiata ſtiano uniti co'l Preuoſto, ò Prefetto d'eſſa Collegiata; auuertendo ſpecialmente li Eccleſiaſtici di Porta Orientale, che non ſono Sacerdoti di andare con la Collegiata di ſan Steſano, et quelli di Porta Ticineſe con quella di ſan Lorenzo.

Gli Parochiani di ciaſcuna Porta, ſtiano al luogo de Parochiani con il ſuo Sindico.

Gli Cappellani ſi reggano ſotto quello, che ſarà deputato per guida, et capo nella Porta doue ciaſcuno d'eſſi habita.

Le Chieſe doue ſi uà con la Proceſſione ſiano decentemẽte ornate, et nell'apparecchio dell'Altare non ui ſi mettano Calici, ne Patene, ò ſimili altri uaſi, ne Angeleti, ò cuſcini, mà ſolo la Croce, ò figure ſacre, con ſei lumi almeno, che ſiano decenti.

Habbi ciaſcuno la ſua Cotta monda, decente, et non ſtracciata, et con le maniche larghe ſecondo gl'ordini, et tanto lunghe ch'arriuino ſino alla mano; ancorche ſiano creſpe, ne ſi riuoltino ſoprà le ſpalle, et li Reuer. Preuoſti habbino anco la cappa, et la ferola, et li parochi habbino la ueſte con le maniche larghe, et il capuccio.

Non portino guanti, ne capello, ne habbino in mano fiori, o altra coſa uana, e indecente.

Nell'entrare, nel ſtare, et nell'uſcire di Chieſa e dauanti a quelli altari, doue ſi dice qualche oratione per ſtrada, e anco quando s'incontra qualche imagine ſacra ſtiano col capo ſcoperto, et ſeruino gl'ordini, e quelle auuertenze, che dal Maeſtro delle cerimonie, ò da altri da lui deputati ſaranno date.

Nel principio della proceſſione nella Cathedrale, et poi anco nelle altre Chieſe; oue occorra al Clero fermarſi in eſſe per fare alcuna ſtatione ò publica ſupplicatione ciaſcuno del clero partendoſi di chieſa per inuiarſi alla proceſſione, faccia riuerenza con genuflexioni prima al ſantiſſimo Sacramento poſto nell'Altare maggiore, et poi al Reuerendiſſ. Arciueſcouo.

Il medeſimo faranno in ogni occaſione, che haueranno di paſſare auanti à eſſo Arciueſcouo etiam per la ſtrada.

In quei luoghi nondimeno, doue l'Arciueſcouo ſi trouarà ſedere ſu la Bradella dell'Altare, baſtarà, che nell'iſteſſo atto di fare la genufleſſione al ſantiſſimo Sacramento, uolti ciaſcuno un poco il capo, anco uerſo l'Arciueſcouo nella medeſima genufleſſione.

Ciaſcuno Eccleſiaſtico di qual ſi uoglia grado, dignità, ò conditione che ſia nel fare riuerenza all'Arciueſcouo ſempre faccino genufleſſione con il ginocchio ſino terra, eccetto il Capitulo, et Ordinarij, del Domo, et Protonotarij quando ſono ueſtiti nell'habito di Protonotario con rocchetto, et mantelletto di ſopra qualli fanno riuerenza di capo ben profondo.

Seruino tutti ſempre in chieſa, et per ſtrada il debito ſilentio, et modeſtia in ogni coſa.

Vadino à due à due, et fra una coppia, et l'altra ui ſiano ſei braza d'interuallo non ſi accoſtando, ne ſi diſcoſtando mai più di queſto ſpacio.

Auuertiſchino quando di dietro ſarà data uoce ò auiſo di caminare, ò di fermarſi ſecondo che portano le occaſioni di eſſequire prontamente l'auuiſo, et di più auiſarſi l'un l'altro, ſi che l'una coppia auiſi ſubito l'altre uicine, che li precedeno, et coſi di mano in mano.

Il medeſimo facendo quando di ciò ſaranno auuiſati dalli Cuſtodi, ò altre perſone deputate ad inuiare, et fare caminare le proceſſioni li quali Cuſtodi per queſta cauſa ſeguitaranno le proceſſioni di fuora uia lateralmente à cãto al ſuo Capitolo, et parimente quelli altri deputati à queſt'effetto ſeguitaranno à canto à quel Collegio, ò corpo di Clero, al quale ſaranno aſſignati.

Si ſuonino le campane picciole, et groſſe à doppio in quelle Chieſe doue paſſerà la proceſſione et in quelle doue ſi farà la Statione, ſi ſuoni dal principio, che comincierà à entrare la proceſſione ſinche ſarà entrato tutto il clero, et ceſſino poi per non ſturbare l'ufficio, che ſi celebra, et per la medema cauſa non ſi ſuonino le campane delle Chieſe uicine à i luochi doue, et mentre ſi canta, et dice il Meſſorum.

In quel procinto, che la proceſſione ſta per arriuare in qualche Chieſa non ſi ſuonino ne ſi mãdino fuori Meſſe, in quella Chieſa, et ſinche non ſarà finita la Statione, et il Clero, et popolo che proſeguiſſe la proceſſione, ſia uſcito di Chieſa, perche non ſi diuertiſca eſſo popolo dall'aſſiſtere à queſte ſupplicationi, et orationi publiche, et ſeguitar eſſe proceſſioni.

Ogn'uno ſtia unito col ſuo capo, come di ſopra, altrimenti facendoſi ricognitione particolari, ò generali, chi non ſi trouarà al ſuo luogo, et ordine s'intenderà eſſere incorſo nella pena.

Quando con la proceſſione ſi ritorna in Domo niſſuno ſi parti fin che non ſii entrata tutta la proceſſione, et ſi ſia compito l'officio che ſi fa, et riceuuta la beneditione, et di mano in mano che entrano ſi uadino deſtendendo dalla porta grande fin al ingreſſo del choro facendo due ale, incominciando a fermarſi alla porta quelli che ſono li primi a entrare, ſeguitando poi gli altri ſucceſſiuamente.

Occorrendo qualche pioggia neſſun particolare ſi copri con mantello, ò capello, ſe non quando, et come gli ſarà ordinato come di ſopra.

Oltre à tutte queſte auuertenze ſi raccorda che non ſi mãchi di oſſeruare tutte l'altre che per conto delle Proceſſioni ſono ordinate nel Concilio Prouinciale primo, nel titolo de proceſſionibus, et ſupplicationibus et ne gl'altri ancora.

Auuertenze particolari da oſſeruarſi per le Litanie triduane oltre l'altre ſopraſcritte.

IL clero di quelle chieſe, nelle quali ſi entra con la Proceſſione, ſi truoui alla porta con li Piuiali reſpettiuamente, et con l'Aſperſorio, et aqua benedetta à riceuere il Reuerendiſſimo Arciueſcouo.

Arriuato

Arriuato il Clero nella Chieſa della Statione niuno eſchi, ſinche ſi leui il ſuo ordine, et il ſuo capo, et quelli che ſono prima à entrare incomincino à fermarſi, et ſeder ne luochi uicini alla porta oſſeruando ſempre in ciò l'ordine c'hauranno dal Maeſtro delle Ceremonie.

Conuenendoli uſcire per alcuna neceſſità corporale non uada ad altro luogo, che à quello, che ſara deputato preſſo quella Chieſa per ſimili biſogni, et ciò con licenza del ſuo Prefetto della Porta ò Collegiata ſua; et non altrimente, et tornato ſubito ſi preſenti al detto Prefetto.

Se foſſe neceſſitato partirſi per altra cauſa non lo faccia ſenza licenza, del Reuerendiſſimo Arciueſcouo o ſuo Vicario o Deputato, et tornato ſubito ſi preſenti al medeſimo.

Niuna perſona Eccleſiaſtica ſtia fuori della Chieſa, mētre ſi fa la Statione, et non eſſendo la Chieſa capace à riceuere tutto il Clero quella parte, che non ui potrà capire ſtia auanti la porta di eſſa Chieſa raccolta inſieme in ſilenzo, et deuotione, ingenocchioni ò in piedi ſecondo l'ufficio, che ſi farà all'hora ſe non ſarà dato ordine di andare alla chieſa, doue è la ſtatione ſequente nel qual caſo, ui uada ſolamente quel Collegio, et quella parte di Clero, alla quale ſarà ſpecialmente ordinato dal Maeſtro delle Cerimonie.

Il Clero di Centoſeroli, e ciaſcun capitolo, et Clero di ciaſcuna porta canti l'Antiphona, et Litanie, ſecondo l'ordine dato in ſcritto alli Rogatarij del Clero.

Se in qualche Chieſa collegiata conuerranno Muſici per cantare le Litanie, ò altro ſiano ueſtiti con habito Eccleſiaſtico et con le cotte, et cantino le Litanie ſpeditamente nel modo, che ſi fa in Domo, dicendo però le Litanie proprie di quella Chieſa, ſecondo il libro.

Nelle Chieſe in queſte Stationi triduane non ſi ſuoni organo per modo alcuno.

Ciaſcuno Rettore di Chieſa, doue ſi faranno le ſodette Stationi faccia leuar le brelle che ſono per Chieſa, et proueda di buon numero di banchi; quali non doueranno eſſer manco di cento, acciò in ogni modo ue ne ſij per tutto il Clero, et faccia tener le porte delle Chieſe ſerrate, ſin alla uenuta del Clero, et habbi cura diligente che non entri pur un ſecolare prima che ſia entrato tutto il Clero, ne laſci, che ſia occupato da altri il luogo delli Eccleſiaſtici, et chi non hauerà prouiſto à ſufficienza, et oſſeruato come di ſopra s'intenda di eſſere incorſo nella pena di ſei ſcudi.

Proueda anco di uaſi da orinare ſin al numero di 12. et li riponerà in luoco commodo per queſto effetto più uicino che ſi poſſa doue ſi entra per la Chieſa, et faccia ſerrar la porta della caſa, ſin tanto che durarà la Statione acciò non ſi poſſa con tale occaſione andare in altro luogo che ritornate in Chieſa.

In quelle Chieſe doue occorrerà andare a far ſtationi, oue non ſia Rettore titolare, o mercenario, Collegij ò altri Deputati, che ne habbino cura, il Parochiano di quella uicinanza, doue è la chieſa ſudetta habbia carico di prouedere; altrimente ſia carico di eſſo di auiſare quelli i quali haueranno di fare detta prouiſione.

Là doue ſi ſuol cantare il Meſtorum il Curato parimente di quella uicinanza habbi queſta cura di fare che ſia preparato condecentemente con banche coperte di panno a ſufficienza per il capitolo del Domo, et alcuni altri, et a parte per li Magiſtrati ſecolari della Città che ſogliono interuenire a ſimili proceſſioni, et auiſi alle chieſe uicine che non ſi ſuonino campane mentre ſi canta, et ſi dice il Meſtorum.

AVVERTENZE PER LE LITAnie triduane.

CAROLVS *Cardinalis tit. S. Praxedis, et Sanctæ Mediolanen. Eccleſiæ Archiepiſcopus.*

Reueren. Parocho. Nell'occaſione di queſte ſacre Letanie triduane, che la ſettimana proſſima ſequente ſecondo il rito di queſta noſtra Chieſa celebraremo, uoi di mane nella Meſſa uoſtra Parochiale efficacemente amonirete il noſtro popolo à farle, et celebrarle con quella pietà, e deuotione, con la quale furno ſantamente inſtituite. Gli ricordarete dunque in prima l'obligo che ciaſcuno, ſe non è per l'età, ò per altra legitima cauſa impedito, hà di digiunare quelli tre giorni.

In oltre per parte noſtra l'amonirete, che in ciaſcuno di quelli tre giorni, per quello ſpatio di tempo, che dureranno le proceſſioni, ſi tenghino le botteghe ſerrate, et ogn'uno ſi aſtenghi da opere ſeruili.

Che tutte le donne nella proceſſione ſiano uelate nel medeſimo modo, come deuono ſtare in chieſa per gli ordini noſtri.

Di più eſſortarete i Padri di fameglia, che loro conuenghino à queſte publiche, e ſante Rogationi, e procurino che li loro figliuoli, e gl'altri di caſa faccino il medeſimo, ſecondo l'antiqua deuotione di queſto popolo.

Che tutti uenghino nel primo giorno d'eſſe Letanie la matina, al ſegno della Campana, nella Chieſa Metropolitana, à riceuere diuotamente le ſacre cenere; et chi pure non fuſſe à tempo di riceuerle nella ſudetta Chieſa, faccia diligenza di riceuerle à ſan Simpliciano, ò in altre Chieſe delle prime ſtationi, doue quella prima matina ſe miniſtraranno, à chi non l'harà riceuute.

Nel che auuertirete i fedeli, che ſecondo l'inſtituto, et rito di queſta noſtra Chieſa, ſi deuono pigliar in quel primo giorno d'eſſe Letanie, et non in altro tempo dell'anno.

Auuertirete anco, che ne huomini, ne donne entrino nella Chieſa, doue s'andarà proceſſionalmente à far le Letanie, et ſtationi, prima che ſia entrato tutto il Clero, il qual entrarà primo, poi gli huomini, et ulti-

CAROLVS S. R. E. Presb. Cardinalis Tituli ſanctæ Praxedis, Archiepiſcopus.

LE Chieſe, nelle quali ſi metterà l'oratione, ſiano ſolamente de quelle, nelle quali ſi ſuole tenere il ſantiß. Sacramento.

L'ordine d'eſſa ſi ſtabiliſca, mettendoſi in ciaſcuna porta de chieſa in chieſa, ſecondo il commodo delle ſtrade. Et tal ordine non ſi muti poi mai, ſenza eſpreſſo ordine noſtro in ſcritto.

I prefetti delle porte ſi prenderanno cura ordinaria di queſta Oratione, ciaſcun nella ſua Porta, oltra il prefetto ſpeciale, deputato da noi alla cura di tutte le orationi publiche, con uedere ſpeſſo, ſe le coſe uanno ordinate, et congregare quei, che ſono deputati à ciò, per trattare ſeco, et prouedere à tutto quello che biſogni.

I deputati alla cura di queſta Oratione oltra il Prefetto della Porta, et oltra il Prefetto ſpecialmente deputata all'Orationi publiche, ſaranno il Sindico delli Parochi della porta, et tutti i Priori delle Scuole del Corpus Domini della porta, et i Parochi, quando saranno chiamati dal Prefetto della porta.

Mentre l'oratione ordinaria dura in quella Porta, non ſe ne metta de ſtraordinaria ſenza ordine noſtro in ſcritto.

Per far queſta Oratione, il ſantiſſimo Sacramento ſi collochi ſopra l'Altare Maggiore, et fuori del Tabernacolo maggiore con uno uelo di ſeta che copri il Tabernacolo piccolo, che ha dentro il ſantiſſimo Sacramento: et ſia tanto lungo, che ſaccia due ali dalle parti, cioè ſin'alli doi corni dell'Altare, uno dell'Euangelio, l'altro dell'Epiſtola.

Si orni il luogo, doue ſi mette, con religioſa politezza, non uſando moſchetti, ne altri ornamenti proſani, ne razzi con hiſtorie, et imagini laſciue, a altrimente proſane. Et s'orni la Capella ſolamente, et doue ſi poſſa commodamente, ſi facci oſcura la detta capella, ſi che non habbi altro chiaro, che de i lumi, come ſi acconciano i Sepolchri la ſettimana ſanta nelle Chieſe Romane, per accompagnare il miſterio dell'inſtituto di queſta Oratione, et per eccitarſi più a diuotione.

Le candele, ò cerei, al più ſiano diece, almeno ſei, di honeſta groſſezza: et ui ſiano anco lampadi, che non ſiano però, più di dodeci, ò tredeci.

Nella capella, ò luoco, doue ſarà poſto il Santiſſimo Sacramento, non intraranno dentro i cancelli, i laici.

Mentre che il ſantiſſimo Sacramento ſtà fuori, ui ſtiano aßiſtenti di giorno doi chierici con le cotte, uno de quali ſia Diacono almeno, et di notte uno ſolo, almeno Subdiacono.

Proueggaſi ad ogni modo, che le donne ui facciano oratione ſeparate da gl'huomini, con tele, ò altri drappi, finche ſi pongano le aſſe.

S'appicchino tauolette in luogo commodo, doue ſiano ſcritte uarie orationi, appropriate à uarij biſogni, che uengono, maßime al flagello che ci trauaglia di preſente.

Nel mettere, et leuare dell'Oratione ſi ſuonino le campane: ſiaui un Sacerdote co'l piuiale, ſtola, et uelo ſopra le ſpalle: et inſieme tutto il Clero di quella Chieſa, et Parochia, ſe ſarà tale, con le cotte. Et ſe queſto clero non arriuaſſe, almeno a otto perſone con i chierici, ſe ne inuitino d'altre Chieſe, ò Parochie, ſecondo il biſogno, tanto che almeno ui ſia il numero ſudetto. Vi ſiano anco i ſcolari del ſantiſſimo Sacramento di quella Parochia, et tutta la uicinanza frequente. Et per queſto quando ſi ſonerà per mettere, o leuare l'oratione, ſubito tutte le botteghe di quella Parochia ſiano ſerrate, et reſtino chiuſe per quello poco ſpatio, che durerà quella proceſſione, et Litanie, come ſi dirà qui a baſſo.

Facciaſi proceſſione, et ſi cantino le Litanie, et ſue orationi, con le altre ſolite cerimonie. E la proceßione ſi potrà fare o dentro, o fuori della Chieſa, ſecondo che ſarà grande eſſa Chieſa, et ſerà commodo di ſtendere la Proceßione. Et ſi terrà l'ordine che ſegue.

Nel mettere l'oratione, il Sacerdote, ſtando ingenocchiato, incenſarà tre uolte il ſantiſſimo Sacramento, prima che lo leui fuora del tabernacolo maggiore: poi leuato fuori, ſi farà con eſſo la proceſſione, cantandoſi l'Antiſone appropriate. Qual proceſſione finita, ſi collocarà eſſo ſantiß. Sacramento alla uiſta del popolo: poi ſi canteranno le Letanie, preci, et Orationi, inginocchione. Nel leuare la detta Oratione, primieramente ſi cantaranno le medeme Litanie, Preci, et Orationi: di poi finite, il Sacerdote inghinocchiato incenſarà, come di ſopra: doppo quale incenſatione, ſi farà anco, come di ſopra, la proceßione: et finita che ſia, il detto Sacerdote benedirà il popolo con il tabernacolo minore, doue è il ſantißimo Sacramento: di poi lo riporrà al loco ſuo nel tabernacolo maggiore, et l'incenſarà, come di ſopra; et poi ſubito chiuderà il detto tabernacolo maggiore.

Nelle chieſe, doue ſarà l'oratione, per quel ſpatio di tempo, che ſi fa, non ſi celebri Meſſa, ò altri diuini officij, ma ſi ſatiſfaccia alli oblighi, che ui foſſero, nelle Chieſe uicine, o altre a giudicio del Prefetto della Porta. Siano però eccettuate le Collegiate ſecolari, et regolari, doue ſi potranno dire le ſolite hore canoniche, et Meſſa cantata: ma in luoco della Chieſa, più lontano che ſi poſſi dall'Altare maggiore, et le Chieſe de Monache, nelle quali ſi puotrà dire una, o due Meſſe baſſe per le Monache. Il che ſi facci in hora di minore frequenza di popolo.

Vi ſia ſempre in Oratione buon numero di perſone, della Parochia ſpecialmente, quando ſi fa nella chieſa Parochiale, compartendoſi tutte le famiglie, et perſone di eſſa Parochia, ſecondo l'hore: non aſſignandoſi però tempo di notte a donne, et a ciaſcuna hora ſi diano alcuni botti di campana, per dare auiſo a quelli che haranno ad intrare a tale oratione.

L'ora-

L'oratione non ceſſi mai nè di giorno, nè di notte: ſia in qual ſi uoglia Chieſa: et doue ſi uedeſſe, che non ui foſſe modo di continuare coſi con frequenza di perſone, che faccino l'oratione, ſi tralaſci quella Chieſa.

Ancora che la notte ſi faccia oratione, la Chieſa però non ſtij aperta, ma ciaſcuno picchi, et ſe gl'apra: et potranno tuttauia andare ad orare, non ſolo quei che ſeranno nel compartito fatto, mà altri ancora.

Si prouegga anco, che ui ſi faccino alcuna uolta, ſecondo che ui ſi uedrà frequenza di popolo, pij et affettuoſi raggionamenti, da perſone deputate, et approuate da noi.

Queſti raggionamenti ſiano breui, in modo che non eccedino un quarto d'hora, et ſiano piu toſto eccitamenti d'oratione, et come ponti di meditatione, che in forma de ſermoni, ne di prediche.

Comincisſi l'oratione nella Chieſa ſeguente, un'hora prima che finiſca nella precedente, et duri in ciaſcuno loco il tempo preciſo, ſollo delle Quarant'hore, et non più oltre, ancor che foſſe biſogno leuarla, ò metterla di notte.

Non ſi mettino, ne laſciano fuori bacili per riceuere elemoſine; mà più toſto caſſette con licenza noſtra: delle quali ne terrà una chiaue il Curato, et un'altra della Scuola del Corpus Domini, ò doue tali non ſiano, chi ſerà deputato dal Prefetto della porta, et ſi ſpendano i danari come qui à baſſo.

Se ſarà biſogno, ſe mandino fuori ne i confini ſoli di quella Parochia, perſone atte, da eſſere elette dal Prefetto, con participatione del Curato, et Priore della Scuola del Corpus Domini di eſſa Parochia: le quali perſone raccolgano elemoſine per fare le ſpeſe, che biſogneranno al giudicio de medemi: et ciò che auanzerà, ſi ſpendi pure per uſo dil ſantisſimo Sacramento in quella Chieſa, con noſtra licenza, ouero in ſoccorere le Chieſe della medema Parochia, ò porta, che non haueranno il modo di fare la ſpeſa dell'oratione.

Dat. Mediolani, ex ædibus Archiep. die 27. Iunij 1577.

AVVERTENZE PER L'ORATIONE ſine intermisſione.

Vide infra, in tertia parte, litteras paſtorales de inſtituto orationis ueſpertinæ, & cætera quæ ſequuntur.

AVVERTENZE PER LA BENEDITtione delle caſe.

Vide in parte tertia huius uoluminis, litteras paſtorales eo de genere: quas litteras deinde ſequitur ordo benedictionis ædium.

AVVERTENZE PER IL GIVBILEO dell'anno Santo.

Vide infra, in parte tertia, literas paſtorales de anno Iubilei, et cætera deinceps, quæ ordine explicata ſunt.

INSTRVTTIONE A I SACERDOTI.

Per celebrare la ſanta Meſſa, ſecondo il rito Ambroſiano.

DELLA PREPARATIONE INTERIORE.

INANZI che il ſacerdote ſi pari con le ueſti ſacerdotali, per celebrare il ſantiſſimo ſacrificio della Meſſa, deue prima raccoglierſi in qualche luogo ſecretto in oratione, et conſiderare la grandezza, et importanza del ſacrificio che ha d'offerire, et diſporſi per offerirlo con quell'attentione, riuerenza, e purità che coſi ſublime operatione ricerca, et in particolare deue eſaminare ſe ſteſſo come dice ſan Paolo, acciò che non ſolo non incorra la colpa di quelli che ardiſcono trattare queſto ſantisſimo, et diuinisſimo miſterio con la conſcienza immonda, mà poſſa per diuina miſericordia participare delle molte gratie apparecchiate à quelli, che degnamente l'offeriſcono. Per queſto egli ha da conſiderare che nella celebratione della ſantisſima Meſſa è miniſtro della ſanta Chieſa della piu alta, e perfetta operatione che ella faccia nel culto diuino, e che giontamẽte rappreſenta la perſona di Chriſto noſtro Signor, et è ſuo miniſtro nella maggior coſa che egli opraſſe in terra per la ſalute del huomo, et finalmente che egli eſſercita la più eccellente attione che far poſſa un membro del corpo miſtico di Santa Chieſa, il cui capo è Chriſto.

Ricordaſi dunque che è miniſtro della Chieſa, e che in nome di eſſa ſi mette come mediatore tra Dio, et gli huomini per reconciliarli con ſua maeſtà, et impetrarli gratia che degnamente asſiſtino al ſommo ſacrificio della Meſſa, & participino delli frutti di eſſo, con il mezzo dell'orationi che egli fa in nome della Chieſa per la ſalute uniuerſale de tutti i fideli, uiui, et defonti, con ogni ſorte de oratione che à Dio ſi ſuol fare, imperoche come moſtra ſanto Agoſtino nel ſantisſimo ſacrificio della Meſſa ſi cõtengono quelli quattro modi di orationi, che ſan Paolo numera nella prima Epiſtola à Timoteo, dicendo: Obſecro igitur primum omnium fieri obſecrationes, orationes poſtulationes, gratiarum actiones, pro omnibus hominibus. Le quali orationi eſſendo formate con lo ſpirito di Dio dalla ſanta Chieſa, il Sacerdote, che in nome di lei, le porge al Signore deue sforzarſi di rappreſentarle col medeſimo ſpirito, con il quale ſono ſtate ordinate.

Deue oltra di queſto auuertire che egli è miniſtro d'eſſa Chieſa in eſſibire à Dio creator, et Signor noſtro quella perfetta adoratione che communemente è chiamata da Theologi Latria, che principalmente conſiſte, come ſanto Agoſtino inſegna, nell'atti interni nelle uirtù Theologiche, fede, ſperanza, et carità, le

quali

quali in queſto ſantisſimo ſacrificio ſi deueno eſſercitare, et ne gl'atti interiori di core contritto, et humiliato di laude di Dio, et d'attioni di gratie, et finalmente nell'eſteriori riuerenze, inchini, genuflexioni, eſtenſioni, e eleuationi di mani, et d'occhi, e percuſſioni di petto, le quali attioni tutte nella Meſſa piu uolte ſi fanno.

Deue in oltre molto piu attentamente conſiderar'il Sacerdote, che, come miniſtro di Chriſto, et in perſona ſua non ſolamente rinnoua la memoria della paſſione, et morte ſua, rappreſentando nelle ueſti Sacerdotali, e nell'altre attioni, che fa nel celebrare, tutto il corſo della ſacratiſſima paſſione del Signore, ma che di piu anchora offeriſce quel'iſteſſo propitiatorio ſacrificio, che eſſo Signor noſtro, et ſommo Sacerdote offerſe nel l'altare della ſanta Croce, ſpargendo il ſuo pretioſiſſimo ſangue, et l'offeriſce in quel miſterio, et ſotto quelle ſpecie, che egli prima della ſua morte, nell'ultima cena offerì al Padre eterno, quando diede poteſtà, et comandò a gl'Apoſtoli, et a' ſucceſſori loro, che faceſſero il medeſimo. Et queſta poteſtà conceſſa al Sacerdote di tranſuſtantiare il pane, e uino, nel uero, et real corpo, et ſangue di Chriſto, et d'offerirlo in ſacrificio, lo fa piu ſublime, non ſolo di tutti gli altri huomini, ma anchora de gl'Angeli del Paradiſo, con la qual'operatione, ueramente diuina, reſta uenerando à eſſi Angeli, molti de quali, quando celebra, gli aſſiſtono con gran riuerenza, et ſtupore, non ſolo adorono Chriſto iui realmente preſente; ma ancora, come dice San Gio. Chriſoſtomo, riuerenti, facendo oratione per noi, hauendo il tempo à ciò accommodato, e la ſacra oblatione in lor'fauori: imperoche, ſi come gli huomini, quando uogliono mouer'gli Principi à miſericordia, pongono i rami d'oliua, al qual'albero gli ricordano la clementia, coſi gli Angeli in quel tempo in luogo di rami d'oliua moſtrano al Signor il corpo del ſuo figliuolo, e pregano per tutto il gener'humano, quaſi dicendo. Per quelli Signor preghiamo, che tant'amaſti, che per la loro ſalute moriſti, e foſti crocifiſſo, per quelli ſupplichiamo, per i qualli hai ſparſo il ſangue, e per quelli oriamo, per i quali hai ſacrificato il tuo corpo. Tutto queſto dice ſan Chriſoſtomo.

Finalmente conſideri il Sacerdote, che nella celebration della Meſſa, come membro di Chriſto partecipa, e riceue l'hoſtia, ch'ha ſacrificat'al Signore; diuentand' albergo, et habitatione della diuinità, et humanità di Chriſto Signor noſtro.

Queſto in breuità, è quel ch'opra, e fa il Sacerdote quando celebra, il che bene inteſo, e conſiderato, baſtaria à far conoſcere con quanta riuerenza, et purità debba accoſtarſi à queſti ſi alti e tremēdi miſterij: nōdimeno eſſendo queſt'attioni di tāta importāza, ſarà utile conſiderarle piu particolarmēte, per riſcaldare, et accendere la tepidità, e freddezza noſtra, cauſata forſe per noſtra colpa, da quell'iſteſſo, che ci deuria infiammare à maggior diuotione, cioè dall'eſſerne conceſſa queſta ueramente ineſtimabil gratia di poter quottidianamente celebrare; conciosia che, ſi come quanto piu familiarmente un'anima conuerſa con Dio, tanto piu creſce in cognitione, et amor uerſo di lui, e conſeguentemente in riuerenza, e diuotione, e filial timore, coſi quanto piu frequenta con ſpirito e carità queſto altiſſimo Sacramento, tanto maggiormente creſce in riuerenza, e diuotione uerſo quello; ma perche noi per lo piu diſtratti in uarie cure, e con la mente occupata in coſe terrene celebriamo, et alcuni forſe (coſa ueramente horrenda) con la conſcienza macchiata, hanno tuttauia ardimento di farlo, per ciò molti reſtano nell'iſteſſa ſua tepidità; et alcuni tuttauia peggiorando incorrono di continouo in maggior peccati.

Per tanto il Sacerdote col maggior raccoglimento, et attention che gli ſarà poſſibile, domandi al Signor gratia, e giontamente ſi sforzi à far tutte queſte attioni, ch'interuengon'a queſto ſantiſſimo ſacrificio in quel modo, che la grandezza di eſſo richiede, auuertendo prima con quanta parità et attentione ſi deue rappreſentar' inanzi al diuino conſpetto in nome di ſanta Chieſa; perche, quantunque i ſuoi proprij peccati, à benche graui ſiano, non poſſono impedire, che le orationi, ch'in nome di eſſa non ſiano accette alla diuina Maeſtà, riſguardando il Signore non la perſona che porge l'orationi; ma la ſanta Chieſa, in cui nome le porge, e per tanto l'eſſaudiſce: nondimeno grauiſſimamente offende il Signore la proſuntione, e temerità del Sacerdote, che eſſendo inuolto ne' peccati, preſumi di preſentarſi in nome della Chieſa ſanta, et immaculata, inanzi al ſantiſſimo, e puriſſimo ſuo conſpetto. Et è neceſſaria in offerir' al Signor queſte orationi maggior attentione e riuerenza, che non ſi ricerca nell'orationi ſue particolari, nelle quali però, ſi come ſiamo ammoniti nella ſacra ſcrittura, è neceſſario prepararſi prima di farle, Ante orationem, prepara animam tuam, et noli eſſe quaſi homo, qui tentat Deum, procurando d'hauer l'animo ſuo priuo di ogni affetto di peccato, e di tener racolte, et unite le potenze dell'anima in Dio, per tanto deue molto maggiormente procurare di offerire queſte orationi, con la debita precedente bona diſpoſitione, e preparatione.

Giouerà ancora deccitar' nel Sacerdote l'attētione nell'orationi il far con molta riuerenza, e corporal decentia, e maturità l'inclinationi, le genufleſſioni, l'eſtenſioni, et eleuationi di mani, e d'occhi, le beneditioni, e ſantificationi, e tutte l'altre cerimonie eſteriori con uiua conſideratione della preſenza di Dio; imperoche facendole ſenza attentione, e ſpirito reſtono l'eſteriori ceremonie, come corpo ſenza anima, delle quali nè il Sacerdote molta utilità ſpirituale puol cauare, e gli circonſtāti, uedendo la poca riuerenza, con che egli celebra, uengono à perder la deuotione, che hāno alla Meſſa, & incorrono in qualche notabili irreuerenza, con le quali uediamo ſtar molti alla preſenza di queſto tremendo ſacrificio.

Da queſto potrà comprendere il Sacerdote, con che attentione, riuerenza, e purità debba offerir' il ſantiſſimo

tiſſimo

tiſſimo ſacrificio, poi che le orationi, et altre ceremonie, che dalla S. Chieſa ſono inſtituite, per prepararſi, e diſporſi alla degna oblatione d'eſſo, la ricercono coſi grande, il che acciò piú diſtintamente conoſca, conſideri, che eſſendo la Religione tra tutte le uirtù morali la maggior', e piu nobile l'offerir' ſacrificij alla diuina Maeſtà, è perfettiſſima operatione d'eſſa Religione, nella qual ſi riconoſce Iddio per ſupremo Signore, dalla cui bontà l'huomo riceue ogni bene, et è liberato da ogni male, et queſt'operatione è ſempre ſtata propria di quelli, che per qualche priuilegio, ò eccellenza di uirtù ſono ſtati reputati megliori, e piu degni de gl'altri huomini, et coſi Iddio in ogni legge, e ſtato ſbà ricercato grande preparatione in quelli, che gli offeriuano ſacrificij. Per queſto leggiamo, che accettò il ſacrificio d'Abel, e rifiutò quel di Chaim; perche Abel, come teſtifica S. Gio. nella ſua prima Canonica, e S. Paolo nell'Epiſtola a gl'Hebrei, offeriua con fede, accompagnata da buone opere, il che non faceua Caim, e però nella Gen è ſcritto. Reſpexit Deus ad Abel, et ad munera eius; ad Caim autem, et ad munera eius non reſpexit; dimoſtrando in ciò lo Spirito ſanto, che prima riſguardaua Iddio lo ſtato delle perſone offerenti il ſacrificio, et che ſecondo la qualità d'eſſa l'accettaua, o rifiutaua. Noè parimēte, al qual Iddio rende teſtimonio, che era huomo giuſto, e perfetto, doppo che conobe il mondo eſſer con l'acque del Diluuio in un certo modo, come purgato dall'immonditie, e bruttezze de' peccati, per le quali Iddio l'hauea ſommerſo, offerſe ſacrificio gratiſſimo al Signore. Abraamo non prima di eſſere uſcito della terra ſua, e ſua cognatione e della caſa di ſuo padre, cioè dal conſortio e compagnie de' peccatori, et dallo affetto delle coſe terrene, et uenuto nella terra, che il Signor gli hauea moſtrato, fabricò altari, et offerſe ſacrificij al Signor, la iſteſſa preparatione, ueggiamo, che oſſeruorno gli altri Patriarchi, i quali non ſacrificauano à Dio, ſe prima non ſantificauano ſe ſteſſi, e tutta la lor famiglia.

Crebbe nella legge di Mosè la perfettione del culto diuino, e però gli ſacrificij, da ſua diuina Maeſtà ordinati, in figura del gran ſacrificio, che offerſe Christo, et offeriamo ancora noi al Padre eterno, ricercauano maggior preparatione, doue che nell'Eſſodo eſpreſſamente Iddio comanda. Sacerdotes, qui accedunt ad Dominum ſanctificentur ne percutiat eos, et tante uolte replica, et inculcaua queſte parole a i Sacerdoti, Sancti erunt Deo ſuo, et non poluent nomen eius incenſum enim domini eſt, et panes Dei ſui offerent, et ideo ſanctificentur. E ſi comprende la gran purità, et preparatione, che ſi ricercaua in quelli Sacerdoti per le tante ablutioni, ſacre ontioni, purificationi, apparati di ueſti, aſtinenze dal uino, dal non accoſtarſi, ne toccar' morticinij, nè qual ſi uoglia altra immonditia, e dall'integrità, anchora con perfettione di tutte le membra del corpo, che in loro ſi ricercaua, cioè, che non foſſe nè difetto, nè macchia alcuna in eſſo, e quantunque queſta nettezza, e perfettion foſſe eſteriore, e corporale conforme allo ſtato di quella legge, et capacità di quel popolo: à noi però, che ſappiamo tutte queſte coſe eſſer' ſtate figura della uerità, che noi poſſediamo manifeſtamente, dimoſtrano con quanta monditia, e riuerenza debbiamo offerir queſto ſanto, et uero ſacrificio da quelle, figurato, come ben dice San Baſilio con queſte parole, Moſes equidem formam dans his, qui tunc erant ad noſtram commonefactionem in lege à Deo data erudit nos, quod tanto magis ipſius eſt, qui cum macula audet tractare corpus Domini, qui dedit ſeipſum pro nobis oblationem, et hoſtiam in odorē ſuauitatis, quantum corpus unigeniti filij Dei excedit arietes, et tauros non in comparationis rationem incomparabilis eſt enim excellentia. Il che uolſe moſtrar l'iſteſſo ſommo Sacerdote Chriſto Gieſu, quando inſtituì, et offerſe queſto ſacrificio nella cena, che prima lauò i piedi a' ſuoi Apoſtoli, e diſſe: Qui lotus eſt, non indiget niſi ut pedes lauet, ſed eſt mundus totus; uolendo dimoſtrare, che tutti quelli, che hanno da offerir' il corpo, e ſangue ſuo, non ſolo deuono eſſere nell'intentione, e Volontà loro netti, et mondi, ma ancora deuono hauere gli affetti della parte inferior dell'anima, ſignificati per gli piedi, lauati d'ogni poluere di terrena cupidità, et amore, e però, come par che dica ſan Dioniſio Areopagita, il Sacerdote prima di offerir' queſto puriſſimo ſacrificio, ſi laua l'eſtreme parti delle mani, per moſtrare, che deue hauer ſempre le mani, cioè le operationi nette, e monde; ma quand'hà da ſacrificare, deue procurare ſōma, et eſtrema netezza, e purità, hauendo auanti à gli occhi quelle ſpauenteuoli parole dell'Apoſtolo, Probet autem ſeipſum homo, et ſic de pane illo edat, et de calice bibat, qui enim manducat, et bibit indigne iudicium ſibi manducat, et bibit, non dijudicans corpus Domini.

Et ſe offeriamo à Iddio queſto ſacrificio in perſona, et come Vicarij di Chriſto ſommo Pōteſice, è bē ragiō che procuriamo d'imitare quella perfettione, che deſcriue l'Apoſtolo nell'Epiſtola à gli Hebrei, parlando di eſſo ſommo Sacerdote Chriſto, Talis decebat, ut nobis eſſe Pontifex, ſanctus, innocens, impollutus, ſegregatus à peccatoribus, et excelſior cælis factus. Perche, ſi come queſta poteſtà di conſecrare, et offerir' il corpo, e ſangue di Chriſto Saluator noſtro, eccede la gratia conceſſa à gl'Angeli, come detto habbiamo, coſi deue eſſer la ſua uita celeſte, et angelica, come parimente ſan Baſilio con la dottrina dell'iſteſſo Apoſtolo c'ammoniſce con queſte parole, Neceſſarium eſt igitur ſemper quidem, maximè uero in tempore talis, ac tanti miſterij ſeruare praeceptum Apoſtoli dicentis, has igitur habentes promiſſiones, chariſſimi, mundemus nos ab omni inquinamento carnis, et ſpiritus, perficientes ſanctificationem in timore Domini, nemini dantes ullam offenſionem ne ui ſuperetur miniſteriū noſtrum', ſed in omnibus exhibeamus noſmetipſos, ſicut Dei miniſtros.

Se à queſto aggiungerà il Sacerdote, che egli come membro di Chriſto partecipa del corpo, e ſangue ſuo,

la

la qual participatione ricerca ſpecial purità, con ſantità, come ſi comprende tanto da quello, che in figura di queſto commandaua Dio à gli Sacerdoti nella legge uecchia, quant'ancora da quello che molto piu manifeſtamente ci dimoſtra, et inſegna il ſanto Euangelio; molto maggiormente conoſcerà l'obligo, che egl'ha da diſporſi per offerir'a queſto ſanto ſacrificio, e participarne con ogni ſantità, Nella legge dunque, dice Iddio queſte parole, Loquere ad Aaron, et filios eius, ut caueant ab ijs, quæ conſecrata ſunt filiorum Iſrael, et non contaminent nomen ſanctificatorum mihi, quæ ipſi offerunt mihi, ego Dominus. dic ad eos, et poſteros eorum, omnis homo, qui acceſſerit de ſtirpe ueſtra ad ea, quæ conſecrata ſunt, et quæ obtulerunt filij Iſrael Domino, in quo eſt immanditia peribit, coram domino, ego Dominus. Sopra le quali parole, dice il medeſimo S. Baſilio, Tales minæ propoſitæ ſunt contra eos, qui ſimpliciter accedunt ad ea, quæ ab hominibus ſanctificata ſunt. Quid uero quis dixerit contra eum, qui in tantum ac tale myſterium audet? quanto enim hic plus templo eſt, iuxta ipſam domini uocem, tanto grauius, et horribilius eſt, in inquinamento animæ audere contingere corpus Chriſti, quàm attingere arietes, et tauros. L'Euangelio poi c'inſegna, che niuno deue intrauenire al celeſte conuiuio, ſenza la ueſte nuptiale della carità, e ueramente niuno può eſſere degno albergo di Chriſto, amator della Purità, che non ſia parimente mondo, e netto, ſi come per incarnarſi eleſſe il puriſſimo, e caſtiſſimo uentre di Maria Vergine, et doppo la morte, uolſe eſſer inuolto in un lenzuolo mondo, e poſto, e collocato in una ſepoltura nuoua, coſi per habitare non uuole ſe non anime, che ſiano pure, e monde.

Et auenga, che ſia impoſſibile alla noſtra imbecillità, et imperfettione, quantunque ci conſumaſſimo tutto il tempo di noſtra uita, talmente prepararci; e diſporci, che poſſiamo proſumere di eſſer degni di offerir queſto tremendo ſacrificio dell'altare, et riceuer la ſantiſſima hoſtia. per il che la Chieſa innanzi, che la riceuiamo, ci fa uſar le parole del Centurione, nelle quali confeſſiamo la noſtra indegnità, con tutto ciò, è pero obligato ogn'uno à diſporſi di maniera, che non ſenta in ſe coſa alcuna, per la qual'accoſtandoſi à queſti diuini miſterij incorra nella ſententia, ch'è in S. Paolo, data contra quelli, che indegnamente gli partecipano; per queſto deue il Sacerdote eſſaminar bene la propria conſcienza, et intentione, et uſar'alcune conſiderationi, con le quali poſſa con maggior fede, amor, riuerenza, diuotione, e frutto, accoſtarſi al ſanto Sacramento.

Eſſamini adunque prima la propria conſcienza, conforme al biſogno, e ſtato ſuo, uſando la diligenza neceſſaria in cercar s'ha qualche impedimento, per lo qual non ſia degno prima d'eſſerne liberato, offerire queſto ſacrificio. Tali impedimenti ſono prima, le cenſure Eccleſiaſtiche, come le ſcomuniche, ſuſpenſioni, irregolarità, et interdetti; ne i quali foſſe incorſo prima d'hauerne riceuuta legitima aſſolutione, non può celebrare ſenza incorrere grauiſſima colpa; et doppo il peccato mortale è impedimento, che medeſimamente ſenza eſſerne prima aſſoluto, non può il Sacerdote celebrare, acciò non gli intrauenga quel che al ſuperbo Aman accadette, il quale inſuperbitoſi di eſſere chiamato al conuito regale della Regina Heſter, ſe ne partì, poi ſententiato alla forca; ò che non gli ſiano dette quelle parole; Amice quomodo huc intraſti? non habens ueſtem nuptialem? ò uero che non ſi uerifichi anco in lui quel detto del Profeta. Fiat menſa eorum coram ipſis in laqueum, et in retributiones, et in ſcandalum. Nè ſi deue contentare il Sacerdote di eſſere netto, da colpa mortale, mà deue guardarſi da peccati ueniali, et di quelli eſſaminarſi, et confeſſarſi, perche ſe ben da ſe ſteſſi non rendono l'huomo indegno di queſto ſacrificio; nondimeno togliono del feruore della carità, et del guſto, et ſapore, e conſolationi ſpirituali, che da queſto cibo celeſte ſogliono ſentire l'anime da tali peccati, pure, e monde, et è da temere, che facendo poco conto de ſimili peccati, et con eſſi celebrando non incorra in qualche occulto peccato mortale, dal quale i peccati ueniali non eſtimati diſpongano. Et aſcolti à queſto propoſito, quel che dice S. Baſilio. Non ſolum enim horrendam conditionem habent is, qui inquinamento carnis, et ſpiritus indigne accedit, accedens autem fit reus corporis, et ſanguinis Domini, ſed etiam qui otioſe, et inutiliter manducat, et bibit propterea quod non per memoriam Domini N. Ieſu Chriſti, qui pro nobis mortuus eſt, et reſurrexit manducat, et bibit. Per tanto procuri con molta diligenza la maggior purità di conſcienza che egli ſarà poſſibile, mettendo in eſaminarla più, ò manco tempo, ſecondo lo ſtato, et qualità ſua, ò uero della longhezza del tempo, nel quale non ſi ſara confeſſato. Perche maggior diligẽza deue metter uno, che ha cura d'anime, ò gran famiglia, di modo che gli poſſono eſſer'impatati molti peccati, che altri per ſua colpa commettono, che quello, che non ha altra occupatione, che attender'à ſe ſteſſo; medeſimamente maggior diligenza ſi ricerca da chi ſia ſtato più giorni ſenza confeſſarſi, che da quel che due, ò tre, ò più uolte la ſettimana ſuol confeſſarſi, come ſi doueria sforzar'ogni Sacerdote di fare.

Nel diſcutere, et eſſaminare la ſua intentione deue il Sacerdote eſſer diligente in auuertire, maſſime ſe egli celebra per obligo di qualche cappella, ò beneficio, ò in qual ſi uoglia modo, che non ſi muoua per riſpetto humano, ò di auaritia, ò di uanagloria, ouer lo faccia per una certa uergogna, ò timore reprenſibile, ò per una certa uſanza, et ſenza ſpirito, ma procuri prima di celebrare di reſerire la ſua intentione, pretendendo di uoler fare quello, che Chriſto Gieſu Signor noſtro, con la ſanta Chieſa, de quali è miniſtro, intende, et uuole, che egli faccia, cioè di conſecrare, et offerire il uero corpo, et ſangue di noſtro Signore, à gloria, et honore della ſantiſſima Trinità, beneficio di S. Chieſa, et aiuto di tutti i fedeli: et in particolare, poi applichi la ſua intentione à pregare per

quelli

quelli, per i quali è obligato, ò per la elemoſina riceuuta, ò per obligo di Capella, ouero per hauer cura dell'anime loro, et giontamente le applichi, per i biſogni di S. Chieſa, per le eſtirpatione delle hereſie, et conuerſioni de gl'infedeli, per i ſuoi ſuperiori, per li Sigaori tēporali, e quelli che gouernano, per i parenti, benefattori, amici, et nemici, per quelli, che ſono in peccato mortale, per i tribulati, e finalmente per tutti i fedeli defonti.

Dipoi deue il Sacerdote coa alcuna conſideratione eccitare nell'anima ſaa l'affetto di quelle airtù, che particolarmente ſi ricercano per offerire, et riceuer degaamente queſto ſantiſſimo Sacramento, cioè di attuale, et uiua ſede della reale preſenza di Chriſto, la quale incredibilmente gioua alla riaerenza, et attentione di ferma ſperanza, che per mezzo di queſto dono, e gratia, della quale per miſericordia di Dio partecipa ael Sacramento, s'ha da unire, et congiongere col ſuo Signore, ſtando eſſo nel Signore, et reciprocamente habitando il Signor ia lui, et che ſarà per eſſo, ſatto degao di partecipar' dell'eterna beatitudine: eeciti anchor l'affetto di carità, conſiderando l'immenſo amore, col quale il elementiſſimo noſtro Sigaore, per ultima, et perfettiſſima dimoſtratione della ſua eeceſſiua carità aerſo di noi, dopò l'hauerla manifeſtata in taati altri modi, l'ha dimoſtrata con queſto incomprenſibile beaeficio, per eſſerſi laſciato in eibo de' ſuoi fedeli per infiammar'i caori loro, nel ſao amore. Doppo ecciti ia sè l'affetto di profonda humiltà, conſiderando da ana parte l'immenſa grandezza, et dignità del contenuto ſotto le ſpecie del Sacramento, eſſendo iai non ſolo l'amatiſſimo corpo, e ſātiſſima anima di Chriſto noſtro Signore, ma ancora per neceſſaria concomitantia tutta la ſantiſſima Trinità, del che non ſi puol dir' nè penſare coſa maggiore; et dall'altra parte ſi aolti à conſiderar la baſſezza, et uiltà ſua, gli molti ſuoi peccati, ingratitudine, aegligenze, tepidità, et la pronteza ſua alle uanità, diſſolutioni, commodi, et altre coſe terrene, et la difficaltà alle uirtù, et opere buone, a i ueri, et celeſti beni, et particolarmente con la maggior confuſione iaterio re di ſe ſteſſo, che gli ſia poſſibile, ſe humily nel coſpetto del Signore, per il poco frutto, che queſto efficaciſſimo, e potentiſſimo cibo opera nell'anima ſaa, per ſolo maacamento, et difetto ſuo. Et per eccitar l'affetto di queſte uirtù, niuna conſideratione è più à propoſito, et più efficace, che quella della paſſioae del noſtro Saluatore, anzi eſſendo queſto ſacrificio memoria, et rappreſentatione della ſua morte, non può il Sacerdote ſenza nota di negligenza laſciar di hauerne particolar memoria. Nè ſolo quando offeriſce queſto ſacrificio, et renoua la memoria della paſſione del Signore, deue d'eſſa particolarmente ricordarſi; ma la doueria haaere ſempre auanti gli occhi, come dice ſan Baſilio, domandando, Quid eſt proprium illoram, qui manducant, et bibunt poculum domini? et reſponde, ſeruare perpetuam memoriam illius, qui pro nobis mortuus eſt, et ſurrexit. Vltimamente per eccitarſi maggiormente alla diuotione, et per impetrar per ſe, et per gli altri quelle uirtù, ò gratie, de quali ha maggior biſogno, deue il Sacerdote, con quel maggior feruor di ſpirito, che le ſarà conceſſo, formar qualche oration mentale, piena d'affetto, domandando in eſſa particolarmente al Signore, quelle uirtù, et gratie, delle quali ſecondo loccorrenze ſi ſentirà hauer maggior biſogno, ò per ſe, ò per altri, e qualunque ſiano à queſto propoſito ſtate formate da molti ſanti, et ſerai del Signore, molte diuotiſsime orationi, et particolarmente dal noſtro ſantiſsimo Padre Ambroſio, alcuna delle quali è bene, che il Sacerdote attentamente dica; non deue però laſciare di formarne alcuna con il proprio affetto, ſecondo la gratia, che il Signore gli darà. Et à queſto propoſito ſi può ſeruire della feruentiſſima oratione, la quale racconta ſan Giouani, nel capo decimo ſettimo, hauere fatta il noſtro Signore Gieſu Chriſto, doppo, che nell'ultima cena hebbe offerto ſe ſteſſo ſotto le ſpecie di pane, e di uino, ael modo, che noi l'offeriamo. Et douēdo in breue offerirſe nella propria forma del ſuo ſantiſsimo corpo, col ſpargimento del ſuo pretioſiſſimo ſangue, ſopra l'altare della ſantiſſima croce, nella quale oratione ſi contiene una perfettiſsima forma d'orare, moſtrandoſi, et quello, che orando domandar debbiamo, et lo ſpirito, et affetto, col qual habbiamo à farlo.

Potrà adunqae, à imitatione di Chriſto, con gli occhi del corpo, e della mente eleuati, et fiſsi nel Signore, coa affetto filiale, pregare il celeſte padre, che uogli darci queſti doni, et gratie, che a' ſuoi eletti ſuole communicare, accio che gli ſpendiamo in manifeſtare, et dichiarare à gl'altri la gloria ſua, non ſolo con le parole, ma moltò piu col ſplendore delle noſtre buone opere, per le quali ſia glorificata la ſua diuina maeſtà, et che cuſtodiſca noi, e tutti quelli, per i quali ſiamo obligati pregare, da ogni male, e liberarci dal mondo, e far che, et fra noi ſteſsi, et con ſua diuina Maeſtà tutti ſiamo una coſa, di modo che, et l'intelletto, et uolontà noſtra ſi conformi ſempre col Signore; et finalmente ci conceda qaella gloria, che hà apparechiato inanzi la conſtitutione nel mondo, a' ſuoi eletti.

Vſando il Sacerdote il predetto modo di prepararſi per celebrare il ſantiſſimo ſacrificio della Meſſa, con l'aiuto di Dio, ſentirà creſcere continuamente ia sè quelli doni, e gratie, che ſi ſogliono communicare à quelli, che degnamente l'offeriſcono.

DELLA PREPARATIONE eſteriore.

HAVENDO *il Sacerdote fatta la debita preparatione interiore, deue anche prepararſi eſteriormente. Però auuertirà eſſer digiuno doppo la mezza notte talmente, che non habbi mangiato, nè beuuto coſa alcuna, ancor che foſſe per modo di medicina. Habbia le ueſti aon ſordide, nè macchiate, nè ſtracciate; ma decentemente moade, longhe ſin à i tali, e piedi, e nel reſto anche conuenenoli in ogni parte, al grado*

ſuo

ſuo Sacerdotale, ſecondo i decreti Prouinciali, et dioceſani; le mani nette, l'onghie tagliate, la chierica patente ſecondo gl'ordini, et però rinouuta almeno ogni quindeci dì, ò in circa. La barba parimenti, et ſuoi labri ſuperiori, et in ogni parte ben raſa, ò tagliatu ſotto affatto, conforme all'antico inſtituto di queſta chieſa, et però rinouata la raſura ogni quindici dì, ò la inciſione ben ſotto, al quanto più ſpeſſo. Il capo netto, ſi che non imbrati l'amitto.

DI ALCVNE CIRCONSTANZE da ſeruarſi, toccanti al Sacerdote, à luogo, tempo, ouer modo di celebrare, & à gli aſtanti.

OLtra queſta preparatione interiore, et eſteriore, douerà il Sacerdote, che è per celebrar la Meſſa, auertire, che in ciò concorrano tutte l'altre debite circonſtanze, e ſpecialmente, che non faccia queſto officio contra alcuna prohibitione, ò impedimento, che ne haueſſe dalli ſacri Canoni, et conſtitutioni de ſommi Pontefici, ò da Concilij, ouero Sinodi prouinciali, ò dioceſani di queſta Metropoli, ò per riſpetto della perſona ſua, ò del luogo, ò del tempo, ò del modo, ò delli auditori, et aſtanti, ò di altra circonſtanza: nè meno tralaſci nel far queſto miniſterio l'oſſeruanza d'ogni regola eccleſiaſtica circa il tempo, luogo, modo, e perſone, et altre coſe; per la qual cauſa ſi porranno qui hora alcuni capi, à quali ſpecialmente per queſto effetto douerà hauer l'occhio.

Quanto alla perſona ſua, auuertiſca, che nõ hauẽdo mai più celebrato Meſſa, deue prima eſſere inſtrutto, per conto delle ceremonie della Meſſa dal maeſtro di eſſe cerimonie, ò altro deputato per queſto, et hauerne la probatione à ciò dall'Arciueſcouo, ò altro deputato, prima di celebrare eſſa prima Meſſa.

Habbia anco l'occhio à celebrare in tutti i giorni, che deue per qual ſi uoglia obligo, cioè ſe è parochiano, le feſte, e tre giorni della ſettimana nella chieſa parochiale, et quello di più, che per la qualità, et biſogno del luogo, ouer popolo gli ſarà ordinato dal Reuerendiſſimo Arciueſcouo, ò ſuoi miniſtri.

Se ha oblighi di cappelle, legati, ò altre elemoſine per queſto, adempiſca tutti eſſi oblighi precioſamente, celebrando tutti i giorni, che deue per queſta cauſa ſenza eccettione.

Se per cauſa di reduttione fatta da Superiori, è obligato à far alcuna commemoratione, ouero à dire collette, lo faccia effettualmente conforme all'obligo.

QVANTO AL LVOGO HABBIA occhio alli capi infraſcritti.

ESſendo di dioceſe foreſtiera, deue prima hauer le lettere dimiſſorie perciò, et teſtimoniali del ſuo Veſcouo, et queſte deuono eſſer coſi di recente fatte, ò confirmate, et renouate, che non ſia ſpirato, et paſſato il termine eſpreſſo, et limitato in eſſe lettere, et confirmationi, ò rinouationi, ouero eſſendo le dimiſſorie ſenza prefinitione di tempo, deuono eſſer date, ò rinouate così recentemente, che non eccedа lo ſpatio di duoi meſi, ſe è della prouincia; et fuori della prouincia, quatro, fuori dell'Italia ſei meſi, dal giorno, ch'è uenuto in queſta dioceſe; et ſe ciò non poteſſe eſſere, per hauer egli un pezzo fa uiuuto, et conuerſato fuori, et forſe lungi dalla ſua dioceſi, deue almeno hauere in luogo della rinouatione, ò confirmatione ſudetta, altre teſtimoniali da gli Ordinarij de' luoghi, doue hauerà uiſſuto fuori, maſſime nell'ultimo tempo.

Deuono le dette dimiſſorie, et teſtimoniali eſſere prima riconoſciute, et approuate, et ammeſſe dall'Arciueſcouo.

Deue hauer dal medeſimo Arciueſcouo la licenza ſcritta, di celebrare in queſta dioceſe.

Quando anco ſia di queſta dioceſe, uolendo celebrare in certa chieſa, à nome di certo legato, cappella, ò altro ſimile obligo ordinario di certe Meſſe tra la ſettimana, ò meſe, et anno, deue hauer dall'Arciueſcouo, non ſolo la licenza generale, ma ancho la ſpeciale, di celebrare in quello luogo, Chieſa, et altare, et à conto di qual particolar obligo; et in queſta licenza, perche ſia ualida, deuono eſſere eſpreſſe le infraſcritte circonſtanze.

S'egli è obligato a celebrare altre Meſſe, ò come Parochiano, ò per alcuna cappella, ò legato, ò per altra cauſa, et in qual Chieſa, altare, et terra, ò luogo.

Quanta elemoſina, ò emolumento, per qual ſi uoglia modo ha per conto di quell'obligo, et celebratione.

Quali giorni è obligato à celebrare per quel conto.

Il nome della terra, ò luogo, et della Chieſa, Cappella, et Altare, doue ſi concede la licẽza di celebrare.

La elemoſina, et emolumento, che ſe gli dà per occaſione di queſto obligo, che piglia.

Il numero delle Meſſe, et i giorni, nelli quali ha da celebrare queſte Meſſe.

Il tempo limitato, nel quale ha da durare quella licenza, ò cõfirmatione, ouero renouatione di licẽza.

Non deue celebrare in chieſa, ò luogo della Dioceſe di rito differente da quello, quale eſſo è obligato di oſſeruare, nè mutare, non ne hauendo legitima facoltà.

Non celebri in chieſa, ò luogo polluto, prima di eſſer racconciliata, ò non eſſendo prima ſacrata, auãti di eſſer rebenedetta.

Nè ancho in chieſa, ouero Altare, ouero ancho in terra, uilla, e luogo che foſſero ſpecialmente interdetti.

Nè meno in chieſa, ouero altare, che foſſero prohibiti dalla celebratione in eſſi, anco per qualche ordine, ò decreto generale, come per non eſſere redotto, ò accommodato, et ornato, et proueduto alla forma delle Inſtruttioni generali, ò per altra cauſa.

Nè meno in luogo, che ricercaſſe ſpeciale licenza, oltre le ſudette, come ſe foſſe Chieſa di Monache, ſenza hauer prima eſſa licenza.

Nè meno in luogo, che ricercaſſe ſpeciale approua-

tione, come ſe la chieſa non foſſe ſacrata, ò come oratorio non foſſe ſtato uiſitato, et approuato dall'Arciueſcouo, et datta facoltà di celebrarui la Meſſa.

Nè in altare, doue habbia in quello iſteſſo giorno celebrato ſopra, alcuno Veſcouo, non hauendo di ciò la licenza da eſſo Veſcouo.

Nè in altare troppo uicino all'altro, doue in uno medeſimo tempo ſi celebra.

Quantunque l'oratorio foſſe approuato, deue nondimeno fuggire l'uſo di eſſo troppo frequente, per il quale ſi deuiino le perſone dalla Chieſa matrice, contra l'attentione del Concilio Tridentino, ò che in altro modo ſia probibito per la diſpoſitione de ſacri Canoni, et concilij, et decreti Prouinciali, et dioceſani, et altre ordinationi dell'Arciueſcouo, come per la ſolennità d'alcuni giorni, cioè del Natale, Epiſania, ò Reſurrettione del Signore, et altri ſimili, quanto a gli Oratorij priuati, ò per le conditioni poſte nella approuatione, et licenza d'eſſo Oratorio.

Deue celebrare nell'altare, Chieſa, ouero oratorio iſteſſo, doue ha obligo per la fondatione, ò per altro modo di celebrare quella Meſſa, ſe di queſto non haueſſe diſpenſa, ò ſpecial facoltà dall'Arciueſcouo, ò altro, deputato da lui, con ſimile autorità, o altra facoltà legitima.

QVANTO AL TEMPO HABBIA occhio alli capi infraſcritti.

CHE non celebri innanzi all'aurora, eccetto nel ſacro giorno di Natale di Noſtro Signor Gieſu Chriſto, ò doppo mezzo giorno, contra la diſpoſitione de ſacri canoni.

Nè in giorno, nel quale per ragione del rito eccleſiaſtico non gli foſſe lecito dir Meſſa, come à Sacerdoti del rito Ambroſiano, nelli Venerdi della Quadrageſima, et à altri tutti nel Sabbato ſanto, innanzi l'hora determinata.

Che celebri nell'iſteſſo giorno, nel quale è obligato à celebrare quella Meſſa, ò per la fondatione di queſto obligo, o per la tauoletta fatta dal Rettore, ò Sacriſta della Chieſa, ò per altro ordine dato da chi ne ha la facoltà, et cura dall'Arciueſcouo.

Che l'hora ſia opportuna, cioè quanto alla Meſſa parochiale circa a due hore di Sole, o altro tempo ordinato dall'Arciueſcouo, per meglio commodità de popoli; nell'altre Meſſe l'hora pur aſſignata, o ſia quella dell'Aurora, o ſia altra hora poſta in tauoletta, o in altro modo ordinata da chi tiene cura di queſto.

Che non celebri nell'iſteſſo tempo, nel quale nell'iſteſſa Chieſa celebra all'hora l'Arciueſcouo, ſe per urgente cauſa eſſo non haueſſe data di ciò licenza; nè meno, mentre in eſſa chieſa ſi predica dal parocho, o altro.

che in giorno di feſta non celebri prima di eſſere finita la predica, o ſermone parochiale nella parochia, nella cui Chieſa, o ſuoi confini, ha da celebrare queſta Meſſa, quando non habbia di ciò facoltà dall'Arciueſcouo, ò conſenſo del parocho.

QVANTO ALLE PERSONE ASSIſtenti alla Meſſa, hauerà auuertenza ne' capi infraſcritti.

CHE non celebri alla preſenza d'alcuno denontiato nominatamente eſcommunicato, o interdetto, ancor che in altra Chieſa, o parochia, ouero probibito dalla Meſſa, di ordine dell'Arciueſcouo, come publica, et notoriamente crimin oſo, in eſſecutione del Concilio di Trento.

Che non cominci la Meſſa, prima, che gli circonſtanti ſi ſiano poſti in ginocchione, et talmente compoſti, come ordina il Concilio di Trento, di habito, et geſto, che diano teſtimonio di eſſere preſenti, non ſolo col corpo, ma anchor con l'animo.

DELL'ATTENTIONE NELLA Meſſa, et continuatione.

IL Sacerdote doppo ch'hauerà detto, In nomine Patris, et filij, et ſpiritus ſancti, *per incominciare la Confeſſione ſarà ſpecialmente auuertito di non attendere ad alcuna altra coſa, nè uoltarà altroue gli occhi, nè meno guardarà ad alcun altro Sacerdote, che celebraſſe in altro altare, benche alzaſſe il ſantiſſimo Sacramento, ma continouamente ſeguitarà la ſua Meſſa, ſino al fine.*

Non ſi fermarà ad aſpettare alcuno, ò tornarà ad incominciare la Meſſa a inſtanza di qual ſi uoglia perſona, che ſopraueniſſe per udirla.

DEL SEGNO DELLA CROCE.

OGNI uolta, che il Sacerdote ſi farà il ſegno della Croce, ſe lo farà dalla fronte al petto, e dalla ſpalla ſiniſtra alla deſtra, con la mano deſtra, e con tutte le dita gionte inſieme, e diſteſe uoltando la palma della mano a ſe, et tenendo la mano ſiniſtra appoggiata ſotto al petto. Nè ſi metterà la mano dritta in mezzo al petto, nè alla bocca, dipoi, che ſe harà fatto il ſegno della Croce.

Parimente benedicendo il popolo, tenerà la mano ſiniſtra appoggiata al petto; ma benedicendo altra coſa, come l'hoſtia, ò calice, tenerà ſempre la mano ſiniſtra in piano ſopra l'altare, dal lato ſiniſtro del corporale, talmente però, che ſia fuori d'eſſo corporale.

Benedirà con la mano deſtra diſteſa, auuertendo à uoltare ſempre il taglio del dito picciolo uerſo quella coſa, che benedice.

Auuertirà di nõ fare la Croce in modo di quattro punti, ma in due atti ſolamẽte, un dritto, et l'altro tranſuerſale.

Nella linea dritta diſtenderà tutta la mano, tenendo anco diſteſo il dito groſſo per dritto, preſſo all'altre dita, nella tranſuerſale la piegarà alquanto.

Farà

Farà la detta croce così acconcia, e diſtintamente, che non ſia, nè troppo preſto, nè troppo tardi, nè confuſa, nè imperfettamẽte, ò a modo quaſi di circolo.

Quando gli accaſca maſſimamente nel canone della Meſſa hauere le braccie diſteſe, ò le mani alzate, et disgiunte, et douerà far croci, prima ſi giungerà le mani innanzi al petto, poi ſtenderà la mano dritta a farle, mettendo, et tenendo la ſiniſtra, come ſi è detto, ſopra l'altare, al lato ſiniſtro del corporale, ouero al petto, hauendo a benedire ſe ſteſſo.

DEL MODO DI TENER le mani.

LE mani nella Meſſa ſi tengono alcuna uolta giunte, hora ſtando il Sacerdote dritto, hor'a capo chino, altre uolte aperte, et diſteſe; tal uolta appoggiate di quà, et di là dal libro; altre uolte appoggiate ſopra l'Altare, di qua, et di la, dal corporale; alcuna uolta anchora diſteſe ſopra la oblata; et per un pezzo ſi tengono anche il dito groſſo, et l'indice congionti.

DELLE MANI GIONTE.

QVANDO ſi giongono, ſi farà così. Il Sacerdote giongerà le mani innanzi, et appreſſo al petto in modo, che giuſtamente s'incontrino le palme, et ugualmẽte le dita l'un cõ l'altro alla pũta; qual pũta miri in alto; et il dito groſſo della mano deſtra ſtia ſopra l'altro groſſo della ſiniſtra, in modo di croce.

Si tengono gionte innanzi al petto, ſtando il Sacerdote dritto, quando dice l'Antiſone, cioè, Introibo ad altare Dei, et il Salmo, Iudica me Deus, inſieme col miniſtro alternatamente, et quando nel fine repete la detta Antiſona, et quando dice, Confitemini domino, quoniam bonus; mentre, che anco il miniſtro dice il confiteor; et mentre, che aſcende l'altare, dicendo, Me quoque ete. et ſempre andando dal mezzo all'uno, o l'altro corno dell'altare, o da gli corni al mezzo, leggendo l'Ingreſſa, la Gloria, et nel fine di tutte l'orationi, che ſi dicono, o con uoce alta, o ſecrete, cioè nel dire, Per dominum noſtrum &c. fin'al fine, ouero, Per Chriſtum Dominum &c. ouero, Qui cum patre ete. ouero, In unitate ſancti ſpiritus ete. parimente dicendo la ſalutatione del popolo, Dominus uobiſcum, innanzi il titolo de gl'Euangelij del primo fra la Meſſa, et del ſecondo nel fine della Meſſa, et dicendo l'Euangelio; l'Antiſona doppo l'Euangelio, et il Pacem habete, l'Offertorio, il credo, et nel dire quelle parole, Præceptis ſalutaribus, ſino al Pater, et il Confratorio, et quelle parole, Offerte uobis pacem, et il Tranſitorio, et l'Euangelio nel fine della Meſſa.

Si tengono le mani gionte innanzi il petto, a capo chino, mentre che'l Sacerdote, dice la Confeſſione, et il miniſtro riſponde, Miſereatur tui ete. et quando dice l'oratione, Rogo te ete. ſino a quelle parole, Me quoque audacter etc. et quando dice, Iube Domne benedicere, Dominus ſit ete. per pigliar la benedittione innanzi di dir l'Euangelio.

Si tengono poi gionte a capo chino, ma profondamente, et appoggiate allo altare, in modo, che le põta delle dita picciole incontrino nella faccia dell'altare, di ſotto della menſa, et con tutte l'altre dita appoggiate ſopra l'eſtremità dell'altare, quando egli dice, Munda cor meum etc. & doppo l'oblatione la prima oratione ad munus oblatum, cioè, Omnipotens ſempiterne Deus placabilis etc. et il Sanctus ete. ſino al Benedictus, et dalle prime parole del canone. Te igitur, ſino a quelle, Vti accepta habeas, et anco quando dice, Supplices te rogamus, ſino a quelle, Vt quotquot; et tutte quelle orationi, che ſi dicono dallo, Offerte uobis pacem, ſino a quelle parole, Domine non ſum dignus, et poi il Placeat ete.

Dicendo queſte due orationi, cioè, Suſcipe ſancta Trinitas hanc oblationem pro emundatione ete. et, Hanc igitur oblationem, ſino alle ſue concluſioni, tenerà le mani gionte, ma diſteſe ſopra l'oblatione talmente, che il pollice della deſtra s'incroci ſopra il pollice della ſiniſtra, et l'uno, et l'altro ſia di ſotto le mani.

Ne il ſalutare il popolo, con il, Dominus uobiſcum, ſempre, doue però non è eſpreſſamente auuertito di far altrimente, diſtenderà, et raggiongerà inſieme le mani ſubito, non uelocemente, ma con grauità, ſtando con il capo dritto: coſi anco ſi raggiongeranno nel dire, Vobiſcum, doppo hauer detto, Pax Domini etc.

Nel uoler fare il, Memento, per i uiui, o per i morti, giongerà le mani auanti al petto, o alla faccia, coſi tenendole, mentre che fa il, Memento, cioè; ſin che in quello per i uiui dirà, Et omnium circumſtantium, et in quello per i morti dirà, Ipſis, et omnibus in Chriſto quieſcentibus, poi le diſgiongerà.

DELLE MANI DISGIVNTE.

SI tengono diſgiunte innanzi al petto in queſta maniera, che le palme non ſiano riuolte uerſo l'altare, o uerſo il ſacerdote iſteſſo, ma l'una riſguardi l'altra, et le punte delle dita ſiano uolte in sù: et ſiano eſſe dita, et il pollice, diſteſe l'uno accoſto all'altro, ſenza alcun' internallo, tenendo però congiunti il pollice, et indice a ſuo tempo. Et ſiano allargate le mani, l'una dall'altra, et alzate con miſura tale, che nè in larghezza, nè in altezza l'eſtremità delle dita, auanzino la miſura delle ſpalle.

Coſi ſi tengono nel dire tutte le collette, ſino alla concluſione, et l'oratione ſeconda, doppo l'oblatione, cioè, Et ſuſcipe ſancta Trinitas hanc oblationem, quam tibi offerimus pro regimine etc. et altre ſeguenti ſino all'Offertorio, quando ſe dicono,

dice. Procidentes adorauerunt eum.

Parimente in quelle parole dell'Euangelio Inclinato capite emiſit ſpiritum. *in qual luogo oſſeruarà ancor di fare quel poco di dimora in genocchioni, ſi come è nel Meſſale eſpreſſo.*

Il medeſimo farà nell'Euangelio di S. Giouanni, In principio, *in quelle parole,* Verbum caro factum eſt, *et queſta genufleſſione farà, tenendo le mani gionte, nè uoltandoſi col corpo uerſo la croce, ma ſtando coſi riuolto al dritto del libro, come prima.*

Il medemo d'ingenocchiarſi, ſtando pur con le mani gionte, farà nel ſimbolo, quando dice, Et incarnatus eſt, *ſino a quelle parole,* Et homo factus eſt, *incluſiue.*

Quando dice Meſſa all'altare, doue è riposto il ſantiſſimo Sacramento, farà di più le genufleſſioni infraſcritte.

Quando il ſantiſſimo Sacramento è fuori ſcoperto.

La prima, quando giunge a i gradi dell'altare, anãti, che aſcenda ad eſſo altare.

La ſeconda, doppo che ha ordinato il Meſſale, quando è diſceſo al luogo, doue fa la confeſſione.

La terza, quando è aſceſo all'altare doppo fatta la confeſſione.

La quarta, quando uuol'andare a lauar le dita, prima, che conſacri.

La quinta, quando ritorna da lauare.

La ſeſta, quando uuol'andare a leggere il Tranſitorio.

La ſettima, quando ſi uolta a benedire il popolo.

L'ultima, quando uuol partire dall'altare, et queſta deue fare di ſotto all'ultimo grado.

Oltre di queſte, farà anco le genufleſſioni ordinarie, notate ne i ſuoi luoghi, che ſi fanno nel pigliar, o deponer l'hoſtia ſacra, coprir, o ſcoprire il Calice, come ſarà notato particolarmente a ſuoi luoghi.

A queſte s'aggiongono altre, in alcune occaſioni, che poſſono occorrere ſtraordinariamente, come hauendoſi da uoltare per far ſermone, riceuere oblationi, o miniſtrar la ſanta Communione. Nelle quali occaſioni, quando ſi uoltarà dall'altare al popolo, et riuolteraſſi dal popolo all'altare, farà genufleſſioni, quella prima, et queſta doppo eſſerſi uoltato.

Quando poi il ſantiſſimo Sacramento ui è, ma riposto, et chiuſo dentro il Tabernacolo, farà le medeſime genufleſſioni, eccetto la quarta, quinta, ſeſta, et ſettima.

Nel far le genufleſſioni, le farà talmente ſempre, che tocchi con il genocchio terra, o ſia il piano della bradella dell'altare, et tenerà la mettà delle mani appoggiate all'altare, di qua, et di la, fuori del corporale, con diſtanza di tre palmi in circa, fra l'una, et l'altra.

DELLE PERCVSSIONI DEL PETTO.

I*L percuoterſi il petto ſi fa in tre tempi, primieramente nel far la confeſſione ſi percuote tre uolte, quando ſi dice,* Mea culpa etc. *Dipoi in quelle parole,* Nobis quoq; minimis, et peccatoribus, *ſi percuote una uolta. In oltre ſi percuote tre uolte in quelle parole,* Domine non ſum dignus, *che ſi dicono tre uolte.*

Quando ſi percuote nel far la confeſſione, tenerà la mano ſiniſtra ſotto al petto.

Quando ſi percuote ne gl'altri duoi tempi, tenerà la mano appoggiata ſopra l'altare.

Doppo la percuſſione del petto, non metterà la mano alla bocca, come alcuni uſano di fare.

Quando il miniſtro replica poi la confeſſione, et che in quelle medeme parole ſi percuote, eſſo Sacerdote non ſi percuoterà, ma ſtarà pure con le mani gionte, et dritto.

Percuotendolo poi à quelle parole, Nobis quoq; minimis peccatoribus; *lo percuoterà con le tre dita ultime, et auuertirà di non toccare la pianeta con le due dita congionte, che hanno toccato il ſantiſſimo Sacramento. Il medeſimo oſſeruarà nel percuoterlo, quando dice tre uolte,* Domine non ſum dignus etc.

DEL LEGGERE.

L*EGGERA la Meſſa nel Meſſale, nè dirà a mẽte, ſe non le coſe che è neceſſario dir coſi, come il ſalmo,* Iudica me Deus, *et tutto il reſto, che dice da principio, con la confeſſione generale, e l'oratione,* Rogo te altisſime, *che dice prima, che egli aſcenda all'altare, la benedittione che piglia all'Epiſtola, et Euangelio, il Munda cor meum, et le orationi, che dice, mentre prepara il Calice con uino, et acqua; le Orationi, quali ſe dicono nell'offerire l'hoſtia, et il Calice, il uerſo,* Lauabo, *et gl'altri di quel ſalmo, ſin'al fine; quelle poche parole, che ſi dicono auanti l'eleuatione dell'hoſtia, et anche del calice,* Eleuatis oculis etc. *l'oratione, che ſi dice, mentre che ſi leua il calice,* Mandans etc. *et,* Quid retribuam Domino etc. *et quell'oratione ancho, che dice doppo la ſontione del ſangue, nel farſi infondere nel calice la purificatione, et l'ablutione.*

Leggerà ben ſpedito, diſtinto, puntato, et deuotamente, non in fretta, nè piu adagio di quello, che conuiene, nè affettatamente, ma oſſeruarà mediocrità, et ſopra tutto procurerà di legger con diuotione tale, che anche ecciti diuotione in quelli, che l'aſcoltano; con penſar ſempre al gran miſterio, che tratta.

Nel leggere, et pronuntiare uſarà geſti tali, che non ſi uegga confuſione, mancamento, ne affettatione.

Non aggiongerà etiam per diuotione, ne ſminuirà, nè mutarà coſa alcuna, ſì nelle parole, come nelle cerimonie, ma dirà ſemplicemente la Meſſa, come è nel Meſſale, ſeruate però le regole del calendario, e queſta inſtruttione.

Leggerà cõ uoce nõ molto baſſa, nè anche molto eleuata, ma cõueniẽte al decoro di quel ſacro miniſterio.

Promuntiarà diſtintamẽte tutte le parti della Meſſa, ma le coſe, che s'hanno da dir ſecretamente, leggerà in modo, che i circonſtanti non le poſsino udire.

*L'altre coſe, come l'*Ingreſſa, il Dominus uobiſcum, la Gloria, le Collette, l'Epiſtola, *il uerſo con l'* Alleluia, *quando ſi dice l'Euangelio, il* poſt Euangelio, *et oratione ſopra il ſindone, et poi l'oblation dell'hoſtia, l'Offertorio, il Credo, l'oratione ſopra l'oblata, il Prefatio, il Sanctus, il Confrattorio, il Pater noſter, l'oratione,* Libera nos quæſumus, *con l'altre coſe, che ſeguono ſino all'oratione,* Pro pace; *il Tranſitorio, l'oratione,* Poſt communionem, *con il reſto, ſino al,* Placeat, *la benedittione, l'Euangelio di S. Giouanni,* In principio etc.

Leggerà anco con uoce alquanto eleuata quelle prime parole. Nobis quoque minimis, et peccatoribus, *et quelle,* Pax tecum, *quando ſi da la pace, et anchor quelle,* Domine non ſum dignus, *ſeguitando il reſto ſecretamente.*

DELLE ORATIONI, ò Collette.

D*OVENDOSI dire più orationi, ò collette, ſiano diſpari, cioè tre, ò cinque, ò al più ſette; non ſe eccederà queſto numero in uerun modo.*

Quando anco in feſta, nella quale ſi deue dire un'oratione ſolamente, occore per ragione dell'officio, et rito della Chieſa, che ſia da far una commemoratione, all'hora ſaranno due ſolamente.

Nel dir eſſe collette ſi ſeruarà queſt'ordine, che la prima ſia ſempre quella della Meſſa, che dice, doppo la quale ſeguirãno l'altre, che deue dir per ragion dell'officio, et inſtituto, ò ritte della Chieſa, ſe ce ne ſono in quel giorno, come commemorationi d'Ottaue, et de ſanti, nelle Domeniche, ò feſte d'altri ſanti, de quali dice la Meſſa, poi le uotiue.

Nelle collette uotiue fra le commemorationi de ſanti, quanto al dir l'una prima dell'altra, ſi ſeruarà queſt'ordine. La prima ſarà della ſantiſſima Trinità, ò dello Spirito ſanto, ò della Croce, e poi della Madonna, de gli Apoſtoli, de Martiri, de uergini, de confeſſori Pontefici, de Dotteri, et l'ultima de confeſſori non Pontefici. Se s'hauerà a far commem. pro Papa, pro Eccleſia, pro Archiepiſcopo, pro Imperatore, pro Rege, pro pace, pro bello contra paganos, e altre, per qualunche cauſa, ſi ſarà dopo l'orationi de Santi; ma pero fra queſte, ſe ſeruarà, che quella, la qual è pro re grauiori, ſe faccia prima, e coſi l'altre con queſt'ordine. Se ſi farà commemo. de morti, ſara nel penultimo luogo. Nel concluder l'orationi ſi ſeruarà queſto modo.

La prima oratione, o colletta ſi terminarà ſempre con la ſua concluſione. Per dominum noſtrum etc. *o altre, come è notato nel Meſſale. Poi l'altra oratione, o più, che ſiano, ſe finiranno ſotto un'altra ſola concluſione. Se nel Meſſale non ſarà notata la concluſione dell'oratione, ſe hauerà queſto auuertimento, che l'oratione diretta al Padre ſi concludi,* Per dominum noſtrum etc. *ſe al Figliuolo,* Qui uiuis, et regnas cum Deo patre in unitate Spiritus ſancti etc. *Se nel principio dell'oratione ſi fa mentione del figliuolo, ſi dirà,* Per eundẽ etc. *Ma ſe nel fine, ſi dirà,* Qui tecum, et cum ſpiritu ſancto uiuit etc. *Et ſe ſi fa mentione del ſpirito ſanto, diraſſi,* In unitate eiuſdem etc.

DEL SERMONE, ET PVBLICATIONI, raccommaudationi de poueri, e confeſsione generali, et oblationi publiche, da farſi da Parochi nella Meſſa.

I*L ſermone, o predica fra la Meſſa, parimente le denuntie, et publicationi, et coſe ſimili, et anco la confeſſione generale, che ſi fa fare al popolo da Parochi, ſi faranno tutte doppo l'Euangelio immediatamente, con queſto ordine, che prima ſia il Sermone, ſecondo, le denuntiationi, terzo, la confeſſione generale, l'oblatione poi, o ſia offerta, ſi farà immediatamente, inanzi, che il Sacerdote offeriſca l'hoſtia, et il calice, per il ſacrificio della Meſſa.*

DELLA COMMVNIONE DEL popolo, fra la Meſſa.

H*AVENDO il Sacerdote da communicare altri nella Meſſa, et non eſſendoui hoſtie piccole, per queſto già conſecrate, o non eſſendo a baſtanza, ſe quelli, che s'hanno a communicare ſaranno poco numero, come diece, ouero dodeci, nel preparar l'hoſtia ſu'l calice, riuederà anche l'hoſtie piccole, con quella diligenza, che ſi dice dell'hoſtia per la Meſſa al ſuo luogo, et portarà eſſe particole da conſecrare ſopra la patena inſieme con l'hoſtia, quando ua all'altare per celebrare. Ma ſe ſarà maggior numero, prepararà inanti la piſſide, con dentro l'hoſtie, gia riuedute con diligenza, come s'è detto, collocandola ſopra l'altare coperta, ma ſenza uelo ſopra; acciochè il popolo non penſaſſe, che foſſero conſecrate, et doue alcuna uolta non fuſſe piſside, s'adopri in ſuo luogo un calice, non altro uaſo, qual ſi cuopra con una animetta.*

Farà parimente preparar dal miniſtro le coſe neceſſarie, come banche, et touaglie ſopra, panno da tener ſotto il mento, uino, uaſi, e ſeruiette per le purificatione, come nelle auuertenze generali, della communione, ſi ordina.

Doppo ch'eſſo ſacerdote hauerà collocato il calice ſopra l'altare, accommoderà ancho il uaſe dell'hoſtie piccole, coperto, come di ſopra, uicino al calice, et ſopra la pietra ſacrata nell'angulo poſteriore, dal canto dello Euangelio.

Nel tempo dell'offerire, prima, che pigli la patena in mano con l'hoſtia grande, ſe ui è uaſe con hoſtie

per

per communicare altri, lo ſcuoprirà; il che potrà fare per piu commodità, con la mano ſiniſtra; et ciò faccia ſenza mouere il uaſe dal ſuo luogo; et fatta la oblatione lo ricuoprirà, doppo che hauerà riposta la patena ſotto il corporale. Ma ſe non ui ſarà uaſe appartato, ma pure ui ſtano alcune poche hoſtie sù la patena da conſecrare, la offerirà ſopra la patena; et detta la oratione della oblatione, et fatta la croce, come ſi dice a ſuo luogo, nello offerire dell'hoſtia, le riponerà tutte inſieme ſu'l corporale, nella parte ſiniſtra uerſo l'Euangelio: poi con deſtrezza, con la iſteſſa patena, riponerà l'hoſtia grande a ſuo luogo nel mezzo.

Giunto al tempo della conſecratione, doppo, che hauerà lauate le mani, ſe iui ſarà uaſe con altre hoſtie che s'habbino da conſecrare, lo ſcuoprirà pur con la mano ſiniſtra, non mouendo il uaſo dal ſuo luogo.

Riposta, che hauerà l'hoſtia ſacra nel ſuo luogo, doppo l'eleuatione d'eſſa, prima di far la genufleſſione, coprirà con la mano ſiniſtra il uaſo delle hoſtie piccole conſecrate, pigliando il coperchio fra l'indice, et medio della mano.

Doppo, che hauerà riceuuto il ſangue, coprirà il calice con l'animetta, et lo metterà un poco da canto; poi metterà il uaſe, doue ſono l'hoſtie conſecrate in mezo del corporale, et farà genufleſſione al ſantiſſimo Sacramento, et fattoſi un poco in parte, uerſo il corno dell'Euangelio, ſi uolterà al popolo, in modo però, che non uolti intieramente la ſchena al ſantiſſimo Sacramento; et farà dire la confeſſione dal miniſtro, in quell'isteſſo modo, che stà nella ſua regola del ſeruire alla Meſſa, et in queſta iſteſſa Inſtruttione nel principio de l'ordine della Meſſa, ſtando egli con le mani gionte, et con il pollice, et indice congionti.

Detta la confeſſione dal miniſtro, dirà, Deo gratias, Miſereatur ueſtri etc. et riſposto dal miniſtro, Amen, dirà, Indulgentiam etc. et ciò dicendo farà il ſegno della croce ſopra quelli, che ſono da communicare, con la mano deſtra; tenendo ſempre congionte le dita ſudette, et mettendo la ſiniſtra al petto.

Ciò fatto, uolteraſſi all'altare nel mezzo, et ſcoperto la piſſide, nella quale ſaranno l'hoſtie ſacre, con l'indice, et medio della man dritta, farà genufleſſione; poi leuato, piglierà eſſa piſide fra l'indice, et medio della ſiniſtra; et con il pollice, et indice della deſtra, piglierà un communichino, alzandolo coſi un poco di modo, che il popolo lo ueda; et interrogarà loro con queſte parole. Creditis hoc eſſe uerum Chriſti corpus, quod pro uobis traditum fuit in mortem? ciaſcun di loro riſponderanno inſieme, Credo. Di nuouo gli interrogarà, con queſte parole, Creditis quicquid credit ſancta catholica, et Romana Eccleſia? Riſpondera ciaſcuno, Credo. Dipoi il ſacerdote dirà coſi, ciaſcun di uoi dichi diuotamente inſieme con eſſo me queſte parole. Domine non ſum dignus, ut intres ſub tectum meum, ſed tantum dic uerbo, et ſanabitur anima mea. Le quali parole il ſacerdote repeterà la ſeconda, e terza uolta, dipoi accoſtandoſi a loro, e cominciando dalla man dritta loro, che ſarà dalla banda dell'Epiſtola, communicarà a uno per uno, et porgendo a ciaſcuno il ſantiſſimo Sacramento colla man dritta, farà con eſſo il ſegno della croce, et dirà. Corpus Domini noſtri Ieſu Chriſti, cuſtodiat animam tuam in uitam æternam, e quell'iſteſſo, che ſi communica, auanti che piglia il ſantiſſimo ſacramento, riſpondera. Amen.

Se ſarà la communione del clero, lo communicarà all'altare; ſe communicarà il popolo, lo communicarà al quarto diſcoſto dall'altare.

Auertirà il ſacerdote, quando communica un ſolo, che quel che ha detto di ſopra, nel numero di piu, lo dichi, che conuenghi a uno, come Creditis, dichi, Credis, Pro uobis, pro te, Ciaſcuno di uoi, dichi, Dite uoi etc.

Finito, che hauerà di communicare, ſe hauerà adoperato piſſide, e non ui ſiano reſtati dentro communichini, la deponerà ſopra l'altare, et ſcoprirà il calice, che ha adoperato alla Meſſa, e faraſſi infonder dentro il uino dal miniſtro per la purificatione del Calice, prima, che abſtergerui ſopra le dita, pollice, et indice; perche ſe poi ui cadeſſe qualche fragmento taccato, non reſti taccato al calice, ma ſi ſami piu facilmente, poi nettaraſſi le dita ſudette ſopra eſſo calice, l'un con l'altro; et poi pigliarà la piſſide, nel la quale erano l'hoſtie conſecrato per la communione del popolo al pomello di mezzo, fra l'indice, et medio della mano ſiniſtra; et tenendolo pendente ſopra del calice con le dita pollice, ò indice della man deſtra, qual gli uerrà piu commodo, mandarà diligentemente nel calice: qual ſi uoglia fragmento, benche minimo, che ſia reſtato dentro. Poi diposta la piſſide da lato, abſtergerà un'altra uolta quel dito, che ha doperato con l'altro; et tolto il calice fra l'indice, et medio della man dritta; l'andarà mouendo un poco, di modo, che ſi foſſe qual che fragmento taccato dentro, il uino lo leui, et ſe poſſi ſummere. Ma ſe nella piſſide delle hoſtie per la communione per il popolo ne ſaranno reſtate alcune, ſubito finita la communione, deporrà eſſa piſſide sù l'altare nel mezzo, et farà una genufleſſione, poi la coprirà con il ſuo coperchio et uelo con l'indice, et medio della man dritta; et fatta un'altra genufleſſione, farà l'ablutione delle dita con il calice, come ſe dice à ſuo luogo, nell'ordine della Meſſa.

Habbia in queſta occaſione auuertenza il Sacerdote di non cominciare à dire l'Antiſona chiamata, Tranſitorio, et l'oratione poſt communionem, prima che habbiano preſo la purificatione quelli, che ſono communicati; perche poſſano ſtar tutti attenti, anco a quelle parti della Meſſa.

DEL TENERE, ET ADOPERAR fazzoletti, occhiali, et berettini.

PER ogni biſogno, che poſſa hauere il ſacerdote di fazzoletto all'altare, l'habbia decente, et netto; et

quando

quando ſi ueſte de i paramenti per dir Meſſa, ſe l'acõmandarà ſotto il cordone dalla mano deſtra, con un cordoncello, alla forma delle Inſtrutioni generali.

Harà queſt'auuertenza di tor, quaſi come per uſanza di adoperarlo ſempre auanti, che laui le dita, per douere poi far la conſecratione.

Se poi mentre, ſta con le dita gionte, doppo la conſecratione, ſino alla purificatione glie ne occorreſſe neceſſità, auuertirà a non toccarlo con le ponte delle dita congionte, e lo maneggiarà con la mano di modo, che non ſepari le dita, pollice, et indice.

Adoprando per neceßità occhiali, auuertirà, che ſiano tali, che non li caſchino facilmente dal naſo; ſarà anche bene per queſto, accommodarli con un cordoncello ligato alla teſta. Et quando non ſiano coſi legati; potendo commodamente ſenza eßi leggere il canone, per la maggior pratica, che ha in quella parte della Meſſa, ſenza però dirlo a mente, deponerà per tutto quel tempo gl'occhiali, fin che habbia ſonto il ſuangue, per fuggire meglio ogni pericolo, che cadeſſero ſopra il ſantiſſimo Sacramento.

Mettendoli, ò leuandoli, doppo che tiene congionte le dita, pollice, et indice, gli pigliarà fra l'indice, et medio.

Quando li leua et mette giù ſopra l'altare, non gli ponerà sù'l corporale.

Chi per biſogno porta il berettino, non lo tenerà piu in capo, doppo, che è giunto all'altare, ſenza eſpreſſa licenza del Reuerendißimo Arciueſcouo in ſcritto; ma leuatoſelo di capo, lo darà al miniſtro à gouernare; et hauendo licenza di tenerlo, lo leuarà in ogni modo, prima che laui le dita per conſecrare, dandolo al miniſtro da gouernare ſino doppo l'ablutione delle dita, doppo la ſontione del ſantiſſimo Sacramento.

ORATIONE PER DIR LA MESSA.

I*L Sacerdote bene preparato interiore, et eſteriormente ſecondo le regole date di ſopra, et ueſtito delle ueſte ſue communi interiore, et eſteriore, tali in ogni parte, come deue tenere in publico, et come ſi è detto di ſopra, andarà nella chieſa, dou'è per celebrare, ouero nella ſacreſtia di eſſa.*

ORATIONE DA FARSI PRIMA di dir la Meſſa.

Q*VIVI ingenocchione, ſe è nella chieſa, inanzi all'altar maggiore ò altro, piu retirato dalle genti, ſecondo la qualità della chieſa, et dell'hora, et ſua diuotione; ſe è nella ſacreſtia, nell'oratorio di eſſa, auanti l'imagine ſacra, che ſarà iui, dirà con uoce baſſa l'infraſcritti Salmi con le ſue preci, et orationi, ouero l'oratione di S. Ambroſio ante communionem, accomodata à ciaſcun giorno della ſettimana, come piu à baſſo ſi moſtra.*

Antifona, Ne reminiſcaris. Pſal. 83.

QVAM amabilia ſunt tabernacula tua Domine uirtutum.

Concupiſcit, et deficit anima mea in atria Domini.

Cor meum, et caro mea exultauerunt in Deum uiuum.

Etenim paſſer inuenit ſibi domum; et turtur nidum ſibi, ubi reponat pullos ſuos.

Altaria tua Domine uirtutum; rex meus, et Deus meus.

Beati, qui habitant in domo tua, in ſæcula ſæculorum laudabunt te.

Beatus uir, cuius eſt auxilium abs te, aſcenſus in corde eius diſpoſuit, in conualle fletus in loco, quem poſuit.

Etenim benedictiones dabit, qui legem dedit; ambulabunt de uirtute in uirtutem, uidebitur Deus deorum in Sion.

Domine Deus uirtutũ exaudi orationem meã, auribus percipe Deus Iacob.

Protector noſter aſpice Deus, reſpice in faciem Christi tui.

Quia melior eſt dies una, in atrijs tuis ſuper millia.

Elegi abiectus eſſe in domo Dei, magiſquam habitare in tabernaculis peccatorum.

Quia miſericordiam, et ueritatem diligit dominus, Deus gratiam, et gloriam dabit.

Dominus non priuabit bonis ambulantes in innocentia.

Domine Deus uirtutum; et beatus homo, qui ſperat in te.

Gloria patri, etc. Sicut erat etc.

PSALMVS 84.

BENEDIXISTI domine terram tuam, auertiſti captiuitatem Iacob.

Remiſiſti iniquitatem plebis tuæ operuiſti omnia peccata eorum.

Mitigaſti omnem iram tuam, auertiſti ab ira indignationis tuæ.

Ne in æternum iraſcaris nobis, aut extendas iram tuam à generatione, et progenie.

Deus tu conuertens uiuificabit nos: et plebs tua lætabitur in te.

Oſtende nobis domine, miſericordiam tuam, et ſalutare tuum da nobis.

Audiam quid loquatur in me Dominus Deus: quoniam loquetur pacem in plebem ſuam; et ſuper ſanctos ſuos: et in eos, qui conuertuntur, coram ipſo.

Veruntamen prope timentes eum ſalutare ipſius: ut inhabitet gloria in terra noſtra.

Miſericordia, et ueritas obuiauerunt ſibi: iuſtitia, et pax complexę ſunt ſe.

Veritas

Veritas de terra orta eſt, et iuſtitia de cœlo proſpexit.
Etenim dominus dabit benignitatem: et terra noſtra dabit fructum ſuum.
Iuſtitia ante eum ambulabit: et ponet in uia greſſus ſuos.
Gloria patri etc. Sicut erat etc.

PSALMVS 85.

INCLINA Domine aurem tuam, et exaudi me; quoniam egenus, et pauper ſum ego.
Cuſtodi animam meam, quoniam ſanctus ſum; ſaluum fac ſeruum tuum Deus meus ſperantem in te.
Miſerere mihi domine; quoniam ad te clamaui tota die.
Lętifica animam ſerui tui; quoniam ad te domine leuaui animam meam.
Quoniã tu domine ſuauis, ac mitis es; et copioſus in miſericordia omnibus inuocãtibus te.
Auribus percipe domine orationem meam; et intende uoci deprecationis meæ.
In die tribulationis meæ clamaui ad te; quoniam exaudiſti me.
Non eſt ſimilis tibi in diis domine, et non eſt ſecundum opera tua.
Omnes gentes quaſcunque feciſti, uenient, et adorabunt coram te domine.
Et honorificabunt nomem tuũ quoniã magnus es tu, et faciens mirabilia tu es Deus ſolus.
Deduc me domine in uia tua, et ingrediar in ueritate tua.
Lætetur cor meum, ut timeant nomen tuum.
Confitebor tibi domine Deus meus in toto cor de meo, et glorificabo nomẽ tuum in æternũ.
Quia miſericordia tua magna eſt ſuper me, et eruiſti animam meam ex inferno inferiori.
Deus iniuſti inſurrexerunt ſuper me, et ſynagoga potentium quæſierunt animam meam.
Non propoſuerunt te in conſpectu ſuo, et tu domine Deus miſericors, et miſerator, longanimis, et multum miſericors, et uerax.
Reſpice in me, et miſerere mei, da poteſtatem puero tuo, et ſaluum fac filium ancillæ tuæ.
Fac mecum ſignum in bonum, ut uideant, qui oderunt me, et confundantur, quoniam tu domine adiuuiſti me, et conſolatus es m
Gloria patri etc. Sicut erat etc.

PSALMVS 115.

CREDIDI propter quod locutus ſum, ego autem humiliatus ſum nimis.
Ego dixi in exceſſu mentis meæ omnis homo mendax.
Quid retribuam domino, pro omnibus, quæ retribuit mihi?
Calicem ſalutaris accipiam, et nomen domini inuocabo.
Precioſa in conſpectu domini, mors ſanctorum eius.
O domine, ego ſeruus tuus, ego ſeruus tuus, et filius ancillæ tuæ.
Dirupiſti uincula mea, tibi ſacrificabo hoſtiam laudis.
Vota mea domino reddam, in conſpectu omnis populi eius.
In atriis domus domini in medio tui Hieruſalẽ.
Gloria patri &c. Sicut erat etc.

PSALMVS.

DE profundis clamaui ad te domine, domine exaudi uocem meam.
Fiant aures tuæ intendentes in uocem orationis meæ.
Si iniquitates obſeruaueris domine, domine quis ſuſtinebit?
Quia apud te propitiatio eſt, et propter nomen tuum ſuſtinui te domine.
Suſtinuit anima mea in uerbo tuo, ſperauit anima mea in domino.
A uigilia matutina uſque ad noctẽ, ſperet Iſrael in domino.
Quia apud dominum miſericordia eſt, et copioſa apud eum redemptio.
Et ipſe redimet Iſrael, ab omnibus iniquitatibus eorum.
Gloria patri etc. Sicut erat etc.

ANTIFONA.

NE reminiſcaris domine delicta noſtra, uel parentum noſtrorum, neq; uindictam ſumas de peccatis noſtris. Kyr. Kyr. Kyr. Pater noſter. Verſ. Et ne nos inducas in tentationẽ. Reſp. Sed libera nos à malo.
Verſ. Ego dixi domine miſerere mei.
Reſp. Sana animam meam, quia peccaui tibi.
Verſ. Conuertere domine aliquantulum.
Reſp. Et deprecabilis eſto ſuper ſeruos tuos.
Verſ. Fiat miſericordia tua domine ſuper nos.
Reſp. Quemadmodum ſperauimus in te.
Verſ. Sacerdotes tui induantur iuſtitiam.
Reſp. Et ſancti tui exultent.
Verſ. Ab occultis meis munda me domine.
Reſp. Et ab alienis parce ſeruo tuo.
Verſ. Domine exaudi orationem meam.
Reſp. Et clamor meus ad te ueniat.
Verſ. Dominus uobiſcum.
Reſp. Et cum ſpiritu tuo.

AVRES tuæ pietatis, mitiſſime Deus, inclina precibus noſtris, et gratia ſancti Spiritus illumina cor noſtrum, ut tuis myſterijs

Per hanc omnipotentiam tuam te rogo, concede mihi peccatori hoc cœleſte ſacrificium celebrare cum timore, et tremore, cum cordis puritate, et lachrymarum fonte, cum lætitia ſpirituali, et cœleſti gaudio ſentiat mens mea dulcedinem beatiſsimæ præſentiæ tuæ, et excubias ſanctorum angelorum tuorum in circuitu meo.

Nella feria quarta.

EGO domine, memor venerandæ paſsionis tuæ, accedo ad altare tuum, licet peccator, ut offeram tibi ſacrificiũ, quod tu inſtituiſti, et offerri præcepiſti in commemorationem tui pro ſalute noſtra. Suſcipe ergo iſtud, quæſo, ſumme Deus, dulciſsime Ieſu CHRISTE pro eccleſia tua ſancta, et pro cuncto populo tuo, quem acquiſiuiſti ſanguine tuo pretioſo. Et quoniam me peccatorem inter te, et eundem populum, medium eſſe voluiſti, licet in me boni operis teſtimonium non agnoſcas, officium diſpenſationis creditę non recuſes, nec per me indignũ famulum tuum eorũ ſalutis pereat pretium, pro quibus uictima factus ſalutaris dignatus es eſſe redemptio. Profero ergo domine, ſi dignaris propitius intueri, tribulationes plebium, pericula populorum, captiuorum gemitum, miſeriam orphanorum, neceſsitates peregrinorum, inopiam debilium, deſperationes languentium, defectus ſenum, ſuſpiria iuuenum, vota virginum, lamenta uiduarum.

Nella feria quinta.

TV miſereris omnium, domine, et nihil odiſti eorum quæ feciſti. Memorare quæ ſit noſtra ſubſtantia, quia tu pater noſter es, ne iraſcaris domine, neque multitudinem viſcerum tuorum ſuper nos contineas. Non.n. in iuſtificationibus noſtris proſternimus preces noſtras ante faciem tuam, ſed in miſerationibus tuis multis. Aufer à nobis domine iniquitates noſtras, et ignem ſancti ſpiritus in nobis clementer accende. Aufer cor lapideũ de carne noſtra, et da nobis cor carneũ, quod te timeat, diligat, et honorificet, te delectetur, te ſequatur, et te perfruatur. Oramus, domine, clementiam tuã, ut ſereno uultu familiam tuam, ſacri tui nominis officia præſtolantem, aſpicere digneris, et ut nullius ſit irritum uotum, nullius uacua poſtulatio, tu nobis preces ſuggere, quas ipſe audire propitius, et exaudire delecteris.

Nella feria ſeſta.

ROgamus te, ſancte pater, pro ſpiritibus filiorum defunctorum, ut ſit illis ſalus æterna, ac perpetua ſanitas, gaudium, et refrigerium ſempiternum, hoc magnum pietatis ſacramentum, Domine Deus meus ſit illis hodie magnum, et plenum gaudium de te pane uiuo, et uero, qui de cœlo deſcendiſti, et das uitam mundo. de carne ſancta, et benedicta, agni uidelicet immaculati, qui tollis peccatum mundi, ut potati de fonte pietatis tuæ, qui per lanceam militis de latere emanauit, crucifixi domini noſtri, et conſolati exultent in laude, et gloria tua ſancta. Peto domine clementiam tuam, ut deſcendat ſuper hunc panem, et calicem iſtum plenitudo tuæ diuinitatis. Deſcendat etiam domine, illa ſancti ſpiritus tui inuiſibilis forma, et incomprehenſibilis maieſtas, ſicut quandam in patrum hoſtias deſcendebat, qui, et oblationes noſtras corpus, et ſanguinem tuum efficiat, et me indignum ſacerdotem tuum doceat, tãtum tractare myſterium cum cordis puritate, et lacbrymarum fonte, cum reuerentia, et tremore, ita ut placide, et benigne ſacrificium ſuſcipias de manibus meis ad ſalutem omniũ tam uiuorum, quàm defunctorum. Rogo te domine per ipſum ſacroſanctum myſterium corporis, et ſanguinis tui, quo quotidie in eccleſia tua paſcimur, et potamur, atque unius diuinatis participes efficimur, quatenus des mihi uirtutes ſanctas, quibus repletus, bona conſcientia ad altare tuum accedam; ita ut hæc cœleſtia ſacramenta efficiantur mihi ſalus, et uita. Tu enim dixiſti ore tuo ſancto, et benedicto; Panis, quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi uita; qui manducat me, uiuit propter me; ipſe manet in me, et ego in eo. Ego ſum panis uiuus, qui de cœlo deſcendi. Si quis mã ducauerit ex hoc pane, uiuet in æternum. Panis dulciſsime ſana palatũ cordis mei, ut ſentiam ſuauitatem amoris tui. Sana ab omni languore, ut nullam præter te ſentiat dulcedinem; nullum præter te quærat amorem; nullam præter te amet pulcritudinẽ. Panis candidiſsime habens in te omne delectamentum, et omne ſaporem; qui nos ſemper reficis, comedat te cor meum: et dulcedine ſaporis tui repleantur uiſcera animæ meæ. Manducat te angelus pleno ore in patria; manducet te peregrinus homo pro modulo ſuo, ne deficere poſsit in uia, tali recreatus uiatico.

Nel Sabbato.

PANIS ſancte, panis uiue, panis pulcher, panis munde, qui deſcendiſti de cœlo, et das uitam mundo, ueni in cor meum, et munda me ab omni inquinamẽto carnis, et ſpiritus. Intra in animã meam; ſana, et ſanctifica me interius, et exterius. Eſto tutamentũ, et perpetua

petua ſalus corporis, et animæ meæ. Repelle à me inſidiantes mihi. Hoſtes recedāt procul à præſentia tua, ut foris, et intus per te muniтus recto tramite perueniam ad tuum regnum, ubi non in myſterijs ſicut in hoc tempore agitur, ſed facie ad faciē te uidebimus, cum tradideris regnū deo patri, et erit Deus omnia in omnibus. Tunc me de te ſatiabis ſatietate mirifica, ut nec eſuriam, nec ſitiam in æternum. Qui cum eodem Deo patre, et ſpiritu ſancto uiuis, et regnas in ſecula ſeculorum. Amen.

Con queſte accompagnerà il Sacerdote quella oratione di pia, uocale, o mentale, che li ſuggerrà la ſua deuotione, per non hauer poi à far troppo dimora nel Memento, che ſi fa nel principio del canone per i uiui, et poi per i morti, ſe ridurrà à memoria attentamente tutte quelle coſe, per le quali uuol pregare nella Meſſa, et con l'intention ſua fino dall'hora applicarà diuotamente à quelle coſe, ò biſogni il ſacrificio della ſanta Meſſa, che è per offerire.

Ciò fatto riconoſcerà li paramenti, perche non ui manchi coſa alcuna: et ſiano tutti conformi inſieme, et di colore accommodati alla Meſſa, che è per celebrare, ſecondo il rito, quale ſarà deſcritto nella tauoletta, poſta nel fine di queſta inſtruttione.

In queſto auuertiſca, che doue ſarà ſacreſtia, ſēpre ſi pari in eſſa ſacriſtia, et non all'altare, ancor che fuſſe capellano di ſcuole, ò altrimente deſtinato dal tito o principale di quella Chieſa.

Poi pigliarà il Meſſale, trouarà la Meſſa, che è per dire, la leggerà, e metterà i ſegnacoli all'orationi, et alli luoghi, doue biſogna.

Di poi lauarà le mani, dicendo con uoce baſſa l'oratione, che ſegue.

DA domine uirtutem manibus meis ad abſtergendum omnem maculam, ut ſine pollutione mentis; et corporis ualeam tibi ſeruire. Amen.

Preparerà poi il calice, nettādolo di dentro con il purificatorio, qual piegato, poi lo metterà ſopra il calice; et ſopra il purificatore ponerà la patena, et ſopra eſſa patena l'hoſtia, qual auuertirà, che ſia ben conditionata, nō troppo uecchia, nō troppo groſſa, nè ſottile in modo che ſe gli poſſa facilmēte rōper in mano, non rotta, nè con buchi, nè macchiata dentro, et che nō habbia ſopra, ò attaccati fragmēti, che facilmēte poſſino ſtaccare, nel trattarla con le mani; per la qual cauſa la nettarà leggiermente d'intorno, con due dita: la qual hoſtia coprirà con l'animetta, et ſopra eſſa porrà il uelo decente, di poi ſopra il uelo metterà la borſa di colore conformi a i paramenti, con i quali deue celebrare; dentro della qual borſa ſarà il corporale piegato, netto, et grande, ſecondo la miſura data nell'auuertenze.

Hauendo così diſpoſte, et acconcie le coſe ſudette, ſe ha da ordinare alcuna coſa al miniſtro, ò altri, come d'accender'i lumi, preparar gl'orzuoli, et acconciare il reſto, che biſogna, lo farà; perche non habbia poi à diſtraerſi la mente, con dire, ò aſcoltar' alcuna coſa, doppo che hauerà cominciato à ueſtirſi, ò ſarà già ueſtito. Anzi da queſto punto innanzi, fin che finita la Meſſa, ſia ſueſtito, et habbia fatto quel ſpatio di oratione, che le dettarà la ſua diuotione di fare doppo la Meſſa, procurarà con ogni diligēza di tener l'animo raccolto al miſtero tremendo, che è per trattare; nè uoltare gl'occhi in parte, che gli poſſa cauſare alcuna diſtrattione.

DEL VESTIRSI.

PRIMIERAMENTE ſopra le ueſte communi, o uero anco leuata la ueſte eſteriore, pur che l'interiore ſia in effetto longa, et conueneuole, come s'è detto, ſopra eſſa ſola ſi ueſtirà la cotta, doue ſi poſſa hauer commodamente; et dirà la ſeguente oratione.

EXVE me Domine ueterem hominem cum actibus ſuis; et indue me nouum, qui ſecūdum Deum creatus eſt in iuſtitia, et ſanctitate ueritatis. Amen.

Poi riuoltate le maniche dell a cotta ſopra le ſpalle, perche non impediſcano, ſi ueſtirà il camiſo, ponendo prima entro il capo, poi metten lo il braccio deſtro nella manica deſtra, et dipoi il ſiniſtro nell'altra, accōmodandoſelo alla perſona, et dicendo cō uoce baſſa.

AD ALBAM.

INDVS me domine ueſtimento ſalutis, et iuſtitiæ tunica me ambire digneare. Amen.

Veſtitoſi il camiſo, prenderà il cingolo, quale gli ſarà dato da dietro dal miniſtro, che gli ſerue alla Meſſa, et ſe lo cingerà, et ſe ſarà accommodar di maniera il camiſo, che penda honeſtamente, et ugalmente ſopra l'eſtremità delle ueſte da ogni banda, et ſia alto da terra circa un dito.

Nel prender il Cingolo dirà.

AD CINGVLVM.

PRAECINGE Domine Cingulo fidei, et uirtute caſtitatis lumbos mei cordis, et corporis, et extingue in eis humorem libidinis, ut iugiter in eis maneat uigor caſtitatis. Amen.

Appreſſo pigliando con ambedue le mani l'amitto baciarà la croce, che ui è nella ſommità, et ponerāſelo ſopra la teſta; et tirandoſi ambedue le cordelle dell'amitto inanti il petto, in modo di croce, prima una dalla ſiniſtra alla deſtra, et l'altra poi dalla

la deſtra alla ſiniſtra; con ambedue le mani dietro le ridurrà, et poi legarà d'auãti sè, dicẽdo in quel tẽpo.

AD AMICTVM.

PONE domine in capite meo galeam ſalutis ad expugnandas diaboli fraudes. Amẽ.

Auuertirà d'acconciarſelo di maniera, che cuopra i panni auanti la gola, quanto ſia poſſibile.

Poi prenderà il manipulo, et baciarà la croce, che è poſta nel mezzo, et lo metterà al brazzo ſiniſtro, dicendo.

AD MANIPVLVM.

MERear precor domine manipulũ portare mente flebili, ut cum exultatione portionem cum iuſtis accipiam.

Dipoi preſa la ſtola con ambedue le mani, la bacierà nel mezzo, et ſe la metterà al collo; et trauerſandola innanzi al petto in modo di croce, metterà la parte, che pende dalla ſpalla ſiniſtra uerſo il braccio deſtro, e l'altra, che pende dalla deſtra, uerſo il ſiniſtro, le quali legarà al cingolo con l'eſtreme parti di eſſo, di modo, che l'eſtremità della ſtola ſiano all'incontro de i ginocchi, et dirà.

AD STOLAM.

STOLA, domine iuſtitiæ circunda ceruicem meam, et à corruptione peccati meam purifica mentem. Amen.

Metteraſſi poi la pianetta, dicendo.

IVGVM tuum, Domine, ſuaue eſt, et onus tuum leue: præſta, ut illud ſic portare valeã, quatenus tuam conſequi poſſim gratiã. Amẽ.

Et hauendo in capo l'amitto con la gramola, ò ornamento da riuoltare, ſe lo farà riuoltare decentemente dal miniſtro, ſopra la ſommità d'eſſa pianeta.

Poi faraſſi uoltar ſotto le parti della pianeta, che uengono sù le braccia, per la larghezza.

Veſtito il Sacerdote de tutti i paramenti, ſe ui reſtaſſe d'apparecchiare qualche coſa all'altare, come lumi, orzuoli, ò altro, come s'è detto di ſopra, manderà il miniſtro a farlo. Et ſe non foſſe anco tempo d'uſcire a celebrare, ſi tratteneràorando, et meditando nell'oratorio, che ſarà nella ſacreſtia; nè ſi partirà fin che non è per andare all'altare.

DELL'ANDAR DEL SACERDOTE all'Altare.

QVANDO *il Sacerdote ſarà per uſcir di Sagriſtia, per andar a l'Altare, piglierà con la mã ſiniſtra al nodo il calice, così preparato, come s'è detto di ſopra, et tenendo la man deſtra ſopra la borſa, ch'è ſopra il calice, andarà col capo coperto all'altare.*

Portarà il calice alto ugualmente al petto, et alquanto diſcoſto, andando innanzi il miniſtro, con le coſe, che ſi diranno nell'inſtruttione per il ſuo officio; et eſſo lo ſeguirà immediatamente.

Anderà con gli occhi baſſi, et grauemente, et con il corpo dritto, ne ſaluterà, ò riſaluterà alcuno per la uia, e ſchiuerà ogn'altra diſtratione, et ogni occaſione di non hauer a mouer nè l'una nè l'altra mano dal calice, che porta all'altare, per il pericolo di qualche accidente, che potrebbe ſeguir cõ ſcãdalo, et offeſa del popolo, indecentia del miniſterio ſuo per queſto.

Se gli accade paſſar dinanzi a l'altare maggior, farà riuerenza alla croce ò ſacra imagine ſopra d'eſſa, pur col capo coperto. Il medeſimo oſſeruerà con l'Arciueſcouo.

Doue anco ſia il ſantiſſimo Sacramento per qual ſi uoglia occaſione, nel paſſar'auanti, farà la genufleſſione, parimenti col capo coperto, eccetto che paſſando auanti, oue ſia eſpoſto nel Tabernacolo aperto, ò fuori d'eſſo per l'oratione publica delle quarant'hore, ò ſimil coſa, ò doue dal Sacerdote, che celebra, s'alzaſſe all'hora il ſantiſſ. Sacramẽto per l'adoratione del popolo, farà la genufleſſione, et adoratione col capo ſcoperto.

Arriuato, che ſarà il Sacerdote all'altare, ſtando nel mezzo innanzi ad eſſo nell'ultimo grado, ſi ſcoprirà con la man deſtra la teſta, dando la beretta al miniſtro, che lo ſerue, et s'inchinerà facendo graue, et profonda riuerẽza col capo all'imagine del Crocifiſſo, ch'iui ſarà. Ma ſe ne l'altare ſarà il ſantiſſimo Sacramento, in luogo d'inchinare il capo, farà la genufleſſione. Il che fatto aſcenderà al mezzo dell'altare, doue nella parte dell'Euangelio ponerà il calice con la man ſiniſtra, et togliendo il corporale fuori della borſa, con la man deſtra, riponerà la borſa ſopra l'altare con la man ſiniſtra, nella parte dell'Euangelio, al lato della tauoletta de ſecreti, et appoggiata al grado ſopra l'altare. Poi ſpiegarà il corporale ſopra l'altare nel mezzo, aſſicurandoſi bene, ſe foſſe altare portatile, di mettere il corporale ſopra di eſſo, et laſcierà uno, ò due dita di ſpacio fra il corporale, et l'eſtremità della parte dinanzi de l'altare, uerſo ſe ſteſſo; et ſopra eſſo corporale fermerà il calice con l'altre coſe ſudette, coperte con il uelo.

Quando per neceſſaria cauſa ſe foſſe parato all'altare, et non in ſagriſtia, oſſeruarà pure le medeſime auuertenze nell'acconciare il calice.

Hauendo il Sacerdote fatto queſto, s'accoſtarà al la parte dell'Epiſtola, et iui aprendo il Meſſale ſopra il cuſcinetto, di nuouo trouerà la Meſſa, et riconoſcerà li ſignali accommodati al ſuo luogo. Il che fatto deſcenderà con le mani gionte auanti al petto all'ultimo grado, per incominciar la Meſſa, et iui farà la debita riuerenza alla croce, ò genufleſſione al ſantiſſimo Sacramento.

DEL PRINCIPIO DELLA MESSA.

POI *ſtando dritto il Sacerdote ſi farà il ſegno della Croce, dicendo con uoce intelligibile, et chiara;* In nomine patris, et filij, et ſpiritus ſancti. Amen. *Et gionte le mani innanzi al petto, ſeguiterà, dicendo, l'Antifona*, Introibo ad altare Dei. *Reſp.* Ad Deum, qui letificat iuuentutē meā. *Da poi ſtando nel medeſimo modo, incomincierà, et ſeguiterà col miniſtro iſcambieuolmente il Salmo ſequente.*

Sacerdote.

IVDICA me Deus, et diſcerne cauſam meā, de gente non ſancta.

Chierico.

Ab homine iniquo, et doloſo eripe me.

Sacerdote.

Quia tu es Deus fortitudo mea: quare me repuliſti?

Chierico.

Quare triſtis incedo dum affligit me inimicus? Emitte lucem tuam, et ueritatem tuam, ipſa me deduxerunt, et adduxerunt in montē ſanctum tuum, & in tabernacula tua.

Sacerdote.

Introibo ad altare Dei, ad Deū qui lætificat iuuentutem meam.

Chierico.

Confitebor tibi in cythara Deus, Deus meus, quare triſtis es anima mea? et quare conturbas me?

Sacerdote.

Spera in Deum, quoniam confitebor illi, ſalutare uultus mei, et Deus meus.

Chierico.

Gloria patri, et filio, et ſpiritui ſancto.

Sacerdote.

Sicut erat in principio, et nunc, et ſemper, et in ſæcula ſæculorum.

Chierico.

Amen.

Il qual ſalmo finito replicherà l'Antifona, Introibo etc. *con il miniſtro, come di ſopra. Poi ſubito ſoggiongerà il uerſo*, Confitemini Domino quoniam bonus etc. *Reſp.* Quoniam in ſeculum miſericordia eius.

Poi profondamente inchinato, pur con le mani giōte innanzi al petto, farà la confeſſione in queſto eſpreſſo modo.

Confiteor Deo omnipotēti, beatæ Mariæ ſemper uirgini, beato Michaeli Archangelo, beato Iohanni Baptiſtæ, ſanctis Apoſtolis, Petro, et Paulo, beato Ambroſio cōfeſſori, omnibus ſanctis, et uobis, fratres, quia peccaui nimis cogitatione, uerbo, et opere. *Quiui diſgiongerà le mani, mettendo la ſiniſtra ſotto al petto, et con la deſtra ſi percuoterà il petto tre uolte, dicendo*, Mea culpa, mea culpa, mea maxima culpa. *Poi raggiongerà le mani innanzi al petto, et ſeguiterà.* Ideo precor beatam Mariam ſemper Virginē, beatum Michaelem Archangelum, beatum Iohānem Baptiſtam, Sanctos Apoſtolos Petrum, et Paulum, beatum Ambroſium cōfeſſorem, omnes ſanctos, et uos, fratres, orare pro me ad Dominum Deum noſtrum. *Mentre, che il miniſtro riſponde*, Deo gratias, *et poi dice il*, Miſereatur tui, etc. *il Sacerdote reſti pur con le mani gionte, et capo profondamente chino, et nel fine riſponderà.* Amen. *Et all'hora ſi drizzerà, et ſtarà poi dritto, mentre che il miniſtro dice il*, Confiteor.

Seguiterà poi il Sacerdote, ſtando pur dritto con le mani gionte, innanzi al petto, et dirà. Miſereatur ueſtri omnipotens Deus, etc.

Poi dirà, Indulgentiam abſolutionem etc. *facendoſi il ſegno della Croce in queſto modo; Metterà la mano alla fronte, dicendo*, Indulgentiam, *poi al petto, et dirà*, Abſolutionem, *poi al lato ſtāco, dicendo*, Et remiſſionem, *et finalmente al canto diritto, dicendo*, Omnium peccatorum noſtrorum, *nel fine giongendole, dirà*, Tribuar nobis omnipotens, et miſerirors dominus. *Reſp.* Amen.

Dirà poi, Adiutorium noſtrum etc. *et ſi farà il ſegno della croce nel medeſimo modo. Reſp.* Qui fecit cœlum, et terram.

Dirà poi, Sit nomē Domini benedictū, *gionte le mani. Reſp.* ex hoc nunc et uſq; in ſæculū.

DELL'ORATIONE ROGO TE altiſsime &c.

POI *dirà nel medeſimo luogo ſecretamente, ſtando col capo profondamente chino, et alzati gli occhi uerſo la croce, et con le mani gionte, l'oratione*, Rogo te etc. *fino a quelle parole*, Me quoque, *et all'hora tenendo pur le mani gionte, aſcenderà al mezzo dell'altare, dicendo con gli occhi eleuati, et ſecretamente*, Me quoque etc.

Finita la detta oratione, et arriuato all'altare, farà il ſegno della croce con la man deſtra, diſteſa nel mezzo dell'altare auanti a ſe, et baciarala, tenendo in tanto la ſiniſtra diſteſa, et appoggiata ſopra l'altare, fuori del corporale, et gionte le mani farà riuerenza alla croce con inchino di capo, ma eſſendoui il ſantiſſimo Sacramento, farà genufleſſione, come s'è detto di ſopra nelle regole generali.

DELL'INGRESSA.

DINDI *anderà con le mani così gionte al lato dell'Epiſtola, e poi facendoſi il ſegno della Croce, dirà l'Ingreſſa con uoce chiara, et con le mani gionte auanti al petto.*

In queſto lato ſaluterà il popolo con il Dominus uobiſcum, *et dirà il*, Gloria in excelſis, *ne i giorni, ne i quali ſi douerà dire, et iui ſtarà fin che hauerà detto l'Epiſtola, et il uerſiculo in l'Alleluia.*

luia, ò canto ſolo, che ſi doueſſe dire per ragion della Meſſa.

DEL GLORIA IN EXCELSIS.

COMINCIERA *il,* Gloria in excelſis, *con le mani gionte innanzi al petto, quali diſgiongerà; et alzerà un poco, dicendo,* in excelſis, *et raggiongeralle inſieme, inchinando il capo uerſo la Croce, quando dice,* DEO,

Seguitarà poi a dirlo tutto, pur con le mani gionte, inchinando il capo anco uerſo la croce, quando dice, Adoramus te, Gratias agimus tibi, Ieſu Chriſte, ſuſcipe deprecationem noſtram, *un' altra uolta, dicendo nel fine* Ieſu Chriſte.

Giõto a quell' ultime parole dell' Hinno, In gloria dei patris. Amen. *Si farà il ſegno della croce, poi raggiongendo le mani dirà tre uolte,* Kir. Kir. Kir.

DELL'ORATIONE SVPER populum.

D*Etta la,* Gloria, *ouero quando non la douerà dire, detto che hauerà la Ingreſſa, et ſalutato il popolo, con il* Dominus uobiſcũ, *dirà l'oratione* Super populũ, *e terminarala con la ſua cõcluſione,* Per Dominnm, etc. *ò altra come ſarà notata.*

Se accaderà dire un'altra, ò più orationi, oſſeruarà il modo, et ordine poſto di ſopra, nella Regola generale delle orationi, et collette.

DELL'EPISTOLA, O LETTIONE.

D*ETTE l'orationi, et nel fine di eſſe, di nuouo ſalutato il popolo, con il,* Dominus uobiſcum, *et Reſp.* Et cum ſpiritu tuo, *pronunciarà il titolo dell' Epiſtola, ò lettione, tenendo le mani disgionte, et poſte una di quà, et l'altra di là del libro, appoggiate in modo, che paia di tenerlo.*

Poi leuando dal libro la man dritta, et facendoſi il ſegno della croce, dirà fra ſe, con uoce baſſa, queſte parole, cioè ſe ſarà del teſtamento uecchio, Prophetica lectio ſit noſtræ ſalutis eruditio. In nomine patris, et filij, et ſpiritu ſancti. Amẽ. *Et ſe del nuouo,* Apoſtolica doctrina repleat nos diuina gratia, In nomine patris, et filij, et ſpiritus ſancti. Amen. *Et in l'una, et l'altra lettione, quando dirà,* In nomine patris, etc. *ſi farà il ſegno della croce, come di ſopra.*

Poi riposta la mano dritta al libro, leggerà l'Epiſtola, ò lettione, tenendo pur ſempre di quà, et di là le mani appoggiate al Meſſale, come s'è detto.

Nel fine della lettione, ò epiſtola prolongherà un poco la uoce nel proferire l'ultima parola in modo, che dia indicio del fine, dopo il quale riſpoſto, che habbia il miniſtro, Deo gratias, *all'hora il Sacerdote ſtando come prima nel medeſimo luogo, et con le mani al Meſſale, come di ſopra, leggerà l'Alleluia, et il uerſo in Alleluia, ò il canto ſolo, ſecondo, che ſarà notato nel Meſſale.*

DELL'EVANGELIO.

L*EQVALI coſe lette, il ſacerdote isteſſo porterà il Meſſale aperto, col ſuo coſcino ſotto, dall'altra parte dell' Altare, dal lato dell' Euangelio, et mentre che paſſa il mezzo dell' Altare, inchinerà il capo alla Croce, ò farà genufleſſione, eſſendoui il ſantiſſimo Sacramento; e da quel lato accommoderà il Meſſale fuori del corporale, di modo che la ſua parte poſteriore riſguardi l'angelo del corno poſteriore dell' Altare.*

Accommodato così il Meſſale, ritornerà nel mezzo dell' altare, e con le mani gionte auanti il petto, e capo profondamẽte chino, dirà, Munda cor meum, ac labia mea omnipotens Deus, qui labia Eſaiæ Prophetæ calculo mundaſti igneo, ita me tua grata miſeratione dignare mundare, ut euangelium tuum digne ualeam nuntiare per Chriſtum Dominum noſtrum. Amen. *Poi fatto inchino alla croce con il capo, ritornerà al libro, et ſtando uolto uerſo eſſo libro con le mani gionte auanti al petto, et dritto anco con gli piedi, dirà con uoce, che s'intenda,* Dominus uobiſcum, *Reſp.* Et cum ſpiritu tuo. *Di poi accoſtando la man ſiniſtra ſotto il petto, con le pollice della man deſtra farà una croce ſopra il principio dell' Euangelio, che ha da leggere, dicendo,* Lectio, *ouero,* Initium, *doue ſi deue dire, poi ſopra ſe ſteſſo alla fronte, dicendo,* ſancti, *poi alla bocca, dicendo,* Euangelij, *poi al petto, dicendo;* ſecundum. N. *come poi è nel Meſſale. Reſpoſto dal miniſtro,* Gloria tibi Domine, *uoltandoſi uerſo la Croce, inchinanda il capo, et giongendo le mani innanzi al petto, dimanderà la beneditione, dicendo queſte parole,* Iube Domine benedicere, *poi ſeguirà dicendo la beneditione,* Dominus ſit in corde meo, et in labijs meis, ut digne, et competenter annunciem Euangelium ſuum. Amen. *facendoſi in tanto il ſegno della croce.*

Poi giongendo le mani innanzi al petto, et ſtando alquanto curuo con la faccia al dritto del libro, reciterà l'Euangelio ſin' al fine, qual finito, riſpondendo il miniſtro. Laus tibi Chriſte, *il ſacerdote alzando un poco il Meſſale, bacciarà il principio dell' Euangelio, che hauerà letto, non facendo altra Croce ſopra, nè dicendo alcune parole.*

A queſto tempo farà, ſe hauerà da far, Sermone, Publicationi, Denuncie de matrimonij, et poi farà dire la Confeſſion generale al popolo, ſeruando in ciò le coſe notate nel libro Rituale.

DELLI, DOMINVS VOBISCVM, Antifona, et orationi ſuper Syndonem.

D*ETTO l'Euangelio, et baciatolo, il Sacerdote uerrà al mezzo dell' Altare, doue poi hauerà a*

ſtare, ſin che douera dire il Tranſitorio, et l'oratione poſt communionem, eccetto quando ua a lauar le mani, et per queſto s'accommoderà il Meſſale, tirandolo piu appreſſo, ſe li pareſſe che reſtaſſe troppo diſcoſto. Iui ſtando, et diſgiongendo, et raggiongendo ſubito le mani auanti al petto, ſaluterà il populo con il Dominus uobiſcum, *riſpondendo il miniſtro,* Et cum ſpiritu tuo. kir. kir. kir.

Poi diſgiongendo, et raggiongendo ſubito le mani innanzi al petto, dirà un'altra uolta. Dominus uobiſcum. *Reſp.* Et cum ſpiritu tuo. *con le mani parimenti gionte innanzi al petto leggerà l'Antifona, quando ſara ſegnata nel Meſſale, che ſi chiama,* Antifona poſt Euangelium.

Dirà poi la terza uolta, diſgiongendo, et ragiongendo ſubito le mani, Dominus uobiſcum, *Reſp.* Et cum ſpiritu tuo. *Poi tenēdo pur le mani gionte, dirà,* Pacem habete. *Reſp.* Ad te Domine, *et la quarta uolta diſgiongendo, e raggiongendo le mani ſaluterà il popolo, col,* Dominus uobiſcum. *Reſp.* Et cum ſpiritu tuo. *Poi aprendo le mani, dirà l'oratione ſuper syndonem, et hauendone a dir piu d'una, ſeruerà l'ordine, et modo detto di ſopra nelle Regole generali, tenendo le mani diſteſe, et eleuate ſin'al la concluſione, come s'è detto di ſopra, nelle medeſime Regole.*

DELL'OBLATIONE.

D*ETTA l'oratione ſuper syndonem, ſe ſi ha da far' offerta, il Sacerdote all'hora la riceuerà ſeruando l'ordine datto nel libro Rituale. Poi preparará l'oblatione della Meſſa, con l'ordine poſto qui di ſotto, dicendo ogni coſa ſecretamente. Leuerà prima il uelo di ſopra del calice con ambedue le mani, et lo collocherà piegato dietro di eſſo calice fuori del corporale, di modo che ſtia decente et conuenientemente.*

Di poi collocherà il calice dalla banda del Epiſtola, et leuarà la Palla, ò animetta dalla Patena, et ponerala ſopra il corporale ſul mezzo del lato uerſo l'Epiſtola.

Quando poi uuole offerire, piglierà con la man deſtra la Patena, et aggiongendoui ſubito la man ſiniſtra decentemente, la eleuarà ſin al petto, et, con gli occhi diuotamente eleuati, drizzando l'intention ſua ad offerire per conſecrar l'Hoſtia grande, et altre ſe n'haueſſe poſte per communicar ò in uaſo, ò ſopra la Patena, farà l'oblatione, dicendo l'oratione che è nel Meſſale. Suſcipe etc.

Nel fine del oratione, quando dirà, In nomine patris, et filij, et ſpiritus ſancti, Amen, *farà con l'iſteſſa Patena, et Hoſtia ſopra eſſa, una croce ſopra il corporale, ſenza però toccarlo, et metterà l'Hoſtia nel luogo, doue hauerà fatta la croce, cioè, circa il mezzo della parte dinanzi di eſſo corporale.*

Fatta l'oblatione del Hoſtia, il Sacerdote riponerà dalla ſua banda deſtra la Patena, riponendola per la maggior parte ſotto il corporale.

Poi preſo il calice con la mano ſiniſtra al nodo, lo netterà di dentro col purificatorio, quale riposto diſteſo, et piegato pur dalla medema parte deſtra ſotto quella parte della Patena, che reſta ſcoperta, ſi diſcoſterà alquanto col calice dal mezzo dell'Altare, et lo riponerà uerſo il lato dell'Epiſtola, et lo preparará in queſto modo.

Primieramente metterà il uino nel calice, dicendo queſte parole,

De latere Chriſti exiuit ſanguis.

Nel metterlo, auertirà di tenere l'orciuolo, uicino aſſai al calice, et a ſonder il uino cōtinuatamente non a gocciole nel calice, et non nel mezzo, ma da un canto acciò che non ſparga di gocciole eſſo calice, ne faccia ſchiuma.

Dipoi benedirà l'acqua, facendo una croce ſopra d'eſſa, e dicendo, Et aqua pariter. In nomine patris, et filij, et ſpiritus ſancti. Amen. *et gettatone in terra, o nella baciletta alquanto, ne metterà un poco nel calice.*

Poi ſi ritirerà nel mezzo dell'Altare, et ſtendendo il braccio deſtro lo prenderà ſcoperto al nodo, et riportandolo nel mezzo, auanti al petto, raggiongerà la ſiniſtra al piede, et così tenendolo, et eleuando gli occhi, et la mente a Dio, l'offerirà con l'altra oratione, che è nel Meſſale, Suſcipe clementiſſime pater hunc calicem etc.

Auanti che lo deponga in mezzo de l'Altare, farà con eſſo una croce ſopra il corporale, come anche ſi è detto della Patena et Hoſtia, et poi lo coprirà con l'animetta.

DELL'ORATIONE SECRETE doppo l'oblatione.

D*EPOSTO il calice nel mezzo dell'Altare, et coperto con l'animetta, il Sacerdote col capo profondamente inchinato, et con le mani gionte dirà ſecretamente l'oratione,* Omnipotens ſempiterne Deus placabilis etc. *la qual oratione è nel Meſſale.*

Detta, che hauerà queſta oratione, ſi drizzarà, et con le mani alzate, innanzi al petto, et diſgionte, dirà l'altra, Et ſuſcipe ſancta Trinitas hanc oblationem quam tibi offerimus pro regimine etc. *Et poi in tutte le feſte, et giorni, che ſi deue dire quell'altra, che ſeguita,* Suſcipe ſancta Trinitas hanc oblationem quam tibi offerimus in memoriam etc. *L'altre poi che ſono in quell'iſteſſo luogo nel Meſſale, dirà ad arbitrio ſuo, ſtando pur con le mani aperte, et alzate innanzi al petto, et l'ultima, che incomincia,* Et ſuſcipe ſancta Trinitas hanc oblationem pro emundatione mea, *dirà con le mani diſteſe ſopra l'oblatione, talmente, che il pollice della deſtra, s'incruci ſopra il police della ſiniſtra, et ſia l'uno, e l'altro di ſotto il reſto delle mani.*

Quando vorrà dir quelle parole, Benedictio Dei etc.

etc. giongendo le mani, et ſubito ſeparandole, benedirà l'oblatione, et raggiongēde le mani, come prima, diſteſe ſopra l'oblatione, finirà l'oratione di eſſa oblatione, giongendo le mani nel dire. Per Chriſtum dominum noſtrum.

DELL'OFFERTORIO, ET Symbolo.

DIPOI dirà con le mani giōte l'Antifona, che ſi chiama, Offertorium, la quale Antifona detta ſaluterà il popolo, col, Dominus uobiſcum, et douendo dire, il Credo, aprirà le mani, l'alzerà un poco, et le raggiongerà innanzi al petto, et con uoce chiara lo dirà, inchinando il capo al principio, dicendo, Deum, et ſimile, quando dice, et in Ieſum.

Quando poi uerrà a dire, Et incarnatus eſt, farà la genufleßione, et ſtarà così genufleſſo, fin che hauerà dette quelle parole, Et homo factus eſt.

Poi drizzandoſi, ſeguiterà tenendo tuttauia ſempre le mani cōgionte, et parimenti inchinerà il capo, quādo dirà, et ſimul adoratur.

Gionto a quelle parole, Et uitam uenturi, ſi farà il ſegno della croce.

DELL'ORATIONE, SVPER OBLAta, et del Prefatio.

DETTO il Credo, ſaluterà il popolo, col, Dominus uobiſcum, di poi dirà l'oratione, che ſi chiama Super oblata, laqual'oratione finita, et detto le altre, ſe uene faranno da dire con l'ordine, et modo detto di ſopra nelle Regole generali, gionto a quelle parole, Per omnia ſecula ſeculorum, mettera le mani in piano ſopra l'Altare di quà, et di là dal corporale, et riſpondendo Amen. dirà, Dominus uobiſcum, e riſpoſto dal miniſtro, Et cum ſpiritu tuo, egli ſoggiongerà, Surſum corda, alzando le mani disgionte fin'al petto, et riſpoſto che gli ſia, Habemus ad Dominum, all'hora raggiongerà le mani, et inchinerà il capo, dicendo, Gratias agamus Domino, Deo noſtro, et riſpoſtogli dal miniſtro, Dignum, et iuſtum eſt, leuate, et ſteſe le mani diſgionte, come prima, egli ſeguiterà a dire, Vere quia, etc. e finirà il Prefatio nel medeſimo modo.

Quando dirà, ſupplici confeſsione dicentes, Sanctus. etc. di nuouo giongerà le mani dinanzi al petto, e ſtarà inchinato col capo profondamente, fin che uerrà a dire, Benedictus qui uenit. etc. et allhora drizzatoſi, dirà quelle parole, Benedictus qui uenit in nomine domini Oſana in excelſis. et nel medeſimo tempo ſi farà il ſegno della croce, di modo che il prefatio ſi finiſca col farſi la croce.

DEL CANONE.

FINITO il Prefatio, il Sacerdote con le mani gionte, et accoſtate alla faccia dell'Altare con le ponte dello dita picciole, alzati gli occhi a Dio, et ſubite abbaſſatoli, inclinatoſi profundamente, incomincierà il canone, dicendo ſegretamente, Te igitur etc. come è nel Meſſale, fino a quelle parole, Rogamus, ac petimus, quali dette, che habbia, ſi drizzarà, et farà una croce ſopra il corporale nel mezze, et bacierà iui l'altare, poi drizzandoſi giongerà le mani inſieme, dicendo, Vti accepta habeas, et benedicas, et ſubito diſgiongendole farà tre croci communemente ſopra l'Hoſtia, et Calice inſieme, ſeguitando a dire, Hæc ✠ dona, Hæc ✠ munera, Hæc ✠ ſancta ſacrificia illibata, poi ſeguiterà a dire con le mani ſeparate, et alzate innanzi al petto, fin, al, Memento facendo mentione nominatamente del Papa, et dell'Arciueſcouo. Et ſe ſarà ſede uacante, non ſi fara commemoratione ſe non di quello che uiue.

Quando uuol dir'il primo, Memento, et far memoria delli uiui, per quali ha propoſto pregar nella Meſſa, abbaſſando le mani, et alzandele ſubito, le giongerà innanzi al petto, ò alla faccia, et ſtarà così un poco quieto, et col capo alquanto baſſo raccomanderà con la mento, quelle perſone, et biſogni, che ſi ha propoſto.

Il che fatta, diſgiongerà le mani, et tenendole ſeparate, et alzate innanzi al petto, ſeguiterà fin'a quelle parole, Hanc igitur oblationem.

Quando poi dice, Hanc igitur oblationem etc. tenerà le mani diſteſe ſopra l'oblatione, et raggiongerà di nuoue le mani, quando dice, Per Chriſtum Dominum noſtrum, et ſeguiterà a dire, Quam oblationem tu Deus etc.

Mentre dice, Benedictam, ✠ Aſcriptam, ✠ Ratam, ✠ farà il ſegno della Croce tre uolte communemente ſopra l'Hoſtia, et calice inſieme.

Dipoi quando dice, Vt nobis ✠ corpus, farà ſeparatamente ſopra l'Hoſtia ſola una croce, et quando dice, Et ✠ ſanguis fiat, ne farà un'altra ſopra il calice ſolo. Fatto le ſopradette croci, di nuouo poi raggiongendo le mani dirà, Domini noſtri Ieſu Chriſti, con inchino di capo.

Poi con le mani gionte al petto, e con gli occhi baſſi, s'accoſterà al corno dell'Epiſtola, et iui ſtando col lato ſiniſtro uolto all'altare, et non con le ſpalle nè con la faccia, ſi lauarà l'eſtremità delle dita, cioè, delli pollici, et indici ſopra la baciletta, tenuta dal miniſtro in mano, fuori dell'Altare, dicendo ſecretamente. Lauabo inter innocentes manus meas, et circundabo altare tuum Domine. Vt audiam uocem laudis tuæ et enarrem uniuerſa mirabilia tua. Domine dilexit decorem domus tuæ, et locum habitationis gloriæ tuæ. Ne perdideris cum impiis animam meam. Et cum uiris ſanguinum uitam meam. In quorum manibus iniquitates ſunt, et dextera eorum repleta eſt muneribus. Ego antē in innocentia mea ingreſſus ſum, libera me et miſerere mei. Pes meus ſtetit in uia recta, in Ec-

eleſijs Benedicam te domine. *Poi inchinando un poco il capo, ſeguiti a dir,* Gloria patri, etc. *Dicendo i ſudetti ueršì del ſalmo, et lauatoſi la dita, ſe le aſcingherà con la ſeruietta, apparecchieta dal miniſtro ſopra il corno dell'Altare, a queſto effetto.*

Ciò fatto, gionzerà le mani al petto, et ritornerà al mezo dell'Altare, et fatto inchino alla croce, dirà ſegretamente, Qui pridie etc. *et poi diſgionte le mani, dicendo,* Accipiens, *piglierà l'Hoſtia con il pollice, et indice della man deſtra, et ſubito aggiongera li dui ſimili altri diti della ſiniſtra, et cosi con ambedue le mani tenendo l'Hoſtia, et ſtando dritto nel mezzo dell'altare, continuerà a dire,* Eleuauit oculos in cœlum ad te Patrem ſuum omnipotentem. *Le quali parole mentre che dice, alzerà gli occhi al cielo, et poi gli abbaſſerà, et dirà,* Gratias agens, *facendo un poco d'inchino col capo.*

Qui tenendo l'Hoſtia con l'indice, e pollice della mano ſiniſtra ſolamente, con la deſtra farà il ſegno della croce ſopra l'Hoſtia una uolta ſola, dicendo Benedixit, *et aggiongerà poi in tener l'Hoſtia anco il pollice, et indice della mano deſtra, ſeguitando a dire,* Fregit deditq. diſcipulis ſuis dicens ad eos, Accipite, et manducate, ex hoc oẽs, *appoggiaraſſi con li gomiti, et braccia dal cubito abbaſſo ſopra l'altare un poco allargati, et inchinandoſi alquanto, e fermato il capo ſopra l'Hoſtia, non però troppo uicino ad eſſa, con riuerenza proferita ſecreta, diſtinta, continuata, et attentamente le parole della conſecratione.* HOC EST ENIM CORPVS MEVM, *ſopra l'Hoſtia grande con intentione ancora a tutte l'altre, che iui haueſſe preparate per conſacrare.*

DELL'ELEVATIONE DELL'hoſtia.

F*ATTA la conſecratione, eſſo Sacerdote tenendo l'hoſtia ſacra, come di ſopra, tra le quattro dita ſopra il corporale, et tenendo l'altre ſei dita diſteſe, et gionte l'uno con l'altro, appoggiati i gomiti, come di ſopra, ſopra l'Altare, farà genufleſſione, et tenendo gli occhi fiſſi, adorerà reuerentemente l'Hoſtia ſacra.*

Poi tenendo fermi li cubiti ſi leuerà, et fermetoſi bene ſopra li piedi, all'hora alzerè l'Hoſtia ſacra, tanto in alto, quanto acconciamente può ſempre però ſopra l'Altare, et corporale; per fuggir ogni pericolo, et indecentia, tenendo le dita ſempre nel medeſimo modo gionte, et con gli occhi fiſſi in eſſa Hoſtia, la tenerà alquãto così in alto, acciochè il populo in tãto l'adori, Poi ebbaſſando e poco a poco le mani riuerentemente al luogo donde leuò l'Hoſtia ſacra, ſeuerà la man ſtanca, et con la deſtra reponendola ſopra il corporale, farà genufleſſioni, et adorerala.

Auertirà, che doppo hauer così riposta non ſepari più le dita, cioè, l'indici dalli pollici, inſin che hauerà fatta l'ablutione delle dita, ſe non quando uorrà toccare, ò pigliar l'Hoſtie ſacra, et nel aſtergere ſopra il calice eſſe dita, per qualche fragmento, che ui foſſe attaccato, et hauendo à mouerla, lo farà in maniera, che non para d'alzarla un'altra uolta per l'adoratione del popolo.

Auertirà anco, che mentre eleua l'Hoſtia ſacra fra la conſecratione di eſſa, et quella del calice, nõ interponga alcuna parola.

DELLA CONSECRATIONE ET eleuation del Calice.

D*IPOI leuerà, et ſcoprirà il calice, poſando l'animetta ſopra l'Hoſtia, et aſtergera ſopra eſſo calice le quattro dita, che hãno toccato l'Hoſtia ſacra, et ſtando dritto dirà,* Simili modo poſtquã cenatũ eſt, accipiẽs calicẽ, *et prẽderà il calice cõ ambedue le mani, cioè, con la dritta il nodo, et con l'altra ſotto il nodò iſteſſo fra l'indici, et medy, et alzandolo alquanto dall'altare, et ponendole ſubito giù, dirà,* Eleuauit oculos ad cœlos ad te Deum Patrem ſuum omnipotentem, *et in dir queſte parole, alzerà gli occhi al cielo, et poi gli abbaſſerà, et ſeguitando.* Item tibi gratias agens, *inchinarà alquanto il capo, et dicendo,* benedixit, *terrà il calice, cioè il nodo ſotto la coppa con la man ſiniſtra, pur fra l'indice, et medio, et con la deſtra farà il ſegno della croce ſopra di eſſo.*

Qual fatta ſubito accoſterà la deſtra al calice, di maniera, che con eſſa tenga il nodo ſotto la coppa fra l'indice, et medio, et leuando la ſiniſtra dalla coppa tenga con eſſa il piede pur fra l'indice, et medio, et così tenendolo ſeguiterà così a dire, Tradiditq. diſcipulis ſuis dicens ad eos, Accipite etc. *et appoggiatoſi con li gomiti ſopra l'Altare, et con il capo inchinato, non però troppo uicino al calice, proferirà con riuerenza, ſecreta, diſtinta, continuata, et attentamẽte le parole della conſacratione del Calice.* Hic eſt enim calix ſanguinis mei noui, et æterni teſtamenti, myſterium fidei, qui pro uobis, et pro multis effundetur in remiſsionem peccatorum. *Le quali parole dette, rimetterà il calice al ſuo luogo ſopra il corporale, rimouerà le mani, et appoggiate all'altar le tre dita ultime di ciaſcuna mano, fatta una genufleſſione, riuerentemente adorerà il precioſo ſangue del Signore, e leuatoſi ripiglierà il calice ſcoperto con ambedue le mani, cioè, con la deſtra il nodo ſotto la coppa fra le dite indice, et medio, et con la ſiniſtra il piede fra le ſudette dita, et l'alzerà in alto quanto commodamente può, dicendo,* Mandans quoque etc. *come è nel Meſſale, tenendolo così alquanto dritto ſopra il corporale, et hauendo in eſſo il calice ſempre fiſſi gli occhi, lo moſtrerà al popolo per adorare.*

Fatto queſto abaſſando a poco, a poco le mani al luogo donde lo leuò, leuerà, quando ſarà uicino al corporale, la man ſtanca, et con la dritta riponerà eſſo calice riuerentemente ſopra il corporale nel luogo ſuo; poi lo ricoprirà con l'animetta, et facendo genufleſſione, l'adorerà.

Leuatoſi

Leuatoſi dipoi il Sacerdote con le mani, et le braccia diſteſe di quà, et di là, a modo di croce, ſtando nel mezzo dell'Altare, dirà ſecretamente, Vnde et memores etc. *Et quando dice queſta parola,* Offerimus, *raggiongerà le mani dinanzi al petto, e diſgiongendole ſubito, metterà la ſiniſtra ſopra l'Altare, com'è ſi detto nelle Regole generali, et ſtendendo la deſtra, farà con eſſa il ſegno della croce tre uolte communemente ſopra l'Hoſtia, et calice inſieme, mentre che dice,* Hoſtiam ✠ puram, Hoſtiam ✠ Sanctam, Hoſtiam ✠ immaculatam. *Poi quando dice,* Hunc panem ✠ ſanctum uitæ æternæ, *ne farà una ſopra l'hoſtia, e l'altra ſopra il calice, dicendo.* Et calicem ✠ ſalutis perpetuæ, *continuerà poi in dire il reſto, ſtando con le mani diſteſe, et eleuate innanzi al petto, e le raggiongerà, inchinandoſi profondamente con la teſta, quando dice,* Supplices te rogamus, etc. *fino a quelle parole,* Vt quotquot etc. *Quiui drizzatoſi con le mani disgionte, facendo una croce con le tre ultime dita della mano deſtra ſopra il corporale, nel mezzo innanzi a sè, bacierà iui l'Altare. Qual baciato ſi drizzerà, raggionte le mani innanzi al petto, poi disgiontele, et poſte le tre dita ultime della mano ſiniſtra ſopra l'Altare, dicendo,* Sacroſanctum ✠ corpus, *farà il ſegno della croce, con la man deſtra ſopra l'Hoſtia una uolta ſola, et un'altra ſopra il calice, dicendo,* et ſanguinem ✠ ſumpſerimus. *Poi dicendo,* omni ✠ Benedictione etc. *ſegnerà, poſta la mano ſiniſtra di ſotto dal petto con la deſtra, ſe ſteſſo con il ſegno della croce.*

Quando poi dice il Memento per i morti; dette tutte quelle parole, Memento, etiam Domine, famulorum famularumq. tuarum, qui nos præceſſerunt cum ſigno fidei, et dormiunt in ſomno pacis, *giongerà le mani eleuate innanzi al petto, ò fin alla faccia.*

In oltre hauerà nel meditare gl'occhi aperti, et riuerentemente intenti al ſantiſſimo Sacramento.

continuerà poi il reſto con le mani innanzi al petto disgionte, et alzate.

Quando uerrà a quelle parole, Nobis quoque minimis, et peccatoribus, *le dirà con uoce un poco alta, et con le tre dita ultime della deſtra ſi percuoterà il petto, auuertendo di non toccar le due gionte, et ſeguitando il reſto ſecretamente, et con le mani disgionte, et alzate al fin, dicendo,* Per Christũ Dominum noſtrum, *inchinerà alquanto il capo, giongerà le mani, et poi le disgiongerà ſubito, drizzandoſi mentre, che dice,* Sanctificas ✠ uiuificas ✠ benedicis ✠ *et farà tre uolte la croce communemente ſopra l'Hoſtia, et calice inſieme con la mano deſtra, tenendo la ſiniſtra ſopra l'Altare.*

Detto, Et nobis famulis tuis largiter præſtas ad augumentum fidei, et remiſſionem omnium peccatorum noſtrorum, *ſcoprirà il calice con la man dritta, pigliando l'animetta fra l'indice, et medio, et mettendola ſu'l corporale, dal canto dell'Epiſtola, farà genufleſſione al ſantiſſimo Sacramento, dicendo,* Et eſt tibi Deo patri omnipotenti.

Leuatoſi poi, et preſa l'Hoſtia ſacra riuerentemente fra il dito groſſo, et l'indice della deſtra, ponendo la mano ſiniſtra al nodo del calice ſotto la coppa, farà con l'Hoſtia ſacra ſopra la bocca di eſſo calice tre uolte il ſegno della croce da l'un orlo, ò labro, a l'altro, dicendo, Ex ✠ ipſo, et per ✠ ipſum, et in ✠ ipſo omnis honor, uirtus, laus, et gloria.

Fatte queſte tre croci, mutera l'Hoſtia, che teneua da man dritta alla mano ſtanca, pur fra il pollice, et indice, et piglierà la Patena con l'indice, et medio della man deſtra, et fara altre tre croci con eſſa, tenendola dritta in taglio, et non piana ſopra l'Hoſtia, et calice, dicendo, Imperium, ✠ Perpetuitas, ✠ et Poteſtas ✠ in unitate ſpiritus ſancti.

Poi poſara la Patena a piè del calice, ſi che l'ultimo labro di eſſa appoggi un poco ſopra eſſo piede, tenendo come prima, l'Hoſtia ſacra, et alzandola alquanto, dira con uoce alta, Per infinita ſecula ſeculorum. *Reſp.* Amen.

Tenendo l'Hoſtia ſacra ſopra la bocca del calice, la diuiderà con riuerenza ugualmente in due parti, dicendo ſecretamente, Corpus tuum frangitur, Chriſte, Calix benedicitur, *et riponerà ſopra la Patena quelle parte, che ha nella deſtra.*

Dipoi diuidendo ancora l'altra parte, dira, Sanguis tuus ſit nobis ſemper ad uitam, et ad ſaluandas animas, DEVS noſter.

Poſta giu anche quella parte, che tiene con la ſiniſtra appreſſo l'altra parte gia riposta ſopra la Patena, ponera dentro al calice con la man dritta, la terza parte dicendo, Commixtio conſecrati etc. *et aſtergaſi quella parte delli pollici, et indici, che hanno toccato l'Hoſtia ſacra l'un con l'altro ſopra il calice, acciò ſe ui foſſe attaccato qualche fragmento, uada nel calice.*

Coprirà poi con l'animetta il calice, et farà la genufleſſione al ſantiſſimo Sacramento, et leuatoſi, dira nel Meſſale l'Antiſona, qual ſi chiama, Confractorium, *con le mani gionte innanzi al petto.*

DEL PATER NOSTER, ET ALTRE coſe dipoi.

D*ETTO che hauerà il confrattorio, diſgiongerà le mani, et ſubito le raggiongerà innanzi al petto, dicendo ſecretamente,* Oremus, *inchinando un poco il capo al ſantiſſimo Sacramento, poi drizzatoſi pur con le mani gionte dirà con uoce alta,* Præceptis ſalutaribus moniti, et diuina inſtitutione formati audemus dicere, *Quiui ſtenderà et alzerà le mani innanzi al petto, et tenendole coſi dirà il,* Pater noſter, *nel fine del quale riſpoſtogli dal miniſtro,* Sed libera nos a malo, *il Sacerdote ſecretamente dirà,* Amen, *et con uoce alta ſeguiterà dicendo,* Libera

bera nos quæſumus, etc. *Et così dicendo, ſi farà il ſegno della croce, poſta la man ſiniſtra ſopra l'Altare.*

Quando che dice, Pax, et cõmunicatio, *ſi farà parimente il ſegno della croce poſta la man ſiniſtra ſopra lo Altare, mettendo la mano dritta alla fronte, quando dice,* Pax, *al petto, quando dice,* et communicatio, *alla ſpalla ſiniſtra, quando dice,* Domini noſtri, *poi alla dritta, quando dice,* I E S V C H R I S T I, *Poi giongendo le mani, dirà,* ſit ſem per uobiſcum, *riſpoſto che gli ſia,* Et cum ſpititu tuo, *ſoggiongerà eſſo, tenendo pur gionte le mani,* Offerte uobis pacem. *Reſp.* Deo gratias: *et ſubito dirà ſecretamente, con le mani gionte, et appoggiate all'Altare, et con il capo profondamente chino, et con gli occhi intenti al ſantiſſimo Sacramento l'oratione,* Domine Ieſu Chriſte etc. *ò l'altra,* Pax in cœlo, *che può dire, ò laſciare a ſuo arbitrio.*

Quali orationi finite, ſe haueſſe a dar la Pace al miniſtro, per porgerla ad altri, dirà anco l'oratione ſeguente, Habete uinculum pacis, etc. *Poi farà con le tre dita, che ha diſgionte, cioè il medio, et duoi ſeguenti una croce ſul corporale, nel mezzo auanti sè, et iui bacierà l'altare, tenẽdo le mani appoggiate nel modo, che le tiene, facẽdo le genuflesſioni, et ſe s'hà da porgere, come s'è detto, la Pace dirà,* Pax tecum, *al miniſtro, baſciando in un medeſimo tẽpo la Pace in ſtromentole, che gli ſarà ſporta da eſſo miniſtro.*

Mà ſe non ha da porger la Pace ad alcuno, laſciera di dir l'oratione, Habete uinculum pacis etc. *et il,* Pax tecum, *ne ſarà il baſcio del altare, ne quello della Pace.*

Poi ſtando, come prima, inchinato con le mani parimentè gionte, et con gli occhi fiſſi al ſantiſſimo Sacramento, dirà almeno una delle orationi che ſi denono dire, ante communionem, poſte nel Meſſale.

Poi medeſimamente inchinato, percuotendoſi il petto con le tre dita diſgionte, et auuertendo di nõ toccare con l'altre due tenendo pur le tre dita della ſiniſtra, appoggiate al altare, dirà con uoce un poco alta. Domine non ſum dignus, *et appreſſo ſecretamente,* ut intres ſub tectum meum, ſed tantum dic uerbo tuo, et ſanabitur anima mea.

Detto, et fatto così tre uolte, farà una genufleſſione, adorando il ſantiſſimo Sacramento, dicendo, Quid retribuam Domino, etc. *Poi leuatoſi piglierà col pollice, et indice della mano dritta le due parti dell'Hoſtia ſacra, dicendo,* Panem cæleſtem etc. *et con la mano ſiniſtro fra l'indice, et medio la Patena, ſotto eſſa Hoſtia, tenendo l'altre dito dello mano dritta ſotto la Patena, et ſtando dritto faraſſi con l'Hoſtia, et Pateno ſotto il ſegno della croce dalla faccia al petto ſenza però toccarſi, dicendo ſecretamente,* Corpus Domini noſtri etc. *il che fatto poi riuerentemente ſuma quelle due parti del Hoſtia, ſenzo far'altra genufleſſione, e gionti il pollice et indice della mano dritta, riponerà la Patena a pie del calice come prima.*

Poi ſtarà un pocheto con le mani gionte, et alzate innanzi alla faccia, meditondo diuotamente il miſterio del ſantiſſimo Sacramente, che ha preſo, et in tanto deglutendo riuerẽtemente, et diſcretamente eſſo ſantiſs. Sacramento. Poi ſcoprendo con la mano deſtra il calice, farà genufleſſione, et leuato dirà, Quid retribuam Domino pro omnibus, qui retribuit mihi? Calicem ſalutaris accipiam, et nomen Domini inuocabo, laudans inuocabo Dominum, et ab inimicis, meis ſaluus ero. *et coſì dicendo, piglierà di nouo la Patena fra l'indice, et medio della mano dritta, et con eſſa racoglierà diligentemente li fragmenti del Hoſtia ſacra, ſe alcuni ne foſſero remaſti ſopra il corporale, poi tenendo la Patena pendente ſopra il calice con l'altra mano, cioè la ſiniſtra, et pur fra l'indice, et medio aſtergerà col Pollice ò Indice della deſtra la Patena ſopra il calice, di maniera che ogni fragmento, ancorche minimo, che ui foſſe ſopra, ſi pongo in eſſo calice, ponendo poi giù la Patena, aſtergerà anche quelle parti delli pollici, et indici che hanno toccato l'Hoſtia ſacra, l'una con l'altra ſopra il calice, acciò ſe ui foſſe attaccato qualche frogmento, uada nel calice.*

Poi piglierà il calice cõ l'Indice, et medio della mano dritta ſotto il pomo, et ſegnerà con eſſo calice dalla facia al petto, ſenza toccarſi, poſta la ſiniſtro ſopra l'altare, et dirà in tanto ſecretamente. Præſta quæſo Domine etc. *come è nel Meſſale, et auicinandoſi il calice alla bocca, et pigliando la Patena con la ſiniſtra pur fra l'Indice, et medio, et tenendola ſotto, ſumi il precioſo ſangue di N. Signore, ſtando dritto, il che ſarà con tal deſtrezza, et accuratezza, che fugga ogni pericolo di ſpargerlo, et di far ſtrepito indecente con la bocca: et perche niente del ſangue reſti nel calice, lo tenera un poco pendẽte, con la Patena ſotto, et uedendo deſcender qualche gocciola, la ſuma dal calice.*

Riceuuto il ſangue, deponerà la Patena che tiene da man ſtanca, et dirà, Quod ore ſumpſimus etc. *et nel medeſimo tempo, tenendo con la man deſtra par fra l'Indice, et medio il calice al nodo, lo ſporgerà fuori del corporale uerſo il miniſtro, al corno del Epiſtola, ſenzo deporlo, et ſenza mouerſi dal mezzo del altare, et ſe farà infondere dal miniſtro, un poco di uino, e piegando alquanto il calice in diuerſe parti, farà che il uino tocchi, doue ho toccato il ſangue ſantiſſimo, et s'alcuni s'haueranno a communicare, cuoprirà il calice, et auanti che ſi faccia porgere il uino per lo purificatione, li communicherà ſeruando gli auuertimenti dati di ſopra nelle Regole generali della communione. Mà non eſſendoui alcuno da communicare, ſuma la purificatione per quella parte, et labra del calice, per le quali hà preſo il ſantiſſimo Sacramento per purificar meglio eſſo calice tenendoui ſotto la Patena.*

Poi depoſta la Patena ſopra il corporale, et mettendo le quattro ditta pollici, et indici ſopra la bocca del calice, et con l'altre ſoſtenendo eſſo calice ſi acco-

ſterà

ſterà un poco al corno del epiſtola, et ſi farà infondere l'ablutione, lauando le quattro dita ſopra di eſſo calice, et lo riporterà nel medeſimo modo in mezzo al ſuo luogo.

Poi aſciagatoſi con il purificatorio, tenendolo nella mano ſiniſtra ſotto la bocca ſumera quel Ablutione, et poi con il purificatorio iſteſſo ſi aſciugherà la bocca, et poi il calice diligentemente.

Poi piegato il purificatorio, lo mettera ſopra la bocca del calice, et poi la Patena, et l'animetta ſopra, et poi il uelo, et con la ſiniſtra mettendo il calice, coſi ordinato fuor del corporale uerſo il corno del Euãgelio, piegherà il corporale, et meſſolo nella borſa, lo ponerà con la deſtra ſopra il uelo del calice et con la ſiniſtra riporterà eſſo calice nel mezzo del' altare al loco ſuo.

DELL'ORATIONE DOPPO LA Communione.

C*IO fatto il Sacerdote, fatta riuerenza con inchino di capo alla croce, ritornerà con le mani gionte al corno del Epiſtola, doue il miniſtro douera portar il Meſſale, mentre ch'egli doppò la communione attende ad accommodare il calice, et in queſto luogo leggerà l'Antiſona, che ſi chiama Tranſitorio, tenendo le mani gionte, et eleuate innanzi al petto.*

Poi diſgionte, et raggiontele ſubito, dira, Dominus nobiſcum, *et l'oratione poſt communionem.*

Eſſendoui altre collette da dire ſeruera l'ordine, et modo che s'è detto nelle Regole generali.

Finite l'orationi, dira, Dominus nobiſcum, *di nouo aprendo, et raggiongendo le mani, et mentre che il miniſtro riſponde,* Et cum ſpiritu tuo, kir. kir. kir. *ſe n'anderà con le mani gionte nel mezzo del altare, Quiui dicendo,* Benedicat, et exaudiat nos Deus, *poſta la mano ſiniſtra ſopra l'Altare, ſe farà con la deſtra il ſegno della croce, et riſpoſto dal miniſtro,* Amen. *ſubito raggiongerà le mani, dicendo,* Procedamus cum pace, *et riſpoſtogli,* In nomine Chriſti, *dirà pur con le mani gionte,* Benedicamus Domino, *Reſp.* Deo gratias, *eſſo con le mani gionte, appogiate al altare et profundamente inchinato, dira ſecretamente,* Placeat tibi Deus. etc. *Ciò fatto, mentre che il miniſtro porterà il Meſſale dal corno del Epiſtola, a quello del Euangelio, et fatta la croce nel mezzo del altare fra ſe, et il calice, bacierà iui l'Altare, et alzando, et giongendo le mani, inchinerà il capo alquanto uerſo la croce, dicendo,* Benedicat uos omnipotens Deus, *con uoce alta, et ſubito facendo genuſleſſione, ſe ui foſſe il ſantiſſimo Sacramento, con le mani gionte inſieme, et con gli occhi baſſi uerſo terra ſi uolterà al popolo, et lo benedirà con la mano deſtra, facendo una ſol uolta il ſegno della croce, et non tre, et tenendo la ſiniſtra al petto, et dicendo,* Pater, et Filius, et Spiritus ſanctus, *auuertirà però di oſſeruar le proprie beneditioni, quando ſono poſte nel Meſſale, et dir quelle proprie parole, che ui ſono ſcritte, ſeruãdo nel reſto il modo detto di ſopra.*

Così benedicendo, compirà il circulo, ſtando però ſempre nel mezzo dell'Altare, ſaluo che ſi ui foſſe il ſantiſſimo Sacramẽto fuori, ſcoperto ſopra l'altare nel uoltarſi a dar la beneditione, accoſterà le ſpalle non al mezzo dell'altare, ma un poco piu uerſo il corno del l'Euangelio, et nel medeſimo luogo finirà il circolo.

Poi uolto uerſo l'angulo poſteriore del corno dell'Euangelio ſopra il Meſſale, che riſguardi l'angolo ſudetto poſteriore, con le mani gionte auanti al petto, dirà con uoce chiara, Dominus uobiſcum. *Reſp.* Et cum ſpiritu tuo; *pronuncierà il titolo dell'Euangelio, facendo le medeſime Croci con l'iſteſſo ordine al libro, alla fronte, alla bocca, et al petto, qual s'è detto all'Euangelio fra la Meſſa, e poi leggerà con le mani gionte auanti il petto.*

Quando dice quelle parole, Et uerbum caro factum eſt, *farà una genuſleſſione, ſtando pur con le mani gionte, et uolto con la faccia, come prima.*

Finito l'Euangelio, piglierà il calice nel modo, che lo preſe in ſagriſtia, et diſceſo all'ultimo grado dell'altare, ſi riuolga, et faccia riuerenza alla croce, profonda, ò ſe ui foſſe il ſantiſſimo Sacramento, una genuſleſſione, come ſi è detto, et facendoſi dare la beretta dal miniſtro, ſi coprirà, et tornerà alla Sagriſtia ſenza ſalutar' alcuno, et ſeruando anche nel reſto in ogni coſa la Regola preſcrita nell'uſcire, et andare all'altare, dicendo fra tanto l'Antifona, Tres in camino ignis, *et il cantico,* Benedicite, *col reſto.*

Gionto in Sagriſtia ſi ſueſtirà delli paramenti con queſt'ordine, cioè, cominciando à leuar la Pianetta, poi la ſtola, dipoi il manipolo, poi l'amitto, et dipoi il cordone, et finalmente il camiſo.

Aña. Tres in camino ignis.

CANTICVM.

BENEDICITE omnia opera Domini Domino.
Benedicite cœli Domino.
Benedicite Angeli Domini Domino.
Benedicite Aquæ omnes, quæ ſuper cœlos ſunt, Domino.
Benedicite omnes virtutes domini, domino.
Benedicite Sol, et Luna Domino,
Benedicite ſtellæ cœli Domino.
Benedicite omnis imber, et ros Domino,
Benedicite omnis ſpiritus Domino.
Benedicite ignis, et æſtus Domino,
Benedicite noctes, et dies Domino.
Benedicite lumen, et tenebrę Domino.
Benedicite frigus, et æſtas Domino.
Benedicite pruina, et niues Domino.
Benedicite fulgura, et nubes Domino.
Benedicat terra Domino.
Benedicite montes, et colles Domino.
Benedicite omnia naſcentia in terra Domino.

Benedicite

Benedicite maria flumina, et fontes Domino.
Benedicite cæte, et omnia, quæ mouentur in aquis, Domino.
Benedicite nolucres cœli Domino.
Benedicite beſtiæ, et omnia iumenta Domino.
Benedicite filij hominum Domino.
Benedicat Iſrael Domino.
Benedicite Sacerdotes Domini, Domino.
Benedicite ſerui Domini Domino.
Benedicite ſpiritus, et animę iuſtorũ Domino.
Benedicite ſancti, et humiles corde Domino.
Benedicite Anania, Azaria, Miſael Domino.
Benedicamus Patrem, et filium, et ſanctum et Spiritum.
Hymnum dicamus, et ſuper exaltemus eum in ſecula.

PSALMVS.

LAVDATE Deum in ſanctis eius, laudate eum in firmamento uirtutis eius.
Laudate eum in potentatibus eius, laudate eum ſecundum multitudinem magnitudinis eius.
Laudate eum in ſono tubæ, laudate eum in Pſalterio, et cythara.
Laudate eum in tympano et choro, laudate eum in cordis, et organo.
Laudate eum in cymbalis bene ſonantibus, laudate eum in cymbalis iubilationis, omnis ſpiritus laudet Dominum.
Gloria patri, etc. Sicut erat etc.

ANTIPHONA.

Tres in camino ignis deambulabant, et collaudabant Dominum regem, canẽtes ex uno ore dicentes hymnum Deo. Kir. Kir. kir.
Dominus uobiſcum.
Reſp. Et cum ſpiritu tuo.

ORATIO.

DEVS, qui tribus pueris, in camino ignis poſitis, quartus adeſſe dignatus es: cui facillimum eſt igneum temperare naturas, et extinguere flamarum impetus; eandem Domine ad protegendas, et liberandas animas noſtras extende uirtutem tuam.

ORATIO.

ACTIONES noſtras, quæſumus Domine, aſpirando præueni, et adiuuando proſequere, ut cuncta noſtra operatio, et oratio a te ſemper incipiat, et per te cæpta finiatur.

ORATIO.

DA nobis quæſumus domine, uitiorum noſtrorum flammas extinguere: qui beato Laurentio tribuiſti tormentorum ſuorum incendia ſuperare. Per dominum noſtrum Ieſũ Chriſtum filium tuum, qui tecum, et cum ſpiritu ſancto, uiuit, et regnat Deus, per omnia ſecula ſeculorum Amen.
Verſ. Dominus uobiſcum.
Reſp. Et cum ſpiritu tuo.
kir. Kir. kir.
Benedicat, et exaudiat nos Deus.
Reſp. Amen.
Verſ. Procedamus cum pace.
Reſp. In nomine Chriſti.
Verſ. Benedicamus Domino.
Reſp. Deo gratias.

Sueſtito che ſia il Sacerdote, di nuouo ſi lauarà le mani, et poſto in ginocchioni, farà un poco d'oratione nell'oratorio della Sagriſtia, ò in chieſa, auanti, che ſi parta, et potrà dir queſta ſpeciale oratione di S. Thomaſo, meditando l'eccellenza di coſi gran miſterio, et ringratiando Dio benedetto per tanto dono riceuuto.

ORATIO.

GRATIAS tibi ago Domine ſancte pater omnipotens æterne Deus, qui me peccatorem indignum, famulum tuum, nullis meis meritis, ſed ſola dignatione miſericordiæ tuæ ſatiare dignatus es prætioſo corpore, & ſanguine filij tui, Domini noſtri Ieſu Chriſti: & precor ut hæc ſancta communio non ſit mihi reatus ad pœnam, ſed interceſſio ſalutaris ad ueniam, ſit mihi armatura fidei, & ſcutum bonæ uoluntatis, ſit uitiorum meorum euacuatio, concupiſcentiæ, & libidinis exterminatio, charitatis, & patientiæ, humilitatis, et obedientiæ augumentatio, contra inſidias inimicorum omnium tam uiſibiliũ, quàm inuiſibilium firma defenſio, motuum meorum tam carnalium, quam ſpiritualium perfecta quietatio, in te uno, ac uero Deo, firma adhæſio, atq. finis mei fœlix conſumatio, et precor te ut ad illud ineffabile conuiuium me peccatorẽ perducere digneris, ubi tu cum filio tuo, et ſpiritu ſancto, ſanctis tuis es lux uera, ſatietas plena, gaudium ſempiternum, iocunditas conſumata, & fœlicitas perfecta. Per Chriſtum dominum noſtrum. Amen.

Hauendo il Sacerdote celebrato Meſſa, per ſatisfatione di qual ſi uoglia oblizo di cappella, legato, ò funerale, etiam ſtraordinario, ò altro, auuertirà di ſcriuere la celebratione nel libro deputato a queſto in Sagriſtia, prima che parta di eſſa Sagriſtia, ſeruando in ciò la forma data per li decreti, et ordini generali.

Auuertirà

Auuertirà poi anche il Sacerdote di non mangiar ſubito d'hauer celebrato, nè meno ſputar, et quando foſſe neceſſitato, ſputerà in luogo decente.

Vederà anco, che fuori di biſogno, non ſi occupi ſubito in negocij, onde poſſa facilmente eſſer diſtratto dalla diuotione acquiſtata nella celebratione della Meſſa.

INSTRVTTIONE PER celebrar la Meſſa.

Per i defonti.

N*ELLA Meſſa per i defonti, il Sacerdote ſeruarà le medeſime cerimonie, ſcritte di ſopra, eccetto le ſequenti.*

Non dice il ſalmo, Iudica me Deus: *ma detta l'antiſona*, Introibo ad altare Dei, *et riſpoſto dal chierico*, Ad Deum qui lætificat etc. *dice* Confitemini Domino etc. *come di ſopra.*

Nel cominciar l'Ingreſſa, fa il ſegno della croce ſopra il Meſſale, ſenza toccarlo, dicendo. Requiem æternam. etc.

Non dice il, Gloria in excelſis, *ne meno*, Kyrie eleiſon.

Nel dir più orationi, non interpone collette de i Santi, ò per i uiui, ne per alcuno biſogno, ma tutte per i defonti.

Nō dice al'epiſtola, Apoſtoliea doctcina, etc. *ne ſi fa il ſegno della croce.*

Non dice, Alleluia.

Non dice al'euangelio, Iube Domine benedi eeee, *ne anco*, Dominus ſit in corde meo, *ma nel cominciar a dire il titolo del Euangelio, fa la croce nel libro, nel fronte, nella bocca, et nel petto come di ſopra, nel fine non bacia il Meſſale, ma ripoſtole dal chierico*, Laus tibi Chriſte, *dice l'Antiſona*, Requiem ſanctam, etc. *et poi il*, Dominus nobiſcum, *con l'oratione*, ſupet ſyndonem, *ſenza dire*, pacem habete.

Nel metter il uino nel calice dice, De latere Chriſti exiuit ſanguis, *et mettendo l'acqua dice*, Et acqua paeiter, *ſenza far il ſegno di croce ſopra d'eſſa.*

Non dice il Ceedo:

Non dice il, Gloria, *nel fine del ſalmo*, Lauabo.

Non dice, Offerte uobis pacem, *ma in luogo ſuo dice*, Agnus Dei, *come nel meſſale tre uolte, con le mani gionte, et ſenza percuoterſi il petto.*

Non dice l'oratione pro pace, cioè, Domine Ieſu Cheiſte qui dixiſti Apoſtolis, *ma altre che ſegnono, ne da la pace.*

Detta l'oratione poſt communionem dice, Dominus uobiſcum, *Reſp.* et cum ſpiritu tuo, *ſenza dire* Kyrie eleiſon.

Va nel mezzo del altare, et dice, Requiem æternam, etc. *facendo il ſegno della croce con la mano deſtra steſa ſopra l'altare ſenza toccarlo, et riſpoſtole dal chierico*, Et lux perpetua luceat ei, uel eis, *ſoggiunge*, Anima iſtius, *ouero*, Animæ iſtorū. etc. *ſe la Meſſa ſi dirà per più defonti.*

Detto il, Placeat, *come di ſopra, non da la beneditione, ma ua alla parte dell'Euangelio, oue lo dice come di ſopra.*

INSTRVTTIONE AL CHIERICO, o Acolutho, che ſerue alla Meſſa.

L*'ESPERIENZA ci moſtra in tutte le coſe, quanto importi, che colui, quale deſidera incaminarſi a qualche profeſſione, incominci da principio a eſſer diligente, et ſtudioſo di far bene quello, in che s'incamina, per poter poi far de dì in dì meglior progreſſo. Et ſe ciò auuiene in ogni honeſto eſſercitio, et profeſſione, molto maggiormente deueno hauer l'occhio a queſto gli figliuoli giouanetti, che deſiderando d'indrizzarſi al ſeruitio di Dio, nella uita, et profeſſione eccleſiaſtica, incominciano ad eſſercitarſi nelle prime fontioni di eſſa. Fra le quali di grandiſſima importanza è il ſeruire, et miniſtrare al Sacerdote nel ſantiſſimo ſacrificio della MESSA: doue miniſtrando rappreſentano gli Angioli, che miniſtrano auanti il conſpetto del Saluator noſtro CHRISTO GIESV.*

Quelli adonche, quali ſi eſſercitano in queſto, penſino ſpeſſe uolte la dignità di tal officio, et grandezza della ſua uocatione, et procurino ſopra ogni coſa di farlo, con quella purità d'intentione, et ſantità de coſtumi in tutta la loro conuerſatione, et uita, che corriſponda a quello che ricerca così nobil miniſterio. Doppo queſto, cerchino eſſercitarlo attualmente con ogni attentione, et debita diligenza, non ſolo interiormente, ma anche in tutto quello, che tocca gl'atti, et geſti eſteriori, in modo tale, che, et loro ſodisfacciano intieramente, quanto ſia poſſibile, al loro officio, et diano ferma ſperanza in queſti primi eſſercitij eccleſiaſtici, di douere andare innanzi felicemente n queſta ſanta uocatione; e il popolo, da quello che uede far'a loro, quando ſi troua a udir Meſſa, reſti edificato, et inſieme inſtituito, come debba ſtarui con ſilentio, attentione, diuotione; et come a ſuoi tempi deue opportunamente farſi il ſegno della ſanta croce, inchinarà il capo, ſtare in genocchioni, tener le mani gionte, percuoterſi il petto, e far ſimili altre attioni debite, et conuenienti nell'udir Meſſa. A queſto effetto dunque oſſerui diligentemente le auuertenze infraſcritte.

AVVERTENZE GENERALI per l'Acolutho, ò Chieeico, che ſerue alla Meſſa.

P*ER potere, conforme a i decreti del ſacro Concilio di Trento, conuenientemente eſſercitare tutte le funtioni, che occorrono in queſto miniſterio di ſeruire al Sacerdote nella Meſſa, ſarà da procurarſi, che*

ſia

ſia queſto miniſtro nell'ordine di Acoluto, in tutti i caſi al meno, che ſia chierico.

Habbia il detto Acolutho, ò Chierico la tonſura in capo, patente un dito, et mezzo in ogni lato, rinouata almeno ogni quindici giorni.

Sia ueſtito di habito clericale, condecente in tutte le coſe, conforme a i decreti Prouinciali, et diocesani di queſta Metropoli, fino al collo del piede; et ſpecialmente non habbia calce con i coſſali borſati, ouero larghi alla marinareſca, ma ſemplici, et diſteſe; ne di altro colore, che negro.

Habbia le due ueſti, una di ſotto, quali ſia centa decentemente, et l'altra di ſopra, pur negre, et che le giungano tutte due, ſino al collo del piede, non affettate, nè uane, nè ſtracciate, ò ſordide, ma decenti, che al collo ſiano ſenza reſleſſione di bauaro, et quella di ſopra, ſerrata alla gola con rampino, et tutte due con le maniche di eſſe ueſtite, et nel reſto anche alla forma ordinata.

Sia ueſtito di tutte due queſte ueſti; tutte le uolte, che è in publico, ò ſia in Chieſa, ò fuori, eccetto che quando ſi mette la cotta, ſe bene ſarà meglio, che ſia ſopra tutte due, gli ſarà nondimeno lecito cauarſi la ueſte di ſopra, et ueſtire la cotta ſopra quella di ſotto.

Et quando gli occorre eſſer per chieſa in tempo, che non ſia biſogno hauer la cotta, ſia ueſtito di tutte due le ueſti.

Lauiſi le mani, poi metta la cotta.

La cotta ſia de tela mediocre, non troppo groſſa, ò ſottile, nè con lauori, ò altrimenti affettata; ſia netta, non ſtracciata, nè con buchi dentro: habbia larghe le maniche, et longhe ſecondo la miſura datta nelle inſtruttioni generali, cioè almeno di due braccia.

Di eſſa cotta ſia ueſtito, non ſolo quando aſſiſte, ò ſerue alla Meſſa, ò ad altri officij diuini, ma anco tutte le uolte, che in ſagriſtia aiuta a ueſtire il Sacerdote, ouer'in chieſa fa alcuno miniſterio, ſe non foſſe di notte, ò d'altra hora, nella quale foſſe ſerrato ogni adito al popolo in eſſa chieſa, ouero ſe non faceſſe qualche coſa groſſa, come ſaria mutar banchi, bredelle, ſcale, ſcopare, tapezzare, ò altra ſimile, et queſto foſſe fuori del luogo, doue allhora ſi celebraſſero gli officij diuini.

Mentre, ch'è con la cotta ſtia a capo ſcoperto, non tenga guanti; nè meno la muffola, ò manighetti di pelle, quando miniſtra al Sacerdote.

Faccia la genufleſſione con il ginocchio deſtro, ogni uolta, che paſſa auanti all'altare maggiore, et anco ad altro, doue foſſe il ſantiſſimo Sacramento.

Il medemo ſarà all'altare, doue apparecchia. Et queſto oſſeruarà ancho tutte le uolte; che paſſa d'una parte all'altra di detti altari. Quando ancho paſſarà auanti altri altari di qualche particolar diuotione, farà un profondo inchino.

Farà inchino di capo al Sacerdote ogni uolta, che gli occorrerà fare qualche miniſterio inanzi a lui, come il porgerle paramenti, orzuoli, ſeruietta, ò ſimile coſa, ò pigliar da lui la beretta, ouero occhiali, ò altra coſa.

Nell'occaſione della ſanta Meſſa, ſarà ſollecito, et bene auuertito, che ſi oſſeruino gli ordini de i concilij prouinciali, et Sinodi dioceſani, et editti Archiepiſcopali, acciò in attione così ſanta, et in chieſa ſi ſtia, come ſi conuiene. Et ſi uedrà coſa inconueniente, et che ſia contra gl'ordini dati ne auuiſarà quelli, che contrafaranno. Il ch'egli farà con la modeſtia, grauità, et humiltà, che conuiene a uno buono Chierico. Et ſi uedrà coſa graue, come uno notoriamẽte interdetto, ò ſcommunicato, preſente alla Meſſa, il quale ammonito, non uoglia partire, ſe il celebrante non ſarà intrato nel canone, lo auiſarà, perche ceſſi. Il medemo farà, quando uedrà notabile irriuerenza, et altro graue ſcandolo. Quando anco ſarà coſa, alla quale egli con auuiſarla non poſſa effettualmente prouedere, ne dia auuiſo al prefetto di quella Chieſa, ò a quello, che ha cura di prouedere a ſimili diſordini. Et fra l'altre coſe oſſeruarà, et farà, come qui di ſotto.

Non permetterà, che laico alcuno entri dentro i cancelli dell'altare; molto meno, che alcuno s'accoſti a i gradi d'eſſo.

Auuiſarà, che ſe ſtia in ginocchioni, ogni uolta, che cominciata la Meſſa, uedeſſe qualcuno che ſteſſe in piede, fuor dell'Euangelio, che ſi legge fra la Meſſa, ò nel fine d'eſſa.

Auuiſarà anco, che ſi ſtia con ſilenzo, et riuerenza, ogni uolta, che ſenta, ò ueda, che fra la Meſſa ſe raggioni, ò ſe ſtia da qualchuno con poca riuerenza.

Auuertirà parimente le donne, le quali non hanno uelato il capo ſecondo la forma, a coprirſe.

Farà, che nelle chieſe, doue è diuiſione, gli huomini ſtiano dalla banda loro, et ſimilmente le donne dalle loro, a udire la Meſſa. Et doue non foſſe, che parimente gli huomini ſtiano diſtinti dalle donne, come ſi conuiene nella chieſa.

Auuertirà ſimilmente, che, quando il Sacerdote miniſtrarà la ſantiſſima Communione, gli huomini s'appreſentino prima, et dipoi le donne, diſtintamente, et con ordine.

Egli poi, mentre che il Saterdote celebra ſtarà attento, diuoto, et humile.

Non dirà all'hora officio, non leggerà altra coſa, ma ſia tutto intento all'attione ſanta del Sacerdote, et al miniſterio ſuo.

Starà ſempre, nell'infimo grado dell'altare, ingenocchiato con ambedue i genocchi, hora da un lato hora da un'altro del Sacerdote, ſecõdo che egli ſi muta, con la la faccia ſempre riuolta alla ſacra imagine dell'altare, ſaluo quando hauerà a leuarſi per far qualche miniſterio.

Tenerà anco le mani gionte inſieme, ogni uolta, che ſarà ingenocchiato, et anco quando ſarà in piedi, per udire l'Euangelio.

Starà anco nell'udire l'Euangelio, alquanto chino, et curuo.

ORDINE DELL'APPARECCHIARE per la Meſſa.

Apparato dello Altare.

QVANDO ha da preparare l'Altare per la Meſſa, prepari, et faccia, che ui ſiano tutte le coſe neceſſarie con queſto ordine.

Pallio di colore, conforme al rito eccleſiaſtico, ſecondo la feſta, ò feria corrente in quel giorno, ò Meſſa uotiua, che foſſe per celebrarſi all'hora in quell'Altare, come è notato di ſotto, nella tauoletta de i colori. Et queſto, oltre al colore conueniente, ſia anco piu, et meno precioſo, per la poſſibilità della chieſa, ò altare, ſecondo, che la feſta, ouero officio corrente, ſarà piu, ò manco ſolenne.

La pietra ſacrata nel mezzo alla miſura, et forma dell'Inſtruttioni; ſe però l'Altare non è conſacrato.

Tre touaglie nette, delle quali le due prime ſiano almeno grandi, quanto è la menſa dell'Altare, et la terza ſuperiore di tal grandezza, et longhezza, che penda dalle parti ſino di ſotto dell'orlo della bradella dell'altare.

Vn'altra touaglia munda, per coprire il ſcalino ſopra l'altare, doue però ui ſia.

Vna croce nel mezzo.

Duoi cãdelieri almãco, et queſti uguali, et conformi, et corriſpondenti di fattura, ſe ſi può, alla croce.

Due candele lunghe conuenientemente, a tal che nelle chieſe ancho, et altari piu poueri, non ſi uſino, quando ſaranno piu corte de cinque diti.

La continenza auanti l'Altare conforme di colore alli paramenti, doue ſi può hauere.

La tela, che copri l'Altare per conſeruar monde le touaglie: la quale tela nell'apparecchiare l'Altare per la Meſſa, pieghi, et eſſendo inchiodata, che non ſi poſſa leuare, l'accommodi coſi piegato al luogo ſopra l'altare, ſotto a i candelieri. Et non eſſendo inchiodata, la leui del tutto, piegandola, e riponendola iui in qualche luogo, fuori dell'Altare.

Quando ſia per apparecchiare l'altare, habbia ſeco un ſcopino di piuma, con il quale netti un tratto la touaglia di ſopra, et ſotto le touaglie l'Altare iſteſſo, quando fa biſogno, perche non ui ſia poluere, ò altra ſordidezza: et netti anco la bradella, ò il tapeto di eſſa, quando ui ſia.

ORDINI D'APPARECCHIARE per la Meſſa, eſſendo già l'altare parato.

ESSENDO apparecchiato l'altare nel modo ſudetto, iui prepari gl'orzoli mondi, con i ſuoi coperchi, l'un con uino, l'altro con acqua, facendo ogni diligenza di hauere uino bianco, et l'acqua ſia monda, et l'uno, et l'altra ſia cauata di recente.

Prepari la baciletta ſotto gl'orzoli netta, la ſeruietta per ſciugar le mani, grande ſecondo gl'ordini.

Ponga la baciletta con gl'orzoli nella feneſtrela, auuertendo, che ſia netta, et monda da poluere, et ragnare.

Ponga la ſeruietta piegata al ſuo luogo.

Prepari in luogo uicino all'Altare due ſcanzelle con le ſue torcie, ò candelotti dentro, e le bacchette con i ſuoi capeletti, et candele ſottili in cima.

Auuertiſca nell'accendere i lumi dell'altare, et delle ſcanzelle, di farlo con le candelette, che ſaranno in cima dei capelletti; nell'eſtinguerli poi non lo faccia con le dita, nè con buffarli ſopra, nè rouerſarle ne i candeglieri, nè in terra, nè con cacciarle al muro; ma uſi li ſudetti capelletti, i quali non leuarà, fin che eſſi lumi non ſiano bene eſtinti.

Prepari un moccatore, ſecondo l'ordine per ſmoccare, et accommodare i lumi, et auuertiſca di non farlo con le dita, nè con altro modo diſconueniente.

Prepari un campanello per ſonare nel tempo del prefatio, a quelle parole, SVRSVM CORDA, al, SANCTVS, et all'eleuatione dell'Hoſtia ſacra, et del calice, quando però non ſia attaccato, uicino all'altare.

Prepari anco, quando ui ſia qualcuno da communicare à quella Meſſa le coſe, che ſi ſono dette nell'auuertenze per la communione, ò di ſopra nell'inſtruttione generale, per la celebratione della Meſſa.

Apparecchi un uelo, per adoprarlo nel far baciar l'Euangelio, et la pace anco inſtromentale, con il ſuo uelo attaccato, quando quella Meſſa ui haueſſe a eſſere prelato, ò altro, a chi ſi doueſſe portare a far baciare.

Hauendo apparecchiato tutte le ſudette coſe all'altare, ritorni in ſacriſtia, doue laui un'altra uolta le mani, ſe ſarà biſogni, per hauerle imbrattate.

APPARECCHIO DELLE VESTE ſacre.

COLLOCHI poi ſopra il lato deſtro dell'altare, ò armario, doue ſe ha a ueſtire il Sacerdote per la Meſſa, cioè alla ſua ſacriſtia i paramenti, che biſognano per queſto, con l'ordine infraſcritto.

Primo, la Pianetta; la cui ultima parte penda giù un poco nella faccia dell'altare.

Poi ſopra di eſſa la ſtola, poi il manipolo dipoi l'amitto, et poi il cordone, finalmente il camiſo bene ordinato, et non inuiluppato, et poi ſopra tutti i ſudetti paramenti una cotta netta, doue ſi poſſa hauere commodamente, e un fazzoletto ancora netto, con la ſua cordetta, per appenderlo al cordone, ſecondo la forma.

MODO DI AIVTARE A VESTIRE il Sacerdote.

AIVTI a ueſtire il Sacerdote con modeſtia, humiltà, et riuerenza.

Gli ſporga il camiſo in modo, che prima metta dentro il capo, poi ſi ueſta la manica dritta, poi la ſtanca,

gli dia poi acconciamente il cordone di dietro; & nell'accommodar le ſimbrie del camiſo, auuertiſca à farle pendere tutte intorno ugualmente, e che non ſiano ſopra da terra, piu di un dito groſſo.

Accommodi la ſtola al ſacerdote, quando alle volte accade, che ſi rouerſi nel metterla.

Accommodoſi sù le braccia la pianeta, piegata di modo, che la bocca di eſſa ſia uerſo il petto, & la parte di dietro uerſo di ſopra, che pigliandola il ſacerdote, le metti dentro il capo ſenza, che habbia di mutarla; & la tiri giù di dietro decentemente, accommodãdo l'ornamẽto dell'amitto, ſopra di eſſa pianeta.

Se per qualche accidente non haueſſe acceſo i lumi, e preparate le coſe neceſſarie, prima di ueſtirſi il Sacerdote le ueſte ſacre, prepari le ſudette coſe, auãti che il Sacerdote eſchi di Sacriſtia per andare all'altare, acciò non habbia poi cauſa di partirſe dall'altare, nè diſcorrere per Chieſa, et di fare aſpettare, eſſo Sacerdote all'altare.

Quando poi ſarà tempo, che eſchi il Sacerdote à celebrare, egli con il capo ſcoperto, pigli il coſcino cõ ambedue le mani, appoggiandolo decentemente al petto sù il braccio ſtanco, et ſopra d'eſſo il Meſſale, nè porti alcun'altra coſa.

Vſcito della Sacriſtia, dia ſegno della Meſſa, cõ alcuni botti dal campanello, attaccato fuori della porta di eſſa Sacriſtia. Il medemo ſarà, gionto, che ſarà nella capella, doue all'hora ſi harà a celebrare, col cãpanello, che ui ſarà attaccato, ò che hauerà portato dalla Sacriſtia.

Faccia, doue ſarà biſogno, dar luogo al Sacerdote dalle genti, modeſtamente, ſenza ſtrepito, sì per riuerenza del Sacerdote, sì ancho perche le ueſte ſacre di eſſo Sacerdote non s'imbrattino con i piedi di quelli, che ſaranno ingenocchiati per la uia, doue paſſa.

Vadi innanzi al Sacerdote con gl'occhi baſſi, et con modeſtia.

Nell'andare non ragioni, nè ſaluti, nè riſaluti alcuno.

Paſſando auanti doue ſia il ſantiſſimo Sacramento, ò ſenza eſſo, a l'altare maggiore, faccia la genuſleſſione.

Gionto all'altare, doue ſi ha da celebrare, faccia la genuſleſſione ſecondo la regola data di ſopra.

Iui prenda la beretta, ſportale dal Sacerdote, et la porti al ſuo luogo fuori dell'altare, dal lato dell'Epiſtola.

Poi deponga il Meſſale al lato dell'Epiſtola, et iui ſi fermi, mentre che il Sacerdote riconoſce i ſegnali, et ſinche deſcende a cominciar la Meſſa. All'hora poſtoſi a lato ſtanco del Sacerdote, ſtia genuſleſſo, quando deue ſare la confeſſione, con ambedue le genocchia, un poco pero dietro a eſſo, non ſopra la bradella, ma da baſſo, ſinche il Sacerdote ſarà aſceſo all'altare: all'hora poi egli andarà più innanzi nella medema parte ad ingenocchiarſi ſopra la bradella; nè ſi mouerà da quel luogo, ſin che il Sacerdote non andarà da l'altro canto dell'altare a dire l'Euangelio.

Quando il Sacerdote ſi fa il ſegno della croce, per incominciare la Meſſa, ſegniſi egli ancora, ſenza però dire, In nomine patris, etc.

Detto dal Sacerdote, In nomine patris, et filij, et ſpiritus ſancti. *Reſp.* Amen.

Detto dal Sacerdote. Introibo ad altare Dei. *Reſp.* Ad Deum qui lætificat iuuentutẽ meã.

Dipoi riſponda al Sacerdote i uerſetti del Salmo, Indica me Deus, *alternatamente, come ſegue.*

Sacerdote.

IVDICA me Deus, et diſcerne cauſam meã, de gente non ſancta.

Chierico.

Ab homine iniquo, et doloſo eripe me.

Sacerdote.

Quia tu es Deus fortitudo mea; quare me repuliſti?

Chierico.

Quare triſtis incedo dum affligit me inimicus? Emitte lucem tuam, et ueritatem tuam, ipſa me deduxerunt, et adduxerunt *in* montẽ ſanctum tuum, & in tabernacula tua.

Sacerdote.

Introibo ad altare Dei, ad Deú qui lætificat iuuentutem meam.

Chierico.

Confitebor tibi in cythara Deus, Deus meus, quare triſtis es anima mea? et quare conturbas me?

Sacerdote.

Spera in Deum, quoniam confitebor illi, ſalutare uultus mei, et Deus meus.

Chierico.

Gloria patri, et filio, et ſpititui ſancto.

Sacerdote.

Sicut erat in principio, et nunc, et ſemper, et in ſæcula ſæculorum.

Chierico.

Amen.

Sacerdote.

Introibo ad altare Dei.

Chierico.

Ad Deum qui lætificat iuuentutem meam.

Sacerdote.

Confitemini Domino quoniam bonus.

Chierico.

Quoniam in ſeculum miſericordia eius.

Mentre che il Sacerdote, nel dir la confeſſione, nomina, beatæ Mariæ, *et* beatam Mariam, *et inchina il capo, egli ancho lo inchini, ſtando nel reſto della confeſſione, mentre che la fa il Sacerdote, con il capo dritto; et auuertirà a non percuoterſi il petto, nè metterſi la mano alla bocca, quando il Sacerdote, a quelle parole,* Mea culpa, *ſi percuote il petto.*

Finito, che hauerà il Sacerdote di dire la confeſſione, egli dirà, Deo gratias. Miſereatur tui omnipotens Deus, et dimiſſis omnibus peccatis

catis

catis tuis perducat te ad uitam æternam.

Riſpoſto dal Sacerdote, Amen, *egli abbaſſando il capo ſtando, come s'è detto, con le mani gionte, replichi la confeſſione, nel modo infraſcritto, inchinando alquanto più il capo, quando dice, quelle due uolte ſudette*, beatæ Mariæ, et beatam Mariam.

CONfiteor Deo omnipotēti, beatę Marię sēper uirgini, beato Michaeli Archāgelo, beato Iohanni Baptiſtæ, ſanctis Apoſtolis, Petro, et Paulo, beato Ambroſio cōfeſſori, omnibus ſanctis, et tibi pater, *quiui ſa inchino al Sacerdote, et ſeguita.* quia peccaui nimis, cogitatione, uerbo, et opere: *e percuotendoſi tre uolte con la mano deſtra il petto, nè mettēdoſi poi la mano alla bocca, ma tornandoſele aggiōgere, inſieme ſeguita a dire*, Mea culpa, mea culpa, mea maxima culpa. Ideo precor beatam Mariam ſemper Virginē, beatum Michaelem Archangelum, beatum Iohānem Baptiſtam, Sanctos Apoſtolos Petrum, et Paulum, beatum Ambroſium confeſſorem; omnes ſanctos, *et inchinando il capo dice*, et te pater orare pro me ad Dominū Deū noſtrum. *Riſpoſto dal Sacerdote*, Deo gratias. *et detto il*, Miſereatur ueſtri etc. *riſponderà*, Amē, *dicendo il Sacerdote*, Adiutorium noſtrum in nomine Domini, *anch'egli ſi fa il ſegno della croce dalla fronte al petto, e poi riſp.* Qui fecit cœlum, et terram. *Detto dal Sacerdote*, Sit nomen Domini benedictum, *Reſp.* Ex hoc nunc, et uſque in ſæculum. *Quando poi il Sacerdote aſcende all'altar' egli uada a ingenocchiarſi, pur da quella iſteſſa parte, ſopra l'inferior grado dell'altare, doue ſtia ſin'al tempo, che ſi douerà dire l'Euangelio.*

Finita l'ingreſſa, quando il Sacerdote, dirà, Dominus uobiſcum. *Reſp.* Et cum ſpiritu tuo. *Finita l'oratione*, Per omnia ſæcula ſæculorum. *Reſponda*, Amen.

Et ſe'l Sacerdote dirà altr'orationi, come replica, la concluſione, Sæcula ſæculorum. *eſſo reſp.* Amen. *Detta dal Sacerdote l'epiſtola, Reſpon.* Deo gratias: *Quando il Sacerdote ua a l'altro canto dell'altar' a legger l'Euangelio, ſe lui, e uada da l'altro lato, d'onde il Sacerdote s'è partito, e paſſando nel mezzo faccia genufleßione, conforme alla regola da tar ſtia poi da baſſo dell'ultimo grado in piedi, come s'è detto, per ſcontro al luogo, doue il Sacerdote ha detto l'Epiſtola, uoltato però, come ſta il Sacerdote ſul medemo dritto, nel quale era al corno della bradella, finche il Sacerdote hauerà finito l'Euangelio. Detto dal Sacerdote*, Dominus uobiſcum, *per incominciar l'Euangelio, Reſp.* Et cum ſpiritu tuo. *Parimente, quando il Sacerdote dice*, Lectio S. Euangelij ſecundum N. *ſi farà anch'egli il ſegno della croce alla fronte, alla bocca, e al petto, con il police della mano dritta. Poi reſpon.* Gloria tibi Domine.

Quando il Sacerdote nel legger l'Euangelio nomina, IESVS, *egli inchini profondamente il capo. Nel fine dell'Euangelio, reſp.* Laus tibi Chriſte, *et ſubito, non partendo però dal luogo, s'ingenocchi ſopra l'infimo grado, in quell'iſteſſo loco, doue ſtaua in piede, ma uoltato colla faccia a rimpetto dell'altare. Detto l'euangelio, ſe il Sacerdote farà ſermone all'altare, egli ſtarà in piedi dalla parte dell'Euangelio, per fianco, guardando il Sacerdote, et aſcoltandolo con attentione. Finito il ſermone, dicendo il Sacerdote*, Dominus uobiſcum. *Reſp.* Kyrie elei. ſon. Kyrie eleiſon. Kyrie eleiſon.

Nelle Meſſe pro defunctis, *laſcierà di dire i* Kyrie eleiſon.

Detto la ſeconda uolta dal Sacerdote, Dominus uobiſcum, *Riſp.* Et cum ſpiritu tuo.

Detto la terza uolta dal Sacerdote, Dominus uobiſcum, *Riſp.* Et cum ſpiritu tuo.

Detto dal Sacerdote, Pacem habete, *riſponda*, Ad te domine.

Detto l'altra uolta, Dominus uobiſcum, *riſponda*, Et cum ſpiritu tuo.

Poi leuiſi, et fatta nell'iſteſſo luogo la genufleſſione, come ſi è detto, uada a pigliar la baciletta con gl'orzoli, non paſſando ſopra la bradella dell'Altare, ma di ſotto eſſa, et la prepari in queſto modo.

Metta la baciletta con dentro gl'orzoli nell'angolo anteriore d'eſſo lato de l'Epiſtola; et egli ſtarà a queſto lato, di modo, che riſguardi il Sacerdote.

Quando uorrà il Sacerdote pigliar il uino, gli farà egli inchino col capo; et poi ſcuopra gl'orzoli. Et mentre che il Sacerdote infonde il uino, et acqua nel calice, egli tenga la baciletta ſotto a l'uno, e l'altro orzolo, accioche cadendo qualche gocciola di uino, ò acqua, non cada ſopra la touaglia, ma nella iſteſſa baciletta. Et rimettendo gl'orzoli nella baciletta, la ritorni al luogo ſuo nella feneſtrella. Dipoi egli ritornarà a ingenocchiarſi doue era prima, che ſi leuaſſe per queſto effetto; et quiui ſtarà finche ſarà tē po di accender le torze.

Doppo l'oblatione, quando il Sacerdote dirà, Dominus uobiſcum, *riſponda*, Et cum ſpiritu tuo.

Quando il Sacerdote dice il, Credo, *inchini il capo a quella parola*, Deum, *poi un'altra uolta*, Et in Ieſum: *quando poi uiene a quelle parole*, Et incarnatus eſt, *inchini più profondamente il capo, et ſtia così chino, fin che il ſacerdote hauerà detto*, Et homo factus eſt. *Inchinarà anco poi il capo a quelle parole*, Simul adoratur.

Finito il Credo, quando il Sacerdote replica, Dominus uobiſcum, *riſponda*, Et cum ſpiritu tuo.

Dette dal Sacerdote l'orationi dopo il Credo, alla concluſione. Per omnia ſæcula ſæculorum. *riſponda*, Amen.

Al prefatio poi, detto dal Sacerdote, Per omnia ſæcula ſæculorum. *riſponda*, Amen.

Dipoi al, Dominus uobiſcum, *riſp.* Et cum ſpiritu tuo.

Poi al, Surſum corda, *Reſp.* Habemus ad Dominum, *et ſuoni quattro, ò ſei botti di campa-*

nello, che ſarà iui attaccato, ò c'hauerà portato dalla Sacriſtia. E il medemo ſarà al, Sanctus, et all'eleuatione, come di ſotto, ſi dice.

Al, Gratias agamus, *Reſp.* Dignũ, et iuſtũ eſt.

Doppo il, Sanctus, nel principio del canone, uadi ad accender i lumi de le ſcanzelle, col candelino poſto ſopra il capelletto della bacchetta, come di ſopra. Auertendo di non far caſcar cera ſopra l'Altare: et accenderà ſempre i lumi d'ambedue le ſcanzelle, i quali tenerà ſempre acceſi, ſinche il Sacerdote, non hauerà riceuuto la purificatione, deppo la communione ſua, et di quelli, che ſi ſaranno communicati. Dipoi porti con la deſtra la baciletta col orzolo de l'acqua, e la ſeruietta piegata, con la ſiniſtra, al lato dell'Epiſtola, doue depoſto eſſa baciletta, ſteſa la ſeruieta ſopra quel lato dell'altare, e leuato il coperchio dall'orzole, aſpetti ial il ſacerdote, e preſo con la deſtra eſſo orzolo, infonda l'acqua ſopra i dita d'eſſo Sacerdote, tenendo con la ſiniſtra la baciletta ſotto, acciò dentro d'eſſa ſi raccoglia l'acqua della lauatura; di poi uada a uotare eſſa acqua nel buco della feneſtrella, doue riposta la baciletta, et orzolo a luogo ſuo, ritorni a ingenocchiarſi dal canto dell'Euangelio, ſopra la bradella, uicino al Sacerdote.

Quiui ingenocchiato, quando il Sacerdote alzerà la ſacra hoſtia, et il calice, egli con la mano deſtra alzi la pianeta; e con la mano ſiniſtra, tenendo la cordella del campanello, che ſarà attaccato, ò il campanelle, c'hauerà portato di Sacriſtia, ſuoni ſei botti, a duoi, a duoi, ò alquanto alla diſteſa, che durino dall'adoratione del Sacerdote, ſino al deporre del l'Hoſtia ſacra. Et il medemo ſarà nell'eleuation del calice.

Auertendo di tener gl'occhi fiſſi al ſantiſſimo Sacramento, adorandolo con ogni riuerenza.

Depoſto, che hauerà il Sacerdote ſopra l'Altare il calice, ſi leui, et faccia la genufleſſione al ſantiſſimo Sacramentu, e uada a riponer la ſeruietta piegata a luogo ſuo. Dipoi ritorni a ingenocchiarſi a l'ultimo grado dell'Altare, dal canto dell'Epiſtola, ſtando con diuotione, et con le mani gionte, come di ſopra.

Quando il Sacerdote dice quelle parole, Nobis quoque minimis, etc. *ſi percuote il petto, egli ancora ſe lo percuota una uolta ſola.*

Detto di poi dal Sacerdote.

Per infinita ſæcula ſæculorum. *Riſponda*, Amen.

Nel fine del, Pater noſter, *riſponda,* Sed libera nos a malo.

Mentre, che'l Sacerdote dice, Libera nos quæſumus, *et ſi fa il ſegno della croce, anco eſſo ſe lo ſarà.*

Quando poi il Sacerdote dice, MARIA, inchini il capo profondamente, et quando dice, IESV CHRISTI l'inchinerà più profondamente.

Nel fine poi, del, Libera nos, a quelle parole, Sæcula ſæculorum, *riſponda*, Amen.

Detto dal Sacerdote, Pax et communicatio etc. *et ſi fa il ſegno della croce, anco egli ſe la ſarà, et riſponderà poi,* Et cum ſpiritu tuo.

Detto dal Sacerdote, Offerte nobis pacem, *riſponda,* Deo gratias. *Quiui ſe hauera a dar la pace ad alcun Prelato, ò Signor temporale, ſi leui in piedi, faccia la genufleſſione al ſantiſſimo Sacramento, et aſcenda all'Altare, et pigli la pace iſtromentale; la qual tenga con la man deſtra ſopra l'Altare con la faccia di eſſa uerſo il Sacerdote, et doppo che il Sacerdote hauerà baciato l'Altare, et detto,* Pax tecum, *egli iui coſi apparecchiato con la pace, gli la porga a baciare, et riſponda,* Et cum ſpiritu tuo. *Poi facendo la genufleſſione al ſantiſſimo Sacramento, la porti a chi ha da portarla, et giontoui auanti, non le ſarà inchino, ò genufleſſione all'hora, ma toccando con il uelo tutta la faccia della pace, doue ſi ha a baciare, baſti la parte di eſſo uelo, che ha toccato la pace, et poi porga con la mano deſtra eſſa pace al Prelato, ò Signore, che foſſe preſente, dicendo,* Pax tecum, *Poi ſe ſarà Prelato, ſarà la genufleſſione, ſe ſarà Signore temporale, le ſarà profonde inchino, più, ò meno ſecondo la qualità della perſona. Ilche douerà fare con ciaſcuno de quelli, a quali hauerà data la pace, ſe più ne ne ſarãno, et a ciaſcuno dirà,* Pax tecum.

Di poi ritorni all'Altare, doue faccia la genufleſſione, et deponga ſopra di eſſo la pace al luogo, donde prima la preſe, et ſarà nel partire un'altra genufleſſione. Poi ritorni a ingenocchiarſi, donde prima ſi leuò, ſe non foſſe tempo de portar da purificare al Sacerdote.

Doppò che il Sacerdote hauerà riceuuto l'hoſtia ſacra, et il calice, portarà la baciletta con li orzoli al lato dell'epiſtola, come fece prima, et ſportole il calice dal Sacerdote, prima che gl'infonda il uino per la purificatione, ſarà inchino di capo, ilche ſarà anco doppo che l'hauerà infuſo, il medemo ſeruarà nel dargli l'ablutione delle dita.

Nel infunder il uino per la purificatione, auertiſca di farlo adagio, et con modeſtia, auertendo ad infunderlo nel mezzo del calice fermamente, et tener con due dita l'orzolo, alto dalla bocca del calice almeno quattro dita, aſſin che'l Sacerdote le poſſa far cenno, quando ha da ceſſare d'infondere.

Quando il Sacerdote hauerà da communicare altri nella Meſſa, auanti che porta al Sacerdote da purificare, auiſarà quelli, i quali s'hanno a communicare, ſe ſono in habito clericale, che uengano a ingenocchiarſi ne i gradi dell'Altare, ſe ſono laici, nel grado fuori della ferrata della capella. Et quando ſarà communione numeroſa, oſſeruarà le auuertenze date ſopra di ciò.

Ingenocchiati quelli che ſi uoranno communicare, anco egli s'ingenocchiara al lato dell'Epiſtola, riuolte con la faccia uerſo la parte dell'euangelio; doue ſarà la confeſſione, dicendo Confiteor Deo etc. *come di ſopra. Et mentre che'l Sacerdote piglia il ſantiſſimo*

tiſſimo

tiſſimo Sacramento, per miniſtrarlo, egli ſporga il panno, da tener ſotto la bocca a chi s'ha da communicare, et in quel mezzo che'l Sacerdote miniſtra la ſantiſſima communione, porga con la mano deſtra il uaſo da purificare, et la ſeruietta da ſcingarla bocca con la mano ſiniſtra, a quelli che ſi ſaranno communicati. Doppò la purificatione loro, riporti eſſo uaſe della purificatione, et ſeruietta a luogo ſuo. Poi porga da purificare al Sacerdote, come di ſopra.

Data l'ablutione delle dita al Sacerdote, riporti la baciletta con gli orzoli a luoco ſuo, poi uada a portare il Meſſale et coſcino dalla parte dell'epiſtola, facendo genufleſſione nell'andare, et ritornare per il mezzo dell'altare, auuertendo di paſſare giù dalla bradella. Ilche fatto, smorzarà i lumi delle ſcancelle con i ſuoi capeletti, come di ſopra.

Eſtinti i lumi delle ſcancelle, uada a ingenocchiarſi nell'ultimo grado, dalla parte dell'Euangelio, doue ſtia, fin che il Sacerdote haurà data la beneditione nel fine della Meſſa.

Detto dal Sacerdote, Dominus uobiſcum, *auanti l'oratione,* Poſt communionem, *riſponda,* Et cum ſpiritu tuo.

Finita la concluſione dell'oratione con il, Sæcula ſæculorum, *riſponda,* Amen.

Detto dal Sacerdote nel fine dell'oratione, Dominus uobiſcum, *riſponda,* Et cum ſpiritu tuo, Kyrie eleiſon, Kyrie eleiſon, Kyrie eleiſon. *Iquali,* Kyrie eleiſon, *laſcierà di dire nella Meſſa,* Pro defunctis.

Quando dice il Sacerdote, Benedicat, et exaudiat nos Deus, *ſi faccia il ſegno della croce, et riſponda,* Amen.

Nella Meſſa, Pro defunctis, *detto dal Sacerdote,* Requiē æternam, etc. *riſponda,* Et lux perpetua luceat ei; *ſe ſi celebrarà per piu defonti, dirà* eis.

Nella medema Meſſa, quando il Sacerdote dice, Anima iuſtius, *ouero,* Animæ iſtorum, etc. *riſponda,* Amen.

Nell'altre Meſſe, detto dal Sacerdote, Procedamus cum pace, *riſponda,* io nomine Chriſti.

Poi detto da eſſo Sacerdote, Benedicamus Domino, *riſponda,* Deo gratias.

Mentre che poi il Sacerdote dice l'oratione, Placeat, etc. *egli leuatoſi in piedi et fatta la genufleſſione come di ſopra, uadi à pigliar il Meſſale cō il coſcino et diſcēdēdo dalla bradella, lo porti al lato dell'Euangelio, et nel paſſare, faccia parimente la genufleſſione come di ſopra; et pongi il Meſſale al detto lato dell'euangelio, riuolto in maniera che la metà del Meſſale, riguardi l'angolo del corno poſteriore dell'altare.*

Poi collocato coſi il Meſſale, egli ritorni al lato dell'Epiſtola, doue ſtia giù della bradella, con le mani gionte, et capo chino, come s'è detto di ſopra nell'altro euangelio. Et quando il Sacerdote dirà, Dominus nobiſcum, *auanti l'Euangelio, il titolo d'eſſo euangelio, et ſi farà il ſegno della croce, alla fronte, alla bocca, et al petto, riſponderà anco egli, et farà come ſi è detto nell'altro euangelio; a quelle parole,* Et uerbum caro factum eſt, *farà la genufleſſione, come anco fa il Sacerdote.*

Nel fine dell'Euangelio, riſponda, Deo gratias.

Subito poi fatta la genufleſſione all'altare, smorzarà i lumi ſopra l'altare, con li cappelletti, come di ſopra, et prima al lato dell'epiſtola, e poi a quello dell'Euangelio, facendo la genufleſſione, nel paſſare, come di ſopra.

Pigliarà poi il Meſſale con il coſcino, et la beretta del Sacerdote, la quale gli porgerà ſubito, che'l Sacerdote ſarà diſceſo all'infimo grado dell'altare et habbia fatto la riuerenza.

Data la beretta al Sacerdote, farà nel partire la genufleſſione all'altare, et non ripigliarà all'hora li orzoli, nè altra coſa, ma ritornerà fino in ſacriſtia, andando innanzi al Sacerdote, et oſſeruando il modo con che uenne all'Altare, cioè con gli occhi baſſi, con il Meſſale ſu'l braccio, et col far dar luogo, ſe biſognarà al Sacerdote, et non ſalutando, nè riſſalutando alcuno.

Arriuato in Sacriſtia, deponerà il Meſſale al luogo ſuo, aiutarà con modeſtia à ſueſtire il Sacerdote, riporrà le ueſte ſacre al ſuo luogo, ſenza confuſione, nè inuiluppo, anzi le riporrà con ordine, che un'altro Sacerdote, che ſi uogli parare, per celebrare la Meſſa, le troui ordinate, cioè Pianeta, ſtola, manipolo, amitto, cordone, camiſo, et poi la cotta, ſe però il Sacerdote, ilqual ha già celebrato, l'habbia uſata.

DELLI DIFETTI CHE POSSONO occorrere nella Meſſa.

IL Sacerdote, che ha da celebrare, deue con ogni diligenza auuertire, che non li manchi alcuna delle coſe, che ſono neceſſarie à far il ſacramento dell'Eucbariſtia; perciocbe può intrauenire alcun difecto dalla parte della materia che ſi ha da conſacrare, altri dalla parte della forma, che ſi ha da uſare in eſſa conſecratione, et dalla parte del miniſtro, che ha ciò da operare; et ogni una di queſte coſe, che patiſce difetto alcuno, cioè la materia debita, la forma con l'intentione, et l'ordine Sacerdotale nel Sacerdote, non ſi faria altrimente il Sacramento. Et eſſendoui queſte coſe predette; benche ui mancaſſe ogni altra coſa, ui ſaria il uero Sacramento. Gli altri difetti, che poteſſero occorrere, benche non impediſcono la uerità del Sacramento, poſſono nondimeno intrauenir ò con peccato, ò con ſcandalo.

DELLI DIFETTI DELLA materia.

DAlla parte della materia potrà intrauenir difetto, ſe ui mancarà alcuna di quelle coſe, che ui ſono neceſſarie, perciocbe di neceſſità ſi ricerca che l'hoſtia, la qual ſi ha da conſecrare, ſia di pane di formento, et il uino di uite, et che queſta tal materia

ſia nell'atto della conſecratione preſente al Sacerdote.

DELLI DIFETTI DEL PANE.

SEl pane non ſarà di formento, ouero eſſendo di formento, ſarà miſto con grano di altra ſorte in tanta quantità, che non ſi conoſcu per pane di tal ſorte, ouero che in altro modo ſia corrotto, non ſi ſa il Sacramento.

Se queſto pane ſarà fatto con acqua di roſe, ouero di altra diſtillatione, ui è dubbio ſe ſi può conſecrare.

Se il pane ſi ſarà cominciato à corrompere, benche non ſia corrotto del tutto, ouero ſe ſecondo l'uſo della Chieſa latina non ſia azimo, ſi farà il Sacramento, ma il Sacerdote peccarà grauemente.

Se il Sacerdote celebrando, innanzi la conſecratione, auertiſca, che l'hoſtia ſia corrotta, ouero che non ſia di formento, tolſu uia quella ne potrà pigliar un'altra, et di nouo cominciar dal Canone, et ſeguitur la Meſſa. Et ſe ciò auuertirà doppo la conſecratione, anco doppo c'hauerà ſonto quell'hoſtia, et quel ſangue, ne pigliarà un'altra, et cominciarà dalla conſecratione, cioè da quelle parole. QVI PRIDIE etc. et quãdo anco non haueſſe ſonta quella prima, la ſumerà doppo la conſecratione del corpo, et del ſangue, ouero un'altro da ſumer, ouero in altro luoco riuerentemente la conſerui. Ma ſe l'haurà ſunta, ſuma tuttauia anco quella, che haurà conſecrata, perciò che il precetto della perfettione del ſacramento è di maggior importanza, che non è che ſia ſunto da chi è digiuno. E però da auuertire, che ſe ciò intrauenga, doppo la ſuntione del ſangue, ſi deue di nuouo pigliar una nuoua hoſtia, et del uino con l'acqua, fatta prima l'oblatione, et ſeguitur tutto il reſto, acciochè il Sacramento non rimãga imperfetto, et acciochè ſi ſerui il debito ordine.

Se l'hoſtia conſecrata diſparirà, ouero per alcun caſo, come per uento, ouero per miracolo, ouero che foſſe tolta da un ſorze, ò da altro animale, et che non ſi poteſſe ritrouare; in tal caſo ſe ne deue conſecrar un'altra, cominciando da quel luogo. QVI PRIDIE etc. fatta prima l'oblatione di quella, et ſe quell'animale ſi potrà prendere ſi deue uccidere, et bruciare, et le ceneri ſi deueno riponere nel ſacrario.

DELLI DIFETTI DEL VINO.

SEL Vino ſia diuentato del tutto aceto, ouero putrefatto, ouero che ſia cauato di agreſta, ò di uua non matura, ouero ui ſia poſto tanta acqua, che il uino ſia corrotto, non ſi fa Sacramento.

Se'l uino harà cominciato a diuentare aceto, ouero corromperſi, ouer foſſe alquanto agro, ouero foſſe moſto, all'hora cauato dall'uua, ouero non ui foſſe poſta acqua, ouero foſſe meſcolato con acqua di roſe, ò di altra diſtillatione, ſa il Sacramento, ma il Sacerdote grauemente pecca.

Se il Sacerdote, innanzi la conſecration del ſangue, benche doppo la conſecratione del corpo, auuertiſca, che non ui ſia, ò uino, ò acqua, nè l'uno, nè l'altro nel calice, deue ſubito metterui il uino con l'acqua et cõſecrare, cominciando da quelle parole, SIMILI MODO etc.

Se dopò le parole della conſecratione auuertirà a nõ ui eſſer ſtato poſto il uino, ma l'acqua ſola deue riuotur fuori l'acqua, et di nouo metterui il uino con l'acqua, et ricominciar dalle parole predette.

Se auuertirà queſto doppò, c'hauerà ſunto il corpo, ouero quell'acqua, pigli un'altra hoſtia, et il uino nel calice, et conſacri ogni coſa, et nel fine li ſuma, benche habbia prima ſunta un'altra hoſtia, et l'acqua, et queſto per ſeruar la integrità del Sacramento nella celebratione.

Se il Sacerdote ſi accorgerà innanzi la conſecratione, ò dopò che il uino ſia aceto, ò in altro modo corrotto ſeruarà quanto è detto di ſopra, come ſe ſi foſſe auueduto che non ui foſſe ſtato poſto uino nel calice, ò acqua ſola. Ma ſe s'accorgerà innanzi la conſecratione non eſſere ſtata poſta acqua nel uino, ſubito ne la metti, et dica le parole della conſecratione, ma ſe ciò auuertirà dopò la conſecratione del calice, non ne la debbe metter a modo alcuno, perciochè non è di neceſſità del Sacramento.

Se la materia che ſi doueſſe metter per riſpetto di mancamento ò del pane ò del uino, non ſi poteſſe in alcun modo hauere, et ciò intrauenga innanzi la conſecratione del corpo, non ſi deue proceder più oltra; ma ſe doppo la conſecratione del corpo, ouero anco del uino, ſi comprende qualche difetto nell'una, ò nell'altra ſpecie, eſſendo gia una conſecrata, all'hora ſe non ſi potrà in alcun modo hauere, ſi deue ſeguitar, et finir la Meſſa. Ma ſe aſpettando per alquanto ſi poteſſe hauere ſi deue alquanto aſpettare, acciò che il ſacrificio non rimanghi imperfetto.

DELLI DIFETTI CIRCA la forma.

POſſono occorrer ancor alcuni difetti circa la forma, mancando alcuna coſa di quelle, che ſono neceſſarie all'integrità delle parole in eſſa conſecratione.

Le parole della conſecratione, che ſono la forma di queſto Sacramento, ſono queſte.

Hoc eſt enim corpus meum.

Et queſte altre.

Hic eſt enim Calix ſanguinis mei, noui et æterni teſtamenti, myſterium fidei, qui pro uobis, et pro multis effundetur, in remisſionem peccatorum.

Se alcun dunque minuiſce, ò mutaſſe qualche parte di queſta forma della conſecratione del corpo, et del ſangue et che per tal mutatione, le parole non ſignificaſſero

ficaſſero

ſcaſſero quell'iſteſſo, non ſaria altrimente queſto Sacramento. Se aggiongeſſe alcuna coſa, che non mutaſſe la ſignificatione, ſaria ben il Sacramento, ma peccaria grauiſſimamente.

Se il Sacerdote non ſi ricorda di hauer detto quelle parole, lequali communemente ſi dicono nella conſecratione, non ſi deue però turbare. Se però ueramente, ò probabilmente li conſterà di hauer laſciato alcuna di quelle coſe, che ſono di neceſſità del Sacramento, cioè la forma della conſecratione, ritorni a replicar eſſa forma, e poi ſeguiti il reſto per ordine. Ma ſe non ſaranno di neceſſità del Sacramento, procederà di lungo, ſenza replicatle altrimente.

DELLI DIFETTI CIRCA il miniſtro.

POSSONO occorrere alcuni difetti anco da parte del miniſtro, circa a quelle coſe, che ſi ricercano in lui, come ſono prima l'intentione, poi la diſpoſition dell'anima, et del corpo, delli ueſtimenti, e del miniſterio, quanto a quelle coſe, che in lui poſſono occorrere.

DELLI DIFETTI CIRCA l'intentione.

SE alcuno non ha intentione di conſecrare, ma deluſoriamente ſar'alcuna coſa, et ancho ſe alcune hoſtie rimanghino ſopra l'altare per dimenticanza, ouero alcuna parte de uino, ò qualche hoſtia ſia naſcoſa, non hauendo il miniſtro intentione di conſecrare, ſe non quelle che egli uede.

Et anco ſe hauerà innanzi a ſe unneci hoſtie, et hauerà intentione di conſecrare ſe non dieci, non hauendo determinato quali debbano eſſer quelle dieci, non conſacera altrimente; perciocbe in tal'effetto ſi ricerca l'intentione.

Ma ſe crederà, che ſiano dieci, et hauerà intentione di conſecrar tutte quelle, c'hauerà innanzi di sè, benche foſſero più, ſaranno tutte conſacrate; e perciò il Sacerdote doueria ſempre hauer queſta intentione, cioè di conſecrar tutte quelle, c'hauerà poſte innanzi per conſecrare.

Se il Sacerdote, credendo d'hauere un'hoſtia ſola, dopo la conſecratione ſi accorgerà, che ſaranno due attaccate inſieme, nel ſumere le ſumerà tutte due.

Se s'accorgerà dopò, e'hauerà ſonto il corpo, et il ſangue, ouero anco dopo l'ablutione, che ui ſiano reſtati alcuni fragmenti conſecrati, li deue ſumere, ſiano ò piccioli, ò grandi, perche pertengono al medeſimo ſacrificio. Ma ſe hauerà laſciata un'hoſtia integra conſecrata, la deue reponer nel tabernacolo con le altre; quando ciò non poteſſe fare, la deue laſciare ſopra l'Altare, coperta decentemente ſopra li corporali, all'altro Sacerdote, c'ha da celebrare dopo eſſo; il qual ſumerà eſſa hoſtia inſieme con quella, che ha da conſecrare, ouero nè l'una, nè l'altra di queſte coſe ſi poſſino fare, la deue conſeruare decentemente nel calice, ouero ſopra la patena, fin'a tanto, che ſi poſſi reponer nel tabernacolo ouero ſia ſunta da alcuno. Se non la potrà honeſtamente conſeruare, la potrà ſumer'egli ſteſſo. Se l'intention non ſia attuale nella conſecratione, per l'euagatione della mente, ma uirtuale ſolamente, andando il Sacerdote all'Altare cō intention di far quello che fa la Chieſa, conſecrarà, e farà il Sacramento, ma deue ſempre il Sacerdote procurar d'hauer anco l'intention attuale.

DELLI DIFETTI DELLA DISPOtione dell'anima.

SE alcuno eſſendo ſuſpeſo, ſcommunicato, et degradato, celebrarà, farà egli certo il Sacramento, ma peccara grauiſſimamente tanto per riſpetto della communione, qual riceue indegnamente, quanto per l'eſſecutione de gli ordini, la qual gli è interdetta.

Se alcuno, hauendo copia di Confeſſore, celebri in peccato mortale, pecca grauamente: et ſimilmente nō hauendo copia di confeſſore, ſe in caſo di neceſſità celebri in peccato mortale, ſenza contritione, pecca grauemente: ma non, ſe hauerà contritione, pure deue quanto può prima confeſſarſi.

Se nel celebrare il ſacerdote ſi ricordi di eſſer in peccato mortale, habbi contritione con propoſito di confeſſarſi, et ſatisfare.

Se ſi ricorderà eſſer ſcommunicato, ouer ſuſpeſo, ouero che il luoco ſia interdetto, ſimilmente deue hauer contritione con propoſito di dimandar l'aſſolutione. Ma ſe ciò ſi ricordaſſe innanzi la conſecratione, ſe non ſi teme di ſcandalo, deue laſciar la Meſſa gia incominciata; altrimente però deue fare, ſe ſarà publicamente ſcommunicato.

DELLI DIFETTI DELLA DISPOſitione del corpo.

SE alcuno dopo la mezza notte nō ſarà digiuno ancor che non haueſſe guſtata, ſe non acqua ſola, ouer altra beuanda, ò altro cibo, che foſſe ancora per modo di medecina, quantunque foſſe di pochiſſima quantita, non potrà quel giorno communicarſi; ne celebrare.

Ma ſe innanzi la mezza notte haurà preſo cibo, ouero beuanda alcuna, ancor che da poi non haueſſe dormito, ne habbia padito, non pecca à communicarſi, et celebrare, ma ſaria ben meglio, che per la perturbatione della mente, per la quale ſi toglie la diuotione, ſi aſteneſſe alle ſolte.

Se qualche reliquie del cibo reſtate in bocca s'inghiotiranno, non perciò impediſcono la communione, non eſſendoſi aghiottite per modo di cibo, ma per modo di ſaliua. Il che ſarà il medeſimo, ſe alcuno lauandoſi la bocca, non uolendo, aghiotiſce qualche goccia di acqua.

Se il Sacerdote celebra piu meſſe in un giorno, co-

me

me la feſta della Natiuità, nell ultima meſſa ſola ſi deue pigliar la purificatione.

Se la notte hauerà patita pollutione in ſogno, la qual ſia cauſata da qualche precedente inhoneſto penſiero, il qual ſia peccato mortale, ouero gli ſia auuenuta per troppo crapula, ſi deue aſtener dalla communione, et celebratione. Et quando anco foſſe dubio, che il precedente penſiero foſſe peccato mortale, ſarà meglio aſtenerſi, quando non ui ſarà caſo di neceſſità.

Ma eſſendo certo, che in tal penſiero non ui ſia ſtato peccato mortale, ouero ciò non ſia auuenuto per alcuna cauſa tale, ma ſolamente per natural cauſa, ouero per diabolica illuſione, potrà communicarſi, e celebrare, ſaluo ſe da quella commotione del corpo non foſſe ſucceſſa tanta perturbatione di mente, che giudicaſſe eſſer meglio l'aſtenerſi.

DELLI DIFETTI CHE POSSONO occorrere nel miniſterio.

P*Oſſono ancora occorrere delli difetti nel miniſterio, ſe alcuna delle coſe, che ui ſi ricercano, ui mancarà. com'è, ſe non ſi celebrarà nel luogo ſacro; ouero deputato dal Veſcouo, ò nell'Altar non conſecrato, nè coperto con tre touaglie, ſe non ui ſono le candele di cera acceſe., ſe non ſia il tempo debito da celebrare, il qual'è communemente da l'aurora ſino al mezzo giorno. Se il celebrante non hauerà almeno detto il Matutino con le laudi. Se laſcierà alcuna delle ueſti ſacerdotali. Se tali ueſti, ouero touaglie non ſaranno ſtate benedette dal Veſcouo, ò da altro che habbi tal poteſtà.*

Se non ui ſara miniſtro che ſerui alla Meſſa, ouero che ui ſia, ma che non può ſeruire, come una donna.

Se non ui ſarà calice con la Patena conueniente, la coppa del quale deue eſſere d'oro, ouer argento, ma non di rame, o di uetro.

Se li corporali non ſaranno mondi, li quali deueno eſſere de lino ſemplice ſenza alcun ornamento di ſeta, ne in mezo, et benedetti dal Veſcouo, ò da altro, che habbi poteſtà intorno à ciò.

Se celebra col capo coperto ſenza diſpenſatione.

Se non ui ſarà il Meſſale, quantunque ſapeſſe a mente la Meſſa, qual uorrà dire.

Se celebrando il Sacerdote foſſe uiolata la Chieſa innanzi il Canone, deue laſſar la Meſſa, ma ſe doppo non ſi deue laſſare.

Se il Sacerdote, innanzi la conſecratione ſi infermaſſe grauemente, ouero che li ueniſſe altro accidente, ouero anco che moriſſe, ſi laſſa la meſſa, ma ſe ciò interuiene doppo la conſecratione del corpo, innanzi la conſecratione del ſangue, ouero anco doppo la conſecratione di tutti due, la meſſa ſi deue finir per un altro Sacerdote da quel luoco doue l'infermo hauerà laſciato: et ſe tale non morirà, ma ſarà infermo di tal ſorte, però che poſſi communicarſi, et non ui ſia altra hoſtia conſacrata, deueſi diuider quell'hoſtia, et darla meza all'infermo, et l'altra ſumerla colui che finirà la Meſſa.

Il Sacerdote hauendo ſolamente detta mezza la forma della conſecratione del corpo, ouero meza la forma della conſecratione del ſangue, morirà, all'hora ſimilmente un'altro ſacerdote potrà finir la Meſſa, et ſopra l'hoſtia medeſima, ouero ſopra l'iſteſſo calice, replicarà la forma intiera della conſecratione, da quelle parole. QVI PRIDIE QVAM, *etc. et nella conſecration del ſangue, et da quell'altre,* SIMILI MODO POSTQVAM *etc. ouer potrà anco ſopra una nuoua hoſtia, et ſopra un nuouo calice, dire tutta integra la forma della conſecratione, et riſeruar l'hoſtia prima fra le reliquie, ouero ſumerla doppo l'ablutione del ſangue, ſe li conſtarà, che non ſia conſecrata; ma quando di ciò ui foſſe dubio, più ſicuro ſarà ſumerla doppo la ſontione dell'altra; et il ſimile del ſangue, che ſarà reſtato mezzo conſecrato.*

Se alcuno fuori di queſti caſi di neceſſità, non ſumerà li ſacramẽti intieramente, peccarà grauiſſimamente.

Se alcuna moſca, ouer ragno, ò altro caſcarà nel calice, innanzi la conſecratione, deue il Sacerdote gettare il uino ſotto l'altare, et metteruene dell'altro nel calice, con un poco d'acqua, et offerirlo, et ſeguitar la Meſſa.

Ma ſe ui caſcarà dentro dopo la conſecratione, moſca, ò alcuna ſimil coſa, la quale faceſſe nauſea al Sacerdote, la deue cauar fuori, et lauarla col uino, e dopo la Meſſa brucciarla, e le ceneri, et il uino gettar nel ſacrario; ma ſe non li farà nauſea, nè ui ſarà pericolo alcuno la ſumerà inſieme col ſangue. E ſe alcuna coſa, ò animale ueneno ſo caſcaſſe nel ſangue, ouero che prouocaſſe il uomito, deue riponer quel uino conſecrato in un'altro calice, et in quello ponerui del uino con l'acqua di nuouo, e conſecrarlo; e finita la Meſſa deue metter una pezza, ouero della ſtoppa in quel uino riſeruato, e laſciarla tanto, che tutto il uino ſia deſiccato, poi bruciarla, et gettarla nel ſacrario. Se alcuna coſa uenenata toccarà l'hoſtia conſecrata, all'hora il Sacerdote ne deue conſecrar un'altra, et ſumerla al modo antedetto, et quella conſeruarà nel tabernacolo in luogo ſeparato: et ſe ſi hauerà preſo quell'animale, l'acciderà, et bruciarà, come s'è detto di ſopra. Se quando il Sacerdote ſumi il ſangue, rimarrà la particola dell'hoſtia nel calice, la deue ridurre col dito fin'alla bocca del calice, et ſumerla innanzi la purificatione, ouer metterà del uino nel calice, e la ſumerà.

Se l'hoſtia ſi trouarà rotta innãzi la conſecratione, ſe il popolo non ſe ne accorgerà, la potrà conſecrare; ma ſe ui poteſſe eſſere ſcandalo alcuno, ne deue pigliar un'altra, et offerirla.

Et ſe harà fatta l'oblatione di quell'altra, la ſumerà doppo l'oblatione.

Se l'hoſtia apparerà rotta innanzi l'oblatione, ſe ne deue pigliar un'altra intiera, potendoſi però ciò fare

ſenza

ſenza ſcandalo, ouero longa interpoſitione di tempo.

Se per il freddo, ouero per negligenza l'hoſtia conſecrata ſarà caſcata nel calice, perciò non ſi deue reiterare coſa alcuna, ma deue il Sacerdote ſeguitar la Meſſa.

Se nell'inuerno, il uino ſi congelerà nel calice, ſi deue inuolger il calice in alcun panno caldo, ſe queſto non giouaſſe, ponerlo in acqua bogliente, pur che non entri nel calice, mentre che ſi liqueſarà.

Se per negligenza caſcarà alcuna goccia del ſangue di CHRISTO *ſopra la tauola, lo deue leccar con la lingua, e rader quel pezzo di tauola, tanto che ſia leuato uia tutto, et ſe non ſarà tauola, ſi deue rader il luogo, et abrucciare, et la cenere reponer preſſo all'altare. Se caſcarà ſopra la pietra dell'altare, deue il ſacerdote ſorbire la goccia, et il luogo ſi deue beniſſimo lauare, et quelle lauature ſi gettino nel ſacrario. Se ſarà ſpanto ſopra le touaglie, e le hauerà traſpaſſate tutte tre, ſi deueno lauar eſſe touaglie tre uolte, doue ſarà caſcata la goccia, tenendo ſotto un calice, et quelle lauature ſi deueno gettar nel ſacrario, et quella parte delle touaglie doppo che ſaranno ſtate lauate, ſi deue tagliar uia et abbrucciare, et quella cenere gettar nel ſacrario.*

Ma ſe ſarà caſcata tal goccia in ſul corporale ſolamente, ouero ſopra li paramenti ſacerdotali, baſtarà a lauar bene il luoco, et quelle lauature gettar nel ſacrario.

Se per caſo caſcarà ſopra il tapeto, o altri panni, che ſi mettino ſotto li piedi, biſognarà lauar il luoco, et tagliar uia quella parte, et abbrucciarla, et metter le ceneri nel ſacrario.

Ma ſe per caſo interueniſſe, che doppo la conſecratione ſi ſpandeſſe tutto il ſangue, ſe ne ne ſarà rimaſto qualche poco, deue ſumerlo; et di quello che ſarà ſpanto, ſi deue fare, come è ſtato detto di ſopra, ma ſe non ue ne ſarà rimaſto, ponerà di nuouo del uino, et dell'acqua nel calice, et lo conſecrarà cominciando da quelle parole, SIMILI MODO POSTQVAM *etc. fatta però prima l'oblatione del calice.*

Se il ſacerdote uomitarà l'hoſtia conſecrata, e le ſpecie di eſſa apparino intiere, le deue riuerentemente ſumere, ſe non li faranno nauſea, percioche all'hora ſi deueno ſeparare, et riponerle in qualche luoco ſacro. Ma ſe non ui apparerà ſpecie alcuna, ſi deue bruſciar il uomito, et gettar le ceneri nel ſacrario.

Se l'hoſtia conſecrata, ouero qualche particula caſcarà in terra, ſi deue ricoglier con riuerenza, et il luogo doue era caſcata, ſi deue nettare molto bene, et alquanto raderlo, et la poluere, ouero quelle raſure ſi deueno mettere nel ſacrario.

Se caſcarà fuori del corporale ſopra le touaglie, ò altro fazzuolo, tal touaglia, ouero fazzuolo, ſi deue molto ben lauare, et le lauature gettarle nel ſacrario.

Poſſono ancora occorrer molti altri difetti nel miniſterio, ſe il ſacerdote non ſaprà li riti, et le ceremonie, che ſi deueno ſeruare nel celebrar, delli quali ſi dice nelle Rubriche del Meſſale.

TAVOLA DE I COLORI

Secondo le ſolennità, feſte, et ferie che corrono fra l'Anno, à l'uſo della Chieſa Ambroſiana.

Del colore bianco.

IL colore bianco s'uſa nel tempo, et giorni infraſcritti incominciandoſi dal primo ueſpro, eccetto doue è notato altrimente.

Nella feſta Dominica dell'Aduento, nella quale ſi celebra l'incarnatione di Gieſu Chriſto N. S.

Nella uigilia di Natale alla Meſſa, et ueſpro.

Nel giorno iſteſſo di Natale.

Ne i giorni, che ſi fa officio dell'ottaua di Natale.

Nella Dominica poſt natiuitatem.

Nella uigilia dell'Epifania alla Meſſa, et ueſpro.

Nel giorno iſteſſo dell'Epifania.

Nel Giouedì ſanto, alla Meſſa, et ſolamente nella Metropolitana, doue ſi conſacrano gl'oglii.

Nel ſabbato ſanto alla beneditione del cereo, fonti, et al bateſimo ſolenne, et alla Meſſa, et ueſpro.

Nel giorno di Paſcha, et nell'ottaua per tutto il ſabbato in Albis.

Nella uigilia dell'Aſcenſione.

Nell'iſteſſo giorno dell'Aſcenſione.

Ne i giorni feriali, ne i quali ſi farà officio dell'Aſcenſione, ſin'al ſabbato.

Nella Domenica doppo l'Aſcenſione.

Nel giorno della Transfiguratione del Signore.

In tutte le feſte della beatiſſima uirgine Maria, eccetto nella feſta della purificatione quanto alla benedittione, deſtributione, et proceſſione delle candele.

Nelle Meſſe anco uotiue della Madonna.

Nella ſolennità di tutti i Santi.

Nella feſta di ſan Michele, et delli Angeli.

Nella feſta della Natiuità di ſan Gio. Battiſta.

Nella conuerſione di ſan Paolo.

Nella feſta dell'una, et l'altra Catedra di ſan Pietro.

Nella feſta principale di ſan Giouanni Euangeliſta, che ſi celebra a 27. di Decembre.

Nelle feſte delle uirgini, che non ſono martire.

Nelle feſte de Pontefici confeſſori.

Nelle feſte de i Dottori.

Nelle feſte de i confeſſori, non pontefici.

Nelle feſte finalmente de tutti i ſanti, che non ſono Martiri.

Nelle feſte anniuerſarie delle conſecrationi delle chieſe, in qualunche giorno corrono.

Nella ordinatione di ſan Giacomo che ſi celebra alli 29 di Decembre.

Nella ordinatione di S. Ambroſio.

Nelle Meſſe uotiue delle feſte nominate di ſopra.

Ne i batteſmi ſolenni, che ſi fanno fuori del ſabbato della Pentecoſte.

Del

Del colore Roſſo.

IL colore Roſſo s'uſa ne i tempi, et giorni infraſcritti, incominciandoſi da i primi ueſperi, eccetto doue è notato altrimenti.

Nella uigilia della circoncisione al ueſpero.

Nella feſta iſteſſa della Circoncisione.

Nel ſabbato in traditione Symboli, alla Meſſa, et al ueſpero ſecondo.

Nella Domenica delle Palme, ouero oliue, eccetto nella benedittione, et proceſſione di dette Oliue, nellaquale ſi uſa il pauonazzo, come di ſotto.

Nelle ferie della ſettimana ſanta, ſino alla benedittione del cereo, che ſi fa nel Sabbato Santo, excluſiue.

Nella uigilia della Pentecoſte, al ueſpero, et benedittione del fonte, et al batteſmo, ſolenne, et Meſſa.

Nel giorno della Pentecoſte, nelle Domeniche, et in tutte le ferie ſequenti, ſin'al Sabbato nel ueſpero auanti la terza Domenica d'Ottobre, che è la Domenica della Dedicatione.

Nella uigilia del, CORPVS DOMINI al ueſpero.

Nella Solennità del, CORPVS DOMINI, alla proceſſione, alla meſſa, et alli officij, et tutta l'ottaua, quando ſi fa officio dell'ottaua.

Nelle feſte di Santa Croce.

Nelle Meſſe uotiue de cruce, et de quinq; plagis.

Nella feſta della decollatione di S. Gio. Battiſta.

In tutte le feſte delli Apoſtoli, et de li Euangeliſti, eccetto nella feſta principale di San Giouanni Euãgeliſta, et la feſta della Conuerſione di San Paulo, et delle cathedre di San Pietro, come di ſopra.

In tutte le feſte de Santi, et delle Sante Martiri, et nella feſta de gl'innocenti.

Nelle Meſſe uotiue de ſpirito Santo.

Nelle Meſſe uotiue de Santi nominati di ſopra.

Nella celebratione de i Concilij Prouinciali, et de i Sinodi Dioceſani, nella Chieſa, però doue ſe celebrano, et nell'attione conciliare.

Del color Verde.

IL color uerde s'uſa ne i tempi, et giorni infraſcritti, incominciandoſi da i primi ueſperi, eccetto doue è notato altrimenti.

Nella prima Domenica doppo l'Epifania, et nell'altre ſequenti, et nelle ferie ſino à tutto il Sabbato auanti la Domenica della Settuageſima.

Nella prima Domenica, poſt RESVRRECTIONEM, et nelle altre, et nelle ferie ſino alla uigilia dell'Aſcenſione.

Nella prima Domenica doppo quella ch'è della Dedicatione della Chieſa, et nelle altre Domeniche, le quali ſeguitano, et nelle ferie ſino al primo Sabbato dell'Aduento, al ueſpero.

Nella feſta di Santo Antonio, et ſimilmente d'altri Santi Abbati.

Nelle Meſſe uotiue delle feſte ſopranominate.

Del color pauonazzo.

IL color Pauonazzo ſi uſa ne i tempi et giorni infraſcritti, incominciandoſi da i primi ueſperi, eccetto doue è notato altrimenti.

Nel primo Sabbato dell'Aduento à ueſpero, et nelle Domeniche, et ferie dell'Aduento ſino al ſeſto Sabbato, al ueſpero, excluſiuè.

Nella ſettimana auanti la Natiuità di GIESV CHRISTO noſtro Signore, ſino alla uigilia della Natiuità à ueſpero.

Nella Domenica della Settuageſima, et nelle ſequenti, et nelle ferie, ſino alla prima Domenica di Quadrageſima.

Nelle Domeniche di Quadrageſima eccetto quella delle palme.

In tutte le uigilie alla Meſſa della uigilia, eccetto quelle di ſopra nominate.

Nella feſta d'una Matrona.

Nella proceſſione della Parificatione.

Nella proceſſione delle palme.

Nelle Meſſe uotiue delle feſte ſopra nominate.

Del color negro.

IL color negro s'uſa ne i giorni, et tempi infraſcritti. In tutte le ferie di Quadrageſima, ſino al Sabbato in traditione ſymboli excluſiue.

Nel giorno di San Marco all'attione delle Letanie, et Meſſa di penitenza.

Ne i tre giorni delle Litanie Solenne alle ſtationi, et alla Meſſa.

Nel giorno della Commemoratione de i morti.

Nelle Meſſe, et officij de morti.

Ne i giorni delle proceſſione che ſi fanno per afflittioni, ſatisfattioni, et penitenza.

E DA SAPERE PERO, che uſare il color pauonazzo in quelli giorni, nelli quali s'uſa il negro non è diſconueneuole.

AVVERTENZE PER HAVER notitia del Stato del Clero.

CAROLVS Cardinalis tit. S. Praxedis Archiepiſcopus. M. D. LXXIII.

NON ſia lecito ad alcuno Laico di qual ſi uoglia età, ſtato, ò conditione ueſtirſi in habito Eccleſiaſtico per portarlo ordinariamente ò per qual ſi uoglia occaſione, anco di ſeruitio Eccleſiaſtico ordinario, ò eſtraordinario, ſenza noſtra eſpreſſa licenza in ſcritto.

Niſſuno Laico, come di ſopra, paſſati due meſi ſia admeſſo da alcuno Rettore di Chieſa, Sacerdote, Sacreſtano, ò da altro a chi ſpetta, a ſeruire alle chieſe, come

come in portar Croce, Ciloſtri, ſonar campane, et ſimil altro ſeruitio, Eccleſiaſtico, o ſia con habito Eccleſiaſtico, ò ſenza eſſo, ſe prima non ſarà da Noi, ò da chi hauerà di ciò facoltà da Noi, approbato a queſto, et ne eſſibirà fede, et licenza in ſcritto; nel quale ordine però non ſia compreſo chi per qualche urgente biſogno ſeruiſſe accidentalmente in ſimil coſe.

Neſſuna perſona Eccleſiaſtica, ſecolare etiã di qual ſi uoglia ordine, grado, dignità, o conditione che ſia, paſſati due meſi ſi poſſa preualere di qual ſi uoglia noſtra licenza data da Noi, ò da altro noſtro miniſtro, ancora per lettere priuate a Vicarij foranei, ò all'iſteſſe perſone Eccleſiaſtice, di celebrar Meſſa, miniſtrare qual ſi uoglia Sacramento, aſſoluere da cenſure, o peccati riſeruati, predicare, ſtar aſſente dalla Dioceſe, ò da ſuoi beneficij per cauſa di ſtudio, ò per altri ſuoi negotij, eſſer promoſſo ad alcuno ordine, tener dõne in caſa, habitare in caſa di ſecolari, ò con ſecolari, ò tener ſeco altri, ò di qual ſi uoglia altra licenza pertinente alla perſona ſua: ma s'intendono doppo detto termine di due meſi tutte reuocate. Et quelli che ne otteneranno di nuouo, doueranno fra ſei giorni doppo la data d'eſſe, eſſibire et al licenza al Prefetto, per poter far nota al ſuo libro, et ottenere da lui la ſottoſcrittione ſopra d'eſſa licenza in queſta forma, N. Præfectus. Et paſſati li ſei giorni, la detta licenza, fin tanto che non ſarà ſottoſcritta come di ſopra, ſia, et s'intenda eſſer nulla, et di niun ualore, et per tale ſia hauuta da ogni perſona à chi ſia eſſibita, et ſi proceda con chi l'harà ottenuta, come ſe non gli foſſe ſtata conceſſa. Il medeſimo dielamo nelle licenze à Laici per pigliar l'habito, ò alcun ſeruitio Eccleſiaſtico. Eccettuamo però in queſta ordinatione le licenze, che ſi fanno da noſtri Vicarij, etiã foranei, et anco da noi qui per aſſentie, et altre coſe momentanee, che non durino più di dieci giorni.

Ogni perſona Eccleſiaſtica, come di ſopra, habitante nella Citta et ſuoi corpi ſanti, che mutarà caſa, ancorche ſia nella medeſima parochia, ne dia però ſei giorni, auanti che parta, notitia al Rettore della cura, et al Sindico della Porta; et andando in altra parochia ſimilmente fra ſei giorni, dopo che harà pigliata nuoua habitatione, ne dia notitia al Curato, et Sindico del luogo, doue andarà ad habitare, et ne dia anco particolar notitia nel medeſimo termine al ſudetto Prefetto.

Queſta medema notitia al Sindico della ſua Porta, et al Prefetto, come di ſopra; ſia tenuto di dar il curato, nella cui parochia mutarà caſa, ò da eſſa ſi partirà alcuno del Clero ſudetto, et quello doue andarà ad habitare come di ſopra, fra termine di ſei giorni doppo la notitia, che harà ò dal medemo, che mutarà habitatione, ò in qual altro ſi uoglia modo della loro partita, ò nuoua habitatione reſpettiuamente come di ſopra.

Simil notitia diano al Prefetto, come di ſopra, nel medeſimo termine li Sindici delle Porte, nelle qual mutaranno caſa, ò di doue ſi partiranno, et doue andaranno ad habitare reſpettiuamente queſti tali come di ſopra.

Et in tutti i caſi ſudetti, ſi douerà dare detta notitia non ſolo per quelli, che haranno domicilio fermo in quella parochia, ò porta, ma anco di quelli che ancor che ſiano foraſtieri, haranno fatto dimora più d'otto di continui in quella parochia, ò porta.

Niſſuno muti, ò laſci in tutto ò in parte il ſeruitio della chieſa, alla quale ſarà ſtato aſcritto per interuenire in eſſa alli diuini officij, ò Meſſe grandi, et Veſperi, ò eſſercitij di funtioni di ſuoi ordini. Ne laſci, pigli, ò muti Capelle non titulari ouero qual ſi uoglia obligo di celebrar Meſſa, ſe non ne harà data notitia otto giorni innanzi al Rettore, ò prefetto della chieſa, doue celebraua, alla quale era ſtato aſcritto, et al Rettore, ò Prefetto della Chieſa, alla quale harà hauuto licenza di transferirſi, et al Rettore di quella, doue uorrà pigliar Capelle come di ſopra, o nuouo obligo di celebrare, et ottenutane da noi la licenza in ſcritto, ſottoſcritta anco dal Prefetto, come di ſopra.

Li Rettori delle Chieſe parimente, dal ſeruitio delle quali alcun Cappellano come di ſopra, ò altrimente aſcritto partirà, ouero doue uorrà pigliare, ouero harà pigliato nuouo obligo di Meſſe come di ſopra, o doue ſarà ſtato aſcritto, ne dia notitia in termine di tre giorni al detto Prefetto.

Chi laſcierà, o ottenerà alcun beneficio di qual ſi uoglia ſorte ancorche per tranſlatione d'un beneficio ad un'altro, ne dia notitia ſimilmente al ſopradetto Prefetto fra ſei giorni doppo che harà preſo il poſſeſſo, ſi come fra il medeſimo tempo darà all'iſteſſo Prefetto il nome del Notaro, che ſarà rogato di queſte reſignationi ò prouiſioni.

Simile notitia dia frà un meſe al ſudetto Prefetto il Rettore di quella Chieſa, et il Sindico di quella porta, nella quale eſſo harà ottenuto il beneficio ò laſciato l'altro, et ſe il beneficio, che laſſarà, ò ottenerà, harà chieſa ſeparata dall'altra Chieſa, ne dia nota il Rettore della Chieſa curata, ne confini della quale ſarà il beneficio.

Pigliando alcuno l'habito Eccleſiaſtico con noſtra licenza, o ueramente riceuendo la prima tonſura, o qual ſi uoglia ordine Eccleſiaſtico, ſimilmente ne darà notitia al ſopradetto Prefetto, dandoli il giorno, Meſe, et Anno, et a qual titolo ſarà ſtato ordinato. Et ſe foſſe ſtato ordinato da altro che da Noi, con che dimiſſoria, o licenza, et queſto fra ſei giorni doppo che l'harà pigliato, et ordinandoſi alcuno fuori della prouincia faccia doppo che ſarà tornato à Milano, o nella Dioceſi la medeſima notificatione fra il medemo termine; et preſenti le littere teſtimoniali dell'ordine riceuuto in mano del detto Prefetto, il quale non le admetta prima che ſiano ſtate uiſte, et approbate dal Vicario Generale. Altramente non ſia admeſſo in qual ſi uoglia Chieſa alla funtione di quell'ordine che hara preſo, ne ad altro miniſterio o ſeruitio Eccleſiaſtico tra tanto che dal predetto Prefetto ſi faccia fede che habbia ſodisfatto.

Niſſuno

Niſſuno abbandoni, ò muti le lettioni publiche, ò priuate, ſcuole della dottrina chriſtiana, et maeſtri di lettere, ò di canto, ò congregationi, et altri eſſercitij ſimili, alli quali ſia ſtato aſcritto da noi, ſenza licenza noſtra in ſcritto, et ſottoſcritto dal ſudetto Prefetto come di ſopra.

Morendo alcuno Eccleſiaſtico come di ſopra ſi dia ſimile notitia dal curato, doue egli ſarà morto, al Sindico, et da quello doue hauerà il domicilio ultimamente, et hauendo beneficio, da quello ſotto la cui parochia haueua beneficio à ciaſcun Sindico della porta, ò ſe il beneficio ſarà in Chieſa collegiata, al Rettore d'eſſa collegiata, et eſſi Sindici, et Rettore al Prefetto fra termine di ſei giorni doppo la notitia.

Queſta medeſima notitia ſi dia nel ſudetto modo, quando alcuno del Clero, come di ſopra, s'infermaſſe, et che per l'infermità lunga, ò per qualche accidente di ſordità, mancamento di viſta, debilitatione di membri, ò altri ſimili, reſtaſſero impediti, ò foſſe biſogneuole, di ſoſpendergli dal ſeruitio delle loro Chieſe.

Et quando ciò occorreſſe ad alcuno delli curati, ò Rettori; il Curato, ò Rettore più vicino ſia quello, che ne dia notitia nel modo ſudetto.

Tutte le notificationi ſudette ſi diano da chi ſi ſpetta in ſcritto.

Li Rettori delle chieſe parochiali, et Sindici delle porte habbino ſempre preſſo di loro l'Indice, ciaſcun del ſuo Clero, cioè il Curato di quelli Eccleſiaſtici che habitano ſotto la ſua parochia. Il Sindico de tutti quelli della ſua porta. Il Prefetto d'ogni Chieſa, di tutti quelli che ſono beneficiati ò aſcritti in eſſa, aggiongendo, leuando, et mutando di mano in mano ſecondo che occorrerà farſi alterationi neceſſarie, ò con ordine noſtro.

Tutti gli ordini ſopradetti ſi oſſeruino anco dal Clero della noſtra Dioceſe, eccetto però, doue ſi nominano li Sindici, et Porte, la s'intenda il Vicario foraneo, et ſuo Vicariato, et doue quelli della Città, deuono fra ſei giorni dare le notificationi, quelli della Dioceſe la diano fra dieci giorni, et quelle che uanno al Prefetto, fra uenti giorni.

AVVERTENZE PER FAR IL ſtato dell'anime.

CAROLVS *Cardinalis tit. S. Praxedis Archiepiſcopus. M. D. LXXIIII.*

HABBIAMO più uolte, et nelli Concilij Prouinciali, et in altre prouiſioni ordinato, che ciaſcun curato doueſſe fra certo termine fare il ſtato di tutte le ſue anime, et trouando, che molti hanno pretermeſſo di farlo, ouero non l'hanno fatto ſecondo il biſogno, ne uolendo che ſi differiſca più oltre coſa tanto importante, ſenza la quale oltre a gli altri inconuenienti, poſſiamo poco aſſicurarſi di ſapere quali ſiano creſimati, o no, et quelli che nella Paſqua ſi ſiano confeſſati et communicati, o no, et quali ſiano peruenuti, o no, all'età et cognitione nella quale ſiano habili a detti Sacramenti, di nuouo auiſiamo a tutti li Curati della Città, et Dioceſi, che rimoſſa ogni eſcuſatione e preteſto, o habbino fatto, et conſignato detto ſtato altre uolte, o no, l'habbino da ridurre nettamente in ſcritto di preſente con l'ordine, et modo che ſarà qui a baſſo, facendone due copie, una che ritenghino preſſo di loro, l'altra preſentino al più tardo prima della feſta dell'Aſcenſione proſſima, quelli della Città in mano noſtra, o del noſtro Cãcelliere Archiepiſcopale, et quelli della Dioceſi in mano del Vicario foraneo, il qual Vicario la conſegni poi a noi, o noſtro cancelliero, come di ſopra innanti la feſta del corpus Domini.

Et queſta medema deſcrittione, et eſſibitione di copia facci ogni anno ciaſcun curato, come di ſopra, dal giorno di ſan Martino ſino al principio di Quareſima, et tutto ciò ſotto pene ad arbitrio noſtro, d'applicarſi a luoghi pij: nelle quali pene incorreranno anche quelli che doppo il ſodetto tẽpo viſitati da Viſitatori noſtri generali, o, anco dalli Vicarij foranei, ſaranno trouati non hauere preſſo di ſe il libro del ſtato ſodetto, o non hauerlo in quella forma, che ſe gli ordina.

Laſciamo però in facoltà di ciaſcun Curato di ſeruirſe del libro di queſto ſtato primo, che darà hora, per dui o tre altri anni auenire, hauendo laſciato nel libro ſuo, et nella copia data à noi ſpacio tale tra la deſcrittione di una famiglia all'altra, che ui ſi poſſano deſcriuere tutte quelle mutationi, che trouarà eſſer fatte d'anno in anno in quella caſa o famiglia: Cõ che ogni anno nel ſodetto tempo habbia realmente riconoſciuto con diligẽtia di nuouo il ſtato delle ſue anime, et aggionto al ſuo libro, et anche eſſibito a noi la nota di quelle mutationi, che ſaranno fatte, per aggiongerſi alla copia del ſtato, che ci hauerà prima preſentato.

Ma in tal caſo a queſto effetto tenghi un'altro libretto particolare, che ſia come giornale, ſopra del quale ſcriua come qui a baſſo, le mutationi occorrenti alla giornata cioè.

In una parte tutti quelli che naſceranno fra l'anno.

In un'altra parte quelli, che ſopraueniranno fra l'anno ad habitare nella parochia.

In un'altra tutti quelli, che ſi ſaranno partiti della parochia, per non habitare più iui.

In un'altra tutti quelli, che alla giornata moriranno.

In un'altra tutti quelli, che ſaranno uenuti la prima uolta alla communione.

In un'altra tutti quelli, che ſarãno ſtati dopò Chriſmati.

In un'altra tutti quelli, che ſaranno poi peruenuti all'età delli dieci anni.

Con queſto libretto puotrà più facilmente ogn'anno al tempo detto di ſopra, fare noua recognitione di tutte le ſue anime: nella quale, ſcoprendo altre mutationi fatte in eſſo ſtato, più di quelle che hauerà notate al giornale deurà ſubito agiungerne nota in eſſo gior-

giornale, poi riportare ogni coſa nel libro del ſuo ſtato et quinternetto alſabetico, et poi mandare l'iſteſſo giornale a noi, per riportarlo nella copia del ſtato, che ſarà preſſo a noi, ſenza che eſſo ſaccia nona fatica d'altra ſcrittura da darci per queſto conto.

Le auuertenze che deurà hauere ciaſcun Curato nel deſcriuere detto ſtato, ſaranno queſte.

Che ſcriua diſtintamente le caſe della ſua parochia ſe è nella Città, ò in terra groſſa, a contrada per contrada, o ſe le contrade non hanno nome, a quartiero per quartiero, diſtinguendo eſſo Curato la parochia in tanti quartieri o parte, con aſſignare ad ogni quartiero, o parte, il ſuo nome: le altre caſe poi ſcriuerà diſtintamente a terra per terra, o membro, nel quale ſono, o, a caſſina per caſſina, nella quale ſono compreſe, ſecondo li ſuoi nomi.

Che doue habitano molti piſonanti in una medeſima caſa, ſcriua ciaſcuno d'eſſi, che ſia capo di famiglia, con la ſua fameglia, diſtinto da gl'altri, pur nella medeſima caſa.

Che deſcriua ciaſcuno ſotto la caſa et luoco, doue habita lui ſteſſo, et nō doue habita il padre, madre, o altri da chi dipenda, ancor che ſia nella ſua parochia; et ſe habita fuor della parochia ſua, laſci che lo ſcriua quel parocho ſotto la cui parochia habita.

Che ſe bene ſi dice qui a baſſo, che in far queſto ſtato habbi a mettere l'età di quelli che ſi deſcriueranno, baſtarà però a intender le età delli adulti, come potrāno coſi di groſſo, ſenza altra ſottile inueſtigatione, ma ſi bene uſar diligentia in ſapere le età delli putti, per eſſer auertiti di quelli che di tēpo in tēpo peruerāno all'età, et altre habilità delle confeſſioni, cōmunione, et anche della creſma, riſpetto a gl'ordini noſtri.

Che a quelli, che ſaranno da communione ſcriua per ſcontro nel margine. Co.

A quelli che ſaranno Creſmati. Ch.

A quelli che ſaranno creſmati, et da communione. Co. Ch.

A quelli che moriranno faccia una ✠

A quelli che paſſaranno, o toccaranno delli dieci anni notarà nel margine un X che gli ſarà ſegno per ſapere, quali ſecondo l'ordine dato da noi, doueranno ogni anno preſentare le ſedi di eſſerſi confeſſati, quando non ſi confeſſino dal Curato proprio, et queſto medeſimo ſegno, riſpetto all'uſo c'habbiamo noi di non creſmare quelli, che non arriuano ancora a toccare di dieci anni, ſeruirà per raccogliere preſto quali eſſo deuerà far uenire alla Chreſima, quando ſi miniſtrarà queſto Sacramento, et maſſime in quella parochia, o doue quelli di quella parochia ſtano auiſati per uenire a riceuerlo.

Et ſtarà auuertito di aggiongere di mano in mano queſto X. à tutti quelli, che non hauendo prima, arriuaranno a quella età di tempo in tempo, ſi come deurà anche aggiongere il Ch. a quelli che di tempo in tempo riceueranno la Chreſma, et a quelli che uerrano la prima uolta alla communione il Co. Ne mai leuarà lo X. fin tanto che non ſaranno communicati, et anche chreſimati, et queſto farà non ſolo nel libro del ſtato, ma anche nel detto quinternetto.

Et accioche poſſi il Curato più facilmente far ſcontro di quelli, che ſi ſaranno confeſſati et communicati, o no, et medeſimamente delli creſimati, teneranno un'eſtrato per Alſabetto, dal libro del ſtato ſodetto, ſcriuendo ſolamente il nome et cognome di ciaſcuno, et quando ui foſſe più nomi, et cognomi conformi, ſcriuerà il nome del padre di queſti coſi conformi; o la caſa doue habitano, per diſcernerli, l'uno dall'altro: col quale eſtratto potrà poi ſcontrare quelli che eſſo hauerà confeſſato nella Quareſima, o che nel tempo paſchale gli portaranno le ſedi delle confeſſioni fatte da altri confeſſori approuati da noi, et li bolettini che li ſaranno ſtati preſentati nella communione, come più amplamente dell'uno, et l'altro capo ſi e detto nelle auertenze della confeſſione et communione, et parimente i bollettini, di quelli che alla giornata haueranno riceuuto il ſacramento della Chreſima, quali bolettini nel tempo della chreſma, o, poco dopò, gli ſaranno conſignati per ordine noſtro.

Auertiſca parimente che conforme alli ordini altre uolte date da noi, non ſi dia fuori ad altra perſona, nota di detto ſtato ne quinternetto, il che ſi oſſerui anche dal noſtro Cancelliero ſotto la medeſima pena.

Deſcriua adunque con queſte auuertenze per ordine tutte le perſone di ciaſcuna famiglia, ſpecificando l'età, l'arte, o profeſſione di ciaſcuno di loro, et come ſia di quella famiglia, cioe ſe ſia figliuolo, fratello, ſeruo, o altro, facendo mentione di tutti, con queſto ordine cioe.

Prima deſcriua di chi ſia la caſa, et in che loco.
Il nome del padre di famiglia.
Della moglie.
Delli figliuoli.
Delli Abiadeghi.
Delli fratelli del padre di fameglia, quando habitino inſieme, et ſono una medeſima fameglia, et in tal caſo anco.
Delle moglie de i fratelli.
Delli figliuoli de i fratelli.
Delli Abiadeghi delli fratelli del padre di famiglia.
Delli ſeruitori, et ſeruenti.
De alcuni altri che habitaſſero ſeco a dozzena, o, per altro modo.

La forma della ſcrittura deurà reuſcire in queſto modo cioè per eſſempio.

Nella contrada del Maino
Ouero nella Caſſina del pero
Ouero nel luogo de Bruchi

Nella caſa di M. Franceſco delli Amici habita
Co.Ch. *Gio. Antonio di Piatti d'anni 50. Barbiero,*
Co.Ch. *Margarita ſua moglie d'anni 25.*
Co. *Franceſco ſuo figliuolo d'anni 22. ſartore.*
Co. *Antonia ſua figliuola d'anni 18.*
Co.Ch. *Georgio fratello di Gio. Antonio ſodetto d'anni 40. lignamaro.*

Co.Ch. Franceſchina ſua figliuola d'anni 30.
Ch.Co. Baldeſſare ſuo figliuolo d'anni 12.
x. ch. Anna ſua figliuola anni 10.
Dioniſio Abiadegho de Gio. Antonio anni 7.
Catherina Abiadegha utſupra anni 4.
Camillo Abiadegho di Georgio anni 6.
Bianca Abiadegha utſupra anni 3.
x.Co. Pietro di Porri anni 48. Seruo.
co.cb. Hellena di ruggieri anni 46. ſeruenti.
x. co. Bernardina di ſcappi anni 25. balia.

Si laſcia al Curato di tener quella uia che gli parerà meglio per hauere cognitione uera di queſto ſtato, pur che lo deſcriua, et conſegui compitamente nel modo, et tempo ſopraſcritto: et non e dubio alcuno, che quelli ch'attendono col zelo, et diligenza che deueno alla cura delle ſue anime, non trouaranno impedimento releuante in hauere certa, et preciſa cognitione delle ſue anime, per farne queſta deſcrittione, la quale quando bene non ſe gli ordinaſſe, di dare nelle mani noſtre, pur cognoſcono, che gl'è neceſſaria per fare bene il ſuo officio nel gouerno di eſſe anime, onde l'iſteſſo zelo, et carità uerſo il ſuo popolo gli aprirà molti modi di eſſequire queſto ordine noſtro, tuttauia per dirgliene alcuno.

Puotrà andare a caſa per caſa da ſe, o chiamando ſeco qualche huomo pio che ſia uecchio nella parochia et di buona conſcientia.

Puotrà anche in caſa ſua informarſi da diuerſe perſone delle famiglie, et anime ſodette, facendone liſta, poi con la liſta in mano andare inueſtigando di trouarne il conto.

Puotrà quando e per confeſſare, prima che aſcolti le confeſſioni, farſi dare dalli capi di fameglia nota diſtinta di tutta la fameglia ſua.

Et doue trouarà alcuno renitente, deurà farlo capace di quanto importi queſto al buon gouerno ſpirituale di tutti loro, et in ogni caſo da altri hauer quel lume, che non potrà hauere da quel medeſimo, come dalli uicini, da quelli che habitano nel medemo ſtallo, o caſa, dalli patroni delle caſe, doue habitano a fitto, da li figliuoli, da li ſerui, et in ſomma da chi ſarà meglio diſpoſto di dargli queſta informatione.

INSTRVTTIONE A I Vicarii Foranei.

Carolvs Cardinalis Tit. S. Praxedis Archiepiſcopus.

FARETE far in man uoſtra la profeſſione della fede ſecondo la forma della Bolla di Papa Pio Quarto, à tutti quelli del noſtro Vicariato, i quali hauendo beneficio Eccleſiaſtico di qual ſi uoglia ſorte, ouero eſſendo in ordine ſacro, non l'hanno fatta nel Sinodo noſtro paſſato Dioceſano, o per non eſſeruiſi trouati, o per qual ſi uoglia altra cauſa.

Aſtringerete tutti quelli, quali hanno chiericato, che, per quanto comporta l'entrata di eſſo chiericato, mantenghino un chierico che di continuo uadi in habito lungo, et decente, et ſerua alla Parochiale, dentro i confini della quale ſarà il chiericato; et queſto chierico ſi mantenghi ſempre, oltra il Chierico che habbiamo commandato in diuerſe Parochie che ſia mantenuto à ſpeſe del proprio Rettore; et doue ſarà chiericato coſi tenue, che non baſti per ſe alla ſudetta manutentione, fate che per il reſto il Rettore aiuti, mentre non ſia di quelli Rettori, i quali ſono ſtati grauati da noi à mantenerne uno à ſpeſſe loro. Et ſe di qua à due meſi proſſimi non haueranno coſi li Rettori, da noi commandati di queſto, come li detti poſſeſſori di chiericati, prouiſto de detti Chierici, trouateli uoi, et pagateli dell'entrate de detti Rettori reſpetiuamente, et delli detti chiericati, i redditi de quali ſarete ſequeſtrar di preſente per ualerui di quel tanto che ſarà biſogno per il mantenimento d'eſſi chierici. In quelli luoghi poi, oue per non eſſer chiericato alcuno, et per eſſer poueriſſime le Parochie, non ſi potrà far queſta prouiſione, almeno, come ſi è ordinato nelle noſtre inſtruttione generali, ſiano in ogni Parochiale alcune ueſticciuole, et cotte da chierici, le quali ſe ueſtano quei figliuoli che ſeruiranno alle Meſſe, et à gli altri diuini officij.

Et perche una delle principal coſe, nelle quali deſideriamo d'eſſer aiutati da uoi et da tutti li Curati, è queſta in procurare che ſi allieui buon numero de chierici ben inſtrutti nelle diſcipline eccleſiaſtice, et ſanti coſtumi, i quali col tempo habbiano da eſſere utili inſtrumenti de Dio nella reſtauratione ſpirituale di queſta noſtra chieſa di Milano; incarichiamo perciò grandemente uoi et ciaſcun Curato, ch'ogniuno nella ſua Parochia ſtudij di introdurre maggior numero de putti, che potrà, nella profeſſione eccleſiaſtica, hauendo mira ad eleggere per queſto quei figliuoli che uedranno per l'indole ſua, et per la educatione, di maggior ſperanza, et ſe tra queſti ſaranno molti de poueri, tanto più ci ſarà caro. Et ſe bene alcuna uolta trouarete i padri renitenti, ò poco diſpoſti à queſto, che i ſuoi figliuoli s'alleuino in queſta uocatione hauendo loro maggior inclinatione di darli qualche arte per intereſſe temporale, non mancarete uoi di eſſhortarueli con molte ragioni, che ui ſouueneranno facilmente, et inuitarli anco con la ſperanza, che quando loro ſaranno incaminati un poco innanzi, ſaranno riceuuti, et educati con paterna carità nel Seminario noſtro di Milano. Per il qual fine ciaſcuno de uoi Curati ſtudiarà alleuare queſti figliuoli ne i miniſterij della Chieſa, inſegnandoli à ſeruire alle Meſſe, et altri diuini officij con ogni riuerenza et diuotione; ne perdonerete à fatica alcuna della perſona uoſtra medema, per inſegnarli non ſolo à ben leggere et ſcriuere, ma per introdurli anco ne i principij della grammatica, et altre buone lettere, maſſime in quei luoghi oue non ſaranno maeſtri publici che poſſano far queſto officio coſi bene come uoi, ò forſi non uoranno farlo per la pouerta d'eſſi figliuoli. Sopra tutto poi procurarete

che

che con la età creſchi in loro la modeſtia et bontà de coſtumi, come conuiene particolarmente in quelli che caminano in queſta uocatione eccleſiaſtica. Et perche intendiate quanto queſta coſa ci ſia à cuore; commandiamo à tutti li Curati che fra tre meſi ci mandino in ſcritto il nome, cognome, età, et altre conditioni di quei putti, che nelle loro Parochie haueranno cominciato ad incaminar in queſta uia; et di poi almeno di ſei in ſei meſi ci auuiſino con ſue lettere di quelli che di più haueranno pur introdutti in queſta uocatione, et inſieme del progreſſo che tuttauia faranno, et nelle lettere et ne i coſtumi; ſtando auuertiti che come prima alcuni hauerranno età à ſufficienza per farſi chierici, li mandino, ò conduchino eſſi à Milano nelle quattro tempora, perche li diamo la prima tonſura, et habbiamo occaſione di ueder il frutto delle loro fatiche et induſtria; Dopoi che queſti haueranno hauuta la prima tonſura, faranno i Curati ogni diligenza che li padri li mantenghino in habito clericale decente ſino al tempo, che ſaranno poſti nel Seminario ſotto alla noſtra particolar cura; Nelle quali coſe tutte uoi, come Vicario noſtro, riſcaldarete continuamente i Curati, et uſarete quella diligenza che ci promettiamo dalla ſollicitudine et pietà uoſtra.

E cōuenientiſſimo che tutti quelli, che in qual ſi uoglia modo caminano nella uocatione eccleſiaſtica, poi che eſſi hanno da eſſer' giudici delle conſciēze d'altri, et come guide loro nella uita ſpirituale, eſſi anco purghino le conſcienze proprie col mezo della confeſſione ſotto il giudicio et miniſterio di perſone probatiſſime et nella ſcienza, et ne i coſtumi.

Però ſarāno deſcritti nelle annesse ordinationi particolari per il noſtro Vicariato, quei Sacerdoti, i quali ſoli, per la cognitione che ne habbiamo, ſi ſono approbati da noi in quella Pieue per udir le confeſſioni de altri Sacerdoti, et chierici. Reſta che uoi ne diate notitia al Clero di queſta Pieue, et in nome noſtro commandiate che neſſun'altro, fuor che li deſcritti, s'impacci in queſto officio, et ciaſcuno ſi elegga fra queſti quello che giudicherà più a propoſito per beneficio della ſua anima; concediamo però che ſe alcuno ſi trouarà hauer da celebrare, et non hauer all'hora tempo, ò commodità di ricorrere ad alcuno di queſti approbati da noi per queſto officio, poſſa confeſſarſi à qual ſi uoglia altro Sacerdote curato, ò altrimente admeſſo alle confeſſioni da noi, et eſſi udir la ſua confeſſione: ma ben li aduertirete tutti per parte noſtra, che non abuſino queſta facoltà che li concediamo.

Di più perche non occorra il ſcandalo, che habbiamo inteſo d'alcuni con molta noſtra moleſtia, che, celebrando ſpeſſe uolte, ſono negligentiſſimi nel frequentar la ſanta confeſſione, li eshortarete in nome noſtro con ogni efficacia, che per le uiſcere di GIESV CHRISTO, uogliano ſpeſſo conſiderare quāta purità di conſcienza ricerca l'altezza del miſterio che hāno a trattare, et la dignità dell'hoſtia che offeriſcono nella ſanta Meſſa; et per queſto ſiano ſtudioſiſſimi di mondarſi bene con la ſacra confeſſione prima che ſi preſentino alla ſacratiſſima menſa dell'Altare; et li ricordarete che ogni tre meſi ciaſcuno di eſſi ui dia fede in ſcriptis, di alcuno delli ſudetti approbati, che eſſo ſia confeſſato da lui que trimeſtre, almeno ogni ſettimana come ricorda il Concilio noſtro Prouinciale, ſe la conſcienza di qualche peccato mortale non lo haurà neceſſitato, ò il deſiderio di caminar innanzi nella uia ſpirituale, et la debita riuerenza à quel tremendo miſterio, non l'haurà perſuaſo à farlo più ſpeſſo; Et uoi mandarete quelle fedi in mano noſtra, acciò noi habbiamo cagione di conſolarci nel profitto di queſto noſtro ricordo.

Auuertirete anco i Sacerdoti, che ſi caſtigheranno ſeueriſſimamente, ſe eſſendo ſani, ſi confeſſaranno et riconciliaranno in altro modo, che ſtando in genocchioni.

Se ui conſtarà, ò ſarà ſignificato, che alcun Sacerdote, ò conſtituto in ordine ſacro, o ſemplice Chierico, che habbia beneficio di qual ſi uoglia ſorte, uadi in habito laicale, fatene prima proceſſo Informatiuo, et mandatelo a noi; et poi ſe eſſo perſonalmente ſarà nel noſtro Vicariato, fate a lui commandamento che in termine de tre giorni compariſca perſonalmente auanti il noſtro Vicario generale, à uederſi priuar del beneficio, ſe pur ne haurà, et non ne hauēdo, à uederſi punir legitimamente.

Come uedrete, ò ui conſtarà per altro modo legitimamente che alcun Prete, ò ſia chierico, del noſtro Vicariato habbia portato o porti camiſcia con latuche, o al collo, ò alle maniche, o calze gonfie, o borſate, o ſaio, o ſottana che non arriui almeno a mezza gamba, o cappello aguzzo, il qual s'intenda prohibito per ſempre, et anche non aguzzo fuori di occaſione ragioneuole, ò ornamento di ueluto, o di altra ſeta ſopra qual ſi uoglia ſorte di ueſte, fateli noi ſubito un precetto in ſcritto, o a bocca, preſente un teſtimonio, almeno, che in termine di due giorni ui habbi portato quella camiſcia, o altra coſa prohibita, come di ſopra, ſotto pena, oltra la perdita di eſſe robbe, di altra graue ad arbitrio noſtro; Delli quali panni et pene tutte aſſigniamo un quarto alli delatori, et il reſto alla ſcuola del CORPVS DOMINI di quel luogho, o Parochia, nella quale habitarà quel Prete, o Chierico, o beneficiato che cōtrauenirà come di ſopra; ouero ad ornamento di quella chieſa medeſma ad arbitrio noſtro. All'eſſecutione delle quali pene, procederete etiam con farne fare le pignorationi, ſe ſarà biſogno.

Fate diligenza per ſaper ſe nel noſtro Vicariato ſono Sacerdoti, et altri conſtituti in ordini ſacri, che contra gli ordini dati nel concilio noſtro Prouinciale, laſcino habitare nelle caſe loro Eccleſiaſtice donne di qual ſi uoglia ſorte, et età, etiam che ſiano madri, et ſorelle loro, ò che habitino eſſi in caſa de laici, ancorche paterne, eſſendoci donne; o che habbino affitate in tutto, ò in parte le caſe della Chieſa ſenza licenza noſtra, ò del noſtro Vicario generale, data, o rinouata, in ſcriptis, doppo la celebratione del Sino-

do noſtro Dioceſano; Et di quelli che trouarete eſſer incorſi in queſta diſobedienza, ne darete auuiſo a noi prima che paſſi il meſe di Genaro proſſimo; come ſarete ancora, ſe ſarà alcuno che deſideri licenza per qualch'una delle ſodette coſe, et preſuppoaghi hauer cauſa per la quale ragioneuolmente ci poßiamo mouere a concederglila, dandocene relatione nel tempo ſudetto con intiera informatione delle perſone, del l'età, et altre circonſtanze, affiache poſſiamo noi più ſicuramente deliberare quel che ſarà più iſpediente.

Li Rettori deſcriuano ſopra una tauoletta tutti gli officij, et annali et altra celebratione di Meſſe, che per obligo de legati, ò per qual ſi uoglia ſorte di laßiti, o de inſtrumenti, o di conſuetudine ſi deue far nelle Chieſe loro a tempo, o in perpetuo; et dichiarino ſe l'obligo e di Meſſa quottidiana, o di certi giorni della ſettimana, o del meſe. Et oltre il tenerne eſſi una copia nella Sacriſtia ſua, conforme al decreto del Cõcilio noſtro Prouinciale, ne conſegnino due copie a noi fra un meſe, delle quali una mandarete a noi ſubito, et l'altra tenerete preſſo di uoi; Et aſtringerete ogni uno che ſarà tenuto, alla ſatisſattione delle Meſſe, annuali, o altri offitij, diſtributione de l'emo ſine, et ſimili, conforme al obligo. Et ſe qualch'uno ſi lamentaſſe di non poter ſodisfare a queſti oblighi per la tenuità dell'entrate, et perciò ne dimandi diminutione, dite che in queſto mezo adempiſca effettualmente quanto è tenuto, ma che metta in ſcritto una eſpoſitione della diminutione che deſiderarebbe, et la dia a noi inſieme con due copie autentiche, una della fondatione, o inſtitutione, o legato, o laßito, et l'altra de tutti li beni, redditi, et entrate, acciochè da queſte poßiamo ueder l'obligo et la mente de Teſtatori, et la neceßità di riduttione. Voi hauute che hauerete le dette copie, u'informarete ſecretamente, ſe hauendo quella capella, o legato, o laßito, beni immobili, aſſignati per ſatisfattione dell'obligo, ſaranno deſcritti tutti puntalmente quei beni, la qualità di eſſi, et la entrata che ſe ne ſuole cauare ogni anno. Et per capelle, o legati, o laßiti, che non hanno ſimili beni immobili, ma entrata di danari, o altra ſorte de frutti, ſarete la medema diligenza, affinche poßiate ſapere ſe ueramente haueranno eßhibito la quantità, et qualità dell'entrate; perche noi, ſe uederemo cauſa ragioneuole di riduttione, non mãcaremo di farla, ſeruata la forma del Concilio Tridentino, doppo che haueremo hauuta la uoſtra relatione.

Non ſi mettano in opera touaglie da altari, camiſi, pianete, ne altre ſimil coſe di Chieſa; ſe prima non ſaranno benedette ſecondo l'inſtituto di ſanta Chieſa da noi, o da chi hauerà queſta facultà in Milano, o nella dioceſe.

Non ſia piu uiſſuno Sacerdote che ſi caui la Pianeta, prima che habbi finito del tutto l'Euangelio, che ſi dice nel fine della Meſſa.

Per tutto il meſe di Gennaro proßimo ſiano fatte alle cotte le maniche larghe in bocca, almeno due braccia di giro; ma ſe ſaran più larghe, ſarà anco tanto più conueneuole; et di longhezza almeno arriuino al nodo della mano. Paſſato detto termine, tutte le cotte che non ſaranno accomodate a queſto modo, ſiano da noi leuate ſenza remißione alli patroni di eſſe, et donate a qualche Chieſa pouera.

Quei Sacerdoti, o Chierici, che interueniranno a officij diuini, o ſiano di feſte, o di morti, di qual ſi uoglia ſorte, ſenza chierica manifeſta, o con habito indecente, o ſenza cotta, o con le labre coperte dalla barba, contra il decreto del concilio noſtro Prouinciale, non participino della limoſina, o altro emolumento, che gli ſi douerebbe per quel officio, ma ſi diſpenſi ſubito ſenza remißione, et ſenza dilatione, da noi, et in noſtra aſſenza dal Curato, doue ſi ſarà l'officio, all'altri Sacerdoti et Chierici, che ui ſaranno interuenuti con habito conueniente.

Ne i funerali non ſi uſino altri pallij communi, che uno deputato per queſto effetto dal Curato, ilquale ſia de i più uili che habbia nella ſua Chieſa, et ſe uſi a poueri et richi, a nobili et ignobili indiſtintamente fin tanto che dalli Communi, o dalle uicinanze, o da altri ſarà fatta prouiſione de pallij noui, quali ſi uſino gratis ſecondo che ordina il Concilio noſtro Prouinciale. Et ſe queſta prouiſione non ſarà fatta fra quattro meſi, ci darete auiſo de i luoghi, ne i quali ſarà ſtata queſta negligenza.

In tutti gli officij da morto ſi dicano per ogni modo tutti tre li notturni.

Neſſuno Curato ſi parta fuori della ſua cura per ſtarne aſſente la notte per qual ſi uoglia occaſione, ſenza licenza noſtra in ſcritto; ne uoi gliela darete mai per giorno di feſta, ne quando ſapeſti che haueſſero nelle loro Parochie infermi pericoloſi della uita, ne per quelli giorni, nelli quali il noſtro Concilio Prouinciale probibiſſe preciſamente l'aſſentarſi dalla cura, ne per andar fuori della dioceſe, ne ſenza cauſa ragioneuole, ne per più di tre giorni, perche ſe haueranno neceßità di più longo tempo, la potranno dimandar a noi per ſe ſteßi, o per mezo noſtro. Et uoi ogni tre meſi ſcriuerete a noi a chi hauerete conceſſo tali licenze, et quante uolte, et chi contrauenirà, ſia punito in ſcudi duoi per ogni uolta.

Tutte le uolte che li Curati uengono a Milano, ſi preſentino innanzi di noi, o del noſtro Vicario generale; et quando l'un et l'altro di noi fuſſe impedito, uadino all'Archidiacono del Duomo, o a Prè Girolamo Rabbia, Ordinario, deputati da noi a queſto effetto; acciò poßiamo intendere, come procedono le coſe delle loro cure, ſi come anco habbiamo ordinato nelle inſtruttioni noſtre generali: il che tanto più douerete fare uoi per eſſer noſtro Vicario.

Auuiſarete tutti li Sacerdoti Curati et non curati, et Chierici, che qualunque di loro per tutto il meſe di Gennaro proſſimo non ui moſtrerà, o per altro modo ui farà conſtare, che habbi almeno li libri ordinati nel noſtro concilio Prouinciale, et di più le in-

ſtituttioni

ſtruttioni noſtre generali, et il Sinodo noſtro Dioceſano, li farete pagare quattro ſcudi, i quali uoi ſteſſo ſpenderete tutti in prouederli delli ſudetti libri, et de altri, che à uoi pareranno opportuni al biſogno loro. Se però à uoi parerà dar ad alcuno un poco più di tempo per cauſa della pouertà grande, ce ne contentiamo, pur che non paſſi tre altri meſi.

Non permettete che in alcun luogho de chierici ſecolari ſi ſuoni à Meſſa, eccetto che nelle Parochie, prima che ſia finita la meſſa Parochiale, ſe però il Curato non ui conſentiſſe, ſotto pena a chi contrauenirà d'un ſcudo per uolta, il quale ſi ſpenda in beneficio della Parochiale, dentro i confini della quale ſi farà contrauenuto.

Farete che quei curati, i quali a noſtro giudicio ſono atti a eſplicare l'Euangelio al ſuo popolo, et ſermonizare a l'altare, ſatisfacciano in queſto al loro obligo. Et ſe ogni meſe non ui conſegnaranno uno de ſuoi ſermoni in ſcriptis, da mandar in mano noſtra, come commanda il concilio noſtro Prouinciale, li punirete per ogni uolta dopo la ſeconda ammonitione in due ſcudi, da ſpenderſi nelle loro chieſe. Gli altri poi che a noſtro giudicio, non ſono ancora atti a queſto, fate per ogni modo che leggano in quel tempo medeſimo, per ſpacio almeno d'un terzo di hora, un pezzo del catechiſmo uolgare in luogho di ſermone; et maſſime in quella parte che è più neceſſaria, et più facile a la cognitione del popolo, come il Simbolo, il Decalogo, et il Pater noſtro; ouero leggano qualche Homelia di Gionanni del Bene, o di Lodouico Pittorio, ſin tanto che ſi farà ſtampare Homiliario particolare Ambroſiano, auuertendoli che legghino adagio, et preueghino diligentemente quel che haueranno a leggere a l'Altare, perche poſſano poi leggere al popolo intelligibile, et diuotamente.

In tutte le Parochie ſi attenda dal Rettore, ouero curato ad inſegnare la dottrina chriſtiana i giorni di feſta; et per queſto effetto ſi inſtituiſca la ſolita ſcuola; et aſtringete tutti li Sacerdoti et chierici della Parochia ſotto le pene che pareranno a uoi, ad aiutar il loro curato in queſto officio, quando da lui ſaranno ricercati. Et quelli che truouano i popoli affatto renitenti a uenire, ſe ancora non ſanno queſti primi rudimenti neceſſarij, et condurre i loro figliuoli a queſta ſcuola, dopo hauergli ſpeſſe uolte caritevolmente ammoniti, anche in nome noſtro, ne diano auuiſo a noi, ne admettano i figliuoli alla communione da principio, ſe prima non haueranno imparati queſti rudimenti.

Ne i giorni di feſta medeſimamente fate che ſi dica il Veſpro in tutte le Chieſe Parochiali, ancor doue non è ſolito di dirſi, et anche doue il curato non puo hauer Sacerdote, ne chierico che l'aiuti: nel qual caſo procurarà eſſo Curato d'inſtituire perſone pie de ſecolari, che l'aiutino. Et ſi procuri anche introdurre nanti, o dopò il Veſpro, qualche proceſſione, o altre ſimili diuotioni per occupar il popolo in eſſercitij ſpirituali, et deuiarlo da mali trattenimenti, et maſſime dal ballare, et giuocare in quei giorni di feſta. Et fateli ſapere che doue ſaremo ricercati de doni ſpirituali di qualche indulgenza a chi interuerrà in queſte proceſſioni, ne concederemo.

In eſſecutione della Bolla di Papa PIO Quarto, di felice memoria, et del Concilio noſtro Prouinciale, farete fare la profeſſione della fede ſecondo la forma eſpreſſa nella iſteſſa Bolla, da tutti quelli Eccleſiaſtici, et ſecolari, che tengono ſcuola di lettere di qual ſi uoglia ſorte nel noſtro Vicariato, ſe non ui conſtarà che l'habbino fatta nel tempo della uiſita in mano noſtra, o de noſtri Viſitatori: et quelli che ſono Eccleſiaſtici, nel Sinodo Dioceſano. Se dopo queſto tempo uenerà alcuno nuouo maeſtro in quelle parti per inſegnar a figliuoli, datecene auuiſo in termine di otto giorni, mandandoci inſieme la informatione che hauerete tolta de i ſuoi coſtumi, perche poſſiamo darui ordine di far fare a loro la medeſima profeſſione, et dirui quello che ci occorrerà circa loro.

Et perche il concilio Lateranenſe commanda, che i Maeſtri di ſcuola ſiano tenuti a inſtituire i ſcolari anche nelle coſe pertinenti alla pietà, et diuotione, come ne i precetti diuini, articoli della fede, hymni ſacri, ſalmi, et uite de Santi; anzi che ne i giorni di feſta niente altro poſſino inſegnarli, ſe non coſe pertinenti a deuotione et pietà Chriſtiana; et di più che ſiano tenuti eſſhortarli, et sforzarli quanto poſſono, che non ſolo uadino alle Meſſe, ma ancora a i Veſperi, et altri diuini officij, prediche, et ſermoni. inaitandoli anche che neſſuna coſa poſſino leggerli che ſia contra li buoni coſtumi, ò che gl'induchi à impietà: Però ricordarete ſpeſſe uolte à quei Maeſtri che ſaranno nel noſtro Vicariato, di ſatiſfare al loro obligo; et procurarete che ſecondo la capacità maggior et minor de ſcolari, gli facciano imparare a memoria prima quei libretti della dottrina Chriſtiana, che ſi uſano communemente nella noſtra dioceſe nelle ſcuole inſtituite per queſto effetto; Et poi, ſe ui parerà che eſſi Maeſtri ſiano idonei, et ſufficienti a queſto, farete che dichiarino a ſuoi ſcolari il Catechiſmo del Padre Caniſio, et glie lo facciano anche imparare a memoria, et recitare fra loro ſpeſſe uolte, maſſime le feſte; le quali feſte faranno ogni diligenza i Maeſtri perche da eſſi ſcolari ſiano tutte ſpeſe in diuotione et eſſercitij ſpirituali. Doppo bene inteſo queſto Catechiſmo, quelli Maeſtri che ui pareranno aſſai intelligenti per queſto, potrete fare che anche paſſino alla eſplicatione del Catechiſmo Romano, in quelle parti maſſime più morali, et facili, come il Decalogo, et oratione Dominica. Et uoi ci terrete auuiſati della diligenza che faranno li Maeſtri in tutte queſte coſe.

Auuertirete appreſſo tutti queſti Maeſtri a non tener libri probibiti nell'indice; et doppo che li hauerete dato queſto auuertimento, uiſitarete tal uolta a l'improuiſo i libri loro, guardando diligentemente ſe haueranno libri contrarij al detto Indice; et trouãdone gli ritenerete appreſſo di uoi; et ce ne darete auiſo.

Auuertirete ancora ſpeſſe uolte li Curati dell'obligo che neceſſariamente ha ogni perſona di denontiare, ſe conoſce alcuno che ſia heretico, o ſoſpetto di hereſia, acciò ſiano auuertiti detti Curati, che non hanno auttorità di aſſoluere quelli, che, ſapendo, non uogliono denontiare tal ſorte di perſone, et poſſano dar ſpeſſo anch'eſſi queſto auuiſo a ſuoi popoli. Procurarete poi che in ogni luogo ſiano ben oſſeruate le regole dell'Indice de libri prohibiti; il quale è ſtampato inſieme con li decreti del Sinodo noſtro Dioceſano. Et ſopra tutto ſtiano auuertiti al procedere de foraſtieri che uerranno nelle Parochie loro, maſſime di conciatesti foraſtieri, di Franceſi, de Reſegatti, et di quelli foraſtieri che uanno dimandando limoſina, et di Piemonteſi che portano ceſte al collo con dentro coltelli, ſtringhe, et altre ſimili ſorte di robbe da uendere; et ſpeſſo a l'improuiſo cercaranno con ogni diligenza nelle ceſte loro per uedere ſe haueſſero libri prohibiti; et trouandone, o potendo ſapere, che alcuno de queſti tali, o altro di qual ſi uoglia ſorte foraſtiero, o del paeſe, et parochie loro habbia detto, o fatto coſa alcuna contraria, et repugnante alla fede catholica, ne auuiſino ſubito noi, quando eſſi non poſſino far ritenere queſti tali; et uoi con preſtezza procurarete di farli prendere, o altro rimedio come ricercarà il biſogno. Ma quando la coſa fuſſe tale che ſenza pericolo o di fuga, o di altro ſimile, portaſſe dilatione, ne auuiſino ſubito noi con piena inſtruttione del fatto.

Li curati eſhortino gl'inconfeſſi delle lor cure a confeſſarſi, et communicarſi dentro di quindeci giorni; et ſe a qualch'uno pareſſe a uoi di dar anco tempo inſino alla feſta proſſima della Purificatione per poter in quel tempo trattar qualche pace, o per altro ſimile riſpetto, pur che non ſia per cauſa di concubinato, ce ne rimettiamo a uoi; ma paſſato il termine prefiſſo, ordinati alli Curati, che a quelli che ſaranno reſtati per un'anno, o per due di confeſſarſi, et communicarſi, ò che ſaranno confeſsati, ma non communicati, interdicano nominatamente à l'altare in giorno di feſta l'ingreſſo della chieſa nel modo che ſta nell'alligata copia ſtampata, et ſigillata col noſtro ſigillo: Et morendo queſti tali, ſi ſepeliſcano al terraccio. Di tutti quelli poi che ſaranno publicati in queſto modo fareteuene dar nota da i Curati medemi; la qual nota darete uoi alli altri Curati del Vicariato, commandandogli ſotto graue pene che li publichino anch'eſſi nelle loro chieſe, et che ſtiano auuertiti che non entrino in chieſa ueruna. Ma eſſendoui alcuno inconfeſſo, ò non communicato di tre anni, ſenza altro auuiſo, nè interdetto, fatelo citar uoi ſubito nanti al Vicario noſtro Criminale, con un commandamento delli ſtampati, che hora ui ſi manda. Et à detto noſtro Vicario Criminale rimandarete la relatione inſieme con la fede del Curato loro, che ſia ſtato tre Paſque ſenza communione. Et ſe alcuno allegaſſe di eſſerſi confeſſato et communicato fuori della Parochia, et che uoi, ò li curati per qualche cauſa habbiato ſoſpetto non eſſer uero; non ue ne portando la legitima fede, non admettere ſcuſa alcuna, ma ſi proceda contra di lui come contra gli altri inconfeſſi. Et quelli che hanno habitato nelle Parochie ſei meſi continui dell'anno, ſiano obligati ancho eſſi à dar detta fede; Et tutte queſte fedi le portino i Curati a uoi, perche facciate diligenza di ueder ſe ſono legitime.

Et accioche le donne, ò putti, non ſiano neceſſitati uenir'a Milano per aſſolutione de peccati di carne, che forſi commetterano, et in queſto modo ſcuoprire, ò al meno entrar'in ſoſpetto di hauer fatto alcun peccato graue et reſeruato; Però ui concediamo facoltà, che potiate aſſoluere tutte le donne di qualonche età; et i putti ſin'alla età de ſedeci anni da ogni e qualonque peccato di carne, c'habbino commeſſo, ancorche ſia à noi reſeruato; eccettuate però la madre, c'haueſſe peccato con il figliuolo, ò la figliuola con il padre. Ne ardite per tale aſſolutione pigliar alcuna coſa, ne picola, ne grande, ancorche ui foſſe offerta, ò data ſpontaneamente.

Dandoui anche facoltà di potere per alcun caſo particolare de i ſodetti, dar queſta medeſima auttorità di aſſoluere le ſodette perſone, ad alcuni Curati del noſtro Vicariato, ſecondo che à uoi, per l'occorrenza del caſo, parerà eſſer neceſſario ò opportuno.

Cercate di ſapere ſe quelli Medici, che ſi trouano nel noſtro Vicariato, ò ui uengono d'altri luoghi à medicare, ſeruano l'ordine del concilio noſtro Prouinciale, in abandonare gl'infermi dopo il quarto giorno, che li haueranno uiſitati, non ſi confeſſando dentro di quei quatro giorni; et potendo ueaire in luce che alcuno contrauenghi a l'ordine del detto noſtro concilio, ce ne auuiſarete, mandandoci proceſſo informatiuo quanto prima del nome del medico, dell'infermo, et di queſta contrauentione.

Ogni curato facci ben capace il ſuo popolo, che chi non uuole andar à Meſſa le feſte di commandamento, incorre in peccato mortale; anzi che contra quelli che laſciaranno di andarui più feſte, ſi procederà con ogni ſeuerità in conformità de ſacri canoni. Et uoi ſate che ogni tre meſi li Curati ci mandino in ſcritto il nome di queſti tali, che laſciaranno di andar ad udir Meſſa i giorni di feſta, et anco di quelli che ſapranno in eſſe feſte hauer più uolte lauorato, o fatto lauorare contra la furma de ſacri Canoni. Et perche ſarà forſi alcuno che ſi uorrà ſcuſare con dire, che hauendo li paſcoli lontani dalla terra, gli è neceſſario ſtar lui, ò laſciar altri alla cuſtodia delle beſtie ſi auuertiſca che quel poco di tempo, che ua ad udir la Meſſa, non impediſce che non ui reſti del giorno aſſai per gouernare, et paſcolare anche le beſtie; et però, che con queſta ſcuſa non ſia chi laſci la Meſſa i giorni di feſta, ne permetta che, o figliuoli, o fameglia, o altri la perdano. Ma quando pure in qualche luogo alpeſtre la molta diſtantia de paſcoli, o altra euidente neceſſità delle beſtie, alcuna uolta ricercaſſe altramente, auuertiteli che un uicino de paſcoli raccomandi per una feſta le ſue beſtie a l'altro uicino,

et

et poi l'altra feſta, l'altro uicino raccomandi le ſue à lui; et uadano procurando con queſto, o altro modo, che ne anche queſti curatori de beſtie, ſe ſarà pur poſſibile, laſcino paſſar due feſte che non aſcoltino Meſſa.

Quando in qualche loco del noſtro Vicariato cadeſſe alcuna feſta, che ſia d'obligo, o per precetto, o per conſuetudine, in giorno ſolito di farſi mercato, fate che quindici giorni inanzi il Curato auuiſi il popolo, che, ſe non ſi laſciarà ſtar di far mercato in quel giorno di feſta, uoi di ordine noſtro farete ſtar ſerrate tutte le Chieſe del luogo, et le uicine a un miglio per tutto quel giorno intiero; et non ui laſciarete dir Meſſa, ſe non a Chieſe ſerrate, et ſenza canto alcuno, o ſuono di campana, ne entrar alcun laico. Onde per euitare queſto interdetto, et altre pene debite, il Conſole, et altri principali del luogo, piglino cura particolare di non laſciar far il mercato; et uoi, biſognando, dimandarete l'aiuto di coteſto Podeſtà. Et accioche queſto ordine ſi ſappia ancora, da quelli, maſſime che ſono ſoliti frequentar quel mercato, fate che ne i luoghi di quei contorni, doue ſi faranno mercati, ſi attachino tre, o quattro politie che dicano, Nel luogo di   non ſi farà mercato Venerdi adi   del preſente meſe per eſſer il giorno della feſta di S.
Et con altro modo ancor, come a uoi parerà bene, farete che queſto ordine noſtro uenghi a notitia delle perſone, che concorreranno a i mercati. Et quando uediate finalmente, che tutte queſte prouiſioni non baſtino a leuar il mercato per quel giorno di feſta, eſſequirete per ogni modo l'ordine ſudetto. Et acciochè nelle Chieſe de frati ſi ſerui anco queſto interdetto, ſe pure ue ne ſaranno, li auuiſarete di queſto noſtro ordine; perche oltra che per il Concilio di Trento ſono obligati ſeruare ancor nelle lor Chieſe l'interdetti che pongono li Veſcoui, Noi qui in Milano faremo ancora le prouiſioni neceſſarie con i loro ſuperiori: laſciando però che detti frati poſſino celebrare a beneplacito loro ſecretamente nella forma ſudetta.

Queſto medemo ordine ſeruarete per leuare anco le fiere che ſi fanno in giorno di feſta.

Prouedete con quel miglior et più iſpediente modo che parerà a uoi, che i popoli, quando uanno a deuotioni, come a letanie, proceſſioni, et ſimili, uadano ſenza armi, almeno de aſta, et ſenza archibuggi, et diuiſi li huomini, quanto ſia poſſibile, dalle donne; et che non ſi attendi a crapule, o altri diſordini, ma alla diuotione, come ricerca il ſanto inſtituto di quell'attione. Et ſe i popoli, doppo le debite ammonitioni, et altre prouiſioni che pareranno a uoi, perſeuereranno di fare inconuenienti notabili nelle ſudette proceſſioni, li Curati li abbãdonino, ne ſi trouino a modo alcuno con loro alle dette proceſſione, pur che nõ ſia quella del CORPVS DOMINI, *o delle letanie maggiori, o minori, o altre proceſſioni generali cõmandate da ſua Santità, o da noi.*

Doppo la debita diligenza, fatta da noſtri Curati, et da uoi, con l'aiuto anco de i Magiſtrati, et padroni temporali di ciaſcun luogho, per eſtripare certi abuſi et diſordini frequenti, come il ballare nelle feſte, giocar in publico, o a giochi illiciti, et conuenire ſenza biſogno alle bettole, et hoſtarie, far opere ſeruili, o non andar a Meſſa le feſte commandate, portar arme aſtate, o archibugi in Chieſa, ſtar fuori della chieſa, o ſopra la porta di eſſa, mentre ſi celebra la Meſſa, o altri diuini officij, o partirſene, mentre ſi fa il ſermone dal proprio Curato, diſpenſare a non biſognoſi le lemoſine de poueri, conſumar dette limoſine, o altri redditi di Hoſpitali, et altri luoghi pij in altro uſo che in quelli, per i quali ſono ſtati inſtituiti, ci darete auuiſo del luogo, et perſone, ne quali ſaranno queſti diſordini, et delle difficultà che trouarete, acciò noi anco poſſiamo mettere l'opera noſtra per rimediarui.

Mettete ordine, che non ſiano admeſſi a patto alcuno, anzi che ui ſia ſubito dato auuiſo da Curati; ſe capitaranno nel noſtro Vicariato, Queſtuanti, o altri che cercano limoſina per qual ſi uoglia luogho, et ſotto qual ſi uoglia nome et titolo, ſenza lettere noſtre patenti teſtimoniali; ſe bene foſſero de Hoſpitali, et luoghi pij di Milano. Et uoi procurarete che ſiano preſi per dargli il debito caſtigo; ouero gli farete dar ſigurtà di preſentarſi inanzi a noi, mandandoci proceſſo informatiuo del delitto che haueranno commeſſo, in queſtuare contra gli ordini del ſacro concilio di Trento: ouero, ſe non potrete all'hora, almeno ne darete ſubito auuiſo a noi.

Attendete a uedere bene diligentemente tutti li contratti uſurarij del noſtro Vicariato, et ſtudiate di eſtinguerli di commun conſenſo delle parti. Et quando ciò nõ ui rieſca, dattene auuiſo a noi, affinche poſſiamo procedere in queſte cauſe per i termini di giuſtitia; et rimettete a noi anche li querelanti ſe ue ne ſono.

Neſſun Rettore di qual ſi uoglia Chieſa laſci mettere in chieſa bredelle da neſſuna perſona, di che conditione ſtato ſi uoglia, ſenza licenza noſtra in ſcritto, ſotto pena di diece ſcudi a eſſo rettore. Et ſiano auuiſati li patroni di quelle che hora ui ſi trouano, a reſtringerle fra un meſe alla miſura data nelle Inſtruttioni noſtre generali. Altramente ſiano diſfatte, et applicate alla Chieſa; et eſſendoui circa ciò fatta qualche difficultà, datecene auuiſo.

Diano i Curati ſpeſſe uolte notitia a i Notari dell'obligo, a che ſono aſtretti dal Concilio noſtro Prouinciale, di notificare i legati pij nel ſpacio di due meſi; et della pena di eſcommunicatione inflitta a chi non lo fa, publicando a l'Altare alcune uolte quell'iſteſſo decreto in lingua uolgare, che è per queſto effetto nel Sinodo noſtro Dioceſano.

Vi concediamo parimente autorità di farui render conto delle amminiſtrationi de beni d'Hoſpitali, Monti di pietà, confraternità, Miſericordie, Charità, conſortij, Diſcipline, Elemoſine, Schuole, et d'altri luoghi pij, con qual ſi uoglia nome nominati; et

di

di riceuere da gli amminiſtratori preſenti de tutti i ſodetti luoghi fra'l termine d'un meſe, et da quelli, che per l'auuenire ſaranno eletti, auanti, ch'entrino ad amminiſtrar detti beni, il giuramento di eſſercir l'officio loro fedelmente. Et trouando alcuno renitente in queſto, gli commandarete in ſcritto, che compara innanzi a noi, ſotto quella pena, che a noi piacerà.

I cappellani tutti, et quelli maſſime, che hanno cappelle, quali ſono, o ſi pretende che ſiano iuris patronatus, di qual ſi uoglia fameglia, mandino a noi copia auttentica delle fondationi, et dotationi di eſſe cappelle, et i titoli delle prouiſioni in perſona loro fra un meſe.

In eſſecutione del concilio noſtro Prouinciale, uogliamo, che in queſto noſtro Vicariato, ſi conſtituiſca l'Archiuio delle ſcritture di tutti i beneficij, et luoghi pij di eſſo Vicariato. Et però ui commettiamo, che con quella maggior ſollecitudine, et diligenza che potrete, attendiate a uenir in cognitione preſſo di chi ſi trouino ſcritture tali; aſtringendo i titolari a trouarle, et chi ne hauerà notitia, a paleſarle; che per queſto effetto ui mandiamo le alligate copie di monitorij da far publicare nel Vicariato noſtro. Et di quante ſcritture potrete uenir in cognitione, come di fondationi, a dotationi, conſegni di beni, recognitioni, confeſſioni, o altre di qual ſi uoglia ſorte, ne mandarete a noi l'inuentario co'l nome di chi le hauerà preſſo di ſe.

Non pretermettete diligenza alcuna per trouare chi occupa beni, o linelli, o decime, o legati pij, o altre ragioni ſimili di chieſe, et luoghi pij, et trouandone, fatene proceſſo informatiuo, et mandatelo a noi.

In oltre commandiamo a tutti li ſudetti capellani di cappelle, et altri titolati di qual ſi uoglia ſorte di beneficio eccleſiaſtico, quali cappelle, o beneficio ſi pretenda che ſia iurispatronatus, che ne a quelli che pretendono d'eſſer patroni, ne a maſſari di eſſi, ouero a perſone da loro ſuppoſte, diano ad affitto, o a lauoro, ò in qual ſi uoglia altro modo, i beni di eſſe cappelle et beneficij, ſotto pena della perdita de frutti di due anni, et d'altre pene ad arbitrio noſtro. Et ſe già ſarà fatta alcuna di queſte locationi, ſubito finita, non ſi rinnoui più.

Parimente commandiamo ſotto le medeme pene, che non ſia Rettore di qual ſi uoglia ſorte de beneficij, o cappelle, che poſſa ne locare, ne laſciar godere diretta, o indirettamente, ſotto qual ſi uoglia preteſto, o colore, beni di quel beneficio, o cappella, che gli ſarà ſtata reſignata, ne a chi gli haurà fatta la riſegna, ne ad alcun parente inſino al terzo grado del medemo, che hauerà reſegnato.

Riuedete ogni anno in nome noſtro, come commanda il ſacro Concilio di Trento, li conti de tutte le fabriche de Chieſe, Scuole, confraternità, Hoſpitali, Limoſine, Miſericordie, et altri luoghi pij, che ſotto qual ſi uoglia nome ſono nel noſtro Vicariato; et fate che in eſſi ſi oſſeruino tutti gli ordini del Concilio Tridentino, et noſtro Prouinciale; et che ſi muti no, ſecondo il decreto d'eſſo concilio, ogni anno li adminiſtratori, et altri officiali, riceuendo dalli nuoui il giuramento ſtatuito nel detto Concilio Prouinciale, et facendo che alla preſenza noſtra ſi renda conto dalli uecchi dell'adminiſtratione paſſata. Nelle qual coſe ſe trouarete renitenza, ce ne darete auuiſo, et nondimeno citando a comparire innanti a noi, fra tre giorni, quelli che ricuſaranno di moſtrarui i conti della amminiſtratione ſua, contra quello che commanda il ſacro Concilio di Trento; mandandoci anche nel medemo tempo auuiſo con noſtre lettere della loro contumacia.

Attendete con ogni diligenza a far eſſequire per tutto il noſtro Vicariato le ordinatione della uiſita, et di tutte habbiatene copia preſſo di noi, per poter ſapere ciò che ſi ha da fare. Et perche quando ſi ſono fatte le dette ordinatione, ſi è ſempre inteſo che oltra eſſe, ſi debbe mandare in eſſecutione, anche quello, che habbiamo ordinato nelle noſtre inſtruttioni generali, auuertirete, che in ogni Chieſa ſiano poſte in eſſecutione dette Inſtruttioni generali, quanto prima ſarà poſſibile. Et fate che ciaſcuno curato, cappellano, o intereſſato pigli copia da noi fra otto giorni delle ordinationi particolari delle ſue Chieſe, che hora ui mandiamo, cioè quelle che tocca a loro ad eſſequir, o far eſſequire, o che per altra cauſa sarà iſpediente che habbiano preſſo di ſe.

Tutte le uolte, che hauerete ſequeſtrati frutti, o entrate di qual ſi uoglia ſorte, Eccleſiaſtice, prima che ne facciate il relaſſo, citate la parte, Ad uidendum relaxari etc. Et non ſtate ad aſpettare, che di qua ui ſi mandino ſequeſtri, quando uedrete che il biſogno, o occaſione, non porti dilatione; Ma in uirtù delle facoltà che ui habbiamo conceſſe nella patente del noſtro Vicariato, fate uoi i ſequeſtri, ualendoui delle copie che ui mandiamo ſtampate. Non uerrete però al relaſſo ſenza prima darne auuiſo a noi, o al Vicario noſtro generale.

Sempre che ui commetteremo che facciate diſfare alcuna Chieſa, o picciola, o grande che ſarà, farete mettere nel mezo dil ſito di eſſa una Croce grande di pietra uiua, o di legno ben forte, accio ui reſta del continuo, in ſegno, che ui ſia ſtata una Chieſa: Ne laſciarete che mai ſe ne diſfaccia alcuna, ſe prima non ne hauerete licentia particolare in ſcriptis da noi, o dal noſtro Vicario generale.

Conſeruate regiſtrati in un libro, o cuſite inſieme gli isteſſi originali delle preſenti ordinationi noſtre, coſi generale, come particolari, nel qual libro cuſirete anco tutti gli Editti, et altri ordini noſtri, che alla giornata ui uerranno dalle mani noſtre per eſſer publicati; et inſieme ancora tutte le lettere; che da noi, o dal noſtro Vicario generale, o da altri noſtri Miniſtri ui ſaranno ſcritte d'ordine noſtro, perche ad ogni biſogno ſi poſſono uedere, et uoi le riuederete ſpeſſe per eſſequir quelle coſe che ſaranno re-

ſtate

reſtate adietro; facẽdo anche che ciaſcun Curato habbi un libro nel quale tenghi enſito le ordinationi particolari della ſua chieſa et cura, et le lettere et ogni altro ordine, che da noi, o da noſtri Miniſtri ſaranno indrizate nelle ſue mani. I quali libri ſiano et da noi, et da ogni uno di loro conſeruati in luogho conueniente et ſicuro, perche poſſino ſeruire per informatione delle coſe di quelle parte, ne i tempi che hanno da uenire a chi ſuccederà nel noſtro offitio, o ne i loro beneficij. Dat.

ORDINI

Per le Congregationi Forance.

PER *introdurre più frequenti eſſercitij de ſtudij nel noſtro Clero foraneo, et leuar i diſordini et abuſi che cominciauano a meſchiarſi nelle congregationi foranee, commandate nel concilio noſtro Prouinciale, habbiamo deliberato inſtituire alcune Congregationi particolari, oltra le generali d'ogni meſe, et a queſte et quelle dar la forma et modo di celebrarſi con queſti ordini che ſeguono.*

Qualunque Sacerdote del noſtro Vicariato, che ſenza legitimo impedimento, del quale ui facci conſtare legitimamente, non conuenirà alle congregationi d'ogni meſe contra l'ordine datogli nel Decreto 24. del concilio Dioceſano, ouer ſenza noſtra ſpeciale licenza, datagli per qualche neceſſità, ſe ne partirà prima che da noi ſarà licentiata tutta la congregatione, ſe ſarà curato, incorra la pena de doi ſcudi; et non eſſendo Curato, di un ſcudo per ogni uolta che hauerà fallato, la qual pena ipſo facto, ſia applicata a beneficio della chieſa, alla congregatione della quale hauerà mancato di interuenire, et uoi ne farete l'eſſecutione dentro di otto giorni.

Se ſarà alcuno de Diaconi, Subdiaconi, et altri chierici, non Sacerdoti, negligente ò contumace a gl'ordini noſtri in conuenir et reſtar alle dette congregationi, ò a quelle delle quali ſi dirà qui di ſotto, doppo la prima monitione che gli farete, ne darete ſubito auiſo a noi, et a loro farete precetto di preſentarſi innanzi a noi fra tre giorni, per riceuere punitione della loro contumacia. Il medeſimo farete con li Sacerdoti, i quali doppo hauer una uolta pagata la pena pecuniaria, per non eſſer conuenuto alle congregationi, o partitoſine ſenza licenza, ricaderanno la ſeconda uolta nella medeſima contumacia.

Non ſi faccino le dette congregationi in giorni di feſta commandata, o della feſta principale del luogho, doue ſi farà quel giorno la congregatione.

Il curato della chieſa, doue la cõgregatione s'hauerà a fare, ne auiſerà la Domenica innanzi al ſuo popolo, con eſſhortarlo a trouarſi uolentieri per udire le ſalutari eſſhortationi al bene, et farſi partecipe di quelle orationi per l'anime loro, et de ſuoi defunti, et guadagnar anco l'Indulgenza di giorni quaranta, la quale concediamo a tutti quelli che ſaranno preſenti a tali diuini officij.

Tutti li Sacerdoti et chierici di ciaſcuna congregatione conuenghino in habito e tonſura conueniente, et con le loro cotte; et quelli che non ſi trouaranno impediti a celebrar la ſua Meſſa, o per hauerla, l'iſteſſo giorno per biſogno del ſuo popolo celebrata alla ſua chieſa con licenza noſtra, o per altro impedimẽto legitimo, la celebrino nella Chieſa della congregatione con quell'ordine fra loro, che da uoi gli ſarà dato.

Et medeſimamente da quello, che ne hauerà hauuto il carico, ſi canti la Meſſa ſolenne de morti, con le ſequenze che cominciano (uſque in uita) et altre preci ſolite; et faccino la proceſſione del cimiterio con l'aſperſione ſolenne; ſia però in facoltà noſtra di far celebrare alcuna uolta la Meſſa del Spirito ſanto, in luogho di quella de morti, come permette il Concilio Prouinciale, pur che in tal caſo non laſciate mai la proceſſione del Cimiterio, et le ſequenze del (uſque in uita) et le Litanie et preci ſolite per i defonti.

A mezza la Meſſa ſolenne nel tempo ſolito ſi farà da quello, al quale hauerete dato queſta cura un deuoto ſermone, nel quale deuerà attendere con ogni affetto ad edificare quel popolo ne i coſtumi chriſtiani, dilatandoſi più contra quei peccati, i quali uederà eſſer più frequenti in quel paeſe, et in particolare eſſhortandolo efficacemente à congregarſi almeno nelli ſanti giorni delle feſte alle proprie chieſe, et laſciare li diabolici abuſi de balli, giuochi, tauerne, et commeſſationi, et opere ſeruili, et con ſpirito deuoto ridurſi dentro eſſe Chieſe, non ſopra le porte, ne meno con armi haſtate, archibugi, ò altre ſimili indecenze ad udire li diuini officij, et in particolare la Meſſa commandata dalla ſanta chieſa à tutti i fedeli, et coſi doppo il deſinare al ſuono della Campana congregarſi alle chieſe ad imparare dal loro curato, et altri deputati la dottrina Chriſtiana tanto neceſſaria à tutti li fedeli; et frequentare le ſante confeſſioni, almeno oltra il tempo della Paſqua di Reſurrettione commandato con ſtrettiſſimo interdetto dalla ſanta Chieſa, il tempo della Paſqua del Spirito ſanto, dell'Aſſontione della Beata Vergine, et della Natiuità del noſtro Signor GIESV CHRISTO. *Et chi hauerà a far queſto ſermone, lo conferiſca in ſcritto con uoi una ſettimana innanzi che lo dica.*

Finiti li diuini officij conueniranno tutti li Sacerdoti in caſa del curato di quel luogho, dal quale li ſarà dato una ſobria refettione; et per riſtauro della ſpeſa ſua, li Sacerdoti non curati, poi che eſſi non hanno carico di dar la refettione, in giro all'altri pagherãno per ciaſcuno cinque Soldi per ogni congregatione al Curato, che gli hauerà data la refettione.

Nõ ammetta eſſo curato alla detta refettione alcun laico, ſia chi ſi uoglia.

Nõ dia il Curato ſudetto a patto alcuno in queſta refettione più d'un fercolo cotto ad un ſol modo, et

una

una mineſtra, et una ſola ſorte di frutti, ſotto pena di tre ſcudi d'eſſere ſubito dati nelle mani noſtre per impiegarli in qualche ſpeſſa à un commune delle congregationi, come ſarebbe un paramento de morti con le tonicelle, per quando ſi ſaranno le congregationi in luogho doue non ne ſono, ò altra ſimil coſa ad arbitrio noſtro; et ſe in ſpatio di tre giorni non hauerà pagata nelle mani noſtre la detta pena, gli ſarete precetto che in termine di duoi giorni compari auanti di noi; et uoi ci darete auuiſo della contumacia, et del preceto fattogli; nel che ſe mai ci conſtaſſe che hauendo alcuno Curato tranſgredito l'ordine noſtro, uoi non habbiate fatta l'eſſecutione della pena nel tempo ſtatuito, ouero fattoli il precetto ſudetto, et à noi inuiata la relatione della ſua contumacia, dichiaramo ex nunc, che ſiate incorſo nella pena di ſei ſcudi d'applicarſi al medeſimo ſeruitio.

Nella detta refettione preceda ſempre la beneditione del cibo, et ſeguiti poi il rendimento di gratie, ſecondo il rito et modo ſtampato nel fine de Breuiarij, ò nel Sacramentario, et ſempre mentre ſtarete alla menſa ſenza alcuna interpoſitione, ſi legga da uno, che almeno ſia chierico, alcuna deuota Homelia, o qualche coſa del Cathechiſmo uolgare, o altra ſpirituale lettione, che gli ſarà da uoi impoſta.

Dopo reſe le gratie al Signore, ſubito eſcluſi tutti, alla preſenza ſolo di perſone che ſiano in ſacris, ouero chierici, ſi legga con attentione di ciaſcuno innanzi ogn'altro ragionamento, qualche coſa del concilio noſtro Prouinciale, maſsime della ſeconda parte, et uoi o altro per ordine noſtro lo dichiari; et il medeſimo ſi faccia tall'hora del Sinodo noſtro Dioceſano.

Propongaſi poi dal Curato, doue ſi fa la congregatione, la materia che ſarà ſtata ordinata da noi nella congregatione precedente per trattarſi, et in eſſa ciaſcuno parli ordinatamente al ſuo luogo, quando da uoi gli ſarà accennato, ne interrompa per modo alcuno il fratello, ne ſi rimetta nel uoto a quelli che haueranno già detto il loro parere, ancora che in ſuſtanza conueniſſe con alcuno de loro; ma dica eſplicatamente il ſuo uoto; o ſe per la memoria, o per altra cauſa non può far altrimente, almeno lo porti ſcritto di ſua mano, et lo reciti de ſcripto al ſuo tempo. Doppo li Curati inuitarete anco a dar il ſuo uoto li altri Sacerdoti, quanto cõporterà il tempo; et li altri chierici inferiori ſolamente ſtaranno ad udire.

Ciaſcuno d'eſſi Sacerdoti, a chi occorreſſe qualche caſo di conſcienza dubitabile nell'amminiſtratione della confeſſione, o de gli altri ſacramenti, o del modo et rito dell'officiare, potrà medeſimamente proponerlo per inſtruttione ſua, et de gl'altri, hauendone però prima impetrata licenza da noi, et ſecondo hauerete giudicato che ſia eſpediente, o no, il parlare all'hora di tal coſa.

Se anco ui ſarà alcuna uolta da conferire più confidentemente qualche difficoltà, o caſi occorrenti nel gouerno delle cure, li quali non ſia eſpediente, che ſiano inteſi da tutti li Sacerdoti, o quando hauerete da far qualche correttione, o reprenſione ad alcuno di eſſi Curati, ouero hauerete da intendere da eſſi concubinati et altri ſimili diſordini, et ſcandali delle loro cure, et trattare de i remedij, potrete doppo le diſputationi, o ſia diſcuſſioni ſudette, mandar fuori tutti li altri, et con li Curati ſoli trattare quello ſarà biſogno.

Doppo finiti eſſi ragionamenti a baſtanza per quãto parerà a uoi, innanzi che licentiate la congregatione, intimarete la conuocatione dell'altra ſeguente, con dir il giorno et luogo doue ella s'hauerà a celebrare; et ſimilmente nominare quello, che hauerà a cantare la Meſſa, quello che hauerà a fare il ſermone, et anco proponere non ſolo la materia, ma anco li punti preciſi, delli quali ſi hauerà a ragionare et trattare, et non ſi proponghino però queſtioni ſottili, o troppo alte, ma ſolo di caſi di conſcienza o altre ſimil coſe, che ſi appartengano all'officio di chi ha cura d'anime.

Nel progreſſo di queſte congregationi ſcoprendo in alcuni ſtraordinaria lentezza et negligenza in attendere a i ſtudij, uſarete diligenza da correggerla, et riſuegliar quel Sacerdote con fargli commandamento penale, che da l'una congregatione a l'altra ogni meſe ui preſenti certa parte del Cathechiſmo uolgare, o della Somma Antonina o altra Somma uolgare, tradotta dal latino per lui, o almeno traſcritta di ſua propria mano dal uolgare, et queſto ſin tanto che uenendo eſſo da noi all'eſſamine, facciamo eſperienza del ſuo profitto nelle lettere, et gli facciamo remiſſione di queſta ſorte d'eſſercitio.

Di meſe in meſe, ne darete auuiſo per noſtre lettere di quello hauerete fatto nella congregatione precedente, et ci mandarete in ſcritto le concluſioni fatte nella congregatione ſopra ii dubij propoſti, li quali terrete anco regiſtrati in un libro preſſo di uoi, in principio del quale ſcriuerete queſta noſtra inſtruttione, et occorrendo che nelle coſe trattate reſtaſſe qualche dubio, uenite uoi, o fate uenir altro della congregatione quanto prima a rappreſentare il tutto a noi.

RICORDI AL POPOLO DE Milano.

Vide epiſtolam paſtoralem, eo nomine inſcriptam, infra in tertia parte loco ſuo poſitam.

FINIS SECVNDAE PARTIS.

ACTORVM S. ECCLESIAE MEDIOLANENSIS

Pars III.

LITTERAE PASTORALES.

LIBRI DIVERSI GENERIS.

EDICTA VARIA.

FORMVLAE VARIAE.

REGVLAE CONFRATRIARVM.

LITTERAE PASTORALES
DE ORATIONE, ET SVPPLICATIONE,
INSTITVTO DELLA ORATIONE COMMVNE, Che ſi ha da fare la ſera da ciaſcuna fameglia.

CARLO CARDINAL BORROMEO, PER LA GRATIA di Dio, et della ſanta Sede Apoſtolica, Arciueſcouo della ſanta Chieſa di Milano, à i diletti noſtri figliuoli in Chriſto, tutti i fedeli della Città et Dioceſe noſtra,

Salute nel Signore.

LA Sapientia di Dio, Chriſto Signor Noſtro in tutto il diſcorſo dell'Euangelo ſanto una delle coſe, che cõ l'eſſempio ſuo, et con le parole ſommamente ci commenda, è l'Oratione: l'uſo, et eſſercitio della quale è tanto proprio del Chriſtiano, che per eſſa, ſua diuina Maeſtà ci ha uoluto far diſsimili da tutte le nationi del mondo: La caſa mia, diſſe egli, ſarà chiamata caſa d'Oratione, moſtrando con queſte parole euidentemente, che queſta habbia ad eſſere l'inſegna del popolo chriſtiano, quale, come caſa, et fameglia di Dio, ſi come uiue del cielo, ciò e dell'aiuto di Dio, da cui ſpera tutti i beni, coſi deue hauer commercio nel cielo con l'eſſercitio ſanto, et continuo dell'oratione. La onde non può eſſere ſe non di grauiſsima riprenſione, anzi di meriteuol caſtigo degna la negligenza, che uniuerſalmente uſano i fedeli in coſa coſi propria, coſi eccellente, coſi utile, coſi douuta, et neceſſaria al chriſtianeſmo. Sà per certo il padre noſtro Celeſte, Dio, padre benigniſſimo il noſtro biſogno; conoſce, et uede le noſtre miſerie; mà la bontà et miſericordia ſua infinita uuole eccitare il deſiderio noſtro con l'eſſercitio dell'Oratione, madre di tutte le uirtù chriſtiane. Perciò uuole ſua diuina Maeſtà che ſempre habbiamo biſogno della benigna gratia ſua; et ben ſpeſſo ci laſcia cadere in graui pericoli, et trauagli, acciò per queſte uie ci conduchi all'officio, che douemo d'eſſa Santa Oratione: quale per eſſer principio, progreſſo, et compimento di tutte le uirtù, non è opera alcuna più commendata nella ſcrittura, nè neruna più famigliare à huomini pij, et Santi, ne alcuna, che piu ſpeſſo, con maggior ſtudio, et piu neceſſariamente s'habbia da eſſercitare da i fedeli, eſſendo che l'iſteſſa uerità chriſto facci quella promeſſa, piena di dolcezza, et conſolatione, che conſeguiremo, et ne ſoccederà tutto quello, che piamente orando dimandaremo. Nel quale ſtudio acciochè ciaſcuno ſiecciti a maggior progreſſo, la Santa Madre Chieſa, quale gouernata dal Spirito di Dio, à certi interualli d'hore con officij diuini, et religioſi prieghi publici fà oratione à ſua diuina Maeſtà, dà anco in ciò ſegno per ammonire quanto ciaſcun fedele quaſi d'hora in hora riſuegliandoſi, et raccogliendoſi in ſe ſteſſo, debba raccẽderſi con deſiderio al ſpirito dell'Oratione. Per il che in ciò ſe ogni negligenza, per minima, fù ſempre reprehenſibile, et danneuole, hora è maggiormente, trouandoſi la città di Dio, la Chieſa Santa, in tanti gran biſogni, et oppugnata, et moleſtata da gli nimici della croce, Turchi, et Heretici, à quali ſono come armi, con che loro ne oppugnano, tante ſorti di peccati, infiniti abuſi, peſſime corruttele, che ſono in molti di noi chriſtiani, con ſi poca cognitione di Dio, et meno deſiderio d'emendar la uita, et ſeruire à chriſto. Onde è giuſtamente da temere, che il giuſto Dio, quale, ſe bene è padre delle miſericordie, è Dio anco delle uendette, adirato per tante iniquità, non eſtenda la mano ſua à caſtigarci acerbamente, ſeruẽdoſi de gl'inimici ſuoi, per caſtig› del ſuo popolo, ſe da noi non ſia con uera conuerſione, con penitenza ſanta, con inſocata oratione, con ſoſpiri, et copia di lacrime eſtinto il ſuo ſurore. A queſto mirando la Santità di N. S. Pio Quinto, come uigilantiſsimo Paſtore, et pieno di carità paterna, non ſolo procura, che con ſorze humane ſi reſiſta al commun inimico, mà molto più ſa inſtanza, che con la commune Oratione di fedeli, et ſanta conuerſione di uita ſia da tutti impetrato il diuino aiuto, come ſopra di ciò noi habbiamo ordine ſuo particolare. Noi dunque per eſſequire la ſanta mente di Sua Beatitudine, et deſideroſi ſommamente di queſto iſteſſo, che la Santità ſua deſidera, et ordina, conſiderando anche, che ſi come è officio noſtro paſcere fra l'altre coſe il gregge commeſſo alla cura noſtra anco con ſpirito di ſante preghiere, coſi douemo incaminarlo à queſto ſi ſaluberrimo, et neceſſario paſcolo dell'Oratione, per le uiſcere della miſericordia di Dio, nelle quali egli hà uiſitato noi deſcendendo dal cielo, con ogni paterno, et paſtorale affetto ammoniamo, eſhortiamo, et preghiamo tutti, et ciaſcuni fedeli della noſtra Città, et dioceſi à ricorrere à Dio per tanti, et tanto gran biſogni con ogni emendatione di uita, humiltà Chriſtiana, diuotione, et feruore, pregandolo, che con l'occhio pietoſo della ſua diuina bontà ſi degni riguardare il popolo ſuo, et cauarlo fuori di ſi gran trauagli, et pericoli; dandoli il ſpirito ſuo, il quale lo riformi in tutto, eſtirpando l'hereſie, togliendo le forze al Turco: acciò che non

aggionga nuoui danni à tanti che per il paſſato hà fatti alla pouera Chriſtianità: et dia ſpirito à Principi chriſtiani, che ſi conſeruino, et creſchino in perpetua pace, et ſanta unione, acciò preuaglino talmente, che ricuperino i Regni, et i Paeſi, che prima erano di chriſtiani, et maßime Terra Santa, doue nacque, niſſe, conuersò, patì, morì per noi Chriſto Signor Noſtro, et acciochè liberino tante pouere anime, che ſtanno in coſi miſera ſeruitù, con grauißimi ſtenti, et con pericolo continuo di rinegare la ſanta ſede.

ET perche Chriſto dice, che ſe due di uoi conuerranno ſopra la terra, oterranno dal mio padre celeſte tutto quello, che loro dimanderanno: perche doue ſono due, ò tre congregati nel nome mio, io ſono in mezo di loro; però deſideramo, che tutti conuenghino inſieme à queſta ſanta Oratione, per eſſer più facilmente eſſauditi, et tanto più che il biſogno è à tutti commune. Mà perche non potrebbe tanto popolo raccoglierſi tutto inſieme in un'iſteſſo luogo: procuramo, che almeno conuenghino con una iſteſſa mente, et con un'iſteſſo ſpirito, à far queſta Oratione in uno iſteſſo tempo. Onde à queſto fine ordinamo, che nella città di Milano la ſera à meza hora di notte in circa ſi diano alcuni tocchi di campana nella noſtra Chieſa Maggiore, et nell'altare da noi preſcritte; et parimente che nella Dioceſi ſi faccia il medemo da ciaſcuno Rettore nella ſua Chieſa Parochiale, ò altrimenti curata, alla medeſima hora.

Eſhortiamo dunque, et pregamo paternamente nel Signore ogni, et ciaſcuna perſona, che ſubito, che ſentirà queſto ſegno di campana, quale inuitarà all'oratione, ſi ritira ciaſcuno in caſa à farla con la maggior deuotione, che potrà, dandoſi fermamente à credere che non può ſenza notabil mancamento di pietà Chriſtiana in tante hore del giorno non ſpender qualche poco di tempo in queſto di raccoglierſe in ſe ſteſſo, et ritirato dalle occupatione del mondo conuerſare con Dio, per ſalute dell'anima ſua.

I padri di fameglia, quali hanno da render conto à Dio non ſolo delle proprie anime, mà ancora di quelle della fameglia loro, inducano tutti della caſa ſua à fare queſta Oratione ſanta, di modo che niuno rimanga in caſa, che non la faccia, tanto ſeruitori, et ſeme, quanto figliuoli, et figliuole, et altri di ſua caſa.

Se à eßi padri di fameglia parerà eſpediente, la faccino tutti in uno iſteſſo luogo, ouero in un luogo gli huomini, et nell'altro le donne.

Perſeuerarãno nell'Oratione, ſino à tanto, che ſi darà ſegno con i medeſimi ſuoni di campana di poterla finire, che ſarà un quarto d'hora in circa, doppò che ſarà cominciata.

Potranno mentre che ſtaranno in queſto Santo eſſercitio, meditare qualche coſa di Dio, come della Paßione di Chriſto, et altri beneficij riceuuti: della morte, del giuditio, delle pene dell'inferno, della gloria del Paradiſo.

Ouero eſſaminare la loro conſcienza intorno à quello, in che quel giorno hanno offeſo la Maeſtà di Dio, dimandando perdono delle loro offeſe, con far propoſito fermo di uiuere nell'auuenire ſantamente, et come conuiene alla pietà, et religione Chriſtiana.

Ouero dire alcune Orationi, et Deuotioni, come i Sette Salmi Penitentiali, le Lettanie, la corona, il Roſario, ò altre Orationi ſecondo la deuotione loro.

Et acciochè ogn'uno abbracciando queſto Santo eſſercitio, ueramente proprio, et neceſſario al chriſtiano, con ſpirito perſeueri conſtantemente, ſi come in chriſto, à chi douemo con ogni ſantità et Oratione ſeruire, eßhortamo tutti: concediamo per ogni uolta à ciaſcuna perſona, che farà queſta ſanta Oratione nel tempo ſopradetto, quaranta giorni d'indulgenza, eſſendo però contriti, ò ſe almeno in detta Oratione formaranno la contritione de i loro peccati.

Per tanto ordiniamo, et comandiamo à tutti i curati, et Vicecurati della Città, et Dioceſi noſtra, che hauuta che haranno queſta noſtra paterna, et Paſtorale eſſortatione, et amonitione, ſubito la publichino, et la leghino alla Meſſa in maggior frequenza di popolo per tre feſte continue, et di più attendino poi ſecondo il biſogno à ricordar caldamente queſto ſanto inſtituto, eßhortando i popoli anco con auttorità noſtra à perſeuerare nella ſanta Oratione, et inſieme in correttione di uita, talmente che ne l'una et ne l'altra corriſpondino a la profeßione chriſtiana, et al nome, che hanno dato nel batteſimo a chriſto Gieſu, nella cui croce fà di meſtiere, che noi ci gloriamo. Dat. Mediolani in Palatio Archiepiſcopali die V. menſis Aprilis. 1572.

LITTERAE SANCTISSIMI D. noſtri Gregorij Papæ XIII. de indulgentijs Orationis Veſpertinæ.

COELESTIA arma, quibus inter cetera, dum in hoc ſeculo nequam peregrinantur chriſtifideles, aduerſus ſua ſalutis hoſtes in colluctatione aſſidue utendum eis eſt, preces ſunt, et oratio ſancta, cuius quidem orationis ſtudium, cum et perpetuum, et proprium, et neceſſarium eiſdem eſſe, non ſolum uerbis, ſed exempli ſui conteſtatione docuerit unigenitus Dei filius, Chriſtus, uirtus, et ſapientia patris: nos, qua ad ſanctam illam precandi, orandiq. exercitationem pie ac, religioſe, inſpirante Deo, inſtituta ſunt, in ijs illos ſollicite uerſari, ſpiritualiq. uirtute longius in dies ſemper progredi, ſummopere in Domino cupimus. Quare cum inter alia, quæ ad exercendam populi ſui pietatem, ſollicitudinis ſtudio, dilectus filius noſter carolus Borrhomaus tituli S. Praxedis S. R. E. presbyter Cardinalis, Eccleſia Mediolanenſis Archiepiſcopus, utiliter inſtituit, illud ab eodem nuper introductum eſſe accepeçimus, ut, ſingulis diebus, dato certo campanarum ſigno, patres familiae, tum in urbe Mediolano, tum in Diœceſi, una cum reliquis, qui de familia ſunt, ſua

quisque

quiſque domi, ad orandum in locum unum conueniāt: ſalutare hoc inſtitutum, nos illius commendantes charitatem in uobis, ut in conſuetudinem, uſumq. perpetuum recipiatis, per Crucem Chriſti Domini nos noſtra Apoſtolica auctoritate hortamur. Quo autem ardentiori pietatis zelo, ac frequentiſſime in ea re, tam religioſe inſtituta, perſeueretis; ſpiritualibus nos gratijs proſequi, et Sanctæ Matris Eccleſiæ amplioribus etiam donis, ac theſauris cumulare uoluimus. Itaque de Omnipotentis Dei, cuius Vicarium in terris gerimus, miſericordia, et beatorum Petri, et Pauli Apoſtolorum eius auctoritate confiſi, omnibus, et ſingulis utrineq. ſexus Chriſtifidelibus, humili, et contrito corde ad Deum conuerſis, qui, datis campanæ ſignis, certo eo temporis ſpatio ab eodē Cardinale, et Archiepiſcopo, præſcripto, aut pro tempore præſcribendo, orationi uacauerint, quoties id fecerint, dies centum; qui uero ſingulis diebus per totam hebdomadam ad præſcriptum illud temporis ſpatium, in ea orandi exercitatione perſeruauerint, ijs annum præterea; qui per menſem, illis annos septem; et totidē quadragenas de iniunctis, uel aliàs quomodolibet debitis pœnitentijs; qui autem ſalutaris huius inſtituti uſum retinuerint, ſi contriti, et confeſſi, die Dominico Quadrageſimā proxime præcedente, ſanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum deuote ſumpſerint, ijs plenariam omnium, et ſingulorum peccatorum ſuorum Indulgentiam; ac plenariam item in articulo mortis, miſericorditer in Domino concedimus, et elargimur.

Vtq. ad alias etiam eiuſdem Mediolanenſis prouinciæ Vrbes, Oppida, Vicos, et loca quæuis, orandi hæc inſtituta exercitatio ſanctè deriuetur; et quæ uſquā inſtituta eſt, pie retineatur, et conſeruetur: nos pro ea, quam gerimus, omnium Eccleſiarum ſollicitudine, hanc ipſam Indulgentiam omnibus, et ſingulis alijs Chriſtifidelibus, qui uſquam in eadem Prouincia hoc precandi inſtitutum, ab ſuo Epiſcopo iam introductum, uel in poſterum introducendum amplexi ſunt aut amplectentur, eodem, ut ſupra, modo in Domino concedimus his litteris; quas ſub quibusuis ſimilium, uel diſſimilium Indulgentiarum reuocationibus, ſuſpenſionibus, uel derogationibus per nos, ſeu Sedem Apoſtolicam, ſub quibuſcumque tenoribus, et formis, ac cum quibusuis clauſulis, et decretis, pro tempore editis, et edendis nullatenus comprehenſas, ſed ſemper ab illis exceptas, et quoties illa edentur, in priſtino ſtatu eſſe, et cenſeri, atque eiſdem Chriſti fidelibus perpetuo ſuffragari debere decernimus. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris die 24. Octob. 1572, Pontificatus Noſtri Anno Primo.

Cæ. Glorierius.

Littera eadem uulgariter reddita.

GREGORIO PAPA XIII.

A TVTTI I FIDELI CHRISTIANI della Città, Dioceſe, et Prouincia di Milano ſalute, et apoſtolica benedittione.

L'ARME celeſti, lequali fra l'altre, hanno aſſiduamente da uſare i fedeli Chriſtiani mentre che nella peregrinatione di queſto maluagio ſecolo combatteno contra i nemici della lor ſalute, ſono le preghiere, et ſanta Oratione. Lo ſtudio della quale Oratione conciofiache l'Vnigenito figliuol di Dio CHRISTO, uirtù, et ſapienza del Padre, non ſolo con parole, ma anche col teſtimonio del ſuo eſſempio, habbia inſegnato eſſer perpetuo, proprio, et neceſſario ad eſſi Chriſtiani: uoi grandemente deſideriamo da loro nel Signore, che ſollecitamente ſi eſſercitino, et che ſempre di giorno in giorno faccino con uirtù ſpirituale maggior progreſſo in quelle coſe, che ad eſſa ſanta eſſercitatione di far preghiere, et oratione pia, et religioſamente per diuina inſpiratione ſono ſtate inſtituite. Per tanto, conciofiache fra l'altre coſe, che il diletto figliuol noſtro, Carlo Borromeo, del titolo di Santa Praſſede della Santa Romana Chieſa Prete Cardinale, et Arciueſcouo di Milano ha con ſollecito ſtudio utilmente inſtituito per eſſercitare la pietà et deuotione del ſuo populo, habbiamo inteſo eſſer ſtato da lui nouamente introdotto, che in ciaſcun giorno a un determinato ſegno di campana i Padri di famiglia ſi nella Città di Milano, come anche nella Dioceſe, inſieme con tutti gli altri che ſono della lor famiglia, ciaſcuno in caſa ſua, conuenghino tutti in un luogo a far oratione. Noi lodando queſta ſua carità uerſo di uoi, con la noſtra Apoſtolica authorità, ui eſſortiamo per la Croce di Chriſto, Signor noſtro, che uogliate ricenere queſto ſalutare inſtituto in perpetuo uſo, et conſuetudine. Et acciochè con più ardente zelo di pietà, et frequentiſſimamente perſeueriate in eſſo ſi religioſo inſtituto, habbiamo uoluto concederui gratie ſpirituali, et arrichirui anche di maggior doni, et Theſori della Santa Madre Chieſa. Per tanto confidatici nella miſericordia de l'Omnipotente Iddio, del quale noi ſiamo Vicario in terra, et nell'authorità de' Beati Pietro, et Paulo ſuoi Apoſtoli, a tutti i fedeli chriſtiani de l'uno, et l'altro ſeſſo, i quali col cuor humile, et contrito conuertiti a Dio, faranno Oratione, quando ſi darà il ſegno della campana per quello ſpatio di tempo che dal detto Cardinale Arciueſcouo è ſtato, ouer per l'auuenire ſarà determinato, concediamo, et doniamo miſericordioſamente nel Signore per ciaſcuna uolta che ciò faranno, cento giorni delle penitenze impoſte, o in qual ſi uoglia altro modo donute: Et un'anno di più a coloro che per tutti i giorni de la ſettimana in quel

ſpatio di tempo determinato continuaranno detto eſſercitio di oratione: Et a quelli che continueranno per un meſe, anni ſette, et altre tante quarantene: A quelli poi che haranno ritenuto l'uſo di queſto ſalutare inſtituto, ſe contriti, et confeſſi riceueranno deuotamente, nella Domenica che immediatamente precede la Quareſima, Il ſantiſſimo Sacramento dell'Eucharistia, concediamo Indulgenza plenaria de tutti i loro peccati: Et parimente plenaria in articulo mortis.

Et acciochè queſto eſſercitio inſtituito di far oratione s'introduca ſantamente anche nelle altre Città, Caſtelli, Borghi, et in qual ſi uoglia altri luoghi della medeſima Prouincia di Milano, et douunque è ſtato inſtituito, ſia piamente ritenuto, et conſeruato: noi per la cura che teniamo di tutte le Chieſe, concediamo miſericordioſamente nel Signore in uigore delle preſenti lettere queſta medeſima indulgenza nel modo che ſi è detto di ſopra, a tutti gli altri fideli Christiani che in qual ſi uoglia luogo in detta Prouincia hanno abbracciato, o abbracciaranno queſto inſtituto di far oratione gia introdotto, ouero da introdurſi dal ſuo Veſcouo per l'auenire. Le quali lettere dichiariamo che in niſſun modo ſiano compreſe ſotto qual ſi uoglia renocationi, ſoſpenſioni, ouero derogationi de ſimili, ò de diſſimili Indulgenze da noi, o dalla Sede Apoſtolica per il paſſato fatte, o da farſi per l'auenire in qual ſi uoglia forma, et tenore, et con qualunche clauſule, et decreti; ma ſempre s'intendino eccettuate; et ogni uolta che ſi faranno tali decreti, o derogationi, le preſenti lettere ſiano, et parimente s'intendino reſtare nel priſtino ſtato, et debbiano in perpetuo giouare a i medeſimi fedeli Chriſtiani. Dat. in Roma appreſſo S. Pietro ſotto l'Anello del Piſcatore il dì 23. d'Ottobre 1572. L'Anno primo del Noſtro Pontificato.

Ca. Glorierius.

SOMMARIO DELLE SOPRADETTE indulgenze, et modo di conſeguirle.

CHI al ſegno della campana farà oratione per quello ſpatio di tempo che dall'Illuſtriſſimo Arciueſcouo è ſtato, ouero ſarà determinato per l'auenire, per ogni uolta che ciò farà, conſeguirà cento giorni d'Indulgenza.

chi perſeuererà una ſettimana intiera in far Oratione ogni giorno nel ſudetto ſpatio di tempo conſeguirà di più un'anno d'Indulgenza.

chi perſeuererà per un meſe continuo, conſeguirà di più ſette anni, et altre tante quarantene.

chi perſeuerarà in queſto uſo, et contrito et confeſſo ſi communicarà nella Domenica che immediatamente precede la Quareſima, conſeguirà Indulgenza plenaria de tutti i peccati. Et plenaria ancora in articulo mortis.

L'ORDINE GIA DETERMINATO dall'Illuſtriſſ. Arciueſcouo per la ſudeta Oratione; e il ſeguente.

CHE al ſegno di campana, quale ſi darà doppo l'Auemaria circa mezza hora di notte, poco piu preſto, o piu tardi ſecondo che per la uarietà delle ſtagioni, ſarà ordinato a i Rettori delle Chieſe, ogni perſona ſubito che ſentirà detto ſegno ſi ritiri ciaſcuno in caſa ſua a far oratione con la maggior deuotione che potrà; et i pradri di fameglia u'induchino tutti, tanto ſeruitori, et ſerue, quanto figliuoli, et figliuole, et altri di ſua caſa; et la faccino tutti in un'iſteſſo luogo, ouero in un luogo gli huomini, et in un'altro le donne, come ad eſſi padri di fameglia parerà più iſpediente, et perſeuerino nell'Oratione almeno ſino a tanto che ſi darà ſegno con le medeſime campane di poterla finire.

Potranno mentre che ſtaranno in queſto ſanto eſſercitio; meditare qualche coſa della uita, et Paſſione di Chriſto Noſtro Signore, della brutezza del peccato, della morte, del giuditio, delle pene dell'inferno, et della gloria del Paradiſo, et per aiuto di queſte meditationi, legger anche, o ſentir leggere parte di quello ſpatio di tempo qualche librò, pio et deuoto, approbato da i loro Confeſſori.

Ouero dire alcune Orationi, et Deuotioni, come i ſette Salmi Penitentiali, le Letanie, la corona, il Roſario, o altre Orationi, ſecondo la deuotione loro.

Potranno ancora eſſaminar la propria conſcienza nel modo infraſcritto, cioè.

1 *Ringratiar Iddio delli beneficij riceuuti generalmente, et ſpecialmente queſto dì.*

2 *Domandar gratia et uero lume per conoſcere, et odiar il peccato.*

3 *Domandar conto all'anima ſua di tutto quello, in che hauerà offeſo Dio in quel dì, in penſieri, parole, opere, et omiſſioni, et ſpecialmente attendendo a quelli diffetti, a i quali è più inclinato.*

4 *Domandar a Dio humilmente perdono d'ogni diffetto, che in ſe hauerà trouato.*

5 *Far una ferma reſolutione di guardarſi con l'aiuto diuino per l'auenire, con propoſito di confeſſarſi.*

SOMMARIO DELL'INSTITVTO dell'oratione commune della ſera.

Del ſegno della Campana.

NELLA chieſa Cathedrale, et in tutte le Collegiate di Sacerdoti Secolari, o Regolari, et nelle Parochiali della Città, et dioceſe ad un'hora di notte, poco più preſto, o più tardi, ſecondo, che per la uarietà delle ſtagioni, ſarà ordinato à i Rettori delle chieſe, ſi ſuoni la campana maggiore alla lunga per ſpatio di un, Miſerere, acciochè in quel tempo ogn'uno ſi poſſa raccogliere nel luogo ſuo dell'oratione.

Doppò per un quarto d'hora l'iſteſſa campana ſi ſuoni à

botti,

botti, mettendoſi ſpatio fra un botto, et l'altro, quanto ſi mette à dire un Pater noſter, et queſto ſarà il tempo di ſar l'oratione.

Paſſato il quarto d'hora parimente ſi ſuoni alla lunga, come nel principio, cioè, un Miſerere, che ſarà il ſegno di poter ſar fine all'oratione.

Accioche ben ſi diſcerna il ſegno di queſta oratione, havendoſi à ſuonar campana in qual ſi uoglia chieſa, o per feſta, o predica, o officio, o per altra coſa, ciò ſi faccia in altro tempo, et non mentre ſi da il ſegno di queſta oratione, ne prima, ne doppò, per internallo d'un quarto d'hora.

Nelle chieſe della città, doue ſi ſentirà la campana della cathedrale, il ſonare per l'oratione ſi cominci et finiſca nel punto iſteſſo, che ſentiraſsi il ſuono d'eſſa Cathedrale cominciare, et finire: ma doue non ſi ſentirà, regolaraſsi col ſuono d'alcun'altra chieſa, doue s'oda la campana della ſodetta cathedrale.

Nelle chieſe della dioceſe ſia in facoltà di ciaſcun Vicario foraneo di ſar ſuonar detto ſegno dell'oratione più preſto, o più tardi d'un hora di notte come à lui parerà più commodo uniuerſalmente per i popoli del ſuo Vicariato: purche non ſia prima del tramontar del Sole, ne doppò le due hore di notte.

Del tempo di orare.

LA ſera, cominciãdo à ſonar la campana per l'Oratione, ciaſcuno in quel tẽpo, che da principio ſuona alla diſteſa, ſi raccoglia à ſar eſſa Oratione: Et ogni padre di ſameglia habbia diligente cura di ſare, che la ſameglia ſua tutta, i figliuoli, le figliuole, i ſeruitori, et le ſerue, et altri di caſa tutti inſieme ſi raccoglino in un iſteſſo luogo, ò ſe meglio parerà al padre, ò madre di ſameglia, gli huomini in un luogo, et le donne appartatamente in un'altro: oue con la maggior deuotione, che potranno, ſaranno Oratione almeno per tutto quel tempo, che ſonarà la campana à botti, il qual tempo ſarà, come s'è detto, il ſpatio d'un quarto d'hora; et col ſegno della medema campana, che ſi darà nell'ultimo alla diſteſa, la potranno finire.

Eſſendo incommodo à gli Artigiani, à Maeſtri, ò capi di Botteghe, et a i loro Garzoni, et Lauoranti, il raccoglierſi ciaſcun di loro in quel punto della campana alle caſe, potranno nell'iſteſſe Botteghe, o luogo de lauorieri, raccoglierſi, et ſar iui deuotamente eſſa Oratione: et ſarà cura d'eſsi Maeſtri, o capi de ſare, che tutti i ſuoi Lauoranti, et Garzoni, che all'hora ſi trouaranno nelle ſue Botteghe, o lauorieri, s'occupino in quel quarto d'hora nel ſare l'Oratione.

Se alcuno ſi trouarà nel tempo che ſi da ſegno per l'Oratione, fuor di caſa, o in altro modo impedito da poter trouarſi con gli altri della ſameglia a ſar l'Oratione in quel punto della campana, potrà ſarla ſolo, o con altri, in ogni luogo, doue ſi troua.

Si deſidera grandemente, che queſta commune Oratione ſia anco communemente ſatta da tutti in un medeſimo tempo, cioe al ſegno iſteſſo, che s'e detto di ſopra, della campana. Tuttauia perche qual ſi uoglia impedimento, che alcuno haueſſe in quel tempo, non gli dia occaſione di tralaſciare queſto cottidiano eſſercitio, o in altro modo di perdere i theſori, et doni ſpirituali, che uanno accompagnati con eſſo, ſi determina per tempo di queſta Oratione, non ſolo tutto quel ſpatio, che ſi ſonarà la campana, ma anco un'hora doppò, ſubito finito il ſuono d'eſſa campana, pur che ſi ſacci queſta Oratione, come s'è detto, per un quarto d'hora continuo.

Del modo d'eſſa Oratione.

IN queſta oratione potranno meditare qualche coſa della uita, et paſſione di CHRISTO Noſtro Signor, della bruttezza del peccato, della morte, del giudicio, delle pene dell'Inferno, et della gloria del Paradiſo, et per aiuto di queſte meditationi, leggere anche, o ſentire leggere un capitolo di qualche libro pio, et deuoto, approbato da i loro confeſſori, o uero dire alcune orationi, et deuotioni, come i Sette ſalmi penitentiali, le letanie, la corona, il roſario, o altre orationi ſecondo la loro deuotione.

Potranno ancora eſſaminar la propria conſcienza nel modo infraſcritto, cioè.

1 *Ringratiar Iddio delli beneficij riceuuti generalmente, et ſpecialmente queſto di.*

2 *Domãdar gratia, et uero lume per conoſcere, et odiare il peccato.*

3 *Domandar conto all'anima ſua di tutto quello, in che haueranno offeſo Dio quel dì in penſieri, parole, opere, omiſſioni, ſpecialmente attendendo ciaſcuno a quelli difetti, a i quali è più inclinato.*

4 *Domandar a Dio humilmente perdono d'ogni difetto, che in ſe hauerà trouato.*

5 *Far una ferma riſolutione di guardarſi con l'aiuto Diuino per l'auenire, con propoſito di confeſſarſi.*

Dell'Indulgenze.

LA Santità di noſtro Signore, Gregorio Papa Decimoterzo, per ſue lettere Apoſtoliche, date in Roma a 23. d'Ottobre 1572. concede in perpetuo a tutti i ſedeli chriſtiani della città, et dioceſe di Milano, quali ſaranno Oratione nel tempo determinato, o che ſi determinarà in queſta città, et Dioceſe dall'Illuſtriſſimo, et Reuerendiſſimo cardinale Borromeo, Arciueſcouo, l'infraſcritte Indulgenze.

Chi al ſegno della campana ſarà Oratione per quello ſpatio di tempo, che da eſſo Illuſtriſſ. Arciueſcouo è ſtato ouero ſarà determinato per l'auenire per ogni uolta che ciò ſarà, conſeguirà cento giorni d'indulgenza.

Chi perſeuerarà una ſettimana intiera in ſar Oratione ogni giorno, nel ſudetto ſpatio di tempo, conſeguirà di più un'anno d'Indulgenza.

Chi perſeuererà per un meſe continuo, conſeguirà di più ſette anni, et altre tante quarantene.

Chi perſeuererà in queſto uſo, et cõtrito, et confeſſo, ſi cõmunicarà nella Domenica che immediatamẽte precede la Quareſima, cõſeguirà Indulgẽza plenaria di tutti i peccati: Et Plenaria ancora in articulo mortis.

In oltre, per ogni volta, che ciaſcuno farà queſta Oratione, conſeguirà Quaranta giorni d'Indulgenza, quale concede in perpetuo il Reuerendiſſ. Arciueſcouo.

CARLO CARDINAL BORROMEO, Arciueſcouo della ſanta Chieſa di Milano,

A tutti i fedeli della Citta, e dioceſe noſtra Salute nel Signore.

Dilettiſſimi figliuoli. Già ſono alcuni meſi, ch'oltre l'inſtituto dell'oration ſolita della ſera, ordinaſſimo in queſta città, et dioceſe un modo d'orare ſenza intermiſſione tutto il giorno, per gli urgenti biſogni della Chriſtianità, et in particolare di queſta chieſa, et prouincia, et per il noſtro Sereniſſimo Rè Catholico, ſi come all'hora con lettere noſtre ſopra ciò ſcritte, ui narraſſimo, eſſortandoui, che a queſta oratione doueste conuenire nella uoſtra chieſa Parochiale, quando ui toccaſſe l'hora uoſtra determinata, ſecondo il campartimento da noi fatto. Et certo, ch'eſſendo noi figliuoli di Dio, et l'oratione mezzo potentiſſimo per farci buoni, et impetrarci ogni gratia dal Celeſte padre, et hauendoci il Saluator noſtro, chriſto Gieſu, per le molte neceſſità, et pericoli di queſta uita, detto, che biſogna fare ſempre oratione, ne mai rallentare; pare, che non doureſſimo mai ſentirci ſtanchi d'eſſere alla preſenza di ſua Diuina Maeſtà, in queſto ſanto et neceſſario eſſercitio, anzi recrearci in eſſo, ch'è il uero ſolleuamento del Chriſtiano nelle uarie preſſure, che ſente in queſta ualle di lacrime et di miſerie: Non di meno hauendo uoi perſeuerato nella ſudetta oratione ſenza intermiſſione, alcuni meſi, et entrando già l'Inuernata, che ſeco porta uarie incommodità à la continuatione d'eſſa, ſi per la breuità de i giorni, come per altre qualità della ſtagione, ſiamo uolontiere condeſceſi à concederui qualche riposo da queſta fatica ſpirituale, con riſoluerci di terminarla, confidati nella carità uoſtra, che per benche faciamo queſta remiſſione circa al conuenire publicamente ad orare ſenza intermiſſione, non ſi rallentarà però la particolare denotione, et ſollecitudine uoſtra nella ſanta occupatione di fare in ogni modo, come douete, oratione frequente, publica et priuatamente: atteſo maſſime, che non ceſſano per ciò le neceſſità, per le quali u'inuitammo all'hora con inſtanza all'oratione continoua. Imperoche ſono manifeſtiſſime le miſerie, et afflittioni della chriſtianità, et le perturbationi, che da Iafedeli, et Heretici patiſce lu ogni parte la ſanta chieſa Romana, madre noſtra: ſi ueggono anco pur troppo abondar i peccati nel Popolo Chriſtiano; et uoi ſapete, quanto innumerabili ſono l'occaſioni, et i modi, ne i quali in queſta noſtra Città, et Dioceſe ſi offende DIO noſtro Signore, et ſi prouoca la giuſta ira, et i flagelli ſuoi, che perciò gia ci ſopraſtanno, come ſe ne uedono molti ſegni, i quali ci ammoniſcono, quanto grande ſia il biſogno di pregare per la riforma, et emendatione de i noſtri coſtumi. In oltre il Sereniſſimo Re Catholico deſidera tuttania l'aiuto delle noſtre orationi, delle quali all'hora ci fece inſtanza, acciochc drizzi l'Onnipotente DIO ogni ſuo penſiero ad honore, gloria, et ſeruitio di ſua Diuina Maeſtà, et fauoriſca i ſuoi ſanti proponimenti, et gli preſti inſieme forza di mettergli in eſſecutione, et dargli ogni perfettione. Si che per tutte queſte cauſe particolarmente ui e grandiſſima neceſſità, et biſogno di continua, et feruente oratione, et di quell'altre parti tutte, che fanno ſpecialmente grata l'oratione noſtra all'orecchie di DIO; cioè emẽdatione di uita, uera penitenza, digiuni, elemoſine, et altre buone operationi, fatte con ſanta ſollecitudine. Onde hora, che ſete eſcuſati da queſta oratione eſtraordinaria, ui preghiamo paternamente, quanto poſſiamo ucl Signore, ad eſſer tanto più diligenti in fare la ordinaria della ſera, ſin dall'anno paſſato da noi inſtituita per regola, indrizzo, et aiuto importantiſſimo di tutta la noſtra uita, et dalla Santità di noſtro Signore, Papa GREGORIO Decimoterzo non ſolo raccommandataui, ma anco fauorita, et accompagnata con la ſua efficaciſſima benedittione, et con conceſſione di tanto ricchi Theſori d'Indulgenze, et gratie ſpirituali, quante all'hora intendeſte per lettere ſue Apoſtoliche. Siate adunque ſolleciti, amatiſſimi figliuoli, di conuenir ciaſcun di uoi ſenza fallo à queſta oratione della ſera, et di far, che ui conuengano i noſtri figliuoli, et la fameglia noſtra tutta, al tempo, et ſpatio determinato, non permettendo, ne tollerando, che ſenza urgente neceſſità alcuno d'eſſi ui manchi, affinche tutti con ſi poco incommodo, com'è quello di ſpendere un quarto d'hora il giorno in oratione, habbiano a partecipare de i frutti, et theſori ſpirituali, co i quali queſta è accompagnata. Ne ui increſca per quel poco di tempo laſciare, i negotij, i trafichi, gli eſſercitij, et ogn'altra uoſtra occupatione, per ritirarui à conuerſar con Dio, che può, ſa, et uuole ricompenſarui quel tempo più liberalmente, che non poſſiamo noi imaginarci, et per douer trattar ſeco il piu importante negotio, che ſia, cioè la ſalute dell'anima.

Con queſta oratione poi acompagnate emendatione di uita, progreſſi di uirtù, feruore di deuotione, eſſercitio nella degna frequenza della ſanta confeſſione, et ſantiſſima Communione, e carità con tutti i noſtri proſſimi, et abondanza tale in ſomma d'ogni buona operatione, che l'orationi noſtre con queſti aiuti, conforme al biſogno che ſe ne ha, penetrino uiuamente, et con molta efficacia i cieli; donde ogni di poſſiamo ſentire noi maggior cõſolatione, et uoi maggior frutto nel Signore, in nome del quale ui benediciamo, pregandoui ad hauer, et fare ſempre ſpecial memoria di noi nelle uoſtre orationi. Di Milano, nell'Arciueſcouato, il di 7. di Nouembre 1573.

AVVERTENZE PER L'ORATIONE ſine intermiſsione, ordinata da farſi per alcuni giorni in queſto Anno 1575.

OGNI Parocho nella chieſa ſua faccia un'hora d'oratione in quel giorno, et hora, che dal maſtro delle

delle cerimonie della chieſa Metropolitana in Milano, et dal Vicario Foraneo nella Dioceſi ſaranno aſſiguati, ò di preſente per tutto il tempo, ouero di ſettimana in ſettimana innanzi la Domenica, per la ſettimana ſegnente, ſecondo il compartito che gli ſarà dato.

Tutto il clero che habita in quella Parochia, ſenza fallo conuenga alla detta oratione con le cotte, et iui aiuti il Parocho à celebrar la detta oratione, nel modo che ſi dirà qui a baſſo. Ma doue nella Città per la gran quantità del popolo accaderà, che nel compartito una Parochia ſia da noi diuiſa in due, ò più parti, perche ciaſcuna d'eſſe faccia la ſua hora d'oratione ſeparatamente; deuerà anco il Clero di detta Parochia compartirſi in modo, che ogni hora d'oratione habbia il ſuo numero conueniente di Clero, per far iui l'offitio ſudetto.

Se l'hora di queſta oratione in qualche Chieſa caſcarà à quel tempo, che ſe deueno dire i diuini officij; ſe dichino un poco auanti, ò dipoi, di modo che all'hora deputata ſe faccia queſta oratione.

Nella chieſa, doue ſi farà queſta oratione, per tutto quel ſpatio di tempo non ſe dirà ne Meſſa, ne alcuno officio diuino, ne ſe predichi; ne ſe facci altra coſa, che poſſa impedire, diſtrahere, ò diuertire da quella oratione.

Il Curato non ſolo all'altare, ma in priuato ancora eſſorti, et riſcaldi ſpeſſo il ſuo popolo in queſta oratione, et moſtri che eſſendo ſtata ordinata per cauſe tanto importanti, et concernenti l'honor di Dio, et il ben publico della Chriſtianità, et il particolar di queſto Popolo, et Prouincia; non deue eſſer niſſuno che fuori di legitimo impedimento, manchi di eſſer preſente à detta oratione; laſciando da parte per quell'hora ogni altra coſa per importante, che ſia, per attendere à queſta oratione, che toccarà coſi di raro. Et doue il Curato uede mancamento nel ſuo popolo in queſta parte, procuri di rimediarui, facendone, anche in priuato, caldiſſimi offitij con quelle perſone, che giudicherà eſſer biſogno; perche in effetto tutti conuengano à detta oratione.

Il medeſimo Curato habbi una cura d'auiſar la Domenica innanzi il ſuo popolo, del giorno, et del hora della oratione, che toccarà alla ſua Parochia la ſeguente ſettimana. La ſera precedente, al giorno, dell'oratione, doppo il ſuono dell'Aue Maria, ſuoni le campane a doppio per mezzo quarto d'hora, per auiſar il popolo che il giorno ſeguente ſarà l'oratione alla ſua chieſa. Il giorno poi iſteſſo meza hora inanzi al hora determinata, per congregare il popolo, ſuoni le campane ſimilmente per ſpatio di tutta la meza hora: et finito di ſuonare incominciarà l'oratione in queſto modo.

Si metterà fuori ſu l'altare maggiore il Santiß. Sacramento, con numero conueniente de lumi ſopra d'eſſo altare; cioè che non ſiano meno di ſei, ne più di dieci lumi: incenſandolo tre uolte in ginochioni, prima che ſi ponga fuori del tabernacolo grande; et in quel mentre cantandoſi l'Antifona del Santiß. Sacramento, poſta nella tauoletta.

Poi il Curato iſteſſo, ouero, ſecondo l'ordine che ſi darà in Milano dal prefetto della Porta, et nella Dioceſi, dal Vicario Foraneo, un altro Sacerdote ſeculare, ò regolare di quelli che ſiano a queſto effetto approuati da noi, raggioni conforme a i ricordi infraſcritti, ſtando eſſo in piede, et col capo ſcoperto, da una parte dell'altare; et il popolo ſempre in ginocchi.

Dopò queſto ſtia il Clero, et il popolo in oratione mentale, ò uocale ſecreta ſin preſſo al fine del hora intiera, computato il quarto d'hora del ragionamento, cauãdo materia d'orare da quei punti, che il Sacerdote, che hauerà ragionato, hauerà propoſti per meditare. Poi ſi cantino i Salmi, lè Letanie, et preci che ſono poſti nella tauoletta ſtampata per queſta oratione ſine intermiſſione. Auertendoſi che quello che guidarà l'offitio, che ſarà il più degno Sacerdote di quella Chiesa, doue ſi fa l'oratione, hauerà da leuarſi in piedi lui ſolo, ſtando il reſto del Clero, et popolo in genocchio, quando hauerà da dire il Dominus nobiſcum, et da intonare l'Antifona del Benedictus, et quando hauera da dire l'orationi ſuſequenti, notate nella detta tauoletta, ma doue ſia Diacono, lui ſi leuerà in piedi per intonare la detta Antifona, e poi s'ingenocchierà. Si auuertiſca ancora doue ſia la commodità di clero, che per eccitare maggior diuotione nel popolo ſarà bene cantare li Salmi, et le Litanie ſudette, con qualche muſica intellegibile, et diuota.

Finita con l'orationi ſudette l'hora intiera, il Sacerdote più degno, come di ſopra è detto, benedica il popolo col ſantiſſimo Sacramento, et lo riponga cantandoſi quel che è notato nel fine della ſudetta Tauoletta.

Le cauſe, et biſogni per i quali, ſi fà queſta oratione ſine intermiſsione, ſono queſte.

PER il felice progreſſo della uiſita, che la Santità di noſtro Signore ha mandato di preſente a fare di queſta città, Dioceſi, et Prouincia di Milano, come è grande il fauore, che Dio per mezzo del ſuo Vicario in terra gli fà in uiſitarle. Et in queſta occaſione ſi habbia anco ſpecial memoria di noi, in quella parte di eſſa uiſita, che ci è commeſſa da ſua Santità in queſta Prouincia, acciocbe il Signore ci conceda di far anco interamente la uolontà ſua con ogni diligenza, ſincerità, et abundante frutto ſpirituale noſtro, et dell'anime, a beneficio delle quali è ordinata eſſa uiſita.

Per queſta Città di Milano, et ſua Prouincia, acciochè anco in ogni altra occaſione, Dio per ſua miſericordia la tenga in ſua continua protettione, et la preſerui da tutti i mali.

Per riparo a i danni, che patiſce da Infedeli la Chieſa ſanta, et le Prouincie chriſtiane: quali danni ſi può temere che per i peccati noſtri non uadino ogni di multiplicando, ſe Dio non ci ſoccorre, hauendo da pochi anni in quà l'armata Turcheſca depredato tant'anime Chriſtiane, preſo regni, deſtrutto molti ſacri Tem-

pij, et

pÿ, et ſatto tante altre ruine.

Per le perſecutioni, che patiſce da Heretici nella Fiandra; et per i danni che riceue dalli medeſmi nella Fră cia, et in altre Prouincie, con perdita di molte anime, et con dishonore in tanti modi del nome ſanto di Dio.

Conſeguentemente per il biſogno, che hanno tutti i Prencipi Chriſtiani d'eſſer aiutati da ſua Diuina Maeſtà, per la diffeſa, conſeruatione, et buon gouerno di loro regni, et ſtati, in tante turbulentie: et per il felice ſucceſſo delle loro impreſe contra gl'inimici della ſanta ſede noſtra.

Specialmente per il Sereniſſimo Re Catholico noſtro, il quale in tante parte trauaglia in diffeſa di ſanta Chieſa contra gl'Inſedeli, et Heretici, acciò che il Signor conſerui longamente queſto propugnacolo alla religione Chriſtiana, et gli dia fortezza et uittoria contra detti inimici.

Con queſti biſogni s'accompagnano anco i rumori nuouamente ſuſcitari in Genoua, per i quali la Santità di noſtro Signore, come padre uniuerſale moſſo da Carità, et dal debito dell'officio ſuo, hà mandato Legato ſuo, l'iſteſſo Decano del ſacro collegio dell'Illuſtriß. Cardinali a procurare de quietarli, et ouuiare alli pericoli coſi particolari di quella Nobil. Repub. come uniuerſali, che da quei poteſſero ſuccedere in oltre parti; et però deueno anco eſſi particolarmente eſſer aiutati, con inſtanti orationi.

Ricordi, à chi hauerà da fare il ragionamento ſudetto, al popolo.

R*AGIONI, non in forma di Predica, ma di meditatione pia, et affettuoſa, di eccitamento uiuo a queſta oratione: ne in eſſo ragionamento paſſi al più d'un quarto d'hora.*

Proponga diſtintamente a una per una le cauſe ſudette, per le quali ſi ſa queſta oratione.

Diſcorra con breuità ſopra le molte offeſe, che ſi fanno a Dio da ogni ſorte di perſone, et come in molti, et uariĳ modi ſi contrauiene alli commandamenti d'Iddio, et di ſanta chieſa.

Moſtri, che li peccati noſtri ſono quelli che prouocano l'ira di Dio ſopra di noi, a flagellarci con le turbulentie, et trauagli che hoggidi ſentiamo, et che poſſiano di più temere per l'auenire.

Et per meglio aprire la uia alla meditatione, et oratione, et mouer l'affetto, e la ſperanza in Dio di douer impetrare miſericordia da ſua Diuina Maeſtà, progonga da contemplare per quel ſpatio di tempo, un paſſo della paſſione di noſtro Signor Gieſu Chriſto, et ſerui queſt'ordine, che pigliando quel paſſo che parerà a lui, lo diuiderà in duoi, ò tre capi, che ſeranno come punti, ſopra i quali orando hauerà da fermarſi la meditatione, di chi ſarà conuenuto a queſta oratione: e qui inſegnerà come eſſi debbano congiungere la meditatione di quel paſſo propoſto della paſſione, con le cauſe, e biſogni, per i quali ſi ſa l'oratione, come ſarebbe hor preſentando a ſua Diuina Maeſtà, li meriti della paſſione del ſuo unigenito figliuolo, ò la carità, patienza, humiltà, e ſimili uirtù, che ſi ſcuoprono in quel miſterio; hora eccitando in ſe ſteßi la ſperanza d'impetrare, con le conſiderationi dell'amore del Signore, moſtratoci tanto chiaramente nella ſua ſantiſſima paſſione, ò con ſimili altre conſiderationi, ſecondo che la diuina gratia gli andarà ſomminiſtrando. Nel che potrà ſeruirſi delle meditationi del Padre Loarte, ſopra la paßione, ò d'alcune altre ſimili.

Eſſorti il Popolo che non ſolo in quell'hora, che conuenirà per far queſta oratione ſine intermiſſione, ma in ogni altra occaſione d'orationi particolari, habbia a memoria le cauſe, et biſogni ſudetti, per i quali ſi ſa queſta publica oratione.

CAROLVS Cardinalis, Archiepiſcopus.

R*EVERENDO Parocho. Nella noſtra Meſſa parochiale di dimane leggerete al noſtro Popolo le incluſe lettere noſtre, ſopra l'Oratione ſine intermißione, che eſtraordinariamente ſi ha da fare dal Clero, et Popolo, et continuare, ſin che da noi ui ſarà dato altr'ordine, per le cauſe contenute in eſſe lettere; dandogli ancho notitia del ſegno, che per ciò darete con la campana nel modo infraſcritto.*

Non mancarete all'hora all'Altare, et poi conuocando i Gentil'huomini, et altri della noſtra Parochia farli capaci dell'importanza di queſto biſogno, et eſſortarli a conuenir tutti a queſta Oratione, ſi Huomini, come Donne, et grandi, et piccioli, fuor di neceſſario, et urgente impedimento.

Dimane, et poi ogni Domenica auuiſarete tutto il Popolo, del giorno, et dell'hora, che toccarà l'Oratione alla noſtra Chieſa la ſeguente ſettimana.

La ſera precedente al giorno dell'Oratione ſonarete la Campana per mezzo quarto d'hora, per auuiſar il Popolo, che il giorno ſeguente ſarà l'Oratione alla noſtra Chieſa. Il giorno poi iſteſſo mezz'hora innanzi l'hora determinata per congregare il Popolo, ſonarete la campana per ſpatio di tutta la mezz'hora, et finito di ſonare, incominciarete l'Oratione in queſto modo.

Prima mettendo fuori il ſantiſſimo Sacramento ſu l'Altar maggiore con lumi conuenienti, et leggendo alta uoce le cauſe per le quali ſi ſa l'Oratione, acciochè ciaſcuno l'habbia recenti alla memoria, cantarete le Litanie, et poi le Preci ſolite col Salmo Miſerere mei Deus ſecundum magnam etc. che è il quinquageſimo Salmo, et il Salmo, Exaudiat te Dominus etc. che è il decimo nono Salmo. Et poi il uerſiculo Domine auerte faciem etc. Dominus uobiſcum etc. Et poi l'infraſcritte Orationi.

Primieramente, Quella del Santo titolare della noſtra Chieſa.

2 *Pro neceßitate Eccleſiæ,*	*Deus refugium.*
3 *Pro Papa,*	*Deus omniũ fideliũ.*
4 *Pro Paſtore,*	*Concede.*
5 *Pro Rege,*	*Quæſumus.*

6 *A cunctis.*

7 *De Spiritu ſancto, Deus qui corda fideliũ. etc.*

Quali Preci, et orationi ſono nell'Officio della Madonna riſormato. Et dipoi continuarete uoi, et il Popolo in oratione mentale, o uocale ſecreta ſin al ſpacio d'un'hora intiera.

Finita l'hora concluderete con la Pſallenda, O ſacrum conuinium, et con l'Oratione, Deus qui nobis ſub ſacramento etc. benedicendo il Popolo col ſantiſſimo Sacramento, et riponendolo.

Auiſarete d'ordine noſtro tutto il Clero, che habita nella noſtra Parochia, che ſenza ſallo conuenga a detta Oratione con le cotte, et ui aiuti a cantar dette Litanie, et Prece etc. Da l'Arciueſcouato il 20. di Giugno 1573.

CAROLVS Cardinalis, Archiepiſcopus.

PER multiplicare gli aiuti ſpirituali, doue multiplicano le occorrenze, et i biſogni della Chriſtianità, in occaſione delle perſecutioni, che di preſente in diuerſe parti patiſce la Chieſa S. Romana da Infedeli, et da Heretici, et da' mali chriſtiani, ſi è deliberato, et cõcertato, oltre il ſanto inſtituto dell'Oratione della ſera, di attendere per qualche tempo all'Oratione cõtinua ſine intermiſſione. Della quale ha fatto anco particolare inſtanza il Sereniſſimo Re Cattolico noſtro, conforme al zelo, et gran pietà ſua, accioche per mezzo di queſta inſtante et continua Oratione tanto più facilmente s'impetri da Noſtro Sig. Dio, il ſuo ſanto aiuto.

Per eſſecutione adunque di queſta deliberatione, della quale ſon ſtati già auiſati tutti i Superiori de Regolari da l'Illuſtriſſ. et Reuerendiſſ. Cardinale Borromeo, Arciueſcouo di Milano, Leueranno del Monaſterio di   connuenire tutti inſieme nella lor chieſa, auanti il ſantiſſimo Sacramento, chiuſo però il Tabernacolo, et iui per il fine ſudetto, permeſſe le Litanie con le ſolite Preci, et Orationi, far Oration mẽtale, o uocale ſecreta per ſpatio d'un'hora. Et queſta Oratione la cominciaranno a li   di   al tocco delle hore   et perſeueraráno in eſſa per tutta l'hora intiera. Finito poi che ſarà il corſo di   hore, cominciãdo a numerarle da l'hora ſudetta, cioè delle   di nuouo torneranno a far un'altra hora di ſimile Oratione. Et incontrandoſi alcuna uolta l'hora dell'Oratione con quella de gl'Officij diuini, non doueranno intermetterla altrimenti, ma anticipare, o differire eſſi Officij. Et queſt'ordine d'ogni   hore, una, anderanno continuando finche haueranno ſopra di ciò altro auuiſo da eſſo Monſig. Illuſtriſſ. Cardinale. Il quale perciò anco nelle uiſcere della Miſericordia di Dio eſſorta, et prega efficacemente ciaſcuna perſona, che ſecondo l'ordine dato, abbracci ſantamente queſto eſſercitio dell'oratione ſine intermiſſione, pregando particolarmẽte per le coſe infraſcritte, cioè.

Per la tranquillità, et eſſaltatione di ſanta Chieſa, aumento della ſede Cattolica, et eſtirpatione delle hereſie.

Per la riſorma de coſtumi in tutta la Chieſa ſanta, et particolarmente in queſta città, et Prouincia.

Per il Sereniſſimo Re Cattolico noſtro, che Dio incamini l'intentione, et attioni ſue, et gli dia forza d'eſſequire il ſuo ſanto ſeruitio.

CAROLVS Cardinalis, Archiepiſcopus.

REVER. PAROCHO. Sono tanti, è tali i preſenti biſogni, et trauagli dell'afflitta Chriſtianità in molte parti, che per ſe ſteſſi ſoli deuono à baſtanza ſtimolare ogni animo, ueramente Chriſtiano, è pio, à ricorrere al Signore per mezzo dell'oratione, et d'altri ſanti eſſercitij ſpirituali: parimente le gratie, che Dio benedetto per ſua bontà moltiplica ſopra di noi, et l'occaſioni, che ci manda di poter far frutto nell'anime noſtre, deueno anco eſſe eccitarci a queſti medemi officij, per riceuere, et abbracciare con tal diſpoſitione queſte miſericordie di Dio, che ne reſulti in noi il frutto ſudetto. con tutto ciò noi ancora per debito del officio, et ſollicitudine Noſtra Paſtorale in tale occaſioni ſiamo obligati a riſuegliare queſto noſtro dilettiſſimo popolo, a conuertirſi di cuore a Dio, et ad implorare il ſuo Diuino aiuto per ſe, et per la chieſa ſanta, et non perder per negligenza, ò altra colpa ſua il frutto delle gratie, che Dio gli fà: Et pero l'inuitiamo, et eſſortiamo a far di preſente con ogni inſtanza oratione, per le cauſe che qui à baſſo ſi diranno nel modo, et ordine ſeguente.

Domani donque alli 29. del preſente meſe di Maggio, ſi darà principio ad un'oratione continua delle Quaranta hore innanzi al ſantiſſ. Sacramento, nella Chieſa noſtra maggiore, la quale pero ſi farà di giorno ſolamente, et non di notte.

Finita queſta delle Quaranta hore, ſuccederà poi immediatamente per qualche tempo, ſin che da Noi ſia dato altro ordine, un'altra ſine intermiſſione, quale ſi haurà a fare di giorno in ciaſcuna Parochia, et di notte ne i Monaſterij d'huomini, e donne regolari, ciaſcuni nelle loro proprie Chieſe, et Monaſterij, ſecondo il compartito fatto da Noi, del quale ſarà data notitia d'ordine noſtro a ciaſcun Parocho, et Rettore di Monaſterio per la parte, che tocca a loro, di ſettimana in ſettimana ſucceſſiuamente.

Li biſogni, i quali s'hanno ſpecialmente in queſta oratione di raccommandare a Dio, ſi generali, come particolari, ſono queſti.

Li danni, che patiſce da Infideli la chieſa ſanta di Dio, et le Prouincie chriſtiane: quali danni ſi puo temere, che per i peccati noſtri non uadino ogni di moltiplicando, ſe Dio non ci ſoccorre; hauendo da pochi anni in quà l'armata turcheſca depredato tante anime chriſtiane, preſo regni, rouinato tanti ſacri tempij, et fatto tante altre rouine.

La perſecutione, che patiſce da Heretici nella Fiandra, et i danni che da i medeſimi riceue nella Francia, et in

altre

altre Prouincie: con la rouina di tant'anime, et con dishonore in tanti modi del nome ſanto de Dio.

Conſeguentemente il biſogno, ch'hanno tutti i Prencipi Chriſtiani d'eſſer aiutati con l'oratione de fedeli per la difeſa, conſeruatione, et buon gouerno di loro Regni, et Stati, in tante turbulentie: et per il felice ſucceſſo delle loro impreſe contra gl'inimici della ſanta Fede noſtra.

Specialmente ſi preghi per il Sereniſs. Re Catholico noſtro, il quale in tante parti trauaglia in defeſa de ſanta Chieſa contra gl'Infedeli, et Heretici: accioche il Signor conſerui longamente queſto propugnacolo alla religione chriſtiana, et gli dia fortezza, et uittoria contra detti inimici.

A queſti biſogni s'accompagnano i romori nuouamente ſuſcitati in Genoua, per i quali la Santità di noſtro Signore, come Padre uniuerſale, moſſo da carità, et dal debito dell'officio ſuo, ha mandato Legato ſuo l'iſteſſo Decano del ſacro Collegio dell'Illuſtriſs. Cardinali a procurar di ſedarli, et ouuiare alli pericoli coſi particolari di quella Nobile Republica, come uniuerſali, che ne poteſſero ſuccedere ad altre parti: Et però debbano anco eſsi particolarmente eſſer aiutati con feruenti orationi.

Si facci anco oratione ſpeciale per queſta città di Milano, et ſua Prouincia, accioche Dio per ſua miſericordia la tenga in ſua continua protettione, et la preſerui da tutti i mali, et maſsimamente da i peccati, cauſa potiſsima de i flagelli di Dio, et la faccia ogni di creſcere nella pietà Chriſtiana.

Molto particolarmente ſi prieghi per il felice progreſſo della uiſita, che la Santità di noſtro Signore ha mandato hora a fare di queſta Città, Dioceſe, et Prouincia; perche in tutti rieſca fruttuoſa, come e grande il fauore, che Dio per mezzo del ſuo Vicario in terra gli fa in uiſitarle.

Nella qual occaſione ſi habbia anco memoria di noi, perche in quella parte di fatiche, che ci è commeſſa da ſua Santità nella uiſita di queſta Prouincia, il Signor ci conceda di far con ogni diligenza, et ſincerità interamente la uolontà ſua con abondãte frutto dell'anime, a beneficio delle quali e ordinata queſta uiſita.

Queſte ſono le coſe principali, che ſi hanno d'hauere a cuore, ſi nella oratione delle Quaranta hore, come nell'altra ſine intermiſsione.

Hora uoi leggendo al Popolo domane nella Meſſa noſtra Parochiale queſta noſtra lettera, l'eſſortarete, in conformità d'eſſa, efficacemente in nome noſtro ad abbracciare con feruor di deuotione queſto ſanto eſſercitio d'oratione per i ſudetti biſogni: procurando che tutti ſi trouino in Duomo l'iſteſſo giorno doppo il Veſpero, e la lettione ordinaria, per interuenire alla Proceſsione del ſantiſs. Sacramento, che ſi farà quiui dentro la chieſa, dal clero ſolo del Duomo, per mettere le Quaranta hore, et che poi conuengano con ogni frequenza, huomini, e donne a far la ſua hora di ſtatione in eſſo Duomo, all'hora che ui ſarà aſsignata, et mandata qui incluſa in un polizino a parte, della quale darete auiſo al Popolo, con un ſegno doppio di campane, che duri per ſpatio di mezz'hora, la ſera innanzi, et un'altro ſimile l'iſteſſo giorno, che s'hauerà a fare un'hora innanzi l'hora determinata; et uoi, et eſſo Popolo conuenirete al Duomo in tempo di far quell'hora di ſtatione, che ui toccarà, doppo la quale ciaſcuno potrà andar a caſa ſua.

Dato fine alle Quaranta hore, hauerà poi il Popolo da conuenire alla Parochia per far l'oratione ſine intermiſsione, la quale gli toccarà un'hora per ogni ſettimana, ſecondo il cõpartito dell'hore, che hauerete dal noſtro maeſtro di cerimonie di ſettimana in ſettimana, della quale hora hauerete a dar ſegno al Popolo nel modo detto di ſopra delle Quarant'hore. Et queſta oratione ſine intermiſsione celebrarete nella chieſa noſtra Parochiale, ſeruando l'ordine, et modo, che ui ſara dato di cõmiſsione noſtra. Reſta che in tutti i ſermoni noſtri ſecondo l'occaſione, che n'hauerete, non manchiate di riſcaldare il Popolo a conuenire ad eſſa oratione nella propria Parochia per quel breue ſpatio d'un'hora la ſettimana; et ſpeſſo gli proporrete i biſogni, et cauſe di detta oratione di ſopra narrate, con quelle eſſortationi di più, che il Signore ui somminiſtrara, il quale ui benedica. Dall'Arciueſcouato il 28. di Maggio 1575.

CAROLVS Cardinalis, Archiepiſcopus.

PER continuare il rendimento delle gratie, debite à IDDIO da tutti i fedeli, et particolarmente da queſta città et ſtato, per le benedittioni, colle quali egli, come DIO d'ogni conſolatione, ci hà fauoriti ne i meſi paſſati; et accioche, non guardando à i molti peccati del mondo, che in queſto tempo ſpecialmente ſi commettono, ſi degni conſeruare le gratie che ci hà fatte; nè uogli interrompere il corſo di quelle che a la giornata ſperiamo più oltre dalla ſua infinita bontà: fa di biſogno che in queſti tempi più che mai ciaſcun chriſtiano, riconoſcendolo per Padre, et Padre delle miſericordie, non ceſsi di occuparſi ſollecitamente in orationi, ſupplicationi, et altre diuotioni, et ſimili eſſercitij ſanti, piangendo con intimi ſoſpiri et abondanti lagrime i ſuoi et gli altrui peccati: Per la qual cauſa d'ordine di Monſignor Illuſtriſsimo et Reuerendiſsimo Cardinale BORROMEO, Arciueſcouo di Milano, col mezzo ancho delle infraſcritte gratie ſpirituali, quali egli concede, ſi inuitano tutti i fedeli et pij a queſte ſante attioni et eſſercitij, affine di ringratiare et pregar ſua Diuina Maeſtà, come di ſopra.

Si metterà dunque fuori il ſantiſſimo Sacramento nelle Chieſe infraſcritte, doue ſi faranno le Orationi da la mattina a la ſera in tutte le Feſte da hoggi inanzi inſino al primo Lunedi di Quareſima.

P. ORIENTALE.
Nel Duomo.
S.Rafaello.
S Paolo in compito.
S.Babilla.
S.Stefano iu Brolio.
S.Saluatore.

P. TICINESE.
S.Lorenzo maggiore.
S.Michele a la Chiuſa.
S.Giorgio in Palazzo.
S.Sebaſtiano.
S.Maria Beltrà.

P. CVMANA.
S.Carpoforo.
S.Marcellino.
S.Tomaſo in terra amara.
S.Michele al Gallo.
S.Silueſtro.

P. ROMANA.
S.Nazaro iu Brolio.
S.Euſemia.
S Giouanni in Conca.
S.Giouanni Itolano.
S.Satiro.

P. VERCELLINA.
S.Ambroſio Maggiore.
S.Giouanni ſopra'l muro.
S.Maria Porta.
S.Vittore al Theatro.
S.Maria Secreta.

P. NVOVA.
S.Giouani nelle caſe rotte.
S.Maria della Scala.
S.Protaſio a la Rouere.
S.Anaſtaſia.
S.Andrea.

Chi uiſitarà iu qual ſi uoglia delli ſudetti giorni di Feſta il ſantiſſimo Sacramento in tre delle Chieſe predette, et iui deuotamente recitarà una Corona, ouero le Litanie con ſue orationi, confeſſo, o contrito ueramente, conſeguirà Quaranta giorni d'Indulgenza.

Chi ne uiſitarà più delle tre, recitando come di ſopra, Conſeguirà cento giorni d'indulgenza.

Li Scolari et altre perſone che ſcambieuolmente ſtaranno nelle Chieſe in oratione innanzi al ſantiſſimo Sacramento, per quel tempo che ſaranno auuiſati da ſuoi Parochiani, o commeſſo da ſuoi Priori, confeſſi, o contriti ueramente, conſeguiranno cento giorni d'Indulgenza.

Tutti quei Diſciplini, et altre Scuole che interueramo proceſſionalmente alle orationi ſudette nelle Chieſe ordinate a loro Priori, conſeguiranno in quel di cento giorni d'indulgenza.

Et acciò ſeguano queſte diuotioni con maggior riuerenza del ſantiſſ. Sacramento, et frequenza de fideli et pij, ſi auuiſano tutti li Rettori, et cappellani d'ogn'altra Chieſa fuori delle ſudette, che, ſupplito al biſogno delle Chieſe loro, ſi trouino ad aiutar a cantar la Meſſa, et far le proceſſioni nel ponere, et riponere il ſantiſſimo Sacramento, doue et ſecondo che ſarà loro ordinato per ll Sindico de Parochiani di quella Porta.

Si auuiſano ancora tutti li curati, che eſſortino ogni Feſta a l'Altare i ſuoi popoli a conſeguire tali indulgenze uiſitando il ſantiſſ. Sacramento, et pregãdo N. S. Dio come di ſopra. Et che ia oltre concertino, che, mutandoſi ſcambieuolmente, ne ſia ſempre buon numero iu oratione in quella Chieſa delle ſudette, che ſarà loro aſſegnata dal Sindico della porta. Dal Palazzo Archiepiſcopale alli 19. di Gennaro. 1582.

CAROLVS Cardinalis, Archiepiſcopus.

SE con ogni zelo di carità paterna douemo ſempre procurar uigilantemente, che i fedeli della Città, et Dioceſe noſtra ſugghino tutte quelle coſe, con le quali ſi prouoca la giuſta ira de l'Onnipotente Dio ſ tanto più ſollecitamente habbiamo ciò da fare in queſto tempo, nel quale gli huomini con abuſi, et corruttele di queſto luſingheuol mondo ſi concitano lo ſdegno di ſua Diuina Maeſtà, occupandoſi loro in coſe, che ſono in tutto aliene dall'inſtituti di ſanta Chieſa. La quale, come pia madre, a punto in queſti iſteſſi di con ogni ſtudio inuitando i fedeli all'aſtinenze, a digiuni, a mortificationi, a orationi, et a penitenza, uuole tanti giorni auanti prepararli, a fin che ſantamente poi celebrino la Paſſione, et la Croce di CHRISTO Noſtro Signore, la quale e gloria, et trionfo de' buoni chriſtiani. Per la qual coſa noi moſſi da la ſollicitudine Paſtorale, che nelle uiſcere di CHRISTO GIESV dobbiamo al noſtro gregge, preghiamo, eſſortiamo, et ammoniamo tutti nel Signore, che in queſti tempi più che mai ciaſcun fedel Chriſtiano uoglia occuparſi ſollecitamente in orationi, ſupplicationi, et altre ſimili deuotioni, et eſſercitij ſanti, piangendo con intimi ſoſpiri et abondanti lagrime i ſuoi, et gli altrui peccati, a fine di placar l'ira di Dio benedetto, et impetrar miſericordia, et gratia per ſe, et per gli altri non ſolo di incaminarſi, ma anche di far ogni di maggior progreſſo nella uia della ſalute. Et accioche con maggior ſtudio di carità i fedeli, et pij s'accendino a queſte ſante attioni, et eſſercitij, concediamo gratie ſpirituali nel modo che ſi narra qui di ſotto.

Si metterà fuori il ſantiſſimo Sacramento nelle chieſe infraſcritte, doue ſi faranno le Orationi da la mattina a la ſera in tutte le Feſte da hoggi innanti inſino al primo Lunedi di Quareſima.

P. ORIENTALE,
Nel Duomo.
S.Rafaello.
S.Paolo iu Compito.
S.Babila.
S.Stefano iu Brolio.
S.Saluatore.

P. ROMANA.
S.Nazaro in Brolio.
S.Euſemia.
S Giouanni in Conca.
S.Giouanni Itolano.
S.Satiro.

P. TICINESE.
S.Lorenzo Maggiore.
S. Michele a la Chiuſa.
S. Giorgio iu Pa lazzo.
S. Sebaſtiano.
S. Maria Beltrado.

P. VERCELLINA.
S.Ambroſio Maggiore.
S.Giouanni ſopra'l muro.
S.Maria Porta.
S.Vittore al Theatro.
S.Maria Secreta.

P. CVMANA.
S.Carpoſoro.
S.Marcellino.
S.Tomaſo in terra amara.
S.Michele al Gallo.
S.Silueſtro.

P. NVOVA.
S.Giouani nelle caſe rotte.
S.Maria della Scala.
S.Protaſio a la Rouere.
S.Anaſtaſia.
S.Andrea.

Chi uiſitarà in qual ſi uoglia delli ſudetti giorni di Feſta il ſantiſſimo Sacramento in tre delle Chieſe predette, et iui deuotamente recitarà una Corona, ouero le. Litanie con ſue orationi, confeſſo, o contrito ueramente, conſeguirà Quaranta giorni d'Indulgenza.

Chi ne uiſitarà più delle tre, recitando come di ſopra, Conſeguirà cento giorni d'indulgenza.

Li Scolari et altre perſone, che ſcambieuolmente ſtaranno nelle Chieſe in oratione innanzi al ſantiſſimo Sacramento, per quel tempo che ſaranno auuiſati da ſuoi Parochiani, o commeſſo da ſuoi Priori, confeſſi, o contriti ueramente, conſeguiranno cento giorni d'Indulgenza.

Tutti quei Diſciplini, et altre Scuole che interueranno proceſſionalmente alle orationi ſudette nelle Chieſe ordinate a loro Priori, conſeguiranno in quel di cento giorni d'indulgenza.

Et acciò ſeguano queſte diuotioni con maggior riuerenza del ſantiſſ. Sacramento, et frequenza de fideli et pij, ſi auuiſano tutti li Rettori, et cappellani d'ogn'altra Chieſa fuori delle ſudette, che ſupplito al biſogno delle Chieſe loro, ſi trouino ad aiutar a cantar la Meſſa, et far le proceſſioni nel ponere, et riponere il ſantiſſimo Sacramento, doue, et ſecondo che ſarà loro ordinato per il Sindico de Parochiani di quella Porta.

Si auuiſano ancora tutti li curati, che eſſortino ogni Feſta a l'Altare i ſuoi popoli a conſeguire tali indulgenze uiſitando il ſantiſſ. Sacramento, et pregãdo N. S. Dio come di ſopra. Et che in oltre concertino, che, mutandoſi ſcambieuolmente, ue ſia ſempre buon numero in oratione in quella Chieſa delle ſudette, che ſarà loro aſſegnata dal Sindico della porta. Dal Palazzo Archiepiſcopale alli 21. di Gennaro. 1573.

CAROLVS Cardinalis, Archiepiſcopus.

R*Euerendo Parocho. Molti eſſercitij di pietà, et di religione chriſtiana ricerca da i fedeli il ſacro tempo della quadrageſima, ſi come ci moſtrano le dottrine de' ſanti padri, et particolarmente ci inſtruiſce il beatiſſimo padre, et maeſtro di queſta noſtra chieſa, Ambroſio con tanti ſermoni, che egli fece sì di queſto tempo ſalutare, come delle opere, nelle quali doueua eſſere un perpetuo corſo, et eſſercitio de' chriſtiani. Frà queſte opere è l'oratione ſanta, alla quale deuono i fedeli ricorrere tanto piu ſpeſſo, et con tanto maggior feruore, quanto pia ſi auuicinano i giorni della ſettimana ſanta, che ha preſo queſto nome sì da i miſterij grandi, che in quella ſi celebrano, come dalle opere ſante, con le quali l'huomo ſi deue preparare à ſantiſicarla. Noi preciò habbiamo determinato, che con l'aiuto, et opera del Reuer. Padre Frà Mathia cappuccino predicatore, ſi faccia à queſto tempo nella noſtra Chieſa Metropolitana l'oratione delle quaranta hore ſenza intermiſsione, ma dupplicata, perche meglio ſi fugga ogni confuſione. Alla quale oratione dourà conuenire con diuotione tutto il popolo di Milano diſtintamente à parochia per parochia nell'hora, et modo per noi ſtabilito, et aſsegnato. comincieraſsi queſto eſſercitio ſanto con la gratia del Signore, per la metà del popolo la Domenica proſsima detta di Lazaro à hore 22. et per l'altra metà del popolo ſi comincierà la Domenica delle palme pure à hore 22. doppo la compieta.*

Alla noſtra parochia toccherà l'hora
per le donne, et l'hora
per gli huomini. Voi adunque pregherete per parte noſtra li infraſcritti gentilhuomini à pigliarſi per charità carico di eſſer con noi, et aiutarui in tutti i biſogni per bene incaminare la buona eſſecutione di queſta oratione nel popolo della noſtra parochia, nel modo poſto qui di ſotto: et però con l'aiuto d'eſsi quanto prima, dando anco di caſa in caſa notitia à tutti di queſto noſtro ordine, prima di Sabbato inuitarete tutti con inſtanza à conuenirui al tempo deputato ſenza manco.

Queſto iſteſſo officio farete poi uoi di nuouo nella Meſſa parochiale della ſuddetta Domenica, ragionando col noſtro popolo: et quiui gli dimoſtrarete quanto ſia utile, et fruttuoſa l'oratione, et quanto ſia neceſſaria per li biſogni noſtri particolari, et per quelli della ſanta chieſa, coſi aſpramente d'ogn'intorno trauagliata, et come ſia cauata queſta oratione delle 40. hore dell'antichità, quando la notte i fedeli uegliauano in ſante oratione, et cantar ſalmi, et in ſpecie ordinata per memoria della paſsione di N. S. et però ella dura quaranta hore come quarãta hore egli ſtette nella ſepoltura.

Si ridurranno per ciò à mente in eſſa oratione con la meditatione la Santiſsima paſsione, et per quella pregheranno Dio prima che gli perdoni i lor peccati, et doni gratia di uiuere, et morire, chriſtianamente; dipoi che liberi tutta la Città, dioceſce, et prouincia di Milano da peccati abuſi, pericoli, et trauagli. Di più pregheranno per tutta la ſanta chieſa, che Iddio la cuſtodiſca da ogni male, et l'accreſca in numero, et perfettione, riducendo alla cognitione della uerità, et all'unità, et ubbidienza della chieſa ſanta gli heretici ancora, et gli infideli.

All'ultimo raccomandino à Dio il ſommo Pontefice Gregorio Papa XIII. et noi anco particolar paſtor loro, et tutti gli altri Veſcoui, et prelati di ſanta chieſa, et ſpecialmente i Veſcoui noſtri comprouinciali, et

tutti

tutti i Sacerdoti, Curati, et il rimanente del clero, tanto della dioceſe, come della prouincia, et il Sereniſſimo Re noſtro Catholico, et tutti i ſuoi magiſtrati, et tutti i Principi chriſtiani, che dia loro lume, uolontà, et forza di ben gouernare il popolo chriſtiano, tenendolo in pace col ſanto timore di Dio.

Quando poi ſi auicina l'hora aſſignata di uenire al Duomo, ſarà cura uoſtra di un'hora innanzi raccorre il popolo nella parochia, cioè gli huomini alla ſua hora, et le donne parimente alla ſua; et iui fatto loro un breue ragionamento ſopra la medeſima materia, et occaſione, li guiderete alla chieſa Metropolitana ſotto la uoſtra croce, et ueſſillo parochiale proceſſionalmente, nella qual proceſſione, canteranno ſalmi, et litanie tutti quelli che ſaperanno, et gli altri con ſilentio diranno, ciaſcheduno per ſe, la corona, o il roſario della Madonna.

Arriuati alla porta del Duomo terrano tutti ſilentio, entrati in chieſa ſi metteranno a parte in oratione infinche gli altri eſcano del luogo, deputato ſpecialmente per queſta oratione. Come poi entreranno, poſti tutti ingenocchioni, faranno la ſua oratione in ſilentio, et udiranno il ſermone, quando ſi farà. Nel qual ſermone ſaranno auertiti, che quando il Reuer. padre Predicatore gli addimanderà qualche coſa, riſpondano tutti forte, et quando dirà che preghino Iddio, dicendo come eſſo dice, dicano tutti forte come dirà eſſo, et quando gli ordinerà, che facciano qualche altra coſa di deuotione, facciano quello che eſſo gli dirà. Finita l'hora, auiſati o dal Reuer. Predicatore, o da ſopraſtanti, uſciranno del choro, et della chieſa, et ritorneranno in proceſſione o cantando, o dicendo oratione, come di ſopra, alla ſua parochia, et poi di la ciaſcuno a caſa ſua.

Oſſeruando tutto queſto, ſperino, che ſaranno da Dio opportunamẽte eſſauditi, et conſolati: il quale come che ſempre ſi moſtri uerſo di noi miſericordioſiſſimo, nell'oratione in particolare ſi compiace ſopramodo di farne chiaramente conoſcere l'incomprenſibile charità, et benignità ſua: per queſta ſi placa, ſi è adirato, conſola i tribolati, fortifica gli infermi, da lume per conoſcere la uolontà ſua ſantiſſima, dona forza per eſſequirla, et uerſa ſopra di noi innumerabili, et abbondantiſſime gratie. Chriſto Gieſù Signor noſtro benedica uoi, et loro. Dall' Arciueſcouato alli 27. di Marzo, M. D. LXXXII.

Carolus Cardinalis Archiepiſcopus.

PER *effecutione dell'ordine dato dalla Santità del Papa a Monſignor Illuſtriſſ. et Reuerendiſſ. Cardinale Borromeo, Arciueſcouo di queſta città di Milano, ſopra il commettere che ſi facciano orationi al Signor Dio, et altri eſſercitij particolari di diuotione, et di penitenza per aiuto dell'aſflitta Chriſtianità contra il Turco, inimico commune, tutti i Padri del Monaſtero conueniranno inſieme nella chieſa loro in choro, auanti il ſantiſſimo Sacramento, ſenza però aprire il tabernacolo, et iui per il fine ſudetto faranno oratione mentale, o uocale talmente però ſotto uoce che l'una non ſi ſenta da l'altra, per ſpatio d'un'hora. Et queſta oratione la cominciaranno al tocco delle   hore . . . et perſeueraranno in eſſa in fino che ſonarà l'altra hora ſeguente. Et occorrendo queſta hora d'oratione in tempo che ſi haueſſero a celebrare gli Officij diuini, non ſi intermetta altrimente, ma ſi anticipino, o prolonghino eſſi Officij. Finito poi che ſarà il corſo di 39. hore, cominciando a numerarle dalla hora ſudetta, cioè . . . di nuouo tornaranno a fare un'altra hora di ſimile oratione; et queſto ordine d'ogni 39. hore, una, l'andaranno continouando coſi finche haueranno ſopra ciò altro auuiſo dal prefato Monſignor Illuſtriſſimo et Reuerendiſſimo ilquale in nome ancora di ſua Santità eſſorta ciaſcuno delli Padri, che oltre il conuenire alla ſudetta oratione di un'hora, et oltre l'altre ſue orationi ordinarie, pigli ancora qualche altro particolare eſſercitio di digiuni, di diſcipline, et ſimili.*

Di più, appreſſo alle letanie ordinarie d'ogni giorno, diran l'oratione contra Paganos, mutando quella parola in Turcas, et inſieme l'oratione pro nauigantibus, lequali diranno anco i Sacerdoti nelle loro Meſſe. Dall' Arciueſcouato alli   di Settembre 1571.

LETTERA SOPRA l'Aduento.

Carlo Cardinale di S. Praſſede, Arciueſcouo di Milano, A tutti i fedeli della Città, & Dioceſe noſtra,

Salute nel Signore.

D*ilettiſſimi figliuoli. La cura Paſtorale, che* IDDIO *benedetto per ſua bontà s'è degnato darci delle anime noſtre, ci obliga in ogni tempo ad eſſortarui, et ammonirui con paterna carità, et ſollecitudine, delle coſe che appartengono alla noſtra ſalute; ma piu particolarmente ci inuita à fare queſto offitio con eſſo uoi ne i tempi, ne i quali per ammaeſtramento del Spirito ſanto la Chieſa catholica, pia madre noſtra, nel celebrare i ſacri miſterij della noſtra redentione, et nel fare ſolenne memoria de i grãdi, et infiniti beneficij, che DIO per ſua miſericordia ci hà fatti, uſa con ſuoi figliuoli una più ſpecial diligenza, et ſtudio, in ammaeſtrarli nella conſideratione d'eſſi, & in eccitarli à ringratiarne ſua Diuina Maeſtà, et a riſpondere anche nel reſto per queſto conto all'obligo loro. Però entrando noi hora nel ſacro Aduento, nel quale la Chieſa ſanta incomincia à repreſentarci la reconciliatione noſtra con* DIO *per la uenuta di* GIESV CHRISTO *Signor noſtro, in terra; habbiamo uoluto paternamente con queſta lettera darui qualche ricordo, per eccitarui a quella diuotione, et ſtudio maggior di pietà, che da noi eſſa*

ricerca, mentre con particolari offitij diuini, orationi, et ſantiſsimi riti, et ſacre cerimonie ſolennemente celebrando queſto tempo, procura di riſuegliare, & a ccendere i ſuoi fedeli à prepararſi con nuoua et diligente cura à riceuere il Signore, et far di modo, che reſti ſempre con loro. Il qual obligo pare tanto maggiore in noi altri, quanto che non ſenza miſterio, per prouidenza de DIO, et per proprio inſtituto del Padre noſtro, S. Ambroſio, in queſta Chieſa s'incomincia à celebrare per alcuni giorni auanti; che non ſi ſuole nell'altre chieſe, l'Aduento; onde la ragione uuole, che ſi come noi ſiamo auuiſati, et cominciamo prima de gli altri a far memoria di queſta uenuta del Signore al mondo, ſia anco maggior l'apparecchio, che facciamo per riceuerlo, et ritenerlo nelle ſtanze de i cuori noſtri.

Eccoui, amatiſſimi figliuoli, quel tempo coſi celebre, et ſolenne: tempo, come dice lo Spirito ſanto, accettabile, tempo di ſalute, di pace, et di reconciliatione; tempo, che come fù con tanti ſoſpiri ſommamente deſiderato da quelli antichi Patriarchi, et ſanti Profeti, come all'ultimo con allegrezza ſi grande, ueduto da quel giuſto Simeone, come ſempre ſolennemente celebrato dalla ſanta Chieſa, coſi ha da eſſer da noi piamente ſantificato, con lodare, et ringratiare perpetuamente il Padre eterno della ſua infinita miſericordia nel miſterio di queſto tempo, cioe nella uenuta del ſuo unigenito figliuolo, quale per ſmiſurato amore uerſo di noi peccatori, egli mandò per liberarci dalla tirannide del Demonio, per inuitarci al cielo, per communicarci i ſecreti celeſti, per dimoſtrarci la uerità, per inſegnarci i coſtumi, per ſeminare in noi le uirtù, per arrichire de i theſori della ſua gratia, et per farci figliuoli ſuoi, heredi et poſſeſſori della uita eterna.

Queſto miſterio mentre ogn'anno la Chieſa celebra, ella ci admoniſce à tener perpetua memoria di coſi gran carità uſataci dal miſericordioſo IDDIO; et inſieme ci inſegna, che la uenuta del Signore non fù ſolamente per quelli, che auanti, ò che all'hora ſi trouorno nel mondo, quando egli uenne, mà la uirtù d'eſſa reſta ſempre per beneficio di tutti noi ancora, ſe per mezzo della ſanta fede, et diuini Sacramenti, uorremo riceuere la gratia che ci ha portata, et ſecondo quella ordinare la uita noſtra ſotto la ſua obedienza: uuole anco che intendiamo, che ſi come egli uenne una uolta in carne al mondo, coſi, ſe per noi non reſta, è per uenire ogn'hora, anzi in ogni momento ad'habitare ſpiritualmente nell'anime noſtre, con abbondanti doni. Però la Chieſa, come madre pia, et zelante della noſtra ſalute, in occaſione di queſto ſacro tempo con hinni, Cantici, et altre uoci del Spirito ſanto, et con miſterioſi riti ne inſtruiſce, che riconſciamo il beneficio gratamente, et lo riceuiamo frutuoſamēte, et che per ciò procuriamo di far alla uenuta del Signore ne i cuori noſtri non minor preparatione di quella, che fareſtimo, s'egli haueſſe à uenire di preſente al mondo, ne minor di quella, che per ciò fecero già i ſanti Padri del uecchio teſtamento, et che cō parole, et eſſempi loro inſegnorno, à noi ancora di fare. certo, ſe ben uiueſſimo migliaia d'anni, et attendeſſimo à meditar continuamente il miſterio dell'Aduento, et à prepararci, et ſantificarci diligentiſſimamente; tutto ſarebbe poco in comparatione della grandezza del debito, che habbiamo in queſta ſanta occaſione. Hora ci ſi rapreſenta ſolennemente ogn'anno queſta memoria, acciochè con diligenza procuriamo di ſupplire in un tempo a quello, in che habbiamo ne i paſſati mancato. Alla qualle diligentia ci inuita, et eſſorta etiandio l'inſtituto proprio di queſta noſtra Chieſa Ambroſiana, quale con la celebratione dell'Aduento per ſei ſettimane auanti il Natale di Noſtro Signore, non ſolo ci mette innanzi à gliocchi della mēte l'eſpettatione, et apparecchio per la ſua uenuta, fattoſi nel corſo di ſei età, che ſoceſſero dalla creatione del mondo fino ad eſſa, mà anche ci ſtimola, et ci da commodità di far diligentemente, più che ſia poſſibile, l'apparecchio noſtro.

Hora acciò che facciate queſto apparecchio, et riceuimento con molto frutto dell'anime noſtre, prima deſideriamo da uoi ſpecialmente in queſti ſacri giorni, che ogni dì, togliendo qualche poco di tempo all'altre occupationi, lo ſpendiate in meditare ſopra il miſterio di queſto ſollenne tempo, contemplando piamente, et con attentione, chi è queſto che uiene; quāta è la grandezza ſua, d'onde uiene; a che luoco, in che modo uiene; chi ſiamo noi, a quali uiene; quai ſiano le cauſe, che l'hanno moſſo a uenire; et che coſe egli uenga a fare. In queſta conſideratione trouarete, che IDDIO eterno, creatore, et Signor noſtro per l'infinita bontà ſue, et per uno eceſſo d'amore uerſo noi peccatori, inimici, et rebelli ſuoi, diſceſe dal Cielo, et preſa carne humana, et forma di ſeruo, uenne già in queſta ualle di miſerie per la ſalute noſtra, come ci rappreſenta hora la ſanta Chieſa, et per la importanza del miſterio, ce lo propone continuamente nel ſacro ſimbolo, con quelle parole: QVI PROPTER NOS HOMINES, ET PROPTER NOSTRAM SALVTEM, DESCENDIT DE COELIS, ET INCARNATVS EST DE SPIRITV SANCTO EX MARIA VIRGINE, ET HOMO FACTVS EST. *Queſto iſteſſo Signore deſidera hora uenire con la ſua gratia ne i cuori noſtri; penſate uoi, che apparecchio douete fare à coſi ſacro Aduento; come douete ornare la caſa dell'anima noſtra, acciò che non ui troui coſa, che offenda gli occhi ſuoi, ma gli piacciate intieramente; come douete aſpettarlo cō acceſi deſiderij; come riceuerlo con ogni honore, come ritenerlo, che non ſi parta più da uoi; come corriſpondere, et quanto ui ſia poſſibile, con la gratia ſua, rendergli il contracambio dell'eceſſiuo amore, che ui ha portato; finalmente come procurare, che non ſia uana per uoi la uenuta ſua, mà ne cauiate quei frutti glorioſi di uita, ch'egli porta ſeco.*

Sentirete poi le uoci della ſanta Chieſa, laquale in queſto tempo, che s'auuicina la uenuta del Signore, co-

mincia

mincia a introdurre lettioni di profeti, che atteſtero tanto à manifeſtarci queſta uenuta, et inſieme ad eſſortarci alla conuerſione, et emendatione della uita noſtra; ſi come anco ella hora con dar principio à gli ſacri officij, con mutare colore de ueſti, et paramenti, con ceſſare anco da alcuni canti di giubilo, et allegrezza, et alcuni pochi giorni auanti al Natale d'eſſo Signore, con proporci Antiſone, et Reſponſorij d'officio proprio, che nella noſtra Chieſa ſi dimanda officio, de exceptato, ci inuita, et chiama con inſtanza à purgare, et mondar ſollecitamente le conſcienze, à dimandar miſericordia de i peccati, et à fare in noi per mezzo della ſanta penitenza, rinouatione ſpirituale, et mutatione e principio di uita tale, che ciaſcun di noi poſſi dire col Profeta, Nunc cæpi, hæc mutatio dexteræ excelſi; et che non ſi sdegni il Signor di uenire a noi, et habitar in noi, con la ſua abondante gratia. Quando non foſſe per altro, che per piacere à tal hoſpite, ogn'uno ſi douria sforzare di mondare, et conſeruare netta la ſua conſcienza, et di ſare nella uenuta di DIO non manco, anzi più aſſai di quello, che ſi faccia quando ſi riceue qualche Principe terreno; che, come ſapete, gli s'apparecchiano le ſtãze, quanto meglio ſi può, et ſi fanno per eſſi gran ſpeſe, et molte uolte ſenza frutto alcuno. Ilche non ci auuiene con DIO, il quale ci rende ſempre con grandiſſimo guadagno tutto quello, che ſpendiamo a ſuo ſeruitio, et honore; benche non uoreſſimo, che haueſti tanto la mira a ciò, quanto a ſeruirlo et piacerli, riputando queſto ſolo per grandiſſimo premio.

Con tali penſieri, et con tante uoci della ſanta Chieſa, uogliamo ſperar dalla pietà noſtra, che non ſarà alcuno di uoi, quale non ſi diſponga, a ricorrere hora alla ſanta confeſſione, et poi con il cõſiglio del Confeſſore, a la ſantiſſima Communione, et coſi a riceuere il Saluator noſtro et con lui a la ſua gratia, et doni, che con la uenuta ſua ci uuol communicare.

L'altro apparecchio che deſideriamo da uoi è qualche digiuno ò del Venerdi, ò del Sabbato, ò d'altro giorno, ò di più giorni, ò di tutti, ſecondo la deuotione di ciaſcuno; che già fù antichamente molto uſato dalli fedeli, il digiunare tutto l'Aduento; poiche tutto queſto è come una uigilia del Natale del Signore, laquale non deue parer troppo lunga, conſiderata la grandezza della feſta.

Vi raccommandiamo anco ſpetialmente l'opere di miſericordia, le quali grandemente ci diſpongono per riceuere la miſericordia di Dio, com'egli dice nell'Euangelio. Il che ſe ben ſi deue fare, et ha luogo in ogni tempo; nondimeno è molto proprio di queſto, nel quale ſi rappreſenta quella gran miſericordia fattaci dal Signore; che uuole, che lo imitiamo ſpetialmente in queſta uirtù. La quale tanto più largamente douete hora eſſercitare, quanto la penuria dell'anno preſente è manifeſta, la pouertà e grande, et molte ſono le perſone poſte in neceſſità et miſeria, coſi ordinando la diuina prouidenza, non ſolo per flagello de i peccati noſtri, ma anco perche et i poueri nella patienza, et gli altri nella miſericordia et uſo dell'elemoſine uerſo loro habbino occaſione, et modo, mediante la ſua gratia, ciaſcuno di far acquiſto dell'anima ſua, et della diuina miſericordia.

Finalmente come in queſto miſterio della ſua uenuta ha manifeſtato Dio la gran ſtima, che fa di noi, et della noſtra ſalute, per la quale è uenuto al mondo, coſi non è conueniente, che maſſime eſſendo egli tutto il uero bene, et theſoro noſtro, moſtriate uoi nell'iſteſſa occaſione far poco conto di lui. Però deſideriamo, et ui eſſortiamo, che come fedeli ſeruitori uerſo il buon patrone, come deſcepoli amoreuoli uerſo il caro maeſtro, et come ueri figliuoli uerſo l'amantiſſimo patre, non ſolo l'aſpettiate con deſiderio, ma andiate ad incontrarlo con i lumi acceſi in mano, come egli ci diſſe, cioè con una uiua fede, accompagnata da ardente carità, et dal ſplendore d'ogni buona operatione.

Venute poi le ſante feſte del ſuo Natale, tempo, nel quale più eſpreſſamente ci ſi rappreſenta la ſua uenuta, et però degno di tanto maggior deuotione, feruore, et eſſercitio d'ogni pietà, penſi ciaſcuna anima deuota per ſe ſteſſa, come debba diportarſi ſeco, et come all'hora accarezzarlo, quando ſia già nato in eſſa ſpiritualmente con la ſua gratia; et quando, come hoſpite, ſia entrato nella ſtanza ſua, in che modo debba procurare d'honorarlo, ſeruirlo; et uolontieri laſciar ogni altra compagnia, trattenimento, et occupatione per conuerſare con lui ſantamente, et per frequentar la ſua menſa nella ſantiſſima Communione. Deue in quei ſacri giorni più che mai ogni fedele, cercar di ſpendere il tempo ſuo utilmente, con darſi più del ſolito alla feruente oratione, alla lettione de libri deuoti, et ſpirituali, ad aſcoltare le prediche, le ſacre lettioni, i diuini offitij, ad eſſercitarſi nelle ſcuole della dottrina Chriſtiana, et li Padri et Madri de fameglia ſpecialmente ad inſtituire i lor figliuoli et altri di caſa con l'eſſempio, et con eſſortatione a uiuere uirtuoſamente. Vna coſa non poſſiamo laſciar qui de dirui con gran dolore dell'animo noſtro, dilettiſſimi figliuoli, che al nome, et profeſſione de Chriſtiani, et alla commemoratione di tanti miſterij, che in quelle feſte ſpecialmente di Natale la ſanta Chieſa ci pone auanti à gli occhi, troppo diſconuengono quelli giuochi, crapule, diſſolutioni, profanità, et tanti peccati, che gli uanno ordinariamente appreſſo, con quali hoggidi gli huomini carnali pur all'hora piu che mai offendono Dio, et tanto oltre, che di qui pigliano occaſione gli inimici della ſanta fede di diſpreggiare con empie biaſtemme i ſanti inſtituti della Chieſa catholica, et colorire ne gli occhi delli ignoranti le loro peſtifere hereſie. Onde non è poi marauiglia ſe Dio in uarij modi ci minaccia, et affligge alla giornata, poiche hormai pare, che non facciamo cõto alcuno delle ſue ſante feſte, ò ci ſiamo ſcordati del modo, col quale debbiamo celebrarle ſantamente, et con frutto. Non moſtrano queſti, di conoſcere, o curare punto la grandezza di queſti miſterij, ne il fine, per il quale ſon fatti, che è la propria lor ſalute; ne la Maeſtà del Saluatore, che ſta aſcoſta nella pouertà, et

humiltà del preſepio; ne l'amore ecceſſiuo, che l'hà condotto à patir per loro ogni diſagio, uituperio, croce, et morte; ne il biſogno, ch'eſſi hanno della ſua uenuta; ne l'inſtituto, et deſiderio della ſanta Chieſa; ne in ſomma le ricchezze, lo liberalità, et le molte gratie, coo le quali à noſtro beneficio è accompagnato queſto ſacro Aduento del Signore. Onde ſe noo ſaranno eſſi moſſi d'alcuna delle ſudette conſiderationi; deueranno almeno commouerſi dal timore del gran caſtigo, dalla giuſtitia de DIO *apparecchiato, à chi fa tanta irreuerenza, per non dir ingiuria, et diſpregio al ſuo figliuolo, et all'honore iſteſſo di ſua diuina Maeſtà, profanãdo loro ſacrilegamẽte feſte tãto principali, et giorni coſi miſterioſi, come ſon queſte dell'Aduento, et Natale del Signore. Deueno eſſi tremare nella conſideratione, et certa eſpettatione di quell'altro Aduento, che il medeſimo Signore farà in throno di Maeſtà à giudicare i uiui et i morti, et à rendere à ciaſcuno ſecondo le ſue operationi, quando loro miſeri peccatori, ſe non haranno fatto penitenza, circondati in ogni parte da anguſtie, di ſopra haranno i cieli chiuſi per ſempre, et la tremendo preſenza dell'irato giudice, da baſſo le fiamme dell'inferno, et la terra aperta per inghiottirli, d'intorno Diauoli per tormentarli, et dentro di ſe perpetuo rimorſo della propria conſcienza; et all'hora non reſtarà altro per loro, che la piena eſſecutione, che ſi farà ſubito di quella terribile ſentenza; Ite maledicti in ignem aeternum. Queſto ultimo Aduento di* CHRISTO *Signor noſtro, pur in queſti iſteſſi tempi procura anco la ſanta madre Chieſa nelli ſuoi officij, riti, et cerimonie di ridurre ſpeſſo nella memoria noſtra; acciochе alla fine, ò per un mezzo, ò per un'altro, ci riſoluiamo à far frutti degni di penitenza, et coſi fuggendo l'ira di* DIO, *riceuere à queſti tempi in noi il Signore, et con lui la gratia, et finalmente la gloria eterna.*

Vedete hora, amatiſſimi figliuoli, in qualche parte il gran miſterio, che ci ſi rapreſenta in queſto ſacro tẽpo dell'Aduento: uedete anco quello, che da noi ſollecitamente deſidera la ſanta Chieſa, per riconoſcimento, diſpoſitione, et apparecchio noſtro alla gran miſericordia che IDDIO *in eſſo ci ha fatta, et ci uuole fare. Hauete parimente i ricordi, quali per debito noſtro Paſtorale al preſente habbiamo uoluto coo queſta noſtra lettera darui. Reſta che uoi diligentemente, et coo ſollecitudine de ueri, et buoni chriſtiani procuriate di non mancare di quello che biſogna dalla parte uoſtra, come gia uedete eſſer noſtro officio. Et noi con queſto ſperiamo nell'infinita bontà di* DIO, *che ui darà gratia di far più di quello, che ci occorre per hora ricordarui: coſi per ſua miſericordia lo faccia; et di ciò noi continuamente pregandolo, in nome ſuo ui benediciamo. Dat. di Milaoo, nell'Arciueſcouato, il di 21. di Nouembre 1573.*

LETTERA SOPRA LA SETTVAGESIMA.

Carlo Cardinal Borromeo, Arciueſcouo della ſanta Chieſa di Milano, a tutti i fideli della Città et Dioceſe noſtra,

Salute nel Signore.

HABBIAMO, *figliuoli cariſſimi, con noſtra conſolatione reſe gratie à Dio del frutto, che molti di uoi, come intendiamo, hanno cauato dalla lettera, che ui ſcriueſſimo del modo de prepararui per il ſacro miſterio dell'Aduento del Signore, et di celebrarlo ſantamẽte; reſtiamo però cõ gran dolore per quelli, che, perſeuerãdo nelle tenebre de coſi uoluntaria ignoranza, non hanno uoluto aprire gli occhi alla luce, che in quelli ſanti giorni ſe gli offeriua; et non conoſcendo il miſterio di tanto gran ſolennità, non l'hanno celebrata degnamente. Onde per non mancare à queſti di quella inſtantia, che per la cura Paſtorale gli ſiamo debitori, et per ſodisfare al deſiderio di quelli, che hanno produtto frutti di emendatione di uita, et buone opere; habbiamo giudicato eſſer officio noſtro ſcriuerui queſt'altra lettera coo l'occaſione di queſti sãti tempi, cioè della ſettuageſima, et degli altri, che ſeguono fino à Paſqua, ordinati dalla ſanta Chieſa, à fine che ci diſponiamo, et preporiamo à celebrare di tal maniera la memoria della Paſſione, et Reſurrettione di* GIESV CHRISTO *Signor noſtro, che poſſiamo riceuere i doni, et gratie ſpirituali, apparecchiate a quelli, che col debito modo lo fanno. A queſto effetto duoque ui proporremo alcuna coſa del miſterio di queſti ſanti tempi, et di ciò che douete fare per cauarne quel frutto, che pretende da noi lo Spirito ſanto.*

Hauete à ſapere, figliuoli dilettiſſimi, che la Chieſa ſanta frà l'anno ci mette innanzi à gli occhi io diuerſi tempi con uarij inſtituti, et officij tutto l'ordine, et progreſſo, che Iddio Signor noſtro hà tenuto per ſaluare il genere humano, et condurlo à quel fine, per il quale è ſtato creato, che è l'eterna Beatitudine, doue che eſſendo l'auttore, et conſumatore, come dice ſan Paolo, della noſtra ſalute CHRISTO GIESV *benedetto, con gran raggione commincia tutti i ſuoi officij dall'Aduento d'eſſo come nell'altra noſtra lettera ui habbiamo detto: hora acciochе i fedeli intendano la cauſa della uenuta ſua 'in terra', et della ſua morte, et paſſione, celebra la Settuageſima: nella quale ci rappreſenta la caduta nel peccato del noſtro padre Adamo, et di tutta la ſua poſterità, per la quale reſtò la natura humana ſpogliata delle gratie, et doni, delli quali era ſtato ueſtita, et ornata; et incorſe nell'indignatione, et diſgratia di Dio. Per il che egli permeſſe giuſtamente, che il demonio, quale haueua uinto l'huomo, come miniſtro della ſua giuſtitia, lo caſtigaſſe: et in breue ſi fattamente preualeſſe, che s'uſurpò un quaſi uniuerſale imperio ſopra di lui, in-*

ducen-

ducēdolo con miſerabile cecità ad adorar eſſo per Dio; et precipitandolo continuamente in altri abomineuoli, et horrendi peccati. Et quantunche non mancaſſe el Signor Dio di porgere diuerſi mezi per diſponerlo ad uſcire di queſta miſeria, et ſpecialmente con la legge, che diede à Moiſe; nondimeno erano coſi grandi le tenebre dell'ignoranza, et malitia de gli huomini, che poco ò niuno frutto ne cauorno, anzi andò creſcendo ogni dì più ſopra di loro la tirannide, et imperio del Demonio, et del peccato. Da queſto calamitoſo, et deplorando ſtato, CHRISTO GIESV Signor noſtro ci hà liberati con la ſua morte, et paſſione con tal ordine, che prima ci fa godere della liberatione dal peccato, et dannatione eterna, laſciandoci tutta uia le miſerie del corpo, et la ribellione del ſenſo alla ragione, et li pericoli grandi et tentationi, de quali è circondata la uita noſtra, mutandole pero; perche di pene et effetti, che ſolamente erano del peccato, le ha conuertite in eſſercitio, et occaſione di uirtù, et di merito; et ci hà dato certa et ferma ſperanza, che ancora ſaremo per eſſo da queſte miſerie liberati: perche, come dice ſan Paolo, Saluatorem expectamus Dominum noſtrum IESVM CHRISTVM, qui reformabit corpus humilitatis noſtræ, configuratū corpori claritatis ſuæ.

Queſto miſerabile ſtato del genere humano doppo la caduta ſua nel peccato, rappreſenta la ſanta Chieſa nella Settuageſima, et procurando d'indurre i fedeli à compuntione, et lagrime, ſi ueſte di ueſti lugubri, et laſcia alcuni cantici d'allegrezza: legge ne i Diuini officij la ſacra Geneſi, nella quale è deſcritta la caduta dell'huomo; ne ſenza miſterio ci propone queſto ſtato ſotto il numero et nome di Settuageſima; ſi perche l'uniuerſale calamità, nella quale ſi ritrouaua tutto il genere humano, fù figurata in quelli ſettanta anni, che i Giudei per li loro peccati ſtettero nella dura et crudel ſeruitu in Babilonia, poſti in una eſtrema miſeria; ſi ancora perche il numero ſettenario nelle ſacre lettere ſignifica, et comprende il corſo, et ſtato trauagliato di queſta noſtra uita, al quale ſuccede lo ſtato della perfetta redentione noſtra nell'uniuerſale reſurrettione, ſignificato per l'ottonario numero.

Hora eſſendo queſto il miſterio di queſto tempo Settuageſimale: douemo, conformandoſi all'affetto della noſtra madre, con lagrime de compuntione, et con penitenza, diſporſi à participare delli frutti della morte et reſurrettione di CHRISTO noſtro Signore. Impero che ſe bene eſſo hà operato la noſtra ſalute, et dal canto ſuo liberato il genere humano della tirannica ſeruitù del Demonio; nondimeno reſtiamo ancora in queſta ualle di lagrime, lontani dalla patria noſtra, con la rebellione coſi gagliarda della carne, et ſenſo contra lo ſpirito, combatutti da tanti et coſi potenti nemici, circondati da tante ruine, et precipitij di peccati, di modo che pare che ſiamo a punto ſu le porte dell'inferno, uicini à traboccarui dentro; et inoltre molti ſono quelli, che ingrati à queſto ineſtimabile beneficio, et ſerrando gli occhi à tanta luce, ritornano uoluntariamente à ſottomettere il collo al giogo della ſeruità Diabolica, elegendo più preſto d'eſſer ſerui del Demonio, che figliuoli de Dio: pero la Chieſa in tutti gli ſuoi officij in queſto tempo piange l'eſſilio commune de ſuoi figliuoli, et s'affligge per la perdita di tanti di loro, quali inuita à penitenza, et à emendatione di uita. Conuertimini, grida, omnes ſimul ad Deum mundo corde, et animo in oratione, ieiunijs, et uigilijs multis, fundite preces ueſtras cum lacrymis,

Oltre di queſto ſoleua già per altri modi, in queſto tempo la Chieſa procurare di ridurre i ſuoi figliuoli à Dio, et ui era per ciò queſto ordine, che la ſettimana innanzi la Quareſima tutti gli Sacerdoti, che haueuano cura d'anime, congregaſſero i loro popoli, et con auttorità Eccleſiaſtica, riconciliati i diſcordanti, li confeſſaſſero, dando à ciaſcuno ſalutare penitenza, conforme à i peccati loro, di modo che tutti foſſero preparati à cominciar con frutto il ſanto digiuno Quadrageſimale. Ma quelli, che per i publici loro peccati haueuano biſogno di più graue penitenza, al principio di Quareſima ueſtiti di ſacco, con li piedi nudi, et con i uolti inclinati à terra, publicamente in Chieſa compariuano preſente tutto il clero innanzi al Veſcouo, il quale diligentemente eſſaminate le colpe loro, gli aſſegnaua publica penitenza doppò molte orationi, et lagrime, gettandoli cenere ſopra il capo, et coprendoglilo di cilicio con gemiti, et ſoſpiri, gli dennunciaua, che ſi come Adamo era ſtato ſcacciato dal Paradiſo, coſi eſſi erano ſcacciati per li loro peccati dalla Chieſa, et ſubito per ordine d'eſſo Veſcouo ſi ſcacciauano fuori; et per tutto il tempo della Quadrageſima ſino al Giouedì ſanto in quello ſtato perſeuerauano.

Queſti erano gli eſſercitij, et occupationi della Chieſa, et de tutti i fedeli in queſti tempi, cioè di pianti, lagrime, penitenza, reconciliatione, et altre ſimili opere per riconciliarſi con Dio, et coſi eſſere diſpoſti al digiuno quadrageſimale: in luogo delle quali, tanto hà preualſo il demonio, che ſono introdotte riſſe, inimicitie, giuochi, balli, comedie, ſpettacoli, conuiti, crapule, et ogni ſorte di diſſolutioni, et offeſe de Dio. Queſta è la memoria, dilettiſſimi, de i ricordi del padre noſtro ſantiſſimo Ambroſio? non dice egli? Idoli portio eſt, inebriare uino mentem, uentrem cibo diſtendere, ſaltationibus membra torquere, et ita prauis actibus occupari, ut cogaris ignorare, quod Deus eſt. Non dice egli in queſto propoſito con l'Apoſtolo ſan Paolo; Quæ portio iuſtitiæ cum iniquitate, aut quæ ſocietas luci cum tenebris, aut quæ pars fideli cum infideli, qui conſenſus templo Dei cum idolis? Parui che queſte ſiano opere de figliuoli della Chieſa? non meritano già queſto nome. Figliuoli ueramēte ingrati uerſo la lor madre. Eſſa piange, loro ridono: la Chieſa geme per li peccati loro, eſſi trionfano con i ſpettacoli, con li quali trionfa di loro il Diauolo. La Chieſa attende ſollicitamente nelli ſuoi officij à placare l'ira di Dio, et loro s'accordano con ogni ſorte di peccati à prouocarla maggiormente: la Chieſa con ogni ſtu-

dio cerca di leuare ogni profanità, et gentilità, et loro rinouano l'uſanze de' gentili, ritrouate da Satanaſſo ſin dal principio del mondo, quando maſcheratoſi in figura di ſerpente, ingannò i primi noſtri padri: et ſi come con quella maſchera cagionò la caduta miſerabile di tutto il genere humano, coſi adeſſo ſi sforza con la uanità et falſità delle maſchere precipitare il mondo nella medeſima rouina. Et di tal ſorte ſiamo dati in preda alle concupiſcentie noſtre, et attendiamo à fare la uolontà della carne, che queſto pure à punto quel tempo, del quale parla il profeta Eſaia, quando dice: Et uocauit Dominus exercituum in die illa ad fletum, et ad planctum, ad caluitium, et ad cingulum ſacci, et ecce gaudium, et lætitia, occidere uitulos, et iugulare arietes, comedere carnes, et bibere uinum, comedamus et bibamus, cras enim moriemur. Iddio ci hà chiamati à pianti, à lacrime, à ueſtirci de ſacco, et finalmente à far penitenza de peccati noſtri, et noi ſprezzando le ſue uoci, attendiamo à conuiuij, feſte, et altri piaceri. Queſti hanno con gran ragione a temere, che ſprezzando eſſi la penitenza, alla quale hora Iddio gl'inuita, quando uorranno pentirſi, non gli ſia conceſſo tempo, come con ſpauenteuole, mà giuſto giudicio, Iddio minaccia à queſti tali per l'iſteſſo profeta dicendo: Et reuelata eſt in auribus meis uox Domini exercituum, ſi dimittetur uobis iniquitas hæc, donec moriamini, dicit Dominus exercituum.

Frà queſti, che coſi poco ſi curano della ſalute della propria anima, figliuoli cariſſimi, non ſiate in alcun modo uoi, anzi quanto più impazziſce il mondo con ogni ſorte di diſſolutioni, bagordi, et opere del demonio; tanto maggiormente per obligo di carità inſieme con la ſanta Chieſa compatite alla cecità loro; et con calde, et feruenti orationi pregate il Sig. Dio, che non riguardi alla noſtra infinita ingratitudine, mà che ſecondo l'immenſa ſua miſericordia dia à queſti meſchini, che pur ſono noſtri fratelli, ſpirito di compuntione, et à tutti noi inſieme uera emendatione di tutti i noſtri peccati. Queſto è quel tempo, nel quale il Signor noſtro nel deſerto afflìſſe ſe ſteſſo per li peccati noſtri col digiuno di quaranta giorni, e ſuperò tutte le tentationi del demonio, doue che egli ſi sforza d'ottener uittoria almanco nelle membra di CHRISTO, *ſi come uediamo, che in queſti tempi gli ſuccede in molti con ruina di tante anime. Per tanto dobbiamo noi, come buoni ſoldati di* CHRISTO, *imitare il noſtro capitano, et eſſercitarſi in queſto tempo ſpecialmente nelli digiuni, orationi, uiſitare Chieſe, concorrere alle prediche, et ſacre lettioni, frequentare le confeſſioni, et prepararſi con queſti ſanti eſſercitij à riceuere il frutto della ſanta Quadrugeſima: et frà i mezzi con i quali hauete da armarui per uincere inſieme con Chriſto, l'inimico noſtro, deſideriamo, ſia queſto di ritrouarui con lui il giorno, che la Chieſa ui rapreſenta l'hiſtoria euangelica del ſuo duello col demonio nel deſerto, ch'è la Domenica, detta, in capo di quareſima, che ſarà l'ultimo di queſto meſe di Febraro, cioè che in quel giorno ui congiongiate con Chriſto, riceuendo la ſantiſſima Communione; però ui pregamo nel Signore a non mancare per gloria ſua, à confuſione del demonio, di participare di queſto ſolenne conuito, al quale gia ſono alcuni anni, che habbiamo uſato d'inuitarui, conuito tanto più ricco hora in quel giorno, quanto ch'è accompagnato dal liberaliſſimo dono d'Indulgenza plenaria, che N. S. Papa Gregorio XIII. ha ſpecialmente conceſſo a tutti quelli della città et prouincia di Milano, che riteranno il ſanto Inſtituto dell'oratione della ſera, et in quel dì ſi communicheranno. Apparecchiateui dunque per tempo a queſta ſanta communione, con tanto maggior diligenza et diuotione, quanto ſono maggiori le diſtrattioni, et più frequenti le occaſioni, con le quali procurerà il demonio, di ſturbare, ò minuire il frutto di queſta ſanta opera, tanto contraria a i ſuoi diſſegni. Et per parte di queſto apparechio, oltre l'oratione ordinaria della ſera, nella quale douerete in queſto tempo più che mai perſeuerare, pigliarete anco per quelle poche Domeniche, et giorni di feſta, che correranno da queſto tempo, ſin all'hora, quel particolar eſſercitio d'oratione, proceſſioni, et altre deuotioni, alle quali d'ordine noſtro ſarete inuitati dal Curato uoſtro.*

Se con queſti apparechi, et diſpoſitione entrarete nella ſanta quareſima, più ageuolmente et con maggior frutto farete quelle coſe, che da uoi recerca Dio ſpetialmente in quel tempo. Frà le quali coſe eſſendoſi ſtrettamente commandato il digiunare ogni dì, eccetto le Domeniche, che fuori di legitimo impedimento non ſi può laſciare ſenza peccato mortale, douete non ſolo digiunare uoi in tutti quelli giorni, ma anco prouedere, che ſenza manco faccino il medemo tutti quelli, che ſono nelle famiglie noſtre, ſerui, ſerue, et figliuoli, che per l'età ſono obligati à digiunare, il che douete far uolentieri, et per il frutto dell'obedienza debita à Dio, et alla chieſa ſanta, et per tante altre utilità, che porta ſeco il digiuno; et ſpetialmente per eſſere queſto digiuno quareſimale, come una decima delli giorni dell'anno, che ſua Diuina Maeſtà ricerca da uoi, et per rapreſentarui il digiuno de i quaranta giorni, che fece già Chriſto noſtro maeſtro ſenza alcun ſuo biſogno per inſtituire, et dar eſſempio à noi.

Siate anco ſolleciti à le prediche, eſſendo la parola de Dio tanto neceſſaria, et tanto raccommandata nella ſacra ſcrittura, et ſpetialmente dicendo il Signore, che quello è di Dio, che ſente uolentieri la parola ſua, et che non è ſuo, chi non la ſente. Ne temiate che per laſciare gli altri negotij per un'hora, perdiate niente, anzi ui guadagnarete più, non ſolamente per eſſer il frutto ſpirituale molto maggiore ſenza comparatione, che il temporale, mà etiamdio perche il Signore uuole aiutare particolarmente anco nelle coſe temporali coloro, che per ſeruitio ſuo ſi ſcommodano in quelle. Sapete bene ch'egli nell'Euangelio dice, Quærite primum regnum Dei, et iuſtitiam eius, et hæc omnia adijcientur uobis. Et perche, come dice San Giacomo, non li auditori, mà quelli che fanno l'opere

buone,

buone, ſono giuſtificati preſſo à Dio, non ui douete contentare con andare ſolamente à la predica, mà procurar de far quel tanto, che ſi dice, et ui tocca, à ciaſcuno ſecondo il ſtato noſtro.

Vi è anche la ſacra confeſſione, che oltre l'eſſere di tanta importanza per la ſalute dell'anime, è con coſi ſtreto obligo commandato dalla ſanta Chieſa, che in tal tempo ſpecialmente ſi faccia, però deſideriamo che tutti ſi preparino ad eſſa, et la facciano con gran conſideratione, et pentimento delli peccati, accio ne poſſino cauare il debito frutto; non imitando coloro, che eſſendogli dato tempo tutta la quareſima, anzi tutto l'anno, aſpettano à gli ultimi giorni à prepararſi, et la fanno talmente, come ſe fuſſe una coſa di poco momento, ne ui conſiderano, che coſa ſia il peccato, quanto diſpiaccia à Dio, quanto danno fà all'anima, il caſtigo che merita, nè quanto biſogna fare per riformar'un'anima, che habbia peccato pur una ſol uolta mortalmente; di qui ſi uede in queſti poca emendatione di uita, anzi che tornano ſubito alli medemi peccati, et tal uolta maggiori che prima. Che coſa può eſſere, Dilettiſſimi in Chriſto, di maggiore importanza, che attendere all'anima amalata, ò per dir meglio, morta per il peccato, et ſe tanta diligenza ſi mette per medicare il corpo quando è amalato, quanta ſi deue mettere per l'anima: pigliate, Cariſſimi, pigliate da uero queſto ſanto ſacramento, et non con negligenza, mà et à quel tempo, et ſempre come coſa, della quale depende la noſtra felicità eterna.

Hauete, amatiſſimi figliuoli, quelli ricordi, che habbiamo giudicato douerui dare nell'occaſione di queſto tempo ſettuageſimale. Reſta hora, che uoi ne facciate frutto, di che con ogni affetto ui preghiamo per quel pretioſo ſangue di Gieſu Redentor noſtro, nel quale ſiamo liberati dal calamitoſo ſtato, che ci rappreſente queſto ſacro tempo.

Et quelli particolarmente, che chiuſero l'orecchie alle coſe raccordategli nell'altra lettera noſtra dell'Aduento, et hanno ſeguitato nelle uanita loro, ſpendendo i giorni della uita, à guiſa di quel figliuolo prodigo nella ſeruitù del Demonio, et uergognoſa ſodisfattione de gli appetiti loro carnali, nel fango dell'immonditie, non ſiano più ſordi alle uoci di Dio, et della Chieſa ſanta. Tornate, ui preghiamo figliuoli, al cuore, tornate in uoi medeſimi, et alla memoria di quei beni del padre noſtro celeſte, che coſi uana, et miſeramente hauete diſſipati. Non ci date tanta cauſa di piangere ſopra di uoi, nè di deſiderare fonti di lagrime a gliocchi noſtri ſopra i peccati uoſtri; ne fate che habbiamo, a dir di uoi con l'Apoſtolo S. Paolo: Multi ambulant, quos ſæpe dicebam uobis, nunc autem et flens dico, inimicos crucis Chriſti: quorum finis, interitus: quorum Deus uenter eſt: et gloria in confuſione ipſorum, qui terrena ſapiunt. Et poi che ui hà fatto gran miſericordia Dio con darui ſpatio di penitenza ſino al punto preſente della uita uoſtra, non abuſate più della ſua benignità, mà fate degni frutti d'emendatione, date allegrezza à gli Angeli con la uera conuerſione uoſtra, correte con la penitenza alle braccia pietoſiſſime di Chriſto, che come amoreuoliſſimo padre uoſtro, le hà ſteſe in croce per chiamarui, et per riabbracciarui, et è pronto ad accettarui anco di nuouo per cari figliuoli ſuoi. Altrimente a uoi come infelici figliuoli del uecchio Adamo, ſi ſarà eterno l'eſſilio dal Cielo, la uoſtra parte ſarà nel regno di Satanaſſo, per uoi, ſe non fate penitenza, non ſarà efficace la redentione che ha fatta del genere humano colla ſua paſſione, et reſurrettione Chriſto Gieſù.

Voi altri, amatiſſimi figliuoli, che nel ſacro Aduento del Signore, hauete cominciato, o ui ſete maggiormente acceſi a far frutto nelli miſterij, che alla giornata ci propone la ſanta Chieſa, fate il medemo in queſto della Settuageſima: et ſi come i figliuoli d'Iſraele, nel loro eſſilio, poſti da canto gl'inſtrumenti di muſica, et uoci d'allegrezza, ſedeuano preſſo li fiumi di Babilonia, ſoſpirando et piangendo nella memoria et deſiderio dell'amata Gieruſalemme; et a chi gl'inuitaua a canti et feſte, riſpondeuano meſti; Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena? coſi uoi, riconoſcendo hora inſieme con la Chieſa il ſtato uoſtro in queſto fugace mondo, frà tante afflittioni, pericoli, tentationi, et miſerie, ſoſpirate, et piangete nel deſiderio della uoſtra celeſte Gieruſalemme, della quale ſete ancora eſſuli. Et quando il mondo ui inuita a le ſue falſe allegrezze, riſpondete, Quomodo cantabimus in terra aliena? Non uogliate hauer parte con gli errori del mondo, fuggite da i ſuoi diſordinati conuiti, da i ſuoi corrotti coſtumi, dalle compagnie diſſolute, et da ogni ſua uanità: et ſe ben col corpo ancor peregrinate nella terra; fate di modo che poſſiate dire con Paolo ſanto: Noſtra conuerſatio in cælis eſt. In cielo ſiano i uoſtri deſiderij, le ſperanze, i guſti, et gli affetti tutti: abbracciate i mezzi, che ui habbiamo di ſopra propoſti, fate inſtante oratione per uoi, et per quelli altri meſchini, et per noi Paſtore uoſtro particolarmente: et ſperate che Dio eſſaudirà le uoſtre orationi in tutto quello, che ſia di gloria ſua: et ui farà gratia di ponere fine allo eſſilio noſtro, et di conſumare perfettamente la redentione uoſtra, conducendoui alla poſſeſſione perfetta della celeſte patria, il Paradiſo. coſi lo faccia ſua Diuina Maeſtà: et noi in ſuo nome ui benediciamo. Di Milano, nel Palazzo Archiepiſcopale, il di primo di Febraro. 1574

LETTERE PASTORALI, ET ALTRE inſtruttioni per il ſanto Giubileo.

Carlo, Cardinal Borromeo, Arciueſcouo della ſanta Chieſa di Milano, a tutti i fideli della Città, et Dioceſe noſtra, Salute nel Signore.

AVuicinandoſi, figliuoli dilettiſſimi, l'anno del ſanto Giubileo, nel quale per antico inſtituto, et uſanza li ſommi Pontefici con la loro ſoprema, e

celeſte

celeſte poteſtà aprono l'ineſtimabile theſoro ſpirituale della ſanta Chieſa, per beneficio e ſalute dell'anime de ſedeli; et hauendo la Santità di Noſtro Signor Papa Gregorio XIII. con una ſua Bolla intimato detto Giubileo, et ordinato a tutti li Veſcoui, che procurino diligentemente, che i loro popoli ſiano inſtrutti di tutte quelle coſe, che ſaranno opportune alla preparatione per conſeguirlo: noi, che per il zelo, che il Signor Dio ci da, della ſalute noſtra, ſogliamo uolentiere abbracciare ogni occaſione d'eccitarui et indurui a quel, che è di uoſtro ſpirituale aiuto, et profitto, non potiamo hora in queſta coſi importante, eſſendoui maſſime il commandamento di ſua Santità, et il debito dell'officio noſtro paſtorale, mancare di far il medeſimo. Onde habbiamo uoluto con queſta noſtra lettera ammonirui d'alcune coſe, et prima dell'importanza di queſto diuino et precioſo theſoro, et inſieme con quanta deuotione et deſiderio douete in queſta occaſione abbracciare la peregrinatione di Roma; poi, in che modo prepararui, et farla, per conſeguir eſſo Giubileo; finalmente, come tutti habbiate à celebrare l'anno ſanto ſantamente.

Accioche dunque intendiate, figliuoli in CHRISTO cariſſimi, che coſa ſia queſto Giubileo, et che beni in quello s'acquiſtino, hauete a ſapere che lo ſtato della legge uecchia era figura di quel, che per Chriſto Gieſù Saluatore noſtro far ſi doueua nella chieſa, di modo che le coſe, le quali in quella legge eſteriormente ſi faceuano, ſignificauano quel che ſpiritualmente haueua a operare eſſo CHRISTO in noi. Hor fra l'altre oſſeruationi eſterne, che quel popolo per diuina ordinatione haueua, era queſta, che nel quinquageſimo anno ſi concedeua alli ſerui total remiſſione dalla ſeruitù, et quelli che uenduto haueuano li loro beni, tornauano a ricuperarli: ſi che ogn'uno tornaua alla ſua prima libertà, et a poſſedere l'antica, e paterna heredità; et chiamauaſi detto anno il Giubileo. Era queſto Giubileo figura della perfetta liberatione del genere humano, et della reſtitutione di eſſo all'antica heredità del Cielo, fatta dal noſtro Redentore CHRISTO GIESV benedetto, il quale con i ſuoi meriti ci l'hà ricuperata, et con la ſua morte ha pienamente ſodisfatto all'eterno Padre per le iniquità noſtre, che ci haueuano di quella priuati, et fattoci ueramente ſerui del Demonio, et del peccato, et debitori alla diuina giuſtitia di pene eterne. Queſto è il uero Giubileo ſpirituale, figurato per quello, che oſſeruauano li Hebrei, come ci moſtrò lo Spirito ſanto, collocando nel quinquageſimo numero, che è numero di piena remiſſione, quel ſalmo, Miſerere mei Deus ſecundum magnam miſericordiam tuã: doue il ſanto Propheta Dauid, pieno di fede et ſperanza d'impetrar perdono delle ſue colpe per CHRISTO, chiede a Dio miſericordia, et inſieme moſtra, e predice, qualmente da eſſo CHRISTO doueuamo hauere la remiſſione de noſtri peccati. Il quale beneficio è perpetuo nella chieſa di Dio, di maniera che ſi puo dire, che li fedeli Chriſtiani hanno continuamente nella preſente uita il Giubileo; potendo ſempre per i debiti mezzi hauere la remiſſione de i loro peccati. Queſti mezzi ſono i ſanti Sacramenti, e ſpecialmente il batteſimo, il quale riceuiamo da principio, poi la penitenza. Con queſta differenza però, che nel batteſimo ci ſi dà la remiſſione plenaria d'ogni colpa e pena, eſſendo queſto Sacramento una totale repreſentatione della morte, et reſurrettione di CHRISTO, doue l'huomo intieramente muore alla uita uecchia, et rinaſce a una nuoua ſpirituale. Ma nel Sacramento della penitenza quantunque ci ſia cõceſſa la remiſſione delle colpe, e pene eterne; nondimeno, doppo le colpe remeſſe reſtandoci il più delle uolte il debito delle pene temporali, ui è la neceſſità della ſatisfattione: la quale ſi deue fare con opere penali, et afflittiue, contrarie al diletto, e piacere, che s'è hauuto nel peccato; doue che anticamente, quando la pietà Chriſtiana era in maggior feruore, s'uſauano nella Chieſa quelle lunghe e ſeuere penitenze de Canoni penitentiali, et per ſatisfattione de peccati, et per eſſere di grandiſſimo merito et aiuto l'eſſercitarſi nell'opere ſatisfattorie. Hor perche ſono pochi, che ſi sforzino a ſatisfare, è ſatisfaccino condegnamente con opere penitentiali alle colpe commeſſe, il noſtro clemẽtiſſimo, e benigniſſimo Redentore con la ſua immenſa carità ha proueduto a queſto biſogno, laſciando nella ſua Chieſa uno ineſtimabile theſoro ſpirituale dell'infiniti meriti della ſua morte, e paſſione, e di quelli della ſua beatiſſima Madre, ſempre Vergine MARIA, e di tutti l'Apoſtoli, Martiri, et Santi del Paradiſo. Di quale Theſoro, e richezze ſpirituali ha cõſtituito uniuerſale diſpenſatore il principe dell'Apoſtoli, ſan Pietro, et i ſuoi ſucceſſori, li Pontefici Romani: quali ha laſciato Vicarij ſuoi in terra, et datoli le chiaui del regno de i Cieli, e piena poteſtà de ligare, et ſciogliere. Cõ queſta diuina poteſtà hanno eſſi ſempre aperto, et tuttauia aprono queſto grã Theſoro, concedendo per ragioneuoli cauſe in uarie occaſioni, hora limitata, et riſtretta, hora pieniſſima remiſſione di tutte le pene, con quali doueremmo per i peccati noſtri ſodisfare, ò in queſta uita, ò nel purgatorio. Queſta pieniſſima Indulgenza è conceſſa a quelli, che l'anno ſanto uanno a Roma, e ueramente pentiti, e confeſſati delli loro peccati, iui uiſitano deuotamente per tanti giorni le Chieſe, a ciò deputate. La quale Indulgenza, eſſendo primieramẽte de cento in cento anni conceſſa, fu per la breuità della noſtra uita, et altre ragioneuoli cauſe ridotta alli cinquanta anni, a imitatione del Giubileo antico, et poi dalli cinquanta alli trentatre, et da queſto numero ultimamente alli uinticinque, di modo che da uinticinque in uinticinque anni ſi rinuoua.

Queſto è, figliuoli in CHRISTO amatiſſimi, il theſoro che ui e propoſto: queſto è il Giubileo che ui uiene predicato. Conſiderate dunque con quel maggior lume, che ſi degnerà concederui la diuina bontà, et eſſaminate la uoſtra uita dal principio, che comminciaſte ad hauer uſo di ragione, ſino a queſto tempo; et

guar

guardate li molti, anzi innumerabili peccati, che hauete commeſſi, et ui trouarete piu et piu uolte degni d'eſſer condennati a gl'eterni tormenti. Dall'altro cãto riguardate al bene, che hauete fatto, et uederete quanto ſia poco, et quel poco, quanto ſia defettoſo, et imperfetto. Et quantunque per il Sacramento della penitenza, ſe pero in quello hauete hauuto la diſpoſitione, che doueuate, ui ſiano ſtati remeſſi li peccati, doue è pero la debita ſodisfattione, che hauete fatta? doue li digiuni, la maceratione della carne, la mortificatione de ſenſi, le larghe elemoſine, le continue orationi? Chi è quello, che, come ſan Gregorio ricerca ne' penitenti, per caſtigarſi d'hauer commeſſe coſe illecite, s'aſtiene quanto biſogna da quelle, che ſono lecite? anzi quante uolte hauete doppo la penitenza, in luogo di ſatisfare alle colpe paſſate, commeſſe dell'altre, et forſe molto maggiori? In queſta negligenza ſi uiue communemente hoggidi nel Chriſtianeſimo, et in eſſa molti ſe ne morono. doue, ſe pur ſi trouano in ſtato di ſalute, gli conuien ſatisfare nelle acerbe, doloroſe, et lunghe pene del Purgatorio.

Non è dunque, dilettiſſimi figliuoli, da perdere l'occaſione di tanto ſpiritual guadagno. Non uogliate ui preghiamo, per timore, ò riſpetto d'un poco di fatica corporale, priuarui di tanto bene; conſiderate la diligenza, et ſollecitudine noſtra ne gl'acquiſti et guadagni terreni, per li quali ui mettete a lunghi, et pericoloſi uiaggi; ne temete diſaggi, et incommodi, ne ui ſpauentate di fatica, che ui ſi rappreſenti. Confondeteui di non far per l'anima noſtra quel che fate per il corpo, poi che per riceuere la remiſſione d'un debito di caſe temporali, molti di uoi non temeriano di metterſi etiandio à maggior uiaggio di queſto, quale ue ſerue per riceuere la remiſſione di tanti et tanti debiti ſpirituali. Douete, figliuoli amatiſſimi, per queſta cauſa, quale importa tanto alla anima noſtra, muouerui con gran deſiderio, et pietà ueramente Chriſtiana à fare queſto ſanta peregrinagio: à quale ui ha d'accendere anco ſommamente l'eſſempio dell'antica deuotione, che in cio moſtrorno li fedeli, et popali, et principi. Soleuano gia loro con gran religione concorrere in ogni banda à uiſitare quei luoghi, doue erano reliquie de Santi, et altre memorie loro. queſto concorſo era ſpetialmente da tutte le parti del mondo a Roma: doue, eſſendo ſtati li beati Apoſtoli, ſan Pietro, et ſan Paolo, et innumerabili Santi di Dio martirizzati, et eſſendo anco iui li loro ſacri corpi, et reliquie; gran moltitudine d'ogni natione andaua, per impetrare le orationi et ſuffragij loro appreſſo Dio, et per riuerire ancora quelle oſſe, et membri, che mentre erano in queſto mondo ueſtite di carne, furono habitacolo, et tempio dello Spirito ſanto, et che glorioſi doueranno reſuſcitare alla uita immortale; nel che rinouauano la fede et ſperanza di conſeguirla anch'eſſi; et ſi eccitauano ad imitare le uirtù delli ſanti, uedendo quei corpi, che erano ſtati macerati et humiliati in queſta uita, eſſere dal Signor ancora in queſto mondo remunerati con tanta gloria, che li Re, et gl'Imperatori proſtrati innanzi à le loro cenere, et gettato le corone per terra, riuerentemente li adorauano. Et quantunque in queſti noſtri infelici tempi, ne quali le hereſie che regnano, impugnano queſte ſante, et pie opere, il religioſo eſſercito del peregrinare ſia aſſai intepidito; per queſto non douete rittrarui, figliuoli cariſſimi, anzi maggiormente accenderui, eſſenda a punto queſto il tempo, nel quale li ueri catholici, et obedienti figliuoli della Chieſa, deueno moſtrare il zelo della fede, e la pietà loro in imitare, e rinouare l'antica deuotione, la quale conoſcerete da quello, che ſan Gioanni Criſoſtomo dice, parlando delli glorioſi Apoſtoli et ſan Pietro, et ſan Paolo. Per queſta cauſa, dice egli, io amo la citta di Roma, et quantunque per molte altre cauſe ſia degna di laude, cioe per la magnificenza delle fabriche, per l'antiquità, et bellezza ſua, per la moltitudine del popolo, per la potenza, et ricchezze, per le ſue molte uittorie, et trionfi; nondimeno io non la ſtimo, ne amo per queſto, ma la reputo felice, perche ſan Paolo, mentre che uiſſe, fu uerſo quella tanto amoreuole, et tanto l'amò, in quella predicò, et finalmente in eſſa uolſe morire. Queſta è la cauſa, che quella Città è più glorioſa di tutte l'altre, et che à guiſa d'un corpo grande, et gagliardo hà due ſplendenti occhi, cioè li corpi di queſti due Apoſtoli: non coſi riſplende il cielo, quando il Sole ſparge li ſuoi raggi, come riſplende la citta di Roma, mandando fuori li raggi di quelle due glorioſe lampade. Di là Pietro, et Paolo ſaranno rapiti al cielo: marauigliateui, et ſtupiteui al gran ſpettacolo, che uedrà Roma, quando ſan Pietro, et ſan Paolo da i ſuoi ſepolchri reſuſcitati, anderanno incontro al Signore. O che roſe manderà à Roma à CHRISTO? *con che corone è ornata queſta città? di che collane d'oro è ella circondata? per queſto celebro io queſta città, non per le gran colonne, et anticaglie, mà per quelle due colonne della Chieſa. Chi mi concederà adeſſo proſtarmi al corpo di ſan Paolo, abbracciar il ſuo ſepolcro, uedere la cenere di quel corpo, che portaua in ſe i ſegni delle piaghe riceuute per* CHRISTO? *uoria uedere quel ſepolcro, nel quale giaciono quelle armi di giuſtitia, arme di luce, quelle membra, che adeſſo uiuono, et mentre uiueano in queſta uita, erano morte, ma in eſſe uiuea* CHRISTO: *che erano crociſiſſo al mondo, membra di* CHRISTO, *et di* CHRISTO *ueſtite, tempio dello ſpirito ſanto, ornate con le piaghe di* CHRISTO. *Et inſieme con queſto uedere il corpo di ſan Pietro, che la carità in uita e morte ha congionti. Queſto contemplaua il beato Chriſoſtomo nella memoria delle reliquie di quelli ſanti Apoſtoli, che gli faceua naſcere un grandiſſimo deſiderio di uiſitarle. Anzi dice egli altroue, che, ſe non foſſe ſtato impedito per le molte cure, et occupationi della ſua Chieſa, et ſe gli haueſſe ſeruito la ſanità corporale, neſſun'altra coſa del mondo, l'haueria tenuto, che non haueſſi abbracciato la peregrinatione di Roma, per ueder quelle catene, et pregioni, nelle quali l'Apo-*

ſtolo

ſtolo era ſtato legato. Coſi contemplaua alle uolte con molto affetto le parte del ſacro corpo del medemo Apoſtolo. Vedere, dice egli, la poluere di quella bocca, per la quale parlò CHRISTO, dalla quale uſciua quella uoce à Demonij ſpauenteuole; uedere la poluere di quel cuore, dal qual ſi puo dire, che come da un fonte è uſcita in alcun modo la noſtra ſalute: uedere la poluere di quelle mani, che furno per CHRISTO legate, che dauano lo Spirito ſanto, che hanno ſcritto quelle ſantiſſime epiſtole; mani che hauendo hauuto ardire una uipera di morderle, caſcò nel fuoco ardente; uedere la poluere di quelli occhi prima cecati, et che poi riceuettero la uiſta per la ſalute del mondo, che meritorno ueder CHRISTO in carne, che non uedeuano le coſe terrene, ma le coſe celeſti et ſpirituali, et che nelle mezze notti uigilauano per cantar hinni à CHRISTO; uedere la poluere di quei piedi, che correndo per il mondo non ſi ſtraccauano, et che per CHRISTO tante uolte furono attacati à i ceppi. Con ſimile affetto, et deuotione douete, Figliuoli diletti, riceuere queſta peregrinatione, laſciando ogni ſorte di curioſità, et uanità mondana, che per ciò ſaria peregrinare per il mondo, et non per CHRISTO.

Ne ui douete ſolamente contentar di andar a Roma, et uiſitare quelle Chieſe, et reliquie de Santi, ma à queſto douete congiongere uera et perfetta penitenza, di modo che faciate queſto uiaggio in gratia di Dio, et con tal mortificatione della carne, et ſenſi noſtri, che ſerua anco per la ſatisfattione delli noſtri peccati. Siate dunque auertiti di confeſſarui prima, et ſe non haueſte altra uolta mai fatto una confeſſione generale di tutta la uita, per ſupplire à tutti li difetti, che poteſte hauer commeſſo nelle confeſſioni paſſate, et per gli altri molti frutti, che ne riſultano, ui eſſortiamo à farla adeſſo con occaſione di queſto anno ſanto: et poi con riceuere la ſantiſſima Communione, et con ogni altra diligenza ui armarete ſpiritualmente contra tutte le inſidie, et tentationi, che ui apparecchiarà il demonio per la ſtrada. Et ſpecialmente nel principio, et progreſſo tutto di queſto uiaggio, guardateui dalle male compagnie, et accoſtateui à quelle, la conuerſatione de quali ſentirete, che ui ſia di ſpirituale aiuto: date bando alle crapule, ebrietà, laſciuie, et altre diſſolutioni, alle mormorationi, et detrattioni, riſſe: et con ſanta ſobrietà, aſtinenza, et modeſtia Chriſtiana in ogni noſtra conuerſatione fate che il uiaggio ſia accompagnato da mortificatione, et caſtigo d'ogni noſtra ſenſualità. Vi giouarà parimẽte in queſta peregrinatione dire ogni giorno li ſette ſalmi penitentiali, con le letanie, la Corona, ò Roſario della Beata Vergine MARIA, et altre ſpirituali deuotioni: et ſempre arriuati che ſarete alle Terre, doue hauerete da riposarui, andar à uiſitare la Chieſa, et iui fare l'oratione della ſera, conforme alla noſtra buona uſanza, domandando particolarmente aiuto, et gratia al Signore per intercesſione di quei Santi, a honore de quali le chieſe ſono dedicate, di continuare il noſtro uiaggio in gratia ſua. Auicinandoui in eſſo uiaggio à qualche Chieſa inſigne di particolar deuotione, come ſanta MARIA de Loreto, et altre, ſe bene ui biſognaſſe diuertire un poco dalla uia dritta, et allongare il camino, non douete perdere l'occaſione di uiſitarle, et iui confeſſarui et communicarui di nuouo, et coſi conſolarui, et fortificarui ſpiritualmente per queſta ſanta peregrinatione. Arriuati poi in Roma, di nuouo confeſſandoui, et communicandoui, diuotamente attenderete à conſeguire il ſacro Giubileo, laſciando ogni curioſità, et uanità. Et nel uiſitare quei ſacri luoghi che ſono per ciò deputati, nell'andare da una Chieſa a un'altra, ò da un'Altare a un'altro, per accenderui à maggior carità, et deuotione, meditate quelli uiaggi, che per noi fece in queſto mondo CHRISTO, Redentor noſtro, et tutte l'altre fatiche, et tormenti, che ſopportò fino alla morte; et inſieme quelli dei Santi, de quali uiſitarete le Chieſe, ò l'Altari; hora ricordandoui di quel feruore, con che quel Prencipe dell'Apoſtoli, ſan Pietro, ſopportò le catene, le pregioni, finalmente i tormenti della croce, che prima pareua fuggire, quando incontrandoſi col Signore gli domandò, Domine quo uadis? hora conſiderando anco la carità grande dell'Apoſtolo ſan Paolo, che di quella acceſo, doppo tanti, et ſi lunghi uiaggi, et doppo ſi gran fatiche, uenne anco in Roma a eſſere decapitato per l'Euangelio, et nome di CHRISTO. Riſcaldarà anco il Spirito noſtro quella ardente prontezza del diletto diſcepolo, ſan Giouanni; quando uedrete il luogho, doue egli fu gittato nell'oglio feruente. Infiammarani nell'amor de Dio quel fuoco di religione Chriſtiana, che ardeua nel cuore di ſan Lorenzo, quando contemplarete le memorie del ſuo martirio nel luogo, oue ſopra le craticole il corpo ſuo fù arroſtito. Con ſimili meditationi mentre uiſitarete quei ſanti luoghi, hauerete occaſione di ricordarui de tanti ſanti, Martiri, Confeſſori, Pontefici, et Vergini, conſiderando la uita, ò qualche attione loro particolare, ouero eſſempio, et martirio, che da uoi ſaprete, ò che l'iſteſſe memorie di quei luoghi ſanti ui moſtraranno: et inſieme pregarete il Signor Dio, che per interceſſione loro ui dia gratia d'imitare le ſante opere loro, et d'ottener l'Indulgenza, e perdono, che in eſſi ſi concede.

Et perche ſaranno molti, li quali ò per l'età, ò per indiſpoſitione, ò altro legitimo impedimento, non potranno fare queſto uiaggio, et guadagnare queſto gran theſoro, eſſortiamo queſti tali a ſupplire in qualche parte a queſto, con eſſercitarſi molto più diligentemente del ſolito, nell'opere pie, et particolarmente nelli digiuni, elemoſine, et orationi, et nel frequentare le chieſe, uiſitare gl'infermi, ſoccorrere a poueri, è maſſime a quelle perſone, le quali, ò per loro deuotione, et maggior mortificatione, oueramente per biſogno della loro pouertà, anderanno a queſto Giubileo, mẽdicãdo, percioche per mezzo di queſta elemoſina, ſarete fatti partecipi del guadagno loro ſpirituale.

Vi

Vi ricordiamo anco ad accompagnare con queſti affitij una elemoſina ſpirituale, cioè di fare tutto l'anno ſanto calda oratione per quelle perſone, che faranno queſta peregrinatione, pregando Dio, che gli doni gratia di farla con tal modo, che ueramente ne riceuino il deſiderato frutto: e che, ſi come Dio molte uolte hà donato la ſanità de i corpi, et liberato da uarie et graui infermità, quelli, che con fede, et deuotione ſi ſono accoſtati a quei ſacri luoghi, et ſante reliquie, et ſpecialmente delli glorioſi Apoſtoli, et all'ombra ſolo de i loro corpi alcuna uolta ſi ſono fatti di queſti miracoli, coſi hora tutti quelli, che li uiſitaranno, riceuano intiera, et abbondante ſanità delle loro anime, da ogni ſpirituale infermità; gli ſiano aperti gli occhi a uedere gli errori paſſati, la bruttezza, et danni del peccato, la uanità delle ſperanze di queſto mondo, et la grandezza, et eternità de beni dell'altra uita: gli ſiano aperte l'orecchie a ſentire uiuamente le ſante inſpirationi, et diuine uoci; gli ſiano riſanati, et purificati i ſenſi interiori a diſcernere gl'inganni del mondo, ad aborrire i ſuoi diletti, et guſtare le coſe di Dio: ſiano riſcaldati, et liberati da quella fredezza nelle coſe ſpirituali, che communemente con tanto danno dell'anime ſi truoua: ſiano ingagliarditi, et fortificati a deporre tutti li riſpetti humani, doue uà l'honore di Dio, la ſalute, et beneficio della loro anima, et del proſſimo. In ſomma tornino a caſa ueramente liberi da ogni ſeruitù del peccato, et delle proprie paſſioni, poſſeſſori, et padroni di ſe medeſimi, per eſſer ſempre ſoggietti, et obedienti alla legge di Dio, con tale nouità della uita, che diano largo teſtimonio di uera gloria, et grandezza a quella alma città, che haueranno uiſitata; doue è la cathedra d'ogni uera dottrina, et il magiſterio di coſtumi Chriſtiani; et che ſcuoprano di ogni parte la uirtù delle ſacre, et Apoſtoliche benedittioni, che ui haueranno riceuute.

Eſſortiamo finalmente tutti, et quelli, che faranno queſto uiaggio, et quelli che non lo poteſſero fare, che ſi come queſt'anno e chiamato ſanto, coſi ſia da tutti ſpetialmente ſantificata: ſiano ſante l'opere, ſante le parole, ſanti i penſieri, deſiderij, et propoinmenti e in queſta ſantità procurino eſſer ſtabiliti et confirmati, in queſta cerchino di creſcere tuttauia più, attendendo queſt'anno ſpecialmente più del ſolito alle deuotioni, et buone opere.

E ſe ui foſſero alcuni cuori indurati, et inuolti nelle inimicitie, et diſcordie, intenti ad odij, rancori, et a uendette, queſto e anno di Giubileo, et di pieniſſima remiſſione, et però accommodatiſſima occaſione, nella quale ſi ſpezzino queſti cuori duri, ſi rimettano le ingiurie, ſi reconcilijno gl'inimici, ſi ſcordino gli odij, et coſi ciaſcuno col perdonare, ſi diſponga a riceuere il largo perdono, che hà di biſogno da Dio per i peccati ſuoi.

Chi hà oblighi di reſtitutione, ſi ricordi, che queſto e l'anno del Giubileo, nel quale nel uecchio teſtamento ogni coſa ritornaua a li ſuoi antichi poſſeſſori, et padroni, et però non ſtia più incatenato nelle mani del demonio, mà ſi riſolua ſenza più dimora a reſtituire a legitimi padroni quel che tiene d'altri, et reſtituire ſe medeſimo a Dio, uero ſignor noſtro, alla cui ſeruitù offeriſca, et ordini ſaldamente tutta la uita ſua da qui inanzi. Coſi ciaſcun padre di famiglia inſtituiſca con ogni diligenza, et procuri che faccino i ſuoi figliuoli, et altri della caſa ſua, la quale in queſta occaſione ſpecialmente riconoſca, et purghi con ogni ſolicitudine; leui le beſtemmie, i giuochi, le detrattioni, le maledicentie, le parole inhoneſte, l'otio, le crapule, le diſſolutioni, et ogni altra offeſa di Dio; et rimetta, et riſcaldi, doue ſia biſogno, il ſanto inſtituto dell'oratione della ſera, la frequenza de Sacramenti, et tutti gli altri inſtituti et buone uſanze, che ſi foſſero raffredati, ò tralaſciati nella fameglia ſua: ſi moderino le ſpeſe ſuperflue, ſi sbandiſcano le pompe, et altre occaſioni di peccati.

Coſi celebraremo tutti ſantamente l'anno ſanto, et con la gratia del Signore ſaremo fatti degni d'andar a godere il perfetto, et eterno Giubileo, cioè la perfettiſſima liberatione da tutte le miſerie di queſta preſente uita, et la poſſeſſione dell'immenſi, et eterni beni della celeſte noſtra heredità del Paradiſo. Il che ci conceda Dio benedetto, in nome del quale ui benediciamo. Di Milano, nel Palazzo Archiepiſcopale, il di 10. di Settembre. 1574.

Litteræ Pontificiæ Iubilei.

GREGORIVS PAPA XIII.

VNIVERSIS Chriſti fidelibus, præſentes litteras inſpecturis, ſalutem, et apoſtolicam benedictionem. Saluator noſter, Dominus IESVS CHRISTVS, Dei filius, cuius licet immeriti, uices in terris gerimus, ad hoc nobis ligandi, et ſoluendi poteſtatem tradere uoluit, ut ſuper eius gregem excubantes illius ſaluti paterne incumbamus. Hinc eſt, quod nos attendentes quamplures perſonas ciuitatis, et diœceſis Mediolanenſis ob diuerſa impedimenta, ſeu aliàs ad hanc almam Vrbem noſtram pro conſequenda Indulgentia anni Iubilei, proximè præteriti, non acceſſiſſe, ac propterea ipſarum perſonarum, et aliorum etiam fidelium animarum, ſaluti proſpicere uolentes, precibus quoque pro parte dilecti filij noſtri, Caroli, tituli Sanctæ Praxedis, presbyteri Cardinalis, Eccleſiæ Mediolanenſis Archiepiſcopi, nobis ſuper hoc humiliter porrectis, inclinati: De omnipotentis Dei miſericordia, ac beatorum Petri, et Pauli Apoſtolorum eius auctoritate confiſi omnibus, et ſingulis utriuſq. ſexus Chriſti fidelibus Ciuitatis, et Diœceſis Mediolanenſis incolis, et habitatoribus, ac eò pro tempore accedentibus, uerè penitentibus et confeſſis, quod quatuor, Metropolitanam uidelicet, et tres Eccleſias per ipſum Cardinalem, et Archiepiſcopum, ſeu eius Vicarium generalem deputandas, per quindecim dies continuos, uel interpollatos, quos pro diœceſanis,

ceſanis, pauperibus, infirmis, ſenibus, prægnantibus, uirginibus, uiduis, et alijs quouis alio legitimo impedimento detentis, ac Capitulis, Congregationibus, tam ſecularium, quam regularium, Sodalitatibus, Vniuerſitatibus item, collegiatim præfatas Eccleſias uiſitantibus, atq. alijs etiam ob alias cauſas, prout dicto Cardinali, et Archiepiſcopo uidebitur, ad minorem numerum arbitrio ſuo reduci, et alibi etiam tàm in dicta ciuitate, quam in quibuſuis einſdē Diœceſis terris, oppidis, caſtris, et locis, alias quatuor aut tres, uel duas, aut unam, Eccleſias uiſitandas, prout animarum ſaluti nouerit expedire, dicto arbitrio deputari poſſe uolumus, deuote, et reuerenter uiſitando, et ibi quinquies orationem Dominicam, et toties ſalutationem Angelicam pro peccatorum ſuorum remiſſione recitando, ac pro pace inter chriſtianos Principes conſeruanda, et hæreſum extirpatione, ſanctæq. Romanæ Eccleſiæ exaltatione, pie ad Deum orando, plenariam einſdem anni Iubilei omnium peccatorum ſuorum Indulgentiam, et remiſſionem conſequantur perinde, ac ſi dicto Iubilei anno quatuor Eccleſias Almæ Vrbis pro cōſequendo Iubileo huiuſmodi deputatas, ſtatutis ad id diebus perſonaliter uiſitaſſent, et alia ad hoc requiſita adimpleuiſſent. Et ad effectum huiuſmodi illis, ut Confeſſores, quos idē Cardinalis, et Archiepiſcopus Iubilei huiuſmodi cauſa in ſtatis Eccleſiis nominatim delegerit, ſibi eligere ualeant, presbyteros ſeculares, uel cuiuſuis ordinis regulares, qui, confeſſionibus eorum diligenter auditis, eos, et eorum quemlibet a quibusuis peccatis, criminibus, exceſſibus, et delictis etiam quantumcunque grauibus, et enormibus, etiam Sedi Apoſtolicæ reſeruatis, ac in literis, quæ in die Cœnæ Domini legi conſueuerunt, contentis, ac cenſuris, et pœnis Eccleſiaſticis ad effectum ipſius Iubilei conſequēdi tantum, iniuncta eis pœnitentia ſalutari abſoluere poſſint; nec non ut illi, qui Romam uenerunt, et Iubileum ipſum quouis modo conſecuti ſunt, denuo etiā illud iuxta tenorem præſentium conſequi ualeant, auctoritate apoſtolica, harum ſerie concedimus, et indulgemus. Præterea ipſi Cardinali, et Archiepiſcopo, ſeu eius Vicario præfato, ut cuiusuis ordinis Monialibus, et Orphanarum, aliarumq. mulierum, in communi uiuentium, congregationibus, ad Iubileum intra monaſteria, domusue ſuas conſequendum, conditiones, modum, et tempus præſcribere: et denique in præmiſſis omnibus, et ſingulis arbitrio ſuo facere, ordinare, et prouidere, ac quæcumq; ſibi uiſa remedia opportuna adhibere poſſit, prout animarum ſaluti expedire iudicauerit, facultatem tribuimus. Præſentibus uſque ad Octauam ſolemnitatis Corporis Domini noſtri Ieſu Chriſti, proxime futura, incluſiue duntaxat ualituris. Dat. Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris die 20. Ianuarij 1576. Pontificatus noſtri anno quarto.

Cæ. Glorierius.

NOS CAROLVS, *miſeratione diuina, S.R.E. presb. Cardinalis, tit. ſanctæ Praxedis, Archiepiſcopus Mediolani, has Sanctiſſimi Domini Noſtri* GREGORII PAPAE XIII. *litteras de Iubileo anni ſancti omnibus, et ſingulis, utriuſque ſexus Chriſti fidelibus, urbis, diœceſiſq. noſtræ Mediolanenſis incolis, huc q. pro tempore accedentibus, conceſſo, prout in ipſis litteris continetur, mandamus, de more ſolemniter promulgari. Quò autem illæ facilius in populi intelligentiam cadant, ſingulas earum partes, ſummatim per capita diſtinctas, uulgari ſermone infra explicari iuſſimus. Ex quarum litterarum præſcripto, Iubilei conſequendi cauſa, eccleſias has quatuor, Metropolitanam ſcilicet unam, alteram ſancti Ambroſij maiorem, tertiam ſancti Laurentij, ad portam Ticinenſem, quartam ſancti Simpliciani, ad portam Nouocomenſem, a Dominica ſexta poſt Epiphaniam, qui dies erit duodecimus huius menſis Februarij 1576. poſt proceſſionem ſolennē, quæ eo die habebitur, uiſitandas ſtatuimus, ac deputamus. Reſeruamus uerò tandiu nobis, quoad in hac Vrbe, diœceſiq. noſtra, ex Pontificia conceſſione, Iubilei celebritas agitur, omnem, ijs ipſis Pontificijs litteris conceſſam, facultatem, Eccleſias uiſitandas, tàm in urbe, quàm in diœceſi, aliàs quatuor, aut tres, aut duas, aut unam, deputandi; tum alias etiam Eccleſias, ob confeſſiones audiendas, deligendi; tum, ut illæ Eccleſiæ, deuotè, ac reuerenter, quemadmodum ijs ipſis litteris Pontificijs expreſſum eſt, a fidelibus uiſitentur, alia præſcribendi, faciendi, ſtatuendi, ordinandi, prouidendi, ac quæcumque nobis uidebūtur, opportuna remedia adhibendi, prout animarum ſaluti expedire cenſuerimus. Tum reliqua denique agendi, et exequendi, facultatem omnem aliam, eiſdem Pontificijs litteris, nobis attributam, reſeruamus. Nec uero Iubilei cauſa in alijs Eccleſiis, ab alijſue confeſſarijs ſacerdotibus, quàm per nos delectis, aut deligendis, confeſſiones audiri, permiſſum eſſe, unuſquiſque norit. In quorum fidem, has manu noſtra, noſtroq. ſigillo munitas, Cancellarijq. noſtri manu ſignatas, promulgari mandauimus. Dat. ex ædibus Archiepiſcopalibus, calendis Febr. 1576.*

Carolus Card. tit. S. Praxedis, Archiep.

SOMMARIO

del breue ſopeaſcritto, pee il Giubileo dell'anno ſanto, conceſſo nuouamente da ſua Santità alla Città di Milano, a preghiere dell'Illuſtriſſ. et Reueeendiſſ. Cardinale di ſanta Peaſſede, Arciueſcouo.

CONCEDE *Sua Santità l'iſteſſo Giubileo, che fu l'anno ſanto proſſimo paſſato, in Roma.*

A tutti i fedeli Chriſtiani habitanti nella Città, & Dioceſe di Milano: et a quelli, che ui uerranno a pigliarlo nel tempo che durerà.

che

Che ueramente contriti, & confeßi, deuotamente & riuerentemente uiſitaranno la Chieſa Metropolitana, & tre altre Chieſe, che ſaranno deputate da ſua Sig. Illuſtriß. ò dal ſuo Vicario Generale, nella Città di Milano.

Le quali Quattro Chieſe debbiano eſſer, come di ſopra, uiſitate per Quindeci giorni continoui, ò interrotti.

Dà facultà à ſua Sig. Illuſtriß. di poter reſtringere il numero di eßi Quindeci giorni, à quel minor numero, che le parerà, ſecondo la qualità, conditione, et età delle perſone: et ſpecialmente per li Dioceſani, poueri, infermi, uecchi, Donne grauide, Vergini, Vedoue, et altre perſone, legitimamente impedite.

Poſſa medeſimamente diſpenſare in ciò li Capitoli, Congregationi, coſi Secolari, come Regolari, Compagnie, Vniuerſità, che collegiatamente uiſitaranno le Chieſe deputate.

Poſſa far l'iſteſſo con altre perſone, ancora per altre cauſe, come à ſua Sig. Illuſtriß. parerà meglio.

Poſſa ancora ſua Sig. Illuſtriß. concedere il ſudetto Giubileo medeſimamente altroue, et nella citta, et in qual ſi uoglia Terre, Caſtella, Ville, et Luochi della Dioceſe di Milano, à ſuo arbitrio.

Poſſa anco ſi nella Città, come in dette Terre, et luochi di eſſa Dioceſe, diputare altre Quattro Chieſe, ò tre, ò due, ò una ſolamente, da eſſer uiſitate per il detto Giubileo, come meglio parerà a ſua S. Illuſtriß. per ſalute delle anime.

Quando ſi uiſitaranno le ſudette Chieſe, ciaſcuno debbia dire cinque Pater noſter, et altre tante Aue Marie: pregando piamente il Signore.

Per la remißione de' ſuoi peccati.

Per la conſeruatione della pace trà li Prencipi Chriſtiani.

Per la eſtirpatione delle hereſie:

Per la eſſaltatione della ſanta Romana Chieſa.

A quelli che adempiranno diligentemente le coſe ſudette, concede ſua Santità, che conſeguiſcano, et guadagnino la indulgenza plenaria del Giubileo dell'anno ſanto, et la remißione de' tutti i ſuoi peccati; non altrimenti, che ſe l'anno ſanto proßimo paſſato haueſſero nelli giorni ſtatuiti à ciò, perſonalmente uiſitate le Quattro Chieſe del Giubileo in Roma; et haueſſero adempito tutte l'altre coſe, che intorno à ciò ſi ricercauano, per conſeguirlo.

Concede anco facoltà à ciaſcuno, ad effetto di conſeguire queſto Giubileo, di eleggerſi qual ſi uoglia Confeſſore delli deputati per cauſa d'eſſo Giubileo nominatamente da ſua Sig. Illuſtriß. nelle Chieſe à ciò determinate.

Concede ſua Santità à queſti tali Confeſſori, che ſaranno deputati da ſua Signoria Illuſtrißima, come di ſopra, licenza, et pienißima facoltà di aſſoluere ciaſcuno penitente, che ſi confeſſarà da loro, mentre durarà eſſo Giubileo, da qualunche peccati, offeſe, eceßi, et delitti, etiam quantunque graui, et enormi.

Poſſano ißi Confeſſori etiandio aſſoluere da i caſi riſeruati alla ſede Apoſtolica.

Poſſano medeſimamente aſſoluere da i caſi, che ſi contengono nella Bolla ſolita leggerſi in die Cœnæ Domini: et da qual ſi uoglia altre cenſure, & pene eccleſiaſtiche, à effetto ſolamente di conſeguire eſſo Giubileo, impoſtogli la penitenza ſalutare.

Il qual Giubileo S. Santità di nuouo lo cõcede ancora à quelli, che l'anno conſeguito, l'anno paſſato in Roma.

Cõcede ancora S. Santità facoltà à S. S. Illuſtriß. ouero al ſuo Vic. Generale, di poter preſcriuere quel tempo, modo, et conditioni, alle Monache di qual ſi uoglia ordine, alle Orfane, et altre ſimili congregationi di Donne, che uiueno inſieme, acciò che eſſe ancora poſſano medeſimamente conſeguire il detto Giubileo dentro de' loro Monaſterij, et caſe.

Et finalmente dà, et concede S. Santità piena, et ampla facolta à S. Sig. Illuſtriß. di potere intorno à ciò fare, ordinare, et prouedere in quel modo, et con quei rimedij, che S. Sig. Illuſtriß. giudicherà opportuni, et eſpedienti per la ſalute delle anime.

Concede, che duri queſta conceßione del Giubileo ſin' all' Ottaua della feſta del Corpus Domini.

Sommario del ſodetto decreto di Monſig. Illuſtriſſ. Cardinale, & Arciueſcouo.

PER *eſſecutione delle ſudette lettere di Sua Santità, Monſignor Illuſtrißimo Cardinale, et Arciueſcouo, ordina, et commanda, che eſſe ſi publichino, ſecondo l'uſanza ſolemnemente. Deputa, ad effetto che ſi conſeguiſca il ſacro Giubileo, le infraſcritte quattro Chieſe, cioè.*

La Chieſa Metropolitana, cioè il Duomo.

La Chieſa di Santo Ambroſio, Maggiore.

La Chieſa di Santo Lorenzo, à Porta Ticineſe.

La Chieſa di S. Simpliciano, fuori di Porta Comaſina.

Potraßi cominciar à uiſitare le ſopraſcritte Chieſe, per conſeguire il Giubileo ſudetto, la Domenica ſeſta doppò la Epiphania, che ſarà alli 12. del preſente meſe di Febraro 1576. doppò la proceßione ſolenne, che per ciò ſe ſarà quel giorno.

Si riſerua ſua Signoria Illuſtrißima, finche dura la conceßione di detto Giubileo, la facolta, conceſſale nelle ſudette lettere di Noſtro Signore, di deputare, ancora in altro loco, coſi nella Città, come nella Dioceſe quattro altre Chieſe da uiſitare, ò trè, ò due, ò una, ad arbitrio di ſua Signoria Illuſtriß. Di deputar' anco altre Chieſe per le confeßioni.

Et acciò che le dette quattro Chieſe, ſiano con deuotione, et debita riuerenza uiſitate, conforme alla continenza delle ſudette lettere di ſua Santità; ſi riſerua ſua Signoria Illuſtrißima anco facoltà di fare, ordinare, prouedere, et uſare quei remedij, che le pareranno opportuni, ſecondo giudicarà eſpediente per la ſalute delle anime.

Si riſerua medeſimamente ſua Signoria Illuſtriß. ogni altra facoltà, che le è data da ſua Santità nelle medeſime lettere, di eſſequire qualunche altra coſa contenute in eſſe lettere.

Et auiſa, che per conſeguire eſſo Santo Giubileo, non può, confeſſarſi in altre Chieſe, ne da altri Confeſſori, che in quelle, et da quelli, che nominatamente da ſua Signoria Illuſtriſsima, ſono, ò ſaranno eſpreſſamente deputati.

Carlo Cardinale di S. Praſſede Arciueſcouo della ſanta Chieſa di Milano, à tutti i fedeli della Città, et dioceſe noſtra, Salute nel Signore.

ECCOVI, Dilettiſſimi figliuoli, il nuouo dono, che ci fà la bontà di Dio del ſacro Giubileo dell'anno ſanto. Di nuouo apre hora à noi, nella Città noſtra, il Vicario di Dio in terra quelle porte della diuina miſericordia, che con tanta allegrezza uniuerſale della Chieſa aprì à tutti i fedeli l'anno paſſato in Roma; quando aprendo i cieli, et inſieme largamente la mano à diſpenſare con ogni pienezza i celeſti theſori, et le ſue benedittioni apoſtoliche, li inuitò à godere di quelle gratie, et empirſi di celeſti, et uere richezze, mediante la uera penitenza, et la ſanta peregrinatione à quella alma Città. Coſi liberalmente da ſua diuina Maeſtà ci uiene hora aperto il ſeno delle ſue gratie, et offerti i ſuoi richiſſimi theſori per mezzo dell'iſteſſo ſuo Vicario, Noſtro Signore, Papa Gregorio XIII. che amplamente concede, come intenderete dalle lettere di ſua Santità, a tutti i fideli della città, et dioceſe di Milano, et a quelli che ui uerranno, quali adempiranno le coſe contenute in eſſe lettere, la remiſſione plenaria de tutti i ſuoi peccati, et il Giubileo dell'anno ſanto, non altrimente che ſe l'anno proſſimo paſſato, che ſe celebrò detto Giubileo, haueſſero nelli giorni ſtatuiti a ciò, perſonalmente uiſitato le quattro chieſe del Giubileo in Roma; et haueſſero adempito tutte l'altre coſe, che intorno a ciò ſe ricercauano, per conſeguirlo: et a queſto effetto, da inſieme facoltà ampla a confeſſori, deputati per ciò ſpecialmente da noi, d'aſſoluere da tutti i caſi reſeruati, etiãdio nella bolla in cœna Domini.

Gran teſtimonio, cariſsimi, ueramente è queſto dell'immenſa carità di Dio uerſo di noi, et della miſericordioſa uolontà, quale ha, come dice ſan Paolo, della ſantificatione noſtra: che condeſcendendo al noſtro biſogno, mentre dormiamo nella noſtra freddezza, et negligenza, et, quel che è peggio, molti nella morte del peccato; ci manda ſino à caſa, et offeriſce, con pochiſſima fatica noſtra, una gratia, et fauor tale, che per farne acquiſto, doueuamo noi non ſolamente ſpendere prontamente alcuni pochi giorni, pellegrinando ſino à Roma, mà faticar per queſto uolentieri tutto'l tempo della uita noſtra.

Sapete, quanto habbiamo deſiderato l'anno paſsato, che non foſſe alcuno di noi, il quale, per qual ſi uoglia occupatione, o impedimento s'iſcuſaſſe di far quel ſanto uiaggio di Roma, mà che tutti andaſte ad arricchirui ſpiritualmente, et che faceſte queſto ſpetial riconoſcimento uerſo la chieſa ſanta Romana, commune Madre noſtra: andando in perſona à riceuere preſentialmente, quelle ſante benedittioni apoſtoliche, et à uiſitare i ſacri corpi de i glorioſi Apoſtoli ſan Pietro, et ſan Paolo, et altre ſante Reliquie; à uiſitare quelle antiche, et diuote Chieſe; quella terra ſanta, tutta ſparſa, et conſecrata col ſangue d'innumerabili Martiri; doue et per queſto, et per molti altri miſterii, et deuotiſsime memorie, et per i fauori ſpeciali, che Dio fà à quel luoco, doue ha collocata immobilmente la cathedra di ſan Pietro, l'infallibilità della ſede catholica, il magiſterio de' coſtumi Chriſtiani, pare, che la terra iſteſſa, i muri ſacri, gli altari, le Chieſe, i cimiterii de' Martiri, et ogni coſa ſpiri deuotione particolare; la quale iſperimenta quaſi ſenſibilmente, chi uiſita quei ſanti luoghi, con la diſpoſitione, che deue. Per il che u'habbiamo a ciò molte uolte eſſortato con parole, eccitato con lettere, et inuitato all'ultimo anco con l'eſſempio del uiaggio noſtro, riconoſcendo noſtro obligo d'andarui innanzi, et d'eſſerui guida anco in coſi fatta occaſione.

Ma poi che, con tutto queſto, molti di uoi, ò per tepidità, et freddezza, ò per legitimo impedimento, ſono reſtati priui di quel theſoro; ſaria ueramente troppo colpeuole, et reprenſibile negligenza, et traſcuraggine, ſe alcuno haueſſe ſi poca cura della ſua ſalute, che in queſta nuoua occaſione coſi commoda, che a tutti noi e data, di poter fare il medeſimo acquiſto del Giubileo ſanto, reſtaſſe d'abbracciare queſta diuina miſericordia. Onde confidiamo di uoi, che niſſuno mancarà hora a ſe ſteſſo, anzi che tutti ui riſoluerete di farlo con tal feruore, et diligenza, ch'emendi, et ſcancelli ogni negligenza paſſata, et riſtori ogni danno, et pregiudicio, che ui foſſe riſultato, non ſolo per queſto, ma per qual ſi uoglia altro mancamento di tutta la uita paſſata.

Non ſtaremo hora a dichiararui longamente la grandezza, et l'importanza di queſto diuino theſoro, che ci uiene propoſto, il biſogno, che n'habbiamo; l'apparecchio, che douete fare; et la diſpoſitione, che douete procurare per conſeguirlo, et cauarne abõdãte frutto: poi che faceſsimo queſto officio largamente con lettere noſtre all'hora, in eſſecutione anco dell'ordine, che ci dava ſopra ciò la Santità di N. S. alle quali lettere, intorno a ciò, ui rimettiamo, che per queſta cauſa ſono hora de ordine noſtro riſtampate, con alcune altre fatiche, che potranno ſeruire per meglio aiutarui in queſto, et eccitarui alla diuota frequentatione di queſte Chieſe di Milano, che hora hauerete a uiſitare, in luoco di quelle di Roma, et molto più alla diuotione di quei Santi, le ſacre oſſa, et reliquie de quali ſono in queſta noſtra città.

Non poßiamo già laſciare con queſta occaſione, per ſcarico della noſtra conſcienza, et molto più per il deſiderio, ch'habbiamo della ſalute noſtra, di racordare, et amonirui a non perdere coſi rara occaſione, com'è queſta, di rinouarui ſpiritualmente, ſpogliandoui dell'huomo uecchio, et laſciando le corrotele di queſto mondo.

Con-

Conſiderate, figlinoli, et uedete il miſero, et infelice ſtato di queſto mondo; uedete, ch'egli, a guiſa di uecchio, anzi decrepito, non uede, ne diſcerne le reti, i lacci, et gli inganni Diabolici, de i quali queſta uita è piena. onde uà ciecamente inuiluppandoſi in mille laberinti, et errori, et traboccando ſenza ritegno nelle foſſe del peccato. E fatto ſordo, in udire le aoci, i gridi, che da Dio con uarij flagelli, et con altri mezzi, per riuocarlo a i buoni ſentieri dalla larga ſtrada, per la quale ſcorre precipitoſamente alla morte eterna. Hà guaſto il guſto; non guſta più quello, che gli è ſalutifero; ma a guiſa d'iafermo, s'appiglia al male, et a quelle coſe che ſono più contrarie alla uita, et ſalute ſua. In tutti i ſenſi dell'anima ha perſo tanto il uigore, che in diſcernere le coſe, troppo facilmente reſta ingannato.

Dourebbe caminar dritto, et tener sẽpre uolta la faccia al cielo, et alle coſe ſuperne; ma a guiſa di quella donna, che in S. Luca oppreſſa già molti anni da ſpirito d'infirmità, non potena riſguardare in alto. per la uecchiaia ſi è fatto come gobbo, e piegatoſi uerſo la terra, coſi deſordinatamente con gli affetti ſuoi; che in eſſa, come dice il Profeta, hà fermati gli occhi. Onde douerebbe con eſſo piangere ſempre con quelle uoci: Miſer factus ſum, et curuatus uſque in finem. Manca in lui, et ſi raffreda ogni dì più, il calor uitale della carità ſanta, et ſi diſſeca l'humore radicale della diuina gratia: e fiacca la uirtù; ſono deboli membri alle proprie operationi, officij, et eſſercitij. Si riempie ogni dì più queſto uecchio Adamo di mali humori, i quali ſproportionati, et ſconcertati frà loro, fanno in tutte le parti di queſto corpo una pernitioſa agitatione, et conturbatione.

Vecchio, e decrepito è queſto miſero Mondo, et per colmo delle ſue miſerie, è rimbambito, et fatto a guiſa di fanciullo picciolo, che, ſe bene è neceſſitato da uarij accidenti a piangere; nondimeno ſcioccamente ride, et puerilmente ſcherza, giuoca, burla, et uiue ſpenſierato nelle coſe della ſua ſalute; non ſi ricorda delle coſe paſſate, che lo poſſono inſtruire per l'auuenire; non attende alle preſenti; non conſidera, ne preuede i giuditij di Dio, che gli ſopraſtanno in queſto ſecolo, et nell'altro; non penſa alla morte che gli è uicina, ne all'inferno, che ſtà aperto per ingiottirlo: e poi ſcordato affatto de la gloria del paradiſo, per la quale e creato l'huomo. Quanta ragione in queſti tempi hà la ſapienza di dar fuori uoci, et gridar nelle piazze, et nelle contradi; Vſquequo paruuli diligitis infantiam, et ſtulti ea, quæ ſibi ſunt noxia, cupiẽt, et di minacciare; Auerſio paruulorum interficiet eos, et proſperitas ſtaltorum perdet illos.

Queſto trouaremo eſſere lo ſtato, Dilettiſſimi figlinoli, di queſto miſerabil mondo, ſe con gl'occhi, illuminati dalla fede, mettiamo il cuore à conſiderarlo.

E per non cercar hora l'altre parti del mondo; conſideriamo queſta noſtra Città; conſideriamo noi ſteſſi.

Ditemi figlinoli, come ui ſete ſpogliati dell'huomo uecchio? ſono ancora ſradicate le beſtemmie? et i ſpergiuri? come ſi conuerſa nelle chieſe? che penſieri? che parole? che geſti? che atti ſi fanno ne i luoghi ſacri, alla preſenza de gli Angioli, de i Santi, et delle loro ſacre Reliquie, et imagini, et di Dio iſteſſo nel ſantiſſimo Sacramento? come ſi ſtà religioſamente ad udire la ſanta Meſſa, le prediche, ſacre lettioni, et li diui ni afficij?

Doue ſe n'è andato l'inſtituto dell'oratione della ſera? così neceſſario officio, così ſanta introduttione, fauorita con tante Indulgenze, et gratie ſpirituali? è già inuecchiata, è raffreddata, è morta nella memoria di molti; e perſa in molte caſe, et fameglie.

Dite, come ſi celebra ſantamente il Matrimonio ſanto? come ſi ſeruano i digiuni della ſanta Chieſa? come in quei giorni ſe digiuna da i peccati?

S'io ui dimandaſſi anco, come ſi ſpende il giorno della feſta? potreſte reſpondermi con uerità, con molta mia conſolatione, che ui ſono molti, che in quei giorni ſi confeſſano; ſi communicano; ſi danno all'orationi, cõcorrono alle Chieſe, a lle Meſſe ſolenni, a i ueſperi, et altri diuini officij, alle prediche, alle lettioni ſacre, alle ſchuole della uita Chriſtiaaa, all'altre opere di carità, et in ſomma a quegli eſſercitij, che ſono proprij del giorno della feſta. Siano benedetti queſti dal Signore, ſiane lui glorificato. Ma quanti altri ſono, che ſpendono quei giorni nelle tauerne, nelle crapule, ne i conuiti, ne i giuochi, ne i ſpettacoli prophani, nelle carnalità, et in ogni diſſolutione.

Le pompe, poi, et gli ornamenti uani, ſono talmente accreſciuti in queſta Città, et moltiplicate le ſpeſſe ſuperflue; che habbiamo quaſi fatte tutte noſtre, le foggie pellegrine, et come raccolti in Milano, tutti gli eccesſi, intorno à queſto, delle Città foraſtiere. Temo, che ſi poſſa, per riſpetto de molti, dire à Milano con il Profeta Ezechiele; Hæc fuit iniquitas tua, ſuperbia, otium, ſaturitas panis, et abundantia. Voglia Dio, che non perſeueri, et uada tanto oltre queſta ſuperbia noſtra, che metta giù Dio la longa pacienza, che hà con noi, et sfuoghi l'ira ſua con quei caſtighi, che minaccia per Sophonia Profeta, Viſitabo ſuper omnes, qui induti ſunt ueſte peregrina etc. Mandarò, dice Iddio, ſeuero caſtigo ſopra tutti quelli, che ueſtono di foggie nuoue, et foraſtieri: et per Eſaia Profeta contra la uanità, et il sfoggiare delle donne, Pro eo, quòd eleuatæ ſunt, dice egli, filiæ Sion, et ambulauerunt extento collo, et nutibus oculorum, ibant, et plaudebant, ambulabant, et pedibus ſuis compoſito gradu incedebant: decaluabit Dominus uerticem filiarum Sion, et Dominus crinem earum nudabit. In die illa auferet Dominus ornamenta calceamentorum, et lunulas, et torques, et monilia, et armillas, et mitras, et diſcriminalia, et periſcelidas, et murenulas, et olfactoriola, et inaures, et annulos, et gemmas in fronte pẽdentes, et mutatoria, et palliola, et linteamina, et acus, et ſpecula, et ſindones, et uittas, et theriſtra. Et erit, pro ſuaui odore, foetor; pro zona funiculus, et pro criſpanti crine caluitium, et pro faſcia pectorali cilicium. Perche le donne, dice il profeta,

ſono inſuperbite, et ſe ne uanno con il collo ſteſſo, con gli occhi immodeſti, et altieramente, ſtraſcinando, come dice il teſto de i ſettanta, per terra le code delle ueſti; il Signore leuarà la loro ſuperbia, gli adornati capelli, le collane, le gorghiere, collari, le ſibbie d'oro, le maniglie, l'ornamenti dal capo, i ſcriminali, ſchiene, i pendenti dell'orecchie, l'anelli, le gioie, i uentagli, i profumi, le aguccie, i ſpecchi, i fazoletti, i bindelli, le uarie foggie delle ueſti, i manti, et uanità di pompe: et in luoco di ſuaue odore ſarà la puzza, et per le cinte le funi, et per i crini creſpi la teſta ſenza capelli; et in luoco dell'ornamento da petto, il cilicio.

Che diremo della educatione de' giouani? quando ſarà, che non ſi ueggano in Milano figliuoli, et giouani ocioſi, che uengono creſcendo ne gli anni, ignoranti affatto delle coſe di Dio, ſenza diuotione, et diſciplina, ſchernitori delli buoni, inimici della correttione, contumaci con li Padri, irreuerenti con gli maggiori, inobedienti à i Sacerdoti, uani nel cuore, sfrenati nella lingua, diſſoluti nella conuerſatione, et immodeſti ne i coſtumi? Ma non è marauiglia che ui ſiano de tali, poi che ſi trouano tanti padri, et madri di famiglia, che non hanno la cura, che deuono de i figliuoli, et famiglie, et ui è tal padre di famiglia, che mette maggiore ſtudio in alleuare, nodrire, et diſciplinare caualli, cani, et ucelli, che non faccia in dare, et procurar à i figliuoli coſtumi ciuili, et cognitione di Dio, et delle coſe Chriſtiane.

Ne meno è marauiglia, poi che ui ſono madri, maeſtre alle figliuole proprie nella ſchuola della uanità, che gl'inſegnano co'l eſſempio loro l'ornarſi, il polirſi, l'eſſer curioſe di uedere, d'eſſer uedute, il uagar liberamente in publico, l'andar per le contrade, fermarſi alle porte, alle fineſtre, attendere alle bellezze, et à gli ornamenti del corpo, et non à quelli de l'anima. Il che è pur contra quello che inſegnaua il Prencipe de gli Apoſtoli S. Pietro con queſte parole: Quarum non ſit extrinſecus capillatura, aut circundatio auri, aut indumenti ueſtimentorum cultus, ſed qui abſconditus eſt cordis homo incorruptibilitate quieti, et modeſti ſpiritus, qui eſt in conſpectu Dei locuples. Vuole l'Apoſtolo ſanto che le donne non affettino l'ornarſi eſteriormente con rizzi, con intorniamento d'oro, et gioie alla teſta, ne con sfogiamenti di ueſti, ma che la cuoprino, et che s'adornino interiormente, de ſincerità, humiltà, obedienza, modeſtia, coſtumi ſanti, et di ſpirito quieto, et ripoſato, quale è ricco nel conſpetto de Dio. Parimenti l'Apoſtolo S. Paolo: Similiter mulieres in habitu ornato cum uerecundia, et ſobrietate, ornantes ſe non intortis crinibus, aut auro, aut margaritis, uel ueſte precioſa: ſed quod decet mulieres promittentes pietatem per bona opera. Voglio, dice ſan Paolo, che le donne uadino con habbito humile, et modeſto, ne ſe ornino con conciatura de capelli, con oro, gioie, perle, et con ueſti fontuoſe: ma con quelle coſe, che conuengono à loro, dimoſtrando diuotione, et pietà con opere buone.

E pur uero, che ſiamo inuecchiati, et uicini alla morte, per non dir morti affatto, mentre che ſiamo anco in tempo di poter, maßime col aiuto c'hora ci s'offeriſce, tornar a uita, et rinouarſi di queſta noſtra uecchiaia.

Et chi può conſiderare queſto miſerabile ſtato del mondo, et noſtro particolare ſenza lagrime, et ſenza lamenti, ſimili à quei, che faceua Hieremia ſopra Gieruſalem? Quomodo obſcuratum eſt aurum, mutatus eſt color optimus, diſperſi ſunt lapides ſanctuarij in capite omnium platearum? Dirò io come Paſtore, che ſono di queſte anime, con quel gran Paſtore noſtro S. Ambroſio, Quomodo patienter loquar? pie preteream? conuenienter defleam? et tuttauia col medeſimo Ieremia dimandarò acqua à gli occhi, et fonte di lagrime al cuore per piangere à baſtanza ſopra la morte, non che uecchiaia, de i miei cariſsimi figliuoli.

Horſu, dilettiſsimi, è tempo, è tempo di recorrere alle confeßioni, alla penitenza ſanta, per riſuſcitar a uita, per far quella rinouatione ſpirituale; alla quale ſiamo opportunamente hora inuitati, et aiutati dal pretioſo dono di queſto ſacro Giubileo, che ci uiene mandato. Figliuoli, ogniuno torni in ſe medeſimo, ogniuno ſi raccoglia da i negotij, et da ogni altra coſa, per eſſaminare con molta diligenza, tutta la uita ſua paſſata, et far anco, ſe attende al conſeglio noſtro, una confeßione generale per aßicurarſe, quanto ſia poßibile, d'ogni mancamento eſſentiale, che haueſſe potuto commettere nelle confeßioni paſſate, fatte in tempo, che poco forſi attendeua all'importanza di coſi gran negotio.

E faticoſa la penitenza, ma ſono grandi le ſue utilità; pare amara la radice, ma ſono dolci i ſuoi frutti; pare duro ad alcuno reſtituir i mali acquiſti, laſciar le pratiche uecchie; ſcoſtarſi dalle male cõpagnie; rõper gli habiti uitioſi, et male uſanze inuecchiate; ma conſiderare, che ui ua la uita, et uita tanto incomparabile con quella, che uiuiamo in queſto mondo; penſate all'acquiſto, che ui s'offeriſce di poter fare, cioè di ſcancellare, non ſolamente le colpe paſſate, con la confeßione ſanta, per la quale ui ſi dà hora ampliſsima commodità, con la facoltà, che in queſto Giubileo ſi concede, d'aſſoluere, etiamdio da caſi riſeruati: ma per la plenaria Indulgenza del Giubileo, potete eſſer liberati affatto da ogni obligo di ſodisfattione, ò pena temporale, ch'habbiate da fare in queſta uita, ò doppò nel fuoco del Purgatorio, per qual ſi uoglia peccato noſtro, dal giorno che riceueſte il ſacro Batteſimo ſino all'hora preſente, come foſte hora regenerati nel ſacro Batteſimo; anzi con tanta meglior conditione uoſtra, et maggior gratia, et fauore, et merito di maggior grado alla gloria del Paradiſo, quanto importano, et la deuotione, e'l deſiderio, con quali farete hora queſta rinouatione, et tutti i meriti delle buone operationi, da uoi fatte nel tempo paſſato in gratia di Dio; che ſe per hauer noi doppò peccato mortalmente, erano mortificate, reuiueranno hora; tornando noi in gratia di Dio con la penitenza ſanta. Deponite igitur uos, ſecundum priſtinam conuerſationem, ueterem hominem, qui corrumpitur ſecundum deſi-

deria

deria erroris; renouamini autem ſpiritu mentis ueſtra: et induite nouum hominem, qui ſecundum Deũ creatas eſt, in iaſtitia, et ſanctitate ueritatis. Laſciate, ui dice il ſpirito ſanto, ſecondo la prima conuerſatione, l'huomo uecchio, il quale ſi corrompe ſecondo i deſiderij dell'errore; et renouatiue nel ſpirito della mente noſtra; et ueſliteui dell'huomo nuouo, ilquale è creato ſecondo Dio, in giaſtitia, et ſantità. Siano bandite le riſſe, et contentioni, l'inimicitie, gli odij, et rancori; perdonate le ingiurie, con quel affetto, col qual deſideriate, che Dio perdoni a uoi le noſtre colpe. Non più crapule, ebrietà, e diſordinati conuiti, non più carnalità, e diſſolutioni Lontano ſia ancol'ocio, i giuochi, i riſi, le leggierezze, i ſpettacoli prophani, et i uani trattenimenti del Mõdo. Ceſſino hormai queſti uani ornamenti, et pompe, queſte ſpeſe ſuperflue, pernitioſe alle caſe, et famiglie, et troppo pregiuditiali all'eſtreme neceſſità de i poueri di Chriſto. Si ponga freno a gli appetiti diſordinati de' guadagni, alla cupidità, radice di tanti mali. Si regolino chriſtianamente i contratti, le mercantie, i negotij, ſi leuino le cauillationi, ſi terminino le liti, ſiano abborrite e da chi parla, e da chi aſcolta, le buggie, i giuramenti non legitimi, le mormorationi, dettrattioni, et ogni parola pregiudiciale al proſſimo, ſi moderi la lingua, gli occhi, et tutto l'huomo eſteriore, et molto più l'interiore ne gli affetti ſuoi. In ſomma ſpogliamoci dell'huomo uecchio con tutti i ſuoi atti, et ueſtiamoci del nuouo, cioè, d'humiltà, di patienze, di purità, et innocenza, di miſericordia, di pietà, d'obedienza, di ferma ſede, aiua ſperanza, et ardente charità. Ogniuno ſi riſolua hora di fare un nuouo principio, d'una uita, ueramente degna di Chriſtiano, nella quale perſeueri, reformando ſe ſteſſo, i figliuoli, et tutta la caſa ſua.

In queſto tempo poi ſpecialmente debbiamo tutti attendere a orationi, digiuni, elemoſine, et altre pie opere, ſpendendo non ſolamente la feſta, ma molta parte de gli altri giorni ancora nelle Chieſe, alli diuini officij, alle publiche orationi, alle prediche, alle lettioni, alle ſante meditationi, a frequenti confeſſioni, et communioni, a diuote uiſitationi delle chieſe, et ſacre Reliquie, con un uiuo deſiderio di portar ſempre a caſa alcuno ſpetiale, et nuouo frutto per l'anime noſtre.

Preghiamo, figliuoli dilettißimi ſenza intermiſſione uuouamente in queſta occaſione, per la proſperità del Sommo Pontefice, et della ſanta Chieſa, per il buono gouerno di tutti i ſuoi Prelati, Paſtori, et Miniſtri Eccleſiaſtichi, per il buon ſucceſſo de tutti i ſanti deſiderij del Rè noſtro Catholico, per la uera pace di tutti i Prencipi Chriſtiani; per la conuerſione de gli infideli, et de gli Heretici; per la Riforma de' coſtumi in tutto il popolo Chriſtiano.

Preghiamo ſpecialmente per queſta Città, et popolo di Milano, che, come gli arbori hora ſpogliati, frà pochi giorni in queſta primauera ſi rinforzeranno di uigore, riueſtiranno di foglie, produranno fiori, et finalmente i ſuoi frutti; coſi ci doni Dio in queſto tempo tal rinouatione ſpirituale, che uiuificati colla ſua gratia, et con eſſa arricchiti abondantemẽte, ci riueſtiamo di ſanta conuerſatione, ci riempiamo di buono odore nelle opere Chriſtiane, produchiamo ueri frutti di nuoua uita, nuoui penſieri, nuoue parole, nuoue operationi, nuoui ſentimenti nelle coſe ſpirituali, con i quali ſi chiariamo ogni dì più della uanità, et inganni del mondo; aſcoltiamo più uolontieri le parole di Dio, et obediamo più prontamente alle ſue uoci, et inſpirationi; guſtiamo perfettamente la frequenza delli ſantiſſimi Sacramenti, la oratione, et le altre conſolationi ſpirituali in queſta uita per gratia, ſin che ſaremo degni finalmente di riceuere dalla liberalità d'Iddio, doppò queſta uita, quella rinouatione di gloria, che ci rappreſenta, et a che ci inuita, et aiuta queſto Giubileo ſanto. Coſi ci ne preſti gratia Dio, a nome del quale, per queſta ui benediciamo con tutto il cuore. Raccommandando noi ſteſſi ſpecialmente in queſto tempo alle noſtre pie, et deuote orationi. Di Milano, nel Palazzo Archiepiſcopale, il dì 20. di Genaio 1576.

ORDINI, ET AVVERTIMENTI per pigliar il ſanto Giubileo in Milano.

Che comincierà alli 12. del preſente meſe di Febraro, doppo la proceſſione ſolenne, che in quel giorno ſi farà, et durerà ſino all'ottaua della ſolennità del Corpus Domini.

PER ringratiare il Signore Iddio di queſta ſingolare gratia del Giubileo dell'anno ſanto; et per prepararſi a conſequirlo con diuotione, ſe faranno queſta ſettimana tre Proceſſioni nella Città, et ciaſcuna ſe farà ad alcuna delle Chieſe deputate per il Giubileo, cioè Mercordì, che ſarà alli otto del preſente meſe di Febraro, a ſanto Ambroſio; Venerdì, a ſan Lorenzo, et Sabbato, a ſan Simplitiano.

Si farà ancora per le cauſe ſodette l'oratione di quarant'hore nel Duomo; ma di giorno ſolamente. Quale oratione ſe comminciarà il Mercordì, doppo che ſarà tornato il Clero proceſſionalmente, accompagnando il Corpo di ſan Mona, Arciueſcouo di queſta Città; quale con ſolennità ſe transferirà quel giorno dalla Chieſa di ſan Vital al Duomo.

Domenica matina poi ſi farà un'altra proceſſione ſolenne nel dar principio al ſanto Giubileo, con che ſi terminarà la ſodetta oratione delle quarant'hore.

Nella Dioceſe medeſimamente ſi faranno tre proceſſioni, in tre giorni ſimili di quella ſettimana, che ordinarà ciaſcuno Vicario foraneo, nel ſuo Vicariato; et queſte in tutti quei luoghi di ciaſcuna Pieue, doue ſi è uſato di fare proceſſioni per altri Giubilei, o doue parerà ad eſſi Vicarij.

Però s'eſſortano tutti, non ſolo a trouarſi con diuotione à tutte le ſodette proceſſioni, ma a digiunare anco i

giorni, che ſe ſaranno le tre prime fra la ſettimana. Il qual digiuno ſarà conueniente, che ſi faccia ſpeſſo, mentre che durerà il ſanto Giubileo; maßime ne i giorni, che ſi uiſitaranno le Chieſe, per conſequirlo.

DEVE poi ciaſcuno ſopra ogni coſa auertire, di ſeruare diligentemente tutte le conditioni, eſpreſſe da ſua Santità nelle lettere della conceßione d'eſſo Giubileo; perche non lo conſequirebbe, chi non le oſſernaſſe.

La prima è, d'eſſere ueramente contrito, et confeſſato: il che ogniuno deue fare auanti, che comincia a uiſitare le Chieſe, per maggior ſicurezza di conſeguire il ſanto Giubileo.

Per la medeſima cauſa, s'alcuno doppo l'eſſerſi confeſſato, et l'hauere incomminciato a uiſitare le Chieſe, cadeſſe, il che Dio non permetta, in qualche peccato mortale; deue confeſſarſi del peccato mortale; et ſeguitare di poi il reſto de i giorni, che gli mancarãno, ſino al numero de i giorni, che harà da uiſitare le quattro Chieſe.

Auertiſca ciaſcuno, conforme alle lettere ſodette di ſua Santità, di confeſſarſi da uno de i confeſſori, nominatamente deputati da Monſignore Illuſtrißimo Arciueſcouo per cauſa d'eſſo Giubileo, et anco in quelle Chieſe deputate, che qui di ſotto ſi nominano, ò ſe deputaranno per queſto da ſua Signoria Illuſtriſſima. Nelle quali Chieſe a queſto effetto ſarà poſta in publico alle porte della Sacriſtia la tauoletta d'eßi confeſſori deputati. Et le chieſe nominate, et deputate ſono queſte.

LE QVATTRO STATIONALI.

La Chieſa Metropolitana, cioè il Duomo.

Santo Ambroſio, maggiore.

San Lorenzo.

San Simpliciano.

OLTRE QVESTE STATIONALI.

La chieſa collegiata di San Nazaro.

La chieſa collegiata di San Stefano.

La chieſa di Santa Maria di Brera.

La Chieſa di San Franceſco.

La chieſa di Santa Maria della Roſa.

La ſeconda conditione è di uiſitare le quattro Chieſe, deputate da eſſo Monſignore Illuſtrißimo Arciueſcouo, cioè il Duomo, ſanto Ambroſio, ſan Lorenzo, et ſan Simpliciano; o altre quattro, o tre, o dua, ouero una, che per qualche cauſa fuſſero deputate da eßo Monſignore Arciueſcouo. Auertiſca però ciaſcuno, che le quattro, o manco, che ſe haueſſero a uiſitare, tutte s'hanno a uiſitare in uno medemo giorno.

La terza conditione e, di uiſitar le ſudette Chieſe quindeci giorni continoui, o interotti, o quelli di manco a chi per alcuna cauſa concederà l'Illuſtrißimo Arciueſcouo.

La quarta è, di uiſitare le Chieſe ſodette diuotamente, et riuerentemente.

La quinta e, di dire in ciaſcuna d'eſſe Chieſe per remißione de i ſuoi peccati, cinque Pater noſtri, et cinque Aue Marie, et di pregare piamente Iddio, per l'unione fra i Prencipi Chriſtiani, per l'eſtirpatione dell'Hereſie, et per l'eſſaltatione della ſanta Chieſa Romana.

S'eſſorta però ogn'uno, non ſolo a confeſſarſi, ma anco communicarſi, prima, che ſi metta in pellegrinaggio o in uiaggio, per uiſitare le Chieſe, et poi che haurà finito di uiſitarle, far il medeſimo, oltre il communicarſi alcune uolte, in quel mentre che le uiſita, hora in una, hora in un'altra delle chieſe deputate, ſecondo che ſarà moſſo dalla ſua diuotione.

Tutti in queſto pellegrinaggio, o uiaggio per uiſitare le chieſe del ſanto Giubileo, procurino di fuggire ogni coſa, che poſſa impedire l'acquiſto di queſto theſoro ſpirituale, o diſturbare la deuotione loro; et facciano ſecondo i ricordi, che haranno, conforme al decreto del Sinodo diocefano ultimo, dal Curato loro.

Et quelli ſpecialmente, che uerranno di fuori, oſſeruino eſſo Decreto in pigliare la benedittione nella chieſa parochiale da eſſo Curato; nel partirſi, ſecondo il rito, et inſtituto antico della Chieſa, e preſentarſi à lui nel ritorno.

Per eccitar in tutti maggior feruore di carità, et deuotione, et per maggior frutto dell'orationi, che ſi faranno in queſta occaſione, s'inuita il popolo di ciaſcuna parochia di queſta Città, et dioceſe, a uiſitare queſte Chieſe, inſieme unitamente, et proceßionalmẽte, cioè il popolo di ciaſcuna parochia per ſe, et appartamente, con quell'ordine, et modo deuoto, di che quelli della parochia ſaranno auiſati dal loro Curato, per ordine dell'Illuſtrißimo Arciueſcouo.

Et a tutti quelli, che conueniranno proceſſionalmente, con la ſua parochia, ſi concede, che poſſano conſeguire il ſanto Giubileo, uiſitando le quattro chieſe, deputate per queſto, cinque uolte ſolamente, cioè per cinque giorni continui, o interrotti.

Et ſe ſaranno delle parochie fuori della città, lontane più di dieci miglia, che uenghino proceßionalmente, ſe gli concede, che poſſano guadagnare il Giubileo, in tre giorni ſoli, uiſitando inſieme, et proceſſionalmente le quattro chieſe. Anzi per maggior commodità loro, et per aiutare la loro diuotione ſi è data ſpecial cura, et ordine di moſtrarli prontamente le reliquie, et altre diuotioni, che ſono nelle quattro chieſe deputate, nell'altre anco inſigne di queſta citta; et di fare a eßi, ſecondo l'opportunità del tempo, et luoco, in alcuna delle ſudette chieſe, qualche breue eſſortatione, et ſermone ſpirituale.

Si concede la medeſima facoltà de i cinque, o tre giorni, reſpettiuamente, a quelli che ſaranno reſtati per qualche impedimento, o cauſa d'andare proceßionalmente alle quattro chieſe con gli altri della loro parochia, ſe ui anderanno inſieme con alcun'altra parochia per quelle uolte, che haueranno mancato di andare con la ſua parochia.

S'eſſortano tutti quei, che uerranno di fuori, che potendo uenir à piedi, guadagnino queſto merito di far quella fatica à beneficio de le lor anime: mà in ogni caſo tutti e della città, e di fuori, quando uiſitaranno

no le quattro Chieſe, ſe ordina, che uadino à piedi, ò ſiano huomini, ò donne. Et quelle perſone, che per età graue, ò per indiſpoſitione, ò per altro impedimento, et cauſa non ſentiſſero di poterlo fare; ricorrino da Monſignore Illuſtriſsimo Arciueſcouo, ò dal Penitentiero Maggiore, ordinario nella Chieſa Metropolitana, perche ſecondo ſarà iſpediente alla ſalute delle lor anime, ſe gli darà opportuna facoltà di conſeguire il Giubileo, prouedendoſi al loro biſogno.

Tutti gli altri parimente, cioè li Dioceſani, li uiandanti, è foreſtieri, le donne grauide, gli infermi, i uecchi et ogni altra perſona, ò ſia nella Città, ò nella Dioceſe, che haueſſe alcuno impedimento in eſſequire intieramente quello che ordina Sua Santità, per conſeguire il Giubileo, quanto al uiſitar per quindeci giorni le quattro Chieſe, già deputate per queſto, onde deſiderino diminutione, et redutione del numero de i giorni ò delle Chieſe, ò deputationi d'altre Chieſe, più commode, et uicine in luogo delle quattro deputate, facciano ricorſo al ſuo Parocho, è per mezo di eſſo, ò per altra uia, ſe ſono nella Città, al Reuer. Penitentiero maggiore, ordinario nella Chieſa Metropolitana; ſi nella Dioceſe, al Vicario loro Foraneo: a i quali ſi darà da Monſignor Illuſtriſsimo Arciueſcouo, in uigor del Breue di S. Santità, opportuna facoltà per conſolarli, conforme à quello che ſi uederà eſſer eſpediente per beneficio delle lor anime, a fine che poſſano a tutti i modi far queſto precioſo acquiſto.

Se ben ſono deputate le quattro Chieſe da uiſitarſi per conſeguir il Giubileo, nondimeno ſi è ordinato, che anco nelle altre Chieſe, maſsime inſigni, ò per antichità, ò per i corpi ſanti, et reliquie, che ui ſono, ò per altre particolari deuotioni, ſiano à certi giorni, et hore, maſsime nelle feſte, poſte fuori le reliquie, et moſtrate al popolo, quelle che ſi poſſono moſtrare, et datoli notitia, et inſtruttione dell'altre deuotioni, che ui ſono: onde douranno tutti procurare di uiſitar anco quelle ſacre reliquie, et ſante Chieſe.

Queſto deuranno far più ſpetialmente in quelle Chieſe, doue in quel giorno foſſe la ſtatione di Roma, per uigor della conceſsione fatta da N. S. gli anni paſſati, per fare acquiſto anche di quelle indulgenze, et gratie ſpirituali delle ſtationi.

St anco per la uia dell'una è l'altra chieſa ſarà qualche imagine ſacra, oratorio, ò capella, doue ſia alcuna particolar deuotione, procurino diſporſi tanto meglio all'oratione, che hanno da fare nella Chieſa, che ſono per uiſitare, con fare in quei luoghi un poco di oratione.

Ciaſcuno huomo, ò donna, nel uiaggio, che ſarà per queſto, et nel uiſitare le Chieſe, ò ſia ſolo, ò in compagnia d'altri, in tutti i modi procuri far queſto uiaggio, et peregrinatione in tutte le coſe con ogni edificatione, è ſpecialmente ſerui modeſtia, ſilentio, è deuotione per la uia, nella quale doura dire corone, litanie, ſalmi, ò altre orationi, ò meditar alcuni miſterij del Roſario, ò altri pertinenti più alla uita, ò paſſione di N. Signore, ò all'hiſtorie, et uita di quei Santi, le cui reliquie, Chieſe, et Altari uiſitarà.

E perche queſta è attione di penitenza, tutti, huomini, donne, mettano ſpecial ſtudio, più che in ogni altro tēpo, di laſciare ogni pompa, et uano ornamento, andando con habito dimeſſo, humile, et ſemplice, et chi laſciaſſe anco l'arme, darebbe maggior ſegno di cuor ueramente contrito, et humiliato.

Niuno ſtia alle porte, et fineſtre, ouero alle botteghe, ſpecialmente nelle ſtrade, per le quali s'andera a queſte quattro chieſe, per ueder curioſamente, et uanamente, chi paſſa, ò farſi ueder con diſturbo, è diſtrattione di queſta ſpiritual attione.

Le donne di qual ſi uoglia ſtato ſiano, non ſolo intrando, ò ſtando nelle chieſe, ma ancor per la uia, uadino a queſte deuotioni con il capo, et uiſo coperto ueramente, con panni, drappi, ò ueli non tranſparenti, ſecondo gli ordini dati, le quali ſe non ubidiranno da qui innanzi ſi e ordinato, che ſubito ſenza altro, ſiano interdette dall'ingreſſo della chieſa.

Nelle quattro chieſe del Giubileo, et altre, doue ſarà diſtinto il luoco de gli huomini da quello dalle donne, niuno huomo entri per le porte, ne per qual ſi uoglia modo uadi, o ſtia nella parte della chieſa, aſſignata alle donne. Ne all'incontro, donna per quelle porte, o in quella parte deputata a gli huomini, ancor che foſſe per udir Meſſa, o confeſſarſi, o communicarſi: per la qual cauſa, ſi è ordinato che nell'una parte, e nell'altra di eſſe chieſe ſi celebrino Meſſe, ſiano cōfeſſori, et Sacerdoti diſtinti per miniſtrare la ſantiſſima communione.

Nel reſto anche tanto gli huomini, quanto le donne, ſeruino tutte le regole preſcritte nell'Editto noſtro circa alla conuerſatione delle chieſe, entrandoui, et dimorandoui con quiete, et ſilentio, et aſtenendoſi da ogni geſto indeuoto, irreuerente, ò altrimente indegno della ſanta caſa di Dio.

Nelle dette quattro chieſe, niun'huomo, o donna porti, o faccia portar da ſedere, ne in fatti ſeda, ne anche ſtia in piedi fuor del tempo, nel qual ſi dice l'Euangelio, eccetto che nel Duomo, doue per riſpetto delle prediche, et lettioni, et altri ſimili occaſioni, ſi darà particolar ordine di quello, che ſi deura fare; ma tutti ſtiano inginocchio, con tutte due i genocchi.

Se uiſitarà prima il ſantiſsimo Sacramento, l'Altare maggiore, è poi quelli altri Altari, et luoghi di ciaſcuna chieſa, oue ſaranno corpi Santi, ò ſacre reliquie, ò doue ſarà altra particolar deuotione: et ſe diranno quelle orationi, che ſi deueno dir per conſeguir il Giubileo, et quelle altre di più uocali, ò mentali, che a ciaſcuno ſoggerirà la ſua deuotione. Poi ſi eſca di chieſa, et ſi dia luocho a gli altri: ne per alcuna delle ſudette cauſe ſia però lecito a gli huomini andar nella parte della chieſa aſsignata alle donne, ne alle donne in quella de gli huomini, ſe non foſſe qualche parochia, uenuta, maſſime di fuori da luochi lontani, et che ne otteneſse eſpreſſa licenza da Monſig. Illuſtriß. Arciueſcouo, ò da chi hauera in quella chieſa da lui queſta facoltà.

Sarebbe

Sarebbe anco bene, et di edificatione, che ciaſcuno teneſſe un'iſteſſo ordine, et uiaggio in uiſitare le Chieſe, per fuggire li rincontri, et reflußi delle perſone. Il che ſaria uiſitare prima la Chieſa Maggiore, poi la Chieſa di ſan Simpliciano, di poi la Chieſa di ſanto Ambroſio, ultimamente quella di ſan Lorenzo, Et à chi tornaſſe piu commodo comminciare dalla ſeconda alla terza, alla quarta, et poi alla prima; ò altrimente con queſto ordine,

S'auiſa, che à detti luoghi, et altari ſaranno alcune tauo lette con una breue notta, o narratione de i Corpi ſanti, è reliquie che ſono in quella Chieſa, et con pſallende, Antiſone, orationi, et letanie, accomodate à quei ſanti, et à quella Chieſa ſecondo il rito Ambroſiano: et ui ſarano anco perſone deputate à moſtrar quelle reliquie, che ſi poßino ſcoprire, et inſtruir il popolo d'eſſe, et d'altre deuotioni di eſſe Chieſe, pero cerchino con tutti queſti mezzi di eccitarſi, et aiutarſi alla deuotione.

I Padri di famiglia habbino ſpecial cura in queſta occaſione de i loro figliuoli, et ſeruitori, conducendoli ſeco, et aiutandoli in tutto quello, che è biſogno per far queſto ſpirituale acquiſto, et pigliar in queſt'occaſione buono indrizzo à tutta la uita loro per l'auuenire.

Il medeſimo facciano i capi maſtri di bottegha, cō li ſuoi garzoni, o ſeruenti.

Con queſta occaſione, ſe repigli, et rimetta in tutte le caſe l'oratione della ſera, doue foſſe tralaſciata, o raffredata, et doue non foſſe introdotta, ciaſcun Padre di famiglia, l'introduca: et la ſera del Sabbato, et medeſimamente di tutte le feſte, potranno conuenire a far detta oratione nella chieſa loro parochiale; et mentre dura il tempo del Giubileo, nella Città, potranno anco conuenire alla Chieſa Metropolitana, o ad alcuna delle altre tre deputate per il Giubileo, doue ſe ſarà queſta oratione ogni ſera, con una, ſalue Regina, cantata con particolare ſolennità, che finirà ſempre inanti al ſegno dell'Aue Maria.

Tutti quelli, che ſanno leggere, procurino di prouederſi d'alcuni libri ſpirituali, maßime pertinenti alla occaſione preſente, con conſilio delli Confeſſori, et ſpetialmente procurino tutti d'hauere le lettere di Monſig. Illuſtriſſ. Arciueſcouo, ſcritte al popolo di preſente, et quelle che gli ſcriſſe l'anno paſſato ſopra il Giubileo dell'anno ſanto, inſieme con queſti auuertimenti, et ordini, et alcune altre ſimil fattiche, che per ordine di ſua Signoria Illuſtriſſ. ſi daranno fuori fra pochi giorni.

Si ricorda a tutti in queſta occaſione, che oltre gli altri officij, et diligenze di carità, con che ſi procurarà prouedere opportunamente il biſogno delli foraſtieri, poueri, che uerrano per il Giubileo, ſiano anche pronti, et ſolleciti in eſſercitar l'hoſpitalità ſanta nelle caſe loro, ſpecialmente con quelli, che ne conoſceranno eſſere biſognoſi: alli quali non ſolo diano cibo corporale, ma inſieme edificatione ſpirituale, con eſſempio in ogni coſa di uita ueramente chriſtiana.

Se ricorda poi a tutti in queſta occaſione la ſanta elemoſina: nel quale officio, ſe le raccomandano i Monaſterij di pouere monache, et religioſi, gli hoſpitali, et altri luochi pij, i poueri, mendicanti, et uergognoſi; inoltre a ciaſcuno, ſecondo la ſua poßibilità, le neceßità della ſua chieſa parochiale, che habbia biſogno di riſtauratione, o d'apparamenti ſacri; et ſpecialmente con ogni efficacia ſe raccomanda a ognuno la fabrica della Chieſa collegiata di ſan Lorenzo; che, per eſſer Chieſa molto ueneranda, et de diuotione grande per le reliquie, corpi ſanti, et indulgenze che ui ſono, eſſendo hora nel ſtato, che ſi uede, ricerca da ſe ſteſſa buono aiuto d'elemoſina da quelli, che in queſto ſanto Giubileo la uiſitaranno.

Dat. Mediolani, in ædibus Archiepiſcopalibus, die 6. Februarij. 1576.

ORDINI, ET AVVERTIMENTI a i Parochi, per il ſanto Giubileo.

Carolus Cardinalis Archiepiſcopus.

OGNI Parocho, ò Curato legga quanto prima, il Breue di N. S. et il decreto della publicatione di eſſo, fatto da Noi, con il ſommario uolgare. Legga parimente la lettera noſtra al popolo, data il primo giorno di Febraro di queſto anno 1576 et gli ordini et auertimenti noſtri, ſtampati a parte ſopra di ciò.

Legga ſpeſſe uolte le feſte in tutto queſto tempo, che dura il Giubileo, hor la lettera ſodetta, hor alcuna parte dell'altra ſcritta gl'anni paſſati, ſopra l'anno ſanto, hora l'auertimenti, et ordini ſodetti, procurandone con ogni diligentia l'oſſeruanza, et l'eſſecutione, et riſcaldandola ſpeſſo anche ne i ſuoi ragionamenti all'Altare.

Faccia, ſpecialmente all'Altare, et in particolare, ogni opportuna diligentia con il ſuo popolo, accioche tutti quelli, che non haueranno impedimento, uadino ſeco proceßionalmente à uiſitare le quattro Chieſe, per conſeguir il Giubileo, notificandoli anche, la gratia, et commodità che habbiamo conceſſa, a chi ui anderà in queſto modo.

In queſta proceſsione ſi ſeruino le infraſcritte coſe.

Vada inanzi un Chierico con ueſte et cotta decente, et porti la croce più honoreuole della ſua Chieſa.

Seguitino tutti li Eccleſiaſtici di quella parochia, i quali non ſiano canonici, ò beneficiati di choro, ò ſtipendiati ordinariamente in alcuna collegiata, onde haueſſero a trouarſi a ſimili proceßioni che faceſſero le ſue collegiate, et queſti anco uadano con cotta, et ueſte decente.

Nell'ultimo ſia eſſo Parocho, o Curato, con la cotta ſimilmente.

Poi ſeguitino tutti gli huomini, frà i quali uadino inanzi le confraternità, et compagnie laicale di quella parochia, prima quelli della dottrina chriſtiana, poi

quelli

quelli del ſantiſsimo Sacramento, poi l'altre ſe ui ne ſono, ueſtiti del ſuo habito quotidiano, ò anco di peregrino, ſe uengono di fuori, et poi ſeguiti il reſtante delli huomini.

Seguitino poi le donne con il medeſimo ordine.

Il Clero uada ſempre cantando deuotamente in canto fermo, oueramente figurato, cioè di falſo bordone, ouero recitando ſemplicemente, ſecondo che commodamente potrà, hinni, cantici, e ſalmi accomodati alla ſolennità del Giubileo, ò al tempo di penitenza, ò all'occaſione della pellegrinatione, ò uiaggio, che ſi fa à quelle Chieſe, come ſono li infraſcritti.

Per il Giubileo.

Cantemus Domino,	Exod. 15.
Iubilate Deo omnis terra.	Salm. 99.
Benedic anima mea Dominum.	Salm 102.
Venite exultemus Domino, iubilemus, etc.	Sal. 94.
Exultate Deo.	Salm. 80.

Il cantico, Magnificat, il cantico, Benedictus, il cantico, Nunc dimittis. L'hinno, Te Deum.

Per la penitenza.

Sette ſalmi penitentiali, Le letanie, et preci ſequēti, come nell'officio della Madonna, Ambroſiano.

Per il uiaggio.

Qui habitat.	Salm. 90.
Super flumina Babylonis.	Salm. 130.
Dominus regit me.	Salm. 22.
Miſerere mei Deus,	Salm. 50.
Dominus illuminatio mea.	Salm. 26.
Leuaui oculos meos.	Salm. 120.
Quemadmodum deſiderat.	Salm. 41.
Benedicite omnia opera Domini Domino.	Salm. 3.

Quando ſaranno uicini alle Chieſe, potranno cantar antifone, ò pſallende, accomodate al Santo, ſotto il cui titolo è la chieſa; et nella chieſa poi il Parocho, o Curato dirà l'oratione accommodata, come di ſopra: e queſto medeſimo ſi ſeruarà nel uiſitare che faranno de gl'altari particolari, et reliquie, et altre diuotioni di ciaſcuna chieſa, ualendoſi a queſto delle tauolette, poſte a queſto effetto nelle dette chieſe.

Doue non foſſe preſente il Sacerdote, ſpecialmente deputato in quella Chieſa à queſto effetto, douerà eſſo Parocho leggere al ſuo popolo la tauoletta, et nota delle reliquie de corpi ſanti, et altre diuotioni che ſono in quella Chieſa, et dir alcune parole per eccitatione di eſſo popolo alla diuotione.

Publichi ogni Parocho, ò Curato, di nouo et leghi allo Altare in giorno di feſta quanto prima, et poi la prima Dominica di Quadrugeſima, et la prima Dominica dopò Paſqua l'editto noſtro della conuerſatione nelle chieſe, et facci oſſeruarlo inuiolabilmente nella ſua chieſa, ſpecialmente circa il non laſciar entrar laici nel choro Eccleſiaſticho, ne meno ne i cancelli de gli altari, doue i Sacerdoti celebrano la Meſſa, ne ſopporti che ui ſi faccino circoli, et colloquij profani, et molto meno parole, et atti obſceni, ò altre irreuerenze: Facendo ammonire, et ammonendo anco per ſe ſteſſo i tranſgreſſori, et quando non ceſsino ſubito da queſte irreuerenze, ò tornino à ricaderui, li interdichi ſubito dall'ingreſſo della Chieſa, per autorità noſtra, laquale con la preſente gli cōcediamo, et facciali uſcire prima che ſi uadi più oltre nelli officij diuini, conforme à quel che ordinano i ſacri Canoni, che ſi oſſerui con l'interdetti: et ſe ne dia poi notitia ſubito al Vicario noſtro.

Il medemo ſi ſerui con le donne, che entrano ò ſtanno nella Chieſa non uelate intieramente, nel modo da noi ordinato, et tanto più ſtrettamente, poi che già tante uolte ſono ſtate ammonite.

Dourà anchora all'altare alcuna uolta inſtruire le donne del modo di uelarſi, che ſia intieramente ſecondo l'ordine noſtro, et parimente inſtruire gl'huomini et ammonirli generalmente, et particolarmente a ſtar in genocchioni à tutta la Meſſa, che ſi dice, ſaluo al l'Euangelio.

Auertiſca che nelle Chieſe regolari, o ſecolari, etiam de ſcuole, o altre, per tutto queſto tempo del S. Giubileo, non ſi publichino, ne mettono fuori, Indulgenze plenarie conceſſe dall'anno paſſato dal Giubileo in dietro, perche dura ancora la ſuſpenſione, et prohibitione.

In eſſecutione del Decreto del noſtro concilio Prouinciale Terzo, con queſta occaſione introduchi nella Chieſa ſua Parochiale l'uſo del cantar la Salue, il Sabbato di ſera.

Ecciti con la medeſima occaſione, il popolo all'inſtituto dell'oratione della ſera, et li giorni di feſta per l'auuenire la facci in Chieſa, in hora che finiſca auanti l'Aue Maria; facendoui intrauenir il clero della ſua Parochia, che non e obligato ad altra chieſa, et procuri con ogni diligenza di farui conuenire tutto il ſuo popolo. Dat. Mediolani, in ædibus Archiepiſcopalis, die 4. menſis Februarij. 1576.

ORDINI, MODO, E CONDITIONI che deuono oſſeruar le Monache, per conſeguire il ſanto Giubileo.

PRIMA, deuono, auanti che comincia no à pigliare il ſanto Giubileo, eſſer contrite, et confeſſate da Confeſſore, dal Reuerendiß. Arciueſcouo deputato generalmente per il Giubileo, ò ſpecialmente per loro à queſto effetto del Giubileo: e s'alcuna (il che DIO non permetta) doppò ch'haueſſe comenciato a pigliarlo, cadeſſe in peccato mortale, deuerà prima di nuouo confeſſarſi, e poi proſeguire a pigliarlo.

Secondo, hanno da uiſitar con diuotione, e riuerenza proceſsionalmente, cominciando le proceſsioni dal luoco, doue ſogliono congregarſi per il loro capitolo, per quindeci giorni continui, o interrotti, quattro altari, cioè il maggiore della ſua chieſa interiore, et tre altri altari, quali acconcieranno con decenza nell'iſteſſa chieſa interiore, ouer ne i chioſtri,

ouer in altri luoghi conuenenoli dentro la clauſura, che ordinerà il loro Confeſſore.

Terzo, A ciaſcuno delli quattro altari, quando li viſiteranno, diranno cinque Pater noſter, et cinque Aue marie; per remiſſione de i ſuoi peccati, e pregheranno piamente D I O *per l'unione trà i Prencipi chriſtiani, per l'eſtirpatione dell'hereſie, per l'eſſaltatione della ſanta Chieſa Romana.*

Quarto, L'inferme che à giudicio del Confeſſore non poſſono uſcir della cella, ò dormitorio, dicano per quindeci giorni continui, ò interrotti inanzi al loro altarino, ouero ad alcuna ſacra Imagine, quattro uolte il giorno, cinque Pater noſter, et cinque Aue Marie, et faranno oratione come di ſopra: ſia nondimeno in facoltà del Confeſſore, quanto ad eſſe, et altre inferme, ridurre a meno i giorni, et il numero delli Pater noſter, et Aue Marie, et anco mutar affatto, et aſſignare altra più breue oratione in luoco delli Pater noſter, et Aue Marie, pregando pur per le cauſe ſudette; ſecondo che giudicaſſe iſpediente per la grauezza del male, tutto ad arbitrio ſuo. S'auiſano nondimeno l'inferme, che riſſanandoſi a tempo, che duri la facoltà del Giubileo, con tutto ciò facciano intieramente la uiſita delli quattro altari, et orationi ordinate, ſe ben non proceſſionalmente.

Quinto, quelle Monache che per caggione d'offitio, o per altro impedimento, approuato dal Confeſſore, non potranno andare in proceſſione, uiſiteranno per ſe ſole li quattro altari per quindeci giorni continui, o interrotti, et faranno l'orationi come di ſopra, conſeguiranno il Giubileo.

Seſto, Le Nouitie, Conuerſe, et giouine ſecolari, che ſono ne i Monaſteri, ancor eſſe eſſequiſcano, et oſſeruino l'ordine, modo, et conditioni ſopraſcritte: et coſi poſſono conſeguire il Giubileo.

Altri auertimenti alle Monache, et altre perſone ſudette.

OLTRA le ſudette coſe, per maggior aiuto ſuo in occaſione di far coſi precioſo aquiſto, abbraccino prontamente, i mezi, che ſe gli propongano qui a baſſo.

Si deſidera affin che con maggior diſpoſitione, e purità di conſcienza, e di deuotione, conſeguiſcano il Giubileo, che facciano una confeſſione generale.

Mentre andaranno proceſſionalmente, uiſitando li quattro altari, cantino, o dichino, Salmi, Letanie, et altre diuotioni, ſecondo che ordinerà il Confeſſore.

Ciaſcuna anco in particolare procuri di far con licenza della Superiore, un'altra uolta la medeſima uiſita delli quattro altari li quindeci giorni.

Mentre durerà il ſanto Giubileo nella Città, oſſeruino le coſe infraſcritte.

Frequentino più ſpecialmente il Sacramento della ſantiſſima communione.

Facciano una uolta l'oratione delle quarãta hore, diuidẽdola in giorni, ſe nella notte ſi ſie in commodo di farla.

Oſſeruino il ſilentio più del ſolito.

Facciano alcuna diſciplina, ò digiuno, ouero aſtinenza ſtraordinaria.

Neſſuna uada al Parlatorio ſenza cauſa molto neceſſaria, oltra l'eſpreſſa licenza, che ſempre e neceſſaria della ſuperiore, la quale non la conceda, ſe non per breuiſſimo ſpatio, et anco per tal neceſſità non s'apra mai il feneſtrino della ferrata, ſe non per cagione di prediche, o inſtrumenti.

Fughino tutte quelle coſe, che poſſono portar loro diſtrattione, perdimento di tempo, impedimẽto della loro diuotione, ouer occaſione d'offeſa di D I O. *Preghino* D I O *inſtantemente per la Santità di N. S. per Monſignor Illuſtriſſ. Arciueſcouo, e per la riforma, et la rinouatione ſpirituale di queſta Città, e di tutto il Chriſtianeſimo, è ſpecialmente per il profitto ſpirituale loro, e di tutti l'altre perſone poſte in ſtato di religione.*

LITTERAE PASTORALES DE ſeptem baſilicis ſtationalibus, deq. frequenti, et pio earum uſu.

Carlo, Cardinale di S. Praſſede, Arciueſcouo, al popolo della città, et dioceſe di Milano, ſalute nel Signore.

SONO già quattr'anni, figliuoli dilettiſſimi, che n'impetrammo dalla Santità di N. Signore, Papa Gregorio XIII. *il precioſo dono delle Stationi di Roma, diſtribuite in uarie chieſe di queſta citta, di maniera che con pochiſſima fatica potete conſeguire le iſteſſe Indulgenze, et gratie ſtatio nali, che altre uolte, per guadagnarle, ui ſarebbe ſtato neceſſario pellegrinare inſino a Roma. Hora con ſpiritual noſtra allegrezza, et uoſtra, è ſegnalatamente ſtata accreſciuta queſta gratia, eſſendoſi degnato il medeſimo ſommo Pontefice, per benignità, et carità ſua ſingolare uerſo queſto popolo, darci anco, come intenderete dalle ſue lettere Apoſtoliche, il teſoro delle indulgenze delle ſette chieſe di Roma, in altre tante chieſe di Milano, delle più inſigni, ſi per le molte ſacre reliquie, che ui ſono, come per la particolare, et antica diuotione, che ui hà queſto popolo.*

Mà perche habbiamo ueduto (il che ci duole intimamente ſino all'anima) alcuni di uoi andare alle Chieſe, et conuerſare in eſſe con poca riuerenza, et ſtare alli diuini officij, ſpecialmente ne i tempi delle ſacre ſtationi, indulgenze, feſte, et altre ſolennità, ſenza diuotione, et di maniera tale, che conuertono in occaſione di perditione loro, et d'altri, quel che noi habbiamo procurato per ſalute, et aiuto ſpirituale delle anime; ſtiamo perciò con molta ſollecitudine, come uuole il debito della cura noſtra Paſtorale, tuttauia cercando modo di rimediare, ſradicare queſto ſi graue peccato, et ſcandolo: il quale potrebbe un giorno fare, che fuſſemo ſpogliati di queſte ſegnalate gratie, ò perſeuerando noi in mal riconoſcerle, et uſarle, prouocare ſopra di noi grauiſſimi flagelli di Dio. Per tan

to

to oltre le prouiſioni, che con publiche auuertenze, et
editti noſtri faceſſimo intorno à ciò gli anni paſſati,
per la eſecutione de'quali habbiamo ultimamente
uſato altre diligenze, conforme al biſogno; ci è parſo
iſpediente anco cō l'occaſione di queſta nuoua gratia,
ſcriuerui la preſente noſtra paterna lettera, inuitati
maſſimamente da queſto ſacro tempo del Giubileo del
l'anno ſanto: nel qual tempo ſi come con molta no-
ſtra conſolatione, uediamo ogni dì, teſtimonij della
commotion grande, che fà ne i cuori uoſtri la pieto-
ſa mano di Dio, a penitenza, e uera emendatione di
uita; coſi ſperiamo, che la diuotione, et le calde ora
tioni di molti di uoi ci debbiano impetrare dalla diui
na miſericordia, trà le altre gratie, queſta ancora,
che le menti di tutti quelli, che per conto di tai diſor
dini, et peccati, ſono ſtati ſin qui nelle tenebre, et
durezza, riceuino hora efficacemente il diuino lume,
et ſi diſpongano a riconoſcere la grauezza di coſi ſat
ti errori, et l'obligo, che hà ogni chriſtiano, di eſſer-
ne ſempre lontaniſſimo.

Se nelle attioni, et negotij mondani, figliuoli cariſſimi,
gli huomini, che non uiuono a caſo, ma ſi gouernano
con giudicio, et prudenza, conſiderano molto bene
quello che fanno, et a che fine lo fanno, per metterui
quella diligenza, che la qualità, et importanzo loro
ricerca; quanto più ragioneuol coſa e, che, quando
uoi andate alle chieſe, alle ſtationi, et alle indulgen
ze, negotij di tanta importanza, conſideriate che co-
ſa fate, et a che fine la fate: nel che anco ui aiutarà
il ricordarui, et conſiderare quella grande ſantità,
pietà, et diſciplina, con le quali ſoleuano già anti-
camente eſſer celebrate dal popolo Chriſtiano queſte,
et ſimili altre diuotioni. Soleuano già, ne i primi tem
pi della ſanta Chieſa, i fedeli, come buoni ſoldati
di CHRISTO, non ſtimar fatica, ne diſagio del
corpo, nel celebrare, et frequentare le ſacre ſtatio-
ni: andauano hora ad una, hor'a un'altra Chieſa; et
iui faceuano le loro ſtationi, ſpecialmente il giorno
di Domenica, Mercordì, et Venerdì, ſtando lunga-
mente in oratione, di modo che ſpeſſo durauano in
queſto ſanto eſſercitio, fin'a la ſera; anzi indefeſſa-
mente tal uolta la notte intera uegliauano con gran
diuotione appreſſo alle reliquie, et a i ſepolchri de
ſanti Martiri; ceſſauano per quel ſpatio di tempo da
ogni altro loro negotio, et eſſercitio; ſi preparauano
quaſi ſempre col digiuno, et con qualche particolar-
atto d'humiltà, communicandoſi anco ſantamente,
acciò che coſi le ſtationi, che faceuano, fuſſero più
ſolenni, et più fruttnoſa alle anime loro. Erano
queſte ſante Stationi all'hora in tanta ueneratione,
che gl'iſteſſi ſommi Pontefici uſauano, ſpecialmen-
te nelle Domeniche dell'Aduento, et nelli tempi del-
la Quadrageſima, et na gli altri giorni ſtationali,
d'andare proceſſionalmente con tutto'l clero, et po-
polo Romano a celebrarle in uarie Chieſe, et pre-
dicauano iui, dicendo ſolennemente la Meſſa,
et gli officij diuini. Et ſan Gregorio, le diſtribuì
ordinatamente ne i giorni, ne i quali hoggi per
lo più le celebriamo. Et acciò che il popolo s'ac-
cendeſſe à conuenirui più frequente, et con la de-
bita riuerenza; deputò non ſolo cantori, et chie-
rici, con ſuoi Primicerij, che conueniſſero alle ſtatio
ni, per celebrare i diuini officij; ma anco conſtituì
alcune Chieſe, uicine alle ſtationali, doue il popul tut
to ſi congregaſſe, per andar proceſſionalmente, et con
più diuotione, alle Chieſe, doue s'haueuano à fare le
ſacre ſtationi; delle quali alcune, cioè le Quadrage-
ſimali, dedicò particolarmente alla penitenza; altre,
come già ſi ſoleua, à celebrare la memoria de'ſanti
martiri; et con queſto eccittare i fideli alla diuotione,
et imitatione loro. Era pur anco coſa, che eccitaua
molta diuotione, et pietà, l'ordine delle proceſſioni,
che uſaua quel ſanto Pontefice. Conueniuano da ua-
rie chieſe diſtintamente tutti i ſtati de'fideli, proceſ-
ſionalmente ad una iſteſſa Chieſa, il Clero, i Monaci,
le Vergini, li putti, gli huomini, le uedoue, le mari-
tate, ciaſcun ſtato ſeparato dall'altro, con ogni diuo-
tione. Erano alle porte perſone graui, lequali eſclude
uano i ſcandaloſi, et publichi peccatori. Entrauano, et
ſtauano nelle Chieſe gli huomini, et le donne diſtinti,
et ſeparati. Et ogniuno ſtaua ingenocchioni, ò in pie-
de, con grandiſſimo ſilentio, et con ogni attentione
all'oratione, che il Sacerdote in nome di tutti faceua.
Tale era la pietà, diuotione, et riuerenza in quei pri
mi tempi della Chieſa; perche conoſceuan i fedeli, et
conſiderauano, di quanta importanza foſſe l'andare
alle ſtationi, l'acquiſtar l'indulgenze, il uiſitar le Chie
ſe, l'accompagnar proceſſioni, et far altre ſimili ope-
re di pietà chriſtiana.

Sapiate, figliuoli, et conſiderate molto bene, che l'an-
dare alle indulgenze, è uno andare à partecipare del
pretioſo ſangue di GIESV CHRISTO, noſtro
Signore, et delle fatiche, paſſioni, martirio, et meriti
de'ſuoi ſanti, più, et meno, ſecondo pare al Vicario
di Dio in terra, diſpenſatore di queſti teſori della Chie
ſa ſanta, di communicarceli, concedendo più, ò meno
indulgenze. Il che tutto uà in ſodisfatione, et cancel
latione del debito di molte pene temporali che ci re-
ſta, per lo più, doppo la remiſſione delle colpe de'pec-
cati, per il Sacramento ſanto della penitenza, da do-
uerſi pagare ne gli acerbiſſimi incendij del Purgato-
rio. Doue che, chi ua in ſtato di peccato mortale a
queſte indulgenze, non le conſeguiſce.

Si uiſitano le Chieſe: ſi uiene alle ſolennità del Signore,
et de' ſuoi Santi, per honorar quei miſterij, et reli-
quie: per partecipare della loro uirtù, et efficacia: per
eccitarſi con quelli eſſempi, per ſantificar quei giorni:
per impetrar, col mezzu di quei ſanti, perdono delli
peccati, et molte altre gratie da Dio. Si ua alle Chie-
ſe, per eſſer preſenti al uenerando, et tremendo ſacri-
ficio dell'altare; et partecipare del frutto della morte,
et paſſione di uoſtro Signore: per ſentire la ſalmodia,
et gl'hinni, cantati a lode, et gloria della diuina Mae
ſtà. Alle chieſe uoi andate a preſentare le uoſtre ora-
tioni, inſieme con quelle di tutta la Chieſa Catholica,
offerte da i ſacerdoti: andate per ſentire la diuina

parola :

parola: andate a chiedere l'interceßione de' ſanti: andate a dimandare miſericordia de' noſtri peccati, liberatione delle tribulationi, et trauagli di queſto mondo, aiuto ne i noſtri biſogni, uittoria contra le tentationi, et gratia d'acquiſtar le uirtù. Come ſarà adunque poſſibile, ſe conſiderate, che andate alla chieſa per tutti queſti fini, che habbiamo detto, che in eſſa non ſtiate riuerenti, modeſti, con ſilentio, raccolti, et uniti in uoi medeſimi, attenti, et pronti alle coſe, che in eſſa ſi fanno, et dicono? et che non ſeguitate il precetto del Sauio, che dice, Cuſtodi pedem tuum ingrediens domum Dei? cioè raffrena i tuoi affetti, et guardati di non far coſa contra la ſantità di quel luogo.

Conſiderate, che uoi entrate innanzi al conſpetto di Dio, il quale ſe bene e da per tutto; particolarmente però e nelle ſacre Chieſe. Così diceuano i ſanti padri del teſtamento uecchio, quando andauano al tempio, che compariuano innanzi alla faccia di Dio: perciochè in quel tempio ſoleua Iddio moſtrare particolarmente la ſua preſenza, con ſegni, et miracoli, et con eſſaudir quelli, che in eſſo lo pregauano: quanto maggiormente poſſiamo noi dire, entrando nelle Chieſe, et caſe di Dio, conſecrate con le ſante orationi da i Veſcoui, che andiamo innanzi al conſpetto del Signore, che compariamo innanzi alla ſua faccia, tanto più eſſendo nelle chieſe la reale, et corporal preſenza di N. Signore GIESV CHRISTO, inuiſibilmente da una gran multitudine d'Angioli adorato, et glorificato, et quotidianamente offerto all'eterno padre nel ſantißimo ſacrificio della Meſſa, per li peccati noſtri. Vi ſono ancora le reliquie de' Santi, le ſacre imagini di noſtro Signore GIESV CHRISTO, della beatißima ſua Madre, et de i Santi: In eſſa con Salmi, et Hinni ſi glorifica, et loda Iddio, et ſi fanno le publiche orationi per tutto'l mondo. Queſti ſacri luoghi ha eletto Dio, doue più particolarmente eſſaudiſce le orationi de' fedeli: doue ci dona la ſua gratia, per mezzo de' ſacramenti: doue ci arricchiſce di doni ſpiritali, per mezzo della parola ſua ſanta. In quei ſacri luoghi ſi rappreſenta da i Sacerdoti, et miniſtri Eccleſiaſtici, la celeſte Hierarchia de' beati Angioli, et Santi: iui concorreno i fedeli, ad orare unitamente con una fede, in un ſpirito, quaſi con una iſteſſa bocca, come membri che ſono d'un medeſimo corpo della ſanta Chieſa, della quale e capo CHRISTO noſtro Signore. Et di quanta importanza ſiano le orationi, che nella Chieſa ſi fanno, lo inſegna ſan Giouanni Chriſoſtomo, riprendendo quelli, che, finita la predica, ſi parteno di Chieſa, et non reſtano alla Meſſa. Mà, ò fredda, dice egli, o magra ſcuſa, che da molti odo allegare; in caſa poßiamo far oratione, ma non poßiamo ſentire la predica: inganni te ſteſſo, ò huomo; et uiui in un grande errore: perciò che, ſe bene ſi deue, et può far oratione anco in caſa; non ſi può però fare così bene, et perfettamente, come in chieſa; doue ſono tanti padri; doue il grido delle uoci unite paſſa inſino al cielo: ne tanto uale la oratione, che tu fai ſolo, quanto quella, che fai in compagnia de' fratelli: perche in queſta ci è di più la concordia, l'unione, et congiuntione dell'amore, et carità, a i canti de' Sacerdoti, et le orationi loro: lequali menano ſeco al cielo quelle de' popoli, più imperfetti; anzi, non ſolamente ui ſono i gridi de' ſacerdoti; ma gli Angioli iſteßi, et gli Arcangeli, iui riuerenti, fanno oratione, hauendo il tempo, a ciò accommodato, et la ſacra oblatione in loro fauore: perciò che, ſi come gli huomini, quando uogliono mouere i Rè a far loro qualche gratia, portano i rami d'oliua; col quale arbore gli ricordano la benignità, et la miſericordia; coſi gli Angioli in quel tẽpo, in uece de' rami d'oliua, moſtrano al Signore il corpo del ſuo figliuolo, et pregano per tutto'l genere humano; et dicono anco; Per quelli, Signore, preghiamo, che tanto amaſti; che per la loro ſalute, moriſti, et foſti crocifiſſo: per queſti ſupplichiamo, per li quali tu hai ſparſo il tuo ſangue: per queſti oriamo, per li quali hai ſacrificato il tuo corpo. Queſto dice il Padre ſan Giouanni Chriſoſtomo. Onde uedete, con quanta religione, et diuotione, debbiate andare, ſtare, et conuerſare nelle Chieſe ſante; et come debbiate conformarui con quello, che diceua il profeta, et Rè Dauid: Introibo in domum tuam: adorabo ad templum ſanctum tuum in timore tuo.

Ma hora, che ſi fa? come ſi conuerſa nelle Chieſe? In luogo di quella antica diuotione, e introdotta in gran parte, irriuerenza, in diuotione, et una colpabilißima negligenza, ſpetialmente nelle uigilie, che anticamente ſi faceuano nelle Chieſe con tanta religione, hora ſono introdotte tante diſſolutioni, anco in queſta prouincia di Milano, che ſi e giudicato maggior honor di Dio, il prohibirle affatto che permettere, che ſi faceſſero con tante offeſe di ſua diuina Maeſtà. Vanno hora alcuni alle Stationi, alle proceßioni, alle feſtiuità, et alle indulgenze, per uedere, et eſſere ueduti. Le contrade, uicine alle Chieſe, in queſte occaſioni tal uolta ſono fatte quaſi theatri de' uani ſpettacoli, et d'ogni profanità: ſi trouano anco di quelli, che non ſolo nelle ſtrade, ma nelle Chieſe iſteſſe a fatica uogliono conoſcere ſeparatione de gli huomini dalle donne, luogo de laici, diſtinto da quello de' Sacerdoti, habito di penitenza, o d'oratione, diuerſo da quello, che ne i balli, nelle comedie, et nelle ſcene introduſſe già la cieca gentilità.

Hora non s'ode da alcuni quella uoce dell'Apoſtolo ſan Paolo, che ci auuiſa, quanto ſia inconueniente, che l'huomo ori con la teſta coperta, però che ſenza ſcoprirſi, et ſenza inghinocchiarſi in quei tempi, et modi, che uuole la chieſa ſanta, con non poco diſhonore di Dio, et mal eſſempio, ſtanno preſenti alla ſanta Meſſa, a i diuini officij, et alle publiche orationi. Parimente, ſe bene il principe de gli Apoſtoli ſan Pietro, ci auuiſa della decentia, che le donne uadino col capo coperto, quando diſſe; Quarum non ſit extrinſecus capillatura etc. ſono però delle dõne,

ne, che o non ſi mettono uelo, o drappo in teſta, u ſe pur lo mettono, e di tal ſorte, che non ſerue tanto per cuoprire, quãto per sfoggiare, et per uanità, per alettar più gli occhi, et i ſenſi de gli huomini uani, et ſenſuali; tal che non attendono in fatti a quello, che con tante ragioni ſuadeua, et incaricaua l'Apoſtolo ſan Paolo, che non doueſſero le donne preſentarſi nella chieſa all'oratione, che non haueſſero il capo uelato. *Omnis mulier*, dice egli, *orans, aut prophetans non uelato capite, deturpat caput ſuum: unum eſt enim, ac ſi decaluetur. nam ſi non uelatur mulier, tondeatur: ſi uerò turpe eſt mulieri tonderi, aut decaluari; uelet caput ſuum.* Et poco di poi ſoggiunge: *Debet mulier uelamen habere ſuper caput ſuum, et propter Angelos.* Et doppo alcune parole, dice anco: *Vos ipſi iudicate: decet mulierem non uelatam orare Deum? nec ipſa natura docet nos, quòd uir quidem ſi comam nutriat, ignominia eſt illi; mulier uerò, ſi comam nutriat, gloria eſt illi: quoniam capilli pro uelamine ei dati ſunt. ſi quis autem uidetur contentioſus eſſe; nos talem conſuetudinem non habemus, neque eccleſia Dei: hoc autem præcipio etc.* Argomentaua l'Apoſtolo, da quello che la natura iſteſſa inſegna alle donne, di tener coperto il capo: et dalla ignominia, che ne ſegue, non facendolo: ſi come già per Iſaia Profeta Iddio minacciaua, che ſarebbe in pena del peccato, et ingratitudine loro, dicendo: *Decaluabit Dominus uerticem filiarum Sion, et crinem earum nudabit.* Argomentaua parimente dal miſterio, il quale, nel cuoprirſi la teſta eſſe donne, ſi contiene, ſignificandoſi la naturale ſoggettione loro all'huomo: Et dalla ueneratione anco, et riſpetto che ſi deue a gli Angioli, che coſi numeroſamente ſono nelle chieſe, aſſiſtendo a CHRISTO, et aiutando le noſtre orationi, con offerirle a Dio; et inſieme dalla riuerenza, che ſi deue alla preſenza de' Sacerdoti, Angioli di Dio nel miniſterio loro; a i quali non uoleua, che le donne col capo ſcoperto poteſſero mai dare occaſione alcuna pur d'un mal penſiero. Per i quali riſpetti tutti, concludeua che le donne doueuano cuoprirſi il capo, et lo confermaua, atteſtando tale eſſere la conſuetudine della Chieſa uniuerſale. Vltimamente poi glielo commandaua eſpreſſamente. Con tutto ciò nondimeno, pare hoggidì, che in alcune donne non ui ſia più memoria di queſti auuertimenti, ragioni, et dottrina dell'Apoſtolo ſan Paolo: il che ſi fa con tanto maggior colpa nella noſtra Città, quanto che non ſono molti anni, che queſto inſtituto dell'andar le donne ſempre uelate in capo, era qui in grande oſſeruanza, conforme a quello che tante uolte ci ha predicato; et ammonito il Padre noſtro, ſanto Ambroſio; che non ſolo nelle chieſe, ma etiandio per le contrade, in publico, debbiamo le donne andar uelate, conforme ancora all'antica diſciplina chriſtiana, et a i decreti de i beatiſſimi Pontefici, et alla dottrina di ſanti Padri.

Nel reſto ancora, habbiamo perduto pur troppo di quei buoni inſtituti, et ſanti coſtumi: poca o niſſuna differenza facciamo hoggidì dalla caſa di Dio, a qual ſi uoglia luogo profano: perciò che nelle chieſe ſi parla nõ ſolamente di nuoue, traffichi, negotij, liti, mercantie, et d'ogni facenda; ma (quel che non ſenza grandiſſimo dolore poßiamo ricordare) in eſſe ben ſpeſſo ſi tratta del modo di eſpugnar la pudicitia delle honeſte donne, anzi nõ ſi laſcia di moleſtarle nella iſteſſa chieſa con ſguardi, et parole laſciui: non ui è finalmente coſa profana, et mala, della quale da queſti in Chieſa non ſi parli, et non ſi cerchi il modo di eſſequirla. Et che marauiglia e figliuoli, che ciò commetta l'huomo nella chieſa materiale, dedicata al ſignore, ſe ardiſce profanare l'anima, et il corpo ſuo, qual ſan Paolo chiama tempio dello Spirito ſanto, lo dedica ben ſpeſſo al Demonio? Queſta e la cauſa di tanti mali: di qui naſce, che dishonoriamo Dio nelle ſue chieſe, perche dal tempio ſpirituale delle anime loro l'hanno del tutto eſcluſo. Et come fanno queſti conto, di douer eſſere una di quelle uiue pietre, con le quali s'ha nella eterna gloria a fabricare la celeſte Gieruſalemme, quel uiuo, et eterno tẽpio di Dio; ſe quà giù in terra, del corpo, et anima loro, che ſono tempio di Dio, hanno fatto tempio de' Demonij?

Quanto ſono differenti i coſtumi noſtri, da quella antica pietà, et purità, che deſidera in noi la ſanta chieſa, et che ci hanno inſegnato i noſtri maggiori, et a che ci obliga, quando non foſſe altro, il nome di chriſtiano? Non è, cariſſimi, non e mai tempo di far coſe tali, come ſono queſte; ma molto meno adeſſo, che regnano tante hereſie, contra le quali crediamo noi, et confeſſiamo con la ſanta chieſa madre noſtra, che ſono ualide, et precioſe le indulgenze; che ſono ſanti i Sacramenti; che ſono degni di riſpetto, et di riuerenza i ſacri tempij, et chieſe; che ſono dallo Spirito ſanto i riti eccleſiaſtici; che nelle buone opere, et non nella uita diſſoluta, habbiamo a guadagnarci il Paradiſo: et però nella riuerenza, et diuotione a queſte coſe ſante, debbiamo con i fatti confeſſare la fede noſtra, et manifeſtarci apertamente contrarij agli heretici, et non dar loro, col mal eſſempio noſtro, occaſione maggiore di perſeuerare ne i loro errori, di lacerare con le ſue biaſtemme la ſanta chieſa, et di biaſmare i ſuoi ſacri riti, et gli eſſercitij della pietà chriſtiana.

Sappiamo bene, che queſta irriuerenza non naſce de mãcamento di fede; ma naſce però da una colpabiliſſima inconſideratione, congiunta con negligenza, et poca cura della ſalute. Non penſiamo che coſa ſiano indulgenze, o Stationi, et ſacre proceßioni; che coſa ſia caſa di Dio, et che andiamo a farui: ma con una certa conſuetudine andiamo a queſte coſe, ſenz'alcun ſpirito, et ſentimento; poco o niuna differenza facendo da quei luoghi ſacri, et dalle attioni ſacre, alle profane.

certo, et chiaro ſegno è, per il quale ſi può conoſcere, eſſer un'anima priua di ſentimento delle coſe diuine, et non hauere timor di Dio innanzi a gli occhi, et finalmente non hauer penſiero, ne ſollecitudine della

propria ſalute, il ſtar nelle chieſe, et ſacri tempij di Dio, con poca riuerenza: quanto maggiormente, in eſſe commetter coſe contra l'honor dell'iſteſſo Iddio.

Auertite bene a quello, che San Gioanni Chriſoſtimo parla, riprendendo grauiſſimamente quelli, che ſi fermano in chieſa a uedere le donne: Che fai, ò huomo, dice egli, ſtando in piedi nella Chieſa? ſtai tu à ueder le donne? non ti ſpauenti, a far coſi grande ingiuria a Dio? ti pare la Chieſa di manco ſtima, che la piazza? ti uergogni di eſſer ueduto in piazza, che tu uadi dietro à loro; nella caſa di Dio, doue egli ti parla, ardiſci tu di ſarci ò in quell'iſteſſo tempo appunto, nel quale da uoci diuine tu odi, che deui per ogni modo fuggir tal coſa? Penſa bene, et conſidera, doue ſtai: appreſſo a chi ſtai; et che ſei per inuocare l'aiuto, et miſericordia di Dio, con gli Angioli. Vedete anco quel che l'iſteſſo dice, contra quelli, che nelle chieſe parlano di coſe uane, ò negotij ſecolari, ouero ridono uanamente: È piena, dice egli, la chieſa di riſo: ſe qualch'uno dice qualche facetia, ſubito quei, che ſono preſenti, ſi riempieno di riſo: et, quello, che è più di marauigliarſi, è che nell'iſteſſo tempo dell'oratione, molti non laſciano di ridere, et di riſguardar da ogni banda. il Diauolo hà legato tutti, tutti poſſiede, et è padron di tutti: CHRISTO è dishonorato, et ſprezzato: non ſi tiene conto alcuno delle chieſe. Non hauete udito ſan Paolo, che dice; ſia di uoi lontana ogni parola dishoneſta, et uana, et che poſſa muouere a riſo: congiunge con le parole dishoneſte li motti faceti, che cauſano riſo; et tu nella chieſa oſi a ridere? Stà il Sacerdote di Dio offerendo le orationi di tutti; et tu, ſenz'alcun timore, ridi? egli con tremore, et riuerenza, offeriſce le orationi per te; et tu burli? non conſideri la ſcrittura, che dice, Guai a ſchernitori? non tremi tutto? non entri in te ſteſſo? Et ſe per auentura hai da entrare nel palazzo reale; tu raſſetti pur le ueſti, et accommodi te ſteſſo nell'andare, nel guardare, et in tutte le altre tue operationi: et nella chieſa, che è ueramẽte la caſa reale, et tale, quale è la celeſte, tu burli? et quantunche tu no'l uedi; ſappi però, che in ogni parte ſono gli Angioli preſenti innanzi al conſpetto del loro Rè. Queſto mio ragionamento, dice il medeſimo ſanto, appartiene ancora alle donne: Dimmi, ò donna, et tu ridi ſtando in chieſa? ſei entrata per confeſſare i tuoi peccati, per proſtrarti nel conſpetto di Dio, et dimandargli miſericordia, et tu ridi? et come lo potrai tu placare? Et altroue dice: Vedo alcuni nella chieſa ſtar à cianciare, mentre che ſi dicono i diuini officij; et ancora di quelli, che paiono migliori de gli altri: et non ſolo mentre ſi dicono gli officij diuini, ma ancora mentre che il Sacerdote celebra: O preſuntione. non ſai, che ſtai in compagnia de gli Angioli? et che con loro canti, et pur ridi? Non ſarebbe marauiglia alcuna, che una ſaetta dal cielo ueniſſe non ſolamente ſopra di loro, ma anco ſopra di noi: perche queſte ſono propriamente coſe degne di ſaetta: è preſente il Rè, ti mira l'eſſercito de gli Angioli; et tu in preſenza loro ridi? Mà fin'à quando riprenderemo noi, et gridaremo contra queſti tali? Biſognarebbe ſcacciarli di chieſa, come ſcandaloſi, et pernicioſi, et pieni d'infiniti mali. Quando s'aſterranno dal riſo quelli, i quali rideno nella horrenda hora del ſacrificio della Meſſa? quando laſcieranno le ciancie quei, che nel tempo del ſacrificio cianciano? non ci baſta, che nella mente ſiamo diſtratti, mentre che facciamo oratione, che ancora et ridiamo, et burliamo? Tutte queſte ſono parole eſpreſſe di quel gran padre, ſan Giouanni Chriſoſtomo. Simil zelo moſtra egli contra quei, che parlano de'negotij ſeculari nelle chieſe, con queſte parole: Noi la dishonoriamo, dice egli, à queſto modo, riempiendola di puzzore, mentre che frà noi ragioniamo di coſe uane, ò de guadagni, ò d'altri negotij; douendo noi in eſſa, a guiſa d'Angioli, lodar Iddio, et della chieſa far il cielo: di modo che in eſſa altro non ſi uedeſſe, che ſilentio, et continua oratione. Et altroue, à queſto propoſito: Nella primitiua chieſa le caſe erano chieſe; adeſſo habbiamo fatto delle Chieſe, caſe: all'hora nelle caſe priuate non ſi parlaua di coſa alcuna carnale; adeſſo nelle chieſe non ſi penſa, ne ſi parla di coſa alcuna ſpirituale: ma ſi raggiona di coſe della piazza, et de'i palazzi: et parlando Iddio, non ſolamente non l'aſcoltate con ſilentio; ma ſete intenti à coſe, del tutto contrarie: et uoleſſe Iddio, che parlaſte ſolamente di coſe utili, et appartenenti a uoi; et non di coſe inutili, che a uoi niente appartengono. Per queſte cauſe, amaramente io piango, ne mai farò fine di piangere. Vedete, figliuoli, quanto acerbamente ſi duole quel ſanto Padre di quei, che nelle chieſe ſtanno con poca riuerenza; et come efficacemente inſieme moſtra, che queſti tali grauiſſimamente offendano Dio? mà che direbbe egli, ſi foſſe qui frà noi, et uedeſſe i diſordini, che nelle chieſe hoggidi ſi commettono? con che lagrime piangerebbe egli il gran dishonore, che in eſſe ſi fa alla Maeſtà di Dio? e come ſopportarebbe egli, che nelle chieſe entraſſero, ò ſtaſſero quelli, che in eſſa oſano di far atti, ò geſti laſciui, et dishoneſti; poi che minacciaua di ſcommunicare coloro, che in eſſe parlauano, ò rideuano. Veramente non ſi può a baſtanza deteſtare coſi graue irreuerenza, che ſi hà a quei ſanti luochi: alle coſe ſacre, che ui ſono; et a i tremendi miſterij, che ui ſi celebrano. Sino alle ſepolture, et monumenti, che ſono nelle chieſe, ci ammoniſcono a ricordarſi del fine noſtro; a uiuere, et conuerſare con timor di Dio; à pregare per quei defonti, che ui ſono ſepolti: et come ſi eſcuſarà il Chriſtiano di non hauer ſentito tante uoci, et auuiſi? Che parte meriterà d'hauere nelle orationi, et ſacrificij de ſacerdoti colui, il quale ſi poco riconoſce la ſantità, et dignità del loro miniſterio? come merita partecipare delle orationi de gli altri, chi apertamente fà profeſſione diſturbarle, ne uuole orare per ſe ſteſſo? Come ſi fà degno dell'indulgenze, chi non uuol metter fine all'offender Dio? che perſeuera in far poca ſtima, anzi in conculcare i ſacramẽti, et i pretioſi meriti di CHRISTO, che in eſſi ci uengono communicati; ne uuole, con la

ubi-

ubidienza delle ſacre conſtitutioni Eccleſiaſtiche, riconoſcere l'Apoſtolica autorità, donde ci uengono diſpenſate queſte gratie? A che coſa hauerà riſpetto, et riuerenza colui, che punto non teme uiolare i luoghi ſacri, et conſeguentemente non ha riſpetto alla diuina parola, alle diuine lodi, à i ſacri miſterij, a i ſacramenti, ne al tremendo ſacrificio della Meſſa? Doue conuerſarà mai ſantamente chi non è modeſto, et coſtumato ne' i luoghi, doue ſono le reliquie de' i ſanti, doue gli Angioli, doue è CHRISTO iſteſſo corporalmente, doue Dio moſtra in tanti modi la ſua grandezza, et gloria? Che frutto, per la ſua anima, cauerà dalle altre coſe, chi abuſa talmente dalle diuine gratie; che ardiſce ſeruirſi delle chieſe, delle ſtationi, delle indulgenze, delle proceßioni, et delle ſante Meſſe, per inſtrumento, ouero commodità delle ſue laſciuie, et diſſolutioni? Parmi ſentire quei lamenti del Signore, per Gieremia profeta, dolendoſi del popolo d'Iſraele: Quid eſt, quòd dilectus meus in domo mea facit ſcelera multa? Quale è la cauſa, che il mio popolo, al quale ho moſtrato tanti ſegni d'amore, cōmette nelle caſa mia tante ſceleratezze? La mia caſa, diſſe il Signore, è caſa d'oratione; et uoi l'hauete fatta ſpelonca de ladri. Voi donne, parliamo alle uane, con le pompe, con li ricci, co'i capi ſcoperti; uoi giouani, con le attioni, et geſti immodeſti, et con le diſſolutioni, mutate, quanto è in uoi, le chieſe, di caſa che ſono di Dio, et d'oratione, in ſpelonca, et ſpelonca de' ladri; poi che con queſti mezzi, et con gli altri peccati, che da eßi naſcono, ſete cooperarij del Demonio, in rubbare, et tirare le anime altrui inſieme con le uoſtre all'inferno. Doureſti pur temere quelle minaccie, che fà Iddio contra queſti, che profanano le chieſe ſante, dicendo, per bocca di Ezechiele Profeta: Polluerunt ſanctuarium meum, et Sabbata mea prophanauerunt: Hæc dicit Dominus: lapidentur lapidibus populorum, et confodiantur gladijs eorum: filios, et filias earum interficient, et domos eorum igne ſuccendent. Perciò che, dice egli, hanno profanato le chieſe, et le feſte mie, li caſtigarò acerbißimamente: mandarò gente, che le rouini, ammazzando loro, et i loro figliuoli, et figliuole, et abbraſciando le caſe loro. Et che altro penſate uoi, che ſia la careſtia, la peſte, le guerre, le ſaette, i terremoti, le rouine, et i trauagli, che Dio ci manda alle uolte, ſe non un caſtigo delle profanità, et peccati noſtri?

Non è dubio, che frà le molte prerogatiue, et fauori, con le quali Iddio ha dato, in uarij tempi, ſpecial teſtimonio della particolar protettione, et cura, che hà di queſta Città, et popolo, non e de' piccioli queſto, d'hauerli donato così gran numero de' ſacri corpi, de martiri, et altri glorioſi Santi, in modo tale, che forſe, da Roma in poi, non cede per tal conto queſta ad alcuna altra Città, anzi ci ricorda, et dice il padre noſtro Sant'Ambroſio: Agnoſcamus, cariſſimi, circa Eccleſiam noſtram, uberiorem diuinorum munerum largitatem. exultant felices ſingularum urbium populi, ſi unius ſaltem martyris reliquijs muniantur. Ecce nos populos martyrum poßidemus. Gaudeat terra noſtra, nutrix cœleſtium militum, et tantarum parens fœcunda uirtutum. Riconoſciamo, carißimi, l'abbondanza delle diuine gratie, circa la Chieſa noſtra. Gioiſcono, et ſi reputano felici i popoli di ciaſcuna città, ſe ſono fortificati dalle reliquie, almeno d'un ſolo ſanto martire. Ecco che noi poſſediamo moltitudine, et popoli de martiri. Allegriſi la terra noſtra, nodrice de' ſoldati celeſti, et feconda madre di tante uirtù. Queſti pretioſi pegni dell'amor ſuo, molti de' quali ſcuopri particolarmente al tempo del glorioſo noſtro Paſtore, S. Ambroſio, per fauorire la pietà, et meriti di quel buon ſeruo ſuo, poßiamo credere che ci habbia cōceſſo Dio; acciò che ſiano fra noi, come teſori, et fonti, dai quali ſcaturiſcano ogni dì, a noi gratie di liberatione da trauagli, di ſantità, di uirtù Chriſtiana, et d'ogni dono ſpirituale, ueneranda noi queſte ſacre reliquie; ricorrendo con fede alla intercesßione de' ſanti, de' quali eſſe ſono; uiſitando con religione, et diuotione i ſacri luoghi, doue ſono riposte; procurando d'accenderſi ogni dì più alla imitatione delle uirtù, che hanno eſſercitato in queſta uita: nelle quali adoperorno per inſtrumenti queſte ſacre membra, le quali hora fra noi riposano ne gl'altari, et nelle ſante ſepolture; per douer poi un giorno glorioſamente riſorgere, riunite con quelle beate anime loro, che già regnano in cielo, cumulando, et empiendo la loro allegrezza, et gloria. Tali ſono le ſperanze, che ci inſegnaua San Giouanni Chriſoſtomo, a douer hauere nel ſanto culto delle reliquie ſacre, parlando al popolo Antiocheno, ſopra le reliquie di S. Ignatio, martire, et Arciueſcouo di Antiochia, trasferite di Roma, con queſte parole: Non altrimente, che un teſoro indeficiente, dal quale ogni giorno ſe ne caua, et mai non manca; coſi e queſto beato Ignatio: ilquale benedicendo tutti quei, che a lui uanno, gli rimanda a caſa pieni di fiducia, et di molta alacrità, et gran fortezza. Perciò non ſolamente hoggi, ma ogni giorno corriamo da lui, riceuendone frutti ſpirituali, poi che ciaſcuno, che con fede ſe gli accoſta, conſeguiſce grandi benefici: conciosia che non ſolamente i corpi de' ſanti, ma le iſteſſe caſſe, et depoſiti ſono ripieni di ſpirituali gratie. Se queſto e accaduto in Eliſeo, che per hauer toccato un defunto il ſuo ſepolchro, diſciolſe i legami della morte, et di nuouo ritornò colui in uita; molto maggiormente ſi farà in queſto tempo, nel quale la gratia abonda più copioſa; et maggiore e la forza dello ſpirito: cioè, che ſe alcuno con fede toccherà l'archa, ne cauerà gran uirtù. Et per queſta cauſa Iddio ci hà conceſſo le reliquie de' Santi acciò per la imitatione loro, ci conduca a ſe, et ſiano certi porti, et alleuiamento di quei mali, che aſſiduamente ci affligono. Per la qual coſa egli diceua; Vi eſſorto, fratelli, tutti, che ſe alcuno di uoi e trauagliato da infermità dell'animo, o del corpo; o da qualche altra calamità; ricorra quà con fede; et ſe ne ritornerà liberato da tutte quelle coſe, con

grande allegrezza : et con l'aſpetto ſolo, riporterà la conſcienza più alleggerita, et più tranquilla : anzi è eſpediente, che non ſolamente quei, che ſono aggrauati da moleſtie, et trauagli, ricorrano all'archa di queſto ſanto; ma quelli, i quali ſono in ſtato tranquillo, et che ſono potenti, et in riputatione, et godeno di gran fiducia appreſſo a Dio. Perciò che uenendo in queſto luogo, faranno queſti beni più fermi, et più ſtabili; et colla memoria delle uirtù, et delle buone operationi di queſto ſanto, diuentaranno più humili, ne ſe inſuperbiranno per le loro buone opere. Et non e coſa di poco momento, che quelli, a quali hanno le coſe proſpere, et felici, le piglino moderatamente, ne ſi gonſino di ſuperbia. E adunque queſto teſoro utile a tutti, et un rifugio ſalutifero, tanto a quelli, che ſono trauagliati dalle coſe dure, et aſpere; quanto a quei, che uiueno proſperamente, et felicemente, acciò che lungo tẽpo godano i loro beni: a quelli, che ſono ſani; per non incorrere in qualche infermità : a quelli, che ſono trauagliati dalle infermità; per conſeguire la ſanità. Le quali coſe tutte cõſiderando, frequentiamo con ogni allegrezza queſto ſacro luogo: accio che poſſiamo eſſer fatti partecipi della patria, et della menſa celeſte, cõ i Santi, per le preghiere loro, et per gratia, et benignità di N. S. GIESV CHRISTO, fin qui ſan Giouan Criſoſtomo.

Hora ſe noi non riconoſciamo gratamente il fauore, che ci hà fatto Dio in darci tanta ricchezza de' corpi Santi, et Sacre reliquie, ma lo dishonoriamo con la mala conuerſatione nelle ſante chieſe, et luochi, doue ſono ſepolte; quanto debbiamo noi temere, di diuentrne talmente indegni, che permetta Iddio, che ſiamo un di ſpogliati di queſti pretioſi teſori : ſi come già habbiamo a dolerci perpetuamente di quella perdita, che faceſſimo, forſe per ſimil colpa de' padri noſtri, de i ſacri corpi delli glorioſi trè Magi, che riposauano quì frà noi: o almeno, frà tutte le altre colpe noſtre, debbiamo temere, che non ſia grauiſſima queſta, et principaliſſima per la noſtra damnatione; quãdo queſti Santi, nel giorno del giudicio, ſi leueranno contra di noi, et faranno teſtimonio à Dio della irriuerenza, et diſpreggio, che con queſti peccati haueremo fatto à loro, et à Dio inſieme, et del poco frutto fatto da noi in tanta occaſione di aiutarci, per mezzo delle interceſſioni, et della memoria loro, et ſanta imitatione. Guardiamoci, per le uiſcere di GIESV CHRISTO, da i giudicij di Dio. Che, ſe con tanto zelo, CHRISTO, nel principio della ſua predicatione, et nel fine di eſſa, ſcacciò quelli che nel portico del tempio uendeuano, et comprauano coſe appartenenti alli ſacrificij; et egli, che con tanta pacienza tolerò di eſſere crudelmente flaggellato, ſenz'aprir la bocca, adoperò il flaggello contra i uiolatori della ſantità del tempio ſuo; con molto maggior zelo, et ſdegno giuſtamente caſtigarà, con ogni ſeuerità coloro, che hoggidì preſumeno contaminare, et profanar le chieſe con le lor immonditie, et abbominationi de peccati, con tanto dishonore, et irriuerenza di ſua diuina Maeſtà, et delle coſe ſue: et ſe contra di eſſi egli moſtrò il gran zelo, che haueua dell'honore del ſuo eterno Padre, conforme à quello che l'Euangeliſta dice, che all'hora ſi ricordono gli Apoſtoli di quello, che il Profeta hauea detto di lui: Zelus domus tuæ comedit me, nel qual propoſito ſcriue ancora San Marco; che non comportaua pure, che ſi portaſſe per il tẽpio coſa alcuna, la qual nõ foſſe per il culto diuino; ben uolſe darci ad intendere eſpreſſamente, quanto diſpiaceſſe à Dio, et quanto grauemente offendeſſero ſua diuina Maeſtà, quelli, che à i tempi noſtri profanano con diſſoluta conuerſatione, ouero con attioni mondane, le chieſe: eſſendo pur quel tẽpio antico, figura delle coſe noſtre. Sapete, figliuoli, quanto ſtrettamente già ne i tempi antichi, ci habbiano i ſacri Canoni, et Concilij, commendato la ſantità, et modeſtia nelli luoghi ſacri: Il ſacro Concilio di Trento ci hà eſpreſſamente commandato il pigliar le indulgenze con ogni diuotione, conuenire alle chieſe, et celebrare le feſte, et la memoria de i Santi con ogni riuerenza. Pio quinto di ſanta memoria ultimamente, con particolar Bolla, et conſtitutione perpetua ſopra ciò, ha rinouati gli antichi Canoni, con hauer propoſte nuoue pene, et aggrauato le conſcienze de' i Veſcoui a corregere così fatti abuſi. Noi habbiamo già, con publichi Editti noſtri, datoui inſtruttione, come douete andare alle proceſſioni, alle ſacre ſtationi, alle indulgenze, et alle chieſe in tutte le altre occaſioni : u'habbiamo eſpreſſamente ricordato di non entrar nel choro de gli Eccleſiaſtici: ne gli huomini nella parte della Chieſa, deputata alle donne: non paſſeggiare, non far circoli, non appoggiarſi à gli altari, al uaſo dell'acqua ſanta, ò al fonte batteſimale: non fermarſi a quei luoghi, ne a le porte, ne altrimenti dirimpetto alle donne: non far ſtrepito, non atti, ſguardi, parole, ò ſegni dishoneſti: non ragionamenti di coſe oſcene, ò negotij ſeculari : udir la Meſſa intiera, non ſtarui dentro li cancelli de gli altari; ma fuori, et ingenocchione con tutte due le ginocchia, et gli huomini col capo ſcoperto, et molte altre coſe pertinenti al decoro, et ſantità de' coſtumi nelle Chieſe, ne i diuini officij, nelle perdonanze, nelle proceſſioni, et altre ſimili pie attioni.

Non aſpettino coſtoro, i quali sì profanamente, et ſenza riuerenza conuerſano nelle chieſe, che ad eſempio di CHRISTO buon Paſtore, et Principe de' paſtori, il qual poſe mano al flagello contra ſi fatti profanatori, noi imitando il ſanto zelo di eſſo, in cui nome eſſercitiamo queſta cura paſtorale, ſcacciamo col flagello ſpirituale della ſcommunica. Anzi, frà l'altre conſolationi, che da tutti noi ſperiamo di riceuere, in occaſione di coſi multiplicate gratie, che Dio ci fà a tutti, ſia una queſta; che doppò tante noſtre ammonitioni piene di deſiderio della ſalute noſtra; hormai tutti pigliate una conſuetudine di andar alle ſtationi, alle indulgenze, alle chieſe, alle feſte de' Santi, et alle ſacre proceſſioni, con quella riuerenza, et diuotione interiore, et eſteriore, che Dio ricerca da noi, et che ſi conuiene alle attioni ſante, et ſpirituali,

come

come ſono queſte. Ne in queſto propoſito uogliamo rappreſentarui hora altro eſſempio, che quello iſteſſo, che ogni giorno, nella occaſione di queſto ſanto Giubileo, hauete uiſto, et uedete, per bontà di Dio, in tanti, coſi grãdi, come mezzani, et infimi di queſta Città. Hauete pur uiſto, figliuoli, et tuttauia uedete, proceſſionalmente andar innanzi il Clero, et religioſi, e molti di eßi ſcalzi, à uiſitar le Chieſe; ſeguitar gli huomini, ſecondo l'età, et conditione loro di mano in mano; le donne anch'eſſe poi con l'iſteſſo ordine; tutti a due a due; cantar inſieme Salmi, Litanie, et altre orationi; quei che ſanno leggere, con l'officiolo in mano; altri con le corone, tutti con diuoto ſilentio, et con modeſtia, attenti alle orationi, et alle meditationi ſante; ſimplicemente, et per il piu ueſtiti di nero, et dimeßi, et quaſi tutti ſenz'arme; molti per le ſtrade anco col capo ſcoperto, et alcuni co'piedi ignudi; altri in habito, et altro atto di penitenza; le donne medeſimamente ſenza pompa, et ornamenti uani, coperte talmente il capo, che niuna parte pur della faccia ſi uedeua; tutte diuote, et molte di eſſe ſi sà che ſono andate parimente ſcalze. Hauete, fuor delle proceßioni ancora, uiſto che ni uno huomo, ne donna, ui è andata ne in cocchio, ne in carroccia, ne à cauallo, ma tutti a piedi, con la ſua famiglia, appartatamente, con tanta ſollecitudine, andar non ſolamente alle chieſe del Giubileo, ma ad altre ancora di particolare diuotione, che non aſpettando, che ueniſſe giorno, et che s'apriſſero le porte di eſſe, ui s'apreſẽtauano nell'aurora molto per tempo, diuotamente inginocchio; hauete uiſto entrar poi ciaſcuno per diuerſe porte nelle chieſe ſtationali del Giubileo, ſeparatamente gli huomini dalle donne; ſtarui diſtintamente ſeparati; et quiui far orationi; ſalmeggiare; cantar litanie; con uoci pie implorare la miſericordia di Dio, et la interceßione de' Santi; ſtar in meditatione; uiſitar ſollecitamente gli altari, le reliquie, et le arche de' corpi Santi; ſtar per buon pezzo ingenocchioni, anco mentre aſcoltauano la parola di Dio, et moſtrar in ciò mirabil attentione, et deſiderio d'empirſi di ſpirito diuino, et accenderſi del ſuo amore; et molti talmente commouerſi, che li hauete uiſto ſoſpirare, lagrimare, proſtrarſi in terra; alzar gli occhi, et le mani al cielo; ſtendere le braccia; et far altri geſti di ſanta compuntione, accompagnata da una importunità ſanta di orationi; tutti quaſi a gara, affrettarſi di far toccare le loro corone alle ſacre reliquie, et alle arche de' Santi, procurandoſi con tal mezzo qualche celeſte gratia, et benedittione; et nelle chieſe iſteſſe del Giubileo, da ogni banda, frequentarſi le ſante confeßioni, et le ſacre communioni; et d'ogn'intorno nelle Chieſe, et fuori, darſi con allegra, et caritatiua mano le elemoſine in quantità.

Queſto eſſempio, figliuoli, è familiare, domeſtico, et è noſtro: et tale, che douerà ſempre inſegnarui, et ammonire, con che ſtudio di pietà, et diuotione andiate alle indulgenze, ſtationi, proceſſioni, e Chieſe, et come dobbiate riuerentemente ſtarui, e conuerſare; et perpetuamente eccitarui alla diuotione, et riuerenza, che conuiene nelle attioni ſante, et nella caſa di Dio, et che è neceſſaria per apparecchiarſi a poter entrare, doppò la uita preſente, in quella celeſte caſa, che ci rappreſentano quà giù le Chieſe: doue puri, et mondi, inſieme con gli Angioli, et Santi, ſenza intermiſſione lo laudiamo, riueriamo, et adoriamo per ſempre. Di che preghiamo ſua diuina Maeſtà, che a tutti conceda gratia, riempiendoci delle ſue celeſti benedittioni.

Littere de gratiarum actione pro ſeptem eccleſijs ſtationalibus conceſsis.

Carolus, Cardinalis tit. S. Praxedis, Archiepiſcopus.

R*Euer. Paroco. La Santità di N. S. Papa Gregorio XIII. con la ſua ſolita carità uerſo queſto popolo, doppo hauergli conceſſo gli anni paſſati le Stationi di Roma in uarie Chieſe di queſta Città, ſi è degnata anco dargli perpetuamente il teſoro dell'indulgenze delle ſette Chieſe di Roma, diſtribuite in altre tãte Chieſe di Milano, cioe nella Chieſa maggiore, in ſanto Ambroſio, in ſan Nazaro in Brolio, in ſan Lorenzo maggiore, in ſan Steſano in Brolio, in ſan Simpliciano de Porta Comaſina, et in ſan Vittore ad corpus. Di modo che qualunche uiſitarà diuotamente le ſodette ſette Chieſe, conſeguirà, leuatone a fatto ogni differenza, tutte l'iſteſſe Indulgenze, et remiſſioni de peccati, quali conſeguirebbe ſe uiſitaſſe le ſette Chieſe di Roma Queſta gratia, et dono è ſi ſingolare, che biſogna perpetuamente ringratiarne Dio; et inſieme uſare ogni ſollicitudine, che il popolo riconoſca, et uſi queſto dono ſantamente. Di matina dunque nella uoſtra Meſſa parochiale darete queſta ſpirituale conſolatione, et buona nuoua al uoſtro popolo, moſtrandogli la ſingolare gratia, che gli e fatta, et inſieme inuitarete tutti per Lunedi, che ſarà alli 2. de Luglio, alla proceſſione che ſi commiaciarà a le ſett'hore, per ringratiare ſua Diuina Maeſtà di queſto celeſte beneficio, et per dar principio à goderne con il uiſitare le ſette Chieſe. Et acciò che il popolo le uiſiti ſpeſſo, et diuotamente, in ogni occaſione l'infiammarete a queſta ſanta diuotione: et quando ui parerà opportuno, gli legerete, et eſplicarete la noſtra lettera ſtampata nel fine del libretto delle Chieſe di Milano; qual lettera e del modo di fare le Stationi, et conuerſare ſantamente nelle Chieſe.*

Auiſarete poi per parte noſtra in particolare le donne, che oltre che deueranno ſempre andare a queſta diuotione con habito humile, et demeſſo, ſenza pompa e faſto, et con il capo ueramente ben uelato gli ordiniamo anco eſpreſſamente, che niuna ui uadi ſe non a piedi; eccetto ſe alcuna per legitimo impedimento non otteneſſe licenza da noi d'andarui altrimente. Nel qual caſo poi ſeruarà il modo, che nella detta licenza da noi gli ſarà ordinato. Et Dio ui benedichi. Dall'Arciueſcouato, il di ultimo di Giugno 1576.

INDVLGENTIAE CERTIS eccleſijs ſtationalibus Mediolani conceſſe, inſtar Baſilicarum urbis Romæ.

Carolus Cardinalis Archiepiſcopus.

HAuendo Pio Papa Quarto di ſel. me. con zelo di paterna carità verſo queſta patria conceſſo gia à una ſol Chieſa d'eſſa l'Indulgenze, e Stationi di Roma, s'è degnata ultimamente la Santità di N. S. Gregorio XIII. per molte cauſe, che ſi narrano nella ſua Bolla, à maggiore commodità, et beneficio ſpirituale di tutto queſto popolo, diſtribuire quel gran dono ſecondo l'uſo et modo di Roma in diuerſe Chieſe di queſta città. La onde conſiderando noi queſto coſi pretioſo theſoro, et che già da ſanti Pontefici per uniuerſal beneficio di tutta la Chriſtianità fù conceſſo ſolo alle Chieſe della Città di Roma, et che fu tanto ſtimato da tutti i ſedeli in quei tempi, ne i quali la Chriſtiana pietà, et deuotione più fioriua, che da tutte le parti del mondo, doue il ſantiſſimo nome di Chriſto Gieſù è adorato, con grandiſſimi diſaggi. et fatiche per deſiderio d'acquiſtarlo, ui ſi concorreua continuamente in gran numero: non poſſiamo mancare al noſtro debito officio Paſtorale di ricordarui, et ammonirui à conoſcere talmente queſta ſingolariſſima gratia, quale per miſericordia di Dio n'è ſtata conceſſa, che non ſolamente, il che Dio non uoglia, ſprezzandola, ò non abbraciandola con la debita diligenza et pietà, non ſiamo, come impij, et ingrati nel diuin giuditio più ſeueramente puniti, et caſtigati: ma come ſedeli, et pij Chriſtiani con feruente, et deuoto affetto moſtrãdoci grati all'omnipotẽte DIO di queſta nuoua miſericordia, che ne cõcede, ci diſponiamo, et attendiamo à riceuerla ſantiſſimamente, et coſi conſeguirne abondantiſſimo frutto, et ſalute alle anime noſtre.

Vi eſortiamo adunque tutti, ſi huomini, come donne, et preghiamoui anco per il pretioſo ſangue del Signor Noſtro Gieſù Chriſto, che ſiate ſolleciti primieramente di tener mondo le conſcienze noſtre da ogni immonditia di peccato, per il mezo del Sacramẽto della Penitenza, ò almeno con la uera contritione, et pentimento, et propoſito di confeſſarui, accompagnato con la mutatione, et emendatione della uita paſſata: et coſi uiſitiate ne i ſuoi giorni l'infraſcritte Chieſe, doue ſon ſtate deputate l'Indulgenze, et ſtationi, con ogni purità di cuore, ſanta intentione, et humili preghiere: ſtudiando anco d'accompagnarci degiuni, et opere di carità, et miſericordia.

Ricordiamo parimente, et ammoniamo nel Signore che coſi nell'andare, come nel tornare dalle ſante ſtationi, tutti laſcino da banda li ragionamenti uani, ſguardi dishoneſti, et qual ſi uoglia altra coſa che poſſa offender la Maeſtà di Dio.

Che parimente niſſuno ſi fermi preſſo la porta della Chieſa; ò nella ſtrada particolarmente, doue ſarà il concorſo alla Chieſa della ſtatione.

Che ciaſcuna donna di qual ſi uoglia grado, et conditione, laſciata ogni uanità nel ueſtire, et nell'ornato, uada con ogni ſanta modeſtia, et honeſtà, coperta, et uelata in capo, come è inſegnato à loro dall'Apoſtolo S. Paolo, et ordinato parimente per conſtitutioni di ſantiſſimi Pontefici.

Che nelle Chieſe ſtationali, ciaſcuno conuerſi ſantamente, fuggendo circoli, colloquij, conſabulationi; non fermandoſi in eſſe Chieſe, ſe non tanto, quanto ui ſtarà in genocchioni à far oratione; non appogiandoſi à gl'altari, à i battiſterij, ne al uaſo dall'acqua ſanta; non ſtando in alcun'altro modo irreuerentemente; ma ſi ricordi, et conſideri di ſtare nella caſa di Dio, et alla ſtatione; cioè in luogo ſanto, doue ſi ſtà con uigilanza, et deuotione di ſante orationi, et con ogni ſtudio di pietà interiore: et eſteriore.

Che iui ciaſcuno deuota, et ſantamente prieghi per ſe ſteſſo, et inſieme per la Santita di N. S. per l'eſaltatione di ſãta Chieſa, et in particolare per queſta Città, à fine che tuttauia più ſi riſtori, acreſca, et riſplenda in eſſa l'oſſeruanza del culto diuino; et il popolo ogni di più uiuamente s'eccìti all'opere della carità ſanta Chriſtiana.

LE CHIESE, NELLE QVALI SONO à certi giorni dell'anno deputate l'Indulgenze, et Stationi conforme à quelle di Roma, ſono qui ſottoſcritte ſecondo la Bolla di N. S. Gregorio XIII.

STATIONI DELL'ADVENTO.

LA prima Domenica dell'Aduento ſecondo l'uſo Romano, che è la terza ſecondo l'Ambroſiano, è a S. Simpliciano, l'indulgenza, et ſtatione, quale è in Roma a S. Maria maggiore, in quello iſteſſo giorno.

La ſeconda Domenica dell'Aduento, cioè la quarta all'uſo Ambroſiano, ſarà alla Chieſa maggiore l'indulgenza, et ſtatione di Roma à s. Croce.

La terza Domenica, cioè la quinta dell'Aduento, ſecõdo l'iſteſſo rito Ambroſiano, a s. Ambroſio maggiore, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Pietro.

Il Mercordi delle quattro tempore dell'Aduento, à s. Maria del Cerchio, l'indulgenza, et ſtationi di Roma a S. Maria maggiore.

Il Venerdi delle quattro tempore dell'Aduento, à s. Nazaro in Brolio l'indulgenza, et ſtatione di Roma a S. Apoſtolo.

Il Sabbato delle quattro tempore dell'Aduento, a s. Pietro in Geſſate, l'indulgenza, et ſtationi di Roma a s. Pietro.

La Domenica quarta dell'Aduento, che è la ſeſta, et l'ultima ſecondo l'uſo Ambroſiano, a S. Barnaba, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Apoſtolo.

La Vigilia della Natiuità del Noſtro Signore Gieſu Chriſto, alla Chieſa maggiore, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a S. Maria maggiore.

La notte della Natiuità di Noſtro Signore, alla Chieſa mag-

maggiore, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Maria maggiore aella capella del Preſepio.

All'Aurora, nella ſeconda Meſſa, a S. Anaſtaſia, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a S. Anaſtaſia.

Nella terza Meſſa, nella Chieſa maggiore, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a S. Maria maggiore.

Nella feſta di s. Stefano, alla Chieſa di s. Stefano ia Brolio, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Stefano ia cœlio monte.

Nella feſta di s. Giouanni Euangeliſta, a s. Maria preſſo s. celſo, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Maria maggiore.

Nella feſta dell'Innocenti, a s. Vittore ad Corpus, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Paolo.

Stationi dal primo di dell'anno ſino a Quareſima.

Nella Circoncisione di Noſtro Signore, che è l'Ottaua della Natiuità, a s. Maria della Scala, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a S. Maria Tranſteuere.

Nella Epiſania del Signore, a s. Ambroſio, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Pietro.

La Domeaica della Settuageſima a s. Lorenzo maggiore, l'indulgenza et ſtatione di Roma a s. Lorenzo ſuor delle mura.

La Domeaica della Seſſageſſima a s. Paolo ia Compito, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Paolo.

La Domeaica della Qainquageſima a s. Pietro ia Geſſate, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Pietro.

Il primo Mercordi doppo la ſudetta Domenica che è il primo di de Quareſima ſecondo il rito Romano, à ſanta Maria delle Gratie, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Sabina.

Il Giouedi a s. Giorgio ia Palazzo, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Georgio.

Il Venerdi a s. Fidele, l'indulgenza, et ſtationi di Roma a s. Giouanni, et Paolo.

Il Sabbato a s. Carpoſoro, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Triſone.

Stationi di Quareſima.

La Domenica prima di Quareſima ſecondo il rito Romano, la quale ſecondo il rito Ambroſiano ſi chiama in capite Quadrageſima, nella chieſa maggiore l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Gio. Laterano.

Il Lunedi che ſecondo il rito Ambroſiano è la feria ſeconda di Qaareſima, a s. Franceſco, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Pietro in Vincula.

Il Martedi a s. Anaſtaſia, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Anaſtaſia.

Il Mercordi a s. Maria Pedone, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Maria maggiore.

Il Giouedi a s. Vincenzo in Prato, l'indulgenza, et ſtationi di Roma a s. Lorenzo ia Paliſperna.

Il Venerdi a s. Nazaro in Brolio, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a ſanto Apoſtolo.

Il Sabbato a s. Martino ad Corpus, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a ſan Pietro.

La Domenica di Samaritaaa, che è la ſecõda di Quareſima ſecondo il rito Romano, à s. Maria di Brera, l'indulgẽza, et ſtatione di Roma a s. Maria ia Domenica.

Il Lunedi a s. Steſano in Brolio, l'indulgeaza, et ſtatione di Roma a s. Clemente.

Il Martedi a s. Valeria, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Balbina.

Il Mercordi a s. Maria Falcorina, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. cecilia.

Il Giouedi a s. Maria preſſo s. Calimero, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Maria Tranſteuere.

Il Venerdi a s. Vitale, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Vitale.

Il Sabbato a s. Marcellino, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Marcellino, et Pietro.

La Domenica di Abraham, che è la terza di Quareſima ſecondo il rito Romano, à s. Maria delle Gratie, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Lorenzo ſuor delle mura.

Il Lunedi à s. Marco, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Marco.

Il Martedi, a s. Eufemia, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Potentiana.

Il Mercordi a s. Fidele, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Siſto.

Il Giouedi a ss. Nabore, et Felice in s. Franceſco, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a ss. Coſma, et Domiano.

Il Venerdi a s. Maria del ſoccorſo, l'indulgenza, et ſtatione di Roma à s. Lorenzo in Luciaa.

Il Sabbato a s. Dioniſio, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Suſana.

La Domenica di Ceco, che è la quarta di Quareſima ſecondo il rito Romano, nella chieſa maggiore, l'indulgenza et ſtatione di Roma a s. Croce in Hieruſalẽ.

Il Lunedi a s. Celſo l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Quattro coronati.

Il Martedi a s. Vittore al Theatro, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Lorenzo in Damaſo.

Il Mercordi a s. Giouanni ia Conca, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Paolo.

Il Gioaedi a s. Silueſtro, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Silueſtro.

Il Venerdi a s. Calimero, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Euſebio.

Il Sabbato a s. Maria della Pace, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Nicolo in Carcere.

La Domenica di Lazaro, che ſecondo il rito Romano ſi dice de Paſſione, a s. Maria della Paſſione, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Pietro.

Il Lunedi a s. Satiro, l'indulgenza, et ſtationi di Roma a s. Criſogono.

Il Martedi a s. Aquilino preſſo s. Lorenzo, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. ciriaco.

Il Mercordi a s. Euſtorgio, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Marcello.

Il

Il Giouedi a s. Protaſio ad Monachos, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Apollinare.

Il Venerdi à s. Steſano in Brolio, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Stefano in cœlio monte.

Il Sabbato a s. Giouanni Lateranno, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Giouanni ante portam Latinā.

La Domenica delle Palme, nella chieſa maggiore, l'indulgēza, et ſtatione di Roma a s. Giouāni Laterano.

Il Lunedi ſanto a s. Giouanni del Seminario, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Praſſede.

Il Martedi ſanto a s. Babilla, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Priſca.

Il Mercordi ſanto a s. Maria della Paſſione, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Maria maggiore.

Il Giouedi ſanto nella chieſa maggiore, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Giouanni Laterano.

Il Venerdi ſanto nella Chieſa maggiore, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. croce in Gieruſalem.

Il Sabbato ſanto a s. Sepolchro, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Giouanni Laterano.

Stationi da Paſqua di Reſurettione fino all'Ottaua della Pentecoſte.

La Domenica di Paſqua di Reſurrettione a s. Ambroſio, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Maria maggiore.

Il Lunedi doppo Paſqua a s. Nazaro, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Pietro.

Il Martedi a s. Maria preſſo s. Celſo, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Paolo.

Il Mercordi a s. Lorenzo maggiore, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Lorenzo fuor delle mura.

Il Giouedi a s. Maria del ſoccorſo, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Apoſtolo.

Il Venerdi a s. Maria dell' Incoronata, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Maria Rotonda.

Il Sabbato nella Chieſa maggiore, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Giouanni Laterano.

La Domenica in Albis depoſitis a s. Barnaba l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Pancratio.

Nelle Letanie maggiori, cioè nella feſta di s. Marco a s. Vittore ad Corpus, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Pietro.

Nell'Aſcenſione del Signore in la Chieſa maggiore, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Pietro.

Il Lunedi doppo la Domenica dell'Aſcenſione a s. Ambroſio, nel qual giorno ſi celebrano le Letanie minori, ſecondo il rito Ambroſiano, le quali ſecondo il rito Romano ſi celebrano innanzi l'Aſcenſione.

Il Martedi a s. Nazaro in Brolio.

Il Mercordi a s. Lorenzo maggiore.

Nella Vigilia della Pētecoſte in la Chieſa maggiore, l'indulgēza, et ſtatione di Roma a s. Giouāni Laterano.

La Domenica della Pentecoſte a s. Ambroſio, l'indulgenza et ſtatione di Roma a s. Pietro.

Il Lunedi doppo la Pentecoſte a s. Maria de gl' Angeli de frati minori, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Pietro in Vincula.

Il martedi a s. Tomaſo in terra amara, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Anaſtaſia.

Il Mercordi a s. Maria de Serui, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Maria maggiore.

Il Giouedi a s. Sebaſtiano, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Lorenzo, fuori delle mura.

Il Venerdi a s. Nazaro in Brolio, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Apoſtolo.

Il Sabbato a s. Barnaba, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Pietro.

Il Mercordi delle quattro tempora di Settembre a s. Maria de i Carmeni, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Maria maggiore.

Il Venerdi à s. Nazaro in Brolio, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Apoſtolo.

Il Sabbato a s. Andrea, l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Pietro.

Indulgentiæ ſtationales viris ſeparatim conſtitutæ, a fœminis.

Carolus S. R. E. Cardinalis tit. ſanctæ Praxedis Dei, et Apoſtolica ſedis gratia Archiepiſcopus S. Eccl. Mediolanen.

L*A Santità di N. S. Gregorio XIII. moſſo da paterna charità uerſo il popolo di Milano, hauendo ſino dal primo anno del ſuo Pontificato, conceſſo à preghi noſtri le ſtationi ſecondo l'uſo et modo di Roma: in diuerſe Chieſe di Milano, hora ultimamente uolendo prouedere alla commodità anco, et deuotione di detto popolo, hà dato autorità et facoltà a noi, ſecondo che ci parerà, di nominare, et deputare, et anco di ſtabilire per ciaſcuna ſtatione due Chieſe diſtinte, cioè una per gl' huomini, et l'altra per le donne; et in oltre, ſe coſi ci parerà che poſſiamo mutare, et nominare, ò deputare altre in luogo di quelle, che già una uolta haueſſimo deputato, cō modo, forma, et ordine, che ſtabiliremo: però noi per autorità della facoltà dataci, accio che ciaſcuno poſſa con maggior deuotione, et edificatione de gli altri frequentare le ſante ſtationi, et ſi rimuoua quanto ſi può ogni occaſione di ſcandalo, et d'irreuerenza; nominiamo, deputiamo, et ordiniamo, per le ſtationi, che ſaranno in queſt'anno 1582. l'infraſcritte Chieſe diſtinte, cioè alcune per gl' huomini, et alcune per le donne. Onde eſpreſſamente comandiamo, che nelle Chieſe, doue ſarà la ſtatione per le donne, eccetto la Chieſa Metropolitana, et alcun'altra, doue ſarà la ſtatione, qui di ſotto aſſignata commune, all'uno, et l'altro di loro, non ſia lecito, ſotto alcun pretesto, in quel giorno della ſtatione aſſignata a gli huomini, di andarui; et all'incontro, doue ſarà la ſtatione de gli huomini, non ui uadino le donne.*

PER GL'HVOMINI.	GIORNI ET TITOLI delle ſtationi.	PER LE DONNE
A S. Lorenzo maggiore.	La Domenica della Settuageſima, indulgēza, et ſtatione di Roma à s. Lorenzo fuor delle mura.	A S. Stefano in Brolio.
A S. Paolo in Compito.	La domenica della Seſſageſima, indulgenza, et ſtatione di Roma a S. Paolo.	A S. Nazaro in Brolio.
A S. Sebaſtiano.	La Domenica della Quinquageſima indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Pietro.	A S. Pietro in Geſſato.
A S. Maria delle Gratie.	Il primo Mercordi doppo la ſudetta Domenica, che e il primo giorno di quareſima alla ROMANA indulgenza et ſtationi di Roma a ſanta Sabina.	A Santa Maria della Pace.
A S. Giorgio in Palazzo.	Il giouedi indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Giorgio.	A S. Barnabà.
A S. Carpoforo.	Il uenerdi indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Giouanni et Paolo.	A Santa Maria al Cerchio.
A S. Fidele.	Il ſabbato indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Trifone.	A S. Euſtorgio.
	STATIONI DI QVARESIMA.	
Alla Chieſa Metropolitana.	✠ La Dominica prima, nel qual di comincia la Quareſima all'Ambroſiana indulg. et ſtatione di Roma a s. Giouanni Laterano.	Alla Chieſa Metropolitana.
A S. Franceſco.	Il lunedi l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Pietro in Vincula.	A S. Calimero.
A S. Ambrogio maggiore.	Il martedi indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Anaſtaſia.	A S. Dionigi.
A S. Euſtorgio.	Il mercordi indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Maria maggi ore.	A S. Maria de Carmelitani.
A S. Vincenzo in prato.	Il giouedi indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Lorenzo in Paniſperna.	A S. Giorgio in Palazzo.
A S. Lorenzo maggior.	Il uenerdi indulgenza, et ſtatione di Roma a ss. Apoſtoli.	A S. Nazzaro in Brolio.
A S. Martino ad Corpus.	Il ſabbato indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Pietro.	A S. Eufemia.
A Santa Maria di Brera.	✠ La Domenica della Samaritana, che e la ſeconda di qoareſima indulgenza, et ſtatione di Roma a ſanta Maria in Dominica.	A S. Antonio.
A S. Stefano in Brolio.	Il lunedi indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Clemente.	A Maria della Scala.
A S. Simpliciano.	Il martedi indulgenza, et ſtatione di Roma a ſanta Balbina.	A S. Maria di ſan Celſo.
A S. Calimero.	Il mercordi indulgenza, et ſtatiooe di Roma a ſanta Cecilia.	A S. Vittore ad Corpus.
A Santa Maria de Serui.	Il giouedi ſtatione, et indulgenza di Roma a ſanta Maria in Tranſteuere.	A S. Simpliciano.
A S. Marco.	Il uenerdi ſtatione, et indulgenza di Roma a s. Vitale.	A S. Ambrogio Maggiore.
A S. Franceſco.	Il ſabbato indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Pietro et Marcellino.	A S. Giouanni Laterano.
A S. Vittore ad Corpus.	✠ La Domenica di Abraam, che e la terza di quareſima indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Lorenzo fuor delle mura.	A S. Vittore ad Theatrum.
A S. Satiro.	Lunedi indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Marco.	A S. Aquilino preſſo S. Lorenzo
A Santa Eufemia.	Il martedi iodulgenza, et ſtatione di Roma a a Potentiana.	A S. Maria delle Gratie.
A S. Aleſſandro.	Il mercordi indulgenza, et ſtatione di Roma a S. Sitto.	A S. Fidele.
A S. Celſo.	Il giouedi indulgēza, et ſtatione di Roma a s. Coſmo et Damiano.	A S. Franceſco.
A S. Euſtorgio.	Il uenerdi indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Lorenzo in Lucina.	A S. Lorenzo maggiore.
A S. Dionigi.	Il ſabato indulgenza, et ſtatione di Roma a ſanta Suſana.	A S. Vittore de Capuccini.
Alla Chieſa Metropolitana.	✠ La Domenica del Ceco, che e la quarta di quareſima indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Croce in Hieruſalem.	Alla Chieſa Metropolitana.
A S. Antonio.	Il lunedi indulg. et ſtatione di Roma a ss. quattro Coronati.	A S. Sebaſtiano.
A S. Vittore al Theatro.	Il martedi indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Lorenzo in Damaſo.	A S. Carpoforo.
A S. Giouanni in Conca.	Il mercordi indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Paolo.	A S. Martino ad Corpus.
A S. Simpliciano.	Il giouedi indulgenza, et ſtatione di Romà a s. Silueſtro.	A S. Gieronimo.
A S. Calimero.	Il uenerdi indulgenza, et ſtatione di Roma a S. Euſebio.	A S. Babila.
A Santa Maria della Pace.	Il ſabbato indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Nicolo in Carcere.	A S. Maria de Brera.
A S. Maria de i Carmelitani.	✠ La Domenica di Lazaro, che alla Romana ſi dice de paſſione indulgenza, et ſtationa di Roma à s. Pietro.	A S. Maria della Paſſione.
A S. Vittore a i Capuccini.	Il Lunedi indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Criſogono.	A S. Satiro.
A s. Aquilino preſſo a s. Lorēzo.	Il Martedi indulgenza, et ſtatione di Roma à s. Ciriaco.	A S. Marco.
A S. Dionigi.	Il Mercordi indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Marcello.	A S. Euſtorgio.
A S. Protaſio ad Monacos.	Il Giouedi indulgenza, et ſtatione di Roma à s. Apolinare.	A S. Fidele.
A S. Celſo.	Il Venerdi indul. et ſtatione di Roma à s. Stefano in Celio monte.	A S. Stefano in Brolio.
A S. Ambrogio Maggiore.	Il Sabato iodulgen. et ſtatione di Roma à s. Gioanni ante portam Latinam.	A S. Giouanni in Conca.
Alla Chieſa Metropolitana.	✠ La Domenica delle Palme indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Giouanni Laterano.	Alla Chieſa Metropolitana.
A S. Lorenzo maggiore.	Il Luoedi ſanto indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Praſſede.	A S. Franceſco.
A S. Babila.	Il Martedi ſanto iodulgenza, et ſtatione di Roma a s. Priſca.	A S. Ambrogio Maggiore.
A S. Maria della paſſione.	Il Mercordi ſanto indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Maria Maggiore.	A S. Tomaſo in terra amara.
Alla Chieſa Metropolitana.	Il Giouedi ſanto indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Giouanni Laterano.	Alla Chieſa Metropolitana.
Alla Chieſa Metropolitana.	Il Venerdi ſanto indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Croce in Hieruſalem.	Alla Chieſa Metropolitana.
A S. Sepolchro.	Il Sabato ſanto indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Giouanni Laterano	A S. Lorenzo maggiore.

PER GL'HVONINI.	STATIONI DA PASQVA DI REſurrettione ſino all'ottaua della Pentecoſte.	PER LE DONNE.
Alla Chieſa Metropolitana.	✠ LA Dominica di Reſurrettione indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Maria maggiore.	Alla Chieſa Metropolitana.
A S. Ambrogio maggiore.	Lunedi dopo Paſqua indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Pietro.	A S. Nazaro in Brolio.
A S. Simpliciano.	Martedi doppo Paſqua indulgenza, et ſtatione di Roma a ſan Paolo.	A S. Maria di S. Celſo.
A S. Lorenzo maggiore.	Mercordi doppo Paſqua indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Lorenzo fuori delle mura.	A S. Maria della ſcala.
A S. Angelo.	Giouedi doppo Paſqua indulgenza, et ſtatione di Roma a ss. Apoſtoli.	A S. Stefano in Brolio.
A Santa Maria dell'Incoronata.	Venerdi doppo Paſqua indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Maria Rotonda.	A S. Maria de ſerui.
Alla Chieſa Metropolitana.	Sabato in Albis indulgenza, et ſtatione di Roma a ſan Giouanni Laterano.	Alla Chieſa Metropolitana.
Alla Chieſa Metropolitana.	✠ La Domenica in Albis depoſitis indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Pancratio.	Alla Chieſa Metropolitana.
A S. Vittore al Corpo.	Le Letanie maggiori, cioè la feſta di s. Marco indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Pietro.	A S. Vittore al corpo.
Alla Chieſa Metropolitana.	L'Aſcenſione del Signore indulgenza, et ſtatione di Roma a ſan Pietro.	Alla Chieſa Metropolitana.
A S. Ambrogio.	Lunedi doppo la Domenica dell'Aſcenſione, che è il primo giorno delle Litanie Triduane, ſecondo il rito Ambroſiano.	A S. Ambrogio Maggiore.
A S. Nazaro in Brolio.	Martedi, che è il ſecondo giorno delle Letanie.	A S. Nazaro in Brolio.
A S. Lorenzo maggiore.	Mercordi, che è il terzo giorno delle letanie.	A S. Lorenzo maggiore.
Alla Chieſa Metropolitana.	La Vigilia della Pentecoſte indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Giouanni Laterano.	Alla Chieſa Metropolitana.
A S. Ambroggio Maggiore.	✠ La Domenica della Pentecoſte indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Pietro.	A S. Simpliciano.
A S. Nazaro in Brolio.	Lunedi doppo la Pentecoſte indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Pietro in Vincula.	A S. Paolo in compito.
A S. Tomaſo in terra amara.	Martedi doppo la Pentecoſte indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Anaſtaſia.	A S. Lorenzo maggiore.
A S. Vittore ad Corpus.	Mercordi doppo la Pentecoſte indulgenza, et ſtatione di Roma a ſanta Maria maggiore.	A S. Protaſio ad Monachos.
A Santa Maria di s. Celſo.	Giouedi doppo la Pentecoſte indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Lorenzo fuor delle mura.	A S. Maria delle Gratie.
A S. Pietro in Geſſato.	Venerdi doppo la Pentecoſte indulgenza, et ſtatione di Roma a ss. Apoſtoli.	A S. Nazaro in Brolio.
A S. Barnabà.	Sabato doppo la Pentecoſte indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Pietro.	A S. Euſtorgio.
Alla Chieſa Metropolitana.	Mercordi delle quattro Tempora di Settembre indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Maria maggiore.	Alla Chieſa Metropolitana.
A S. Nazaro in Brolio.	Venerdi delle quattro Tempora indulgenza, et ſtatione di Roma a ss. Apoſtoli.	A S. Ambrogio Maggiore.
Alla Chieſa Metropolitana.	Sabato delle quattro Tempora indulgenza, et ſtatione di Roma a S. Pietro.	Alla Chieſa Metropolitana.
	STATIONI DELL'ADVENTO.	
Alla Chieſa Metropolitana.	La prima Domenica dell'Aduento ſecondo l'uſo Romano che è la terza ſecondo l'uſo Ambroſiano l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Maria maggiore.	A S. Maria della Scala.
A S. Ambroſio Maggiore.	La ſeconda Domenica dell'Aduento cioè la quarta all'uſo Ambroſiano l'indulgenza, et ſtatione a s. Croce.	Alla Chieſa Metropolitana.
A S. Simpliciano.	La terza Domenica dell'Aduento cioe la quinta all'uſo Ambroſiano l'indulgenza, et ſtatione di Roma a s. Pietro.	A S. Nazaro in Brolio.
A S. Maria al Cerchio.	Il Mercordi delle quattro tempora dell'Aduento a ſanta Maria maggiore.	A S. Maria de carmelitani.
A S. Nazaro in Brolio.	Il Venerdi delle quattro tempora in Roma a ss. Apoſtoli.	A S. Satiro.
A S. Pietro in Geſſato.	Il ſabato delle quattro tempora in Roma a s. Pietro.	A S. Sepolcro.
A S Barnabà.	La Domenica quarta che è la ſeſta, et ultima in Roma a ss. Apoſtoli.	A S. Tomaſo in terra amara.
Alla Chieſa Metropolitana.	La uigilia della Natiuità del Noſtro Signore in Roma a s. Maria maggiore.	Alla Chieſa Metropolitana.
Alla Chieſa Metropolitana.	La notte della Natiuità del Signore in Roma a ſanta Maria maggiore al Preſepio.	Alla Chieſa Metropolitana.
A S. Anaſtaſia.	Nell'aurora alla ſeconda Meſſa in Roma a s. Anaſtaſia.	A S. Maria de Serui.
Alla Chieſa Metropolitana.	Nella terza Meſſa in Roma a s. Maria maggiore.	Alla Chieſa Metropolitana.
A S. Stefano in Brolio.	Nel giorno di s. Stefano in Roma a s. Stefano in Celio monte.	A S. Stefano in Brolio.
A S. Giouanni in Conca.	Nel giorno di s. Giouanni in Roma a s. Maria maggiore.	A S. Maria de s. Celſo.
A S. Vittore ad Corpus.	Nella feſta de Innocenti in Roma a s. Paolo.	A S. Lorenzo maggiore.
A S. Maria di s. Celſo.	Nella Circonciſione del Signore in Roma a s. Maria Transteuere.	A S. Maria della ſcala.
A S. Celſo.	Nella Epifania in Roma a s. Pietro.	A S. Ambrogio Maggiore.

SPERIAMO, che ogn'uno per la ſua pietà abbraccierà queſt'ordine, et inſtituto di andare diſtintamente, come ſi è detto, alle ſtationi, che coſi già fu uſo di fedeli, come alcuni Padri lo moſtrano, et ſantiſſimi Pontefici Romani, particolarmente Gregorio Primo, et Innocenzo Terzo l'oſſeruorno in ſtationi, et proceſſioni per cauſe molto importanti.

Ma ſe alcuno contrauerrà all'ordine dato, incorrerà nella pena, ad arbitrio noſtro, ſecondo la qualità della colpa, et conditione della perſona.

Nelle Chieſe poi, doue ſarà in altri giorni, fuora delle ſudette ſtationi, giubileo, ò indulgenza, ſi ſerui l'editto noſtro gia publicato alli 8. di Marzo 1578. cioè che la matina ſino al ſegno del campanone del Duomo poſſino andare gli Huomini, et le Donne à quella chieſa della indulgenza: dal campanone ſino al mezzo giorno, le Donne ſolamente: et dal mezzo giorno ſino à ſera gli huomini, cō le eccettioni però che ſono eſpreſſe nel medeſimo editto.

Ammoniamo anco, et eſortiamo nel Signore, che tutti oſſeruino i ricordi, ammonitioni, et ordini, che habbiamo ſopra di ciò publicati, con lettere noſtre paſtorali: le quali ogn'uno in occaſione di ſtationi dourà leggere ſpeſſo per eſequire meglio a benefitio ſuo ſpiritualmente le coſe paternamente ricordate. Sarà poi cura d'ogni Paroco, ſecondo, che uedrà il biſogno, publicarle ſpeſso, et ragionarci ſopra con ogni ſtudio di promouere la diſciplina chriſtiana a gloria di Dio, et ſalute dell'anime. Datum Mediolani ex ædibus noſtris Archiepiſcopalibus die 3. Februarij. 1582.

ANno a Chr. nat. M.D.LXXVI. Carolus Cardinalis, Archiepiſcopus, pro ſalute gregis, ſibi commiſſi, cum in eam curam incumberet totis in Chriſto uiſceribus, ut ciuitas, diœceſiſq. Mediolanenſis, ex ſancti anni iubilei, quod pia paternaq. benignitate ſummus pontifex Gregorius decimus tertius cōceſſerat, religioſa celebritate fructus ſalutares caperet: mox illud, Dei permiſſu uoluntateq. factum eſt, ut peſtilentia grauis in urbis Mediolani, diœceſis, prouinciæq. uiſcera ſe ſe inſulerit. Archiepiſcopus igitur, utpote qui paulo ante in iubileo ſancte celebrando omnem gregi ſuo curam, ſollicitudinemq. nauauerat, quoniam neceſſario eo tempore maius ſibi onus illius paſcendi, regendiq. impoſitum eſſe uidit, nullum officium paternæ dilectionis reliquum fecit, nullumq. pietatis munus reliquit, quod eidem non præſtiterit ſumma cum teſtificatione ſanctarum uirtutum ſuarum. Sed nos equidem id omne in aliam lucubrationem reiecimus: nunc locus eſt edendi litteras paſtorales, quibus in peſtilentia populum ſuum non ſolum pie paterneq. pauit, atque adeo in omni religioſæ pietatis ſtudio continuit, ſed illum, peſtilenti calamitate afflictum, mirabiliter erexit, atque recreauit.

CAROLVS CARDINALIS TIT. S. Praxedis, Archiepiſcopus.

Auiſi communi a tutto il Clero Secolare, et regolare della Città di Milano per l'Orationi da farſi per i ſoſpetti, et pericoli di peſte.

Il Capitolo della Chieſa Metropolitana uiſiti capitularmente ogni lunedi matina la Chieſa maggiore di ſanto Ambrogio, cantando iui le ſolite Letanie di quella Chieſa, con l'aggionta d'alcuna delle orationi accommodate per queſto biſogno, di che ſi dirà à baſſo.

Medeſimamente il Clero ſecolare di ciaſcuna Porta, diuiſo in due parti, nel giorno, aſſignato ſeparatamente à ciaſcuna parte di eſſo Clero, pur la matina uiſiti la Chieſa Metropolitana, et in eſſa il ſacro Chiodo, et i Corpi ſanti, che ſono nel Scoriolo.

Il medeſimo faccia ciaſcun Conuento, ò Monaſterio di huomini regolari nel giorno, et conforme al compartito fatto d'ordine noſtro; ſeruando però ciaſcuno il ſuo ſolito rito d'officio Romano, ò Ambrogiano.

Il medeſimo faccia anco una uolta il meſe ciaſcun Curato con il ſuo Clero, et popolo; eccetto quelli, che per la picciolezza della Parocchia, et ſuo popolo, haueranno da noi licenza di non fare queſta Proceſſione particolare, ma ſolo in ſcontro d'eſſa, condurre il ſuo popolo alcuna uolta compartitamente alle Proceſſioni del Clero della Porta.

In tutte queſte Proceſſioni ſi uada, et torni alla ſua Chieſa, cantando, ò recitando ſalmi, et antiſone di penitenza, et altre deuotioni, ſecondo l'ordine da noi dato. Et ſe inſtruiſca, et induca il popolo, che facci il medeſimo, almeno in reccitare li Sette ſalmi, ò le Letanie, et altre preci, nelle quali hà più pratica, che ſono nell'Officiolo della Madonna, ò in dire diuotamente la Corona, ò altre diuotioni.

Nella Chieſa Metropolitana, et Collegiate ſecolari, et regolari, ne i giorni di feſta, prima che ſi cominci la ſolita Proceſſione, et Letanie ordinate per le Lettere della ſanta memoria di Pio Quinto, et del ſantiſſimo Papa Gregorio, ſia auiſato il popolo da alcun Miniſtro Eccleſiaſtico d'ordine del Prefetto di far oratione, fra l'altre cauſe, ſpecialmente per la liberatione delle Cittadi, et luoghi infetti di peſte, et ſpecialmente per la liberatione, et conſeruatione di queſta Città, et ſua Dioceſe, da queſto male.

Sianle anco raccordati ſpeſſe uolte i biſogni publici, per i quali ſono ſtate ordinate dette Letanie, et in queſto tempo ſpecialmente, ſe li raccommandino i biſogni

ſogni della Fiandra, et i trauagli, che la Francia patiſce dalli Heretici.

L'iſteſſo Miniſtro auuiſi, doue ſia biſogno, et facci, che tutto il Popolo, che ſi troua preſente in quel tempo, ſeguiti eſſa Proceſſione, et aſſiſta in genocchio, mentre ſi cantano le Letanie. Et ad effetto, che non ſi deuij il Popolo all'hora ad altra coſa, non laſci uſcir fuori Sacerdoti à celebrar Meſſa in quella Chieſa, nel tempo d'eſſa Proceſſione, et Letanie, ne prima, ſe non di tanto tempo, che poſſa eſſer finita la Meſſa, prima che cominci eſſa Proceſſione.

In tutte le Meſſe baſſe, et cantate, eccetto quelle de morti, et delle Solennità grandi, ſi dicano le due collette del Meſſale, ſotto il titolo, Pro mortalitate hominũ, et Pro ciuium ſalute, ouero eſſendo qualche impedimento d'altre commemorationi, almeno una d'eſſe.

Nel fine anco delle Letanie ſudette, frà l'altre orationi, ſi aggionghino due orationi delle ſodette.

Auiſi uarij particolari à i Curati per la medeſima cauſa.

In ogni Parocchia, doue non ſi ſogliano dire colleggiatamente le Letanie in choro, le reciti il Parocho in genocchio innanzi l'altare, quando è per cominciar la Meſſa baſſa Parochiale, et quando alcuna uolta egli ſia impedito di celebrare, non laſci, potendo, almeno di recitare le Letanie in hora di maggior frequenza di popolo.

Ogni Parocho nella Meſſa ſua ne i giorni di feſta, et negli altri giorni. quando ſarà per cominciar le Letanie, auiſi il popolo di pregare per i preſenti biſogni, nominati di ſoprà.

Riſcaldi l'oratione ordinaria della ſera, et in ogni modo, almenò ne i giorni di feſta in tutte le Parocchie la faccia fare, communemente nella Chieſa, ma che ſia finita al ſuono dell'Aue Maria, ò in circa.

Rimetta l'oratione ſine intermiſſione, che tocca à ciaſcuna Parocchia una uolta la ſettimana; facendoui conuenire effettualmente tutto il popolo, et ſpetialmente i capi di caſa, et à queſto effetto procuri, che ſtiano chiuſe le boteghe della ſua Parochia, per quell'hora in che ſi farà oratione in eſſa Parocchia, et per un quarto, o mezz'hora prima, et doppo; nel quale poſſano gli huomini raccoglierſi all'oratione, et tornare poi alle ſue facende, et doue ſiano botegari, che habbiano l'habitationi in altra Parochia, ſi concede, che poſſano queſti conuenire all'orationi della Parochia, doue ſi troua la lor botegha, ſe coſi gli tornerà più commodo.

A queſta oratione, quando il Curato della Città ſarà auuiſato, che ſiamo per uenir noi, faccia inuito particolare del ſuo popolo per parte noſtra, mandando à queſt'effetto di caſa in caſa, et procurando ſpetialmente che non manchi di conuenirui alcun padre, ò madre di famiglia, perche poſſiamo con quella occaſione, et uniuerſalmente, et poi anche particolarmente, con alcuni principali della Parrochia, far quelli officij, che ſono biſogno per leuare gli abuſi più frequenti di quella Parochia.

A queſta oratione ſine intermiſſione, ſempre, et à quella delle 40. hore, nell'hora che ſaprà doueruì eſſere maggior frequenza di popolo, ò dica eſſo Curato alcune parole a eccitamento dell'oratione, ò auuiſi per queſto effetto alcune hore innanzi alcun Padre, ò Sacerdote di quelli, che ſono deputati per ciò da noi.

Sempre nell'oratione ſenza intermiſſione, et in quella ordinaria della ſera, quando ſi farà in Chieſa, et ſpeſſe uolte nell'oratione delle quaranta hore ordinaria, ſia auuiſato il popolo, pregar particolarmente per i preſenti biſogni, nominati di ſopra.

Ciaſcun Curato, riformi, et emendi in ſe ſteſſo, et nella caſa ſua tutte quelle coſe, doue poſſa eſſere dishonor di Dio, offeſa del ſuo proſſimo ò altro preiudicio della ſua anima: Et con l'eſſempio ſuo non meno, che colle parole inſegni, et muoua il popolo à prepararſi in occaſione del preſente pericolo, et ſtare apparecchiato per tutto quello, che piacerà à Dio di far ſeco.

Tutto queſto ricordi, et procuri, che facciano tutti gli Eccleſiaſtici ſoggetti alla ſua cura.

Alla medema riforma, emendatione, et preparatione eſſorti con ogni efficacia il ſuo popolo, et a queſto effetto induca a ben confeſſarſi quanto prima, etiam con confeſſioni generali, doue ne poſſa eſſer biſogno, et con tal diligenza, quale ſarebbano, ò uorebbono hauer fatta, ſi ueramente ſi trouaſſero nel punto della ſuo morte.

Fra le quali diligenza, ſi una principaliſſima di ſtrigarſi ciaſcuno con la guida, et aiuto, de Sacerdote bene intelligente, et timorato di Dio, da ogni laccio, groppo, ò ſcropolo di cõſcienza, nel quale ſi troui, nõ ſolo col leuarſi da i peccati, et dall'occaſioni, ma anco con ſodisfare realmente à tutti i ſuoi oblighi, ſpecialmente de reſtitutione, ò ſodisfatione, che habbia, come di cõtratti, ò guadagni illeciti, danni dati, di legati pij, et altre coſe. Et chi è capo di famiglia, ſpecialmẽte curi di leuare dalle caſe ſue effettualmente le pompe, ſpeſe ſuperflue, le crapule, li giuochi, et le parole dishoneſte, et molto più le beſtemie, et tutte le altre diſſolutioni, et offeſe di Dio, et abuſi pregiudiciali all'anime. Ricordi ãco, che ciaſcuno a chi s'aſpetta, faccia il ſuo teſtamento, et altre ſimili, et opportune diſpoſitioni delle coſe ſue; non aſpettando, che quando coſi ſia uolontà di Dio, gli ſopra uenga all'improuiſo il flagello, con che comincia à caſtigare i peccati noſtri, onde ſi truoui in quelle anguſtie, nelle quali e troppo difficile, per non dire impoſſibile, far bene queſte coſe per l'importuna, uiolenta, et repẽtina forza di queſto horribile male; et per l'abbandono miſerabile, nel qualc per il più in queſti calamitoſi caſi ſi troua l'huomo, non ſolo derelitto da ſuoi medeſimi, non che da'gli altri, et deſtituto quaſi da tutti i commodi, et biſogni della uita ſua corporale; ma, che più importa, poco meno, che priuo de Sacramenti, et de Sacerdoti, che poſſano con la diligenza, che biſogna aſcoltare le loro confeſſioni, diſcutere i dubbij, et ſcropoli delle loro conſcienze,

mini-

miniſtrarli gli altri Sucramenti, et dargli altri aiuti, et conſolationi ſpirituali opportune; onde ſe ne muora come diſperato, et come beſtia, con manifeſta perditu, et ruina eterna dell'anima ſua, et teſtimonio certo di poca conſideratione, et prudenzu, anche ſecondo il mõdo, et conſeguente diſordine, in che laſci i figliuoli, le famiglie, et gli altri attinenti è le coſe ſue.

Con queſti primi apparecchi, procuri poi il Curato, che ſi uadano conſeruando iu buona diſpoſitione, con eſtraordinaria frequenzu di confeſſioni, et communioni, di orationi, digiuni, procurando quanto può ciaſcuno ù pigliarſi in deuotione, di digiunare ogni ſettimana, almeno un giorno, cioè il Venerdi in memoria della paſſione di N. S. GIESV CHRISTO, *ò il Sabbato iu honore della Madonna.*

Eſſorti poi quelli, che poſſono, ù larghe elemoſine, maſſime per li urgenti biſogni, che già per ordine noſtro ſe gli ſono raccommandati, et che ulla giornatu ſi ſcopriranno, tuttuuiu maggiori, in coſi fatte occaſioni: cõ i quali mezzi ò ſi placarà Dio dall'iru ſua, et ceſſerà l'horribil flagello, con che gli hù cominciato à percuoterci, o almeno ſi riceuerà du noi, con quellu prontezzu, conſolatione, diſpoſitione, et tutto di uera penitenza, che dibiſogno per lu ſalute dell'anime noſtre.

Dall'Arciueſcouado il di 25. d'Agoſto 1576.

GREGORIVS PAPA XIII.

Vniuerſis Chriſti fidelibus in ciuitate, et diœceſi Medioſanenſi exiſtentibus, Salutem, et Apoſtolicam benedictionem.

F*ACILE experimur omnes in hac uitu duo maxime uerſari mala, peccatum, et pœnam. Primũ illud, proculdubio debemus nobis ipſis aſcribere; ulterum Domini Dei noſtri iuſtitiæ tribuere; ſed non ita iuſtitiæ, ut non maxima quoque ex parte miſericordiæ. Tum enim maxime medetur Deus, cum ſauciat. ſic enim efficit, ut iu ipſis plagis ſentiamus uoſtram imbecillitatem, humanarumq. rerum caducitatem, ſpei denique in his rebus locatæ, et fixæ inanitatem, et, quod caput eſt, diuinæ gratiæ nim: dum ijs curis exſoluti, quibus humi iacentes detinebamur, erigimur ad cogitanda, et optanda ſumma illa, et ſempiterna bona, ad quæ ſumus ab eodem ipſo Deo facti, et uocati. In quo etiam dupliciter exercetur pietas: ea enim ex parte, qua premimur, diuinam opem imploramus, qua uero ſubleuamur, immenſæ eiuſdem Dei bonitati gratias ugimus. Atque, ut quiſque debet hoc animo eſſe iu ſuis malis; ſic nemo debet in ulienis tantum ſpectator eſſe: eaq. nihil ad ſe pertinere exiſtimare, ſed perinde ex aliorum, atque ex ſuis ipſius incommodis, et malis affici; et quacunque ratione poſſit ſubuenire, itemq. Deo gratias agere; offerri ſibi ab eo duplicem facultatem tum pietatis erga ipſum exercendæ, tum ergu proximum charitatis; ſummamq. eius benignitatẽ agnoſcere, quæ nihil patitur mali euenire, unde non ſoleat multa maximaq. bona elicere, noſq. ad eu inuitare. Exprimit hoc grauiſſimis uerbis Cyprianus in ea peſtilentiu, quæ tum latiſſimè graſſabatur, docetq. quod cuiusque ſit munus, tum eorum, qui morbo ipſo correpti iam ſunt, tum qui integri a Deo ſeruantur. Peſtis iſtu, inquit, et lues, quæ horribilis, et ferialis uidetur, explorat iuſtitiam ſingulorum; et mentes humani generis examinat: an infirmis ſeruiant ſani; un propinqui cognatos pie diligant; an miſereantur ſeruorum languentium domini; an deprecantes ægros non deſerant medici; au feroces uiolentiam ſuam comprimant; an rapaces, auaritiæ ſurentis inſatiabilem ſemper urdorem, uel metu mortis extinguant; an ceruicem flectant ſuperbi; an audaciam leniant improbi; an pereuntibus caris, uel ſic uliquid diuites largiantur, et donent, ſine hærede morituri. Vt nihil aliud mortalitas iſta contulerit, hoc Chriſtianis, et Dei ſeruis plurimum præſtitit, quòd martyrium cœpimus libenter appetere, dum mortem diſcimus non timere. Exercitia ſunt nobis iſta funera; dant animo fortitudinis gloriam; contemptu mortis præparant ud coronam. Cupimus, filij cariſſimi, ut monitu hæc ſaluberrima, atque ad ſuam cuiuſque conditionem accommodata, ueſtris unimis infixu habeatis: ut ſi quid iſtic peſtilentiæ fuerit, uoſq. Deus hoc pacto uiſitauerit, paretis uos ipſos ad percipiendos uberrimos diuinæ miſericordiæ fructus; neque, aut in peccatis iacere, aut ægris ulla in re deeſſe uelitis: ac ſic cogitetis, grauiſſimum eſſe, atque omni calamitate deterius, nequaquam fieri plagis meliores; ægros autem, et iacentes deſerere, ac morbi grauitate, at ſolitudine ipſa perteritos, flentes circumſpectantes, ueſtram opem implorantes deſtituere, ab omni humanitate alieniſſimum eſſe.*

Hortamur igitur uos omnes, quantum poſſumus, clericos, laicos, uiros, mulieres, quocunq. iu ſtatu eſtis, ut pro ſuu quiſque parte, tum ægrorum, tum cæterorum hominum à communi cœtu propter morbi ſuſpitionem excluſorum, neceſſitatibus ſeruiatis; nec tam præclaram facultatem ſummæ à Deo optimo maximo gratiæ promerendæ abijciatis; certumq. habeatis ueſtrum laborem, atq; operam, multo magis ueſtræ, quàm eorum ipſorum, a quibus morbum propulſabitis, ſaluti profuturam. Vos enim illis tantum hanc breuem, et fugacem uitam prorogabitis; uobis uero ipſis, ad certiſsimam ſempiternamq. felicitatem uiã munietis. Nec quidquam eſt, quòd contagionis periculum paueatis; ſic enim credite, aut uos diuina ope euaſuros; aut ſi uos quoque ad ſe uocauerit Deus, nihil optabilius eſſe, quàm eius Maieſtati inſeruientem, acceptiſſimumq. ei uoluntatis ſacrificium offerentem, in ipſu contentione, et labore ex his miſerijs eripi. Facile erit perſuadere hoc ijs, quos Dei charitas incendit; ubi enim illa ſemel animum occupauit, nullum eſt aut laboris, aut periculi, aut tormentorum genus, quod uos terreat; quin ea ultro appetimus ipſi, et ſuauiſsima ducimus. Vt autem in his pietatis, et caritatis operibus alacriores ſitis, ſum-

ma Dei miſericordia confiſi, commiſimus diſpenſationem precioſiſsimi theſauri ſanguinis Domini Noſtri IESV CHRISTI, meritorumq. glorioſiſsimæ Virginis eius Matris Mariæ, Beatiſsimorumq. Apoſtolorum Petri, et Pauli, atque omnium Sanctorum, dilecto filio noſtro Carolo tituli ſanctæ Praxedis S. R. E. Presbytero cardinali, et Paſtori ueſtro: cuius ſemper experti eſtis ſummū CHRISTI gloriæ cælum, ueſtraq. omnium ſaluti ſtudium, et in utraque cauſa uigilantiam, atque operam ſingularē. Huic igitur tribuimus poteſtatem largiendi indulgentias, etiam plenarias, arbitratu ſuo catholicis omnibus, qui uel morbo ipſo correptis, uel ſuſpectis ſeruierint, aliquidue eorum ſecerint, quæ in alijs noſtris litteris, ad eundem Cardinalem datis, continentur. Dat. Tuſculani ſub annulo Piſcatoris die 10. Septembris 1576. Pontificatus noſtri anno Quinto.

Antonius Buccapadulius.

Le medeſime lettere di N. S. Gregorio XIII. fatte uolgari.

GREGORIO PAPA XIII.

A tutti i fedeli della Città, et dioceſe di Milano, Salute, et benedittione Apoſtolica.

F*ACILMENTE tutti ci auediamo, et prouiamo in queſta uita, tra gli altri eſſerui duoi mali, il peccato, et la pena. Il primo ſenza dubio alcuno douemo imputare à noi ſteſsi, l'altro attribuire alla giuſtitia del noſtro Signore Dio, ma non talmente alla giuſtitia, che in grandiſſima parte non l'attribuiamo anco alla ſua miſericordia. Imperciochè Dio mentre feriſce, all'hora maſsimamente medica: et tutto queſto fà, accio noi nelle ferite iſteſſe, ci auediamo della noſtra debolezza, et quanto ſiano caduche le coſe di queſto mondo, et finalmente quanto ſia uana la ſperanza, che ui ſi pone, et ui ſi ferma, et, quel che è principale, la forza della Diuina gratia; mentre che noi ſciolti da quelle cure, nelle quali per prima, noi dati alle coſe terrene, erauamo inuiluppati, ci inalziamo à conſiderare, et inſieme deſiderare quei ſuperni, et eterni beni: à i quali ſiamo ſtati creati, et chiamati dall'iſteſſo Dio. Nel che anco uiene ad eſſercitarſi dopplamente la pietà: perciochè da quella parte, nella quale noi ſiamo afflitti, ricorriamo, et chiamamo l'aiuto Diuino; dall'altra poi, nella quale ci ſolleuiamo, ringratiamo l'immenſa bontà di Dio. Et ſi come ciaſcuno deue eſſere di queſt'animo, et moſtrarſi tale nelle ſue auerſità; coſi neſſuno deue ſtare ſolamente à uedere i mali d'altrui, come che à lui non tocchino; ma dolerſi, et affliggerſi delli altrui non altrimente, che delli ſuoi proprij incommodi, et flagelli; et in quel meglior modo, che può, ſouenire; et anco ringratiare Dio, che ſe gli porga da lui doppia occaſione, di potere eſſercitare ſi pietà uerſo ſua Diuina Maeſtà, ſi anco carità uerſo il proſſimo; et di conoſcer l'immenſa ſua benignità, la quale non patiſce, che uenghi male alcuno, donde non ſoglia cauarne molti, et grandiſsimi beni, et inſieme a quelli chiamare tutti noi. Il che ci dimoſtra ſan Cipriano martire con parole efficaciſsime, in quella peſtilenza, la quale in quel tempo ſi dilatò tanto; et ci inſegna qual ſia l'officio di ciaſcuno, ſi di quelli, che ſono già infetti di Peſte, ſi anco di quelli, che ſono preſeruati ſani da Dio. Queſta Peſte, dice egli, la quale ci pare piena di ſpauento, horribile, et fiera, cerca diligentemente il debito officio di ciaſcuno; et ua inueſtigando i cuori de gli huomini; et ſta oſſeruando, ſe i ſani ſeruono all'infermi; ſe li parenti amano con uera pietà i loro congionti; ſe i padroni ſi moſtrano compaſſioneuoli uerſo i loro ſeruidori infermi; ſe i medici pregati dalli ammalati, abandonano la lor cura; ſe gli huomini beſtiali rimettono la loro fierezza; ſe i rapaci auari ramorzano quell'inſatiabile ardore d'auaritia, almeno per timor della morte; ſe i ſuperbi abaſſano la loro alterezza; ſe i ribaldi deponzono la loro ſceleratezza; ſe i ricchi, che, morti i loro figliuoli, paſſaranno da queſta uita ſenza ſucceſſore, danno, et donano uolentieri le loro ſuſtanze. Di maniera che ſe queſta mortalità non ha cauſato altro; ha fatto queſto in effetto, chee ſtato aſſai Chriſtiani, et ſerui de Dio, che uolentieri habbiamo incominciato a deſiderare il martirio; mentre impariamo a non temere la morte: Sono eſſercitij di pietà a noi queſte coſe, non lutti, ne eſſequie: arrecano gloria di ualore alli animi generoſi, et col diſpregio della morte, ci preparano la corona. Deſideriamo dunque, Figliuoli cariſſimi, che queſti ſalutiferi auertimenti, et accomodati alla qualità, et conditione di ciaſcuno, gl'habbiate fiſsi, et ſcolpiti nelli uoſtri cuori. Et ſe coſi ui è alcun ſoſpetto di Peſte, et che il Signor Dio in tal maniera u'habbia uiſitato, apparecchiateui prontamente a pigliar gli abondantiſsimi frutti della ſua Diuina miſericordia; ne uogliate giacer ne i peccati; ne mancare in alcuna coſa all'infermi, et tenete per certo eſſer grauiſsimo errore, et d'ogni calamità il più abomineuole, non diuentar megliori nelli flagelli, et auuerſità. Il laſciar poi l'infermi, et che ne ſtanno meſti, sbigottiti per la grauezza del male, et per eſſer abbandonati ſoli, et non ſouuenirli, mentre che, piangendo, ui riguardano, et domandano il uoſtro aiuto, queſta e coſa crudeliſsima, et a fatto lontaniſsima dalla natura humana. Eſſortiamo dunque tutti uoi, per quanto poſsiamo, Chierici, Laici, huomini, et donne, di qual ſi uoglia ſtato, et conditione, che ſiate, che ciaſcuno per la ſua parte ſouuenga alle neceſsità, et biſogni, ſi dell'infermi, ſi delli altri huomini eſcluſi dal commun conſortio, et ſequeſtrati per il ſoſpetto di Peſte; ne uogliate buttar uia ſi grande occaſione di meritare la ſomma, et infinita gratia da Dio onnipotente; et habbiate per certo, che le uoſtre fatighe, et tutte le uoſtre opere, le quale ponerete in ciò, molto più giouaranno alla uoſtra ſalute, che a quelli, da quali hauerete cacciato il male.*

Imper-

Imperciochè a quelli prorogarete queſta breue, et iſugace uita; et a noi ſteſſi farete ſtrada per arriuare a certiſſima, et ſempiterna felicità. Ne ui è occaſione alcuna, che uoi temiate tal pericolo di contagione, perochè crediatece pure, che ſia coſi, o che uoi per Diuino aiuto ſarete preſeruati, o ſe pur Dio ui chiamarà a lui, che non è coſa più deſiderabile, che uno ſeruendo a ſua Diuina Maeſtà, et offerendogli l'acettiſſimo ſacrifitio di uolontà, nel iſteſſa pugna, et fatica ſia tolto, et liberato da queſte miſerie. Il che ageuol coſa ſarà perſuadere a quelli, ne i cuori de quali ui è acceſa la carità de Dio; la quale doue una uolta fa ſtanza, non ui è ſorte di trauaglio, o pericolo, o di tormenti, che ci atteriſchi: anzi che uolontariamente da noi ſteſſi li deſideriamo, et gli reputiamo ſuauiſſimi. Et acciochè uoi con maggiore protezza ui diace a queſte opere di carità et pietà; noi confidati nell'immenſa miſericordia de Dio, habbiamo commeſſo la diſpenſatione del pretioſiſſimo theſoro del ſangue del noſtro Signor GIESV CHRISTO, *et de i meriti della glorioſiſſima Vergine ſua madre Maria, et de i beatiſſimi Apoſtoli Pietro, et Paulo, et de tutti i Santi, al diletto figliuol noſtro Carlo, Prete Cardinale della ſanta Chieſa Romana, del titolo di ſanta Praſſede, et noſtro Paſtore: il cui grandiſſimo zelo della gloria di* CHRISTO, *et il ſtudio della noſtra ſalute, et la uigilanza, et l'opera ſingulare, che egli nell'uno, et l'altro pone, uoi continuamente hauete eſperimentato. A lui dunque diamo poteſtà di donare Indulgentie, anco plenarie, ſecondo l'arbitrio ſuo, a tutti i catholici, i quali ſeruiranno alli infermi, o ſoſpetti di peſte, o faranno alcuna coſa di quelle, che ſono eſpreſſe nell'altre noſtre lettere, ſcritte al medeſimo Cardinale. Dat. Tuſculani ſub annulo piſcatoris, die 10. Septembrie 1576. Pontificatus noſtri anno Quinto.*

INDITTIONE

Di proceſſioni, digiuni, orationi, et indulgenze, conceſſe per occaſione della peſte,

CAROLVS *S. R. E. Presbyter Cardinalis tit. ſanctæ Praxedis, Archiepiſcopus ſanctæ Eccleſiæ Mediolanen.*

L*A Santità di N. S. moſſa da carità paterna, per eccitare gli fedeli Chriſtiani di queſta Città, et dioceſe alla ſouentione, et aiuti ſpirituali, et corporali di infermi, o ſoſpetti di peſte, hà dato à noi facoltà in uirtù d'un ſuo Breue, già publicato, di poter concedere indulgẽze, anco plenarie, à coloro che prontamẽte s'impiegheranno in ſimili opere di carità. Tra i quali aiuti ſapendo noi quanto ſia de principali la uiua, et feruente oratione, maſſime accompagnata dal digiuno, et elemoſina, ordiniamo in eſſecutione della ſanta mente di ſua Beatitudine, et per auttorità, et debito dell'officio noſtro paſtorale le infraſcritte coſe.*

Primieramẽte eſſortiamo tutti gli habitanti di queſta Città al digiuno di tre giorni, cioè Mercordi, Venerdi, et Sabbato della proſſima ſettimana, che è la prima d'Ottobre.

Ordiniamo poi che ne gli iſteſſi giorni ſi facciano proceſſioni generali, cioè Mercordi a S. Ambroſio, Venerdi à ſan Nazaro, et Sabbato, ſi uadi à ſanta Maria di ſan Celſo, portandoſi ſolennemente tutte la ſacre reliquie di ciaſcuna chieſa, doue ne ſono. Et, mẽtre che durano le proceſſioni, in ciaſcuno di quei giorni, non ſi tenghino le botteghe aperte; ne meno ſi lauori, ò faccia opera ſeruile.

A queſte proceſſioni deſideriamo, ſi come eſſortiamo tutti grandemente nel Signore, che ogn'uno che ragioneuolmente non ſia impedito, frequentemente ui conuenga: et ciò faccia ciaſcuno con quella maggior contritione, et teſtimonio anco eſteriore di eſſa, che Dio gli donerà in coſi ſtraordinario biſogno, cõ andar anco à piedi nudi, et con ogni altro modo, et habito di ſanta penitenza.

Eſſortiamo anco tutti à dare, ſecondo la poſſibilità ſua, una abondante elemoſina nelle caſſe, che à tale effetto ſaranno preparate nella Chieſa maggiore, et in ciaſcuna delle ſudette, per ſouuentione, et beneficio de gli apeſtati, ò ſoſpetti, o poueri mendicanti, come a noi parerà più eſpediente.

Con queſta preparatione, et aiuto deſideriamo, et preghiamo nelle uiſcere del Signore tutti, che ueramente contritti, et diligentemente confeſſati, non ſolo nelle ſudette proceſſioni, ma anco fuori d'eſſe, in tutta la ſettimana ſollecitamente ſi occupino almeno la ſera, et mattina per buon pezzo in orationi ſante, Salmi, Preci, Litanie, et altre religioſe deuotioni, pregando Dio per la liberatione di queſta Città da i preſẽti pericoli di peſte, et contagione, con quel frutto delle anime, che hormai con tante uoci, et modi ſua diuina Maeſtà ricerca da noi.

Vltimamente inuitiamo tutti, che la Domenica proſſima, che ſarà la prima d'Ottobre alli 7. nel qual giorno apunto, pochi anni fa, il Signor Dio miracoloſamente ci fece quella ſegnalata gratia della uittoria dell'armata Chriſtiana contra infedeli, riceuano la ſantiſſima communione, ò nella loro parochiale, ò in altre Chieſe, doue ſarà di maggior commodità, et ſatisfatione alla loro diuotione.

Alle quali coſe acciò ſiano maggiormente tutti eccitati, anco con augumenti di doni ſpirituali, per uigore delle ſudette facoltà, cõcediamo indulgenza, et remiſſione de tutti i peccati a quelli, che in quel giorno, cõmunicati faranno qualche opera in ſeruitio, et aiuto ò ſpirituale, ò corporale di detti poueri infermi, ò ſoſpetti di peſte, come a dire, o uiſitandogli, o conſolandogli, ò medicandogli, ò facendogli elemoſina, ò miniſtrandogli i Sacramenti, ò facendo oratione per loro, ò ſouuenendogli in altro modo.

Ordiniamo in oltre, et dichiaramo, che chi la prima ſettimana non ſodisfaceſſe alle dette coſe, poſſa conſeguire la medeſima indulgenza plenaria, et remiſſione di tutti i peccati la ſettimana ſeguente, digiunando

però in eſſa i ſudetti tre giorni, et communicandoſi la Domenica ſeguente, et facendo l'oratione, et opere, come ſi è detto.

Dichiaramo anco che le donne, et altre perſone rinchiuſe, ò altramente impedite a conuenire alla chieſa alla ſanta communione, ò che non poſſano digiunare, conſeguiſcano la medeſima indulgenza plenaria, et remiſſione di tutti i peccati, pur che adempiſcano le altre conditioni, poſte di ſopra.

Quãto alla dioceſe, ordiniamo che ſi facciano le proceſſioni, di ſopra narrate, in quei luoghi, et Chieſe, doue ordinerà ciaſcuno Vicario noſtro Foraneo, ne i ſudetti giorni immediatamente ſeguẽti la publicatione, fatta in ciaſcun luogho, di queſta noſtra conceſſione et ogn'uno habbia ſpatio di tre ſettimane dopò la publicatione ſudetta; per potere adempire le coſe predette, et conſeguire la medeſima indulgenza plenaria, et remiſſione di tutti gli peccati.

Et poiche ciaſcuno con queſti ſanti eſſercitij ſi ſarà unito con Dio, uoglia, ſi come grandemente eſſortiamo tutti, perſeuerar nell'oratione, et in opere ſante di carità, et pietà Chriſtiana, à fin che cõ una perpetua, et inſtãte diuotione, in queſta calamità, et biſogno publico cõſeguiamo gratia, et miſericordia dalla mano di Dio.

Concediamo poi in uirtù dello ſudetto Breue tutte le gratie infraſcritte.

Indulgenza de quindeci anni.

DIAMO indulgenza di quindeci anni per ciaſcuna uolta à chi ſi trouarà all'oratione cõmune della ſera, almeno per un quarto d'hora, ò nelle caſe, ò alle fineſtre, porte, ò in ogni altro luogho, ſecondo che in ciaſcuna parochia ſarà da noi ordinato.

La medeſima indulgenza diamo a coloro che ſtaranno all'oratione commune, che ſi farà d'ordine noſtro la matina per tempo, o a mezzo giorno, o in altr'hore, ſecondo la forma che daremo.

Doniamo indulgenza dupplicata a tutti quelli, che oltre l'oratione commune della ſera, uerrano poi proceſſionalmente al Duomo, o, eſſendo nella Dioceſe, alla Chieſa, che deputarà il Vicario noſtro foraneo, recitando Letanie, Salmi, et altre deuotioni: o eſſendo riſerrati in caſa, o nelle capanne, duplicheranno lo ſpatio dell'oratione commune.

Indulgeuza de cento anni.

DIAMO anco indulgẽza di cent'anni a qualunque ſi trouerà all'oratione ſine intermiſſione della ſua Parochia, per ogni uolta che ui ſi trouerà.

Indulgenza Plenaria.

A CHI per una ſettimana continua interuerrà all'oratione commune della ſera, confeſſandoſi, et communicandoſi una uolta nella detta ſettimana.

A chi cõtinuerà per una ſettimana ogni dì all'oratione della mattina, o altre hore, che ſecondo i biſogni ordineremo, confeſſato, et communicato come di ſopra.

A quelli anco che per una ſettimana intiera perſeueraranno uenire in proceſſione al Duomo ogni ſera, et nella Dioceſe alla Chieſa che parerà al Vicario foraneo, però come di ſopra confeſſandoſi, et communicandoſi.

Tutte le ſodette indulgenze conceſſe per orationi, s'intendono con conditione, che in quella oratione ſi preghi per gli apeſtati, o ſoſpetti.

Indulgenza plenaria, pec l'altre opere di carità uerſo li apeſtati, o ſoſpetti.

A tutti gli infraſcritti concediamo indulgenza plenaria in ciaſcun giorno, che eſſerciteranno alcuno de infraſcritti officij, o eſſercitij, pur che ſiano confeſſati, o almeno contriti.

A quelli, che amminiſtrano alcun Sacramento a gli apeſtati, ò ſoſpetti in qualunque luogho ſiano, ò in San Gregorio, ò nelle capanne, ò nelle caſe.

A Fiſici, che uanno à toccare il polſo.

Alle comare che aiutano, toccando perſone infette, ò ſoſpette.

Alle Baile, che allattano creature infette, ò ſoſpette.

A Barbieri, che ſalaſſano, ò medicano toccando l'infermo.

A Seruenti, che aſſiſtono à gli infermi da preſſo, cioè gli brutti.

A i monati, che portano, ò conducono a ſepellire gli amalati all'hoſpitale, ò alle capanne.

Indulgenza de ſette anni.

A TUTTI quelli, che uiſiteranno, conſoleranno, eſſorteranno, ſeruirano in portare ambaſciate, ò porteranno uittouaglie, ò medicine per ciaſcuna uolta.

A tutti gli deputati, officiali, et altri, che in qual ſi uoglia modo s'impiegheranno alla cura, ò corporale, ò ſpirituale de apeſtati, ò ſoſpetti.

A tutti quelli, che gli daranno, ò procureranno con altri qual ſi uoglia ſouuentione, et aiuto ſpirituale, ò corporale.

A quelli che continueranno in ſimili offitij di carità una ſettimana intiera, nel fine di eſſa conſeguiranno Indulgenza plenaria, eſſendo però confeſſi, et cõmunicati. Dat. Mediolani, ex ædibus Archiepiſcopalibus. die 28. Septembris. M. D. LXXVI.

Ordini d'orationi da continuarſi per i pericoli di peſte.

CAROLUS S. R. E. presb. Card. tit. ſanctæ Praxedis, Archiepiſcopus.

Auiſi communi al Clero ſecolare, et regolare, per l'Oratione da farſi in queſti pericoli di Peſte.

IL Capitolo della Chieſa Metropolitana ogni Lunedì matina, uiſitarà collegialmente la chieſa maggior di ſanto Ambrogio: doue cantarà le ſolite Letanie cõ

muni

muni, con l'aggionta di quei Santi, che ſono nelle Letanie proprie di quella Chieſa, et con le preci, et ſalmo 50. Miſerere etc. et con alcuna dell'Orationi, accomodate al biſogno, delle quali ſi dirà à baſſo.

Medeſimamente ogni matina, il Clero ſecolare di ciaſcuna Porta della Città, diuiſo ia due parti, nel giorno, aſſignato à ciaſcuna parte, pur la matina uiſitarà la Chieſa Metropolitana: et iui farà oratione primieramente al ſantiſſimo Sacramẽto, di poi al ſacro chiodo, et in oltre al luogho de i Corpi ſanti, che dicono il Scarolo, recitando le Letanie: et altre preci, come di ſopra.

Il medeſimo farà anco nella Città ciaſcun Conuento, ò Monaſterio d'huomini regolari nel giorno, et cõforme al compartito fatto d'ordine noſtro; ſeruando però ciaſcuno il ſuo ſolito rito di preci, ò d'officio Romano, ouero Ambroſiano.

Parimente oltra di ciò uiſitarà la Chieſa Metropolitana proceſſionalmente una uolta il meſe, ciaſcun Curato della Città, col il ſuo Clero, et popolo; eccetto quelli Curati, che per la picciolezza della Parochia, et ſuo popolo, haueranno da noi licenza di non fare queſta proceſſione particolare.

Siano accompagnate le proceſſioni ſudette dal popolo, ſecondo la diuotione di ciaſcuno; et ſpecialmente quelli di ciaſcun Conuento, ò Monaſterio, dalli ſuoi diuoti: et quelle d'ogni Porta, dal popolo di quelle Parochie, il cui Clero all'hora ſarà nella Proceſſione.

Nella Dioceſe anco, ſe inſtituiſcano, conforme à queſte proceſſioni della Città in ciaſcuna Pieue, ò Vicariato, uarie proceſſioni, da farſi ia quei giorni, et à quelle Chieſe, che ordinarà ciaſcuno noſtro Vicario foraneo nel ſuo Vicariato. Et particolarmente nel Lunedi, Mercordi, et Venerdi.

Ia tutte queſte Proceſſioni ſi uada, et torni alla ſua Chieſa, cantando, ò recitando ſalmi, antifone di penitenza, preci, et altre diuotioni, ſecondo la forma del libretto, hora per ciò ſtampato d'ordine noſtro.

Et s'inſtruiſca, et induca il popolo a fare il medeſimo, almeno a recitare i ſette Salmi, o le Litanie, et altre preci, nelle quali ha piu pratica, che ſono nell'Officiolo della Madonna; ò ia dire diuotamente la corona, ò altre diuotioni.

Nella Chieſa Metropolitana, et collegiate ſecolari, è regolari, ſi della Città, come della Dioceſe, ne i giorni di feſta, prima che ſi cominci la ſolita proceſſione, et letanie ordiaate per le lettere della ſanta memoria di Pio v. et del ſantiſſimo Papa Gregorio XIII. ſia ſempre auiſato il popolo d'alcan miniſtro eccleſiaſtico d'ordine del prefetto di quella Chieſa, di far oratione, fra l'altre cauſe, ſpecialmente per la liberatione delle Cittadi, et luoghi infetti di peſte, et particolarmente per la liberatione, et conſeruatione di queſta Città, et ſua dioceſe, da queſta peſtilenza.

Sianlo anco raccordati ſpeſſe uolte i biſogni publici, per i quali ſono ſtate ordinate dette Litanie; et io queſto tempo ſpecialmente ſe gli raccommandino i biſogni della Fiandra, et i trauagli, che la Francia patiſce dalli Heretici.

Per l'iſteſſo miniſtro ſi auiſi, doue ſia biſogno, et ſi faccia ad ogni modo, che tutto il popolo, che ſi truoua preſente in quel tempo, ſeguiti detta proceſſione, et ſtia ſempre in ginocchio, mentre ſi cantano le litanie.

Et ad effetto, che all'hora eſſo popolo non ſi deuij ad altra coſa, noa ſi laſcino uſcir fuori Sacerdoti a celebrar Meſſa in quella Chieſa, nel tempo d'eſſa proceſſione, et litanie; ne prima anco, ſe non di tanto tempo, che poſſa eſſer finita la Meſſa, auanti che comminicia detta proceſſione.

Ia tutte le meſſe baſſe, et cantate, eccetto quelle per morti, et nelle ſolennità grandi, ſe diranno due collette del Meſſale, l'una ſotto il titolo, Pro mortalitate hominum, l'altra, Ad poſtulanda ſuffragia ſanctorũ, che comminicia, A cunctis; ouero quella del Spirito ſanto, ò eſſendo qualche impedimento d'altre commemorationi, almeno quella pro mortalitate hominum.

Nel fine anco delle Litanie ſodette, fra l'altre orationi, s'aggiongeranno, la oratione ſodetta, Pro mortalitate hominum, et quella del Spirito ſanto.

Auiſi particolari a i Curati per le medeſime orationi.

IN ogni parochia, doue non ſi ſogliono dire collegiatamente le Litanie in choro, le dirà il Parocho ingiocchiato innanzi l'altare, quando è per comminciare la Meſſa baſſa Parochiale: et quando alcuna uolta egli ſia impedito di celebrare, non laſcierà, potendo, almeno di recitare le Litanie in hora di maggior frequenza di popolo.

Ogni Parocho nella Meſſa ſua, ne i giorni di feſta, et ne gli altri giorni, quando ſarà per comminciare le Litanie, auiſarà il popolo di pregare per i preſenti biſogni, detti di ſopra.

Riſcaldarà l'oratione della ſera; et in queſti tempi pericoloſi ſarà, che non ſolo nelle feſte, ma anco ne i giorni feriali s'introduchi a farſi in publico: et che ſi facia noa ſolo la ſera, mà ancho la matina, nella aurora. Et farasſi in queſto modo, cioe, o tutta nella chieſa parochiale; ouero, ſe coſi parerà a eſſo Curato, ò, al Prefetto noſtro della Porta nella città, et nella Dioceſe al Vicario foraneo, ſi farà compartitamente ia altre, et più chieſe; ouero ne i Corſi, et Cõtrade pure di quella Parochia, innanzi alle Croci, piantate in quei luoghi, ò à qualche altra diuotione di ſacre Imagini, che iui ſiano pinte, ò attaccate, ò che in quel tempo dell'oratione, ſe porranno ſopra Altari ornati religioſamẽte. Quali Altari, à giudicio del medemo curato, ò Prefetto, et Vicario foraneo, ſe potranno porre in eſſe contrade: ma ſolamente poco auanti che ſi comincia l'oratione: quale finita che ſia, ſe leuaranno ſubito: eccetto che nelle feſte potranno laſciarſi per tutto il giorno.

Auertirà però il curato, che per conto dell'apparato di queſt'Altari, o luoghi dell'oratione, o per altra occaſione d'eſſa, non laſci dimandare, o cercare

elemoſine per la uicinanza, o fra perſone, che conuengono a detta oratione: ne laſcierà anco metter ſuori in quelli, o altri luoghi, bacilette, buſſole, ne altra coſa per queſto effetto. Ma ſe pure alle uolte il Prefetto noſtro, o Vicario foraneo giudicarà douerlo concedere, ordinarà che ſi faccia tutto ciò con modeſtia conueniente, et da perſone, che eſſo Curato, o Prefetto, o Vicario foraneo, approuarà, et farasſi anco con uaſi, o buſſole, che ſi ſerrino con due chiaui; l'una de quali harà preſſo di ſe il curato, o altro deputato da eſſo Prefetto noſtro nella città, a Vicario foraneo nella diocesi, l'altra il deputato della Vicinanza, Parochia, o contrada che in ciaſcun luogo conuiene ordinariamente all'oratione. Poi quando i detti uaſi, o buſſole s'apriranno, l'elemoſina che ſi ſarà raccolta, tutta per ordine del noſtro Prefetto, o Vicario foraneo, come di ſopra, ſe diſtribuiſca in uſo de i poueri di quella Parochia, maſſimamente che ſono apeſtati, o ſoſpetti, et per ciò riſerrati, o ſequeſtrati.

Se potrà anco nell'iſteſſe contrade diuidere l'oratione per ſquadre, o per fameglie, et caſe, anco alle porte, et fineſtre di ciaſcuno, ſecondo che a detto Curato, o Prefetto della porta, o nella Dioceſe al Vicario foraneo, parerà eſpediente, per la moltitudine delle perſone, o per il ſoſpetto maggiore, o minore di peſte, che ſarà in quella parte, o luoco, doue foſſe piu pericoloſo il raccoglierſi, et auicinarſi troppo inſieme, maſſime piu perſone, eſſendo il luoco anguſto, et riſtretto; o per intemperie del tempo, come a dire per pioggia, o per altra ragioneuole cauſa.

In queſto ultimo modo, potranno quelli, che ſono nelle cappanne, o riſerrati in caſa per queſti ſoſpetti, fare inſieme l'oratione, ſtando ciaſcuno nella ſua caſa, capanna, ò luoga: et queſti come più diſoccupati, et biſognoſi, ſi procuri che la faccino ſette uolte il giorno, ad eſſempio delle ſette hore canonice.

Ma s'auertirà, che quando ſi ſtarà all'oratione nelle proprie caſe, ò luoghi, ſtiano, ſe ſi puo, alcuni piu periti, et pratttichi nel cantare, nel mezzo, ò in luoco tale, doue poſſano eſſer meglio uditi da tutti gli altri, per indrizzar, et ſoſtener gli altri nelle diuotioni, che ſi cantaranno, o ſe recitaranno.

Innanzi, o doppo l'oratione ſi potrà in ciaſcuna parte fare qualche proceſſione con quelle perſone ſole dell'oratione, ouero anco con alcuna Scuola, o Cõpagnia: ma con queſta proceſſione però non ſi eſca da quelle contradi, et uicinanze, o contorni uicini, che giudicarà eſſo curato, o prefetto della porta, nella Città, et nella dioceſe il Vicario foraneo; eccetta che quando quelli della Città conuerranno alla Chieſa noſtra Metropolitana.

A tutte le orationi, et proceſſioni ſudette, procurerà, nella città il prefetto della porta, nella dioceſi il Vicario foraneo, che ui ſi truouino Sacerdoti, religioſi, et altre diuote perſone, ſecondo la deputatione, da noi o da loro fatta in quella porta o Vicariato, accio la promouino, et indrizzino: et quando ſi ſarà, queſti hora con legger eſſi, ò far legger da altro Chierico, ò altro, idoneo a queſto, alcuni ponti della paſſione di noſtro Signore, o altra ſimil coſa diuota, et approuata, hora con dire alcune parole breui, ſecondo il biſogno, et opportunità, uadano ſpeſſo eccitando il popolo alla diuotione, et a chiamare ſpeſſo con gemiti, et con uoce alta, miſericordia da Iddio.

S'uſi in tutte queſte orationi, et proceſſioni il libretto dell'Antifone, Salmi, Litanie, et Orationi, dato fuori da noi per occaſione di queſti pericoli, et ſoſpetti di peſte. Il qual Libretto procuri ciaſcun Prefetto delle porte, Vicario foraneo, Curato, et ciaſcun Priore delle compagnie, et Scuole, habbino tutte le perſone, poſte ſotto la cura loro, che ſanno leggere.

Le donne, in queſt'Orationi, et Proceſſioni, ſiano ſempre nelle Chieſe, et in ogni altro luogo, doue ſi farà, fuori delle proprie caſe, et luoghi, bene diſtinte dalli huomini, et con il capo, e faccia ben uelata: et in ogni modo l'habbino finita, ſe non più preſto, almeno tanto in tempo, che paſſato un quarto d'hora al più, doppo l'Aue Maria, non ui ſiano più donne in Chieſa, ne in Proceſſione per le contrade, et altri luoghi publici: ma bene nelle ſue porte, et fineſtre, o ſimili luoghi potranno fare l'oratione, anco un poco più tardi; ſe non parerà al Prefetto della porta, o del Vicario foraneo, che ui poſſa eſſer pericolo di qualche inconuenienza.

Nelle feſte ſi faccino queſti eſſercitij, anco a mezzo giorno, cioè doppo il deſinare; et iui s'aggionga anco inſieme l'opera della uita chriſtiana; quale ſi faccia ne i medeſimi luoghi, doue il Prefetto, o nella Dioceſe il Vicario foraneo, giudichi pericolo di contagione, il raccoglierſi a i ſoliti luoghi riſtretti nelle Chieſe.

Eſſendoſi perſone, che fuori anco delle Proceſſioni nel tempo dell'oratione uoleſſero fare la diſciplina; ſi potrà accommodare in luogo con lampade, o altri lumi, uicino a qualche diuotione, più in mezzo al corſo, et contrade, et alle genti, che ſia poſſibile, circondato di tende, a ſtore: nel qual luogo raccolti tutti quelli, che uogliono fare la diſciplina, di maniera che non poſſono eſſer uiſti, la faccino al fine dell'oratione, ſecondo il modo preſcritto nel libro della regola delle diſcipline.

Ogni Curato, et Rettore di Chieſa, doue ſia qualche concorſo, procurerà con diligenza di tenere occupato il popolo, tutti i giorni di feſta, doppo il deſinare, con proceſſioni, Litanie, Preci, Orationi, et altri ſimili officij: et per mezzo di queſti eſſercitij congiongerà anco il ueſpro con l'oratione della ſera.

Rimetterà ogni Curato l'oratione ſine intermiſſione, che tocca a ciaſcuna Parochia, nella Città una uolta la ſettimana, et nella dioceſe un poco piu di raro; facendoui conuenire effettualmente tutto il popolo, et ſpecialmente i capi di caſa, et a queſt'effetto ordini per parte noſtra, et procuri in ogni modo che ſtiano chiuſe le boteghe della ſua Parochia,

et

et ceſſino i lauorieri, et opere ſimili per quell'hora in che ſi farà oratione in eſſa Parochia, et per un quarto, ò mezz'hora prima, et doppo; nel quale poßano egli huomini raccoglierſi all'oratione, et tornare poi alle ſue facende: e doue ſiano bottegari, che habbino l'habitatione in altra parochia, ſi concede, che poſſano queſti conuenire all'oratione della Parochia, doue ſi troua la lor botega, ſe coſi gli tornerà piu commodo.

A queſt'oratione, quando il Curato ſarà auuiſato, che ſiamo per uenir noi, o eſſendo della dioceſe, il Vicario Foraneo, ò altro mandato da noi, faccia inuito particolare del ſuo popolo per parte noſtra, mandando à queſt'effetto, ſi biſogna, di caſa in caſa, et procurando ſpecialmẽte che non manchi di cõuenirui alcun padre, ò madre di famiglia, perche poſſiamo con quell'occaſione, et uniuerſalmente, et poi anche particolarmente, con alcuni principali della Parochia, far quell'officij, che ſono biſogno per leuare gli abuſi più frequenti di quella Parochia.

A queſt'oratione ſine intermiſſione, ſempre, et a quella delle 40. hore, nell'hora che ſaprà il Curato douerui eſſere maggior frequenza di popolo, ò dica eſſo alcune parole in eccitamento dell'oratione, ò auuiſi per queſt'effetto alcune hore innanzi alcun Padre, ò Sacerdote di quelli, che ſono deputati perciò da noi nella Città, ò ſaranno deputati dal Vicario Foraneo nella dioceſe.

Sempre nell'oratione ſenza intermiſſione, et in quella ordinaria della ſera, quando ſi ſarà in Chieſa, et ſpeſſe uolte nell'oratione delle quaranta hore ordinaria della Città, ſia auuiſato il popolo, pregar particolarmente per i preſenti biſogni, nominati ſopra.

Il Curato, per eccitare il ſuo popolo alle ſodette orationi, et diuotioni, publicarà ſpeſſo l'indulgenze infraſcritte, che a queſto effetto concediamo.

Indulgenza de Quindeci anni.

INdulgenza di quindeci anni per ciaſcuna uolta, à chi ſi trouerà all'oratione commune della ſera, almeno per un quarto d'hora, ò nelle caſe, ò alle fineſtre, porte, ò in ogni altro luogho, ſecõdo che in ciaſcuna parochia ſarà da noi ordinato, ò da noſtri deputati: ò eſſendo regulari, nel luogo ordinato da i loro ſuperiori.

La medeſima indulgenza à coloro che ſtaranno all'oratione commune, che ſi farà d'ordine noſtro, ò de noſtri deputati la mattina per tempo, o a mezzo giorno, ò in altr'hore, per ciaſcuna uolta che ſaranno detta oratione.

La medema à tutti quelli, che uerranno poi proceſſionalmente al Duomo, o, eſſendo nella Dioceſe, alla Chieſa, che deputara il Vicario noſtro foraneo, recitando Letanie, Salmi, et altre diuotioni.

Indulgenza de cento anni.

DIAMO anco indulgenza di cent'anni a qualunque ſi trouerà all'oratione ſine intermiſſione della ſua parochia, per ogni uolta che ui ſi trouerà.

Indulgenza Plenaria.

A chi per una ſettimana continua interuerrà all'oratione commune della ſera, confeßandoſi, et communicandoſi una uolta nella detta ſettimana.

A chi continuerà per una ſettimana ogni di all'oratione della mattina, ò altre hore, confeſſato, et communicato come di ſopra.

A quelli anco che per una ſettimana intiera perſeueraranno uenire in proceſſione al Duomo ogni ſera, et nella Dioceſe alla Chieſa che parerà al Vicario foraneo, però come di ſopra confeßãdoſi, et cõmunicãdoſi.

Tutte le ſodette indulgenze, s'intendono conceſſe con conditioni, che in quella oratione ſi preghi per gli appeſtati, ò ſoſpetti.

Antiphonæ, pſalmi, preces, et orationes, ad uſum ſupplicationum tempore peſtis.

CAROLI S. R. E. Presb. Card. S. Praxedis, Archiepiſcopi iuſſu editæ.

Antiphonæ pro arbitrio recitandæ.

Añã. *Conuertimini ad me in toto corde ueſtro, dicit dominus in ieiunio, fletu, et planctu, quia nolo mortem peccatoris, ſed ut conuertatur, et uiuat.*

Añã. *Circundederunt nos mala, quorum non eſt numerus: da nobis auxilium de tribulatione, opera manuum tuarum ne deſpicias Deus.*

Añã. *Dies tribulationis, & iræ inuenerunt nos: confuſio, et improperium cecidit ſuper nos, et non ſumus obliti te; exurge domine adiuua nos, et libera nos propter nomen tuum.*

Añã. *Media uita in morte ſumus, quem quærimus adiutorem, niſi te domine? qui pro peccatis noſtris iraſceris. Sancte Deus, ſancte fortis, ſancte miſericors, ſaluator amaræ morti ne tradas nos.*

Añã. *Aufer iram tuam a nobis, deprecantibus te: non ſuſtinemus iram gloriæ tuæ: ſancto Spiritu tuo tu creaſti omnia, quia populi tui ſumus: et opera manuum tuarum domine libera nos.*

Añã. *Vide domine afflictionem populi tui, quoniam amara eſt nimis. Humiliati enim ſumus pro non peccatis noſtris: exaudi nos, qui es in cælis, quia eſt alius præter te domine.*

Añã. *Peccauimus ante te Deus, ne des nos in opprobrium propter nomen tuum, quia tu es dominus Deus noſter, quem propitium expectamus.*

Pſalmi etiam pœnitentiales pro arbitratu dici poterunt. Pſalmus 6.

DOmine ne in ira tua arguas me: neque in furore tuo corripias me.

Miſerere mei domine quoniam infirmus ſum, ſana me domine, quoniam turbata ſunt oſſa mea: et ani-

ma mea turbata eſt ualde, et tu domine uſquequo?
Conuertere domine, et eripe animam meam: ſalua me propter miſericordiam tuam..
Quoniam nō eſt in morte qui memor ſit tui: in inferno autem quis confitebitur tibi?
Laboraui in gemitu meo, lauabo per ſingulas noctes lectum meum: lacrymis meis ſtratum meum rigabo.
Turbatus eſt pra ira oculus meus, inueteraui inter omnes inimicos meos.
Diſcedite a me omnes, qui operamini iniquitatem: quoniam exaudiuit dominus uocem fletus mei.
Exaudiuit dominus deprecationem meam: dominus orationem meam ſuſcepit.
Confundantur, et conturbentur omnes inimici mei: auertantur retrorſum, et confundantur ualde uelociter.
Gloria patri etc. Sicut erat in principio etc. Pſal. 31.

BEati quorum remiſſa ſunt iniquitates: et quorum tecta ſunt peccata.
Beatus uir cui non imputauit dominus peccatum: nec eſt in ore eius dolus.
Quoniam tacui, inueterauerunt oſſa mea: dum clamarem tota die.
Quoniam die ac nocte grauata eſt ſuper me manus tua.
Conuerſum ſum in arumna: dum confringitur mihi ſpina.
Delictum meum cognitum tibi feci: et iniuſtitiam meam non abſcondi.
Dixi, Eloquar aduerſum me iniuſtitiam meam domino: et tu remiſiſti impietatem cordis mei.
Pro hac orabit ad te omnis ſanctus: in tempore opportuno.
Veruntamen in diluuio aquarum multarum: ad illum non approximabunt
Tu es mihi refugium a tribulatione: qua circundedit me.
Exultatio mea: libera me a circundantibus me.
Intellectum dabo tibi, et inſtruam te in uia hac, qua gradieris: firmabo ſuper te oculos meos.
Nolite fieri ſicut equus, et mulus, in quibus non eſt intellectus.
In freno, et chamo maxillas eorum conſtringe: qui non approximant ad te.
Multa flagella peccatorum: ſperantes autem in domino miſericordia circundabit.
Lætamini in domino, et exultate iuſti: et gloriamini omnes recti corde.
Gloria patri etc. Sicut erat in principio etc. Pſal. 37.

DOmine ne in ira tua arguas me: neque in furore tuo corripias me.
Quoniam ſagittæ tuæ infixæ ſunt mihi: et confirmaſti ſuper me manum tuam.
Nec eſt ſanitas in carne mea a uultu iræ tuæ: et non eſt pax oſſibus meis a facie peccatorum meorum.
Quoniam iniquitates meæ ſuperpoſuerunt caput meū: et ſicut onus graue grauatæ ſunt ſuper me.
Computruerunt et putruerunt liuores mei: a facie inſipientiæ meæ.
Miſerijs afflictus ſum: et curuatus ſum uſque in finem ualde.
Tota die contriſtatus ingrediebar, quoniam anima mea completa eſt illuſionibus: et non eſt ſanitas in carne mea.
Incuruatus ſum, et humiliatus ſum nimis: rugiebam a gemitu cordis mei.
Domine ante te omne deſiderium meum: et gemitus meus non eſt abſconditus a te.
Cor meum conturbatum eſt in me; et dereliquit me uirtus mea: et lumen oculorum meorum non eſt mecum.
Amici mei, et proximi mei aduerſum me appropinquauerunt, et ſteterunt: et proximi mei longe ſteterunt.
Et uim faciebant qui quærebant animam meam, et qui inquirebant mala mihi locuti ſunt, uanitates et dolos tota die meditabantur.
Ego autem uelut ſurdus non audiebam: et ſicut mutus qui non aperit os ſuum.
Factus ſum ſicut homo non audiens: et non habens in ore ſuo increpationes.
Quoniam in te domine ſperaui: tu exaudies me domine Deus meus.
Quoniam dixi, Ne aliquando inſultent in me inimici mei: et dum commouerentur pedes mei ſuper me magna locuti ſunt.
Quoniam ego ad flagella paratus ſum: et dolor meus ante me eſt ſemper.
Quoniam iniquitatem meam ego pronuntiabo: et cogitabo pro peccato meo.
Inimici autem mei uiuunt, et confirmati ſunt ſuper me: et multiplicati ſunt qui me oderunt inique.
Qui retribuunt mala pro bonis detrahebant mihi: quia ſubſequebar iuſtitiam.
Ne derelinquas me domine Deus meus: ne diſceſſeris a me.
Intende in adiutorium meum: domine Deus ſalutis meæ.
Gloria patri etc. Sicut erat in principio etc. Pſal. 50.

MIſerere mei Deus: ſecundum magnam miſericordiam tuam.
Et ſecundum multitudinē miſerationum tuarum: dele iniquitatem meam.
Et multum laua me ab iniuſtitia mea: et a delicto meo munda me.
Quoniam iniquitatem meam ego agnoſco: et delictū meum contra me eſt ſemper.
Tibi ſoli peccaui, et malum coram te feci: ut iuſtificeris in ſermonibus tuis, et uincas cum iudicaris.
Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum: et in delictis peperit me mater mea.
Ecce enim ueritatem dilexiſti: incerta et occulta ſapientiæ tuæ manifeſtaſti mihi.
Aſperges me hyſopo, et mundabor: lauis me et ſuper niuem dealbabor.
Auditui meo dabis gaudiū et lætitiam: et exultabunt oſſa humiliata.

Auerte

Auerte faciem tuam a peccatis meis: et omnes iniquitates meas dele.

Cor mundum crea in me Deus: et ſpiritum rectum innoua in uiſceribus meis.

Ne proijcias me a facie tua: et ſpiritum ſanctum tuum ne auferas a me.

Redde mihi lætitiā ſalutaris tui et ſpiritu principali confirma me.

Docebo iniquos uias tuas: et impij ad te conuertentur.

Libera me de ſanguinibus Deus, Deus ſalutis meæ: et exultabit lingua mea iuſtitiam tuam.

Domine labia mea aperies: et os meum annunciabit laudem tuam.

Quoniam ſi uoluiſſes ſacrificium, dediſſem utique: holocauſtis non delectaberis.

Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus: cor contritū et humiliatum Deus non ſpernit.

Benigne fac domine in bona uoluntate tua Sion: ut ædificentur muri Hieruſalem.

Tunc acceptabis ſacrificium iuſtitiæ, oblationes, et holocauſta tunc imponent ſuper altare tuum uitulos.

Gloria patri etc. Sicut erat in principio etc. Pſ 101.

DOmine exaudi orationem meam et clamor meus ad te perueniat.

Ne auertas faciem tuam a me: in quacunque die tribulor, inclina aurem tuam ad me.

In quacunque die inuocauero te: cito exaudi me.

Quoniam defecerunt ſicut fumus dies mei: et oſſa mea ſicut in frixorio confrixa ſunt.

Percuſſus ſum, ſicut fœnum et aruit cor meum: quoniam oblitus ſum manducare panem meum.

A uoce gemitus mei: adhæſit os meum carni meæ.

Similis factus ſum pelicano in ſolitudine: et factus ſum ſicut nycticorax in domicilio.

Vigilaui: et factus ſum ſicut paſſer ſingularis in ædificio.

Tota die exprobrabant me inimici mei: et qui laudabant me, aduerſum me iurabant.

Quoniam cinerem ſicut panem manducaui: et potum meum cum fletu miſcebam.

A facie iræ tuæ et indignationis tuæ: quoniam extollens eliſiſti me.

Dies mei ſicut umbra declinati ſunt: et ego uelut fœnum arui.

Tu autem domine in æternum manes: et memoriale tuum in generatione et progenie.

Tu exurgens miſereberis Sion, quoniam tempus miſerendi eius: quoniam uenit tempus.

Quoniam beneplacitum habuerunt ſerui tui lapides eius: et pulueris eius miſerebuntur.

Et timebunt gētes nomen domini: et omnes reges terræ gloriam tuam.

Quia ædificauit dominus Sion: et uidebitur in maieſtate ſua.

Et reſpexit in orationes humilium: et non ſpreuit preces eorum.

Scribātur hæc in generatione altera: et plebs quæ creabitur laudabit dominum.

Quoniam proſpexit ex alto ſancto ſuo: dominus de cælo in terram proſpexit.

Vt audiret gemitum uinculatorum: ut ſoluat filios morte afflictorum.

Vt annuntietur in Sion nomen domini: et laus eius in Hieruſalem.

In conueniendo populos in unum: et reges ut ſeruiant Domino.

Et reſpondit illi in uia uirtutis ſuæ: paucitatem dierum meorum annuncia mihi.

Ne educas me in dimidium dierum meorum: in generatione et generatione anni tui.

Ab initio terram tu fundaſti domine: et opera manuum tuarum ſunt cæli.

Ipſi peribunt, tu autem permanes, et omnes ſicut ueſtimentum ueteraſcent: et tamquam opertorium mutabis eos, et mutabuntur.

Tu autem idem ipſe es: et anni tui non deficient.

Filij ſeruorum tuorum habitabunt in ea: et ſemen ipſorum in æternum dirigetur.

Gloria patri etc. Sicut erat in principio etc. Pſ. 129.

DE profundis clamaui ad te domine: domine exaudi uocem meam.

Fiant aures tuæ intendentes: in uocem orationis meæ.

Si iniquitates obſeruaueris domine: domine quis ſuſtinebit?

Quia apud te propitiatio eſt: et propter nomen tuum ſuſtinui te domine.

Suſtinuit anima mea in uerbo tuo: ſperauit anima mea in domino.

A uigilia matutina uſque in noctem: ſperet Iſrael in domino.

Quia apud dominū miſericordia eſt: et copioſa apud eum redemptio.

Et ipſe redimet Iſrael ab omnibus iniquitatibus eorum.

Gloria patri etc. Sicut erat in principio etc. Pſ. 142.

DOmine exaudi orationem meam: auribus percipe deprecationem meam in ueritate tua.

Exaudi me in tua iuſtitia: et non intres in iudicium cum ſeruo tuo.

Quoniam non iuſtificabitur: in conſpectu tuo omnis uiuens.

Quia perſecutus eſt inimicus animam meam: humiliauit in terra uitam meam.

Collocauit me in tenebris ſicut mortuos æterni: et anxiatus eſt ſuper me ſpiritus meus.

In me conturbatum eſt cor meum, memoratus ſum dierum antiquorum: et meditatus ſum in omnibus operibus tuis, et in factis manuum tuarū meditabor.

Expandi manus meas ad te: anima mea ſicut terra ſine aqua tibi.

Velociter exaudi me domine: defecit ſpiritus meus.

Ne auertes faciem tuam a me: et ero ſimilis deſcendentibus in lacum.

Auditam mihi fac mane miſericordiam tuam: quia in te ſperaui domine.

Notam mihi fac domine uiam in qua ambulē: quoniam

niam ad te leuani animam meam.

Eripe me de inimicis meis Deus : qui ad te confugi.

Doce me facere uoluntatem tuam : quia tu es Deus meus.

Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam.

Propter nomen tuum domine uiuificabis me in tua iuſtitia : et educes de tribulatione animam meam.

Et in miſericordia tua diſperdes inimicos meos, et perdes omnes qui tribulant animam meam : quia ego ſeruus tuus ſum.

Gloria patri etc. Sicut erat in principio etc.

Pſalmi ſequentes, et Cantica dici etiam poterunt pro libito. Pſalmus 94.

VEnite exultemus domino : iubilemus Deo ſalutari noſtro. Praueniamus faciem eius in confeſſione : et in pſalmis iubilemus illi.

Quoniam Deus magnus dominus : et rex magnus ſuper omnes Deos.

Quoniam in manu eius ſunt omnes fines terræ : et altitudines montium ipſius ſunt.

Quoniam ipſius eſt mare, et ipſe fecit illud : et aridam fundauerunt manus eius.

Venite adoremus et procedamus ante eum : et ploremus coram domino, qui fecit nos.

Quia ipſe eſt dominus Deus noſter : nos autem populus eius et oues manus eius.

Hodie ſi uocem eius audieritis, nolite obdurare corda ueſtra : ſicut in exacerbatione.

Secundum diem tentationis in deſerto, ubi tentauerunt me patres ueſtri : probauerunt et uiderunt opera mea.

Quadraginta annis infenſus fui generationi huic : et dixi, Semper hi errant corde.

Ipſi autem non cognouerunt uias meas, quibus iuraui in ira mea : ſi introibunt in requiem meam.

Gloria patri etc. Sicut erat in principio etc. Pſ. 87.

DOmine Deus ſalutis meæ : in die clamaui et nocte coram te.

Intret oratio mea in conſpectu tuo : inclina aurem tuam ad precem meam domine.

Quia repleta eſt malis anima mea : et uita mea ad infernum appropriauit.

Aeſtimatus ſum cum deſcendentibus in lacum : factus ſum ſicut homo ſine adiutorio inter mortuos liber.

Sicut uulnerati dormientes in monumentis quorum non meminiſti amplius : et ipſi de manu tua expulſi ſunt.

Poſuerunt me in lacu inferiori : in tenebris, et in umbra mortis.

In me confirmata eſt ira tua : et omnes elationes tuas ſuper me induxiſti.

Elongaſti notos meos a me : poſuerunt me in abominationem ſibi.

Traditus ſum, et non egrediebar : oculi mei infirmati ſunt præ inopia.

Clamaui ad te dñe : tota die expãdi manus meas ad te.

Nunquid mortuis facies mirabilia? aut medici ſuſcitabunt, et confitebuntur tibi?

Nunquid enarrabit aliquis in ſepulchro miſericordiam tuam? aut ueritatem tuam in perditione?

Nunquid cognoſcētur in tenebris mirabilia tua? aut iuſtitia tua in terra oblitterata.

Et ego domine ad te clamaui : et mane oratio mea præueniet te.

Vt quid domine repuliſti animam meam? auertis faciem tuam a me?

Egenus ſum ego, et in laboribus a iuuentute mea : exaltatus autem humiliatus ſum, et conturbatus.

In me pertranſierunt iræ tuæ : et terrores tui conturbauerunt me.

Circundederunt me ſicut aqua tota die : circundederunt me ſimul.

Elongaſti a me amicum, et proximum : et notos meos a miſeria mea.

Gloria patri etc. Sicut erat in principio etc. Pſ. 90.

QVi habitat in adiutorio altiſſimi : in protectione Dei cœli commorabitur.

Dicet domino, Suſceptor meus es, et refugium meum : Deus meus, ſperabo in eum.

Quoniam ipſe liberauit me de laqueo uenantium : et a uerbo aſpero.

Scapulis ſuis obumbrauit tibi : et ſub pennis eius ſperabis.

Scuto circundabit te ueritas eius, non timebis a timore nocturno : et a iaculo uolante per diem.

A negotio per ambulante in tenebris : a ruina et dæmonio meridiano.

Cadent a latere tuo mille ; et dena millia a dextris tuis : ad te autem non approximabunt.

Veruntamen oculis tuis conſiderabis : et retributionem peccatorum uidebis.

Quoniam tu es domine ſpes mea : altiſſimum poſuiſti refugium tuum.

Non accedent ad te mala : et flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo.

Quoniam angelis ſuis mandauit de te : ut cuſtodiant te in omnibus uijs tuis.

In manibus portabunt te : ne quando offendas ad lapidem pedem tuum.

Super aſpidem et baſiliſcum ambulabis : et conculcabis leonem et draconem.

Quoniam in me ſperauit, liberabo eum : protegam eum, quoniam cognouit nomen meum.

Inuocabit me, et ego exaudiam eum : cum ipſo ſum in tribulatione.

Eripiam eum, et glorificabo eum : longitudine dierum adimplebo eum ; et oſtendam illi ſalutari meum.

Gloria patri etc. Sicut erat in principio etc.

Canticum Ionæ. 2

CLamaui ad dominum Deum meum in tribulatione mea.

Et exaudiuit de uentre inferni clamorem meum : et exaudiſti uocem meam.

Pro-

Proiecisti me in altitudinem cordis maris: et flumina me circumdederunt.
Omnes altitudines tuæ: et fluctus tui ſuper me tranſierunt.
Et ego dixi, expulſus ſum ab oculis tuis: forſitan adijciam, ut reſpiciam ad templum ſanctum tuum.
Circunfuſa eſt mihi aqua uſque ad animam meam: abyſſus circuiuit me poſtremo.
Ingreſſum eſt caput meum in ſciſſuris montium: deſcendit in terram, cuius ueſtes ſunt continẽtes æterni.
Et aſcendat de corruptione uita mea: ad te domine Deus meus.
In hoc quod defecit anima mea a me: domini mei memoratus ſum.
Et ueniat oratio mea ad templum ſanctum tuum: obſeruantes uana et falſa, miſericordiam ſuam dereliquerunt.
Ego autem cum uoce confeſſionis: et ſupplicationis immolabo tibi.
Quæcumque uoui, reddam tibi: ſaluatori meo domino.
Gloria patri etc. Sicut erat in principio etc.

Canticum Ezechiæ. *Iſaiæ 38.*

EGo dixi in dimidio dierum meorum: uadam ad portas inferi.
Quaſiui reſiduum annorum meorum: dixi, non uidebo dominum Deum in terra uiuentium.
Non aſpiciam hominẽ ultra: et habitatorem quietis.
Generatio mea ablata eſt: et conuoluta eſt a me, quaſi tabernacula paſtorum.
Præciſa eſt uelut a texente uita mea, dum ordirer, ſuccidit me: de mane uſque ad ueſperam finies me.
Sperabam uſque ad mane: quaſi leo, ſic contriuit omnia oſſa mea.
De mane uſque ad ueſperam finies me: ſicut pullus hirundinis, ſic clamabo, meditabor ut columba.
Attenuati ſunt oculi mei: ſuſpicientes in excelſo.
Domine uim patior, reſponde pro me: quid dicam, aut quid reſpondebit mihi, cum ipſe fecerim.
Recogitabo tibi omnes annos meos: in amaritudine animæ meæ.
Domine ſi ſic uiuitur, et in talibus uita ſpiritus mei, corripies me, et uiuificabis me: ecce in pace amaritudo mea amariſſima.
Tu autem eruiſti animam meam, ut non periret: proieciſti poſt tergum tuum omnia peccata mea.
Quia non infernus confitebitur tibi, neque mors laudabit te: non expectabunt, qui deſcendunt in lacum, ueritatem tuam.
Viuens uiuens ipſe confitebitur tibi: ſicut et ego hodie, pater filijs notam faciet ueritatem tuam.
Domine ſaluum me fac: et pſalmos noſtros cantabimus cunctis diebus uitæ noſtræ, in domo domini.
Gloria patri etc. Sicut erat in principio etc.

LITANIE.

Quibus adduntur etiam Sancti, qui ſunt in proprijs Litanijs illius Eccleſiæ, ubi ſupplicationes fiunt.

KYrie eleiſon.
Kyrie eleiſon.
Kyrie eleiſon.
Domine miſerere.
Domine miſerere.
Domine miſerere.
Chriſte libera nos.
Saluator libera nos.
Chriſte libera nos.
Saluator libera nos.
Chriſte libera nos.
Saluator libera nos.
Sancta Maria, intercede pro nobis.
Sancte Michael, intercede pro nobis.
Sancte Gabriel, intercede pro nobis.
Sancte Raphael, intercede pro nobis.
Sancte Ioannes, intercede pro nobis.
Sancte Petre, intercede pro nobis.
Sancte Paule, intercede pro nobis.
Sancte Andrea, intercede pro nobis.
Sancte Iacobe, intercede pro nobis.
Sancte Ioannes, intercede pro nobis.
Sancte Philippe, intercede pro nobis.
Sancte Bartholomæe, intercede pro nobis.
Sancte Thoma, intercede pro nobis.
Sancte Matthæe, intercede pro nobis.
Sancte Iacobe, intercede pro nobis.
Sancte Simon, intercede pro nobis.
Sancte Thadæe, intercede pro nobis.
Sancte Matthia, intercede pro nobis.
Sancte Barnaba, intercede pro nobis.
Sancte Marce, intercede pro nobis.
Sancte Luca, intercede pro nobis.
Sancte Stephane, intercede pro nobis.
Sancte Geruaſi, intercede pro nobis.
Sancte Protaſi, intercede pro nobis.
Sancte Nazari, intercede pro nobis.
Sancte Celſe, intercede pro nobis.
Sancte Victor, intercede pro nobis.
Sancte Nabor, intercede pro nobis.
Sancte Felix, intercede pro nobis.
Sancte Siſini, intercede pro nobis.
Sancte Martyri, intercede pro nobis.
Sancte Alexander, intercede pro nobis.
Sancte Georgi, intercede pro nobis.
Sancte Vitalis, intercede pro nobis.
Sancte Agricola, intercede pro nobis.
Sancte Marcelline, intercede pro nobis.
Sancte Babyla, intercede pro nobis.
Sancte Romane, intercede pro nobis.
Sancte Calimere, intercede pro nobis.
Sancte Corneli, intercede pro nobis.
Sancte Cypriane, intercede pro nobis.
Sancte Laurenti, intercede pro nobis.
Sancte Vincenti, intercede pro nobis.
Sancte Sebaſtiane, intercede pro nobis.
Sancte Coſma, intercede pro nobis.
Sancte Damiane, intercede pro nobis.

Sancte

Sancte Fidelis, *intercede pro nobis.*
Sancte Carpophore, *intercede pro nobis.*
Sancte Aquiline, *intercede pro nobes.*
Sancta Thecla, *intercede pro nobis.*
Sancta Pelagia, *intercede pro nobis.*
Sancta Febronia, *intercede pro nobis.*
Sancta Valeria. *intercede pro nobis.*
Sancta Agnes. *intercede pro nobis.*
Sancta Catharina, *intercede pro nobis.*
Sancta Anaſtaſia, *intercede pro nobis.*
Sancta Cecilia, *intercede pro nobis.*
Sancta Agatha. *intercede pro nobis.*
Sancta Euphemia, *intercede pro nobis.*
Sancta Lucia, *intercede pro nobis.*
Sancta Margarita, *intercede pro nobis.*
Sancta Apollonia, *intercede pro nobis.*
Sancta Clara, *intercede pro nobis.*
Sancta Iuſtina, *intercede pro nobis.*
Sancta Marcellina, *intercede pro nobis.*
Sancta Vrſula. *intercede pro nobis.*
Sancta Martha, *intercede pro nobis.*
Sancta Maria Magdalena, *intercede pro nobit.*
Sancta Anna, *intercede pro nobis.*
Sancta Perpetua, *intercede pro nobis.*
Sancta Monica, *intercede pro nobis.*
Sancte Anatalo. *intercede pro nobis.*
Sancte Mirocles. *intercede pro nobis.*
Sancte Dionyſi, *intercede pro nobis.*
Sancte Materne, *intercede pro nobis.*
Sancte Mona, *intercede pro nobis.*
Sancte Simpliciane, *intercede pro nobis.*
Sancte Silueſter, *intercede pro nobis.*
Sancte Hieronyme, *intercede pro nobis.*
Sancte Gregori, *intercede pro nobis.*
Sancte Benedicte, *intercede pro nobis.*
Sancte Franciſce, *intercede pro nobis.*
Sancte Bernarde, *intercede pro nobis.*
Sancte Auguſtine, *intercede pro nobis.*
Sancte Nicolae. *intercede pro nobis.*
Sancte Martine, *intercede pro nobis.*
Sancte Galdine, *intercede pro nobis.*
Sancte Ambroſi, *intercede pro nobis.*
Omnes Sancti *intercedite pro nobis.*
Exaudi Chriſte, *Voces noſtras.*
Exaudi Chriſte, *Voces noſtras.*
Exaudi Chriſte. *Voces noſtras.*
Exaudi Deus, *Et miſerere nobis.*
Exaudi Deus, *Et miſerere nobis.*
Exaudi Deus, *Et miſerere nobis.*
Kyrie eleiſon Kyrie eleiſon. Kyrie eleiſon.
Deinde Preces. Pater noſter. Secreto.

℣. *Et ne nos inducas in tentationem.*
℟. *Sed libera nos a malo.*
℣. *Ego dixi domine miſerere mei.*
℟. *Sana animam meam, quia peccaui tibi.*
℣. *Conuertere domine aliquantulum.*
℟. *Et deprecabilis eſto ſuper ſeruos tuos.*
℣. *Oſtende nobis domine miſericordiam tuam.*
℟. *Et ſalutare tuum da nobis.*
℣. *Dominus uirtutum nobiſcum.*
℟. *Suſceptor noſter Deus Iacob.*
℣. *Domine exaudi orationem noſtram.*
℟. *Et clamor noſter ad te perueniat.*
℣. *Exurge Chriſte, adiuua nos.*
℟. *Et libera nos propter nomen tuum.* *Pſal. 50.*

M*Iſerere mei Deus: ſecundum magnam miſericordiam tuam.*
Et ſecundum multitudinem miſerationum tuarum: dele iniquitatem meam.
Et multum laua me ab iniuſtitia mea: et a delicto meo munda me.
Quoniam iniquitatem meã ego agnoſco: et delictum meum contra me eſt ſemper.
Tibi ſoli peccaui, et malum coram te feci: ut iuſtificeris in ſermonibus tuis, et uincas cum iudicaris.
Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum: et in delictis peperit me mater mea.
Ecce enim ueritatem dilexiſti: incerta, et occulta ſapientiæ tua manifeſtaſti mihi.
Aſperges me hyſopo, et mundabor: lauabis me, et ſuper niuem dealbabor.
Auditui meo dabis gaudium, et lætitiam: et exultabunt oſſa humiliata.
Auerte faciem tuam a peccatis meis: et omnes iniquitates meas dele.
Cor mundum crea in me Deus: et ſpiritum rectum innoua in uiſceribus meis.
Ne proijcias me a facie tua: et ſpiritum ſanctum tuum ne auferas a me.
Redde mihi lætitiã ſalutaris tui et ſpiritu principali confirma me.
Docebo iniquos uias tuas: et impij ad te conuertentur.
Libera me de ſanguinibus Deus, Deus ſalutis meæ: et exultabit lingua mea iuſtitiam tuam.
Domine labia mea aperies: et os meum annuntiabit laudem tuam.
Quoniam ſi uoluiſſes ſacrificium, dediſſem utique: holocauſtis non delectaberis.
Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus: cor contritũ et humiliatum Deus non ſpernit.
Benigne fac domine in bona uoluntate tua Sion: ut ædificentur muri Hieruſalem.
Tunc acceptabis ſacrificium iuſtitiæ, oblationes, et holocauſta tunc imponent ſuper altare tuum uitulos.
Gloria patri etc. Sicut erat in principio etc.
Finito Pſalmo dicitur.
℣. *Domine auerte faciem tuam a peccatis noſtris.*
℟. *Et omnes iniquitates noſtras dele.*
℣. *Dominus uobiſcum.*
℟. *Et cum ſpiritu ſuo.*

Oratio I. de Sancto, in cuius Eccleſia ſupplicationes fiunt. Oratio II.

D*A nobis quæſumus domine, pia ſupplicationis effectum: et peſtilentiam, famemq. propitiatus auerte: ut mortalium corda cognoſcant, et te indignante talia flagella prodire, et te miſerãte ceſſare.*

Oratio

Oratio III.

OMnipotens ſempiterne Deus, conditor et inhabitator ſupernæ ciuitatis Hieruſalem, intercedente beato Pontifice et confeſſore tuo Ambroſio, patrono noſtro cum omnibus Sanctis, ciuitatem iſtam cum habitatoribus ſuis peruigili protectione cuſtodi: at, te donante, fiat domicilium ſtabilitatis, incolumitatis, et pacis: et a malis omnibus ſit ſecura.

Oratio IIII.

OMnipotens et miſericors Deus, mœſtorum conſolatio, et laborantium fortitudo: perueniant ad te preces, de quacumque tribulatione clamantium: ut omnes ſibi in neceſſitatibus ſuis miſericordiam tuam gaudeant adfuiſſe.

Oratio V.

ACunctis nos quæſumus domine mentis, et corporis defende periculis: et intercedente beata, et glorioſa uirgine Dei genitrice Maria, cum beatis Apoſtolis tuis Petro, et Paulo, atque beato Pontifice noſtro Ambroſio, et omnibus Sanctis, ſalutem nobis tribue benignus et pacem: ut deſtructis aduerſitatibus, et erroribus uniuerſis, eccleſia tua ſecura tibi ſeruiat libertate. Per dominum noſtrum etc.

Orationes aliæ ad libitum. Oratio I.

DEus qui non uis mortem, ſed pœnitentiam deſideras peccatorum, populum tuum quæſumus ad te conuerte propitius: ut dum tibi deuotus extiterit, iracundiæ tuæ flagella ab eo remoueas.

Oratio II.

POpulum tuum quæſumus omnipotens Deus, ab ira tua ad te confugientem paterna recipe pietate: ut qui tuæ pietatis flagella formidant, de tua mereantur ueniæ gratulari.

Oratio III.

DEus, qui imminentem Niniuitis interitum, ſola miſericordia remouiſti, quibus ut in miſericors exiſteres, conuerſiones pœnitentiam præſtitiſti: reſpice quæſumus populum tuum, ante conſpectum miſericordiæ tuæ proſtratum: ut quos unigeniti tui ſanguine redemiſti, non patiaris propter miſericordiam tuam mortalitatis interire ſupplicio.

Oratio IIII

DEus qui culpa offenderis, pœnitentia placaris: preces populi tui ſupplicantis propitius reſpice: et flagella tuæ iracundiæ, quæ pro peccatis noſtris meremur auerte.

Oratio V.

PArce domine, parce Populo tuo, et dignus flagellationibus caſtigatus in tua miſeratione reſpiret.

Oratio VI.

PRopitiare domine ſupplicationibus noſtris, et animarum, ac corporum medere langoribus, ut remiſſione percepta, in tua ſemper benedictione lætemur.

Oratio VII.

EXaudi nos Deus ſalutaris noſter, et intercedente beata, et glorioſa Dei genitrice Maria ſemper uirgine cũ beato Sebaſtiano martyre tuo, et omnibus Sanctis populum tuum ab iracundiæ tuæ terroribus libera, et miſericordiæ tuæ fac largitate ſecurum. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen.

De mendicis in unum locum cogendis peſtis cauſa.

CAROLVS Cardinalis ſanctæ Praxedis, Archiepiſcopus.

REVERENDO CVRATO. S'è giudicata prouiſione ſalutifera per molti riſpetti à queſta Città, raccogliere tutti i poueri mendicanti ad habitare inſieme in un luogo, che ſarà per hora la Vittoria; nel qual luogo à queſto effetto ſarà biſogno far ſubbito alcune reparationi, et prouedere inſieme de mobili, et altre coſe neceſſarie, et poi mantenere eſſi poueri del uitto cotidiano loro.

Et in oltre occorre ſpeſſo per i ſoſpetti, et pericoli di peſte, che ſono hoggidì, ſequeſtrare nelle proprie caſe, ouero ridurre nell'Hoſpitale di ſan Gregorio, uarie perſone per alcun tempo; le quali eſſendo pouere, è opera molto pia di ſoccorrere con elemoſine, per poterſi curar quelli che ſono infermi, et ſoſtentarſi eſſi, et gl'altri con le fameglie ſue; che per eſſere ſequeſtrati, reſtano impediti per il più da i lauorerij, et eſſercitij, co i quali s'acquiſtauano il uiuere.

Sono anco molte altre perſone, et famiglie nel medeſimo biſogno, per altre cauſe, et ſpecialmente per eſſerſi con queſti ſoſpetti per le difficultà delli commercij, che le hanno congionte, rallentati, ò diminuiti i recapiti ch'haueuano i loro eſſercitij, artificij, le mercantie, et negotij, con che ſi ſoſtentauano.

Per i quali biſogni tutti, deſiderando noi far raccogliere quel maggior aiuto d'elemoſina che ſia poſſibile, per diſpenſarſi in queſte opere, ſecondo che per l'officio noſtro Paſtorale giudicaremo eſſer più e meno urgente la neceſſità di ciaſcuna d'eſſe; habbiamo per ciò deputato gli duoi infraſcritti Gentil'huomini: quali pregarete per parte noſtra ad abbracciar con ogni zelo, et diligenza queſta fatica, cioè, che uoi con eſſi ſubito andiate di caſa in caſa nella uoſtra Parochia procurando, et raccogliendo tutta quella elemoſina, che ſarà mai poſſibile, ò in danari, ò in grano, uino, et ſimili coſe. Et oltre à quella elemoſina, che ciaſcun farà all'hora preſentaneamente, procurarete anco quella maggior eſſibitione, che li ſuggerirà la carità loro, di fare nell'auenire; perche ſi poſſa poi ricorrere al ſuo tẽpo à riceuerla da chi ſarà da noi deputato per queſto; facendo eſſi, ouer uoi alla preſenza loro nota in ſcritto di tutto quello che uolontariamente per carità loro ſi eſſibiranno; come à dire, il tale s'offeriſce di dar per tanti meſi, ò ſettimane tãte moggia di grano, ò brente di uino, ò danari, ò come ſi ſia ogni meſe, ouero ogni ſettimana, ouero tanta elemoſina una uolta fra tanto ſpatio di tempo.

Alla quale elemoſina eſſortarete il popolo uoſtro all'Altare con efficacia ſpeſſo nelle Feſte, et particolarmente queſte due proſſime, cioè dell'Aſſontione

della Madonna, et di ſan Rocho, et Domenica proſſima legendo queſta noſtra all'Altare: et poi anco eſſortarete in particolare tutti, maſſime i Padri di fameglia con l'occaſione della cerca, che farete alle caſe, ricordandoli quanto ſtraordinariamente deue eſſere abbondante queſta ſouentione, et elemoſina, et per la coſa in ſe ſteſſa, et per l'occaſione de i pericoli preſenti, et per douer loro molto più uolentieri darà queſto modo quello, che darebbono ſenza dubbio, ſe queſti poueri andaſſero cotidianamente alle caſe loro. Et perche la coſa non patiſce dilatione, non mancarete poi lunedi proſſimo inſieme con li detti duoi Gentil'huomini deputati, eſſer da uoi, et conſignar in mano del Teſoriero, da noi deputato a queſta opera, tutte quelle elemoſine, polizze, ò note di eſhibitione, c'hauerete raccolto.

Auiſarete ãco il popolo, che ſi metterãno nelle Chieſe principali, et in altri luoghi opportuni, Caſſe per lo medeſimo effetto, à fin che poſſano commodamente far anco di più alla giornata in queſta opera, quello che Dio l'inſpirerà. Et il Signore Dio ui benedica. Dall'Arciueſcouato il di 14 d'Agoſto 1576.

Editto Con il quale, ſe prohibiſcono Bollettini, Anelli, et ſimil coſe per la peſte.

Carolus S. R. E. Presb. Cardinalis tit. S. Praxedis, Archiepiſcopus.

E VENVTO à noſtra notitia, che certi Bollettini, ò Breui, ſcritti, ò ſtampati in carta, ouer ſcolpiti in Anelli, et Medaglie, che comminciano con queſte parole, Crucem pro nobis ſubijt, etc. *et altri* Gaſpar fert myrram etc. *ſi uanno ſpargendo appreſſo di molti, ſotto nome, ch'habino uirtù di preſeruar ciaſcuno, che gli porta adoſſo dalla peſte, quali habbiamo trouati, eſſere accõpagnati da uarie ſuperſtitioni. Però per debito dell'officio noſtro, al quale s'aſpetta leuare il culto uano, et ſuperſtitioſo, et conſeruare nella ſua purità, et amplificare il uero culto Diuino in queſta Dioceſe noſtra, per tenor del preſente Editto, prohibiamo à ciaſcuna perſona di qual ſi uoglia ſtato, grado, et condittione, ſi huomo, come donna, che non diſſemini, ò dia ad altri, ne tenghi, ò porti adoſſo, ne uſi in qual ſi uoglia modo i ſudetti Bollettini, ouer Breui, ò parole ſcritte, ò ſcolpite, ne meno altre, di qual ſi uoglia ſorte, ſotto queſto nome di hauer uirtù di preſeruar della peſte. Dat Mediolani ex Aedibus Archiep. die 7. Septembris 1576.*

Litteræ de pietatis deuoitonisq. exercitationibus tempore Quarantenæ.

Carolo Cardinale di ſanta Praſſede, Arciueſcouo di Milano.

LA ſacra ſcrittura, Dilettiſſimi figliuoli, ci ammoniſce, et inſegna in molti modi, ma ſpecialmente con eſſempij, in che modo ci deuiamo diportare nelle tribulationi, et flagelli che Iddio ci manda per i peccati noſtri, perche ogni uolta che quel antico popolo di Dio era da lui percoſſo, et afflitto, hor con guerre, et captiuità, hor con peſte, et uarie piaghe, ricorreuano al Signore con lagrime, et penitenza, et egli li eſſaudiua, et liberaua; queſto teſtifica il Profetta Dauid in molti luoghi dicẽdo che gridorono al Signore eſſendo tribulati, et egli gli liberò da le loro neceſſità; come anco dice di ſe ſteſſo, io hò gridato al Signore eſſendo tribulato, et mi hà eſſaudito, et il popolo de Niniue che era gentile, et non conoſceua Iddio, à una ſimplice uoce di Iona Profeta, a loro incognito, che gli denonciò la ſuuerſione loro con termine di quaranta giorni ſe non ſi emendauano, ſi uoltò à Dio con dolore, et penitenza tale de ſuoi peccati, che gli fu perdonato, et ſcamporono la rouina, che gli ſopraſtaua. Quanto più il popolo Chriſtiano ueramente popolo eletto da Dio, eſſendo flagellato deue reccorrere à lui di tutto cuore, con uere lagrime, et penitenza, et ſperar che ne ſarà liberato.

Hor chiara coſa è che il Signor è pur troppo prouocato dalli peccati noſtri ad eſſer irato cõtra di noi: et hà gran raggione di darci queſto caſtigo per cauſa d'eſſi, et per la poca uita chriſtiana, che in queſta Città ſi ritroua in tutti i ſtati de perſone, et per la poca penitenza, che ſopra ciò ſi uede, et mutatione di uita, quali ſopra tutto Dio richiede da noi..

Dunque douẽdoſi far queſta quarantena già publicata, per uſar tutti i remedij che humanamente ſi puo, et non mancar della debita prouidenza dal canto di chi gouerna che queſto anco uuole Iddio, ei è parſo nel Signore di auiſarui con paterno affetto tutti, tanto del clero come del popolo, che poco giouarebbono queſte diligenze humane che ſanno per la liberatione di queſta Città dal preſente flagello, ſe non placbiamo Iddio ſopra i peccati noſtri, et ſe egli non ſi moue per ſua miſericordia à nolerci perdonare, et liberare, diſponendoci noi dal canto noſtro quanto potremo, con la ſua Diuina gratia ad eſſere eſſauditi.

Per tanto ui eſſortiamo tutti nel Signore à fare hormai da uero, et in queſta occaſione con il cuore ueramẽte pentito, et humiliato ricorrere alla ſua immenſa Bontà, et con la nouità della uita placare il ſuo furore: et à ricordarui, che hora è tempo più che mai, di attẽdere per queſta cauſa ad orationi, digiuni, et elemoſine, et altri ſimili eſſercitij ſpirituali: con i quali ſi procuri d'impetrare queſta deſiderata gratia della liberatione, poi che ceſſando l'altre occupationi ui ſi darà luogho di poterlo meglio fare, et la ragione, et l'urgente biſogno coſi lo ricerca, et maggiormente il ſacro tempo del Aduento di Noſtro Signore, nel quale per il più cade queſta quarantena, da ſe ci inuita, et ſpecialmente, eſſorta à queſta ſorte d'officij, et à tutte le altre opere buone.

Prima dõque guardateui, diletti figliuoli, di nõ prouocare in queſto tempo maggiormẽte l'ira de Dio cõtra di noi, col far che l'otio ui ſia cagione di noui peccati

cati

rati, anzi l'ocaſione di ſtar riſerrati in caſa, e di non hauer molta occupatione conſorme al ſolito di lauoreriј, artificiј, et uarie diſtrattioni di negociј, che communemente ſi hanno nel diſcorrere per la Città ne gli altri tempi, ui ritorni in maggior commodità di occuparui ſantamente, et ui ſia un ſtimulo di uoltar il cuore noſtro à Dio, et far più ſpeſſo orationi publicamente, et priuatamente, et eſſercitarui ne i digiuni, et aſtinenze, et altre ſorte di penitenze, et ſodisſationi, che ſogliono placare il ſuo ſdegno contra di noi.

Et perche cõmunemente le perſone da ſe non ſanno far debitamente tal preparationi, et la noſtra natura ſuegliata nelle coſe ſpirituali ha dibiſogno in cio di guida, et di qualche eccitamento, per cio per tener la mente più raccolta in Dio, et far più facilmente oratione in tutte le caſe, ciaſcun capo di fameglia ſi eſſorte à prouedere di alcuni libretti ſpirituali, ſe non ne hanno, et ſe gli hanno adoperargli, et di quei che piú aintano in queſti tempi, et ſono più atti, à introdurci nell'oratione, et ſante meditationi, maſſime della uita, et paſſione di Noſtro Signor, et delle uite de i Santi. Queſti ſi doueranno leggere hora in preſenza de tutta la ſamiglia, et ſpecialmente al tempo di ſar l'oratione qualche punto, per dar materia, et aiuto di meglio ſarla, hora priuatamente da ciaſcuno che ſa leggere per cauarne qualche frutto per ſe ſteſſo, et aiuto ſpirituale.

Saranno à propoſito per queſto effetto le meditationi del Padre Gaſpar Loarte ſopra la Paſſione et l'inſtitutione per meditare gli miſteriј del Roſario, et il ſuo libretto de i Rimediј de i peccati, et l'altro detto Cõforto de gli afflitti, ò le meditationi del Granata, et il ſuo libretto detto Guida de peccatori, ò altri ſimili de i ſopradetti auttori, ò de altri à propoſito di queſti tempi, che ſiano probati; Sopra queſti, et ſopra gli documenti delli Euangeliј che correno, et ſopra le uite de ſanti douerebbono eſſer gli noſtri raggionamenti fra il giorno, et la ſera, maſſime gli giorni di feſta, per non dar luogho alle mormorationi, parole ocioſe, et diſſolutioni.

Ciaſcuno per meglio diſporſi à paſſar bene queſto tẽpo, per ottener il fine che ſi pretende ogni giorno faccia conto, che queſta quarantena ſia a punto come un'altro ſacro tempo della quadrageſima, et come già Noſtro Signore digiunò quaranta giorni nel deſerta lontano da ogni conuerſatione de gli huomini trattando con Dio ſolo per mezzo dell'oratione. Coſi procurate uoi padri di famiglia, ciaſcuno nelle uoſtre caſe, che in queſto tempo di publica meſtitia, et ſollitudine, non ſolo ui ſia ritiramento dalle conuerſationi eſteriori di fuori di caſa, ma molto più ſi ritiri ciaſcuno interiormente, all'oratione, alle ſante meditationi, alli eſamini della conſcienza, alla conſideratione de gli giudiciј di Dio, della propria morte, del giudicio uniuerſale, et particolare, delle pene dell'inferno, della gloria del Paradiſo, et altre ſimili, aſcoltando con diuotione quello, che in coſi fatte conſideratione ui parlerà Dio al cuore, et determinando con fermo propoſito di metterlo in eſſecutione ſenza alcun fallo.

Procurate di accõpagnare il digiuno di Chriſto, cõ il noſtro digiuno, o almeno con l'aſtinenza, ſe non cotidiana in queſti quaranta giorni, a in queſto proſſimo Aduento, almeno di tre giorni la ſettimana, ricordãdoni ogni giorno di quel che faceua Chriſto Noſtro Signore nel deſerta, con digiunare, uegliare, dormir per terra, far oratione, et finalmente combattere col nimico, et uincerlo ualoroſamente ſcacciandolo con le parole della ſacra ſcrittura, et con la uirtù diuina. Procurate accompagnarlo iui con la mente, cioe con la conſideratione, et con il deſiderio, et con la ſanta imitatione.

Imaginateni che come già anticamẽte ſi ſoleua nella ſanta Chieſa dar le quarantene in penitenza delli peccati, imponendoſi per quaranta giarni, digiuni, orationi, et ſimili eſſercitiј, di penitenza, et ſatisfattione, coſi il Signor adeſſo u'imponga queſta quarantena, acciò la ſpendiate nelli ſudetti eſſercitiј con ogni diuotione.

Non potrete ogni giorno udir Meſſa, come fareſte in altri tempi, perche le feſte ſole procureremo ſi dica a certi luoghi accomodati in ogni contrada, douerete almeno ciaſcun di uoi udirla con il deſiderio, et mentalmente facendouela preſente, come ſe la uedeſte, a udiſte, et andandoui col ſpirito, poi che non potrete corporalmente, et ſtandoui attenti per tutto quel tempo, che ſuol durare, con la debita deuotione, facendo anche qualche meditationi ſopra le parti principali d'eſſa, et ſimilmente potrà far della communione chi è ſolito di riceuerla ſpeſſo, et hora non potrà coſi farlo, communicandoſi almeno ſpiritualmente ſe ben anche in queſta parte procureremo darui alle uolte alcuna commodità, et maggiormente conſolarui, con far che potiate riceuer realmente quello ſantiſſimo Sacramento, col quale in ogni caſo non dubito che tutti ui armarete prima che entrate in queſta quarantena.

Di più in queſto tẽpo per placar il Signore, et mouere la miſericordia ſua uerſo di noi, ricordateui di far miſericordia a i proſſimi, perche beati i miſericordioſi, come dice Chriſto N. S. che ancor loro conſeguiranno miſericordia da Iddio; faccia larga limoſina chi puo, a i poueri, et ſpecialmente a quelli che d'ordine noſtro andaranno cercando alle porte a beneficio del Hoſpitale de mendicanti, o de i poueri Monaſteriј, maſſime di Monache, o de i poueri dell'iſteſſa parrochia, et chi non può altrimenti almeno gli facci elemoſina ſpirituale, facendo qualche orationi, et pregando per loro, et per tutti i preſenti biſogni.

Fra l'altre fruttuoſe occupationi di queſto tempo, come già le Letanie inſtitnite da quel ſantiſſimo Pontefice Gregorio Magno furno conſacrate con numero ſettenario miſterioſiſſimo, conforme anche a quello che inſegnò il ſpirito Santo alla ſanta Chieſa di fare oratione publica ſette uolte il giorno, a eſſempio di quello che diceua il Re Dauid ſette uolte il gior-

no io te dirò le laudi ò Signore; il che non e ſenza gra miſterio, perche in quelle ſette hore patì Chriſto Noſtro Signore diuerſi, et ſegnalati tormenti, coſi ci è parſo molto conueniente iaſtituire, che per tutto queſto tempo della quarantena ſette uolte il giorno ſi facci oratione in ciaſcuna caſa, et per ricordarlo a ciaſcuno al ſuo tempo habbiamo ordinato, che nella Chieſa Metropolitana, et nelle collegiate regulari, et ſeculari, et parochiale ſi ſoni, per le oratione ſette uolte tra la notte, et il giorno alle ſue hore conuenienti, ſonandoſi prima tre tocchi al modo delle Aue Moria, et doppo la campana ſolita dell'oratione della ſera per un quarto di hora; nel qual tempo habbiamo tutti a dire prima l'Aue Maria, poi le Letanie, et altre preci, et orationi; maſſime quelle che ſono accommodate al preſente biſogno, et perciò alli di paſſati di ordine noſtro ſtampate in un libretto, del quale ogn'uno potrà prouederſi facilmente.

Medeſimamente potrà ciaſcuno meditare ſopra le ſette uolte principali che Chriſto N. Signore ſparſe il ſuo pretioſo ſangue per noſtro amore, come contra gli ſette peccati mortali. La prima nella circonciſione contra la luſſuria, la ſecondo al horto, doue già Adam peccò, contra la gola, la terza nella flagellatione contra l'ira, la quarta nella coronatione, contra la ſuperbia, la quinta nel inchiodar le mani contra l'auaritia, la ſeſta, nel inchiodar i piedi contro l'acidia, la ſettima nel aprire del coſtato contra l'odio, et inuidia: ouero meditare ſopra le ſette parole che diſſe Noſtro Signore in Croce, o ſopra gli ſette dolori, che hebbe la glorioſa Vergine Madre di Dio, per il ſuo Dolciſsimo figliuolo, o ſopra le ſette allegrezze che ſimilmente hebbe di quello, acciò ſecondo la moltitudine de i dolori del cuor ſuo, come dice il ſalmo, le conſolatione diuine, la reimpiſſero d'allegrezza: ouero ſi potrà meditare ſopra le ſette petitioni contenute nel Pater noſter, conſiderando parola per parola con affetto, et diuotione, ouero ſopra altre coſe al meglior modo che ciaſcũ ſaprà, et lo Spirito ſanto le dettarà poi che rapreſenta queſto numero anco gli ſette Doni dello ſpirito Santo, et i ſette Sacramenti della Chieſa, et molti altri miſterij.

Tutti in tal tẽpo di oratione procurino ſtar affacciati alle fineſtre, o doue ſi poſſi, alle porte della caſa, per fare l'oratione communemente ad alta uoce con tutti quelli della ſua contrada, uoltati uerſo l'Altare, o altra diuotione che ſarà poſta in eſſa, nella formo, et modo, che ſaranno auiſati dal Parochiano, o altro Sacerdote deputato da noi a queſto effetto in quella contrada, o parochia.

Et doue non ci foſſe modo, o contrada accommodata per poter far detta oratione in commune, o fuſſe alcuno impedito talmente che non poteſſe andare alla fineſtra, ouero porta, non reſti almeno di far queſto medeſimo, et altre deuote orationi nel iſteſſo tempo dentro la caſa, pur con gli altri di caſa, ouero anco nella camera ſua, o nel letto doue ſi ritroua.

Parimente al tempo che ſonarãno le tre ſolite Aue Maria, cioe quella del matino, quella del mezzo giorno, et quella della ſera, douerete dire a ciaſcuna li tre uerſetti, con le tre Aue Maria con i quali ſi guadagna certa indulgenza, et accompagnare quella ſalutatione della Glorioſa Vergine con l'affetto del cuore, raccomandando caldamente al antica et perpetua protettione ſua ſopra queſta Città li urgenti biſogni, et afflittioni preſenti di queſto popolo, accio quella benedetta Madre di Dio interceda per noi, et ſia aduocata noſtra appreſſo il ſuo figliuolo ſecõdo il ſuo coſtume, placando l'ira di eſſo uerſo noi miſeri peccatori.

Et perche tanto più uolontieri ui habbiate da occupare in queſti ſanti eſſercitij; tutti quelli che alli ſegni della campana ſodetti ſaranno oratione per il ſpacio d'un quarto d'hora, et pregaranno per li infermi o ſuſpetti di peſte. Concediamo per l'auttorità a noi della ſanta Sede Apoſtolica conceſſa, ſette anni d'indulgenza, et altre tante quarantene per ogni uolta che la faranno, et in capo della ſettimana hauendo continuato queſto eſſercitio, indulgenza plenaria, eſſendo confeſſati, et communicati, o almeno contriti, quando non poſſano hauere commodità di Sacerdoti che li confeſſi, et communichi.

Queſti ſono i mezi, dilettiſſimi figliuoli, con i quali ſpero che ſarà fruttuoſa queſta quarãtena, et a queſto modo facendo dobbiamo ſperare che ſi mouerà la Diuina miſericordia, a compaſſione del ſuo popolo, uedendolo contritto, et ben diſpoſto, con animo fermiſſimo di non uolerlo offendere, et ceſſando i peccati, ceſſerà inſieme il flagello della ſua diuina giuſtitia, che per loro caggione meritamente adoperæ, et eſſercita contra di noi, il che piaccia alla ſua Diuina bontà di concederci à maggior gloria ſua, et à queſto effetto in nome ſuo ui benediciamo. Amen. Dat. nel Palazzo Archiepiſ. di Milano, adi xx. d'Ottobre 1576.

Litteræ de Quarantena.

NON uolendo l'Illuſtriſs. et Reuerendiſs. Monſig. Carolo Cardinal di ſanta Praſſede Arciueſcouo di Milano, per parte ſua laſciar adietro mezo ne diligenza alcuna ſpettante all'officio ſuo che poſſa promouer, ò agiutar la ſalute ſpirituale, ò corporale di queſto popolo cõmeſſo alla cura ſua paſtorale, et eſſendoſi con matura conſideratione ſtabilito di far una generali, et particolar quarantena per aiuto di queſto popolo nel flagello di peſte col quale hà comminciato il Signore già alcuni meſi ſono à uiſitar queſta Città. Per tãto col preſẽte ſuo Editto ſua Signoria Illuſtriſs. auiſa tutte le perſone eccleſiaſtiche di qual ſi uoglia grado, et conditione, che fra ſei giorni proſſimi ſequẽti doppo la publicatione d'eſſo debbano prouederſi delle coſe neceſſarie al uiuer, et mantenimento loro, et delle loro famiglie, per quaranta giorni quali immediatamente comincieranno à correr finiti gli ſei giorni.

Commanda poi à tutti gli ſudetti, che ſotto la pena di 200. ſcudi, et altre pene più graui ſecondo la qualità della perſona, et della diſobedienza di ciaſcuno, che

per

per tutto lo ſpatio di detta quarantena non eſchino, ne laſcino ò facino uſcire alcuno ſeruitore ò altro della ſua famiglia, fuori della caſa della loro ſolita habitatione, ne de quelle che da ſua S. Illuſtriß. le ſaranno deſignate più uicine ò aneſſe alle Chieſe nelle quali hanno a far il ſuo ſeruitio quotidiano del choro, ne meno in eſſe caſe ammettano altri ſenza legitima licenza.

Eccetua però dal preſente Editto i ſuoi Vicarij, Prefetti delle porte, Viſitatori, et ſeruitori loro che ſaranno ſeco, et gli altri eccleſiaſtici ſeculari, et regulari deputati da ſua Signoria Illuſtriß. alla uiſita, aiuto, et prouiſioni opportune della Città ouero dioceſe in queſti biſogni c'haueranno di ciò patenti in ſcritto da ſua Signoria Illuſtriß.

Eccetua anco che tutti i Curati della Città, et Vicecurati, et coadiutori loro per l'offitio loro parochiale uerſo il ſuo popolo poſſano in tutto queſto tempo liberamente andar per tutte le loro proprie Parochie, et per quelle che ſono raccomandate alla cura loro, et quando ſaranno per far qualche miniſterio eccleſiaſtico poſſano anco condur, et hauer ſeco un custode ouero altro chierico di quelli che ſaranno deſcritti nella liſta ſottoſcritta dal Prefetto della porta, che gli ſerua in quelli miniſterij, et offitij Parochiali per i quali officij anco poſſano uenir a tutte le hore da ſua Signoria Illuſtriß. et ſuoi Vicarij, et Prefetti delle porte ſecondo il biſogno.

Eccetua anco gli Eccleſiaſtici Forenſi, che con la fede delli Vicarij Foranei per urgenti biſogni ſaranno ricorſo da ſua S. Illuſtriß. ò ſuoi Vicarij, et Miniſtri.

Eccetua di più quei Sacerdoti, et altri Eccleſiaſtici che già da ſua Signoria Illuſtriß. ſono deputati, o che ſi deputeranno per accompagnare i morti alla ſepoltura, et anco quelli, che conforme alla tauoletta nella quale d'ordine ſuo ſaranno deſcritti dal Prefetto della porta doueranno andar celebrar Meſſa, ò altri diuini officij, ò ſeruire alli celebranti in certe Chieſe, ò luoghi fuori delle Chieſe deputati da ſua Signoria Illuſtriß. mà queſto ſia ſolo per quel tempo, et per quelle occaſioni ſole nelle quali gli ſarà neceſſario uſcir, et ſtar fuori di caſa per far gli ſudetti officij ſecondo l'ordine che gli ſarà dato.

Eccetua anco da queſto quelli che per prouedere alle coſe quotidiane neceſſarie al uitto loro, ò de ſuoi di caſa, ò per altro urgente caſo ſaranno neceßitati uſcir ò mandare fuori di caſa mentre ſiano deſcritti dalli Prefetti della porta ò dalli Deputati da ſua Signoria Illuſtriß. à queſto effetto in ogni Parochia, et habbiano la licenza ſcritta da loro ſecondo la forma da ſua Signoria Illuſtriß. ordinata.

Et à queſto effetto comãda che ciaſcuno prefetto delle Chieſe collegiate dia in ſcritto à ſua Signoria Illuſtriß. fra tre giorni proßimi alcune perſone della ſua collegiata idonee di poter andar alcuna uolta fuori per ſimili biſogni à ſeruitio di tutti quelli c'habbitaranno nelle caſe della ſua canonica acciochè d'eßi ſe poſſa far l'elettione, et inſieme ordinare la licenza opportuna.

Queſto oſſeruerãno anco tutti i regolari, et le Monache, et ogn'altro collegio Eccleſiaſtico. Dat. nel Palazzo Archiepiſcopale di Milano il di 18. d'Ottobre 1576.

PRo cura ſua officio, proq. temporum ratione, et difficultate Archiepiſcopus, de gregis ſui ſalute ualde admodum ſollicitus, parochiis, animarumq. curatoribus certa peſtilentia tẽpore officia praſcripſit, qua ad parochialis cura rectè pieq. gerenda uſum pertinent. Atque ab eam cauſam librum edidit, quem uulgo inſcripſit, La prattica de i Curati a tempo della peſte. Eius libri capita ſingula cum in ſecundam partem Cõcilij quinti prouincialis relata ſint, nihil eſt, cur hoc loco iterum collocemus.

Populus autem in ades concluſus quarantena tempore, ne otio torpeſceret, id prater cetera Archiepiſcopus inſtituit, ut libros, de rebus ſpiritualibus ſcriptos, haberet, in quorum lèctione, cum certas praſcriptas horas precibus, orationiq. dediſſet, aliquid temporis poneret. In ijs libris unum pracipue, uulgari ſermone edidit, atque inſcripſit, Raccolta de uarij ragionamenti di alcuni ſanti ſopra la cura de i poueri, et infermi. Quorum patrum ſermones quoniam in ea ſecunda parte concilij quinti oſtendit, eos iam huic loco apponere, minus opera pretium eſſe cenſuimus.

Litteræ paſtorales.

De aſperſione Aquæ ſanctæ et benedictione ædium.

Carolus Cardinalis, tit. S. Praxedis, Archiep.

REVERENDO Parocho. Eſſendo noi debitori à i popoli, di non laſciare occaſione, nella quale poßiamo diſtorgli affatto dalle profanità, et ridurgli a inſtituti ſanti, con i quali s'aiutano nella uia della ſalute: hora che s'auicina la ſantiſſima uigilia del Natale di Noſtro Signore Gieſu Chriſto; nella quale con gran miſterio, è uſo et rito della Chieſa noſtra Ambrogiana, che i Parochi aſperghino le caſe della ſua Parrochia con l'aqua ſanta, ui ammoniamo à fare queſto officio con la diuotione, et grauità, che ricerca tale attione, quale è religioſa, et piena de miſterij: et che in oltre la Domenica proſſima, auanti la uigilia, auiſate il noſtro popolo di queſto, con inſtruirlo, per quanto potrete del miſterio, et delle uirtù, che ha l'aſperſione dell'aqua ſanta: la quale fra l'altre, che i Padri ne ſcriuono, ha queſta di purgare le caſe, et i luoghi da ogni malignita, et ſporcitia de immondi, et cattiui ſpiriti: anzi che, come è ſcritto nell'hi-

ſtorie Eccleſiaſtiche, con eſſa hanno i ſanti Sacerdoti, ne i tempi dell'idolatrie, alcuna uolta gettato a terra diuinamente i tempij, l'Altari, le colonne de demonij, et idoli. Et in oltre perche queſta attione dell'aſperſione, fra l'altro inſegna, che'l Chriſtiano debba hauere la uitta netta, et monda dalle brutezze de i peccati, et l'habitatione anco purgata da ogni inhoneſtà, profanità, et ſpecie d'idolatria; onde e che la Chieſa noſtra a fine d'inſegnarci, che con ogni pura ſantità riceuiamo Noſtro Signor Gieſu Chriſto nel ſuo Natale, uſa nella uigilia l'aſperſione ſanta nelle caſe: però con queſta occaſione di fare l'aſperſione, procurate, che il popolo purghi l'habitationi da coſe, contrarie a queſto miſterioſo rito, et che poſſano offender gli occhi de Dio; bruciando ciaſcuno, et ſtracciando ſubito qualunche libro impudico, et madrigali, et canzoni dishoneſte, leuando anco uia, come s'è ordinato nel noſtro Concilio Prouinciale terzo, imagine profane, che ſiano ſporche, nude, laſciue, ò de quali ſi poſſa dubitare, che cauſino memoria di coſe cattiue nella mente, gettando anco uia dadi, carte, maſchare, et altre coſe non conuenienti alla ſantiſſima profeſſione del Chriſtiano. Le quali coſe tutte eſſendo frequenti in queſta Città, non è maraueglia, ſe hora e flagellata dalla diuina giuſtitia. Però fate con ogni diligenza, che ſi leuino affatto tali abuſi, quali in un certo modo rappreſentano l'antica gentilità, et idolatria: per ruina della quale, et acciochè la memoria d'eſſa foſſe del tutto leuata dal mondo, arditamente i ſanti martiri di Chriſto, eſpoſero a ogni crudeltà la uita loro.

Dall'altra bãda poi procurate cõ queſta occaſione dell'aſperſione d'indurre in tutte le caſe l'uſo del uaſetto dell'aqua ſanta, che in ogni camera, doue è letto, ue ſia al capo del letto decentemente, et ſopra tutto l'imagine del Crocifiſſo, ò della Madonna, ò di Santo, ò Santa, che il Padre, ouer madre di famiglia, ò ciaſcuno hauerà in particolare diuotione.

In oltre la Domenica auãti il natale, et fra le feſte anco, auiſate, et uietate ſpeſſe uolte in nome noſtro, che in neſſun luogho, ò caſa ſe giuochi à carte, ò a dadi, ò ad altra ſorte di giuochi, ma che ogniuno con ogni maggior ſtudio de diuotione, et ſantita, et frequenti communioni, attenda a celebrare, et ſantificare quel sãtiſſimo giorno di Natale, pieno di gratia, et il quale porta perdono a tutti i ueri penitenti; et coſi celebrare anco l'altre feſte, che ſeguono Et in tutto ciò uoi, et loro uſarete ogni cura, et diligenza: et ne referirete poi il frutto, che ſi ſarà fatto nel popolo: acciochè di queſto, ſi ſuccedera, ne habbiamo continuamente nelle noſtre humili orationi a ringratiare Dio: et ſe altrimenti, preghiamo anco ſua Diuina Maeſta, che per ſua miſericordia doni a loro ſpirito di mutatione de uita; et inſieme anco uoi prouediamo a i diſordin iloro con ogni officio paterno, et paſtorale.

Habbiamo in queſta occaſione di peſtilẽza deſignato rinouare l'uſo di benedire ſolennemente le caſe: la quale benedittione, parte per noi ſteſſi daremo, parte col miniſterio noſtro, nella noſtra Parochia, et di ciò doppo le feſte, ue ne auiſaremo a pieno; Tra tanto ricordate da parte noſtra al popolo, a ponere ſtraordinaria diligenza, in purgare ciaſcuno la caſa, et fameglia ſua, non ſolo da i ſudetti abuſi, ma da ogni altra offeſa de Dio: et coſi apparechiarſi con ogni ſantificatione, a fin che con quella benedittione, riceuino nelle caſe, et habitationi, una perpetua cuſtodia, et prottetione de Dio, che difendi per ſempre loro, i figliuoli, le caſe ſue, non ſolo dalla preſente peſte, ma da ogni altro flagello, et da ogni ueſſatione de ſpiriti maligni. In tutto ciò, che ui habbiamo ordinato, fate diligenza tale, che reſtiamo di uoi conſolati nel Signore Gieſu Chriſto: quale ui benedica. Dell'Arciueſcouato il di 19. di Decembre 1576.

Auertenze per la Benedittione delle caſe.

Carolus S. R. E. Cardinalis, tit. Sanctæ Praxedis. Archiepiſcopus.

PEr le benedittioni, quali per inſtituto della chieſa ſanta ſi fanno, et delle caſe, et altre coſe, che ſono a ſeruigio, et uſo dell'huomo, deue eſſer nel Sacerdote, che le benedice, pia intentione, et ne i fedeli, per quali ſi fanno, diuota preparatione; acciò Iddio per la ſua infinita bontà conceda, et operi abondantemente in loro, quel che piamente per quelle, ſi dimanda, et procura.

Però il Sacerdote nella benedittione delle caſe, che per ordine noſtro farà, procurarà di farla con ogni purità di conſcienza, et ſanta intentione, et con pietà, diuotione, et grauità.

Procurerà anco di accompagnarla con ſpecial oratione, et ſpeſſe uolte col digiuno.

Dirà meſſa nel giorno, che la farà, prima che ſi metta a farla. Et di giorno non di notte, farà eſſa benedittione.

Nella Meſſa, dirà per queſto effetto, l'oratione del Spirito ſanto.

Vſarà la forma di benedirle, che ſi e data fuori in ſtampa di ordine noſtro.

In queſto tempo, che ſi hanno a benedir quaſi tutte le caſe, farà ogni Parocho la Domenica auanti, che ſe comminciarà la benedittione delle caſe della ſua parochia, una proceſſione a queſto effetto per la uicinanza di detta parochia.

Alla detta proceſſione ſarà da parte noſtra, che i chierici, et perſone eccleſiaſtiche della ſua parochia, che non ſono all'hora obligate all'officij in choro, nella cathedrale, ouero collegiate, tutti conuenghino, ciaſcuno con la ſua cotta.

Inuitarà anco per queſto effetto i padri di famiglia, et tutti quelli della ſua parochia, che per queſti ſoſpetti di peſte non ſono impediti, ad uſcir di caſa.

Con queſta occaſione conuocarà inanzi, o dopò il Veſpro, in quella iſteſſa Domenica i padri di famiglia, come ſi è ordinato nel Sinodo Dioceſano noſtro, quanto,

to, et gli ſponerà gli oblighi loro con gli ſuoi figliuo-
li, et famiglie, ſecondo il Decreto del terzo Concilio
Prouinciale, et inſieme gli darà di nuouo quei ricordi
che biſognano per riceuere con abondante frutto que-
ſta benedittione nelle loro caſe, et famiglie.

Queſto medemo officio ſara piu ſpecialmente, quan-
do ſi trouarà a benedir alcuna caſa, doue ſia numero
di perſone, ò famiglia dentro la medeſima porta, trat-
tando in queſto propoſito hora l'Euangelio, hora al-
cuna oratione de quelle che ſe recitano in queſti officij.

Il Sacerdote ſara la benedittione, ueſtito della cot-
ta, et ſtola.

Se ſarà portare la croce auanti, et duoi lumi di qua,
et di la dalla croce.

Chiamarà il Clero della ſua Parochia, che l'accom-
pagni in queſta attione; ma però chi d'eſſo in quel tē-
po non ſara obligato nelle colleziate, ò in altre Chie-
ſe a gli officij. Et ciaſcuno di eſſi che ſi troui alla det-
ta benedittione con la cotta: canterà ò reciterà ſalmi,
et le altre orationi inſieme con il Sacerdote, che be-
nedirà, ſecondo l'officie di queſta benedittione.

La benedittione dell'aqua ſara nella Chieſa, ſecondo
che moſtra la rubrica ſtampata, ò uero nel a caſa che
ſi benedirà, quādo uorra farla con maggior ſolennità.

Ninno, ne Parocho, ne Sacerdote, ne altro per que
ſto officio di benedittione, o per occaſione d'eſſa pigli
dono, ne coſa alcuna, per minima che ſia.

Ogni Parocho la Domenica auāti nel ſuo ſermone
auiſi, in qual uicinanza ſe ſarà per quella ſettimana
la benedittione.

Nō ſe benedichino caſe doue ſono ſcōmunicati. Ne
meno caſe di meretrici, e uſurari, e altre perſone cri
minoſe publicamente.

Ne anco caſe, doue ſi fa barrataria, o ſe tengono giuo
chi prohibiti.

Ne parimente botteghe, doue ſi fanno carte da giuo-
chare.

Le caſe, che non ſono preparate, o purgate, ſecondo
che ſi dice nella noſtra lettera, che per ciò ultima-
mente hauemo publicata, et ſi mette breuemente
qui di ſotto, non ſe benediranno ſenza eſpreſſa no-
ſtra licenza.

Li ſtalli, et caſe, doue habitano diuerſe fameglie,
ſi benediranno con una ſola benedittione, aſpergende
però tutti i luochi con la triplicata aſperſione.

Le caſe ſerate per ſoſpetto de peſte, o per abſenza de
patroni, il Parocho, e altro Sacerdote deputato, aſpet
tarà a benedirle per un meſe, o duoi dopò le altre, ma
ſarà auertito, reſtande caſe da benedire, per non eſ-
ſere hora preparate, et purgate conforme all'auiſo no
ſtro, ò per le altre cauſe ſodette, a farle ſubito che
ceſſi l'impedimento; et durande più de i duoi meſi ſo-
detti l'impedimento, ne darà auiſo a noi.

Notarà ciaſcuno Parocho, o Sacerdote, in un libro
appartato, ciaſcuna caſa, che benedirà, et ui notarà la
contrada, doue è, et di chi e, chi ui habita, et inſie-
me il giorno, et il meſe di detta benedittione: et poi
ne darà copia a noi.

Della preparatione del popolo.

CIaſcuno padre di famiglia ſe preparará a riceue-
re la benedittione della ſua caſa con diuotione, et
ſanto deſiderio.

Però, riconoſcerà prima, tutta la ſua caſa, et fa-
miglia: et diſponerà tutti in occaſione di queſta be-
nedittione, a confeſſarſi, et communicarſi prima ſan
tamente.

Sarà bene anco, per eccitare maggior diuotione, che
egli inſieme con quei della ſua fameglia, che poſſo-
no uſcir di caſa, il giorno inanzi che riceua la bene-
dittione, uiſiti le ſette Chieſe, o faccia altra ſimile
deuotiene.

Riconoſciuta la ſua fameglia, et la caſa, ſe ui foſſe
coſa, che offendeſſe gli occhi de Dio, la leuerà.

Bruſciera i libri laſciui, Madrigali, et Canzone di-
ſhoneſte. In luogo de quelli, introdurra libri ſpiritua-
li, che gli conſegliera il ſuo confeſſore.

Toglierà uia le imagini profane, ſporche, nude, et la-
ſciue: e ui mettera figure del Crocifiſſo, della Madon-
na, de Santi, et Sante che egli, et ciaſcuno della fa-
miglia, harà in particolare diuotione.

Gettara uia dadi, carte, maſchere, et altre ſimili coſe,
che non conuenghino alla ſantiſſima profeſſione di
Chriſtiano.

Nell'occaſione di queſta benedittione, introdurra
in ciaſcuna camera, doue ſia letto, l'uſo del uaſetto
col l'acqua ſanta.

Quando il Sacerdote, uerra per far la benedittione,
gli uerra dalla porta principale, in contro con la ſua
fameglia; et ſe bene egli uiene per farla, conuerra al-
la pieta ſua dimandarglila con ſante deſiderio de con
ſeguirne utilita, et frutto ſpirituale.

Acompagnara il Sacerdote, et il clero per tutta la
ſua caſa, inſieme con la ſua fameglia: quale con ogni
riuerenza, et diuotione, ſara ſempre preſente; et ſtara,
ſecondo l'orationi che ſe diranno, hora in ginocchioni,
hora in piedi diuotamente, et con ordine, le donne con
la teſta coperta, et gli huomini ſcoperti; quali doue
biſogni, aiuti a ſalmegiare, et riſpondere al Sacerdote,
che benedira, ſecondo che e ne i fogli ſtampati per
queſta benedittione.

Fara, che nella caſa, et boteghe di la ſua caſa, che ſe
benedice, non ſi lauori, mentre ſi fa la benedittione.

Preces benedictionis ædium, quæ in libro rituali Ambroſiano explicatæ ſunt.

Litteræ de barba radenda.

Carolus Cardinalis Archiepiſcopus Clero.

NON ſarà biſogno, dilettiſſimi fratelli, che io ſpē-
di molte parole, ne in perſuaderui quel che già
coſi prontamente hauete comminciato ad abbraccia-
re; ne in commendarui l'inſtituto, che eſſendo poco
meno che perduto quaſi in tutte le parti d'Italia, è
pur ſta-

pur ſtato in qualche modo fra di uoi ritenuto: ſi che ſi può dire, che non ſia coſa foraſtiera, ma uſo, et ſpecialmente noſtro, antico, che ui ſi reſtituiſſe, ò più toſto ſi ripara, perche non ſi perda affatto, l'uſo dico, et l'inſtituto, che le perſone Eccleſiaſtiche, non nutriſcano, ma ſe radino la barba, inſtituto ueramente accompagnato da miſterioſe ſignificatione, acciò che intendiamo, et l'ecellenza del ſtato noſtro, quanto ſio differente da quello da i Laici, et la ſingularità di uita, et conuerſatione, che dalla loro diſtinta, ricerca la uocatione noſtra; et inſieme anco, come dechiara il uenerabile Beda, dell'humiltà ſanta; et per eſſer noi miniſtri de Dio, non ci leuiamo in ſuperbia, ma gettiamo uia ogni uana cõfidanza, che haueſſimo, per ualore, prudenza, ò altra uirtù, che fuſſe in noi; poi che tutte le uirtù noſtre, per molte, et grãdi che pareſſero, ſono ſpeſſe uolte miſchiate cõ difetti, et uitij, et perciò ſono poche, et di picciol, ò forſe di neſſuno rilieuo, ſi ſe diſcuteno con l'eſſamine della diuina giuſtitia. Fù queſto uſo de Padri noſtri, et quaſi ſempre perpetuato nella Chieſa, come ci ne fanno teſtimonio ancora l'antiche pitture, ſi bene tralaſciato poi d'alcuni pochi anni in qua in alcune parti, mà pur ritenuto in Milano da alcuni buoni ſacerdoti, amatori di quell'ãtica diſciplina. Et hora che per la uiſita, quale con queſta peſte Dio ci fa, ſiamo ſtimulati ad andare ſollecitamẽte inueſtigãdo, et riformãdo le uie noſtre, et rimettendo i buoni inſtituti, et uſi ſanti, che ſi fuſſero nel longho corſo de tempi, ò raffreddati, ò tralaſciati, habbiamo uolti gli occhi ad eſſequire in queſto anco, quel che gia gran tempo fa, haueuamo nell'animo, doppo l'hauere ciò communicato più uolte con prelati, et perſone di molta pietà, et dottrina, de rinnouore, reſtituire, et riparare tal'uſo. Ma non coſi toſto ſi è cõminciato a ſapere in queſto la mente noſtra, che molti di uoi con l'eſſecutione del noſtro deſiderio, hanno intorno a queſto preuenuto ogni auiſo, et eſſortatione, anzi hanno con i fatti loro preuenuto etiamdio l'attione, et eſſempio noſtro, con il quale uoleuamo andarui auanti, per il debito che habbiamo di farlo in ogni buona attione. Non è dunque biſogno di molte perſuaſioni, ma di compimento al buon principio, che già ſi e fatto, di queſta eſſecutione: nella quale s'io non ſono ſtato il primo; hò almeno conſolatione, come ſe conſola il padre d'eſſere auanzato nelle coſe buone da i figliuoli, d'eſſere ſtato peruenuto dall'obedienza, et diligenza noſtra in coſa, da me prima deſiderata, et deliberata.

Et chi di uoi non hà ancora eſſequito queſto, ſi conſoli di non hauere in ciò colpo de negligenza alcuna, facendolo hora ſubito, che u'è ſtato auiſato dalla uoce, et dall'eſſempio del ſuo paſtore.

Et che coſa, fratelli, potrò raffreddarui ponto da reſtituire con molta conſolatione, uno uſo, tanto antico nella noſtra Chieſa, et conueniente al noſtro ſtato? Forſi qualche riſpetto, ò erubeſcenza de gli huomini mondani, che non penſando alla ſantità, et antiquità di queſt'uſo, et à i miſterij religioſi, che ui ſono ſotto, ò ſe ne faccino beffe, ò almeno non lo ſtimino, quanto deuono? Piaceſſe a Dio, che ſi come allegramente patì Dauid d'eſſere deriſo dalla figliuola di Saul, ſua moglie, per honorare Iddio, ſaltando innanzi all'orca ſua; coſi haueſſimo noi per queſta uia, con la ſua gratia, occaſione di meritare alcuna coſa ſeco, et di ſcancellare i peccati noſtri con la ſodisfattione di qualche improperio, che ci donaſſe egli di patire dalle lingue, ò dalla ſtima de gl'huomini del mondo, per far noi coſa accommodata al ſtato, et uocatione noſtra, et per tale uſata da i Padri, et maggiori noſtri. Et quanto poco ſarebbe queſto, a chi hà obligo, come noi habbiamo, di ſpendere il ſangue, et la uita, doue ſia biſogno, per amore del Signore; quale per amor noſtro hà eſſinanito ſe medeſimo; et pigliando forma di ſeruo, hà come dipoſte tutte le ſue grandezze, hà aſcoſto la ſua ſapienza nella ſtultitia della Croce; ſi e humiliato ſino alla morte, coſi opprobrioſa; ha dato per la uita noſtra il ſangue, la uita ſua; et tutto ſe medeſimo per noi ha offerto. Sia uergogna, come diceua il Principe de gli Apoſtoli, a chi patiſce dal mondo per eſſere homicida, ladro, maledico, ò per altro delitto: a noi deue eſſere alegrezza, et conſolatione, patire opprobrio, et ingiuria per amor di Chriſto, et per proteſtare eſteriormente quel che debbiamo hauere nel cuore, et per conformarci di fuori a gl'oblighi interiori della noſtra uocatione. Sia benedetto il Signore, quando ci darà, che non ſolamente, come diceua l'Apoſtolo, conoſciamo le coſe de Dio, ma che anco patiamo per lui, in queſto tempo ſpecialmente, nel quale ſua diuina Maeſtà ſcuopre ſopra di noi già tanti ſegni dell'ira ſua, che ben ſi fa intendere, quanto è neceſſaria in noi l'emendatione di uita, et riforma in tutte le coſe, doue anco ci foſſe qualche noſtra confuſione. Ma come ci può eſſere di confuſione un'habito, che più toſto ſcuopre in qualche parte la grandezza, et grauità del ſtato, et uocatione noſtra, a differenza de gli altri huomini? Forſe queſta diſtintione d'habito eſteriore da i Laici, ci ſarà più baſſi e uili? anzi torna a ſplendore, et gloria uera noſtra tutto quello, che ſerue a manifeſtare a noi, ouero a i popoli, la differenza, che è fra il ſtato loro, et noſtro: della quale per tante altre uie procura inſtruirci lo Spirito ſanto.

Per queſto, trà l'altre coſe, portiamo la corona, o tonſura in capo: per queſto ſono differente le ueſti, et in tante altre coſe gli habiti noſtri dalli loro: ſi come hanno d'eſſer differenti, i ſtudij, le conuerſationi, le profeſſioni, et ogni eſſercitio, da che riceuendo il carattere clericale, pigliaſſimo Dio per portione, et ſpecial hereditá noſtra, et fuſſimo tolti fuori dalli altri, et aſcritti a queſta militia eccleſiaſtica, perche fuſſimo popolo peculiare di ſua diuina Maeſtà, conſecrato a i miniſteri del ſuo ſantiſſimo culto: però non ci offenda l'eſſere diferenti da quelli da i quali ci ha Iddio ſegregati, perche fuſſimo ſpecialmente ſuoi.

Ne anco ci paia nuouo, eſſere in queſt'uſo, che hora

ſi ri-

ſi rimette, differenti da molt'altri, che ſono pure nella uocatione Eccleſiaſtica: che s'habbiamo uolontieri abbracciato, ancora con Decreti Prouinciali, et approuati dalla ſanta Sede Apoſtolica, l'eſſere da loro differenti in altre coſe, come in ſpogliarſi a fatto dell'uſo domeſtico de l'oro, dell'argento, delle Sete, de gl'ornamenti de i letti, et dell'altre ſupellettili pretioſe; et ſe con moderare le menſe, i cibi, il numero de ſeruitori, gl'habiti loro; et ſe nella ſimplicità et forma dalle ueſti Eccleſiaſtice, procurando ogni di più moderarci, et reſtituire l'antichi uſi, et inſtituti di queſta noſtra Chieſa, non habbiamo hauuto riſpetto humano di farci differenti in qualche coſa da molti altri eccleſiaſtici: ſiaci lecito anco in queſta, che pur è parte dell'habito eſteriore, eſſere differenti, per conformarci all'inſtituto antico, non ſolo di queſta noſtra Chieſa; ma ſi può dire, commune, et che pur anche hoggidi uiue in tante altre prouincie. Et queſto ui baſti, perche ſappiate, che anche il mondo debbe reſtare di noi ſodisfatto, ſi pur haueſſe a dare orecchia, ò curarſe di piacere al mondo, chi uuole piacere a Chriſto. Seruus Chriſti non eſſem, ſi hominibus placerem, dice l'Apoſtolo Santo.

Quel poi che più importa, et che principalmente deſidero da uoi in queſt'occaſione, fratelli, è che con queſta raſura s'accompagni una uera reſolutione di mettere in pratica, et eſſecutione le coſe ſignificateci da queſt'uſo che ripigliamo. Poco ci giouara eſſere con l'habito eſteriore differente da i Laici, ſi poi non fuſſimo differenti ne i coſtumi delle perſone mondane. Sarà di confuſione a noi, et non di gloria, ogni teſtimonio eſteriore della dignità della uocatione noſtra, ſopra i laici, ſi poi ſaremo nelle uirtù inferiori a molti di loro. Poco importa la ſegregatione, et diſtintione dell'habito, ſe perſeueraremo nelle Pratiche, e conuerſationi ſeculareſche, et mondane.

Non ſarebbe, fratelli, frutto di rilieuo precidere i peli della barba, et reſtar pieni d'anſietà, et ſollecitudine nelle cure temporali: le quali impediſcano i ſtudij, neceſſarij alla profeſſione noſtra, et i miniſterij debiti all'anime, che ci ſono raccommandate; et c'inuiluppano in mille intrichi, et lacci del Demonio; et finalmente ci ſommergano nell'abiſſo della perditione noſtra. Queſte cure ſeculari ſono quelle, che ſpeſſe uolte ci fanno contentibili ne gl'occhi del popolo: queſti deſiderij terreni ci fanno odioſi al mondo: queſta gloria del mondo, da noi affettata, Dio uoglia non ſia cagione al fine, che perdiamo la uera gloria. Queſte amare radici, dilettiſſimi fratelli, ſono quelle, che poi dilattandoſi ne i cuori noſtri, ſpandano i ſuoi rami, et producono amariſſimi frutti di una uita, in tutte le coſe indiſciplinata, de mali eſſempij, d'ignoranza, a noi, et a gl'altri troppo pernitioſa, de negligenza, et di ſordida auaritia ne i miniſterij noſtri. Chi da luogho a queſti diſordinati affetti, non è poi marauiglia ſi non gaſta le coſe de Dio; ſe è arido nell'oratione, indeuoto nel choro, impatiente a perſeuerar in Chieſa, ne i diuini offitij; et ſe ha in faſtidio la parola de Dio, aboriſce il ſtudio delle coſe ſacre, ua quaſi ſenza apparecchio, et come per uſanza al tremendo ſacrificio della Meſſa; et non fa frutto nell'uſo de Sacramenti ſanti. Queſto è quello che poi nelle tribulationi communi, et particolari, per ben che ricorriamo a Dio, ſpeſſe uolte non ci aſcolta, che ſe bene, per quel che tocca al ſacrificio ſanto della Meſſa, all'orationi, a gl'offitij, et altre ſacre attioni, che facciamo, come miniſtri publici della Chieſa ſanta, in perſona de Chriſto ſommo Sacerdote, ò in perſona d'eſſa Chieſa, ſua ſpoſa, non poſſono i noſtri miniſterij eſſere da ſua diuina Maeſtà rifiutati; ne poſſono eſſere poco accetti i ſacrificij, l'orationi, et gli officij noſtri: nondimeno reſta priua la Chieſa ſanta, et noi medeſimi, et tutti quelli, per i quali offeriamo i ſacrificij, et l'orationi, di quel particolar frutto, che riſultarebbe dalla ſpecial diſpoſitione, et diuotione noſtra in quelle ſacre attioni. Per riſpetto del qual mancamento, quando ci riſguarda Dio, quante uolte penſate, fratelli, che, per quello che tocca à queſta parte, dica à noi le parole, che gia per Eſaia Profeta, in occaſione de i ſacrificij, et oblationi diceua à quel popolo d'Iſrael; A che fine queſti noſtri ſacrificij? io ſon pieno, et ſatio, non gli uoglio. Chi hà cercato queſte coſe dalle noſtre mani? perche entrate nella caſa mia? non me offerite più ſacrifficij in darno; l'incenſo mi è abominatione; nõ ſopportarò le uoſtre feſtiuità; inique ſono le uoſtre congregationi; hò in odio le uoſtre ſolennità, mi ſon fate moleſte queſte coſe; hò durato fatica a ſopportarui; quando hauerete ſteſe le uoſtre mani, io ui uoltarò le ſpale; et quando moltiplicarete l'orationi, non ui eſaudirò. Iddio faccia, fratelli, che non ſia mai alcun di noi in colpa tale, che prouochi Dio à coſi fatte parole, ne a sfogare ſopra di noi l'ira ſua col flagello della peſte, con che ha comminciato a percotere, et noi Sacerdoti, et il popolo: nella qual peſte, mentre ſoſtiene la mano, et ua lentamente, et non però ci leua affato d'adoſſo il flagello; par bene che uoglia ſcuoprire da un canto, che non uorebbe hauere a uendicarſi delle noſtre iniquità, eſſendo il ſuo deſiderio ſolamente, che ci emendiamo, et ritorniamo a lui in uerità; et dall'altro canto farci chiari, che ſin qui non habbiamo fatto da uero a baſtanza, per placarlo. Mi pare, che quando hora a lui riccorriamo, facendo inſtanza per la liberatione dalla notte delle preſenti tribulationi, ci riſponda con il medemo Profeta; Si quæritis me, quærite: cioè, ſi cercate la mia amicitia, cercatela cõ i mezzi, per i quali ue l'offeriſco; ſe me cercate con parole, cercate me anco con i fatti; ſe con l'eſteriore, cercate mi anche con l'interiore; ſe uolete la uita, uogliate l'obedienza de i precetti, per la quale ſi acquiſta la uita; ſe me cercate, cercatime con diligenza, ſollicitudine, uero deſiderio, et riſolutione; et non con doppio cuore, ne zoppegate più in due parti: et uoi Sacerdoti, ſe cercate la grãdezza, et l'honore, a quale ſete chiamati, cercatela con l'humiltà, con il diſpreggio del mondo, con la caſtità de i coſtumi, con la ſantità della uita, cõ il zelo dell'anime, et dell'honor mio,

et con

et con gli altri mezzi, che ſono proprij della uocatione noſtra.

Ripigliamo dunque, fratelli, con tutto il cuore, et riſtauriamo in effetto l'antico uſo noſtro di radere la barba con queſta uera riſolutione, che con deponere la barba, deponiamo inſieme hormai ogni oſtentatione, et uana confidanza della prudenza, et della fortezza mondana, et ogni ſtima di noi medeſimi, et ogni altra ſuperbia: tagliamo al uiuo le cure terrene; gettiamo uia ogni intrico de negotij ſecolari; diamo bando intieramente alle ſpeſe ſuperflue; et con l'habito, differente da gl'altri, habbiamo ſempre una ſingolar conuerſatione di uita, che ſia degna del ſtato, et profeſſione noſtra; et con il diſpreggio di queſto commune ornamento della faccia, rinonciamo a gli ornamenti uani, et alle glorie de gli huomini: et coſi procuriamo tutti, di renderci ogni di men indegni del miniſterio noſtro, et ſpecialmente noi Sacerdoti, del tremendo miſterio, che trattiamo quotidianamente, del ſantiſſimo ſacrificio della Meſſa: il quale ſe accompagnaremo dalla parte noſtra, con queſta ſanta corriſpondenza interiore, et eſteriore alla noſtra uocatione; nõ arriuano le parole mie ad eſplicare, quante gratie impetraremo dalla bontà de Dio a beneficio, et noſtro, et di queſto popolo, et di tutta la Chieſa ſanta. Il che per ſua miſericordia Iddio ci conceda, et con queſto ui benediciamo, et preghiamo a uoi, et a noi da ſua diuina Maeſtà ogni benedittione. Dall'Arciueſcouato il di 30. di Decembre 1576.

Litteræ de uiſitatione populi et præparatione.

Carlo Cardinale della S. Chieſa Romana, del titolo di S. Praſſede, Arciueſcouo, al diletto noſtro Clero, et popolo della Città, et dioceſe di Milano. Salute, et benedittione dal S. N. GIESV CHRISTO.

COSI miſericordioſamẽte ſoſtiene Iddio benedetto la mano del ſuo flagello, con il quale à i meſi paſſati cominciò a percuoterci, che ben ſi uede, che ci da queſto ſpatio di tempo per quella uera penitenza, che egli tanto da noi ricerca, et di che noi habbiamo coſi gran biſogno: et inſieme pare che con la ſua infinita bontà uada cercando, come dice per Gieremia Profeta, chi s'interponga a placar l'ira ſua, per perdonarci, et intieramente liberarci da i caſtighi, che giuſtiſſimamente ci ſono apparecchiati. Non ſprezziamo dunque, figliuoli, le richezze della ſua benignità, et patienza, et longanimità; ne con la noſtra impenitenza, et durezza di cuore andiamo accumulandoci ira per il giorno dell'ira, et manifeſtatione del giuſto giudicio di Dio.

Certa coſa è, cariſſimi in Chriſto, che tutti noi, quali hà Iddio ſin qui preſeruati da queſto ſuo caſtigo, come gia ci diſſe in ſan Luca, non debbiamo penſare, che ſia ſtato cio, perche noi ſiamo megliori, ò manco peccatori di quelli, che ſono ſtati da queſta contagioſa, et funeſta peſte percoßi, ò nelle perſone loro, ò ne i ſuoi; ma che ſia piaciuto a Dio per ſua miſericordia, con l'eſſempio delle percoſſe loro eccitar noi a una uera emendatione di uita, et penitenza: la quale ſe non faremo, habbiamo ueramente da temere, che dalla ſua diuina giuſtitia non uenghi anco ſopra di noi tutti, queſto, o altro più formidabile, et maggior caſtigo. E dunque obligo noſtro di non abuſare di queſta gran miſericordia de Dio, et di queſto ſpatio, che ci è dato di penitenza; come gia inutilmente, anci ingratamente verſo ſua diuina Maeſtà, habbiamo uſato tanti altri beneficij, et gratie riceuute per i tempi paſſati: ma con molta ſollecitudine apparecchiarci per ogni hora, che a Dio piaccia di chiamare noi ancora ſe per queſta, ò altra uia; et in queſto mentre far conto di hauere riceuuto dalla ſua diuina bontà di nuouo la uita; et coſi darci da uero a tale mutatione, et riforma di coſtumi, che ſpendiamo tutto quello che ci reſta di uita, ſia poco, o aſſai, a gloria di ſua diuina Maeſtà, a edificatione del proſſimo, et a ſalute dell'anime noſtre. Ne ſiamo di quelli, che hanno già cominciato con più diſſolutioni, che mai, ſenza ne timore de Dio, ne uergogna humana a dare allegrezza, et trionfi nell'inferno a Satanaſſo con tal'ingratitudine alle gratie, et miſericordie, che ſua diuina Maeſtà le ha fatto di conſeruargli ſin qui da coſi commune, et manifeſto pericolo; ſenza pure ricordarſi loro, che ancora non ſiano intieramente liberati da queſto flagello; et che quando bene fuſſe eſtinta affatto queſta peſte, reſtando la radice, che e il peccato, e ſufficiente a ogni cenno della diuina uolontà, et giuſtitia, un ſolo fazzoletto, una ſtringa, un ſtrazzo mettere in eſtrema ruina queſta Città, et dioceſe, oltra che l'omnipotenza de Dio non e riſtretta ſi, che non poſſa caſtigare la durezza, et diſſolutezza loro con mille altri modi, non meno ſpauentenoli, che queſto della peſte.

Noi hora, per debito della cura noſtra paſtorale, habbiamo deliberato rinouare per queſto effetto tutte le ſollecitudini, et diligenze, facendo conto, come ſe hoggi cominciaſſero gl'oblighi noſtri paſtorali cõ noi; et hoggi ci foſſero intimate quelle uoci, che gia Iddio in ſimile propoſito diſſe a Gieremia Profeta; Ecce conſtitui te hodie ſuper gentes; ut euellas, et deſtruas, et diſperdas, et diſſipes, et ædifices, et plantes. Et ſi come già quel buon Giuda Machabeo, Capitano del popolo hebreo, doppo hauer digiunato, et pianto in ceneri, et con cilicio, la ſolitudine, et rouina di Gieruſalem, et del tempio, et l'afflitione de i Sacerdoti, et di tutto quel popolo, quando Dio gli diede animo, è fortezza di uenire à riparare quelle rouine, primieramente hebbe cura di uiſitare il tẽpio, et deputò altri, cioè Sacerdoti di uita innocente, et zelanti della diuina legge, a mondarlo, rinouarlo, et ornarlo; et altri deputò, che reſiſteſſero a gl'inimici, che dalla rocca di Gieruſalem, et da altre parte faceuano ogni coſa per impedirli: coſi in queſta occaſione la prima diligenza

za

za noſtra ſarà di fare la uiſita generale di queſta Città, et dioceſe, compartendo le fatighe, et ſolicitudine noſtre, et de i Sacerdoti, noſtri cooperarij, parte in procurare la reſtoratione, et l'ornamenta, anco de i tempij, et Chieſe materiali, et la diſciplina inſieme de i ſuoi miniſtri, et ogni altra coſa, che in eſſe ſpetti al culto diuino; parte intorno alla cura ſpirituale del popolo, per armarlo con ſacre beneditioni, et con i ſanti Sacramenti, et con altre arme ſpirituali contra le tentationi dell'inimico; et anco per leuare, et corregere gli abuſi, et peccati; che fanno reſiſtenza, et apportano impedimento alla rinouatione di uita, et all'ornamento, et ſplendore della diſciplina Chriſtiana, et al progreſſo ſpirituale dell'anime loro, commeſſe alla ſolicitudine noſtra. Et ſi come anco l'edeficio ſpirituale di queſta Citta, et dioceſe, dato in cura a noi, ha di biſogno, non ſolo che ſi leuino uia le coſe, che l'imbrattano; ma anco, che ui ſi ponghino ornamenti, che l'abbeliſchino con ogni ſanto decoro: coſi queſte noſtre deligenze miraranno ſi a togliere uia co'l diuino aiuto l'offeſe de Dio, communi, è particolari; ſradicare i uitij, et a diſtruggere il regno del Demonio, et del peccato; ſi all'incontro a edificare le ſante uirtù, a piantar e l'amore de Dio, la diuotione, la carità uerſo il proſſimo, et ogni altra coſa di uera pietà.

Queſta è la uera, et neceſſaria uia, figliuoli, per aſſicurarci, che ne peſte, ne altri flagelli ci faccino real nocumento. Coſi ci inſegnò noſtro Signore Gieſu Chriſto, quando hauendo parlato, et piantò ſopra le rouine, che doueuano uenire ſopra di Gieruſalem, intrò ſubito a uiſitare il tempio, et purgarlo da tutte quelle coſe, che ui ſi faceuano, indegne di quel ſacro luogho, ſcoprendoci, che il modo di ſchiuare i diuini flagelli, è la munditia, et purgatione della caſa ſpirituale di ſua diuina Maeſtà, che ſono l'anime de i popoli fedeli; et per il contrario il contaminarle con la brutezza del peccato, et con i uitij, è quello, che prouoca la giuſtitia diuina à caſtigarci. La purgatione ſpirituale del popolo, delle fameglie, delle caſe, et finalmente di ciaſcuna anima dalla ſordidezza de i peccati, dalla habitatione de i demonij, et dalla profanatione, che nell'anime fanno le coſe mondane, da noi diſordinatamente amate, et perciò fatte come idoli de i noſtri cuori, queſta purgatione, dico, è la principale, che ſi hà realmente da fare, acciò ſiamo con l'aiuto de Dio intieramente liberati dalla peſte, et cuſtoditi, che non torniamo di poi ad infettarci. Et ſi come ſe fanno tante diligenze di abruciare, ò di lauare panni, acciò non ui reſti occaſione di rinouarſi queſto contagioſo morbo; et ſi fanno anco ſollecite guardie, perche non entrino dentro apeſtati, ne pure quei, che poſſono eſſere di ciò pur un poco ſoſpetti: coſi debbiamo con ogni diligente ſtudio, et ſollecitudine mondare, et purgare i cuori noſtri da i deſiderij, dalle parole, dalli mali habiti, et non ſolo da ogni peſte de uitij, et infettione ſpirituale; ma guardarſi anco da ogni ſoſpitione, et occaſione di peccare: et deuiamo inſieme mettere parimenti guardia a i ſenſi noſtri, a gli occhi, a l'udito, alla bocca, alle mani, et alla lingua, perche non entri per queſte feneſtre la morte, et la peſte del peccato al cuor noſtro.

Già, per prepararui tutti a queſta purgatione ſpirituale, ne i giorni paſſati auanti la uigilia del ſantiſſimo Natale di noſtro Signor Gieſu Chriſto, nell'occaſione, che per rito ſacro di queſta noſtra Chieſa, i Parochi, et curati doueano aſpergere le noſtre caſe d'aqua ſanta, ricordaſſimo a loro, che ui ammoniſſero al l'hora ſi di queſta mondatione ſpirituale, ſignificataci per l'aſperſione, ſi della beneditione, che nell'occaſione della uiſita, et per i pericoli della peſte deſignauamo fare, delle caſe noſtre. Hora con l'aiuto de Dio la cominciaremo a fare, et parte la faremo noi medeſimi, parte con l'aiuto d'altri Sacerdoti. E queſta beneditione ſantamente inſtituta nella Chieſa di Dio, e attione religioſa, piena di pietà, et ſante preci, et ſi fa con l'aſperſione dell'aqua ſanta: la quale frà l'altre uirtù, che i Padri ne ſcriuono, ha queſta di purgare le caſe, et i luoghi da ogni malignità, et da ogni ſporcitia di cattiui ſpiriti: anzi che, come e ſcritto nell'hiſtorie eccleſiaſtiche, con eſſa hanno i ſanti Sacerdoti ne i tempi dell'idolatrie, alcuna uolta gettato a terra diuinamente i tempij, l'altari, le colonne de idoli, et demonij; et anco, come moſtra il rito, et le parole della ſua beneditione, ha uirtù contra la peſte, et altre infermità. Queſta attione inoltre, ci inſegna, che il Chriſtiano debba hauere la uita netta, et monda dalle brutezze de i peccati, et l'habitatione anco purgata da ogni inhoneſtà, et profanità. Si che hora, che con queſta ui auiſiamo della uiſita delle noſtre Parochie, et della beneditione, et aſperſione ſanta delle noſtre caſe, che ſiamo per fare; queſti officij, et attioni ui ricordano inſieme quella purgatione, et ſantificatione ſpirituale, che douete fare, et ci confidiamo nel Signore, che farete, ſi come con ogni efficacia ui eſſortiamo a farlo; acciochè accompagnando noi coſi dalla parte noſtra, et la uiſita delle noſtre Parochie, et della beneditione, et aſperſione, che faremo, nelle caſe noſtre, Dio benedetto ſantifichi, et benedichi uoi, e le caſe noſtre talmente; che ne peſte, ne demonij, ne altre perturbationi ui moleſtino più; ma in tutti uoi ſia perpetua cuſtodia di Dio; ſia ne i mariti, et moglie amor ſanto, ne i padri ſanta ſolicitudine, ne i figliuoli obedienza, nelle figliuole ogni modeſtia, ne i ſeruidori fedeltà, nelle fameglie carità, concordia et pace, ne i frutti della terra abondanza ſalutare, et in ſomma ogni beneditione, et gratia temporale, et ſpirituale di queſta uita, fin che nell'altra andiamo poi a godere nel Cielo più piena, et compita beneditione.

Se dunque ſino ad hora, per auiſo de i noſtri Curati; non hauete ancora fatto la purgatione ſpirituale, et purgato le noſtre caſe, per riceuere la beneditione, fatelo hora quanto prima, leuãdo uia dalle noſtre habitationi ogni caſa contraria al miſterioſo rito dell'aſperſione, et beneditione, et che poſſa offendere gli occhi de Dio; bruciando anco, et ſtracciando qualunche libro impudico, madrigali, et canzone dishoneſte; to-

gliendo

Litteræ de ijs, qui contagioſas ueſtes ſurripuerunt, aſportaruntue.

Carolus S. R. E. tit. S. Traxedis, presbyter Cardinalis, Dei, et Apoſtolicæ Sedis gratia, Archiepiſcopus S. Eccleſiæ Mediolanenſis.

Habbiamo uiſto con l'eſperientia, non ſenza noſtro gran dolore, appreſſo a gl'altri innumerabili peccati, quali han prouocato l'ira di Dio a mandar ſopra queſta Città il flagello della peſte, la sfrenata, et inſatiabil auaritia di molti, quali dimenticati affatto della propria ſalute, del timor diuino, della carità del proſſimo, et dell'obedienza, che deuono a i ſuperiori, non ſi ſono aſtenuti di robbare, naſcondere, e traſportar da un luogo a un'altro robbe, o panni amorbati, o ſoſpetti di contagione: onde s'è dato non picciolo impedimento a la total liberatione da queſto male: laquale debbiamo ſperare dalla diuina miſericordia, ogni uolta che ciaſcuno per la ſua parte, ſi come per ogni riſpetto e obligato, attenda a purgare, et conſeruar monda l'anima dalla ſozzura de' peccati, et obedire a gl'ordini, et auertimenti de ſuperiori fatti, et tante uolte replicati, intorno alla purgatione delle robbe infette, o ſoſpette.

Volendo noi dunque per ogni uia procurar di dar rimedio a queſta graue offeſa di Dio, et del ben publico, per quanto poſiamo, et alla noſtra paſtorale cura ſi conuiene, principalmente eſſortiamo, et ammoniamo tutti, coſi huomini, come donne, di queſta Città, et luoghi della Dioceſi, ne i quali queſto noſtro Editto ſarà di ordine noſtro publicato, che approſſimandoſi hormai la ſolennità della Paſqua, nel qual tempo ciaſcuno Chriſtiano e ſpecialmente obligato di riconciliarſi co'l ſuo Redentore, purgando la propria conſcienza da qual ſi uoglia macchia di peccato co'l mezzo della ſacramental confeſſione, che uoglia diſporſi, e metter ogni ſuo ſtudio per far queſta attione, con quel maggior dolore, et contritione, dell'offeſe fatte al Signore, et humiltà, che gli ſia poſſibile co'l diuino aiuto; et coſi procurare di placar l'ira diuina, et andarſi diſponendo a poter ottenere gratia della commune noſtra liberatione del flagello della peſte.

Et acciò non ſi camini in tenebre, ne s'inganni alcuno co'l far giudicio, che ſia coſa leggiera, o di niuna colpa, quel, che in ſoſtanza e più graue, et pernicioſo; noi con queſto noſtro publico Editto dichiariamo, che niuno fin qui ha poſſuto, et maggiormente non potrà da hora innanzi, contra li precetti, et ordinationi de ſuperiori pigliare, contrattare, robbare, naſcondere, traſportare d'un'in un'altro luogo, ne in qual ſi uoglia modo, ne ſotto qual ſi uoglia preteſto ingerirſi a por le mani nelle robbe, o panni, non ſolo de altri, ma ne anco nelli ſuoi proprij, che ſaranno infetti, o ſoſpetti di contagione, ſenza certezza d'incorrere nella colpa di peccato mortale, il cui frutto e la dannatione eterna. Poiche, come già s'è detto, da queſto tal diſordine, e diſpreggio di precetti de i Superiori e principalmente di commandamenti diuini, naſce non ſolamente la manifeſta offeſa di ſua diuina Maeſtà, ma anco l'ineſtimabil danno del proſſimo, et ne può riſultare l'euidente ruina quaſi di tutta la Città, et ui e anco certa conietura, che tal contagione ogni uolta, che non s'eſtingua, ſia per dilatarſi alle Città, et luoghi conuicini. Oltra che quello, che più importa di tutti i danni corporali, e temporali, non ſenza fomento della ſolita fraude, et induſtria del nemico della generatione humana, per ſimile occaſione uediamo tralaſciarſi tanti mezzi, pertinenti al diuino culto, et ſeruigio di Dio Noſtro Signore, et alla ſalute delle anime, ceſſando tuttauia il popolo dalli ſoliti, et neceſſarij eſſercitij ſpirituali, dalle Chieſe, dalle prediche, meſſe, dottrina Chriſtiana, et altre pie, et ſante opere.

Et per queſto; commandiamo anco a tutti, et a qual ſi uoglia, coſi huomini, come donne di queſta Città, et dioceſe, doue ſarà publicato di ordine noſtro queſto Editto, in uirtù di ſanta obedienza, et ſotto la formidabil pena d'eſcommunicatione, che niuno contra gl'ordini dell'Eccellentiſſ. Gouernatore di queſto ſtato, et delli Magiſtrati, habbia ardire di tenere in gouerno, o in depoſito, di toccare, contrattare, robbare, naſcondere, transferire da luogho a luogho, ne in qual ſi uoglia modo, o ſotto qual ſi uoglia preteſto metter le mani a quelle robbe, o panni, che ſaranno amorbati, o almeno ſoſpetti di cõtagione.

Ricordiamo anco a quelli, che in ciò foſſero già incorſi, che debbano quanto prima, riconoſcendo la grauezza del loro errore, confeſſarſi del loro peccato, et renderſi obedienti, et pronti ad eſſequire tutto quello, che intorno a cio gli ſarà impoſto dal ſuo cõfeſſore.

Ammoniamo parimente tutti i confeſſori, coſi ſecolari, come regolari, che debbano inſtruire, e render capaci i loro penitenti della qualità di queſto peccato, et eſſortar, anzi commandare a ciaſcuno, che debba (ſe deſidera eſſer liberato dalla colpa) ſodisfare a quanto e obligato.

A queſto medeſimo effetto dichiariamo hauer riſeruato, et riſeruiamo di nuouo a noi l'aſſolutione di quelli; che in ciò contrauenirano.

Et perciò commandiamo a tutti, et a qual ſi uoglia, Sacerdoti, coſi ſecolari, come anco regolari, ſotto pena d'eſcommunicatione latæ ſententiæ, ipſo facto incurrenda, che niuno preſuma, ſenza participatione, et licenza noſtra, o di alcuno delli Deputati da noi a queſto, i nomi de quali ſaranno deſcritti qui a baſſo, di aſſoluere, doppo la publicatione di queſto Editto; alcuno de quelli, che trouaranno eſſer incorſi in ſimil peccato.

Auertiamo anco tutti i Confeſſori, coſi ſecolari, come regolari, che occorrendole nel trattar queſta tal materia alcun dubbio, per il quale non s'aſſicurino del proprio giudicio, debbano hauer ricorſo a noi, o ad alcuno d'eſſi Deputati ſopra ciò da noi, ſenza però ſcoprire direttà, ne indirettamente, la perſona del penitente, ſe non foſſe con ſua eſpreſſa

licenza, acciò inteſa la qualità del fatto, poſſa darſegli ordine di quel, che debba fare.

In quarũ rerum fidem, hoc noſtrum Edictum, et noſtra, itemq. noſtri Cancellarij manu ſignatum, ac ſigillo noſtro Archiepiſcopali ſancti Ambroſii munitũ, Eccleſia Metropolitana, ædiumq. Archiepiſcopaliũ ualuis publice affigi mandauimus. Datum ex Archiepiſcopatu. Die 22. Martij. 1577.

Nel Duomo.

Il Reuer. Ordinario, M. Gieronimo Arabia, Penitentiero maggiore.

Il Reuer. Ordinario, M. Griffidio Roberti, Teologo.

In ſanto Ambroſio.

Il Reuer. Canonico, M. Theopompo Ferri.

In ſanto Nazaro.

Il Reuer. Canonico, M. Gio. Franceſco Lecamo.

In ſan Tomaſo, a terra amara.

Il Reuer. Preuoſto M. Gio. Alberto Beſozzi.

In ſanto Fidele.

Il Reuer. P. Preuoſto.

In ſanta Maria di Brera.

Il Reuer. Padre Rettore.

Il Reuer. P. Parra.

In ſanta Maria a S. Calimero.

Il Reuer. P. Don Gieronimo Ferri.

Nella Dioceſe.

Ciaſcun Vicario Foraneo, nel ſuo Vicariato.

Auertimenti di Monſig. Illuſtriſſ. Cardinale di S. Praſſede, Arciueſcouo di Milano, per li Confeſſori.

Nell'eſſecutione dell'Editto Archiepiſcopale publicato il di 22. di Marzo 1577.

PRIMIERAMENTE *i Confeſſori certifichino i ſuoi penitenti di quel che tante uolte ſi è a loro ricordato per molte uie, cioè che per impetrar dalla miſericordia diuina la totale liberatione da queſta peſte, fa biſogno attendere ſopra ogni coſa a placar l'ira di Dio, ſpecialmente con l'emendatione della uita, rinunciando da douero a tutte le offeſe di Dio, et dandoſi a coſtumi ueramente Chriſtiani, et procurando tutto queſto anco nelli ſuoi figliuoli, et nella famiglia; et queſto è il principal rimedio, ſenz'il quale debbiamo temere, che poco frutto reale ſiano per apportare tutte le diligenze della prudenza humana in queſto publico biſogno.*

Dipoi con ogni prudente diligenza s'affatichino di render capaci i loro penitenti, che ſi come nelle infettioni, che producono gli peccati nell'anima, il laſciare di paleſare al Confeſſore, è poi co'l ſuo aiuto ſradicare dal cuore, un ſolo peccato, ancor c'habbia confeſſato, è laſciato tutti gli altri, fa il penitente reo della dannatione eterna: coſi auuiene nella peſte corporale, che per molto, che ſia purgata una caſa, quale ſia ſtata tocca da tal morbo, un minimo pannetto infetto che ui ſi laſciaſſe, baſterebbe ad infettare non ſolo quelli dell'iſteſſa caſa, ma etiamdio tutto il reſto della Città. Onde è manifeſto, quanto ſia degna di ſeuera correttione, è caſtigo non meno temporale, che ſpirituale qualunque perſona, che per ſua colpa ſia cauſa di tanto pericolo, et danno.

Auuertiſcano poi i ſuoi penitenti, che i precetti de i Superiori, etiamdio Secolari, ſecondo quel detto di ſan Paulo Apoſtolo, Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit etc. obligano à peccato mortale, quando ſono giuſti, et le coſe ſono d'importanza, come queſta di non mettere a pericolo ſe, et gli altri, come ſi è detto. Però conforme a queſto, ſforzinſi di far toccare con mani alli penitenti, quali ſono incorſi in tale errore, che mentre che non uogliono obedire con effetto al precetto de Superiori, et tor uia ogni occaſione, per la quale probabilmente ſi poteſſe dubitare di contaggione, non ſono capaci d'aſſolutione. E conſequentemente ſono obligati; ſe pur deſiderano ritornar in gratia d'Iddio, proueder in modo, che ſi ſatisfacci al precetto, è ſi toglia uia quel publico pericolo.

Se auuerrà che al tempo, che ſi confeſſaranno di queſto peccato, ui foſſe promulgata crida publica, per la quale ſi concedeſſe da Magiſtrati Secolari impunita, è remiſſione della colpa incorſa per queſto tal naſconder di robbe, a quelli, che ſpontaneamente anderanno a riuelarlo; potranno in tal caſo liberamente perſuader loro, che uadino quanto prima a manifeſtare le robbe naſcoſte, a quei, che ſopra cio ſono deputati; affine, che poſſino eſſer purgate: è poi tornino per riceuere la ſacramental aſſolutione. Ma quando non ui foſſe tal facolta conceſſa in modo che il riuelare nõ poteſſe farſi ſenza manifeſto pericolo di riportarne ſeuero caſtigo: in tal caſo non oblighino i ſuoi penitenti, che uadino a manifeſtarſi, coſi ſubito a Magiſtrati ſecolari, ma conferiſcano la coſa con noi, ouero con alcuno di quelli, che per queſto effetto habbiamo deputati, ſenza però ſcoprire diretta, ne indirettamente il penitente, ſe eſſo non gl'è ne hauera dato eſpreſſo ordine di paleſſarlo; acciò ſi poſſa procurare qualche modo di rimediare all'inconueniente, che potrebbe naſcere dalle robbe infette, è naſcoſte; ſenza metter il penitente reo di queſto per queſta uia a pericolo della pena temporale. Et in queſto mentre ſopraſedano l'aſſolutione, quale, (come gia s'è detto) in niun modo debbano dare ſin a tanto non ſara intieramente leuato ogni ſoſpetto, et dubbio che ui foſſe per tal cauſa.

Occorrẽdo di trouar alcuno penitente, il quale per il paſſato haueſſe commeſſo un tal errore de naſconder robbe infette; et poi ſpontaneamente l'haueſſe riuelato a ſuperiori, ò per altra ſtrada eſſendo ſtato ſcoperto, ſiano quelle robbe ſtate purgate da perſone publiche a cio deputate: in tal caſo ſi concede facultà di poſſerlo aſſoluere, impoſtali però la penitenza ſalutare. Auuertendo nondimeno, che ſi diceſſero d'hauer purgato, ò bruſciato le dette robbe l'iſteſſi padroni

ſenza

ſenza ſaputa, ne interuento de publici miniſtri acciò deſtinati, ouero ſi perſuadeſſero per notabile pericolo di pena temporale, ò per qualch'altra cauſa ragioneuole, di non eſſer obligato alla detta reuelatione, in tal caſo anche non gli aſſoluino ſenza participatione, è licenza noſtra, ò delli ſopradetti deputati da noi per tal cauſa, con gli quali (tacendo il nome de penitenti, ò paleſſandolo, quando da eſſo penitente gli ſia eſpreſſamente ordinato di paleſarlo, et conferendo la qualità del ſucceſſo piglino da eſſi Deputati riſolutione del modo che haueranno à tenere, è come gouernarſi in ſimile accidente.

Se il penitente non hauerà commeſſo peccato nel naſcondere, rubbare, ò traſferire robbe infette da luogho, a luogho, ne ſue proprie, ne tampoco aliene; mà haura uiſto, ò ſapra chi habbia fatto ſimile errore, è ſapra anco il luogho, oue quelle robbe ſtanno naſcoſte, et ueda che'l padrone non ſi riſolue à riuelarle, ne farle purgare dalle perſone publiche, a queſto effetto deputate dalli Magiſtrati ſecolari: in tal caſo anche non mettino mano ad aſſoluerli ſin a tanto non haueranno communicato con noi, ouero con alcuno delli Deputati da noi per queſto effetto la qualità del fatto con tacer il nome del penitente, ſe pur non haueſſero da lui hauuto licenza, et ordine eſpreſſo di paleſarlo, accioche inteſo il tutto ſi poſſa pigliar quella riſolutione, che la qualità del fatto ſarà meriteuole.

Dat. in ædibus Archiepiſcopalibus. Die xxy. Martij. 1577.

INDVLGENTIA PLENARIA.

à Santiſsimo D. N. Gregorio Papa XIII.
Omnibus, et ſingulis urbis, et diœceſis, et prouinciæ Mediol. fidelibus conceſſa, ad Dei Miſericordiam implorandam pro peſtis auerſione, et liberatione.

GREGORIVS PAPA XIII.

VNIVERSIS, et ſingulis Chriſti fidelibus, Ciuitatis, Diœceſis, et Prouinciæ Mediolanen. præſentes litteras inſpecturis, ſalutem, et apoſtolicã benedictionem. Contemplantes pro noſtra paſtoralis officij cura, afflictum Chriſtianæ Rei publicæ ſtatum, magnum in primis dolorem accipimus ex calamitate clariſſimarum Italiæ Ciuitatum, quas nuper Deus peſtilentiæ flagello uiſitauit. Sed cum intelligamus patrem miſericordiarum non in furore ſuo uenire ad nos: ſed in ſpiritu lenitatis, ut paterna uirga admonitione e peccatorum ſomno excitemur, quos enim diligit Dominus caſtigat, nihil uehementius optamus, quàm ut populus Dei ad unicum, et præſtantiſſimum peſtis, malorumq. omnium remedium, pænitentiam uidelicet, uerè, et ex animo confugiat. Cupientes igitur pro noſtro paſtorali officio, animarum ſaluti fidelium ciuitatis, et diœceſis, ac totius prouinciæ Mediolanen. quos paternè cõplectimur in uiſceribus Ieſu Chriſti, quantum cum Deo poſſumus, conſulere, et dilecti filij noſtri Caroli Cardinalis tituli ſanctæ Praxedis, Archiepiſcopi Mediolani, ſummum eu in re zelum, piamq. ſollicitudinem ualde in Domino comprobantes, atque ut fideles ipſi, ad feruentius preces Deo effundendum pro auertenda, et extinguendu peſte incitentur, ſpiritualia de theſauro eccleſiæ munera libẽter erogamus. Itaque de omnipotentis Dei miſericordia, ac beatorum Petri, et Pauli, Apoſtolorũ eius auctoritate confiſi, omnibus et ſingulis utriuſque ſexus fidelibus prædictis, qui contriti, et confeſſi quarta, et ſexta ferijs, necnon Sabbati die immediate ſequentibus, poſtquam præſentes publicata fuerint, ieiunauerint, ac tribus proceſſionibus per eundem Carolum Cardinalem in ſua Ciuitate, et diœceſi, et in alijs a proprijs ordinarijs indicendis, et celebrandis in locis, de ipſa peſte non ſuſpectis, deuotè interfuerint; ac pias ad Deum preces pro peſtis ab eadem ciuitate, diœceſi, et prouincia auerſione, et totali liberatione fuderint; aut, ſi legitimo impedimento detenti intereſſe, uel proceſſiones in locis ſuſpectis celebrare nequiuerint; alia pietatis opera arbitrio dicti Caroli Cardinalis peregerint; et, ut præfertur, orauerint, plenariam omnium peccatorum ſuorum Indulgentiam, et remiſſionem miſericorditer in Domino concedimus, contrarijs non obſtantibus quibuſcumq. Præſentibus poſt præmiſſa peracta minime ualituris. Dat. Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris die 7. Maij 1577. Pontificatus noſtri, Anno Quinto.

Ca. Glorierius.

Summario del ſodetto breue.

LA Santità di Noſtro Signóre, Papa Gregorio Decimoterzo, concede à ogni fedel Chriſtiano della Città, et Dioceſe, et Prouincia di Milano, Plenaria Indulgenza, et remiſſione di tutti i peccati.

La qual Indulgenza per conſeguire, ordina ſua Santità l'infraſcritte coſe.

1 Il confeſſarſi.

2 Il digiunare il Mercore, Venerdi, et il Sabbato doppo che ſarà publicata la detta Indulgenza.

3 Il trouarſi deuotamente preſente alle trè proceſſioni, che per ciò ſaranno ordinate da Monſignore Illuſtriſſimo Arciueſcouo nella Città, et Dioceſe ſua; et nell'altre, di queſta prouincia da i proprij Veſcoui, in luochi non ſoſpetti di peſte.

4 Il pregare, et fare oratione per l'eſtintione, et totale liberatione della peſte.

Chi ſarà legitimamente impedito, ò non potrà conuenire alle proceſſione in luoghi ſoſpetti, facendo altre opere pie, che parerà à Monſignore Illuſtriſſimo Arciueſcouo, et pregarà, come diſopra, conſeguira la medema Indulgenza.

NOI, CARLO, Cardinale di ſanta Praſſede, Arciueſcouo della ſanta Chieſa di Milano, per

eſſecutione del ſodetto Breue di Noſtro Signor, Gregorio, Papa XIII. et per deſiderio, quale habbiamo, che tutto il populo della Città, et dioceſe noſtra conſeguiſca la detta Indulgenza Plenaria, et inſieme gratia tale dalla miſericordioſa mano de Dio, che con l'orationi, prieghi, digiuni, elemoſine, et altre opere di pietà chriſtiana, fatte da tutti, ſe placbi ſua Diuina Maeſtà, et liberi ſi ſarà coſi eſpediente, affatto queſta Città, dioceſe, et prouintia dalla preſente peſte, ordiniamo l'infraſcritte coſe.

Che ciaſcun Paroco, ò Curato, della Città, Domenica matina, che ſarà alli 21. del preſente, nella ſua Meſſa Parochiale leghi, et publichi ſolennemente il ſodetto Breue: et inſieme auuiſi, et inſtruiſchi il ſuo popolo à preparar ſi, et diſporſi ſantamente, per conſeguire la detta Indulgenza Plenaria.

In oltre noi, eſſendo queſta Indulgenza Plenaria, conceſſa ſpecialmente da ſua Santità, à ſalute, et beneficio commune di queſta Città, dioceſe, et prouincia, con particolare affetto di carità paterna uerſo di detta dioceſe, et prouincia, auuiſiamo, et eſſortiamo grandemente in uiſceribus Ieſu Chriſti, i Primati, Magiſtrati, i Padri di familia et la Città tutta, che ſi come con molte altre diligenze ſono ſtati ſolleciti per la ſanità publica, et commune di queſto popolo, nel che commendiamo nel Signore ſommamente la loro carità, coſi hora con l'occaſione di queſta ſanta Indulgenza, la procurino finalmẽte affatto, et ciaſcuno per il ſuo officio, con la uera emendatione di ogni abuſo, et d'ogni coſa, contraria all'honor di Dio, et con penitenza, quale è unico, et più eccellente rimedio di ſradicare totalmente la peſte, et ogni male, ſi come ricorda, et deſidera ſommamente da tutti la Santità di Noſtro Signor nell'iſteſſo Breue di queſta ſanta Indulgenza.

Ordiniamo poi, ſecondo il Breue di ſua Santità, le tre proceſſioni, la prima Mercordi, che ſarà alli 24. del preſente, alla Chieſa maggiore di ſanto Ambroſio, la ſeconda Venerdi à 26. à S. Laurentio Maggiore, il Sabbato à 27. à S. Simpliciano; Chieſa, à quale nelle calamità publiche, per antico inſtituto, ſpecialmente in quel giorno di Sabbato, conſecrato ad honore della batiſſima Madre de Dio, queſta Città ſempre è ricorſa.

A le quali proceſſioni come douerà trouarſi ciaſcuno, per godere della ſodetta gratia, coſi in ciaſcuno de i ſodetti tre giorni, mentre che quelle dureranno, ſarà officio di ciaſcuno, laſciare i lauorieri, et ogni negotio, tener ſerrate le botteghe, et mettere da banda ogni altra coſa, che impediſca, et diſtraha da queſta ſanta attione.

Ogn'uno conuenghi frequentemente, i collegij nell'ordine ſuo, et il popolo ſenza confuſione, et ciaſcuno ſotto il confalone della ſua parochia: et le donne poi anche eſſe diſtintamente.

Ogn'uno con habito demeſſo, et l'humiltà Chriſtiana, et con ogni diuotione.

Procurarà in oltre ciaſcun ſollicitamẽte d'eſſequir tutto quello, che ſi commanda nel ſodetto Breue di Noſtro Signor, per conſequire l'Indulgenza, come per intelligenza, et diſpoſitione de tutti ſi è detto di ſopra uolgarmente nel Sommario: et ſpecialmente attendi tutta la ſettimana ſequente à far inſtantemente orationi per la totale liberatione di queſta Città, dioceſe, et prouincia, della peſte.

Ne uogliamo reſtare di ricordare quel che per regole de ſanti Padri, ſommi Pontefici, et ſpecialmente ſanto Euſebio, Pontefice, habbiamo, che in tempo di peſtilenza la miſericordia de Dio s'implora con i digiuni ſtretti, con l'orationi frequenti; et in oltre con l'elemoſine: quali in queſta occaſione ricordiamo, che ciaſcuno faccia, ſecondo la poſſibilità, et diuotione ſua: et particolarmente con ogni maggior efficacia, che poſſiamo, ui raccommandiamo il far largamente elemoſina alla fabrica della Chieſa di S. Lorenzo: à quale deſideriamo che in queſta, et l'altre occaſioni, ogn'uno ſecondo che potrà faccia oblatione tale, che in riſarla con elemoſine, reſpondiamo alla pietà de i noſtri maggiori, che furno liberaliſſimi in fabricare da fondamenti, et arrichire le Chieſe. La Chieſa di S. Lorenzo, e una dell'antiche di Milano, e una delle ſette Chieſe, e ſtata ſempre di diuotione a queſto popolo, ha molte Indulgenze, e molte reliquie, et corpi ſanti; chiama da ſe ſteſſa, eſſendo nel ſtato che e, grãde oblatione d'elemoſina: ſi come ſperiamo dalla carità de tutti, che ſi ſarà.

Domenica poi, che ſarà alli 28. ciaſcuno ben conſeſſato, et ben preparato, come ſi e detto di ſopra, pigliarà la ſantiſſima Communione, o nella Chieſa Metropolitana, o nella ſua Parochia, o in altra chieſa, che uorrà: et queſto ſarà mezzo efficaciſſimo, per preſentar con abondante frutto l'orationi noſtre innanzi a Dio.

S'alcuno ſarà legitimamente impedito di non poter uenire alle ſodette tre proceſſioni, per conſeguire l'Indulgenza plenaria, concediamo per la facoltà, che ci ha data ſua Santità, che dichi in ciaſcuno di quei tre giorni tre uolte le Litanie, o tre uolte la Coronna della Madonna diuotamente; et eſequiſca le altre conditioni ordinate nel Breue.

Ordiniamo poi nella Dioceſe, che i noſtri Vicarij Foranei, doppo che haranno hauuto la copia ſtampata del Breue di queſta Indulgenza, ſubito la Domenica ſequente la faccino publicare ſollẽnemente in ciaſcuna cura, et Parochia del ſuo Vicariato, ordinando le tre proceſſioni ne i giorni, come di ſopra, ſecondo il ſolito; et procurino, che ſe celebri con ogni diuotione, et pietà, nel modo che habbiamo ordinato.

Doue e impedimento per la peſte, di fare le proceſſioni, che ſi douerebbero fare, ciaſcuno dirà in ciaſcuno di quei tre giorni, ordinati per le proceſſioni, tre uolte le Litanie, o la corona della Madonna, come di ſopra, et facendo il reſto, come ſe dice nel ſommario.

Ordiniamo poi, che la ſera auanti di ciaſcuno giorno delle ſodette tre proceſſioni, nella noſtra Chieſa Me-

tropolitana,

tropolitana, nelle Chieſe collegiate de ſecolari, et regolari, nelle parochiali ſe dia ſegno ſolenne di campane nella medema hora, che ſonarà il Duomo. La mattina poi per tempo, ciaſcun Paroco, o Curato da và ſegno al ſolito; per connocare, et congregare il ſuo popolo. Datum ex uico Creſcentiaco. Die 16. Iulij 1577.

Litteræ de tribus ſolemnibus proceſsionibus uoti publici cauſſa.

Carlo Cardinale del titolo di S. Praſſede, Arciueſcouo, Al ſuo diletto popolo della Città, et dioceſe di Milano, ſalute nel Signore.

E Tempo hormai, dilettiſſimi figliuoli, di uoltarſi da uero a Dio, et mutar in meglio la uita noſtra, poiche ſinqui non ſi e fatto, quanto ſi doueua, con tutto che ſi chiaramente ſua diuina Maeſtà hà moſtrato il ſdegno, et l'ira ſua contra i peccati noſtri. Hauete pur ueduto, che ſono innumerabili le diligenze, et rimedij d'ogni ſorte ſperimentati per la liberatione di queſta Città, et di tutto queſto contorno, gia molto tempo afflitto da peſtilenza: et pur coſi non ceſſa la mano del Signore: ne è baſtato coſa alcuna a liberarci intieramente; anzi uediamo, che tal uolta hoggi dì anco ſi ſcuoprono con tanta frequenza nuoui accidenti; et caſi di queſta infirmità, che ci fanno temere, che Dio, giuſtamente adirato con noi, non ſia per rinouerci il caſtigo con maggior ſeuerità, che habbi mai fatto; gia che tanto poca impreſſione hà fatto in quelli animi, poſſiamo dire, oſtinati, che ne anco con queſto ſpauenteuole flagello, ſi ſono diſtolti da i ſuoi mali habiti, et corrotti coſtumi, quali hanno contra di noi prouocata la giuſtitia de Dio.

E pur ragione, che hora almeno ſentiamo, quel che in fatti habbiamo moſtrato, di non hauer fin qui ſentito, che Dio è quello, come dice il profeta, che uccide, et da la uita; feriſce, et ſana; manda le peſtilenze, et le careſtie, et le lieua quando le piace; ha in mano la uita, et la morte; la ſanità, et l'infirmità. Et ſe bene in ſimili caſe poſſono gli huomeni uſare l'induſtria, et diligenze humane; et egli non prohibiſce il ualerſi de i mezzi delle ſeconde cauſe, da lui ordinate per noſtro aiuto, et che ci ſono inſegnati, è moſtrati dal lume della prudenza, che pure è dono ſuo: tutta uia uuole anco, che intendiamo di non douere fondar, ne appoggiare principalmẽte in quei mezzi le ſperanze noſtre, ma nel ſuo diuino aiuto; et che ſapiamo, che s'eſſo, come dice il profeta Dauid, non guardarà la Città, ſaranno uane le fatiche, et diligenze noſtre, penſando noi conſeruarla humanamente.

Se queſto dunque da uero ſentiremo, figliuoli cari, non ſarà difficile, che con l'aiuto della diuina gratia, doppo tanti altri rimedij ſperimentati, ci uoltiamo di nuouo al Signore con tutto il cuore, et affetto noſtro, al modo di quel buon Re Gioſafat, che uedendo tutti gli altri aiuti mancare, ricorſe a Dio, inſegnando a noi fare il medeſimo. Deus noſter, cum ignoremus quid agere debeamus, hoc ſolum habemus reſidui, ut oculos noſtros dirigamus ad te. Quando, ò Signore, non ſapiamo, che altro fare; queſto ſolo rimedio ci reſta, che ci uoltiamo a te con tutto il cuore. Queſto figliuoli, ſarà il rimedio, che habbiamo principalmente da uſare, di ricorrere alla miſericordia de Dio con uera penitenza, et con leuare effettualmente l'abuſi, et emendare la uita: che coſi ſua diuina Maeſtà uſarà clemenza con noi.

A queſto anco douerà andare congionto, fra l'altre opere di pietà chriſtiana, un ſingolar mezzo uſato da tutti i ſanti, et da quelli, che erano in qualche particolare, o uniuerſale afflittione, come ci moſtra tutta la ſacra ſcrittura, che e l'oratione ſanta: il cui eſercitio, da principio di queſto male, fu in noi già coſi caldo, et frequente, che ſi puo credere, non hauere hauuto poca parte in ottenere dalla diuina miſericordia, che non faceſſe molto progreſſo, come meritamente ſi temeua, queſto male; ne ci riduceſſe a quella eſtrema ruina, che minacciaua, et a quale hà condotto altre Città principali, a noi uicine: talche ſi in quell'eſſercitio foſſimo con la debita ſollecitudine, come doueuamo, perſeuerati, hareſſimo a queſt'hora forſi ottenuta l'intiera liberatione. Ma la perſeueranza noſtra ne i mali habiti, et la negligenza inſieme nel continuare l'officio dell'orare, potemo penſare, che ci habbino impedito, et differito la deſiderata ſanità.

Noi dunque, per eccitare piu che mai, calde et uiue orationi in queſto publico biſogno; et per ridurre gl'huomini a uera penitenza, onde ne riſulti anco il frutto della total noſtra liberatione, ſe ſarà per maggior gloria di ſua diuina Maeſtà; habbiamo giudicato eſpediente, con l'occaſione del giorno, qual ſarà alli quindeci del preſente meſe d'Ottobre, deputato a certa eſſecutione del publico uoto fatto da tutta queſta Città a honore de Dio, et del ſuo glorioſo martire ſan Sebaſtiano, celebrare tre ſolenne proceſſioni, et inuitarui tutti, anco con theſori ſpirituali alla uera recognitione di noi ſteſſi, accompagnata da diuerſi eſſercitij di penitenza, per impetrare la diuina clemenza, et miſericordia.

Concediamo per tanto, per l'auttorità, dataci dalla Santità di N. S. Papa Gregorio XIII. Plenaria Indulgenza, et remiſſione de tutti i peccati, a ogni fedel chriſtiano della Città, et dioceſe noſtra di Milano, che ueramente contrito, et confeſſandoſi Mercore, et Venerdi, et il Sabbato, doppo la publicatione di queſte noſtre lettere, digiunarà; et ſi trouà preſente alle tre proceſſioni, che in quell'iſteſi giorni ſi faranno; et la Domenica ſequente ſe communicarà; et deuotamente pregarà il Signor Iddio per la total eſtintione della peſte, et per la ſanità dell'infermi, o ſoſpetti di peſte. Ordiniamo perciò nella Città la prima proceſſione, Mercordi, che ſarà alli 9. del preſente alla Chieſa maggior di Santo Ambroſio; la ſeconda Venerdi alli 11. a San Lorenzo maggiore; La terza alli 12. a San Simpliciano. A qualunque poi, che legitimamente

impedito, non potrà conuenire alle ſudette proceſſioni, per la medema auttorità dataci, concediamo la medema Indulgenza, ſe dirà in ciaſcun di quei tre giorni tre uolte le Litanie, ouero tre uolte la corona della Madonna deuotamente; et eſſequirà l'altre coſe ſudette, et pregarà come di ſopra. Concediamo parimente la medema Indulgenza a ciaſcuno, che la ſettimana ſequente, ſi confeſſarà, digiunarà, ſi communicarà, et farà oratione, come di ſopra.

Eſſortiamo dunque, et preghiamo tutti nelle uiſcere del Signore a non laſciare per negligenza, ò colpa ſua, di far queſto guadagno ſpirituale, acciò non prouochiamo maggiormente la giuſtitia de Dio, ma a riceuerlo, et abbracciarlo con tanto maggior apparechio, et diligenza, quanto maggiore è ſtata la freddezza paſſata in fare degni frutti di penitenza, et in perſeuerare ne i ſanti eſſercitij: per mezzo de i quali doueuamo principalmente procurare, et poteuamo confidentemente ſperare dal Signor Iddio la ſanità, et ogn'altra coſa opportuna, et eſpediente al uero ben noſtro.

Queſta longa peſtilenza, figliuoli, ci douerebbe pure aprire gl'occhi, et farci conoſcere il ſtato noſtro, et l'euidente pericolo, nel qual ſiamo, de i giudicij ancora maggiori de Dio, che meritamente ci ſopraſtanno per i peccati noſtri. Ma grande è ueramente la cecità noſtra; et grande è ſtata ſin qui la noſtra ſtupidezza, et inſieme ingratitudine, a ſcordarci coſi toſto, come molti hanno fatto, per quel che moſtra la ſcorreta uita loro, quei calamitoſi ſpettacoli, et miſerie, che pochi meſi auanti habbiamo con i proprij occhi ueduto ogni giorno nelle caſe, nelle contrade, et in tutte le parti di queſta Città, et dioceſe; et le ruine irreparabili di tante famiglie, che reſtano hogidi disfatte in faccia noſtra. Ne uogliamo hora rappreſentarui i danni di maggior importanza, cioe l'incommodi, et le difficultà d'aiuti ſpirituali, ne i piu eſtremi biſogni, et l'eſilio quaſi di tutto queſto popolo, per molti meſi, dalle Chieſe, doue è ſpecial rifugio a i fedeli nelle loro miſerie, et conſequentemente l'anguſtia delle Meſſe, de aminiſtrationi de Sacramenti, d'inſtruttione de uita chriſtiana, et l'intermiſſione di molti altri eſſercitij ſpirituali. Et pur tutto queſto non ci hà moſſo a fare il debito noſtro.

Grande ueramente, grande è la negligenza, anci, per dir più, l'ingratitudine noſtra, che ne ſotto il caſtigo di coſi ſpauentoſo flagello; ne doppo il ſingolar beneficio, che per ſua infinita bontà il Signore ci hà fatto, di preſeruarci ſin qui dalle communi calamità, et pericoli; ne doppo l'eſſer ridotta queſta Città per benefitio de Dio, nel termine, in che hora ſi troua, tanto differente da quei miſerabili principij, et ſpauenteuoli accreſcimenti del contagio; ne doppo l'intiera liberatione di molti luochi di queſta dioceſe, ſi ſia ueduto in noi una uera penitenza, et una ſalda reſolutione uniuerſale d'emendare l'offeſe publiche, et priuate, che ſi fanno a Dio; et nelle quali ſtà āco inuolto queſto popolo per la maggior parte, ſenza penſar quaſi, non che deliberare, et eſſequire con publica auttorità, di tagliare le radici, et leuare l'occaſione della peſte, et ſradicare i mali, i danni, et i pregiudicij dell'anime: talche ſi può temere, che non ſi uerifichi quel di Hieremia, cioè che la terra tutta non ſia diſtrutta, perche non ui è, chi penſa a mutare la uita.

Qual ſarà dunque con degna penitenza, figliuoli, a coſi fatta ingratitudine? chi non ſi ueſtirà di ſacco? chi non digiunarà? chi non ſi diſciplinarà uolontieri? chi non metterà da canto ogni negotio temporale? per occuparſi in ſcaricare la ſua conſcienza, et purgarla bene con la ſanta confeſſione, et aiuto di quella ſalutar confuſione, che l'huomo ſente interiormente per ſe, et per altri, conſiderando d'hauere coſi mal corriſpoſto ſin qui alle uoci, et a i beneficij diuini. Chi temerà far a piedi nudi queſte ſante proceſſioni chi non s'accendarà di uiuo deſiderio di non offender mai più Dio? chi non laſciarà per ſempre i ſuperflui, pompoſi, et ſuperbi ueſtimenti, et ornamenti? chi non deſiderarà il medemo in tutti gli altri, chi non farà ſaldo proponimento di ſpogliarſe principalmēte de quei diſordinati affetti; per i quali ſin qui ſi è poco curato dell'anima ſua, et dell'honor di Dio, per troppo procurare, et amare ſenza regola chriſtiana, la robba, i figliuoli, gl'honori, et intereſſi tutti di queſta uita? chi non aprirà largamente le mani all'elemoſine in queſt'occaſione, per ſcancellare la moltitudine de ſuoi peccati, hauendola il Signore aperta coſi liberalmente nella croce ſanta per queſto effetto?

Noi per il deſiderio, che teniamo della ſalute noſtra, della ſanità publica, et d'ogni uoſtro bene, et per l'amor, che unicamente ui portiamo nel Signore, quanto più efficacemente potiamo, ui eſſortiamo a i ſudetti, et ſimili ufficij di ſanta pietà chriſtiana nelle ſodotte doe ſettimane ſpecialmente: et ui ricordiamo in queſta occaſione, quel che per regola de ſanti Padri, et ſommi Pontefici, et ſpecialmente di ſanto Euſebio Pontifice, ui habbiamo altre uolte ricordato, che in tempo di peſtilenza, per implorare la miſericordia di Dio, a i ſtretti digiuni, et alle frequente orationi, uogliate anco aggiongere l'elemoſine; quali ciaſcun faccia ſecondo la poſſibiltà, et diuotione ſua. Et per inuitarci a ciò, il Mercordi della proceſſione chi potrà, darà elemoſina per l'opra, deſignata nella chieſa ſotteranea di ſanto Sepolcro per i ſacri miſterij della paſſione di N. S. Il Venerdi per la fabrica di ſan Lorenzo; il Sabbato per aiutare l'Hoſpedale de i poueri mendicanti, il quale ſi deſegna ſtabilire nella Città perpetuamente.

Ne uogliamo reſtare di ricordarui anco quel che in giorni de digiuni, et di penitenza, u'inſegna, et amoniſce il noſtro ſanto padre, et protettore ſant'Ambroſio, li cui buoni, et ſanti inſtituti doureſti uoi, come ueri ſuoi figliuoli, ripigliare, et rinnouare ogni di più, che in ſi fatti giorni la prima coſa, che procuriate, la mattina per tēpo ue ne corriate in Chieſa all'oratione; et preghiate il Signore, con chiedergli perdono de i peccati noſtri paſſati, et gratia d'aſtenerui

per

per l'auenire. Tutto il giorno, dice egli, ſpendere in oratione, ò lettioni. Chi non ſa leggere, uada a trouare qualche huomo ſpirituale, et paſcerſi de i ſuoi raggionamenti. In tai giorni le ſacende dal mondo non deuono impedire l'occupationi ſpirituali, et molto meno le delitie, et piaceri di queſta uita: ma con l'orationi, i digiuni, l'elemoſine, et altre opere di carità ſi procuri da ciaſcuno di placare l'ira diuina, et ſi tratti il negotio tanto importante della ſalute noſtra.

Eſſendo poi il uoto fatta al glorioſſimo martire ſan Sebaſtiano da tutta la Città a beneficio commune, auiſiamo, et eſſortiamo grandemente in uiſceribus Ieſu Chriſti, i Primati, Magiſtrati, i Patri di famiglia, et tutti, che in quel giorno del uoto, che ſarà alli 15. del preſente, uenghino perſonalmente, ciaſcuno nel ſuo Collegio, ò ſotto il ſuo Conſalone a uiſitare la Chieſa di quel glorioſo Martire, et protettore, et inſieme quella ſacra reliquia, che del ſuo corpo ſi conſerua in eſſa; et aſſiſtino a quel che all'hora per eſſecutione del uoto publico ſi ſarà; ma talmente col cuore, et pietà ſanta accompagnino l'oblatione, et ogn'altra coſa, che perciò doueranno fare, che in tutte le parti correſpondino all'inſtitutione, et fine de i uoti, et oblationi ſante: et perciò non ſolo quelli, che offeriranno i lumi acceſi, conforme al uoto, ma tutti gli altri anco, ogni giorno piu ſe uadino preparando, per rappreſentarſi nel punto della morte, al conſpetto de Dio, et de i Santi, con lucerne ardenti in mano, cioè con opere accompagnate con ardente carità.

Deſideriamo, figliuoli, che in quella ſolenne giornata faciate tutti una perpetua oblatione al Signore, accõpagnãdo noi col cuare quell'attione eſteriore, et proteſtando inſieme tra noi ſteſſi di riconoſcere Dio ueramente per noſtro Signore, et di uoler obedire, et oſſeruare i ſuoi ſanti comãdamenti, et per eſſettuare queſto, d'eſſere prontamente apparecchiati a morire, ſe biſogna, per glario ſua, a imitatione del glorioſo martire San Sebaſtiano, noſtro cittadino. Et con queſto ſanto propoſito l'oblatione noſtra ſia tale, che ciaſcuno di noi datoſi al Signore, effettualmente renuncij al peccata, al demonio, al monda, et alla miſera ſeruitù loro; et dimandi inſieme gratia a Dio, che pigli il poſſeſſo del ſuo cuore, che rompe ogni ſua durezza; lo pieghi alla ſua diuina ualontà, lo mondi, ſantifichi, et rinuoui ſpiritualmente; et lo reghi, et goidi di maniera che non la laſci più occupare, ne diſordinare da i uaij deſiderij del mondo.

Douerà ciaſcuno in queſt'occaſione, ſi come eſſortiamo tutti, et ſperiamo nella loro pietà, ſar per quanto potrà, larga elemoſina, et oblatione, per aiutare la fabrica, che per publico uoto ſi hà da fare, a honore d'eſſo glorioſo martire San Sebaſtiano: per il cui patrocinio, et interceſſione procura tutta la Città d'eſſere fauorita dalla diuina miſericardia nella preſente tribulatione. Il che per ſua bontà Dio benedetto ne conceda, ſi come altre uolte ne fece gratia a l'alma città di Roma per l'interceſſione del medemo beatiſſimo Martire.

Per eſſecutione poi di queſte noſtre lettere, ordiniamo, che ciaſcun Parocho o curato, della Città, Domenica mattina, che ſarà alli 6. del preſente, nella ſua Meſſa parochiale le leghi, et publichi: et inſieme auuiſi, et inſtruiſchi il ſoa popolo a prepararſi, et diſporſi ſantamente, per conſeguire la detta indulgenza plenaria.

Ordiniamo in oltre nella dioceſe, che i noſtri Vicarij Foranei, doppo che haranna hauuta la copia ſtampata di eſſe, ſubito la Domenica ſequente le faccino publicare ſolennemente in ciaſcuna cura, et Parochia del ſuo Vicariata, ardinando le tre proceſſioni ne i giorni, come di ſapra, ſecondo il ſolito; et procurino, che ſe celebrino con ogni diuotione, et pietà, nel modo che habbiamo ardinato.

Doue è impedimenta per la peſte, di ſare le proceſſioni, che ſi douerebbero ſare, ciaſcuno dirà in ciaſcuno di quei tre giorni, ordinati per le proceſſiani, tre uolte le Litanie, ò la corona della Madonna, come di ſopra, et facendo il reſto, come anco di ſopra.

Ordiniamo poi, che la ſera auanti di ciaſcuno giorno delle ſodette tre proceſſioni, nella noſtra Chieſa Metropolitana, nelle Chieſe collegiate de ſecolari, et regolari, nelle parochiali ſe dia ſegno ſolenne di campane nella medema hora, che ſuonarà il Duomo. La matina poi per tempo, ciaſcun Paroco, ò Curato darà ſegno al ſolito, per cannocare, et congregare il ſuo popolo ſotto il Conſalone parochiale, eccetto quelli, che haranno habito di ſacco: i quelli andaranno di luago al Duomo, per accompagnarſi, con le ſchuole ſalite di ſimile habito. Dat. Mediolani, ex edibus Archiepiſcopalibus, Die 11. Octobris 1577.

Litteræ de ſolemni mortuorum officio pijsq. ſuffragijs pro defunctis tempore peſtis.

Carla Cardinale del titolo di S. Praſſede, Arciueſcouo, Al ſua diletta Clero, et popolo della Città, et dioceſe di Milano, ſalute nel Signore.

DILETTISSIMI *fratelli, et figliuoli. Si come la Chieſa de Dio, per antichiſſimo inſtituto, celebra la ſeſta de tutti i Santi, non ſolo per procurare con la multiplicità dell'interceſſione loro, efficacia maggiore alle ſue orationi; ma anco per ſupplire con quella celebrità uniuerſale, al culto, et a gl'honori delle feſte de i Santi, che ſe tralaſciano; non potendoſi per la loro moltitudine fare particolarmente la feſta di ciaſcuno; et per purgare anche, et emendare le negligenze, che ſi commettona nelle feſte, quali in particolare di queſto, e. di quel ſanto facciamo: coſi per molte ragioni a queſta celebrità accõpagna eſſa Chieſa ſanta nel giorno ſequente, la commemoratione de tutti i fedeli defonti, con ſolenni officij, et ſacrificij, per dare piu abbondante ſuffragio d'arationi all'anime, che ſono tormentate nelle pene del Purgatorio; et inſieme per aiutare, ſpecialmente quelle, che non hanno da altri ſpeciali ſuffragij; et per ſupplire inſieme in*

me in qualche modo, à i diffetti, che ſi commettono ne gl'officij funerali, che particolarmente fra l'anno ſi fanno.

Per queſte medeme ragioni, noi habbiamo inſtituito particolarmente in queſta prouincia un'alto ſimile officio, a beneficio ſpeciale dell'anime de tutti gli Arciueſcoui, noſtri predeceſſori, et de i Veſcoui comprouinciali, defonti; et poi un'altro per li Canonici defonti: che ſono quei officij funerali, quali habbiamo a queſti giorni celebrato ſolennemente nella Chieſa noſtra Metropolitana, et nelle collegiate, doppo il giorno di quella uniuerſale commemoratione de morti. Hora l'occaſione, et la qualità di queſti tempi de peſtilenza, con che da poco in quà hà uiſitato Dio queſta, et altre Città d'Italia, et molte terre, et luochi, ci hà ricordato, che habbiamo a fare per le ſudette ragioni un ſimil officio di pietà, per tante migliara d'anime de fedeli, i quali, morti in queſta peſte, hanno urgente biſogno de ſuffragij. La onde ordiniamo con queſta noſtra lettera, che per aiuto, et ſuffragio d'eſſe anime, nella città, in ciaſcuno de i tre giorni, quali ſegueno immediatamente alla feſta proſſima di San Martino, cioè il Martedì, Mercore, et Giobbia, che ſarà alli 12. 13. et 14. del preſente meſe; et nella dioceſe poi in altri tre giorni, che doppo la riceuuta di queſta, ſaranno deputati da ciaſcuno Vicario Foraneo, ſi celebri un officio ſolenne funerale, nelle Chieſe, et dal clero, et nel modo, che ſi dirà qui di ſotto.

Per tanto inuitiamo, et eſſortiamo tutto il popolo à laſciar ogn'altra coſa, et trouarſi preſente a i ſacrificij, et officij diuini, che per il ſuffragio di quell'anime ſi celebraranno ſolennemente in quei tre giorni: doue ogn'uno dalla parte ſua, accompagnarà queſta uniuerſale commemoratione, con diuote orationi; l'eſſortiamo anco a digiunare per queſto effetto in ciaſcuno di quei tre giorni; et a fare qualche elemoſina; et quelli, che ſono in Milano, a uiſitare le ſette chieſe, come ordiniamo in fine di queſta lettera: che queſte ſono di quell'opre, che hanno tanto bene congionte inſieme: et come ſono di mirabil ſoccorſo a ciaſcun di noi in queſta uita; coſi hanno molta uirtù, et forza per impetrare il ſolleuamento, et ſpeſſe uolte l'intiera liberatione di quell'anime de defonti, tormentate nel Purgatorio.

Il tempo, fratelli, et figliuoli, è accommodatiſſimo a queſt'officio, ſi per la cauſa ſudetta, cioè che la Chieſa ſanta in queſto tempo, l'ha inſtituito; come anco ſpecialmente, perche e gia, per la gratia de Dio in molti luochi terminata queſta peſtilenza; et fra noi e anco in tal miglioramento, che poſſiamo ſperare, che la diuina miſericordia ui ponga affatto hormai fine, ſe coſi e ſuo maggior ſeruitio, et beneficio dell'anime noſtre. Ne dourà hauer picciol forza di riſcaldarci a queſt'officio di charità il giorno iſteſſo di S. Martino, che precederà a queſti ſolenni officij: poi che e giorno molto accommodato a farci largo teſtimonio, come ſiano a Dio grandemente accette ſimil opere di miſericordia, et pij obſequij. Fece la bontà de Dio all'hora quei duoi inſigni miracoli; l'uno fù, che l'anima di quel Santo fù riceuuta, et accompagnata alla ſua gloria con proceſſione de chori d'Angeli, che furno uditi in quel triompho miracoloſamente da Seuerino Veſcouo cantare le diuine laudi. Queſto officio di condurre, et accompagnare al cielo l'anime elette de Dio, come fanno molte uolte gl'Angeli, coſi ci e aſſai bene rappreſentato dalle proceſſioni funerali, con le quali il clero cantando ſalmi, et deuote preci, ſuole accompagnare i corpi de i defonti al ſacro luoco della ſepoltura loro. L'altro miracolo fu, ch'el paſtor noſtro ſant'Ambroſio, celebrando in Milano la Meſſa ſolenne, nel punto iſteſſo, che in Francia ſi faceuano l'eſſequie del ſacro corpo di S. Martino, fù miracoloſamente preſo d'un ſonno grande, et s'adormentò, appogiato all'altare, doue con ſtupore di quelli, ch'erano preſenti, per eſſere coſa coſi inſolita, et miſterioſa, ui dimorò per tre hore; all'ultimo ſuegliato dal diacono, diſſe al clero, et popolo; ſappiate, che il mio fratello Martino ſe n'è andato di queſta uita; et io hora mi ſon trouato ad accompagnare il ſuo funerale, et ſacro corpo alla ſepoltura: ſi riſcontrò poi in fatto con gl'auiſi, che uennero doppo del tranſito di S. Martino, che ciò era ſtato nell'iſteſſo tempo, nel qual coſi miſterioſamente il detto ſanto noſtro Paſtore, molto congionto con il beato Martino con ligame di charità ſanta, oltre la conformità dell'officio paſtorale, aſtratto dall'officio, et miniſterio ſuo dell'altare, ſi trouò in Spirito, come raccontò poi, alla celebratione di quelle eſſequie.

Sono in uero molte le cauſe, che hanno d'accendere in tutti noi la pietà, et ſtudio, di dare ogni ſanto aiuto, et ſuffragio d'orationi, et altre opere pie, a i defonti, ſpecialmente a queſti, che ſono nella preſente peſtilenza morti. Fra le quali cauſe non e picciola queſta, il ſaper noi, quanto impiamente ſia queſt'officio hoggidi impugnato da i maggior inimici, che habbia la Chieſa de Dio, cioè da gl'heretici: quali ſpinti da diabolica aſtutia, et peruerſità, ſparlano con la loro uenenoſa lingua contra queſta pietà, che noi per uincolo di charità, et per ogni raggione debbiamo: ſforzandoſi loro, ſi poteſſero diſradicarla da i cuori de i fedeli; per farſi ſtrada con queſto mezzo, a diſtruggere inſieme, et la diſciplina del culto de Dio, et i pij eſſercitij delle buone opere, et la riuerenza de i popoli uerſo de i Sacerdoti, et finalmente la religione, et ogni pietà chriſtiana.

Sarà bene, fratelli, et figliuoli; duro quel cuore, che non ſe muoua prontamente a ſoccorrere a quell'anime, quando conſiderarà la granezza delle pene, che patiſcono nel Purgatorio, mentre che ſi uanno purgando, et ſatisfacendo nell'acerbiſſimo incendio, a l'obligo di quelle pene temporali, de quali reſtano debitori, doppo la remiſſione della colpa mortale, et della pena eterna: qual obligo e coſi ſtretto, che non ha d'uſcire di la alcun'anima, finche, non habbia ſatisfatto intieramēte: perche in quella Città del cielo,

che coſi miſterioſamente ſe deſcriue nell'Apocalipſe, non entra coſa di quà giú imbrattata.

Quanta, dilettiſſimi in Chriſto, è dura pena à quell'anime dilette da Dio, che ſono pur certe di hauere una uolta d'arriuare, a godere, et poſſedere Dio, et le ſue richezze nel Paradiſo, che è coſa deſiderabile tanto ſopra tutte le richezze, honori, et regni del mondo; mentre ſi uegono ritardare, et impedite dal godimento di tanto bene. Ben debbiamo eſſer certi, che ſia intenſo ſopra modo il deſiderio di poſſedere Iddio, in quell'anime, che gia ſono ſciolte da i corpi, ne ſono da loro grauate, ò impedite: ſe i ſanti ancora poſti in queſta uita ſentono coſi graue afflitione in ogni dimora, che s'interponga d'arriuare a poſſederlo. Spes, quæ diſſertur, affligit animam. Quel che ſi ſpera, quando ſi diſeriſce, dice la ſcrittura, afflige l'anima. Ben deuono ſpeſſe uolte in queſta ſola conſideratione dire, quel che ſoleua dire Agoſtino Santo. Feciſti nos Domine ad te; inquietum eſt cor noſtrum, donec requieſcat in te. O Signore ci hai creato per te, non è quieto il cuor noſtro, ſin che non uenga a riposare pienamente in te. Se la longa abſentia, che l'amico faccia lontano da l'altro amico, lo contriſta tanto; ſe l'eſſere bandito dalla cara patria, dalla paterna caſa; ſe l'eſſere priuo della uiſita di patre, et matre, et fratelli, delle poſſeſſioni, et heredita paterna; ſe l'eſſere condannato, o relegato a certo tempo in alcuni luochi penoſi, è coſa ch'afflige tanto: qual ſara l'affetto, de chi ſta tuttauia fuori bandito da quella celeſte patria, lontano dalla poſſeſſione di quella heredita di Chriſto, priuo per ancora della uiſta, et gloria de gl'Angeli, et de gl'altri eletti ſuoi fratelli, amici, protettori, patri, et in ſomma del ſupremo patre ſuo Iddio, nella cui uiſta, et poſſeſſione, è ogni ſuo bene riposto? Deue bene ſpeſſo dire ogn'una di loro quel che con gran affetto nel ſuo ſalmo cantaua Dauid propheta; Quemadmodum deſiderat Ceruus ad fontes aquarum, ita deſiderat anima mea te Deus. Sitiuit anima mea ad Deum, fontē uiuum, quando ueniam, et apparebo ante faciem Dei. Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes dies ac nocte, dum dicitur mihi quotidie, ubi eſt Deus tuus? Et ſuſpiraua altre uolte con dire, Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus eſt.

Niuno di uoi, dilettiſſimi in Chriſto, puo imaginarſi la grandezza del tormento, che ſentono l'anime in quel fuoco, che, come dice Sant'Agoſtino, auanza di gran longa ogni tormento, ſoſtenuto in queſta uita da qual ſi uoglia, anco martire. Qual elmento opera con maggior uehemenza, del fuoco? et qual fuoco è più uehemente, et ardente di quello del Purgatorio? quale abbrucia l'anime, et i ſpiriti con una uirtù, et forza ſopranaturale. Imperoche eſſendo eſſo fuoco corporale, non può operar nell'anime, ſe non per uirtù, et efficaccia ſtraordinaria, che gli da Dio, come inſtrumento della ſua giuſtitia, con intenſione, et ardor maggiore, ò minore, ſecondo la qualità, et gradi de i demeriti, et oblighi di ciaſcuno a quella pena temporale. Queſta conſideratione anco, che quello ſia inſtrumento della giuſtitia diuina, gl'aggionge ſpauento, perche, come dice l'Apoſtolo. Horrendum eſt incidere in manus Dei uiuentis; grande horrore è uenire nelle mani de Dio uiuente. Sentono in queſta uita gl'huomini ogni dolore, et ogni offeſa, tanto più l'uno dell'altro, quanto ſono di compleſſione più ſenſitiua, et più facile ad apprendere dolori, et offeſe: l'huomo delicato più di quello ch'è rozzo, et groſſo; fra le parti del corpo, più i nerui, et le parti più ſenſitiue, che non fa la carne, et l'altre parti diferente. Niuno ſtimarà, quanto ſia il dolore d'ogni tormento, dato all'anima, ch'è parte dell'huomo coſi ſpirituale, et è quella, che dà ogni ſentimento al corpo.

E gran tormento ſolamente penſare, et raccordarſi l'huomo, che con le ſue colpe ſe ha acquiſtato quei ſi intenſi dolori. Vorebbero bene hora quei defonti hauer fatto in queſta uita, ogni ſorte d'aſpra penitenza; uorebbero hauer digiunato; uorebbero hauer fatto largamente dell'elemoſine; uorebbero hauere uegliato le notti intiere nell'orationi; uorebbero hauer eſſercitato tutta la uita loro in peregrinationi ſante, et altre fatiche ſpirituali; uorebbero eſſer ſtati diuoti in uiſitare le Chieſe: ne hauer mai perſo occaſione alcuna, che haueſſero hauuto, d'acquiſtare qualche ſanta indulgenza; uorebbero bene all'hora hauer fatto celebrare molte uolte, per ſodisfattione de i loro peccati, il ſacrificio della Meſſa ſanta; uorebbero bene hauere fatto, et adempito i ſanti uoti; ueſtite i nudi, paſcinto l'affamati, uiſitato l'infermi, alloggiato i pellegrini, conſolato gl'afflitti, conſegliato quei, che n'erano biſognoſi, ammaeſtrato gl'ignoranti; uorebbono bene in ſomma eſſerſi eſſercitati in tutte l'altre opere di miſericordia, ſpirituali, et corporali, che ſono mezzi, con i quali poteuano in queſta uita andare ſcancellando queſti loro debiti.

Hora ſi truouano in quel luoco, doue non è più tempo, ne facoltà di potere nuouamente meritare. Molti forſe ſono, puoco prouiſti d'opre paſſate, con le quali compenſino il debito, che è grande, et il creditore è giuſtamente ſeuero, che glielo fa pagare nell'anima. Sono dunque eſtremamēte biſognoſi, d'eſſere da noi ſouuenuti con le noſtre ſodisfattioni, orationi, digiuni, elemoſine, pellegrinationi, indulgenze, opere pie, et ſpecialmente con diuini officij, et Meſſe: con le quali meritiamo a loro refrigerio ne i loro incendij, et quando anco fuſſimo noi ſacerdoti, quanto ſi uoglia peccatori, nondimeno offerendo queſti diuini officij, et ſacrificij, come facciamo in nome della Chieſa ſanta, non reſtano quell'anime ſenza ſoccorſo, et ſuffragio.

Chi non ſi muouerà dunque a compaſſione loro in tanto biſogno, et biſogno coſi inſtante dalla parte loro? chi ſarà del ſordo a quelle uoci lamentenoli, con le quali poſſiamo imaginarci di ſentirle alcuna uolta dir quelle, ò ſimil parole di Gieremia propheta? O uos omnes, qui tranſitis per uiam attendite, et uidete, ſi eſt dolor, ſicut dolor meus etc. O uoi tutti, che paſſate per la ſtrada, auertite, et conſiderate, ſi è dolore tale, come è il dolor mio. De excelſo miſit

ignem

ignem in oſſibus meis etc. Dal cielo hà mandato fuoco nell'oſſe mie: ouero ſimile altre parole di David propheta. Circundederunt me dolores mortis, et pericula inferni inuenerunt me. Mi hanno, dicono, circondato i dolori della morte; et mi hanno trouato i pericoli dell'inferno: Onde mandando ſoſpiri dal più intimo fondo dell'anima al cielo, gridano, De profundis clamaui ad te Domine exaudi uocem meam: ho gridato Signore, dimãdoti aiuto, eſſaudiſci tu l'oratione mia.

Habbiamo ueduto alcuna uolta eſſere acceſo il fuoco in una caſa, doue ſia gran numero di perſone talmente circondate d'ardentiſſime fiamme, che non ui ſi ha ſperanza di poter loro uſcire da quella caſa: imaginiſi ciaſcuno di ueder dẽtro alcuni de i più cari amici, che habbia, patre, matre, fratelli, ſorelle, figliuoli, che con lamenteuoli uoce gridano, et ſcongiurino i ſuoi, che ſono fuori, a dargli ſoccorſo d'aqua preſtamente, per eſtinguere, o allentare almeno quell'ardente fiamma, con parole non diſſimile da quelle di Giob, con le quali uſa la ſanta Chieſa d'eccitare tutti noi a ſimili officij uerſo i defonti. Miſeremini mei, Miſeremini mei, ſaltem uos amici mei, quia manus Domini tetigit me. Habbiate miſericordia di me, habbiate miſericordia di me, almeno uoi amici miei, perche mi ha toccato la mano del Signore.

Sono in queſto ſtato, dilettiſſimi fratelli, et figliuoli, molte anime paſſate dalla preſente uita, ſpecialmente in queſti tempi di peſte, da pochi anni in qua, in Verona, Mantoa, Venetia, Padoa, et ultimamente in Milano, Pauia, Breſcia, Vincenza, et in tanti altri luochi, come ſapete. La moltitudine, et frequenza quotidiana de i morti, et i repentini caſi, non hanno laſciato, che i ſacerdoti habbiano fatto con loro tutti quei officij, et datole quei ſuffragij, in particolare, che ſogliono dare a i defonti in altro tẽpo. In oltre i figliuoli, mariti, moglie, et parenti non glie l'hanno procurato, in quello che toccaua a loro, o perche ſono morti nel medemo giorno, et hora con eſſi, come ſpeſſe uolte e auenuto; o perche ſon reſtati dietro, ma grauemente oppreſſi dal medemo male, et forſi gli ſono andati dietro, morendo anco eſſi pochi giorni dipoi; o perche almeno ſono rimaſi, come ſtupidi, nel dolore, et ſpauento, de i miſerandi ſpettacoli, che tutti habbiamo ueduto con gl'occhi noſtri, in quei peſtiferi tempi, maſſime in quella commune grauezza de cuori, che uniuerſalmente ſentiſſimo da principio: onde non hanno hauuta la debita ſollecitudine de i ſuffragij, et ſoccorſo in tempo di coſi opportuno biſogno. Quall'elemoſina dunque ſarà più cara a Dio, di queſt'elemoſina de ſacrifitij, officij, orationi, elemoſine, digiuni, pellegrinationi, tutte ordinate a ſolleuamento di quell'anime? quali ne ſono tãto più ſtraordinariamẽte biſognoſe, quãto molte di loro forſe per le medeme cauſe, o impedimenti, non ſolo doppo morte, ma in uita anche, ſpecialmente nell'infirmità loro, et nel ponte della morte, ſono ſtati più abbandonati da parenti, da amici, et da altri, et tal uolta priui de Sacerdoti: onde hanno fatto il tranſito loro con minor aiuto de ſacramenti, et d'altri officij eccleſiaſtici, et con minor cõſolatione ſpirituale: ne meno hanno pur anco hauuto tempo, ne commodità di fare quei legati, et altre diſpoſitione pie; con le quali hauerebbeno deſiderato ſcancellare parte de i ſuoi debiti con Dio per queſto conto. Conuiene dunque, et e debito noſtro, che grandemente compatiamo a loro; perche non ſi poſſono più da loro aiutare. Super mortuum plora, dice la ſcrittura, cioe pregando per loro, et dandogli ſuffragij de ſacrificij, de digiuni, et d'elemoſine. Panem tuum, et uinum tuum, ſuper ſepulturam iuſti conſtitue: di queſta pietà uerſo i defonti inſtruiua Tobia ſuo figliuolo. Dimandano loro queſta gratia, quale non hauemo da negargliela, come c'inuita, et amoniſce il Spirito ſanto con quelle parole, Mortuo non prohibeas gratiam.

Tutto quello, dilettiſſimi in Chriſto, d'officij, opera, tempo, et ſoſtanza noſtra, che impiegaremo per queſto, ci dara doppio frutto, cioè non ſolo l'aiuto, che principalmente pretendiamo a quell'anime, ma inſieme beneficio a uoi medeſimi. Queſte opere di miſericordia, fatte in carita, hanno certa promeſſa da Chriſto, di mercede eterna in cielo. Si ſiamo peccatori, ci aiuteranno a impetrare la remiſſione de i peccati. Potra anco eſſere, come ſpeſſe uolte auiene, che Dio le rimuneri, ancora nella preſente uita, con benedittioni, et fauori temporali d'abondanza, di pace, di conſolatione, di ſanita, et altre ſimil gratie. Senza dubbio quanto prima ſaranno liberate quell'anime da i tormenti, et dalla pregione del Purgatorio; haueremo noi tãto più preſto in cielo maggior numero d'interceſſori per aiuto noſtro. Et chi ſa, ſi come tanto ama Chriſto noſtro Signore queſte opere di miſericordia, che in quel ritratto, qual ci diede nell'Euangelo dell'intimo ſuo giudicio, uolſe, che ſpecialmente dall'effecutione, ò mancamento di quelle ſi riconoſceſſe la ſentenza ſua di benedittione, et maledittione; coſi habbia riſeruato a queſta ſorte d'officio di pieta, che faremo a i morti di peſte, l'intiera liberatione di queſto popolo da queſto reſto di male, che ancora lo trauaglia, acciochè ſia riconoſciuta da queſt'opra di miſericordia ſpecialmente.

Noi in ciò non ſaremo più longhi; chiara è che tutti ue hauete intereſſo; chi ui ha parte, chi matre, chi fratelli, chi ſorelle, chi figliuoli, chi parenti, chi patroni, chi ſeruidori. Tutti per il più ſono di queſta patria, che ſiamo noi. Siamo poi ſpiritualmente collegiati inſieme, per eſſere regenerati in uno batteſſimo, figliuoli della medema matre ſanta Chieſa, alleuati, et nutriti nella medeſima fede ſanta, et lege Euangelica, in una medema ſperanza, ſotto un medemo Dio: ci dimandino queſti, che ſono coſi ſtrettamente congionti con noi, queſto ſoccorſo; et l'aſpettano, ſi come è debito noſtro per amor di carità ſanta dargliela quanto prima. Et ricordiamoci quello che diſſe il Signore. Qua menſura menſi fueritis, rimetietur uobis; quel che di pieta uſarete a gli altri, ſi uſara a noi. Se

fanno

ſanno fra l'altre cauſe, per queſta nelle Chieſe, ne i cemiterij, et luochi ſacri, le ſepolture, et i monumenti per queſta memoria, et ricordo, che ſacciamo a i deſonti, et gli diamo quei ſuffragij, quali noi morendo ricordiamo, et deſideriamo, che ſi diano a noi. E poi debito ſpeciale di noi altri, che ſiamo ſacerdoti, di racomandare a Dio con ſanti ſacrificij di Meſſe, cõ officij diuini, et altre perghiere, l'anime de i deſonti, coſi ne obligano l'inſtituti ſanti, coſi li ſacri canoni, coſi i padri della Chieſa, coſi la Chieſa ſanta; et a queſto propoſito dice Agoſtino ſanto: Non ſunt pratermittenda ſupplicationes pro ſpiritibus mortuorum, quas faciendas pro omnibus in chiſtiana, et catholica ſocietate laudamus. Defunctorum etiam tacitis nominibus eorum, quos ſub generali commemoratione ſuſcepit eccleſia, ut quibus ad iſta deſint parentes, et filij, aut quicumque cognati, uel amici, ab una eis exhibeatur pia matre communi. Ma horſu tutti, quali ſe ſiamo ò eccleſiaſtici, ò laici, deniamo a i deſonti per unione, et carita commune, queſto offitio d'aiutarli con i noſtri ſuffragij, et come membri inſieme ſotto il medeſimo capo. Si quod ſolatium charitatis, come ſcriue San Paulo, ſi qua ſocietas ſpiritus, ſi qua uiſcera miſerationis, impleamus; di muodo che tutti con un medeſimo affetto, con uno medeſimo ſpirito, et con eſſempio di carita, ſacciamo uerſo queſti deſonti, officij di pieta chriſtiana; la quale ſia in tutti noi benedetta da Dio, patre delle miſericordie, et Dio delle conſolationi, Dat. Medialani, in adibus Archiepiſcopalibus, die 7. Nouembris. 1577.

Per eſſecutione di queſta noſtra lettera, ordiniamo l'infraſcritte Chieſe, della Città, doue ne i giorni determinati ſi celebrino ſolennemente queſt'officij de i morti. Lequali Chieſe anco habbiamo elette per hauere molte ſacre reliquie inſigne, et corpi ſanti.

Nel primo giorno che ſarà alli 12. del preſente meſe.

La chieſa noſtra Metropolitana.

Nel ſecondo, et terzo giorno, cioè alli 13. et 14. del preſente meſe.

La chieſa collegiata di S. Stephano, in P. Orientale.
La chieſa collegiata di S. Nazaro, in porta Romana.
La chieſa collegiata di S. Lorenzo maggiore, in porta Ticineſe.
La chieſa maggiore di S. Ambrogio, in porta Vercellina.
La chieſa collegiata di S. Thomaſo in terra amara, a porta Comaſina.
La chieſa collegiata di S. Maria dalla Scala, in porta Nuoua.
La chieſa collegiata di S. Giorgio in Pallazzo, nel terzo giorno, cioè alli 14. del preſente, in luogo di quella di S. Lorenzo, di porta Ticineſe.

Ordiniamo poi, et commandiamo, che ciaſcuno Capitulo, et clero delle collegiate della Città, conuenghi proceſſionalmente nella Chieſa Metropolitana, a celebrare ſolennemente queſto officio funerale, che in eſſa ſi ſarà il primo giorno.

Parimente ordiniamo che ciaſcuno Parocho, o Curato, Capellano, Chierico, a celebrare ſolennemente queſt'officij, conuenghi il ſecondo, e terza giorno nella chieſa collegiata, che habbiamo ordinato, nella ſua porta.

In oltre, che ogni Sacerdote della Città, in ciaſcuno di quei tre giorni dichi la Meſſa per i morti, et preghi per loro.

Ordiniamo anco, che in ciaſcuna Chieſa, ſi Metropolitana, come collegiata, che habbiamo di ſopra deputato, ne i giorni, che ſi celebraranno i ſodetti officij, ſi metta fuora una caſſa, per riceuere l'elemoſine: quali s'haranno, a diſtribuire, ſecondo che a noi parerà, che ſia più eſpediente a beneficio di quelle anime.

In oltre ordiniamo, che per dare anco ſuffragij de ſante pellegrinationi, a queſti deſonti, ciaſcuno Paroco, o Curato della Città, Venerdi, che ſarà alli 15. del preſente meſe, uadi proceſſionalmente con il ſuo popolo a uiſitare le ſette Chieſe, pregando per l'anime loro.

Nella dioceſe poi, ordiniamo, che in ciaſcuna pieue, ſi celebri ſolennemente in tre giorni continuati, il ſodetto officio.

Nel primo giorno ſe celebrarà, alla Chieſa collegiata, plebana

Ne i doi giorni, poi ſequenti, nelle chieſe collegiate di ciaſcuna pieue, che deputarà il Vicario foraneo.

A ciaſcuno delli quali officij, conuerrano tutti i Preuoſti, Parochi, Canonici, Capellani, et Chierici, come di ſopra.

Ogni ſacerdote, in ciaſcuno di quei tre giorni, dirà Meſſa, per i morti, come di ſopra.

In ciaſcuna Chieſa deputata, ſe metterà fuori, la caſſa per l'elemoſine, a fine come di ſopra.

Libretto de i Ricordi, al popolo della Città et Dioceſe di Milano.

Carlo Cardinale di S. Praſſede, Arciueſcouo, Al ſuo diletto popolo della città, et dioceſe di Milano, Salute nel Signore.

COSI pietoſa è ſtata con noi la mano de Dio nel flagello della peſtilenza, con quale ci hà uiſitato in queſti tempi, che bene poſſiamo da qui anco intendere, come egli cerchi ſolo la conuerſione, et la uita, non la morte noſtra. Appena ha ſua diuina Maeſtà ſfodrato la ſpada dell'ira ſua giuſtiſſima contra i peccati noſtri, che ſi è ricordato, che ſiamo pure ſuo popolo, et ſuoi figliuoli; et però ſi ſono commoſſe le uiſcere della ſua miſericordia ſapra l'afflitione noſtra. Quanta ragione haueua il sãto Re, et Profeta Dauid di ſperare ſempre coſi fatti teſtimonij della bontà de Dio, che con dolciſſimo affetto de uiua ſperanza, nel mezzo delle ſue tribulationi diceua; Numquid obliſeri-

uiſcetur miſereri Deus? aut continebit in ira ſua miſericordias ſuas? Pero nell'iſteſſa occaſione di uno no ſtabiliua il cuore ſuo, et riuuouaua nel ſeruitio di Dio i ſuoi buoni propoſiti, riconoſcendo puramente dalla diuina mano la liberatione ſua da ogni afflittione, et calamità; onde ſoggiongeua quelle parole; Et dixi, nunc cœpi, hæc mutatio dexteræ excelſi.

O figliuoli amatiſſimi, coſi ſpecial miſericordia, che ci ha fatto Dio nella liberatione di queſta coſi gran Città, dalla calamitoſa ſtrage, che egli minacciaua dal principio di queſta peſte, non ui pare che meriti, et ricerchi da noi ſimi le proponimento di una rinouatione di uita, et coſtumi, confeſſioni de lodi, et renditmento di gratie à ſua diuina Maeſtà, in recognitione di un tanto beneficio? Fermi pure nel ſuo cuore, et dichi perpetuamente in queſta memoria Milano; queſta è ſtata mutatione della mano deſtra de Dio excelſo. Adeſſo faccio conto de incominciare a uiuere al mio Dio, che mi hà di nuouo donato la uita; adeſſo rinoncio per ſempre a i peccati, al uecchio Adamo, alla mia licentioſa uita, alle crapule, all'otio, alle ſuperbie, alle diſordinate pompe mie, et a tutte l'altre inuecchiate male uſanze. Hora ſia principio a quella uera ſpirituale rinnouatione, alla quale mi hà chiamato, et chiama Dio con tante uoci. Tu Signore, che hai la potenza di rinouare i cieli, et la terra, et tutte le coſe, donaci à tutti quel cuore nuouo, quel nuouo ſpirito, che per bocca del tuo Propheta ci prometteſti; Dabo uobis cor nouum, et ſpiritum nouum ponam in medio ueſtri; et dacilo Signore con tanta abondanza della tua gratia, che produca in noi efficace, et perſeuerantemente nuoui proponimenti, nuoui coſtumi, nuoua conuerſatione, et finalmente quella rinnouatione eterna, che uenne già a portarci nel mondo, il nuouo Adamo, Chriſto Gieſu, Signor noſtro. Con queſt'aiuto, quando ſia dilatato il cuor noſtro, non ci pareranno più dure le riforme, ne graue la ſeruitù tua, ma ci ſarà ſoaue il giogo, et leggiero il peſo de i tuoi ſanti commandamenti.

Queſto e l'affetto, figliuoli cari, co'l quale dobbiamo tutti riconoſcere gratamẽte et la ſanità, nella quale Dio gratia, ſiamo doppo coſi euidente pericolo, et la uita, che doppo coſi ſpauentoſo principio di morte, ci hà donato Dio, per maggior ſpatio di penitenza, cõforme al biſogno noſtro. A queſto fine, et con ſperanza, che quelli anco, che non hanno fatto frutto nel paſſato flagello, debbano hora farlo nella conſideratione di queſta liberatione, conceſſaci tanto fuor di quello, che ci poteua perſuadere la ragione humana, habbiamo raccolto alcuni ricordi per il uiuere chriſtiano, communi a ogni ſtato di perſone, et alcuni altri particolari di più per i padri di fameglia, et altri anco per i capi, et maſtri di botega, ſuoi garzoni, et lauoranti; et diſtintoli in tre tauolette ſtampate, et poi fatole riſtampare tutti inſieme in un libretto; affinche coſi nell'uno, et l'altro modo poſſi ciaſcuno hauergli, et più pronti alle mani, et quaſi ſempre auanti a gl'occhi, et conſequentemente in uno certo modo eſpreſſi, et più uiui nella memoria, non ſolo per ſaperli, ma per pratticarli; poiche nell'oſſeruanza, et non nella ſola cognitione della uolontà de Dio, conſiſte il bene della uita noſtra.

Sempre, figliuoli, ſarebbe ſtato opportuno queſto officio noſtro per aiuto della ſalute noſtra, della quale ſiamo deſideroſiſſimi; ma certamente queſto tempo ci e parſo opportuniſſimo per queſto anco; perche ſi come Dio diede già a quel ſuo antico popolo la legge in tempo, che per la freſca memoria del beneficio, che gli haueа fatto de liberarlo dalla oppreſſione di Faraone, et dalla ſeruitù d'Egitto, foſſe più diſpoſto a riceuerla, et eſſequirla: coſi douendo uoi per la gratia, che la bontà de Dio ui hà conceſſo, di liberarui da coſi contagioſa peſte, eſſere molto più pronti, et apparecchiati a uiuere ſecondo i ſuoi ſanti commandamenti; habbiamo uoluto abbracciare queſta occaſione della diſpoſitione, che per tale beneficio uoi doueſte hauere, con darui i ſopradetti ricordi, pertinenti alla buona oſſeruanza d'eſſi comandamenti. Il che anco a fare ci hà ſtimolato non ſolo il debito della cura noſtra paterna; ma anco ſpecialmente l'eſſempio del padre noſtro ſant'Ambroſio, che, mentre che gouernò queſta Chieſa, et con ſermoni, et con uarij ſcritti, et con altri modi diede a tutto queſto popolo, et particolarmente a ciaſcun ſtato di perſone, inſtruttioni, regole, et ricordi della diſciplina, e uita perfetta Chriſtiana. Vi s'aggionge poi hora a queſt'occaſione, queſt'altra, che già ſiamo nelle feſte, nelle quali celebra la Chieſa ſanta, memoria ſolenne del ſacro Natale di Gieſu Chriſto, Signor noſtro, et con eſſo inſieme di tutta la pienezza di gratie, et benedittioni, che egli ci hà portato. In coſi gran liberalità del Signore, come poteuamo noi, ſuoi miniſtri, nõ accenderſi a fare a uoi figliuoli, tanto da noi paternamente amati, qualche ſpeciale dono ſpirituale. Vi facciamo dunque per tanti riſpetti queſto de i ricordi: qual dono e tale, che ui potrà aiutare non ſolo a ſpendere utilmente il tempo in queſte feſte, in luogho delle carte, crapule, et altri trattenimenti pernicioſi, con i quali alcuna uolta ſi ſono pur troppo profanati quei ſacri giorni; et ſi è pur troppo prouocata l'ira de Dio ſopra di noi; ma anco ui ſeruirà per ſpendere fruttuoſamente tutta la uita noſtra con quella gratitudine, che ſenza miſura doniamo a i ſingolari beneficij, che ſempre, et in queſto tempo u'ha fatto la bonta de Dio.

Reſta dunque, figliuoli, che uoi, ſi come con tutto l'affetto ui eſſortiamo, et preghiamo nel Signore; pigliate, et abbracciate et con tal frutto mettiate in prattica queſti noſtri ricordi, che l'eſſecutione d'eſſi ſia a uoi, et a noi abondante conſolatione. Et tutto queſto particolarmẽte incarichiamo a quelli, che hanno ſotto ſua cura altri. Però ſpecialmente a uoi padri, et madri di famiglia, et altri capi di caſa, botega, et lauorieri, quanto poſſiamo, efficacemente raccommãdiamo la totale, et diligente oſſeruanza d'eſſi ricordi, di maniera che non ſolo uoi gli oſſeruiate, et pratti-

chiate

chiate accuratamente; ma facciate, che ſiano da i noſtri figliuoli, ſeruidori, garzoni, ſameglia tutta, et da ultri, che dipendano da noi ſtudioſamente eſſequiti con frutto. Ne ſiamo noi, che ui diamo queſto carico. Dio iſteſſo ue l'hà dato, quando ui ha commandato l'hauerne cura; et tante uolte ui ha uſſicurato di douerne noi rendere ſtreto conto nel tribunal ſuo al punto della morte noſtra, et nell'eſtremo giuditio. onde ui diciamo in queſto propoſito quaſi il ſimile, che già l'Apoſtolo San Paulo diſſe a Timoteo ſuo diſcepolo, cioè, che ui ricerchiamo inanzi a Dio, quale hu da giudicare i uiui è i morti, che non perdoniate a fatica, ne tralaſciate ſollecitudine per indurre tutti i noſtri alla prattica, et eſſecutione di queſti noſtri ricordi, et d'ogni altri, che tocchino all'oſſeruanzu delli precetti de Dio. Inſtate opportuna, et importunamente, pregate, ſcongiurate, riprendete, corrigete, ſecondo il biſogno; et doue non giova la correttione, mandate fuori dalle caſe, et dalle boteghe noſtre i ſeruidori, garzoni, et lavoranti diſcoli, et diſſoluti più toſto, che habbiate voi a participare per la negligenza, ò tolleranza noſtra, de i peccati loro; et prima che con i ſuoi corrotti coſtumi, et male uſanze guaſtino la diſcipline chriſtiana delle caſe, ò boteghe noſtre; et forſi anco cō queſto ſiano cauſa di tirare ſopra di uoi, de i figliuoli, et caſe noſtre, quelle maledittioni temporali, et ſpirituoli, che coſi terribilmente nelle ſcritture ſante Dio minaccia a chi non oſſerua, ne fa oſſeruare i ſuoi ſanti commandamenti. Per tanto, ſi come gia diceua Iddio a quel ſuo antico popolo, Ponite hac uerba mea in cordibus, et in animis ueſtris, et ſuſpendite ea pro ſigno in manibus, et inter oculos ueſtros collocate. Docete filios ueſtros, ut uerba mea meditentur, quando ſederis in domo tuu, et ambulaueris in uia, et accubueris atque ſurrexeris. ſcribes ea ſuper poſtes, et ianuas domus tuæ. Coſi uoi quando ſedete ul fuoco con i noſtri, quando ſtate, ò paſſeggiate per caſa, quando leuate la matina, quando lu ſera andate u letto, et finalmente ſempre, et in ogni luogo, per la buona oſſeruanza de i preceti de Dio, et regola del uiuere Chriſtiano, habbiate a cuore queſti ricordi, habbiateli alle mani, inſegnateli a i figliuoli noſtri; rinouateli ſpeſſo ulla loro memoria; attaccateli auanti a gl'occhi nelle noſtre caſe, et boteghe. Queſta racolta de ricordi ſia il ſpecchio, che ſe ponghino auanti tutte le uoſtre donne la matina, et ogn'hora, per riuedere, et polire la faccia dell'anima, et conuerſatione loro, per piacere a Dio, et ſantamente al mondo, in luogho di quei ſpecchi, et di quei pompoſi ornamenti, ne i quali alcuna uolta hanno forſe molte di loro coſi inutilmente conſumato tant'hore per piacere uanamente al mondo.

Particolarmente poi uoi, che ſete padri, et madri, et capi di caſa, et famegliu habbiate ſempre auanti gl'occhi quello terribile eſſempio, che habbiamo nella ſcrittura ſanta di Heli, quale ſi bene ſentiua diſpiacere della diſſoluta uita de i figliuoli ſuoi, et li riprendeua ſpeſſe uolte, et ammoniua alla emendatione, nondimeno perche non li correſſe efficacemente, hebbe da Dio quel ſeuero caſtigo, che in un medemo dì gli furno amazzati i figliuoli, diſſipato l'eſſercito, con morte di molte migliara d'huomini, preſa l'arca di Dio, cadde eſſo dalla ſua ſedia morto, la moglie ſe diſperſe, et morì, reſtò priua la ſua poſterità del ſacerdotio. Queſto eſſempio ſia lume, et ſtimolo o tutti noi per aſſiſter con effetto all'obligo ſtretto che hauete di tener in diſciplina le uoſtre fameglie, et altri dipendenti da uoi: quali, come ſperiamo dalla pietà noſtra, ſi indrizzarete bene, conforme a quel che nelle tauole de i noſtri ricordi ui ne inſtruiamo; potrete uſpettare dal Signore Iddio hora; et per ſempre ſopra di uoi, et loro larghe benedittioni: le quali ui preghiamo continoamente da ſua diuina Maeſtà. Dall'Arciueſcouato il di 20. Decembre 1577.

Ricordi di Monſignor Illuſtriſſimo Cardinal di S. Praſſede, Arciueſcouo.

Per il uiuere Chriſtiano a ogni ſtato di perſone.

LA natura noſtra già guaſta per il peccato, da ſe è tanto inchinata al male, che facilmente laſciamo, et ſi ſmentichiamo di far bene. Però habbiamo dibiſogno de aiuti, et incitamenti al uiuere bene, et di chi continuamente ci l'auuertiſca.

A queſto ſeruiranno alcuni ricordi, qui raccolti, accio leggendoli ſpeſſo, ciaſcuno, come in un ſpecchio, ueda in parte la forma della uita chriſtiana, et quel che gli manca, et che douerebbe fare.

Auertimenti generali.

LA principal coſa, che ſi deue procurare, et à che ſi deue hauer la mira, è la gratia di Dio; ſenza la quale non ſi puo uiuere chriſtianamente.

A queſto aiuterà l'hauere il timor di Dio che è principio, della noſtra ſalute, et di ogni bene, guardandoci di non far coſa che offenda i puriſſimi occhi ſuoi.

Però habbi ſempre Iddio auanti à gl'occhi, in conſpetto del quale ſtai, & che di continuo ti uede.

Conſidera ſpeſſo il fine, per il quale tu ſei creato, che è d'acquiſtare la gloria celeſte, et che à queſto hai da incaminarti, et ti hãno da ſeruire tutte le creature.

Penſa ſpeſſo alla morte, et al giudicio ſtretto di Dio, et à quello, che doppò ha da ſeguitare.

Habbi zelo dell'honor di Dio, et non ſolo di oſſeruar tu con ogni diligenza li ſuoi ſanti commandamenti, ma che non ſia biaſtemato il ſuo nome, ne fattogli irreuerenze da altri.

Habbi molta riuerenza à tutte le coſe di Dio, et de i ſuoi Santi, et à tutti li ordini della ſanta Chieſa, et del tuo Paſtore, procurando di oſſeruargli intieramente.

Habbi molta confidanza nel Signore, che farà ſempre tutto quello che ſarà per il tuo meglio.

Habbi di continuo l'occhio alla prouidẽza di Dio,

penſando che neſſuna coſa uiene ſenza ſua uolontà, et tutto per eauarne bene.

Eſſercitati nella cognitione di te ſteſſo, della propria uiltà, baſſezza, et miſeria, faggendo li fumi, et la propria repatatione.

Non ti fidar mai del proprio giuditio, et parere, ma rimetti te facilmente al parer d'altri, conſigliandoti ſpeſſo.

Procura di eſſer grato a Dio de i tanti beneficij ſuoi, riconoſcendoli, et ringratiandolo, et uiuendo bene per fargli coſa grata.

Non ti curare di piacere a gl'huomini, pur che piaccia Dio, et guarda ſempre a quel che ſia più a ſua gloria, et ſeruitio.

Il premio d'ogni tua fatica aſpettalo da Chriſto, et non dal Mondo.

Nelle facende, et opere che tu fai, habbi intentione di non uoler fare alcuna coſa, la quale non ſia lecita, et di farle tutte per amor del Signore, acciò coſi tutte ſiano meritorie.

Conoſce, et ripenſa, che non ci e maggior ricchezza et teſoro, ne coſa più eccellente, et di maggior frutto, che amare Iddio, et ſeruirlo, et che tutto il reſto paſſa, come fumo, et ombra.

Obediſci prontamente nelle coſe honeſte a tutti i tuoi ſuperiori, anchor temporali, et habbi la debita riuerenza, et riſpetto a loro, et a tutti i tuoi maggiori.

Dal canto tuo procura di mantener la pace, et quiete in caſa, quanto e poſſibile, uiuendo in carità con tutti o maritata che tu ſij, o in altro ſtato, quale ſi ſia.

Procura con la diuina gratia di raffrenar l'ira nelle coſe, che accadono alla giornata in caſa, o fuori, et di non cominciare a gridare, acciò non prorompi in maggior inconueniente.

Ricordati di ſopportare li diffetti altrui in caſa, et fuori, come tu uuoi da gl'altri eſſer ſopportato.

Ricordati, che ſei Chriſtiano, et che però hai da ſopportare patientemente per amor di Chriſto le ingiurie a te fatte, et perdonarle, et rendere bene per male, et pregare per li tuoi inimici.

Nelle tue tribulationi, et coſe contrarie ricordati di ricorrere alla oratione, et piglia li flagelli, o communi, o particolari, et ogni coſa auuerſa dalla mano del Signore.

Maneggia le coſe del mondo, come fattor di Dio, et non come padrone aſſoluto, et uſale per neceſſità, et biſogno, non per piacere, et procura coſi paſſare per queſte coſe temporali, che non perdi le eterne.

Nel principio di ciaſcuna attione coſa, fatti il ſegno della ſanta Croce, confidando molto nella ſua uirtà.

Non cominciarai negotio alcuno d'importanza, ſenza far prima oratione, et anco conſigliarti col Padre ſpirituale, o altre perſone prudenti, et pie.

Alcuna uolta fra l'anno domanda a qualch'uno, in chi ti confidi, che coſa gli pare di te, et ripenſa fra te ſteſſo, ſe ſei ſu la buona ſtrada della ſalute.

Vedi di ordinare, et diſtribuire bene l'hore del giorno ſecondo diuerſe attioni, come del far oratione, udire Meſſa, negotiare, mangiare, et coſi non perderai tempo.

LE biaſteme, et le parole diſhoneſte, hanno da eſſer molto lontane dalla bocca del Chriſtiano.

Guardati dalla mala uſanza di giurar ſpeſſo.

Fuggi ogni ſorte de ſaperſtitioni, et male arti.

Non uoler facilmente giudicare il proſſimo, maſſime la ſua intentione, ma habbi gl'occhi a tuoi peccati, et diffetti.

Guardati di eſſer deſideroſo, o curioſo di ſapere i fatti altrui, et de ogni nouità, et maſſime la coſe di fede, et di parlare di quello, che tu non ſai.

Guardati dal mormorare, et ſtraparlare, et di non togliere mai la fama a neſſuno.

Non riportare mai alcuna coſa ad altri, che poſſa turbare la pace, et quiete loro, ò d'altri, et mettere diſſenſioni.

Guardati dalle parole diſſolute, et anco dall'otioſe.

Guardati dalle diſſolutioni ne gli atti, et ne i geſti, che offendono Dio, et gli huomini, et procura di eſſer modeſto, et compoſto in tutti li tuoi mouimenti.

Fuggi le cattiue cõpagnie più che la peſte, et ognia no che ti dia cattiui ricordi, ò conſigli, ò mal eſſempio, et coſi tutte le occaſioni, et incitamenti di peccare.

Fuggi li ridotti, et bettole, et barattarie, i banchetti, balli, feſte, le maſchere, et ſpettacoli uani, doue ſi offende Dio: et guardati nõ ſolo da participarne in altro modo, ma anco da eſſerui preſente.

Guardati dallo ſtare in otio, come ueleno dell'anima, ma procura di ſtar occupato in opere pie, ò almeno in coſe utili.

Vedi che in caſa tua non ui ſia imagine alcuna profana, et molto meno diſhoneſta, ne in quadro, ne in muro, o libri, ò altre coſe, perche a te nuoce, et ad altri da ſcandalo.

Nel negotiare, uendere, et comprare guardati da ogni ſorte d'inganni, falſità, bugie, et giuramenti, et di uolere coſa alcuna di quel d'altri.

Fuggi il maneggiare danari, ò beni d'altrui, ſe puoi, eccetto ſe non foſſi obligato per debito di carità, ò altro.

Ne per guadagno, ne per amicitia ò amor de parenti, ò fauori, ti deui mai muouere a far alcuna coſa, che non ſia giuſta, et ſecondo Iddio.

Ti deui guardare nelle proſperità, dalle troppo allegrezze, che fa dimenticare l'anima delle miſerie, et pericoli di queſta uita. Però ricordati all'hora ſpeſſo delle calamità, et uarietà delle coſe del mondo, Et per queſto ſarà bene all'hora leggere qualche libro del diſpregio, et uanità delle coſe humane, come un ſanto, et dotto huomo nelle ſue proſperità ſolea leggere le lamentationi di Gieremia Propheta.

Nelle auuerſità, non ti perder d'animo, ne ti cõtriſtare; anci ti deui allegrare, peroche queſta è la dritta ſtrada del Paradiſo, et uno de i buoni ſegni, che può hauer l'huomo della ſua ſalute. Ricordati all'hora di legger qualche trattato ſpirituale delle tribulationi.

Caſtodia

Cuſtodia del cuore, et di tutto l'huomo.

FA un fermo propoſito di non offendere mai Iddio, maſſime mortalmente, ma di patir piu toſto ogni male, ancor che foſſe la morte, et di fuggire ad ogni tuo potere qualunque peccato, ancor che ueniale.

Attendi alla guardia del cuor tuo, che non ui entri alcun penſiero cattiuo, proponendo ciò ſpeſſo, et eſſaminandoci ſe manchi.

Quando ſi muoue in te qualche uitioſa paſſione, ò cattiuo penſiero, cerca dal principio di reſiſtergli, non dandogli luogo, ma ſcacciandolo, accio non ti induca al peccato.

Similmente habbi cura de gl'occhi, non alzandoli facilmente, ne guardando fiſſamente quel che non è lecito deſiderare.

Raffrena la lingua tua, et non dir tutto quello, che ti uiene in bocca.

Ricordati, che del continuo ſiamo tentati, et circondati da i demonij, che ſtanno per farci preuaricare et però ſtà ſopra di te.

Confeſſione, et communione.

VEdi di far la prima coſa una buona cõfeſſione generale di tutta la uita, ſe non l'hai fatta mai, per principio, et fondamẽto d'una nuoua, et buona uita.

Elegeti un Confeſſore dotto, et buono per Padre ſpirituale, et guida dell'anima tua, al quale deui hauer gran fede, et con lui conferir tutti li dubij, et coſe d'importanza, doue eſſer carico di conſcienza, et gouernarti con il ſuo conſeglio.

Confeſſati ſpeſſe uolte, et quanto piu ſpeſſo e meglio, ò ogni otto giorno, ò almeno ogni meſe, et di più in tutte le ſolennità, et feſte principali fra l'anno.

Similmente frequenterai la ſantiſſima Communione, et quando non potrai communicarti, non laſciare almeno di confeſſarti, per ottenere la gratia, che ſi da per queſto ſacramento.

Vedi di non andare mai a dormire con alcun peccato mortale adoſſo, ma confeſſatene ſubito, che puoi, et ſe non poteſſi al'hora, procura di hauerne almeno contritione, et dolore, et piangelo amaramente.

Fa ogni ſettimana, qualche penitenza, come digiuno, diſciplina, portare cilicio, dormire duro, et altre coſe: ma però con conſiglio del Padre ſpirituale.

Oratione et eſſercitij ſpirituali.

HAbbi nella tua camera qualche imagine deuota di Chriſto, della Madonna, ò di qualche ſanto, che hai più de gl'altri in diuotione.

Doureſti anco in camera tua hauere dell'acqua benedetta, et andando a letto, et leuandoci, intrando, et uſcendo di caſa ſignarti con eſſa contra tutte le inſidie del nemico.

Procura di hauere, et portare adoſſo con fede, diuotione, et riuerenza alcuno Agnus Dei.

Habbi particolare diuotione, et riuerenza all'Angelo tuo cuſtode.

Hauerai anco alcuno, ò alcuni ſanti per tuoi aduocati, come il Santo, il cui nome ti ſi è impoſto nel ſacro Bateſimo, et particolarmente piglierai la glorioſa Vergine per tua prottetrice, et a lei farai ſpecialmente ricorſo in tutti li tuoi biſogni.

Sapendo leggere, dirai l'officio della Madonna, almeno le feſte, ſe non poteſſi gl'altri giorni, et la corona ogni giorno, ò piu ſpeſſo che puoi.

Non laſciar mai l'oratione, almeno della mattina, et della ſera, ma la farai in tutti i modi, ò ſia in compagnia de gl'altri della tua uicinanza nella Chieſa, ò di quei della tua caſa, ò bottega, doue ti troui, ò ſia ſolo, et quando pure non poſſi farla a quell'hora che ſuona per queſto la campana, falla ad un'altra, et ſara bene, quando ſei ſolo, farla mentale, ſe la ſai fare, altrimenti douerai a quel tempo recitar li ſette ſalmi penitentiali, o le Letanie, ò dir la corona, ò altre orationi uocali.

Ricordati di pregare non ſolo per te ſteſſo, ma per tutti li gradi di perſone, et maſſime per l'eſſaltatione della ſanta Chieſa, per il ſantiſſimo Papa, per il tuo Paſtore, per tutti li Veſcoui, per i Principi del Chriſtianeſimo, et ſpecialmente per il tuo Re, et ſuoi Magiſtrati, et per le anime de defonti.

Deui eſſer molto deuoto de i Santi, prottettori di queſta città, et dioceſe, et oſſeruare le loro feſte, et uigilie, et uiſitare, et honorare le loro Chieſe, et reliquie, maſſime ne i giorni delle loro feſte, ò officij ſolenni.

Tutti li Venerdi, ſe habiti nella Città, altrimente tutte le uolte, che ui uieni di fuori; procura di uiſitare il ſacro chiodo di noſtro Signore nella Chieſa Metropolitana, et di conſeguire molte indulgenze conceſſe in tutti i giorni a chi fa oratione al ſantiſſimo Sacramento in quella Chieſa.

Il Sabbato, à ſera ti trouerai alla tua parochia, ò in detta Chieſa Metropolitana all'hora, che ſi canta la Salue Regina, ouero altra antiphona della Madonna.

Hauerai gran fede, et diuotione alle indulgenze, procurando di acquiſtarle, et a i grani benedetti per queſto.

Sij diuoto in frequentare ne i ſuoi giorni le Chieſe di queſta Città, oue ſono le ſtationi di Roma, et in uiſitare ſpeſſe uolte anco le ſette Chieſe, et non laſciar, che per tua negligenza ſiano date ſenza frutto, quanto a te, coſi rare, et ſingolari gratie, et commodita ſpirituali conceſſe a queſta Città, et dioceſe.

Habbi particolar diuotione di trouarti a tutte l'attioni ſacre publice, et ſolenni del luogo, doue ſtai, ordinarie, et ſtraordinarie, et participare tu anchora di quei miſterij. Però eſſẽdo nella Città, deuerai andare nelle ſolennità alla Chieſa cathedrale alla meſſa et officij pontificali, coſi anco nelle, quattro tempora a ueder celebrare le ſacre ordinationi ſolennemente dall'Arciueſcouo, pregando Iddio, che a lui dia lume abundante in attione di tanta importanza, co-

me è quella, alla ſalute di tutto il popolo, et copioſa gratia a quelli che all'hora ſi promuouono nella ſacra ordinatione. Ecciterai anco te medeſimo da quelle ſacre ceremonie, che uedi uſare, alla riuerenza, et riſpetto, che deui ad ogni perſona Eccleſiaſtica.

Parimente ti trouerai, quando ſi celebrano meſſe, ó proceſſioni, per principio, o fine, di concilij, ſinodi, ò ſimili altre publiche attioni.

Non mancare anco di andare diuotamente à tutte l'altre proceſſioni generali, ouero particolari della tua parochia, et uicinanza.

Medeſimamente à tutte le orationi ordinarie, et eſtraordinarie, ò delle quarant'hore, ò ſiano di altra ſorte, che ſono ordinate nella Chieſa Metropolitana, ò nella tua parochia, facendo la tua ſtatione, ſempre quando ti tocca per il compartito, et piu toſto di più, che di manco.

Quando ſi da il ſegno per portar il ſantiſſimo Sacramento a gl'infermi, non deui mancare di andar ad accompagnarlo diuotamente con la tua candela, gloriandoti, et nõ uergognandoti di accompagnare il tuo Signore Re dell'uniuerſo. Et per ſtrada pregarai per l'infermo, à chi ſi porta, et renderai gratia a Dio d'hauerci fatti degni di coſi gran dono, cioè di laſciarci ſe ſteſſo in un tanto Sacramento.

Queſto medeſimo officio di accompagnar il ſantiſſimo Sacramento, doue occorra all'hora portarſi, farai tutte le uolte, che lo incontri per ſtrada, ſmontando per queſto anco da cauallo, et dal cocchio, et dalla carocchia, ſe ui foſſi.

Quando ſi ſuona l'Aue Maria la matina, et a mezzo giorno, et la ſera, dirai tre uolte l'Aue Maria in ginocchione, et inſieme quei tre uerſetti, quali ſono poſti nell'eſſercitio quotidiano ſtampato nell'officiolo della Madonna, ricordandoti dell'Incarnatione di Chriſto Noſtro Signore, et della ſua paſſione.

Quando in caſa, ò in altro luogo, ſenti ſuonare per l'eleuatione del Signore nella Meſſa maggiore deui ricordarti della eleuatione del Signore in croce, et inginocchiandoti alzar la mente ad adorare il tuo Saluatore, et far un puoco d'oratione, come ſe tu foſſi preſente.

Quando ſi ſuona a morto, deui pregare per quel tale, et ricordati, che ancor tu lo ſeguiterai preſto, et però propone di ſtare apparecchiato.

Quando ſi ſuona per la tempeſta, oltra il mouerti prontamente a far oratione per quel pericolo, ò ricorrendo ſubito alla Chieſa, ò almeno nel luogo, doue all'hora ti ritruoui, deui penſare quelli tuoni, lampi, et ſpauento, che ſarà nel giorno che uerrà Chriſto a giudicarti.

Piglia uſanza di quelle orationi, che chiamano iaculatorie, dicendo ſpeſſo fra il giorno con la mente, ouero anco con la bocca, ma baſſamente, quando ſij alla preſenza d'altri, alcuna breue ſentenza de ſalmi, ò parole ſacre, ò altra breue oratione, che illumini l'intelletto, et rennoui l'affetto tuo in Dio in ogni occaſione, che s'appreſenti, come a dire, Nel principio di ogni coſa, Deus in adiutorium meum intende: domine ad adiuuandum me feſtina. Nelle difficultà, In te domine ſperaui, non confundar in æternum. Nelli trauagli, Saluum me fac domine, quoniam intrauerunt aquæ uſque ad animam meam. Nelle tentationi, Adiutor meus eſto, ne derelinquas me. Conſiderando la propria infirmità, Miſerere mei domine, quoniam infirmus ſum. Conſiderando li proprij peccati, Sana me domine, et ſanabor. Deſiderando amare il Signore, Diligam te domine fortitudo mea. Nelli dubij, Deus meus illumina tenebras meas. Deſiderando la perſeueranza del ben fare, Deus meus es tu, ne diſceſſeris a me. Et ſimili altre, delle quali ne ſono pieni i Salmi, et i libri della ſcrittura ſacra, et i ſoliloquij de i ſanti, come ne potrai eſſere inſtrutto dal tuo padre ſpirituale.

La notte, quando ti ſuegli, et non puoi dormire, occupa la tua mente in Dio, et in coſe ſpirituali, ne da luoco a i penſieri delle coſe del mondo; ma come ti ricorda il tuo padre ſant'Ambroſio dirai de i Salmi, et pater noſter con diuotione.

Quando uai a letto, penſa che non ſarai forſi uiuo la matina, et quando ti lieui, che forſi non giungerai alla ſera, et coſi ſtarai ſopra di te. Negotiando, ò lauorando, procura di occupar la mente in qualche coſa ſpirituale, come in quel che faceua, ò diceua Chriſto Noſtro Signore o alcun ſanto, ò in ſalmeggiare, ò cantare coſe ſpirituali.

Ogni uolta, che uai, ò torni da far qualche coſa, penſa che l'Angelo buono ti accompagna, et ſta per aiutarti, et numera i tuoi paſſi nell'opere buone, ouero imaginati la preſenza di Chriſto N. Sig. et di eſſere in ſua compagnia.

Da ogni coſa, che ſi fa, occorre, ò che uedi, cerca di cauare frutto, et qualche buon ſenſo ſpirituale, come dal coltiuare la terra, con quanta fatica, et diligenza biſogna coltiuare la noſtra anima, accio renda buon frutto al Signore. Da un bel giorno di ſole quanto diletterà il uedere l'eterna luce, poiche queſta coſi rallegra: et da un giorno nuuilo et oſcuro, che pena ſarà ſtare in quell'eterne tenebre, poi che coſi ti attriſta un poco di mal tempo: et da un giardino pieno di uaghi fiori, quanto ſia bella, et diletti a Dio un'anima ornata di fiori, et uarij colori di uirtù, et quãta ſia la ſapienza di Dio, poi che tant'arte ſi uede in un fiore, ò una ſola foglia, et coſi farai di tutto il reſto.

Eſſercitio particolare della matina.

LA matina quando ti lieui, la prima coſa ricorri à Dio, domandandogli il ſuo aiuto, et fa oratione auanti che ti occupi la mente in altre coſe, et come te ammoniſce il tuo padre ſant'Ambroſio, ricordati particolarmente di dire, fra l'altre diuote orationi, il credo.

Per far queſto bene biſognerebbe eſſer ſollecito, et leuarſi la matina per tempo, et percio sbrigarſi la ſera da i negotij, et andare a buon'hora a letto.

Subito

Subito deſtato, occupa la tua mente in Dio, et penſa che l'Angelo tuo all'hora ti chiama, accio uadi ſeco à lodare il Signore.

Veſtendoti penſa a qualche coſa ſpirituale, come che nel batteſimo foſti ueſtito di gratia, et che ſei pellegrino, et camini, et deui incaminarti uerſo la patria.

Inginocchiato poi nel loco depatato a far oratione, ringratia Dio prima, che ti habbia guardato quella notte, et condotto ſin à quell'hora, et poi di tutti i ſuoi doni.

Pregalo poi, che ti guardi quel giorno, et ſempre da ogni peccato, et di non offenderlo mai.

Terzo, che ti dia gratia di far ſempre la ſua ſanta uolontà, et di indrizzar ogni tua coſa ſecondo il beneplacito ſuo.

Quarto offeriſcegli te ſteſſo, et tutto quel che farai, dirai, ò penſerai con pura intentione, c'habbia ad eſſere à laude, et gloria ſua.

Quinto, raccomandati alla glorioſa Vergine, et all'Angelo tuo cuſtode, et al ſanto, tuo protettore, et à tutti i ſanti, et di qualche buona oratione à propoſito per queſto.

Farai poi per un pezzo oratione mentale, ò uocale, ò un'hora, ò mezza, ſecondo la commodità, et capacità, che hauerai.

Oratione, et eſſercitio particolare della ſera.

L*A ſera doppò cena, ò qualche altra hora leggi, ſe ſai leggere, un poco di un libro ſpirituale, ò uite de i ſanti, ò altro, et maſſime del Santo di quel giorno, ripenſandoui un poco ſopra, o diſcorrendoui con gl'altri.*

Auanti di andare a dormire, ingenocchiato, auanti ad una ſacra imagine, ringratia primieramente Iddio de i beneficij riceuuti generalmente, et ſpecialmente quel giorno: et dimanda inſieme gratia, et uero lume di conoſcere, et odiare il peccato: poi eſſamina un poco la tua conſcienza, ſopra quello che hai fatto, detto, et penſato quel giorno: et dimanda a ſua diuina Moeſtà, humilmente perdono, d'ogni offeſa, et difetto, che trouarà in te, facendo fermo propoſito con l'aiuto de Dio guardartene per l'auenire, et di confeſſartene.

Spogliandoti, penſa che per il peccato l'huomo è ſpogliato della gratia, et che biſogna ſpogliarſi de i mali habiti: ò alcun'altra buona coſa, o di qualche oratione.

Modo di orare et conuerſare nella Chieſa.

L*E tue orationi procura di farle inginocchiato, e con maggior diuotione, che potrai.*

In andare al luogo dell'oratione, conſidera, che il Signore ſta iui preſente, et riſguarda quel che uuoi fare: et ſe lo fai: come ſi deue.

Sentendo ſonare alla Meſſa, ò agl'altri diuini officij, a i quali ſei per andare, alza la mente, a conſiderare, che hai da andare a fare oratione, et aſſiſtere all'oblatione del ſacrificio del corpo, et ſangue di Chriſto, N. Signore, per remiſſione de tuoi peccati, ouero a laudar Dio: et però ui deui andare con contritione, et diuotione.

All'entrar nella Chieſa, prendendo l'acqua benedetta, alza la mente, et ricordati del ſacro fonte del batteſimo, et di quello che ui prometteſti, et procura lauar l'anima tua dalli peccati, con lagrime, et penitenza; et propone di guardartene nell'auenire.

In Chieſa ſta con riuerenza, et timor di Dio, ſtà nel luoco tuo non in quello ne de i chierici, ne deputato ad altro ſtato di perſona: non ſedere irriuerentemente, con le ſpalle uoltate al ſantiſſimo Sacramento: non t'accoſtare alli gradi, ne dentro cancelli de gl'altari; fuggi in Chieſa il parlare, et ogni moto, geſto, et atto irriuerente, o indecente.

Sta attento alli officij diuini, et non guardare od altro, che a quelli ſantiſſimi miſterij, che iui ſi fanno, et altre coſe diuote.

Sta alla meſſa baſſa ſempre inginocchiato, et all'Euangelio in piedi.

Eſſercitio particolare delle feſte, et ſacri tempi, et uigilie.

L*E feſte guardati di non ſpenderle in uanità, ma in buone opere.*

Procura almeno nelle feſte, udire la Meſſa nella tua parochia, come tua propria Chieſa, et iui udire li buoni ammaeſtramenti, che ti ſono dati, et inſtruirti delle coſe che ſono di obligo di ſaperſi per la ſalute al Chriſtiano, et ripigliar l'antica buona uſanza di farui la offerta.

Procura nelle feſte di udire il Veſpro, et li diuini officij.

Procura di udire la predica, et ſacra lettione non ſolo le feſte, ma in tutti gl'altri giorni, che puoi hauerne, et queſto non per curioſità ma per cauarne frutto andando a udirle; doue ſenti pia mouerti, et attendendo ſollecitamente a metterle in eſſecutione.

Quando s'auuicina qualche feſta, o ſolennità de tempi ſacri, come di aduento, di ſettuageſima, di quadrageſima, et altri, fa il ricordo dil tuo Padre ſant'Ambroſio, che tu ti rinuoui in tutta la uita, et coſtumi, preparandoti con confeſſione, communione, et eſſercitij ſanti a celebrarla.

Nell'Aduento, ſe non digiuni tutto quel tempo, come fu gia ſanto inſtituto, almeno procura di digiunare tre giorni della ſettimana, cioè il Mercore, Venerdi, et il Sabbato.

Digiunarai anco nella uigilia del ſanto della tua parochia.

In ogni Domenica dell'Aduento fa quel che ti ricorda un ſanto Pontefice, cioè che te communichi ſolamente: et il medemo ſtudia di fare nelle Domeniche di quadrageſima.

Ne i giorni di digiuno, douerai accompagnare il digiuno con più frequente oratione, et con elemoſina anco, ſe tu poi.

Se bene nel digiuno, mangi una ſol uolta, non deui però, come ti ricorda ſant' Agoſtino, caricare la tauola de troppo uiuande.

Quel che auanzi di ſpendere quel giorno per la cena, ſarà bene di darlo per l'amore de Dio a poueri.

Nelle feſte, che ſon proprie, et particolari in queſta Città, et dioceſe come di ſant' Ambroſio, de i ſanti martiri, Geruaſio, Protaſio, Nazario, Celſo, Nabore, et Felice, ti deui ricordare dell'antica diuotione di queſta popolo, che con uigilie, con proceſſioni, orationi più fiequenti, et con ogni eſſercicio ſanto le celebraua: et con queſto eſſempio, douerai eccitarti al culto di quelle feſte con maggior diuotione.

Opere pie.

Dilettati dell'opere di miſericordia, di fare elemoſina, uiſitare gli ſpedali, carcere, ò inſermi, et in ogni modo aiutare i poueri, maſſime quelli che ſono in maggior neceſſità.

Cerca d'intrare in qualche ſcuola pia, ò compagnia d'huomini ſpirituali; a far qualche opera pia, et occuparti bene, maſſime le feſte.

Sij pronto con quel poco, ò aſſai, che Dio t'ha dato, di facultà, et doue manchano le facultà, con le fatiche, et proprio ſudore ad aiutare le Chieſe, et ſpetialmente la tua parochia, che è tua propria Chieſa, per il ſuo ornato, et altri biſogni, acciò ſtiano col decoro, che conuiene alla caſa de Dio.

Quãdo uedi il tuo proſſimo eſſer in qualche peccato manifeſto, ò ſtar per cadere, fagli la debita correttione fraterna, ò ammonitione con carità, et diſcretione per guadagnarlo.

I nobili, et ricchi, et perſone di grado, et Rettori, ſiano come guide, et eſſempio de gl'altri, nella buona uita, et in tutte le ſorte dell'opere buone.

Se ti ſenti moſſo a fare alcuna ſanta pellegrinatione, conſegliatene con il tuo parocho, et padre ſpirituale: ne laſciare a modo alcuno di pigliare da eſſo parocho la benedittione, conforme all'uſo antico eccleſiaſtico.

Se fai uiaggio, uſa de dire ogni giorno la matina, auanti che te metti, in camino, quelle breui orationi, prece, che ſe chiamano l'Itinerario, ſtampato nell'officiolo della Madonna.

Per eccitare continuamente il ſpirito tuo a diuotione, et a ſtudio di eſſeguire con opere ſpirituali, quel che con ſacri riti, et cerimonie te ammoniſce, et inſegna la ſanta madre Chieſa; quãdo tu uedi nella Chieſa alcuna cerimonia, ò nelle ſolennità, ò ne i ſacri tempi, ò nell'adminiſtratione de i ſanti Sacramenti, come nel batteſmo l'imporſe al battezato la ueſte, ò drappo bianco, et ſimile altre; procura d'intendere non per curioſità, ma per cauarne frutto, alcuna coſa di quelle, che ſono ſignificate per quelle ſacre cerimonie.

Vitto, et Veſtito.

Ogni uolta che uai à menſa per mangiare, deui penſare, che ui uai per neceſſità, et dir prima la benedittione, quella che è nell'uſſicio della Madonna, et doppo render le gratie al Signore, et non la ſapẽdo; dire un Pater noſtro, et un' Aue Maria, et fare il ſegno della ſanta croce ſopra i cibi, ò la menſa.

Quando ti metti, ò ſei a tauola, ricordati, prima che tu cominci a mangiare, il peccato, che per il cibo commeſſero i noſtri primi parenti, che ti ſarà come un freno all'appetito tuo, et regola a quella attione.

Procura di eſſer temperato nel mangiare, bere, dormire, et ueſtire, più preſto declinando al poco, che al ſouerchio..

Guardati dalle pompe, et foggie di ueſtimenti, et da ogni ſorte di uano ornato, ò abbellimento, ò donna, ò huomo, che tu ſei.

Ricordi di Monſignore Illuſtriſs. Cardinale di S. Praſſede, Arciueſcouo.

Per li Padri, et Madri di famiglia, et tutti li capi di caſa.

IL Padre, et Madre di famiglia, et ciaſcun capo di caſa, habbi ben a memoria l'obligo, che ha da uiuere i ſuoi chriſtianamente. Però non ſolo oſſerui eſſo, ma procuri, che da i figliuoli, et tutti quelli di caſa, o che ſono nella ſua cura, ſiano oſſeruati, per il uiuere chriſtiano, dati da noi in commune a ogni ſtato di perſone, et penſi ſpeſſo, che n'ha da rendere conto al Signore, anzi che portarà la pena de' loro eccesſi, non li corregendo opportunamente, et incaminando al bene quanto può: di più nel gouerno, et cura loro, habbi a cuore i capi infraſcritti, quali tutti inſieme con quelli altri ricordi per il uiuere chriſtiano, che ſono dati in commune a ogni ſtato di perſone, leggerà, o farà leggere una uolta al meſe alla preſenza della ſua famiglia.

Numero, et qualità di fameglia.

Ritenga, et tenga quel numero ſolo de ſernitori; et ſimile famiglia, che ha biſogno, et che può commodamente ſoſtentare con l'entrata, et beni ſuoi, ſenza far debiti, ne far ſtentar loro de i ſuoi douuti ſtipendij.

Habbia molta cura, quando piglia perſone nella caſa, o famiglia, acciò non u'intrino biaſtematori, concubinarij, huomini dati alle diſſolutioni, ne altre perſone uitioſe ne ſuſpetti della uita loro.

Vigilanza.

Sia uigilante ſopra tutto con ſollicitudine, uolendo ſaper, quel che fa ogn'uno, et oſſeruando tutti i loro andamenti, conuerſationi, et pratiche.

Molto giouerà hauer una perſona fidata, et ſicura di caſa, o della uicinanza, ſe la famiglia e di poco numero, che ſia come cenſore ſecreto de i coſtumi: che oſſerui tutti, et gli referiſca tutti i diſordini, e pericoli ſpirituali, che in loro uede, o intende.

Correttione.

QVando gli uiene detto coſa mala de loro, non ſia troppo facile, a credere ogni coſa, che gli uiene alle orecchie, ma prima eſſamini bene, et ritroui la uerità.

Doue trouerà diffetto, ammoniſca chi biſogna opportunamente; e gli faccia la debita correttione.

Quelli, che doppo eſſer ammoniti più uolte di coſe importanti, non ſi emendaſſero, ſe ſono ſeruitori, o ſimili gli mandi uia; ſe ſono figliuoli, gli caſtighi. Ne comporti in loro biaſtema, ro bamenti, concubinato, o altre diſſolutioni di uita, et coſtumi, o chi non ſi foſſe confeſſato, et communicato alla Paſqua di Reſurrettione; et chi non ſapeſſe, ne uoleſſe imparare la dottrina Chriſtiana, almeno le coſe più neceſſarie.

Cautione, et cuſtodia.

FAcci che i figliuoli, et i ſeruitori, maſchi, e femine, dormano di tale modo diſtinti, e ſeparati, che nõ ui ſia pericolo de inconuenienti alcuno, e proueda che ciaſcuno habbi il ſuo letto ſeparato.

Non tengano i maritati li figliuoli, et figliuole a dormire ſeco ne nella camera, doue dormano eſſi mariti, et moglie, ma in altro luogo ſicuro, e ſeparato, quanto e poſſibile.

Veda che in caſa non ui ſiano libri cattiui, o pitture dishoneſte, et non ſi cantino canzone laſciue, ma ui ſiano delle ſpirituale, et chriſtiane, et ſi cantino delle laude, et coſe diuote.

Per queſto, et per ogni altro buon riſpetto, douerà uiſitare la caſa tre, o quattro uolte l'anno alla ſprouiſta, ancor le caſſe, et altri repoſitorij, della ſua famiglia. e purgarla d'ogni uanità.

Vegga che non conuerſino i ſuoi in caſa, ne fuori, con male compagnie, et fuggano ogni occaſione di peccato.

Che non ui ſia alcuno otioſo, ma ogn'uno habbi qualche occupatione honeſta.

Non comporti alle donne, di ſtar ſopra le porte, et alle fineſtre, ne meno l'imbellettarſi, et altre uanità.

Veda anco, che non uadino le loro donne uagando, ne ſcorrendo di quà, e di là; ma ſtiano quiete in caſa, et ſollecite ciaſcune al ſuo officio et all'opere ſante, et pie; et uadino ſantamẽte alle loro diuotione.

Che non uadino fuori di caſa in quale ſi uoglia luogo, ſenza hauer uelato il capo, con drappo de tela o de uelo non tranſparente, in modo tale che ſiano ben coperti i capelli, et buona parte della faccia, quanto alle uidue, et maritate; ma quanto alle figliuole da marito, et alle putte tutta la faccia. Il che tanto più haranno da oſſeruare, quando uanno alle Chieſe, ſtationi, proceſſioni, et ad altre diuotione.

Non comporti le pompe, et ſuperflui ornamenti tanto nelli maſchi, come nelle femine, della ſua famiglia.

Amminiſtratione.

SIa lontano da ſpendere in cani, in caualli ſuperflui, quello, con che puo dare la uita a molti poueri di Chriſto.

Si guardi dall'altre inutili, et ſuperflue ſpeſe, ricordandoſi, che ſe hà delle facoltà, ne è amminiſtratore, et che ne hà da rendere conto à Dio.

Faccia uolontieri elemoſina à i poueri, et procuri queſta uirtù ne i ſuoi figliuoli, con dare à loro licenza, et commiſſione di far il medemo officio.

Trattamenti della famiglia.

VSi carità, et diſcrettione con tutta la famiglia; trattãdola, et facẽdola trattar bene, et cõ amore, et uedendo che non ſia ſtraciata nel pagamento de ſuoi debiti ſtipendij, ne in altra coſa.

Non dichi parole ingiurioſe, ne a figliuoli, ne a qual ſi uoglia altre perſone.

Però ſi sforzi con la diuina gratia di raffrenar l'ira, et tribulationi nelle coſe trauerſe, che occorreno alla giornata dentro di caſa, ò fuori.

Nel tempo dell'infirmità de i ſuoi li eſſorti alla patienza, et à cauarne frutto con l'emendatione della uita: et habbia cura, che à tutti i modi, ſi confeſſino nel tempo de i tre giorni, preſcritto dalla bolla di Pio V. dandone la fede al medico.

Viſiti i ſeruenti infermi, et gli faccia gouernare con carità, non mandandoli allo ſpedale, poi che in ſanità ſe ne è ſeruito.

Pace, et concordia.

PRocuri di mantener la pace, et quiete in caſa, et che ui ſia la carità fraterna, non moſtrandoſi egli partiale di alcuno, et comportãdo tutti con patienza.

Non permetti, che i ſuoi di caſa faccino ingiuria ad alcuno, ne ſtiano in inimicitia, ò portino odio; ma occorrendo qualche diſparere, ueda de reconciliargli ſubito ò ſia dentro, ò fuori di caſa.

Sarà bene, che non ſi laſci mai portar arme, ſe non foſſe biſogno per diffeſa, ò per conuenienza neceſſaria dell'offitio loro, ò per altra neceſſità manifeſta.

Gli eſſorti ſpeſſo a perdonare a chi gl'offende, ò fa ingiuria in parole, ò in fatti, et non fare uendetta, ne ſtare ſu gli pontigli del honore mondano.

Eſſempio.

DIa con parole, et con fatti buon eſſempio a tutti i ſuoi, uedendo di non dire, ò fare in preſenza loro

ro coſa, che non conuenghi, onde eſſi imparino, et pigliuo ard.mento di far il medemo.

Documenti.

Dia ſempre à ſuoi buoni ammaeſtramenti, et ricordi, non ceſſando mai ammonirli, et dirgli la nerità, per non contriſtarli, ò per altri riſpetti.

Fra l'altre coſe gli ricordi ſpeſſo i capi infraſcritti, opportunamente ſecondo il biſogno.

Di non ingannare mai niſſuno, ne defraudarlo del ſuo, et di non toglier in altro modo quel d'altri.

Di non fare ſondamento della nobiltà, et grandezza del mondo; mà delle uirtu Chriſtiane, et buona uita, et di non ambire li gradi, et dignità, et la gloria humana.

Di fuggire la ſuperfluità delle coſe temporali, et più preſto ſpreggiarle, et hauerle per uili, che eſſerne ingordi.

Per informar poi, et inſtruire a poco, a poco, la ſua famiglia ſantamente, douerà fare quel che ben ſpeſſo ricorda Sant'Agoſtino, che tornando dalla predica, ò ſacra lettione, inſegni, et eſſequiſchi quel che harà egli all'hora imparato, che tocchi à diſciplina de coſtumi Chriſtiani.

Pietà, et eſſercitij di oratione, et altre diuotione.

Habbia diuotione à tutte l'uſanze della ſanta Chieſa; et habbia cura, che nella caſa ſua non ſe ne perda alcuna.

Però quando nel Natale di noſtro Signore, ò in altro tempo ſolenne, uſa la Chieſa d'aſpergere le caſe con l'aquaſanta, ueda di non perdere, quella benedittione.

Quando ſi ſuole far benedire dal ſacerdote i frutti, ò pane, ò altro cibo; ſerui egli ancora quella buona uſanza.

Non ponga nome à ſuoi figliuoli de gentili, et huomini dannati, ma de ſanti, acciò gl'habbino ad imitare, et li prendano per loro ſpeciali aduocati.

Non permetti alcuna ſuperſtitione; ma facci che in ogni coſa ſi ricorra a Dio, et in lui ſi confidi, fuggendo ogni mal'arte.

Gl'inſegni buoni coſtumi, et creanze chriſtiane, in fatti, et in parole, mettendogli inanzi eſſempi di pietà Chriſtiana, et non impietà de gentili, et inimici de Dio.

Sia auuertito di fare creſimare tutti al ſuo tempo, i figliuoli, et la famiglia; ſi che non reſti neſſuno in caſa che non ſia creſimato.

Non uiolenti le figliuole à entrare ne i Monaſterij, ne meno l'impediſchi, ò diſſuada i loro figliuoli dal farſi religioſi, quando n'haueſſino uolontà.

Habbi cura, che i figliuoli odano la Meſſa intiera ogni di, s'è poſſibile, et tutti gl'altri almeno le feſte.

Che la feſta non ſtiano ocioſi, ne uadino uagando; ma ſpendano quel ſacro giorno, utilmente, et piamente, conforme alli ricordi dati da noi a ogni ſtato di perſone.

Coſi li conduca al ueſpero, et diuini officij: et ſpeſſe uolte alle ſtationi, et a uiſitare qualche ſacre reliquie, et corpi de Santi, alcuna uolta anco à gl'ſpedali, et ad altre ſimile pie occupationi, eſſercitij, et opere; et la famiglia, hor'in particular, hora tutta unitamente.

Coſi anco li conduchi, et incamini a frequentare con diuotione tutte le publiche diuotioni, nominate nella tauoletta de i ricordi communi per el uiuer Chriſtiano, come gl'officij pontificali, le proceſſioni, et orationi, prediche, et particularmente, della ſua parochia, et oratione delle 40. hore, et altri diuoti inſtituti.

Habbia in caſa torcie, ò candellotti in numero conueniente, perche quando la campana inuita il popolo ad accompagnar il Santiſſimo Sacramento, che ſe porta all'infermi, ò in qualche proceſſione, ne ſiano tutti di caſa proueduti, et prontamente chi non è impedito, uadi a ſeruire con il ſuo lume al ſuo Signore in quell'occaſione.

Vegga in ogni modo, che tutti di caſa ſappino la dottrina chriſtiana, almeno le coſe più neceſſarie; mandandoli, ò conducendoli perciò nelle feſte alle ſcuole di eſſa, tanto i maſchi, quanto le femine, et li grãdi: et li piccoli.

Che quelli, che ſono in età conueniente, per queſto ſiano diligentemẽte inſtrutti per ſaper ben confeſſarſi.

Che anco come prima, ſono in età, et capacità conueniente, ſiano inſtrutti circa la ſantiſſima Communione; ne diferiſcano più oltre, à comminciare di riceuerla.

Che piglino il ſanto uſo di confeſſarſi, et communicarſi ſpeſſo, conforme alli ricordi dati in commune per il uiuere Chriſtiano: et ſarà bene, che la Communione ſi facciano al meno una uolta il meſe, et nelle ſolennità da tutta la famiglia inſieme, et nella Chieſa parochiale.

Sarebbe di gran giouamento, che ſi confeſſaſſe tutta la famiglia da un medeſimo confeſſore, accio poteſſe meglio prouedere alli biſogni ſpirituali, et incamminarla nella uia de Dio: almeno ueda che s'indrizzino a confeſſori più qualificati.

Faccia a tutti i modi, che s'oſſeruino i diginni cõmãdati dalla Santa Madre Chieſa, la quadrageſima, le quattro tempore, et le uigilie, et gl'altre di uoto, ò conſuetudine.

Che tutti ſiano ben inſtrutti ſecondo la ſua capacità a far orationi, et l'eſſame della ſua conſcienza.

Che faccino oratione almeno mattina, et ſera, et auãti d'andar à dormire l'eſſamine della ſua cõſciẽza.

Per queſto, mattina, et ſera, al ſuono della Campana, o almeno in un'altra hora, più a loro commoda ſi congreghi tutta la ſua famiglia a far oratione unitamente, o alla Chieſa, o almeno in caſa, auanti a qualche deuota imagine.

Per

Per queſto medeſimo effetto, et per altro anche in tutti i modi, è bene che in ciaſcuna caſa ſia accommodato un oratorio in luogo decente, et appartato, che ſerua a tutta la caſa.

Ogni capo di caſa douera aſpergere con l'acqua ſanta tutta la ſua ſamiglia racolta inſieme, ò nel fine del'oratione della ſera, ò in altro tempo auanti d'andare à letto, doue poi nadano in ſilentio a dormire cō la ſua benedittione.

Non nadi, ne laſci andare a menſa, che non ſaccia prima, ò ſacci ſare la benedittione, et doppo, il rendimento di gratie.

Facci leggere qualche libro ſpirituale alla menſa, ſi ha, chi lo ſaccia, ò ſiglinoli, ò altri mentre ſi mangia, almeno per un pezzo. Qual libro ſia approuato dal proprio parocho, ò confeſſore.

Ogni ſera doura ſar leggere un poco, di qualche libro ſpirituale doppo cena, in luogo d'intertenimento, ò la uita de i ſanti, maſſime del ſanto di quel giorno, et raggionarne inſieme un poco ſopra, per cauarne maggior ſrutto, con zelo, et cura di acquiſtar tutti ſempre da quelli eſſempi di ſanti alcuna uirtù.

La ſera auanti le ſolennita i Capi de caſa eſſortino tutta la ſamiglia a uiuer bene, et ſpendere bene quelle ſeſte, et frequentare con ſrutto i ſacramenti, et l'oratione, et le prediche, et ſacre lettioni.

SARA BENE, che ogni prima dominica, ò altro certo giorno ſeſtino del meſe ſi congregaſſero tutti li Padri di ſamiglia, nella Chieſa parochiale dal ſuo parocho, a pigliar tuttauia maggior lume, per il buono gouerno delle loro caſe, et ſamiglie, oltra al cōmodo di trattar delle neceſſità della loro Chieſa, et altri biſogni della parochia: almeno niuno laſci di conuenirui quelle poche uolte, fra l'anno che percio ſaranno chiamati, ò auiſati dal parocho a riceuer quei ricordi, che hauera a darli intorno all'officio loro de Padri di ſamiglia.

Ricordi di Monſignore Illuſtriſs. Cardinale di S. Praſſede, Arciueſcouo, Per li Maſtri, et capi di Botteghe, et loro Miniſtri, et Garzoni.

Delle qualità de miniſtri, garzoni, et lauoranti.

Non tenga il Maſtro Capo di Bottega, o di lauorerio, nella ſua bottegha, o lauorerio, alcun miniſtro, lauorante, o garzone, che non ſia confeſſato, et cōmunicato quell'anno, nella Paſqua di Reſurrettione.

Ne meno alcuno biaſtematore, concubinario, o altrimenti ſcandaloſo, o che ſi diletti di conſumar nelle tauerne il ſuo guadagno, facendo patire la propria ſamiglia, quando non s'emendi, doppo hauergli fatto la debita correttione ſraterna.

Similmente non tenga alcun giocatore, de giochi prohibiti, tanto più che con eſſi ua ſpeſſo congionta la biaſtema, il furto, et molti altri mali.

Habbia cura che tutti quelli, che tiene a ſuoi ſeruigij, ſappiano la dottrina Chriſtiana, et almeno le coſe più neceſſarie, et non le ſapendo, ne uolendole imparare, non gli tenga più nella ſua botteгha, o lauorerio: ne ſe ne ſerui, come di perſone, che diano mal indicio de ſe ſteſſi.

Dell'officio reciproco tra i maeſtri, et i garzoni.

TRatti i ſuoi miniſtri, garzoni, et lauoranti con carita, et paghi ad ogniuno la deuuta mercede prontamente, a debiti tempi.

Eſſi all'incontro ſiano leali, et fideli alli loro padroni, ò maeſtri, portandogli il debito honor, et riſpetto, et hauendo cura della robba loro, come ſe foſſe ſua propria.

Oratione, et altre diuotioni.

SI tenghi in ciaſcuna botteгha un imagine diuota di Noſtro Signore Gieſu Chriſto, o della Madonna, o d'alcun altro ſanto.

La mattina nel primo ingreſſo della botteгha, ciaſcuno s'ingenocchi innanzi all'imagine ſacra, che ui e, dicendo un Pater noſter, et un'Aue Maria, et il medemo ſaccia la ſera, partendoſi dalla botteгha.

Tutte l'altre uolte che fra il giorno entra nella botteгha, o paſſa inanzi a quell'imagine ſacra, gli ſacci riuerenza.

Quando ſonarà l'Aue Maria, tutti s'ingenocchino, et la dicano diuotamente, et a quella de morti preghino per li deſonti.

Quando ſonarà l'oratione della mattina, o della ſera, non potendo all'hora trouarſi alla Chieſa, almeno nella botteгha, ò lauorerio, doue ſi trouano, per quello breue ſpatio del ſono della campana, ſaccino oratione, recitando le litanie inſieme con gl'altri, che ſono preſenti, o dicēdo la corona, o in altro modo.

Quando ſonarà l'eleuatione della meſſa maggior nella Chieſa Metropolitana, o altra principal del luogo, doue ſi trouano, tutti s'ingenocchino, et dal luogo, doue ſi trouano, adorino Noſtro Signore, et ſaccino un poco d'oratione.

Oſſeruanza, et culto delle feſte.

NIuno lauori, o ſaccia lauorare in alcuno delli giorni di ſeſta ſottoſcritti, dalla mezza notte precedente, ſin all'altra mezza ſubſequente.

Il reſto anche d'eſſi giorni di ſeſte cerchino di ſpenderlo in Chieſa con diuotione alli diuini officij, alle prediche, all'indulgenze, alle proceſſioni, et all'orationi publiche, o in altre opere buone a ſalute dell'anime loro, ſuggendo ſempre l'otio, et male cōpagnie

Ne i giorni di proceſſione generale o particolare, o altri publichi, et ſolenni officij, alli quali ſia ſtato inuitato il popolo di quel luogho, ouer parochia, nella quale ſarà ciaſcuna botteгha, ſe tenghi chiuſa a

fatto

fatto quella bottegha, ſino che ſiano finite le ſudette proceſſioni, et ſolenni officij.

Medeſimamēte tutte le uolte, che il popolo di quel luogho, o Parochia uniuerſalmente ſarà inuitato alla Chieſa Metropolitana, o propria ſua parochiale, per ſtatione, ordinaria, o eſtraordinaria delle 40. hore, o per la ſua hora dell'oratione ſine intermiſſione, o per altra publica oratione, come per principio, o fine de concilij, Viſita del Reuerendiſſ. Arciueſcouo, et queſto per quel ſpacio ſolo di hora, che dura la ſudetta oratione, o ſtatione, o altra ſimile attioni.

Coſtumi.

NElle bottegbe, o lauorerij non ſi faccino, ne dicano coſe dishoneſte, tanto meno in occaſione di donne, o altri che ui uengano o paſſano per la ſtrada.

Non ſi giuochi a modo alcuno.

Non ſi dichino parole, che infamino alcuno, ne fra loro ſi dichino ingiurie, o uiuano in diſcordia, ma ſtiano inſieme come buoni fratelli.

Contratti, negotij, et lauorerij.

TVti eſſercitino l'opera, et lauorerio ſuo con ſincerita, ſenza giuramenti, et buggie, o altri inganni, non fraudino alcuno nelli peſi, ſaggi, et miſure, ò in altro modo, et ſeriuano tanto per ſe, come per altri il uero, ſeruando con tutti quell'iſteſſo, che uoriano foſſe ſeruato da gl'altri con loro.

Non faccino flocchi, ne uendano mercantia, ſe non per quello che è ueramente ſenza meſcolarui robba cattiua, ò in altro modo falſificarla.

Non uendano, ſe non per il giuſto prezzo, et il guadagno ſia conforme alla qualità della mercantia, et ſpeſſe, anzi quando il comprator per ſimplicità, o errore s'inganaſſe in pagar più del debito, eſſi non piglino ſe non l'honeſto.

Non faccino in modo alcuno contratti illeciti, ne uendino a termine non conueniente: et eſſercitino la mercantia honeſta, doue ci ſta all'aperta il guadagno.

Eſſecutione di queſti ricordi.

I Maeſtri, è capi, ſiano eſſi primi a eſſequire queſti ricordi; et con l'eſſempio loro, et con parole, et ogni altra ſollecitudine, inducano gli altri tutti all'oſſeruanza di eſſi.

Per memoria di ciaſcuno ſi tenghino queſti ricordi affiſſi nella loro bottegha in luogho, che poſſono eſſere ueduti, et letti da tutti, et ſiano una uolta la ſettimana letti alla preſenza de tutti, dal Maeſtro, et Capo, o da altri, di ſuo ordine.

FESTE CHE SI HA DA OSSERVAre nella Città, et dioceſe di Milano.

TVtte le Domeniche dell'anno.
La Natiuità del Signore.
San Stephano.
San Giouanni Euangeliſta.
Li Santi Innocenti.
San Siluestro.
L'Ottaua della Natiuità, o la Circonciſione di Noſtro Signore.
L'Epiphania.
Sant'Antonio alli 17. di Genaro.
San Sebaſtiano alli 20. di Genaro.
La purificatione della Madonna a 2. di Febraro.
San Matthia a 7. di Febraro.
L'Annunciatione della Madonna a 25. di Marzo.
La Paſcha di Reſurrettione con i duoi giorni ſequenti.
La feſta di Sant'Ambroſio, che ſi celebra il Giobbia doppo Paſqua.
San Marco Euangeliſta a 25. d'Aprile.
San Iacomo, et Philippo il primo di Maggio.
L'inuentione della ſantiſſima Croce alli 3. di Maggio.
L'Aſcenſione.
La Pentecoſte con i duoi giorni ſeguenti.
La ſolennità del Corpus Domini.
San Barnaba Apoſtolo, et primo Veſcouo di Milano, alli 11. di Giugno.
La Natiuità di San Giouanni Battiſta, alli 24. di Giugno.
San Pietro, et Paolo Apoſtoli alli 29. di Giugno.
San Iacomo Apoſtolo alli 25. di Luglio.
San Lorenzo martire alli 10. d'Agoſto.
L'Aſſontione della Madonna alli 15. d'Agoſto.
San Bartholomeo a 24. d'Agoſto.
La Natiuità della Madonna, alli 8. di Settembre.
San Marco Apoſtolo, et Euangeliſta, alli 21. di Settembre.
San Michele Arcangelo a 29. di Settembre.
San Simone, et Giuda Apoſtoli a 28. d'Ottobre.
La feſta de tutti i Santi il primo di Nouembre.
San Martino alli 11. di Nouembre.
Sant'Andrea alli 30. di Nouembre.
L'ordinatione di Sant'Ambroſio alli 7. di Decembre.
La Concettione della Madonna alli 8. di Decembre.
San Tomaſo Apoſtolo, alli 21. di Decembre.
La feſta del ſanto nella ſua Parochia.
In ciaſcun luoco particolare, di piu la feſta di quel santi, che in eſſo luoco ſi celebra per approuata conſuetudine, o per uoto,

De proceſsionibus ſolennibus pro gratiarum actione peſte eſtincta.

Carolus Cardinalis, Archiepiſcopus.

REuerēdo Parocho. Le ſettimane ſequenti ſi hanno à fare proceſſioni ſolenni, orationi, et altre attioni publiche, per render gratie à N. S. Dio della eſtintion

tion della peſte, fra le queli attioni, perche una ſarà, che tutto il popolo ſi eſciti a pigliare la ſantiſſima Communione, però uoi eſſortarete il popolo della noſtra parocbia à prepararſi fra tanto diligentemente cõ conſeſſarſi, per poter poi communicarſi la Domenica auanti la feſta di S. Sebaſtiano, ò il giorno iſteſſo di quella feſta, come più apieno auuiſeremo tutti aella noſtra lettera, che per ciò publicheremo. Tra queſto mezzo aoi ſate queſto officio con ogni aoſtra ſolicitadine. Dallo Arcineſconado alli 4. di Gennaro 1578.

Carolus S. R. E. presb. Cardinalis tit. S. Praxedis, et Archiepiſcopus S. Eccleſiæ Mediolanenſis.

PER riegratiare Iddio benedetto della gratia, che per ſua miſericordia ha fatto alla città, et diocese di Milano, d'hauer liberato l'una, et l'altta dalla peſte; ordiniamo, come qui di ſotto, per la ſettimana preſente, rimettendoci nel reſto del tempo, che ſegue, a quel che poi auiſaremo più pienamente.

Primieramente che aella preſente ſettimana, tutti con la maggior frequenza, che ſia poſſibile, celebriamo ſantamente tre ſolenni p. oceſſioni, una, che ſarà dimane, feſta di S. Sebaſtiano, alla chieſa di eſſo ſanto, a quale ſi e ſatto il noto publico; la ſeconda, che ſarà Giobbia alli 23. del medemo meſe, alla Chieſa patronale di S. Ambroſio; la terza alli 25. cioè il Sabbato, ſi ſarà con le ſacre reliquie per li compiti della Città, et ſi tornarà alla Chieſa Metropolitana. Alle quali proceſſioni ordiniamo, che ſe conuenghi per tempo.

Che alla prima, et terza proceſſione il clero ſecolare, et regolare conuenghi con ueſtito, et apparato il più pretioſo, che habbia.

Che alla terza proceſſione il clero ſi ſecolare, come regolare, porti ciaſcuno con ogai maggior ornato, che potrà, le ſacre reliquie, quali harà aella ſua Chieſa.

Che oga'uno, et del clero, et del popolo, chi potrà, uenghi a quella terza proceſſione coa la ſaa candela acceſa ia mano, per honorare le ſante reliquie, et per oſſerirſe nella cognitione, et recognitione di queſta gratia, acceſo di deſiderio ſanto di aiuere, et operare conforme alla diſciplina Chriſtiana.

Che per qaeſta ſettimana, ſe dichi ia ogni Chieſa de ſecolari, et regolari, la Meſſa pro gratiarum actione; ò quando aon ſi puo ratione officy, la colletta, onero l'oratione, che è pro gratiarum actione.

Che nell'oratione della ſera, poco auanti il ſaono dell'Aae Maria, in ciaſcuna Chieſa collegiata de ſecolari, et de regolari, et nelle parochiali anco, ſe canti il, Te Deum, et l'oratione pro gratiarum actione.

Che ciaſcun chierico, noa obligato all'hore al choro in Chieſa collegiata, conuenghi alla ſaa parochia in quell'hora per aiutare il paroco.

Che ui conuenghi a queſt'Oratione anco più ſtequẽte il popolo della parochia; però il paroco l'inuitarà da parte noſtra.

Che ogni ſera ſe ne dia di queſta oratione per rẽdimento di gratie ſegno ſolenne di cãpane in ogni Chieſa, doue ſi farà.

Che ogni ſera anco, auanti il giorno di ciaſcuna proceſſione, in ogni chieſa tanto di ſecolari, quanto de regolari, ſe ſuoni ſoleanemeate con campane, per dare ſegno della celebrità della proceſſione; queſto nell'iſteſſo tempo, che ſi ſuonarà nella chieſa noſtra Metropolitana.

Che la mattina della proceſſione, per tempo, in ogni Chieſa parochiale ſe ſuoni anco ſolennemente, per chiamare il popolo a congregarſi ſotto il confalone della ſaa parochia, a fine che conuenghi ordinatamente alle ſodette proceſſioni.

Iaoltre inuitiamo, et eſſortiamo i primati, i magiſtrati, i collegij, che conuenghino ſolennemente, et frequentemente a queſte proceßioni, et orationi, che ſi come nell'aſſlittione uniuerſale con eleemoſine, et opere di carità, che hanno uſato con i poueri, et aſſlitti, hanno procurato di impetrare queſta gratia dal Signore Dio; coſi hora la conoſcano, et riconoſcano piamente con ogni attione publica di religioſo ringratiamento.

Ia ſomma, non ſia uerano, che non uenghi in queſta celebrità a ringratiare ia quelle ſacre ſupplicationi la bontà de Dio.

Che ogniuno, per occuparſi tutto nel rendere gratie a Dio ia queſte ſolenni proceſsioni, et per non diſtraerſi dall'attione, che ſi fa, dichi l'hinni, o ſalmi, o cantici del libretto, che perciò d'ordine noſtro ſi e ſtampato.

Doppo il fine della terza proceſſione, ordiniamo ehe s'incomiacia nella noſtra chieſa Metropolitana eon proceßione per la chieſa ſolamente, l'oratione delle quarant'hore: alla quale ſia preſente tutto il clero ſecolare, et regolare.

A queſt'oratione conuerrà il clero ſecolare di ciaſcana porta, et quel di ciaſcun conuento, ò monaſterio regolare, all'hora aßignata a ciaſcuno, ſecondo il compartito ſatto d'ordine noſtro.

Alla medeſima inoltre, eonuerra nella ſaa hora, ſecondo il compartito dato à i parochi, ciaſcuna parochia, ò uicinanza, cioè il popolo tutto con il clero di eſſa, che noa è obligato al choro nelle collegiate, aeaendo, et tornando proceſſionalmente alla Chieſa ſua parochiale.

Al terminare d'eßa oratione ſe celebri la proceſſione generale, puoco di fuori della Chieſa. Allaqaale proceſſione nell'hora, che s'aaiſarà, conuenghi tutto il clero ſecolare, et regolare, et il populo di ciaſcuna parochia, dietro al ſuo confalone.

Ordiniamo, che per celebrità di queſta ſacra attione, s'orni la noſtra Chieſa Metropolitana; et le ſue porte di feſtoni. Il medemo ſi faccia in ciaſcuaa Chieſa, a qaale di ſopra ſe è ordinata la proceſſione, et ſtatione.

Che ogni Curato della Città legghi queſti noſtri ordini dimane, che ſara Domenica, nella ſua Meßa parochiale,

rochiale;et eſſorti il popolo da parte noſtra a eſſequire, quanto gli ricordiamo, et ordiniamo.

Et accioche ogniuno anco meglio ſappia, quanto in ciò ordiniamo, ò auuertiamo, che s'affighino queſti ordini alle porte della Metropolitana, et delle collegiate.

NELLA DIOCESE poi ordiniamo che ſi facciano le ſodette tre proceſſioni nella prima, ò ſeconda ſettimana doppo la riceuuta di queſti ordini, et ne i giorni ſudetti.

Che il Vicario Foraneo nel ſuo Vicariato le celebri in quelle Chieſe, ch'a lui parera deputare.

Che nel farle, faccia oſſeruare, come di ſopra, per quel che ſi puo nel ſuo Vicariato; procurando ſopra tutto, che ſi faccino con ogni diuotione.

Che a queſto effetto procurino i parochi della dioceſe preparar tutti i ſuoi popoli con la ſanta communione la Domenica, precedente alle proceſſioni, come ſi è fatto qui nella Citta, ò almeno che ſi communichino nella Domenica ſequente. Dat. Mediolani in adibus Archiep. die 1. Ianuarij. 1578.

Præcationes ad uſum gratias Deo agendi pro peſtis extinctæ beneficio, adſcriptæ ſunt libro rituali Ambroſianorum proceſsionum.

Litteræ de obitu filij Regis.

Carlo, cardinale di S. Praſſede, Arciueſcouo della Santa Chieſa di Milano. Al ſuo diletto clero, et popolo, Salute nel Signore.

QVANDO piacque alla bontà de Dio, affinare, et manifeſtar co'l fuoco delle tribolationi l'ecellenti uirtù del ſuo caro ſeruo Giob, permettendo, che gli ueneſſero ſopra con furioſo impeto tanti, et coſi ſtraui accidenti; ſe ben quel Sant'huomo moſtrò la debolezza, et infirmità della ſua carne, con quelle parole; Nec fortitudo lapidum fortitudo mea eſt, nec caro mea ænea eſt: nondimeno ſtette con l'aiuto della Diuina gratia coſi ſaldo à quelle percoſſe, ancorche raddoppiateſegli adoſſo in molti modi, che non hebbero forza di farlo peccare pur in una parola, come teſtifica la ſcrittura Santa. Anzi egli con ſingolar fortezza, et patienza, conformandoſi maggiormente alla uolontà di ſua diuina Maeſtà, diſſe, Dominus dedit, Dominus abſtulit: ſicut Domino placuit, ita factum eſt; ſit nomen Domini benedictum: ſi bona ſuſcepimus de manu Dei; mala quare nõ ſuſcipiamus?

Di più cooperando eſſo alla diuina mano, con humiliar ſe ſteſſo, ſi poſe a ſedere in un ſterquilinio, et cominciò mirabilmente a filoſofare ſopra l'humana miſeria, et mortalità, et ſopra altiſſimi miſterij, et importantiſſimi ſucceſſi della Chieſa Santa, et notabili inſtruttioni della uita dell'huomo.

Parmi, dilettiſſimi figliuoli, che ciò ſia auuenuto hora in qualche modo al Sereniſſimo Rè noſtro Cattolico: la cui bontà, et Regie, et Christiane uirtù, uolendo Dio N. Signore tuttauia più pruouare, et manifeſtare, hà permeſſo in queſt'anno che gli ſia ſopraueunto dentro il ſpatio di tre meſi la morte di quattro perſonaggi, à lui ſi ſtrettamente congiunti, i Sereniſſimi, Rè di Portugallo nipote, Signor Don Giouanni d'Auſtria fratello, Principe Vincislao nepote, et di poi, del Principe figliuol ſuo primogenito Ferdinãdo. In colpi coſi graui, la Maeſta ſua à guiſa di quel conſtantiſſimo, et ſanto Giob, riconoſce humilmente la man di Dio, confeſſa il ſentimento grande, ſpecialmente di queſt'ultima percoſſa, che con la ſua grauezza quaſi aſſorbe tutte l'altre; mà tutto ciò con tanto teſtimonio di fortezza, et uirtù ueramente regia, et christiana, che non riſuonano altro le ſue uoci in queſto propoſito, che rendimenti di gratie a Dio, affetto di Orationi ſante, compaſſione alle afflittioni publiche della Chieſa, abhorrimento d'ogni diuina offeſa, zelo dell'eſtirpatione de peccati, e ſcandali, et ardente deſiderio, che ſi faccia la uolontà di Dio, et ſia eſſaltato il ſuo glorioſo nome nelle ſue creature. Coſi Sua Maeſta fermando la conſideratione nelle corruttele del mondo, et miſerie, et affiſſando gli occhi nell'afflittioni della Chieſa, quaſi ſcordata delle proprie, tutta è uolta à uedere, et ſcuoprire le cauſe, et procurare i remedij di danni publici. Non potrei in queſto eſplicarui, come uorrei l'affetto ſuo, ma ui ſi manifeſti dalle parole ſue iſteſſe. Leggete, et udite la lettera, ch'egli ſcriue, in queſto propoſito, della morte del Sereniſſimo figliuolo all'Eccellentiſſimo Gouernatore di queſto Stato. La qual lettera a queſt'effetto habbiam uoluto ponerui qui di ſotto tradotta di parola in parola.

Attendete hor uoi, che in ogni picciola auuerſità, et diſaggio prorumpete ſubito all'impatienze, alle biaſtemmie, a mormorare, et lamentarui di Dio Benedetto. Vedete uoi anco, che eſſendo uiſitati dalla mano di ſua diuina Maeſtà, reſtati tuttauia ſmemorati di lui, ne cercate ſoccorſo d'altroue, che dalla prudẽza humana, et dal mondo. Aſcoltate uoi, che per quanti teſtimoni habbiate dell'ira diuina acceſa contra i peccati noſtri, non ui mouete però punto, ne aprite l'orecchie alle ſue uoci, ne gli occhi alle ſue opere: ne meno penſate al biſogno, che hà il mondo di riforma, et di uera emendatione. Sentite uoi, che uiuete ſpenſierati, et non compatite punto a tante afflittioni, che patiſce hoggi di dà ogni parte la Santa Chieſa, Madre noſtra; et ſe per i ſuoi biſogni ſete inuitati, et ſtimolati a far oratione, ſubito ui ſtancate, et infaſtidite, et poſponete queſt'ufficio ad ogni picciola commodità noſtra, alle mercantie, et alli guadagni temporali. Odite uoi, che uanamente penſate, che l'oratione, et diuotione ſia ſolo di Religioſi, de poueri, de fanciulli, et de ſemplici, ò delle donne, et non de nobili, et potenti, et di grandi; et che diſdica, ne ſi compatiſca la pietà con la nobilità. Siate anco uoi attenti, che ui uergognate di far oratione, et altri eſſercitij ſpirituali alla preſenza del mondo; et di confeſſarui biſognoſi grandemente della diuina gratia, et ſoccorſo.

Tutti

Tutti uoi, qualunque ſiate, uenite ad udire, uenite a leggere le parole per hora non mie, ma del Rè noſtro. Mettaſi prima ciaſcuno innanzi gli occhi l'importanza, et circonſtanze di queſti accidenti. Vegga la morte del Sereniſſimo Rè di Portugallo ſenza ſucceſſione de figliuoli, accompagnata da tanta ſtrage di eſſercito chriſtiano per mano, et con trionfo d'empi Maccometani. Vegga il Sereniſſimo don Giouanni, mancato nel maggior biſogno del ualor, et fatiche ſue, impiegate perpetuamente contra Turchi, infedeli, et heretici. Veda i pericoli, ne i quali per queſta cauſa è rimaſa la Fiandra in tempo di eſſer ſi fieramente aſſalita, et inſidiata da lupi coſi rapaci. Vegga ciaſcuno l'indole, la manſuetudine, et ſemi di pietà, et religione, che coſi eſpreſſamente riluceuano in quegli altri due Principi ſopra l'età loro, ſpecialmente nel Sereniſſimo Prencipe Ferdinando, figliuolo di ſua Maeſtà, deſtinato ſucceſſore di tutte le Poteſtà, Regni, Principati, et Stati ſuoi, giurato già da tutti quei Regni di Spagna; et miri ogn'uno quante ſperanze ſono inſieme con loro cadute, di nobiliſſimi frutti al Chriſtianeſimo, de ſingolari eſſempi a i ſudditi, di pace, et quiete a i popoli, di fortiſſimi ſoſtegni, et preſidij alla ſanta Chieſa. Vegga finalmente ciaſcuno il tempo immaturo di tutte queſte morti ne gl'occhi del Rè Catholico, quaſi commun padre a tutti loro; et con queſte conſiderationi attendete tutti inſieme, come ſua Maeſtà Catholica parla in queſta ſua lettera, qui deſcritta.

Lettera del Sereniſſimo Re Cattolico, all'Eccellentiſſimo Gouernatore del ſtato di Milano.

ESSENDO piacciuto a Dio N. Signore di chiamare a ſe a i 18. del preſente meſe di Ottobre il Sereniſſimo Principe Don Ferdinando, mio figliuolo, con ſommo diſpiacere, et ſentimento noſtro, per quel, che la buona, et manſueta natura ſua, et i gran ſegni di uirtù ci prometteuano, oltre all'eſſer'egli primogenito, et tanto amato, et Principe herede, et giurato in queſti Regni, ci e parſo darui auuiſo di ciò, et che queſto colpo, ancorche tanto ſenſibile, l'habbiamo riceuuto dalla benedetta mano di Dio con molta conformità alla ſua ſanta uolontà, dandole infinite gratie del fauore, che gli hà fatto di collocarlo in coſi tenera età, et in ſtato d'innocentia nel ſuo celeſte Regno; acciò che intendendolo uoi in queſto modo, come ſi deue, chriſtiana, et cattolicamente; prouediate, che non ſi faccia in coteſto ſtato ne in generale, ne in particolare dimoſtratione alcuna di triſtezza eſteriore, d'honori, di lutto, ne d'altra ſimil coſa; ma in uece di queſta, diuote proceſſioni, et orationi publiche, dandogli gratia di queſto, et ſupplicandole con molta humiltà, che plachi l'ira ſua, non riſguardando le colpe, et offeſe, che ſi commettono contra ſua diuina Maeſtà. Et perche queſto ſi faccia più degnamente, et le piaccia di uolger i ſuoi occhi di miſericordia a i trauagli, et afflittioni, che patiſce la chieſa ſua, et il popolo chriſtiano; procurerete per quanto s'appartiene a uoi, et a uoi, come a miniſtro noſtro, che ceſſino i peccati, et gli ſcandali, con che ſua diuina Maeſtà tanto ſi offende; acciò che ceſſando parimente l'ira ſua, come effetto di quelli, ſi faccia con queſto la ſua ſanta uolontà, et ſia nelle ſue creature eſſaltato et glorificato il glorioſo nome ſuo. Di Madrid. etc.

QVI finiſce la lettera del Re noſtro, degna ueramente di reſtare in perpetuo nella memoria, et nel cuore de i magiſtrati, de i uaſſalli, et popoli ſuoi ſudditi, et d'ogni altro chriſtiano. Vedete, dilettiſſime anime, che con le uoci di ſua Maeſtà cattolica ſono in parte delineati l'affetto, et i deſiderij ſuoi, pieni di pietà. Vedete l'inſtanza, de chi ha tanto imperio ſopra di noi, et tanta auttorità di commandarui. Attendete al conſeglio, de chi ui e Signore tanto amoreuole, quanto ſapete, conſeglia tanto più ſicura, quanto più e partorita, et nata dalla tribolatione, che ſuol'hauere coſi gran forza in aprire gli occhi à gli huomini, et far vedere molte coſe, che non coſi facilmente ſi ſcorgono in altri tempi, et occaſioni. Qui hauete pur eſſempio, et documenti propri de Principe Chriſtiano, di conformarſi affatto in tutte le coſe alla uolontà di Dio; di ſcordarſi le percoſſe proprie, per il ſentimento delle communi afflittioni della ſanta Chieſa; di cercare ne i colpi che uengano da Dio la potiſſima cauſa delle percoſſe, cioè i peccati, et di cercarui conſeguentemente rimedio con l'emendatione, et penitenza. Mirate pure, et conſiderate qual ſia l'arma propria del chriſtiano in tutti i biſogni, l'Oratione Santa, arma formidabile a tutti gli auuerſari noſtri, potentiſſima contra tutti i loro inſulti, efficace a fermar l'impeto, et giuſto furore de i diuini giudici ſopra i peccatori, et del mondo; atta a uincere l'iſteſſo Dio, che per queſto ce l'ha data; baſtante à legargli le mani nel mezzo delle ſtragi, che tal uolta comincia a far di noi per i noſtri demeriti. Et come penſate uoi, figliuoli cari, che hora pia, et ſollecitamente eſſerciti queſt'ufficio mattina, et ſera, di giorno, et di notte a tutte l'hore quel Principe, Re noſtro che ne fà coſi grand'inſtanza a noi, et la riconoſce per principaliſſimo rifugio ſuo, et del mondo ne i preſenti biſogni? O figliuoli, che farete uoi hora? Laſciarete ſolo il Re noſtro in queſto non men publico biſogno, che deſiderio ſuo? Certamente non douerete chiudere le orecchie alle uoci ſue, tenendole eſſo aperte a i noſtri ricorſi, et biſogni. E coſa conueniente, che ſentiate i colpi, et percoſſe fatte in queſte morti, et perdite de chi con tant'affetto hà ſentito le morti, et le ſtragi noſtre nella paſſata peſtilenza, et tuttauia ſente per proprij tutti i noſtri pericoli, et incommodi. Sarà ben ragione, Figliuoli, et che tutti le ſentiamo, et che anco noi in queſta occaſione filoſofiamo chriſtianamente, inueſtigando le cauſe di queſte percoſſe, et morti, et abbracciando

inſieme i remedij accommodati alli communi mali, ſi che laſciando a parte per hora l'altre, conoſciamo, et confeſſiamo, che ſe bene hà uoluto Iddio per mezzo di queſta tribolatione pruouare, et manifeſtare la pietà di queſto Rè ſuo ſeruo; può nondimeno eſſere, che in un medeſimo tẽpo habbia uoluto dall'altro cãto, con il medeſimo mezzo per i peccati noſtri affliger noi nelle afflittioni del Principe, come ſuol'alcuna uolta fare, per la gran communicatione, che hà inſieme il Principe con i ſuoi ſudditi.

Voltate, o figliuoli, gli occhi della mente a tanti publici peccati, che hoggidi regnano in queſte noſtre parti. Mirate a i figliuoli, a i ſeruitori, a i garzoni delle botteghe, alle caſe, et famiglie noſtre. Et più intimamente eſſamini ciaſcuno la ſua propria uita, la conuerſatione, i ſuoi officij, i ſuoi eſſercitij. Riſguardi pur'ogn'uno all'arti, et mercantie, alle uendite, compre, a gli altri contratti, a i traffichi, et a i cambi; ſpecialmente uegga ciaſcuno quello, che ſi fà nell'hoſterie, et bettole; conſideri i fini, et modi, con che hoggidì ſi celebra il Matrimonio ſanto; oſſerui anco, come ſi conuerſa nella Chieſa, come ſi uà all'indulgentie, alle Stationi, et come ſi ſpendano da molti i giorni della feſta; miri anco quant'otia, et libertà ſia nella giouentù; et metta occhio ogn'uno a i ueſtimenti, alle foggie foreſtiere, alle ſontuoſe carocchie, alle pompe infinite. O figliuoli, in una conſideratione ſi fatta, noi quanta ragione haueremo di riuoltarſi a Dio, et con intimo dolore, con ſoſpiri, et con ogn'altro teſtimonio, et ufficio di uera penitenza nell'occaſione preſente dir ad una uoce, et unanimamẽte inſieme tutti con Gieremia Profeta. Veh nobis, quia peccauimus, propterea mœſtum factum eſt cor noſtrum, et obtenebrati ſunt oculi noſtri. O ſalutare conoſcimento, o ſanta amaritudine di cuore, o fruttuoſi rimorſi. Quante buone riſolutioni, et eſſecutioni ſon'eglino atti a partorire in noi; da quante male occaſioni ci allontanariano; a quanti peccati metteriano fine; quanti publici ſcandali fariano ceſſare, quante foggie di ueſtimenti diſmetteriano; a quante ſuperflue pompe dariano bando; quanta mutatione fariano ne i coſtumi; quanta riforma metterebbono nelle caſe; quanta diſciplina nelle famiglie, quãta pace nel popolo, quanta modeſtia nelle botteghe, quanta giuſtitia nelli ufficij, et quanta regola ne i negocij. Come uedereſſimo preſto moderate le ſpeſe, bandite affatto le maſchere, i feſtini, i ſontuoſi conuiti, i ſpettacoli profani, et all'incontro frequenza diuota alle chieſe, alle Prediche, Sacre lettioni, Orationi, confeſſioni, et communioni, et a tutti gli eſſercitij ſpirituali. Quanti frutti riſultarebbero da una cognition' tale, et da queſta ſalutare triſtitia? come s'adempirebbero in noi tutti quelli buoni effetti, che l'Apoſtolo Santo ſcriue che naſcono da eſſa? Ecce enim, dice egli, hoc ipſum ſecundum Deum contriſtari nos, quantam in nobis operatur ſollicitudinem, ſed defenſionem, ſed indignationem, ſed timorem, ſed deſiderium, ſed æmulationem, ſed uindictam.

QVESTA ſradicatione de gli abuſi, et ſcandali, emendatione de i coſtumi e il remedio, che coſi affettuoſamente nelle communi afflittioni deſidera il Rè noſtro; et che ricerca, et commanda, che da i ſuoi miniſtri, per quanto aſpetta a loro, ſia procurato diligentemente.

Abbracciate dunque, figliuoli, ſeriamente queſto rimedio; perche altrimente habbiamo aſſai occaſione di temere, che l'ira di Dio ſia in modo ſopra di noi, che ſia la ſecura poſta alla radice per tagliare gli arbori infruttuoſi. Date, date queſta conſolatione al Sereniſſimo Re noſtro; datela a noi, che tanto tẽpo fà ue ne facciamo inſtanza; datela et a uoi medeſimi, et a i figliuoli uoſtri. Date queſt'allegrezza a gli Angioli; date queſta ubidienza a Dio benedetto, che uuole la conuerſione noſtra.

Sarà queſto, anime care, apparecchio accommodatiſſimo, et degno di queſto ſacro Aduento del Signore, per ben celebrare il ſuo Natale, che s'auicina. Sarà queſta utiliſſima occupatione per le feſte, et per il ſanto tempo Settuageſimale, che ſeguita. Sia hormai figliuoli, queſta la uolta, che frà l'altre coſe per ſempre ſtabiliate il buon principio, che ſi diede per l'anno paſſato, a non conoſcere ne nome, ne opere, di tempo di Carneuale, ma tempo tutto cõſecrato a Dio, parte in memoria, et ueneratione de' ſuoi miſteri, et ad honore de' ſuoi Santi, come ſon le feſte, che s'auicinano; parte in memoria della noſtra cattiuità, et eſſilio, et de gli amari frutti del peccato, per eccitamento noſtro alla penitenza, come e il ſacro tempo Settuageſimale, che ſeguita poco dipoi il Natale. Con queſto propoſito dunque, et con queſte buone deliberationi, et eſſecutioni, coſi atte a placare l'ira di Dio, accompagnate inſieme, figliuoli miei, gli ufficij, che tanto ſpecialmente da noi ricerca il Re Cattolico noſtro nella ſua lettera, cioè di dar gratia a Dio di tutto quello, che è ſtato ſua uolontà in queſta morte del Sereniſſimo figliuolo, et altri ſuoi attinenti; et inſieme di far' inſtanti Orationi per i publici biſogni coſi urgenti.

A queſto fine dunque noi ordiniamo, come qui à baſſo.

Che ſi faccia da quì innanzi, per fin che ordineremo altro, continua Oratione publica ſenza intermiſſione dal Clero, et popolo di queſta Città, et dioceſe, nelle Chieſe Curate, innanzi al ſantiſſimo Sacramento, ſecondo il compartito di ciaſcun'hora, che di ordine noſtro ſi darà a tutti i Rettori. Alla qual Oratione ſi darà principio hoggi alle 22. hore nella Chieſa noſtra Metropolitana, cõ una Statione di quaranta hore.

Che ſi uada Venerdi proſſimo, che ſarà alli 19. del preſente meſe, proceſſionalmente co'l Clero, et popolo della Città, ciaſcuno ſotto il conſalone della ſua Parochia, alle ſette Chieſe; uiſitando tante deuote Reliquie, et ſacri Corpi de i Santi, protettori, et auuocati noſtri in Cielo, et mendicando per mezzo loro abondanza di quelle gratie, et aiuti, di che ſiamo

tanto

tanto biſognoſi, preſſo Dio benedetto.

Che il popolo di ciaſcuna Parochia, della Città di quà a Quadrageſima ui uadi da per ſe due altre uolte, ſotto il confalone co'l ſuo Paroco, ne i giorni, che gli ſaranno ſtabiliti dal medeſimo Paroco.

Che nel ſudetto ſpacio di tempo, ſi faccia ogni feſta, doppò il Veſpro un'hora di Oratione publica, nella Chieſa noſtra Metropolitana, et in ciaſcuna Chieſa Parochiale della Dioceſe.

che nella dioceſe, doppo la riceuta di queſta noſtra lettera, ſi faccino in ciaſcuna pieue tre ſolenni proceſſioni ne i giorni, et luochi, che ſaranno ordinati da i Vicarij noſtri foranei.

Che in tutte le Meſſe ſi dica l'oratione pro Rege, quando per ragione delle rubriche dell'ufficio ſi poſſa.

Che nelle Litanie, le quali ſi dicono quottidianamente per ordine di ſua Santità, s'aggiungo l'oratione dello Spirito Santo, et la ſudetta, pro Rege.

Lo ſcopo di queſte orationi ſarà.

Per placare l'ira di Dio N. Signore.

Per l'eſſaltatione del ſuo Santiſſimo nome, et uera emendatione noſtra.

Per la liberatione de i pericoli, et trauagli di ſanta chieſa.

Per la conſolatione, conſeruatione, et ogni ſpirituale, et temporale proſperità del Sereniſſimo Rè catolico noſtro, figli, et Stati ſuoi.

Per le anime di quei Sereniſſimi Perſonaggi Defonti.

RESTA finalmente dirui, figliuoli dilettiſſimi, che ui riſcaldiate nella carità ſanta in coſi importante occaſione, et che con ogni frequenza, diuotione, et buon'ordine conueniate a queſte orationi, et eſſercitij ſpirituali, et che ui prepariate con ſante confeſſioni, et communioni, frequentare da tutti più del ſolito, ſpecialmente nelle Domeniche, che correranno in queſto ſpatio di tempo. Non habbiate, figliuoli, riſpetto per queſta cauſa, di leuare qualche poco di tempo, a gli ufficij, et negotij temporali, alle mercantie, all'arti, et eſſercitij uoſtri, per ſpenderlo più fruttuoſamente nell'eſſercitio ſanto dell'oratione. Rimettete, et riſcaldati in queſta occaſione l'inſtituto dell'oratione ordinaria della ſera, et della mattina, per uoi, et per le famiglie uoſtre.

Vi raccommandiamo anco in queſto tempo i poueri di Chriſto, et ſpecialmente i Monaſterij biſognoſi, perche con l'elemoſina ui aiutiate a redimere i peccati uoſtri.

Non laſciate di abbracciare uolōtariamente qualche ſtraordinario digiuno, et aſtinenza ſpecialmente in queſto poco tempo, che reſta dell'Aduento, et in quel della Settuageſima, tanto proprio per ogni eſſercitio di penitenza.

Con queſti mezzi ſi potrà ſperare, amatiſsimi figliuoli, che ſi come già Dio raddoppiò al ſanto Giob con tanta ſua gloria, et conſolatione i figliuoli, et le proſperità; coſi, ſe ſara eſpediente al ſuo maggior ſeruitio, raddoppierà al Sereniſsimo Rè noſtro, i figliuoli, la felicità, et ricompenſerà eſſo, et noi, et il mondo in tutte queſte perdite paſſate, et conſolerà ſtabilmente tutti. Coſi ſi degni ſua diuina Maeſtà di farlo per ſua miſericordia, et uoi ſollecitamente procuratelo per tutte le ſante uie. Et con queſto ui benediciamo. Dell'Arciueſc. li 13. di Decemb. 1578.

Litteræ, plenæ paternæ obiurgationis, et cohortationis ad tollendas morum corruptelas de libro item memoriali.

Carlo, Cardinale di ſanta Praſſede, Arciueſcouo; al popolo della Città, et dioceſe di Milano, Salute nel Signore.

DILETTISSIMI Figliuoli. Gran conſolatione, nel Signore, ſentiſſimo l'anno paſſato in quelle ſolenni Proceſſioni, e publiche orationi, et altre attioni di pietà, con le quali ſi diede principio a render gratie a DIO, per la miracoloſa liberatione, fatta di queſta Città, e ſua dioceſe, dal graue flagello della peſtilenza, con che haueа cominciato gli anni innanzi a caſtigare giuſtamente i peccati noſtri; ſperando noi, che con quei rendimenti di gratie a DIO, doueſſero anco alla giornata, andarſi congiungendo da tutti noi, in publico, et in priuato, gli altri officij di gratitudine, douuti alla bontà diuina, ſpecialmente in occaſione di così ſegnalato beneficio.

Sopra di queſto non mancaſſimo noi d'eſſortarui, et ammonirui con ogni paterno affetto, et con officij particolari, et con molti publici ragionamenti, fatti nella chieſa maggiore, et in altre, in occaſione di quelle gratie, et poi per tutte le feſte, che corſero da quel tempo, fino al principio di quadrageſima. Nel qual tempo ſi accrebbe grandemente l'allegrezza noſtra; uedendo, che, conforme a i ricordi, datiui da noi, ſi erano tralaſciate affatto le maſchere, i profani ſpettacoli, et molte diſſolutioni, con le quali ſoleua altre uolte eſſer profanato quel miſterioſo tempo. Et di quà pigliaſſimo certa ſperanza, che frà gli altri frutti di quella diuina uiſitatione, et di quelle noſtre poche fatiche, doueſſe eſſer queſto uno di reſtar per ſempre sbandite da noi, et l'opere, et il nome, et anco la memoria di tutte queſte diaboliche inuentioni, troppo aliene et da quel ſacro tempo, che la Chieſa celebra, et dalla profeſſione Chriſtiana, come per un'altra lettera paſtorale, ue ne habbiamo ammonito; et tanto conformi con li coſtumi del paganeſimo.

Per aiuto di queſti buoni principij, et per debito dell'officio noſtro, in occaſione di beneficio tanto importante, cioè di Milano, ſi può dire, rinaſciuto con queſta diuina liberatione, ci riſolueſſimo all'hora a non contentarci de i ricordi datiui in uoce; ma raccorglierueli anco in un breue libretto, almeno alcuni punti di eſſi più principali, ſotto titolo di MEMORIALE; ma non lo deſſimo fuori a quel tempo, parendoci, che per all'hora foſſe più neceſſario occuparci in molte altre noſtre paſtorali ſollicitudini con

noi, che in darui memoria ſcritta di beneficio coſì inſigne, come quello, che D I O ci haueua fatto pare all'hora, et de gli oblighi noſtri per eſſo, tanto manifeſti, et di tutti quegli officij, in ſomma, che coſì di recente ui haueuamo ricordato pienamente in uoce.

Ma non ha laſciato I D D I O anco per altri mezzi, di ricordarci, et ſtimolarci in ogni modo a i debiti officij ſeco, permettendo in diuerſe parti, uarie perturbationi, date alla ſanta Chieſa, da gli inimici ſuoi; ſpecialmente ne gli ſtati della Fiandra, ſoggetti al Sereniſſ. Rè Cattolico noſtro: in occaſione de i quali foſſimo dal Sommo Pontefice Gregorio Decimo tertio ſuo Vicario, inuitati, et eccitati con premio d'indulgenza, et giubileo pieniſſimo, a uera penitenza, et ad inſtanti orationi, per quei biſogni, et per gli altri della ſanta Chieſa. Nè ſi fermò quì la diuina prouidēza nel deſiderio d'hauer frutti di gratitudine, et emēdatione da noi; che ci uiſitò alli meſi paſſati, con la morte quaſi in un medeſimo tempo del Figliuolo primogenito, et d'un fratello, et due nepoti del Rè noſtro Cattolico, perſonaggi tutti di tanta qualità, et ſperanza, quanta ogn'uno sà: nella quale occaſione, fece inſtanza il medeſimo Rè, con lettere ſue, piene di religione, et pietà, che ſi rimoueſſero i peccati e ſcandali, e ſi attendeſſe a placar l'ira di D I O, con inſtanti orationi, e a raccomandargli le afflictioni della S. Chieſa, et la eſſaltatione del glorioſo nome diuino. A queſto fine, poco tempo fà, oltre di raccommandar alle orationi di tutti le anime di quei Principi defonti, ordinaſſimo a i Sacerdoti nelle meſſe particolari orationi per queſti publici biſogni; inſtituiſſimo con ſolenne proceſſione, una oratione publica del Clero, et del popolo, che ſi faceſſe giorno, et notte ſenza intermiſſione: ui ricordaſſimo di nuouo con publiche lettere noſtre, et con l'iſteſſe lettere del Rè cattolico, l'emendatione de gli abuſi, et diuine offeſe; et ue ne habbiamo poi anco inſtato più uolte in uoce.

O figliuoli, certo, che non era biſogno qui d'altri memoriali, doue continua D I O ammonirui con i ſuoi flagelli; riſuona penitenza la uoce del ſuo Vicario in terra; arriua tanto oltre il biſogno della eſtirpatione de i peccati, che ne ſiamo inſtati da' Principi temporali; et il Rè noſtro Cattolico nel dolor, che ſente delle offeſe, che con i peccati, ſi fanno a D I O, è come ſcordato delle ſue percoſſe, e particolari afflittioni, et nella morte di tanti, ſi può dir, figliuoli, ci fà inſtanza ſolo, che ſi plachi Iddio, che s'emendino gli abuſi, che ſi facciano orationi per la ſanta Chieſa: et noi ancora, come paſtor noſtro, ui habbiamo inuitati, e importunati inſtantamente per tutti i mezzi a queſti officij. Queſti iſteſſi motiui ſono tanti memoriali uiui, uſciti dalla bocca di Dio, per chi uuol dare orecchie alle ſue uoci. Ma, oh ch'io ſento D I O lamētarſi per bocca di Gieremia Propheta: Cui loquar? quem conteſtabor, ut audiat, ecce in circumciſæ ſunt aures eorum, non poſſunt audire.

O Milano, che habbiamo noi ueduto, et che uediamo quotidianamente in queſto tempo, in coſì urgenti biſogni, nel ſuono di coſì formidabili uoci, et doppo coſì recenti uiſite, fatte ſpecialmente ſopra queſto popolo, et in coſì notabile afflittione del ſuo religioſiſſimo Rè? Vediamo, non ſenza continuo dolor noſtro, et lacrime di molti buoni ſerui di D I O, ſcordate le riforme, niuno penſiero, non che eſſecutione di ueri frutti di penitenza, più diſſolutioni, che mai, delli giouani alle chieſe, et per le contrade, oue ſi ua alle Stationi, Indulgenze, et perdonanze; multiplicati gli sfoggiamenti, et pompe, niun termine alle crapule, et alle deteſtabili conuerſationi delle bettole, et hoſterie; et le Chieſe, oue ſi fa l'oratione, per queſti publici biſogni, uote di popolo, et neglette: et quel che ſerue a diſuiar affatto, di nuouo introdotte maſchere, conuiti, gioſtre, balli, ſpettacoli, et tante altre profane inuentioni del demonio, con migliara di diſſolutioni, che ne uanno appreſſo, in queſti tempi ſpecialmente di Settuageſima, Seſſageſima, et Quinquageſima, conſecrati a pianto, e lutto ſopra l'eſſilio noſtro, in queſta ualle di miſerie; et in giorni di feſta, anzi nel medeſimo tempo, che nelle Chieſe, ſi dicono i diuini officij, et ſtà ſcoperto ſopra lo Altare per l'oratione publica il ſantiſſimo Sacramento, o ſi porta in proceſſione, uediamo far concorrenza gli ſpettacoli profani, et quaſi sù le porte della Chieſa maggiore, quando ſuonano le campane, inuitando i fedeli a uedere C H R I S T O impiagato, et morto, per i peccati noſtri; ſuonano le trombe, ſtrepitano i tamburri, a deſuiar gli huomini dalla Chieſa, dalli diuini officij, et tirargli alle gioſtre, e ſpettacoli profani, e ueder crucifiger di nuouo Chriſto con tanti nuoui peccati.

O figliuoli, doue è l'intelletto? doue è la memoria? don'è il cuor noſtro? ſiete così fuor di uoi? così toſto ſiete ſcordati della peſte, et poi dalla ſanità riceuuta? coſì poco ui premono i pericoli, et trauagli, che patiſce la Fiandra, da perfidi inimici della ſanta fede cattolica? coſì poco ſentite le perdite del noſtro Rè nella morte delle uiſcere ſue? queſti ſono i ſuffragij, che date all'anime di quei Principi, parte de' quali è morta in attuale difeſa, et ſeruitio della religione Chriſtiana? queſta è la conſolatione dell'emendatione noſtra, che date al noſtro Rè? queſti, ſono il ſacco, et il cilicio, che adoperate per placar l'ira di D I O? queſte ſono l'orationi tanto neceſſarie a' publici biſogni? queſti ſono gli officij, a che ui inuitò a i meſi paſſati Dio, per mezzo del ſuo Vicario in terra? queſti ſono i ricordi, che noi nella noſtra lettera ui deſſimo di celebrare il tempo miſterioſo della Settuageſima, et il reſto che ſegue? queſti ſono i frutti delle noſtre ſollicitudini, che tanti anni continuamente pigliamo per uoi? Non e queſta degna corriſpondenza alla publicatione, fattaſi l'anno paſſato in queſt'iſteſſo tempo, di quella fauorita gratia, fattaci dal Signore, della liberatione dalla peſte. Queſta non e la ricognitione, che douete dare a Dio, per i ſuoi beneficij. Queſte non ſono le promeſſe, et le proteſte, et i uoti fatti da noi ne i calamitoſi tēpi di quel male.

Queſti

Queſti non ſono l'inſtituti della diſciplina, che ui inſegna in tanti modi il padre, e protettore noſtro Ambroſio ſanto. Queſta non e profeſſione, che conuenga a' figliuoli di quel padre, che coſi grauemente riprende tali diſſolutezze: e che cosi alle uolte ſi rallegraua d'hauere un popolo buono, et obediente. Sono ſforzato a eſclamare, et dire a queſti tali con Gieremia profeta. Audi popule ſtulte, qni non habes cor, qni habentes oculos, non nidetis, et aures, et non auditis. Me ergo non timebitis? dicit dominus. *Attendete uoi, che in un certo modo, ſete fuora di uoi, ſete ſmemorati, ſcordati, e non hauete cuore: hauete occhi, et non uedete, orecchie, e non udite quello, che biſogna per la ſalute noſtra, e non temete Dio: poſſiamo noi non mandar fuori quelle uoci del ſpirito Santo, che tutte mirano a queſta noſtra, per dir così, inſenſibilità, e uanità?* Vſque quò paruuli diligitis infantiam, et ſtulti ea, quæ ſibi ſunt noxia cupient, et imprudentes odibunt ſcientiam? *Sino a quanto ſtarete a riconoſcerui? ſino a quanto ſeguitareti queſti noſtri deſiderij di quelle coſe, che ui ſon coſi pernicioſe? Udite, che Dio benedetto ui ammoniſce a conuertirui alla ſua correttione:* Conuertimini ad correptionem meam: *altrimente ſe non obedirete, ui minaccia, che ui uerrà adoſſo delle ruine all'improuiſo, et non ui eſſaudirà ne i uoſtri biſogni.* Deſpexiſtis omne conſilium meũ et increpationes meas neglexiſtis. Ego quoque in interitu neſtro eidebo, et ſubſannabo, cum uobis id, qnod timebatis, aduenerit, cũ irruerit repentina calamitas, et interitus, quaſi tempeſtas ingruerit: quando uenerit ſuper uos tribulatio, et anguſtia: tunc inuocabunt me, et non exaudiam: mane conſurgent, et non inuenient me, eo, quòd exoſam habuerint diſciplinam. *Et quel che ſegue. Udite pur le uoci di Dio, che quãdo uerranno alla ſprouiſta calamità graui, non ui ſoccorrerà, e ui dice apertamẽte la cauſa,* eo, quod exoſam habuerint diſciplinam. *Sete dunque coſi ſcordati di uoi?*

Hora sì, cariſſimi figliuoli, che uedo neceſſario non differir di darui fuori quel noſtro libretto, intitolato MEMORIALE; *perche poſſiate hauer innanzi a gli occhi, con che rinouare la memoria de i noſtri oblighi con* DIO *benedetto, in occaſione della paſſata peſtilenza, et ſua liberatione, et nõ habbiate preteſto di ſcuſa più di uiuere a caſo, ne come ſmemorati, et ſcordati di quel ſegnalato beneficio.*

Vſcirà dunque ſtampato il Memoriale, et uſcirà queſta Paſqua, con la diuina gratia; in quel tempo a punto, che molti huomini; come ſmemorati, et ſcordati, in un tratto, di eſſer in quei ſanti giorni, lauati da i peccati loro nel pretioſo ſangue del Saluator noſtro, riſanati nelle ſue piaghe ſantiſſime, uiuificati nella ſua morte, e ſeco conſepolti all'huomo uecchio, e conreſuſcitati ad una nuoua uita di gratia; ſubito ſogliono così uergognoſamente ritornare a' peccati, et ricader nel ſordido fango delle ſue immonditie, e far cosi mortali recidiue. A quel tempo uſcirà il Memoriale, il quale non meno ui ſeruirà a tener memoria di quel grande beneficio della noſtra redentione, et ſantificatione dell'anima, e delli officij, i quali per ciò douete a Dio, che della liberatione paſſata della peſte, e de gli oblighi noſtri di gratitudine per queſto conto. Ma perche tra tanto ſi faccia qualche oſtacolo al principe delle tenebre Satanaſſo, che par, che in queſti giorni habbia preſo tanto poſſeſſo di quei ciechi huomini, che ſi gli ſono dati in preda, eſca in tãto queſta lettera ſola, e faccia quel frutto, che Dio le donerà per ſua miſericordia, in metter qualche ritegno alla ſfrenata relaſſatione, che in queſto tẽpo uediamo andar tanto oltre, che ci fa temer d'aſſai maggior caſtigo dalla mano di Dio, che non è ſtata la paſſata peſtilenza, ne l'altre morti ſeguite, nè le altre preſenti tribolationi del chriſtianeſmo. Alche non uediamo migliore riparo, che una uiua riſolutione ne i buoni ſerui di Dio, et huomini, che ſiano deſideroſi della ſua ſalute, di fuggire, e abborrire tanto queſt i ſuiamenti, che nè pure uogliano hauerci parte con la ſola uiſta, et ricorrendo alle Chieſe, darſi con tanto affetto, et ardore alle buone opere, et all'orationi, in queſto tempo ſpecialmente, che contrapeſino alle diſſolutioni di chi ua ſcorrendo ſenza ritegno per la uia della perditione ſua, et di molti altri: e così ſi leghino in qualche modo le mani all'ira di Dio, che ſi cõpiace per ſua miſericordia, et ci ha donato l'armi dell'oratione a queſto fine, che gli facciamo alcuna uolta una ſanta uiolenza. Dourete per queſto, figliuoli, eſſere tanto piu ſolleciti alla publica oratione delle quaranta hore, che ſi farà negli ultimi giorni di queſta ſettimana proſſima nella chieſa maggiore, ſecondo il ſolito di quei giorni, per terminare così l'oratione ſenza intermiſſione, che ſi cominciò alli giorni paſſati, non uolendo faticarui piu oltre per adeſſo; ſe bene ui ſia piu che mai biſogno d'oratione, per li medeſimi biſogni. Dourete anco eſſer tanto più frequenti, e diuoti alla S. Communione ſolita nella prima Domenica di quareſima, che ſarà a gli otto di Marzo, facendola tutti nelle Parochie noſtre, ò in altri luoghi di maggior noſtra diuotione, ouero anco nella Chieſa maggiore, doue noi l'amminiſtraremo, quella mattina. Così ſia pregata la bontà ſua diuina empirci tutti delle ſue gratie, con una larga benedittione. In Milano, di S. Sepolcro, il di 22. di Febraro 1579.

LITTERAE PASTORALES DE TRANSLATIONE SACRARVM RELIQVIARVM.

Lettera paſtorale, ſopra la ſolenne tranſlatione di S. Simpliciano et altri ſanti.

CARLO Cardinale di S. Praſſede, et Arciueſcouo al Clero, et popolo della Città, dioceſi, et prouincia di Milano, gratia, et benedittione dal Signore.

MISERICORS, et miſerator Dominus. L'occaſione, che di preſente habbiamo, di ſcriuerui queſta lettera, Dilettiſſimi in Chriſto, ci riduce coſi viuamente alla memoria i beneficij, et le miſericordie, che per la ſua immenſa bontà Iddio ha fatto a queſta città, et prouincia di Milano, che non ci ha laſciato prendere il principio di eſſa da altre parole, che da queſto diuino elogio, che gli antichi Profeti, ripieni di ſpirito di ſanta gratitudine uſarono: mentre che intimamente conſiderauano la moltitudine delle ſue innumerabili miſericordie, et con ardentiſſimi affetti ne rendeuano gratie a ſua diuina Maeſtà. L'occaſione, perche al preſente ui ſcriuiamo queſta lettera e la ſolenne traſlatione delle ſacre reliquie del glorioſo ſan Simpliciano, Arciueſcouo di queſta Città, et inſieme de i tre fortiſſimi, et beatiſſimi Martiri, Siſinnio, Martirio, et Aleſſandro, et di alcuni altri ſanti, et Confeſſori, et Arciueſcoui pure di Milano. I meriti di queſto gran Paſtore, come intenderete, ſono grandi, marauiglioſi, diuinamente teſtificati, et altamente commendati, non ſolamente dal gran Dottore della Chieſa, Agoſtino beatiſſimo, ma da i padri, et Veſcoui del concilio d'Africa, ſi che uanno appreſſo in qualche parte, a quelle che celebriamo del noſtro glorioſo padrone Ambroſio ſanto. Sono molti i beneficij, che dalla dottrina, uigilanza, et ſantità di queſto noſtro beato Arciueſcouo riſultarono già, non tanto a queſta noſtra Chieſa, et alla prouincia di Milano, ma anco uniuerſalmente alla grandezza di tutto il chriſtianeſimo. Et hoggi, poiche doppo tanti meriti per gratia di Dio con quei ſpiriti celeſti egli ſe ne gode il cielo, più che più ne riſultano, et in particolare et in uniuerſale per l'interceſſione ſua preſſo l'onnipotente Dio: poſcia che con maggior perfettione di ſincera charità, et di ogni uirtù, che conuiene a i ſanti Confeſſori, et con più caldi prieghi da aiuto a i biſogni ſi communi della Chieſa tutta, et ſi a quelli di queſta prouincia, et a gl'altri più particolari. Onde l'attione di queſta ſacra traſlatione, conforme all'inſtituto dei padri, a l'uſo, et rito ſantiſſimo antico, ha da eſſere per queſto, et per ogni riſpetto ſolenniſſima, accioche diamo ſopra tutti gloria, et gratia a Dio, et con la debita ueneratione, honoriamo gl'iſteſſi ſanti, et confondiamo con l'iſteſſa l'inimici della ſanta Chieſa, et apportiamo conſolatione, et letitia alle prouincie catholiche, et a queſta noſtra ſingolarmente, che in ogni tempo, maſſime quando Ambroſio ſantiſſimo la gouernò, piamente ſi e goduta de i frutti delle traſlationi, et corriſpondiamo perciò in qualche parte alla pietà, et gloria de i noſtri maggiori, et con queſt'attione ſteſſa perpetuamẽte procuriamo l'interceſſione de i ſanti, le cui reliquie ſi traſferiſcono. Hora in queſta medeſima occaſione et ſolẽnità, habbiamo ſpeciale, et grande inuito, di contemplare le miſericordie diuine, che in ogni tempo queſta prouincia, et Milano ha riceuuto dalla benefica, et liberal mano di ſua diuina Maeſtà. Beneficio e ſingolare, che quaſi nel principio della predicatione dell'Euangelio la Città di Milano, et la prouincia riceueſſe lume della fede ſanta. Venne San Barnaba Apoſtolo a Milano, et ſeminata, che hebbe qui la parola di Dio, et ridotto in gran parte il popolo alla religione chriſtiana, inſtituì anco le Città della prouincia de i ſuoi miſterij ſantiſſimi. Dipoi, Nazario, martire glorioſiſſimo, da Roma uenne; et in tanti modi in mezzo di tanti tormenti con chiariſſimi teſtimonij, et con martirio ſi nobile, ſparſo il ſangue, teſtificò la fede di Gieſù Chriſto: confermò, et inanimò marauiglioſamente i due gran martiri, fratelli, cittadini de' primi di Milano, Protaſio, et Geruaſio ſantiſſimi: i quali ambedue in quella acerbiſſima perſecutione di Nerone, crudelmente trattati, riportarono finalmente coronati del martirio, etiandio uittoria glorioſa contra i nemici della fede. Miſericordia e anco diuina, degna di contemplatione, et di ſempiterna memoria, che in tẽpi ſi tenebroſi ne diede Iddio ſucceſſione coſi illuſtre di ſanti Arciueſcoui, Anatalone, dipoi Caio, et di mano in mano Caſtritiano, Calimero, Mona, Materno, Euſtorgio, Mirocleto, Protaſio, Dioniſio, et altri oltre al numero di trenta: i quali con lo ſplendore delle ſante, et chiariſſime loro uirtù, ſi come diſcacciarono da principio le tenebre delle impietà, coſi doppo tante fatiche, nelle quali uolſe anco Iddio benedetto, moſtrare con molti, et gran miracoli la ſantità loro, chiamati al premio del cielo, hanno co i meriti, et prieghi aiutato in ogni tempo queſta prouincia. Fra queſti ſanti riluce aſſai il gran zelo, che acceſo di charità diuina, moſtrò Anatalone Arciueſcouo, quando che ſul bel principio, inſtrutta la città di Milano ne i miſteri della fede', di qui ſen'andò a Bergomo, et di poi a Breſcia, doue con le predicationi, et con eſſempi di uirtù apoſtoliche, ſeguitò marauiglioſamente a edificare quella chieſa, che il maeſtro ſuo ſan Barnaba Apoſtolo hauea di già principiata. Et eſſẽdo Milano metropoli di queſta prouincia, attẽdeuano quei ſanti Arciueſcoui a propagare, et a difender in ogni parte di eſſa la religione chriſtiana. Qui mirabilmente riſplende la bontà di Dio, che in Milano, doue era la perſecutione, et oppugnatione acerbiſſima, ui foſſe anco come una rocca, et fortezza della difenſione della fede, et doue erano i capi delle perſecutioni, Maſſimiano Imperatore, et altri, ui foſſero difenſori, che tanto gagliardamente ſoſtennero l'impeto di coſi acer-

be

be pugne. Furono tali Caio, Caſtritiano; et Calimero; i quali, uno doppo l'altro nelle maggior guerre, che ſi faceſſero alla chieſa ſanta andarono acquiſtando a Gieſù Chriſto con la coſtanza del predicare, et con ſantiſſime uirtù tutte le uicine prouincie: et Calimero ſpecialmente grandemente allargò la ſanta ſede nella Liguria, et fu coſi forte, et coſtante nella glorioſa pugna, che hauutone la uittoria, ne riportò la corona del martirio. Mona poi, Arciueſcouo beatiſsimo, che gli ſucceſſe nella crudel guerra, che ſotto gl'Imperatori Antonini s'acceſe contra i fedeli, non laſciò adietro occaſione, doue con grand'animo non reſiſteſſe a i furioſi aſſalti de nemici, anzi che a diſpetto loro fece in Milano la diuiſione delle parochie, et mantenne nella prouincia, nella Liguria la religione chriſtiana. E chiariſsima poi a tutti la uirtù di ſan Materno, che aiutò mirabilmente la chieſa ſanta: ottenne per l'auttorità, et ſantità ſua da Principi di liberamente predicare Gieſù Chriſto: onde in poco ſpatio la fede riceuette in queſte parti notabile accreſcimento: prouide alla città di Tortona di Maliodoro Veſcouo; et eſſendo ſucceduto di poi quelle rabbioſe perſecutioni di Maſsimiano, mirabilmente inanimò i fedeli queſto gran Veſcouo mandò ſoldati di Chriſto quà, et là, particolarmente alla città di Como, Carpoforo, et Fedele per la propagatione dell'Euangelio; ſi che gran numero de martiri ne acquiſtò queſta prouincia: fra i quali furono illuſtri Nabore, Felice; et Vittore; al quale il bon paſtore, non guardando a pericolo alcuno preſtò il ſanto officio della ſepoltura. che diremo della uirtù di Euſtorgio, che da ſant'Ambroſio uiene commendato dell'animoſa ſua confeſsione di Chriſto? che diremo di Miroclete, che dal magno Conſtantino fu eletto fra i giudici di quelle famoſe controuerſie Africane? che coſa di Protaſio, che nel concilio Sardicenſe inſieme con gli altri catholici Veſcoui diſeſe i decreti Niceni, et la cauſa del grande Athanaſio? Ma infinita fu anco la miſericordia di Dio in queſto, che alquanti anni dipoi, Coſtantio Imperatore, che con tanto furore, et pazzia, fauorina la cauſa Ariana, hauendo radunato a Milano da ogni parte del mondo ſi gran numero de Veſcoui per ſcancellare i decreti, et i dogmi della fede catholica, diuinamente fatti, et ſtabiliti in quel gran concilio primo Niceno, et per condannare inſieme Athanaſio defenſori di eſsi: a queſto conciliabolo, che era la maggior parte de Veſcoui Ariani, per ben che etiandio con tutte le forze quell'Imperatore lo fauoriſſe, anzi di più, minacciaſſe apertamente a i catholici, pregioni, eſsilij, et morte; con tutto ciò ſi oppoſero fra gli altri, Dioniſio Arciueſcouo di Milano, et Euſebio Veſcouo di Vercelli: i quali l'uno con effuſione del ſangue, et uita, l'altro co'l perpetuo eſſilio ſino alla morte, diedero teſtimonio alla fede catholica che diffeſero. Et che più? celeſte aiuto fu, et miſericordia diuina, che in tempo coſi trauagliato, et nello Arianeſmo, il popolo di Milano, doppo longo contraſto, fra Veſcoui catholici, et Ariani, fu talmente coſtante, che gli auuerſari per potenti che foſſero per la preſenza, et fauore dell'Imperatore, temendo il zelo ſanto di popolo coſi pio, non hebbero ardire di ſeguitare le loro abomineuoli conſulte nella chieſa, ma per ſicurezza al palazzo imperiale ſi ritirarono. Se adunque, qui ci ſono attaccate le pugne contra la ſanta religione, ha eſcitato però la benignità di Dio, in ogni tempo ualoroſi capitani, et ha fatto ſquadre fermiſsime di ſoldati, che reſiſteſſero. Già habbiamo detto di due, Protaſio, et Geruaſio, fedeliſsimi martiri, et di Nazario glorioſo; di Nabore Felice, et Vittore, co i compagni; ma molti altri martiri reſtarebbono ancora, Celſo, Sebaſtiano, Vitale, Aquilino, S. Petro martire, et altri aſſai, i quali in Milano, o cittadini di Milano, per la gloria di Dio, hanno combattuto, et combattendo hanno glorioſamente uinto, et per la uittoria coronati in cielo, hoggi ancora con le interceſsioni loro aiutano la città, et la prouincia di Milano. Non e anco mancata in quelle crudeli perſecutioni per miſericordia di Dio, ne fortezza, ne coſtanza ſingolare nell'iſteſſe donne della prouincia. Et per laſciare di molte altre, fu di Milano Valeria, martire glorioſa: fu Soffia con le tre figliuole, celebrata di ſi nobile martirio, anco nella chieſa greca. Fu di Lodi Sabina, matrona ſantiſsima, che ſe bene non martire, però con animo uirile, et inuitto pronta, et uicina al martirio, per ſoſtentare a quei tempi i chriſtiani, che per la fede ſi metteuano pregione, et per ſepellire i martiri. Tali anco furono in quei luochi della prouincia, doue fu la perſecutione grauiſsima, come ſpecialmente nella città di Breſcia, laquale fra le altre ha martiri inſigni, et reliquie de martiri. Non e quaſi alcuno, che non ſappia la coſtantiſsima fortezza, le perpetue pugne di quei nobiliſsimi martiri, cittadini di Breſcia, Giouita, et Fauſtino, che per la gloria di Dio moſtrorono le marauiglioſe uirtù loro, et il ualor diuino, non ſolo a Breſcia, ma a Roma a Milano, a Napoli, et quaſi a tutta Italia, celebri ſono per le ſcritture publiche, et latine et greche. Chiariſsimamente anco ſi uede qui la bontà di Dio nella copia delle ſacre reliquie, che ſono quaſi in ogni luoco, non che nelle Città principali della prouincia noſtra. Ma tu, Milano, odi quello, che dice di te, il tuo paſtore, Ambroſio ſanto. Agnoſcamus, cariſsimi, circa eccleſiam noſtram uberiorem diuinorum munerum largitatem. Exultant fœlices ſingularum urbium populi, ſi unius ſaltem martyrij reliquijs muniantur: Ecce nos populos martyrum poſsidemus. Gaudeat terra noſtra, nutrix cœleſtium militum, et tantarum parens fœcunda uirtutum. Recte itaque, et ex debito a filijs parentis eccleſiæ horum beatorum martyrum celebrantur inſignia. Riconoſciamo, dice egli, figliuoli cariſſimi, l'abbondanza de i diuini doni, et gratie intorno alla noſtra chieſa. Gli altri popoli di ciaſcuna città giubilano, et ſi reputano felici, ſe hanno il preſidio, et aiuto delle ſante reliquie almeno d'un ſol martire. Ecco che

noi

noi habbiamo gran moltitudine, et quaſi un popolo di martiri. Giubili la aoſtra città, generatrice di queſti ſoldati celeſti, et madre feconda di uirtù coſi grandi, et diaine. Ragioneuolmente adunque, et per debito noi figliuoli celebriamo gli honori, et le grandezze di queſti ſanti martiri. Onde appariſcono qui coſi mirabilmente lumi ſingolari della immenſa boatà di Dio uerſo di noi Imperoche ſono queſte ſacroſante reliqaie, et copia ſi grande di eſſe, come un'arra, et pegno delle ſue diaine miſericordie, et de i ſuffragij inſieme di quei ſanti, le reliqnie de i quali poſſediamo. Non ſarà anco queſta miſericordia dinina? et predicamola etiamdio per ſegnalata, che la proaiacia habbia hauuto tanti Veſcoui ſanti. Qaanti, per laſciar Milano, che già l'habbiamo detto, ne ha la città di Breſcia? quanti ne celebra Vercelli? quanti Nouara? ha Baſſano ſantiſſimo, et altri la città di Lodi, ha i ſuoi Bergomo, a i ſuoi Tortona: anzi quaſi aon ai è città di eſſa, laqaale non habbia i ſaoi. Vi s'aggionge queſt'altra miſericordia, che oltra i ſanti paſtori, ha haauto la proaincia uergini ſantiſſime, et i ſanti confeſſori, i qaali o ſono nati, o aenuti d'altronde a illaſtrarla coa chiariſſimi eſſempij di uirtù celeſti. Ne accade che diciamo molto di Satiro ſanto, fratello del paſtore noſtro beatiſſimo Ambroſio, perciochè ogn'uno quaſi sà che ſi come egli ſi aſſimigliò tanto al fratello, etiamdio di faccia iſteſſa, coſi fa ſimile a lui di coſtumi ſantiſſimi: ne diremo anco della ſorella loro, Marcellina uergine ſanta, ci baſtino ſolo i teſtimonij, che le danno ne i ſaoi libri il beato Ambroſio. Ne mèno accade che diciamo di molti altri: ui ricordaremo hora ſolamente di Martino ſanto, che di tanti doni, et gratie diaine ornato, con teſtimonio della chieſa ſi appareggia a gl'Apoſtoli, fu in tempi coſi oſcuri a Milano, uiſſe qai, edificò anco qui, et nella prouincia monaſteri, doue con chiari lumi di diſciplina coſi ſanta illuminò queſte parti. Nō è anco da tacere di Maarilio ſanto, cittadiao Milaneſe, diſcepolo del medemo ſan Martino, che in tanti modi, et monaco, et Abbate, et finalmente Veſcouo Andegauenſe nella Francia, aiutò coſi diainamente con la ſantità ſaa quella dioceſe, et paeſe tutto. All'iacontro ſan Bernardo noa uenne a Milano in tempo che queſta città, et prouincia hauea biſogno di un ſi ſant'huomo? anzi fu eletto Arciaeſcouo di Milano. Fa miſericordia di Dio, ehe egli coſi opportunamente ia tante maniere ci aiutaſſe. Che diremo poi di queſt'altra gratia diuina, che ſi uede manifeſtamente nella celebratione de concilij fatti a quei tempi nella prouincia noſtra coſi frnttuoſamente? La ſinodo di Vercelli condannò l'hereſia di Berengario: la ſinodo di Milano à tempo del grande Ambroſio condannò Giouiniano, et gli altri della ſua mala ſetta: la ſinodo parimente di Milaao ſotto Euſebio Arciueſcouo anathematizó quelli empi heretici, che hebbero coſi nefanda opinione dell'incarnatione di noſtro Signore. Ma ai è di più, doue appare anco l'immenſa bontà di Dio, che ne i ſinodi fuori della proniacia ſempre concorſero a fauorire, et difendere la caaſa catholica, i Veſcoui di eſſa. Ambroſio ſanto fa al ſinodo di Aquileia, et con lui Baſſano Veſcouo di Lodi, Limenio di Vercelli, Superantio di Tortona, et altri contra Palladio, et Secondiano heretici Ariani. Dipoi in un'altro ſinodo di Aquileia fù ſanto Honorato Arciueſcouo con alcuni ſuoi Veſcoui prouinciali; doue difeſero il gran concilio Calcedonēſe, alla cai auttorità ſi era a Conſtantinopoli ia alcani capi detratto. Laſciamo di dire con quāta ſollicitudine Protaſio, come Arciueſcouo di Milano, andò in ſi lontano paeſe al concilio Sardicenſe: come Manſaeto parimēte Arciaeſcouo fù per cauſa de ſinodi in Conſtantinopoli: à Roma poi in tēpo di Simmaco Pontefice ſúa cōcilio Laurentio Arciueſcouo, Emiliano Veſcouo di Vercelli, et altri della prouincia. Ecco di più, che gli Arciueſcoui di Milano per profeſſare publicamente la fede catholica, et mantenerla ne ſuoi popoli non mancorono gia mai ne i tempi, che fù neceſſario, ſcriuere le loro lettere ſinodiche, nelle quali eſponendo i dogmi della fede, anathematizarono l'hereſie di quei tempi. Ci ſono hoggi l'iſteſſe lettere di ſaato Ambroſio a Siricio Poatefice, di Martiniano al concilio Efeſino, di Euſebio a ſan Leone Papa, di Manſueto alla ſinodo Ecumenica Conſtantiaopolitana. Tutta queſta uigilanza Archiepiſcopale riconoſciamola pare dalla bontà diuina, che anco coa queſto modo per conſeruatione della diſciplina, et dottrina ſanta ha fauorito la prouincia. Vediamo un'altra gratia di Dio benedetto, che ia tempo ſi neceſſario ci diede Ambroſio per paſtore, il quale oltra l'hauere ornata la Chieſa di Milano di riti coſi pij, et officij diuini, le cui parti poi, come ſono hinni, antiſone, et altri inſtituti ſi ſparſero in ogni banda all'uſo di tutta la chieſa, aiutò ancora con ogni ſaa cura di officio Archiepiſcopale non ſolo la chieſa di Vercelli, et di Breſcia, che ia queſta conſacrò Gaudentio Veſcouo, et in quella Honorato, due ſantiſſimi huomini; ma anco con charità ſingolare fauorì l'altre chieſe della prouincia: anzi gran parte d'Italia, ehe era inuolta nella hereſia ariana, egli con ſollecitudine marauiglioſa riduſſe alla fede catholica, della quale fù con le dottriae, et co i fatti perpetuo difenſore. Tanto egli fa fermo, et coſtante a ritenere la religione catholica, et le traditioni di eſſa, che, come heredità aſſai copioſa haueua hauuta da i ſuoi predeceſſori Arciueſcoui ſantiſſimi. Onde a ſimil propoſito coſi coſtantemente diſſe egli: Abſit a me, ut tradam Chriſti hareditatem: abſit, ut tradam hareditatem patrum, hoc eſt hareditatem Dionyſij qui in exilio in cauſſa fidei defunctus eſt, hareditatem Euſtorgij confeſſoris, hareditatem Mirocletis, atque reliquorum retro fidelium Epiſcoporum. Ia ſomma eſſo, le cui lode ſono ſegnalatiſſimamente celebrate nō ſolo da padri latini, et greci, et ſpecialmente dal gran ſan Baſilio, ma anco da gli inimici ſteſſi, ſoſtenne marauiglioſamente la religione catholica, et con forza di dottrine, et con coſtanza fermiſſima, appoggiata in ſante uirtu, con le quali illa-

ſtrò

ſtrò la chieſa di Dio: et perciò poi per conſtitutione Apoſtolica di Bonifacio ottauo, fù di eſſa dichiarato dottore. Conſidera tu qui Milano un'altro fauore diuino. Sono nella Chieſa catholica quattro dottori principali, de quali due, Ambroſio, et Agoſtino ſanti, ha uoluto la bontà diuina, che uno ti ſia ſtato padre, et maeſtro, l'altro, che è Agoſtino, il quale fu battizzato quì, alleuato, et inſtrutto nella uera fede, ſia come figliuolo di queſta chieſa Milaneſe. Ma uediamo parte, che anco in queſto rilucono le benedittioni di Dio, quanta parte, et quanti meriti ci n'ha Simpliciano ſanto, di chi principalmente habbiamo a celebrare la ſolenne traſlatione. Neſſuno e, che non ſappia quante utilità, et quanti frutti habbia apportato al la chieſa di Dio il grã dottore di eſſa Agoſtino. Eſtinſe egli in Africa i Manichei, leuò uia i Donatiſti, annullò i Pelagiani heretici, et liberò quelle prouincie da molte hereſie, confutò Fortunato hereſiarca: et per dirla con poche parole tolſe tutti i ueleni ſomminiſtrati dal demonio contra la purità della religione ſanta. Onde e, che con le ſue dottrine ſi ſono ſtabiliti, et da i padri, che ſono ſtati dapoi, et da i concilij, et da i theologi, et dalle uniuerſità catholiche tanti dogmi della Chieſa. Di tutti queſti beneficij, gratia di Dio, ce n'ha buona parte il noſtro beatiſſimo Arciueſcouo Simpliciano, che non laſciò giamai ſollecitudine alcuna, quando Agoſtino inuilappato ne gli intrichi dell'hereſia Manichea uenne a Milano, doue oltra l'opra, che ui poſe a introdurlo al beato Ambroſio, aſſiduamente etiandio atteſe a queſto con ogn'altro officio di charità paterna, et con dottrine di ridurlo alla buona, et uera fede. Il che per miſericordia diuina ſucceſſe felicemente. Queſto è un merito di Simpliciano ſanto. Ma forſe non minore in qualche parte e queſt'altro, che in Roma doue egli era in grande ſtima per la fama, et delle lettere, et di ſingolar uirtù chriſtiane, oltre l'hauere conuertito gran numero de principali alla religione chriſtiana, riduſſe anche, che importò tanto, Vittorino, orator famoſo, et colmo di ogni ſorte di belle lettere, alla fede, dalla quale era tanto alieno, donde che per l'auttorità ſua teneua gran parte di Roma ſeco colligata in falſe opinioni. Queſto fatto fù beneficio quaſi uniuerſale, percioche hebbe coſi gran forza alla conuerſione di tutti, anzi da queſto moſſo Agoſtino ſi riconobbe, et ſi conuertì. Giouò in queſto modo alla chieſa tutta l'Arciueſcouo noſtro ſan Simpliciano: il quale hauendo ancora quaſi conſummato tutto il tempo nelle lettere, et uedendo, che infiniti buoni, et importantiſſimi della ſanta Trinità, che ſcriſſe il glorioſo Agoſtino, gli ſcriue a ſan Simpliciano, che ſa dottore, et maeſtro ſuo nelle dottrine catholiche. Vediamo qui anco l'eccellenza di queſto noſtro Arciueſcouo, che fù non ſolamente guida, ma anco in un certo modo maeſtro di ſi gran dottore della chieſa di Dio. Di più faceuaſi in Africa concilio di molti Veſcoui, ſi trattauano coſe molto importanti alla chieſa: ſi mandarono per ciò a Siricio Papa Ambaſciatori da quei padri, fù conſultato tutto il negotio inſieme con Simpliciano, che particolarmente l'aiutò tanto con la dottrina, et con l'opinione di ſantità che ſi hauea di lui. Ma ſe gli apportò coſi ſalutari giouamenti alla chieſa tutta, certamente con eſſempi, et fatti ſantiſſimi giouò alla chieſa di Milano, hauendola accreſciuta di riti, et officij diuini, et altri ornamenti di pietà chriſtiana, che poco auanti ſanto Ambroſio hauea inſtituiti. Parimente con ſollecitudine paterna curò le coſe della prouincia: di che può rendere teſtimonio la città di Nouara, la quale per opera, et miniſterio di eſſo hebbe il ſuo primo Veſcouo ſan Gaudentio. Grande fu ueramente Simpliciano, perche fu ſtimato grande da doi gran ſanti Ambroſio, et Agoſtino. Fu egli come padre ad Ambroſio, ilquale ſempre l'honorò, et riuerì da padre, et l'hebbe anco come maeſtro, conſultando ſeco i maggior dubij, che gli accaſcaſſero: anzi eſſendo egli grauiſſimamente amalato, et uicino a paſſare di queſta uita, giudicollo degno et gli prediſſe anco, che gli ſuccederebbe nel gouerno di queſta chieſa Metropolitana. Fu parimente ad Agoſtino et padre, et maeſtro, come habbiamo detto; et l'aiutò fra le altre coſe a inſtruire nella chieſa Hipponẽſe la diſciplina de chierici nella uita commune. Et per laſciare di raccontare ad una per una le marauiglioſe, et diuine uirtù di Simpliciano ſanto, diciamole in una parola ſola: fu egli buon ſeruo, et amico di Dio. Conoſciamole da queſto, che bene ſpeſſo con miracoli la diuina bontà illuſtrò la ſantità di eſſo, et inſieme usò con noi per li meriti di un ſanto paſtore ſempre molte miſericordie. E tempo adunque, che in queſta occaſione della traſlatione, che faremo delle ſante reliquie con pia memoria, et con ogni officio di religione, et letitia ſpirituale, le riconoſciamo tutte, et l'antiche, et le moderne, che anco queſte ſono innumerabili. Ne fa biſogno di raccontarle, perche uoi ſteſſi ne le potete ricordare, et uoi di già le godete. Non molti anni ſono, coſi miracoloſamente feſti liberati dalla peſte: hora godete la ſanità, queſta e miſericordia di Dio. Non molto tempo fa, foſti trauagliati dalla guerra: hauere hora la pace, e beneficio di Dio. Tante uolte hauete ſentite una eſtrema careſtia: hora ſe hauete in qualche abbondanza, e anco queſta dalla benigna mano di Dio. Et per li meriti di chi? ueramente de i ſanti, li quali di già habbiamo raccontati. Le reliquie ſacre, che trasferiremo, ci ſono come memorie ſi di queſte diuine miſericordie, come dell'interceſſione loro. L'occaſione che hora habbiamo della traſlatione, da ſe ſteſſa ci inuita ad una gratiſſima memoria. Queſta ſolennità non e una memoria di gratie, et fauori, che Dio ui ha fatto a tempo particolarmente di Ambroſio ſanto, et di ſan Simpliciano medeſimo? che ſolennità e queſta? grande in tutta la chieſa, et in ogni tempo celebrata, con giubilo publico, et religioſo apparato, come un trionfo delle uittorie, che per diuina bontà hanno riportati i ſanti da i nemici. Sono nella chieſa di Dio, figliuoli, eſſempi

pi delle ſacre traſlationi, et ce ne ſono quaſi innumerabili in ogni tempo, et in ogni parte: onde inſtituito fu diuinamente, che ogni anno ſe ne faceſſe celebrità ſolenne. Sino dal principio della religione chriſtiana i ſantiſſimi Pontefici Romani, ſi concordorono, che fuſſero ſette notari, onde n'è uenuta poi la dignità del protonotariato, et parimente tanti diaconi, che attendeſſero a ſcriuere le coſe de i martiri, coſi hebbero cura, et della ſepoltura, et delle traſlationi loro, cioè, che fuſſero i corpi ſepolti decentemente, et transferiti da lochi meno decenti; a lochi honorati, et celebri: anzi eſſi medeſimi li ſepelirono con le mani proprie, et li traſferirono. Cornelio, beatiſſimo pontefice, et martire, nella maggior perſecutione de quei primi tēpi traſferì i ſantiſſimi corpi de i principi de gli Apoſtoli Pietro, et Paolo. Sono piene di queſte attioni l'hiſtorie eccleſiaſtiche Romane. Ma quando la chieſa doppo coſi crudeli perſecutioni, cominciò in ogni banda a riſtorarſi nel ſuo ſplendore, furono illuſtri, frequenti, et celebri, non ſolamente in Europa, ma anco in Aſrica, in Aſia le traſlationi de i ſanti. Si narra di molte, fra le quali ſpetialmente ſono celebrate, quelle di ſan Babila martire, de i quaranta martiri, di ſan Gio. Battiſta precurſore di N. Signore, de i ſanti martiri, Lorenzo, Steſano, Ignatio, et Agneſe, di ſan Giouanni Chriſoſtomo, di ſant'Andrea Apoſtolo, di ſan Luca Euangeliſta, del glorioſo Timotheo, diſcepolo di ſan Paolo, de i ſanti profeti, Zacharia, Michea, et Samuele. Che apparato fu qui? ueramente ſolenne in ogni coſa, et in queſta ſpecialmente: che da terra ſanta, donde ſi traſferiuano quelle ſacre reliquie, ſino quaſi a Conſtantinopoli, da ogni banda, a guiſa de ſciami d'api, ſi radunauano tutti i popoli a honorarle con lumi, doni, oblationi, et con ogni dimoſtrationi, et ſtudio di ſingolar diuotione. Ma che accade andare, ne in Aſia, ne in Africa? Marauiglioſa, et degna di eterna memoria fu in Roma la ſolennità della tranſlatione di ſan Gregorio Nazianzeno: la quale, doi anni ſono, la Santità di N. Signore Gregorio Papa XIII. celebrò con eſſempio di ſingolare pietà, et con apparato, ueramente pontificio. Queſto eſſempio per ſe ſteſſo baſtarebbe: ma diciamo anco di quelli, che habbiamo qui nella prouincia, et qui in caſa noſtra. Chi non mouerebbe la lettera, che Pietro Oldradi, Arciueſcouo di Milano ſcriue a Carlo Magno della tranſlatione del corpo di ſanto Agoſtino? Che pietà fù del Re, che con tanta ſpeſa la procurò? Quanto ſtudio, et ſollecitudine ſanta de i Veſconi della prouincia, che ui concorſero ſino a Genua per accompagnarlo? che multitudine grande di clero? che concorſo infinito di popolo? Ma ueniamo a caſa noſtra. L'inuentione, et la traſlatione de i doi glorioſi martiri, Vitale, et Agricola, chi la fece, et celebrò in Bologna? Il padre noſtro Ambroſio ſanto. Chi trouò, et traſferì le ſacre reliquie, de i beatiſſimi doi martiri noſtri, Nazario, et Celſo? il medeſimo noſtro padre Ambroſio. Chi diuinamente trouò, et traſferì i corpi, de i doi gran martiri noſtri, Protaſio, et Geruaſio? parimente l'iſteſſo paſtor noſtro, Ambroſio. Et auanti queſto tempo, ſino quaſi nelle prime perſecutioni, ſan Materno Arciueſcouo traſferì ſan Vittore martire: et doppo Ambroſio ſanto i ſacri corpi de i tre fortiſſimi martiri, Siſinnio, Martirio, et Aleſſandro, de i quali anco noi faremo hora la ſolenne traſlatione, da chi furono traſferiti? da Simpliciano beatiſſimo. Onde ſe ripenſiamo quaſi di età in età, trouaremo, quanto ſiano ſtate frequenti le ſacre traſlationi qui fra di noi: anzi uederemo queſto inſtituto eſſere, per dir coſi, come che hereditario, et propria a noi, poiche oltra la frequenza di eſſo, n'habbiamo da i libri del padre noſtro Ambroſio riti ſanti, che egli ci ha, come per heredità laſciati. Ripenſiamo dunque qui, Milano, et prouincia mia, alla ſingolar charità di Dio uerſo di noi: ricordiamoci inſieme la gran letitia, et contento ſpiritnale di Ambroſio ſanto, che nell'inuentione de i glorioſi corpi de i doi martiri Protaſio, et Geruaſio, nolſe per giubilo, che intimamente ne ſentiua, oltre la lettera, che ne ſcriſſe alla Sorella, con altre lettere communicarlo a tutti i popoli d'Italia. Mettiamoci hora qui auanti gli occhi il gran numero de Veſcoui, che ui conuennero, l'infinita moltitudine del clero, l'innumerabile concorſo de i popoli. Vediamo qui le gratie, che Dio benedetto fece, et in particolare, et in uniuerſale, quanti furono liberati da mali ſpiriti? furono ciechi illuminati, et ogni ſtroppio riſanato, che più? gli Ariani iſteſſi, che andorno per prendere Ambroſio ſanto, per i grandi miracoli delle ſacre reliquie, ſi tolſero dall'impreſa, et ſi conuertirono; et coſi a poco a poco cominciò a ceſſare il furore Ariano, di maniera, che ben diſſe, ſantamente gloriandoſe il medeſimo paſtor noſtro, Tales ambio defenſores. Sono ueramente le ſacre reliquie, per uſare le parole di Baſilio ſanto; come Torri, anzi fortezze, et preſidij firmiſſimi delle Città, et prouincie doue ſono. Sareſſimo troppo longhi, ſe in queſto gran campo uoleſſimo diſcorrere, raccontando gli aiuti ſpiritnali, et temporali, che hora, et ſempre hanno hauuto i popoli, i quali mercè della bontà di Dio, ſi ſono fortificati di coſi fermi preſidij. Chiariſſima coſa è, che le Città, et le prouincie, ſi ſono preſeruate da calamità infinite, per le ceneri, ſepolcri, et reliquie de ſanti, lequali hanno eſſe hauute, et tenute religioſamente. L'Egitto per il ſepolcro di Gieremia profeta non reſtò libero da coſi horrendi ſerpi, che lo infeſtauano? et poiche ui ſono ſcritture autentiche, potremmo dire di molti altri paeſi, i quali per queſta gratia diuina, che hanno hauuta, et conſeruata piamente i corpi glorioſi, et le reliquie de i ſanti, hanno nelle loro preſſure hauuto inſieme ſoccorſi, et ſolleuamenti marauiglioſi. Ma laſciamo le prouincie lontane, et le città ſtraniere: non conoſci hormai, tu Milano, et tu anco prouincia di Milano, che tante, et tante uolte in pericoli ſi certi, ne ſei ſtata da Dio liberata con tanta carità per il mezzo delle reliquie de' ſanti, che tu hai? non conoſci

ancora

ancora, tu Milano, hormai, che doppo tanti altri fauori della diuina miſericordia, ultimamente ſoſti liberata dalla peſte, per la ſantiſsima reliquia, che diuotamente tu conſerui, et adori del ſacro chiodo di Gieſù Chriſto? Con queſto diuino inſtrumento non ſi fermò, non s'inchiodò la peſtilenza, che cinque anni ſono coſi crudelmente di quà, et di là traſcorreua ſopra di te? Vedemo pure noi medemi, che, mentre che in quelle ſolenne proceſſioni con quella ſanta reliquia, ricorreuano a implorare la miſericordia di Dio, foſſimo coſi mirabilmente preſto, et quaſi all'improuiſo liberati, quando che meno l'aſpettauamo, eſſendo già il male fuori ſparſo da ogni intorno, et di dentro coſi incrudelito, che humanamente per ogni ragione ſi hauea più toſto da temere aſſai peggio. Felici popoli, che hanno queſti ſacri preſidij: beate prouincie, che hanno queſti pegni della carità, et che inſieme gli ſanno religioſamente tenere, et conſeruare. Quanti beneſici eſſi hanno, et godono, et quante gratie continuamente ottengono per l'interceſsione de' ſanti, le cui reliquie riueriſcono, et honorano? Ha Gieſù Chriſto in tanti modi magnificato i ſuoi ſanti: quos enim iuſtificauit, hos, et magnificauit, dice l'Apoſtolo ſan Paolo; gli ha aggranditi con doni di uirtù diuine; gli ha ſatti partecipi, et coheredi del cielo; gli ha chiamati, et honorati come amici, et fratelli: onde è che anco ha honorato, come membra ſue, le reliquie loro con miracoli, et beneſici già diuolgati, et teſtificate per tutta la chieſa. Quante marauiglioſe uirtù, et gratie atteſta Chriſoſtomo ſanto delle reliquie del glorioſo martire Babila? quanti miracoli delle reliquie, et de ſepolcri de gli altri ſanti ſi ſcriuono ne gli annali eccleſiaſtici? quante gratie di ciò raccõtano i padri greci, Nazianzeno, Baſilio, et Theodorito? quante parimente ne ſcriue ſan Gregorio Papa? quante Agoſtino glorioſo, ſpecialmente delle reliquie del beatiſsimo protomartire Stefano? ma hora tacciamo di infiniti altri, il gran paſtore noſtro Ambroſio, quanti miracoli predica, che già parte ne habbiamo detto de i ſacri corpi di Protaſio, et Geruaſio martiri? et che diremo noi delle gratie ottenute in ogni tempo al ſepolcro del noſtro ſantiſsimo Arciueſcouo Simpliciano? chiara coſa e come ne fanno teſtimonio illuſtre le ſcritture di queſta città, che nelle maggiori calamità publiche uniuerſalmente il clero, et popolo di Milano, hebbe ſempre ricorſo et alla chieſa, et al ſepolcro di eſſo ſanto: per le cui interceſſioni è ſtato l'uno, et l'altro conſolato con abbondanza di miſericordie diuine. Che gratia fu quella che quando più preſto era per perderſi, ſi hebbe con trecento giouani Milaneſi, la uittoria, contra lo eſſercito di Federico Barbaroſſa Imperadore, inimico capitale di Milano? già e ſcritto, che eſsi l'hebbero miracoloſamente per aiuto, et interceſsione de i tre ſanti martiri, Siſinio, Martirio, et Aleſſandro, le cui reliquie ſono nella ſudetta chieſa di S. Simpliciano, et ſi hanno hora a traſferire: et di più, che l'hebbero alli uentinoue di Maggio, nel giorno a punto, che e la loro feſta, et nel quale anco noi ſolennemente, doppo la tranſlatione riporremo le ſacre reliquie loro. Come caſca bene per gratia, et bontà di Dio, che nel giorno di quella gratia, in quell'iſteſſo con queſt'attione rinouiamo in un certo modo la memoria di quel che noi dobbiamo alla gloria di Dio, et alla ueneratione di quei ſanti. Habbiamo teſtimonio da libri et antichi, et moderni, come per memoria di queſto beneficio la città di Milano ſantificaua già queſt'iſteſſo giorno. Ma ſeguitiamo pur noi hora nel noſtro propoſito: ſe Iddio ha in ogni tempo honorato le reliquie de i ſanti ſuoi, hauendo in ogni loco, et per tutti i ſecoli, a gloria loro moſtrato miracoli donato le ſanità a gli huomini, reſuſcitato anco i morti, et liberato le città, et prouincie da calamità et pericoli; e ben ragioneuole, anzi donuto officio, che la pietà chriſtiana dia queſto gran honore alle ſacre ceneri, all'oſſa, a i corpi, alle reliquie de i ſanti, ne i quali, e anco Iddio iſteſſo glorificato. Onde e che la chieſa catholica gouernata dallo ſpirito ſanto di Dio, ha reſo perpetuamente riuerenza, et ueneratione alle ſacre reliquie loro con uarij officij di religione Chriſtiana. Da qui e che le chieſe, et gli altari con eſſe ſi cõſacrano: da qui e che il ſantiſsimo ſacrificio della Meſſa ſopra eſſe ſi celebra: da qui e, che ſin da principio dell'Euangelio ſono celebrate le loro feſte con canti, hinni, digiuni, et uigilie: da qui e, che gli ſono ſtate fatte ſempre oblationi, doni, uoti, et elemoſine da i Rè, principi, et popoli, con teſtimonio perpetuo di gran liberalità chriſtiana: da qui e che in ogni tempo ſono a honore loro eretti auguſtiſsimi tempij. Confondanſi qui l'inimici di Dio, et della chieſa ſanta, che pur ueggono, et toccano con mano la confuſione loro. Si fecero già con la podeſtà loro edificare grandiſsimi tempij Veſpeſiano, et Hadriano imperatori; ma doue ſono? ſono affatto per terra, che non ui è ueſtigio alcuno di queſta impietà loro. Le chieſe poi, i tempij, le baſiliche de i ſanti, et delle reliquie loro, come reſtano perpetuamente illuſtri? come ſono grandi, et ample? come uariamente abbellite di ogni ſorte di ornamenti? come ſpargano da ogni banda ſplẽdore in un certo modo di bellezza? Confondanſi pur coſtoro, poi che ueggono, con quanto gran concorſo ſi ſono fatte ſempre, et ſi fanno peregrinationi a i luochi, doue le ſacre reliquie loro ſono ripoſte: et non ſolamente una uolta l'anno, o doi, o più uolte ſi concorre uniuerſalmente a i luochi loro, ma quaſi ſempre ogni giorno. Penſino pure, che già ſono condannati, non una uolta ſola, ma più, et più uolte: poiche, et nel concilio uniuerſale Niceno ſecondo trecento cinquanta Veſcoui, huomini ſantiſsimi, et dottiſsimi, ſtabilirono decreti perpetui contro di coſtoro che oppugnano il ſantiſsimo culto delle ſacre imagini, et reliquie. Furono di poi in diuerſe parti della chieſa catholica fatto in diuerſo tempo undici concilij, che dicono et decretano il medeſimo. Vltimamente il ſacro concilio Tridentino, che coſa parla? che ſtatuiſſe? non altro che quell'iſteſſo, che religio-

ſamente

ſamente, con conſenſo de tutti i padri, et con uſo perpetuo univerſale è ſtato ſempre oſſeruato intorno a tutto ciò, non ſolo nella ſanta chieſa catholica Romana, ma anco nelle particolari, come nella Antiochena, Aleſſandrina, et Hieroſolimitana; nelle quali chieſe, et nell'altre ancora, eccetto la Conſtantinopolitana, ſempre è ſtato oſſeruato il culto delle ſacre imagini, et reliquie. Ma hora noi a confuſione loro, in queſt'occaſione di traſlatione, ripenſiamo intimamente con profonde meditationi del cor noſtro, quanto grande ſia la charità di Dio verſo di noi, che ci habbia laſciato queſti ſacri pegni, et inſieme conſideriamo la ſua divina providenza, che doppo tanti ſecoli, ci l'habbia conſeruato; et che alcuni di eſſi di lontani paeſi ci l'habbia fatti havere. O che gratitudine hora debbiamo moſtrare? con quanto zelo di pietà chriſtiana habbiamo a infiammarci, ripenſando noi a quelle antiche devotioni, che in ciò moſtrorono i noſtri maggiori, et che Ambroſio ſanto, et tutta la chieſa, madre noſtra ci ha inſegnato. Ma parmi hora riconoſcere in tutti noi ogni gran devotione, ogni deſiderio di avanzare anco noi ſteſſi nell'occaſione di queſta traſlatione: però non accade, che noi ſiamo più longhi a eccitare lo ſtudio della pietà noſtra, ma vi aviſaremo hora con le preſenti, quel che noi paternamente vi debbiamo ricordare, et voi dovete eſſequire, per celebrare inſieme queſt'attione ſolenniſſimamente, come ricerca la gloria di Dio, i meriti de i ſanti, il rito iſteſſo dell'attione, et come richiede la devotione, non ſolo mia particolare, ma l'univerſale di tutta la città, dioceſi, et provincia di Milano.

Primieramente dunque havete da ſapere, che, come già havete di ſopra inteſo, celebraremo queſta ſolenne traſlatione a i vintiſette del meſe proſſimo di Maggio che ſarà la Domenica avanti la Pentecoſte.

Per la quale ſacra attione, habbiamo impetrato dalla Santità di noſtro ſignore una ſolenne, et plenaria indulgenza, come vedrete dal breve ſtampato appartamente, acciò anco con queſto dono ſpirituale, voi tutti invitati concorriate a queſta ſolennità con la maggior frequenza che ſia poſſibile, et con ogni ſtudio di più ferventi orationi, et divotione ſanta.

In oltre, il che etiandio deve eccitare il pio animo, et deſiderio noſtro, habbiamo invitato i Reverendiſſimi noſtri fratelli, i Veſcovi della provincia, acciochè ci aiutino in queſt'attione con le orationi, preſenza miniſterio, et frequenza loro, tanto più che la celebraremo a tempo del concilio noſtro provinciale ſeſto, conforme all'inſtituto, et uſo, che ſolenne già fù, di fare tali ſolennità, quando ſi celebrano i ſinodi provinciali, per maggior concorſo di prelati, et di clero.

Habbiamo ancora con lettere particolari procurato col molto Reveren. preſidente della congregatione Caſſinenſe di S. Benedetto, che per eſſere quella chieſa di S. Simpliciano, dove ſi celebrarà la traſlatione congionta col monaſterio di eſſa congregatione, voglia con buon numero di Abbati, et monaci del medemo ordine, trovarſi a ſolennizare queſt'attione inſieme co i Reverendiſſimi Veſcovi di queſta provincia, et col clero di Milano, et col popolo della città, dioceſi, et provincia di Milano. Speriamo, anzi ſappiamo certo, che eſſi, et con la preſenza, et con la ſolita loro pietà, et con ogni ſtudio di ſanta edificatione, cooperaranno inſieme con noi in queſta attione.

Hora acciò che queſta ſolennità habbia concorſo, conforme alle traſlationi già fatte, come habbiamo narrato di ſopra, a tempo, et di Sant'Ambroſio, et di S. Simpliciano iſteſſo, che con tanto popolo, et clero trasferì i corpi de i medeſimi martiri, che trasferiremo noi, ſe bene queſti eſſempi d'imitatione devono inanimire tutti noi a concorrere con ogni maggiore, et divota frequenza: nondimeno habbiamo voluto con le preſenti invitarvi, et eccitare tanto più la noſtra divotione, per deſiderio, che habbiamo, che queſta celebrità ſi honori da noi, di maniera che chriſtianamente, ne poſſiate ſperare abondanti frutti ſalutari della miſericordia de Dio.

Invitiamo adunque, con ogni paterno affetto, primieramente l'Eccellentiſſ. Governatore, l'Illuſtre Senato, i magiſtrati, i primati, i collegij, et tutto il popolo de Milano, et piamente ricerchiamo le charità loro, che ripenſando in queſte occaſione alle infinite gratie, et miſericordie, che ha per tutti i ſecoli, per mezzo di queſte ſacre reliquie, et per l'interceſſione de i ſanti, di chi ſono, ricevuta la Città di Milano, venghino tutti con ogni maggior frequenza, et ciaſcuno, co'l ſuo lume, a dar gratie a Dio de i beneficij per ciò ricevuti, et a honorare le ſacre reliquie.

Invitiamo in oltre, et eſſortiamo a venire frequentiſſimamente i popoli di queſta dioceſi, et con ogni devotione, come qui di ſotto ſi eſpone.

Ordiniamo però, che i parochi, clero, et i popoli della dioceſi, i quali ſono vicini alla città da diece, o dodeci miglia, venghino proceſſionalmente, cantando hinni, ſalmi, et preci, ſecondo il libretto, che per ciò ſi darà fuori: et venghino i parochi, ſacerdoti, et chierici, qualunque ſiano, et frà eſſi quelli a chi s'aſpetta, ſiano veſtiti de i più pretioſi veſtimenti eccleſiaſtici, che habbiano.

Che i popoli, nella detta proceſſione, venghino dicendo anco eſſi orationi, roſario della Madonna, litanie, et meditando anco l'eccellente virtù de ſanti, con fermo propoſito, per quanto gli darà la gratia di Dio, de imitarle in qualche parti.

Ammoniamo anco, che tutti, conforme, al breve dell'indulgenza plenaria, conceſſa in queſta ſolennità veramente pentiti de i ſuoi peccati, confeſſati, et communicati avanti la detta ſolenne traſlatione, convenghino.

Eſortiamo in oltre ſpecialmente tutto il clero, et popolo della città, et dioceſi di Milano, che a queſta ſacra attione, convenghi con tal diſpoſitione, et con tali eſſempi di virtù chriſtiane, che corriſponda alla diſciplina, et all'inſtituti, che già hebbero in queſta

attione

attione dai doi ſuoi paſtori ſantiſſimi, Ambroſio, et Simpliciano, onde che quelli, che ſi trouaranno preſenti rimanghino edificati del popolo Milaneſe, à cui Dio benedetto ha fatto in ogni tempo gratie ſi ſtraordinarie. Hà queſt'obligo Milano di auãzare in ciò gl'altri popoli, a i quali niſſun modo deue per l'inſtitutiõe ſua antica, eſſere inferiore nell'opere di deuotione, et pietà. Oltra che, come Metropoli ha da dare in ogni uirtù chriſtiana eſſempio a tutta la prouincia. Ilche ſperiamo dalla bontà, et buona diſciplina di buona parte di queſto popolo.

Preghiamo anco nel ſignore i popoli di queſta noſtra prouincia, et anco i circonuicini, a concorrere a tale ſolennità, nella quale per officio di pietà i loro maggiori altre uolte hanno fatto col pio loro concorſo dimoſtratione di deuotione ſignalata.

Preghiamo poi, che quelli, i quali nõ potranno interuenire, almeno cooperino con noi a queſta ſolennità con orationi diuote, et con deſideri ſanti, che in ciò ſia glorificato ſopra tutto Iddio benedetto, et ne riſulti conſolatione, et profitto ſpirituale.

Per tanto eſſortiamo li Reuerendi religioſi di fuori, et tutte le Reuerende monache, et altre pie, et deuote perſone, che non poſſono eſſere preſenti a queſta ſolẽnità, almeno cõcorrano col pẽſiero, et con le orationi.

Et perche queſt'attione richiede preparatione, et eſteriore, et ĩteriore a ſolẽnizarla come debiamo, però ricordiamo, ricerchiamo, et ordiniamo, come di ſotto.

Che per otto giorni auanti queſta ſolennità la Chieſa noſtra Metropolitana, et in ciaſcun'altra Chieſa tãto de ſecolari, come de regolari, ſi nella città, come nella dioceſi tutta ſi dia a certe hore ſegno di cãpane ſolẽne, et feſtiuo, come ſi ſuole nelle maggior celebrità.

Che il medemo ſi faccia cõ le campane della cõità.

Nella prouincia poi preghiamo i Reuerendiſſimi Veſcoui, che facciano fare il medeſimo, almeno per uno, o doi giorni auanti.

Ordiniamo inoltra, che in tutte le chieſe parochiali di Milano, et di tutta la dioceſi, ſi faccia oratione del clero, et popolo per tre giorni auanti la detta ſolẽnità, cioè la quarta, et ſeſta feria, et il ſabbato della ſettimana auanti la detta celebrità.

Eſſortiamo anco, che ogni uolta, che ſi darà ſegno di feſta per queſta traſlatione, ciaſcuno ſi ecciti a pregar Dio con qualche breue oratione. In oltre in quella medeſima ſettimana, nella feria quarta, ſeſta, et il ſabbato ſecondo l'inſtituto antico di queſte ſacre attioni, con deuoto affetto ciaſcuno ſi eſſorta a digiunare.

Richiede in oltre queſta celebre ſolẽnità larghe oblationi, ſecõdo l'antico uſo della chieſa: onde noi cõforme a quello, et al decreto noſtro prouinciale, eſſortiamo primieramẽte la magnifica Cõmunità, et i collegij di Milano, et parimẽte le cõmunità tutte della dioceſe, o almeno le più inſigne, et inoltre tutti i padri, et madre di famiglia, a farle talmẽte, che ogn'uno, qualũque ſia, offeriſca alle ſacre reliquie, che ſi traſferiſcono.

Deſideriamo, anco, che in tutto il popolo di Milano, la ſera auãti la detta ſolennità, ſu'l ſuono dell'Aue Maria, o poco dipoi ciaſcuno capo di famiglia, o capo di caſa, ſecondo la ſua poßibilità, ponga alle ſue feneſtre lumi, per ſignificare anco con queſto lume eſteriore le chiariſſime uirtù di quei ſanti, per i meriti delle quali godono la luce eterna.

Et accioche la mattina ſequente, la ſolenniſſima proceßione ſi celebri deuotamente, et con ogni riuerenza, ciaſcuno et del clero, et del popolo ſeruarà gli ordini della tauoletta, che per ciò ſi darà fuori, et in ciò ubedirà a i deputati della proceſſione.

In oltre ciaſcuno pregarà ſecõdo la ſua deuotione, et in ciò adoprarà il libretto delle preci, che ſi ſtãparà: et meditarà anco le uirtù de' sãti, hauẽdo dal medemo libretto le uite et quaſi retratti delle ſanti uirtù loro.

Preghiamo finalmente tutti Dio, che ci conceda gratia, che in queſt'occaſione, et ſempre riconoſciamo i beneficij di ſua diuina Maeſtà, et riconoſcendoli, continuamente gli ſiamo grati, et intieramente con la ſua diuina gratia adempiamo il debito noſtro.

Et accioche queſto noſtro inuito ſi ſappia da tutti, ordiniamo, che queſta noſtra lettera, ſi legga al ſolito ſolennemente nella chieſa noſtra Metropolitana in due, o tre feſte, che occorreranno, auanti il giorno ſtabilito di eſſa traſlatione.

Parimente, che i parochi et della città, et della dioceſe, nelle iſteſſe feſte, alla Meßa, o al ueſpro, ſecondo che ui ſarà maggior concorſo di popolo, et maggior opportunità, la leggano a i lor popoli diſtintamente, cõ eſſortarli conforme a quello, che ſi e detto.

Preghiamo in oltre li Reuerendiſſimi Veſcoui della prouincia, che la facciano anco eſſi leggere, et publicare nella lor chieſa cathedrale, et nelle parochie della città, et dioceſe per eccitare in queſt'occaſione i popoli a concorrere con noi nella celebrità ſanta.

Tra queſto mezzo poi, ſino che uerrà il giorno ſtabilito, attenderà ciaſcuno a prepararſi, deſiderando noi di uederui tutti in quel giorno ſantamẽte diſpoſti, ſi come preghiamo in ogni noſtra oratione, benche debole ſia l'onnipotente Iddio, ilqual ſempre ui benedichi, et ui dia il cumulo d'ogni uera felicità, et gratia celeſte. Di Milano a li 8. Magio 1582.

De translatione ſacræ imaginis beatæ Mariæ uirginis, apud uicum Saronium.

Carlo Cardinale di S. Praſſede, et Arciueſcouo al ſuo Clero, et popolo della Città, et dioceſe di Milano. Salute nel Signore.

LA charità paterna, con la quale unicamente ui amiamo nel Signore, ricerca, che nõ laſciamo adietro occaſione alcuna, nella quale poſſiamo cõ la gratia di Dio accreſcere, et eccitare la diuotione uoſtra. Perche dunque la dominica proſſima; che ſarà alli diece del preſente meſe, habbiamo a fare la ſolenne traſlatione della ueneranda, et ſacra imagine di S. Maria di Sarone; habbiamo uoluto per queſta ſolennità ſupplicare, et impetrare da ſua Santità l'indulgentia plenaria, co-

me uedete qui di ſotto; et inſieme inuitarui, che concorriate frequentemente, et con ogni deuotione, a conſeguire l'indulgenza, et a celebrar la detta ſolennità, et a honorare quella ſacroſanta imagine, la quale e di antichiſſima deuotione. Di quãta ueneratione, figliuoli, ſiano le ſacre imagini, l'ha moſtrato il ſpirito Santo in ogni tẽpo, et cõ la dottrina de i padri della Chieſa, et con i decreti de ſanti Concilij, Niceni, Romani, et molti altri ſino al Concilio di Trento, et l'uſo perpetuo della Chieſa; la quale ammaeſtrata dal ſpirito Santo, fin'al tempo de gl'Apoſtoli, ha inſegnato et l'uſo, et il culto, et la ueneratione delle ſante imagini. Anzi S. Luca Euãgeliſta dipinſe l'imagine della beata Vergine, la quale portata da S. Gregorio Papa in proceſſione in quella gran peſte, che fù a quei tẽpi, in qualunque loco ſi portaua, miracoloſamente la peſte ſi eſtingueua. Sareſſimo troppo longhi, ſi uoleſſimo dire quel che i padri ſanti ſcriuano de i miracoli, et del culto delle imagini ſante, et particolarmẽte di quelle della ſantiſſima Vergine: alle cui imagini perpetuamente, et nell'Aſia, et nell'Africa già, et nell'Europa, in tutte le prouincie, et particolarmente in Italia, non ſolo a Roma, et nella ſacra caſa di Loreto, ma anco ſpecialmente nella Città, et Dioceſe di Milano ha fatto Dio ſignalatiſſime gratie, per eſſere queſta benedetta matre di Dio ſtata ſempre patrona, et perpetua auocata, come dice un gran Põtifice, di queſta Città, et Dioceſe. Fra l'altre imagine deuote, che habbiamo della ſantiſſima Vergine, e queſta della chieſa di Sarone, come ui habbiamo detto. Onde per honorarla, et traſferirla con ſolennità, come ricerca l'imagine iſteſſa, et richiede la deuotione non ſolo mia particolare uerſo la beatiſſima Vergine, ma la uniuerſale del Clero, et popolo di queſta Città, et Dioceſe, habbiamo uoluto nel ſudetto giorno farne traſlatione ſolenne, con traſferirla del loco, doue hora e poſta fuori della Chieſa, dentro dell'iſteſſa in loco più decente. Faremo la proceſſione, che ſi deue ſolenne in queſta celebrità, et cantaremo in quella Chieſa la Meſſa Pontificale ſolennemente. Et ſi bene l'Indulgenza Plenaria ul deue ſpingere a uenire frequentemente: nondimeno noi, che deſideriamo, che honoriate queſta celebrità con ogni pio ſtudio, et ogni maggior concorſo, come e uſo di farſi da tutti l fedeli in ſimili occaſioni, habbiamo anco uoluto per le preſenti noſtre lettere inuitar le charità noſtre: et ricordarui, che ſecõdo il pio, et antichiſſimo uſo della Chieſa, richiede anco da noi larghe oblationi: le quali quanto maggiori farrete, tanto più diuoti ui moſtrareti alla beatiſſima Matre di Dio: a cui tant'obligo hauete, et per la cui interceſſione douete aſpettare da ſua diuina maeſtà larghiſſima ricompenſa. Et accio che queſta ſolenne traſlatione rieſca con maggior diuotione, ricordiamo, che i popoli più uicini uenghino proceſſionalmente, et che ciaſcun Vicario Foraneo, et Curati procurino, che le dette proceſſioni ſi faccino da i popoli ſecondo i noſtri ricordi, cioè con ogni ſtudio di diuotione, et pietà, con modeſtia chriſtiana, con prece, et orationi ſante, et con diſtintione de gl'huomini, et donne. Ricordiamo in oltre, che tutti, i quali uerranno a queſta diuotione, et particolarmente quelli del Borgo di Sarone il di auanti della Solennità, che ſarà Sabbato, ſi preparino a queſta ſolenne traſlatione cõ il digiuno, et con orationi più inſtanti. Et con queſto ui benediciamo, pregandoui continuamente dalla bontà di Dio accreſcimento ogni di maggiore delle ſue gratie celeſti. Di Milano alli 6. Settembre 1581.

GREGORIVS PP. XIII. Vniuerſis Chriſti fidelibus preſentes litteras inſpecturis, ſalutẽ, et apoſtolicam benedictionem. Ad augendam fidelium religionem, et animarum ſalutem cæleſtibus Eccleſiæ theſauris pia charitate intẽti; omnibus utriuſq. ſexus Chriſti fidelibus uerè pænitentibus, confeſſis, ac ſanctiſſima communione refectis, qui Eccleſiam S. Mariæ loci de Serono Mediolan. Diœceſis Dominica immediate poſt feſtum Natiuitatis eiuſdem Beatæ Mariæ de menſe Septembris, proximè futura, qua quidem Dominica (ſicut accepimus) dilectus filius noſter Carolus cardinalis tit. S. Praxedis, Archiepiſcopus Mediolan. Venerabilem imaginem ipſius Beatæ Mariæ Virginis, quæ nunc eſt extrà, intra dictam Eccleſiam ſolenni cum proceſſione, ac miſſa, et officio in Pontificalibus, concedente Domino transferre intendit, deuotè uiſitauerint, et ibi pro chriſtianorum Principum concordia, hereſum extirpatione, ſanctæq. matris Eccleſiæ tranquillitate pias ad Deum preces effuderint, Plenariam omnium peccatorum ſuorum indulgentiam, et remiſſionem miſericorditer in Domino concedimus, et elargimur. Præſentibus poſt dictam Dominicam minimè ualituris. Dat. Romæ ſub annulo Piſcatoris die 25. Auguſti 1581. Pontificatus noſtri anno Decimo.

Sommario del ſodetto breue.

1 TVtti li fedeli dell'uno, e l'altro ſeſſo, quali ueramente pentiti, confeſſati, e communicati uiſitaranno deuotamente la ſodetta Chieſa della Madonna di Sarone, dalli Veſperi ſin'al tramontar del Sole del giorno della tranſlatione ſodetta conſeguiranno indulgenza plenaria.

2 Facendo iui orationi a Dio per la pace, et unione tra Principi Chriſtiani, eſtirpatione dell'hereſie, et felice ſtato della ſanta Chieſa Catholica.

Formula denunciationis de translatione ſacrarum reliquiarum.

Carolus S. R. E. presbyter Cardinalis tit. ſanctæ Praxedis, Archiepiſcopus S. Eccleſiæ Mediolanenſis.

AVxiliante Dei miſericordia, die decimo quarto huius menſis Aprilis, feria ſexta, ſanctorum martyrum, Marini, et Leonis, ſancti Arſatij Epiſcopi, et Confeſſoris, ſacri cineres, et oſſa,

in

in baſilica ſancti Stephani Protomartyris, intra ſacellum ſancti Vincentij olim recondita, proceſſione ſolemni, ritu celebri, frequentiq. uniuerſi cleri, et urbani, et diœceſani conuentu ſynodali, piè transferentur. Cuius tranſlationis publicam ſolemnemq. proceſſionem, et ſanctam celebritatem uniuerſis, et ſingulis ſacerdotibus, clericisq. qui ad ſynodum hanc octauã conuenire debent, et omnibus præterea ſingulisq. regularium urbis ordinibus, diſciplinatorum, pœnitentium, et aliorum pijs confratrijs indicimus: ita ut cõſtituta ea die, ſummo mane, datis eo nomine campanarum ſignis, ornatiori ſacrarum ueſtium apparatu, crucibus inſignioribus, thuribulis, acerris, candelabris pretioſioribus, ad celebritatem hanc, in eadem baſilica ſancti Stefani, collegiatim conueniant; eiuſdemq. ſolemnis proceſſionis munus, piè, ritè, ſtatisq. precibus et luminibus obeant. Clerus autem omnis ſecularis, tàm urbanus, quàm diœceſanus Miſſa ſolemnibus, in eadem baſilica, religioſè interſit. Hanc præterea ſolemnitatem Magiſtratibus, Decurionibus, Doctorum, Procuratorum, Notariorumq. collegijs et uniuerſo populo ſignificamus. Stata igitur die, hora conſtituta, pietatis omnium eſt, dum præſertim proceſſio agitur, ab alia omni actione, negotiatione, opere abſtinere, frequentes ad celebritatem conuenire. Omnes uero, quicunque ſint, collegiatim, aut ſigillatim, ordine tamen bini, ut proceſſionis ritus eſt, ſancti parochialis patroni uexillo per parochias diſtincti, et mulieres etiam binæ deinceps eadem diſtinctione, ſicq. omnes ad celebritatis huius contemplationem ex eccleſia inſtitute erecti, proceſſionem proſequantur accenſis luminibus, pia prece, religioſaq. ueneratione; ut quorum ſacras reliquias debito cultu ueneramur in terris, eorum meritis intercedentibus gloriam conſequamur ſempiternã in cælis. Hanc uerò tranſlationis celebritatem, cras, die Dominico, Parochi ſinguli urbis in Miſſa parochiali de more, et ad præſcriptum prouincialis Concilij quarti populo enuncient. Dat. Mediolani, ex ædibus noſtris Archiepiſcopalibus, die octauo Aprilis. 1581.

Sermone di Monſig. Illuſtriſſ. et Reuerendiſſ. Cardinale di S. Praſſede Arciueſcouo di Milano.

Sopra l'eſſequie della Sereniſſ. D. Anna d'Auſtria Regina di Spagna. Celebrate nella chieſa Metropolitana di Milano adi 6. Settembre. 1581.

SERMONE.

COsì nobile conſeſſo et di clero, et di magiſtrati, così gran frequenza di popolo da ogni banda di queſta prouincia hoggi radunato in queſto ſacro tempio, hà gli occhi fiſſi in queſta gran machina funerale, riguarda queſto ſolenne apparato. Che ſarà dipoi? baſterà forſi paſcer gli occhi con queſto aſpetto, ueder queſte ſtatue meſte, mirare in queſti lumi et ceri acceſi, miſurare con la uiſta l'altezza di queſte piramidi, marauigliarſi di coſi artificioſa ſtruttura, leggere curioſamente queſti uarij elogij, ſentire anco queſt'armonia di uoci, et canti lugubri? finirà la coſa in queſta ſola uiſta, et officio eſteriore ſenza che altro frutto ne riſulti? ſaremo noi in queſt'occaſione muti? Iddio in queſte iſteſſe coſe non parlerà? Non è così, Dilettiſſimi figliuoli. non ſete qui uoi inſieme raccolti otioſamente, non è indarno così grande apparato, non ſono inutili queſti tanti lumi, non è di poco momento queſta memoria, che ci ſi rappreſenta, non è uano queſto ſpettacolo, che habbiamo innanzi a gli occhi: pio et religioſo è queſto oſſequio, miſterioſi, et pieni di pietà, et diuotione ſon queſti officij: et quando anco ſaranno eſtinti quei lumi acceſi; quando ſarà ſparito quel color nero; quando ſora disfatta queſta mole, et ornato; quando ſaranno finiti queſti diuini officij, ne reſtarà il ſuo frutto, et doueranno reſtare anco ne gl'animi noſtri impreſſe non ſolamente le cõſiderationi, et gli affetti, che procura per tutti queſti mezzi eccitare in noi la chieſa ſanta, mà anco le parole di uita, con le quali Iddio ci ragiona in queſto ſpettacolo di morte. Siamo, figliuoli, qui in queſta gran caſa di Dio, celebriamo ſolennemente queſti diuini officij, offeriamo il tremendo ſacrificio della ſantiſſima Meſſa, facciamo oratione, preci innanzi a Dio per l'anima della Sereniſs. Regina noſtra catholica. Queſta è la cagione di queſto noſtro meſto concorſo, et di tante inſegne, et ſimboli di morte, che ci ſi rappreſentano innanzi. Parla queſto color nero, parlano queſti lumi, parlano queſte figure, et ſtatue, parla queſta gran machina, parla mirabilmente la ſanta chieſa con queſto canto meſto, con queſti ſacri riti, et cerimonie. Voleua Iddio riuelare al Profeta Gieremia coſe grandi et importanti: poteualo fare in ogni luogo: et nondimeno gli comãdò, che andaſſe alla caſa di un uaſaro, doue egli parlarebbe. Andò il Profeta, et trouò, che all'hora appunto l'arteſice haueua per le mani un uaſo di creta, et lo disfaceua, mutandolo ad un tratto in un'altra forma, che più gli pareua. In queſto punto Iddio gli parlò così. Nunquid ſicut figulus iſte, non potero uobis facere, domus Iſrael? ait Dominus, ecce ſicut lutum in manu figuli, ſic uos domus Iſrael in manu mea. Non potrò io, dice il Signore, far di uoi, come queſto uaſaro. eccomi che ſi come egli può fare di quel loto ciò che gli piace, coſi poſſo io fare di uoi. Veramente, Dilettiſſimi, la ſepoltura è come la bottega del uaſaro, et la memoria della morte è la caſa, doue ſi lauora di creta: quiui è la ſcuola, et academia della uera ſapienza; doue ſuole Iddio inſegnare a i ſuoi, importanti dottrine: quiui ci fa entrare nella cognitione di noi ſteſſi, et ci fa uedere che ſiamo affatto poluere, cenere, terra, loto, et fango uile; et che la uita noſtra, così facilmente ſi rompe, come è facilisſimo à quello arteſice in un momento guaſtare un uaſo. Impariamo conſequentemente in queſta caſa, et ſcuola, quanto ſia grande la uanità del mondo, quanto uane le ſperanze mondane, et quanto malamente ſiano impiegati

gati i penſieri, i deſiderij, che ſi pongono in eſſo, et nelle coſe ſue. O quante altre coſe parla Iddio à gli huomini, che lo aſcoltano in queſta ſcuola, et caſa di lauor di creta. Accoſtiamoci pur noi à queſta caſa piena di dottrina, et aſcoltiamo quello che Dio, il quale anco con tutto queſto preſente apparato, et ſpettacolo ci inuita à contemplatione di ſapienza chriſtiana, ci uuole hoggi parlare. Due coſe, figliuoli, principalmente frà ſe molto differenti congiunge la ſanta chieſa in queſto officio, et attione funerale: le quali due coſe ſono meſticia, et conſolatione. Imperoche da una parte il color nero, i ueſtiti lugubri, i canti, et le uoci dolenti della chieſa, tutte queſte coſe ci inuitano a meſticia: dell'altra parte queſt'ordine di lumi innumerabili, tante uoci, et concenti di diuine laudi rappreſentano ſplendor di gloria, danno teſtimonio di uiua ſperanza, et ci arrecano conſolatione chriſtiana. Sarà adunque con l'aiuto dello ſpirito ſanto il noſtro ragionamento intorno a queſti due punti, et meſcolato di ambidue queſti affetti. Primieramente cagione di meſtitia, et lutto in queſta morte habbiamo noi, anzi il chriſtianeſimo tutto: poiche ſi è tolto dauanti gli occhi un lucidiſſimo ſpecchio di uera religione, di pietà, et uirtù chriſtiana, et eſtinto un lume ſplendidiſſimo, che poſto in così eccelſo, et eminente luogo, moſtraua la ſtrada a tutti, ma ſpecialmente a noi donne, di glorificare il noſtro padre celeſte: di maniera che particolar cagione hauete noi di dolore, et rammarico. Era queſta Sereniſſ. Regina tutta data alle opere di miſericordia, piena di ardente charità, ſollecita ad intercedere preſſo il Rè ſuo marito per tutti, pietoſa uerſo gli afflitti, charitteuole uerſo i poueri, fauoreuole a gli orfani, à pupilli, a uedoue, amatrice de religioſi, benigna, et manſueta uerſo ogn'uno. Piangete adunque ò poueri, che ui è mancata così potente auuocata, et protettrice: piangete ò afflitti, et tribolati nella perdita di così ſicuro refugio: piangete orfani la morte di così amoreuole madre: piangete uedoue del preſidio perduto. Voi pregioni, che poco innanzi alla ſua morte eſperimentaſte così uiuo teſtimonio della ſua charità, et miſericordia nella noſtra liberatione, rendete in queſta morte almeno grate lagrime per ricognitione di tale beneficio Correte alla chieſa tutti che ſete ſtati in qualche modo beneficiati da lei, a condolerui dell'aiuto, et ſolleuamento mancatoui. Pigliate, ò ſacerdoti, religioſi, et ſacre uergini i cilicij, ſpargete il capo di cenere, accompagnate con lagrime et orationi queſto tranſito di chi in uita ſua hebbe ſempre per uoi, et per li noſtri biſogni tanta ſollicitudine. Non è conditione, o ſtato d'huomini, al quale Regina così benigna, et potēte non habbia fatto ſegnalatiſſimi benefici: onde poſſiamo imaginarci ſentire che ella dica hora col ſanto Giob. Auris audiens beatificabat me, et oculus uidens teſtimonium reddebat mihi: eò quod liberaſſem pauperem uociferantem, et pupillum cui nō eſſet adiutor: Benedictio perituri ſuper me ueniebat, et cor uiduæ conſolatus ſum: Iuſtitia indutus ſum; et ueſtiui me ſicut ueſtimento, et diademate iudicio meo: oculus fui cæco, et pes claudo: pater eram pauperum. Ogn'uno, diceua Giob, mi chiamaua felice, ogn'uno predicaua i benefici miei: perciochè io haueuo aiutato il pouero, ſolleuato l'afflitto, ſouuenuto il pupillo, conſolato la uedoua, ſoccorſo a i pericoli di chi era per rouinare, et ero ſtato guida a ciechi, ſoſtegno, et quaſi piede a deboli, et zoppi. Ma uoi deuoti popoli nella morte di così gran Regina, dalla cui protettione, congiunta con la pietà del Re noſtro Catholico, riceueuate alla giornata ineſtimabili ſolleuamenti ne i noſtri biſogni, non laſciate frà le altre conſiderationi di andare temendo, che forſe i peccati noſtri ci habbiano priui di tanti aiuti: et però in queſta conſideratione dolendoci de noſtri danni, piangiamo anco le colpe noſtre, che ne poſſono eſſere cagione, et diciamo pure con Gieremia Profeta: Cecidit corona capitis noſtri: uæ nobis quia peccauimus. Propterea mœſtum factum eſt cor noſtrum: ideò contenebrati ſunt oculi noſtri. Caduta ci è di teſta la corona: guai a noi perche habbiamo peccato. Perciò pieno di meſtitia è diuenuto il cuor noſtro; et ſono gli occhi noſtri per le lagrime appannati. cagione adunque uniuerſale a tutti ci è di meſtitia per il mancamento di queſta auguſtiſſima Regina: ma particolar cauſa ne ha la Sereniſſima caſa d'Auſtria, priuata hora di queſto lume, che coſi chiaramente in tutto il mondo riſplendeua, cōforme a quella eccellente pietà, della quale ſegnalatamente è ſtata priuilegiata da Dio quella imperial famiglia; che ha prodotto non ſolo huomini ſanti, Leopoldo, et altri, ma particolarmente, et in ogni tempo, donne religioſiſſime, et di illuſtre ſantità. In queſto commun dolore ſopra tutti gl'altri reſta afflitto il Rè noſtro Catholico: il quale eſſendole tanto ſtrettamente congiunto col uincolo ſanto del matrimonio, cō che erano fatti, come dice la ſcrittura, due in una carne, ha perſo quaſi una parte di ſe ſteſſo, et ha ſentito ragioneuolmente quella acerba ſeparatione, che non poteua farſi giamai da altri, che dalla morte: et reſta perciò priuo di quei ſolleuamenti, che ſuole apportare al marito la perpetua, et indiſſolubile compagnia della buona moglie, che queſto è uno de i fini giuſti del ſanto matrimonio. Quanto poi era più grande fra di loro in queſta congiuntione matrimoniale la conformità de gli animi, del zelo di Dio, della diuotione, della pietà, et delle uirtù heroiche: tanto maggiormente è ragione, che ſua Catholica Maeſtà ſenta queſta ſeparatione. Diceua Ambroſio ſanto nella morte del ſuo cariſſimo fratello Satiro: Bos bouē requirit, ſeq. non totū putat, et frequēti mugitu piū teſtatur affectū, ſi forte defecerit cū quo ducere collo aratra cōſueuit. Ego te frater nō requiram? aut poſſim unquā obliuiſci tui? cū quo uitę huius ſemper aratra ſuſtinui, qui pio ſemper ſollicitus affectu, latus meū tuo latere ſæpiebas, charitate, ut frater, cura ut pater, ſollicitudine ut ſenior,

et quel che ſegue. Puoſſi di qui ageuolmente comprendere l'affetto, et il ſentimento di quel gran ſanto; ilquale auuenga che foſſe armato di una incr dibile, et ſaldiſſima conſtanza d'animo, non potea ſtaccarſi dal cuore l'affanno, che ſentiua della morte del ſuo caro fratello: ma ſpinto dal dolore proruppe, quaſi che parlaſſe con lui ſteſſo, in tali parole: Se un bue hauendo perduto il compagno delle fatiche ſue, continuamente lo cerca, et con continui mugiti da ſegno dell'affetto, che per ciò ſente: che deurò far io? non haurò da dolermi della perdita di te fratello? poſſomi io ſcordare di te, con la cui compagnia ſoſteneuo ſoauemente i peſi di queſta uita, in cui intieramente mi ripoſſano: tu congionto talmente eri meco, che mai ti dipartiui dal lato mio, mi eri per charità fratello, per cura padre, per ſollicitudine più uecchio, et per riuerenza più giouane: di maniera che da te ſolo riceueuo officij, et oſſequij diuerſi, quanti appena poteuo aſpettare da più perſone, et congiuntiſſime. Vedete già l'affetto di quel noſtro ſanto paſtore nel ſentirſi priuo di un così caro fratello. Più ſtretto è il legame matrimoniale di quello de i fratelli, quanto ſi uoglia amoreuoli inſieme, più intima la conuerſatione, più indiuidua la uita. E ben ragioneuole adunque, che il Rè noſtro Catholico humanamente ſi rammarichi, et acerbamente ſi dolga nella morte della Regina ſua conſorte, nella cui bontà, et uirtù tanto, et ragioneuolmente, ſi compiacea. Douete, cariſſimi, in queſto luogo compatire al noſtro Rè: è officio queſto douuto del ſuddito uerſo il ſuo Principe. Però che ſi come in un corpo compatiſce un membro all'altro, et l'inferiore ſpecialmente al ſuperiore, et più principale; così deue il popolo al ſuo Rè. Ilche tanto più douete fare uoi, quanto più la charità, et la pietà del Rè noſtro Catholico ui obliga, oltre à quello, à che ui aſtringe lo ſtato uoſtro di eſſere ſudditi à ſua Catholica Maeſtà, ſete anco debitori di dare teſtimonio fuori di queſto pio et douuto affetto uoſtro con queſte publiche attioni. Hora già hauete inteſo le cagioni della meſtitia et uniuerſale, et particolare in queſta morte, et come anco debbiamo compatire al uoſtro Rè: ma non meno ſiamo anco debitori di qualche officio alla Regina iſteſſa. Horribile, et doloroſa ſuole eſſere la morte à gli amatori del mondo: i quali quanto più inordinatamente hanno fiſſo le radici del cuore, et de i deſiderij ſuoi nelle ricchezze, ne gli honori, nelle ſperanze di queſta uita, et finalmente nella terra: tanto più ſtimano eſſi acerba coſa et dura l'eſſerne ſtaccati dalla morte. Siccine ſeparat amara mors? Dicea quello infelice Re Agab, quando per commandamento di Dio era Samoele per ucciderlo. Fa di ciò teſtimonio lo ſpirito ſanto più chiaramente con queſte parole. O mors, quam amara eſt memoria tua homini, pacem habenti in ſubſtantijs ſuis: uiro quieto, et cuius uiæ directæ ſunt in omnibus, et adhuc ualenti accipere cibum. Quanto è noioſa, et diſpiaceuole, ò morte la tua memoria à un'huomo che tutto ſi diletta nell'abondanza delle ricchezze, che ſi riposa, et gode nelle proſperità del mondo. Ma la Sereniſſ. Regina noſtra non ha ſentito dolore nella ſeparatione da queſte coſe per la morte; poiche nella uita non le ha amate. Tanto è il dolore nel perdere le coſe; quanto è l'amore nel poſſederle. Seppe conuerſare frà le ſpine delle ricchezze, ſenza eſſere punta dalla ſollicitudine di eſſe: ſeppe conſeruare l'humiltà del cuore in mezzo di tante grandezze regali: ſeppe talmente ueſtire l'oro, et l'argento, che non ui fiſſò punto ne gl'occhi, ne l'affetto: ſeppe paſſare di modo in queſto ſplendore eſterno, che ſempre antepoſe quelle bellezze interne, lequali dice il principe de gli Apoſtoli ſan Pietro eſſere i ueri ornamenti delle donne, cioè purità di cuore, ſpirito quieto, humile, modeſto, che è coſi riccho ne gl'occhi di Dio. Non ſeruì quella Maeſtà all'oro, et all'argento, ma di eſſo ſi ſeruì nelle opere di miſericordia. In ſomma uiſſe talmente nello ſtato delle ſue grandezze et richezze regie, che di lei ſi può dire quel che la ſcrittura dice di perſona ſanta: Beatus diues, qui inuentus eſt ſine macula, et qui poſt aurum non abijt, nec ſperauit in pecunia, et theſauris. Beato, dice, quel ricco, il quale poſſedendo richezze grandi, e appreſſo Dio, et gli huomini e ſenza macchia, et irreprenſibile: et eſſendo in mezzo delle ricchezze non ui e andato dietro, non ui ſi e affiſſato dentro, non ui ha poſto il cuore, non ui hà appoggiate le ſue ſperanze. Ne ſolamente la Regina regolò il ſuo affetto in queſte coſe le quali il mondo tanto ſtima, mà ne anco amò, per dir coſì, la uita iſteſſa: poiche nella pericoloſa infirmità del Re ſuo marito, mirando più al ſoſtegno, che S. Maeſtà Catholica da alla religione chriſtiana, in tanti modi; che alla ſua medeſima uita, domandò gratia inſtantemente a Dio, che ſi commutaſſe il pericolo della morte del marito nella morte ſoa, per li danni più grandi, et irreparabili, che da quella uedeua riſultare, et al ſeruitio di Dio, et al biſogno del chriſtianeſimo. Non fù uana queſta oratione, penetrò i cieli; Iddio accettò queſta deuota oblatione, reſe la ſanità al Rè, et chiamò a ſe con la morte queſta benedetta anima. Fù di queſto modo impetrata, et deſiderata da lei queſta morte: caro a Dio queſto oſſequio: ricompenſata a noi queſta perdita con la ricuperata ſanità del Re catholico. Non amara, non dura morte e per queſto riſpetto. Ma perche l'huomo naturalmente abhorriſce il disfacimento di ſe ſteſſo: teme la morte, ſe ne duole, et perche ella e terribile, e officio di humanità il condolerſi, et contriſtarſi in queſta occaſione. Coſi hanno fatto quei ſanti Patriarchi tante uolte nel uecchio teſtamento; coſi lo ha inſegnato Chriſto N. S. non biaſimando le lagrime di Marta, et di Maddalena, et lagrimãdo eſſo ancora nella morte di Lazaro loro fratello. Ha teſtificato egli, che non ripugna queſto timore, ne queſto dolore alla religione chriſtiana; quãdo che accoſtandoſi alla ſua amariſſima paſſione, et morte, la quale tanto uolõtariamente era per

ſoſtenere a beneficio del mondo, volſe pure ſentirne grã triſtezza, et in quella agonia di morte ſudare ſino al ſangue. Il medeſimo perpetuamente ſino dal tempo de gli Apoſtoli con canti, uoci lugubre, et apparati meſti la ſanta chieſa ha inſegnato, et inſegna a ſuoi figliuoli. Queſto iſteſſo hora ci moſtra il funerale apparato, che di preſente habbiamo qui innanzi à gli occhi per la morte della Regina. Ma ne anco queſta è la principal cauſa di queſto frequente conuento, et di queſti celebri officij, ne quello che pretende di operare, et inſieme di inſegnarci, et eſcitare in noi la chieſa sãta in queſta occaſione. La principal cauſa et fine, Cariſſimi, in queſta funerale attione, et in altre ſimili è il ſuffragare alle anime, per cui ſon fatti queſti officij, nel debito, che ſpeſſe uolte dopò la remiſſione delle colpe, reſtano debitrici di ſodisfare con la pena temporale alla diuina giuſtitia, et anco per li defetti più leggieri, che cotidianamente ſi commettono etiandio da gli huomini giuſti, i quali ſi hanno da purgare pur col fuoco del purgatorio, perche non entra in quella celeſte patria anima, che non ſia intieramente purgata. Et che ardente fuoco e quello? che per diuina uirtù penetra, et tormenta le anime con tanta uehemenza, che in paragone ſuo il fuoco, che habbiamo in queſta uita, dice ſant'Agoſtino, eſſere come un fuoco dipinto: à queſta pena ſi accompagna quell'altra afflittione, che ſente l'anima, perche tarda di preſentarſi à uedere, et godere il ſuo Dio, il quale ha amato, et ama, et nel quale è riposta tutta la felicità, et gloria ſua. In queſto afflitto ſtato come penſate, figliuoli, che ſiano deſideroſe quelle anime di eſſere ſolleuate, poiche non è più tempo, che eſſe ſi aiutino da loro, ma aſpettano di quai ſuffragij. Miſeremini mei, miſeremini mei, ſaltem uos amici mei. Grida in perſona loro la ſanta Chieſa, et chiama ſoccorſo di publici, et priuati officij di orationi, et ſacrificij di elemoſine, di oblationi, de uoti, di ſante peregrinationi, di digiuni, di penitenze, di ogni altra pia opera, et eſſercitio di ſatisfattione. Soccorre anco la chieſa con conceſſione de ſacre indulgenze: adopera tutti i mezzi per ſolleuare, et terminare quelle penoſe carceri, et relegationi, et per condurre quelle anime quanto prima alla deſiderata gloria. O quante orecchie di figliuoli, ò di ſucceſſori di heredità ſi trouano ſorde al padre, al fratello, al benefattor loro: troppo ſono crudelmente ingrati all'anima tormentata nelle uiue fiamme, gridando ſpeſſe uolte queſte uoci alle porte de la lor conſcienza con acerbi rimorſi: Miſeremini mei, miſeremini mei, ſaltem uos amici mei. Habbiate, habbiate compaſſione di me almeno uoi amici miei; uoi figliuoli, uoi fratelli, uoi parenti, uoi ſucceſſori nelle heredità mie; uoi alleuati, et nutriti; uoi beneficati da me; uoi congiunti meco di ſangue, di patria, di parentela, et d'amore; uoi compagni miei in una medeſima fede, et ſperanza, regenerati in un medeſimo batteſimo, nutriti in una iſteſſa communione di ſacramenti, figliuoli d'un medeſimo padre Dio, di una medeſima madre la ſanta chieſa, uoi fratelli, uoi amici in queſto mondo, compatite uoi almeno à queſta mia afflittione, refrigerate queſti ardori, temperate queſta fiamma, ſuffragate in tanto biſogno. Sentono coſtoro tali, et ſimili uoci, et nondimeno ſanno coſi ſorde le orecchie, che non pagano pure i pij legati laſciati à loro carica, da chi hà laſciato à loro commodo ſpeſſe uolte ricche heredità; uanno queſti procraſtinando, et differendo da un'anno all'altro ſodisfattioni tanto importanti per ſolleuamento di quelle anime: quanto meno aprono la mano à ſuffragare liberalmente, oltra gli oblighi, con larga elemoſina, con fare celebrar Meſſe, officij diuini, et con altre opere di charità. Hanno coſtoro da temer grandemente della ſua condamnatione; poiche da padri in vn ſanto concilio ſono giudicati, non pagando loro i pij legati, come uſurpatori de beni di chieſa, et micidiali di biſognoſi. Non coſi uoi, dilettiſſimi, con la Regina noſtra, uoi ſudditi, uoi obligati in molti modi alla uirtù, et charità ſua. Soccorrete hoggi ſpecialmente con abondante lagrime, con deuoti affetti, con calde orationi; procurate con ogni ſtudio di pietà, che queſt'anima ſe ne uoli preſto al Cielo, doue ſarà grata à queſti officij di miſericordia, et ui impetrarà alla giornata da Dio molte gratie. Et ſe ella foſſe gia ſalita, come piamente habbiamo à ſperare per la ſua chriſtiana, et ſanta uita, non ſaranno perduti queſti officij di miſericordia, et oratione noſtre: ſaranno rendimenti di gratie per lei, et ſuffragio ad altri fideli defonti, che hanno di aiuto ancor biſogno, et renderanno finalmente a uoi conueniente frutto, tornandoſene nel ſeno noſtro, et conuertendoſi in noſtro beneficio. Ecco il frutto principale, Cariſſimi, di queſta funerale attione. Si offeriſce per queſta anima il ſantiſſimo ſacrificio della Meſſa: uoi concorrete coſi frequẽti alla chieſa per raccomandarla in particolare a queſti Martyri, Confeſſori, et altri ſanti, le cui memorie, et ſacre reliquie ſono ſpecialmente honorate in queſto tempio, et à i ſacerdoti anco, che qui ſeruono, et miniſtrano à Dio. Di quanta utilità, et di quanto frutto ſia queſta attione, udite Chriſoſtomo Santo, che ne lo dice. Stante enim populo vniuerſo, manus in cœlum extendente, cœtu item ſacerdotali, uerendoq; poſito ſacrificio, quomodo Deum non placaremus pro mortuis orantes? Ritrouandoſi, dice egli, qui preſente tutto il popula, che con le mani alzate al cielo priega, et ancora una congregatione così grande de Sacerdoti, e fatto il tremendo ſacrificio, come ſarà poſſibile, che non plachiamo Dio noi pregando per li morti? Tutti queſti lumi, et apparati hanno il ſuo frutto innanzi a Dio in aiuttare queſta anima; et come coſe, che toccano al diuino culto, et come elemoſine fatte alla chieſa, et i miniſtri ſuoi, et per queſto mezzo offerite a Dio medeſimo. Mà doue laſciamo noi, che come ſiamo huomini compoſti di ſpirito, et di corpo hanno tanta forza queſti canti, et coſe eſteriori in eccitare i noſtri affetti. Queſta machina grande anco, queſto lugubre appara-

to coſi ſtraordinario, queſti oſcuri colori hanno particolar efficacia per commouere maggiormente, et eccitare in noi più multiplicate, et affettuoſe orationi. Lo inuito, et apparato celebre fa il concorſo maggiore: queſto moltiplica l'oratione, queſto accende la carità, queſto muoue gli affetti. E giornata adunque queſta, figliuoli, per fare tutti inſieme una ſanta forza a beneficio di queſta anima alle porte del Paradiſo. E giornata anco, nella quale debbiamo cauare inſieme qualche altro frutto per noi. Queſto funerale ſpettacolo ci è un memoriale et ricordanza della morte. Non così neceſſario è il cibo all'huomo, come queſta continua memoria è neceſſaria al chriſtiano. In omnibus operibus tuis, dice lo Spirito ſanto, memorare nouiſsima tua: in æternum non peccabis. Se in tutte le coſe, che tu, chriſtiano, ò penſi, ò parli, ò fai, ti ricordi che certamente, et ſenza fallo alcuno hai da morire, et che eſſendo di ciò il tempo incerto, puoi à hora per hora morire, et che dipoi ſubito hai da uenire auanti al giuſtiſſimo giudicio di Dio, tu uſerai ogni modo di fugire, et il peccato, et l'occaſione del peccato. Diſſe gia quel antico, come ancora ſcriue S. Gieronimo, che tutta la uita del ſauio è un continuo penſiero del morire. Certamente queſto penſiero, et meditatione, la qual è di tanta ſapienza, et dottrina, et che apporta ſeco tanti frutti, et utilità ſalutare, deue eſſere propria del chriſtiano: produce grandi, et marauiglioſi frutti. Chi ſta attento in queſta meditatione, non ama il mondo, ne anco le coſe, che ſono nel mondo, dice la ſcrittura: non ſi laſcia trattenere con le adulationi di coſe mondane; non ſi laſcia pigliare al laccio con l'ingannatrice affettione di queſto ſecolo: ma forte, come Sanſone, ſpezza animoſamente i legami di Dalida, di maniera, che non lo trattiene legame alcuno di amore, nè di honore, ne di grandezze, ne di ricchezze, nè di altra coſa per grandiſſima, et honoratiſsima che paia in queſto theatro mondano. Vede qualunche ſta ben fiſſo in queſta contemplatione, che ogni coſa mondana ſe ne paſſa in breue, et che ſuaniſce in un punto come il fumo: però egli tratta con queſto mondo, come ſe non lo adoperaſſe: et uiue quaſi ſenza affettione a queſta uita, come ſe non foſſe, ſecondo il ricordo di Paolo ſanto, anzi ſi dimentica di queſte coſe terrene. Che più? egli fiſſo in quella meditatione di morte, uedendo che il mondo è quello, del quale dice il Profeta: Ogn'uno che ti uedrà, et conoſcerà, fuggirà da te; odia il mondo, che ben è degno di eſſere odiato; perche e uno uagabondo, che guida all'inferno; perche egli è uno ingannatore, che mai dice uerità; perche è un baſiliſco crudele, che amazza con la uiſta de i ſuoi fauori, et honori. Per tanto il chriſtiano dato alla meditatione del morire ſi diſcoſta co i penſieri dall'inganneuole, et bugiardo mondo, et non ſi affettiona in coſa alcuna di eſſo, mà nell'amor di Dio, et nella ſalute dell'anima ſua. Onde acceſo d'amore ſãto, ſoſpira ſpeſſo la ſua miſeria hereditata per il peccato: ſi lamenta di ſe ſteſſo, et delle ſue negligenze bone ſpeſſo: ſi da continuamente alla oratione, frequenta i ſanti ſacramenti: ſi riduce ſouẽte à memoria i beneſitij riceuuti da Dio: et coſi ogni giorno in queſto penſier ſanto di morire piglia maggiori forze di ottenere con l'iutto di ſua diuina Maeſtà la uittoria di queſto mondo fallace. Queſti et molti altri ſono i frutti della meditatione chriſtiana della morte: fareſſimo troppo lunghi, ſe uoleſſimo dirgli tutti. Vengaſi alla pratica, che ſe ne caueranno, et guſtaranno di gran lunga aſſai più: mà ne ſono piene le ſacre lettere, i libri de i padri ſanti, li moſtrano molto bene gli eſſercitij di huomini religioſi, che hanno fatto il corſo aſſiduamente, in queſta meditatione di morte: la quale eſſendo coſi ſalutare, et fruttuoſa, bene ſpeſſo la chieſa guida, et maeſtra noſtra, ce la propone. A queſto mira l'inſtituto et rito della aſperſione della cenere nel capo de fideli, queſto iſteſſo fra le altre coſe ci è inſignato ne i cemiterij, nelle ſepolture, ne i monumenti, et altre memorie de i deſonti, come ci ſignifica il nome iſteſſo de monumento: mà per non andare più di lungo, queſto iſteſſo apparato è ſimbolo che inuita à la meditatione della morte. Hora è conueniente anco, che non finiamo prima che conſideriamo breuemente in queſta attione alcune altre coſe delle conſolationi chriſtiane, poiche habbiamo ragionato aſſai della meſtitia uniuerſale, et particolare. Sentiſte queſta mattina nell'epiſtola della ſanta meſſa le parole dell'Apoſtolo ſan Paulo, doue ſi come permette qualche meſtitia nella morte de i noſtri, così da regola, et modo, et nõ uuole da una doglianza tale ſia diſgiunta mai le cõſolationi, che ci da la fede, et ſperanza chriſtiana. Nolumus, dice egli, uos ignorare fratres de dormientibus, ut non contriſtemini, ſicut, et ceteri qui ſpem non habent. Si enim credimus quod Chriſtus mortuus eſt, et reſurrexit, ita et Deus eos, qui dormierunt per Ieſum adducet cum, eo: et quel che ſeguita. Cõchiude finalmente con queſte parole? Itaque conſolamini inuicem in uerbis iſtis. Non prohibiſce l'Apoſtolo aſſolutamente il contriſtarſi; ma prohibiſce che non ſia queſta meſtitia ne i chriſtiani, come quella degli huomini, che non hanno ſperanza. Vt non contriſtemini, dice, ſicut ceteri qui ſpem non habent. Vedete appreſſo come chiama i morti dormienti; a i quali ſono ſimili in tre coſe: percioche quelli dormono con ſperanza di releuarſi, coſi il fedele muore colla ſperanza della ſua reſurretione. Nunquit qui dormit non adijciet, ut reſurgat? dice il ſalmo. Si aſſomiglia anco in queſto, che in quel che dorme, ueglia l'anima. Ego dormio, ut cor meum uigilat. Così uiue l'anima anco quando il corpo è morto. Doppo il ſonno l'huomo ſi leua rinforzato, et uigoroſo: così dopò la morte preſente riſurgeranno finalmente i ſanti co'i corpi glorioſi, et impaſſibili, et adornati di quelle altre glorioſe doti, che ſcriue l'Apoſtolo à Corinthy. Seminatur in corruptione; ſurget in corruptione. Seminatur ignobilitet: ſurget in gloria. Seminatur in infirmi-

tate;

tate: ſurget in uirtute: Seminatur corpus animale: ſurget corpus ſpiritale. *Queſta fede, et ſperanza l'Apoſtolo fonda, et appoggia in quell'altro principaliſſimo articolo della fede noſtra, che Chriſto, ſignor noſtro, e riſuſcitato. Et perche la reſurrettione di quel ſantiſſimo corpo, unito perſonalmente al uerbo della uita, et ſuo inſtrumento congiunto, è cauſa efficiente della noſtra reſurrettione: però l'Apoſtolo fa la conſequenza, che, come Chriſto è reſuſcitato, coſi noi reſaſcitaremo: et la ſua reſurrettione è eſſemplare della noſtra; perciò diſſe egli altroue:* Saluatorem expectamus Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum: qui reformabit corpus humilitatis noſtræ, configuratum corpori claritatis ſuæ. *Aſpettiamo il ſaluatore, Gieſu chriſto Signor noſtro, che riformarà, et riſuſcitarà queſto noſtro corpo conforme al corpo ſao glorioſo. Vedete anco, come ſtabiliſce poi queſta ſperāza cō qaelle efficaci parole:* Hoc dicimus uobis in uerbo Domini. *Vi diciamo queſto nella parola del Signore. Et perche uuole che ti conſoliamo nelle parole, che ci ha dette, ſoggiunge nel fine:* Itaque conſolamini inuicem in uerbis iſtis. *Si che, dice l'Apoſtolo, conſolateui inſieme l'un l'altro in queſte parole. Tanti ſecoli innanzi ſi conſolaua in queſta iſteſſa ſperanza quel ſanto Giob; le cui parole poco fa udiſte nella lettione della ſanta Meſſa:* Cunctis diebus, quibus nunc milito, expecto donec ueniat immutatio mea. Vocabis me, et ego reſpondebo tibi: operi manuum tuarum porrigens dexteram. *In tutti giorni della uita mia, dice egli, aſpetto che uenga finalmente quella glorioſa mutatione. Mi chiamerai con qaella potente tromba, et io ti riſponderò; mi porgerai la mano della tua uirtù, et io mi leuarò riſuſcitato dalla tua potenza. Qaeſto iſteſſo articolo di fede proferiſce queſta matina di ſua bocca propria il noſtro Saluatore nel ſacro euangelio.* Ego ſum reſurrectio, et uita: qui credit in me, etiam ſi mortuus fuerit, uiuet. Et omnis qui uiuit; et credit in me, non morietur in æternum. *Io ſono, dice il Signore, la reſurrettione et la uita: qualunche ha uiua fede, et ſperanza in me, ancorche ſia morto, uiuerà. Coſi la ſanta chieſa fra queſti ſanti, riti, ne i quali uà eſcitando l'affetto noſtro à lutto, et meſtitia, accompagna anco molte ſignificationi, et teſtimonij di queſta fede, et uiua ſperanza. Qui mirano molte uoci, et canti della chieſa: qui mirano oltre a quello, che habbiamo moſtrato di ſopra, quelli innumerabili lumi ardenti d'ogni intorno: co'i quali proteſtiamo queſta fede della reſurrettione; et manifeſtiamo chiaramente queſta ſperanza, che uiua queſta anima nella diuina gratia, et che ſi ſia appreſentata nel ſuo tranſito innanzi à Dio, come quelle uirgine prudenti con le lampidi acceſe nelle mani, cioè con la fede uiua, luminoſa, et ardente nelle opere di charità; che in queſto ſentimento anco uſa la chieſa accompagnar co i lumi in mano i corpi morti alla ſepoltura: anzi uſa di dare i lumi in mano à quelli che muoiono, per la medeſima proteſta, et ſignificatione. Conſoliamoci adunque, cariſſimi, et fermiamo bene nel cuor noſtro queſta conſolatione, che non ſenza miſterio udì dal cielo ſan Giouanni quella felice, et lieta uoce.* Scribe. *Scriui, ritieu bene, et nota queſte parole. Et quali?* Beati mortui qui in Domino moriuntur. Amodo iam dicit ſpiritus, ut requieſcant à laboribus ſuis: opera enim illorum ſequuntur illos. *Beati ſono i morti, che muoiono nel Signore. Già hora, dice lo ſpirito ſanto, riposeranno dalle ſue fatiche, perche ſono accompagnati dalle buone opere loro. Horsù dunque uedoae, pupilli, orſani, afflitti, poueri, et miſerabili, qualanque ſiate, qael reſugio, quei ſolleuamenti, che riceueuate, da queſta Regina in terra, hora riceuerete dalle ſue interceſſioni preſſo à Dio nel cielo più efficacemente. Sereniſſimo Rè ſete rimaſo hora uedouo in queſta morte, conſolateui in queſte parole; conſolateui in queſta uiua ſperanza di riuedere glorioſa in cielo quella, della cui compagnia rimanete al preſente priuo in terra. Queſta è priuatione di poco tempo: quella conſolatione durerà ſempiternamente. Voi, Sereniſſimi figliuoli, rimaſi priui di madre in terra,* Conſolamini inuicem in uerbis iſtis, *conſolateui l'un l'altro inſieme con queſte parole di ſperanza, che arriui glorioſa al cielo la madre noſtra. Non habbiamo qui caſa permanente: la sù nella caſa noſtra celeſte la riuedrete: et tanto maggiori anco beneficij riceaerete dalle ſue interceſſioni in cielo, in laogo di quei frutti, che aſpettauate in terra dalle ſue materne ſollicitudini uerſo di uoi. Ma tu, o morte hai preſo con le tue fauci queſta Regina, te ne uai gloriando, che niuno ſcampi dalle tue mani, et che la tua ſpada tagli a filo ugualmente et Prencipi, et Re, et Imperatori. Che hai fatto? quello più, che hai potuto. Hai poſto le mani tanto alto, hai morto, hai diuorato: ma che coſa? dice, il beato Bernardo, certo la carne ſola. Queſta e conditione de i miſeri figliuoli di Adamo. Ma nell'anima non hai che fare: uola al ſuo creatore, che tanto perpetuamente ha deſiderato, che ella ha ſeruito ne i giorni della ſua uita. Ma che? queſta iſteſſa carne, queſto corpo, il quale hora pare, che tu poſſegghi, ti ſarà leuato di bocca, et di mano, quaudo tu ultima nemica ſarai diſtrutta, et abſorta nella uittoria di Chriſto. Renderai una uolta queſta preda, di che ti uai gloriando. Reſtituì quella marina beſtia, il profeta, che haueua inghiottito; et tu renderai queſta Regina, che ti preſumi d'hauere tranghiottita nel tuo uaſtiſſimo uentre. Verrà, uerrà l'unigenito figliuolo di Dio con gran poteſtà, et Maeſtà a cercar anco queſta Regina: et quello iſteſſo corpo, da te impallidito, tutto eſſangue, et ſenza uita, et hormai quaſi disfatto reſtituirà alla ſua anima, lo empierà di ſplendore, lo conformarà proportionatamente alla chiarezza del ſuo glorioſiſſimo corpo. Tu come reſterai all'hora? certo come e ſcritto in Gieremia,* in nouiſſimo dierum ſtulta remanebis: *et uiuēdo queſta Regina in eterno, tu morirai in perpetuo. Doue ſaranno all'hora i*

tuoi

tuoi trionfi? doue le tue uittorie? doue la forza delle tue armi? In quella eſtrema giornata alla uoce del figliuolo di Dio, al ſuono di quella tromba dello Archangelo, ſpezzarannoſi le pietre, appriranoſi le ſepolture, renderà il mare tutti i ſuoi morti, reſtituirà medeſimamente la terra fino dalle ſue uiſcere le ceneri, la poluere, et le oſſa loro, riunirannoſi tutti i corpi alle ſue anime, et quegli degli amici, et ſerui di Dio ſaranno coſi luminoſi, et chiari, che auanzeranno di paragone le ſtelle, la luna, et il ſole iſteſſo. Tu ſola morte reſterai all'hora per ſempre morta. O che uiſta beata, et gioconda ſarà, amatiſſimi figliuoli, quando i giuſti rapiti in aria, et coſi glorioſamente poi condotti al cielo da Gieſu Chriſto S. noſtro, ſaranno collocati ordinatiſſimi ſecondo i ſuoi gradi, et meriti fra quelle beate ſchiere, et hierarchie celeſti, fra gl'Angeli, fra gl'Archangeli, frà le Virtù, fra le Poteſtà, fra i Principati, fra le Dominationi, fra i Throni, fra i cherubini, fra i Serafini, et partecipi di quella gloria, ſederanno in quelle celeſti ſedie l'iſteſſi corpi, et quelle carni, che in queſta uita furono afflitte, et conſumate, parte dalle uolontarie macerationi di aſtinenze, et ſante uigilie, parte da i ferri, da i fuochi, et da tanti altri inſtromenti di perſecutori tormentate, et finalmente tutte dalla morte diſfatte, et ridotte à poluere, et cenere, riſplenderanno all'hora in ſempiterno coſi glorioſamente. Se ſolo un ſole girando per tutto il mondo, illuſtra i cieli, ſerena l'aria, rallegra la terra, conſola gli huomini: che ſarà la uiſta di tanti luminoſi ſoli? Se in queſto tempio iſteſſo, queſti frequenti lumi, acceſi ordinatamente in queſta gran mole funebre, rapiſcono talmente gli occhi di tutti, che non ſanno quaſi leuargli da quella uiſta: che ſarà in quel tempio celeſte, doue quegli innumerabili glorioſi corpi de gli amici di Dio riſplenderanno? O figliuoli, fiſſate gl'occhi della mente in quella uiſta beata, mirate quei lumi celeſti, attendete a i canti di quelle hierarchie, imaginateui il concento di quelle uoci angeliche. Queſti lumi, che hora uedete in queſto ſacro tempio, ui rappreſentano quelli: e una raſſembranza di quella armonia, l'hinni, et ſalmi, che qui udite, et queſti fuochi acceſi danno teſtimonio del trionfo de i giuſti nel tranſito che fanno di queſta uita alla loro gloria eterna. Ma udite Chriſoſtomo ſanto, che ue lo dice. Dic mihi, quid ſibi uolunt iſtæ lampades? nónne ſicut athletas eos mortuos producimus? quid etiam hymni? nonnè ut Deum glorificemus, et ei gratias agamus, quoniam iam coronauit diſcedentem, quoniam a laboribus liberauit, de ſeruitute ducens? nonne propter hoc pſalmi, et hymni? nonne propter hoc pſalmodia? omnia iſta gaudientium ſunt. Quid pſallis in eo tempore? Reuertere anima mea in requiem tuam, *et il rimanente. Che uogliono dire queſti lumi? non moſtrano, che conduciamo di ſteccato i morti, come trionfanti? che coſa dicono quelli hinni? non rendiamo noi con eſſi gratie a Dio, et lo lodiamo, et glorifichiamo, perche già ha coronato quel che ſi parte di queſta uita, et lo ha liberato da i trauagli della ſeruitù? non ſi cantano per queſto gli hinni, et ſalmi? non mira a queſto l'armonia loro? che canti tu in queſta occaſione? Ritorna anima mia al tuo riposo: et molti altri ſalmi ſimili. O figliuoli nella conſideratione, et uiſta di queſti trionfi, et in queſte ſperanze, et conſolationi chriſtiane, dite pure dite, che mi può fare la morte? guardimi Iddio dalla prima morte, cioè da quella della colpa, et del peccato, che non temerò di quella morte corporale: uenga pure quando uuole, uiuerò in quella ſperanza ſempre col beato Giob?* Scio enim quòd redemptor meus uiuit, et in nouiſſimo die de terra ſurrecturus ſum. Et rurſum circundabor pelle mea, et in carne mea uidebo Deum, quem uiſurus ſum ego ipſe, et oculi mei conſpecturi ſunt, et non alius, repoſita eſt hæc ſpes mea in ſinu meo. *So che il mio redentor uiue, et però io ancora riſurgerò in quello eſtremo giorno, et di nuouo ſarò ueſtito di queſta mia pelle, di queſta mia carne, Vedrò Dio, et ſarò io medeſimo, che lo uedrò, et non altri per me: et queſti miei occhi uedranno quella ſantiſſima humanità del figliuolo di Dio: et ho queſta uiua, et ferma ſperanza riposta nel ſeno del mio cuore. Quanta ragione haueua Giob di deſiderare, che foſſero ſcritte queſte parole in un libro con una penna di ferro, ò in una piaſtra di piombo, ò più toſto con un ſcarpello ſcolpite in un ſaſſo uiuo, perche mai ſi ſcanzellaſſero della memoria de gli huomini.* Quis mihi tribuat ut ſcribantur ſermones mei, quis mihi det, ut exarentur in libro ſtylo ferreo, et plumbi lamina uel certe ſculpantur in ſilice. *Piaccia a Dio, cari figliuoli, che tutti noi a guiſa de queſti lumi acceſi, et ardenti talmente conuerſiamo in queſta chieſa militante, che in noi riluca la fede ſanta, et ſia ſempre uno ardore continuo di charità, et coſi glorificando Iddio, ſiamo degni finalmente di eſſere ammeſſi et collocati a glorificarlo in quella chieſa ſuperna, et trionfante con queſta anima, per cui hoggi preghiamo: alla quale ſia requie in ſempiterno, et luce perpetua in tutti i ſecoli de ſecoli. Amen.*

REGVLAE CONFRATRIARVM.

Regola delle Confraternità de i diſciplinati, per decreto del Concilio prouinciale ſecondo di Milano.

Riformata d'ordine di Monſig. Illuſtriſſ. et Reuerendiſſ. il Cardinale Borromeo Arciueſcouo.

Proemio.

TRA l'altre Confraternità, che nella noſtra Dioceſe per aiuto dell'anime, non ſenza inſtinto del diuino ſpirito ſono ſtate inſtituite; quella de i Diſciplinati è molto pia, et eſſemplare: doue s'impara, et eſſer-

eſſercita la diſciplina della Chriſtiana militia, che conſiſte nell'imitatione della uita di CHRISTO Noſtro Signore, il quale, ſi come dice Iſaia, è la diſciplina della noſtra pace, et ci hà laſciate l'armature per ſuperare li nemici della noſtra ſalute, et inſegnata la uia della uera beatitudine, che è il fuggire le mondane delitie, et il ſoggiogare la carne allo ſpirito, et ſodisfare per li peccati noſtri con gli eſſercitij della penitenza, et mortificatione. Queſto ci rappreſenta il preſepio, doue egli nacque ſi poueramente. Queſto la ſua circoncisione, et la fugga in Egitto. Queſto il digiunare nel deſerto, la perſeueranza nell'Oratione, il ſudare ſangue, i crudeli flagelli, le pongenti ſpine, et la dura Croce, nella quale uersò il precioſo ſangue per la noſtra redentione. Si deue adonque con ogni ſtudio procurare l'augumento, et conſeruatione di queſta Confraternità, ſi che à guiſa di ſcelti ſoldati ſempre uniti col loro capitano perſeuerino nel combattimento fino all'acquiſto della glorioſa uittoria: conſiderando che ſe il titolo, che e' hanno eletto non corriſpondeſſe con gli effetti, ſarebbono degni di reprenſione, et di caſtigo. Perciochè ſignificando queſto nome, Diſciplinati, quelli, che bene inſtrutti nella Scuola di CHRISTO, caminano per l'aſpra et ſtretta uia dietro alle ueſtigie ſue, con la uita pura, et immacolata, caſtigando il corpo, et riducendolo in ſeruitù, conforme a quello, che faceua l'apoſtolo ſan Paolo, com'egli dice, ſcriuendo alli Corinti; Caſtigo il corpo mio, et lo ſottopongo alla ſeruitù dello ſpirito, accioche predicando alli altri, io non ſia fatto reprobo; Qual maggior biaſimo potrebbe loro auuenire, onde maggior pena meritaſſero, che tenere uita incompoſta, et diſſoluta, et che mentre il capitano combatte ſpargendo il ſangue, et uincendo gli nemici; eſſi ſi ne ſteſſero in otio, et in delitie, dandoſi nelle mani di quelli? Hor perche ciò non auuenga, et perche queſta Confraternità ſi conſerui nella uera et ſanta diſciplina, ſeguitando la dottrina, et eſſempio del ſapientiſſimo Maeſtro, GIESV CHRISTO, habbiamo uoluto riformarla, et ſtabilirla con certa, et uniforme regola, che aiuti à mantenere più uiua, et feruente l'oſſeruanza del loro inſtituto: la qual regola, uogliamo, ſia commune a tutte le Scuole, et Confraternità, che ſono, et ſaranno nell'auuenire, erette, et inſtituite ſotto il nome di Diſciplinati nella Città, et Dioceſe noſtra, ſi come in uigore del Decreto del Concilio noſtro Prouinciale ſecondo, ſarà anco commune a tutte le Scuole ſimili nella Città, et Dioceſe della Prouincia noſtra, eccetto ſe per la qualità de luoghi, et per altre circonſtanze, non parerà alli Veſcoui noſtri Comprouinciali per maggior ſeruitio di Dio, ciaſcuno nella ſua Città et Dioceſe aggiongere, leuare, ò mutare in eſſa alcuna coſa. Pertanto eſſortiamo, et preghiamo tutti i fratelli nelle uiſcere del Saluatore, ſi sforzino con ogni amore, et diligenza di metterla in eſſecutione, facendo ſempre fedel ſeruitù al loro Signore, ſotto il cui ſtendardo in queſta Confraternità hanno da eſſercitare la militia ſpirituale: Si che reſtando uincitori, poſſano finalmente inſieme col glorioſo Apoſtolo dire; Hò combattuto un buon combattimento, et hò finito il corſo, nel reſto mi è preparata la corona della giuſtitia.

Quali ſorte di perſone ſi debbano riceuere nella Confraternità, quali nò. Cap. I.

DOVENDO i Fratelli di queſta Confraternità eſſer uiui membri di CHRISTO, et come figliuoli di luce, produrre frutti di luce, ſi che uedute le loro buone opere, ſia glorificato il celeſte padre: ſi habbia gran riſguardo, che non ſi apra la porta a i figliuoli delle tenebre, che oſcurino con tenebroſi coſtumi il Chriſtiano ſplendore, che tra di loro ſi hà ſempre da conſeruare. Perciò auanti ch'alcuno ſia nella compagnia riceuuto, ſi procuri piena informatione della ſua uita, ſi paſſata, come preſente: Et ſolo ſi admettano huomini timorati di Dio, amatori della ſanta pace ſolleciti nell'opere di carità, conſtanti ne i buoni propoſiti, trattabili, et diligenti oſſeruatori della chriſtiana diſciplina, ouer almeno deſideroſi e ben diſpoſti di eſſer tali, et che habbiano almeno ſedici anni compiti. Heretici, ò ſoſpetti d'hereſia, ò che ſiano ſtati tali, Homicidiarij, Vſurari, concubinarij, Beſtemmiatori, et altri ſimili di mala uita, et cattiuo nome, non habbiano luogo nella Compagnia. I minori di ſedici anni ſi potranno introdurre per aſſuefarli alla diuotione, et indrizzarli nella uia del Signore. Arriuati poi all'età competente, hauendone eſſi deſiderio, et eſſendo giudicati idonei, ſi potranno riceuere nel numero de i fratelli.

Del modo di riceuere, et ſtabilire i Fratelli. Cap. II.

HAVENDOSI da riceuere alcuno, i fratelli principalmente ricorreranno all'oratione, et per otto giorni dicendo il Veni creator, et le Litanie, ò altre orationi approuate dalla ſanta Chieſa, dimanderanno la gratia del ſanto Spirito, che illumini i lor cuori a far coſa, che ſia a gloria di ſua Maeſtà, et ſalute commune. Dipoi il Confeſſore della Confraternità eſſaminato diligentemente colui che ſi hà da riceuere, et fattagli uedere la preſente Regola, conoſcendolo conſtante, et ben diſpoſto, lo proporrà al Capitolo, doue eſſendo ballottato, et concorrendo i due terzi in ſuo fauore, ſia riceuuto. Mà prima che ſia ſtabilito, et che poſſa hauer uoce nella Compagnia, ſi terrà un'anno in proua ſotto il gouerno del Maeſtro che ſarà deputato alla cura de nuoui fratelli: nel qual'anno ſe hauerà dato buon ſaggio di ſe, et perſeuerato con buona edificatione, et oſſeruanza della Regola, et ſarà inſtrutto nella dottrina Chriſtiana, ſia ſcritto nel numero de i ſtabiliti fratelli. Et accioche tutto proceda con più lume, è più abondante gratia, ſi il riceuimento, come lo ſtabilimento ſi farà in un giorno, de, uſato alla Commmunione, ſecondo ſi dirà di ſotto: nel quale tutti i fratelli inſieme col Nouitio ſi communicheranno.

cheranno, Et ſi nel riceuere, come nel ſtabilire s'oſſeruino le cerimonie poſte nel fine di queſta Regola: et nell'uno et nell'altro caſo ſi procuri un Sermone da qualche buon Religioſo approuato dall'Ordinario.

Dell'habito della Confraternità. Cap. III.

L'HABITO eſteriore della confraternità douerà eſſere ſegno dell'habito interiore, che deue eſſer la cordial penitenza, la humiltà, et la mortificatione. Vſeranno adonque i fratelli l'habito de gli humili penitenti, cioè il ſacco, di tela groſſa, et ſemplice d'una iſteſſa ſorte, che cuopra tutto il corpo, ſecondo il modo già uſato, Et ſu quello in fronte porteranno una crocetta roſſa, et nella ſpalla deſtra uerſo il petto l'imagine, del Santo, ò Santa, ſotto la cui protettione ſarà inſtituita la Scuola, acciò ſiano imitatori delle ſue uirtù. Si cingeranno con un cingolo di corda con ſette nodi, in memoria del pretioſo ſangue, che ſparſe il Saluatore nella circonciſione; nell'horto; nella flagellatione alla colonna; nell'incoronatione delle ſpine; nelle fiſſure delle mani; in quelle de i piedi; et nell'apertura del coſtato. Porteranno tal habito nell'andare in proceſſione; nell'accompagnare i fratelli deſonti alla ſepoltura; in far la diſciplina; in pigliare la ſacroſanta Eucariſtia, et con eſſo ſi faranno portare alla ſepoltura. Et tutte le uolte che porteranno l'habito, porteranno inſieme la diſciplina. I nuoui fratelli ſin che non ſiano ſtabiliti, non porteranno la Croce roſſa, ne l'imagine del Santo ſu l'habito; acciò ſiano conoſciuti da gli altri ſtabiliti.

Del Veſtire de i Fratelli. Cap. IIII.

NEL ueſtire de fratelli riſplenda la Chriſtiana modeſtia, conforme allo ſtato, et conditione di ciaſcuno. Non portino penne nelle Berrette, ne Calze sfoggiate et uane, et in ſomma ſiano alieni da tutte le pompe, et uanità contrarie alla profeſſione Chriſtiana, et alla uita diſciplinata. Sia lor prohibito il portar Spada, Pugnale, et ſimili, ſe non foſſe per cagione di uiagio, ò per altra legitima cauſa approuata dal Confeſſore, ò dal Priore: Mà come figliuoli di pace, et ſoldati di CHRISTO, ſiano armati dell'armature ſpirituali, che ſono le Chriſtiane uirtù: con le quali ſi conſerua l'anima libera dal peccato, et dell'inſidie de nemici.

Delli Eſſercitij ſpirituali. Cap. V.

QVANTVNQVE in ogni tempo i fratelli debbono lodare il loro creatore, indrizzando tutti i loro penſieri, et operationi alla gloria di ſua Maeſtà dicendo col Profeta; Benedirò il Signore in ogni tempo, et la ſua lode ſempre ſarà nella bocca mia: Nondimeno queſto deuono fare con particolare diuotione ne i giorni feſtiui: i quali ſono ſtati inſtituiti, acciochè il chriſtiano, che ne i dì feriali ſi è ritrouato occupato in diuerſi negotij, et diſtratto da cure mondane, raccoglia lo ſpirito, uagabondo et ſparſo, nel ſuo creatore, eccitandoſi nella ſua ſanta dilettione, et rendendoſi più diſpoſto a riceuere le diuine gratiè. Per ciò i fratelli nelle feſte di precetto tutti conuerranno inſieme ne i loro Oratorij per il ſopradetto fine, riducendoſi alla memoria i beneficij dalla diuina bontà riceuuti, et in particolare quello della redëtione con interno pentimento de loro peccati, et dell'ingratitudine uſata uerſo di quella, proponendoſi la uera emendatione di uita con la perſeueranza nel ſuo ſanto ſeruitio. Diranno l'Officio della Beata Vergine in tuono diuoto con ordine, et con diſtinta pronuntia, et con quella attentione, et riuerenza, che ſi deue innanzi al diuino conſpetto, et della Corte celeſte, ſchiuando ogni atto immodeſto, et ſcacciando dal cuore ogni uano et terreno penſiero, acciò non ſiano da Dio ripreſi con quelle parole, Hic populus labiis me honorat, cor autem eorum longe eſt a me. La mattina reciteranno il Matutino con le altre Hore ſino a Nona incluſine. Dopò deſinare, il Veſpro, et la compieta. Ogni prima Domenica del meſe, l'Offitio de' morti per li fratelli deſonti. Quelli che non ſapranno leggere, diranno in uece dell'Offitio della Madonna, una uolta tutto il ſuo Roſario, et in luogo dell'offitio di morti trentatre Pater, et Aue, in memoria de i trentatre anni, che il Signore conuersò in queſta uita. Si ſtabiliſca la mattina un'hora, nella quale i fratelli poſſano commodamente eſpedire l'offitio, et udire la Meſſa, et la predica, et attendere ad altre buone opere; et il ueſpro, et la compieta non impediſca l'hora determinata per le Scuole della dottrina Chriſtiana, nelle quali non ricuſino di dare con ogni prontezza, et carità quello aiuto, che ſaranno richieſti dal Priore generale della compagnia, ouero da i loro Curati, come in opera coſi pia, et accetta a Dio Noſtro Signore.

Nell'Oratorio ſi oſſerui il ſanto ſilentio, maſſime nell'hora dell'offitio; fuori di quello non ſi ragioni ſe nõ di coſe d'edificatione, onde ſi poſſino aiutare in ſpirito, et unirſi più ſtrettamente col Signore, il qual dice, Doue ſaranno due o tre congregati nel nome mio, quiui ſarò in mezzo di loro. Però ſi dia la debita penitenza a chi introdurrà ragionamenti di coſe mondane.

Vi ſia qualche libro ſpirituale, come le opere del Granata, Ludouico Pittorio, Gaſpar Loarte, et ſimili altri approuati, et ſempre ſi legga qualche coſa ad utilità, et conſolatione de fratelli nel tempo, che auanzerà, ſecondo che meglio giudicherà il Cõfeſſore.

Entrando nell'Oratorio, ſi dica, Pax uobis, et preſa l'acqua ſanta, inginocchiandoſi nel mezzo, et detto il Pater, ſe n'anderà con modeſtia al ſuo luogo.

Neſſuno uſcirà fuori dell'Oratorio ſenza licenza del Priore, o ſottopriore.

Dirà ciaſcuno ogni giorno diece Pater, et Aue in memoria delle molte, et aſpre battiture, che riceuette il Saluatore alla colonna, et cinque in memoria delle

cinque

cinque piaghe. Haranno tutti particolar diuotione al Santo, o alla Santa, nella cui protettione ſarà la Compagnia, et coſi a quel Santo, del quale ciaſcuno harà il nome, pigliandoli per loro auuocati, et interceſſori appreſſo alla diuina Maeſtà.

S'eſſerciteranno nell'oratione mẽtale, come quella, che deſta lo ſpirito, et illumina la mente nel conoſcimento di ſe ſteſſo, et nell'amore del Signore: nel che ſi ſaranno da i loro Confeſſori ammaeſtrare: col conſeglio del quale, et in queſto, et nell'altre coſe appartenenti alla uita ſpirituale ſi gouerneranno.

Oſſerueranno particolarmente il buono inſtituto introdotto di far inſieme con tutta la ſua fameglia l'oratione della ſera, che al ſuono della Campana s'annontia: nella quale oltre l'Indulgenze, che conſeguiranno, ſentiranno particolari fauori della diuina gratia, facendola diuotamente, poi che il Signore a quelli che nel ſuo ſanto nome ſono congregati, promette la ſua preſenza, et che ſaranno le loro dimande dall'eterno Padre eſſaudite.

Non mancheranno parimente (ſe ſarà lor poſſibile) di udire ogni giorno diuotamente la Meſſa, nella quale ſi rappreſentano i miſterij della paſſione del Signore, et s'offeriſce quel ſalutar ſacrificio, dal quale deriua ogni noſtra ſalute.

Introduranno anco nelle loro caſe la ſanta conſuetudine di benedir la Menſa auanti al mangiare, et dopò di render le gratie al Signore de i ſuoi beneficij, con li quali continouamente ci uiſita et ricrea per la ſua infinita carità.

Della Confeſsione, et Communione. Cap. VI.

IL Sacramento della Penitenza, et quello della ſacra Communione ſono le due colonne, che hanno da reggere, et conſeruare fermo et ſtabile l'edificio ſpirituale di queſta confraternità: Il primo de quali innalza l'anima dalle tenebre del peccato nella luce della diuina gratia: Il ſecondo la fortifica, et le dà uigore di reſiſtere, fino alla corona, a gli aſſalti delle tentationi. Hauerà adunque ciaſcuna Compagnia un Confeſſore di dottrina, di religioſi coſtumi, approuato dall'Ordinario, che ſia zelante della ſalute dell'anime, et ſollecito in incaminare per la uia del diuino ſeruitio; et da lui tutti i fratelli almeno una uolta il meſe ſi confeſſaranno, et riceueranno la ſacroſanta Euchariſtia ogni prima Domenica del meſe, et nelle feſte principali, come nella Natiuità del Signore; nell'Aſcenſione; nella Pentecoſte; nell'Aſſontione della Beata Vergine; et nel giorno di tutti i Santi. Procurando di cauare quei diuini theſori, che il Signore conferiſce a coloro, che nella Communione lo riceuono con feruente ſpirito, eſſendo prima ben prouati, et hauendo con l'interno pentimento, et ſincera confeſſione delle lor colpe purificata la conſcienza: accioche accoſtandoſi immondi alla menſa de gli Angioli, non ſiano dal Signore condennati come ſacrileghi, et rei del ſuo ſacratiſſimo corpo. Si come all'incontro conſeruandoſi i fratelli puri dal peccato mortale, et fatto l'habito nelle Chriſtiane uirtù, eſtirpati da loro gl'habiti uitioſi per mezzo di queſti ſacramenti, frequentandoli anco più ſpeſſo, che non s'è detto, con quella diligente preparatione et purità, che ſi richiede; tuttauia ſentiranno in loro maggior accreſcimento della diuina gratia, et più feruore nel ben'oprare.

Del celebrare le Feſte della Confraternità. Cap. VII.

NEL celebrar le Feſte della Compagnia s'attenda con particolare ſtudio a glorificare Dio, più con l'apparato interno, che con l'eſterno. Per tanto oſſerueranno la uigilia col ſanto digiuno, non eſſendo impediti, et nel giorno della Feſta, oltre all'officio, et altre loro ordinarie diuotioni, adornati della ueſte nozziale, et pieni di quel gaudio, che riſulta dalla purità dell'anima, et dalla carità, che interiormente lo Spirito ſanto diffonde ne i cuori, anderanno alla ſacra menſa a guſtare quanto è ſoaue il Signore, et per maggior aiuto, et conſolatione procureranno ui ſia anco il cibo della parola di Dio, predicata da uno che ſia approuato come di ſopra.

Si prohibiſcono totalmente i conuiti, che già in tali giorni ſi faceuano, come indecenti, et alieni dalla Chriſtiana diſciplina.

L'apparato delle Chieſe ſia moderato, et tale, che dia diuotione, e non diſtrattione. Et ciaſcuna compagnia preſentarà all'Ordinario una liſta delle ſpeſe, che in tali apparati ſi richiedono, et ſecondo, che da lui ſarà approuata, coſi ſecondo quella ogn'anno le compagnie ſi regoleranno.

Del digiuno, et della diſciplina. Cap. VIII.

ESSENDO il Digiuno, et la Diſciplina come due freni; co i quali ſi sbaſſa la ſuperbia della uita, et ſi mortifica la uiuezza della ſenſualità; ſi che la carne con humile ſoggettione ſi rende obedie͂te allo ſpirito: i fratelli oltre che ſaranno diligenti oſſeruatori de digiuni comandati dalla ſanta Chieſa, piglieranno ancora in diuotione quello del Venerdì in memoria della paſſione del Signor Noſtro GIESV CHRISTO.

Vſeranno le diſcipline fatte di cordelle, e tutte d'una iſteſſa forma: et riducendoſi alla memoria i flagelli, co i quali l'iſteſſo noſtro Signor legato alla collonna fu battuto per le noſtre iniquità, ſi renderanno pronti, et ferventi nella flagellatione di loro ſteſsi, non ſola per li peccati proprij; ma anco per quelli del popolo. Et farãno queſto pio eſſercitio tutte le Domeniche dell'Aduento, et quelle che correranno dalla Seſtuageſima fino alla Domenica dell'Oliue incluſiue, et nelle tre Domeniche delle Proceſsioni generali, et il giouedì ſanto. Et perche ſono alcuni giorni, ne i quali regnano più diſſolutioni, et con più ſcandaloſa et mondana libertà s'offende Dio, come nel giorno auanti il pri-

mo

mo della Quareſima, nelle Calende d'Agoſto, et in quelle di Maggio: i Fratelli per diuertire l'ira Diuina, et per opporſi al furore dell'inimico Infernale, che con tanti lacci tira l'anime nel ſuo dominio, ritirati ne i loro Oratorij con le diſcipline imploreranno la Diuina miſericordia per le tante offeſe, che contro la ſua Maeſtà ſi commettono in tali giorni.

Et perche il Signore benignamente apre le uiſcere della ſua miſericordia al peccatore, che in ſe ſteſſo caſtiga le colpe commeſſe, s'eſſortano i fratelli per il nome di GIESV CHRISTO *ad eſſercitarſi anco più ſpeſſo di quel che s'è detto di ſopra, in queſta ſorte di penitenza ſi ſalutifera et propria del loro inſtituto.*

Della limoſina. Cap. 9.

S*Iano i fratelli elimoſinarij, perche la limoſina è quella, che non altrimenti ſmorza i peccati, che l'acqua l'ardente fuoco, et non patiſce, che l'anime uadano nelle tenebre. Perciò tutte le uolte, che ſi congregheranno inſieme ne i loro Oratorij, offeriranno nella Caſſetta, o Boſſola a ciò deputata quel che a ciaſcuno piacerà nel Signore, ſi per li biſogni occorrenti della Compagnia, ſi anco per ſouuenire a i fratelli poueri, o infermi: de quali haueranno quella cura, che richiede il debito della fraterna Carità.*

Delle Proceſſioni. Cap. 10.

O*Gni anno nelle tre Domeniche, che immediatamente ſeguitano dopò l'Ottaua di Paſqua, tutti i fratelli di tutte le Compagnie de Diſciplini della Città, la mattina per tempo ſi congregheranno in quella Chieſa, che ſarà lor deputata dal Veſcouo, doue udita la Meſſa, et fattoſi un breue Sermone a propoſito da qualche Religioſo approuato, come di ſopra, poſti tutti in proceſſione ſotto i ſuoi Confaloni, anderanno a uiſitare per ciaſcuna Domenica quelle Chieſe, che il Veſcouo ordinerà, ritornando ſempre al luogo, d'onde ſi ſono partiti, et nell'andare, et ritornare diranno ſempre i ſette Salmi, et tutte tre le uolte dopò il ritorno congregati tutti in Chieſa, faranno la diſciplina. Nelle Terre, et Ville fuori della Città, doue non ſarà commodità di far unione di più Compagnie inſieme, ciaſcuna Compagnia farà le tre ſopradette Proceſſioni da per ſe, andando a quelle Chieſe, ouero Oratorij, che ſaranno più commodi, ouero, non ui eſſendo Chieſa, ne Oratorio commodo, andando intorno alla ſua Terra, ſecondo ordinerà il ſuo Curato. Le quali Proceſſioni ſi facciano con intentione di pregare noſtro Signore, che eſtirpi ogni hereſia, che conſerui in pace i Prencipi Chriſtiani, et accreſca, et eſſalti la ſua ſanta Fede; che ci conſerui i frutti della terra, che diſenda, et guardi il popolo da Careſtia, Peſte, et Guerra. Andando alle altre communi Proceſſioni del Clero (al che ſiano tenuti tutte le uolte che dal Veſcouo ſaranno chiamati) uadano dicendo il loro Officio della mattina, ouero le Letanie, ouero cantando alcuno Hinno, et ſimili Orationi a propoſito della Feſta, o de i caſi, per li quali ſi faranno le Proceſſioni, ſecondo, che ſarà ordinato loro dal Veſcouo. Et attendano di procedere con modeſtia, grauità, et diuotione, ſenza alcun ſegno d'atto indecente, hauendo auanti a gli occhi la gloria di Dio noſtro Signore, et la buona edificatione del proſſimo. Circa all'andare auanti, o dietro, oſſeruino l'ordine, che ſarà dato loro dal Veſcouo.*

Delli Officiali, et prima del Priore, et Sottopriore. Cap. 11.

H*Auerà ciaſcuna Compagnia per gouerno un capo, il quale ſia chiamato Priore, a cui i fratelli renderanno quella obedienza, et riuerenza che ſi conuiene. Il ſuo officio ſarà di conſeruare la Compagnia inſieme unita col uincolo della ſanta pace, et fraterno amore; di far che ſi oſſerui diligentemente la Regola; di tor uia ogni diſordine, et confuſione. Nel conſegliare ſia prudente; nel riprendere ſedato; nello eſſortare feruente; nel gaſtigare diſcreto; nel conuerſare modeſto, et affabile.*

Il Sottopriore terrà il luogo del Priore, et adminiſtrerà il ſuo officio in ſua aſſenza.

Del Maeſtro de' Nuoui Fratelli. Cap. 12.

I*L Maeſtro de Nuoui hauerà cura d'ammaeſtrar quelli, che nuouamente ſi riceuono, nella dottrina Chriſtiana, nel dir l'officio, nel canto, et cerimonie, nell'oſſeruanza della Regola, et d'indurli a far una Confeſſione generale; et finalmente con ogni diligenza indrizzarli per la uia delle ſante uirtù, et pietà Chriſtiana, eſſortandoli, et correggendoli con amoreuoli riprenſioni, et caritatiue penitenze, andando egli auanti col ſuo buono eſſempio.*

Del Regolatore dell'Officio. Cap. 13.

I*L Regolatore dell'Officio hauerà cura di compartire ogni meſe quelle parti dell'Officio, che in Choro haranno da intonare, cantare, o dire, ſecondo che a lui piacerà: et che l'Officio ſi dica correttamente, appuntatamente, et con debito ordine, ſecondo i tempi, et cõpie cerimonie: Et di notare quelli che mancheranno di uenire alla Compagnia, ouero che uerranno tardi, et per tale effetto ſi tenga nell'Oratorio una Tauoletta di legno con li ſuoi piroli per notar quelli, che mancheranno come di ſopra.*

Del Sacreſtano. Cap. 14.

I*L Sacreſtano hauerà cura della Cera, Oglio, Paramẽti, Calici, et d'ogn'altra coſa appartenẽte alla chieſa, ouero Oratorio: d'apparecchiare, ouero di far*

apparecchiare à i ſuoi tempi le coſe, che doueranno apparecchiarſi nella Feſta della Compagnia: Procurerà che la Chieſa ſia adornata ſecondo la forma, et ſpeſa, che ſarà preſcritta dall'Ordinaria, come di ſopra. Terrà detta chieſa, ouero Oratorio ben netti da ogni immonditia: Et ſarà altri ſeruitij per biſogno d'eſſo Oratorio, ò chieſa, secōdo l'ordine, che ſarà à lui dato dal Priore. Nel principio del ſuo officio riceuerà in conſegna per inuentario il tutto, e nel fine ne renderà conto, et tal conſegna ſi faccia dal Priore, Sacreſtano, et Sindici uecchi, et non darà alcuna coſa conſegnata in preſtito à chi ſi uoglia ſenza licenza del Capitolo. Il Priore gli aſſegni un de' Fratelli, che l'aiuti nel ſuo officio, ſe ſarà biſogno.

Del Depoſitario. Cap. XV.

IL Depoſitario riceuerà, et terrà appreſſo di ſe in gouerno tutte le limoſine, entrate della compagnia, facendo di tutto debita ſcrittura. Ne sborſerà alcun danaro ſenza un mandato ſottoſcritto dal Priore, et dal cancelliero. La caſſa de i danari hauerà due chiaui diuerſe, l'una delle quali terrà appreſſo di ſe, l'altra terrà il Priore.

Del Cancelliero. Cap. XVI.

IL cancelliero terrà conto in un libro di tutte l'entrate, et carichi della compagnia; ſarà memoria di tutti gl'inſtromenti, che alla giornata ſi faranno in nome di eſſa, et noterà quelli, che già ſaranno fatti, et inſieme tutte le ſcritture à lei appartenenti, et ordinationi, che dal capitolo ſi faranno, et l'elettioni de gl'Offitiali, i nomi, et i cognomi de i Fratelli, quando entrano nella compagnia, quādo ſi ſtabiliſcono, et quando moiono. Sarà anco cura del Cancelliero di ricordare à i ſuoi tempi al capitolo i carichi della cōpagnia, acciò non ſi laſcino adietro, mà ſi eſſeguiſcano, come ſi deue. Et ſarà ben fatto, che ciaſcuna compagnia habbia una particolar Tauoletta, doue ordinatamente ſiano deſcritti, et notati tutti i legati et carichi ſuoi, co i giorni, ne quali ſi haranno da eſſeguire, et con le coſe, che ſi haranno da fare; et tal Tauoletta ſi potrà tenere nel luogo, doue ſi farà il capitolo, ò nell'Oratorio attaccata al muro, acciò meglio ſi poſſa tenere a memoria da i Fratelli.

De i Procuratori. Cap. XVII.

LI Procuratori, che potranno eſſere due ò tre, haueranno cura d'attendere alle liti, et negotij della cōpagnia, et di ſpendere per li biſogni, che ordinariamente à quella occorrono: Ma nelle coſe eſtraordinarie, et d'importanza non faranno coſa alcuna ſenza licenza del capitolo, al quale nel fine del loro officio renderāno conto del maneggio hauuto, et delle ſpeſe fatte.

De gl Infermieri. Cap. XVIII.

SARANNO due Infermeri, pij, et ſolleciti, l'impreſa de quali ſarà di uiſitare caritatiuamente i Fratelli infermi, et in procurare ò per mezo della compagnia ò d'altri, che ſiano con carità ſouuenuti nelle neceſſità ſpirituali et tēporali, facendo loro tutti quei ſeruitij, che in ſimili caſi i buoni, et amoreuoli Fratelli deuono fare. Et particolarmente nel tempo del tranſito ſieno loro aſſiſtenti, aiutandoli al ben morire con orationi, et pie eſſortationi; procurando che a tempo riceuano i Sacramenti della chieſa, et che eſſendo lor portata la ſantiſſima Euchariſtia gli altri Fratelli con l'habito, et con il lume acceſo l'accompagnino, cantando il Miſerere, et altre Orationi à propoſito. Paſſato l'Infermo di queſta uita, ſarà da tutti accompagnato alla ſepoltura, et diranno poi tre uolte almeno per l'anima ſua l'Officio de morti, ſenza però apparati di tombe funerali, non eſſendo queſto officio loro.

Delli Aſsiſtenti al Banco. Cap. XIX.

SARANNO due Fratelli, quali tutte le Feſte la mattina, et dopò il deſinare mentre dura la congregatione, haueranno da ſtare aſſiſtenti al banco in chieſa a riceuer le limoſine, che ſaranno offerte, et hauerāno cuſtodia della chieſa, non laſciando entrar nell'Oratorio alcuna Donna, nel qual tempo potranno dire l'Offitio tra loro con uoce baſſa, et leggere alcun libro diuoto, acciò ſuppliſcano in chieſa a quello che fariano nell'Oratorio.

Del tempo, che hanno da durare in officio gl'Officiali, et quali, et quando ſi hanno da eleggere. Cap. XX.

TVTTI li ſudetti Officiali haueranno da durare in Officio un'anno, eccetto gli Aſſiſtenti al banco, che durerāno un meſe ſolo, et ſarāno eletti dal Priore. Et chi ſarà ſtato Priore un'anno, non poſsa eſſer di nuouo eletto al medeſimo offitio, ſe non paſſati due anni, et il medeſimo s'oſſerui del Sottopriore, il quale però poſſa eſſer eletto al fine del ſuo offitio per Priore, ſe coſi parerà bene alla compagnia: Ne poſſa eſſer eletto alcuno per Priore, ſe non ſaprà leggere, et non harà almeno uenticinque anni compiti, et non ſarà perſeuerato con buono eſſempio nella compagnia quattro anni continui. L'elettione del Priore, Sottopriore, et Maeſtro delli Nuoui ſi faccia a ballotte, ouero a uoci ſecrete alla preſenza del Confeſſore della Compagnia, ouero d'un'altro Sacerdore deputato dal Veſcouo, et quello ſia eletto, che hauerà hauuto la maggior parte delle uoci in ſuo fauore. Gli altri offitiali ſiano eletti all'arbitrio di queſti tre, dichiarando, che un parente non poſsa dar uoce all'altro, et che frà tutti gl'offitiali non ſi poſsano eleggere più di due, che ſieno parenti inſieme. Et tale elettione ſi farà nella feſta di tutti i Santi, et nella prima Domenica dell'Aduento entraranno tutti in poſſeſſo dell'offitio.

Dell'auttorità de gl'Offitiali. Cap. XXI.

APPRESSO *i ſopradetti offitiali ſin che dureranno in offitio (eccetto gli Aſſiſtenti al banco) ſarà tutta l'auttorità, et gouerno della Compagnia. Si che eſſi ſoli, ò almeno i due terzi di lora potranno trattare, ordinare, et far aſſolutamente quel tanto che giudicheranno eſſer in beneſitio della Compagnia, et non altrimente. Ma alla elettione delli offitiali, et al riceuere de i Fratelli, harà da concorrere l'uniuerſal Compagnia.*

Delle Pene. Cap. XXII.

E PERCHE *il timore della pena, ſuole alle uolte ritrarre gli huomini dal male, et indurli al bene, doue non opra l'amore della uirtù; per prouedere alli diſordini, che potriano naſcere nelle Compagnie, et acciochè le buone Compagnie non ſieno diſturbate, e corrote dalli mali Fratelli: ſi conſtituiſcono l'infraſcritte pene.*

Chi ſubornerà alcuno per far dar la uoce a ſe, ò ad altri, per la prima uolta ſia priuo della uoce attiua, et paſſiua per due anni; per la ſeconda ſia cancellato della Compagnia.

Chi ſenza legitima cauſa, ò ſenza auiſare il Confeſſore, ouero il Priore, perderà una uolta la ſolita Communione: faccia la diſciplina in preſenza de gl'altri nel l'Oratorio, ouero ſtia fuori dell'Oratario per un meſe all'arbitrio del Priore.

Chi la perderà due uolte continue, ſe gli raddopij la pena.

Chi la perderà tre uolte, ſia cancellato.

Chi porterà pugnale, ò ſpada ſenza licenza, ſia ſoſpeſo dalla Compagnia due meſi; ſe non uorrà deporre l'armi, ſia cancellato.

Chi ſarà pertinace in non uoler obedire al Priore, ouero gli dirà graue ingiuria, ſia cancellato.

Chi beſtemmierà Dio, ò la Beata Vergine, ò dirà altra atroce beſtemmia, ſia cancellato.

Chi porterà odio, è non uorrà far pace, ouero perdonare, dopò la ſeconda ammonitione, ſia cancellato.

Chi mancherà tre uolte continue di uenire alla Compagnia, ſenza legittimo impedimento, et non hauendo auiſato il Priore, ſia cancellata.

Chi anderà alle Tauerne ſenza neceſſità, faccia tre diſcipline nell'Oratorio, ò ſtia fuori d'eſſo per un meſe, et non ſi emendando, ſia cancellato.

Chi commetterà peccata di fornicatione, ò d'adulterio, ò altro peccato di carne, ſia cancellato.

Chi farà giuramento falſo in giudicio, ſia cancellata.

Chi mouerà lite ſenza licẽza del Confeſſore, et del Priore, ſtia fuori della Compagnia, finche l'harà finita, hauendo ragione: hauenda il torto, ſia cancellato.

Chi robberà, ò in altro modo darà danno notabile al proſſimo, ſia cancellato.

Chi ſenza legitimo impedimento, et ſenza auiſar il Priore, mancherà di uenire alle proceſſioni, ſtia per un meſe di ſotto à tutti i Fratelli, ouero faccia una uolta la diſciplina in mezzo dell'Oratorio all'arbitrio del Priore: ſe mancherà due uolte, gli ſia raddoppiata la pena; ſe trè uolte continue, ſia cancellato.

Se alcuna Compagnia ricuſerà d'andare alle tre proceſſioni generali, et alle altre ordinate dal Veſcouo, ſia punita all'arbitrio d'eſſo.

Et finalmente chiunque commetterà altro graue errore, ſia punito con pena proportionata: è l'auttorità di corregere, e caſtigare i Fratelli con le ſudette, et altre pene, ſtia preſſo il Priore ſolo, ouero in ſua abſenza al Sottopriore, eccetto che quando ſi hauerà da cancellare alcuno, la cancellatione ſi faccia col parere è conſenſo del Capitolo.

Eſſendo alcuno per ſua colpa cãcellato dalla Compagnia, perda l'habito, et ſia applicato alla Scuola; ne ſia admeſſo in altra; Et quella che contraſarà, ſia priua dell'andare alle proceſſioni per un'anno, et tale ammiſſione ſia nulla.

Neſſuna Compagnia poſſa di nuouo riceuere chi ſarà cãcellato, ſe non paſſato un'anno; Et ſe non ſi uederà in lui manifeſta emendatione: et giudicandoſi eſſer bene riceuerlo, ſia riceuuta per nuouo.

Finalmente, acciochè i preſenti ordini non ſiano poſti in obliuione et negletti, ma conſeruati nella memoria, et eſſeguiti; ciaſcun Fratello ne terrà preſſa di ſe una copia, et la leggerà, ouero farà leggere almeno una uolta il meſe, Et parimente tutti i Priori almeno quattro uolte l'anno li facciano leggere in preſenza di tutte le loro Compagnie, inſieme col Breue dell'Indulgenze conceſſe da Papa GREGORIO *Decimo Terzo, à queſte èſimili Compagnie; alle quali, ſi degni il Signore di cõceder gratia d'eſſer nel numero di quei buoni, et fedel ſerui, che eſſendo ſtati in poche coſe fedeli, ſono riceuuti nell'eterno gaudio del lor Signore, et conſtituiti ſopra molti beni.*

Modo di riceuere i nuoui Fratelli nella Compagnia. Cap. XXIII.

FATTA prima la benedittione dell'habito dal Sacerdote, è dopò celebrata la Meſſa, è communicati tutti i Fratelli è fatto il Sermone, Il Maeſtro delli Nuoui pigli per mano il Fratello che uorrà farſi della Compagnia, è lo cõduca ad inginocchiarſi innanzi al Sacerdote, il qual interrogando dica à lui.

Sac. *Quid quaris frater?*

Nou. *Dei miſericordiam, et huius Confraternitatis charitatem.*

Sac. *Deus miſereatur tui, et benedicat te.* Et il Choro riſponda.

Cho. *Vt cognoſcas in terra uiam tuam, et in omnibus gentibus ſalutare tuum.*

Sac. *Dominus cuſtodiat introitum tuum.*

Cho. *Ex hoc nunc et uſque in ſaeculum.*

Quiui il Maeſtro de Nuoui ſpogli al Fratello la Cappa, et il Sacerdote dica.

Sac. *Exuat te Dominus ueterẽ hominẽ cũ actibus ſuis.*

Nou. *Et renouetur, qui intus eſt homo de die in diem.*

Et mettendogli l'habito della Compa-

 gnia,

gnia, dica il Sacerdote.

Sac. *Induat te Deus nouum hominem, qui ſecundum Deũ creatus eſt in iuſtitia, et ſanctitate ueritatis.*

Nou. *Et ne appareat confuſio nuditatis meæ.* Cingendolo col Cingolo.

Sac. *Sint lumbi tui præcincti, et lucerna ardens in manibus tuis.*

Nou. *Quoniam lumbi mei impleti ſunt illuſionibus, et non eſt ſanitas in carne mea.* Dandogli la Candela acceſa.

Sac. *Illuminet Deus oculos tuos ne unquã obdormias in morte, ne quando dicat inimicus tuus præualui aduerſus eum.*

Nou. *Dominus illuminatio mea, et ſalus mea quem timebo?*

Dipoi il Sacerdote orando per lo Nouo dica, Riſpondendo il Choro.

℣. *Confirma hoc Deus quòd operatus es in nobis.*
℟. *A templo ſancto tuo quod eſt in Hieruſalem.*
Pater noſter.
℣. *Et ne nos inducas in tentationem.*
℟. *Sed libera nos a malo.*
℣. *Dominus vobiſcum.*
℟. *Et cum ſpiritu tuo.* Oratio.

F*Ac quæſumus Domine famulum tuũ N. toto corde ſemper ad te concurrere, et tibi ſubdita mente ſeruire, tuamq. miſericordiam ſuppliciter implorare, et tuis iugiter beneficijs gratulari. Per dominum noſtrum. etc.* Alia oratio.

F*Amulum tuum quæſumus Domine tua ſemper protectione cuſtodi, ut libera tibi mente deſeruiat, et te protegente a malis omnibus ſit ſecurus. Per dominum noſtrum. etc.* Alia Oratio.

C*Oncede quæſumus Domine famulo tuo ueniã peccatorum, et religionis augumentum, atque ut ei tua dona multiplices, ſancti N. patrocinia fac adeſſe, & largire præſidia. Per Dominum noſtrum. etc.*

Dette le Orationi, il Maeſtro pigli per mano il Nnouo Fratello, et lo meni à dar l'Oſculo della pace à gli altri Fratelli, cominciando da i maggiori. Et in tanto ſi canti dal Coro il Salmo, *Beatus uir, qui non abijt in conſilio impiorum. etc.* Se ſaranno più Fratelli, ſi canti il Salmo, *Ecce quam bonum.* Inſieme con il Salmo, *Ecce nunc. etc.* Et al fine il Sacerdote dia la benedittione à tutti i Fratelli, dicendo.

Benedictio Dei Patris omnipotentis, et Filij, et Spiritus ſancti deſcendat ſuper uos, et maneat ſemper nobiſcum. ℟. *Amen.*

Benedictio Veſtis.

℣. D*Eus in adiutorium meum intende.*
℟. *Domine ad adiuuandum me feſtina.* ℣. *Gloria patri, et filio. etc.* ℟. *Sicut erat in principio. etc. Alleluia. Kyrie eleiſon. Kyrie eleiſon. Kyrie eleiſon. Pater noſter.*
℣. *Et ne nos inducas in tentationem.*
℟. *Sed libera nos a malo.*
℣. *Ego dixi Domine miſerere mei.*
℟. *Sana animam meam quia peccaui tibi.*
℣. *Conuertere Domine aliquantulum.*
℟. *Et deprecabilis eſto ſuper ſeruos tuos.*
℣. *Oſtende nobis Domine miſericordiam tuam.*
℟. *Et ſalutare tuum da nobis.*
℣. *Dominus uirtutum nobiſcum.*
℟. *Suſceptor noſter Deus Iacob.*
℣. *Domine exaudi orationem noſtram.*
℟. *Et clamor noſter ad te perueniat.*
℣. *Exurge Chriſte adiuua nos.*
℟. *Et libera nos propter nomen tuum.*
℣. *Dominus uobiſcum.*
℟. *Et cum ſpiritu tuo.* Oratio.

D*Omine Ieſu Chriſte, qui tegumen noſtræ mortalitatis induere dignatus es, immenſam tuæ clementiæ largitatem ſuppliciter exoramus; ut hoc indumentum, quod præſens famulus tuus N. in ſignum pœnitentiæ, et mortificationis gerere intendit, ita benedicere, et ſanctificare digneris, ut quod exterius figuratur, interius in eius corde tua gratia adimpleatur. Qui cum patre, et filio etc.*

Pro Benedictione Cinguli. Oratio.

O*Mnipotens et miſericors Deus, qui peccatoribus te quærentibus benignus occurris, oramus immenſam clementiam tuam, ut hunc cingulum benedicere, et ſanctificare digneris: ut quicunque eo præcinctus fuerit in corpore, gratiæ tuæ largitatem ſentiat in mente. Per dominum noſtrum. etc.*

℣. *Dominus nobiſcum.*
℟. *Et cum ſpiritu tuo. Kyrie eleiſon. Kyrie eleiſon. Kyrie eleiſon.*
℣. *Benedicamus Domino.*
℟. *Deo gratias.*
Deinde fiat aſperſio Aquæ benedictæ, et Incenſatio.

Modo di ſtabilire i nnoui Fratelli. Cap. XXIIII.

CELEBRATA la Meſſa, riceuuta la ſantiſsima Communione, et fatto il Sermone, s'inginocchino tutti i Fratelli, et inuochino lo Spirito ſanto dicendo l'Hinno, *Veni creator Spiritus. etc.* Dipoi poſti à ſedere per ordine, il Maeſtro de Nnoui preſo per mano il nuouo Fratello, lo conduca al Sacerdote, e dinanzi à lui lo faccia ingenocchiare, il qual interrogando gli dica.

Sac. *Vis in Dei ſeruitio ſtabilis eſſe?*

Nou. *Volo cum Dei adiutorio, optimum eſt enim gratia ſtabilire cor.*

Quiui s'intoni l'Antifona, *Hæc eſt generatio.* Et ſi canti dal Choro il Salmo. *Domini eſt terra, et plenitudo eius. etc.* Nel fine ſi dica tutta l'Antifona, *Hæc eſt generatio quærentium Dominum, quærentium faciem Dei Iacob.* Et detta, il Sacerdote preſo il libro della Regola, lo dia in mano al Nuouo dicendo.

Sac.

Sac. *Lex Dei in corde tuo et non ſupplantabuntur greſſus tui.*

Nou. *Fiat manus tua Domine ſuper ſeruum tuum ut ſaluum me facias quia mandata tua elegi.*

Mettendoli la Crocetta roſſa in fronte.

Sac. *Qui non baiulat crucem ſuam, et ſequitur Dominum non poteſt eius eſſe Diſcipulus.*

Nou. *Mihi abſit gloriari niſi in cruce domini noſtri Ieſu Chriſti.*

Mettẽdo l'imagine del Santo, o della Santa che ha in protettione la compagnia ſu l'habito alla ſpalla dritta.

Sac. *Protegat te nomen N.*

Nou. *Et mittat mihi auxiliũ de ſancto, quoniam adiutor et protector factus eſt mihi.*

Dando la candela acceſa.

Sac. *Lucerna pedibus tuis uerbum Domini et lumen ſemitis tuis.*

Nou. *Quoniam tu illuminas lucernam meam domine, Deus meus illumina tenebras meas.*

Mettendogli la Corona di ſpine.

Sac. *Eſto fidelis uſque ad mortem, et dabit tibi Deus Coronam uitæ, quia qui perſeueraverit uſque in finẽ hic ſaluus erit.*

Nou. *Adiuua me Deus et ſaluus ero, Deus auxilij mei, et ſpes mea ne diſceſſeris a me.*

Fatta la coronatione ſi cãti dal Choro il Salmo. *Beatus uir qui timet Dominum, etc.* Ma eſſendo più d'un nuouo Fratello, ſi canti il Salmo. *Beati immaculati in uia etc.* E finito il Salmo s'ingenocchino tutti, et il Sacerdote orando dica.

℣. *Saluum fac ſeruum tuum.*
℟. *Deus meus ſperantem in te.*
℣. *Mitte eis Domine auxilium de ſancto.*
℟. *Et de Sion tuere nos.*
℣. *Eſto ei Domine turris fortitudinis.*
℟. *A facie inimici.*
℣. *Nihil proficiat inimicus in eo.*
℟. *Et filius iniquitatis non apponat nocere ei.*
℣. *Domine exaudi orationem noſtram.*
℟. *Et clamor noſter ad te perueniat.*
℣. *Exurge chriſte adiuua nos.*
℟. *Et libera nos propter nomen tuum.*
℣. *Dominus uobiſcum.*
℟. *Et cum ſpiritu tuo.* Oratio.

Deus, qui iuſtificas impium, et non uis mortem peccatorum, maieſtatem tuam ſuppliciter deprecamur; ut famulum tuum N. de tua miſericordia confidentem cœleſti protegas benignus auxilio, et aſſidua protectione cõſerues, ut tibi iugiter famuletur, et nullis tentationibus a te ſeparetur. Per dominũ. Oratio.

Omnipotens ſempiterne Deus miſerere famulo tuo N. et dirige eum ſecundum tuam clementiam in uiam ſalutis æterne, ut te donante, tibi placita cupiat, et tota uirtute perficiat. Per dominum. etc. Oratio.

Concede quæſumus Domine famulo tuo ueniam peccatorum, et religionis augmentum, atque ut ei tua dona multiplices, ſancti N. uel ſancte N. patrocinia fac adeſſe, et largire præſidia. Per dominum etc.

℣. *Dominus uobiſcum.*
℟. *Et cum ſpiritu tuo. Kyrie el. Kyrie el. Kyrie el.*
℣. *Benedicamus Domino.*
℟. *Deo gratias.*

Dipoi dia la beneditione a tutti i Fratelli.

Modo di fare la Diſciplina. Cap. XXV.

Apparecchiati i Fratelli con l'habito, et con la diſciplina, poſti tutti inginocchioni; il Priore, raccontando prima breuemente alcuna coſa della Paſſione del Signore, per eccitarli à ſi pio eſſercitio, comincierà, dicendo.

Emendemus in melius quæ ignoranter peccauimus, ne ſubito præoccupati die mortis, quæramus ſpatium pœnitentiæ, et inuenire non poſſimus.

Attende Domine, et miſerere, quia peccauimus tibi. Adiuua nos Deus ſalutaris noſter, et propter honorem nominis tui Domine libera nos, et propitius eſto peccatis noſtris. Et qui comincino tutti à diſciplinarſi. Et il Priore ſeguiti dicendo, *Miſerere mei Deus. etc.* Et i Fratelli riſpondano di mano in mano fin'al fine. Dipoi il Priore ſeguiti.

℣. *Domine non ſecundum peccata noſtra facias nobis.*
℟. *Neque ſecundũ iniquitates noſtras retribuas nobis.*
℣. *Oſtende nobis Domine miſericordiam tuam.*
℟. *Et ſalutare tuum da nobis.*
℣. *Domine exaudi orationem noſtram.*
℟. *Et clamor noſter ad te perueniat.* Oratio.

Deus, qui culpa offenderis, pœnitentia placaris, preces noſtras propitius reſpice, et flagella tuæ iracundiæ, quæ pro peccatis noſtris meremur, auerte. Per dominum noſtrum. etc.

℣. *Domine exaudi orationem noſtram.*
℟. *Et clamor noſter ad te perueniat. Kyrie el. Kyrie el. Kyrie el.*
℣. *Benedicamus Domino.* ℟. *Deo gratias.*

Nel far la Diſciplina per i Defonti ſi potrà ſeruare queſt'ordine.

Antifona. *Si iniquitates.* Pſal. *De profundis clamaui. etc.* Nel fine. *Si iniquitates obſeruaueris. etc.* *Pater noſter.*

℣. *Et ne nos inducas in tentationem.*
℟. *Sed libera nos a malo.*
℣. *Requiem æternam dona eis Domine.*
℟. *Et lux perpetua luceat eis.*
℣. *Non intres in iudicium.*
℟. *Cum ſeruis tuis Domine.*
℣. *Ne tradas beſtijs animas confitentium tibi.*
℟. *Animas pauperum tuorum ne obliuiſcaris in finem.*
℣. *Domine exaudi orationem noſtram.*
℟. *Et clamor noſter ad te perueniat.* Oratio.

Deus ueniæ largitor, et humanæ ſalutis amator, quæſumus clementiam tuam, ut noſtræ congregationis fratres, qui ex hoc ſæculo tranſierũt, Beata Maria ſemper Virgine intercedente cum omnibus Sãctis, ad perpetuæ beatitudinis conſortium peruenire concedas. Per dominum noſtrum. etc. Oratio.

INclina Domine aurem tuam ad preces noſtras, quibus miſericordiam tuam ſuppliciter deprecamur, ut animam ſamuli tui, quam de hoc ſaeculo migrare iuſſiſti, in pacis ac lucis regione conſtituas Sanctorum tuorum iubeas eſſe conſortem. Per dominum noſtrum. etc.

Oratio.

PRaſta quaeſumus Domine animabus ſamulorum, ſamularumq. tuarum miſericordiam ſempiternam, ut mortalitatis nexibus expeditas lux eas aeterna poſſideat. Per dominum noſtrum. etc.

℣. *Requiem eternam Dona eis Domine.*

℟. *Et lux perpetua liceat eis.*

℣. *Anima iſtorum, et omnium fidelium defunctorum per Dei miſericordiam requieſcant in pace.* ℟. *Amē.*

Ordine di lauare i piedi il Giouedi ſanto. Cap. XXVI.

C*ONGREGATI tutti i Fratelli nell'Oratorio, il Sacerdote, fatto lor prima un breue Sermone a propoſito, cominci dipoi l'Euangelio di ſan Giouanni,* Ante diem feſtum Paſchæ, etc. *Et lo legga ſi diſtintamente, et ſi adagio, che il Priore poſſa far a tempo le ſue cerimonie: Il quale ſentendo dire quelle parole,* Surgit a cœna etc. *ſi leuarà in piedi;* Ponit ueſtimenta ſua etc. *ſi leuerà la cappa;* Miſit aquam in peluim etc. *piglierà l'Acqua, et la metterà nel uaſo a ciò preparato;* Cœpit lauare pedes etc. *incomincierà a lauar i piedi a i fratelli, aiutando a raſciugare il Sottopriore: Arriuato il Sacerdote al luogo, oue ſi legge,* Poſtquam ergo lauit pedes etc. *ſi fermi fin che ſarà finito il lauare de piedi, et in tanto ſi canti da quelli Fratelli, alli quali ſarà ſtato impoſto, l'Hinno infraſcritto. Finito il lauare de piedi, il Sacerdote ſeguiti l'Euangelio fino a quelle parole incluſiue.* Ita et uos faciatis. etc. *et dopò che egli harà finito di leggere, i fratelli ſi mettano l'habito della Compagnia, et facciano la Diſciplina.*

Hymnus.

IESV *dulcis memoria*
Dans uera cordi gaudia,
Sed ſuper mel, et omnia
Eius dulcis præſentia.
Nil canitur ſuauius,
Auditur nil iucundius,
Nil cogitatur dulcius,
Quàm IESVS *Dei filius.*
IESV *ſpes pœnitentibus*
Quàm pius es petentibus,
Quam bonus te quaerentibus,
Sed quid inuenientibus?
IESV *dulcedo cordium*
Fons uiuus, lumen mentium
Excedens omne gaudium
Et omne deſiderium.
Ne lingua ualet dicere
Nec littera exprimere.
Expertus poteſt credere
Quid ſit IESVM *diligere.*
IESVM *quaeram in lectulo*
Clauſo cordis cubiculo
Priuatim, et in publico
Quaeram amore ſedulo.
Cum MARIA *diluculo*
IESVM *quaeram in tumulo*
Clamore cordis querulo
Mente quaeram, non oſculo.
Tumbam perfundam fletibus
Replens locum gemitibus.
IESV *prouoluar pedibus*
Strictis haerens amplexibus.
IESV *rex admirabilis*
Et triumphator nobilis
Dulcedo ineffabilis
Totus deſiderabilis.
Mane nobiſcum Domine
Et nos illuſtra lumine,
Pulſa mentis caligine
Mundum replens dulcedine.
Quando cor noſtrum uiſitas,
Tunc lucet ei ueritas,
Vile ſcit mundi uanitas,
Et intus feruet charitas.
Amor IESV *dulciſſimus*
Et uere ſuauiſſimus
Plus millies gratiſſimus
Quàm dicere ſufficimus.
Hoc probat eius paſſio
Hoc ſanguinis effuſio,
Per quam nobis redemptio
Datur, et Dei uiſio.
IESVM *omnes agnoſcite*
Amorem eius poſcite
IESVM *ardenter quaerite*
Quaerendo inardeſcite.
Sic amantem diligite
Amoris uicem reddite
In hunc odorem currite,
Et uota uotis reddite.
IESVS *auctor clementiae*
Totius ſpes laetitiae
Dulcoris fons et gratiae
Vera cordis deliciae.
IESV *mi bone ſentiam*
Amoris tui copiam
Da mihi per praeſentiam
Tuam uidere gloriam.
Cum digne loqui nequeam,
De te tamen ne ſileam
Amor facit ut audeam,
Cum de te ſolum gaudeam.
Tua IESV *dilectio*
Grata mentis refectio

Replens

Replens ſine faſtidio,
Dans famem deſiderio.
Qui te guſtant eſuriunt
Qui bibunt adhunc ſitiunt
Deſiderare neſciunt
Niſi IESVM, *quem diligunt.*
Quem tuus amor ebriat,
Nouit quid IESVS *ſapiat*
Quàm fœlix eſt, quem ſatiat,
Non eſt ultra quod cupiat.
IESVS *decus angelicum,*
In aure dulce canticum,
In ore mel mirificum,
In corde nectar cœlicum.
Deſidero te millies,
Mi IESV *quando uenies,*
Quando me lætum facies,
Tuo me uultu ſaties?
Amor tuus continuus,
Mihi languor aſſiduus,
Mihi IESVS *mellifluus,*
Fructus uitæ perpetuus.
IESV *ſumma benignitas,*
Mira cordis iucunditas,
Incomprehenſaq. bonitas
Tua me ſtringat charitas.
Bonum mihi diligere
IESVM *nil ultra quærere,*
Mihi prorſus deficere,
Vt illi queam uiuere.
O IESV *mi dulciſſime*
Spes ſuſpirantis animæ
Te piæ quærunt lacrymæ
Et clamor mentis intimæ.
Quocunque loco fuero
Mecum IESVM *deſidero,*
Quàm lætus cum inuenero,
Quàm fœlix cum tenuero.
Tunc amplexus, tunc oſcula
Quæ uincunt mellis pocula
Tunc fœlix CHRISTI *copula,*
Sed in his parua morula.
Iam quod quæſiui uideo,
Quod concupiui teneo,
Amore IESV *langueo,*
Et corde totus ardeo.
IESVS *cum ſic diligitur,*
Hic amor non extinguitur,
Non tepeſcit, nec moritur,
Plus creſcit et accenditur.
Hic amor ardet iugiter
Dulceſcit mirabiliter,
Sapit delectabiliter,
Et delectat fœliciter.
Hic amor miſſus cælitus
Hæret cordi medullitus,
Mentem accedit penitus
Hoc delectatur ſpiritus.
O beatum incendium,
Et ardens deſiderium:
O dulce refrigerium
Amare Dei filium.
IESV *flos matris uirginis*
Amor noſtræ dulcedinis
Tibi laus honor numinis,
Regnum beatitudinis.
Veni ueni Rex optime
Pater immenſæ gloriæ
Affulge menti clarius
Iam expectatus ſæpius.
Quem proſequamur laudibus
Votis, hymnis, et precibus,
Vt nos donet cæleſtibus
Secum perfrui ſedibus.
Amen.

Modo d'eleggere gl'Officiali. Cap. XXVII.

DATI prima dal Sacerdote quelli auuertimenti, et fatta quella eſſortatione à i Fratelli circa l'elettione, che gli parrà nel Signore; poſti tutti diuotamente inginocchioni, pregando ſua Maeſtà che inſpiri loro à far elettione conforme alla ſua Diuina uolontà, et il Sacerdote incominciando intuonerà, *Veni creator ſpiritus. etc.* et il Choro ſeguendo lo finirà tutto. Finito l'Hinno, il Sacerdote dirà.

℣. *Emitte ſpiritum tuum, et creabuntur.*
℟. *Et renouabis faciem terræ.*
℣. *Memento Congregationis tuæ.*
℟. *Quam poſſediſti ab initio.*
℣. *Oſtende nobis Domine miſericordiam tuam.*
℟. *Et ſalutare tuum da nobis.*
℣. *Domine exaudi orationem noſtram.*
℟. *Et clamor noſter ad te perueniat.*
℣. *Dominus uobiſcum.*
℟. *Et cum ſpiritu tuo.*

Oratio.

DEus, qui corda fidelium ſancti Spiritus illuſtratione docuiſti, da nobis in eodem ſpiritu recta ſapere, et de eius ſemper conſolatione gaudere. Per dominum noſtrum. etc.

Poſtò dipoi tutti i Fratelli con ſilentio à ſedere ciaſcuno al ſuo luogo, uadano tutti per ordine à dar la uoce, cominciando da gli ultimi, et uiſto il Sacerdote di uolta in uolta quale harà hauuto più uoci, lo publichi. Et fatta l'elettione dei i tre officiali, cioè Priore, Sottopriore, et Maeſtro de Nuoui, eſsi poſti in ginocchioni, accettaranno humilmente l'offitio: et il Sacerdote preſa la Regola, la darà in mano al Priore; dicendogli,

Sac. *Eſto fidelis, et prudens in regimine familiæ, ſuper quam te conſtituit Dominus, ut ſupra multa bona te conſtituat.* Et egli humilmente accettandola, leuando gli occhi, et la mẽte al Signore dica.

Prio.

Prio. *Adiuua me Domine, et ſaluus ero, et meditabor ia iuſtificationibus tuis, Da mihi iatellectum, et cuſtodiam legem tuam in toto corde meo.* Dipoi inginocchiato il Sacerdote, et tutti i Fratelli inſieme, ſi dica da lui, et da loro ſi riſponda, come di ſopra.

℣. *Benedictus Deus in donis ſuis.*
℟. *Et ſanctus ia omnibus operibus ſuis.*
℣. *Benedicamus Patrem, et Filium cum ſancto Spirita.*
℟. *Laudemus et ſuperexaltemus eum ia ſæcula.*
℣. *Magnificate Dominum mecum.*
℟. *Et exaltemus nomen eius in idipſum.*
℣. *Sic nomea Domini benedictum.*
℟. *Ex hoc nunc, et uſque in ſæculum.*
℣. *Domine exaudi orationem noſtram.*
℟. *Et clamor noſter ad te perueniat.*
℣. *Dominus aobiſcum.*
℟. *Et cum ſpirita tuo.*

Oratio.

OMnipoteas ſempiterne Deus miſerere ſamulo tuo, et dirige eum ſecundum tuam clementiam in uiam ſalutis æternæ; ut te donante, tibi placita cupiat, et tota uirtute perficiat. Per dominũ noſtrum etc.

Detta l'Oratione, et leuato in piedi il Sacerdote, prenda per mano il Priore, et lo conduca alla Sede Priorale, al quale tutti i Fratelli, comminciãdo i primi, uadino ad uno, ad uno a dar l'oſculo della Pace, cantandoſi in tanto il, *Te Deum laudamus, etc.* dopò le quali coſe, il Priore al fine dica breuemente alli Fratelli qualche coſa d'edificatione à propoſito: Et eſſendoui tempo, attenda inſieme col Sottopriore, et Maeſtro de Nuoui à fare il reſto delli Offitiali; non ui eſſendo tempo, differiſca alla Feſta ſeguente.

Modo di fare Oratione in commune. Cap XXVIII.

Dilettiſſimi in CHRISTO GIESV *Padri, et Fratelli.*

PERCHE in queſto diuiao Officio non habbiamo lodato il noſtro Creatore coa quella pura, et diuota eleuatione di mente, che ſi deue, pregheremo humilmente la ſua iafinita miſericordia, che ſi degni di perdonarci tutti gl'errori, che in ciò habbiamo commeſſi. Pater noſter. et Aue Maria.

Faremo ancora Oratione per li noſtri Fratelli abſenti, che il Signore doni loro la ſua diaina gratia, ſi che liberi da i lacci, et impedimenti del mondo, poſſano con la mente tranquilla caminare nella uia del ſuo ſanto ſeruitio, et eſſer ſolleciti à ueaire inſieme con noi à lodare et glorificare ſaa Maeſtà. Pater noſter. et Aue Maria.

Pregheremo per il proſpero, et tranquillo ſtato della ſanta Chieſa cattolica, per il Sommo Pontefice, per il Collegio de Cardinali, Veſcoui, Prelati, et per tutto il Clero, acciochè ripieni di carità, et di celeſte lume, reggano ſantamente il popolo Chriſtiano; onde ſegua la ſalute dell'anime, l'augumento, et eſſaltatione della Fede. Pater aoſter. et Aue Maria.

Parimente per li Prencipi Chriſtiani, et particolarmente per lo Eccellentiſſimo noſtro N. et ſua famiglia, et uniuerſalmente per tutti i Magiſtrati, che il Signore indrizzi la mente loro col ſuo ſpirito, et li diſponga à reggere con giuſtitia, et clemenza, et a mantener la pace, et unione ia tutti i popoli a lor ſoggetti. Pater noſter. et Aae Maria.

Dimanderemo ancora a ſua Diuiaa miſericordia la fertilità della terra, la ſalubrità dell'aria, et l'altre coſe neceſſarie per aſo di queſta uita in ſeruitio de ſua Maeſtà. Pater noſter, et Aue Maria.

Pregheremo appreſſo per gl'Infermi, Afflitti, Incarcerati, Viandaati, et Peregrini, che il Signore Dio conceda a ciaſcuno quel che ſia a ſalute dell'anima, et del corpo. Pater noſter, et Aue Maria.

Faremo fiaalmente Oratione per l'anime de' fedeli Defonti, et iaſieme col Profeta diuotamente diremo, Antifona. *Si iaiquitates.* Pſalmus. *De profundis clamaui ad te Domine. etc.* Infine, *Si iniqaitates obſeruaueris Domine, Domine quis ſuſtinebit?*

Kyrie eleiſon. Kyrie eleiſon. Kyrie eleiſon.

℣. *Domine exaadi orationem noſtram.*
℟. *Et clamor noſter ad te perueniat.*

Oratio.

FIdelium Deus omnium conditor, et redemptor, animabus ſamulorum, ſamularumq. tuarum remiſſionem cunctorum tribue peccatorum; ut indulgentiam, quam ſemper optauerunt, pijs ſupplicationibus conſequantur. Per dominum noſtrum. etc.

℣. *Requiem æternam dona eis Domine.*
℟. *Et lux perpetua luceat eis.* *Pater noſter.*
℣. *Et ne nos inducas ia tentationem.*
℟. *Sed libera nos a malo.*
℣. *Diuinum auxilium deſcendat ſuper nos, et maneat ſemper nobiſcum.* ℟. *Amen.*

Modo piu breue di far Oratione per breuità di tempo. Cap. XXIX.

Dilettiſſimi in CHRISTO GIESV *Padri, et Fratelli.*

RICORREREMO alla Maeſtà diuina pregandola humilmente coa tutto il cuore per gl'i errori commeſſi; per lo ſtato ſpirituale, et temporale; per li noſtri fratelli abſenti; per li noſtri parenti amici, et beneſattori; et per l'anime de fedeli Defonti, che per ſua miſericordia conceda à uiui quello, che è ſalute dell'anima, et del corpo: et à morti la requie ſempiterna. Et per eſſer eſſauditi, uoltando la noſtra intentione alla ſantiſſima Trinità, et alla Beata Vergine Maria aduocata noſtra, diremo tre uolte il Pater noſter. et l'Aue Maria.

℣. *Diuinum auxilium deſcendat ſuper nos, et maneat ſemper nobiſcum.* ℟. *Amen.*

BREVE DELLE INDVLGENZE conceſſe dal ſantiſsimo N. S. Gregorio Papa XIII. alle confraternità de Diſciplinati, e de Penitenti, & altre ſimili Confraternità della Città, Dioceſe, e Prouincia di Milano.

GREGORIVS PAPA XIII.
Ad perpetuam rei memoriam.

ROMANVS Pontifex, cui per beatum Petrum Apoſtolum Principem in terris a Deo collata eſt animas ligandi, atque ſoluendi poteſtas, ad deuotionem Chriſtifidelium ſua cura commiſſorum excitandam, eos quandoq. propoſita peccatorum ſuorum remiſſione, ſeu relaxatione ad pia, et meritoria opera exercenda benigne inuitat, ut ipſi ſe in huiuſmodi pijs operibus exercentes, quod ſuis meritis in Regno cæleſti conſequi non poſſunt, Indulgentijs, et remiſſionibus, uel relaxationibus peccatorum de theſauro Eccleſiæ de promptis adiuti fæliciter impetrare mereantur. Cum igitur ſicut accepimus in Ciuitate, Diœceſi, et Prouincia Mediolanenſi multis adhinc annis plures Sodalitates, Confraternitates, ſeu Scolæ Pænitentiam Diſciplinorum, aut alio certo nomine inſtituta ſint, quarum Sodales, et Confratres ſalutari excitatione certis, ſtatutisq. diebus ſibi ipſis ſeparatim, uel commmuniter flagella adhibere ſolent, cumq. Sodalitates prædicta, earumq. Leges, et conſtitutiones in proxima Synbodo Mediolanenſi, quemadmodum etiã accepimus Dilecti filij noſtri CAROLI Borrhomæi S. R. E. Presbyteri Cardinalis, Archiepiſcopi Mediolani, et Prouincialium Epiſcoporum cura et diligentia ita exculta, et conformata ſint, ut uberiores deuotionis fructus ferre in dies poſſint, Cupientes nos pro noſtra paſtorali ſollicitudine omnes homines quantum cum Domino poſſumus his, præſertim miſeris, afflictisq. temporibus ad pænitentiæ ſtudium inflammare, et fidelium pietatem ſpiritualibus Eccleſiæ ſanctæ theſauris, quibus fideliter diſpenſandis à Diuina clementia præfecti ſumus, uehementius excitare, de omnipotentis Dei miſericordia, et Beatorum Apoſtolorum eius Petri, et Pauli auttoritate confiſi. Vniuerſis, et ſingulis dictarum Sodalitatum in Ciuitate, et Prouincia Mediolanenſi iam erectarum, quæq. in poſterum prædictis alijsue nominibus Apoſtolica, uel ordinaria auctoritate erigentur Sodalibus, et Confratribus, præfatam conſuetudinem ſe flagellandi retinentibus, et illis qui pro tempore illam amplectentur, cum in prædictis utſupra Confraternitatibus ſe conſcribi fecerint, ac earum habitum deuote acceperint, ſi contriti, et confeſſi ſacram Euchariſtiam ſumpſerint, Plenariam omnium peccatorum ſuorum remiſſionem miſericorditer concedimus, et elargimur. Et quoties ad ſe ſe flagellis cædendos contriti pariter, et confeſſi in unum conuenerint, Decem annos, et totidem quadragenas. Cum in Proceſſionibus in habitu propriæ Confraternitatis inceſſerint Septem annos, et totidem quadragenas. Illis autem, qui in prædictis Confraternitatibus utſupra Apoſtolica, uel ordinaria auctoritatibus approbatis ſemper perſeuerauerint, et ſe ſe cædendi pium inſtitutum retinuerint, confeſſis, et contritis in articulo mortis ſanctum IESV nomen ore, uel ſaltem corde inuocantibus, Plenariam utſupra Indulgentiam et remiſſionem omnium peccatorum ſuorum eadem authoritate in forma Eccleſiæ conſueta condonamus. Præſentibus, quas ſub quibusuis ſimilium, uel diſſimilium Indulgentiarum reuocationibus, ſuſpenſionibus, uel derogationibus per nos, ſeu Sedem Apoſtolicam, ſub quibusuis tenoribus, et formis, ac cum quibusuis clauſulis, et decretis, pro tempore editis, uel edendis, nullatenus comprehendi, ſed ſemper ab illis exceptas, et quoties illæ edentur in priſtino ſtatu cenſeri, atq. eiſdem Chriſtifidelibus ſuffragari debere decernimus, perpetuo duraturis. Volumus autem ut earundem præſentium tranſumptis manu alicuius Notarij publici ſubſcriptis, et Sigillo alicuius in Eccleſiaſtica dignitate conſtituti munitis, eadem prorſus fides adhibeatur, quæ ipſis originalibus litteris adhiberetur, ſi forent exhibitæ, uel oſtenſæ. Dat. Romæ apud ſanctum Petrum ſub Annulo Piſcatoris die 12. Decembris. 1572. Pontificatus Noſtri Anno Primo.

Ca. Glorierius.

REGOLA DELLA COMPAGNIA Del Corpus Domini, nella Chieſa parochiale di N.

CHE la Compagnia elegga un Priore, et un Sottopriore, et un Theſoriere, il quale riceua le limoſine che ſaranno fatte alla Compagnia, et altri ſuoi redditi di qual ſi uoglia ſorte; et un Cancelliere che ſcriua l'entrata, et uſcita di dette elemoſine et redditi. Et tutti queſti officij durino per un'anno ſolamente; in capo del quale il Sottopriore ſucceda al Priore; et il Theſoriere, et Cancelliere rendano conto al Reuer. Curato, et al Priore del loro maneggio, et ne piglino la liberatione.

Ma ſe in alcuna Parochia foſſe careſtia di perſone atte à qualch'uno delli ſopradetti officij, in tal caſo poſſa la Compagnia prolongare per un'anno ſolo gli officiali uecchi, o parte di loro; purche prima habbiano alla preſenza del Curato, et d'un'altro almeno, deputato à queſto dalla Cõpagnia, ſaldato i conti, et ſatisfatto, ſe ſi trouerãno debitori di coſa alcuna alla detta Compagnia.

Che li Fratelli ſieno contenti confeſſarſi, et communicarſi una uolta il meſe, o almeno le feſte principali dell'anno, cioè oltra la Paſqua, et il Natale, alla Pentecoſte, al Corpus Domini, all'Aſſontione della Madonna, et alla feſta de tutti i Santi.

Che medeſimamente ſieno contenti di dire ogni giorno, in Chieſa, o in caſa, o doue li tornerà commodo cinque

Pater

Pater, et cinque Aue Marie, in memoria delle cinque piage di noſtro Signor GIESV CHRISTO.

S'elegga una Domenica del meſe, ad arbitrio delli fratellii, nella quale il Curato inſieme con loro faccia la proceſſione del ſantiſſimo Sacramento dentro la Chieſa, o di fuori intorno a detta Chieſa immediatamente.

Haueranno cura i fratelli di prouedere di tutte le coſe neceſſarie alla cuſtodia, et manutentione continua del ſantiſſimo Sacramento ſopra l'Altar maggior nella Chieſa parochiale honoreuolmente, et di quello parimente ſarò neceſſario per portarlo nelle proceſſioni, et all'Infermi, con lumi conuenienti, et nel reſto con ogni riuerenza, conforme in tutto a gli auuertimenti dati nella inſtruttione generale.

Et à queſto effetto potranno li fratelli deputar un'huomo fedele della Compagnia, che una uolta la ſettimana uada con una Boſſola per la Terra cercando la limoſina. Et per ſimile biſogno potrà il Reuer. Curato alla meſſa nella detta Domenica far fare una raccolta, riponendola nella medeſima Boſſola, la quale starà appreſſo del Priore ſerrata con due chiaui diuerſe, l'una tenuta dal Curato, et l'altra del Theſoriere; Et ogni meſe potranno aprire la Boſſola, facendolo ſempre alla preſenza d'eſſo Curato, del Priore, del Cancelliere, et del Theſoriere, notando a libro quel che ſi cauerà, et medeſimamente quel che ſi ſpenderà. Et quando le limoſine abonderanno, potrà il Sottopriore, il quale hauerà la cura del ſpendere, con mandato, ſottoſcritto dal Priore, diſtribuire alli poueri della Parochia, quel ch'auanzerà dalla cura et manutentione del ſantiſſimo Sacramento.

Quando accaderà portare il ſantiſſimo Sacramento a qualche Infermo, ſieno tutti pronti li fratelli per accompagnarlo riuerentemente, et diuotamente, et haueranno anco cura di mandare innanzi uno de fratelli alla caſa dell'Infermo per farla ſpazzare, et per far preparare quello che ſa biſogno per tal caſo.

Et per inuitar ciaſcuno con doni ſpirituali ad entrare in coſi ſanta compagnia, concediamo cento giorni de Indulgenza, a tutti quelli che ſi faranno ſcriuere nella compagnia del corpus Domini; et Quaranta giorni, tutte le uolte che li fratelli ſi communicheranno, et Quaranta, quando accompagneranno il ſantiſſimo Sacramento a gl'infermi, ouer in proceſſione.

Potranno ancora le Donne ſcriuerſi nella medeſima compagnia, et haueranno i medeſimi priuilegi, et gratie ſopradette; e non haueranno altro obligo, che di confeſſarſi, e communicarſi come di ſopra, e di accompagnar il ſantiſſimo Sacramento, et concorrere alle limoſine ſecondo la lor poſſibilità.

Dechiarando finalmente che per l'inoſſeruanza d'alcuna delle coſe ſopradette, neſſuno delli fratelli della compagnia s'intende incorrere in pena di peccato mortale, ne ueniale.

REGOLA DELLA COMPAGNIA Della Charita.

TVTTI gli fratelli, et ſorelle, della compagnia per conſeruarſi uniti in ſpirito con GIESV CHRISTO noſtro Signore, et fra eſſi in una charità chriſtiana, nella prima Domenica di ciaſcun meſe, ſi ritruouino nella chieſa al luogo deputato, contriti et confeſſati; et co'l maggior affetto di diuotione che poſſono, per riceuer unitamente la ſantiſſima Euchariſtia, ſingular fortezza, medicina, et uita dell'anima chriſtiana.

La medeſima Domenica, doppò il deſinare ſi faccia la congregatione generale de tutti li fratelli della compognia ſenzo la preſenza dalle ſorele, le quali non conueniranno mai ſe non alla communione, nel luogo che ſarà deputato, per trattar inſieme in charità delli biſogni ſpirituali, et temporali de gli habitanti nella Parochia, et del modo, et uia di prouederui.

In tutte l'altre Domeniche poi ſi faccia congregatione, et capitolo particolare ſolamente de gli Officiali eletti dalla compagnia, facendo ciaſchedun d'eſſi relatione di quanto hauerà operato per debito del ſuo officio; et conſultando tutti inſieme delle prouiſioni che s'hanno a fare alli biſogni, et diſordini occorrenti.

In queſte congregationi, et capitoli, il Reuer. Parochiano ſi ſforzerà di ritrouarſi preſente quanto più ſpeſſo potrà, per proponere a gli officiali quanto gli ſoccorrerà per beneficio della Parochia; eßhibendoſi anch'egli pronto a far la parte che ſpetta a lui.

In queſti medeſimi giorni di capitolo gl'altri fratelli, che haueranno cognitione di qualche particolar biſogno temporale, ò ſpirituale d'alcuno della Parochia, potranno, et doueranno per zelo di charità uenir al capitolo ad auuiſarlo alli officiali, acciò ui ſia poſto rimedio. Et ſe non pareſſe loro per qualche conueniente riſpetto di uenir in publico, ne potranno priuatamente auuertir il Parochiano, ò il Priore della compagnia.

Quelli che non ſono ancora deſcritti nella compagnia, et deſiderano d'entrarui, potranno in queſti giorni di capitolo comparire per farſi ſcriuere dal cancelliero; ma le donne mandaranno qualch'uno per eſſe, che gli dia in nota il lor nome.

Si eleggano del numero delli fratelli per gouerno della compagnia et per eſſecutione delli ſuoi ordini, gl'infraſcritti officiali.

Si elegga primamente un Priore, et capo della compagnia, il quale ſia preſidente nelle congregationi, et capitoli; et procuri che oſſeruino gli ordini, et ſi eſſequiſcano da gli officiali con fedeltà, charità, et diligenza.

Si elegga un Sottopriore per aiuto del Priore, il quale in ſua aſſenza tenga il ſuo luogo, et faccia il ſuo officio.

Si elegga un theſoriero, il qual riceua, et conſerui le elemoſine colte, tenendone fedel conto, et ledia fuori a chi gli ſarà commeſſo dal capitolo; rendendo conto

ogni

ogni tre meſi alli deputati dal capitolo del riceuuto, et del ſpeſo.

Si eleggano duoi fratelli, li quali ogni Domenica uadino cercando elemoſina con la buſſola per la Parochia.

La Buſſola ſia ſerrata con due diuerſe chiaui; l'una delle quali tenga il Parochiano, l'altra il Theſoriero; ne ſi poſſa aprirla ſe non il giorno del capitolo alla preſenza almeno di doi altri officiali.

Si eleggano quattro Viſitatori, li quali habbiano cura d'informarſi delli poueri Infermi, Vergognoſi, Vedoue, Pupilli, Orfani, pouere Giouani da marito; et maſſime di quelle che mancano di buon gouerno; de gl'Incarcerati della Parochia per debiti, ò per altra cauſa, et d'ogni altra perſona afflitta, et deſolata, et per uiſitarli, et conſolarli, et anco ſoccorrerli, ſecondo che ricercarà il caſo, con participatione, et ordinatione del capitolo.

Non poſſano li Viſitatori far elemoſina ad alcuno ſenza commiſſione del capitolo al quale appartiene determinar la ſomma che ſi ha da dare ſecondo la qualità del biſogno; eccetto in caſo di urgente neceſſità, nel qual caſo potranno dare ſino alla ſommma di

per ciaſcheduna perſona biſognoſa per una uolta tanto. Et ſe il caſo fuſſe tanto miſerabile che ricercaſſe ſubitamente maggior ſoccorſo, co'l conſenſo del Reuer. Parochiano, et del Priore potranno donar ſino alla ſomma di

Procurino anco li Viſitatori elemoſine, et ogn'altra ſorte d'aiuto alli biſognoſi della Parochia, delli Hoſpitali, et altri luoghi pij di quel luogo ſe ue ne ſarà, da perſone particolari elemoſinarie, et in tutti quei modi che ſapranno ſecondo che richiederà il biſogno.

Alli poueri Infermi, oltre il uiuere, prouedano anco di medicine; ma prima ſieno certificati che ſieno confeſſati.

Si eleggano anco dal capitolo alcune donne della compagnia mature, et eſſemplari per far uiſitar le Donne inferme, et maſſime le giouani, et per far con eſſe delle correttioni fraterne, et altri officij di carità, oue ſe ne uedrà biſogno per ſalute dell'anima, et del corpo loro.

Si eleggano duoi fratelli d'auttorità et intelligenti, per comporre le diſcordie, et inimitie, et per accordar le liti fra quelli della Parochia.

Si eleggano tre fratelli ſopra intendenti all'opera dell'inſtruttione de Putti, ne giorni di feſta, li quali inſieme co'l Reuer. Parochiano ammoniſcano li Padri di fameglia, et li Maeſtri delle Botteghe, che tenghino buona cura de lor figliuoli, et garzoni alleuandoli nel ſanto timore di Dio; conducendoli ſeco il giorno di feſta alla Meſſa, et alla Predica et dopo il deſinare accompagnandoli, ò inuiandoli alla Scuola deputata dell'inſtruttione Chriſtiana; tenendo poi eſſi ſopra intendenti conto di quelli che mancano di uenirui, per auuertir i lor Padri, et Patroni, acciò ui prouedano. Et per tirar piu facilmente i figlioli a detta Scuola, potranno deputare in diuerſe contrade della Parochia, alcuni Putti de più timorati, dando loro anco qualche premio, li quali uadino ad inuitar gli altri a l'hora debita, che uengano alla Scuola; et auuertiſcano poi li ſopra intẽdenti di quelli che mãcheranno.

Si eleggano medeſimamente dal capitolo alquante Donne pie, et timorate, le quali facciano li medeſimi officij per le figliuole femine, et per le ſerue, acciò tutte ſieno inſtrutte delle coſe Chriſtiane neceſſarie da ſapere.

Si elegga anco un Fratello per Cancelliero della Compagnia. il quale ſcriua in libro quelli che ui uorrano entrare; tenga notta delle elemoſine ritrouate di ſettimana in ſettimana, faccia li ſaldi del Theſoriero, et ſcriua tutti gl'atti, et determinationi del capitolo.

Attendaſi con ogni uigilanza à tener la Parochia ben purgata, monda da meretrici, et altre perſone Infami et ſcandaloſe, et ſopraciò inuigilino il Reuer. Parochiano, Priore, et Sottopriore, li quali ò uniti, ò ſeparati come meglio lor parerà quando ſaranno auuertiti di queſte tali perſone ſcoſtumate, et mal uiuenti, et di qualche ſcandalo già occorſo, ò che facilmente potria occorrere; ſaranno con eſſe modeſtamente, et con charità la correttion fraterna, procurando con ogni induſtria la loro emendatione, et che ſi leuino del tutto i ſcandoli et mali eſſempi della Parochia; riccorrendo anco ſecondo il biſogno, all'aiuto del Reuerendiſſimo Arciueſcouo, ò de ſuoi Vicarij.

La elettione delle perſone alli ſudetti officij ſi ſarà dal capitolo delli Officiali quindici giorni innanzi il ſuo fine, et ſi ſarà per uia di ſcrutinio, nominando ciaſcuno di capitolo, quella ò quelle perſone che giudicharanno eſſer più atte ad eſſercitarli; ballottandole poi con ballotte ſecrete ciaſcheduna da parte, et quelle che haueranno hauuto maggior numero di ballotte, s'intenderanno eſſer elette à quell'officio.

Il Priore, Sottopriore, Theſoriere, et Cancelliere ſtaranno un'anno in officio, potendo eſſer confirmati per un'altr'anno.

Quelli ſopra le paci, et le liti, à beneplacito del Capitolo, et ſuo.

Gli altri officiali ſei meſi, potendo eſſer confirmati per altretanto tempo, ſe ſe ne contentaranno.

Li Viſitatori uecchi non ſi mutaranno tutti quattro in un tempo, ma due ſolamente, reſtando gl'altri due per ſei altri meſi, per poter informar li noui del ſtato della Parochia.

REGOLA DELLA COMPAGNIA di Santa Orſola.

Dell'obligo dell'oſſeruanza della Regola. Cap. I.

INVOCATO *lo Spirito ſanto ſi per l'ordinatione, quanto per l'oſſeruanza della preſente regola, ſi dichiara primieramente neſſuna delle Vergini, che entrerà in queſta compagnia eſſer obligata all'oſſeruanza della Regola ſotto colpa di peccato mortale, ouer ueniale, ſe non inquanto come chriſtiana è tenuta.*

Ma perche chi non ſa la legge, non la può oſſeruare, ogni

ſorella

ſorella quando ſarà riceuuta nella compagnia, ne terrà una copia continuamente preſſo di ſe, leggendone hora una particella, hora un'altra ſecondo la commodità, che ciaſcuna hauerà, talmente che almeno una uolta il meſe la legga tutta, ò non ſapendo leggere, ſe la faccia leggere.

Dell'oratione, Meſſa è diuini officij. Cap. II.

LA mattina leuando dal letto, fattoſi il ſegno della ſanta Croce, ringratijno Iddio benedetto, che le ha cuſtodite quella notte, è lo preghino, che quel giorno indrizzi i ſuoi penſieri, parole, et opere ad honore, è gloria ſua ſecondo il ſuo beneplacito; Et potranno dire ſette Pater noſter, è ſette Aue Marie per impetrare i ſette doni dello Spirito ſanto. Nel nome del quale incominceranno poi le ſue facende.

Auanti il mangiare in luogo della beneditione diranno un Pater noſter, et una Aue Maria, ſegnando la tauola con il ſegno della Croce: Il ſimile facciano dopò il mangiare, ringratiando l'infinita bontà di Dio di quel pocho, ò aſſai, che hanno hauuto.

Alla ſera auanti, che uadino a letto, eſſaminino la ſua conſcienza, ſe in quel giorno nel penſiero, ò nel parlare, ò nell'operare hanno offeſo la diuina bontà, alla quale con dolore de ſuoi peccati dimanderanno perdono: dicendo cinque Pater noſter, et cinque Aue Marie, a riuerenza delle cinque piaghe del noſtro Signor Gieſu Chriſto, quali offeriranno al Padre eterno per remiſſione de peccati commeſſi. Poi ringratiandolo di tutti i beneficij riceuuti particolarmente in quel giorno, dicano tre Pater noſter: et tre Aue Marie a riuerenza della ſantiſſima Trinità, dalla quale habbiamo ogni bene. Vltimamente raccomandandoſi al ſuo Angel. cuſtode, che le cuſtodiſca quella notte, dicano un Pater noſter, ouero Angele Dei, qui cuſtos es mei, me tibi commiſſam pietate ſuperna, hac nocte ſalua rege, et guberna. Et andando a letto ſi facciano il ſegno della Croce, e cerchino di addormentarſi con alcuno ſanto penſiero.

Cerchino con ogni ſollecitudine di imparare a fare oratione mentale, facendoſi inſegnare dalli ſuoi confeſſori, quali ſpetialmente inſegnaranno loro fare oratione iaculatoria, alla quale, niuno puo eſſer tanto occupato, che non poſſa attendere, et per tal effetto potranno ſeguitare quell'ordine, che è nel libro chiamato eſſercitio di uita ſpirituale di Don Gaſparo Loarte, ò di qualche altro diuoto libro all'arbitrio de ſuoi confeſſori.

Del reſto, circa il modo, quantità, et qualità dell'oratione tanto mentale, quanto uocale, ogniuna in particolare ſi conſegli co'l ſuo confeſſore, quale tanto loro ne imponerà, quanto le uedrà eſſer capaci, et comportare la compleſſione, pouertà, occupationi, e conditioone loro.

Quelle, che potranno, ſarà bene, che dicano l'Officio della Madonna, ſecondo il rito Ambroſiano, almeno le feſte, et una uolta la ſettimana il ſuo Roſario, nella quale compagnia eſſortiamo tutte a farſi ſcriuere.

Quando accaderà paſſar di queſta uita alcuna delle ſorelle, le altre dicano per l'anima ſua cinque Pater è cinque Aue Marie per trenta giorni, Il ſimile facciano morendo alcuno de Priori, ouero alcuno de Gouernatori, ò alcuna delle Gouernatrici.

Sappino ogni Chriſtiano eſſer tenuto ogni feſta di comandamento di aſtenerſi dal lauorare, è di attender al culto diuino: E particolarmente eſſer obligato di ſentir la ſanta Meſſa, alla quale ſe ne gli altri giorni le uergini deuono andare, ſi conſegliaranno con li ſuoi confeſſori, che daranno loro quella licenza, che ad eſſi parerà: Conſiderando prima le loro occupationi, la compagnia, che potranno hauere, il luogo doue potranno andare, et ſimili altre coſe. Il ſimile s'intende d'altri diuini officij, prediche, è lettioni.

Della Confeſsione, e Communione. Cap. III.

SI eſſortano ſpecialmente alla frequentatione de ſanti Sacramenti, cioè della ſanta Confeſſione, è Communione. Per il che almeno una uolta il meſe ſi confeſſino, è ſi communichino, cioè la prima Domenica del meſe. Il ſimile facciano nelle ſolennità, maſſime del noſtro Signore, della Madonna, è de i Santi, cioè Natiuità, Circonciſione, Epifania, Aſcenſione, Pentecoſte, Corpus Domini, Natiuità della Madonna, Annunciatione, Purificatione, et Aſſontione, è la feſta di ſanta Orſola. Quelle che piu ſpeſſo lo faranno, ſiano benedette dal Signore.

Si confeſſino ſolamente da quelli confeſſori che per la lor compagnia ſaranno deputati, ne li mutino ſenza legitima cauſa, è ſenza licenza del Prior generale.

Quando ſi uanno a confeſſare, non ui uadino inconſideratamente ma prima eſſaminino bene la loro conſcienza, chiamando perdono alla diuina Maeſtà delle ſue colpe, nelle loro confeſſioni ſiano ſchiette, è ſemplici, riuelando al confeſſore non ſolo i peccati, ma ancora le tentationi, acciò poſſano riceuere il rimedio a tempo.

Simulmente quando uanno alla ſantiſſima Communione, ſieno inſtrutte della preparatione, meditatione, oratione, è rendimento di gratie, che hanno da fare inanzi, et dopò.

E facciano la communione ſempre con licenza ouero obedienza del ſuo confeſſore, al qual rendino poi conto del frutto, et utile, che dalla precedente confeſſione, è communione haueranno cauato, è ſecondo quello ſi potranno ammettere piu ſpeſſo, è piu raro.

Del'ueſtire loro. Cap. IIII.

IL ueſtire ſuo ſia honeſto, è ſemplice, come conuiene all'honeſtà uerginale. Per il che da loro ſia lontano ogni ſuperfluità, maſſime di coda lunga, uanità, lauori, ornamento, riccamo, guarnitioni, tagliamenti, ſeta, argento, et oro, liſte, bande, è neruetti, di-

uerſità

nerſità di colori, è nuoue ſoggie, delicatezza, è precioſità, ſottigliezza, è traſparenza, et altre ſimili coſe, che poſſono macchiare la loro conſcienza, ò del proſſimo, ò che ſiano contrarie alla uerginale honeſtà, è modeſtia.

Si permette però alle ſorelle portare quello habito, che haueranno, quando entraranno nella compagnia, ma ſolamente, mentre che eſſe ueſti dureranno, è rimouendo le predette coſe, ſe ſi potrà ſenza troppo detrimento delle ueſti.

Circa li colori, ſi concede loro il bianco, il nero, berettino, taneto ſcaro, è morello ſcaro, ſecondo la poſſibilità, è diuotione di ciaſcuna.

Eſſortiamo però quelle, che s'haueranno a ueſtir di nuouo, potendo ſenza diſturbo delli ſuoi di caſa, ueſtirſi di taneto ſcaro, ò di nero.

Li buſti delle ueſti ſiano conuenientemente ſerrati, ſino al collo, con il collare ſenza ſcarſellini; Ma quelle, che haueranno il buſto ſcollato, di ſopra portino un eletto, ouero colletto di tela, ouero bombagio, ma che non ſia traſparente per niuno modo, è ſenza alcun lauoro, ò creſpatura, intendendo il ſimile delle camiſe, al collo, et alle maniche.

In teſta andando fuori di caſa portino un uelo, ouero drappo de tela, ò di bombagio, ma che non ſiano traſparenti; è talmente lunghi, e larghi, che non poſſano eſſere facilmente uedute in faccia.

Non portino annelli, pendenti, biadelletti, collane, ancorche habbiano formu di coronu, ricci, ne uſino belletti, reſe, acqua artificiata, ne alcun odore, ne portino fiori alcuni.

Per cintura portino un cordoncino del colore della ueſte, in ſegno dell'eſteriore mortificatione, et perfetta caſtità interiore.

Le pantoſole, è ſcarpe, ſi permettono bianche, ò nere; però ſenza tagliamenti, et honeſte.

Del modo Del Conuerſare nel ſecolo. Cap. V.

La conuerſatione loro ſia tale, è con tali perſone; che non apporti loro danno, ma utile, edificatione al proſſimo, è buon nome alla compagnia.

Per il che non habbiano pratica con donne di mala uita.

Per alcun modo, ne in ſecretto, ne in publico riceuano, ò aſcoltino ambuſciate d'huomini, ò di donne, ne preſenti, ne bindelletti, ne fiori, ne fauori; ſimilmente eſſe non mandino ſimil coſe ad altri.

Non uadano a nozze, feſte, banchetti, balli, gioſtre, torniamenti, ne in maſchera, ne ad altri ſimili ſpettacoli di piaceri mondani.

Fuggano lo ſtare alle fineſtre, ſu le porte, a balconi, et in altre uedette, ne ſole, ne accompagnate, per molti riſpetti.

Accadendo andar fuori di caſa, per le ſtrade uadano con gli occhi baſſi, coperte, è ſerrate honeſtamente, con i ſuoi drappi, è uadano preſtamente non indugiando, ne fermandoſi hor qua, hor la, ne ſtando à mirare curioſamente coſa alcuna, perche in ogni luogo, ſono pericoli, inſidie, è lacci Diabolici.

Occorrendo, che Padre, ò Madre, ò altri che le gouernano, le uoleſſero indurre a far alcuna delle predette coſe, ò le uoleſſero impedire dall'oſſeruanza della Regola, lo manifeſtino al ſuo confeſſore; quale conſiderata la coſa maturamente, le conſegliarà quanto haueranno da fare.

Del Digiuno. Cap. VI.

Oltra i digiuni comandati dalla ſanta madre chieſa, ſi eſſortano che almeno digiunino un giorno della ſettimana, ò il Venere, ò il Sabbato, et ancora tutte le uigilie della Madonna, è la uigilia di ſanta Orſola. Però in queſto ſi gouernino ſecondo il conſiglio del ſuo confeſſore.

Della Obedienza. Cap. VII.

E Scritto ne i Prouerbi che l'huomo obediente porterà la uittoria. E però le uergini deſideroſe di uincere le diaboliche tentationi, e caminar ſicure per la uia del Cielo, abbraccino queſta uirtù dell'obedienza, e con quella reggano la uita ſua obedendo alli ſuoi Padri ſpirituali in ogni coſa, e ſenza il lor uolere o parer non facendo coſa alcuna.

Si ritrouino ſempre alle communioni generali le quali quattro uolte l'anno ſi ſogliono fare cioè il giorno di S. Giouanni dopò il Natale, il giorno di S^t. Ambroſio dopò Paſqua, Il terzo giorno della Penteccoſte, et il giorno di S. Orſola, e tutte le uolte che il Prior generale le farà chiamar alle congregationi ſiano pronte a uenire et eſſendo legitimamente impedite, mandino a far ſua ſcuſa.

Eſequiſcano anco quanto ſarà loro impoſto dalle Gouernatrici, le quali habbino in luoco di Madri.

In caſa ſua non manchino parimente di obedir, alli ſuoi parenti ouer ſuperiori, e ſeruano uolentieri a tutti nelle coſe lecite et honeſte, intendendo delli ſeruitij communi, ſchiuando più che potranno di andar nelle camere degli huomini, e maſſime per ſeruirli.

Eſſendo occaſione di far turbare alcuno per la ſua diſobedienza, durezza ouer oſtinatione, le conſegliamo, maſſime ſe ſono Superiori a chiamare loro perdonanza.

Non mormorino, quando e comandato loro alcuna coſa, ne ſtiano a penſare perche non ſi comandi ad altri, ma habbino a caro di guadagnare quel merito, e ſi dilettino di ſtare continouamente occupate, o in ſeruire, o in lauorare, o in leggere, o in orare, acciò trouandole il Demonio occupate, non habbia tempo di tentarle.

Della pouertà. Cap. 8.

LE uirgini ricordeuoli della pouertà del loro ſpoſo GIESV CHRISTO, ſi contentino di quel poco, o aſſai che la diuina bontà concederà loro.

Per ilche per l'ingordigia del guadagno, per niſſuno modo lauorino la feſta, e ſe la neceſſità le ſtringeſſe, prēdano licenza del confeſſore.

Non uadano mendicando per la Città, ne con bugie, o ſimulationi procurino elemoſine; ma di tutti i ſuoi biſogni, ne auiſino le Gouernatrici.

Accadendo uoglia morir alcuno, che ſia tenuto laſſare loro alcuna coſa, come Padre, Madre, et altri ſuoi parenti, ne auuiſino i Gouernatori.

In che ſi hanno da eſſercitare le feſte. Cap. 9.

NElli giorni di Feſta, oltre l'udir Meſſa, e Predica, cerchino ſempre di occuparſi in eſſercitij pij, come leggere, meditare, et orare, e ſpecialmente in andare alle Scuole della Dottrina chriſtiana, et iui eſſercitarſi ad inſegnare, o ad imparare ciò che iui ſe inſegna et s'impara.

Et eſſendo iui, non ſolo attendano a tal eſſercitio, ma eſtendendo la Carità, cerchino ſempre di eſſortare l'altre, a frequentare i ſanti Sacramenti, et a tirarle in queſta compagnia.

Delle inferme. Cap. 10.

QVando ſe infermaranno, quanto più preſto auiſino le Gouernatrici, et il ſuo confeſſore, portando patientemente ogni coſa, come data dalla mano di Dio; ſtando in ubidienza del Medico, e di chi le gouernarà, ricordando alli ſuoi di caſa, che uenendo a pericolo di morte, non le laſſino paſſare di queſta uita ſenza Confeſſione, Communione, e tutti gli ordini della Chieſa, et ſiano portate alla ſcpoltura col ſuo habito.

Delle conditioni, che debbono hauere quelle, che uogliono eſſer di queſta Compagnia. Cap. 11.

DA quelle, che entrano in queſta compagnia ſi ricerca, che habbino propoſito di uerginità, la quale con ogni diligenza, e guardia, cercheranno di cuſtodire ricordandoſi, che portano un pretioſo theſoro in un uaſo di uetro, et una lucerna al uento, et una pretioſa gioia da molti inſidiata, e per poter meglio far queſto, potranno leggere, o farſi leggere il trattato delle Vergini di Dioniſio certoſino, nouamente tradotto in uolgare, o ſimili altri. Sappiano però, che tal propoſito di uerginità non s'intende eſſer uoto, ne hauer uirtù di uoto, ne priuato, ne ſolenne, ſaluo ſe elle eſpreſſamente non lo faceſſero, o non l'haueſſero già fatto.

Et in caſo, che alcuna deſideraſſe di far uoto di uerginità, non ſia precipitoſa a farlo, ſapendo eſſer meglio non far il uoto, che fatto non ſeruarlo: Ma prima ſi conſegli col ſuo confeſſore, e col Priore generale; et anco con altri Padri ſpirituali, ſe coſi ad eſſi parerà eſpediente.

Non ſi accettaranno adunque in queſta compagnia donne maritate, ne uedoue, ne giouani, che ſi ſappia publicamente hauer peccato, ouer che habbiano promeſſo ad alcũ huomo, ouer fatto uoto di religione.

Appreſſo quelle che haueranno Padri, o Madri, o altri Superiori, che le gouernino, non ſi accettaranno nella compagnia, ſe prima non haueranno il conſentimento, e licenza da eſſi ſuoi Parenti, e Superiori; A quali il Priore farà intendere, che le uergini haueranno ſempre da ſtar con loro in caſa, e da loro doueranno eſſer paſciute, e ueſtite.

Si ricerca anco dalle uergini, che ſiano di età almeno di dodeci anni, e quelle che ſaranno di menore età, benche non ſi debbono riceuere nella compagnia, ſi potranno nondimeno introdurre nelle loro congregationi per eſſer ammaeſtrate a ſeruire a Dio, in tal ſorte di uita. S'auuertiſca però, à non riceuerne in troppo numero, acciò non ſiano di diſturbo alle congregationi, et niſſuna di loro ſia introdotta, ſe prima non ſarà ſtata per qualche tempo diſcepola.

Dello Stabilimento delle Vergini. Cap. 12.

PErſeuerando alcuna delle uergini nel buon propoſito che hebbe quando entrò nella compagnia, e deſiderando di eſſer ſtabilita, ſi auuiſi il Vicario dell'Arciueſcouo, il quale eſſaminato diligentemente il ſuo deſiderio, è trouandola bene qualificata, et inſtrutta della Regola, et inſieme hauuto buona informatione di lei, dia licenza al Priore generale, che la ſtabiliſca con le cerimonie che ſi ordineranno; Ordinariamente non ſi ſtabiliſca alcuna, ſe non ſarà di età di ſedici anni compiti, e ſe non ſarà ſtata un'anno nella Compagnia, il qual tempo ſia anco in arbitrio d'eſſo Vicario di abbreuiare, ò prolongare ſecondo che a lui parerà eſpediente.

Et accioche le uergini più uolontieri entrino in queſta compagnia l'Illuſtriß. e Reuerendiß. cardinal di Santa Praſſede Arciueſcouo noſtro dona quaranta giorni d'indulgentia ogni uolta che alcuna ſi farà ſcriuere in queſta compagnia, è cento ogni uolta che ſi farà ſtabilire.

Capitoli del Gouerno, che hanno di hauere i Gouernatori, è Gouernatrici della Compagnia di Santa Orſola.

ESſendo la Città di Milano molto grande per maggiore commodità, delle uergini, ſi è penſato eſſer eſpediente fondare parecchie compagnie, aſſignando à ciaſcuna il ſuo particolar gouerno: per lo quale ſi eleggerà un numero di buoni Sacerdoti, de quali uno ſarà Priore Generale, è gli altri ſaranno Priori particolari di ciaſcuna compagnia.

Di più

Di più per il gouerno temporale, ſi eleggerà un numero ſufficiente di huomini, è donne da bene, cioè gentil'huomini, è gentil'donne aedone, quali diſtribuiti per ciaſcuna Compagnia, à guiſa di buoni padri, è madri, gouernaranno ſecondo il ſuo officio le uergini.

Dell'Vfficio del Priore Generale.

IL Priore generale, con ogni ſollecitudine inuigili ſopra tutte le Compagnie, è loro Gouernatori, è Gouernatrici.

Intenda è procuri, che ſi facciano alli tempi debiti le congregationi delle Vergini, dando loro il tempo, il modo, la forma, è il luogo di congregarſi, et quello haueranno da fare, quando ſaranno congregate.

Vna uolta il meſe, congreghi tutti i Priori, trattando inſieme di ciò ſarà eſpediente per le Compagnie.

Procuri, che qualche uolta per l'anno più che potrà, tutte le compagnie delle Vergini congregate inſieme, habiano alcune Prediche della lodeuole uita uerginale, del ſuo premio, è rimedij per conſeruarla, è di altri ſoggetti per loro accommodati.

Habbia un libro aſſai groſſo, nel quale faccia ſcriuere le coſe d'importanza della Compagnia, inſieme con il nome, cognome, habitatione, è Parochia delli Priori, Gouernatori, Gouernatrici, è di tutte le Vergini, Priuilegij, Heredità, Legati, Inſtromenti, è i Notari, che di quelli ſaranno rogati.

A lui ſolo ſpetterà riceuere e ſtabilire le Vergini nella Compagnia, e determinare à qual Scuola le Vergini haueranno d'andare le Feſte, ma queſto lo farà con participatione del Confeſſore di ciaſcuna.

Mancando alcuno delli Priori, Gouernatori, è Gouernatrici, procuri quanto più preſto, ſi rimetta un'altro, conuocandoli tutti, è proponendoli, ouero facendo loro proponere, chi à tal'Vfficio parerà idoneo.

La elettione del Priore Generale ſi farà da gli altri Priori, ogni tre anni, è ſi farà confermare dall'Arciueſcouo, nel qual tempo, ſi eleggerà anco un'altro, che ſia ſuo Sottopriore, e ſia del numero de gli altri Priori, il qual terrà il ſuo luogo, eſſend'egli impedito.

Dell'Officio delli Priori particolari.

OGni Priore particolare ſappia eſſer eletto à tal officio per aiuto del Priore generale, al quale hauerà da referir le coſe d'importanza, per il che poca differenza ſarà fra li loro officij.

Habbia ciaſcun di loro un libro, doue ſcriuano le coſe particolari della ſua Compagnia, come ſi e detto di ſopra, nell'officio del Priore generale, al quale eſibiranno tal libro ogni uolta che gli ſcriueranno qualche coſa ſopra, accioche poſſa far rapportare il tutto ſopra il ſuo libro.

Del modo di riceuere le Vergini.

COmparendo alcuna Vergine, moſſa dallo Spirito ſanto, quale deſideri entrare in queſta compagnia, il Priore generale eſſaminato bene il ſuo deſiderio, procederà in queſto modo.

Prima piglierà in nota il ſuo nome, è cognome, et il nome del Padre, è della Madre, l'habitatione, è Parochia: poi le darà un termine di otto ò diece giorni di tornare da eſſo. fra tanto piglierà informatione dal Parochiano, et altri uicini ſecondo gli parerà, della qualità della giouane, però il tutto con deſtrezza, è prudenza.

Hauendo tolta la debita informatione, è tornando la Vergine, la mandi da un confeſſore quale gli parerà, auiſandolo prima dell'informatione, che di eſſa hauerà hauuto, è ſe gli parerà eſpediente faccia far con eſſo una confeſſione generale; Ma ſe il Priore haueſſe tal informatione, che giudicaſſe non eſſere eſpediente di accettarla nella Compagnia, non reſti però del guadagno di quella anima, facendola capitare in mano di un Padre ſpirituale, non dando però à lei intentione d'accettarla.

Confeſſata, che ſarà la Vergine, è perſeuerando nel buon propoſito, ſi riceua a proua nella Compagnia, per lo ſpatio di un'anno, auanti, che ſia ſtabilita; eccetto ſe altramente parerà al Vicario, come s'è detto nella Regola delle Vergini.

Dell'Vfficio delli Gouernatori.

LI Gouernatori ſaranno come Padri temporali delle Vergini; Per tanto terranno conto ſe fuſſe laſſato alcuna coſa alla Compagnia adimpiendo in tutto, è per tutto di chi alcuna coſa laſſerà.

Habbiano in nota tutti i luoghi pij, che fanno delle elemoſine; et il giorno, che le fanno, procurando che le pouere Vergini ne ſiano partecipe.

Accadendo, che alcuna di eſſe ſorelle, ò per eſſer orfana, ò per altro riſpetto non poteſſe hauere il ſuo, ò da fratelli, ò da patroni, ò da chi darà loro da lauorare, ſiano contenti per carità per queſta, et altre occorrenze cõparere per loro in giudicio, ò tentare altro rimedio.

Se per diſpoſitione Diuina, accadeſſe che in commune haueſſero qualche coſa, ne habbiano buon gouerno; diſpenſando prudentemente, è fedelmente il tutto, è ſpecialmente in ſouentione delle ſorelle pouere, uecchie, et inferme.

Se foſſero due ſorelle ò più rimaſe ſole senza Padre, è Madre, et altri Superiori; all'hora per carità ſia tolta loro una caſa à fitto: et eſſendo pouere ſi procuri che ſia loro ſouuenuto al meglio, che ſi potrà, ma ſe ne ſarà rimaſa ſolamente una; all'hora ſi cerchi di far che alcuna delle altre la uoglia accettare in caſa ſua, è le ſia fatta la ſouentione, che ſi potrà.

Sappiano i Gouernatori, che niuna delle Vergini per entrare in queſta Compagnia non è priuata, ne s'intende rinuntiar alla heredità paterna, ò materna, ò di altra

robba in qual ſiuoglia modo à loro pertinente, Perciò eſſendo auiſati del pericolo della morte del Padre, Madre, ò altri parenti delle Vergini uadano à procurare, che ſia laſſato loro da uiuere, è ciò che di ragione à loro ſi deue.

Dell'Vfficio delle Gouernatrici.

L'Vfficio delle Gouernatrici ſarà in uigilare ſopra i coſtumi, honeſtà, è diportamenti delle ſorelle, per il che ſe ſarà poſſibile le uiſitaranno tutte ogni quindici giorni; et acciò lo poſſano fare; ogni uolta habbiano in nota le ſue dal Priore.

Viſitandole, intendano in che ſpendono il ſuo tempo in che modo ſi diportano, come s'acquiſtano il uiuere; ſe in quelle ſtanze doue habitano ſono genti di mala ſorte, ſe ui è pericolo alcuno, et il tutto con deſtrezza, è diſcretione, auertendo con la ſua uiſitatione non apportare grauezza, ouero moleſtia à loro, et alli cohabitanti.

Trouando alcuna neceſſità temporale, non potendo proueder loro, lo ſaranno intendere alli Gouernatori: Nelle neceſſità ſpirituali, ò pericolo di peccato auiſeranno il Priore, ò uero il ſuo confeſſore.

Fuggano più, che potranno di mettere alcuna delle Vergini à ſtare con altri; Dichiarando, che queſto ſia l'ultimo rimedio di ſoccorrere alla neceſſità loro; la quale, ſe ſarà tanto eſtrema, che acciò ſiano conſtrette, cerchino di allogarla in luogo honeſto, è con perſone da bene; Alle quali facciano intendere, che è di queſta Compagnia, e che loro non mancheranno di uiſitarla raccomandandola ſtrettamente, è che occorrendo alcuna coſa, ne ſieno annuiſate loro, ò il ſuo Priore, è che non le uogliano impedire dall'oſſeruanza della ſua Regola quanto ſarà poſſibile.

Cerchino à ſuo potere di eſſere preſenti quando ſi ſaranno le congregationi delle Vergini.

Ogni meſe, ouero ogni due meſi, ſi facciano portare una fede da ciaſcuna delle ſorelle ſe ſi ſaranno confeſſate à ſuoi tempi.

Intendano la cauſa per la quale alcuna delle uergini non ſarà uenuta quando l'altre ſi ſaranno congregate.

Auertiſcano, che nelle congregationi delle Vergini non entrino huomini.

Quando ſaranno auiſate, che alcuna delle Vergini ſia inferma, quanto più preſto la uadano, à uiſitare, prouedendo, ò facendo prouedere al ſuo biſogno, tanto temporale, quanto ſpirituale, auiſandone il ſuo confeſſore; E nelle neceſſità temporali non potendo à lei prouedere, auiſino i Gouernatori, che dalli luoghi pij le procurino qualche ſuſſidio di Medici, medicine, et altre coſe neceſſarie.

Aggrauandoſi l'infermità, ne auiſino il Priore, è ſi prouegga, che habbia perſone ſpirituali, che le ſtiano preſſo confortandola, è ſe uorà diſponere di alcuna coſa, ne ſiano auiſati i Gouernatori, che mandino ad eſſecutione la ſua diſpoſitione, è della morte ne auiſino tutta la Compagnia:

Finalmente ſappiano eſſer loro come madri, per il che ne habbiano tal cura, come di proprie figliuole; anzi maggiore, eſſendo loro madri in Chriſto, è per chriſto, del quale queſte Vergini ſono ſpoſe,

Della diſpenſatione della Regola.

I Priori, è Confeſſori haueranno poteſtà, è facoltà di diſpenſare circa la Regola d'eſſe Vergini, Però il tutto con diſcrettione, è conſideratione talmente, che ne per Regola le Vergini ſiano aggrauate, è patiſcano diſturbo dalli ſuoi, ne per tale diſpenſatione habbiano le altre ſorelle occaſione di libertà, ò di male eſſempio.

Biſognando ſecondo i tempi, è ſecondo che inſegnerà l'eſperienza, mutare, et abrogare totalmente alcuna coſa della Regola, ouero aggiongere; ciò ſarà il Priore generale con gli altri Priori; E (ſe gli parerà) conuocando altre perſone perite di ſimili gouerni, dando poi notitia di quanto ſi concluderà alle Vergini, ò a chi ſpettarà tal ordine, acciò ſi oſſerui, hauendo ſempre l'approbatione, ouero conſermatione dell'Ordinario.

Eſtratto d'una lettera del P. Franceſco Landini, che ſta nel Monte uicino a Breſcia, ſcritta al Reu. P. Frate Franceſchino Viſdomini, dell'Ordine de Minori, adi 21. Decembre. 1566.

LA Compagnia di Santa Orſola in Breſcia, contiene il numero di cento trenta Vergini, ſenza le uedoue, et par che la diuina prouidenza habbia ſuſcitate queſta uocatione honorata, per facilitar, et eſſaltar molte uerginelle, et ricche, è pouere, le quali benche riueriſchano la ſanta religione, nondimeno non ſi ſentono inclinate à ſerrarſi con tanta anguſtia ne clauſtri, ò legarſi ne uoti, ouero non poſſono clauſtarſi per la pouertà, ò non uogliono per altri buoni riſpetti, nondimeno bramano ſeguir l'Agnello douunque eſſo uà, et cantare il cantico nuouo, et eſſer incoronate anch'eſſe di quella candida ghirlanda dell'aureola. La fondatrice di queſta ſanta compagnia fu una certa Angela, et di nome, et di uita, contadinella di ſangue, ma di ſantità nobile, et famoſa: Nacque nel contado di Breſcia ſopra Salò, et mentre che nel campo l'altre ſue Compagne mietitore andauano à merenda, lei ſi slontanaua all'oratione, et una uolta eleuata in ſpirito, paruegli aprirſi il cielo, et uſcir una proceſſione marauiglioſa d'Angeli, et di Verginelle, ſcambieuolmente a duoi à duoi, gli Angeli in uario ſorte di ſtromenti ſonauano, et le Verginelle cantauano, et eſſa il tuono udì, talmente che lo ſapeua cantare, et paſſando oltre la proceſſione arriuò una Vergine ſua ſorella, gia di buona uita, la qual poco auãti era andata al Paradiſo, la qual fermataſi con tutta la proceſſione, le prediſſe, che Dio ſi uolea ſeruir di lei, et che eſſa hauerebbe fatta una cõpagnia di uergini, la qual ſi

doueua

douena dilatar, è ſimil coſe. Parlo per udita da parecchie perſone ſerue di Dio, che quaſi tutte ſurno al ſuo tempo, ne ſo dir il tutto perche non ho hora commodità d'andare a Breſcia a parlar con le donne antiche ſue ſamigliari. Doppo queſta uiſione ſe n'andò in Gieruſalemme, et diuenuta cieca, fu nel ritorno miracoloſamente illuminata, et ſeguì anco queſta marauiglia, che non ſapendo lettere, acquiſtò tanta intelligenza, ch'ella intendeua li noſtri Dottori latini, et entrata nella città di Breſcia, fu di tanto credito appreſſo de Breſciani che pareua un'altra Delbora, fino li gran Dottori, et Predicatori ſe gli inclinauano, et andauano a conſegliarſi ſeco, fu dotata di tanta fede, che ſe foſſe ſtata perſa ſi ſarebbe ritrouata in lei, era di uita pouerisſima, et auſterisſima, et fu ueduta nel tempo dell'oratione co'l corpo leuata in aere. Cominciò in Breſcia queſta honorata compagnia di uergini, et fin mentre eſſa era uiua, ne congregò intorno il numero di cento, preponendo loro per madri delle grandi, et honorate gentildonne di Breſcia, et inſtituendo loro il modo di uiuere con queſta regola ch'io mando, approbata hora dalla Sede Apoſtolica, et da i capi ſpirituali di Breſcia, et ordinò per madre di tutta la compagnia auanti il ſuo felice tranſito la Sign. conteſſa Lucretia, et laſciò il teſtamento ch'io mando alle Venerande Matrone Gouernatrici, et i precetti alle Colonelle. Finalmente hauendo fatto molto frutto nella città di Breſcia, et hauendo in quella ſparſo fragantisſimo odore, ſe n'andò alla celeſte Patria, et come ho letto in un libro ſigillato, et autenticato da i Conſeruatori Apoſtolici, è ſtata quaſi reputata Beata dalla città di Breſcia, et ho trouato queſti uerſi ſopra l'Arca del ſuo honorato Sepolcro.

Propoſito Martyr, uirgo actibus, ore magiſtra,
Sic tribus aureolis A N G E L A diuesouas.
ANGELA nuper eras morum, vitæq. magiſtra,
Nunc patriæ tutrix præſidiumq. ueni.
ANGELA uiua fui, nunc Angela mortua dicor,
Sum tamē angelicis ANGELA iuncta choris.
Vos qui me noſtis exemplo uiuite noſtro.
Sic facite ut docui, mortua adhuc doceo.
Cōditur hoc tumulo, cui nomen et inſup omnis,
Vita fuit ſuperis æquiparanda choris.
ANGELA diuiſa eſt tria p loca, corpus in arca,
Spiritus in cælo, nomen in ore uirum.
A N G E L A uirtutum uaria redimita corona,
Hic iacet extremo reſtituenda die.
Spiritus æthereas penetrauit feruidus arces,
Et ſummo ingenuus aſtitit ille Deo.
Illa hæc eſt uirgo quæ morum regula uiua,
Illuſtrem erexit uirginitate chorum.
Brixia crede mihi, ſacrum uenerare ſepulchrum,
Nil non ſancta Deo proxima uirgo poteſt.

Dopò il ſuo benedetto tranſito, il Demonio per Diuina permisſione perſeguitando queſta compagnia, la uolſe criuellar, ma perche era piantata dal celeſte Padre, et era opera di Dio, non potè eſſer diradicata et diſſoluta, imperoche dopò molte tribulationi, è diuenuta più bella, più grande, et più glorioſa, masſime poi che la Compagnia ſi eleſſe per capo, con l'auttorità del noſtro Epiſcopo il Padre M. Don Franceſco che uiue al preſente, et hora camina più felicemente, et fruttuoſamente, et con maggior odore, et ſodisfattione di tutta la Città. Di queſta fin'hora ſe ne ſono ſeruiti tutti li Hoſpedali di Breſcia, di queſta ſe ne ſeruono le Scuole delle fanciulle dell'inſtitution Chriſtiana, di queſta ſe ne ſerue Iddio nella conuerſione dell'anime, et à tirar molte caſe doue loro habitano al ſeruitio di ſua diuina Maeſtà. E coſa difficile il dar ad intendere il gran bene uniuerſale che Dio caua di queſta ſanta Compagnia, in uarie ſorti d'opere di pietà, et miſericordia: queſta frequenta gli ſanti Sacramenti, le ſante orationi, et il culto ſanto del Signore, in queſta rilucono et riſplendono gl'ornamenti delle uirtù ſante, di pouertà, e d'ubidienza, talmente che ad un cenno il Padre della Compagnia tutte le congrega douunque eſſo uuole: Gran marauiglia è poi queſta, non già però incredibile appreſſo la Diuina onnipotenza, et bontà, la qual con gli influſſi della ſua gratia correſponde alle opere che ſono ſue, marauiglia dico di tutte le marauiglie, è il ueder queſti tre fanciulli, anzi tenere uerginelle non ardere nella fornace di Babilonia, anzi tante Agneſe, ouero Agate, in mezzo i Lupanari, et il fuoco rimanere illibate, et intatte. Io dirò ſolamente queſta parola, à tal propoſito, che il Padre qual le gouerna, loda molto, et ſi ritroua grandemente ſodisfatto delle uirtù di queſto uirgineo, et angelico choro.

EDICTA VARIA

Edictum de Concilio Prouinciali. I.

CAROLVS BORRHOMEVS S. R. E. TIT. S. PRAXEDIS PRESBYTER Cardinalis ac S. D. N. Papæ et Sedis Apoſtolicæ per uniuerſam Italiam de latere Legatus, Dei et Apoſtolicæ Sedis gratia Archiepiſcopus Mediolanenſis.

CVM Pro noſtri Archiepiſcopalis Officij munere, et antiquorum, et in ſacro Tridentino Concilio proxime editorum Canonum obſeruatione, ad moderandos mores, corrigendos exceſſus, controuerſias componendas, aliaq. ſacris canonibus permiſſa, Prouinciale Concilium conuocare debeamus, ut primum neceſſaria, Sanctæ Ro. et uniuerſalis Eccleſiæ negotia, quibus apud Sanctiſſimum D. N. occupati ſumus per debitam obedientiam, intermittere licuit, Reuerendiſſimos Prouinciæ noſtræ Epiſcopos, ad proximas Idus Octobris per literas nominatim ad ſingulos ſcriptas, ad Synodum in noſtra Mediolanenſi Metropolitana Eccleſia euocauimus. Vt igitur alijs etiam omnibus, qui de iure, uel conſuetudine intereſſe debent, nota ſit huius Concilij celebratio, neue cui ignorantiam rei excuſare, aut ſe cõtemptum dicere liceat, Idcirco uniuerſis, et ſingulis prædictis, et alijs qui ſua quomodolibet intereſſe putauerint, etiam exemptis, et nullius Diœceſis intra Prouinciæ noſtræ limites exiſtentibus, per hoc Edictum, quod in Cathedralis, et aliarum inſignium, quæ in ſingulis Prouinciæ noſtræ Diœceſibus etiam exemptarum, ac uicinorum nullius Diœceſis, ſi quæ ſint, locorum, Eccleſiarum ualuis affigi, et promulgari iuſſimus, Prouincialis Concilij futuram celebrationem ſignificamus, et denunciamus, cum comminatione pœnarum à ſacris Canonibus Statutarum. In quorum fidem hoc Edictum confici, et per ſecretarium noſtrum ſubſcribi, et noſtri Sigilli impreſſione muniri uoluimus. Dat. Romæ die 25. Auguſti, anno Domini 1565.

Edictum de Concilio Prouinciali II.

In nomine ſanctæ, et indiuiduæ Trinitatis, Patris, et filij, et ſpiritus ſancti Amen.

Carolus Borrhomæus S. R. E. tit. S. Praxedis presbyter Cardinalis, Dei, et Apoſtolicæ ſedis gratia Archiepiſcopus Mediolani, uniuerſis Prouinciæ noſtræ fidelibus. Salutem in Domino.

QVOS cæleſtis ſapientia paſtores et eſſe, et dici uoluit, eorum tanta, tamq. grauis, atque adeo ſancta ſollicitudo eſſe debet; ut in ijs, quæ ad caſtiſſimum Dei cultum, ad Eccleſiæ auctoritatem, ac dignitatem, et ad cleri, populiq. diſciplinam non conſeruandam ſolum, ſed augendam etiam pertinent, non uoluntas, non diligentia, non pietas denique illorum ullo loco deſideretur. cum igitur ad morum emendationem, et ad chriſtianæ pietatis reſtitutionem, amplificationemq. Tridentini patres, duce ſpiritu ſancto, optimorum conſiliorum auctore, ueterem illam rationem, alijs concilijs decretam, renouandam ſtatuerint, ut tertio quoque anno prouincialis Synodus celebretur; tertiusq. is annus iam abierit, quo primum Mediolani Synodum eiuſmodi habuerimus; id propterea nos, qui Dei, et Apoſtolicæ Sedis gratia Archiepiſcopalem hanc curam gerimus, pro ea, quam populis, fidei noſtræ commiſſis, debemus, ſancta ſollicitudine, uoluimus iterum Prouinciæ noſtræ Epiſcopos, litteris unicuique illorum ſcriptis, in Metropolitanam noſtram Mediolanenſem Eccleſiam ad concilium euocare, huiuſq. inchoandi diem certum perſcribere, nempè qui erit 24. Aprilis proxime ſequentis. Vt autem ceteris omnibus, atque ſingulis, qui poſſint, debeantue iure, aut conſuetudine, aut priuilegio eidem intereſſe, peruulgata ſit, ac nota huius noſtri concilij indictio; neue cuiquam uel rei ignorantia ad excuſationem uti, uel ſe contemptum, neglectumue eſſe, dicere liceat; ijs ipſis uniuerſis, ac ſingulis, tum ceteris, qui ſua intereſſe quauis ratione putarint; tum illis etiam, qui liberi ſunt, atque exempti, quiq. nullius diœceſis, intra Prouinciæ noſtræ fines continentur, hoc edicto publice propoſito, illud idem ſignificamus, indicimus, ac denunciamus; iubemuſq. item illos ipſos oẽs, et ſingulos, qui intereſſe debent, huc in concilium conuenire ad conſtitutam eam diem, pœnis illis propoſitis, quæ canonicis ſanctionibus decretæ ſunt.

Monemus præterea, ac per uiſcera IESV CHRISTI Domini hortamur omnes Prouinciæ noſtræ fideles, ut aſſiduis precibus, reliquiſq. chriſtianæ pietatis officijs a Deo miſericordiarum, et patre totius cõſolationis, nobis, negocium tam ſalutare tractantibus, auxilium implorent; quo facilius nos, eius ope adiuti, in conſpectu animi habentes exemplum grauiſſimæ et ſanctiſſimæ diſciplinæ, quæcumque ad eam reſtituendam accomodata, neceſſariaq. ſunt, ea ſine ullis haſitationibus decernamus tum ad Dei ipſius gloriam, tum ad eorum, qui in noſtra fide, curaq. conquieſcunt, ſalutem. In quarum rerum omnium fidem hoc edictum confici, auctoritateq. noſtra imprimi, et noſtro ſigno muniri, tum cancellarij noſtri manu ſignatum, in uulgus publice proponi uoluimus. Dat. Mediolani die 16. Martij 1569.

Edictum de Concilio Prouinciali. III.

In nomine ſanctæ, et indiuiduæ Trinitatis, Patris, et filij, et ſpiritus ſancti Amen.

Carolus Borrhomæus S. R. E. tit. S. Praxedis presbyter Cardinalis, dei, et Apoſtolicæ ſedis gratia, Archiepiſcopus ſanctæ mediolanenſis Eccleſiæ, Vniuerſis Prouinciæ noſtræ fidelibus Salutem in Chriſto Domino.

DIVINÆ pietatis abundantia perfectum eſt, ut cuius diſciplinæ ueſtigia olim à ſanctiſſimi Patribus preſſa non leuiter, ſed fixa ad ſempiternam rei chriſtianæ bene gerendæ rationem, uix, in tantis morum erroribus, ulla reliqua uſquam apparebant; ea quaſi ex tenebris in lucem reuocata ſit, grauiſſimis, et diuinis ſacroſancti concilij Tridentini ſanctionibus. quibus cum omnes ſane quidem obtemperare oporteat; tum eos in primis, quos author uitæ noſtræ, et magiſter ſalutis æternæ, Chriſtus Dominus, Epiſcopos, et Paſtores gregis eſſe uoluit, quem is ſanguine ſuo, in ara crucis profuſo, redemit. Itaque Paſtoralis curæ noſtræ ratio, quæ in Tridentinis illis iuſſis, ijsq. ſanctiſſime exequendis, uerſari debet, nos commonet, atque adeo commouet, ut hoc anno, qui tertius eſt, quo Mediolani alteram Prouincialem Synbodum habuimus, eam ad eiuſdem Tridentini cõcilij præſcriptum tertio conuocemus: idq. eo conſilio, ut nos, qui Metropolitico iure Prouinciæ huius curã gerimus, pro debito Archiepiſcopalis ſpeculationis noſtræ officio, ſedulo primum perquiramus, ſi quæ ſunt, quæ Tridentinis decretis, aut eorum authoritate, canonumq. iure a nobis in una, atque in altera item Synbodo ad reſtituendam priſtinam illam Eccleſiaſticam diſciplinam iampridem ſancita, nondum ab ijs, quorum intereſt, in hac Prouincia præſtita ſunt; in his exequendis, duce Spiritu ſancto, qui Spiritus eſt intellectus, ſapientiæ, et conſilij, Paſtorali ſtudio, et diligentia incumbamus: tum præterea uideamus, ſi quæ alia ſunt, quæ, ſubdolo operario Sathana, morum corruptelis, uel inueterata, uel nuper prauè introducta, ullam emendationem, uel in controuerſijs prouincialibus iudicium a nobis deſiderent. Quamobrem omnes et ſingulos huius noſtræ Prouinciæ Epiſcopos, tum litteris eo potiſſimum nomine, unicuique eorum ſcriptis, tum hoc etiam publico edicto, ad Prouincialem Synodum Mediolanum conuocamus: cuius etiam Synbodi inchoandæ certum diem, nempe uigeſimũ quartum menſis Aprilis, proxime ſequentis, quo ſtatuto die Mane in Metropolitanam noſtram Eccleſiam conueniant, præſcribimus. Vt autem ceteris omnibus atque ſingulis, qui poſſunt, debentuè iure, aut conſuetudine, aut priuilegio eidem intereſſe, peruulgata ſit, ac nota huius noſtræ Prouincialis Synbodi tertia indictio, neuè cuiquam uel rei ignorantia ad excuſationem uti, uel ſe contemptum, neglectumuè eſſe, dicere liceat; ijs ipſis uniuerſis, ac ſingulis, tum ceteris, qui ſua intereſſe quauis ratione putarint, hoc edicto publice propoſito, illam eiſdem ſignificamus, indicimus, ac denunciamus: iubemusq. item illos ipſos omnes et ſingulos qui intereſſe debent, huc in Prouincialem Synbodum conuenire ad conſtitutam diem, pœnis illis propoſitis, quæ canonicis ſanctionibus decretæ ſunt.

Curent autem Comprouinciales noſtri Epiſcopi, id quòd poſteriori Prouinciali Concilio ſancitum eſt, ut, cum primum hoc edictum acceperint, quo Prouincialis Synbodi celebrandæ certa dies indicta eſt, in omnibus et Vrbis, et diœceſis ſuæ parochialibus Eccleſijs, quintaquaque feria, in ſingulas hebdomadas, quoad illa de more abſoluta, ac dimiſſa erit, Miſſæ ſacrum de Spiritu ſancto fiat: In cathedrali autem, et Colligiatis Eccleſijs proceſſionum præterea munus ſingulis diebus Dominicis obeatur, præcationibus adhibitis pro optimo Conciliarium rerum tractationis euentu.

Omnes præterea Prouinciæ noſtræ fideles monemus, et per uiſcera miſericordiæ Chriſti Domini hortamur, ut omni pietatis chriſtianæ ſtudio, et religioſis præcibus, ijſque aſſiduis, a Deo conſolationis, et miſericordiarum Patre, nobis, negocium tam ſalutare tractantibus, auxilium implorent: quo nos adiuti, in hac tractatione omnia conſilia, ſermones, et actiones noſtras in finem dirigamus, nempe in CHRISTVM IESVM, cui in omni iuſtitia, et ſanctitate ſeruire debemus. In quarum rerum omnium fidem hoc edictum confici, auctoritateq. noſtra imprimi, et noſtro ſigno muniri, tum noſtra etiam manu ſignatum, in uulgus publice proponi, eidemq. a Synbodali Secretario noſtro ſubſcribi uoluimus. Dat. Mediolani die xx. Februarij M. D. LXXII.

Edictum alterum de Concilio Prouinc. III. quod ob cauſas prorogatum fuerat.

In nomine Sanctæ, et indiuiduæ Trinitatis, Patris, et Filij, et Spiritus ſancti Amen.

Carolus Borrhomæus S. R. E. tit. S. Praxedis Presbyter Cardinalis, Dei, et Apoſtolicæ Sedis Gratia, Archiepiſcopus ſanctæ Mediolanenſis Eccleſiæ, Vniuerſis Prouinciæ noſtræ fidelibus Salutem in chriſto Domino.

AETERNVS Pontifex, unigenitus Dei filius, Chriſtus Ieſus, qui e ſinu Patris in terram miſſus, fidelium animas redemit per effuſionem immaculati ſanguinis ſui, eam nobis, Paſtoribus animarum, curam propoſuit, ut omni ſollicitudine oues, fidei noſtræ commiſſas, a uallibus ad montes, a terrenis ſcilicet rebus ad cæleſtes, ab humanis ad diuinas, a caducis ad æternas reuocare ſtudeamus. Hæc ſanè cura, plena ſtudij, plena diligentia, refertaq. omni labore, cum in ceteris Paſtoralibus muneribus, tum in

ijs

ijs etiam exequendis nos ualde ſollicitos habere debet, quibus Tridentina Synodus et ipſis Paſtorum officijs, et animarum ſaluti, et prouinciarum utilitati conſultum eſſe uoluit. In ijs uero cum illa ſit prouincialium Synodorum ad uſum reuocata ratio; nos ſuperiori anno, qui tertius erat, quo Mediolani alteram prouincialem Synodum habuimus, tertiò prouinciæ noſtræ Epiſcopos ad concilium conuocauimus. quod quidem concilium, a nobis de more indictum cum ob cauſas, conciliaribus noſtris litteris expreſſas, celebrare non potuerimus; officij noſtri ratio, quæ progreſſionibus ſuis tota ad præſtantiſſimam illam curam ſpectare debet, nos commonet, atque adeo commonet, ut, quod proximo ſuperiori anno a nobis intermitti oportuit, id hoc anno omnino præſtemus. Quamobrem omnes et ſingulos huius noſtræ Prouinciæ Epiſcopos, tum litteris eo potiſſimum nomine, unicuique eorum ſcriptis, tum hoc etiam publico edicto ad prouincialem Synodum Mediolanum conuocamus: cuius etiam Synodi inchoandæ certũ diem, nempe nonum Aprilis, proxime ſequentis, quo ſtatuto die mane in Metropolitanam noſtram Eccleſiam conueniant, præſcribimus. Vt autem ceteris omnibus, atque ſingulis, qui poſſint, debentue iure, aut conſuetudine, aut priuilegio eidem intereſſe, peruulgata ſit, ac nota huius noſtræ Prouincialis Synodi tertiæ indictio; neue cuiquam uel rei ignorantia ad excuſationem uti, uel ſe contemptum, neglectumue eſſe, dicere liceat; ijs ipſis uniuerſis, ac ſingulis, tum ceteris, qui ſua intereſſe quauis ratione putauerint, hoc edicto publice propoſito, illam eisdem ſignificamus, indicimus, ac denunciamus: iubemuſq. item illos ipſos omnes et ſingulos, qui intereſſe debent, huc in prouincialem Synodum conuenire ad conſtitutam diem, pœnis et cenſuris illis propoſitis, quæ canonicis ſanctionibus decretæ ſunt.

Curent autem comprouinciales noſtri Epiſcopi, id quod poſteriori prouinciali Concilio ſancitum eſt, ut, cum primum hoc edictum acceperint, quo prouincialis Synodi celebrandæ certa dies indicta eſt, in omnibus et urbis, et diœceſis ſuæ parochialibus Eccleſijs, quinta quaque feria in ſingulas hebdomadas, quo ad illa de more abſoluta, ac dimiſſa erit, Miſſa ſacrum de Spiritu ſancto fiat: In cathedrali autem, et collegiatis Eccleſijs proceſſionum præterea munus ſingulis diebus Dominicis obeatur, precationibus adhibitis pro optimo conciliarium rerum tractationis euentu.

Omnes præterea Prouinciæ noſtræ fideles id monemus, et per uiſcera miſericordiæ Chriſti Domini hortamur, ut omni pietatis Chriſtianæ ſtudio et religioſis precibus, ijſq. aſſiduis, a Deo conſolationis, et miſericordiarũ patre, nobis, negocium tam ſalutare tractantibus, Spiritus ſancti lumen implorent; quo lumine adiuti, nos ijs initijs inſiſtentes, quæ ſuperioribus annis iecimus, noſtros, gregiſq. noſtri greſſus dirigamus in uiam ſalutis æternæ. In quarum rerum omnium fidem hoc edictum confici, auctoritateq. noſtra imprimi, et noſtro ſigno muniri, tum noſtra etiam manu ſignatum, in uulgus publice proponi, eidemq. a Synhodali Secretario noſtro ſubſcribi uoluimus. Dat. Mediolani Die 16. Ianuarij. 1573.

Prorogatio Synodi, et prouincialis, et Diœceſanæ.

Carolus Borrhomaus, S. R. E. tit. S. Praxedis Presbyter cardinallis, Dei, et Apoſtolicæ Sedis gratia Archiepiſcopus S. Mediolaunſis Eccleſiæ, Vniuerſis Prouinciæ noſtræ fidelibus, Salutem in Domino.

ALIIS noſtris litteris, Edicti nomine inſcriptis, Prouincialem Synhodum, quam hoc anno die xxiij. huius menſis Aprilis habere ſtatueramus, paucis ante diebus de more indiximus, Sed cum per inualetudinem noſtram, ut per litteras etiam prouinciæ noſtræ Epiſcopis ſignificauimus, id ad conſtitutam diem præſtare nobis non liceat: eam ad diem differimus, et prorogamus, quem illi hoc ipſo anno celebrandæ certum, uolente Deo, præſcribemus, atque indicemus alijs noſtris litteris.

Diœceſanam præterea Synhodum, quam indiximus ad diem xiiij. huius etiam menſis Aprilis, ob eam ipſam cauſam differimus, et prorogamus in diem quem alijs noſtris litteris certum ſignificabimus, et conſtituemus arbitratu noſtro. In cuius rei fidem has neceſſariæ prorogationis noſtræ litteras confici, et publice affigi iuſſimus. Dat. Mediolani die 9. Aprilis 1572.

Edictum de Concilio Prouinciali. IIII.

In nomine ſanctæ, et Indiuiduæ Trinitatis, Patris, et filij, et ſpiritus ſancti Amen.

Carolus S. R. E. tit. S. Praxedis presbyter Cardinalis, Dei, et Apoſtolicæ Sedis gratia Archiepiſcopus ſanctæ Eccleſiæ Mediolanenſis, uniuerſis Prouinciæ noſtræ Chriſti Fidelibus Salutem in Domino.

PRO Archiepiſcopalis officij noſtri ratione, quæ progreſſionibus ſuis tota ad optimam Paſtoralis muneris curam ſpectare debet, nos in ſynhodo prouinciali tertia, quam ex præſcripto Tridentino, anno M. D. LXXIII. habuimus; decreto edito, Concilium prouinciale quartum indiximus, quod hoc anno, die decimo menſis Maij, auxiliante Dei miſericordia, celebraturi ſumus. Vt autem omnibus, atque ſingulis, quibuſcumque, qui iure, aut conſuetudine, aut priuilegio, aut alia quauis ratione Concilijs prouincialibus noſtris intereſſe poſſunt, uel debent, hæc Synodi quartæ prouincialis indictio, plane nota, atq. euulgata ſit; nèue cuiquam uel rei ignorantia ad excuſationem uti, uel ſe contemptum, neglectumue eſſe dicere liceat; ijs ipſis uniuerſis, et ſingulis, ac ceteris item, qui ſua intereſſe quauis ratione putarint,

hoc

hoc edicto publicè propoſito, eandem quartam prouincialem Synodum, in ſuperiori illo prouinciali tertio Concilio iam, decreto promulgato, indictam, ſignificamus, indicimus, ac denunciamus.

Quamobrem cum uniuerſos, et ſingulos Reuerendiſſimos Epiſcopos prouinciæ noſtræ, tum ceteros quosuis omnes, qui, ut ſupra, in Synodo Prouinciali Mediolanenſi, quacunque ratione intereſſe debent, præter illud indictionis decretum, et litteras nominatim, ſigillatimq. eiſdem Reuerendiſſimis Epiſcopis, per nos ſcriptas, hoc etiam edicto illud monemus, ut eo ipſo, a nobis præſcripto, et conſtituto, decimo menſis Maij, proxime ſequentis, die, Mediolanum in Eccleſiam noſtram Metropolitanam conueniant; et in concilio, quod illo ipſo die, ſummo mane, iuuante Domino inchoabimus, præſentes ipſi adſint; pœnis et cenſuris propoſitis, Canonum iure ſancitis.

Curent uerò ſinguli prouinciales noſtri Epiſcopi, ut, quod Concilio prouinciali ſecundo ſancitum eſt, cum primum edictum hoc acceperint, in omnibus et urbis, et diœceſis ſuæ eccleſiis parochialibus, quinta quaque feria, in ſingulas hebdomadas, quoad concilium de more dimiſſum atque abſolutum erit, Miſſæ Sacrum, de Spiritu ſancto, fiat: in Cathedrali autem, et Collegiatis Eccleſiis, proceſſionum præterea munus, ſingulis diebus Dominicis, intus obeatur; ex animoq. preces fiant, quibus à Deo, totius conſolationis, et miſericordiarum patre, nobis tam ſalutare negotium tractantibus, Spiritus ſancti lumen imploretur.

Sciant præterea uniuerſi, et ſinguli prouinciæ noſtræ Chriſti fideles, conciliarem hanc actionem, à nobis indictam, præcipuum quoddam caritatis, et pietatis ſtudium ab ijs ipſis poſtulare; cùm illa omnis eò ſpectet, ut per nos, illorum greſſus dirigantur in uiam ſalutis. Quare paterna cohortatione eos uehementer in Domino admonemus, ut et ſua, et noſtra cauſa, orationis, precumq. ſtudium, una nobiſcum adhibeant: dieq. Dominico, Concilium id prouinciale proximè præcedente, qui dies ſextus Maij erit, primùm uerè pænitentes, et confeſſi, ſacram communionem ſumant; hoc piè precantes, ut, adiutrice Dei gratia, nos ea, quæ ad noſtram, ſuamq. ſalutem pertinent, diligenter, ſanctaq. ſollicitudine agamus. In quarum rerum fidem, hoc edictum confici, auctoritateq. noſtra imprimi, et ſancti Ambroſii ſigillo Archiepiſcopali noſtro muniri, tùm noſtra etiam manu ſignatum, in uulgus publicè proponi, eidemq. a Synodali Secretario noſtro ſubſcribi uoluimus. Datum Mediolani, in ædibus noſtris Archiepiſcopalibus, Calendis Martij. 1576.

Edictum de Concilio Prouinciali. V.

In nomine ſanctæ, et indiuiduæ Trinitatis, Patris, et filij, et ſpiritus ſancti Amen.

Carolus S. R. E. tit. S. Praxedis presb. Cardinalis, Dei, et Apoſtolicæ Sedis gratia Archiepiſcopus ſanctæ Eccleſiæ Mediolanenſis uniuerſis Prouinciæ noſtræ fidelibus, Salutem in Domino.

VINEAE Dominicæ cultura cum in omni alio paſtoralis ſollicitudinis officio eniteat, tum ualde etiam in concilijs prouincialibus, ad Tridentinæ ſanctionis præſcriptum tertio quoque anno celebrandis. Nos igitur pro Archiepiſcopalis officij noſtri cura, quæ progreſſionibus ſuis tota ad optimam paſcendi rationem ſpectare debet, iam in ſynodo prouinciali quarta, quam ex illius concilij ſanctione anno MDLXXVI. habuimus, decreto promulgato, concilium prouinciale quintum denunciauimus, atque indiximus: quod, auxiliante Dei miſericordia, hoc anno, die ſeptimo menſis Maij, de more celebraturi ſumus. Ea porrò indictio, et iure canonum, et decreto Prouinciali communita, licet tantum roboris, uirriumq. omnino habeat, quantum illa, quæ edicto publico fieri ſolet: tamen, cum in lucem typis nondum emiſſa ſit; et tempus, atque adeo ſtata dies eiuſdem concilij quinti, tunc indicti, iam inſtet; id propterea, ne cuiquam, quicumque ſit, qui concilijs Prouincialibus noſtris intereſſe quacumque ratione poteſt, ac debet, uel rei ignorantia ad excuſationem uti, uel ſe contemptum, neglectumue eſſe dicere liceat: nos uniuerſis, et ſingulis, qui iure, aut conſuetudine, aut priuilegio, aut electione ſua, ſuorumue predeceſſorum, aut alia quacumque ratione ad prouinciales noſtras ſynodos conuenire debent, aut poſſunt, hoc etiam edicto publicè propoſito, eandem quintam prouincialem ſynodum, in ſuperiore illo prouinciali concilio quarto, iam indictam, ſignificamus, denunciamus, atque indicimus.

Quamobrem cum uniuerſos, et ſingulos Reuerendiſſimos Epiſcopos prouinciæ noſtræ, tum ceteros omnes, quicumque ſint, qui, ut ſupra, in concilio prouinciali Mediolanenſi, quacumque ratione intereſſe debent, præter illud indictionis decretum, et litteras nominatim, ſigillatimq. eiſdem Reuerendiſſimis Epiſcopis per nos ſcriptas, hoc etiam Archiepiſcopali edicto illud monemus, ut eo ipſo conſtituto, ſeptimo menſis Maij, proxime ſequentis, die Mediolanum in baſilicam noſtram Metropolitanam conueniant; et in concilio, quod eo ipſo die, ſummo mane, iuuante Domino, inchoabimus, præſentes ipſi adſint, pœnis, et cenſuris, propoſitis, canonum iure ſancitis.

Curent porrò ſinguli prouinciales noſtri Epiſcopi, ut, quod concilio altero Mediolanenſi ſancitum eſt, cum primùm edictum hoc acceperint, quinta quaque feria Miſſa ſacrum tum a ſingulis ſacerdotibus, tum ſolemni-

ſolemniter collegiatim in cathedrali, et collegiatis eccleſiȷs, de Spiritu ſancto celebretur, uel, ſi pro ratione officiȷ hoc non poteſt, ſaltem commemoratio fiat; ac præterea ſingulis diebus dominicis, et in illis, et in omnibus parochialibus eccleſiis, ad implorandum in ea conciliari tractatione Spiritus ſancti lumen, proceſſio, litania, ac preces habeantur. Idq. peragatur, ac praſtetur, quoad concilium de more abſolutum, et dimiſſum erit.

Cum autem conciliaris hæc actio, a nobis indicta, præcipuum quoddam charitatis, et pietatis ſtudium, a prouincia noſtra fidelibus poſtulet; illud etiam curet unuſquiſque prouinciæ noſtræ Epiſcopus, ut ſingulis ante conciliȷ diem conſtitutam dominicis diebus, per parochos, et concionatores excitentur eius rei cauſa fideles ad frequentius ſanctæ orationis ſtudium; ad idq. uehementer omnes inflammentur, ut die dominico, ſtatam conciliȷ diem proxime antecedente, uerè pœnitentes, et confeſſi, ſacram communionem ſumant, hoc præcipue precantes, ut adiutrice Dei gratia, quæ ad ſuam, et ad illorum, quorum curæ commiſſi ſunt, ſalutem pertinent, pia religioſaq. ſollicitudine in concilio agantur.

Quo religioſius autem ab ȷs, qui ad concilium conueniunt, in eam actionem incumbatur; eccleſiaſtici ordinis homines, et quos unà ſecum ad ſynodum prouincialem Epiſcopi conduxerint, et quos Capitula miſerint, et teſtes ſynodales, et ceteri tum ſacerdotes, tum clerici, quicumque uenerint; ȷ omnes, et ſinguli antequam in uiam ſe dent, peccata confeſſi, ſacerdotes Miſſæ ſacram celebrare, clerici ſanctiſſimam Euchariſtiam ſumere ne omittant. In quarum rerum fidem, et teſtimonium, hoc edictum confici, auctoritateq. noſtra imprimi, et ſancti Ambroſii ſigillo Archiepiſcopali noſtro muniri, tùm noſtra etiam manu ſignatum, in uulgus publice proponi, eidemq. à Vicecancellario noſtro Archiepiſcopali ſubſcribi uoluimus. Dat. Mediolani, in ædibus noſtris Archiepiſcopalibus, pridie idus Martȷ 1579.

INdicendi Concilij prouincialis ratio, formulaq. edicto concepta, in prouincia Mediolanenſi uſque ad id temporis ſeruata eſt, quo primum in ſynodo prouinciali IV. ad uſum decreto reuocatus eſt uetus ille, canone Toletano olim introductus indictionis ſynodalis mos, ut, quæ ſcilicet ſynodus deinceps futura eſſet, eius conſtitutus dies denunciaretur, indiceretùrq. in ſynodo, quæ illam, ordine ſequentem, proxime antecederet. Atque hæc quidem ratio Mediolani, ad conſuetudinem reuocata, ita ex decreto prouinciali adhibita eſt, ut Concilii prouincialis futuri dies, ita in ſeſsione præcedentis concilij ultima indictus, & in calendarium eius anni, in quem illius celebritas caderet, loco ſuo relatus, de more etiam in baſilica Metropolitana, die Epiphaniarium denunciaretur certis conceptis uerbis, quorum formula infra extat.

Indictio Synodi diœceſanæ I. quam Ormanettus Vicarius habuit, a nobis conquiſita diligenter, non inuenta eſt tamen.

INDICTIO SYNODI DIOECESANAE. II.

In nomine ſanctæ, et Indiuiduæ Trinitatis, Patris, et filij, et ſpiritus ſancti Amen.

Carolus Borrhomæus, S. R. E tit. S. Praxedis Presbyter cardinaliis, Dei, et Apoſtolicæ Sedis gratia Archiepiſcopus S. Mediolanenſis Eccleſiæ, Omnibus et ſingulis Chriſtifidelibus Ciuitatis, et Diœceſis noſtræ Mediolanenſis Salutem in Domino.

PASTORVM officium eſt, quæcumque et ad conformandam cleri diſciplinam, et ad popularium morum emendationem ſpectant, ea omnia diligenter, accurateq. uidere; ut ne illis id obȷci unquam poſſit, quod apud Eſaiam Deus æmulator, et Dominus ultionum dixit, SPECVLATORES CAECI, etc. Quare nos eo Paſtoralis officȷ ſpiritu excitati, et ſi uniuerſæ diœceſis noſtræ uiſitationem, iamdiu a nobis inchoatam, ante abſoluere ſtatueramus, quàm diœceſanam Synodum coegiſſemus: tamen, quoniam ad eam paſtoralis ſpeculationis curam, et ad cleri diſciplinam non conſeruandam ſolum, uerum etiam augendam adiumenti uel plurimum ex Synodalium rerũ tractatione adferri animaduertimus, idcirco diœceſanæ Synodi noſtræ, quæ ex ſacrorum canonum iure, et Tridentini conciliȷ decreto conuocanda eſt, indictionem, celebrationemue alteram diutius à nobis differri non oportere cenſuimus. Itaque his noſtris litteris, ipſam Synodum ad diem 26. Iunȷ, proxime ſequentis, Deo iuuante, iterum celebrandam indicimus, ac denunciamus. quamobrem uniuerſos, et ſingulos, qui in noſtra hac Mediolanenſi ciuitate, et diœceſi, beneficia quæuis eccleſiaſtica, etiam quæ ſine alla cura ſunt, obtinent, quiq. ſacris item ordinibus initiati ſunt, eos præterea omnes tum ſeculares, tum regulares clericos, qui quouis iure, aut conſuetudine noſtræ Synodo diœceſanæ intereſſe debent, monemus in Domino, eiſdemq. omnibus, et ſingulis in uirtute ſanctæ obedientiæ, ac pœnis ſacrorum canonum iure conſtitutis, iubemus, ut ipſi ea clericalis habitus honeſtate, quæ noſtris prouincialibus conciliȷs, et ſuperiori diœceſana Synodo, noſtriſq. item edictis præſcripta eſt, cum ſuperpelliceis etiam mundis, præſtituta illa die ſummo mane ad diœceſanam Synodum, quam in noſtra Metropolitana Mediolanenſi eccleſia celebrabimus, conueniant: idq. non alȷ eorum nomine, ſed ipſimet,

ipſimet, niſi legitima cauſa, quam probare debent, impediti ſint, præſtent. Inde autem, cum conuenerint, ne cuiquam, niſi impetrata a nobis facultate, diſcedere liceat; ut Dei ope, atque auxilio ea agamus, quæ ad animarum ſalutem, et diuini cultus incrementum, cleriq. diſciplinam pertinere, ac præſtare indicabimus.

Edicimus præterea, id quod noſtro prouinciali concilio ſecundo decretum eſt, ut poſt indictæ huius Synodi promulgationem, in omnibus et urbis, et diœceſis noſtræ eccleſijs parochialibus, quintaquaque feria, in ſingulas hebdomadas, quoad ipſa Synodus abſoluta, ac dimiſſa de more erit, Miſſa de Spiritu ſancto celebretur; in Metropolitana autem, et collegiatis proceſſionum etiam munus, ſingulis dominicis diebus, intus obeatur; ex animoq. preces fiant, quibus a Deo auxilium impetretur pro optimo Synodalium tractationum euentu.

Monemus item eos omnes et ſingulos, ut nec etiam in itinere, quod Synodi cauſa huc facturi ſunt, neque uero hic item ab ea uiuendi frugalitate, ſacerdotali modeſtia, atque grauitate, quæ prouinciali Concilio priori præcepta eſt, diſcedant; ſed cum exemplum fidelibus afferant, ut monet Apoſtolus, in uerbo, in conuerſatione, in charitate, in fide, et caſtitate; tum nobis, hoc negotium tractantibus, a Deo Opt. Max. omni animi pietate, ſacrificijs, precibus, ac ieiunijs auxilium implorare ſtudeant. In quarum rerum fidem has literas noſtra, noſtriq. Cancellarij manu ſignatas confici, ſigilloq. noſtro muniri, et promulgari, Metropolitanæq. noſtræ, et Collegiatarum eccleſiarum, Ædiumq. Archiepiſcopalium ualuis publice affigi iuſſimus. Quam affixionem habere eam uim uolumus, ac ſi ipſis ſingulis, quorum intereſt, illa allata, ac denunciata eſſent. Dat. Mediolani, in Ædibus Archiepiſcopalibus, Die 23. menſis Maij. 1571.

Indictio Synodi Dioceſanæ. III.

In nomine ſanctæ, et indiuiduæ Trinitatis, Patris, et filij, et ſpiritus ſancti Amen.

Carolus Borrhomæus S. R. E. tit. S. Praxedis presbyter Cardinalis, Dei, et Apoſtolicæ Sedis gratia, Archiepiſcopus ſanctæ Mediolanenſis Eccleſiæ, Omnibus, et ſingulis Chriſtifidelibus ciuitatis, et Diœceſis noſtræ Mediolanenſis Salutem in Domino.

CURA paſtoris cuius miniſterio Spiritus ſanctus utitur in ciuitate, cui ille præeſt, pie, ſancteq. inſtituenda, ſpectare in primis debet ad eam accomodatam paſcendi rationem, quæ in augendo ſpiritu poſita, ad colles, ad illa ſcilicet cæleſtia tabernacula gregem compellit: id quod propheta Michæas diuinitus admonuit ijs uerbis, Accedite ad montes æternos. Quo in paſcendi genere quoniam præter cetera ualet multum ſancta illa conciliarium rerum tractatio: hoc anno nos, edicto iam promulgato, cum concilium prouinciale, ex Tridentino præſcripto, indiximus; tum diœceſanam Synhodum, quam anno ſuperiori a nobis indictam, per inualetudinem noſtram haberi non licuit, celebrare uolumus. Quamobrem his noſtris litteris uniuerſos et ſingulos, qui Mediolani, et in diœceſi noſtra, beneficia quæuis eccleſiaſtica; etiam quæ ſine ulla cura ſunt, obtinent, quiq. ſacris item ordinibus initiati ſunt, eos præterea omnes tum ſæculares, tum regulares clericos, qui quouis iure, aut conſuetudine noſtræ Synhodo diœceſanæ intereſſe debent, monemus in Domino, eiſdemq. omnibus, et ſingulis in uirtute ſanctæ obedientiæ, ac pœnis ſacrorum canonum iure conſtitutis, iubemus, ut ipſi ea clericalis habitus honeſtate, quæ noſtris prouincialibus concilijs, et ſuperiori diœceſana Synhodo, noſtriſq. item edictis præſcripta eſt, cum ſuperpelliceis etiam mundis, die decimo quinto menſis Aprilis, proxime ſequentis, quem diem inchoandæ diœceſanæ Synhodi certum indicimus, ſummo mane in noſtram Metropolitanam Mediolanenſem Eccleſiam conueniant: idq. non alij eorum nomine, ſed ipſimet, niſi legitima cauſa, quam probare debent, impediti ſint, præſtent: Inde autem, cum conuenerint, ne cuiquam diſcedere liceat, niſi impetrata a nobis facultate.

Edicimus præterea, id quod noſtro prouinciali concilio ſecundo decretum eſt, ut poſt indictæ huius Synhodi promulgationem, in omnibus et urbis, et diœceſis noſtræ Eccleſijs parochialibus, quintaquaque feria, in ſingulas hebdomadas, quoad ipſa Synhodus abſoluta, ac dimiſſa de more erit, in Miſſæ ſacro oratio de Spiritu ſancto dicatur; in Metropolitana autem, et collegiatis proceſſionum etiam munus, ſingulis Dominicis diebus, intus obeatur; ex animoq. preces fiant, quibus a Deo auxilium impetretur pro optimo Synhodalium tractationem euentu.

Monemus item eos omnes et ſingulos eccleſiaſtici ordinis homines, ut, nec etiam in itinere, quod Synhodi cauſa huc facturi ſunt, neque uero hic item ab ea uiuendi frugalitate, ſacerdotali modeſtia, atque grauitate, quæ prouinciali concilio priori præcepta eſt, diſcedāt; ſed cum exemplum fidelibus afferant, ut monet Apoſtolus, in uerbo, in conuerſatione, in charitate, in fide, et caſtitate; tum nobis a Deo optimo maximo, omni animi pietate, ſacrificijs, precibus, ac ieiunijs auxilium implorare ſtudeant. In quarum rerum fidem has litteras, noſtra, noſtriq. Cancellarij manu ſignatas confici, ſigilloq. noſtro muniri, et promulgari, Metropolitanæq. noſtra, et Collegiatarum Eccleſiarum, Ædiumq. Archiepiſcopalium ualuis publice affigi iuſſimus. Quam affixionem habere eam uim uolumus, ac ſi ipſis ſingulis, quorum intereſt, illa illata, ac denunciata eſſent. Datum ex Palatio noſtro Archiepiſcopali Die 8. Martij 1572.

Indictio

Indictio Synodi diœceſanæ. IIII.

In nomine ſanctæ, et Indiuiduæ Trinitatis, Patris, et filij, et ſpiritus ſancti Amen.

Carolus Borrbomæus, S. R. E. tit. S. Praxedis Presbyter cardinaliis, Dei, et Apoſtolica Sedis gratia Archiepiſcopus S. Mediolanenſis Eccleſiæ, Vniuerſis, et ſingulis Chriſtifidelibus Ciuitatis, et Diœceſis noſtra, Salutem in Domino.

IESV CHRISTI ſanguinem, et uiſcera redolens, cura paſtoralis, omnes ſummæ ſollicitudinis partes ab ijs ſummopere depoſcis, quos Spiritus ſanctus poſuit regere Eccleſiam Dei. Id ſanè nos cum aliquando animo menteq. reputemus; plane equidem agnoſcimus hæreditatem noſtram in cruce eiuſdem Chriſti Domini, et in laboribus plurimis. quare ſtudio perpetuo, uigilijs maximis, perenniq. diligentia elaborandum nobis eſt in muneris huius, quod magnum et multiplex ſuſtinemus, perſunctione. Iam hoc anno aliquam uiſitationum partem obiuimus: alia ſunt, quæ pro noſtri officij ſollicitudine a nobis prætermitti non oportet. In ijs potiſſimum eſt anniuerſaria illam, olim ueterum canonum iure, ac nuper Tridentino decreto conſtituta, diœceſanæ Synodi conuocatio, atque actio: quam ſollicite amplecti debemus. Quocirca his noſtris litteris uniuerſos, et ſingulos, qui Mediolani, et in diœceſi noſtra, beneficia cuiuſuis generis eccleſiaſtica, etiam quæ ſine ulla cura ſunt, obtinens; quiq. ſacris item ordinibus initiati ſunt; eos præterea omnes tum ſæculares, tum regulares clericos, qui quouis iure, uel conſuetudine noſtræ Synodo diœceſanæ intereſſe debent, monemus in Domino; eiſdemq. omnibus et ſingulis in uirtute ſanctæ obedientiæ, ac pœnis ſacrorum canonum iure ſancitis, iubemus, atque edicimus, ut ipſi, clericali habitu decenti, noſtris prouincialibus, et diœceſanis Concilijs, edictisq. præſcripto, ac ſuperpelliceis præterea mundis induti, die decimo ſexto menſis Nouembris, proxime ſequentis, quem diem inchoandæ, diœceſanæ Synodi certum indicimus, ſummo mane in noſtram Metropolitanam Eccleſiam, Mediolanum conueniant: idq. non alij eorum nomine, ſed ipſimet, niſi legitima cauſa, quam nobis probare debent, impediti, omnino præſtent. Inde autem, cum conuenerint, ne cuiquam diſcedere liceat, niſi miſſione a nobis impetrata.

Edicimus præterea, id quod noſtro prouinciali Concilio ſecundo decretum eſt, ut, poſt indictæ huius ſynodi promulgationem, in omnibus et urbis, et diœceſis noſtræ eccleſijs parochialibus, quinta quaque feria, in ſingulas hebdomadas, quoad ipſa Synodus abſoluta, ac dimiſſa de more erit; Miſſa de Spiritu ſancto, aut, ſi quando officij ratio aliter poſtulet, oratio de eodem in Miſſa ſacro, quod fit, dicatur. In Metropolitana autem, et Collegiatis eccleſiis proceſſionum etiam munus, ſingulis Dominicis diebus intus obeatur; ex animoq. preces fiant, quibus à Deo nobis auxilium imploretur in illa Synodalium rerum tractatione.

Et quoniam religioſam animi præparationem hæc Synodalis actio ab eccleſiaſtici ordinis hominibus potiſſimum requirit, qui præſentes adeſſe debent; hoc eos omnes et ſingulos, quo puriores ad eam conueniat, uehementer in Domino monemus, ut dominico die, qui proxime futuram Synodum antecedit, ij primum peccata confeſſi, non ſolum Sacerdotes Miſſæ ſacrum faciant, ſed reliqui ſinguli cuiuſuis ordinis clericis ſanctiſſimam Eucharistiam ſumant: hocq. idem etiam omnes ſummo mane præſtent eo ipſo die, quo, adiutrice Dei gratia, a nobis Synodi initium fiet. Quo autem ſanctius triduana illa Synodales actiones habeantur; illud tum ſacerdotes, tum clericos uniuerſos, ſinguloſq. magnopere hortamur, ut tribus ipſis ſtatis Synodi diebus ieiunent; cum præſertim omnis illa Synodalis tractatio ſub initium aduentus Chriſti Domini cadat ritu noſtræ Mediolanenſis eccleſiæ. quo ſacri aduentus tempore, cum ſicut olim, ita nunc a quibuſdam pijs fidelibus ieiunium etiam fiat, tum ab ijs quoque illud fieri æquiſſimum eſt, qui abſtinentiæ, ieiunij, chriſtianarumq. uirtutum exemplo cæteris prælucere debent.

Illud item edicimus, ac iubemus, ut ijdem et uniuerſi, et ſinguli, nec etiam in itinere, quòd Synodi cauſa huc facturi ſunt, nec uero hic item ab ea clericalis uita diſciplina, ſacerdotali morum grauitate, prouincialibus et diœceſanis noſtris Synodis præcepta, diſcedant; ſed ita ſe gerant, in uerbo, in conuerſatione, in charitate, quemadmodum Apoſtolus monet, ut, cum eos poſuerit Deus non in iram, ſed in acquiſitionem ſalutis, et in ædificationem, officij ſui memores, ambulent digne Deo, per omnia ei placentes, et quæ edificationis ſunt, agentes, ut in illis glorificetur nomen Domini Ieſu chriſti.

SCIANT uero urbis, et diœceſis noſtræ fideles, Synodalem hanc actionem, à nobis indictam, præcipuum quoddam charitatis ſtudium ab ijs ipſis poſtulare, quibus in chriſto miniſtramus; cum illa omnis eo pertineat, ut per nos greſſus illorum dirigantur in uiam ſalutis. Quare paterna cohortatione eos uehementer in Domino admonemus, ut et ſua, et noſtra cauſa nobiſcum orationis ſtudium adhibeant; dieq. Dominico, Synodum præcedente, initio ſcilicet ſacri Aduentus, primum uere pœnitentes, et confeſſi, ſacram communionem ſumant; hoc maxime precantes, ut, Dei auxiliante miſericordia, nos ea, quæ ad noſtram, eorumq. omnium, qui curæ noſtræ commiſſi ſunt, ſalutem pertinent, diligenter ſancteq. agamus. In quarum rerum fidem has litteras, noſtra, noſtrique Cancellarij manu ſignatas confici, ſigilloq. noſtro muniri, et promulgari, Metropolitanæq. noſtræ, et collegiatarum Eccleſiarum, Ædiumq. Archiepiſcopalium ualuis publice affigi iuſſimus. Quam affixionem habere eam uim uolumus, ac ſi ipſis ſingulis, quorum intereſt, illa allatæ, ac denunciatæ eſſent. Datum ex Palatio noſtro Archiepiſcopali, Die 18. Septembris. 1574.

Indictio synodi diœceſanæ in poſterum facta eſt non edictis, ſed ratione neteri, quæ, decreta, ac renouata, in conſtitutionem diœceſanam relata eſt.

Prorogationes Synodorum Diœceſanarum.

Carolus S. R. E. tit. S. Praxedis presb. Cardinalis, Dei, et Apoſtolicæ Sedis gratia Archiepiſcopus S. Eccleſiæ Mediolanenſis.

Superiori proximo anno Synodum diœceſanam, quã ex concilij Tridentini præſcripto quotannis habere debemus, hoc anno, die 18. menſis Octobris, qui dies eſt S. Lucæ Euangeliſtæ, habendam celebrandamque eſſe, nos in ipſo diœceſano conuentu indiximus. Sed cum et uiſitatio, in diœceſi noſtra a Reuerendiſs. Viſitatore Apoſtolico inchoata, nondum perfecta ſit; et nos uiſitationis etiam, à Santiſs. D. N. Gregorio XIII. nobis delegatæ, occupationibus hoc tempore diſtineamur; illam differendam eſſe cenſuimus, prout his litteris in alium diem, arbitratu noſtro ſtatuendum, alijſq. litteris edicendum, differimus, et prorogamus. In cuius rei fidem has, quas edicti publici uim habere uolumus, noſtro ſigillo obſignatas, Cancellarijq. noſtri Archiepiſcopalis ſubſcriptione munitas, in ualuis Metropolitanæ noſtræ eccleſiæ, ædiumq. Archiepiſcopalium, publice proponi, affigiq. mandauimus. Datum Bergomi die 19. Septembris 1575.

Prorogationes Synodorum Diœceſanarum.

Carolus S. R. E. tit. S. Praxedis presbyter Cardinalis, Dei, et Apoſtolicæ Sedis gratia Archiepiſcopus ſanctæ Eccleſiæ Mediolanenſis.

Synodum diœceſanam, quæ decreto perpetuæ indictionis, in Synodo proxima per nos edito, die 24. menſis Aprilis, hoc anno futura erat, ob peſtiferam contagionem, à qua adhuc, peccatis noſtris ita exigentibus, hæc Vrbs, et diœceſis, adhuc omnino libera non eſt, in aliam certam diem, arbitratu noſtro ſtatuendam, publiceq. indicendam, prorogamus, ac differimus. In cuius rei fidem, has ſigillo Archiepiſcopali ſancti Ambroſij, et cancellarij noſtri ſubſcriptione ſignatas, Metropolitanæ noſtræ Eccleſiæ, ædiumq. Archiepiſcopalium ualuis, affigi mandauimus. Dat. Mediolani, in Archiepiſcopatu, die 26. Martij 1577.

Prorogatio Synodi Diœceſanæ.

Carolus S. R. E. tit. S. Praxedis Presbyter cardinallis, Dei, et Apoſtolicæ Sedis gratia Archiepiſcopus S. Eccleſiæ Mediolanenſis.

Synodum diœceſanam, quæ, ex decreto noſtro, in ſynodo proxima ſuperiore indicta, et in Epiphania Domini, iuſſu etiam noſtro, a Reuerendo Archidiacono in Metropolitana eccleſia ſolemniter denunciata, et in Calendario adſcripta die uigeſimo Aprilis, hoc anno futura erat, prorogamus ac differimus ad diem uigeſimum ſextum menſis Maij, proxime ſequẽtis. In cuius rei fidem has, ſigillo Archiepiſcopali Sancti Ambroſij, et Vicecancellarij ſubſcriptione ſignatas, Metropolitanæ noſtræ eccleſiæ, ædiumq. Archiepiſcopalium ualuis, publicè affigi iuſſimus. Dat. Mediolani, Die ultimo Martij. 1580.

Edictum de Viſitatione.

Carolus miſeratione diuina tit. Sanctæ Praxedis Presb. Cardinalis Borrhomæus, Archiepiſcopus Mediolani.

CVM ad noſtri paſtoralis officij rationem Viſitationis cura ita pertineat, ut ex ſacrorum Canonum iure, et Conciliorum decretis prætermitti neque poſſit, neque debeat: nos illud à nobis debitum munus, omni, qua maxima poſſumus diligentia, Deo iuuante aggredi, atque perficere cupientes, pervtile fore exiſtimauimus, omnibus, et ſingulis iuriſdictionis noſtræ fidelibus, cæteriſq. quorum id intereſt, hoc ſignificare; In eam uero curam ita incubemus, ut non ordinaria noſtra ſolum, uerum etiam delegata nobis auctoritate, accurate uiſitemus omnes et ſingulas has Mediolanenſis, et ciuitatis, et Diœceſis Eccleſias, Metropolitanam noſtram, collegiatas, earum item capitula, tum perſonas, curatas prætera Eccleſias, etiam eas, quæ ipſi Metropolitanæ collegiatis, alijſue Eccleſijs, Monaſterijs Collegijs, aut pijs quibuſuis locis annexæ ſunt. Monaſteria item quæ commendata ſunt, Abbatia, Prioratus, ſiue Præpoſitura, alioue nomine nuncupata, in quibus non uiget regularis obſeruantia, cætera quoque beneficia curata, ac non curata, ſecularia, regularia quouis modo comendata etiam ſi exempta ſint, Eccleſias item quaſcunque quauis ratione exemptas, quæue in nullius diœceſi ſunt, quibus Metropolitana noſtra propior ſit, quam alia cathedralis Eccleſia; omnes denique Eccleſias non curatas, capellas, oratoria, hoſpitalia, collegia quæcunq. confraternitates laicorum, Montes pietatis, piaq. loca omnia. quæuis exempta ſint etiam ad laicorum adminiſtrationẽ pertinentia, Moniales etiam quæ Sanctæ Sedi Apoſtolicæ immediate ſubiectæ ſunt, quæue etiam Sancti Petri, uel Sancti Ioãnis capitulorum nomine, uel alio quouis modo nominantur, Monialium item quantumcunque clauſuram, Monaſteria inſuper in quibus cura exercetur animarum, perſonarum ſecularium, in ijs quæ ad Sacramentorum adminiſtrationem pertinens; omnes denique et quaſcũque ſeculares perſonas Eccleſiaſticas etiam exemptas, et regulares extra Monaſterium uitam agentes. Hoc igitur noſtro publicè promulgato edicto, omnes, et ſingulos certiores facere uoluimus, nos die uigeſimo quinto huius menſis uiſi-

MMM tandi

tandi initium facere uelle, eo animo, eoq. conſilio, ut quantum in nobis eſt, diuina benignitate adiuti, omni, et diligentiæ et pietatis, et paſtoralis officij ſtudio in ea incumbamus; quæ ad animarum ſalutem ad cultus diuini rationem, ad Eccleſiarum ſtatum, ad Chriſtianam morum inſtitutionem, ad Cleri, et fidelis populi uitæ atque officij diſciplinam ſpectare iudicabimus. Quare monemus, omnes et ſingulos, ad quos earum Eccleſiarum, Monaſteriorum, et piorum locorum, quæ diximus, cura uel gubernatio, uel adminiſtratio, uel Miſſarum, ac diuinorum officiorum, quæ in ijs præſtanda ſunt celebratio, aliorumue munerum iunctio pertinet, ut quo die ſingulas illas Eccleſias, locaq. uiſitabimus proferant ac oſtendant nobis uel ei, cui tale munus delegauimus, uel Cancellario noſtro cuius opera in hoc uiſitationis munere utemur, ſuorum omnium beneficiorum, et ſacrorum ordinum titulos, et Eccleſiarum capitulorumue ſtatuta, conſtitutiones, ac obligationum onera, quæ eis impoſita ſunt. Inuentarium præterea bonorum mobilium, et immobilium, atque eas res omnes oſtendant, quæ ad Eccleſiæ, aut pij loci cultum, apparatum, et ornatum pertinent.

Si quis autem cuiuſuis ordinis, aut dignitatis ſit aliquæ in medium afferre uoluerit, quæ ad Dei laudem, Eccleſiarum commodum, et animarum ſalutem intereſſe putauerit, eum hortamur in Domino, ut omnia ea nobis uel ſermone, uel ſcripto patefaciat.

Et quoniam ab ijs, quæ alijs præſtant, initium ſumi decet, primum Metropolitanam noſtram Eccleſiam uiſitabimus, ad alias deinde Eccleſias, et loca quæ diximus progrediemur, ea ſeruata ordinis rationi, quæ ad eam rem benegerendam magis expedire nobis uidebitur.

Itaque monemus, præcipimus, atque citamus capitulum Eccleſiæ noſtræ Metropolitanæ, eiuſq. Archipresbyterum, Archidiaconum, Primicerium, Præpoſitum, Decanum, Canonicos, qui ordinarij appellantur, Notarios, Primiceriorum lectores, Mazzeconicos, capellanos, cuſtodes obedientiarios, clericos, uegloues, et ueglouiſſas, capellanum curatum curam animarum exercentem in paroshialibus Eccleſijs Sanctorũ Theclæ, et Ioannis ad fontes Monaſterij Lantaſij, et Galdini, Archipræsbyterum, item et canonicos Decumanos, ſcholares, confratres, et beneficiatos officiales, miniſtros, cæteroſq. ſingulos, qui noſtræ Metropolitanæ Eccleſiæ miniſtrant, uel miniſtrare debent, ut eo quem ediximus die 25. ſummo mane omnes ad uiſitationem conueniant, ac ſui quiſque beneficij quod in ea Eccleſia obtinet titulos diſpenſationem, ſtatuta, conſtitutiones, ordines, obligationumq. onera nobis, ut ſupra ediximus exhibeat, in eaq. Viſitatione quam ſtatuto iam die aggrediemur, etiam ſi non eo ipſo die abſoluere poterimus, tamdiù adeſſe pergat, quo ad omnibus ijs, quæ ad eam pertinent, quæq. nos neceſſaria, et opportuna cenſuerimus, perfectis, illam omnino abſoluerimus.

Et ut hæ noſtræ litteræ Cancellarij noſtri manu ſubſcriptæ, ſigilloque noſtro ſignatæ, quas edicti publici uim, ac teſtimonium habere decernimus, omnibus ijs, quibus ediximus, ac alijs quorum id intereſt, et in poſterum quauis ratione intererit, notæ, ac manifeſtæ planæ eſſe poſſint, uolumus eiuſdem noſtræ Metropolitanæ Eccleſiæ, et aliarum huius Ciuitatis Eccleſiarum, quæ collegiatæ ſunt, ac Monaſteriorum ualuis affigi, ac relinqui eoſq. omnes, quos diximus, eiſdem ita teneri, ut ſi illi ipſi perſonaliter moniti, requiſiti, ac citati eſſent. In quorum teſtimonium has conſici ſigno noſtro muniri iuſſimus. De earum uero affixione, quod quiuis noſter in hac parte nuncius ad nos referet, in eo fidem illi omnino habebimus. Dat. ex noſtris Archiepiſcopalibus ædibus die 22. Iunij. 1566.

Edictum contra concubinarios.

Carolus Borrhomæus miſeratione diuina S. R. E. tit. Sanctæ Praxedis Presbyter Cardinalis, Archiepiſcopus Mediolanenſis.

PAſtoralis noſtri officij, ac uigilantiæ ratio poſtulat, ut, qui noſtræ curæ traditi ſunt, eos, ſi qui ſunt, qui a recta et chriſtiana uiuendi uia aberrantes, in uitiorum ſordibus uiuunt, ab ea improbitate ad meliorem uitã, ab iniquitate ad iuſtitiam, a peccatorũ caligine ad lucem filiorum DEI reuocemus. itaque cum ad nos delatum ſit, nonnullos huius et ciuitatis et diœceſis homines, ſuæ ſalutis oblitos, ſtatuto ab Eccleſia tempore non confiteri, neque ſanctiſſimum Euchariſtiæ ſacramentum ſumere; alios in concubinatu, aut adulterio uiuere; alios etiam a connubij conſuetudine receſſiſſe, ac ſæpe eos ſui officij monitos, ſalutaribuſq. cohortationibus ad reſipiſcendum excitatos, in carnis operibus, non ſine grauiſſima aliorum offenſione, et maxima ſalutis ſuæ pernicie, longius progredi: nos propterea pro noſtra Paſtoralis muneris ratione, ut, quantum in nobis eſt, oues aberrantes ad ouile compellamus, et in uiam uirtutis, unde digreſſæ ſunt, reuocemus; omnes Mediolanenſis huius et ciuitatis et diœceſis, tam fœminas, quam mares, qui proximo ſuperiori Reſurrectionis Domini Paſcha confeſſi non ſunt, aut ſacroſanctæ Euchariſtiæ ſacramentum non ſumpſerunt; quiq. matrimonio coniuncti, ſanctiſſimo hoc neglecto ſacramento, connubij conſuetudinem abſque ſanctæ Matris Eccleſiæ iudicio, atq. auctoritate dimiſerunt, hos omnes, tum concubinarios etiam, ac adulteros, ſiue laici, ſiue clerici, cuiuſuis etiam dignitatis, ſint, uehementer hortamur in Domino, requirimus, ac ſemel, iterum, et tertio, trinaq. hac monitione præmiſſa monemus, dantes duos pro primo, duos pro ſecundo, duos item alios dies pro tertio et peremptorio termino, ut ipſi ad ſex continuos dies de ſuis peccatis confiteantur, confeſſiq. Euchariſtiam ſumant; certamq. huiuſce rei fidem nobis faciant; ac qui matrimonio iuncti ſunt, a cuius conſuetudine, ut dictum eſt, ſe abduxerint, ad eam plane redeant; adulterique, concubinarij,

binarij, adultera, et concubinæ, ſe ab ea peccati labe, mutuaq. illa inter ſe praua conſuetudine, ac domicilij etiam uſu omnino remoueant. Hæcq. omnia in uirtute ſanctæ obedientiæ præcipimus, ac mandamus, cum pœna etiam excommunicationis latæ ſententiæ, et aureorum centum, ac maioris, minoriſue ſummæ, quam arbitrio noſtro pro delinquentium condicione reſeruamus, eamq omnem mulctam domui ſanctæ Mariæ, quæ dicitur del Soccorſo, adiudicamus; publica item pænitentiæ, quam ut nobis expedire uidebitur, iniungemus, alijs prætera pœnis, ſacro Tridentino concilio, et canonum iure conſtitutis; quas nulla citatione, nullaq. declaratione ſacta, eos oẽs et ſingulos, quos diximus, ſtatim ſubijſſe declaramus, cuiuſuis generis, ordinis, gradus et dignitatis illi ſint. qui huic ſalutari noſtro edicto non paruerint. Idẽq. tibi N. proponimus atq. edicimus. Confecto autem illo ſex dierũ ſpatio, contumaces omnes ac ſingulos monemus, et citamus, ut primo iuridico die, ſtatim ſequenti, afferant cauſam, eamq. interim probent, ſi quam probabilem habent, uel ſe habere perſuadent, quamobrem eos, uel ipſorum aliquem condemnare, publicare, declarare, etcet. publicaq. pænitentia afficere, execusioniſq. denique mandatum nos relaxare non debeamus, uel Vicarius noſter criminalis id efficere non debeat, et alij, quibus nos hoc munus delegabimus. Volumus præterea his noſtris litteris eorum unum quemque ita teneri, ut ſi illi ipſi perſonaliter moniti et citati eſſent, etiam ſi hæ litteræ in cuiuſlibet ipſorum domicilio relictæ et relaxatæ ſint ab aliquo, præſertim curiæ noſtræ Archiepiſcopalis publico nuncio, cui iurato ea de re fidem omnino habebimus. Datum ex noſtris Archiepiſcopalibus ædibus die 21. Augusti 1566.

Edictum de clericis, habitum clericalem non induentibus.

Carolus Borrhomæus miſeratione diuina S. R. E. tit. Sanctæ Praxedis, Presbyter Cardinalis Archiepiſcopus Mediolanenſis.

ET ſi nos ueterum canonum, et Tridentini concilij iuſſa exequentes, iam pridem publico edicto, quod Vicarius noſter generalis die 25. Octobris. 1564. noſtro nomine promulgauit noſtræ Ciuitatis et Diœceſis clericos monuimus, ut habitum et clericalem tonſuram, quæ eſt ſpiritualis militiæ inſigne, ſumerent, ac deferent: animaduertimus tamen nonnullos adhuc contumaces eſſe. Quamobrem proſequentes nos, quæ prouinciali noſtra Mediolanenſi Synodo decreuimus, hoc edicto, publicè propoſito, omnes, et quaſcunq. Eccleſiaſticas perſonas, quæ aut ſacris initiatæ ſunt, aut dignitates, perſonatus, officia, beneficiaue, qualiacunq. etiam ſimplicia, obtinent, etiam ſi ſtudij cauſa abſint, et in publicis gymnaſijs, aut ubiuis locorum ſint, uehementer hortamur in Domino, ac ſemel, iterum, et tertio, trinaq. has monitione præmiſſa, monemus, ut, qui in prouincia ſunt, ad duos menſes clericalem habitum ſumant, et deſerant, ordini ſuo, ac dignitati congruentem, tonſuramq. clericalem presbyteri tribus digitis, cæteri inferioris ordinis clerici duobus ſaltem, ex omni parte latam, perſpicue gerant: damuſq. eis ad id omnino efficiendum, pro primo uiginti dies, pro ſecundo alios item 20. pro tertio, et peremptorio termino 20. etiam reliquos duorum menſium, quos præſcripſimus, dies: qui uero extra prouinciæ fines ſunt, illud idem ad tres menſes præſtent, ijſq. unum pro primo, alterum pro ſecundo, et tertium menſem, pro tertio, et peremptorio termino aſſignamus, quod ſi qui huic noſtro edicto non paruerint; ſi beneficia Eccleſiaſtica obtinent, aut eorum fructus reſeruatos habent, omnibus ijs anni unius fructibus iure ipſo priuati ſint, quos arbitratu noſtro pijs locis aut operibus attribuemus: ſin autem beneficiũ Eccleſiaſticum nullum obtinent, trium menſium carcere eos mulctandos declaramus; et qui ſacris ordinibus initiati fuerint, etiam ab ordinum ſuorum munere ſint ſuſpenſi. Ab eo autem tempore quod et ad tonſuram, et habitum clericalem ſumendum hoc edicto præſtituimus, poſt menſem ſi qui, uel eum non ſuſcepiſſe, uel ſuſceptum depoſuiſſe conuicti fuerint; eos beneficijs atque officijs Eccleſiaſticis omnibus iam nunc, etiam nulla alia declaratione facta, priuatos eſſe declaramus.

Prætera quoniam quæ nos prouinciali noſtra Mediolanenſi ſynodo de clericalium ueſtium colore, de ſericis ueſtimentis, aut ornamentis, de interiore ueſte, de mantelletti longitudine, de pallio quod ferrarolum uocant, de caligis non inflatis, nec diſectis, de camiſcijs, ut dicunt, lactucatis, aut arte elaboratis, de annulis, et reliquo denique clericorũ ueſtitu conſtituimus; ea cũ intelligamus à pluribus negligi, inter alias pœnas, quas de clericis in eo genere contumacibus ex illo noſtræ Synodi decreto pro perſonarum condicione, et modo culpæ arbitratu noſtro ſumemus, ueſtimentorum etiam, quibus quiſque clericus contra illud decretum uſus fuerit, amiſſionem ei denunciamus, eaq. contumacibus clericis adẽpta, pauperibus diſtribuemus. In quarum rerum fidem hoc edictum confici, et ſigno noſtro munitum, noſtriq. Cancellarij manu ſubſcriptum, Metropolitanæ noſtræ Eccleſiæ ualuis affigi, alijſq. locis in publicum proponi iuſſimus. Dat. Mediolani ex ædibus noſtris Archiepiſcopalibus die 24. Decembris. 1566.

Edictum de Reſidentia:

Carolus Borrhomæus miſeratione diuina S. R. E. tit. ſanctæ Praxedis Presbyter Cardinalis, Archiepiſcopus Mediolani.

QVoniam multorum, qui curata cuiuſuis generis beneficia, officiaue eccleſiaſtica, Præpoſituras, atque alias eccleſiaſticas dignitates obtinent, in ijſq. reſidere iure, uel conſuetudine debent, ea eſt contumacia, ut neque ueterum Canonum, concilijq. Tri-

dentini decretis, nec Pij Quarti, Pontificis Maximi conſtitutione, nec poſtremò Sanctiſſimi D. N. Pij V. iuſſu, neque edictis præterea, noſtro nomine promulgatis, adduci potuerint, ut beneficiorum ſuorum reſidentia, quam debent, præſentes ſatisfaciant; cumq. id nos pro noſtri Archiepiſcopalis muneris ratione diutius ferre nullo modo poſſimus, nec ſanè debeamus; ad ultima quidem remedia deſcendere cogimur. Quamobrem hoc noſtro edicto omnes et ſingulos, quicumque in noſtra Mediolanenſi, et ciuitate, et diœceſi beneficia eiuſmodi in titulum, uel commendam habent, uehementer hortamur in Domino, requirimus, ac ſemel, iterum, et tertio, hacque trina monitione præmiſſa, monemus, præcipimuſq. ac mandamus, ut, ſi in prouincia illi ſunt, ad duos menſes, quorum 20. dies pro primo, alios deinde 20. pro ſecundo, tum reliquos 20. pro tertio et peremptorio termino ipſis aſſignamus; ſi extra Prouinciam, ad tres, unum prò primò, alterum pro ſecundo, tertiumq. menſem prò tertio item, et peremptorio termino, ad ſua beneficia ſe conferant, atq. in ijs, quemadmodum ſacro Tridentino concilio ſancitũ eſt, aſſidue reſidendo, nuſquàm inde diſcedant, niſi a nobis permiſſa ſibi in ſcripto huiuſce rei facultate. Quod ſi qui ſalutis ſuæ immemores, hoc ipſo tempore, quod ad reſidendum præſcripſimus, ad ſuorum beneficiorum reſidentiam non acceſſerint; aut ſine noſtra ſcriptis permiſſa facultate indè poſtea diſcendentes, amplius duobus menſibus, ſiue continuatis, ſiue interruptis in anno abſuerint, etiam ſi eo temporis ſpacio ipſi in alijs ſuis beneficijs, canonicatibus, dignitatibusue, etiam ſi in quacumq. cathedrali Eccleſia ſint, reſederint: eos præter pœnas, quæ et ſacrorum Canonum decretis, et eodem concilio, et Pij Quarti Pont. Max. conſtitutione non reſidentibus propoſitæ ſunt, ordinum ſuorum munere, officioq. ſuſpenſos, ac eiſdem curatis beneficijs iure ipſo priuatos declaramus. Interim autem fructus, quos abſentes ſuos non faciunt, nec ſine conſcientiæ labe retinere poſſunt, Fabricæ Eccleſiæ, cui quiſque præeſt, et ornamentis, pro rata temporis eorum abſentiæ adiudicamus. a qua pœna atque etiam à mortali peccato, quod, ut Tridentino concilio declaratum eſt, committunt, qui ſine noſtra ſcripta facultate abſunt, ne ij quidem immunes ſunt, qui, quoniam a ſuis eccleſiis abſentes apud nos, et à nobis ipſis ſæpe uidentur, noſtro quaſi tacito permiſſu ſe abeſſe exiſtimant. quod a noſtri animi ſententia longè alienum eſſe, etiam his litteris declaramus.

Edicimus præterea, *ac iubemus omnibus, quicumque Eccleſiaſtica beneficia, curata, uel non curata, in titulum, aut commendam obtinent, quæ tamen perſonalem reſidentiam iure, uel conſuetudine requirunt, ſi qua non reſidendi, ſtudij cauſa, permiſſa facultate tueri, ac defendere ſe poſſe arbitrantur, quò minus ipſi in ſuis reſideant beneficijs, ut eam ad idem tempus ſupra reſpectiue præſcriptum, nobis, aut Vicario noſtro exhibeant; alioqui ſciant nos de eis pœnas eſſe ſumpturos, quæ contra non reſidentes conſtitutæ ſunt.*

In quarum rerum fidem hoc edictum confici, ſignoque noſtro ſignatum, et noſtri Cancellarij manu ſubſcriptum, Metropolitanæ noſtræ Eccleſiæ ualuis affigi, alijſq. locis publicè proponi iuſſimus. Voluimuſq. eo unumquemque ita teneri, ut ſi ipſe perſonaliter monitus eſſet ac citatus. Datum Mediolani ex noſtris Archiepiſcopalibus ædibus, die 10. Ianuarij. 1567.

Edictum de hæreticis, hæreſumue nomine ſuſpectis, et ijs item denunciandis, qui hæreticorum libros, ſcripta, aut alia id generis Sedis Apoſtolicæ auctoritate quouis modo prohibita, legunt, uel apud ſe habent.

Carolus Borrhomæus S. R. E. tit. S. Praxedis Presb. Cardinalis, Dei, et Apoſtolicæ Sedis gratia Archiepiſcopus ſanctæ Mediolanenſis Eccleſiæ Vniuerſis, et ſingulis urbis et diœceſis noſtræ fidelibus. Salutem in Domino.

CVM uiam ueritatis, tamquam magiſtri mendaces, hæretici fugientes, et a corpore CHRISTI, quod eſt Eccleſia, ſegregati, iamq. ſerui ſatanæ facti, nihil non agant, ac moliantur, ut ſeducant multos, et, ut lupi rapaces, diſſipent gregem Domini; contra eos ſane quidem omnium communis eſſe debet uigilantia, quoniam contra communes hoſtes pro communi ſalute ſuſcipitur. Quare nos, paſtoralis curæ et ſolicitudinis ſpiritu inducti, ut, et quod in noſtro munere poſitum eſt, agamus, et ceteri a nobis item admoniti, quas CHRISTO Domino, atque eccleſiæ debent, officij partes in re ſalutari, et plane neceſſaria non prætermittãt, ac ne in iudicio CHRISTI rei ſint de ſilentio, etiam ſi non contaminentur aſſenſu; hoc edicto. quod de hæreticis denunciandis promulgandum quotanis, concilij noſtri prouincialis ſecundi decreto conſtituimus, omnes et ſingulos huius urbis, diœceſiſq. noſtræ homines, tum eccleſiaſticos, tum laicos, etiam quauis dignitate, gradu, honoreue præditos, monemus, eiſdemq. in uirtute ſanctæ obedientiæ, pœnaq. excommunicationis latæ ſententiæ propoſita, id iubemus, ut ſi eorum quiſpiam iam ſcit cuiuſuis ſectæ hæreticos, aut hæreſis nomine infames, ſuſpectoſue homines, aut quouis modo a fide catholica aberrantes, aut eorum ſectatores, fautores, defenſores, illis credentes, aut quempiam, qui uel hæreticalia uerba protuleris, uel qui hæreticale, quidquam egerit, feceritue, uel qui hæreticorum libros, ſcripta, aliaue id generis, Sedis Apoſtolicæ auctoritate quouis modo prohibita, legit, legeritue, aut apud ſe habet, habueritue, decem ad ſummum diebus poſt edicti huius promulgationem, ſi uero ſciet in poſterum, uiginti diebus poſtquam id norit, illos omnes et ſingulos, nobis, aut Reuerendo Patri in hoc ſtatu Mediolanenſi hæreticæ prauitatis Inquiſitori denunciet.

Paro-

Parochis præterea noſtris uniuerſis ac ſingulis cum ea omnia, quæ primo prouinciali concilio eiſdem hoc de genere præſcripta ſunt, tum etiam di modo edicimus, atque iubemus, ut edictum hoc, latino, et uulgari ſermone expreſſum, perpetuo bis in ſingulis annis, ſemel Quadrageſima initio, iterum ineunte Domini Aduentu, publice in ſua quiſque parochiali Eccleſia, cum in Miſſa frequentior populus adeſt, de ſcripto pronuncient, ac promulgent. In quarum rerum fidem edictum hoc, ſigillo noſtro munitum, et Cancellarij noſtri manu ſignatum, in Metropolitana Eccleſia noſtra, adiumq. Archiepiſcopalium ualuis, et alijs locis, in quibus affigi moris eſt, publice proponi, et affigi item iuſſimus. Dat. ex Aedibus Archiepiſcopalibus die uigeſimo Decembris. 1570.

Editto per la oſſeruanza delle Feſte.

Carlo cardinale Borromeo Arciueſcouo, di Milano.

Molto hà incaricato il ſacro concilio di Trento ogni Prelato à fare, che nella ſua città, et Dioceſe li giorni di feſta ſiano celebrati religioſamente, et con diuotione. Parimente Pio Quinto di ſanta memoria per ſue Bolle, rinouando li ſtatuti, et canoni antichi ſopra l'oſſeruanza de le feſte, fece alcune prouiſioni intorno à queſto, et ſtrettamente commando à gli Ordinarij de luoghi, che ne procuraſſino la diligente eſſecutione, et per queſta cauſa imponeſſero pene contra li tranſgreſſori ad arbitrio loro.

In conformità et eſſecutione delle quale coſe, nel primo noſtro concilio Prouinciale, et poi più ampiamente nel terzo, ſi ſono fatti alcuni Decreti in queſta materia, per i quali ſpecialmente, ſono ſtati probibiti li abuſi, et corruttele che in queſta Città, et Dioceſi erano più frequenti contra l'oſſeruanza di eſſe feſte, ò di maggior diſturbo et impedimento à la loro debita, et conueniente ſantificatione.

Hora intendiamo con molto diſpiacer dell'animo noſtro, che in queſta città, uarie perſone, non oſtante queſto, perſeuerano in alcune de li ſudetti abuſi, et corruttele con pregiuditio non poco dell'honor di Dio, et dell'oſſeruanza, che deueno à ſacri canoni, conſtitutioni de Sommi Pontefici, et concilij, per auttorità de quali habbiamo fatte queſte probibitioni.

Et perche queſti publici peccati, maſſime in coſa, che ſpetta al culto Diuino, come è queſta, ſogliono più grauemente prouocare l'ira di Dio ſopra de popoli; et in ogni caſo è debito dell'officio noſtro Paſtorale procurar di leuarli, et far ogni coſa, perche realmente ſi eſſequiſcano le ſudette prouiſioni, et ordini: perciò con queſto noſtro Editto per prima, ſeconda, et terza et peremptoria monitione, commandiamo tutte le infraſcritte coſe, in uirtù di ſanta obedienza, et ſotto pena ad arbitrio noſtro, etiandio ſino a l'interdetto dall'ingreſſo della chieſa, ſecondo la qualità della colpa, et contumacia di ciaſcuno; alla qual pena ſiano tenuti non ſolo quelli, che immediatamente contraueranno, ma ancora chi ſarà contrauenire altri, come i Padri li Figliuoli, li Padroni, et Maeſtri li loro Seruitori, Garzoni, et Lauoranti.

che ogni perſona di qual ſi uoglia ſtato, conditione, et grado che ſia, inuiolabilmente oſſerui le coſe, ordinate da noi nel primo, et terzo concilio Prouinciale, intorno à l'oſſeruanza, culto, et ſantificatione delli giorni di feſta.

E l'oſſeruanza, che, come di ſopra, ſi deue a ciaſcuno giorno di feſta, ſia intiera di uentiquattro hore continue, cominciando dalla meza notte precedente il giorno della feſta, ſino paſſata l'altra meza notte ſeguente, come habbiamo dechiarato nel Decreto, fatto da noi ultimamente nel Sinodo Dioceſano. Et coſi ordiniamo douerſi oſſeruare da Carrettieri, cauallanti, et conduttieri, Barbieri, Sarti, calzolari, et altri Artegiani, e loro Garzoni, Seruitori, ò Lauoranti, et altre perſone di qual ſi uoglia arte, profeſſione, et eſſercitio che ſiano.

che ſpecialmente nelli medemi giorni non ſi mettino fuori in eſſa città, ne ſi portino intorno per uendere, ne ſi uendino effettualmente coſe non mangiatiue di qual ſi uoglia ſorte che ſiano, ne anco Libri, Imagini, Pitture, Merzarie minute, Fiori, Piante, Vccelli, et ſimili coſe.

Non ſi uenda coſa, che pertenga à giuoco de dadi, ò carte.

Non ſi uendano, ne diano a fitto Maſcare, ne ueſti ad uſo di maſcherarſi.

Non ſi tenghi ſcuola di ſcrima, ne di ballare, ſaltare, et ſimili coſe.

Non eſſercitino li Ciarlatani, & ſimili ſorte di gente, le ſue uane ciancie, ne uendano alcuna coſa, ancor che acque, ò altro, ſotto preteſto di uender medicamento.

Non ſi uendino coſe mangiatiue, che non ſieno neceſſarie al uitto humano di quel giorno.

In queſte anco, che ſono neceſſarie, ſi ſeruino le infraſcritte Regole.

Non ſi mettino, ò tenghino fuori in uendita nelle piazze, che ſono auanti alla chieſa noſtra maggiore, ne auanti all'altre Chieſe.

Ne meno in altro luogo preſſo ad eſſa Chieſa maggiore, ne alle altre per braccia 20. *ne in modo alcuno, etiamdio con qual ſi uoglia diſtanza dalla Chieſa, dentro i confini, et territorij delli borghi, terre, et luoghi della Dioceſi, ne quali ſi celebri quel giorno ſolennemente qualche feſta ſpeciale d'eſſi luoghi.*

Ne per uendere eſſe coſe neceſſarie al uitto, ſi tenghino in qual ſi uoglia piazza, contrada, ò altro luogo in publico tende, ò padiglioni, ò raſtelli con eſſe robbe affiſſe, eccetto ch'il pane per occaſione del ſole, ò della pioggia, ſi poſſi tener ſotto dette tende.

Ne per cauſa, ò occaſione di uendere eſſe robbe, ſi tengano le botteghe aperte, ma ſolo ſia lecito a tener aperto l'uſciolo di dette botteghe.

Ne dette robbe, eccetto medicinali, quantunque minute, ſi uendino doppo il ſegno del campanone groſſo nella Città, et fuori doppo il ſegno di campana, che ſi darà per ordine noſtro in quei luoghi, doue ſarà biſogno, ſino che non ſieno paſſate nel Verno le uentitre hore, nel reſto dell'anno finiti, il Veſpro, et altri diuini officij, et la lettione ſacra nella Chieſa maggiore quanto alla città, et nelle Chieſe parochiali quanto alla Dioceſe.

I Fornari anco per il medeſimo ſpacio di 24. hore intiere, dalla meza notte precedēte il giorno di feſta, alla meza notte ſequente, oſſeruino di non burattare farina, ne cuocere pane, ne far altre ſimili attioni pertinenti al loro meſtiero: et li molinari di non condurre grano al molino, ne farina alli fornari, ne ad altre caſe particolari, ne pichiar' mole ne acconciar ruote, ne far' altro eſſercitio ſimile ne i molini, ſe nō quando per cauſa di molte feſte cōtinuamente ſucceſſiue l'una a l'altra, ò per altro publico biſogno haueranno licenza in ſcritto dalle perſone deputate da noi à queſto effetto. In fede delle quali coſe habbiamo commandato, che queſto noſtro Editto, ſotto ſcritto di mano noſtra, et del Cancelliere della noſtra corte Archiepiſcopale, ſia poſto in publico, et attaccato alle porte della chieſa noſtra Metropolitana, et del Palazzo Archiepiſcopale: et uogliamo che tal affiſſione habbia quella iſteſſa forza, come ſe à tutti foſſe ſtato particolarmente intimato, notificato, et preſentato. Dat. nel Palazzo noſtro Archiepiſcopale, il 13. di Nouembre. 1574.

Editto per il conuerſar con riuerenza, et diuotione nelle Chieſe.

Carlo Cardinale Borromeo, Arciueſcouo di Milano.

FV da Gregorio Decimo, Sommo Pontefice, nel Concilio Generale di Lione ſantamēte ſtatuito, che li fedeli entrino in Chieſa con humiltà, et deuotione, la conuerſatione loro in eſſe ſia quieta, grata a Dio, et à chi la uede, et conſidera, non ſolo ſia d'amaeſtramento, ma di edificatione. che nelle chieſe ceſſino qual ſi uoglia conſegli, et publici parlamenti delle Vniuerſità, et compagnie. Ceſſino i uani, et molto più li oſceni, et profani colloquij. ceſſino le confabulationi di qual ſi uoglia ſorte. Siano finalmente al tutto aliene da eſſe chieſe qualunque altre coſe, che poſſano ſturbare il diuino officio, et offender gl'occhi della Maeſtà Diuina, acciochè doue ſi ua per dimandar a Dio perdono di peccati, quiui non ſi dia occaſione di peccare, ouero non ſiano altri depreſi commettere peccati. A gli Ordinarij de luoghi poi comanda, che facciano oſſeruare le ſudette coſe, et con cenſure Eccleſiaſtiche per auttorità di queſto Canone raffrenino le coſe di ſopra probibite: et aggionge altre coſe appreſſo in queſta materia.

Per queſto medeſimo riſpetto della dignità, et decoro della caſa di Dio, et delle coſe ſante, che in eſſa ſi trattano, moſſo il ſanto Concilio di Trento, commanda a tutti li Veſcoui, et Ordinarij de luoghi, che non tollerino che ſi celebri il ſanto ſacrificio della Meſſa, ſe prima quelli, che ui ſono preſenti, non ſono coſi decentemente compoſti, nell'habito del corpo, che per eſſi diano manifeſto ſegno d'eſſer iui preſenti, non ſolo col corpo, ma con la mente, et con deuoto affetto del cuore. Commanda di più, che leuino dalle Chieſe ogni colloquio uano, ragionamenti profani, paſſeggiamenti, ſtrepiti, et romori, et ogni attione ſecolareſca, ſiche ſi conoſca, et ſi poſſa con uerità dire, che la Chieſa, è caſa di Dio, et caſa di oratione. Et in ſomma che per l'auttorità datali da eſſo Santo concilio, et ancor come Delegati della ſanta Sede Apoſtolica, probibiſcano, commandino, correghino, et ordinino non ſolo le coſe ſudette, mà tutte quelle di più, ch'eſſi giudicaranno conuenirſi alla riuerenza del ſanto ſacrificio della Meſſa, et de i diuini officij, et al decente culto, et decoro delle Chieſe. Et che con cenſure Eccleſiaſtiche, et altre pene da conſtituirſi ad arbitrio loro, conſtrenghino il popolo Chriſtiano ad oſſeruare inuiolabilmente, quanto eſſi ſopra ciò ordinaranno, et commandaranno, non oſtante anco qual ſi uoglia conſuetudine.

Volendo ſimilmente Pio Quinto di ſanta memoria che li predetti Concilij foſſero eſſeguiti, frà le prime coſe, che ordinò, ſubito aſſonto al Ponteficato, fù di commandar per lettere ſue Apoſtoliche, publicate ſotto il di primo Aprile 1566. innouando la conſtitutione di Gregorio Decimo, che nelle chieſe entri il popolo fedele con humiltà, et deuotione, et iui ſtia con ſilenzo, et iui attenda à deuote orationi; et che tutti con i ginocchi à terra adorino il ſantiſſimo Sacramento: quiui ceſſino gl'i inboneſti, uani, et profani colloquij, et qualunque altra coſa, che poſſa portar ſcandalo, ò perturbatione alli diuini officij. Et commanda à gli Ordinarij de luoghi, che facciano oſſeruare tutte queſte coſe nelle loro città, et Dioceſi.

Propone anco uarie pene à quelli, che contraueniſſero, et ſpecialmente contra coloro che nelle Chieſe teneſſero ragionamenti ſcurrili, et uſaſſero parole ò ſegni oſceni, ò faceſſero atti inboneſti.

Ordina finalmente uarie diligenze per il medeſimo fine del conuerſar ſantamente nelle Chieſe.

Hora noi per l'obedienza, che douemo à queſte ſante Cōſtitutioni de Sommi Pontefici, et ſacri Concilij, et per il debito dell'officio noſtro paſtorale in coſa, che tanto concerne l'honore di Dio, come queſta, habbiamo deliberato mettere con ogni diligenza, in eſſecutione le ſudette ordinationi, giuntamente con li Decreti delli Concilij noſtri Prouinciali, fatti in queſta medeſima materia: et ſpecialmente rimediare alle graui, et publiche offeſe, che in queſta Città ſi fanno à Dio, con la mala conuerſatione nelle Chieſe, et altri luoghi ſacri, et nelle ſante proceſſioni, maſſime doue ſia maggior concorſo di popolo, come à quelle Chieſe, doue è l'Oratione delle Quaranta hore, la Statione di Roma, ò qualch'altra conceſſione d'Indulgenza, ò dono ſpirituale, ò la feſta propria di quella Chieſa, ò altra feſta

ſolenne

ſolenne. I quali diſordini ſono talmente uenuti in colmo, che ci ſanno grandemente temere d'alcun ſeuero flagello di Dio ſopra queſta Città, ſe non ui ſi piglia preſto remedio tale, che ſi ne ueda uera emendatione.

Oltre che etiam il ſacro Aduento del Signote, nel quale ſiamo entrati, et la celebratione dell'Anno ſanto, che s'auuicina, maggiormente ci ſtimolano à prouedere ſenza dimora alli ſudetti abuſi, et à far che le feſte, et le memorie de Santi ſi celebrino da tutti (come commanda il ſacro Concilio di Trento) religioſa et ſantamente, et che le perſone diuote nell'andare, et pigliare le Perdonanze, Stationi, Indulgenze, et altri ſimili doni ſpirituali, et nell'interuenire alle ſacre proceſſioni, et nel uiſitar le Chieſe, et ſacre reliquie, almeno non riceuano impedimento, ò diſtrattione da quelli, che con poco timore di Dio, et in perditione dell'anime loro ſi danno à ſimili diſſolutioni.

Per tanto per auttorità noſtra ordinaria, et per quella, che à noi è data dalli ſudetti Concilij, et ancor come delegati della ſanta Sede Apoſtolica, con queſto noſtro Editto per prima, ſeconda, terza, et peremptoria monitione, commandiamo à ciaſcuna perſona di qual ſi uoglia grado, ſtato, ò conditione, che ſia, tutte l'infraſcritte coſe, ſotto pena ad arbitrio noſtro, etiandio ſino all'interdetto dall'ingreſſo della Chieſa incluſiue, et della eſcommunicatione in ſuſſidio, et altre pene contenute ne i ſacri Canoni, et Conſtitutioni de Sommi Pontefici, ſecondo la qualità della colpa, et contumacia di ciaſcuno.

Niuno Laico entri, et ſtia nel Choro delli Eccleſiaſtici, ſi regolari, come ſecolari, in tempo, che ſi recitano, ò cantano i Diuini officij.

Niuno qual ſi uoglia ardiſca nelle Chieſe di queſta noſtra Città, ò Dioceſe coſi regolari, come ſecolari in alcun tempo paſſeggiare.

Ne in eſſe Chieſe ſtar fermo in circolo di gente, eccetto per occaſione di predica, ò lettioni ſacre, ò altra attione Eccleſiaſtica.

Ne appoggiarſi à gli Altari, ò al uaſo dell'acqua ſanta, ò al fonte del Batteſmo.

Ne ſedere irreuerentemente con le ſpalle uoltate al ſantiſſimo Sacramento dell'Altare, ò inconuenientemente metterſi in faccia alle Donne.

Ne meno far romore, ò ſtrepito, ò coſa per la qual ſi diſturbino li Diuini officij.

Non far'atti, ſguardi, parole, ò ſegni dishoneſti uerſo alcuna Donna, ancorche impudica.

Ne far ragionamenti, ò trattati di coſe oſcene, ò profane, ò di negocij ſecolari.

Ne per le cauſe ſudette fermarſi alle porte, ne appreſſo d'alcuna chieſa, nella quale ſia la Statione, ò Indulgenza, ò l'Oratione delle Quaranta hore, la feſta d'eſſa Chieſa, ò altra ſimile occaſione di concorſo di popolo.

Niuna Donna di qual ſi uoglia ſtato, grado, et conditione ſi ſia, entri, ò ſtia in Chieſa per alcuna cauſa, ò occaſione, ne accompagni le ſacre proceſſioni col capo, che non ſia coperto di uelo non traſparente, ò Zendale, ò tela, ò altro panno di tal modo, che ſtiano coperti realmente tutti li capelli.

Niuno ſtia nelle porte, ò fuori, della Chieſa a uedere et udire la Meſſa, et Diuini officij, ſe non doue, per la picciolezza della Chieſa, non ſi poteſſe in modo alcuno ſtar dentro.

Niuno entri in Chieſa con cani da caccia, ne ſparauieri, ò altri ſimili uccelli, ne con archibugi, ne baleſtre, ne arme d'haſta, ne ſimili, eccetto li Alabardieri de i Magiſtrati. Ne appogi le ſodette armi alle porte, ò a muri de Chieſa; ne le ponga in cemiterij, ò in atrij di chieſa.

Nelle chieſe, nelle quali d'ordine noſtro ſarà deputato luogo diſtinto delli huomini, da quello delle donne, niuno huomo paſſi, ne ſi fermi nel luogo, deputato alle donne, ne eſſe donne in quello delli huomini.

Non s'accoſti alcuno all'Altare, ne alli gradi d'eſſo, mentre che ſi celebra la Meſſa: anzi in ſimil caſo il Sacerdote, che uorrà celebrare, faccia diſcoſtare ogn'uno: et mentre ch'egli celebra, il Chierico faccia il medeſimo.

Ad eſſa Meſſa uadano, et ſtiano tutti gli huomini con cappe, ò gabbani, ò ſimili ueſti di ſopra, ſecondo la loro conditione, eccetto quelli che per pouertà non poſſano prouederſene. Et nel reſto anco, come commanda il concilio di Trento, con habito del corpo talmente compoſto, che moſtrino eſſer preſenti à tanto ſacrificio, non ſolamente col corpo, mà con la mente ancora, et con deuoto affetto del cuore.

Stiano a tutta la Meſſa col capo ſcoperto, et con ambe le ginocchia inginocchiati, fuori che quando ſi legge l'Euangelio, che ſi leuino in piedi, et all'hora non ſia lecito ad alcuno il ſeder, ne anco alle Donne.

Non ſi partino dalla Meſſa prima che ſia finita di leggere l'Euangelio, che ſi legge doppo la Benedittione del Sacerdote, che ſi da nel fine della Meſſa.

I poueri mendicanti, et altri ancorche deputati da qual ſi uoglia Scuola, Hoſpedale, ò luogo pio non uadano per le chieſe, mà ſtiano alle porte a dimandar l'elimoſina.

Nelle Chieſe, et ne i loro Cimiterij, et atrij non ſi faccino coſe profane, ne proceſſi, ne ſe diano ſententie, ne ciuili, ne criminali, ne ſi facciano contratti di qual ſi uoglia ſorte, ne eſſattioni, ne publici parlamenti, ſindicati, conſigli publici, ne gride, ne qual ſi uoglia altro negotio profano: Ne ſi tengano coſe alcune da uendere, ancorche per cauſa pia, eccetto però, che fuori di eſſe chieſe, ne i cimiterij ſi poſſano uendere candele, et cere da offerire, et ſimili coſe pertinenti al culto diuino.

Niuno riponga nelle Chieſe, ò tenga ripoſto grano, legaami, ne altra coſa profana, et indecente.

Niuno urini, ne getta immonditie in eſſe Chieſe, ne fuori dietro a i muri, ne in atrij d'eſſe, ne in cimiterij.

Mentre ſi fanno le proceſſioni, et particolarmente quando ſi porta il ſantiſſimo Sacramento, et doue per qualche Indulgenza, ò predica, ò feſta della Chieſa, ò qual ſi uoglia altra cauſa è concorſo di popolo, ſi ſtia, et

ſi uada

ſi uadi in Chieſa, et nelle proceſſioni, con quella riuerenza, et modeſtia, che conuiene in coſi ſante, et religioſe attioni, oſſeruando diligentemente tutto quello che in queſta parte è ſtato ordinato ne i noſtri Concilij Prouinciali.

Nelle proceſſioni delle letanie, et altre niſſuno porti dietro, ò metta fuori in quelle ſtrade, et luoghi doue ſi paſſa, coſa alcuna da mangiare, ne da bere, ò per ſe, ò per uendere ad altri.

Commandiamo ancora a tutti li capitoli, Rettori, Vicarij, Sacriſti, Oſtiarij, et altri Cuſtodi della Chieſa Metropolitana, delle Collegiate, et Parochiali, che ammoniſcano tutti i prefati deliquenti nelle Chieſe, et che non permettano, che in eſſe ſi facciano le coſe di ſopra prohibite, ouero almeno ne auuertiſcano noi, ò gli Officiali noſtri: nel qual'officio ſe ſaranno negligenti, incorrano la pena di pagar duoi Scudi per ciaſcuna uolta, conforme alla Bolla ſudetta di Pio Quinto di ſanta mem.

Ricordiamo anco à Religioſi, ouero Regolati il commandamento, che à loro è fatto nella detta Bolla in uirtù di ſanta obedienza, di douer deputare qualch'uno nelle lor chieſe, che ſcacci fuori queſti tali; Et ſe ſaranno in ciò negligenti, uuole che ſiano grauiſſimamente ripreſi dall'Ordinario, et ricuſando eſſi d'obedire, incorrano in grauiſſime pene in eſſa Bolla contenute. Et per queſto li ammoniamo, et preghiamo nelle uiſcere del Signore, che per riuerenza, et honore de DIO, et per eſſeguire il ſudetto Concilio di Trento, et Bolla di Pio Quinto, et anco l'altre Bolle del medeſimo Pio Quinto di ſanta mem. di 27. Giugno 1566. ſtampate preſſo il concilio noſtro primo Prouinciale, facciano eſſattiſſimamente oſſeruare nelle loro chieſe le ſopradette coſe. In fede delle quali coſe habbiamo commandato, che queſto noſtro Editto, ſottoſcritto di mano noſtra, et del Cancelliere della noſtra corte Archiepiſcopale, ſia poſto in publico, et attaccato alle porta della chieſa noſtra Metropolitana, et del Palazzo Archiepiſcopale: et uogliamo che tal affiſſione habbia quella iſteſſa foza, come ſe à tutti fuſſe ſtato particolarmente intimato, notificato, et preſentato. Dat. nel Palazzo noſtro Archiepiſcopale, il 13. di Nouembre. 1574.

De Dominica I. Quatrageſimæ

Carlo, Cardinale di S. Praſſede, Arciueſcouo, Al ſuo diletto clero, et popolo della città, et Dioceſe di Milano, Salute nel Signore.

ESSENDO noi, figliuoli dilettiſſimi, per bontà, et miſericordia di DIO, operarij nella ſua uigna; ci biſogna con ogni aſſiduità, et uigilanza eſercitare la coltura ſpirituale; acciò che, procurando con perſeueranza, et continuo ſtudio, quel che è debito dell'officio noſtro, non ſolamente conſeruiamo, ma etiandio, quanto ſia poſſibile, reſtituiamo, doue fuſſe tralaſciata, la diſciplina de gl'inſtituti, et riti ſanti, introdotta già dal glorioſo padre noſtro, et dottore, ſanto Ambroſio, a gloria del Signore, et a ſalute dell'anime.

Nel che habbiamo ſin'hora molta cagione di ringratiare la ſua diuina bontà, concioſia che, con ſpirituale conſolatione noſtra, uediamo nella maggior parte di uoi, duotione, et prontezza in riceuere uolontieri quel che, ſecondo l'occaſione de' tempi, ui uiene da noi, con paterno affetto, propoſto, et ricordato, per ſalute delle anime uoſtre.

Et perche da perſone religioſe, di molta dottrina, et zelanti dell'honore di DIO, ſiamo più uolte ſtati auuertiti, che contra l'inſtituto, et ſanto uſo già di queſta chieſa, per la corruttela del mondo, non è oſſeruata cō la debita aſtinenza la Domenica, che ſegue doppò la quinquageſima, quale propriamente è capo, et principio della ſanta Quadrageſima; hauendo noi ſopra di ciò hauuta lunga, et matura conſideratione, et inſieme conſultato diligentemente queſto negotio, et in Roma, et in queſta citta ancora, con diuerſe perſone dotte, religioſe, et di molta prudenza; habbiamo finalmente trouato eſſer uero quello, di che ſiamo ſtati auuerti; cioè, che ſecondo l'inſtituto, et oſſeruanza di queſta chieſa, quella iſteſſa Domenica è propriamente principio dell'aſtinenza Quadrageſimale, et è computata nelli giorni di Quadrageſima.

Il che apertamente, conſta eſſer uero, primieramente dalla dottrina, et ſermoni di eſſo dottore, et protettore noſtro ſanto Ambroſio, il quale nel ſermone 23. fatto nell'iſteſſa Domenica, ſcriue; Sanctæ Quadrageſimæ rationem, cuius hodie initium celebramus, frequenter edidimus: *Vi habbiamo, dice egli, ſouentemente eſpoſto la raggione della ſanta Quadrageſima; il cui principio facciamo, et celebramo hoggi. Il qual giorno che fuſſe la Domenica, ſi uede dal ſermone che ſiegue, cioè 24. doue dice:* Retinent adhuc ſenſus ueſtri, fratres, nos hoc ſuperiore Dominica prædicaſſe, quòd huius quadrageſimæ noſtræ figuram illę quadraginta, et duæ manſiones habuerint: per quas populus Iſrael exiens de Aegypto, diurno profectu terram promiſsionis intrauit. *Sin'hora ui ricordate, fratelli, che la Domenica paſſata, ui habbiamo predicato, che le quaranta due manſioni, per le quali il popolo d'Iſraele, doppò lungo uiaggio, uenne d'Egitto alla terra di promiſſione, ſignificauano i quaranta due giorni della noſtra Quadrageſima.* Il che tutto eſſo ſanto padre, et paſtor noſtro, con dichiaratione di molti miſterij, eſpoſe in quella prima Domenica.

Dipoi, eſſendo la quadrageſima, come l'iſteſſo dice di 42. giorni, et queſti non ſenza miſterio; neceſſariamente ne ſiegue, che quella Domenica uien computata; altrimente non ſarebbono 42. com'egli afferma, ma 41. giorni la Quadrageſima: ſe però per farla di 42. non ſi computaſſe il giorno di Paſqua: il che ſarebbe per ogni ragione contrario à quella gran ſolennità.

Queſto iſteſſo, cioè, che in quella Domenica comincia

cia l'aſtinenza quadrageſimale, afferma il medeſimo ſanto padre noſtro nel ſermone 34. et 35.

In oltre in un libro di molta auttorità, chiamato il Micrologo, doue ſi rende conto de i riti, et ſolennità de i tempi, ſi legge, che la detta Domenica, ſecondo dicono i ſanti, Ambroſio, et Gregorio, et altri ſanti Padri, è propriamente principio della Quadrageſima. Santo Agoſtino ſente il medeſimo, et chiamala la prima Domenica di Quadrageſima, come ſi uede ne i ſuoi ſermoni.

Da molti in ſomma, frà i quali medeſimamente non è di poca auttorità il dotto padre Alcuino, ſi truoua ſcritto, che innanzi che il Beato Gregorio Papa aggiungeſſe i quattro giorni, cioè il Mercordì, nel quale ſi comincia la Quadrageſima alla Romana, il giouedì, uenerdì, et ſabbato, ſi principiaua ne la Domenica, doppò la quinquageſima, la aſtinenza quadrageſimale.

Queſto inſtituto, et uſo fu di tutta la Chieſa ſanta innanzi à quella ordinatione di San Gregorio.

Et laſciandoſi alcuni canoni, che computano queſta Domenica ne' i giorni quadrageſimali, chiarò è, che nelle ſcritture delli Arciueſcoui, noſtri anteceſſori, et particolarmente in una conſtitutione di Ottone Arciueſcouo, queſta Domenica è numerata per la Domenica di Quadrageſima.

Oltre di queſto, ne i Breuiarij, et libri antichi della noſtra Chieſa, è chiamata la Domenica in capite Quadrageſimæ: il che dimoſtra, che da eſſa ſi principia l'aſtinenza quadrageſimale: ſi come anco, ſecondo l'uſo Romano, ſi dice, la feria quarta, in capite ieiunij; moſtrandoſi che in quella feria ſi comincia il digiuno.

Finalmente nella Meſſa di quel giorno, per la lettione di Eſaia profeta, per l'Epiſtola di San Paolo, et per l'Euangelio ſanto che ſi legge, et collette, che ſi dicono, ſi celebra il principio dell'aſtinenza, et digiuno Quadrageſimale. Ne gli offici diuini ſi fa il medeſimo, con antifone, reſponſorij, et uoci, che intuonano: Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis. Le quali parole non conuengono alle diſſolutioni, che per grande abuſo ſi fanno in quella ſanta Domenica: nella quale la Chieſa per antico inſtituto, et uſo, con uoci, piene di conſolationi ſpirituali, celebra il principio iſteſſo della Quadrageſima.

La onde, figliuoli cariſſimi, con ogni paterna ſollecitudine ui ricordiamo, che, laſciato l'abuſo del mondo, con queſta occaſione del Giubileo dell'anno ſanto, ripigliate l'inſtituto, et uſo di principiare l'aſtinenza quadrageſimale in quella Domenica, la quale ui è chiaro per la dottrina iſteſſa del glorioſo padre, et protettor noſtro, ſanto Ambroſio, et per ogni ragione, che è compreſa nel numero de' i giorni quadrageſimali. Al che confidentemente ui eſortiamo; rendendoci ſicuri, che ſenz'altra noſtra monitione, ò altro più efficace rimedio, che poteſſimo uſare, habbiate da uoi ſteſſi, moſſi dalla riuerenza, et diuotione, che hauete al padre ſanto Ambroſio, da farlo con ogni prontezza, et ſeruarlo perpetuamente; comminciando da queſto anno, che, come habbiamo detto, e tempo del Giubileo, nel quale conuiene, laſciato ogni habito di peſſime uſanze, repigliare inſtituti ſanti, et indirizzare i penſieri, la uolontà, et l'attioni a quello che ſapete, che piace alla bontà, et giuſtitia di DIO. Ne uogliamo però anco laſciare, per ſcarico della conſcienza noſtra, di ricordarui quel che in queſto propoſito l'iſteſſo noſtro ſanto Paſtore ui dice; che quei giorni quadrageſimali, non ſono ordinati da gli huomini, ma conſacrati da DIO: onde ſoggiunge. Qui conſtitutum numerum una die manducando præterit; non ut unius diei uiolator, accuſatur, ſed ut totius Quadrageſimæ tranſgreſſor arguitur. Chi non oſſeruarà, dice egli, un giorno di quei, che ſono diuinamente ſtatuiti alla ſanta Quadrageſima; non è accuſato ſolamente come uiolatore di un ſolo giorno, ma come tranſgreſſore di tutta la Quadrageſima. Si che intendete quel che ui conuiene fare. Sono quei giorni pieni di miſterij ſanti; però con più diligente ſollecitudine, non in un ſolo, ma in tutti intieramente, fin dal principio, che è la Domenica ſudetta, douete eſercitarui in aſtinenze, orationi, et diſciplina delle uirtù Chriſtiane; ſeruando ne gli altri giorni, fuora delle Domeniche, compitamente il digiuno; che, ſi come i miſterij ſono maggiori, così l'oſſeruanza noſtra douerà auanzare ogni ordinaria diligenza, et ſollecitudine.

Commandiamo poi a tutt'il Clero noſtro, uniuerſalmente, et particolarmente, che nella detta Domenica, la qual ſi chiama, in capite Quadrageſimæ, cominci a principiare con l'aſtinenza la Quadrageſima; et in ciò dia al noſtro diletto popolo ogni efficace eſempio di fare il medeſimo.

Auertiſca anco ciaſcun curato, che ne queſt'anno, ne per l'auuenire in tal Domenica, ſolennizi matrimonio alcuno, ne laſci far nozze, nel medeſimo modo, che è prohibito ne gli altri giorni di Quareſima.

Et con queſto, il Signor ui benedica tutti, et cumuli delle ſue celeſti gratie. Di Milano, nell'Arciueſcouado, il primo di Marzo 1576.

Edictum, et decretum de Dominica prima Quadrageſimæ.

Carolus S. R. E. Presbyter Cardinalis tit. S. Praxedis, Dei, et Apoſtolicæ ſedis gratia, Archiepiſcopus S. Eccleſiæ Mediolanenſis.

DEſſimo a tutti notitia l'anno paſſato 1576. con una noſtra lettera publicata il primo di Marzo, doppo matura conſideratione, et conſulta fatta ſi in Roma, come in queſta città, con perſone dotte, religioſe, et di molta prudenza, che il principio della Quadrageſima, ſecondo il noſtro inſtituto, et rito Ambroſiano ſi è la domenica, che ne i libri eccleſiaſtici di queſta chieſa noſtra ſe chiama, DOMENICA IN CAPITE QVADRAGESIMAE: che e quella, quale immediatamente ſegue

la

la domenica di quinquageſima. Et hora perche niſſuno, qualunque ſe ſia, ſotto la cura noſtra paſtorale, ſtia, ò metta più per l'auuenire in dubbio, ſe, ſia tenuto d'oſſeruare quella domenica, come principio, et giorno ueramente di quadrageſima; noi con il preſente Editto, più eſpreſſamente diciamo, dichiariamo, et in oltre decretiamo, ordiniamo, et comandiamo in uirtù di ſanta obedienza, che tutto il noſtro clero, et popolo della Città, et Dioceſe di Milano, et qualunque d'eſſo, per l'auuenire oſſerui perpetuamente quella iſteſſa domenica, non altrimente, che l'altre domeniche, che ſegueno, della quadrageſima; et come domenica, quale è ueramente la prima quadrageſimale. Però tutto quello, che per conſtitutioni de ſommi Pontefici, ò per decreti de Concili, ò per ſacri Canoni, ò per altre leggi ſi è commandato della quadrageſima, ſi quanto à i cibi, et alla probibitione delle nozze, come alla ſanta oſſeruanza nel reſto; ordiniamo, et decretiamo, che ciò habbia luogho da oſſeruarſe nella ſodetta domenica, nel medemo modo, che s'oſſerua nell'altre domeniche di quadrageſima. In cuius rei fidem hoc edictum, noſtra, noſtriq. cancellarij manu ſignatum, noſtroq. item ſigillo Archiepiſcopali ſancti Ambroſij munitum, promulgari, et eccleſia Metropolitana adiumq. Archiepiſcopalium ualuis publice affigi mandauimus. Dat. Mediolani, in adibus Archiepiſcopalibus, die quinto Februarij. 1577.

Editto per L'oſſeruanza della Quadrageſima in eſecutione del Concilio di Trento, Et de i Concilij Prouinciali.

Carolus S. R. E. Presbyter, cardinalis tit. S. Praxedis, Archiepiſcopus S. Eccleſia Mediolanenſis.

OGNI *tempo, et giorno ci moſtra i beneficij de* DIO; *nè è parte alcuna dell'anno, che ſia ſenza qualche ſacro miſterio; acciò continuamente ringratiamo* DIO *delle miſericordie, et gratie, che ci hà per ſua bontà fatto. Ma quando arriuiamo à quei giorni, che ſono per i miſterij della noſtra redentione più celebri, et illuſtri; tãto più ſollicitamente dobbiamo eſſercitarci nella diſciplina delle uirtù Chriſtiane; acciòche, ſi come i miſterij iſteſſi ſono per la parte loro maggiori, coſi noi con l'oſſeruanza noſtra auanziamo quel che ordinariamente ſogliamo fare. Se dunque ogni ſolennità di tempo ricerca, et dal Paſtore ſollicitudine, et da i popoli oſſeruanza, che ſi deue alla celebrità di quel ſolenne miſterio: il ſacro tempo della quadrageſima fra gli altri particolarmente lo ricerca. Fù il digiuno quadrageſimale conſecrato da* CHRISTO, *noſtro Signore: fu commandato da gli Apoſtoli: fu ſino da quei tempi Apoſtolici oſſeruato perpetuamente in tutta la chieſa de* DIO. *E queſto tempo quadrageſimale, come una decima di tempo, che con maggior diligenza di opere ſante dobbiamo à ſua diuina Maeſtà. E tempo, che pieno di miſterij, uà innanzi immediatamente non ſenza miſterio alla gran ſolennità della Paſqua: per la quale, ſi come ſcriue Leone ſantiſſimo Pontefice, nella Chieſa ſanta è conſecrata la dignità di tutte le ſolennità: di maniera che ci inuita à maggior profitti ſpirituali. Onde è, che già coſi ſtudioſamente il popolo Chriſtiano ſi preparaua alla religioſa oſſeruanza di queſto tempo. Conueniua una ſettimana auanti, che cominciaſſe la quadrageſima, nelle Chieſe frequentemente à confeſſarſi, à pigliar le penitenze: ſe communicaua poi nella quadrageſima, ogni domenica; et oſſeruauano alcuni quei giorni quadrageſimali con digiuno in pane, et aqua; altri in herbe ſole, et legumi; et erano alcuni, che uſauano cibi ſechi ſolamente, et queſti anco in poca quantità. Attendeua ciaſcuno in quei giorni più diligentemente à correggere i ſuoi coſtumi, à depouere gli odij, et inimicitie; à conciliarſi pace con tutti; à reprimere la carne, et à caſtigarla con i cilicij, con le diſcipline, et ſpeſſe uolte col giacere, et dormire in terra: a far oratione più ſouuentemente à piangere i peccati, a dare dell'elemoſine più, che ne gli altri giorni dell'anno. Queſti erano gli eſſercitij dell'antica diſciplina chriſtiana. La onde noi, che unicamente ui amiamo nel Signore, moſſi dall'officio noſtro, et dalla conſideratione di queſto ſacro tempo, nel quale gia ſi uedeua coſi gran diuotione, et dall'altra banda deſiderando, che tempo coſi religioſo, ſia in maggior oſſeruanza; et per eſſequire anco in ciò il decreto del cõcilio di Trẽto, et i concilij noſtri Prouinciali, habbiamo uoluto con il preſente Editto ordinare, et comandare alcune coſe, per prouedere à gli abuſi; et inſieme alcune altre ricordare, come parte ne ricorda ſino a hora il padre, et protettore* AMBROSIO *ſanto; a fin che con tali ricordi, eccitiamo anco ogn'uno a ripigliare le buone uſanze, che gia erano in queſto popolo. Primieramente dunque per uirtù del preſente Editto conforme particolarmente al decreto del concilio Prouinciale V. commandiamo le coſe infraſcritte, da oſſeruarſi inuiolabilmente nella città, et Dioceſe noſtra.*

Che niſſuno di qualunche ſtato, grado, ordine ſi ſia, nella Quadrageſima, la quale ſecondo il rito della noſtra Chieſa, comincia nella Domenica, detta in capite Quadrageſima, che è la prima Dominica di eſſa quadrageſima, mangi carne di neruna ſorte, ne oue, ne butiro, latte, formaggio, ne altri cibi, qualunche ſi ſiano, uietati nel tempo quadrageſimale.

Che conforme all'obligo, che tutti hanno, ſotto pena di peccato mortale, ciaſcuno in ciaſcun giorno quadrageſimale, fuora delle Domeniche, digiuni, eccettuati quelli che per l'età ſono eccettuati da queſto obligo.

Che i cibi uietati non ſi ponghino in ogni luoco publicamente à uendere per uſo d'amalati, è d'infermi, ma ſolamente in certi luochi à ciò deputati: che quanto alla carne in Milano ſarà la Tanaglia appreſſo il Verzero: è per la dioceſe ſi facia medeſimamente la deputatione in qualche luocho ſimile: è ciò quanto à uendere la carne, ſi comincia ſeruare il Venerdi immediate precedente la detta prima Domenica.

Che

Che non ſi uendino i cibi ſudetti à botteghe tutta aperta, ma la maggior parte ſerrata.

Che non ſi ponghino fuora publicamente ſu le piaze à uendere, etiamdio ne da contadini, ò altri.

Che non ſia lecito uenderſi, da ogni uno ma ſolamente da quelli, che haueranno licenza in ſcritto nella città dal noſtro Vicario generale, nella dioceſe dal Vicario foraneo.

Che non ſi uendi ogni ſorte di carne, ſo non di Vitella, ò d'altro animale, che à giudicio de medici ſia ſolamente per uſo d'infermi.

Che non ſi uenda à ogniuno, ma ſolamente chi haura licenza da i Deputati, à ciò, come qui di ſotto. La quale licenza ſe non harà tempo determinato, ſia à fatto finita, ſubito che ceſſa la cauſa per la qual è conceſſa. Ma ſe la detta cauſa durarà più di dieci giorni; di nuouo ſi ottenghi la detta licenza, altrimente s'intenda eſtinta. El medeſimo ſi faccia di man in mano almeno ogni dieci giorni fin che ſarà biſogno.

Che Hoſti, Tauerneri, ò altri ch'allogiano, è danno da mangiare, ò tengono camere locande, non tenghino, ne uendino, ne mettino fuori à uendere, ne ponghino in tauola, ò foraſtieri, ò uiandanti, ò ad altri, qualunche ſiano, carne, laticinij, ò altri cibi prohibiti nella quadrageſima: ſe non haranno particolarmente la licenza in ſcritti dal detto noſtro Vicario generale, nella città, nella Dioceſe dal Vicario foraneo.

Che nè anco cibi tali, comprati, ò portati da altri, li cochino, ò acconcino, ò in altro modo preparino.

Che nè parimente cotti, ò preparati, ò acconci altroue, laſcino mangiare nella loro hoſtaria, albergo, camera locanda, ò luogo, che ſia ſotto la lor cura, ſenza la ſudetta particolare licenza.

Tutte le ſopradette coſe, et ciaſcuna d'eſſe, noi comandiamo ſotto le pene, et multe, da applicarſi à luoghi pij, penitenze, et cenſure, ordinate da i ſacri Canoni, et concilij, et conſtitutioni Apoſtolici, contra i uiolatori della ſacra quadrageſima, et altre anco, etiam dell'interdetto dalla chieſa, et dalla ſcommunica in ſuſſidio, all'arbitrio noſtro, ſecondo la tranſgreſſione, e la grauità della colpa di qualunche contrafaceſſe.

ESſortiamo poi, et ricordiamo l'infraſcritte coſe, che altre uolte parti ricordate à queſto popolo dal ſuo Paſtore Santo Ambroſio, parte da altri ſanti Padri, parte da noi ne i noſtri concilij Prouinciali, particularmente nel Quinto, e Sinodi dioceſani, hanno à eccitare l'anime de i fedeli, che ſono ſotto la noſtra cura, à maggior profitto ſpirituale, et a ſalute lore.

Che ognuno in queſto tempo di quadrageſima cerchi di ritirarſi o diſciplina più ſeuera di uita, e conformarſi a inſtituti, et coſtumi conuenienti al detto ſacro tẽpo.

Che ciaſcun fuga il ueſtir di ſeta, e ſontuoſo; ma ueſta conforme al tempo che è di penitenza, et di digiuno.

Che ſi laſciano à fatto le inimicitie, gli odij, le riſſe, i rancori, e ſi habbia pace con tutti.

Che il chriſtiano procuri di raffrenare gl'appetiti carnali non ſolo con ſtretta aſtinenza, et digiuno; ma anco concilicij, et diſcipline.

I maritati ſe non tutta la quadrageſima, come moſtra il canone antico, almeno ne i giorni de Domenica, ſtudino d'aſtenerſi d'accorde, ſi come ciò piamente ammoniſce il ſantiſſimo Pontefice Nicolò primo.

In ogni tempo conuiene, che il chriſtiano s'aſtenghi da burle, et ciancie: ma in tempo della quadrageſima tanto più diligentemente hà da farlo, quanto piu ſouente, e ſtudioſamente hà d'attendere all'oratione, all'aſtinenza, et a ogni ſorte di penitenza. Fugirà dunque i ſolazzi, i ragionamenti uani, et molto più i laſciui, e ſcandaloſi.

Se aſtenerà dalle caccie come ben ammoniſce quel ſanto Pontefice, nel detto tempo di quadrageſima, nel quale non e lecito mangiare carne, et però non conuiene cercare carne.

Non cercarà in queſte tempo delicatezze de cibi quadrageſimali, ne meno empirà la tauola con uarietà de uiuande.

Se guarderà di far conuiti, ne onco le domeniche di quadrageſima, ſi come il medemo Pontefice ammoniſce.

Sarà ciaſcun più aſſiduo nell'oratione: con dolore piangerà i ſuoi, e gl'altrui peccati.

Farà elemoſina ciaſcuno, purche poſſi, più larga e maſſime il ricco, come ricerda Santo Agoſtino, quel che col digiuno auanza di non ſpendere, darà per elemoſina a i poueri di chriſto.

Più ſpeſſo tonuerrà alla Chieſa: ſtarà a gl'uſſicij diuini, alle orationi con ogni attentione, e meditatione ſanta.

Ogni mattina, cerchi per ogni modo udire la Meſſo.

Ogn'uno ſi ſforzi di udir la predica, et per queſto, tenga la botega ſerrata a quell'hora.

La mattina, ſi tenghi queſta buona uſanza, di non aprire i tribunalli, ſino che non è finita la predica.

I lettori, et profeſſori publici, et maeſtri di Scuola, conduchino i ſuoi ſcolari alla predica.

Qualunche in altri tempi ſuole andare, ò ſtare in uilla nel tempo di quadrageſima, procuri di ritirarſi alla città, et alle terre principali, donde ſono, per udire le prediche, i diuini officij, et fare altri eſſercitij ſpirituali, che ricerca quel ſacro tempo.

Ricordiamo in oltre particolarmente all'infermi, come anco habbiamo ordinato nel noſtro concilio Prouinciale ſecondo, che eſſendo a loro conceſſa in ſcriptis la licenza di mangiare nella quadrageſima, carne, ouero, oui, butiro, e ſimili cibi; la uſino moderatamente, è con pietà chriſtiana: nè mangino tali cibi in publico, nè alla preſenza di tutti i ſuoi di caſa; ma in luogo appartato: et retirato, è con un dolore intimo prendano coſi fatto, cibe, puoiche nel tempo che gl'altri digiunano, loro non le poſſono fare.

I Medici poi, per quel che tocca a loro, ſe recordino, che il chriſtiano ha d'hauer cura del corpo talmente, che maggior conto ha da tenere della ſalute dell'anima. Però uedano bene, di non participare de i peccati d'altri, con la facilità, et larghezza loro nel far fede della neceſſità de' cibi prohibiti.

Vl-

Vltimamente ogn'uno, attenda con tanta pietà et diligenza alla ſanità della uita, che ſe non ogni giorno, almeno tutte le Domeniche poſſa ſantamēte Communicarſi: come già fu inſtituto religioſo nella ſanta Chieſa.

Finalmente eſſortiamo, et amoniamo tutti. che eſſendo queſto tempo quadrageſimale, tempo conſecrato a digiuno, et tempo di penitenza, ciaſcuno con l'obligo, che ha, di aſtenerſi da i cibi uietati, s'aſtenga inſieme da ogni ſorte di delitie, et ſopra ogni coſa fugga il peccato, e l'occaſione di peccare. Il tempo di quadrageſima e tempo accettabile, et tempo di ſalute, che così lo chiama la chieſa ſanta. Ciaſcuno però cerchi con ogni maggior ſtudio di piacere à Dio; di far la ſua ſantiſſima uolontà; di ſpoliarſe de i uitij; di far bene; et per ogni uia eſſercitarſi, per quanto può, nelle uirtù, et opere chriſtiane: che queſt'è il digiuno, che per bocca d'Eſaia profeta, Iddio dice, che gl'è accetto, e grato. Speriamo, che ogn'uno in queſto tempo, non perderà tempo, ma che attenderà all'accomularſi gratie, e meriti di uita eterna; il che Iddio conceda per ſua diuina miſericordia. In quarum rerum teſtificationem hoc edictum manu noſtra ſignatum, et ſubſcriptione Cancellarij noſtra eccleſiæ Mediolanenſis, ſigilloq. Archiepiſcopali S. Ambroſij munitum, publice affigi mandauimus. Illudq. quotannis Dominico die in Quinquageſima, aut alio die feſto, Dominicam primam Quadrageſima proxime præcedente, de more promulgari iubemus. Dat. Mediolani in ædibus Archiep. die quarto Februarij 1581.

Deputati a dar le licenze.

DEputiamo nella Città il Reuerendo Canonico Ordinario, Penitentiero della noſtra chieſa Metropolitana a dar licenza, a chi harà neceſſità di mangiare, come di ſopra, cibi prohibiti nella quadrageſima.

Deputiamo per il medeſimo effetto, nella Dioceſe ciaſcun Parocho, nella ſua propria parochia.

Ordiniamo, che nella Città non ſi dia la ſudetta licenza, a chi non eſſibirà, nella forma ſtampata per ordine noſtro, la fede del proprio Curato, et anco del Medico; quanto à quelli, che lo poſſono hauere. Il medeſimo, quanto alla fede del Medico, ordiniamo, che ſi oſſerui nella Dioceſe.

In oltre deputiamo per quelli, che pretendono hauer legitimo impedimento, et cauſa, de eſſere eſcuſati dal digiunare, il proprio Parocho ad approuar la cauſa, et impedimēto loro, et darle la licenza in ſcriptis, nella qual coſa incarichiamo la cōſciēza di eſſo Paroco.

Ordini da oſſeruarſi da Librari, Stampatori, et altri ſecondo le Regole, et indice, di libri Prohibiti. intimati, et dati a loro per commiſſione di Monſig. Illuſtriſs. et Reuerendiſs. Cardinal Borromeo, Arciueſcouo, et del Reuer. Padre Inquiſitore.

PER eſſequire quel che altre uolte da Sommi Pontefici, et già da Leone Decimo nel concilio Lateranenſe, et ultimamente per l'Indice di libri prohibiti, et per conſtitutioni Prouinciali, et Dioceſane di Milano, neceſſariamente ſi è conſtituito per ouuiare alla peſte di libri cattiui, et pernicioſi, ſi ordina et commanda.

1 *Che ciaſcun Libraro ò uenditor di libri tenghi nelle lor botteghe l'Indice di libri prohibiti, accioche coſi nel comprare, come nel uendere ſerui, come deue, inuiolabilmente le regole d'eſſo Indice: et nelle uiſite, che per l'auuenire ſi faranno, et con l'altre diligenze, che ſi uſaranno, non ſia trouato colpeuole.*

2 *Che ciaſchedun di loro habbia nelle ſue botteghe un libro, ò inuentario di tutti i libri che hora hanno, et haranno per l'auuenire. Qual inuentario ſarà da Noi ſottoſcritto, uiſto, et riconoſciuto diligentemente, ſotto pena di perdere tutti li libri, che non ſaranno deſcritti in tal'inuentario.*

3 *Che ciaſcuno d'eſſi dia in termine d'un meſe la copia d'eſſo Inuentario giuſto, in mano Noſtra.*

4 *Che niſſuno di ſopradetti poſſa uendere ò dar in qual ſi uoglia modo altri libri, eccetto quelli, che ſaranno notati nel detto loro inuentario.*

5 *Che qualonche di loro hà libri poſti de banda per ordine, che noi gli hauemo dato, ſecondo che hauemo di tempo in tempo uiſto i libri, in termine di diece giorni doppo l'intimatione di queſti ordini, li mandi alla S. Inquiſitione.*

6 *Che Bibie uolgari non ſi poſſin uendere, ſe non a quelli che haranno fede, et teſtimonio d'integrità et bontà inſcriptis dal loro curato, ò Confeſſore, con licenza, et ſottoſcrittione Noſtra.*

7 *Che libri uolgari delle controuerſie trà catholici, et heretici non ſi uendano à ogni perſona, mà in ciò ſi ſerui l'ordine, che sì è detto delle Bibie uolgari.*

8 *Che i Teſti canonici di qualonche ſtampa ſiano, anco ra gl'ultimamente ſtampati in Venetia, ſi tenghino nelle librarie, et uendino purgati ſecondo la cenſura di Roma.*

9 *Che le lettere, intitolate di diuerſi auttori non ſi tenghino et uendino, ſe non purgate nella maniera, che ſarà loro ordinato.*

10 *Che opera ueruna di Simon Simonio ne ſi tenghi, ne ſi uenda.*

11 *Che le paraphraſi del Flaminio ſopra ſalmi non ſi uendino, ſe non purgate.*

12 *Che gli Adagi d'Eraſmo, ultimamente ſtampati in Parigi, non ſi tenghino, nè uendino, ſe non publicati che ſiano, con la purgatione fatta con l'auttorità della ſanta Sede Apoſtolica.*

13 *Che il uolume intitolato, Theatrum uitæ humanæ, non ſi tenghi, ne uendi, ſe non con la purgatione, che gli ſarà data per ordine della S. Inquiſitione.*

14 *Che il libro intitolato, Orthodoxographia Patrum, parimente non ſi tenghi, et uenda, ſe non purgato.*

15 *Item il libro, intitolato, la uita della Madonna, non ſi uendi, ſe non purgato.*

16 *Parimente che oltra i notati nell'Indice non ſi poſſino tenere l'infraſcritti libri.*

Liber

Liber Petri Pomponatij de incantationibus.
Liber F. Archangeli de Burgonouo, de nomine Ieſu. Ferrariæ impreſſus, Dauid chitreus.
Hieronymus Noppus.
Paulus Gazzus.
Petrus Palladius.
I fioretti della Bibia.
Rime del Bruchiello.
Le Satire alla carlona di Andrea caluo.
Theoderico Nemien. de ſchiſmate.

17 *Che il libro di queſto titolo, chronologia, authore Gerardo Mercatore, non ſi tenga nè uenda, ſe non purgata.*

18 *Che i libri, quali ſi hanno da purgare, ſecondo che è notato nell'Indice, non ſi poſſino tenere, nè uendere, nè comprare, auanti che ſiano purgati da quelli, à quali è commeſſa queſta cura da Noſtro Signore. Che hauendo Librari tai libri, li conſegnino all'officio della ſanta Inquiſitione, con la nota, acciochè con la purgatione li poſſino recuperare.*

19 *Che neſſun libro, quale ſi hà ſecondo l'Indice, ò in altro modo da purgare, ancorche l'inſcrittione moſtri che ſia ſtato purgato, ſi poſſi uendere, ſe quella purgatione non è ſtata fatta in Roma, ò in altro modo approuata per auttorità della ſanta ſede Apoſtolica, ouero ſe non e approuato ò admeſſo da Noi.*

20 *Che ciaſcun Libraro, mandando altroue à chieder libri, faccia due liſte, una di quali reſti nell'officio della ſanta Inquiſitione, et l'altra, ſottoſcritta però da Noi, mandi à quello, da quale chiede i libri.*

21 *Che ſe alcun Libraro riceuerà libro, che non ſia notato nella liſta ſottoſcrittagli, et quel libro ſia cattiuo, ò in qualche modo prohibito, ſappia prima d'hauer a perdere tutta la quantità, che gli ſarà uenuta di tal ſorte del libro; dipoi, facendoſine inquiſitione, ſe ſarà trouato colpeuole, ne ſarà caſtigato ſecondo meritarà la ſua colpa.*

22 *Che, quantunche la liſta di libri uenuti ſarà ſottoſcritta da Noi; però i libri nuoui, che non ſaranno più comparſi in queſta città, non ſi uendino, nè ſi moſtrino, nè ſi ponghino à uendere sù le banche ſino a tanto, che non ſiano reuiſti diligentemente da Noi, et che d'eſſi libri colui, che li harà hauuti, non habbia in ſcriptis licenza particolare di poterli uendere. La quale licenza ſi ſerui.*

23 *Che non ſi sballino libri prima, che ſiano uiſti da Noi. La liſta di quali ſarà anche ſottoſcritta.*

24 *Che nerun Libraro mandi libri fuora, che non moſtri la liſta a Noi.*

25 *Che neſſuno poſſa comprar libri uecchi, ò libraria laſciata da alcun defunto; che l'indice di quelli non ſi moſtri prima a Noi, ſe però nõ conſtaſſe notoriamẽte che, quel libri foſſero già permeſſi ad ogni perſona.*

26 *Parimente che alcun Libraro uendendo à un altro Libraro la libraria, o ſomma de libri, moſtri a Noi la liſta.*

27 *Che heredi, et eſſecutori di teſtamenti, et ultime uolontà diano a Noi l'inuentario de libri laſciati, prima che loro gli uſino ò transferiſchino in qual ſi uoglia modo in altre perſone, come ſi ordina dal Sacro cõcilio Tridentino nella decima regola dell'Indice.*

28 *Che Librari parimente de libri uecchi oſſeruino, come di ſopra; et di più ogni meſe moſtrino a Noi, i libri, che quel meſe haranno comprato.*

Ordini per Stampatori.

29 *CHE niſſuno Stampatore, Libraro, o altri che faccino ſtampar libri ò ſcritti di qualonche altra ſorte, li ſtampi, ſe prima il libro ò la ſcrittura, che s'hà da ſtampare non è reuiſto, approuato, et ſottoſcritto da Noi: è notato in uno libro particolarmente a tal effetto deputato.*

30 *L'originale d'eſſo libro ò ſcrittura, che è per ſtamparſi habbia ancora la ſottoſcrittione dell'iſteſſo auttore.*

31 *L'approbatione del libro, ò ſcrittura, che ſi ſtamparà, ſi ponga in principio, ò nel fine del libro.*

32 *Nel libro, ò ſcrittura ſtampata ſi metta il nome, et cognome del ſtampatore.*

33 *Finita che ſia la ſtampa del libro, ò della ſcrittura, il ſuo originale ſi dia in mano Noſtra.*

34 *Che libri, quali hanno da ſua Santità priuilegio ſotto pena di ſcommunica, di non ſtamparſi, ſe non da quelli, a quali e conceſſo tal priuilegio, non ſi ſtampino da altri, ne uendino ſi non della ſtampa di quello, a chi e conceſſo il priuilegio: ſe però non conſtaſſe, che ad altri fuſſe conceſſo di ſtamparli.*

35 *Che ciaſcun Libraro, et Stampatore habbia queſti Ordini affiſſi nella ſua libraria a fine di hauerli a oſſeruare diligentemente.*

36 *Qualunche Libraro ò uenditor di libri, ò Stampatore de libri contrafarà a gli ordini ſodetti, caſcherà nelle pene ordinate nell'Indice del ſacro concilio Tridentino, et altre ad arbitrio di Monſig. Illuſtriß. Arciueſcouo, et R. P. Inquiſitore.*

P. Galeſinius, Protonotarius Apoſt. pro Illuſtriſs. et Reuerendiſs. D. Cardinali Borrhomæo Archiepiſcopo, et pro Reu. P. Inquiſit. Die 23. Decemb. 1572.

Edictum de Sacra ordinatione.

CAROLVS S. R. E. Presb. Card. tit. S. Praxedis, Dei, et Apoſt. ſedis gratia, Archiepiſcopus S. Eccleſiæ Mediolanen.

MAGNA eſt ſacramenti ordinis dignitas, magnaq. huius dignitatis præſtantia: ac magni propterea ponderis eſt, maximiq. momenti ſacros ordines, et conferre, et ſuſcipere: id quod cum ſæpe beatus Apoſtolus Paulus multis uerbis doceat; tum aliorũ etiam Apoſtolorum exempla monent; tum ſacroſancta præterea eccleſiæ inſtituta plane declarant, quibus cautum eſt, ſacram ordinationem ſolemniter haberi certis ſtatis quattuor anni temporibus, orationi, et ieiunio conſecratis: tum id ipſum item aperte ſignificant ſan-

ctorum patrum decreta, et illa quidem multa de eorum, qui ordinis ſacramento initiari uolunt, uita, moribus, genere, patria, ætate, inſtitutione, loci educatione, doctrina, inſtructioneq. in lege Dei, et cæteris uirtutibus edita. Cũ igitur ſumma cura, ſummaq. diligẽtia, ac ſollicitudo plena uigilãtia, plenaq. prudentia adhibenda ſit in diſpenſatione diuinorum munerum, et cæleſtium dignitatum, cuiuſmodi ſunt in eccleſia clericorum, eccleſiaſticorumq. hominum munera; nos ſacram ordinationem proxime ſolemniter celebraturi, ut ne ordines aut indignis conferantur, aut uitio ſuſcipientium, dignitas ordinum minuatur, hæc partim ex ſacrorum canonum iure, partim ex pontificum ſanctionibus, partim ex patrum regulis, partim ex œcumenica Synodo Tridentina, partim ex noſtris prouincialibus Concilijs ſumpta, hoc noſtro edicto comprehenſa, eo de genere toto monemus, ſtatuimus, edicimus, ac promulgamus.

Ac primum quidem denunciamus ab omni ſacra ordinationis limine, et ingreſſu arcendos eſſe omnes et ſingulos, canonicis impedimentis irretitos, ueluti minores natu, ſacramento chriſmatis non confirmatos, rudes, et ignaros, crimino ſos, ſolemniter pœnitentes, neophytos, ebrietati et gulæ deditos, impudicos, lapſos poſt ordinem ſuſceptum, periuros, uſurarios manifeſtos, infames, ratiocinijs obligatos, ſeruos, corpore uitiatos, inſigniter deformes, illegitimè natos, peregrinos et ignotos, bigamos, irregulares, quouis alio modo, ſuſpenſos, interdictos, excommunicatos, amentes, morbo caduco laborantes, energumenos, non examinatos et probatos, furtim per ſaltumuè promotos.

Si quis uero huiuſmodi, uel alio quouis impedimento, etiam occulte illigatus teneatur, illud plane nobis ſaltem patefaciat, antequam ſe ſacris iſtis clericalis militiæ myſterijs obtrudere audeat.

Porro ſciat quiſque ſibi ad examen pro quocunque ordine accipiendo aditum aliter non patere, quàm ſi decenti ueſtitu clericali indutus, et cum congrua pro ſui ſtatus, et ordinis ratione corona ſe ſe coram examinatoribus ſiſtat.

Scriptas quoque ætatis, natalium, aut diſpenſationis conceſſæ beneficij eccleſiaſtici, uel penſionis, patrimonijuè, teſtificationesq. aliquas decretis prouincialibus præſcriptas Vicario noſtro generali recognoſcendas, illiusq. ſubſcriptione ſignandas, ac approbandas quiſque initiandus prius exhibeat, quàm ſe examinandum ſiſtat coram examinatoribus, qui et ipſi quoque à noſtro cancellario Archiepiſcopali ante omnia de huiuſmodi teſtationibus certi, inſtructiq. reddantur.

Quicunque uel tonſura clericali primum initiari, uel ad ordines maiores, ſtata illa ordinationis die per nos promoueri uolunt, his litteris edicimus, atque ſignificamus, ipſos omnes, et ſingulos menſe ante ſtatam ordinationis diem, ad nos conuenire; tum ſua, ſuorumq. parentum, patriæ, parochialisq. eccleſiæ, in cuius uicinia natus eſt, et in qua item habitat, nomina, tum præterea eos ſcilicet, qui ſacrum ordinem ſuſcepturi ſunt, beneficium eccleſiaſticum penſionemuè, aut patrimonium, aut ſponſionem uel cautionem, cuius nomine titulouè unuſquiſque eorum ſacro ordine initiandus eſt, rectè, diligenterq. ſingula notata ad R. Canonicum Ordinarium, Cancellarium noſtrum Archiepiſcopalem afferre.

Omnes uero, tum eos ipſos, tum alios, qui ordinibus etiam minoribus initiari uolunt, ſi in urbe illi quidem ſunt, feria ſecunda hebdomadæ ordinationem proxime præcedentis, ſi uero diœceſani, et alij, qui extra urbem habitant, ante quartam feriam hebdomadæ, in quam ſacra ordinatio incidit, ad nos examinis cauſa iterum conuenire, ſignificamus, atque edicimus.

Quo tempore omnis, quicunque uel primam tonſuram, uel ordines minores, maioreſue ſuſcepturus eſt, ea ſingula, quæ mox infra ordine præſcribuntur, de ſe litteris legitime teſtata nobis faciat.

Primo ſe legitimo matrimonio natum eſſe, aut ob natalium impedimentum ſecum ſuper illo ordine, quem ſuſcepturus eſt, diſpenſatum eſſe.

Præterea ſe uel origine, uel beneficio eccleſiaſtico, quod in diœceſi noſtra obtinet, uel decennali domicilio, uel alia ratione diœceſanum eſſe, aut familiarem noſtrum, qui per triennium nobiſcum commoratus ſit.

Tum a parocho, et ludimagiſtro, eo ue, quem in quouis ſtudiorum genere audit, aut, ſi in Seminario adſcriptus eſt, ab illius rectore loco parochi obſignatas litteras afferat, quibus de uita ſua diſciplina, moribuſq. teſtatum fiat.

Doctrinæ item Chriſtianæ ſcholas ſe frequentaſſe, id teſtimonij afferat, uel a præfecto illarum, in parochiali uicinia ſua conſtituto, uel ab eo, qui omnium id generis ſcholarum curæ præeſt.

Hæc præterea teſtimonia afferet, qui prima tonſura initiari uoluerit.

Se ſacro chriſmate confirmatum eſſe.

In eccleſia frequentius, religioſiusq. uerſatum eſſe.

Spe eſſe, ſe in clericalis ordinis diſciplina permanſurum. Hoc uero teſtimonium à parocho, aut ab eo ſacerdote habeat, cui in diſciplinam a nobis traditus eſt, poſtquam clericalis ordinis ſuſcipiendi animum, uoluntatemq. nobis patefecit.

Sacram item communionem crebro per annum ſumpſiſſe.

Qui uerò aliquo minore, maioreue ordine initiandus eſt, teſtimonium præter ea, quæ ſupra præſcripta ſunt, afferat, etiam de his, quæ ſequuntur.

De prima tonſura, ordineuè, quem proxime ſuſcepit.

De illius ordinis functionibus a ſe præſtitis: idq. teſtificationis habeat à præfecto eccleſiæ, cui adſcriptus eſt. In qua uere, ac ſpeciatim exprimatur, quas functiones, et quamdiu, et quam diligenter, et quam piè, et quam decenter rectè riteq. præſtiterit.

De habitu clericali ad prouincialium, diœceſanorumq. conciliorum præſcriptum, poſt ordinem proximè ſuſceptum, a ſe continue geſtato. Quam teſicationem a parocho afferat.

De confeſſione frequentiori ex decretorum prouincialium præſcripto: cuius rei teſtimonium obſignatum

ab ali-

ab aliquo Confeſſario ſacerdote probato, ad audiendas confeſſiones clericorum habeat.

De ſacra communione, ut decretis prouincialibus iuſſum eſt, crebrius ſumpta. Hoc autem teſtatum afferat, uel a parocho, uel a præfecto eccleſiæ, in qua adſcriptus eſt, uel ab alio ſacerdote, qui iuſſu noſtro miniſtrarit.

Quicunque prima tonſura initiandus, aut alicui maiorum ordinum adſcribendus eſt, ea præterea de ſe nobis teſtata faciat.

De ſe ex præſcripta formula denuntiationes in eccleſia cathedrali tum in propria parochiali, tum in illa etiã, in cuius finibus poſtremo domicilium habuit, tum etiam ubi per nos denique iuſſum erit, publice die feſto inter Miſſarum ſolemnia factas.

Qui ſacrũ ordinẽ ſuſcepturus eſt, præter cætera teſtetur.

Aetatem, ſanctione Tridentina præſcriptam, annos ſcilicet uiginti duos, ſi ſubdiaconatum; uiginti tres, ſi diaconatum; uigintiquinque attigiſſe, ſi ſacerdotium ſuſcepturus eſt.

Cenſum item, uel eccleſiaſticum, uel laicalem, quem et pacificè poſſideri, et tantum eſſe uere conſtet, quantum ad uitæ eius ſuſtentandæ uſum ſatis eſſe cenſuerimus, aut cenſus loco ſponſionem certa cautione factã ab aliquo, ſe quæ ad uitæ cultũ uſu neceſſaria ſunt, illi qui ſacris initiandus eſt, ſuppeditaturum, ſaltem donec ei aliunde prouiſum ſit, euq. donatio, ſponſionẽ uere, ac ſine fraude, dolouè factu ſit, euiſq. tabulæ rite et recte confecta.

De eo autem cenſu ſponſioneuè factas eſſe publice die feſto denunciationes inter Miſſarum ſolennia, tum in cathedrali Eccleſia, tum in propria parochiali, tum in illa etiam, in cuius finibus poſtremo domicilium habuit, tum denique ubi illas fieri per nos iuſſum erit, tum omnino in parochiali Eccleſia, intra cuius limites maior erit cenſus ſiue eccleſiaſtici, ſiue alterius generis pars poſita eſt.

Quicunque uero ſubdiaconus, aut ſacerdos creandus eſt, id præter alia teſtificationis afferat, ſe de peccatis omnis anteactæ uitæ in primis cõfeſſum, ſpirituales exercitationes ad decreti in uiſitatione Apoſtolica editi, et noſtræ Synodi prouincialis quartæ præſcriptum præſtitiſſe, temporis ſpacio per nos conſtituto, adhibito ſibi duce et moderatore uiro religioſo, à nobiſq. in primis probato.

QVICVNQVE de ueſtitu eccleſiaſtico, de frequenti ſacramentorum uſu, de eccleſiaſticis functionibus, de uita morum diſciplina, litteras teſtificationis exhibiturus eſt, eas recenter datas, aut renouatas confirmataſuè afferat, ita ſcilicet, ut ne uetuſtiores ſint duobus menſibus atteſtata ordinationis diem.

Si uero quis à domicilio ſuo diu abfuerit, quamobrem uetuſtiores teſtificationis litteræ accipi debeant; recentiores ſimul, a quibus debet, afferat, eo loco datas, ubi proxime moratus eſt: et ſi locus extra diœceſim eſt, ab eiuſdem loci Epiſcopo obſignatas, uel communitas eius auctoritate.

QVI alienæ diœceſis eſt, hæc ab ordinario ſuo habeat.

Litteras dimiſſorias de ordine ſuſcipiendo.

Litteras teſtificationis de ordine proxime ſuſcipiẽdo.

Teſtimonium ſcriptum de ſtatis denuntiationibus ordinis ſuſcipiendi.

Teſtimonium de natalibus, aut de diſpenſatione legitima ſuper defectu natalium.

Teſtimonium de functionibus præſtitis.

Diſpenſationem ſuper interſtitio, ſi quando ſcilicet, non confecto illo temporis ſpatio, quo ex Concilio Tridentino in ordine ſuſcepto uerſari debet, ad ulium maiorem ordinem pro eccleſiæ ſuæ utilitate, ac neceſſitate Epiſcopus eum promouendum cenſuerit.

Teſtimonium comprobationis ſcientiæ per examen, aut litteras facultatis de examine faciendo.

Teſtimonium item de uita, et morum honeſtate.

Teſtimonium præterea afferat, qui ſcilicet ordinem ſacrum ſuſcepturus eſt, de patrimonio, uel de titulo, uel de cenſu, aut ſponſione cautioneuè.

Litteræ uero dimiſſoriæ de ordine ſuſcipiendo, et teſtimoniales de præſtitis functionibus, et de uita, morumq. honeſtate, ne uetuſtiores ſint, duobus tribuſuè menſibus, à die ſacræ ordinationis ſupputandis. Si uerò alicuius diuturna abſentia, antiquiores etiam litteras accipi probariuè poſtulet; recentius datas à quibus debet, inde afferat, ubi proxime commoratus eſt: ſiq. extra diœceſis ſuæ fines locus eſt, illas ab eiuſdem loci Epiſcopo obſignatas, aut eius auctoritate communitas afferat.

REGVLARIS, qui ad ſacram ordinationem conueniet, primam tonſuram aut ordines ſuſcepturus, caueat ne obſtrictus ſit aliqua culpa, impedimentouè canonico, ſupra de aliis initiandis commonſtrato.

Ipſe quoque menſe ante ſtatam ordinationis diem ad nos conueniat, et nomen ceteraq. ſupra de aliis ordinandis præſcripta ad Cancellarium Archiepiſcopalem deferat.

Teſtata præterea hæc habeat.

Exercitationem frequentem functionum illius ordinis, quem proxime ſuſcepit.

Frequentiorem confeſſionem, et ſacram communionẽ.

Progreſſionem in eccleſiaſtica diſciplina.

Obſeruatiam, et reuerentiam erga ſacerdotes et ſuperiores.

Loco tituli, cenſuſuè afferat teſtificationem præſtitæ profeſſionis regularis.

Teſtimonium item habeat. De denuntiatione ſui nominis publice in eccleſia facta.

De ætate item, ut ſupra de aliis conſtitutum eſt.

De tranſacto interuallo, poſt ordinem proxime ſuſceptum à Tridentino Concilio præſcripto.

Afferãt litteras dimiſſorias à Superiore de ordine ſuſcipiendo quo eorum quiſpiã initiandus eſt. Quæ litteræ ne uetuſtiores ſint, duobus, tribuſuè menſibus, à die ſacræ ordinationis ſupputandis; niſi ob abſentiam Superioris, aliamuè cauſam, eas longiori tempore datas, renouataſuè accipi, probariuè debere cenſuerimus.

Teſtimonium, etiam ſcriptum à Superiore ſuo, qui oſtendat eum uita, et moribus præditum eſſe, qui di-

gnus ſit, ut illi ordini adſcribatur, quo it initiari uult ſit uero hoc teſtimonium non antiquius duobus menſibus, uti in Superioribus eſt declaratum.

Si uero diutius à Monaſterio abſuerit, hoc teſtatum afferat à ſuperiore Monaſterij, in quo proxime commoratus eſt.

Teſtificationem item de ordine, qui proxime precedit, iam ſuſcepto.

Si uero ſtatum tempus, praſcriptum à Concilio Tridentino, quod interiectum eſſe debet inter ſuſceptionem unius, et alterius ordinis, nondum expletum eſt; tunc à ſuo Superiore ſcriptum afferat, quo teſtatum fiat, utile, ac neceſſariũ Eccleſia ſua, Monaſterionè, eſſe, ſecum diſpenſari ſuper eo interſtitio.

Quod ſi quis ſtata die non adſuerit, aut qua ex praſcriptis ad ſe pertinent, ſingula non bene, nec ſatis teſtata ſecerit, ſciat ſe ab ordinatione, qua ſtato eo tempore habebitur, excluſum fore.

DOMINICO autem promulgationis huius edicti die, ob ſacram ordinationem, proxime futuram, in ſingulis parochialibus eccleſiis proceſſio de more agatur, litanijs, ac ſupplicationibus publicis, in quibus unuſquiſque ſecum mente reputans, quàm pauci operarij in meſſe multa ſint, hoc Deum toto corde exores, ut qui Dominus eſt meſſis, ipſe mittat operarios in meſſem ſuam, lumenq. nobis prabeat in ijs deligendis, quos ordinibus adſcribamus, tum quos elegerimus, ope diuina illi adiuti in ſanctitate, et iuſtitia ei ſeruiant, eiuſdem gloriam omnibus in rebus ſibi proponentes. Quod, ut eo nomine Deum populus ſupplex ſapius oret, id illum ſingulis diebus Dominicis per menſem ante ſtatam ſacra ordinationis diem crebra cohortatione parochi inter Miſſarum ſolennia pramoneant. Dominico praterea die, illam proxime pracedente, paſtorales etiam noſtras litteras de ſcripto accuratè iterum recitent; tum diligenti etiam admonitione populum ad illud excitent, ut non modo ſupplicationes, ob eam cauſam noſtro Concilio prouinciali ſecundo decretas, pie religioſeq. tunc obeat, ſed illis ipſis ſtatis, qui ſequuntur, ſacra ordinationis diebus frequens, in oratione, pure, ſancteq. uerſetur; tum qua die ſacra ordinatio habebitur, qui in urbe ſunt, in Metropolitana eccleſia frequentiſſimi praſentes adſint, huic orationis officio ſtudioſius attenti, ut à Deo, Sanctorum ope, ijs fidelium precationibus impetrata, et nos ordines ijs conferamus, quos utiles operarios eccleſia Dei poſtulat, et qui ordines ſuſcipiunt, indies progreſſus maiores in uita, morumq ſanctitate, religione, doctrina, atque prudentia faciant; ijſq. uirtutibus, adiutrice diuina gratia aucti, cum exemplum pie, ſancteq. agendi laicis perpetuo prabeant, tum Deo in primis, cui in miniſterium dicati ſunt, grati miniſtri, pro populo intercedentes, caleſtia diuina gratia, miſericordiaq. munera uberiora impetrent; ipſiq. digni ſint donis, et priuilegijs, qua ſingularia, et Deus, et eccleſia miniſtris ſuis benigne conceſſit.

Indictio diei ſacræ ordinationis.

Carolus S. R. E. Presbyter cardinalis tituli ſancta Praxedis, Dei, & Apoſtolica ſedis gratia, Archiepiſcopus S. Eccleſia Mediolanenſis. &c.

AVxiliante Domino Deo, ac Saluatore noſtro Ieſu chriſto, nos, ex ſancta matris Eccleſia inſtituto, ſacram ordinationem in noſtra Metropolitana Eccleſia ſolenniter celebraturi ſumus proximis ſtatis quatuor temporibus, die ſcilicet Sabbato menſis .N. proximè futuri. Quare edictum noſtrum de ſacra ordinatione editum, ut omnibus, ad quos ſpectat, notum ſit; intra Miſſarum ſolennia in noſtra Metropolitana Eccleſia, de ſuggeſtu, cum noſtris paſtoralibus, eo de genere editis, et his etiam noſtris, indictionis diei ſacra ordinationis litteris, legi; atque in eius item ualuis, ut moris eſt, affigi; et quo praterea peruulgatius ſit, a parochis omnibus, et ſingulis, tam in urbe, quàm in diœceſi, die Dominico proximo, poſt quàm has Archiepiſcopales litteras acceperint, hoc idem fieri mandamus.

Omnes uerò, et ſinguli, quicunque uel clericali tonſura, uel aliquo ordine initiandi ſunt, ut omnia, et ſingula praſtent, atque exequantur, quacunque edicto illo noſtro de ſacra ordinatione, unicuique, pro ordinis ſuſcipiendi ratione, praſcripta ſunt, his noſtris litteris edicimus, atque monemus. Dat. Mediolani, ex adibus noſtris Archiepiſcopalibus, Die

FORMVLAE VARIAE.

Formula edicti de examine eorum, qui Eccleſiæ Parochiali præficiendi ſunt.

CAROLVS S. R. E. Presbyter cardinalis tit. S. Praxedis, Dei, et Apoſtolica Sedis gratia Archiepiſcopus S. Eccleſia Mediolanenſis, etc.

VAcante Eccleſia parochiali N. diœceſis noſtra Mediolanenſis: nos eo nomine examen, quod ex Tridentina ſanctione, prouincialiq. decreto noſtro praſtari planè debet, à die promulgationis huius edicti, uſque ad diem decimum proximè ſequentem, confecturi ſumus, ac deinceps, etiam ex auctoritate apoſtolica, nobis conceſſa, quouſque eidem uacanti Eccleſia per nos prouiſum erit. Quare omnes ac ſingulos, qui uel examinari, uel alios examinandos nominare uoluerint, praſcripto illo tempore, ad R. canonicum Ordinarium, et Cancellarium noſtra Eccleſia Mediolanenſis, qui nomina deſcribat, conuenire; tum conſtituta examinis die, coram nobis, atque examinatoribus

ribus Synodalibus, per nos eo nomine delectis, adeſſe, hoc edicto ſignificamus, atque edicimus; ut quos, confecto examine, moribus, ætate, doctrina, prudentia, alijſq. rebus ad curæ animarum bene gerendæ rationem opportunis, idoneos eſſe compertum erit, ex ijs nos, quem cæteris magis idoneum cenſuerimus, illum eccleſiæ uacantis rectorem, parochumuè eligamus, ac præficiamus. Quod ſanè, ſicut nos pro eo, quod debemus, integre, ſanctèq. in Domino præſtare cupimus: ita omnes, præcipuèq. illos, quorum eccleſiæ, et curæ ſpirituali per nos conſulendum, ac prouidendum eſt, magnopere hortamur, ac requirimus, ut hanc noſtram ſollicitudinem, paſtoraleq. ſtudium, omni ſupplicatione, omniq. intima pietate, ac religioſis precibus, continenter adiuuent. Dat. Mediolani, ex ædibus Archiepiſcopalibus, die . . . .

Formula facultatis euulgandi nomina eorum qui ordinis Sacramento initiandi ſunt.

Carolus S. R. E. Presb. Cardinalis tit. S. Praxedis, Archiepiſcopus Mediolani.

REuerende Dilecte noſter. Pro noſtra Mediolanenſis Eccleſiæ utilitate, et neceſſitate, iam in proxima ſacra ordinatione .N. promouendum cenſemus: quemadmodum is in Domino piè expetit. Quamobrem nos fide, prudentia, circumſpectioneq. tua confiſi, tibi .N. his litteris mandamus, ut quam primum, die Dominico, feſtouè intra Miſſarum ſolemnia, populo frequenti, in eccleſia tua, illius nomen, et cognomen promulges, denuncies, deſideriumq. pium exponas: deinde tu, etiam abſque notario de eius ipſius natalibus, ætate, uita, ac moribus diligenter iuſſu noſtro inquiras. Idq. utrumque ad præſcriptum formulæ, et inſtructionis, per nos editæ, a te præſtari iubemus. De promulgatione autem, denunciatione, et inquiſitione eiuſmodi, quam præſtitiſti, et de eo item, ſi quid illo nomine, cauſauè ad te delatum erit, litteras, ſigillo tuo obſignatas, ad nos accuratè mittas. Vale in Domino. Dat. Mediolani ex ædibus Archiepiſcopalibus. Die

Formula concedendi indulgentias.

CArolut S. R. E. Presbyter Cardinalis, tit. ſanctæ Praxedis, Dei, & Apoſtolicæ ſedis gratia Archiepiſcopus eccleſiæ Mediol. Vniuerſis Chiſtifidelibus præſentes litteras inſpecturis ſalutem in Domino. Quantò frequentius fidelium mentes ad opera deuotionis inducimus, tanto ſalubrius animarum ſuarum ſaluti conſulimus. Itaque de omnipotentis Dei miſericordia confiſi, omnibus, et ſingulis Chriſtifidelibus utriuſque ſexus uerè pœnitentibus, et confeſſis qui Eccleſiam ſancti N. à primis ueſperis, uſque ad occaſum Solis eiuſdem diei feſti deuotè uiſitauerint, ibique pias ad Deum præces pro fælici ſtatu ſanctæ Matris Eccleſiæ, ac hæreſum extirpatione, et pace inter Principes chriſtianos effuderint, Centum dies de iniunctis eis, ſeu quomodolibet debitis pœnitentijs miſericorditer in Domino relaxamus, præſentibus poſt dictum diem minime ualituris, quas in huius rei fidem, manu noſtra ſignauimus, ſigilloque Archiepiſcopali ſancti Ambroſij, ac noſtri Cancellarij ſubſcriptione muniri iuſſimus. Dat.

Formula litterarum pro uiſitatione Scholarum doctrinæ Chriſtianæ.

Carolus Cardinalis et Archiepiſcopus.

SIcome infinitamente à Dio benedetto piace una diligente cura, che ſino da i primi anni i fedeli ſi ammaeſtrino nel timore ſanto, et nel la uia ſua, la quale è la dottrina di Gieſù Chriſto ſuo figli uolo unigenito: coſi i Paſtori per la cura loro paterna, et per il zelo dell'anime, il quale è ſacrificio tanto accetto à ſua diuina Maeſtà, hanno obligo grande di ponere in ciò ogni ſollicitudine. Onde noi, oltra gl'altri ſtudij, fatighe, et cure, che habbiamo uſato nell'inſtituire, et piantare le ſchuole della dottrina Chriſtiana, a fine che, con ogni concorſo, et frequenza ogn'uno, et particolarmente i figliuoli, s'alleuino coſtumatamente, et con cognitione, et dottrina di uita chriſtiana, habbiamo anco uoluto elegere Viſitatori di dette ſchuole, non potendo noi per altre occupationi, che ci apporta il carico della ſollicitudine Archiepiſcopale, attēdere continuamente a tal impreſa in quel modo, che ſommamente deſideriamo nel Signore. Per tanto habbiamo eletto Viſitatore di dette Schuole nella dioceſe noſtra, N. operario di eſſe, nella cui opra ci confidiamo molto. Et perciò per la preſente comandiamo à i Reuer. Preuoſti, Arcipreti, Parochi, ò Curati de i luoghi della noſtra dioceſe, che diano loro ogni aiuto, et fauore, non ſolo in piantare, uiſitare, et riformare le Schuole della detta dottrina, et fare in eſſe tutto ciò, che ſarà biſogno, per aiuto dell'opera, ma ancora in leuare ogni impedimento a fine, che nell'hore aſſegnate da noi, le dette Schuole ſiano frequentate da i popoli, à gloria di Dio, et ſalute dell'anime. Eſortiamo poi con tutte le uiſcere della carità noſtra paterna efficacemente ogni fedel Chriſtiano, et particolarmente ciaſcuno padre di famiglia, che ſia ſollicito a condurre i putti, et i figliuoli a queſto ſanto eſſercitio ſi d'imparare, come d'inſegnare eſſa Dottrina Chriſtiana. Hauemo queſta ſperanza della pietà, et diligenza di ciaſcuno, che in coſa tanto neceſſaria, et utile, non mancherà a ſe ſteſſo, ne a i figliuoli, ne a i proſſimi ſuoi. Sia dunque la gratia, et pace del Signore con tutti noi: et noi ui diamo la noſtra benedittione. Dat. Mediolani, die . . . .

Formula facultatis colligendi eleemoſynas.

Carolus Cardinalis, et Archiepiſcopus.

Dilecto nobis in Chriſto.

TIbi .N. homini laico; cuius uita, et mores, per teſtificationes nobis factas, probantur, cum præ-

ſertim nunquam ipſe fueris ex numero quæſtorum, quos dãnat ſancta Tridentina ſynodus, his noſtris litteris, eleemoſynas nomine Eccleſiæ .N. petẽdi facultatem damus, hic infra per te ſeruatis conditionibus.

Eleemoſynas ſolum intra fines parochiæ Sancti .N. eiuſq. uicinïam oſtiatim colligas licet.

Præ foribus eiuſdem eccleſiæ, in ijs petendis ſubſiſtes; nullo modo per eccleſiam uagando procurare, aut colligere eas tibi licebit.

Vas illud, quodcumque ſit, quo uteris ad eleemosynam excipiendam, duabus clauibus claudatur: quæ diuerſo fabrili opere ſint.

Earum altera apud .N. à nobis electum, altera uero apud eum, qui pro tẽpore a nobis deligetur, ſemper ſit.

Illud officium gratis, uel conſtituta certa mercede præſtabis. Nec ullo modo eleemoſynæ particeps ſis.

Formula facultatis colligendi eleemoſynam pro confrarria ſanctiſsimi Saccamenti.

Carolus Cardinalis, et Archiepiſcopus.

Sodalitati Sanctiſſimi Sacramenti, ad uſum eleemoſynæ excipiendæ, colligendæue capſulam in eccleſia .N. exponendi, collocandiue facultatem, his noſtris litteris damus, conditionibus ſeruatis, quæ infra præſcribuntur.

Capſulæ ſit forma, præfecti noſtri iudicio probata.

Duabus clauibus, diuerſo opere fabrili confectis claudatur.

Earum altera apud .N. à nobis delectum, altera uero apud eum, qui pro tempore a ſodalitate deligetur, ſemper erit.

Loco cõgruo, eiuſdẽ præfecti noſtri iudicio collocetur.

Capſulæ aſſiſtat, qui matura ætate, et probatis moribus ſit.

Is illud officium gratis præſtabit; nec ullo modo eleemoſynarum particeps ſit.

Eleemosyna collecta, uerè ad pium tantummodo eiuſdem ſodalitatis uſum, cuius nomine petetur, conferatur, ex illius probatorum inſtitutorum præſcripto.

Formula facultatis pro officio cantoris.

Carolus cardinalis, et Archiepiſcopus.

Dilecto nobis in Chriſto.

Tibi N. homini laico, cuius uita, et mores, per teſtificationes nobis factas, probantur: his noſtris litteris permittimus, præ clericorum inopia, cantoris in eccleſiis huius urbis, et diœceſis, exceptis illis quæ monialium ſunt, munus ſuſcipere. Quo munere dum uel intus in eccleſia, uel foris, ob Miſſæ, diuinorum officiorum, funeralium, proceſſionum, aliarumq. eccleſiaſticarum actionum celebritatem fungeris; has eccleſiaſticæ diſciplinæ leges, tibi præſcripſimus.

Vt ſcilicet clericali habitu, ad noſtrorum conciliorum præſcriptum, tunc temporis, in illis eccleſiaſticis officijs actionibuſue ubique ſemper utaris.

Camiſias non ad collum, nec ad manum criſpatas, et caligas item clericali more induas.

Non ſolum ueſtitu, ſed uitæ etiam moribus clericalem modeſtiam præferes.

Superpelliceum mundum non lacerum, et ad formam, conſtitutionibus noſtris præſcriptam induas.

In diuinis officijs ne prophana cantica adhibeas.

In Miſſæ conuentualis ſacro, ingreſſas, gradualia, offertoria, et alia id generis canas, quæ ex eccleſiæ inſtituto, ad eã ſacrificij Miſſæ actionem, quæ fit, propriè accommodata ſunt.

Si quando autem, quo tempore ſacerdos ſecreta agit, aliquid canendum uidebitur, ne quidquam canas, quod etiam illi actioni aptè cõueniens, nobis non ante probatum ſit.

Itidemq. quod ad probationem attinet, in alijs diuinis officijs ſerues.

In ſacris canticis, molles flexiones, uoces magis gutture oppreſſas, quam ore expreſſas, et denique laſciuam omnem canendi rationem caueas.

Cantibus utaris, qui graues ſint, pij, ac diſtincti, et domui Dei, diuiniſq. laudibus accomodati, ut ſimul et uerba intelligãtur, et ad pietatẽ auditores excitentur.

Quæ de modulandi ratione, cantibuſue adhibendis, ac diſciplina in hoc munere ſeruanda, prouincialibus, diœceſaniſue concilijs, ac tabellis noſtris præſcribuntur, aut prohibentur, diligenter ſerues.

Has autem noſtras, per . . . . tantum tibi ſuffragari uolumus. Dat. in ædibus noſtris Archiepiſcopalibus. Die . . menſe . . anni . .

Formula facultatis miniſtrandi Sacramentum pœnitentiæ.

Carolus S. R. E. Card. tit. S. Praxedis, Archiepiſcopus Sanctæ Eccleſiæ Mediolanen.

Dilecto nobis in chriſto

His noſtris litteris Pœnitentiæ ſacramentum in Eccleſia S. N. miniſtrandi, tibi facultatem concedimus, ac impartimur: illud te admonentes, et hortantes in Domino, ut quæ pro recta huius ſacramenti adminiſtratione, et noſtris prouincialibus, ac diœceſanis Synodis, et proprio inſtructionum libello a nobis ædito, connotata ſunt, diligenter, accurateq. attendas, et obſerues. In quorum fidem etc. Dat. Mediolani ex ædibus noſtris Archiepiſcopalibus. Die

Formula litterarum quibus aliquid de ſacris reliquijs conceditur Epiſcopo, qui earum tránslationi interfuerit.

Carolus S. R. E. Presbyter Cardinalis tit. S. Praxedis Archiepiſcopus Mediolani.

Omni ſtudio inſtituta amplectimur, quæ fidelium pietatem excitant, quæq. ob eam cauſam ſan-

ctiſſimi

ctiſſimi patres noſtri adhibuerunt, et illa quidem præſertim, quæ in noſtra hac Eccleſia olim uſitata fuiſſe accepimus. Id enim aliquando in more poſitum fuit, Epiſcopis, qui tranſlationis celebritati præſentes ad fuiſſent, aliquid Sacrarum reliquiarum, quæ tranſlata eſſent, pia liberalitate concedi. Nos igitur hoc, quod oblata occaſione ad uſum reuocare ſtudemus, maiorum noſtrorum exemplo adducti, ac præterea Illuſtriſs. Reuerendiſs. in Chriſto patris, et D. D. Cardinalis Paleotti, Epiſcopi Bononiēſis qui pro eo, quo tenetur, amplificandæ Eccleſiæ diſciplinæ deſiderio, ad ſolemnem S. Simpliciani, aliorumq. ſanctorum tranſlationem, quam proxime concelebrauimus, litteris noſtris inuitatus, ampliſſima auctoritate ſua, et uirtutum maximarum, quæ in eo elucent ſplendore illam colluſtrauit, ſingulari pietate cōmoti, et ea quoque recordatione, memoriaq. excitati, quod eccleſia Bononienſis, cui ille præeſt, mutuis præcipue charitatis officijs cū hac noſtra Mediolanenſi, et olim tempore potiſſimum Sancti Patris noſtri Ambroſij, etiam nunc maxime coniuncta eſt, in eam deliberationem uenimus, ut eidem religioſiſſimo Cardinali, paſtoriq. uigilantiſſimo, Bononiam ad Epiſcopalem ſtationem ſuam redeunti, aliquas ſacras reliquias ſanctorum, qui in hac noſtra Mediolanenſi Eccleſia præcipue coluntur, nos pie impartiremur. Itaque Sancti Simpliciani Archiepiſcopi, et Confeſſoris digitum unum de Eccleſia eiuſdem; Sanctorum etiam Archiepiſcoporum, et confeſſorum, Ioannis Boni, Monæ, et Galdini reliquias ſacras de baſilica Metropolitana, Sancti item Arderici Epiſcopi, et Confeſſoris reliquiam de Eccleſia S. Nazarij, et beatorum martyrū Naboris, et Felicis reliquias de Eccleſia ſancti Franciſci, et reliquiam quoque de ſacris cineribus ſancti Euſebij Archiepiſcopi, et confeſſoris, ex Eccleſia S. Laurentij, ac reliquiam item de dalmatica S. Patris, et Patroni noſtri Ambroſij ex baſilica Ambroſiana ipſi Illuſtriſs. Cardinali Paleoto, Epiſcopo Bononiēſi pia largitione donamus, tradimus, impartimur, et concedimus. In cuius rei fidem, et teſtimonium has litteras manu noſtra, ſolemniq. ſigillo Archiepiſcopali S. Ambroſij munitas atque obſignatas fieri iuſſimus: earumq. monimentum atque exemplum in Cancellaria Archiepiſcopali aſſeruari mandauimus. Dat. Mediolani idibus Iunij. M. D. LXXXII.

Formula facultatis pro concionatore.

Carolus Cardinalis, et Archiepiſcopus.

T*ibi N. in Eccleſia S. N. tempore ſacri Aduentus concionandi poteſtatem his noſtris litteris facimus; illud te admonentes, ut in concionibus tuis rationes ſerues, quas libello inſtructionum prædicationis uerbi Dei ex decreto concilij Prouincialis noſtri tertij edito, Vrbis, diœceſis, ac Prouinciæ noſtræ concionatoribus tradidimus. Dat. Mediolani ex ædibus noſtris Archiepiſcopalibus. Die . . Menſis . . Anno*

Formula facultatis, qua permittitur, Eccleſiaſticum hominem, uitæ ſuſtentandæ cauſæ, domi habere mulierem ſeneſcentem.

Carolus Cardinalis, et Archiepiſcopus.

T*ibi N. ob uitæ ſuſtentandæ curam N. mulierem, ætate annorum; . . domi habere licere, his literis concedimus: quas per annum tantum tibi ſuffragari uolumus. Dat. ex ædibus noſtris Archiep. Die.*

Formula facultatis, qua permittitur, clericum eſſe in familia alicuius laici.

CAROLVS cardinalis Archiepiſcopus Mediolani etc.

I*uſtis de de cauſis, quas a te expoſitas probauimus, tibi. N. licere uolumus in ædibus et familia. N. per annum eſſe et habitare, et munus liberos eius inſtituēdi exercere, ita tamen, ut a negocijs ſæcularibus, et ab ordinis eccleſiaſtici dignitate alienis, abſtineas; dumq. ibi habitas, te Eccleſiæ ſancti. N. adſcribimus; in eaq. eccleſia Dominicis, et feſtis diebus operam et miniſterium tuum in Veſperis dicendis, abs te nauari iubemus. Dat. ex Aedibus Archiepiſcopalibus, Die . . Menſis . . Anno . . . .*

Formula facultatis induendi habitum clericalem.

Carolus Cardinalis, et Arſhiepiſcopus.

T*ibi N. qui e iuſtis nuptijs, ut nobis legitime conſtat, natus es, in clericali militia adſcribi, in eaq. Deo inſeruire cupienti, habitum clericalem, eumq. decentem ad conciliorum noſtrorum Prouincialiū præſcriptum induendi facultatem damus; quo ſuſcepto habitu, ubi primum per examen noſtrum idoneus repertus eris, ad tonſura clericali initiandum aditus tibi fiat. Dat. ex ædibus Archiepiſcopalibus, Die . . . Menſis . . Anno . . . .*

Formula Acclamationum, In concilio Prouinciali.

D*eo patri miſericordiarum, et Deo totius conſolationis, gratia.*

Reſp. Immenſa eſt miſericordia tua ſuper nos Domine: qui ſecundum multitudinem miſerationum tuarum nos conciliorum prouincialium frequentia, conſolari, iugiter dignatus es. Tibi laus, tibi honor, tibi gloria in ſæculum, et in æternum.

Beatiſſimo Gregorio Papæ, et Domino noſtro, ſanctæ uniuerſalis eccleſiæ Pontifici, cunctarum gentium obedientia, et Chriſtiani nominis in omnem terram propagatio.

Reſp. Domine Deus, ſanctiſſimum patrem gratia tua cuſtodi,

cuſtodi, ut, eo gubernante, gentes ſancto uera fidei lumine perfuſa, in unum eccleſiæ tuæ ouile colligantur.

Patriarchis, Archiepiſcopis, et Epiſcopis omnibus ſalutaris uigilantia.

Reſp. Deus pater luminum, illuſtra faciem tuam ſuper ſeruos tuos: accende corda eorum in ædificationem corporis tui.

Regi Catholico, et alijs Regibus, Principibusq. chriſtianis, perpetua felicitas.

Reſp. Aeterne Deus, Chriſtianæ religionis defenſoribus, optabilẽ de hoſtibus crucis filij tui, uictoriam dexteræ potentiæ tuæ ſemper concede.

Fidelibus prouinciæ noſtræ, et populo uniuerſo Chriſtiano, pax Chriſti æterna.

Reſp. Memento, Domine Deus, in beneplacito populi tui: et confirma in omni uirtute greſſus eius; perpetuumq. tuæ benedictionis rorem illi infunde.

Reuerendiſſimis huius Prouinciæ Epiſcopis, ad eccleſias ſuas reditus cum ſpiritali fructu uberrimo.

Reſp. Deduc nos Domine, in uiam rectam: et dirige greſſus noſtros in uiam pacis, et ad dandam ſcientiam ſalutis plebi tuæ.

Nos, Domine, operarij in meſſem tuam miſſi, in omni opere bono, miniſterium noſtrum explentes, decreta ſancta exequentes, digni reddamur miſericordia, et gratia magni, et ſupremi ſacerdotis, Ieſu chriſti Dei, intercedente ſimul beata eius genitrice uirgine Maria, beato Ambroſio confeſſore, atque alijs huius prouinciæ Patronis, et omnibus ſanctis.

Reſp. Amen, Amen.

Formula Acclamationum in Synodo diœceſana.

DEo, patri miſericordiarum, et Deo totius conſolationis, gratia.

Reſp. Immenſa eſt miſericordia tua ſuper nos Domine: qui conciliorum exercitationibus rectum iuſtitiæ tuæ tramitem, et diſciplinæ regimen iugiter docere dignatus es. Tibi laus, tibi honor, tibi gloria in ſeculum, et in æternum.

Beatiſſimo Gregorio Papæ, et Domino noſtro, ſanctæ uniuerſalis Eccleſiæ Pontifici, cunctarum gentium obedientia, et chriſtiani nominis in omnem terram propagatio.

Reſp. Domine Deus ſanctiſſimum patrem gratia tua cuſtodi, ut, eo gubernante, gentes ſancto uera fidei lumine perfuſæ, in unum Eccleſiæ tuæ ouile colligantur.

Reuerendiſſimo Archiepiſcopo noſtro ſalutaris uigilantia.

Reſp. Omnipotens Deus ſuper antiſtitem noſtrum benedictionum tuarum dona perpetuo multiplica.

Sereniſſimo Regi Philippo, Chriſtianæ religioni, defenſori, perpetua felicitas.

Reſp. Aeterne Deus, catholicum regem noſtrum in amore tuo conſerua, ut cæleſti gratia tua auctus, omni tua benedictione perpetuo dilatetur.

Populo Mediolanenſi pax Chriſti æterna.

Reſp. Memento Domine Deus in beneplacito populi tui: ac perpetuum tuæ benedictionis rorem illi infunde.

Nos, Dei uoluntatem explentes, et ſancta decreta in omni opere bono exequentes, digni reddamur miſericordia, et gratia magni, et ſupremi ſacerdotis, Ieſu Chriſti Dei, intercedente ſimul beata eius genitrice Virgine Maria, beato Ambroſio confeſſore, et omnibus ſanctis.

Reſp. Amen, Amen.

Formula denunciandæ synodi futuræ in ſeſsione synodali.

AVxiliante Dei miſericordia, synodum diœceſanã, anno proxime ſequẽti .. die .. menſis N. in hac ipſa noſtra Metropolitana Eccleſia de more, celebraturi ſumus ad præſcriptum ſacri œcumenici concilij Tridentini: niſi litteris noſtris Archiepiſcopalibus, Archiepiſcopaliue noſtra auctoritate, aliter conſtituto tempore denunciabitur, indiceturue.

Formula denuntiationis synodi futuræ, per Archidiaconum ſolemni die Epiphaniorum.

HOc anno, Dilectiſſimi, ad Dei omnipotentis, beatæq. Mariæ ſemper uirginis, ac S. Ambroſij, confeſſoris, et beatorum martyrum, Protaſij, et Geruaſij, patronorum noſtrorum, laudem, Synodus diœceſana, die .. menſis .N. adiutrice diuina gratia, celebrabitur. Pijs igitur ueſtris precibus inſtate, ut, et ciuitas, et diœceſis Mediolanenſis, ſalutaribus uitæ chriſtianæ diſciplinis augeatur: ex ijſq. fructus ſuffragantibus eorum Sanctorum patronorum meritis, uberiores indies afferat in Domino. Amen.

Formula denunciandi ſtata quattuor tempora utſupra in Concilio Prouinciali quarto, tit. de ſacris temporibus.

Formula denunciandi collectas, ut in eodem Concilio.

Formula litterarum pro ſacerdote, qui mittitur ad curam Parochialem, ſupra in Concilio Quinto.

Formula facultatis, Parocho conceſſæ, de ſcrutinio eius, qui Sacramento ordinis initiandus eſt.

N. Archiepiſcopus Mediolani.

REuerende Dilecte noſter. Pro noſtra Mediolanenſis Eccleſiæ auctoritate, et neceſſitate .N. promouendum cenſemus: quemadmodum is in Domino pie expetit. Quamobrem nos fide, prudentia, circumſpectioneq. tua confiſi, tibi .N. his litteris mandamus,

mus, ut quamprimum die Dominico, ſeſsione intra Miſſarum ſolemnia, populo frequenti, in eccleſia tua, illius nomen, et cognomen promulges, denunties, deſideriumq. pium exponas: deinde tu, etiam abſque notario de eius ipſius natalibus, ætate, uita, ac moribus diligenter iuſſu noſtro inquiras. Idq. utrunq. ad præſcriptum formulæ, et instructionis, per nos editæ a te præſtari iubemus. De promulgatione autem, denunciatione, et inquiſitione eiuſmodi, quam præstitiſti, et de eo item, ſi quid illo nomine, cauſanè ad te delatum erit, litteras, ſigillo tuo obſignatas, ad nos accurate mittas. Vale in domino Dat. Mediolani ex ædibus Archiepiſcopalibus. Die.

Formula litterarum quibus Epiſcopi, a concilio prouinciali abſentis, excuſatio accipitur.

Carolus, Cardinalis, et Archiepiſcopus.

QVæ ſcripta ad nos amplitudo tua de cauſis miſit, quamobrem in Synodo noſtra prouinciali pro eo, ſane, quod debet, intereſſe hoc tempore non poſſit, ea quidem omnia nos et accepimus, et cognouimus. Quod igitur ad cauſas, rationeſq. attinet, quibus ad abſentiæ ſuæ excuſationem utitur, cum idoneæ illæ quidem ſint, atque iuſtæ, eas auctoritate noſtra metropolitana comprobamus. Quam comprobationem in Synodi prouincialis acta referri mandauimus. Deus Amplitudinem tuam, bene ualentem, gratiæ ſuæ diuinæ donis cumulet. Dat. Mediolani. Die . . . menſis N. Anno . . . .

Formula litterarum, quibus Capitula canonicorum Cathedralium ad Concilium prouinciale inuitantur.

Carolus Cardinalis, et Archiepiſcopus.

EX edicto, quod de concilio prouinciali iſtic promulgari iuſſimus, certum, ac præfinitum diem, quo illud nos hoc anno habere ſtatuimus, cognoſcere potuiſtis. Quare his litteris uos Mediolanum ad id inuitamus: eoq. præterea nomine, conſtituta die certos aliquos procuratores, Eccleſiaſticos homines, mittatis licet: qui, ſi quæ erunt, quæ ad uos aliqua ratione intereſſe putatis, ea nobis accurate exponant. Valete in Domino. Dat. Mediolani. Die . . . menſis. N. Anno . . .

Formula litterarum de monitionibus, quæ epiſcopis, a Concilio prouinciali abſentibus mittuntur.

Carolus Cardinalis, et Archiepiſcopus.

REuerendiſs. Domine. De rebus, quæ in Synodo prouinciali acta, et decreta ſunt, a procuratore, qui nomine ſuo interfuit, Amplitudo tua cognoſcet. Pro officij autem metropolitani munere, cum monitiones, eaſq. ſcriptis conſignatas, prouinciæ noſtræ Epiſcopis, qui Synodalibus actionibus interfuerunt, ipſi tradiderimus, eaſdem etiam, his litteris incluſas, Amplitudini tuæ mittimus. Cui a Deo omnem cæleſtis gratiæ cumulum precamur. Dat. Med. Die . . . menſis. N. Anno . . .

Formola litterarum quibus concilium Prouinciale mittitur ad Pontificem.

SYnodum prouincialem, ex concilij Tridentini præſcripto, Mediolani de more habuimus. Decreta porrò, quæ in ea confecimus, Reuerendo N. procuratori noſtro ad Sanctitatem tuam dedimus: cuius auctoritati, et iudicio illa emendanda nos ſubijcimus, qua maxima poſſumus, et debemus, humilitate, atque obedientia. Is uero, qui huius Synodi noſtræ actionibus præſens adfuit, primum noſtro nomine, ſanctitatis tuæ pedes quàm humillime oſculatus, cum cetera omnia uberius coram exponet, tum pro ſalutari prouinciæ huius cura, noſtris etiam uerbis, ab ea ſupplex nonnulla petet, quæ ut conſequamur, nos precibus ſummis obſecramus Sanctitatem tuam: quam Deus eccleſiæ ſuæ incolumem conſeruet diu. Mediolani.

Formula litterarum ad epiſcopos prouinciæ de affixione, et promulgatiooe Concilij prouincialis.

DIe Sabbato, qui dies fuit 4. idus Aprilis, decretorum, quæ in Synodo prouinciali edidimus, uolumen impreſſum, eccleſiæ metropolitanæ ualuis de more affigi, promulgariq. iuſſimus. cuius ſane promulgationis teſtificationem, a cancellario noſtro Archiepiſcopali exſcriptam, atque obſignatam, cum his litteris coniunximus. Typis autem Mediolanenſibus edita eorum decretorum uolumina duo, Amplitudini tuæ mitto: alia porrò quæ ad iſtius cleri uſum opus erunt, hic haberi poterunt, ubi pro totius prouinciæ ratione in lucem edita ſunt quamplurima. De illis autem, in Synodo diœceſana, quam Amplitudo tua proxime habitura eſt, legendis ac promulgandis, ſicut non dubitamus, quin ipſa pro ſua paſtorali ſollicitudine ad prouincialis decreti præſcriptum agat: ita ſperamus fore, ut in ijs ipſis exequendis omnino adhibeat debitum, et ſtudij, et diligentiæ, induſtriæq. paſtoralis officium. Quod ut plane præſtet, per uiſcera chriſti Domini, hortamur Amplitudinem tuam: cui proſpera, et ſalutaria omnia, a Deo precamur. Dat. Mediolani, die . . . menſis. N. Anno . . .

Formula litterarum quibus ex cauſa probatur abſentia Epiſcopi.

Carolus, Cardinalis, Archiepiſcopus.

NObis Amplitudo tua Reuerendiſs. per litteras expoſuit, ſe ad beatæ Mariæ Lauretanæ ædem ſacram,

cram, uoti cauſa, indeq. Romam ad Iubilei anni ſancti, qui prope inſtat, celebritatem breui profecturam eſſe. Quam ob cauſam cum ab iſta eccleſia, ſibi commiſſa, aliquandiu abſutura ſit, a nobis hoc petijt, ut ſibi per nos a reſidentiæ ſuæ perſonalis munere tamdiu abeſſe liceat, quoad iſtam profectionem, peregrinationemue confecerit. Nos igitur pro auctoritate nobis, qui Metropolitani perſonam ſuſtinemus, decreto Tridentino conceſſa, iſtius abſentiæ facultatem Reuerendiſſimæ paternitati tuæ damus, eiuſdemq. cauſam his noſtris archiepiſcopalibus litteris probamus. In quarum rerum fidem. etc.

Formula alia eiuſd m generis.

Carolus Cardinalis, et Archiepiſcopus.

SVperioribus proximis diebus neceſſe habuimus Reuerendiß. D. Hieronymi, Epiſcopi Laudenſis, prouincialis noſtri, opera, induſtria, conſilioq. uti, cum ad alia quædam certa grauiaq. negotia, tum uero ad fori metropolitani noſtri reformationem. Quamobrem ad nos eum litteris, et nuncijs euocauimus. Cum uerò ob eam cauſam, atque ob inualetudinem etiam ſuam ab eccleſia, ſibi commiſſa, ſtatione cum quinquaginta ipſos dies abfuerit: nos et illius abſentiam, et abſentiæ cauſam, harum litterarum auctoritate comprobamus. In cuius rei teſtificationem his, ſigillo Archiepiſcopali S. Ambroſii obſignatis, nos manu etiam noſtra ſubſcripſimus. Dat. Mediolani.

Formula litterarum abſentiæ, cauſæ ſtudij.

Carolus Cardinalis, et Archiepiſcopus.

TIbi. N. diacono, canonicatum obtinenti in eccleſia ſancti. N. harum litterarum auctoritate facultatem hanc damus, et concedimus, ut ab ea eccleſia, in qua reſidere, et cui inſeruire debes, abſis liceat cauſa ſtudiorum: quibus Papiæ in gymnaſio publico iam annum operam nauas. Hanc uerò facultatem per annum item tibi ſuffragari uolumus his conditionibus: ut decem poſt diebus, quam illuc ueneris, Reuerendiß. illius ciuitatis epiſcopum adeas, cui harum noſtrarum litterarum exemplar exhibeas, exemplumq. tradas. Eidem præterea hoſpitium, hoſpitij locum, et ſocios ſignifices, quos ipſe probet: neque hoſpitio, ſocijſq. utare, quos ille non probarit. Quandiu ibi manſeris, ex concilij prouincialis primi noſtri præſcripto, bis in ſingulos menſes, uni ex ſacerdotibus, quos tibi illic conſtituimus, ad ſacra confeſſionis munus gerendum idoneo, et a Reuerendiß. Epiſcopo probato, peccata tua confitearis, confeſſuſq. ſacram communionem ſumas. Tonſuram etiam præſcripta forma geſtet: habitum clericalem, interiorem ſcilicet, atque exteriorem ueſtem, talarem nigro colore, non ſericam, neque ſerico contextam, ornatamue, ſed plane decentem, qualem clericalis ordinis hominibus, conciliorum noſtrorum prouincialium ſanctionibus, et edicto præſcripſimus, domi foriſq. feras: nec uero caligas turgidas, aut quæ nauticarum formam exhibeant, ipſe induas: neque item camiſijs lactucatis ad collum, ad manumq. utaris: ſed quæcunque, et de habitus ratione, et de clericalis uitæ diſciplina, noſtris, uel prouincialibus, uel diœceſanis Synodis decreuimus, ea tam uniuerſe, quàm ſigillatim inuiolate ſerues, atque adeo exequaris. Denique diebus feſtis, ſolēnibuſq. frequenter interſis et ſolemni miſſæ, et ueſperarum officio in eccleſia, ubi ex Reuerendiß. Epiſcopi præſcripto, conceſſuue, pro ſacri ordinis, quo proxime initiatus es, ratione functiones obeas. De harum autem litterarum exhibitione, menſis ſpatio, de ſingulisq. his præſcriptis rebus, recte, ut debes, a te præſtitis, et de morum item probitate, ſexto quoque menſe, litteris eiuſdem Reuerendiß. Epiſcopi teſtatam nobis facias. De tua uerò in litteris progreſſione, doctoris tui, quem audis, ſcriptum teſtimonium, eo ipſo ſemeſtri ſpatio, mittas, aut ipſe exhibeas. Quod ſi in ijs, quæ tibi nos præſcripſimus, ta, nulla legitima cauſa impeditus, defueris: has noſtras litteras tibi nullo modo ſuffragari declaramus, et plane decernimus. Dat.

Formula litterarum peregrinationis pro eccleſiaſticis hominibus.

Carolus tit. Sanctæ Praxedis Cardinalis,
et Archiepiſcopus.

TIBI, N. ſanctam peregrinationem Romanam Iubilei cauſa ſuſcipere cupienti, his noſtris litteris facultatem damus, ut ob eam peregrinationem ab Eccleſia S. N. cui perſonalis reſidentiæ munus præſtare debes, per duos menſes, à die .... menſis N. uſque ad diem .... menſis N. connumerandos, abeſſe poſſis. Te autem in Domino monemus, ut, quæ peregrinantibus Eccleſiaſtici ordinis hominibus nuper in Diœceſana Synodo conſtituimus, ſingula, quantum in te eſt, accurate ſerues. Primo, ut, antequam diſcedas, peccata tua confeſſus, Miſſæ ſacrum, quod eſt pro iter agentibus, facias: his comitibus N. N. quos nobis expoſuiſti, te adiungat; in Eccleſia, in qua Miſſæ ſacrum in hebdomada ter faciendi munus tibi iniunctum eſt, Sacerdotem alium, probatum, ſubſtituas, qui, dum peregrinando abes, illud præſtet. In itinere autem, Clericali habitu, quamuis contractiore, decenti tamen, utaris; pileum turbinatum non induas; tonſuram clericalem perpetuo habeas; Hebræos, ac mulieres, et uoluptarios homines, comites deuites; neque eodem curru cum eiſdem utaris; neque nauigio, niſi neceſſitate coactus: ad cauponas ſi diuerſari contigerit, ne una cum eiſdem menſæ accumbas; in omni hoſpicio, antequam diſcumbas, menſæ item benedicas; tum pranſus, aut cœnatus, gratias agas; cæteraq. de frugalitate, et temperantia clericali, noſtris decretis præſcripta, obſerues,

ſerues : nè oſtiatim, niſi noti cauſa, uictum quærites; ad aliquem locum ueſperi cum perueneris, priuſquam ad hoſpitium diuertas, ad Eccleſiam, ubi potes, religioſe adeas; ibiq. ſupplex litanias, uel alias religioſas preces recites; ne itineris cauſa canonicarum horarum officium omittas; idem de ſtatis Eccleſiaſticis ieiunijs præſtare ſtudeas; quotidie Miſſæ ſacrum, ubi potes, facias; ſi minus, ne Dominicis feſtiſq. diebus id facere omittas: quibus autem diebus ipſe ſacrum facere non potes, eidem ſaltem intereſſe ne prætermittas: mane ſingulis diebus, priuſquam uiæ te committas, præter diuinum officium debitum, preces etiam illas dicas, quæ itinerarium clericorum appellatur: abſtineas item, iter faciendo, à prophanis cantionibus, et colloquijs eiuſmodi, quorum uſu pietatis ſtudium refrigeſcit: ſed pſalmis, hymnis, et canticis ſacris, animi, et corporis laſſitudinem ſubleues: in omni denique itinere cũ te uitæ moribus perpetuo præſtes, ut etiam laicis hominibus, religioſe pieq. peregrinandi exemplum præbeas. Cum autem ad ſanctam Vrbem perueneris; clericales ueſtes talares, eaſq. decentes induas; ac de clericalis ueſtitus, et uitæ moderatione omnia ad noſtrorum Conciliorum præſcriptum inuiolate ſerues; tum quamprimum potes, aut biduo ſaltem poſt, Reueren. D. .N. Protonotarium Apoſtolicum, conuenias, cui has noſtras dimiſſorias teſtimonialesue litteras exhibeas: eiq. hoſpitij tui locum, et ſocios ſignifices: tum præterea, antequam ſanctorum locorum uiſitationem in alma Vrbe Iubilei conſequendi gratia aggrediaris, iterum confeſſario Sacerdoti probato confeſſus, Miſſæ ſacrum facias; totus peregrinationi ſanctæ, quam ſuſcepiſti, intentus, non rerum nouarum curioſitates, neque aliud à peregrinandi propoſito alienum, conſecteris; ſed religioſa animi præparatione, ſanctorum Eccleſias, et loca ſacra uiſites. Cum uero ab alma Vrbe diſceſſurus es, eundem Reueren. D. .N. adeas, à quo nobis litteras afferas: nec alio longius uageris: à peregrinatione autem reuerſus, nos primum cum litteris dimiſſorijs, quas tibi dedimus, et cum illis etiam litteris, quas ab eo acceperis, conuenias, ut ſanctæ peregrinationis tuæ teſtimonium des. His præterea noſtris litteris teſtatum ceteris fidelibus eſſe uolumus, te, quod nobis ſignificaſti, Iubilei cauſa ſanctam hanc peregrinationem ſuſcepiſſe; nec hoc tempore quod nos ſcimus, te apud forum noſtrum Archiepiſcopale, ullo crimine accuſatum, delatum, inquiſitum, nec condemnatum; neque ullo excommunicationis, cenſuraue alterius Eccleſiaſtica uinculo irretitũ eſſe. In quarum rerum fidem etc. Dat. Mediolani, ex Palatio Archiepiſcopali, Die . . . . . . Anno

Formula litterarum peregrinationis pro laicis.

Carolus, Cardinalis, Archiepiſcopus, Dilectis in Chriſto N. N.

EXPOSVISTIS nobis, uos Iubilei cauſa ad ſanctam urbem, etiam de Parochi ueſtri conſilio, peregrinari uelle; ac propterea ex ueteri Canonum inſtituto noſtras teſtimoniales litteras expetiſtis. Nos igitur ſanctum animi ueſtri propoſitum pietatemq. commendantes, et uobis in Domino benedicentes, has teſtimoniales noſtras litteras damus, quarum facultate uobis liceat, ubique cuicumque confeſſario Sacerdoti probato peccata ueſtra confiteri. Illud uero uos paterne admonemus, ut priuſquam uos in uiam detis, de peccatis ueſtris confeſſi, ſacram Euchariſtiam ſumatis; benedictionem etiam, quæ religioſis precationibus ex Eccleſiæ inſtituto peregrinis adhibetur, a Parocho ueſtro petatis, et accipiatis; peregrinando omnia fugiatis, quæ deuotionis ſtudium impedire poſſunt; illa ſolum amplectamini, quibus ueſtra pietas excitetur; ac potiſſimum inſtetis orationi, ſanctis meditationibus, pijs colloquijs: eleemoſynaſq. ſi per facultates poteſtis, in pauperes conferatis; ab omni denique peccato, atque adeo peccandi occaſione abſtinentes, religioſe ſanctorum Eccleſias, ſacraq. loca uiſitetis, ut peccatorum ueſtrorum pleniſſimam Indulgentiam cum uitæ emendatione conſequamini. Illud etiam memineritis, ut a ſancta peregrinatione reuerſi, primo Parochum ueſtrum conueniatis, qui uobis ex Eccleſiæ inſtituto ſanctis orationibus benedicat, et a Deo, quæ uobis perpetuo ſalutaria futura ſunt, precetur. Dat. Mediolani, ex Palatio Archiepiſcopali, die . . . menſis N. Anno . . .

ARchiepiſcopus, cum iubilei anni ſancti M. D. LXXV. celebritas inſtaret, quam ſanctiſsimus Pontifex, Gregorius XIII. indixerat, in eo maximopere incubuit, ut populus, ſibi commiſſus, in cuius cura omnes uigilias conſumit, cum frequens eo nomine Romam peregrinaretur, tum maxime exempla ceteris præberet ſanctæ peregrinationis. Quamobrem non ſolum piæ peregrinandi regulas edidit, ſed formulam concepit ſuperiorum litterarum, quas canonicas uetus diſciplina appellat. Sed eæ quidem, cum multæ, diuerſæq. ſint, ut Balſamo, græcus canonum interpres, docet; alienum cenſuimus de ijs hoc loco diſſerere. Iam enim ſatis eſt, formulam appoſuiſſe, quæ, a ueteri canone deducta, noſtrorum temporum rationibus, uſuiq. accomodata uidetur.

F I N I S.

L A V S D E O.

MEDIOLANI.

Ex officina Pacifici Pontij. Annò a Chr. Nat. M. D. XXC II.

3-4-1